

DR. B. F. MATTHES,

MAKASSAARSCH-HOLLANDSCH

WOORDENBOEK.

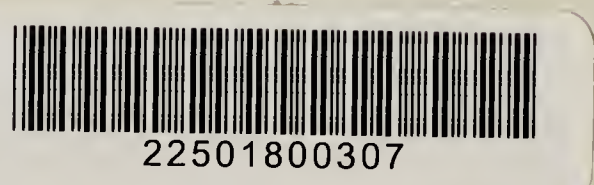
MAISONNEUVE ET Cie
15, quai Voltaire, à Paris.
A LA TOUR DE BABEL
(Anc. maison TH. BARROIS)
Librairie orientale et européenne
SS. Pères grecs et latins, Conciles
Liturgie. Livres sur l'Amérique
et les Beaux-Arts,
Livres à figures, etc., etc.

U. xc

19 / m

33
H

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30095967>

WITHDRAWN

MAKASSAARSCH-HOLLANDSCH

WOORDENBOEK,

MET

HOLLANDSCH-MAKASSAARSCH WOORDENLIJST,

OPGAVE VAN

MAKASSAARSCH PLANTENNAMEN,

EN

VERKLARING

VAN EEN TOT OPHELDERING BIJGEVOEGDEN

ETHNOGRAPHISCHEN ATLAS,

DOOR

DR. B. F. MATTHES,

AFGEVAARDIGDE VAN HET NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP OP CELEBES.

UITGEGEVEN VOOR REKENING VAN

HET NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP,

TE AMSTERDAM, BIJ FREDERIK MULLER.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

1859.

**Wellcome Library
for the History
and Understanding
of Medicine**

Grant 2186

86401

V O O R B E R I G T.

Eindelijk mag het mij dan gelukken, om het reeds in 1854 van Makassar naar Holland verzonden Woordenboek door den druk algemeen te maken. Van weinig belang zou het mijns inziens zijn, om hier de redenen op te sommen, die de uitgave van mijn werk zoozeer vertraagd hebben. Liever deel ik beknoptelijk het een en ander mede, dat tot juiste beoordeeling van mijn arbeid strekken kan, te meer dewijl hieruit tegelijkertijd blijken zal, hoedanig gebruik men daarvan te maken hebbe.

Gelijk ik reeds in het voorberigt voor mijne Makassaarsche Spraakkunst te kennen gaf, heb ik niet alleen bij de bearbeiding van dat werk, maar ook bij die van mijne Chrestomathie, en inzonderheid bij die van het Woordenboek, dat thans aan het publiek wordt aangeboden, steeds op het oog gehouden, dat de beoefening van het Makassaarsch een arbeidsveld was, nog nooit te voren door iemand ontgonnen, zoodat men in de eerste jaren de kennis dier taal enkel en alleen uit mijne schriften zou te putten hebben.

Ik hield het daarom in de eerste plaats voor noodzakelijk, om niet enkel bij ieder woord de oorspronkelijke beteekenis voorop te plaatsen, maar ook steeds zooveel mogelijk duidelijk aan te toonen, hoe de andere beteekenissen daaruit afgeleid waren.

Ook achtte ik het verder van groot belang om een menigte van voorbeelden, zoowel uit de taal van het dagelijksch leven, als uit Handschriften ontleend, tot opheldering bij te brengen. Daarbij koos ik dikwerf zoodanige voorbeelden, als den beoefenaar der Makassaarsche taal, vooral in den beginne, moeilijk te verklaren zouden zijn. Wenschelijk ware het zeker geweest, om eerst de Makassaarsche Chrestomathie uit te geven, en dan daaruit voor het Woordenboek de voorbeelden te ontleenen, dewijl ik in dat geval nauwkeurig had kunnen vermelden, waar zij te vinden waren. Edoch het was van den anderen kant ook zaak, om, tot bevordering van spoed, beide werken tegelijkertijd te doen afdrukken. Om intusschen toch te doen zien, in welke soort van geschriften de aangehaalde woorden of spreekwijzen voorkwamen, heb ik steeds de titels der Handschriften opgegeven. De voornaamste door mij geraadpleegde bronnen zijn:

Bid., d. i.: Bidasâri, een verhaal vrij gevolgd naar het Maleisch. Vergel. v. Hoëvell's Bidasâri.

Brief. Hieronder te verstaan een verzameling van brieven van allerlei aard.

D. Tjam., d. i.: Dâëng-Tjamôemmoe. Verg. Makassaarsche Chrestomathie, bl. 413.

Ďjay., d. i.: Ďjâyalangkâra.. Verg. Mak. Chrest., bl. 1.

D. Mocs., d. i.: Dâtoe-Moëseng. Verg. Mak. Chrest., bl. 321. NB. De aanhalingen in het Woordenboek zijn volgens een ander Handschrift, dan dat, hetwelk in den tekst der Chrestomathie

gevolgd is, doordien ik dit laatste tijdens de zamenstelling van mijn *Woordenboek* nog niet bezat. Van daar welligt nu en dan eenig voorbeeld uit dit heldendicht ontleend, dat men in de *Chrestomathie* te vergeefs zou zoeken.

G. G., *d. i.*: Geschiedenis van Gôwa en eenige andere rijken van Zuid-Celebes. *Vergel. Makass. Chrest.*, bl. 137.

Godsd. Hieronder te verstaan een *Handschrift*, dat den gang der openbare Godsdienstoefeningen, alsmede preek en gebeden bevat.

I-latt., *d. i.*: I-lattobâdjâ. Dit is slechts een smerig nietsbeduidend verhaal.

Inl. Wetb., *d. i.*: Inlandseh Wetboek. Dit *Handschrift* bevat een *Compendium van Wetten*, door Inlanders op last van het Gouvernement opgemaakt uit den Râpañg, en geraadpleegd bij de zittingen der Landraden. *Vergel. Mak. Chrest.* bl. 462.

Kel., *d. i.*: Kêloñg. Dit is eene verzameling van Kêloñg's. *Verg. Mak. Chrest.*, bl. 419.

Koërróe, *d. i.*: Koërróe-koërróe-djângañg. *Verg. Mak. Chrest.* bl. 415.

Lal., *d. i.*: Lalâkoëñg. Hieronder eigenlijk hetzelfde te verstaan als onder sînirilí. *Vergel. Mak. Chrest.* bl. 492, *reg.* 12, *vlgg.*

Mâdi. *Verg. Mak. Chrest.*, bl. 357.

NB. Hier geldt hetzelfde als ik reeds boven bij D. Moes. heb aangemerkt, namelijk, dat de aanhalingen meestal geschied zijn volgens een ander *Handschrift*, dan het in den tekst der *Chrestomathie* gevolgde.

Maoet., *d. i.*: Maôetoe-l-anbiyâi (مَوْتُ آلِ نَبِيَّآءٍ). De titel van dit werk (*lett.*: de dood der profeten) zou stellig niet doen verwachten, dat de inhoud van zoo smerigen en puur zinnelijken aard is. Het behandelt de geheimenissen van den coitus, alsof het de hoofdwaarheden des geloofs waren.

Minnebrief.

Rap., *d. i.*: Râpañg. *Verg. Mak. Chr.*, bl. 199, 238 en vooral 456.

Rap. K. G., *d. i.*: Râpañg Kâli-Gôwa. Dit is een *Handschrift* over Râpañg, afkomstig van den Kâli, of: Opperpriester, van Gôwa.

Rap. T. Dj., *d. i.*: Râpañg Tôpe-Djâwa. Dit is een *Handschrift*, afkomstig van den Ímanj (إمام) van Tôpe-Djâwa, een plaatsje in de Zuiderdistrikten van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden.

Ik heb dit eenvoudig aldus betiteld, dewijl het van bl. 31 tot bl. 53 over Râpañg handelt. Voorts vindt men bl. 1 tot 19 eene soort van almanak, bl. 20 tot 30 de Makassaarsehe vertaling van een Boegineeseh scheepswetboek, dat ik later in het oorspronkelijk met bijvoeging van een' Hollandsehe vertaling aan het publiek hoop meé te deelen; en bl. 54 tot 62 eenige stukken over voortteekenen, alsmede over gelukkige en ongelukkige tijden. *Verg. Mak. Chr.*, bl. 260.

Roy., *d. i.*: Rôyong, of: Toerinâoëñg, of: Pâdjâ-pa dàëñg. *Verg. Mak. Chrest.*, bl. 417.

Sinr., *d. i.*: Sînirilí. Dit *Handschrift* bevat een groote menigte sînirilí's. *Verg. Mak. Chrest.* bl. 311.

Sinr. K. G., *d. i.*: Sînirilí Kâli-Gôwa. Dit *Handschrift* is afkomstig van den Kâli, of: Opperpriester, van Gôwa, en bevat insgelijks eene menigte van sînirilí's.

S. Tjin., *d. i.*: Sîti-Tjina ri-Bantâëñg. Dit is een sînirilí, waarin een bijzonder mooi meisje, genaamd Sîti-Tjina te Bantâëñg, de hoofdpersone is.

Tam., *d. i.*: Tamim, een verhaal gevolgd naar het Arabiseh. *Vergel. d'Herbelot in zijne Bibliothèque Orientale*, op: Tamim.

Tar., d. i.: Tarâssoló. Dit Handschrift is aldus door mij betiteld, omdat het van bl. 1 tot 25, en van bl. 46 tot 69 tarâssoló's en dergel. bevat, vergel. Mak. Chrest. bl. 304. Bladz. 26 tot 45 en bl. 69 tot 102 vindt men insgelijks eene verzameling van kêlong's, vergel. Mak. Chrest. bl. 419. Tjôewi. Vergel. Mak. Chrest., bl. 411.

Behalve het aanhalen van zooveel voorbeelden, achtte ik ook een vergelijking met andere, inzonderheid de verwante Polynesische, talen, voor het Hollandsch publiek van groot gewigt. Deze talen en dialecten zijn op de navolgende wijze door mij aangeduid:

Arab., = Arabisch.

B. of: Boeg., = Boegineesch.

Boel., = Boeloekômbaasch dialect.

Bonth., = Bonthainsch, of juister: Bantâëngsch dialect.

Ch., of: Chin., = Chineesch.

Jav., = Javaansch.

Mal., = Maleisch.

Port., = Portugeesch.

Sal., = Saleyereesch dialect.

Snskr., of: Sanskr. = Sanskritsch.

Sd., of: Sund., = Sundaasch.

Toer., = Toeratéyaasch dialect. Men vergel. hierbij mijne "Inleiding op de Mak. Spraakkunst"

Dat ik het Maleisch en Javaansch aanvankelijk met de voor die talen gebruikelijke karakters en later met Romeinsche letters liet drukken, geschiedde enkel tot bevordering van den spoed, dewijl ik bemerkte, dat het bezigen van onderscheiden alphabeth's in één en hetzelfde werk, bij het drukken geen geringe moeite en oponthoud veroorzaakte. De transcriptie van het Maleisch geschiedde steeds volgens het Woordenboek van Roorda v. Eijssinga, niet zoozeer wegens sympathie, maar enkel en alleen, omdat dit Woordenboek tot dusverre in ons Vaderland het meest in gebruik is. Bij de transcriptie van het Javaansch ging ik eenvoudig slechts zoo te werk, dat ik de Javaansche letters één voor één met Romeinsche wedergaf, opdat een ieder, die slechts het alphabeth dier taal mogt kennen, in staat zon zijn, om de woorden in het Javaansch Woordenboek van J. F. C. Gericke, uitgegeven door T. Roorda, op te zoeken.

Niet minder dan de overgrootte menigte van voorbeelden, en de overvloedige vergelijking met andere talen, getuigt voorzeker menige opmerking omtrent Makassaarsche zeden en gebruiken van mijne zucht, om, bij gebrek aan andere hulpmiddelen, den beoefenaar van het Makassaarsch zoo spoedig mogelijk al datgeen te verschaffen, wat hij voor zijne studiën van noode heeft. Beter ware het welligt geweest, om dergelijke onderwerpen in eenig ethnographisch werk te behandelen. Doch daartoe ontbrak mij tot dusverre de tijd; en ziedaar de reden, dat ik in mijn Woordenboek daarvan voorloopig opnam, wat tot het verstaan van sommige spreekwijzen noodzakelijk diende meêgedeeld te worden.

Eindelijk merke men nog de drie volgende bijzonderheden op, die evenzeer als al het andere, dat ik tot dusverre in het midden bragt, enkel en alleen een gevolg zijn van het boven door mij aangegeven standpunt.

Vooreerst heb ik steeds zorg gedragen, om de Makassaarsche woorden met Romeinsche letters te transcriberen, en dat wel volgens een vast, reeds in het eerste Deel mijner Makassaarsche Spraakkunst meêgedeeld sijsteem.

Ten andere heb ik, ofsehoon dit niet volstrekt noodzakelijk geweest ware, gedurig bij de naamwoorden, die niet op eene nasaal (n̄) eindigden, met voorvoeging van bep., d. i.: bepalend, aangeduid, op welke wijze het achtervoegsel a, dat dikwijls gebezigd wordt, om ons bepalend lidwoord uit te drukken, wordt aangehecht, men vergelijkte Makass. Spraakk., § 60.

Ten derde heb ik 't meestal bij de naamwoorden bekend gesteld, indien zij tot aanhechting van de persoonlijke voornaamwoorden, een nasaal aannemen, te weten: door het woord met het voornaamwoord van den eersten persoon enkelv. er achter, op te geven en er vóór te plaatsen vnv., d. i.: voornaamwoord. Vergel. Makass. Spraakk. § 137, lett. b.

Nadal ik in dezer voege mijn Makassarsch-Hollandseh Woordenboek voltooid had, begreep ik, dat het voor den beoefenaar der Makassarsche taal, vooral voor Zendelingen en ambtenaren des Gouvernements, ook niet ondienstig zou zijn, om eene soort van Hollandseh-Makassarsch Woordenboek te hebben. Na rijp overleg achte ik het best, om, in stede van een gewoon woordenboek, eenvoudig een Hollandseh Register op mijn Makassarsch Woordenboek te leveren, en daarin telkens bij ieder woord naar de rubriek, of liever het Makassarsche wortelwoord, waaronder het voorkomt, te verwijzen, ten einde den Lezer in staat te stellen, om niet enkel de beteekenis der woorden, maar ook de wijze waarop zij gebruikt worden, en in welk verband zij voorkomen, te leeren kennen.

Aan het einde van dit Register vindt men ook nog een aanhangsel betreffende Botanie. Daarover het volgende: In het laatst van mijn verblijf te Makassar traachte ik mij de welwillendheid en kunde van den vooral in de botanie zeer bedreven Dr. Bauer ten nutte te maken, en met zijne hulp zooveel mogelijk de wetenschappelijke benamingen voor de onder de Makassaren voorkomende planten op te sporen. Door mijn vertrek naar Holland werd ik tot mijn leedwezen verhinderd, om ZEd. alle in het Woordenboek vermelde gewassen behoorlijk te vertoonen. En zoo restte mij bij mijn terugkeer in het vaderland nog menig voortbrengsel uit het plantenrijk, waarvoor ik enkel en alleen de Makassarsche benaming kende. Wel had ik nu en dan eenige dienst van Hasskarl's Aanteekeningen over het nut, door de bewoners van Java aan eenige planten van dat eiland toegeschreven (Amsterdam bij Johannes Müller 1845). Doeh meestal liet dit werkje mij onbevredigd, aangezien het zich, gelijk de titel zelf aanduidt, geheel tot Java bepaalde, en ik bovendien, zoo de besproken plant ook al insgelijks op Celebes te huis behoorde, toch dikwerf niet wist, onder welke benaming zij in het Makassarsch bekend stond.

Toen ik hierover met den Heer F. A. W. Miquel, vroeger Hoogleeraar in de botanie te Amsterdam, thans sedert kort in diezelfde betrekking te Utrecht geplaatst, sprak, gaf ZHG. mij den raad, om het Herbarium Amboinense van G. E. Rumphius te doorloopen; dewijl deze bekende botanicus wel hoofdzakelijk de planten van Amboina, waar hij zich gewoonlijk ophield, beschreeven, doeh ook hetgeen hem van elders met Inlandsche vaartuigen werd aangebragt, niet versmaad had. In dit werk vond ik dan ook verscheidene Makassarsche plantennamen. En dit gaf mij aanleiding, om, daar mijn Woordenboek reeds grootendeels afgedrukt was, een aanhangsel daaraan toe te voegen, waarin ik al die bij Rumphius voorkomende Makassarsche woorden, door zijne onbedrevenheid met de taal niet weinig onkenbaar geworden, exeerpeerde en zooveel mogelijk verbeterde.

Dat ik hierbij meestal de tegenwoordig in de wetenschap gebruikelijke benamingen konde opgeven, heb ik enkel aan Professor Miquel te danken, ten deele aan zijne Flora, ten deele aan zijne mondelinge mededeelingen, waarvoor ik ZHG. bij dezen mijn' hartelijken dank betuig.

Op dit aanhangsel liet ik vervolgens ook nog eene Lijst volgen van alle Makassarsche

plantennamen, die in mijn *Woordenboek* voorkwamen. Ik acht het overbodig, de doeltreffendheid hiervan aan te toonen. Ik vertrouw, dat een ieder die gereedelijk zal erkennen.

“Maar,” hoor ik, dunkt mij, menigeen bij den eersten aanblik uitroepen, “waartoe die verzameling van platen, bij een taalkundig *Woordenboek*? Van zoo iets was immers nog nooit te voren sprake.” Ik acht mij dus verplicht hiervan rekenschap te geven.

Reeds bij de eerste zamenstelling van mijn *Woordenboek*, zag ik duidelijk in, dat het moeilijk, ja volstrekt onmogelijk was, om van onderscheidene voorwerpen, die in Europa geheel onbekend, of geheel anders zijn, enkel door omschrijving eenig juist denkbeeld te geven. Een getrouwe afbeelding was hier noodig. En dit bragt mij op het denkbeeld om eene zooveel mogelijk volledige verzameling te maken van alle voorwerpen, die tot het leven en de huishouding der Makassaren behooren.

In Holland teruggekeerd, had ik aanvankelijk zeer veel moeite, om iemand te vinden, die bereid en bekwaam was, om grootendeels enkel uit liefde tot de schoone en verheven taak die het Nederlandsch Bijbelgenootschap zich gesteld heeft, verreweg de meeste tot die collectie behorende en nog enkele andere van elders ontleende voorwerpen af te teekenen. Dank zij der welwillendheid van den Heer J. van Maurik, Architect te dezer stede, die niet enkel geheel belangeloos toestond, dat zijn leerling, de Heer C. A. Schröder Jr., tot zelfs de wren welke hij anders in zijne dienst besteedde, voor een groot gedeelte aan deze moeilijke taak wijdde, maar bovendien den jeugdigen kunstenaar steeds met raad en daad ter zijde stond. Het voegt mij niet, om over de voortreffelijke wijze, waarop de Heer Schröder zich van zijne taak gekwetent heeft, uit te weiden. Doch ik vlei mij, dat het publiek, zoowel met het werk van den Heer Schröder, als met de lithographiën van den in zijn vak zoozeer bedreven Heer T. Brüggemann tevreden zal zijn.

Aangezien deze platen welligt ook voor de ethnographie van eenig belang zijn, wordt er een zeker aantal exemplaren voor het publiek afzonderlijk verkrijgbaar gesteld. Ik heb daarom gemeend, behalve de verklaring aan het einde van het *Woordenboek*, nog bovendien voor den Atlas een beknopte duidelijke Uitlegging te moeten plaatsen. De uitvoerige beschrijving van de Makassaarsche gebouwen, in eerstgemelde Verklaring voorkomende, heb ik grootendeels aan de Heeren van Maurik en Schröder te danken; en deze heeft daardoor gewis, uit een architectonisch oogpunt beschouwd, wetenschappelijke waarde.

Bij de overige platen heb ik meestal eenvoudig naar het *Woordenboek* verwezen. Hier en daar echter zal men ook nog het een en ander vinden, dat eigenlijk in het *Woordenboek* te huis behoord had, doch daar door mij over het hoofd gezien werd. En dit brengt mij als van zelf tot de Lijst van Verbeteringen en Toevoegsels aan het einde van mijn werk, die tot mijn leedwezen grooter geworden is, dan ik verwacht had.

Veel zou ik tot verontschuldiging kunnen bijbrengen. Doch de voorname oorzaak van het kwaad is gelegen in den spoed, waarmede ik mijn werk heb trachten uit te geven. En wie zal het den man, die nog zooveel land ter beploeging voor zich ziet liggen, die nog een *Spraakunst*, *Chrestomathie* en *Woordenboek* voor het Boegineesch, die nog een *Bijbelvertaling*, zoowel in Makassaarsch als Boegineesch, te bearbeiten heeft; wie, zeg ik, zal het dien man ten kwade duiden, dat hij alles in het werk stelt, om terug te spoeden naar Celebes, en zijn werk met ijver voort te zetten? — Maar bovendien was er nog een dubbele reden, die mij bij dag en nacht aanzette, om niet te vertragen.

De Zendelingen in het Gouvernement van Celebes, de Heeren W. M. Donselaar, en A. Goudswaard, mannen die van wege hunne kunde en bezadigden ijver, van wege hunne braafheid en waar-

achtige godsvrucht, van wege hunne verdiensten omtrent de vroeger zoozeer verwaarloosde Europesche gemeente te Bantáëñg, de achting van alle weldenkenden in die gewesten wegdragen, zij wenschten, overeenkomstig de vroeger van de Hooge Regering te Batavia bekomen magtiging, zoo spoedig mogelijk insgelijks in hunne eigenlijke betrekking van Zendelingen op te treden. Daarvoor was het hun noodzakelijk, om eerst de Makassaarsche taal grondig te beoefenen. Geen wonder dus, dat het hun niet genoeg was, dat ik hun reeds vroeger mijne Spraakkunst en Chrestomathie in manuscript ten gebruike afstond. Zij hadden ook behoefte aan een uitvoerig Woordenboek. En mijn pligt was het, hun dit hoe eerder des te liever te bezorgen.

Doch niet enkel bij de Zendelingen, maar ook bij het Gouvernement bestond groote behoefte aan een werk van dien aard. — Bij herhaling wendde het pogingen aan, om door zijne Ambtenaren een Makassaarsche woordenlijst te doen vervaardigen. Doch vruchteloos. Eindelijk besloot de Gouverneur-Generaal, zoo ik wel onderrigt ben, op voorstel van den Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, den Hoog Edel Gestrengen Heer D. F. Schaap, om geen verdere pogingen in het werk te stellen, maar de uitgave van mijn Makassaarsch Woordenboek af te wachten.

Mogt die goede verwachting niet geheel beschaamd, en mijn werk, ofschoon nog zeer gebrekkig, ten minste dienstig bevonden worden, om, nevens mijne Spraakkunst en mijne Chrestomathie, den Zendeling en Ambtenaar meer en meer den weg te banen tot een grondige beoefening der Makassaarsche taal! Mogt alzoo mijn arbeid eenmaal blijken, zoowel voor de wetenschap als voor Kerk en Staat eenige vrucht te hebben voortgebracht!

B. F. MATTHES.

AMSTERDAM, December 1859.

MAKASSAARSCH WOORDENBOEK.

/// (ka). Eerste letter van het Makassaarsch alphabeth.

/// (1°. ká.) Vergel. á N°. 1.

(2°. ka). (Vergel. het Jav. *ka*) Welligt oorspronkelijk niets anders, dan een woordje, om de aandacht ergens op te vestigen, waarvoor wij bijv. *zie!*, de Arabieren *هَآ*, *إِنَّ*, enz., de Hebreuwen *הָ*, de Latijnen *ecce!*, anderen wederom wat anders, bezigen; bijv. *Têdoŋga bêdeŋg*, *kanitoênoe-bêmbemâmi*, *de buffels*, *zie! zij werden in zoo groote menigte geslagt, dat het was, als of het maar geiten waren.* (S. *Tjin*.) — *Inâi-ka noepalaŋgêri?*, *wie is het, zie! van wien gij dat gehoord hebt?* (*Djay*.) — *Inâi-ka ântoe arêna?* lett. *wie is het, zie! die, zijn naam?*, d. i. *Hoe heet hij?* (*Bid*.) — *Inâi-ka-kôntoc?*, lett. *wie? zie! gij daar?* dat is: *wie zijt gij?* (*Tamim*.) — *Tâoe âpaka-kôntoc*, *ânroŋg?* lett. *wat voor mensch? zie! gij daar, moedertje?* d. i. *wat zijt gij voor mensch, moedertje?* (*Tam*.) — *Kodiya-ka-niyá tâoe aŋgkâna*, *dat het niet gebeure, zie! er is iemand, die zegt*, d. i. *dat niemand zegge.* (*Djayal*.) — *Pisiyâpa-âremi-ka baŋgîna lêbá koebâttoe?*, *hoeveel dagen, zie!*

is dat geleden? ik weet het niet regt, d. i. zie! eenige dagen geleden, ben ik gekomen.

Âreka. Vergel. *âre* N°. 1.

Iyâreka. Vergel. *âre* N°. 1.

Îyaka. Vergel. *îya*.

Kâla. Vergel. *âla* N°. 1.

Ânjđjo-ka, enz. Vergel. *ânjđjo*.

Ŋgâpa-ka iyânjđjo, *na-îya nikasoecsâŋg?*, *Hoe! zie dat eens! daarover zoo bezorgd te zijn!* d. i. *wat reden bestaat er, om daarover zoo bezorgd te zijn?*

Van daar dit *ka*, al naar het verband, op onderscheidene wijzen te vertalen:

a) *ka . . . ka*, *of . . . of*; lett. *zie! . . . zie!*, bijv.: *Têdoŋg-ka*, *đjâraŋg-ka*, lett. *zie! buffels!*, *zie! paarden!* v. d. *of buffels, of paarden.* (*Djay*.) — *Kaîya . . . kaîya*. Vergel. *îya*.

b) *ka*, *dewijl, daar, want*; lett. *zie!* bijv. *lâmpa-má*, *ka-bêlla-doêdoewi*, lett. *ik zal gaan, zie! het is zeer ver*, v. d.: *want het is zeer verre.*

c) *ka* = 't Maleische *tjôba*, *och of! ware het dat!* (= 't Makass. *kâdé*) lett. *zie!* bijv.: *ka-niyá-đjâne*, *och of ik ware, enz.* lett. *zie! men neme*

eens aan, dat, enz. (Sinr.) — Ka-nîyá-đjâne nâkkoé nipapikatôwañg, enz., ware het, dat ik mijn hartstogt voor de geliefde konde verzenden, enz. lett. zie! neem eens aan, dat, enz. (Sinr.)

Ka-kâmma. (Verg. op: kâmma N°. 2.) Letterlijk: zie! neem eens aan, dat het zoo ware, d. i.: ware het zoo.

Kâta = het Maleisehe *tjôba tiyâda*, lett.: zie! neem eens aan, dat het niet het geval ware, d. i. ware het niet, bijv.: Kâta panrita-đjâ mápalêwa-lêwa nâkkoé; kâta máttá-đjâ mángêrañg simpoeng-pamáí; sikâde đjâmmenđjâ, enz.; ware het niet, dat ik in staat was, om mijn hartstogt in evenwigt te houden; ware het niet dat ik vermoegt mijn hartzeer te dragen; zoo zou het weinig schelen of ik stierf, enz. (Sinr.) — Volgt op een volzin, met kâta beginnende, het werkw. van zweren met eene ontkenning; zoo wordt de negatie niet uitgedrukt; bijv.: Men zegt, wanneer kâta niet voorafgaat: Koepasapattâñgi ta-lamāñgêkoe, ik bezweer het, dat ik niet zal gaan; doch wanneer kâta voorafgaat, bijv.: kâta toe-málopôwa ásoêro; zegt men: koepasapattâñg lamāñgêkoe, ware het niet dat de Gouverneur het bevolen had, ik zweer dat ik niet zou gaan, of: másapátta-đjâ lamāñgeyá; alzo: lamāñgêkoe, ofschoon men zou verwachten: ta-lamāñgêkoe; en: lamāñgeyá, ofschoon men zou verwachten: ta-lamāñgeyá. — Van waar dit verschijnsel?, te meer daar het zonder het werkwoord zweren niet sehijnt plaats te vinden; te meer nog, daar een' stellende phrase achter het werkwoord van zweren niet omgekeerd negatief sehijnt vertaald te worden; men vergelijkte slechts het volgende voorbeeld: kâdé ta-toe-málopôwa ápisañg-kâí; ásapátta-đjâ lamāñgêkoe, ware het niet, dat

de Gouverneur het verboden had, zoo zweer ik dat ik zou gaan. (Sinr.) — Kâta padatâri-đjâne, másapátta-đjâ lábâki, ware het niet dat ik moest sterven; zoo zou ik zweren, om niet te sterven. — Kâtaí toêwañg anđjôreñg, ásapátta-đjâ lábâki, zoo mijnheer daar niet woonde, zweer ik, dat ik er nimmer kwam. — Welligt wordt de negatie slechts daarom weggelaten, dewijl dezelve ten gevolge van het in de praemisse voorkomend kâta, duidelijk uit het verband blijkt.

d) ka, soms = het Maleisehe *ka*, als onafscheidbaar vraagwoord, bij voorbeeld: Ápa-ka, lett.: zie, wat? --- Lanâoengka-ko?, zult gij nederdalen? — Lalâmpa-ka-ko?, zult gij heengaan?

(3°. ka), gebezigd als bepalend lidwoord. Verg. a N°. 3.

(4°. ka), soms welluidendheidshalve tussehen het werkwoord en persoonlijk voornaamw. ingelaseht. Vergel. a N°. 6.

(5°. ka), ook gebezigd als onafscheidbaar voegsel tot vorming van woorden, even als in het Javaansch en Maleisch, als:

a.) Van zelfstandige naamwoorden, bijv.: kalompôwañg. Vergel. op: lómpo; en vergel. mijne Makass. Spraakk. § 51. — b.) Van bijvoegelijke naamwoorden, bijv.: kamállá-mállá. Verg. mállá; en vergel. mijne Mak. Spraakkunst, § 73. — c.) Van rangshikkende telwoorden, bij voorb.: katálloe, of mákatálloe, derde. Vergel. tállloe; en vergel. mijne Makk. Spraakk., § 119. — d.) Van werkwoorden, bijv.: katoegôeri, vergel. toégoe-roé; kaêrôki, vergel. êró. Men vergel. ook mijne Mak. Spraakk., § 182.

♦♦ (1° kañg) vnv. 1. pers. meerv. mannel. en vrouw. (Boeg. kãñg en ikãñg, idem.) bijvoorb.

êró-ñgâseñg-makânḡ, *wij willen allen.* (Djay., Rap.)

(2° kañḡ.) Vergel. añḡ.

ㄨ (1° ki.) Vergel. i N°. 1.

(2° kí), vnv., 2. pers., mann. en vrouwelijk, enkel en meerv., alleenlijk tegen meerderen gebezigd. B. idem. (verg. *ko*); bij voorb.: Salâmákí rilampâta, *tôewañḡ, wees voorspoedig op uwe reis, mijnheer, d. i. gelukkige reis, mijnheer, of gelukkige reis, mijne heeren!*

(3° kí), vnv., 1. pers., m. mann. en vrouwelijk. Boeg. id. Bijv.: lâmpa-makí, *wij gaan.*

(4° ki.) Vergel. i N°. 2.

ㄨ (1° koe), vnv., 1. pers., enk., mann. en vrouwl. (B. idem.) Vergelijk het Maleische ك, het Jav. က; bijv. Niyá-koebâtja, *ik ben lezende, d. i. ik lees.* — Djarânḡkoe, *het paard van mij, d. i. mijn paard.*

(2° koe), onafscheidbaar voorvoegsel, bijv. koesissilí, van: sissilí (Boeg.); koetánañḡ, van: tánañḡ, (verg. 't Mal. تان); koesissinḡ, van sissinḡ N°. 1, enz.

ㄨ (1° ke.) Soms in het dagelijksch leven gebezigd voor: kére, bijv.: bāttoe kê-ko-mâë? voor: bāttoe kêre-ko-mâë?, *waar komt gij van daan?* — Kê-ko-mâë?, *waar gaat gij heen?*

(2° ke), welligt = *e*, ons *o!* in de woorden koerróe-ke-djânḡaḡ, *kom eens hier, o haan!*

(3° ke) = *keñḡ*; v. d. iyake; en v. d. met achtervoeging van *pa*, (vergel. beneden,) *iyaké-pa, zelfs.* Vergel. het Boeg. *ke* en *iyakânneñḡ*, idem.

ㄨ (keñḡ), bijwrd., *zelfs*; bijv.: îya-keñḡ añjdjo Poëtiri-Raâna-Kassiyang êró ampamâtematêi mañḡgêna, *zelfs wil die vorstin Raâna-kassiyang voor haren vader sterven.* (Djay.)

ㄨ (ko), vnv. 2. pers., mann en vrouwl.,

enk. en meerv. gebezigd tegen minderen; of ook tegen menschen, die in rang gelijk met ons staan, mits wij op gemeenzamen voet met hen zijn. Insgelijks gebruikt, wanneer men *het Opperwezen* aanroept. (Boeg. idem en ook ㄨ (îko). Mal. ك and Jav. က) bijv.: lâmpa-makô, *ga gij heen.* Vergel. *noe.*

ㄨ (1° kâka) = 't Mal. كاك, *ouder broeder of zuster.* (Boeg. idem; Jav. ကက idem), bep. kakâya; vnv.: kakânḡkoe, kakânta, kakâna. Bij voorb.: kakâna bād̄jika, *de oudere (d. i. de oudste) zuster, d. i. de eerste (voornaamste) der schoonen.* — Kakâna râwañḡ, *is een doorschijnend kleedje, doch dat minder transparant is, dan de patôla-râwañḡ, en daarom ook door oudere meisjes gedragen wordt.* — Kâkaï asêya, *lett. de paddie is een' ouder' zuster, d. i. staat beter, bijv. dit jaar dan een vroeger.* Vergel. *âri* N°. 1.

(2° ákâká), *kwaken, eenden* bijv. B. idem. Verg. 't Mal. كاك, *kakelen.*

(3° kâkká), ñgâkká, *rukken, v. d. ñgâkká rôekóe, gras uitrukken.* V. d. ook: ñgâkká rinriñḡ, *eene muur omver rukken, (omverhalen.)* — Tâtâi máñḡâkká, *de dysenterie hebben* (omdat die ongesteldheid gepaard gaat met hevige persingen. Men doet zijne behoefte als 't ware *met rukken.*

Sikâkká, *elkander rukken, d. i. elkander bij het lijf pakken en de kleéren van het lijf scheuren.*

ㄨ (1° kânḡkañḡ), *krabben.* B. idem.

(2° kânḡkañḡ) = 't Mal. كك de vuist of hand toesluiten, met de vuist vatten. — Si-kânḡkañḡ = Mal. كك een handvol.

ㄨ (kâki) Mal. ك en 't Jav. ကက. Sikâki, *één voet (maat).*

ㄨ (kâko). Kâkowi, en pasikâkowi limân-

na, één of beide handen van voren tegen zijn lijf aanhouden.

/// \ (kânḡkoiḡ), soort van groente, *Convolvulus reptans*. L.

/// (1° kíkí), of kíkí-kíkí, (verg. het Mal. كِبِكِلْ, *knagen, knabbelen*), *afkluiven, afknabbelen*. — Tákíkí battânḡkoe, *ik krimp in één van de pijn in het lijf*. — Tákíkí-mi, *hij krimpt al in één; geb. van iemand die op sterven ligt*.

(2° kíkí), ie —, ie — *schreeuwen*, van blijdschap bijvoorbeeld. Ook gebez. van het geluid dat de Marêgés bij het dansen maken. Zoo insgelijks van het *hinneken* der paarden. Vergel. ḡḡḡsi. Boeg. idem.

(3° Kíkí) = kókó, *bijten*. Vergel. het Mal. كَيْكَيْتْ.

(4° mápakíkí bâdjoe-gâdoé), *zijn gâdoé onder het loopen een weinig opnemen of opligten*. (S. Tj̄in.)

/// (kîḡkîḡ), *de sarong eventjes opligten*, gelijk de Inlandsehe vrouwen loopende dikwijls doen.

Kîḡkîḡaḡ, instrumentje dat de weefster aan de *pakarâkkaḡ* vastmaakt, om die te kunnen opligten tot 't doorlaten der draden.

Pakîḡkîḡaḡ, *de kleéren opligten voor iets* (opdat zij daardoor niet besmet worden). (Sinr. Tar.)

/// (koêkaḡ), *wees*, v. d. ook overdragtelijk geb. van iemand, die *verlaten*, die *alleen*, die *zonder minnaar* is. — Koêkaḡ lâppassá, *een wees, die beide ouders verloren heeft*, (lett. *die los is, door niets meer gebonden*.)

/// (1° koêkóé), *geraakt, gevoelig, gramstorig, gramschap*, bep. koêkoeka. — Paḡgalarrô-waḡ koêkóé, *hartstogt, gramschap*.

Kakoékoêkaḡ, *'t verstoord zijn, 't misnoegen*.

(2° ákoêkóé), *kirren* (duif). Boêkoeroé bâdĵí ákoêkóé, *eene aangenaam kirrende duif*, v. d. *'eene verleidelijke slechte vrouw*. B. idem.

(3° koêkoe), *met beide armen uitgooijen*, bijv. een *net*. (Dat. Moes.)

/// (koēḡkoēḡ), ákoēḡkoēḡ, *krimpen, inkrimpen*. — Tákoēḡkoēḡ, idem; bijv.: Tákoēḡkoēḡgi limânḡkoe, *ik krijg de klem in mijne handen*.

\ /// (kêkóé) = *rêkóé*.

\ /// (1° kéké), bep. kékéka, *scheur*, in een *klee*d bijvoorbeeld, *scheuren, gescheurd*; v. d. een *gat*; v. d. *datgeen wat men afgescheurd heeft*, d. i. *een stuk*, bijv.: karâttasá si-kéké, *één stuk papier*, van daar: *één brief*. (Tar.)

Paḡgékêkaḡ, *datgeen wat men, bij het scheuren van de stof voor een klee*d, weggooit.

(2° kêke), bep. kekêya, *klein*.

(3° kêke) = kékésé; v. d. pakêke, *schop, spade*, bep.: pakekêya. — Pakêke-pa ampasisâ-láki, *een spade*, (wij zouden zeggen: *de dood*) *alleen kan hen scheiden*; geb. van *echtgenooten*. Vergel. kalíboḡ. — Pakêke nikôwaḡ. Vergel. kô-waḡ. — Pakêke panrôlí. Vergel. panrôlí.

/// \ (1° kôko), bep. kokôwa, (vñw. kokônḡkoe, kokônta, kokônta), *tuin*.

Pakôko, *tuinman*, (bep. pakokôwa).

Pakokôwaḡ, lett. *tuinering*, v. d. *tuin, die bewerkt wordt*.

(2° ákókó-kókó), *kakelen (hen)*; ook geb. van het geluid van *kalkoenen*. (Dĵay.) = 't Jav.

η α ο ε η α ο ε η α ο ε η α ο ε η α ο ε η α ο ε η α ο ε

(3° ákókó), *bijten*, bijv.: *een hond*. (B. ôkó, mókó). — Pârisí-bâttaḡ áḡḡgókó, *bijtende, d. i. snijdende buikpijn*.

Kókôkañg, *stang* (paard).

Nipikókôki boembêra âñjđjo taôewa. Vergl. *boembêra*.

Pasikókó, *in elkander doen bijten*, d. i. *in elkander doen sluiten*, d. i. *zamenklinken*; bijv.: ânoe nipasikókó, *iets dat zamengeklonken is*.

(4° kókó), *iets sterk, in hooge mate doen*; (B. ôkó) bijv.: Nakókóki lâri đjârañga, *het paard is op de hol*. — Nakókóki lâri bisêyañga, *het schip wordt (bijv. door storm) met allergeweldigste vaart voortgedreven, zoodat er aan geen sturen meer te denken valt*. — Nakókóki mállá taôewa, *de menschen worden door de allersterkste vrees voortgejaagd*.

/// \ /// \ (kôñgkoñg), *hond*. Ook als scheldwoord gebezigd, en alsdan minder beleedigend dan *têlañg-ânroñg áñne*, en dergel.

Kôñgkoñg-kôñgkoñg, soort van waterhoen, genoemd naar zijn *geluid*, dat wel iets heeft van het *blaffen* van een' *hond*. De Europeanen bestempelen dezen vogel soms met den naam van *verklikker*. Vergel. *bintápoe* en *poenróró*. — De kôñgkoñg-kôñgkoñg wordt op Bonthain genoemd: *bôka-bôka*.

Kôñgkoñg-đjéné, *otter*. NB. op Bima genoemd: *lako-oï*, insg. lett. *waterhond*.

Bij het *álógo* en andere spelen, wordt het woord *kôñgkoñg* gebezigd voor ons: *een streepje aan krijgen*.

Másôero-kôñgkoñg ri, *hondsch zijn jegens*.

Ágâóe-kôñgkoñg, *hondsch behandelen*, bijv.: têtýá inâkke noegâóe-kôñgkoñg, *ik wil niet hondsch (als een hond) door u behandeld worden*.

/// /// ε (kakâmbañg). Vergel. *kámbañg*.

/// /// ^ ~ (kakatoêwa), bep. kakatoewâya, *nijptang*. Mal. kakatoewah. (B. idem.)

/// \ /// \ ~ (kokôťjî), bep. kokôťjika, soort van vogel die gedurig roept *kokoťjî*. (B. idem.)

/// /// ^ (1° kâkkará), *getornd zijn*. (Sinr.) —

Tákâkkará, idem. — Kâkka-kâkkará, *tornsel*. (Kel.)

(2° kâkkará sômbalaka), *de zeilen losmaken, ontrollen*. — Tákâkkará, *losgemaakt, geopend zijn*, bijv. een' *baarmoeder* bij de bevalling.

/// /// ^ (kîkirí), bep. kîkirika, *vijl*. B. idem. Jav. en Mal. *kîkir*.

Tâoe-kîkirí = 't Mal.: *orañg kikir, vrek*.

/// /// ^ (koekoêrang), Saleyer. = *pakéroe, rasp*.

/// \ /// \ ^ \ (kôkkoró), *afbrokkelen*, bijv. eene *muur*, of *de oever eener rivier*, v. d. ook overdragt. geb. van menschen, die bijv. *in hun fortuin achteruitgaan*.

/// /// ^ /// /// ^ (kîkirí-kâkará), bep. kîkirí-kâkaraka, 't Mal. kikir kakar, soort van bloem, *Ageratum Conyzóides, L.*

/// /// ~ (kâkalá), *lagchen*. B. kâká. — Kâkâli, *iemand belagchen, bespotten*. (Sinr.)

/// /// ~ (kakâlóe). Vergel. *kâlóe* N° 1.

/// /// ~ (koêkkoelóe), bep. koêkkoeloea, *afgestroopte huid*. Verg. *bóekoelêñg*. — Koêkkoelóe-bâwi, *zwoord*.

/// /// ○ (kâkkasá.) — Kakkâsañg, *uitschudden*, een *doek* bijv.; *openslaan*. — Bômboñg tákâkkasá, of tákakkâsañg, *jong geopende uitspruitsels der bladen*. (Mádi.) — Kakkâsañg botjênna. Vergel. *bóťjêñg*. (Boeg. *wakkâsañg*, idem). — Kakkâsang banrâñgañga. Vergel. *banrâñganñg*. — Kakkâsañg lábâya ri-dallekâñgkoe, *den tegenzin uitschudden voor mij*, d. i. *mij laten blijken*. (Kel.)

/// /// ○ (kîkkisí), *schrappen, afkrabben*. (Mal. كيكيس.) NB. op Gowa niet verstaan, alleen te Makasser.

\ /// \ /// \ ○ (kêkesé), *graven*; bijvoorb.:

Ânjđjo biring-binaŋgâya, nakêkeséki đjéné, die oever van de rivier wordt door het water uitgegraven, d. i. afgebrokeeld.

// ㄣ (kâpa). Kâpa-kâpa, bep. kâpa-kapâya, een kabaai. B. idem.

// ㄣ (kâpaŋg), meenen, gissen, denken, meening, vermoeden, achterdocht, suspicie. (B. idem.) — Kôdi-kâpaŋg, wantrouwend. — Kâpaŋg-sâla, argwaan. — Taêna kapâna, ta-niboëntoeloe, het is niet te denken, dat hij niet gevonden zou worden. — Tâoe-nikâpaŋg, iemand die verdacht is. — Đjâri kâpaŋga, lett. de achterdocht wordt, v. d. men krijgt suspicie. (Rap. T. Đj.) — Tâoe nipakanaîya nikâpaŋg, de man, op wien men zegt suspicie te hebben, te weten: van diefstal of iets anders. (Brief.) — Kâpaŋg-đjîya, het is slechts eene meening, d. i. het is te betwijfelen, te wantrouwen. (Sinr. K. G.)

Piti-kâpaŋg-kâpaŋg, iets verkeerd meenen, zich vergissen, het mis hebben, bijv. ka-gâssiŋgkí piti-kâpaŋgkapâŋgi, daar wij het dikwijls mis hebben. (Brief.)

// ㄣ (kâmpí), hoeden, vee bijv. Boeg. idem. — Pakâmpí, bep. pakâmpika, hoeder, oppasser, bijv. van paarden, van buffels, enz. Verg. kâmmí.

// ㄣ (kâmpîŋg), bijwerk, bijv. geb. van een Gouvernements-ambachtsman, die in zijne leêge uren bovendien voor anderen werkt. B. idem.

// ㄣ (kâpóe) dicht maken, sluiten (doch zoo, dat er een kleine opening blijft), bijv. een baadje, de oogten, enz. Boeg idem. — Sâssaŋg-kâpóe, donker, doch zoo, dat de sterren bijv. nog zichtbaar zijn. — Rômaŋg sikâpóe, een dicht bosch. (S. Tjin.)

// ㄣ (kâmpoe), bep. kampôewa, = 't Mal.

ㄣ ㄣ ㄣ, werkdoosje. (Tar. Sinr. K. G.) — Kâmpoe nâwa-nâwa, lett. doosje van het denken, d. i. het verstand. (Tar.)

// ㄣ ㄣ (1° kâpe), bep. kapêya, lam.

(2° kâpe), wenken, toewenken. (B. idem.) Bijv. Nikâpe-mi sâŋge kâpe; nipaŋđjôđjôkaŋg-mi empô-waŋg, hij werd herhaaldelijk gewenkt, terwijl men hem eene zitplaats aanwees. (Mâdi.) — Nikâpe-âna-gallâr-raŋg, als eene gallâr-raŋg's dochter gewenkt worden. (S. Tjin.)

(3° Sôŋgkó kâpe-kâpe), bep. kâpe-kapêya, soort van muts of kap, die oude menschen soms opzetten tegen de koude, bedekkende niet slechts het hoofd van boven, maar ook de ooren en den nek. B. idem. — Pakâpe-kâpe, iemand die dikwijls zulk een muts draagt.

(4° kâpé), bep. kâpeka, doek om te kipassen, of de vliegen te verjagen, van daar ook: waaijen met een waaijer, wuiven met een doek of vlag. (B. idem); bijv.: Nikâpé-mo bandêra kôênjî; men wuifde met (deed wapperen) eene groene vlag. (Đjay). — Kâpé soemâŋgá, door middel van wuiven met een doek, den levensgeest van een ziek kind trachten te behouden, of anders terug te roepen, gelijk soms door een sâro geschiedt. Verg. soemâŋgá.

// ㄣ ㄣ (1° kâmpé). Tâkâmpé = tâkáppo, aankomen. (Sinr.) Vergel. kâppo N° 3.

(2° kâmpé), bep. kampêya, baai, bijv. kampêna Dîma, baai van Bima. (B. idem.)

// ㄣ ㄣ (1° kâppó), bep. kâppoka, bogt; deuk, (in zilverwerk bijv.); bogt in den grond, v. d. lage uitgeholde grond. — Ákâppó, een' deuk hebben. — Nikâppó gebezigt van het in de breedte vouwen der stukken kapas, vóórdat men ze op de knie met een mes glad snijdt. — Bontôwa nakâna

kâppó, den hoogen grond houdt hij voor een uitgeholden. NB. gebez. van iemand, die uit verlegenheid of kwaadheid niet meer weet, wat hij zegt of doet. (Dat. Moes.) — Kâppó-kâppó nikékesé; bônto-bônto nitamboengi, lett. een lage uitgeholde grond wordt gedurig meer uitgegraven, een hooge grond wordt gedurig meer opgehoopt. Zin: De armen worden steeds armer, de rijken altoos rijker.

(2° ákâppo), zich vereenigen, zamenkomen.

(3° tákâppo), aankomen. (Boeg. idem.) Van daar: tákâppo-mi, het is reeds klaar; lett. reeds aangekomen.

ㄉㄉ ㄨ ㄨ (kâppong). Aldus op Tope-Djâwa genoemd: de groote sísó of bódjô. Vergel. kapóteré.

ㄉㄉ ㄨ ㄨ (1° kâmpo). Pakâmpowi bidána, zijne Sarong zoo vastbinden, dat dezelve aan rechter- en linkerzijde met ruimte of met een boezem valt. Vergel. gâmpoenj. (Rôyoñg).

(2° mákâmpo), rijk zijn. (Sinr.) Bijv.: toe-mákampôwa tinrôna, zij, wier slaap rijk is, d. i. zij die alles hebben, wat gevorderd wordt, om lekker te kunnen slapen, die bijv. een goed en van dikke gordijnen omhangen bed hebben, wier slaap door geen gedruish of iets anders gestoord wordt, enz. Waar eelther in de Sínrilí's vooral op bedoeld wordt, is, dat zij niet alléén in bed liggen. (Sinr. K. G.)

(3° kâmpo of tákampo), komen tot, doordringen tot, bereiken; bijv. pôle tákâmpo ri-bañgkênna sapanâya, komen tot aan den voet van de trap. (Mádi). — Tákâmpo tále ri-kâmpong, doorgaan tot, bereiken een kampong aan de overzijde. (Tar., Sinr., en Dat. Moes.) — Mákâmpo ta-nikâmpo, komen, zonder dat een ander tot ons durft te ko-

men, d. i. aanvallen zonder weérkeurig aangevallen te worden. (S. Tjin.)

ㄉㄉ ㄨ ㄨ (kâmpong), Mal. een kampong, een omheinde plaats.

ㄉㄉ ㄨ (koêpa), soort van sehulp.

ㄉㄉ ㄨ (koêpoe). Vergel. 't Mal. كوفو en 't Jav. كوفو. Koêpoe-koêpoe, bep. koêpoe-koepoewa, 't Mal. كوفو, kapel.

ㄨ ㄉㄉ ㄨ (kêppañg), Boeg. = témpañg, mank, kreupel.

ㄨ ㄉㄉ ㄨ ㄨ (kêppó), bep. kêppoka, deuk, bogt. Boeg. kâppo. — Ákêppó, met deuken zijn, v. d. ingebogen, gedrukt, ingedrukt worden, bijv.: de borst; als: antêmpa-têmpa barâmbañg; sâla kêppó, zich op de borst slaan, zóó, dat het weinig scheelt of dezelve wordt ingedrukt. (Mádi.) Vergel. kâppó N°. 1.

ㄉㄉ ㄨ ㄨ (1° kômpa), soort van muzikinstrument, eertijds in gebruik. (G. G.)

2) kômpá, = táñgkoe, = táñgkirí, spalcken.

ㄉㄉ ㄨ ㄨ (kôpi), bep. kopiya, koffij.

ㄉㄉ ㄨ ㄨ ㄨ (kôpé), = tádólinj. — Sôesoé ákôpé. Vergel. sésosé. — Boêlo kôpé. Vergel. bóelo. (B. idem.)

ㄉㄉ ㄨ ㄨ ㄨ (kômponj), hulp, hulptroepen, = tómbonj. — Nikômponj, = nitómbonj, geholpen worden met werkvolk, met hulptroepen en dergel., bijvoorb.: Poenna nisâoeroeká, kompônjigýá, zoo ik overwonnen word, help mij dan met hulptroepen.

Kompônjgañg, soort van koker, meestal van tâlá-blad, soms ook van goud, tot beveiliging van den nagel des linkerduims, dien voornamen dames soms zeer lang laten groeiën.

ㄉㄉ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaponjgkôlañg), geb. van

de borsten van een jong meisje, die reeds een weinig beginnen op te zwellen. Ook geb. van 't hertebeest. Vergel. *ḍjōṅga*.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kapaṅgāraṅ), het zichtbaar worden van het zand en van de steenen door het vallen van het water.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (1° kapôpaṅ) zoom (van naaiwerk.)

(2° kapôpaṅ), (Boeg. apôpaṅ,) een *bôṅṅkeṅ* of *pinang-schaal*, gevouwen, en gebezigd om rijst, of ook om kleëren, in te wikkelen. NB. wordt digt genaaid, terwijl de *talempāṅgaṅ* maar digt gebonden wordt.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kapêta), bep. kapêtâya, zegen, zegenen, gezegend; bijv.: *Ālla kapêta, de zegenrijke God.* (Sinr.) — *Toèna-kapêta, gering maar gezegend (tevreden.)* (Tar.)

Paṅgapêtâi, het zegenen, (Rap.) v. d. de gunst.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kapatīyaṅ). Vergel. *pāti* N°. 1.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kapôteré), bep. kapôtere-ka. Aldus op *Tope-Djâwa* ook genoemd de kleine *bôḍjo*, of *siso*. Vergel. *kāppoṅ*.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kompanīya), bep. kompaniyâya. Vergel. ons woord *compagnie*. Van daar: *bâdilí si-kompanīya, 24 geweren.* (Mâdi.)

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kopāṅja), soort van wapen, eertijds in gebruik.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kapiyâlo), bep. kapiyalôwa, zware drukking boven op het hoofd, zoodat men de oogen slechts met moeite kan opslaan (meestal ten gevolge van koorts). — *Kapiyalôwaṅgá, ik heb zware drukking boven op het hoofd.* NB. Volgens sommigen te lezen: *kapeáloe* en *kapealôwaṅgá*.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kâppará), bep. kâpparaka, soort van metalen schenkblad, grooter dan de *tālaṅ*;

(Boeg. idem). — *Kâppará tāṅkoelóe.* Vergel. *tāṅkoelóe*.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kapôerróe), bep.: kapôerroeka, *rim-pel.* (Boeg. idem). — *Ākapôerróe, gerimpeld.* (Bid.)

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kâperé), bep.: kâpereka, 't Arabische *كافر* *ongeloovige*.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (1° kâporó), bep. kâporoka, 't Mal. *كافور*, 't Jav. *كافور* — *Kâporó-bâroesóe, =* 't Mal. *كافور باروس*, *kamfer van Baros op Sumatra,* ('t Jav. *كافور باروس*)

(2° kâporó), bep. kâporoka, eene manier van geld opzetten bij het *tōṅkó*-spel.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (kômpará), bep. kômparaka. Dit heet bij het omispel, zoo één der spelers geen enkel prentje, noch spadille, manille, basta of ponto, in zijne hand krijgt, als wanneer er moet overgegeven worden.

/// ᳚ ᳚ ᳚ (1° kapâla), bep. kapalâya, Mal. en Jav. 't hoofd, de voornaamste, bijv.: *Bône-bállá kapâla, voorname hof-juffers.* (Mâdi). — Van daar: *Tâoe-aṅgkapalaṅkaṅkaṅ, de man die als hoofd over ons staat, ons hoofd.*

De *kapâla* van eene sarong is het middelste, dus als 't ware 't hoofd van de *póēṅjtjā*. (Verg. *póēṅjtjā*). Nevens de *kapâla* ook nog wel andere strepen, en deze genoemd, ter onderscheiding van de eigenlijke *kapâla*, de kleine *kapâla*'s of *kapâla-tjádí*'s.

De *kapâla*'s van een *pasápoe* of *Makass. hoofd-doek* zijn vier in getal, aan ieder' hoek één.

Kapâla dâtjiṅ. Vergel. *dâtjiṅ*.

(2° kâpalá), bep. kâpalaka, *dik*; gebezigd van huid bijv., of van planken. — *Djâri kâpalá, dik worden, vereelten.* — *Kâpaláki keréna djóekoeka, dik zijn de moten van de visch.* — *Kâpaláki poeroèna, hij is vol met pokken.* — *Kâpalá-bîberé,*

dik van lippen, diklip; dus genoemd een' soort van visch.

(3° kâppalá), bep. kâppalaka, *schip*, 't Mal. كفل.

// ㄨ ㄨ (kâpili), *aanvallen*. Boeg. idem.

(GG.)

// ㄨ ㄨ (kâmpili), bep.: kâmpilika, *zak van karong*. (Jav. kampil.) Boeg. idem.

// ㄨ ㄨ (kapôeloeng), = *katoéloeng*.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kapoelâga), bep.: kapoelagâya, Mal. en Jav. *kardamon, Amomum Cardanomum, L.*

// ㄨ ㄨ (kâpasá), bep.: kâpasaka, 't Mal. كاتس, *boomwol, kaloen, katoenheester, Gossypium indicum Lam.* 't Boeg. *ápá*, idem. — Nikâpasá gebezigd van de bewerking der kapasvrucht, waarbij men de *karópeng met de hand er afdoet*.

Kâpa-kâpasá, 1° *de slapen van het hoofd*.

2° soort van *sruik*, welks hout slechts goed is om te branden.

3° soort van *vogel*.

4° soort van *visch*, veel overeenkomst hebbende met de *bête-bête*, en van glinsterende sehuppen voorzien.

// ㄨ ㄨ (kâppisi), *slinken*; = *kêmpesé*.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kapêsá), *zachtjes of voorzigtig voelen of betasten*. Boeg. kapêsá.

// ㄨ ㄨ (kâpasá), bep.: kâpasaka, 't Mal. كاييس, *waaijer* (Djay).

ㄨ // ㄨ ㄨ ㄨ (kêmpesé), 't Mal. kimpes, *slinken*; bijvoorb. Kêmpesé bâttañg-lompôna, *zijn dikke buik slinkt*. — Kêmpesé poerockânnoe, *uw' zak (uw' beurs) slinkt*.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kôpasá), bep.: kôpasaka, één van de vier soorten van kaarten bij het *omi*-spel, hebbende één of meer *ananas-vruchten* op het prentje; gelijk staande met één der beide *roode*

kleuren in het *quadrille*- en *omber*-spel; het Portugese eopas, *harten*.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kompâsoe), bep.: kompasôewa, (verbastering van het Hollandsche *kompas*), *passer*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kapeâloe). Vergel. *kapijâlo*.

// ㄨ ㄨ (1° kâbá), bep. kâbaka, *ondoordringbaar, moeilijk om door heen te dringen, door heen te komen*; bijvoorb.: rômañg kâbá, *een ondoordringbaar bosch, een bosch, dal zoo dicht begroeid is, dat men er naauwelijks door kan*. — Kâbá-îdji rôekoeka, *het gras staal nog zoo hoog en dik, dal er geen door-komen aan is*. (NB. Antwoord van iemand die gevraagd wordt, of men al zou kunnen jagen.)

(2° Kâbá), bep. kâbaka. Si-kâbá, *een bosje* (Sirih). B. idem. — NB. één bosje Sirih bestaat uit tien *lónjđjô's*, *elk van vijf* bladen, alzo vijftig bladen.

(3° kâba), bep. kâbâya, 't Arabische كعبة, naam van den tempel te Mekka. Vergel. Mr. S. Keijzer's Handboek voor het Mohammed. Regt, blz. 47, Noot 1.

// ㄨ ㄨ (kâmbañg), *gezwel, opzwellings, opgezwollen*. — Kâmbañg-lôlo, *opzwellings van het tandvleesch*. — Kâmbañg-âssi, *jicht*. — Kâmbañg-đjéné, *waterzucht*. — Kâmbañg-điñgiñg, *opgezwollen van koude*. — Kâmbañg bâwañg. Vergel. *báwañg*. — Kâmbañg bâmbañg, *opgezwollen van hitte*. — Ákâmbañg, *opzwellen, zwellen, vloeijen*, bijv.: *papier*; ook gebez. van een' baarmoeder bij de bevalling. — Gârriñg-ákâmbañg, *waterzucht*. — Karâttasá-ákâmbañg, *vloeipapier*.

Kakâmbañg, = 't Mal. سَلْدَنْغ, soort van *shawl*. Vergel. 't Maleische كَكَمْبَنْ, *doek die rondom hel lijf geslagen wordt*.

// ㄨ ㄨ (1° kâmbœ), bep. kamboêwa; vnuw.: kamboëñgkœ, *het hart*, of *binnensle* van iets, *de*

kern. — Mâte-kâmbœ, gebez. van een' *kállanġ* of *Inlandsche schrijffen*, die van binnen vergaan is. — Kâmbœ-palâpa. Vergel. *palâpa*, op *lâpa* N°. 1. — Gôgosô-kâmbœ. Vergel. *gôgosô*. — Mâkâmbœ-kâyœ, in hout, d. i. in een' doodkist nederliggen. (Sinr. D. M.)

Nikâmbœ-boelâcġ, met goud gevuld, geb. van iets, dat bijv. van binnen van goud en van buiten van zilver is. — Ângâmbœ, indringen, (een wapen bijv.) staat tegen over: *soelîpá*.

(2° Kâmbœki ôena), zijn hoofdhaar, hetzij van vreugde, hetzij van droefenis of uit verlegenheid, met de handen wrijven, en daardoor geheel in de war brengen. Men vergelijkte hiermede onze phrase: *met de handen in het haar zitten*. — Kâmbœki kalênna, zijn lichaam, hetzij van vreugde, hetzij van droefenis of uit verlegenheid, met de handen wrijven. — NB. de beteekenis van dat *kâmbœ* wel te onderscheiden van die van *kânġkanġ*, krabben. (B. idem.)

∥ √ √ (1° kâmbœ), v. n. w. 1 pers. mannl. vrl. meerv. — Ikâmbœ, = *kâmbœ*.

(2° kambêi, mánġambêi, aannemen, grijpen, iets dat ons toegereikt wordt. (Tar.) B. idem, v. d. iemand, die, bijv. in een gevecht, vervolgd wordt, als 't ware aannemen, v. d. zijne zaak opnemen, hem te hulp schieten. (Mâdi.)

Sikambêi, elkander aannemen, bijvoorb.: Sikambêi kanġinjîna matâna, zijne wenkbraauwen en oogen nemen elkander aan, d. i. komen digter bij elkander; geb. van oude menschen, wier wenkbraauwen door veelvuldige zorg en moeite digter tot de oogen zijn samengetrokken. (Tam.) Vergel. *Siyâlle*, op *âlle*.

∥ √ √ (kîmbœġ.) — Pakîmbœġ ðjêneca bijv. gebez. van jongens, die, bezig zijnde met baden, het water al splende opscheppen en in de

hoogte gooijen. (Kêlouġ.) — Tâkîmbœġ-kîmbœġi ðjêneca, het water wordt door de volte van het vat er bij het versjouden als 't ware uitgeschept, springt er als 't ware uit. — Op de vraag, waarom een jongen bij het overbrengen van een glas wijn gemorst heeft, (Nġâpa na-tâbâlle ânġgoroka? Hoe komt het dat de wijn gemorst (gestort) is?) zou deze kunnen antwoorden: Tâkîmbœġ-kîmbœġi, tôc-wanġ, het is bij het dragen als 't ware opgeschept, als het ware opgesprongen, d. i.: Het komt door de schommeling, door het verdragen.

∥ √ √ (kôebaġ), = 't Arabische ^{قبة} ^{قبة}, koepel, gewelf, verwelfsel boven een graf.

∥ √ √ (kêbôc), sluiten. (Rap.) — Nakêbôeki kidônna nagâya, de Naga heeft haar staart gesloten, de staart van de Naga is gesloten, d. i. in malkander gekronkeld. (Rap. T. Dġ.)

Pakêbôc, bep. pakêbocka, deur. — Ânroġ-pakêbôc, post van de deur.

∥ √ √ √ (kêbô), bep. kêboka, wit, grijs. — Râppo-râppo-kêbô, = *râppo kalâwasá*. Verg. *kalâwasá*. — Boênġa-kêbô, witte- of melattie-bloem. — Dġcéné-kêbô, wit water. Zoo soms genoemd de *barôéboé*, dewijl daardoor de zee met schuim overdekt wordt. — Kêbô-poëtta. Verg. *poëtta*. — Kêbô-târriġ. Verg. *târriġ*. — Kebôna matâya, het wit van het oog. — Kebôkaġ, soort van duif, kanarie-duif.

∥ √ √ (kômba), Sal. = *lêkó*, siriġ.

∥ √ √ (kômbaġ). — Tâna-kômbaġ, land dat braak ligt. (Boeg. idem.) V. d. overdrachtelijk geb. van een' ongetrouwde vrouw, of van eene weduwe.

∥ √ √ (kôbí) eventjes met den wijsvinger aanraken of aanstooten, ten einde de aandacht op

iemand of iets te vestigen; bijvoorb.: Kóbí-kóbí-sâi karâcñga, *stoot den vorst eens eventjes aan* (daar ik hem gaarne apart wenschte te spreken.) Boeg. kâbi.

Kóbí-mâta, *iemand met de oogen op het een of ander opmerkzaam maken*; hem bijvoorb. wenken, dat het tijd is, om heen te gaan.

Kóbikañg, *slot*, (van een geweer).

Pakóbí, *trekker*, (van een geweer).

Pakóbikañg, a) *het een of ander bezigen, om daarvoor met den wijsvinger aan te raken of aan te stooten*; bijv.: Toenâkoe nipakóbikañg, *men stoot elkander aan, om de aandacht op mijne ellende te vestigen*. (Sinr.)

b) Pakóbikañg. Verg. *bissoró*.

2) kóbí, bep. kóbika, *soort van timmerhout*.

∥ √ √ √ (kômbé), *gebez. van het eenigzins loshangen van iets, bijv. van een touw, dat gespannen is*. Boeg. *máómpeñg*.

∥ √ √ √ (1° kômbonñg), *zwellen, rijzen*. Verg. het Mal. *gumboñg*, *zwellen*. — Tákômbonñg, *gezwollen zijn*; bijv. geb. van kleêren, die *wijd zitten, niet aan het ligchaam sluiten*. — Van bloemen gebezigd, beteekent het: *ontluiken*.

Pakômbonñg, *doen zwellen, doen uit elkander gaan, uit elkander halen*, bijv. *de blaadjes eener gesloten melattie-bloem*. (Sinr.)

(2° ðjârañg pakômbonñg), *een paard, welks staart in het midden wit en overigens van andere kleur is*.

∥ √ √ ∥ (kimbôkañg), *soort van koperen handwasch-kommetje, waarvan men zich bij het dîner bedient, even als onze in Oost-Indie algemeen gebruikelijke vingerglazen*.

∥ √ √ √ (kambôti), bep. kambotîya, *een van bladeren gevlochten mandje*. B. *ampóti*.

∥ √ √ √ (Kambôdja), bep. Kamboðjâya, *naam eener landstreek in Azie*. Van daar: bâkóe-bâkóe- en: papañgaðjâiyanñg Kambôdja.

∥ √ √ √ (kobâyá), bep. kobâyaka, *kabaaï*. — Kobâyá Bântañg, *Bantamsche kabaaï*. Boeg. idem.

∥ √ √ (kâambará), bep. kâambaraka, (Mal. كَمْبَر, *geeft het dubbele te kennen van menschen, huizen, garen, enz*. Bijv.: Bânañg kâambarátâlloe, *of: lima, drie- of vijfdraads-garen*. — Bállákâambará, *twee huizen die te zamen door middel van een' soort van bruggetje vereenigd zijn*. — Ânâ-kâambará, *tweelingen*. — Kâambará êmba, *lett. overspelige tweelingen, aldus genoemd een tweelingpaar, waarvan de een een jongen, de andere een meisje is*. — Kâambará padarewâñg. Vergel. op *daréwa*.

Kambâri (verg. 't Maleische كَمْبَارِي), *bij noodweér iemand te hulp springen, lett. maken dat hij niet meer alleen is, hem als 't ware tot een tweelingpaar maken*. Bijv.: *kambâriyá lîntá, help mij spoedig, bijv. bij het dragen van zware lasten*. NB. *kambâri* ook gebezigd, ofschoon de persoon, die hulp verlangt, *niet alléén is, aangezien men ook van kâambarátâlloe, kâambará-âppá, enz. spreekt*. Men zie slechts boven: *bânañg kâambarátâlloe, enz.*

∥ √ √ (kabîri), bep. kabiriya, *geluht, ontmand*. Mal. en Jav. idem. — ðjâñganñg kabîri, *een kapoen*. Mal. هَايِم كَبِيرِي: NB. op Gowa niet begrepen; daar slechts geb. ðjâñganñg nipakâñjómó, *vet gemeste haan*.

∥ √ √ (kambîriñg), = *kambîriñg*. Vergel. op *bîriñg*. (Sinr. K. G.)

∥ √ √ (kimboêroe), bep. kimboerôewa. Verg. 't Mal. چَمْبُوْرُو, *jaloersch*. B. *empôeroe*, idem.

Pakimboêroe, *het jaloersch zijn, jaloerschheid.*

— Baïñne pakimboêroe, *eene jaloersche vrouw.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (kimbôro). — Dĵāngāng āngimborôwi, *een kip die voor het eerst een ei zal leggen.*

— Baïñne āngimborôwi, *certijds gebez. van een vrouw die voor het eerst zwanger is; thans ook wel geb. van een meisje dat reeds begint te blozen bij den aanblik van een' jongeling.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (koêboeroé), bep. koêboeroeka, 't Arab. قبر, 't meerv. van قبر, *graf.* — Pakoebôerang, *begraafplaats, kerkhof.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kâbalá), bep. kâbalaka, 't Maleische كَبَل, *onkwetsbaar, ijzervast.* Boeg. mákâbañĵ.

Pakâbalá, *middel om ijzervast te maken.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kâbilí), *knippen.* Boeg. kabátti, idem. — Kâbilí-tânroé, bep. kâbilí-tânroeka, *gierig.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (kambîlo), bep. kambilôwa, *soort van doos of kist van lontarblad (lékó-bálló).* Boeg. kumpûlo, idem.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (káboelóe), *stoeijen.* — Kâboelóe ammánoe. *Allergemeenst scheldwoord, gelijk staande met ons: neuk je móer, en zeer ligtelijk aanleiding tot amok gevende.*

Sikâboe-kâboelóe, *met elkander stoeijen.* Gebez. van coítus. — Baïñne-káboelañĵ, *eene vrouw, die voor niets anders deugt dan voor coítus.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (Kâbelé), bep. Kâbeleka, 't Arabische كَابِيل, *Kain.* (Rap. T. Dĵ.)

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 kîbalá), bep. kîbalaka, 't Arab. قِبْلَة, *de hemelstreek, waar Mekka ligt, en verwaarts de Mohammedaan zich bij zijn gebed met het aangezicht wendt.* (Maoet.)

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈𐄉 (1° kimbôloñĵ), *iets van voren in de plooijen van zijn kleed stoppen, en daarmede bedekken.* (Tar.) V. d. overdragtelijk: *iemand koes-*

teren, bijzonder voor hem zorgen. — Ákimbôloñĵi lâyañĵ-lâyañĵa, *geb. van den vlieger, wanneer het touw niet strak staat, maar met een bogt is, (als 't ware met plooijen.)*

Tákimbôloñĵ, *ergens toe behooren, bijv. Samâta tákimbôloñĵi ri-Gôwa, Samâta behoort tot Gôwa, zit als 't ware in de plooijen van het gewaad van Gôwa.* — Toêwañĵ ânoe tákimbôloñĵi ri-toc-má-lompôwa empowâna, *het ambt van N. N. staat in naauw verband tot dat van den Gouverneur, is als 't ware in de plooijen van het gewaad des Gouverneurs.* — Dâsi-dâsi kitákimbôloñĵ ri-kasalamakâna, *wellicht worden wij als het ware in de plooijen van het kleed zijns heils gewikkeld, d. i.: worden wij zijn heil deelachtig.* (Tar. D. M.)

(2° kimbôloñĵ), *eertijds in gebruik, = tiyánañĵ.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (koêmbalá), bep. koêmbalaka, *stout, ondeugend.* — Kakóemba-koembalâna-mi, *hij is al op den leeftijd, dat de kinderen gewoonlijk een beetje ondeugend worden; hij begint al een beetje ondeugend te worden.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈𐄉 (kaboewârañĵ). *Vergel. op boéwará.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈𐄉 (káboesóe), *iets geheel zijn.* Verg. 't Mal. هَائِس. *Bijv.:*

Îya nakâboesóeki pâno, *hij is geheel en al met vlekken.* — Îya nakâboesóeki poêroe, *hij is geheel en al met pokken.* — Sikête-kête-dĵi na-máñĵâboesóe nibôoñĵ, *(het stuk stof) is weinig slechts, doch het is genoeg, om mij geheel meé te omsluijeren.* (Sinr.) — Nĵgâlle-kâboesóe, *iemand of iets geheel en al nemen, geheel en al tot zijn eigendom maken; v. d. iemand tot slaaf maken; v. d.: iets verbeurd verklaren; v. d. de volle waarde van personen of zaken doen betalen; v. d. iemand iets geheel en al ontne-*

men, d. i. zonder hem eenige schadevergoeding te geven. (Rap. en Inl. Wetboek.)

// ㄩ ㄩ (kambôessoelóc), bep. kambôessoelocka, *buił*, v. d. alles wat uitsteekt; v. d. kleine hoogte van den grond, (kleiner dan *bóetoēng*.) — Kambôessoelóc-*ngâscēng* kalēnna, *zijn ligchaam is geheel met bultjes overdekt*.

// ㄩ (1° kâamá), bep. kâamaka, 't Arabische *قامة* (Godsd.), *de verheffing bij het gebed*.

(2° kâmma), bep. kammâya; vnw. kammângkoc, *wijze*, v. d. kâmma-*âne*, kâmma-*mînne*, kâmma-*mônne*, *op deze wijze*, d. i. *alzo*. Mal. *بكتين*. — Kâmma-*ântoe*, kâmma-*ânjđjo*, kâmma-*mîntoe*, kâmma-*môntoe*, kâmma-*mînjđjo*, kâmma-*mônjđjo*, *op die wijze*, d. i. *aldus*. Mal. *بكتيت*. — Kâmma-*tôdoṅg-ânjđjo*, *insgelijks op die wijze*, v. d. *insgelijks aldus*. — Kammâya-*mâmi-ânjđjo*, *zoo slechts (op die wijze slechts), zoo voorts, zoo verder, verder*. — Kammâya-*tōṅg-ânjđjo pôle*, *zoo ook verder*. — Ri-*âllo kammâya-ânjđjo*, *op den zoodanigen*, d. i. *zooveelsten dag*. (Tar.)

V. d. *kâmma* en *kammâya*, zonder bijvoeging van *ânne* of *ânjđjo*, of andere dergelijke voornaamwoorden, *aldus* of *alzo*; bijv.: taēna *tâoe*, kâmma *mátoewâna*, *er is niemand, wiens geluk zoodanig (zoo groot) is*. (Djay.) — Kâmma *kanâna ahalonôedjoeṅga*, *aldus was het woord der sterrewigchelaars*. (Djay.) — Kâmma-*îđji pakanâna*, na-*nîyámo băttoe Iyânoe*, *aldus was nog zijn spreken, zie! daar kwam NN.*, d. i. *terwijl hij nog aan het spreken was, kwam NN*. (Mádi; Djay.) — Kâmma-*î*, *het is zoo*. — Kâmma *tôdoṅg*, *insgelijks zoo*. — Kâmma *tōnjđji*, *het is immers insgelijks zoo*, v. d. *is het insgelijks zoo?* — Bâraṅg *kâmma*, *velligt zoo*. — Kâmma-*îđji álepâna* (*kîlaka*), na-*lânjnjá-*

mo, *zoo is 't, nog likt*, (d. i. *raakt*, of *gaat ergens langs*) *de bliksem*, en *reeds is hij weder verdwenen*, d. i. *zoodra de bliksem treft, is hij ook weder verdwenen*. — Kâmma-*pînne*, na-*kocbâttoe*, *wanneer het zóó is, kom ik*. — Ákâna *ta-kâmma*, *iets zeggen, dat niet zoo is*, d. i. *onwaarheid spreken*. — Mâna *oembâraṅg ta-kâmmakî-âne*, *al waren wij ook niet zoodanig*, d. i. *in zoodanige, of gelijke omstandigheden*. — Tâoe *kammâya*, *de zoodanige menschen*, d. i. *de menschen, zooals zij zijn*; v. d. *ikat-tênne tâoe kammâya*, *zoodanige menschen als wij zijn*. (NB. dit is in den mond van een' *Inlander*, zoo veel als: *wij Inlanders*; en in den mond van een *Europeaan*, zoo veel als: *wij Europeanen*. (Brief.) — Na-*erônoe-đja kâmma âla ri-lîno*, *âla ri-Âherá, uw wil geschiede!* (letterl. *zij aldus!*) *zoo wel op aarde, als in den Hemel*. — Kammâya *tômpapôle*, *zoo ook verder*. — Kâmma-*kâmma*, *aldus*, niet zoo als het stellig is, maar *zooals het ons voorkomt, of toeschijnt*, v. d. *waarschijnlijk*. NB. deze wijziging in de oorspronkelijke beteekenis van het woord wordt in het Makassaarsch meermalen door deszelfs verdubbeling aangeduid. Vergel. mijne Mak. Spraakk. § 46, lett. *a*, en § 72, lett. *b*. — Kâmma-*mâmi*. Vergel. *mâmi* op ma N°. 1. Ka-*kâmma*, lett. *ware het aldus*. Vergel. op ka N°. 2, lett. *c*. Bijv.: Ka-*kâmma na-nîyá koelleyâna*, ta-*kocpabeyâṅga-mi álâmpa Đjâyalaṅg-kâra*, *zoo het aldus ware, dat er mogelijkheid op bestond, zou ik Đjâyalaṅgkâra niet laten gaan*. (Djay.) — Ka-*kâmma-đji ta-niyâlle*, *mâtci, ware het maar eens aldus, dat (het kind) er niet uitgehaald was*, d. i. *ware het kind er niet uitgehaald, zoo zou het dood zijn*. (Rap.)

Kâmma-*đji* wordt insgelijks in de beteekenis

van *ka-kâmma-đji* gebezigd, bijv.: *Kâmma-đji ta-mâte*, koesoëro allêyaŋg Itoëwaŋg, *het is immers zoo*, (d. i. *Is het niet zoo?*) *het (paard) is niet dood*, d. i. *Is het niet zoo? wanneer men eens aanneemt, dat het (paard) niet dood ware*, d. i. *ware het (paard) maar niet dood; zoo zou ik het voor mijn-heer laten halen.* (Brief.) — *Kâmma-đji ta-nîyá toe-málompôwa irâya mâë*; *ware de Gouverneur maar niet hier in het oosten*, te weten: *in het ten oosten van Makassar gelegen Gôwa.* (Brief.)

Bâraŋg-kâmma-đjiyâpa, en: *bâraŋg-kâmmaïyâpa*, *gebezigd om een wensch te kennen te geven*, bijv.: *bâraŋg-kâmma-đjiyâpa kîsitjîní pôle*, *mogen wij elkander weder zien!* (Bid.) lett. *hoedanig iets, of wat voor iets gebeurt er welligt nog? — Dat wij elkander wederzien.* — *Bâraŋg-kâmma-đjiyâpa kí-lîba nipasitjîní!*, *Mogen wij spoedig bij elkander gebragt worden*, d. i. *elkander spoedig ontmoeten!* (Bid.) — *Bâraŋg-kâmma-đjiyâpa kísalâmá ri-garrînta*, *kí-naláboewiyanŋg oemoeroéta Álla taâla!* *Moogt gij herstellen van uwe ziekte en moge God uw leven verleugen!* — *Bâraŋg-kâmma-đjiyâpa na-nâí empowânta!* *Moogt gij rijzen in rang, tot hogere betrekkingen geroepen worden!* — NB. op dezen wensch wordt doorgaans geantwoord: *Dâsi-dâsi*, lett. *welligt*. Dit bevestigt alzoo de boven aangegeven letterlijke beteekenis der phrase: *bâraŋg-kâmma-đjiyâpa*. Men vertale alzoo woordelijk: *Wat voor iets zal er welligt gebeuren? — dat uw rang rijst*, d. i. *welligt zal uw rang rijzen*; en zeer goed past dan hierop het antwoord: *ja, welligt*, (*dâsi-dâsi*). — *Bâraŋg-kâmma-đjiyâpa, na-nîyá tôdong kípálâlânŋgi*, *atâna Álla taâla*; *mogen wij ook bescherming vinden bij hem, wij, die de dienaren zijn van Allah.* (Tar. D. M.)

Tákâmma = 't Mal. *تربكت*, lett. *in zoodu-nigen toestand gebragt*, v. d. *zoo*. (Bid.) Vergel. mijne Makass. Spraakkunst, § 177.

Kâmma en *kammâya* zijn in het Hollandseh dikwijls met ons *gelijk* te vertalen, ofschoon de letterlijke beteekenis die van *zoo* of *aldus* blijft; bijvoorb.: *Taêna ânoe kâmma sôesa-pamaîna Iyânoe*, *er is niets gelijk aan het hartzeer van NN.*; lett. *het hartzeer van NN., er is niets, dat aldus is.* (Đjay.) — *Nîyá pamatêi riyabâna kâmma bôelaŋg sampôelo-aŋgâppá tĵayâna*, *er was een teeken op zijn voorhoofd met een' glans, als van de maan op den 14^{den} der maand*; lett. *een glans van de maan op den 14^{den} der maand, aldus was het teeken*, enz. (Đjay.) — *Ta-kâmma riyolôwaŋga đjâina*, *niet zoo veel als te voren*; lett. *het vroegere, niet zoo, of aldus, was de menigte er van.* — *Ta-kammâna*, of *ta-kâmma-kammâna*, (vergl. het Mal. *دغن سقرتيب*), *het ongelijke van iets, hetgeen ergens niet bij behoort*, v. d. *iets onbehoorlijks*, in zedelijken zin, d. i. *iets onbetamelijks*; v. d. ook: *al datgeen wat 's menschen geluk verstoort*, als: *ongeluk, ramspoed*, enz., bijv.: *ôñđđjoŋgi ta-kâmma-kammâna*, *des te grooter is zijne zonde of schuld.* (Brief.) — *Bâraŋg nîyá ta-kammâna*, *welligt heeft hem eenig ongeluk getroffen.* (Mádi en Bidas.) — *Ŋgêraŋg ri-ta-kammâya*, *in ongelegenheid brengen.* (Kel.) — *Alâmá riyoeboëna kammâya mâta-allo*, *het teeken op de kruin van zijn hoofd gelijk eene zon*; lett. *een' zon, aldus was het teeken*, enz. (Đjay.)

Kammâya in het Hollandseh ook soms te vertalen met: *gelijk ook, alsmede*, bijv.: *Sikâmma baînne mantariya, siyagâŋg baînnêna toe-mâbi-tjarâya*, *kammâya baînnêna soedâgaraka*, *al de vrouwen der mantri's, benevens de vrouwen der*

raadsheeren, gelijk ook de vrouwen der kooplieden, lett. zoo ook de vrouwen der kooplieden. (Djay. Rap.)

Kammâya en *kammâya-mi* soms in het Hollandseh te vertalen met: *als:*, *te weten:*, *dat is:*, en dergel. meer: bijv. poeñggâwa talloêwa, kammâya: karâëñg Bontopâno, karâëñg Mamâmpañg, karâëñg Pâsí, *de drie poeñggâwa's, als:* (te weten:) lett. *aldus*, of *alzo*: *karâëñg Bontopâno, karâëñg Mamâmpañg, karâëñg Pâsí.* (Rap.) — Na-noesârelâlokañg ânne-kâmma dâllé mádjâi, kammâya-mi: kádó âllo-allômañg, geef ons heden veel leeftogt, *als:* (*dat is:* of *te weten:*) lett. *aldus:*, of *alzo*: *onze dagelijksche rijst.*

Kammâya, even als het Mal. *سفرت*, soms geb. in het begin van een zin, en alsdan best over te zetten met ons: *wat betreft*, bijv. kammâya toemánngempôwañga, *wat betreft de in pand gegeven personen.* (Rap.) — Kammâya toewañgkatoewôwai Iyânoe; *wat betreft degenen, die zorgen voor NN.* (Rap.)

Ânne-kâmma, kâmma-kâmma, kâmma-kâmma ânne, ânne-ri-kâmma-kammâya, *in deze of de tegenwoordige wijze van bestaan*, d. i. *op den tegenwoordigen tijd*, d. i. *tegenwoordig*, *thans.* — Sañg-gênna kâmma-kâmma, *tot nu toe.*

Sakâmma-kammâna, = satoëñggoe-toeñggoëna, *voortdurend, altoos*; lett. *terwijl het tegelijkertijd voortdurend zoo was.* Vergel. Mak. Spraakk. § 209.

Kammâya, soms *de manier van bestaan zelve*, d. i. *de zonder hulp van anderen bestaande, de magtige*, bijv.: kamânañg kammâya, *de Almagtige*, d. i. *God.* — Âlla-taâla kammâya, lett. *God is de magtige*; v. d. *ik laat het geheel aan Allah's beschikking over.* — Na-âñjdjo kanâñgkoe, toe-má-

lompôwa kammâya, *zoo is mijne meening, maar de Gouverneur is de magtige*, d. i. *de Gouverneur moet het weten*, of: *ik laat het aan zijne beslissing over*, of: *ik dien mij aan zijne uitspraak te onderwerpen.* (Brief.) — Na-âñjdjo kanâñgkoe, ikâtte kammâya, *Zoo is mijne meening, maar gij zijt de magtige*, d. i. *ik moet de zaak geheel aan U overlaten.*

Âñgkammâi, *magt hebben, heerschen over*, v. d.: *bezitten.* — Tâoe añgkammâyai, of: añgkammaiñyai, *de magtigen, de menschen, die de magt, het bewind, in handen hebben.* — Kâmma-tôdjëñg, *waarheid*, lett.: *ware wijze van bestaan.* Vergel. op *tôdjëñg.*

Âná si-kâmma-kâmma, lett. *kind, één wijze of soort geheel op zich zelf genomen*, v. d. *een eenig kind*; = *áná si-tâoe-tâoe.* — Niyá-îdji agâanna ânne? — Si-kâmma-kammâna-mâmi, *is er nog meer van? Neen, dit is het eenige.* Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 46, lett. e.

Pakâmma, *aldus doen zijn, doen blijven, aldus maken, of doen, aldus uitwerken*; bijv.: pakâmma-sa-mîntoe riyôlo, *laat die zaak nu vooreerst maar zoo.* Bedoeling: *later zal ik die wel afdoen.* (Brief.) NB. Deze zelfde phrase wordt ook gebezigd, om op beleefde wijze een ons aangeboden geschenk te weigeren, letterlijk: *laat het nu vooreerst maar zoo blijven*, te weten: *zonder geschenk.* — Pakâmma-sa-mîñjdjo riyôlo ámantañg irawâñgañg parentâna pêtóro-Mâroesóe, *laat het land vooreerst maar zoo blijven, onder het bestuur van den Assistent-Resident van Maros.* (Brief.) — Lâri-mi taôewa, na-pakâmma mâllá, *de man is weggelopen, aldus heeft vreeze hem doen handelen*, d. i. *hij is van vrees weggelopen.* — Na-ta-tinro, ta-kânre tômimo napi-sáringi toëwañg-poëtiri, na-pakamma soesâna, anjtjînikî mañggëna, *en de vorstin had geen lust*

tot slapen, noch eten meer; en wat haar zoo deed zijn, was de kommer bij den aanblik haars vaders. (Djaj.) — Na-ânjđjo sañggêna, napalolokiya nagâya, áđjâri kâloró-ñgâseñgi, na-pakâmma lompôna nagâya, en overal, waar de naga langs ging, werd alles beek, de grootte van den naga deed dit aldus zijn, d. i. het werd alles beek ten gevolge van de grootte van den naga. (Djaj.)

Sinġkâmma, lett. van één wijze, v. d. gelijk; = Sañġkâmma.

Sikâmma, a) gelijk; bijv.: Sikâmma ânjđjo, sikâmma ântoe, sikâmma minjđjo, sikâmma mintoe, sikâmma mônjđjo, sikâmma mōntoe, gelijk dat, v. d. aldus. — Sikâmma âne, sikâmma minne, sikâmma mōne, gelijk dit, van daar: alzo.

b) aldus, alzo, bijv. sikâmma lompôna, zoodanig was zijne grootte. (Djaj.) — Sikâmmai señgâne, (of: señgântoe,) kanânġkoe, alzo, (of: aldus,) is wederom dit, (of: dat,) mijn woord. NB. dit is het gewone slot der brieven; wij zouden zeggen: en hiermede eindig ik; of, dit is het wat ik u te zeggen had. — Sikâmma sallôna bāttoewi-señg Kompaniya Balânda, na verloop van zekeren tijd, lett. zoo en zoo lang daarna, kwam wederom de Hollandsche Compagnie. (Brief.) — Sikâmma-tōñg silalôna, lett. zoo aanstonds ook, d. i. oogenblikkelijk. Verg. silalôna, op: lâlô. — Ri-sikammâna âne bōelañga, op den zooveelsten van deze maand. (Tar.) — Na-pôna pâleñg ta-nasarêya toe-mâlompôwa sikâmma, siyâpa-siyâpa pañgamaseyâna, en indien de Gouverneur zoo veel stuks niet kan missen, dan zoo veel als zijne barmhartigheid maar geven wil. (Brief.) — Sikâmma-pi pôlc đjâina, nog eens zoo veel, lett. nog eens aldus. — Sikâmma-mi, let-

terl.: het is nu zoo, (en daar moet het thans maar bij blijven), d. i. het is genoeg. — Sikâmma tōmma-kōntoe átjîní bādġjî, gij hebt thans ook genoeg zegen genoten, d. i. van dit oogenblik af, zult gij geen zegen meer ondervinden. — Sikâmma tōñg-mîntoe battôekoc ri-ballânoe, dat is ook genoeg, mijn komen tot uw huis, d. i. ik kom voortaan niet meer bij u aan huis. — Sikâmma tōmmakōntoe áđjâri tâoe (= átjîní bādġjî. Vergel. op: tâoe), gij hebt thans ook genoeg zegen ondervonden, d. i.: voortaan zult gij geen zegen meer ondervinden. — Pasikammâya, het voor genoeg houden, v. d. de tevredenheid.

c) Sikâmma, lett. zoo te zamen; v. d. al, allen, bijv. sikâmma taôewa, al de menschen.

Sañġkâmma, lett. van één wijze, v. d. gelijk. (Verg.: sikâmma lett. a en sinġkâmma.) Bijv.: bañne ta-sañġkammannâya, de vrouw die niet zijns gelijke, maar van minder afkomst is. (Rap.) — Âná ta-sañġkammâna, iemands kinderen, bij eene vrouw van minder afkomst. — Rôewa sañġkâmma-kâmma, twee tegelijk.

Sañġkammânġi, gelijk zijn aan iemand, hem evenaren, bijv.: ânjđjo toêwañga, taêna nasañgkammânġi mañggêna, die heer lijkt niet op, evenaart niet zijn vader. (Djaj.)

Antekâmma, op welke wijze? hoe? hoedanig? Vergel. het Saleyeresche ânte-kamôewa, hetwelk dezelfde beteekenis heeft, alsmede het Sal. ântemûë en rînte-mûë, die beide gelijk staan met het Makassaarsehe kère-mûë. — Kâdé inâkke; ântesâi-sêdeñg-kâmma, zoo ik eens in uw geval ware, dan zoudt gij eens wat anders zien, lett. (dan zoudt gij) eens (zien) hoe ik te werk ging. (Mâdi.) — Ânte-âre-kâmma, ik weet niet, hoe? d. i. op welke wijze dan ook. — Antekâmma niyâka nisoerokâna

ânne ri-Râpañga, letterl. *hoedanig is, hetgeen vermeld staat in dezen Râpañg*, d. i. *zooals vermeld staat in dezen Râpañg*. (Inl. Wetb.) — Lébá-mi koesôero pakâmma palloënna, antekâmma kípakanâya, *ik heb zoo laten koken als gij gezegd hebt*. (Brief.) — Taêna lômpo antekâmma, *niet bijzonder groot*. — Ta-ântc-doedoêwai-kâmma rannôenta, lett. *onze vreugde, hoe zou het anders kunnen zijn? is niet bijzonder groot*, d. i. *is natuurlijk niet bijzonder groot*. (Rap. K. G.) — Ri-antêna-kâmma, of ri-anteyâna kâmma, lett. *op het hoe van de wijzen, d. i. op hoedanige wijze, hoe*; bijvoorb.: ri-antêna kâmma, of: ri-anteyâna kâmma, na-kíkâna, kockalocpâiki; *hoe kunt gij zeggen, dat ik u vergeet?*

Kammâna, = *kâmma*, bijvoorb.: kammâna-ânjđjo, = *kâmma-ânjđjo*, aldus. (Djay.) — Kammâna-mônjđjo, = *kâmma-mônjđjo*, aldus. (Djay.) — Lânri (of: ri) - kammâna-mînjđjo, of: mōnjđjo, *wegens het aldus zijn, omdat het aldus is, d. i. deswegens, om die reden*.

Kammôewa, Toer. dialect = *kâmma*, *gelijk*, bijv.: kammôewa-mâmi kâllí, *gelijk eene omheining*.

∩∩ (kâmmí), *hoeden, bewaken*; bijv.: nakâmmíki Sêtañg, lett. *een Satan hoedt*, v. d. *bezielt hem*.

Pakâmmí, bep. pakâmmika, *hoeder, bewaker*. (Djay.) — Pakâmmí-đjêrá, *grafwachter*.

∩∩ (kâmmoe), bep. kammôewa, *warm*. Boeg. mákâmmoe, idem. — Kâmmoc-kâmmoc, *laauw*. — Kâyoe-kâmmoc, soort van hout met geurige bast, *Sassafras, Parthenoxylon N. v. E.?*

∩∩∩ (kâmo), *iets afvegen, of afdroogen*, door er eventjes met een' doek op te drukken, = *kâmasá*. Boeg. idem.

∩∩∩ (koêma). — Koêma-koêma, bep. koêma-koemâya, soort van welriekend hout. Verg. het Mal. كيكبا, het Jav. ကိုမာ, Sanskr. *koenġkoema, Saffraan*.

∩∩∩ (koémañg), *mot.* Boeg. idem.

∩∩∩ (kêmocñg), a) *zich sluiten, tot malkander komen*, bijv. 't water, waar een vaartuig door heen gevaren is.

b) *zich doen sluiten, tot malkander doen komen*, bijvoorb.: *de lippen*.

Pakêmoenġ, *zich doen sluiten, tot malkander doen komen*.

Pasikêmoenġ, idem, doch meer gebezigd van twee voorwerpen, die geheel en al van elkander gescheiden zijn, bijv. twee stukken van een' tafel.

∩∩∩∩ (kémó). — Ânronġ-kémôkañg, *zoogster*. (Djay.) — Saribâttañg-kémôkañg, *zoogbroeder*. NB. Men vindt ook *kémôkañg = saribâttañg-kémôkañg*. (G. G.)

∩∩∩∩ (kammôemmóe), bep. kammôemmoeka, *paarsch, purperkleurig*. Boeg. idem. — Kammôemmóe-mi, lett. *hij ziet reeds paarsch in zijn gezicht*, d. i. *hij heeft te diep in het glaasje gekoken*. Verg. *édja*. — Nikammôemmóc, *paarsch geverwd of gekleurd worden*.

∩∩∩∩∩ (kamámallañg), *obstructie, verstopping in den onderbuik*.

∩∩∩∩ (koemímísí), een zeker geluid met de lippen maken, ten teken dat men verdriet heeft. Boeg. *mákoemímí*.

∩∩∩∩∩ (koemêteré), bep. koemêterecka, *Gecommitteerden*. (Rap. K. G.)

∩∩∩∩ (kamôedi), bep. kamoediya, Mal. *roer*. Vergel. *góeling*.

∩∩∩∩ (kammâna). Vergel. *kâmma* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄄 (kamînañg), geb. om den overtreffenden trap uit te drukken, bijv. kamînañg-lômpo, *zeer groot, grootst.* — Kamînañg-kâmma, *de Almagtige*, d. i. *God*. Vergel. op *kâmma* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄅 kamôèniñg), soort van boom, welks hout voor meubels en voor kris-seheeden gebezigd wordt, *Aurantiacea (glycosmis)*. Soms vervaardigt men ook van den wortel van dezen boom de *balémbènj* en *panjóséloe-sélé*.

𐄂 𐄃 𐄆 kamânjñjang), *benzoïn*. Boeg. idem. Mal. كهيپين.

Ook naam eener negory bij Maros. Verg. *kamânjñjang*.

𐄂 𐄃 𐄇 (kamînjñjang), = 't Mal. كهيپين, *benzoïn*. (Sinr.) = *kamânjñjang*.

𐄂 𐄃 𐄈 (kammayâñg), verzakking en verharding van de nier of lever, gepaard met koude koorts, bekend onder den naam van *koek*.

𐄂 𐄃 𐄉 (kammeyâra). — Âñging-kammeyâra, *wind, die niet vergezeld gaat van regen*.

𐄂 𐄃 𐄊 (kamânra). Vergel. op *mânra*.

𐄂 𐄃 𐄋 kamânre), bep. kamanrêya, boom welks wortels geb. worden als geneesmiddel, en bij het maken van *dóepa*, genaamd: *Callicarpa. Sp.*

𐄂 𐄃 𐄌 (kamîriñg). Vergel. *bîriñg*.

𐄂 𐄃 𐄍 (kamôeroe), bep. kamoerôewa, vnw. kamoerôëngkoe, kamoerôenta, kamoerôenna, *neus*. — Kalîboñg-kamôeroe, *neusgaten*. — Âppá-kamôeroe, *neustop*. — Bâtañg-kamôeroe, *neusbeen*.

𐄂 𐄃 𐄎 (kamâlo), bep. kamalôwa, (Boeg. idem), soort van heester, welks harst als roodachtige klomp uit China wordt aangevoerd, en waarop men warm water gooit, ten einde het aftreksel te bezigen tot het rood verwen van zijden stoffen. Het drabbige, dat aldus overblijft, en *tâi-kamâlo*

heet, wordt door de goudsmiden gebruikt, om *vormen* van te kneden. Ook bezigt men deze *tâi-kamâlo*, om het staal of ijzer van messen, parañg's, en dergelijke meer, in het gevest vast te maken.

Nikamâlo, *met kamâlo rood geverwd worden*.

𐄂 𐄃 𐄏 (koêmilí), bep. koêmilika, *taai*.

𐄂 𐄃 𐄐 (kêmalá), bep. kêmalaka, *verknœijing van ons kaaiman*.

𐄂 𐄃 𐄑 (kamalêti), bep. kamaletîya, soort van geweer, eertijds in gebruik. (Rap. G. G.)

𐄂 𐄃 𐄒 (kammôêwa). Vergel. *kâmma*.

𐄂 𐄃 𐄓 (kâmasá), = *kâmo*.

𐄂 𐄃 𐄔 (kâmisi), bep. kâmisika, Arab. *Donderdag*. Boeg. idem. 't Mal. هاري خميس.

Nikâmisiki ðjôekoeka. Dit ziet op eene bepaling in Sêgeri en aangrenzende distrikten, volgens welke alle visch, die des donderdag's in de *bîla's* (of *sêro's*) aan strand gevangen wordt, van het eerste ploegen af tot aan het paddie-stampen toe, den regent van het distrikt toekomt.

𐄂 𐄃 𐄕 (1° kâta). Vergel. op *ka* N°. 2, lett. c. (2° kâttá), bep. kâttaka, *kanker*. B. *kâttá*, idem. — Kâttá ipântará, *uitwendige kanker*. — Kâttá ilâlañg, *inwendige kanker*.

𐄂 𐄃 𐄖 (1° kâttañg), 't Mal. كاتم, *schaaf*. Boeg. idem.

Ákâttañg boënga, *de pandangbladen met de pakêkañg niet fijn snijden, maar schaven*. Vergel. op *kéré* N°. 1.

Nikâttañg, eigenl. *afgeschaafd worden*, en v. d. geb. van de *besnijdenis* der vrouwen, dewijl daarbij slechts zulk een klein gedeelte van het pudendum wordt weggenomen, dat het meer een *afschaven* dan een *afsnijden* is. NB. Voor het *besnijden* van mannen bezigt men: *nisóenná*. Vergel. *sóenná* N°. 1.

(2° kâttanġ), soort van vrouwen-siriedoos. Verg. *lópá-lópá*. — Kâttanġ-nisġnġkoelóe. Deze *kâttanġ* versehilt slechts hierin van een' gewone *kâttanġ*, dat de *hoeken* (*sġnġkoelóe*) met goud belegd zijn.

∩ (1° kâti), bep. katiya, geeft eene geldswaarde te kennen. *Één kâti* = 10 *tái*, = 80 *reaal*. (Rap.) B. idem.

Pônto-kâti, soort van *armband*. Vergel. op *pônto*.

(2° kâti), het Jav. *ḥḥḥ*, *honderd duizend*. Boeg. en Mal. idem. Vergel. het Skr. *kóti*, *tien millioen*.

(3° kâtti), bep. kattiya, het Mal. *كتى*, soort van gewigt, = $\frac{6}{5}$ Amsterd. pond. Boeg. *kâtti*, idem.

Balôekaŋgi ákâtti, *bij het kâtti verkoopen*.

(4° kâtti-kâtti), bep. kâtti-kattiya, soort van insect, veel overeenkomst hebbende met bijen en wespen. B. idem. — Ádjálló-kâtti-kâtti, lett. *amok maken als een zwerm kâtti-kâtti's*. Bijv. gebezigd van een' hoop soldaten, die zich, in den strijd, met de grootste woede verdedigt, en alles om zich nederlegt.

Kâtti-môemmóe, soort van *hommel*.

∩ (1° kâtoe), ákâtoe-kâtoe, *veel praten, snappen, zaniken, pruttelen*. (Bid.)

(2° ápikâtoe), *zenden*. Boeg. *mádeátoe*, idem.

Pikatôewi, *zenden aan*; bijv. bâraŋg ákoellei napikatôewi soêrá pêtóro Tôpe-Djâwa, *welligt kan hij een brief zenden aan den Gezaghebber van Tôpe-Djâwa*. (Brief.) — Na-koepikatôewi lônará Pêtóro Mâroesóe, *ik zend een' brief aan den Assistent-Resident van Maros*. (Brief.) — Koênjdjoenġ koe-pikatôewikí ânne soêraka, *ik wil u zenden dezen brief*. (Brief.)

Pikatoewiyanġ, *zenden aan*, bijv.: Na-kípika-

toewiyanġ-lâlowá, *zend het mij toch*. — Tâoe nikipikatoewiyanġai Iyânoe, *de slaven, die NN. toegesonden zijn*.

Papikâtoe, vnw. papikatôenġkoe, doch liever: papikatôekoe, *zending, commissie, bootschap, geschenk*, (Djaj.) *waren die men iemand toezendt om mee te handelen, commissiegoederen* (Rap.)

Papikatôewaŋg ri, *iets ten geschenke zenden aan*. (Brief.)

Papikatôewi, *laten overbrengen aan*, bijv.: Tonipapikatôewiya, *zij die gebezigd worden om iets over te brengen*, bijv.: *goederen*. (Rap.) — Tâoe napikatôewiya soêrá toebitjarâya-boetta, *de man, wien de biljâra-boetta bezigt, om een brief te zenden*. (Brief.)

(3° kâtoe-pêpê). Vergel. op: *tóetoe* N°. 1.

(4° kâtoemamâi). Vergel. op: *tóetoe* N°. 1.

∩ (1° kâtté), bep. kâtteka, = 't Arab. *خطيب*, *prediker*.

(2° kâtte), of: ikâtte, vnw. 2 pers. mann. en vrouw. enk. en meerv., gebezigd tegen meerderen in jaren of stand, of ook tegen gelijken, welke men slechts weinig kent. Verg. mijne Mak. Spraakk. § 146.

(3° kâtte), of: ikâtte, vnw. 1 pers. mann. en vrouw. meerv. *wij*. Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 153.

∩ (kâtenġ). — Sikâtenġ-kâtenġ, = *sikâtonġ-kâtonġ*. (Dat. Moes.) Verg. *kâtonġ* N°. 1.

∩ (1° kâtto), *maaijen, snijden, afsnijden*.

Pakâtto, bep. pakattôwa, *mesje om de paddie te snijden*.

Pakâtto-kâtto, *iemand die van onder, de vloer van het huis openbreekt, om zoo bij de geliefde te*

kunnen komen en haar tot zijn' wil te brengen. NB. Gewoonlijk bedient zoo iemand zich van eene pinang-schaar, (*kalakátti*), dewijl hij daarmede de bindsels los kan knippen en alzo minder geraas behoeft te maken.

Pakattôwaṅg, oogst, oogsttijd; bijvoorb.: tâlloēṅ-mi pakattôwaṅg oemoeroēna, hij is reeds drie oogsttijden oud, d. i. twee jaar oud, (= tâlloēṅ-mi bára. Verg. bára N°. 5.)

Kátto wordt ook gebezigd in de bcteeckenis van afgesneden, afgebroken worden; bijv.: lakátto-mi ñjawána, zijn leven zal zoo aanstonds afgesneden worden, d. i. hij ligt op sterven. — Pakattôwi-ñjâwa, emands levensdraad afsnijden.

Paṅgattôwi, datgeen wat de vrouw, in geval van scheiding, den man moet aanbieden, als 't ware tot afsnijding van den huwelijksband. Vergel. lékó-papunika, op: nika. — Ásâre paṅgattôwi, een paṅgattôwi geven.

(2° kâttó-kâttó), bep. kâtto-kâttoka. Dus genoemd de kleine goṅgs, waarbij de padjógé's, of publieke dansmeiden, dansen. Boeg. kâttó-kâttó.

∩ ∩ ∩ (1° kâtoṅg). — Sikâtoṅg-kâtoṅg, tegen elkander aanklotsen, aanslaan. Geb. van de rá's van een vaartuig. (Dat. Moes.)

(2° kâttoṅg), ducaton.

∩ ∩ ∩ (1° kîta), geen Macass. maar Maleisch, كَيْتَ, wij. (Tar.)

(2° kîttá), bep. kîttaka, 't Arab. الْكِتَاب, de Bijbel, de Koran.

(3° pakîtta), Boeg. iemand in 't spel wat voor-geven.

∩ ∩ ∩ (1° kîti), bep. kîtika, eend. Boeg. îti. — Kîti mâná djâṅgaṅg. Verg. djâṅgaṅg. — Kîti-lâki, het mannetje van de eend. — Kîti-gâna, het

wijfje. — Kîti-bâlaṅg, kraal- of wilde eend. — Kîti-bállá, huis- of tamme eend. — Kîti-maradjâla, kleine soort van cend. — Kîti-êdja, roode eend, iets grooter dan de kîti-maradjâla. — Kîti-mara-bâka, grootste soort van cend.

(2° kîti-kîti), bep. kîti-kîtika, soort van medicinaal plantje.

∩ ∩ ∩ (kôetaṅg), borstrok, keurslijf, (Mal. en Sd. idem, Jav. ꦏꦺꦠꦺꦤꦁ).

∩ ∩ ∩ (1° kôetoe), bep. koetôewa), luis. Mal. idem, Boeg. óetoe. — Kôetoe-kôṅkôṅg, vloo. Mal.

كوتو انجغ. — Ákôetoe, luizen, luizen vangen.

(2° kôetoc, bep. koettôewa, traag, lui. Boeg. idem.

∩ ∩ ∩ ∩ (kêntoe), met de knieën naar binnen en het onderste der beenen naar buiten gebogen loopen.

∩ ∩ ∩ ∩ (kête), = kâde N°. 3, weinig. — Sikête = sikâde. (Sinr.)

∩ ∩ ∩ ∩ (kêntoṅg). — Mákêntoṅg, reeds half verdord, verdroogd, verrot of dood zijn en daardoor op het punt van te vallen. (Tar.)

∩ ∩ ∩ ∩ (1° kôta), bep. kotâya, kaauwsel, pruimpje, te weten van sirih. (Mâdi.) — Kôtaï, iets kaauwen, (sirih bijv.) Boeg.: óta, móta, kaauwen. — Si-kotâṅg, één pruimpje. — Kôta (ṅgôta) polêaṅg, herkaauwen, sirih bijv.

Pakôta, doen, of laten kaauwen, bijv.: Ápakôta bêrasá, rijst laten kaauwen. NB. Dit geschiedt door den waarzegger, of den Sanro, tot ontdekking van den schuldige.

Pikotâï, iemand te kaauwen geven. (Kel.)

(2° kôta), bep. kotâya, eene bevestigde plaats, vesting, kasteel, hoofdplaats. Mal. en Jav. idem. — Kôta, dikwijls het Fort bij uitnemendheid, d. i.: het fort Rotterdam, gelijk bêteṅg táṅga, het

fort Vredenburg. — Ilâlañg kotâna, geb. van alles, wat binnen het eigenlijk territoir van een land gelegen is, van daar bij Tam.: na-koekâna-mo: oem-mâna Mochâmma, toe-ilâlañg-kotâna-tôngá, ik behoort tot de Sekte van Mohammed, en ben nog wel afkomstig uit den eigenlijken zetel van het Islamisme.

NB. hij was een inwoner van Medina.

∩ \ / (1° kônta), bep. kontâya. (B. idem.)

— Kônta-bisêyañg, = lãñgga biséyang. Verg. op répé N°. 2.

Pakônta, iemand die kônta's maakt.

(2° kônta), bep. kontâya, half-gaar, bijv. geb. van rijst, van vleesch, van gebak, enz., bijv.: kôntai kanrêya, de rijst is half-gaar.

∩ \ / (kôntoe), = kâmma N°. 2. Verg. boven. Bijv. kôntoe-mîñdjô, of kôntoe-mîntoe, aldus, dus. (Rap.) — Kôntoe-mînne, alzo, zoo. — Kôntoe, aldus, alzo, zoo, bijv.: Kôntoe-ñgasênta, zoo zijn wij allen. (Kel.) — Kôntoe, gelijk. (Sinr.) — Kontôewa, = kammâya, wat betreft, enz., (Rap.) — Ka-kôntoe, = ka-kâmma, ware het aldus; bijv.: Ka-kôntoe-đjá đjãñgãñg-đjãñgãñg, ware ik slechts een vogel. (Tar.) — Kontôenna, lett. zoo zij het, v. d. laat het, enz., bijv., kontôenna ta-đjâri, laat het niet gebeuren. — Pônna bêlla-kâmma padjônggãñga, kontôengkoe tēja lâmpa, indien de jagtplaats zoo ver is, laat mij dan niet gaan. — Kontôenna si-tjôba-tjôbakí, laat ons elkander op de proef stellen, d. i. elkanders krachten beproeven; d. i. zien, wie de sterkste van ons is. (Đjay. en Dat. Moes.)

Âne-kôntoe, = âne-kâmma, = kâmma-kâmma-âne, thans, tegenwoordig. (G. G.)

Âne-mônne-kôntoe, = ânte-mi-kâmma. (Rôyoñg.)

Sikôntoe, = sikâmma, al, alle.

Pakôntoe, zoo doen zijn, zoo maken, zoo doen, v. d. maken, veroorzaken. (Sinr. Mádi.)

∩ \ / (kôté), kakelen. Geb. van kippen.

Mal. كوكف, Boeg. kótó.

Kôté-kôté, overdrachtelijk geb. van veelvuldig praten, zooals wij ook soms ons woord kakelen gebruiken. (Bid.)

∩ \ / (kônteñg), 't Mal. koentiñg, zijnde volgens Roorda v. E. "de grootste soort van "schuit met een schuimsch zeil of layartandja. (Tar.)

∩ \ / (kôttó). — Tákôttó = tábôttóe, = úsánrá, = tásánrá.

∩ \ / (katãñgka), bep. katañgkâya, naam eener soort van boom. (Rap. K. G.) Boeg. atákka V. d. nãí-katãñgka, lett. even statig als een katãñgkaboom opklimmen, naar boven gaan. (Mádi.)

∩ \ / (koetika), = kotika.

∩ \ / (kotika), bep. kotikâya, = 't Mal. كتيك. Aldus door den Inlander genoemd alles, hetzij geschrift, of tabel, of figuur, of wat het ook wezen moge, waaruit hij zien kan, welke tijd hem gunstig is, welke niet. Zoo heeft hij bijv. een kotika Đjôhoró, die hem leert, wanneer hij uit of t'huis moet varen, om gelukkig tegen de roovers te zijn. — Zoo heeft hij een kotika Pátima, (NB. Hierbij te denken aan Fatimah, de dochter van Mohammed!) om te zien, of de persoon, welke hij ontmoet, op dat tijdstip goed of kwalijk gezind is. — Zoo heeft hij nog verseheidene andere kotika's.

∩ \ / (katagiyañg), soort van ziekte van iemand, die lang en sterk opium geshoven heeft, en zulks nu moet nalaten, als wanneer er gedurig vocht uit neus en oogen komt. B. idem.

∩ \ / (katiñgâlo), bep. katiñgalôwa, vlieg. — Katiñgâlo lômpo, en: katingâlo laôeloewg,

soorten van vliegen. — Ri-tanribána katiŋgalôwa, *des morgen's zeer vroeg*, bijv. *te vier ure, wanneer de vliegen nog niet vliegen*.

// ^ ~ (katâpaŋg), naam eener soort van boom, wier vrucht eenige overeenkomst heeft met die van de *aŋgkâëŋg*; de kern heeft in smaak wel iets van de kanarie, de *Terminalia Catappa L.* Mal. idem. Boeg. *atâpaŋg*.

// ^ ~ (katôépá), bep. katôépaka. Men neemt het uitbotsel van een' klapper-, ook wel van een tâlá-blad, maakt hiervan een peperhuisje, en vult dit half met rijst (*bérasá-kówasá*). Wanneer men dit gekookt heeft, verkrijgt men een' zeer goeden kost voor de reis, bekend onder den naam van *katôépá*. Soms wordt ook het blad der *pândaŋg-râmpé* gebezigd, hetgeen aan de rijst eene aangename geur mededeelt.

// ^ ~ ~ (katoepêpé.) Vergel. *kátôe* N°. 3.

// ^ ~ ~ (katoempîrisí), bep. katoempîrisika, naam van een klein medicinaal plantje, gebeez. tot verkoeling.

// ^ ~ (katâmbá), bep. katâmbaka, naam eener soort van visch. Boeg. idem.

Katâmbá-bâtoe, naam eener soort van *katâmbá*.

// ^ ~ (1° katîmbaŋg), *sprinkhaan*. — Katîmbaŋg-âse (lett. *paddie-sprinkhaan*), naam eener soort van *sprinkhaan*.

(2° Katîmbaŋg), naam eener soort van struik, met groote bladen.

// ^ ~ (katôéba), bep. katôébâya, verbas-tering van 't Arabische *خطبة*, *preek*. — NB. De eerste *katôéba* wordt 's morgens zeer vroeg na het eindigen der vasten van roemállaŋg voorgelezen, en is van bijzonder groot gewigt voor den In-

lander; v. d. de phrase: *na-êpéki katôéba*. Vergel. *épé* N°. 1.

// ^ ~ ~ (katômbouŋg.) — Djóékóe katômbouŋg, naam eener soort van visch.

// ^ ~ ~ (katôembará), bep. katôembaraka, *Koriander*, *Coriandrum Sativum L.* Boeg., Mal. en Jav. idem.

// ^ ~ (katâmmoe), = *dâmpoeloe* N°. 2. Van daar: *katâmmoe-dandaocrêya*, hetgeen iemand te kennen geeft, die *nergens zijn weérge heeft*. (S. Tjîna.)

// ^ ~ ~ (katâmmoŋg), *de pitten en het vleezige van een' ráppo-tjídóe*. — NB. Het *vlies* om de *katâmmoŋg* heet: *sâlloe*. Vergel. *sâlloe* N°. 3. — Het *vlies* om de *pit* alleen, heet: *bâdjoe*.

// ^ ~ ~ ~ (katoemamáí). Vergel. *kátôe* N°. 4.

// ^ ~ (katîntiŋg), *doorn, prikkel*; ook overdragtelijk: de *punten* aan den rand van een schenkblad.

Ákatîntiŋg allôwa, *de zon steekt*.

Bôelo katîntiŋg, naam eener soort van bamboe met groote *doornen*, ook wel genoemd: *bôelo totô-waŋg*, dewijl men deze soort van bamboe niet kappen kan, zonder eerst de doornen afgehouden te hebben. Vergel. *tôto* N°. 2.

// ~ ^ ^ (katênta). — Aŋgkatentâí, = *aŋgkatentâŋgi*, *iets het laatst doen*. (Rap.) Vergel. *katêntaŋg*.

// ~ ^ ^ (katêntaŋg), gebeez. van *het laatste kind*, wel te verstaan, wanneer men berekent geene kinderen meer te zullen krijgen. — Ook spreekt men van *lálá katêntaŋg*, *de laatste kam van een pi-sangboom, de eenige kam die er overblijft, nadat men de andere reeds afgesneden heeft*.

Aṅgkatentāṅgi, *iets het laatst doen.*

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katoctoēwi). Vergel. *tóctoe*
Nº. 1.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katōndēṅ), naam eener soort
van boom, geschikt voor timmerhout.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (koetādeṅ), *welligt.* (Djaj.) Ver-
gel. *koetāēṅ.*

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (kâtting-dâppoṅ). — Mákât-
ting-dâppoṅ, *glimmend-donker van kleur*; bijv.:
lélēṅ mákâtting-dâppoṅ, *glimmend donker zwart.*

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (koetānaṅ), *vragen.* Boeg. oetāna,
mákoetāna. — Na-nakoetānaṅ tâoc, napanagal-
liya, *en hij vroeg naar den man*, (d. i. *wie de man*
was), *van wien hij het in pand genomen had.* (Brief.)

Pakoetānāṅgaṅ, *iemand of iets bezigen om er-
gens naar te vragen; iemand ergens naar vragen*;
bijvoorb.: Íya-ḍji koepakoetānāṅgaṅ ri-kâte, *en*
dat slechts, (of: *hiernaar slechts*), *vraag ik van u.* —
Nipakoetānāṅgaṅ - ânoe, *ergens naar gevraagd*
worden. (Rap.) — Ampakoetānāṅgaṅ ri-ânoe ânoe,
N.N. ergens naar vragen. (Rap.) — Ampakoetā-
nāṅgaṅgi âñḍjo tanâna Iyânoe, *hem vragen naar*
dat land van N.N. (Brief.) — Na-nipakoetānāṅgaṅ
patâna tēdoṅ, *er wordt navraag gedaan naar den*
eigenaar van den buffel. (Inl. Wetb.)

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katiyôló), bep. katiyô-
loka, *glinsterworm.*) — Kânññjñṅ kamma katiyôló,
wenkbraauwen, zoo schoon als een glinsterworm, de-
wijl deze in de duisternis een' blinkende licht-
streep vertoont. NB. Welligt ook heeft men het
derde van de vergelijking te zoeken in het *uitste-*
kende, het *in 't oog vallende* van beide.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katâraṅg), *vorm.*

Ákatârang, *vormen* (steenen bijv. en alles, wat
met een' vorm gemaakt wordt.) Boeg. idem.

Nâi-katâraṅg, lett. zoo *opklimmen*, dat men als
't ware tot *vorm*, tot *model* of *voorbeeld* strekken
kan, d. i. hetzij op een bevallige, hetzij op een ge-
paste wijze, bijv. niet scheef, maar regt toe, ergens
opklimmen. (Mâdi). — Bâli-katâraṅg, op boven-
gemelde wijze ergens *heengaan of terugkeeren.*
(Mâdi en S. Tjîn.)

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katîraṅg), *traag, lui.*

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katîri), bep. katiriya, = *ditti*,
kittelaar.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (kâtteré), *scheren.* — Nikâtteré
óe-tjerâna, *het korten, knippen*, (niet het *scheren*,
zoo als de letterlijke beteekenis van *kâtteré* zou
aanduiden) *van het bloedhaar, of het haar, waar-*
mede het kind ter wereld gekomen is. NB. Dit ge-
schiedt naar 't goedvinden der ouders, vroeger of
later, meestal, wanneer het kind één of twee jaar
oud is; alsdan *ḍjadḍjakkang*, gepaard met feestelijk-
heden.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (kontoëroṅg), naam eener soort
van plant, wier bladen als groente gebruikt
worden.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (katoenrâpalá), bep. katoen-
râpalaka, roode vlekken of builtjes op het lig-
chaam, ten gevolge van muggebeten, of 't steken
van brandnetels en dergelijke meer.

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (kâtalá), bep. kâtalaka, *jeuk.* Mal.
كانل, Boeg. *kátá*, idem; = *gátalá.* — Tâoe-kâ-
talá, *geil, wellustig mensch.* — Tâoe kâtalá pa-
ḍjâna, *iemand, wiens achterste jeukt*, d. i. *iemand*
die nooit kan blijven zitten. — Bisēyaṅg kâtalá pa-
ḍjâna, *een schip dat altoos op reis is.*

ㄉㄤ ㄎㄤ ㄤ (kântalá), bep. kântalaka, *dik*,
bijvoorbeeld: *pap*, of *brei.* Vergel. op *ljéoró.*
= *gánti.*

ㄨ ㄨ ㄨ (kâttilí), *inzamelen, afplukken*, bijv. bloemen of vruchten. Vergel. *póépoelóé*.

ㄨ ㄨ ㄨ (kâtoelóé), bep. kâtoelocka, *hiel*.

Siyônjdjó-kâtoelóeki, *zij trappen elkander op de hielen, d. i. volgen elkander onmiddellijk op, maken bijzonder veel spoed*. (G. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ (katôeloeng), *zich verzamelen*. — Mâte-tôdjenġ-mi kadjâwo, na-katôeloeng bêre-bêre, *hij is werkelijk dood als een kadjâwo* (soort van schelpdier), *waar zich mieren om heen verzamelen*. NB. wordt bijv. toegepast op een' dief of schelm, dien men ergens dood vindt liggen, terwijl zich terstond eene groote menigte om het lijk verzamelt.

Katoelôengi, *zich ergens op of om verzamelen*; bijv.: Nakatoelôengi mantegâya kaloewâra, *er verzamelen zich op de boter mieren, d. i. de boter geraakt vol mieren*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (katôewo). Vergel. op *tóewo*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (katôwaŋg), *aarden pot*. Boeg. idem. — Katôwaŋg-Tjina, soort van *katôwaŋg*, die van binnen groen is, en uit China komt. Boeg. idem. — Katôwaŋg-boëŋga, *bloempot*.

ㄨ ㄨ ㄨ (kâttaşá), *uitsnijden*, met een mes bijvoorbeeld, als: *bloemen*, of *mâle* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ (kântisí), *slijpen, wetten*. Vergel. hierbij: *péyó*. — Tjini-sâi ânjdjo taôewa, nakântisiki giginna rinâkke, *ziet eens dien man, hoe hij zijne tanden slijpt, hoe boos hij op mij is*.

Bâtoe-kantisaŋg, *slijpsteen*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (koetâeŋg), = *koetâdenġ*. (Djay.)

ㄨ ㄨ ㄨ (kada). — Pakadâŋgi matâna, *zijne oogen sluiten*. (Djay.)

ㄨ ㄨ ㄨ (kândoe), = *mâri*, *ophouden*; bijv.: taêna kandoêna bosîya, = *taêna pamarîna bosîya*,

het houdt niet op met regenen. — Taêna kandoêna pamarîna, (of: nġawâna), gebez. van iemand, die *zeer moedig* of *brâni* is.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° kâdé), *och of!*, *gesteld dat*; *ware het dat*; welligt lett.: *ei lieve! zie! eens aangenomen, dat, enz.* Vergel. *ka* N°. 2 lett. *c* en de N°. 2; bijv.: kâdé-dġá-kâna kâna si-boekôewaŋg! *och of ik één enkel woord kon spreken!* (Sinr.) — Kâdé-dġi na-êró-mâmo âne Dġâyalaŋgkâra ritôewaŋg-Poêtiri-Raâna-Dêwi; bâraŋg aŋgġappa-tônjdġi tġoetjoe karâeŋga tâoe bâdġi-bâdġi, lett.: *och of deze Dġâyalaŋgkâra maar verliefd wierd op de prinses Raâna-Dêwi, v. d.: zoo deze Dġâyalaŋgkâra eens verliefd wierd op de prinses; welligt kreeg de vorst dan nog schoone kleinkinderen*. (Djay.)

Ka-kâdé, = *kâdé*, bijv.: ka-kâdé-dġi na-nîyâ anâna boerâne; koekâna, enz., *ware het maar, dat hij een' zoon had; zoo zou ik meenen, enz.* (Djay.) Ka-kâdé-dġi na-koemâte, *ware ik gestorven, enz.* (Djay.)

(2° kâde), = *kîda*. Boeg. *kêde*. Mal. كَبَجَف.

Si-pakâde-mâta, *één oogenblik*; v. d.: Na-si-pakâde-mâta-dġi, nabâttoe-mo, *één oogenblik slechts, en hij kwam*.

(3° kâde). Vergel. het Javaansehe *سكاده*, *weinig*. Sikâde, = *sikéde*, = *sikéte*, *één weinig*; bijv.: Sikâde-mâmo, namâte, *één weinig slechts, en hij was dood, d. i. het scheelde maar weinig, of hij was dood*. — Sikâde badġina, lett. *zou het goede daarvan slechts éen weinig zijn?* d. i. *het is bijzonder goed*. Dikwijls gebezigd door den overwinnaar, die de volkeren, welke in onderwerping komen, in genade aanneemt, zooveel als: *dat is goed van u gedaan, dat verheugt mij, dat is mij bijzonder aangenaam*. — Tâsikâde, *bij beetjes*.

∩ ∩ ∩ (kâdeñg), 't Arab. قديم, *eeuwig*.
(Kêlonḡ.)

∩ ∩ ∩ (kânde). — Kânde-kânde-oêlará,
Momordica Balsamina L. Var. Boeg. *kânde-kânde*
oêlá, idem.

∩ ∩ ∩ (1° kádó), bep. kádoka, = *kânre*,
eten, rijst. Vergel beneden. — Kádó-tínó. Vergel.
tínó. — Kádó-nidédé. Vergel. *dédé* N°. 2. — Ká-
dó-kadâmañg (D. Moes), = *kádó-nidédé*. — Ká-
dó ta-síra. Vergel. *síra* N°. 3. — Kádó-kalôtoró.
Vergel. *kalôtoró*. — Kádó-másîngkoelóe. Vergel.
sîngkoelóe. — Kádó-boêlo. Vergel. *boêlo*. — Kádó-
lêkó-lêkó, eene lekkernij, bestaande in rijst met
fijn geraspte welriekende bladen van allerlei aard,
alsmede gebakken en gedroogde visch, trassie, enz.
Dit geregt wordt gegeten in de nachten van de
maand roemâllañg, en ziet er zeer mooi uit, v. d.
in de Sînrilí's een' sicrlijke haarvlecht hiermede
vergeleken. (Dat. Moes.) — Kádó-bissoe, = *kádó-*
lêkó-lêkó. — Kádó-pôle. Dus te Makassar ge-
noemd: de portie gekookte rijst met toebehooren,
die ieder van de gasten, bij gelegenheid van brui-
loften en dergelijke meê naar huis krijgt. Op het
maoêdoe-feest worden die portie's, al naar gelang
van den rang der personen, voor wie zij bestemd
zijn, in meer of min met gekleurd papier, nage-
maakte bloemen, geverwde eijeren, enz. versierde
bakken, te huis bezorgd. Bij dit *pôle* vergelijkte
men *éranḡ-pôle* op: *pôle* N°. 2. NB. In Gôwa
spreekt men eenvoudig van: *kádó*, niet van: *kádó-*
pôle. — Bêmbeñg-kádó. Vergel. *bêmbeñg*. — Bállá-
kádó, = *sonḡkókañg*. Vergel. op *sonḡkó*. — Lôntará,
na taêna kádóna, *brief zonder iets om van te eten*,
d. i. *zonder bijgevoegd cadeau*. (Tar.)

Ákádó, = *kânre, nḡânre, eten* (werkwoord),

doch gewoonlijk tegen *meerderen* in stand of jaren
gebezigd.

Sêsa-mákádókoe, of: sêsa-pêpé-mákádókoe,
overblijfselen van hetgeen, waarvan ik gegeten, of van
hetgeen waarvan ik mijn eten gekookt heb, d. i. *het-*
geen ik, na aftrek van begrafenis-onkosten, van
schulden, en dergelijke meer, nalaat. (Rap. T. Dj.)
— Âná ta-nakádó nîka, *een kind, waar geen nîka*
voor gegeten is, d. i. *plaats gehad heeft*, d. i. *een*
kind, uit onwettige gemeenschap geboren, onecht kind.
— Nakádóki pêpé parasângañg, *vuur verslindt*
(verteert) het land. (Rap.) — Ikâmbe ta-nakádó
bassînoe, ikâoe ta-nakádó bassîmañg, lett. *ons ver-*
slindt niet, d. i. *ons doodt niet uw zwaard, en u*
doodt niet ons zwaard. (Rap.) — Kádó-pêpé, *over-*
wonnen landen, als zijnde grootendeels door vuur
verwoest. — Bitjâra-mâmi aḡkádóki, lett. *de*
Raad eet slechts, d. i. *laat boete betalen*. (Rap.) —
Tâoe-nakádóka tjoêke, lett.: *de menschen, van wie*
de salaris eet, d. i. *de menschen van wie salaris ge-*
nomen wordt. (Rap. K. G.) — Anḡdjâri ânoe-ni-
kádó-kádóna, letterl. *datgeen van hem, wat gegeten*
wordt, groeit, v. d. *hij krijgt allerlei boomvruchten*
van zijn land. (Rap. K. G.)

Pakádó, lett. *het eten*, v. d.: *het beboeten*; v. d.:
beboeting, boete. (Rap.). NB. ook gebezigd van het
geld, dat men terstond na zijn huwelijk, aan den
vorst, of, zoo men van geringen stand is, aan den
toe-maïlâlañg of gallârrañg brengt, doch gewoon-
lijk terug krijgt, alzoo letterlijk: *hetgeen de vorst*,
(of anders, hetzij de toe-maïlâlañg, hetzij de gallâr-
rang), *eet*, d. i. *in ontvangst neemt*.

Kádôkañg, *toespijs*, bestaande in: *visch* en der-
gelijke, die men bij de rijst eet. Wel te onder-
scheidt van: *lapákkañg*. Vergel. op: *lápá* N°. 2.

— Bálló-állĩng Balânda sikâde, îya kíkâdó-kádô-kañga, een weinig Hollandsche azijn, die wij als toespis bij het eten gebruiken kunnen, d. i. alleen om bij ons eten te doen, dus: slechts een weinigje. — Sâreyá ãjêla kâdo-kádôkañg, geef mij wat zout, om bij het eten te gebruiken, wat zout voor dagelijksch gebruik, d. i. slechts een weinig. — La-kí-âpai? — La-koekâdó-kádôkañg-ãji, wat zult gij er meê doen? — Ik wil het slechts voor dagelijksch gebruik hebben.

Pakádôkañg, datgeen, waarin men het eten doet, of datgeen, waarop men het neêrzet, van daar: ons *shotel's*, en ook: ons *etenstafel*.

Gâóe-pakádôkañg, of: papakádôkañg, feestmaaltijd. (Rap. K. G.) — Pônna nipapanaóẽngañg âse, málibaĩ nipapakádôkañg toe-mâte (of: nipapakádôkañgi ri-toe-mâte), zoo men daarop, (d. i. op dien dag,) paddie plant, zal die paddie spoedig gebruikt worden, om den menschen te eten te geven bij gelegenheid van een sterfgeval, met andere woorden: gebruikt worden voor een lijkmaal. (Kotika.)

(2° kâdo), knikken met het hoofd. Boeg. idem. NB. Eene achterwaartsche beweging met het hoofd geeft toestemming; eene voorwaartsche daarentegen een roepen, een tot zich wenken, te kennen.

Tákâdo-kâdo, = tárâdo-râdo, (vergel. údo), gedurig met het hoofd voorover knikken. Gebezigd van een' oud' man, die onder het gaan gedurig met het hoofd voorover knikt. Zoo ook gebez. van een ruiter, die niet vast op zijn paard zit, en daardoor hetzelfde doet.

Đjãngañg-đjãngañg pakâdo, een lokvogel, die als 't ware den anderen vogels toeknikt, om toch maar te naderen.

ᳵ ᳶ ᳷ (kîda), = 't Mal. كِبَجْف, met de oogen knippen, blikken, ooglongkjes geven. — Ákîda-kîda,

overdragtelijk gebez. van het fonkelen van een diamant, gelijk ook van het glinsteren en gedurig bewegen van sommige kleedsieraden; v. d. kîda-kîda, naam eener soort van versiersel, dikwijls aan den rand van de timbáwo gehangen.

Si-pakidãñg, één oogenblik. Vergel. 't Maleische سَكِبَجْفَمَات, en 't Javaansche *ᳵᳶ᳷ᳶᳵᳶᳵᳶ*.

Bintôẽng sikîda-kîda, sterren, die elkander als 't ware toelonken, fonkelen.

ᳵ ᳶ ᳷ (1° kîdi), Saley, klein.

(2° sikîdi), Bonth. = sikâde. Vergel. kâde N°. 3.

ᳵ ᳶ ᳷ ᳶ (kîdo), Boeg. idem. — Ákîdo kañj-ñjĩng, de wenkbrauwen optrekken, of zamentrekken. — Sikîdo-kañjñjĩngi, elkander wenken geven.

Ákîdo-kîdo-mâta, de oogen op en neêr slaan. NB. bij het áđjállĩng, slaat men de oogen regts en links. Verg. beneden.

ᳵ ᳶ ᳷ ᳶ (kîdoñg), = ãngkoñg, staart.

Kîdoñg-mâta, uiterste hoek, (letterl.: staart) van het oog. (Bid.) — Kîdoñg koelítja. Vergel. op: koelítja.

Dãẽng mákîdoñg, letterl.: een dáẽng met een staart. Aldus soms genoemd een rat.

ᳶ ᳶ ᳶ ᳷ (kêde), = kâde N°. 3, weinig. — Sikêde, = sikâde.

ᳶ ᳶ ᳶ ᳷ (kêdé). — Tákêdé, opschrikken.

ᳶ ᳶ ᳷ ᳶ (kêdo). Vergel. het Boeginesche kêdo, bewegen.

Tákêdo-kêdo, op en neêr wippen.

Papêkañg pakêdo-kêdo, hengelaars, die de hengel niet stil houden, maar gedurig doen op- en neêr wippen; hetgeen men vooral tot het vangen van enkele soorten van visschen pleegt te doen. (Dat. Moes.)

ᳵ ᳶ ᳷ ᳷ (kônda), bep. kondâya, Boeg. idem.

Kônda ðjéneka, gebez. van water, dat niet bijzonder laag, en ook niet bijzonder hoog staat, alzoo de *middelstand van het water*, (noch eb, noch vloed).

ㄉㄚㄚㄚ (1° kôdi), bep. kodîya, *slecht, boos, ondeugend*; bijvoorb.: kôdi patjîna, *slecht is zijn zien*, v. d. *hij wordt duizelig*. — Kôdi-tappa, *slecht van voorkomen*, v. d.: *leelijk*. — Pamâi-kôdi, *flaauwte*. — Kôdi-pamâi, *flaauw*. — Kôdi-bâwa, *slecht van mond*, v. d. *verklikker, aanbren-ger*.

Kodîya, lett.: *het slechte, het kwade*, v. d. geb. achter werkwoorden van *vreezen*, bijv.: mâlláká kodîya nakâna, *ik vrees, dat hij zegge*, lett. *ik vrees het kwade*, (hierin bestaande:) *dat hij zegt*, enz., vervolgens bezigt men: *kodîya*, en insgelijks *kodîya-ka*, zonder dat er een werkwoord van *vreezen* voorafgaat, bijv.: kodîya-ka îya-ðji ângâlleï séleka, *ik vrees dat hij het is, die de kris heeft weggenomen*. (Brief.) Lett.: *Dit is het kwade*, d. i.: *hier ben ik bang voor, dat*, of nog letterlijker: *daar hij het wel wezen zal, die*, enz.

Kakodîyang, a) *slechtheid*; b) *in slechten toestand verkeeren*; c) *kwaad ondervinden van*; bijv.: Nikanâya tâoe-tôðjeng, mâna la-nakakodîyang, ka-léba-nakanangi, ta-nasassaliyaï, *hij, die een tâoe-tôðjeng heet, ofschoon hij daardoor in slechten toestand, d. i. in ongelegenheid zou geraken*, enz. (Rap. K. G.) — Ri-gâoe nakakodîyang kalênnoe, *in eene zaak, waardoor gij zelf in slechten toestand zoudt kunnen geraken, d. i. ongelukkig zoudt kunnen worden*. (Rap. K. G.) — Noekakodîyang-ðji, lett. *gij ondervindt er immers kwaad van*, d. i.: *het is immers slecht voor u*.

Kodî, ângodî, *kwaad doen, iets slecht maken, iets slecht doen*.

(2° kôdi), bep. kodîya, = 't Maleisehe كودي

twintig stuks, geweren bijv., of *pieken, of bijlen, of sârongs, of kleedjes, of wat het ook zij*.

ㄉㄚㄚㄚ (1° kôndé), bep. kôndeka, 't Maleisehe كوندى, *een' haarknoop*, eene manier om het haar op de kruin van het hoofd op te rollen, en vast te steken, gelijk de Chinesehe vrouwen doen.

(2° Kônde), soort van kaarten bij het *patóewi*-en *kôwa-góñggoñg*-spel.

ㄉㄚㄚㄚㄚ (1° kôdo), = *bóekkoé* N°. 3.

Kôdo-kadângkañg. Verg. *dâñgkañg*.

(2° kôdó-kodôkañg), *iets willen spreken of doen, doch door vrees daarvan teruggehouden worden*.

ㄉㄚㄚㄚㄚ (1° kôndo), bep. kondôwa, *reiger*. Mal. كوندو. — Kôndo-têdoñg. Kleine soort van reiger met een bosje gele veëren in den nek. — Kôndo-pôera, kleiner dan de *kôndo-têdoñg*, en met donker-vale veëren. — Tâi-kôndo, *reigerdrek*; en dewijl dit wit van kleur is, ook gebez. om het *semen virile* aan te duiden; v. d. *túrâtjî-mi tâi-kondóna, het semen virile is uitgespat*. — Natâi-kôndo matâna, *zijn oog is met reigerdrek*, spot-tenderwijze gezegd van iemand die een *boelalákkañg* heeft. Vergel. op: *boelalákkañg*.

(2° kôndo-kôndo), bep. kôndo-kondôwa, naam van een struik voor omheiningen, behoorende tot de familie der *Acanthaceae*.

ㄉㄚㄚㄚㄚㄚㄚ (kâdo-kadângkañg). Vergel. *kôdo-kadângkañg*.

ㄉㄚㄚㄚㄚㄚㄚㄚ (kôdo-kadângkañg). Vergel. *kôdo* N°. 1 en *dâñgkañg*.

ㄉㄚㄚㄚㄚ (kandâga), bep. kandagâya, soort van *Moluksche kist* of *koffer*, van *roembîya*-bladen gemaakt en met sehelen belegd, veel overeenkomst hebbende met de *tatóemboe*; en alleen

hierin van de laatste onderscheiden, dat deze hooger, en niet zoo langwerpig is. Vergel. *tatóemboe*. (Sinr. Tar.) Boeg. idem.

// ∪ ∪ ∪ (kadapãngãng), soort van visch.

// ∪ ∪ ∪ (kadâmañg). — Kádó-kadâmañg; verg. *kádó* N°. 1.

// ∪ ∪ ∪ (kadâtong). — Kadâtongi, *zijn' of haar' armspieren staan sterk gespannen*. Gebezigd van een' barende vrouw, van iemand, die iets zwaars voorttrekt, van iemand, die een groot net wil uitgooijen, enz. (Dat. Moes.)

// ∪ ∪ ∪ (kádâro), bep. kádarôwa, *schaal*.

Boeg. idem. — Kádâro-kalôekoe, *klapperschaal*. Ook gebez. als *maat*. — Kádâro-ôeloe, lett. *hoofdschaal*, v. d. *schedel*. Boeg. idem. — Kádâro-kanjñiñg, lett. *wenkbraauwschaal*, v. d.: been van binnēn onder de wenkbraauwen, *wenkbraauwboog*.

Ákadâro, spelen met de beide helften van een' klapper-sehaal.

// ∪ ∪ ∪ (Kadîri). — Tambâko-Kadîri. Vergel. *tambâko*.

// ∪ ∪ ∪ (kadêra), bep. kaderâya, Port. *stoel*. Boeg. idem.

// ∪ ∪ ∪ (kandôrá), bep. kandôraka. — Lâme-kandôrá. Vergel. *lâme*.

// ∪ ∪ ∪ (kâdoró), bep. kâdoroka, *stijf, onbuigzaam*. Boeg. *mákádó*. — Kâdoró tângará, *stijf, onbuigzaam in het oordeelen*, v. d.: *sterk op zijn stuk blijvende staan, onverbiddeijk*, enz. — Kâdoró-ôeloe, *stijfhoofdig, hoofdig*. — Kâdoró ri-kateyãnga, *stijf in het niet willen*, d. i. *halstarrig*. — Tâoe kâdoró, *een hoereeloper*. — Kâdoróki ôerábattâna, *de spieren van zijn' buik staan stijf*, d. i. *zijn buik is opgezet, gespannen*. — Njâwa mákâdoró, lett.: *stevige, sterke, goede levenskracht*, v. d.:

goede gezondheid. Dikwijls verbonden met *boékie mágássĩng*, en gezegd: *njâwa mákâdoró, siyagãng boékie mágássĩng*. Vergel. *boékie* N°. 1. — Pôna tîmoró, kâdoróki boekôewa, *in de Oostmoeson zijn de beenderen stijf*, d. i. *hard, stevig*, d. i. *gevoelt men zich sterk*.

Pakâdoró boekôewa, *de beenderen stijf*, v. d. *vast, stevig, sterk maken*, d. i. *maken, dat men zich sterk gevoelt*.

Kâdo-kâdoró-dji, *hij is gezond*, = *ákóelle-kóelle-dji*, = *gássĩng-gássĩng-dji*. Vergel. *kóelle* en *gássĩng* N°. 2.

// ∪ ∪ ∪ (kâdalá), bep. kâdalaka, het Maleisehe كدال, *melaatschheid*.

// ∪ ∪ ∪ (kadâlle), bep. kadallêya, soort van heester met eetbare peulvrucht.

// ∪ ∪ ∪ (kadâwo), bep. kadawôwa, soort van boom, welks boontjes gebrand, en met *tãidãngĩng, tápoe-bérasá* en *kóenji* gekaauwd, en dan op den buik van het kind, dat pijn in het lijf heeft, gespuwd worden, (*nipórasá*.) — De bast van dien boom heet *solda*, en wordt op een' steen fijn gewreven met water. De pap, die hierdoor ontstaat, aangewend bij verzwikkingen, en bij in- of uitwendige kneuzingen. Boeg. idem.

// ∪ ∪ ∪ (1° kandâwo), *met een gleuf, of een weinig uitgehold zijn*.

(2° nikandâwo malêla), *met staal doorstoken of verwond worden*. (D. Moes.)

// ∪ ∪ ∪ (kandawâri), bep. kandawariya, soort van bordes op zij van een huis, of ook op zij van de *banáwa's*, (vergel. *banáwa*), wel te onderscheiden van de *tála-tála*, die niet zoo lang en altoos achter aan het huis is. Vergel. *tála* N°. 4. Boeg. idem.

// ∪ ∪ ∪ (koendêse). — Ákoendêse, soort

van kinderspel, veel overeenkomst hebbende met het *ásipará*, (vergel. beneden). Alleenlijk wordt dit niet met bamboesjes, maar met boontjes gespeeld, en moet men hierbij nog ten slotte de boontjes voor een gedeelte in zijne regterhand nemen. En zoo de ander raadt, hoeveel men opgenomen heeft, ontloopt hij daardoor de *kónǵkoǵ*, wij zouden zeggen: het *streepje*.

∩ (1° kâna), bep. kanâya, vnw. kanânǵkoe, kanânta, kanâna, *woord*. — Kâna si-boekoewang, *één woord*. — Kâna-sitâppá, *waarachtig woord, eed*. Vergel. *tâppá* N°. 4. — Kâna-tôǵjēǵ. Vergel. *tôǵjēǵ*. — Parôentôe-kâna. Vergel. *róentôe*. — Ôeroe-kâna. Vergel. *óeroe*. — Bâraǵ-kâna. Vergel. *bâraǵ*. — Ápâlá-kâna. Vergel. *pâlá* N°. 4. — Bôko-kâna. Vergel. *bôko*. — Kâna-nitôēǵǵēǵ. Vergel. *tôēǵǵēǵ*. — Palêko kanâya. Vergel. *lêko* N°. 2. — Pabêlo kanâya. Vergel. *bêlo*. — Taêna kanânǵkoe, lett. *ik heb geen woord, d. i. ik heb niets te zeggen, ik onderwerp mij geheel aan uwen wil*. — Ápâré-kâna, *een woord maken, zamen stellen, bijv.: ápâré-kâna ri-parâna kâna, een woord zamenstellen op medewoorden, d. i.: een antwoord op iemands woorden zamenstellen*. (Rap. K. G.) Vergel. verder op *pâré* N°. 1. — Ápâré-pâré kâna. Vergel. op *pâré* N°. 1. — Taêna ântoe ákoêlle ampilampâi kâna, *daar kan niemand een woord tegen doen gaan, d. i. een woord tegen zeggen*. — Têyatôǵgi îya râba kanâna, *hij wil ook niet, dat zijn woord valle, d. i. hij wil ook niet erkennen, dat hij het mis gehad heeft*. (Rap. K. G.)

Ákâna, *spreken, zeggen*.

Nakâna kalêna kaloemânǵjǵjǵǵ, *hij roemt zich zelven rijk*. — Nakâna kalêna, *hij verbeeldt zich ijselfijk veel, bijv. dat hij mooi, dat hij kundig,*

dat hij rijk is, enz. — Koekâna, inâkke, *ik voor mij, zeg, d. i. meen, vermeen*. — Toc-mákâna, *iemand die spreekt, v. d. soms geb. voor een regter*. (Rap.) — Sâpi, ðǵânǵgaǵǵ, kîti, ðǵôekoeka tani-kanâ-mo, *koeijen, hoenders, eenden, terwijl de vischen niet meer te noemen zijn, lett. niet meer te zeggen is, namelijk: hunne menigte*. (Dǵay.) — Ákâna-tôǵjēǵ. Vergel. *tôǵjēǵ*. — Tâoe êró-nikâna, *iemand die van zich wil laten spreken*. Wordt dit nu bijv. gezegd van iemand, die veel op zijne schatten poeht; zoo geeft het te kennen iemand, die voor rijk wil doorgaan, rijk wil genoemd worden. Ziet het op iemand, die *hevig dreigt*, zoo staat het gelijk met: *êró-nikamallákkaǵǵ, wenscht gevreesd te worden, wil van zijne magt laten spreken*. Ziet het op iemand, die zich veel op zijn goed voorkomen laat voorstaan, zoo beteekent het zoo veel als: iemand die algemeen voor mooi (*bâǵǵi-bâǵǵi*) wil doorgaan, enz. — Kaëronikanânǵǵ, *zucht om van zich te laten spreken*.

Ákâna-kâna, *zeggen, vertellen*. Vergel. mijne Mak. Spraakk. § 166 1° en 2°. — Toe-mákâna-kâna, *iemand die spreekt, wiens voortdurende bezigheid het is, om te spreken, boodschappen over te brengen; van daar: een sóero, of zendeling*. (Rap. K. G.)

Kâna-kanânǵgi, of kâna-kanânǵgaǵǵi, *iemand (iets) zeggen, vertellen*.

Pakâna, *laten spreken, bijv.: koepakâna riyôlo baïnnêǵkoe*. Dit gezegde gebezigd, wanneer men ergens geïnviteerd wordt, en het antwoord van 't goedvinden zijner vrouw wil laten afhangen. Het beteekent letterlijk: *ik zal eerst mijne vrouw laten spreken, d. i.: haar laten zeggen, of zij al dan niet van de invitatie gebruik wil maken*. — Zoo ook: pakâna-balânda, *met Hollandsche woorden doen zijn,*

d. i.: *in het Hollandsch overzetten.* — Kanâï, letterl. *spreken tot iemand*; doeh gewoonlijk gebezigd in den zin van: *tegen iemand uitvaren en hem uitschelden.* Het staat alzoo in het gebruik tegenover *pakanâi*, dat altoos een' vriendelijke bestrafing of teregtwijzing te kennen geeft. Vergel. beneden.

Pakanâi, a) *spreken tot iemand*; bijvoorb.: Mâna ta-nipakanâikí, *ofschoon het ons niet gezegd is.* (Rap. K. G.) — Napakanâiyá, letterl. *hij spreekt mij toe*, v. d. *hij bestraf mij.* (Rap. K. G.) = Êró-Ñji nipakanâi, lett. *hij wil zich immers laten toespreken, teregtwijzen*, d. i. *hij is gezeggelijk.*

b) *spreken met het oog op, spreken over, omtrent, of van iemand of iets*; bij voorbeeld: Tâoe nipakanâiya nikâpañg, *de man van, of omtrent wien gezegd wordt, dat suspicie* (bijvoorb. van *diefstal*) *bestaat* (Brief). — Îya tñjñji ampakanâi bâte-batêya, letterl.: *hij spreekt immers zelf van de bâte-batê's*, d. i. *hij wijst zelf degenen aan, die meé moeten gaan.* (Rap. K. G.) — Pakâmma pallôenna, antekâmma kípakanâiya, *zoo koken, als gij gezegd hebt*, letterl.: *zoo als is, hetgeen gij daaromtrent gezegd hebt.* (Brief.)

Ápakanâñgi, *voor, ten gevalle, ten behoeve van iemand, of iets, spreken*, bijvoorb.: ápakanâñgi boettâya, *spreken voor het land*, v. d.: *Bitjára-bóetta of Rijksbestierder zijn.* (Rap., G. G.) — Nanapakanâñgá tôewañg Iyânoe, *NN. heeft voor mij, ten behoeve van mij, gesproken*, dat is: *is mijne voorspraak geweest.* — Nipakâna-kanâñgi pôle ri-tôewañg, letterl.: *er werd verder gedurig ten zinnen gevalle gesproken door den Arabier*, d. i. *hij werd verder door den Arabier onderwezen.* (Rap. K. G.)

Pakâna-todjêñgãñg, *een eed doen* (ákâna-tôdjêñg), *zweren voor, ten behoeve van*, d. i. *beëdigen, (iets).*

Pakâna-sitappâkkañg Rewatâya, *een' eed doen* (ákâna-sitâppá) *voor God*, d. i. *een' eed van trouw aan God doen.* (Rap. K. G.)

Ampakâna-boettâñgi, *voor de waarheid van het een of ander dien eed afleggen, waarbij men niet slechts zijn eigen persoon, maar ook zijn gansche land met zich verwenscht*, zoo men zijne lippen met leugentaal mogt bezoedelen. NB. deze eed natuurlijk slechts af te leggen door hen die een land te besturen hebben.

Sipakâna, a) *elkander laten spreken.*

b) *tot elkander spreken, te zamen spreken.* (Rap. K. G.)

Pati-kâna-kâna, *allerlei praatjes houden, babelen.*

Sañgkanâi, *het ergens omtrent eens zijn.* (S. Tjin.) (2° kâna), het Boeg. *kâna*, = het Makasarsche *tâba* N°. 1. Vergel. *rómbo.*

☞ ☞ (1° kânañg), *regterzijde, regtsch, handig, geschikt, passend.* Mal. *كانن* idem. — Kânañg-giyó, *handig, geschikt in zijn bewegingen.* — Kânañg-gâóe, *handig, geschikt in zijn doen.* — Kânañg-pamáí, *handig, geschikt van aard*, d. i. *ieder overeenkomstig zijn aard en inborst behandelende, en onder allerlei soort van menschen op zijn gemak.* Vergel. *kairi.*

(2° kânañg), *stuurboord*, als zijnde aan de *regterzijde* van het schip. B. idem.

(3° kânañg), *soort van boom, welks gom als geneesmiddel gebezigd wordt.*

☞ ☞ ☞ (kâne), bep. *kânêya*, *soort van brandhout.*

☞ ☞ (kôèna). — Pakoèna, *aldus maken*
NB. Bonthainseh, of nog juister: Boegineesch, za-
mengesteld uit: *pakóè*, *aldus maken*, van *koe*, =
kóèwa, *aldus*, + *na*, vnw. 3 pers.

☞ ☞ ☞ (kênna), = *kére* N°. 2, *waar, wat voor,*
wat voor iets, welk, wat, 't Mal. *مان* en 't Boeg.
kénna, idem. Bijvoorb.: *kênna tañgkênna*, enz.,
waar is deszelfs tak, enz. (Mâdi.) — *Kênna-mo*
ta-málannâssi?, lett.: *waar is het niet verliefd doen*
worden? d. i. *hoe! zou ik niet verliefd worden?*
(Sinr.) — *Kênna-gâóé koegaóekañg?* lett. *wat voor*
daad zal ik doen? d. i. *wat zal ik doen?* (Kel.) —
Kênna noëñgâiya? *wat is het, dat gij verkiest?* (Kel.)

☞ ☞ ☞ (kênang), *menschen*, 't Maleisehe
منشى (Tar. Godsd.)

Ikênânne, = *kénang*, of welligt = *kénang ánne*.
— *Kénâniñg*, = *kénang*.

☞ ☞ ☞ (kônne), Bonth. en Sal., = *an-*
rinni, *hier*. Vergel. het Boeg. *ko* of *koe*, *aldaar*.
(Mâdi.)

Kônne-kônne, Bonth. en Toer, = *kámma-kámma*
ánne, *tegenwoordig*. Vergel. 't Boeginesehe *koe-*
koewâë, idem. Men zie ook op *kámma* N°. 2.

☞ ☞ ☞ (kanîkî), bep. *kanîkika*, de plaats
boven op een padoewâkañg, of handelsvaartuig, ter
weêrszijde van de *bóëkkóé*, (vergel. *bóëkkóé* N°. 3),
wordt van onderen geformeerd door de *padóngkó's*.
(Vergel. *dóngkó* N°. 2.) Boeg. idem.

☞ ☞ ☞ (kaniñgkiñg), *pink*, = 't Maleisehe
كلغكغ.

☞ ☞ ☞ (kanoèkoe), bep. *kanoekôèwa*, vnw.
kanoekôëñgkoe, *nagel, klaauw*. B. idem. Mal.
كوكو. — *Pôkó-kanoèkoe*, als 't ware *de stam of*
oorsprong van den nagel, dus: *dat gedeelte, waar hij*
uit de vingertoppen te voorschijn komt. — *Kanoèkoe-*

mâtjañg, *tijger-klaauw*. Gebezigd als *amuleet*. —
Kanoèkoe-djãñgañg-djãñgañg, lett. *vogel-klaauw*,
v. d. *de krul boven aan het lemmet der kris*, doeh
onder de *kãñjtjĩñg*. Vergel. *kãñjtjĩñg*.

☞ ☞ ☞ (kanânga), bep. *kanañgâya*, soort
van bloemdragenden boom, de *Uvaria Cananga*. L.
Mal. en Boeg. idem.

☞ ☞ ☞ (kanîti), Saleyer., = *kâbilí*.

☞ ☞ ☞ (kanoënañg), soort van boom,
welks hout veel gebruikt wordt voor *masten* en
roeiriemen.

☞ ☞ ☞ (koenîni), = *koenîya*. (D. Moes.)

☞ ☞ ☞ (kênâniñg). Vergel. *kénang*.

☞ ☞ ☞ (kanâyoñg). — *Kâna-kanâyoñg*,
kinderspel, waarbij de kinderen om het andere
de vuistjes op elkander zetten, en wel zoo, dat de
duim altoos naar boven steekt, en dient om we-
derom de vuist van een' ander op te doen rusten.
Ondertussehen zingen de kinderen: „*Kâna-kanâ-*
yoñg karôenroëñg; têtó, pariyepânoe, paribôëñga-
,simbolênnoe.” Bij de woorden: *têtó, pariyepânoe*,
steekt het kind, welks vuist de bovenste is, zijn
duim *onder den arm*, (vergel. op: *épa*), en bij de
laatste woorden, brengt het die *aan de bloem van*
de simbóléñg. (Vergel. op: *simbóléñg*).

☞ ☞ ☞ (koenîya), bep. *koeniyâya*, *woord*.
— *Mâna koenîya*, (of: *kôeni-koeniyâna*) *ta-nîyá,*
men vernam zelfs geen woord, hoorde letterlijk niets.
Mákoenîya, spreken. (Sinr.)

☞ ☞ ☞ (kanâre), bep. *kanarêya*, 't Ma-
leisehe *كنارى*, soort van amandelboom, *Canarium*
sp. Van daar: *tôkeñg kanâre*, *een tokeñg met den*
vorm van een kanarie-noot. Vergel. op: *tókeñg*.

☞ ☞ ☞ (kanâwa), bep. *kanawâya*, soort
van boom.

ㄩ ㄨ ㄩ (kânussá), bep. kânussaka. Dit wordt gebez. van alle eetbare waren, welke door middel van *zout*, *azijn*, *olij* of *brandewijn* of iets anders van dien aard, tegen bederf gewaarborgd worden: *ingelegde eetwaren*. (Boeg. idem.) Zoo kan men er bijvoorbeeld onder verstaan: *zout vleesch*, *Europesche ham*, *zoute visch*, *haring*, *atjar's* (zuren), als: *augurkjes*, enz., *vruchten op brandewijn*, *sardijntjes in olij*, enz.

Pakannássanġ, *de plaats waar*, of: *de pot*, waarin men de *kânussá* bewaart.

ㄩ ㄨ ㄩ (kînisí), = *káde* N°. 3. — Si-kînisí, *een weinig*, *een klein stuk*.

ㄩ ㄨ (1° kâtĵa), bep. katĵâya, *glas*. Boeg. Mal. Sd. Jav. Sskr. idem.

(2° kâtĵá), bep. kâtĵaka, *ondeugend*. — Kâtĵa-ki, *hij is ondeugend*. Van daar ook gebez. van *verboden omgang met vrouwen*. Boeg. *mákâtĵá*, idem.

ㄩ ㄨ (kâtĵji), bep. katĵĵiya, *zuur*. Boeg. *kâtĵji*, idem. — Nikâtĵji-lêmo, *met limoensap gezuurd*, of *zuur gemaakt worden*.

Pakâtĵji, *dátgeen wat zuur maakt*. Alzoo genoemd de navolgende ingrediënten voor de groente bij de rijst, als: *báinanġ*, *tĵaramélé*, *bálló állinġ*, *tĵámba*, *tĵámba dĵáwa*, *sáttoelóe*, *lêmo kâpasá*, *lêmo pakasóemba*, *lêmo maritĵa*, *lêmo kámbanġ*, enz. Men zie op de aangehaalde woorden.

ㄩ ㄨ (1° kânĵtĵinġ), (vergel. 'tMal. Sund. en Jav. *kânĵtĵinġ*, *knoop*), het bovenste deel van het lemmet eener kris, dat uit de sheede pleegt uit te steken. Boeg. idem. — Kânĵtĵinġ mandâppoŋġ, soort van gouden halssieraad, van voren op de borst hangende. Vergel. *mandâppoŋġ*.

(2° kânĵtĵinġ), één van de vorstelijke *pabónġka-sétaŋġ's*, bestaande in twee kleine bekkens, die

tegen elkander geslagen worden. (S. Tĵin.) Vergel. *bónġka*.

ㄩ ㄨ (kâtĵóe), *buigen*.

Tákâtĵóe-kâtĵóe, *gebogen*, *te buigen*, *buigzaam*, bijvoorb.: een *stuk rottan*, of een *boomtak*.

Pakâtĵóe, *buigen*, bijv.: pakâtĵóe-sâi ânĵdĵo, *buig dat eens*.

Katĵóeki, *ergens op of over buigen*; bijv.: Katĵóeki-sâi bábalá donġkóna, *buig eens een zweep op zijn' rug*, d. i.: *geef hem eens terdeege met de zweep op zijn' rug*.

ㄩ ㄨ (kînĵtĵá). — Kînĵtĵá-kînĵtĵá, bep. kînĵtĵá-kînĵtĵaka, *zacht omgebogen*, bijv. een' *vrucht*. Mal. كَنْجُقْ, *krom*.

Pakînĵtĵá-kînĵtĵáki karemênna, *de vingers een weinig achterover buigen*, zooals de *padĵóge's* of *publieke dansmeiden* bij het dansen plegen te doen.

ㄩ ㄨ (kêtĵi), bep. ketĵĵiya, *brik*. Mal. ketĵie. — Âmbinġ-kêtĵi. Vergel. *âmbinġ*.

ㄩ ㄨ (kêtĵé). — Ákêtĵé, soort van kinderspel, waarbij een zeker aantal pitten in vieren verdeeld wordt, en men vooraf raden moet, hoeveel er alsdan oversehieten zullen. Het antwoord luidt *tarrosóena*, d. i., *dat er niets overschiet*, — *sé-réna*, d. i. *dat er één overblijft*, — *roewánna*, *dat er twee*, of: *talloenna*, *dat er drie resten*. Boeg. idem. Jav. *ḡḡḡḡḡḡḡḡḡ*.

ㄩ ㄨ (kôtĵĵi), *ergens uitpeuteren*, of *withalen*, of *uitnemen*, hetzij door zijne hand of vinger er in te steken, of op eenige andere wijze; bijv.: *boeken uit een trommel*, *vuilnis uit de ooren*; *eten*, dat tussehen de *tanden* zit, *eijeren uit een nest*, (Rap.) B. *mótí*. — Áŋġôttĵiki dĵĵeneka, lett. *het water peutert hier uit*, d. i. *spoelt landwaarts in*, *neemt een bocht landwaarts in*. — Áŋġôttĵi ri-kâiri,

of: ri-kânañg, agânga, *de weg loopt links of regts.*
 — Ángôttjî ri-kaîri pèpeka, *de brand breidt zich links uit.* — Ángôttjî ri-kaîri bârisika, *de aanval wordt linksaf gedirigeerd.* — Ángôttjîki, ákôttjîki bâraka, lett. *de westmoeson peutert, neemt iets uit de oostmoeson, d. i.: maakt zich meester van een gedeelte der oostmoeson, d. i.: het is weér van de westmoeson, ofschoon de tijd van de oostmoeson reeds daar is.* — Na-kíkôttjî lappakkâna, *wij steken onze hand in de holte, gevormd door de buiging der knie.* (Maoet.)

Kottjîkañg, *broekzak.* B. idem.

Pakôttjî-kôttjî, lett. *een peuteraar, d. i.: een dief die eene kleine opening in den bamboezen wand maakt, en zoo het een of ander uit een huis haalt, uitpeutert;* v. d. ook: *iemand die eene vrouw op onvoegzame plaatsen tracht beet te pakken.*

᳚ ᳚ ᳚ (kôñjtjî), bep. kôñjtjîya, *sleutel.* Sd. Mal. Jav. *kóentjî*, Skr. *koentjîká*, idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (kôtje), bep. kôtje-kotjêya. — Tâoe-kôtje-kôtje, *iemand die los in den mond is, vuile aardigheden vertelt.* B. *mádôtje-dôtje.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (katjîkoró), bep. katjîkoroka, *holte in den nek, nek.* B. *tjâkôñg.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (kâtjañg-gôreñg), eigenlijk Mal., doeh in het Makass. gebez. voor eene soort van lange peulvrucht.

᳚ ᳚ ᳚ (katjâmbañg), (Mádi), soort van *ziden buikband met franjes, eertijds in gebruik.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (katjôeboñg), soort van plant, wier vrucht en zaad een bedwelmende kraecht hebben, Mal. *كچوبغ*, *Datura fastuosa L.* Men heeft twee soorten van *katjôeboñg*, te weten: *kammôemmóe* en *kébo.*

᳚ ᳚ ᳚ (katjôenda), bep. katjôendâya, *arrowroot, arrowroothceester.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (katjânonñg), *blaar.* B. idem. bijv.: *katjânonñg nakânre pèpé, brandblaar.* — *Katjânonñg natirîki djéné-bâmbañg, blaar van het storten van kokend water.* — Poëroe-poëroe *katjânonñg, soort van puistjes, die in blaren overgaan.*

᳚ ᳚ ᳚ (kâtjîlî), *goed raken.* (Staat tegenover *bétjoló, afschrampen.*) — *Nikâtjîlî-mi, hij is goed geraakt;* en wannecr zulks met een geweer geschied is, beteekent het zoo veel als: *hij is mors dood.* — *Ta-kattjîlâi, hij raakt het niet goed, dat is: hij raakt het slechts even, of: hij gaat er langs.*

NB. Deze phrase bijvoorbeeld gebezigd onder het *ámólôñg-táboe*, eene soort van spel. Vergel. *pó-lôñg.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (katjôwá), bep. katjôwaka, kleine soort van kakkerlak.

᳚ ᳚ ᳚ (koctjâi), bep. koctjâiya, soort van groente voor den Inlandsehen kost. (Kel.) Boeg. idem.

᳚ ᳚ (kâdjauñg), soort van *matten*, gemaakt van koewalbladen. Jav. en Mal. idem. — *Kâdjauñg si-bakkârañg, één stuk kâdjauñg.* Vergel. *bakkârañg*, op *bákkará* N°. 2.

Kâdjauñg-pâda, soort van *rek* op de prauwen, waarover men de *kâdjauñg* leggen kan, tot beschutting tegen de zon.

Kâdjauñg-rôempoe, soort van langwerpige en van boven in een' hoek uitlopend deksel, dat men soms in het graf op het lijk zet. — Ook soort van *los dak*, soms op de *prauwen* gezet.

᳚ ᳚ (kânjîdjá), bep. kânjîdjaka, soort van visch, door de Maleijers *kâkap*, en door de Europeanen gewoonlijk *kaalkop* genoemd.

᳚ ᳚ (kîdjauñg). — *Tâkîdjauñg, ontstellen.*

∩ ∩ (kôenjdjoeng), *doel, oogmerk, met opzet, met zekere bedoeling handelen, willen, voornemens zijn.* Bijv.: Koenjdjoenna kanâna-dji pâleŋg, (= póro-kanâna, vergel. póro N°. 1), *het was dan maar, om wat te zeggen, lett. de bedoeling was dan maar, om eenige woorden of klanken voort te brengen.* (Bid.)

Tákoenjdjoeng, staat wat den vorm betreft gelijk met tálanjéranj, en beteekent lett.: *in dien toestand geplaatst zijn, dat men eenig voornemen koestert, v. d. met opzet, met zekere bedoeling handelen.* (Tar.) — Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 177. Bijvoorb.: Tákoenjdjoengá băttoe-băttoe, eróna-dji koetjini anâna Toëwaŋg, *ik kom met opzet, (met eene bijzondere bedoeling), gedurig aan; het is, om mijnheer's dochter te zien.*

Koenjdjoenggi, a) *zich iets voornemen; b) zijn voornemen ergens toe uitstrekken; van daar: ergens heengaan, alzoo: niyá la-koekoenjdjoenggi, = niyá la-koemangéi, ik zal ergens heengaan.*

∩ ∩ ∩ (kêdjo), bep. kejdjôwa, 't Portug. *queijo, kaas,* Mal. en Jav. idem.

∩ ∩ ∩ ∩ (kênjdjé), geeft te kennen eene laagte tusschen twee verhevenheden. (B. idem.) Bijv.: kênjdjéki agânga, *de weg zakt als 't ware, d. i. loopt naar beneden, om vervolgens weér te rijzen.* — Mákênjdjéki tanettéya na-agang toe-Bo-néya; *de hoogten zakken in door de menigte van Bonieren die er overgaan.* (Rap. K. G.) — Tâoc-kênjdjé, *iemand met ingevallen' lendenen.*

∩ ∩ ∩ ∩ (kêdjo), bep. kejdjôwa, Bonthainsch, = *kéya.*

∩ ∩ ∩ (kôdja), bep. kodjâya, = 't Maleisehe *كوجو* of *كوجو*, *Moor, of Mohammedaan uit Hindostan.* Jav. en Boeg. idem.

∩ ∩ ∩ (kanjdjappaŋg), soort van *schelp* (slak.)

Van daar ook, wegens overeenkomst in vorm, de naam eener soort van donderbus. NB. De *kanjdjappaŋg* is hierin van de gewone *pamórasá* onderscheiden, dat de loop niet geheel rond is, zoo als bij laatst genoemde, maar van onderen plat uitloopt.

∩ ∩ ∩ (kânjdjará), *dansen.* — Mákânjdjará Malôkoe, eene soort van *Molukschen dans* uitvoeren. (G. G.)

Pakânjdjará, *een dansen; v. d. si-pakânjdjará bokôna, het was een geraas, als of er achter hem gedanst wierd; d. i. hij had een groot gevolg achter zich.* (Mâdi.) — Pakânjdjará, ook gebezigd van een' zekere manier van slaan op de *gánranj*. Vergel. *gánranj* N°. 2.

Pakanjdjári, *ergens dansen, bijvoorb.: âppá ilaôena (Tambakôla), napamassiki bôloe, âppá irayâna napakanjdjári tanrôekaŋg, aan den westhoek van Tambakôla spartelen bôloe-visschen, (vergel. bússi N°. 3), d. i.: vindt men menigte van bôloevisch; aan den oosthoek van Tambakôla, (NB. in Boeloekôempa), dansen de hertebeesten, d. i.: vindt men menigte van hertebeesten.*

∩ ∩ ∩ ∩ (kônjdjará), bep. kônjdjaraka, verbasterd van *ponjaard.*

∩ ∩ ∩ ∩ (1° kâdjálá), bep. kâdjálaka, *duur.* (2° kâdjálâna), *moge; bijv.: kâdjálâna băttoe toëwaŋg, moge mijnheer komen! — Kâdjálâna mâte, moge hij sterven!* (Tar.)

∩ ∩ ∩ ∩ (kanjdjîlo), bep. kanjdjîlôwa, soort van visch. (Rap.) — Kanjdjîlo nirôttó. Vergel. *rôttó* N°. 2.

∩ ∩ ∩ ∩ (kanjdjôlí), bep. kanjdjôlika,

soort van licht, bij de inlanders in gebruik; wordt gemaakt van een *panrarássaŋg*, of *dun gemaakt bamboesje*, waartegen men boomwol (kâpasá), met fijn gestampte *kamíri*-, of *sapíri-noot* heeft aangeplakt. — Padêngka-kañjãjólí, een persoon die *kañjãjólí*, eigenlijk de *sapíri-noot* voor de *kañjãjólí* stamp, d. i. *kañjãjólí's* vervaardigt. NB. Hiermede aan de hoven één slaaf uitsluitend belast. (Bid.)

/// \ / \ \ \ (kôdjoló), bep.: kôdjoloka, *vermoeid*. Bijv.: *îya-mi nikôdjoló-bôŋgga si-tânga rêyalá; hem werd als 't ware voor het vermoeijen van zijne dijen betaald één halve reyaal*. (Rap.)

Ampakódjôlaŋg, *moei maken, vermoeijen*.

/// \ / \ \ \ (1° kadjâwo), bep. kadjâwôwa, soort van *groot schelpdier*, B. idem. Bijvoorb.: *mâte-tôdjeŋg-mi kadjâwo, nakatôeloŋg bêre-bêre*; letterl.: *hij is werkelijk dood als een kadjâwo, waar de mieren zich om heen verzamelen*. NB. gebezigd wanneer men bijv. eene groote menigte menschen om het pas gevonden lijk van een' dief of roover ziet staan. Vergel. *katôbloŋg*. — De *kadjâwo* wordt ook wel genoemd *sabânjanj*, dewijl de schelp dikwijls als zoodanig geb. wordt.

(2° kadjâwo), soort van geweer, eertijds in gebruik. (Rap.)

/// \ / \ \ \ (kañjãjâi), bep. kañjãjâiya, soort van lans met een' ijzeren punt, in den vorm van onze vischhaken.

/// \ / \ \ \ (kânjãŋg), = *tântaŋg* N°. 1. Van daar: koepakânjãŋgi kanâna, = *koepatantânjanjgi*, = *koepatôdjenji*, = *koepatântoewi kanâna, ik bevestig iemands woorden*. (Godsd.)

/// \ / \ \ \ (kânji), bep. kânjika, *vleugel, vlerk*, ook geb. van de *vinnen* van een visch.

/// \ / \ \ \ (kânjũjĩŋg), *wenkbraaw*, Maleisch

كنغ, Boeg. *âninj* en *ânjũjĩŋg*. — Pôkó-kânjũjĩŋg, *uiteinden der wenkbraawen* van binnen. — Âppá, of: tjâppá, kânjũjĩŋg, *uiteinden der wenkbraawen aan de buitenzij*. — Pasimbânŋaŋg-kânjũjĩŋg, *de ruimte tusschen de beide wenkbraawen*. — Paroentoêkaŋg-kânjũjĩŋg, lett.: *ontmoeting der wenkbraawen*, van daar nagenoeg hetzelfde als: *pasimbânŋaŋg-kânjũjĩŋg*. — Âkido-kânjũjĩŋg, *de wenkbraawen optrekken*. — Kádâro-kânjũjĩŋg. Vergel. *kádâro*.

/// \ / \ \ \ (kôenji), bep. kôenjika, a) *geel*; = 't Maleisehe كونغ. Boeg. *ônjũjĩ*.

b) *kurkuma*, = 't Maleisehe كوپت. — Kâyoe-kôenji, soort van *hout*, gebez. om *geel* te verwen. — Gârrĩŋg djêné-kôenji, *geelzucht*.

Nikôenji, *geel geverwd worden*.

Kôenji-kôenji, *geelachtig*; bijv.: *êdja-kôenji-kôenji, geelachtig rood*.

/// \ / \ \ \ (kâyoe), b. kayôewa, vnw. *kayôenjkoe, hout*. Jav. en Mal. idem. Boeg. *âdjoe*; ook dikwijls gebezigd bij het optellen van zoodanige voorwerpen, waarop *wij* ons woord *stuk* kunnen toepassen; bijv. bij het optellen van *beesten*, en insgelijks van *stukken lijnwaad*. — Kâyoe-têne, *zoet hout*. — Kâyoe-têne Balânda, *kaneel*.

Kâyoe insgelijks benaming voor één van de vier soorten van kaarten bij het *omi*-spel, hebbende één of meer houtjes of stokjes op het prentje, en gelijk staande met ons *klaveren* bij het *quadrille*-en *omber*-spel. — Kâyoe pœti, soort van boom: *Melaleuca Cajuputi*, vooral bekend om zijn olie. — Kâyoe-djâwa, soort van boom, van daar: *ámâke kâyoe-djâwa, groen met wit dragen*, naar de *groene* bladen en *witte* bloemen van den *kâyoe-djâwa* boom. — Kâyoe-pœli, soort van boom. Vergel. *pœli*

Nº. 1. Van daar: *ámâke kâyoe-pôeli*, rood, geel en groen dragen, naar de drie kleuren van de *kâyoe-pôeli-bloem*.

Tôpe *mákayôewa*, het linnen aan het stuk. (Rap.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kîyó), roepen; bijvoorbeeld: *kîyómâë*, herwaarts roepen, roepen om herwaarts te komen, ontbieden.

Pakîyó, een roepen; bijv. *pakîyoka sábinna lâmbocsoeka*, het roepen, het tot zich roepen, of trekken, het zich beminnelijk maken, is de getuige van de rechtschapenheid, d. i.: daaruit blijkt het, dat iemand rechtschapen is. (Rap. K. G.)

Kiyôkañg, roepen voor, ontbieden voor; bijv.: *koekoetanângañgi tôewañg*, âpa âre *koetâëñg*, *nakiyôkañgi kalâóe Iyânoe*, *napaôewañg-sá Itôewañg*, *nakiyôkañgai*, ik vraag aan mijnheer, wat het toch is waarvoor, d. i. waarom hij N. N. naar Makassar ontbiedt; en mijnheer zegge mij, waarvoor, d. i. de reden waarom, hij N. N. ontbiedt. (Brief.)

Pakiyôkañg, a) voor iemand bezigen om te roepen, d. i. bezigen om hem te roepen.

b) laten roepen voor iemand of iets, d. i. iemand of iets laten uitroepen.

c) ergens voor roepen, of uitnoodigen; bijvoorb.: *Âpa-mo nipakiyôkañg?* wat wordt gebezigd, om meê te roepen? d. i. waarmede wordt geroepen? d. i. waarmede trekt men de menschen tot zich? (Rap. K. G.) — *Pakiyôkañg ri-pâsaraka*, op de markten laten uitroepen, v. d. een order uitvaardigen. — *Pakiyôkañg agâma-Isilânga*, de Mohammeduansche Godsdienst laten uitroepen, dat is: doen verkondigen. — *Îya nikâna ni-tjoëkôe-lômpo*, *nipakiyôkañga*, lett.: dat heet een' groote visscherij, die gebezigd wordt, om voor te roepen, d. i. waarvoor geroepen of genoodigd worden menschen in het land. (Rap.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêya). — *Kêya-kêya*, bep. *kêya-kêya-yâya*, soort van snip, die loopende eene zekere schommelende beweging maakt. B. idem. V. d.: *kêya-keyâna-bâdilika*, de haan van het geweer. — V. d. ook: *âdjâppa tákêya-kêya*, even als een *kêya-kêya* loopen. V. d. ook: *âkêya-kêya*, gebezigd van de beweging van man en vrouw bij den coïtus. V. d. ook: *bañne lêbâ nikeyâi*, eene vrouw die beslapen is.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêyó). — *Âkêyó*, schreeuwen (ganzen). B. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1º. kôyañg), 't Malcisehe كوين, 't Javaansehe *ηανωωωωωωωω*, een *kôyan*, maat van 27 pikel's te Batavia, en van 20 pikel's te Makassar.

(2º, kôyañg), = *kovâyañg* Nº. 1. (D. Moes.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1º kôyó), bep. *kôyoka*, 't Malcisehe كويق, pleister.

(2º kôyó), *ñjôyó*, = *kayáwo*, met dit onderscheid, dat hetgeen waar men naar grijpt, eenigzins in de hoogte is.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kiyâmá), bep. *kiyâmaka*, 't Arabische قيامة, Opstanding.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kîyoró). — *Kiyôri*, bestrooijen, (Djay.), *begiftigen*. — *Pañgiyôri*, lett. een bestrooijen, een *begiftigen*; van daar: *bijdragen in eten of geld voor een feest*, bijvoorb.: *ásâre pañgiyôri*. (Rap. K. G.)

Pañgiyôri, ook gebezigd van het terug geven van het geld, dat de jonggetrouwde vrouw, aan de vorstin, of vrouw des toe-mâilâlâng's of glârraang's overhandigd heeft.

Pañgiyoriyang, feest, waarbij ieder eene gift in eten of geld meê brengt, tot goedmaking der onkosten. (Rap. K. G.)

Kiyôrañg, *ergens over uitstrooijen*; van daar: *verstrooijen*; en ook in een' overdragtelijken zin gebezigd van het *verstrooijen* van *menschen*. (Rap.)

/// ☞ ☞ ☞ (Kayîli), naam van een rijkje van Celebes. Van daar: kalêwañg-Kayîli, soort van *kalêwañg*. Vergel. beneden op *kalêwañg*.

/// ☞ ☞ ☞ \ (kayâwo), *aangrijpen, grijpen* naar iets, wat maar ter naauwernood onder ons bereik is. V. d. een *greep, behendigheid, handigheid*.

Kayawôwañg, *grijpen voor iemand naar iets*, bijv.: kayawôwañg-sá ânjdjo séleka, lett. *grijp eens voor mij naar die kris*, d. i.: *grijp eens naar die kris, en geef mij dezelve aan*. — Kayawôwañg-sá ânjdjo râppo-kayôewa, *pluk mij eens die boomvruchten*.

/// ☞ ☞ ○ (kiyasá), = *kéyasá*.

\ /// ☞ ☞ ○ (kêyasá), bep. *kêyasaka*, 't Arab. *قياس*, *redenering*, v. d.: *gedachte*. (S. Tjin.)

/// ☞ (1° kârá), bep. *kâraka*, Boeg. *árá*, even als de *soemâllañg*, één der twee draden van de *schering* (*anéya*, vergel. *úne* N°. 1.) — Ook aldus genoemd het *touwtje of witte garen*, dat de *kârá* met de *pakarâkkañg* verbindt, en haar alzo van de *soemâllañg* afscheidt, ten einde er de *pâkañg*, of *inslag*, door te kunnen halen. — *Pakarâkkañg*, een *langverpig, rond houtje*, dat boven op het weefgetouw ligt, en door middel van *wit garen* (*kârá*) aan de *kârá* vastgemaakt wordt. Men zie boven.

(2° kârá), bep. *kâraka*, B. *kârâ*, naam eener kleine soort van kikvorsehen, die de paddie op het veld vernielt.

(3° kâra-kâra), bep. *kâra-karâya*, soort van plant met ranken en witte peulvruchten, die boon-

tjes bevatten, welke, even als de *kâtjañg*, *bótoró*, enz., eetbaar zijn. (Boeg. idem). *Canavallia gladiata*. L.

Kâra-kâra-rômañg, *wilde kâra-kâra*.

(4° kârrá) bep. *kârraka*, *slijm*. — Ákârrá, *slijm opgeven, schrapen, spuwen*.

/// ☞ (1° kârañg), ñgârañg, 't Maleische *كراج*, *zamenstellen, maken, een gedicht* bijvoorbeeld, of *eenig ander geschrift*. Boeg. idem.

Pakârañg sînrií, *een sînrií's maken*, v. d.: *dichtkunst*.

(2° kârañg), *koraalrots*. Boeg., Mal., Sund., Jav. idem. Sanskr. *khara, kharañg, scherp, puntig*.

(3° kârañg), *openen, open maken, losmaken*, v. d.: *spreiden*. Bijv.: *kârañg pâyoeng, een regen- of zonnenscherm openen, open maken*. — *Kârañg sômbalaka, de zeilen losmaken*. — *Kârañg kâsoró, een matras open maken, spreiden*. — *Kârañg katînrôwañg, een bed spreiden*. — *Kârañg djâlîka, de maten losmaken, ontrollen, spreiden*.

Kârampatômpó, het witte verhemelte, dat van boven, (vergel. *tómpó*), over de voor een lijk bestemde *boelêkañg*, of *draagkoets*, is uitgespreid, (*nikârañg*.)

/// ☞ (kârí), bep. *kârîka*, *schrab, kras*. Boeg. *kâri*.

Ákârí, *schrabben, krassen*. — Tákârí-kârí, idem.

Kâríki bêrasaka, = *kârisíki bêrasaka*, van daar: *Nakârí-má itôewañg*, lett.: *mijnheer heeft wat van mij, als ware ik eene maat met rijst, afgeschraapt*, v. d. *heeft zich ten mijnen koste bevoordeeld*, (bijvoorb. bij verdeling van goederen), *is mij vóór geweest, heeft mij eene vlieg afgevangen, is mij een end vooruit*, (op de reis bijvoorbeeld).

— Têyako mârĩngi nikârĩ, *laat u geene vlieg afvangen.*

/// ☞ (1° kârĩng). — Tási-kârĩng-kârĩng bâ-
d̃joe-bad̃joenna, *zijne kleéren hangen aan lappen,*
(stukken.)

(2° kârĩng), = sárĩng, *hevig, sterk, hard.* —
Tĩmoró kârĩng, *hevige of sterke oostmoeson.* Ver-
gel. tĩmoró. — Bârá kârĩng, *sterke westmoeson.*
Men zie *bârá* N°. 5.

Karrĩna rotĩya, *het harde of bruine (de korst)*
van het brood, (het tegenovergestelde van *atĩna*
rotĩya, het weke of binnenste van het brood. Ver-
gel. *ate.*)

/// ☞ (kârroé), ñgarróé, *weenen.* — Ñgapa
si-kârroé-karróena mami, *waarom huilt het zoo*
altoos door, lett.: *wat is het toch?* — *het is*
slechts één weenen maar.

Pakârroé, *doen weenen.*

Pañgarróé, *geween, gehuil.*

/// ☞ (kâre), bep. karêya, *geeft iemand*
van goede geboorte te kennen, is echter minder
dan dũẽng. — Kâre-Pôle. Aldus volgens den kâli,
of Opperpriester van Gôwa, genoemd deanroñgôé-
roe-padédeka, *of het hoofd der goudsmiden,* die de
eerste d̃jĩngará, *of d̃mará* heeft geslagen.

/// ☞ (kânre), bep. kanrêya, (vergel. *kádó*
N°. 1), *eten, rijst.* Boeg. inũre. — D̃jêné-kânre,
rijst-water. — Kânre-D̃jâwa, *koek, gebak.* — Kânre-
koẽnjĩ, *rijst met klappermelk en een weinig zout, die*
men door middel van kurkuma (koẽnjĩ lett. b.) geel
gevercd heeft. — Kânre-kânre, *spijs.*

Ákânre, ñgânre, ángânre, mángânre, *eten,*
w.w. Boeg. *ũre, mánre.* — Ñgânre-daniyári, *met*
het aanbreken van den dageraad eten, gebezigd van
's morgens te vier ure in de vasten maand, als wan-

neer men gewoonlijk eene goede maagversterking
neemt; v. d. ñgânre-daniyári dikwijls gebezigd om
te kennen te geven, dat men vast. — Sêsa-má-
ngânre, = *sêsa mákádó.* Men zie op: *Kádó* N°. 1.
— Toe-mángânre gâd̃ji, *iemand die als 't ware loon*
et, d. i. verdient, d. i. voor loon ergens dient, alzoo:
een vrije bediende, in tegenstelling van: pandeling
(toe-mángĩnrañg), en slaaf (áta). — Ákânre ilâlañg,
inwreten, bijvoorbeeld van kanker gebezigd. —
Ákânre soms gebez. van *het uitwerking doen* van
een geneesmiddel, lett. *eten, v. d.: effect doen.* —
Ákânre-pêpeka, lett.: *het vuur verblindt; van daar:*
er is brand. — Nakânre pêpé ballána Iyânoe, *of:*
Ballána Iyânoe, nakânre pêpé, het huis van N. N.
staat in brand; letterl.: het huis van N. N. wordt
door vuur verslonden. — Ángânre poesâka riyanoe,
eene erfenis voor N. N. eten, d. i. in ontvang ne-
men. NB. gebezigd van een' gevollmagtigde. —
Kânre-lêkoka, lett. *het blad, of de sierih, eten,*
hetzij geheel of een stuk daarvan, van daar gebe-
zigd, om zon- en maansverduistering te kennen te
geven, bijv.: ákânre-allowi lêkoka, lett.: het afne-
men van een stuk heeft plaats bij dag, d. i. het is
eene zonsverduistering. — Ákânre-bângi lêkoka, *het*
afnemen van een stuk heeft plaats bij nacht, d. i.:
het is eene maansverduistering. — Tanakanrêyai
baĩnne, lett. *eene vrouw eet niet, d. i. eene vrouw*
heeft geen deel aan de winst, noch aan het verlies
van haren man. (Rap. T. D̃j.)

Ángânre, *eten, ook overdrachtelijk gebezigd*
voor: *beboeten.* — Ángânre bâwañg, *te onregt be-*
boeten. (Rap. K. G.)

Boelâẽng kânre-pôle. Men zie op: *boelâẽng.*

Pakânre, *doen eten, spijzigen; v. d. tâoe-nipa-*
kânre, lett. *iemand die gespijzigt wordt, v. d. iemand*

die ergens enkel voor den kost werkzaam is. (Inl. wetb.) — Pakânre náwa-nawâna, *zijn' gedachten laten eten*, d. i.: *laten werkzaam zijn*. (Rap. K. G.) — Nipakânre ðjéné-âwoe, palêyó kalôtoró, enz., lett.: *gespijzigd worden met*, d. i. *vermengd worden met aschwater, drooge kalk*, enz. NB. bijvoorbeeld gebezigd van *indigo*. — Boelâëñg máriñg nipa-kânre-pôle, = *boelâëñg kânre-pôle*. Men zie boven.

Pakanrêyañgi, *iemand voorzetten om te eten*; bijvoorb.: ânñdjo bembêya nipakanrêyañgá, *die geit wordt mij te eten voorgezet*.

Pikânre, lett.: *doen eten, doen verteren*; v. d. pikânre soêmpa, lett.: *vervloeking laten eten*, d. i. *met vervloeking treffen*, d. i. *vervloeken*.

Pañgânre, *een eten*; v. d.: *beboeting, boete*. Vergel. pakádó op: kádó N°. 1. (Rap.)

Sikânre, *elkander eten, verslinden*. Van daar: sikânre matâñgkoe, *mijn' oogen sluiten zich*; lett. *de oogleden verslinden als 't ware*, d. i. *maken onzichtbaar het overige van de oogen*. — Sikânre-tété, *digtheid bij, vlak naast elkander zijn*, bijv.: sikânre-tété-ki ballaka, *de huizen staan vlak naast elkander*. — Âmêmpo sikânre-tétéki, *zij zitten vlak naast, bijna op elkander*. Vergel. tété N°. 2. NB. Deze spreekwijze welligt in dezervoege te verklaren. Men is zoo digt bij elkander, dat men elkander letterlijk raakt, (tété N°. 2), en het is als wilde men elkander opeten, (sikânre.)

Kanrêyang, lett. als 't ware *eting*, v. d. *etcn*; bijv.: bādñjiki kanreyâna, lett. *goed is de eting er van*, d. i. *het is lekker om te eten*. NB. bādñjiki kanrêna, zou eenigzins dubbelzinnig zijn, zou ten minste insgelijks kunnen overgezet worden met: *zijn rijst is goed*, d. i. *smakelijk*. — Kôdi kanreyâna, *slecht om te eten*, soms overdrachtelijk ge-

bezigd van eene vrouw, met wie men den coïtus niet verkieslijk acht. Zoo bijvoorbeeld van eene vrouw met *bíberé* of *poerássi tolási*. Men zie vooral op *tolási*. — Kanrêyañg êdñja, lett. *rood eten*, v. d. soort van visch: *roode kaalkop*.

Sikanrêyañg, *zameneting, in zameneting zijn, in zulk een positie verkeeren, dat bijvoorbeeld een wapen als 't ware van ons vleesch verslinden*, d. i. *ons raken of treffen kan*; d. i. *onder het bereik daarvan zijn*, bijvoorb.: sikanrêyañg bádilí, of: mariyañg, *onder het bereik van een geweer of kanon zijn*.

Pañganrêyañg, in het algemeen: *plaats van eten*, v. d.: *een tafel, een schotel, eene weide voor buffels en andere beesten*. (Inl. wetb.) — Pañganrêyañg ook geb. voor *het vruchtgebruik van iets*.

Sipañganrêyañg, *zamen eten*, bijv. uit één schotel, aan één tafel.

Ákânre-kânre, *snoepen*. NB. niet in den zin van *stilletjes eenig eten weg nemen*, maar in dien van *wat lekkers eten*, dus als 't ware *slechts iu schijn eten*. (Vergel. over deze verdubbeling mijne Makass. Spraakk. § 166, 3°.

Kânre-kanrêyang, *een snoeperijtje, een lekkernij*, die eigenlijk niet den naam van *eten* verdient.

Pakânre-kânre, *een snoeper, iemand die veel van zulke snoeperijtjes houdt*.

Pitikânre-kanrêi, *nu eens van dit, dan eens van dat snoepen*. Ook overdrachtelijk gebezigd van *veelvuldige en willekeurige beboeting*. (Inl. wetb.) Vergel. mijne Mak. Spraakk. § 166, 2° en 3°.

// ㄤ \ (1° kâro). — Kâro-kâro, *zich haasten, schielijk, in de haast*. — Baribasá-kâro-kâro (Mal. van Makassar: *pagi-pagi lakas*), *zeer vroeg in den morgen*.

Kâro-karôwi, *iets haastig doen*.

(2° kârro), bep. kârroka, ligt groene reiger met langen hals en snavel, aldus genoemd wegens 't schreeuwen van kârro. Men zie: gârro N°. 2.

(3° kârro-kârro), bep. kârro-kârroka, *keel, strot*. (Rap.) Bijv.: tâppôe-kârro-kârroki toe-mábitjarâya, *de regter is met een' doorgesneden strot, d. i. zoo goed als niets meer waard*. (Rap. K. G.) B. tigârro.

(4° kârro-kârro), *knarsen, knappen*, bijvoorb. geb. van onrijpe mañga-vrucht onder het eten.

(5° kârro), bep. karrôwa, soort van hofgezag bij geboorte, besnijdenis, enz., afkomstig uit Loe.

(6° kârro), bep. karrôwa, *geschonden, heiligsehendend*; bijv.: kârro-mi poewasâya, *de vaste is geschonden*. — Hârañgi, mákârro tōñgi, *het is verboden en heilighennis*. (Kel.)

☞ ☞ ☞ (kârroñg), soort van vrucht, = úrró-úrró N°. 2. (Dat. Moes.)

☞ ☞ ☞ (1° kânro), ñgânro, áñgânro, *aanroepen, smeeken* (God.)

Pañgânro, *het bidden*.

Kanrôwañg, pañganrôwañg, a) *bidden voor iemand, v. d. iemands voorspraak zijn*. (Inl. wetb.)

b) *bidden tegen iemand; kwaad van den Hemel afsmeeken tegen iemand*. — Ta-lômo-lomôwai, pōnna nipañganrôwañgi, *hij zal het moeilijk te verantwoorden hebben, zoo men God smeekt, dat hem kwaad wedervare*.

(2° kânro), ñgânro, = koerâriñg, *kermen, v. d. ñgânro-ñjâwa, ñgânro-toëboe, lijden naar lichaam en ziel*.

☞ ☞ ☞ (kîra), ákîra, *meenen*. Mal. en Jav. idem.

Kîra-kîra, a) *ongeveer*.

b) naam eener soort van boom, met groote

vrucht, die verseidene juist in elkander passende pitten of uoten bevat. Zulk eene vrucht soms op tafel gezet en al de pitten door elkander gegooid, als wanneer de kunst hierin bestaat, om die weder precies in elkander te doen sluiten; van hier welligt de naam van kîra-kîra.

Ákîra-kirâi, *iemand lagen leggen*. (Rap. T. Dj.)

Sikîra-kîra, *elkander belagen*. (Mádi.)

☞ ☞ ☞ (kîrí), ákîrí, *met gesloten mond de tong bewegen, en alzoo een smakkend geluid voortbrengen, ten teeken van afkeuring, = ákoëroé N°. 2*.

☞ ☞ ☞ (1° koëra), bep. koerâya, 't Maleisehe en Javaansehe koëra-koëra, *landschildpad*. — Kânre-ðjâwa koëra, soort van Inlandseh gebak, in den vorm van een schildpad.

(2° koëra). — Ñgoëra, of mañgoëra, Bonth. en Saley. = ñgâpa, of mañgâpa. — Máñgoe-máñgoë-rai, = ñgâpa-ñgâpai. (Mádi.) — Ta-nikoerâi, = ta-niyâpa-apâi. Vergl. âpa N°. 1 en âlo N°. 2.

☞ ☞ ☞ (koërañg), *minder, ontbreken, te kort komen, te weinig zijn*. Boeg., Mal., Sd., Jav. idem. — Koërañgi ðjéneka, *er is te weinig water, komt water te kort*.

Koerâñgi, *vermindere*. — Koerâñgi ri, *korten van; afdoen van; aftrekken van*. — Koerâñgi kâna nisoerôwañgai, *verkorten, d. i. afdoen van, de boodschap die hem is opgedragen*. (Rap. K. G.)

Kakoerâñgañg, 1° *behoefte*.

2° *in behoeftige omstandigheden zijn; v. d. kakoerâñgañgá, ik ben in behoeftige omstandigheden*.

Kakoerâñgi, *ergens vermindering, d. i. schade bij lijden*. (Rap. K. G.)

☞ ☞ ☞ (koëriñg). — Ákoëriñg-koëriñg, *treuren om, verlangen naar*. (Sinr.)

☞ ☞ ☞ (1° koëroe). — Ákoëroe-koëroe, *iemand*

met samengetrokken wenkbraauwen donker en scherp aanzien, zoo als bijvoorbeeld een bijziende doet, die zieh moeite geeft, om iemand te herkennen.

(2° koêróé), = *kírí*.

(3° koêrróé), geluid, dat men maakt om de kippen te roepen, Boeg. *kárróé*, v. d.: ákoêrróé soemāngána, *iemand's soemāngá* (of *bijzonderen levensgeest*), men zie op: *Soemāngá*, *roepen*, hetzij om te voorkomen, dat die wegvliege, hetzij om te maken, dat dezelve terugkeere, wanneer hij reeds weggevloten is. Zoo zegt men bijv.: koêrróé soemāngánoe, *anákoé*, *roep uwe soemāngá*, *mijn kind*, te weten: opdat dezelve niet ontvliede. Deze woorden gebezigd jegens een kind, dat er bijzonder lief uitziet; dewijl men vooronderstelt, dat de booze geesten zoo veel liefalligheid met nijdige oogen moeten aanzien, en er dus op uit zijn, om zulk een kind, waar zij slechts kunnen, kwaad te berokkenen. Derhalve geeft men met deze phrase ingewikkeld te kennen, dat het kind een beminlijk voorkomen heeft; en het is in de oogen van den Inlander verkieslijker, om dit op deze wijze aan te duiden, dan ronduit te zeggen: *tjapódé-pó-dé-mámo*, of dergelijke, (men zie beneden); vermits dit de nijdigheid dier geesten ligtelijk nog meer gaande zoude maken.

Ápakôerróé soemāngá, *iemand met bérasá rági-rági en bénte-áse*, (men zie beneden op: *bénte* en *rági*,) *bestrooijen*, om zijne soemāngá te roepen, te weten: opdat dezelve niet vliede. NB. Dit geschiedt ten opzichte van bruigoms en van alle hooggeplaatste personen, wanneer men hen verwelkomt, uit vreeze dat de booze geesten uit wan-gunst op hun geluk of hun' hoogen rang hunne soemāngá zullen doen vlieden. — Na-pôenna karâ-

ēnga aṅgaōēkaṅgi gāóé; na-tábaṅgkāṅgi tâoc-
ḍjāi; koepakoêrróé-soemāngáko si-kâyoe tēdoṅg
lélēṅg, zoo *de vorst iets doet, waardoor het volk
schrikt, bezig* (d. i. *offer*) *ik één zwarten buffel, om
de door de schrik reeds weggevlogen'* (of: *op het punt
van weg te vliegene*) *soemāngá terug te roepen*. (Rap.
K. G.)

Papakôerróé-soemāngá, lett. *een oproepen van
de soemāngá*, v. d. *een middel tot bewaring van de
soemāngá*, v. d. *een geschenk in kris of piek*, of an-
dere dergelijke dingen bestaande.

Koêrróé-koêrróé ḍjāṅgaṅg, naam van zeker
lied, voor kleine kinderen te zingen.

𠄎𠄎𠄎 (1° koêroēṅg), 't Mal. كورغ, 't Boeg.
óeroēṅg, *opsluiten*; v. d.: koeroēṅgaṅg, *kooi, hok*
(beest), Boeg. oeróēṅgāṅg, bijvoorb. koeroēṅgaṅg
ḍjāṅgaṅg, *kippe-hok*.

(2° koêroēṅg), gedeelte van een schip, te we-
ten: *de ruimte onder de boékkóé*. Men zie op *boék-
kóé* N°. 3.

(3° koêroēṅg), *digtmaken*, bijv.: een *regen- of
zonnescerm*.

𠄎𠄎𠄎 (kêri), bep. kerîya, soort van tim-
merhout. — Kêri-tânroé, en: kêri-bayâwo, soorten
van *kêri*.

𠄎𠄎𠄎 (1° kêróé), *afschrapen, schrappen,
uitkrabben, raspen*, B. *kári*, bijv.: kêróeki paka-
lānjñjīṅg, *afschrapen en schoonmaken het een of
ander*. Vergel. het Maleische كرق, *schrabben,
krabben*.

Pakéroé, soort van rasp. B. *pakári*.

(2° kêróé), *betooveren*. B. *éroé*. — Kêróé ri-rāppo-
didiya, *door middel van de gele pinang, of anders de
olij daarvan, het hart van een meisje betooveren, of
op zich doen verlieven*.

↘ // ↗ (kêroẽng). — Kêroẽng-kêroẽng, gemeenste soort van visch. B. *gêroẽng-gêroẽng*. V. d.: pakânre kêroẽng-kêroẽng, *een zeer arm mensch*, letterlijk: *iemand die kêroẽng-kêroẽng eet*.

↘ // ↘ ↗ (1° kêré), ñgêré, *fijn snijden, kerven, in moten snijden* (bijv.: *visch*). B. *gêré*. Bijv. ñgêré tambâko, *tabak fijn snijden, kerven*. (Dat. Mocs.) — Kêré roêkóc, = pôloñg roêkóc, *gras snijden*. — Sikêré, bep. kêreka, *één noot (visch bijv.)*. — Pakerêkañg, of: pañgerêkañg, *machine om pandañg-bladen fijn te snijden*, bestaande in een regten stok, die op een voetstuk staat, en waarin zich eene ronde opening bevindt, om het pandañg-blad door te steken, hetwelk alsdan met het mes wordt afgeschraapt of gekorven. Dat fijn gemaakte pandañg-blad met geurige bloemen vermengd en tusschen de kleêren gelegd.

Kêré-kêré bôko, lett. *zijn rug als 't ware snijden*; v. d. *zijn' handen van achteren op zijn' rug houden*.

Pakêré-kêré, bep. pakêré-kêreka, *zaag*, lett.: *werktuig om als 't ware fijn te snijden, werktuig dat dient om iets te verrigten, dat veel overeenkomst heeft met fijn snijden*.

(2° kêre), kêre-mâë, *waar? wat voor? welk?* B. *kégi*, bijv. kêre, (of: kêre-mâë), *pamantañgâna? waar is zijn verblijf?* — Bâttoe kêre-ko-mâë? *waar komt gij van daan?* — Lâmpa kêre-ko-mâë? *waar gaat gij heen?* — Kêre-mâë sañggêna noepalêm-ba? *tot hoever hebt gij gecopiëerd?* — Kêre-rewâsa, *op wat voor tijd? wanneer?* verg. 't Mal. **اخبيل**, zameng. uit **ا** + **بيل**. Kêre pakêyañg koepâkei? *wat voor kleed zal ik aandoen?* (Mâdi). Verg. 't Mal. **مان**. — Kêre-mo âllo mábâdjí kipalam-pâñg? *wat voor dag is goed, om op te gaan?* vergel. 't Mal. **مان**. (Djay.) — Kêre-mo ook soms gebr.

voor: *siyapûya-mo, wanneer*. — Kêre-kêre-mâë, *waar ook*. — Tákêre-tákêre, *nu eens, dan eens*. (Brief.) — Kerêyañg, kerêyañg-mâë, *waar? wat voor? welk?* — Bállá kerêyañga kípamantâñgi? *welk huis bewoont gij?*

↘ // ↘ ↗ (kêreñg), *wegkrabbelen, gebezigd van een hoen, dat de aarde met zijne pooten wegkrabbelt*. (B. idem.) V. d. overdragtelijk: *ákêreñg-rômpong, op den veertigsten dag na de geboorte van een kind, het schenkblad wegnemen, dat men terstond na de bevalling in de kraamkamer gebragt heeft*. Welligt lett.: *datgeen wegnemen, waaraan men zien kon, dat er een kraamvrouw was*. NB. op dit schenkblad bevinden zich: *bénte âse* en *bérasá-rági-rági*, alsmede: eene aangestoken *kanjôjólí* in een mandje, voorts *water* in een' goed met pisangblad dicht gemaakten pot; eindelijk: een *pot met de nageboorte*. — *Ákêreñg dôwé, weggrabbelen, grabbelen naar duiten, die men bijv. op den grond gooit*. — *Ákêreñg djéné matâna, zijne tranen weg of afwisschen*. (Dat. Moes.) — *Pañgerêngañg, het zand, dat bijv. door het krabbelen van een hoen is bijéén gebragt*. — *Padjâla pakêreñg-kêreñg, vissehers die den visch uit hunne netten halen*, lett. doen als een haan, die de aarde met zijne pooten wegkrabbelt. (S. Tjin.)

↘ // ↗ ↘ (1° kéro), *hoozen, uitscheppen*. B. idem. — Kéro, pakéro, bep. pakéroka, *een timba, een putemmer*.

Kéro timba. Men zie *timba* N°. 1. — Kéro lôdjông. Men zie *lôdjông* N°. 1.

Kêrokañg, plaats in een schip, waar gehoosd wordt, zijnde bij de *tóembalá's*.

Djéné-kêrona sawiya, lett. *het waterhoozen van de matrozen, = royána sawiya*, en gebez. van de

belooning voor hun' arbeid aan boord (NB. missehien ook letterlijk de *intrest van hun hoozen*.) Vergel. *ḏjénú-óéwāng* en *ḏjéné-bánri*.

(2° kôdi-kêro), of: kéro-doêdoe, *wrevelig, knorrig, ligtgeraakt*.

Kôdi-kerôwi, *wrevelig, knorrig, ligtgeraakt zijn jegens iemand, of wegens iets*.

ㄩ ㄨ ㄩ (1° kôra). — Tâoe-kôra-kôra, bep. kôra-korâya, geb. van iemand, wiens lijk niet, zoo als naar gewoonte, tot ontbinding overgaat, maar *geheel uitdroogt*, terwijl de nagels hunne groeikraecht behouden. NB. de Inlanders vertellen, dat dit soms plaats vindt. Men denke hierbij aan den grafkelder te *Bonn*. — Tâoe-kôra-kôra, ook geb. van iemand, die door ouderdom als 't ware *geheel uitgedroogd, kindsch geworden is*. NB. zoo iemand doorgaans onschadelijk gemaakt door hem achter in huis, even als een beest, tusschen eene bamboezen omheining in te sluiten. — Nabôlimá ákôra-kôra, lett. *hij laat mij als 't ware geheel uitdroogen, d. i. neemt geene notitie meer van mij*. NB. klagt eener vrouw over haren man.

(2° kôrra-kôrra), bep. kôrra-korrâya, soort van vaartuigen, vroeger, vooral bij de hoŋggi-togten in de Molukko's gebruikt.

ㄩ ㄨ ㄩ (1° korâng), *Koran*, Arab. القرآن = *korówāng*.

(2° korâng), *het colon transversum, of dik gedarmte*.

ㄩ ㄨ ㄩ (1° kôró), mángôró, *gelijk snijden, glad snijden met een mes*. (G. G.) B. góró, idem.

Mángôró-ôró, *snijden, bijv. bloemen en derg. uit papatjéda*. (Rap. K. G.)

(2° gârrîng-kôró), bep. kôroka, *inkrimping van*

het gemak, soort van ziekte onder Inlanders niet vreemd en zeer gevaarlijk.

(3° ḏjāngāng kôro), bep. korôwa, *een haan welks kleur groen met wit is, of ook: zwart, geel en wit*. B. idem.

ḏjāngāng-kôro-boêwa-tâlá, *een haan welks kleur geel met zwart is, naar de vrucht van den tâlá-boom*.

Men zie op *tâlá* N°. 1. NB. vreemd dat men niet het Makassaarsehe *râppo-tâlá*, maar het Mal. *boêwa-tâlá* bezigt!

Tarîpanḡ-kôro, *witte klip-trîpanḡ*.

ㄩ ㄨ ㄩ (1° kôroŋg), Saleyer. en Bonth. = *óerîng, pot* (rijst.) — Tinó-kôroŋg, soort van vogel. Men zie op *tinó*.

(2° kôroŋg,) een dam om het opgeschepte zoutwater in de koelpannen te brengen.

ㄩ ㄨ ㄩ (1° kônro), bep. konrôwa, *de borst van een beest*.

(2° kônro), ákônro, *mokken, een' wrok koesteren*.

Konrôwi, *mokken tegen iemand*.

ㄩ ㄨ ㄩ (karâkka), Saley. = *barâmbanḡ*.

ㄩ ㄨ ㄩ (karângkaŋg), *vele dingen te gelijk in zijn' vuist nemen*.

ㄩ ㄨ ㄩ (karôëngkoëng), *masker*. — Karôëngkoëng kôngkoëng, een *masker dat een' hond voorstelt*. — Ámâke, of: antâma ri-karôëngkoëng, *een masker aandoen*.

ㄩ ㄨ ㄩ (karakâdji). Men zie *garagâdji*.

ㄩ ㄨ ㄩ (kâraŋgkîdjaŋg), = *târaŋgkîdjaŋg*. (D. Moes.)

ㄩ ㄨ ㄩ (koerâga), bep. koeragâya, *list, bedrog*. Boeg. *oerâga*.

Koeragâi, *iemand bedriegen, v. d. een meisje laggen leggen, hare eer rooven*, bijv. ânjḏjo tôéwānga

êróká nakoeragâi, *die heer wil mij lagen leggen, mijne eer rooven.* — Pakoerâga, *een bedriegen.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karagâđji), = *garagâđji.*

/// ㄨ ㄨ (kanrâpaṅg), Sal. = *pakátto, pad-diemesje.*

/// ㄨ ㄨ (karâppóe), ákarâppóe, *knappen, knarsen, v. d. iets hard dat knapt, zoo als beschuit, stuk bijten.* B. *mágarâppóe.* — Ákarâppóe-gîgi, *knarsetanden.* — Mâte-ko, *mâte koekarâppóe.* Men zie op *mâte.* — Bôyó karâppóe. Men zie *bôyó.* — Taîpa-karappóekaṅg, lett. *knappende maṅga-vrucht, d. i. maṅga, die nog zeer hard en alleen gestoofd, eetbaar is; v. d. overdrachtelijk: een zeer jong meisje.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karâppe), bep. karappêya, soort van *leéren patroontasch* of *ransel.* Boeg. *karâppe.*

/// ㄨ ㄨ (kanróepi), bep. kanróepika, *zak* of *zakje* van lontarbladen, waarin men bijv. *áse-lólo* bewaart.

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karêpóe), bep. karêpoeka, *rim-pelig, grof, leelijk.* B. idem.

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karêpé). Men zie *répé* N°. 2.

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karôpeṅg), *bast van de kapas-vrucht.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (kanrópeṅg), *omhulsel der bóm-boṅg.* Men zie *bómboṅg.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (1° karôppó), bep. karôppoka, = het Javaansehe (करापुष्प), het binnenste vleesehachtig gedeelte der buffelshuid, dat gedroogd en in olij gebakken, als lekkernij bij de rijst gegeten wordt.

(2° karôppó), bep. karôppoka, *verdorde bladen.* Wegens het *ligt beweegbare* worden zulke bladen ook wel geb. als zinnebeeld van *onbestendigheid* en *veranderlijkheid.* (Tar.)

/// ㄨ ㄨ ㄨ (koenrêpá), ákoenrêpá, soort van kinderspel, voor kleine meisjes. Deze zitten daarbij op de hurken, en met de handjes nevens den schoot. In deze positie moeten zij even als kikkorsehen in de hoogte springen.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (káraṅg-patômpó). Men zie *káraṅg* N°. 3.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karampâllaṅg), *tegengehouden, teruggehouden, opgehouden, belemmerd, gestuit worden* door iemand of iets, bijvoorbeeld: *Karampâllaṅg-má, napakâmmai tóewaṅg, ik ben teruggehouden door mijnheer.* — *Karampâllaṅgi đjambâṅgkoe, mijn naar de beste kamer gaan wordt tegengehouden; d. i. ik heb geen stoelgang.* — *Karampâllaṅgi nappasákoe, mijne ademhaling wordt belemmerd, d. i. ik kan geen adem halen.* — *Karampâllaṅgi đjêneka, het water wordt gestuit.* — *Karampâllaṅgi baliya, de vijand wordt tegengehouden, belet om te vlugten, is ingesloten.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâre-pôle). Men zie *kâre.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karampâsaṅg), = *bâssoeṅg.* Vergel. het Arabisehe حرام.

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karâbá), bep. karâbaka, *takkebos.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karâmbaṅg). Men zie *râmbaṅg.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karâboe), bep. karaboêwa, 't Mal. كرابو, *oorkrab.* — Ngânṅgalá-karâboe. Men zie *ngânṅgalá.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karâmboe), bep. karamboêwa, Saley. = *tédoṅg.* — Boêto-karâmboe, *kruik, letterlijk 't menbrum virile van een' buffel.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karâbé), ákarâbé, *krabben, een kat* bijvoorb. — *Âpa ânđđjo kâra-karâbé? wat is dat voor gekrab (geritsel)?*

Sikarâbé, *elkander krabben.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ (karêba), bep. karebâya, *berigt,*

tijding, nieuws. Mal. خبر. — Pakarebânġ, kennis
geven aan.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (karôbá), bep. karôbaka, pokdalig.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kôroba), bep. korobâya. Aldus
op Celebes, zoowel onder Makassaren als Boegine-
zen genoemd de offerhande op den 10^{den} van de
maand وَالْحِجَّةُ. Welligt verminking van 't Arab.

قُرْبَانَ, tenzij men te denken hebbe aan 't Arab.
قُرْبَةَ, godvruchtige handeling, waardoor men als
't ware nader tot God komt.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (1° karibôbo), bep. karibo-
bôwa, afval van de kapas bij het lólísí, gebezigd
tot het maken van kanĵĵólí. Men zie kanĵĵólí. —

Niyá-mi karibobôna, lett. er is al wat vuiligheid
aan, d. i. zij heeft al iemand die op haar verliefd
is. Gebezigd van jonge meisjes, zoowel als van we-
duwen.

Karibobôwañġ, vuiligheid in zijn oog hebben.

Nikaribobôwi, van karibôbo gezuiverd worden.

(2° karibôbó), vol gaten zijn, bijvoorb.: hout,
bamboe, iemand's ligchaam van wege zweren.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (karêmeñġ), vinger. — Si-karê-
meñġ, één vinger breed. — Karêmeñġ-bânġkeñġ,
teen. — Sâamboeñġ-karêmeñġ. Men zie: sâamboeñġ.

Pôloñġ kâre-karêmeñġ, aan snippers snijden, bij-
voorb. láme.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koerâmmóe), bep. koerâmmoeka,
grootte soort van kwartel, die men op Java wel laat
vechten.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (korômma), bep. korommâya,
dadel. Boeg. idem. Sund., Mal., Perz. خرم, Jav.
ꦏꦺꦫꦩꦩꦩ.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (karoemímísí), = koemí-
mísí.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (karimânañġ). — Karimanâñġi,

medelijden hebben met, v. d. zich ontfermen over;
v. d.: sparen, ontzien. Bijvoorbeeld: karimanâñġi
karaënnoe, k'enañġ, spaart uwe vorsten, vergiet geen
vorstelijk bloed, o! menschen! N.B. vermaning, die
men den soldaten bij het begin van den strijd toe-
roept. Men zie ook op tóetoe N°. 1 en pállá N°. 5.

Pañgarimanâñġi, verzorgen, koesteren (Dĵay.
Rap. Godsd.) — Pañgarimanâñġinna Iyânoe ri,
't zorgen van N. N. voor (Rap. K. G.) — Tamba-
ñgarimanâñġiyai, het niets sparen, (te weten: voor
den vorst.) (Rap. K. G.)

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (karâmasá), bep. karâmasaka,
soort van boompje, welks bladen in de geneeskunst
gebruikt worden.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (karâmoesóe), krabben, een kat
bijv.), = karâbé.

Sikarâmoesóe, = sikarâbé, elkander krabben.

Pitikâra-karamôesi, in het dolle, in het onzekere,
naar iets krabben of grijpen.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (1° karêta), bep. karetaġya, wagen.
Jav. en Mal. idem. Port. Carreto. — Tjîñjtjîñġ in-
tañġ-karêta, (men zie tjîñjtjîñġ), ring, er uitziende
als een wagenrad, omzet met diamanten.

Si-pakâre-karetâñġi, het is een wagenrid, d. i.
het is de moeite waard, met een wagen daar naar
toe te rijden.

(2° karêta), bep. karetaġya, Sal. = bótoró, soort
van zwarte boontjes.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koeratoe), 't Arab. كورة, staat,
stad. (Tar.)

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (1° koerîta), bep. koeritâya, soort
van visch.

(2° koerîta), bep. koeritâya, kinderbuikband.
Mal. van Mak. idem.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koerôtoñġ), gemeene soort van

visch, leelijk, zwart, gespikkeld. Wanneer men die eet, krijgt men, volgens het zeggen van den Inlander, al ligt vlakken op het lijf; v. d.: pakânre koerôtoŋg, *iemand die koerôtoŋg eet*, als scheldwoord gebezigd tegen *een vuil mensch*. (Kel.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karoentîgi), bep. karoentigiya, soort van bloem: *Lawsonia alba L.* De bladen der karoentîgi gebezigd om de nagels van handen en voeten rood te verwen. — Ámâta-mâta karoentîgi. Men zie op *mála* N°. 1.

𐄆𐄇𐄈𐄉 (keretârisi), bep. keretârisika, verbastering van het Hollandsehe *Secretaris*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karâttasá), bep. karâttasaka, *papier*. Boeg. *karâttasá*, Mal. كرتس, Jav. ꦏꦫꦠꦱ, Arab. كرتاس, van het Grieksehe *χαρτης*, het Lat. *Charta*.

Djâraŋg djâmpi-karâttasá. Men zie *djâmpi*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karatôesa), bep. karatoesâya, *kardoes*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karâna), bep. karanâya, 't Maleische *كارن*, *reden, wegens*. Jav. en Sskr. idem. (Dat. Mocs.) — Karâna Âlla, *om God's wille*. — Ákarâna-Âlla, *om Gods wille iets doen*, bijv.: ákarâna-Âlla-sâkí rinákke, *doe het eens om Gods wille voor mij*. (Djây.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karêna), bep. karenâya, *spel*. — Karêna-dôboló, bep. karêna-dôboloka, lett. *verdubbelingspel*, v. d. *vingt et un*. — Ákarêna, *spelen*, v. d. ook gebez. van het *dansen* der *prinsen* en *prinsessen* aan de hoven. — Ákarêna pâdaŋg, *schermen*. — Ákarêna ewâŋgaŋg-paboendoêkaŋg, *oorlogs-wapenen hanteren*. (Djây.)

Kâre-kârenâŋg, *spel, uitspanning, voorwerp van uitspanning, speelgoed*. (Djây.)

Pakarêna, *speler, vorstelijke danser of danseres*.

Boëyaŋg-pakarenâŋg, *speelkaarten*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karotjîjtjî), bep. karotjîjtjika, *kroes, gekruld*. Gebez. van *haar*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (korotjâtjî), bep. korotjâtjîya, kleine dartele zwart- en kroesharige duiveltjes, die echter, volgens den Inlander, geen kwaad van eenig belang kunnen doen.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karâdjá), bep. karâdjaka, 't Arabisehe *خراجة*, *tol, belasting*. (Rap. K. G.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karânjdjiŋg), *mand*. Boeg. en Mal. idem, Jav. *ꦏꦫꦤꦗꦶꦁ*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karânjî). Men zie *rânjî*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kariyóe), bep. kariyoeka, *nachtuil*. — Kariyóe kapappâsaŋg. Vergel. *pâppasá* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (koeriyá), bep. koeriyaka, *schilfer* op het hoofd. Mal. *كوزف*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kariyâkkaŋg). Men zie op *riyá* N°. 2.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kareyânŋo), bep. kareya-ŋgôwa, *Acorus Calamus L.* De wortel daarvan goed middel tegen buikpijn.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karôenroenŋ), 't Mal. *kadondoŋg*, de *Poupartia dulcis Bl.*, soort van boom, welks bladen en vruchten eene geneeskundige kraecht hebben.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karôró), = 't Mal. *karonŋ*, eene stof die vervaardigd wordt van de draden of vezels in het blad van de *kóewalá*. Van deze *karôró* maakt de Inlander *zakken*, ook wel *zeilen*, hetzij tot afwering van de zon, hetzij voor zijne prauwen, enz. B. idem. Van daar: *gôeloenŋi karôroka*, *de zeilen oprollen*; *panâiki karôroka*, *de zeilen ophalen*; *soenŋkci karôroka*, *de zeilen openmaken of ontrollen*; *panâoenŋi karôroka*, *de zeilen lalen vallen of neêrdoen*.

𠄎𠄎𠄎 (koenrâring), ákoenrâring, *klagen*, *kermen*.

𠄎𠄎𠄎 (1° kôenroelóe, bep. kôenroelocka, soort van *komkommer*.

(2° kôenroelóe), *langzaam voortgaan*, bijvoorb. iemand's *werk*.

𠄎𠄎𠄎 (konrâli), touw, waarmede de *batákang* aan de *ayóka* wordt vastgemaakt.

𠄎𠄎𠄎 (karâwa). Men zie *râwa* N°. 2.

𠄎𠄎𠄎 (karôwa), Sal. = 't Boeg. *aroewá*, = het Mak. *sagantóedjoe*, *acht*.

𠄎𠄎𠄎 (karoewêng), *namiddag*. Boeg. *arawing*.

Karoewêng-karoewêng, *alle namiddagen*. Mal. van Mak.: *saban-sorei*. — Kâroe-karoewêng, *van middag, nog onzeker op welk uur*. Mal. v. M. *sorei-sorei*. — Ri-karoewênga, *in den afgeloopen namiddag*. — Ânne karoewênga, *thans, dezen namiddag*. — Karoewêng-pi, *aanstaande namiddag*.

𠄎𠄎𠄎 (korôwang), = *korâng* N°. 1, *Koran*.

𠄎𠄎𠄎 (kariwîsi), *haten*. (Lalâkoeing.)

𠄎𠄎𠄎 (karoewîsi), *haten*, = *kariwîsi*.

𠄎𠄎𠄎 (korôwîsi), bep. korôwîsika, ons woord: *kruiser*, door de Inlanders gebezigd niet alleen van onze *kruispraauwen*, maar ook van *andere Europesche oorlogsvaartuigen*.

𠄎𠄎𠄎 (1° kârasá), bep. kârasaka. — Pa-paŋgadjaiyaŋg-kârasá, *groote soort van beteldoos*.

(2° kârrassá), bep. kârrassaka, gebezigd van alle personen en zaken, die *indruk maken, ontzag of vrees inboezemen*, bijv.: kârrassá-tjinîkaŋgi, *hij heeft een imponerend voorkomen*; geb. van iemand, die zwarte wenkbraauwen en zware bakkebaarden heeft. — Kârrassáki Iyânoe, *NN. boezemt ontzag*

of vrees in. — Voorts komt *kârrassá* zeer dikwijls voor van alle personen en zaken, waarin de Inlander meent, dat de een of ander onheil-aanbrengende geest woont. Wanneer bijvoorb. een heer zijnen jongen, wegens slecht gedrag, verwenscht, en deze kort daarop eenig onheil ondervindt, zal hij van hem zeggen: mijnheer is *kârrassá*; of wanneer bijvoorb. iemand ziek wordt, na onder een' boom geslapen te hebben, zoo noemt hij dien boom *kârrassá*; of wanneer in een huis dikwijls lijken zijn, heet zoodanige woning *kârrassá*; of wanneer iemand met veel ongeluk te kampen heeft, wordt hij *kârrassá* genoemd, zoo spreekt men bijvoorb. van: *áná kârrassá*; wij zouden zeggen: *een ongeluks-kind*. (Djay.)

𠄎𠄎𠄎 (1° karísá), bep. karísaka, *stekelig, ruig, ruw*, bijv.: *een baard*, die in lang niet geschoren is. — Karísá-mi, *gebezigd van een paard, welks haken nog slechts eventjes uit zijn*. Vergel. *lâttaŋg-mi* en *nârroesóe-mi* op *lâttaŋg* en *târroesóe*. — Tâoe djâi karisâna, *iemand die veel heeft dat steekt*, d. i. *iemand die veel op zijn geweten heeft*. — Kâmma-mînjđjo, *pôuna nîyá karisâta, zoo gaat het, indien wij wat ruigs (wat stekeligs) hebben*, d. i. *indien wij wat op ons geweten hebben*. — Bôelo-karísá, *soort van bamboe*.

𠄎𠄎𠄎 (kârisí), bep. kârisika, = *kârí*. Vergel. het Javaansche *ᮊᮧᮒᮧᮒ*, *lijn, streep, linie*, en het Maleische *كارس*, *schrabben, lijnen trekken*.

Kârisíki bêrasaka, met een stokje over de met rijst gevulde maat *heenschrapen* of *strijken*, opdat dezelve niet al te vol worde. — Paŋgârisí, de naam van dit stokje.

𠄎𠄎𠄎 (karôessoe), bep. karoessôewa, *rimpel*. — Ákarôessoe, *gefronst, norsch van gelaat*. — Áka-

rôssoe-abâanna, *gerimpeld, gefronst van voorhoofd.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (karôessoeng), = *karôessoë.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (kârosó). — Karôssaṅg, *het witschrapsel van de kokosnoot, waar men de melk met de hand heeft uitgeperst.* Soms slechte vrouwenpersonen met een *karôssaṅg* vergeleken. (Tar.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kîrasá), bep. kîrasaka, *soort van boom, die op het oog veel van een maṅgistan heeft.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (koerîsi), bep. koerisiya, *geb. van kris, bâdi of piek, wanneer het lemmet zoo bewerkt is, alsof er doornen op liggen.* — Koerîsi-bânjdji. Vergel. *bânjdji.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kôrasá), bep. kôrasaka, *boek; bijv. karâttasá si-kôrasá, één boek papier.*

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (korôsi), bep. koroziya, 't Arabisehe كورسي, *zetel.* (Tar.)

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (karâeng), *vorst, vorstin, al naar gelang van het bijgevoegde of verzwegen boerânne of baïnne.* — Karaêngkoe boerannêya, *mijn vorstelijke vader.* — Karaêngkoe baïnnêya, *mijne vorstelijke moeder.* NB. beide deze uitdrukkingen ook dan te bezigen, wanneer *vader* of *moeder* juist geen *karâeng*, maar toeh van goede geboorte is. Vergel. *âeng.*

Bâkôe-karâeng. Men zie *bâkôe.* — Gânngaṅg-karâeng. Men zie *gânngaṅg.* — Âllo-karâeng, lett. *Koningsdag*, v. d.: *luwe, zachte dag*, waarop de zon niet al te sterk schijnt, het Fransehe *jour de dames.* — Karâeng mágâóe, *een regerend vorst.* Men zie op *gâóe* N°. 2. — Karâeng-lôwe. Men zie op *lôwe.*

Kakaraênggaṅg, *koninkrijk, regering, koninklijke waardigheid.*

Ákarâeng, of: mákarâeng, a) *vorst of vorstin zijn, den titel van karâeng hebben, of dragen.* Verg. Mak. Spr. § 167, 2°; b) *een heer of meesteres hebben, v. d. een geliefde of minnaresse hebben.* (S. Tjin.) v. d. *onder een vorst staan, onder een vorstelijk bestuur zijn.* Vergel. Mak. Spraakk. § 167, 1°.

Pakaraênggaṅg, a) *het karâengschap, de titel van karâeng of vorst; b) afhankelijkheid van een vorstelijk bewind.*

V. d. âreṅg-pakaraênggâanna, *zijn naam als karâeng of vorst.* (Rap.) — Âdá-pakaraênggaṅg, *adats van wege de afhankelijkheid van een vorstelijk bestuur, de adats ten opzichte van karâeng's of vorsten.* (Rap. K. G.)

Ngânre, ngînoeng-mi sipakaraênggaṅg Datoêwa ri-Koeripaṅg, *het gansche karâengschap van Datoêwa ri-Koeripaṅg, d. i.: al het volk van Datoêwa ri-Koeripaṅg met hunnen heer, at en dronk.*

Nipakakarâeng, *koning gemaakt, tot koning aangesteld worden.*

Nikaraênggaṅg, *tot vorst, tot heer gemaakt, d. i. als zoodanig beschouwd worden.* — Toe-nikaraênggaṅg, *iemand die als vorst of heer beschouwd wordt, v. d. opperheerscher, gebieders.* Verg. 't Mal.

بيغ دفرتون (Djaj.) — Toe-nikaraênggâmmaṅg, *onze Heer.*

Ákâra-karâengî, *zich ergens aanstellen alsof men koning ware.* Vergel. mijne Makk. Spraakkunst, § 166, 3°.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (karâoesóe), ákarâoesóe, *naar iets trachten te grijpen; bijv. geb. van een' drenkeling.*

Pitikâra-karâoesóe, *naar alle kanten grijpen, nu her- dan derwaarts.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° kâla). Men zie op *âla* N°. 1.

(2° kalâ), bep. kalâka, *kraai*. — Kêbó-mi kalâka, letterlijk: *de kraai is wit geworden*. Gebez. van iemand, die als 't ware flauw van den honger is, zoodat hij niet goed meer uit de oogen kan zien, en *de zwarte kraai hem zelfs wit toeschijnt*.

(3° tákâla), Boeg., ook in 't Makass. gebruikt, = *tábóeloésóé*. Vergel. op *boéloesóé*.

(4° kâlla), bep. kallâya, 't Arab. **قضاء**, *gebeden*, die op vastgestelde tijden te verrigten zijn, als de *sóéboe*, *lóhoró*, enz., v. d.: *ábâyará kâlla*, *zulk een vasten bidstond, dien men verhinderd is geworden om waar te nemen, later inhalen*.

(5° kállá lôlo), = *lôlo* N°. 4.

(6° kállá), bep. kállaka, *blauw*, (nog niet bloeddende), *ten gevolge van knippen of slaan*. Ook gebez. van boombladen, die wel niet verdord zijn, maar toch reeds in stede van de *groene*, eene *vale*, *roodachtige* kleur gekregen hebben.

// ☞ (1° kâlañg). Vergel. het Maleisehe *alañg-alañg*, *dwarshout*, *dwarshout*, en het Javaansehe *alañg*, *dwarshout*, waarvan *palañg*, *dwarshout*, *hinderpaal*, en *malañg*, *dwarshout*, *beletten*, afgeleid zijn. Zoo ook het Makassaarsche *kâlañg*: *dwarshout*, *dwarshout*, *dwarshout*;

bijvoorbeeld: *het dwarshout bij de sañgkîlañg* van de prauw, waaraan de *lôlo* wordt vastgebonden. Vergel. *sañgkîlañg* en *lôlo* N°. 4;

bijvoorbeeld: *de dwarshouten die de bânñkeñg-sálará stutten*. Vergel. *bânñkeñg-sálará* op *bânñkeñg*;

bijvoorbeeld: *de dwarshouten voor de panóéndóé*, of liever voor de *bânñgoe-bânñgoe*, waarop de *panóéndóé* rust, vergel. op *bânñgoe* en *tóéndóé*;

bijvoorbeeld: *de dwarshout om de deur te sluiten*, of ook: *het dwarshout, boven de opening der deur, tot stutting van de beide deurstijlen*;

bijvoorbeeld: *het dwarshout onder aan de sám-boeñg-láyañg* van een vorstelijk huis, vergel. *sám-boeñg-láyañg*, en ook: *ságañg*.

Tákâlañg, *dwarshout geplaatst zijn*, bijv.: *Ápa noe-pâré tákâlañg-kâlañg? wat toopt gij mij toch in den weg?* lett.: *wat doet gij toch, om u zoo dwarshout voor mij te plaatsen?* — *Âñjđjo baínnêya tôeli tá-kâlañg-kâlañg ri-matâñgkoe*, *die vrouw is altoos dwarshout voor mijne oogen geplaatst*, d. i.: *het beeld dier vrouw zweeft mij altijd voor de oogen*.

(2° kállañg), (vergel. het Maleisehe **كلم** en het Arab. **ظلم**), *duister*, *donker*, bijv.: *đjârañg kállañg*, *donker-bruin paard*. — *Đjârañg kállañg râppo-râppo đjâwa*, *kastanje-bruin paard*. — *Đjârañg kállañg-soemâlloé*, idem. — *Đjâñgañg kállañg*, *een haan die de kleur van een đjârañg kállañg heeft*. — *Kállañg* ook eigen naam eener kris. (G. G.)

Kállañgañg, *duisternis*. — *Kállañgañg râpá*. Men zie: *râpá* N°. 1. — *Ri-kállañgañg si-patâna*, = *boélañg panrâpí*, of *panjólóñg*. (Kel.) Vergel. *boélañg*, *râpí* en *sótoñg* N°. 2.

(3° kállañg), 't Maleisehe **كلم**, *pen*. Ook overdragtelijk gebez. voor den *penis*, even als men ook het *semen virile* met *inkt* (*dáwá* N°. 1) vergeleken vindt. (Maoet.)

Kállañg bodôwa, eene kris, behoorende tot de rijkssieraden van Gôwa.

// ☞ (1° kâli), bep. kalîya, = 't Mal. **كالى**, *keer*, *maal*.

Sikâli, a) *één keer*, *één maal*. — *Rôêwañg-kâli*, *twee keeren*, *twee malen*.

b) *Sikâli*, *in één keer*, v. d.: *te gelijk*, *te zamen*, bijv.: *sikâli ámoêko-pi*, *morgen tegelijk*. NB. gebezigd door iemand die gevraagd wordt of hij zekere zaak nog van daag wil behandelen, en die

daarop antwoordt, dat hij dezelve maar morgen met nog andere kwestie's zal afdoen.

e) sikâli, *ten eenenmale; volstrekt, bijzonder, buitengemeen*; bijv.: sikâli ákîyó- \tilde{d} jiya, (= \tilde{d} ji + \hat{i} ya,) *hij roept volstrekt of vooral maar, d. i. roept sterk, onophoudelijk maar.*

d) tási-kâli-kâli, *keer voor keer, v. d.: zeldzaam, en ook: langzaam*; bijv.: tás,-kâli-kâli- \hat{i} \tilde{d} ji, *zeldzaam is het er nog.* — Ásêlé tási-kâli-kâli- \hat{i} \tilde{d} ji, *hij draagt nog slechts nu en dan een kris; zooveel als: hij is nog jong, nog niet volwassen.* NB. voorname inlanders, die den mannelijken leeftijd bereikt hebben, gaan nooit zonder kris uit. — Ádâkka tá-sikâli-kâli, lett. *keer voor keer, (voetje voor voetje), d. i. langzaam zijne voeten voorwaarts zetten.*

Sikâli-kalîna, *op eens*; bijv. koetâyañgi tõe-waŋ ri-baŋgîya, na sikâli-kalîna băttoe-mâmo rikarowênga, *ik wachtte mijnheer des avonds, en daar kwam hij maar op eens des namiddags.*

(2° kâli), bep. kalîya, 't Arab. القاضي, *de regter, v. d. opperpriester.* Dergelijke vindt men slechts één in het gansche rijk van Gôwa.

Kakalîyaŋ, *Kali-schap, waardigheid van Opperpriester.*

(3° kâli), Saley., = *kénaŋ.*

(4° kâllí), bep. kállika, *haag, omheining, 't Mal. فاشتر.* NB. zulk een *kállí* bestaat gewoonlijk in paaltjes van heele bamboe, *ánronŋ-kállí* genoemd, waardoor men op 3, of 5, of 7 plaatsen een lange gespleten bamboe, *ḍjároewŋ* genaamd, heensteekt. Verder wordt de ruimte dier paaltjes, of *ánronŋ-kállí's*, aangevuld door oplopende gespleten bamboezen, *paŋgánaŋ* genoemd. — Lâambará kállí. Men zie *lâambará.* — Kállí tâlassá. Men zie *tâllassá.*

Kállíki, *omheinen*; bijv. kállíki boêngoënga, *den put omheinen.* (Inl. wetten.) — Boëlaŋg na-kállí-bintôëŋg, *eene maan omheind, (d. i. omgeven,) van sterren.* (Ḍjay.)

Pakállí, *behangsel, gordijnen.*

(5° kállí-kállí, bep. kállí-kallîya, soort van heester met dorens, wier bladen aan de deuren en vensters gehangen worden, tot wering van booze geesten, wanneer bij voorbeeld ergens eene kraamvrouw is, of in geval van aanstekelijke ziekte, enz. *Dilivaria ebracteata.* Juss. Boeg. *állí-állí.*

(6° kallíki), = *púdá* N°. 1, *roepen, noodigen,* (Dat. Moes.) bijv.: tântoe ta-nasâlakí paŋgallíkinna, lett.: *gij zult niet misloopen zijne noodiging, d. i. het is zeker, hij zal niet nalaten u te noodigen.* (Brief.)

∞ ∞ (1° kâlîŋg), *donkerbruin.*

(2° kâlîŋg), = 't Mal. كالع, *blik.* — Bâssí-kâlîŋg, *blik.* (Dat. Moes.)

∞ ∞ (1° kâlóe), ákâlóe, *zich oprollen, zich ergens omwinden, omslingeren.* (B. idem.) Bijvoorb.: pariya pâleŋg mákâlóe ri-tjótjorâna, *pariya dan slingert zich om de leuning van haren trap.* (Sinr.) — Kalêleŋg dâeŋg mákâlóe, lett. *een kalêleŋg, een zich overal om heen slingerende mijnheer.* — Ôelará ákâlóe-kâlóe, *een slang die zich sterk of gedurig oprolt.* (Ḍjay.) Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 166, 2°.

Sikâlóe, *zich in malkander winden*; bijv. Nâga sikâlóe, *een zich in malkander windende, een zich oprollende, zich kronkelende draak.* (Ḍjay.)

Pakâlóe, *ergens omwinden*; bijv., pakâlóe talibannâna, *zijn krisband omwinden.* (Rap. K. G.) — Pakâlóe séléna, *zijn kris aangorden,* lett.: *zijn kris, of eigenlijk: zijn krisband omwinden.* — Sirâtaŋg-

dôedoewi nipakâlóe ri-âyá, *het is zeer geschikt om om de lendenen gewonden te worden.* (Sinr. Kel.) — Pakâlóe kanâya, *de woorden omwinden*, v. d.: *omwenden, schikken*, te weten: totdat zij op hunne plaats zijn, v. d.: bād̄jiki batêna pakâlóe-kâna, lett.: *goed is zijne manier om woorden te draaijen*, d. i.: *hij heeft een' goeden stijl.* — Ta-koewassên̄gai koepakâlóe, (*ik weet het wel, doch*) *ik weet het niet behoorlijk uit te drukken.*

Kakâlóe, *ring van bindrotting*, waarmede het roer aan de t̄inrá wordt vastgehecht.

(2° kâlloé, *schrapen, uitschrapen*; v. d. kâlloé-đjíná, *het uitschrapsel van de télañg der levende muskuskat.* (B. idem.) NB. wordt met de timpá-oesóe, pañggilñg, enz., gebezigd om de m̄injú bádó te berooken. Vergel. bádó N°. 2.

Kalôekoe-kalloekañg. Men zie: *kalôekoe.*

∞ ∞ (kâloeng). — Kâloeng-kâloeng, iets dat ergens aan vast gemaakt wordt om geluid te geven, = *ḡriñg-ḡriñg.*

∞ ∞ (1° kâle), bep. kalêya, vnw. kalêngkoe, kalênta, kalênna, *ligchaam, lijf.* Boeg. *âle*, idem. — Toe-ri-kâle, *lijfvolk.* — Âta-ri-kâle, *lijfslaaf.* — Bañne-kâle, lett. *lijfvrouw*, v. d.: 's konings voornaamste vrouw. — Kâle-bállá, lett.: *het ligchaam van een huis*, v. d.: *het binnenste van een huis*, dat gedeelte waarin men komt wanneer men de paládañg dóor is. (D̄jay. Dat. Moes.) Vergel. valádañg. NB. De đjám̄bañg en sônron̄g behooren niet tot de kâle-bállá. — Kalênna boettâya, *het binnenste van het land.* (Mádi.) — Kâle-bisêyañg, *het binnenste van een vaartuig*, dat gedeelte van het vaartuig, hetwelk bijvoorbeeld bij een' padoewâkañg of handelspraauw, onder de bókkoé is. Vergel. bókkoé N°. 3. — Bâmbañg-kâle. Men zie

bâmbañg. — Kalênna, lett.: *zijn eigen ligchaam*, v. d.: *hij zelf.* — Soêrá kalênna Iyânoe, *brief van N. N. zelven*, v. d.: *particuliere brief.* — Ákâle-boerâune-mi, of: ákâle-lôlo-mi, lett.: *hij heeft reeds het ligchaam van een man*, of: *van een' jongeling*, d. i. *hij is reeds man*, of: *huwbaar.* — Ákâle-bañne-mi, of: ákâle-lôlo-mi, *zij heeft reeds het ligchaam eener vrouw*, of: *eener maagd*, d. i.: *zij is reeds huwbaar.* — Têpoe-kâle-má, *ik gevoel mij geheel lekker*, lett.: *ik ben met*, d. i. *heb*, *een volkomen*, of: *volmaakt, ligchaam.* — Êrañg-kâle; niyêrañg-kalêi. Men zie op *êrañg.* — Panái kalênna. Men zie op: *nái* N°. 1. — Ri-kâle, *onder hen zelve, onder de hand*; bijv.: *sitâba ri-kâle, onder de hand over éenkomen.* (Rap. T. D̄j.) — Sipâré ri-kâle, *onder de hand met elkander*, (of: *te zamen*), *doen.* (Rap. T. D̄j.)

Kâle-kalênna, *hij op zich zelve*, v. d.: *alleen, afzonderlijk.* (Rap.) — Ri-kâle-kalênna, *op zich zelve, alléén.* (D̄jay.), bijvoorb.: *átinro kâle-kalênna, alleen, afzonderlijk slapen.* (Rap. K. G.) — Êró-kâle-kâle, *uit zich zelve willende*, d. i.: *vrijwillig.* — Ágâóe kâle-kâle, *uit zich zelve, geheel op eigen gezag, geheel willekeurig, handelen.* — Gâóe kâle-kâle; *willekeurige handeling, willekeur.* — Mángâi kâle-kâle, *geheel uit zich zelve genegenheid voor een meisje opratten*, d. i. *zonder iemand omtrent het voorwerp zijner liefde te raadplegen.* (Sinr.) — Ambôyaï kalamboêsañg kâle-kalênna. Men zie op *bóya.* — Soêrá kâle-kalênna Iyânoe, *brief van NN. afzonderlijk*, v. d. *particuliere brief van NN.*, = *soêrá kalênna Iyânoe.* — Ânóe ri-kâle-kalênna, *goederen, die beide echtgenooten, ieder afzonderlijk, bij het huwelijk meébrengeu*, = *sisûla.* Vergel. *sûla.* (Inl. wetb.) — Na-napasiyagâñg pârísí ri-kâle-ka-

lênna, hij heeft er meé vereenigd afzonderlijken wrok, d. i. hij heeft insgelijks gehandeld uit partikulieren wrok.

Sâwi kâle-kâle. Vergel. op *tóênŷgalá*.

Îya-mâmi nikalêyaŋg, lett.: dat slechts, (bijv.: het ongeluk,) wordt als 't ware tot zijn ligchaam gemaakt, als 't ware geheel één met hem. (Sinr. Kel.)

Amparikalênna, op zich zelven stellen, d. i.: op zich nemen, zich toeëigenen, bijv.: naparikalênna mînjđjo toe-málompôwa, de Gouverneur heeft dat op zich genomen. — Inâkke amparikalênŷgkoe in-râna Iyânoe, ik voor mij neem op mij, d. i. sta in voor de schuld van N. N.

Pakalêyaŋg, gestalte. — Pakalêyaŋg tipá, vlugge (vive) gestalte. — Bâđjî-pakalêyaŋg, schoon, d. i. evenredig, welgebouwd, van gestalte.

(2° kállé), bep. kâlleka, rond, met een glooijing loopende, bijv. ákálléki baŋgkênna mêđjaŋga, de voet van de tafel is rond (loopt met een bogt).

𐄂𐄃𐄄 (kâlo), = 't Mal. kalokh, volgens P. P. Roorda v. Eysinga in zijn Woordenboek bij de beknopte Maleisehe Spraakk. en Chrestom., kranswerk, bloemwerk. Van daar: timoênŷgaŋg nikâlo-kâlo, een poort, voorzien van sieraden, die naar krans- of bloemwerk geleken (G. G.).

𐄂𐄃𐄄 (kállong), hals. B. állong, idem. — Bâtaŋg kállong, hals. Verg. *bâtaŋg* N°. 1. — Kállong bâđjoe, kraag van een baadje, lett.: de hals van een baadje. — Kállong têdoŋg, lett.: buffelhals, v. d. buffelhuur, betaald voor het huren van een span karbaauwen, bij gelegenheid van den ploeg-tijd, bestaande naar gelang van de meerdere of mindere opbrengst, in een zeker getal bossen pad-die, soms wel 100 bos, (op Segerie 50 bässe's. Verg. *bässe* N°. 2.) Voorts verstaat men ook in

Segêrie en andere streken onder *kállong-têdoŋg*: zekere belasting, door den regent in te vorderen van ieder, die rijst-velden heeft, zijnde één van de 10 *bässe's*. Deze naam ook wel eens toegepast, ofsehoon de landbouwer zijne velden zonder buf-fels, enkel met een patjöl, of spade, bearbeitd.

ŷgállong, in de keel blijven steken, bijv. eene vischgraat (*bóekoe-đjókóe*), bijv.: nakállonggi bóekoe đjókóe, hij heeft een' vischgraat in zijne keel. — Nakállong-mi lilâna, lett. de tong blijft hem in de keel steken, verspert als 't ware de passage in zijn keel, zoodat er geen woorden meer door kunnen. Gebezigd van iemand, die er zich met zijn spreken zoo ingewerkt heeft, dat hij niet meer weet, wat te zeggen. Vergel. *lîla*.

Nakállongá đjéné, ik verslik mij, lett. er blijft mij water in de keel steken.

𐄂𐄃𐄄 (kílá), bep. kílaka, = 't Mal. كَيْلَات, bliksem. Boeg. *bílá*.

𐄂𐄃𐄄 (kîli). Kîli-kîli, bep. kîli-kîliya, een gouden, of: hoornen ringetje of schijfje tussehen het gevest (*paŋgólloe*) en het lemmet der kris. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (kîlo), ákîlo-kîlo, flikkeren, glinsteren, bijv.: een' vuurvlieg. B. idem, verg. 't Mal. كَيْلِغ.

𐄂𐄃𐄄 (koêlaŋg). Tâna koêlaŋg, braakland. Men zie *kómbaŋg*.

𐄂𐄃𐄄 (koêlí), bep. koêlika, = 't Mal. كُولِيَتْ, het buitenste, 't hulsel, omkleedsel, vel, huid, leder, bast, sehil, schaal, enz. Boeg. ôlí, idem. Bijv. koelína taôewa, iemand's vel of huid. (Đjay.) — Koêlí-toède, mosselsehep. — Koêlí-moetiyâra, paar-lemoer. — Koêlí-mâte, verharding van het vel, ten gevolge van verwonding bijv. Misschien zou men

het ook voor *likdoren* kunnen bezigen. De Inlander, die nooit laarzen draagt, sehijnt van deze plaag bevrijd te blijven, en er dus ook geen woord voor te hebben.

𐄂𐄃𐄄 (koêliṅg), mákoêliṅg, *wederkeeren, wederom.* (Sinr.)

Mákoë-mákoêliṅg, *dikwijls wederkeeren*, v. d.: bij *herhaling, gedurig*, bijv.: mákoë-mákoêliṅg-mo noepabênroṅg binábákoë,¹ *bij herhaling, gedurig, schokt gij mijn gemoed.* (Sinr. Tar.) Vergel. *binábá.*

Pakoêliṅg, *iets doen wederkeeren*, v. d.: *iets herhalen, bij herhaling doen.*

𐄂𐄃𐄄 (1° koêloe). — Koêloe-koêloe, bep. koêloe-koeloêwa, dat gedeelte van het hoofdstel des paard's, dat ter weêrszijde van den kop komt en den stang vasthoudt. Bij den Inlander gewoonlijk van touw. — Koêloe-koêloe ádjâpiṅg-đjâpiṅg. Vergel. *đjâpiṅg*. — Koêloe-koêloe árâpporâppo. Vergel. *râppo* N°. 2.

(2° koêlloe), bep. koelloêwa, *vonk.*

Koêlloe-koêlloe, iets dat op een vonk lijkt, v. d.: *vuurvlieg*. — Pađjannāṅg ákoêlloe-koêlloe, *eene lamp, die flikkert als eene vuurvlieg*, d. i.: *die op het punt staat om uit te gaan*. — Bâmbaṅg alôwa mákoêlloe-koêlloe, of: koêlloe-koêlloewi alôwa, *de zon glinstert*.

𐄂𐄃𐄄 (koêloēṅg). — Koeloēṅgāṅg, soort van beestenstal boven op een *banáwa*, en ook des noods op andere vaartuigen.

𐄂𐄃𐄄 (koêlle), *kunnen, vermogen, bestand zijn tegen, in staat zijn tot*, bijv.: ta-koekpellêyai koe-âpelé, *ik kan het niet van buiten leeren*. NB. Men merke op deze herhaling van *koe*. Zoo zegt men ook: ta-koewassēṅgai koe, enz. Men zie op *ássēṅg* N°. 2. — Másârro-tōṅgi gârrīṅg-gârrīṅga,

naíya máliba-đji mákoêlle, de ziekten zijn ook erg, maar genezen toch spoedig; eigenlijk: *de patienten zijn spoedig weder krachtig*, d. i.: *gezond*. (Rap. T. Đj.) — Tâoe aṅgkoêlle kalēna, =: *tâoe níyá-níyá, iemand, die zelf iets vermag*, d. i.: *die er warmpjes inzit, een vermogend mensch*. — Nabâđjī-đji koetjîní nakoêlle-tōṅđji kalēna, lett.: *ik zie immers, dat hij zelf ook nog al goed wat vermag*, d. i. *er goed* (of: *warmpjes*) *inzit*. — Ta-nakoellêya-mo bōmbaṅga kâppalaka, *het schip is niet meer bestand tegen de golven*. (Đjay. Rap.) — Gâoé ta-nakoellêya boekōenta siyagāṅg pamaíta, *de zaken, waartoe ons gebeente en onze geest niet in staat zijn*, d. i.: *waartoe wij noch naar ligchaam noch naar geest in staat zijn*. (Rap. K. G.)

Pakoêlle, of: koellêyaṅg, *mogelijkheid*, bijv.: pōnna níyá pakoellēna, of: koelleyāna, *zoo er mogelijkheid op is*.

Koêlle-koêlle, *magtig, sterk, gezond*, bijvoorb.: koêlle-koêlle kalēna, *magtig op zich zelven, niet afhankelijk van eens anders gunst*. — Ákoêlle-koêlle-đji, *hij is immers sterk*, v. d. *gezond*; v. d. *is hij gezond?* — Ta-mákoêlle-koellêyai, *hij is ongezond, ongesteld*. — Ákoêlle-koêlle-mi, *hij is weder gezond*.

Sakoêlle-koêlle, *zooveel mogelijk*; bijv. sakoêlle-koêlle koegaôckaṅg, *ik doe het zooveel mogelijk*.

Pikoêlle-koellēi, *iets zooveel mogelijk doen*; bijvoorb. pikoêlle-koellēi māṅge-ko, *ga gij, en ga niet één enkele keer, maar doe dit zooveel mogelijk*, d. i. *ga gij zooveel mogelijk*.

𐄂𐄃𐄄 (kêlla). — Kellâi, *verlangen, verlangen naar iemand of iets*. (NB. met een' Accusativus en ook met *ri*.) Bijv.: aṅgkellaîyai, *de man die ergens naar verlangt*. — Na-sâbá pasayâta ákellaîya ri-bâđjika, *wegens uwe ontferming, die mijn welzijn*

(lett.: *het goede*,) *verlangt*. (Brief). — Na-ta-koe-kellaïya nakaloepâi itôewaŋg, *ik verlang, dat mijn heer het niet vergeet*. (Brief.) — Nakellâiyá seŋg tóewaŋg Iyânoe mânge ábalí ápâtassá, enz., *N. N. verlangt wederom, dat ik ga helpen in orde schikken*. — Bilâlaka ákellâi ñgâseŋgi, de مَوْزُونٌ *verlangt naar hen allen*, d. i.: *noodigt hen allen*. (Godsd.)

Paŋgellâi, *een verlangen*, v. d. *bevel*.

Pakêlla-kêlla, *sterk verlangende*, v. d. *baatzuchtig, schraapzuchtig*. — Lômpo-kêlla-kêlla, *groot, sterk van verlangen*, d. i. *schraapzuchtig*.

\ // \ (1° kêloe), door middel van een hout, dat men tusschen het touw, waarmede twee planken of andere zaken zamen gebonden zijn, insteekt, die voorwerpen ter deege *vastdraaijen* of *vastschroeven*.

(2° kêloe), bep. keloêwa. Aldus genoemd *de houten*, die in de huizen van vorname Inlanders van onderen langs de binnenzijde van het dak naar boven loopen en in de *simôênjãŋg* uitkomen, tot stutting van de *pañjãmboeŋg*. — Barôega nikêloe, *een barôega, die van een kêloe voorzien is*; tenzij men liever denke aan *kêloe* N°. 1. Dan is het: *een barôega, die zeer stevig is, waarvan men de bamboezen goed vastgedraaid heeft*. (G. G.)

(3° kelloé), bep. kelloeka, een jonge *nãŋgkavruucht*, die zich nog niet lang geleden gezet heeft. (Kel.)

\ // \ (kêle. — Tákêle-kêle, = *tálálo-lálo*, = 't Mal. ترلال, *zeer, buitengemeen*. (Sinr.)

\ // \ (kêlo), bep. kelôwa, *streek, trek, list, foppen*, bijv.: Ta-nakelôwa-má lâisi másagâlâna, *mij fopt (misleidt) niet hare zeldzame slankheid*. (Sinr.)

\ // \ (1° kêloŋg), 't Mal. *panton*, soort van *gezaŋg*. Vergel. mijn Mak. Leesb. in de Aanteek. op de kêloŋg's. B. *eloŋg*.

Ákêloŋg, *zingen*.

Pakêloŋg, *zanger*.

Nikelôŋgãŋg, *tot kêloŋg gemaakt worden, gebezigd worden om te zingen; voor zang gebezigd worden*.

(2° kêloŋg), soort van boom, welks hout gebezigd wordt tot het maken van allerlei gereedschap.

\ // \ (1° kôlá), bep. kôlaka, een oud Makassarseh woord, = *tókeŋg*, een halssieraad, eene soort van snoer, v. d.: *râtoe-sikôlá, even als de schakels van een tókeŋg geheel uit malkander vallen*, v. d. *gebez. van iemand, die zoowel zelf, als zijne nakomelingen, geheel te gronde gaat*. Vergel. *râtoe* N°. 2.) Met deze woorden drukt men onder anderen zijn sehroom uit, om bij het vermelden van de namen der vorsten een' fout te begaan, bijv.: *râtoe-si-kôláká! moge ik met mijne nakomelingen geheel te gronde gaan!* te weten: zoo ik niet mijn best doe om de namen der vorsten zoo nauwkeurig mogelijk op te geven. (Vergel. G. G. in het begin.)

(2° pâlloe-kôlá), bep. pâlloe-kôlaka, een gerecht, bestaande in *lâme-kandórá, met klappermelk en zout gekookt*, ook wel *kôlá* alleen genoemd. Insgelijks bekend onder den naam van *pâlloe-Bóetoeŋg*.

\ // \ (1° kôlaŋg), het Mal. كوكم, *vijver*. (Bid.)

(2° kôlaŋg), *beneveld zijn*; bijv.: *kôlaŋgi al-lôwa, of boêlaŋga, de zon (of: de maan) is beneveld*.

\ // \ (1° kôloe), bep. kolôewa, Holl. *kool*.

(2° kôloe-kôloe), Sal. = *bóyó-Pampóena*. Vergel. *bóyó*.

/// \\ \\ (kôlo). — Kôlo-kôlo, bep. kôlo-kolôwa, de oplopende bamboezen aan iedere zijde van venster of deur één, terwijl de bamboezen boven en beneden aan venster of deur, *bató-ranġ* heeten. (Boeg. idem.) Deze *kôlo-kôlo*'s genoemd: *kôlo-kôlo úméntenġ*, staande *côlo-côlo*'s, ter onderscheiding van de *kôlo-kôlo-tápámpañġ*, dwars liggende *kôlo-kôlo*'s, zijnde de heele bamboezen die soms dwars door de *pañġánañġ* eener deur heen loopen. NB. gewoonlijk heeft men in plaats van de *kôlo-kôlo tápámpañġ* eener deur, slechts *gespleten bamboezen*, en deze heeten dan: *rîya-rîya*. Vergel. beneden op: *rîya* N°. 1.

/// \\ /// (kalâkká), bep. kalâkkaka, soort van mat, gemaakt van *palápa-úrroé*, en onder eene vrouw van voornamen afkomst gelegd, wanneer zij bevallen moet. Boeg. idem.

/// \\ \\ (kalakki), door meerderen tegen minderen gebezigd, wanneer zij dezen vriendelijk willen toespreken, zoo veel als: *mannen; menschen*; bijv. tegen *bedienden* of *onderhoorigen*. Boeg. idem. Ook wel gebezigd tegen *jongere broeders*.

/// \\ /// (kaliñgkañġ), *silver- of goudmoor*, soort van zijden stof met zilveren of gouden strepen.

Djâmbœ-kaliñgkañġ, soort van djâmbœ-vrucht, rood met witte strepen.

/// \\ \\ (kalîki), bep. kalikiya, Boeg. en Bonth., = *tânġañġ-tânġañġ nikánre*, *papaya*, *Carica Papaya* L.

/// \\ \\ (kalîkiñġ). — Kalikiñgkañġ, Saley. = *bîrisi*, *haten*.

/// \\ /// (kalôekoe), bep. kaloeokôewa, vnw.

kaloeokôëñġkoe, kaloeokôenta, kaloeokôenna, *klapperboom*, *kokosnoot*, *Cocos nucifera* L., B. idem.

Jav. ꦏꦭꦺꦏꦺꦴꦒꦺꦤꦺꦤ꧀. — Kalôekoe ákalôñġkañġ, *eene klappernoot die nog knapt*. NB. dan slechts gebruikt als *roedġak*. — Kalôekoe kallôekañġ, ook wel genoemd: *kanrêyañġ karâëñġ*, *een jonge noot, die men nog van binnen uitschrapen kan*; welk sehrapsel zeer smakelijk is, om zoo te eten. Soms wordt dit *kalôekoe-kallôekañġ* ook overdrachtelijk gebezigd van een *jong meisje* (Kel.) — Kalôekoe-ânġâssi, *vleezige noot*. Gebezigd van een *kokosnoot*, wanneer zij van binnen meer vastigheid heeft, als 't ware *vleezig is*. Men zie: *âssi* N°. 5. — Kalôekoe tôwa, *oude klapper-noot*. — Balâwo-kalôekoe, *klapperrat*, d. i.: *eechoren*.

Kaloeokôewi, *met klapper*, d. i. *met olij*, die van de *kokosnoot* gemaakt wordt, *besmeren*. (Kel.)

/// \\ \\ (kalêké). — Kalekêki, een kind *met zijn armen omvatten*, en zoo koesteren.

Van daar: *sikalekêki*, overdrachtelijk: *veel van elkander houden, zeer aan elkander gehecht zijn*.

/// \\ \\ (1° kalêñġkañġ), *in één krimpen, buigen*, (Mádi), dikwijls gebruikt van *het kromstaan der vingers*, bijv. tengevolge van ziekte, of ook van sterke inspanning of koude; zoo iusgelijks gebez. van *kinderen*, die *met de armen en beenen opgetrokken, en in malkander gedoken liggen te slapen*. — Kalêñġkañġ-djânġgânġkañġ, *kramp*, letterlijk: *in éénkrimping als een kip*.

Kalêñġkañġgi, *in malkander gekrompen of getrokken, ergens op liggen*.

(2° Kalêñġkañġ), = *lâppalá*, vergelijk beneden; bijv.: *kâna ta-nakâdó kalêñġkañġ*, *woord dat zelfs niet in Arabische letters vervat of daarmêe te schrijven is*. (G. G.)

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° kalôñgkoñg) *jonge vruchten van den klapperboom*. (Tar. Lalak.) Overdragtelijk gebez. van eene *zeer jonge vrouw*.

Kalôekoe-ákalôñgkoñg. Men zie op *kalôekoe*. (2° Kalôñgkoñg), = *kaléñgkeñg* N°. 1.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaloekóekañg) soort van ongesteldheid waarbij men inwendig koud of warm is, zonder dat dit uitwendig merkbaar is.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalakâtti), bep. kalakattiya, *pinangschaar*. Ofsehoon men nu bij iedere *pinangschaar* van hare *bónyga's* of *dijen* spreekt, onderscheidt men toch van de gewone *kalakâtti*: een *kalakâtti nibónyga*, en verstaat hieronder een *kalakâtti*, wier *bónyga's* of *dijen met goud beslagen*, alzoo: *bónyga's* bij uitnemendheid, zijn.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalañgkâri), bep. kalañgkariya, = 't Mal. كَلِمَا كَارِي, *Indisch gebloemd katoen*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalañgkeré), bep. kalañgkeréka, soort van *aal*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalâkasá), bep. kalâkasaka. — Ássi-kalâkasá, *stuk vleesch aan de linker- en regter borst van het beest*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalinñgôñgo), ákalinñgôñgo, ñgaliñgôñgo. Van geluid gebezigd, beteekent het: *dof, niet helder, zijn*; van *lucht* gebez. die door het een of ander verspreid wordt: *zóó stinken, dat men er hoofdpijn van krijgt*, als 't ware *dof* in het hoofd wordt.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalâpa). — Kalâpa-lâóe, het Mal. كَلَاثِي لَاطُو, volgens Inlanders eene kokosnoot, die uit zee komt aandrijven, en als geneesmiddel gebezigd wordt.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalipe), *leég-zijn*. Gebez. van vruchten, wier pitjes verdroogd zijn. Ook wel overdragtelijk van andere zaken gebezigd. = *éperé*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaloempañg), = *bóeñgoró*, soort van boom, de *sterculia foetida L.*, met stinkende bloemen, doch vruchten, wier bast gebrand wordt, ten einde de asch, met water vermengd, als geneesmiddel, of ook tot bereiding van verfstof uit *kasóemba*-bloem te bezigen. Van daar: *koelebãñgañg-boeñga-kaloempañg-ko*, *ik houd zoo veel van u als van (stinkende) kaloempañg-bloemen*. Mal. كَلِمَا نَفِغ. Boeg. *alóempañg*.

(2° kaloempañg), dat gedeelte van het heft der *gáyañg*, hetwelk onmiddellijk op het lemmet volgt.

(3° kaloempañg-ðjíná), *het geheele teeldeel der muskuskat met het vel mede*. NB. deze *kaloempañg-ðjíná* opgehangen en bewaard, ten einde te bezigen bij het berooken van de *mínjá bádo*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaloemping), = *kalómping*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalêpoe), bep. kalepôewa, *geheel*, bijv.: *karâttasá kalêpoe, papier dat nog geheel, d. i. niet gescheurd, is*. — Bôelo kalêpoe, *bamboe dat nog heel (niet in stukken gesneden) is*.

Ákalêpoe, a) *heel*, d. i. *niet stuk zijn*; bijv.: *ákalêpoe-mi señg pôle pannêya, het bord (dat gebroken was) is weér heel geworden*, d. i. bijv. *gekramd* of *gelijmd*.

b) *geheel*, d. i. *in hun geheel*, d. i. *voltallig zijn*; bijv.: *ákalêpoe-mi toe-mabitjarâya, de raadsheeren waren voltallig*, (lett. *in hun geheel*.)

c) *het eens zijn, overéén stemmen*, lett. *als 't ware één geheel uitmaken*.

Pakalepôewi, *iemand tot het voorwerp maken, waartegen men zich vereenigt*, bijv.: *Iyânoe nigâppa nipakalepôewi ri-taôewa, de menschen vereenigen zich, spannen zamen tegen N.N.*

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° kalêpe), = *katjówá*, kleine soort van *kakkerlak*.

(2° Kalêpé. Men zie *lépé* N°. 2.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalômping), = *léjó* N°. 2, sierihblad gevouwen, met kalk en tabak er in, alsmede gambier er bij, voor een pruimpje. Boeg. idem. — Kalômping-soelêngka. Dus genoemd de *kalômping*, wanneer het blad gevouwen is in den vorm van iemand, die *met de beenen gekruist zit*. Vergel. *soelêngka* N°. 1. — Kalômping pakâpé-soemângá. Dus genoemd de *kalômping*, wanneer het sierihblad zoo gevouwen is, dat het aan de eene zijde den vorm van een vlaggetje vertoont. Verg. *kâpé* N°. 4. — Paṅgaḍjâi tâlloêng-kalômping, drie pruimpjes sierih.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalapâkkaṅg). Men zie op *lápá* N°. 2.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalípômponṅ). Men zie *kalibonṅ*.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kaloepépêyaṅg). Vergel. *kaloemânjjanṅg*.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalampêtó), bep. kalampêtoka, goede soort van *visch*. (Kêloṅg.)

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalipôtoesóé). Men zie beneden op *pôtoesóé*.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalipôtosó). Vergel. *pôtosó*.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalipônjtjijṅg), *omkrullen*; geb. van *touw*, wanneer men niet zorgt, dat het strak gespannen blijft. Boeg. *mágalipônjtjijṅg*. NB. Zulk *omgekruld* touw breekt ligt.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalipáraṅg), *plotseling voor een oogenblik duizelig worden*.

Kalipáraṅgaṅg, *duizeligheid*.

Kakalipáraṅgaṅg, *plotseling in een' toestand van kortstondige duizeligheid verkeeren*. Men vergel. *páranṅg* N°. 2.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kaloèpasá), bep. kalôèpasaka, 't Mal. كلوڤس, *schil, bast*. Men zie *bâbí* en *bóekóelēṅg*.

Kaloepâssi, *pellen, schillen*.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koelîpasá), bep. koelîpasaka, *kakkerlak*. Mal. ليڤس.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalâmbá), bep. kalâmbaka, 't Mal. كلبق, *agila-hout*, gebeez. bij reukwerken.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalâbó). — Tákalâbó âte, *verschrikt, ontsteld*. (Sinr.)

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalîmbóé), bep. kalîmboeka, *mantel, kleed, spreij, dekkleed*. Boeg. *salîpoe*, idem.

Ákalîmbóé, lett. *met een mantel zijn*, van daar: *iets als mantel gebruiken*; bijv.: Nakalîmboéki lipána, *hij gebruikt zijne saronṅ als mantel*, d. i. *wikkelt zich in zijn' saronṅ, als ware die een mantel*.

Kalimboèki, *met een spreij toedekken*. (Bid.) — Nikalimboèki-mi lipá, *het werd met een saronṅ toegedekt*. (Djay.)

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalîbonṅ), *gat*, bijv. om huispalen in te zetten. (Rap. T. Dj.) Boeg. *alâbónṅ*, idem. — Kalîbonṅ-tôli, *oorgat*. — Kalîbonṅ-kamoëroe, *neusgaten*. — Kalîbonṅ-pa ampasisáláki, lett. *een gat of grafkuil alleen kan hen scheiden*, v. d. *de dood alleen kan hen scheiden*. Bijv. gebeez. van *echtgenooten*.

Kalîbômbonṅ, of: kalípômponṅ, *hol, holte, holligheid*.

Tâoe, kalîbômbonṅ óena, *een wangunstig mensch, die er steeds op uit is anderen te bedriegen*, welligt lett.: *wiens hoofdhaar zelfs hol*, alzo *van binnen anders is dan het zich uitwendig voordoet*.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalôbaṅg), *gat, kuil*. Vergel. *kalîbonṅ*. — Kalôbaṅg pâyó, *modderkuil of poel*. — Kalôbaṅg ḍjôékóé, = *róēṅga, vischkuil*. — Ook

de 16 openingen van het *pagalaljãngaŋg*, (vergel. *galãtjãŋg*.) gewoonlijk *kalóbaŋg* genoemd.

// ㄨ ㄣ ㄩ (koelâmboe), bep. koelamboëwa, 't Mal. *كلمبو*, *gordijn*, van een *bed* bijv. (Djay. Bid.) Men spreekt soms van de *ábaŋg*, of het *voorhoofd*, van de *bãŋgkeŋg*, of de *voeten*, van de *pílisi*, of de *wangen*, (d. i. op zij, van boven,) van de *sári*, of de *zijden*, van de *bóko*, of het *achterste gedeelte*, en van de *dallékaŋg*, of het *voorste gedeelte* van de *koelâmboe eens beds*.

// ㄨ ㄣ ㄩ ㄨ (kalibaŋgãŋg), of kalibaŋgããŋg, *verstomd staan, beteuterd zijn*. (Tam.)

// ㄨ ㄣ ㄩ ㄨ ㄨ (kalibômbôŋg). Men zie: *kalibôŋg*.

// ㄨ ㄣ ㄩ ㄨ ㄨ (kalabîni), *paar*, bijv. man en vrouw, mannetje en wijfje. — Ákalabîni, *paren*, v. d. *trouwen*. B. *málaibîni*.

Sikalabîni, *zamenparen*; v. d. *trouwen*. — Roëwa sikalabîni, *beide, man en vrouw*.

Pasikalabîni, *doen trouwen*.

Pasikalabiniyaŋg, *een zekeren tijd bezigen tot trouwing voor*, of: *bezigen om op te trouwen*, bijv.: *îya-mi nipasikalabiniyaŋgi ânjdjô taôewa, hij (die dag) wordt gebezigd, om daarop te laten trouwen die menschen*, d. i. op dien dag trouwen die menschen. (Rap. T. D̄j.)

// ㄨ ㄣ ㄩ ㄨ ㄨ (kalimboewâsaŋg). — Gârriŋg, (of: rãmmoesóe), ta-kalimboewâsaŋg, *ongesteldheid*, waarbij men inwendig verhit is en toeh niet zweten kan, = *kaloekôékaŋg*.

// ㄨ ㄣ ㄩ ㄨ ㄨ (kalambâóe), bep. kalambâoeke, Boeg. = *gãnjãjẽŋg kónŋkõŋg*. Men zie *gãnjãjẽŋg*.

// ㄨ ㄣ ㄩ (1° kalâmaŋg). — Kalâmaŋg, *oorspronkel. goed*, en v. d. *kalamãngaŋg*, *oorspronkel. beter, verkieslijk*, (Boeg. idem,) en v. d. *gebezigd*

in zinnen als de volg.: *kalamãŋgkoe mâte*, het is *goed*, v. d. wegens het verband: *beter*, (Spraaek. § 82,) *dat ik sterve*, v. d. *laat mij maar liever sterven*.

Kalamãŋgkoe tâna-kômbaŋg,

Pabinêyaŋg ta-nitôerí.

Têyá na-ônjdjô.

Têdoŋg lébá ayokãï.

Het is goed, v. d. wegens het verband: *beter*, *dat ik braakland blijve, een paddieveld zonder gleuf*, (*streep*, men zie: *bíne* en *tóerí*.) d. i. *ik wil liever braakland enz. blijven, dan te gedoogen, dat mij betrede een buffel, die reeds onder het juk geweest is*.

Zin: *liever ongetrouwd, dan een weduenaar tot man genomen*. — Kalamãŋgãŋgkoe ta-ŋgînoeŋg, *âla îya ânjdjô koewinoeŋg, beter dat ik niet drinke*, d. i. *ik wil liever niet drinken, dan dat te drinken*. — Kalamãŋgãŋgkoe tâppóe-kôelí, tâppóe tásirãeŋg-rãeŋg, *kâla Sarâni álonjdjokîyaŋg topêkoe, lett. het is beter, dat ik, enz. d. i. liever laat ik mijn vel stuk scheuren, en van één rijten, dan te gedoogen dat de Christenen mijn kleedje insgelijks voor zich gebruiken*, d. is. *dat de Christenen mijne vrouw insgelijks beslapen*. (Dat. Moes.)

(2° kalâmmaŋg), Saley., = *sássaŋg* N°. 2, *duister, duisternis*.

// ㄨ ㄣ ㄩ ㄨ ㄨ (kalîmoŋg), vergel. *kalibong, kuil*, — Si-kalîmoŋg tînggîna, lett. *één vorstelijke grafkuil diep*, v. d. *zoo diep of hoog als de lengte van een' man met uitgestrekte armen*; dewijl dit de maatstaf is voor de diepte van het graf, wanneer er een vorst begraven zal worden. Deze zelfde uitdrukking ook gebezigd om te kennen te geven de *hoogte* van de *sírĩŋg* onder het *vorstelijk huis*. Het is den geringen man ontzegd, zoo wel om bij zijn leven zulk een' hooge *sírĩŋg*, als

om na zijn' dood zulk een' diepen grafkuil te hebben.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kalômañg), soort van slakkehuisje aan strand. Men zie *bíkoe*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalamâñgañg). Men zie op: *kalámañg*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalimôeñgañg), = *kalimôeñg*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalimôemmoeñg), = *kalimôemmoeñg*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalimômmong), in den mond houden, *sierih* bijv. of een klontje suiker, of een stuk drop. — Kâna nikalimômmong, woorden die men als 't ware kaauwt, of in den mond houdt, d. is: niet behoorlijk witspreekt.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaloemême), naam van een rood beestje, dat de lengte van een halven vinger heeft en van vele pootjes voorzien is. Zoodra men het aanraakt, rolt het zich geheel in malkander, even als een knoop er uitziende. Welligt zamengesteld uit *kálóe* N°. 1. + *même*. — Ook aldus genoemd zekere plaats bij Boelecomba, die bekend is wegens goede saguweer.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalimómoró), *spoelen in den mond, water* bijv. Boeg. *mákalimómó*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalimâta), bep. *kalimâtaka*, een springende bloedzuiger, zeer lastig voor menschen en beesten, vooral wanneer die in neus of oor dringt. Het eenige middel om het beest er weêr uit te krijgen, is een stuk gedroogde visch er bij te houden, dewijl het zeer ligt daar op afkomt.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaloemânjnjañg), *rijk*.

Kaloemânjnjañg kaloepépéyañg, *schatrijk*, zoo *rijk*, dat men bij den aanblik van den rijkdom als 't ware *verslomt*. Vergel. *pépe* N°. 2. NB. het *kálóe* van *kaloepépéyañg* welligt een herhaling van

kálóe in *kaloemânjnjañg*; om aan *kálóe* N°. 1 te denken, ware wat gezocht.

Kakaloemânjnjañgañg, *rijkdom*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâllañg-maïssâna), soort van kris zonder bogten, en bijzonder zwart van kleur. Vergel. *kâllañg* N°. 2 en 't Arab. مَيْسَان.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalâttá), *ákalâttá*, *bijten*; meestal gebez. van *menschen*, doch ook o. a. van *paarden*. B. *galâttá*, idem. — Nikanâya kalâttá pañgâlle pêpé, = *nikâure*, = *niyâlle-pañgâlle-pêpé*. (Rap.) — Koegâppa koekalâttá lilâkoe, *ik bijt mij op mijn' tong*, bijv. onder het eten. — Nakalâttáki tñjñ-tñjñg, lett. *hij heeft een beet van ringen*, d. i. *hij heeft een teeken van het dragen van ringen op zijn' vinger*.

Sikalâttá, *elkander bijten*, bijv. twee vechtende vrouwen. — Pañgalattâkkañg-tñjñtñjñg, *teeken van het dragen van ringen*. — Kâla-kalâttá bíberé, *slerk op de lippen bijten*. (Mádi).

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalîntañg), = *kéloró*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (koelântóe), bep. *koelântoeke*, *knie*. Mal. لَوْتٌ. — Ákoelântóe, *knielen*. — Ákoelântóe pimbâli, *met één been knielen*. — Tjôëtjoe-koelântóe. Men zie *tjôëtjoe*.

// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalôtoró), bep. *kalôtoroka*, *droog*. — Djôèkóe kalôtoró, *gedroogde visch*. Kádó kalôtoró, *rijst (kówasá)*, die men eerst gekookt, vervolgens in de zon *gedroogd* en eindelijk in een *bóeñgkeñg* of *pinañgschaal* gewikkeld heeft. Wanneer men de *kádó kalôtoró*, die doorgaans op reis wordt meê genomen, wil eten, weekt men die in koud water, doet er suiker bij, en zet ze vervolgens onder icts zwaars. Hierdoor begint de rijst weêr te zwellen en wordt alzoo eetbaar.

Kalotôri, *droog maken, droogen.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalantôewé), *geheel voorover en met de armen eenigzins in malkander gebogen staan.* NB. heeft veel van de houding bij het *rók-konj* (رُكُنْ) van het gebed, met dit onderscheid, dat men de armen optrekt. B. *mákalóétóé*, idem.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kaláde), bep. kaládêya, *ezel.* Mal. كَلْدِي. Jav. ကလီ.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koelîtja), bep. koelîtjâya, *neet, luizeneijeren.* — Taêna sisâlá, mânna kâmma kî-dong-koelîtja, *het verschilt zelfs niet zoo veel als de staart van een neet, d. i. zelfs geen klein ziertje.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kolôdjong), 't Arabisch قَلْزُوم, *Roode zee.* (Djaj.)

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kaliyañg). Men zie op: *lîyañg.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koelâyoe). Men zie *lâyoe* N°. 1.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kolâyoé), bep. kolâyoeka, *gordijn.* — Másanrakiya kolâyoé, ta-*napatîmbá*, *geen gordijn, dat hij niet openslaat, te weten: om bij de geliefde te komen.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalyâbo), bep. kalyabôwa, soort van haan, welks kleur tussehen die van den *djângañg lappoenj*, en die van den *djângañg édja* in is.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalyâwá), bep. kalyâwaka, *slingeraap.* B. idem.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalôéroé), *oprollen*, v. d. soort van *cigaar*, welke de Inlander rookt, bestaande uit tabak, die in een blad van *pisañg*, of *lontar*, of *nîpa*, of ook wel *Chineesch papier* gewikkeld wordt, bep. kalôeroeka.

Tákalôéroé, *opgerold, omgekruld zijn, omkrullen*, bijv. het *scherpe* van een *mes*, of de *randen* van een *schaar*, wegens de hardheid van hetgeen men snijden of knippen wil.

Têmpa kalôéroé. — Vergel. *têmpa.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ — (kalôeroeñg). Djârañg djâmpi-kalôeroeñg, soort van *djârañg-djâmpi* met een' zoogenaamde aalstreep over den rug, alsmede zwarte manen, staart, en pooten.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalêro). Men zie: *lêro.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kâloró), bep. kâloroka, *bergstroom*, die in de goede moeson uitdroogt. — Kâloró-barâmbañg. Men zie: *barâmbañg.*

Kâlo-kâloró, *beek.*

Kalôrañg, *vore*, op *rijst- of bouwveld*, van wege het ploegen; *gleuf van de landing-plaats; passage* tussehen twee banken in rivier of zee. — Kalorâna boewadjâya, *de gleuf langs de ruggegraat van den kaaiman.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koelîrañg), Sal., = *bañrañg.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koêloeróe), geb. van het *zich zamentrekken* van een *touw*, of iets anders, dat, gespannen zijnde, aan de eene zijde losgelaten wordt.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (koelôrañg), soort van *wit vlies*, dat eventjes boven op een wond te zien is, en hetwelk er volgens den Inlander afgenomen moet worden, zoo de wond spoedig genezen zal.

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kêloró), bep. kêloroka, 't Mal. كلور, 't Jav. ကလောဝါ, soort van boom, *Moringa pterygosperma.* *Gártn.* Men zie *kalîntañg.*

NB. de *bladen* en *vrucht* als groente gegeten, en de wortel gebezigd om de kraecht der mostaard te vermeerderen. Op Saleyer heet deze boom: *rówe* N°. 1. — Gátta kêloró. Men zie *gátta.*

⦿ ⦿ ⦿ ⦿ (kalôela), bep. kaloelâya, *onafscheidelijk, bij elkander behoorende*, zoo als bijv. een *soldaat* en *zijn zwaard*, alzo is het *zwaard* de *kaloelâna sorodadôwa*. Zoo ook *de heer* en *zijn lijfknecht*; derhalve is de *slaaf* de *kaloelâna karâdjâga.*

Zoo ook is *hetgeen ik altijd bij mij heb*: *kaloelákoë*.
(Rap. en Mâdi.) Boeg. idem.

/// \ ~ \ (kaléloé), bep. kaléloeka, Bon-
thainsch, = *lépé* N°. 3.

/// \ ~ \ ~ \ (kaléleñg), soort van rank of
slingerplant zonder bladen, die zeer taai en dus
bij wijze van touw te gebruiken is. (Tar., Mâdi.)
— Kaléleñg ðjéné, of: lômpo, eene soort van *ka-
léleñg*, die de dikte van een mans-arm heeft, en
vol drinkbaar water is. — Kaléleñg tjádi, kleine
soort van *kaléleñg*. — Kaléleñg tâmbará, soort van
kaléleñg, die als tegengift (*tâmbará*) gebruikt
wordt, insgelijks behoorende tot de ingredienten
van het *ðjéné pasíli*, als zijnde een gepast *symbool*
van de *uitbreiding van geslacht*. — Kaléleñg mâli-
mâli. Men zie *mâli* N°. 2.

Sañgkaléleñg, lett. door *kaléleñg* zamen verbon-
den, d. i. *zamen-schuldig, medepligtig*. — Niyâni ri-
sañgkalelênna, *het wordt bekend (erkend) door zijn'*
medepligtige. (Rap. T. ðj.)

/// ~ \ ~ \ (kalôló). — Lêmo kalôló. Men
zie: *lóló* N°. 1.

/// ~ \ ~ \ (kalâwiñg), op den arm dragen,
bijv. *kinderen*. — Kalâwiñg pamaína, = *éranj pa-
maína*, *het toedragen zijner genegenheid*. Maleisch
باهات, bijv.: katoetôewi tōñgi kalâwiñg-pa-
maínoe, *let wel op het toedragen uwer genegenheid*,
d. i. of: *wees vooral vriendelijk jegens de menschen*,
en maak u niet gehaat; of: *zie wel toe, wien gij uwe*
toegenegenheid toedraagt. (Rap. K. G.)

Pakalâwiñg-êpóc, *sierihdoos-dragers*. Aldus ge-
naamd de *áná-karáëñg's*, welke of zelve de sierih-
doos dragen, of althans tot 's vorsten onmiddel-
lijk gevolg behooren. (ðjay.) Zij worden ook wel
genoemd: *áná-ribóko*. Vergel. *bóko* N°. 1, en *áná*.

Pakalawîñgañg, dat gedeelte des ligchaams
waarmede men een klein kind draagt; van daar: de
zijden des ligchaams.

/// \ ~ \ ~ \ (kaléwañg), soort van sabel. B.
idem. — Kaléwañg boelâëñg-mâta. Men zie *boe-
láëñg-mâta* op *boelâëñg*. — Kaléwañg Kayîli. Men
zie *Kayîli*.

/// ~ \ ~ \ (kalôwá), bep. kalôwaka, soort
van boom met groote vruchten, die ieder 2 à 3
noten bevatten. Deze noten worden gekookt, en
dan neemt men het binnenste er uit, dat week en
zwart van kleur is, en gebezigd wordt om sambal
van te maken. De vrucht oud zijnde, heet ge-
woonlijk *kalôwá*, anders *pāñgi*; v. d. *pókó pāñgi*, =
pókó kalôwá. Volgens sommigen geen onderscheid,
als alleen dat *pāñgi* Boegineesch en *kalôwá* Ma-
kassaarsch is.

/// ~ \ ~ \ ~ \ (kalôwe), bep. kalowêya, *ge-
droogde vruchten*.

/// ~ \ ~ \ ~ \ (kalawâki), *hoeden, bewaren,*
oppassen.

Pakalawâki, bep. pakalawakiya, *hoeder*, bijv.
van *vee*.

/// ~ \ ~ \ ~ \ ~ \ (kaloewâñgkeré), bep.
kaloewâñgkereka, soort van boom, *Combretum. Sp.*

/// ~ \ ~ \ ~ \ (kalâwará), bep. kalâwaraka,
ons *klaver*, in 't kaartspel.

/// ~ \ ~ \ ~ \ (kaliwâra), bep. kaliwarâya,
= *kaloewâra*.

/// ~ \ ~ \ ~ \ (kaloewâra), bep. kaloewarâya,
mier. — Kaloewâra êðja, *roode mier*. — Kaloewâra
léleñg, *zwarte mier*.

/// \ ~ \ ~ \ ~ \ (kaléweré), Men zie:
tjótjoró N°. 1.

/// ~ \ ~ \ ~ \ (kalâwasá), bep. kalâwasaka,

boom van de grootte van den mañggaboom, met kleine appeltjes, die veel overeenkomst in grootte en vorm met uijen hebben. Deze appeltjes in water met zout gelegd, en als *atjar* bij den inlandschen kost gegeten. Deze *ráppo kaláwasá* ook genoemd: *ráppo-ráppo-kébbó*. Verg. *kébbó*.

/// ~ ~ ~ ~ (kalawássenġ), *grondgebied*, bijv. *kalawássenġkoe*, *mijn grondgebied*, *de plaats waar ik heer en meester ben*, bijv. *mijn huis*. — *Kalawássenna karâenġa*, *het grondgebied van den vorst*, *het land*, *waar men zijne bevelen eerbiedigt*.

/// ~ ~ ~ (1° *kâlasá*) *omwinden*, *omvlechten*, *omslingeren*, *hoepelband*, die ergens om gewonden is. — *Kalêwanġ-nikâlasá*, *een klewanġ*, *die als 't ware omwonden*, of: *met hoepels beslagen is*. — *Kalêwanġ nikâlasá-boelâenġ*, *een klewanġ*, *die als 't ware met gouden hoepels of banden beslagen is*. Zoo spreekt men ook van: *béranġ-bádi nikâlasá*.

(2° *Kâlassá*). — *Tákâlassá*, *schrikken*, *ontstellen*. — *Tákâlassá-mi atênġkoe*, *mijn hart is ontroerd*. (Sinr. Dat. Moes.)

Pakâlassá, *doen schrikken*, *verschrikken*.

/// ~ ~ ~ (kalísí), *gerimpeld*, *zamengetrokken zijn*, het *vel* bijv., ten gevolge van koude, of van ziekte, als de cholera en dergel. — *Kalísí-nġásenġ kalênġkoe*, *na-pakâmma diñġiñġ*, *mijn gansche lichaam is gerimpeld van de koude*. Bijv. te bezigen van een drenkeling, of van iemand, die lang in 't bad geweest is.

Kalísí ook gebeez. van het *zamentrekken* der *baarmoeder* na de bevalling, waartoe men eenige dagen achter elkander telkens één *lġjóepá* warm water op den buik der kraamvrouw uitgiet.

/// ~ ~ ~ (kalôesoé), *wrijven*, bijv. *goed*, dat gewasschen wordt. Boeg. idem. — *Nakalôesoeki*

oelôenna, *hij wrijft zijn hoofd*, bijv. uit verlegenheid met eene zaak.

Pasikaloesôekañġ, *tegen malkander doen schuren of wrijven*; bijv.: *napasikaloesôekañġ bañġkênna*, *hij wrijft of schuurt met zijn beenen tegen malkander*.

/// ~ ~ ~ ~ (kalasêre). Men zie *kâla*, op *âla* N°. 1 en *sêre* N°. 1.

/// ~ ~ ~ ~ (kalôssará), bep. *kalôssaraka*, *droog*, *geen smaak meer hebbende*. Geb. van *eten*, bijv.: van *gekookte rijst*, die zoo *droog* is, dat zij geheel uit elkander valt; van *vleesch*, dat door den ouderdom van het beest zoo *droog* is, dat er volstrekt geen vet meer aan gevonden wordt; van *stokerige lóbbá*, die geen smaak meer heeft.

/// ~ ~ ~ (koelâoe), bep. *koelaoêwa*, = 't Mal. *كَلِيْثٌ* en *مَنْتِيْكَ*, *bezoar*. Boeg. *olâoe*, idem. Hieronder te verstaan: *allerlei versteende voorwerpen*, waaraan men eene bijzonder heilzame *kracht toeschrijft*. Zoo spreekt men bijv. van: *koelâoe óelará*, *een versteend slangetje*, als probatum tegen het steken van slangen; zoo spreekt men zelfs van *koelâoe-âllo*, *koelâoe-boélanġ*, *koelâoe-lġjâmba*, enz. — *Koelâoe nagâya*, één der rijkssieraden van *Gôwa*, neêrgedaald uit den Hemel, 3 dagen na *Toe-mánoôeroenġa*.

Ook heeft de Inlander een bijgeloof dat oude menschen een *koelâoe* binnen krijgen, v. d. *âkoe-lâoe-mi*, *hij heeft reeds een koelâoe*, met andere woorden: *hij is reeds oud*. Bij den dood van zoo iemand, tracht men zijn *koelâoe* op te vangen.

/// ~ ~ ~ ~ (kalaôemañġ), soort van *slak*.
/// ~ ~ ~ ~ (kalaôesoé), bep. *kalaôesoeka*, *spiering*.

/// ~ ~ ~ (1° *kâwa*), bep. *kawâya*, *grote ronde ijzeren pan*, ook geb. voor het koken van de *trîpañġ*.

(2° kâwa), bep. kawâya, *koffij*. — Kâwa Bâ-lânda, *chocolade*.

(3° kâwa), het Mal. **كوت**. — Kâwa-bâssi, = *bâssi-lénjkeré*, *ijzerdraad*. — Kâwa-gâllañg, = *gâllañg-lénjkeré*, *koperdraad*. Verg. *Ājālinj* N°. 1.

/// ~ (kâwañg), 't Mal. **كوتون**, *troep*, *kudde*.

/// \ ~ (kâwe). — Kâwe-kâwe, bep. kâwe-kawêya, *onbekwaam voor de voortteling*.

/// ~ \ (1° kâwo), *gewonnen*, bij het patôewi-, en bij het kôwa-gôñggoñg-spel. — Kâwo-bañg, één van de dertig soorten van kaarten bij het patôewi- en kôwa-gôñggoñgspel.

(2° mâta-kâwo), *Venusziekte*.

/// ~ \ (kâwoñg), = *kâoñj* (Tam.)

/// ~ (1° koêwa). — Koêwa-koêwa, bep. *koêwa-koewâya*, *groene kanarie duif*, = *kebókañj léleñj*, ook genoemd: *rónronj-bâloe*. Verg. *rónronj*.

(2° koêwa), Toer., Bonth., en Sal., *spreken*, *zeggen*. (Sinr. Mâdi.)

\ /// \ ~ (kêwé). — Tâkêwé-kêwé, *glinsteren*, *schitteren*. (Sinr., Tam.)

/// \ ~ (1° kôwa) beteekent in het kôwa-gôñggoñg-spel: *de op tafel liggende kaart niet rui-len*, maar voor de andere spelers *laten liggen*.

Kôwa-gôñggoñg, soort van Chineesch kaartspel met dezelfde kaarten als het patôewi-spel te spelen.

(2° tâkôwá), gebeez. van de *eerste oprisping tot braken*: bijv. *taéna-máñgka-Āji koetúlânje, sañjgên-na-Ājá tâkôwá*, *ik heb toch (gelukkig) niet gebraakt; zoo ver slechts is het gekomen, dat ik begon op te rispen*. — Pasâpoc tâkôwaka ri-kasóemba, *de hoofd-doek waarvoor men zooveel kasóemba gebezigd heeft, dat die als 't ware haar maag overladen heeft*. (Mâdi.)

/// \ ~ (1° kôwañg), ákôwañg, = ádôwá N°. 1, *galopperen*, een paard bijv.

(2° kôwañg), dat gedeelte van het ijzer van een *pakêke*, dat hol is, en waar men het bamboezen heft insteekt, v. d.: *pakêke nikôwañg*, *een spade, die zulk een kôwañg heeft*; staande tegenover een *pakêke* die uit één stuk, en geheel van ijzer is, een *pakêke panróli*. Vergel. *pakêke* op: *kêke* N°. 3.

/// \ ~ (kôwí), bep. kôwika, = *kóí*. — Nâga-sikôwí, lett. *een draak die zich in malkander haakt*, d. i. *oprott*. (Ājay.)

/// \ ~ \ (kôwoñg). — Kôwoñg-kôwoñg, = *bóelloeñj*, *soort van zeekwab*.

/// \ ~ ~ (1° kowâyañg). — Kowâyañg-bâllañg, = *ĵânje*, *kiekendief met witten kop*. — Kowâyañg-bâtoe, soort van grooten roofvogel, die altijd in zijn nest een stuk steen zou hebben, om zijn' snavel te slijpen.

(2° ákowâyañg), *steigeren*, bijv. een *paard*.

/// ~ ~ (kâwará). — Kawârí, *binden*, bijv.: de *baláde's*. Men zie beneden op: *baláde*. (Sinr.) — Kawârí, bep. kawârika, plaatjes die men kinderen ombindt, om op de borst te dragen. B. idem.

Kawârrañg, een zekere hoeveelheid paddie te zamen gebonden, een *bos* paddie. NB. twéé kawârrañg's = *één bässe*. — Nikawârrañg, *tot kawârrañg's*, of: *bossen, gemaakt worden*.

/// ~ ~ (kawâroe), ákawâroe, *door middel van gebeden, of duivelsbanningen of tooverformulieren van den invloed der booze geesten bevrijden*. NB. dit geschiedt meestal door de *bissoe's*, en wel bij groote rampen als aanstekelijke ziekten, of ook bij zeer gewigtige plegtigheden, als het verplaat-sen der rijksornamenten, en dergelijke meer. (Tar., Tam.)

Koekawâroe-ko têdoñg, *ik offer voor u buffels*

tot wering der booze geesten, lett. ik bevrijd u met buffels van den invloed der booze geesten.

ㄣ ㄣ ㄣ (kôewalá), bep. kôewalaka, soort van boom, gebezigd om guren en karóró van te maken, *Corypha Gebanga Bl.*

ㄣ ㄣ 〇 (koewása), bep. koewasâya, Mal. كواس, magtig. B. idem. — Koewása-bôró, algemeen gemagtigde. — Koewása-đjâlañg, speciaal gemagtigde. NB. dit bôró eigenlijk ons borg. Zoowel dit als het volgende koewása-đjâlañg dus eigenlijk geen Makassaarsch, en slechts op de hoofdplaats Makassar gebezigd.

Kakocwasâñg, magt.

Añgkakoewasâñ, ergens magt over hebben. Men zie: kowása N°. 2.

ㄣ ㄣ ㄣ 〇 (1° kôwasá), bep. kôwasaka. — Âsc kôwasá, soort van rijst die men gewoonlijk eet. Men zie áse.

(2° kowása), bep. kowasâya, = koewása.

ㄣ 〇 (1° kâsa), bep. kasâya, neteldoek. Boeg. idem. — Kâsa bôló-bôló, fijne soort van neteldoek. — Kâsa bandiâya, zeer fijne soort van neteldoek. (Kel.) — Kâsa Beñggâli, Bengaalsch neteldoek. — Kâsa mábôcñga, = kalañgkâri.

(2° kâssá), bep. kâssaka, verg. 't Mal. كاست, hard, ruig, ruw, v. d. sterk, bijv. kâsoró kâssá, cen buidzak die te hard (d. i. te vast gestopt) is. — Taîpa-tinó-kâssá, eene mañgga-vrucht, die wel rijp, maar toch nog wat hard is. Men zie máñgkalá. — Kâssá palagcsañg, sterk van palagcsañg, (men zie beneden,) d. i. gespierd. — Bâđjoe kâssá, ruw, ruig, of dik, ondoorschijnend, baadje, gedragen door vrouwen die te oud zijn voor de patóla-ráwañg en kakánna-ráwañg.

ㄣ 〇 (1° kâssí), bep. kâssika, zand. Boeg. kâssi.

Kâssí-kêbó, wit zand. In de kêlonḡ's gebezigd, als beeld voor het semen virile. (Kel.)

Kassikiâya, = kâssika. (S. Tjin.) Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 61.

Kâssí-kâssí, strooi-zand.

(2° kâssi), Saley., = kâtłji, zuur.

ㄣ 〇 (kâssiñg), = gâssiñg. Men zie beneden.

ㄣ 〇 (kâsoé), bep. kâsocka, muil, slof, schoen. Ch. Mal. Sd. Jav. kasoet, idem.

ㄣ 〇 ㄣ (kâso), bep. kasôwa, spar, rib, van een dak. Mal. en Boeg. idem.

ㄣ ㄣ 〇 (kêssa), bep. kessâya. — Âná-âná kêsso, een voor zijn' ouderdom klein kind. — Pôeroe pôeroe kêsso. Men zie pôeroe N°. 1.

ㄣ ㄣ 〇 ㄣ (kêsó), schuren, bijv.: ijzerwerk en dergel., doch gewoonlijk ofschoon ook gîgi verzwegen worde, gebezigd van het tanden schuren. Mal. كوسق, Boeg. gêsó, idem.

Kêsóki tñómó, iemand of iets schuren, d. i. smeren, met vet.

Sikêsó, elkander schuren; bijv.: sikêsó-mi đja-râñgkoc đjônggâya, mijn paard schuurt als 't ware reeds te zamen met, d. i. aan het hertebeest, d. i. mijn paard is reeds vlak bij het hertebeest.

Pakêsó, het schuren, v. d. schuurzel, bijv. pakêsóna tambakôwa, de tabak, die hij bij het sierih-kaauwen tegen zijn' tanden aanschuurt of wrijft. (S. Tjin.)

Kêsó-kêsó, bep. kêsó-kêsoka, luit, viool. — Pakêsó kêsó-kêsó, strijk-stok.

ㄣ ㄣ 〇 ㄣ (1° kôso), Holl. kous. — Kôso-lîma, handschoen.

(2° kôso), ákôso táboe, suikerriet knabbelen, of kaauwen.

𑌕𑌖𑌗𑌘 (kassipállli), bep. kassipalliya, = 't Boeg. *pemáli*, = 't Arab. *مكروه*, *gebezigd* van iedere daad, die naar de heersende denkbeelden onder de Inlanders verkeerd is, en gewoonlijk nadeelige gevolgen na zich sleept. Zoo noemen zij bijvoorb. kassipállli: het *vertrappen van eten*, het *loopen in de zon op het midden van den dag*, het *dooden van eenig dier in een huis waar een kind is van beneden de 40 dagen*. (Tar.)

Mákassipállli, *zich houden aan het kassipállli*, d. i. *datgeen nalaten wat voor kassipállli gehouden wordt*. (Rap.)

Pakassipalliyaṅg, *het zich houden aan het kassipállli*, d. i. *het nalaten of vermijden van datgeen, wat voor kassipállli gehouden wordt*.

𑌕𑌖𑌗 (kasôemba), bep. kasoembâya, soort van heester, welks bloem gebezigd wordt om rood te verwen, en ook om als medicijn te gebruiken, *saffraan*. Mal. en Jav. idem. Skr. *koesoembha*.

Nikasôemba, *rood geverwd worden*. — Nika-sôemba si-pâtoeṅg, *met 20 kâtti's* (d. i. 25 *oude ponden*), *kasôemba rood geverwd worden*. (Mâdi).

𑌕𑌖𑌗𑌘 (kasôema). Men zie *sôema* N°. 1.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙 (kasôemaṅg). Men zie *sôemaṅg*.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚 (kasatoêri), bep. kasatoeriya, *muskus*. Mal. Jav. Skr. *kastoeri*, idem. — Bôeṅga kasatoêri, *muskusbloem*.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛 (kasatêla), 't Mal. *كستيل*, *Castilie*, v. d. *Spanje*.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛𑌜 (kasadjântaṅg), houten, die van boven de *bôekkóe* van een vaartuig vormen. Ook aldus genoemd de oplopende bamboezen tot vorming van het dak van een huis. NB. deze loopen binnen de *lilikaṅg*, terwijl de *kâso's* zich van buiten bevinden.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙 (kasîyá), bep. kasîyaka, *gevoet* bijv. *dîṅgîṅg kasîyâna*, *het geeft een koud voet*, bijv. *in de maag*; d. i. *verkoelt de maag*; gebez. van komkommers en dergelijke. — Bâmbaṅg kasîyâna, *het geeft een heet voet*, bijv. *in de maag*, d. i. *het verhit de maag*; geb. van *doerîyaṅg* en dergel. — Kôdi kasîyâna, *het geeft een slecht (onaangenaam) gevoel*, bijv.: *aan het lijf*, d. i. *zit ongemakkelijk*, gebez. van *kleéren*; bijv. *in de maag*, d. i. *het smaakt niet lekker*. (Boeg. *kaséyá*, idem.)

Ákasîyá, *gevoeten, voelen*, v. d.: a) *iets bevoelen*, met de hand; bijv.: een' *klomp*;

b) *iets proeven, smaken*, enz. (Vergel. *kanjâme* op: *ñjâme*.) bijv.: *kasîyá sâi*, *proef het eens*. — Koekasîyá badjîna, *het smaakt mij lekker*. — Lêbá koekasîyá Djoempândaṅg, *ik heb Makassar geproefd*, d. i. *leeren kennen*.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛𑌜 (kassîyaṅg, = *kassoewîyaṅg*). (D. M.)

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛𑌜𑌝 (kosîyaṅg). — Ákosîyaṅg, = *ákassoewîyaṅg*. (Brief.)

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛𑌜𑌝𑌞 (kâsará), bep. kâsaraka, = het Mal. *كاسر*, *grof*. Boeg. *máwássá*.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛𑌜𑌝𑌞𑌟 (kâsoró), bep. kâsoroka, *matras*. Mal. *كاسر*, Boeg. idem.

Kâso-kâsoró, lett. *iets dat den vorm heeft van een matras*; geb. van een jong pisangblad, waarin men rijst (*kôwasá*) met klappermelk gewikkeld, en hetwelk men zóó opgerold heeft, dat het den vorm van een *buldzakje* heeft, terwijl het ontrold zijnde, insgelijks eenige overeenkomst daarmede heeft.

𑌕𑌖𑌗𑌘𑌙𑌚𑌛𑌜𑌝𑌞𑌟𑌠 (kassoewîyaṅg), *hulde, gehoorzaamheid, dienst*. B. idem.

De benaming van *kassoewîyaṅg* ook gegeven aan de *bâte-salápaṅg*, als die meer dan anderen den koning (en vóór dat er nog een koning in

Gôwa was, den *paljâlla*,) moeten hulde brengen.

Vergel. over *bâte-salâpanj* op: *bâle* N°. 1.

Ákassoewiãng, iemand hulde of: *gehoorzaamheid bewijzen*, *diensten of werk voor iemand verrigten*. (Djay.) — *Ákassoewiãng* ook gebezigd van iemand die de *pokken heeft*, als zijnde een' gevaarlijke ziekte, waaraan bijna iedereen als 't ware *zijn hulde moet bewijzen*.

Nikassoewiãngi, *gehuldigd worden*, *kassoewiãng ontrangen*. (Rap. K. G.)

Pakassoewiãng, een *bewijzen van hulde*, of *gehoorzaamheid*, een *verrigten van arbeid voor iemand*, v. d. *belasting*, en dergelijke, als zijnde de voornaamste bestanddeelen van de *kassoewiãng* voor een' vorst.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kasoewâri), bep. kasoewariya, *Casuaris*.

𐄂𐄃𐄄 (koesissing), = *sissing*, *terdeege onderzoeken*. (Sinr., Dat. Moes.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (koesissili), bep. koesissilika, = *sissili*, soort van kleine *mugges*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kassiãng), = *kassoewiãng*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kasoêwaãng). Menzie *sâoe* N°. 4.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (kâsi-âsi), bep. kâsi-asiya. Men zie *âsi* N°. 3.

𐄂𐄃𐄄 (kâi) a) *haken*, *aanhaken*, *toehaken*. Boeg. idem. Mal. *كايٓت*; bijv. *topêya*, *pônna niya kâina*, *de kleedjes zoo die toegehaakt worden*. (Rap.) b) *haak*, v. d. *hetgeen aan een kleedje als 't ware is aangehaakt*; d. i. *rand*, *zoom*, bijv.: *kâi-sôelaãng pimbaliya*, *de rand die aan beide zijden*, d. i. *door en door geborduurd is*. (G. G.) Vergel. *sôelaãng* N°. 1.

Sikâi, *aan elkander gehaakt*, v. d. *zamenhangende*, *zamengebonden*, bijv.: *toe-sikâi gantoerôna*, *menschen wier gantôero's* (vergel. op *gantôero*,) *aan-*

één verbonden zijn, d. i. *buurlieden*. (Sinr.) Sikâi-kido-kânjnjing, oud woord, = *sikido-kânjnjingi*. (Rôyoãng). Verg. *kido*.

Pakâi, bep. *pakâika*, *haak*. — Pakâi tâi-tôli, lett. *oorhaak*, d. i. *oorlepetje*, behoorende tot de *rôwe-rôwelé*. Vergel. op *rôwelé*. — Pakâi insgel. geb. van de *haak*, waarmede de *slang* aan de *kôéloe-kôéloe ádjâpiãng-djâpiãng*, en *kôéloe-kôéloe úrápporáppo* vastgeheelt wordt. — Pakâi ook gebez. van de geringste soort *slaven*, letterlijk: iemand die een putemmer, of wat het ook zij, dat in het water gevallen is, moet *ophaken*, d. i. *ophalen*. (G. G.) —

Pôke-pakâi, eene soort van piek met weêrhaaken aan het lemmet. — Bênteãng pakâi. Vergel. *bênteãng*. — Pakâi-rarâme, *haak*, gebez. om de paddie-stoppels uit den grond te trekken. Hiertoe bedient men zich dikwerf van den horen van een hertebeest, die dan ook daarvan zijnen naam ontleent. Men zie *djônga* N°. 1. Eindelijk *pakâi* ook geb. van de *haak* om het zout in de zoutpannen bij elkander te sehrapen.

Pakaikaãng, *voor iemand haken*, of *met een haak naar zich toehalen*, bijv. *zout*. (S. Tjin.)

Pakâi-kâi, menschen die met een *boe* vissehen, lett. *de bamboezen vischfuij uit de diepte ophaken*. (S. Tjin.) Vergel. *boe* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄 (kâoe), = *ikâoe*, = *ko*. Men zie boven. Ákâoe-kâoe, a) het voornaamw. *kâoe* bezigen. Van daar: *Ákâoe-kaôewaãng*, *iemand met het voornaamwoord kâoe*, *ikâoe*, *ko* of *noe*, *toespreken*.

b) *knorren*; v. d.: *Pakâoe-kaôewi*, *iemand beknorren*. (Djay.)

(2° *kâoe-kâoe*, bep. *kâoe-kaôewa*, *kapok*, *boomwol*, *Gossampinus alba*, Hmlt. B. idem.

𐄂𐄃𐄄 (kâeãng), *zamengetrokken uit*: *ka-*

râëñg; v. d.: *kaêñgkoe*, = *karaêñgkoe*. Vergel. op: *karâëñg*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ (kâoñg), het Mal. en Arab. قوم, *volk*, *geslacht*. — Kaômma nabî Âdañg, *het geslacht van den profeet Adam*. (Rap. T. *Dj*.)

/// ㄨ ㄨ ㄨ (kôí), bep. *kóika*, = *kówí*, *schakel*. Sikôí, *aan elkander geschakeld zijn; in elkander haken*, v. d. *met elkander overhoop liggen*.

Nasikôí-kôí-mâmo ânjdjô baïnnêya, *hij is als 't ware aan dat meisje geschakeld*. Dit kan bijvoorbeeld gezegd worden van een minnaar, die aan het verblijf zijner geliefde gekluisterd is, haar overal volgt. Soms ook wordt het gebezigd van de *huwelijks-gemeenschap*.

Pasikôí, *aan elkander schakelen*.

Papasikôí, *gesp*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaêké), bep. *kaêkeka*, *kabbeling op zee*, veroorzaakt door de tegenovergestelde rigting van stroom en wind. Boeg. idem.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaîndí-îndí). Men zie *îndí*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ (kaîri), bep. *kaîriya*. 't Mal. كيرى en 't Jav. ηαηη, *linkerzijde*, *linksch*, v. d.: a) *onhandig*, *ongeschikt*; van daar b) *bakboord*, als zijnde aan de linkerzijde van het schip. Vergel. 't Boeg. *kâîri*, *bakboord*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêoró), *ñgêoró*, *strooijen*, van daar: *ñgêoró lëssoró*. Men zie *lëssoró*.

Keôri, *strooijen op*, d. i. *bestrooijen*, te weten: met *bénte-ôénte*, d. i. *verwelkomen*, een' *vorst* bijv., of ander hooggeplaatst personaadje.

Keôrañg, insgelijks *bestrooijen*, doch naar het sehijnt zoo, dat men bijzonder ver gooit.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ka-âlí-âlí), bep. *ka-âlí-âlika*. Men zie: *âlí* N°. 2.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaôelóe). Men zie *ôelóe* N°. 2.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaôewasá), bep. *kaôewasaka*, soort van boom met peulvruchten, die donker-geel, en van witte, jeuking-veroorzakende haren voorzien zijn; van daar de naam van *djârañg-góeloenj* *kaôewasá*, gegeven aan een *Isabelle-paard*, dat bijzonder *geel* van kleur is en daarbij *witte* manen en staart heeft. Men zie *góeloenj*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaâssa), Sal., = 't Boeg. *aserá*, = 't Mak. *salúpanj*, *negen*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâoesóe), bep. *kâoesoeka*, = *kóso* N°. 1, *kous*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaosârá), bep. *kaosâraka*, 't Arab. كَوْتَر, naam eener rivier van het Mohammedaansehe Paradijs. (Maoet.)

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kahâra), 't Arab. القَهَّار, *de Almagtige*.

/// ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kahârí), Sal. = 't Mak. *kawârí*, soort van kindersieraad.

↪

↪ (ga). Tweede letter van het Makassaarsch Alphabet.

↪ (ga), of: galê, of: galêndôñg, door meerderen in rang of jaren tot minderen, bijvoorbeeld tot *bedienden* of *kinderen* gebezigd, wanneer zij dezen vriendelijk willen toespreken, te vergelijken met *bísanġ* N°. 1 of *bisadēñġ*, en welligt best met *vriendje*, of dergelijke woorden, in het Hollandseh over te brengen; bijvoorbeeld: erânġañg-sâga ri-Ďjoempândañg, *brenġ mij dat eens naar Makassar, vriendje!* — Âlle-mâë, galê, of: galêdoñg, *brenġ dat eens hier, vriendje!* Boeg. *ga*, *galê*, idem. — NB. *galêdoñġ* alleen door vrouwen gebezigd.

↪ ↘ (goñg), naam van een muzijk-instrument, een groot koperen bekken, dat lohangend met een' elastieken hamer geslagen wordt. Mal. en Jav. idem.

↪ ↪ (gâgâ), 't Mal. *كائف*, *stamelen, hak-kelen, stotteren*. Boeg. idem. — Boêkoeroé gâgâ. Vergel. *boêkoeroé*.

↪ ↪ (gânġga), bep. gañġgâya. Râppo-gânġga. Men zie *râppo* N°. 2.

↪ ↪ (1° gânġgañg), Mal. = 't Mak. *kânġkañġ* N°. 2.

(2° gânġgañg), *zich ter deege uitstrekken*. — Toemiñġâra gânġgañg. Men zie: *toemiñġâra*.

Pagânġgañg, *ter deege uitstrekken, of uitrekken*.

Tâgânġgañg, *sterk uitgestrekt, sterk getrokken*, bijv.: pôtó-pôeli tâgânġgañg, *een stevige knoop, die*

bovendien nog sterk getrokken of aangehaald, en daardoor nog vaster gemaakt is. (Kel.)

↪ ↪ (gîñġgañg), soort van *gestreept*, of ook wel *geruit Oost-Indisch lijnwaad*, *giñġgañġ*. Mal. en Jav. idem.

↪ ↪ (ġîġi), bep. ġiġiya, vnv. ġiġiñġkoe, *tand*. Mal. idem. Ook gebeez. voor *oliefantstand* of *ivoor*. Men zie: *ġâdîñġ* N°. 1. — ġîġi panañġâr-rañg, *de vier voorste tanden*, (boven en beneden.) Vergel. *tânġarâ*. — ġîġi ri-dallêkañg, = *ġîġi panañġâr-rañġ*. — ġîġi lasôena, *hoektanden*. Verg. *lasôena*. — ġîġi ñġânġgalâ, *kiezen*. Vergel. *ñġânġgalâ*. — ġîġi goëntoeroé, *dondersteenen*. Verg. *goëntoeroé*. — *ġîġi* ook gebezigd van de *pennen* op de *panġanêyañġ*'s van de *panġanêyañġ-mêmpe*. Verg. *âne*. N°. 1. — Eindelijk ook gebeez. van het *scherpe*, wij zouden zeggen het *ijzer* van den *ploeg*: *ploegkouter*.

Añġġiġiñg, welligt samengetrokken uit *añġġiġiyañġ*, *watertanden naar, sterk vertangen naar iets*, bijv. naar *eten, drinken*, enz.

↪ ↪ (ġîġiñg), añġġiġiñg. Men zie: *ġîġi*.

↪ ↪ ↘ (ġêñġgo), âġêñġgo, âġêñġgo-ġêñġgo, a) *schudden*, bijv.: de *balêbenġ* van een kris, (Mâdi.); *schokken*, bijv.: een *land*, iemand's *gemoed*.

b) *geschud, of geschokt zijn*, bijv. een *land*, iemand's *gemoed*.

↪ ↪ ↘ (1° ġêñġgoñg), *mond-orgel*, of

mond-trompetje, gemaakt van de *palápa* van den *sagweerboom*, of ook van ijzer of van *soewása*. Mal. idem. Jav. *om̄om̄n̄*.

(2° *gêṅggoṅg*), *tor*. — *Gêṅggoṅg-kaloèkoe*, soort van *tor*, die soms groote verwoesting ondef de klapperboomen aanrigt.

Gêṅggoṅg-djâwa, één van de *rówe-rówelé*. Men zie op *rówelé*.

᳚ ᳚ ᳚ (*gôgá*), = *bémbaṅg*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (*gôṅggoṅg*). *Kôwa-gôṅggoṅg*, soort van Chinesch kaartspel.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (*gagâttará*). Men zie *gâttará*.

᳚ ᳚ ᳚ (*gâgará*) *zóó spreken dat het sterken indruk maakt*, v. d. gebez. van *engelen-taal*, (Tam.); v. d. ook *iemand hard aanspreken, toesnaauwen* en dergelijke, bijv.: *gâgará-sâi âná-ânaka, namâllá, namônó, spreek de kinderen eens wat hard aan, opdat zij bang worden en heengaan*; v. d. *opjagen*, bijv.: *wild; voortjagen, voortdrijven*, bijv. *buffels; aanhitsen, aanzetten*, bijv. *paarden*.

᳚ ᳚ ᳚ (*goêgoeróe*). — *Goegoêraṅg, strooijen, of laten vallen*, bijv.: *nagoegoêraṅg riṅggina ripapaṅgaḍjaiaṅga, hij laat zijne Spaansche matten in de sierihdoos vallen*.

Goegoêri, ergens in strooijen of laten vallen; bijv.: *na-papaṅgaḍjaiaṅga nagoegoêri riṅggí, hij laat Spaansche matten in de sierihdoos vallen*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (*gêgeré*), bep. *gêgereka, geraas, getier, oproer, schreeuwen, beweging maken, druk zijn*. Mal. *كثير*. Bijv.: *gêgeré sáranna ânjdjo djâṅgaṅg-djâṅgaṅga, druk is het geluid van dien vogel*. — *Mágêgeré* ook gebez. van de *sáwa-slang* die gezegd wordt een geluid te maken, dat veel overeenkomst heeft met het gekraai van den haan. (Rap. K. G.)

Kagégêraṅg, ergens over schreeuwen, geraas of oploop voor maken. (Djay).

᳚ ᳚ ᳚ (*gaṅggála*), *wederstaan, beletten*. — *Êró ta-nigaṅgalâya, = êró takalawâanna Âllataâla, de onwederstaanbare wil van God*. Men zie *lâwa* N° 1.

᳚ ᳚ ᳚ (*gâgasá*), de *kapas*, nadat zij met de *lolisaṅg* van pitten gezuiverd is, *door middel van tikârroeṅg's op en neêr gooijen en zoo doende zuiveren*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (*gêgosó*), *schudden*, bijv.: *gêgosó-sâi ânjdjo taipâya, schudt eensdien mâṅgga-boom*.

Tágêgosóki boettâya, de aarde wordt geschud, d. i. davert, dreunt. (Djay.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° *gôgosó*), bep. *gôgosoka*, soort van lekkernij. Boeg. idem. De *gôgosó* wordt gemaakt van *áse-póenóe*. Deze wordt eerst in de wasem gekookt (*ni-sôṅgkoló*), vervolgens uitge-sehept in een kom, en met klapper-melk en een weinig zout vermengd; daarna in een bamboe gestoken, waaruit het in den vorm van een' worst te voorschijn komt; eindelijk in een driedubbeld gevouwen pisangblad gewikkeld en geroosterd (*ni-lâṅgga*). Soms doet men binnen in die worst nog vleesch of dergelijke; alsdan heet het *gôgosó kámboe*. Vergel. *kámboe* N° 1.

(2° *gôgosó*), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patôewi- en kôwa-gôṅggoṅg*-spel.

᳚ ᳚ (*gâṅgaṅg*), *moeskruiden*. Vergel. 't Jav. *gekookte groenten*. — *Gâṅgaṅg-bôsi, witte Champignon's*. — *Gâṅgaṅg-kilá, gele Champignon's*. — *Gâṅgaṅg-kâla-kâla, en gâṅgaṅg-pipisí*, ook soorten van *Champignon's*. (NB. De beide eerstgenoemde soorten de beste en gewoonlijk gekookt, de twee laatste minder en meestal geroosterd, (*ni-lâṅgga*).

Gãngãng-karâcng, *soort van groente, = gónra.* — Gãngãng bâóc-balânda, = *tjamáni balânda.* Men zie *tjamáni.*

Nigãngãng, *tot groente gemaakt, als groente gebruikt, gegeten worden.*

↪ ↪ (gâppa) *krijgen, ontvangen, vinden, vatten, begrijpen; bijv. aãggâppa-pôlc, wederom krijgen, d. i. herkrijgen.* — Pônna noebôyai na ta-noegappâ, *zoo gij het zoekt en niet vindt.* — Nagâppai minasâna, *hij krijgt, verkrijgt, zijn wensch.* — Nagâppai soeroegâna lino, *lett. hij krijgt den Hemel van de wereld, d. i. hij smaakt de Hemelsche zaligheid voor zoo ver die op deze wereld te smaken is, d. i. hij heeft op Aarde reeds een voorsmaak van den Hemel.* — Kigâppa nikapetaiya, *wij krijgen het gezegend worden, d. i. ons valt te beurt gezegend te worden.* — Koegâppa koelãngcré, *ik krijg te hooren.* — Mállaká âne nagappâya seãg na-âsseãg, *ik vrees dit, dat zij het wederom te weten krijgen.* (Bid.) — Nagâppa nalôekká, *hij krijgt te stelen, d. i. hij steelt.* — Nagâppa-îdji natoemãilalãngãng karâcnga ri-Mârocsóe, *hij kreeg het nog gedaan, om toe-mailãlanj te maken den karãcng van Maros.* (G. G.) — Pônna niyá pâsoe nigâppa nikéro, *zoo er een knoest in de planken van het schip is, waartegen aangehoosd wordt, d. i. die onder het hoozen geraakt wordt.* (Rap. K. G.) — Na-ta-nagappâ nãwa-nawãnoe patannãya tôdãjeãg, *uw verstand vat (d. i. doorziet) niet, wien het naar waarheid toekomt.* (Rap.)

Paãggâppa, *een krijgen, ontvangen, vinden, vatten, bevatten, begrijpen, bijv.: lâmmoró-paãggâppa, gemakkelijk van bevassing of begrip.*

Sigâppa, *elkander nemen of vatten, v. d. met elkander in aanraking komen, v. d. aãngagãngi si-*

gâppa baïnnêya, huwelijksgemeenschap hebben met de vrouw. (Maoct.)

Pasigâppa, *zamenvatten, zamennemen, vereenigen eenige dingen.* (Sinr.)

Ampigappaiyaãgi, *voor iemand laten krijgen, vatten, opvangen, bijv.: ampigappaiyaãgi agãnna karâcng-Barrõboãg, voor karãcng-Barrõboãg laten krijgen, d. i. opvatten, opvangen, zijne (wegge-loopen) slaven.* (Brief.)

Pigâppa-gappâi, *ergens zoo veel mogelijk aan vatten, iets zoo veel mogelijk trachten te vinden, of te treffen.* (Maoct.)

↪ ↪ (gãmpoẽg), *wijduit zitten, aan rechter- en linkerzijde met ruimte gedragen worden, een sarong bijv.; v. d. tâoc-gãmpoẽg, een windmaker, een zwetser.*

↪ ↪ ↪ ↪ (gêpé), *verdubbelen, bij elkander voegen.* (Rap.)

↪ ↪ ↪ ↪ (gõmpo), *bep.: gompõwa, hoop, bende, (volks), stapel.* Vergel. het Mal. كُمْفَل en كُمْفَل.

Pagõmpo-gompõwaãg, *hoop, verzameling van menschen.*

↪ ↪ ↪ ↪ (gãppoeróe), *bep. gãppoerocka, een gewas, welks blad op gelijke wijze als de sierih gebruikt wordt.*

↪ ↪ (gãmbãng), *gist, in den vorm van kogeltjes. B. idem. Men heeft twee soorten van gãmbãng: gãmbãng-têne, of zoete gist, waarin onder anderen rijstemcel, kaneel, notenmuskaat, kruidnagel enz. gedaan worden; en gãmbãng-sãrro, of sterke gist, een sterker' soort van gist. Beide worden gebezigd tot het maken van tãpe en bãlló-ãse of brom.* — Voorts gebruikt men als gist de tãvi-bãlló of het drabbige van de saguweer, en zoo men zoete

broodjes (*róti téne*) wil maken, insgelijks *zoete sa-
guveer*.

᠘ ᠑ ᠒ (1° gâambo), bep. gambôwa, = 't Ja-
vaansche ᠮᠠᠨᠪᠤᠬᠦ (ganboeh) soort van Maduresche
dancers, met schild, boog of Dadap, en gekleed
met een sarong en lange sjerp, sondé genaamd.
Men zie J. F. C. Gericke, in zijn Jav. Woordenb.

(2° gâambo), bep. gambôwa, *slordig*. — Tâoe
gâambo, *iemand wiens kleéren bijv. zeer los en slordig
aan het lijf zitten*.

᠘ ᠑ ᠓ (gôeba), bep. goebâya, volgens van Hoë-
vell in zijn' Bidasari bl. 251 beteekent **كوبه** *bloe-
men bij elkander voegen*, en wordt de *tjempâka* aan
smalle bamboesjes gehecht, en zoo in het haar ge-
dragen. Dit zou alsdan **كوبه** heeten Edoch, zoo
deze verklaring op Java welligt de ware is, te Ma-
kassar heeft men mij steeds eene andere gegeven,
en wel de navolgende: Men neemt eene *tjempâka*-
of, zooals men te Makassar zegt: *tjampâga*-bloem,
en steekt in elk van hare blaadjes, een paar
geopende (niet *gesloten*, zooals bij de *sóentiñj*!) *me-
lattie-bloemen*, en wel zóó, dat slechts een der
blaadjes van de melattie-bloem, door het *tjempâka*-
blad wordt heengehaald, en alzoo aan de buiten-
zijde van hetzelfde zich vertoont, terwijl het overige
van het *melattie*-bloempje, zoowel het wit als het
groen, (men zie *sóentiñj*,) aan de binnenzijde van
het *tjempâka*-blad blijft hangen. In één van de
blaadjes der aldus hangende *melattie*-bloem steekt
men ook soms nog weder eene andere melattie-
bloem.

Goêba-âñgge, bep. goêba-añggêya, (vergel.
't Mal. *añggit*, *aan één rijgen*), hierin van de ge-
wone *gôeba* onderseiden, dat één der blaadjes
van het melatti-bloempje aan de binnen- en de

overige aan de buitenzijde van het *tjempâka*-blad
gebragt worden.

Goêba-soerampâti, bep. goêba-soerampatiya,
= *tódó-pápañj*, soort van net van aan elkander
geregen' melatti-bloemen. Zulk een *gôeba soeram-
pâti* dikwijls over de lijken uitgespannen.

᠘ ᠑ ᠔ (gôembañg), groote soort van pot
voor drinkwater. — Goembañg-bâtoe, *een steenen of
Chinesche pot*. B. idem.

᠘ ᠑ ᠕ (gâbará), bep. gâbaraka, *sprei*. (Rap.)
Boeg. idem.

᠘ ᠑ ᠖ (gambâre), bep. gambarêya, soort
van boom, welks wortels en bladen als medieijn
geb. worden.

᠘ ᠑ ᠗ (gâंबरé), bep. gâंबरeka, *gam-
bir*, een struikgewas met een kleine witte bloem
met een bruinen rand, waarvan de bladen tot een
dik sap gekookt worden, dat vervolgens tot bal-
letjes of koekjes gevormd, en met betel gekaaud
wordt. Men zie J. F. C. Gericke in zijn Jav.
woordenb. op ᠮᠠᠨᠪᠤᠬᠦ.

᠘ ᠑ ᠘ (1° gîmbará), bep. gîmbaraka, *preek-
stoel*, Arab. **منبر**. Men zie *mîmbará*.

(2° mágîmbará), = *ádjídjiri*, *op één rij zijn*.
(Kel.)

᠘ ᠑ ᠙ (goembêra), bep. goemberâya, =
boembêra. Men zie beneden.

᠘ ᠑ ᠐ (gîmbalá), bep. gîmbalaka, *schaap*.

᠘ ᠑ ᠑ (1° gâma). — Gâma-gâma, iets *in alle
rigtingen vast- of zamenbinden*, bijvoorbeeld: een
doos die uit malkander dreigt te vallen; zoo
ook: eene *deur*, die men ter deege digt wil maken.
(Kel.)

(2° gâma), bep. gamâya, = *agâma*. Men zie
beneden.

(3° gâamá), bep. gâamaka, *slieren of draden slijm*, v. d. *tarípanj gámá*.

𐄂𐄃 (gâmmi), bep. gammiâya, soort van visch, welke iets op den nek heeft, dat *kleeft*, en alzoo het aas vasthoudt. Dit wordt soms afgesneden en aan den mast geplakt, ten einde zich van staanden wind, goeden wind, bij voortduring te verzekeren; ook door kooplieden en anderen gebezigd om het geluk als 't ware vast te houden. Zulk een *gâmmi* genoemd een *paloelóewi*. Men zie op *lóeloe* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄 (gômmó), bep. gômmoka, 't Mal. *گُمُق*, *vet*. Vergel. *tjómó*.

𐄂𐄃𐄅 (gamôenté), bep. gamôenteka, *zuur, stroef van gezicht*. Boeg. idem.

Ágamôenté, *met een zuur gezicht zijn, een zuur gezicht hebben*.

Pagamoënté, *het met een zuur gezicht zijn, het zetten of hebben van een zuur gezicht*; bijv.: Kâmma-mâmi bârá-la-roëntoënga ilâóe pagamoenténa, *zij zag er zoo zuur, zoo donker uit als de regenbui die uit het westen zal nederkomen* (Bid.)

𐄂𐄃𐄆 (gamâtjijng), gebez. van het geluid van *ijzer, duiten* en dergel. bij het *vallen*. NB. *mâtjijng* gebezigd, wanneer er tegen aan *geslagen* wordt.

𐄂𐄃𐄇 (gâmmará), *bevreesd maken*, v. d. *ontzag inboezemen*, v. d. *bang maken, overbluffen*. B. idem. Bijv.: taênaï gammarâna boettâya, *er is geen bevreesd maken van het land*, d. i. *er is niemand, die het land ontzag inboezemt*. (Bid.) — Tâoe-gâmmará, bep. gâmmaraka, *iemand die vrees, ontzag, inboezemt, een fier mensch*. — Tâoe-nigâmmará, *iemand die overbluft wordt*. — Êróki nagâmmará Itôewaŋg, *hij wil mijnheer bang maken, overbluffen*.

— Ânjđjo bílika gâmmaráki, *die kamer maakt bevreesd*, d. i. *het spookt daar*.

Tâoe-pagâmmará, *bluffer, overbluffer*.

𐄂𐄃𐄈 (gâmoeróe). Verg. 't Jav. *ጫጫጫ* en 't Mal. *گَمورَة*, *schel* (geluid), *luidruchtig, geraas, getier*.

Tâgamôeraŋg, *ergens luidruchtig over zijn, iets toejuichen*; bijv.: Nitâgamôeraŋg bôtijng láboëna, *men schreeuwde, was luidruchtig van plezier over*, d. i. *juichte toe, zijn lang haar*. (Mâdi). Verg. *bôtijng*.

𐄂𐄃𐄉 (gômoeróe), = *állo-karâëng*.

𐄂𐄃𐄊 (1° gâmalá), bep. gâmalaka, *vereelt, ongevoelig*, v. d. *verstokt, door de wol geverwd*.

(2° gâmmalá), bep. gâmmalaka, *verstijfd*.

Ampagammallaŋg, *doen verstijven*, bijv.: ampagammallaŋgi bonggâna, *zijne dijen doen verstijven*, d. i. *vermoeijen*.

𐄂𐄃𐄋 (1° gamâsi), bep. gamasiâya, soort van visch.

(2° gamâsi), bep. gamasiâya, soort van boom, *Artocarpus incisa* L.

𐄂𐄃𐄌𐄍 (gamôssoló), bep. gamôssoloka, = *kambóessoelóe*.

𐄂𐄃𐄎 (gâtta), bep. gattâya, = 't Mal. *گَتَّة*, *gom, lijn*, B. *gâtta*. — Gâtta-kêloró, *gom van den kelorboom*; v. d. overdrachtelijk: een zeker wit kleverig vocht, dat een' zwangere vrouw eenigen tijd vóór de bevalling zou kwijt raken.

𐄂𐄃𐄏 (1° gântaŋg), 't Mal. *گَتَنَغ*, soort van maat, voor rijst en dergel. Te Makassar is *één gântaŋg* = 20 *kátti's*. (G. G.) — Tjoepâna nipatjôepá, *gantâna nipagântaŋg*, lett. *zijn eigen maat wordt gebezigd, om hem meê te meten*, v. d. overdrachtelijk: zijn stand en afkomst worden in aanmerking genomen, bij het opleggen van boeten en dergelijke.

(2° gântaṅg) — Sôṅkó-gântaṅg. Men zie *sôṅkó*.

(3° gântaṅg). — Gântaṅg-gântaṅg, de spier aan het bovenste gedeelte van den achterpoot van een beest.

᳚ ᳚ (1° gânti), door middel van de *tīṅkeré* de enkele draden tot drie-dubbelde, enz. *zamen-draaijen*. Vergel. 't Mal. *كنتن*, *spinnen*.

(2° gânti), = *kántaló*.

(3° gânti). — Gânti-djāṅganna, *de afkomst en deugden van zijn kempaan verheffen*.

᳚ ᳚ (gîntiṅg). — Ri-gintîṅgaṅg, *te voren*. (Djay.) bijv. ri-gintîṅgaṅg ta-tátabâna-pa, lett. *vertaald: te voren, terwijl nog niet is het daardoor, d. i. door de gedreigde ramp, getroffen worden, d. i. vóór dat de gedreigde ramp ons trof*. — Ri-gintîṅgaṅg niyâna-îdja itôewaṅg, *te voren, terwijl mijnheer er nog is*. (Brief.) — Gintîṅgaṅg ri-tallasâkoe, lett. *te voren, d. i. vóór mijn sterven, gedurende mijn leven, d. i. zoo lang ik nog leef*. (Kel.) — Ri-gintîṅgaṅg niyâna-mo paṅgamaseyânta, nakêre-mo wâttoe napanaikaṅg, lett. *daar gij dan zoo gunstig gestemd zijt, zoo laat ons vooraf, d. i. vóór alle andere dingen, d. i. nu, terstond, bepalen op welk tijdstip, d. i. wanneer, de brúgom zal opgaan*.

᳚ ᳚ ᳚ (gítte), Saley = *kátte* N°. 2.

᳚ ᳚ (gôetoe). — Gôetoe-gôetoe, bep. gôetoe goetôewa, a) de beide *knobbels* onder aan het been ter regter- en linkerzijde bij den voet, *buiten- en binnen-enkel*.

b) het van boven *uitstekend gedeelte* van het schouderblad, *spina posterior* genoemd, of *kam van het schouderblad*.

e) gôetoe-gôetoe katjîkoró, *de knobbel in den nek*.

d) *knobbel* bij 't gewricht van hand en arm, aan de buitenzijde; of *handgewricht aan den buitenkant*.

᳚ ᳚ (gôetoeṅg). — Gôetoeṅg-gôetoeṅg, = *gôtonṅg-gôtonṅg*, = *bôetoeṅg-bôetoeṅg* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ (gêntoeṅg), *hangen, ophangen*. Mal. *گنتن*, B. *gâtoeṅg*.

Tâoe nigêntoeṅg, *iemand die opgehangen is*.

Tâgêntoeṅg, *opgehangen zijn, v. d. hangen, bijv. gordijnen*.

Pagetoêṅgaṅg, *galg*.

Pagetoêṅgaṅg-âte, *hartader*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gêté), bep. gêtaka, *geil, wellustig*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gênteṅg) = *gîntiṅg*; bijv.: *gentêṅgaṅgkoe ta-riyânjîlja, eer dat ik in de andere wereld ben, (Tar.), lett. te voren, terwijl ik niet, enz.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gôtoṅg). — Gôtoṅg-gôtoṅg, = *gôetoeṅg-gôetoeṅg*, = *bôetoeṅg-bôetoeṅg* N°. 1, *met gras begroeide heuveltjes*. — Mámêmpo ri-gôtoṅg-gôtoṅg, *op eene hoogte, d. i. veilig, zitten*. (Rap.)

᳚ ᳚ ᳚ (gantoêma), bep. gantoemâya, soort van *luis*, die gewoonlijk in de *kleëren* der inlanders huisvest, wel te onderscheiden van de *kôetoe*, of *haarluis*. Boeg. *tôema*.

Ta-bassôrai gantoemâya, *zelfs de kleêrluis wordt er niet aan verzadigd*. Gebez. van *kleëren*, die geheel en al aan flarden hangen.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° gantâyaṅg), touwen, die men door de oogjes van een zeil heenhaalt. Vergel. *sôesoeróe* en *parîmpinṅg*.

(2° gantâyaṅg), banden van bindrotting om de gânraṅg. Vergel. *tambéranṅg*.

᳚ ᳚ ᳚ (gâtтарá). — Gagâtтарá, bep. gagâtтарaka, *klatergoud*. Mal. *گگتنر*, idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° gantoêro), bep. gantoerôwa, *uiterste benedenrand van 't dak*. (Sinr. Dat. Moes.)

2° gantoêro), bep. gantoerôwa, soort van *visch*, groot en zeldzaam.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠ (goëntoeróe), bep. goëntoeroeka, *donder*. Vergel. het Jav. ᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠ, *het ratelend geluid van den donder*.

Gîgi-goëntoeróc. Men zie *gîgi*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gentôero), bep. gentoerôwa, = *gantôero*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠ (gânda), *bang maken*. (Mâdi.)

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (1° gâdîng). — Gîgi-gâdîng, *ivoor*. Mal. گانڠ, idem. = Tâboe gâdîng. Men zie *tâboe*. — Boêlo gâdîng, gele soort van bamboe, waarvan de jonge uitspruitsels fijn gelakt en als amuleet gedragen worden. — Bâtoe-gâdîng, soort van steen, zoo wit als ivoor, gebzigt om *goerînda*, *slijpsteen*, van te maken. Bocg. *bâtoe-lagâdîng*.

(2° gâdîng), *buikstukken, vloerhouten* van een prauw. Mal. گانڠ, idem.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠ (gândi), bep. gandiya, = 't Mal. گانڠدي, *waterkruid*. — Ook soort van sieraad, behoorende tot de *rôwe-rôwelé*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gâdoé), bep. gâdoeka, *staatsiekleed, hofkleeding*.

Ágâdoé, *in hofkleeding zijn*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gâdocang), 't Mal. گانڠاوڠ, Chinesehe wortel die als gencesmiddel gebruikt wordt.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gâde), bep. gâdêya, het Mal. گانڠده, *kraam, winkeltje*.

Ágâde, *een winkeltje houden*. (Rap. T. D̄j.)

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gâdoṅg), 't Mal. گانڠدوڠ, *pakhuis, magazijn*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (goêdaṅg), *pakhuis, magazijn*; in de Europesehe huizen: soort van *provisie-kamer*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (goëndí), bep. goëndika, *bijwif*, Mal. گانڠديق, idem.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (goëndoe), bep. goendoêwa, de vrucht van den *loewáraṅg-boom*, men zie *loewáraṅg*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gêndoṅg), 't Mal. گانڠدوڠ, *op de heup dragen*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gânda-pôera), soort van plant, *Hibiscus abelmoschus*.

᠎ᠠ᠎ᠠᠳᠠᠳᠠ (gôndoló), het Mal. گانڠدولو, = het Makassaarsehe *pédá*, *kaal*.

᠎ᠠ᠎ᠠ (1° gâna), bep. ganâya, vnw. ganâṅg-koe, *wifje* van beesten; bijvoorb. *d̄jâraṅg gâna*, *merrie*. — Ânroṅg-gâna, lett. *een wifje dat reeds moeder is*, v. d. een oude vrouw, die jongelieden, welke ternaauwernood den huwbaren leeftijd bereikt hebben, tracht over te halen, om met haar gemeenschap te hebben, zoo het heet, om hun het ambacht te leeren. (Kel.)

(2° gâna). — Gâna-ganâṅgi, *ergens goed opletten*, bijv.: gâna-ganâṅgi palampâna toe-malompôwa, na-noebâttoe-mâë rinâkke, lett. *let goed op het heengaan van den Gouverneur, en kom gij dan herwaarts tot mij*, d. i. *zie het zoo te schikken, dat gij bij mij komt, wanneer de Gouverneur heen-, of van huis gegaan is*.

Pigâna-ganâi, *iemand of iets bezigen om goed op te letten*, d. i. *goed letten op iemand of iets*; bijv.: pigâna-ganâi pañjárinna, na-noemâṅge, of: na-noeniyá aṅd̄jôreṅg, lett. *let goed op zijn ontwaken, en ga*, of: *en wees daar*; d. i. *maak dat gij gaat, of daar zijt, wanneer hij ontwaakt*.

(3° gânná, bep. gânnaka, 't Bocg. گانڠنا, of *kânná*, en 't Mal. گانڠف, *vol, volledig, volkomen*, bijv.: Niyâl-le-mi sitôêdjoe gânná si-lôli, *er werd juist zooveel kapas genomen, als voor één lóli voldoende was*, lett. *juist volkomen of vol, één lóli*. Vergel. *lôli* N°. 1. — Na-gânná-mo si-bilâṅgaṅg ôcwaṅg ballinna, *de prijs er van is honderd dubbeltjes vol*, d. i. *belooft tot, of: bedraagt, honderd dubbeltjes*. —

Naiya gannâna-mo tâlloem-bôelañg sallôna lam-pâna toc-baraniya, *toen er vol of verlopen was een tijd van drie maanden, nadat vertrokken waren, d. i. sedert het vertrek van, de helden.* (Djay.) — Ta-gan-nâkka-pa sikâmma oemoeroëna, *lett. zijn leeftijd is nog niet zoo vol, d. i. hij is nog niet zoo oud.* (Rap.) — Gânnâ-mo si-tâoëng, *er was vol één jaar, d. i. er was verlopen één jaar* (Inl. wetb.) — Gânnâ-pi si-tâoëng, *wanneer er één jaar vol, d. i. verlopen, zal zijn* (Inl. wetb.) — Taçna-pa koegânnâ si-tâoëng nabolikoe Gôboronamêng irâwa ri-Paṅgkadjéné, *d. i. ik ben nog geen jaar vol, d. i. er is nog geen jaar verlopen, sedert het Gouvernement mij hier te Paṅgkadjéné geplaatst heeft.* (Brief.) — Na-pônna gânnâ-mo pintâlloe mámanrâki, *en zoo er een getal van drie keeren vol is, dat hij schade heeft aangerigt, d. i. zoo hij tot drie keeren toe schade heeft aangerigt.* (Inl. wetb.) — Roëwañg-kâyoe mêmang-dji, taçna nagânnâ tâlloëng-kâyoe, *twee stuks slechts, (over mémang zie men beneden,) en niet is het getal van drie stuks vol geworden, d. i. twee stuks slechts, en geen drie.* (Brief.) — Ri-gan-nâna bôelañga, *bij het vol-zijn van het tijdvak van één maand, d. i. op den laatsten der maand.* — Djâ-rañg ta-gânnâ si-bâra, *één paard, of ten minste zoo weinig paarden, dat er geen stal meé gevuld wordt, lett. paarden, geen stal vol.* (Mâdi.)² — Gânnâ-bâli, *lett. aan beide zijden vol of volkomen, v. d. gebezigd van even getallen. Men zie bâli N°. 6.* — Si-bâtoe roepiya, bîlañg-gânnâ, *lett. één gulden, gerekend vol, v. d. één gulden koper van honderd en twintig duiten. Alzoo genoemd in tegenstelling van si-bâtoe roepiya, tásampôelo oëwañg, of: bîlañg sampôelo oëwañg, één gulden koper van slechts tien dubbeltjes of honderd duiten.* — Niyâ-mîntoe mânge gannâna

oëwañg koewallêya, si-rêyalá, *lett. hiernevens gaat hetgeen vol-maakt de som van één reaal, of twee gulden, welke ik van u genomen, d. i. geleend, heb. Zin: na u een gedeelte van de geleende twee gulden reeds vroeger gerestitueerd te hebben, zend ik thans hiernevens het resterende, zoodat de schuld nu volkomen is afgedaan.* — Gânnâ-ñgâseñg paroeroëna, *volledig, volkomen, volkomen in orde, was hunne gansche uitrusting.* (Djay.) — Gânnâ-sâñgká, *ten volle volledig, d. i. bijzonder volledig.* — Gânnâ-âí, *wellicht letterlijk: volmaakt van geest. Vergel. âí en het stellig daarvan afgeleide mâí en pamâí; van daar: tâoe-gânnâ âí, gebez. van een door en door knap en regtschape mensch.* (Sinr.)

↪ ↻ (gôena), *bep. goenâya, vnw. goenânge-koe, loon, nut, voordeel.* Mal. كُونُ, *nut.* — Gôenai, *iemand beloonen, loon geven, betalen, bijv.: ânġâpai na-kigoëna? waarom geeft gij loon? waarom betaalt gij?* (Bid.)

Pagoëna, *het beloonen.*

Goenânge, *voor iemand tot loon, tot belooning maken, of geven; bijv.: si-bâtoe-dja nigoenânge, één stuk slechts wordt hem tot loon of belooning gegeven.* (Rap.)

↪ ↻ ↪ ↻ (gêno), *schudden, inkt bijvoorbeeld. Tágêno, aan het schudden gebracht zijn, schudden, waggelen, cen' kast bijvoorbeeld.*

Génôwi, *lett. doen schudden, v. d. gênowi bôt-toloka, de flesch schudden; en: génôwi bôt-toloka, lett. de flesch doen schudden, te weten: den inhoud, v. d. eene flesch, die met het een of ander gevuld is, schudden.*

↪ ↻ ↪ ↻ (gôna), *bep. gonâya, gebezigd van menschen die denzelfden naam of titel voeren, bijvoorb. gonâkoe, mijn naam- of amblgenoot.*

Saṅggôna, of: siṅggôna, *naamgenoot met.*

Nipasiṅggôna boettâya, lett. *naamgenoot gemaakt worden met, of van, het land, d. i. regent van 't land gemaakt worden.* Als ik bijvoorbeeld van den *regent van Galésonṅ* spreek, maak ik hem daar door in zekeren zin tot naamgenoot van het landschap, waarover hij gesteld is.

᳚᳚ (gânjtja). — Gânjtja-gânjtja, bep. gânjtja-gânjtjâya, *de Achilles-pees.* Boeg. idem.

᳚᳚ (goênjtja). — Goênjtja-goênjtja, = *wâlla-sôédji.* Verg. *wâlla* N°. 2. (Kôerr.)

᳚᳚ (goëtji), bep. goëtjîya, soort van steenen of porseinen pot, en kleiner dan de *goém-banṅ*, gebezigd om olij, suiker, of andere zaken van dien aard, in te bewaren. Boeg. Mal. en Jav. idem.

᳚᳚ (goênjtjiṅg), = *gônjtjiṅg*, N°. 1.

᳚᳚᳚ (gêtjo). — Gêtjo-gêtjo, bep. gêtjogetjôwa, *kinder-rammelaartje.*

᳚᳚᳚ (gôtjaṅg). Men zie *gôyaṅg*.

᳚᳚᳚ (1° gônjtjiṅg), 't Mal. en Jav. *gôntiṅg*, 't Boeg. *gôntiṅg*, *schaar, knippen, afknippen*, bijv.: *gônjtjiṅgi tâi-baniya*, *de kaars knippen* of *afknippen*, d. i. *snuiten*. — *Nigônjtjiṅg ôena*, *zijn hoofdhaar wordt geknipt.* Vergel. *pânṅkasá*.

Pagonjtjiṅgaṅg, *bezigen tot knipping, bezigen een' tijd, om daarop te knippen*, bijv.: *Pônna âllo-âhá nipagonjtjiṅgaṅg pakêyaṅg*, lett. *zoo zondag gebezigd wordt, om daarop kleéren te knippen*, d. i. *zoo op zondag kleéren geknipt worden.* (Rap. T. D̃j.) — *Âllo nipagonjtjiṅgaṅga pakêyaṅg*, *de dag die gebezigd wordt om kleéren te knippen*, d. i. *de dag waarop kleéren geknipt worden.* (Rap. T. D̃j.)

Paṅggônjtjiṅg-gônjtjiṅgaṅg, *de stukken, of snippers, die afvallen bij het knippen van een stuk goed.*

(2° gônjtjiṅg), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patôewi-* en *kôwa-gônṅgoṅg*-spel.

᳚᳚᳚ (gânjtjiri), *sturen.*

Ginjtjiraṅg, *stuurpennen van een' prauw.*

᳚᳚ (gâdja), bep. gađjâya, *olifant.* Sd. Mal. Jav. en Sanskr. *gâđjah*. NB. Soms zinnebeeld van groote voorname menschen. (Dâëṅg Tjamm).

Lîla-gâdja. Men zie *lîla*.

Tôpe-gâdja, soort van grof wit linnen.

᳚᳚ (gâdji), bep. gađjîya, = 't Mal en Sd. *شاجي*, Jav. *mađzi*, en 't Holl. *gage, loon.*

᳚᳚᳚ (gânjdjeṅg), soort van slingerplant, gebez. als sierih. — *Gânjdjeṅg-kônṅkoṅg*, soort van *gânjdjeṅg*, wier bladen insgelijks als sierih gekaaud worden, doch wat bitter van smaak zijn, *Piper Betle var. L.* Men zie: *kalambáóe*.

᳚᳚᳚ (gânjdjalá), *iets vast doen staan of liggen, door er iets tusschen te schuiven of onder te leggen.* Vergel. het Jav. *mađmawj*, *onderleggen, onderschuiven, iets vast doen staan door iets onder te leggen.*

Pagânjdjalá, het een of ander, bijv. steen, of hout, of papier, *bezigen om iets vast te doen staan of leggen*, d. i. *onderleggen, onderschuiven, tusschen-schuiven.*

᳚᳚᳚ (gânjo), Port. *gewonnen*, bij het *omi*-spel.

᳚᳚᳚ (1° gâyaṅg), *ágâyaṅg*, bij verdeeling van een oneven getal kinderen, tot lossing of eigining van het jongste, een zekere som betalen. (Rap., G. G.)

Gâyaṅg *goelêweré*. Men zie *goelêweré*.

Paṅggâyaṅg, de som, die, bij verdeeling van een oneven getal kinderen, betaald wordt tot lossing van 't overblijvende.

(2° gâyañg), soort van langwerpige wapen, even als de kris van voren gedragen, doch aan beide kanten seherp en zonder bogt.

↪ ↻ ↻ ↻ (gâyoñg), ágâyoñg, roeijen. Boeg. idem.

Pagâyoñg, roeijer. Vergel. *pabise* op: *bise*.

Pañggâyoñg, lange roeiriem.

↪ ↻ ↻ (gîyañg), huiveren.

↪ ↻ ↻ ↻ (gîyó), bewegen. — Bâttalá-gîyó, zwaar van beweging, d. i. log, loom. — Lômpo, of: sârro, gîyó, sterk in zijne bewegingen. — Gânná-gîyó, allerlei bewegingen makende. — Bâdjí-gîyó, goed, net, in zijne bewegingen. — Sânnanñg-gîyó, bedaard in zijne bewegingen. — Tînggi-gîyó, hoog in zijne bewegingen, d. i. opgeblazen. — Ágîyó-bâlóe-bâlóe, koopwaren bewegen, d. i. koopwaren omzetten. — Gîyó-ri-kâle-kalênna toewañgêrañga, lett. beweging (van de koopwaren) door den anakóda voor zich zelven, (in stede van het handelsbelang op het oog te houden,) d. i. aanwending van de koopwaren tot voldoening van eigen lusten, als bijv. om ze te verdobbelen of er voor uit zwieren te gaan, enz. (Rap. T. D̄j.)

Gîyó-giyóna, iemand's bewegingen.

Tágyó-gîyó, bewogen. — Ta-tágyó-gîyó, niet bewogen, niet te bewegen, onbewegelijk, v. d. zeker, standvastig.

Pagîyó, doen bewegen, v. d. verzetten, de stukken in het schaakspel bijvoorbeeld; v. d. ook besturen, de wereld bijvoorbeeld; als: papagiyóna karâeñg ta-nitjînika, het bestuur van den onzienlijken God. (D̄jaya.)

↻ ↻ ↻ ↻ (gêyá), twist, twisten.

Añggyéaki, ergens over twisten, bijv.: tēja-makî añggyéaki, laat ons er niet over twisten, krakeelen.

Pageyâkañg, bezigen om over te twisten, d. i. ergens over twisten; bijv.: ânoe nîpageyâkañg, iets, waarover getwist wordt. (Rap. K. G.)

↻ ↻ ↻ ↻ (gôyañg), 't Maleische كويغ, *sehudden*, bewegen, gebez. van het verzetten der stukken of sehijven bij *sehaak*- en *dam*-spel, letterl. bewegen. Ook gebez. van het luiden eener klok. (Kel.)

Gôyañg-gôyañg, soort van kinderspel met duiten, die in de hoogte gegooid worden, waarna de een alle duiten krijgt die *munt* (*oekirina*), en de ander alle duiten, die *kruis* (*ballánna*) boven hebben. Volgens sommigen heet dit spel *góljanñg-góljanñg*, maar onzes inziens minder juist, dewijl de beteekenis van het Mal. كويغ, namelijk: *sehudden*, hier zeer goed te pas komt. Waarschijnlijk is het ook wel oorspronkelijk een Maleisch spel.

↻ ↻ (1° gâra), bep. garâya, niet sterk, onsterk; bijv.: bâllá-gâra, een huis dat niet sterk is. Zoo ook gebezigd van *hout*, van eene *omheining*, van een *trap*, van *touw*, enz. — Tâoe gâra-pamáí, lett. een man, zwak van gemoed, v. d. iemand die zich in moeilijke omstandigheden niet weet te redden, een zwakhoofd, een lafaard.

(2° gârra), ágârra, het Boeg. *gârra*, = het Mak. *gâgará*.

↻ ↻ (gânra). Vergel. *rátanñg*. — Sigánrâi, in overeenstemming met iemands karakter of de gesteldheid eener zaak zijn; van daar: *natuurlijk*; bijvoorbeeld: sigánrâi lêngganñg-lêngganñg, het is natuurlijk dat hij waggelt, onbestendig is. (Kel.) — Sigánrâi ka-tâoe-panrîta, het is natuurlijk, (bijv. dat hij het een of ander weet,) want hij is een wijze. — Sigánrâi lánngkará lále, het is natuurlijk, dat hij zelden komt en onaehlzaam is. (Tar. Kel.) — Sigánrâiko, het is natuurlijk, dat gij zoo handelt. NB. zoowel

tegen een *goed*, als tegen een *slecht* mensch te bezigen. (Sinr.)

↪ ↻ (1° gânrāṅg). — Karâttasá si-gânrāṅg, *één riem papier*. Boeg. idem.

(2° gânrāṅg), = het Maleisehe گندغ, soort van *trom*. Boeg. gânrāṅg. — Oelôenna gânrāṅga, *het bovenste van de gânrāṅg*, dat bij het bespelen aan de rechterzijde komt. — Paḍjâna gânrāṅga, *het onderste van de gânrāṅg*. — Over de gantâyaṅg of tambéranṅ en de bânneṅ der gânrāṅg zie men op deze woorden zelve. — Men heeft onderscheidene manieren van het slaan op de gânrāṅg, als: gânrāṅg-tâlloe, waarbij men beurtelings, nu eens op de *óeloe*, dan eens op de *pâḍja*, tot driemaal toe, slaat. Deze manier ook genoemd *bâle-soemâṅgá* (D. Moes.); dewijl men als 't ware aan beide kanten de *soemâṅgá* oproept. Voorts heeft men: *tóenroenṅ-palâmpa*, dat wat spoediger gaat, en het *pakâñjḍjará*, dat plaats vindt bij het *mâñjâroe*, en het *ten strijde trekken*. Wanneer een kind geboren wordt van een regerend vorst, heeft men *zeven* variatie's in het bespelen van de gânrāṅg. Bij de geboorte van een prinsje van minder rang, bedient men zich van *vijf*, en bij de geboorte van een *dâeṅg*, van *drie* variatie's.

Nigânrāṅg, van gânrāṅg-muziek vergezeld worden. (G.G.)

(3° gânrāṅg). — Nigânrāṅg, *geslagen, getuchtigd worden*, bijvoorbeeld een *kamponṅ* door den vorst des lands, of het *eene leger* door het *andere*.

Sigânrāṅg, *elkander slaan, handgemeen worden*.

↪ ↻ (1° garīṅg), *grein*.

(2° gârriṅg), *ziek, ziekte*. — Gârriṅg bâmbaṅg, lett.: *een' heete ziekte*, d. i. *een' heete koorts*. — Gâr-

rīṅg kôdi, *een' besmettelijke ziekte*. — Gârriṅg-gârriṅg, *ziekeliĳk*.

Gârriṅgi, pakagârriṅg, *ziek maken*; bijv.: âpa aṅggârriṅgi? *wat heeft hem ziek gemaakt? waardoor is hij ziek geworden?*

Pagârriṅg-gârriṅgaṅg, *ziekeliĳk van aard*.

↪ ↻ (1° gâroe), bep. garôewa, soort van boom, *Aloë-hout, Aloëvylon Agallochum L.* Sd., Mal., Jav., Boeg. idem.

(2° gâroe), *roeren, omroeren*, bijv.: *de suiker in een glas water, aanroeren, aanraken*, bijv. *geld*; v. d. têtako gâroe-gâroewi, lett. *roer het niet zoo telkens aan, zit er toch niet zoo gedurig met je handen aan*. — Aṅggâroe-gâroewi bainne, *eene vrouw aanroeren*, v. d. *haar kwaad doen, haar onteeren*. (Ḍjay.)

Tâgâroe, *geroerd, omgeroerd, aangeroerd zijn*; van daar: tâgâroe-gâroe pamaîna ri-iyânoe; sâllo-mi lampâna; lett. *mijn gemoed is als 't ware omgeroerd*, d. i. *is ontroerd, onrustig, bekommerd, bezorgd van wege N. N., dewijl hij reeds zoo lang weg is*.

Tâgâroe-garôewaṅg, *ontroerd, onrustig, bekommerd zijn, met betrekking tot*; v. d.: âñjḍjo tâoe-gârriṅga nitâgâroe-garôewaṅg-mi, *wat dien zieke betreft, men maakt zich ongerust over hem*. — Nitâgâroe-garôewaṅg bâḍjî-baḍjîna, lett. *men roerde zich, men was in beweging over*, d. i. *men juichte toe, hare schoonheid*. — Nitâgâroe-garôewaṅg bôtīṅg láboèna J-Mâdi, *men juichte toe het lange hoofdhaar van Mâdi*. (Mâdi.)

(3° gârroé). — Pagârroé-gârroé, *iemand met geweld of tegen zijn zin meêsleepen of sleuren*.

↪ ↻ ↻ (garêṅg), = *garīṅg* N°. 1, ons woord *grein*, soort van stof.

↪ ↻ ↻ (1° gâro). — Garôwaṅg, eigenl. geen

Mak. maar Boeg. *opening, gat, reet, gaping*. — Ágarôwañg, met eene opening zijn, bijv.: ágarôwañg rînrîna, *zijn muur heeft een gat, een kijkgat* bijvoorbeeld. — Ágarôwañg tontôngaũga, *er is een reet in het venster*. — Ágarôwañg lokôna, *zijne wond gaapt*. — Ágarôwañgko-ântoe, gebez. tegen eene vrouw, die hare sarong te hoog oplit, waardoor het *pudendum* zichtbaar wordt.

(2° gârró), = kârró, N°. 2. Van daar: tannoẽngaũg-gârró, men zie *tannoẽngaũg*, op *tannoẽng*, welligt aldus genoemd, dewijl het weven met zulk een *tannoẽngaũg ðjáraũg-ðjáraũg* of *gârró* veel leven veroorzaakt, als 't ware een *geraas*, gelijk aan het *geschreeuw* van den vogel *kârró*.

᳚ ᳚ (gîriũg). — Gîriũg-gîriũg, 't Mal. گِيرِيغ, *schelletjes die tot sieraad dienen*. — Nigîriũg-gîriũg, *van zulke schelletjes voorzien*; bijvoorbeeld: sâmaũg nigîriũg-gîriũg, *een paardentoom met kleine schelletjes*. (Mâdi.) — Pakéboe nigîriũg-gîriũg, *eene deur met kleine schelletjes*. (Dat. Moes.)

᳚ ᳚ (goêroe), bep. goerôewa, *leeraar*, Sd. Mal. en Jav. idem. Skr. *goeroe, zwaar, gewigtig, groot, uitstekend, eerwaardig, godsdienstleeraar*.

Âna-goêroe, *leerling*.

Goêroe-goêroe timboẽseũg, men zie: *timboẽseũg*.

Ampagoêroewi, *iemand onderwijzen*.

᳚ ᳚ ᳚ (gênra), bep. genrâya, soort van vrucht, eenige overeenkomst hebbende met de *kanâre*-vrucht.

᳚ ᳚ ᳚ (gêré). — Gêré-gêré, bep. gêré-gêreka, *slijm*.

᳚ ᳚ ᳚ (gênre), = paũgadjâũ, = lékó niláppá. (Royoũg.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gêro). — Pagêro, bep. pagerôwa, een stuk hout, dat ergens aan vastgehecht wordt, en bij de minste beweging een *dof* geluid veroorzaakt, in tegenstelling van het *heldere* en *schelle* geluid der *gîriũg-gîriũg*. — Pakéboe-nipagêro, een deur, die van binnen voorzien is van een stuk hout, waardoor men bij het open- en digtmaken eenig geluid verneemt.

᳚ ᳚ ᳚ (1° gôra), ágôra, *luidruchtig zijn, hoera roepen*. Boeg. idem.

(2° gôrrá), ágôrrá, *rooven*.

Pagôrrá, bep. pagôrraka, *roover*. — Pagôrrá-mâlí, bep. pagôrrá-mâlika, *struikroover*. Vergel. het Boeg. *mâlí, drijven*, bijv. *op het water*, en *pabóerá-mâlí* op *boerá* N°. 2.

᳚ ᳚ ᳚ (gônra), = gâũgaũg karáẽũg, soort van groente.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° garîgi), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*-, en *kówa-góũg-góũg*-spel.

(2° garîgí), bep. garîgika. — Tôede garîgí. Men zie *tôede*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (garôũggoũg), ágarôũggoũg, gebez. van 't geluid, dat veroorzaakt wordt door 't slaan van hout tegen bamboe, v. d. *eene basstem hebben*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (garrigôgoesóe), = garóe-goesóe.

Garrigoegôesaũg, *stof in zijn oogen hebben*, bijv. ásarâyai garrigoegôesaũg; *hij hield zich, alsof hij stof in zijn oogen gekregen had*. (D. Moes.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (garaũgânta), bep. garagantâya, 't Maleisehe گَنْت, *klok*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (garagâdji), bep. garagâdjiya, 't Mal. گَرْتَا جِي, *zaag*.

Ágaragâdji, *zagen*, v. d.: *de rigting van de scherpe zijde eener zaag volgen*, d. i. *laveren*.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (garôgoesóe), = *barôéboé* N°. 1, *gruis, snippers, voden, lorren, kruimels* (brood); doch van *menschen* niet in gebruik, gelijk *barôéboé*. Boeg. *garôégóe*.

Ágarôgoesóe, *als boommeele (bôéboé), als stof naar beneden vallen*; v. d.: *ágarôgoesóeki taipâya, de mañga's vallen als stof*, d. i. *in groote menigte, af*.

Garogôesañg, *stof in zijn' oogen hebben*; bijv.: *másarâyaï garogôesañg, hij deed alsof hij stof in zijn oogen kreeg*. (S. Tjin.)

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garêposó), *knappen*, bijv. *suikerriet* onder het eten.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (garôembañg), *geraas*, bijv. door het *verschuiven* en *verzetten* van *stoelen* of *tafels*.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (gorrámlí). Men zie *górrá* N°. 2.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garoemêsa), *zich gereed maken, aanstalten maken*, bijv. *om aan wal te gaan*, = *márewânjgajj*. Vergel. *éva* N°. 2. Boeg. *mároemêsa*.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (garâttá), *ciseleren*.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (garôeta). — *Garôeta-têdoñg, aardbezie*.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garôto), bep. *garotôwa, droessem*. — *Garôto-tâoe, een gemeen mensch*, als 't ware *uitraagsel*.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garôtoesóe), *onophoudelijk naar beneden vallen*. (Oudtijds *gebezigd*.) — *Garôtoesóe-mi boéboeka, het meel* (van den boom, ten gevolge van het knagen der wormen,) *valt gedurig naar beneden* — *Garôtoesóe-mi aôewa, het stof valt gedurig naar beneden*.

Mágaroetôesañg paminâsa dowañgkoe, *mijne*

wenschen en gebeden vallen gedurig naar beneden, d. i. *ontvallen gedurig aan mijn' mond*, d. i. *ik prevel gedurig gebeden*. (Sinr.)

𐄂𐄃𐄂𐄃 (garôeda), = *goerôeda*.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (goerînda), bep. *goerindâya*, 't Mal. *كُورِنْدُ*, *wet- of slijpsteen*. Boeg. idem.

Ágoerînda, *slijpen, aanzetten*, een *mes* bijvoorbeeld.

Pagoerînda, *iemand die slijpt, of aanzet, zwaardveger*. (G.G.)

𐄂𐄃𐄂𐄃 (goerôeda), bep. *goerodâya*, = 't Mal. *كُورِدُ*, *griffioen*. (Bid.) — *Râpañg-râpañg goerôeda, een nagemaakte griffioen*.

Goerôeda, insgelijks naam van één der *rijks-sieraden* van *Gôwa*. (G.G.)

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (gorôdi), bep. *gorodîya, boor*. Mal. *كُورِدِي*. B. *pagôro*, idem. — *Gorôdi pañj-đjâgoeróe, fret (kuipersboor)*.

Ágorôdi, *boren*.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garidimôñg), *verbastering* van *kardamon*. Men zie *kapoelâga*.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (1° garêno), *ágarêno*, eigenlijk geen Mak. maar Boegineesch: *rammelen*, bijv. *gebezigd* van *messen* en dergelijke, die men door elkander gooit, v. d. *ágarênowi boekóewa*, lett. *het been rammelt*, *gebez. van een been dat gebroken is*, zoodat de stukken tegen elkander *aanschuren*.

(2° La-garêno), een *koelâoe* van *sânjga-hout*, tot de *rijkssieraden* van *Gôwa* behoorende.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garânjtjijng), *ágarânjtjijng*, of: *ágâra-garânjtjijng, rammelen*, bijv. *duiten*, die geteld worden, of *een bos sleutels*, die men *sehudt*. Vergel. 't Maleisehe *كُورِنْتِجِغ*, *klatering, gerammel*.

𐄂𐄃𐄂𐄃𐄂𐄃 (garêdja), bep. *gaređjâya*, 't Portug. *igreja, kerk*.

᳚᳚᳚ (gârisí), bep. gârisika, = 't Malische en Javaansele *gâris*, = *kâri*. Men zie boven.

᳚᳚᳚ (gârrocsóe), *glanzen met een schulp*. Boeg. idem.

Lîpá-gârrocsóe, *eene geglansde sarong*.

Pâpañg pagarroësañg, *plank om te glanzen*.

᳚᳚᳚᳚ (garêse), *ritselen, geritsel, gedruisch*. Boeg. idem. Bijvoorbeeld gebezigd van *bladen*. Zoo ook van *ratten* of *herten*, wanneer zij ergens overloopen. — Ri-garêse balawôwa, lett. *bij het geritsel der muizen*; ook geb. voor: *bóelañg panrápi* of *pañjólóng* (men zie *rápi* en *sólóng* N°. 2); hetzij, dewijl dit nauwelijks hoorbaar, dus iets zeer gering is; hetzij dewijl het meest vernomen wordt, wanneer de duisternis reeds gevallen is. (S. Tjin.)

᳚᳚᳚᳚ (garênsenng), soort van *koperen pan*.

᳚᳚ (1° gâla). bep. galâya, Boeg., naam van een spel, gespeeld op een' soort van dambord met *tien* zwarte en *dertien* witte sehijven.

Nigâla, *geslagen of genomen worden*, bijv.: een schijf in het *gâla*-spel.

(2° gâlâ), bep. gâlaka, Boeg. = 't Mak. *pâtirí*.

(3° gâla-gâla), bep. gâla-galâya, *pek*, bestaande uit *harpuis*, *kalk* en *kapok*, en dienende tot bepleistering der vaartuigen. Boeg. idem.

Gâla-gâla Balânda, *teer*.

(4° gâla), ágâla, *ergens om heen loopen, zich ergens om wikkelen, zoodat men niet voort kan*, Boeg. idem; bijv.: Nagâlâi bañgkêñgkoe ôteré, *er wikkelt zich touw om mijne voeten, zoodat ik niet voort kan*, d. i. *ik raak met mijne voeten verward in touw*. — Nagâla-gâlâi bañgkêñgkoe kôñgkoñg, *er loopt mij gedurig een hond om de voeten, zoodat ik niet voort kan*.

Sigâla-gâla, *gedurig om elkander heenloopen, elkander kruisen of passeren*: bijv. gebez. van de *wolken*.

᳚᳚ (1° gâllañg), = 't Boeg. *gâllañg*, *mes-sing, geel koper*. — Gâllañg-lêñgkeré, *koperdraad*. Vergel. *lêñgkeré*. — Gâllañg kêsó-kêsó, *snaar van een viool*.

Bâroc-gâllañg. Men zie: *bâroc*.

(2° gâllañg-gâllañg), *aardworm*. Zoo ook genoemd de wormen waaraan de kinderen dikwijls lijden. — Tâi-gâllañg-gâllañg, *kleine hoopjes zand*, ontstaan door het kruipen der aardwormen onder den grond; ook gebez. als geneesmiddel.

Ágâllañg-gallâñg, *de wormen hebben*.

(3° gâllañg), = 't Mal. *ثعلب*, *enkelring*.

Pagallâñg, dat gedeelte van den voet, waarom men de *gelañg's*, of *enkelringen* draagt.

᳚᳚ (gâllí). Dit heet in 't *omi*-spel, zoo één der spelers aht kaarten van één kleur in zijne hand krijgt, als wanneer hij het spel gewonnen heeft. NB. *gâllí-kâyoe* (, of: *gâllí* van de kleur genaamd: *kâyoe*,) is: *bámbañg*, of: teeken van *ongeluk*, en *gâllí-boelâenng* (, of: *gâllí* in de kleur genaamd: *boelâenng*,) is *dâñgîñg-dâñgîñg*, of teeken van *geluk*. — Tjôerá-gâllí. Men zie *tjôerá*.

᳚᳚ (1° gâloenng), *rijstveld*. Boeg. idem.

Ágâloenng-gâloenngi oëna, *hij heeft golvend haar*, lett. *zijn hoofdhaar is als een (golvend) rijstveld*.

(2° gâlloenng-gâlloenng), *krullend, gekruld, met krullen*, bijv.: *hoofdhaar*.

᳚᳚᳚ (gâle), bep. galêya, 't Port. *galé*, *galei*. (G. G.)

(2° galê). Vergel. *ga*.

᳚᳚᳚ (gâllo). — Gâllo-gâllo, soort van aardvruucht, wortel van de *tónjâjông*. Men zie beneden.

𐌲𐌺𐌰 (gîlîng), 't Mal. **كَيْلِغ**, draaijen (, als een molen); v. d. omdraaijen, omkeeren, v. d. ook: vermalen, fijn wrijven. Boeg. *gîli*, idem. Bijv.: sâlagîlîng, verkeerd draaijen. — Gîlîng karetâya, den wagen omdraaijen, d. i. doen omkeeren. — Gîlîng kalênna, zich zelven draaijen, hetzij dat men zich naar iemand toedraait, (D. Moes); hetzij dat men zich van iemand afwendt, zich omdraait. (Kel.) — Gîlîng kanâna, iemands woorden verdraaijen.

Rânte gîlîng-Gôwa, soort van halsketting, welligt het eerst op Gôwa gedraaid of vervaardigd.

Tâoe gîlîng-lâda, iemand die met alle winden meê draait, nu zus, dan zoo spreekt (, als 't ware draait evenals een peperkorrel). — Patôla gîlîng-lâda, letterlijk: een kleedje dat men even als een peperkorrel kan omdraaijen, v. d. een kleedje, dat aan beide zijden kan gedragen worden. (Mâdi.)

Tágîlîng, omgedraaid zijn of liggen, bijv. tágîlîng-mi allôwa, lett. de zon is al omgedraaid, d. i. het is reeds ongeveer één ure 's namiddags. — Nigîlîng-pi natágîlîng, wanneer zij omgedraaid, d. i. omgekeerd of omgelegd werd, kwam zij op eene andere zijde te liggen. Zin: zelve had zij geene kracht meer daartoe. (D̄jay.)

Pagîlîng, iemand die koopwaren doet ronddraaijen, d. i. rondvent.

Paṅgîlîng, werktuig tot 't omdraaijen van het een of ander gebezigd; van daar het handvatsel van het spinnewiel, waarmede men de lémbâraṅj omdraait. Van daar ook: paṅgîlîng lasokîti, schroevendraaijer.

Gîlîngaṅ, molen.

𐌲𐌺𐌰 (goêlaṅ). — Loêloe-goêlaṅ-goêlaṅ. Men zie: loêloe N°. 1.

𐌲𐌺𐌰 (goêlîng), roer. Boeg. idem. — Ágoêlîng, sturen.

Pagoelîngaṅ, plaats waar de stuurman zit om te sturen.

𐌲𐌺𐌰 (1° goêloēṅ), oprollen, rollen. Mal. **كَوْلِغ**, idem.

Tágoêloēṅ, lett. aan het rollen gebragt zijn, d. i. rollen, draaijen, bijv.: het rad van een' wagen; of in één woord: alles wat rond is.

Goêloēṅ-goêloēṅ, in het algemeen alles wat opgerold wordt, v. d. zijde. (D̄jay.)

Mágoêloēṅ-goêloēṅ, rollen bijv. over den grond.

Goeloēṅgaṅ, oprolsel, v. d.: rol, opgerold goed, een kluwen (, garen bijv.). — Goeloēṅâna Sêtaṅga, lett.: het rolsel van den Duivel, d. i. iemand die door den Duivel voortgerold wordt. — Goeloēṅgaṅ is insgelijks de naam van een vrij dik langwerpig rond bamboesje, hetwelk onder het weven tussehen de kárâ en soemállanṅ gestoken wordt. — Soēṅke goeloēṅgaṅ, een' rol losmaken, ontrollen.

(2° goêloēṅ). — D̄jâraṅ goêloēṅ, Isabellepaard. — D̄jâraṅ goêloēṅ-kêbó, wit of zeer lichtgeel Isabellepaard. — D̄jâraṅ goêloēṅ-kaôewasá, een Isabellepaard dat donkergeel is, met witte manen en staart; dus genoemd wegens overeenkomst in kleur met de kaôewasá. — D̄jâraṅ goêloēṅpanôwaṅ, een geappelde Isabelle.

𐌲𐌺𐌰 (gêlaṅ), 't Mal. **كَيْلِغ**, porselein, *Portulacca oleracea* L. — Gêlaṅ-tâna, soort van gêlaṅ. — Nigisîraṅ gângaṅ-gêlaṅ, als porselein fijn gewreven worden. NB. overdragt. gebez. van een lijk dat men mishandelt. (Mâdi.)

𐌲𐌺𐌰 (gêlé), kittelen. Mal. **كَيْبِلِي** idem.

𐄂 𐄂 𐄂 (gôlla), bep. gollâya, *suiker*. Mal.
 𐄂 𐄂 idem. — Gôlla kâssí, *fijne suiker*, of brood-
suiker, 't Mal. 𐄂 𐄂 𐄂. — Gôlla bâtoe, *kandij*
 of *klontjes suiker*, 't Mal. 𐄂 𐄂 𐄂. — Gôlla êdja,
bruine suiker, gemaakt van zoete saguweer. Te
 Bonthain heet dezelve *râppo-gânġga*. — Gôlla lê-
 leñġ, lett. *zwarte suiker*, doch hetzelfde als *gôlla*
êdja. — Djené-gôlla, *stroop*, 't Maleisehe 𐄂 𐄂 𐄂.

𐄂 𐄂 𐄂 (gôlîng), 't Mal. 𐄂 𐄂 𐄂, *rollen*, *rond-*
rollen, *wentelen*; bijv. gebezigd van een *paard*. —
 Âgôlîng-gôlîng, *zich bij herhaling wentelen*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (gôló), bep. gôloka, soort van
 wapen, korter dan de *gáyañġ*, en slechts aan één
 zijde seherp. Boeg. idem. Ma 𐄂 𐄂 𐄂, *houwer*,
hakmes. Jav. 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂, soort van *kris*, of
 klein zwaard, dat door priesters gedragen wordt.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (galîngkañġ). — Âgâli-galîngkañġ,
 soort van kinderspel. Hierbij worden de kinderen
 in tweeën verdeeld. Onder het zingen van *âgâli-*
galîngkañġ verwisselen de beide groepen één voor
 één met elkander. Boegineesch *mâgâli-galîngkañġ*,
 idem.

𐄂 𐄂 𐄂 (galâgañġ), een los bamboezen dek,
 gelegd op de *tóembalâ's* of *dwers-balken* van het
 schip, welke het ruim (*rôwañġ*) formeren. Boeg.
galâgañġ, idem. De *galâgañġ* komt alzoo in de pa-
 doewâkañġ op den grond van de *kâle-biséyañġ*, ge-
 gelijk de *palâppará* op de *banâwa* den grond van de
kâle-biséyañġ bedekt.

𐄂 𐄂 𐄂 (galânġgañġ), *ergens hard op bijten*,
 bijvoorb.: *nigalânġgañġ-pi* (*sônġkoloka*), *narôka*,
wanneer men er hard op bijt, (te weten: op de
sônġkoló,) *dan eerst gaat de sônġkoló van elkander*.
 NB. teeken, dat de *sônġkoló* lekker en vast in elk-
 ander is! (Mâdi.)

𐄂 𐄂 𐄂 (galîgí), bep. galîgika, *handig*,
vaardig, *vlug*.

𐄂 𐄂 𐄂 (galîgiñġ). — Añġgalîgiñġ *gigîna*,
knarsetanden. (Mâdi.)

𐄂 𐄂 𐄂 (galoègoe), *weérgalmen*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (galâgará), bep. galâgaraka, ge-
 bez. van een *beekje* of welligt juister een *straal*
water, die bij ergen regen over eene anders drooge
 plek grond heenloopt; ook gebez. van het *water*
 eener *rivier*, dat in de westmoeson over eene in
 de oostmoeson geheel opgedroogde plek heen-
 stroomt. Boeg. idem. — Nâí-mi galâgarâna, lett.
zijn galâgará rijst reeds, v. d. zooveel als: *het wa-*
ter komt hem reeds tot aan de lippen, en gebezigd
 van iemand, die *op sterven ligt*.

𐄂 𐄂 𐄂 (galâmpañġ), *vlak*, *glad*. (S. Tjin.)

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (galâppó), = *âppo*. Boeg. idem.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (goelimpâpa), bep. goelimpa-
 pâya, soort van boom met stevig hout.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (goelîpasá), = *koelîpasá*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (galêmboñġ), *roeren*, *zich bewe-*
gen, bijv.: *tjêrá-îdji mágalêmboñġ*, lett. *het bloed*
blijft zich nog bewegen (in den buik), v. d. *komt er*
niet uit. NB. geb. van eene vrouw die *belust* is. —
 Âgalêmboñġi battâna, *hij heeft roering in den*
buik. (S. Tjin.)

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (goèloe-bâttañġ), = *bône-bâttañġ*,
 = *bône-kámboe*. (Tjôewi.)

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (galimboêwará), *uit malkan-*
der stuiven, *zich verstrooijen*, bijv.: *menschen*, *buf-*
fels, *vogels*, *vliegen*, enz. V. d.: *galimboêwará-mi*
pamaîna, *overdragtelijk gebezigd van iemand die*
zich ontzet, of *versteld staat*, op het hooren van
 eenige tijding.

P₁galimboêwará, *doen uit malkander stuiven*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (gôeloembâé), bep. gôeloembaéya, soort van struik, welks bladen gebezigd worden voor de lâũgiri-Bâyo. Men zie: *lâũgiri*.

᳚᳚᳚ (galôemá), bep. galôemaka. Men zie *᳚᳚᳚᳚᳚* en *bóroló*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (galoemêyá), door *malkander wemelen als de mieren*.

᳚᳚᳚᳚ (goelêta), bep. goeletâya, *bokaal, beker*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (galêteré), bep. galêtereka, *geil, wellustig*. Vergel. *móewí*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (galêndoũg). Vergel. *ga*.

᳚᳚᳚᳚ (galâtjãũg), soort van spel, gewoonlijk in rouwtijd gespeeld. (Tar.)

Ágalâtjãũg, *galâtjãũg-spelen*; en dewijl men bij het *galâtjãũg*-spel nu eens uit dit, dan weder uit dat vakje de boontjes neemt, ten einde daarmee voort te tellen; zoo bezigt men *ágalâtjãũg* overdrachtelijk van iemand, die *ergens in snuffelt*, bijv. in een doos met papieren; van iemand die *allerlei omhaalt*; nu met dit, dan met dat zich bezig houdt; nu dit, dan dat onderneemt. Boeg. *má-galâtjãũg*, idem. — Koegalâtjãũgî soerâna, *ik speel als 't ware galâtjãũg met zijne geschriften, ik snuffel in zijn kist met geschriften*.

Pagalâtjãũgãng, het blok of bord voor dit spel.

᳚᳚᳚᳚ (galîtji), bep. galiťjiya, *gebez. van kleine, onbezielde voorwerpen, zelden van kleine menschen*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (galîťjiri), *haastig, driftig zijn, in spreken of doen*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (galôđjo), bep. galôđjôwa, het Mal. *᳚᳚᳚᳚᳚*, *gulzig*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (galiya), Sal. = *taéna*.

᳚᳚᳚᳚ (gállará), 't Mal. *᳚᳚᳚᳚*, *betitelen*.

(G. G.)

Gallârrãng, *hoofd* van een' kampong of negrie.

Ágâlla-gallârrãng, soort van spel; wij zouden zeggen *gallârrãngje spelen*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (gallôerãng). Men zie *gállloeróe*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (gállloeróe), bep. gállloeróeka, *golven in de openbare zee*, terwijl *bómbãng* gezegd wordt van de *golven, die aan het strand breken*. — Gállloegállloeróe, bep. gállloe-gállloeróeka, *kleine golfjes*.

Maũggállloeróe battãngkoe, *ik heb roering in mijn buik*.

Paũggállloeróe, *het heen en weder golven, het zich bewegen* (der golven). (Mádi.)

Gallôerãng, *grootte zeegolven* tegen het einde der Oostmoeson uit het noorden opkomende, zonder dat er sterke wind is. Deze *gallôerãng's* zijn alzo de voorboden van de Westmoeson.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (galênroũg), soort van garenklos. Boegineeseh idem. De *galênroũg* bestaat uit een stuk uitgehold bamboe, waar men het garen om heen windt, en een stokje, dat door het bamboe gestoken wordt, doch dat vooral niet te dik moet zijn, opdat het bamboe goed draaijen kan. Wanneer men dan het stokje aan beide zijden ergens aan vast maakt, is de *galênroũg* zeer gemakkelijk in het gebruik voor de vrouw, die eenig handwerk verrigt. Men heeft ook *galênroũg's* zonder stokje om door te steken.

Bãđjoe-galênroũg. Men zie *bãđjoe*.

Pônto-galênroũg. Men zie *pônto*.

Nigalênroũg, *om een galênroũg gewonden worden*, bijv. een *zijden draad*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (gîliri), 't Mal. *᳚᳚᳚᳚᳚*, *veranderen, vervangen, aflossen*.

Gilîrañg, *afwisseling, aflossing*. — Ágilîrañg, *bij beurten rondgaan, bijv.: ágilîrañgi ðjagâya, de wachtbeurten gaan volgens een vast rooster rond.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gîlîng-lâda). Men zie *gîlîng*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (goelêweré). — Gâyañg *goelêweré, eertijds in zwang, thans niet meer. Indien men verzuimd had, om, na het verdeelen der kinderen, de vereisehte pañggâyañg (men zie op gâyañg N°. 1,) te betalen, verloor men daardoor alle aanspraak op eenig kind, zoolang totdat de moeder ten vierden male gebaar had, als wanneer men wederom dit vierde kind (doeh ook dit kind alleen, en geen van de kinderen die later geboren mogten worden,) voor zich kon reclameren. De betaling nu, tot het onder bovengemelde omstandigheden lossen van een vierde kind, heette, volgens een kundig Inlander, gâyañg goelêweré. (Rap.)*

᳚ ᳚ ᳚ (gâloesóe), bep. gâloesoeka, ringen van bindrotting, om de roerriemen in te steken. Boeg. idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (galêsa), bep. galesâya, *onrustig, ongeduldig; bijv.: galêsa-mi ri-kalênna, hij is ongeduldig, onrustig in zichzelf, hij heeft eene slechte conscientie. Vergel. het Mal. لَيْسَ, rusteloos, ongemakkelijk, kwelling.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (galâsarâ), *in groote menigte zichtbaar zijn, of zich vertoonen; bijv.: galâsarâ boêkoe-roesôena, zijn ribben zijn alle zichtbaar. — Galâsarâki ðjõngâya, de hertebeesten vertoonen zich in groote menigte.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (galâëng) — Ágâla-galâëng, *stuivertje wisselen.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gowâri), bep. gowariya, vnw. *gowariñgkoe, kamer, vertrek.*

᳚ ᳚ (gâssa), bep. gassâya, soort van klokke-

metaal. Vergel. 't Mal. كُغْس, en 't Jav. ḡamḡam en 't Boeg. gâssa, idem.

᳚ ᳚ (1° gâsiñg), *tol. Boeg. en Mal. idem. — Ágâsiñg, met de tol spelen.*

(2° gâssiñg), *sterk, gezond; bijv. gâssiñg-gâssiñg-ðji, hij is immers sterk, gezond, d. i. is hij gezond? — Koewâlle-gâssiñg Iyânoe, ik neem, d. i. maak, N.N. tot mijne sterkte of steun, d. i. ik stel mijn vertrouwen in hem. — Ñgâlle mágâssiñg, zich met kracht of geweld iets toeëigenen. — Gâoé mágâssiñg, een sterke of geweldige daad, d. i. geweld. — Ágâoé mágâssiñg, geweld plegen. — Gâssiñgi tátôro, hij struikelt sterk, d. i. hij struikelt gedurig. — Gâssiñg-ðjinâoëng ri-messigika, hij gaat immers sterk, d. i. dikwijls, naar de moskee, d. i. gaat hij dikwijls naar de moskee?*

Gâssiñgi, pakagâssiñg, *sterk maken, versterken, ondersteunen.*

᳚ ᳚ (gîsiñg), *'t regts en links draaijen, veel moeite aanwenden om iets tot stand te brengen; bijv.: tjarâdéki añggîsiñgi gâoeka, hij is handig om de zaak zoo te wenden, dat zij tot stand kome. (D. Moes).*

᳚ ᳚ (1° gôesóe), Toer. en Bonth, = *rôtasá, verward zijn; gebez. van haar, garen, enz.*

(2° gôesóe), *wrijven, schuren; bijv. gôesóe-mêmañg lãngirikoe, wrijf vooruit maar de lãngier voor mijne begrafenis fijn. NB. de lãngier geklopt voor levenden, en fijn gewreven voor lijken. (Mâdi.)*

Pasigoesôekañg bañgkênna, *met zijn beenen tegen malkander schuren of wrijven. Vergel. kalôesóe.*

᳚ ᳚ (gôesoëng), *zandbank. B. en Mal. idem.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (gêssonng), *schudden, heen en weér schudden, doeh niet met oogmerk om te vermengen;*

dit uitgedrukt met nónó N°. 2. (Kel.)

ⲁⲓⲣⲓⲟ (gôsse), bep. *gosséya*, *zeewier*, *Alga*.

Boeg. idem.

ⲁⲓⲣⲓⲟ (gîsirí), *fijn wrijven*; (dit geschiedt

dikwijls met een' klapperdop;) bijv. de *mostaard*.

Mal. *كيسر*, idem.

Gisîrañg, *ergens op fijn wrijven*, *ergens tegenaan schuren* of *wrijven*.

Sigîsirí, *elkander fijn wrijven* of *schuren*, v. d. gebez. van mensehen of beesten die hevig *te zamen worstelen*.

ⲁⲓⲣⲓⲟ (gôesoeróe). — Sigôesoeróe, *in groote menigte en verward door elkander loopen*.

ⲁⲓⲣⲓⲟ (gêsará), a) *bederven*, *vernielen*, *vernietigen*, *verstoren*; b) *bedorven*, *vernield*, *vernietigd*, *verstoord zijn*; bijv.: *gêsará-pamáí*, *gekrenkt*, *gagriefd*, lett. *wiens gemoedsrust verstoord is*. — *Ágêsará-lêkó*, lett.: *de sierih vernielen*, d. i. *de bóel op een feest in de war schoppen*. (Rap.) — *Ágêsarákâna-lêbá*, *vorige woorden vernietigen*, d. i. *veranderingen daarstellen*, of: *zijn woord verbreken*. (D. Moes). — *Ágêsará gâóe-lêbá*, *vorige daden vernietigen*, d. i. *insgelijks: veranderingen daarstellen*. (D. Moes).

Gêsará ook gebez. van de *bedwelming* of *verrukking* der vrouw bij het uitschieten van het sperma genitale. Vergel. *toempa* N°. 3. (Maoet.)

Añggesârri, *vernietigen*. Zoo vindt men in den *Râpañg*: *añggesârri kâna-lêbá*, *vorige woorden vernietigen*, in den zin van: *vorige regtsuitspraken vernietigen* en de zaken op nieuw behandelen.

Kagesârrañg, *ergens voor vernielen*, *verwoesten*. (Mádi.)

ⲁⲓⲣⲓⲟ (gâssalá), bep. *gâssalaka*, 't Mal. *كاسل*, *oneven*.

ⲁⲓⲣⲓⲟ (1° gâóe), bep. *gâoeka*, *blauw*. Boeg.

idem. — *Tjôerá nîyaka gaóena*, *de ruiten* (van eene saroñg), *waar een blauwe draad door heenloopt*.

(NB. dit is iets ongewoons of zeldzaams.) Soms gebez. als zinnebeeld eener vrouw, die nevens haren echtgenoot nog een' vreemden man heeft, met wien zij het houdt. (Tar.)

Nigâóe, *blauw geverwd worden*.

(2° gâóe), bep. *gâoeka*, *daad*, *zaak*, *feest*. Boeg. idem. — *Gâóe-mágâssiñg*. Men zie *gâssiñg* N°. 2. — *Gâóe-gâóe*, *feest*. — *Gâóe pakádôkañg* *eetfeest*, *maaltijd*. (Rap.) — *Sâñgká-gâóe*. Men zie *sâñgká* N°. 1. — *Djâi-gâóe*. Men zie *djâi* N°. 1. — *Gâóe-bâwañg*. Men zie *bâwañg*. — *Bâli-gâóe*. Men zie *bâli* N°. 6. — *Gâóe-kôñgkonñg*. Men zie *kôñgkonñg*. — *Natâba gâóe-gâóe*, = *natâba érañg*, *betooverd*.

Ágâóe, *werkzaam zijn*, *handelen*. — *Ágâóe kâlekâle*, *op eigen gezag handelen*. Men zie *kâle* N°. 1. — *Ágâóe-mágâssiñg*, *zich schuldig maken aan geweldige handelingen*, *geweld plegen*. Men zie *gâssiñg* N°. 2. — *Karâeñg mágâóe*, *een regerend vorst*, die dus niet enkel een vorst in naam is, maar ook werkelijk als zoodanig iets *te doen* heeft.

Gaóekañg, *de insignia* of *rijkssieraden*. — *Gaóekañg-Loe*, *Rijkssieraad van Loe*, v. d. soort van *pabóñgka-sétañg*. Men zie op *bóñgka*. — *Ânâgaóekañg*, *zonen van een regerend vorst*; lett. *zonen van een vorst*, die de *rijkssieraden* van het land bezit. (Mádi.)

Añggaóekañg, *iets doen*, *verrigten*, enz., bijv.: *pônna téne-pamáí nagaóekañg*, *zoo hij een pret maakt*, d. i. *een plezierpartijtje aanlegt*. Men zie *téne*. — *Ri-nagaóekâna ágâóe kâle-kalêya*, lett. *dewijl hij het op eigen gezag handelen gepleegd heeft*, d. i. *dewijl hij dat op eigen gezag gedaan heeft*.

Vergel. *kále* N°. 1. — Nampâna ânjd̃jo nîyá koe-gaôekañg, na-koepâlá ri-Iyânoe, *het is voor het eerst dat ik, wat doende, (d. i. een feest gevende,) N.N. verzoek, om, enz. (Brief). — Pônna nîyá na-gaôekañg karâënga, zoo de vorst wat doet, d. i. een feest geeft. (Rap.)*

Pañggaôekañg, 't doen, v. d. *handeling, daad, gedrag*, bijv.: pañggaôekañg lébá napañggaôekañga, *de daden die hij gedaan heeft.*

Pigaôeki gâóe, *iemand iets doen*, bijv.: Na-allêyañg ta-koëlle napigaôeki gâóe toêwañg-Pôëtiri, *zoodat hij de vorstin niets konde doen. (Djay).*

Sipagâóe mágâssiñg, *elkander geweld doen. (Rap.)*

Pati- of pitigâóe-gaôeki, *nu eens zoo, dan eens*

dus handelen, niet weten wat te doen, bijv.: ta-pati-gâóe-gaôeki-tôngâñgákí, pônna nîyá sêké, *de handen staan ons ook niet verkeerd, zoo er eene moeijelijkheid is. (Rap.)*

↪ ↻ ↻ (1° gâë), bep. gaêya, soort van lang vischnet van manîñjd̃jo touw. — Ágâë, añggâë, *met zulk een net visschen. — Pagâë, visschers, die zulk een net gebruiken.*

(2° gâë), *verwijden, losmaken*, bijv.: de kólo-kólo's van een' wand, ten einde zoo in huis binnen te dringen. (D. Moes).

↪ ↻ ↻ ↻ (gaêyañg), = gáyañg N°. 1.

Pañggaêyañg, = pañggáyañg. Men zie gáyañg N°. 1.

↘ (ñga). Derde letter van het Makassaarsch Alphabeth.

↘ ↘ (ñgâñga), 't Mal, غاغ, *gapen, wijd openstaan*, bijv.: eene deur, of de mond; als: mángâ-ñgai nagâya, *de nága gaapt, spert zijn' bek open. (Djay).*

Táñgâñga, *geopend.*

Pangâñga, *open maken*, bijv.: pañgâñga ba-wâna, *zijn mond, of bek, wijd open sperren.*

Singôwá-Singâñga. Vergel. ñjówá N°. 2.

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgêñge), *huilen, janken, een kind* bijvoorb.

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâñgará), *schreeuwen, hard praten*; lett. *wijd openstaan*, bijv. een deur, v. d. als 't ware *met een wijdopenstaanden mond schreeuwen.*

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâñgalá). — Gîgi-ñgâñgalá, bep. ñgâñgalaka, *kiezen. Men zie gîgi.*

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâñgalá), bep. Gîgi-ñgâñgalá, *kiezen. Men zie gîgi.*

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâñgalá), *soort van waterplant.*

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâñgalá-têdong), of: karâmboc, *soort van gras, gebez. tegen het uitvallen van 'thaar. Poa sp.*

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâpa). Men zie ápa N°. 1.

↘ ↘ ↘ ↘ (ñgâpasá). Men zie ápasá.

ㄨ ㄏ (ngântá), bep. ngântaka, *geil, wellustig*.
 ㄨ ㄎ (ngârrá). — Ngârrá-ngârrá, bep. ngârrá-
 ngârraka, *verhemelte* van den mond.

ㄨ ㄎ (1° ngâroe.) Vergel. beneden op ároe.

(2° ngârróe). Men zie kârróe N°. 2.

ㄨ ㄎ (ngâraṅg). Men zie íraṅg.

ㄨ ㄎ ㄨ (ngâllo), *hoofdpijn hebben*, = 't Mal.
 غلو, men zie van Hoëvell Bidas. bl. 329, =
 't Jav. Eng.

ㄨ ㄎ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ngaliṅgôṅgo). Men zie ka-
 liṅgôṅgo.

ㄨ ㄎ ㄨ (1° ngôwa), *begeerig, onvergenoegd*
zijn. Boeg. idem. — Ngôwa-doêdoewi, *hij is zeer*
begeerig; bijv. gebezigd van iemand die bijzonder
 veel eten op zijn bord neemt. — Ángôwa-máṅgî-
 noeṅg, *brassen, slempen*.

Kaṅgowāṅg, *begeerig*.

Kaṅgowâi, *ergens begeerig naar zijn*; bijv.: na-
 nakaṅgowâi ta-îya anôenna, *en hij is begeerig naar*
hetgeen hem niet toekomt. (Rap.)

(2° ngôwá), *gapen*; v. d.: siṅgôwá, *zamen ga-*
pen. B. sikówá, idem. — Siṅgôwá-siṅgâṅga, *staan*
gapen van verbazing. — Siṅgôwá-siṅgâṅgâṅg, *er-*
gens over staan gapen van verbazing.

Siṅgowâkki, *malkander aangapen*, bijv.: Ápa

noepâré siṅgowâkki? *Wat staat gij malkander aan*
te gapen, zonder iets uit te voeren?

ㄨ ㄎ ㄎ ㄨ (ngôwé), ángôwé, 't Mal. ^وتغ, *bal-*
ken, blaten, loeijen. Boeg. idem.

ㄨ ㄎ ㄨ (ngâseṅg), *al, alle, geheel*. — Îya-
 ngâseṅg, *zij allen*. Vergel. áseṅg N°. 1.

ㄨ ㄨ (ngâsi), ángâsi, *de mond open, en de tan-*
den tegen elkander, lagchen, grinneken. Ook gebez.
 van het *hinneken* der paarden. Ook gebez. van het
gapen van een wond.

Ngâpa noepaṅgîsi? *waarom lacht gij zoo?* NB.
 grof uitgedrukt, en vooral niet tegen hoogge-
 plaatste personen te bezigen.

Ápa noepaṅgîsiyaṅg? *Waar lacht gij over?*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ngâsalá), Saley. 's morgens.

ㄨ ㄨ ㄨ (ngâi), 't Mal. ^ككاس, ^ممغاس, *achten,*
liefhebben, beminnen, ergens zin in hebben, van hou-
den. — Toe-niṅgâi, *iemand die bemind wordt, ge-*
liefde. — Naṅgâi-ngâi âṅjđjo baînnêya, *hij is ver-*
liefd op die vrouw.

Paṅgâi, *het beminnen, de liefde*.

Siṅgâi-ngâi, *elkander beminnen*.

Pasiṅgâiyaṅg, *het van elkander houden, v. d.*
goede verstandhouding.

↪ (pa) vierde letter van het Makassaarsel Alphabeth.

↪ (1° pa), achter aan een woord gehecht, geeft te kennen, dat daarop bijzonder de nadruk valt. De kracht van dit woordje is in het Hollandseh, nu eens door *onderschrapping* van het onmiddellijk voorafgaande woord, dan eens door *omschrijving*, met behulp van *nog*, *vooral* en andere woorden, weder te geven. Boeg. idem. Men vergel. het Mal. **نون**. Dit *pa*, verbonden met het pers. voornaamwoord van den eersten persoon enkelvoudig (*á*), wordt: *pá*; met het persoonlijk voornaamwoord van den eersten persoon meerv. (*kanj* of *ki*), wordt: *pakánj* en *pakí*?; met het persoonlijk voorn. van den tweeden persoon (*ko* of *ki*), wordt *pakó* of *pakí*?; met het pers. voorn. van den derden persoon (*a* of *i*), wordt: *pa* of *pi*.

Bijv.: ta-tjini^hkapá, *ik zie nog niet*; Mânta^hng-pakô, *zoo gij blijft*. — Inâi^h-pa-pôle sirâta^hng mâte? *Wie is het meer billijk, dat sterve* (dan ik)? (Mâdi.) — Si-kâli-pa-pôle, *nogeens, nogmaals*. Mânta^hng-pi tâlloe, *er blijven nog drie over*. — Si-tjâ^hngkirí-pa, of: si-tjâ^hngkirí-pa-pôle, *nog één kopje*. — Ta^hna-pa, *nog niet*. — Bellâ^hng-pi na-Mar^hisso, *nog verder dan Mar^hisso*. — Másârro-lâbiríki mákoetâna^hnga ri-ta^hewa; másarrôwa^hng-pa îya lábiri^hna mákoetâna^hnga ri-kalê^hna, *het is zeer goed, te vragen aan de menschen, maar nog veel beter is het, om aan zichzelf te vragen*. (Rap.) — Âla-pa, âpa-pa, âla-

pa-sê^hng, âla-îya-pa-sê^hng, âpa-pa-pôle, âpa-pa-îya, âpa-pa-sê^hng, na-îya-pa-sê^hng, *hoe veel te meer*.

Men zie *âla* en *âpa*. — Îya-pa na-kí-agâ^hng, pônna karâcê^hnga ásôerokí, lett. *dát gebeurende*, namelijk *zoo de vorst ons beveelt, gaan wij*, d. i. *dan eerst gaan wij mede, zoo de vorst ons beveelt*. (Rap.) —

Îya-pa koekâna toe-barâni antâ^hna^hng-pântoe^hka kalê^hna na-nibâdili, letterl. *dien eerst noem ik een onverschrokken held, die zich zelven als een pântoe plant, om op geschoten te worden*, d. i. *dan eerst noem ik iemand een' onverschrokken' held, wanneer hij in het gevecht onwrikbaar pal blijft staan, evenals een paal, waarop men bezig is te schieten*. (Rap. K. G.) —

Nasitôerôe-pân^hdjo âppaka; namâbâ^hdji, *die vier overeenstemmende*, d. i. *zoo die vier overeenstemmen; is het goed*. (Rap. K. G.) — Kânma-pîn^hdjo gao^hena soerôwa, namâbâ^hdji, *zoo zijnde het gedrag van den gezant, d. i. wanneer het gedrag van den gezant zoo is; is het goed*. (Rap. K. G.) —

Pônna ta-katjini^hkânga ri-kalê^hnta, an^hdjo^hre^hng-pi-sê^hng riyanáta, lett. *zoo het niet blijkt aan ons zelve, dan blijkt het weder daar bij onze kinderen, d. i. zoo het niet blijkt aan ons zelve, dan toch aan onze kinderen*. (Vergel. het Boeg. *koe-ri*, = an^hdjo^hre^hng-ri.)

Men zie an^hdjo^hre^hng op an^hdjo.) (Rap. K. G.) —

Têté-âppá-pi, nâmpá tásari^hng, lett.: *toen het vier ure was, toen pas ontwaakte ik*, d. i. *ik ben pas om vier ure ontwaakt*. (Brief.) — Âmôeko-pi sâllâ^hng

koelâmpa, *morgen zal ik gaan*. — Riyallônna-pi

(, of: pa,) Salasâya, na-nisôenná, *Dingsdag wordt er besneden*; d. i. *er heeft een besnijdenis-feest plaats.*

(Brief.) — Ri-Sannêma-pa sâllañg koebâttoe, *aanstaande Maandag kom ik.* (Brief.)

(2° pa), *hij die een handwerk of beroep uitoefent.* (Rap.)

(3° pa), onafscheidbaar voorvoegsel tot vorming van:

a) zelfstandige naamwoorden, als: palôëkká, *dief*, van *lôëkká*; papisáriñgi, *het voelen, het gevoel*, van *pisáriñgi*, men zie *sáriñg* N°. 1; pabâlle, *geneesmiddel*, men zie: *bâlle* N°. 5; pamantâñgañg, *verblijfplaats*, van *mântañg*, men zie *ântañg*. Vergel. mijne Makass. Spraakkunst § 48 en 50.

b) Causative en transitive werkwoorden, als: pantâma, *doen binnentreden*, men zie *antâma*; pantamâi, *binnentreden bij iemand*, men zie *antâma*. Vergel. mijne Mak. Spr. § 181.

c) den Comparativus der bijvoegelijke naamwoorden, bijv.: patîñggi = *tîñggiyañg*, *hooger*, van *tîñggi*, *hoog*; palômpo, *groot*, van *lômpo*, *groot*. Vergel. mijne Mak. Spr. § 81.

(4° pá), bep. páka, 't Mal. *فَاهَت*, *beitel, dissel*. Boeg. idem.

Ampá, of: ámá, *beitelen*. — Boênnga nipá, *gebeitelde bloemen*, d. i. *bloemen, die met een beitel in het hout gesneden zijn*, soort van lofwerk.

(5° pá), bep. páka, *tros*, doeh uitsluitend van *pinañgoten* geb., bijv. ráppo si-pá, *één tros pinañgoten*.

(6° pá), bep. páka. — Si-pá, *één vierde tái*, d. i. *2 reaal* of *4 gulden*. (Inl. Wetboek.) Vergel. *áppá* N°. 2.

(7° pá), bep. páka, *verbastering van ons pacht*, ook gebezigd van *pachter*; bijv.: Tjina antâgalakai

páka, *de Chinees, die de pacht heeft*; en: Tjina-páka, *de Chinesche pachter*.

(8° pá), zamengest. uit *pa* + *á*, voornw. 1 pers. m. en vr. enk. Vergel. *pa* N°. 1.

↗ (1° pi). Men zie: *pa* N°. 1.

(2° pi), onafscheidbaar voorvoegsel, gebezigd tot vorming van eausative en transitive werkwoorden, als: pirâssi, *doen vól-worden, vól-maken, vullen*, van *râssi*, *vol*; pilañgêri, *luisteren naar*, van *lâñgeré*, *hooren*. Vergel. mijne Mak. Spr. § 180.

(3° pí), *klei*, bijv. boëtta-pí, *klei-aarde*.

↘ (piñg, pim, pin of: piñj, of ook wel de neusletter geheel weggelaten, al naar gelang van de letter waarmede het woord begint, waarvóór het geplaatst wordt), onafscheidelijk voorvoegsel, hoofdzakelijk tot vorming van telwoorden, ten einde ons maal of voud of dergel. te kennen te geven, als: pintâlloe, *driemaal*, van *tâlloe*; piñgâppá, *viermaal*, van *âppá*; pilîma, *vijsmaal*, van *lîma*; pimbâli-bâli, *niet: aan één zijde*, maar als 't ware *vermenigvuldigd*, bijv. het *tweevoud* daarvan, alzo: *aan weérszijden*, van *bâli* N°. 6. Vergel. het Jav. *Si* en de Jav. Spraakk. van Tao Roorda § 319, alsmede mijne Makass. Spraakk. § 21, 22 en 117.

↘ (poenñg, poem, poen, of: poenñj, al naar gelang van de letter, waarmede het woord begint, waarvóór het geplaatst wordt), onafscheidbaar voorvoegsel, gesteld vóór eigennamen en andere benamingen van personen, alsmede van dieren en zaken, die men als personen beschouwt. Het vangt welligt enkel de plaats van een' vereerenden titel, hetzij, dewijl de persoon zulk eenen titel niet bezit, hetzij dewijl die tot bevordering van de korthed, of ook uit zekere bescheidenheid, of om welke andere reden ook, verzwegen wordt; als

Poëñg-karéké, van *Karéké*, eigen naam van een persoon; Poëñg-kôndo, van *kôndo*, reiger; enz. Vergel. vooral mijne Mak. Spraakk. § 47. — NB. Meer gebruikelijk dan dit ㄣ is in een' zelfden zin het onafseheidbaar voorvoegsel *i*. Vergel. beneden *i* N°. 3.

(2° poëñg, poem, poen, of: poëñj), = *poënnu* N°. 2, = *pónna*, *indien*; bijv.: poëñgkoe, *indien ik*; poënnoe, *indien gij*.

ㄣ ㄣ (1° poñg), ons Holl. *pond*.

(2° poñg, pom, pon, poñj), = *poëñj*, *poem*, enz. N°. 2, = *pónna*, *indien*.

ㄣ ㄣ (1° paka), onafseheidbaar vóórvoegsel, gebez. tot vorming van eausative werkwoorden, bijv.: pakalômpo, *groot maken*, enz., van lômpo, *groot*. Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 183.

(2° pâkká), ápâkká, *ééndragtig zijn*, *beraadslagen*. Vergel. het Mal. *pakat*, eene verbastering van 't Arab. *مُؤَافَقَة*.

Nipakkâkki, *men is het er over eens*.

Kerêyañg-mo, of kêre-mo kípapakâkki? *wat zijn wij overééngekomen?*

(3° pâkká), bep. pâkkaka, *wrang*. Boeg. *pâkká*.

Pamâkká, *dat wat wrang maakt*, *adstringeert*, zooals bij de *lâwará-ténró*: de *padáda*- en *paráppá*-vruchten.

ㄣ ㄣ (1° pâkañg), *inslag*. Boeg. idem. Men zie *âne* N°. 1.

Nipâkañg, wordt gebezigd van de draden, die bij het weven door het opzetsel (*pañjanéyañg*) worden heengehaald; van daar: nipâkañg gâóe, *er wordt eene draad van blaauw garen door de pañjanéyañg heen gehaald*.

(2° pâkañg). Men zie *ákkañg*.

ㄣ ㄣ (1° pâñgka), bep. pañgkâya, gebez.

van alles, wat den vorm van een *hoek* heeft, = *péñgka*. Boeg. *pâkka*. — Van daar: pâñgka, de balken aan het voor- en achter-einde van het schip, die in den vorm van een *pâñgka* gelegd zijn. — Pâñgka-binâñga, *tak van een' rivier*. — Pôke-pâñgka, piek met twee of drie punten, bij wijze van een vork, vooral op Saleyer als staatsie-wapen gebezigd. — Pâñgka-lañgôtiñg, een rijksvaandel van Maros, dat naar Gôwa overgebracht, den naam van *Soelëñjkâya* kreeg. Men zie beneden.

Pâñgka-pâñgka, *de haak* achter aan het vaartuig, waaraan men het *roer*, of de *gôélinj* ophangt, wanneer het schip stil ligt.

Pañgkâya, insgelijks benaming voor het sterrebeeld: *de groote Beer*.

(2° pâñgká), bep. pâñgkaka, 't Mal. *فَعَّكَتْ*, *rang*, *klasse*.

Sampâñgká, lett. *van gelijke klasse*, v. d. *even oud*, *even groot*, enz., wordt gebezigd van alles wat maar *aan elkander gelijk* is.

ㄣ ㄣ (pâkki), bep. pakkiya. Gebezigd van iemand, die *zoo wat van alles weet*. Boeg. *pâkki*. Vergel. 't Arab. *فَقِيه*.

ㄣ ㄣ (pâkkiñg), *overgieten*.

ㄣ ㄣ (1° pâkoe), bep. pakoëwa, 't Mal. *pâkoe*, *nagel*, *spijker*. — Pâkoe-pâkoe, *zwikje*, *pen-netje*. B. idem.

(2° pâkoe), bep. pakôëwa, 't Mal. *فَاكُو*, *varenkruid*. — Pâkoe-balâwo, soort van *pâkoe*. (*Polypodium?*) — Nirôntó-pâkoe, *als pâkoe-groente gekneed worden*. NB. geb. van *een lijk dat men mishandelt*. (Mádi).

ㄣ ㄣ ㄣ (pâke), *zich kleeden*, *zich kleeden met*, v. d. *aantrekken*, *dragen*, *gebruiken*, bijv. *pâke-bâ-*

ḍjoe, *een baadje aantrekken*. — Pâke makôta, *eene kroon dragen*. Boeg. en Mal. idem.

Pakêyaṅg, *kleeding*.

Pâke-pakêyaṅg-boerânne, lett. *atles, wat een man gebruikt*, vooral tegen den vijand, of, om het hart eener geliefde te veroveren; inzonderheid gebezigd van zekere tooverformulieren.

Pipakêi, *iemand het een of ander aan te trekken, te gebruiken geven*, bijv.: pipakêi ḍjâraṅg, lett. *een paard zich doen kleeden*, d. i. *een paard opzadelen*. — Pipakêi pabâlle, *iemand geneesmiddelen doen gebruiken*, d. i. *geneesmiddelen toedienen*.

Pasipâke, *te zamen taten dragen of gebruiken*. (Brief.)

᳚ ᳚ ᳚ (pâṅgke), bep. paṅgkêya, *tak*. (Sinr.)

NB. van *grote takken* gebez. in tegenstelling van *tâṅgke*. Boeg. *pâkke*.

᳚ ᳚ (poêkâ), bep. poêkaka, *grote soort van vischnet*. Boeg. idem. Mal. فُوكَت. — Panâoēṅ-poekâna, *zijn net nederlaten*. — Kâllî-mi poekânoe, *hual om, en doe dicht uw net*, leterlijk: *maak tot een omheining uw net*.

᳚ ᳚ (poēṅgkoé), bep. poēṅgkoeka, *os sacrum, of heilig been*.

᳚ ᳚ ᳚ (pêkaṅg), *vischhoek, hengel*. — Ôteré pêkaṅg, *hengeltouw*, gebezigd om in diep water te vissehen; anders bedient men zich van *tâsi* N°. 2. Men zie beneden.

Mêkaṅg, âmêkaṅg, *hengelen*. — Âmêkaṅg-lâdoēṅ, *met lood (in zee) vissehen*. — Âmêkaṅg oelôraṅg, *met een hengelstok (in de rivier) vissehen*.

᳚ ᳚ ᳚ (pêṅgka), bep. peṅgkâya, = *pâṅgka*, en gebezigd van alles wat den vorm van een' hoek heeft, als: een *tweesprong*, enz., bijv.: balâṅggoe pêṅgka-pêṅgka, *boeijen in den vorm van een pêṅgka*,

gewoonlijk in Gôwa gebezigd voor de kettingjongens. NB. de beide uiteinden van de *pêṅgka* zijn met ringen aan de voeten, en het punt waar de beide zijden zamen komen, is insgelijks door middel van een ring om het lijf vastgemaakt.

Pamêṅgka-mêṅgka, *de schooten op een vaartuig*, als zijnde in den vorm van een *pêṅgka*.

Pêṅgka insgelijks naam eener geliefkoosde groente, die den vorm van een *pêṅgka* heeft, en daarom dikwijls als beeld van *dubbelzinnigheid, dubbelhartigheid, ongedecideerde liefde*, en dergel., meer gebezigd wordt. (Sinr.)

Agâṅg-âpêṅgka, *tweesprong, kruisweg*.

Simbôleṅg-pêṅgka. Vergelijk *simbôleṅg* en *ḍjônga* N°. 1.

Napêṅgka nâwa-nawâṅgkoe, *mijne gedachten zijn in tweeën gescheiden*, d. i. *ik wantrouw*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pêṅgko), bep. peṅgkôwa, *strik, laag*. — Tânaṅg pêṅgko, *lagen leggen*.

Âpêṅgko, of: âmêṅgko, *strikken*; bijv. amêṅgko ḍjônga, *herten strikken*.

᳚ ᳚ ᳚ (1° pôka). — Pôka-pôka, *ontleden, verdeelen*, een *hert* bijv.

(2° pôka). — Mokâi, *ontginnen*. — Tâna-pôkâṅg, *ontgonnen land*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pôke), bep. pokêya, *piek, lans*.

Âmôke, *met een piek doorboren*; bijv.: toe-mâmôke, *hij die iemand met eene piek doorboort*. (Rap.)

— Nipôke ḍjôngâya, *het hert wordt met de tans doorstoken*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° pôkó), bep. pôkoka, B. *pôönṅ*, *boom, stam*. NB. eigenlijk het *onderste gedeelte* van den *stam*, terwijl het *overige* van den *stam* *bâtaṅṅ* heet. Zoo wordt *pôkó* ook gebezigd van *het onderste of het begin* van een *tak*, dat gedeelte van

een' tak, 't welk het dichtst bij den stam is. Van daar beteekent *pókó* overdragtelijk: *oorsprong, oorzaak, bron, begin, reden, grond, grondslag, hoofdzaak, hoofdsom, kapitaal, boom of honk* bij het krijgertje spelen. Ook aldus genoemd het touw, dat aan het benedenste van de *ra* of *bāoe* vastzit. Vergel. 't Mal. *فوهن*, *boom, boomstam, oorsprong, bron, reden, enz.*, en *فوكق*, *hoofdsom, kapitaal, grondslag*. — *Pókó-âse*, eigenlijk *het onderste van den stam* of de *halm van de paddie-plant*, doch ook wel genomen als = *bátanġ-âse*.

Pókó-kâyoe, = 't Mal. *فوهن كايو*, *zwareboom*, ter onderscheiding van den *pisañg-* en andere boommen, die geen *houten* stam hebben. — *Mânġe nġalle pókó-kâyoe*, letterl. *een' boom gaan nemen* (om tegen te leunen), d. i. *tot iemand zijne toevlugt nemen*, hetzij door zich aan zijn' dienst te verbinden, hetzij op andere wijze, = *mânġe nġalle pamânġdjġġanġ*, of: *mânġe bóya palálânġanġ*. — *Âñj-đjo bállaka nañġâi na-âlle pókó*, letterlijk: *dat huis houdt er van, om den stam, of boom, weg te nemen*. Bedoeling: gedurig sterft de meester, of meesteresse, van dat huis. — *Bôsi taġna pokóna*, lett. *regen die geen stam heeft*, waaruit hij is voortgekomen, d. i. *regen, die als 't ware zonder wolk geweest is, d. i. een zeer klein regenbuitje* (Sinr.); zoo wat hetzelfde als: *bôsi taġna bañġkġenna*, *regen die geen voorloopers gehad, zich niet door een' zichtbare wolk heeft laten aankondigen*. = *Pókó-bônġga*, lett. *stam van een dij*, v. d. *het bovenste van een dij*. — *Pókó-kânġjñġ*, lett. *stam van de wenkbrauwen*, v. d. *datgeen van waar als 't ware de wenkbrauwen uitgaan*, d. i. *de binnenzijde van de wenkbrauwen*. — *Pókó-kanôekoe*, lett. *stam eens nagels*, v. d. als 't ware *oorsprong eens nagels*, d. i. het ge-

deelte eens nagels dat het verst van den top des vingers verwijderd is. — *Nilâmporóki ri-pokóna*, *het wordt opgestapeld bij zijn' boom, stam, oorsprong*, d. i. bij hem aan wien alles zijn oorsprong verschuldigd is, d. i. *het wordt overgelaten aan God*, d. i. *er wordt besloten tot den eed*. (Rap. T. Đj.) — *Niboéboé pokóna*, lett. *zijn stam wordt uitgerukt*, toegepast op iemand die eerst alles wat hij heeft, aan den schuldeiseher betaald, en ten slotte, ook zijn eigen persoon als pandeling gegeven heeft, die dus als 't ware evenals een boom uit den grond gerukt is. (Rap. T. Đj.) Men zie op *bôéboé* N°. 1. — *Oeloenna binânġâya anrâi ri-Tálló*; *si-pókoka antále ri*, enz., *de rivier loopt in den beginne oostwaarts naar Tello, en vervolgens steekt de eene stam* (, d. i. *de eene tak,*) *over naar*, enz. (Rap. K. G.) — *Oenti si-pókó, éen geheele tros pisañg-vruchten*. — *Pókó-bâte, hoofdvaandel*, v. d. hij die dit hoofdvaandel voeren mag, d. i. *de voornaamste der bâte-salápanġ's*, of *negen kiesheeren van Gówa*. (Rap.) — *Pókó-bainnġenna*, *iemand's hoofd- of voornaamste echtgenoot*. (G. G.) — *Pókó-boélo*, *de stam of het onderste van een bamboe*. — *Pókó-đjôekóe*, *de hoofdvisch of de voornaamste visch*, van een vijver bijv. (Rap.) — *Âñne-pókó-kanânġkoe*, *dit is de hoofdzaak van mijn zeggen of meenen*, d. i. *dit bedoel ik hoofdzakelijk*. — *Na-ġya pókó, la-koekâna-kanânġko*, *en wat de hoofdzaak, of ook: de reden, oorzaak, enz., betreft, zoo zal ik u zeggen*.

Âpókó, *met een' stam zijn, een' stam hebben*, bijv.: *Bâtoe âpókó*, *steen die een' stam heeft*, d. i.: *vast in den grond staat*, v. d. = *bâtoe tâlassá*, d. i. *rots*. — *Tâoe-mápókó*, *iemand, die een' stam heeft*, alzo als 't ware ter deege *vast-geworteld* is, d. i. *iemand die een groote familie heeft*, zoodat zijn ge-

slacht niet ligt van de plaats, waar hij zich bevindt, verdwijnt. — Pâra-mápôkó pañgassêma, *hun weten heeft gelijkelijk één stam*, d. i. *berust gelijkelijk op één grond*, d. i. *zij kunnen gelijkelijk gronden bijbrengen voor hetgeen zij vernomen hebben.* (Rap. T. Dj.)

Nipokôkañg, *tot stam, tot hoofdzaak gemaakt worden*, v. d. *tôeloesóe nipokôkañg*, = *tôeloesóe nikânre*, *wordt altoos tot hoofdschotel gemaakt*, zoo als bijv. bij den Europeaan *de aardappel*, bij den Inlander *de rijst*. Zoo zegt men: *koepokôkañg inâkke kanrêya*, *ik voor mij maak de rijst tot mijn hoofdschotel*.

Papokôkañg, *het een' stam of oorsprong doen hebben*, of *nemen*; v. d.: *voortbrenging*, v. d.: *oorsprong*.

Papokôki, *een oorsprong doen nemen*; bijvoorb.: *papokôki nâwa-nâwa mânâba*, *juiste (goede) gedachten een oorsprong doen nemen*, d. i. *juiste gedachten voortbrengen.* (Rap. K. G.)

(2° pôkkó), bep. pôkkoka, *stomp*, van *hand* of *voet* bijvoorb.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° pôn᳚ko), bep. pôn᳚kôwa, *palmiet*, 't bovenste gedeelte van den klapperboom, wel te verstaan: het weeke daarvan, dat nog in de bast besloten zit. Boeg. *pôko*. Ook gebezigd van de paddiehaln, wanneer de *bôleré* nog in de *bâ-ta᳚᳚-âse* zit, doch op het punt is, van er uit te schieten. NB. *jonge meisjes dikwijls met een pôn᳚ko vergeleken*.

Pôn᳚ko panîsi. Men zie *panîsi*.

(2° (pôn᳚ko). — Pôn᳚kowi kaloekôewa, *de klappernoot met een hakmes dórhouwen* of *breken*, v. d. wellicht *pamôn᳚ko-kalapâya*, een ring, zoo hard, dat de harde klapperschaal voor een enkelen

tik daarmede bezwijken zoude. Deze ring behoort tot de rijkssieraden van Gôwa.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pakâkasá), bep. pakâkasaka, *huisraad*, v. d. in hét algemeen: *de toebehooren van iets*; bijv.: *bádílí lôllo᳚᳚ pakâkasâna*, *een geweer met zijn toebehooren.* Mal. فركاكس, idem.

᳚ ᳚ ᳚ (pikâtoe). Men zie op *kâtoe* N°. 2.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (poekiyân᳚᳚᳚), of: *nanim*, Mal. zekere soort van vrucht, de *Cynometra cauliflora* L.

᳚ ᳚ ᳚ (pâkkirí), bep. pâkkirika, 't Arab. فقير, *bedelmonnik*.

᳚ ᳚ ᳚ (pân᳚koeróe), bep. pân᳚koeroeka, soort van vaartuig, veel overeenkomst hebbende met de *birówa᳚᳚*, zijnde bijv. insgelijks voorzien van een mast, bestaande uit drie honten, alsmede *bân᳚᳚ke᳚᳚-sálará*, doch missende de *pamároe᳚᳚* en de *bân᳚᳚koe᳚᳚-barúta᳚᳚*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pâkkeré), bep. pâkkereka, = *pâkkirí*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pân᳚koró). — Pân᳚ko-pân᳚koró, bep. pân᳚ko-pân᳚koroka, kleine Javasehe prauw, met omgekrulde stevens.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pâkirí), 't Mal. فيكر, *denken, meenen, verstand*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pôkará), *splijten, doen van één gaan, doen barsten, ontbinden*. — Tápôkará, *gespleten zijn, zich splijten, van één gaan, barsten, zich ontbinden*, bijv. een *lijk*. — Dalîma tápôkará, *een gespleten granaat-appel*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pâkalá), 't Mal. ككل, *kalefateren*, een vaartuig. Men zie op *bâróe* N°. 1. Boeg. idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pân᳚koelóe), bep. pân᳚koeloeka, *bijl, hakmes*. — Ápân᳚koelóe, mân᳚koelóe, ámân᳚koelóe, *hakken, houwen*. (Rap. T. Dj.)

Pâṅgkoe-pâṅkoelóe, = *ánroṅ-óélará*. Men zie *ánroṅ*.

᳚᳚᳚ (pôekalá), bep. pôekalaka. — Sapôekalá, geb. van een kris *zonder bogten*.

᳚᳚᳚᳚ (pôkoló), bep. pôkoloka, *stomp, bot, onbedreven* in het een of ander. — Lâdĩṅ pôkoló, *stomp, bot mes*.

᳚᳚᳚ (pâṅkasá), *knippen haar*. — Nipâṅkasáki óena, *zijn haar wordt geknipt*. Vergel. *góṅjĩṅjĩṅ*, *góṅjĩṅjĩṅ* en *páppá* N°. 3.

NB. *nipóloṅjĩ óéna* zou meer te kennen geven dat men iemand uit smaad het hoofdhaar *afsneed*. Vergel. *póloṅjĩ*.

Máṅkasá bíne eertijds in gebruik voor *móéboé bíne*, (men zie *bóéboé* N°. 1) v. d. *pamaṅkássaṅjĩ*, de tijd, waarop dit gewoonlijk geschiedt. (Rap.)

᳚᳚᳚᳚ (pakaíya), welligt ᳚ te leiden van *páka*, hetzelfde woordje, dat gebezigd wordt tot vorming van causative werkwoorden (men zie mijne Makass. Spraakk. § 183), en dus zooveel als: a) *doen worden*, en v. d. *onderwerpen*, b) *laten worden*, of *geschieden*; bijv.: *koepakaíya-mi kalêṅkoe ri-tóéwaṅjĩ*, *ik onderwerp mij zelven aan mijnheer*, welligt lett.: *ik doe mijn ligchaam worden voor mijnheer*. — *Napakaiya-mi balinna*, *hij heeft onderworpen zijn' vijand*; welligt letterlijk: *hij heeft doen worden zijn' vijand*, te weten: *voor zich zelven*; of missehien lett.: *hij heeft zijn' vijand in een lijdelyken*, d. i. *afhankelyken*, toestand gebragt. — *Tèyaki mállaki*, *tóéwaṅjĩ*, *pakaíya sarênta*, *wees niet bevreesd, mijnheer, onderwerp u aan uw lot*, welligt lett. *laat geworden uw lot*. — *Ampakaíyá sarêṅgkoe*, *ik onderwerp mij aan mijn lot* (Tar.), well. lett. *ik laat geworden mijn lot*. — *Pakaíya sarênnoc ri-Álla-taála*, *vertrouw op God*; welligt lett.: *laat ge-*

worden uw lot bij God. — *Nipakaíya sarênta ri-Álla-taála*, *God heeft verhoord zijn gebed*; welligt lett. *God heeft laten geworden zijne bede*. — *Ta-nipakaíya*, of: *ta-nipakaíyái paṅgappána*, = *ta-nipakaíyái paṅgappána*, d. i. *hem wordt niet toegestaan het verkrijgen daarvan*, d. i. *hij mag het niet behouden (het gevonden goed)*. (Rap. T. D̄j. vergeleken met Inl. Wetb., waar men in hetzelfde verband leest: *ta-nipakaíyái-paṅgappána*.)

᳚᳚᳚᳚ (pakihi), bep. *pakihiya*, 't Arab. *فقيه*, *iemand die in de kennis van Koran en Sonnat ervaren is*, later inzonderheid: *een regsgeleerde*. Verg. Mr. S. Keyzer's Handb. voor 't Moh. regt, bl. 3 N°. 1.

᳚᳚ (pagâṅjĩ). — *Si-pagâṅjĩ*, *één gedeelte*, bijv.: *niyá-d̄jĩntoe sipagâṅjĩ*, lett.: *er is immers een gedeelte (van de menschen), dat insgelijks zoo is*, d. i.: *er zijn immers meer menschen die zóó zijn* (, zóó handelen); *gij zijt immers niet de eenige*. (Tam.)

᳚᳚ (pâṅggaṅjĩ). Men zie *áṅggaṅjĩ*.

᳚᳚᳚ (pâṅggoṅjĩ), 't Mal. *paṅggoṅjĩ*, *tooneel*.

᳚᳚ (póéga). — *Ápôéga*, *met knikkers spelen*.

᳚᳚᳚᳚ (pêṅggoṅjĩ). — *Tápêṅggoṅjĩ-pêṅggoṅjĩ*, *waggelen*, bijv. *een dronken man*.

᳚᳚᳚᳚ (pôṅgo), bep. *poṅgôwa*, *blok* of *boei* voor gekken.

᳚᳚᳚ (pagâga), bep. *pagagâya*, = 't Mal. *kaki-koeda*, soort van plantje, welks blad in vorm veel overeenkomst heeft met een' *paardenhoef*, en in de geneeskunst gebezigd, ja ook als salade gegeten wordt, de *Hydrocotyle asiatica* L.

᳚᳚᳚ (pâgará), bep. *pâgaraka*, 't Mal. *فاخر*, 't Jav. *omheining*. (Sinr. K. G.)

᳚᳚᳚᳚ (pîṅgirí), bep. *pîṅgirika*, *een in de*

stof ingeweven of vast-opgeplakte rand, hetzij van een *poeróesañg* (schuifband), hetzij van een *koelám-boe* (gordijn), hetzij van iets anders. Jav. en Mal. *piñggir*, boord, kant, rand, zoom.

Men vergel. vooral beneden op *túberé*.

᳚᳚᳚ (pañggilīng), de klieren van de tim-pâoesóe, welke gebrand, en alzo met andere ingrediënten gebezigd worden tot het maken van *dópa* en *satáñggi*, alsmede tot het berooken der *bádó*-olij. (Sinr.)

᳚᳚᳚᳚ (pañggalâsañg), soort van visch.

᳚᳚᳚᳚ (pagâwe), bep. pagawêya, 't Mal. *فكناوى*, werktuig, instrument, gereedschap, v. d. de benooidigheden voor het een of ander, v. d. ook *hanteren*.

Pagawêyañg, werktuig, instrument.

᳚᳚᳚᳚ (poeñggâwa), bep. poeñggawâya, aanvoerder van een leger bij de Makassaren, hoofd der krijgsmagt op Gôwa, kapitein van een schip, verg. 't Mal. en Jav. *poeñggawa*, hofgroote, staatsdienaar, en 't Sanskr. *poeñggawa*, stier, in zamenstellingen: *uitstekend*.

᳚᳚᳚ (pāñgi). — Pôkó-pāñgi, bep. pāñgiya, = *pókó kalówa*. Men zie *kalówa*.

᳚᳚᳚ (pāñgīng. Men zie *āñgīng*).

᳚᳚᳚ (pāñgoeñg), Sal. *bil*.

᳚᳚᳚᳚ (1° pañgôké), bep. pañgôkeka, soort van plant, veel overeenkomst hebbende met de *álará*, en tot schuilplaats dienende voor de wilde varkens.

(2° pañgôké). Men zie *óké*.

᳚᳚᳚᳚ (pañgâkasá). Men zie *âkasá* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚ (pañgapāñg). Men zie *âpa* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚ (pañgôempóe). Men zie *óempóe*.

᳚᳚᳚᳚ (pañgêmpañg). Men zie *êmpañg*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgêpé). Men zie *épé* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgântará). Men zie *ántará* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgoedôekañg). Vergel. *óedóe*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgândará). Men zie *ándará*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgânañg). Men zie *ânañg* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañganôewañg). Men zie *ânoe*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgoedjârañg), verg. *óedjára* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgadjâi), *sierih* of *betel* en toebehooren, d. i. *sierih*-blad met *pinangnoot*, *gambir*, *kalk* en *tabak*. NB. men zou eigenlijk moeten zeggen: *pañgedjâi*, datgeen wat rood maakt, te weten: de lippen, van *édja*, rood. — *Ápañgadjâi*, *betel kaauwen*.

Papañgadjâiyañg, *beteldoos*. — *Papañgadjâiyañg kârasá*, een' bijzonder groote soort van beteldoos. Vergel. *kârasá* N°. 1.

Papañgadjîyañg, = *papañgadjâiyañg*. (Djaj.)

᳚᳚᳚᳚᳚ (pañgâra), *uitnoodigen*, *aansporen*, om te eten, te werken, of, wat het ook zij, te verrigten; bijv.: *Nañgânre-mo karâênnga*, *áñgânre-tôñg-mi Djâyalañgkâra*, *nipañgâra ri-karâênnga*, de koning at, en *Djâyalañgkâra at ook*, daartoe door den koning uitgenoodigd wordende. (Djaj.) — *Bîberé pâle ápañgâra ri-sawinna*, lippen, zacht (vriendelijk), om zijn scheepsvolk aan te sporen. (Dat. Moes.)

Pañgâra, zonder bijvoeging van hetgeen waartoe men aangespoord wordt, dikwijls in den *Râpañg* genomen voor *uitnoodiging tot werk voor den vorst*, d. i. *heerendienst*. (Rap. K. G.) — *Mápañgâra*, alzo: *heerendienst laten verrigten*. (Rap.) — *Nipañgâra*, tot werk uitgenoodigd worden, v. d. *heerendienst verrigten*. (Rap.)

Papañgarâañg, iets bezigen, of hebben om heerendienst voor te laten verrigten; bijv.: *pônna má-*

lômpo pañgarâya, kammâya ðjamâñg ðjéné-pa-nâika, masigika nipapâñgarâñg, enz., *zoo het een groote heerendienst is, als het bijvoorbeeld het werken aan de kanalen, het werken aan de moskee is, waartoe heerendienst verlangd wordt* (Rap.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pôn᳚goró), bep. pôn᳚goroka, *dol, zinneloos, gek.* — Pôn᳚goró ri-pânrañg. Men zie *pânrañg*. — Pôn᳚goró-pamáí ri, *verzot of verliefd op, een meisje bijvoorbeeld.* — Nabattóewi poñgoróna, *zijne krankzinnigheid komt over hem, d. i.: hij wordt weder krankzinnig.* (Brief.)

Pôn᳚go-pôn᳚goró, *een weinig gek, simpel, onnoozel.*

Poñ᳚gôri, pôn᳚go-poñ᳚gôri, *gek maken, het hoofd op hol brengen, v. d. verleiden, een meisje bijvoorbeeld.*

Kapoñ᳚gôri, *gek, verzot, verliefd worden op; bijvoorb.: sirâtañgi nikapoñ᳚gôri ri-karâcñnga, het is gepast, (d. i. natuurlijk), dat de vorst op haar verzot of verliefd worde.* (Bid.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚gerêñgañg). Men zie *kéren᳚g*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚ganrêyañg). Men zie *kánre*.

᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚gâlá). Men zie *âlá* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚gôeloe), bep. pañ᳚goelôewa. Men zie *ôeloe* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚galôntoñg), *touw, dat aan de pelókañg vastgemaakt wordt, om het zeil regt te trekken.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚galânro). Men zie *alânro*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚gîlasá), bep. pañ᳚gîlasaka. Men zie *îlasá*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (poēñ᳚gîsí), bep. poēñ᳚gîsika, = *rón᳚gkelé, tros.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (poēñ᳚goesóe), bep. poēñ᳚goesoeka, =

poēssoe N°. 2, doch *poēñ᳚goesóe* meer gebezigd, wanneer de *klos* garen geheel klaar is om van de *âná-tîñ᳚keré* af te nemen.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pañ᳚gâsi-âsi). Men zie *âsi* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚ (1° pâpa), bep. papâya, *stuk bamboe, dat in tweeën gespleten is, bamboe-lat.* — Boësa pâpa. Men zie *boësa* N°. 1.

(2° pâpá), bep. pâpaka. — Dñ᳚ñ᳚gañg-pâpá, *soort van haan, die, graauw van kleur en met een platte kam, er op het oog als eene hen uitziet.*

(3° pâppá), *gelijk snijden, afsnijden, v. d. gelijkelijk verdeelen, naauwkeurig bepalen* (vergelijk 't Mal. *قافط*, *regelmatig, effen*, en het Jav. *᳚᳚᳚᳚᳚᳚*, *gelijk hoog, gelijk lang, enz.*, alsmede 't Jav. *᳚᳚᳚᳚᳚᳚*, *afgesneden, afgekapt*); bijv.: ni-pâppá ôena, *zijn haar wordt gelijk gesneden, of afgesneden, d. i. geknipt.* Men zie ook *pân᳚gkasá*. — Kâmma tōñgi pôle napâppakîna biñjarâya karâenta-Mátowâya, enz., *lett. verder heeft K. M. de zaken gelijk afgesneden, d. i. naauwkeurig bepaald, welke soort van zaken of kwestie's ieder te behandelen had.* (Rap.)

Pâppá, bep. *pâppaka*, (B. *pâppá*), *gebezigd bij het optellen van onbezielde langwerpige voorwerpen, als: pilaren, zonne- of regenschermen, stokken, geweren, pieken, kanonnen, waaijers, naalden, enz.*, bijv.: bēnteñg si-pâppá, *één pilaar, of: paal*, *lett. een stuk pilaar of paal.* — Si-pâppá táboe, *één stuk suikerriet.* — Pōnto sipâppá, *grootte zware soort van pōnto*, (men zie *pōnto*), *die slechts één stuk uitmaakt, en niet, gelijk andere pōnto's, uit sehakels is zamengesteld.*

Sampâppá, *gelijkgesneden, gelijk, op ééne lijn*; bijv.: taôewa-sēñg nocwagāñg sanpâppá pamen-

teĩgâna pamaĩnoc, *uw moed staat nog gelijk met dien van uwe medemakers.* (Rap. K. G.) — Ápâkabâđjiki sampappâna empôna, lett.: *goed maken het gelijk-*, of *op ééne lijn zitten van hen*, d. i. *hen precies gelijk-*, d. i. *op ééne lijn, doen zitten* (Godsd.)

(4° pâppá), bep. pâppaka, soort van groente, (een *ophiogloss.*?) Boeg. *pâppá*.

↪↪ (pâpañg), *plank, bord.* B. *pépâñg*. Jav. en Mal. *papan*, idem. — Pâpañg-bâtoe, *sehrijflei.* Pâpañg-garroêsañg, *plank om op te glanzen.* Men zie *gârroesóe*. — Pâpañg-bisêyañg, *planken aan de buitenzijde van het schip.* — Pâpañg-lâmma, de twee planken van een vaartuig, die het laatst worden aangebragt, één aan iedere zijde, komende boven de *pâpañg-bisêyañg*. Vergel. *lâmma* N°. 2. (NB. tussehen deze *pâpañg bisêyañg* en *pâpañg lâmma* is aan de linkerzijde de *đjõñđjõñg*.) Nâi-mi pâpañg-lammâna, *de laatste planken zijn er al op*, d. i. *het vaartuig is klaar.*

↪↪ (1° pâmpañg), *dwarseh.* Boeg. *wâmpañg*, idem. — Sambîla pâmpañg, *dwars gooijen.* — Tâpâmpañg, *dwars gesteld*, bijv.: *sômbalá tâpâmpañg*, *zeil dat dwars of regt gesteld is*, in tegenstelling van een: *sômbalá tândá*, of *zeil dat schuins staat* (, men zie *tândá* N°. 2). — Lâri-pâmpañgi đjõñgâya, *de hertebeesten loopen in zoo groote menigte, dat zij als 't ware gedurig dwars tegen elkander komen.* Boeg. *lâri wâmpañg*, idem. — Mâtepâmpañgi, *zij sterven in zoo grooten getale dat de lijken als 't ware dwars over elkander liggen.* — Nğânre-pâmpañgi balawôwa, *de muizen vernielen alles, als 't ware in alle rigtingen tot zelfs in de dwarsehte toe.* (Rap. K. G.)

Pampâñgañg, = *pârañg-bâli*, *slagveld.* (Mâdi.)

Vergel. boven de phrase *mâte-pâmpañg*.

(2° pâmpañg), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi-* en *kówa-góñggoñg*-spel.

↪↪ (pâpi), even als *bâssoeñg* en *máwêke-wêke*, gebezigd tot afwending van de nadeelige gevolgen, zoo men zich soms aan heiligsehennis mogt schuldig gemaakt hebben, bijvoorbeeld door niet de vereisehte naauwkeurigheid bij het opnoemen van de namen der oude vorsten in acht te nemen. Volgens sommigen is de letterlijke beteekenis = *tóeyoeróe*, *vallen*. Zoo zegt men: *iyâñgkoe máwêke-wêke*; *iyâñgkoe pâpi*. Verg. *wêke*.

↪↪ (pîpa), bep. *pipâya*, *kuij*.

↪↪ (1° pîpî), bep. *pîpika*, soort van gewas, evenals de *pîpisi*, op de takken der boomen te vinden, doch kleiner. Boeg. idem. — Pîpî pîpîna bâtañg batâna, lett. *de pîpî is zijn pîpî, de stam is zijn stam*, d. i. *de stam met al wat er op zit, komt hem toe*. Bedoeling: “Al wat de slaaf bezit, komt zijn meester toe.”

(2° pîpî), bep. *pîpika*, 't Mal. *فيفت*, kleine vogel die veel naar een musch gelijk.

(3° pîpî). — Pîpî-pîpî, *een klein stuk van eenig geregt nemen*.

(4° pîpi). — Pîpi-pîpi, bep. *pîpi-pipîya*, soort van kapel, doch kleiner dan de *kóepoe-kóepoe*.

↪↪ (1° poêpóe), = *tóeli*, *doorgaan, niet ophouden, onophoudelijk*, bijv.: *têya-ko lâmpa poêpóe-đji ásaîle-sâko*, *loop toch niet onophoudelijk door, kijk eens terzijde.* — Sampoeroêna-poêpóe kassoewiyâna, *zijne eerbewijzing aan den koning is volkomen en zonder ophouden.* (Rap.)

(2° poêpóe). Vergel. het Mal. *فُوْفُو*, *blazen, waaijen*, v. d. welligt: *poepoekañg*, *blaasbalg*, = *bésó-besókañg*, van *bésó*.

(3° poêpoe). Vergel. het Mal. *فُوْفُو*, *geslacht*,

linie, v. d. welligt, bij wegsnijding der laatste lettergreep, *sámpoe*, bep. *sampóewa*, = het Mal. *sapoepoe*. Men zie *sámpoe* N°. 1.

(4° *pôépóe*), bep. *pôepoeka*, soort van sambal van visch.

(5° *pôépóe*). Vergel. het Boeg. *póépóe*, = het Makass. *láboesóe*, v. d. *ápôépóe-léle*. Men zie beneden op *léle* N°. 1. Vergel. ook het Makass. *póépoesóe*, op *póesoe* N°. 1.

↖ ↗ ↘ (*pêpá*), a) *benaauwen*, b) *in het naauw*, Boeg. *pépá*; bijv.: *pêpá-mi baliya*, *de vijand benaauwt ons reeds*, d. i. *de vijand is reeds zeer nabij*. *Pêpáki ri-kânre*, *hij is in het naauw ten opzichte van rijst*, d. i. *hij heeft gebrek aan rijst*. — *Pêpáki ribalânjǎja*, *hij heeft gebrek aan zakduiten*. — *Nâanne gâoeka*, *pêpá-dôêdoe-mi papisáringkoe*, *wat deze zaak betreft, zeer benaauwd is mijn gevoel*, d. i. *ik zit er zeer meê in verlegenheid*. (Dǎj.) — *Pêpámi*, *hij heeft het reeds benaauwd*, v. d. *hij ligt op zijn uiterste*.

Tákapêpá, *in het naauw gebragt zijn*, v. d. *in verlegenheid zitten*, bijvoorb. *om geld*.

↖ ↗ ↘ (*pêpoe*), = *tépó*, *breken*, en, evenals dit, ook geb. van het *breken* of *afvallen* der hoornen van een hert.

↖ ↗ ↘ ↘ (1° *pêpé*), *slaan*, *kloppen*. Boeg. *páppe*. Onder anderen ook gebezigd van het *slaan* van de *kapas*.

Papêpé-kâpasá, werktuig om de *kapas* te kloppen. — *Papêpé-bânnanǎng*, houten werktuig om de zijde meê te kloppen. NB. een *mooije dij* hiermeê vergeleken.

Pépêkanǎng, *iets bezigen om meê te slaan*, bijv.: *kâyoe nipépêkanǎngi*, *er wordt hout gebezigd, om meê te slaan*.

(2° *pêpe*), bep. *pepêya*, *stom*, *sprakeloos*. B. id.

(3° *pêpé*), bep. *pêpeka*, *vuur*. — *Pêpé lômpo*, *groot vuur*, v. d. *grootte fakkel*. — *Kâtoe-pêpé*. Men zie *kâtoe* N°. 3. — *Ákânre pêpeka*, *er is brand*. Men zie: *kânre*.

Sârro pêpeka, *de brand is erg*. — *Nakânre pêpé bâllaka*, *het huis staat in brand*. Men zie: *kânre*.

Pêpé-pêpé, a) soort van brandhout;

b) *vuurtjes*, *lichtjes*, v. d.: *nitoênœ pêpé-pêpé*, *er worden lichtjes aangestoken*. NB. Dit gaat gepaard met het *ámâta-mâta karoentǎgi*, en heeft plaats drie dagen vóór het eindigen der groote vasten van رمضان.

↖ ↗ ↘ ↘ (*pêmpeñg*), gebezigd om het *dubbele* van sommige dingen uit te drukken, bijv.: *bâdilí ápêmpeñg*, *geweer met dubbele loop*; van daar ook: *tambâko si-pêmpeñg*, *een tweetal plakken tabak*. — *Sâgoe si-pêmpeñg*, *een tweetal platte koekjes sago*. — *Laiya si-pêmpeñg*, *twee stukjes gember of meer*. Vergel. *tóéttoé* N°. 5. — Van daar beteekent *ápêmpeñg* ook: *ter zijde van*, of *nevens*, *naast iemand het een of ander doen*, bijvoorb. *zitten* of *gaan*.

↖ ↗ ↘ (*pômpa*), het Holl. *pomp*.

↖ ↗ ↘ ↘ (1° *pôpó*). — *Popôkanǎng*, *vrouwelijke kwelgeest*, die gedurig *pôpó* sehreeuwt. De zelve wordt, volgens zeggen van den Inlander, vooral op Saleyer gevonden, en veroorzaakt ziekten en andere rampen. Men heeft tweederlei soort van *popôkanǎng*: *gewone popôkanǎng's* en *popôkanǎng má-nǎnggalá*. De eerste zou met het gansche ligchaam, de laatste alleen met het hoofd en de ingewanden rondwaren, 't overige van 't ligchaam te huis latende.

(2° *pôpó*). — *P'opôkanǎng*, één der dertig soor-

ten van kaarten bij het *patóewi-* en *kówa-gónġ-*
*gonġ-*spel.

(3° pôpo). — Popôwãġ, *buffel-badkuilen*.

(4° pôppó). — Bôclo pôppó, bep. pôppoka, =
bôclo tállañġ. Men zie *lóelo*.

(5° pôppó), bep. pôppoka. — Kâyoc-pôppó, de
Ocynium sp.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pômponġ), Sal. *buik*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (popôkañġ). Men zie *pópó*
N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (papâkoelóe), bep. papâkoeloeka,
soort van vish ook gebezigd voor *djéné-óeriñġ*.

ㄨ ㄨ ㄨ (pipátta). Men zie *pátta* N°. 4.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (papitállanġ). Men zie *tállanġ*
N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pompîdó), bep. pompîdoka,
en Janhen. NB. Op Gôwa niet gebruikelijk, al-
daar in dezer voege onschreven: boerânne ansê-
léki síróena, antôkenġi sanróena, *een man die zich*
van lepels in stede van kris of halsketen bedient.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° pâpará), bep. pâparaka, Bonth.
aag water.

(2° pâpará), = *sampáppá*; alzoo: ri-paparâna
Kayîli, = *ri-sampappâna Kayîli*, v. d. *op de gren-*
zen van Kayîli. (Sinr. K. G.)

(3° pâpará). — Pâparâki kaloekôewa, *den bui-*
tensten bast van de kokosnoot afhakken of afsnijden
(,zoals meestal gebeurt, wanneer men dezelve ge-
bruiken wil).

(4° pâpará), = het Boeg. *pápá*, *bijna óp-zijn*,
v. d. *voor verreweg het grootste gedeelte sterven*
(, *omkomen*); van daar: Nakânre-pâparâki pêpeka,
de brand verteert bijna alles, d. i. *verreweg het*
grootste gedeelte der huizen.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° pôpoeroé), *lang-duren*.

Pôepoeroékô sorokâoe, ta-mátjôelá, ta-mátânġ-
ke, ámôemoesóe patjairañġ, noebônġ dġâla-dġâla!
Moge het u altoos slecht gaan! Moogt gij zonder uit-
botsel of takken zijn! (d. i. *zonder nakomelingen*),
slobberende in een' vuilnisplaats onder het huis, en
gewikkeld in (, men zie *bônġ*), *kleederen zoo vol ga-*
ten als een vischnet! NB. Één der ergste verwen-
sehingen!

Tâoc-pôepoeroé, bep. pôepoeroeka, = *tâoe sós-*
soló, mensehen die door een' vorst tot de ergste
slavernij gedoemd zijn, en wier afstammelingen ten
eeuwigen dage aan het hof slaaf blijven. (Rap.)

Papoepôerañġ, *iets lang doen duren*; v. d.: pa-
poepôerañġ badġoenna, *zijn baadje lang dragen*.

Sipâpoepôerañġ, *het lang maken met elkander*,
v. d.: pôro sipâpoepôerañġ-dġakî baïnnênta! *moogt*
gij lang leven met uwe vrouw! Moogt gij haar lang
behouden!

Ênékî napâpoepôerañġ, *wij zijn versleten als*
een kleeed, doordien hij ons lang gedragen heeft. (Kel.
Sinr.) NB. dit zijn de woorden eener vrouw die
geruimen tijd op zeer intiemen voet met haren
minnaar geweest is.

(2° pôpoeroé), bep. pôepoeroeka, soort van
plant, wier bladen op Makassar gebezigd wor-
den bij het maken van de badak en het was-
sehen van kleêren. Vergel. het Mal. en Jav. *poe-*
poer, *blanketsel*, dat van de plant *dielam*, *Melissa*,
L. gemaakt wordt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôpporó), *korter, kleiner ma-*
ken, v. d. a) *afnemen* of *vermindereu in waarde*;
b) *iets afdoen*, te weten: *van de schuld*, d. i. *verge-*
ven. Bijvoorb.: pôpporóki, *maak het wat korter*,
neem er een stuk af, als: *van een hout of bamboe*.
— Popporôna aũggâkoe, *het afnemen, verminderen*

mijner waarde. (Sinr. Kal. G., Dat. Moes.) — Ânĵ-
đjo bâllaka êroki nipôppo-pôpporó tiŋgġina, *dat*
huis verlangt, dat er wat van deszelfs hoogte worde
afgenomen, d. i. het is verbazend hoog. — Karâëŋg
taêna popporôna ri-atâna, *een vorst die er niets*
afdoet, te weten: van de schuld, d. i. die geen vergif-
fenis aan zijne slaven schenkt.

Ápâlá pôpporó, *vergiffenis vragen.*

Ápâlá-poppôraŋg, *ergens vergiffenis voor vragen,*
bijv.: koepâlá-poppôraŋg-tôŋgi ri-Petorôkoe, *ik*
heb ook daarvoor vergiffenis 'gevraagd aan mijn' Ad-
sistent-Resident. (Brief.)

Pamôpporó, bep. pamôpporoka, *vergiffenis, ge-*
nade.

Pamoppôraŋg, *iemand, of: ergens voor, vergif-*
fenis schenken; bijvoorbeeld: ta-koellêya nipamop-
pôraŋg, het is onvergeeflijk. — Naniyá Dâëŋg-
Êmpo băttoe ápâlá-pôpporó; âpa-đji na-nipamop-
pôraŋg-mo, *Daëŋg Empo kwam vergiffenis vragen;*
waarop hem vergiffenis geschonken werd. (Brief.)
Vergel. vooral póró N°. 2.

↪ ↪ ↪ ↪ (papânralá). Men zie: pânralá.

↪ ↪ ↪ ↪ (pôepoelóe), *afplukken, bijv. bloe-*
men. Boeg. pòeloëŋg. (Bid. en Sinr. K. G.) Het
wordt uitsluitend gebezigd van het *plukken* van
bloemen, zooals de *melattie*, terwijl *káttilí* gebe-
zigd wordt van het plukken van bloemen, wier
steel men voor een gedeelte meê afknakt, zooals
van de *tjampága*. Men vergelijk het Mal. en Jav.
poepoel, verzameling, inzameling, oogst van peper en
andere vruchten.

↪ ↪ ↪ ↪ (papôewa), bep. papoewâya, 't Mal.
papoewah, kroes, gekruld.

↪ ↪ ↪ ↪ (popôwaŋg). Men zie pópo
N°. 3.

↪ ↪ ↪ (1° pâppasá), 's morgens vroeg (Dĵay.)
Boeg. pâppá, idem. — Bôeka pâppasá, 's morgens
zeer vroeg, vóórdat nog de dagelijksche vaste van de
maand roemállanĵ is ingegaan.

Kapappâsaŋg, 's morgens vroeg zijn, bijv.: ni-
bôöŋg, nakapappâsaŋg, (het kleed) *wordt over het*
hoofd geslagen, en zoo is het (nog) des morgen's
vroeg, d. i. het wordt over het hoofd geslagen tot des
morgen's vroeg.

Kariyóe kapappâsaŋg, *een nachtuil die door het*
daglicht overvallen wordt, en nu overal tegen aan-
vliegt, v. d. overdragtelijk van iemand die verle-
gen is, en zich niet weet te redden, ook van
iemand die in dronkenschap gedurig verkeerd loopt,
enz.

(2° pâppasá), pâppasáki ámâppasáki koêwa-
laka, *het blad van den koewal-heester met een houtje*
opensteken, ten einde er het vezelachtige tot bereiding
van koewal-touw uit te nemen. Boeg. idem. (D.
Moes.) Men vergelijk het Javaansehe *papas, af-*
snijden, doorsnijden.

↪ ↪ ↪ (papâssaŋg), soort van heester, welks
bladen als groente gegeten worden, vooral door zo-
gende vrouwen.

↪ ↪ ↪ (1° pîpísí), bep. pîpísika, *kamper-*
noelie, witte en roode soort, bekend onder den
naam van: tóli-baláwo, muizen-oren, en niet alleen
in den Chinesehen kost, maar ook als geneesmid-
del gebezigd. Boeg. pîpí.

(2° pîpísí), met bijvoeging van *kamóeroe, neus,*
of: óeroesóe N°. 1, snot: den neus snuiten. Boegi-
neeseh pâpí.

↪ ↪ ↪ (pôépoesóe). Men zie pòesoe N°. 1.

↪ ↪ ↪ ↪ (papâoesóe). Men zie pâoesóe.

↪ ↪ ↪ ↪ (pampâoesóe). Men zie pâoesóe.

᳚᳚᳚᳚ (pabambâēng). Men zie *bâēng*.
 ᳚᳚᳚᳚ (paboêramâli). Men zie *boêra*
 N°. 2 en *mâli* N°. 3.

᳚᳚᳚᳚ (pabâlle). Men zie *bâlle* N°. 5.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamâkkaṅg). Men zie *âkkaṅg*.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamâki), = *pamâke*, *beslaan*, *be-*
leggen, met *goud* bijvoorb. (Dat. Moes); als: *bâdi*
nipamâki, *een bâdi die beslagen is*, hetzij met *goud*
 of eenig ander metaal.

᳚᳚᳚᳚ (pamâke). Men zie *pamâki*.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamêṅka). Men zie *pêṅka*.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamoêkoesóe), bep. *pamoêkoe-*
soeka, = *maritja-kidoṅg*. Men zie op *maritja*.

᳚᳚᳚᳚ (pamoēngaṅg), de bamboe, geheel
 boven op het huis, in de lengte van het dak, rus-
 tende onmiddellijk op de *panráṅká* (, men zie op
ráṅká N°. 1), en wordende daarop vastgedrukt
 door de *ḍjâṅka-ḍjâṅka* (, men zie op *ḍjâṅka*,)
 en *râkka-râkka* (, men zie op *râkka* N°. 3).

᳚᳚᳚᳚ (pamapâraṅg). Men zie *mâparâ*
 N°. 1.

᳚᳚᳚᳚ (pamoedôekaṅg). Vergel. *ôedôe*.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamedângaṅg), *borduurraam*.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamâḍjá). Men zie *pâḍjá* N°. 2.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamâyaṅg), soort van vaartuig,
kruispraauw, 't Mal. *pemâjanṅg*, volgens Roorda v.
 E. soort van boot met bamzoezen op zijde, om
 dezelve voor omslaan te behoeden.

᳚᳚᳚᳚ (pamâra). Men zie *pâra* N°. 4.
 ᳚᳚᳚᳚ (pamâroēṅg), *stevēn*. Boeg. idem. —
Pamâroēṅg-riyôlo, *vóórstevēn*. — *Pamâroēṅg-ri-*
bôko, *achterstevēn*.

᳚᳚᳚᳚ (pamêro). Men zie *mêro* N°. 2.
 ᳚᳚᳚᳚ (pâmoró), bep. *pâmoroka*. Al-
 dus op Celebes genoemd zeker *erts*, afkomstig uit

Loéwoe, en dat met het ijzer gemengd, aan de kling
 of het lemmet van een kris, zeer mooie *aders* of
vlammen geeft, v. d. ook de *aders* of *vlammen* zelve
pâmoró genoemd. Boeg. idem. Vergel. het Mal.
فامر, idem, en het Jav. *amr*, gemengd metaal,
 op *amr* *vermengd*.

᳚᳚᳚᳚ (pamoêloé), bep. *pamoêloeka*, *lans*
 van *râmisí*, (verg. beneden,) met een fijne ijzeren
 of koperen punt. B. idem.

᳚᳚᳚᳚ (pamâlîṅg-malîṅgi). Men
 zie *mâlîṅg* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚ (pamâi). Men zie *âi*.
 ᳚᳚᳚᳚ (1° pâta). — *Patâna*, of: *ampatâna*,

het Mal. *فوط*, en wordt, evenals dit, geplaatst
 achter het woord, dat den bezitter te kennen
 geeft. Op de vraag bijvoorb. wien het een of an-
 der toebehoort? zal het antwoord kunnen volgen:
Inâkke patâna, *aan mij*, lett. *ik ben er de eigenaar*
van. — *Patannâya bisêyaṅg*, *de man wien een schip*
toebehoort, *de eigenaar van een schip*. — *Patâna-*
ḍjamâṅg, een groote schotel, behoorende tot de
 rijkssieraden van Gôwa. Vergel. mijne Mak. Spr.
 § 64.

Ampatâṅgi, *bezitten*, bijvoorb.: *Inâi ampatâṅgi*
ânḍjo baînnêya? — *Inâkke ampatâṅgi*; letterlijk:
wie bezit die vrouw, d. i. *wiens vrouw is dat?* — *Ik*
bezit haar, d. i. *het is de mijne*. — *Îya-pa-sêṅg na-*
kîpatâṅgi pôle; *daarna bezitten wij (dat land) we-*
der, d. i. *krijgen wij het weder in bezit*.

Ampatâi, *bezit nemen*, *zich toeëigenen*.
 (2° pâtá), bep. *pâtaka*. — *Si-pâtá-tâna*, *een*
stuk land, *een rijstveld*. Vergelijk het Mal. *pâtaḥ*,
breken.

(3° pâtá), *zeer*; bijvoorb.: *pâtá-toêna*, *zeer ge-*
ring (gemeen). (Sinr. en Kel.)

(4° patta), bep. pattâya, = het Mal. *pâta*, teekening, schets, afbeelding, kaart. Boeg. idem.

Pipâtta, lett. *de teekens bepalen*, v. d.: pipâtta-sâi ânjdjo djâraŋga, *neem eens de teekens van dat paard op*, d. i. *zie eens, welke gunstige of ongunstige teekens dat paard bezit*. Vergel. hierbij vooral het op *tampalésœ* aangeteekende.

↪↻ (1° pataŋg, pátam, pátan of: pátanj, al naar gelang van de letter, waarmeê het onmiddellijk volgende woord begint), = *áppá*, vier. NB. Deze vorm gebezigd, wanneer 't getelde in het allernaauwste verband tot het telwoord wordt gebracht, bijv. *pátam-boélaŋg*, vier maanden. Verg. verder vooral mijne Mak. Spraakk. § 90.

(2° pattaŋg), nacht. Jav. *ᮒᮒᮒ*, donker, duister, duisternis, Mal. *فتغ*, Sd. *ᮒᮒᮒ*, avond, nacht.

Si-pattâna boélaŋga, *op den eersten dag*, lett. nacht, der maand.

↪↻ (pântá), bep. pântaka, *de knoken van de knieën der buffels*, of: *koebeesten*, Boeg. idem; v. d.: *ápântá*, *spelen met deze knoken*. NB. De spelers planten in hun midden een' staak, en gooijen om beurten een *pântá* daarover heen, die aan elk van de beide zijden een teeken heeft, het een van *mâte*, dood, het ander van *gânjo*, gewonnen. Naar gelang van hetgeen boven komt, wint of verliest men.

↪↻ (1° pāti), volgens sommigen eigenlijk Boeg., doch ook zeer gebruikelijk in 't Makass., = *píti*, onafscheidbaar voorvoegsel, te kennen gevende, dat de werkzaamheid, die door het werkwoord aangeduid wordt, vershillende rigtingen neemt, bijv. *patilâmpa-lampâi*, *nu her- dan derwaarts heengaan*, d. i. *zwerfen, dolen*; *pati-mállá-mállá*, *nu dit, dan dat vreezen*, d. i. *vreesachtig*

zijn; *pati-gâóe-gâóe*, *nu dit, dan dat doen*, d. i. *onbezonnen handelen*. Vergel. mijne Mak. Spr. § 185.

Kapatiyaŋg, *overal bekend*, v. d. *bijzonder goed bekend, beroemd, berucht*; bijv. *ânjdjo toe-máloom-pôwa kaptiyanŋgi ri-karêŋga ri-Balânda*, *die gouverneur staat zeer gunstig bekend bij den koning van Holland*. (G. G.)

(2° pāti), bep. patiya, geeft te kennen het *zuivere* van de kapas, enz., als 't ware *het hart er van* (âti); bijv.: *patina kâpasaka*, hetgeen er van de kapas overblijft, nadat dezelve behoorlijk gezuiverd is. — *Patina kopiya*, het *zuivere* van de gekookte koffij.

(3° pāti), *het treffen*, v. d. *uitwerking doen*, v. d. ook: *zamenwerken, overeenstemmen, het zamen vinden kunnen*.

Sipatiyaŋg, *het zamen treffen*, v. d. *uitwerking doen*, enz.; bijv.: *ta-nasipatiyaŋgai paballêya*, *het geneesmiddel doet geen effect*. — *Ta-napatiya-mi*, of: *ta-nasipatiyaŋga-mi*, *gôeliŋga bisêyaŋga*, lett. *het roer en het schip kunnen elkander niet meer treffen*, d. i. *het schip luistert niet meer naar het roer*. — *Ta-nasipatiyaŋgakí*, *hij kan het niet met ons vinden*.

(4° pāti), bep. pattiya, 't Mal. *كيتي*, *kist, bus, doos*. — *Pâtiti-pâtiti*, bep. *pâtiti-pattiya*, een hout, vlak vóór de *lémba-lembáraŋg* van een schip.

↪↻ (1° pátœng), = *gántaŋg*, *twintig kátiti's*. (Rap.)

(2° pátœng). — *Boélo pátœng*, bijzondere soort van bamboe. Men zie *boélo*.

↪↻ (pântóe), bep. pântoeka, soort van zwaar houten knodsje, in de Zuider-distrieten van het Gouvernement van Makassar en Onderhoorigheden veel door dieven gebezigd, die iemand daarmede een' slag op de slapen van het

hoofd toebrengen, en hem vervolgens knevelen of afmaken.

↘ ↗ ↖ (1° p^hato), teeken, afscheidingsteeken, bijvoorb. aan de rānden van het weefsel door een streepje van de eene of andere kleur te maken; v. d.: patōna boelōwa, de teekens, d. i. de gewrichten van de bamboe. Van daar ook: pōle ri-patōna, lett. terugkeeren tot het teeken dat men gemaakt heeft, d. i. zijne overeenkomst houden. (Tar.) — Nî-yá-má āne ri-patōkoe; ik ben er op den dag, dien ik overeengekomen was, d. i. op den bepaalden dag. — Lēbá-má sipāto-pāto, ik ben zamen overeengekomen met, enz.

(2° p^hattó), bep. p^hattoka, een stok dien men in den grond plant, om op te mikken. — P^hattó nibádilí, een p^hattó gebezigd om op te schieten. (Rap. K. G.)

Āp^hattó, soort van spel, waarbij men een paal of bamboe, die op zekeren afstand in den grond gepland is, met steenen traecht te raken.

↘ ↗ (p^hinta), bij het roepen verkortender wijze gebezigd voor s^hampoe-pintāllōe. Men zie: s^hampoe N°. 1.

↘ ↗ (p^hiti), = p^hiti N°. 1.

↘ ↗ ↖ (p^hittó), Boeg. = tóttó N°. 4, pikken; geb. van hoenders, vooral van kemphanen; v. d.: pap^hittó, den overwonnen haan, welk's kop over de parasíla, eene soort van houten gaffeltje, gelegd wordt, door den overwinnaar laten pikken.

↘ ↗ (p^hetta), bep. poettāya, vernietigd, uitgestorven, zoo goed als uitgestorven, zonder familie, zonder aanspraak op zijn' eigen' kinderen te mogen maken, in een' slaafschen toestand verkeerende, enz.; bijv.: p^hettaī lāmbaraka, de stoeterij is uitgestorven. — Pōnna ta-manākka karaēnta namāte, p^hetta-đji-

sēng karaēnta, zoo onze vorstin zonder kinderen komt te sterven, is haar geslacht immers weder uitgestorven. (Rap.) — Lēbá-mi nibāttāi karaēngā ilālañg ri-Bōne, p^hetta-mi Mañgkâsaraka, de koning van Gówa is binnen Bōne onthoofd of gedood, en alzoo is het Makassaarsche volk vernietigd. (Rap., G. G.) — Mámôetta lâmoēng-lâmoēng, planten vernietigen, vernielen. (Kel.)

Tāoe-p^hetta, a) iemand die geen sóenrañg betaald, en daardoor bij de verdeeling geen regt op eenig kind van hem heeft. (Rap.)

b) iemand die zoo goed als uitgestorven is, die geen familie meer bezit.

c) een slaaf, als wiens zelfstandigheid geheel vernietigd is.

Bālli-p^hetta, prijs voor een slaaf. (Rap. T. Đj.)

Sânra-p^hetta, eigenlijk geen Makassaarsch maar Boegineesch. Het beteekent letterlijk: een pand (, s^hânra N°. 3), dat vernietigd is, opgehouden heeft het eigendom van den schuldenaar te zijn, dewijl de pandhouder het in zeker opzigt niet enkel in pand genomen, maar ook gekocht heeft, alzoo hetzelfde als: bālli-tāgalá, waarmede het ook in het Inl. Wetb. verwisseld wordt. Vergel. op tāgalá.

Kēbó p^hetta, puur wit of blank, gebez. van een gezigt, waarop geen geel, veelmin eenige roode tint, te zien is. NB. zulk een blank is in de oogen van een Inlander leelijk.

↘ ↗ (p^heti). — Poēti-poēti, stuit.

↘ ↗ ↖ (poetēng), Bonth. = kebókāñj. Men zie boven op kēbó. (G. G.) B. idem.

↘ ↗ ↖ (p^heto), bep. poetōwa, oom. Dit woord gebezigd door die neven, wier vader ouder is dan de oom; anders bedient men zich van p^héwañj voor een vorstelijken oom, en p^héwá voor

een' oom van *minder hooge afkomst*. Men zie *póewá* N°. 2 en *póewañg*.

↘ ↙ ↗ (pêta), bep. pêtaka, het Mal. en Jav. *petak, vak, afdeeling*.

↘ ↙ ↗ ↘ (pêtó), bep. pêtoka, *gebonden, lijnig, dik*, bijv.: *rijstewater* of iets anders.

↘ ↙ ↗ (1° pôta), bep. pôtaka, *klomp*, klei bijv. — Ápôtáki t̃jêraka añj̃d̃j̃ôreñg, *het bloed ligt daar aan klompen*. — Ápôtáki pêyoka, *de klei ligt aan klompen*.

(2° pôta), Bonth. = *péyó, klei*.

↘ ↙ ↗ (pôti), bep. potiya, vnw. potiñgkoe, Toer. en Sal., = *kidoñg, staart*.

↘ ↙ ↗ (pôntoe), naam van de op drie na hoogste kaart in het *omi*-spel, ons *Ponto* in 't *ombre* of *quadrille*-spel.

↘ ↙ ↗ ↗ (pôte), ápôte-pôte, *mompelen, pruttelen, kijven, knorren, snappen*; bijv.: sãñgga-pôte añj̃d̃j̃ô ânaka, *dat kind is een aardige snapper*. — Ábâwa-pôte, *veel praten, of: snappen*. (Bid.)

↘ ↙ ↗ ↘ (pôtô), bep. pôtoka, *knoop*, (Tar.) *knoopen, een knoop leggen*. (Sinr.) Boeg. idem. — Pasâpoe pôtó-pôtô, *een hoofddoek gebezigd om de betel in te knopen* (Mádi.) — Pôtô-pôeli, *stevige knoop*. Men zie *pôeli* N°. 1. — Pôtô-pôeli tagãñg-gãñg. Men zie *gãñggañg*. — Pôtô-d̃j̃âla, *net-knoop, knoop zooals men bij net- of breiwerk bezigt*. (Kel.) — Pôtô-pôeroesóe. Verg. *pôeroesóe*.

↘ ↙ ↗ ↘ (pônto), bep. pontôwa, *armband*, 't Boeg. *pôtto* en 't Mal. *pontokh*, idem. — Pônto sipâppá, *pônto kâti, pônto D̃j̃appoñg, pônto bôsará, pônto galêuroñg, soorten van armbanden*.

Pônto-bãñgkeñg, *beenband, beenring*. — Pônto-bãñgkeñg bôelá, en: *pônto-bãñgkeñg bôsará, soorten van beenbanden*.

Pônto-nagâya, een *pônto*, behoorende tot de rijkssieraden van Gôwa.

Papontôwañg, dat gedeelte van den arm, hetwelk dichtst bij de hand is, en om hetwelk men de *pônto's* draagt, v. d. ook genomen voor den ganschen benedenarm, van den elleboog af. — Pipontôwi, *iemand een armband aandoen*. (Mádi.)

Mãñge pônto-pônto, = *mãñge notoró d̃j̃óekóe*. Men zie *tótoró*.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ (patôkoñg). Verg. *tókoñg* N°. 1.

↘ ↗ ↘ ↘ (pitika), verknoeiing van *kotika*. (Mádi.)

↘ ↗ ↘ ↘ (patikâla), bep. patikalâya, 't Sund. Mal. en Jav. *kala, schorpioen*.

↘ ↗ ↘ (patãñgá), Boeg. = *patãñgará* (S. Tjin.) Men zie op *tãñgará*.

↘ ↗ ↘ ↘ (patiñgállá), bep. patiñgállaka, *tusschentijd*, Boeg. *patiñgállá*; bijv.: *patiñgállá-doeríyañg, tusschentijd van de doeríyañg*, d. i. *de tijd waarop men geen doeríyañg vindt*. — Patiñgállá-pakattôwañga, *de tusschentijd van den oogst*, d. i. *de tijd, waarin niet geoogst wordt*, als 't ware: *het tijdvak tusschen twee oogst-tijden*. (Tar.) — Patiñgállá-mi taiipâya, *de tijd van de mañgga's is voorbij*.

↘ ↗ ↘ ↗ ↘ (patimatârañg), in de Sinrilí's gebezigd, om een *vorst* te kennen te geven, zamengesteld uit het Javaansehe *manthara*, *heer, vorst*, en het Jav. *manthara*, naam van een distrikt, vroeger een rijk op Java, Sanskr. *manthara, mantharang, fort, sterkte*. (D. Moes.)

↘ ↗ ↘ ↘ (patatôelañg), soort van boom, met bladen, die den vorm van pijpenstelen hebben, en van binnen een zeer vergiftig etter bevatten. De *patatôelañg* in Toeratêya en elders voor omheiningen gebezigd.

᳚᳚᳚ (poentána, bep. poentanáya, Boeg. *potána*, land, vaste wal.

᳚᳚᳚ (patôya). Men zie *tôya* N°. 1.

᳚᳚᳚ (poentiyâná), bep. poentiyâna-ka, volgens den Inlander, een vrouwelijke kwelgeest, met een holte in den rug, die ontstaan zou zijn, door als kraamvrouw te bezwijken. Zij roept gedurig op huilenden toon *n̄ja! n̄ja!* Boeg. idem.

᳚᳚᳚ (patânrá). Men zie *tânrá* N°. 1.

᳚᳚᳚ (pântará), ipântará, pantarâna, ipantarâna, pantarañgâna, ipantarañgâna, *buiten, uit, behalve, met uitzondering van, zonder*; bijv.: *gâdjîna sampôelo roepiâya, ipântará kanrêna zijn loon is tien ropijen, zonder rijst er bij, lett. de rijst blijft er buiten.* Het tegenovergestelde zou zijn *ilálañg kanrêna*. — *Ipantarâna anrôñgkoe, behalve mijne moeder.* — *Ipantarañgâna bâllaka, buiten het huis.* — *Ipantarañgâna Djâyalañgkâra, buiten, of zonder Djâyalañgkâra.* — *Nadjâri-mo ipantarañgâna boettâya ri-Polonñgbânñgkeñg, hij geraakte buiten het land van Polonñgbânñgkeñg, d. i.: hij raakte zijn regentschap kwijt.* — *Nakâna-mo karâëñga: pantarañgânnako-bëñg boettâya, en de vorst heeft gezegd: "maak," zoo zeide hij, "u wey uit het land."* Vergel. *sóelóe* N°. 1. — *Ipantaranâya-pa âne talloêwa, niwârisí: êrañg-matêna, inrâna, papasâna, wanneer deze drie dingen er buiten, er af, d. i. afgedaan, zijn, te weten: de begrafenis-onkosten, de schulden, en de legaten; dan eerst wordt er geërfd.* (Rap. T. Dj.)

Paipântará, of: paripantârañg, *buiten doen zijn, buiten stellen, als buiten beschouwen, uitsluiten.*

᳚᳚᳚ (pâtirí), bep. pâtirika, *naarstig, ijverig, bezig.*

᳚᳚᳚ (pîtará), bep. pîtaraka, = het Arab.

فِطْرَة, gift in rijst, na het einde der vasten van de maand roemâllañg, voor de priesters.

᳚᳚᳚ (pôëtará), 't Mal. *poetar*, = 't Jav. *af En*, *rond omheen-, in een kring draaijen.* — *Pôëtará nâí, opwinden.* — *Pasâpoe pôëtará.* Men zie *pasâpoe* op *sâpoe* N°. 3. — *Pôëtará-bâlé, 't Mal. فوتر بالق, draaijer, verdraaijer van woorden, leugenaar.*

Poëtarang, 't Mal. *فتارن, spil.*

᳚᳚᳚ (pôëtiri), bep. poetiriâya, het Mal. en Jav. *poetri, dochter van een vorst.* Sanskr. *poetrí, dochter, 't vrouwelijke van póëtra, zoon.*

Pôëtiri-sâi, soort van Maleische lekkernij van eijeren en kanare, met *santañg*.

᳚᳚᳚ (pêtoró), bep. pêtoroka, Portug. *feitor, factor, onderkoopman, een Europeaan aan het hoofd van een buitenpost, gezaghebber, Adsi-stent-Resident.*

᳚᳚᳚ (patarátá), bep. patarâtaka, bindrotting, of jonge bamboe, gebezigd om de *patónñg-kó's* aan de *káso* vast te hechten. Boeg. *pañgátá.*

Pataratákkañg, een touw, bijv. van gamoeti, dat opwaarts loopt, en waaraan de *patónñg-kó's* soms met *patarátá* worden vastgehecht, om ze zoo weder met de *káso's* te verbinden.

᳚᳚᳚ (pitanrâssi). Men zie *tânrasá*, N°. 1.

᳚᳚᳚ (patiliñg). Men zie *tíliñg* N°. 1.

᳚᳚᳚ (1° patôla). Men zie *tôla* N°. 1.

(2° patôla), bep. patolâya, soort van *komkomers*. Boeg. en Mal. idem. — *Patôla oëlará, soort van patôla, met bijzonder lange wit gestreepte vrucht.* — *Patôla rômañg-rômañg, wilde patôla.*

(3° patôla), bep. patolâya, soort van geweer, eertijds in gebruik. (Rap.)

(4° patôla), bep. patolâya, soort van zijden stof, v. d. een zijden kled. Boeg. en Jav. idem. Skr. *patola*, eene soort van gewone stof, soort van *chits*. Dikwijls wordt *patôla* even als *tjinde*, in de kêlonḡ's en sînirilí's gebezigd, om de *geliefde* aan te duiden. (Sinr.) — Patôla râwanḡ, naam van een kleedje, dat de meisjes dragen. Gelijk het woord *râwanḡ* aanduidt, is het zeer doorsehijnd. Later wordt het door een kleedje van dikker stof vervangen.

ㄨ ㄤ ㄛ (1° pátasá), bep. pátasaka, mooi, fraai, bijv. eene vrouw, een paard.

(2° pátassá), bergen, opbergen, goed bewaren, behoorlijk schikken; bijvoorb.: ampátassáki pakádókâna, zijne eetschotels behoorlijk schikken en schoon maken. (Maoet.) — Pátassá kalênna, zich bergen, uit den weg gaan. (Djay.)

ㄨ ㄤ ㄛ (pântasá), bep. pântasaka, rustbank. — Pântasá-patoeriyolôwa, lett.: de rustbank der voorouders. Dit is een klein ledikantje, dat sommigen in hun huis hebben, en waarop zij zich verbeelden, dat de voorouders rusten, weshalve zij er dan ook des vrijdag's hunne offerhanden brengen.

ㄨ ㄤ ㄛ (pântisí), bep. pântisika, 't klontेरige, een klont, een klomp.

ㄨ ㄤ ㄛ (pâtisí), bep. pâtisika, penning, Balische duit, over Bima gangbaar.

ㄨ ㄤ ㄛ (pôtoesóe), rond draaijen, (onzijd. en bedrijv.); bijv.: napôtoesóeká lâso-âḡḡḡḡ, ik word door een wervelwind rondgedraaid, overvallen. (S. Tjin.) — Poêtoesóeki, tápoêtoesóeki, pamaḡkoe, lett. mijn verstand draait rond, d. i.: ik weet niet meer, wat mij te doen sta.

Kalipoêtoesóe, en: kalipoetoêsanḡ, idem, doch in hooger graad.

ㄨ ㄤ ㄛ (pôtosó), in de knoop, in de war zijn, vergel. *pótó*; bijv. garen, of touw; van daar ook overdragtelijk: iemand's verstand (*pamáḡ*), en gebezigd van mensehen, die niet meer weten, wat hun te doen sta.

Kalipôtosó, idem, doch in hooger' graad, ons: geheel in de knoop, of in de war zijn.

Sikâlipotôsi, of: sikâlipotôsanḡ, geheel in elkander geknoopt of verward zijn. Van daar bij voorbeeld: sikâlipotôsi kanâya, de woorden zijn geheel verweekeld of verward. — Sikâlipotôsi rammaḡga, de wolken zijn als 't ware geheel in elkander geknoopt, of: verward, d. i.: kruisen malkander in allerlei rigtingen.

ㄨ ㄤ ㄛ (pâtihá), 't Arab. فَاتِحَة, naam der eerste Sura des Koran's. (Godsd.)

ㄨ ㄤ ㄛ (1° pādá), roepen, noodigen.

Pamádá, bep. pamádaka, iemand die roept, noodigt.

(2° pâda), Boeg., = het Jav. *ḡḡḡḡ*, gelijk, gelijkelyk, zamen; bijv.: îya-pa pâda-padaḡḡkôewa bâttôe mâë, die tegelyk met mij hier gekomen waren. — Ta-napadâi pamâi ta-mâminrâya, het is niet gelijk (, staat niet gelijk met,) het hart dat onveranderlijk is, altijd hetzelfde blijft. (Kel.)

Pâda-pâda, te zamen. (Mâdi.)

Papâda-padaḡḡ, tegelykertijd het een of ander doen. (Maoet.)

(3° pâda). — Kâḡjanḡ-pâda. Men zie *kâḡjanḡ*.

ㄨ ㄤ ㄛ (pâdanḡ), 't Mal. *دَعْدَع* en 't Jav. *ḡḡḡḡ*, zwaard, degen.

ㄨ ㄤ ㄛ (pâdanḡ), naam van plant of boom. Boeg. idem. Hiervan verschillende soorten, als: pâdanḡ-râppo, of: pâdanḡ-nikânre, zijnde de

ananas die men gewoonlijk eet, *Ananassa sativa*. Lindl.; pãndañg-boẽnga, of: poëdá, 't Jav. en Mal. poedakh, *Pandanus inermis*. Rwdt; pãndañg-Djãwa, of: pãndañg-katintĩg (NB. deze beide laatste soorten vroeger in groote menigte digt bij het fort Rotterdam gevonden, hetwelk van daar door de Inlanders genoemd wordt: Ôedjoeñg-Pãndañg, en bij verkorting: Djoeñmpãndañg); pãndañg-djãí, afgel. van djãí N°. 2, *naaijen*, of: pãndañg-sábe, van sábe, *zijde*; pãndañg-râmpe, of: bâóe, de *Pandanus latifolius* Rmph.; pãndañg padállé; pãndañg-simbôleñg.

᳚᳚ (pãndi). — Pãndi-pãndi, bep. pãndi-pandiya, *klein vlaggetje*, soort van *weérhaan*. Boeg. idem.

᳚᳚᳚ (pãndó), bep. pãndoka, het beslag van een piek of kris. B. idem. — Pôke nipãndó-boelãẽg, *een piek met goud beslagen*. — Pôke nipãndó-boelãẽg léleñg, *een piek op zoodanige wijze met goud beslagen, dat het zwart er hier en daar tussehen zichtbaar is*. — Sêlé-nipãndó, of bij verkorting: sêlé-pãndó, kris, wier sehede vlak onder de balẽmbẽg tot circa op de helft verguld is, dan weér een gedeelte niet, en eindelijk geheel onder aan het uiteinde weér wel. Men heeft ook: sônri-pãndó, en: bâdí-goëroe-káyoe-pãndó.

᳚᳚᳚ (pãndoe), bij het aanspreken, verkortenderwijze gebezigd voor: sãmpoe pinróewañg. Men zie sãmpoe N°. 1.

᳚᳚᳚ (poëdoe), *spoedig*.

Poëdoe-poedôewi, *spoed maken met iets*, bijv.: napoëdoe-poedôewi palébakí gãóe mátañgkasaka, *zij spoeden zich om de zuivere (goede) daden te volbrengen*.

᳚᳚᳚᳚ (poëdó), bep. poëdeka, boom welks

bladen als medicijn gebezigd worden. — Poëdókõñgkõñg, soort van kruipplant.

᳚᳚᳚᳚ (pédá), bep. pédaka, *kaal*, wordt bijv. gebezigd van een *menschenhoofd*, van *beestenhuid*, van *laken*, enz.

᳚᳚᳚᳚ (pôdañg). — Pôdañg-pôdañg, *een kluit aarde met gras begroeid*, zooals men niet alleen op de onder water staande *paddie velden* maar ook in de zee aantreft. — Komt ook voor als beeld van het *pudendum muliebre*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pôdi), het Mal. فودی, soort van steen, volgens Roorda v. E. waarschijnlijk de *amatlist*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pôndi). Pôndi-pôndi, bep. pôndi-pondiya, *patroon* van een geweer. Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pôndó), bep. pôndoka, (verg. het Arab. فندُق, *logement, herberg*, en v. d. het Mal. فندُق, *loods, planken hut*, en het Jav. ᳚᳚᳚᳚᳚᳚, *herberg, logement*,) a) een hutje boven op de banâwa, dienende tot logis van den gezagvoerder; ook wel soms op andere vaartuigen aange troffen,

b) een zeker gedeelte van het huis, welligt = *papallóewañg*, of *djãmbañg*, of *sónrong* (Bidas.) NB. de benaming van *pôndó* in de Makassaarsehe huizen niet gebruikelijk.

Pôndó-pôndó, *een hutje*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (padâkkí). Men zie *dâkkí*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pandegará). Men zie *dégará*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (padôpe), oud woord = *simbôleñg*. (Kóerr.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (padômañg), Mal., *zeekompas*.

Padomãñgi, *het zeekompas toepassen op*, d. i. op *het zeekompas kijken naar*; bijv.: alle sãí padomãñgi ânjdjo liyôekañga, *komaan, kijk eens op het kom-*

pas naar dat eiland, d. i. in welke streek dat eiland ligt.

᳚᳚᳚ (padâti), bep. padatiya, het Mal. *پداتی*, het Jav. *ᮊᮧᮒ᮪*, *kar*, of rijtuig met twee wielen, buffelkar, op Java in gebruik, v. d. door verwar- ring: *rad* van een stoomboot, *wiel* van een wagen.

᳚᳚᳚᳚ (padatâri), bep. padatariya, *He- mel*. (Sinr., Dat. Moes.)

᳚᳚᳚ (padâda), bep. padadâya, soort van boomvrucht, iets kleiner dan de *parâppá*, en in den vorm van een' appel; gewoonlijk wordt de- zelve gebezigd voor de *pamákká*. De *padâda* komt soms voor als beeld van de *vrouwelijke borsten* (Kcl.)

Nipadâda ook gebezigd van het aanzetten van mes of dergelijke op het weke *padâda*-hout, het- welk soms plaats vindt na het *nikântisi* en het *nipéyó*. Vergel. *kântisi* en *péyó*.

᳚᳚᳚᳚ (padoëni), bep. padoeniya, 't goed- vinden van den vorst, of wie in zijn naam bewind voert, omtrent de hoeveelheid en wijze van beta- ling eener schuld. Wanneer bijv. iemand, bij ge- brek aan geld, in goederen betalen wil, en de door hem voorgebragte goederen volgens 's vorsten uitspraak het bedrag der verschuldigde som uit- maken, is deze *verklaring* een *padoëni*, waarin men berusten moet, v. d. het gezegde: *gannâkkaï si-nâni*, *ta-gannâkkaï si-nâni*; *tarîma-djîya*; *pa- doëni riyolowâna*, *hetzij één nâni genoeg is of niet, neem het maar aan*; (want) *er is een padoëni vooraf- gegaan*. Uit sommige plaatsen van den *Râpañg* zou men echter opmaken, dat *padoëni* en *si-pólonj*, of *één half tâi*, of 4 *reyaal*, woorden van één en dezelfde beteekenis waren. (Rap.)

᳚᳚᳚ (1° padâra). Men zie *dâra* N°. 1.

(2° pâdará), *roosteren*; doch hierin onderschei-

den van *lânngga*, dat men bijv. den visch zeer hoog boven het vuur legt, v. d.: *djôekóe nipâdará*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pâderé), *gelijk-snijden*, bijvoorb. *hoofdhaar*.

᳚᳚᳚᳚ (padâllé), bep. padâlleka, *legu- waan*. — *Pândañg-padâllé*. Men zie *pândañg*. — *Álîla-padâlléki*, *hij heeft eene leguwaans- of dubbele tong*, d. i. *hij spreekt met eene dubbele tong*, tegen den een' zus, tegen den ander' zoo.

᳚᳚᳚᳚ (padoëli), het Mal. *فدولي*, *belang- stellen, bemoeijen*. (Bid.)

᳚᳚᳚᳚᳚ (padoewâkañg), soort van han- delsvaartuig, hebbende twee masten, die ieder uit drie houten met *bânngkenng-sâlará* bestaan, *salóm- poñg*, *pamároenng riyólo* en *ribóko*, *póndó's* boven op, *téngóe-téngóe*, *ânjdjónj róewallónjdjó*, *twee góeliñg's*, *galóemá*, en *bóroló*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (padewâkañg), = *padoewâ- kañg*.

᳚᳚ (1° pâna), bep. panâya, *boog*. Boeg. idem. Jav. *ᮊᮧᮒ᮪*, Mal. *فاند*. — *Âná-pâna*, *pijl*. — *Pâna-djêné*, *waterspuitje* (, kinderspeelgoed). — *Âpâna*, *met pijl en boog schieten*.

(2° panâ), *ápanâ*. Men zie *ná* N°. 6.

᳚᳚ (1° pânniñg), *smelten*, bijv.: *boelâëñg nipânniñg*, *gesmolten goud*; van daar: *boelâëñg- nipânniñgá*, *moge ik worden als gesmolten goud!* d. i. *moge ik geheel te gronde gaan!* te weten: wan- neer ik niet de vereisehte naauwkeurigheid in het vermelden van de namen der koningen in acht neem. (G. G.)

(2° pânniñg). — *Râtoe-pânniñga*, *verknoeijing* van ons: *Raad van Indië*. (Rap.)

᳚᳚᳚ (pânné), bep. pannêya, *bord*. Boeg. *pânné*. — *Pânné-djâwa*, a) soort van bord, dat, vol-

gens de overlevering, uit den Hemel gevallen is. (Rap.) b) naam eener bloem, van daar: álípá-tjôërá-pânne-djâwaï, *hij draagt een saronj die gestreept is als de bloem pânne-djâwa*.

Pânne láheré bâteñg. Men zie op *láheré*.

Pânne-pânne, *porselein, aardewerk*.

↪ ↻ ↪ (pânneñg), = *pânniñg* N°. 1. Men zie boven.

↪ ↪ ↻ (1° pâno), bep. panôwa, 't Mal. *بَانَو*, *gevekt van huid*, zoowel van mensehen als beesten. Als teeken van schoonheid beshouwd, vooral zoo het is *pâno-boelâëñg*. (D. Moes.) Verg. 't Jav. *لوك*, *witte vlekken op de huid*. — Pâno-boeñj-tjîni, soort van huidziekte. Men zie *boeñjtjîni*.

Panôwañg, *gevekt*. Djârañg gôeloëñg-panôwañg, en: barôemboeñg-panôwañg. Men zie *gôeloëñg* en *barôemboeñg*.

(2° pâno). — Pâno-pâno, eene Labiata.

(3° pâno-pâno), bep. pâno-pannôwa, soort van sehelptviseh.

(4° pâno), Sal. *vol*, Boeg. *pâno*, idem.

↪ ↪ (1° pôena), Boeg. = 't Mal. *فَوْب* en 't Makass. *patâna*.

Papôena, *de zijne doen zijn, v. d. tot zijn wil brengen* eene vrouw. (Mâdi.)

(2° pôenna), = *pôenna*.

↪ ↪ (pôeni). — Pôeni-pôeni, bep. pôeni-poenîya, = *pôene-pôene*.

↪ ↪ (pôenóe). — Âse pôenóe, bep. pôenoeka, soort van donkerkleurige rijst, *oryza glutinosa* R., die gebezigd wordt, om gebak van te maken, om in de wasem te koken (*sôñgkoló*), voor *kânre-kôëñjî*, voor *kádó-bôelo*, en dergel. meer. B. idem, Jav. *كولت*, Mal. *كولت*.

↪ ↪ ↪ (pôene). — Pôene-pôene, bep. pôene-

poenêya, soort van boseduif, groen en blinkend van kleur.

↪ ↻ ↪ (pônna), *indien*, ook soms te vertalen met ons *of*; bijv.: ta-koewassêñgãï, pônna lamânge-djaki, *ik weet niet, of gij zult gaan*, = *pôenna*.

↪ ↪ ↪ ↪ (panakkôekañg), bij Valentijn genoemd *Pannekoekshoek*, waar vroeger een kasteel der Makassaren stond. De naam is af te leiden van *nâkkóe*, alzoowel *de plaats waar iemand door sterk verlangen naar de zijnen bezielde werd*.

↪ ↪ ↪ ↪ (panôëñgkoelóe). — Men zie op: *tôëñgkoelóe*.

↪ ↪ ↪ (poenâga), bep. poenagâya, soort van boom (timmerhout) op het gebergte, ook op de eilanden en aan strand, *Calophyllum inophyllum* sp. De vrucht gebezigd als *gâsiñg* N°. 1 voor de kinderen, terwijl haar binnenste bedwelmend is, en soms ook dient tot het maken van *kânjdjôli*.

↪ ↪ ↪ (panâbá). Men zie *tâbá* N°. 2.

↪ ↪ ↪ ↪ (panâmbe), bep. panambêya, *treknet*. Boeg. idem. — Âbêsó panâmbe, *een panâmbe voorttrekken*. — Âpanâmbe, *met een panâmbe visschen*.

↪ ↪ ↪ (panôemboeñg), pot voor drinkwater, doch kleiner dan *barânniñg*. Boeg. idem.

↪ ↪ ↪ ↪ (pinâboeroe), bep. pinâboeroeka, 't Mal. *فناجر*, *gezaaid of gestrooid zaad*; van daar: *hagel* (om meê te sehieten.) — Âná-pinâboeroe, *hagelkorrels*.

↪ ↪ ↪ (pannîti), bep. pannitîya, *speld, pin, naald*. Jav. *پنيتي*. Sd. en Mal. idem. Port. *alfinete* of *alfenete*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (panêtte), bep. panettêya, de bamboezen, die soms op de vlerkprauwen een vierkant vormen, dat wel aan beide zijden van het

vaartuig uitsteekt, maar zieh toeh bevindt binnen in het vierkant, dat uit de beide *barátanġ's* en de beide *palewân's* bestaat.

𐄂 𐄃 𐄄 (pinâti), bep. pinatîya. Aldus bijv. in Sanrabône en andere rijken genoemd de persoon, die belast is met het toezigt over de *kakaraēnġanġ* of *kalompówanġ*, *rijkssieraden*. (NB. alleen in Gôwa heet zoo iemand Layâka.) Dewijl nu een vorst terstond zijn bewind verliest, zoodra de rijkssieraden uit zijn huis verdwijnen; zoo beteek. *álêbasáki pinatîya riyoelôenna*, overdragtelijk: *iemand van den troon stooten*. (D. Mocs.) Men heeft ook 'Pinâtî's als wachters bij de *saóekanġ's*. Vergelijk het Portug. *Penates*, *Huisgoden*.

𐄂 𐄃 𐄄 (panoëndóe). Men zie *tóendóe*.

𐄂 𐄃 𐄄 (pináná). Men zie op *náná* N°. 3.

𐄂 𐄃 𐄄 (pinâtjoe), bep. pinatjôewa, het Portug. *pennacho*, het Fransche *pennache*, *panache*, *vederbos*, *pluim*, op een hoed, zooals bijv. de Boetonsehe grooten dragen.

𐄂 𐄃 𐄄 (panânrá), = *patánrá*.

𐄂 𐄃 𐄄 (pinâwanġ), *volgen*, *opvolgen*, *gehoorzamen*; bijv.: *minâwanġ-ko mâê*, *volg mij*. (Woorden van een heer tot zijn' bediende.) — *Ampinâwanġi parentâna Iyânoe*, *de bevelen van N. N. opvolgen*. — *Toe-minâwanġ*, lett. *volgers*, v. d. *gevolg*. — *Toe-napinâwanġa tâoe*, *menschen die door anderen gevolgd worden*, d. i. *leermeesters* en *voorgangers*. (Rap. T. Dĵ.)

Paminawânġanġ a) *het volgen bezigen voor*, d. i. *volgen voor*, of *ten gevalle van iemand*; van daar: *ampaminawânġanġi ri-kadĵowâkanġa*, *voor iemand volgen in het dĵowá-schap*, d. i. *iemand als dĵowá opvolgen* of *vervangen*. (Rap.)

b) *paminawânġanġ*, *kassoewiyanġ* *ergens voor*

verrigten, te weten: voor het bezit van zekere velden, lett. *volgen*, *gehoorzaamheid voor bewijzen*. (Rap. K. G.)

Papinâwanġ, a) *iemand die volgt*;

b) *doen volgen*, v. d.: *onderwerpen*; bijv.: *papinâwanġá*, lett. *doe mij volgen*, v. d. overdragtel. gebez. voor: *doe mij deelen in den koop*, of: *geef mij een aandeel in hetgeen gij gekocht hebt*. Vergelijk *tĵáppa* N°. 3, *tĵówé* en *antâma*.

Tápinâwanġ, = *pinâwanġ*, *volgen*, bijv.: *bâranġ kâmma-dĵiyâpa kítápinâwanġ tôdoŋg!* *mogen wij ook volgen uw voorbeeld!* (Tar.)

Sipîna-pinâwanġ, *sipâpinâwanġ*, lett. *elkander volgende*, v. d.: *achteréenvolgens*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 (panoêwa-noêwa). Men zie *tóewa* N°. 4. (Tar.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (panâwará). Men zie *táwará* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄄 (pânasá), bep. *pânasaka*, soort van plant, gebez. zoowel in de geneeskunst, als voor atĵar of zuur; vooral op Bonthain gevonden. Boegineeseh *pâná*.

𐄂 𐄃 𐄄 (panîsi). Volgens sommigen Boeg. = *báróe* N°. 1, en aangezien men *báróe* heeft van *klapperboomen*, van *ínróe's*, van *roembíya's*, van *kóewalá's*; zoo zou *pónġko-panîsi* zooveel zijn als de *pónġko* N°. 1 van één dezer boomsoorten. (S. Tĵin.) Volgens anderen zou dit *pónġko-panîsi* niets anders zijn, dan de *wortel van jonge rotting*, die als *pónġko* gegeten wordt.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (panîsirí), bep. *panîsirika*, = *pasîsirí*. Men zie *sîsirí* N°. 3.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (panâoeróe), = *pinâboeróe*. (Rap.)

𐄂 𐄃 𐄄 (pinâhanġ), Sal. = *pinâwanġ*,

volgen.

↪↪ (1° pânjt̃ja), bep. pânjt̃jâya, een *dégo-dégo* met *wállá-sóed̃ji* aan de zijden, *kásó's* van suikerriet; *patóñgkó* van sierih, allerlei versierselen van boven, als: granaatappelen, pinañg, (zoowel jonge als oude: *râppo-lólo* en *râppo-tówa*,) enz.; voorts van binnen rijkelijk voorzien van jonge klappers, pisañg's, pompelmoezen, enz. Zulk een *pânjt̃ja* bij gelegenheid van het *spin*-feest, wanneer de heer des huizes dit ten minste toestaat, door een' minnaar aan het huis zijner geliefde gezonden. (Boeg. idem). Van daar de spreekwijze: *ápanâi pânjt̃ja ri-takkâya*, een *pânjt̃ja* doen opgaan bij gelegenheid van het *spinnen*. — Zoo ook genoemd de toestel, waarin men op het feest van *maóelóe* de rijst, eijeren, enz. naar het hoofd van zijn land brengt. — Insgeelijks bij andere gelegenheden, als besnijdenis, trouwen, een *pânjt̃ja* gebezigd.

Pânjt̃ja-parasâda. Vergelijk het Sanskr. *pantja-prasada*, volgens Wilson in zijn Dictionary, a temple with four pinnacles and a steeple, zamengesteld uit *pantja*, five, en *prasada*, a palace. Van daar wellicht, wegens overeenkomst in vorm met zulk een tempel, het Mal. *ڤنچ ڤرساد*, eene prachtige soort van badhuis. Men zie Isma Jatiem, bl. 127 en 128, alsmede Meursinge in zijn Mal. leesb. eerste aflever. bl. 38. Van daar ook missehien om dezelfde reden in het Makassaarseh *pânjt̃ja parasâda* gebezigd van eene soort van *wagen*, of liever *wandelend paleis*. (Men zie Djay.)

(2° pânjt̃ja), mânjt̃ja, *dansen*, en wel een dans door twee mannen uitgevoerd. Boegin. idem, (Djay.)

↪↪ (pât̃tjî). — *Tápât̃tjî*, *geopend zijn*, wordt gebez. van iemand's *lâso* N°. 1 of *penis*.

↪↪ (1° pât̃jôe), a) *zich buigen*, bijv.: *tak*,

of iets derg., *buigzaam* (Boeg. idem); bijv.: *lîma pât̃jôe*, een arm die door oefening buigzaam geworden is, zoo zelfs, dat men hem bij het gewricht van den elleboog geheel naar achteren kan buigen. Bij de vrouwen treft men dit zeer veel aan, gelijk ook wel bij de vorsten. (Dat. Moes., Sinr.)

b) *buigen, ombuigen*, bijv.: *pât̃jôeki palagesâna*, zijn armen buigen, bijv.: *achterwaarts buigen*, zoo als de *pad̃jôgê's* of *publieke dansmeiden* bij het *dansen* plegen te doen.

(2° pât̃jôe), Bonth, = *pâssóe* N°. 4.

↪↪↪ (pât̃tje), bep. pat̃tjêya, B. *mápâsse*, het Mal. *ڤدس*, het Jav. *ڤدس* *scherp, bijtend* van smaak, *heet* op de tong; v. d. overdragtelijk gebezigd van de *stemming des gemoeds*, bijv.: *siyagâñg pât̃tje pamaïna*, met verontwaardiging (Djay.) — *Márannoe, mápât̃tjei pamaïmañg*, wij zijn verheugd en aangedaan. (Rap. K. G.) — *Taêna-tôd̃jeng-mi pat̃tjênoe*, jij hebt werkelijk geen gevoel in je lijf (Mâdi).

Kapatt̃jêyañg, *hartzeer hebben, gegriefd worden, bewogen worden met* (Djay., Sinr.)

Kapât̃tje-pât̃tje, *hevig hartzeer veroorzakende* (Sinr.), van daar: *hevig hartzeer*, wij zouden zeggen: *medelijden inboezemend*, v. d. zelf *hevig hartzeer hebbende*. (Tar.)

↪↪↪ (pânjt̃jé). Tâoe-pânjt̃jé, bep. pânjt̃jeka, een *dwerf*, B. idem. *Djâñgãñg-pânjt̃jé*, *Japansche kip*.

↪↪↪ (1° pât̃tjô) *uitwringen, uitpersen, pers*, (werktuig). — *Pât̃tjô dâdi*, *melken*.

Pamatt̃jôkañg, *iets dat men uitgewrongen heeft*. (Tar.)

(2° pât̃tjô), bep. pât̃tjoka, 't Mal. *كلادی*

't B. *aládi* soort van plant, genaamd: *Arum Colocasia R.* De wortels zijn, gekookt, meelig en zeer smakelijk om te eten, terwijl de bladen liet eigenaardige hebben, dat 't water er niet stil op blijft liggen, maar gedurig heen en weder glijdt of rolt. v. d. *ḍjéné nīpalēte ri-lēkó-pâtījó*, water dat gedurig heen en weder rolt over het *pâtījó*-blad, zoodat het gevaar loopt van naar beneden te komen; v. d. geb. als beeld van iemand die *gevaarlijk ziek is*, zoodat hij ieder oogenblik dreigt te bezwijken. Men zie *táoe-nīpaéná-éná*, op *éná*.

↪↪ (1° *pîtjâ*), Mal. en Jav. *breken*.

Boëta-pîtjâ, bep. *boëta-pîtjâka*, *stekeblind*. — (2° *pîtjâ*). — *Pîtjâ-pîtjâ*, dezelfde visch als de *kânjōjâ*, maar dus genoemd, wanneer de *kaalkop* nog zeer klein is; iets grooter heet dezelve *salamâta* en zeer groot: *kânjōjâ*.

↪↪ (1° *pîtjīng*), Bimanesehe of Balinesehe duit, soms gebezigd als halssieraad voor een kind.

(2° *pîtjīng-doëwa*), één van de dertig soorten van kaarten in het *patóewi*- en *kówa-gōnggōng*spel.

↪↪↪ (*pîtjo*). — *Pîtjo-pîtjo*, bep. *pîtjo-pitjôwa*, slingerplant, gebezigd om zwart te maken, en ook als medicijn.

↪↪ (1° *poëtjâ*), bep. *poëtjâka*, het Maleisehe *فوچت*, *bleek*, *troebel*, *onklaar*; bijv.: *ḍjéné poëtjâ*, *troebel water*.

(2° *poëtjâ*), bep. *poëtjâka*, soort van slingerplant.

↪↪ (poënjtjâ), bep. *poënjtjâya*, het gedeelte van de *saroṅg*, dat volgens een geheel ander patroon bewerkt is dan het overige. De *poënjtjâ* bestaat soms uit eenige strepen, die alsdan *kapâla*'s heeten, waarvan echter alleen de middelste bij uitnemendheid *kapâla* genoemd wordt; de andere

heeten *kapâla-tjádi*'s (, kleine *kapâla*'s). — Poënjtjâ-taôëwa, overdragtelijk: *de voornaamste der menschen*, of ook: *de schoonste der vrouwen* (Sinr.) — *Mâdi-dâëṅ ri-Mâkka*, *poënjtjâna Lâyoe*, *Mâdi-dâëṅ ri-Mâkka*, *de poënjtjâ* (, d. i. *het sieraad*), van *Lâyoe* (, in *Binâmo*).

↪↪ (1° *poëtjôé*), bep. *poëtjôeka*, 't Mal. *فوچق*, *top van een' tak*, *de teedere spruitjes aan de takken*. Men zie *bômbonj*. Bijvoorbeeld: *mâna taṅkêna*, *poëtjôëna*, *máténe-ṅgâseṅg*, *tot aan de takken*, *ja tot aan de uiteinden der takken toe*, d. i. *geheel en al*, *van top tot teen*, *gelukkig*. (Kel.) — *Poëtjôé lîla*, *het puntje van de tong*. (Maoet.)

(2° *poëtjôé*), de medicinale wortel van de *patôla*. Boeg. idem.

↪↪↪ (*poëtjé*), bep. *poëtjeka*, *slingerplant*, wier bladen als groente gegeten worden.

↪↪↪ (*pôtjâ*), *knedden*; v. d. *ápôtjâ-pôtjâki-boëṅgâya*, *de bloem met de hand stuk wrijven*, *verfrommelen*, lett. *ter deege kneden*.

Ápôtjâ-pôtjâ, gebezigd van *stof*, bijv. van een *hoofddoek*, beteekent: *als 't ware kneden* met asch en tamarinde. NB. dit geschiedt gewoonlijk vóórdat men tot het *verwen* overgaat. (Mâdi.)

↪↪↪ (1° *pôtji*), bep. *potjîya*, Holl. een *potje*, *trekpot*. — *Pôtji-sâwo*. Men zie *sâwo*.

(2° *pôtji*), bep. *pôtjika*, *navel*. Boeg. *pósi*. — *Pasîkó pôtjî*, *draad*, *waarmede de navelstreng wordt afgebonden*. — *Pôtjî* (, *marîyaṅg*, *bâdilí*), *suntgat*. — *Pôtjî-ḍjéné*, *maalstroom*. — *Pôtjîna tampârânga*, *diepte*, *bodem der zee*. (Ḍjay.) — *Pôtjî-bállá*, *navel*, d. i. *middenpunt*, *van het huis*; v. d. ook dus genoemd de *paal die juist in het middenpunt van het huis gevonden wordt*, v. d. ook wederom aldus genoemd de *bóeli-bóeli*, of *het potje olij* met stukjes

hout van al de palen, gelijk ook een kleine hoeveelheid goud, hetwelk men bij de inwijding van het huis, boven aan dien paal, of zoo er geen paal juist in het midden staat, aan dien paal, welken men binnenkomende, het dichtst aan de rechterzijde van het middenpunt aantreft, heeft opgehangen. Vergel. *béntenġ* N°. 3. — Póťjina bisêyaŋga, *de opening onder in het schip voor het water*.

Pamóťjí, geschenk voor den scheepsbouwmeester, wanneer de *póťjí* klaar is.

(3° póťjí), één van de 30 soorten van kaarten bij het *patóewi*- en *kówa-gónġgoŋġ*-spel.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pânġťja-parasâda). Men zie *pânġťja* N°. 1.

᳚᳚᳚ (pitġoenaŋġ). — Áná-pitġoenaŋġ, kogel, die door zekere soort van toovermiddelen altoos een menseh moet raken.

᳚᳚᳚ (pâtġará), 't Jav. *patġar*, = 't Mak. *károentġgi*.

Bôeŋga pátġará-ťjina, soort van bloem.

᳚᳚᳚ (1° pânġťjará), bep. pânġťjaraka, *kleine takel*. Men zie *tákalá*.

(2° pânġťjará), bep. pânġťjaraka, = 't Mal. *فندج*, *pand*, *handgift*, *voorschot*.

(3° pânġťjâra), bep. pânġťjarâya, *pont*, *schouw*. Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚ (panġťjôraŋġ), het Mal. en Jav. *panġťjoeran*, *kleine waterval*, *val van water van eene kleine hoogte met een straal*, v. d. *goot* boven aan een huis. NB. *solôŋġaŋġ* gebez. van een goot langs den grond.

᳚᳚᳚᳚ (pitġoeroe). Men zie *ťjôeroe*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pêtġoró). — Tápêtġoró, *slippen* (, *glijden*), bijv. iemand's *voeten*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pânġťjarôba), bep. pânġťjaro-

bâya, *kentering van de moeson*, *ongestadig*, *wankelend*. Mal. idem.

᳚᳚᳚ (pâtġjalá), mâtġjalá, *al tastende naar iets grijpen om het vast te houden*; bijv.: *ámâtġjalá bâle-bâlaŋġ*, *al tastende naar kraalvisch grijpen*. V. d. ook overdragtelijk gebezigd van het *pidġjetten* van iemand die flauw valt, en wien men op deze wijze traecht bij te brengen.

᳚᳚᳚ (panġťjâlaŋġ), Mal., soort van langwerpig vaartuig, dienende tot lossing van goederen.

᳚᳚᳚ (poetġjalá), a) *zoek zijn*,
b) *zoek maken*.

Bijv.: *poetġjaláki dowêkoe*, *mijne duiten zijn zoek*. — *Poetġjaláki konġťġikoe*, *mijne sleutels zijn zoek*. — *Poetġjalá nâwa-nawâŋġkoe*, lett. *mijn verstand is zoek*, d. i. *ik weet niet, wat mij te doen sta*. Nu eens zou ik dit, dan weder dat willen doen. — *Tâoe-poetġjalá*, *iemand die zijn boeltje zoek gemaakt heeft*.

᳚᳚ (1° pādġja), bep. pādġjâya, gebez. van mooi donkere of zwarte kleur: *liefelijk zwart*, het Mal. *ietam mânis*, *lichtbruin*, de *huid* bijv. Boeg. idem.

Pādġja-pa dáeŋġ, begin en naam van zeker lied, = *rôyoŋġ* N°. 2.

(2° pādġjá), bep. pādġjaka, *ronde platte van rotting vervaardigde sehotel*, om visch en dergelijke op te laten droogen, ook veel gebezigd als sehotel voor het eten. Boeg. *pādġjá*. — *Bêmbeŋġ-pādġjá*, lett. *het opbrengen van de pādġjá's*, of *etens-schotel's*. Wanneer er een feest is, bestaat de *bêmbeŋġ-pādġjá* voor den koning van Gôwa uit: *één boesoepanôemboeŋġ*, met *paséro* en *tapisaŋġ*; *één palekókaŋġ* met *palóélóe*; vier en twintig *pādġjá's* met vleesch, visch

en andere *kúdókang's*; vier en twintig *padīngīng-dīngīng's*. Zoo het geen feest is, zijn er slechts twaalf *pādĵá's* en twaalf *padīngīng-dīngīng's*. NB. vier en twintig *pādĵá's* bij een feest, of anders *twaalf*, genoemd een *bembēngāng*. Men heeft soms tot achttien *bembēngāng's*.

Pamādĵá, bep. pamādĵaka, *pan*.

(3° pādĵá), bep. pādĵaka, 't Mal. فاجق, *grond-pacht, verponding*. Boeg. idem.

(4° pādĵa), bep. padĵaya, *billen* van een menseh, v. d. de bodem, of: 't onderste van iets, bijv. van de sehèe der kris. — Padĵana bisēyaṅga, *het onderste*, of: *de bodem van het schip*. (Rap. K. G.) — Men spreekt ook van *padĵāna gānraṅga*, zijnde het onderste of dunne uiteinde der *gānraṅg*. Vergel. *gānraṅg* N°. 2. — Nitōenroēng-pādĵai, *hij krijgt op zijn achterste*. — Māta-pādĵa, *de opening van het achterste*.

Āpādĵa-pādĵa, onder het gemeen ook wel gebeez. voor de gemeenschap tusschen beide geslachten, ons: *broeken*. Een Inlander zal bijvoorb. eene vrouw bij wijze van seheldwoord toeroepen: *koe-pādĵa-ko, ik zal je broeken*.

Sipādĵa-pādĵa, = *sikáboe-káboeloe*. Men zie op *káboeloe*.

᳚᳚ (1° pīdĵá), *solderen*. Boeg. *pīdĵá*. Mal. فیدجر.

Pīdĵá-pīdĵá, of: mīdĵá-mīdĵá, = het Jav. en Mal. *pidĵit, pidĵetten*, met de vingers, of met de volle hand, drukkende knijpen, namelijk: de matte leden van vermoeiden, tot opwekking; of de slapen van het hoofd en den nek tegen hoofdpijn. Men zie Olivier's Land- en Zeevogten, Deel I, bl. 141.

᳚᳚᳚ (pīnjĵjeṅg), oudtijds = *pānne, schotel, porselein*, en nog heden gebezigd op Saleijer voor

eene soort van porselein, eenigzins graauw van kleur. (Mádi.)

Táká-pīnjĵjeṅg, naam eener klip aan de monding der rivier van Gówa, dus genoemd dewijl Sawēri-Gādīṅg aldaar met deze soort van porselein zou geland zijn.

Boelāēṅg pīnjĵjeṅg. Men zie *boelāēṅg*.

᳚᳚ (pōēdĵi), moēdĵi, Mal. *prijzen, roemen, goedvinden*. Boeg. idem.

Pamoēdĵi, *het prijzen, roemen, goedvinden*.

Ipoedĵiyaṅg ta-máṅgāi, *iemand die de meisjes prijst* (, vleit), *zonder te beminnen*. (Sinr.)

Kapoedĵiyaṅg, *te prijzen* (Kel.)

᳚᳚᳚ (pēdĵa), Sal. = *píroe*. — Papedĵjāāṅg, = *papiróewaṅg*.

᳚᳚᳚ (pēnjĵjaṅg), soort van visch.

᳚᳚᳚᳚ (padĵjeko). Men zie: *dĵeko*.

᳚᳚᳚ (padĵannāṅg). Men zie *dĵanna* N°. 1.

᳚᳚᳚ (paṅĵĵádĵá), bep. paṅĵĵádĵaka, soort van platte vaartuigen. Alleen in gebruik bij de roovers, die ze gewoonlijk bezigen achter en tegelijk met hunne *bīntá's*. Boeg. *paṅĵĵádĵá*. Vergel. het Jav. *᳚᳚᳚᳚*, *een kleine schuit*.

᳚᳚᳚ (paṅĵĵjára), Mal *gevangenis*.

᳚᳚᳚ pīdĵará, het Mal. فیدجر, *solderen*. Baróega papīdĵará, *eene baróega, die gesoldeerd*, d. i. *goed dicht-gevlochten is*; alzoo de *baróega* van een vorst, ten minste van een voornaam persoon. — Bādĵjiki pīdĵarána rīnrīṅga, *de wand is goed gesoldeerd*, d. i. *goed dicht-gevlochten*.

᳚᳚᳚ (padĵjaloé). Men zie: *dĵjaloé*.

᳚᳚᳚᳚ (padĵjallió). Men zie *dĵjallió*.

᳚᳚᳚ (pāṅĵjoe), bep. paṅĵjôcwa, *zeeschildpad*. Boeg. idem. Jav. *᳚᳚᳚᳚*. Mal. فیدجو.

↪↪ (pôênjá), Mal. = *patánna*. Men zie *páta* N°. 1. (Tar.)

↪↪↪ (pênjá), bep. pênjaka, *plat*, bijv. kamôeroe pênjá, *platte neus*. — Rôti pênjá, *plat brood*. Boeg. idem.

↪↪↪ (pônjá), bep. pônjaka, *ingedeukt*, *ingedrukt*, geb. van *manġga-*, *đjamboe-* en andere vruchten, insgelijks van een neus die van boven als 't ware *ingedeukt* is. Boeg. *mápônjá*.

↪↪↪↪ (panġnjġiki, bep. panġnjġikiya, *vledermuis*. Boeg. *pánni*, idem. — Pâyoenġ panġnjġiki, *als een vledermuis er uitziende páyoenġ*. NB. aldus door de Inlanders genoemd onze *zijden parapluie's*.

↪↪↪↪ (panġaġġgâya). Men zie *sânġga*.

↪↪↪↪↪ (panġilôraġġ). Men zie *sîloró* N°. 2.

↪↪↪ (pâyoenġ), *regen- en zonnescerm*. Jav. en Mal. idem. — Pâyoenġ balâki. Vergel. *balâki*. — Pâyoenġ sâraġġ. Vergel. *sâraġġ* N°. 1. — Pâyoenġ lômpo, *grootte*, of *voornamen páyoenġ*, zooals de vorsten van den eersten rang gebruiken.

Ápâyoenġi allôwa, *de Zon heeft een páyoenġ*, d. i.: *er is een kring om de Zon*.

↪↪↪ (pîya), *heelen, genezen*, bijv.: pîya-mi lokóna, *zijne wond is genezen*.

Ta-mápiyâi, *het geneest niet*. (Kel.)

↪↪↪ (pîyóe), ápîyóe, *piepen*.

↪↪↪↪ (pêyó), bep. pêyoka, *slijk*. Vergel. *ġjâiri*. — Pêyó-lântaġġ, *moeras*. — Ápêyóki, *het is slikkerig*.

Nipêyó gebezigd van het *aanzetten* van een mes of dergelijke op kleiner en zachter of fijner steen, dan reeds bij het *nikántisi* heeft plaats gehad. Vergel. *kántisi* en ook *padáda*.

↪↪↪↪ (pôyó), bep. pôyoka. — Pôyó-

pôyó, naam van een geringen zeer algemeenen struik, *Uraena lobata* L. (Sinr.) Vergel. *lalóepaġġ*.

↪↪↪↪ (piyani). Men zie *áni* N°. 1.

↪↪↪↪↪ (piyôlo). Men zie *ólo* N°. 4.

↪↪↪↪↪ (pêyasá), = *palésaġġ*, *wegschuiven, wegdoen*, bijv.: *kaléleġġ*. (D. Moes.)

↪↪ (1° pâra), *zamen, gezamenlijk*. Boeg. *páda*, idem. Bijvoorbeeld: *pâra-môteré*, *zamen terugkeeren*. — Ápâra-pamáí, *éénstemmig zijn*. — Nadġjâri-mo sibâġġi-bâġġi pâra-âya, *en het gebeurde, dat zij elkander onderling een pak gaven, zamen slag leverden*. — Parâna tâoe, *zijne mede-menschen*.

Mâna ta-paramâna. Men zie *mâna*.

Parasêro, lett. *gezamenlijk iets aanraken*, v. d. *maatschappij*.

(2° pâra), bep. parâya, de *kiem* van de kokosnoot, wanneer deze reeds tamelijk groot is, = *tîmbo-kalóekoe*. Vergel. *tîmbo*.

Paratôlo, bep. paratôloka, a) hetzelfde als *pâra* N°. 2, maar nog *klein*;

b) zeer oude *tâlâ*-vruchten.

(3° pâra), bep. parâya, *eene baarmoeder die verzakt is*. Van daar: *baînne ásóêlôe parâna*, *eene vrouw, wier baarmoeder naar buiten komt*. — Baînne parâġġ, = *baînne ásóêlôe parâna*.

(4° pâra), bep. parâya, de *binnenzijde*, en *pamâra*, de *buitenzijde des benedenarms*.

(5° pârá), bep. pâraka, *bosch met kleigrond*, langs de oevers eener rivier bijvoorb. Boeg. *pârá*.

(6° pârá), bep. pâraka, *zoutachtige grond*. — Pâráki tanâya, *de grond is zoutachtig*.

(7° pârá). — Pârá-pârá, bep. pârá-pâraka, *platvisch*.

(8° pâra), bep. parâya, Bonth. = *pamákaġġ*, *zolder*.

(9° pâra). — Pâra-pâra, bep. pâra-parâya, soort van stellaadje, waar langs men de ranken laat oploopen.

(10° pârrá), bep. pârraka, *bijtend*, gebez. zoo wel van *spijs*, die te sterk gezout is, als van pom-pelmoezen en dergel., die een' sterken onaangena-men smaak hebben. Boeg. *napárrá*.

↪ ↻ (1° pârañg), *veld*. Boeg. en Mal. *pá-dañg*, idem. — Bállá-bállá-pârañg, *een veldhuisje*, d. i. *een wachthuisje op de paddievelden*.

Nirâppa ri-tânga-pârañg. Vergel. *râppa* N°. 5.

Pârañg-lâkkeñg, = *parallâkkeñg*. Men zie *lâkkeñg*.

Tjillá mákapârañg, lett. *schitteren*, als *wanneer de Zon op een zandvlakte schijnt*, v. d. *sterk schitteren*, bijv. van *kleéren* gebez.

(2° pârañg), ápârañg, a) *ophouden*; b) *doen ophouden*, *blusschen*, bijv.: *pârañg-mi ângĩnga*, *de wind heeft opgehouden*, d. i.: *is gaan liggen*. — *Pârañg-mi gégereka*, *het geschreeuw heeft opgehouden*, d. i. *is over*. — *Pârañg-mi pêpeka*, *het vuur heeft opgehouden*, d. i. *is uitgedoofd*. — *Pârañg-mi nasosenna*, *zijne gramschap heeft opgehouden*, d. i. *is voorbij*. — *Lébá-mi koepârañg pêpeka pimbâli-bâli*, *ik heb het vuur gebluscht aan beide zijden*; overdragtelijk gebezigd voor het: *tot bedaren brengen van twee twistende partijen*.

(3° parâñg). — Bañne parâñg. Men zie *pâra* N°. 3.

(4° pârrañg), *lijdzaam*, *ongevoelig*, voor *verwonding* bijv., ook voor *berisping* en *kastijding*. Boeg. *napárrañg*. — *Ápârrañgá*, lett. *ik houd het uit*, v. d. *ik vast*. [NB. dit ook wel uitgedrukt met *ñgânre-daniyâriyá*, lett. *ik eet slechts 's morgens zeer vroeg* (, en verder op den dag niet), d. i. *ik vast*.]

Parrâñgi, *iels verdragen*, *verduren*, *tegen iets bestand zijn*, *het tegengaan*, bijv.: *zijne vrees*. (Djay). — *Niyá-îdji båttoe râm��oesoeka*, *mĩngka koekôlle-mi koeparrâñgi*, *de koorts komt nog wel*, *maar zóó kan ik het uithouden*.

↪ ↻ (pânra), *verderven*, *bederven*, *te grondegaan*.

Kapanrâkañg, a) *bederving*, 't *bederven*, *verderf*, *ongeluk*; b) *bederven aan*, *ten gevolge van*. Bijv.: *pônna kapânrakâna tñjđja namápânra*, *indien (die goederen) hun eigen bederf bederven*, d. i. *indien zij uit hunnen aard aan bederf onderhevig zijn*, *en dien ten gevolge ook bederven*. (Rap. T. Dj). — *Na-pônna mápânra*, *na teyâi kapanrâkañg bálóe-bálóe*, *zoo de goederen bederven en het niet aan de goederen ligt dat zij bederven*, *maar aan den anakóda*. (Rap. T. Dj.) — *Si-lâppa-đji nakapanrâkañg*, *ten gevolge van een enkel woord wordt hij ongelukkig*.

Panrâki, manrâki, ámanrâki, of mámanrâki, *bederven*, *vernien*, *in het verderf storten*.

Kapanrâki, *bederven*, *te gronde gaan voor rekening van*. (Rap.)

Pânra-panrâki pamaíkoë, *mijne goede gezindheid jegens u*, *mijne toegenegenheid voor u*, *verderven*, *doen ophouden*.

↪ ↻ (pânrañg), *rust*-, of *slaapplaats*, het zij van *levenden* of *dooden*, v. d. *mâna koepâré-đja pânrañg dallêkañg ballâna*, *al maakte ik ook mijn graf*, d. i. *al stierf ik ook, vóór hare woning*. (Siur. K. G.) — Van daar: *pñgoró ri-pânrañg*, *zoo gek*, *dat men, even als een doode, om niets meer denkt*, *doodelijk krankzinnig*, *stapelzot*.

↪ ↻ (1° pâri), 't Mal. *پری*, 't Jav. *پری*, 't Pers. *پری*, *pari*, *benaming eener soort van schoone en goede nimfen of feeën*, *eene toovernimf*. Verg. Gericke in Jav. Woord.

(2° pârri) naam eener soort van vogels.

(3° pârri), ápârri-pârri, *zich spoeden, zich haasten*. — Ápârri-pârri-dôêdoewi, *hij haast zich sterk, hij overhaast zich*. — Ápârri-pârri rīnriñna bal-lâkoe, *spoed maken, voortmaken, met de wanden van mijn huis*. (Brief).

Papârri-pârri, *zich doen spoeden, maken dat iemand zich spoedt, maken dat iets spoedig geschiedt, iets haastig verrigten, enz.*

Papârri-parri, *zich spoeden tot iemand*. (Rap.)

𐄂𐄃 (pârriñg). Boêlo-pârriñg, *harde soort van bamboe, geb. tot bouwen, enz.*

𐄂𐄃 (1° pârroe), bep. parrôewa, *naar pis stinkende*. Boeg. *mápârroe*.

(2° pârroé), bep. pârroeka, *darmen, ingewanden*. Mal. *قُرْت*, *buik, ingewanden*. — Pârroé-tôwa, *grote darmen*. — Pârroé-lôlo, *kleine darmen, navelstreng*. — Siyâlle pârroé-lolôñgkoe pârroé-towâkoe, *lett. mijne kleine darmen komen tot mijne grote darmen*. Gebez. *door iemand die sterken honger heeft*.

Ábâlle-pârroé, oorspronkelijk geen Makass., maar het Boeg. *mábâlle-pârroé*, letterlijk *een valschen bedriegelijken inborst hebben; v. d. uit haat of wangunst iemand bedriegen of misleiden; het bijvoorbeeld opzettelijk voor iemand verzwijgen, dat hem hier of daar eenig kwaad te wachten staat*. Vergel. *bâlle* N°. 4.

𐄂𐄃 (pârroëñg), *soort van slangvormige kris of lans*. Jav. en Boeg. *idem*.

𐄂𐄃 (pânroëñg), = *pôndó*, letter *a*.

𐄂𐄃𐄄 (1° pâré), *maken, bouwen, doen, verrigten, behandelen, beschouwen als, verzinnen, enz.* — Ápa kípâré ámântañg? *wat doen wij (nog langer) te blijven?* (Men zie *âlle*.) — Ápâré bâllá, *een huis maken of bouwen*. — Ápa nipâré oelâmbí? *wat wordt*

(tot) *oelâmbí's gemaakt? d. i. waarvan maakt men oelâmbí's?* — Tâoc-ampârekaï ôemoeroé paminasâna ri-kâoe, *lett. iemand die zijn leven maakt tot een leven van verlangen naar u, d. i. die zijn gansche leven door naar u verlangt*. (Tar.) — Ta-niparêkaï sâbi, *hij wordt geen getuige gemaakt, d. i. niet als getuige genomen*. (Rap. T. D̄j.) — Mânge ri-Bitjârâya, ña-nasôero pâré kalênna, *naar den Regter gaan om dien de zaak zelve te laten behandelen, d. i. om dien de zaak te laten beslissen*. (Rap. T. D̄j., Inl. wetb.) — Koepâré-gârriñg-mîñne ri-mámatâkoe bân̄gi-bân̄gi, *lett. ik maak eene ziekte, d. i. ik maak mij ziek, d. i. ik word ziek, van alle nachten te waken*. — Koepâré-gârriñg gârriñg ta-koebañgô-ñgãñg, *ik maak eene ziekte, d. i. ik maak mij zelven ziek, d. i. ik word ziek, ik krijg eene ziekte, eene ziekte waarvan ik niet zal opkomen*. (Sinr.) — Natîriñg ápâré-gârriñg, *plotseling maakte hij eene ziekte, d. i. gaf hij eene ziekte voor, hield hij zich ziek*. (Br.) — Ápa-mo koepâré-gârriñg? *wat voor ziekte zal ik voorwenden?* (Kel.) — Mannântoe (zamen-gesteld uit *mánna ántoe*.) d̄jâm̄mēñg kôeñj̄d̄joēñg-ñj̄i napâré-pâré, *dat hij zelfs zou willen sterven, dit is maar gemaakt, voorgegeven, niet gemeend*. (Sinr.) — Ápâré, of: ápâré-pâré, kâna, *woorden maken, v. d. woorden verzinnen, uit zijn duim zuigen; bijv.: ápa-tōñg-âre kípâré-kâna, maken, d. i. verzinnen, wij eenig excuus, welk dan ook*. (Rap. K. G.) — Koepâréki tēne, *ik maak, d. i. ik beschouw haar als lief*. — Pôro niyá napâré mâta-mâta (, of. pañgoerân̄gi,) *saribattân̄gkoe ri-nâkke! moge mijn broeder (dit gesehenk) beschouwen als een aandenken aan mij!* — Ka-nipâré-îd̄jâ sôbá, *daar ik nog als bondgenoot beschouwd word*. (Brief.) — Noepâré kalênnoe kâmma tâoc-koerâyo-râyo, *gij maakt, d. i.*

beschouwt, stelt u aan, als waart gij een vrije be-
diende. (Men zie ráyo.) — Ápâré kasalâñg, als
boets beschouwen. (Inl. wetb., Rap. T. D̄j.) — Ápâré-
âná-âná-ki, hem tot kind maken, d. i. hem als kind
beschouwen, d. i. voor den gek houden. — Ta-kíparê
kaï âdá, wij maken het niet tot adat, d. i. beschou-
wen het niet als adat, d. i. wij zijn niet gewoon.
(Rap. K. G.) — Ânne pâreka, dit doen, deze daad.
(Bid.) — Parêna, het doen, d. i. de praktijk van
iets. — Parêna Álla-taâla, het maken, d. i. het werk
van God, d. i. een prachtstuk. — Kâdé-d̄jîya koe-
ta-pâré, zoo ik maar geen schepsel (, te weten: van
God,) ware, enz. (Kel.) — Tâoe natoed̄jôcwa pâré,
zij, wie een doen (, eene zaak,) treft, d. i. zij die in
eene zaak betrokken zijn. — Pâré ta-koesâna-sâna,
een doen, eene daad, eene zaak, iets dat ik niet
verwacht had. (Kel.) — Ápa-mo parêna? wat is er
van (, d. i. aan,) te doen. (D̄jay.) — Tâlloe-tôn̄j̄d̄ji
parêna toe-linôwa, er zijn ook drie dingen te doen
voor de menschen. (Rap. K. G.) — Parêna Âdaka,
het doen, d. i. de uitspraak, beschikking van den
Regter, (Rap. T. D̄j.)

Papâré, een doen, een maken, een maaksel, een
behandelen, een daarstellen, een beschikken, beschik-
king, enz.; bijv.: gâd̄ja papâré, een olifant, die
slechts een maaksel (van menschen) is, d. i. een nage-
maakte olifant, staat tegenover: gâd̄ja tód̄jên̄g-tód̄jên̄g,
een wezenlijke olifant. — Têya-lâlo-kí pinrâi papa-
rêna toemâbit̄jarâya, ka-lêbâ-mîntoe ni-bit̄jâra, wil
niet veranderen de beschikking van den Bit̄jâra-boétta,
daar deze reeds uitspraak in de zaak gedaan heeft.

Parêkañg, a) een maken, een doen, een maaksel,
enz. bijv.: taêna-môntoe parêkâna, er is niet
meer van (, d. i. aan,) te doen. — Pânra, taêna-
mo parêkâna, bedorven, en wel zoo, dat er niets

meer aan te doen is. (D̄jay.) — Parêkañg-saloêwara,
maaksel van een broek, d. i. een stuk goed, waar-
van een broek kan gemaakt worden. — Parêkañg-
mêd̄jañg, een stuk hout, om een tafel van te ma-
ken. — Parêkañg-balân̄j̄d̄ja, iets om onkosten van
te maken, d. i. een beursje, een voorraad geld. —
Parêkañg-bîne, datgeen waar men zaadpaddie van
maakt, d. i. de paddie, die men bezigt om weder te
zaaijen. — Parêkañg-râppo, lett. datgeen waar men
vruchten van maakt, d. i. de bloesem; v. d. over-
dragtelijk: begin. (Mâdi.) — Parêkañg-boëntiñg, zij
wie men tot zijne vrouw denkt te maken, d. i. de bruid.
Vervolgens beteekent parêkañg, ook zonder bijvoe-
ging van boëntiñg: een bruid; en van daar: pare-
kân̄gañg, tot zijne parêkañg, of bruid, maken of nemen.
(G. G.)

b) parêkañg, doen aan, doen met, bijv.: Ápa na-
parêkañgi ân̄j̄d̄jo d̄jôekoeka? Wat doet hij aan,
d. i. met, dien visch?

Paparêkañg, a) iemand iets maken, iemand iets
toedichten, b) bezigen om iets te doen of te maken;
bijv.: nipâparêkañg-d̄ji ântoe paôcwa, die woorden
worden hem toegedicht, (d. i. hij heeft het nooit ge-
zegd). — Állo bâd̄jî nipâparêkañg âpa-âpa, een
dag, die goed is om gebezigd te worden tot het doen
van iets, d. i. een dag waarop het goed is het een of
ander te doen. (Rap. T. D̄j.)

Pâti-pâré-parêki, iets verkeerd, lett. nu hier, dan
daar doen. (Rap. T. D̄j.)

(2° pâre), bep. parêya, vnw. parêñgkoe, pa-
rêna, paddie. — Pâre-poênóe, = áse póenóe. Jav.
ꦥꦫꦺꦤ꧀, Sd. ꦥꦫꦺꦤ꧀, Mal. فادى.

Ápâre-pâre, nalezing houden, bijv.: gâloên̄ga
ri-Tambakôlá, tâlloen-tâoëñg nikâtto, si-tâoëñg
nipâre-pâre. Vergel. op tâoëñg.

(3° pâtre), bep. pářya, = *tjipoeróe*, *honger*, *hongersnood*.

𐄂𐄃𐄄 (pânre), bep. panřya, 't Mal. *pandej*, *ervaren*, *kundig*, *baas*, *kunstenaar*. — Pânre-bâssi, *ijzersmid*. — Pânre-kâyoe, *timmerman*. — Pânre-kâna, *ervaren in het spreken*. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄅 (1° pâró), bep. pâroka, *rasp*. Jav. *𐄂𐄃𐄅*, Boeg. *pâróe*.

(2° pârro), Holl. ons: *vrouw*, in 't kaartspel.

(3° pârro), bep. parrôwa, *schor*.

𐄂𐄃𐄆 (pîrañg), *hoeveel?* Jav. *𐄂𐄃𐄆* idem. — Pîrañg-âre. Men zie *âre*. — Pîrañg-âllo-makî båttoe? *Hoeveel dagen geleden, zijt gij gekomen?* — Pîrañg allôwañg-má, *eenige* (, *onbepaald hoeveel*) *dagen geleden ben ik gekomen*. NB. deze uitgang *añg* achter *âllo* geeft aan *pîrañg* deze beteekenis van *eenige*, (onbepaald hoevele), 't Mal. *ببراف*. — Zoo ook ri-pîrañg-allôwañga, *over eenige daden* of *eenige dagen geleden*, al naar gelang van het volgende, bijv.: ri-pîrañg-allôwañga sállañg koekalâóe ri-Djâwa, *over eenige dagen zal ik naar Java gaan*. — Ri-pîrañg-allôwañga lëbá-koebáttoe ri-Bône, *vóór eenige dagen ben ik van Bône gekomen*.

𐄂𐄃𐄇 (pînra). Men zie *ínra*.

𐄂𐄃𐄈 (pîrí). — Pîrí-pîrí, bep. pîrí-pîrika, soort van vogeltjes (, blaauwe en witte).

𐄂𐄃𐄉 (pîriñg), *bord*, *schotel*. Boeg. Mal. Sd. Jav. idem.

Sĩssí-pîriñg. Men zie *sĩssí* N° 2.

𐄂𐄃𐄊 (pîroe), bep. pîroëwa, *speeksel*. — Ápîroe, *spuwen*.

Papîroëwañg, *spuwbak*.

𐄂𐄃𐄋 (1° pôera), Boeg., = 't Mak. *lëbá* (Sinr.)

(2° pòerá), bep. pòeraka, *ringworm*, soort van huidziekte.

𐄂𐄃𐄌 (pôerañg), môerañg, Sal., = *óulañg* N° 1. Papôerañg, = *paóndañg*.

𐄂𐄃𐄍 (1° pòeroe) bep. poeroëwa, vnw. soms: poeroëñgkoe, *doeh beter: poeroëkoe*, 't Mal. *𐄂𐄃𐄍*, *puist*, *zweer*. Boeg. idem. — Pòeroe-lômpo, lett. *grote puisten*, v. d. *pokken*. — Pòeroe-Djâwa, *Spaansche pokken*. Onder het gemeen als seheldwoord gebezigd. — Pòeroe-bâtará, *mazelen*. Verg. *bâtará* N° 2. — Pòeroe-kâpalá, soort van *mazelen*, waarbij de uitslag bijzonder *dik* is. Vergel. *kâpalá* N° 2. — Pòeroe-pépé, *heete puisten*, lett. *vuurpuisten*, ten gevolge van verhitting. Vergel. *pépé* N° 3. — Pòeroe-djōñg, soort van blaren, die opengaan, en het vleesch doen uitpuilen (, ten gevolge van slechte levenswijze). Vergel. het Jav. *𐄂𐄃𐄍* *een zwarte vlek op de huid*.

Pòeroe-pòeroe, *puistjes*. — Pòeroe-pòeroe kêssa, soort van *kleine puistjes* die erge jeuking veroorzaken. Vergel. *késsa*.

Pòeroe-pòeroe-lâppó. Men zie beneden op *lâppó* N° 1. — Pòeroe-pòeroe sôñgó, soort van *kleine puistjes*, de zoogenaamde *roode hond*.

(2° pòeroe). — Lêmo pòeroe. Men zie *lêmo*. Vergel. het Jav. *𐄂𐄃𐄍*, naam eener soort van Chinasappelen.

𐄂𐄃𐄎 (1° pòeroeñg). — Pòeroeñg-pòeroeñg, *zevengesternte*. Boeg. *wórong-pórong*, idem.

(2° pòeroeñg), *bij malkander schuiven*, om bijvoorbeeld in zijn' zak te steken, of in een' kast, dan wel elders, weg te bergen, als: *duiten*, die op een tafel verspreid liggen, enz.

(3° pòeroeñg), = *kóeroeñg* N° 3, *digtmaken*, bijvoorb. een *regen- of zonnenscherm*.

𐄂𐄃𐄏 (pêre) *wenden*, *draaijen*. (D. Moes.) *Tápêre-pêre*, *waggelen*, bijv. *iemand die dronken is*.

↘ ↗ ↘ ↘ (pêreñg), ápêreñg, *een flauw licht verspreiden*, gebez. van de Zon bijv., of van sterren, of van eene *kanjôjôli*, enz.

↘ ↗ ↘ ↘ (pôre), bep. porêya, *sterk, stevig, flink*; bijv.: pôre ballâna, *zijn huis is goed, sterk*. — Pôre agâñgkoe, *mijn maat* (, in het spel bijv.,) *is flink, knap*.

↘ ↗ ↘ ↘ (1° pôro). Dit woordje geeft een *wenschen te kennen* (, Boeg. *pôdo*, idem); bijvoorb.: pôro napaôewañg-tôñgá, *och of hij mij ook zeide!*, *mogt hij mij ook zeggen!* — Pôro ninânro-lâlo-dji ri-Âlla-taâla băttoe mâtñge, enz., *God geve, dat* (die brief) *kome*, enz. (Tar.)

Pôro-niyâna, lett. *moge plaats vinden het zijn er van*, d. i. *moge het gebeuren*, of ook: *moge het er maar zijn!* v. d. *zoo het er maar is; hoe? dit komt er niet op aan*.

Pôro-kanâna, *het is maar om wat te zeggen, kwanswijze*.

(2° pôró), verkorting, of welligt het grondwoord van *pópporó*. Men zie *pópporó*. Bijvoorb: pôró-makô, *vergeef gij*. — Pôró-má, *vergeef mij*.

↘ ↘ ↘ ↘ (parâkká). Men zie *râkká* N°. 4.

↘ ↘ ↘ ↘ (parrâkañg), soort van spook, voorgesteld met gloeiende kolen op het hoofd. Boegineeseh idem.

↘ ↘ ↘ ↘ (parâñgká). Men zie *ânjkká* N°. 1.

(2° parâñgká). Men zie *rânjkká* N°. 1.

↘ ↘ ↘ ↘ (panrâñgká). Men zie *rânjkká* N°. 1.

↘ ↘ ↘ ↘ (poerôekañg), *zak, broekzak, geldzak, beurs, surtout*, van een' *kijker* bijvoorb. Boeg. *poerôekâñg*, idem.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (parakêtji), bep. paraketjiya, *perkiet*.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (parakâra), bep. parakarâya, *zaak*,

stuk, artikel. Jav. en Sd. *prakâra*, idem; Mal. *فركار*, idem. Skr. *prakâra*, *onderscheid, gelijkheid, soort, wijze, manier*.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (pirôkkolô). Men zie *rôkkolô*.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (poerôkkolô), = *pirôkkolô*.

↘ ↘ ↘ ↘ (parâga), *wagen*. — Ngâlle parâga, *zich met levensgevaar* (, lett. *een waagstuk doende*,) *iets toeëigenen*. (Mâdi.)

Âñgkaparagâi, *zich ergens aan wagen*; v. d.: añgkaparagâi ampanâiki, *wagen om aan te vallen*. (Rap.)

Pâra-parâga, *kans, risico*.

↘ ↘ ↘ ↘ (parâñggi), bep. parañggiya, 't Mal. en Jav. *Prañggi*, 't Pers. *فرنگی*, lett. *Frankisch, Frank*, in het Makassaarsch de gewone benaming voor de *Portugezen*. (G. G.) Vervolgens ook gebez. van alle andere Europese volken, ja zelfs van Maleijers, in één woord, van al de volken, die niet tot de Makassaren en Boeginezen behooren.

Priñg boëñga-Parâñggi, *een schotel, beschilderd met bloemen*. NB. men voegt er bij *Parâñggi*, dewijl zulk aardewerk natuurlijk van elders komt. (D. Tjamm.)

Boëñga-boëñga Parâñggi, = 't Mal. *boëñga pôekol-âmpat*, soort van bloem-plant wier wortels als geneesmiddel gebezigd worden.

↘ ↘ ↘ ↘ (1° parâñge), bep. parâñgêya, 't Mal. *فراغی*, *gesteldheid, geaardheid, inborst, karakter*.

Pâra-parâñge, = *parâñge*.

(2° parâñge). Men zie *râñge*.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (poenrângâ), bep. poenrângâya, de *Gmelina Asiatica. L.*, soort van boom, welks vrucht een sap bevat, dat de Inlander in de oogeu

van de kat druppelt, wanneer die traag wordt om muizen te vangen. Ook wordt deze vrucht gebez. om *kanjǎjólí* van te maken, evenals de *sapíri-noot*. Voorts legt men de bladen en vruchten van dien boom dikwijls in water te weeken, ten einde vervolgens met dit water de tabak te besprenkelen, en alzoo een aangenamen geur daaraan te geven. Boeg. *ǎjǎmpoe-rǎñga*.

᳚ ᳚ ᳚ (1° parâpá), bep. parâpaka. — Si-parâpá, *één vierde*. NB. men zou verwachten *parâppá*. Men zie *áppá* N°. 2.

(2° parâpa), bep. parapâya, soort van groente.

(3° parâppá), bep. parâppaka, soort van boom, die een zeer goed brandhout oplevert. Deszelfs vrucht heeft den vorm van een' appel en is iets grooter dan de *padáda*, waarmede zij anders veel overeenkomst heeft. De smaak is zuur en men eet dezelve uit de hand met zout. Men zie *pamákká* op *pákká* N°. 3. Soms wordt de vrucht ook als beeld van de *vrouwelijke borsten* gebezigd. (Kel.) Boeg. *benrópa*.

᳚ ᳚ ᳚ (parĩmpĩng), ringetjes aan den rand van het zeil, ten einde het touw door te halen. Vergel. *sóesoeróe*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (parêmpá). Men zie *rémpá*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (parimpôêngang), het Maleisehe *فرهمنون*, *vereeniging*. (Sinr.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (parêmpasá), bep. parêmpasaka, soort van heester, welks bladen tegelijk met roode uijen in water geweekt worden, en alsdan een zeer goed laxermiddel opleveren, *Gendarussa vulgaris* Nees v. E.

Boewâgãng, palili, parêmpasá, lôwe, na-êrañg ângĩng mámirí. Men zie *lílí* N°. 2. NB. Het *parêmpasá-blad* in deze phrase gebezigd wegens de

beteekenis van het ww. *parêmpá*, namelijk: die van: *afweren*. Men zie verder: *boewâgãng* en *lôwe* N°. 3.

᳚ ᳚ ᳚ (1° parâmbá). Men zie *râmbá* N°. 1.

(2° parâmbá). Men zie *râmbá* N°. 2.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (parabândaharãng), 't Mal.

قبندهران, *schatkamer*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (paramâta), bep. paramatâya,

met het vnw. paramatâkoe, 't Maleisehe *فرمات*, *juweel*, *edelgesteente*; van daar dikwijls eigen-naam van een paard. (Brief.) Boeg. idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (paramânuu). — Mânuu ta-para-

mânuu. Vergel. *mânuu*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pâramadâni), bep. pâramada-

nîya, 't Mal. *فرمدانی*, 't Jav. *ᮒᮞᮞᮞᮞᮞᮞ*, *tapijt*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (parôemoëng-roemôe-

ngãng), van *ôemoëng*, *berooken*, is eigenlijk een Boegineeseh woord, van daar die tussehenvoeging eener *r*; wordt echter ook in het Makassaarsch gebezigd, beteekent het zelfde als *sabâñgãng*, een groote aarden rookpot op een *ôkonñ sãñgká*, staande bij alle zieken, doch vooral bij kraamvrouwen, bij besnijdenis, bij trouwen en dergel. meer gebruikelijk. Dikwijls *paarden-*, *honden-*, *katten-*, *apenhaar* daarop gegooid; wanneer bijvoorb. een pas geboren kind sehrikt van een paard of een ander beest, brandt men terstond de haren van het dier, dat dien sehrik veroorzaakt heeft, ten einde alzoo, gelijk men meent, de nadeelige werking te voorkomen of weg te nemen. Voorts onderscheidene kruiden, als: *lékó-lánra*, *ñgãñgalá-karãmbœ*, enz., zoo ook buffel-hoornen, in den pot gegooid.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pâramaësôeri), bep. pâ-

ramaësocriya, = het Mal. *فرمیسوری*, 't Jav. *ᮒᮞᮞᮞᮞᮞᮞᮞ*, *vorstin*. Vergel. het Sanskr. *paramés-wara*, *het hoogste wezen*; *Siva*; *Wisnoe*; *Paramés-*

wari, *Doergâ*, zamengesteld uit *parama*, *beste*, *voornaamste*, *eerste*, en *iswari*, *meesteresse*. (Djay.)

𑀧𑀲𑀭𑀸 (panrîta), bep. panritâya, a) geleerd, b) bouwmeester; bijv.: panrîta-kâna, *welsprekend*, *die de regelen der welsprekendheid verstaat*. — Panrîta-bâllâ, *die huizen weet te vervaardigen, een huisbouwmeester*. (G. G.) — Panrîta bisêyañg, *een scheepsbouwmeester*, (d. i. *seheepstimmerman*. Verg. 't Boeg. *panrîta*, *bouwmeester*, en 't B. *pânre*, *be-kwaam*, 't Mal., Sd., Jav. en Sanskr. *pandîta*, *geleerde*, *leeraar*.)

Kapanritâñg, *geleerdheid*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸 (parênta), bep. parentâya, 't Mal. en Jav. *parentah*, *bevel*, *bestuur*. — Âparênta, *marênta*, *amarênta*, *besturen*, *regeren*. — Amparêntai, *iemand iets verordenen*, *bevelen te doen*. (Bid.) — Parênta-sâi ânjdjo toêwañg-toêwañga, *zorg eens, dat het dien heeren aan niets ontbreekt*, dat zij genoeg te eten en te drinken hebben; lett.: *geef eens orders voor die heeren*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (poerîti), = *gâssîñg* N°. 2; bijv.: poerîtikî sâssalâ kalênta, = *gâssîñgkî sâssalâ kalênta*, *wij zullen sterk berouw hebben*. (Rap. T. Dj.)

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (poerôtoe), soort van boom, *Ficus sp.*

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (paratôegalá), bep. paratôegalaka. — Djâmboe-paratôegalá. Men zie *djâmboe* en *tôegalá*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (parantâlañg). Men zie *rântalá*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (paratôlô). Men zie *pâra* N°. 2.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (peretiwi), bep. peretiwiya, *Onderwereld*. (Mâdi.). — Toe-peretiwi, *bewoners der Onderwereld*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (parâda), bep. paradâya, in het Ma-

kass. en Boeg. zoowel van *verguldtsel*, als van *verf* gebezigd, het Mal. en Jav. *prâda*, *dunne plaat van eenig metaal*, *verguldtsel*. Gewoonlijk hierbij gedaecht aan het Portugesehe *placa* en *chapa*, *plaat* (blad van metaal). Waarom niet liever aan het Portugesehe *parâda*, het Fransehe *parade*, *pronk*?

Sâpoe-parâda, *besmeren met verf*, d. i. *verwen*.

Âparâda, a) *vergulden*; b) *verwen*, bijv.: êroká soêro parâdai ballâkoe, *ik wil mijn huis laten verwen*.

Paparâda, *verwer*. — Paparâda-boelâëñg, *iemand die de kunst verstaat om te vergulden*. (G. G.)

Râppo-parâda, = 't Mal. *boewah-prâda*, soort van vrucht die uitwendig veel overeenkomst met de *ballâtoeñg* heeft, doch van binnen veel verschilt en een roode verfstof bevat.

Bâtoe parâda, *marmelade*.

Âse-parâda. Men zie *âse*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (poerîna), bep. poerinâya, vnw. poerinâñgkoe, 't Boeg. *ôere*; bijv. ânroñg-poerîna, *tante*. — Mânge-poerîna, *oom*. — Ânâ-poerîna, *neef*, het. Fransehe *neveu*.

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (paradjanjdjiyañg), 't Mal. *فرجناجين*, *verbond*, *overeenkomst* (Inl. Wetboek.)

𑀧𑀲𑀭𑀸𑀭𑀸𑀭𑀸 (parîya), bep. pariya, naam eener soort van slingerplant, gebezigd als groente en ook als geneesmiddel, zoowel uit- als inwendig, *Momordica Charantia*, L. De *parîya* is zeer bitter van smaak en komt daarom voor als beeld van *afkeer*. (Sinr.) Boeg. idem. — Parîya lâboe, *parîya rômañg*, en: *parîya tâloeñg*, soorten van *parîya*. — Nikâkká *parîya-tâloeñg*, *als wilde parîya gerukt*, (heen en weêr getrokken) *worden* (, NB. gelijk met de *parîya* geschiedt, wanneer men die schoon wil

maken). Deze spreekwijze gebeez. van *een lijk dat heen en weér gesleurd wordt*. (Mádi.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pariyâma), bep. pariyamâya, een tijdvak, hetzij van *acht*, of van *twaalf* jaren.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pariyâsaṅg), 't Mal. *فرهياسن*, *versiersel*, *opschik*. (Bid.)

ㄨ ㄨ ㄨ (parâraṅg), Boeg. en Bonth., = *padállé*, *leguwaan*.

ㄨ ㄨ ㄨ (parôeroe). Men zie *rôeroe* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (panrôró). Men zie *rôró* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poenrôró), bep. poenrôroka, soort van *waterhoen*. Men zie *bintápoe* en *kóṅj-kóṅj-kóṅjkonṅj*. Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parocrâlaṅg), = *ótó*, *merg*; bijv.: *parocralâna boekoëṅgkoe*, *het merg mijner beenderen*. (Sinr.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (panrârâssaṅg). Men zie *rârasá*.

ㄨ ㄨ ㄨ (pânralá), bep. pânralâka, *vorm*, zoo als gebezigd wordt tot het maken van gebak, of tot het vormen van steenen, of tot het drukken, en dergel. meer; bijv.: *pânralá-kânre-ḍjâwa*, *vorm voor gebak*. — *Pânralá-bâta*, *vorm voor steenen*. — *Pânralá-oekîraṅg*, *lettervormen*. — *Sôêrá-nipânralá*, *gedrukt boek*.

Papânralá, a) *het vormen*, *het drukken*; b) *former*, *drukker*. Vergel. *katâraṅg*.

ㄨ ㄨ ㄨ (parâlloe), bep. paralloêwa, 't Arabische *فرض*, *goddelijke instelling*, v. d. *hetgeen noodzakelijk geschieden moet*, *noodzakelijk*, *noodig*.

ㄨ ㄨ ㄨ (parâlle). Men zie beneden op: *râlle*.

ㄨ ㄨ ㄨ (parôela), = *âssi*. — *Paroelâna boékoelêṅgkoe*, *het vleesch van* (d. i. *het vleesch binnen*), *mijn vel*. (Sinr.)

ㄨ ㄨ ㄨ (1° panrôlí), bep. panrôlika, *koe-*

voet. Boeg. idem. — *Panrôlí-kâyoe*, *handspaaik*. — *Pakêke-panrôlí*, *een spade geheel van ijzer*. Vergel. *kêke* N°. 3 en *kôwaṅg* N°. 2.

(2° panrôli), soort van boozen geest, die een geluid maakt als het ruischen van den wind. Zoo-dra de Inlanders meenen, dat hij nadert, zoeken zij hem te verdrijven, door zooveel mogelijk allen te zamen in de rijstblokken te stampen. Volgens sommigen worden de *kâwe-kâwe's* na den dood *panrôlí's*. Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parallâkkeṅg), = *pâraṅg-lâk-keṅg*. Men zie *pâraṅg* N°. 1 en *lâkkeṅg*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (paralênte), bep. paralentêya, 't Mal. *فرلنتى*, *ontuchtig*, *zedeloos*.

ㄨ ㄨ ㄨ (parâwaṅg), 't Mal. en Jav. *prâwan*, *maagd*, *maagdom*. In de conversatie is het wat triviaal, om voor *maagd* dit woord te bezigen; alsdan gebruikelijk: *tâoe-lôlo*, eigenlijk *jong mensch*, doch bij uitnemendheid van éen *jong meisje* gebezigd.

ㄨ ㄨ ㄨ (parêwa). Men zie *éwa* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parewâṅgaṅg). Men zie *éwa* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ (parâsa), 't Arab. *فارس*. — *Parasâya*, *de Perzen*. (G. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ (pârisí), bep. pârisika, *pijn*, *smart*. Boeg. *pâdí*; Jav. *ḍi-ḍi*; bijv.: *pârisí-gîgi*, *tandpijn*. — *Pârisí-pamâí*, *hartzeer*. — *Pârisí ri-kâlekalênna*. Men zie *kâle* N°. 1.

Ápârisí, *pijn hebben*; bijv.: *inâkke ta-mápârisá*, *ik heb geen pijn*, *geen hartzeer*. — *Pârisíki Sapadîla*, *Spadille forcé* (in het omispel); als wanneer de persoon, die *Spadille* in de hand heeft, troef moet maken.

Pârisí, *pijn veroorzaken*, *iemand zeer doen*, *kwelen*, *plagen*.

Kapárisaṅg, *in een smartelijken toestand verkeeren, pijn, smart, leed ondervinden*; bijv.: naniyá nakapárisaṅg ri-Karáēng-âna-Bâdjenṅ, *hij ondervindt grievende bejegening van Karáēng-âná-Bâdjenṅ*.

᳚᳚᳚ (pânroesóe), Bonth., = *djâroeṅ-kállí*. Men zie *kállí* N°. 4.

᳚᳚᳚ (parêssa), het Mal., Sund., Jav. en Sanskr. *pariksa*, *onderzoeken*; bijvoorb.: niyá-îdja bitjâra la-niparêssa, *er zijn nog zaken die moeten onderzocht worden*. (Brief.)

Paparessaṅg, *iets bezigen, om onderzoek naar te doen, iets tot het voorwerp van onderzoeking maken, ergens naar onderzoeken*; bijv.: nipâparessaṅg-mi âñdjo séleka, *er is onderzoek gedaan ten opzichte van, omtrent, naar, die kris*. (Brief). — Paparêssa, *onderzoek*.

᳚᳚᳚ (pirâssi). Men zie *râssi*.

᳚᳚᳚ (poerâssi), bep. *poerassiya*, *tandvleesch*.

᳚᳚᳚ (poêroesóe), *strijken met de hand, v. d. streelen, afstroopen, toehalen, of toeschuiven, een broek bijv., of eenig ander kledingstuk*; bijv.: djângang nipoêroesóe, *een haan die gestreeld of gekoesterd wordt, waarvoor men bijzonder veel zorg draagt*. — Pôtó poêroesóe, *knoop in de schooten* (bâya-bâya's), *wanneer het zeil opgerold is*. — Koe-poêroesóe-nâoēng-mi tjotjorânta; taēna-mo koe-poêroesóe-nâí, *ik strijk wel naar beneden gaande met de hand langs de leuning van den trap van uw huis; doch ik zal er stellig niet meer langs strijken, opgaande, d. i. gij kunt er op rekenen dat ik nimmer terugkeer*.

Poeroe-poêroesóe ânoe, *ergens gedurig met de hand langs strijken*.

Poerôesaṅg, *band, waarmede een broek wordt toegehaald*.

᳚᳚᳚᳚ (pêrosó) bep. *pêrosoka*, het Jav. *᳚᳚᳚᳚*, het Pers. en Mal. *فیروزة*, een groen edel gesteente, *Turkoois*. De inlanders beweren dat het een uitwerpsel van de *bóekoeróe-djâwa*, of *kleine tortelduif*, is.

᳚᳚᳚᳚ (pôrasá), met bijna gesloten mond het een of ander, bijv. gekaauwde sierih of water, *uitspuwen*; zoo als bijv. de *sânro*, d. i. *Inlandsche doctor*, of *doctores*, bij de behandeling van patiënten doet. (Boeg. *póró*).

Papôrasá, *datgeen, wat op deze wijze uitgespogen wordt, uitspuwsel*.

Pamôrasá, 't Mal. *فمورس*, *donderbus*.

᳚᳚᳚᳚ (porâssi), = *poerâssi*.

᳚᳚᳚᳚ (pôrisí), bep. *pôrisika*, *voorhuis* van een Europeesch huis.

᳚᳚᳚᳚ (parasângang), *land, negrie*. — *Âná-parasângang*, *kind van een land, d. i. inboorling*.

Parasângang tjâdi, *kleine negrie*. Dit zou men kunnen bezigen, om ons *dorp* te vertalen. De Inlander kent het onderscheid tussehen *dorpen* en *steden* niet.

᳚᳚᳚᳚᳚ (parasângēng), = *parasângāng*. (D. Moes.)

᳚᳚᳚᳚᳚ (parasâdja), *vergeefs*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (parasîla), bep. *parasîlâya*, soort van gaffeltje, waarop de in het gevecht overwonnen haan met zijn' kop gelegd wordt.

᳚᳚᳚᳚᳚ (pirâoe). Men zie *râoe* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pereóna), 't Ar. *فِرْعَوْن*, *Pharao*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (paraêle), bep. *paraêlêya*, 't Arab. *الفرائض*, *de goddelijke voorschriften*, v. d.

voor den Mohammedaan: *alle voorschriften des Korans*, v. d. bij uitnemendheid *die voorschriften*, welke betrekking hebben op de *verdeeling van erfenissen*.

𐄎 𐄎 𐄎 𐄎 𐄎 (parahiyâsang), 't Mal. *فرهياسن*, *sieraad*. (Djay.)

𐄎 𐄎 (1° pâlá), bep. pâlaka, *het holle van hand of voet*; bijv.: pâlá-lîma, *de palm van de hand*. Boeg. *pâlâ*. — Pâlá-bângkeñg, *voetzool*. — Tjôëtjoe-pâlá-bângkeñg. Men zie *tjôëtjoe* N°. 1. — Si-pâlá, *één hand breed*. — Pâlá-mêyoñg, lett.: *katteklaanw*. Aldus door den Inlander genoemd eene soort van boompje, welks takken, wanneer men die van den stam afseheurt, steeds den vorm van een *katteklaanwtje* vertoonen. De Inlanders kennen aan zulk een takje een bijzondere kraecht toe, tot *verkrijging* van hunne *wenschen*, enkel en alleen op grond van de beteekenis van *pâlâ* N°. 4.

(2° pâla), bep. palâya, *de Myristica fragrans*, *Houtt.* Boeg. Sd. Mal. Jav. idem, Sanskr. *phala*. — Râppo pâla, *muskaatnoot*. — Bôeñga pâla, *foelie*.

(3° pâla). — *Sapâla-pâla* schijnt derzelfde beteekenis te hebben als het Mal. *serta*, en alzoo te dienen om twee volzinnen zeer naauw met elkander te vereenigen, om bijvoorbeeld te kennen te geven, dat twee dingen tegelijkertijd plaats vinden, nu eens in het Hollandseh te vertalen met *terwijl*, dan eens met *wanneer*, dan weder met wat anders; bijv.: sapâla-pâla koelâmpa, koesiyagâñgi toêwañg Iyânoe. *als ik dan gaan moet, ga ik met mijnheer N. N.* — Sapâla-pâla noedjîná, nataîpa-tôdjeñg lâlo, *als gij dan genegenheid moet opvatten, moge het dan zijn voor eene taîpa-tôdjeñg*, of *beste soort van mâñgya's*, d. i. *voor een meisje van de wit-*

stekendste hoedanigheden (Kel.) — Sapâla-pâla kí-âsseñg bâsa Mañgkâsarâ, na-kítarrôesi-tômmo, *terwijl gij reeds wat Makassaarseh kent, traecht het nu ook grondig te leeren*. — Sapâla-pâla mâñgeyâ ri-Djâwa, na-koetârroesóe-tômmo antâma ri-Balânda, *als ik naar Java ga, zal ik ook maar doorgaan naar Holland*. — Sapâla-pâla mâñgeyâ ri-ballâta, koemâñge-tômmo ádjônga, *als ik tot u kom, zal ik ook maar tegelijk gaan jagen*. (NB. Dit kan men bijvoorb. ten antwoord geven, wanneer de vorst ons een jagt voorstelt, en tegelijkertijd proponeert, om eerst nog eens daarover te komen praten.) — Sapâla-pâla-ko bâloé-bâloé, îya-tōñg lâlo ânoe bâdjika, *als gij verkoopt, moge het dan tevens wat goeds zijn!*

(4° pâlá), ápâlâ, *vragen, verzoeken*. — Ápâlâ-dowâñg, *beden vragen*, d. i. *bidden*. — Ápâlâ kâna, *een woord vragen*; v. d.: *vergunning vragen tot iets*, bijv. om een overtreder der wet binnen 's koning's erf te binden (Rap. K. G.); v. d.: *verlof vragen om heen te gaan*, v. d.: *afseheid nemen*; v. d. ook gebezigd van: een meisje dat haren minnaar *bedankt*, hem zijn *congé* geeft (Kel.)

Ampapâlâ-kanâi, of: ampapâlâ-kanâñgi, *iemand zijn afscheid geven*, hem, op zijn verzoek, vergunnen om heen te gaan.

Sôerâ papâlâ, *een verzoekschrift*.

Ápâlâ-pâlâ, *gedurig vragen, als 't ware zijn ambacht maken van het vragen*, v. d. *bedelen*.

Papâlâ-pâlâ, *bedelaar*.

Papalâkki, *iemand iets vragen*; bijv.: Na-îya patâna bisêyañg nipapalâkki sôessoeñg, *de eigenaar van het vaartuig wordt gevraagd om sôessoeñg* (, men zie sôessoeñg N°. 2). (Rap. K. G.)

Papalâkkañg, a) *beziigen*, een tijd bijvoorbeeld,

tot vraging, om op te vragen, te verzoeken; b) voor iemand vragen. Bijv.: ânne allôwa bâđjiki nipapalâkkañg parêkañg-bîne, *deze dag is goed om te bezigen tot het vragen van, enz., d. i. deze dag is goed (, gelukkig), om op te vragen paddie tot het zaaijen van nieuw gewas.* — Ikâtte tôdoñg narannoêwañg, ampapalâkkañgi soêrá-biseyâna, *en hij vertrouwt ook, dat gij een scheepspas voor hem zult vragen.* (Brief.) — Tôeloëñg-sá, na-noepapalâkkañgá pôle ri-toe-málompôwa lā roêwampôelo-papâna, *help mij eens, om den Gouverneur voor mij nogmaals een twintig stuks latten te verzoeken.* (Brief.)

Papalakkîyañgi, *iets ergens voor vragen, verzoecken (, vorderen);* bijv.: roêwan-tâi tôdoñg nipapalakkîyañgi, *zestien reyaal worden daarvoor gevraagd* (Rap. K. G.)

Ápâlá-toeloëñgañg riyânoe, *hulp vragen van N. N.*

Papâlá-toeloëñgañg, a) *hulpvraging; b) voor het een of ander hulp vragen of verzoeken,* bijv. riyânoe, *aan N. N. als: ântoe, koepapâlátoeloëñgañga rikâoe, datgeen, waarvoor ik u om hulp gevraagd heb.* — Koepapâlá-toeloëñgañg ri-toêwañg, *ik vraag mijnheer om hulp voor, te weten: het hieronder volgende.* (Brief.)

Papâlá-toeloëñgi, *iemand bezigen om hulp aan te verzoeken, aan iemand hulp verzoeken;* bijv.: na-âanne papâlá-toeloëñgañga, toêwañg iyânoe nipapâlá-toeloëñgi, *en wat betreft dit verzoeken van hulp; mijnheer is het, wien men om deze hulp verzoekt.*

(5° pállá), bep. pállaka, *onverschillig omtrent het welzijn van hen, tot wie wij in naauwe betrekking staan, en wier belangen wij zorgvuldig behoorden ter harte te nemen (, Boeg. mállá);* bijv.: áñgâpai napállá-kâmma pamañnoe rinâkke² *waarom*

zijt gij zoo onverschillig omtrent mij? (NB. woorden eener moeder tot haren zoon.) (Đjaj.)

Kapallâkki, *onverschillig zijn omtrent iemand;* bijv.: têya-ko kapallâkki karaêñnoe, kênañg; *weest niet onverschillig omtrent uwen vorst, mannen; d. i. spaart uwen vorst, waakt voor hem.* (NB. woorden gesproken tot het volk, wanneer het ten strijde trekt.) — Têya-ko kapallâkki kakâñnoe, *wees niet onverschillig omtrent uwen oudsten broeder, d. i. be- waak hem goed.* (Mâdi.)

Sikapallâkki, *onverschillig zijn omtrent elkander, elkander's belang niet ter harte nemen;* bijv.: îya nasikapallâkki-mo taôewa sipamanâkañg, sisari bättañg, alâma pánrá-mîntoe boettâna, *wanneer bloedverwanten en broeders onverschillig geworden zijn omtrent elkander's weérkeerig belang, is dit een teeken dat de ondergang van hun land nabij is.* (Rap.)

↪ ↻ (1° pâlañg). (Vergel. het Jav. *ᮊᮧᮒ*, *dwarshout, dwarsboom, dwarsbalk, hinderpaal, van ᮊᮧᮒ, dwars, ᮊᮧᮒᮧᮒ, dwarsboomen.*) — Pâlañg-toêká, of: pâlantôeká, *lett. dwarshouten van een trap, v. d. treden van een trap.* Vergel. *tóeká.*

Pâlañg-pâlañg, *dwarshouten tot steuning van den mast.* — Pâlañg-pâlañg âmbiñg, *een dwarshout in den vorm van een rek om touwen aan vast te binden boven de pogoelñgañg.*

Ampâlañg-pâlañgi banawâya, *de banâwa van een pâlañg-pâlañg voorzien.* (G. G.) Vergel. *kálañg* N° 1.

Papâlañg, = *lanrâsañg, aanbeeld, hakbord.*

(2° pâlañg), Toerat., = *barôega.*

(3° pâllañg), *walgelijk van smaak, sterk,* bijv. *boter of olij.* Boeg. *mápállañg.*

↪ ↻ (pâlí), bep. pâlika, *eigenl. Boeg., doch ook in 't Mak. gebruikt, naar visch of bloed of lij-*

ken riekende, bijv.: pâlí rasâna, *het heeft eene visch- of bloedlucht*. NB. heeft overeenkomst met *mânjñjeré*, doch geeft een erger' graad van stank te kennen.

(2° pâlí), iets ergens *omwinden*, bijv. sîkó-âyá si-pâlí, lett. *buikband, één omwindsel*, v. d. *buikband die één keer om het lijf gewonden wordt*. — Sîgará si-pâlí, *een sîgará die één keer om het hoofd gewonden wordt*. — Si-pâlí-đji nâwa-nawâna, lett. *zijn verstand is maar één keer omgewonden*, d. i. *hij heeft niet veel verstand; is dom*.

(3° pâllí). — Pâllí-pâllí, bep. pâllí-pâllika, het Boeg. *pállí*, *een klein stukje, een snippertje*, papier bijv. of linnen (vergelijk het Jav. *ᮘᮞ᮪ᮒ*, *half, helft*); bijv. karâttasá si-pâllí-pâllí, *een klein stukje papier*.

(4° pâlli), bep. palliya, *weinig haar aan de oogen en wenkbrauwen, of aan het schaamdeel hebbende*, hetgeen voor een teeken van ongeluk gehouden wordt.

ᮘᮞ᮪ᮒ (1° pâliñg). — Pâliñg-pâliñg, het gedeelte van den arm, van den schouder af, tot aan den elleboog, *de bovenarm*. (Mâdi). Ook gesproken van de *pâliñg-pâliñg* van een paard, en alsdan het bovenste gedeelte van de voorpooten.

(2° pâliñg). — Pâliñg-pâliñg, = *ínro-ínro*. Verg. *ínro*.

ᮘᮞ᮪ᮒ (1° pâloe). Vergel. het Mal., Sund. en Jav. *pâloe*, *klopper, hamer*.

Pâloe-pâloe, bep. pâloe-palôewa, *klopper, hamer, knods, werktuig om de bedding van een zoutpan meê vast te kloppen*. Boeg. idem.

Kânre-đjâwa-pâloe, gebraden bras of *đjagoñg*, fijn gemalen, en, met suiker en geraspte klapper gemengd, in een' vorm gedaan.

(2° pâloe), bep. palloewa, vnw. palloëñgkoe, soort van kombuis, zijnde niets anders dan een bak van hout of bamboe, in den vorm van een langwerpig vierkant, die met zand gevuld is, en gewoonlijk drie *târiñg's* (men zie beneden op *târiñg*,) bevat. — Pâlloe-ťjâdi, *een kleine pâloe*. NB. deze gewoonlijk van gebakken aardewerk, en slechts groot genoeg, om één enkelen pot op te zetten. Ook verschilt de vorm geheel, zijnde niet langwerpig vierkant, maar aan de eene zijde met een hoogen en ronden rand.

Ápâlloe, *koken*. — Đjêné lêbá-nipalloewa, *het gekookte water*. — Pâlloe-sâla, *halfgaar*. — Pâlloe-mâra, lett.: *droog kooksel*; v. d. *đjôekóe pâloe-mâra*, *visch gekookt met tamarinde en zout*. — Pâlloe-mâra têdoñg, *buffelvleesch, gekookt met tamarinde en zout*. — Pâlloe-mâra lâme, *lâme-kandórâ*, of *lâme-Balânda*, *gekookt met bruine suiker*. — Pâlloe-mâra ôenti, *pisañgvrucht gekookt met bruine suiker*. — Pâlloe-mâra bôyó, *bôyó-soelâpá met suiker gekookt*, enz. — Tîro-pâlloe-mâra, even als de visschen bij de pâloe-mâra, *in allerlei rigtingen door elkander liggen te slapen*.

Pâlloe-bâsa, lett. *nat-kooksel*, en verschilt hierin van de *pâlloe-mâra*, dat er veel water op blijft, terwijl bij het laatstgenoemd geregt het water nagenoeg opgekookt wordt. — Pâlloe-bâsa đjôekóe, *visch met blimbiñg, zout en veel water gekookt*. — Pâlloe-bâsa têdoñg, *buffelvleesch met blimbiñg, zout en veel water gekookt*. — Zoo ook *pâlloe-bâsa* van hertevleesch en meer dergel. gemaakt.

Ápâlloe palêle. Men zie *léle* N°. 1.

Pâlloe kôlá. Men zie *kôlá* N°. 2.

Pâlloe bôetoëñg, = *pâlloe kôlá*.

Pâlloe-đjâwa, manier om de rijst te koken

waarbij het water niet afgegoten wordt (, niri[?]risí).

Nipâlloe-kêbó, *gekookt worden tot dat het wit is.*

Papalloêwañgi, *voor hem koken.* — Noenipa pallôewañg-mo, *voor ú wordt er gekookt.* — Nipapalloêwañg-makô, *er wordt voor u gekookt.*

Papâlloe, a) *het koken*; v. d. kâyoe-papâlloe, lett.: *kook-* v. d. *brandhout.* (D. Moes); b) papâlloe, *kok*; v. d. papâlloe gôlla, *iemand die suiker kookt*; v. d. papâlloe gollâna Mañgkâsaraka, *de Makassaarsche suikerkokers.* NB. Hieronder te verstaan de bergbewoners, bijv. die bij de koffijtuinen van Gôwa te Pênj^htj^hoñg, boven Bonthain, wonen. Deze mensehen worden ook genoemd *pamonj^htj^hónna Mañgkâsaraka*, men zie *mônj^htj^hoñg* N°. 1, en insgelijks de *Toe-râya's van Gôwa.* — Si-palloêwañg, *één kooksel.*

Pâlloe-pâlloe, een langwerpige vierkant van steenen boven op de graven, tenzij men zich van een *talóétóé* bediene. Vergel. *talóétóé* N°. 2. Wegens overeenkomst in vorm met de voor het koken bestemde *pâlloe*, welligt genoemd: *pâlloe-pâlloe*, lett. *hetgeen lijkt op een pâlloe.*

↪ ↻ ↺ (1° pâle), bep. palêya, *zwak*, v. d. *lusteloos*, v. d. ook *zacht, teeder, vriendelijk.* (Boeg. idem); bijv.: *mápâle-ñgâseñg-mo âne patintingâna monj^htj^hoñgkoc*, *ik ben over mijn gansche ligchaam lusteloos, tot zelfs in de openingen der huid waar de haartjes door te voorschijn komen.* (Sinr.) Bîberé pâle ápañgâra ri-sawinna, *lippen, zacht* (, of *vriendelijk*), *om zijn scheepsvolk aan te sporen.* (Dat. M.) — Pâle boewâkkañg-mâta, *zacht* (, of *vriendelijk*), *de oogen opslaande.* Men zie *bóewá* N°. 3.

(2° pâle), bep. palêya, naam eener ster, de

Avondster. Boeg. idem. — Pâle mánôentoenğa bânghi, *de avondster die den ganschen nacht door schijnt*; geb. als beeld van een *meisje dat er altijd mooi uitziet.*

(3° pâle), *iets met smaak of zekeren zoier ver-rigten.*

↪ ↻ ↺ (pâleng), = het Boeg. *pâle*, woordje gebez. bij het maken eener gevolgtrekking, ons: *dan*; bijv.: *âpa pâleñg? wat dan?* — Siganrâi pâleñg kâmma? *Is het dan gepast om zoo te handelen?* (Sinr.)

↪ ↻ ↺ (1° pâlo). — Pâlo-pâlo, bep. pâlo-palôwa, *hoed.* Boeg. idem. — Pâlo-râga, eene soort van gevlochten hoed, die zóó gemaakt is, dat er geen kogel dóór dringt, dewijl hij op het hoofd ronddraait wannecr er iets tegen aankomt. Verg. *râga* N°. 3. — Pâlo tjîmpá, eene soort van gevlochten hoed, zooals gewoonlijk op de jagt en op reis gebezigd wordt. Verg. *tjîmpá.*

(2° pâllo), gebezigd van vruchten die er op het oog rijp uitzien, doch geplukt zijnde, slechts *week* zijn; komt ook voor van vruchten die onrijp afgeplukt en alleen door kunst of brocijning *week* gemaakt zijn. Boeg. *mápâllo.*

(3° pâlló), bep. pâlloka, *aars-darm.* B. idem. — Ásóelóe pallóna, eene ziekte, waarbij de *pâlló* naar buiten komt; door de mediei genoemd: eene *voorvalling van het darmkanaal.*

Tâi-pâlló. Men zie *tâi* N°. 2.

↪ ↻ ↺ (pîla), *hoemeer, des te meer, hoe langer des te meer*, Boeg. idem; bijvoorbr.: *na-ânj^hdjo âná roewâya sisâribâttañg pîla-lômpo-lômpo-tômmi*, *en die twee broertjes werden hoe langer des te grooter.* (Djay.) Men zie *pêla* N°. 2.

↪ ↻ ↺ (pîli) *geheel duize'ig of bewusteloos ter*

nederstorten, bijv. geb. van menseken, ook van hanen bij de hanengevechten.

𑌒𑌔𑌕 (pîle), mîle, 't Mal. en Jav. pîlik, kiezen, uitkiezen, uitzoeken. Boeg. île.

Pamîle, 't kiezen, keuze. (Rap. K. G.) — Pamîlêi, lett. *het een of ander*, bijv. *koopwaren, bezigen om uit te kiezen*; bijv.: êró-pi nipamîlêi ri-sawîna, *zoo hij* (, te weten: *de anakóda*,) *wil, dat er eene keuze gedaan worde door zijne sáwi's*, d. i. *zoo hij zijne sáwi's uit de gekoelte goederen wil laten kiezen*. (Rap. T. D̄j.)

Pamîlýaṅg, lett. *keuze*, doch altoos in slechten zin genomen, zooals wij spreken van *uitgezocht slecht*, en van *uitschot*; bijv.: pamîleyâna taôêwa, *het uitschot des mensehdoms*. — Taêna-mo d̄jôékóe, pamîlýaṅg-mâmi, *er is geen visch meer* (, bijv. *op de markt*); *het is slechts uitschot (afval)*.

𑌒𑌔𑌕 (pôelá), bep. pôelaka, mengsel van rijst met het een of ander, bijv. met *d̄jagoṅg*, of *sâlá-sâlá*, of *dâmpoelóe óenti*, of *liseré taípa* (, d. i. *manjgapitten*), of *sikápa*. Men zie *sâlá* N°. 4, *dâmpoelóe, óenti, taípa* en *sikápa*. NB. bij sehaarschte van rijst neemt men gewoonlijk tot deze *pôelá* de toevlugt. Boeg. *pôelá*.

𑌒𑌔𑌕 (1° pôeli), bep. poelîya, vnw. poelîṅg-koe, en: poelîkoe; doch het laatste beter. Men vergelijkte het Jav. 𑌒𑌔𑌕𑌔, *teruggekeerd, hersteld, zich herstellen, in den vorigen staat terugkeeren; stand houden, wêrstand bieden, wreken*. Het Makassar. *pôeli* gebezigd van alles wat *twee* personen, of zaken, *gelijkelijk*, of *te zamen, doen of ondervinden*, (Boeg. idem); bijvoorb. in het hanengevecht, wanneer beide eigenaars hunne hanen zien sterven, zoodat geen van hen overwinnaar is. Zoo ook in het dobbel- of ander spel, wanneer het *pári* staat; bijv.: *pôeli gâoeka, de zaak staat pari*. — Zoo ook:

sâwi pôeli, matrozen, die als het ware één en hetzelfde lot hebben met hun schip, daarop dienen van het oogenblik af, dat het gebouwd is. Zoo ook: *pôtópôeli*, een knoop, waardoor *twee touwen vereenigd* worden, die *even sterk* zijn, elkander als 't ware *gelijk staan*, v. d. *een stevige knoop*. (Tar.) — Zoo: *kâyoe-pôeli*, soort van boom, welks takken zich zoo sterk om andere boomen slingeren, dat zij zich daarmede als 't ware vereenzelvigen, *Loranthus sp.* Ook genoemd *malatjôéwi*. Vergel. vooral op *malatjôéwi*. — Zoo: *kâdjaṅg-pôeli*, *een stevige kâdjaṅg* (op dezelfde wijze te verklaren als het voorafgaande); v. d. *gebez.* als beeld van *standvastigheid* en *getrouwheid*. (Tar., Kel.) — *Mákâdjaṅg-pôeli*, *een vaste woning hebben*, in tegenstelling van: *mákâdjaṅg-kâdjaṅg*, *een' tijdelijke woning hebben*.

Zoo ook: *papôeli*, lett. *doen gelijkstaan*, te weten: *de straf met de misdad*; bijv. *een moord met doodstraf vergelden (jus talionis)*. (Rap.) — *Nipapôeli*, *volgens het jus talionis* (, d. i. *hier: met den dood*,) *vergoldden worden*. (Inl. Wetb.) — *Tanipapoeliyâi*, *lij wordt niet volgens het jus talionis vergolden*. (Rap. T. D̄j.)

Nipasipoeliyaṅg, *zoo vastgemaakt worden, dat het niet meer los kan*.

(2° pôeli), (een schip) *van de kiel op vernieuwen* (Rap., Inl. Wetb.)

(3° pôeli). — *Âpôeli-pôeli*, *zeggen*. (Sinr.)

𑌒𑌔𑌕 (pôeloṅg). — *Poeloṅgaṅg*, 't bovenste van de *boëkkóe* van een *padoewâkaṅg*; ook op andere vaartuigen aangetroffen. De *poeloṅgaṅg* van een prauw staat gelijk met de *boembôṅgaṅg* van een huis.

𑌒𑌔𑌕𑌔 (1° pôelo), het Jav. en Mal. *pôeloeh, tiental*. Boeg. idem. — *Sampôelo*, *tien*. — *Sampôelo assère*, *elf*. — *Sampôelo anróewa*, *twaalf*. —

Sampôelo antâlloe, *dertien*. — Sampôelo ñgâppa, of: áñgâppá, *veertien*. — Sampôelo allîma, *vijftien*. — Sampôelo ñgâannañg, of: áñgâannañg, *zestien*. — Sampôelo antôêd̃joe, *zeventien*. — Sampôelo assâgantoêd̃joe, *aehhtien*. — Sampôelo assalâpañg, *negentien*. — Roêwam-pôelo, *twintig*. — Tâlloempôelo, *dertig*. — Pâtampôelo, *veertig*. — Lînam-pôelo, *vijftig*. — Ânnampôelo, *zestig*. — Tôêd̃joe-pôelo, *zeventig*. — Sagantôêd̃joe-pôelo, *tachtig*. — Salâpam-pôelo, *negentig*. Vergel. mijne Makass. Spraakk. de §§ 97, 98 en 99.

Kasampôelo, mákasampôelo, of: mákapisampôelo, *tiende*; v. d.: kasampoelôna, mákasampoelôna, of mákapisampoelôna, *de of het tiende van hem, haar, het of: hen*, v. d. *ten tiende*. Vergel. mijne Mak. Spraakk. § 119. Vergel. ook het Mal. كاسمڤول en het Jav. *كاسمڤول*.

Mákasampoelôna assêre, *de of het elfde van hem, haar, het, of hen*, v. d. *ten elfde*. — Mákasampoelôna anróewa, *de of het twaalfde van hem, haar, het, of hen*; v. d. *ten twaalfde*. — Mákasampoelôna antâlloe, *de, of: het dertiende, van hem, haar, het of hen*, v. d. *ten dertiende*. — Mákasampoelôna áñgâppá, *de of het veertiende van hem, haar, het, of hen*; v. d. *ten veertiende*. — Mákasampoelôna allîma, *de of het vijftiende van hem, haar, het, of hen*; v. d.: *ten vijftiende*. — Mákasampoelôna áñgâannañg, *de of het zestiende van hem, haar, het, of hen*; v. d. *ten zestiende*. — Mákasampoelôna antôêd̃joe, *de of het zeventiende van hem, haar, het, of hen*; v. d. *ten zeventiende*. — Mákasampoelôna assâgantôêd̃joe, *de of het aehhtien van hem, haar, het, of hen*; v. d. *ten aehhtien*. — Mákasampoelôna assalâpañg, *de of het, negentiende van hem, haar, het, of hen*; v. d. *ten negentiende*.

Tâwa-sampoelôna, *één tiende*. Vergel. het Jav. *تاموا*, zamengest uit *تام*, *deel*, = 't Mak. *tâwa*, + *تاموا*, *tien*. Vergel. insgel. het Mal. *تاموا*, welks *per* welligt gelijk staat met het Jav. *تاموا*. Men zie mijne Mak. Spraakk. § 121.

Pisampôelo, *tien-maal*. Vergelijk het Jav. *پسامپولو*. Men zie ook mijne Mak. Spr. § 117.

Lâppá-sampôelo, *tienvoud*. Verg. mijne Mak. Spr. § 118.

(2° pôelo-pôelo), 't Mal. *فولو*, = het Mak. *liyoe-liyôekañg*. (Rap. T. D̃j.)

فولو (1° pêlá), *wegwerpen*, v. d. *verdrijven, verstooten*, eene *vrouw* bijv. — Toe-nipêlá, *een baling*. — Pêlá dôwé, *geld weggooiden, vermorsen*. — Mámêlá wâttoe, *biduren weggooiden*, d. i. *veronachtzamen, verzuimen*. — Kôko nipêlá, *lett. een tuin die weggeworpen wordt*, d. i. *een tuin zonder omheining*; staat tegenover een *kôko-nipakađjârré*, *een tuin, die stevig omheind is*. Men zie *đjârré*. — Tápêlá, *taêna alleyâna*, *lett.: weggegooid, zoodat er geen nemen van is*, *gebezigd van iemand van verregaand losse levenswijze*. — Mêlá, *weggooiden*, soms *per euphemisme* *gebezigd voor: tátâi, kakken*. Verg. *tâi* N°. 2.

Pamelâkkañg, *wegwerping, het wegwerpen*; v. d.: *pamelakkâna bâraka*, *lett. het weggooiden van de Westmoeson*, v. d. *het einde van de Westmoeson*. — Pamelâkkañg-tâoc, *witshet van het menschedom*.

Pêlá-pêlá, *verkwisten, vermorsen*.

Pamêlá-melâkki kâna karâênnga, *lett.: tegen den vorst met woorden morsen*, d. i. *gemeene uitdrukkingen, smaaddeden bezigen tegen den vorst*. (Rap.)

Sipêlá, *elkander verstooten*, v. d. *van elkander scheiden, echtscheiden*.

Pasipêlá, *doen echtscheiden.*

(2° pêla), = *pîla*, *hoe meer, des te meer, hoe langer, des te meer*, enz. — Pêla ðjáï, *hoe langer des te meer.* — Pêla lômpo, *hoe langer des te grooter.* — Pêla mâê âllo, *pêla bâðjî, bij den dag beter.*

↖ ↗ ↘ ↙ (pêlô), *oprollen*, het zeil. Boegineeseh idem.

Pelôkañg, *het hout dat onder aan het zeil is; terwijl bāoe* N°. 3 boven aan hetzelfde gevonden wordt.

Pamêlô, *hout dat gestoken wordt in een gat aan het einde van de pelôkañg, ten einde deze om te draaijen.*

↖ ↗ ↘ ↙ (1° pôle), = het Boeg. *pôle*, *komen*; bijv.: *pôle tákâmpo ri-bállá-lompôwa, komen tot aan 's koning's huis.* (D. Moes., Mâdi). — Ângĩng battôewa ri-Bârañg, *polêya ri-Kôdingâreñg, de wind komende van Bârañg, komende van Kôdingâreñg.* (Dat. Moes.) — Ta-polêyai parêya, *de paddie komt niet*, d. i. *er wast geen paddie.* (Inl. Wetb.) — Pôle-ônro-mi, het Boeg. *pôle-ônro-mi, hij is hersteld*, wordt soms ook door Makassaren gebezigd.

Ampôleï tímoe-timôenna, = *ampapôleï tímoe-timôenna*, = *ampabáttoe tímoe-timôenna.* (Mâdi.) Vergel. *papôle* hier onder.

Papôle, *doen komen*, bijv.: *geld*, d. i. *betalen*; als: *ápapôle-ðji sitânga rêyalá si-kâyoe ðjârañg têdoñg-ka, hij betaalt slechts een halve reaal voor elk paard of buffel.* (Rap.)

Papolêyañg, *ergens voor doen komen, voor betalen*, bijv.: *roêwan-rêyalá-ðji nipapolêyañgi, twee realen slechts worden hem daarvoor betaald.* (Rap., Inl. wetb., Rap. T. ðj.)

Sipôle, *zamenkomen*, geb. van echtgenooten, die na eene scheiding weder zamen trouwen. (Rap.) NB. *Sipôle* zou hier ook zeer goed kunnen be-

teekenen: *tot elkander terugkeeren.* Vergel. *pôle* N°. 2.

Sipolêyañg, *zamenkomen met*, v. d. *overeenstemmen met, neêrkomen op*, v. d. ook: *uitkomen*, te weten: *eene berekening of telling*; bijv.: *Sipolêyañgi ri-kanannâya Iyânoe, het komt overeen met*, d. i. *neder op, het zeggen van N. N.* (Brief). — Pônna sipolêyañg-ðja ri-pañgolôna nâwa-nawâñgkoe ri-oekirita, *zoo het zamenkomt*, d. i. *overeenkomt met*, d. i. *nederkomt op, mijne gedachte ten opzichte van uw schrijven*, d. i. *zoo mijne gedachte ten opzichte van uw schrijven juist is.* (Brief). — *Sipolêyañg-ðji*, de hoeveelheid gelds *komt overéén met* hetgeen er zijn moet, v. d. *het komt uit.*

Pasipolêyañg, *iets doen zamenkomen met wat anders*, v. d. *twee dingen met elkander vergelijken*, v. d. *het een of ander controleren door het te toetsen aan de waarheid*, bijv.: *eene rekening*, bijv.: *iemand's gedrag*, enz., als: *kodiya-ka napasipolêyañgi rikâtte, uit vreeze dat hij het* (, te weten: *wat ik hem verteld heb*), *zal controleren, of aan de waarheid toetsen, bij u.* (Brief).

(2° pôle), *terugkeeren*; v. d. *wederom, nog, nogmaals, her-, terug*, en dergel. meer, soms insgelijks ons ook; bijvoorbeeld: *ta-polêyai pakekêya, lett. de spade keert niet terug*, d. i. *blijft op het kerkhof*, te weten: van wege de menigte der lijken, die begraven moeten worden. (Tap.) — *Érañg-pôle, terugbrengen*, v. d. *te huis brengen*; als: *namáðjânañg kasalamâkkañga ri-bâtañg-kalenna, na-naêrañg-pôle mânge ri-boetta-simemañgânta, parasângeañg la-kíkâðjânañgîya, dat hem bestendig vergezelle het geluk, en dat hij het ook medeneme naar het land, waarvoor wij van den beginne af bestemd zijn, het land, waar wij eeuwig zullen verblijven!* vergel. verder *éranj.*

Îya-tōng-pôle, lett. *dat er ook nog bij*, v. d. *bovendien nog*. — Ināi-pa-pôle sirātāng mâte? *wie is het nóg billijk dat sterve?* te weten: wanneer ik niet zou sterven! (Mâdi.) — Ināi-pa-pôle anjtjîniki kabađjikâna arîngkoe, pōna ta-inakkêya? *wie ziet er nog de braafheid van mijne jongere zuster, zoo ik het niet doe?* (Bid.) — Na-îya đjoemallâna ôlô-ôlô napêlaka, 3000 têdoŋg, đjâraŋga-pôle, siyâpatōng đjâina, *en het getal der weggevoerde* (geroofde) *beesten bedraagt 3000 buffels, de paarden nog* (, of: ook,) *daaronder gerekend, zoo veel als er dan geweest zijn*. NB. Aldus uitgedrukt, dewijl het getal der *buffels* verreweg dat der *paarden* overtrof; ware het gelijk geweest, zoo zou men gezegd hebben: 3000 *têdoŋg siyagâŋg đjâraŋg*, 3000 *buffels en paarden*. — Tâoŋg-pôle, lett. *nog één jaar*, d. i. *het toekomende, het volgende, jaar*, het Boeg. *tâoŋg-païmâŋg*.

Polêyaŋg, *wederom, nog*, enz.; bijv.: *ásâssapolêyaŋg*, *wederom wasschen, nog eens-*, of *overwasschen*. — *Ápâlloe-polêyaŋg*, *wederom-nog eens koken, over-koken*. — *Ápakaramôela polêyaŋg*, *wederom beginnen*. (Rap. T. Đj.)

Papôle, *doen terugkeeren, nog eens doen zijn, herhalen*; bijv.: *papôle bîlaŋg*, *eene telling herhalen*, d. i. *nog eens tellen, óvertellen*. — *Papôle kâna*, *nog eens of óverzeggen*. — *Papôle kiyó*, *nog eens roepen*. — *Papôle birita*, *nog eens noodigen*. — *Ampapôlei sárâya*, *doen terugkeeren de stem of het woord*, d. i. *het verbond ontbinden, elkander als het ware zijn woord teruggeven*. (Rap.) Vergel. *ampôlei sárâya*, op ôle N°. 1.

Papôle soemâŋgá. Men zie *soemâŋgá*.

Ápapôle ook gebezigd voor *ápadéko*, *de jonge paddie stampen*, (men zie op *déko*), *de paddie als 't ware doen terugkeeren tot denzelfden toestand*,

waarin zij vroeger aan de aarde is toevertrouwd, d. i. *tot rijstkorrels*.

Sipapôle bâlóe, *elkander terugzenden koopwaren*. (Rap. T. Đj.)

(3° pôle). — *Ampôlei sárâya*, *pôlei tînjđjânoe*, *mâŋge ampôle (môle) tînjđjâna*, *môle-môle, pamôle-môle*. Men zie beneden ôle N°. 1.

↪ ↘ ↻ ↘ (pôloŋg), *môloŋg, snijden, afsnijden, afhouden, eene snede, een stuk*. Mal. *pótoŋg*, Boeg. *pôlo*, idem; bijv.: *pôloŋg oeloenna*, *iemand's hoofd afsnijden, afhouden*, d. i. *outhoofden*. — *Pôloŋg baŋgkêna*, *iemands been afsnijden of afzetten*. — *Pôloŋg rarâna*, *de kam van een' haan afsnijden*. Men zie *sódo*. — *Pôloŋg rôekóe*, *gras snijden*. Men zie *kéré róekóe*, op *kéré* N°. 1. — *Pôloŋg ôena*, *iemands hoofdhaar afsnijden* (, bijv. *uit smaad*). NB. Kan niet gebezigd worden voor 't *haar knippen*. Men zie *góeŋjtjîŋg*, *pâŋgkasá*, en *páppá* N°. 3. — *Ámôloŋg táboe*, *suikerriet doorsnijden, doorhouwen*. Soort van spel, waarbij men twee of meer stukken suikerriet in één slag tracht door te houwen. — *Pôloŋg si-pagâŋg*, *een gedeelte* (, bijv. *van zekere som gelds*), *afsnijden*, d. i. *korten*. — *Ámôloŋg kânâna*, *iemands woorden afsnijden*, d. i. *iemand in de rede vallen*; v. d. ook: *iemand verhinderen, om datgeen te volvoeren, wat hij zegt te willen doen*, d. i. *iemand beletten om zijn voornemen te volbrengen*. (D. Mocs.) — *Bêntenŋ-pôloŋg*. Men zie *bêntenŋ* N°. 3. — *Toe-ámôloŋg lîla karâeŋg*, lett. *iemand die een vorst de tong afsnijdt*, v. d. *iemand die de nadrukkelijke bevelen eens konings opzettelijk overtreedt*. NB. nog sterker uitdrukking dan *toe-ánempa báwa-karâeŋg*. (Vergel. *têmpa*. — *Ámôloŋg dolâŋgaŋga*, *de zee doorsnijden*, met een vaartuig, d. i. *doorklieven*. (Dat. Mocs.) V. d. ook, zonder

bijvoeging van *dolôngaŋg*, in dezelfde beteekenis genomen; bijv.: *padônggaŋg ámolônga-dji, ábâdji ápasimombâlaŋgi*, wanneer de kooplieden slechts de zee doorklieven, d. i. het ruime sop kiezen, en 't niet langs de kust houden, is het goed, dien (dag) tot zeilen te bezigen, d. i. op dien dag te zeilen. — *Ta-nilalôwi bokôna; ta-nipôlong dallelkâna*; het is niet vergund er achter te loopen; ook mag men niet de plaats, die er vóór is, dóórsnijden, d. i. men mag er noch achter-, noch vóór loopen. NB. Er wordt hier gesproken van het vervoeren van het rijksvaandel, waarbij men op zij moet blijven staan totdat het gepasseerd is. — *Si-pôlong, één snede, één stuk, één gedeelte, één half, de helft*; bijv.: *roëwan-tâi assi-pôlong*, twee tâi en één half, d. i. 20 reaal. (Rap.) — *Pôlong-pâdaŋg*, stuk van een degen, v. d. gebezigd van een piek, wier lemmet van een stuk van een degen gemaakt is. (Mâdi). — *Pôlong-tâlloe kanoekoëna*, zijn nagels zijn in drieën gebroken. — *Pôlong-parroëna*, of ook met weglating van *pârróe*, eenvoudig: *polôna*, zijn broeder of zuster. (Mâdi). — *Dîngîng-si-pôlong-mi*, hij is ul voor een gedeelte koud. NB. gebezigd van iemand die op sterven ligt. — *Tjâre-tjâre tási-pôlong-pôlong*. Men zie: *tjâre*. — *Ápôlong-pôlong*, aan stukken, v. d. ook: *stukkend zijn*.

Polôngaŋg, molôngaŋg, ámolôngaŋg, voor, met betrekking tot iemand, of iets, ook: *ergens snijden, doorsnijden, doorklieven*, te weten: de lucht of het water. Bijvoorb.: *na-napolôngaŋg bâlaŋg-bâlaŋg dallelkâna*, de vleermuizen doorsnijden hem de lucht, (of: de plaats), die zich vóór hem bevindt, d. i. doorklieven de lucht vóór hem heen, vliegen vóór hem uit. (Mâdi). — *Ámolôngaŋg ri-Dedêkaŋg*, met betrekking tot *Dedêkaŋg* de zee doorsnijden, d. i.

voorbij of langs *Dedêkaŋg* varen. (Dat. M.) — Zoo ook: *ámolôngaŋg ri-saôekaŋg*, een afgodstempeltje voorbijgaan, lett. bij een afgodstempeltje de lucht doorsnijden. (Mâdi.) NB. Het zou ook wel kunnen zijn, dat men den vorm *polôngaŋg, ámolôngaŋg*, hier causative op te vatten had, zoodat het lett. aldus ware: *het schip de zee, of: onze voeten de lucht, doen doorsnijden, of doorklieven*.

Pamolôngi, lett. datgeen, waarop men snijdt; van daar: een kwart-gulden, of meer, dien men onder den navel legt, bij het afsnijden van de navelstreng, en die later bestemd is voor de sânro.

Ákapolôngaŋg, ieder als 't ware een stuk, bijvoorb. van het huis, bezetten; van daar: ieder' zijn afzonderlijke werkplaats in het paleis hebben, bijvoorb. de goudsmeden hun afzonderlijke plaats, de ijzersmeden insgelijks, enz.

↪ ↪ ↪ (1° palákka, naam eener streek van Bône. — *Toe-Palakkâya*, eig. de menschen van *Palákka*, v. d. de Bonieren. (Mâdi).

(2° palákka), bep. *palakkâya*, hooge plaats, v. d.: de Allerhoogste. (Sinr.) Van daar ook = *pántasá*. (D. Moes.)

Ássi-palákka, lett. vleesch, dat hoog, d. i. met bulten en builen, of: geheel opgezwollen, is. V. d. *âssi-palakkâyá*, moge ik worden als een vleesch (, of ligehaam,) dat vol met builen, of: vreeselijk geteisterd is, d. i. moge de allerhevigste smart mij treffen!

te weten: wanneer ik niet naauwkeurig genoeg ben in het vermelden van de namen der vorsten.

↪ ↪ ↪ (palâki), bep. *palakîya*. Men zie *lâki*.

↪ ↪ ↪ ↪ (palâkkó), bep. *palâkkoka*, deksel van een' pot om groente te koken, welks rand breder is dan de opening van den pot, even als bij de *lêngá* het geval is. Beide vershillen overi-

rigens veel van elkander. De *palákkó* loopt op; de *lénjá* daarentegen gaat geheel naar beneden. Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ (palíkañg), de sarong vastmaken, gelijk de vrouwen dat gewoonlijk doen om het midden van het lijf, geheel strak, van achteren en van voren even lang. Vergel. *bídá*. — Áñjowê-yañg-mi palíkañg. Vergelijk *sówe*. — Palíkañg-sôsoe, gebezigd wanneer de vrouwen de sarong op bovengemelde wijze vastmaken, maar *boven de borsten*. — Boênnga palíkañg, eene soort van bloem of strik, gevormd bij het vastmaken van de sarong.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palakâso), soort van geweer, eertijds in gebruik. (Rap.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (polôñggi), bep. polonggiya, naam van een' afgod in Segêri, wien men bij den aanvang van het ploegen hulde brengt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palagêsañg. Men zie *lâgesé*.

ㄨ ㄨ ㄨ (palôênngañg), *hoofdkussen*. — Gâr-rîng-gâr-rîng-palôênngañg-mi, lett. *zij is wat hoofdkussen-ziek*. Verbloemde uitdrukking voor: *úñjî-rañg-mi*, de vrouw *is belust*. Men vergelijke het hieronder volgende *mápalôênngañg ri-boñggâna*, doch vooral het op *lébasá* verklaarde *tálébasá-pimbâli-mi paloênngâna*.

Tálébasá-pimbâli-mi paloênngâna. Men zie *lébasá*.

Palôênngañg ook soms = *palânngga-sári*, blokjes hout, die men van onderen langs het schip aanlegt, wanneer het zich in de *lannggáñg* en op de *patânngga's* bevindt. Men zie op *lanngga*.

Palôênngâñgi, *tot hoofdkussen maken*, bijv. *palôênngañg napalôênngâñgi*, *hij gebruikt een hoofdkussen om met zijn hoofd op te liggen*. (S. Tjin.)

Mápalôênngañg ri-boñggâna, *iemand's dij ats*

hoofdkussen gebruiken, d. i. *tegen iemand's dij aanliggen, op iemand's schoot, of knieën, liggen* (Kcl.)

ㄨ ㄨ ㄨ (palâpa). Vergel. *lâpa* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ (palîpí), bep. palîpika, *zijde, kant*; insgelijks geb. van de *heup*. — Palîpí tâlá, = *óerá tâlá*, *vezel's van het tâlá-blad*. NB. Hiervan gemaakt de *sónngkó t̃jilo-t̃jilo*.

ㄨ ㄨ ㄨ (palôempá). Men zie *lôempá* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palépa). Men zie *lépa* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palêmpeñg), = *tanróekañg lóm-po*. Vergel. *ñjónja* N°. 1, en *tanróekañg* op *tanróe*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palômponng), *maag*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (polôpi). Men zie *lôpi*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palâmpañg-arêñg), *kinnebakken*. Men zie *lâmpañg* N°. 4 en *arêñg* N°. 3.

ㄨ ㄨ ㄨ (palâmbiñg), = *âmbiñg*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palíbo). Men zie *líbo* N°. 3.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palêmba). Men zie *lêmba* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palêmbañg), soort van lang geweer, eertijds in gebruik. — Áná-palêmbañg, *kogel van een palêmbañg*. (G. G., Rap.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (polâmbiñg), = *palâmbiñg*. (S. Tjin.)

ㄨ ㄨ ㄨ (palîma), bep. palimâya, = 't Mal. *مُغْلِيم*, *bevelhebber, veldheer*. (D. M.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palemôrañg). Men zie *lémo* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palemôri.) Men zie *lémo* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ (pallâta), bep. pallatâya, *aangeslibt land*. NB. op Gôwa niet bekend, daar slechts geb. *boétta âmâra*.

ㄨ ㄨ ㄨ (palântá). Men zie *lântá*.

ㄨ ㄨ ㄨ (palâtitiñg), een dun bamboesje, waar de weefster het garen om windt, en dat zich

bevindt in een ander dikker uitgehold bamboesje, *taróponġ* genoemd. — Pabâsa palâtting is een *tóngka* of *bamboe*, met water, waarin men de *palâtting* van tijd tot tijd nat maakt. — Palâtting paloliyaŋg. Vergel. *lôli* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ (palâta), bep. palitâya, Mal. en Pers. *lamp*. (Djay.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palantôeká), bep. palantôekaka. Vergel. *pâlanġ* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ (palâdaŋg), een uitstekend gedelte vóór aan het huis, waar men gewoonlijk bezoek afwaecht, en hetwelk men door moet gaan om in het eigenlijke huis te komen, soort van *bordes* of *uitstek*. Boeg. *palâbaŋġ*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palândó), 't Mal. *فَلَنْدُون*, *steenbokje*.

᳚ ᳚ ᳚ (palâna), bep. palanâya, Mal. en Jav., *zadel*. — Palanâi, pipakêi palâna, *opzadelen* een beest.

᳚ ᳚ ᳚ (poelâna), *bij herhaling, gedurig*. (Sinr., Rap. K. G.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palêtjé). Men zie *létjé*.

᳚ ᳚ ᳚ (1° palâdjaŋg). Men zie *lâdjaŋġ*.

(2° palâdjaŋg), oud woord, = *salânġga*. (Rô-yong).

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pilâdjará). Men zie *âdjará*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palêyó), bep. palêyoka, *kalk*. — Palêyó-Balânda, *krijt*. Verg. het Jav. *كافور بلند* en het Mal. *كافور بلند*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° paliyasá), bep. paliyasaka, soort van boom, welk's bast, bladen en wortels in de geneeskunst gebruikt worden. Boeg. *pâli*.

(2° paliyasá), het Mal. *فَلَيْسَ*, *verre zij het van u*.

᳚ ᳚ ᳚ (pilari). Men zie *lâri* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ (piloeroe), bep. pilocroewa, vnw. pilocroewenkoe, 't Portug. *pelouro, kogel*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palâlo). Men zie *lâlo* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ (palîli). Men zie *lîli* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (pilôllong). Men zie *lôllong* N°. 3.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palâlakkaŋg). Men zie *lâlâ*

N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (paloelôewi). Men zie *lôeloe* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ (pâlisi), *zich omdraaijen*; bijv. koe-pâlisi tînrôkoe, *ik draai mij in mijn slaap om*. (Sinr.)

᳚ ᳚ ᳚ (palîsoe), = *tampalîsoe*.

᳚ ᳚ ᳚ (palôeso). Men zie *lôeso*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (palêssó). Men zie *lêssó* N°. 2.

᳚ ᳚ ᳚ (pîlasá), bep. pîlasaka, *bleek*.

᳚ ᳚ ᳚ (pîlisi), bep. pîlisika, *wang*. Boeg. *pîli*. — Napîlisi-mi bádilîna, *hij legt zijn geweer al aan*, lett. *hij houdt het al aan de wang*. — Pîlisi, *op iemand aanleggen*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (poelasâri), bep. poelasariya, boom, welks bladen, jonge ranken en bast in de geneeskunst gebeez. worden, *Alyxia stellata R. S.*

᳚ ᳚ ᳚ (1° pâwo), Boeg. Bonth. en Sal., = *taîpa, maŋgaboorn*. — Salîrîng pôtjôe-pâwo, een *selindaŋġ* (lange smalle doek, die over den sehouders en ook wel om den buik gedragen wordt,) *van de kleur der pôtjôe's of uitspruitsels van den maŋgaboorn*.

Pâwo-pâwo, soort van plantje, welks blaadjes eene geur als van maŋgga's verspreiden.

Pâwo-djâŋgki, soort van boom. Men zie *djâŋgki*.

(2° pâwo). — Pâwo-pâwo, soort van geldbuidel, Jav. *كافور بلند*, Chin. *geldbeurs, geldzak*.

᳚ ᳚ (1° poewa), bep. poewâya, *pest*. (Rap.

Poêwa ôló-ôló, *vee-pest*, of *vee-ziekte*. — Mâte-pôewai asêya, *de paddie is als 't ware door een pest*, d. i. *geheel en al, vernield*.

(2° pôewá), = het Boeg. *pôewá* en *pôewaŋg*, *vader*; bijv.: Poêwá Gôlo, *de vader van Gôlo*. (Brief). — *Poewákoe*, *mijn vader*, ook gebezigd tegen een *oom* of *tante*, die ouder is dan onze *vader* of *moeder*. — NB. dit *pôewá* gebezigd wanneer er van menschen sprake is, die niet tot een vorstelijk geslacht behooren, anders bedient men zich van *pôewaŋg*.

Pôewá-pôewá, Sal. *voorouders*.

↪ ↻ (pôewaŋg), (vergel. het Boeg. *pôewaŋg*, *vader*, en 't Boeg. *pôewá*, *heer*,) *vader*, gebez. van een' *vader* van vorstelijken bloede, anders gebruikelijk *pôewá* N°. 2. Een vorstelijke *oom*, of *tante*, wanneer die ouder is dan *vader* of *moeder*, insgelijks met *pôewaŋg* betiteld. Is *vader* of *moeder* daarentegen ouder, zoo heet het slechts *pôeto*, *oom* of *âya*, *tante*. (Rap.)

↪ ↻ (pôewí). — Poewí-pôewí, bep. *pôewí-pôewika*, soort van houten muziek-instrument, *Clarinet*. Boeg. idem. Van d. papôewí-pôewí, *iemand die dit muzikinstrument bespeelt*; v. d. een *muzikant*.

↪ ↻ ↻ (pôewe), *splijten*, *kloven*, *spleet*, *stuk helft*. Boeg. idem. Poêwe, of: *ámôewe*, *rôewa*, *halvéren*. — Si-pôewe, *één half*. — Bôelaŋg si-pôewe, *halve maan*. — Âná-sipôewe, *kinderen van een' vorst en eene vrouw van minder afkomst*, hetzij er een huwelijk voorafgegaan zij, of niet; alzoo maar *voor de helft* (si-pôewe) van vorstelijke afkomst. Vergelijk *áná-ri-tamárappóna karáëŋga*, op *râppo* N°. 2. (Rap.)

Pôewe boêlo, *een bamboe precies in tweeën splij-*

ten, v. d. *iets juist in tweeën deelen*, v. d. *gebezigd van de verdeling van kinderen*, waarbij ieder, *zoo-wel man als vrouw*, *even veel kinderen tot zijn aandeel krijgt*. (Rap.)

Si-pôewe-kâle, lengte van het uiterste van den middenvingertop tot aan het midden van het lijf.

Poewêna kôntoe kalôckoe, menschen die even goed bij hem passen, met hem harmoniëren, als de twee stukken van een klapperboom, dien men door midden klooft, op elkander sluiten. (Mádi.)

↪ ↻ ↻ (pôwa). — Tápôwa, *overhellen*, bijv. *de kast*. — Tápôwai mâŋge riyôlo, *de kast helt voor-over*. — Tápôwai mâŋge ri-bôko, (de kast) *helt achterover*.

↪ ↻ ↻ ↻ (pôweŋg), naam eener soort van boom. (Tjôewi.)

↪ ↻ ↻ ↻ (powâgaŋg), ook wel genoemd: *pôle-sápa*, soort van medicinale plant.

↪ ↻ ↻ ↻ (poewâdi), 't Arab. *فؤادي*, *mijn hart*. (Tar.)

↪ ↻ ↻ ↻ (poewâde), het Mal. *فؤادي*, *pronk- of bruidsbed*. Vergel. van Hoëvell's Bidas. bl. 398. (Djay.)

↪ ↻ ↻ ↻ ↻ (powâdjo), een oud Boegineesch woord, een' *satan* of *duivel* te kennen gevende, v. d. *powâdjôwaŋg*, *menschen die onder den invloed van een' powâdjo staan*. En dit nu wordt beweerd van zoodanige *ouders* die bij herhaling dood geboren kinderen krijgen, of wier kinderen althans korten tijd na de geboorte weder sterven. Als middel tegen de werking van zulk een boozen geest voorgeschreven het wassen of baden met water uit een pot, waarin men den gedroogden kop van een aap, die zijn' natuurlijken dood gestorven is, gegooid heeft.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pawo-đjãngki). Men zie *páwo* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (powadjôwaŋg). Men zie *powádjo*.

ㄨ ㄨ ㄨ (poêwará), *in groote menigte*, verg. het Jav. *ᮘᮞ᮪*, *algemeen bekend, openbaar*. Bijv.: *lâri-poêwaráki đjôngâya*, *de herten springen in groote menigte uit het bosch te voorschijn*. — *Mâte-poêwaráki*, *alles is dood* (, *in groote menigte dood*). — *Lâri-poêwaráki tâoe-đjôngâya*, *de jagers zetten in grooten getale het wild achterna*.

ㄨ ㄨ ㄨ (pawállanġ), *armband van roode koralen, of van in goud nagemaakte koralen*.

ㄨ ㄨ ㄨ (pawâli), heet aan de toptafel een *worp van twee vieren*.

ㄨ ㄨ ㄨ (piwâli), *ápíwâli, antwoorden*.

Piwâlî, *iemand antwoorden*. Men zie *wâlî* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ (poewâli), = *piwâlî*. — *Îya kípapoewaliyaŋg aŋgkanâya*, *hem antwoorden wij, dat*. (Rap. K. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ (poewâsa), bep. *poewasâya, vasten*. Boeg., Jav., Sd., en Mal. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôwisí), bep. *pôwisika, soort van schelpjes*.

ㄨ ㄨ (1° *pâsá*), *steken, insteken*, v. d. *een stukje hout (wig) in een spleet steken, ten einde een plank te kloven*. Boeg. idem.

Pamâsá, *een wig*. Ook aldus genoemd de beide stukjes hout, die, nevens de *patódó*, in de wijde openingen van de *paŋganéyaŋg* gestoken worden, ten einde de gansehe machine (*paŋganéyaŋg mêmpe*) stevig te doen staan. Men zie *paŋganéyaŋg* op *âne* N°. 1.

(2° *pâssa*), bep. *passâya, soort van raam, dat*

de weefster vlak vóór zich heeft, en waar zij het afgeweven goed om windt.

(3° *pâssa*). *Si-pâssa*, bep. *passâya, één vinger dikte*. NB. beter: *si-paŋjđjódjó*, vergel. *đjódjó*.

(4° *pâssa*), *pâssaï, mâssaï, kaŋjđjólí*, *de toebehooren voor de kaŋjđjólí tegen een bamboesje, de pan-rárâssaŋg genaamd, aansmeren*. Boeg. *mápássá*.

ㄨ ㄨ (1° *pâsaŋg*), 't Mal. *pâsan, bevelen, verordenen*. Boeg. *pâsaŋg*. — *Sôero ta-nipâsaŋg*, *een zendeling, die geene orders van noode heeft*, v. d. ons spreekwoord: *een goed verstaander heeft maar een half woord noodig*, het Lat. *sapienti sat*. — *Pâsaŋg-mánakkoëna*, *een order, d. i. een boodschap of berigt, van zijn verlangen naar mij*. (Sinr.) — *Pâsaŋg la-battóekoe*, *boodschap dat ik komen zal*. — *Pâsaŋg paŋgoeraŋgîŋgkoe*, *boodschap dat ik om iemand denk*. — *Pâsaŋg párisikoe*, *boodschap van mijn verdriet*.

Pasaŋgaŋg, *bevelen geven aan*, bijv.: *Sikâmma-mînjđjo napasângaŋgaï soerôkoe*, *zoodanige boodschap slechts was het, die hij aan mijn' zendeling meégaf*. (Brief.)

Ápasaŋg, *verordenen*, ook dikwijls gebeez. met de bijzondere beteekenis van *verordenen, dat het een of ander na onzen dood aan zeker persoon valt*, v. d. *bij testament vermaken*.

Papâsaŋg, *het bij testament vermaken, een testament*.

Papasâŋgi, *aan iemand vermaken*, bijv.: *lébáki ápâsaŋgi, pôle toe-marâëŋg napapasâŋgi*, *nadat hij iets vermaakt* (, wij zouden zeggen: *reeds een testament gemaakt had, heeft hij het vervolgens weder aan een' ander vermaakt*). (Rap. T. Đj.) — *Îya ri-bokôwa napasâŋgi*, *hij aan wien hij het later vermaakt heeft*. (Rap. T. Đj.) — *Îya nikanâya papâsaŋg*,

matêya-pa na-naâlle toe-nipapasânġiġya, bij datgeen wat papâsanġ (testament) genoemd wordt, ontvangt hij, aan wien iets vermaakt wordt, zulks pas bij den dood des erflaters. (Rap. T. Dġ.) Men vergelijk hierbij vooral op toéroenġ het onderscheid tusschen papâsanġ en papitoéroenġ.

Papasânġi en papasânġaġ ook gebezigd in de beteekenis van: omtrent iemand het een of ander verordenen, mededeelen; v. d. tegen iemand waarschuwen, bijv.: koepapasânġaġ-mi, of: koepapasânġi-mi ânne ballâta, ik waarschuw tegen uw huis, te weten: wegens de slechte behandeling daar ondervonden. — Tâoe êróki nipapasânġi, de man voor wien men moet waarschuwen. — Tâoc lébâ nipapasânġi, de man voor wien men gewaarschuwd heeft.

Pâpa-papâsanġ riyânġiġ, last aan den wind. Aldus genoemd zeker formulier, dat vooral de zee-roover aanwendt, om den wind als 't ware te bezweren, opdat hij juist zoo waaije als men het verlangt.

Papâsanġ-pasânġi, letterlijk: iemand bezigen om hem gedurig boodschappen te zenden. d. i. iemand gedurig boodschappen zenden, bijvoorbeeld, in stede van zelf te komen. (Kêloġg.)

(2° pâsanġ), 't Mal. pâsanġ, koppel, paar. — Si-pâsanġ, één koppel, één paar. Boeg. idem.

(3° pâssanġ), heesch, schor.

↷ (1° pâsoe); bep. pasôewa, vnw. pasôenġ-koe, kwast of knoest van een' boom. — Ook gesproken van pâsoe bij een paard; alsdan = tampaliso. — Pasôenna boelôwa, de kwasten of knoesten, d. i. de gewrichten, van het bamboe. — Pasôenna bisêyaġga, de knoesten van het vaartuig, d. i.: de knoesten van het hout, die nog zichtbaar zijn in de

planken van het vaartuig. Daar nu volgens de meening van den Inlander, de voorspoed eener prauw afhangt van de plaats, waar die knoesten aange troffen worden; zoo zegt men: nîyá pasôenna bâdġi er zijn onder zijn' of haar knoesten, die goed, of gelukkig zijn, van een prauw, die gelukkig vaart, en ook overdragtelijk van menschen, die gelukkig in hunne ondernemingen zijn. V. d. ook: pâsoe ri-kê-rôkaġg, een gelukkig mensch, dewijl men zich verbeeldt, dat een knoest in de kêrókaġg (, men zie kêró N°. 1,) van het schip, stellig geluk aanbrengt. (Rap. K. G.)

Pâsoe-pâsoe, wang- of jukbeen.

Pipâsoewi boelôwa, a) aan de knoesten van het bamboe werken, zich daarmede bezig houden; van daar: a) de knoesten van het bamboe wegmaken; het bamboe gladsnijden; b) op de knoesten van het bamboe letten, bijvoorb. om te zien, of die iets goeds voorspellen; van daar: nitêbâ ta-nipipâsoe, gehouwen worden zonder dat men op de knoesten van het bamboe acht geeft. NB. overdragtelijk geb. van een lijk, dat op de vreeselijkste manier verminkt wordt. Men houdt letterlijk, zonder te zien waar. (Mâdi).

(2° pâsoe), zonder geld toppen, gebezigd van menschen, die, ofschoon geen geld hebbende, toch bij het hanengevecht toppen, in de hoop dat de haan, op welken zij wedden, de overwinning behalen zal. Valt dit tegen, zoo maken zij zich uit de voeten en geven alzoo dikwerf aanlciding tot verregaande oneenigheid. Boeg. idem.

(3° pâsoe), passen in het Omi-spel.

(4° pâssôe), ergens op eens uitschieten, zooals bijv. de pit uit een' vrucht, waarop men knijpt. V. d. ook gebezigd van het uitbotten der jonge tak-

jes. V. d. ook van het *zichtbaar worden der vrucht*, door het openbarsten der aren. V. d. ook van het *witkomen der haken* bij een paard. Boeg. *mápássóe*.

ㄨㄛ (pâse), 't Arab. *فصيح*, *welsprekend*, (Godsd.) — Koërañg pâse, lett. *niet welsprekend*, v. d. *wat kort uitgedrukt*.

ㄨㄛ (1° păsó), bep. păsoka, *spijker*. (G. G.) Boeg. idem, Mal. *pásakh*. — Păsó-sâppañg, *spijker van sappanhout*. (NB. de gewone soort voor vaartuigen.) — Nipăsó, *gespijkerd worden*.

(2° păsó-păsó), bep. păsó-păsoka, soort van sehulp.

ㄨㄛ (1° pîsañg). — Pîsañg-pîsang, *loopplank* (scheepsterm).

(2° pisâñg), *dragen*. (NB. wanneer dit door één persoon geschiedt). Boeg. *isâñgi*, idem.

ㄨㄛ (pînsañg), 't Mal. *pañgsan*, *flaauwte*, *flaauw vallen*.

ㄨㄛ (pôesoe), *afnemen* in grootte, in vermogen; v. d. *slijten*, *slinken*, *achteruit gaan*, *vermindere*n, enz.; wordt bijv. gebezigd van menschen, wier *geldelijk vermogen begint af te nemen*. — Tâoe-pôesoe, *iemand, die achteruit gaat, in verval is*.

Pôepoesóe, idem. Boeg. *pôépóe*. Wordt *pôesoe* gewoonlijk slechts van menschen gebruikt; dezen vorm treft men insgelijks en wel meestal aan, wanneer er van *zaken* gesproken wordt, bijv. van een stuk *hout*, dat door de vlam *verteerd*, van een *potlood*, dat door gebruik *gedurig kleiner wordt*; zoo ook van een *mes*, welks seherpe zijde begint te *slijten*; zoo ook van eene *kaars*, die *opbrandt*; zoo ook van de *haken* van een paard, die reeds aan het *slijten* zijn.

Pôépôesi, *doen afnemen, tot het einde doen naderen*; v. d. *ten einde brengen*; bijv. *een tijdvak*; zoo als de vasten van de maand roemâllañg.

Kapóepôesañg, *het einde*, van een *tijdvak* bij voorbeeld.

(2° Pôessoe), bep. poessoêwa, = *bónté*, de klos garen die men van de *áná-tiñgkeré*, welke met gedroogd *djagoñg*-blad of papier omwonden is, afshuift. Boeg. *póéťjóe*. Vergel. *bónté*, en ook *pôe-ñgoesóe*.

(3° pôessoe). Pôessoe-pôessoe, bep. pôessoe-poessoêwa, soort van piek, bestaande in een stuk *pinañghout*, of bamboe, waaraan men een seherpe punt gemaakt heeft. Boeg. idem.

ㄨㄛ (1° pêsa). — Pêsa-pêsa, *laten polsen*, of de ouders van een meisje genegen zijn, om hunne dochter met een' zoon van ons te laten trouwen. NB. Dit gaat het *mûñge údjâñgâñg-djâñgâñg* vooraf.

(2° pêsa). — Kapêsa, *betasten, bevoelen*; bijv. *kapêsa*ki boerannêya ri-baïnnêya, *de man betast, bevoelt*, (NB. *op onbetamelijke wijze*) *de vrouw*.

ㄨㄛ (1° pêsó), bep. pêsoka, *mank, kreupe*. (Rap.) Boeg. idem.

(2° pêso) gebez. van het *glad, zonder onkruid zijn*, van een *weg*. (Tar.) Eigenl. Boeg., doch ook in het Makassaarsch gebruikt; beter evenwel *lôélóe* N°. 2.

(3° pêso), gebezigd van het *óver-stampen* van de rijst in het kleine rijstblok, of in de tweede kleine opening van het lange rijstblok.

(4° pêsó), één van de dertig soorten van kaarten in het *patóewi*-spel, = *mánisi*.

ㄨㄛ (1° pôso), *afgemat*. — Pôso-pamâí, *hijgen, kortademig zijn*. — *Âlle-mi posônoe, neem dat (voor)uwe moeite*.

Posôwi, *afmatten, vermoeijen*.

Paposôwañg, dat gedeelte van het ligehaam,

vlak onder de *óeloe-áte*, dat bij iemand die hijgt, zichtbaar op en neêr gaat.

Kapôso-posôwi, *zich voor iemand vermoeijen of moeite geven*; bijv.: átaríma-kâsiyá ri-kátte siyagâng ri-Njônja, kikapôso-posowîngkoe, *ik bedank U en Mevrouw, dat gij u moeite geeft voor mij, voor mij zorgt*. (Brief).

(2° pôso), = *boéno* (G. G., Dat. Moes., Mádi). NB. van *vorsten* mag men nooit *boéno* bezigen; alsdan *pôso* gebruikt.

(3° pôsó), Sal. *navel*.

(4° pôssó), *frommelen, leenig maken, iets dat oorspronkelijk hard is, bijv. een kartonnen doosje, eene sarong, die stijf van het glanzen is*. (Mádi.) — Zoo ook zegt eene vrouw, die wat hard wordt aangepakt: Napôssó-má toêwañg, lett.: *mijnheer frommelt mij*. NB. dit ziet niet zoo zeer op hare kleeren, maar meer daarop, dat hij haar op onvoegzame wijze aanpakt.

᳚᳚᳚ (pasíki), bep. pasíkika, *voorvechter* (D. M.) Boeg. idem. Verg. *síki*.

᳚᳚᳚ (poesâka) bep. poesakâya, *erfenis*. Poesâkai, *iets beërven, erven*.

Ampoesakâi, *bij uitersten wil bespreken, ver- maken*.

Nipapoesakâñg, *te erven gegeven, d. i. vermaakt worden aan*.

᳚᳚᳚᳚ (pasikâla), ons: *fiskaal*.

᳚᳚᳚᳚ (pasañgalinna). Men zie *sañgáli*.

᳚᳚᳚᳚ (pasâpoe), bep. pasapôewa. Men zie *sâpoe* N°. 3.

᳚᳚᳚᳚ (pasâmpé). Men zie *sâmpé*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pôsoporâgañg)

't Mal. *poespa-râgam*, = het Sanskr. *poesjpa-raga*,

een topaas, zamengest. uit poesjpa, bloem, en râga, kleur.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pasibêngkoró). Men zie *bêngkoró*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pôsibalâná). Men zie *balâná*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (passamêng), ons *passement*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pasantîmpo). Men zie *tîmpo*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pasiyagâng. Men zie *agâng* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pasiyadjîngañg), het Boeg. *paseadjîngañg, een leenman, die tegelijkertijd tot de familie (seadjîng) van den leenheer behoort, en dus wel te onderscheiden van palilí, een' gewoon leenman*. (Inl. Wetb.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pasiyâlle). Men zie *âlle*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pâsará), bep. pâsaraka, *markt*. Sund., Mal. en Jav. *pâsar*, Boeg. *pâsá*, Pers. بازار. — Bêrasá-pâsará. Men zie beneden op *bêrasá*. — Mâta-pâsará. Men zie *mâta* N°. 1. — Pâsará-nabî, *markt* of soort van kermis voor kinderen op den tienden en twee volgende dagen van de maand *الخجّة*; alzo na het eindigen van de vasten dier maand.

Ápâsará, *de markt bezoeken, hetzij als verkoo- per, hetzij als kooper*.

Papâsaraka, *de menschen die de markt bezoeken, vooral als verkoopers*. (Djaj.)

Si-papasârañg-dji, *een afstand van een' markt- gang slechts, d. i. een paar uur ver*.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pâsirí), bep. pâsirika, *Pasir*, naam eener plaats op de Oostkust van Borneo; van daar: een *talibánmañg Pâsirí*. Vergel. *tâli* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (pisáringi). Men zie *sáringi* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (1° pasâla). Men zie *sâla* N°. 1 en 6.

(2° pâssalá), bep. pâssalaka, 't Arab. فصل,

hoofdstuk, afdeeling.

᳚᳚᳚ (pasîli). Men zie *sîli* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚ (pasilêyó). Men zie *lêyó* N°. 2.

᳚᳚᳚ (pasôewí), bep. pasôewika), soort van boom (timmerhout). Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚ (posôsó). Men zie *sósó* N°. 1.

᳚᳚᳚᳚ (pasisálá). Men zie *sálá* N°. 7.

᳚᳚᳚ (pâí), bep. pâika), = 't Mal. *pâhit* en 't Jav. *paít*, bitter, v. d. gal. Boeg. idem. — Taêna tódjêng pâleng kâoe paínoe, lett.: *gij hebt dan werkelijk geen gal*. Zin: “men kan u de grootste be-leediging en zeggen, zonder dat gij boos wordt.” (Mádi).

Kâyoe-pâí, = *bidâra pâí*, soort van boom welks bast en hout zeer bitter van smaak zijn, en als genceesmiddel gebruikt worden. Vooral zou het besmeren van het gezicht met een pap van dit hout of ook van den bast zeer heilzaam zijn tegen de *báttí* (, men zie op *báttí* N°. 4). Wegens den bitteren smaak van hout en bast, wordt deze boom ook ge-bezigt als beeld van *afkeer*.

᳚᳚᳚ (1° pâoe), bep. paôewa, vnw. paôengkoec, spreken, zeggen, vertellen.

Pâoe-pâoe, ápâoe-pâoe, a) veel praten, b) eenvoudig = *úpâoe*, spreken, zeggen, vertellen; bijv.: *Âpa noepâoe-pâoe? wat zegt gij? wat vertelt gij?* e) pâoe-pâoe, verhaal, vertelling, geschiedenis.

Papâoe, het spreken, het zeggen, het vertellen; bijv.: *papaôenna taôewa*, de mensen vertellen, 't Fransehe on dit.

Paôewa᳚᳚, pâoe-paôewa᳚᳚, vertelling, verhaal, geschiedenis.

Papâoe-pâoe, a) een verhalen, b) iemand die veel praat, v. d. een snapper, v. d. ook: een verklikker, een aanbrenger.

Papaôewa᳚᳚, tegen iemand spreken over het een

of ander; bijv.: *âppâki tâoe roepâanna ta-mâka ni-papaôewa᳚᳚ ri-âppaka tôdo᳚᳚ roepâanna*, er zijn vier soorten van mensen, tegen wie men niet kan spreken over de vier volgende soorten van dingen. (Rap. K. G.) — *Bissoêwa ta-mâka nipapaôewa᳚᳚gai gâôc-pakalabîni*, de bissoe's tegen wie men niet over trouwen kan praten. (Rap. K. G.)

Sipaôewa᳚᳚, of: sipapâoc, met elkander spreken, zamen praten, redetwisten.

(2° pâoc), mâmâoc, binden; bijv.: *kâmma-mîinne mâe nipâoc sêta᳚᳚ mákâtjaka*, alzo is hier de ondeugende satan gebonden. (Tam.) — *Djâra᳚᳚ ni-pâoe*, het paard dat gebonden is; v. d. het paard, waarvoor men bijzonder zorg draagt, hetwelk men op stal laat staan, terwijl de andere maar buiten rondloopen. (Rap.) — *Pamaôeka᳚᳚*, letterlijk: de plaats, waar men als een paard gebonden is, als 't ware zijn stal heeft, van daar: waar men zijn vast verblijf heeft; van daar ook gebezigt voor: geboortegrond, vaderland.

(3° pâoc). — *Tápâocêki rasâmma*, de geur is overal verspreid; v. d.: *tápâocêki tôewa᳚᳚*, mijnheer riekt sterk, bijv. naar drank, bijv. naar oliteiten in 't haar. (Kel.)

᳚᳚᳚ (1° pâe), afscheuren, afrukken, bijv.: vruchten of takken.

Râppo si-pâe, één tros pina᳚᳚'s. (Rap.) — *Koemápâe-kôntoe râppo*, ik ben met u als een tros pina᳚᳚'s, d. i. ik ben het met u eens. (S. Tjin.)

(2° pâe). — *Pâe-pâe*, bep. *pâe-paêya*, de Zingiber *Cassumunar Roxb.*

᳚᳚᳚᳚ (pâo), Sal. en Boeg. = *taípa*.

᳚᳚᳚᳚ (pôē᳚᳚), een groote tak.

᳚᳚᳚᳚ (pôō᳚᳚), Sal., 't Mal. *pôhon*, boom,

boomstam.

Ânrõng-tâoe mápõõng, *hoofden, die een' stam hebben, d. i. wier voorouders bekend zijn, die van goede afkomst zijn, = ánrõng-tâoe ápókó. Vergel. pókó N°. 1. (D. Moes.)*

ㄨ ㄨ ㄨ (paĩngá). Men zie ñngá.

ㄨ ㄨ ㄨ (paântaṅg). Men zie ántaṅg.

ㄨ ㄨ ㄨ (paári). Men zie ári N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (paõwará), ápaõwará, jagen zonder het wild van te voren te laten opdrijven, = andússa, hetgeen beter Makassaarsch is.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (paëssóe). Men zie éssóe N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ (pâoesóe), vergel. het Mal. *páwoes*, *walvisch*. — Djóckóe pampâoesóe, of: papâoesóe, *walvisch*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (païssēṅgaṅg). Men zie ïsseṅg.

ㄨ ㄨ (pâhaṅg), = het Jav. *paäm*, *zich iets herinneren, herkennen*, van het Arab. *فهم*, *het verstaan, verstand*; v. d. ook *opstellen*, bijv. *een' brief, een gedicht*, enz.

ㄨ ㄨ ㄨ (pahâla), bep. *pahalâya, verdienste, verdienstelijkheid, vergelding, belooning*. (Godsd., Rap. K. G.) Mal. idem.

ㄨ (ba). Vijfde letter van het Makassaarsch alphabeth.

ㄨ (1° ba), woordje dat een' sterke toestemming te kennen geeft. Boeg. idem. — Op de vraag bijv. "sõewará-d̃ji pâsaraka? *is de markt druk bezocht?*" volgt soms het antwoord: Ba. Sõewará-d̃ji, *wel stellig, die is goed bezocht*. Op de vraag: "moet gij *dat doen?*" kan men antwoorden: ba, inâkkes-mi, *wel stellig, dat is mijn werk*.

(2° ba). — Tâoẽng-ba, = het Jav. *Bé*, zijnde de naam van de *tweede* letter van het Arabische alphabeth, en van het *zesde* jaar van een *Windoe*. Vergel. Gericke in zijn Jav. woordenb. op *ḡḡḡ* en op *ḡḡḡ*. (Rap. T. D̃j.)

(3° ba), Salyereesch, a) = het Makassaarsche *ta*, onafscheidbaar voornaamwoord van den *eersten* persoon, mannelijk en vrouwelijk, meervoudig, bijvoorbeeld: *d̃jarâmba, ons paard*. Vergel. *ta* N°. 3.

b) = het Makassaarsche *ta*, onafscheidbaar voornaamwoord van den *tweeden* persoon, mannelijk en vrouwelijk, enkel- en meervoudig, bijvoorbeeld *d̃jarâmba, uw paard*. Vergel. *ta* N°. 4.

ㄨ (1° baṅg), woordje, dat den klank van het *tikken*, of *vallen* nabootst. Vergel. *bantimõeroẽṅg* en *bantinõttó*.

(2° baṅg), Mal. *baṅg*, roeping tot het gebed in de moskee door den bilâlâ. (Godsd.)

𐄂 (1° boe), bep. boêwa, 't Mal. *boeboe*, *visch-fuik*. Boeg. idem.

(2° boe). Vergel. *boe-têlañj-ânronj*.

𐄂 (boeñg), *waterput*. Boeg. *boédjoeñj*.

𐄂𐄂 (bêng). Men zie *bédeñj*.

𐄂𐄂 (bó), verbastering van ons *boek*.

𐄂𐄂 (1° bōng), = *bówoñj*. Men zie beneden.

(2° bōng), ons *bom*. — Mariyañg bōng, een *mortier*.

𐄂𐄂 (1° bâká), bep. bâkaka, *mand* van gevlochten bamboe voor suiker, visch, enz.

(2° bâkká), ábâkká, *groeijen, opgroeijen, wassen, uitdeijen, toenemen, groot worden, den wasdom, den huwbaren leeftijd bereiken* (, Boeg. *pákká*.) bijv.: ábâkkáki ðjamâna, *zijn werk vordert*.

Âse-bâkká, *onharige paddie*. Vergel. *áse*.

Pabâkká, *doen groeijen, opgroeijen, enz.*, bijv.: nipabâkká tiñggâna empowâna, *de hoogte van zijn rang wordt vermeerderd*; d. i. *hij neemt in rang toe*. — Anne karâeñga napabâkkáki tâoe kâtoe-katoewôwañg; *deze vorst maakte, was oorzaak, dat de menschen (kinderen), die verzorgd werden, den huwbaren leeftijd bereikten*. (G. G.) NB. Het al of niet voorspoedig zijn der ouders met hunne kinderen wordt aan de wijze van bestuur des koning's toegeschreven!

Pibâkká, *doen groeijen, opgroeijen, enz.*, v. d.: bañne nipibakkâna, *de vrouw die hij als 't ware heeft doen opgroeijen*, d. i. *die hij gehuwd heeft, toen zij nog jong was*. (Mádi.)

Kabakkâkkañg, of: kabâkká-bakkâkkañg, *het groeijen*.

(3° bâkká). — Ðjâñgañg bâkká, *een haan die wit is over het gansche lijf en hier en daar met roode spikkel's*.

(4° bâkká), Sal., *groot*. Men zie *ópoe*.

(5° bâkka), ábâkka, Sal., *galoppéren* (paard); overdragtelijk gebez. van soldaten, die met drift op elkander inrennen. (D. Moes.)

Bakkâï, of: ámakkáï, of: mámakkáï, *met de voorpooten tegen iemand aanspringen, een paard bijv.* (Bid., Mádi.)

𐄂𐄂 (1° bânġka), a) een groot gat, of: lek, hebben, v. d.: *geheel stuk, of: vernield zijn*,

b) een groot gat maken, geheel stuk breken, Boeg. idem. Bijvoorbeeld: bânġkaï kâppalaka, *het schip heeft een groot lek*. — Bânġka pakéboena kotâya, *de poort van het fort heeft een groot gat, is geheel stuk, v. d. in oorlogs-tijden: het fort is genomen, v. d.: bânġka kotâya, idem*. Zoo ook: bânġka Gôwa, *Gôwa genomen zijnde, enz.* — Bânġka ôeriñg, *als een rijstpot stuk gaan*; v. d.: bânġka ôeriñgi baïnnêya, *geb. wanneer bij eene bevalling de bilnaad seheurt*. — Bânġkaï rinriñga, *den muur doorbreken*. — Nibânġka-ôeriñg parasânġâna, *lett. zijn land is als een rijstpot stuk gegooïd, d. i. veroverd en verwoest*. (Rap.)

Bânġka-ôeloe, soort van hommel met gespleten kop, van daar haar naam. Boeg. *bâkka-ôeloe*.

(2° bânġka). — Tábañgka, *schrikken, ontstellen, verbaasd zijn*; bijv.: ta-tabañgkâkí, *gij verschrikt niet*. (Rap. K. G.) — Tábañgkânġ, *ergens van schrikken, ergens over verbaasd zijn*; bijv. iya-mîñjđjo kanâya koetabañgkânġ, *daarover ben ik verbaasd*. (Brief.) — Gâóe natabañgkânġa taôewa, *eene zaak, of: daad, waarvan de menschen schrikken*. (Rap. K. G.) — Anne battôenoe rinâkke, toðwañg, koetabañgkânġi, *wat uw komen tot mij betreft, mijnheer, ik ben er van verschrikt*. — Nitabañgka-bañgkânġ-mi garrinna, *menisontsteld, bekommerd, over zijne ziekte*.

Tábâṅkâṅg ook gebez. als uitroep van verwondering: *het is ontzettend!*

𠄎 (bâṅkaṅg). — *Tábâṅkaṅg*, *onverwachts, op eens, soms*, bijv.: *ámêmpo-mêmpowá siyagâṅg toêwaṅg iyânoe; tábâṅkaṅg băttoemâmi si-tâoe, ik zat met N. N., toen daar op eens een man kwam.* — *Îya-d̄ji aṅgkâna, tábâṅkaṅg nakâna, inâkke aṅgkâna, hij slechts heeft het gezegd, en op eens beweert hij, dat ik het gezegd heb.* — *Tábâṅkaṅg nîyá-mo lêyaṅg, eensklaps zag hij daar een hol.* (Tam., D̄jay.) — *Pônna tábâṅkaṅg áṅjâla pamaṅnoe ri-Rewatâya, zoo soms uw gemoed zondigt tegen het Oppervezen* (Rap. K. G.) — *Tábâṅkaṅg battoêwako ri-Gôwa, pabattoêwaṅgá tabeyâkoe ri-karâêṅga, soms komt gij te Gôwa, d. i. zoo gij te Gôwa komt, breng dan mijn groeten over aan den koning.* — *Tábâṅkaṅg niyallêyako sâl-laṅg karâêṅg; katoetôewi paṅggaœkânnoe, soms zult gij tot koning genomen worden, d. i. zoo gij tot koning zult genomen, of: gekozen worden; let dan op uwe daden.* — *Tábâṅkaṅg ninanrôwako, welligt wordt u gegeven, d. i. zoo u gegeven wordt, enz.* (Rap. K. G.)

𠄎 (1° bâkóe), bep. bâkoeka, maat, meten; v. d. maat van tijd, d. i.: *duur, d. i. zoo lang als*; bijv.: *bâkóe-natabâna gârriṅg maṅggêna, tînaṅg lakkâkkaï riyampína maṅggêna, lett. naar de mate, d. i. den duur, van het ziek zijn haar's vaders, d. i.: zoo lang als haar vader ziek was, scheidde zij nooit van haren vader.* (D̄jay.) — *Bakóena tâoe, naar den duur van zijn mensch-zijn, d. i. zoolang als hij mensch is, d. i. van zijne geboorte af aan.* (D̄jay.) — *Bâkóe niyâna ri-Parâṅggi, naar den duur van zijn zijn te Parâṅggi, d. i. zoolang als hij te Parâṅggi was.* — *Erônoe bâkóeki pamaṅnoe, lett. uw eigen*

wil, uw eigen zin, mete, d. i. zij u tot maatstaf, d. i. gij moet het zelf weten, uw' eigen' zin volgen. — *Koebâkóe erôkoe, ik handel willekenrig, lett. ik meet mijn' wil, d. i. vraag slechts naar mijn eigen wil, handel willekeurig; of welligt beter dus te verklaren, ik meet, wel te verstaan: mijn eigen wil is het slechts die meet, door mij tot maatstaf genomen wordt.* — *Noebâkóe erônoe, gij handelt willekeurig.*

Bakóekaṅg, meting, maat. (G. G.)

Pabâkóe, a) het meten, maatstaf, maat, bijv. van paarden, als: narâpí pabâkóe, het heeft de voor-gouvernementspaarden vereischte maat. — *Nalâlo pabâkóe, het is boven* —; en: *koerâna ri-pabâkóe, het is beneden de maat;*

b) *doen, of: laten, meten.*

Pabâkóe-erôki, lett. den wil slechts doen meten, tot maatstaf nemen voor, of: bij; a) hetzij den wil van een' ander; v. d. iemands zin doen (D̄jay.),

b) *hetzij den wil van zich zelven, zijn' eigen wil, v. d.: koepabâkóe-erôki âṅjâṅjo kokôwa, ik doe, laat, het willen slechts, te weten: van mijzelven, d. i. mijn eigen wil, meten dien tuin; met andere woorden: het willen slechts bestuurt mij, en geen gevoel van rechtvaardigheid, d. i. ik handel willekeurig met dien tuin.* — *Noepabâkóe-erôki âṅjâṅjo kokôwa, gij handelt willekeurig met dien tuin.* — *Teyâiyá atânoe, na-êrôká noepabâkóe-erôki, ik ben uw slaaf niet, en gij wilt naar willekeur met mij handelen.* — *Atânta kôellekí pabâkóe-pamaïki; tâoe-marâêṅga ta-koeliêyaï, omtrent onze slaven kunnen wij onzen eigen zin volgen; met anderen gaat dat niet.* — *Tanakoellêyaï nipabâkóe-pamaïkiya toēṅggôena, men kan niet altijd doen, wat men wil.* (Rap. K. G.)

Sibakóekaṅgá allôwa, lett. ik heb het gelijk met

de Zon afgemeten, d. i. ik ben tegelijk met het ondergaan van de Zon aangekomen.

(2° bákóé). — Bákóé-bákóé, bep. bákóé-bâkoeka, soort van boom, welks bast gebezigd wordt, om touw van te maken. NB. ook genoemd *káyoe Sómbe*.

(3° bákóé), bep. bákóé, 't Mal. *bâkol*, mand. Boeg. idem. — Lâda bákóé-bákóé. Men zie *lâda*. — Bákóé-râmpa, *kruiden-mand* of *doos*. Vergelijk *râmpa* N°. 3. — Bákóé-pabâlle, *medieijn-mand*. NB. men heeft twee soorten van *bákóé-pabâlle*, te weten: *bódoñg*, *rondachtig*, en *lâboe*, *langwerpig*. — Bákóé-karâëñg, of: bákóé-ðjãðjâkkañg, soort van mandjes, die bij gelegenheid van feesten, als: besnijdenis, en dergelijke, van geboorte, of van ziekte, enz., met rijst gevuld worden, om daarin, bij wijze van kandelaar's, de kanjðjôli's te zetten. NB. voor een' regerend vorst, en alle prinsen of prinsessen van eersten rang (*âná-karâëñg ambaniya ri-gaóëkañga*) worden 18 (*pinroëwañg salâpañg*), en voor minder voornamen 14 (*pinroëwañg toëðjoe*) zulke mandjes gebezigd. Geringe menschen mogen er hoogstens 7 hebben. Anders is het *bássoeñg*. — Bákóé-padêñgka. Men zie *dênjka*. — Bákóé-rômoñg. Men zie *rômoñg*.

ㄨ (bâñgkoëñg), soort van *haak*, aan het uiteinde van de *barâtañg*, om de *palewâi* van de *berówañg* meê vast te houden.

ㄨㄨ (bâkke), bep. bakkêya, *kreng*, *lijk*. Boeg. idem. Sd., Mal. en Jav. *bañgke*. Het wordt alleen gebezigd van *mensehen* en *kemphanen*, en is wel te onderscheiden van *máyá*; het eerste beteekent slechts eenvoudig weg ons *lijk*, het tweede meer ons *afgestorvene*. Men zal bijvoorbeeld spreken van de *bâkke's*, of *lijken*, op een

slagveld, van de *bâkke*, of 't *lijk*, van een mensch dat men op den weg vindt liggen, zonder te weten van wien het is. Ziet men daarentegen een *lijk* grafwaarts dragen; zoo bezigt men het woord *máyá*. — Van alle beesten behalve de *kemphanen*, wordt noeh *bâkke* noeh *máyá* gebezigd. Men omschrijft het bijv. met te zeggen: *têdoñg-mâte*, *een doode buffel*; *ðjârañg-mâte*, *een dood paard*, enz.

Nibâkke, *tot lijk gemaakt worden*, v. d. *gedood*, *overwonnen worden*. Insgelijks alleen van *mensehen* en *hanen* geb. (Kel.)

Bâkke-toëwo, lett. *een levend lijk*, van daar: *iemand, die als 't ware tot een lijk gemaakt, als een lijk te besehouwen is, doordien men hem geheel overwonnen heeft, en die alleen door te vlugten zijn leven gered heeft*; v. d. soms gebez. van iemand die *lafhartig zijne wapenen en letterlijk alles wat hij bezat in de steek gelaten heeft, om zijn leven door de vlugt te redden*. Ook deze spreekwijze komt natuurlijk enkel van *mensehen* en *hanen* voor. Dat men op een' *haan*, die eenmaal *bâkke-toëwo* geweest is, weinig vertrouwen stelt, wanneer hij wederom in de *wâla-wâla* of *kampplaats* (men zie beneden op *wâla* N°. 1,) gebragt wordt, spreekt van zelf. (NB. *toëwo* geen Makass. maar Boeg., = *tállassá*, N°. 2.) Bijvoorbeeld: *âñjðjo taóewa bâkke-toëwoi, die man is een bâkke-toëwo*, d. i. *een lafaard die zijn leven door de vlugt gered heeft*. — *Râsa-bâkke*, *lijklucht*. NB. overeenkomstig het boven gezegde, alleen dan gebezigd, wanneer men zeker weet, dat het van een *mensch* of *haan* is. — *Gîliñgi bakkêna*, *iemand's dood wreken*; lett.: *iemand's lijk omdraaijen, omkeeren*, welligt aldus uitgedrukt, dewijl men het lijk van zijn' vriend niet mag auroeren, vóórdat men den gedooden gewroken heeft.

𐄂𐄃𐄄 (bâṅkeṅg), *voet, been, poot, klauw*, het einde of slot, van een *gedicht* bijv. (Sinr.), *het onderste van iets, een piédestal* bijv., *het hout waar de áná-tiṅkeré op rust*, enz. — Ádjâppa-bâṅkeṅg, *te voet gaan*. — Bâṅkeṅg-bôdo, soort van *duif*. Vergel. *bôdo*. — Bôdo-bâṅkeṅg, *kortpoot*, bijnaam voor *varkens*. — Pâlá-bâṅkeṅg, *voetzool*. Men zie *pâlá* N°. 1. — Lâpá-bâṅkeṅg, *muil, voetschoeisel* (, men zie *lâpá* N°. 2), naam van het geld, dat men een' *sôero*, of *bode*, die bij eene regtzaak heen en weêr heeft moeten loopen, te betalen heeft, als 't ware *voor het verslijten zijner schoenen* (Rap. T. Dj.); van daar zegt men: *îya-mi nilâpá-baṅkêṅgi*, *daar werd lâpá-baṅkeṅg voor betaald*. (Rap.) — Bâṅkeṅg-tôpe, *het onderste van de tôpe* (, men zie beneden op *tôpe*), of die *opening van de tôpe* welke bij het dragen *onder*-komt. Vergel. *bawána topéya* op *báwa*. — Bâṅkeṅg-sâlará, *het voetstuk voor de twee achterste houten van den grooten mast*.

Bâṅkeṅg-bârá, lett. *de voeten*, v. d. *de voorloopers van de Westmoeson*; v. d. a) soort van *vliegende mieren*, zich vertoonende bij het *begin* van de *Westmoeson*; b) de zwarte wolken die men tegen het einde der *Oostmoeson* in het Westen ziet opkomen. (Tar.) — Bôsi taêna baṅkêṅna, lett. *regen zonder voeten*, d. i. *regen dien men niet heeft zien aankomen*, alzoo: *regen, dien men niet op grond van zwarte wolken had kunnen verwachten, een klein regenbuitje*.

Sibâṅkeṅg-baṅkêṅgi bakkêya, *de lijken liggen voet aan voet*, of *met de voeten tegen elkander*, d. i. *kunnen wegens de overgrooten menigte niet behoorlijk begraven worden*.

𐄂𐄃𐄄 (bâṅko), bep. *baṅkôwa*, soort van

boom, welks bast gebezigd wordt bij het zwartverwen van kleêren. Boeg. *bâkko*. Wanneer echter het goed er te lang in blijft liggen, bederft het; v. d. *lâlo-bâṅko*, *eene oude vrijster*. (Kcl.) Vergel. *lâlo* N°. 1. — *Nibâṅko*, *met bâṅko geverfd worden*.

Ibâṅko, een rijksieraad van Gôwa. — Âṅge-Bâṅko, een donderbus, insgelijks onder de rijksieraden van Gôwa behoorende.

𐄂𐄃𐄄 (bîkoe), bep. *bikôewa*, soort van slakke huisje, dat men tegen de boomen aan vindt. NB. De slakkehuisjes aan strand heeten *kalômanj*.

𐄂𐄃𐄄 (bîṅkoeṅg), inlandseh werktuig, om den grond meê om te hakken. Ook timmermanswerktuig, een *dissel*. Boeg. idem. — Bîṅkoeṅg lombôṅgaṅg. Men zie *lômbôṅg*.

Pamiṅgkôṅgaṅg kâyoe, *hetgeen met de dissel van het hout wordt afgehakt*, = *tátalá*, *krullen*. Vergel. *tátalá* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄 (bîke). — Tábike, = *tásôṅke*. — Tábike siṅgaraka, gebez. van den tijd die onmiddellijk op het *sîsi-mi ráya* volgt, en nog vóór het opgaan der zon; eirea 5 ure.

𐄂𐄃𐄄 (boêka), bep. *boekâya*, Mal. en Jav., eigenlijk: *opening, openen*; van daar in 't Makass. soms gebruikt voor het *eindigen van de vasten*. Boeg. idem. Men zal bijv. zeggen: *lêbá-pi boêka* (, zonder bijvoeging van *poewasáya*), = *lâpassá-pi poewasáya*, *wanneer de vasten geëindigd zullen zijn*. — Boêka-paṅgaḍjâi, 's avonds te 6 ure bij Zons-*ondergang* in de vastenmaand, als wanneer men weder *sierik* mag pruimen. Vergel. *paṅgaḍjâi*. — Boêka-ḍjéné-bâmbaṅg, 's avonds te 7 ure in de *vastenmaand*, als wanneer men weder koffij of thee mag drinken. — Boêka-kânre, 's avonds ongeveer

te 8 ure in de *vastenmaand*, als wanneer men weder rijst mag eten. — Boëka-pâppasá, *zeer vroeg in den morgen*. Vergel. *pâppasá* N°. 1.

ㄨ ㄨ (1° boëkoe), bep. boekôewa, vnw. boekôëngkoe, *been, beenderen*. B. idem. — Boëkoe kâl-loiŋg, *halsbeen*. — Boëkoe-đjôëkoe, *vischgraat*. — Boëkoe-dôŋgkó, *ruggegraat*. — Boëkoe ôeroesóe, of: boëkoe-roësóe (, Mal. *roesoekh*), *ribben*. — Ta-ôewa boekôenna, *iemand's beenderen*, d. i. *hulp*. — Álêbasáki boekôenna, *iemand's beenderen wegduwen*, v. d. *iemand verdringen, iemand vervangen*. (Rap. K. G.) — Ka-kâmma-îđji koesáriŋg toëtoelóe boëkoe-boekôëngkoe. Vergel. *tóëtoelóe*. — Njâwa-mátêpoe-pa siyagâŋg boëkoe-mágâssîŋg, *wanneer men volkomen gezond en sterk is* (, vergel. *njâwa*, over: *njâwamátêpoe*), lett. *met sterke (gezonde) beenderen*.

Boekôewi, kênang, *spant al je krachten in, mannen!* (, laat als 't ware uw' beenderen werken.) NB. gezegd tegen mensehen, die bezig zijn iets zwaars te dragen, en die wel wat meer moeite moeten aanwenden.

(2° boëkoe). — Kâna si-boekôewaŋg, *één woord*. Vergel. mijne Mak. Spraakk. § 116.

(3° boëkkóe), bep. boëkkoeka, 't Mal. *boëngkoel*, *bult*. — Boëkkóe-kâyoe, *kwast in het hout*.

Boëkkóe ook soort van *dak* op een prauw, van *lamboe* en *kâđjanj* gemaakt. Vergel. *koëroëŋg* N°. 2. Boeg. idem.

Abôëkkóe, *knobbelig, hobbelig*. — Boëtta-boëkkóe, *hobbelig*, d. i. *bergachtig, land*. — Lâmpa-nâiká ri-boëtta-boëkkoeka, *ik ga op naar het bergachtige land*. NB. Hierbij denkt men te Makassar aan: Toeratêya. — Lâmpa-antâmá ri-boëtta-boëkkoeka, *ik ga het bergachtige land binnen*. NB. Hierbij denkt de Inlander aan: het land van Gôwa.

Abôëkkóe-boëkkóe, *gebukt loopen*.

(4° boëkkóe), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patoëwi*- en *kôwa-góŋggoŋg*-spel.

ㄨ ㄨ (boëké), 't Mal. en Jav. *boekit*, *berg, heuvel*. (Djay.)

ㄨ ㄨ (1° boëngkeŋg), sehaal van een pinaŋg-blad, die op zekeren ouderdom afvalt, wordt o. a. gebezigd, om op reis gaande de gekookte rijst in te wikkelen. De boëngkeŋg alsdan genoemd *lópoe*. Men zie *lópoe* N°. 2. — Lâkká-boëngkeŋg, *evenals een pinaŋgschaal van den boom scheiden, doen afvallen*. (D. M., Sinr. K. G.)

(2° boëngkeŋg), soort van *koffertje*, gemaakt van de bast van den *roembúya*-, of sago-boom, van boven en aan de kanten met *lanjťjôënenj's*, of ook soms met fijn-gesneden *bamboesje's* overdekt.

ㄨ ㄨ (boëngko), bep. boëngkôwa. — Âná boëngko, *laatst-geboren-, jongste kind*.

ㄨ ㄨ (bêká), bep. bêkaka, *kuif* van vogels en menschen, doeh bij de laatsten de *kuif op het midden van het hoofd*, zooals de Inlanders dit soms hebben, ter onderscheiding van de *bósaŋg* of *kuif van voren*. Naar de *kuif* wordt de *kaketoe* ook dikwijls genoemd *béká*, dus zooveel als *kuifvogel*.

ㄨ ㄨ (bêkkaŋg), soort van wormen, die de paddie vernielt.

ㄨ ㄨ (bêko), bep. bekôwa, 't Mal. en Jav. *beŋgkokh*, *krom*; wordt geb. van iets dat *slecht* is *witgedrukt*, zooals wij ons ook bedienen van de phrase *krom spreken*. (Rap. T. Dĵ.)

ㄨ ㄨ (1° bôka). — Bôka-bôka, bep. bôka-bókâya, Bonth. = *kóŋgkoŋg-kóŋgkoŋg*. Men zie op *kóŋgkoŋg*.

(2° bôkká), bep. bôkkaka, *gedrukt*, een paard bijvoorb. Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ (bôngka), *wegjagen*.

Pabôngka-sêtañg, *duivelverdrijver*. Hieronder verstaat men gewoonlijk die instrumenten, welke bij gelegenheid van ziekte, of van geboorte, of van het afsnijden van den navel, of van besnijdenis en tanden sehuren, of van trouwen, enz., gebezigd worden, tot verdrijving der booze geesten. Soms noemt men ze ook eenvoudig: *pabâlle*, *geneesmiddel*. De voornaamste zijn: de *áppo*, de *bóelo síya-síya*, de *adídi*, *óđja*, *móro*, *boéndóe*, *áná-bátłjĩnj*, en *łjoeríga*, alsmede: *dámará-dátoe* en *lâe-lâe*. De *pabôngka-sêtañg's* der *bíssoe's* bestaan, nu eens in de *tikárroenłj's* der *ínróe's*, als bossen zamengebonden, dan eens gemaakt van bamboe en lontarblad, en allerlei figuren voorstellende, dan eens bekend onder den naam van *gaóekañg-Loe*, hebbende den vorm van een haan, en bij bijzonderplegtige gelegenheden aan het hof van Gôwa gebruikelijk. Verg. *gáoé* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ (bôkki), bep. bokkíya, *duister*, *niet duidelijk*; bijv. de inhoud van eenig geschrift.

ㄨ ㄨ ㄨ (bôngki), bep. bonłgkíya, soort van pot voor drinkwater, grooter dan de *bóeso*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôko), bep. bokôwa, *achterdeel*, *hetgeen achter is*, zoowel van *tijd* als *plaats* gebezigd. — Bôko-óeloe, *achterhoofd*. — Bôko-líma, *de rug van de hand* (, staat tegenover: *pálá-líma*). — Bôko-tôli, *dat wat achter het oor is*, als 't ware: *de rug van het oor*, v. d.: *mánna ápa nipaóewañgko*, *noeparibôkotolínnoe-łđji*, *wat men u ook zegge, gij laat het niet in uwe ooren, maar daar achter gaan*, d. i.: *gij geeft er geen acht op*.

Tâoe-bôko, iemand die ontvangen weldaden niet meer gedenkt, als 't ware achter zijn' rug plaatst. Vergel. beneden *bokówi*.

Ri-bôko, aan hetgeen achter is, v. d. *achter*;

bijv.: *tâoe ri-bôko*, *iemand die achter is, die later leeft*. — *Kamínanłg ri-bôko*, *allerlaatst*; als: *nabí ri-bokôwa*, *de laatste profeet* (Tar.) — *Áná ri-bôko*, lett. *kinderen die achter den vorst zitten*, v. d. de *pakaláwiñłg épóe's*. Vergel. *áná* en *kaláwiñłg*. — *Ri-bokôkoe*, *achter mij*, v. d. ook: *na mij, nadat ik zal heenģegaan zijn*. (Djay.) — *Toe-ri-bokôna*, a) *de menschen die na hem leven*, b) *de menschen die hij achterlaat, die hij niet meé op reis neemt*, d. i. *zijne vrouw en kinderen*. (Rap. T. Đj.)

Têmpa-bôko. Men zie *têmpa*.

Áñłtłjĩnłki bokôna, a) *zien hetgeen men achter zich heeft, of hetgeen ergens achter is*, d. i.: *niet alleen letten op hetgeen voor oogen is, maar ook op dat wat buiten het bereik van zijn gezicht valt, hetgeen men achter zich heeft, alzoo: eene zaak terdeege bekijken*; b) *zien op datgeen wat na dezen gebeuren zal, op de gevolgen van iets*. (Rap. K. G.) — *Inákke taoe kâle-kâle*, *taêna áñłgallêyañłgá bokôkoe*, *ik ben geheel alleen, er is niemand, die voor mij haalt, hetgeen achter mij is*, d. i. *hetgeen ik niet zie en dus ook niet zelf halen kan*, d. i.: *er is niemand, die zich om mij bekommert, of mij helpt in de behartiging mijner belangen*. — *Kâla bokôna lĩno koeparidal-lêkañłg*, (*liever*), *dan dat ik u eene wereld van achter*, d. i. *een omgekeerde wereld, eene wereld zooals zij er niet werkelijk uitziet, voor oogen stel*, d. i. *dan dat ik u met allerlei mooie praatjes tracht te misleiden*. (Sinr.)

Kâna-bôko, of: bôko-kâna, lett.: *een gezegde van achter*, d. i.: *een gezegde dat niet eigenlijk op te vatten, niet zoo gemeend is*. Wanneer wij bijv. te midden van een' zware regenbui tegen iemand, die ons komt bezoeken, zeggen, dat hij thans wel zou doen van op te stappen, of wanneer bijv. eene naijverige

vrouw haren man toevoegt: *ga maar naar uwe minnaresse, die de oorzaak uwer koelheid is*. Vergel. *tóenǵgeñǵ*. Dergelijke gezegden zijn *bóko-kána*, en men spreekt van: *ásâre bôko-kána, iemand zalik een beseheid of antwoord geven*. — Bij het *kána-bóko* of *bóko-kána* is het onversehillig, of het uit *gekheid* dan wel uit *wrevel* gebezigd wordt, en alzo wel te onderscheiden van *pisóla*. Men zie *sóla* N°. 2.

Ásâre bôko Iyânoe, *N. N. zijn rug toedraaijen, voor hem aan de haal gaan*. (D. Moes.)

Lônǵǵjô-bôko. Dus genoemd de paddievelden van den koning van Gôwa, welligt dewijl zij zoo veel opbrengen, dat de benoodigde maaiers wegens hun groot aantal, letterlijk *rug aan rug* staan.

Lântá-bôko. Dus genoemd de paddievelden van den *Rijksbestuurder*, of *toe-mábitǵára-bóetta* van Gôwa, misschien wel, dewijl zij aan de eene zijde hooger liggen dan aan de andere, alzo als 't ware verdiepingen hebben. Men zie *lântá*.

Bôko-bôko, soort van houten *rugsteunsel voor de weefster*.

Mônó-bôko, *achteruit-gaan*.

Ri-bokowâna, *naderhand, daarna*.

Ábôko, *achternit-gaan, = mónó-bóko*. (Tam.)

Bokôwi ânoe, *het een of ander achter zijn' rug doen zijn*, d. i. *achter zijn rug hebben of houden*. (Rap. T. Dj.)

Ábokôwi pasoerôwañǵ, *een bevel niet opvolgen*, (Godsd.)

Sibokôwi, gebez. van twee mensehen, die bijv. in één huis wonende, te gelijkertijd, of nagenoeg tegelijkertijd, op reis gaan, *elkander* dus als 't ware *den rug toedraaijen*; hetgeen bij de Inlanders voor *kássipálli* gehouden wordt. Ook gebezigd van mensehen, die, zamen ergens zijnde, ongeveer te gelijkertijd

ieder naar zijn huis gaan. — Sibokôwi *kânâya*, *de woorden draaijen elkander als 't ware den rug toe*, d. i. *spreken malkander tegen*.

Paribôko, *achter iemand's rug plaatsen*, v. d. *ontstelen*.

Papâribokôwañǵ, *iemand maken tot het voorwerp, waaraan men iets ontsteelt*; bijv.: *tâoe nipapâri bokôwañǵ, hij, aan wien iets ontstolen wordt*. (Rap.)

(2° bôkkó), bep. *bôkkoka, goed gevuld*, Boeg. idem; bijv.: *gádoñǵ bôkkó, een goed-gevulde voorraadshuur*. — Bâsse bôkkó, *goed-gevalde*, d. i. *zware bos* (paddie); v. d. overdragtelijk: *een zwaarlijvig mensch*. — Nǵânre-bôkkó, *zich opproppen met eten*. (Rap. K. G.) — Tâoe-bôkkó, *een goed-gevuld*, v. d. *welgesteld mensch*. (Kel.)

𐤀𐤁𐤁𐤁 (bôkoñǵ), *voorraad levensmiddelen*. Boeg. idem. — Íya la-nabôkoñǵa, *dat wat hij als leeftogt zou gebrniken*. (Rap. K. G.)

Pibôkoñǵiyanǵi, *iemand iets als leeftogt meêgeven*; bijvoorb.: *pónna mâteyá pibôkoñǵiyanǵá tǵinǵtǵinǵkoe*, lett.: *zoo ik dood zal zijn, moet gij mij mijn' ring als leeftogt meêgeven*, d. i. *moet gij mijn ring besteden voor het bálǵa talákkinǵ*, en mij alzo *een goeden overtogt naar den Hemel bezorgen*.

𐤀𐤁𐤁𐤁 (bakoêkoeñǵ), soort van visch, groot met taaije huid, en altijd op smerigheid azende.

𐤀𐤁𐤁𐤁 (bĩñǵkóká), bep. *bĩñǵkókaka, ligtblaauwe vogel's*.

𐤀𐤁𐤁𐤁 (bakâpo), *nest*, van *kippen* bijv. — Nitâannañǵ bakâpo, lett. *tot een nest gemaakt worden*, v. d. *bewaard worden om te broeijen*. NB. Deze spreekwijze gebezigd van gebrekkige kinderen, die men niet verdeelt tussehen de ouders (, of de meesters, zoo deze tot den slavenstand behooren), maar

waeht totdat zij zelve weder kinderen hebben, ten einde die dan te verdeelen.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° bâkará), bep. bâkaraka. — Pôkó-bâkará, broodboom, *Artocarpus* sp. Boeg. *báká*.

(2° bâkkará), *openen*. — Tábâkkará, *geopend, ontloken zijn, een bloem* bijv. Boeg. *tábâkká*. — Tábâkkará, of *mámâkkará* pòeroeñg-pòeroeñga, *het zevengesternte komt te voorschijn, = soemâkkará* pòeroeñg-pòeroeñga.

Bakkârraṅg, = *soeñgkékyañg*, van *sóeñgke*; v. d. gebez. bij het tellen van sommige voorwerpen, die *geopend, opengeslagen* worden; bijv.: *kâdjañg* si-bakkârraṅg, *één stuk kâdjañg-mat*. Zoo ook gevoegd bij *tápperé* en *đjálí*. NB. Is het echter een *stoelmatje* (*tápperé kadéra*), zoo bezigt men 't woord *lâwará*. Vergel. Mak. Spr., § 110 en 113.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bakkârraṅg). Men zie *bâkkará* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâñgkará), bep. bâñgkaraka, *oorring, of oorsieraad*, Boeg. idem, v. d. ook: *dat geen wat zich op zij van den kop van een' haan bevindt*. — Bâñgkará-rôwelé, *hangend oorsieraad*. Men zie *rôwelé*. — Bâñgkará-toe-Pôkó, een sieraad, behorende tot Gôwa's rijkssieraden. — Lâwi-lâwi bâñg. Men zie *lâwi*.

Pabañgkâraṅg, dat gedeelte van het oor, waarin men ringen en dergelijke draagt.

Bâñgka-bâñgkará, bep. bâñgka-bâñgkaraka, eene *synantheree*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (biñgkoêroe), bep. biñgkoerôewa, 't Mal. *manjkoedoe*, soort van boom, welks wortels gebezigd worden om rood te verwen, de *Morinda citrifolia* L.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boêkará), Toer. = *sóeñgke, openen*. Vergel. 't Mal. *boeka*. — Boekâraṅg, of: boêka-boe-

kâraṅg, 't *openen*; bijv.: *bâđjiki* boekâraṅg-bawâna, lett.: *goed is het openen van zijn mond, d. i.: hij spreekt goed, is welsprekend*. (Sinr., S. Tjin.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boêñgkará), Sal., = *boêkará, = sóeñgke*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boêkoeróe), bep. boêkoeroeka, *tortelduif*. Boeg. *bâkkóe*. — Boêkoeróe lômpo, of: *gágá, of: dêndaṅg, of: têdoṅg, groote tortelduif*. — Boêkoeróe-Đjâwa, kleine soort van *tortelduif*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 (bêñgkoró), *mengen*.

Sibêñgkoró, *zich mengen*.

Pasibêñgkoró, *zich te zamen doen vermengen, d. i. zamen vermengen*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 (bôñgkará), = 't Mal. *boñgkar*, *op-trekken, ophalen*, Boeg. idem; v. d. *bôñgkará* ba-lânṅo, *het anker ligten*. — Bôñgkará loerânṅaṅg, *lading ontschepen, ontladen*. — Bôñgkará boëtta, *spitten*. — Âmôñgkará rahasiyâna, *iemand's geheimen openbaren*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 𐄋 𐄌 𐄍 (bôkoró), bep. bôkoroka, *een kleine koperen, zilveren of gouden kom*. Jav. *bokor*, idem. Sd. en Mal. *bokor*, een *kleine kom, bekken, waschkom*, ook: *een kleine kruik, of kan, met of zonder deksel*. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 𐄋 𐄌 𐄍 𐄎 𐄏 (bakarânjtiñg), soort van Sumbawaaseh schild. (D. Moes.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 𐄋 𐄌 𐄍 𐄎 𐄏 𐄐 𐄑 𐄒 𐄓 (1° bânṅkalá), bep. bânṅkalaka. — Tâna-bânṅkalá, *hoog-land, hooge grond*; zoo bijv.: *de opgehoogde plaats voor hanen-gevechten*, bij gelegenheid van groote feesten. Boeg. idem.

(2° bânṅkalá), bep. bânṅkalaka, soort van timmerhout.

(3° bânṅkalá), = *mânṅkalá*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 𐄋 𐄌 𐄍 𐄎 𐄏 𐄐 𐄑 𐄒 𐄓 (bañgkoêlí), bep. bañgkoêlika, boombast, die zoo diep in een gleuf van het hout zit, dat die er niet uit te snijden is, zonder dat de paal

of balk beschadigd wordt. Boeg. idem. — Tari-
pañg bañgkoeli. Men zie *tarípañg*.

ㄨ ㄨ ㄨ (boékkoolóe), Toer. = *móekkoelóe*.
NB. dit welligt de primitive vorm.

ㄨ ㄨ ㄨ (boekoelēng), *vel, huid*, van *men-
schen*, of *dieren*, zoo lang als die nog aan het lig-
ehaam vastzit. Verg. *koékkoolóe*.

Boekoelēng páđja-páđja, *liefelijk zwarte huid*.
Men zie *páđja* N°. 1. — Boekoelēng târrīng. Men
zie *târrīng* N°. 2. — Boekoelēng tôede, = *bábi
tôede*, *mosselschelp*. — Boekoelēng kâyoe, = *bábi
kâyoe*, *bast van een' boom*. — Boekoelēng lâme-
lâme, = *bábi lâme-lâme*, *aardappelschillen*. Voorts
boekoelēng gebezigd van *schillen* van alle soorten
van vruchten.

ㄨ ㄨ ㄨ (bôñgkalá), bep. bôñgkalaka,
't Mal. *bôñgkal*, soort van goud gewigt. *Één bôñg-
kal* = ongeveer 20 maas.

Boelâēng ábôñgkalá *goud aan klompen of staven
van circa 20 maas*.

ㄨ ㄨ ㄨ (bañgkâwañg, 't Mal. *bañgkâwan*,
daklat, *lat waaraan het dakriet wordt vastgehecht*. —
Patôñgkó si-bañgkâwañg, *één stuk atap of dakriet*.

Pabañgkawâñgañg, latten die in de lengte van
het dak loopen, en waar men de *patôñgkó's* als
't ware aan rijgt.

ㄨ ㄨ ㄨ (boekôewañg). Men zie *bóekoe* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ (bâkkasá). Verg. *bókkosó*. — Bañne
ta-nabâkkasá-pi t̃jêrá, lett.: *eene vrouw, die nog
geen bloed gestort, d. i. nog geene stonden gehad
heeft*. — Nabâkkasá-mi t̃jêrá, *zij heeft reeds de
stonden*.

ㄨ ㄨ ㄨ (bikasá), bep. bikasaka. — Tâna bi-
kasá, *onvruchtbaar land*.

ㄨ ㄨ ㄨ (biñgkasá), bep. biñgkasaka, *lek*;

gebez. van een *groot lek*, in een schip, anders
bôñjt̃joró.

Bañne biñgkasá, *eene vrouw die door moeilijke
kraam veel geleden heeft*. Er is in dit geval twee-
derlei soort van *biñgkasá*, te weten: *biñgkasá bása*,
wanneer er eene verzakking van de baarmoeder
heeft plaats gehad, waardoor de vrouw gedurig
vocht kwijtraakt; en *biñgkasá kalótoró*, hetgeen
doorgaans nog gevaarlijker is, dewijl er alsdan
geen *vocht* te voorschijn komt en men dus eigenlijk
niet weet wat de lijderesse deert.

Biñgkasá irâte, *lek van boven*, d. i. aan de *pá-
pañg-biséyañg*, *zijplanken van het schip*. (Rap. K.
G.) — Biñgkasá irâwa, *lek van onderen*, d. i. aan
de kiel van het vaartuig. (Rap. K. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ (boēñgkoesóe), Mal en Jav., *bundel*,
pak, ingewikkeld. — Boēñgkoesóeki bañgkênna,
zijne voeten bedekken, inwikkelen. — Boēñgkoesóena
Sêtañga, = *goeloēñgâna Sêtañja*, *iemand die door
den Duivel in eeuwigheid rondgewenteld wordt*.
(NB. dewijl men vergeten heeft, de banden der
lijkkleeren los te maken. — Boēñgkoesóeki, geb.
van een kind, dat bij de geboorte *een vlies over het
geheele hoofd* heeft. Vergel. *bôñg* N°. 1 en *bówoñg*.
— Âmâná-boēñgkoesóeki, *zij baart zulk een kind*.

ㄨ ㄨ ㄨ (bôñgkasá), bep. bôñgkasaka, *bran-
ding op zee*. Boeg. idem. Ook gebezigd van iemand
wiens voorkomen onwillekeurig onze aandacht tot
zich trekt, d. i. *iemand van eerbiedwaardig manne-
lijk voorkomen*, of ook wel: *eene schoone vrouw*.

Bôñgkâsi, *ergens met geweld tegen aanslaan*, of
klotsen, geb. van *golven*. (Mádi.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôkkosó).

Tábôkkosó, *storten*, bijv. van bloed geb.

Tábokkôsi, *ergens tegen aan storten*; bijv.:

pômma marâcŋg nakamatêi, marâcŋg natábokkôsi
ijêrá, enz., *zoo hij op eene andere plaats komt te
sterven dan waar zijn bloed gestort is.* (Rap.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (baŋgkaôloc). Men zie *bâŋgka*
N°. 1.

𐄂 𐄃 (bâgá), bep. bâgaka, naam eener soort
van visch.

𐄂 𐄃 (bôgá), 't Arab. **بَغَاءُ**, *eene begeer-
lijke, eene wenschelijke zaak.* (Rap.)

𐄂 𐄃 (bôŋgga), bep. boŋggâya, vnw. boŋg-
gâŋgkoe, *dij*. — Pôkó-bôŋgga, *het bovenste van de
dij*. — Nikôdjoló-bôŋgga. Men zie *kôdjoló*. —
Bôŋgga kanâna toe-málopôwa, *de regterdij*, wij
zouden zeggen: *de regterhand, van den Gouverneur*.
— Met den naam van *bôŋgga* ook bestempeld: het
hout dat geheel van onderen in de lengte van het
spinnewiel gevonden wordt, en waarop men iets
zwaars legt of anders den voet zet, ten einde het
verschuiven van het spinnewiel te voorkomen; als
't ware *de dij van het spinnewiel*. — Zoo spreekt
men ook van: *boŋggâna boelêkaŋga*. Vergel. *boelê-
kaŋg* op *boélé*.

Mábôŋgga, bij gelegenheid van het slagten van
een' buffel of andere beesten, de *dij* aan den vorst
of aan het hoofd der plaats *geven*. (Rap.) bijvoorb.:
pôenna átôenoe-têdoŋg toe-máilálaŋga ilálaŋg-mâe
ri-Gôwa, ta-máboŋggâi, *zoo de toe-máilálaŋg een
buffel slagt binnen Gôwa, behoeft hij hiervan geen
bout aan den vorst te geven.* (Rap. K. G.) — Sikâli
tônjdji nibôŋgga, *er wordt ook slechts ééns een
bout* (, te weten: *van een buffel*) *aan de Overheid
gegeven.* (Rap. K. G.)

Lêkó nibôŋgga-djâŋgaŋg, *sierihblad*, zoo ge-
vouwen, dat de einden naar binnen komen, aldus
eenigermate den vorm van een' *kippebout* hebbende.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bagêyá), bep. bagêyaka, sago
met bruine suiker en geraspte klapper, die in een
pisaŋg-blad gewikkeld, vervolgens plat gedrukt, en
tusschen heete steenen gebakken wordt.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bagôré), bep. bagôreka, boom,
welks takken geheel met dorens bezet zijn. De
vrucht zit in een' harde schaal, en bestaat uit 4
pitten, of boonen, die als *knikkers* of ook bij het
galâtjâŋg-spel gebezigd worden, v. d. ook: *bagôré*
= *knikker*. Boeg. idem. Deze pitten bevatten een
witte en harde, doch eetbare zelfstandigheid, die
bitter van smaak is, en, fijn gewreven, de dienst
van wormkruid doet, of ook gebezigd wordt, om
daarmede de borsten eener zogende vrouw te besme-
ren, wanneer men verlangt om het kind te spenen.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâgalá), bep. bâgalaka, geb. van een
wel-geproportionneerd menseh, niet *te lang*, en niet
te kort, niet *te dik*, en niet *te mager*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (Beŋggâli), bep. Beŋggaliya, *Ben-
galen, Bengaalsch*. Vergel. *kása* N°. 1.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâge-lâba), bep. bâge-labâya,
't Mal. **بهاثي لاب**, 't Jav. *bage-lâba*, handels-
term, lett. beteekenende: *deeling van winst*. Men
heeft: *bâge-lâba saŋykâmma*, waarbij *winst* en *ver-
lies* *gelijkelijk gedeeld* worden, (Rap. T. Dj.) en
bâge-lâba samatôela, waarbij een *overeenkomst* wordt
aangegaan, en wel deze, dat de Anakôda volstrekt
geen risico, maar dan ook van de winst slechts *een
derde* zal hebben, terwijl de eigenaar van het goed
twee derden erlangt. (Rap. T. Dj.) Vergel. *samatôela*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâgoesóe), bep. bâgoesoeka, 't Jav.
en Mal. *bâgoes*, *mooi, fraai*; v. d. *bâdilí* *bâgoesóe*
(men zie *bâdilí*), soort van *mooije geveren* met één
loop.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (Baŋggâi). Onder dezen naam be-

kend een groep eilanden aan de Oostkust van Celebes. — Bâtoe Bañgãï, soort van *schelpjes*, veelal gehecht op de *kandága's*. Vergel. boven.

ㄥ ㄨ (bân̄ga), een *Pandanus* sp.

ㄥ ㄨ (bân̄gi), bep. bañgiya, vnw. bañgikoe, en: bañgĩngkoe, doeh het eerste beter, *nacht, avond*. Boeg. *wánni*. — Bân̄gi-bân̄gi, *alle nachten*. — Ribañgiya, *in den afgelopen nacht*. — Anne bañgiya, *heden nacht*. — Bân̄gi-pi, *aanstaande nacht*. — Bân̄gi tâllassáki, *des nachts leeft zij*. (Bid.) — Na-íya-bañgina-mo lébâta-mo áñgânre, mân̄ge-makí, enz., *toen het nacht geworden was, en wij gegeten hadden, gingen wij*, enz. (Brief.)

Sibân̄gi, lett. *één nacht*, v. d. *gisteren*.

Sibân̄giyân̄gãñg, *eergisteren*.

Sibân̄giyãñgãñgãñg, *vóór-eergisteren*.

Ábân̄gi, *overnachten*. — Lanrâiká ri-Âmbõñg, la-bân̄gi si-pâttañg, *ik zal* (van Makassar) *naar Ambon gaan, om daar één nacht te overnachten*. NB. Hiermede bedoelt de Inlander niet *één nacht*, maar *één jaar*; het is alzoo zoo veel als: *ik zal naar Ambon gaan, om daar één jaar te verblijven*. Welligt is deze spreekwijze hieruit te verklaren, dat de koopluí, wanneer zij te Ambon één naecht óverblijven, om handel te drijven, gewoonlijk langer, ja wegens de verandering van moeson tot één jaar toe aldaar vertoeven moeten.

La-bân̄gi-bân̄giyá, *ik zal er eenige jaren verblijven*. (NB. *la-mántañg-mántañgá* zou aanduiden voor *eenige maanden*.) (Ôendañg-ôendañg).

Pabân̄gi, *doen overnachten*.

ㄥ ㄨ (bân̄goe). — Bân̄goe-bân̄goe, bep. bân̄goe-bañgôewa, het *hout* waarop het middelste of voorste bamboe van den grooten mast rust. Men zie *panôendoe* op *tôendoé*. Boeg. idem.

ㄥ ㄨ (bân̄goeñg), (vergel. het Mal. *bân̄goen*, *opstaan, wakker worden*, en het Jav. *ban̄goen*, *oprigten, herstellen, daarstellen, verbeteren*.) a) *opstaan, ontwaken*, b) *doen opstaan, opwekken, oprigten, ópzetten, bouwen*; bijv. bân̄goeñg-makô, *ontwaak gij*. — Bân̄goeñg-toêroé, *gedurig opgaande volgen*, d. i. *geheel met den wind meé zeilen*. (D. M.)

Nibân̄goeñg, *wakker gemaakt, opgewekt worden*. (Rap. K. G.); of: *opgerigt, gebouwd worden*. (Rap. K. G.) — Mámân̄goeñg bâllá, *een huis oprigten, bouwen*. (Rap.) — Bân̄goeñg-kállí, lett.: *het opstaan*, of: *het oprigten eener gevallen omheining*; van daâr overdragtelijk gebezigd van: *de herstelling van een volk dat zijne onafhankelijkheid verloren had*. (G. G.) — Bân̄goeñg palayârañg, *een' mast oprigten, opzetten*.

Bañgôeñgãñg oelôenna, *zijn hoofd overend of in de hoogte heffen*. (Mádi.)

Pamañgôeñgãñg, a) *oprigten voor iemand*; b) *bezigen een zekeren tijd tot oprigting*, of *om daarop op te rigten*; bijvoorb.: pamañgôeñgãñgi masígi, *voor iemand eene moskee bouwen*. (G. G.) — Boêlañg bâ-đjika nipamañgôeñgãñg bâllá, *de maand die goed (gelukkig) is, om daarin een huis te bouwen*. (Rap. T. Dj.)

ㄥ ㄨ ㄨ (1° bân̄go), bep. bañgôwa, *verstandeloos, gek, onzinnig*. Boeg. idem. — Tâoe-bân̄go, lett. *onzinnig*, v. d. *slecht, volk*; dikwijls gebezigd voor: *menschen die heimelijk roovers zijn*. — Bisê-yañg tâoe-bân̄go, *prauwen van geheime roovers*.

Bân̄go-bañgôwi, of: bân̄go-bañgôwañgi, of: pibân̄go-bân̄gowi, *iemand als onzinnig beschouwen*, v. d.: *misleiden, bedriegen*.

Kabañgôwi, *als gek behandelen, den gek meé steken*; bijvoorbeld: ân̄jđjo bitjarâya nikaba-

ngôwi, met die rede wordt de gek gestoken. (Rap. K. G.)

Kabaŋgôwaŋg, *onverstand, onzinnigheid*. (Tar. D. Mat.)

(2° bânŋo). Bânŋo-bânŋo, bep. bânŋo-baŋgôwa, = *bânŋoe-bânŋoe*. Men zie op *bânŋoe*.

𐄂𐄃 (boênŋa), bep.: boeŋgâya, vrw.: boeŋgâkoe, en niet: boeŋgânŋkoe, zoo als men soms te Makassar hoort, *bloem, bloesem*. Maleisch idem. Boeg. *oênŋa*. — Boênŋa êdja, lett. *roode*, v. d. ook *tjampûga-bloem*. Men zie *êdja*. Dikwijls geb. als eigen naam voor een paard. — Boênŋa-bâtoe, *spons*. — Boênŋa-bârôc, lett. *bloem van den bârôc-boom*, NB. *een gele bloem*; v. d.: naam cener soort van visch. Van daar ook: pasâpoe boênŋa-bârôc, *gele hoofddoek*. — Anna noepôpocloé boênŋa nilâmoeŋg-lamôeŋgkoc, *gij hebt geplukt mijne bloem*, d. i. *geroofd mijn maagdom* (Sinr. K. G.) — Boênŋa-sîŋgkoelôc, de verst uitstekende knokkel van den elleboog, wanneer men de hand aan den schouder brengt. — Boênŋa bâra. Men zie *bâra* N°. 3. — Boênŋa palikang. Men zie *palikang*.

Boênŋa-boênŋa, soort van timmerhout.

Áboênŋa, *met bloemen zijn, met bloesem zijn*, v. d. *bloeyen*; bijv.: Mânŋe áboênŋa, *bloemen gaan strooijen op de graven der afgestorvenen*. — Áboênŋgai pókókayôwa, *de boom bloeit*. — Áboênŋgai tampâraŋga, *de zee bloeit*, d. i. *is vol schepen*. — Áboênŋga-rêyai tampâraŋga. Men zie *rêya*.

Djamânŋg áboênŋa-boênŋa, *bloemwerk*.

Boeŋgâi, *met bloemen bestrooijen*.

Áboênŋa-boeŋgâi, *ergens als 't ware bloesem*, d. i. *aanleg, voor hebben*; bijv.: naboênŋa-boeŋgâi-mi gârriŋg pênŋeŋg, of: gârriŋg rôkoŋg, lett.: *hij heeft reeds een' bloesem voor tering*, d. i. *hij heeft*

reeds een' aanleg tot, of liever: een beginsel van tering.

𐄂𐄃 (boênŋoeng), *put*. — Boênŋoeng ta-mácsá, lett. *een put, die nimmer droog wordt*; v. d. zekere gleuf op het lemmet van een *sákkîŋg-sákkîŋg*, die den eigenaar veel geluk voorspelt, als 't ware *eene bron van geluk, die nimmer opdroogt*.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (bênŋo), bep. bênŋôwa, *dronken, bedwelmd*; v. d. als 't ware *dronken*, of: *geheel onthutst* van ontsteltenis en verwarring. (Djay.) — Mábênŋo-bálló, *dronken van saguweer*. — Bênŋo-tambâko, *ziek van het rooken*. — Bênŋo-râppo, *bedwelmd van het kaauwen van pinaŋg*. — Bênŋo-bôm-baŋg, *zeeziek*.

Ámênŋowi rasâna, *de lucht van het een of ander bedwelmt hem*.

Pamênŋo, *iets dat bedwelmt*. NB. ook van *vergift* gebezigd.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (1° bônŋa), bep. bônŋâya, soort van *visch*. (2° bônŋa), bep. bônŋâya, *los*, in zijne manier van leven; bijv.: ŋgâpa noebônŋa-kâmma? *hoe komt gij zoo los?* — Tâoc-bônŋa-bônŋa, *los mensch*.

Ábônŋa-bônŋgâi, *ergens los meé te werk gaan, er meé spelen, het uit ligtzinnigheid verknoeyen*, of: *opmaken*.

Pabônŋa-bônŋgâi, *zich los jegens iemand gedragen, zich állerlei ongepaste vrijheden veroorloven*. — Pabônŋa-bônŋgâi ŋjawâna, *met zijn leven spelen*.

Pabônŋgânŋg, = *tâoc-bônŋa-bônŋa*.

Pabônŋa-bônŋgânŋgi, = *pabônŋa-bônŋgâi*.

Sibônŋa-bônŋgâi, *op losse manier met elkander omgaan, te zamen spelen, of stoeijen*.

𐄂𐄃𐄂𐄃 (boeŋgânŋgá), = *sóeŋyke, open maken*. (Mâdi).

𐄂𐄃𐄂𐄃 (boeŋgoênŋaŋg), = *boewóeŋgânŋg*, = *boembóeŋgânŋg*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bāṅgará). — Tábāṅgará, *gapen* (zieh openen), v. d. *beginnen te outkiemen*. Boeg. *tábāṅgá*.

Bāṅjará ook in de beteekenis van *aangapen*, en van daar *verschrikt, verwilderd staan kijken*; wordt bijvoorb. van buffel's en ook van mensehen gebezigd.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boēṅgoró), bep. boēṅgoroka, naam van zekeren boom, = *kalóempaṅg* N°. 1; en dewijl de bast van de vrucht van dien boom, wanneer die als geneesmiddel gebezigd wordt, er donkerbruin, ja bijna zwart uitziet, zegt men: *râppo, nâi boēṅgoróna, eene pinaṅgnoot, die van binnen zwart geworden is, alzo: een' slechte pinaṅgnoot*; v. d. geb. als zinnebeeld van een *gering en ellendig menseh* (Kel.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bôṅgoló), Sal. = *tôṅjoló, doof*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bīṅgasá), met de hand, doeh voorzigtig, en alzo *gelijk, afseheuren*, een *blad* bijv.; staat tegenover: *sīnré*, dat eenvoudig *scheuren* beteekent. Wegens dit *gelijke* in de beteekenis, bezigt men het woord *bīṅgasá* insgelijks, even als het woord *óelasá*, van de *vakken* of *kasten*, waarin zieh bij de *pompelmoes-* en *tálá*-vrucht het eetbare bevindt. Daar nu de *bīṅgasá* van de *tálá*-vrucht bijzonder vast en hard is, zoodat zij niet dan met behulp van een mes of dergelijke uit elkander te krijgen is; zoo spreekt men in de *sīnrili's* van *bīṅgasána kánma tálá*, ten einde *ouverbreekbare vriendschap* aan te duiden. (Mádi.)

𐄂 𐄃 𐄄 (boēṅgasá) bep. boēṅgasaka, *het eerste* van wat het ook zij, v. d.: *palêle boēṅgasána, een meisje van haar maagdom berooven*. (Kel.) — *Sāntaṅg boēṅgasá, de eerste klappermelk die men uit eene kokosnoot perst*. — *Râppo boēṅgasá, de eerste vrucht van een' boom*. — *Tâoe boēṅgasá, iemand*

die voor de eerste keer met eene vrouw slaapt. — *Boēṅgasá tjinikoe: het eerste, het begin van mijn zien, d. i. mijner liefde*. — *Na-âlle boēṅgasá-bâssi, lett. het begin van het ijzer heeft hem beet; d. i. nog niet gewend zijnde, om uit een wond, door ijzer veroorzaakt, bijv. ten gevolge van aderlating, of kris-steek, bloed te zien vloeijen, krijgt hij daarvan een flauwte of ziekte*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bēṅgisí), bep. bēṅgisika, *rijstdiefjes*, soort van vogeltjes. — *Bēṅgisí-djâwa, of: dôṅgá, ligt-blaauwe rijstdiefjes met witte wangen*. — *Bēṅgisí-bállanṅ-ôeloe, soort van rijstdiefjes met witte kopjes*. — *Bēṅgisí-sâppanṅ, donkerroode rijstdiefjes*. Men zie *sâppanṅ*. — *Bēṅgisí-bâtará, donkerroode rijstdiefjes vol witte spikkels*.

𐄂 𐄃 (bâpá), bep. bâpaka, = *māṅge, vader*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bampâré), = *bāranṅ-pâré*. Men zie *bārang*. — *Bamparékoe mâte, het is mij onverschillig of ik sterf* (omkom); *laat mij maar sterven*. (Bid.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bampêsoé), bep. bampêsoeka, soort van medicinaal plantje.

𐄂 𐄃 (1° bábá), = *balábá, ergens óm-winden*, bijv. *een touw*, 't Boeg. *bábá*, 't Mal. *babat*, en 't Jav. *ꦧꦧꦧ*, *omwonden*. NB. *bábá* beteek. eenvoudig: *ergens óm-winden*, terwijl *kálasá* te kennen geeft, dat dit *zóó* geschiedt, dat men het touw, of wat het ook zij, *in elkander vlecht*. — *Kaléwanṅ nibábá-boelâēṅ-mâta, een kaléwanṅ met zilver als 't ware omwonden*.

Pabábá tôli-tôli. Men zie *tôli*. — *Pabábá sélé, een band van zilverdraad of dergel., hetwelk om de scheê der kris gewonden, of: geslagen, wordt, deels tot sieraad, deels om de seheê goed zamen te houden*. NB. Niet bij alle krissen gebruikt.

(2° bâba), Bonth., = *báwa*, mond, opening. (Rap.)

𑌒 𑌒 (bâmba), bep. bambâya, mooi mensch (S. Tjin.)

𑌒 𑌒 (bâmbaᅇᅇ), heet, warm. — Bâmbaᅇᅇ-pamâí, warm, driftig, verstoord. — Bâmbaᅇᅇ-kâlc, warm van gestel. (Brief). — Bâmbaᅇᅇ ᅇᅇôpá-ôpá. Men zie *ôpá* N°. 3.

Bâraᅇᅇ sârrokí bâmbaᅇᅇ-ilâlaᅇᅇ, lett.: *welligt zigt gij invendig zeer verhit*, d. i. *welligt hebt gij gebrek aan stoelgang*. — Bâmbaᅇᅇ-pâᅇᅇja-barânniᅇᅇ. Men zie: *barânniᅇᅇ*. — Bâmbaᅇᅇgi, *hij is heet*, d. i. *heeft de heete koorts*. — Bâmbaᅇᅇ-bâmbaᅇᅇgi gârriᅇᅇga, *de ziekte is zeer erg*, of ook: *woedt hevig*. — Karêba bâmbaᅇᅇ (, in oorlog), *heete, verontrustende, tijding*. — Kâna bâmbaᅇᅇ, = *kâna tóᅇᅇjeᅇᅇ*, = *kâna-lómpo*, = *kâna báttalá*, eed.

Bâmbaᅇᅇᅇ, even als het Mal. *pânas*, ook gebeez. van het *ongeluk-aanbrengende* van een huis, ten gevolge van overlijden; weshalve men dit *bâmbaᅇᅇᅇ* door middel van *pasíli* tracht weg te nemen. — *Bâmbaᅇᅇᅇ* ook gebeez. van eene betrekking tusschen twee bloedverwanten, die te *na* is, dan dat zij gevoegelijk zamen kunnen trouwen. De betrekking tusschen volle neef en nicht bijvoorbeeld is *bambaᅇᅇᅇ*. Dus liever geen huwelijk.

Bambâᅇᅇᅇgi lâmpa, *iets gedurig* (, telkens,) *warm maken, opwarmen, opkoken*.

Kabambâᅇᅇᅇgaᅇᅇ, *hitte*. (D. Mocs.)

𑌒 𑌒 (bâbí) bep. bâbika, *bast* van een boom, *schil* van een vrucht. — Bâbí-tôède, *mosselschelp*, = *bóékóéleᅇᅇᅇ-tóède*. Men zie *bóékóéleᅇᅇᅇ*.

𑌒 𑌒 (bâboé), bep. bâboeka, volgens sommigen soort van *muzijkinstrument*, volgens anderen soort van *kleedingstuk*, dat thans geheel in onbruik geraakt is. In de Boeginesche heldengedichten komt

dikwerf een kleedingstuk van dien naam, een soort van bádjoc, voor. — *Átimúí bâboeka* beteekent in het eerste geval *de bâboé hanteren*, in het tweede *de mouwen van de bâboé bezigen*, daarin zijne armen slegen. (G. G. en Rap. K. G.)

𑌒 𑌒 (bîbí), *bij kleine stukjes ergens met de hand afbreken*, of *afpeuzelen*, bijv.: *van een' visch, die vóór ons op tafel staat*; v. d. ook: *met de hand schillen*, of *pellen*, bijv. *een ei*. (Bid.) Boeg. *bîbí*.

Tâbîbí, *bij kleine beetjes wegraken*; bijv.: *tâbîbí-mi lâttaᅇᅇga*, *de steenpuist raakt bij kleine beetjes etter kwijt*, en alzo langzamerhand weg, er komt gedurig een beetje etter uit de steenpuist.

Si-bîbí, *een stukje, een beetje*.

Pabîbí, *bij kleine stukjes laten afpeuzelen*, v. d. overdragtelijk: *zeer gering voordeel laten genieten*. (Rap.)

𑌒 𑌒 (1° bóéboé), *uittrekken, te voorschijn trekken*. — Moéboé bîne, *zaadpaddie uit den grond trekken*, ten einde later weder te planten. — Boéboé pâdaᅇᅇga, *het zwaard uit de scheede trekken*. — Boéboéki ballâna, lett., *zijn huis* (uit den grond) *trekken*, d. i. *opbreken*. — Bcêboéki patoᅇᅇᅇkôua bôtoloka, *het deksel*, d. i. *de kurk, van de flesch uittrekken*, d. i. *de flesch ontkurken*; van daar: *pabóéboé-bôtoló*, *kurktrekker*. — Niboéboé pokôna, lett.: *zijn stan wordt uitgerukt*, v. d. overdragtelijk geb. van een *schuldenaar*, die, na alles gegeven te hebben, wat hij bezit, zijne schulden nog niet kan afbetalen, en daarom ten slotte *zijn eigen persoon verpandt*. (Rap. T. D̄j.)

Tâboéboé, lett. *uitgetrokken zijn*, geb. van de kris, die wel niet geheel, maar toch voor een klein gedeelte uit de scheede valt. Vergel. *bóéboesóé*, *bóeroesóé*, *bólosó*.

Boéboèki, *uittrekken aan*, bijv. boéboèki ðjâ-
n̄gañga, *aan de kip uittrekken*, te weten: de *veéren*,
d. i. *plukken de kip*.

Boéboëkañg, *vallen* (, touwen om de zeilen meê
te hijschen).

(2° boéboé), bep. boéboeka, a) *het meel dat
door het knagen van de wormen uit hout of bamboe
valt*, b) *die wormen zelve*. Boeg. *bábóé*, idem. Jav.
boeboek, *vermolmd*, *poeder*, *mijt*, *made*. Mal. *boe-
boekh*, *stof, dat in bamboes zit*, *rijstworm*, *houtworm*.

Tjâre-boéboé. Men vergel. *tjâre*. — Âliñg-
boéboé. Men zie *âliñg*.

Boéboëkañg, *vermolmd*.

ㄨㄨ (1° boêmboeñg). — Boembôeñgañg, =
boeñgôeñgañg, = *boewôeñgañg*, *het bovenste ge-
deelte van het dak*. Vergel. het Mal. **بُيُوعْنَ**
Men zie ook *panrûñgká* op *râñgká* N°. 1, en *si-
môeñgañg*. Boeg. *boewôeñgañg*, idem.

(2° boêmboeñg), Bonth., = *tîmpo*, *bamboe om
water te halen*.

(3° boêmboeñg), *vol, gevuld*; geb. van een maat
met rijst, katjañg en dergel. meer, in één woord
van alles, wat men maar met iets dat niet vloei-
baar is *gevuuld* heeft; bijv.: *têya-kô boêmboeñg-dôe-
doe, doe 't niet te vol*. — Boêmboeñgi battâna
baîne tiyânañga, lett. *de buik der zwangere
vrouw is vol*, d. i.: *het oogenblik harer bevalling is
nabij*.

Boêmboeñg-boembôeñgi, *het wat vol maken*,
bijv. de maat.

ㄨㄨㄨ (bêmbañg), *in menigte door malkander
loopen*. Boeg. *mábîmbañg*.

Tábembân̄gañg, *ergens voor door malkander
loopen*. (D. Moes.)

ㄨㄨㄨㄨ (bébe), Toer. en Bonth., = *béve*. —

Tábêbe, = *tábéwe*; gebez. van 't *lichten* van den
bliksem. (Sinr.)

ㄨㄨㄨㄨ (bêmbe), bep. bembêya. — Bêmbe
lâki, *bok*. — Bêmbe gâna, *geit*. Boeg. idem.

ㄨㄨㄨㄨ (bêmbeñg), *wegnemen, opnemen, op-
brengen*, bijv. *eten*, of *drinken*, *sierih*, enz. — Bêm-
beñg-pâdjâ. Men zie *pâdjâ* N°. 2. — Bêmbeñg-
kádó, a) *het leveren van rijst door de onderdanen
aan den vorst, wanneer deze een feest wil geven*,
(G. G.); b) *voornamen mensehen, wien het eten be-
hoorlijk gebragt wordt, wanneer zij hier of daar
met eenig werk belast zijn*. (Rap. K. G.)

Tábêmbeñg, *opgeligt, in de hoogte geligt zijn*.

— Pabêmbeñg, *zij, die voor den vorst opbrengen het
eten*, enz.

Pamembên̄gañg, *voor iemand opzetten*; bijv.:
Napamembên̄gañg-mi pañgadjaï ri-tâlañg boe-
lâeñg, *hem wordt sierih op een gouden sekenblad
aangeboden*.

ㄨㄨㄨ (bômbañg), *golf*. Vergel. *gâlloeroé*.
Boeg. idem. — Bêñgo-bômbañg, *zeeziek*. Men zie
bêñjo. — Bômbañg-pi, *namámise, eerst toen de
zee hol stond, begon men te scheppen* (roeijen). Men
denke aan ons spreekwoord: “den put dempen,
wanneer het kalf verdronken is.”

Bômbañg-tâlloe, *drie elkander onmiddellijk op-
volgende golfslagen*. Zulks treft men, volgens de
Inlanders, aan tusschen *Tanakéke*, en de *liyôekañg*
tâlloe-batôéwa, genaamd: *Bâoe-lôéwañg*, *Satâñya*
en *Dâyañg-dayâñgañg*, en wel alle etmalen eens,
hoewel niet steeds op den zelfden tijd. Het moet
hoogst gevaarlijk voor de prauwen zijn. Men zie:
lôéwa. (Kel.) — Loêmóe-mi bômbañga. Men zie
lôémóe N°. 1. — Bômbañg-bômbañg, *kleine golfjes*.

ㄨㄨㄨㄨ (1° bôbo), bep. bobôwa, *krop*. Boeg.

idem. — Bôbo- $\tilde{d}j\tilde{a}n\tilde{g}a\tilde{n}g$, *kippevoeder*. (Rap. K. G.)

— Ásâre bôbo, *voeden, vogels*, bijv.

Bôbowi, *voeden, de kippen* bijv.

Ábôbo $\tilde{d}j\tilde{o}e\tilde{k}o\tilde{e}$, lett. *visch voeden*; v. d.: *vergeven met eene soort van vergift, die gemaakt wordt van de wortels van de tóewa*. Men zie *tóewa* N°. 5. V. d. ook: nigâppa-mi nibôbo Iyânoe, *N. N. is vergeven*.

(2° bôbó). — Bôbóki limâna, *zijne hand eenigzins uitgestrekt, maar met een kuiltje houden*.

Lîma kabôbó, eene *hand* op deze wijze gehouden.

Têmpa kabôbó, een *klap* met eene aldus gehouden hand. (NB. eigenl. Boeg., doch ook in het Mak. gebruikt.)

(3° bôbó), *uitbroeijen eijeren*; bijv. bôbó-mi $\tilde{d}j\tilde{a}n\tilde{g}a\tilde{n}g$, *de hen heeft hare eijeren al uitgebroid*. — $\tilde{D}j\tilde{a}n\tilde{g}a\tilde{n}g$ -so $\tilde{n}g$ kôkoe- $\tilde{d}j\tilde{i}$ ântoe, bôbó ilâla $\tilde{n}g$ bilikoc, *dat is mijn gekoesterde haan* (vergel. op *sô $\tilde{n}g$ -kó*), *uitgebroid in mijne kamer*. (Mâdi.)

(4° bôbó). — Bôbó-bisêya $\tilde{n}g$, *de ruimte binnen den omtrek van een vaartuig*. Boeg. idem. Van daar op zee een *vaartuig* dikwijls uit zeker bijgeloof, ten einde de booze geesten te verschalken, in stede van *bisêya $\tilde{n}g$* , genoemd: *bôbó*.

(5° bôbó), *ergens een gat in maken*, bijv. *in een wand*. — Bôbóna ba $\tilde{d}j\tilde{o}e\tilde{w}a$, de *opening* van boven aan het *baadje*, om het hoofd door te steken.

$\tilde{e} \setminus \tilde{e} \setminus$ (bômbon \tilde{g}), *uitspruitsel* van de bladen der palmen en andere boomen, reeds meer ontwikkeld dan de *pó $\tilde{e}t\tilde{j}o\tilde{e}$* , en minder dan de *ma-rawânti $\tilde{n}g$* . Overdragtelijk gebezigd van *jonge meisjes*. (Kel.) Boeg. idem. — Sâma-bômbon \tilde{g} , gebezigd van elk *langwerpig* voorwerp, dat overal *even dik* is, bijv.: een *liniaal*. — Bômbon \tilde{g} -pânda $\tilde{n}g$,

bômbon \tilde{g} van pânda $\tilde{n}g$. Dewijl deze er *wit* uitziet, wordt zij dikwerf gebezigd als zinnebeeld van den *grijsaard*. (Tar.) — $\tilde{D}j\tilde{a}ra\tilde{n}g$ bômbon \tilde{g} -pânda $\tilde{n}g$, *paard dat de kleur van de bômbon \tilde{g} -pânda $\tilde{n}g$ heeft, een vos met witte manen en staart*.

Bômbon \tilde{g} -pânda $\tilde{n}g$ is insgelijks de benaming van zeker Makassaarsch gezang.

$\tilde{e} \tilde{e} \setminus$ (boembô $\tilde{c}u\tilde{n}g$ a $\tilde{n}g$). Men zie *bô $\tilde{e}mboe\tilde{n}g$* N°. 1.

$\tilde{e} \tilde{e} \setminus \wedge \setminus$ (babô $\tilde{t}o$), bep. babô $\tilde{t}o$ ka, een geregt van half-rotten visch, die met fijn gesneden *tôlon \tilde{g}* -blad bestrooid, en in een blad van denzelfden naam gewikkeld en gekookt wordt. Men zie *tôlon \tilde{g}* N°. 2.

$\tilde{e} \tilde{e} \approx$ (babâ $\tilde{n}j\tilde{o}e$), bep. babâ $\tilde{n}j\tilde{o}e$ wa, middel om de tanden zwart te maken, bestaande in de *schil* van een *granaat-appel*, stinkend *klapperwater*, en *padâ $\tilde{k}k\tilde{i}$* . Meestal wordt de granaatappel-schil (ko $\tilde{e}l\tilde{i}$ dalîma,) afzonderlijk in den mond gestoken en gekaauwd. Daarbij neemt men van tijd tot tijd een pen met kapas omwonden, en met het oude klapperwater bevochtigd, in den mond, tussehen de tanden. Voorts verzuimt men niet, om, zoo dikwijls men met de operatie ophoudt, de tanden te wrijven met een pruijpje tabak, dat in de *pa-dâ $\tilde{k}k\tilde{i}$* gedoopt is.

Ábabâ $\tilde{n}j\tilde{o}e$, *babâ $\tilde{n}j\tilde{o}e$ gebruiken*.

$\tilde{e} \tilde{e} \curvearrowright$ (1° bâ $\tilde{b}a$ râ). — Bâ $\tilde{b}a$ -bâ $\tilde{b}a$ râ, gebezigd van iemand, die wat koortsig is: *warm zijn, droog van huid en inwendig gloeiende zijn*.

(2° bâ $\tilde{b}a$ râ), a) *bakken met vuur onder en boven*.

b) soort van gebak, gemaakt van geel van eijeren, met een weinig meel en sap van *pânda $\tilde{n}g$* -bladen. (Mâdi.)

بمبارا (bimbará), = *mimbará*, 't Arab. منبر, *preekstoel*. (Godsd.)

ببببب (biberé), bep. bîbereka; *lippen*. Mal. *biebir* en Boeg. *wíwé*, idem. — Pabâlle-bîberé, *lippen-pomade*, gemaakt van witte waskaars, gekookt met klapperolij. De Inlandsehe dames smeren zich hiermede de lippen, en wanneer zij dan sierih-kaauwen, trachten zij het speeksel met zeer veel behoedzaamheid uit te spuwen, opdat de uiterste randen goed wit blijven, en alzoo naar hare meening, fraai afsteken tegen het bloedrood, dat het sierih-kaauwsel op de lippen achterlaat.

ببببب (boeboeroé). — Tállanġ-boeboeroé, *als een baksteen naar den grond gaan*. Gebez. van een *vaartuig*.

ببببب (boembêra), bep. boemberâya, *roode boommier*. — Nipikókôki boembêra ânġdġo taôewa, lett. *men laat dien man door roode boommieren bijten*. NB. dit is eene straf welke de koning van Gôwa soms, in geval van diefstal, of welke misdaad het ook wezen moge, aan den overtreder oplegt. Deze wordt dan nagenoeg geheel naakt tegen een' boom aangebonden, van top tot teen met bruine suiker besmeerd, en, nadat men hem alleen de ooren en neusgaten met kapas heeft digtgestopt, aan een nest met mieren, hetwelk men op zijn lijf nederzet, prijs gegeven.

ببببب (1° bêberé), méberé, áméberé, lâyanġ-lâyanġa, *de vlieger maakt eene trillende beweging* (tegelijkertijd een end naar beneden komende.)

Pabéberé lâyanġ-lâyanġa, *den vlieger doen trillen*.

Tábéberé, *beven, trillen*; gebezigd van *mensen*.

Béberé-baloôwanġi, gebezigd van iemand die

altoos met het hoofd eene bevende of trillende beweging maakt; als 't ware *als een weduenaar*, of *weduwe, trilt*.

(2° bêberé), Sal. = *típá* N°. 2, *spoedig*.

ببببب (bôboró), Sal. *gekookte rijst*.

ببببب (bâbalá), bep. bâbalaka, a) *zweep*, b) *de stokjes voor de gânranġ* N°. 2; e) *lange bamboezen stok*, dien de *patánrá* dwars over de toptafel houdt, totdat de betaling geseheid is. Boeg. *bâbá*.

La-koesâre-kô bâbalá, *ik zal u met de zweep geven*.

Nitoênroenġ sambâbalá, *evenveel slaag krijgen*, ook overdragtelijk: *voor evenveel beboet worden*.

Vervolgens wordt *sambâbalá* gebezigd van alles wat in eenig opzigt met iets anders overeenkomt, bijv. *even groot of klein, even hoog of laag, even veel of weinig, even rijk of arm, is, enz.* — Ânġdġo tôewanġa sambâbaláki baïnnênna, *die heer is even groot als, komt goed in postuur bij, zijne vrouw*.

ببببب (boeboelaġ), *een tuin met beddingen van suikerriet, ðġagonġ, pátġjó, of láme*. (Rap.)

Paboeboelaġ, *tuinman*. (Dâenġ Tġamm).

ببببب (bambalêle), soort van Sumbawaasch gezang. (D. Moes.)

ببببب (bambalêsoe), bep. bambalesôwa, *zeekakkerlak*.

ببببب (bâbasá). Men zie *bâsa* N°. 1.

ببببب (boeboesoé), *ergens uit-vallen, uit malkander vallen*. — Boeboesoéki ânaka, *het kind valt er bij de bevalling als 't ware van zelf uit*. — Boeboesoéki bisêyanġa, *het vaartuig, of eigenlijk: de kiel daarvan, gaat, valt, uit malkander*.

Kaboeboesaġ, *in een' toestand zijn, dat ons iets ontvalt*. Bijv. gebez. van een' moeder, wier kind er bij de bevalling, als 't ware van zelf uit-valt.

ᳵᳵᳵᳵ (bêbasá), bep. bêbasaka (, vergel. 't Mal. *bejbas*, *vrij*, en 't Jav. *bebas*, daglooner zonder den kost), *vrijen toegang hebben*, van wege zijne betrekking bijvoorb., *overal bekend zijn*. — Táoe-bêbasá, *iemand die ergens algemeen bekend is*, lett.: *overal vrijen toegang heeft*. — Tjâ-bêbasá, kan gebezigd worden van het onderscheidingsteeken van 's gouvernements ambtenaren en oppassers. — Soêrá-bêbasá, *toegang-billet*.

ᳵᳵᳵᳵ (bêboesóe). — Bêboesóe-mi baïnnêya, *de vrouw ziet reeds ieder uur hare bevalling te gemoet*.

ᳵᳵᳵᳵ (boêboesábalá), = tjaroewára, *vreten*.

ᳵᳵᳵᳵ (bambâëng), *grens*. Vergel. *bâëng*.

ᳵᳵ (1° bâta), bep. batâya, *gebakken steen*, Boeg., Sd., Mal., en Jav. idem; v. d. *muur*; v. d. *fort*. (Rap.)

Ambâtoe-bâtai boettâya ri-Tallo, *het land van Tello met een muur omgeven*. (Rap. K. G.)

(2° bâta). — Bâta-bâta, *twijfelen, aarzelen*. Boeg. idem. — Ta-bâta-bâta, *niet twijfelen of aarzelen, d. i. onversaagd zijn*.

Bâta-batâi, *twijfel koesteren omtrent*, v. d. ook: *mistrouwen, verdenken*; bijv.: taêna nibâta-batâi, *er wordt niet aan getwijfeld, het is ontwijfelbaar*. — Niyá ânjdjo tâoe koebâta-batâi, *daar is die man, wien ik verdenk*. (Brief.) — Toêwañg Iyânoe ambâta-batâiyakô, *N. N. verdenkt u*. (Brief.) — Ikâoe nibâta-batâi, *gij wordt verdacht*. (Brief.) — Tâoe nibâta-batâya, *de verdachte persoon*. (Brief.) — Koebâta-batâi, djâi sâla-oekirikoe, *ik vrees dat ik mij dikwijls verschreven heb*.

(3° bâta), *ophoogen en gelijkmaken*; v. d. bâta-tâna, *opgehoogde grond of weg*. — Karâttasá si-bâtá,

= *karâttasá si-gânrañg, één riem papier*. — Bâtáki tanâya, *den grond, of weg, ophoogen*.

(4° bâta), *iets kleins en hards*, als bijv. een *noot* of *pit*, (met *mes* of *bijl*) *doorhakken* of *doorsnijden*. Boeg. *bâtta*. — Van daar: *bâtta-sâi ânjdjo rappôwa, snijd die pinañgnoot eens door*; van daar: *râppo si-bâtta, één stukje pinañgnoot*. NB. wel te onderscheiden van *râppo si-bâtoe, één pinañgnoot*. Vergel. mijne Mak. Spr. § 108. — Bâtta-kalêwañg, *met een kalêwañg dóór-hakken*.

Pabâtta, *doen, of laten, hakken, snijden*; bijv.: *pabâtta ri-bâtoe, iemand op een' steen laten hakken*. Dewijl nu het hakmes bederft, wanneer men in stede van een stuk hout een' steen of iets anders, hetwelk bijzonder hard is, onder het door te hakken legt; zoo beteekent deze phrase overdragtelijk: *iemand er in laten loopen*; v. d.: Nğâpa inâkke noc-pabâtta ri-bâtoe? *waarom laat gij mij er inloopen?* NB. bijv. gebez. wanneer iemand een slecht paard koopt, terwijl een ander, zulks wetende, hem maar stilletjes laat begaan.

Zoo ook: Mâte-djâ, kôerañg-sirí; nğâpa inâkke noepabâtta ri-bâtoe, lett.: *ik sterf immers, d. i. gij maakt me ongelukkig, jij onbeschofte! waarom laat gij mij er zoo inloopen?* Aldus sehelt bijvoorbeeld eene vrouw haren man uit, die buiten haar weten sehulden gemaakt heeft.

(5° bâta), *onthoofden*. Boeg. *wâtta*. — Bâtta-bâtta, *koppesnellen*. — Koebâtta ri-tâpperé, lett. welligt: *ik onthoofd je in mijne gedachten op onze mat, d. i. ik wensch je een' geweldigen dood toe, en hoop maar dat ik je overleve*. (NB. woorden eener gekrenkte vrouw tegen haren man). Van daar: Mállaká, kôdi-ka nabâtta ri-tâppereka karâëng baïnnêya, = *mállaká kôdi-ka natóelá karâëng*

báinnéya, d. i. *ik vrees dat de vorstin mij overleve*, d. i., *dat ik een' vroegtijdigen dood ondervinde*. (Gebez. door een' vorst, die bang is om zijner wettige echtgenootte ontrouw te worden.)

(6° *bâta*). — *Bâta-bâta*, *Tabernae montana* sp.

∟ ^ (1° *bâtañg*), *stam, steel, stengel*. Mal. idem. Boeg. *wâtañg*. — *Bâtañg-âse*, *halm der paddie* (op het veld staande). — *Bâtañg-kállonñg*, *hals*. — *Bâtañg-kalênna*, *zijn ligchaam, hij zelf*. — *Bâtañg-kállanñg*, *stift van een pen*. — *Bâtañg-kamoéroë*. Men zie *kamoéroë*. — *Bâtañg-banâwa*, *lett. de kiel van een vaartuig*; doch eertijds in gebruik, als titel van een hoofd. (Rap.) — *Bâtañg-padjêko*, titel van een hoofd, dat zorgt voor het *beploegen* van de ornamentsvelden van Gôwa. Boeg. *wâtan-râtoë*. Men vergel. *padjêko* op *djêko*.

Si-*bâtañg-karêmeñg*, *één vinger breed*.

Â*bâtañg*, *met een stam, met een ligchaam zijn, een ligchaam, of tot ligchaam hebben*; bijv.: *Nabâtañgi rewâta*, *een geest heeft hem tot ligchaam, woont in hem*, d. i. *hij wordt door een' geest beziel*d.

Djônga sambâtañg, *mannelijshert, dat takken aan zijne hoornen begint te krijgen*. Vergelijk *djônga* N° 1.

Batânngañg-bâdilí, *loop van een geweer*.

(2° *bâtañg*), *buik*, Boeg. *wâtañg*. — *Bâtañg-bîtisí*. Vergel. *bîtisí*. — *Lâpâ-bâtañg*, *een laag (in) de buik*, d. i. *ontbijt*. Vergel. *lâpâ* N° 2. — *Sîkó-bâtañg*, *buikband*. — *Mânge-bâtañg*, *mis-kraam*. (G. G.) — *Âpa koepâré, mântañg, ka-kiré-pé-mi battañgkoe?* *wat doe ik, meer te blijven daar gij gebroken hebt mijn' buik*, d. i. *mij mijne paddievelden, en alles wat tot levensonderhoud dienen kan, ontnomen hebt?*

(3° *bâtañg*), *gierst*. NB. Op Saleijer wordt de

bâttañg, of *gierst*, genoemd *bânne* N° 2, en gekookt zijnde: *kânre-tóppá*. Verg. *tóppá* N° 5.

(4° *bâtañg*). — *Bâttañg-bâttañg*, soort van boom. *Meliosma* sp.

∟ ^ (*bântá*). — *Bântá-bântá*, bep. *bântá-bântaka*, soort van verkoudheid, gepaard met erge benaauwdheid, die zich soms bij kinderen vertoont. Boeg. idem.

∟ ^ (1° *bântañg*), *draad of koord*. Boeg. idem. Van daar: *bântañg-tânnga*, *de fijne draad, juist tusschen de twee raderen van het spinnewiel*. — *Bântañg dêko*, *de dikke draad of koord, tusschen de beide raderen over en weér loopende*. Vergel. *dêko* N° 2. — *Bântañg bîssoró*. Verg. *bîssoró*.

(2° *bântañg*), soort van medicinale plant, die tevens als *groente* gegeten wordt. — *Bântañg-binânnga*, soort van *bântañg*, insgelijks in de geneeskunst gebezigd.

(3° *bântañg*), *instorten in eene ziekte*. Mal. *bintan*; bijv.: *bântañg poelâna ânjdjo taôewa*, *die man stort gedurig weder in*.

∟ ^ (1° *bâti*). — *Bâti-bâti*, *tegenspreken*.

Sibâti-bâti, *elkander tegenspreken, over eene zaak disputeren, redetwisten* (in der minne).

(2° *bâti*), *zeer bijzonder*, verg. het Jav. *man*, *buitenmate, bijzonder*, afgel. van *man*. Bijvoorb. *bâti erókoe*, *bijzonder sterk is mijn verlangen*. (Tar., G. G.)

(3° *bâti*), eigenl. Boeg. = *ássalá* N° 2. Van daar: *la-nipibâti*, *êróki nibatîkañg*, of: *la-nibatîkañg*, = *la-nipiyássalá*. Men zie *ássalá* N° 2.

(4° *bâtí*), bep. *bâtika*, *spikkel*; v. d. *zwarte vlekjes op het gezicht, van wege de Zon*. (NB. de *bî-dâra-pâí* een goed geneesmiddel daarvoor.) Boeg. *bâtí*.

𐄂𐄃 (1° bātōe), bep. batoêwa, vnw. batoêngkoe, *steen*. Boeg., Mal., en Jav. idem. Van daar: *weegsteen*, of *steen*, *gebezigd om te wegen*, eertijds in gebruik. (G. G.) Dit woord ook gebezigd bij het tellen van sommige voorwerpen. Men zegt bijv.: bállá roewam-bātōe, *twéé huizen*. Zoo insgelijks voorkomende bij het tellen van: *kokosnoten* (Rap.), van: *schepen* (D̄jay.), van: *huizen* (Rap.), van: *broeken* (, waarbij men insgelijks bezigt *lâwará*. Men zie beneden.), enz. Vergel. mijne Mak. Spraakk. § 108. — Âmbará si-bātōe, *één amberbal*, behoorde tot de *rówe-rówelé*. Men zie *rówelé*. — Bātōe-ânj̄t̄joeróe, of: bātōe nidêngka, *puin*. Vergel. *ânj̄t̄joeróe* en *dên̄gka*. — Bātōe-mâwãng, *puimsteen*. Vergel. *áwãng* N°. 1. — Bātōe-barâni, *zeilsteen*. Men zie: *barâni* N°. 2. — Bātōe-dalîma, *robijn*. — Bātōe-tállassá, lett. *levende steen*, v. d. *rots*. — Bātōe-êd̄ja, *robijn*. — Bātōe-Baňggãï, vergel. *Baňggãï*. — Bātōe-lâga, soort van sehelptvisch. — Bātōe-lâga patitilí, een *bātōe-lâga*, waarop men de geneesmiddelen doet voor het zetten van medicinale stippen. Men zie *títílí*.

Boênga bātōe, een *Gnaphalium* sp.

Lâboe-bātōe. Men zie: *lâboe* N°. 2.

Ambātōe-bâtaï. Men zie *bâta* N°. 1.

Ábātōe, = *ákalépoe*, a) *heel*, d. i. *niet stuk*, *zijn*; bijvoorbeeld: bād̄j̄iki ábatōenna, taêna t̄jappîna, taêna tén̄gerêna, *het is goed dat het heel is, zonder stuk er uit, en zonder barstjes*.

b) *in zijn, haar, of hun, geheel*, of: *geheel, niet ten deele, niet stuksgewijze, zijn*; bijvoorbeeld: má-nâí-mônne mábātōe ri-bolátĩngkoe, *mijne ziekte*, te weten: *het hartzeer, stijgt in haar geheel, stijgt heel* (, niet ten deele,) *tot in mijn bolátĩng*. (Simr.) Men zie: *bolátĩng*.

(2° bātōe), *komen*; bijv.: bātōe kêre-ko mâü? *waar komt gij van daan?* — Bātōewá ri-Bantâëng, *ik kom van Bantâëng*. — Bātōe-makí ri-Bantâëng? — Minâssa-má, *zijt gij gekomen van?* v. d. *zijt gij wel geweest te, Bantâëng?* — *Ja dikwijls*.

Bātōe ri-arêna paňggâókâna, lett. *zijne handelwijze komt van zijn naam*, d. i. *is in overeenstemming met zijn naam*. NB. Deze spreekwijze bijv. door den Inlander gebezigd, wanneer iemand *Vrede* heet, en nu ook toevallig zeer *vreedzaam* of *vredelievend in zijne manier van handelen* is.

Bātōe-âdá, gebez. van eene officiële visite der vorsten bij het Bestuur. Vergel. *ádá* N°. 2.

Bātōe noemâlo-đji, lett.: *hij komt maar om te passeren*, d. i. *hij gaat niet eens zitten, hij komt maar eventjes aan*. — Anóëna tōng, bātōe ri-maňggêna, *het behoort hem ook toe als komende*, d. i. *als zijnde afkomstig, van zijn vader*. (Brief.) — Ka-bātōewi koesôero t̄j̄iní takâdderêna, *daar ik bevolen heb om te komen zien*, of: *vernemen, zijn toekomstig let*. (D̄jay.) — Bātōe-mâmo ântoe kí-soêro pâlloe, lett.: *gij hebt slechts te bevelen dat men het kome koken*, d. i. *laat het maar dadelijk koken, zonder er iets anders aan te doen*. (Brief.)

Bātōe-bātōewi, *hij komt telkens*. Vergel. Mak. Spr. § 166, 2°. — Tâoe bātōe-battoêwa, lett.: *de menschen die slechts gedurig van elders komen, er gens niet t' huis behooren*, d. i. *de vreemdelingen*.

Battoêwi, *komen tot*; bijv.: nabattoêwi poňgorôna, *zijne krankzinnigheid komt tot hem, bevangt hem, hij wordt weder krankzinnig*. (Brief.) — Nabattoêwi-mo tásêlá-matâna, *tot hem kwam*, d. i. *hem beving, de slaap*.

Pabâttoe, *doen komen, volvoeren, bewerkstelligen*.

Pabattoëwaṅg, a) *iets bezigen, of: hebben, om voor te komen, ergens voor komen; bijvoorbeeld: taëna tômpa na-niparêssa, âpa napabattoëwaṅg, men heeft ook nog niet onderzocht, waarvoor, of waarom, zij gekomen zijn. (D̄jay.)*

b) *een zekeren tijd bezigen tot koming, d. i. om op te komen; bijvoorb.: îya-ânne allôwa napabattoëwaṅg gârriṅg, lett. juist dezen dag bezigt ziekte om op te komen, d. i. juist op dezen dag komt er ziekte.*

c) = *battoëwaṅg, beteekenis, begrip. Men zie beneden op: battóëwaṅg.*

Kabattoëwaṅg, a) = *pabattoëwaṅg, lett. a en b, zoodat men ook zeer goed kan zeggen: îya-ânne allôwa nakabattoëwaṅg gârriṅg.*

b) *het komen, het ergens van komen, afkomstig zijn, oorsprong; bijv.: ta-noewâsseṅg-bad̄jika kabattoewâna, gij weet niet goed waar het goed van daan komt, d. i. hier: of het niet gestolen is. (Inl. Wetb.)*

c) *tâoe-kabattoëwaṅg, iemand tot-gien de booze geesten komen, v. d.: een bezetene.*

Battoëwaṅg, of: pabattoëwaṅg, of: pamattoëwaṅg, letterlijk: *koming, 't komen, v. d. overdragtelijk het tot stand komen, het zich vormen van een denkbeeld, bij het vernemen van een woord; alzoo: beteekenis, begrip; bijv.: ta-mâṅgâsseṅg battóëwaṅg siyagâṅg âdá, lett. de beteekenis (der woorden, of ook: der zaken), gelijk ook de adats, of: gewoonten, niet kennende, d. i. onbeschaafd. (Tar.) — Bâraṅg nasâla-pamattoëwaṅgi, welligt begrijpt hij het verkeerd. (Brief.)*

Battoëwaṅgi, of: *âmattoëwaṅgi, iets begrijpen, verstaan.*

Battoewâṅgi, *iets doen begrijpen, iets uitleggen.*

Battoëwaṅgiyaṅgi, *iemand iets uitleggen, doen begrijpen.*

𑄓𑄌 (1° bântóe), Mal. en Jav., *helpen.*

(2° bântóe), bep. bântoeka, *lui, log, loom, in zijne bewegingen bijvoorbeeld. — Tâoe-bântóe, log mensch. — D̄jâraṅg bântóe, lui paard.*

(3° bântóe). — Bantóena panambêya, soms gebezigd, om niet te zeggen: *boetóna panambéya, wegens de letterlijke beteekenis van boéto. Men zie beneden op boéto.*

𑄓𑄌 (bântoēṅg), *ophalen, optrekken, ophij-schen. Gebez. van visschen, van zeilen, enz. (Dat. Moes., Bid.) Boeg. bāttoēṅg.*

𑄓𑄌𑄌 (1° bâte), bep. *batéya, (vergel. het Jav. ᑭᑦᑎᑦᑎᑦ teeken, spoor, blijk, oorzaak,) teeken; v. d. al wat tot teeken dient. Boeg. idem. Zoo onder anderen gebezigd voor: vlag, voor: vaandel; v. d. hij die een vaandel mag gebruiken, d. i. een vorst. — Bâte-salâpaṅg, de negen kiesheeren van Gówa. — Toëdjoe-bâte, de zeven kiesheeren van het voormalig leenvorstendom van Tello. — T̄jêrá batéya. Men zie t̄jêrá. — Batéya ri-Lâṅgika, de Hemel-teekenen. — Bâte ôñj̄djó, teeken, van treden, d. i. voetspoor. — Bâte-lâd̄iṅg, lett. teeken, of spoor, van een mes; v. d. overdragtelijk: dat gedeelte van 't pudendum eener vrouw, waar zij besneden is. (Maoet.) — Âmotéré-mi nagâya mâṅge pôlc ri-batêna, de Nâga keerde terug naar zijn teeken, d. i. naar zijne plaats. (D̄jay.) — Ântoe pokóna nika-nâya gâóe mábâdjí, ântoe ampaëmpôwai gâoeka ri-batêna, gâóe mânabâya ri-bit̄jâra âdaka, siyagâṅg ri-bit̄jâra sârika, dat is de bron van hetgeen men noemt eene goede behandeling van zaken, dat men op hare plaats laat, d. i. niet met elkander verwart, de zaken die tot de adats, vergel. ádá N° 1,*

en de zaken die tot de sárá (, men verg. sárá N°. 1.) behooren. (Rap.) — Pôle ri-batêna, terugkeeren tot zijn teeken, d. i. tot zijne plaats, en v. d. overdragtelijk: tot zijn' vorigen toestand (Rap.) — Pônna nagâng-mâmo batêna, zoo slechts de zaak háár teeken, d. i. háár spoor, (het spoor dat zij te volgen heeft,) ga, d. i. zoo de zaak slechts naar behooren geschiede. (Rap. K. G.) — Batêna-mâmo koebatoêwi, de sporen, d. i. de overblijfselen (van de stad) vind ik slechts. — Pasâpoe bâte-Djakâtarânoe, uw hoofddoek, die het teeken, d. i. merk, van Batavia heeft, d. i.: uw Bataviasche hoofddoek. (Mâdi.) — Bâte-lappâna, lett.: het teeken van haar vouwen, v. d.: de sierih, die zij gevouwen, of tot een pruimpje gekneet had. (Mâdi.) — Âmâtoe-mâtoewi batêna âmâná tâoe-towânoe ri-kâoe, lett. nuttig is het teeken van ter wereld brengen, d. i. eenvoudig: nuttig is het ter wereld brengen van u door uwe ouders, d. i. het is uwen ouders goed, dat zij u ter wereld gebragt hebben. (Djay.) — Bâte-tannoenna Iyânoe, lett. het teeken van weven van N. N., v. d. haar weefsel, haar weefwerk. (Mâdi.) — Djângang bâte-katoewôna, het hoen, het teeken van zijne verzorging, d. i. het hoen, dat hij verzorgd heeft. (Tar.) — Bâdjiki batênoe pâloc, lett. goed is uw teeken van koken; v. d. uwe manier van koken, uw koken, d. i. gij kookt goed. — Nîpi-nîpisi batênoe môloŋg, dun zij uw teeken, uwe manier, van snijden, d. i. snijd toch dun. — Bâdjiki batêna málêkó-bálló Maŋgkâsarâ, goed is zijn teeken, zijne manier, van Makassaarsche handschriften lezen, d. i. hij leest goed Makassaarsche handschriften. (G. G.) — Ânte-tōngkâmma kâoe batênoc? Hoe is uw teeken, d. i. uwe manier van handelen, d. i. wat is dat nu voor manier van doen! Hoe komt gij nu tot zoo iets!

Bâte-bâte, a) bamboezen, loopende door de palen van het huis en uitkomende aan de binnenzijde van het dak. [NB. Tusschen deze bâte-bâte's en het dak heeft men eene bergplaats, genaamd lândará. Onder aan deze bâte-bâte's worden de kandawâri en tâla-tâla (, vergel. tâla N°. 4) vastgemaakt.]

b) vorstenzonen, als 't ware kleine vorstjes. Verg. Mak. Spr. § 46, lett. c.

Karâëng pabâte-bâte, wel te onderscheiden van de bâte's, of onafhankelijke vorsten; als 't ware vorsten, die maar een schijn van waardigheid, of die maar een klein vaandel hebben; alzoo: ondergeschikte regenten. Vergel. Mak. Spraakk. § 46, lett. c en d. — Paribatêna, op zijn, haar, of: hun, teeken, en v. d. plaats, doen zijn, of: laten; bijvb.: taêna naporibatêna kanâna, lett. hij laat zijne woorden niet op hunne plaats, d. i. hij trekt zijne woorden in. (Inl. Wetb.)

Mâmâte, teekens maken, v. d. teekens, of plannen maken voor zijn werk, v. d. oudtijds eenvoudig gebezigd voor: het maken van kunstwerken; bijvb.: mángâsseŋgi mámâte, hij is bedreven in het daargestellen van allerlei werk. (G. G.) — Mángâsseŋgi mámâte soêki Djâwa, soêki Boëgisí, hij is bedreven in Javaansch en Boegineesch borduurwerk. (G. G.)

Batêi, beteekenen, ergens een teeken aan maken, v. d. onderscheiden, uitkiezen, v. d. ook: iemand in zijne gedachten van anderen onderscheiden, en v. d. kennen, herkennen, enz. bijvb.: sóero nibatêi. Men zie: sóero. — Âllo nibatêi, een beteekende, d. i. uitgekoken, d. i. voor het een of ander vastgestelde dag, verschijndag, enz. — Ta-koewassênga-mi koebatêi, ik kan hem niet meer beteekenen, v. d. niet meer te huis brengen, herkennen.

Sibatêi, *elkander beteekenen*, v. d. *herkennen*; bijv.: ta-siyassên̄ga-mi sibatêi. Men zie *âsseñg* N°. 2.

Pabatêi, *eene plaats bezigen om teekens te maken*, v. d. *ergens teekens maken, voortteekens geven*, bijv.: napabatêi rônrouñg-bâloe gantoerôkoe, *onder den uitersten benedenrand van mijn dak laat een vogel rônrouñg-bâloe* (, verg. op *rônrouñg*,) *zich hooren*; lett. *geeft hij voortteekens*. (Mâdi.)

Kabatêyañg, *te beteekenen*, v. d. *te kennen, kenbaar, te herkennen*, enz., bijvoorb.: kabatêyañg-mi sombalâna, *zijne zeilen zijn reeds te kennen*. — Kabatêyañgi ri-roepânta, *het is op uw gelaat te kennen*, d. i. *kenbaar, te lezen*. — Kabatêyañg-mi gaôeta, *het is al kenbaar, te zien, wat gij in den zin hebt*.

Bateiyan̄g, *teeken, bewijs*. (Rap.)

Pamatêi = *bateiyan̄g*, *teeken, bewijs*.

(2° bâte), bep. bâteka, = 't Jav. *batik*, *geschilderd*, van lijnwaad, en wel, door die plaatsen, welke ongekleurd moeten blijven, met kokende was te bestrijken; *op die wijze geschilderd lijnwaad*. — Ânôclisi-bâté, *batikken kleedjes*.

(3° bâte). — Bâte-bâte, ábâte-bâte, *pikken, vechten*, geb. van *hanen*. (D. Moes.) V. d. overdragtelijk ook van menschen. (Mâdi.) — Insgelijks overdragtelijk gebez. van het *elkander raken* der *steen*en in den strijd. (Mâdi.) Boeg. *bíte*.

𐄂𐄃𐄄 (bâteñg), het Arab. *بَاطِن*, *inwendig*; bijv.: ri-bâteñga, *in het inwendige*, d. i. *in het binnenste, in het hart*. (Rap.) — Pânné lâheré-bâteñg. Men zie *lâheré*. — Nîka-bâteñg, *eene nîka*, die soms op de *nîka-lâheré*, of: de *nîka voor den priester*, volgt, en alleen tusschen de jonggetrouwen plaats heeft. (Maoet.)

𐄂𐄃𐄄 (bîntá), bep. bîntaka, *rooversvaartuig*,

heeft een *ampélañg*, of soort van verschansing, van voren, voorts meestal twee *póndó's* bovenop, en twee rijen roerriemen aan iedere zijde, alsmede twee masten, die elk uit drie houten met een *bânñ-kenñ-sálará* bestaan. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (bîntiñg) = *bénteñg* N°. 1, *met één hand iets dragen*, en wel zóó, dat het *hangt*, bijv.: *een visch*, of wat het ook zij. (Mâdi.) Boeg. *mábitjãñg*, idem.

𐄂𐄃𐄄 (1° boëta), bep. boetâya, *blind*, Mal. idem. Boeg. *ôeta*.

(2° boëtta), bep. boettâya, *aarde, grond, land*. — Boëtta pí, *kleiaarde*. Men zie *pí* N°. 3. — Boëtta rôsó, *magere*, d. i. *onvruchtbare, grond*. — Si-boëtta bèleñg. Men zie *béleñg*. — Tâoe-boettâya, *de menschen van het land*, d. i. *bewoners des lands*. Wanneer het echter staat tegenover *vreemdelingen* (*tâoe-ádóñgkó-dóñgkó*), beteekent het: *de inboorlingen, vaste bewoners des lands*.

Toe-mábitjâra-boëtta, *lands-, of rijksbestierder*.

Toe-mábôetta, a) *menschen die grond bezitten, grondbezitters*. (Rap.)

b) *menschen, die in een land zijn, bewoners van een land* (Djaj.); v. d. *zij die eenvoudig bewoners des lands zijn, en niet tot een voornamen stand behooren*, d. i. *geringe menschen*. (Rap.)

Paboettâëñg, *grondgebied*. (Rap.)

𐄂𐄃𐄄 (boëtti). — Pakaboëtti, *eeren, hoogschatten, met onderscheiding behandelen*. (Rap.)

𐄂𐄃𐄄 (boëtñg), = *bótiñg*, = *bótjñg* = *bóljñg*. Men zie beneden. (Mâdi.)

𐄂𐄃𐄄 (boëntiñg), *verloofde, bruid, bruiñgom*. Boeg. *bótiñg*. — Boëntiñg berôëwa, *de jonge bruid* of *bruiñgom*. Dikwijls als eigennaam voor een paard gebezigd.

Áboëntiṅg, *trouwen*.

Amboentiṅgi Iyânoe, *met zeker meisje trouwen*.

Paboëntiṅg, *laten (doen) trouwen*; v. d. ook voor: *een huwelijksfeest geven*.

Paboentiṅgaṅg, a) *bruiloft*.

b) *een zekeren tijd bezigen tot trouwen, om op te trouwen*, bijv.: ânjd̃jo ri-bâṅgi-napaboentiṅgaṅga sállanṅ anâna Iyânoe, *dien nacht waarin trouwen zal de dochter van N. N.*, lett.: *dien zij bezigen zal om te trouwen*. — Boëlanṅ bād̃jika nipaboentiṅgaṅg, *de maand die goed (gelukkig) is om daarin te trouwen*, lett.: *goed om gebezigd te worden voor het trouwen*. (Rap. T. D̃j.)

𐄂𐄃 (1° boëtóe), bep. boëtóeka, *spoedig, zonder reden*; bijv.: boëtóe-lârro, *spoedig (zonder reden) boos*. — Boëtóe-boëtóe tinrowi nâoēṅ d̃ja-rânṅkoe, *spoedig (zonder reden, enkel uit kuren), gaat mijn paard liggen*.

(2° boëtóe). — Boëtóekaṅg, *eene opzwellings*, ten gevolge van stooten en drukken, of ook ten gevolge eener wond die niet goed genezen is. Gebez. van menschen en beesten.

(3° boëttoe), bep. boëttoēwa, *knobbels* op het ligehaam; bijv.: boëttoe-kállonṅ, *halsknobbel*, v. d. *de adamsappel*.

Boëtta máboëttoe-boëttoēwa, lett. *de grond met knobbels*, d. i. *met kleine verhevenheden*. (Rap. T. D̃j.)

(4° boëttoe). — Táboëttoe, = *tákóttó*, = *tásánrâ*, *ásánrâ*, men zie op *sánrâ*; v. d.: *pôle boëttoe, onverrigter zake terugkeeren*. (Mádi.)

𐄂𐄃 (1° boëtoēṅ). — Boëtoēṅ-boëtoēṅ, = *gótoēṅ-gótoēṅ*, = *gótonṅ-gótonṅ*, = *bénte-bénte* N°. 2, *kleine met gras begroeiende verhevenheden, of heuveltjes*, gelijk men op den weg van Makassar

naar Bantâēṅ, alsmede bij de graven van Gôwa in menigte vindt.

(2° boëtoēṅ). — Vergel. *mótoēṅ*, *branden, schroeijen, verschroeijen*, dat wellicht van *boëtoēṅ* af te leiden is. Van daar: boëtoēṅ-tâna, *droogte tegen het einde der Oostmoeson*, wellicht lett. *verschroeijing van grond*. — Boëtoēṅ-tâna-kêke-mi, *het is eene kleine droogte*. — Boëtoēṅ-tâna-lôwe-mi, *het is eene groote droogte*. — Bôsi-boëtoēṅ-tanâya, *de regen bij het einde van de Oostmoeson*. (Sinr. K. G.)

(3° boëtoēṅ), soort van boom, welks *bladen, stam en wortels* in de geneeskunst gebruikt worden,

(4° boëtoēṅ), naam van een eiland bij Celebes, *Boeton*. — Lâme-Boëtoēṅ. Men zie *lâme*. — Pállloe-Boëtoēṅ. Men zie *kólú* N°. 2.

𐄂𐄃𐄄 (boëto), bep. boëtôwa, *het scrotum*. Mal. *boetoe*, idem. — Lâseré boëto, *teelballen*. — Sâmbí-sâmbí boëto. Men zie *sâmbí*.

Onder den naam van *boëto* en in den vorm van *buffelballen* ook bekend één van de *rijkssieraden* van Gôwa. (Rap.) Men vergel. 't Tijdschr. v. N. Indie, Jg. V., Aflev. IV, bl. 429.

Boëto-karâmbœ, lett. *buffelballen*. Aldus door de Inlanders algemeen genoemd onze *kruiken* voor Seltzer- en Faehinger-water. — Boëto-d̃jâ-roēṅ. Vergel. *d̃jâroēṅ* N°. 1. — Boëto-panâmbœ, *zak van een panâmbœ*, waarin men bij het vissehen, den visch traecht te lokken.

Nibôeto, *gelubt worden*. — D̃jânṅgaṅ nibôeto, *gelubte haan*, d. i. *kapoen*.

𐄂𐄃𐄄 (1° bêta), *mêta, overwinnen, winnen* in het spel. Boeg. idem. — Nibêta, *overwonnen worden, verliezen* in het spel. — Betâna Sambaôpœ, *toen Sambaôpœ overwonnen was*.

(2° bêta), = *pánrà*. Boeg. idem. Bijv.: *bêta-mi ri-tjîpoeróe*, *hij is te gronde gegaan, ongelukkig geworden door hongersnood*, *ri-gârrînga*, *door de ziekte*.

— *Ïya-iyâanna-mo tâoe bêta boettâna*, *al wiens land te gronde gegaan, ongelukkig geworden is*. (Rap. K. G.)

NB. Welligt beteekent dit *bêta* oorspronkelijk: *overwonnen zijn*. Men zie *bêta* N°. 1.

(3° bêta), *aan de haal gaan, het land ontruimen* (verlaten); bijv. op het vernemen, dat de vijand nadert, of op welk ander slecht gerucht het ook wezen moge. (Boeg. idem.)

NB. Welligt beteek. dit *bêta* oorspronkelijk: *zich door vrees laten overweldigen*. Men zie *bêta* N°. 1.

(4° bêta). — *Pabêta*, zijn volk verzamelen, hetzij om gemeenschappelijk tegen den vijand op te trekken, hetzij om gemeenschappelijk te vlugten.

Deze beteekenis volgens de door mij geraadpleegde Inlanders ook van toepassing op een in den Rap. K. G. voorkomende plaats: *napabêta-bêta-tônj mábóendoé*. Alsdan zijn deze woorden aldus te vertalen: *en hij verzamelt ook steeds in den oorlog de zijnen om zich heen*. Het is echter niet te ontkennen, dat de zin wel zoo goed zou klinken, als men volgens *bêta* N°. 1 vertaalde: *en hij is ook steeds overwinnaar in den oorlog*.

↘ ↙ ↗ (bêtañg). — *Tábêtañg*, *aan het terugkaatsen gebragt zijn, v. d. teruggekaatsd worden*; bijv. *tábêtañgi piloerôewa*, *de kogel wordt teruggekaatsd*. — *Tábêtañgá*, *ik word teruggekaatsd*. Gebezigd wanneer twee personen tegen elkander aanbonden. — *Sára tábêtañg*, *teruggekaatsd geluid*, d. i. een *echo*.

↘ ↙ ↗ (bête), bep. *betêya*. — *Bête-bête*, soort van visch. Boeg. idem.

Bête-bête karísá, *bête-bête tôpá*, *bête-bête tinôemboe*, en: *bête-bête silâmmañg*, soorten van *bête-bête*.

Sômbalá bête, een zeil in den vorm van een *bête-bête-visch*, d. i. van een *driehoek*.

↘ ↙ ↗ ↖ (bêteñg). — *Ábêteñg-bêteñg*, *voor oogen zweven*; bijv.: *nabêteñg-bêteñgá ânjdjo tâoematêya*, *mij zweeft (gedurig) het gezicht van dien doode voor de oogen*. (Sinr.)

↘ ↙ ↗ ↖ (1° bête), bep. *bentêya*. — *Bête âse*, de korrels, die uit den bolster springen, wanneer men de *paddie* op eene heete pan legt. — *Bête-birâlle*, ontstaat uit de *đjâgoñg*, of *turksche tarwe*, op dezelfde wijze als de *bente-âse* uit de *paddie*.

(2° bête), bep. *bentêya*. — *Bente-bente = bôetoëñg-bôetoëñg*, *kleine met gras begroeide heuveltjes*.

(3° bête), bep. *bentêya*. — *Bente-bente*, soort van medicinale plant, zeer laag bij den grond groeiende met witte bloempjes. (Mádi, S. Tjin.)

↘ ↙ ↗ ↖ (1° bêteñg), *mênteñg*. Men zie *bîntîñg*.

(2° bêteñg), *borstvering, bolwerk, wal*. Jav. idem. Skr. *bhitti*, *een wal van aarde of metselwerk*. Boeg. *bêteñg*, idem. — *Bêteñg tânga*, *het fort Vredenburg*, als liggende tussehen het fort *Rotterdam* en de thans verwoeste vesting van *Sambaópoë*.

Ábêteñg, *met een bêteñg zijn*; van daar: *ábênteñgi taôewa ri-bîrîñg-kâssika*, *de menschen verschansen zich als 't ware aan het strand*, d. i. *verzamen zich in grooten getale aan het strand*.

Benteñgi, *benteñg's oprigten tegen*.

(3° bêteñg), *paal*. — *Benteñg kállí*, *paaltjes eener omheining*. Vergel. *kállí* N°. 4. — *Benteñg*

bállá, *palen van een huis*. — Bênteñg mánârroesóe, *palen die tot boven in het huis doorloopen*. — Bênteñg hôdo, *korte palen*, d. i. *palen die slechts tot aan de padónjgkó-kéke's loopen*. — Bênteñg tânga, *middelste paal*. NB. Soms vindt men een' paal juist in het middenpunt van het huis (*pótjé-bállá*, men zie *pótjé* N°. 2); deze loopt dan tot aan het dak. In de huizen, die een' *panjámboeñg* hebben, bijv. die van vier palen in de breedte, vindt men geen' paal juist in het midden, en dan geldt de uitdrukking *bênteñg tânga* van de twee middelste palen, die slechts tot aan de *padónjgkó-kéke* loopen. — Bênteñg pôloñg, een paal, dien men ongeveer halve man's lengte boven de vloer afgehouden heeft, en waarop van tijd tot tijd geofferd wordt, vooral bij gelegenheid van de inwijding van een huis. — De *bênteñg-pôloñg* ook genoemd: *bênteñg-palálanj*, van *lálánj*, als zijnde binnen de lijn van de andere palen. Vergel. *lálánj* N°. 1. — Bênteñg-pakâí, *de buitenste palen aan den wand van het huis*, aldus genoemd, dewijl de Inlander, die steeds zooveel mogelijk langs den wand gaat, daar ligt blijft *haken* met zijn' kleëren, van *káí*. Vergel. boven op *káí*.

Bênteñg-bênteñg, a) de paaltjes van de *ánátjñgkeré* en ook van de *tjñgkeré* zelve.

b) = *táoe-táoe*. Vergel. *táoe* N°. 4.

e) de houten of bamboezen, die op de *padónjgkó* staan, en van daar tot boven in het huis loopen. Zij zijn hierin onderscheiden van de *panjámboeñg's*, dat zij op zich zelve staan, en niet, gelijk deze, als 't ware de verlengstukken van de *bênteñg's* zijn. Vergel. *panjámboeñg* op *sámboeñg*.

↘ ↙ ↘ ↙ (1° bêto), bep. betôwa, welligt oorspronkelijk = *tódó*. — Betôna lambarôewa, *dat-*

geen waar de roeg meê steekt, soort van *angel*. Men zie *lambároe*.

Kâna ta-nabêto lîla, *woord dat men niet op de tong neemt*, welligt lett. *niet aan de tong rijgt*.

(2° bêto), Sal., = *lambároe*.

↘ ↙ ↘ ↙ (bôtá), bep. bôtaka, = 't Jav. *boeta*, een *démon*, *Titan*, of *reus*. Skr. *bhóeta*, een *Démon*, booze verslindende, vooral op begraafplaatsen rondwarende geest. — Bôtá Bilasâmba, één der voornaamste *bôtá's*.

↘ ↙ ↘ ↙ (bôtjñg), eigenl. Boeg. geb. van de manier, waarop krijgshelden en struikroovers gewoonlijk hun hoofdhaar dragen. Zij seheren het haar van voren een weinig weg, en laten het overige zoo lang mogelijk groeijen, zoodat er eene soort van staart ontstaat, die zij om het hoofd winden en, na de punt naar binnen gestoken te hebben, met een hoofddoek bedekken. (Mâdi.) — Kakkâsañg bôtjñga, *de bôtjñg los maken* en alzo de lange haren los laten hangen. NB. dit geschiedt in den oorlog, bij het amokmaken, en ook bij het *mánjgároe*. Men zie: *ároe*. — Botinna ðjalâya, *het bovenste gedeelte van het net, dat gedeelte waarbij men het net vasthoudt, en dat in den vorm eenige overeenkomst met een bôtjñg heeft*; v. d. ðya antâgaláki botinna ðjalâya, *hij houdt de bôtjñg van het net in handen*; v. d. overdragtelijk voor: *hij heeft de magt in handen*. — Botinna lâyañg-lâyañga, *de papieren staart van den vlieger, die eenige overeenkomst heeft met een' bôtjñg*; v. d. lâyañg-lâyañg ábôtjñg, die soort van vlieger welke een' *bôtjñg* heeft. — Botinna kondôwa, de kam achter aan den kop van den reiger, die eenige overeenkomst heeft met een' *bôtjñg*.

Bôtjñg = *bôtjñg*, = *bôtjñg*, = *bôtjñg*.

↘ ↙ ↘ ↙ (1° bôté), bep. bôtéka. *het vleezige van de bil, linker- en rechterbil*.

(2° bôté). Bôté-*l̄j*ôékóé, Bonth, = *bayáwo l̄j*ôékóé, *vischkuit*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bônté), bep. *bónteka*, = *póesso* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° bôto), *raden*, *waarzegger*. (D̄jay.)

— Bôto-botôwañg, *raadsel*.

(2° bôttó), *stinken*.

Bôttó-toerôênḡaḡ, naam eener boete te Tôpe-*l̄j*âwa, nog in 1854 in zwang, bestaande in de som van 2 gulden, welke door den *Lómó*, of *Regent*, wordt ingevorderd, zoodra men een' dooden buffel, of iets anders dat maar vuil is, of *stinkt*, over boord gooit. Het woord beteek. lett. *de inschepingsplaats stinkt*.

Bôttó-tâi, soort van viseh.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bônto), bep. *bontôwa*, 't *vaste land*, *wal*, *oever*. Boeg. *bóto*.

Ábônto, *aan wal gaan*.

Nâi ábônto, *aan wal klimmen*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (batâkaḡ), *disselboom* van den ploeg. (G. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bintâpoe), bep. *bintapoêwa*, soort van waterhoen. Men zie *poenróró*, en *kónȳkónȳ*. Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bantimâra), bep. *bantimarâya*, soort van groote tor, die de klapperboomen vernielt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bantimôeroēḡ), naam van den waterval bij Maros, waarschijnlijk zamengesteld uit *ban̄j* N°. 1 en *timôeroēḡ* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bintatôēḡ), soort van boom, welks bladeren geb. worden in de geneeskunst. De boonen van dien boom worden als groente gegeten.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bantinôttó), bep. *bantinôttoka*, soort van vogel, soms *timmerman* genoemd, dewijl hij met zijn' snavel op den stam des booms

klopt, ten einde er de wormen, zijn gewoon voedsel, uit te doen komen, welligt zamengesteld uit *ban̄j* N°. 1, dat den klank van het *tikken* nabootst, en *tinôttó*. Men vergelijkte hierbij *tóttó* N°. 4, alsmede T. Roorda's Jav. Spraakk. § 416, over het zoogenaamde oude Passief.

Daar deze vogel altoos van beneden naar boven voortgaande tegen den boom aanklopt, wordt hij gebezigd als beeld van *rijzing* in geluk en voorspoed. Van hier ook, dat men dikwijls bij de koopluî den kop van een' *bantinôttó* aantreft, dien zij hier of daar dood hebben vinden liggen. (NB. zoo zij hem dood sehieten, is het niet het ware!) Zij houden zich alsdan overtuigd van gedurigen vooruitgang in hunne zaken. Zulk een *bantinôttó-kop* in dat geval een *paloelóewi* genoemd. Men vergel. op *lóeloe* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bantiyâḡgoró), naam van een' boom.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° Batâra), bep. *batarâya*. Men vergelijkte het Jav. *Batâra*, titel van een' God van den eersten rang, ook van eene incarnatie van een Godheid. Skr. *bhattâra*, *vereereenswaardig*, ook een *heilige*, *eene Godheid*, *een vorst*. In het Makassaarseh de benaming van *Batâra* soms gegeven aan de *Godheid*. (Sinr.) Welligt ook oudtijds een titel voor de koningen van Gôwa, even als *râtoe*. (Rap. K. G.)

Mábatâra, *bidden*, *verzoeken*. (Sinr.)

Pabatarâḡ, *bede*. (Sinr., Kel.)

(2° bâtará). bep. *bâtaraka*, Sal. = *birâlle*, Boeg. *bâtá*.

Bâtará tôd̄jēḡ, *garst*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (batôraḡ), het onderste en bovenste bamboe of hout van een' wand. Boeg. idem.

Zoo ook het onderste bamboe of hout van eene deur. (NB. het *bovenste* heet *kálaŋg*. Vergel. *kálaŋg* N°. 1.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boêteré). — Álóé boêteré. Men zie *álóé* N°. 1.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bênteré), *besehroomd zijn*. — Ta-bênteré, *onbesehroomd zijn, naar niemand of niets luisteren, om niets geven*. — Ta-bentêraï, *hij geeft om niets*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° bôtoró), bep. bôtoroka, soort van rank met boonen, wier pitten gebakken en met zout gegeten worden. Op Saleijer *karéta* genoemd. Men zie *karéta* N°. 2.

(2° bôtoró). Verg. het Jav. *ꦏꦺꦤ꧀ꦠꦺꦫꦺ*, *speler, dobbelaar*.

Ábôtoró, *dobbelen*. Boeg. *bótó*.

Botôri, *ergens op raden, zetten, bijv. op een' haan wedden, zetten eene zekere som*.

Botôraŋgi, *besteden om te dobbelen, verdobbelen, eenig geld* bijv. (Rap. T. D̄j.)

Pabôtoró, *dobbelaar*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bâttalá), bep. bâttalaka, *zwaarte, gewigt, zwaar, drukkend, bezwarend*. — Bâttalá-gîyó, *zwaar in zijne bewegingen, d. i. log, loom, traag*. — Bâttalá-kâle, *zwaar van ligchaam, v. d. ook gebruikt voor: loom*. — Bâttalá râte, *zwaar van boven, topzwaar*. — Battalána, lett. *hetgeen iemand zwaar maakt, hem gewigt bijzet, v. d. welligt: zijne vrouw en kinderen*. — Áŋgêraŋg-bâttaláki bainêya, *de vrouw draagt een vraecht met zich mede, d. i. is in gezegenden staat*. — Áŋgêraŋgi battalána, *het zware van eene zaak dragen, d. i.: er verantwoordelijk voor zijn*. — Bâttaláki ri-paŋggaôekañg mábâd̄jika, *hij is zwaar, v. d. traag, in het doen van de goede daden*. — Bâttaláki boewákkaŋg-

matâna, *hij is zwaar, d. i. loom, in het opslaan zijner oogen, d. i. hij slaat zijne oogen loom op*.

Battâllaŋg na, *zwaarder dan*. (Rap. K. G.) Vergel. mijne Mak: *Spraakk.* § 80.

Kabattâllaŋg, a) *zwaarte, loomheid, traagheid*.

b) *zwaar, drukkend zijn voor; bijv.: nakabattâllaŋgi bône-boettâya, het is bezwarend, drukkend voor de bevolking des lands*.

e) *zwaar, drukkend aekten voor iemand; bijv.: koekabattâllaŋgi kanâna Iyânoe, ik houd het gezegde van N. N. voor drukkend (, voor grievend,) voor hem*.

Battâlli, *zwaar maken, bezwaren, verzwaren*.

Battalliyaŋgi, 't *zwaar maken voor, doen drukken op, iemand; bijv.: ta-mákoellêyai nibattalliyaŋg baloenna, dat (te weten: de schulden van den overledene,) kan men niet doen drukken op zijne weduwe. (Inl. wetb.)*

Na-îya-mo nibattalliyaŋg ambâyaráki, *op hen doet men het drukken, d. i. op hen rust de verplichting, dat te betalen. (Inl. wetb.)*

Sambâttalá, of: simbâttalá, *even zwaar, van even veel gewigt of waarde; bijvoorbeeld van getuigen gebezigd. (Rap.)*

Pasimbattâlli, *van even veel gewigt achten*.

Pasimbattalliyaŋg, *even zwaar achten als; bijv.: nipasimbattalliyaŋgi, even zwaar geacht worden als hij*. — Nipasimbattalliyaŋgi âñd̄jo gâoé roewâya, *even zwaar geacht worden als die twee zaken. (Rap. K. G.)*

𐄂 𐄃 𐄄 (bantâlaŋg), hetzelfde als *balâdé*, maar gewoonlijk van *touw*. — Bantâlaŋg ôkoŋg. Men zie *ôkoŋg*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bantilaŋg), *loods, schuur, bewaarplaats voor een prauw. (Rap.)* Boeg. *battilaŋg*.

𐄂𐄃𐄄 (bâtíli), bep. bâtilika, *kom*, of *kuip* van metaal, hetzij van *gállanġ* N°. 1, of van *koper*, of van *goud*, of iets anders. Maleisch *bâtil*, idem. (Bid.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bantôlaŋg), soort van knop aan het eind van de piek, (wel te verstaan dat eind, hetwelk het verst van het lemmet verwijderd is,) alleen door den koning van Gôwa en diens Bi-tjâra-boëtta, gelijk eertijds ook door den koning van Tello, te gebruiken, tenzij gemelde vorsten zulks aan één hunner grooten vergunnen.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (bîntoló), bep. bîntoloka, *bultjes*. Mal. *bintil*, *blaar*, *bobbel*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (boëntalá), bep. boëntalaka, soort van visch. Boeg. idem. Wegens het vergiftige van dezen visch, wordt hij gebezigd, als beeld van een gevaarlijk mensch, dat men zoo veel mogelijk ontloopt. (Kel.)

Wanneer men echter de vergift-buis er uitsnijdt, kan de visch gerust gegeten worden. En alsdan sehijnt de *boëntalá* van *Garássí*, eene negrie bij *Tópe-Djâwa*, in de Zuiderdistrikten van het Gouvernement van Makassar, een' zeer goeden naam te hebben, van daar deze soort van *boëntalá* gebezigd als beeld van een meisje dat voor den jongman bijzonder veel aantrekkelijks heeft. (Kel.)

Boëntalá doeriyãŋ, soort van *boëntalá*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (boëntoelóe), áboëntoelóe, mámoëntoelóe, *ontmoeten*, *treffen*, *vinden*, *ondervinden*, bijv.: *rampen*. — Pónna noebôyai na ta-noeboentoëla, *zoo gij het zoekt en niet vindt*. — Taêna-kí koeboëntoelóe ri-bállá, *ik trof u niet te huis*. — Ta-koeboëntoelóeki, of: ta-koeboentoëlaï, linôkoe aherá-koe! lett. *moge ik noch mijne wereld, noch mijn' Hemel vinden!* d. i. *moge ik noch hier, noch namaals*

geluk ondervinden! (te weten: *wanneer ik geene waarheid spreek*.)

Siboëntoelóe, *elkander ontmoeten*, of *treffen*. V. d.: *handgemeen worden* in den oorlog. (Rap. K. G.) V. d. ook: *bij elkander passen*, *op elkander sluiten*; bijv.: *pâoe-pâoe ta-siboëntoelóe*, *taal*, *die niet op elkander sluit*, *wartaal*.

Pasiboëntoelóe, *elkander doen ontmoeten*, of *treffen*; bijv. *pasiboëntoelóe bitjâra*, lett. *maken*, *dat de zaken goed op elkander sluiten*, d. i. *de zaken in orde brengen*.

Boentoëlaŋg, *iemand te gemoet gaan*. (Rap. K. G.)

Boentoëli, *iemand te gemoet gaan*, of *komen*; v. d. *verwelkomen*, v. d. ook: *roepen*, doch slechts gebezigd van het *roepen* van *sánro's*, en van menschen van goede afkomst. Bijv.: *antekâmma biya-sâya niboentoëli oetôesaŋga*, *zooals de gezanten gewoonlijk verwelkomd worden*. (Djây.) — Boentoëli-mâe sanrôwa, *roep den doctor*. — Boentoëli karâëŋga ákádó, *den vorst roepen om te eten*.

Boentoëli geeft ook soms te kennen dat men den genoodigden gast *laat weten*, *dat het tijd is om te komen*, *hem als 't ware te gemoet komen*, of *afhalen*. (Rap. K. G.)

Boentoëli parêya, *de paddie als 't ware te gemoet komen*, *verwelkomen*, of ook: *roepen*, d. i. *bij het bewerken der paddievelden al het noodige* (vooral *zekere bijgeloovigheden niet te vergeten!*) *doen ter vermijding van kassipállí*. (Rap. K. G.)

Boentoeliyãŋ, *het tegemoetkomen*; bijv. *boentoeliyãnna parêya*, het *boentoëli* (, zie boven,) *van de paddie*.

Pamoentoëli, *hij die iemand tegemoet gaat*, of *verwelkomt*; bijv.: *pamoentoelinna karâëŋga*, *zij die den vorst tegemoet gaan*. (Djây.)

Kaboentôclang, a) lett. *ontmoeting met een boozen geest*; v. d. *ziekte daaraan toegeschreven*, = *kaserôwanġ*. Men zie *séro* N°. 2.

b) *te ontmoeten*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôtoló), bôtoloka, 't Port. *botelha*, Eng. *bottle*, *flesch*. — Boelâc̃ng-padédeka si-bôtoló, *één flesch stofgoud*. (Bid.) — Salâc̃ngga-bôtoló, *schouders als de buik eener flesch naar beneden loopende*. Men zie *sarôso*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (batoelâga). Men zie *bátôe* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boetêlaŋġânroŋġ), seheldnaam, zamengest. uit *boe* + *têlaŋġ*, *vrouwelijkschaamdeel*, + *ânroŋġ*, *moeder*. (D. M.)

ㄨ ㄨ ㄨ (battoêwanġ). Men zie *báttoe* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1°. Bontoewâlá), bep. Bontoewâlaka, naam eener plaats dicht bij Makassar. Van daar welligt ook een soort van kris aldus genoemd.

(2° bontoewâlá), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*- en *kówa-góŋġgoŋġ*-spel.

ㄨ ㄨ ㄨ (bâttasá), bep. bâttasaka, *helder, duidelijk*; gebeez. van *geluid*. — Taçna nabâttasá, *het is onduidelijk, onverstaanbaar*.

ㄨ ㄨ ㄨ (bîtisí), bep. bîtisika, 't Mal. *betis*, *been*, *het deel tusschen de knie en den voet*. Boeg. *bítí*, idem. — Bânnenġ-bîtisí. Men zie *bânnenġ*. — Bâttaŋġ-bîtisí, *het dikke*, lett. *de buik van de bîtisí*, d. i. *de kuit*. Boeg. *wáttam-pítí*, idem.

ㄨ ㄨ ㄨ (boêtoesóe). — Boetoêsanġ, *op eens treffen*, of *bevangen*, bijv.: na-naboetoêsanġ-mi laríya, *hij is op eens aan de haal gegaan*. (Mádi.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêttesé), *barsten*, een *zak* bijv., *door- of openbreken*, een *steenpuist*, bijv. — Ábêttebêttesé koelina, *haar vel is gebarsten*. (Bidas.)

Pabettêsi, *losbarsten tegen*, bijv.: marâc̃ng naka-

larrôwi, marâc̃ng napabettêsi, *hij laat zijne gramscap losbarsten tegen een' ander*, dan op wien hij *verstoord is*.

Pabettêsanġ, lett. *losbarsting*, geb. bijv. van iemand, die te huis komende, zonder reden losbarst tegen zijne vrouw, niets goed vindt, maar op alles aanmerking maakt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôntisí), 't Holl. *boontjes*, *snijboontjes*, enz.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bintôc̃ng), *ster*. Boeg. *witôc̃ng*, idem.

ㄨ ㄨ (bâdá), bep. bâdaka. 't Mal. *bâdakh*, *rhinoceros*.

ㄨ ㄨ (bâdanġ). 't Mal., Sd., en Jav. *badan*, *ligchaam*; bijv.: mádjârré ri-badâna, *vast, sterk, in zijn ligchaam*, v. d. *in zich zelven*, d. i. *vast in zijn geloof*. (Sinr.)

ㄨ ㄨ (bânda), bep. bândaka, gebeez. van *kleine menschen* en *beesten*, zoo veel als: *dwerf*. Komt eehter ook voor van *paddie*, bijv.: âse-bânda, *zeer laag bij den grond staande paddie*. Vergel. *âse*. — Âse-bânda ðjâmalá. Verg. *ðjâmalá*.

ㄨ ㄨ (bândaŋġ), naam van het eiland *Banda*. Âsêre-bândaŋġ. Men zie *sére* N°. 2. — Sâŋġgará-bândaŋġ, soort van Inlandseh geregt, bestaande uit fijngesneden kip en allerlei speerijen. Vergel. *sâŋġgará*.

ㄨ ㄨ (bâdí.) — Bâdí-bâdí, bep. bâdí-bâdika, eene soort van *mes* of liever *wapen*, ook gebezigd om te hakken, even als de *béranġ*, waarvan zij in vorm alleen voor zoover onderscheiden is, dat haar stompe zijde, of de rug van het wapen, tot de punt toe nagenoeg regt loopt, terwijl die van de *béranġ* aan het uiteinde eenigzins rond is. Mal. *bádej*-*bádej*, een *mes*, *kleine platte kromme ponjaard*. Jav.

badik, eene soort van messen. — Bâdí-gôeroe, soort van priesterwapen. — Bêrañg-bâdí. Men zie: *bêrañg*.

𠄎𠄎 (bândiñg), soort van boomvrucht.

𠄎𠄎𠄎 (1° bádó), bep. bádoka, Bonth. en Sal., = *biralle*.

(2° bádó), naam van een' boom, welks kleine noten gebruikt worden voor de beroemde Makassaarsehe *olij*, eene *Sapindacea*?

𠄎𠄎𠄎 (bâdoñg), *kolf* van een geweer. (D. M.)

𠄎𠄎𠄎 (bâdoñg), soort van *net*. Boeg. *bânronj*. — Ábâdoñg, *visschen met een bâdoñg-net*. —

Bâdoñg ðjéné, de sechpers, die men bij de zoutpannen bezigt, om het zeewater daarin te pompen.

Pabâdoñg, *hij die met een bâdoñg-net vischt*.

Pabandôñgañg, een bamboezen stellaadje in de zee, van wier hoogte men de *bâdoñg* in het water neêr laat. — Tâannañg pabandôñgañg, een *pabandôñgañg* zetten.

𠄎𠄎 (bîdá), gebez. van het vastbinden van de *saronj* om het *lijf*, zoo als de mannen dat plegen te doen, van voren schuïps en daardoor langer dan van achteren; bijv.: bîdá-ko lípá, *bind uwe saronj vast*. — Tâmpo-lâmpo bidána. Men zie *tâmpo* N°. 2. (Mádi.) — Ábîdá ipântará, de *saronj* buiten, d. i. boven, *de kris vastmaken*. — Ábîdá-sôesoe, *de saronj boven de borsten vastbinden*. NB. is niet geoorloofd in tegenwoordigheid van den vorst.

𠄎𠄎 (1° boëndóe) bep. boëndocka, *oorlog*. — Áboëndóe, *strijden, oorlogen*. — Lêle-boëndóe. Men zie *lêle*. — Paboendôekañg, *oorlogvoering, het oorlogvoeren*.

(2° boëndóe), oud Makass. woord, = *bêrañg*.

(Rap.) Van daar welligt dit *boëndóe*, ook gebezigd van een soort van *pabóñjka-sétañj* voor kleine kinderen, bestaande in een groot mes, dat aan de scherpe zijde met *boélo karísá* bedekt is.

𠄎𠄎𠄎𠄎 (bêdeñg), of samengetrokken: *bēñj*, wordt gebezigd bij het doen van mededeelingen, voor wier waarheid men niet instaat, die men zelf maar van hooren zeggen vernomen heeft; v. d. bij het verhalen van een sprookje of fabel, en dergel. meer. Dikwijls wordt de kracht van dit woordje in het Hollandsch het best weêrgegeven met behulp van ons *zou* of *moet*, van ons *gelijk men verhaalt*, en dergel. meer; bijv.: añgkâna: oëwañg-mi bēñg êró napaniyá, *hij beloofde dat hij zou maken, dat het geld er was*, d. i. *dat hij zou betalen*. (Brief.) — Niyá bēdeñg sêre karâeñg, enz., *er was eens, zoo luidt het verhaal, een koning*, enz. — Íya bēñg kanâna pêtóro Mároesóe, *dit waren, volgens hun zeggen, de woorden van den Adsisistent-Resident van Maros*. (Brief.) — Ñgâpa-bēñg? lett.: *waartoe dat woordje bēñj gebruikt? d. i. waarom nog te kennen gegeven, dat gij niet voor de waarheid van het gezegde instaat? het is immers aan geen' twijfel onderhevig*; v. d. gebezigd als *toestemmend antwoord*, bijv. op de vraag, of *het een of ander geschieden kan?* Wij zouden zeggen: *wel stellig*. (Rap., Djay., Sinr.)

Pabedēñgañg, *iemand iets slechts van hooren zeggen mededeelen*; bijv. koepabedēñgañg-ðjakô añjðjo, *ik deel u dat van hooren zeggen mede, ik sta u niet voor de waarheid in*.

𠄎𠄎𠄎 (bôdá), bep. bôdaka, a) stuk bamboe, bij wijze van drinkglas gebezigd. Boeg. idem.

b) bamboezen kokertje, waarin de ingrediënten voor het sierihpruimpje fijn en onder elkander ge-

stamp worden. Vergel. *padéngka-déngka*, op: *déngka*.

𐄇 𐄇 𐄇 (bônda), Mal. *moeder*.

𐄇 𐄇 𐄇 (bôdi), bep. bôdiya, soort van boom, welks bladen in de geneeskunst gebez. worden.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bôdenṅ), naam van een praauw. (Tar.) — Bôdenṅ-bôdenṅ, ook naam van een praauw. (Tar.)

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bôdo), bep. bodôwa, *kort*. — Bôdo-bânṅkeṅg, en: bânṅkeṅg-bôdo. Men zie *bânṅkeṅg*. — Bôdo patjîni, *kort van gezicht, kortzigtig*. — Bôdo djâmpaṅg, *kort in het behartigen*, v. d. *ouachtzaam*. — Mábôdowi allôwa, *de Zon is kort*, te weten: bij den ondergang; gebez. van *ongeveer vijf ure des namiddags*. (G. G.)

Bodôwi, ámodôwi, *kort maken*, v. d. *bekorten, inkorten, inhalen, verkorten*, enz.; bijv.: bôlí-kâmma koebodôwi, *laat mij 't bekorten*, d. i.: *om kort te gaan*.

Bodôwiyaṅg, *het kortmaken, 't verkorten*, enz.; bijv.: bodôwiyaṅna soêraka, lett. *de verkorting van*, v. d. *het uittreksel uit, den brief*.

Bodôwaṅg, = *boenôwaṅg (bîla)*, doch meer gebezigd wanneer er van kleine vischvijvers sprake is. (Rap.)

Paéba bôdo-bodôwa, *zij*, die ineisie's in den saguweer-boom doen, opdat de saguweer er uitdruppel. NB. Deze uitdrukking in *Kóerróe-kóerróe-djânṅgaṅg* gebez., dewijl de insnijdingen slechts in een zeer *klein* gedeelte van den boom plaats hebben.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (1° bôdoṅg), *rond*. — Kádó bôdoṅg, *rijst* (, onversehillig welke soort of hoe klaargemaakt,) *die zóó in een blad gewikkeld is, dat men een ronden vorm verkrijgt*. — Ânjdjo kanâna toéwaṅg ta-nitarika-mi nabôdoṅg, *die woorden van mijnheer behoeven niet meer gelijk gesneden te wor-*

den om ze rond te maken, d. i. *zijne woorden laten niets te wenschen overig, zij zijn geheel naar behoren, volkomen goed en duidelijk*.

Bôdoṅg-bôdoṅg, = het Jav. *teronṅ*, soort van meloen, *Solanum*, *sp.*, welligt dus genoemd wegens den ronden vorm. — Bôdoṅg-bôdoṅg pârrá, soort van *bôdoṅg-bôdoṅg*. Men zie *pârrá* N°. 10. Deze soort gebezigd als middel tegen kiespijn, door de vrucht te roosteren, en er dan, terwijl zij nog heet is, in te bijten.

Bôdoṅgi lêkó-ôenti, *pisaṅgbladen rondmaken*, of *snijden*, ten einde daarmede den bodem van een mandje, waarin men het een of ander doen wil, te bedekken.

Bôdoṅgiyaṅgi, *het rond maken voor iemand*, van daar welligt: *hem den overgang gemakkelijk maken om iets te raden, door de eerste lettergreep van het woord in kwestie op te geven*; bijv.: bôdoṅg-bôdoṅgi-sâi, *geef eens de eerste lettergreep van het te raden woord op*.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bidadâri), bep. bidadariya, Mal. *Hemelsche nymf*. (Bid.)

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bandêdja), bep. bandedjâya, *een vierkant Chineeseh houten schenkblad*; terwijl *lódjônṅ* een *rond* Chineeseh houten schenkblad is.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bandiâya), bep. bandiyâya. — Kâsa bandiâya. Vergel. *kâsa* N°. 1.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bandâra), bep. bandarâya, 't Mal. *bendahâra, schatmeester, ontvanger*.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bandêra), bep. banderâya, 't Port. *bandeira, vlag*. Sund., Jav. idem.

Bandêra insgelijks één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*- en *kôwa-gónṅgoṅg*-spel. Pabanderâṅg, *vlaggestok*.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bidâra), bep. bidarâya, soort van

boom, welks hout ook gebezigd wordt bij het maken van *bedakh* (Tar., Mâdi.), *Zizyphus sp.* Boeg. idem. — Bidâra pâi, de zoogenaamde *wilde bidâra*, die veel op *Sumbawa* gevonden wordt. De bast en het hout van dezen boom bitter van smaak en een goed geneesmiddel tegen *bâttí*. Men zie *pâí*.

𐄂𐄃𐄄 (bôendoeróe), 't Holl. *boender*, v. d. *borstel*.

𐄂𐄃𐄅 (bandâla), bep. bandalâya, 't Mal. *bandella*. Portug. *baal*.

𐄂𐄃𐄆 (bâdilí), bep. bâdilika, *geweer*, Sund., Mal., Jav. *bêdil*, idem. Boeg. *bâlilí*, idem. — Bâdilí sélé-sélékañg, *pistool*. — Bâdilí bâgoesóe. Men zie *bâgoesóe*. — Bâdilí úpêmpenḡ. Men zie *pêmpenḡ*. — Bâdilí lômpo, *grof geschut*. (G. G.) — Ânâ-bâdilí, *kogel*.

Âmâdilí, *schieten*. — Êroká nabâdilí-boêlo, *hij wil mij met een' bamboe schieten*. — Bâdilí-boêlo-sâi, *schiet hem eens met een bamboe*, enz. Deze phrases gebezigd, wanneer men *niet wetende waar iemand zich opgehouden of wat hij gedaan heeft, stout weg het een of ander opnoemt, als wist men zulks zeer goed, ten einde langs dien weg achter de waarheid te kunnen komen. Treft men nu het juiste, zoo heet het: koetâba-mi koebâdilí-boêlo, ik heb hem met een bamboe getroffen*.

Pamâdilí, *schutter*.

𐄂𐄃𐄇 (bandôla), bep. bandolâya, Portug. *kruidhoorn*.

𐄂𐄃𐄈 (bîdalá). Men zie *bilálá*.

𐄂𐄃𐄉 (bânañg), 't Mal. *benañg* en 't Jav. *benañg*, *garen*. Boeg. *wânañg*. — Bânañg-boc-lâeñg, *goud-draad*. — Bânañg-boelâeñg ðjâp-poñg, soort van *goud-draad*, minder dan de *bânañg tîñgkoró*, insgelijks eene soort van *goud-draad*.

𐄂𐄃𐄊 (1° bânî), bep. baniya, *bij*. — Dĵéné-bânî, *honig*. — Tâi-bânî, *was*. — Roemoeñg-bânî, *honiggraat*.

(2° bânî), = *ambâni*, men zie beneden; *bijv.*: bânî-mi sampôelo âllo, = *ambâni-mi sampôelo âllo*. — Anrînni ri-bânî-baniya, *hier in de nabijheid*.

𐄂𐄃𐄋 (1° bâne). — Banêyañg, *onderbuik*, gedeelte van den buik onder den navel. (G. G.) Boeg. *wanêyañg*, idem.

(2° bânne), Sal., = *bâttañg* N° 3.

𐄂𐄃𐄌 (bânneñg). Bânneñg-bîtisí, het vleezige van de *bîtisí*, d. i. *de kuit*. Boeg. *wânneñg*. — Bannêna gânrañga, *het middelste, of: dikste, gedeelte der gânrañg*.

𐄂𐄃𐄍 (bîne), bep. binêya, *zaadpaddie*. Boeg. *wîne*. — Panâoeñg bîne, *paddie zaaijen*. (Rap. K. G.)

Pabinêyañg, *veld voor zaadpaddie*. — Pabinêyañg ta-nitôerí, *een veld voor zaadpaddie, waarop nog geen streep of gleuf met den ploeg gemaakt is; v. d. overdragtelijk voor een: ongetrouwde vrouw die nog maagd is*.

𐄂𐄃𐄎 (1° boêni), bep. boeniya. — Ânâ-boêni, *onechte kinderen*. (Godsd.) NB. Onder *ânâ-boêni* verstaat men kinderen, door een vrije of slaaf buiten huwelijk verwekt bij eene vrije vrouw of de slavin eens anders. — De kinderen die iemand bij zijn' eigen' slavin, buiten huwelijk, verwekt, heeten geen' *ânâ-boêni*, maar: *âna-ûta*, *ânâ-goëndí*, dewijl iemand tot zulk een' bijslaap volkomen gerechtigd is volgens het *pîpí pîpína*, *bâttañg batâna*. Vergel. *pîpí* N° 1. Om die reden de kinderen van een vorst, buiten huwelijk bij één zijner onderdanen verwekt, ook nooit *ânâ-boêni* genoemd, dewijl de on-

derdanen als zijn' slaven beshouwd worden. Vergel. *áná-ri-tamarappónna karáëñya* op *rúppo* N°. 2. — *Bainne tiyânañg boëni*, *vrouw die zwanger gaat van eèn onecht kind*. (Rap.) Vergel. het Mal. *boenie*, *verbergen*.

(2° boëni). — *Tâi-boëni*, *nageboorte*. Men zie *tâi* N°. 2.

☞☞☞ (boëne), soort van Indische aalbessen. Boeg. idem. De vrucht van de *boëne* kleiner dan die van de *lôbe-lôbe*. Twee soorten van *boëne*, namelijk: *boëne-tédonj*, en: *boëne-marítja*: de eerste de grootste en lekkerste. — *Lâwi-lâwi boëne*. Men zie *lâwi-lâwi*, op: *lâwi*. — *Boëne-boëne sôñgó ri-roepâna*, lett.: *als 't ware besjes zweet op zijn gezigt*. Wij zouden zeggen: *parels zweet op zijn gezigt*.

☞☞☞ (boëno), *dooden; uitdooven, blusschen*, vuur. Jav. *boenoh*, Mal. *boenoh*, Boeg. *óeno*. — *Koëboëno ri-katînrôwañg*, = *koëbátta ri-tápperé*. Men zie *bátta* N°. 5.

Siboëno, *elkander dooden*.

Pasiboëno, *iemand die orders geeft tot het weérkeurig dooden; v. d. aanvoerder in den strijd*.

Nipasiboenôwañg, *gebragt worden in eèn' toestand van weérkeurig dooden, d. i. gevaar-loopen om zijn leven te verliezen*. (Rap., Inl. Wetb.)

Boenôwañg, *pamoenôwañg*, *het dooden*. — *Boenowâna*, of: *pamoenowâna*, *bilâya*, *het binnenste*, of: *de doodkamer, van de bíla* of *bamboezen vischfuik; d. i. de binnenste afdeeling van de bíla, waarin men de visschen opschept en vervolgens natuurlijk doodmaakt*. Men zie *bíla* N°. 3.

☞☞☞ (bêne). — *Tábêne*, *als druppel, of in druppel's ergens aan blijven hangen; geb. van water, olij, pis, stront, enz.; bijv.: tábenêyaï ðjéneka,*

het water hangt in druppels, bijvoorbeeld aan een' stok, dien men uit een vat met water getrokken heeft.

Tábêne-bêne, *gedurig als druppel, of in druppels, ergens aan hangen*,

Pabêne-bêne, *iets als druppel of in druppels ergens aan laten hangen*.

☞☞☞ (bônañg). — *Lômpo-bônañg*, *vloed; staat tegenover: eb*.

Sômpó-bônañg. Men zie *sômpó* N°. 3.

☞☞☞ (1° bône), bep. *bonêya*, *inhoud, vulsel*. — *Taêna nabonêna*, *het heeft geen' inhoud, het is ledig*. — *Bône-bállá*, lett. *vulsel van een huis, bepaald gebezigd voor dienstmaagden aan een hof*. — *Bonêna bállaka*, *het vulsel van het huis; geb. van alle bewoners van het huis: de huisgenooten*. —

Bône-boëtta, *bewoners van een land*. — *Bône-kâmboe*, *ingevanden*.

Bonêi, monêi, vullen, v. d. ergens in doen, ergens in schenken, ergens in zetten, en v. d. ergens zetten; stellen; bijv.: bonêi ðjéné ri-paðjénêkañg, water vullen, of: doen, in de badknip. — *Bonêi bádilika*, *het geweer vullen, d. i. laden*. — *Bonêi tôpe*, *een kleedje vullen, d. i. aantrekken; van daar overdragtelijk, wanneer men de geliefde met een kleedje vergelijkt: een meisje trouwen, of ook wel eenvoudig: gemeenschap met haar hebben*. (Tar.) — *Bonêi ânnggá*, *een' prijs, of: waarde, op iets stellen, een' prijs bepalen*. — *Bonêi bâte-lîma*, *eene handteekening stellen, of zetten op het een of ander*. — *Amboneîyaï bállî-pôetta maradekâya*, lett. *het stellen van een slavenprijs op den vrijen, d. i. het vernederen van den vrijen man tot een slaaf*. (Rap. T. Dj.)

Boneîyañg, *ergens voor vullen, voor stellen, voor*

zetten; bijv.: nibôneîyañgi inrâna, *gesteld, besteed worden tot afdoening zijner schulden.* (Rap.)

Pamône, of: pamonêyañg, datgeen wat gebezigd wordt, om het een of ander in te doen, te bewaren: *koker, doosje, potje, kistje*, bijv.: pamonêi-dâwá, *inktkoker, inktpotje*. — Pamonêyañg oëbá, *kruidhoorn*. — Pamonêyañg tambâko-kamôeroe, *snuijdoos*.

(2° bône), Sal., = *kássí* N°. 1, *zand*.

᠘ ˘ ˘ ˘ (bónó), bep. bônoka, *walgelijk van smaak, meelig*, bijv. gebez. van *visch, bedorven* bijvorb. *vleesch*. Boeg. idem. — D̄jôekóe bónó-bónó, *halfrotte visch*.

᠘ ˘ ˘ (bināñga), bep. bināñgâya, *rivier*. — Pokónai bināñgâya, a) *de tak der rivier*, b) *de oorsprong der rivier*. Hiermede in *Maoet*. vergeleken de *tómpó sómboñg*.

Bina-bināñga, *kreek*.

᠘ ˘ ˘ (binábá), bep. binábaka, de ader, welke door de borst loopt, en bij gemoedsaandoeningen hevig klopt; v. d.: ânaa tábênroñg binábâna barambâñgkoe, *de ader van mijn' borst beweegt zich heen en weér*, d. i.: *mijn gemoed is hevig ontsteld, verontrust.* (Sinr.)

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (boenêne), bep. boenenêya, *een ver-afgeschilde jonge kokosnoot*.

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (binnânasá), bep. binnânasaka, geeft in de oude geschriften te kennen: *al de raadsheeren van Gówa*, bijv.: den Rijksbestierder, den Toe-mailâlañg, de bâte-salâpañg's, enzz. (Rap. K.G.)

᠘ ˘ ˘ ˘ (binâyá), = *binâyo*.

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (binâyo), *rondfladderen, nergens voor goed gaan zitten*. Boeg. *binâd̄ja*, bijv.: nîyá-mi sēñg binayôna Itoêwañg, *mijnheer is al weder aan het rondfladderen*.

Tábinâyo, = 't Boeg. *tábinâd̄ja*, *rondfladderen*; bijv.: nîyá-mi sēñg tábinâyo, *hij is al weder aan het rondfladderen.* (Kel.)

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (baniyâga), 't Mal. *baniyâga*, *handeldrijven*; v. d.: t̄jamâra baniyagâya; vergel. *t̄jamâra* N°. 1. — Sélé baniyâga, *een kris, die door de koopluí van elders is aangebragt.* (Mâdi, Sinr.)

᠘ ˘ ˘ ˘ (1° bannará), bep. bannaraka, soort van maat, eertijds in gebruik, zoo groot, dat er veertig handvol in gaat. (G. G.)

(2° bannará). — Bannará battâñgkoe, *ik ben hardlijvig*. Boeg. *mâbânra baboewâkoe*, idem.

Nisâñggará ábannará. Men zie *sâñggará*.

(3° bannará), bep. bannaraka, *belasting*, verg. *sabânnará*; v. d. banuarâna toeroeñgâñgkoe, *de ankeragiegelden, die mij toekomen.* (D. Moes.)

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (bônará), *rotten*. — Têdoñg bônará, *een buffel, die ligt te rotten*. — Bônarâki tâoe matêya, *het lijkt rot*. — Râsa bônará, *rotlucht*.

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (banâwa), bep. banawâya, soort van vaartuig tot transport van beesten, met *kandawâri* aan beide kanten en *koelóeñganj* bovenop, gewoonlijk twee masten hebbende, die elk uit drie houten met *bâñjkenj-sâlará* bestaan. Boeg. idem.

Bâtañg-banâwa, *kiel van een banâwa*, v. d.: titel van een *hoofd*. (Rap.)

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (banôwa), bep. banowâya, *scheede* van een *kris* bijv., Boeg. *wanôewa*. — Sônri nibanowâi, *een sônri die van scheede voorzien is.* (G.G.)

— Banôwa bádili, *al het hout aan een geweer*. Men zie *bádoñg*. — Banôwa boêlá, *scheede uit één stuk*. Men zie *boêlá*.

Boêlo-banôwa, soort van *bamboe*. Men zie *boêlo*.

᠘ ˘ ˘ ˘ ˘ (binôewañg), = *lâriñg, streep, kring* (,maan). (D. Moes.)

𐌸𐌵𐌶 (bânoesóe), *afstroopen*.

𐌸𐌵𐌶𐌵 (bênoesóe), bep. bênoesoeka, *gekneusd, gesehaafd zijn*. Boeg. *mábêñjóké*. — Bênoesóe *bañgkêñgkoe, mijn voet is gesehaafd*.

𐌸𐌵 (bâtja), *mâtja*, 't Mal. *bâtja, lezen*. Boeg. idem. — Bâtja *dôwañg, gebeden lezen*. — 'Ásôero *mâtja, laten lezen, te weten: gebeden; v. d. een feest aanleggen, dewijl beide bij den Inlander steeds gepaard gaan*. — Bâtja *talâkkîñg, talâkkîñg* (men zie beneden,) *lezen*. — Bâtja-katoéba, *een' preek lezen*. — Bâtja-sâla, lett. *verkeerd (slecht) lezen, v. d. iemand verdenken, bijv.: nabâtja-sâla-má Iyânoe, N. N. verdenkt mij, heeft achterdocht op mij*. (Rap.) — Bâtja *ri-parâna karâëñg, lezen in het binnenste zijner mede-vorsten, d. i. hen doorgronden, hen door en door kennen*. (G.G.)

Batjâñgi, *iemand voorlezen; bijv. îya batjâñgi, añgkanâya, dit uzelfen (pamañnoe) vóórlezende, d. i. vóórhoudende, d. i. dit bij u zelven bedenkende, dat, enz.* (Rap. K. G.)

Pamatjâñgi, *iemand bezigen, of hebben, om gebeden voor te lezen, d. i. gebeden lezen voor, of ten behoeve van, bijv.: toe-nipamatjâñga, degenen voor wie gelezen wordt, d. i. voor wie men gebeden leest op de graven, d. i.: de overledenen*. (Rap. K. G.) — La-koesôero *pamatjâñgi Nabita, lett. ik zal laten lezen voor onzen Profeet; v. d. ik zal een offer voor den Profeet in de moskee brengen, dewijl over zulk een offer eerst gebeden moeten gelezen worden*. NB. Zulk een offer bestaat gewoonlijk in *pisañg* en dergel.

𐌸𐌵𐌶𐌶 (bâtjîñg). — Âná-bâtjîñg, Boeg. *áná bātjîñg*, soort van duivelverdrijver, bestaande in twee platte staafjes, die ieder aan beide einden een langwerpige vierkant, insgelijks plat, blokje hebben.

Zij zijn geheel van ijzer, en worden, tot wering van de booze geesten, met geweld tegen elkander geslagen.

𐌸𐌵𐌶𐌶 (bânjîji), 't Mal. *bintji, haten, afkeer hebben*. (Tar.) Boeg. *bâtji, idem*.

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (bâtjó), bep. *bâtjoka, = básó, een klein jongetje, jongeheer*. Boeg. idem.

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (bîtjoe), — Bîtjoe-bîtjoe, bep. *bîtjoe-bîtjôewa, windas*.

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (bîñjtjoe), = *léseré, op zij schuiven*.

Bîñjtjôewañg, *ergens voor op zij schuiven; v. d. achteruit krabben, zieh terugtrekken*.

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (boêtjóké), *iets langwerpigs met den arm in de hoogte, ergens naar toe gooijen*, Boeg. idem; bijv. een *póessoe-póessoe* (men zie: *póessoe* N°. 3), bijv.: *táboe* (stuk suikerriet). NB. dit laatste gewoon kinderspel; bij hetzelfde trachten de kinderen met een stuk suikerriet zoo op een ander stuk suikerriet te mikken, dat dit laatste breekt; bijvoorb.: *la-koeboêtjóké-ko pôke, ik zal u met een lans gooijen*.

Paboêtjóké, *iets bezigen om meé te gooijen*, bijv. *la-koepaboêtjókéki pokêkoe, ik zal met mijn lans werpen*.

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (bêtjé), *smerig*. (NB. beter: *lôëtjâ*.) Bijv.: *bêtjéki agâñga, de weg is smerig*. — Nñgâpa *noemâñge ábêtjé-bêtjé* (bijvoorbeeld gebezigd tegen kinderen die in de plassen liggen te ploeteren), *waarom gaat gij u nu zoo smerig (vuil) maken?*

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (bôtjîñg). Men zie *bôtjîñg*.

𐌸𐌵𐌶𐌶𐌶 (bôtjé), bep. *bôtjeka, eene plant, wier bloem lichtblauw is, en de gedaante van een' pluim heeft*. Deze bloem wordt als groente met *kâtjâñg* (soort van peulvrucht) gekookt. Zij wordt ook wel in azijn gelegd, en bij wijze van *zuur (atjar)* gegeten.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠ (bôtjēng), = bôtjīng.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠ (1° bôtjo), bep. bôtjôwa, *rot, afdeeling* (soldaten). Boeg. idem. Voorts bezigt men dit bôtjo ook, even als het Makass. *tóempoe*, om de onderscheidene groote staten van Celebes aan te duiden. Vergel. *tóempoe*.

(2° bôtjó), bep. bôtjoka, Boeg. een *saronj*, of iets anders van dien aard, dat men bij gebrek aan beter, *als gordijn over een slapend kind gehangen heeft*.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (bitjêkaṅg), *oogontsteking*. Boeg. idem.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (binjtjâna, bep. binjtjanâya, *belediging, lastering*. 't Mal. *binjtjâna* en 't Jav. *banjtjâna*, *moeite, moeilijkheid, bezwaar, plaag, ramp, onheil*. Skr. *bhandjâna*, *brekend, bedervend, bedroevend, kwellend*; en *wanjâna*, *bedrog*.

Ábinjtjâna, *beledigen*. (Rap.)

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (boenjâtjîní), bep. boenjâtjînika, *gras-hagedis*. — Boenjâtjîní kâlasá, soort van hagedis. — Pâno boenjâtjîní, soort van huidziekte. Men zie *pâno* N°. 1. Boeg. *boetjîní*, idem.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (boetjâtjî), bep. boetjâtjika, aldus genoemd alles wat *zeer, zeer klein* is; van daar gebezigd van de vruchten die zich pas gezet hebben, na het afvallen der bloesems (Mádi), Boeg. *batjâtjôé*, idem; bijv.: boetjâtjî, boetjâtjî nakânre balâwo, *telkens zetten zich vruchten, en dan worden zij door de muizen opgegeten*.

(2° boetjâtjî), bep. boetjâtjika. Zoo ook genoemd zeker beestje, dat naar Inlandseh geloof in den buik van sommige vrouwen gevonden wordt en haar belet, om immer moeder te worden. Boeg. *batjâtjî*, idem.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (boetjênjtjēng), *op de teenen loopen, trippelen*. (S. Tjin.)

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (bitjâra), bep. bitjarâya, *gesprek, redenering, raad, regtsgeding, kwestie, zaak, spreken, redeneren, raad geven, pleiten, regterlijke uitspraak doen*. Boeg. idem. Mal *bitjâra*, *gesprek, redenering, raad*, enz. Jav. *bitjara*, of *witjara*, *raad*, enz. Skr. *witjâra*, *redenering*. Bijv.: bitjarâna katjipoêraṅga, *de zaak van den hongersnood*. — Ádá-bitjâra, *Raad*. — Toe-mábitjâra, *raadsheer*. — Toe-mábitjâra-boëtta, of ook wel eenvoudig: Bitjâra-boëtta, *Rijksbestierder*. NB. Alzoo in Gôwa genoemd de eerste persoon na den koning. — Toe-nibitjâra, *hij, voor wien, (hij, ten wiens behoeve,) regt gesproken (regterlijke uitspraak gedaan,) wordt*. (Rap.) — Lébá-mi nabitjâra Álla taâla, lett. *God heeft zijn vonnis uitgesproken, v. d.: hij is overleden*.

Pabitjarâṅg, a) *iemand maken tot het voorwerp waarvoor men regterlijke uitspraak doet*, bijvoorb. pônna si-tâoe-ḍja tâoe-nipabitjarâṅg, *zoo er slechts één persoon is, waarover regterlijke uitspraak gedaan wordt, zoo de kwestie slechts handelt over één slaaf*. (Rap. K. G.)

b) *aan iemand zeygen*; bijv.: niyá tâoe tôwa ampabitjarâṅgá pabâlle; *er was een oud man die mij zeide (mij opgaf,) een geneesmiddel*. (Ḍjay.)

Bitjarâna, welligt letterlijk: *wanneer dit de zaak, dit het geval was, v. d. ware het dat*; bijv. bitjarâna naniyá berasakoe, *ware het, dat ik rijst had*.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (bêtjéré), = bêseré.

Betjêraṅg, *twistzucht*.

᠑ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠ (bônjtjoró), bep. bonjtjoroka, *lek*, Jav. en Mal. *botjor*, idem.

NB. *Tábônjtjoró* wordt in de Makassaarsehe vertaling des Koran's ook gebezigd van het *opwellen des waters uit een rots*. (Koran).

ᄇᄃᄃ (boetjállá). — Táboetjálláki matâna, gebezigd van oogen, waarvan alleen het *wit* zichtbaar is, ten gevolge van een stuip bijvoorb. Boeg. *moenjtjállá*.

ᄇᄃᄃᄃ (bêtjoló), *afschrampen* (even raken), *schram*. — Nibêtjólóki âná-bâdilí, *hij krijgt een schramschoot*.

ᄇᄃᄃ (1° bâdjá), bep. bâdjaka, B.idem, 't Mal. *bâdjá*, *staal*.

(2° bâdjá), bep. bâdjaka, *Morinda citrifolia*, L.

ᄇᄃᄃ (bâdjañg), = *báyañg*, *doorschijnend*. (Sinr. K. G.

ᄇᄃᄃ (1° bâdjí), bep. bâdjika, *goed*, *wel*; bijv.: bâdjí kanreyâna, *goed om te eten*. (NB. *bâdjí kanréna* ware eenigzins dubbelzinnig, als kunende ook beteekenen: *goed is zijn gekookte rijst*.) — Anne-mâë ri-bâdjí-boettâna Gôwa, *vroeger, toen Gôwa goed*, d. i. *bloeiende, nog niet overwonnen, was*. — Bâdjí pamâí, *goed van hart* (gemoed), d. i. *edel*. — Bâdjí kalênna, (of: toeboëna,) *lett. goed van ligchaam*, d. i. *gezond*. — Na-pônna niyâmo pâleñg ri-bô-ta; âpa-ka badjina-mâmo, *lett.: en zoo gij ze (te weten: zekere woorden,) dan reeds in uw boek (, uw woordenboek,) opgeteekend hebt, wat is het? — wel het goede slechts er van, d. i. des te beter*. (Brief).

Bâdjí-mi, a) *het is goed*. (NB. antwoord op een' boodschap, bijv. op de vraag, of wij op zekeren tijd te spreken zijn.)

b) *hij is weér wel, hij is hersteld*. (NB. wanneer er over iemand's gezondheid gesproken wordt.)

Ta-koëlle bâdjí, *het kan niet goed worden*, d. i. *herstellen*.

Bâdjí-bâdjí-mi, *het is wat beler met zijne gezondheid*.

Bâdjíki bisêyañga, *het vaartuig is in goeden staat*. Gebezigd op zee, om aan te duiden, dat het *lek* is. Dit geschiedt uit bijgeloovige vrees, dat anders het ongeluk hoe langer des te slimmer worde.

Ante-kâmma bâdjí láboëna? *hoe is de lengte goed? d. i. hoe lang moet het zijn?*

Âllo bâdjí, *goede, of gelukkige dag*. Dit bij uitnemendheid toegepast op de maand Roemâllañg; van daar zal men een' Inlander bij het eindigen van de vasten onder anderen toewenschen: pôro lâlo-djaki gâppa âllo badjita tâoëng pôle? *Moogt gij het volgende jaar uw' goeden dag, d. i. de maand Roemâllañg, weder beleven!*

Baïinne bâdjí-bâdjí, *eene schoone vrouw*.

Sabâdjí-badjina, *zoo goed, zoo mooi, mogelijk, op zijn best, op zijn mooist genomen*; bijv.: na-sa-bâdjí-badjina-dja, pônna nagâppa, *op zijn mooist zou het zijn, zoo hij kreeg, enz.* (Bid.)

Bâdjí soms gebezigd, om ons *juist, precies* en dergel. uit te drukken; bijv.: badjiki, of: âla-bâdjíki, ta-kilângeré ânjdjo karebâya, *zou het goed, of: juist, zijn, als men beweerde, dat gij dat gerucht niet gehoord hebt? d. i. zoudt gij dat gerucht niet gehoord hebben?* — Op de vraag "of het zal regenen", antwoordt soms een Inlander: "âla-bâdjíki, kîsâla? *lett. zou het goed of juist zijn, als men zeide, dat gij het mis hebt? d. i. gij moet het immers beter weten, dan ik.*" — Âla-bâdjíki niyâpa, *lett.: wat zou goed zijn, dat er gedaan werd, d. i. wat valt er te doen?* Boeg. *âla-mâdétje-gi riyâga?* — Badjina ta-inâkke, *lett. het goede (, d. i. juiste,) van de zaak is, dat ik het niet ben (, ik het niet gedaan heb,)* d. i. *ik ben het stellig (, of ook: immers,) niet*. — Mâna mátinro-tinro-dja, na-máñgânre baïnnéya,

nitâwa-roêwa-bâđjî-đji, *al had de vrouw ook niets anders gedaan dan slapen en eten, zoo worden zij* (, te weten : *de gemeenschappelijke goederen van man en vrouw,*) *toch maar precies (juist) in tweeën gedeeld.* (Rap. T. Đj.) — Toe-málompôwa la-koemāngêi, naíya bâđjî tōng koewagāng siboentoêlañg, *ik zou naar den Gouverneur gaan, en juist* (, lett. : *goed ook dat,*) *kwam hij mij tegen.*

Kabađjîkañg, a) *het goed zijn, v. d. deugdelijkheid, welzijn, enz., b) in een goeden, gelukkigen, toestand verkeeren, e) het ergens goed bij hebben, ergens goed bij varen; bijv. : ampâowi ri-toe-máalom-pôwa, mâka nakabađjîkañga boettâya ri-Sanrabône zoo te spreken met den Gouverneur, dat het welzijn van Sanrabône daardoor bewerkt worde, lett. het land van Sanrabône daardoor in een gelukkigen toestand verkeere.* — Sañggêna gâóe êroka napañggâoe-kāngāng ri-boettâya ri-Pôlonḡbāngkeñg, nakanâya kabađjîkañg siyagāng kasannāngāng, *alle daden welke hij wenscht te verrigten in Pôlonḡbāngkeñg, waardoor hij vermeent, dat het land gelukkig en rustig zal zijn.* — Koekabađjîkañg-đji, pōngkoe pakāmmai, *ik vaar er immers goed bij, d. i. het is immers goed voor mij, zoo ik het aldus doe.*

Bađjîki, *goed-maken, v. d. 't goed doen; v. d. ook: iemand tevreden stellen, bevredigen, verzoenen; bijv. : bađjîki, of: mámađjîki pamaína mañggêna, het gemoed van zijn' vader goed maken, d. i. tevreden stellen, d. i. zijn' zin doen.*

Sikabađjîki, *zich met elkander verzoenen.* Ook per euphemisme gebezigd van de eerste huwelijks-gemeenschap van een pas getrouwd paar; omdat de jonge vrouw zich geruimen tijd houdt, alsof zij niets van haar' man wil weten.

Pamađjîki, *het goed maken, het tevreden stel-*

len, het voldoen, voldoening (satisfactie); bijv. : ásâre pamađjîki, voldoening, of: satisfactie, geven.

Pakabađjî, *goed maken, 't goed doen, in orde brengen.*

Kabađjî-bâđjîkâna, *het is op zijn best.*

(2° bāđji), máđji, *slaan; v. d. : een' goeden slag ergens in doen, bijv. : in eten, drinken, winst bij het spel, enz.; het zelfde wat wij soms in het dagelijksch leven zeggen: hij veegt hem ter deege.*

Nibađji ri-Iyânoe, *ter deege waargenomen worden door N. N., soms per euphemisme gebez. van eene vrouw, die met zeker iemand in ongeoorloofde gemeenschap leeft.*

Sibađji, *elkander slaan, elkander een pak geven, zamen vechten.* (Đjay.) NB. Insgelijks per euphemisme gebezigd van den coïtus tussehen man en vrouw.

𐊗𐊛 (bāñđji), bep. bañđjiya. — Ôekiri bāñđji, *soort van snijwerk, waarvan de figuren in elkander loopen.* — Koerisi bāñđji, *gebezigd van kris, bâdí of piek, waarvan de doornen in elkander loopen. Vergel. koerisi.*

𐊗𐊜 (bâđjoe), bep. bađjoe, vnw. bađjoeñg-koe, *baadje, soort van overkleed, door mannen zoowel als door vrouwen gedragen.* Mal. en Jav. idem. Boeg. wâđjoe. — Bâđjoe galênroñg, *een kort mannen baadje, dat bijzonder wijd is, en daardoor vrij los hangt, met korte mouwen, die even over de ellebogen komen; welligt zoo genoemd wegens de overeenkomst met een galênroñg.* Men zie boven. — Bâđjoe kobâyá, *een baadje, dat nagenoeg als een' vrouwen-kabaai is.* Men zie kobâyá. — Bâđjoe sôsó, *een baadje met knoopjes, dat tot over de knieën reikt, en welks mouwen tot aan de handen komen.* — Bâđjoe hôdo, *kort baadje.* —

Bâd̃joe râwaṅg, doorschijnend baadje. — Bâd̃joe kâsa bôlô-bôlô, baadje van dik neteldoek. — Bâd̃joe sarâni. Men zie *sarâni*. — Bâd̃joe-rânte, hemd van ijzer- of koperdraad.

Het woord *bâd̃joe* ook gebez. van het vlies om de pitten der *râppo-tjidoé*. Vergel. *katâmmong*.

Bâd̃joe-bâd̃joe, soort van buisje met korte mouwen, soms door mannen gedragen.

᠊᠋᠋ (bîd̃ja), bep. bid̃jâya, vnw. bid̃jâṅkoe, nakomeling, geslacht, v. d. bloedverwant, familie in het algemeen. Boeg. *wîd̃ja*, idem. Mal. *biedji*, zaad. — Bid̃ja ri-bôko, afstammeling van ver verderden graad. — D̃jâṅgaṅg bîd̃ja, een haan van goede afkomst. — Bid̃ja pamanakkâna, zijne familie.

Âbid̃ja, mabîd̃ja-bîd̃ja, kinderen krijgen. (Inl. Wetboek.) — Tabîd̃ja, zonder kinderen. (Rap. K. G.)

Sipabid̃jâṅg, met elkander vermaagschapt.

᠊᠋᠋᠋ (bîd̃jé). — Tábîd̃jé allôwa, Sal. = *tábôd̃joló allôwa*. Vergel. *bôd̃joló* N°. 1.

᠊᠋᠋᠋᠋ (bôñdjēṅg), naakt. — Sôlará bôñdjēṅg, geheel naakt. — Toênoe-bôñdjēṅgi d̃joe-koeka, lett. den visch naakt braden, d. i.: den visch, zooals hij uit het water komt, in de vlam honden, en op deze wijze braden.

᠊᠋᠋᠋᠋ (bôd̃jo), bep. bod̃jôwa, Boeg. = het Mak. *siso*, soort van sehelpdier, te vinden in de kralen en moerassen.

᠊᠋᠋᠋ (bâd̃jará). Sal. *betalen*.

᠊᠋᠋᠋᠋ (boêd̃joeroé). Vergel. het Mal. *boed̃jor*, overlangs, de lengte van eene vlakte, en het Jav. *bañdjoe*, voortgaan, vervolgen, regt doorgaan, doorreizen, enz. En zoo beteekent het Makass. *boêd̃joeroé* welligt oorspronkelijk: regt doorgaan,

dóorloopen; v. d.: *sissí-boêd̃joeroé*, een schub die regt doorloopt, v. d. overdragtelijk: een mensch die regt door zee gaat, een opregt mensch. — Si-âllo, si-pâttaṅg boêd̃joeroé, lett. één dag en nacht regt doorloopende, d. i. een gansch etmaal door; bijv.: na-koe-si-âllo, si-pâttaṅg boêd̃joeroé ta-máṅgânre, ta-máṅgînoeṅg, ta-mátinro, een gansch etmaal door, heb ik niet gegeten, noch gedronken, noch geslapen. — Si-kâle boêd̃joeroé tiṅgḡina, lett. een ligchaam, regt door loopende, d. i. een geheel ligchaam met de hand uitgestrekt hoog.

Boed̃jôeri, regt doorgaan, voortgaan met betrekking tot iemand of iets, tot een tijd, enz., bijv.: naboed̃jôeri allôwa párisina, zijn pijn ging regt door, ging voort, met betrekking tot den dag, d. i. zijn pijn duurde den ganschen dag door. — Ênroeṅg ri-na-boed̃joerinnoe, lett. een hartstogt, die regt doorging, die voortging met opzigt tot u, d. i. een hartstogt dien hij u bestendig toedroeg. (Kel.)

᠊᠋᠋᠋᠋᠋ (bâñdjjoelóe), bep. bâñdjjoeloea, boert, scherts, jokkernij, schertsen, boerten, stoeijen. — Bâñdjjoebâñdjjoelóe, voor de grap, niet zoo gemeend.

Bâñdjjoeli, stoeijen met, eene vrouw bijvoorb. (Inl. Wetb.)

᠊᠋᠋᠋᠋᠋᠋ (1° bôd̃joló), uitsteken, dóorsteken. — Bôd̃joló-padēṅka-dēṅka, (, men zie: *padēṅka-dēṅka* op *dēṅka*), een stokje met knop, dat men door een kleine opening in den bodem van de *bôdá* tot aan de knop toc, héénsteekt (, men zie *bôdá* lett. *b*). Als de ingredienten voor het sierihpruimpje onder elkander gestampt zijn, duwt men de knop, en alzoo tegelijkertijd het pruimpje naar boven. Boeg. idem.

Tábôd̃joló, ergens dóorgestoken zijn; v. d. er-

gens uit komen kijken; v. d. uitbotten (, wanneer het van planten gebezigd wordt), *dóorkomen*, *te voorschijn komen* (, wanneer het op de Zon wordt toegepast). Vergel. *bídjé*.

(2° bódjoló), soort van boom. Wanneer men den stam van binnen met een hout dóorstoot of dóorsteekt, komt daaruit een weeke witte zelfstandigheid te voorschijn, en deze stof wordt gebezigd om bloemen en dergelijke uit te kneden of te snijden, even als wij uit was doen; v. d. *tômpong bódjoló*. Men zie *tômpong*. Boeg. idem.

☞☞ (1° bânjá), bep. bânjaka, *gans*. Jav. *banjak*, idem.

(2° bânjnjá). — Bânjnjá-bânjnjá, *gekheid maken* (, staan lagehen en spotten). (Kel.) Boeg. idem.

☞☞ (bânjnjaŋg), a) *strak*, *gespannen*, bijv. *touw op schepen*. — Bânjnjaŋgi ângiŋga, *de wind staat strak*, *blaast sterk*.

b) *uittrekken*, *eene lijn* bijv. — Bânjnjaŋgi lolôwa, *aanbrassen*. — Bânjnjaŋgi bâya-bayâna, *de schoten aanhalen* (, = *âlles-âlles bâya-bayâna*).

Pabânjnjaŋg, een beambte, eenigermate gelijk staande met *towâny*. Men zie *tôwa* N°. 1.

☞☞ (boênji). — Paboênji-boênjiaŋg, het Mal. *boênji-boênjie-an*, *muzijkinstrument*.

☞☞☞ (bônjó), bep. bônjoka, *beurseh*, *overrijp*. Boeg. idem.

☞☞☞ (bânjará), bep. bânjaraka, soort van visch.

☞☞☞☞ (bânjoró), bep. bânjoroka, soort van timmerhout, vooral gebez. voor de *pâpaŋg lánma*, *Máppa* sp.

☞☞☞☞ (bínjará), *iemand bewezen diensten herinneren om hem zijne ondankbaarheid te verwijten*, of ook: *tegen anderen over deze bewezen diensten*

spreken; bijv.: ânjđjo toêwaŋga bínjará-ko, *die Heer werpt u zijne vroeger bewezen diensten voor de voeten*.

Pamínjará, *het verwijten*. (Rap. K. G.)

☞☞☞ (bâya). — Bâya-bâya, bep. bâya-bayâya, *shoten op een schip*. Boeg. *bádja-bádja*, idem. — Ásâre, of: anrorôsang, bâya-bâya, *de schoten loslaten*, *vieren*. — Bânjnjaŋg, of: ângâlles-âlles bâya-bâya, *de schoten aanhalen*.

Bâya-bayâi sômbalaka, idem.

☞☞☞ (1° bâyaŋg), 't Mal. *bâjaŋg*, *sehadow*, v. daar: *spooksel*, *schim*, (Sinr. K. G.); van daar ook; *afsehadowing*, *afsehijnsel*; v. d. ook: *dun*, *doorschijnend*. Boeg. *bâdjaŋg*, *dun*, *doorschijnend*. — Tâllaŋg-bâyaŋg, *schemeren* ('s avond's). — Âtibayâna kilaka, lett. *het doorschijnende hart van den bliksem*, *dichterlijke omsehrijving van den bliksem*. (Sinr., Tar.) — Pépé bâyaŋg, *metaal tot dunne platen slaan*.

Ábâyaŋg, *met een afsehijnsel zijn*, *een afsehijnsel* (eene verafsehadowing) *hebben*, of: *geven*; v. d. *zichtbaar worden*, *zich vertoonen*.

Pabâyaŋg, *doen zichtbaar worden*, *vertoon*; v. d. *pabâyaŋg roepâna*, *zijn gelaat vertoonen*. (Kel.) — Fabâyaŋg-kâle, lett. (zijn) *ligchaam vertoonen*; v. d.: *zich vertoonen*; bijv.: ápabâyaŋg-kâle-sâko, *ei lieve! vertoon u nog eens, laat u nog eens zien*. (Mádi.)

Bayâŋgaŋg, lett. *een doorschijnende plaats*; v. d. *een' ondiepte vol steenen*, = *báwo-bâyaŋg*. Men zie *báwo* N°. 1.

Pibâyaŋg tallassâna, letterl.: *zijn leven*, d. i. *den duur van zijn leven* (, de ure van zijn dood,) *als een beeld op den spiegel doen te voorschijn komen*; v. d.: door middel van een *éranŋg* of *đjímá*, *zien*, *hoe lang men nog te leven hebbe*. NB. Sommige in-

landers beweren hiertoe bij magte te zijn. (D. Moes.)
Vergel. *tóntonǵ aténna* op: *tóntonǵ*.

Bâyañg-bâyañg, *schemering*. — Boëtta bâyañg-bâyañg, *land dat nog in de schemering ligt*, d. i. *land hetwelk men*, bijv. op zee zijnde, *in de verte waarnceemt*, zonder het nog goed te kunnen onderscheiden.

Ábâyañg-bâyañg, *schemeren*.

Tábâyañg-bâyañg, *verafschadwd worden*; bijv.: ikâoe-ǵji tábâyañg-bâyañg ilâlañg riyatíkoe, lett.: *gij slechts wordt in mijn binnenste verafschadwd*, d. i. *uw beeld slechts woont in mijn binnenste*. (Tar.)

(2° bâyañg), 't Mal. *bâjan*, *perekiet*, groene vogel met gelen bek, Boeg. idem.

(3° bâyañg), soort van boom (, rood gevlamd hout).

(4° bâyañg). Vergel. het Arab. *بَيْن* nom. aet. van *بان*, *sehiden*, *echtsehiden*; v. d.: *tállá-bâyañg*, een echtscheiding, waarbij geen hereeniging meer mogelijk is, tenzij de vrouw eerst in het bed eens anders is overgegaan. Vergel. *tállá* N°. 4. (Sar.)

𐄂𐄃𐄄 (1° bâyoe), Bonth., = *páre* N°. 1., *maken*. (Sinr.)

Bayôewañg, = *parékañg*, *bruid*. Vergel. *parékañg* op *páre* N°. 1. Boeg. *badjôewañg*. — Êmpori-bayôewañgi, *hij of zij, vrijt, is geëngageerd*.

Sipabâyoewâñgañg, *zamen verloofd zijn*.

(2° bâyoe), = *mároe*. — Ábâyoe, = *ámároe*. —

Pabâyoe, = *pamároe*.

𐄂𐄃𐄄 (bâyo), bep. bayôwa, = *toe-ri-djéné*. Men zie op *djéné*. (Kel.) — Lâñgiri-Bâyo. Men zie *lâñgiri*.

𐄂𐄃𐄄 (bîyañg). — Pabîyañg, = *pabéyañg*. Men zie *béyañg*.

𐄂𐄃𐄄 (bîyoenǵ), *scheef, dwars*; bijv.: bîyoenǵi pamênenteñgâna, *het staat scheef*, bijv. het *luis*. — Bîyoenǵi bawâna, *hij heeft een scheeven mond*.

𐄂𐄃𐄄 (boèyañg), *papier*. (NB. geen *schrijfpapier*, zoo als: *karáttasó*, maar *gekleurd papier* en dergel. meer. Boeg. oêdǵjañg, idem. — Boèyañg-pakarenâñg, *speelkaarten*.

Áboèyañg-boèyañg, *kaart spelen*.

𐄂𐄃𐄄 (boèyoenǵ). — Kaboèyoenǵ-boèyoenǵ, = *kabóeyonǵ-boéyoenǵ*. (Sinr. K. G.)

𐄂𐄃𐄄 (boèyo). — Boèyo-boèyo, *glinsteren*; bijv.: boèyo-boèyowi matâna allôwa, *de Zon glinstert*. (Sinr.)

Kaboèyo-boèyo, welligt lett.: *doende glinsteren*; v. d. *glinstering veroorzakend*, v. d. *glinsterend*, *schitterend*, v. d. *kostelijk*, *kostbaar*.

Mákaboèyo-boeyôwañg, *glinstering, schittering veroorzakend*; bijv.: âñgĩñg mákabôèyo-boeyôwañg, welligt letterlijk: *wind die schittering, glinstering, veroorzaakt, een wind, die alles voor onze oogen doet glinsteren*. (Sinr.)

= *mákabóeyonǵ-boéyoenǵ*, = *mákabóeyoenǵ-boéyoenǵ*.

𐄂𐄃𐄄 (boèyonǵ). — Mákaboèyonǵ-boèyonǵ, (Sinr.), = *mákabóèyo-boeyôwañg*. Men zie *boèyo*.

𐄂𐄃𐄄 (1° bêya), bep. beyâya, *tol, belasting*. Mal. en Jav. idem. — Nibêya-mi, *het is belast, er is belasting van betaald*. (Rap.)

Pabcyâñg, *havenmeester*.

Kântoró pabcyâñg, *haven-bureau*.

(2° bêya). — Bêya-bêya, *blozen*, bijv.: wegens kwade eonseentic; als: bêya-bêyá ri-toêwañg, *ik bloos voor mijnheer*.

𐄂𐄃𐄄 (bêyañg). — Pabêyañg, *vergunnen, toelaten*; bijv.: ta-koepabcyâñga-mi álâmpa Djâya

laṅgkâra, ik laat *Ḍjâyalanṅkâra* niet meer vertrekken. Mal. *bejar*, idem. (*Ḍjay*, Rap., Sinr.)

↘ ↙ ↘ ↙ (bêyo), bep. *beyôwa*, soort van vogel, geelachtig van kleur, en bekend door zijn praten. Jav. en Mal. idem.

↘ ↙ ↘ ↙ (bôya), zoeken; bijv. *nîyá-mi boyâta*, (of: *paboyâta*), *bâttoe*, er is iemand om u te zoeken, te noodigen.

Boyâna toemálompôwa, degenen die door den Gouverneur uitgezonden zijn om te zoeken. — *Taêna boyâna anrinni*, lett.: er is hier geen zoeken naar, d. i. het is hier niet te vinden. (Rap. K. G.)

Ábôya-mi karâênṅga, de vorst zoekt. NB. Dit geeft te kennen, dat hij honger heeft. — *Tjîpoeroé*, van een' vorst gebezigd, zou te plat uitgedrukt zijn. — *Taêna-mo mâka nabôya pamâika*, het gemoed heeft niets meer te zoeken, d. i. men kan niets meer verlangen. — *Toe-máboyâya*, de man die zoekt, v. d. in regten: de man die eischt, reclameert, aanklaagt; in één woord: eene zaak in regten vervolgt (Rap.); van daar: *sôerá-pabôya*, brief van réclame. — *Namábôya warisîna*, zijne erfgenamen zoeken de zaak in regten, d. i.: brengen haar voor den Regter. (Rap. T. Ḍj.) — *Ambôyaï kalamboesâna*, zijn regt zoeken, eene zaak in regten vervolgen. (Inl. Wetb.) — *Ambôyaï kalamboêsanṅg kâle-kalênna*, hij wil zijn eigen regter zijn, lett.: hij zoekt zijn eigen regt. —

Amboyânṅ, zoeken naar, bijv.: *amboyânṅaï kabâḍjikâna parâna taôewa*, het zoeken naar, d. i.: trachten te bewerken, het welzijn zijner medemenschen. (Rap. K. G.)

Pabôya, doen, of: laten, zoeken.

Paboyâi, a) bezigen om te laten zoeken, d. i. bezigen om meé te zoeken, bijv.: *na-noesâre pôle bâ-lóe-bâlóe*, *na-napaboyâi*, en geef gij hem nogmaals

koopwaren, om meé winst te zoeken, d. i. te handelen. (Rap. T. Ḍj.)

b) iemand bezigen, of: hebben, om te diens opzichte, v. d.: *bij, van, of: tegen hem te zoeken*, v. d. *zoeken bij, of: tegen iemand; bijv.: toe-nipabôyaïya*, de man tegen wien men het zoekt, te weten: in regten, d. i.: de aangeklaagde. (Rap. T. Ḍj.)

Paboyânṅ, iemand hebben, of bezigen, om voor te zoeken, d. i. zoeken voor iemand; bijv.: *kalênna-ḍji napaboyânṅ bâḍjî*, hij zoekt slechts gebuk voor zich zelven, d. i. is een egoïst.

Sipaboyânṅ kôdi, kwaad tegen elkander zoeken, d. i.: elkander kwaad trachten te berokkenen. (Rap. T. Ḍj.)

Ábôya-bôya, gedurig zoeken, sterk zoeken; bijv.: *ábôya-bôyaînḍjô pamaïkoe*, *toêwanṅ*, *ri-bitjârâna toêwanṅ pesekâla*, mijnheer, ik zoek sterk, d. i.: ik weet volstrekt niet, hoe ik het heb met de uitspraak van den fiscaal. (Brief.) — *Ábôya-bôya-îḍji pamâika ri-iyânoe*, mijn gemoed zoekt, d. i. verlangt nog sterk, nog iets meer, d. i. ik ben nog niet tevreden met hetgeen ik gezien, of ontrangen heb, v. d. ook gebezigd door eene vrouw die bij den coïtus niet voldaan is; hetgeen ook dus wordt uitgedrukt: *koepaboyâi boerannênṅkoe*, ik zoek wat, ik heb een grief, tegen mijn' man. Vergel. boven *paboyâi*.

Tâoe taêna bôya-boyâna, lett. iemand die niet kan vinden, te weten: die dingen, waarvan de kennis den Inlander boven alles noodig toeschijnt, als: *éranṅ kaboerannéyanṅ* en dergelijke *éranṅ's* meer.

Ta-ḍjarîyaï bôya-boyânta ri-Balandâya, de kennis dier *éranṅ's* helpt ons niet tegen de Hollander's.

Toe-máboyâ-boyâya, de menschen die gedurig (winst) zoeken, wier beroep het is, winst te zoeken, menschen die handel drijven. (Rap. T. Ḍj.)

Tâoe pabôya-bôya, *iemand die altoos zoekt, er altoos op uit is wat te verdienen, en daarvoor geene moeite ontziet.*

Pabôya-boyâi kalênna, *bij zich zelven iets sterk zoeken, d. i. iets geheel missen.* NB. ziet op iemand die zeer *ongeschikt* is voor den *coïtus*.

Pabôya-boyâng (, of: paboyâng-katâlassâna), *datgeen waarmede men dagelijks zijn levensonderhoud zoekt, d. i. middel van bestaan, beroep, ambacht, enz.*

𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 (bôyó), bep. bôyoka, soort van komkommer, behoorende alzoo tot de *cucurbitaceae*. — Bôyó soelâpá, of: bôyó têne, soort van *bôyó*, het Mal. *lâboe*. — Bôyó lâba, insgelijks soort van *bôyó*. — Bôyó pampóena, ook soort van *bôyó*. — Bôyó karâppoe, ons *agurkje*. — Bôyó bilókka, soort van *bôyó*, groot en waterig, te Makassar gewoonlijk genoemd: *kraai*.

Bôyó-bôyó, Boeg. *bôdjó-bôdjó*, soort van doos om olij, kammen en dergel. in te bergen, aldus genoemd, dewijl die eenige overeenkomst in vorm heeft met een *bôyó karâppoe*.

Bôyó-bôyó-balâwo, eene *Bryonia* sp.

𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 (bôyong). — Bôyong-bôyong, *beginnen met*; bijv.: toe-nabôyong-bôyong nâkkoe, *iemand wiens hartstogt nog in de eerste phase en van daar zeer innig is.* (Sinr., Kel.)

Nabôyong-bôyongi, *zij begint op haar verhaal te komen, het begint met haar te schikken*; bijvoorb. geb. van eene *kraamvrouw*, of van eene *vrouw die haren man verloren heeft*,¹ enz. — Nabôyong-bôyongi râmмоesoe, *hij heeft een beginsel* (, eene aan-doening,) *van koorts*.

𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 (bâyarâ), *betalen*. Mal., Sund., Jav. *bajar*. Boeg. *wâdjá*.

Bayâri, *voor iemand, of: ergens voor betalen.* (Inl. Wetb.)

Bayariyaŋgi, a) *aan iemand betalen* (Inl. Wetb.), b) *ergens voor betalen, bezigen tot betaling van*, bijv. nibayariyaŋgi inrâna, *wordt gebezigd tot betaling zijner schulden.* (Inl. Wetb.)

Kabayâraŋg, *betaling*; v. d.: akabayâraŋg, *met betaling*. — Takabayâraŋg, *zonder betaling*; v. d.: toêkarâ takabayâraŋg, *lett. het is verwisselen, maar geen betaling, d. i. eene verwisseling van twee personen of zaken, die niet gelijk staan, zoodat alzoo de een niet als betaling (aequivalent) van den ander te beschouwen is.* Tegen een meisje gebezigd, heeft het bijv. dezen zin: *Ik kan wel een' ander tot vrouw bekomen, maar niemand, die met u gelijk staat.* (Sinr.)

Pabâyarâ, *doen betalen.*

Pabayâraŋg, *bezigen tot betaling van het een of ander*; bijv. na-îya-môntoe koepabayâraŋg, *en dat (geld) bezig ik tot betaling*, enz. — Ôewaŋg naînraŋg, ôewaŋg napabayâraŋg, *zoo hij geld geleend heeft, moet hij ook geld bezigen om te betalen*, d. i.: *ook in geld terug-betalen* (Rap. T. Dj.)

𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 (biyâlo), tábiyâlo, *in een oogenblik voorbij zijn en daarom ook slechts ten halve waar te nemen*; bijvoorb. te bezigen van een *bliksemstraal*, die op eens gezien, ook op eens verdwenen is; bijv. tábiyâlo koetjînikî, *ik zie het, maar in een oogenblik is het voorbij, ik zie het maar ten halve*. — Tábiyâlo koelângeré sárâna, *ik hoor het geluid, maar oogenblikkelijk is het voorbij, zoodat ik niet zeker weet wat het is.* (Bid.) — Álângeré biyalôna sárâna, *iemand's stem slechts ten halve hooren*. — Taêna mêmaŋg natábiyâlo, *er is zelfs geen schijn van hem zichtbaar geworden, hij heeft zich zelfs niet voor een oogenblikje vertoond.*

Ḷ̇ 𐄇 𐄇 𐄇 (biyôla), 't Port. *viola*, *viool* (muzikinstrument.) — Ôeloe biyôla, 't *hoofd*, d. i. *het bovenste*, of *dunne gedeelte*, van een *viool*, v. d. ook aldus, wegens overeenkomst in vorm, genoemd het *voerste gedeelte* van een *toop*, vervangende de *pamâroenŷ-riyôlo* van andere Inlandsche vaartuigen.

𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (bayâwo), bep. bayawôwa, *ei*. — Bayâwo-boembêra, *eijeren van roode boommieren*. — Bayâwo-Ḷ̇jôekôé, *vischkuit*. — Dîdi-bayâwo, *dojer*. — ÊḶ̇ja-bayâwo idem; doch minder gebruikelijk, meer als eene vertaling van 't Mal. *mejrah telor* te beshouwen.

Ábayâwo, *eijeren leggen*.

Ḷ̇ 𐄇 𐄇 𐄇 𐄇 (biyâwasá), bep. biyâwasaka, a) soort van visch, b) naam eener sterregroep, waartoe onder andere behooren *Castor* en *Pollux*, gelijk ook *Jupiter*.

Ḷ̇ 𐄇 𐄇 𐄇 (biyâsa), bep. biyasâya, *gewoon zijn*, *gewoonte*. Mal. en Jav. idem. Skr. *abbjâsa*, *oefening*, *praktijk*. — Ádá biyasâna boettâya, *de gebruiken en gewoonten des lands*.

Pakabiyâsa, *doen gewinnen*.

PakabiyasânḶ̇, *ergens aan doen gewinnen*. (Rap. K. G.)

Ḷ̇ 𐄇 𐄇 𐄇 (biyâi), *draaijen, vlechten*. (D. Moes.)

𐄇 𐄇 (1° bâra), bep. barâya, *kraal, beesten-kraal, beestenstal, afgeperkte ruimte voor eene hertejagt*. — Bâra Ḷ̇jârânḶ̇, *paardenstat*. — Mantâma ri-barâna, (even als een beest) *in zijn stal binnen gaan*, v. d. *ergens geheel te huis zijn*. (Rap.) — Bâra-bâra batôewa, *de omheiningen van opgestapelde steenen*. (Dat. Moes.)

PabarânḶ̇gi, *een' kraaljagt voor iemand doen plaats hebben*.

(2° bâra), bep. barâya. — Bâra pêpé, *vuurkolen, kolen vuur*. Mal. *bâra*, *kool*, *gloeiende kool*. Boeg. *wâra*, idem.

(3° bâra). — Bâra-bâra, bep. bâra-barâya, *gordel, buikband*. — Bâra lâkkasá. Vergel. *lâkkasá*. — Ikâmbe málipá-barâya, *wij*, (te weten: *de Maleijers*), *die eene saronŷ bij wijze van bâra*, d. i. *niet aan elkander genaaid, dragen*. — BoênḶ̇ga bâra, soort van *bloem*, of *strik*, gevormd bij het vastmaken van den buikgordel. — SisâmboenḶ̇g boênḶ̇ga-bâra, *elkander bij de boênḶ̇ga-bâra vasthouden*. NB. gebez. van twee *vechtenden*. (D. Moes.)

Bâra ook gebezigd als benaming voor één van de rijkssieraden van Gôwa, het zelfde als in 't Tijdschr. voor N. Ind. Jg. V, Aflev. 4, bl. 429, verkeerdelijk genoemd wordt *Bonaija*.

Pibarâi, *iemand een' buikgordel ten geschenke geven*. (Bap. K. G.)

PapibaraŷyanḶ̇, *iemand (eene zekere som bij voorb.) in den buikgordel steken*. (G.G.)

(4° bâra). — Si-bâra, het Jav. *sa-bara*, *honderd millioen*, eertijds ook in Gôwa gebruikelijk. (Rap. K. G.) — *Sibâra-barâna*, zoo veel als: *een getal dat niet meer uit te spreken is*, lett. *één honderd millioen honderd millioenen er van*.

(5° bârá), bep. bâraka, *Westen-wind, regenbui*. (Bid.) Boeg. *bârâ*, idem. Jav. *barat*, *wind*, *windvlaag*, *stormwind*. Mal. *bârat*, *West*, *Westen*. — Bârâ tâppá, *Westenwind*. — Bârâ-dâya, = *bârat dâja*, *Zuidwestenwind*. — Bârâ lâoé, = *bârat láwoet*, *Noordwestenwind*. — Bârâ-bârâ, *zachte Westenwind*. — Wâttoe bârá, *Westmoeson*. — Bârâ lôlo, *begin der westmoeson*. — *Bârâ lolôwa* dikwijls eigennaam van een *paard*. — BânḶ̇gkeḶ̇g-bârâ. Men zie *bânḶ̇gkeḶ̇g*. — Ôeloe-bârâ, *begin van de Westmoeson*. —

Bârá tâlloem-bân̄gi, lett. *de Westmoeson van drie nachten*, d. i. dat gedeelte van de Westmoeson, waarin de regen telkens drie dagen achter elkan- der bijna onophoudelijk voortduurt. Dit is vol- gens de Inlanders gewoonlijk in het begin der Westmoeson het geval. Hierop zou de *bârá tóédjoe bân̄gi*, of *Westmoeson van zeven nachten*, vervolgens de *bârá pinróewan̄j-tóédjoe bân̄gi*, of *Westmoeson van veertien nachten*, en eindelijk de *bârá patampóelo bân̄gi* of *de Westmoeson van veertig nachten*, volgen. — Tâlloen̄g-mi bârá oemoeróena, *hij is reeds drie westmoeson's*, d. i. *twee jaar*, oud, = *tâlloen̄j-mi pakattówan̄j*. Vergel. *kátto* N°. 1.

(6° bârá), bep. *bâraka*, *bedakh*, soort van poe- der van rijstemeel gemaakt. Boeg. *bádá*, idem. — Bârá kêbó, *witte bedakh*. NB. de *bedakh* die de da- mes gebruiken, om zich het ligehaam, inzonder- heid het gezicht, meê te besmeren. — Bârá pabâlle, *de bedakh* die men als geneesmiddel bezigt, insge- lijks door er zich meê te besmeren. — Bârá dîngînḡ, *bârá kâmmoe*, en: *bârá bâm̄bañḡ*, soorten van *bedakh*, aldus genoemd, naar gelang van de mîn of meer heete speerijen, die men in de be- dakh doet, als: *notenmuskaat*, enz. — Bârá lcelóe, *hetgeen* op het aangezigt achterblijft, wanneer men zich met *bedakh* besmeerd, en vervolgens zeer zaeht met een doek afgeveegd heeft, zooveel als *blanketsel van bedakh*.

Ábârá, a) *bedakh gebruiken*, b) *bedakh maken*.

Bârâki, *iemand met bedakh besmeren*; bijvoorb.: *ábârâkiyá*, *besmeer mij met bedakh*.

Ook met den naam van *bârá* bestempeld eene soort van welriekende witte balletjes, waar de vrou- wen zich meê besmeren, tot verkoeling en sieraad, en waarvan de *bedakh* het voornaamste bestanddeel is.

Pabârâkañḡ, eene *klapperdop*, of *bak* voor de toebereide *bedakh*. (Bid.)

(7° bârra). — Kabâr-ra-bâr-ra, bep. *kabâr-ra-bar-râya*, *overal bekend*, zoowel in goeden als kwaden zin. (Mâdi.)

𐄂𐄃 (1° bârañḡ), *welligt*, soms, Mal. *bârañḡ kâli*. Jav. en Boeg. *bâra*, idem; bijv.: *bârañḡ nâ-oeñg-sá riyôlo ri-Djoe mpândañḡ*, *welligt is het goed dat ik maar vooreerst naar Makassar ga*.

Bârañḡ-parêna, *het is mij onverschillig*; lett. *welligt*... (ik weet het niet,) *het is zijn werk*.

Bârañḡ-parêkañḡ, *onverschillig zijn ten opzichte van*, d. i. *zich niet bekommeren om iemand*; of: *ten opzichte van eene zaak*, d. i. *die verwaarloozen*, *niet behartigen*. — Noebârañḡ-parêkañḡ-d̄ji, ons spreek- woord: *van eens anderman's leër is het goed riemen snijden*, letterl.: *gij verwaarloost zijne zaak maar*, te weten: om enkel uw eigen belang te beharti- gen. — *Bârañḡ* soms ook gebeez. om 't *wenschen* uit te drukken, bijv.: *bârañḡ ákoëlle-koëlle-mi*, *moge hij hersteld zijn!* letterlijk: *welligt is hij reeds gezond*. — Dikwerf wordt er in dit geval ook bijgevoegd: *kâmma-d̄jijâpa*. Men zie *kâmma* N°. 2.

Barañḡâi. Missehien is dit woord aldus te ver- klaren: "is dat nog eene zaak om van *welligt* te spreken?!" v. d. "is dat eene zaak die nog aan twij- fel onderhevig kan zijn?!" v. d.: *stellig*, *immers*, enz. Bijvoorbeeld op de vraag wie het een of ander ge- daan heeft, volgt soms het antwoord: *barañḡâi*, *ta inâkke*, *ik stellig niet*, *ik immers niet*. (Kel.) — Barañḡâi ka-koekâna, *ik heb het u immers wel ge- zegd* (, lett.: *was het nog twijfelachtig?* te weten: *dat dit gebeuren zou, daar ik 't u gezegd had?* (Tar.) — Barañḡâi, ka-Âlla-taâla-d̄ji ampad̄jâri âlañḡ

lôllon̄g bonêna, *God slechts heeft immers de wereld geschapen met al wat daarin is.*

Bârañgkâna. Dit woord wordt gebezigd om te kennen te geven, dat er het een of ander volgt tot opheldering en verklaring van het voorafgaande, te vertalen met: *bijvoorbeeld, te weten, namelijk, dat is, met andere woorden*, en dergel. meer; als: na-îya bâllaka-ñji, tawâna bainnêya, bârañgkâna tâoe-baloêwa, *en wat het huis betreft, dat is het deel van de vrouw, te weten: (,wel te verstaan:) de weduwe.* (Rap.) — Kammâya bârañgkâna, pônna kikalarrôwi atânta, *als bijvoorbeeld, zoo wij ons boos maken op onze slaven.* (Rap.) — Sikâmma ta-kî-râpika, bârañgkâna salâmañg, *al onze tekortkomingen, dat is: (,of:) onze fouten.* Op de woorden: “Toêwañg Iyânoe ábêseré toemalompôwa,” “*N. N. ligt overhoop met den Gouverneur,*” wordt bijv. door iemand geantwoord: “Ñgâpa bârañgkâna?” “*Hoe! wat zegt gij daar? zeg dit nog eens met andere woorden. Ik begrijp u immers verkeerd? hoe toch zou dit mogelijk zijn!*” (Rap., G. G., Godsd.)

Poêwa mábârangi. Dit beteek.: *zij sterven in ontzettend groote menigte, als door een pest weggesleept.* Het gebruik van mábârañj duidt missehien hierop, dat er *zóoveel* bezwijken, dat men onmogelijk meer met zekerheid opgeven kan *hoeveel?* Men kan slechts zeggen: *welligt* zooveel of zooveel. (Mâdi).

Sibârañg, *elkander wantrouwen*, of: *verdenken*; eigenlijk: *niet zeker van elkander zijn*, de een van den ander denken, dat hij *welligt* iets kwaads in den zin heeft; bijv.: sibârañgi ânñdjo taôewa, *die menschen wantrouwen elkander.*

(2° bârañg). Vergel. het Jav. *barañj*, *eenig bijzonder ding, eenige zaak, eenig goed, iets, dingen, goed, goederen.* Mal. idem. Vergel. ook het Jav. *sa-*

barañj, *alle bijzondere; alle, wie het ook zijn mogen.*

Zoo ook het Makassaarsehe *bârañj*, of: *sabârañj* (, Boeg. *bâra*, of: *sibâra*), = *îya-iyâna-mo*, *wie of wat ook*; bijv.: *bârañg*, of: *sabârañg tâoe*, *welk mensch ook.* — *Bârañg-sêre* (, Boeg. *bâra-seôewa*), *één wie*, of: *wat ook; één, nog niet zeker wie of wat.* — *Ta-bârañg-tâoe* (, 't Boeg. *tâ-bâra-tâoe*), 't Mal. *boekan bârañg-bârañj mânoesjica*, *geen alledaagsch, geen gering mensch.* — *Bârañg-âpa*, *wat ook*, v. d. *mâna ta-bârañj-âpa mâna ta-paramâna.* Vergel. *mâna.*

Bârañg-bârañg, 't Mal. *bârañj-bârañj*, 't Jav. *barañj*, 't Boeg. *wâram-pârañj*, *goed, goederen*; en v. d. *mábârañg-bârañg*, *met goederen zijn, goederen bezitten.* (Rap. K. G.)

Ampabârañg-barâñgañgi pamaîna, lett.: *goederen doen zijn*, of: *stellen voor zijn gemoed*, d. i.: *zijn gemoed vervullen met de gedachte aan goederen*, v. d.: *haken naar goederen*, bijvoorb. *naar geschenken.* (Oud Contract der vorsten van *Toeratêya*.)

(3° bârañg). *Bârañg-bârañg*, een knoestig gewas, dat uit oude boomen en daken te voorsehijn sehiet, met een blad in den vorm van een' waaijêr. Het is bitter van smaak, en deszelfs afkooksel wordt met klappermelk en koênjî vermengd, als wanneer het een zeer goed purgeermiddel is, vooral voor kraamvrouwen.

𑄓𑄚 (1° bâri), bep. *barîya*, *zuur geworden*, eten, Boeg. *wâri*; bijvoorb.: *bâri-mi*, *is bedorven*; gebez. van gekookte *rijst*, of *vleesch*, of *soep*, of welk eten ook, dat bijvoorbeeld een' nacht is over blijven staan en nu *zuur geworden* of *bedorven* is. — *Tôttô bâri*, dus genoemd *het puntje van de bek der kiekens*, als stinkende gelijk bedorven eten. Van daar: *nipasôelôeki tôttô barîna*, *dit puntje wordt er afgedaan.* (NB. anders, zoo meent de Inlander, zouden

de kiekens niet goed groeijen); v. d. overdragtelijk gebez. van een meisje dat *besneden* wordt.

(2° bârí), bep. bârika, *vlammen (in het hout), gevlamd, gestreept*; v. d. *vlakken van een' muskuskat*, of *đjíná*. — *Đjāngāng bârí*, *haan die gestreept*, bijv. wit en zwart van kleur is. Boeg. idem.

𑄓𑄔 (bâriṅg). — *Tábâriṅg-bâriṅg*, *rusteloos, ontrust, bekommerd*.

Tábâriṅg-bâriṅgāng, *bekommerd over*. — *Nitá-bâriṅg-bâriṅgāng-mi garrinna*, *men is bekommerd over zijne ziekte*.

𑄓𑄔 (bânri) bep. banriya, *goud*. (Rap., Bid.) — *Đjéné-bânri*, *intrest van goud*. — Over de *đjéné-bânri* bij het *bállitágalá* vergel. op *tágalá*.

Ásíká-bânri, zoowel van *mannen* als van *vrouwen* gebezigd, geeft te kennen, dat zij *met de prachtigste stof gekleed zijn*; doeh zóó, dat het *bádđjoe* en de *tópe* van onderscheiden kleur zijn. Zijn die beide van dezelfde kleur, zoo heet zulk een praetkleeding *pasāngiṅgāng*. Vergel. *sāngiṅg*.

Waarom men nu juist spreekt van *ásíká-bânri*, van *gouden knopen voorzien*, is mij niet regt duidelijk. Welligt heeft alleen het *prachtige* van de kleeding daartoe aanleiding gegeven. Het zou echter ook kunnen zijn, dat het dragen van *gouden armbanden* en dergel., hetgeen daarmee steeds gepaard gaat, de uitdrukking heeft doen ontstaan.

𑄓𑄔 (1° bâróé), bep. bâroeka, de sehors van zekere boomen, die men bezigt bij wijze van *zwam*. Ook gebruikt tot het *digstoppen* van de *naden* der vaartuigen. Boeg. idem. — Ook gebezigd tot het maken van touw, doeh dit is niet bestand tegen de vocht. Deze *bároé* gewoonlijk genomen van den *ínróé*-boom, ook wel van den *roembíya*-boom, zoo ook van den *pókó bároé-gállāng*.

(2° bâróé) bep. bâroeka, soort van boom, *Hibiscus tiliaceus* L. Mal. idem. Jav. en Boeg. *wároé*.

— *Boēnga-bároé*. Men zie *boēnga*. — *Bároé làóé*, soort van *bároé*-boom, *Hibiscus populeus*, L. — *Pókó bároé-gállāng*, ook soort van *bároé*-boom.

𑄓𑄔 (bâroēng). — *Bâroēng-bâroēng*, *hut, stulp*, Mal. *bároṅg*, idem.

𑄓𑄔 𑄒 (1° bâro). — *Tâi-bâro*, en: *tabarôwāng* (, verbastering van *tâi-barôwāng*), = *tâi-láso*.

(2° bâro). — *Sambâro-bâro*, = *saṅgkamma*. (Koërroé).

(3° bâro). — *Bâro-bâro*, bep. *bâro-barôwa*, = *bâra-baráni*, *vermetel*. (S. Tjin.)

(4° bârro), naam eener plaats op Borneo; v. d. *boeláēng Bárro*. Men zie *boeláēng*.

(5° bârro). — *Bârro-bawiyang*, opzwellung van de klieren aan beide kanten van de keel, doorgaans gepaard gaande met koorts.

(6° bârró), bep. bâroka, = *óto* N°. 1, *borstlap* voor kinderen.

𑄓𑄔 (bîra) bep. birâya, soort van gewas, eene *Aroïdea*, een' man's lengte hoog, en in den stam vocht bevattende dat jeuking veroorzaakt. Deszelfs bladen een halve arm lang en iets minder breed, gebezigd om garen in te wikkelen, als volgens de meening der Inlanders vastigheid aan de kleuren gevende.

𑄓𑄔 (bîraṅg), *grof wit linnen*. (Sinr.) Boeg. *wídanṅ*. — *Bîraṅg sibirāngi*, lett.: *bîraṅg dat met bîraṅg is*; v. d. overdragtelijk: *menschen van gelijke, en (in tegenstelling van boeláēng, goud) even geringe afkomst*. (Sinr.)

Pabirāngāng, de *naad* die de twee lange smalle lappen, waarvan een *saroṅg* gemaakt wordt, te zamen verbindt, zoodat die de vereischte breedte

krijgen. (NB. om vervolgens van die twee, nu eenigzins breder geworden, strooken goed een *saronj*, of soort van *vrouwenrok*, te vervaardigen, naait men de beide, in vergelijking met de twee andere, nog steeds smalle uiteinden aan elkander, zoodat men aan een *saronj* steeds twee elkander kruisende naden ontwaart. Laatstgenoemde *naad* is bekend onder den naam van *paëntênjãnj*. Vergel. *éntênj*.)

𐄂𐄃 (bîri). — Bîri-bîri, bep. bîri-birîya, soort van sehelptviseh (, *wenteltrapje*). Boeg. idem.

𐄂𐄃 (bîriñg), *kant*. Boeg. *wîriñg*, idem. Mal. *bierih*, *boord*, *lijst*. — Bîriñg-kâssi, *kust*, *strand*. — Bîriñg-mâta, *rand van het oog*. — Birinna lângika, lett. *de rand des Hemels*, v. d. *horizont*, *gezigts-einder*. — Birinna pasapôewa, *de rand van de hoofddoek*. — Bîriñg-lîpá, *rand van een saronj*. — Bîriñg-kalênna, *de zelfkant*, van een' *hoofddoek* bijv., *de kanten die niet meer behoeven gezoomd te worden*. — Bîriñg-nidjâi, *een omzoomde kant*, bijv. van een *hoofddoek*. — Pôke-bîriñg, soort van *piek*, ook genoemd: *pôke-Sambáwa*, of: *Sambáwasche piek*, en ook: *tóembá*. Van de *pôke-bîriñg* heeft men twee soorten: 1° *bîriñg-kópé* met twee gaatjes in het lemmet, en 2° *bîriñg-tóngoló*, die als 't ware *doof* is, die twee gaatjes of oortjes niet heeft.

Bîriñg-đjéné, soort van *groente*, gebruikt bij *schildpad*, en aan den kant van het water groeiende, cene *Myrtacea*?

Ábîriñg, *aan den kant zijn*, bijv.: mábîriñg bâlãng, *visschen aan den kant van een kraal*. (Rap.) — Ábîriñg-mi lâmpa toe-málompôwa, lett. *de Gouverneur is al aan den rand om te gaan*, d. i. *gaat binnen kort*. — Ábîriñg-mi tambarôewa, lett. *het Nieuwejaar is reeds aan den rand*, d. i. *het is bin-*

nen kort Nieuwejaar. — Ábîriñg-mi gâppa t̃jilâka, *hij was reeds aan den rand om een ongeluk te krijgen*, d. i. *hij kreeg bijna een ongeluk*. — Ábîriñg-mi nãssênãg bâsa Mañgkâsará, *hij is reeds aan den rand om Makassaarsch te kennen*, d. i. *hij kent reeds bijna Makassaarsch*. — Ábîriñg mãñge, *ergens langs gaan*.

Kamîriñg, *het ergens langs gaan*; v. d. kamîriñg lânrî ãngîñg in de *sinrîlî's*: *de wind die ergens langs gaat*, te weten: *langs het huis der geliefde*. (Sinr.) — Sônri nikamîriñga malêla = sônri nibîriñga malêla, *de sônri met een rand van staal*.

Tinrañg-bîriñg, of: *tóenrañg-bîriñg*. Vergel. *tinrañg*, en: *tóenrañg*.

Sitinrañg-bîriñg. Verg. *tinrañg*.

Sitóenrañg-bîriñg. Verg. *tóenrañg*.

Átjîní-bîriñg. Verg. *tjîní*.

Sitjîní-bîriñg. Verg. *tjîní*.

Bîriñg-kâna, in het voormalig *rijk van Tello* de eerste persoon na den *koning*. — Zijne waar- digheid stond eenigermate gelijk met die der *volkstribunen* in het Romeinsehe *rijk*. Tegen zijn' wil vermogt de *koning* niets te doen. Boeg. *pabîriñg-áda*. Hij was voorts de *man*, die de woorden des *koning*s tot het *volk*, en omgekeerd de woorden des *volks* tot den *koning* overbragt. Hij was als het ware de *rand* van beider *woorden*, met andere woorden: de *man*, langs wien de *woorden* van *koning* en *volk* voorbij gingen, van *bîriñg*, men zie boven, en *kâna* N°. 1.

𐄂𐄃 (bîroc), bep. *birôewa*, naam eener soort van *boompje*, welks bladen gebez. worden bij de bereiding van *máddá*; alsmede om de *sierih* in te wikkelen. B. idem.

𐄂𐄃 (bînroé), ábînroé, *bij het vuur zitten, zich bij het vuur warmen*; bijv.: úbînroéká, toéwañg, dîngîngá, *ik zit bij het vuur, mijnheer, ik ben koud.*

𐄂𐄃 (bîró), bep. bîroka, *scheel*. — Bîró-bîró dĵāngāng, *loenzen*.

𐄂𐄃 (1° boéra), *bedriegen, foppen, veinzen*. (Sinr., Tar.)

(2° boérá). — Paboérá-máli, bep. paboérá-málika, *eigenl. Boeg.; lett. iemand die evenals een pisañg-bast op het water ronddrijft; v. d. zwendelaar, lediglooper, schurk; zamengest. uit het Boeg. boérá, = mása-óenti, pisañg-bast, en 't Boeg. máli, drijven, bijv. op het water. Verg. pagórrá-máli op górrá N° 2.*

𐄂𐄃 (boênrañg), *flaauw, of licht van kleur*. Alleen van oogen geb. — Toe-máboênrañga matâna, *de menschen die ligtkleurige oogen hebben, d. i. de Europeanen, in tegenstelling van de Makassaren, die meestal donkere oogen hebben*. (D. Moes.) — Boênrañg-mi matâna, *zijne oogen staan reeds flaauw*. NB. gebezigd van iemand die op sterven ligt.

𐄂𐄃 (boéri). Dĵāngāng boéri, bep. boerika, *een haan die veel overeenkomst heeft met de dĵāngāng-boerinti, doch met langer' strepen*. Boeg. mánoe-boéri, idem. Jav. boerik, *pokdalig*. Mal. boerikh, *gestreept, gespikkeld, pokdalig*.

𐄂𐄃 (1° boeroëng). Mal. *vogel*. — Boeroëng garêdĵa. Aldus te Makassar genoemd de Hollandse mossehen, dewijl men die derwaarts overgebragt, en bij de nu verlaten kerk in het fort losgelaten heeft, waar zij zich nog heden in grooten getale ophouden; terwijl men ze elders bijna te vergeefs zoekt.

(2° boeroëng), soort van *riet*, gebez. tot bindsel, *Maranta arundinacea, L.*

(3° boeroëng). Boeroëng-boeroëng, *fijn rood insektje*.

𐄂𐄃 (boênre), bep. boênrêya, *soort van schepnet*.

𐄂𐄃 (boênreñg). Boênreñg, of: boênreñg-bâttañg, *dikbuikig*. — Tâoe-boênreñg, *iemand met een' dikken buik*.

𐄂𐄃 (bêrá), Sal., = báttalá, *zwaar*. Mal. *brat, idem*.

𐄂𐄃 (bêrañg), *hakmes*. Jav. idem. Mal. *párañg*.

Bêrañg-bâdí, *jagtmes*. Men zie *bâdí*. — Bêrañg-kalêwañg, in Toeratêya = *kalêwañg*. (Mádi.)

Nibêrañg-boêlo, *met een hakmes gehouwen worden, alsof men een stuk bamboe ware*. (Mádi.)

𐄂𐄃 (bênra), lett. *van alle kanten komen*. Boeg. idem, bijv.: nabênra pôke, *er wordt van alle kanten met pieken gestoken*.

Sibenrâi, *van alle kanten tot elkander-, of: zamenkomen*; bijv.: nasibenrâi goñg, lett. *van alle kanten komen er goñjs zamen, d. i. van alle kanten verneemt men het geluid der goñj*.

Pasibenrâi, a) *van alle kanten op iemand doen aankomen, b) iemand bezigen om van alle kanten op aan te komen of aan te vallen; d. i. van alle kanten op iemand aankomen, hem aanvallen*; bijv.: napasibenrâiyá koñgkônna Iyânoe, d. i. *de honden van NN. vallen van alle kanten op mij aan*. — Nîyá dĵâi tâoe ampasibenrâi bârañg-barâna toe-matêya, d. i. *er zijn vele menschen, welke van alle kanten op de goederen van den overledene afkomen, om die onder zich te verdeelen*.

𐄂𐄃 (bêroe), bep. beroêwa, vnw. beroëñg-koe, *nieuw*. Boeg. bároe, en Mal. bhároe, idem. — Boëntiñg beroêwa, *de jong-getrouwden*.

Berôwi, *vernieuwen*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° bêre), welligt te vergelijken met ons woord: stuk. (Verg. Mak. Spraakk. § 87.) — Si-bêre, = *sêre, één*, bijv.: tâoe si-bêre, *één mensch*. — Pasâpoe si-bêre, *één hoofddoek*. — Âná si-bêre-bêrena âne, = *áná si-tâoe-taóenna-âne, dit is zijn eenigste kind*. — Sibêrêya, = *sérêya, het eene*, of ook: *het andere*. — Si-bêrêyaŋga, = *sérêyaŋga, het eene, het andere*. — Tási-bêre-tási-bêre, = *tásêre-tásêre, elk, alle*, bijv.: tási-bêre-tási-bêre parasâ-ŋgaŋg, *elk land, alle landen*. (Djaj.)

(2° bêre). — Bêre-bêre, Boeg., = *kaloewára, mier*.

(3° bêre). — Bêre-bêre, de *Melastoma asperum, L.*

(4° bêre), *doorbreken*, een *steenpuist* bijv.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° bêreŋg). Bêreŋg-bêreŋg, *glazemaker* (insekt). — Bêreŋg-bêreŋg êdja, *bêreŋg-bêreŋg dêntóe*, en: *bêreŋg-bêreŋg pôppó*, soorten van *bêreŋg-bêreŋg*.

(2° berêŋg). Berêŋg-berêŋg, *bekken* (van den omroeper). NB. alleen te Makassar in gebruik.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bênre). — Âllo bênre-bênre, = *âllo óemboe-óemboeróe*. Vergel. *óemboeróe*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° bêró), *tábêró, slordig, bemorst zijn*, geb. van een *schrift* bijv. wanneer er inktvlakken op liggen, of zoo de regels seheef loopen, en derg. meer. Ook gebez. wanneer men spreekt over het *maken van een kleet*; bijv.: *têya-ko pa-bêró-bêrókintoe, doe het niet slordig, vermors het niet*. Boeg. idem.

(2° bêro). — Tábêro, *door de lengte bijna langs den grond slapen*; bijv.: *tábêrowi baŋgkêna, zijne beenen slapen nagenoeg langs den grond*; van een' ruiter gebez. die bijzonder lange beenen heeft.

(3° bêro). — Pamêro-mêrowi, *iets in groote hoeveelheid verbruiken*; bijv. *paŋgadjâi, d. i. gedurig door sierih-kaauwen, en daarbij telkens weder een nieuw pruimpje nemen*. Zoo ook bijvoorbeeld *paké-yaŋg, d. i. telkens weder een nieuw kleet dragen*. Vergel. *tjaméro* en *éro* N°. 2.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bênronŋ). — Tábênronŋ, *heen en weér bewogen*, bijv.: *pôkó-kayoêwa, de boomen*, v. d. ook overdragtelijk *tábênronŋ-mi binábána, zijne binábá is in beweging gebragt*; d. i. *zijn gemoed is ontsteld, verschrikt*. Vergel. *binábá*.

Pabênronŋ binábána, *iemand verontrusten, doen ontstellen*. (Sinr., D. Moes., Mâdi.)

Bênrong-bênronŋ, soort van riet, met eene bloem als eene witte wollen pluim, welligt aldus genoemd wegens de bewegelijkheid van de bloem. Dit riet wordt dikwijls gebezigd voor omheiningen. — Boékoêleŋg-bênronŋ-bênronŋ, *eene huid zoo mooi van kleur als lichtgeel bônronŋ-bônronŋ-riet*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôrrá), bep. *bôrraka, Borak*, het paard van Mohammed. (D. Moes.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° bôrí), = *parasâŋgaŋg*; v. d. bijv. de eigen naam *Bórisâllo*, en andere.

Sambôrí, of: *simbôrí, in één land*, d. i. *te zamen zijn, makkers zijn, schoolkameraden*, enz. (Sinr.)

(2° bôri). — Bâtoe-bôri, Sal. = *báta, metselsteen*. Vergel. *báta* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôriŋg), *snip*, met regten snavel. — Bôriŋg-lômpo, *grootte snip*, met krommen bek.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôre). — Bôre-bôre, bep. *bôreborêya*, zeldzame uitdrukking, op zee soms gebez. voor *áná, kind*, uit vrees, dat de booze geesten anders het kind kwaad zouden doen.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° bôró), ons *bory*. — Nâi borôkiko? *wie is uw bory?*

(2° bôro), Toer., = *kâmbaŋg*; opzwellen.

(3° bôrró), bep. bôrroka, *opgeblazen, hoogmoedig.*

𐄂 𐄃 𐄄 (1° bôroŋg), *bundel, hoop, menigte, bloemen* bijvoorbeeld, of: *vruchten*. Boeg. *ôroŋg*, idem. Vergel. het Mal. *bôroŋg*, *iets in het groot doen, in het groot handelen*. — Bôroŋg-lêkó, *een bundel sierih*; alzo ook genoemd een *hert*, dat zeer oud geworden zijnde, een bijzonder zwaren bundel hoornen op zijn kop heeft. Vergel. *đjôŋga* N° 1, (Kel.) — Bintôëŋg ábôroŋg-bôroŋg, *'t zevenssternte*, als 't ware: een *hoop sterren*. — Đjâŋgaŋg bôroŋg-râraŋg, *een haan met grooten kam*. — Tjîŋtjîŋg îtaŋg-mábôroŋg, *een ring met vele diamanten*.

Wâkkilí, of: kowâsa, bôroŋg, *algemeen gemachtigde*.

(2° bôroŋg). — Bôroŋg-bôroŋg, *eiland*. (D. Moes.)

(3° bôroŋg), Bonth., = *rômaŋg, bosch*. — Bôroŋg-bôroŋg, *kreupelbosch*.

𐄂 𐄃 𐄄 (barâkká), bep. barâkkaka, 't Mal. *berkat, zegen*. Boeg. *barâkká*, idem. — Barâkkáki, *hij is gezegend*.

Barâkká ook gebeez. als: geschenk van iemand die veel *zegen* van den Hemel ontvangt, hetzij door tot hoogen rang op te klimmen, hetzij door veel schatten te vergaderen, hetzij door hoogen ouderdom te bereiken, hetzij door op eenige andere wijze bijzonder grooten vooruitgang te maken. Zulk een *barâkká* bestaat bijv. in wat geld, of een' kris, of wat het ook wezen moge, en zal, meent men, hem, wien het gegeven wordt, den zegen van Âl-lah in dezelfde mate doen ondervinden; v. d. zegt men bijv.: *sâre-má barâkká, geef mij een barâkká*. [NB. De gift echter van een' *regerend vorst*, of *karâëŋg mágáóé*, die alleen wegens geboorte tot zijne hooge waardigheid opgeklimmen is, heet

nooit *barâkká*, aangezien men die verheven afkomst aan niemand kan meêdeelen. Zulk een geschenk slechts *piŋjôeroe* genoemd.]

𐄂 𐄃 𐄄 (barôkaŋg), soort van visch.

𐄂 𐄃 𐄄 (barrôkaŋg), *kropgezwel*.

𐄂 𐄃 𐄄 (barôga), bep. baroegâya, soort van bamboezen gebouw tot het houden van vergadering, en tot huisvesting van vreemdelingen bestemd. Boeg. idem.

Âmêmpo ri-barôga, *op den eigenlijken dag van het feest*, d. i. bijv. bij een besnijdenisfeest op den dag der besnijdenis zelve, *tegenwoordig zijn*. Vergel. *matâna gâoeka* op *mâta*.

Âbarôga, lett. *in een barôga zamenkomen*, v. d. in het algemeen *gezelschappen bijwonen*, al is het ook niet in een *barôga*.

Pabarôga, *iemand die gezelschappen bezoekt, feesten, of partijen bijwoont*.

Bâroe-barôga, soort van bamboezen zitplaats, = *dégo-dégo*.

𐄂 𐄃 𐄄 (biragâra), bep. biragarâya, *lastcoring*. (Sinr.) — Nibiragâra, *gelasterd worden*. (Kel.)

𐄂 𐄃 𐄄 (banrâŋgaŋg), *een bos bokken- of ander haar*, of ook wel: *een bos lange veëren, die men onder aan een piek hangt*. NB. zulke pieken omgekeerd en voor den vorst uitgedragen. Boeg. *banrâŋga*, idem. — Pôke banrâŋgaŋg, *een piek met een banrâŋgaŋg*. — Poerôkaŋg banrâŋgaŋg, *zak voor een banrâŋgaŋg*. — Kakkâsaŋg banrâŋgaŋga, *de banrâŋgaŋg van de zak ontdoen, en haar los laten hangen*, zoo als bijv. in den oorlog geschiedt.

𐄂 𐄃 𐄄 (barâŋgêŋg), *rattekruid*. Boeg. *warâŋgêŋg*. Mal. *barâŋgan*. — Sêlé nibarâŋgêŋg, *vergiftigde kris*. — Barâŋgêŋgi sêleka, *de kris vergiftigen*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bariṅgaṅg). — Bariṅgaṅg toéká, *sporten eener ladder*. (Tar.) Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boeroëṅgeṅg), grooter dan de *bíri-bíri*, maar van binnen insgelijks met eene soort van wenteltrapje. Boeg. idem. V. d. beeld van *valscheid*, als van buiten glad, van binnen gedraaid zijnde. (Sinr.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (baroëṅgāṅga), bep. *baroëṅgāṅgāya*, soort van boom, welks bladen en stam als medicijn gebezigd worden.

𐄂 𐄃 𐄄 (binrâpá), bep. binrâpaka, boompje, welks bladen als geneesmiddel en als *pijloeroe* gebruikt worden.

𐄂 𐄃 𐄄 (barâmbaṅg), *borst*. — Kâloró-barâmbaṅg, *gleuf van voren aan de borst*, tussehen de beide rijen ribben.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° barôéboé), bep. barôéboeka, *gruis, snippers, vossen, lorren*. — Barôéboé-tâoe, *iemand die weinig beteekent*; wij zouden zeggen: *een lor van een mensch*. — Barôéboé-kâyoe, *gruis van hout*, d. i. *spaausers*.

(2° barôéboe), bep. baroebôewa, een drooge alles verzengende wind in de Oostmoeson, vooral in de Noorder distrikten van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden waaijende.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° barôemboëṅg). — D̄jâraṅg barôemboëṅg, *schimmel*. — Boeg. *barôempoeṅg*. — Barôemboëṅg-kêbó, *witte schimmel*. — Barôemboëṅg-pâre-poënoé, *ijzerschimmel*. — Barôemboëṅg-panôwaṅg, *appelschimmel*. — Barôemboëṅg-talâppó, = *barôemboëṅg-panôwaṅg*, doch met eenigzins grooter plekken. — Barôemboëṅg-tambâga, *koperschimmel*. — Barôemboëṅg-tjêrá, *roodschimmel*. — Barôemboëṅg-dâré, *vale schimmel*.

D̄jâṅgaṅg-barôemboëṅg, *haan die schimmelkleurig is*.

Bâroe-barôemboëṅg ook van andere voorwerpen dan van *paarden* en *hancn* gebezigd, lett. beteekenende: *veel van een schimmel hebbende*, v. d. *grijs*; bijv.: *bâroe-barôemboëṅg ôena*, *grijs is zijn hoofdhaar*.

(2° barôemboëṅg), *berooken*; bijv.: *nibarôemboëṅg doêpa*, *met doêpa berookt worden*. (Sinr.)

Pabâroemboëṅgaṅg, soort van pot om te berooken; bijv. gebruikt door iemand die lang ziek geweest is, of ook door jonggetrouwd, ten einde de zweetlucht weg te nemen. NB. men plaatst den pot onder zich, en gaat er vlak boven zitten, zieh geheel met een saroṅg overdekkende.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (barêbé), bep. barêbeka, *schor, dof, niet helder van geluid*, geb. van de *stem*, ook van het geluid van *slecht glas* of *porselein*, wanneer men er tegen tikt.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 (bârrô-bawîyaṅg). Men zie *bârrô* N°. 5.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (barâbasá), *inrengen*. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (barîbasá), bep. barîbasaka, *morgen, ochtend*; v. d. *ṅgânre-barîbasá*, *des morgen's eten*, v. d. *ontbijten*. — Ri-barîbasaka, *gepasseerden morgen*. — Âne barîbasaka, *dezen morgen*. — Barîbasá-pi, *aanstaande morgen*. — Naîya barîbasânamo tîmboró-makî mâë ri-Segêri, *des morgen's vroeg gingen wij naar Segêri*. (Brief). — Barîbasá-barîbasá, *alle morgens*. — Bâri-barîbasá, *'s morgens, ik weet niet juist hoe laat*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 (baramôenteṅg), soort van boom.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 (boêrá-mâlí). — Paboêrá-mâlí. Men zie *boêrá* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (barâta), *rouw*. (Jav. *brata*, *boeledoe-*

ning, Skr. *wrata*, een verdienstelijke, hetzij vrijwillige, of door eene gelofte op zich genomene strenge oefening of boetedoening.) Dit woord ook gebeez. van de volslagen rust en werkeloosheid, tegen het begin van den zaaitijd, gelijk ook later op andere tijdstippen, en die ons aan den rouw wegens een' overledene denken doen. (Rap. K. G.) Boeg. idem.

𑄎𑄏𑄗 (barâtāṅg), de bamboezen die op de *lépa-lépa palewāi*, de *balólanṅ*, enz. op zij uit de praauw steken en waarover dan in de lengte van het vaartuig aan beide kanten een andere bamboe, *palewāi* geheeten, gelegd wordt, zoodat op deze wijze de dusgenoemde *vlerken* ontstaan. Boeg. *barâtāṅg*.

𑄎𑄏𑄗 (barâtoe), bep. *baratoêwa*, het salaris voor den *patánrú* en voor den *tóṅkó*-houder. Vergel. het Jav. *bratoe*, voorschot bij het spel.

𑄎𑄏𑄗 (biríta), bep. *birítâya*, *berigt*, *mare*, *goede naam*. Boeg. idem. Mal. *brieta*, *berigt*, *tijding*. — *Biríta-makô*, *gij hebt* (krijgt) *een' goeden naam*. (Rap. K. G.)

Kabirítāṅg, *het hebben van een' goeden naam*, 't geëerd zijn, eer, enz.

Pobirítāi ri, Boeg. = *aṅḡgáppāi biríta ri*, *een' goeden naam verwerven bij*.

Pabirítāṅgi, *iemand ergens kennis van geven*.

Birítāi, *iemand noodigen tot een feest*, lett. *hem er berigt van geven*; bijv.: *tâoe nibirítāya*, *de genoodigde menschen*. (Djay.)

Pabiríta, *iemand die noodigt*, bijv.: *pabirítâna karâēṅga*, *degenen die de gasten uit naam des konings noodigen*. (Djay.)

𑄎𑄏𑄗 (boerintí), bep. *boerintika*, *kleine zwarte vlekjes op de huid*; v. d. *ḍjāṅgaṅg boerintí*,

gespikkelde haan. Men spreekt van: *boerintí-kébo* wanneer de *witte*, en van: *boerintí-léteṅg*, wanneer de *zwarte* kleur de bovenhand heeft.

𑄎𑄏𑄗 (baratâmmoe), het Mal. *bertemoe*, *ontmoeten*, soms in het Makassaarsch gebeez. van de *huwelijksgemeenschap*. (Maoet.)

𑄎𑄏𑄗 (1° barâná), bep. *barânaka*, soort van hoogen zwaren boom, wel te onderscheiden van de *maráná*.

(2° barâna), *bâra-barâna*, a) *ergens iets aan doen*; v. d. *zich om iemand*, of: *iets*, *bekommeren*, *bekreunen*; v. d. ook: *iets veranderen*, *ergens wat afnemen*, *iets verminderen*, bijv.: *têya-kô bâra-barannâi*, = *têya-kó âpa-apâi*, *doe er niets aan*. — *Ka-lébá-má ta-nabarâna*, *daar hij zich om mij niet bekreund heeft*. (Sinr.) — *I-ta-nibâra-barâna*, = *i-ta-nipinra pinrâi*, *menschen waaraan men niets verandert*, *menschen van wier tanden en pudendum men niets afgenomen heeft*, d. i. *menschen die niet besneden*, en *wier tanden niet geschuurd zijn*. (Dat. Moes.)

b) *ergens iets van hebben*; v. d. *ergens eenige overeenkomst meê hebben*, bijv.: *nisâre-sēṅg-pôle râppo-râppo mábâra-barâna roepâna*, *zij ontvangen al weder vruchten*, *wier voorkomen wel iets heeft van*, d. i. *eenige overeenkomst heeft met*, te weten: *die vruchten*, *welke zij op Aarde gezien hebben*. (Makass. Vert. des Korans, Sur. 2, vs. 23.)

𑄎𑄏𑄗 (1° barâni), bep. *baraniya*, vnw. *baraniṅkoe*, *stout*, *vermetel*, *durven*. Boeg. *warâni*, Mal. *barâni*, Jav. *baranni*, idem. — *Barâni pamâi*, *kloekmoedig*, *onbeschroomd*.

(2° barâni.) *Bâssi barâni*, bep. *baraniya*, *magneet*. Jav. *branni*, naam van hard gemaakt ijzer, *staal*. Mal. *besie brânie*, *magneet*. — *Bâtoe-barâni*, *zeilsteen*. Mal. en Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (barânniṅ), *grote pot* voor drinkwater, kleiner dan de *goëmbaṅ*. — S̄ró, of eigenlijk: pas̄ró, barânniṅ, een klapperdop met een bamboe er aan, om het drinkwater meê uit de *barânniṅ* te scheppen. — Bâmbaṅ p̄d̄ja-barânniṅ, *zoo heet als het onderste van een barânniṅ*, d. i. *alles behalve heet of koortsig*, integendeel *zoo koel, als het onderste van zulk een pot*, die bijzonder koel pleegt te zijn.

𐄂𐄃𐄅 (barônaṅ), soort van vish.

𐄂𐄃𐄆 (boerâne), bep. boerannêya, vnv. *boerannêyṅkoe*, *man, mannelijk*. Boegin. *worôanne*. — Mâte-boerâne, *als man*, d. i. *op het slagveld, sterven*.

Āboerâne, *met een man zijn, een' man hebben, getrouwd zijn met*; gebez. van eene vrouw.

Boerannêyaṅ, *tot man maken*, of: *nemen*, d. i.: *trouwen*.

Paboerânneyâna-mi, *zij is reeds huwbaar*, lett. *haar tijd, om met een man te zijn, is reeds daar*.

Bôera-boerâne, *een jongetje*.

Ēraṅg-kaboerannêyaṅ. Men zie *éranṅ*.

𐄂𐄃𐄇 (barât̄joēṅ), soort van vuurwerk, kleine papieren pijpjes welke met kruid gevuld zijn, door de kinderen te Makassar in groote menigte afgestoken. (G. G.)

𐄂𐄃𐄈 (barôt̄ji), bep. barot̄j̄ya. — Salôewará-barôt̄ji, *een kort broekje van gestreepte zijde*, met twee- of drieërlei kleuren. Vergel. het Mal. *baroetjie*, *manufactuur van zijde en katoen*.

𐄂𐄃𐄉 (barit̄j̄alla), bep. barit̄j̄allâya, *iemand, die het terstond opmerkt, wanneer er iets niet goed is, wanneer er iets niet is, zoo als het behoort*. Dit woord gebezigd in goeden en in kwaden zin. In het eerste geval is het *iemand die bij*

de hand, een goed opmerker is. In het tweede geval beteekent het: *een vitter, bediller*. Men vergel. het Mal. *berie*, *geven*, en *tjelá*, *vlak, smet, fout*.

𐄂𐄃𐄊 (birân̄j̄óe), *heen en weder drijven*, bijv. een *schip* bij windstijte; ook overdragt. geb. van iemand die *ligt te zietogen*. Vergel. *mân̄j̄óe* op: *ân̄j̄óe*. Welligt te denken aan het Mal. *berhân̄joet*.

𐄂𐄃𐄋 (barâyaṅ), = *ânoe tát̄liṅ*, *iets dat schuins loopt*; v. d.: *salân̄gga barâyaṅ*, letterlijk *schuinslopende schouders*. Met deze uitdrukking traecht de moeder van *Toe-másalân̄gga-barâyaṅ* de misvormdheid haar's zoons te vergoelijken. Wij zouden zeggen: "zijne schouders zijn niet seheef, zij loopen maar wat sehuins." (G. G.)

𐄂𐄃𐄌 (barâla), bep. baralâya, = *barahâla*.

𐄂𐄃𐄍 (baraló), bep. baralôka. Men zie *boroló*.

𐄂𐄃𐄎 (birâlle), bep. birallêya, *ḍjagoṅṅ*, *Turksche tarwe*, Boeg. *barâlle*. — Birâlle nisâpóe. Men zie *sâpóe* N°. 2.

𐄂𐄃𐄏 (boroló), bep. borolôka, *vast planken dek* op een schip, wel te onderscheiden van de *galóemá*, die wat lager ligt dan de *boroló*, overigens hetzelfde is. NB. volgens sommigen niet te zeggen: *boroló*, maar: *baraló*.

𐄂𐄃𐄐 (bônroló), bep. bônroloka, *schaamteplaatje van goud*. Men zie *ḍjêmpaṅṅ*. Boeg. *bonrólaṅṅ*.

𐄂𐄃𐄑 (barôwaṅ), 't Mal. *beroewaṅṅ*, *beer*. (Rap. T. D̄j.)

𐄂𐄃𐄒 (birôwaṅ), soort van praauw, hebbende één mast, die uit drie houten en *bân̄ṅ-keṅṅ-sâlará* bestaat, alsmede *pamároēṅṅ* en *bân̄ṅ-koēṅṅ-barâtaṅṅ*.

𐄂𐄃𐄓 (1° bârrassá), *vegen*.

Pabârrassá, bep. pabârrassaka, *bezem*.

(2° bârrassá), = *áppo*.

𑄎𑄏𑄐 (bârrisí), bep. bârrisika, het Jav. *baris*, *troepen krijgsvolk*, 't Sd. en Mal. *báris*, *streep*, *lijn*, *rij*, *gelid* van *krijgslieden*, *klankteeken*. Alzoo in *Dátoc-Móbsenġ* geb. van de *gelederen der soldaten*. Zoo ook gebeez. van de *klankteekens*, of de *teekens* die *i*, *oe*, *e* en *o* te kennen geven. Zoo ook: ábârrisí, *exerceren* (soldaten). Boeg. idem.

𑄎𑄏𑄑 (1° bâroesóe), bep. bâroesocka, soort van *boom*.

(2° bârroesóe), ábârroesóc, *gebeden over iemand prevelen*, gelijk dikwerf door den *sánro* geschiedt, die alsdan daarbij gedurig op den lijder blaast, Boeg. *wárroenġ*; bijv.: *Dĵáyalañġkára ambârroesóeki toëwañġ Poëtiri*, *Dĵáyalañġkára prevelde gebeden over de Prinses*. (Dĵay.)

Na-ânġdĵo tâoc-gârrínga nibarroësi-mâmi, *wat dien zieke betreft, men prevelt maar gebeden over hem*, gebeez. van iemand die *zeer erg ziek is*.

𑄎𑄏𑄒 (birâsa), *geen uitwerking meer doen*, *niet meer aangenomen worden*, bijv. een *geneesmiddel*, eene *raadgeving*, enz.

𑄎𑄏𑄓 (bîrisí), *afkeerig zijn*, *haten*, Mal. *bintji*, Boeg. *battĵi*.

Kabîri-bîrisí, *hatelijk*, *gehaat*.

Kabirîsi, *haat koesteren jegens iemand*. — Nikabirîsi, *gehaat worden*, bijv.: *toe-nikabirîsînta*, *menschen die door ons gehaat worden*. (Inl. Wetb.)

𑄎𑄏𑄔 (boërasá), bep. boërasaka, *rijst met klappermelk in een pisañġblad gewikkeld*, en dan gekookt, na alvorens terdeeg met *kóewalá* omwonden te zijn; van daar: *balábá-boërasáki*, *iets*, wat het ook zij, *ter deeg omwinden*.

𑄎𑄏𑄕 (boëroesóe). — Táboëroesóc, of: tá-

boëroc-boëroesóc, *vallen*, *ontvallen*, en wel ten gevolge van het *losraken* of *opengaan* van *datgeen*, *waardoor iets vast- of tegengehouden wordt*; bijv.: het *geld*, door het *breken* van den *zak*, het *woord*, door het *openen* van den *mond*, eene *broek*, door het *breken* van de *poeróesañġ*, eene *saroñġ*, door het *losgaan* van den *knoop*, het *kind*, dat op eens, geheel onverwacht, uit den *moederschoot* te voorschijn komt. — Kâna táboëroc-boëroesóc, *los woord*, woord, dat men er uitflapt, zonder daarbij te denken.

Kabocroësañġ-má, soms per euphemisme geb. voor: *tábóeroesóe-mi tañġkoe*.

𑄎𑄏𑄖𑄐 (bêrasá), bep. bêrasaka, *ongekookte ontbolsterde rijst*, 't Mal. en Jav. *béras*, en 't Boeg. *bárá*, idem. — Bêrasá pâsará, allerlei soort van *bêrasá* door elkander.

Ábêrasá-idĵi kânreya, = *kóntai kanréya*, *de rijst is nog maar half gaar*, letterl.: *nog bras-achtig*, *nog als bêrasá*.

𑄎𑄏𑄗𑄐𑄑 (bêresé). Vergl. 't Mal. *tjerej-berej*, *verstrooid*.

Tábêre-bêresé, *verstrooid liggen*, bijv. *vodden*, of *papieren* op een' *tafel*.

Pabêre-bêresé, *verstrooijen*.

Berêsañġ, *verstrooid laten liggen*; v. d. door *achteloosheid* *zoek* *maken*, *verleggen*, zoodat men 't niet vinden kan, iets *laten vallen*, zonder het terstond te bemerken.

𑄎𑄏𑄘𑄐 (borâssiñġ), áborâssiñġ, *niet zien*. Mal. *bersin*, Boeg. *barassiñġañġ*, idem.

𑄎𑄏𑄙𑄐𑄑 (bôrosó), *barsten*, bijv. *bôrosóki ballassêya*, *de zak barst*. — Ambâni-mi bôrosó *battâna ri-pañġanrêya*, *zijn buik barst bijna van het eten*.

𑄎𑄧𑄢𑄣𑄤 (bâri-sâllang). 't Mal. *bērie-salām*, *groeten*. (Godsd.)

𑄎𑄧𑄢𑄣𑄤 (birâëng), naam eener soort van boom, *Ficus sp.*, waaraan, volgens bewering van den Inlander, nooit bloemen komen; van daar: *bôënga birâëng*, een *birâëng-bloem*, zoo veel als: *wonderbloem*, of: *witte raaf*. (Sinr., Tar.)

𑄎𑄧𑄢𑄣𑄤 (birâhi). Mal. en Jav. *beminnen*, *liefhebben*.

𑄎𑄧𑄢𑄣𑄤 (barahâla), bep. *barahalâya*, *Af-god*, 't Mal. *berhâla*, en 't Jav. *brahâla*.

𑄎𑄧𑄢𑄣𑄤 (1° bâla). — Bâla-bâla, bep. *bâla-balâya*, *begonnen maar nog onvoltooid werk*; v. d. overdragt. ook geb. van een *bruid*. (Rap.)

(2° bâla), bep. *balâya*, *ramp*, *tegenspoed*, = 't Mal. *belâ*, 't Jav. *bilâi*, 't Arab. *بلاء*.

(3° bâllá). bep. *bâllaka*, *huis*. Boeg. *bôla*. Zoo ook genoemd één van de dertig soorten van kaarten bij het *patôeci*- en *kôwa-gônygoñy*-spel. — Bâllá lompôwa, lett.: *het groote huis*; v. d. *het huis van een kampoñyshoofd*, of van een *prins*. Ook wel gebe-
bez. voor den *vorst* zelve. — Bâllá-lôwe, insgelijks lett. *groot huis*; v. d. zoo veel als: *huis van den vorst*, v. d. ook van den *vorst* zelve gbez.; bijv.: *naâlle bâllá-lôwe*, lett.: *het vorstelijk huis heeft hem opgenomen*. NB. dit ziet op den slaaf, die, door zijn meester mishandeld, zijne toevlugt tot den vorst neemt, als wanneer alle vervolging ophoudt. (Rap.)

Bâllá-kêppang, lett. *een mank huis*; aldus genoemd eene ster, die met de *Bâloe* en *Bâloe-mâ-rôeroëny* tot het *Zuiderkruis* behoort.

Bâllá-nitâtarapang, een huis welks *palangga-lompô's* ver uitsteken. Aldus genoemd wegens het snijwerk. Vergel. *lâla-râpang* op *tâta* N°. 1. —

Bâllá-nitôdó. Vergel. *tôdó*. — Bâllá-nitônroló. Vergel. *tônroló*.

Ápâlá bâllá, *huisvesting verzoeken*. (Inl. Wetb.)

Bâllá-bâllá, *huisje*, *krib*. — Bâllá-bâllá *kâyoe*, *houten huisje*, *rustbank*. — Bâllá-bâllá *pârañg*, *wachthuisje op het paddieveld*. (Rap.)

Paribâllá, *in huis opnemen*, *huisvesten*, *herbergen*.

Ábâllá ri, *te huis zijn*, *inwonen*, *zijn intrek nemen bij*; bijv.: *Ábâlláki ri-nâkke*, *hij woont bij mij*.

— Kê-ðjakô mâë ábâllá? *waar neemt gij uw' intrek?*

— Êmpo-mi tabâllá-karâëng, lett.: *hij zit niet meer als een vorst in zijn huis*, d. i. *hij bewaart niet meer de deftigheid van een vorst*, *loopt als een razende rond*. (Mâdi.)

Ballâki, ámallâki, *te huis doen zijn*, *opnemen in zijn huis*, *herbergen*, *bezitten*, *hebben*, bijv. *natoeroënganggi anâna baïnnênna*, *nîyaka naballâki*, *en zijn daarvoor aansprakelijk zijne vrouw en kinderen*, *die hij bij zich in huis heeft*. (Rap.) — Koc-tâlloem-bôelañg-mônne naballâki goeroedâya, *de griffoen houdt mij reeds drie maanden in zijne woning*. (Bid.) — Na-poënnâ ámallâki-ko bârañg-bârañg, *en zoo gij goederen in uw huis hebt*, *bezit*, enz. (Rap. K. G.)

Ballakîyang, *huisvesting*, bijv.: *ballakîyâna lâamboesocka*, lett.: *de huisvesting van*, d. i. *het zich verwerven*, of: *zich eigen maken van de rechtschapenheid*. (Rap. K. G.)

Ampabâllâki, of: *amballâkañgi*, *ballâna Iyânoe*, *het huis van N. N. bewonen*, bijvoorbeeld *in huur hebben*. — Tâoe-ampabâllakîyâi, *de bewoner*. — Mâkôdi nipabâllâki, *slecht om bewoond te worden*. (Rap. T. Dj.)

Pabâllâkañg, *oprigting van een huis*; v. d. *plaats waar men een huis wil zetten*; v. d. *pabâlla-ballâ-*

kaṅg, oprigting van een huis in overdragtelijken zin; v. d. huisselijk-, of: huwelijksleven, huwelijk, = pakalabiniṅg, vergel. kalabini; bijv.: gêsarâ-pabâllâ-ballâkaṅgi, lett.: hij verstoort iemand's huwelijk, door zaden van tweedragt uit te strooijen, of door overspel met iemand's vrouw te plegen, of op welke andere wijze ook.

Sibâllâ, éénhuizig, te zamen één huis bezittende, of: bewonende. — Siballâkoe, lett.: mijne huisgenoot, of: mijn huisgenoot, door den man van zijne vrouw, en weêrkeerig door de vrouw van haren man gebezigd, wanneer men op nederigen toon, bijv.: tegen een' vorst wil spreken; = sinjoerūṅgkoe, vergel. óerīṅg.

Pasibâllâ, in één huis doen zijn, doen zamen wonen.

Pasiballâkaṅg, zamenwoning.

(4° bâlla), 't Mal., Sd. en Jav. bĕlah, splijten, kloven; bijv.: tĭjĭntĭjĭṅg bâlla-rôtaṅg, een ring die veel overeenkomst heeft met een gespleten rotting.

𑀓𑀓 (1° bâlaṅg), kraal, stilstaand water. Boeg. idem. NB. zulk een bâlaṅg heeft wel geen omheining; echter is het alleen aan den eigenaar vergund om daar te vissehen of tōnjĭdĭjōṅg's te plukken (vergel. beneden op tōnjĭdĭjōṅg). De bâlaṅg is dus in overdragtelijken zin afgesloten of omheind; v. d., dat men hier het woord bâlaṅg gewoonlijk met kraal vertaalt, en van vischkralen, gelijk ook van tōnjĭdĭjōṅg-kralen spreekt. — Bâle-bâlaṅg, kraalvisch. (NB. bâle Boeg., = 't Mak. dĭjôékóe, visch.) — Kĭtĭ-bâlaṅg, kraaleend.

(2° bâlaṅg). — Bâlaṅg-bâlaṅg, kleine soort van vleêrmuis. (Mâdi.) Boeg. idem.

(3° bâllaṅg), bont, gevlekt. 't Boeg. mâbâllaṅg, alsmede het Jav. en Mal. bĕlaṅg, idem. — Bâllaṅg

kôeṅjĭ, lett. bontgeel; v. d. gal (, wel te verstaan: die uitgespogen wordt. Vergel. pái). — Dĭjâraṅg bâllaṅg-bâṅgkeṅg, paard met wille pooten, lett.: bont, doordien de pooten wit, d. i. hier: van eene andere kleur dan het overige van het beest zijn.

Bâllaṅg in het spel staat tegenover: óekirĭ munt, en beteekent ons: kruis.

𑀓𑀓 (1° bali), helpen. Boeg. idem. — Bâli anĭdĭjâma, medewerken.

(2° bâli), bep. baliya, vnw. baliṅgkoe, vijand. Boeg. idem.

Baliyaṅg, als vijand beschouwen, v. d. bevechten, weêrstaan. (D. Moes.)

Sipabaliyaṅg, met elkander in vijandschap zijn. (Dĭjay.)

Bâli-bâli kanâna, iemand's woorden vijandig zijn, d. i. iemand legenspreken.

Sibâli-bâli kanâna, elkander tegenspreken. — Sibâli-bâli ewāṅgâna, de wapenen tegen malkander voeren.

(3° bâli), het Mal. bâlas, vergelden, beantwoorden; bijv.: bâli soerâna, het antwoord op zijn' brief. — Bâli kanâna, iemand's woorden beantwoorden. (Godsd.) Ook wel zonder kâna, in de beteekenis van: antwoorden. (Brief.) Boeg. pabâli âda.

Sibâli-bâli, elkander antwoorden.

(4° bâli), terugkeeren.

Baliyaṅgāṅg, a) het terugkeeren. (Sinr.)

b) doen terugkeeren, v. d. terugbrengen, teruggeven; bijvoorb.: koebaliyaṅgāṅgi, ik geef het hem terug. NB. De vorm bâli voor terugkeeren, niet meer aangetroffen; alsdan gebruikt: bâli N°. 5.

(5° bâli), keeren, wenden, draaijen, terugkeeren, vergel. 't Mal. bālikh, keeren, omkeeren, wederkeeren; bijv.: bâli katâraṅg. Men zie katâraṅg. —

Bâli olôwãng, *den steven wenden, eene verloren reis hebben*. Ook overdragtelijk gebez., bijv. van iemand, *die tot zijne oude betrekking moet terugkeeren*. — Bâlíki mǎñge ri Gôwa, lett. *hij wendt, keert om*, d. i. *valt af, zich wendende tot Gôwa*. — Bâlíki ri-empowâna, *hij keert terug tot zijne plaats*. — Ngâpa noebitjára bâlí-bâlí? *waarom spreekt gij met slenters? waarom draait gij?* NB. beleefde uitdrukking, om niet te zeggen: *waarom liegt gij?* Boeg. *pabâlí-bâlí*. — Bâlí-bâlí-mâta, *iemand die den menschen een rad voor de oogen draait, een goochelaar*. — Bâlí-bállãng, *trouweloos, schurk, bedrieger*; welligt te denken aan het *bállãng* (, of *kruis*,) van de *duit*, in tegenstelling van het *óekirí* (, of *munt*), alzo iemand, die, wanneer het *munt* (*óekirí*) is, zoo draait, dat het *kruis* (*bállãng*) wordt. — Ângĩng bâlí-bâlí, *gedurig draaijende*, d. i. *onbestendige wind*, nu eens Noord, dan eens Oost, enz.

Balíkãngi, *iemand den rug toedraaijen*, v. d.: *hem afvallen*, of: *ontrouw worden*.

6° bâli), = *wáli*, welligt: *zijde*. — Ábâli-gáóe, *iemand in zijne betrekking ter zijde staan, ambtgenoot, plaatsbekleeder, plaatsvervanger zijn*. (Boeg. idem.) Wordt bijvoorbeeld gebez. van den koning van Tello, genaamd: *Toe-ménañja-ri-Makowáyañg*, als *Rijksbestierder* van Gôwa's koning, *Toe-nidjálló* (G. G., Rap. K. G.) — Ábâli-êmpo, lett. *ter zijde zitten*. NB. zou in het gebruik hierin van *ábâli-gáóe* vershillen, dat het laatstgenoemde alleen gebezigd wordt van personen, wier rang volkomen gelijkstaat, zooals bijvoorbeeld in Gôwa, vooral in oude tijden, het geval was. De koningen van Gôwa en Tello waren beide *karáëñg mágáóe*.

Gânná-bâli, lett., *volkomen aan de zijden*, d. i. *even* (getal). Vergel. beneden *ta-simbâli*, *oneven*

(getal). — Ri-bâli-talloënna ânne tâoënga, lett. *aan deze zijde van de drie*, d. i. *twee jaren, vóór dit jaar*, d. i. *wanneer men bijvoorbeeld Anno 1858 sprekende gedaecht wordt: in het jaar 1856; alzo: in het vóórlaatste jaar*. — Ri-bâli-appâna ânne tâoënga, *drie jaren vóór dit jaar*, d. i.: *in het jaar 1855*, wanneer men namelijk Anno 1858 sprekende gedaecht wordt; alzo in het *vóór-voorlaatste jaar*. — Men zou ook kunnen zeggen: *ri-bâli-roewâna ânne tâoënga, verleden jaar*, doch dan bezigt men liever: *ri-si-tâoënga*.

Bâli-djõemá. Hiermede bedoeld: *de Vrijdag die op den tegenwoordigen Vrijdag volgt*. Zoo spreekt men ook van: *bâli-sáttoe, bâli-âhá*, enz. — Bâli-pâsá. Hiermede bedoeld: *de markttag die volgt op den tegenwoordigen markttag*, gewoonlijk over vijf dagen. — Zoo spreekt men ook van: *bâli-bóe-lañg*, en: *bâli-tâoëñg*. — Bâli-parasãngãngá, *ik ben uit de negrie, die aan de uwe grenst*. — Bâli-bál-lá-ká, *ik ben uw buurman*.

Bâli-timbãngãng, *tegenwigt*. — Pônna nîyá pâsoe ábâli antâle, *zoo er knoesten in het hout zijn, welke tegenover elkander zitten* (, ieder in een tegenovergestelde plank). (Rap. K. G.)

Ábâli-bâli, *ter eene zijde, van weérszijden, ter zijde zijn van*; bijv.: *agãngkoe ábâli-bâli, atâna karaënta Pôpo, de slaven van ons beide, ter eene zijde van mij, ter andere van Karaënta Pôpo*. Bijv. gebez., wanneer *ik eene slavín*, en *Karáëñg Pôpo een' slaaf* heeft, welke wij beide te zamen hebben laten trouwen.

Sibâli-bâli ballâna, *tegenover* (vis à vis) *zijn huis*.

Pimbâli, of: *pimbâli-bâli, aan weérszijden*. Vergel. boven op *piñg*.

Sambâli, of: simbâli, = *siŋgkâmma*, en: *saŋg-kâmma*, *gelijk*; bijv. *bâŋgkeŋg*, ta-simbâli, *beenen die ongelijk zijn*; gebez. van *iemand die mank is*. — Tâoe simbâli-bâli, *iemand die van gelijke afkomst als een ander is*. — Tâoewá simbâli-bâli, *ik ben iemand van gelijke afkomst*. — Baïinne ta-simbâlîna, = baïinne ta-saŋgkammâna, *eene vrouw die niet van gelijke (, d. i. van minder,) afkomst is, als haar man*.

Ta-simbâli ook geb. voor ons: *ongelijk*, van daar *oneven* getal; bijv.: ta-simbaliyâi, *het is een oneven getal*.

(7° bâli). — Bâli-bôdo. Men zie *bîla-bôdo*, op *bîla* N°. 3.

(8° bâlli), bep. ballîya, vnw. ballîŋgkoe, *koopen, prijs*. Boeg. *âlli*; bijv.: nibâlli si-tâi, *voor één tâi gekocht worden*. (Mâdi.) — Bâlli-tâgalá. Vergel. *tâgalá*. — Bâlli-ŋjâwa, lett., *prijs van iemand's leven, v. d. geldelijke waarde van iemands persoon, = âŋgá pasarâna, zijne waarde, wanneer hij als slaaf op de markt verkocht wordt*. (Rap.) — Bâlli kalêna, *losprijs voor een' slaaf*, lett. *prijs van zijn ligchaam*.

Pabâlli, *laten koopen iets, v. d. ook, iemand iets laten koopen, d. i. het hem verkoopen*.

Pamâlli, a) 't koopen, dat wat koopt: *koopprijs*.

b) *laten koopen, bezigen om te koopen, bijv. geld bezigen om te koopen*.

Pamallî, *koopen met betrekking tot; v. d. koopen voor, of van iemand; koopen ergens, enz.; bijvoorb. I-Pâtîjô na-pamallî iparâna karâeŋg Âloe, van I-Pâtîjô heeft de zwager van Karâeŋg Âloe gekocht (, te weten: de buffels)*. (Brief.) — Inâi noepamallî? *van wien hebt gij (dat) gekocht?* — Tâoe-*napamallîya, de man van wien hij gekocht heeft*.

(Inl. Wetb.) — Bâllá-napamallîya, *het huis, waar hij gekocht heeft*. (Inl. Wetb.)

Ballîyaŋg, *bezigen om voor te koopen; bijv.: nâpônna ânoe kîbâlli-bâlli, kîballîyaŋgi, nitokkô-ŋgaŋgi, en zoo het iets is, dat wij gekocht hebben, wordt tot vergoeding daarvan betaald de som, waarvoor wij het gekocht hebben, lett. die wij besteed hebben om het voor te koopen*. (Rap. T. D̄j.) — Âŋj-*đjo bádilika sampôelo âppá koeballîyaŋgi, nâpônna nîyá ampanrâki; îya tômpa koeballîyaŋgai, nabâyariyaŋgá, dat geweerd heb ik voor veertien reaal gekocht; en zoo er iemand is, die het bederft, die betaalt mij de som, waarvoor ik het gekocht heb*.

Pamallîyaŋg, a) *bezigen tot koopring, bezigen een zekeren tijd, om daarop te koopen, bijv.: âllo bád̄jî nipamallîyaŋg, dag, waarop het goed is te koopen, lett. goed om gebezigd te worden tot koopring*;

b) *koopen voor iemand, bijvoorb.: kîpamallîyaŋg-tôŋgá, koop gij ook voor mij*.

Piballîyaŋg, *aan iemand iets laten koopen, v. d. iemand iets verkoopen; bijv.: ta-koepibâlliyaŋgai ântoe, lett.: ik laat hem dat niet koopen, d. i. ik verkoop hem dat niet*.

(9° bâllî), bâllîki, of: mâllîki, *đjâŋka-đjâŋg-kâya, de oplopende đjâŋka-đjâŋgka's met latten, die langs het dak loopen, vastdrukken*.

Pamâllî, de naam van zulk een *lat*.

𑌒𑌔 (1° bâloe), bep. balôewa, balôeŋgkoe, *weduwe, of: weduvenaar*. Boeg. *wâloe*. — Boerânne-bâloe, *weduvenaar*. — Bâloe-boerânne, *een man, die zonder echtgenoot leeft, hetzij hij vroeger getrouwd geweest zij, of niet*. — Baïinne-bâloe, *weduwe*. — Bâloe-baïinne, *eene vrouw die zonder man leeft, hetzij zij vroeger getrouwd geweest zij, of niet*.

Bâloe-rônroŋg, vergel. *rônroŋg*.

Bâloe-râppo-mi. Men zie *râppo* N°. 2.

Tâwa-bâloe, verdeling van goederen bij het overlijden van één der echtgenooten,

Dĩngĩng-bâloe, *ery koud*, hetgeen volgens den Inlander een teeken is, dat er weldra iemand *weduwen* of *weduwe* worden zal, van daar de uitdrukking: *weduwenaar-* of: *weduw-koud*.

Bâloe ook naam eener ster, even als de *bâloe márôeroeŋg*, en de *bállá képpañg* (, vergel. *bállá* N°. 3), behoorende tot het *Zuiderkruis*.

Bâloe-mároeroeŋg, naam eener ster, even als de *bâloe* en *bállá-képpañg*, behoorende tot het *Zuiderkruis*.

Kabalôewang, *het weduwnaar-*, of: *weduwschap*; v. d. ook soms gebeez. van de *gemeenschapelijke goederen* van man en vrouw (men zie: *ĩjâk-karâ*), als die, in geval van overlijden, voor een groot gedeelte aan hem of haar, die overblijft, vervallen. (Rap. T. D̃j.)

(2° bâloe), *oprollen*; bijv. *ĩjâlika*, of: *tâpperaka*, *de matten*.

Pamâlôe, het hout, hetwelk de *tanĩdjẽngañg's*, of: *tanrâkaŋg's* van het weefgetouw te zamen vereenigt, en om hetwelk de *pañganéyaŋg* gewonden wordt.

(3° bâloe), *bâlôe-bâlôe*, *verkoopen*, *verkoop*, *koopwaren* (Rap. T. D̃j.) Boeg. idem.

Bâlôe-balôekaŋg, *koopwaren*.

Pabâlôe-bâlôe, *verkooper*, *koopman*.

Balôekaŋgi, *verkoopen aan iemand*. — Balôekaŋgi riyânoe, *het een of ander voor iets verkoopen*, d. i. *het verkoopen om iets anders voor in te koopen*, bijv.: *mâna inâkke kibalôekaŋg ri-kîpasá*, *al verkocht gij mij, om een waaijer in mijne plaats te koo-*

pen, of: *om een waaijer te koopen voor het geld dat ik zou opbrengen*. (Bid.)

Pibalôeki, *aan iemand verkoopen*; bijv.: *Inâi ampibalôeki-ko?* *wie heeft het u verkocht?*

Sipibâlôe-bâlôe, *elkander gedurig iets verkoopen*, bijv.: *sipibâlôe-bâlôe tâoe*, *elkander gedurig menschen verkoopen*.

Sambâlôe gebeez. van twee menschen, die door het gedurig *verkoopen* van den een, en het gedurig *koopen* van den ander, *te zamen verbonden* zijn, wordt alzoo gebezigd, zoowel van *kooper* als *verkooper*; bijv.: *sambâlôe-dadíkoe* kan zoowel *mijn vaste melkboer* beteekenen, als *de man die dagelijks (gedurig) bij mij melk koopt*. — *Sambâlôe-djoeokôe* zoowel: *mijn vaste vischboer*, als: *de persoon die altoos bij mij visch koopt*. — Nitâppôe ri-sambalôena, *het wordt uitgemaakt* (, d. i. hier: *bekend*), *door den man, aan wien hij altoos (zijne gestolen goederen) verkocht*. NB. Men denke hier aan een' dief, die een' ander in zijn geheim neemt, aan wien hij steeds de gestolen goederen tegen geringen prijs verkoopt. De heeler nu verraadt den man van wien hij het goed *gekocht* heeft, en alzoo *den dief*. (Rap. T. D̃j.)

Pabalôekaŋg, *het verkoopen*; bijv.: *âdá biyâsa pabalôekaŋga siyagâŋg pabîseyâŋgaŋga*, *verkoop-scheepsgebruiken*. (Rap. T. D̃j.) — Pônna pânra, *na-pabâlôekâna-dja ampanrâki*, *zoo er schade is, en het verkoopen der goederen slechts de schade aanbrengt*, d. i. *zoo er slechts met schade verkocht wordt*, zonder dat de anakôda daaraan sehuld heeft. (Rap. T. D̃j.)

Pabâlôe-balôekaŋg, *het verkoopen*, *het gedurig verkoopen*. (Rap. T. D̃j.)

(4° bâloe), *flauw doen vallen* door bloedverlies;

bijv. nabâloewá, *ik val flauw van bloedverlies*, lett. *het doet mij flauw vallen*. — Nabâloc-ko, *gij valt flauw van bloedverlies*. Vergel. *bôênjasá*, en: *lâoesóe*.

𑌒𑌔𑌕 (1° bále), = 't Mal. *blak*, *zijde*, *kant*. — I-bále, *beziiden*, *aan de eene zijde*, *aan de overzijde*, bijv. *ibále ri-Silâyará*, *aan de overzijde op Saleijer*. — I-bále-mâë, *aan deze zijde*. — I-bále añ-*đjôreñg*, *aan gene zijde*. — I-báleyâna ballâna toëwañg Iyânoe, *naast het huis van N. N.* — I-báleyâna mâë ballâna toëwañg Iyânoe, *aan deze zijde van het huis van N. N.* — I-báleyâna añ-*đjôreñg* ballâna toëwañg Iyânoe, *aan gene zijde van het huis van N. N.* — Bále-bálêyañg, *aan deze en gene zijde*. — Si-bálêyañg-kâle, eene lengte van den top des middelsten vingers tot aan de andere zijde des ligchaams, d. i. tot aan den verst verwijderden schouder.

(2° bále), Boeg., = 't Mak. *đjókóe*, *visch*. — Bále-kêbó, lett. *witte visch*, v. d. soort van *visch*. — Bále-bálañg, *kraalvisch*. — Bále-tampârañg, insgelijks soort van *visch*. — Bále-téko, bep. *bâle-tékôwa*, Boeg., = het Mak. *kanđjîlo nilânnga*, *ge-roosterde kanđjîlo*. Vergel. *kanđjîlo*.

(3° bále), bep. *balêya*, *lekker van smaak*, (Kel.) Boeg. *wâle*, idem; bijv.: *bále-îđji pañgâđjañgkoe*, *ik heb nog een lekkeren smaak van de sierik in mijn mond*.

Mâta-bále, 't *wit van een sehijf*, lett. *een lekker oog*, als 't ware een *oog*, waar de schutters *begeerig naar zijn*. Misschien ook heeft men te denken aan *het oog van een visch*, volgens *bále* N°. 2. Vergel. *sassârañg*.

Balêi, *lekker maken*; bijv.: *balêi gânga*, *het een of ander* (het zij gedroogde, of versche

visch, hetzij vleesch of iets anders,) *in de groente*, die bij de rijst gegeten wordt, *doen, om er een lekkeren smaak aan te geven*.

Pabále, hetgeen tot bovengemeld doel in de groente gedaan wordt; bijv.: *Âpa pabalêna añđjô gânga*? — *Đjókóe kalôtoró*, — *đjókóe bâsa*, *wat is de pabále van die groente?* — *Gedroogde visch*, — *versehe visch*.

Pamâle, = *pubále*.

Pabále-balêyañg, potjes om sambal's en dergel. die lekker bij de rijst smaken, te doen.

(4° balle). — Bâlle-bâlle, *liegen*, *leugen*, *bedriegelijke woorden*. Boeg. *bâlle-bâlle*; bijv.: *toe-wañgê-rañga bâlle-bâlle mânge ri-karâënga*, *zij, die bedriegelijke woorden (leugentaal) tot den koning brengen*. (Rap.)

Ballêyañg, *iemand bedriegen*, bijvoorb.: *Nabal-lêyañg-má toëwañg*, *mijnheer heeft mij bedrogen*.

Máballe-ballêi, *bedriegelijk handelen jegens iemand*, of: *ten opzichte van iets*.

Piballe-ballêi, *iemand bedriegen*.

Áballe-pârroé, vergel. *pârroé* N°. 2.

(5° balle). — Ballêi, *onder geneeskundige behandeling nemen*, *iemand geneeskundig behandelen*, *iemand geneesmiddelen toedienen*; bijv. *niballêi bálló ri-Añggârisika*, *hij werd door de Engelsehen geneeskundig behandeld met saguweer*, d. i. *de Engelsehen gebruikten saguweer als geneesmiddel voor zijne kwaal*, *dienden hem saguweer daarvoor toe*. (G. G.) NB. welligt *brandewijn* bedoeld. — *Tâbí amballêi karâënga*, *na-taêna ákôelle ampâkabâđjiki ri-garrîna karâënga*, *de doctoren namen den vorst onder hunne geneeskundige behandeling*, *doch konden hem niet doen herstellen van zijne ziekte*. (Đjay.) — *Pônna nîyá tâoe mâte-mâte-đjânnga*, *naniballêi*, *napiya*,

zoo er iemand is die de vallende ziekte heeft, en geneeskundig behandeld wordt, en herstelt. (Inl. Wetb., Djay.)

Balleiãng, a) 't geneeskundig behandelen, bijv.: taêna ballêiyâna, er is geen geneeskundige behandeling voor, het is ongeneeslijk.

b) iemand als medicijn voorschrijven of geven het een of ander; bijv.: boênga koêma-koêma-kêbó niballeiãngi karâênga, witte koêma-koêma-bloem wordt den vorst als geneesmiddel gegeven. (Djay.)

Pabâlle, bep. paballêya, geneesmiddel. — Pabâlle paôeróe, zalf, smeersel. Men zie beneden op: oêróe N°. 2. — Ápabâlle, geneesmiddelen gebruiken.

Bâlle ook naam eener soort van medicinalen wortel.

(6° bâlle), omgooijen, uitstorten.

Tábâlle, uitgestort zijn. (Sinr.) Boeg. tábólló.

Táballêi, ergens op gestort zijn; bijv. bâte dáwá natáballêi, een vlak, ontstaan, doordien ergens inkt tegen uitgestort is, d. i. een inktvlak.

Amballêyaãgi, ergens op uitstorten.

𐄂 𐄃 𐄄 (bâleãg.) — Bâleãg-bâleãg, zoogenaamde stangkogel's, of: kogels die twee aan twee door middel van een stang te zamen verbonden zijn. Welligt is dit woord een verknoeiing van báli-báli, vergel. báli N°. 5, dewijl het eigenaardige dezer stangkogels is, dat zij gedurig draaijen.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° bâló), bep. bâloka, ons balk. — Dôwé bâló, vroeger soort van munt, bestaande in kleine staafjes koper.

(2° bâlo), bep. balôwa, bont; bijv.: ðjâraãg bâlo, bontkleurig paard, sjek. Boeg. idem. — ðjâraãg bâlo-dôndó, een sjek met een streep op den kop, als 't ware met een masker, vergel. dôndó (Mádi.) —

ðjâraãg bâlo-lâba, als 't ware een flauwe sjek, een ðjâmpi (valk) met witte vlekken.

(3° bâlló), bâlloka, saguweer. — Bâlló-állĩng, zure saguweer, v. d.: azijn. — Bâlló âse, saguweer van rijst, d. i. brom. — Tâi-bâlló, het drabbige van de saguweer. — Lêkó bâlló. Men zie lêkó N°. 3.

Paballôkaãg, een zuiper, dronkaard.

𐄂 𐄃 (1° bíla), bep. bílâya, lichtbruin. Boeg. idem. — ðjâraãg bíla, lichtbruin paard. — Bíla lôlo, bijzonder lichtbruin. — Bíla-pâla, een notemuskaatkleurig paard. (Mádi.) — ðjãngaãg bíla, een haan die lichtbruin van kleur is.

(2° bíla) bep. bilâya, soort van vruchtboom met noten, die een zoetachtig sap hebben en zeer geurig zijn. Boeg. idem. — Bíla-Balânda, soort van vruchtboom. Mal. kawista, Lat. *Feronia Elephantum*.

(3° bíla), eene soort van bamboezen vischfuik, door de Maleijer's séro genoemd. Boeg. bállá, idem. — Bíla-bôdo, lett. korte bíla. Hieronder verstaat men de korfjes die de visseher, in iedere hand één, houdt, en welke hij bij laag water op den visch traecht te zetten; volgens sommigen zou men niet bíla-bôdo, maar báli-bôdo behooren te zeggen. — Bíla si-tíbaãg, één vak van een' bíla. Men zie: tíbaãg N°. 2. — Bíla si-labóewaãg, één bíla. Vergel.: labóewaãg op láboe N°. 4. — Boenowâna bilâya, of: pamoenowâna bilâya. Vergel.: bóeno. — Bodowâna bilâya. Men zie bôdo.

(4° bíla). — Bíla-bíla, bep. bíla-bilâya, eigenlijk Boegin., een reep lontar-blad, waarin men een zeker aantal platte knopen gelegd heeft, die elk aan beide zijden drie vouwen vertoonen, zinspelende op het onder den naam van Lâmoem-Patóewe ri-Timóeroeãg bekende verbond, waarbij Bône,

Wâdjo en Sôppeŋg als broeders te zamen vereenigd zijn. Men heeft tweederlei soort van *bîla-bîla*, de eene gebezigd om de *pasead̄jĩngan̄j's* van Bône tot een feest te noodigen. (NB. deze alleen, niet de bondgenooten!), de andere om hen op te roepen, ten einde met den leenheer tegen den vijand op te trekken. — De eerste *bîla-bîla* bestaat uit 80 knopen, om aan te duiden, dat het feest over 80 dagen zal plaats hebben. De andere heeft zooveel knopen als er nog dagen verlopen moeten, vóórdat de oorlog begint. De vorm van de knopen der beide *bîla-bîla's* verschilt slechts weinig. Grooter onderscheid bestaat er in de wijze, waarop de beide *bîla-bîla's* worden aangenomen. De *bîla-bîla* voor een feest, wordt door den vorst, voor wien zij bestemd is, met de regterhand aangenomen, terwijl hij met de linkerhand de bij het dansen gebruikelijke beweging maakt. Vergel. *ákaléyó* op *léyó* N°. 2. — De *bîla-bîla* voor den oorlog daarentegen, die, even als de andere *bîla-bîla*, door den gezant met de regterhand wordt overgereikt, neemt de vorst met de linkerhand aan, tegelijkertijd de regterhand aan de kris slaande, ten einde vervolgens te *mán̄gároe*. Vergel. *ároe*. — Wil de vorst van de oproeping niets weten, zoo zegt hij bijvoorb.: “pakâmma-mîntoe. Saŋgkâmma-mîntoe koetarimâna siyagâŋg ta-koetarimâna; laat het maar zoo blijven. Het komt op hetzelfde neêr, of ik de *bîla-bîla* aanneem, al dan niet.” Indien men echter zonder geldige reden weigert om zich op het ontvangen van één der beide *bîla-bîla's* tot den leenheer te begeven, laat deze zulks niet ongestraft. — Wat de afleiding van het woord betreft, zoo zou men, indien de gewoonte van het zenden der *bîla-bîla's* niet van de Boeginezen af-

komstig ware, die van *bîla* N°. 3 kunnen afleiden, omdat de mensehen door middel van zulk een *bîla-bîla*, even als de vissehen in een *bîla*, of *visch-fuik*, worden zamengebragt. Doeh een *bîla* N°. 3 heet in het Boeg. *bállá*. Men denke dus liever aan het Boeginesehe en Makass. *bîlan̄j*, *tellen*, dewijl de *bîla-bîla* met hare knopen tevens een middel is, om te berekenen, hoeveel dagen er nog verlopen moeten, hetzij vóór den oorlog, hetzij vóór het feest. — Mápatântaŋg *bîla-bîla*, een *bîla-bîla* overal laten rondgaan. (Mádi, D. Moes.)

𑄀𑄁𑄂 (bîlan̄g), *tellen*. Boegin. idem. Mal. *bîlan̄j*, *tellen*, *rekenen*, *opsommen*, *vertellen*, *verhalen*. — Sôegi-bîlan̄g, of: d̄jái sôegi-bîlan̄g, *vergel. sóegi*. — Bîlan̄g-tâoe, *mensehen die slechts per hoofd, en niet naar stand of betrekking geteld worden*, van daar: *de geringste klasse des volks*. (G. G., Rap. K. G.) — Lântará-bîlan̄g, *dagregister*.

Bîlan̄g-bîlan̄g, *hulpmiddel om te tellen*. Hier voor bezigt de Inlander in het dagelijksch leven een *bómbon̄j*, die hij aan reepen snijdt, of scheurt, en vervolgens aan elkander vastmaakt, op die wijze eene soort van zeer lang koord vervaardigende. Zooveel stuks nu als hij in zijn geheugen bewaren wil, zooveel knopen maakt hij ook in de *bómbon̄j*. Bij het *tellen* der gebeden bedient men zich gewoonlijk van een snoer met korallen, ons *rozenkrans*, of *paternoster*, het Arab. تسبيح. Vergel. *tantân̄ji bîlan̄j-bîlan̄j* op *tântan̄j* N°. 1.

Bilân̄gaŋg, *honderdtal*. — Si-bilân̄gaŋg, *één honderd*. — Roêwam-bilân̄gaŋg, *twee honderd*. — Ri-tâoŋg si-sábôewa tâlloembilan̄gâna, *in het jaar 1300*.

𑄀𑄁𑄂 (bîlí), *bep. bîlika, kamer*. Mal. *bielikh*.

— Toe-ri-bílí, *kamenier*, zoowel van de *vorstin* als van den *vorst*.

𑄎𑄏 (1° bîlóé), *loeven* (, NB. staat tegenover *tóéróé*). Ook gebezigd van een' vlieger. Boeg. idem. Mal. *bejlokh*. — Lâri bîlóé, *al loevende er snel doorgaan*, bijv. een *schip*.

(2° bîlóé), bep. bîloeka, soort van praauw, die alleen door den koning van Gôwa mag gebruikt worden. Heeft veel overeenkomst met de praauw *palári*, is echter slanker en puntiger of hoekiger dan deze. Ook bestaat er eenig verschil in den vorm van de *sañgkîláñg*. Voorts vindt men op de *bîlóé* een *palayáranñ pañjórónñ*, hetgeen niet altoos op de praauw *palári* het geval is. (G.G.)

𑄎𑄏 (bôelá), bep. bôelaka, *rond*, *aardkloot*. Mal. *boelat*, *rond*, als een *stok*, *bal*, *cirkel*. — Kâle-kâle boelána, *letlerlijk alleen*, gelijk een boom die *rond*, of *zonder takken* is, v. d. *geheel alleen*, *zonder eenige familie*.

Bôelá-mi, *zij is reeds rond*, gebezigd wanneer de paddieaar reeds een weinig begint te zwellen; later spreekt men van *bássoró-mi* (, vergel. *bássoró*); van beide kan men ook zeggen *tiyánañji aséya*. Verg. *tiyánañj*.

Tjîñjtjîñg bôelá-lâttjôé, *ronde gladde ring*. — Banôwa bôelá. Men zie *banôwa*.

𑄎𑄏 (1° bôelañg), *maan*, *maand*. Sd. en Mal. *boelan*. — Jav. *woelan* en *boelan*. Boeg. *óeláñj*. — Bôelañg panrâpí, of: pañjôloñg, lett.: *overvallende*, of: *verrassende maan*; v. d.: *de zestiende van de Arabische maand*, d. i. *de eerste na volle maan*, of: *de eerste van afnemende maan*. Deze naecht, volgens het zeggen van den Inlander, aldus genoemd, dewijl er dan een oogenblik is, dat de Zon niet meer, en de Maan nog niet zichtbaar is. Wie alzoo van de

duisternis profiteren wil, wordt ligtelijk door de Maan overvallen. Jongelui eten dien avond ook nooit, vóórdat de Maan is zichtbaar geworden. Deze *naecht* ook genoemd: *garése baláwo*. Men zie *garése*.

Bôelañg lâboesóé bañgîya, *volle maan*. — Bôelañg si-pôewe, *halve maan*. — Bôelañg pâke pâ-yoëñg, *een maan met een kring daarom*. — Bôelañg ákânre lékoka. Men zie *kânre*. — Si-pattâna bôelañga, *op den eersten der maand*. — Ri-rôë-wam-bañgîna bôelañga, *op den tweeden der maand*. — Ri-tâlloem-bañgîna bôelañga, *op den derden der maand*. — Ri-sampôelo bañgîna bôelañga, *op den tienden der maand*. — Ri-sampoelôna ásère bôelañga, *op den elfden der maand*. — Ri-sampoelôna anróëwa bôelañga, *op den twaalfden der maand*. — Ri-gannána bôelañga, *op den laatsten der maand*. — Pîrañg-bañgi-mi bôelañga, of: siyâpa-mi bañgîna bôelañga, *de hoeveelste is het?*

Mábôelañg, *maanden*, d. i. *lang*, *ergens zijn*; pônna mábôelañg riîya, *zoo het* (, eenig goed,) *maanden*, d. i. *lang*, *bij hem verbleven is*. (Rap.) — Mâna mábôelañg ilâlañg pamonêyañg, *ofsehoon het vermaand, maanden*, dat is: *lang*, *gebleven is in een' pot*. (Rap. K. G.)

Bôelañg-boelângañg, *maanziek*, ook gebez. van een' *windbuidel*. — Bôelañg-berôewañg, = *bôelañg-boelângañj*.

(2° bôelañg), *met eene spoor wapenen*; bijv.: nibôelañg-mi ðjâñgañga, *men doet den haan eene spoor aan*. — Bôelañg-lâlo. Dit wordt gebezigd van de gewone manier om den haan de spoor aan te binden, te weten *onder den linkerpoot*. — Bôelañg pâtañg, *de spoor een weinig hooger*, *boven de klaauwen vastbinden*. — Bôelañg pâtañg ilâlañg,

de spoor op bovengemelde wijze aan de binnenzijde binden. — Boêlañg pâtañg ipântará, de spoor op bovengemelde wijze aan de buitenzijde binden. — Boêlañg koelântóe, de spoor aan de binnenzijde op de hoogte van de knie binden. NB. Dit geschiedt bijvoorbeeld, wanneer een groote haan met een' kleinen vecht.

Pamoêlañg, het binden van de spoor, en v. d. het daarvoor gebezigde touw. (Sîti Tj.)

𑄓𑄔 (1° boêli). Boêli-boêli, bep. boêli-boeliya, klein potje, vooral gebezigd, om een toovermiddel in te doen, waarmede men de harten der meisjes tot zich trekt. Vergel. kéroé N°. 2. Boeg. idem. — Bâwa boêli-boêli, leelijke kleine mond, er uitzierende als een boêli-boêli.

(2° boêli). Paboêli, bep. paboeliya, de bittere bast van een' boom, dien men in de saguweer doet, om die aangenaam en onschadelijk te maken. De paboêli van den boom, genaamd támbœ, wordt voor de beste gehouden. Boeg. idem. (Rap.) = paséne. Vergel. séne.

𑄓𑄕 (1° boêloe), bep. boeloêwa, viuw. boeloëngkoe, haar (NB. niet van hoofdhaar gebez. verg. óe), dons, veders, enz. Boeg. Mal. en Sund. idem. Jav. woeloe. — Boêloe-mâta, ooghaartjes; v. d. de benedenranden van een atappen dak. — Boêloesoêmí, knevels; v. d.: paboêloe-soemikañg, gedeelte van het gezicht, waar men de knevels draagt. — Dja-rañg boêloe-dâré, paard met apenhaar, d. i. een muisvaal paard. — Pônna sisâla-mi boeloëngkoe tñgkokôkoe, tēja-mak¹ tappâkki ri-nâkke, zoo mijne veëren in strijd zijn met mijn kraaijen, d. i. niet meer passen bij mijn kraaijen, d. i. zoo mijne woorden en daden met elkander in strijd zijn, behoeft gij mij niet meer te gelooven. — Pônna taênamo nasinroêpa boeloëngkoe tñgkokôkoe, mâna

kípabâlliyá ri-kôñgkoñg, taêna-tômno naêró álôl-long, indien mijn haar, d. i. mijn gedrag, niet gelijk is aan mijn kraaijen, d. i. mijne woorden, al verruult gij mij ook tegen een' hond, zoo zal ook die hond niets meer in zijn' bek willen nemen, d. i. dan ben ik volstrekt voor niets meer goed.

Djângañg boêloe-sapîri, hoenders die de kleur van kamiric-noot hebben, d. i. paarsch zijn. — Djângañg boêloe-sirôewa, een haan die tweederlei kleur van veëren heeft. — Djângañg boêloe-âwoe, aschkleurige hoenders.

Lâmma boêloe. Vergel. lâmma N°. 3.

Boêloe-boêloe, pluim, van een hoed bijvoorbeeld. (2° boêloe), Boeg., = het Mak. mōñjtjōñg, berg.

𑄓𑄕 (boelloeñg), soort van zeekwab. Boegin. idem.

𑄓𑄔𑄕 (boêlé), dragen met een draagboom over den schouder. (NB. dit geschiedt minstens door twee personen.) Boeg. ólé.

Âllo-boêlé, = állo-óênjđjoeróe, sterfdag, lett. dag, waarop iemand gedragen wordt, te weten: grafwaarts.

Niboêlé-bâwi, als een varken, en v. d. geheel gebonden, gedragen worden; v. d.: boêlé-bâwi kalênna, na overgave van de kris, zieh geheel in iemands magt stellen.

I-Boêlé, vroeger een rijkssieraad van de Bádjênjsehen (, toe-Bádjênja), bestaande in een blaasroer, thans op Gôwa.

Paboêlé, drager, koelie. — Paboelêna padjêkôwa, vergel. padjêko, op djêko.

Boelêkañg, draagstoel, of tandoe, insgelijks gebez. van de draagkoets waarin het lijk grafwaarts gedragen wordt. — Boelêkañg Ârá, een Arabische lijk-, of draagkoets, zijnde in den vorm van een'

driehoek. — Boelêkañg gallârañg, *een lijkkoets* in den vorm van een vierkant, gebezigd voor *gallâr-ranġ's* en andere meusehen van dergelijken stand. — Boelêkañg râtoc, *vorstelijke boelêkañj*, insgelijks den vorm van een vierkant hebbende, maar met drie verdiepingen, waarvan de onderste en grootste het lijk bevat. NB. deze boelêkañg gewoonlijk door dertien mensehen gedragen, en met acht zonneschermen behangen, terwijl vier vooruit gedragen worden. Ook wordt er vóór en achter de boelêkañg een buffel geslagt, ten einde beide zijden daarmede te besprengen. — Boñggâanna boelêkañga, *lett. de dijen van de lijkkoets*, zijnde pinañgstammen, die den bodem van de *boelêkañj* in de lengte formeren, al naar gelang van den stand des overledenen *twaalf*, of *acht*, of *zes*, of *vier*, of *twee* in getal. Een *boelêkañj Árá* heeft er altoos *drie*.

☞ ☞ ☞ (bôeleñg), *kakkerlak*, een sehurftig menseh. Boeg. idem. Jav. *boele*, *wit van vel*, *blank*, ook: *een uitslag op de huid*. — Têdoñg-bôeleñg, *witte buffel*. — Dĵarañg-bôeleñg, *wit paard* (= *Dĵarañj-Balánda*). — Dĵañgañg-bôeleñg, *witte haan*. (Dat. Moes.)

☞ ☞ ☞ (bôelo), bep. boelôwa, *bamboe*. Mal. *boeloh*, idem. — Boêlo pârrinġ, bôelo páttoeñg, bôelo totôwañg, of: katintiñg, bôelo banôwa, bôelo karísá, bôelo dêya-dêya, bôelo gâdiniñg, en: bôelo tâllañg, of pôppó, soorten van *bamboe*.

NB. Het ligehaam eener vrouw soms vergeleken met een *bamboe*; bijvoorb.: sôenrañg napa-malliya bôelo, *de sôenrañg, waarvoor hij als 't ware bamboe*, d. i. *het ligchaam zijner vrouw*, *koopt*. (Sar.)

Kâyoe-bôelo, soort van *boom*.

Boêlo kôpé, een hangend klein dik stuk bam-

boe, dat bij de *tamôeñganġ gárró* de plaats van de *tanrákañg* inneemt.

Kádó-bôelo, *áse-poénoé met klappermelk en zout, die men in een van binnen met klapperblâren bekleede bamboe doet*. NB. wanneer men nu deze bamboe maar op het vuur legt; wordt de rijst van zelve gaar.

Ábâdili-bôelo. Vergel. *bâdili*.

Paboêlo-si-batãñgi, *ten opzichte van het een of ander als één bamboe*, d. i. *het ééns zijn, overéénstemmen in meening*. (S. Tĵin.)

Boêlo-bôelo, a) *dat wat in vorm overeenkomst heeft met een bamboe*; van daar: *rânte bôelo-bôelo*, eene soort van gouden ketting; v. d. kamôeroe bôelo-bôelo, *een neus zoo regt en glad, als ware hij van bamboe*. (Sinr.)

b) eene *Tradescantia*?

☞ ☞ ☞ (1° bêla), bep. belâya, *vriend*. (NB. niet geb. voor: *vriendin*, alsdan geb. *dênañj*.)

(2° bêlá), [vergel. het Mal., Jav. en Sund. *bêlah*, *gespleten, splijten, barsten*,] *omhouwen*; bijv.: *mábêlá rômañg-rômañg*, *hout omhouwen, omhakken*. (Mâdi en D. Moes.) Boeg. *wêlá*.

Bêlá, *afgehouden hout*. — Bêlá nitôenoe, *afgehouden takken die gebrand worden*. — Bêlá-îdĵi, *het is nog ruw, nog pas afgehouden*.

(3° bêlla), bep. bellâya, *ver*, Boeg. *mábêla*; bijv.: *ambaniya nalalôwi*, *bellâya ta-narâpi*, *hetgeen nabij is, gaat hij voorbij, hetgeen verwijderd is, bereikt hij niet*. — Kêre agãñg bellâya? (men zie: *ambâni*) *wat is de verste weg, de omweg?* — Koetĵini-bêlla-ĵi, *ik zie uit de verte*. — Ábêllaî bâdĵi-bâdĵikâuna na-ikâoc, *hij is verre weg beter* (sehooner) *dan gij*. (Tam.) — Mábêlla-miya âla-niboêwañga rikadĵâwa-dĵawañg, *het zij verre, dat hij tot slavernij*

vernederd (,lett. in slavernij weggegooid,) zou worden. (Rap. T. Dĵ.)

Bellâṅg, verder; bijv.: bellâṅg-pi, nog verder.

Sikabellâi, ver van elkander verwijderd zijn; bijv.: kâmmai lâṅgika na-boettâya, tappâna, sikabêllaîna tappâna soedâgaraka, zoo ver de Hemel van de Aarde is, zoo ver is het er ook af, dat haar glaaf gelijke op dat van den koopman. (Bid.) — Tasikabellâyai Barômbong na-Panakkôekang, niet ver zijn Barômbong en Panakkôekang van elkander verwijderd, d. i. ik was er dicht bij, toen ik dit of dat ried.

Pakabêlla, verwijderen.

↖ ↗ ↘ (bêlaṅg). — Bêlaṅgi nipâya, de nipa bladen in den modder weeken, alvorens ze tot dekking van het dak te bezigen; v. d. ook: bêlaṅgi boelôwa, de bamboe stinkt als iets dat in den modder gelegen heeft.

↖ ↗ ↘ (bêlîṅg). — Bêlîṅg-bêlîṅg, gedurig regs en links kijken. — Kabêlîṅg-bêlîṅg, gedurig aan het regs en links kijken zijn; v. d. ons met allerlei zaken inlaten, die ons niet aangaan; v. d. taêna koekabêlîṅg-bêlîṅg, d. i. ik kijk niet gedurig regs en links, ik kijk maar regtuit; d. i. ik stoor mij niet aan de praatjes der menschen, ik ga maar stil mijn' gang; ik doe maar stil mijn plicht en daarmede uit.

↖ ↗ ↘ (bêleṅg), zweven, voorbij-, of: wegzweven; v. d.: wegzweven met iets, d. i.: iets op eens wegpakken; bijv.: tâbêleṅgi ri-roepâṅgkoe, hare beeldtenis zweeft mij voor de oogen. — Tâbêleṅg-ċĵi, het zweeft slechts voorbij of weg; bijv.: gebezigd van een paard dat als het ware over den grond zweeft, van een stoomschip dat met ontzettende vaart uit het gezigt verdwijnt. — Si-boetta bêleṅg, lett.: het

gansche land zweeft als het ware voorbij, d. i. is nauwelijks meer zichtbaar; v. d. gebez. van den tijd tusschen licht en donker. — Êróki nibêleṅg, hij loopt gevaar van op eens weggepakkt te worden, te weten: door den duivel; v. d. gebez. van iemand die erg ziek is, zoodat hij gedurig buiten kennis is.

Pakabêleṅg, lett. doen wegzweven; v. d.: doen wegzweven iemand's gedachte, d. i. iemand in de war brengen, door gedurig wat weg te nemen, of hem op andere wijze lastig te vallen.

Kabelêṅg, in de war raken.

Nabêleṅg-bêleṅgi sêtaṅg, hij wordt op eens weggepakt door den duivel. Vergel. boven.

Pabêleṅg-bêleṅg, gedurig iets doen wegzweven; v. d. gedurig iets stilletjes wegpakken, v. d. ons: wat lange vingers hebben.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° bêlo), en: bêlo-bêlo, sieraad, versfraaijing, versieren; Boeg. idem.; bijv.: bêlo-bêlo-ċĵéné, versierselen van de bômbong's der klapperboomen en andere gemaakt, en in het water gezet, bij gelegenheid van groote feesten, als trouwen, enz. — Nibêlo-bêlo ċĵamârró, versierd met smaragden.

Bêlo-bêlo-kâna, lett.: sieraad van de woorden; v. d. woorden die dienen tot sierlijkheid, om zekere ronding aan de zinnen te geven, enz.

Pabêlo, een versieren; v. d.: si-pabêlo-barambâna, lett.: een versieren van zijn' borst; en v. d. bij Mádi: eene menigte van helden, die vóór hem uitgaat, om den vijand af te weren, en alzoo als 't ware zijn sierlijk borstharnas uitmaakt.

Belôwi, bêlo-belôwi, opsmukken, opsieren; bijv.: kâna nibelôwi, opgesmukte, sierlijke woorden. — Pakabâċĵiki-mâmo oekirinoe, tēja-kô bêlo-belôwi,

schrijf maar netjes, en laat alle ornamenten achterwege.

Pabêlo-bêlo kâna, met *bêlo-bêlo-kâna*, (vergel. boven), *doen zijn*, bijv. *zijne rede*.

(2° bêlo), naam eener soort van thans in onbruik geraakt kledingstuk.

(3° bêlo). — Tâoe-Bêlo, *Belloresche zeeroovers*; v. d. *zeeroovers* in het algemeen.

(4° bêlo), teeken tot herkenning van den weg; soort van *wegwijzer*. Boeg. *wélo*.

↘ ↙ ↗ ↖ (1° bêloŋg), *de tóbo* (, vergel. *tóbo* N°. 2,) van den *tálá*-boom, die wegens de overeenkomst ook wel genoemd wordt: *lâso máméloŋg*. Vergel. *méloŋg* en *lâso*. Deze *bêloŋg* ook wel gebezigd als geneesmiddel tegen de *sáwaŋg-rómbo*, of *sáwaŋg sinŋkáppó*. Vergel. *sáwaŋg*.

(2° bêloŋg), *ábêloŋg*, *tábêloŋg*, *afhangen*, *loshangen*.

↘ ↙ ↗ ↖ (1° bôlá), *ábôlá*, *ontlammen*, *gebez.* van *grootte vlam*; bijv.: van *brand*.

(2° bôlá), bep. *bolâya*, *kluucen*.

(3° bôlá), = *íllá*. Men zie *íllá* N°. 3.

Pabôla, bep. *pabolâya*, = *paíllá*, vergel. *íllá* N°. 3.

↘ ↙ ↗ ↖ (bôlaŋg). — *Bôlaŋg-bôlaŋg*, *spinnenkop*. Boeg. *bôlam-pôlaŋg*, idem. — *Roemoenŋg-bôlaŋg-bôlaŋg*, *spinneweb*.

↘ ↙ ↗ ↖ (bôlí), *bewaren*, *stellen*, *plaatsen*, *ergens neêrzetten*, *laten staan*, *laten zitten*, *laten blijven*, *laten zoo als het is*, *laten*; bijv.: *môlí pamaína*, *zijn hart stellen*, v. d.: *hartelijkheid betoonen*, *hartelijk zijn*. Vergel. *lámoeŋg*-, en: *parámpe pamaína* op: *lámoeŋg*, en *rámpe* N°. 3.

Bôlí ri-pamaína, *in zijn gemoed bewaren*, v. d.:

a) *iemand of iets niet vergeten*, maar in het geheel *bewaren*. (Sinr.)

b) *iets niet kenbaar maken* maar *verzwijgen*.

c) *iemand's woorden aannemen*, *daaraan geloof slaan*.

Bôlíki ñjawâna, *zijn leven ergens stellen*, d. i. *zijn leven laten*. (D̄jay.)

Bôlí-sâmi, *laat het vooreerst maar blijven*. NB. bijv. geb. tegen iemand die ons geleend geld terug wil geven. — *Mambauîya bôlí-sâmi*, *laat de meisjes die nabij zijn*, d. i. *de meisjes van hier*, *vooreerst maar zitten*. (Kel.) — *Bôlíká kôntoe kalâóe*, lett.:

laat mij aldus, of: *in die positie*, *zijn*, *dat ik westwaarts ga*, d. i. *laat mij westwaarts gaan*. Vergel. *kôntoe*. (Tar., Sinr.) — *Bôlíká kâmma gârriŋg*,

lett.: *laat mij aldus worden*, d. i.: *in die positie komen*, *dat ik ziek ben*, d. i. *laat mij ziek worden*. Verg. *kâmma* N°. 2. (D̄jay.) — *Bôlí-má riyôlo kâmma ápâ-lá-kâna*, *laat mij eerst afscheid nemen*. (D̄jay.) — *Bôlí-mi riyôlo kâmmasoemênŋka ri-Mâseré*, *laat haar eerst Mâseré aandoen*. (D̄jay.) — *Bôlíki kâmma koelappâsaŋg*, *laat mij hem loslaten*, *vergunning geven om te gaan*. (D̄jay, Mâdi, en Ilâttob.) — *Ámôlí*, aan het hof van Gôwa ook gebezigd voor: *slapen*, en elders per euphemisme voor: *tátái*, *naar de beste kamer gaan*; bijv.: *pônna mámôlí-mo karâênŋga*, *ambâ-ŋgoenŋ-tômmi mámâta*, *en zoo de koning slaapt*,

staan zij ook op om te waken.

Bôlí-bôlí, *zorgvuldig bewaren*; v. d. *dôwé ni bôlí-bôlí*, *spaarduiten*. — *Bôlí-bolína*, *iemand's goederen*, of: *bezittingen*.

Bolikaŋg, *bewaren voor*; bijv.: *îya-mînne nibolikaŋgi toe-mábitjarâya*, *dit wordt bewaard*, te weten: *in dit geschrift*, d. i.: *opgeteekend*, *voor de registers*. (Inl. Wetb.)

Pamôlí, *het bewaren*; bijv.: *sâla-pamôlí*, *slecht van bewaren*, *slecht*, of: *op slechte* (, *verkeerde*) *plaats*, *bewarende*; v. d. *nasâla-pamôlíki sállanŋ ri-*

anne soêraka, *hij zal verleggen dezen brief*, lett.: *verkeerd zijn van leggen, ten opzichte van dezen brief*. (Brief.)

Pamolikañg, *het bewaren, bewaarplaats*; v. d.: pamolikañg ðjéné-bôsi, *regenbak*.

Pamôlí-molikañg, *iets zorgvuldig voor, of: tegen, iemand bewaren*; bijv.: noepamôlí-molikañg toeniye-rânnoe, *gij bewaart zorgvuldig, d. i. kropt uw' wrok op, jegens uwe onderhoorigen*. (Rap. K. G.)

Ta-*napamôlí-molikañg-má kâna*, lett.: *hij bewaart of: spaart, geene woorden voor mij*. Zin: *hij braakt zijn' gal ter dege tegen mij uit*.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° bôloe), bep. bolôewa, naam eener soort van *visch*. (Rap.) — Bôloe-bândañg, soort van *bôloe*.

(2° bôloe), soort van Inlandsch *gebak*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° bôle), het Mal. *bóleh*, *kunnen*, v. d.: sa-bôle-bolêna, *zoo veel mogelijk*. (Brief, D̄jay.) — Tâoe bôle-bôle, *iemand die veel vermag, hetzij door verstand, of door kracht, of door moed, of door wat 't ook zij*. (Dat. Moes.) — Bôle-bôle pabalêna, *zijne geneesmiddelen zijn probaat*.

Kabôle-bolêyañg nipâoe-pâoe, *vermaard*, lett.: *sterk besproken wordende*.

(2° bôle), bep. bolêya, Boeg. = 't Mak. *bilâloe*, soort van *schelp*, gebez. om kleêren te glanzen.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° bôlo). — Bôlo-âte. Men zie *bolátinj*.

(2° bôló). — Kâsa bôló-bôló, *zeer fijn neteldoek*. Boeg. idem.

(3° bôlo), bep. bolôwa. — Ângĩng bôlo, op Bima hetzelfde als in de Noorder distrikten van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden de *barôeboe-wind*. Vergel. boven *barôeboe* N°. 2.

(4° bôllo). — Tábôllo, = *táballe*, *uitgestort, vergoten, zijn*. (Sinr. K. G.)

(5° bôllo), *plukken, afplukken*, geb. van *bloemen*; bijv.: bôllo-sâi ânjd̄jo boeñgâya, *pluk die bloem eens*. — Lêbá bôllo-mi, of eigenl.: lêbá ni-bôllo-mi boeñgâya, *de bloem is al geplukt, overdragtelijk gebez. van eene vrouw, die geen maagd meer is*.

Bôllo, bep. bollôwa, gebez. bij het optellen van *bloemen*; bijv.: boeñga rôewam-bôllo, *twee bloemen*, lett. *twee afpluksels*. (D̄jay.) Boeg. idem. Vergel. Mak. *Spraak*. § 114. — Boeñga si-bôllo-bôllo, *één eenige bloem*; v. d.: boeñga si-bôllo-bollôkoe, *mijn ééinigste bloempje*, voor: *mijn eenigste kind*. — Boeñga si-bôllo-bollôwa, *de eenigste bloem, de bloem die ééinig is in hare soort*; bijv.: gebez. van een *bijzonder mooi meisje*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° bôloñg), Boeg., = 't Mak. *lé'leñj* N°. 1, *zwart*. — D̄jarañg bôloñg, = *d̄jarañg lé'leñj*, *zwart paard*.

(2° bôloñg). — Sibôloñg-bôloñg, *te zamen, bijv. in één huis* (Bid.)

(3° bôloñg), = *rókó* N°. 1, *inwikkelen* (Dâeñg T̄jamm.), *omgeven, omringen*, v. d. *goed voor iemand of iets zorgen, goed oppassen iemand, enz.*

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (balâkañg), *nabij, niet verwijderd van* (Boeg. idem); bijv.: mâna lâamboesóc-mâmo, *balâkañg-ðji toègoeróe sallañg, ofschoon hij ook rechtschapen zij, het is nabij* (, niet ver meer verwijderd), *dat hij vallen* (, d. i. *zijne grootheid verliezen*,) *zal, d. i. zijn val is nabij*. — Balâkañg tápanâoẽg-tõngi, *hij zal ook weldra vernederd worden*. (Rap. K. G.) — Âne boettâya ri-Gôwa bâla-balâkañg-mi la-pân-rá, *dit land van Gôwa is den ondergang nabij*. — D̄jarañg-balâkañg, *een venlen, dat*

er niet ver meer van daan is, om een goed paard te worden, d. i. een veulen dat wat goeds belooft. — $\tilde{D}\tilde{j}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ - $\tilde{i}\tilde{d}\tilde{j}$ i, het is nog maar een veulen, dat wat goeds belooft. — Ook overgedragen op een meisje: $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}$ - $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ $\tilde{a}\tilde{n}\tilde{n}\tilde{e}$ $\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}$ $\tilde{t}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{w}\tilde{a}$, *gij zijt een meisje, dat wat goeds belooft* (dat aanleg heeft, om mooi te worden). — $\tilde{L}\tilde{a}$ - $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ $\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{e}\tilde{n}\tilde{n}\tilde{o}\tilde{e}$, *uw' aanstaande meesteres*. (S. Tjin.)

$\tilde{B}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ ook gebezigd van werkzaamheden, die niet ver meer verwijderd zijn van iemand's wezenlijke taak: *voorbereidende werkzaamheden*; bijv.: $\tilde{i}\tilde{y}\tilde{a}$ - $\tilde{m}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{n}\tilde{e}$ $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ *koe*, *dit is mijn voorbereidend werk*.

$\tilde{B}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}$ - $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ *koe*, *mijne voorbereidende werkzaamheden van verschillenden aard*; terwijl $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ *koe* slechts op één voorbereidend werk schijnt te doelen.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{i}$ (balâki), bep. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{i}\tilde{y}\tilde{a}$, naar het schijnt, zooveel als: *zich voor alles laten gebruiken*; v. d. $\tilde{p}\tilde{a}\tilde{y}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{n}\tilde{g}$ $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{i}$, een gewone Chinesehe regen- of zonnescerm, die dagelijks en door iedereen gebruikt wordt. — $\tilde{B}\tilde{a}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{n}\tilde{e}$ $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{i}$, *eene vrouw die zich voor alles laat gebruiken*, ook voor zoodanig werk dat eigenlijk aan mannen past, als: hout hakken, in de boomen klimmen, enz.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{a}$ (balika), Sal. = $\tilde{s}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{a}$, *schouder*.

$\tilde{b}\tilde{i}\tilde{l}\tilde{o}\tilde{k}\tilde{k}\tilde{a}$ (bilôkka), bep. $\tilde{b}\tilde{i}\tilde{l}\tilde{o}\tilde{k}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{y}\tilde{a}$, *vergel. bôyó*.

$\tilde{b}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{e}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ (boelênḡkaṅ), *met een hout of bamboe, bij wijze van hefboom, omkeeren*, bijvoorb.: *iets zwaars*, = $\tilde{s}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{b}\tilde{a}$. Boeg. idem.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{s}\tilde{a}$ (bâliṅḡkâkasá), bep. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{s}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}$, *levendig, vlug*.

$\tilde{B}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{g}$ - $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{s}\tilde{a}$, *bijzonder vlug*.

$\tilde{b}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{k}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{m}\tilde{b}\tilde{a}$ (boelockôemba), bep. $\tilde{b}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{k}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{m}$

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{y}\tilde{a}$, soort van kroon, gemaakt van $\tilde{t}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}$ -blad, en van lapjes goed van allerlei kleur. Zulk een' kroon hangt men dan boven een achterover liggend klein kind, opdat het gedurig daar naar grijpe en zich zoo doende vermake.

$\tilde{k}\tilde{a}\tilde{t}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ (bâli-katâraṅ). Men zie $\tilde{k}\tilde{a}\tilde{t}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ (balikâraṅ), *herstellen, bekomen van*, bijv. van *ziekte*, van *kommer* of *verdriet*, enz., als: $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ - $\tilde{m}\tilde{i}$ $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{w}\tilde{a}$, *de weduwe is bekomen van hare droefenis, zet zich over haar verlies heen*. (Kel.) — $\tilde{e}\tilde{m}\tilde{p}\tilde{o}$ $\tilde{t}\tilde{a}$ - $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{n}\tilde{a}$, lett. *hij zat, nog niet bekomen zijnde van zijn hartzeer*, d. i. *zijn' kommer nog niet kunnende verzetten*; met andere woorden: *nog geheel ter neer geslagen van droefenis*. (D. Moes., Sinr.) Boeg. idem.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{e}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ (balekâraṅ), = $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$.

$\tilde{b}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{e}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{a}\tilde{r}\tilde{a}$ (boelênḡkará), *het onderste boven-, in de war-, of door malkander gooijen*. NB. op Gôwa niet bekend!

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{o}\tilde{w}\tilde{a}$ (balaṅḡkôwá), bep. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{o}\tilde{w}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}$, *grootte soort van roofvogel: kiekendief met zwarten kop*. Boeg. idem.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}$ (balânḡgoe), bep. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{w}\tilde{a}$, *boeijen*, en wel gewoonlijk *beenboeijen* en *van ijzer*. Boeg. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}$, idem. Jav. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{e}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}$, *handboei*, Mal. $\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}$, *boei*. — $\tilde{B}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}$ $\tilde{k}\tilde{a}\tilde{y}\tilde{o}\tilde{e}$, *houten beenblok*. — $\tilde{B}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}$ $\tilde{l}\tilde{i}\tilde{m}\tilde{a}$, *houten handboei*, hebbende eenigzins den vorm van een krakeling, met een pen in het midden.

$\tilde{p}\tilde{a}\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{e}\tilde{w}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$, *gevangenis*.

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{w}\tilde{a}$ (balaṅḡgôwá), bep. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{o}\tilde{w}\tilde{a}\tilde{k}\tilde{a}$, = $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{k}\tilde{o}\tilde{w}\tilde{a}$. (Sinr.)

$\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{a}$ (balânḡga), bep. $\tilde{b}\tilde{a}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{a}\tilde{y}\tilde{a}$, 't Mal. $\tilde{b}\tilde{e}\tilde{l}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{g}\tilde{a}$, *een aarden pan of pot zonder ooren*.

Boegineeseh idem. — Ôering-balânga. Men zie *ôering*.

𑄓𑄔𑄕𑄖 (balângo), bep. balaŋgôwa, *anker*.

— Balângo paŋgântará, *werp-*, of: *klein anker*. — Ábalângo, *ankeren*.

𑄓𑄔𑄕𑄗 (bilângaŋ). Men zie *bilaŋg*.

𑄓𑄔𑄕𑄘 (boelângo), bep. boelângôwa, = 't Boeg. *anângo*, het Mal. *walasâŋgi*, *stinkvlieg*, soort van vlieg die de paddie vernielt.

𑄓𑄔𑄕𑄙𑄚 (balampôwá), bep. balampôwaka, = *balâŋgkôwá*, = *balâŋggôwá*.

𑄓𑄔𑄕𑄛 (balâbá), = *bâbá* N°. 1; v. d. ook dus genoemd eene soort van *rek* boven de *bóekké* van het schip, om *touwen om*, of *aan vast*, te binden. Boeg. *balâbá*, idem.

𑄓𑄔𑄕𑄜 (balâbaŋ). — Kôŋgkôŋg-balâbaŋ, soort van hond, welks haar boven de oogen overend staat, bij wijze van een' kuif. (Rap.)

𑄓𑄔𑄕𑄝 (balâmbaŋ), *warm houden*, of: *muken*, *warmen* (, Boeg. *balâmpaŋg*, idem); bijv.: *balâmbaŋ pèpé*, *vuur bewaren door er fijne asch en áwaŋg op te leggen*. — *Balâmbaŋ limâna ri-pèpé*, *zijne handen warmen bij het vuur*. — *Balâmbaŋ lèkoka*, *het sierihblad warm maken*, ten einde het tegen het jeuken van puistjes aan te wenden.

𑄓𑄔𑄕𑄞 (1° balîbí). — Balibîkaŋg, *ergens viesch van zijn*, *den neus voor optrekken*, = *parî-ŋgîkaŋgi*. Men zie *riŋgí*.

NB. *balibîkaŋg* in Gôwa niet gebruikelijk.

(2° balîbi), bep. balibîya. — D̄jâraŋg balîbi, een paard dat ligtbruin van kleur is, en wel van een *ligter* bruin, dan de *bîla* N°. 1; alzoo: *een vos*; v. d. dewijl de aard dezer soort van paarden dikwijls eenigzins valsch is: *tâoe-balîbi*, iemand wien men niet veel vertrouwen kan, die veel belooft,

zonder iets na te komen. — Balîbi-sâssaŋg, *donkerkleurige vos*, *zweetharige vos*. — D̄jângaŋg balîbi, *een haan die de kleur heeft van een' d̄jâraŋg balîbi*.

𑄓𑄔𑄕𑄟 (balômbaŋg). — Bôsi balômbaŋg, *stofregen*.

NB. Dit woord is in Gôwa niet bekend!

𑄓𑄔𑄕𑄠 (balôeboe), bep. baloebôewa, soort van pot voor water, iets kleiner dan de *gôembaŋg* (Mádi, en D̄jay.) Boeg. idem.

𑄓𑄔𑄕𑄡𑄢 (balêmbēŋg). — Balêmbēŋg-kâ-yoe, een uitwas onder aan den stam van sommige groote boomen, daarmede te zamen, en dat wel tot onder den grond toe, voortgroeiende. Men vindt zulk een *balêmbēŋg* dikwijls aan den *t̄jampâga*-boom, als wanneer men daaruit natuurlijk zeer breede bladen kan houwen. Boeg. idem. Ook met den naam van *balêmbēŋg* bestempeld het bovenste van de seheê van een kris, gewoonlijk van de *tô-nasá*, of: het *hart*, van den stam des *t̄jampâga*-boom's gemaakt.

𑄓𑄔𑄕𑄣𑄤 (balômbōŋg), soort van *visch*.

𑄓𑄔𑄕𑄥𑄦 (ballâboeróe), bep. ballâboeroeka, een *hoop*, een *stapel*. Boeg. idem. Vergel. het Mal. *balâboer*, *spijs*, *voorraad*. Jav. *bêlaboer*, *een overvloed van spijszen*. Bijv.: *ballâboeróeki kânre-D̄jawâya*, *het gebak is opgestapeld*. — *Ballâboeróeki toe-matêya*, *de lijken liggen op elkander gestapeld*. — *Paballâboeróe*, *aan stapels doen zijn*; *opstapelen*. (S. T̄jin.)

𑄓𑄔𑄕𑄧𑄨 (1° balâbasá), bep. balâbasaka, soort van zijden stof met gouddraad. Boeg. idem.

(2° balâbassá), bep. balâbassaka, *liniaal*. Vergel. het Jav. *blêbês*, *maatstok*.

𑄓𑄔𑄕𑄩𑄪 (balîbisí), bep. balîbisika, *kieuwen*, van een' *visch*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (balôebesóe), bep. balôebesoeoka, mannetjes hert, hetwelk nog geen' hoornen, maar slechts twee knobbeltjes op den kop heeft. Vergel. *Tjōwja* N°. 1.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 balêbesé, *eventjes met de hand schudden*; v. d. *sprenkelen*, bijv.: *water*; v. d.: *eventjes met de hand schudden*, of: *eene ligte beweging daarmede maken, ten teeken van afwijzing of afkeuring*.

Balebêsi, *iemand besprenkelen*, met *water* bijv.

Balebêsañg, *iemand met eene ligte beweging der hand een teeken van afwijzing of afkeuring geven*; bijv.: *mângeyá ri-tôewañg*, *nabalebêsañgá*, *ik giug naar mijnheer, maar hij gaf mij met eene ligte beweging der hand te kennen dat ik hem ongelegen kwam*. — *Kíalebêsañgá ri-lîma-kaîrînta*, *ánâgaláká-sēng ri-lîma-kanânta*, *gij moogt mij met eene ligte beweging der linkerhand afwijzen; ik vat toch uwe rechterhand beet*; d. i. *wat gij ook doen moogt, gij raakt mij toch niet kwijt*. — *Têya-kô*, *nabalebêsañg-đjakô*, *kom hem niet te lijf, want hij behoeft slechts eene kleine beweging met de hand tegen u te maken, te weten: om u af te weren*. NB. ziet op een zeer sterk menseh.

Pabalêbesé, *iemand die besprenkelt*. (Rap.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bolamâta), bep. bolamatâya, soort van *visch* met zeer groote oogen.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâlamoetâgi), eene struikachtige *synantheree*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ballâtóe), bep. ballâtoecka, *graszode*. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ballâtóeñg), = 't Mal. *ramboetan*, soort van vrucht, de *Nepheium lappaceum* L. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (balítanñg), opéénhoping van bloed, ten gevolge van stooten of slaan, op de eene of

andere plaats van het ligehaam, zoodat het bloed als 't ware op het punt is van er uit te barsten. Zoo bijv. de roode striemen van iemand die eene geeseling ondervonden heeft; zoo ook de roode plek van iemand, die een' stoot met de lans ontvangen heeft, zonder dat het vel nog door is, ofschoon het weinig seheelt, of het bloed komt er uit. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (balôetá), bep. balôetaka, naam van eene jagt-lekkernij, bestaande in hertebloed met aan stukjes gesneden darmen, hetgeen men tot een pap gekookt heeft.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (boelintá), *omkeeren*, bijv.: een boek of wat het ook zij, mits men het zonder bamboe of hout doe. Vergel. *boelénkang*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bolâtíñg), *maagholte*; ook genoemd *bolóting* en *bólo-âte*. (Sinr.) Men zie *bolótiñg* en *bólo* N°. 1. Boeg. *olótiñg*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bolótiñg), = *bolótiñg*.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâlañg-tódó. Men zie *tódó*.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (bâlítânra), *iemand te onrecht beschuldigen, en deswegens de straf dragen, die anders den beschuldigde zou zijn opgelegd*. (Rap.) Boeg. *wâlítânra*, idem. Welligt zamengest. uit: *bâlí* N°. 5 en *tânra* N°. 1.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (Balânda), bep. Balandâya, *Holland*, soms ook wel bij uitnemendheid de *Hollandsche soldaten*. — *Đjârañg Balânda*, = *đjârañg boeleñg*, *wit paard*.

Átjîní-Balânda, of: patjîní-Balânda. Vergel. *tjîní*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (balâdé), bep. balâdeka, *banden*, hetzij *vier* of *zes*, of zooveel als men wil, gewoonlijk van lontarblad, die men kruiselings over elkander legt, en waarin men eenig voorwerp, een

potje bijv., of ook *een zwaar boek*, kan plaatsen, dat dan, nadat de enden van oven zamengebonden zijn, zeer gemakkelijk te dragen is. Boeg. idem.

Bayâwo nibâládêki, eijeren, die op bovengemelde wijze met lontarblad omwonden zijn.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balândoŋg). Balandôŋgaŋg, *oprollen*; bijv.: sômbalâ nibalandôŋgaŋg, *opgerolde zeilen*. B. sômpâ ribalandôŋgaŋg, idem. — Ábalandôŋgaŋgitoêwaŋg, *mijn heer vaart met opgerolde zeilen*.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balêndaŋg), soort van rukwind uit het Zuid-Oosten. Boeg. walênraŋg.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (baladâda). Bâd̃joe-baladâda, een *baadje* van zijde, satijn, of andere kostbare stof; terwijl de saronj en broek van minder stof zijn.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (bâlo-dôndó). Men zie bālo N°. 2.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balâná), bep. balâna, soort van visch. Balâná moêmoé, soort van balâná.

Pósi-balâná (zooveel als pót̃jî-balâná, vergelijk pót̃jî N°. 2), volgens den Inlander een zeker punt in de baarmoeder, dat bij den coïtus, ofsehoon moeilijk, toch zou kunnen geraakt worden, hetgeen alsdan een bijzondere voluptas zou te weeg brengen. (Maoet.)

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balânj̃d̃ja), bep. balañj̃d̃ja, *onkosten, zakgeld, vertering, geld*. (G.G.) Mal. belandja. Jav. bloñj̃d̃ja, Sund. balanñja, Boeg. balâñj̃t̃ja, idem. — Balâñj̃d̃ja pataripâñgaŋg, *voorschot voor de tripañg-visscherij*.

Ábâla-balâñj̃d̃ja, *op de markt gaan om het een en ander te koopen*. (Dat. Moes., Mádi.)

Ábalañj̃d̃jâi biseyâna, *de noodige onkosten doen*, of: *maken, voor zijn schip*. (Rap. T. D̃j.)

𑄎𑄏𑄗𑄚 (ballañj̃iroe), bep. ballañj̃iroêwa, *een vagabond, een slecht mensch*.

NB. In Gôwa niet gebruikelijk!

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balîra), bep. balirâya, 't Mal. balîra, *schietspoel*, Boeg. walida, idem.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balîraŋg), 't Mal. balîraŋg, *zwavel*. (Rap. K. G.) Vergel. t̃jóló.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (bâlloeroé), bep. bâlloeroeka, *helder, zuiver zijn*; gebezigd van: *glas, water, oogen*, enz.; van *menschen*, zoowel wat hun voorkomen, als hun inborst betreft. Van *bloemen* gebezigd, geeft het bij uitnemendheid de om haar zuiver wit zoo geliefde *melaltie-bloem* te kennen. (Sinr.)

𑄎𑄏𑄗𑄚 (bâleré), bep. bâlereka, 't Mal. en Arab. بَالِغ, *huwbaar, volwassen*.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (bâlloró). — Ballôraŋg, of: kaballôraŋg, *bevroesd zijn*, Boeg., doe ook in het Makassaarsch soms gebruikt.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (boêleré), bep. boêlereka, *de halm met de aar*. NB. wel te onderscheiden van de pókó-, en bātāŋg-âse, als groeiende aan de bātāŋg-âse, en hebbende aan het uiteinde eene paddie-aar. De boêlere's staan tot de bātāŋg-âse als de takken tot den stam van een' boom. Boeg. boêlé, idem. Mal. boelir, *aar, halm met de aar*. Jav. woeli, *halm, aar*.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balâla), bep. balalâya, *gulzig* (Boeg. idem); bijvoorb.: balâla-mâ la-ñgânre, *ik heb bijzonder sterken eetlust* (na ziekte bijv.).

Kabâlalâŋg, *gulzigheid*.

𑄎𑄏𑄗𑄚 (balâlo), *spoedig*.

Balalôwaŋg, *met spoed doen gaan*; v. d. *doen vallen, doen sterven, doen verdwijnen*; bijv.: kamôewa-mâmi bênroñg-bênroñg târrâ râouŋg, na îrí-îrí âŋgiŋg, ta-nabalalôwaŋg; *zij waren gelijk aan een bônroñg-bônroñg-boompje vol bladeren, dat door den wind wordt heen en weêr geslingerd, zonder*

dat die het doet omvallen. NB. geeft te kennen, dat men met gezwinden tred, en echter zonder te struikelen, voortgaat. (D. Moes.)

𐄂 𐄃 𐄄 (balôelaṅg), Sal., = 't Boeg. *belôelaṅg*, of: *welôelaṅg*, = 't Mak. *boékôelaṅg*. Vergel. 't Mal. *belôelaṅg*, idem.

𐄂 𐄃 𐄄 (balôeloṅg), ábalôeloṅg, *zich in groote menigte ergens heen begeven*; geb. bijv. van *menschen, herten, paarden*.

𐄂 𐄃 𐄄 (balôlaṅg), = *bilôlaṅg*.

𐄂 𐄃 𐄄 (balôlí), *oprollen, omkrullen*. Boeg. idem.

Tábalôlíki, *het krult om*; bijv. gebezigd van het *scherpe* van een mes, of van de *randen* van een' sehaar, die *omkrullen*, ten gevolge van de hardheid van het voorwerp, dat men snijden of knippen wil, = *tákalóéroéki*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bilâlá), bep. bilâlaka, eene waardigheid in de moskee, het Arab. *مُؤَدِّن*, dus genoemd naar den eersten *aankondiger van het gebed*, met name *بلال*. Vergel. Weil's Mohammed, bl. 50, Noot. 57.

𐄂 𐄃 𐄄 (bilâlaṅg), soort van boom op 't gebergte. Boeg. idem. — Bilâlaṅg-bâssi, en: bilâlaṅg bayâwo, soorten van *bilâlaṅg*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bilâloe), bep. bilalôewa, soort van sehulp, gebez. om te glanzen.

𐄂 𐄃 𐄄 (bilôeloé), bep. bilôeloeka, *fluweel*. Boeg. idem. Jav. *balloedroe*, Sund. *billoedroe*. Mal. *beloedoer*, en *beloedoe*. Portug. *veludo*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bilôlaṅg), soort van vaartuig, visscherspraauw met vlerken, lang, diep en smal; heeft slechts een mast in één hout bestaande, en dus geen *bánjkenj-sálará*.

Pabilôlaṅg, *iemand die zich van een bilôlaṅg*

bedient, van daar overdragtelijk = *táoe pabóya-bóya*. Vergel. *bóya*.

𐄂 𐄃 𐄄 (bilôlloṅg), ábilôlloṅg, *ergens aan blijven hangen*, bijv. *een pluisje*, of *een draad*, *aan een kleed*.

Pabilôlloṅg, *iets medeslepen*; bijv. gebez. van het *kleed* dat een *pluisje*, of *draad*, *meésleept*.

Táabilôlloṅg, en van daar: tábilôlloṅg, *medesleept zijn door*, *blijven hangen aan*; bijvoorb. een *pluisje*, of *garen*, aan een *kleed*.

𐄂 𐄃 𐄄 (boelâle), bep. boelalêya, 't Mal. *boelâlej*, *snuif van een olijphant*.

𐄂 𐄃 𐄄 (boelîli), Bonth. = *boeñjîjîní*.

𐄂 𐄃 𐄄 (boelêleṅg), *ronddraaijen*, v. d. *lawéyaṅg boelêleṅg*. Men zie *lawéyaṅg* op: *lâwe*. — Ngâpa noeminro boelêleṅg? *Waarom draai je zoo* (, loop je zoo in en uit), zonder iets uit te voeren?

Boelêleṅgaṅg, = *lawéyaṅg boelêleṅg*.

Paboelêleṅg tîjîní, *de oogen doen ronddraaijen*; v. d.: *rondkijken*. (Kel.)

𐄂 𐄃 𐄄 (boelalâkkaṅg), *witte vlek*, of *parel in het zwart van het oog*. Boeg. *oelâlá*, of: *boelâlá*, idem. Vergel. het Mal. *balâlakh*, *witte plek op het oog*; en 't Jav. *balolok*, *verbijsterd, verblind*.

𐄂 𐄃 𐄄 (balâwo), bep. balawôwa, *muis, rat*. Boeg. idem. — Balâwo-tjîjî, *stinkmuis*, genoemd naar haar geluid: *tji, tji, tji*. — Balâwo-kalôekoe, lett. *kokosboom-rat*; v. d.: *eekhoren*. — Balâwo-kêreṅg-kêreṅg, = *balâwo-tjîjî*. — Balâwo-boëtta, *aardmuis*, d. i. *mol*. — Râmmoe-râmmoesóe balâwo, *eene zeer ligte koorts, binnenkoorts*.

Bâla-balâwo, lett. *iets dat er als een muisje uitziet, het peezig gedeelte aan de binnenzijde van den bovenarm, vlak bij den elleboog*, hetwelk als 't ware

den vorm van een langwerpige stukje vleesch, of van een *muisje* heeft.

𑄎𑄏𑄗𑄘 (boêloewâra), bep. boêloewarâya. *Djângaṅ* boêloewâra, soort van hoenders, wier kleur zeer licht rood is, doch niet zoo licht als van den *djângaṅ balibi*, of *voskleurigen haan*; tussehen de kleur van den *djângaṅ balibi* en die van den *djângaṅ lappoṅ* in.

𑄎𑄏𑄚 (1° bâlasá), *vergeldden, teruggeven*. Van daar hetzij: *erkentelijk, of: dankbaar zijn voor*; hetzij: *wreken*.

Van daar ook: *antwoorden, beantwoorden*. Boeg. *wâlá*, Mal. *bâlas*, Jav. *walës*, idem. — *Balâssaṅgi*, *teruggeven aan, als antwoord bezigen op*; bijv.: soerâna Iyânoe nabalâssaṅgai soerâna Iyânoe, *antwoord van N. N. op den brief van N. N.*

Pabâlasá, *bezigen tot vergelding van; bezigen als contra-cadeau voor*; bijv.: *pabâlasá patimporôna*, *een contra-cadeau geven voor hetgeen men bij het overlijden van éen zijner betrekkingen (volgens Inlandsche gewoonte) ten geschenke bekomen heeft*. Zoo ook spreekt men van: *pabâlasá paṅgântarâna*, en van: *pabâlasá êraṅg-erâna*, *contra-cadeaux geven voor hetgeen door de woorden paṅgântarâ*, en *êraṅg-êraṅg* uitgedrukt wordt. Vergel. *ântarâ* N° 1, en *êraṅg*.

Pabalâssaṅg, *vergeldding, belooning, wraak, enz.*

Sibâla-bâlasá, *elkander vergeldden, enz.*; v. d.: *sibâla-bâlasá bambâna*, *dīṅgīna*, *warmte en koude wisselen elkander gedurig af*.

(2° bâlasá), bep. bâlasaka, *de paaltjes van een bîla*, of *bamboezen vischfuij*, Boeg. idem; v. d. het spreekwoord: *ta-koellêya mēntēṅ bilâya*, *pōna taēna balasâna*, lett. *de vischfuij kan niet staan zonder de bâlasá's*, d. i. *eene daad, hetzij goed of*

kwaad, kan niet onvergolden blijven. NB. Men lette hierbij op de dubbele beteekenis van *bâlasá*, te weten: die van *paaltjes van een' bîla*, en die van *vergeldden*. Men zie boven op: *bâlasá* N° 1.

(3° bâlasá), bep. bâlasaka, *deernis, deerniswaardig*. Mal. *balas*, *deernis, medelijden, aangedaan zijn*. Jav. *wêlas*, *medelijden, deernis, gunst*, Sund. *aandoenlijk*. Bijv.: *narâsa bâlasaka*, *zij gevoelde deernis (Djay.)* — *Gârriṅg bâlasá*, lett.: *deerniswaardige*, d. i. *allergevaarlijkste, ziekte*. (G. G.) — *Bâlasá-mi*, *hij is gevaarlijk (ziek)*. — *Nabâlasâki*, *ka-kalēna-mâmi*, *hij is deerniswaardig*, d. i.: *heeft het zwaar te verantwoorden, daar hij maar alleen is*.

𑄎𑄏𑄚 (ballâsi), eene bewerking die het *lôlisí* voorafgaat, daarin bestaande, dat men de kapas tot kokarden maakt, d. i. de kapas rondom de pit naar buiten omkeert, uit malkander pluist; waardoor het *lôlisí* des te gemakkelijker gaat. Boeg. *wâllâsi*, idem.

𑄎𑄏𑄚 (ballâsse), bep. ballassêya, soort van zak.

𑄎𑄏𑄚 (bilôesoe), bep. biloesôewa, soort van schelp, gebezigd om ringen en armbanden uit te maken, of te boren. Boeg. *belôesoe*, idem.

𑄎𑄏𑄚 (boêloesóc). — *Tábôloesóc-mi*, *gebez. van iets wat eenmaal gesproken, of gedaan is, en nu niet meer in te trekken, of te veranderen, is*; zoo veel als: *het is eene afgedane zaak, het is uitgemaakt*, Boeg. *tábôlôe*, idem; bijv.: *tábôloesóc-mi kanâṅgkoe*, *het is er nu eenmaal uit, ik heb het nu eenmaal gezegd, en kan het niet meer intrekken*. — *Tábôloesóc-mi*; *inâkke tâoe-kôdi*, *het is nu eenmaal zoo, ik ben een slecht mensch*. Zin: “Ik kan ‘t niet helpen, dat de menschen allerlei slechts “van mij vertellen. Ik heb nu eenmaal den naam

“van een slecht mensch.” — Op de woorden: “Bôsi, toêwanġ”, “het zal regeneu mijnheer!” wordt bijv. geantwoord: “Táboêloesóe-mi lampâ-koe”, (dat is wel mogelijk, doch ik keer nu niet meer terug.) *Ik ben thans eenmaal op weg.*

᳚᳚᳚᳚ (bêlasá). — Niyâlle bêlasá, *in eens weggerukt worden*, te weten: door een boozen geest; d. i.: *plotseling* (, aan eene beroerte bijv.) *sterven*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (bôlosó), *geschaafd, afgeschaafd*, v. d.: *zonder vel, zonder verf*; bijv.: toêgoeróe-mi, nabôlosó, *hij viel en schaafde zich*. — Bôlosó-mi pakêboeka, *de verf van de deur is afgeschaafd*. — Bôlosó-mi limâna natâba djêné, *zijne hand is zonder vel ten gevolge van het (kokend) water*.

Tábôlosó, *ergens uitvallen*, bijv. een *kris* uit de *scheede*.

᳚᳚᳚᳚ (bilasâmba). Men zie *bótá*.

᳚᳚᳚᳚᳚ (bîlasâri), bep. bîlasariya, *een ligt vrouwspersoon*; op zee uit bijgeloof geb. van *vrouwen* in het algemeen.

᳚᳚᳚᳚᳚ boelâsarâ), bep. boelâsaraka. — Boêta-boelâsarâ, soort van blindheid, waardoor het oog uitwendig onbeschadigd, en toeh onbruikbaar is. Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚᳚ (boelâëng), *goud*. Boeg. *oelâwâwġ*, idem. — Si-boelâëng, = het Mal. *sâtoe mas*, eene hoeveelheid goud, ter zwaarte van vier *uâni*'s, of *pitten* van de *râppo-liyóekauġ*. — Boelâëng *tínó*, *fijn goud*. — Boelâëng *lôlo*, *jong*, of: *slecht, goud*. Boelâëng-*mâta*, *silver*. Vergel. *mâta* N°. 2. — Boelâëng-*âse-lôlo*, *goud dat er uitziet als jonge paddie*; v. d.: *stofgoud*. — Boelâëng-*boêbóe*, *stofgoud*. Vergel. *boêbóe* N°. 2. — Boelâëng-*kâssí*, *stofgoud*. Vergel. *kâssí* N°. 1. — Boelâëng *ta-nipadôntēng*, *stof-*

goud, dat nog niet tot een klomp is zamengesmolten.

— Boelâëng *mâring* *nipakânre*, *goud, dat zoo zuiver is, dat het bij de bewerking nog zeer goed met wat koper of ander metaal vermengd kan worden*. —

Boelâëng *kânre-pôle*, = *boelâëng mâring nipakânre* (Rap.) — Boelâëng-*đjâping*. Vergel. *đjâ-*

piñġ. — Boelâëng-*đjôroñg*, soort van *goud*; wellicht te lezen: *boelâëng-Đjóró*, *Đjohorsch goud*. (Rap.

K. G.) — Boelâëng-Samôelá, soort van *goud*. —

Boelâëng-*Môtoñg*, soort van *goud*. — Boelâëng-

pinđjēng, soort van *goud*. Men vindt het in platte stukjes, v. d. de naam van *pinđjēng*, als 't ware: *goud in den vorm van platte schoteltjes*. — Boelâëng-

Sagâi, en: boelâëng-*Bârro*, insgelijks soorten van *goud*. — Boelâëng-*palêle*. Men zie *lêle* N°. 1.

Đjêné-boelâëng, *verguldsel*. — Đjêné-boelâëngi, *vergulden*. — Bânañg-boelâëng. Men zie: *bân-*

nañġ. — *Boelâëng* ook gebezigd als benaming voor

één der vier soorten van kaarten bij het *Omi*-spel,

hebbende één of meer gele kringetjes op het

prentje, en gelijk staande met ons *harten*, of: *rui-*

ten in 't *Quadrille*- en *Omber*-spel.

Boelâëng ook gebezigd door menschen van

goede geboorte, zoo als *aná-karâëng*'s en dergel.,

om elkander aan te spreken; = 't Boeg. *kámo*.

Âná-boelâëng, dus genoemd: *kinderen van slaven*.

Niboelâëng, *met goud beslagen worden*. (Rap.

K. G.)

Boelâëng *siboelâëngi*, *goud dat is met goud, dat samenkomt met goud*; v. d. overdrachtelijk: *menschen van gelijke, van even goede afkomst*. Verg. *birâëng*.

᳚᳚ (1° *bâwa*), bep. *bawâya*, *mond*, van *menschen, beesten*, enz.; *woord*. (Sinr.) Bijv.: *bawâna binâñgâya*, *de monding der rivier*. — *Bawâna*

mariyaŋga, *de monding van het kanon* (, het voorste gedeelte). — Bâwa-bâdîlî, *laadgat*. — Bâwa-tôpe, *de monding van een kleeedje*, d. i. *de opening van een kleeedje, die bij het dragen bovenaan komt* (; staat tegenover: *bânġkenġ-tôpe*). NB. De Inlanders letten er zorgvuldig op, dat de *bâwa-tôpe* niet van onderen komt. Zulk eene vergissing ware *kassipâlbi*. (Tar.) — Sâppoŋg-bâwa. Men zie *sâppoŋġ*. — Toe-ânċmpa bâwa-karâeŋġ. Vergel. *témpa*.

Bâwa bij het opmeten van prauwen genomen voor *de breedte*. (Rap. K. G.)

(2° *bâwa*), 't Mal. *bâwah*, *beneden*. — Ri-bâwa-ânġiŋġ, = 't Mal. *di-bâwah anġin*, *benedenwinds*. (Dġay.)

⚡ (1° *bâwaŋġ*), *nietswaardig, slecht, gering, vruchteloos, vergeefs*. Boeg. idem. Bijv. nigâôé-bâwaŋġi riyagânġa, *hem is kwaad gedaan*, d. i.: *hij is aangevallen, op den weg* (Rap.) — Nigâôé-bâwaŋġi ri-tâoe-baŋġôwa, *hij is aangerand door slecht volk*. — Nigâôé-bawânġaŋġ-mi anâna Iyânoe, *de dochter van NN. is onteerd, lett. haar is kwaad gedaan*. — Teyâiyá soëro-bâwaŋġ, *ik ben geen zendeling, die zoo maar van de straat is opge- raapt*. — Tâoe-bâwaŋġa, *de geringe menschen*. (Rap.) — Mâpâré-bâwaŋġ, *als nietswaardig beschouwen*. — Mâpâré-bâwaŋġi soëro, *een' zendeling*, d. i. *de betrekking van zendeling als van geen belang beschouwen*, v. d.: *iemand die er volstrekt niet voor deugt zendeling maken*. (Rap.) — Mâpâré-bâwaŋġi soerôwa, *den zendeling als nietswaardig beschouwen, met minachting behandelen*. — Naâlle- (, of: napâré-) *bâwaŋġ-kí sâbi*, *hij zal u voor niets tot gewige nemen*. — Tâllaŋġ-bâwaŋġ-kí sâllaŋġ, *gij zult voor niets verdrinken*. — Gârriŋġ-bâwaŋġ-kí sâllaŋġ, *gij zult voor niets ziek worden*. — Napâré-

bâwaŋġi kâna, of: *nîyá bâwaŋġ napâré kâna*, *hij zal zich voor niets verontschuldigen*. — Lârro-bâwaŋġi, *hij wordt voor niets* (, *zonder voldoende reden*), *boos*. — Âlâmpa-bâwaŋġ, *voor niets*, d. i. *vergeefs, loopen*. — Bâttoe-bâwaŋġ-ġġá, *ik kom zonder bepaald doel*, ik kom zoo maar eens kijken. — Kâmbaŋġ-bâwaŋġ, *eene nietswaardige*, d. i. *eene eenvoudige, eene geringe opzwelliŋg, eene opzwelliŋg die niet veel te beteekenen heeft*.

Bâwaŋġ-bawânġaŋġ, *gering achten iemand of iets*; bijv.: *na-pônna nîyá êró ambâwaŋġ-bawânġaŋġi*; *inâkke ântoe nabawânġaŋġá*, *en zoo er iemand is, die wil gering achten* (mijn zegel); *die acht ook mijn persoon gering*.

Sibâwaŋġ-bawânġaŋġ, *elkander gering achten*.

(2° *bâwaŋġ*), soort van kleine ligtgele vogeltjes.

⚡ (bâwi), bep. *bawîya*, vnw. *bawîŋġkoe*, *varken*. Boeg. idem. Sd., Mal., Jav. *babi*. — Âná-bâwi, of *bâwi tġâdi-tġâdi*, *big, speenvarken*. — Dġâna-bâwi, *spek*. — Papôloŋġ-bâwi, *varkens- slagter*. — Âġġâlló-bâwi taoëwa, geb. van iemand die in den oorlog alleen tegenover eene groote menigte stand houdt, en even als een woedend varken zieh verdedigt.

Âbâwi-bâwi, *varkentje spelen*. NB. één der jongens verbeeldt een varken dat hare jongen verdedigt.

Bâwi ook gebezigd als benaming voor één van de dertig soorten van kaarten bij het *patôewi*-spel.

Ook bij het *padânġaŋġ* (damspel) spreekt men van *bâwi*, wanncer iemand door de tegenpartij wordt ingesloten en vastgezet.

Bintôeŋġ-bâwi, naam eener ster, *Betelgeuze?* Volgens den Inlander komen de varkens eerst te

voorschijn, wanneer de *bintóëng-báwi* nedergedaald is; van daar de naam.

Bârobawîyaŋg. Men zie *bârro* N°. 5.

Bâwi-bawîyaŋgi, *iemand als 't ware tot een varken maken*, d. i. *hem even weinig tellen als een varken*; v. d. *zeer nalatig zijn in het volbrengen zijner orders*, bijv. pas te drie ure komen, wanneer hij ons reeds te 12 ure besteld heeft. NB. men zou echter de phrase ook aldus kunnen verklaren: *als een varken, even lui als een varken, voor iemand zijn*, van daar *zeer traag zijn in het nakomen zijner bevelen*.

𐄂𐄃𐄄 (1° bâwo), bep. bawôwa, vnw. bawôŋgkoe, Bonth., = *ambáwa*, *ondiepte*. — Bâwobâyaŋg, *een' doorschijnende ondiepte*, d. i. *eene ondiepte met steenen*. (Sinr. K. G.)

(2° bâwo), bep. bawôwa, vnw. bawôŋgkoe, Bonth., = *tómpó*; v. d.: de berg van Bonthain genoemd *Báwo-karáëng*, en niet *Báwa-karáëng*, zooals sommigen verkeerdelijk beweren; alzoo: de berg die als 't ware *gelijk een vorst is, en boven de andere bergen uitsteekt*. (Sinr. K. G.)

Vergel. het Boeg. *wáwo* = het Mak. *irâte*.

𐄂𐄃𐄄 (bîwe), *ábîwe-bîwe*, *de lippen tegen elkander gesloten vooruit-steken*, zoo veel te kennen gevende als: *praat maar toe, ik heb het niet gedaan, je liegt het*. Boeg. *mábîwe-wîwe*, idem.

𐄂𐄃𐄄 (1° boëwá). — Táboëwá, *overloopen*; bijv.: *pintâlloe-mi táboëwá djéneka*, *het water is driemaal overgelopen*.

Boewákki, *ergens overloopen*; bijv.: *nabowákki-mi djéné tábînga*, of: *agânga*, *het water stroomt over de oevers*, of: *over den weg, heen*. — Lôngorómîne gângaŋga, *ka-pintâlloe-mi nabowákki rêre*, *de groente is al zacht, daar het water reeds driemaal*

over de randen van den ketel gestroomd is, d. i. reeds driemaal over-gekookt heeft. (Rap. K. G.)

(2° boëwá), *spoedig*; bijv.: *boëwáki djamâna*, *de werkzaamheden gaan spoedig*. — Boëwáki tanôenna, *het weven gaat spoedig*.

(3° boëwá), a) *rijzen, opgaan*, b) *doen rijzen, doen opgaan, opnemen; opligten*; bijv.: *dâlle, dâëng mambôëwá, de Zon, de opgaande mijnheer*. — Boëwá ri-bâwa, *opnemen in den mond*; v. d. *in den mond nemen*, bijv.: *iemand's naam*. (Sinr.) — Boëwá simbôleŋg, *een haarvlecht overend zetten, oprigten*, v. d. *opmaken*. (S. Tjin.)

Táboëwá, *opgaan, rijzen*; bijv.: *táboëwá-mi Al-lôwa, de Zon is opgegaan, is op*. (Sinr., Tar.)

Boewákki; *doen opgaan*, v. d. *opligten*; bijv.: *boewákki matâna, zijne oogen opligten, opheffen*. (Sinr., Tar.)

Pamboewákki, *een tijd tot opgaan, of: rijzen, bezigen*; bijv.: *napamboewákki dâlle, de tijd, waarop de Zon opgaat*. (Kel.)

Boewákkaŋg, a) *het opligten, het opheffen*, bijv.: *boewákkaŋg matâna, het opligten (, opheffen,) zijner oogen*; als: *pâle boewákkaŋg-mâta, bevallig (, liefelijk,) in het opligten der oogen*; bijv. *gebez*, van een meisje. — Bâttaláki *boewákkaŋg-matâna, zwaar, langzaam, is het opligten (, opheffen,) zijner oogen*. NB. volgens den Inlander vóórteeken van spoedigen dood.

b) *boewákkaŋg, opligten, opheffen naar*, bijv.: *boewákkaŋg matâna, zijn oogen opligten naar iemand, d. i. hem aankijken*; als: *taëna mêmang nabowákkaŋg matâna ri-nâkke, hij heeft mij volstrekt niet aangekeken*. — Boewákkaŋg-sâi *matânnoc ri-nâkke, ligt uwe oogen eens naar mij op, d. i.: kijk mij eens aan*.

Siboewákkañg, *zamen opstaan*; v. d. siboewâkkañgá Allôwa, lett. *ik ben tegelijk met de Zon opgestaan*, d. i.: *tegelijk met het opgaan der zon vertrokken*.

(4° boêwá). — Boêwá-boêwá, *nut*, Boeg. idem. Taêna boêwá-boewâna, *vruchteloos*.

Vergel. het Mal. *boewah*, *vrucht*.

(5° boêwa), 't Mal. *boewah*, *vrucht*. — Boêwa-boewâna atikoe, het Mal. *boewah atiekoe*. (Bid.) — Ânâ-boewâna parasângangga, *de bewoners van het land*.

(6° boêwa), 't Mal. *boêwat*, = 't Makass. *pâré* N°. 1. (Rôyoñg.)

𠄎𠄎 (boêwañg), *weggoojen, wegwerpen, werpen*. Boeg., Mal., en Jav. idem. — D̄jâla-boêwañg, *werpnet*. — Boêwañg-mi, *werp het uit*, te weten: *het net*. — Boêwañg-bâtañg, lett. *als een stuk hout weggoojen*, v. d.: *iemand geheel prijs geven, overgeven*, d. i. *hem slaaf maken*. — Tâoe-ni-boêwañg-bâtañg, *iemand die slaaf gemaakt wordt*. (Rap.) — Naboêwañg-bâtañg-mi kalêna, *hij heeft zich zelven als een stuk hout weggegooid*, d. i. *hij heeft zich geheel overgegeven*. — Ta-naboêwañg-má rimâta, *hij werpt mij geen blik meer toe, kijkt mij niet meer aan*. — Âmoêwañg dâdoe, *dobbelsteenen gooijen*. — Âmoêwañg lêle-boêndóe, lett. *krijgskunst uitgooijen*, v. d.: *aanwenden*. Zoo bijvoorb. ânrowi bād̄jî pamoewânnoe lêle-boêndóe, lett. *laat toch goed zijn uw aanwenden der krijgskunst*, d. i. *wend toch uwe krijgskunst ter dege aan*. (Mádi.) — Boêwañg balân̄go, *anker uitwerpen*. (D̄jay.) — Koeboêwañg sarên̄gkoc ri-Âlla-taâla, *ik werp mijn lot op God*, d. i. *ik vertrouw op God*. (Tar.) — Tamboêwañgi ri, *hij vertrouwt niet op*. (Rap. K. G.) — Niboêwañgi baliya, *de vijand wordt als 't ware*

weggegooid, d. i. *op de vlugt gedreven*. (Rap. K. G.)

— Sibôewañg-boêwañgi baliya, *de vijanden drijven elkander om beurten op de vlugt*.

Boêwañg-boêwañg, *iets dat men weggooit*; v. d.: ânarañi boêwañg-boêwañg. Men zie *târa* N°. 1. — Doeh *boêwañg-boêwañg* wordt bij uitnemendheid gebezigd van een' *offerhande*, die men soms, op reis zijnde, naar men meent, tot wering van ongeluk, *in zee gooit*. Zulk een *boêwañg-boêwañg* bestaat in *eijeren*, met *sierik*, *pinañg*, *bénte*, en *bérasá rági-rági*. Bij gebreke hiervan bedient men zich in nood ook wel voorloopig van een *kalómping*, vergel. boven; en deze wordt dan genoemd: *sámbeboêwañg-boêwañg*, of: *hetgeen een boêwañg-boêwañg vervangt*.

Boêwañg-boêwañg pasâpoe, soort van kinderspel, waarbij de eene helft der jongens voor ruiters, de andere voor paarden spelen. De ruiters gooijen elkander een hoofddoek toe, totdat die valt. Alsdan worden de rollen verwisseld, en zoo gaat het verder voort.

Paboêwañg, het wild voor een groote jagt opdrijven naar de plaats, waar het gezelschap vergaderd is.

Boewân̄gi, *werpen op iemand*.

Pamoewân̄gi, *iemand maken tot het voorwerp, om op te werpen*, d. i.: *op iemand werpen*; bijv.: inâi-pa-pôle koepamoewân̄gi panrannôewañg? *Op wien zal ik anders mijne hope werpen*, d. i. *vestigen?* (D̄jay.) — Karâñg-nipamoewân̄giya bâtañg-kâle, *de koning, aan wien men zich geheel overgeeft*. — Sibowân̄gi pasôrañg, *elkander met de lans*, lett.: *het hout van de lans, gooijen*. (Mádi.)

Boewân̄gañg, a) *een uitgooijen*; bijv.: taêna nagân̄ná si-boewân̄gañg, bij het kaartspelen gebe-

zigd, lett.: *er is niet genoeg voor een uitgooijen*, d. i.: *mijn spel is niet mooi genoeg, om te vragen*; v. d. overdragtelijk gebezigd van een *slecht, onbruikbaar menseh*. — Vergel. *māṅge*. — Koeboewāṅgaṅg, *ik moet eene kaart uitgooijen*, d. i.: *de beurt is aan mij om uit te spelen*.

b) boewāṅgaṅg, iets dat men in overdragtelijken zin *ter behandeling uitgooit*, of: *te voorskijn brengt*, v. d. *zaak, stuk, punt, artikel*, bijv.: *tâlloem-boewāṅgaṅg, drie artikels*. — Pâtam-boewāṅgaṅgi, *het is in, bestaat uit, vier stukken (artikels, of punten)*. (Rap. K. G.)

𐄂𐄃𐄄 (boêwi). — Boêwi-boêwi, bep. boêwi-boewîya, naam eener soort van *viseh*.

𐄂𐄃𐄄 (1° boêwoeṅg), = *oêboeṅg, kruin*. Boeg. idem.

(2° boêwoeṅg). Boewoēṅgaṅg, = *boembôeṅgaṅg*. Men zie op: *bôemboeṅg* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bêwe), bep. bewêya, *zeever (spuw)*. Boeg. idem. — Ábêwe-bêwe, *kwijlen*.

Tábêwe, *spuwen*, overdragt. geb. van den *bliksem*, als 't ware *vuurstralen uitspuwen*, d. i. *bliksemen, weérlichten*. (Sinr.)

Tâbe-tábêwe, *gedurig, of sterk, spuwen*, insgelijks van den *bliksem* geb. (Sinr.)

𐄂𐄃𐄄 (bôwaṅg), *onbeschoft*; bijv.: *bôwaṅg-bâwa, onbeschoft*, d. i. *los, van mond*, d. i.: *er maar alles uitflappende tegen wien het ook zij*. — Pabôwaṅg-bowāṅgi, lett. *iemand bezigen om onbeschoft tegen te zijn*, d. i. *iemand onbeschoft behandelen*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôwe), bep. bowêya, *overgrootvader*. (G. G.) Boeg. idem.

Bôwe-bôwe, *voorzaten, voorouders*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôwoṅg), *sluizer, het hoofd omsluijeren*, v. d. ook = 𐄂𐄃𐄄𐄅, *bidkleed*, zooals

bijv. de *kátté* gebruikt bij het voorlezen der *ku-tóeba*. (Godsd.) Boeg. idem. — Átóeṅkoesóe bo-wôna, *zieh geheel in de saronṅ wikkelen, zoodat men die zelfs over het hoofd heen-trekt*. NB. Dit doet de Makassar gewoonlijk wanneer hij zich te slapen legt. Dikwijls komt het ook voor van den teleur gestelden minnaar en den treurenden wedu-wenaar, die als 't ware hun leed in een *diepen ongestoorden slaap trachten te vergeten*. (Djay., Sinr., Tar.) — Bôwoṅg (, of: bôöṅg, of: bōṅg,) ḍjâla-ḍjâla. Vergel. *ḍjâla*.

Ábôwoṅg, (of: ábôöṅg, of: ábōṅg), ook gebez. van kinderen, die bij de geboorte een vlies over het bovenhoofd hebben, *met een helm geboren worden*. — Ámâná-ábōṅgi, zulk een kind baren.

Bôwoṅg-lāṅgí, naam van een gebergte van Gôwa, wegens deszelfs hoogte aldus genoemd, *als 't ware door den Hemel omsluijerd*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (boewâgaṅg), heester welks bladen als gencesmiddel gebezigd worden, *Clerodendron paniculatum, L.* Vergel. *parémpasá*. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bowâgaṅg), = *boewâgaṅg*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (boewoēṅgaṅg). Men zie *bôwoeṅg* N°. 2.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (boewâḍja), bep. boewâḍjâya, *krokodil, kuaiman*. Boeg. idem. Mal. *boewâja*. — Lîla-boewâḍja. Vergel. *lîla*. — Sîssî-boewâḍja. Vergel. *sîssî* N°. 2.

Boêwa-boewâḍja, *hout* dat van voren onder aan het schip begint, en van boven binnen de twee zijden van de *soerémpá* uitkomt, dienende insgelijks tot steun van de boegspriet (āṅjḍjōṅg).

Áboêwa-boewâḍja, *kuaimannetje spelen*. NB. één der jongens verbeeldt een' krokodil die hare eijeren verdedigt.

𐄇𐄃𐄃𐄃 (boewâya), bep. boewayâya, = *boewādja*, krokodil, kaaiman.

𐄇𐄃𐄃 (boëwará). Vergel. het Javaansche *boewara*, algemeen bekend, openbaar.

Kaboewarrañg, openbaar, bekend, publiek; bijvoorbeeld: kaboewarrañg-mo, *het is reeds publiek*. — Tâoe-kaboewarrañg gâóe-bad̄jina, of: gâóe ko-dîna, *iemand wiens goede, of: slechte, daden overal bekend zijn*.

𐄇𐄃𐄃𐄃 (boëwisi). — Paboëwisi, bep. paboëwisika, *belasting*. (Rap.) Boeg. idem.

𐄇𐄃 (1° bâsa), bep. basâya, *nat, vochtig*. Sund. *basěh*, Mal. *básah*, idem. Jav. *basah*, *verrot, vergaan*. Bijv.: d̄jôékóe bâsa, lett. *natte*, v. d. *versche, visch* (, in tegenstelling van: d̄jôékóe kalôtoró, *drooge, d. i. gedroogde, visch*). — Mâte-bâsa, lett. *nat sterven*; geb. van eene kraamvrouw, die sterft, *nadat de vrucht reeds uit den moederschoot is*. — Bâsaî karâënga, *de vorst is nat*, om niet te zeggen: *verwond*. — Bâsa-kalôtoróki karâënga, lett.: *de vorst is droog gewond*; d. i. door pieken en kogels geraakt, *doeh zonder dat die doorgedrongen zijn*. NB. de Inlanders meenen dat dit bij sommige menschen mogelijk is, eene soort van *ijzervast*.

Basâi, *natmaken, begieten*, bijv.: basâi lâmoëng-lâmoënga, *de planten begieten*.

Bâsa-basâi limâna, *zijne hand gedurig nat maken, betten*. NB. geb. wanneer iemand bijvoorbeeld eene wond heeft.

Pabâsa-bâsa, *gieter*.

Bâbasá, *sprekelen* (NB. ook wel gebezigd voor *besprekelen*); bijvoorbeeld: nibâbasá-mo d̄jéné-mâwará, *er werd rozenwater gesprekeld*. (D̄jay.)

Tábâbasá kalêma, *hij valt af, het gaat achteruit met zijne gezondheid, met zijn voorkomen*. Welligt

letterlijk: *zijn ligchaam neemt gedurig af*, even als eene hoeveelheid water, waarmede men aan het *sprekelen* is.

Babâssi, *sprekelen tegen iemand*, d. i.: *iemand besprekelen met*; bijv.: lēbâki, mânge-mi Poeti-rîya ambabâssi d̄jéné-mâwará D̄jýalañgkâra, *daarna ging de Prinses rozenwater spreken op D̄jýalañgkâra*, d. i.: *D̄jýalañgkâra besprekelen met rozenwater*.

Babâsañg, *sprekelen op*, v. d. *besprekelen*; bijv.: nakoebabâsañg kamâse ta-niñgâñgkoe, lett. *dat ik sprekele op*, of: *tegen*, d. i.: *als 't ware afspoele, mijne versmade ellende*. (Sinr. K. G.)

(2° bâsa), bep. basâya, *spraak, taal*. Boeg., Jav., Sund., Mal. idem. Skr. *bhásá*.

Ábâsa-Balânda, *de Hollandsche taal gebruiken, Hollandsch spreken*.

Pabâsa-Balânda, *iets als 't ware Hollandsch doën spreken*, d. i.: *iets in het Hollandsch vertalen*; bijv.: pabâsa-Balânda sóerá-Mañgkâsará, *een Makassarisch geschrift in het Hollandsch vertalen*.

Pabâsa-Balandâñgi, *voor iemand in 't Hollandsch vertalen*.

Sibasâi, *elkander's taal spreken*, v. d. *elkander verstaan*; bijv.: ta-sibasâi, *zij spreken malkander's taal niet*, v. d. *zij verstaan elkander niet*. — Ta-siyassênga-mi sibasâi, *zij kunnen malkander niet meer verstaan*. NB. geb. van *twistende menschen*.

Simbâsa, *één en dezelfde taal gebruikende*; bijv.: tâoe ta-simbâsa, *menschen die ieder eene andere taal spreken*.

𐄇𐄃 (bâsañg), aldus op Saleijer genoemd *de gekookte d̄jagoñg*.

𐄇𐄃 (bânsa), 't Jav. *boñgsa*, en 't Mal. *bangsa*, *geslacht, afkomst, volk, natie*.

𑄓𑄣 (1° bâsi), bep. basîya, *opgeld, agio*, bijv. van het *papieren geld*, als: de *reeepis*, of van de *zilveren munt*. Boeg., Mal. en Jav. idem.

(2° bâssi), bep. bassîya, *ijzer*. Boeg. *bâssi*, en Mal. *besie*, idem. — Bâssi dâseré, *staafijzer*, lett. ijzer in den vorm van de bamboezen eener vloer, d. i. in lange platte staven. — Dîngîng bâssi, *geweldig koud*, hetgeen voor den Inlander een vóórteeken van oorlog is; van daar de uitdrukking met *bâssi, ijzer*; dus zooveel als een *koude*, die weldra het *trekken* van het *ijzer*, of *zwaard*, uit de *sheede*, ten gevolge zal hebben. Vergel.: *dîngîng bâlœ* op *bâlœ* N°. 1.

(3° bâssî), bep. bâssika, *streep, teeken, onderscheidingslijn, lijn*, of *streep aan de buitenzijde van het schip, meetsnoer*. Boeg. *bâtîjî*, idem. — Ilâlâng-bâssî, *binnen een' lijn*; v. d.: lââlâng-bassîna Gôberenamêng, lett.: *hetgeen binnen de lijn*, d. i.: *eene onderhoorigheid, van het Gouvernement is*. — Bâssî-mánoentoeng. Vergel. *tóutoeng* N°. 2. — Bassî málâmboesóe, *een regtgespannen meetsnoer*; v. d. gebez. als beeld van een *goed en regtschapen regent*; bijv.: Toe-málopôwa bâssî-málâmboesóena boetta Selêbesé, *de Gouverneur is het regte meetsnoer van Celebes*, d. i. *een goed en regtschapen bestuurder van Celebes*.

Pabâssî, *eene lijn trekken*, door het gespannen *meetsnoer*, of *bâssî*, dat met Chinésehe inkt zwart gemaakt is, gedurig op te ligten en dan weder los te laten.

Mámâssî, *een' streep maken*; v. d.: ook gebez. van het *zwemmen* en *springen* der visseken in het water.

Pamassîkañg, of: pamassîki, *met betrekking tot iemand, of tot eene plaats*, d. i. bijv. *onder iemand's*

regering, of: *ergeus, strepen maken*; bijv.: ta-napa-massîkañg d̄jœkœ, *onder zijne regering, ziet men geene strepen van visseken*, d. i. *ziet men geene visseken in het water spartelen*; d. i. *onder zijne regering, of: ten gevolge van zijn slecht bestuur, is er gebrek aan visch*. — Âppá ilaôena Tambakôla napamassîki bôloe, *aan de westzijde van Tambakôla*, (in het Boeleombasehe,) *maken strepen*, d. i. *spartelen in het water*, d. i. *worden in menigte gevonden*, *bôloe-visseken*, d. i. *aan den westhoek van Tambakôla vindt men veel bôloe-visch*.

(4° bâssî). — Tábâssî, *ergens uitslippen, uitspatten, uitspringen*. Boeg. *tábâtîjî*, idem; bijv.: *tábâssî-mi d̄jœnœka, het water spat uit zijn' mond*. — Tábâssî-mi anána d̄jalâya, *de mazen van het net springen er als 't ware uit*; wij zouden zeggen: *val len*. — Tábâssî-mi d̄jœné dâwaka, *de inkt spat uit zijn pen*. (NB. meer gebruikelijk het werkwoord: *tárâtîjî*. Verg. *râtîjî*.)

Pabâssî, *doen spatten*, bijv. *het water uit zijn' mond*; d. i. *het water spritsen*. — Pabâssî-d̄jád̄jalâna, *zijn arm, waarmede men naar beneden tegen iets aandrukt, als 't ware laten uitspringen*; d. i.: *deszelfs binnenste geheel waar voren laten uitpuilen*. NB. vele inlanders brengen het hierin, door de lenigheid hunner ledematen en ook door oefening zeer verre. (Mâdi).

Bâssî-bassîkañg-balâwo, *rotteval*. (NB. dus genoemd, wegens het *uitslippen* en *uitspringen* van het houtje, dat de klep der val tegenhoudt.

𑄓𑄣 (bâsiñg). — Bâsiñg-bâsiñg, *eene t̄jikœnroe met openingen even als eene fluit*. Men zie *t̄jikœnroe*. Boeg. idem.

𑄓𑄣 (bâssoeng), *opgezwollen van buik*, vooral ten gevolge van onbetamelijke woorden of daden,

tegen wien het ook zij, doch vooral jegens vorsten (, Boeg. *bóessoem-póessoenġ*, idem, Jav. *boesoenġ*, *gezwollen*, *een gezwollen buik*, *waterzucht*, Mal. *boesoenġ*, *gezwolten*, *gezwollen van buik*, Sund. *waterzucht*); bijv.: *bássocnġi ri-boerannġna*, *zij heeft een opgezwollen buik van haar' man*, d. i.: *zij is zwanger*. — *Iyânġkoc bássocnġ*, *moge ik geen' opgezwollen' buik krijgen!* te weten: door de namen der oude vorsten met te weinig naauwkeurigheid op te geven. (G. G.)

Kabassocnġi, *ergens bássocnġ van worden*; bijv.: *koekabassocnġi ânġdġo kanâya*, *ik word bássocnġ*, *krijg een opgezwollen buik*, *van dat woord*. — *Kânanikabassocnġi*, *woord waardoor men bássocnġ wordt*.

Kabassocnġaġġ, *in den toestand van bássocnġ zijn*; bijv.: *iyânġkoc kabassocnġaġġ*, *moge ik geen bássocnġ worden!* te weten: door onnaauwkeurigheid in de opgave der oude vorsten.

𐄂𐄃𐄄 (1° *bássé*), bep. *básseka*, *klein meisje*. Boeg. *báttġé*, idem.

(2° *básse*), bep. *bassêya*, (Rap.) Boeg. *wasse*, idem. NB. *kawárraġġ* is een *bos paddie*, zoo als die van het land komt. Te huis gekomen bindt men *twee kawárraġġ's* te zamen, en zulk een dubbele bos heet: *básse*. Vergel. *kawárraġġ* op *káwará*. Het woord *básse* wordt meestal weggelaten bij de opgave van het getal *bossen paddie*, bijv.: *siyâpa tġokowâna âse*, *hoeveel duizenden bossenpaddie zijn er?*

Nibásse, *tot básse's gemaakt worden*.

Nibásse-pâre, *geworġd worden*, op de wijze als zulks gewoonlijk onder de inlanders geschiedt, te weten: met denzelfden *knoop* of *strik*, als gebezigd wordt tot het *binden* van de *básse's paddie*. De strik wordt dichtgetrokken door twee mannen, die, ter weêrszijde van het slagtoffer, dat op den grond ligt, gezeten, ieder een end in de hand nemen.

𐄂𐄃𐄄 (bâsó), bep. *bâsoka*, = *báġġó*, *klein jongetje*, *jonge heer*. (Boeg. idem, doch alleen van prinsjes gebezigd.)

𐄂𐄃 (1° *bâsa*), bep. *bisâya*, *vermogen*, *kunnen*, *kundig* (, Jav. *bisa*, *bekwaam*, *vermogen*, *kunnen*, *kundig*, *ervaren*; Sund., Mal. *biesa*, *verstandig*, *bekwaam*, *kundig*, *ervaren*); bijv.: *bâsa paballġna*, *zijne geneesmiddelen vermogen wat*, d. i.: *zijn van goede nitcerking*. — *Sânro bâsa*, *een sânro*, *wiens middelen eene goede nitwerking hebben*.

(2° *bâsá*). — *Bâsá-bâsá*, *zeer sijn kloven*, bijv. *bamboe* of *hout*. Boeg. *wísá*, idem.

(3° *bâssa*), *bássâi*, *schoonmaken met een weinig water*; bijv.: *kom*, *tafel*, *stoeten*, en dergel. Boeg. idem. Ook gebez. van de gewone *reiniging*, zoolwel van mannen als van vrouwen, na het doen hunner behoefte. Het *wasschen* daarentegen van *kleéren*, zoo als dit gewoonlijk met *veet water* geschiedt, niet met *bâssa*, maar met *sâssa* uitgedrukt, bijv.: *bássâi-mâmi*, *têya-kô sassâi*, *maak het maar met een weinig water schoon*, *en doe het niet in de wasch*.

Pabâssa-lîma, lett.: *een handenwasschen*. Aldus genoemd de *tripaġġ*, die de *poenġġâwa* en de *matrozen*, alvorens huiswaarts te keeren, nog voor zichzelf vangen, nadat de *visseherij* eigenlijk reeds afgelopen is, als 't ware, om *hunne handen* nog af te *wasschen*.

Pabássâġġ, *waschkom*, *lampetkan*.

Mêdġaġġ pabâssa-roepâġġ, ons: *waschtafeltje*.

𐄂𐄃 (1° *bâsaġġ*), = *bisadġġ*. (Tar., *Mâdi*).

(2° *bâsaġġ*), *schaal eener vrucht*; bijv.: *taġpa ábâsaġġ*, *eene manġġavvrucht die reeds een schaal om de pit heeft*.

𐄂𐄃 (bâsí). — *Ábâsí-bâsí*, *fluisleren*. Mal. *biesikh*, en Jav. *bisik*, idem.

Pabîsí-bisîki, lett.: *over iemand*, of: *iets fluis-
teren*; v. d. *lasteren*, *belasteren*. (Sinr.)

𐄂𐄃 (bîssoe), bep. bissoêwa, eene soort van
toovenaar, of ook wel *toovenaressen*, die zich een ze-
keren naam van heiligheid heeft weten te verwer-
ven, voorgevende door een hooger geest bezield te
worden. Deze bîssoe's hebben overal toegang, tot
zelfs in de slaapvertrekken der jeugdige vorstinnen,
daar zij meestal den sehijn aannemen van *onbe-
kwaam tot den coïtus* te zijn. Boeg. idem.

Âreñg-bîssoe, naam bij de geboorte door een'
bîssoe gegeven. (G. G.)

Boênga bîssoe, = *boênga t̃japátoe*, eene roode
bloem die fijn gewreven, zeer geschikt is om de schoe-
nen meê zwart te verwen. (D̃jay.) NB. deze bloe-
men worden veel gebezigd door de *bîssoe's*; van
daar haar naam.

Bîssoe-bissoêwi, *iemand met bîssoe-middelen be-
tooveren*, d. i.: *iemand met mooie praatjes bedotten*;
bijv.: *bâttoewá la-nabîssoe-bissoêwi*, hij komt mij
met allerlei praatjes bedotten. — *Têya-kî tâppá, tôe-
wañg*; *la-nabîssoe-bissoêwi-d̃jaki*, *vertrouw hem
niet, mijnheer; hij zal u met allerlei praatjes be-
dotten*.

𐄂𐄄 (bîse), bep. bisêya, *korte roeiriem*, of
liever: *schepper*. (Kel.)

Âmîse, *scheppen*, *roeijen*, zoo als alleen op de
vorstelijke prauwen geschieden mag. Boeg. *wîse*.
Anders het woord *gáyoñg* gebez. Verg. boven.

Pabîse, *vorstelijke roeijer*. (Rap.)

Bisêyañg, algemeene benaming voor elk vaar-
tuig, hetzij groot of klein. — *Sôérá-bisêyañg*,
prauwpas, vergel. *sôérá* N°. 1.

Paribisêyañg, *inschepen*.

Âbisêyañg, *varen*.

Pabîseyâñgañg, *het varen*; bijv.: *êrañg-pabî-
seyâñgañg*. Vergel. *êrañg* (= *êrañg pasimombá-
lañg*). — *Âdá biyâsa pabîseyâñgañga*, *de scheeps-
gewoonten*. (Rap. T. D̃j.)

Sambisêyañg, *iemand die mede op een vaarttuig
is*. (Rap.)

Bîse-bisêyañg, a) *een klein vaarttuig*; b) *een na-
gemaakt vaarttuig*; c) *een pleziervaarttuig*.

𐄂𐄅 (1° bôesa), bep. boesâya, *schuim*, van
den *mond* bijv., of van de *rijst*, enz. — *Boêsa-pâpa*.
Wanneer men een in tweeën gespleten stuk bam-
boe, (*pâpa* N°. 1), aan de eene zijde in het vuur
steekt, komt er aan de andere zijde kokend sehuim
uit, en dit noemt men *bôesa-pâpa*; v. d. het spreek-
woord: *mâna noelâñgêi bôesa-pâpa ta-t̃jinîkakô
bâd̃jî*, *al zwomt gij ook in kokend heet schuim*, d. i.
*al deelt gij ook het onmogelijke; toch zult gij niet
gelukkig zijn*.

Lâñgirî-bôesa. Vergel. *lâñgirî*.

Âbôesa bawâna, *hij schuimbekt*.

(2° bôesa). — *Boêsa-boêsa*, soort van *visch*.

(3° bôesá), bep. bôesaka, *het weeke, het zachte,
het vermolmd van hout*; bijv.: *pêláki boesâna*, *doe
het zachte (, het weeke,) van het hout weg*. — *Kâyoe
bôesá*, *zacht*, of: *week, hout*. Vergel. *tambôesá*.

𐄂𐄆 (bôesañg), *warm, benaauwd van warmte*.

Boesañg-boesañg pamâí, als 't ware *warm van
gemoed*; v. d. *boos, verstoord*. (Mâdi, D. Moes., Tar.)

𐄂𐄇 (bôesoe), bep. boesôewa, *kruik, gendie*. —
Boêsoe-kadâro, pot voor drinkwater, gemaakt van
de *kadâro*, of *klapperschaal*. — *Boêsoe panôemboeñg*.
Men zie *panôemboeñg*.

𐄂𐄈 (besâñg), ons: *bezaan* (op een schip).

𐄂𐄉 (bêse). — *Tábêse-bêse*, *woest, onbe-
zonnen, zorgeloos, onbedachtzaam zijn, niet naden-*

ken bij hetgeen men spreekt of doet; bijv.: tēya-kô tábêse-bêse ri-paṅggâoekânoe, *handel niet onbedachtzaam*, denk er eerst over na. — Tēya-kô tábêse-bêse áđjâppa, *loop niet zoo onbezonnen toe*, zie toch waar gij loopt. — Tábêse-bêse-mi áṅginoeṅg bálló, *hij drinkt maar woest, maar onbezonnen toe van de saguweer*, d. i.: *hij drinkt er zich dronken aan*. (Mádi).

ṽṽṽṽ (bêseṅg). — Bêseṅg-bêseṅg, soort van visch.

ṽṽṽṽ (bêsó) *trekken*; bijv.: bêsó sômbalaka, *de zeilen optrekken, hijschen*, hetgeen op inlandsehe vaartuigen het ontrollen voorafgaat. (Dat. Moes.) — Bêsóki lolôna, *de loló* (vergel. loló N° 4.) *naar binnen trekken* (wanneer men bijvoorb. wil loeven). — Bêsó kanâna, *zijn woord intrekken*. — Mêsó, âmêsó, đjîkirika, de كِرِكِرِي, *uittrekken, uitrekken, met slependen toon uitspreken*. (Godsd.); v. d.: bêsó-bêsó-đjîkiriki, een gedicht, of wat het zij, even als gewoonlijk de đjîkirí, *op slependen toon zingen*.

Pabêsó, a) *het trekken*, b) *datgeen waarmede getrokken wordt*, als touw en dergel. (Rap.) — Đjâraṅg pabêsó, *trekpaard*.

Bêsó-besôkaṅg, = *poepóekaṅg, blaasbalg*. Vergel. *poépóe* N° 2.

Pabesôkaṅg, *iemand bezigen om voor*, of: *over, iemand uit te trekken, uit te rekken*, enz., bijv.: nîpabesôkaṅg-mi papirâoe, lett.: *er werd weegeklag over hem uitgerekt*, d. i.: *er werd op slependen toon weegeklag over hem aangeheven*. (Mádi.)

ṽṽṽṽ (bôsaṅg), *manen* van een paard. Ook gebez. van *de knif* op het *voorhoofd van een mensch*.

NB. *béká* is een *knif* midden op het hoofd.

ṽṽṽṽ (bôsi), bep. *boŝiya, regen*. — Wáttoe-bôsi, *regen- of Westmoeson*. — Bôsi-bôsi, *zachte regen*. — Bôsi riťjî-riťjî, *stofregen*. Men zie *riťjî*

N° 1. — Bôsi baloembaṅg. Men zie *baloembaṅg*. — Bôsi âwoe, *aschregen*. — Bôsi ôló. Men zie *óló* N° 1. — Bôsi boêtoeṅg-tanâya. Men zie *boêtoeṅg* N° 2. — Bôsi boeṅga-taîpa, *regen, vallende ten tijde van 't bloeijen der maṅgaboomen*. — Bôsi panrâmpá-rarâme, *regen die de stoppels van de afgesneden paddie omver doet buigen*. Men zie op: *râmpá* N° 1 en op: *raráme*. — Bôsi parôeroesóe boeṅga-laṅgôtiṅg, *regen, tijdens het afvallen van de bloemen des laṅgôtiṅg's*. Men zie *roeroesóe* en *laṅgôtiṅg*.

ṽṽṽṽ (bôsó), *zich zat eten, of drinken*. Boeg. *mábôesá*, idem; bijv.: *tâoe-bôsó, iemand die zat is*. — Bôsó-mi battâna ibâlâlâya, *hij heeft zich zat gegeten, de gulzigaard*.

ṽṽṽṽ (bôssoṅg). — Bossôṅgaṅg, *opvliegend van aard*, Boeg. idem.

Kabossôṅgaṅg, *opvliegende aard, drift*.

ṽṽṽṽ (bisâko), = *boesâko*. (Rap. K. G.)

ṽṽṽṽ (boesâkoe), = *boesâko*.

ṽṽṽṽ (boesâko), soort van geweer, eertijds in gebruik. (Rap., G. G.)

ṽṽṽṽ (bisampôle), eene negrie van Bantâeṅg, wier *đjâṅgaṅg balibi* tot de *đjâṅgaṅg biđja's* behoort. Vergel. *biđja*.

ṽṽṽṽ (basâttoe), bep. *basattoêwa, basta*, één van de voornaamste kaarten in het *Omi*-spel, v. d. gebez. als beeld van de *geliefde*. (Sinr.) Vergel. *sapadîla*.

ṽṽṽṽ (bisadêṅg), = *bisaṅg* N° 1. Dit woordje sehijnt zekere gemeenzaamheid en ook soms eenige seherts aan te duiden, welligt best te vertalen met ons: *vriendje!, toch!, wel zoo!, wel! kom!*, en dergel.; bijv.: *ṅgâpa-kô bisadêṅg? wel vriendje! wat mankeert je?* — *Âpa noekoeneđjôeṅgi bisadêṅg?, wat verlangt ge, vriendje?* — *Êró-tôṅg-ko*

ngânre bisadêng?, *wilt ge ook wel wat eten, vriendje?* — Nasâreyá dôwé Itôewaŋg. — He! bisadêng? *Mijnheer heeft mij duiten gegeven. — Wel! vriendje! wel! kom! heeft hij werkelijk zoo'n gulle lui gehad?* — Koepaoêwaŋgi tôtewaŋg bisadêng, *ik zal het eens aan mijnheer zeggen, vriendje!* Hiermede bedreigt bijv. de eene bediende den ander uit gekheid, wanneer de laatste eenig kwaad bedreven heeft.

NB. in plaats van *bisadêng* kan men ook gebruiken: *de*. Vergel. *de* N°. 2.

᠑᠐ᠠ (1° bâsarâ), 't Mal. *besar*, groot. (Sinr.)

(2° bâssarâ), bep. *bâssaraka*, soort van boom.

(3° bâssarâ). — Tâbâssarâ, *te voorschijn komen, stralen uitschieten*, bijv.: geb. van de Zon.

᠑᠐ᠠᠠ (bâssorô), *verzadigd zijn*. Boeg. *mâwâssô*, idem; bijv.: *âbâssorô-mi asêya*, lett.: *de paddie is verzadigd*; gebez. van de paddie, wanneer de aren reeds sterk gezwollen zijn; vroeger heet het *boélâ-mi*. Vergel. *boélâ*. Van beide gebezigd: *tiyâ-nanŋi asêya*.

Pabassôraŋg, het vleezige of liever de pezen aan de binnenzijde van den boven-arm. Bij een paard noemt men *pabassôraŋg* de holte op zij van het beest, schuins boven de achterpooten, die bij het eten opzwellt.

᠑᠐ᠠᠠ (bîssorô), bep. *bîssoroka*, soort van maehine, dienende tot zuivering van de kapas. Het is een boogje, welks hout, of bamboe men *bântaŋg*, en welks koord men *bântaŋg* noemt; deze *bântaŋg* wordt gedurig aangehaald, en dan weder losgelaten, door middel van een klein haakje, *pakôbîkaŋg* geheeten. Dit geschiedt in een mand, waarin men de te zuiveren kapas gedaan heeft, en die bekend is onder den naam van *salâraŋg*.

Vergel. 't Mal. *boesor*, boog, halve cirkel, schietboog. Jav. *boesoer*, soort van boog.

Nibîssorô, *gezuiverd worden met de bîssorô*; gebez. van kapas.

᠑ᠠᠠᠠ (bêseré), *twist, tweespalt*.

Âbêseré, *twisten*; bijv.: *toe-mâbêsereka pâdja ri-tâŋga-roepâna*, *iemand, bij wien het zwart in strijd is met het wit*, v. d. *iemand wiens gelaat mooi zwart is*. Vergel. vooral: *môllô*.

Besêri, *twisten met*.

Bêse-besêraŋg, *op zekeren tijd, of op zekere plaats, gedurig twist en oneenigheid hebben*. (Rap. T. Dj.)

᠑ᠠᠠᠠ (1° bâsarâ), beteekent, naar het sehijnt, oorspronkelijk: *uitgestrooid, uitgespreid*; van daar: *tôli-tôli-bâsarâ*, *een tôli-tôli van de kris* (, vergel. beneden op *tôli*), *uit dubbelde koorden bestaande, zware*, wij zouden zeggen: *colossale, tôli-tôli*. (Mâdi.) — Pônto-bâsarâ, een armband, uit verseheidene gouden ringen bestaande.

Bosârraŋg, *uitstrooijen, uitspreiden, ten toon spreiden; algemeen bekend maken*; bijv.: *noebosarrâna lâbâya ri-dallekâŋgkoe*, *wanneer gij voor mij uitspreidt, mij openlijk laat blijken, uw' walging, of: afkeer van mij*. (Sinr., Kel.) — Nibosârraŋg-mi kanâya, *aŋgkâna: la-boëntiŋg-mi tôtewaŋg*, *het is algemeen bekend, dat mijnheer gaat trouwen*. — Nibosârraŋg-mi kanâya, *aŋgkâna: la-sôelôé-mi toe-mâlompôwa*, *het is algemeen bekend, dat de Gouverneur naar buiten, of: uit, zal gaan*.

(2° bâsarâ), bep. *bôsaraka*, soort van metalen presenteerblad. Boeg. idem.

᠑ᠠᠠᠠ (boëssolôé), bep. *boëssoloeoka*, gebezigd van zekere ziekelijke bulden op het ligchaam. — *Âboëssolôé kalênna*, *hij heeft bulden op zijn ligchaam*.

𑄎𑄏𑄐 (bâi), *ergens op rijden, iets berijden*; bijv.: koebâi kayôewa, *ik zit te rijden op het hout*. — Koebâi d̄jarâṅkoe, *ik rijd op, of: berijd, mijn paard*. — D̄jaraṅg âpa nabâi? *welk paard berijdt hij?* — Âbâi-râkka, lett. *met de beenen schrijlings te paard zitten*; v. d. overdragtelijk bij de verdeling van kinderen gebezigd: *voor de eene helpt aan den vader, voor de andere aan de moeder toebehooren*. Vergel. *râkka* N°. 3.

Baïyaṅg, a) d̄jaraṅg baïyaṅg, *rijpaard*.

b) baïyaṅg, âmaïyaṅg, *ergens op laten rijden*; bijvoorb. gebezigd van den man, die zijne vrouw achter zich op zijn paard laat zitten, gelijk onder de Inlanders zeer gebruikelijk is. — Baïne-nibaïyaṅg, *eene vrouw die achter een' man op het paard zit*. — Sibaiyaṅg, gebezigd van twee vrouwen die achter elkander op een paard zitten.

𑄎𑄏𑄐 (1° bâôé), bep. bâoeka, *reuk, rieken, geur, welriekend*; van daar ook gebezigd om de geliefde aan te duiden, Boeg. idem; bijv.: tâoe ampârekaï oemoeróe paminasâna ri-kâoe, bâôé, *de man die zijn gansche leven slechts verlangt naar u, o! welriekende geur! d. i. naar u, o! geliefde!* (Tar.) — Pândaṅg-bâôé, lett.: *welriekende pândaṅg*. Vergelijk vooral *pândaṅg*. — Gâṅgaṅg bâôé-balânda. Vergel. *gâṅgaṅg*. — Bâôéki âñj̄d̄jo taôewa, *die man riekt lekker*.

(2° bâoe), bep. baôewa, vnw. *baôeṅgkoe, zoen, kussen*, Boeg. idem; bijv. Iyânoe ambâoewi âñj̄d̄jo baïnnêya, *N. N. kust die vrouw*. — Pabâttoe-sâi baôeṅgkoe ri-auroṅgkoe, *brenge eens over mijne kussen, d. i. mijne groeten, aan mijne moeder*. NB. het overbrengen van groeten alleen op deze wijze uit te drukken onder echtgenooten, onder geliefden, onder ouders en kinderen, onder broeders en zusters,

en ook onder elkander niet verwante maar toch bevriende vrouwen.

(3° bâoe), bep. bāoewa, *ra van een vaartuig*. (NB. dit is op de inlandsehe vaartuigen het *hout*, of *bamboe*, boven aan het zeil; terwijl de *pelókaṅg* onder aan het zeil zich bevindt. Boeg. idem.

(4° bâoe), Sal., = *béroé*.

𑄎𑄏𑄐 (bâoeṅg), Bonth., = *bâṅgoeṅg*. Vergel. boven.

𑄎𑄏𑄐 (1° bâé). — Bâé-bâé, bep. bâé-bâéka, *staal*. (D. Moes.) Boeg. idem.

(2° bâé), Sal., = *âse, paddie*.

(3° bâé), bep. bâéka, = *biṅgkóeroe*. (D. Moes.)

𑄎𑄏𑄐 (bâeṅg). — Bâeṅg-bâeṅg, en zamengetrokken: bambâeṅg, *grens*.

Âbâeṅg-bâeṅg, of: âbambâeṅg, *grenzen, aangrenzen*.

Pabâeṅg-bâeṅg, of: pabambâeṅg, of: pabambâeṅgaṅg, lett. *het aangrenzen*, v. d.: *grens*, (Rap.); bijv.: ri-pabâmbaêna bâḍjika kodiya, lett. *op de grenzen van het goede en het kwade*, v. d. overdragt. gebez. van eene ziekte, wanneer men nog niet weet, welke wending de ongesteldheid nemen zal, ten goede, of ten kwade. — Pabâmbaêna kânj-njṅg, lett.: *het aan elkander grenzen der wenkbrauwen*, v. d. *de ruimte tusschen de beide wenkbrauwen*; alsoo = *pasimbâṅgaṅg kânjn̄jṅg*. Vergelijk *simbaṅg*.

𑄎𑄏𑄐 (bâo), bep. baôwa, *kraaltjes*.

𑄎𑄏𑄐 (bôci), *boei, (drijfton)*.

𑄎𑄏𑄐 (bôöṅg). Vergel. *bôwoṅg*.

𑄎𑄏𑄐 (baôekaṅg). Aldus genoemd de vrucht van den *inróé*-boom. NB. Hiervan snijdt men soms een oorringetje, en bezigt dat bij kleine kinderen om gaatjes in de ooren te maken. We-

gens de bijtende kracht van het sap is enkele aanraking met het oortje voldoende, om langzamerhand eene opening te doen ontstaan.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (bâitoêla), bep. bâitoelâya, het Arab. بَيْتُ اللَّهِ, lett. *het huis van God*, v. d. *het heiligdom*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (baëtalâmâli), 't Arab. بَيْتُ الْمَالِ, *schatkist*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (baïnañg), soort van vrucht, *blimbiñg*, de *Averrhoa Bilimbi*, L. Boeg. idem. — Baïnañg-rômañg, *wilde blimbiñg*. — Baïnañg-soelâpá, soort van blimbiñg, de *Averrhoa Carambola*, L. — Baïnañg-Síyañg, het Mal. *nam-nam*, de *Cynometra cauliflora*, L.

Nibâi-baïnañg, *met gleuven, even als eene baïnañg-vrucht*; bijv.: *tjêperé nibâi-baïnañg, een tjêperé* (men zie beneden op *tjêperé*), *met gleuven even als een blimbiñg*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (baïinne), bep. baïnnêya, vnw. baïnnêñgkoe, *vrouw*. — Âná baïinne, *dochter*. — Mâte-baïinne, *als eene vrouw*, d. i. *op het kraambed, sterven*.

Ábaïinne, *met eene vrouw zijn*, v. d.: *eene vrouw nemen*, d. i. *trouwen*.

Baïnnêyañg, *tot vrouw maken*, d. i. *trouwen*.

Pabaïnnêyañgi, *iets*, bijv. het *geld*, *bezigen om te trouwen*. (Rap. T. Dj.)

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (baïtjoe), Boeg., = het Mak. *tjûdi*, *klein*. (Rap.)

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (bâi-râkka). Men zie: *bâi*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (1° bâoesóe), bep. bâoesoeka, *wind*. Boeg. idem. NB. Op zee uit bijgeloof, ten einde de booze geesten te misleiden, gebez. voor het meer gebruikelijke *ânjîñg*; bijvoorb.: *ábânjîjañgi bâoesoeka, de wind staat strak, blaast sterk*. — Tâoe ta-mánâssa baoesóena, *iemand, die niet opregt is*, lett. *wiens wind niet zeker is*.

(2° bâoesóe), = *lípoe*; bijv.: *nabâoesóeká rasanna, = nalípoevá rasanna*. Men zie *lípoe*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (bâhañg), Sal. = *dóedoe*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈𐄉 (bahîne), Sal. = *baïinne*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈𐄉 (Bahôna), naam eener negrie, digt bij *Bontobânjoeñg* op Saleijer, wier *djânjânj-tjam-pága* tot de *djânjânj-bidja*'s behoort. Men zie *bidja*.

✓ (ma). Zesde letter van het Makassaarsch Alphabet.

(1° ma), geeft, naar het mij voorkomt, te kennen, dat er op *stellig*, op *zekeren* toon gesproken wordt; van daar dikwijls gebezigd, waar wij ons van den verleden tijd zouden bedienen; van daar ook voorkomende in den tegenwoordigen tijd; en dikwijls met behulp van *reeds*, *al* en dergelijke woordjes te vertalen; van daar ook soms in de gebiedende wijs te gebruiken; van daar insgelijks in den toekomenden tijd aangewend, wanneer men stellig overtuigd is, dat iets zijn, of gebeuren zal. Bij *vragen* gebezigd, zou het kunnen aanduiden, dat men een *stellig* en *zeker* antwoord verlangt, of ook, dat men aanneemt, dat het een of ander stellig *zóó* is. Nu en dan schijnt men zich ook hoofdzakelijk van dit woordje te bedienen, ten einde den volzin een weinig langer, ik zou haast zeggen een weinig ronder te maken, dewijl die anders als 't ware eenigzins kort af, om niet te zeggen, stug en gebiedend in de ooren zou klinken. Boegin. *na*, idem.

Dit *ma* verbonden met het voornaamwoord van den eersten persoon enkelvoudig (*á*), wordt: *má*; met 't voornw. van den eersten persoon meerv. (*kañg*, of: *kí*): *makáñg* en *makí*; met het vnw. van den tweeden pers. (*ko*, of: *kí*): *makó*, en *makí*; met het vnw. van den derden persoon (*i*, of: *a*): *mi*, en *mo*. Zoo zegt men: *la-lâmpa-má*; *la-lâmpa-makâñg*,

of: *la-lâmpa-makí*; *la-lâmpa-makô*, of: *la-lâmpa-makí*; en: *la-lâmpa-mi*, of: *la-lâmpa-mo*.

Voorbeelden van *ma* in: *má*; *makáñg*, of: *makí*; en: *makó*, of *makí*:

Ásóero-makô ámâlli boêlo? — Lébá-má, *hebt gij bamboe laten koopen?* — *Stellig heb ik dat.* Welligt lett.: *gij hebt stellig bamboe laten koopen?* enz. — Sâllo-makontâyañgá? — Sâllo-má, *wacht gij mij reeds lang?* — *Reeds lang doe ik dat*, d. i. eenvoudig: *ja reeds lang.* Welligt lett.: *gij wacht mij stellig reeds lang?* enz. — Sâre-má, *geef mij.* — Êró-ñgâseñg-makâñg, *wij willen allen (stellig).* — Ta-koewassêñgáï, añgkâna nîyá-makô băttoe, *ik wist niet dat gij er al waart.* — Ñgânre-makô, *eet gij.*

(NB. de gewone uitdrukking waarmede men iemand uitnodigt om van een of ander geregt wat te nuttigen; men zou ook kunnen zeggen: *ñgânre-kó*; doch dit is te kortaf, te gebiedend; de verlengde uitdrukking is beleefder en vriendelijker.)

— Têya-makô boelêkiyá, *draag mij maar niet.*

(NB. minder gebiedend dan: *têya-kó boelêkiyá.*)

(Djay.) — Sâbará-makô riyôlo, *heb gij maar voor- eerst wat geduld.* (NB. vriendelijker dan *sâbará-kó riyôlo.*) (Djay.)

— Koewâpa-makô? *wat zal ik toch met u doen? Wat zal ik met u beginnen?* (NB. niet

zoo kort-af als: *koewâpa-kó.* Vergel. *âpa* N°. 1.—

La-lâmpa-má, *ik zal gaan, het is stellig mijn voornemen om te gaan.*

Voorbeelden van *ma* in: *mi* en *mo*:

Natiyânañg-mo ânĵĵjo poetiriya, en die vorstin werd zwanger. (Dĵay.) — Amâna-mi si-tâoe boerânne, niyâreñg-mi ri-karâënga Moekâddañg, zij baarde een zoontje, en dat werd door den vorst Moekâddañg genoemd. (Dĵayal.) — Nisoero-mi ri-karâënga, hij is door den vorst gezonden. (Dĵay.) — Ákoelle-koelle-mi, hij is al (reeds) hersteld. — Sâlo-mi taëna nabâttoe, het is al lang geleden dat hij niet gekomen is. — Nâmpa-mi roëwañg-âllo, het is pas zoo gedurende twee dagen. — Siyâpa oemoerôena? — Tâlloen-tâoeñg-mi, hoe oud is hij? — Hij is reeds drie jaren. — Bânġi-mi, het is al nacht. —

Tété-ânañg-mi, het is reeds, of, zonder bijvoeging van: reeds, het is zes ure. — Pîrañg-bânġi-mi ânne boëlañga? of: siyâpa-mi bânġina boëlañga? de hoeveelste van de maand is het al? — Tâlloem-bânġi-mi, het is reeds de derde. — Nîyâmi, het is er stellig, het is er al. — Âpa-mi noekâna? wat is het geweest dat gij gezegd hebt? — Soenakâna-mi, lett.: zijn besnijden (, d. i. de tijd waarop hij behoort besneden te worden,) is er al, is daar. (NB. dit geeft den leeftijd van twaalf, dertien, jaar te kennen.) — Lêbâ-mi, het is reeds (, of stellig,) klaar. — Pôro ákoelle-koelle-lâlo-mi, moge hij hersteld zijn! — Kêre-mi pamântaũgânnoe? geef mij bepaald op, waar uwe verblijfplaats is. — Anne taoennâya Iyânoe, lêbaka natâseré anâkoe 210 roepiya, îya-mo, wat deze slaven van NN. betreft, welke mijn zoon op 210 ropijen getaxeerd heeft, dat is eene gedane zaak. Zin: “dat is nu eenmaal “zoo; ik zal er dus maar genoeg mede nemen.” — Îya-mi na-kíkâna-ñgâseñg soëkoeroé âla-hâm-doelilla, ka-ta-mâka-makâi lompôna pânġamâseyâna Álla-taâla ri-kâtte-ñgâseñg, lett. dit is bepaald zoo, dit is stellig, of zonder bedenken, name-

lijk: dat wij Gode dank zeggen, daar bijzonder groot is de ontferming des Allerhoogsten over ons allen; v. d.: deswegens zeggen wij Gode onzen dank, dewijl zoo bijzonder groot is, enz. (Dĵay.) — Zoo ook: îyamîntoe, of: îya-môntoe, lett. dat en niets anders is het stellig, en van daar wegens het verband insgelijks dikwijls met deswegens te vertolken. — Pônna ri-Bône ânâ-karâëng, toe-Bône-mi; pônna ri-Gôwa ânâ-karâëng, toe-Gôwa-mi, zoo vorstenzonen zich in Bône ophouden, zijn zij zonder bedenken Bonieren, d. i. worden zij als Bonieren beschouwd; en zoo vorstenzonen zich in Gôwa bevinden, zijn zij zonder bedenken Gowarezen, d. i. worden zij als Gowarezen beschouwd. (Inl. Wetb.) — Pâré-mi, maakt het. — Pâré-mîntoe, maakt dat. — La-lâmpa-mi, hij zal stellig gaan, hij staat op het punt van te gaan.

Sâma [, en van daar: sâamá; sâmakâñg, of: sâmakî; sâmakô, of: sâmakî; en: sâmi, of: sâmo]. Vergel. *sa* N°. 1.

Taëna ma, of: ta ma, gebezigd bij ontkenning van een stelligen zin; als ik bijv. beweer dat het een of ander er stellig geweest is, en thans niet gevonden wordt; v. d. gewoonlijk in het Hollandseh overgezet met: niet meer.

Bijvoorbeeld: ta-mánġânre-má, ta-mánġinoeñg-má, ik eet niet meer, ik drink niet meer. (Dĵay.) — Na-kípiyâsseñgîyañgá pônna ta-sâwe-makî, gij moet het mij maar zeggen, zoo gij geen' tijd meer hebt. — Natĵîní-mi karâënga, taëna-mi ri-bâroegâya, zij zagen, dat de vorst niet meer was in de barôega. (Dĵay.) — Ta-koewassênga-mi, ik weet het niet meer.

Na-taëna-mo ânoe kâmma, soesâna pamaîna roëwa sikâlabîni, lett. de beide echtgenooten waren bekommerd, en wel zoo bekommerd, dat er niets meer

te vinden zoude zijn hetgeen daaraan gelijk was, d. i. zij waren zeer bekommerd. (Djay.)

Tinañg ma, nooit, of: nimmer, meer; bijvoorb. tinañg niyâkka-mo nasikatĩnrôwañg karâcñg-bainnêya, hij sliiep nooit meer met de vorstin. (Djay.)

Mâma [en van daar: mâmá; mîmakâñg, of mîmakî; mîmakô, of: mîmakî; en: mîami, of: mîamo], maar; slechts. Bijvoorbeeld: la-lâmpa-mâ-má, ik zal maar gaan. — Têya-mîmakî pañga-pañgá ri-pamâí, wees toch maar niet boos op mij. (Brief.) — Îya-mîami, îya-mîami, lett.: dat slechts, dat slechts. Wij zouden zeggen: dat slechts en niets anders. — Bôlí-mîami añdjôreñg, leg het daar maar neêr. — Si-lâwará-mîami, naléba, één blad maar, en het is af; bijvoorb.: afgeschreven. — Bâdjí-bâdjí-mîamo tappâna, mooi slechts was haar gelaat, d. i.: er was geen enkele trek in haar gelaat, die niet mooi was; d. i.: haar gelaat was bij uitstek mooi. (Djay.)

— Djâmmenğa kammôewa-mîami, lett. het sterven is zóó maar, d. i.: heeft niets te beteekenen. (Kel.) — Pasapoêngekoe kamma-mîami; îya-djîya bâdjoc-bâdjocêngekoe talâlo koepadarâna; mijn hoofdhoek, dat is zoo maar, dat is: die kan mij minder scheelen; maar mijn baadje, daarvan spijt het mij meer. — Baïnnêngekoe kamma-mîami, anâkoc-mônjdjo, mijne vrouw is zóó maar, d. i.: mijne vrouw, daar geef ik niet om, maar mijn kind! (daar is mij meer aan gelegen.) — Îya-mîamo-sênğ allôwa, dezen dag nog slechts. (Kel.) — Kâtte-djîntoe têya, inâkke-mîamo-sênğ; of: îya-mîamo-sênğ inâkke, gij wilt niet, met mij is dat ook slechts het geval, d. i. gij wilt niet, hoeveel te meer ik.

(2° má). Vergel. ma N°. 1.

(3° má), onafscheidelijk voorvoegsel, dat in het

Boegineesch zeer dikwijls, doch in het Makassaarsch slechts nu en dan voorkomt; = á N°. 4. Vergel. beneden. Het wordt alzoo gebezigd: a) om werkwoorden van naamwoorden af te leiden, bijv.: má-tóewa, met geluk, v. d. gelukkig, zijn; máávroñj, mánânğge, met eene moeder, met een' vader zijn, d. i. eene moeder, een' vader bezitten (Inl. Wetb.) (, vergel. het Mal. برانتغ, met geluk, d. i. gelukkig, zijn, van انتغ, geluk); málâbirí, prachtig zijn, van lâbirí, prachtig, als: lâpá-málâbirí, eene prachtige saronj, lét. eene saronj die prachtig is, (Djay.); má-lômpo, groot zijn, van: lômpo, groot, als: toe-málop-pôwa, de groote heer, d. i.: de Gouverneur, lett.: de man die groot is; máljádi, klein, jong zijn, van ljádi, klein, als: pôkó-kâyoc ri-mátjádina, een boom terwijl hij klein (jong) is (Djay.); mákaróewa, of: mákapin-róewañj, een tweede zijn, een tweede zijnde, van karóewa, of kapinróewañj. Verg. Makass. Spraakk. § 119 en § 175, 1°.

b) Welluidendheidshalve vóór bedrijvige en onbedrijvige werkwoorden; bijvoorb.: mánjômba, = anjômba, van sómba. Vergel. Mak. Spraakkunst, § 175, 2°.

c) Bovendien vindt men nog een overblijfsel van dit onafscheidbaar voorvoegsel in verscheidene werkwoorden, wier oorspronkelijke vorm tegenwoordig met een m schijnt te beginnen. Zoo vindt men onder anderen: mántañj, dat stellig een' zamentrekking is uit: máántañj, van: antañj. Vergel. vooral Mak. Spraakk. § 175, 3°.

✓ (1° mañg), vnv. 1 pers. meerv. mann. en vrouw., Boeg. máñj, idem; bijv.: parasânğâm-mañg, onze negerijen (Djay.) — Anôemmañg, de, of: het onze.

(2° mañg, mam, man, of: mañj, al naar gelang

van de letter, waarmede het woord begint, waar-
vóór het geplaatst wordt), *ofschoon, al ware het
ook*; bijv. mânṅkoe lâmpa, *ofschoon ik ga*. — Mân-
na, = māñj, nam, man, of: māñj. Bijvoorbeeld:
mâna ikâmbe, atâna Gôboronamêṅg, na panrâki-
tōṅg, *al ware het ook ons, d. i. zelfs ons, die diena-
ren van het Gouvernement zijn, zal hij in het ver-
derf storten*. — Mâna ri-nâkke, kâmma-tōñḍji
narâpika nâwa-nawâṅkoe, lett. *al ware het ook
aan mij, d. i. zelfs, ook, aan mij is hetzelfde in de
gedachte gekomen*. (Djaj.) — Koewitoeṅ mâna
si-dâlle, *ik denk zelfs elken dag aan, enz.* (Kel.)

Mâna ta-paramâna, = māna ta-bârañj-âpa,
= māna na-oembârañj kâmma, *ofschoon het slechts
van geringe waarde is*. NB. deze phrase is ſnoeije-
lijk te verklaren; welligt te denken aan het Sanskr.
parama, beste, uitstekendste, voornaamste, eerste;
alsdan zou de letterlijke beteekenis zijn: *ofschoon
het ook niet het eerste in zijne soort zij*; bijv.: mân-
na ta-paramâna, koenṅgâi-ḍji parasâñgâṅkoe, *of-
schoon het niet van de beste is, zoo heb ik mijn land
toch lief*. — Mâna ta-paramâna, ka-pamâteinna
pamâi-toḍjêṅkoe ri-kâoe, *ofschoon het, te weten:
hetgeen ik u geef, niet van de beste, d. i. slechts van
geringe waarde, is; neem het toeh aan als een bewijs
van mijne opregte genegenheid voor u*.

Âmâna = māna (D. Moes.) Vergel. á N°. 5,
alsmede Mak. Spr. § 214, eoll. § 99.

↘ (mi). Men zie ma N°. 1.

↘ (miṅg), = mēñj.

↘ ↘ (mēṅg), = māñj, = lēbá. (GG.)

↘ ↘ (mo). Men zie ma N°. 1.

↘ ↘ (moñg), soort van mooi fijn linnen.

↘ ↘ (1° mâka), gebezigd waar wij ons be-
dienen van te met de onbepaalde wijs van een

werkwoord, bijv.: mâka nigaôêkaṅg, *om gedaan te
worden, om te doen*. En even als ons: *dit is te doen*
eene dubbele beteekenis heeft, te weten: zoowel
die van *dit kan gedaan worden*, als die van: *dit
moet gedaan worden, dit is raadzaam om te doen*;
zoo geeft mâka nu eens de mogelijkheid, of gelegen-
heid, tot iets, dan eens het raadzame, om iets te
doen, of te laten, te kennen. Vergel. het Boeg.
mâka. Zoo zegt men bijvoorbeeld in 't Boeg. âná-
kâroeṅge makâë ri-oêlé, *de vorsten-kinderen, die kun-
nen, of: die moeten, gedragen worden in boelêkañj's*.

Bijvoorbeeld: pônna mâka tēne-tēne-ñgâseng
pamaña, *indien er gelegenheid voor hen allen ware,
om zich te amuseren, d. i.: zoo zij zich konden amu-
seren*. — Mâka siyapâya nabâttoe? *wanneer zou
het voor hem zijn om te komen?*, dat is: *wanneer zou
hij kunnen komen?*, of: *wanneer zou het zaak zijn,
dat hij kwame?* [NB. Siyapâya nabâttoe sâllaṅg?
zonder mâka er bij, zou beteekenen: *wanneer zal
hij komen?*] — Mâka inâkke la-sôero? *zou het voor
mij zijn, om te bevelen?*, dat is: *zou ik het kunnen
bevelen?* of: *zou het zaak zijn dat ik het beval?* —
Pasâñgalinna nagâya-ḍji mâka ákôelle antôeloṅg-
kí, *er is niemand, behalve alleen de nága, om ons te
kunnen helpen*. (Djaj.) — Taêna marâeṅg koewâs-
seṅg mâka ákôelle ampabâttoe-kí nâi ri-tompóna
mônjtjōṅga, *ik weet niemand anders om ons te
kunnen brengen, enz.* (Djaj.) — Mañkoeboemi-
ḍjintoe mâka nikoetánaṅg, *de Mañkoeboemi slechts
is er, om gevraagd te worden, d. i.: hem slechts
kunnen wij vragen*. (Djaj.) — Sikâmma kâra-ka-
râeṅg mâka áñgêraṅga papikâtoe, *al de vorsten
die er waren om over te brengen het gezondene, d. i.
de geschenken, d. i.: die de geschenken moesten over-
brengen, wier taak het was de geschenken over te*

brengen. (D̄jay.) — Îya t̄jîní mâka napad̄jariya, zie slechts op hetgeen zij te doen hebben. (Rap.) — Mâka îya lambât̄jajî? is hij er de man voor, om dat te zullen lezen? d. i. zou hij dat kunnen lezen? en van daar ook eenvoudig: zou hij dat lezen? — Na-ânne ri-kâmma-kammâya taêna koelleyâna, mâka la-têne-pamaîna, tegenwoordig is er geene mogelijkheid toe, om zich te zullen amuseren, d. i. dat zij zich zouden amuseren. (D̄jay.) — Itôewaṅg-mamînj-đjô, mâka pasitômpóki oelôenna salaṅggâna, lett. mijnheer slechts is er, om te, d. i. die kan, zetten zijn hoofd op zijne schouders, d. i.: hem die zoo goed als dood is als 't ware weder levend kan maken, d. i. hem uit groote verlegenheid kan redden. — Itôewaṅg-mâmo koerannôewaṅg (, of: koepanrânnoewâṅgi,) ampâocwi ri-toe-málopôwa, mâka nakabad̄jikaṅga boettâya ri-Sanrabône; mijnheer slechts vertrouw ik, dat zóó tot den Gouverneur zal spreken, dat het welzijn van Sanrabône daardoor bewerkt worde. — Ta-mâka nidoṅgkokîyaî ântoe bisêyaṅga, het is geene zaak, aan boord van dat vaartuig te gaan. (Rap. T. D̄j.) — Ta-nasâla-môntoc, itôewaṅg, kâna, mâka nakabad̄jikaṅga boettâya, nasânaṅg tâoe-t̄jádiya, napâoe ri-toe-málopôwa, dat kan niet missen, of hij zal den Gouverneur een woord zeggen, waardoor het welzijn des lands bewerkt wordt, en waardoor het kleine volk zich rustig houdt. — Nikanâya-đji kâyoe-t̄jampâga, koewâsseṅ, mâka đjârré-đjârré, dat wat t̄jampâga-hout heet, weet ik slechts, dat nog al sterk (stevig) is. (Brief.) — Sambêna; îya bād̄jika, mâka ákoellêya niparé sorodâdoe, plaatsvervangers voor hen, wel te verstaan: die geschikt zijn om soldaat te worden. (Brief.)

(2° máka), vóór de hoofdgetallen geplaatst, dient tot vorming van rangschikkende telwoorden.

Vergel. ka N°. 5, lett. c, en má N°. 3, lett. a. Men zie ook Mak. Spraakk. § 119.

(3° mâka). Ta-mâka-mâka, zeer, bijzonder, Boeg. tã-mâka-mâka, idem; bijv.: ta-mâka-makâi kalompowâna, bijzonder, buitengewoon is zijne grootheid.

✓ // (mâkkaṅg). Vergel. ákkaṅg.

✓ // (mâṅka), a) vóóraan-geplaatst in een' volzin, = mîṅka, maar, echter;

b) in het midden van den volzin geplaatst, is het niet met mîṅka te verwisselen, ofschoon men het in het Hollandsch ook soms zeer goed met maar kan vertolken. Het schijnt, even als dit woordje, de kraecht der uitdrukking te versterken en gelijk te staan met: werkelijk, bijzonder, enz.; bijv.: hij houdt zich maar goed, = hij houdt zich regt (, werkelijk,) goed, als: taêna-mâṅka-đji koetálânge, ik heb toch maar niet gebraakt, ik heb gelukkig volstrekt niet gebraakt (, ik was wel misse-lijk, maar ik heb toch werkelijk niet gebraakt). — Taêna ânoe-kâmma ranôenna Iyânoe, wâttoe si-t̄jiniua mâṅka saribattâna, onuitsprekelijk groot was de vreugde van NN., toen hij zijne broeders werkelijk ontmoette. — Taêna-mâṅka-sēṅ koepâré-pâré, ik heb op het oogenblik weér volstrekt niets te doen. (Brief.) — Tôegoeroéki ri-đjâraṅg taêna mâṅka-đji naṅgâpa, hij valt van zijn paard, moge hij maar geen ongeluk gekregen hebben!, als hij maar geen ongeluk gekregen heeft! — Taêna-mâṅka-đji autâma ânđjô gârriṅga ri-pabôettaêna Gôwa, die ziekte is immers werkelijk niet in het Gówasche doorgedrongen? — Niyá-mâṅka-đji katallassâna tâoe-t̄jádiya, de geringe man heeft immers in de daad om van te leven? — Salâmá-mâṅka-ni, lett. hij is maar weér heel wel, d. i.: hij is werkelijk hersteld. — Op de vraag, of iemand de koorts heeft,

volgt soms het antwoord: Taĉna-mânġka-sĕnġ, *werkelijk niet*. — Ákoĕlle-koĕlle-mânġka-má, *ik ben in de daad beter*, lett.: *ik ben maar beter*. — Naniyá-mânġka-mo koegappânġi pabâlle, *ik heb maar*, d. i.: *ik heb werkelijk, een geneesmiddel voor hem gekregen*. (Dĵay.)

∩ // (mânġkiġ), *slechts, niet anders dan, uitsluitend*; bijv.: mânġkiġ boelâĕnġ-pi nipabal-ġiyanġi, *niet dan voor goud is het te koop*. — Mânġkiġ dĵaraġ-pi, nabâi, *slechts, wanneer er een paard is, rijdt hij*. — Sollâna natĕya-mânġkiġ tĕdoġ băttoe-bâle-pa ri-Sambâwa nipagâwe, *opdat er niet uitsluitend (, enkel,) Sambâwasehe buffels gebezigd worden*. (Sinr., Tar.) — Mânġkiġ na-ġya, *hij alleen is het*, te weten: die iets zoo goed weet, of zoo goed kan doen; v. d. gebezigd van iemand, die zich te regt of te onregt daarop beroemt; van daar ook naam van een *uitstekend vaartuig*. (S. Tĵin.)

∩ // \ (mânġkó), bep. mânġkoka, Mal. *manġkokk, kom, kommetje, kopje*. (D. Moes.) Boeg. idem. — Mânġkó-sġgará. Men zie *sġgará*.

Mânġkó-mânġkó, een plantje welks bladen eenigzins den vorm van *platte kommetjes* hebben, gebezigd als geneesmiddel, en ook gekorven met pândaġ-bladen, *Panax coehleata, L.*

∩ // (mîġka), *maar, echter; vergelijk mánġka*.

Mîġka soms gebezigd tot bevestiging van iemand's gezegde, ons: *wel stellig*; misschien letterlijk ons: *het is maar zoo*. Soms ook gebezigd tot antwoord, wanneer iemand iets onmogelijks, of bijna onmogelijks, beweert; bijvoorbeeld, als iemand van zeer ondergeschikten rang eens zeide: "Inâkke pâlá-palâkoe, êró-ká áġĵari toe-mâlômpo, *"ik zal verzoeken om Gouverneur te worden"*; zou

een ander daarop kunnen antwoorden: "Mîġka, *maar of: jammer dat er een maar bij is; of: dat kunt gij begrijpen!?*

∩ // (mîkí), ámîkí, *trekken, sechtsgewijze zeer doen*; geb. van een *steenpuist*, en andere zwe- ren, van de *tanden*, van het *hoofd* bij erge hoofdpijn.

∩ // \ (môeko), ámoeko, *morgen*. — Môeko mêmbará, *morgen, of overmorgen*. — Na-ġya bat-tôeta-mo mânġe ri-ballâna Ároe-Mandâlle; ámoekôna ásîma-makí ábitĵara-tômmakí, *den volgenden dag, nadat wij gekomen waren aan het huis van Ároe-Mandâlle, hebben wij verdiend en ook zaken afgedaan*. (Brief.)

Pamoekôwaġ, a) *het morgen zijn; v. d. de dag van morgen*;

b) *het morgen doen worden voor iets, d. i. iets morgen doen plaats hebben; iets uitstellen tot morgen*; bijv.: tĕyai nipamoekôwaġ, *het wil, d. i. moet, niet tot morgen uitgesteld worden*. (D. Moes.)

\ ∩ // \ (mĕkkó), mĕkkó-mĕkkó, *zieh als een slang bewegen*. Boeg. idem.

∩ \ // (môkkí). — Môkkí-môkkí, *kwispelstaarten*; gebezigd van *paard, hond*, en dergel., doch ook van *gemeene vrouwspersonen*, wanneer zij al gaande allerlei bewegingen maken, om de aandacht tot zich te trekken.

∩ \ \ // (môkkeġ), *geestelijke*. Boeg. idem. Hieronder te verstaan: de *bídala, de kátte*, enz.

Anroġġoeroe môkkeġa, *het hoofd der môkkeġ's*, alzoo genoemd de hoogste geestelijke in *Sanrabóne*.

∩ \ // \ (môkó), môkó-môkó, *knorren; v. d. uurwerk, horlogie*. Boeg. *mánókó-nókó, knorren*. B. *mókó-mókó, uurwerk, horlogie*.

∪ // ∪ (makâmoe), Nominativus van het Arab. مَكَام, plaats. — Makâmoelo-mahamoêdoe, 't Arab. مَقَامُ الْمَكْمُود, de plaats van den Ge-prezene. (Tar.)

∪ // \ / (makôta), bep. makotâya, kroon. Boeg. en Mal. idem. Jav., Sund. en Sanskr. makoeta.

∪ // ∩ (mîkiri). Men zie íkiri.

∪ // ∩ (mâkkalá), lagchen. Vergelijk noe-mâkkalá.

∪ // ∩ (mânḡkalá), bep. mânḡkalaka, = bânḡkalá N°. 3, 't Mal. maḡkal, halfrijp, Boegin. bânḡkalá, idem; bijv.: taípa mânḡkalá, eene maḡga die nog niet geheel rijp, maar toch vatbaar is, om door broeijing rijp te worden, = taípa-tínó-kássá. Vergel. kássá N°. 2.

∪ // ∩ (moêkkoelóe), ámoêkkoelóe, uitschieten, opzwellen, bijv.. ámoêkkoelóe-mi birallêya, de ðjagoḡ schiet reeds uit, wel te verstaan: nog onder den grond; alleenlijk is de aarde daarboven reeds opgezwollen en op het punt van de plant door te laten. Zoodra dit gesehied is, spreekt men van átómpó-boetta. — Ook gebez. van de borsten van een jong meisje, die reeds beginnen uit te puilen, ongeveer op dertienjarigen leeftijd in Oost-Indie. Men zie: boêkkoelóe.

∪ \ // \ ∩ \ (mônḡkoló), uitpuilen; bijvoorb.: ámonḡkoló-mi soesoenna, hare borsten puilen uit. NB. gebezigd van eene volwassen, huwbare vrouw. — Ámonḡkolóki paraḡkána, het gedeelte van het ligehaam van boven tusschen de beide beenen puilt uit. (NB. door de sterke spanning van de broek.) Verg. ráḡká N°. 1. — Ámonḡkolóki poerassína, zijn tandvleesch puilt uit; bijvoorbeeld ten gevolge van een' tand die niet op zijne plaats zit en boven de andere uitgroeit.

∪ // ∩ ∩ (Maḡkâsará), bep. Maḡkâsaraka, Makassar, Makassar, Boeg. Maḡkâsará. — Kâna-Maḡkâsará-miḡḡjo, lett. dat is een Makassarsch woord; onder anderen gebez. wanneer men iemand op bedekte wijze te kennen geeft, dat het zijn tijd is, om heen te gaan, een einde aan zijn bezoek te maken, bijvoorb. door te vragen hoe laat het is, of door gedurig te gapen, enz. Zoo zegt men ook: Nasâre-makí kâna Maḡkâsará toêwaḡ, mijnheer gaf ons onder bedekte termen te kennen, dat wij wel mogten opstappen.

∪ \ // ∩ (mokâi). Men zie póka N°. 2.

∪ ∩ (mânḡgá), verdichten, namaken, Boeg. máḡká, idem; bijvoorbeeld: toe-lino nimânḡgá, lett. een verdicht, nagemaakt, mensch, geen wezenlijk mensch; v. d.: een beeld; = rápaḡ-rápaḡ-táoe. (Bid.) — Bainne nimânḡgá-maḡgána, het is zijne vrouw niet, zij gaat er slechts voor door, lett. het is zijne verdichte vrouw. — Kâna-nimânḡgá, verdichte, verzonnen woorden.

Pamaḡgâkkaḡ, iemand maken tot het voorwerp, wien men toedicht, d. i. iemand toedichten; bijvoorb.: nipamaḡgâkkaḡ kâna, = nipaparé-kaḡ kâna, mij worden woorden toegedicht.

∪ ∩ (mânḡgaḡ). Vergel. áḡgaḡ.

∪ \ ∩ (mânḡge), bep. maḡgêya, vader. — O! maḡgêna! o! vader van hetzelfde, te weten: een kind. Zoo soms uit spotternij een getrouwd man toegesproken die nog geen kind heeft, anders wordt de naam van het kind er bij gevoegd. — Mânḡge-âwo, stiefvader. Vergel. áwo. — Mânḡge-poerína, oom. Vergel. poerína.

Ámânḡge, of: máamânḡge, met een' vader zijn, een' vader hebben; bijv.: tôḡjeḡ-toḡjêna sarána mábiḡjarâya, ta-máânronḡ-pakí ta-mámânḡge-pakí,

het ware van de manier van behandeling van regtszaken is, zoo wij noch moeder noch vader hebben, d. i. die als 't ware niet kennen bij het uitspreken van regt, dan alleen acht geven op het regt. (Inl. Wetb.)

Maṅggêyaṅg, tot vader maken, d. i.: als vader aannemen; bijv.: ikátte koemaṅggêyaṅg, ik neem u als vader aan.

↘ ↗ ↘ (môgá), ámôgá, = toemiṅgúra, achterover liggen.

↘ ↘ ↘ (mîṅgíri), trillen (eventjes) van vreugde, of genot, of afkeer, enz.

↘ ↗ ↘ ↘ (môgará), = mógá.

↘ ↘ ↘ (mâṅgisí), bep. mâṅgisika, Mal. en Jav. maṅgis, naam eener zeer lekkere boomvrucht, de Maṅgistan, *Garcinia Mangostana*, L. Ook de naam van een sieraad, behoorende tot de rówe-rówelé.

↘ ↘ (mâṅga), erg trekken, overal, of geheel en al, scheutsgewijze zeer doen; bijv.: het hoofd bij erge hoofdpijn, de tanden bij erge tandpijn, de ooren bij inwendige verzwering.

↘ ↘ (1° mâṅgaṅg), moede, bijvoorb.: mâṅgaṅg ámêmpo, ádjáppa, enz., moede van te zitten, van te gaan.

Âṅgkamaṅgâṅgaṅgi, moei maken, vermoeyen.

(2° mâṅgaṅg), verlenging van maṅg N°. 2, = máanna; bijvoorb.: maṅgâṅgkoe, = máṅgkoe, = máanna koe.

↘ ↘ ↘ (mâṅge), vnw. māṅgêṅgkoe, gaan. — Mâṅge-bâttoe, gaan en komen, d. i. heen en weér gaan. — Ta-māṅgêyaki, wij gaan niet. (Rap. K. G. — Mâṅge-maki, ga gij, d. i.: speel, of: vraag gij maar. NB. zoo zal men bijvoorb. in het Omi-spel tot zijn buurman zeggen, wanneer men zelf geen

spel heeft, om te vragen. — Âṅjđjo-mi mâṅge, ta-nikâna âṅjđjo mâṅge, lett. die ging, en men kon niet zeggen: daar gaat hij; d. i. met zooveel spoed ging hij, dat men hem naauwelijks met de oogen kon volgen. (Mádi.) — Êraṅg mâṅge, derwaarts brengen. (Rap. K. G.) — Âṅjđjo-mâṅge ri-bállá-pamánâikâṅgkoe, mâṅge nabôya ôpasaka, in de huizen, waar ik bezoeken zou gaan afleggen, daar zocht de oppasser. — Koelamboési-tômmo mâṅge; bāttoewá mâṅge, ik ging regt daarnaar toe; ik kwam daar. (Brief.) — Mâṅge ri-mâṅge-mâṅge-yâanna, lett.: gaan naar zijn eigen gaan, d. i.: gaan verwaarts men zelf verkiest. (Inl. Wetb.) — Má-nâssa-mîntoe māṅgêna ri-kâoe Soedîyaṅg, dat is zeker, dat tot u gaat, d. i. aan u afgestaan wordt, het land van Soedîyaṅg. (Brief.) — Kínâmpa mâṅge nikiyó, lett. wij gaan pas genoodigd worden, d. i. wij zijn pas genoodigd. (Rap. K. G.) — Mâṅge-bâttaṅga, lett. het gaan, d. i. weggaan, of: verdwijnen, van den buik, wel te verstaan: het dikke van den buik; van daar gebezigd van: miskraam; als: mâanna mâṅge-bâttaṅga, ta-nîyá-ôempa, (na zijne geboorte) had zij (te weten: zijne moeder,) zelfs geen miskraam meer. (G. G.). Zoo ook: kôdi-ka mâṅge-bâttaṅgi, uit vreeze dat de dikke buik weder weg mogt gaan, d. i.: uit vreeze, dat zij een miskraam mogt hebben.

Mâṅgêi, gaan naar, of: tot, ergens naar toe gaan; bijv.: parasâṅgaṅg la-namâṅgeîya, het land verwaarts hij zoude gaan. (Rap. T. Dj.) — Toe-namâṅgêi, lett. de menschen, d. i.: vrouwen, tot welke hij ging, d. i. per euphemisme voor: zijne bijwijven, zijne hoeren. (Rap., G. G.) — Nîyá la-koemâṅgêi, = nîyá la-koekoenjđjôcēṅgi, ik wil ergens heen gaan, ik wil naar zekere plaats, of: naar de beste kamer gaan.

Pamânge, *doen gaan, brengen*. — Pamânge añdjôreng, *derwaarts doen gaan*, d. i.: *derwaarts brengen*. — Pamânge ri-bâsa-Maŋgkâsarâ, *doen gaan*, d. i.: *overzetten, vertalen, in het Makassaarsch*. — *Āpamânge* gebez. van het *afdrijven* der vrucht door eene bezwangerde vrouw.

Pamângei, *iemand, of iets*, zoo ook bijvoorb. *eene plaats, maken tot het voorwerp, waar men naar toe gaat*; v. d. *ergens naar toe gaan*, v. d. ook: *ergens op aanvallen*. (Djay.)

Pamângeyâng, *bezigen tot het gaan, bezigen om op te gaan*; bijv.: âllo bâđjî nipamângeyâng má-bâlôe-bâlôe, *een dag geschikt om op te gaan verkopen*. (Rap. T. Dj.)

Mângeyâng, *een gaan*, bijv.: taêna nagânnâ si-mângeyâng, = *taêna nagânnâ si-boewângeyâng*. Vergel. *boewânge*.

↘ ↙ ↘ (mêngeang), *op en neder gaan; nu wat beter, dan wat slimmer zijn*, bijv. *iemand's ziekte*.

↘ ↙ ↘ (môngeang). — Môngeang-môngeang, = het Mal. *berêng-berêng*, eene soort van *bekken*. (Djay.)

↘ ↙ ↘ ↘ (mângeboesoe). Verg. *kâboesoe*.

↘ ↙ ↘ ↘ (minganne). Verg. *mânge*.

↘ ↙ ↘ ↘ (mângeirang). Verg. *irang*.

↘ ↙ ↘ ↘ (mângearibi), bep. mângearibiya, 't Arab. مغرب, *het Westen*; van daar: a) het biduur tegen Zonneondergang, alzo 's avonds *over zes ure*. — Pasimbangeanna isâya mângearibiya, *de tijd tusschen isa en mângearibi*, dat is: *tusschen zes en half zeven ure 's avonds*;

b) *Mauritanie*; bijv.: bâssi Mângearibi; *ijzer afkomstig van Mauritanie*. (D. Moes.)

↘ ↙ ↘ ↘ (maŋgâli), bep. maŋgalîya, soort van *visch*. Boeg. idem. Wanneer het kind zal beginnen

te eten, legt men den *gedroogden staart van dezen visch*, alsmede een *siŋkôlo* en een stuk *kâyoe lêlêng*, of *ebbenhout*, in een kom met water, ten einde dit water vervolgens over de rijst te sprengelen. Daar de eigenlijke beteekenis van het woord *maŋgâli* die van *schromen* is, acht men de bijvoeging van zijnen staart een goed middel om het kind op later leeftijd *beschroomd* en *bescheiden* in zijn spreken te doen zijn; v. d.: bâwa-ta-nikîdoŋg-maŋgâli, *een mond die onbescheiden in het spreken is*; lett.: waarbij men verzuimd heeft, om van den *staart der maŋgâli* gebruik te maken.

↘ ↙ ↘ ↘ (mângeoclappâ). Verg. *oelappâ*.

↘ ↙ ↘ ↘ (maŋgiwaŋg), *haai*. Boeg. idem. —

Maŋgiwaŋg-tôké, soort van *haai*. — Maŋgiwaŋg-lôntarâ, en: maŋgiwaŋg-tinoemboe, eetbare soorten van *haai*.

Maŋgiwaŋg ook naam eener sterrengroep.

↘ ↙ ↘ ↘ (Maŋgâsa), een plaatsje van Gôwa, bekend door zijne markt- en offerplaats. Deszelfs *djângeang-boeleŋ-boeleŋ* behoort tot de *djângeang-bidja's*. Vergel. *bidja*. — Toe-Maŋgâsa, *iemand van Maŋgâsa*; van daar: katoe-Maŋgasânge, *het: een man van Maŋgâsa zijn*, d. i. 't *afkomstig zijn van Maŋgâsa*. (Rap.)

↘ ↙ ↘ ↘ (mâppang), *muf*. Boeg. *mâkappang*, idem.

↘ ↙ ↘ ↘ (mêmpo). Vergel. *émpo*.

↘ ↙ ↘ ↘ (môpaŋg). Vergel. *ôpaŋg* N°. 1.

↘ ↙ ↘ ↘ (môppó). Verg. *ôppó*.

↘ ↙ ↘ ↘ ↘ (mopôti), 't Arab. مُغْتَب, *een Mufti*. (G. G.)

↘ ↙ ↘ ↘ (1° mâparâ) *overal*, of, *in grooten getale, verstrooid liggen*; bijv.: âmâparâ-mo kitika, *de eenden liggen in grooten getale verstrooid*, op het water bijv. — Âmâparâki taipâya, *de maŋga's lig-*

gen in groote menigte verstrooid, op den grond bijv. — Pamâparâna toe-koewallêya ñjawâna, de dooden liggen in grooten getale op den grond uitgestrekt. (Mâdi.) — Rappônna amâparâ ri-boettâya, de vruchten liggen overal op den grond verspreid. (Tam.) Vergel. het Maleische *kapâran*, verstrooid, verspreid, liggen.

(2° mâparâ). Men zie *pâparâ* N°. 3.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (mêmporo), ons: *Mevrouw*. Aldus door den Inlander genoemd de vrouw van den Gouverneur; terwijl alle andere getrouwde dames slechts *ñjônja* heeten.

↘ ↘ (mâmbaṅg), Mal., eene soort van *luchtgeesten*.

↘ ↘ (mâboeṅg), geb. van het *doffe geluid* van het *vallen* van *zware vruchten*, als *kokosnoten* en dergel.; ook van het *geluid* van een *kanonschot*.

↘ ↘ (mâmboeṅg), *bijna dood*; bijvoorb. gebez. van *menschen*. Zoo ook van *boomen*, die ten deele hol, maar toeh nog niet dood zijn.

↘ ↘ (moêmba). Vergel. *óemba*.

↘ ↘ ↘ (mîmbarâ), bep. *mîmbaraka*, 't Arab. *منبر*, *preekstoel*; wordt ook verbasterd in *bîmbarâ* en *gîmbarâ*.

↘ ↘ ↘ ↘ (mêmbarâ), *overmorgen*.

Pamembâraṅg, *het overmorgen doen worden voor het een of ander*, d. i. *het tot overmorgen uitstellen*; bijv.: *têyai nipamembâraṅg*, lett.: *het wil*, d. i. *het moet, niet tot overmorgen uitgesteld worden*. (D. Moes.)

↘ ↘ (1° mâma), bep. *mâmâya*, Sal., = het Makass. *paṅgaḍjâi*. (Vergel. het Mal. *mâmah*, en het Jav. *mamah*, *kuuwen*). Bijv.: *nipamembêṅgaṅg-mi mâma*, *er werd sierih voor hem opgebracht*. (Mâdi, Dat. Moes.) — *Mâma-makô*, *kaauw gij sierih*.

Pamâmâaṅg, = *papâṅyadjâiyayṅ*, *sierihdoos*.

(2° mâamá), *vol*; bijv.: *mâmá baróega*, *de baróega is opgepropt vol*. — *Namámá bôsi*, *vol*, d. i. *doorweekt, van regen*.

(3° mâamá). Vergel. *ma* N°. 1.

↘ ↘ (mâmmaṅg). — *Kâna-nimâmmaṅg*, woord, dat men als 't ware inslokt; woord dat men niet uitspreken, veel min sehrijven, mag. Dit woord, dat slechts aan weinigen bekend zon zijn, wordt bij wijze van amuleet gebezigd, onder moeilijke omstandigheden. Volgens zeggen van zeker' Inlander, zou dit geheimzinnig woord niets anders zijn dan het door God zelven uitgesproken *كُنْ*, letterlijk *wees*, v. d. zoo veel als: *het aanwezen worde u geschonken door mijn' wil!* (Boeg. *áda ri-ámma*, of: *áda tá-mâlússóe*.)

↘ ↘ (1° mâmi). Vergel. *ma* N°. 1.

(2° mâmmí), aldus in het gebergte genoemd *de kat*.

↘ ↘ (mámçé), = *mámóeroeṅg*, = *mâmárroeṅg*. Vergel. *móeroeṅg* en *úrroeṅg*.

↘ ↘ ↘ (mâmo). Vergel. *ma* N°. 1.

↘ ↘ (moêmoeṅg), *stug*; bijv.: *tâoe-moêmoeṅg*, *stug mensch*.

↘ ↘ ↘ (mêmaṅg), *vroeger*. 't Mal. *mêjmaṅg*, en 't Boeg. *mêmaṅg*, idem.

Van daar: a) *te voren, vooruit, reeds*; bijvoorb.: *lêbá-mêmaṅg-djaki* *koepikatoêwi soêrá*, *reeds vroeger zond ik u een brief*. (Brief). — *Bâraṅg lêbákí oêkirí mêmaṅg soêraka ri-karoewêṅga*, *welligt hebt gij dien brief vroeger, namelijk gisteren namiddag geschreven*, d. i. *welligt hebt gij dien brief reeds gisteren namiddag geschreven*. — *Sibâṅgi-mêmaṅg*, *reeds gisteren*. — *Lanrîna êró-mêmaṅg-tônjdjá átîmboró*, *daar ik vroeger immers ook Zuidwaarts*

wilde gaan. — Ápâoc-mêmañg, *vroeger, of te voren, zeggen, d. i.: voorzeggen.* — Átjîní-mêmañg, *vroeger, of vooruit, zien, d. i. voorzien.*

Van daar: b) *van vroeger tot nu toe, al lang, altoos;* met vóórvoeging van *taéna, niet: altoos niet, d. i.: nooit, v. d.: volstrekt niet, stellig niet;* bijvoorbeeld: *ânoe pâurá-mêmañg, iets dat al lang* (, lett.: van vroeger tot nu toe,) *bedorven is.* — *Ânoe la-mâte-mêmañg, iemand die al lang op sterven ligt.* — *Memâñgkoewi, ik ben van vroeger tot nu toe, ik ben altoos, van ouder tot ouder, dit of dat geweest.*

NB. bijv. te bezigen door iemand, wiens vader, en grootvader, en overgrootvader, reeds in dezelfde betrekking als hij geplaatst zijn geweest. — *Memâñnaï, hij is het van ouder tot ouder.* — *Kâmma-mêmañgi, het is altoos zoo* (, lett. van oudsher). (Djay.) — *Kâmma-mêmañg, taéna antâppoewi arêna toe-málopôwa, lett.: het is van oudsher, of: altoos, zoo, niemand noemt den Gouverneur bij zijn' naam, d. i. nooit noemt men den Gouverneur bij zijn' naam.* — *Pamâí si-tânga-mêmañg, ênroeng ta-mádjâi-mêmañg, — toe-sâllo têya-mêmañg, een hart, dat altoos maar half, een verlangen dat nooit veel was, — iemand die nooit gewild heeft* (Kel.) — *Taéna-mêmañg nabowâkkañg matâna ri-nâkke, hij heeft nooit de oogen naar mij opgeslagen, d. i.: hij heeft mij volstrekt niet aangekeken.* — *Kammâya ânjdjo ri-têdoñga rôewañg-kâyoe mêmañg-dji bâte toe mânge ri-karâeng-Âloe, taéna nagânná tâloeng-kâyoe, verder wat die buffels betreft, er zijn stellig slechts twee stuks* (, wij zouden zeggen: *nooit meer dan twee stuks*) *tot karâeng-Âloe gekomen, en geen drie stuks.* (Brief.)

Van daar: c) *vroeger, dan iets anders, wat het ook zij, zal gebeuren, d. i. dadelijk, terstond;* met

vóórvoeging van *taéna, niet: zelfs niet vroeger dan wat het ook zij, d. i.: nimmer, v. d.: volstrekt, of: stellig, niet;* bijv.: *kâmma-kâmma-mêmañg-âne, nu terstond.* (Djay.) — *Patâdjâi-mêmañg-mâmi, maak het maar terstond gereed.* (Brief.) — *Ânoe-mênañgi, doe het dadelijk.* — *Nâmpa mêmañg-koetjîní, na-koekâna-mêmañg-tômno, zoodra ik u voor het eerst zag, zeide ik terstond.* (Kel.) — *Têya-mêmañg-ko, lett.: doe het toch niet, vóór wat het ook zij, d. i.: doe het toch nimmer, doe het toch volstrekt niet.*

Sinemângañg, ergens vroeger, enz., meé verbonden zijn; van daar: *pamâí simêmañgâñgkoe, de goede gezindheid, die vroeger met mij geweest is, dat is: mijne genegenheid van weleer.* (Sinr.) — *Boetta simêmañgânta, het land waarvoor wij van vroeger tot nu toe, d. i. altoos, bestemd geweest zijn, d. i.: ons eeuwig Vaderland, de Hemel.*

↘↘↘↘ (même), *kruipen, bijv.: même ka-loewarâya, de mier kruipt.*

Dit *même* kan ook gebruikt worden van een horlogie, dat *te langzaam loopt.*

↘↘↘ (mômîng), 't Arab. **مُؤْمِن**, *geloovende, geloovig.*

↘↘↘↘ (mômno), = *pâllo* N°. 2.

↘↘↘↘ (mômmong), *onvruchtbaar zijn;* bijv.: *mômmongi têdoñga, de buffels zijn onvruchtbaar.* (Rap. K. G.) — *Baîne-mômmong, eene onvruchtbare vrouw.*

↘↘↘↘ (mômîni), bep. *momîniya, = mômîng.*

↘↘↘↘ (mámâte). Men zie *bâte* N°. 1.

↘↘↘↘↘↘ (mômoró), *zacht en lekker om te eten;* bijv.: *mômoróki bôyoka, de bôyó is* (gekookt zijnde) *zeer zacht en lekker om te eten.* — Zoo

wordt *mómoró* ook van *lâme* en andere aardvruchten gebezigd.

∩ ∩ ∩ (mímilí), bep. mímilika, *traag, loom, talmen, langzaam gaan.*

∩ ∩ ∩ (mâmasá), *slinken*; bijvoorbeeld: *groente bij het koken. Van daar: zich in malkander voegen, in malkander zakken, bijv.: goederen of papieren in een mand, door drukking of instamping.*

— Van daar ook: *weinig plaats innemen*; bijv.: *daŋgãŋgãŋg mâmasá, koopwaar die weinig plaats inneemt en toch veel waard is, als: goud, vogelnestjes en dergelijke. NB. staat tegenover: bálóe-bálóe rompáya. Vergel. rómpa. Zoo ook bijv.: mâmasáki pakeyãŋgkoe, mijne kleéren nemen weinig plaats in, sluiten goed aan het lijf, zitten glad. — Van daar ook: in getal afnemen, verminderen, verdwijnen, enz.; bijv.: mâmasá-mi lâmpa toe-Gowâya, de Gowarezen zijn alleu weggegaan; letterl.: weggeslonken. Zoo ook bijv.: mâmasá-mi tâlloen-tâoeŋg lampâna, er zijn sedert zijn vertrek reeds drie jaar weggeslonken, d. i.: verlopen.*

Mámâssi, of: pakamâmasá, *doen slinken*; bijv.: *pakamâmasá-sâi lipânoe, na-noemâlo taôewa, letterl.: doe eens uw' saroŋj slinken, d. i.: neem uw' saroŋj wat bij elkander; doe haar wat meer om het lijf sluiten, opdat de menschen voorbij kunnen loopen.*

∩ ∩ ∩ (1° māmâssi). Vergel. *bássi* N°. 3.

(2° māmâssi). Vergel. *mâmasá*.

∩ ∩ ∩ (mímisi), = *móemoesóe*. Boeg. *mímí*, idem.

∩ ∩ ∩ (moemoesóe), *zuigen, slobberen*; bijv. van eenden geb.: *moemoesóeki kítika, de eenden slobberen. — Moemoesóe patjairãŋg. Men zie op: póepoeróe* N°. 1.

Kamoemoesóe, geb. van *eene pijp* (het zij mouw

of iets anders), *die niet strak, maar met plooiën uitloopt en eenigzins de gedaante heeft van iets waaraan gezogen kan worden*; bijv.: *kamoemoesóeki, limâna badjoeŋgkoe, de mouwen van mijn baadje loopen met plooiën uit. Van daar: kamoemoesóe, gebez. van eene bloem die nog half gesloten is. Van daar ook gebez. van de voorhuid.*

∩ ∩ (1° mâta), bep. *matâya*, vnw. *matãŋgkoe, oog*. Boeg., Sund., Mal. en Jav. idem. — *Tôm-pómâta*. Men zie: *tómpó*. — *Patjijŋtjãŋg-mâta*. Men zie *tjijŋtjijŋg*. — *Kebóna matâya*. Men zie *kébó*. — *Lélenna matâya*. Men zie *lélenj*. — *Edjâna matâya*. Men zie *édja*. — *Tâoe-tâoe-mâta*. Men zie *tâoe* N°. 1. — *Birinna matâya*. Men zie *birinj*. — *Liseré-mâta*. Men zie *liseré*. — *Boéloe-mâta*. Men zie *boéloe* N°. 1. — *Mônjtjõŋg-mâta*, zooveel als: *boéloe-mâta, ooghaartjes*. Vergelijk *mônjtjõŋg* N°. 4. — *Amônjtjõŋg-mâta*, als 't ware *met zijne ooghaartjes werken*; v. d.: *iemand met nijdige oogen aanzien* [, dewijl *nijdige* en *kwaadaardige* menschen hunne oogen, en bijgevolg, hetgeen vooral in het oog valt, ook hunne *ooghaartjes, sterk bewegen*;] v. d.: *iemand bij een' ander in verdenking brengen, hetzij door toovermiddelen, hetzij door laster* (, vergel.: *saradási*); bijv.: *namônjtjõŋg-mâta-má ri-bainnêŋgkoe, hij heeft mij bij mijne vrouw in verdenking gebragt, het hart mijner vrouw, hetzij door toovermiddelen, hetzij door laster, van mij vervreemd. NB. welligt heeft men ook de ooghaartjes van nijdige en kwaadaardige menschen als saradási geb. — Mâta-pâdja. Men zie pâdja* N°. 4. — *Mâta-patjini*, lett.: *een oog, dat altijd op den uitkijk is voor iemand*; v. d.: *een vertrouwing*; als: *koepâ-ré-ko mâta-patjini, siyagãŋg tôli-palãŋgeré, lett.: ik maak u tot een oog, dat steeds op den uitkijk, lot*

een oor, dat steeds luisterende is, d. i.: ik maak u tot mijn vertrouwing. Zoo ook: mâtâ-patjinîna karâēnga, de vertrouwing des koning's. — Mâtâ-âllo, lett.: oog van den dag, d. i.: de Zon; van daar matâna allôwa dikwerf overdrachtelijk gebezigd van vorsten en hooggeplaatste regenten. Zoo ook bijv. van den Gouverneur van Celebes. — Toe-ri-matâna bij verkorting gebez. voor: toe-ri-matâna allôwa, lett.: menschen die bij de Zon zich bevinden, en toegepast op diegenen, welke zich in de onmiddellijke nabijheid der vorsten bevinden. — Mâtâ-đjâla, mazen van een net. — Mâtâ-đjâroēng. Verg. đjâroēng. — Mâtâ-panâi, lett.: oog van het opgaan, te weten: naar het vorstelijk paleis. V. d. geb. van de voornaamste dagen, waarop men opgaat naar het vorstelijk paleis, te weten: de bânđji-lébaŋg (vergel. beneden op lébaŋg N°. 2), gelijk ook de dagen onmiddellijk vóór het begin, en onmiddellijk na het einde van de beide groote vasten van roemállanđg en bóelanđg-áđđi. — Matâna gâoeka, lett.: het oog van het feest; v. d.: de ware dag van het feest, d. i.: de dag waarop de hoofdplegtigheid plaats heeft. [NB. Men houde hierbij op het oog, dat bijvoorbeeld trouw- en besnijdenis-feesten der Inlanders verscheidene dagen duren.] Zoo zal iemand bijvoorb. vragen: “siyapâya-mi na-matâna gaôena?” “wanneer is de ware dag van zijn feest?” En kan men antwoorden: “Ñjêppé-dôedoe-mi âne la-matâna gaôena,” “het is thans reeds zeer op handen, dat de ware dag van zijn feest er zal zijn.” — Mâtâ-pâsarâ, lett.: oog van de markten, van daar: de voornaamste markt, die vroeger, vooral in de maanden Julij en Augustus, te Makassar gehouden werd; dewijl de wânđkaŋg, die alle jaren omstreeks Februarij allerlei kostbare koopwaren uit China aanbragt,

tegen dien tijd wederom met tripanđg, karet, en dergelijke, door de inlandsehe praauwen in menigte te Makassar aangevoerd, vol geladen werd. Het was dien ten gevolge voornamelijk de tijd, waarop oude handelszaken afgedaan, en nieuwe begonnen werden. [NB. Tegenwoordig is dit geheel veranderd, en ziet men zelden, of nooit meer een' wânđkaŋg te Makassar.] Op de vraag: “siyapâya-mi noewâlle dôwé?” of: siyapâya-mi noebâyarâ-ká?” “wanneer neemt gij geld op?” of: “wanneer betaalt gij mij?” volgt gewoonlijk het antwoord. “mâtâ-pâsarâ, in Julij.” — Matâna lâdînga, lett. het oog, v. d. het scherpe, de snee van het mes. — Matâna pokêya, het oog, v. d.: het ijzer, of: de punt, der lans. — Mâtâ-ôewaŋg, lett. oog, v. d.: het voornaamste, van het geld, vergel. óewaŋg N°. 1. v. d. zilver, klinkende munt; bijv.: đjâi mâtâ-oe-wâna, hij heeft veel klinkende munt. (Inl. Wetb.)
 Âssoēng si-mâtâ, een rijstblok met één oog, d. i. één gat; v. d.: een klein rijstblok. — Mâtâ-lâlanđg, lett.: oog van den weg; v. d.: gids, loods. — Mâtâ-kâwo. Vergel. kâwo N°. 2.

Ook met de benaming van mâtâ bestempeld: de drietallen kaarten van dezelfde soort in het kôwa-gônđgoŋg-spel.

Mâtâ-mâtâ, lett.: iets dat als 't ware een oog is, iets dat ons als 't ware de persoon voor oogen stelt, een geschenk tot aandenken; bijv.: na-kípârêki mâtâ-mâtâ, beschouw dit als een aandenken. Zoo ook: îya-mônne bôlí pâré-mâtâ-mâtâ ri-nâkke, bewaar dit tot een aandenken aan mij.

Âmâtâ, mâmâtâ, des nachts waken. (Rap.)

Âmâtâ-mâtâ, als 't ware waken; v. d. feestvieren; dewijl de feesten der Inlanders ook des nachts voortduren. Van daar: âmâtâ-mâtâ đjêné, waken

en feestvieren bij de badkuip en *đjadđákkāñg*, bestemd voor 't bruidspaar, op den derden dag na het *nái kaléna bóentíngā*. Zoo ook: *ámâta-mâta kalíboñg*, waken en feestvieren bij de knilen voor de palen, den nacht vóórdat men die des morgens in den grond zal zetten. Zoo ook: *ámâta-mâta-karoentígi*, waken en feestvieren bij gelegenheid van het roodverwen der nagels met karoentígi, hetzij in de dagen van het trouwen, hetzij drie dagen vóór de *palappássañg*. — Ri-mámâta-matâkoe, wegens mijn feestvieren.

(2° *mâta*), bep. *matâya*, raauw, onrijp, ongaar, ongekoekt. (Boeg. idem, Mal. *mantah*, Jav. *měntah*.) Bijvoorb.: *salôewará sâbc-mâta*, als 't ware eene broek van ongare zijde, d. i.: een' broek van de slechtste soort van zijde; staat tegenover: *salôewará sâbc-tínó*. Vergel. *tínó*. — *Boelâeñg-mâta*, als 't ware: ongaar goud, d. i.: goud van de slechtste soort; v. d. zilver.

∨ ∩ (*mântañg*). Vergel. *ántañg*.

∨ ∩ (*mâtí*). Vergel. *átí* N°. 3.

∨ ∩ (1° *mâtoe*). — *Mâtoe-mâtoe*, bep. *mâtoe-matôewa*, vnw. *mâtoe-matôeñgkoe*, nut; bijvoorbeld: *taêna natjîní mâtoe-mâtoe*, lett.: hij ziet geene nuttigheid, v. d.: hij ziet niets van eenig nut; v. d. hij ziet niets. (Koran.) — *Ta-mañgâsseñg mâtoe-mâtoe*, onbeschaafd.

Ámâtoe-mâtoe, nuttig.

Pamâtoe-matôewañg, het nuttig zijn, nut.

(2° *mâtoe*). — *Mâtoe-matôewañg*, veronachtzamen, weinig werk van maken, Boeg. idem; bijv.: *talâlo noemâtoe-matôewañgá*, gij veronachtzaamt mij al te zeer. — *Talâlo noemâtoe-matôewañgi pañggaôekañga*, gij maakt al te weinig werk van de zaak.

∨ ∩ (*mâttoeñg*), *ámâttoeñg*, *ámâttoeñg-mâttoeñg*, gebezigd van het geluid van kanonnen en andere schietwapenen, van het geluid van het *paddie-stampen*, van het geluid van de *gonj*, wanneer die valseh en kortaf klinkt (*Đjay.*), van het geluid van 't trappen, enz. Boeg. *mábâttoeñg*, idem.

∨ ∩ (*mântoe*), bep. *mantoêwa*, vnw. *matôeñgkoe*, = *míntoe*, schoonzoon.

∨ ∩ (*mate*), bep. *matêya*, vnw. *matêñgkoe*, sterven, dood. Boeg. idem. Bijv.: *mâte-lîma*, of: *bâñgkeñg*, verlamd aan hand, of: *voet*. — *Mâte-bâmbañg*, dood van hitte. — *Mâte-tirêre*, dood van dorst. — *Mâte-tjîpoeróe*, dood van honger. — *Bôeyañg mâte*, vuile kaarten, bijv. bij het *patôewi*-spel, lett.: die zoo goed als dood zijn; daar zij uitgespeeld zijn, en nu maar op de tafel blijven liggen, totdat het spel uit is. — *Mâte-pôkó*, lett.: dood aan den stam; v. d. gebezigd van iemand, die impotens is. — *Mâte-âká*, lett. dood aan den wortel; v. d. insgelijks impotens. — *Toe-mâte*, een doode; v. d.: antoematêyañgi, voor iemand's begrafenis zorgen (Rap.), en v. d. wederom: *patoematêyañgi*, iets, bijv. geld, bezigen, of: besteden, voor iemand's begrafenis. — *Tâoe-mâte-sîya-sîya*, een zelfmoordeenaar. (Mal. *mâti tiejâda salâmat*.) — *Mâte-mi*, lett. hij is dood; v. d. zoo goed als dood; v. d. heeft gebrek; bijv.: *namâte-mînne pañgâtaîna Toe-mâlompôwa ri-Pôlonjgâñgkeñg*, de onderdanen van den Gouverneur in *Pôlonjgâñgkeñg* hebben gebrek. — Aan de toptafel wordt dit *mâte-mi* gebezigd, wanneer iemand gooit: twee éénen, twee tweeën, twee vieren, twee en één. — *Mântañg-mi mâte ri-tômpôdâseré*, hij blijft, of: leeft nog, doch is zoo goed als een lijk, dat nog maar boven aarde, letterl. boven op de vloer van het huis, staat, om zoo aanstonds be-

graven te worden; van daar: *hij is reeds zeer oud en zwak*. — Mâte baînnēi, *zij sterft als vrouw*, d. i.: *op het kraambed*. — Mâte-boerânneï, *hij sterft als man*, d. i.: *op het slagveld*. — Mâte-áloërañgi, *zij sterft beladen*, d. i.: *zwanger*. — Mâte-dâra, *op huwbaren leeftijd sterven*. Gebezigd van jongens zoowel als meisjes. Deze uitdrukking doelt hierop dat het vooral te bejammeren is (, vergel. *dâra* N°. 1), wanneer iemand op het best van zijn leven komt te sterven. Deze uitdrukking wordt ook van *hertebeesten* gebezigd die hun natuurlijken dood sterven. Men zie *dâra* N°. 1.

Mâte-kalâbi-lâbirañgi, *hij sterft op het best van zijn leven*, = *mâte-dâraï*. — Tjîna-mâte. Men zie *tjîna* N°. 3. — Mâte-ko, *mâte koetoëla*, letterlijk: *moogt gij sterven en ik u overleven!* NB. scheldwoord eener vrouw jegens haren man. — Mâte-ko, *mâte koekarâppoe*, *moogt gij sterven en ik u aan stukken bijten!* NB. insgelijks scheldwoord eener vrouw jegens haren man. — Mâte-ko, *mâte koepariyolô-waṅg*, *moogt gij sterven, en moge ik u maar vooruit laten gaan!* NB. Ook al scheldwoord eener vrouw tegen haren man. — Mâte-ko, *nasâmbaṅg poëwa*, *moogt gij sterven, als 't ware de pest tot halster krijgende*, d. i. *moge de pest u wegslepen!* NB. insgelijks scheldwoord eener vrouw tegen haren man. — Mâte-ko *nalôlloṅg ðjîṅg!* *moogt gij sterven, door een ðjîṅg* (, men zie *ðjîṅg* N°. 1,) *beetgepakt wordende!* Insgelijks scheldwoord eener vrouw jegens haren man. — Mâte-ko, *mâte nitâbaṅgkâṅg!* *moogt gij een' onverwachten dood sterven!* NB. Insgelijks gebezigd om uit te schelden. — *Állo-mâte*, lett. *sterfdag*, d. i.: *dag, waarop iemand sterft of zal sterven*; = *álla-óéñjðjoeroé*; = *álla-boélé*. — *Tâlloem-bâṅgi ta-matêna boëlaṅga*, *drie nachten*

vóór het sterven, d. i.: *vóór het einde der maand*. — *Na-ânjðjo bitjarâya, niyá-mi sampôelo tâoeṅg matêna*, *wat die zaak betreft, dezelve is reeds tien jaar dood*, d. i. *tien jaar geleden*. — *Pasiðjâi mâte*, *zoo zamennaaijen, dat het niet meer los kan*.

Ta-mâte, lett. *niet sterven*, soort van *heester*, aldus genoemd wegens het ligt wortelschieten van deszelfs hout. Ook aldus genoemd één der *rówe-rówel's*.

Mâte-mâte, a) *doen alsof men sterft, overeenkomst hebben met iemand die sterft*; bijv.: *mâte-mâte ðjâ-ñgaṅg*, lett. *zijn als een kip die sterft*; v. d. *de val-lende ziekte hebben*;

b) *gedurig sterven, in grooten getale sterven*.

Ámâte-matêyaṅg, *ergens sterven, in grooten getale, de een voor, de andere na*. (Rap. K. G.)

Kamatêyaṅg, a) *het sterven*; bijvoorb.: *êraṅg-kamatêyaṅg*. Vergel. *êraṅg*. — *Kamâteyâna boë-laṅga*, *het sterven, d. i. het einde, van het licht, d. i. tegen nieuwe Maan*.

b) *sterven aan*; bijvoorb.: *nakamatêyaṅg ânjðjo lôkoka*, *hij zal aan die wond sterven, die wond is doodelijk*. (Inl. Wetb.) — *Lôkó-koekamatêyaṅg*, *wond waaraan ik zal sterven*. — *Mâka koekamatêyaṅgi garrîṅgkoe*, *zou mijne ziekte doodelijk voor mij zijn?* lett. *zon ik aan mijn ziekte sterven?* — *Mâka koekamatêyaṅgi ri-garrîṅgkoe*, idem.

c) *een sterfgeval in zijne familie, of: onder zijne huisgenooten, hebben*; bijv. *kamatêyaṅgá*, *ik heb een sterfgeval in mijne familie, of: onder de huisgenooten*.

Kamatêi, *ergens sterven*, bijv.: *ta-nakamatêiyaï têdoṅg*, *daarin* (, d. i. *in die kraal*,) *zullen geen' buffels sterven*. — *Anjðjôreṅg ri-nakamatêiya*, *op de plaats waar hij gestorven was*. (Mâdi.) — *Poëna*

toe-nipanroepâya nakamatêi kanâna, koepitabâi hókoeŋg, *zoo bij hem, ten wiens huize men het vermiste goed herkend heeft, het woord als 't ware op de lippen sterft*, d. i. *zoo hij zich niet weet te verantwoorden* (, zoo hij niets tot zijne verontschuldiging weet te zeggen); *zal ik hem straffen*.

Pamâte, *doen sterven, dood maken, dood verklaren, voor dood houden*, bijvoorbeeld: pônna napamâte-mo patâna bâraŋg, *zoo de eigenaar van het goed den anakôda voor dood houdt*, d. i. *hem afschrijft*. (Rap. T. Dj.) — Talâlo noepamâte-sîrî-ká, *gij maakt dat ik mij dood schaam*, v. d. *gij doet mij vreeselijke schande aan*.

Pamatêyaŋg, *sterven ten opzichte van iemand*, d. i.: *iemand door den dood ontrallen*; bijv. pamatêyaŋg-ânáki têdoŋga, *de buffels sterven hem*, of: *bij hem, als jongen*.

𐄂 𐄃 (mîntoe), bep. mintoêwa, vnw. mintoêŋgkoe, *sehoonzoon of schoondochter*. Mal. *menantoe*, Jav. *mantoe*, Sund. *minnantoe*, Boeg. *ménátœ*, idem.

Mintoêwaŋg, *tot schoonzoon*, of: *sehoondochter, maken, als schoonzoon*, of: *sehoondochter, beshouwen, tot schoonzoon*, of: *sehoondochter, hebben*; bijv.: koemintoêwaŋgi, *ik heb hem tot schoonzoon*. — Iyânoe nimintoêwaŋgi ri-nâkke, *N. N. is schoonzoon van mij*.

𐄂 𐄃 (môêtoeŋg), welligt af te leiden van bôêtoeŋg N°. 2, vergel. boven: *branden, sehroeijen, aanbranden, versehroeijen* (Tam.); bijvoorb.: kânremôêtoeŋg, *aangebrande rijst*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (mêté). Vergel. *été*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (mênteŋg). Vergel. *ênteŋg*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (Môtoŋg), naam eener plaats; v. d.: boelâeŋg Mótœŋg. Men zie boelâeŋg. — Waar dit

Mótœŋg ligt, is mij onbekend; misschien heeft men wel te denken aan het in v. d. Aa's geograph. Woordenb. vermelde *Mothon*, dat aldaar genoemd wordt een vorstendom op de Noordoostelijke landtong van Celebes.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (mantêga), bep. mantegâya, 't Port. *manteiga*, boter. Boeg., Sund., Mal., en Jav. idem.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (matagoêri), bep. matagoêrika, Sal., = *panrîta, timmermansbaas*, hetzij voor *huizen*, of *sehepen*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (mátappa-ŋjâroeŋg). Vergel. *tâppa* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (matattâkaŋg), dus genoemd het rijksvaandel van Binâmo, één van de drie Tocratêyasche rijken. (Kel.)

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (moetiyá), bep. moetiýaka, = *moetiýára*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (moetiýara), bep. moetiýarâya, = *moetiýá, parel*, Boeg. idem, Mal. *moetieja*, of: *moetiejára*, Jav. *mote, moetjara*, of *moetiara*, Sund. *moetjara*, Sanskr. *moetya*. — Kôêlí-moetiýára, *paarlemoer*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (mântari), bep. mantariya, het Mal. *mantrie, minister van een vorst*. Vergel. ook het Jav. *mantri, plaatsvervanger van den vorst*, thans titel van een ondergeschikt ambtenaar. Skr. *mantri, raadsman, of minister van den vorst*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (mîntará), Sal. *morgen*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (môteré). Vergel. *óteré* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (motállá), bep. motállaka, 't Arab. *مُظَلِّق*, *generaal, algemeen*; bijv.: wâkkilí motállá, *een generaal gemagtigde*.

𐄂 𐄃 𐄃 𐄃 (matôwaŋg), = het Mal. *mentœvakh, schoonvader of schoonmoeder*. Boeg. *matôwaŋg*, idem.

Toe-pamâto-matowâna, *hunne wederzijdsche schoonouders.*

☺☺ (mâdá), bep. mâdaka, *toebereide opium, opium vermengd met biroe-blad.* Boeg. idem. Mal., Sund., en Jav. *mâdat.*

Âmâdá, *opium-schuiver.*

Madâkañg, *bezigen om opium voor te schuiven,* bijv.: *geld.* (Rap. T. Dĵ.)

Pamâdá, *opium-schuiver.*

☺☺ (mâdañg). Men zie *âdañg.*

☺☺ (mândañg). Vergel. *ândañg.*

☺☺ (mândi). Âse mândi. Vergel. *âse.*

☺☺☺ (mâdo). Vergel. *âdo.*

☺☺☺ (mâdo), bep. mandôwa, naam eener soort van *sabel* of *houwer*, zooals de Dayaksehe koppesnellers gebruiken.

☺☺☺ (mêdá). Vergel. *êdá* N°. 3.

☺☺☺ (mônda). Âmônda-mônda, *achterover liggen te spelen,* bijv. geb. van *kinderen*; *lui achterover liggen,* bijv. ook van *grooten menschen* gebezigd. Boeg. idem. Vergel. het Sanskr. *manda*, *traag, loom.*

☺☺☺☺ (môndó), *neigen, eene ligte buiging met de knieën maken,* zooals door de *dansers* en *danseressen* geschiedt. Van daar: *âđjâppa môndó-môndó, loopen al neigende, telkens eene kleine buiging met de knieën makende.* Boeg. idem. Vergel. het Jav. *mandat*, *buigen, inbuigen,* door de zwaarte van een' last.

☺☺☺☺ (mandîke), bep. mandikêya, 't Mal. *mandiekie, watermeloen.* Boeg. idem.

☺☺☺☺☺ (mandâppoñg), figuren van dun geslagen goud, die ergens los op gelegd kunnen worden. — *Kânđjđjñg mandâppoñg.* Men zie *kânđjđjñg* N°. 1.

☺☺☺☺☺ (mandônoe). Bôcyañg mandônoc, *verguld papier, = salasârri.*

☺☺☺☺☺ (mandôera), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patoéwi-*, en *kôwa-gôñg-gôñg*-spel.

☺☺☺☺☺ (môdalá), bep. môdalaka, 't Mal. *môdal, inleg, ingelegd geld, fonds, kapitaal.* (Kel., Rap. T. Dĵ.)

☺☺☺☺☺☺ (mandalîka), bep. mandalikâya, een' vergiftige oneetbare vrucht; v. d.: zinnebeeld van een meisje, dat veel aanzienlijker of rijker is dan hij, die naar hare hand dingt, zoodat de pogingen van den minnaar naar alle waarschijnlijkheid zullen mislukken. (Sinr. K. G., Kel.) Boeg. idem.

☺☺☺☺☺☺ (mandâi), naam eener negrie in het Tellosehe, bekend wegens hare saguweer; v. d. *bálló-Mandâi.*

☺☺☺☺☺☺ (mâna). Men zie *manñg* N°. 2. — Âmâna, = *mâna.*

☺☺☺☺☺☺ (mânañg), = *parapamâi, overéénstemmen, het ééns zijn;* bijv.: *lânri manâna-mo tâoe tĵádîya, dewijl het kleine volk 't eens was.*

Manâñgi, of: mânañg-manâñgi, *gezamenlijk iets doen;* bijvoorb.: *mânañg-manâñgi ânđđjo đjamânga, dat werk gezamenlijk verrigten.* Vergel. het Boeg. *mânñg, alle.*

☺☺☺☺☺☺ (1° mânî). Mânî-mânî, bep. mânî-mânika, *koraal.* Jav. *manni, edelgesteente, het edelste van iets.* Sanskr. *mani, manik, edelgesteente, juweel, peerl.*

(2° mânî), bep. mannîya, 't Arab. *منى, sperma genitale.* — Teyâi mânî-tâoe, *bârañg manni-kôñg-kôñg, geen menschelijk zaad, welligt maar hondenzaad.* Aldus soms een man uitgehouden. NB.

Volgens de موت الانبياء zou het *sperma genitale* uit vier bestanddeelen zijn zamengesteld:

1° *manikaṅg*, waaruit het hart zou voortkomen; 2° *māni*, als oorsprong van *adereu, hersenen, lever, tong, darmen*; 3° *wādoe*, als oorsprong van *huid, beenderen, tanden, navel*; 4° *wādi*, als oorsprong van *bloed, vleesch, aangezicht, oogen, nieren*. (Maoet.)

(3° *māni*), = *bād̄jī*, bijv. *maninna nanīyá tōewaṅg*, *het is goed dat mijnheer er is*. — *Maninna ta-inākke*, = *bād̄jīna ta-inākke*. Vergelijk *bād̄jī* N°. 1. (Sinr.)

∩ ∩ (mōēnoe), = *áppá* N°. 3, *punt, top, uiteinde*.

∩ ∩ ∩ (mēnaṅg). Vergel. *ēnaṅg*.

∩ ∩ ∩ (1° *mēne*), zamengetrokken uit: *māē āne*, *herwaarts*, v. d. *hier naar toe komen*; bijv.: *tjinde ilâoe mēne*, *een tjinde die van Java herwaarts gekomen is*. (Sinr., Tar.)

(2° *mēne*), titel van een boek, welligt het Arab. *منح*, collectief meervoud, waarvan het enkelv. *منكة*, *geschenk*, welk woord in vele titels van werken voorkomt. Vergel. het Jav. *mennak*, idem. (Rap.)

∩ ∩ ∩ (mônó). Vergel. *ónó*.

∩ ∩ ∩ (1° *mânikaṅg*), het Mal. *mānikam*, *robijn*, het Jav. *mannikēm*, *edelgesteente*, Sanskr. *mānikja*, *mānikjaṅg*, *robijn*. (Mādi.) — *Mânikaṅg kōēnjī*, *topaas*.

(2° *manikaṅg*). Men zie *māni* N°. 2.

∩ ∩ ∩ (manāṅgi), bep. *manāṅgiya*, soort van *visch*.

∩ ∩ ∩ (manīna). Men zie *māni* N°. 3.

∩ ∩ ∩ (moenâpe), bep. *mocnapêya*, Arab.

منافق, *huichelaar*. (Rap. K. G.)

∩ ∩ ∩ (maninj̄d̄jo), bep. *maninj̄d̄jowa*,

soort van boom, welks bladen als groente en als genesmiddel gebezigd worden, *Gnetum Gnemon* L. Boeg. idem.

∩ ∩ ∩ (manīyaṅg), Boeg., = 't Mak. *t̄imboró*, 't *zuiden*. (Rap. T. D̄j.)

∩ ∩ ∩ (1° *Manila*), bep. *Manilâya*, het eiland *Manila*. — *Rânte-Manila*, ecne soort van gouden ketting, aldus genoemd, omdat die oorspronkelijk van *Manila* herwaarts gebracht is. (D. Moes.)

(2° *Manila*), bep. *Manilâya*, het Port. *Manilha*, één van de hoogste kaarten uit het *Omi*-spel; ons *Manille*, in het *Omber*- en *Quadrille*-spel; v. d. gebez. als *beeld* van de geliefde. (Sinr.) Vergelijk *Sapadila*.

∩ ∩ ∩ (1° *manâssa*), bep. *manassâya*, vzw. *manassâṅgkoe*, soort van *toop* met *drie masten* en *salômponṅ*.

(2° *manâssa*). Vergel. *nâssa*.

∩ ∩ ∩ (manîsaṅg), 't Mal. *maniesan*, *zoetheid*, in de *keloṅg*'s zooveel als: *d̄jéné-bāni*, *honig*. (Kel.)

∩ ∩ ∩ (mānisi), = *pésó* N°. 4.

∩ ∩ ∩ (1° *minâsa*), vzw. *minasâṅgkoe*, *wenschen, verlangen*. Boeg. *māmanâsa*, idem.

Minasâi, a) *ergens naar verlangen*; bijv. *koeminasâi-doêdoewi koetarîma*, *ik verlang er zeer naar te ontvangen*. (Brief.) — *Panassâna koeminasâi*, *lett. naar het zeker-maken daarvan verlang ik*, d. i. *ik verlang naar zekerheid*. (Brief.)

b) *voor iemand, of iets, verlangen*; bijv.: *tâoc-koeminâsaîya ri-bâd̄jika*, *de man wien ik het goede toewensch*. (Tar.)

Paminasâi, *iemand tot het voorverp maken, waarvoor men iets verlangt*; v. d. *iemand iets toewen-*

schen; bijv.: toe-koepaminâsaiya ri-bâdjika, *de man, wien ik het goede toewensch.* (Tar.)

Paminâsa, bep. paminasâya, viw. paminasânḡ-
koe, *het wenschen, wensch, verlangen, hoop.*

(2° minâssa), *herhaaldelijk, dikwijls*; bijv. mi-
nâssa-má băttoe, *herhaaldelijk ben ik er geweest.* —

Djânḡaḡ-minâssa, *een haan die herhaaldelijk overwonnen heeft.* — Tâoc-minâssa, *een man die herhaaldelijk in den strijd de overwinning behaald heeft, een held.* — Bainne-minâssa, *eene vrouw die dikwijls van man verandert.*

↘↗↘↗↘↗ (mánossôraḡ), = *mânjos-sôraḡ.* Men zie *sossôraḡ.*

↘↗ (mâtjaḡ), 't Jav. *matjan, tijger*; v. d. *ámâtjaḡ-mâtjaḡ*, soort van spel dat eenige overeenkomst heeft met ons *jeu d'assaut.* Het wordt insgelijks door twee personen gespeeld, waarvan de een twee, de ander vier en twintig steentjes of sehijven heeft. De *twee* steentjes of sehijven moeten *tijgers*, de vier en twintig andere *menschen* voorstellen. De *tijgers* trachten de *menschen* te dooden (, *ámôenowi mâtjaḡa*), d. i. *de sehijven te slaan.* De *menschen* moeten hun best doen om de *tijgers vast te zetten* (, *aḡkoeragâi*).

Lîla mâtjaḡ. Vergel. *lîla.*

Méyoḡ bâlo-mâtjaḡ, *een kat die zwart, wit en geel van kleur is.*

↘↗ (mâtjiḡ), *ámâtjiḡ*, en: *ámâtjiḡ-mâtjiḡ*, *klinken*, geb. van *ijzer*, dat tegen ijzer aankomt, van een *klok*, die slaat, van *duiten* die tegen malkander geselud worden, van eene *goede slem.* Boeg. *mâtjiḡ.* Vergel. *gamâtjiḡ.*

↘↗↘ (moênjtjeḡ), *smoel, snoet*; bijv.: *moênjtjeḡ-bâwi*, *varkenssnoet.* — *Sâgaḡ-moênjtjeḡ*, *muilband.*

↘↗↘↘ (mêtjé), bep. *mêtjeka*, soort van *pinaḡboom* met kleine vruchten.

↘↗↘↘ (mênjtjo), a) *besmeerd, beklad, zijn*; bijv. gebez. van een' *brief*, waarin eenige woorden doorgehaald, of waarop een paar inktvlakken gevallen zijn; zoo ook van een' *deur*, die men met smerige hand aangeraakt heeft, enz.

b) *besmeren, bekladden*; van daar: *mênjtjowi ânaka*, *met een mengsel van kruiden zeker teeken op het voorhoofd van een jong slapend kind maken*, tot wering van booze geesten. Dit teeken bestaat nu eens in een' Arabisehe ب, welligt als het begin der woorden: *بسم الله*, enz., *in den naam van God*, enz., dan eens in een' Arabisehe م, welligt den naam van محمد, *Mohammed*, te kennen gevende, dan eens in andere figuren.

Menjtjôwi, *ergens op smeren of: kladden.*

↘↗↘↘ (1° mônjtjoḡ), *berg.* — *Pamônjtjoḡ*, *bergbewoner.* — *Pamônjtjônna Maḡkâsaraka*, *de Makassuursche bergbewoners.* NB. hieronder te verstaan de mensehen bij de koffijtuinen van Gôwa, te Pênjtjoḡ, boven Bantâeḡ.

Mônjtjoḡ-mônjtjoḡ, *bergje*, dat is: *hevel.*

(2° mônjtjoḡ), *kleur, voorkomen*; bijv.: *mônjtjoḡ-boêlo*, *bamboe-kleur*, d. i.: *groen.* Boeg. idem, v. d.: *nimônjtjoḡ-boêlo*, *groen geverwd worden.* — *Tôwa-mônjtjoḡ*, *donkerkleurig.* — *Djânḡaḡ mônjtjoḡ-silêyó*, *een haan die groen met zwart gemengd*, d. i. *blauwachtig van kleur is.* Men zie *léyó* N°. 2. — *Dâraï boëkkóe*, *bâdjí monjtjônna*, *jammer dat hij een bogchel heeft, want hij heeft een goed (gunstig) voorkomen.* — *Tiḡgi-mônjtjoḡgi*, *hij heeft een verbiedwaardig voorkomen.*

Monjtjoḡgi, *kleurig maken*, v. d.: *monjtjoḡgi*

ânjǎjjo paradâya, *maak die verf kleurig, d. i. maak, dat dezelve een' goede glansrijke kleur heeft.*

(3° mōnjtjōng), *saguweerhaar, gebez. tot het maken van touw, bezems, enz.*

(4° mōnjtjōng), *het haar dat over het mensche-lijk ligchaam verspreid is, met uitzondering van het hoofdhaar. (Djay.); bijv.: mēnteñg monjtjōng-koe, mijn haar staat op, of: overeind, bijv. van koude, of van vrees. — Mōnjtjōng-mâta. Men zie mâta N°. 1.*

↘ ↗ ↘ ↗ ↘ ↗ ↘ ↗ (mâtjakiyoeng), aldus te Makassar genoemd de tempel van Joosje, een Chineschen afgod.

↘ ↗ (mâdjāng), Sal. *staan.*

↘ ↗ (mâdji). — Mâdji-ko, *foei jij! Boeg.* idem; bijv.: mâdji-ko êró-nikâna, *foei jij, je wilt van je laten spreken.* — Mâdji-ko kôerañg-sîrí, kôerañg-paungâlí, *foei! jij, onbeschofte! onbeschaande!*

↘ ↗ ↘ (mânjdjēng), *ergens op rusten, ergens op leunen, bijv.: op den rug van de leuning van een' stoel.*

Pamanjdjēnggañg, *steunsel, v. d.: oorzaak (Rap.)*

↘ ↗ ↘ (mânjdjo). Men zie *ânjdjo.*

↘ ↗ ↘ (mînjdjo). Men zie *ânjdjo.*

↘ ↗ ↘ (mêdjāng), *tafel. Sund., Mal., Jav. medja, Portug. mesa, of: meza, idem.*

Parimêdjāng, *op de tafel leggen.*

Pamedjānggañg, *soort van dobbelspel, toptafel; = padadóewañg.*

↘ ↗ ↘ ↘ (mōnjdjo). Men zie *ânjdjo.*

↘ ↗ ↘ ↘ (1° Madjapâi), bep. Madjapâiya, = *Modjopâi.* Vergel. beneden. (Sinr. K. G.)

Dit *Madjapâi* insgelijks naam eener kris, wel- ligt afkomstig van *Madjapâi.*

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (Modjopâi), naam van het bekende rijk van *Modjopâit* op Java.

↘ ↗ ↘ (manjdjâtting). (Sinr.) — Lêkó manjdjâtting, *eene slechte soort van sierih; v. d.: beelid van iemand van slechte inborst.*

↘ ↗ ↘ (mâdjâannañg). Kâyoe-mâdjâannañg, vergel.: *djâannañg*; heet op Bantâcñg: *rârá.* Men zie *rârá* N°. 5.

↘ ↗ ↘ ↘ (Madjôsi), 't Arab. *مَجْرَس*, *Magiers.* (Tam.)

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (mâdjassôelo), bep. mâdjassôelôwa, een flikkering als van vuur, die de Inlander zich soms, bijv. in geval van ziekte, verbeeldt te zien, en welke, uit het ligchaam voortkomende, alsdan een voorbode van den dood zou zijn. Boeg. idem. Vergel. *sôelo* N°. 1. Verg. ook het Jav. *maja, licht, glans*, en het Mal. *mâja, schim, schaduw.*

↘ ↗ ↘ (mânja). — Mânja-mânjaï = *âriñg-âriñgi, iets zacht, voorzigtig doen of behandelen; niet hardhandig zijn.* Boeg. idem; bijvoorb.: mânja-mânja noctôngkó pakéboeka, *doe de deur voorzigtig digt.* — Mânja-mânjaï baïnnênnoe, = *mânja-mânjaï ânjdjâmaï baïnnênnoe, behandel uwe vrouw voorzigtig.* NB. gewone raad onder de Inlanders aan een' bruïgom gegeven.

↘ ↗ ↘ (mânjôe). Vergel. *ânjôe.*

↘ ↗ ↘ (mînjá), bep. mînjaka, *olij, Boeg. idem. Mal. mienjakh. — Mînjá-tâna, jodenlijm.*

Mînjâki, *iemand met olij besmeren.*

Pamînjá, *het met olij besmeren, bijv.: mînjá pamînjána karâēnga, olij voor den vorst om zich mee te besmeren.*

Pamînjâkañg, *olijpotje.*

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (mânjnjeré), *een' vischsmaak, of vischlucht, ook een' bloedlucht hebbende; bijv.:*

mânjñjéréki agānga, lett.: *de weg heeft een bloed-
lucht*; geeft te kennen, dat er op dien weg veel
mensehen vermoord worden. — Óló-óló mânjñjéré,
lett. *naar bloed riekende beesten*, v. d.: *verscheurende
beesten*.

Mânjñje-mânjñjéré geb. van een huis, waar dik-
wijls lijken zijn; bijv.: ânjdjo bâllaka kôdi, mânjñje-
mânjñjéréki, *dat huis is slecht, er zijn gedurig lij-
ken*. Wij zouden zeggen: *het riekt naar lijken*.
Zoo ook gebeez. van aarde, waar bijv. een lijk be-
graven is, of die volgens de waarzeggerij slecht is
om een huis in te zetten.

∩ ∩ ∩ ∩ (mânjñjélibá). Vergel. soelílibá.

∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ (mânjñjaleyôri). Vergel.
saléyoró.

∩ ∩ (1° mâyá), bep. mâyaka, 't Arab.
ميت, *een doode, een lijk*, wel te onderscheiden
van bâkke. Men zie boven op bâkke. (Mâdi,
Kel.)

(2° mâya). — Boēnga mâya-mâya, bep. mâya-
mayâya, soort van heester, welks bladen als genees-
middel en als groente gebezigd worden.

∩ ∩ (1° mâyaṅg), *de bloem van de pinaṅg*,
Jav. idem, Mal. *de bloesem van den kokosboom, betel-
of andere boomen van die soort*. Sund. *bloesem*. —
Mâsappe-mâyaṅg, *even als een mâyaṅg van den
boom afrukken, afscheuren*. (Sînr. K. G.) Vergel.
sâppe N°. 2.

(2° mâyaṅg), mâyaṅg-mâyaṅg, *aan schijfjes
snijden*. Boeg. idem.

∩ ∩ ∩ (mâyo), mâyo-mâyo, *gedurig heen
en weér gaan, heen en weér loopen*, zoo als bijv. jon-
gelingen doen, om de opmerkzaamheid der schoone
seks tot zich te trekken. Ook gebeez. van *slechte
vrouwspersonen*. — Mâyo-mâyo poenrôró, *als een*

poenrôró (, vergel. boven op poenrôró), d. i. *met trip-
pelenden gang heen en weér loopen*.

Pamayôwi, *iemand of iets maken tot het voor-
werp, waarbij men gedurig heen- en weder loopt*; bijv.:
napamayôwi toe-Djoempândaṅg balalâya, *de gul-
zige menschen van Makassar gaan* (, d. i. hier: *zei-
len*,) *daar gedurig heen en weér*. (Kel.)

∩ ∩ ∩ (mîyo). Vergel. îyo.

∩ ∩ ∩ (mêya), bep. meyâya, *pis*.

Tâmêya, *pissen*. Boeg. téme, idem. — Tâmêya
bâtoe, *het graveel hebben*. — Tâmêya-riri, *koude
pis*. — Tâmêya nâna, *kromme druiper*. Vergel.
nâna N°. 1.

Pameyâṅg, *blaas*.

∩ ∩ ∩ ∩ (mêyoṅg), *kat*. Boeg. idem. —
Mêyoṅg bâlo-mâtjaṅg. Men zie mâtjaṅg.

Mêyoṅg-mêyoṅg, *een insektje, er eenigermate
uitziende als een kat*.

Âmêyoṅg-mêyoṅg, lett. *katje spelen*, te verge-
lijken met ons: *blindemaanetje spelen*.

∩ ∩ ∩ ∩ (môyo). — Âmôyo-môyo, *dig bij
de kim zijn*, Boeg. idem; bijv.: âmôyo-môyo-mi
Allôwa, *de Zon is reeds digt bij de kim*, d. i. het is
digt bij zes ure 's avonds. — Van daar overdragte-
lijk: âmôyo-môyo-mi ânaka, *het kind is reeds op
het punt van uit den moederschoot te voorschijn te
komen*.

∩ ∩ (1° mâra), door de Zon, of door kokiny,
opdroogen. V. d. gebezigd van: *kraal, of gracht,
of wat anders door de Zon is opgedroogd*; als:
boëtta âmâra, *aangeslibt, letterl. opgedroogd, land*.
Vergel. pallâta. — V. d. ook gebeez. van: *vleesch*,
dat in water gekookt is tot dat het droog werd,
Boeg. idem. — Pâllœ-mâra. Verg. pâllœ N°. 2.
— Dîngîṅg mâmâra, *drooge koude*.

(2° m̄ara), welligt in sommige woorden als voorvoegsel te beschouwen; men vergel. onder anderen: *marasélang*, van *sélañg*, *duiken*, zoo veel als: *duiker*, soort van vogel, die zeer sterk in *het duiken* is. Men vergel. ook *marad̄jálá*, *marabáká*, enz.

(3° m̄arrá), bep. m̄arraka, *paauw*. Sund. en Jav. *m̄erak*, Mal. *merakh*, idem.

↘ ↗ (1° m̄arañg). Verg. *áran̄g* N°. 1.

(2° m̄arrañg). Vergel. *árrañg* N°. 2.

↘ ↗ (m̄anra). — Kam̄anra, bep. kamanr̄aya, *stuk van een paddieveld*, dat iemand, volgens de verdeling van den arbeid, voor zijne rekening krijgt om te bewerken. (Tar.) Van daar: kamanr̄ana, overdragtelijk: *iemand's taak*.

↘ ↗ (1° m̄ari). Vergel. *ári* N°. 2.

(2° m̄arri), *rijstplanten*.

Pam̄arri, *rijstplanter, landbouwer*.

Pam̄arriyañg, *rijstveld*.

↘ ↗ (1° m̄ariñg), = *ákoëlle, kunnen, mogen*; bijv.: *m̄ariñg-d̄já antâma, ik mag immers wel binnenu komen*. — *M̄ariñg-nipamoppôrañg, verschoonlijk*. — *M̄ariñg-tôñgkí nikiyó, nu, gij kunt ook geroepen worden*, d. i.: *gij laat u ook wel roepen*. — *M̄ariñg-tôñgkí nipibân̄go-bân̄go, gij kunt ook gefopt worden*, d. i.: *gij laat u ook foppen*.

(2° m̄ariñg), *willen, toelaten* (, vergel. het Jav. *parēñg, er genoegene meé nemen, bewilligen*); bijv.: *têya-kô m̄ariñg nipanaiki, wil u niet laten aanvalen*. (Rap.) — *Têya-kô m̄ariñg salâsa, wil mij niet zonder hoop laten*. (Tar., M̄adi, Dat. Moes., Sinr.)

↘ ↗ (m̄aroe), bep. marôewa, a) *eene vrouw, die niet de eenige echtgenoot van iemand is, maar dit lot met anderen deelt*;

b) *een man wiens vrouw het met een ander*

houdt, die dus als 't ware het bezit zijner vrouw met een' ander deelen moet. (Rap.) Boeg. idem.

Vergel. 't Mal. *m̄adoe, veelwijverij*, en het Jav. *maroe*, benaming, welke onderscheidene vrouwen van één man elkander geven.

Am̄aroe, a) *meer dan éene vrouw tegelijk hebben*;

b) *het met meer dan één man houden*.

Marôewañg, *mede-echtgenoot zijn met; vrouw van één en denzelfden man zijn tegelijk met*; bijv.: *îya-keñg koe-tâ-namarôewañg, nabîrisí-ŕja ri-nâk-ke; on̄jđjôngañg-miñne sállañg, ka-namarôewañgá, zelfs toen zij nog niet mijne mede-vrouw was* (, d. i. toen de vorst mij nog niet nevens haar tot echtgenoot genomen had,) *haatte zij mij reeds. Hoe veel te meer zal zij dit dan doen, nu zij mijn' mede-echtgenoot wordt* (, d. i. nu de vorst ook mij, nevens haar tot vrouw neemt). (Bid.)

Pam̄aroe, *meer dan éene vrouw tegelijk tot echtgenoot hebben*; bijv.: *napam̄aroe wi rôewa sisâribâttañg, hij had twee zusters tegelijkertijd tot vrouw*.

↘ ↗ (m̄arroëñg). Vergel. *árrœñg* N°. 2.

↘ ↗ ↘ (m̄arró). Vergel. *árró* N°. 1.

↘ ↗ (m̄inra). Men zie: *inra*.

↘ ↗ ↘ (m̄irí). Vergel. *irí*.

↘ ↗ ↘ (m̄inro). Vergel. *inro*.

↘ ↗ (1° m̄oëri), *támôëri, glimlagchen*. —

Môëri-moerinoe, *uw glimlagchen*. (Tar.)

(2° m̄oëri). — Môëri-môëri, bep. m̄oëri-moeriya, *soort van struik, welks bladen gebezigd worden voor paloelôewi, wegens de beteekenis van támôëri, te weten: die van glimlagchen*. Vergel. *môëri* N°. 1.

↘ ↗ (m̄oëroëñg), *mámôëroëñg, = m̄am̄aroeñg = m̄amôë*. Vergel. *árrœñg* N°. 2 en *m̄amôë*.

↘ ↘ ↗ (m̄êra), 't Mal. *mejah, rood*; v. d. *mâmêra, = ápañgad̄jái, sierik kuauwen*. (S. Tjin.)

↘ ↙ ↗ (mêróe), ámêróe, *zich uittrekken*.

↘ ↙ ↗ ↘ (mêré), = mákkañg, *zwijgen, ergens genoeg nemen*.

↘ ↙ ↗ ↘ (mêreñg). — Mâme-mámêreñg, of: ámêreñg-mêreñg, geb. van het *ratelen* des donders. (Tar., Sinr.) Zoo ook geb. van het *geraas* van talrijke *krijgsscharen*. (Mádi).

↘ ↙ ↗ ↘ (1° mêtro), ámêtro, Toer. *slepen langs den grond*; gebez. van een kleed bijv.; ook van de *voeten*. Men vergel. béro N°. 2.

(2° mêtro). — Pamêtro, bep. pamerôwa; moest eigenlijk zijn: *pamêra*, en = pañjadjái, *sierik met toebehooren voor een prinimpje*. (Rap. K. G.) Vergel. boven op *mêra*.

↘ ↙ ↗ (mônrañg). Men zie: ónrañg.

↘ ↙ ↗ ↘ (1° môró), ámôró, *snorken, brullen*. Ook geb. van het *geschreeuw* van een *hertebeest*, dat loopseh is. Boeg. máñgóró, idem. — Ámôró-môró, *als 't ware brullen*, v. d.: *brommen, knorren, ontevreden zijn*; geb. van *menschen*.

(2° môro), bep. morôwa, soort van *duivelverdrijver*, van bamboe gemaakt.

↘ ↙ ↗ ↘ (môroñg), mámôroñg, *zitten*. (Sinr.) Pasimôroñg, *doen zamenzitten*, v. d. te Bonth. *ni-pasimôroñg* gebezigd van het *eerste zamenzitten van bruid en bruidegom*; alzoo = náí kalénna bóentiñga. Vergel. náí N°. 1.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ (Mârañgkâbo), bep. Mârañgkabôwa, het Mal. *Menañgkâbau*, de naam van een Maleisch koninkrijk, in het binnenste van Sumatra.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ (marakóeyoe), bep. marakoe-yôewa, soort van *boom*.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ (Marêgé), bep. Marêgeka. Aldus genoemd een volkstem van Nieuw-Holland,

die zich bijzonder met tripañg-visseherij bezig houdt; v. d. Pamarégé, *tripañgvischers* in 't algemeen. Vergel. *taripañg*.

↘ ↗ ↘ ↘ (1° moenrâñgasá), bep. moenrâñgasaka, = katoenrâpalá, *doel* in geringer graad.

(2° moenrâñgasá), gebezigd van het *overeind staan* van het haar dat over het gansehe ligchaam verspreid is, met uitzondering alleen van het hoofdhaar. Men zegt bijv.: moenrâñgasá boelóenna, = mênenteñg boelóenna, of: monjtjónna. Vergel. énteñg.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ (marapâwo), bep. marapawôwa, naam eener soort van *boom*.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ (marabâkâ), bep. marabâkaka. — Kiti-marabâkâ, groote soort van *eend*. Men zie *maradjâlâ*.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (maratôngkeñg), naam eener *slingerplant* met welriekende bloem.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (morotâbâ), bep. morotâbaka, 't Arab. *مرْتَبَة*, *rang, aanzien*. (Rap.)

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (maradêka), bep. maradekâya, *vrij*. Boeg. idem. Mal. *mardahejka*, Jav. *maidika*. — Djàñgañg-maradêka, hoenders, die men te Tjâlêndoe-lêndoe, of te Palambêyañg, of op andere heilige plaatsen, bij wijze van offerhande, *vrij-, of los-gelaten* heeft.

Maradekâñg, of: pâkamaradêka, of: pamara-dêka, *vrij maken*.

↘ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (maradêdé), bep. maradêdeka, soort van geneeskundige plant, het Mal. *tjâkar-bejbehh*. Vergel. beneden *tjâkará* N°. 1.

↘ ↗ ↘ ↘ (marâná), bep. marânaka, *wariengienboom*, of: *ficus Indica*.

↘ ↗ ↘ ↘ (maritjâ), bep. maritjâya, *peper*. Boeg., Jav., Sanskr. idem. — Iâda-maritjâ. Ver-

gelijk *láda*. — Marítja-kídonḡ, = *pamóekoesóe*, staartpeper.

∪ ∩ ∪ (marad̄jāṅḡ), *koraal, koralen*, Pers., Arab., Mal. مرجان, Jav. en Sund. *marđjan*.

∪ ∩ ∪ ∩ (marad̄jálá), bep. *marad̄jálaka*. Kítí-marad̄jálá, kleine soort van *eend*. Men zie *marabáká*.

∪ ∩ ∩ ∩ (marĩṅjo), bep. *marĩṅjôwa*, aldus vroeger de Europese schout van Makassar genoemd. Verg. het Port. *meirinho*, een gerechtsdienaar.

∪ ∩ ∩ ∩ (marĩyaṅḡ), *kanon, geschut*. Mal. en Sund. *mariejam*, Jav. *marijem*, idem. — Âná-marĩyaṅḡ, *kanonskogel*. — Marĩyaṅḡ-gâssa, *kanon van gâssa*. Verg. *gâssa*. Aldus genoemd onze kanonnen.

∪ ∩ ∩ ∩ (moerĩyaṅḡ), *ontwaken, opschrikken uit den slaap*. (Tar., Kel.)

∪ ∩ ∩ ∩ (maralĩke), bep. *maralikêya*, naam eener soort van *timmerhout*.

∪ ∩ ∩ ∩ (marawântiṅḡ), jong uitspruitsel van de bladen der palmen en andere boomen. Vergel. *bómbonḡ*.

∪ ∩ ∩ ∩ (manrĩwasá), bep. *manrĩwasaka*, naam eener soort van *visch*.

∪ ∩ ∩ (1° m̄arasá), bep. *m̄arasaka*, *diarrhée*. — M̄arasá-tjêrá, *bloed-diarrhée*, of: *dysenterie*. Vergel. *tjêrá*. — M̄arasá óeroesóe, lett. *slijm- of snot-diarrhée*. Vergel. *óeroesóe* N°. 1.

Ám̄arasá, of: *ám̄ara-m̄arasá*, *diarrhée hebben*.

(2° m̄arrassá), *ám̄arrassá*, *in ontzettend groote menigte aanwezig zijn*; bijv.: *ám̄arrassáki poeroëna*, *hij is vol met zweren*. — *Ám̄arrassáki rappônna*, *de boom is beladen met vruchten*. — *Ám̄arrassáki kítika ri-bálaṅga*, *de kraal is vol met eenden*. — *Ám̄arrassáki đjôekoeka ri-paṅḡempaṅga*, *de vijver is vol met visschen*.

∪ ∩ ∩ ∩ (marasâpi), bep. *marasapiya*, soort van *paling*. Deze soort nooit gegeten door den Inlander; de *kaléṅkeré* daarentegen wel. Volgens sommigen heet deze *paling* in het Makass. niet: *marasâpi*, maar: *masâpi*, evenals in het Boegin.

∪ ∩ ∩ ∩ (marasêlaṅḡ), soort van *watervogel* met langen spitsen regten snavel en glimmend zwart. — Ook is er eene soort met witten hals en witte plekken op de vleugels, te Makassar genoemd *duiker*; van *sêlaṅḡ*, *duiken*. Men vergel. *mâra* N°. 2.

∩ ∪ ∩ ∩ (mênrasâsa), bep. *mênrasasâya*, = *orasâsa*; v. d. naam eener kris met vergiftigd lemmet. (GG.)

∪ ∩ ∩ ∩ (marâēṅḡ), *ander, anders*; bijv.: *taêna marâēṅḡ koerannoêwaṅḡ*, *er is niets anders waarop ik vertrouw*, enz. — *Nipâkkĩṅḡ ri-marâēṅḡ*, *ergens anders in gegoten worden*. — *Na-ta-mákoelêya naêraṅḡ marâēṅḡ sawĩya*, *de matrozen kunnen het [d. i. hier: hunne zaken of: kwestie's,] niet elders, d. i.: voor een' anderen regter, brengen*. (Rap. T. Đj.) — *Marâēṅḡ na, ander, anders dan*; bijv.: *tĩnaṅḡ ábitjârá siyagâṅḡ boerâne-marâēṅḡ, nakarâēṅga*, *ik heb nog nooit met een' ander' man gesproken dan met den koning*. (Bid.) — *Ápa maraêṅna ikâoe siyagâṅḡ I-Moekâddaṅḡ? Wat is er van u en van I-Moekâddaṅḡ, dat anders is?* d. i.: *wat is het onderscheid tusschen u en I-Moekâddaṅḡ?* NB. hier volgens het verband: wat kan het sehlen of *gĩj*, dan wel, of *I-Moekâddaṅḡ* haar trouwt? (Đjay.) — *Taêna ântoe maraêṅna ilâóe ri-Marĩtjâya, nanrĩnni* (= *na-anrĩnni*), lett. *of zij te Marĩtjâya dan wel hier zijn, geen van beide is anders*; d. i. *het maakt geen verschil uit, of zij te Marĩtjâya, dan wel hier zijn*. (Brief.) — *Êraṅḡ-mi anrâí*

te weten die van *gedurig om iemand denken*, dikwijls als *patómpoló* gebez. worden voor meisjes, opdat de jonge heeren toeh later veel om haar mogen denken. Boeg. idem.

(2° mǎli). — Kaléleñg mǎli-mǎli, bep. mǎli-mǎliya, soort van *kaléleñg*, die in de Oost-moeson *flaauw* en in de West-moeson *bitter* van smaak is; v. d.: beeld van iemand, die zeer *veranderlijk* is, of ook: *in wiens waar karakter men zich ligt vergist*. (Kel.)

(3° mǎli), Boeg. *drijven*, bijv. op het water; v. d.: *pagórrá-mǎli*, en *pabóerá-mǎli*. Men zie op *górrá* N°. 2 en *bóerá* N°. 2.

↘ ↗ (1° mǎliñg), 't Mal. *mǎlim*, *leidsman*, 't Arab. *معلم*, *leërmeester*.

(2° mǎliñg). — Ámǎliñg-mǎliñg, *gedurig om iemand*, of: *iets denken*; bijv.: *ámǎliñg-mǎliñgá* rikátte, *ik denk altijd aan u*. — Sǎrowi mǎliñg-mǎliñg ri-lino, *hij denkt nog sterk om de wereld*; geb. van iemand, die op sterven ligt, en wien het daarbij moeilijk valt van de wereld te scheiden.

Pamǎliñg-mǎliñgi, *om iemand bekommerd zijn*.

Sipamǎliñg-mǎliñgi, *om elkander bekommerd zijn*; bijv.: *ta-sipamǎliñg-mǎliñgiya-mi*, *zij bekommeren zich niet meer om elkander, ontzien elkander niet meer*. NB. onder anderen van twee vechtende partijen gebezigd.

↘ ↗ ↘ ↗ (1° mǎle), bep. *malêya*, *wimpeltjes van gekleurd papier*, zooals men bij de *kádó-póle's* van het *maóedóe-feest* aan de *ad̄jóeranj's*, of: *patódó-bayáwo's* vindt vastgehecht.

(2° mǎlle), *ámǎlle-mǎlle*, = *kále-kalénna*, = *átoeñggáleñg*, *alleen zijn*; bijv.: *ámǎlle-mǎlle-mi lampána*, *hij is alleen gegaan*.

Sipamǎlle-mallêyañg, = *sipatoeñggaléñgi*, *het*

alléén metelkander afdoen; bijv. geb. van twee vijanden, die, zonder vreemde hulp, te zamen krijgvoeren.

Sipamǎlle-mallêyañg ook gebezigd van: *menschen* of *schepen*, die zich naast elkander en van andere menschen of schepen een weinig afgezonderd, dus in zooverre, eenigermate alleen, of liever: *zamen alleen* bevinden.

(3° mǎlle), *ámǎlle*, *zichtbaar worden*, *zich vertoonen*. Vergel. *tǎlle* N°. 2.

↘ ↗ ↘ (mǎlo). Mǎlo-mǎlo, bep. mǎlo-mǎlôwa, soort van klein *insekt*.

↘ ↗ (mǎllá). Verg. *íllá* N°. 3.

↘ ↗ (mǎliñg). Verg. *íliñg*.

↘ ↗ (móela). Verg. 't Mal. en Jav. *moela*, *oorsprong*, *begin*, Sanskr. *móela*, *wortel*, *oorsprong*, *begin*.

Pakâramóela, bep. *pakâramoelâya*, *begin*, *aanvang*.

Ápakâramóela, *beginnen*. (D̄jay.) Boeg. *mápa-móela*, idem.

Papakâramoelâäñg, *bezigen*, bijv. een *tijd*, *om op te beginnen*; als: *álo bâd̄jí nipapakâramoelâäñg*, *dag die goed*, of: *geschikt*, of: *gelukkig*, *is om gebezigd te worden tot het maken van een begin*, d. i.: *dag, die goed is om daarop een begin te maken*. (Rap. T. D̄j.)

↘ ↗ ↘ ↗ (mêloe), bep. *melóewa*, *een' onaangenamen bijsmaak hebbende*. NB. meestal gebezigd van *groente*. Boeg. idem.

↘ ↗ ↘ ↗ (mêlé), *onophoudelijk* (, *hartelijk*), *lagchen*. (Bid.) Boeg. idem.

Kamêlé-mêlé, *een lagchen veroorzakende*, v. d.: *belagchelijk*, *bespottelijk*; bijv.: *gâóe kamêlé-mêlé*, *belagchelijke zaak*.

↘ ↙ ↘ ↘ (mêlêng). Vergel. *élenj*.

↘ ↙ ↘ ↘ (mêloŋg), *ámêloŋg*, of: *ámêloŋg-mêloŋg*, *hangen*, *afhangen*; bijv.: de *lâso*, of *penis*. Van daar: *lâso-mámêloŋg*; en aldus dikwijls wegens de overeenkomst genoemd: de *bêloŋg*, of *tóbo* van een *tâlá-boom* (, vergel. *bêloŋg* N°. 1), gelijk ook een' soort van *tóbo* aan de *siŋgkâppó*. — Beide *lâso-mámêloŋg*'s gebezigd als medicijn tegen *sáwaŋg-rómbo*, of: *siŋgkâppó*. Daarom *die ziekte* ook wel eens genoemd: *lâso-mámêloŋg*.

↘ ↙ ↘ ↘ (1° môle). Verg. *óle* N°. 1.

(2° môle). Vergel. *ólle* N°. 2.

↘ ↙ ↘ ↘ (môlló), = *béŋgkoró*; v. d. i-môlló *páđja*, *iemand die niet enkel zwart van kleur is, maar bij wien het zwart als het ware met wit vermengd is*, alzoo: *iemand die zeer mooi zwart is*, = *toe-mábê-sereka páđja*, *iemand bij wien het zwart als het ware in strijd is met het wit*. (Sinr.)

↘ ↘ ↘ ↘ (malíkoe), 't Arab. *مَلِك*, *koning*. (Tar.)

↘ ↘ ↘ ↘ (Malôkoe), bep. *Malokoêwa*, *de Molukken*, *Moluksch*. — *Ásêre-Malôkoe*. Vergel. *sêre* N°. 2.

↘ ↘ ↘ ↘ (malîge), bep. *maligêya*, *paleis*. Mal. *mâligej*, *paleis*, of, dat gedeelte van het paleis, waar de slaapvertrekken zijn. Jav. *malige*, *een troon*, *een gouden stoel*, *een koepel*, (Djay.)

↘ ↘ ↘ ↘ (malatjôewi), bep. *malatjoe-wiá*, soort van boom, *Loranthus sp.*, die gewoonlijk wordt voortgeplant door de vogeltjes, genaamd *tjôewi-tjôewi*, van waar ook de naam *malatjôewi*. Deze vogeltjes eten de vrucht van de *malatjôewi*, de grootte hebbende van een peperkorrel, en leggen vervolgens hun excrementa op de takken of bladen der boomen neder, met dit noodlottig ge-

volg, dat hieruit weldra de takken van de *malatjôewi* voortspruiten, en zieh om die boomen heenslingeren, totdat deze ten laatste sterven. Van daar wordt de *malatjôewi* [, hetgeen eigenlijk de Boeginesche naam is voor het Makassaarsehe *káyoe-póeli*, en het Mal. *tahie-bóeroeŋj*,] door de Inlanders ook bestempeld met den naam van *karaĉnna kayôewa*, *de vorst der boomen*, *de boom voor wien alle andere boomen als voor hun heer en vorst moeten bukken*; v. d. de phrase: *nalaŋgkêi-mi malatjôewi parasáŋgaŋja*. Men zie *lánjke*. Men vergel. voorts *káyoe-póeli*, op *póeli* N°. 1 en *tjôewi-tjôewi*, op *tjôewi*.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (mollo-đjâđji), dus door den Inlander genoemd de slagader in de nabijheid van den navel. Welligt verbastering van *móela-đjâđji*, Boeg., = *pakáramóela áđjári*, lett. *beginnen te worden*.

↘ ↘ ↘ ↘ (malíyaŋg), *terugkeeren*. Vergelijk *báli* N°. 4.

↘ ↘ ↘ ↘ (móloró). Verg. *óloró*.

↘ ↘ ↘ ↘ (málîlí), bep. *málîlika*, eene soort van *varenkruid*, eene *ophiogloss*? Vergel. *lílí* N°. 1.

↘ ↘ ↘ ↘ (malêla), bep. *malelâya*, *staal*. Boeg., Mal. en Jav. idem. — *Sêlé-malêla*, = *râđja-toêmpanŋ*. Men zie op *râđja* N°. 3.

↘ ↘ ↘ ↘ (moelâle), *ámoelâle*, *zich als een paard over den grond wentelen*, *zich heen en weér gooijen*. (Mâdi.)

↘ ↘ ↘ ↘ (mâllasá), *zippelen*, *doorzippelen*, *laten doorzippelen*. Mal. *melas*, idem. Bijvoorbeeld: *đjéné-ámâllasá*, *water dat ergens doorgezippeld*, of ook; *water dat ergens uit den grond is opgezippeld*, zoo als men dikwijls op het gebergte aantreft. — *Ámâttiki pađjannâŋga ámâllasáki*, lett. *de lamp*

Mâssa-mâssa kalênna, *afvallen*, in gezondheid, in voorkomen.

✓○ (mâssaŋg), âmâssaŋg, *hemmen*.

Âmâssaŋg-mâssaŋg, *bij herhaling hemmen*.

✓◌ (mâssí). Vergel. *bássi* N°. 3.

✓◌ (mâsiŋg), = 't Mal. *mâsiŋg-mâsiŋg*, een *iegeelijk*; bijv.: mâsiŋg, of: mâsiŋg-mâsiŋg, marâëŋg adâna toe-kêboka, lett. *in alles anders*, d. i. *geheel anders*, zijn de gewoonten der blanken.

✓◌ (mâse). Vergel. het Jav. *asik* en het Mal. *kâseh*, *gunst*, *liefde*, *beminnen*.

Mâse, en: mâse-mâse, welligt oorspronkelijk: *gunst*, *liefde*, *beminnen*; en van daar bij uitnemendheid: *gunst* en *liefde* jegens *ongelukkigen*, d. i. *medelijden*, *deernis*; en v. d. wederom: die toestand waarin men het medelijden van anderen het meest behoeft, alzoo: *deerniswaardige toestand*. (Tar.) — Tâoe-mâse-mâse, *deerniswaardig mensch*. Boegin. idem.

Pamasêyaŋg, *het deerniswaardig zijn*; van daar: *deerniswaardigheid*, *deerniswaardige toestand*.

Pamâse-masêyaŋgi ri-Iyânoe, lett.: *deernis met*, of: *van wege*, *iets doen ontstaan bij iemand*; v. d. *medelijden met*, of: *voor*, *iets inroepen bij iemand*; bijv.: taêna mâka koebôkoŋg. Âpa-d̄ji na-koepa-mâse-masêyaŋg ri-toêwaŋg, *ik heb niets, om voorraad voor de reis van te koopen*. *Derhalve roep ik mijnheer's medelijden daarvoor in*. — Na-ân̄j̄d̄jo koepamâse-masêyaŋga, 25 roepīya, *datgeen, waarvoor ik uw medelijden inroep, is eene som van 25 gulden*.

Kamâse-mâse, *deerniswekkend*, *deerniswaardig*, *ellendig*, *gering*.

Kamasêyaŋg, of: ân̄gamasêyaŋg, *deernis*, *medelijden hebben met*, *zich ergens over ontfermen*, *beguns-*

tigen, *zegenen*; bijv.: toe-nikamasêyaŋg, *begunstigd*, *gezegend mensch*.

Paŋgamasêyaŋg, of: paŋgamâsc-masêyaŋg, a) *ontferming*, *deernis*, *medelijden*, *gunst*; bijv.: paŋgamâseyâna Âlla taâla, *de ontferming, de gunst van God*.

b) *deerniswaardigheid*, *deerniswaardige toestand*, *ramp*, *ongeluk*; bijv.: natoêd̄joe-tôŋgá paŋgamasêyaŋg, *ook mij heeft een ongeluk getroffen*; als: het overlijden van vriend of betrekking.

Sâro-mâse. Vergel. *sâro* N°. 1.

✓◌ (mi-sêŋg), vergel. *ma* N°. 1 en *sêŋg*.

✓◌ (môesiŋg), het Mal. *moesim*, het Arab. ^سموسم, *tijd van de verzameling der pelgrims in Mekka*, en van daar is het in gebruik gekomen voor de *saizoenen der regelmatige winden*, die naar de streken van waar zij waaijen, *Mausim van Aden*, *Guzerat*, *Malabar*, enz. genoemd worden. (Gids 1846, N°. 5, bl. 359). In onze Oost-Indische bezittingen spreekt men gewoonlijk van *Oost- en Westmoeson*. Vergel. *bárá* N°. 5 en *timoró*.

✓◌ (1° mēsa), *dreigen met den vinger*.

(2° mēsa). — Lâssóe-kamēsa, *vóór den tijd geboren worden*. — Âmâná-kamēsa, *vóór den tijd baren*.

✓◌ (mēsang). Aldus genaamd twee teekens op de graven der Inlanders, 't een aan het hoofd-, het ander aan 't voeten-einde. Wanneer het graven van mannen zijn, zoo zijn die teekens rond of hoekig, anders plat-langwerpig. Boeg. idem.

✓◌ (mêssóe). Men zie: *éssóe* N°. 2.

✓◌ (mêsé), bep. *mêseka*, het Arab. ^آالمسيح, *de Messias*; v. d. *Messiaansch*; v. d. ook soms gebeez. als gelijkkluidend met: *pamoembána bóelaŋga*, wanneer er van onze Christelijke maanden sprake is; bijv.: mesêna Seppetêंबरé rôewampoc-

lôna anróewa, *den twee en twintigsten van September.*

(G. G.)

↘↘↘↘ (mêssó). Vergel. *éssó* N°. 2.

↘↘↘ (môsa). — Ámôsa-môsa, *hijgen.* Boeg. idem.

↘↘↘↘ (môsé). Vergel. *ósé.*

↘↘↘↘ (1° môso), bep. mosôwa, *vergiftig.* Boeg. idem; bijv. oêlará môso, *vergiftige slang.*

(2° môssó), gemeene uitdrukking voor *slapen*; bijv.: môssó-makô-sēng? *slaap je* (, wij zouden zeggen: *ronk je*,) *al weér?* Bijv. geb. tegen een' slaaf, die gedurig ligt te slapen, in plaats van te werken. — Taêna marinna môssó, *hij houdt nooit op met ronken.*

↘↘↘↘ (mâsiki), 't Mal. en Jav. *maski*, *of-schoon*, *al ware 't ook.*

↘↘↘↘↘ (misekiñg), 't Arab. *مَسْكِين*, *arm*, *behoeftig.* (Godsd.)

↘↘↘↘ (masîgî), bep. masîgika, 't Arab. *مَسْجِد*, *moskee.*

↘↘↘↘ (masâpi), bep. masapiya. Men zie *marasâpi.* Boeg. idem.

↘↘↘↘↘↘ (mosatakálling), naam eener piek. (Mâdi). Welligt 't Arab. *مَسْتَقْص*.

↘↘↘↘↘ (moesoetârá), *liniëren.* Boeg. idem; bijv.: moesoetârâki karâttasá, *papier liniëren.* — Ôteré-moesoetârá, bep. moesoetâraka, *linieertour.*

Pamôesoetarâkkañg, of: pâpañg-moesoetârá, *linieerplank.* Vergel. 't Mal. *misthar*, en 't Arab. *مَسْطَرَة*, *liniaal.*

↘↘↘↘↘↘ (mosotârá), = *moesoetârá.*

↘↘↘↘↘↘ (moesoetahîli), bep. moesoetahîliya, 't Arab. *مَسْتَحِيل*, *geoorloofd achtende.*

↘↘↘↘ (masîda). Vergel. *sîda.*

↘↘↘↘ (masidoēng), naam eener soort van *visch.*

↘↘↘↘ (mâsiri), = *mîkiri.*

↘↘↘↘ (masôeroēng), 't Mal. *mas-ôeroñg*, *Marcassiet.*

↘↘↘↘ (moessâra), ámoessâra, *al liggende met handen en beenen slaan*, hetzij door ziekte of dronkenschap.

↘↘↘↘ (mosâra), ámosâra, geb. van *mensch* en *viervoetige beesten* [, NB. niet van *vogel's*, men zie *râpa* N°. 3], die op sterven liggende over den grond *stuiptrekken.*

↘↘↘↘↘ (masôwe), bep. masowêya, soort van *boom.*

↘↘↘↘↘ (moesahâdda), 't Arab. *مَشْهُد*, *iemand die voor 't geloof gevallen is.* (Kel.)

↘↘↘↘↘↘ (masahôró), bep. *masahôroka*, 't Arab. *مَشْهُور*, *algemeen bekend, beroemd.* (Djay).

↘↘↘↘↘↘↘ (masohôró), = *masahôró.* (Tar. D. M.)

↘↘↘↘ (mâi). Men zie *âi.*

↘↘↘↘ (mâiñg), = *lébá.* (Sinr., D. Moes., Mâdi).

Mēng, = *mâñg.*

Miñgânne, = *mâñg-ânne*, = *lébáki*; bijv.: *miñgânne, áboëndóe-mi taoewiya, dit geschied zijnde* (, d. i. *daarna*), *hebben die menschen geoorloofd* (, *gevochten*). (Tam.) — Soempâēng-đjá lâmpa, *ka-rârangi allôwa, miñgânne bôsi-mi, ta-đjariya-má lâmpa*, lett.: *zoo even zou ik gaan, daar het mooi weér was; daarop kwam er regen en thans ga ik niet meer.*

↘↘↘↘ (mâoe). — Mâoe-mâoe, ámâoe-mâoe, *in den slaap praten*, Boeg. *mámâoe-mâoe*, idem. —

Kâna-mâoe-mâoe, lett.: *praatjes van iemand die slaapt*; v. d. *verwarde taal, woorden zonder slot of zin*.

↘ ↗ (mâoenḡ), = ṅjâoṅj, = ânjâoe-ṅjâoe, *maauwen, krollen*.

↘ ↗ ↗ (mâë), welligt oorspronkel. = māṅje, *gaan*; v. d. *ergens naar toe gaan, ergens heen, herwaarts, derwaarts, herwaarts komen, derwaarts gaan*; bijv.: *mâë-mâë-ri-kaîri, het gaat links af, links heen*. — *Mâë-mâë-ri-kânaṅgi, het gaat regts af, regts heen*. — *Mâë-mâë-timboróki, het gaat Zuidwaarts*. — *Mâë-mâë-wârâki, het gaat Noordwaarts*. — *Râga-pi mâë roëwam-boëlaṅg nakôelle, enz., er zullen ongeveer twee maanden meê heenloopen eer het kan, d. i. over een paar maanden kan het*. — *Âtâyaṅg-tâyaṅg râga-mâë roëwam-boëlaṅg, tâlloe âreka, er loopen ongeveer twee, of drie, maanden met wachten heen, d. i. ongeveer twee of drie maanden wachlen*. — *Tjînjtjîṅg-tjînjtjîṅg mâë, lett. den kant van ringen uit, d. i.: ringen en zoo wat*. — *Mâë-ko kom herwaarts*. — *Lâmpa-makô-mâë anj-djôreṅg, ga gij derwaarts*. — *Ânne-mâë agâṅga, hier loopt de weg heen*. — *Âṅjdjo-mâë agâṅga, daar loopt de weg heen*. — *Ânne mâë* ook nog gebeez. in de beteekenis van *vroeger*; welligt letterlijk zoo veel als: *aan deze zijde van den tegenwoordigen tijd, d. i. vroeger, in vroeger tijd*; bijv.: *ânnemâë ribâdjî-boettâna Gôwa, vroeger, toen Gôwa nog bloeide (nog niet overwonnen was)*. — *Ânne-mâë, gôllatônjdjá, vroeger was ik als suiker* (voor u). (Kel.) — *Karaênta ânnemâë, onze vorst van vroeger, onze voormalige vorst*. — *Âpa-mâë niyassênḡaṅgi*. Men zie *âssenḡ* N°. 2.

Pamaëyaṅg, bezigen om herwaarts te komen; bijv.: *kêre-âre-mi âllo djâri la-kípamaëyaṅg ri-*

nâkke, op welken dag zult gij herwaarts tot mij komen, lett.: welken dag zult gij bezigen om tot mij te komen?

↘ ↗ ↘ ↘ (maâmôemaṅg), 't Arabische مَأْمُوم, door den Imâm voorgedaan in het gebed; bij het bidden den voorganger volgen in het gebed, hem nadoen en naspreken. (Godsd.) — *Sâllaṅg-mâämoe-mâṅgkoe, zoo veel als: mijne onderdanige groeten, de groeten van iemand die volgt, d. i. dus: onderdanig is*.

↘ ↗ ↗ (mâîta). Vergel. *íta*.

↘ ↗ ↘ ↘ (maoëdóe), bep. *maoëdoeka, verbastering van het Arab. مَوْلُود, geboortedag van Mohammed*. — *Kânre-maoëdóe, rijst welke men op den geboortedag van Mohammed ten geschenke geeft*.

↘ ↗ ↗ ↘ (maïro), bep. *maïrôwa, naam eener soort van vischjes*. — *Maïro-léleṅg, en: maïro bânnaṅg, soorten van maïro*.

↘ ↗ ↗ ↘ (maêrá), bep. *maêraka, 't Arab. مِعْرَاج, Hemelvaart, te weten: van Mohammed*; v. d.: *een boek over de Hemelvaart van Mohammed*. (D. Moes.)

↘ ↗ ↗ ↘ ↘ (mâârêpa), bep. *mâârepâya, 't Arab. مَعْرِفَة, kennis, bekendheid, gemeenzaamheid*; v. d.: *bâoc-mâârêpa, gemeenzame kussen, kussen zooals zeer gemeenzaam met elkander bekende vrienden elkander geven*. (Tar., D. Moes.) — NB. Misschien ook heeft men te denken aan het Arab. عَارِف, *geduldig, standvastig, beslendig, met vóorvoeging van má* N°. 1.

↘ ↗ ↗ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (Maïrôepo-lo-Kârahî), 't Arab. مَعْرُوفُ الْكَرْحِي, naam van een Imâm, ook genoemd: *Imâm صَفِي*. Volgens de legende was hij een Europeaan van afkomst, en werd hij als zoodanig herkend door den koning

van Mekka, die onverwachts een kalênḡkeré in zijn bokaal liet gooijen, waardoor hij sehrikte, en in zijne ontsteltenis de Hollandsehe afkomst verried, uitroepende: *Donderslag!* — Daarna verdween hij, en werd nooit meer gezien, tot spijt van een ieder. De Inlander verbeeldt zich, dat de Imâm nog steeds een goede geleider der brieven is, en zet daarom dikwijls zijn' naam onder op het adres, of ook wel in den brief zelven. (Tar.)

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (mâilí), 't Jav. *maïl*, een geschreven talisman, dien voorname Inlanders boven de tali-bânnaḡ aan den band van de *páwo-páwo* (vergel. *páwo* N°. 2), hangen.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (mâäloemîmaḡ). Vergelijk 't Arab. مَعْلُوم, *bekend, zeker*, en اِيْمَام, *geloof*; v. d.: bâoe mâäloemîmaḡ, *kussen waarop men zeker vertrouwen kan, die wel gemeend zijn*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (mâäsiya), bep. mâäsiyâya, 't Arab. مَعْصِيَة, *ongehoorzaamheid, verzet*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (moehârraḡ), 't Arab. مُكْرَم, naam der eerste maand van het Mohammedaansche jaar.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (mâheré), bep. mâhereka, مَاهِر, *verstandig, sehrander, knap* in het een of ander, bijv. in het *sehieten*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (maharîbi), bep. mâharibîya, = مانْجَارِبِي, 't Arab. مَغْرِب, *ondergang der Zon*, v. d. *gebed bij Zonneondergang*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (meherâbi), 't Arab. مُكْرَب, een nis in de muur van de moskee, waarvan een hoofdvereisehte is, dat zij zoo geplaatst is, dat, wanneer de geloovigen zich met hun gelaat daaraan gerigt hebben, zij juist in de rigting van de قِبْلَة zijn. Vergel. Mr. S. Keyzer's Handb. voor het Mohamm. regt, bl. 47, Noot 2.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (mahálló), bep. mahâlloka, 't Ar. مَخْلُوق, *geschapen*, v. d. *schepselen, menschen*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (mahâsarâ). 't Arab. مَكْشَر, *verzameling, vergaderplaats*; v. d.: pâraḡ-mahâsarâ, *het veld der Opstanding, het veld waar de menschen na den dood vergaderd worden voor het Oordeel*.

(Tam.)

↪ (ta). Zevende letter van het Makassaarseh Alphabeth.

↪ (1° ta), *niet*. Boeg. *tâ*, idem. NB. versehilt allcen hierin van *taéna* (, men zie beneden), dat het nooit op zich zelf staat, maar altijd met een

woord verbonden moet worden; bijv.: ta-koewas-sêḡgai, *ik weet het niet*. — Tarâppo, *geen vruchten hebben, of dragen*; zamengesteld uit: ta + árâppo, *met vruchten zijn, vruchten dragen*, van *râppo* N°. 2. — Ta-márâppo, = *tarâppo*, zamengest. uit

ta + mǎráppo = áráppo. — *Ta-mákoelléyâi, het kan niet, zamengest. uit: ta + mákóelle = ákóelle + a + i.* Men zie *a* N°. 6 en *i* N°. 1. Verg. ook Mak. Spr. § 136, lett. *d.* — *Pabâlle ta-pârisí-bâttanġ, een geneesmiddel waardoor men geen buikpijn meer heeft, d. i.: een middel tegen buikpijn.* — *Taíya, zamengest. uit: ta + íya, en taíyâi, zamengesteld uit ta + íya + i* N°. 1, lett.: *hij, zij, of het, is het niet, v. d.* in het Hollandsch dikwijls eenvoudig met ons *niet* en *neen* te vertalen; bijv. *ta-mámóleyá samâya ka-taíyâi, ik zal mijne belofte niet houden, daar hij het niet is, te weten: de man mijner keuze.* (Kel.) — *Pónna taíya-mo itôewaġ antôeloēġá, enz., indien mijnheer het niet meer is die mij helpt, d. i.: zoo mijnheer mij niet meer helpt.* (Brief.) — *Lânri taíyâna paradġanġdjíyaġ, wegens het niet zijn van eene overeenkomst, d. i.: dewijl er geene overeenkomst bestaat.* (Rap. T. Dġ.)

Têya, = taíya. Vergelijk *mēnġ, voor mǎnġ.* NB. dergelijke verzaechting van *ai* vindt men immers ook in andere talen; men denke slechts aan den Hebreuwschen status constructus der naamwoorden als *יָאֵל*, in stede van *יֵאֵל*. (Tao Roorda Grammatica Hebr. volum I, § 296). Zoo insgelijks aan de uitspraak van *ai* in het Fransche *mais*, enz.

Teyâi, = taíyâi, men zie téya; bijv.: teyâi bâsa-Balânda-mínne, dit is geen Hollandsch; lett.: niet is het Hollandseh, dit.

Teyâi soms bevestigend gebezigd, even als het Mal. *bóekan*; bijv. *teyâi djâi djônga, lett.: zouden er niet veel hertebeesten zijn? d. i. er zijn heel veel hertebeesten.*

Tíya, = téya, = taíya. — *Tiyâi, = teyâi, = taíyâi*: bijv.: *na-pónna tíya ânġdġo bóēġa koéma-koéma kéboka, ta-mákoelléyâi gássīġ karâēġa,*

zoo niet is, zoo er niet is, die witte koéma-koéma-bloem, kan de vorst niet herstellen. (Dġay.) — *Âlakoekâna: sôna, na-tiyâi, âla-koekâna: tiyâi sôna, na-sôna, ik zou zeggen: het is een droom, en het is er toch geen; ik zou zeggen: het is geen droom, en het is er toch wel een.* (Dġay.)

(2° *tá*), onafscheidbaar voorvoegsel, gebezigd tot het vormen van objectieve toestandswoorden, Boeg. idem, Mal. *ter*; bijv. *tásôēġke, geopend zijn, van sóēġke, openen.* Vergel. mijne Makass. Spraakk. § 177.

(3° *ta*), onafscheidbaar voornaamwoord van den tweeden persoon mannel. en vrouwel., enkelv. en meerv., gebezigd tegen *meerderen*, en tegen *menschen*, die wel gelijk met ons in rang, of jaren staan, doch met wie wij niet op gemeenzamen voet verkeeren; 't Boeg. *ta* en 't Jav. *ta*, idem; bijv.: *ballâta, uw huis, djârânta, uw paard.* Vergel. *kí* N°. 2, en *kátte* N°. 2, *ko, noe*, en *káoe* N°. 1. Vergel. ook Makass. Spraakk. § 144.

(4° *ta*), onafscheidbaar voornaamwoord van den eersten persoon mannelijk en vrouwelijk meerv., zoowel tegen *meerderen* als tegen *minderen* en *gelijken* gebez., Boeg. *erôta, onze wil.* Vergel. *ki* N°. 3, *kámbe, kátte*, N°. 3, *kaġġ* N°. 1, en *maġġ* N°. 1. Vergel. ook Makass. Spraakk. § 152.

(5° *tá*), onafscheidbaar voorvoegsel, gebezigd tot vorming van telwoorden, die een verdeling aanduiden, alzo dienen om te kennen te geven, dat bij *elk* van de bedoelde personen of zaken, of denkbeelden zooveel stuks behooren als door het telwoord worden aangeduid, Boeg. idem; bijv.: *tá-pintôēdġoewi âmâlisí roepâna tásiyâllo, tápintôēdġoetôġgi âmînra rasâna, zeven keeren per dag veranderden het voorkomen* (d. i. hier: *de kleur*), en

de geur, te weten: van zekere bloem. (Djay.) — Kí-tâwa-roêwai na kí-âlle tási-tawânta, *wij verdeelen het in tweeën, en nemen elk ons deel.* (Rap.) — Mâ-siñg tároewâna pokêna, *elk met twee pieken* (Brief.) — Tá-roêwa-roêwa, *twee aan twee, elk twee, bij tweeën.* — Tási-kâde, *bij beetjes.* Vergel. *kâde* N°. 3. — Tási-kâli-kâli, *bij enkele keeren, v. d. zeldzaam, langzaam.* Vergel. *kâli* N°. 1, lett. *d.* — Tási-dâlle, *bij enkele dagen.* — Têya-kô kaloepâiyá ilalâna tási-tâocngâ, *denk ééns in het jaar, elk jaar ééns, aan mij.* (Djay.) — Tásêre-tásêre, of: tási-bêre-tási-bêre, parasângañg, *elk land afzonderlijk.* (Djay.) — Âlle-mâmi sinré-sinré tároewam-bâtañg karê-meñg, *neemt de stukken, en scheurt van ieder's stuk twee vingerbreed af.* (Mâdi.)

Vergel. Makass. Spraakk. § 122.

∧ (tañg), eene manier van geld opzetten bij het *tóngkó*-spel. Vergel. vooral *tóngkó*.

∧ (toc). Vergel. *tâoc* N°. 1.

∧ (1° te). *Lékó-te, thee.*

(2° te). Bonth. = *ke*, = *kére* N°. 2. (S. Tjin.)

∧ (tô), bep. tôka, 't Mal. *prâhoe tóp*, soort van handelsvaartuig, op *Bânjdjarmássing* vooral in gebruik, hebbende *sómbalá bôeloe-djâñgañg*, drie op zichzelf staande masten, en alzoo geen *bânjkenj-sálará*; voorts: een *âmbiñj-kétji*, of: *brikspiegel*, een *Europeesch roer*, en een *ôeloe-biyóla*, die de plaats van de *pamároenj-riyólo* vervangt.

∧ (1° tōng), ons Holl. *ton*.

(2° tōng), geeft te kennen dat er ergens nog iets bij komt: *meer, nog, daarbij, bovendien, ook, insgelijks.* Boeg. *to*, idem. *Tōng*, verbonden met het vnw. van den eersten persoon mann. en vrouw. enkelv. (, *á* N°. 1), wordt: *tōngá*; verbonden met het vnw. 1 pers., mann. en vrouw., meerv.

(, *kí* N°. 3, of *kanj* N°. 1,) wordt: *tōngkí* of: *tōngkanj*, en: *tōngakí*, of: *tōngakanj*, vergel. *a* N°. 6; verbonden met het voornw. 2 pers., mann. en vrouw., enkel- en meervoud (, *ko*, of: *kí* N°. 2), wordt: *tōngko*, of *tōngkí*, en: *tōngakó* of *tōngakí*, vergel. *a* N°. 6; verbonden met het vnw. 3 pers. mann. en vrouw. enkel- en meerv. (, *i* N°. 1,) wordt: *tōngji*. Vergel. Mak. Spraakk. § 211.

Tōng, verbonden met *dja*, wordt: *tōngdja*, vergel. Makass. Spraakk. § 26; verbonden met *ma* N°. 1, wordt: *tōmma*, vergel. Mak. Spr. § 16; verbonden met *pa* N°. 1, wordt: *tōmpa*, vergel. Mak. Spraakk. § 16; verbonden met *sēñj*, wordt: *tōssēñj*, vergel. Mak. Spraakk. § 22.

Bijvoorbeeld: *ri-sérêya parasângañg, pârañg, ri-parâna tōng*, *in een land, eene vlakte, namelijk: eene vlakte, insgelijks van het vermelde land, d. i. in één van de vlakten van het land.* (Tam.) — *Kanampâna niyá tâoc nanjgâi anâkoe, ikâoe-tōmpa, dewijl men pas zeggen kan, dat er menschen zijn, welke mijn kind bemint, als gij er ook zijt, d. i.: mijn kind bemind niemand zoo zeer als u.* (Bid.) — *Îya-tōng-ântoe, dat is het ook juist.* (Rap. K. G.) — *Ákôelle-kôelle-tōnjdji, hij is immers ook wel?*, v. d.: *is hij ook wel?* — *Ákôelle-kôelle-tōmmi, hij is ook weér beter.* — *Niyá djâi rapânoe; ikâoe tōnjdji koeñgâi, er zijn velen aan u gelijk, en daarbij (, d. i.: desnietteenstaande,) zijt gij 't slechts die ik bemin.* (Kel.) — *Ka-niyá êró koepâoe ri-tôewañg, na-ta-koekellaiya na-lângeré tâoc marâēñg, pasângalâna I-tôewañg tōnjdji na-inâkke, daar ik mijnheer wensch te spreken, en verlang, dat niemand anders het hoore behalve mijnheer en ik (, lett.: behalve mijnheer slechts ook benevens mij).* — *Îya-tôssēñg ásambêyañgi, die vervangen ook weder hun-*

ne plaats. (Rap.) — *Āñjđjo-tôssēng* noelâmpa? waarom gaat gij ook alweér?

Tōngāng, = *tōng*. NB. het achtervoegsel *āng* sehijnt alleen van tijd tot tijd welluidendheids-halve gebezigd te worden, om als 't ware een' zekere ronding aan den volzin te geven; bijv.: *pōnna sisá-lá-má kâna-todjēngkoe*, *teyāi-tōngāngga-má tâoe*, zoo ik scheid van, d. i.: ontrouw word aan, mijn' eed, moge ik ook geen menseh meer zijn, d. i.: met de dieren gelijk gesteld worden! (NB. de *a* vóór *má*, gelijk ook beneden vóór *mi* en *i*, insgelijks welluidendheidshalve tussehengevoegd, vergel. *a* N°. 6). — *Ta-mâka-mâka-tōngāngami soesâna pa-maīna*, zeer groot was ook haar hartzeer. (Djaj.) — *Ta-bâkká-tōngāngai bârañg-barâna*, zijne goederen nemen ook niet toe. (Rap. K. G.) — *Teyāi-tōngāngá bēmbē*, *teyāi tōngāngá kīti*, ik ben ook geen geit, en ook geen eend, d. i.: ik ben evenmin een eend als een geit. Zin: "Ik ben wel niet zoo bang als een geit voor regen, maar ik houd toeh ook niet zooveel van de nattigheid als een eend. Ik houd er niet van, om mij nat te laten regenen."

Tōdong = *tōng*.

∩ // (1° *tâká*), bep. *tâkaka*, *rif*. Boeg. idem.

(2° *tâkka*), *átakka*, geb. van *hen*, die *komen helpen spinnen*, en bij die gelegenheid op koffij met gebak en dergel. meer onthaald worden. Even als het *ápadeko*, is ook dit *útakka* eene aanleiding tot kennismaking voor de jongelui. Het vindt onder anderen plaats in *Bantâēng*, *Boeloekôempa*, *Toeratēya* en *Saleijer*.

(3° *tâkka*), *Sal.* = *báttoe*, *komen*. (Sinr. K. G.) Vergel. het *Jav. tēka*, *komen*.

∩ // (tâkkañg), *stok*, *staf*. 't Boeg. *tâkkañg*, het *Jav. tēken*, en het *Mal. tonjkal*, idem.

Átakkañg, met een' stok zijn, een stok hebben, of: *dragen*. — *Átakkañg-pôke*, een' lans, even als een stok in de hand houden. (D. Moes.)

∩ // (1° *tāngka*), bep. *tañgkâya*. *Sélé tāngka*, eene kris, wier lemmet zonder *kanôekoe* *đjāñgāng-đjāñgāng* is. Hoogst zeldzaam.

(2° *tāngká*), of: *sitañgkâkañg*, met elkander gelijk staan; v. d. te zamen van één en denzelfden stand zijn; v. d. ook: te zamen kinderen van denzelfden vader en dezelfde moeder zijn.

∩ // (1° *tāngkóe*), = *tāngkirí*, alleen met dit onderscheid, dat *tāngkóe* geb. wordt, wanneer iets geheel *dóor*-gebroken is. Boeg. idem.

(2° *tāngkoe*), bep. *tañgkôewa*, *verbrijzeld*, *aan stuk*, *vergaan*, = *ámoró*, met dit onderscheid dat *tāngkoe* een' minder' graad te kennen geeft.

∩ \ // (1° *tāngke*), bep. *tañgkêya*, vnw. *tañgkēñgkoe*, *spoor van een haan*. NB. de *natuurlijke*-, niet de *kunstspoor*.

(2° *tāngke*), bep. *tañgkêya*, vnw. *tañgkēñgkoe*, *tak*, Boeg. *tâkke*, idem, bijv.: *mâna tañgkēna*, *poetjôēna*, *mátēne-ñgâsēng*. Vergel. *póeljôe* N°. 1. — *Āñjđjo bállaka nañgāi naälle tāngke*, lett.: dat huis houdt er van om de takken weg te rukken; geb. van een *huis*, waar gedurig *bedienden* of *kinderen* sterven. Vergel. *pókó* N°. 1.

Átāngke, met takken zijn; v. d.: *ta-mátāngke*, zonder takken zijn.

Patañgkêyañg, *vertakking*; v. d.: *gewriekten*, *ledematen*. (Tar.)

∩ // \ (tâkko), bep. *takkôwa*, het Boeg. *tâkko*, *sterk*; bijv.: *tâkko đjâppa*, *ver kunnen loopen*, zonder moei te worden. — *Tâkko ôcrá*, *sterk*, *veérkrachtig van spieren*. Vergel. het *Mal. tegoh*, *sterk*, *vast*.

↖ // ↘ (tāngko), Sal. *droog*.

↖ // (tíká), bep. tíkaka, *op zijn hoede, waakzaam*. (Rap. T. D̄j.)

↖ // (tīngkaṅg), de onderste rand (van hout) aan de *patōṅkó* der *boékkóe* van een schip.

↖ // (tíkóe), âtikóe, bij hoog water de monding eener rivier met *bîla*'s afzetten, ten einde, bij het vallen van het water, de visseken, die uit zee binnengekomen zijn, daarin te drijven. NB. zulk eene visseherij mag alleen op last van den vorst plaats hebben. Boeg. idem.

↖ // (toéká), bep. toékaka, *trap*. — Toéká nisēṅkará. Vergel. *sēṅkará*. — Ânroṅg-toéká, *de opstaande houten van een' trap, of ladder*. — Ânátóéká, *de sporten, of treden, van een trap, of: ladder, = pālantóeka*, vergel. *pālanṅ* N°. 1.

Âtoéká-toekáki, *het gaat trapsgewijze, lett.: als met trappen*.

Toéká-toéká, a) naam van een *vierkant raam* dat op een voetstuk staat, en waarin onderscheidene bamboesjes met de verschillende kleuren van zijde in de dwarste gestoken zijn, zoodat zij als 't ware eene soort van ladder daarstellen. Van deze *tóeká-tóeká* brengt men de draden op de *panṅa-néyaṅg-mémpo*.

b) naam eener soort van *spel*, dat door twee jongens gespeeld wordt. De een windt een touw in den vorm van een' ladder om zijne handen, en de ander moet het alsdan daaraf ligten, zonder het touw uit malkander te halen.

↖ // (toekoēṅg), = *lāṅṅga*.

Katoekoēṅgaṅg, = *kalanṅgáāṅṅ*; v. d. *mátimátinrowá* *mátinro* *koekatoekoēṅgaṅg*, *ik slaap, en het is, alsof ik niet gelijkvloers, maar op een rooster of stellaadje, alzoo: zeer ongemakkelijk,*

lig; van daar: ik slaap zeer onrustig. (Dat. Moes.)

↖ // (1° téké), *dragen*, gebeez. van een lastdier, dat aan beide kanten een' last draagt, Boeg. idem; bijv.: *oënta átéké bâraṅg-bâraṅg, kameelen, dragende aan iedere zijde goederen, beladen met goederen*. (D̄jay). — Téké sambâli-balinna, *menschen die even naauw met hem verbonden zijn, als de eene vracht van het lastdier met de andere*. (Mádi.)

Âtéké-téké, of: sitéké-téké-mi bintôēṅga, *de sterren zijn als 't ware even ver van elkander als de beide vrachten van een lastdier, die ieder aan éene zijde van het beest hangen, d. i. de sterren zijn zeer dicht bij malkander, of, zoo men aan meer vrachtdieren tegelijk denkt, is de zin: de sterren zijn twee aan twee en elke twee op gelijken afstand van elkander*. (Rap. T. D̄j.)

Patéké, a) *een beest een vracht doen dragen aan beide zijden, d. i. het beest beladen met; bijv.: nipa-tékéki bâraṅg-bâraṅg, zij (te weten: de kameelen) werden beladen met goud*. (D̄jay., Rap.)

b) D̄jaraṅg-patéké, *vrachtpaard*.

Tekêkaṅg, een toestel voor de vrachtpaarden om de goederen aan te hangen.

(2° téke), Bonth., = *ádóntēṅṅ, stolten*.

↖ // (1° tēko), bep. tekôwa, *bogt, in eene rivier* bijv.

Âtēko, *met een' bogt zijn*, bijv.: *átēko-timboróki agāṅga, de weg loopt met een bogt Zuidwaarts*. — *Âtēko-tēko māṅge-māṅgei agāṅga, de weg loopt met bogten*.

(2° tēkko), *zwenken; bijv.: átēkko-timboróki, hij zwenkt Zuidwaarts*. (NB. alleen van personen te bezigen, gelijk *átēko* alleen van den *weg* en derg. voorkomt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tênḡko), bep. teḡkôwa, 't Jav tike, 't Mal. *tejkej*, balletje toebereide opium.

Átênḡko, opium schuiven in balletjes, of pilletjes.

Pateḡkôwaḡ, pijp voor het átênḡko, Boeg. *atenḡkôḡ*, idem.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° Tôká), bep. Tôkaka, naam van een plaatsje in Gôwa, bekend wegens zijn' sierih.

(2° tôka). Tôka-tôka, bep. tôka-tokâya, naam eener soort van *visch* (kleine rog).

ㄨ ㄨ ㄨ (tônḡka), bep. tonḡkâya, een stuk bamboe, waar de Inlander water in bewaart om tot blussehing van brand aan te wenden. Ook geb. tot verzending van tabak te Bantâēḡ en te Boeloekôempa. — Tôḡka-dôwé, lett. *duiten-bamboe*, v. d. zoo veel als: *spaarpot*. Boeg. *tôka*, idem.

ㄨ ㄨ ㄨ (tônḡkaḡ), soort van *Chineesch vaartuij*.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° tôké), bep. tôkeka, soort van groote hagedis, *gekko*, Boeg. idem, Mal. *tôkej*, Jav. *têkek*.

(2° tôké). Tôké-tôké, soort van *visch*.

ㄨ ㄨ ㄨ (tôkeḡ, *halsketen*. — Naloêka tôkeḡ nakaôêlaḡ ri-ayâna, lett. *zij nam de halsketen van iemand's hals, en slingerde (, wond,) die om hare lendenen*. NB. Een aanstaande schoonzoon wordt hier vergeleken bij een *halsketen*. Zin alzoo, dat de jongman van nu af aan door de aanstaande schoonmoeder, als haar eigen kind beshouwd werd. (S. Tjin.) — Tôkeḡ-boêlo-boêlo, een gouden collier, bestaande uit verseheidene afdeelingen, even als het *bamboe*. Vergel. *boêlo-boêlo* op *boêlo*. — Tôkeḡ-tinârá, *halssieraad van een kind, hangende op de hoogte van het keelkuiltje*. — Tôkeḡ-sibâtoe, een *tôkeḡ uit één stuk goud of derg.* — Tôkeḡ-tâli-tâli. Men zie *tâli* N°. 1. — Tôkeḡ-

niyâna, een *tôkeḡ die voorzien is van kinderen*, d. i. van vele *versierselen*, vele *bijzaken*.

Nitôkeḡ, als *tôkeḡ om den hals gedragen worden*. (Bid.)

Ânokeḡ pasâpoe, een *pasâpoe dragen bij wijze van tôkeḡ*, d. i.: een *pasâpoe van voren om den nek slaan, en de beide slippen naar achteren laten hangen*.

Pitokêḡgi, *iemand iets als een halsketen omhangen*. (Mâdi.)

Tôkeḡ-tôkeḡ, lett.: *iets dat eenige overeenkomst heeft met een tôkeḡ of halssieraad*, v. d.: een *streep*, of *plooi*, vlak onder de *lémba-lembâraḡ*, die eerst dan *zichtbaar zou worden, wanneer jongens of meisjes den huwbaren leeftijd bereikt hebben*. (Kel.)

ㄨ ㄨ ㄨ (1° tôkko), *stijven*.

Patôkko, bep. patokkôwa, *stijfsel*; = *patâsi*. Vergel. *tâsi* N°. 1.

(2° tôkko), bep. tokkôwa, = *lâgoe*, *zangwijze*, *melody*.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° tôkoḡ), *zet-bamboes* op een prauw; bamboezen, gebezigd om het vaartuij voort te duwen; wij zouden zeggen: om te *boomen*. (Kel.) Boeg. idem.

Âtôkoḡ, *boomen, de tôkoḡ gebruiken*.

Nôkoḡ, idem.

Patôkoḡ, *iemand die boomt*. — Dĵânḡaḡ-dĵânḡaḡ patôkoḡ, een *zwarte albatros*, soort van vogel, welke door de zeelui gewoonlijk een *dominé* genoemd wordt. Bij laag water haalt hij met zijn' langen bek den visch op, hetgeen wel eenige overeenkomst heeft met iemand die staat te *boomen*; van daar de naam van *patôkoḡ*.

(2° tôkkoḡ), *vergoeding in geld, of waarde*, zoowel voor *personen* als *zaken*. (Rap. T. Dĵ.) Boeg. idem.

∧ \ // \ (tôngkó), *dekken, sluiten, dichtmaken*, een' brief bijv. (Dj.) — Toe-nitôngkó, *gevangene*. — Tôngkó rôegi, lett. *de shade dekken*; v. d.: *schadeloos stellen*. — Bállá lèbá-tôngkó, = *lèbá nitôngkó, een huis, dat overdekt*, d. i.: *met dekriet belegd is*. (Dat. Moes.) — Tôngkó mēđjang, *tafel dekken*. — Tôngkó óerĩng, *een van lontarblad gevlochten deksel voor de óerĩng*. (NB. zou eigenlijk moeten zijn: *patôngkó óerĩng*.)

Patôngkó, *bedekker, deksel*; v. d. ook *atap, dak, dekriet*.

Katôngkôkañg, *bedekking*.

Ákatôngkôkañg, *met bedekking*.

Takatôngkôkañg, *zonder bedekking*; bijvoorb. pónna takatôngkokâñga oeloenna mănge ri-pásaraka taôwa, *zoo de man zonder bedekking* (, d. i.: *zonder hoofddoek*), *naar de markt gaat*. (NB. hetgeen zeer onvoegzaam geacht wordt.) (Rap. T. Dj.) — Pónna takatôngkokâñga barambâna mănge ri-pásaraka taôwa, *zoo de vrouwen zonder borstbedekking*, d. i. *zonder baadje* (, of *bovenkleed*), *alzoo met naakten boezem, naar de markt gaan*. (NB. ook bij Inlanders zeer onvoegzaam geacht, en alleen door vrouwen van geringen stand geschiedende.) (Rap. T. Dj.) — Na-taêna-pa nakatôngkôkañg inrâna, *en zijne schulden* (daarmee) *nog niet gedekt*, d. i. *afgedaan, zijn*. (Rap. T. Dj.)

Tôngkó-tôngkó, naam eener soort van dubbelspel. Dit spel wordt gespeeld met één grooten vierkanten dobbelsteen, die op ieder van zijne zijden, twee vakjes heeft, waarvan het eene *rood*, het andere *wit* is. Deze steen bevindt zich in een klein koperen busje, waarin het juist behoort te passen. De *paéranj-tôngkó*, of: *houder van de tôngkó*, doorgaans een Chinees, maakt met houtskool

op een mat een vierkant, en trekt buiten aan dit vierkant, uit elk van de punten een' rechte lijn, alzoo aan ieder van de zijden van het vierkant een vak formerende. Vervolgens plaatst hij het koperen busje op dit vierkant, na onder een doek, opdat niemand het zien kan, den *liseré-tôngkó*, of *dobbelsteen*, naar goedvinden daarin gekeerd te hebben, en zegt: *tánmanj-makó*, d. i. *zet op* (gij die spelen wilt!).

Al wie nu twee stapeltjes duiten of andere munt, naast elkander, er één stapeltje er boven op, zet, in één der vier door de strepen (tjôrí) gemaakte vakken, en het treft, dat aan die zij juist het *rood* onderaan is, wint zijn' inzet driedubbeld; is dit mis, zoo verliest hij eenvoudig zijn opzet. Deze opzet heet *tôngkó*.

Al wie drie stapeltjes, met één er op, zet, en de goede plaats treft, wint dubbeld. Is het rood juist aan de tegenovergestelde zijde onderaan, zoo speelt hij *pari* (*lári dowéna*). Is het rood aan de zijde van één der beide andere vakken onderaan, zoo betaalt hij zijn opzet aan den *tôngkó-houder*. — Deze opzet heet niet *tôngkó*, maar: *tanj*.

Al wie zijne duiten in één der vier vakjes zet, doeh zoo, dat hij daarmee een rechte lijn formeert, welke aan één der vier strepen (NB. hier en beneden niet te verwarren met de zijden van het vierkant!) begint, wint insgelijks dubbeld, wanneer het *rood* juist in dat vak onderaan is. Bevindt het *rood* zich in het aangrenzend vak, en wel dat, aan welks ééne streep de rij duiten begint, onderaan, zoo speelt hij *pari* (*lári dowéna*). Is het *rood* aan één der beide andere zijden van het vierkant onderaan, zoo is hij zijn geld kwijt. Deze manier van opzetten heet *léyanj*.

Al wie zijne duiten in één der vakken zóó zet, dat zij insgelijks eene regte lijn formeren, doch die midden tussehen de beide strepen van zulk een vak doorloopt, zoo wint hij zijn opzet enkelvoudig, hetzij het rood aan die zijde onderaan is, of aan de tegenovergestelde; in de beide andere gevallen verliest hij. Deze manier van opzetten heet *tóembá*.

Al wie een stapeltje duiten zet op een streep, wint enkelvoudig, hetgeen hij opgezet heeft, wanneer het rood slechts in een der aangrenzende vakken onderaan komt; anders verliest hij dezelfde som. Deze manier van opzetten heet: *káporó*.

Al wie te gelijk *léyañg* en *káporó* zet, heeft natuurlijk dubbele kans. Deze manier heet *léyañg-ka* bij verkorting.

Wanneer men een stuk geld voor de helft *tóñgkó* en voor de andere helft *tañg* wil zetten; zegt men eenvoudig: *o-tañg*.

O-léyañg is voor de eene helft *tóñgkó*, en voor de andere *léyañg*.

Tañg-tjówañg is voor de eene helft *tañg*, voor de andere *tóembá*.

Zet men *tañg*, en plaatst er een stuk geld boven, zoo heet dit stuk *táoe*, en geeft te kennen dat men bedoelt niet het vak waarin het *tañg* staat, maar het tegenovergestelde. — *Koetáoevi dowé'koe*, of: *táñgkoe*, geeft te kennen, dat ik het *tañg* op deze wijze opzet. Zulks anders te doen, ware *kassipálli*. — Zoo heeft men ook: *táoe tonjókóe*, en *koetáoevi tonjókóe*.

Léyañg-táoe is, wanneer er één duit onder aan de streep van de rij duiten gezet wordt, en geeft te kennen, dat men *léyañg* bedoelt in het aan de

regterzijde aangrenzend vak. Ook dit geschiedt wegens *kassipálli*.

Ôpóe-ôpóe gebez. van den *tóñgkó-houder*, wanneer hij het rood gedurig op dezelfde plaats onderaan brengt.

Tóéñggenj-tóéñggenji gebez. van den *tóñgkó-houder*, wanneer hij gedurig van het eene vak tot het tegenover liggende overgaat, met het onderaan brengen van het rood.

Léssé-léssé geb. van den *tóñgkó-houder*, wanneer hij gedurig van het eene vak tot het aangrenzende, en dan weder terug gaat, met het onderaan brengen van het rood. Varieert hij gedurig, dan zegt men: *taéna nanássa*, hij is veranderlijk.

Hetgeen door de spelers gewonnen wordt, ontvangen zij niet geheel, maar met een' korting van *roéwañg oéwañg áppá dówé si-réyalána*, d. i. één duit op de tien. Dit gekorte geld heet *tjókke* of *barátóe*, en wordt terstond in een bamboe gedaan, terwijl het slechts ten deele bestemd is voor de bedienden.

Naéranj-sássañji, geb. van den *tóñgkó-houder*, wanneer hij zelf niet weet, waar het rood onderaan is.

Tái-báni heet de met was (, vergel. *tái* N°. 2), of dergel. besmeerde plek boven op het deksel van het koperen busje, tot herkenningsteeken voor den *tóñgkó-houder*.

Tóñgkó pòetará, soort van *tóñgkó*-spel, dat gespeeld wordt met een koperen busje, zonder *tái-báni* bovenop. Het busje wordt zoo lang rondgedraaid (, vergel. *pòetará*), totdat het in het daartoe met houtskool geteekend vierkant teregt komt.

ㄨ // \ // \ (tĩngkôko), átĩngkôko, kraaijen (haan), Mal. *kóekokh*, idem; bijv.: átĩngkôko-bâs-

soró-mi dĵāngānga, *de hanen kraaijen, verzadigd zijnde*, te weten: van het eten. NB. dit geschiedt 's avonds tussehen 9 en 10 ure. — Átīngkôko-tānga-bāngi, *de hanen kraaijen te middernacht*. NB. dit geschiedt ongeveer te 11 à 12 ure 's nachts. — Átīngkôko-daniyâri, *de hanen kraaijen bij 't aanbreken des dageraads*. NB. ongeveer te 4 ure 's morgens. — Átīngkôko-pâppasá, *de hanen kraaijen ongeveer te vijf ure 's morgens*. — Átīngkôko-râpá-mi, *de hanen kraaijen onophoudelijk door*. Doelt op denzelfden tijd als het voorafgaande.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tekāngāng), soort van pijn aan de toppen der vingers, tussehen nagel en vleesch, *vijt*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (takâberé), bep. takâbereka, Arab. تَكْبِيرٌ, *verheerlijking van God door uit te roepen: الله اكبر, God is groot!*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (takâboró), bep. takâboroka, 't Arab. تَكَبَّرٌ, *zelfsverheffing, verwaandheid, vermetelheid*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (takâdderé), 't Arabisehe تَقْدِيرٌ, *voorbeshikking, noodlot*; v. d. ook gebez. van iedere bijzondere omstandigheid, die ons door Gods beshikking overkomt; van daar zelfs gebez. van de verliefdheid op een meisje, en inzonderheid van de *beslissing van 's minnaar's lot* door het ontvangen van het jawoord; bijv.: sañggēna bat-toewīngkoe takâdderé, *sedert de beslissing van mijn lot gekomen is, d. i.: sedert ik het jawoord ontvangen heb*. (Tar.)

Toe-natakaddêraŋga ñjawâkoe, *zij, voor wie ik door het noodlot bestemd ben, d. i.: zij, op wie ik door het noodlot beschikt ben om verliefd te worden*. (Minnebrief).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tóekâna), átoekâna, *elkander te-*

gelijk eene wonde toebrengen, Boeg. mátoekâna, idem; bijv.: átoekânaï dĵāngānga, *de hanen brengen elkander tegelijk eene wonde toe*. Ook soms gebezigd van *menschen*, wanneer zij malkander bijv. met de linkerhand bij den broekband vastgrijpen (, sitágala-poeróesaŋgi), en dan met de rechterhand de kris tegelijk in het lijf stooten.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° taŋkíraŋg), = taŋkíraŋg, *kapstok*, en v. d. gebez. als beeld van het mensche-lijk *hart*, waaraan als het ware de genegenheid voor iemand vastgehaakt wordt. (Sinr. K. G.)

(2° taŋkíraŋg, Bonth., = het Makass. patāŋg-kéyaŋg. Vergel. táŋgke N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tāŋkírí), twee balken, of enden van een seheur, aan elkander hechten, door middel van stukken bamboe of hout, die men aan beide vastspijkert. Ook gebez. van het *spalken* van een gebroken bamboe of hout (, bijv.: een pelókaŋg, of góelūŋg,) tussehen twee andere bamboezen of houten; v. d. overdragtelijk: tāŋkíríki lasôna, *iemand's penis als 't ware spalken*, dewijl hij reeds te oud is voor den coitus. Boeg. idem. Vergel. táŋgkóe N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (takêra), Sal. = palagésaŋg (S. Tjin.) Vergel. lágesé.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tāŋkeré), *doen rusten*, bijv.: tāŋkeré Iyânoe ri-palagesâna, *iemand doen rusten, of steunen, op zijn arm*. (Maoet.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tikará), één van de dertig soorten van kaarten bij het patóewi-spel

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tikârroēŋg), *de aren, stengels, of stelen van het klapper- of úróéblad*; = tĵapíyóe, Boeg. tikârroēŋg, idem. — Mátikârroēŋg-roēpaï, *hij heeft als 't ware tikârroēŋg's op zijn gelaat, d. i. de aren van zijn gezicht zijn opgezwollen van kwaadheid*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (tîngkeré), bep. tîngkereká, *spinrok, spinnewiel*. — Âná-tîngkeré, of: mâta-tîngkeré, *spil* waar het garen omgewonden wordt. — Lêkó-tîngkeré, *de beide raden van het spinnewiel*. — Bêntenġ-bêntenġ-tîngkeré. Vergel. *bêntenġ* N°. 3 op *bêntenġ-bêntenġ* lett. a.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (tîngkoró), bep. tîngkoroká, *kikvorsch*. — Bânnaġ-boelâġng-tîngkoró. Men zie *bânnaġ*.

᳚ ᳚ ᳚ (toëkará), 't Mal. Sund. en Jav. *tóëkar*, *wisselen, ruilen*; bijv.: toëkarána apiyôġngkoe, *het verschuldigde geld voor*, lett. *in ruil voor, mijn opium*. (Mádi, Sinr.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (têkeré), bep. têkereká, soort van *plant*, die in de poelen groeit, en aan wier wortels men kleine eetbare meelachtige knobbeltjes vindt.

᳚ ᳚ ᳚ (tâkalá), bep. tâkalaká, *katrol boven aan den mast voor de boékóëkaġ's, takel*, Boeg. *takâlá*, idem.

᳚ ᳚ ᳚ (1° tângkoelóe), bep. tângkoeloka, naam eener soort van *boom*, die zelden bloemen krijgt. (Tar.) Boeg. *tâkkóe*. — Kâppará-tângkoelóe, *een kâppará* (soort van schenkblad, men zie boven,) *met uitgewerkten rand*, even als het blad van den *tângkoelóe-boom*. — Tâlaġng-tângkoelóe, *een tâlaġng* (men zie beneden op *tâlaġng* N°. 1,) *met uitgewerkten rand*, even als het blad van den *tângkoelóe-boom*.

᳚ ᳚ ᳚ (toġngkalá), bep. toġngkalaká, *een streng garen*, bestaande uit 20 *ġġâlġng's*, vergel. *ġġâlġng* N°. 1, Boeg. *tóëkalá*, Mal. *tóëkal*, Jav. *toekël*, idem.

᳚ ᳚ ᳚ (toġngkoelóe), *stutten*. Boeg. *tóëkóe*, idem.

Nitôġngkoelóe, *gestut worden*, Boeg. *ritóëkóe*, *gebez.* van den koning van Gôwa, of eertijds van dien van Têllo, of van den Bitġâra-boëtta, later ook van den koning van Bône, wanneer hij, bij plegtige gelegenheden, op een *tâpperé bôdoġng* gezeten, achter zich twee oude vrouwen heeft zitten, die hem als 't ware *stutten*. NB. dit gebruik, volgens den Inlander, hierdoor ontstaan, doordien in vroegere tijden, toen de koning eens een' wind liet, de toe-mâilâlaġng dit niet wetende, verstoord vroeg, wie zulks gedaan had. Eene achter den vorst zittende oude vrouw zeide maar spoedig, dat zij de sehuldige was, en redde dus de eer des konings, v. d. dit gebruik.

Âpatôġngkoelóe, Boeg. *patóëkóe*, *met het hoofd op één of beide handen, op één of beide armen rusten*.

Panôġngkoelóena bisêyaġga, *de stutten, op zij tegen het vaarttuig aangezet, in de laġngġaġng*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (tekôlaġng), *omdraaijen, omwringen, omslingeren*, bijv.: *iemand's haren*. (Bid.) Boeg. idem.

᳚ ᳚ ᳚ (takawġng), 't Mal. *تَقْوِيم*, *almanak*, Arab. Infinitivus van *قام* in den II vorm.

᳚ ᳚ ᳚ (tângkasá), bep. tângkasaká, *zuiver, rein, schoon*; bijv.: *tângkasá-pamâi*, *zuiver van gemoed, eerlijk*. — Tângkasá, taġna sâla-salâna, *zuiver, zonder gebrek, onschuldig*. — Na-âanne gâoeka, *koekâna âanne, tângkasáki ri-nâkke, wat deze zaak betreft, ik meen dit, dat mijn geweten zuiver is*, d. i.: *dat ik daarin goed gehandeld heb*. — Tângkasáki taġnâna, te weten: *ġġáraġng lêlêġng, het is zuiver*, d. i.: *zuivere waarheid, dat ik er geen heb*, te weten: *een zwart paard*. (Brief.)

Tângkâsi, *reinigen, schoonmaken*, bijv.: *een paard, eene kamer, enz.; als rein beschouwen, hei-*

ligen; bijv.: pôro nitãngkâsi-lâlo-đji arênnoe, nãnilãnjĩngi, *Uw naam worde geheiligd!*

∧ // ○ (tĩngkasá), bep. tĩngkasaka, *dammen der rijstvelden, aarden walletjes der zoutpannen.*

Átĩngkasáki? *gaat het over rijstdammen?*

∧ // ○ (toẽngkoesóe), *zich geheel invikkelen*, bijv. in een *sarong*, zoo als de Inlander doet wanneer hij wil slapen. Boeg. *tókkóe*, idem.

Antoẽngkoesóe bowõnna, *zich zoo omsluijeren, dat nagenoeg het gansche ligchaam bedekt is.* (Đjay., Bid.) Vergel. *bówoŋg*.

∧ \ // \ ○ \ (tôkkosó), *eene groote hoeveelheid water, of iets anders, dat vloeibaar is, tegelijk uitgooijen*; bijv.: *tátôkkosóki bosíya ri-bãngíya*, *de regen is van nacht als met emmers van den Hemel gekomen.*

Tátôkkosó ook gebeez. van iemand die bijv. *veel bloed tegelijk overgeeft.*

Tátokkôsi, *ergens in groote hoeveelheid tegelijk tegen uitgegooid zijn*; bijv.: *tátokkôsi đjéneka*, *het water komt ergens in groote hoeveelheid tegelijk tegen aan.*

∧ // ∨ ∨ ∨ (taŋgkairãng), = 't Mal. *sampieran*, alles waaraan men iets ophangt, of waaraan iets hangt; bijv.: een *kapstok*. (Rap.)

∧ ∨ (1° tãngga), *dragen, verdragen*. Mal. *taŋggoŋg*, idem; bijv.: *lãnnasá ta-koetaŋggâya*, *het hartzeer dat ik niet kan dragen*. (Sinr.)

(2° tãnggá), welligt letterl.: *stellen, zetten*, van daar: *inzetten*, bij een spel, als het *Omi*. Van daar ook: *geld besteden tot aankoop van handelsartikelen*, dit er als 't ware voor *zetten*. Van daar ook gebeez. van het *zetten*, of *niet verwerpen*, d. i. *aannemen van een huwelijksaanzoek* en dergel. meer. Bijv.: *tãnggá-kô ilãlaŋg*, *zet in*. — *Siyâpa taŋggãnoe*,

hoeveel zet gij? — *Tátãnggá-ŋgãseŋg-mi ri-dãnggãŋgãŋg*, *al mijn geld is in handelsartikelen gestoken*. — *Tátãnggá-mi dãnggãŋgãŋgkoe*, *mijn koop is gesloten (gearresteerd, of vastgesteld)*. Ook wel overdragt. gebezigd voor: *mijn huwelijksaanzoek is aangenomen*. — *Lêbá-tátãnggá tẽdoŋg la-toẽđjoe-bãngíkie*, d. i. *de buffels zijn reeds gesteld*, d. i. *gereed, voor de offerhande op den zevenden dag na mijn overlijden*. (Mádi.) — *Patãnggá*, *laten stellen, bezigen om te stellen*, enz., bijv.: *patãnggá-tõŋg sãi oewãngkoe*, *besteed ook eens wat voor mij om van die handelsartikelen te koopen*. — *Mápatãnggá kãrraka đjéne ri-kallõnna*, *onder het gorgelen het water een poos in de keel houden, het als 't ware bezigen om het slijm te doen binnenblijven*. (Maoet.)

Pataŋggãkãŋg, *bezigen om voor te stellen, stellen voor*, enz.; bijv.: *na-kãrró-karrõna napataŋggãkãŋg*, *hij zet er zijn' strot, d. i. zijn leven, voor op het spel*. (Rap.)

Tãnggãkãŋg, twee overend staande bamboezen van het weefgetouw, die door de *pamãlóe* tezamen vereenigd worden. Vergel. *tanrákãŋg* op *tãnrá* N°. 1, en *taŋđjẽŋyaŋg* op *tãŋđjẽŋg*.

∧ ∨ \ (1° tãgó), bep. *tãgoka*, *dronk, slok, teug, scheutje*, Boeg. *tãgó* en Mal. *togokh*, idem.

(2° tãgo). — *Tagõwi*, *ergens afnemen, of aflighten*; bijv.: *põnna lêbá-imo niyãne, nitagõwi-mi*, *zoo de draden op de paŋganéyaŋg uitgespannen zijn, worden zij er afgenomen*, te weten: om ze op het weefgetouw over te brengen.

∧ ∨ \ (tãnggoŋg), 't Mal. *taŋggoŋg*, *dragen, verdragen, dulden*, (Sinr.) v. d.: *ergens aanspraak, verantwoordelijk voor zijn*.

Ápãlá-tãnggõŋgãŋg, = *ápãlá kãna*. Vergel.

pálá N°. 4; als 't ware: *iemand verzoeken dat hij ons heengaan gedooge.*

𠄎𠄎 (tînggi), bep. tînggiya, *hoog*; bijvoorb. d̄jâraṅg tînggi, *een hoog, een groot paard.* — Tâoe tînggi, *een hoog, een lang mensch.* (NB. *tâoe lãboe* voor *lang mensch* niet gebruikelijk.) — Tînggi Al-lôwa, *de Zon staat hoog aan den Hemel.* — Îya minne sãllaṅg, tînggi-tînggîna-pi boelaṅg, *het zal gebeuren terwijl de maan nog hoog aan den Hemel staat, d. i. nog in den loop dezer maand.* — Tînggi giyó. Men zie *giyó.* — Tînggi lâṅga. Men zie *lâṅga.* — Tînggi-mônjtjōṅg, naam eener plant, *Filix quaedam*, die boven op het gebergte gevonden wordt; van daar niet enkel als geneesmiddel, maar ook als *piljôeroe* gebezigd tot bereiking van een hoogen rang, opdat men als 't ware even zeer in aanzien moge stijgen als de *tînggi-mônjtjōṅg* boven hare medeplanten verheven is. — Tînggi t̄jinnâna, *hevig (sterk) van hartstogt.*

Tînggiyaṅg, *hooger.*

Patiṅgi, soms = *tînggiyaṅg*, *hooger*, v. d. *zeer hoog.* (Sinr. K. G.) Vergel. Mak. Spraakk. § 81.

Pakatiṅgi, *hoog maken, hoog achten.*

Samatiṅgi, of: santiṅgi, of: sintiṅgi, *evenhoog.*

Pasintiṅgi, *even hoog maken*, v. d.: koe pasintiṅgi boelâeṅg samatiṅginoc, *ik zal een draad van goud nemen even lang als gij hoog zijt.* (Mâdi.)

𠄎𠄎 (toēngga), *zich uitsluitend met iets bezig houden, onverdeeld voor iets zorgen, of waken*, Boeg. *toēngka*, idem; bijv.: âne padjannânga îya t̄ommi noetôēngga, *zorg jij maar uitsluitend voor deze lamp.* — Âne toēwaṅga îya t̄ommi noetôēngga, *pas jij dezen Heer uitsluitend op.* — Ikâoe taēna marâeṅg, îya t̄ōṅg-mâmo noetôēngga, t̄inrôwa, *gij doet niets anders dan slapen.* — Âpa noetôēngga-

toēngga ri-nâkke? *wat is je uitsluitend werk bij mij?*

Vergel. het Mal. *toēnggoe*, en het Jav. *toēnggoe*, *houden, oppassen, bewaken, de wacht houden.*

𠄎𠄎 (toēnggoe), *onophoudelijk, altijd zijn*; bijv.: toēnggoe-mi gaôena I-toēwaṅg, *âdjêné-ka-roewēnga, onophoudelijk, altijd is het 't werk van mijnheer, om zich 's namiddag's te baden, d. i. mijnheer baadt zich altoos des namiddag's.* — Toēnggoe gaôena ânj̄d̄jo, of: gâoe toēnggoēna ânj̄d̄jo, *dat doet hij altoos* (, onophoudelijk).

Toēnggoēwaṅg, *iets onophoudelijk doen zijn, iets onophoudelijk doen, onophoudelijk voortzetten, volhouden*, bijv. âne toēwaṅga natoēnggoēwaṅg-mi la-pilâdjaraka ampiyâsseṅg-assēṅgi kanâna Maṅg-kâsaraka, *deze heer zet onophoudelijk voort, d. i.: gaat onophoudelijk voort met, het leeren, om grondig te leeren kennen* (, zieh eigen te maken,) *het Makssaarsch.*

Satoēnggoe-toēnggoēna, *altoos, voortdurend.*

𠄎𠄎 (toēnggeṅg), *omkeeren, 't onderste boven keeren*, bijv.: boomen, of *flesschen*, of *drenkelingen.* (Sinr.) Boeg. idem. Bijvoorbeeld: rôlî ta-tâtoēnggeṅg, *lett. een tros, die niet het onderste boven gekeerd is*; v. d. overdragtelijk voor: *menschen, die door een' ongestoorde vriendschap te zamen verbonden zijn.* (Mâdi.) — Mâna noetôēnggeṅg oeloēnnoe, noepairawâṅgaṅg, na-noepairatēyaṅg baṅgkēnnoe; ta-t̄jinîkako bâd̄jî (, of: *taṅgappâko bâd̄jî*, of: *ta-moentôelako bâd̄jî*), *al keert gij uw hoofd ook naar beneden, en ure voeten in de hoogte, gij ziet toch geen goed, d. i. gij krijgt toch niets gedaan, krijgt uw' zin toch niet.* — Ânoēnggeṅg, *overstag gaan.* — Ânoēnggeṅg p̄eló, *overstag gaan, nu het oprollen van het zeil.* — Ânoēnggeṅg-Bâyo, *overstag gaan zonder de zeilen op te rollen, op de*

wijze van de *Báyo's* of *Toe-ri-djéné's*. — Ánoëng-gēngi d̄jāraṅga, *het paard zet den kop tusschen de voorpooten*, en gooit zijn achterste in de hoogte; van daar: d̄jāraṅg-panoënggēng, *een paard dat zijn kop tusschen de voorpooten zet*. — Toënggēng-toënggēngi, geb. van den *tōngkó-houder*, wanneer hij gedurig het rood van den steen nu eens vlak voor zich zelve dan eens vlak voor zijn maat, die tegenover hem gezeten is, onderaan brengt. Vergel. *tōngkó*. — Kâna nitōënggēng, lett. een *omgekeerd woord*, d. i.: *een woord hetwelk in tegenovergestelden zin is op te vatten*; hetzelfde als: *bóko-kâna*, vergel. *bóko* N°. 1. — *Tóënggēng* (in het *Omi*-spel), = onze uitdrukking *Solo* in het *Quadrille*-spel, dus genoemd, dewijl men dan doorgaans een mooi spel hebbende, de kaarten openlegt. — Toënggēng roëwa, *twee matador's*: *Sapadila* en *Manila*, enz. NB. met een even getal matadors te vragen, of *Solo* te spelen, is *bámbaṅg*, of *kássipálli*.

↖ ↗ ↘ (têgaṅg). — Têgaṅg-têgaṅg, *los zijn en zich daardoor heen en weder bewegen*, gebez. van een *tak* bijv., maar ook zeer dikwijls van *tanden*.

↖ ↗ ↘ ↙ (tôge), bep. togêya. — Kâtjāṅg (tibôwaṅg-tjádi), *die uitgelopen is*. De *tôge* als groente gegeten en tot dat einde door Chinezen te koop aangeboden. Ook aldus genoemd eene soort van ooringen wegens overeenkomst in vorm met een *tôge*.

↖ ↗ ↘ ↙ ↖ ↗ (tīnggi-môujtjōng). Men zie *tīnggi*.

↖ ↗ ↘ (toegānti), sehijnt in de oude geschriften te kennen te geven: *de gansche bevolking van Gówa*, even als waarschijnlijk *Binnânasá* op *al de Raadsheeren*, en *Batára*, of: *Rátoc*, op den *vorst van Gówa* doelen. (Rap. K. G.)

↖ ↗ ↘ ↙ ↖ ↗ ↘ (toënggentêya), eene *Synanthere*. Vergel. *tóënggēng + téya*.

↖ ↗ ↘ (tôgoeróe), *vallen*, bijv.: *tôgoeróeki ri-d̄jarâna*, *hij valt van zijn paard*. — Toëgoeróe, *taâna rappoëngâna*, *vallen zoodat er geen oprapen aan is*; bijv. overdrachtelijk geb. van iemand die in de schulden zit, zoodat er geen redding meer mogelijk is. — Toëgoeróeki ballinna, *de prijs er van valt*, d. i. *daalt, gaat naar beneden*. — Toëgoeróemi arēna, lett. *zijn naam is gevallen*, v. d.: *hij is zijn' goeden naam kwijt geraakt*. — La-tôgoeróeki imâna, *zijn geloof staat op vallen*, d. i. *loopt gevaar om te bezwijken*. (Rap. K. G.) — Toëgoeróeki, of: *tôgoe-tôgoeróeki kalēna*, *hij valt af* (in *voorkomen*, of *gezondheid*). — *Tôgoeróe* ook geb. van het *afvallen* der *hoornen* van een *hart*.

Patoëgoeróe, *doen vallen*; bijv.: *patôgoeróe mánjâla*, *doen vallen als schuldig*, d. i. *schuldig verklaren*.

Katoegôeri, *ergens op-*, of *invallen*. (Inlandsch Wetb.)

Pitogôeri, *ergens op-*, of *in doen vallen*; bijv. *na-pitogôeri-kí paṅgamasêyaṅg*, *hij doet op ons vallen gunst*, d. i.: *bewijst ons gunst*. (D̄jay).

Toegôeraṅg a) *het vallen*;

b) *toegôeraṅg*, *noegôeraṅg*, *mánoegôeraṅg*, *doen vallen*.

Katoegôeraṅg, *het vallen*.

↖ ↗ ↘ (toënggâra), 't Mal. *toṅggâra*, *Zuid-oost*. — *Salâtaṅg-mánoënggâra* = 't Mal. *selâtan menoṅggâra*, *Zuidzuidoost*.

↖ ↗ ↘ (tâgalá), *houden, vasthouden, grijpen, aangrijpen, aannemen*; bijv.: *na-nitâgalá-mo karâëṅg I-Dâtoc-Môeseṅg ri-râd̄ja-râd̄ja Galêsoṅg*, en *karâëṅg I-Dâtoc Môeseṅg werd aangegrepen door*

den regent van Galésong. (Dat. M.) — Antâgaláki baïnnêya, *de vrouw aangrijpen, of vasthouden, d. i. haar trachten te onteeren.* — Mánâgalá ri-Iyânoe, lett.: *zich vasthouden aan N.N., v. d.: onderworpen zijn aan N.N.* (G. G.) — Ânâgaláki parentâna parasângãnga, *het bestuur des lands vasthouden, d. i.: het bestuur in handen hebben.* — Tâgalá pocwasâya, *de vasten houden.* — Ânâgalá agamâna, *zijne Godsdienst houden, d. i.: godsdienstig zijn.* — Ânâgalá imâna, *zijn geloof vasthouden, d. i.: vasthouden aan zijn geloof.* — Natâgalá-mi ðjamãnga, *hij heeft het werk aangegrepen, d. i. aanvaard.* — Âpa koetâgalá? *Wat houd ik vast? d. i.: wat krijg ik tot pand? tot waarborg?* — Tâoc-antâgalakai, *de man die iets vasthoudt, iets tot pand neemt, v. d. ook: de lombardhouder.* (Rap.)

Bâlli-tâgalá, hierin van *tâgalá, in pand nemen*, onderscheiden, dat het pand, hetzij zaak of persoon, tegen de volle waarde getaxeerd wordt, onder voorwaarde dat de pandhouder het pand des verkiezende niet behoeft terug te geven, maar voor de voorgeschoten waarde kan behouden. Hij neemt het alzo niet eenvoudig in pand, maar koopt het als 't ware (*bâlli* N°. 8). Dan alleen kan de schuldenaar suo jure (, natuurlijk tegen betaling van de verschuldigde gelden,) op lossing van het pand aandringen, indien het pand bestaat in een' slavin, en deze intusschen één of meer kinderen geboord heeft, waarvan alsdan, indien er slechts één kind is, de helft der getaxeerde waarde, en zoo er twee of meer kinderen zijn, de eerstgeborene, als *ðjéné-bânri, intrest van goud* (, geld), aan den pandhouder toekomt. Aangezien dus bij het *bâlli-tâgalá* de pandhouder eenigermate als eigenaar van het pand beschouwd wordt, heeft hij

ook, indien het pand verloren mogt gaan, geen reclame meer op de voorgeschoten gelden. (Inlandsch Wetb., te vergelijken met Rap. T. D̄j., waar in stede van *bâlli-tâgalá* voorkomt: *tâgalá sánrapôetta*, hetgeen echter blijkbaar hetzelfde moet beteekenen, men zie *sánra* N°. 3.)

Pitâgalá, of: patâgalá, *doen houden, doen vasthouden, enz.*

Panagâlli, of: patagâlli, *iemand, of: iets, maken tot het voorwerp, waaraan men vasthoudt; bijvoorb. nabî kîpatagallîya, de profeet aan wien wij ons vasthouden.* (Tar.) — Âpa koepanagâlli? *waaraan houd ik vast?, d. i.: wat krijg ik tot pand, of waarborg?*

Panagallî, *iemand maken tot het voorwerp om iets van of bij te houden; v. d.: van iemand iets houden, van iemand iets in pand nemen; bijv.: tâoe napanagallîya, de persoon van wien hij het in pand genomen heeft.* (Brief.)

Tagâllaŋg, a) *het vasthouden; v. d.: datgeen waaraan men iets vasthoudt; een handvatset;*

b) *het houden, het in pand nemen, van daar: het pand hetzij persoon of zaak.* (Inl. Wetb.)

c) *ergens voor houden, voor in pand nemen; bijv.: bâraŋg-bâraŋg natagâllaŋgai, tãpêlá-mi, het geld waarvoor hij een persoon, of zaak in pand genomen heeft, is weg, d. i.: is hij kwijt.* (Inl. Wetb.)

Ampitagâlli, *doen vasthouden, doen houden aan; bijv.: ampitagâlli lêngóe karãënga, den vorst een schild doen vasthouden, d. i.: hem tot den oorlog aanhitsen.* (Rap. K. G.)

Pitagallîyaŋgi, *iemand iets vast te houden, of te houden, geven; v. d.: a) geven, toevertrouwen; bijv.: t̄já-napitagallîyaŋgi tâoe-rãika ñgãlle kãyoc, het zegel (het verzegeld bewijs), dat hij gegeven heeft*

aan de menschen die Oostwaarts, d. i. te Gówa, gekomen zijn, om hout te halen. (Brief.)

b) iemand iets voorschrijven, waaraan hij zich te houden heeft. (Rap.)

Pâpitagâllaṅg, het laten vasthouden doen plaats vinden voor iemand, v. d. iemand iets laten vasthouden; van daar: a) iemand iets voorschrijven; bijv.: na-napâpitagâllaṅg karaênta-Mátowâya, en karaênta-Mátowâya heeft voorgescreven. (Rap.)

b) iemand een persoon, of zaak, in pand doen houden, of geven; bijv.: ampâpitagâllaṅgi atâna, iemand zijn slaaf in pand geven. (Inl. Wetb.) — Pônna bâraṅg-bâraṅg nipâpitagâllaṅg, zoo goederen in pand gegeven worden. (Inl. Wetb.)

Panâgalá, 't houden; bijv.: âpa panâgalâkoe? wat is mijn houden? d. i.: wat is hetgeen waaraan ik mij kan vasthouden? d. i.: wat krijg ik tot pand, of waarborg?

Panagâllaṅg, het houden, het in pand houden; bijv.: soêrá-panagâllaṅg, pandeling-, of: lombard-briefje. — Bállá-panagâllaṅg, een pand-, of: lombardhuis.

Sitâgalá lîma, elkander bij de hand nemen; v. d. ook: gezamentlijk naar den Regter gaan; gebez. van twistende partijen. (Inl. Wetb., Rap. T. D̄j.); = siyerâṅgaṅg mǎṅge ri-Bitjaráya. (Rap. T. D̄j., Inl. Wetb.) Vergel. éraṅg. — Sitâgalá-poeroesaṅgi, lett.: zij grijpen elkander bij den broekband; gebez. van twee menschen die zeer verbitterd zijnde, elkander met de linkerhand bij den broekband grijpen, en met de regter- tegelijk de kris in het lijf stooten.

Pasitagâllaṅg, a) een zamen aan iets vasthouden, v. d.: eene overeenkomst, een verbond; bijv.: kâmma-miṅd̄jo pasitagallâna Bône Kompaniṅya, zoo is

de overeenkomst van Bône en de Compagnie. (Rap. T. D̄j.)

b) iemand doen vasthouden aan, v. d.: iemand iets voorschrijven, om zich aan te houden; bijv.: na-kîpasitagâllaṅg toe-Sanrabonêya toe-D̄jîpaṅga âne râpaṅga, wij schrijven den menschen van Sanrabône en D̄jîpaṅg te zamen dezen Râpaṅg voor. (Rap.)

^ ^ ^ (tâṅgalá), geheel afgemat.

^ ^ ^ (tîgala), = tágala. (Kel.)

^ ^ ^ (tîṅgalá), 't Mal. tîṅgal, blijven, achterblijven; bijv.: tâoe tîṅgalá kanâna, iemand wien's woord achter-, d. i.: uitblijft, die zijn woord niet houdt. (Tar.)

^ ^ ^ (toêgalá), zaaijen, en wel zoo dat men gaatjes maakt en daarin het zaad gooit; bijv.: koetoêgalá-mi birallêkoe, of: tibowâṅgkoe, ik zaai mijne d̄jagoṅg, of katjaṅg.

Toegâlli, bezaaijen; bijv.: koetogâlli-mi kôṅgkoe, ik bezaai mijn' tuin.

D̄jâmbœ paratoêgalá, = het Mal. d̄jâmbœ bied̄ji, dus genoemd wegens de menigte van pitjes, die als 't ware, even als de zaadkorrels in den grond, zoo ook regelmatig in de vrucht zijn neêrgelegd.

^ ^ ^ (toêṅgalá), bep. toêṅgalaka, enkel, eenig, eenig in zijne soort, v. d.: zelf hooggeplaatst en met andere voornamen in gezelschap zijnde. Boeg. tóeṅgkâ, idem, Mal. toeṅgal, eenige, enkele, Jav. toeṅgal, éénheid, vereeniging, aanéén. Bijv.: lâme toêṅgalá, aardappelen, éénig in hunne soort, d. i.: groote aardappelen. — Sâwi-toêṅgalá, lett.: een sâwi, die alléén aan boord is, te weten: zonder koopwaren bij zich te hebben; v. d. een sâwi die voor loon meêvaart, dewijl de zoodanige nooit handel mag drijven. Een sâwi-tóeṅgalá ook genoemd: sâwi kâle-kâle. — Toêṅgalá dâlle, el-

ken dag, dag aan dag. (Sinr.) — Toënggalá tēko binānga, elke kronkeling van 'eene rivier. (Sinr.) Vergel. *másere-bóri*, elke plaats, alle plaatsen, overal, op *sére* N°. 1. — Toënggalá agāng, lett. *elken weg*, v. d. den ganschen weg over.

Átoënggâlēng, alleen zijn; bijv.: átoënggâlēnga sitôbó, het man tegen man vechten. (Rap.) — Ábēseréki toēwañg natoëngga-toënggâlēng, mijnheer is handgemeen geworden man tegen man. — Átoëngga-toënggâlēng-mi toe-málompôwa añdjôreñg, de Gouverneur is daar eenig, d. i.: in zoodanig gezelschap, als niet aan ieder toekomt, d. i.: in gezelschap van andere hooggeplaatste personen.

Patôënggalēngañg, het alleen doen; bijv.: nakíboëndóe ri-bâssi, patôënggalēngañg, en laat ons vechten, het alleen, d. i. hier: met ons beide, doende; d. i.: laat ons te zamen vechten. (D. Moes.) — Bâyañg patôënggalēngañg, schaduwen die het alleen doen, die eenig in hare soort zijn, v. d.: schaduwen die hooggeplaatst zijn; v. d.: schaduwen van menschen die hooggeplaatst zijn; v. d. gebez. van hooggeplaatste personen, die zich bijvoorbeeld in eene overeenkomstig hun rang met draperieën versierde barôega bevinden, terwijl de menigte van nieuwsgierigen, die alsdan rondom de barôega staat, niets anders dan hunne schaduwen gewaar wordt. (Sinr. K. G.)

Toënggalēngi, iets alleen doen zijn, iets alleen doen; bijv.: tálloewi gâóe, ta-mákoëlle nitoënggalēngi, er zijn drie dingen, welke niet alleen kunnen gedaan worden. (Rap. K. G.) — Toe-mánoënggalēngiâya bâte, hij die een vaandel (de heerschappij over een land) alleen doet zijn, d. i. alleen bezit. (Rap.)

Katoënggalēngañg, alleen, op zich zelve zijn,

of: *geraken*; bijv.: katoënggalēngañg-mi karâēnga, na-nigappa nibatta, de vorst bleef alleen (verlaten door de zijnen), en werd gedood.

Sipatoënggalēngi, het te zamen alleen afdoen; bijv. gebez. van twee vijanden, die, zonder vreemde hulp, te zamen veechten.

∧ ∩ ∪ ∩ (toënggâlēng). Vergel. *toënggalá*.
 ∧ ∩ ∪ ∩ ∩ (tâgalakiyoēng), boompje, welks bladen en wortels als geneesmiddel gebez. worden.

∧ ∩ ∩ (tîgisí), tátîgisí, op zij liggen.

Patîgisí, op zij leggen.

∩ ∧ ∩ ∩ (têgasá), bep. têgasaka, sterk; bijv.: tâoe-têgasá, een sterk, stevig mensch.

∧ ∩ (tânga), bep. tañgâya, het midden, middelpunt, middelst, helft, een half, Boeg. idem, Sund., Mal., Jav. *těngah*. Bijvoorb.: *sére si-tânga*, anderhalf. — *Lâbi ri-si-tañgâna*, meer dan op de helft. — *Tânga-lîma*, het midden van de hand. — *Tânga-karēmeñg*, het midden van de vingers, v. d.: middelste vinger. — *Tañgâllo*, middag. — *Tânga-bâñgi*, middernacht. — *Ri-tañgâna taôewa*, in het midden van, d. i.: onder, de menschen. — *Âná-tañgâya*, het middelste kind. — *Taêna si-tañgâna*, iets niet ten halve maar geheel, ten volle, zijn. — *Taêna mêmañg si-tañgâna J-Mâdi*, lett.: *J-Mâdi was nooit maar een half mensch*, d. i.: hij liet nooit den moed zakken. (Mâdi). — *Lônna la-si-tânga-tânga pamaíta*, zoo uwe genegenheid slechts eene halve zijn zal. (Kel.) — *Tâoe-tañgâya*, de menschen die in het midden staan, d. i.: de onpartijdige menschen, de scheidsregters. (Rap. T. Dj.)

Âtânga, voor de helft, op de helft, in het midden, half zijn. Van daar: onpartijdig zijn. Van daar ook: natângaî bârrisika, hij gaat midden door de

gelederen. — *Átân̄ga-pamâí ásâre*, maar half van harte geven.

Nân̄ga, *mánân̄ga*, half, ten halve handelen; v. d. door de vrees als 't ware maar een half mensch zijn, d. i.: den moed laten zakken; bijv.: *naítoen̄gá la-mánân̄ga*, zij meent, dat ik den moed zal laten zinken. (Tar., Kel.)

Pinân̄ga, moedeloos maken.

Tân̄gâi, *átân̄gâi*, *antañgâi*, of: *ánañgâi*: a) iets ten halve doen; bijv.: *têya-kô ánañgâi noewañga-masêyañg tâoe-djâi*, ontferm u niet ten halve over de menigte, d. i.: zorg goed voor haar. (Rap. K. G.)

b) ieder de helft geven, v. d.: billijk zijn, geheel onpartijdig handelen, als scheidsregter eene zaak behandelen; bijv.: *toe-málopôwa antañgâi ân̄djjo gâoeka*, de Gouverneur beslist die zaak als scheidsregter. (Rap.)

Átân̄gân̄gi, ergens op de helft van zijn, v. d.: *átân̄gân̄gi ñgân̄re*, half, of: bijna, verzadigd zijn.

↖ ↗ (tân̄gañg). — *Tân̄gañg-tân̄gañg*, soort van boom. — *Tân̄gañg-tân̄gañg nikân̄re*, soort van *tân̄gañg-tân̄gañg*, het Mal. *papája*, de *Carica Papaya L.* — *Tân̄gañg-tân̄gañg djárrá*, soort van *tân̄gañg-tân̄gañg*, het Mal., Sund. en Jav. *djarak*, naam van een struikgewas, de *Ricinus communis L.*, van welks vrucht de eastor-olij gemaakt wordt. Vergel. *djárrá N° 2*. Men heeft twee soorten van *tân̄gañg-tân̄gañg djárrá*, te weten: *kamóemmóe* en *kébo*. — *Tân̄gañg-tân̄gañg kállí*, soort van *tân̄gañg-tân̄gañg*, welks vrucht, even als de *kémiri*, of *sapíri-noot*, gebezigd wordt tot het vervaardigen van de *kan̄jdjólí*, *Curcas purgans M. d. K.*

↖ ↗ ↘ (tân̄gará), zien, ergens goed op letten, staren, fixeren, goed overwegen, grondig beoordeelen, op zijn hoede zijn, Boeg. *tân̄gá*; bijv.: *ápálá tân̄ga-*

rá, raadplegen, om raad vragen. — *Ásâre tân̄gará*, raad geven. — *Mat̄jini ánañga-nân̄gará*, goed toekijken, uitkijken, uitzien. (G. G.)

Pitân̄gará, doen beoordeelen, v. d.: voorstellen.

Pitañgârri, iemand in overweging geven.

Sipitañgârri, beraadslagen met elkander. (Dat. Moes.)

Gigi panañgârrañg, tanden, die als 't ware op den uitkijk staan, v. d. = *gigi ri-dallékan̄g*, de twee bovenste vóortanden.

Patân̄gará, iemand die goed overweegt, v. d.: *pânre patân̄gará*, een kunstenaar, die volgens een doordacht plan te werk gaat.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ (tân̄geré), bep. *tân̄gereka*, soort van boom (timmerhout). Boeg. idem.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ (1° tân̄goró), bijv. gebez. van 't geluid van een trompet: zuiver van klank, helder, goed klinkend.

(2° tân̄goró), heftig, fel zijn; geb. van koorts; bijv.: *natân̄goró-bâmbañg*, *nad̄jálló*, hij krijgt een' felle koorts en maakt amok. NB. dit laatste meermalen gevolg eener ijlen de koorts.

↖ ↗ ↘ (tân̄gâra), naar boven-, of: ópkijken; v. d.: tegen iemand opzien, v. d.: smeeken, afbidden, v. d.: uitkijken naar iets, wachten op iets, enz., Boeg. idem; bijv.: *nitiñgâraí ri-toe-mánin̄garâya*, er wordt door iemand naar boven gekeken, te weten: naar iemand die boven op het huis is. (Rap.) — *Mán̄gaíya ri-taôewa*, *na-ta-mánin̄gâra nibâlasá*, de liefde tot de menschen zonder uitkijken naar, d. i.: zonder wachten op, belooning. (Rap.) — *Îya na-tin̄garâya bâte*, zij tegen wie een vaandel als 't ware opziet, d. i. die een vaandel voeren. (Rap.) — *Átin̄gâraí boewad̄jâya ri-kátte*, de kaaiman slaat de oogen op naar u, d. i.: verlangt iets van u te hebben, bijv.: eten. — *Átin̄gâ-*

raï toe-matênta ri-kâtte, *uwe afgestorvenen slaan de oogen op naar u*, d. i.: *verlangen iets van u te hebben.*

Tátĩngâra, lett.: *in dien toestand gebracht zijn dat de menschen naar ons opkijken*; v. d.: *zich duidelijk verloouen, goed zichtbaar zijn*; bijv.: natátĩngâradôèdoc-pa rewâna, *zoo zijne stoutheid* (, vrijmoedigheid,) *zich zeer sterk vertoont, of: openbaart.* (Rap.)

Paniñgarâi, a) *iemand tot het voorwerp maken, ten wiens behoefte men óp-ziet*, v. d.: *ten gevalle van iemand óp-zien*, d. i.: *ten gevalle van iemand de oogen ten Hemel slaan*, d. i.: *voor iemand bidden*; bijv.: karâëñg, koepaniñgarâiya ri-bâdjika, *de vorst, wien ik het goede*, d. i.: *wien ik zegen toebid*, lett.: *de vorst voor wien ik de oogen ten Hemel sla, om het goede.*

b) *iemand maken tot het voorwerp, waartegen men óp-ziet*, v. d.: *tot iemand opzien*; bijv.: napaniñgarâikí boewadjâya, *de kaaiman ziet op tot u*, d. i.: *hoopt op u, verwacht spijs van u.*

Sitiñgâra, *tegen elkander óp-zien*; bijv.: sitiñgâra lêngoé, *tegen elkander's schild óp-zien*, v. d.: *elkander beoorlogen.* (Rap. K. G.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (têñgeré), bep. têngereka, *barst*, in een *muur* bijv., of *porselein*. — Katjinikañg têngereña, *haar barst komt te zien*. NB. ziet op eene vrouw die haar' sarong te hoog opligt, waardoor het pudendum muliebre zichtbaar wordt.

Têñge-têñgeré, *kleine barst, barstje*; bijv.: taêna tênge-têñgeréna, *er zijn geëu' barstjes in.*

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (tĩngallo), *op het drooge liggen*, bijv. om zieh in de Zon te koesteren. NB. bijna uitsluitend van den kaaiman gebez. Boeg. idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (tôngoló), bep. tôngoloka, *doof*.

᳚ ᳚ (1° tâpa), bep. tapâya, *boetdoening, zelfskastijding*, Boeg., Jav., Sund., Mal. idem; Sanskr. *tâpa*, *hitte, kwelling, kastijding.*

Âtâpa, *boete doen, een kluzenaarsleven leiden.*

— Toe-âtâpa, *kluzenaar.*

(2° tâppa), bep. tappâya, *aangezigt, voorkomen.*

Mátâppa-djâroeñg, *er als een naald uitziende, even puntig en scherp als een naald*; epitheton van een *piek.* (D. Moes.)

(3° tâppá), *vertrouwen, gelooven*, Boeg. *tâppá*, idem; bijv.: *tîpá tâppá, ligt van gelooven, ligtge-loovig.* — Ta-tappâkka-ko ri-nâkke? *gelooft gij mij niet?* (Bid.) — Na-pônna nîyá tímbo ta-mátappâna Kompanîya, *en zoo er opwelt het niet-vertrouwen van de Compagnie*, d. i.: *zoo er twijfel oprijst bij de Compagnie, of: het Gouvernement.*

Tappâkki, *iemand vertrouwen, of: gelooven.* Vergel. *bóelo* N°. 1.

Patâppá, *iemand tot een voorwerp van vertrouwen maken*, v. d.: *vertrouwen op iemand, iemand vertrouwen*; bijv.: koepatâppáki Âlla-taâla, *ik vertrouw op God.* — Ta-narâtañg nipatâppá tâoe-kam-mâya âñjdjo, *zoodanige menschen zijn niet te vertrouwen.*

Sipatâppá, *elkander vertrouwen*; bijv.: Boettâya ri-Gôwa siyagâng Gôberenamêng ákâna-sipatâppáki, *Gôwa en het Gouvernement vertrouwen elkander.* — Sipatâppáki Gôwa Bône, *Gôwa en Bône vertrouwen elkander.* (Inl. Wetb.)

Patappâkkang, *geloovig, ligtgeloovig.*

Katappâkkang, *het vertrouwen, het gelooven, het geloof.*

(4° tâppá), *raken.* Vergel. *tâba* N°. 1; bijv.: *bâni mátâppá, een zwerm bijen die zich ergens komt neêrzetten*, en alzoo het voorkomen van een' ronden klomp heeft. (D. Moes.)

Tappâkki, *iets, of ergens, raken*; bijv.: *natappâkki, hij raakt het, hij grijpt het ware.*

Tátâppá, *gebragt zijn in den toestand van te raken*, v. d.: *raken*; v. d.: *tátâppá ri*, *ergens aanraken*, *tot iets komen*, *lot iets doordringen*; bijv.: *tátâppá ri-toe-málompôwa*, *komen tot den Gouverneur*. — *Tátâppá ri-Padatâri*, *tot den Hemel doordringen*. (Sinr., Tar.)

Pitâppá, *doen raken*; bijv.: *mápitâppá ámádilí*, *doen raken bij het schielen*, *te weten: zijn geweer*; van daar: *raken met zijn geweer*. (G. G.) — *Tâoc-pitâppá ámádilí*, *een goed schutter*.

Sitâppá, *welligt letterl.: malkander raken*, *malkander treffen*, *op malkander slaan*; v. d. *gebez.* van alles wat waar, en ook van alles wat maar goed en eenvoudig weg gezegd of gedaan wordt; bijv.: *mákâna-sitâppá*, *eenvoudig weg mededeelen*, *beknopt de waarheid zeggen*, v. d.: *een' eed doen*. (Rap.); v. d.: *pakâna-sitappâkkang Rewatâya*. Vergl. *kâna* N°. 1. — *Ágâóé sitâppá*, *eenvoudig weg*, *zonder streken*, *handelen*. — *Ânroŋg-lôntará sitâppá*, *eenvoudig geschreven alphabeth*.

Dikwijls wordt ook in stede van *silâppá*, eenvoudig slechts *tâppá* gebezigd; bijvoorb.: *ĉjĉné tâppá*, *eenvoudig (zuiver) water*. — *Tiyâi kîpasá tâppá*, *kîpasá nîyá karanâna*, *het is geen eenvoudige*, *geen gewone waaijer*, *maar een waaijer*, *waarmede men eenige bedoeling heeft*. (Bid.) — *Sclé-tâppá*, *gewone*, *eenvoudige*, *kris*. — *Tâoc-tâppá*, *eenvoudige*, *geringe*, *menschen*. (Rap.) — *Antappâkki*, of: *ánappâkki*, of: *ánâppá-nâppá*, of: *ánâppá-nappâkki*, *eens anders eigendom aanraken*, *daarmede handelen*, *als of 't het zijne is*, *het gebruiken zonder vergunning te vragen*; bijv.: *Inâi sôero-kô ánâppá-nâppá antâna ri-bilíkoé?* *Ta-koekêllaiya-kô ánâppá-nâppá*, *wie heeft u gelasl zonder mijne toestemming in mijne kamer te komen?* *Ik verlang dat gij zoo iets niet zon-*

der mijne vergunning doel. — *Nitappâkki niyâmbí*, *niyâlle-kaï*, *wordt zonder vergunning beklommen*, *of weggenomen*. (Rap.) — *Ta-noetappakkîyâi noewâllepanganoewâmmaŋg*, *gij moet niet zonder onze toestemming onze goederen wegnemen*. (Rap.) — *Ka-nikâna nâi ri-bállá ánâppá-nappâkki ballâna taôewa*, *daar hij gezegd wordt zonder vergunning in iemand's huis te zijn opgeklommen*. (Inl. Wetb.) — *Lânri ánappakkîna nâi ri-ballâna*, *dewijl hij zonder permissie van den bewoner in dien's huis is opgeklommen*. (Rap. T. Dĳ.) — *Têya-kî mállá*, *tôewaŋg*, *inâkke-pi antappâkki*, *wees niet bang*, *mijnheer*, *ik zal hem wel zonder zijne vergunning beet pakken*. Wij zouden zeggen: *ik zal hem wel zonder veel complimenten ter dege beet pakken*.

Sitappâkki, *elkander zonder vergunning*, *zonder omwegen*, *beet pakken*; *gebez.* van *jonggelouwen*, bij de eerste huwelijks-gemeenschap, alsmede van: *twee rechtende parlijen*; gelijk ook van: *twee personen*, welke zeer gemeenzaam met elkander omgaan, zoo zelfs dat zij elkander's goed gebruiken kunnen zonder vergunning te vragen; bijv. *boerânne anâna taôewa*, *sitappâkki-mêmaŋgi*, *het zijn dappere kerels*, *zij pakken elkander terstond zonder veel complimenten aan*. — *Ta-koellêyâi nitjîní-tjîní ânĳĳjo tôewaŋga siyagâŋg tôewaŋg Iyânoe*, *tâoc-sitappâkki*, *men kan die twee heeren niet tol voorbeeld nemen*, *want die zijn zoo gemeenzaam mel elkander bekend*, *dat de een hel goed van den ander gebruikt zonder diens vergunning te vragen*.

↪ (tâmpaŋg), *verbranden*, den mond; *gebez.* van *te veel kalk* bij een sierih-pruimpje, *Boeg. tâppaŋg*, idem; bijv.: *natâmpaŋgi palâyó bawâkoe*, *lett.: mijn mond wordt verbrand door kalk*, d. i. *hel brandt mij sterk in den mond van wege de kalk*. (Kel.)

NB. Dit *tâmpañg* ook gebeez. voor *bedwetmen*, doen *duizelen*, *duizelig maken*, dewijl te veel *katk* bij een sierih-pruimpje niet slechts den mond verbrandt, maar ook *bedwelmt* en *duizelig maakt*; bij-voorb.: *natâmpañgá tâoe*, *ik duizel van de menigte van menschen*. — *Natâmpañgá kâna*, *ik word duizelig*, of: *half suf*, van al het gepraat.

∧ ∩ (1° tâpi). — *Tâpi-tâpi*, bep. *tâpi-tapiya*, soort van *vischje*.

(2° tâpi), *wannen*. Boeg., Jav., Sund. idem.

(3° tâppi), bep. *tappiya*, *rand van den gevel*. Jav. *tēpi*, Mal. *tepie*, *rand*, *zoom*.

∧ ∩ (1° tâpoe), bep. *tapoewa*, vnw. *tapoekoe*, en vooral niet: *tapoengkoe*, *gruis van rijst*.

(2° tâppoe), *afbreken*; v. d.: a) *afbreken* als onbedrijvig werkwoord, *touw* bijv. v. d., *af-*, *afgedaan*, *doorgehouwen-*, *stuk zijn*, *ophouden*; bijvoorb.: *tâppoe ñjawâna*, *zijn tevensdraad breekt af*, d. i. *lij sterft*. — *Înrañg tâppoe*, *geleend geld dat zonder intrest maar ook zonder mindering moet teruggegeven worden*; als 't ware: *een schuld in eens af*, zonder intrest of iets anders. (Rap. D̃j.) — *Ta-mâtâppoe*, en: *ta-tâppoe*, *onafgebroken*, *gedurig door*, *zonder ophouden* (D̃jay.) als: *d̃jamâng ta-tâppoe*, *werk waar geen end aan is*. — *Ta-mâtappoekaï natâba sîmpoẽg-pamâi patâna ballá*, *den eigenaar van een huis treft onophoudelijk kommer*. (Rap. T. D̃j.) — *Tjêrá ta-tâppoe*, *bloedvloeiing eener kraamvrouw*; of ook gebezigd van: *elkander onophoudelijk opvotgende maandstonden*. — *Tâsi-tâppoe-tâppoe-mâmi*, *het gaat maar aan stukken*, d. i.: *stuk*. (Kel.) — *Na-pônna tâppoe appá oerâna bitjarâya*, *en zoo nageleefd worden*, zoo men zich houdt aan, *deze vier beginsels van het behandelen van rechtszaken*. (Inl. Wetb.) — *Tâppoeeki d̃jêneka*, *het water breekt af*,

d. i. *houdt op*, *droogt op*. (Kel.) — *Tâppoe-Bitjâra*, *eene afdoening van den Raad*, *Raads-uitspraak*, *besluit*. — *Natâppoe ballinna*, *de prijs er van is vastgesteld*. (Rap. T. D̃j.) — *Tâppoe-mi gântañg-gantâna*, *de gântañg-gântañg van het beest* (, men zie *gântañg* N°. 3,) *is doorgehouwen*, *is stuk*, *is door*.

b) *afbreken*, als bedrijvig werkwoord; bijvoorb. *ânâppoe rannoenna*, *iemand's hope afbreken*, d. i.: *verijdeten* (D̃jay.) — *Antâppoe panrânnoewâna*, idem. (S. T̃jin.) — *Tâppoe* ook gebezigd van de *nalezing der rijstvelden* door de behoeftigen, nadat de oogst van een veld is afgelopen; als 't ware *een einde maken* aan het overgebleven gewas.

Tappoeki a) *voor*, of: *bij iemand*, of *ergens*, *afbreken*, *afgebroken worden*; bijvoorbeeld: *inâkke-mi natappoeki sâmbi-sêró*, letterl. *bij mij breekt het touw van den wateremmer af*. Zin: met ons velen gebruiken wij dien wateremmer, en juist, nu ik hem gebruik, breekt het touw. Overdragtelijk gebezigd, beteekenen deze woorden zooveel als: “Wij hebben alles te zamen gedaan, en nu komt het ten slotte alleen op mijn hoofd neêr. Wij hebben bijvoorbeeld altoos te zamen ontrouw gepleegd, en nu word ik er ten slotte alleen voor aangesproken.” Hetzelfde insgelijks aangeduid met de woorden: *inâkke-mi natappoeki bântañg-bissoró*, *nadat wij de bissoró lang te zamen gebruikt hebben*, *breekt juist de bântañg*, of *het koord van het boogje*, *terwijl ik het bij mij aan huis heb*.

b) *afbreken*, als bedrijvig werkwoord, v. d. *verderven*; v. d. ook: *afdoen*, *beslissen*; bijvoorb.: *tappoeki Aherâna ri-linôna*, *zijn toekomstig geluk afbreken*, d. i.: *verderven*, *voor zijn wereldsch*. (Sinr.) — *Koetappoeki koetod̃jêngañgi*, vertaling van het

Arab. أَشْهَدُ (Godsd.), *ik verklaar het ten volle, met volkomen overtuiging.*

Tappoekiyañg, *ergens voor uitmaken*; bijvoorb.: nibâyará-mi ri-léba nitappoekiyañgai, *er wordt betaald, naar dat men daarvoor te voren uitgemaakt, of bepaald, heeft.* (Rap. T. Dj.)

(3° tâppoe), átâppoe, *uoemen, v. d.: opnoemen, benoemen, enz.* Boeg. táppoe, idem; bijv.: átâppoe hoeroepôena, *deszelfs letters opnoemen, d. i.: elk van de letters uitspreken.* (Godsd.) — Koetâppoe-mêmañg kalêngkoe la-djôeloe-tôpe, *ik heb het altoos wel genoemd, d. i. altoos wel voorspeld, of: gezegd, dat ik één kleedje met haar zou dragen, d. i. dat ik met haar trouwen zou.*

Tappoêwañg, *noemen voor iemand, iemand iets opnoemen*; bijv.: mâna koetappoêwañg-ko hoeroepôena, ta-noebattoewañgiyá, *ofschoon ik u de letters opnoem, gij begrijpt mij toch niet.*

Átâppoe-tappoêwañg, *lett. iemand gedurig iets opnoemen; v. d. raden, bijv. een raadsel.*

Panappoêwañg, *iemand iets opnoemen*; bijvoorb. ta-nipanappoewañgai ri-karênga bâte-bâte naä-gañg, *niet worden hem door den vorst genoemd de bâte-bâte's, welke hij kan mee nemen.* (Rap. K. G.)

∧ ∩ (tâppoeng), Sal., = bárá N°. 6, *bedakh.* Vergel. het Mal. tepoñg, *meel.* — Tâppoeng-tâwará, en: nitâppoeng-tawâri, vergel. táwará N°. 2.

∧ ∩ (tâmpoe). Boêyañg tâmpoe-baniyâga, *soort van ligt-blaauw papier.* (Sinr.)

∧ ∩ (tâmpoeng), = tímpoenñg.

∧ ∩ ∩ (1° tâpe), bep. tapêya, *soort van eten, dat ontstaat door bij de sóngkoló (, men zie beneden,) gist te doen.* Het water, dat men hiervan kan afscheppen, heet brom, of: bálló áse, en is ge-

liefkoosde drank onder de Inlanders. Boeg. idem, Mal. tapej, *mout, zuurdesem.*

(2° tâppé), *aankleven, aanhangen, nabij zijn, gehecht zijn aan, gesteld of gezet zijn op,* bijv.: tâppédoedoêwa awallinna baïnnêya, *de naaste awállis (, vergel. beneden op awállis,) der vrouw.* (Sar.) — Tâppéki ri-Ânoe, *hij is verkleefd aan, gehecht aan, NN.* — Tâppéki mâñgeri-Kâmpoñg-bêroe, *hij is er op gesteld, houdt er van, om naar Kâmpoñg-bároe te gaan.*

∧ ∩ ∩ (tâmpé). Vergel. het Jav. tampik, *afwijzen, van de hand wijzen, afkeuren, weigeren, versmaden, uitsluiten.*

Tampêyañg, *naar achteren wegduwen, of: wegdoen, hetzij met één of beide handen.* (Sinr.)

∧ ∩ ∩ (tâmpenñg), *lappen, kleëren* bijv. of een' ketel. (Tar.)

Tâmpenñg-pâkkeré, *een bedelaars-deken.*

∧ ∩ ∩ (1° tâpo), átâpo, *geneesmiddelen gebruiken, geneeskundige behandeling ondergaan,* Boeg. idem; bijv.: ânñdjo toêwañga sâla-tâpowi, ri-garrinna, *die heer is slecht behandeld in zijne ziekte.*

Tapôwi, *practiseren over iemand*; bijv.: tapôwisâi ânñdjo ânaka, *practiseer eens over dat kind.*

Patâpo, *als geneesmiddel aanwenden*; bijv.: ânñdjo paballêya nipatâpo ri-garrinna, *dat geneesmiddel wordt aangewend in zijne ziekte.*

(2° tâppo), *aanvallen,* Mal. tampoh, of: tampoeh, Jav. tẽmpoeh, idem.

Tappôwi, *op iemand, of: iets, aanvallen*; bijv.: tappôwi ânñdjo tâoe-djálloka, *valt op dien amokmaker aan.*

Tappôwi ook gebez. van: *iemand haastig te ontmoet komen, iemand als 't ware aanvallen.*

Sitappôwi, *elkander aanvallen*; bijvoorb.: sitappôwi-mi baliya, *de vijanden vielen elkander aan.*

↖ ↗ ↘ (1° tâmpo), bep. tampôwa, *opgeblazen, pogchen, snoeven*. Boeg. *tâmpo*, idem.

(2° tâmpo). Tâmpo-tâmpo, *iets sierlijk in orde brengen, fraai en gevoelig schikken*; bijv. tâmpo-tâmpo bidâna, *de saroñg voegzaam en sierlijk om het lijf gorden*. (Mâdi.)

↖ ↗ (1° tîpá), Saley., = *tóppá* N°. 4, *dindinŷ*.

(2° tîpá), bep. tîpaka, *rasch, schielijk, vlug*; bijv.: tîpá pañgamasêyañg, *teérgevoelig*. — Tîpá lîma, *handig*. — Pakalêyañg mátîpá, *vlugge, slanke, gestalte*. (Sinr.)

↖ ↗ (tîmpoẽg), = *tâmpoẽg*, *bedorven*, v. d. *verlegen*, bijv.: *katoen, vergaan, vermolmd*, een *paal* bijv. Zoo zegt men bijv.: tîmpoengi appâna, *de punt er van* (, bijv. van het *potlood*,) *is vergaan*. — Tîmpoẽg-mi tâoe-đjaíya ángêrang patowâna, lett.: *het getal van hen die wat konden aanbrengen tot een gastvrij onthaal, is vergaan, is op*, d. i.: *ieder heeft wat gebragt*. (Đjay.) — Tîmpoẽg-mi pokôna, lett.: *zijn stam is vergaan*, gebez. van iemand die *afgeleefd is*, voor den *eoitus* niet meer deugt. — Tîmpoẽg koebânŷgoẽg pôle, *eene vrouw, die als 't ware vergaan, of: versleten, is van ouderdom, doe ik herleven*, maak ik bijvoorb. weder gelukkig door haar te trouwen. — Tîmpoẽg-lâsá, *zonder nakomelingen, of: kinderen, sterven*.

↖ ↗ ↘ (tîmpo), bep. tîmpôwa, *stuk bamboe om water in te halen*, te Bantâẽg *bóemboeñg* genoemd. Vergel. *bóemboeñg* N°. 2.

Sêlé pasantîmpo, *kris, waarvan de scheede geheel met goud beslagen is, met uitzondering alleen van de balémbenŷ*; welligt zamengesteld uit *pa + san + tîmpo*, dus als 't ware een *seheede*, die *gelijk aan een goudgele tîmpo gemaakt is*. — Men

heeft ook *bádi-góeroe pasantîmpo*, en: *béranŷ-bádi pasantîmpo*.

↖ ↗ (1° toẽmpá), *tegen iets aanzetten*, v. d.: *stutten*, bijv. een' boom die dreigt om te vallen, en waar men een *bamboe tegen aanzet*; van daar ook: *zich tegen iemand of iets verzetten, twisten, een twistgeding zamen hebben*. (Rap.) Bijvoorbeeld: natoẽmpá erôna toe-málompôwa, *hij verzet zich tegen den wil des Gouverneurs*. — Nitoeẽmpá-pôke, *met een lans gestut*; van daar, al naar het verband: *met een lans gestoken, doorstoken*, of ook: *voortgeduwd worden*.

Patoeẽmpá, *een stut*; ook geb. van de *bamboe*, waarmede men de *đjarámbá* (, soort van Inlandseh venster, vergel. *đjarámbá*,) openzet.

Panoẽmpá, = *patoeẽmpá*; bijv.: taêna panoẽmpákoe, lett.: *ik heb er niets tegen aan te zetten*, d. i.: *ik kan er niets tegen doen*.

Sitoeẽmpá, lett.: *tegen malkander aanzetten*; v. d. *zich tegen malkander verzetten*; bijvoorb.: sitoeẽmpá ri, *tegenstrijdig met*. — Sitoeẽmpá kâna, *re-detwisten*.

Pasitoempákkañg, a) *het zich tegen malkander verzetten*; v. d. bijvoorb.: *strijd van gevoelens*,

b) *tegen over elkander doen staan*, bijv.: pasitoempákkañg kanâya, *met elkander twisten, eene zaak voor den regter hebben*. (Rap.)

(2° toẽmpa), *uittrekken*, bijv.: een *saroñg*, door die over het hoofd heen te halen. Wanneer iemand dit met zijne eigen *saroñg* doet, en die om den linkerarm slingert, is zulks een teeken, dat hij amok wil maken. Men zegt dan: natoẽmpa lipâna. — Antoeẽmpai tôkeñga ri-barambâna, *de tôkeñg over het hoofd heen van de borst afnemen*. (D. Moes.) — Toẽmpa sámâna đjârañga, *den toom van het*

paard over zijn kop heenhalen, d. i.: het paard van zijn hoofdstel ontdoen.

(3° toêmpa), *het sperma genitale doen nitschieten*, bij den coïtus. Ook geb. van de aetie der vrouw bij die gelegenheid.

↖ ↗ (toêmpanġ), *padde*. Boeg. *tôepañġ*, idem.

↖ ↗ (toêmpi), bep. toempîya, *plak, reep*; bijv.: *tambâko si-toêmpi, een plak, een reep, tabak*. (Mâdi.)

Toêmpi-toêmpi, *platte koekjes van fijn gemaakte loëre-loëre-vischjes en in den vorm van een driehoekje gekneed*.

↖ ↗ (toëppoe), eigenl. Boeg. = 't Mak. *tî-ranġ* N°. 1, *ergens tegen drukken, v. d. iets tegen houden, ondersteunen, steunen*; v. d. ook: *ergens op rusten*; v. d. ook: *tegen eene hoogte oploopen, eene hoogte beklimmen*; bijv.: *koetoëppoe bariñgañġ toekâkoe, ik druk van onderen tegen de sporten van mijne ladder, opdat die niet uitglijde, en op den grond valle*. Overdragtelijk geb. door een' vader, die iemand's dochter ten huwelijk vraagt voor zijn' zoon en alzoo voorkomt dat zijn geslacht uitsterve. — *Na-nitoëppoe-mi ri-sanrôwa, en zij (te weten: de kraamvrouw,) werd door de vroedvrouw bij de knieën vastgehouden, ten einde niet voorover te vallen*. — *Ri-barîbasaka koetoëppoe monġtjônna Patirôwanġ-Dġawâya, 's morgens vroeg beklom ik den berg Patirôwanġ-Dġawâya*.

Patôëppoe-bâtoe, lett.: *iemand die op een steen*, d. i.: *op iets hards, rust*; v. d. overdragt.: *iemand op wien men zich van wege zijn' geboorte en edele inborst, volkomen verlaten kan*. (Rap. K. G.)

Ápatôëppoe, *ergens tegen aan doen drukken, op doen rusten*; bijv.: *ápatôëppoewi tâkkañġ-bassiya irâ-wa ri, den ijzeren staf doen rusten onder op*. (Godsd.)

Patoëppôewañġ, *datgeen wat ergens tegen aan*

drukt, bijv.: *een zware steen, dien men onder tegen de ladder aanzet, opdat die niet uitglijde*.

↖ ↗ (toëmpoe), bep. toempôewa, vnw. toempôekoe, *krijgsmagt*, niet enkel de *soldaten*, maar ook de *bevelhebbers*. — *Toempoëna Gôwa, de krijgsmagt van Gôwa*. (Mâdi, D. Moes.)

Voorts wordt dit *tôëmpoe* ook gebezigd, om de onderscheiden groote staten van Celebes aan te duiden. Vergel. *bólġo* N°. 1.

↖ ↗ (têmpa), bep. tempâya, *klap, kloppen, met de hand op iets slaan*, Boeg. idem; bijv.: *átëmpami taôewa, de menschen klappen met de handen*. — *Koesarëyanġ-ko têmpa-bâmbañġ, ik zal je een fermem klap geven*. — *Têmpa-kabôbó*. Vergel. *bóbó* N°. 2. — *Têmpa-kaloëroé*, een klap met het vlakke van de hand, terwijl het geraakte voorwerp als 't ware *in malkander rolt*; men zie *kalôëroé*. Van daar legt de Inlander de vlieg deze woorden in den mond: “*pônna têmpa-kabôbó, ámotë-rañġ-ġġá; pônna têmpa-kaloëroé, taêna-mo koe-motërañġ, zoo ik een têmpa-kabôbó ontvang, keer ik terug; doch zoo het een têmpa-kaloëroé is, blijf ik voor altoos weg*.” — *Taêna marâëñġ noegaôekañġ, têmpa-têmpa-mâmi telânnoe*, lett.: *gij doet niet anders dan maar gedurig tegen uw pudendum te slaan*. NB. door de Inlanders gebezigd tegen eene slavin die bijna den ganschen dag niets uitvoert. — *Têmpa empôwañġ, met de hand op eene zitplaats slaan*, ten teeken, dat men iemand verzoekt zich daar neder te zetten. — *Têmpa Korânġa, (tot drie keeren toe) slaan, d. i.: de hand leggen, op den Koran, d. i. zweren*. — *Têmpa barâmbañġ, op de borst slaan*. — *Têmpa-bôko*, lett.: *op den rug tikken*; van daar: *achterhalen, vinden, gestolen, of vermist, goed*. — *Pônna niyá toe-mâlâri na-nitêm-*

pa-bôko, *zoo iemand wegloopt en achterhaald wordt.* (Rap.) — Ta-mákoelléyāi nibalôêkañg ânoe nitêmpa-bokôwa, pòenna ta-lébâkka-pa nibitjâra, *men mag niet verkoopen vermist of gestolen goed, dat men vindt, of achterhaalt, vóór dat de Regter uitspraak heeft gedaan.* (Rap.) — Toe-ánêmpa bâwaka-râëñg, lett.: *iemand die een' vorst een klap op den mond geeft, dus zijne woorden als 't ware tegenhoudt, v. d.: iemand die de bevelen van den vorst niet opvolgt.* — Têmpa-Ďjâwa, soort van kinderspel, te vergelijken met ons *handjeklap*, gespeeld door twee kinderen.

Samatêmpa, *niet eens, maar eenige keeren achter elkander, als 't ware te zamen, tegelijkertijd, kloppen.* Men zie een voorbeeld hiervan beneden.

Panempâäñg, *voor iemand kloppen; bijv.: nipanempâäñg-mi empôwañg samatempâna, lett.: er werd voor hem op eene zitplaats geklopt en dit kloppen had eenige keeren tegelijk of onmiddellijk achter elkander plaats, d. i.: hem werd herhaaldelijk met de hand eene zitplaats aangewezen.* (D. Moes.)

Sitêmpa, *elkander slaan.*

Sitêmpa-têmpa, *elkander gedurig slaan, gedurig tegen elkander aanslaan; bijv.: kôntoe-mâmi pamaïkoe bômbañga sitêmpa-têmpa, mijn hart is slechts gelijk aan de golven die gedurig tegen elkander aanklotsen.*

↘ ↗ ↪ (têmpañg), *linken, mank zijn, kreupel.* Mal. *timpañg*, idem.

↘ ↗ ↪ (têpoe), *afgedaan.* (Sinr.), v. d. *geheel, volkomen*, Boeg. idem; bijv.: *têpoe-mi Ďjamâna, zijn werk is afgedaan.* — Têpoe-mi pakat-tôwañga, *de oogst is afgeloopen.* — Têpoe-bâttoe, *komen, terwijl men volkomen met het noodige uitgerust is.* Alzoo bijv.: van een' *koning* gebezigd, geeft

het te kennen, dat hij *met slaatsie komt; van gerechtsdienaars, die iemand moeten oppakken, geb., geeft het te kennen dat zij behoorlijk van wapens en boeijen voorzien zijn.* — Têpoe-kâle-má, *ik gevoel mij geheel lekker, lett.: volkomen van ligchaam.* — Natêpoe-tômno pamaïna, *en het deed haar ook goed; lett.: haar gemoed was ook in een' volkomen' toestand.* (Bid.) — Tepôena bañgîya, taêna koetinro, *ik heb den ganschen nacht niet geslapen.* — Ta-koetepôena bañgîya, koepamenâñgañg, idem. Vergel. *énañg.* (Sinr. K. G.) — Têpoe-Ďjîinne bañgîya koekaën-roëñgînnoe, *ik heb dezen ganschen nacht aan u gedacht.* (Sinr.)

Patêpoe, of: pakatêpoe, of: pakatêpoe-têpoe, *afmaken, voltooijen, volkomen maken; bijv.: patêpoe-wi kalênna, lett.: zijn ligchaam volkomen, v. d.: onkwetsbaar, ijzervast, maken, zoo als de Inlanders meenen te kunnen doen.*

↘ ↗ ↪ (têpé), bep. têpeka. — Ampîyoëñg si-têpé, *een bol amfioen, d. i. 4 à 5 kâtti's amfioen.*

↘ ↗ ↪ ↘ (têpó), bep. têpoka, *stuk, gebroken; bijv. gebeez. van beenbreuk; bijv.: noematêpó, gij breekt uw been, of arm, of welk lid het ook zij.* (Kel.)

Têpó ook geb. van het breken of afvallen der hoornen van een hert.

↘ ↗ ↪ (1° tôpa), bep. topâya, dus genoemd de vijf deelen van den Koran die weder ieder zes *âĎjoesóe's* bevatten. Vergel. *âĎjoesóe.* Welligt is dit *tôpa* een' verknoeiing van 't Arab. **طَوَاف**, *deel, stuk.*

(2° tôpa), ons *toppen.*

(3° tôpá). — Bête-bête tôpá. Men verg. *bête.*

(4° tôppá), bep. tôppaka, *dinding, of: gedroogd vleesch.*

(5° tôppá). Kânre tôppá, Sal. *gekookte gierst*.

∧ \ ∩ (tôpañg), *in een sároñg wikkelen en zoo wegdragen*, bijv.: *een kind*; doch vooral in den krijg gebezigd van het op deze wijze *wegdragen* der *lijken*. (Mádi.) Boeg. *tópa*, idem.

∧ \ ∩ (1° tômpañg), nômpañg, ánômpañg, *met citroensap schoonmaken*, eene *kris* bijvoorbeeld. Boeg. idem.

(2° tômpañg), *op den buik-, of voorover-liggen*.

Patômpañg, *op den buik, of voorover, doen liggen*; bijv.: *ampatômpañg patoemiñgâraï Iyânoe*, lett.: *N. N. op zijn' buik doen liggen en hem dan weér achterover gooijen*, d. i.: *naar eigen goedvinden en geheel willekeurig met N. N. te werk gaan*. (Rap. K. G.) — Patômpañg *limâna*, *zijne hand voorover doen liggen*, d. i.: *zijne hand zoo houden, dat de rug boven, en de palm onder komt*. NB. het tegenovergestelde heet: *patâra*. Vergel. *târa* N°. 2. — Patômpañg *séléna*, *zijne kris*, wel te verstaan: *het langste end van de balémbéñg, voorover doen liggen*. NB. dit is het teeken dat men de kris wil trekken.

Patômpañgi *mâñgkoka*, *de kom voorover-, of: op den buik, leggen*, d. i.: *de kom omkeeren*.

Tátômpañgi *ôerĩnga*, *de rijstpot is voorover gelegd*, d. i. *ligt het onderste boven*. — Tátômpañgi *assoenna*, *zijn rijstblok is voorover gelegd*, d. i. *ligt het onderste boven*. (Rap. K. G.)

Tompañgi, *ergens op voorover leggen*; v. d.: *tompañgi-sâi ânjdjo bâtoe, leg daarop een' steen*.

Tompañgañg, een stuk hout, of iets anders wat het ook zij, waarop men zich, voorover-, of op den buik, gelegen, over het water laat voortdrijven. Vergel. het Mal. *tompañgan*, *doortogt, plaats in een vaartuig, of wagen, passage*. Wanneer een Inlander zulk een *tompañgañg* heeft, om van tijd tot tijd

wat uit te rusten, zwemt hij des noods overal naar toe; bijv.: *ákóelle-đjá băttoe ri-Kodiñgâreñg*, *pónna nîyá tompañgañg, ik kan immers (te weten: al zwemmende) op Kodiñgâreñg komen, zoo ik een tompañgañg heb*. — *Naniyá lekôna boënga-kôema-kôemâya ri-limâna si-lâwará, na-îya napâré tou-pañgañg, en hij had één blad van de kôema-kôema-bloem in zijne hand* (, te weten: *terwijl hij zwom*), *en dit maakte hij tot, bezigde hij voor, tompañgañg*. (Đjay.) — *Mâna si-bâtañg-đja boêlo napâré tompañgañg, al is het ook maar een stuk bamboe, dat hij tot een tompañgañg maakt*. (Rap.)

Mátompañgañg, *een tompañgañg hebben*. (Rap.)

(3° tômpañg), oud woord, = *púré* N°. 1, *maken, doen*.

∧ \ ∩ \ ∩ (tôpe), bep. *topêya, lijnwaad, linnen, stof*; ook: soort van *wit kleed* in den vorm van eene *saroñg*, dat voornamelijk inlanders, zoowel mannen als vrouwen, in stede van laatstgenoemd kleedingstuk bezigen, waanneer zij gaan slapen. (Sinr., Tar.) Er is ook een soort van *tôpe*, die bij feestelijke gelegenheden gedragen wordt, insgelijks *wit* van kleur, doch doorgaans met een *mooijen rand*. — *Tôpe-Toeratêya, wit linnen van Toeratêya*, d. i.: *bírañg*. (Rap. K. G.) — *Ñgalle tôpe, een kleed*, te weten: een *bidkleed, nemen*, v. d. *zijn gebed verrigten*. (Rap. K. G.)

Âtôpe, *met een kleed zijn, een kleed dragen*; bijv.: *patôla, lâ-koetopêya, een patôla* (, men zie op *patôla* N°. 4), *die ik zal dragen*. (Sinr.)

Patôpe; v. d.: *tjĩnjtjĩng rôttó patôpe*, men zie: *rôttó* N°. 2.

∧ \ ∩ \ ∩ (tômpó), bep. *tômpoka, het bovenste*, Boeg. *tóppó*, idem; bijvoorb.: *tômpó-boettâya, het bovenste, de oppervlakte, der aarde*. — *Tômpó-*

mônjtjônga, *het bovenste, de kruin, des bergs.* — Tômpó-mâta, *bovenlid van 't oog.* — Tômpó-bânŋ-keŋg, *het bovenste van den voet, de wreef.* (Tar.) — Natômpó-mônjtjông, lett.: *(de zon) is aan het bovenste van het gebergte, d. i. reeds zichtbaar, = tá-bôđjoló-mi Allówa.* Verg. *bôđjoló* N°. 1. — Ákoêlle-đji, noepanâi bâraŋg-bâraŋg, katômpó-đji, *gij kunt het goed ontschepen, daar het bovenop ligt.* — Átômpó-boetta, *boven den grond uitkomen, bijv.: zaad.*

— Átômpó-baïinne, *boven op eene vrouw liggen; v. d. gemeenschap met haar hebben.* (Tam.) — Átômpóki đjâraŋga, *gebez. van het dekken van de paarden, welvoegelijker dan: áláloewi đjâraŋga.* Verg. *lâloe.*

Ánômpó-mi garrinna, lett.: *zijne ziekte gaat al boven op hetgeen zij geweest is, d. i. zijne ziekte neemt al toe.*

Antômpó, lett. *ergens op liggen, wordt van daar ook gebez. voor: bedekken, onzichtbaar maken, en van daar verder overdragtelijk voor: overschaduwten, overtreffen, in schoonheid of iets anders; bijv.: nakâna pamaïkoc, taêna-mo ântoe tâoe antômpó-kí; na-niýá-îđja pâleŋg, ik dacht eerst, dat er niemand was, die u overschaduwde (in schoonheid overtrof); doch thans weet ik, dat er dan toch nog zoo iemand is.* (Bid.)

Tompôki, lett.: *liggen boven op iemand, of iets; v. d. = lalóewi.* Vergel. *lâloe.*

Patômpó, a) *plaatsen boven op, bijv.: napatômpó-mi irâteyâna kanrêya, hij heeft het boren op de rijst gelegd.*

b) *iemand, die, of iets, dat ergens boven uitsleeft; van daar: têdoŋg-patômpó, een buffel met een knubbel, of kwab op den nek.* Zulks alleen bij de buffels van het mannelijk geslacht aangetroffen, en van daar beschouwd als teeken van

kracht en moed. Boegin. *têdoŋg-palâsa.* Vergel. *lâsa* N°. 3.

Sitômpó, *boven op elkander zijn.*

Pasitômpó, *boven op elkander doen zijn; bijv.: pasitômpóki oeloenna salaŋggâna, iemand het hoofd op de schouders zetten, d. i. iemand redden, die in zulk een gevaarlijke positie verkeert, dat het zoo goed is alsof zijn hoofd reeds van den romp gescheiden ware.*

∧ ∩ ∪ ∩ (tômpoŋg). — Boêŋga-tômpoŋg, *bloemen gestoken op de spleten van een bamboe, dat men slechts aan het eene uiteinde gespleten heeft.* Boeg. idem.

Tômpoŋg-bôđjoló, *kunstbloemen van bôđjoló.* Men zie *bôđjoló* N°. 2.

Tâboe-tômpoŋg, *vijf à zes stukjes suikerriet, gestoken op de punten van een aan de eene zijde gespleten bamboe.* NB. Een *tâboe-tômpoŋg* te Makassar gewoonlijk voor één duit verkocht.

Tômpoŋg-tômpoŋg, a) *een bundel lanjŋjôeneŋg's, zamengebonden, en door het volk van Bálló (bij Tôpe-Đjâwa) als wapen gebruikt.*

b) *soort van korfje, met een van boven gespleten bamboezen steel, gebez. tot het plukken van zoodanige vruchten, als niet tegen vallen kunnen.* Zulk een *tômpoŋg-tômpoŋg* ook wel geplant op de graven, ten einde daarin dôepa, of: harst, te branden.

∧ ∩ ∪ ∩ (tappâkki). Vergel. *tâppá* N°. 3 en *tâppá* N°. 4.

∧ ∩ ∪ ∩ ∩ (Toe-pôkó), of: I-toe-pôkó, *het volk van Layakâya.* (Verg. beneden op *Layâka*.) Dit zijn vrije menschen, en zelfs de Koning mag niet over hen beschikken zonder toestemming van *Layakâya.* (Rap. K. G.)

تفكر (tapâkkoró), 't Arab. تفكر, de Infinitivus van فكر in den V-vorm; alzoo: *bij zieh zelven overpeinzen*. (Godsd.)

تآو (tâppoeng-tawâri). Vergel. *tâppoeng*.

تآو (tampâyañg), soort van *pot* voor olij, of water.

تآو (tampeyâlañg), = *tampéyañg*, met den rug van één of beide handen buitenwaarts, iets wegduwen, wegdoen; of ook: met den voet op zij schoppen, v. d.: versmaden. (Sinr., Tar.)

تآو (tâmpará), = 't Arab. ظاهر, openbaar, zichtbaar, uiterlijk, uitwendig; bijv.: pañgânro ta-tamparákoe, *mijne bede binnen's mond's* (niet naar buiten komende), d. i.: *mijne geheime bede*. (Sinr.) — Bâdjí ta-tâmparaka, *het goed dat niet zichtbaar, niet uitwendig, is*, dus: een innig, of ook: een buitengewoon zeldzaam, goed. (Sinr.) — Koëkañg ta-mátâmparákoe, *mijne niet zichtbare*, d. i.: *mijne verborgen, ellende*, of ook: *mijne ellende die niet zichtbaar, niet algemeen*, d. i. zeldzaam, is. (Sinr.)

Tâmpará-dâtjĩñg. Vergel. *dâtjĩñg*.

تآو (tampârañg), zee, Boeg. *tappárañg*, idem. — Tampârañg lâba, *meer*, vergelijk *lâba* N°. 3. — *Tampârañg lâbâya* is de naam van een groot meer op Celebes, ook genoemd *meer van Témpé*. — Tampârañg lompôwa irawângañg âñgĩnga, *de Zuidzee*. — Ába, of: rônronñg, tampârañg, *zeebeving*.

Átampârañg, *als eene zee zoo groot*, d. i. *zeer groot, zijn*; bijv.: *átampârañg-mi pañgâinna rinâkke*, *zeer groot is zijne liefde voor mij*.

Patampârañg, *groot, uitgebreid, doen zijn als de zee*; v. d.: *iets algemeen bekend doen zijn*. (Tar.)

تآو (tâpperé), bep. *tâppereka*, *stroo-mat*, Boeg. *tappéré*, idem; bijv. geb. om op te liggen, en gewoonlijk van *pândañg-bladen*. — Tâpperé raôekañg, *een van bindrotting gevlochten mat*.

NB. Bij het tellen van de gewone *tâpperé's*, alsmede van de *tâpperé-raôekañg's* gebezigd het woordje *bakkárrañg*. Men zie boven op *bâkkará* N°. 2.

Tâpperé-kadêra, *stoelmatje*. Bij het optellen van deze soort van *matjes* geb. het woord *lâwará*. Vergel. op *lâwará* N°. 1.

Bâtta ri-tâpperé. Vergel. *bâtta* N°. 5.

تآو (tîmpará), *iets met geweld beletten, of verbieden, of afweren*; bijv.: ñgâpa ikâoe lan-tîmpará-ká ri-boettâkoe? *waarom wilt gij mij iets beletten op mijn eigen land?* — Natîmpará-ká, *hij werkt mij tegen?* — Ñgâpa na-nibôñgkaï ri-boet-tâya? Tâoc-ânîmpará kâna-karâëñg? *waarom wordt hij het land uitgejaagd?* *Dewijl hij iemand is die pruttelt tegen de bevelen van het Bestuur*.

تآو (timpôronñg), menigte van menschen die op eene plaats te zamen komen, hetzij op het geroep van amok, of om te eendoleren bij overlijden, of om welke andere reden ook. (Rap.); v. d. *átimpôronñg*, *in groote menigte toesnellen*, en ook: *daar komen waar men uit den aard der zaak veel mensehen te wachten heeft*; v. d. bijv. *een' zieke bezoeken, een eendoleantie-bezoek afleggen, iemand verwelkomen*, en dergel. meer, Boeg. *mátimpôronñg*, idem; bijv.: *mânge timpôronñg tâocmatêya*, *wegens iemand's overlijden gaan condoleren*. — *Mânge timpôronñg tâoc-gârriñga*, *iemand die ziek is, gaan bezoeken*. — *Mânge timpôronñg*

padânggaŋga, *de kooplieden* (, die pas aangekomen zijn,) *gaan verwelkomen*.

Timporôŋj ook gebezigd van den *Westen-wind*, die op last des minnaars der geliefde een bezoek brengt. (Sinr.)

Patimpôroŋj, a) *zieh, aan een sterfhuis bijv.*, als 't ware door eenig geschenk laten vertegenwoordigen; *bijv.: patimpôroŋg boênnga, lêkó, enz. bloemen, sierih, en andere geschenken, zenden bij gelegenheid van iemand's overlijden.*

b) *een' oloop maken, of veroorzaken.* (Rap.)

Papatimporôŋgaŋg, *iemand tot het voorwerp maken waarvoor een groote oloop plaats heeft; bijv.: toc-nipapatimporôŋgaŋg, iemand wegens wien een groote oloop plaats heeft.* (Rap.)

⤵ ⤴ ⤶ (tapâla), *immers niet; welligt zamengest. uit: ta N°. 1, niet, + pâla = âla N°. 1. Vergel. vooral tâla N°. 3. Bijvoorb.: tapâla nîyâ anâna, zij heeft immers geen kind.* (Bid.) — *Tapâla kâoe patâna, het is immers uw eigendom niet.* — *Tapâla inâkke aŋgkâna, ik zeg het immers niet.* — *Tapâla taêna dinarâkoe, ik heb immers dinar's* (Bid.)

Vergel. het Boeg. *talâŋjka*, welligt zamengest. uit *tâ + âla + âŋjka, zijn.*

⤵ ⤴ ⤶ (tampîlîŋg), *oorvijg, een klap om de ooren geven.* (Bid.) Mal. en Jav. idem.

Patampîlîŋg, het geven van oorvijgen.

Tampîlîŋgi, iemand een klap om de ooren geven.

⤵ ⤴ ⤶ (tîpoelóc), bep. *tîpocloeka, stomp, de punt van een' degen bijvoorbeeld, of van een' naald, enz.*

Tipôeli, stomp maken; bijv.: tipôeli-sâi ânjdjo pádâŋgkoe, maak eens stomp de punt van mijn zwaard.

⤵ ⤴ ⤶ (tocmpîlaŋg), *afstooten, afzetten*, *bijv.: een stuk hout, dat in het water drijft.* Boeg. *toepîlaŋg, idem.*

⤵ ⤴ ⤶ ⤴ ⤶ ⤴ ⤶ (tômpoló), *geb. van het leggen van zekere medicijnen op het zachtste gedeelte van een kinderhoofd.* NB. Hieraan groote invloed op de vorming van het karakter toegeschreven.

Patômpoló, de medicijnen, voor bovengemeld doel gebezigd. Vergel. bijv. sóegi-mánáí op: sóegi. — *Bâraŋg nitômpoló-ko patômpoló-dâré, welligt zijt gij beplakt met de patômpoló van apen; gebezigd tegen iemand, die allerlei gekke streken begaat.*

⤵ ⤴ ⤶ ⤴ ⤶ (timpalâdja), Boeg., = het Mak. *sâmboeŋ-lâyaŋj.*

⤵ ⤴ ⤶ ⤴ ⤶ (tampalîsoe), bep. *tâmpalisôewa*, cene soort van *sterretje* in het haar, gelijk ieder mensch er ten minste één boven op zijn hoofd heeft. Ook bij paarden wordt zulk een sterretje aangetroffen, doch wanneer dit juist op den buik is, wordt zulks beschouwd als een slecht teeken. De ruiter valt alsdan ligt van zijn paard; en in den oorlog worden de kogels door die *tampalîsoe* op den buik van het paard aangetrokken. Boeg. *palîsoe, idem.* Men zie *palîsoe.*

⤵ ⤴ ⤶ ⤴ ⤶ ⤴ ⤶ (timpôlosó), *om het hoofd winden, bijv.: een band.* Boeg. *tipóló, idem.*

⤵ ⤴ ⤶ (tâppassá), *raken, aanraken; bijv.: dâl! táboêwá-ko mâë, na-tâppassá borikoc, kom herwaarts, opguande zon! en raak, d. i. bestraal, mijne plaats.*

Sitâppassá, elkander aanraken; bijv.: sitâppassá-pasâpoewi, zij raken elkander met een hoofd-doek aan, slaan malkander eventjes uit gekheid daarmede.

Patâpassá, *doen aanraken, smakken, smijten.*

Tátâpassá, *in den toestand gebracht zijn van te raken; v. d. raken; bijv.: toêgoeroéki tátâpassá nâoëng ri-boettâya, hij valt, en smakt tegen den grond. — Tátâpassáki siñgarâna, antâma mâe, lett. het licht raakt hier binnenkomende, d. i. dringt hier binnen.*

Tappâssañg, *iets doen raken, v. d. smijten, werpen; bijv.: nitappâssañg ri-batoêwa, (het gewassen goed) wordt gesmeten op, d. i.: geklopt op, de steenen. (Mâdi.) — Antappâssañgi kalêna, van menschen geb.: zich op den grond nedergooijen (Bid.); van de golven gebez.: zich werpen op, aandruischen tegen. (D̄jay.) — Tappâssañg-bômbañg, golfslag.*

Sitappâssañg, *elkander nederwerpen, worstelen, het Zwitsersche ringen.*

᳚᳚᳚ (tâpisi), *klenzen, doorzigen, ziften, Mal. tâpis, Boeg. tâpi, idem.*

Tapîsañg, *zeef van tâlá-blad gevlochten, in den vorm van een peperluis.*

᳚᳚᳚᳚ (tâpesé). Vergel. het Mal. tâpies, *klappen, slaan.*

Tapêsañg, *welligt lett.: ergens tegen slaan, en v. d. afweren, afwenden, wegducen; bijv.: na-nitapêsañg-đja ri-Sîti-Bidasâri, en hij werd afgeweerd (weggeduwd) door Sîti-Bidasâri. (Bid.) — Tapêsañg oêroesôena, zijn snot weggooyen, d. i. zijn neus snuiten. (Sinr., Mâdi.)*

Tâpe-tapêsañg sowêna, *zijn gedurig achteruitslaan (met de hand), en zijn slingeren (daarmede). (Mâdi.)*

᳚᳚᳚ (tîpasá), a) *breken, afbreken, afplukken; bijv.: mâna lêkó-kayôenna ta-koetîpasá, zelfs zijne boombladeren breek ik niet. (G. G., Rap. K. G.)*

b) *breken, als onbedrijvig werkw. v. d. bros zijn, bijv.: kâyoe tîpasá, bros hout.*

᳚᳚᳚ (toempasá), *overgieten, uitgieten; bijv.: toempasá-sâi ânđđjo mînjaka, giet die olij eens over. — Bâte natôempasá dâwá, een groote inktelak, lett.: vlak van wege het overgieten, het storten, van inkt.*

Tátôempasá, *overgegoten zijn.*

Toempâssi, *ergens in-, of opgieten, begieten, bemorsen; bijv.: nitocmpâssiyá kôpi, men heeft koffij op mij gegoten, of: gemorst. — Koetoempâssi-mi kalêngkoe, ik heb mij zelven begoten, of: bemorst. — Natoempâssiyá kôpi, hij heeft mij met koffij bemorst, begoten.*

Toempâssañg, *ergens op uitgieten, v. d. weggooyen; bijv.: toempâssañg-mi ânđđjo đjêneka, gooi dat water weg.*

᳚᳚᳚ (toempâssañg). Vergel. toempasá.

᳚᳚᳚᳚ (têppoesóe), *átêppoesóe, = lâboesóe, geëindigd, op (, niet meer voorhanden,) zijn; bijv.: lêbá têppoesóeki, na-koebâttoe, hij was er niet meer, hij was weggegaan; zie! daar kwam ik, d. i. naauwelijks was hij weggegaan, of ik kwam. — Têppoesóe-đji ásoêloé lampâna, nakâna, zijn weggaan was slechts geëindigd, of voorbij, had slechts plaats gehad, d. i.: hij was naauwelijks weg, of hij zeide. (Bid.) — La-têppoesóeki ñjawâkoe, mijn bewustzijn zal mij begeven, d. i.: ik ben op het punt, om van vermoeidheid neêr te zijgen. — Têppoesóe-mi ñjawâna, zijne ziel is er niet meer, d. i.: hij is dood.*

᳚᳚᳚᳚᳚ (timpâoesóe), *bep. timpâoesoe-ka, het Mal. timpâoes, een dier van hetzelfde geslacht als het opossum, didelphus, philander. Boeg. idem.*

᳚᳚ (1° tâba), *treffen, raken. Boeg. tâppa,*

kâna, idem; bijv.: *natâba-bôsi*, getroffen door regen, d. i. beregend. — *Ânâba-ðji*, het is immers getroffen, niet krom maar juist uitgedrukt, goed gezegd. — *Mánâba gâóe*, zieh gedragende zoo als 't behoort. (Sinr.) — *Mánâba ri-bitjâra-âdaka*, treffende, overeenstemmende met de *Adats*. (Rap.) — *Kâna ta-mánâba ripamaikoe*, lett.: woorden die niet passen voor mijn gemoed, d. i.: mij beleedigende, krenkende woorden. — *Natâba kanâya*, het woord raakt, d. i.: doelt, zinspeelt op. — *Lébâki*, natâba soëkará lômpo Dimâya, de *Bimanezen* heeft een' groote ramp getroffen. NB. ziet op de uitbarsting van den berg *Tambóra*. (Brief.) — *Tâba ri-bainne*, eene vrouw aanraken, v. d. gemeenschap met haar hebben. (Maoet.) — *Nâba ri-ilorôkoe*, het smaakt mij. — *Taêna natâba bêya*, tolvrij, lett.: hetgeen geen tol treft. — *Natâba goëntoeróe*, door den donder getroffen. — *Natâba êrañg*. Men zie *éranj*. — *Natâba gâóc-gâóe*. Men zie: *gâóe* N°. 2. — *Nitâba-sikâli-mi*, lett.: hij is in eens, of geheel, (men zie *sikâli* op *kâli* N°. 1) geraakt (getroffen), v. d. hij is in eens weg; bijv. geb. van iemand die cen' steek met kris of piek krijgt, en terstond dood neêrvalt.

Tabâi, ergens aanraken, v. d.: *tinañg koetâba-tabâi ânjdjjo baïnnêya*, ik heb die vrouw nooit in het minst aangeraakt. NB. antwoord op de beschuldiging van een' poging tot verkrachting.

Tátâba, in den toestand gebragt zijn van te treffen, d. i.: treffen, raken, stooten; bijv.: *bâdjiki nipa-taêna mêmang balâya ri-gintingañg ta-tatabâna-pa*, het is goed om de ramp te voren te niet te doen, terwijl zij nog niet getroffen heeft, d. i.: er nog niet is. (Djay.) — *Kâppalá tátâba ri-batoêwa*, schipbreuk, lett.: een schip stootende op de banken. (Inl. Wetb.) — *Tátâbaï toêwañg*, lett. ons: mijnheer raakt hem,

mijnheer heeft hem beet, d. i.: hij is dronken. Ook wel gebezigd van iemand die gelukkig in handel of iets anders is. — *Nantâma-mo ri-rômañga*, *natátâba-mo pãngkoeloêna panritâya*, hij is het bosch binnengegaan, en dat is geraakt door de bijl des seheepstimmerman's, d. i.: deze heeft hout in 't bosch gekapt. (Inl. Wetb.)

Tátabâi, aan iemand, of iets, of ergens treffen, ten deel vallen; bijv.: *sira ka-niyá soêsa autátabâikí*, welligt treft u kommer, hebt gij kommer. (Brief.)

Tabãñgi, iets treffen, iets raken, v. d.: *koetabãñgi pakádôna Iyânoe*, ik trof het eten van N.N., d. i.: ik trof het juist dat N.N. aan het eten was. — *Koetabãñgi gâóc-gaoêna karâënga ri-Gôwa*, ik trof het juist dat er een feest was van den Koning van Gôwa.

Pitâba, doen treffen, doen raken.

Pitabâi, iets iemand, of ergens, doen treffen, doen raken, enz.; bijvoorbeeld: *pitabâi pabâlle*, geneesmiddelen doen treffen iemand, d. i.: iemand geneesmiddelen doen innemen. (Djay.) — *Toe-mápitâbaïya lima ri-soerôwa*, zij die de hand geslagen hebben aan den gezant. (Inl. Wetb.) — *Pitabâi bâdilií*, een geweer doen treffen iets, d. i. ergens op raak schieten. — *Ampitabâi rôrosó*, iemand straf doen treffen, d. i. iemand straffen, iemand beboeten. (Rap., Inl. Wetb.) Vergel. *rôrosó* N°. 2. — *Nipitabâi pâré*, of: *papâré*, met de doodstraf gestraft worden, de doodstraf ondergaan, dus als 't ware: met iets van belang gestraft worden, vergel. *pâré* N°. 1; staat tegenover *nipasála* (, vergel. *sála* N°. 1), en het bovenstaande *pitabâi rôrosó*, die beide van mindere lijfstraffen en van beboetingen gebezigd worden. — *Bãrañgya-ðjindjonapitabâi kâna toe-málompôwa*, lett.: welligt laat de Gouverneur zijn woord slechts dat treffen; d. i.: welligt doelt de Gouverneur met zijn

gezegde enkel daarop. (Brief.) — Na-nipāṅgīṅg ta-nipitabāi āllo, *het wordt in den wind gehangen, en zoo, dat men het door geene Zon laat treffen, d. i. buiten de Zon.* — Māpitabāi pamāi-karācṅg, lett.: *iets het hart van een vorst doen treffen, d. i.: iets ten gevalle van een vorst doen, een' vorst plezier doen.* (Rap. K. G.)

Pitābaīyaṅg, *het iemand, of ergens, treffen van iets doen plaats vinden voor, of: naar gelang van het een of ander, d. i.: iets bezigen om daarnaar iemand, of ergens, iets te laten treffen* (,vergelijk Makass. Spraakkunst § 180); bijvoorbeeld: em-pōna toe-mánōenroēnga nipitābaīyaṅgi rôrosó, lett.: *het zitten, d. i. de betrekking, of: stand, van hem die geslagen heeft, wordt gebezigd om hem daarnaar te beboeten, d. i. men beboet hem naar gelang van zijn' stand of betrekking in de maatschappij.* (Inl. Wetb.)

Patāba, *doen raken, doen treffen; bijv.: patāba-sāi āṅjō rantēya, lett.: doe die kinketting eens raken, te weten: aan den haak van het gebit van het paard, d. i.: maak die kinketting eens vast.* — Patāba pamilēna, *zijne keuze doen treffen, d. i.: eene keuze doen.* (Rap. K. G.) — Patāba ilorōna, *het iemand's smaak als 't ware goed laten treffen, d. i.: hem laten smullen.* Zoo ook: la-māṅgeyá patāba îloró, *ik zal gaan smullen.* — Patāba âná, *iemand, bij de verdeeling, kinderen doen treffen, d. i. doen krijgen, d. i. hem bij de verdeeling der kinderen ook een deel toekennen.* (Rap.) — Patāba-sikâli-mi, lett.: *doe het in eens, of geheel, raken; v. d. tegen een sehutter geb.: raak het in eens, in één schot; tegen iemand die aan het eten is, geb.: maak het in eens, of geheel, op.*

Patabāṅg, *doen treffen voor iemand; bijvoorb.:*

kípatabāṅg-lâlowá sikôntoe kâna, taēnâya narô-roēṅg ânne ri-soêraka, lett. *doe s.v.pl. voor mij die woorden het juiste treffen, welke niet volgen, niet goed geplaatst zijn, in dezen brief, d. i.: plaats de woorden zooals het behoort, d. i.: corrigeer s.v.pl. dezen brief voor mij.*

Sitāba, *malkander raken, zamentreffen.* V. d. *bij elkander passen, voegzaam, billijk.* (Rap.) V. d. *ook: het zamen treffen, het zamen kunnen vinden, vrede sluiten, overéénstemmen, het zamen eens zijn, zamen heulen, het met malkander houden, zeer intieme gemeenschap hebben, bijv. een man en eene vrouw.* (Rap. T. Dj.) V. d. *ook: te gelijk met iets anders plaats vinden, v. d.: juist.* (Djaj.)

Bijvoorbeeld: sitāba-tāba-ewāṅgaṅgi, *zij raken malkander met de wapenen.* — Sitāba-pâoe, *overeenstemmen, het eens zijn in hun spreken.* — Sitāba-ḍjintāma, *ergens juist in passen, bijv. een mes in de scheede.* — Sitāba titi songōna, *juist was zijn zweet opgedroogd.* (D. Moes., Mâdi.) — Gâoé sitāba, *een gedrag dat juist is zoo als het behoort.*

Sitāba en sitāba-tāba ook gebezigd van alles wat in geene uitersten vervalt, bijvoorb. niet te veel en niet te weinig, niet te groot en niet te klein. Op de vraag, of er veel gevangen is, antwoordt men bijv.: sitāba-tāba, *zoo, zoo; tamelijk.* — Zoo zegt men ook: sitāba-tāba lompōna bâllaka ri-îya, *het huis is noch te groot, noch te klein voor hem, juist groot genoeg voor hem, middelmatig van grootte.* — Sitāba-tāba ewāṅgâna, *zijne wapenen zijn redelijk goed.* Van daar overdragtelijk een gemeene uitdrukking om te kennen te geven, dat iemand's penis tamelijk groot is. — Gâoé sitabâya, *de matigheid.* (Rap. K. G.)

Pasitāba, *malkander doen raken, doen zamen-*

treffen. Van daar: *bij elkander doen passen*, enz., *maken dat de zaken zamen passen*, *iets naar behooren schikken*, *uitmaken*, enz. Vergel. boven *sitâba*.

Bijvoorbeeld: *tâoe pasitâba-tâba*, *iemand die twee jongelui zamen doet treffen*, *bij elkander brengt*, d. i.: *een koppelaar*, of: *eene koppelaarster*. — *Pasitâbaï pakeyâna*, lett.: *zijne kleëren in overeenstemming doen zijn met den vorm zijns ligchaams*, v. d.: *aanpassen*. — *Pasitâba-tâbaï pakeyâna*, *zijne kleëren bij malkander doen passen*, bijv.: *zorgen dat de kleur van zijn baadje past bij die van zijne overige kleeding*. — *Pasitâba-tâbaï ilorôna*, lett.: *maken dat de geregten in overeenstemming zijn met iemand's smaak*, d. i. *iemand lekker laten eten*. — *Pasitâba-tâbaï*, *maak het gepast*, *wees matig*. NB. gewone waarsehuwing tegen iemand die met veel graagte eet, of drinkt; ook tegen iemand die aan het sehertsen is. In het laatste geval zouden wij zeggen: "pas op, ga niet te ver, blijf binnen de "perken der welvoegelijkheid." — *Pasitâba-tâbaï paŋgaïnta*, *matig uwe liefde*. — *Taêna napasitâba*, *hij doet het niet matig*, *hij vervalt tot uitersten*. — *Kípasitâbaï pepêna*, *wij maken het vuur daarvoor matig*, d. i. *wij houden het boven een matig vuur*. (Rap. K. G.)

Pasitabâi, *iets bezigen*, *om ten opzichte daarvan zamen te treffen*; v. d. onder anderen: *omtrent het een of ander met elkander overéénkomen*; bijv.: *kâna âpa-âre koepasitabâi*, *tôcwaŋg*, *wat ik ook met mijnheer moge overéénkomen*.

Pasitabâŋg, a) *overeenkomst*, *verbond*, *schikking* (Rap.);

b) *het in overeenstemming zijn der voorstelling met het voorwerp zelf*, v. d.: *de waarheid*, *de ware toedragt der zaak*;

e) *iets voor iemand doen zamentreffen*; van daar bijv.: *iemand aanpassen kleëren*, als: *mâë-ko pasitabâŋgá pakeyâŋgkoe*, *kom gij mij mijne kleëren aanpassen*.

Pasitâba-kanâŋg, *eene zamenspanning*.

(2° *tâbá*), *gooijen*, Boeg. idem; v. d.: *sômbalá-nitâbá-tâŋga*. Vergel. op *sômbalá*.

Patâbá, a) *iets bezigen om meê te gooijen*, *ergens meê gooijen*; bijv.: een *sapîri-noot* of *duiten*, waarmede men onder het spelen op het een of ander mikt; bijv.: *koepatâbáki sapîriya*, *ik gooi met de sapîri-noot*. — *Patâbákintôcreŋg*, *gooi dat maar neêr*, bijv.: een zware vraecht waarmede iemand op zijn sehouders komt aanloopen;

b) *de noot*, of *de duit*, waarmede men bij het *lôbaŋg*-spel mikt; bijv.: *koepalîbowi patâbaka*. Men zie boven: *lîbo* N°. 1.

Panâbaka, naam van een *pamôelôe*, behoorende tot de rijksornamenten van Gôwa.

∧ (tâbaŋg), *omhouwen*, bijv.: een boom; *houwen*, bijv.: *balken*. (Rap.) Mal. *tebaŋg*, of *tâbaŋg*, *afhouwen*, *afkappen*, *snoeijen*.

Tabâŋgaŋg, *omhourwing*, bijv.: *kâmma ôenti tâbaŋgâna mêmaŋg-tômmi*, letterl.: *zijn' omhourwing als van een' pisaŋg-boom is er al reeds lang*, d. i.: *het is al lang tijd om hem even als een' pisaŋg-boom om te houwen*; overdragtelijk gebezigd van iemand die oud en gebrekkig begint te worden, zoodat wij zeggen zouden, dat *het hoog tijd is dat hij sterft*. NB. deze boom wordt altoos omgehouden wanneer de vrucht bijna rijp is.

∧ (1° *tâmbá*), *welligt*: *bijeenkomen*; *doeh niet meer in gebruik*.

Patâmbá taôewa, *het volk bijéénroepen*, te weten: *tot het verrigten van eenig werk*, gelijk door

de daartoe bevoegde autoriteiten geschiedt. Boeg. *patâmpá*, idem.

Papatambâkkaṅg, *menschen ergens voor bijeenroepen*; bijv.: âñĩđjo taôewa nipapatambâkkaṅg, *die menschen worden er voor bijééngeroepen*.

(2° tâmbá) *kloppen, uitkloppen*.

Patâmbá, a) *het uitkloppen*. — Eertijds zou men eens uit hongersnood de houtworm (boéboé N°. 2) uit de bamboezen huiswanden *geklopt* en zich daarmee verzadigd hebben, v. d.: îya tôdoṅg âne karâēnga antabâṅgi pâré nikanâya patâmbá-rĩrĩṅg, *onder dezen vorst trof, d. i.: had juist plaats, een daad die heet het uitkloppen van de wanden, d. i. was er een zeer groote hongersnood*. (G. G.) Volgens anderen is deze plaats wederom anders te verklaren; vergel. onder N°. 3.

b) *iets laten kloppen, ergens meê kloppen*; bijv.: patâmbá toṅgkâya, *met de tóṅjka kloppen*. NB. om te zien of er nog iets in is. Vergel. boven *tóṅjka*. — Patâmbá baṅgkêna, *met de voeten kloppen*, bijvoorbeeld terwijl men ligt te slapen. NB. dit wordt voor kassipâlli gehouden!

(3° tâmbá) *gebez.* van het *bekleeden der bamboezen wanden met matten*, Boeg. *tâmpá*, idem; bijv.: tâmbáki rĩrĩṅga kâđjaṅg, of: sarêyoṅg, *de bamboezen wanden van binnen bekleeden met kâđjaṅg, of: sarêyoṅg-matten*; v. d. ook volgens sommigen de onder N°. 2 aangehaalde plaats aldus te verklaren: *onder dezen vorst had juist plaats het bekleeden der bamboezen wanden met matten*. NB. Dat men dit oudtijds niet gedaan heeft, is wel zonder kwestie; het zou dus zeer goed kunnen wezen, dat dit onder dezen vorst voor het eerst beproefd was.

(4° tâmba), *vermeerderen, hetzij: toenemen, het-*

zij: bijdoen. Jav. *tambah*, *bijvoeging, vermeerdering*, Mal. *tambah*, *toevoegen, bijdoen, vermeerderen*.

Antambâṅg, *toenemen, met betrekking tot persoon of zaak*, bijv.: îya tôdoṅg âne karâēnga antambâṅgi parêya, *onder de regering van dezen vorst nam ook zeer toe de rijst*. (G. G.)

Katambâṅg, a) *aan het toenemen zijn*; bijv.: katambâṅgi đjarâna, *het getal zijner paarden neemt toe*.

b) *vermeerdering, bijvoegsel*; bijv.: koewâllekatabâṅg-ka-kô-îya, *of, ik neem er u nog bij, d. i.: dood ook u*. (Mâdi.)

Tambâi, *ergens bijvoegen*.

Tâmba-tambâi, *ergens een klein beetje bijdoen*.

Patambâi, *het ergens bijvoegen*; v. d.: gâṅgaṅg-patambâi, *eene groente die als toespis (bij de rijst bijv.) gegeten wordt*. (Tar.)

تَابِي (tâbí), bep. tâbika, 't Arab. طبيب, *geneesheer*.

تَابِيṅ (tâbíṅ), *een' hooge plaats*; v. d. bijv. een *steilte, een dijk*, in één woord: *alles wat in betrekking tot iets anders hooger is*; zoo kan het bijv. gebezigd worden van een *schrijfflessenaartje, van een boek, enz.*, dat zich op een' tafel bevindt. Jav. *těmbiṅ, rand, kant, boord, zoom, oever*, Mal. *tebiṅ, opstaande kant eener rivier, bank* (in de rivier). — Tâbíṅ-đjâi, lett. *vele hoogten*; v. d. naam eener streek in Binâmo, ook *Duivelsstoelen* genoemd. — Tâbíṅgi, *het is steil*. — Katoebâssaṅg-tâbíṅ. Men zie *katoebâssaṅg*, op *tóbasá*.

تَامْبِيṅ (tâmbiṅ), klein huisje achter het groote huis, en wel onder deszelfs dak, doch met een' eigen opgang. NB. alleen door geringe lieden bewoond, die eene op zich zelve staande woning moeilijk zouden kunnen bekostigen. Voor vor-

sten ware het kassipállli, om zulk een *támboẽng* aachter hun huis te hebben. (Sinr. K. G.)

't Boeg. *támpĩng*, idem, doeh ook gebez. voor 't Mak. *đjámboãng*.

∧ ∑ (1° táboe), bep. táboêwa, *sukerriet*. Mal. *teboe*, Jav. *tẽboe*, Boeg. *táboe*, idem.

Táboe gâdĩng, soort van *sukerriet*, *Saccharum spontaneum* L.? — Táboe-táboe, kleine soort van *sukerriet*, zonder sap. — Táboe-sâla, eene *graminee*, insgelijks soort van *sukerriet*, zonder sap, gebez. bij het opdrijven der vissehen. Men bevestigt namelijk eenige stukken van dit riet aan een' lijn en jaagt daarmee den visch voort. Ook bij het breijen gebruiken de Inlandsehe vrouwen een stuk *táboe-sâla*, om met één van de stalen pennen, die zij daarin steken, het werk vast te zetten. — Táboe si-páppá, één stuk *sukerriet*. — Táboe sôso (, eigenl.: nisôso), *afgeschraapt, schoongemaakt suikerriet*. Vergel. *sôso* N°. 2. — Táboe tòmpong. Vergel. *tómpong*.

(2° táboe). — Táboe-taboêwaing, *poort van een' kampong*, of *poort in de omheining van het huis eens welgestelden inlanders*. Boeg. idem.

∧ ∑ (táboeeng), Sal., *vallen*.

∧ ∑ (támboe), bep. tamboêwa, soort van boom. Men zie *pabóeli*, op *bóeli* N°. 2. Boeg. idem.

∧ ∑ (támboeeng), 't Mal. *tamboen*, *hoop, stapel, ophoopen, stapelen*. Jav. *tamboen*, *opgestapeld*.

— Támboeeng-palâpa, gebezigd van het trouwen van twee broërs met twee zusters, letterlijk: *opeenhooping van palâpa's*. Verg. *palâpa*, op *lâpa* N°. 1.

Átámboeeng-támboeeng, *zich ophoopen, op hooopen, op stapels liggen*, bijvoorb. gebezigd van lijken.

(Djay.)

Támboeeng ook: *stapelen op iemand*, in over-

dragtelijken zin; van daar: *toevertrouwen aan, zich verlaten op iemand*; bijv.: *põnna natámboeeng-mo biťjarâna toe-Sanrabonêya, indien de Sanrabóniërs hunne zaken stapelen*, te weten: *op den vorst*, d. i.: *zoo zij hunne zaken stellen in handen vanden vorst*. (Rap.)

— Tâoc-támboeenga ri-sarêna, *de menschen die 't stapelen op hun lot*, d. i.: *zich op hun lot verlaten*, d. i.: *vertrouwen dat God het wel met hen zal maken*. — Támboeengi ri-taôêwa, *hij verlaat zich op de menschen*. (Tar., Rap.) — Tâoc-antámboeengai sarêna, *de man die zijn lot stapelt*, te weten: *op God*, d. i.: *in handen stelt van God*, d. i.: *vertrouwt, dat God zijn lot ten beste schikken zal*. (Tar.) — Tâoc-antámboeengai panrânnoewâna siyagãng mâsemasêna, *hij die zijn vertrouwen (hoop) en zijn' deer niswaardigen toestand stapelt*, te weten: *op God*, d. i. *geheel in handen van God stelt*; d. i. *vertrouwt dat God zijne hoop niet verijdelen noch hem in zijne ellende begeven zal*. — Támboeenga, *het stapelen*, te weten: *op God*, d. i. *het zich geheel aan zijn God overgeven*. (Rap. K. G.)

Patámboeeng, *bezigen om op te hooopen, ergens meê ophoopen*; bijv.: *đjôekoekaiya nipatámboeeng-lôro-mâmi, de visch werd maar opgestapeld*, of: *op hooopen gegooïd, als of het slechts vuilnis ware*. (S. Tjin.)

Tamboeengi; *ergens ophoopen, opstapelen*; v. d. tamboeengi boeengoeenga, *den put dempen*. (Inl. Wetb.) Boeg. *timpoeengi*.

∧ ∑ (1° tíbaing), *schaar in de sneé van een mes*, of iets anders, dat gebezigd wordt om te snijden. — Bêraing tíbaing, *een hakmes met een schaar in de sneé*. (Mádi.)

(2° tíbaing), *vak, afdeeling*, Boeg. idem; bijv.: *rĩrĩngkoe si-tíbaing, één vak van mijn' muur*.

(Mádi.) — Zoo kan men insgelijks een *padaséraṅg* (vergel. *dáseré*), een *tíbaṅg*, of *vak*, noemen. — Zoo spreekt men ook van de *vakken*, of *tíbaṅg's*, van een *bíla* of *bamboezen vischfuk*. Vergel. *bíla* N°. 3.

𑄎𑄏 (1° *tím̄ba*), bep. *tím̄bāya*, *wateremmer*, *emmer*. Mal. en Jav. idem. — *Kéró-tím̄ba*, emmers gebezigd om bij de zoutpannen het *zout water* uit de *waterleiding* in de *koelpannen* te scheppen, *vervaardigd* van de *líwasá*. Vergel. *kéró* N°. 1.

Tím̄ba rôwaṅg, 't Mal. *tím̄bā roewaṅg*, *de bodem* van een *vaartuig*, waar zieh het *water verzamelt*.

Tím̄bāi djéné, *begieten*, bijv.: *planten*.

Tím̄bāṅg, *water tegen iets aangooijen*; v. d.: *iets wegspoelen*; bijv.: *na-koetím̄bāṅg kočkaṅg nikabāṅtjijyāṅgkoe*, *opdat ik wegspoele*, d. i.: *van mij doe, mijne gesmade ellende*. (Sinr. K. G.)

(2° *tím̄bá*), *ním̄bá*, *áním̄bá*, *máním̄bá*, *met een bamboe openzetten*, bijv.: *een venster*, of: *bedgordijnen*, of wat het ook zij. Boeg. *tímpá*, idem; bijv.: *ta-koetím̄bákkaï tontoṅgāṅgkoe*, *ik zet mijn venster niet open*. (Sinr., Mádi.)

Tím̄bá-saréyoṅg, *het openen van een mat van pándaṅg-bladen*. En dewijl men zulk een mat eertijds algemeen gebruikte tot afshutting van de slaapplaats, gelijk ook nog tegenwoordig onder de geringe standen geschiedt, zoo wordt dit *tím̄bá-saréyoṅg* gebezigd van de som, welke de bruigom aan de familie der bruid betalen moet, eer hij tot de geliefde wordt toegelaten. Wij zouden zeggen: *som tot opening van de gordijnen van het huwelijksbed*. — Voorts wordt dit *tím̄bá-saréyoṅg* ook nog gebezigd van een' boete door de overwonnen volken aan den overwinnaar te betalen, dewijl deze genoodzaakt is geweest, om op zijne vaartuigen

het *dek van saréyoṅg op te laten ligten*, of wel: *er af te nemen*, ten einde te kunnen schieten; derhalve zooveel als: *schadevergoeding voor het verlies aan ammunitie*. (G. G.)

Tím̄bákkaṅg, het *luik* dat met een bamboe opengezet wordt.

𑄎𑄏 (tím̄baṅg), *wegen*. Boeg. idem. Jav. *tím̄baṅg*, *wedergade*, *gelijk in gewijt zijn*. Sd. en Mal. *tím̄baṅg*, *gewijt*, *wegen*.

Tím̄baṅg-tím̄baṅg, *overwegen*, *wikken*.

Tím̄bāṅgaṅg, *weegschaal*. — *Djarôenna*, of: *lilâna*, *tím̄bāṅgaṅga*, *de evenaar der weegschaat*.

Sâma-tím̄baṅg, *balans*.

𑄎𑄏𑄐 (tíbo), *een weinig eten in de hand nemen*, en *vervolgens tegelijk in den mond gooijen*. Boeg. idem.

𑄎𑄏𑄐 (tíboṅg). — *Ápatíboṅg*, *in de hoogte en zoo ergens in*, of *opgooijen*, bijvoorbeeld een *kogel* in een *vesting*.

Tátíboṅg, *in de hoogte*, en *zoo ergens in*, of *opgegooid zijn*.

Patibōṅgi, of: *pitibōṅgi*, *kâna*, lett.: *woorden uitgooijen*, om *iemand te kwetsen*. Bijvoorb. gebez. van iemand, die zieh ongunstig uitlaat over den een' of ander, met oogmerk dat deze, in de nabijheid zijnde, zulks hoore. — Wanneer die persoon nu weêrkeerig hetzelfde doet, wordt van beide gezegd: *sipatibōṅgi kâna*.

𑄎𑄏𑄐 (1° *tím̄bo*), *opschieten*, *uitspruiten*, *groeijen*, *wassen*. (Dat. Moes., Tar.); Mal. *tomboh*, idem; bijv.: *pârisí gigîna la-tím̄bowi*, *het kind heeft pijn van het doorkomen der tanden*. — *Tím̄bo-kalôekoe*, *de kiem van den klapperboom* binnen in de oude noot; = *pára* N°. 2. — *Tím̄bo-tânraṅg-mi*. Men zie: *tânraṅg* N°. 1. — *Tím̄bo-tâni*,

iemand die volstrekt geen familie heeft, = *táoe-póetta*, vergel. *póetta*. NB. welligt is *táni* zamengetrokken uit: *ta-niájá*, is niet.

Timbo-soêsoe, een meisje, bij wie de borsten als 't ware uitspruiten, d. i.: zich beginnen te vormen, v. d.: *sânġiġ timbo-soêsoe bône-ballána*, hij heeft allemaal jonge meiden in zijn huis. — *Timbo-lânġ-njá*. Men zie: *lânġnjá*.

Timbo-timbo âse, uitbotset van de paddiestoppels. NB. lekker voedsel voor de paarden. — *Timbo-timbo-pâdġja*, kleine plantjes met witte knopjes, op het veld groeiende, en welligt dus genoemd, dewijl de kinderen dikwijls eenige vezels uit de bloem plukken en de bloem daarna tegen hun achterste (*pâdġja* N°. 4) wrijven, wanneer zij zich terstond weder herstelt, en als 't ware op nieuw uitbot. *Cyperus sp.*

Timbôwi, ergens op-, of ingroeijen; bijv.: *natim-bôwi roêkôe-roêkôe pallôenna*, er groeit onkruid in zijn keuken. NB. doelt hierop dat er niet meer gekookt wordt. (Rap. K. G.)

(2° *timbo*). — *Timbo-timbo*, bep. *timbo-tim-bôwa*, doos, of ook wel: *koker*, om de *patôétoé-niyôemoenġ* in te bewaren. Verg. *lôélôé* N°. 3. B. idem.

∩ ∩ (toebaġ), naam eener soort van kris, welligt primitief afkomstig van *Toéban* op Java.

∩ ∩ (1° toembá), manier van geld opzetten bij het *tônġkó*-spel. Vergel. *tônġkó*.

(2° toembá), bep. toembaka. Sund., Mal., Jav. *toembak*, lans. (Bid.); = *póke-biriġ*, of: *Sambáwa*. Verg. *biriġ*.

(3° toembá), stapel; bijv.: *kâyoe si-toembá*, één stapel hout.

Panoembâkkaġgi kâyoe, hout voor hem opstapelen. (*Siti Tjina*).

∩ ∩ (toembaġ), invallen, een huis bijv.; omvallen, een boom bijv. Boeg. *toempaġ*, idem, Mal. *toembaġ*, valten, tuimeten.

Patoembaġ, doen invallen, of: omvallen.

∩ ∩ (toêboe), bep. toebôewa, 't Mal. *toêboeh*, tigchaam. (Sinr.)

∩ ∩ (toêboenġ). — *Toêboenġ-toêboenġ*, = *tanġġânġ*, plaats, waar een sehip op stapel ligt, of gerepareerd wordt; van daar, dat ook iemands huis soms overdragt. zijn *toêboenġ-toêboenġ* genoemd wordt.

Patoêboenġ-toêboenġ, = *patânġga*, houten die men dwars onder het sehip legt, wanneer het gerepareerd wordt. Vergel. *lânġga*.

∩ ∩ (1° toemboe). — *Tjânġtjânġ-întânġ-toemboe*, ring met één grooten diamant, omgeven van eene menigte kleine diamantjes, welligt zooveel als *fjngestampte diamanten*. Vergel. het Mal. *tombokh*, *fjnstampen*. (D. Moes., Tar.)

(2° toemboe), *nôemboe*, ergens met de vuist tegen stompen. Boeg. *tábóe*, idem.

(3° toemboe). Vergel. het Mal. *tombok* en het Makass. *timbo* N°. 1.

Toemboe-kârró, welligt lett.: *het opwellen uit de keel* (, verg. *kârró* N°. 3); v. d.: *palâmpa toemboe-kârró*, lett.: *woorden uit de keel doen opwellen*, d. i.: *in gezelschap een mooi verhaal doen*, of: *een aardig raadsel opgeven*, of: *een' mooie keloġy reciteren*, en dergel. meer.

∩ ∩ ∩ (tébá), houwē, hakken, inhouwē, afhouwē, doorhouwē. — *Tébâna dġambôewa*, *haksel van de dġamboe*. NB. niet slechts van den bast, maar ook van een gedeelte van 't hout des *dġamboe-booms* meê. — *Tébâki taôewa*, naar iemand houwē. — *Tébâ-pâdaġ*, met een zwaard houwē.

(Bid.) — Têbá kallônna, *iemand's hals afhouden*.

(Bid.) — Têbáki gântaṅg-gantâna, *de gântaṅg-gântaṅg*, (vergel.: gântaṅg N°. 3,) *doorhouwen*. — Kâyoe-nitébá-pimbâli, *boom die aan beide zijden ingehakt is*, NB. ten einde hem later met meer gemak te kunnen omhouwen. (Rap. K. G.)

Panébâkkaṅg, lett.: *afhaksel*, of *afhouwsel*; v. d.: *splinters*, *krullen*, = *tátalá* N°. 1.

↘ ↗ ↘ (têmbá), *schieten*, Boeg. idem. Mal. *limbakh*. — Têmbá-mi. Deze uitdrukking, gebezigd bij het *galátjaṅg*-spel, wanneer men *aan zijne eigen zijde* in een' leêge opening uittelt, of *dóljo* wordt, en juist daar tegen-over, *aan de zijde van de tegenpartij* eene met boontjes gevulde opening heeft; alsdan moet men wel insgelijks vooreerst zijne beurt voorbij laten gaan, maar mag toeh ook tegelijkertijd die boontjes er uitnemen. Deze boontjes worden alzo als 't ware *geschoten*, v. d. welligt de phrase: *têmbá-mi*.

↘ ↗ ↘ (têmbaṅg), naam eener soort van kleine *vischjes*. Boeg. idem. — Têmbaṅg-mônjtjoṅg, en: *têmbaṅg-Djâwa*, namen van soorten van *têmbaṅg*.

Ákâwaṅg-têmbaṅg-mi nâoeṅg, *zij dalen neder in troepen*, zoo groot als de *menigte van têmbaṅg-vischjes in het water*. (Mádi.)

↘ ↗ ↘ ↘ (têmbó), bep. *têmboka*, *muur*. Jav. *tembok*, *scheiding tusschen de rijstvelden*, Sund. *timbok*, *muur*, Mal. *timboekh*, *muur*, *dijk*, *wal*.

↘ ↗ ↘ (1° tóbá), *ergens een klein stukje afsnijden*, v. d.: *zijn' nagels snijden*, of *knippen*, en: *hoeven van een beest snijden*. Boeg. idem.

Pabâlle nitóbá, *geneesmiddel*, dat ergens bij kleine stukjes afgesneden wordt; ook eenvoudig weg genoemd: *tóbá-tóbá*. (S. Tjin.) — Tjinjtjĩṅg nitóbá, ring waar de goudsmid kleine stukjes heeft

uitgesneden, ring met kleine kerfjes; v. d. deszelfs Maleisehe naam *tjintjin doeri-pandaṅg*, d. i.: *ring met pandaṅg-doren's*. — Tjinjtjĩṅg tóbá-tóbá, = *tjinjtjĩṅg nitóbá*. — Tjinjtjĩṅg tóbá-întaṅg, een ring welks diamant niet rond maar aan de kanten hier en daar een weinig afgesneden is.

Lâdĩṅg patóbá, *mes voor het snijden van de nagels*.

(2° tóbá), bep. *tóbaka*, het Sund., Mal., Jav., Arab. *tobat*, *bekeering*, *verbetering van gedrag*, v. d.: *bekeerd*, *zich bekeeren*; v. d.: *zijn vorig gedrag verwenschen*; v. d. in het algemeen: *verwenschen*, *vervloeken*, *verwenscht*, *vervloekt*, *verachtelijk*. Bijv.: koetóbáki ânṅgoroka, *ik verwensch het drinken van wijn*. — Tóbá-tóbá badjina, *wel! hoe mooi!* lett.: *vervloekt! verdomd! hoe mooi!* — Tóbá-tóbá kodina, *verdomd! hoe leelijk!* — Tóbá-tóbá paunitâna, *verdomd! hoe geleerd!* — Tóbá-tóbá paṅgassenna', *verdomd! hoe beleefd!* — Tóbá-ko, *foei jij!* lett.: *vervloekt jij!* — Tóbá-kobellâna Gôwa, *wel foei! wat is Gôwa ver!* lett.: *verdomd, jij Gôwa! wat is dat ver!*

Tobâkkaṅg, *verwenschingen uitbraken tegen iemand*, of *iets*, d. i.: *iemand*, of *iets*, *vervloeken*; bijv.: koetobâkkaṅg-ko, *ik vervloek u*. — Na-ta-na-kânre bawîya Nabî Moehâmma, *lébâna-dji nato-bâkkaṅg pintâlloe*, *Mohammed at geen varkensvleesch*, *nadat hij het tot drie keeren toe verwenscht had*.

Patóbá, *iemand zich doen bekeeren*, tot *bekeering brengen*. (Rap. K. G.)

↘ ↗ ↘ (tôbaṅg), *rijstpot*. Boeg. idem.

↘ ↗ ↘ (tômba), *tombâya*, *dobber van een' hengel*; *boei van een anker*; *hout dat bovendrijft op de plaats*, waar de *boeto-panâmbé* zich bevindt. Boeg. idem.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (tômbé), bep. tômbeka, *lellen* (onderkam) van een' *haan*. Boeg. idem. Ook gebezigd van het *vel*, dat bij sommige, vooral oude, menschen, *onder de kin* hangt. Ook gebezigd van het *vel* onder aan het *scrotum*.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (1° tôbó), bep. tôboka, *kris*, *steken*, *doorboren*; bijvoorb.: tôbóki sañggênna mâte, *steek hem dood*.

Sitôbó, *elkander steken*.

Patôbó, *bezigen om te steken*; bijvoorb.: natôbó napatôbó, *hij bezigt een kris om te steken*. (Inl. Wetb.)

(2° tôbo), bep. tobôwa, *bloementros*, van *klapper-* en *pinañg-boom*. (Tar.)

(3° tôbo). Tôbo-tôbo, naam eener soort van medicinalen struik, *Ficus sp.*

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (1° tômbonḡ), = *kómponḡ*, *helpen met werkvolk*, of *hulptroepen*, of dergel. Boeg. idem.

(2° tômbonḡ), *vermeerderen*, *bijdoen*; bijv. eene *armée*; bijv.: de *geweren*; bijv.: den *leefstogt*, enz. Djamânḡ ta-pôepoesóe, na-kânre ta-nitômbonḡ, *veel werk*, en *weinig inkomen*; lett. *zonder vermeerdering van rijst*.

Tombônḡi, *ergens bij doen*, bijv.: kítombônḡi pôle d̄jéné, *wij doen er weder water bij*. (Rap. K. G.)

Katombônḡanḡ, *aan het toenemen zijn*; bijv.: katombônḡanḡi garrinna, *zijne ziekte neemt toe*.

Ampatombônḡanḡ, *ergens iets bijvoegen*. (Mâdi.)

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (tambâko), bep. tambakôwa, *tabak*. — Tambâko-rôkó-makí, *rook een cigar*. — Tambâko-Kadiri, Boeg. *il̄jo-Kadiri*, de gewone Indische tabak. NB. welligt afkomstig van *Kediri* op Java. — Tambâko-Sañggalêya, *Chinesche tabak*. — Tambâko-kamôeroe, *snuiftabak*. — Pamouñyañḡ

tambâko-kamôeroe, *snuifdoosje*, zoo als de geestelijken dikwijls dragen.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (tambôekoe), bep. tamboekôewa, even als de *tataripañḡ*, doch in de *pañḡépé-loénasá*. Verg. *épé* N°. 1.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (tambañḡkâle), *de saronḡ over regter- of linker-schouder vastknoopen*, zooals de vrouwen gewoonlijk doen, wanneer zij zwaar werk te verrigten hebben. Vergel. het Mak. *âmbañḡ*, = het Boeg. *tâmpañḡ*, *vastbinden*, en *kâle* N°. 1.

᠘ ᠨ ᠨ (tambâga), bep. tambagâya, *rood koper*, Sund., Mal., Jav. *tembâga* idem.

᠘ ᠨ ᠨ (tambânḡanḡ), 't Mal. en Jav. *tambânḡan*, *veerschuit*, *vaartuig*, *waarin men overvaart*, *vrachtschuit*.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (1° timboéboeroé), *opwellen*, bijv. *water*. (D̄jay.)

(2° timboéboeroé), Sal. *koude koorts*.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ ᠨ ᠨ ᠨ (tímbo-tímbo-pâd̄ja). Men zie *tímbo* N°. 1.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (tabêya), bep. tabeyâya, *groete*. Jav. *tabe*, Mal. *tâbekh*, of *tâbek*, idem.

᠘ ᠨ ᠨ (tâambará), bep. tâambaraka, *tegengift*, Boeg. *tâmpá*, idem. Soms beeld van een *goed mensch* in tegenstelling van: *rât̄joenḡ*, *vergift*, als beeld van een *doortrapt slecht mensch*. (Bid.)

᠘ ᠨ ᠨ (tambâroe), het Mal. *tâhoen bhâroe*, 't *Nieuwe jaar*.

᠘ ᠨ ᠨ (tâboeroé), 't Mal. *tâboer*, *zaaijen*, *spreiden*, *strooijen*.

Tâboeroé moetiýâra, *met parels als bezaaid*; van een *kleedje* gebezigd.

᠘ ᠨ ᠨ ᠨ (tambêrañḡ), het Mal. *tambierañḡ*, de touwen, welke op groote schepen dienen om den mast te houden. Boeg. *tambêra*, idem. Dus ook ge-

noemd de *banden van bindrotting*, om de *gâurañg*; = *gantáyañg* N°. 2.

↖ ↗ ↘ ↙ (tâberé), bep. tâbereka, eenig *versiersel*, bijvoorb. van gouddraad, of: zijde; of: *verguldsel*, dat op den rand van een *koelâmboe* (gordijn), en dergel., ook wel tot afzetting van de verschillende vakken van een *kádó-póle*, hetzij *los opgenaaid*, hetzij *los opgeplakt*, wordt, zoodat men het er gemakkelijk weder kan afnemen. Men vergel. het Mal. *tâbir*, *gordijn*, *behangsel*. Men zie voorts boven op *pñggirí*.

↖ ↗ ↘ (1° timbârañg), gebezigd van eene soort van plotselinge ongesteldheid bij kleine kinderen, welke door de sânro's, of aan het betrekken van eene nieuwe woning, of aan andere dergelijke bespottelijke redenen wordt toegeschreven.

Têya-kô timbârañg, gebezigd tegen een kind dat uitgelaten vrolijk is, zoo veel als: *Pas maar op dat gij geen timbârañg krijgt!*

Papôle timbârañg, *de timbârañg* (die een jong kind bedreigt) *doen terugkeeren*, alzo: *afwenden*. Dit geschiedt doorgaans op den derden dag na de geboorte. De sânro brandt haar van paarden, buffels, enz., in een *sabânñganñg*, en na hare hand boven de rook gehouden te hebben, drukt zij daarmede zachtjes het voorhoofd, den navel en de beentjes van het kind, onder het opnoemen van al de beesten, wier haar gebrand wordt, bij elk de woorden bezigende: timbârañg-pi ðjârañga (, of: *têdoñga*, of welk beest ook), noetimbârañg tōñg, lett.: *zoo het paard die ziekte mogt krijgen, dan eerst krijgt ook gij haar*.

(2° timbârañg). Timbarâñgi, synoniem met *rappówi*, *kijóri*, en dergelijke meer, als: koetimbarâñgi-kò ijîní, = *koerappówi-ko ijîní*. Vergelijk

râppo N°. 2. (Dat. Moes.) — Koetimbarâñgi-kò dôwañg, *ik schenk u mijne voorbede, ik bid voor u*. (Tjôewi.)

↖ ↗ ↘ ↙ (timbârró), bep. timbârroka, = *kârró-kârró*, *strot*. Vergel. *kârró* N°. 3.

↖ ↗ ↘ (timboeroeñg), bamboe om het vuur meê aan te blazen.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ (tîmboró), bep. tîmboroka, 't *Zuiden*, *Zuidwaarts*.

NB. *Tîmboró* heeft in het Bonth. de beteekenis van *Oostwaarts*.

Tîmboró-sâko, *ga gij eens naar het Zuiden*, of *Zuidwaarts*. (NB. te Bantâeñg: *Oostwaarts*.)

Patîmbôri, *heengaan tot iemand die ten Zuiden van ons woont*. (D. M.)

↖ ↗ ↘ (tôëbirí), bep. tôëbirika, *steil*, *ondoorgrondelijk*. Boeg. idem. Mal. *tôëbor*, *grondeloos*, *onpeilbaar*, *diepte*, *afgrond*.

↖ ↗ ↘ ↙ (toembêra), bep. toemberâya, *lood*, Boeg. *toemâra*, idem. — Toembêra-kêbó, *tin*. Verg. het Mal. *tiemah poetih*.

↖ ↗ ↘ (tâbalá), bep. tâbalaka. — Tâoe-tâbalaka, *het volk*, *de menigte*, *de manschap*, in tegenstelling van de *hoofden* en *bevelhebbers*. Boeg. *tâbá*, idem.

Patábâllañg, soort van *damspel*, als 't ware het spel, dat enkel met *tâoe-tâbalá* gespeeld wordt, waarbij niet, even als in het schaakspel, van hoofden, als een *koning* en *koningin*, *raadsheeren* enz., gesproken wordt. NB. Het bord evenals bij ons van hout en vierkant; bij het *padânñganñg*-spel daarentegen wordt slechts eene figuur op het zand getrokken en bedient men zich van stukken steen.

↖ ↗ ↘ (tâmbalá), = *têdoñg*, *buffel*. (Mâdi.)

↖ ↗ ↘ (timbâllañg), *iemand*, of *iets*, *door-*

gronden, in iemand's binnenste lezen, welen wat hij wil, of in den zin heeft; v. d.: ta-koewassêngai koe-timbállan̄gi, ik weet niet wat hij in den zin heeft. — Pâoe ta-nitimbállan̄g, woorden, wier bedoeling niet te peilen, of te doorgronden is.

↖ ↗ ↘ (toëmbalá), bep. toëmbalaka, de dwarsbalken van het schip, die het ruim formeren. Boeg. idem. — Toëmbalá mánârroesóe, de toëmbalá's, die van buiten een weinig uitsteken.

↖ ↗ ↘ ↙ (tômboló), bep. tômboloka, het knopje boven op een glas, of deksel, op een tol, op een sôn̄gkó-gádóe, of wat het ook zij. NB. de gouden tômboló op de sôn̄gkó-gádóe van de kinderen des konings van Gôwa bestaat uit vijf, en bij minder voornamen uit twee à drie lagen. Boeg. idem. — Tômboló-bayâwo, een klein stukje gekleurd papier, dat onder en boven tegen het op de ad̄jôeraw̄j (, vergelijk beneden,) gestoken ei aankomt.

↖ ↗ ↘ ↙ (tabaliyanḡ), soort van plant, wier bladen gebezigd worden voor het d̄jéné-pasili, vergel. sili N°. 1, Gendarussa vulgaris.

Tabaliyanḡ-lân̄gí, insgelijks soort van heester, Gratophyllum hortense Nees v. E.

↖ ↗ ↘ ↙ (timbâwo), bep. timbawôwa, gehemelte, bijvoorb. boven een ledikant of een troon. (D̄jay.) — Timbâwo ook gebezigd van het doek dat in de huizen van voornane Inlanders bij wijze van plafond boven het hoofd is uitgespannen in het receptie-loeaal. Boeg. idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (tibôwan̄g), 't Mal. kâl̄jan̄g, boonen, phaseolus sp. — Tibôwan̄g-lômpo, of: kôpé, groote-, en: tibôwan̄g-tjâdi, kleine soort van tibôwan̄g. — Tibôwan̄g-tjîkó, insgelijks eene soort van tibôwan̄g.

↖ ↗ ↘ (1° tâbasá), vergel. tâba N°. 1. — Natâbasá bôsi, bevochtigd, besproeid door den regen.

(2° tâbasá), de gedroogde lân̄ga-plant uitkloppen, opdat de vrucht er afvalle.

↖ ↗ ↘ (tambôesá), bep. tambôesaka, = bôesá N°. 2, vermolmd; doch in minder graad, en meer van binnen in het hout, zoodat het niet terstond in het oog valt.

↖ ↗ ↘ (tîmboesóe), = timbôeboeróe; bijv.: d̄jéné tîmboesóe, water dat uit den grond opwelt. — Tîmboesóe îlorókoe, ik heb een' smaak in mijn mond, als of het eten er weér uit zal komen, d. i.: ik ben misselijk.

↖ ↗ ↘ ↙ (timbôesen̄g), = timbôeboeróe, N°. 1, opwellen.

Gôeroe-gôeroe timbôesen̄g, gebezigd van alles, tot zelfs steen en hout toe, hetgeen de Inlander aanroept, in het volle vertrouwen, dat hierdoor als 't ware geld uit den grond zal opwellen. Ook aldus genoemd een menseh, die ons altoos hulp verleent, wanneer wij die van noode hebben.

↖ ↗ ↘ (toëbasá), a) afbrokkelen, naar beneden vallen, storten; bijv.: toëbasá birinna pangêmpan̄ga, de rand van den vijver brokkelt af, valt naar beneden. — Têya-kô mán̄gêi; toebâssaï, ga daar niet heen; het mogt eens instorten.

b) doen afbrokkelen, doen naar beneden storten, bijv.: de verhevenheden van een weg, v. d.: effenen, slechten, bijv.: de oneffenheden, of hoogten.

Katoebâssañg, a) 't naar beneden vallen, bijv. van een berg. (Sinr. K. G.)

b) aan het naar beneden vallen zijn; bijv.: katoebâssañg tâbîñg, een steilte (, steile oever,) stort naar beneden, valt weg, v. d.: overdragtelijk: een'

geregelijke vervolging stort naar beneden, d. i.: valt weg, hondt op, wordt geschorst. (Rap.)

∩ (1° tâmmá), bep. tâmmaka, *einde*, het Arab. *تَمَّة*; v. d. de *شهادة* of geloofsbelijdenis, als het *einde* van de opleiding voor den Islam, Boeg. *tâmmá*, idem; v. d. *moslem worden*, *zijne belijdenis doen*. (D̄jay.)

Patâmmá, a) *het moslem worden*;

b) *iemand aannemen als moslem*, lett.: *moslem doen worden*.

Papatâmmá, *het als moslem aannemen*; v. d.: pasâre-patâmmá, of: papatâmmá, geschenk, dat men den Priester geeft, als men zijne belijdenis gedaan heeft, bestaande meestal in vier of acht reaal, alsmede in een stuk linnen.

(2° tâmma). — Tâmma-tâmma, *uitknippen*, *uitdrukken*; bijv.: *goed*, bij het *wassehen*. (Mâdi.)

∩ (tâmañg), 't Mal. en Jav. *taman*, *tuin*, *hof met een vijver*, *gewoonlijk met een speelhuisje daarop*, *hof om zich te vermaken*.

∩ (1° tâmmoe), *omgeven*, *rondom*, Boeg. *tâmmoe*, idem; bijv.: *tâmmoewi*, *nalarî kotâya*, *hij loopt rondom het fort*. — Lompôna ân̄j̄d̄jo kayôwa koesâwaláki koetâmmoe, *ik ben niet bij magte om dien boom te omvatten*. — Tâmmoe-taôenna, *zijne verjaardag*. — Tâmmoe-mi bat̄j̄âna, *hij heeft rond*, of *alles*, *gelezen*; = *tâmmá-mi*, *hij is volleerd in den Koran*. — Âtâmmoewi sâssañga, *het is rondom*, d. i. *geheel*, of: *volkomen duister*. — Tâmmoe-mâta-mi, of: *tâmmoe-matâna-mi*, zooveel als: *hij*, of: *zij*, *trekt rondom*, d. i.: *van alle kanten*, *de oogen tot zich*; v. d.: *hij*, of: *zij*, *is al op zijn*, of: *haar*, *mooist*. NB. geb. van jongens en meisjes, die wel dra besneden zullen worden. Vergel. *sóentinj̄*. — Boelañg natâmmoe-tâmmoe bintôëñg, *eene Maan*

omgeven van sterren. (D̄jay., Bid.) — Lêkó tâmmoe-ôêrá. Men zie *lêkó* N°. 3. — Tammoeliling. Vergel. *lilinḡ*. — Tammoesissí, lett.: *rondom geschubt*, v. d. naam eener soort van slang, vergel. *sissí* N°. 2. Dus genoemd de *toemáláboe* of *tamá-láboe*, wanneer zij reeds oud is. (Sinr.)

Pitâmmoe, *doen omgeven*, *rondom doen zijn*; bijv.: *pitâmmoewi bâsa*, *maak het rondom*, d. i.: *overal*, *nat*.

(2° tâmmoe), bep. *tammôewa*, geb. van eene plant en wel te onderscheiden van hare wortels. De *appel*, of *vrucht* bijv. van de *lâme-lâme* die onder den grond gevonden wordt, is een *tâmmoe*. Boeg. *tâmmoe*, idem.

∩ (1° tîmañg), *opvangen*, bijv. iets dat men in de hoogte gegooid heeft, B. idem; zoo onder anderen gebez. van *goed*, dat men onder het *wassehen in de hoogte gooit*, en weêr *opvangt*. (Mâdi.) — Simbôleñg pañggâoekânnoe, *natîmañg-tîmañg baïnne*, *mv' haarlecht*, *die*, *loshangende*, van aelteren *door een meisje wordt opgevangen*, opdat die niet langs den grond slepe. (D. M.)

Baïnne tîmañg-timâñgañg, *eene vrouw die bijzonder licht en fijn van maaksel is*, als 't ware zoo licht, dat men haar in de hoogte gooijen en weêr opvangen kan.

(2° tîmañg), Mal. *spelen*, *dartelen*.

Tîmañg-timâñgañg, het Mal. *tiemañg-timâñgan*, *bijnaam*, *geliefkoosde naam*. (D̄jay.)

∩ (tîmoc), Boeg. en Sal. *mond*.

Tîmoc-tîmoc, bep. *tîmoc-timoêwa*, voornaamwoord *tîmoc-timoëñgkoe*, *oorlogsverklaring*. NB. Hij die dezelve overbrengt, neemt den brief, waarin zij vervat is, tussehen den duim en den middelsten vinger van de rechterhand, terwijl

hij den wijsvinger vooruit gestoken daarboven oplegt. Op deze wijze overhandigt de gezant het stuk zonder een woord te spreken, het alleen eenigzins oplitgende en dan als 't ware uit de hoogte en met zekere veraechting overreikende. (Rap.)

↖ ↘ (tîmoēng). — Timoēngaṅg, *opening, poort*. — Timoēngâna paboendoēkaṅga, *eene opening midden tusschen de verschillende corpsen eener armée*. NB. soms ontstaat die opzettelijk, ten einde den vijand in te sluiten en dan van alle kanten aan te vallen; bijv.: mâte-mi ri-timoēngâna paboendoēkaṅga, *hij is omgekomen door zich in zulk eene opening te wagen*.

↖ ↘ // (ta-mâka). — Tá-mâka-mâka. Vergel. *mâka* N°. 3.

↖ ↘ // ↘ ↻ (tâmmoekônjîji), bep. tâmmoekônjîjiya, soort van plant, wier wortels zeer geschikt zijn om *atjar* of *zuur* van te maken, *Kaempferia pandurata*. Roxb.

↖ ↘ ↻ ↻ (toemîgisí), *regts, of links, liggen*, = *tîgisí*.

↖ ↘ ↘ (timoēngaṅg). Men zie *tîmoēng*.

↖ ↘ ↘ ↘ (toemiṅgâra), *achteroverliggen*. — Toemiṅgâra gâṅgaṅg, *geheel achterover, uitgestrekt op den grond liggen*. Men zie *gâṅgaṅg* N°. 2.

Patoemingâra, *achterover doen liggen*; bijv.: ampatômpaṅg patoemiṅgâraï Iyânoc. Vergel. *tômpaṅg* N°. 2.

↖ ↘ ↘ ↘ ↘ (tammoepâwo), *medieinale plant*, ook geb. voor *lapákkaṅg*. Vergel. *lápá* N°. 2.

↖ ↘ ↘ (timâboēng). — Bôsi-timâboēng, = *bôsi sârro*. Vergel. *sârro* N°. 2.

↖ ↘ ↘ ↘ (timoēmoeṅg), *zich vereenigen*. Boeg. idem.

↖ ↘ ↘ ↘ (ta-mâte). Vergel. *mâte*.

↖ ↘ ↘ (toemîndá), átoemîndá, of: tátoemîndá, *achterover vallen*.

↖ ↘ ↘ (tamânaṅg). Men zie *ândá*.

↖ ↘ ↘ (1° toemâniṅg), *bedienen*. Boeg. idem.

Antoemauṅgi âná-âná, *een klein kind oppassen*.

Patoemâniṅg, *bediende*, hetzij van het vrouwelijk of mannelijk geslacht.

(2° toemâniṅg), *den schijn van iets aannemen, voorgeven iets te zijn of te doen, kwanswijs iets zijn of doen*; bijv.: ásaîle-sâri-mâmi, toemâniṅgi kari bobôwaṅg, *hij keek maar op zij, hij deed als of hij vuiligheid in zijn oog gekregen had*. (S. Tj.)

↖ ↘ ↘ ↘ ↘ (tamánanoēnroēng). Vergel. *nanóēnroēng*.

↖ ↘ ↘ ↘ (tamátjîna). — I-dâēng ri-tamátjîna, een *sélé tatarapaṅg*, behoorende tot Gôwa's rijkssieraden.

↖ ↘ ↘ ↘ (tamânjâla), naam van een piek, eertijds tot de rijkssieraden van Bâdjēng behoorende, thans in 's Gouvernements handen.

↖ ↘ ↘ ↘ (tâmêya). Men zie *mêya*.

↖ ↘ ↘ ↘ (tâmôeri), bep. támoeriya, eene *Conyza* sp. Vergel. *môeri* N°. 1.

↖ ↘ ↘ ↘ (1° timoëroēng), welligt = *môeroēng*; bijv.: bôsi-timoëroēng, *regen die met geraas naar beneden komt, ruischende regen*. (Sinr.); welligt ook is het = het Mal. *tóeron*, *nederdalen*.

(2° timoëroēng), = het Mal. *temóeron*; bijv.: tôloṅg timoëroēng, *van oudsher, altijd, zoo*. Vergel. ook het Mal. *tóeron-temóeron*, *nageslacht, nakomelingschap*.

(3° timoëroēng), soort van klein *insekt*. (Sinr.) Volgens sommigen = *bâṅgkeṅg-bârá*, l. a. Vergel. *bâṅgkeṅg*.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (tîmoró), *Oostenwind, zeewind.*
Boeg. *tímó*, idem. — Wáttoe-tîmoró, *de Oostmoeson.* — Tîmoró båtta᷅, tijd van de Oostmoeson, waarop men op Saleijer de *bátta᷅* of *gierst* plant, als wanneer de Oostenwind reeds van tijd tot tijd begint te waaijen, doch spoedig weder ophoudt. — Tîmoró kârri᷅, *een sterke Oostmoeson.* Vergel. *kárrī᷅* N°. 2); ook als eigennaam van paarden gezigd.

Lékó-kâyoe katimôra᷅, *bladeren in de Oostmoeson, d. i. verdorde blâren.* (Sinr. K. G.)

Tîmo-tîmoró, soort van *vogeltje*, rood geelachtig, maakt zijn nest in den grond en vertoont zich zelden anders dan in de Oostmoeson, v. d. de naam *tîmo-tîmoró*.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (timôron᷅), welligt = *môron᷅*, *zitten*; bijv.: *timôron᷅-mâmá a᷅gkamasêya᷅g kalôn᷅gkoe, ik zit maar, mij zelven beklagende.* (Sinr.)

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (ta-márappo). Vergel. *râppo* N°. 2.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (ta-máláboe). Men zie *láboe* N°. 1.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (toe-máláboe). Men zie *láboe* N°. 1.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (ta-málâte). Men vergel. *lâte* N°. 1.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (tâmmoelâwa), bep. *tâmmoe-lawâya*, *medicinale wortel.*

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (Tamálaôelo᷅g), naam van een' buffel, die volgens de legende, certijds van Gôwa naar Bône liep, en van daar terugkeerende, eene groote menigte andere buffels meêbragt.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (tâmasá), *doortrékken*, geb. van *water* en al wat maar vloeibaar is; bijv.: *natâmasáki bôsi, regen heeft het doortrokken, het is doortrokken van regen.* Boeg. *tâmá*, idem.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (toémisi), 't Mal. *toémis*, *stooven.*

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (tômisi). — Katômisi, *iets dat uitgekaauwd, of uitgeperst is*; bijvoorb.: *katômisi-pa᷅ga᷅dĵâi, een uitgekaauwd pruimpje sierik.* (Dĵay.)

— Katômisi-kaloêkoe, het binnenste van de kokosnoot, dat men overhoudt, nadat het uitgeperst is. — Katômisi-tĵâmba, hetgeen er van de tamarinde overblijft, nadat zij uitgeperst is.

᷀ ᷁ ᷂ ᷃ ᷄ (tâmmoessissi). Men zie *tâmmoe* N°. 1 en *sĵissi* N°. 2.

᷀ ᷁ (1° tâta), *inleggen, beleggen met goud, zilver, enz.* Boeg. idem. Sund. en Jav. *tatah, beitel*, Mal. *inbeitelen*, ook: *inleggen met goud, zilver, enz.* — Sélé tâta-râpa᷅g, *een kris wier heft en scheede geheel verguld en van fraai snijwerk voorzien zijn.* Vergel. *râpa᷅g*. — Men heeft ook een'

bâdi-goêroe tâta-râpa᷅g en *sônri tâtarâpa᷅g*. — Kompôn᷅ga᷅g tâta-râpa᷅g, *een met goud beslagen kompôn᷅ga᷅g*. (S. Tĵin.) Vergel. boven op *kompôn᷅g*. — Bállá nitâtarapâ᷅gi. Vergel. *bállá* N°. 3.

(2° tâta), *zich gereed houden op iets.*

Patâta, *zich doen gereed houden, iemand waarschuwen dat hij zich gereed houde.*

Sipatâta, *elkander waarschuwen om zich gereed te houden.*

(3° tâttá), *afhouwen, afsnijden, omhouwen.* Boeg. *wátta*, idem. Vergel. het Jav. *tĕtak, besnijdenis*, en het Mal. *tetakh, houwen, hakken.* Bijv.: *toe-mánâttaka birâlle, iemand die dĵago᷅g afsnijdt.* (D. Moes.)

— Tâttá ôteréna, *het touwtje van iets afsnijden, te weten: om het te laten vallen.* (Bid.)

— Tâttá kânĵĵina, *de vleugels van een' vogel afsnijden.* (Bid.) — Bâdĵĵiki tattâna bisêya᷅ga, *goed is het afsnijden van 't vaartuig, d. i.: het is goed gebouwd.* — Kôn᷅gkôn᷅g mâte nitâttá kallônna, *een hond, rien men den hals heeft afgesneden.* (Tĵôcwi.)

Tattâkañg, *kreupelhout*. (Mâdi, Kel.)

(4° tâttá), gebezigd van *ésá* (, vergel. beneden), om aan te duiden, dat het water *bijzonder laag staat*. (Rap. T. D̄j.)

(5° tâttá), *mátâttá*, bep. *mátâttaka*, lett. *gewoon zijn*, v. d.: a) *iets lang, ja tot vervelens toe, doen*; bijvoorb.: *tâttáki matângkoe añtjînikî ânoe, mijne oogen zien het een of ander tot vervelens toe*. Van daar: *patattâkki mâta, de oogen ergens lang op gevestigd houden, ergens lang op staren*. Boeg. *patât-târrî*, idem.

b) *bedreven zijn, hetzij in goed of kwaad, doortrapt, ervaren, gereed, geschikt, kundig*. (Rap.) Boeg. *mátâttá*, idem. — *Tâttá rî*, *geschikt voor*. (Rap. K. G.) — *Padjârañg tâttá*, *een goed ruiter*. — *Tâttâkâna*, *bedreven in het spreken, welsprekend*. — *Kâna-mátâttá*, *een geschikt woord*; v. d.: *nipakâna-mátâttá*, lett. *iemand geschikt*, d. i. *geheel overeenkomstig de waarheid, laten spreken*, v. d. ook: *hem een' eed laten doen*. (Rap.) — *Tâttá-mêmañg boelekângkoe*, *mijn lijkkoets staat veeds lang gereed*. (Mâdi.)

Añgkatattâkki, *ergens bedreven in zijn*; bijv. *añgkatattâkkiyâi tañggaôekañgi kodîya; añgkatattâkkiyâi añggaôekañgi bâdjîka*, *het bedreven zijn in het niet-doen van het kwade, en het bedreven zijn in het doen van het goede* (Rap.)

∧ (1° tântañg), a) *uitstrekken, uittrekken, uitrekken, strak spannen*; b) *zich uitstrekken, uitgestrekt, strak gespannen, vast zijn*. Bijv.: *átântañg lêkó kéké*, *een blad zoo uittrekken dat het scheurt*; v. d.: *een blad stuk trekken*. (D. Moes.) — *Tântañg bâya-bayâna*, *de schoten van het vaarttuig staan strak*. (Bid.) — *Bainne tântañg imâna ri-âlla-kamâse*, *eene vrouw die haar geloof aan een outfermend God, gespannen houdt*, d. i.: *wier geloof*

aan een outfermend God vast is. (Sinr.) — *Tâoe-tântañg rewâna*, *iemand die zijn' moed gespannen houdt*, d. i.: *die dapper is*. — *Taêna-pi tântañg rewâna*, *zijn moed is nog niet gespannen, zoo veel als: zijn moed is uog niet ontwaakt*. NB. gebezigd van een' haan, die nog niet geheel tot den strijd gezind is. — *Tântâna ri-gâoe karâeñga ri-Gôwa*, *de vasthoudendheid, de onverzettelijkheid, van den koning van Gôwa*. — *Tâoe-tântañg pamâi*, letterl.: *iemand, wies gemoed zich regt uitstrekt*, v. d. *met geen slenters omgaat, alzoo: een opreyt mensch*. NB. het Boeg. *mátâttañg* op gelijke wijze gebezigd.

Tântañgi, *spannen voor iemand, of iets*; bijv.: *tântañgi bîlañg-bîlañg*, *ergens voor, of: tot het tellen van iets, de bîlañg-bîlañg van bômbonñg spannen*, d. i.: *er knopen in leggen, en dus natuurlijk ook, tot het maken of leggen van die knopen, de bîlañg-bîlañg gedurig spannen*. (Kel.) Vergel. op *bîlañg*.

Patântañg, *zich doen uitstrekken*, d. i. *iets uitstrekken*, v. d.: a) *strak spannen, sterk aanhalen*; b) *verspreiden*; bijv.: *patântañg bîla-bilâya*, *de bîla-bîla overal laten rondgaan*. Vergel. *bîla* N°. 4. (D. Moes., Mâdi.)

Tâtântañg, a) *uitgestrekt, gespannen, strak gezet zijn*, bijv.: *tâtântañg bâya-bayâna*, *zijne schoten zijn sterk gespannen, staan strak*. (Tar.)

b) *verspreid zijn*.

Tântañgañg, *ergens vast bij blijven*, bijvoorb.: *tântañgañgi lêbá kanânoe*, *blijf vast bij*, d. i.: *houd u aan, hetgeen gij vroeger gezegd hebt*.

(2° tântañg), Bonth. = *tôegoerôe*, *vallen*; v. d. *tântâna ðjéné-matâna*, *het vallen, het vloeijen, zijner tranen*. (Mâdi, Sinr. K. G.) — *Tântañg-alînta-mâ-ânne*. Men zie *alîntu*. — *Tântañg-ri-pâsarakâi pâpiinrânoe*, lett. *het geld dat gij geleend hebt, valt*

als het ware op de markt; v. d.: *het geleende geld is zoo goed als weg, of verloren.* (Rap.)

⤵ (tântoe), bep. tantôewa, *zeker, vast, bepaald*, Mal. idem. — Taêna-tântoe, *niet zeker*, v. d. *tijdelijk*.

Patântoe, of: tantôewi, *zeker maken, vaststellen, bepalen*.

Tantôewaŋg, *zeker maken*, v. d. *verzekeren, stellig verklaren*; v. d. ook: *iets voor zeker houden, zich ergens van overtuigd houden*; bijv.: koetantôewaŋg-đji patjini¹koe ri-toêwaŋg siyagâŋg ri-toe-málompôwa, aŋgkâna: taêna boetta nakellâi pânra; âpa-pa-îya âla bonêna na-napasiyará, *ik houd mij stellig overtuigd, dat gij en de Gouverneur het verderf eens lands niet verlangt, veel min deszelfs bewoners wenscht te verstrooijen*; lett. *ik houd slechts voor zeker mijn zien aan u en den Gouverneur*, enz.

Patantôewaŋg, a) *iets zeker maken voor*, enz.; b) *het zeker zijn, zekerheid*; bijv.: ásâre patantôewaŋg, *een vaste tijdsbepaling opgeven, een tijd bepalen*; bijv.: Kípinrâŋgi-má đjarânta . . . Bâđjimi; sâre-mâmo patantôewaŋg, *leen gij mij uw paard . . . Goed, bepaal slechts den tijd*, (zeg slechts wanneer gij het gebruiken wilt.)

⤵ (títiaŋg), naam eener soort van *visch*.

⤵ (1° títí), bep. títika, a) *droog, opgedroogd, zweet* bijv. (D. Moes.) B. táttí, idem.

b) *opdroogen*, v. d. táttí, *opgedroogd zijn*.

(2° títí), bep. títika, *tittel*. (Rap. T. Đj.)

(3° títí), *onophoudelijk slaan*, bijv.: nitíti gânraŋga, *de gânraŋg wordt aanhoudend geslagen*. — Van daar overdragtelijk: nitíti ri-balinna, *door zijn' vijand onophoudelijk geslagen*, v. d. *vervolgd, worden*.

⤵ (tínting), *steken, doorsteken*; bijvoorb.:

oorlellen. — Tínting patôŋgkó, *patôŋgkó*, of *dekriet, doorsteken* met jonge bamboe, of met rottan, of met *boeroeŋg* vooral. Vergel. *boeroeŋg* N°. 2. — Sômpó-tínting. Men zie: *sômpó* N°. 3. — Nitínting kamoerôenna, *zijn neus wordt doorstoken*. NB. dit geschiedt bijv., wanneer iemand's hoofd in den strijd afgehouden, en van te weinig haar voorzien is, om het daar bij vast te houden.

Patíntingâŋg, letterl. *doorsteking*, v. d. *plaats van doorsteken, kleine opening*, bijv.: patíntingânnamonjtjôŋgkoe, *de kleine openingen in de huid waar het haar door te voorschijn komt*. (Đjay., Sinr.)

⤵ (1° toêtoe), *zorgen, voorzigtig zijn*, Boeg. idem; bijv.: toêtoe-ko, *pas op, wees voorzigtig, krijg geen ongeluk*. — Tâoe-toêtoe, *iemand die zijne betrekking met ijver waarneemt*. — Katoetôewi, *zorgen voor, beschermen*; bijv.: katoetôewi karaênnoe, kênâŋg, = *karimanâŋgi karaênnoe, kênâŋg*; vergel. *karimânaŋg*. — Katoetôewi kalenna, *voor zich zelven zorgen, voorzigtig zijn*. — Katoetôewi âujđjo lanterâya, *pas op die stolp*, dat gij er niet tegen stoot. — Katoetôewi lilâna, *zorgen voor zijne toug*, d. i.: *haar bedwingen*. (Rap.) — Katoetôewi mátênêya, *past op het geluk*, dat het u niet ontslippe, d. i.: *zorgt dat gij niet ongelukkig wordt*. — Katoetôewi rasâna, lett. *zorgen voor zijn' geur, dat die niet verloren ga*; v. d.: *zijn' geur wat bij zich houden, dien niet verspreiden*. (Kel.) — Katoetôewi tînggâna, *zorgen voor zijne hoogte*, d. i. *oppassen dat men niet al te hoog zich verheffe*. (Kel.) — Tâoe-nikatoetôewi, lett.: *iemand, dien men bijzonder moet oppassen*, v. d.: *die gevaarlijk ziek is*.

Paŋgâlle-toetôewaŋgi, *zorg op zich nemen voor, zorg dragen voor, zorgen voor*; bijvoorb.: mâte-mi maŋgênoe, taêna-mo paŋgâlle-toetôewaŋg-ko,

uw vader is dood, er is niemand meer die voor u zorgt.

Kâtoe-pêpé, welligt samengetrokken uit *katoétoe-pêpé*, de plaats van het huis, vlak boven de kookplaats, waar het roet blijft hangen, v. d. ook het roet zelf.

Kâtoe-mámâí, (welligt zamengesteld uit *katoétoe* en *mámâí*, men zie *mâí* op *âí*) = *katoetóewi*, verzorgen, zorg dragen voor, enz., bijv.: *kâtoe-mámâí sâi ânĵĵo ânaka*, zorg eens voor dat kind.

(2° *tôétoe*), spreken. (Rap.) Jav. en Boegin. idem.

Patoetôewaŋg, spreken voor iemand, zijne voorpraak zijn; bijv.: *ápatoetôewaŋg sawinna ri-kâlâmboesâna*, voor zijne matrozen spreken bij den Regter, wanneer zij gelijk hebben (Rap. T. Dĵ.)

(3° *tôétóe*), geb. van het vervolg, of het resterende, van een geschrift of boek, bijvoorbeeld: *tôétóenâya sĭnrilika*, het vervolg van de *sĭnrilí*, het resterende van de *sĭnrilí*, wier eerste gedeelte reeds vroeger geopiëerd is.

(4° *tôétoe*), het Mal. *tóetop*, sluiten; v. d.: *samatôétoe soelenġkâna*, zij zitten met de beenen van voren gekruist, en dat wel, niet los, maar vast, of goed, gesloten. (Siti Tĵina.)

(5° *tôéttóe*). Sâgoe *si-tôéttóe*, of: *si-patôéttóe*, een twintigtal platte sago-koekjes.

↖ ↗ (tôétoeŋg). — *Sitôétoeŋg-toetôeŋg*, = *ároéroey-roéroey*. (Tĵôewi.)

↖ ↗ (1° *tôentoeŋg*), zoeken; bijv. *iyâna koetôentoeŋg kâle-kaboerânneyânġkoe*. Soort van verwensehing van zich zelve, letterl.: *moge ik niet zoeken mijn dapper ligchaam!* Zin: “het komt niet meer te pas, dat ik van mijne dapperheid gewage; ik heb alle aanspraak op den naam van

“dapperheid verloren.” Boegineesch *tôétoeŋg*, idem.

Toentoêŋgi, zoeken, v. d. onderzoeken, naar.

(2° *tôentoeŋg*), geheel, tot aan het einde toe, tot aan het einde van iets komen; bijv.: *tôentoeŋg âllo*, of: *mánoentoeŋg âllo*, den ganschen dag door.

(Sinr.) — *Toentoêna allôwa koetâyaŋg-ko*, ik wacht u den ganschen dag. — *Toentoeŋg lino*, mijn gansche leven door, lett.: *zoo lang als ik in de wereld ben*. (Kel.) — *Toentoeŋg-tête*, alles brug; v. d.: *overal vrijen toegang hebben*, v. d.: *iets vermaken* *tôentoeŋg-tête*, d. i.: *iets geheel vermaken*. (G.G.)

— *Ta-noetôentoeŋgi linôwa*, gij zult niet tot aan het eind van de wereld komen, d. i.; gij zult niet zoo lang leven als de wereld bestaat. — *Toentoeŋgi binânġgâya*, geheel tot aan het einde der rivier komen, d. i.: *de rivier geheel afvaren tot aan het einde toe*, of: *de gansche rivier langs wandelen* (gaan). —

Ŋgâpa taêna natôentoeŋgi badĵôennoe baŋġkênnoe?, waarom komt uw kleed niet tot aan het einde uwer voeten toe?, d. i.: *waarom reikt het niet tot aan uwe voeten toe?* — *Ŋgâpa kípâke bādĵoe ánoentoeŋg?* waarom draagt gij een kleed, dat geheel tot aan de voeten (, tot onder toe,) reikt? — *Bâssí-mánoentoeŋg*, een meetsnoer dat genoegzame lengte heeft, een goed meetsnoer, v. d. overdrachtelijk gebezigd van een regent, die berekend is voor zijne taak. (Rap. K. G.)

(3° *tôentoeŋg*), Bonth., Toer. = *ápá* N°. 3, uiteinde. Jav. *toentoeŋg*, de bovenste, of uiterste, punt van iets. — *Toentoeŋg-kânġĵĵiŋg*, de uiteinden der wenkbrauwen, bij de slapen van het hoofd. (Sinr.) — *Toentoeŋg-lêboŋg*, lett. *het uiteinde der jonge bamboe* (, men zie: *lêboŋg*), en wegens de overeenkomst in vorm met een mooijen vinger, die aan

den top zeer dun is, wordt de *tóentoeng-léboŋ* menigmaal gebezigd, nu eens om de *vingers* daarmede te vergelijken, dan eens om ze daardoor aan te duiden. (Sinr.)

(4° *tóentoeng*). — *Patoentoeng*, eene soort van *sánro*, die uit het gebergte afkomstig is, en geen ander geneesmiddel kent dan water, waarbij hij uit het hoofd eenige formulieren prevelt.

(5° *tóentoeng*). — *Patoentoeng*, *op en veér schud-den*, bijv.: een' *zak* (*ballâsse*), opdat de inhoud zich meer en meer in elkander voege; bijv. een' *flesch*, wel te verstaan: met den hals naar beneden, ten einde het water, of wat er anders in zij, uit te laten loopen.

∖ ^ ^ (*tétta*), *vader*, alleen van vorstelijke personen gebezigd.

∖ ^ ^ (*ténta*), bep. *tentâya*, geb. van iets dat *niet gelijk* met eenig ander voorwerp loopt, maar *langer* of *korter* is. (Tar.)

∖ ^ ∖ ^ (1° *tête*), bep. *tetêya*, *brug*, en wel een *klein bruggelje*, bijv. een plank die men over het water of de diepte gelegd heeft, Mal. *lietie*, idem; v. d. in het algemeen gebez. van iederen *overgang*, v. d. geb. van een *bijzonder gevaarlijk lijdstip*, bijv. van eene *derde*, *viijfde* of *zevende*, bevalling, die volgens de Inlanders meer dan een' vroegere of latere hagehelijk, en dus eene soort van *overgang*, of *brug*, over een *gevaarlijken afgrond* te noemen is. — *Tête bâdji*, *brug tot, aanleiding tot, oorzaak van, goed*, d. i.: *van zegen*, of: *voorspoed*.

Mátête, lett.: *met een brug zijn, een brug hebben, over een brug gaan, over de brug komen, gaan als over een brug*; bijv.: *mátête tĩngkasána*, *over de rijstdammetjes even als over een brug gaan*. NB. ziet op iemand die zich tot zijn werk op de rijstvelden

begeeft. (Tar.) — *Natête oedjoe*, *mijne gedaechten, de gevoelens van mijn hart, komen over de brug*, d. i.: *worden op het papier gebragt*. (Tar.) — *Átête ri-ta-kâdderêna*, *over zijn lot, als ware het een' brug, heenloopen*, d. i.: *in zijn lot berusten*. (Tar.) — *Mâna na-toêboe koetête*, *al moet ik ook over ligehamen, d. i. lijken, als over een brug, heenloopen*. (Sinr.) — *Mâna na-boêkoe koetête*, *al moest ik ook over beenderen, d. i. insgelijks: over lijken, heen, enz.* (Sinr. K. G.)

Patête, *over een brug, als over een brug, doen gaan*.

Sipatête, *elkander over een brug, als over een brug, doen gaan*; bijv.: *sipatête ri-oedjoeŋ-tôbó*, *elkander over de punt der kris, als over een brug, doen heenloopen*, d. i.: *met de kris te zamen vechten*. (Mâdi.)

Patetêi, *iemand, of: iets, als 't ware tot brug gebruiken om over te gaan*; v. d. overdragt.: *iemand, of iets, tot oorzaak hebben*; bijv.: *ikâoe napatetêi napânra taôewa*, lett.: *het verderf der mensehen, het heeft u tot brug, of oorzaak, gehad; gij zijt de oorzaak, dat de mensehen in het verderf gekomen zijn*.

Patetêyaŋg, *brug*; van daar: *brug tot, aanleiding tot, oorzaak van*. Vergel. *tête*. — *Patetêyaŋg lânri ikâtte na-koekaloemânjnjaŋg*, *gij zijt als 't ware de brug, waarover ik gegaan ben, om rijk te worden*, d. i.: *ik heb het aan u te danken, gij zijt de oorzaak, dat ik rijk geworden ben*. — *Bâraŋg patetêyaŋg lânri ikâtte sallaŋg, toêwaŋg, naniyá tôdong têne koebôentoeloe*, *welligt zou ik door u ook geluk deelachtig worden*. (Brief.)

(2° *tété*), *tikken, slaan*, Boeg. idem, Jav. *telek*, *op iets dat hard is slaan, kloppen, aankloppen, aantikken*. Bijv.: *tété sére-mi*, *het is reeds één ure geslagen, het is één ure*. — *Boênga tété appá*, *het*

Mal. *poekol ampat*, eene soort van bloem. — Si-kânre-tété. Vergel. *kânre*. — *Tété* ook gebez. van het slaan met de *balíra* onder het weven; v. d. tété-Bôntobiraênnoe, *uw slaan met de balíra op de wijze der menschen van Bônto-biráênj*. (Mádi.)

Tétéki, *ergens op slaan*, v. d.: tétéki giginna, *iemand de tanden uitslaan*. (Rap.)

Patété, *een slaander*, v. d.: een vuurslag.

∩ ∩ ∩ ∩ (têteñg), *op de hand nemen*, zonder vast te houden. Boeg. *téleñg*, Mal. *tátinñj*. (Sinr.)

Tetêñgañg pôke, *handvat*, of: *hout van de piek*.

∩ ∩ ∩ ∩ (tênteñg), *tibówañj*, *gebakken*, en dan, *nog heet zijnde*, in de suiker gerold.

∩ ∩ ∩ ∩ (1° tôtô), = *patetéyañj*, van *téte* N°. 1, in de beteekenis van *brug tot*, *aanleiding tot*, *oorzaak van*; bijv.: koebâsa-ñgâseñgi oeloêñgkoe djéné siyagâñg kalêñgkoe iya-ñgâseñg, *natôtô âne, bâđjî koesâriñg, ik maak mijn gansche hoofd, ja mijn geheele ligchaam, nat met water, en dit is de oorzaak, dat ik mij beter gevoel*. (Brief.)

(2° tôtô), *afsnijden*; v. d.: a) *tot den grond toe glad afsnijden, omhOUwen*, een' boom bijv. (Tar., Mádi.) Boeg. idem. Jav. *toetoch*, *snoeijen*. Mal. *toétóer*, *snoeijen*, *afstoppen*. — Kâppalá nitôto. Deze uitdrukking gebezigd van Europesehe schepen, die door roovers buit gemaakt zijn en waarvan deze de masten voor een gedeelte afgekapt hebben, ten einde ze vervolgens op zijn Inlandseh op te tuigen.

b) *snoeijen*; bijv.: tôtô sâi ânđjđo pôkó-kayôewa, *snoei eens dien boom*.

Lâđiñg panôto, *snoeimes*.

Bôelo totôwañg, soort van bamboe, = *bôelo kalútiñg*. Men zie *katútiñg*.

(3° tôtô). — Pitôto, *weeklagten aanheffen over een' doode*. (Mádi.)

(4° tôtô), bep. tôtôka, *snavel*; v. d.: átôtôto, *pikken met den bek*; gebez. van het eten van hoenders. Jav. *totok*, *met den bek of snavel pikken*. Bijvoorb.: natôtôto đjâñgañg mátiđora, *een glansrijke haan*, d. i.: *een haan van edele afkomst*, *pikt*, d. i. overdragtelijk: *een man van goede afkomst pikt uit*, d. i. *wijst aan den schuldige*. (Rap. T. Đj.)

Nótló, lett. *pikken*, op zee uit bijgeloof gebez. voor: *ñgânre*, *eten*.

Átôtôto insgelijks gebez. van het *bijten* van de slang. (Rap.)

Tôtôto, *snavel*, ook overdragtelijk gebez. van de punt van een *kaléwañj*, *báđí*, *bérañj* of *sónrí*. NB. van de punt van een *piek* of *kris* heb ik het nooit gebez. gevonden; dan gewoonlijk gebruikt: *óéđjoeñj*. (D. Moes.)

∩ ∩ ∩ ∩ (tôntoñg), *kijken*, door een venster *kijken*, *uitkijken*; bijv.: ka-kâmma-đji mátoñtôñg Álla-taâla, lett.: *zoo God uit het venster keek*, d. i.: *zich vertoonde*, of: *zichtbaar ware*. (Rap. K. G.) — Tôntoñg atênna, lett.: *in zijn hart*, of: *binnenste*, *kijken*. NB. sommige Inlanders verbeelden zich, dat zij door middel van een *érañj* in hun binnenste kunnen lezen, hoeveel tijd zij nog te leven hebben. (D. Moess.)

Patontôñgi, *iets bezigen om uit te kijken*; bijv.: đjadđjarañg napatontôñgi, *een đjadđjarañj*, *waar zij door het venster ziet*, of: *kijkt*, lett.: *die zij bezigt om door het venster te kijken*. (Kel.)

Tontôñgañg, *een venster*, lett.: *uitkijking*, *plaats van uitkijken*; v. d.: ápâré tontôñgañg roepâna, *iemand's gelaat tot een venster maken, om naar binnen te kijken*, d. i.: *maken dat men iemand's inborst*

op zijn gelaat kan lezen. (Rap. K. G.) — Ton-tôngaṅg sâla, lett.: een valsch venster; gebez. van een langwerpig venster dat bij bijzondere gelegenheden, onder andere, wanneer er een lijk uitgevoerd moet worden, tot deur dient. — Âná-ton-tôngaṅg, lett.: kinderen van een venster; v. d.: de opstaande middenhouten, of: bamboezen, van een venster. — Ânroṅg-tontôngaṅg, lett.: de moeder van een venster; v. d.: het boven- en benedenhout, of bamboe, van een venster.

⤵ ⤵ ⤵ (tatoemboe), bep. tatoemboewa, soort van Moluksehe koffer, van roembîya-blâren, en met sehelpen belegd. Men zie kandâga.

NB. Volgens sommigen heeft men te lezen: katôemboe; en zou dit Boeg. wezen, = kandâga.

⤵ ⤵ ⤵ ⤵ ⤵ (toêtoc-toêtoeroe). Men zie: toeroe.

⤵ ⤵ ⤵ (tâtтарá), bep. tâttaraka, vlak; bijv.: pâraṅg tâttarâ, vlak veld. — Agâṅg tâttarâ, een vlakke open weg zonder boomen. — Nânrowi bâđjî tattarâna saṅđjâtâya, lett.: maak het scheepstuig goed vlak, of: gelijk; d. i.: breng alles aan boord behoorlijk in orde (D. Moes.)

Tâtтарá in de Sinrili's ook gebez. van het glad, of vlak maken, d. i. spannen, van het weefgetouw; v. d.: tâttarâ-toe-Sâmbaopôenoe, uw op de wijze der mensehen van Sâmbaópoe (, d. i.: op geschikte wijze,) gespannen weefsel. (Mádi.)

Sintâtтарá, = siṅgkâmma, = saṅgkâmma, gelijk aan. (Tar.) — Sintâtтарá boettâya, gelijk aan de aarde; v. d.: begraven. (Kel.)

⤵ ⤵ ⤵ (títiri), slingeren.

Tátitiri, aan het slingeren gebragt zijn, slingeren, zwaaijen, waggelen; bijvoorb.: koedjâgoeroe-ko noetátitiri, ik stomp u, dat gij waggelt. — Gâssîṅg-

gâssîṅg-mi, mîṅka údjâppa tátiti-títiri-ídji, hij is al weér beter, doch hij loopt nog waggelende.

Patítiri, doen slingeren, v. d.: wegslingereren, neersmijten, wegsnijten. (Tam., Rap. K. G.)

⤵ ⤵ ⤵ ⤵ ⤵ (títoró), brokkelen, afbrokkelen; bijv.: títoró-ṅgâseṅg-mi giginna, al zijne tanden zijn afgebrokkeld.

Títoró ook gebez. van het afbrokkelen, of: afvallen, van de hoornen van een hert.

Fatítoró, doen afbrokkelen; bijv.: patítoró kanj-đjólí, eene kanjđjólí ontdoen van de kool. Wij zouden zeggen: de kaars snuiten.

⤵ ⤵ ⤵ (toetôeraṅg). Men zie toeroe.

⤵ ⤵ ⤵ ⤵ ⤵ (têtteré), bep. têttereka, spoedig; bijv.: têtteré lâri-lâri, hard, vlug, loopen.

Têtteré, vlug, op zee uit zeker bijgeloof gebezigt voor đjâranj, paard.

Ápatêtteré, met de beenen staan, of: zitten, wiegelen.

⤵ ⤵ ⤵ ⤵ ⤵ (tôtoró), = tonda, voorttrekken, voortslepen; māṅge nôtoró đjôekóe, al zeilende met hengels vissehen; lett.: de vissehen voorttrekken.

⤵ ⤵ ⤵ ⤵ (tâta-râpaṅg). Vergel. tâta N°. 1.

⤵ ⤵ ⤵ ⤵ (tatarîpaṅg), = târi-tarîpaṅg. Vergel. tarîpaṅg.

⤵ ⤵ ⤵ (tâtalá), bep. tâtalaka, = 't Jav., Sund. en Mal. tatal, spaander, splinter, krullen. — Árâppoṅg tâtalá, krullen oprapen.

Tâtalá ook gebezigt van den cirkel, of kring, in het zand, dien men door middel van een stuk touw om den tol getrokken heeft; lett.: datgeen, wat als 't ware eenigermate den vorm van een krul heeft.

⤵ ⤵ ⤵ (títili), bep. títilika, tittel, stip,

medicinale stippen, dat is: *stippen*, welke de sanro iemand hier en daar op het ligehaam, vooral op het voorhoofd, maakt tegen de *kaserówañg*, alzoo een: *pabálle ta-kaserówañg*, of *middel tegen de kaserówañg*. Vergel. *séro* N°. 2. Boegin. idem. — *Mãngkó-títíli*, een *Chinesche kom met sterretjes*, of *stipjes*.

∧ ∧ ∩ (tôetoelóe), bep. tôetoeloeke, *loom*, *zwak*, bijv.: *ka-kâmma-îd̃ji koesáring tôetoelóe boekoe-boekôeñgkoe*, *daar ik nog een gevoel heb*, *alsof mijne beenderen loom*, *zwak*, *zijn*, d. i.: *daar ik mij nog zwak gevoel*.

∧ ∩ ∧ ∩ ∩ ∩ (tôttoló), bep. tôttoloka, eene machine om buffels en andere beesten, als ook om misdadigers, te binden en alzoo te vervoeren. Boeg. *tóttó*, idem. Er zijn twee soorten van *tóttoló*: 1°. een ring van rotting, die om den hals van den misdadiger gaat, en in een bamboezen stok gestoken wordt, dien de geleider vasthoudt; 2°. een bamboezen stok waar men de armen van den misdadiger langs uitstrekt, terwijl men zijne handen daaraan vastmaakt door middel van ringen van rotting.

∧ ∧ ∩ ∩ (tantâlisí), bep. tantâlisika, plant, wier bladen veel overeenkomst hebben met die van de *pâtlijó*, en gebezigd worden als geneesmiddel tegen *kapeáloe*. Men zie boven.

∧ ∧ ∩ (tâtoewá), bep. tâtoewaka, soort van *roofvogel*, grijs en gespikkeld, en ter grootte van een' huisduif.

∧ ∩ (1° tânda), bep. tandâya, 't Mal. *tânda*, en 't Jav. *tonda*, *teeken*, *merk*. — *Djârañg-tânda*, *paard met een vlek van voren op den kop*.

(2° tânda), *schuins stellen*, geb. van *zeilen*, B. idem; bijv. *tânda-mi sômbalaka*, *brenghet zeil schuins*.

Tâtândá, *schuins gesteld zijn*, v. d.: *schuins staan*; bijv.: *tâtândá sombalâkoe*, *mijne zeilen staan schuins*, te weten: om onder zeil te gaan. (Tar.) NB. een *sômbalá tâtândá* staat tegenover: een *sômbalá tûpâmpañg*. Vergel. *pâmpañg* N°. 1.

∧ ∩ (tâdí). *Tâdí-tâdí*, bep. tâdí-tâdika, soort van kleine prauwtjes, of: sloepen, door de zeeroovers gebezigd bij de *bîntá's*. Vergel. *bîntá*.

∧ ∩ ∩ (tâdó), bep. tâdoka, *strik*, *val*, *strikken*, Boeg. idem; bijv.: *tâdóki djôngâya*, *het hert strikken*. — *Ôteré-tâdó*, *het touw van de striklans*.

Patadôkañg, *iemand maken tot het voorwerp*, *waarvoor men strikt*, d. i.: *voor iemand*, *ten gevalle van iemand*, *strikken*.

∧ ∩ (tîndá). *Tâtîndá*, *achterover hellen*.

∧ ∩ (tîndañg), Mal. *trappen*, *schoppen*. (S. Tjin.)

∧ ∩ (Tîdoeñg), naam eener plaats bij Gôwa, waar de *Toe-ri-djéne's*, of: *Báyo's*, eenigen tijd gevestigd zijn geweest; van daar worden deze menschen ook wel *Tîdoeñgers* genoemd. (Kôerróe-kôerróe djâñgañg.) Er bestaat insgelijks een landschap *Tîdoeñg* op de Oostkust van Borneo. Vergel. Bijdrag. tot de taal- land- en volkenkunde van Neêrlandseh Indië, Tijdschrift van het Koninklijk Instituut, Deel IV, N°. 3, bl. 250 en 255; waar o. a. gezegd wordt, dat de Tîdoeñgsehe stammen *zee-prauwen bouwen*. Dit doet ons onwillekeurig aan de *Toe-ri-djéne's* denken. Welligt heeft het landschap *Tîdoeñg* op Borneo zijn' naam aan een volkplanting van *Tîdoeñger's*, of *Toe-ri-djéne's* te danken. Het zou ook kunnen zijn, dat *Tîdoeñg* in Gôwa een volkplanting van de Tîdoeñgsehe stammen op Borneo is.

∧ ∩ ∩ (tîde), Sal., *niet*.

𠄎 𠄎 𠄎 (tindo). — Tindo-tindo, bep. tindo-tindôwa, *kruidje roer mij niet*. Boeg. idem. Zoo ook genoemd zekere soort van boom, welks hout gebezigd wordt voor *balémbenŷ* en dergel.

𠄎 𠄎 (1° toêda), bep. toedâya, = *tindanŷ-bâli*, a) een bamboe dat in dezelfde rigting en nevens de *palânŷga tŷadi* loopt, doch niet als deze doorgaat. Het dient slechts om van beide zijden de palen te steunen;

b) het hout dat men soms van boven aan de deur tusschen de beide stijlen aanbrengt. Boegin. idem.

(2° toêdá), átoêdá, *met de hoornen stooten*; v. d. ook gebezigd van jongens, die uit gekheid, *bokken*, of *koeijen*, *nadoen*; van daar ook *sitôêdá* gebezigd van menschen die *elkander als 't ware stooten toebrengen*, d. i. *te zamen zwaar overhoop liggen*, bijv. *met elkander in proces zijn*.

𠄎 𠄎 (toêdanŷ), Boeg. *zitten*. (Sinr., Tar.)

Sitôedânŷganŷ, *zamen zitten met*. (Kel.)

𠄎 𠄎 (toêdóc), *schoppen, trappen, stampen*. (Mádi.) Boeg. idem.

Toédôeki, *schoppen tegen, iemand een schop geven*.

Patoêdóe, *een schoppen, een schop*, bijv.: *ásâre patoêdóe, een schop geven*. — Si-patoêdóe dâllekâna, *het was alsof er vóór hem gestampt wierd*, d. i. *hij had eene groote menigte menschen vóór zich uitloopen*. (Mádi.)

𠄎 𠄎 (toêndóe). Panôendoe, bep. panôendoeka, het voorste van de drie bamboezen, waaruit de mast van een vaartuig bestaat, en dat gewoonlijk rust op een' vooruitstekenden arm, *bânŷgoe-bânŷgoe* genaamd. Boeg. idem.

𠄎 𠄎 (toêde), bep. toedêya, *schelpdier*.

Boegincesch idem. — Koêlí-toêde, *mossetschelp*. — Toêde-lâttjoe, toêde-bômbanŷ, toêde-garigí, toêde-bânŷko (veel gevonden bij de bosseken van *bânŷko*-hout), toêde-bâyanŷ, toêde-boêloe, soorten van *tóede*. — Boênŷga-toêde, soort van *bloem*.

Toêde-toêde, soort van medicinale slingerplant.

𠄎 𠄎 𠄎 (toêdonŷ), Mal. *zonnehoed*.

𠄎 𠄎 𠄎 (têdá), bep. têdaka, = *pádŷjá* N°. 2, doch grooter, en van *tikârroenŷ*'s vervaardigd.

𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 (têdé). Rinriŷng-têdé, een wand die gemaakt is door heele bamboe's als 't ware tot splinters plat te slaan en dan te spouwen. Boegin. idem.

𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 (têdonŷ), *karbaauw*, of *buffel*. Boeg. idem. — Bânŷkenŷ-têdonŷ, *buffel-poot*; v. d. pari-yolôwanŷgi bânŷkenŷ-tedônna, lett.: *zijn' buffelpooten vooruit laten gaan*, v. d. waarschijnlijk wegens den bijzonder *zwaren tred* van dit beest: *ontzettend veel leven maken en tegen iedereen uitvaren*, ten einde te voorkomen, dat men ons wegens een' beganen misslag onderhoude. Een man bijvoorbeeld die buitenshuis ongeoorloofde gemeenschap gehad heeft, en weet, dat zulks aan zijne vrouw niet onbekend gebleven is, zal t'huis komende, de huisgenooten om allerlei gezochte redenen bestraffen en uitschelden, opdat de vrouw, zijn' drift bespeurende, maar stilzwijge over haar' grieve. Dit dan genoemd: *zijn buffel-tred vooruit laten gaan*.

Deze phrase ook wel soms gebezigd van iemand die op minder gewelddadige wijze een *verwijt voorkomt*, dit als 't ware *even als een karbaauw vertreedt*.

— Mâte-mi na-ônŷdŷjó têdonŷ. Vergel. *ônŷdŷjó*. — Têdonŷ bônará ri-Dŷjakâtará nârá, têdonŷ mâte ri-dŷjoeroenna ta-nârá, lett.: *een' buffel die te Batavia ligt te rotten, ruikt hij, doch een dooden buffel onder*

den buitensten rand van het dak ruikt hij niet. Zin: "hij ziet wel den splinter in een's ander's oog, "doeh bemerkt niet den balk in zijn eigen oog."

— Têdoṅg-t̃jâwa, = t̃jâpi N°. 1, een koebeest.

Têdoṅg-têdoṅg, soort van sehulp. (Lijst.)

∧ \ ∨ (tônda), voorttrekken, voortslepen, een lijn, of: touw bijv., op sleeptouw nemen, een schip boegseren. Mal. idem. Boegin. tónra. Van daar: tônda, bep. tondâya, een van een haak voorziene vischlijn, die in volle zee wordt voortgetrokken. NB. deze tónnda niet van aas, maar boven de haak van eene veér van den kóro-haan voorzien. Deze heeft in het water eenige overeenkomst met den visch t̃jôémí-t̃jôémí, en wordt alzoo door de groote vissehen voor een goeden buit gehouden!

Sitônda, elkander voortslepen, bijvoorbeeld: bisêyaṅg sitônda, lett.: vaartuigen, die elkander voortslepen, = biséyaṅg sisíká-síkó. Verg. síká. — Sitôndaí kôṅgkôṅga, per euphemisme gebez. van het spelen van twee honden, lett.: de honden slepen elkander voort.

∧ \ ∨ \ (tódó), nódó, steken, ergens in steken, ergens doorsteken, aanrijgen, bijv.: kralen. (Sinr.) of: een doosje (Rap.) Boeg. idem. Van daar ook: de stok die in den grond gestoken wordt om de praauw vast te leggen. Van daar ook titel van hoofden, die als 't ware even als stokken in den grond geplant, d. i. door de daartoe bevoegde autoriteit aangesteld, zijn. Zoo bijvoorbeeld genoemd vijf van de regenten van 's Gouvernement's Noorder-Distrikten, te weten: de lómó van Maros, de gallarraṅg van Bontôwa, de gallarraṅg van Taṅgkôeroe, de karâēṅg van Tanralilí, en de karâēṅg van Simbaṅg. Zoo ook de vier kiesheeren, of rijksgrouten van Binâmo. (Mâdi, D̃jay.) — Van daar ook: iemand, die

even als een vast in den grond gestoken stok blijft staan, voor iemand instaat, borg staat, een borg.

NB. tódó, of: táoe-tódó, wel te onderscheiden van táoe-sāṅgṅó. De eerste kan pas aangesproken worden, wanneer de persoon voor wien hij zich als borg gesteld heeft, weggeloopt, of overleden is.

De tweede moet reeds betalen, zoodra de schuldenaar maar niet op den bepaalden tijd aan zijne verplichting voldoen kan. Vergel. sāṅgṅó. (Rap. T. D̃j.)

— Natódó-ká katintiṅg, mij steekt een doren. —

Pârisí-doêdoewi batêna nódó, het steken daarvan doet mij veel pijn. — Baïnne lēbá nitódó, lett.: eene vrouw die doorstoken is geworden; vuile uitdrukking

voor: eene vrouw die reeds haar virginitas verloren heeft. — Tódó-pâpaṅg, = góeba soerampáti. Verg. góeba. — Tódó-sâi āṅj̃d̃jo bannaṅga ri-d̃jâroēṅga, steek eens die draad in de nauld. — T̃j̃j̃nt̃j̃iṅg tódó-bâo, ring van aan elkander geregen kraaltjes. —

Bâlaṅg-tódó, eene omheining, bestaande in houten paaltjes, met dwarsbalken aan elkander verbonden. NB. zulk een bâlaṅg-tódó gewoonlijk om koekralen, om offerplaatsen en ook soms om de huizen aangetroffen. — Bâllá-nitódó, een huis met patódó's. Men zie beneden op: patódó lett. c.

Tódó ook gebez. bij het gallarraṅg-spel (vergl. gallará,) in de beteekenis van: het is gestoken, het is getroffen, geraden.

Tódôki, a) ergens insteken; van daar: talibannaṅg-nitódôki, lett.: krisband, waarin men goud gestoken, of: gewerkt, heeft.

b) borg staan voor iemand; bijv.: toe-natódókîya, de man voor wien hij zich borg gesteld heeft.

Patódó, steker; v. d.: priem; bijv.: patódó pót̃j̃í, laadpriem. Vergel. pót̃j̃í N°. 2.

Van daar ook: de tikárroēṅg, of wat het ook

zij, hetgeen men door de onderkaak van den viseh steekt om dien huiswaarts te dragen.

Van daar ook: *angel*, eener *bij* bijvoorbeeld.

Van daar ook: *een bamboe*, of *hout*, dat *ergens doorgestoken wordt*, als: a) de beide houten, die door de twee *pañjanéyañj's* van de *pañjanéyañj mēntēñj* en de *pañjanéyañj mēmpo* gestoken worden, ten einde die zamen te verbinden. Men zie *pañjanéyañj* op *áne* N°. 1;

b) een bamboe, die door de beide *túrú's* van de *báñjkenñj-sálará* gestoken wordt, ten einde den mast vast te hechten;

e) de houten die onder de *paláñjga's*, door de palen van het huis gestoken worden, ten einde het gebouw meerdere stevigheid te geven. Vergel. *bállá nitódó*;

d) houten, of bamboezen, die men door het dak en de *rákka-rákka's* (, men zie *rákka* N°. 3.) heensteekt, ten einde de laatsten op het eerste vast te hechten.

Patódó-bayâwo, *afgeschaafde bamboesjes*, waaraan men de eijeren van de *kádó-póle*, bij gelegenheid van het *maóédóe*-feest, steekt.

Pâpatódôkañg boēñga, een bamboezen stok, aan welks uiteinden men een stuk *gábba-gábba*, of *palápa roembíya*, (verg. op *lápa* N°. 1) vastmaakt, ten einde daarin de bloemen te steken, die men wil rondventen.

Sitódó, *elkander steken*, *doorsteken*.

Pasitódó, lett.: *elkander doen doorsteken*, v. d. bijv.: *zijn wapen iemand doen doorsteken*; d. i.: *iemand met zijn wapen doorsteken*, *iemand aan zijn' degen rijgen*.

Tódó-tódó, a) eene soort van jagtlekkernij. Men neemt stukjes hertevleesch, en rijgt die, met

allerlei ingredienten gekruid, aan een bamboesje, om ze vervolgens te roosteren. Welligt wordt het woord *tódó* hier verdubbeld, wegens het *gedurig bij stukjes aanrijgen van het vleesch*.

b) *aanhitsen*, *aanstoken*, lett.: *als 't ware iemand steken*, *aanporren*. Het woord *tódó* hier verdubbeld, dewijl de beteekenis van *steken* niet eigenlijk maar overdragtelijk is op te vatten.

e) *iemand polsen*, lett.: *als 't ware eventjes steken*. Wij zouden zeggen: *aanstooten*; bijv.: *tódó tódó sâi ânjdjo bañnēya*; *bârañg êróki ri-nâkke*, *pols die vrouw eens*; *misschien heeft zij wel zin in mij*.

Panódó, = *patódo*. — *Djônga panódó*, een *hert*, welks hoornen nog maar vier à vijf duim lang en zonder takken zijn. Vergel. *djônga* N°. 1.

∧ \ ∪ \ (tôdoñg), = *tōñg* N°. 2.

∧ \ ∪ \ (tôndo), Sal. *omheining*.

∧ \ ∪ \ ∩ \ (Tôndoñgkôêrá), naam eener

plaats in de Berg-regentechappen van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden, alwaar boven op eene rots eene soort van *rita*-boom gevonden wordt, welks bittere bast men als *tâambará* bezigt; v. d.: *tâambará-Tôndoñgkôêrá*, of: *tâambará ri-Tôndoñgkôêrá*, *tegengift van Tôndoñgkôêrá*. (Kel.)

∧ \ ∪ \ ∩ \ (tîndañg-bâli), bep. *tîndañg-bâ-*

lika, = *tóeda* N°. 1, a) hout, dat men van boven aan de deur tussehen de beide stijlen aanbrengt, ten einde die tegen te houden;

b) het hout of bamboe, dat men soms langs de vloer tussehen twee palen legt tot bevordering van de stevigheid.

∧ \ ∪ \ ∩ \ (tîndoró), het Boeg. *tînro*,

volgen, *vervolgen*, *achterna zitten*. (Rap.)

∧ \ ∪ \ ∩ \ (tîdolâmba), = *tâmpēñj-pâk-*

keré, doch kleiner; meer geb. om het een of ander toe te dekken.

⤴ (1° tâna), bep. tanâya, land, landerij, paddieveld. (Rap.) Jav. tannah, land, landschap, landstreek. Mal. t^ânah, aarde, grond, land, landschap, gewest, landgoed, landerij.

(2° tâna). Kâyoe tâna, soort van timmerhout.

(3° tâná), = het Mal. t^ânakh, koken, bijv. olj. — T^âná-m^ân^âjá, = t^âi m^ân^âjá. Vergel. t^âi N°. 2.

(4° tâná). — Si-t^âná, Bonth., = si-tóenroen^g, één tros, kokosnoten; bijvoorb.: koet^âná-kôntoe ka-loêkoe, ik ben als een tros kokosnoten met u, d. i.: ik ben het met u eens. (S^âti Tj.)

Si-tanâkka^g, = si-t^âná. (Tar.)

Sitanâkka^g kalon^gkônna, lett. één tros uitmaken met haar' jonge klappers, d. i.: trouwen met haar' jonge stamgenooten. (Kel.)

⤴ (1° tâna^g), = léwa, in evenwigt blijven, balanceren, vast liggen, niet slingeren, Boeg. idem; bijvoorb.: m^ât^âna^g nisowêya^g, in evenwigt blijven (balanceren), wanneerer meê geslingerd wordt. (Sinr.) — D^âen^g m^ât^âna^g, een mensch die vastligt, niet slingert; v. d.: iemand die kalm en rustig, zich zelven steeds gelijk blijft.

(2° tâna^g), n^âna^g, planten, bijv.: zaadpaddie, nadat die eerst uitgerukt is (, b^ób^óe N°. 1.) Boeg. m^ât^âna^g, Mal. t^ânam, en Jav. tann^m, idem. — Âse tâna^g, paddie die reeds uitgerukt en pas weér geplant is.

(3° tâna^g), planten, in overdragtelijken zin; als: a) eene vlag, of een standaard, planten;

b) iemand aanstellen in de eene of andere betrekking, bijv.: nit^âna^g kar^âen^g, als koning geplant, d. i.: tot koning aangesteld, koning gemaakt worden;

c) iets oprigten, iets instellen, bijv.: tâna^g ballá pâpila^gd^âra^g, eene school oprigten;

d) stellen, of: plaats^{en}; bijv.: tâna^gi d^âra^g, de paarden vóórspannen, lett.: planten, of: stellen, te weten: vóór den wagen. — Ât^âna^g p^ên^gko, een strik zetten. — T^âna^g-makô, lett.: plant, d. i.: zet op, te weten: uw geld, bij het een of ander spel. — Ât^âna^g bak^âpo. Vergel. bak^âpo. — T^âna^g at^âna, lett.: zijn hart ergens op zetten; v. d.: de bedoeling, de gezindheid van zijn gemoed; bijv.: tâna^g-at^âna it^ôewa^g b^âd^âj^âki ri-ta^ôewa, hij meent het goed met de menschen. — T^âna^g-at^âna Iy^ânoe êr^ôki pab^ôenti^g, N. N. is van plan een huwelijksfeest te geven. — T^âna^g-at^âna Iy^ânoe êr^ôki kalocm^ân^âj^ân^âja^g, N. N. heeft er zijn' zinnen op gezet, d. i.: wenscht, rijk te worden. — Ta^êna nan^âna^g dall^êna, zijn geluk is onbestendig, lett.: hij plant, zet niet vast in den grond, zijn geluk. — S^âla-t^âna^g. Men zie s^âla N°. 1. — T^âoe-â^âna^g m^êd^âja^g, houder van een toptafel.

Pat^âna^g-m^êd^âja^g, liefhebber van toptafels.

Tann^âgi, voor iemand, of iets, of ergens, planten; bijv.: tann^âgi karett^âya, planten voor den wagen, te weten: de paarden, d. i.: den wagen inspannen. — Tann^âgi lâmboes^óe, = kalamb^óesi, lett.: het regtschapene voor iemand planten, d. i. iemand kwaad met goed vergelden. Vergel. lâmboes^óe N°. 1.

M^ât^âna^g-t^âna^g, gedurig planten, nu hier, dan daar; bijv. m^ât^âna^g-t^âna^g pa^{ng}âi, hare liefde nu hier dan daar planten, d. i. nu aan dezen, dan aan genen schenken. (Sinr.)

⤴ (tâni). — T^âimbo-tâni. Vergel. timbo N°. 1.

⤴ (tânning^g), Sal. = het Boeg. t^ânni^g, = het Mak. t^êne. (Sinr.)

∩ (tânnoēng), *weven*, Boeg. *tânnoēng*, Mal. *tenon*, Jav. *tēnoen*, Sund. *tinoen*, idem.

Tannoēnggaṅg, *weverij*, *weefgetouw*. — Tannoēnggaṅg-bôdo, *kort weefgetouw*. Dit is de meest gewone manier van weven, als wanneer de weefster op den grond zit, met de voeten naar voren, en dicht bij de tanjêdjang's. — Tannoēnggaṅg-djâraṅg-djâraṅg, is even als *tannoēnggaṅg-bôdo*, alleenlijk met dit onderscheid, dat de weefster op een bank, of andere verhevenheid, als 't ware op een paardje, zit. Deze manier ook genoemd *tannoēnggaṅg-gárró*. Men zie *gárró* N°. 2. — Tannoēnggaṅg-láboe, *lang weefgetouw*.

∩ (tinaṅg), *nooit*, *nimmer*; bijv.: *tinaṅg koetjini memāngai*, *ik heb het nooit van te voren gezien*. — *Tinaṅg koepakamma sállang*, *nimmer zal ik aldus handelen*.

∩ (tínó), bep. *tínoka*, *rijp*, *gaar*. — *Lâlo tínó*, *overrijp*. — *Mátínó riyogéiyanṅ*, *van goud gebez.*; lett.: *gaar bij het toetsen*, d. i. *zuiver goud*. (Sinr.) — *Boelâēng toēdjoe tínó*, *zeven keer opgekookt*, d. i.: *bijzonder zuiver, goud*. (Tar.) — *Kádó-tínó*, lett.: *gaar eten*, en wordt gebezigd van alle *spijs die reeds toebereid, hetzij gekookt of gebakken is*, zooals bijvoorbeeld ons *brood*; en staat tegenover: *bókoṅg*, hetgeen zulke spijs te kennen geeft, die nog toebereid moet worden. (Kel.) — *Ákádó-tínó-mi*, *hij heeft reeds gekookt eten voor de reis*, d. i. *hij is reeds reisvaardig*; van daar: *pakádó-tínókaṅgi*, *iemand eten voor de reis klaar maken*. — *Salóewará-sábe-tínoka*, lett.: *de broek van gare zijde*, d. i.: de beste soort van zijden broeken, staat tegenover: *salóewará-sábe-matáya*. Men zie *máta* N°. 2. — *Pónna tínó-mi djambôewa*, *rêpami panjnjikíya*, *zoo de djamboe's rijp zijn, zijn de*

vleermuizen in grooten getale er bij, d. i.: *waar een volwassen meisje is, komen de jonge heeren in menigte op af*. — *Áná taēna natinó*, aldus genoemd het kind, welks vader of moeder van geringer afkomst is.

Tínó-kôroṅg, soort van mooijen gelen vogel. NB. wanneer die vogel dikwijls bij het huis komt fluiten, is dit een teeken dat men spoedig gasten zal krijgen; van daar ook de naam: *tínó-kôroṅg*, *pot guar*, zoo veel als: *maak maar dat het eten gaar is, aanstonds komen de gasten*. Men zie *kôroṅg* N°. 1. In 't Mal. heet deze vogel: *sóetji-priejokh*.

Santínó, *even gaar*; v. d.: *van gelijke, van even edele, afkomst*.

∩ (toēna), bep. *toenâya*, *gering*, v. d.: a) *van geringe waarde*; b) *nederig*. Bijvoorbeeld: *ikâtte pâleṅg toenâya*, *wij geringe mensehen dan*. — *Toēna-kâna-kâna-ṅgâseṅg*, *zoo gering dat een ieder er over spreekt*, d. i.: *algemeen gering geacht*. — *Tâoe toēna-pamâi*, *een nederig mensch*. — *Álle toēnai kalênna*. Verg. *álle*.

Toenâi, of: *pakatoēna*, *gering doen zijn, gering maken*; v. d.: a) *vernederen*; b) *als gering beschouwen, gering achten*.

∩ (toēnoe), *branden*, Boeg., Mal. en Jav. idem; v. d.: *in den brand steken*; bijv.: *een huis*. (Inl. Wetb.). V. d. a) *ontsteken*, bijv. *eene lamp*;

b) *boven het vuur houden, bakken, roosteren*, bijv.: *átôenoè rôti, brood bakken*. — *Djāṅgaṅg nitôeno*, *geroosterde kip*. Boeg. idem.

e) ook gebezigd van het *slagten van beesten*, welligt, dewijl het vleesch spoedig daarna boven het vuur gebracht wordt, om het te bereiden; bijvoorb.: *toe-mátôeno*, *baṅgiya tēdoṅg-niloèkká*, *zij die 's nachts een gestolen buffel slagten*. (Rap.) — Ni-

toënoe- $\tilde{d}\tilde{j}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$, als kippen, alsof het kippen waren, geslagt worden, als: bembêyaîya, ka-nitôënoe- $\tilde{d}\tilde{j}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$ -mâmi, de geiten waren in zoo groote menigte, dat men ze maar slagte als of het slechts kippen waren. (S. Tjin.)

Toenôewa $\tilde{n}\tilde{g}$, a) het branden, het slagten, v. d. têdo $\tilde{n}\tilde{g}$ -toenôewa $\tilde{n}\tilde{g}$, een slagtbuffel, of een buffel die voor niets anders meer deugt dan om geslagt te worden.

b) branden voor iemand, of iets; bijv.: na-koe-toenôewa $\tilde{n}\tilde{g}$ i $\tilde{d}\tilde{j}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{g}$, ik slagte voor hem een hoen.

Patoenôewa $\tilde{n}\tilde{g}$, a) iemand, of iets, maken tot het voorwerp waarvoor men brandt, d. i. branden voor iemand, of iets, bijv.: na-nâwa-nâwa mán \tilde{j} alâna toe-niyêra $\tilde{n}\tilde{g}$ inta nipâtoenôewa $\tilde{n}\tilde{g}$ i têdo $\tilde{n}\tilde{g}$, en voor de slechte gedachten onzer onderhoorigen worden buffels geslagt. NB. bij wijze van zoenoffer. (Rap.)

b) branding, middel, of plaats om te branden, oven; bijv.: patoenôewa $\tilde{n}\tilde{g}$ -palêyó, kalkoven.

$\tilde{v}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}$ (1° tēna), = taēna. Men zie beneden.

(2° tēna), átēna, uitnoodigen. Boeg. mâtēna, idem; bijv.: mân \tilde{g} e átēna ánâna $\tilde{n}\tilde{g}$, gaan om uit te noodigen tot het planten van de puddie. NB. hierbij te gelijktijd een feest. — Mân \tilde{g} e antēnaî sanrôwa, de doctores uitnoodigen om te komen, haar laten roepen. — Mân \tilde{g} e átēna pabâlle, om geneesmiddelen gaan vragen.

Patēna, hetgeen men meêbrengt, als men de sânoero komt roepen. Dit bestaat gewoonlijk in dertig duiten (dôwé si-tâli), één bosje sierih (lêkó si-kâbá), en drie, of vijf, pina $\tilde{n}\tilde{g}$ noten. Deze patēna ook genoemd: sânoera $\tilde{n}\tilde{g}$, pasânoera $\tilde{n}\tilde{g}$, of: pa $\tilde{n}\tilde{j}$ ânoera $\tilde{n}\tilde{g}$. Vergel. sânoera $\tilde{n}\tilde{g}$ N°. 2.

Tenâi, ergens toe uitnoodigen, iemand iets voor slaan; bijv.: natenâi-maki[?] álâmpa toewa $\tilde{n}\tilde{g}$, mijnheer noodigt ons om meê te gaan. — Tenâi n \tilde{g} ânre, iemand uit-

noodigen, of voor slaan, om te eten. — Tenâi tinro, iemand uitnoodigen, of voor slaan, om te slapen. (G. G.)

Tenâiya $\tilde{n}\tilde{g}$, voorslag. — Patenân \tilde{g} , ergens voor noodigen; bijv.: ân \tilde{j} d \tilde{j} o garrinna atânta êró-mi nipatenân \tilde{g} sânoero, men moet eene sânoero roepen voor die ziekte van uw' slaaf.

$\tilde{v}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}$ (tēne), bep. tēnya, zoet, aangenaam, lekker; bijv.: kâyoe-tēne, kaneel. — Âta-mâtēne, een slaaf die zijn' meester aangenaam is, slaaf in wien men behagen schept; v. d. een slaaf die als vrij menseh beschouwd en als zoodanig behandeld wordt. (G. G.) — Tēne-pamâi, a) zoet, aangenaam, van gemoed voor anderen, v. d. vriendelijk; bijv.: tâoe tēne-pamâi mēma $\tilde{n}\tilde{g}$ -tō $\tilde{n}\tilde{g}$ i toewa $\tilde{n}\tilde{g}$, mijnheer is ook altoos vriendelijk. — Mâna napalibôiyá taoewa, mâna natoenroen \tilde{g} á, mâna natoedôekiyá; koewâlle-n \tilde{g} âsen \tilde{g} - $\tilde{d}\tilde{j}$ i tēne-pamâi, ofschoon de menschen mij uitschelden, ja zelfs ofschoon zij mij slaan en schoppen, ik neem het alles maar vriendelijk, of goed, op;

b) aangenaam van gemoed voor zich zelven; v. d.: zich aangenaam, of lekker gevoelende, zich aangenaam gevoelen, een pretje hebben; bijv.: tēne-pamâi nagaôeka $\tilde{n}\tilde{g}$, hij maakt een pretje, legt een plezierpartijtje aan. (Rap. K. G.)

Antênêi, zoet maken.

Antênêya $\tilde{n}\tilde{g}$, zoet maken; bijv.: antênêya $\tilde{n}\tilde{g}$ i pamaîna, iemand's gemoed zoet, d. i. lekker, maken, hem genoeg doen.

Katênêya $\tilde{n}\tilde{g}$, met iemand, of ergens mede, lekker zijn, in iemand, of iets, behagen scheppen; bijv.: taēna ta $\tilde{n}\tilde{g}$ katênêya $\tilde{n}\tilde{g}$ -kí, er is niemand, die geen behagen in ons schept. — Toe-nikatênêya $\tilde{n}\tilde{g}$ a ri-Âlla-taâla, hij, in wien God behagen schept, 't Arab. رضى الله عنه. (Godsd.) — Kíkatênêya $\tilde{n}\tilde{g}$ âne

pasarêkoe, toëwañg, *zie in gunst neder op dit mijn geschenk, mijnheer.* — Kíkaténêyañg-đjá âne, Râđja, ri-niyákoe ri-balláta, *gij neemt er immers genoeg meé (vindt het immers goed), dat ik tot u kom.* — Koekaténêyañgi niyáta mâc ri-bâroëñg-baroëñgkoe, *ik ben er lekker meé, verheng er mij over, dat gij tot mijne stulp komt.* — Naiya noegaôekañg naka-ténêyañga toe-parasângañga, *en doe gij dat, waardoor de bewoners des lands zich wel gevoelen.* (Rap. K. G.)

Sikaténêyañg, *in elkander behagen scheppen, lief jegens elkander zijn.* (Bid.)

Paténe. Men zie *ljangpaga*.

Téne-téne, hierin naar het schijnt van *téne* onderscheiden, dat het een geringer graad van *zoet* te kennen geeft; bijv.: pónna mâka téne-téne-ñgâseñg pamaína, *zoo zij zich allen maar wat vermaken (amuseren) konden.*

Téne-ténêyañg-pamáí, of: paténe-ténêyañg-pamáí, *verstrooiing, ontspanning.* NB. de verdubbeling van *téne* geeft te kennen, dat er niet zoo zeer van *pret*, of *pleizier* sprake is, maar meer van *verstrooiing, ontspanning.*

↖ ↗ ↘ ↙ (tónó), bep. tónoka, geb. van sommige vruchten, als *máñga*, *đjámboe*, en dergel. meer; wanneer zij niet meer *máñgkalá* en toeh nog niet *tínó* zijn; v. d.: *ráppo-tónó*, wegens overeenkomst in kleur, ons: *oranje.* Boeg. idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (tinômpañg), = *mópañg*, *voorover liggen*; v. d.: *het onderste boven liggen*; bijv.: tinômpañgi ânđđjo ânaka, *het kind ligt voorover.* — Tinômpañgi bisêyañga, *het vaartuig ligt voorover*, d. i.: *ligt het onderste boven, is omgeslagen.*

Patinômpañgi, *iets voorover*, en v. d.: *het onderste boven, leggen.*

Tátinômpañg, *voorover gelegd zijn*, v. d. *voorover*, of: *het onderste boven, liggen.*

↖ ↗ ↘ ↙ (tinôemboe), bep. tinoemboëwa, soort van *zeevisch, koningsvisch.* — Bête-bête tinôemboe. Men zie *bête.* — Mañgiwañg tinôemboe. Men zie *mañgiwañg.*

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (tenemâlañg), soort van reukwerk, (Sinr.), bestaande in etter, of gom, van zekeren boom, er vuil grijsachtig uitzierende en kleverig, één der ingredienten van doepa, stañggi en Makassar-olij.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (tanêtte), bep. tanettêya, eigenlijk Boeg. = 't Mak. *mónjtjjoñg-mónjtjjoñg gamós-soló*, *heuvel, hoogland, bergrug.* — Si-tanêtte, *den geheelen heuvel, den geheelen bergrug, over.* — Tâna tanêtte, *terras.*

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (tinâdoró), bep. tinâdoroka, soort van *visch.*

↖ ↗ ↘ ↙ (tinânañg), *paddieplant* (Inl. Wetboek); bijv.: ta-napânđđjari (, = *ta-napanâikañg*), tinânañg, *onder zijn bestuur groeit er geene paddieplant.* NB. als bewijs van onregtvaardig bestuur besehouwd.

↖ ↗ ↘ ↙ (tinârá), bep. tinâraka, *pols*, hetzij aan de hand, hetzij op de hoogte van het keelkuiltje, hetzij aan den voet. Boeg. idem. — Tinâráki sanrôwa, *de sánro voelt den pols.*

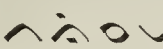
Tinârákki, *iemand den pols voelen*; bijv.: natinârákkiyá sánrowa, *de sánro voelt mij den pols.*

↖ ↗ ↘ ↙ (tinôclóe), eigenl. Boeg., = het Makass. *tóeloesoé*, *regtuit gaan, regt doorgaan*; v. d.: a) *ergens geheel doordringen*; bijv.: mátinôclóe-mônne paróeralâna boekoëñgkoe, *het dringt mij geheel door tot in het merg mijner beenderen*, te weten: *het hartzeer.* (Sinr.)

b) *niet van koers veranderen, bij zijn besluit, of voornemen, blijven; bijv.: Mátinôelóé-makí? zigt gij reeds tot een vast besluit gekomen?*

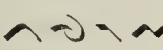
e) *regt door zee gaan, opregt, getrouw, zijn. (Tar.)*
 (tinôwá), átinôwá, *met het hoofd in de hoogte en fier daarhenen loopen, zoowel van menschen als beesten gebezigd.*

 (tônasá), bep. tônasaka, 't hart, 't binnenste, van het hout; = *aténna kayóéwa. (Kel.)*
 Boeg. *tóná*, idem.

 (ta-nisamãnga), de halve keten, welke *Toe-mánôeroenja* aan haren zoon achterliet, behoorende tot de rijkssieraden van Gôwa.

 (tinâoe). — *Tátinâoe, bezonken, bijv. geb. van koffij, of: water, niet troebel; v. d. ook geb. van ongestoorden, rustigen slaap. (Tar.)*

Patinâoe, doen bezinken, bijv.: patinâoe-bâdjíki pamaíta, lett.: laat goed bezinken uw gemoed, maak dat uw verstand niet troebel zij, d. i.: overdenk het kalm en rustig.

 (tañg-tjôwañg), manier van geld opzetten bij het *tónjókó*-spel, ten deele *tañg*, ten deele *tóembá*. Vergel. *tónjókó*.

 (tâdjá), *gereed, klaar zijn, zich gereed maken, bijv.: tot iemands ontvangst; als: lèbáki, rânnoe-doêdoe-mi ammána, na-natâdjá-mo anána, groot was toen de blijdschap zijner moeder, en zij maakte zich gereed tot ontvangst haar's zoon's. (Bid.)*
 — *Bâdjí tadjâta, onze ontvangst is goed.*

Tadjâi, gereed zijn voor, bijv.: sollâna na-koe-wâsseñg kikoetadjâi, opdat ik in staat zij, voor u gereed te wezen (opdat ik u behoorlijk kunne ontvangen). — Kâmma kíkôenjdjoenng nitâdjâiya, het is, alsof men op ons gewacht had, gerekend had op onze ontvangst.

Patâdjá, gereed doen zijn, gereed maken.

 (1° tânjdjá), bep. tânjdjáka, *de houding van menschen of beesten, de vorm van onbezielde voorwerpen, een' vorm maken, een houding, of figuur, doen aannemen; bijv.: tanjdjána Iyânoe, de houding van N. N. — Tanjdjána djârañga, de houding van het paard. — Tânjdjána mêdjañga, de vorm van de tafel, de omtrek. — Bâdjí tanjdjána bâllaka, goed is de vorm van het huis, v. d.: het huis is netjes gebouwd. — Tânjdjá-sâi, maak eerst eens een' vorm, bijv. van de tafel. NB. om te beoordeelen, of zij in dier voege afgewerkt, bevallen zoude. — Lakotânjdjá-tânjdjáki riyôlo, ik zal er eerst een vorm van maken. NB. vóór dat ik het werk geheel afmaak. — Toe-antânjdjá-tânjdjá, iemand die vormen, modellen, maakt. — Natânjdjáká pòke, lett.: hij doet een piek een' houding, of figuur, tegen mij aannemen; d. i.: hij heft een piek dreigend in de hoogte tegen mij. — Nitânjdjáká sélé, ik word bedreigd met een kris, men neemt een kris dreigend tegen mij op. Boeg. *tânjljá*, idem.*

(2° tânjdjá), 't Mal. *tandjakh*, eene soort van schuinseh zeil, Boeg. *tânjljá*, idem.

Nipananjdjâkañg sômbalá, geeft te kennen, dat er een *sômbalá-tânjdjá* voor een vaartuig genaaid wordt. (D. Moes.)

(3° tânjdjá). — *Patânjdjá, gereed maken.*

Tátânjdjá, gereed gemaakt, gereed; bijv.: tátânjdjá-ñgâsseñg-mi katinrôwañga, al de slaapplaatsen zijn gereed.

 (tâdji), bep. *tadjiya*, voornaamwoord *tadjjñgkoe, lancet, kunstspoor* van een *haan*, om meê te *vechten*, Boegin., Maleisch en Javaansch idem.

 (tânjdjeñg), *steun, datgeen waarop*

men zich verlaat, (Tar.), steunen, Boeg. idem; bijv.: tânjđjēng ri, steunen op, zich verlaten op, vertrouwen op, zich beroepen op. (Dat. M., Rap., Tar.) — Tâoe-tânjđjēnga ri-sarēna, = tâoe-antânjđjēngai sarēna, iemand die steunt op, vertrouwt op, zijn lot, d. i.: vertrouwt, dat zijn lot door God's beschikking goed zal zijn.

Tânjđjēngāng, steun; v. d. ook = tanrâkaŋg, zooveel als de steun van het weefgetouw. NB. in Gôwa niet gebr., maar taŋgâkkaŋg. Men zie taŋgâ N°. 2. — Pôke-tânjđjēngāng, soort van piek, die als 't ware 't schild steunt, dewijl het steeds tegelijk daarmede voor den koning wordt uitgedragen, als koninklijk rijkssieraad. Het lemmet is bedekt met een sarômbōng van rood laken, waaraan een belletje is vastgemaakt.

Saribâttaŋg sitanjđjēngāng, broeders, die één en denzelfden steun, d. i. denzelfden vader en dezelfde moeder hebben. (G.G.)

Tâtânjđjēng, ergens tegen aan steunen, of rusten, bijv. eenig voorwerp tegen een muur.

Tâtânjđjēngi, ergens tegen aan gezet zijn, ergens tegen aan staan; bijv.: lawêyaŋg tâtânjđjēngi ya ilâoé mabâŋgkēng-rinrīng, de lawêyaŋg die aan de Westzijde (, dus aan den kant van Mēkka,) tegen den voet van den wand aanstaat. (D. Moes.)

Patânjđjēng, ergens tegen doen rusten, of steunen; bijv.: tēya-kô aŋgâllei kâyoē nipatânjđjēng, na ta-ikaoēwa ampatânjđjēngi, neem niet weg het hout, dat (door andere mensehen gehakt en vervolgens tot later) tegen de boomen van het bosch aangezet is, en hetwelk gij er niet tegen aangezet hebt. (Rap. K. G.) — Kamoēroe kâmma boēlo-nipatânjđjēng, een neus als een bamboe dat men ergens tegen aan gezet heeft. NB. voor mooi gehouden.

∧ ∞ \ (tâđjô), bep. tâđjoka, als 't ware de verlengstukken der gâđiŋg's, ofsehoon niet daaraan sluitende. Vergel. gâđiŋg N°. 2. Boeg. idem.

∧ ∞ \ (tânjđjōng), naam eener soort van boom, *Mimusops Eleŋgi L.*, welks kleine bloempjes van doornen voorzien zijn. Deze bloem in de kêloŋg's gebezigd als zinnebeeld van den minnaar. (Kel.) Vergel. 't Mal. *tandjōŋj*, punt.

∧ ∞ (tînjđjâ), = tînjâ. Roeg. idem.

∧ ∞ \ (tînjđjô). Lâmmaŋg-tînjđjô. Men zie lâmmaŋg.

∧ ∞ (toêđjoe), treffen, v. d. juist op een plaats, zich juist ergens heen rigten; v. d. bereiken, toereiken; v. d. uitwerking hebben, nut, voordeel, loon, dienst, werk, dienen, werken, enz., Jav. toêđjoe, juist, toevallig, ter regter tijde; iets waarmede men naar een doel werpt; noêđjoe, naar een doel werpen, juist treffen, juist op een tijd, of oogenblik gebeuren, Mal. menoêđjoe, den koers naar iets rigten. Bijv.: natoêđjoe goêntoerôé, door den donder getroffen.

(Rap.) — Tâoe natoêđjôewa pâré, zij die in een' zaak betrokken zijn, lett. zij, wie een daad betreft. — Âtoêđjoe-mâta, ergens met de oogen aan-raken, zijne oogen ergens op vestigen, Boegin. mâtôêđjoe-mâta, idem. — Natoêđjoe-toêđjoe matâŋgkoe ânjđjô bainnêya, ik heb mijne oogen op die vrouw gevestigd, geslagen. NB. gebezigd door iemand die verliefd is. — Toêđjôēngkoe mîntoe, tēya-maki² soesâi, ik zal er voor zorgen, dat is mijn werk, bekommer er u maar niet over. — Îya-mîntoe koetoêđjoe-âta ri-boettâya, daarvoor raakt het mij, d. i. daarvoor valt het mij ten deel, dat ik slaaf, d. i. hier: onderdaan, ben van het land, d. i.: daarvoor ben ik onderdaan des lands. — Îya tōŋg-mîntoe koetoêđjoe âmântaŋg ri-boettâna taôewa, lett.: daarvoor treft, valt het mij ook

ten deel, te wonen, enz., d. i.: *daarvoor woon ik ook in iemands land*. NB. ook te bezigen tegen hem, in wiens land men zich bevindt, hetzij bijvoorbeeld tegen den Gouverneur, of tegen den koning van Gôwa. — Na-îya-mo antoedjoe^{wi} sîma âmôterêna sawinna ântoe, lett.: *hem treft, valt ten deel, de sîma*, d. i. *hij zorgt voor*, d. i.: *betaalt, de vracht voor het terugkeeren van zijne matrozen*. (Rap. T. Dj.) — Âmênteng ri-toedjoe^{enna} oeloenna tâogârri^{nga}, *staan juist bij het hoofd van den zieke*. (Djay.) — Ri-toedjoe^{enna} Djamarâ^{ng}, *juist precies te Djamarâ^{ng}* (, bij Galêsong). — Si-âllo-djⁱⁿdjo natoedjoe oêbaka, lett.: *het kruid raakt slechts*, d. i. *strekt zich slechts uit tot*, v. d.: *is slechts toereikend voor, één dag*. (Brief.) — Âpa toedjoe^{enna} pôkô-kaloekôwa? *wat is het nut van den klapperboom?*

Toedjoe^{wang}, a) *ergens voor, of aan werken*, v. d.: *ergens voor zorgen, ergens aan meê doen*; bijv.: inâkke antoedjoe^{wangi} ngâse^{ng} kâdoka, *ik zal zorgen voor al het eten*.

b) *ergens voor doen strekken, ergens voor gebruiken*; bijv.: âpa nitoedjoe^{wang} pôkô-kaloekôwa? *waarvoor wordt de klapperboom gebruikt?*

Âtoedjoe-toedjoe^{wangi}, *ergens als 't ware voor werken*; v. d.: *iets voor eigen rekening doen, bijv.: eten, of drinken*.

Patoedjoe, *doen werken, laten werken, bevelen, orders geven*; bijv.: ta-koellêya nipatoedjoe, *hij kan niet gebezigd worden om te werken*, d. i.: *hij is ongeschikt, onbruikbaar*.

Patoedjoe^{wang}, a) *iemand iets doen treffen*; v. d.: *iemand iets tot zijn aandeel doen krijgen*;

b) *het raken*, v. d.: *het juist zich ergens heen rigten*, v. d.: *doel, oogmerk, plan, ontwerp*.

Patoedjoe^{ng}, *zamengetrokken uit: patoedjoe-*

wang; bijv. sisâla-patoedjoe^{ng} djâra^{nga}, lett. *het voornemen van het paard is in strijd met dat zijns meesters*, d. i.: *het paard wil bijvoorbeeld regts en de ruiter links, of omgekeerd*.

Pitoedjoe, *doen treffen*; bijv.: pitoedjoe-tôngá, *doe mij ook een aandeel hebben aan 't gekochte*.

Pitoedjoe^{wi}, *iets bezigen om aan te raken, ergens aanraken*; bijv.: ângîng mâmîrí koepâsa^{ng} pitoedjoe^{wi} tôntongâ^{anna}, lett.: *blazende wind! ik gelast u, haar venster aan te raken, te beroeren*. (Tar.)

Pitoedjoe^{wi}ya^{ng}, *het ergens aanraken*, v. d. ook: *het ergens een aandeel aan hebben, doen plaats vinden voor iemand*, d. i. *iemand ergens een aandeel aan geven*; bijv.: pitoedjoe^{wi}ya^{ng}-tôngi Iyânoe, *geef NN. ook een aandeel*.

Sitoedjoe, en: sitoedjoe^{wang}, *malkander raken, of: treffen*; v. d.: *te zamen passen, bij malkander behooren, of: voegen, gepast zijn, op één rij staan*, bijvoorb. *stoelen, op malkander slaan, zamenwerken, overeenstemmen, overeenkomen, enz.*, bijv.: îya-mi naägâ^{ng} sitoedjoe toe-Pôlong-bâ^{ng}ke^{nga}, *die waren geposteerd, of: stonden, tegenover*, d. i. *moesten weêrstand bieden, het hoofd bieden, aan het volk van Pôlong-bâ^{ng}ke^{ng}*. NB. dit zou ook kunnen vertaald worden: *die waren opgewassen tegen het volk van Pôlong-bâ^{ng}ke^{ng}*, doch dit strookt hier minder met het verband. (G.G.) — Na-taêna sitoedjoe^{enna}, *na noctâgalá, er is niets passends voor te zeggen*, d. i. *er is geen grond voor, dat gij vasthoudt*, enz. (Brief.) — Ta-sitoedjoe^{wa}-má sitinri^{ya}ng sa^{ng}kammâ^{ng}-koe, *het is niet gepast dat ik meer naast mijns gelijken zit*. (Sinr.) — Sitoedjoe^{wangi} tôte^{wang} ri-bal-lâna Iyânoe, *ik heb mijnheer getroffen, ontmoet, ten huize van NN*.

Pasitoedjoe, *doen zamen raken, doen raken, doen*

treffen; v. d.: doen overeenstemmen, gelijkstellen met, voor gepast houden, enz.; v. d. ook: beschikken. Bijvoorb.: nipasitoêd̃joe wi riyân̄j̄d̃jo sâllaṅg paṅg-gâoekâna, men doet hem treffen, te weten: straf, d. i.: hij wordt bestraft, naar mate zijne daad zal zijn. — Napasitoêd̃joe-mi gaôena bâtaṅg-kalêna, hij doet overéénstemmen zijn gedrag met zijn persoon. (Sinr.) — Napasitoêd̃joe wá pâleṅg anâkoe dâra-dâra-boelâēṅg, mijn kind stelt mij dan gelijk, op één lijn, met haar gouden dâra-dâra-spel (verg. dâra N° 3), d. i.: heeft hiervoor evenveel over als voor mij. (Bid.)

Pâpasitoêd̃joe, lett.: het zamen doen raken; v. d.: het beschikken, beschikking (Tar.); bijvoorb.: tamâka-mi âne pamaîta sikâlabinî ri-nâkke, âpa-mo sâllaṅg pâpasitoêd̃joenna Âlla-taâla ri-kâtte roêwa, bijzonder goed is de gezindheid van u en Mevrouw jegens mij. God moge wat over u beschikken! te weten: wat goeds, d. i.: God moge het u vergelden! — Âpa-âre sâllaṅg pâpasitoêd̃joenna Âlla-taâla rikâtte, wie weet, wat God over u beschikken zal! NB. Deze woorden zoowel in goeden als kwaden zin gebezigd. In het eerste geval voege men er in zijne gedachte bij: wat goeds, in het laatste: wat kwaads; het komt alzoo in dit opzigt overéén met ons vergelden.

Pasitoêd̃joe wîyaṅg, het ergens meê zamenraken doen plaats vinden voor, d. i. iemand, of iets, doen zamenraken met, doen passen bij, in overeenstemming doen zijn met; bijv.: Âpa-tōṅg-mâmo pâleṅg la-koepasitoêd̃joe wîyaṅgi posôta ri-nâkke, pônna tîriṅg la-koekâna-tôdoṅg pôsowá, lett.: wat zou ik dan nog in overeenstemming doen zijn met uwe moeite voor mij, zoo ik maar terstond zeide, dat ik moeite was?, d. i.: hoe zou ik dan uwe moeite voor mij beantwoorden, zoo, enz.

(2° toêd̃joe), zeven. Mal. toédjoe, idem. — Sampoêlo antoêd̃joe, zeventien. — Toêd̃joe-poêlo, zeventig. — Toêd̃joe-bilâṅgaṅg, zeven honderd. — Toêd̃joe-sâboe, zeven duizend. Verg. Mak. Spraakk. § 86 en § 94.

Pintoêd̃joe, of: pintoed̃joeṅg, zevenmaal. — Lâppá-toêd̃joe, zevenvoud. Vergel. Mak. Spraakk. § 117.

Katoêd̃joe, of: mákatoêd̃joe, of: kapintoêd̃joe, of: mákapintoêd̃joe, zevende. — Katoed̃joeṅa, of: mákatoed̃joeṅa, of: kapintoed̃joeṅa, of: mákapintoed̃joeṅa, ten zevende. Verg. Mak. Spraakk. § 119.

Tâwa toed̃joeṅa, één zevende. Vergel. Makass. Spraakk. § 121.

Tátotoêd̃joe, elk, of: ieder, zeven. — Tápintoêd̃joe, elk, of: ieder, zevenmaal. Vergel. tá N° 5 en Mak. Spraakk. § 122.

∧ \ ∞ (tôd̃já), bep. tôd̃jaka, = d̃jéné-ôerīṅg mâta. Verg. ôerīṅg. Deze d̃jéné-ôerīṅg gemaakt van pâtl̄jô, of lâme, of pisaṅg, die men met de sehil en al kookt (, âpâlloe-sâla), en vervolgens fijn snijdt, om ze met klappermelk en suiker te eten. Dewijl nu deze klappermelk en suiker niet tegelijk daarmede gekookt worden, spreekt men van d̃jéné-ôerīṅg mâta. Vergel. mâta N° 2. NB. men maakt ook tôd̃já van kâdó-kalótoró.

Tođjakâna-mi pâtt̄joka, de pâtt̄jô is reeds goed om tôd̃já van te maken. (Kel.)

∧ \ \ ∞ (tôd̃jeṅg), waar, juist, opregt; bijv.: tôd̃jeṅg-pamâi, opregt van gemoed. — Kâna-tôd̃jeṅg, een waar woord; v. d.: a) de ware naam van iemand, of iets; bijv.: kâna-tôd̃jeṅgkoe karâēṅg, mijn ware naam slechts is: vorst. Bedoeling: wanneer gij mijne waardigheid van karâēṅg niet respecteert, ontneemt gij mij alles en ben ik dus tot het uiterste in staat.

NB. gebez. door een vorst wien men beleedigd heeft, en die op het punt is van amok te maken.

b) een eed, v. d.: pakânatodjêngângi, iets beëdigden, of: bezweren.

Bainne-todjêngkoe, mijn' ware, mijne echte vrouw, de vrouw waarmee ik werkelijk getrouwd ben, ter onderscheiding van die vrouwen, waarmee men zonder *wîka* leeft. (Djay.) — Bainne tôdjêng ri-kanâna, eene vrouw die trouw is aan haar woord. — Tâoc-tôdjêng, goeode menschen (Rap.); van daar: âssalâ katâoetodjêngâng, afkomst van een tâoc-tôdjêng, d. i. goede afkomst. (Rap. K. G.) — Kâmma-tôdjêng, of: kântoe-tôdjêng, a) ware wijze van bestaan, waarheid, vergel. *kâmma* N° 2;

b) waarlijk, of: juist, zoo; als: kâmma-tôdjêngi, het is waarlijk, of: werkelijk, zoo, juist zoo.

Tôdjêng-todjêna, of: sitôdjêng-todjêna, waarlijk. Vergel. *si*, lett. *b*.

Patôdjêng, waar maken, v. d. verzekeren, bevestigen, toestemmen, gelijk geven; bijv. napatôdjêngi toe-málompôwa, antekâmma ri-kanantâya, rãdja!, de Gouverneur bevestigt het, zoo als het is in uwe woorden, vorst!, d. i.: de Gouverneur geeft u gelijk. (Brief.) — Todjêngâng, nodjêngâng, mánodjêngâng, waar maken, v. d. iets voor datgeen houden, wat het werkelijk is; bijv.: mánodjêngâng mákârro, heiligschennis werkelijk voor heiligschennis houden. (D. Mocs.)

∧ ∩ ∩ ∩ (tônjdjông), = *talípóe*, soort van waterlelie, eene plant met groote ronde bladeren, en bloemen die voorzien zijn van eetbare pitten, wordt veel gevonden in de kralen, van waar de kraal bij Gôenoŋg-sâri, in Gôwa, ook heet: *Bálaŋg-tônjdjông*. (D. Mocs.) Boeg. *tônjtjông*, idem. — Sônri mâtônjdjông-gãdiŋg, naam van een *sônri*,

welligt wegens overeenkomst in vorm van het ivooren heft met de *tônjdjông-bloem*. (D. Mocs.)

∧ ∩ ∩ (tidjârroé), bep. tidjârroeka, soort van piek, Boeg. *tođjârroé*.

∧ ∩ ∩ ∩ (tãdjôró). Vergel. *djôró* N° 1.

∧ ∩ ∩ (tãdjállí), bep. tãdjállika, 't Arab. تجلى, *verschijning, openbaring*, bijv.: van God aan de menschen; v. d. ook voor God zelven geb. (Tar.)

∧ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ (toédjoelikoró), het Mal. *tóedjoech-liekor*, zeven en twintig; v. d.: bânŋi toédjoelikoró, aldus genoemd de 27ste van de maand *roemállanŋ*, als wanneer er 's avonds eene groote menigte van lichtjes wordt opgestoken, en men van alle kanten het gooijen met vóetzoekers verneemt. Men zie: *pépé* N° 3, op *pépé-pépé*, lett. *b*; = ليلة القدر. Vergel. beneden op *lãlãtolo kãdarã*, alsmede Mr. S. Keyzer's *Handboek voor het Mohammed. regt*, bl. 91.

∧ ∩ ∩ ∩ (todjîwa), naam eener beste soort van kris; v. d.: wãla-wãla todjîwa, soms overdragtelijk gebez. van een hanen-kampplaats, waar goed gestreden wordt. (S. Tjin.)

∧ ∩ (tînjá), bep. tînjaka, *gelofte*.

∧ ∩ (tãyaŋg), *wachten*, Boeg. *tãdjãŋg*, idem; bijv.: koetãyaŋg-ko, *ik wacht u*.

Patayãŋgi, lett.: iemand bezigen, om bij, of: van hem, te wachten op, te verwachten; d. i.: van iemand verwachten het een of ander; bijv.: taêna marãêŋg kípatayãŋgi ânjdjo, *er is niemand anders, van wien wij dat verwachten*.

∧ ∩ (tãyoe), *verwelken*. — Mátãyoe mâtãna, of: tãyoe-mãtai, lett.: zijne oogen *verwelken*; v. d.: zien er uit, als verwelkten zij, gelijk verwelkende bloemen. Dit nu kan gezegd worden van

iemand die slaperig is, ook van iemand die lang in den wind heeft staan wachten, ook van iemand, die zeer bedroefd en ternêer geslagen is, ook van iemand die op sterven ligt, enz. (Tar.) — Tâyoe-tâyoe-mâtai, idem, *maar in minder graad.*

∧ ∞ ∞ (1° tâyo), *iemand*, bijv.: *een kind, tot zich roepen, terwijl men de hand, met de palm boven, vooruitsteekt*, Boeg. *túđjo*, idem; v. d.: *átâyo-bânri*, *de handen uitsteken om eene zekere som gelds van den brúgom te verzoeken*, eer men hem bij gelegenheid van het *nâi-kalénna bóentiñja*, in het huis der bruid toelaat. (S. Tjin.)

(2° tâyo). — Tâyo-tâyo, bep. tâyo-tayôwa, soort van plant, gebez. voor *piťjôeroe*, ook bij het maken van bedakh.

(3° tâyo). Tâoe-tâyo, *iemand van een lang net postuur.*

(4° tâyo), bep. tayôwa, het verlengsel van de padôñgkó, tot vorming van de *sónronñg*. Vergelijk *sónronñg*.

∧ ∞ ∞ (1° tîya). Vergel. *ta* N°. 1.

(2° tîya), in de taal van het dagelijksch leven soms gebezigd, = *íya*; bijvoorbeeld: *toedjôênñgkoe tòmmi tîya*, = *toedjôênñgkoe tòmmi íya*.

∧ ∞ ∞ (toëyo), bep. toeyôwa. — Tâoe-toëyo, *zelfmoordenaar*. NB. In Gôwa niet bekend; wel *tâoe mâte síya-síya*.

Toëyo-toëyo, soort van witte uiltjes, doorgaans tegen het einde der Westmoeson in menigte om de lamp vliegende, en aldus dikwerf zich als 't ware aan *zelfmoord* schuldig makende, van waar dan ook de naam van *tóeyo-tóeyo*. Zij hebben een wit stof op de vlerken dat nog sterker bijt dan een spaansehe vlieg. — NB. deze benaming in Gôwa

niet bekend; wel *ínrañg-ínrañg*, of: *đjâi-ínrañg* Vergel. *ínrañg*.

∧ ∞ ∞ (1° tēja). Men zie *ta* N°. 1.

(2° tēja), *niet willen*. Boeg. idem. Bijv.: *tējai*, *hij wil niet*. NB. wel te onderscheiden van: *teyâi*. Men zie *ta* N°. 1. — *Íya-mi koetâdeñg koe-tēja ta-nalannâssi*, *het wil (behoort) niet, dat de rust mijns harten ongestoord blijve*, d. i. *zij moet de rust van mijn hart verstoren*. (Sinr.) — *Tēja-tôngi ta-kítjîní*, *het wil (behoort) ook niet, dat wij haar niet zouden zien*, d. i.: *wij moeten haar zien*. (Sinr.) — *Tēja-kô*, *wil niet*, v. d. *wacht u om*. — *Tēja-kô ta*, *wacht u dat gij niet (doet)*; d. i.: *doe het vooral*; bijv.: *tēja-kô ta-soëro paôewañgá moëko*, d. i. *laat het mij toch vooral morgen zeggen*. (Brief.) — *Tēja-mi añgkâna*, *niemand zegge, het zij er ver van daan, dat*, enz. — *Teyâi-mi añganâya: âne noepâlâ; mâna âñđjô noekaërôki, koesarêyañg-đjakô*, *gij vraagt mij dit, en het lijdt geen twijfel, dat ik het u geve, daar ik u zelfs dat, hetgeen veel beter is, zoude geven*; lett. *dat niemand zegge: (hoe!) gij vraagt dit (van hem)! (want) al ware het dat gij dat (hetgeen zooveel beter is,) van mij verlangdet, ik zou het u geven*. (Djay.)

[NB. het ware welligt beter, dat ik de twee laatst hier aangehaalde voorbeelden onder *tēja* en *teyâi* op *ta* N°. 1 gebragt had. Vooral dit *teyâi* met *mi* er achter, (in stede van: *tēja-mi*,) doet mij hiertoe overhellen. Doch het voorafgaande is reeds afgedrukt.]

Kateyâi, *van iemand, of iets, niet willen weten*; bijv.: *nakateyâi-mi*, *hij wil niet meer weten van hem, of haar*; onder anderen gebezigd van iemand, die vooreerst niet meer van zijne vrouw wil weten, zonder haar daarom voor altoos te verstooten.

Sikateyâi, *niet van elkander willen weten.*

Bainne patêya-têya, *eene vrouw die maar niet trouwen wil, de minnaars alle afwijst.*

∧ ∖ ∞ (1° tôya). — Tátôya-tôya, *ver naar buiten uitsteken*, bijv. gebez. van een' tak. Zoo ook van iemands *heup*. (S. Tjin.) Zoo ook van iemand's *armen*, wanneer hij die *ver uitstrekt*. — Âmpatôya kalênna, *lett. haar ligchaam ver doen uitsteken*; v. d. gebezigd van eene ligte vrouw, die hare borsten op een onbetamelijke wijze ontbloot. — Ampatôya bañgkênna, *zijne beenen ver uitstrekken*, bijv. te bezigen van iemand, die op een hoogen stoel gezeten is, zoodat zijne voeten juist den grond raken, maar meer ook niet.

(2° tôya), *dralen, talmen*, bijv.: ñgâpa noetôyagâôé? *waarom talmt gij in de zaak?* (Sinr.)

∧ ∞ ∞ (tiyânañg), *zwanger zijn*, bijvoorb. tiyânañg-mi asêya, *lett.: de paddie is zwanger, d. i. de aren zijn gevuld*. Het begin dezer zwangerschap heet: *bóelá-mi*, men zie boven op *bóelá*; en later spreekt men van: *bássoró-mi*, *vergel. op: bássoró*.

Pakatiyânañg, *doen zwanger zijn, bezwangeren*. (Rap.) — Tiyanâñgañg, *zwanger zijn van, v. d. in den moederschoot dragen*, bijv. âná boerânne nitiyanâñgañg, *lett. jongetjes die in den moederschoot gedragen worden, d. i. waarvan de moeders zwanger zijn*. (Rap. T. D̄j.) — Mâte-ilâlañg-bâttañgi ânaka nitiyanâñgañga, *in den moederschoot sterven de kinderen waarmede de moeders bezwangerd zijn, waarvan de moeders zwanger gaan*. (Inl. Wetb.)

∧ ∞ ∞ ∖ (tâyiro, 't Arab. طايير, *vogel*.)

Tâyironnâsari, 't Arab. طايير النصّر, *de vogel der hulpe, de vogel die helpt, om den brief over te brengen*. (Tar.)

Tâyirolo awoliyâi, 't Arab. طايير الاولياء,

lett.: de vogel der wâli's, of heiligen; toegepast op den Engel Gabriël, die voorgesteld wordt als bode tusschen God en Mohammed, en wien men dus als 't ware het overbrengen zijner brieven gerust kan aanbevelen. (Tar.)

∖ ∞ ∞ ∞ (teyâlañg), = *talâlo*; bijv.: teyâlañg dâñgkôé, *zeer onbeschoft*. NB. komt zelden voor.

∧ ∞ (1° târa), *wederstaan, dragen*, bijv.: *armoede*. (Rap.) — Tarâi, *ergens wederstand aan bieden, v. d. a) weren, afweren; b) tegenhouden, opvangen*; bijv.: tarâi-sâi d̄jéné-bosiya, *vang het regenwater eens*] *op*. — Anarâi boêwañg-boêwañg, *lett.: iets, dat gegooïd wordt, opvangen*; v. d. = *ânjémpá rága*. (Mádi). *Vergel. sémpá*. — Patâra, *hij, of zij, die, hetgeen dat draagt, weêrstand biedt*; v. d.: patarâna bádilika, *lett.: datgeen van het geweer, hetwelk weêrstand biedt*; v. d.: *de pandeksel*.

(2° târa). Patâra, *iets vóór-houden, vóór zich uitgestrekt houden*; van daar: a) patâra pâlá-limâna, *de palmen zijner handen voor zich uitstrekken, en wel zoo, dat de rug der hand onderkomt*; v. d. dewijl dit bij het bidden geschiedt: *bidden*. (D̄jay.) — Soms wordt *patâra* ook alleen, zonder bijvoeging van *pâlá-lîma*, genomen in de beteekenis van *bidden*. (Sinr.)

b) patâra, *iets overhandigen, aanbieden, geven, bezorgen*, dewijl men hierbij gewoonlijk de bovengemelde beweging maakt.

e) patâraï soñgkôna, *zijn' pet als 't ware voorhouden, d. i.: afnemen en die omkeeren*, opdat men er het een of ander in legge.

d) patâraï lipâna, *zijne saronj, of: een gedeelte daarvan, voor zich uitstrekken, of: voorhouden, opdat men er het een of ander in legge*.

e) patâra dâri, een sehepnet voorhouden, ten einde den visch in op te vangen. Men zie *palôempá-djôékóé* op *lôempá* N°. 1.

Patâra-gôlîng. Men zie *dâkará*.

(3° târrá), bep. târraka, *vol, volgeladen*; bijv.: *kâppalá târrá ri-bârañg-bârañg, shepen volgeladen met goederen.* (Djay.) — *Âñdjô kalokoêwa târrá-toênroëng, die klapperboom heeft volgeladen, of volle, trossen.* Vergel. *toênroëng* N°. 1. — *Târrá lêkó, volgeladen, vol met bladen*; geb. van *boomen.* (Kel.) — *Târrá-mi, lett. hij is vol geladen, v. d. overdragtel. geb. van iemand die te veel gedronken heeft.*

Tarrâki, *iets vol laden*; bijv.: *een vaartuig.*

↖ ↗ (târañg), *seherp*, Boeg. *mátúrâñg*, idem, Mal. *târañg, scherpe punten*, even als de klauwen der roofvogels, *witstekende tanden der wilde zwijnen.* — *Târañgi Allôwa, de Zon schijnt sterk, lett. is seherp.* — *Târañg-mi, zij zijn reeds seherp, te weten: gîgi lasoenâna djârañga, de haken van het paard, d. i.: de haken zijn er reeds goed uit, d. i.: het paard is reeds goed vijf jaar oud.* — *Târañg-mâta, seherp van gezicht, ver-ziende.* — *Târañg-gîgi, seherptandig, op zee uit zeker bijgeloof gebez. voor: kôñgkôñg, hond.* — *Târañg-bâwa, vinnig, lett.: seherp van mond.* — *Bálló-álling târañg, lett.: seherpe azijn, v. d.: azijn die behoorlijk zuur is.* — *Ta-badjîkaï tarâna, (de azijn) is niet goed zuur, is te flauw.*

↖ ↗ (1° tânrá), Boeg. *tân^érâ*, *iets drukken, naar beneden drukken*, door er het een of ander op te leggen; bijv.: *tân^érâki soêraka, de brieven door middel van een liniaal of presse-papier drukken, opdat zij bijv. niet door den wind opgenomen worden.*

Van daar overdragtelijk: *iets drukken*, in de beteekenis van: *er voor zorgen, het toezigt over hou-*

den, besturen, en dergel.; bijv.: *tâoe-tân^érâki bi-seyâñgkoe, de man die het toezigt houdt over mijn vaartuig.* — *Tâoe-tân^érâki ewâñgâñgkoe, de man die het toezigt over mijne wapens houdt.* — *Toe-má-lompôwa antân^érâki boettâya ri-Selêbesé, de Gouverneur heeft het bestuur over Celebes.*

Van daar ook overdragtelijk: *iemand drukken*, in de beteekenis van: *hem bezwaren, of: beschuldigen*; bijv.: *koetân^érâ-ko álôëkká, ik beschuldig u van diefstal.*

Patân^érâ, a) bij het weven een langwerpige platte houtje, dat boven op het weefgetouw gelegd wordt, ten einde de draden naar beneden te drukken.

b) *een opzigtter van de padadôewañg, of pame-djâñganj.*

Nipatan^érâki, *gebezigd worden om ergens op te drukken.*

Pitan^érâki, *iemand ergens op doen drukken, of: op iemand, of: iets, het een of ander doen drukken.*

Van daar overdragtelijk: *iemand het toezigt ergens over doen houden, iemand met het bestuur ergens over belasten*; bijv.: *Gôberenamêñg ampitan^érâki Iyânoe boettâya ri-Selêbesé, het Gouvernement draagt N. N. het bestuur over Celebes op, laat als 't ware dien last op zijne sehouders drukken.*

Van daar ook overdragtelijk: *het een of ander op iemand doen drukken*, in de beteekenis van: *iemand het een of ander op zijn' rekening stellen, hem als schuld toerekenen*; bijv.: *koepitan^érâki-ko álôëkká, ik doe de beschuldiging van diefstal op u drukken, beschuldig u van diefstal.* — *Napitan^érâki-má ri-bârañg-bârañg nilôëkkaka, lett.: hij laat het op mij drukken, wat de gestolen goederen betreft; d. i.: hij beschuldigt mij van de goederen gestolen te hebben.*

Tanrakîyañg, lett.: *op iemand doen drukken*, het een of ander; bijv.: koetânrakîyañg-ko bârañg-bârañg nilôëkkaka, d. i.: *ik doe op u drukken de gestolen goederen*, v. d.: *ik beschuldig u van de goederen gestolen te hebben*.

Tanrâkañg, = *tanjôdjênjanj*, of = *tanjgâkkañg*, zoo als men in Gôwa bezigt (vergel. op: *tânjgâ* N°. 2,) twee overeind staande bamboezen, die door de *pamâlôe* te zamen vereenigd worden, aldus genoemd dewijl men met het weefgetouw daar tegen aandrukt.

(2° tânra), Boeg. = *bâte* N°. 1. — Nitânra, = *nibatêi*. (Sîti Tjin.)

∧ (1° tânrañg), *eene saguweer-ladder* van bamboe, om in den saguweer-boom te klimmen, doorgaans eirea 20 voet hoog. Boeg. idem. — Tîmbo-tânrañg-mi Allôwa, lett.: *de Zon is reeds zoover boven de kim als de lengte van een' tânrañg*, d. i.: 's morgens ongeveer te 9 ure.

(2° tânrañg), = *tânreré*, *sierih-staak*.

∧ (1° târi), *gelijk afsnijden, snijden*, als: *papier, visch, kleéren*; bijv.: badjôenna bådjîki tarîna, *zijn kled is goed gesneden, heeft een goed snid*. — Ânjdjô kanâna toêwañg ta-nitarîka-mi nabôdoñg. Vergel. *bôdoñg*.

(2° târi). — Tariyañg, soort van waarzeggerij. De waarzegger houdt een mandje aan een touw vast, en vraagt bijv. aan *A.* of *hij* het vermiste gestolen heeft. Wanneer nu het mandje zich beweegt, wordt *A.* voor schuldig gehouden; anders aecht men zijne onschuld bewezen. Soms bedient men zich ook van een *padjîjîjîj*, of *wan*, die men laat rondrollen; de persoon, vóór wien de *wan* tegen den grond begint te slaan, die is de schuldige; v. d.: *mátari-tariyañg*, overdragt. gebeez. bijv. van iemand

die een huwelijks aanzoek overbrengt, wanneer hij naauwkeurig let op de gezigten en antwoorden, ten einde daaruit op te maken, of er kans op goeden afloop besta al dan niet. (Sîti Tjin.)

∧ (1° târiñg). Dus genoemd de steenen, waarop men het eten te koken zet, en dewijl men hiervoor meestal *drie* steenen bezigt, wordt dit woord dikwijls overdrachtelijk toegepast op een *drie-tal* personen, of zaken; gewoonlijk ziet men *drie* zulke *târiñg's* op één *pâlloe* (men zie boven op *pâlloe* N°. 2); van daar ook gesproken van: *târiñg-tânnga*, of *middelste târiñg*. (Mâdi.) Boeg. idem.

(2° târiñg), alles wat *hard gebakken is*, zoo dat het er *geel* uit ziet; van daar in de *sînri*'s gebezigd van de *gele*, in de oogen der Makassaren bijzonder sehoone, *kleur*, (Sinr., Mâdi.), bijv.: *bôekôeleñg-târriñg*, of: *kêbó-târriñg*, *een' helder gele huid* (tussehen *pâdja* N°. 1 en *kêbó* in), *eene huid, die het geel van de schil der lású nabij komt*. — Lêkó târiñg, *gele sierih*. NB. de beste soort.

∧ (tânriñg), *minnaar, iemand die achter de vrouwen loopt*. (Mâdi.) Boeg. *tânriñg*, idem.

∧ (târroe), bep. *tarrôewa*, *kiekendief*.

∧ (târoeng), 't Mal. *târôem*, *indigo-plant*.

∧ (tânroé), bep. *tânroeka*, *hoorn*. Boeg. idem, Mal. *tandoekh*. — Bállá-tânroé, huis met buffelhoornen boven op den gevel van het dak, hetgeen men enkel bij vorstelijke woningen aantreft.

Tanrôekañg, zooveel als *gehoornde*, wordt gebezigd van het mannetjes hert, doeh niet, vóór dat de beide hoornen zóó ver uitgekomen zijn, dat elk van twee, of vier, takken voorzien is. Men heeft *tanrôekañg lômpo*, en: *tanrôekañg tjadî*. Vergel. *tjônnga* N°. 1.

^ \ (târre). — Târre-târre, bep. târe-tar-rêya, soort van vogel: *zeemeenw.* (Dat. Moes.)

^ \ (tânre), Bonth en Toer.: *niet, geenszins.* (Mâdi.)

^ \ (tânreng), = *tânre.* (Sinr. K. G.)

^ \ (1° târo), mânâro, *plaatsen, stellen, nederzetten, nederleggen, afzetten, afleggen, nederlaten, doen nederdalen.* Boeg. idem, Mal. *târoh*; bijv.: nitâro ðjéné-kammoëna, *het warm water* (voor de kraamvrouw) *wordt afgezet*, te weten: *van het vuur.* NB. Van den volgenden ochtend na de bevalling af gooit men drie dagen achter elkander, telkens één *ijóépá* warm water op den buik der moeder uit. Ook bezigt men dagelijks een weinig warm water voor het kind, om het, na het *niyóeróe* met olij en dergel., af te spoelen. Dit gebruik van warm water duurt tien, vijftien, twintig dagen, of zoolang als men goedvindt. Wanneer men nu hiermede uitscheidt, heet dit: *uitâro ðjéné-kammoëna.* — Târo oerângi, = *ámóli oerângi, = târoerângi.* Vergel. *oerângi.* (D. Moes.)

Tarôwi, narôwi, mânarôwi, a) *ergens plaatsen*, b) *doen plaatsen*, enz. bijv.: toe-mânarôwi tattâkañg, *iemand die neêrlegt, neêrvelt, kreupelhout.* (Mâdi.) — Mábâttalá, na-koetarôwi, *wanneer de last te zwaar is, laat ik hem dien neêrzetten*, d. i.: *bevrijd ik hem daarvan.* (G. G.) — Nitarôwi-mi kaloekôëwa, lett.: *men doet naar beneden dalen*, d. i.: *plukt reeds, de kokosnoten.* — Nitarôwi-mi tâipâya, *de manjga's worden reeds geplukt.* — Nitarôwi-mi dannggânggânga, *de koopwaar wordt reeds neêrgelaten*, d. i.: *uit de prauw genomen.*

Tarôwañg, *plaatsen, nederzetten, doen nederdalen, naar beneden brengen, ten gevalle van iemand, voor iemand*; bijv.: tarôwañg-má nâoëng pôke-má-

tâppa-ðjarôëngkoc, *brenge voor mij naar beneden mijne een' naald in fijnheid evenarende piek.* (D. Moes.) — Na-nitarôwañg-mo bêdeñg I-Mâdi bâðjoe bâssi sagantôëðjoe, *er werden voor Mâdi naar beneden gebracht acht ijzeren baadjes.* (Mâdi.)

(2° târo), nâro, ânâro, *iemand alles, wat hij bezit, ontnemen, zijn huis in brand steken, en hem zelve als slaaf wegvoeren.* NB. gelijk soms op last van den vorst geschiedt; v. d. ook: *iemand met geweld uit eens anders woning halen.* — Toe-mânarôwa tâoe, *hij die iemand met geweld ergens van daan haalt.* (Rap.) — Kitâro-tôm-mi toe-irâte-soeëngkâna, *wij rukken ook met geweld mede haar die op zijn' schoot zit.* (D. Moes.)

Panarôwi, *iemand tot het voorwerp maken waarbij men iemand, of iets, met geweld weghaalt*; bijvoorb.: pônna soëro nipanarôwi tâoe-ballâna, *zoo men bij een soëro met geweld menschen uit het huis haalt.* (Inl. Wetb. en Rap.)

^ \ (tânro), *aanreiken, aanbieden.*

Sitanrôwi, *elkander iets aanbieden*, v. d.: sitanrôwi ewânggâñg, *elkander als 't ware toereiken, of aanbieden, de wapenen*, d. i. *de wapenen tegen elkander rigten; zamen vechten.* (Mâdi.)

Patanrôwañg, *iemand iets aanreiken, overhandigen*; bijv.: na-napatanrôwañg soëraka, *en hij overhandigde (hem) den brief.* (Djay.)

Pâpitanrôwañg, *het iemand iets aanreiken doen plaats vinden voor*, d. i. *iemand iets aanreiken, overhandigen, overleveren, hetzij openlijk, of heimelijk, hetzij zelf in persoon, of door middel van anderen.* Zoo kan het bijvoorbeeld gebezigd worden van iemand die voor een' ander iets steelt of laat stellen. Dan zegt men van zoo iemand: napâpitanrôwañgá ânœ, *hij bezorgt mij dit of dat.* — Zoo

komt het insgelijks voor van iemand, die een' ander te kennen geeft, dat hij tegen zekeren tijd een jong meisje tot zijn' dienst kan krijgen; van zoo iemand heet het: napâpitanrôwañgi Iyânoe, *hij levert hem als 't ware dit of dat meisje over.*

↖ ↗ (1° tîrañg), = *tóppoe*, met de voeten ergens tegen drukken; bijvoorb.: átirañgá ri-mê-
d̄jañga, *ik druk met de voeten tegen de tafel.* — Koe-
tâgaláki; na-tîrañgi ri-mêd̄jañga; *ik greep hem, doek hij hield zich tegen, door met de voeten tegen de tafel aan te drukken.* — Van daar overdragtelijk: koekiýóki; na-tîrañgi tēya, *ik roep hem; maar hij blijft halsstarrig weigeren.* — Zoo ook átirañg gebezigd van een paard, dat volstrekt niet voort wil.

Sipatîrañg, met de voeten tegen malkander drukken; van daar overdragtelijk gebezigd van: twee boomen, wier stammen elkander van onder raken, doek van boven van elkander verwijderd zijn.

Patîrañgañg, de plank, waar de vrouw bij het weven met de voeten tegen rust.

(2° tîrañg), oester. Sund. en Mal. tieram, Jav. tirēm, idem. — Tîrañg-bâtoe, klipoeester, gemeene soort, en graauw van kleur. (Mádi.)

↖ ↗ (tînrá), a) nînra, mánînra, *iets regtstandig ergens inzetten*; b) *regtop ergens in, of op, staan.* Bijv.: mánînra pasirîñgañg, *de stokjes voor een pasirîñgañg* (, verg. sîrîñg,) *in den grond zetten.* (Tar.) — Nitînrá-tôm̄mi riyoeoenna, ri-bañgkēna, *er werden ook aan zijn hoofd- en voeteneinde stokjes in den grond geplant.* NB. om te weten waar men de mēsañg's te stellen heeft. (Mádi.) — Tinrâna sañg-kîlañga, *de opstaande houten*, die het boven- en benedenhout van de sañgkîlañg vereenigen, en boven het eerstgenoemde uitsteken, zoodat men het roer met een ring van bindrotting, of jonge bam-

boe (kakalóe), daaraan kan vasthaken. — Tinrâna bân̄gkeñg-sâlaraka, *de opstaande houten van de bân̄gkeñg-sâlará.* — Tînrá-boetta, *grenspalen*; van daar: tînrá-boettâya ri-Gôwa, of: tînrá-boettâna Gôwa, lett.: *de grenspalen*, v. d.: *het grondgebied van Gôwa*; bijv.: nîyá-d̄ja ri-tînrá-boettâya ri-Gôwa, (het hout) *is immers op het grondgebied van Gôwa.* (Brief.) — Tînrá-tibôwañg, *boonenstaken.* (Sîti Tjîn.)

Tátînrá, *ergens regtstandig in gezet, of geplant, zijn*, d. i.: *ergens regtstandig in staan.*

Patînrá, *iemand die, of: iets, dat regtop ergens in, of: op, staat*; van daar: simbôleñg-patînrá, *men zie: simbôleñg.*

Patinrâkki, *iets regtstandig ergens in, of: op; doen staan.*

Patinrâkkañg, *kandelaar.* — Patinrâkkañg-kan̄jd̄jólí, *soort van blaker voor de kan̄jd̄jólí.* Verg. kan̄jd̄jólí.

↖ ↗ (1° tîrañg), 't Mal. tîndañg, *schoppen.*

Tinrângañg, *iemand schoppen.* — Tinrângañg lîno, *de wereld als 't ware wegschoppen, niets meer van haar willen weten.*

Patînrâñg, *een schoppen*; bijv.: ásâre patînrâñg, *een schop geven.*

(2° tîrañg), *niets meer van iemand willen weten, hem niet meer kunnen zetten, ja hem overat zooveel mogelijk benadeelen*; bijvoorb.: natînrâñg-mi pamâoekâna, *hij wil niets meer van zijn vaderland weten.*

NB. Welligt zijn dit tîrañg N°. 2 en het tîrañg N°. 1 oorspronkelijk hetzelfde. In het voorbeeld van "tinrângañg lîno" ziet men ten minsten geleidelijken overgang in de beteekenis van *schoppen* tot die van: *niets meer van iemand willen weten.*

Tînrâñg-bîriñg, *nagenoeg hetzelfde als: tînrâñg.*

rañg, doch *biring* sehijnt aan te duiden, dat de verwijdering nog grooter is, zoodat men zelfs geen rand, wij zouden zeggen: zoodat men letterlijk volstrekt niets meer van hem zien, of weten, wil. Vergel. *biring*.

Sitirañg-biring, volstrekt niets meer van elkan- der willen weten, elkander volstrekt niet meer kunnen zetten.

Tirañg, = *tóenrañg*.

᳚ ᳚ (tíri), gieten, inschenken, Boeg. idem; bijv.: *bosiya ri-bañgiya kammai djéné-nitíri*, de regen van van nacht was gelijk aan water dat uit- gegoten werd.

Patíri, hij die koper-, of ander werk giet. (G.G.)

Tátíri, gegoten zijn, v. d. storten; bijv.: *bôsi tá- tíri*, stortregen. — Tátíri-tíríki *bosiya*, het stort- regent.

Tíríki, ergens op gieten.

Nitíríkiyañg-mi kamalôwa, (het water) wordt op de kamálo gegoten.

᳚ ᳚ (tiring), plotseling.

᳚ ᳚ (tíri), nevens elkander; bijv.: *ámêmpo átíri*, nevens, naast, elkander zitten.

Nitiríyañg, nevens iemand geplaatst worden, v. d.: nevens iemand zitten. (Sinr.)

᳚ ᳚ ᳚ (tíro), átíro, van de hoogte naar iets zien; van daar: *zich een weinig oprigtende, naar iets verwijderds kijken* (D. Moes.); v. d.: op iets sta- ren, v. d.: sterk toezien; v. d. ook: bespieden, Boeg. idem; bijv.: *átíro-tíro-sâi karâënga ri-Gôwa*, kijk eens (bijv. op een' boom klimmende) ter dege uit naar den koning van Gôwa, of hij reeds komt. — *Mânge tíro-tíroï-parasânga*, het land gaan be- spieden. — *Atíro-tíro* ook gebezigd van iemand, die zijn oog op een meisje heeft laten vallen.

Patíro, iemand die, of: iets dat, uit de hoogte naar iets kijkt; van daar: *tjintjingtjingt-patíro*, lett. een ring, die als 't ware op de andere uit de hoogte ne- derziet, d. i.: een ring met een' grooten steen, tus- sehen andere ringen zonder steen, die dan *tjintj- tjingt-nitíro* kunnen genoemd worden. Vergelijk *tjintjingtjingt*.

᳚ ᳚ ᳚ (tínro), slapen. Boeg. idem. — Tíno- tínro, liggen. — *Átínro-bainne*, als een vrouw lig- gen; v. d.: met de beenen opgetrokken en bij elkan- der liggen. — *Tínro-tâdjai*, lett.: zij ligt gereed, te weten: voor den coïtus; gebezigd van eene vrouw, die zeer onachtzaam ligt, op haar' rug, met de beenen opgetrokken, en wijd van elkander. Vergel. *tâdja*. — *Tínro-mêmpo*, zittende slapen. — *Tínro- mânggañg*. Men zie *ânngañg*. — *Toe-mátinrôwa*, de ontslapene. — *Tínro-djângañg-djângañg*, slui- meren; niet vast, maar even als de vogels, slapen. — *Si-tínro-tínrôna mâmi*, het is slechts één en slapen van hem, d. i.: hij doet niets anders dan slapen, hij slaapt altoos.

Tínro-tínrôwañgi, ergens ter dege op slapen, d. i.: ergens goed over nadenken. Vergel. *émpo-empó wañgi* op: *émpo*.

Añgkatínrôwi, ergens op liggen, op slapen.

Patínro, lett.: doen slapen; v. d.: *nipatínrowi ri-kakarâëngâna*, geb. van iemand, wien men als 't ware laat slapen, d. i.; schorst, in zijne vorstelijke waardigheid.

Katínrôwañg, slaapplaats; bijv.: *sisálá-katín- rôwañg*, vergel. *sálá* N°. 7.

Sikatínrôwañg, zamen slapen. (Inl. Wetb.)

Santínro, zamenslapende, v. d.: *santínrôkoe*, mijne slaapgezellin, gebez. van een bijzit, of: hoer; = *pañgépékie*, vergel. *épé* N°. 1.

𐀀𐀁 (toëra), bep. toerâya, *een tak*, waaraan *tálá-*, *klapper-*, *ínró-*, of *nípa-*vruchten hangen.

𐀀𐀁 (toëna), *vloek*, *vervloeking*, *eed*. (Sinr.)

Patoenrâñgi, *iets vervloeken*. (Kcl.)

𐀀𐀁 (toënrâñg), = *tínrañg* N°. 2.

Toënrâñg-bíring, = *tínrañg-bíring*.

Vergel. *tínrañg* N°. 2.

𐀀𐀂 (toëri), *glenf*, of *streep*, *maken met de ploeg*, ten teeken, dat het werk begonnen is.

𐀀𐀃 (toëroc), *volgen*, *gehoorzamen*, *toegeven*, *afhouden een vaartuig*, *voor den wind afvaren*.

Patôeróe, *doen volgen*. — Ta-patôeróe, *niet doen volgen*; v. d.: *wéérhouden*, *afraden*, *afwijzen*, *weigeren*.

Ánoerôeki, *iemand*, of *iets*, *navolgen*, of: *nabootsen*. — Ápitoerôeki, *iemand*, of *iets*, *tot het voorwerp maken*, *dat men navolgt*.

Toëroé-toerôekañg, *nabootsen*.

Samatoeróe, lett. *zamen volgen*, v. d.: *overeenstemmen*. Boeg. idem. — Pasâmatoerôekañg, *overeenstemming*, v. d.: *datgeen waarin men overeenstemt*. (Rap. T. D̄j.)

Sitoeróe, lett.: *zamen volgen*; v. d.: *het eens zijn*, of *worden*, *overeenkomen*; bijv.: *sitoeróeki garagantâna kotâya*, (*mijn' horologie*) *loopt gelijk met de klok van het Fort*.

Toëtoeróe, verlengde vorm van *toëroé*.

Sitoëtoeróe, *elkander volgen*; v. d. bijv.: *achter elkander loopen*, gebez. van *menschen* en *beesten*, v. d. bijv.: *elkander opvolgen*, als: *ongelukken* en *rampen*; v. d. bijv.: *elkander opvolgen in geslacht* van vader op zoon.

Sitoëtoe-toëtoeróe, idem.

Átoetôerañg, *van geslacht tot geslacht*. — Satoëñggoc-toeñggocnâi átoetôerañg, *van eeuwigheid tot eeuwigheid*.

Mákatoetôerañg, *elkander opvolgen*; bijv.: *mákatoetôerañg-mônne dowaañgkoe*, *mijne beden volgen elkander op*, d. i.: *ik bid onophoudelijk*. (Sinr.)

𐀀𐀄 (toëroëñg), *nederdalen*, *zich nederlaten*, v. d.: *komen*, *landen*, enz., Boeg. idem; bijv.: *Toe-mánôeroëñga*, lett.: *de uit den Hemel nedergedaalde*. Aldus genoemd de eerste vorstin van Gôwa, dewijl men meende, dat zij van Hemelsche afkomst was. — Padjêko mánôeroëñg. Aldus genoemd *de ploeg* waarmede men in *Segéri*, van wege het Inlandsch Bestuur, en onder allerlei feestelijkheid, een' aanvang maakt met ploegen. Ook dit werktuig zou uit den Hemel nedergedaald zijn. — Toëroëñg-sân-roé. Men zie *sânroé*.

Patôeroëñg, *doen nederdalen*, *doen komen*. — Nipatoeroëñg-toe-máloëkká-mi, *men doet hem nederdalen als*, d. i.: *men houdt hem voor een' dief*, *beschouwt het*, *dat hij als dief komt*. (Rap.)

Gânrañg-papatôeroëñg, *alarm-trom*, lett.: *gânrañg die doet nederdalen*.

Toeroëñgi, *nederdalen*, *komen*, *tot iemand*, of *iets*; bijv.: *ânjđjo âná-ânaka, đjãi tâoe antoeroëñgi*, *vele menschen komen tot die popjes*, d. i.: *komen, om die popjes te zien*. — Ápa nitoeroëñgi? *waar gaat dat naartoe?* — Natoeroëñgi-kônjđjo sôngó dîngiñg, *wat daalt daar bij u neder*, d. i.: *wat breekt u daar op eens uit*, *het koude zweet!* — Na-nitoeroëñgi, *er wordt tot hem nedergedaald*, hetzij men hem *te hulp schiet*, of *aanvalt*. — Toeroëñgiyá, of: *toeroëñgi-kí*, lett.: *daalt tot mij*, of: *tot ons*, *neder*. NB. dit is de kreet van iemand, die bijv. door roovers overvallen wordt, en om hulp roept. Wij zouden zeggen: *help! help!*

Áloëmpá tátôeroëñg-toëroëñg, *op en neër springen*, bijv.: bij het *máñgároe*. (D. Moes).

Pitôeroëng, lett.: *doen nederdalen, doen komen*, te weten : *goederen*, d. i.: *vermaken*.

Papitôeroëng, *het doen nederdalen, het vermaken*; bijv.: *îya nikanâya papitôeroëng, anj̄dj̄oreng mêmang-mo ri-toe-nipitôeroëngîya, ri-tallassâna toewápitoëroënga, dat wat pitôeroëng heet* [, NB. in-tegenstelling van *papâsañg*, men zie: *pâsañg* N°.1], *komt dadelijk tot dengeen aan wien het geschonken wordt, ja nog bij het leven van den schenker*. (Rap. T. Dj.)

Pitoeroëngi, *doen nederdalen iets op iemand*, v. d. bijv.: *iemand iets schenken*; bijv.: *napitocroëngimi dîngiñg bâtoe-bâmbaŋga, hij deed koude neêrdalen op den heeten steen*. — *Sâbâ nipitôeroëngîna karâënga ânâ-mátôewa, dewijl den vorst geschonken is een gelukskind*. (Djay.)

Toeroëngang, a) lett.: *plaats waar men zich nederlaat*; v. d.: *plaats van inschepping*. (Sinr., Kel.) — *Toeroëngâna Kâmpoñg-bêroe, de inscheppingsplaats van Kâmpoñg-bâroe* (te Makassar). — *Bôttôtoeroëngang*. Men zie *bôttô* N°. 2.

Átoeroëngang, *met een toeroëngang zijn*, v. d.: *kêre-mâe átoeroëngang biseyânnoc? waar is de plaats, om naar boord van uw vaartuig te gaan?* lett.: *waar heeft uw vaartuig zijn toeroëngang?*

b) *afklimming, afstamming*. Mal. *katoerónan*, idem. — *Toeroëngâna, zijne vrouw en alle familie in nederdalende linie*, als: *kinderen*, enz. (Rap.)

c) *doen nederdalen*; bijv.: *nakókóki lâri sállang, na-kí-natoeroëngang, hij zal met een geweldige vaart op de vlugt gaan, en ons doen nederdalen*, d. i.: *ons doen volgen, ons medeslepen*.

d) *nederdalen tot*, of: *op*; bijv.: *natoeroëngangi anâna, het daalt neêr tot, of: op, zijne kinderen*, d. i.: *de kinderen deelen in de straf hunns vaders*.

(Rap.) — *Ta-natoëroëngangai karaëma, het daalt (komt) niet neêr op zijn heer*, d. i.: *de heer lijdt niet, is niet aansprakelijk, voor het gedrag zijn's slaafs*. (Inl. Wetb.)

Katoeroëngang, soort van *ziekte*, waardoor te Makassar vele pasgeboren kinderen in de *negen*, vooral de *drie*, eerste dagen worden weggerukt. Onder de Europeanen heet deze ziekte: *de klem*.

☞☞ (tôenróe). Mal. *tondokh, zich buigen, zich onderwerpen*.

Patôenróe, *zich doen buigen, onderwerpen*; bijv.: *nipatoenróe-mi ri-karâënga ri-Gôwa, hij is door den koning van Gôwa onderworpen*.

Pitôenróe, *doen bukken*, v. d.: *terneêrdrukken*, v. d.: *dringen, of: dwingen, tot iets*; bijv. *na-mâpi-tôenróe gârriñg, (mij) doet bukken, drukt ter neder, brengt onder hare magt, eene ziekte*. (Tar.) — *Lâbi pitoenróekoe dj̄inne, het is immers door mij sterk te dringen*. (Kel.)

☞☞ (1° tôenroëng), *tros*, te weten: *kokosnoten*. Boeg. idem. NB. één tôenroëng bevat soms tot vier en dertig kokosnoten toe. Vier zulke *tôenroëng's* hoogstens aan één boom gevonden. — *Oênti si-tôenroëng, = oênti si-pókó*, alleen met dit onderscheid, dat het gebez. wordt van de *reeds afgesneden tros*. — Voorts wordt *tôenroëng* ook enkel gebez. van het *middenrif*, waaraan de *pisañgvruchten* vastzitten, en van daar: *het midden-, of verheven, gedeelte over de geheele lengte van het lem-met eener kris*; v. d.: *sélé-nitôenroëng-Mangarîbi, een kris die in het midden van het lem-met van Mangarîbisch ijzer voorzien is*. (D. Moes.)

(2° tôenroëng), *de rug*, van een *mes* bijv., of dergelijke. Boeg. idem.

(3° tôenroëng), *nôenroëng, slaan, kloppen, ver-*

slaan, wordt ook gebeez. om ons *vermenigvuldigen*, in de eijferkunst, uit te drukken. Boeg. *oénróé*, idem. — Noênroëñg tâmboró, *de trommel slaan*. — Toênroëñg-sâpoe, *geeselen*; bijv.: nitôênroëñg-pâđjâi, *hij krijgt voor zijn achterste*. Men zie *pâđja* N°. 4. — Toênroëñg-lâba, *met koelheid, met onverschilligheid slaan*, d. i.: *iemand koel behandelen*. (Kel.) — Toênroëñg-kânaï, *iemand met woorden slaan, of treffen*, van daar: *hem ergens over onderhouden*. (Kel.) — Ánoênroëñg ri, *straffen, beboeten*.

Patoênroëñg, lett. *doen slaan, doen kloppen*; bijv.: tēja-kô patoênroëñgi pakéboeka, *laat de deur zoo niet kloppen*, d. i.: *gooi ze niet zoo hard digt*. — Fatoênroëñg kalênna ri, *zich zelven doen slaan, of kloppen, tegen*, d. i.: *ergens tegen aan slaan, of klotsen*; bijvoorbeeld de golven tegen het strand. (Kel.) Zoo ook gebezigd van iemand *die zich met geweld tegen den grond aansmijt*, zieh nu op deze, dan op die zijde gooit, *zich als het ware tegen den grond doet slaan, of kloppen*. — Patoênroëñg kâna, lett.: *een woord doen slaan, te weten: ergens op*, v. d.: *een spreekwoord bezigen*. Vergel. het Arab. ضرب مثلا.

• ◡ ◡ ◡ (tôereñg), = antóereñg. Men zie: antoe.

◡ ◡ ◡ (têrá), átêrá, *oprispen*. NB. bij de Inlanders geen onbeleefdheid, maar een compliment voor den gastheer.

◡ ◡ ◡ (têrañg), = tírañg N°. 2. (Mâdi.)

◡ ◡ ◡ ◡ (1° ténreñg), nênreñg, *beven, rillen*. Boeg. *ténre*, idem.

Patênreñg, *doen rilleu*. (Tar.)

(2° ténreñg). — Ténreñg-ténreñg pokêna, *te paard gezeten zijn laus zóó in de hand houden, dat*

men die op zijn teenen laat rusten. (Mâdi). Boeg. *ténreñg*, idem.

◡ ◡ ◡ ◡ (tênró), bep. *tênroka*, naam eener soort van *visch*. Boeg. idem. — Tênró-lâboe, = taróedá, soort van *tênró*. NB. wanneer men dezen visch in het water ziet, is dit een teeken van ondiepte. — Tênró-bâttí, insgelijks een soort van *tênró*. — Lâwará-tênró. Men zie *lâwará* N°. 2.

◡ ◡ ◡ (tônra), *beboeting, die volgt op* (, lett.: voortgesleept wordt door:) *de vergoeding van de schade, aan personen, of goederen, aangebragt, en evenveel als deze bedragende*; dus zooveel als: *nasleep van de tókkonñg*, (men zie: *tókkonñg* N°. 2,) of de *panjápóe* (, men zie *sápóe* N°. 1). Vergel. 't Boeg. *tónra*, = het Mak. *tónda*. (Rap. T. D̄j., en Inl. Wetb.)

◡ ◡ ◡ (tônrañg), *zich uitstrekken*, v. d.: *met uitgestrekte beenen zitten, of liggen*. Bijvoorbeeld: tonrâna (êre), *de plaats van waar het water zich uitstrekt*; d. i.: *waar het zijn oorsprong neemt*. — Tônrañg-boêlo-mi Allôwa, lett.: *de Zon is reeds boven de kimmen ter lengte van een uitgestrekt stuk bamboe*. — Si-tônrañg-boêlo-mâmi, nasârá Allôwa, *nog een poosje vóór Zonsondergang*. — Si-tônrañg đjéné, of: si-tônrañg-êre, lett.: *naar het uitstrekken van het water*, d. i.: *langs het water*. (Mâdi.) — Átônrañg kâlóc, *de beenen uitstrekken en dan kruisen*. Vergel. *kâlóc* N°. 1.

Ápatônrañg, *zich doen uitstrekken*; bijv.: âpatônrañg bisêyañg, lett.: *een vaarttuig zich doen uitstrekken*, v. d.: *de kiel opzetten, begin maken met bouwen*.

◡ ◡ ◡ ◡ (1° tôré), átôré, = lôckká N°. 2, *stelen*.

Patôré, = palóékká, *dief*.

(2° tôré), bep. *tôreka*, het Mal. *tauriet*, het Jav.

loret, Arab. *تورية*, *de wet van Mozes, de Pentateuch*.

(3° tôre). Torêyañg, *wegstooten, wegschoppen*. (Bid.) — Mâna nitorêyañg-kí, ta-nisaîle-ôempa-kí, *ofschoon men ons wegschoppe, ziet men niet eens ter zijde meer naar ons om*. (Bid.)

↖ ↗ ↘ ↙ (1° tôro). Tátôro, *met de voeten ergens tegen stooten; v. d. struikelen*.

Tátôro-tôro, *gedurig struikelen*.

Tórôwañg, a) *tegen aan stooten, tegen aan schoppen;*

b) *een ergens tegen aan stooten; bijvoorbeeld: koctórôwañg-bâwa, ik ben iemand, aan wien ieders mond zich stoot, d. i.: op wien ieder wat te zeggen heeft*. (Lalâkoeñg).

(2° tôró). Tátôró, = *tádjóró*. Vergelijk *djóró* N°. 1.

(3° tôro). Torôwi. Dit heet aan de toptafel, wanneer iemand *twee drieën* gooit; als wanneer hij insgelijks wint.

(4° tôro), *slepen*, bijvoorbeeld gebezigd van een *lang kleet*. Boeg. *mátôro*, idem. — Kobâyá-tôro, *lang bidkleed* voor de mannen.

Tjoeťjoe-torôwañg. Verg. *tjoeťjoe* N°. 1.

(5° tôro), ook gebezigd voor het: *zetten*, of: *opzetten* bij hanengevchten; bijv.: *siyâpa torôna ânjdjo djângañga? Hoeveel zet gij op dien haan?*

↖ ↗ ↘ ↙ (1° tônró), bep. *tônroka, de schoft* van een *paard*. — *Djârañg tînggi-tônro, een paard hoog van schoft*.

(2° tônró), = *biriñg*. (D. Mocs.)

↖ ↗ ↘ ↙ (tárâñgká). Men zie *âñgká* N°. 1.

↖ ↗ ↘ ↙ (tarôñgkoc), bep. *taroñgkôewa*, het Port. *troneo*, *soort van gevangenis*; van daar in het algemeen: *gevangenis, opsluiten, gevangen zet-*

ten. (Djaj.) — Toc-nitarôñgkoc, *een gevangene*.

↖ ↗ ↘ ↙ (târâñgkîdjañg), *soort van vergiftigd geel ijzer*, komende van elders, en soms gebezigd voor krissen; v. d.: *sélé-niyoeđjoeñga târañgkîdjañg, de kris met een punt van dit ijzer*. Vergel. *kîdjañg* en *târañg*. (Mâdi.)

↖ ↗ ↘ ↙ (tarakôló), bep. *tarakôloka, buks*. Boeg idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (tarikalâna), = *tâsi-kâli-kâli*, lett. *d, zelden*, vergel. *kâli* N°. 1; bijv.: *tarikâlâna-ko ênroeñg, zelden verlangt gij* (naar mij). (Tar.)

↖ ↗ ↘ ↙ (tarâñgga), *dragen, verdragen, verduren*; bijv.: *antarâñgga kanâna, iemands woorden dragen*, d. i.: *zich daaraan onderwerpen, zich daarnaar schikken*. (Djaj.)

↖ ↗ ↘ ↙ (tarigoe), bep. *tarigoewa, Europeesch koren*, Sund., Mal., en Jav. *trigoe*, Port. *trigo, koren*. — Lâboe-tarigoe, *meel*.

↖ ↗ ↘ ↙ (taroeñgâđja), *eene Cassia Tagera L.*

↖ ↗ ↘ ↙ (tarîpañg), *tripañg*, *soort van visch*. Boeg. idem. Van dezen visch vindt men onderscheidene soorten. De voornaamste heeten aldus:

tarîpañg-kâssí, zandtripañg,

tarîpañg-bâtoe, zwarte klip-tripañg,

tarîpañg-kôro, witte klip-tripañg,

tarîpañg-pândañg, ananas-tripañg, als 't ware *met doornen*, even als de *pândañg*,

tarîpañg-Kâyoe-Đjâwa, tripañg van Kâyoe-Đjâwa, dat gelegen zou zijn bij Marêgé, volgens anderen dus genoemd wegens de *roode kleur*, men zie op *đjâwa*,

tarîpañg-lêlêñg, zwarte tripañg,

tarîpañg-kâsôe, *platte tripañg*, lett.: *tripañg als een muil*,

tarîpañg-boêwañg-koêlí, bij verbastering genoemd: *bañgkôêlí*, *ontvelde tripañg*, NB. volgens sommigen is de naam van *bañgkôêlí* de cenig ware, zooveel te kennen gevende als: *iets ronds*; deze soort zou dezelfde zijn als de *tarîpañg-kâyoe-Djâwa*, met dit onderscheid alleen dat laatstgenoemde doorgesneden is,

tarîpañg-Marêgé, *Marêgésche tripañg*,

tarîpañg-gâmá, dus genoemd wegens de *slieren* (draden) *slijm*, welke daaraan hangen, vergel. *gâmá* N°. 3,

tarîpañg-gâmá-bâtí, *gelekte gâmá-tripañg*,

tarîpañg-tâi-kôñgkoñg), *vuile tripañg*, letterl.: *tripañg als honden-stront*,

tarîpañg-Djâppoñg, *Japansche tripañg*,

tarîpañg-kêbó, *witte tripañg*,

tarîpañg-koênjí, *gele tripañg*,

tarîpañg-dôñgá, *valsche ananas-tripañg*, vergel. *dôñgá*,

tarîpañg-môsé, soort van *tripañg*, die niet boven op, maar eenigzins onder het zand gevonden wordt, zoodat men er met de hand als 't ware in moet schuiven, om ze te krijgen, vergelijk *môsé* op *ósé*,

tarîpañg-kaôewasá, *geelachtige tripañg*, of: *tripañg die de kleur heeft van de peulvruchten van de kaôewasá*, NB. ook welligt aldus genoemd wegens overeenkomst in vorm,

tarîpañg-kâtjañg-gôreñg, *kâtjañg-gôreñg*-, of: *gebrande tripañg*, dus genoemd wegens de kleinte, als 't ware zoo klein als *kâtjañg-gôreñg*,

tarîpañg-talêñgko, eene soort van *tripañg* die zoo vast aan den grond zit, dat men er haar be-

zwaarlijk geheel af krijgt, vergel. *talêñgko*; wegens het veelvuldige vocht, dat er uit komt, heet zij ook *tarîpañg-tjêrá*.

Vergel. I. N. Vosmaer's korte beschrijving van het Zuid-Oostelijk sehier-ciland van Celebes, in het bijzonder van de Vosmaer's of Kendari-baai, blz. 162.

Patarîpañg, *tripañg-visscher*. Aldus dikwijls genoemd gemeene vrouwspersonen, die als 't ware 's nachts op *tripañg*-visseherij uitgaan; van daar in gezelschap liever gebruikt: *pamarêgé*, af te leiden van *Marêgé*, onder welken naam men eigenlijk de hier gevestigde *Nieuw-Hollanders* verstaat, welke zich inzonderheid met de *tripañg*-visscherij onledig houden.

Târi-tarîpañg, vierkante blokjes hout, die onder in het vaartuig de geheele lengte van de kiel door, drie in de breedte, op korten afstand van elkander, aangebragt zijn tot het geven van meerdere stevigheid. (Rap. K. G.)

Tatarîpañg, = *târi-tarîpañg*.

^ ^ ^ (tarôempoe), bep. tarocmpoêwa, Port. *trunfo*, *troef*, in het kaartspel, bijv. in het *Omi*-spel.

^ ^ ^ ^ ^ (tarôpoñg), *verrekijker*, ook een *bamboe* waarin men de *palátting* bewaart. Men zie *palátting*. Boeg. idem. Vergel. het Mal. *trôpoñg*, een *pijp* gelijk die van een orgel, *verrekijker*, *telescoop*, *roeper*. Jav. *tropoñg*, een *werverspoel*.

^ ^ ^ ^ ^ (toeroempêta), bep. toeroempetâya, ons: *trompet*.

^ ^ ^ (târâmbañg). Men zie *âmbañg*.

^ ^ ^ ^ ^ (taroembêbé). Târoembêbé-kañg, of: patârôembêbé, *iets verleggen*, zoodat men het niet vinden kan, *iets uit achteloosheid*

ergens laten vallen, zonder zulks terstond te be-
merken.

⤴ ⤵ ↗ ↘ ⤴ (toëroembêta), = *tôeroem-
pêtu*.

⤴ ↗ ⤵ ↘ ⤴ ↗ (tônrabâtoŋg). Talibânaŋg-
tônrabâtoŋg, een krisband van roode zijde, geheel
met goud gestikt.

⤴ ⤵ ↗ ↘ ↗ (tânrabâyo), bep. tânrabayôwa,
nevelvlek (?) NB. aldus genoemd, dewijl de *Báyo's*
(, vergel. boven op: *Báyo*,) hieruit een teeken
(, Boeg. *tânra* = het Mak. *bâte* N°. 1, of: *pamatéi*,)
van goed weder zien.

⤴ ⤵ ↗ ↘ ↘ (tânroé-balâŋga), een *sónrí*,
behoorende tot Gôwa's rijkssieraden. (Rap.)

⤴ ⤵ ↗ (tarîma), *ontvangen, aannemen*, Boeg.,
Sund., Mal., en Jav. idem; bijv.: *ánarîma êraŋg-
kamatêyaŋg*. Vergel. *éranj*. — *Tarîma-kâsi*, Mal.
en Jav. *bedanken* voor eene genoten gunst.

Îya-mi koepatarîma-kâsi, *ik zeg u dank daar-
voor*. (Brief.)

Katarimâŋg, *aannemelijk*, v. d.: *welgevallig*;
bijvoorb.: *katarimâŋgi papalâna toëwaŋg*, *de bede
van mijnheer is Gode welgevallig*.

Pitarimâi, *iemand te ontvangen geven*; v. d. *toe-
zenden, ter hand stellen*; bijv.: *ka-kalêŋgkoe pita-
rimâi oëwaŋg*, *daar ik hem zelf geld heb toegezou-
den, of: betaald*. (Brief.)

⤴ ⤵ ↗ ⤴ (Tânriŋg-mâta), naam van een
kamponŋ in *Galésonj*, waar veel *mâŋgga*-vruchten
zijn; v. d.: *taîpa-Tânriŋg-mâta*, men zie *taîpa*.

⤴ ⤵ ↗ ⤴ (tarâtte), bep. *tarâtteka*, 't Arab.
en Mal. ترتيب, *orde, schikking*; bijv.: *ta-mâba-
lîjikaî tarattêna*, *de zaak is slecht aangelegd, over-
legd*; wanneer men, bijv., bij de behandeling eener
kwestie met Inlanders, niet den regten weg in-

slaat, zoodat men hun vrees, in stede van vertrou-
wen, inboezemt.

⤴ ⤵ ↗ (târînti). Men zie *înti* N°. 2.

⤴ ⤵ ⤴ ⤵ ↗ (târi-tarîpaŋg). Men zie *ta-
rîpaŋj*.

⤴ ⤵ ↗ ⤴ ⤵ (tirotâsí), bep. *tirotâsika*, naam
eener soort van boom.

⤴ ⤵ ↗ ↗ (târâdo). *Târâdo-râdo*. Men zie
op *âdo*.

⤴ ⤵ ↗ (tarôêdá), bep. *tarôêdaka*. Vergel. *ténró*.

⤴ ⤵ ↗ ↗ (taradîdi), bep. *târadidiya*, =
mâta-pâdja, *het fundament*. Vergel. *pâdja* N°. 4.

⤴ ⤵ ⤴ (tarôena), Sal. *jongeling*.

⤴ ⤵ ↗ ⤴ ↗ (târônó). Vergel. *ónó*.

⤴ ⤵ ⤴ ⤵ ↗ (toerinâoŋg), = *rôyoŋj*.

⤴ ⤵ ↗ ⤵ ↗ (târôêdjoŋg-rôêdjoŋg). Ver-
gel. *ôêdjoŋj*.

⤴ ↗ ⤵ ↗ ⤵ (tânreré), bep. *tânreka*, *sierih-
staak*, staak, waar men de sierihbladen langs laat
groeijen, even als bij ons de *snijboonen* en dergel.
langs de boonenstaken. Boeg. idem. (Kel.)

⤴ ⤵ ⤵ (tinrôeroe), = *tinrôri* (, vergel. *tín-
roró* N°. 2), = *rôeroeŋj*, *volgen*.

⤴ ↗ ⤵ ↗ ⤵ (tirêre), *dorst, dorstig zijn*; bijv.
tirêre-dôêdoewá, *ik heb sterken dorst*.

⤴ ⤵ ↗ ⤵ ↗ (1° *tînroró*), = *tâbijálo*, vergel.
biyálo; bijv.: *mákêbó-kêbóki na-mátînroró pâdja*,
zij is wit van kleur met een tint van liefelijk zwart.
(Sinr. K. G.)

(2° *tînroró*). — *Tinrôri*, = *tinrôeroe* = *rôe-
roeŋj*, *volgen*.

Tinrôraŋg, *hij*, of: *zij*, *die*, of: *datgeen wat er-
gens op volgt*; bijv.: *âná ocloewâna siyagâŋg tin-
rorâna*, *zijn oudste kind met het kind dat daarop
volgt*. (Rap.)

ʌ ʌ ʌ ʌ (toerêre), = *tirére*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tároerãngi). Vergel. *oerãngi*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (táralle). Vergel. *alle*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tároèlóc). — Tároèlóc-mâta, *naoogen*;
 bijvoorbeeld: koetároèlóc-mâtaï, *ik oog hem na*.
 Vergel. *óelóc* N°. 2. (Mádi.)
 ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (tônroló), bep. *tônroloka*,
houten, die men soms van weérszijde in de palen drijft,
 ten einde daarop de palãngga lómpo's te doen rusten.
 Boegin. idem. Op zulke tônroló's plaatst zich de
 dief, of al wie maar een aanslag op de bewoners
 van het huis wil doen, ten einde daar eene goede
 gelegenheid af te wachten. Ook aldus genoemd
 de beide houten die in de tanrãkañg's van het
 weefgetouw gestoken worden, ten einde de pamâ-
 lóc op te laten rusten. Ook op de schepen ge-
 sproken van lónroló's. (S. Tjin.) — Bállá nitôn-
 roló. Vergel. *bállá* N°. 3.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tárãwañg), *begraven*, bijv. een *lijk*.
 Vergel. *ãwañg*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (toerôwañg), *lekken*, Boeg. idem;
 bijv.: toerôwañgi patôñgkoka, *het dak lekt*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (1° tânrasá), *meenen*, *ergens voor*
houden; bijv.: nitânrasá toe-málóèkká, *voor een*
dief gehouden worden. (Inl. Wetb., Tar., Rap.)
 Pitanrãssi, *iemand iets aanrekenen*.
 (2° tânrasá). — Tanrãsañg, = *lanrãsañg*. Vergel.
lânrasá.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tarãsi), = het Jav. *trasi*, ingelegde
 zeevisch, die, fijngestooten met sambal, als toespijs
 bij de rijst gegeten wordt. Boeg. idem.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (târroesóe), *nârroesóe*, *ánârroesóe*,
 lett.: *regt dóórgaan*, v. d. *dóórloopen*, v. d. *ergens*
geheel door heen komen, v. d. *ergens in doordrin-*
gen, *ergens door en door in ervaren zijn*, enz., Boeg.

târroé, idem, Mal. en Jav. *troes*, *door*, *regldoor*,
regtuil, *door en door*, *regtstreeks*, *geheel en al*.
 Bijv.: bêntcẽg-mánârroesóc, *een paal die lot boven*
in het huis doorloopt. Vergel. *bẽntcẽg* N°. 3. —
Nârroesóc-mi, *zij zijn reeds geheel door*, te weten:
de haken van een paard. — Bãñgkeñg-tôpe târ-
roesóe, *de rand van een kleed die door en door ge-*
werkt, of *geborduurd*, is, zoo dat dezelve er aan
 beide zijden even mooi uitziet. — Ta-nitârroesóe-
pa, *er is nog niet in doorgedrongen*, d. i.: *het is*
raadselachtig. — Tãoc-bôto târroesóe, *een waar-*
zegger die in de diepste geheimenissen doordringt, *een*
kundig waarzegger. (Djay.) — Mánârroesóeki má-
 mâtja kitá, *hij is door en door bedreven in het le-*
zen van de schrift. (G. G.)

ʌ ʌ ʌ ʌ (târôsá). Men zie *rôsá* N°. 1.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tarôsi), bep. *tarosíya*, het Mal.
tróesie, *koperrood*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (1° tãrasá), bep. *tãrasaka*, het Mal.
lieras, *pluksel*. NB. niet, zoo als bij ons, gebruikt
 voor wonden, maar tot dezelfde doeleinden als de
 kapok en dergelijke, namelijk om kussens of ma-
 trassen op te vullen.
 (2° tãrasá), *kapas zuiveren*, door te kloppen.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tãrisí), *met zijn nagels dood*, of *open*
knijpen, bijv.: een *luis*, of *zweer*.
 ʌ ʌ ʌ ʌ (têrasá), bep. *têrasaka*, *hard*, bijv.:
de bodem van een grond, 'een *lafel*, een *steen*; *ge-*
streng.

Katerãssañg, *hardheid*.

Têra-têrasá, 't hardste gedeelte van het been,
scheen.

ʌ ʌ ʌ ʌ (tânrasôela), bep. *tânrasoelâya*,
eene *ader* van het voorhoofd, die bij den Inlander
zichtbaar opzwellt, wanneer hij zich erg boos maakt,

(Mádi); bijv.: pîla māmēntēng-mi tânrasoēla ri-abâna, *de tânrasoēla stond* (, d. i. zwol op,) *hoe langer des te meer op zijn voorhoofd*, d. i. *hij werd hoe langer des te vertoornder*. NB. *Tânrasoēla* eigenl. Boeg., = 't Mak. *lâba-lâba*. Vergel. *lâba* N°. 2.

ᠠᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢ (târasôloé), bep. târasôloeka, een dieven-werktuig, langer en platter van vorm, doch op de zelfde wijze als de *pântóe* gebezigd; heeft ook veel overeenkomst met de *simámboe*, doch is minder lang.

ᠠᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢ (tarâssoló), bep. tarâssoloka, het Arab. *ترسول* *gezonden*, en gebez. voor het *begin* of de *inleiding* van een *zend-brief*, gewoonlijk in eene menigte van heilwensen bestaande.

ᠠᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢ (taraôewe), bep. târaowêya, *regenboog*. Boeg. idem.

ᠠᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢ (târahôrâma), het Mal. *terhormat*, van het Arab. *عزّة*, *eerbied*, *ontzag*, lett. *met eerbied bejegend*, *geëerbiedigd*, *geëerd worden*, v. d. ook, bij verwarring van denkbeelden: *eerbiedig*; bijv.: *sâllang târahôrâma*, *eerbiedige groeten*. (Tar.)

ᠠᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢᠨᠠᠵᠢ (1° tâlá), bep. tâlaka, naam eener soort van boom, *Borassus flabelliformis* L., Boeg. *tá*, idem. — *Tâlaka ri-Sânggariṅgaṅg*. Men zie *Sânggarinṅgaṅg*. — De *tâlá*-vrucht is van onderen geel, van boven zwart; vergel. *kóro-bóewa-tâlá*, op: *kóro* N°. 3. — *Lâlaṅg-tâlá*. Vergel. *lâlaṅg* N°. 2.

(2° tâla). — *Patâla*, lett.: *blootleggen*, *gereedstellen*, *klaar-*, of *vóórstellen*, v. d. ook: *opdisschen*, enz.; bijv.: *patâlaï kalēna*, *zich bloot geven*, *zich bloot stellen*, *zich klaar*, of: *ter beschikking stellen*, onder andere gebez. van iemand, die *zich beroep-*, of: *benoembaar*, *stelt*. Zoo ook gebezigd van een *slecht vrouwspersoon*, dat *haar ligchaam aan een*

ieder veil geeft. — *Patâlaï kalēna ri-baliya*, *zich bloot geven aan den vijand*. — *Îya-mi na-koepatâla mēmaṅg kanâya ri-kâtte*, *daarom heb ik het u van te voren voor oogen gehouden*, d. i. *vooruit gezegd*.

Tâtâla, eigenl.: *blootgelegd*, v. d. *uitgekregen*, uit de *kast* bijv.; *uitgezet*, uit de *góedaṅg* bijv.; *klaar*, het *rijtuig* bijv., dat ingespannen is; *opgedischt*, *het eten* bijv. — *Tinro-tâtâla-tâlaï*, *zij slaapt open en bloot*, d. i.: *zonder schut*, of *gordijn*, in één woord, zóó, dat een ieder haar zien kan.

(3° tâla), = *tapâla*, *immers niet*; welligt zamengesteld uit *ta* + *ala* N°. 1. Bijvoorb.: *tâla inâkke aṅgkâna*, *ik zeg het immers niet*; welligt lett.: *wat! ik zou het zeggen?...* *Neen, dat niet*. — *Tâla dĵâm-mēngi anĵdĵâya*, *de afgestorvenen zijn immers niet dood*, (Kel.); welligt lett.: *wat! de afgestorvenen zouden dood zijn?...* *Neen, dat niet*. — *Tâla anâna ântoe soedâgaraka*, *zij is immers niet de dochter van dien koopman* (Bid.); welligt lett.: *wat! zij zou de dochter van dien koopman zijn?...* *Neen, dat niet*.

(4° tâla). — *Tâla-tâla*, bep. tâla-talâya, wel eens verward met *kândawâri*, doch eigenlijk daarvan onderscheiden. De *tâla-tâla* is minder lang en altijd van achteren aan het huis. Boeg. idem.

(5° tâllá), bep. tâllaka, 't Arab. *طالان*, *verstooting eener vrouw*, *chtscheiding*, *verstooten*; bijv.: *tâllá-tâlloewi ântoe baïnnêya*, lett.: *verstoot die vrouw drie keeren achteréén*, d. i.: *scheid u voor goed van die vrouw*. NB. wanneer men zijne vrouw drie-maal verstooten heeft, mag men haar, volgens de Mohammedaansche wet, niet terugnemen, tenzij dat zij in het bed van een' ander is overgegaan.

(6° tâllá), = *tallāṅgaṅg nâoenṅ*, vergel. *túllanṅ* N°. 2; bijv.: *nipanâoenṅ-mi bannaṅga*, *nitâllá* *tápintâlloe*, *tápinṅappá*, *tápilîma*, *saṅggēna lē-*

leŋg, *het garen wordt er in gedaan* (te weten: *in de indigo*), *en ondergedompeld drie, of vier, of vijf keer, zoo lang tot dat het zwart is.* Boeg. idem.

↖ ↗ (1° tâlaŋg), *metalen*, bijv. *koperen*, *schenkblad*, dat zich door diepte en hoogen rand van de *tjéperé* onderscheidt. Boeg. idem. Mal. en Jav. *talam*, Sund. *talēm*, *schenkbord*, *bak*. — Tâlaŋg tâŋgkoeloe, *een tâlaŋg met uitgewerkten rand*, bijv. met punten, of, zoo als de Inlanders zeggen, met *katintinŋ's* of *doornen*.

(2° tâllaŋg), *zinken*, overdragtelijk: *wegzinken*, *diep doordringen*, bijv. *in de vijandelijke drommen*. (Mádi.) Boeg. *tállanŋg*.

Tâllaŋg-bâyaŋg, letterl.: *het zinken van de schaduw*, v. d.: *schemeren* ('s avond's).

Boêlo-tâllaŋg, soort van bamboe die *zinkt*, wanneer zij in het water komt, = *boêlo-póppó*. Vergel. *boêlo*.

Boēnga tâllaŋg, eene plant uit de familie der *Leguminósae*. (*Desmodium?*)

Tallânŋgi, *doen zinken*.

Tallânŋgaŋg, idem.

Sitallânŋgaŋg, *elkander doen zinken*; bijv. *sitallânŋgaŋg bâraŋg-bâraŋg*, lett.: *elkanders goederen doen wegzinken*, d. i. *elkander's goederen zoek maken*, *elkander in hun goederen benadeelen*. (Mádi.)

Papitâllaŋg, *vischlood*, lett.: *datgeen wat doet zinken*.

(3° tâllaŋg), = 't Mal. *telan*, *slikken*.

↖ ↗ (1° tâli), bep. *taliya*, *dertig duiten*, of: *een vijfstuiverstukje*. Boeg., Mal. en Jav. idem. — Tôkeŋg tâli-tâli, een *tôkeŋg*, bestaande uit eenige kleine ronde gouden plaatjes, ter grootte van onze *viijfstuiverstukjes*, en één dat wat grooter is in het midden.

(2° tâli), het Mal. en Jav. *tâli*, *touw*, *koord*, enz.; v. d.: *tâli-bâannaŋg*, lett.: *een band*, of *koord*, *van garen*, of *draad*. Vergel. *bâannaŋg*. Zoo gewoonlijk genoemd: de *krisband*, of *band*, waarmede de kris aan het lijf wordt vastgehecht. Boeg. *taliwânnaŋg*. — Talibâannaŋg-Djâppoŋg. Men zie: *Djâppoŋg*. — Talibâannaŋg-nisoêlá. Men zie *soêlá*. — Talibâannaŋg-nidjâi-Djâwa. Vergel. *djâi* N°. 2. — Talibâannaŋg-tônrabâtoŋg. Vergel. *tônrabâtoŋg*. — Talibâannaŋg-bânŋkeŋg-tôpe, *een krisband*, *bewerkt even als een bânŋkeŋg-tôpe*. Vergel. *bânŋkeŋg*. — Talibâannaŋg-Pâsirí. Vergel. *Pâsirí*.

Âtâli-tâli toêwaŋg, *mijnheer laat zijne praauw met touwen voorttrekken*.

Antâli-taliyaŋgi biseyâna, *iemand's vaartuig met touwen voorttrekken*; bijv.: *koesoêro tâli-taliyaŋgi biseyâŋgkoe*, *ik laat mijn vaartuig voorttrekken*.

(3° tâllí), bep. *tállika*, *eed*, *verbond*. (Kel.) — Âtâllí ri, *zweren op*.

Patâllí, *doen zweren*.

Patallíkaŋgi, *ergens op doen zweren*; bijv.: *patallíkaŋgi korôwaŋga*, *doen zweren op den Koran*. (G. G.)

Sitâllí, *zamenzweren*, *zamen een verbond sluiten*. Pasitallíkaŋg, *het zamen zweren*, *het zamen een verbond sluiten*; v. d.: *een verbond*.

↖ ↗ (tâlloe), *drie*. Boeg. *tâlloe*, Jav. *têloe*, idem. — Sampoêlo antâlloe, *dertien*. — Tâlloempôelo, *dertig*. — Tâlloembilânŋgaŋg, *driehonderd*. — Tâlloessáboe, *drieduizend*. Vergel. Mak. *Spraakk* § 86 en § 89. — Ri-talloêwa, *over-overmorgen*.

Pintâlloe, *driemaal*. — Lâppá-tâlloe, *drievoud*. Vergel. Mak. *Spr.* § 117.

Katâlloe, of: *mákatâlloe*, of: *kapintâlloe*, of:

mákapintáloe, *derde*. Katalloënna, of: mákatalloënna, of: kapintalloënna, of: mákapintalloënna, *ten derde*. Vergel. Mak. Spr. § 119.

Tâwa-talloënna, *één derde*. Vergel. Mak. Spr. § 121.

Tátáloe, *elk, of ieder, drie*. — Tápintáloe, *elk, of ieder, driemaal*. Vergel. tá N°. 5 en Mak. Spraakk. § 122.

Táloe-táloe, *met hun drieën*. (Djay.)

Talloëwi, a) *tot drie maken, in drieën deelen*;

b) *met hun drieën iets doen*; bijv.: nitallôewi nitôenroëng, *door drie personen geslagen worden*. — Ábêseréki tôewaŋg, na-nitalloëwi, *hij heeft een pak gehad van drie personen*. NB. nitôenroëng hier wegelaten, dewijl 't uit 't verband blijkt dat dit hier bedoeld wordt. — Ngâpa taêna noctôempá ri-kanâna Iyânoe? . . . Kítalloëwi-mi, *waarom hebt gij uw niet verzet tegen de woorden van N. N.? . . . Wij hebben het met ons drieën gedaan*. (Rap. K. G.)

^ (táloeŋg), *gebez. om aan te duiden, dat de tijd van de eene of andere vrucht reeds voorbij is*; bijv.: kêre-mi doeriyaŋga? . . . Táloeŋg-mi, *waar zijn de doerijan's? De tijd is er reeds van voorbij*.

^ (1° tále), *antále* (, vergel. boven bále N°. 1), *naar de overzijde gaan, óvergaan, óverstecken*; bijv.: antále-ko, *ga gij naar de andere zijde, ga gij hier naast*. — Pônna narâpí-mo lêkó-tolínna tále nakarâwa, *indien het kind zoo groot is, dat het zijn oorleltje met de hand over het hoofd heen kan raken*. (Rap. T. Dj.)

Sitále, of: sintále, *over en weér gaan*.

Sitalêi, *over- en weér tot elkander gaan*; bijv.: sitálêi-pi ewângaŋga, *enz., wanneer de wapenen over en weér tegen elkander gaan, d. i.: wanneer men*

van weérskanten de wapenen bezigt, d. i.: handgemeen is.

(2° talle). — Tátálle-tálle, *zigtbaar of openbaar worden*, bijv.: iets dat vroeger onzigtbaar of verborgen was; v. d. gebez. van eene zamenzwering die eindelijk losbarst. Zoo ook van een goed plan dat lang in het geheim gekoesterd is, en eindelijk openbaar, of verwezenlijkt wordt, enz. Boeg. idem.

Patálle-tálle, *zigtbaar, of openbaar, maken*; bijv.: napatálle-tálle-mi gaôena, *hij maakt openbaar, volvoert, de daad, welke hij reeds vroeger heimelijk in den zin gehad heeft*.

^ (tállá), *tátállá, in geringe mate in ons binnenste aanwezig zijn*; bijv.: ânjdjo tátállá-mi ri-pamaïkoe, *ik heb reeds een weinig genegenheid voor die vrouw*. — Pônna niyá tátállá ri-pamaïkoe am-bâta-bâtaïya-ko, *zoo er iets in mijn binnenste is, dat u verdenkt, d. i.: zoo ik u in het minst verdenk*. (Brief). — Niyá-mi tillá ri-nâwa-nawâŋgkoe, of: niyá-mi tátállá ri-pamaïkoe, *er zit iets in mijn binnenste, ik heb een weinig suspicie*. — Taêna mêmang tátállá, of: tillá, ri-pamaïkoe, *ik heb nooit de minste suspicie gehad*. — Tillá-mi ri-atâŋgkoe, *ik heb een weinig suspicie*.

^ (tâlîng), *tátâlîng, hellende, schuinsch*, bijv. eene *prauw*.

Patâlîng, *doen schuinsch zijn, doen hellen*; bijv.: mábitjâra mápatâlîng, *bij het regt spreken de weegschaal naar ééne zijde doen overslaan*. (Rap. K. G.)

Tilîngi, *ergens voor overhellen*; van daar: *iets van alle kanten bekijken, iets goed zien* (G. G.), en daartoe *het hoofd nu naar deze, dan naar gene zijde doen overhellen*. Vergel. vooral de *sínrilí van Mádi*, waarin *tilîngi roepâna* gebez. wordt van een af-

gehouden hoofd, dat men, in de hand houdende, van alle kanten bekijkt.

𐌲𐌳 (tîloe), pijn ondervinden, zeer doen; zoo bijv. gebezigd van de oogen van wege sehel licht; zoo ook gebezigd van ledematen die aan *rhumatiek* lijden, als: Tîloe-ñgâsēng bātāng-kalēngkoc, *ik ben geheel rhumatisch*. Vergel. غيلو in van Hoëvell's Bidas., bl. 329, zekere soort van ziekte, of pijn der beenderen. Vergelijk 't Boeg. māñgîloe, *rhumatiek hebben*.

Tîloe ook gebezigd van het eggig, of stomp, zijn der tanden, ten gevolge van het eten van zure vruchten. Vergelijk 't Mal. ñjieloe, idem.

𐌲𐌳 (1° toêlá), iets ondersteunen, door er het een of ander tegen aan te plaatsen; bijvoorb.: stutten een boom, die op vallen staat. Boeg. idem.

(2° toêlá), zoeken; bijv.: toêlá-mâmi agāng lompôwa, lett.: *zoek maar naar*, d. i.: *volg slechts, den grooten weg*. — Toêláki birinna bināngâya, *hij volgt* (houdt) *den oever der rivier*. — Átoêlá-toêlá, *sterk zoeken, opsporen*, bijvoorb. een moordenaar. (Brief.)

Patoêlá, laten zoeken, bijv.: patoêláki gâla-gâla, *de pik als 't ware laten volgen de naden van het schip*, d. i. *pik stoppen in de naden van het schip*. — Patoêlá mánâí mánâoēng, te weten: pōlîjôe tilána, letterlijk: *het puntje zijner tong op en neêr laten zoeken, of volgen*, bijvoorb.: *een spleet*, d. i.: *het puntje zijner tong op en neêr langs een spleet laten gaan*. (Maoet.)

(3° toêla), eertijds, zooals men mij gezegd heeft, = sisálá, *seheiden*; van daar: toêla-tállassá, lett. *seheiden*, maar zóó, dat men zelf in het leven blijft, d. i. *overleven*. Doeh men heeft ook: toêla-mâte, lett. *seheiden*, maar zóó, dat men zelf sterft,

d. i. *eer sterven*. Meestal wordt dit tállassá, of mâte weggelaten, en heeft men uit het verband op te maken, welk van de beide bedoeld wordt. Boeg. idem.

(4° toêla), = tóla N°. 2, v. d.: toelabála; = het Mal. toelakh-belá, *een middel tot afwering van ongeluk*. Boeg. idem. Het wordt vooral gebezigd van een koperen sehenkblad (kâppará), waarop men sierih, pinañg, en dergel. meer, voorts een potje drinkwater, en een mandje bérasá rági-rági, alsmede bénte-áse, of bénte birálle, met een aangestoken kanj-djólí er in, geplaatst heeft. Dit blad wordt op de slaapplaats gesteld van hem, die op reis of voor een' moeilijke, eenigzins gevaarlijke, zaak van huis is. Het afbrokkelen van de kanj-djólí is een slecht, en het tegenovergestelde een goed teeken. In het eerste geval begeeft men zich naar de moskee om een offer te brengen, meestal in suiker met klapper bestaande, in de hoop, dat de afwezige daardoor als 't ware het zoete en vette der aarde deelachtig worde.

Patóelabalāng, a) *een offer tot wering van onheil*;

b) *voor iemand, of iets, zulk een offer brengen*.

𐌲𐌳 (1° toêli), doorgaan, regt op iets toegaan, gestadig, gedurig zijn, Boeg. idem; bijvoorb.: toêli-irâte-mi matâna, *zijne oogen* (, of eigenlijk: *zijne oogappel's*) *staan reeds gedurig naar boven*; gebezigd van iemand die op sterven ligt. — Ri-lîno toêli māñge ri-Âherá, *in de wereld tot in den Hemel*, d. i.: *op Aarde en in den Hemel*. (Rap.)

Toelîyañg, *ergens gedurig, of gestadig, bij zijn, ergens in volharden, iets volhouden*; bijv.: mâka natoelîyañg-dîji âne sîmbaraka?, *zou dit heldere weêr het volhouden*, d. i. *voortduren?*

Tátoehyaŋg, *aan het voortduren gebragt zijn*, d. i.: *voortduren*. (S. Tjina.)

(2° toëli), bep. toeliya, naam eener soort van boom met taai kleverig hout.

↖ ↗ (toëloe). — Katôloe-toëloe, *droomen*, doch alleen van zulk *droomen* gebezigd, waarbij men 's nachts in den slaap die voorwerpen aanschouwt, welke men pas gedurende den afgelopen dag gezien heeft.

Pakatoëloe-toëloe, lett.: *iemand laten droomen*, in tegenstelling van: *iemand uit den droom te helpen*; v. d.: *iemand bedotten*, of: *foppen*. (Kor.)

↖ ↗ (toëloëng), *helpen*. Boeg., Sund., Mal., Jav. idem.

Toeloëngaŋg, *hulp*; bijv.: *ápâlâ-toeloëngaŋg*, en: *papâlâ-toeloëngaŋg*, vergel. *pâlâ* N°. 4.

↖ ↗ ↘ (têlaŋg), het middelste gedeelte van de *sômbôŋg*. Men zie beneden. — Têlaŋg-ânroŋg, *têlaŋg eener moeder*, scheldwoord van de ergste soort, dat door den Inlander meestal niet ongewroken aangehoord wordt.

Têlaŋg-karâëŋg, soort van *zeegewas*; v. d. *têlaŋg-têlaŋg karâëŋg*, soort van ornament, behorende tot de *rôwe-rôwelé*.

↖ ↗ ↘ (1° tôla), *opvolgen*, Boeg. idem; bijvoorbeeld: *karâëŋg koetolâya*, *de vorst, dien ik opvolg*.

Patôla, *kroonprins*. — Patolâna Gôwa, dus genoemd de naaste familie des konings van Gôwa, of die familie, welke in aanmerking komen kan, om hem in de regering op te volgen, als: *zonen, broeders en volle neven van echte geboorte*. NB. wanneer men spreekt van den *kroonprins van Gôwa*, bezigt men altoos zijn' titel van *Karâëŋg-Katâŋgka*, *Prins van Katâŋgka*.

Sitôla, *elkander opvolgen*; bijvoorb.: *mâte sitôla-tôlai*, *zij sterven de een voor, de ander na*.

Pasitôla, *elkander doen opvolgen*. NB. *pasitôlai sîkô-âyá* komt soms voor van het *in elkander*, en zoo om het lijf draaijen van twee buikbanden.

(2° tôla), *voortduwen, wegstooten, afwenden*, Boeg. idem, Mal. en Sund. *tóelakh*, idem, Jav. *toelak, terugkaatsing, afwijzing, geneesmiddel*. Bijv.: *ta-koetôla soemâŋgânoe, nâoëŋg-makô ri-kappalânoe*, enz., lett.: *ik stoot niet weg uw soemâŋgâ*, d. i.: *ik heb niets tegen u*. Wij zouden zeggen: *niet dat ik je weg wil jagen, maar het is tijd om sloop te gaan*. (Djay.) — *Toe-nitolâya ri-boettâya*, *mensen wien men het land ontzegt heeft*. NB. gebez. van *geringe menschen*; van vorsten daarentegen gebez. *toe-nitjindêya ri-boettâya*. Vergelijk *tjinde* N°. 3.

Tolâi, *tegen iemand, of iets, aanduwen, wegduwen*; bijv.: *natolâi-makî álâmpa toëwaŋg*, lett.: *mijnheer duwt ons weg*; v. d.: *noopt ons, zijn huis te verlaten*.

↖ ↗ ↘ (tôlaŋg), *houten halster*; gebez. voor wilde *buffels*. (Rap.)

Tôlaŋgi tedônnoe, *doe uw buffel een tôlaŋg aan*. (Inl. Wetb.)

Pasitôlaŋg, gebez. van het *zamenbinden van buffels*.

↖ ↗ ↘ (tôli), bep. toliya, vnw. *toliŋgkoe*, *oor*; v. d. gebez. van alles wat den vorm van een oor heeft. — *Lêkô-tôli*. Men zie *lêkô* N°. 3. — *Kalibôŋg-tôli*, *oorgat*. — *Bôko-tôli*. Men zie *bôko* N°. 1; v. d. *paribôko-tolîna*, men zie insgel.: *bôko* N°. 1. — *Ôló-tôli*, *oorworm*. — *Tôli palâŋgeré*, *een oor dat steeds toelustert*, v. d.: *iemand's vertrouwing*, vergel. *mâta-patjîmî*, op *mâta* N°. 1.

— Tôli-pâtî, oor, of hengsel, van eene kist. — Tôlinna tîngkereka, het oor van het spinnewiel, zijnde een houtje, dat aan de *lêm̄ba-lembârañg* wordt vastgemaakt, en als het ware het *handvatsel* is voor de draaipen, of *pañgîlîng*, die daarin gestoken wordt. — Tôli-tôli-sélé, oor van het band aan de scheede eener kris. — Pabâbâ-tôli-tôli, band, dat men om het band van de scheede windt, ten einde dit daar aan vast te hechten.

Pitôli-tôli, aanhooren, luisteren naar, toelusteren. (Rap.)

Tátolîngang, samengetr. uit: *tátôliyãñgãñg*, lett.: gebragt zijn aan het hooren ergens naar, d. i. iets hooren (D. Moes.)

∧ ∖ ∞ ∖ (tôlo), bep. tolôwa, onnoozel, stom. — Kâyoe-mátôlo, lett.: onnoozel hout, verdichte naam van een' boom, in de volgende woorden: *bârañg mâtôtowi kâyoe-mátôlo mañggêkoe*, welligt heeft mijn vader gesnoeid, zich bezig gehouden met, den boom der onnoozelheid. NB. Hieraan uit gekheid de onnoozelheid des zoons toegeschreven. (Sinr. K. G.)

∧ ∖ ∞ ∖ (1° tôloñg), in malkander gevouwen *pisañgbast* (, vergel. *mâsa* N°. 1), tot bewaring van *âse-lôlo* en *sierih*.

(2° tôloñg), soort van boom, welks blad gebezigd wordt bij het maken van *babótó*. Men zie boven.

(3° tôloñg), = *bâkôe* N°. 1, gebezigd om sedert, zoo lang als, en dergelijke uit te drukken; bijv.: *tôloñg niyâna*, terwijl hij was, zoo lang als hij was. — *Tôloñgâ tâoe, tînañg mábâlîe-bâlleyâ*, zoo lang als ik mensch ben heb ik nooit gelogen. — *Tôloñgi ânâ*, of: *tôloñgi tâoe, ta-mâlâte tîñîkâna*, zoo lang als zij mensch is, leeft, verwelkt, haar voor-

komen niet. — *Tôloñgi bâllâ*, sedert het huis bestaat, zoo lang als het huis bestaat. (Kel.)

(4° tôloñg), = *rôeroeñg*. Bijv.: *tôloñg-timôeroeñg*. Vergel. *timôeroeñg* N°. 2.

Sitôloñg-tôloñg, = *âroeroeñg-rôeroeñg*, kort achter elkander volgen, of: opvolgen, of: loopen.

(5° tôloñg), Sal., = *mém̄po*, zitten.

Patôloñg, doen zitten, v. d: *patôloñgi ôerînga*, den pot op het vuur zetten, lett.: den pot doen zitten.

∧ ∞ ∞ (talâka), bep. talakâya, poel, vijver. Jav. *têlaka*, een klein meer, waterpoel, vijver. Mal. idem. Sund. *bronwel*. Sanskr. *tâlla*, poel, vijver. — *Tâna talâka-pândañg*, naam van zekere paddievel-den bij Boelôwa in Têllo, welligt dus genoemd, dewijl op die plaats vroeger *buffel-poelen* en veel *pândañg-boomen* geweest zijn. (G. G.)

Patalakãñg-têdoñg, buffel-poel.

∧ ∞ ∞ (talâkkîng), 't Arab. *تَلْقِين*, lett.: onderwijs, v. d.: rede bij het graf. (Dat. Moes., Mâdi.)

∧ ∞ ∞ ∖ (talâkko), bep. talakkôwa, vnw. talakkôñgkoe, eene soort van *bidkleed* voor vrouwen, dat over het hoofd heengaat, en tot eventjes over de knieën neêrhangt. Onder deze *talâkko* nog een *kleine talâkko* gedragen, die slechts tot aan den hals komt. Boeg. idem. NB. de mannen bedienen zich bij het gebed van eene *kobáyâ tóró*. Vergel. *tóró* N°. 4.

∧ ∞ ∞ ∞ (talêngko). — *Talêngkowi bisêyañga*, de praauw van voren en van achteren aan het strand vastmaken, opdat die stil blijve liggen. Boeg. idem. — *Tarîpañg-talêngko*. Men zie *tarîpañg*.

Pânaleñgkôna, of: *pâtaleñgkôna*, bisêyañga

de beide touwen waarmede de praauw op bovengemelde wijze vastgebonden is.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (toelêkēng), op zij leunen, terwijl amânjdjēng achterover leunen beteekent. Vergel. mánjdjēng.

↖ ↗ ↘ ↙ (tálânge). Men zie: lánge N°. 3.

↖ ↗ ↘ ↙ (talloēngāng), Boeg. = talóema.

↖ ↗ ↘ ↙ (talâppó), bep. talâppoka. — Džârāng baróemboēng-talâppó. Men zie baróemboēng N°. 1.

↖ ↗ ↘ ↙ (Álañg talâppó). Men zie álañg N°. 2.

↖ ↗ ↘ ↙ (talípóe), bep. talípoecka, = tónj-djōng.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (talempangāng), een bóēngkēng, of pinañjschaal, die, na gevouwen en gevuld te zijn, slechts digtgebonden wordt, en niet digtgenaaid, zoo als de kapópañg. Vergel. kapópañg N°. 2.

↖ ↗ ↘ ↙ (talíbo), bep. talibôwa, soort van groote schelp. Boeg. idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (toēla-bâra), bep. tócla-barâya, 't Mal. tóelakh-bâra, ballast.

↖ ↗ ↘ ↙ (talóema), bep. taloemâya, soort van vrucht.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° taloêtoé), bep. taloêtoeka, eigenl. geen Mak. maar Boeg. Aldus genoemd de witte looper, of: het witte linnen, dat over den trap, en nog verder in het vorstelijk huis gespreid wordt, om over te loopen, bij gelegenheid van besnijdenis, trouwen, begrafenis, enz.

(2° taloêtoé), bep. taloêtoeka, Boeg. taláttóe, soort van omheining, die men dikwijls om de graven aantreft, bestaande in stukken ongespleten bamboe, die vlak naast elkander in den grond geplant, en door middel van een lange bamboe, welke men daar doorheen steekt, te zamen verbonden

zijn. NB. bij vorstelijke graven bedient men zich nooit van zulk een taloêtoé.

↖ ↗ ↘ ↙ (toelâdañg), voorbeeld ter navolging, 't Jav. toeladan, van toelad, noelad, navolgen, en 't Mal. toelâdan, idem. Bijv.: ánggalle toeladâna, ergens een patroon, een model, van nemen. — Toelâdañg-soèrá, model, v. d.: concept, van een' brief.

↖ ↗ ↘ ↙ (talâdja), bep. taladjâya, soort van doos van gevlochten lontarblad, in den vorm van een doeríyañg-vrucht, gebez. om dódoró, of kanâre, of andere lekkernijen in te doen.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (1° tôloró), iets rijgen, aan een draad rijgen, bijv.: koralen, Boeg. tóló, idem. Si-tôlo-tôloró, een reeks.

Átôlo-tôloró, elkander volgen.

(2° tôloró), ten deele week en ten deele hard; ten deele wit en ten deele zwart zijn. Gebez. van láme-láme, van pisañg en meer dergel. vruchten, wanneer die slecht zijn.

↖ ↗ ↘ ↙ (tálâlo). Men zie lálo N°. 1.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° tâlasá), bep. tâlasaka, rang, rij, rangschikken. Boeg. tâlá, idem.

(2° tâlassá), bep. tâlassaka, leven, levend. — Djéné-tâlassá, levend water, eene bron. — Bâtoe-tâlassá, levende, d. i. groei-steen, en v. d.: rots. (D. M.) — Tâlassá pôle, herleven. — Kállí-tâlassá, eene levende omheining, d. i.: eene omheining van den een of anderen heester vervaardigd. Zoo bijv. eene omheining van tãñjañg-tãñjañg, waar men gespleten bamboezen tegen aangebragt heeft. — Tâlassá ta-mâte, onsterfelijk. — Karaênta tâlassaka ta-mâte, onze onsterfelijke (onze eeuwige) Heer, d. i. God. (Inl. Wetb.) — Tâlassaka ta-mâte, het eeuwige leven.

Tallâssi, levend maken, doen leven; bijv.: tal-

lâssiyá, karâëng, *laat mij leven*, d. i.: *spaar mijn leven, o vorst!* — Nipapolêyañgi, sañggênna mâka natallassinna rôekoé, *er wordt betaald, zoodra het (beest) weder van gras kan leven*, d. i. *weder kan grazen.* (Rap. T. Dj.)

Tâlla-tállassá, *levenswijze.* — Bâdjíki tâlla-tállassána, *goed is zijne manier van leven, hij leeft er goed van, kan goed leven.* — Tâoe-átâlla-tállassá, *een welgezeten mensch, iemand die behoorlijk leven kan.* (Rap. T. Dj.)

Katallâssañg, *het leven*, v. d. *middelen van bestaan.* — Paboyañg katallâssañg, lett.: *het zoeken van het leven*, v. d. ook: *middelen van bestaan.* — Pañgagañg katallâssañg, lett.: *de weg tot het leven*, v. d. insgelijks: *middelen van bestaan.*

Toe-patállassañg, in het voormalig leenvorstendom van Tello het hoofd der *tódó-líma's*.

⤵ ⤴ ⤶ ⤷ (talíse), bep. talisêya, Boeg. = *katápañg*.

⤵ ⤴ ⤶ ⤷ (toélisí), het Mal., Sund., Jav. *toelis*, *schrijven, teekenen, griffen*, v. d.: *toélisí djâritaœngkoe*, *het boek waarin mijne geboorte staat gegrift*, d. i.: *het boek mijns noodlots*; v. d.: *mijn lot.* (Sinr.) — Ánoélisí bâte, *batikken.* Vergel. *bâte* N°. 2.

⤵ ⤴ ⤶ ⤷ (toêloesóe), = *târroesóe*, *regtuit gaan*; v. d. ook *gebezigd van iemand, die regt door zee gaat, opregt*, is. Vergel. het Mal. *toeloes*, *opregt*, *zuiver*, en het Jav. *toeloes*, *voorspoedig, duurzaam, zijn; vast, zeker, onveranderlijk.* Bijvoorb.: *ri-líno toêloesóe ri-Âherá*, *hier en namaals*, lett. *in de wereld, regt doorgaande tot in den Hemel.* — *Toêloesóe lampâna*, *hij gaat er onder door, bezwijkt, onder ziekte bijv.* — *Pamâí toêloesóe*, *een opregt hart.* (Rap.)

Patôloesóe, *regtuit doen gaan.*

Toeloêsang, = *patôloesóe*, bijv.: *toeloêsang*

mâë, = *palôloesóeki mâë*, *iemand regtuit herwaarts doen komen.*

Antoelôesi, *regelregt ergens op aan gaan.*

⤵ ⤴ ⤶ ⤷ (tolâsi), bep. *tolasiya*, soort van *heester.* Vergel. het Mal. *soelâsie*, en het Jav. *têlasih* of *sêlasih*, naam van een donkerkleurig heestergewas.

De pit van de *tolâsi*-vrucht is *zwart*; van daar *djângang léleng-tolâsi*, een *geheel zwarte haan.* — *Bîberé-tolâsi*, *zwarte lippen.* — *Poerâssi-tolâsi*, *zwart tandvleesch.* NB. De *coïtus* met eene vrouw, die *bîberé*- of *poerâssi-tolâsi* heeft, door de Inlanders niet goed geacht; van daar heet het bij hen van zoodanige vrouw: *kódi kânreyánna.* Vergelijk *kânre.* — *Tolâsi-djâting*, soort van *tolâsi*, die zeer spoedig hare bladeren verliest; v. d.: beeld van iemand die veranderlijk en weinig te vertrouwen is. (Tarass.)

⤵ ⤴ ⤶ ⤷ ⤸ (tôlosó), *in eens op-, of overgieten.* NB. *tírí* beteek.: *langzaam op-, of: overgieten.*

Tólôsañg, *in eens ergens op-, of overheen-gieten*; bijv.: *na-koetólôsañg koêkañg-nikabânñtjijyângkoe*, lett.: *ik zal over mijne gehate ellende op eens uitgieten*, te weten: het vocht van de jonge klapper-noot van *Mađjapâi*, ten einde die ellende als 't ware af te spoelen. (*Lalâkoeñg*).

⤵ ⤴ ⤶ ⤷ (1° tâwá), bep. *tâwaka*, 't Boeg. *tâwá*, = *bârroesóe* N°. 2; het Jav. en Mal. *tâwar*, *geneesmiddelen toedienen, vergezeld van betoovering, of bezwering.* Bijvoorbeeld: *tâwá-sâí toêwañg*, = *bârroesóe-sâí toêwañg.* — *Tâoe bâdjí tawána*, = *tâoe bâdjí pabârroesóena*, *iemand die de kunst verstaat van het ábârroesóe*, *een goed sánro.* — *Djéné-tâwá*, *water waarover al blazende tooverformulieren en gebeden gepreveld zijn.*

(2° tâwa), *verdeelen, deelen in de cijferkunst, deel.* — Taêna-pa natâwa-roêwa, *het is nog niet in tweeën gedeeld, d. i. het is nog niet op de helft.* (Djay.) — Tâwa-roêwa-mi, *het is op de helft.* — Tâwa-talloênna, *een derde.* — Tawâna boewad̃jâya, *het deel, d. i.: de prooi, van den kaaiman.*

Tawâãng, of: tawâëng, of: tawâng, a) *deel;* bijv.: roêwan-tawâng ri-si-pîkoeloka, letterl.: *twee deelen op de pikol, doeh te Makassar gewoonlijk gebez. voor: twee derden van de pikol!*

b) *iets voor een gedeelte, v. d. iets ten halve, of: voor de helft, zijn;* bijv.: tawâëng bêrasá tibôwãng, *voor de helft aan rijst, en voor de helft aan boonen.*

Patâwa-tawâëng, *verdeeling.*

Tawâi, *iemand toedeelen, bijvoorbeeld: Iyânoenitawâi, het wordt aan NN. toegedeeld.* (Rap. K. G.)

Âtawâi, *voor een deel, ten deele, bij iemand, of: ergens, zijn;* bijv.: âtawâi-mi bâmbaŋga, letterl.: *de warmte is maar ten deele bij hem, d. i.: hij is reeds ten deele koud.* NB. gebezigd van iemand die op sterven ligt.

Tâwaiyaŋg, *iemand iets tot zijn deel geven, iemand iets toedeelen;* bijv.: ta-natawâiyãnga-paki Âlla-taâla, *wanneer God het ons niet toedeelt.*

(3° tâwá). Tâwá-tâwá, bep. tâwá-tâwaka, eig. Boeg., naam van een muzijk-instrument, een kleine *gong*.

(4° tâwa). Tâwa-tâwa, bep. tâwa-tawâya, naam van een' *vogel*.

☞ (1° toêwa), bep. toewâya, vnw. toewãngkoe, *geluk.* — Mátôêwa, *gelukkig zijn;* v. d.: Mátowêya, *de gelukzalige, d. i. God.* (Rap.) — Îya naâlle, of: îya napâré, mátôêwa, lett.: *een gelukkig zijn, een geluk, heeft het genomen, of gedaan;* van daar: *het is gelukkig.*

Ôepá lôlloŋg toêwa, pônna noegâppa âñd̃jô empôwãnga, of: noegâppa ri-minasânnoc, *een zeer groot geluk, indien gij die betrekking krijgt, of: indien gij krijgt overeenkomstig uw wensch.*

Katoewãng, *in gelukkigen toestand verkeeren, gelukkig zijn.* NB. men heeft mij beweerd, dat men ook kan zeggen: *kamatoewãng*. Indien dit werkelijk goed te keuren is; zoo zou men moeten aannemen, dat dit van *mátôêwa*, zamengesteld uit: *tôêwa, geluk*, en het voorvoegsel *má* (, vergelijk *má* N°. 3, lett. *a*), afgeleid is.

Sitoewãng, *gelukkig zijn met, slagen in iets, bijvoorbeeld: taêna pabâlle naägãng sitoewãng, er is geen geneesmiddel, dat hem baat, lett.: gelukkig met hem is.* (Djay.)

Pasitôewaiyaŋg, *het iemand geven, ergens gelukkig meê te zijn, d. i.: iemand ergens in doen slagen;* bijv.: sollâna naniyá tôdoŋg nipasitôewaiyaŋgkî mánabâya, *opdat (Âlla) ons doe slagen in, d. i.: ons doe verkrijgen, het goede* (Tar.)

(2° toêwa), *kunnen doen, Boeg. idem;* bijv.: ta-toewá, *ik kan het niet, neem het niet op mij.* — Taêna-pa koetôêwa, *ik kan het nog niet.* — Ta-toewâi bêdeŋg, *hij kan het niet, zoo als hij zegt.* — Ta-toêwa-má, lett.: *ik kan het niet meer, neem het niet meer op mij;* dikwijls door den Inlander gebezigd, waar zijne bedoeling eigenlijk is die van: *téyá, ik wil niet;* doch dit ware tegenover hooggeplaatste personen wat te vermetel.

Patôêwa, *het kunnen doen;* bijv.: taêna patowâkoe, *ik zie er geen kans op, ik kan het niet.* — Taêna pâtoewâna ri-tallassâna, lett.: *er is geen mogelijkheid op, wat zijn leven betreft;* d. i.: *er is geene kans, of hoop, op zijn leven.*

Toewâi, a) *ergens toe in staat, ergens voor bere-*

kend zijn; bijv.: koetowâi-djînjđjo koewâmbi, ik ben er toe in staat, ik zie er kans toe, om te klimmen;

b) iemand in staat, of berekend, achten. (Rap.)

(3° toêwa). Pitoêwa, meenen, het er voor houden. (Brief.) Boeg. idem.

Papitoêwa, het meenen; v. d.: meening; als: pâpitoewâkoe, mijne meening, mijne overtuiging.

(4° toêwa). Toêwa-toewâi, beschimpen, gering, niet vol, achten.

Sitoêwa-toewâi, elkander beschimpen.

Panoêwa-noêwa, beschimping, geringachting. (Tar.)

(5° toêwa), bep. toewâya, = het Sund. toewa, en het Mal. en Jav. toeba, naam van een gewas, van welks wortels men een gom maakt, die in het water geworpen wordt om de visschen te bedwelmen, en zoo te vangen. Men zie op: bóbo N°. 1.

Men vergelijkte vooral ook J. K. Hasskarl in zijne Aanteekeningen over het nut, door de bewoners van Java aan eenige planten van dat eiland toegeschreven, die van drie soorten van *Toeba* spreekt, de *Dalbergia heterophylla* Wld, de *Dalbergia purpurea* Rwdt, en de *Pongamia sericea* Vent. Volgens hem wordt het vergift niet van de wortels maar van den stam gemaakt. — Djôekoé-nitôewa, = djôekoé-nibóbo.

(6° toêwa), Boeg. = het Makass. bálló N°. 3. (Mádi.)

☞ ☞ (1° toêwañg). Tátoewañg-toêwañg, in groote hoeveelheid, of: met groot geweld, aankomen, of: komen, welligt letterlijk: uitgegoten zijn, vergelijk het Mal. toewañg, gieten. — Het komt onder anderen voor van den regen, bijv.: bôsi-tátoewañg-toêwañg, of ook wel: bôsi-toewañg-toêwañg, stortregen. (Rap. K. G.) — Voorts wordt tátoewañg-

toewañg ook geb. van den donder, ja zelfs van woorden, van handelingen, euz.

(2° toêwañg), het Mal. en Jav. toewan, heer.

☞ ☞ (1° toêwi). In eene soort van Chineesch kaartspel, dat ook onder de Makassaren in gebruik is, noemt men twee kaarten van dezelfde soort: sitôewi, een paar; v. d. de naam van dit spel: patoewiyanj.

(2° toêwí), blazen met den mond; ook gebezigd van 't aanblazen van vuur.

Patoewí, blazen tegen, wegblazen; bijv.: patoewíki oembôenna, den damp, van sigaren bijvoorb., wegblazen.

☞ ☞ (toêwĩng). Toêwĩng-toêwĩng, naam eener soort van vliegende visschen.

☞ ☞ \ (toêwo). Vergel. het Boeg. toêwo, leven.

Katoêwo, zorgen voor; bijv.: tâoe-añgkatoewôwâi Iyânoe, zij die voor NN. zorgen. (Rap.) — Djârañg-nikatôewo, = djârañg-nisónjgó, een paard dat niet losloopt maar op stal staat, als 't ware opgesloten is, een paard waarvoor men bijzonder zorg draagt. — Mânge-katoêwo, iemand die bij afwezigheid des vaders, voor een kind zorgt. — Ânroñg-, of âmmá-katoêwo, iemand die, bij afwezigheid der moeder, voor een kind zorgt. — Âná-katoêwo, een kind waarvoor gezorgd wordt, een aangenomen kind, een pupil. — Tâoe-kâtoe-katoêwo, menschen die nog verzorgd worden; v. d. zooveel als: kinderen. (GG.)

\ ☞ ☞ (1° têwa). Têwa-têwa, aanporren, aanzetten, bijv.: ri-kodiya, tot het kwade, of: ribâdjika, tot het goede.

(2° têwá). Tewâkkañg, kuiltje in de wangen, doch minder diep dan de tjawâkkañj, of tjewâkkañj.

∧ ∩ ∩ (1° tôwa), bep. towâya, *oud.* Boeg. *mátjôwa*. — Tâoe-towâkoe, *mijne ouders*; men denke aan ons *mijn oude lui*. — Ânroŋg-tôwa, *stammoeder*.

Tôwa gebezigd om het *donkere* van eene kleur aan te duiden, bijv.: *gúóe-tôwa, donkerblaauw*. [*Lólo* daarentegen geeft het *ligte* van eene kleur te kennen.]

Towâäŋg, towâŋg, lett. iemand die *ouder is dan anderen*, van daar: *een hoofd, een opziener, een mandoor*. (Rap.)

(2° tôwa), bep. towâya, *grootvader*, of: *grootmoeder*; v. d. towâäŋg, *als grootvader*, of: *grootmoeder, beschouwen, tot grootvader*, of: *grootmoeder, hebben*; bijv. *îya-mi natowâäŋg Iyânoe, hij is het, wien NN. tot grootvader heeft, d. i.: hij is de grootvader van NN.*

(3° tôwá), *uitkijken*.

Towâki, *uitkijken naar iemand, begluren, enz.*; bijv.: *mâsiŋg mátowâki Mâdi, elk keek uit naar Mâdi, begluurde Mâdi*. (Mâdi.) — Ásoêlóe antowâki anâna, *uitgaan om haar' zoon te begluren*. (Djaj.)

∧ ∩ ∩ ∩ (tôwé), een weinig naar beneden *uitsteken*, v. d. ook: *bîberé tôwé-tôwé, een onderlip die een weinig naar beneden omgekruld is*. NB. voor zeer mooi gehouden. (D. Tjamm.) Verg. *tjónŋkaŋg*.

∧ ∩ ∩ ∩ (tôwëŋg), = *tóëŋg*.

∧ ∩ ∩ ∩ ∩ (tawâkkalá), 't Arab. *توكّل*, *vertrouwen op iemand*.

Pâtawakkâllaŋg kalênna ri, lett.: *zich zelven doen vertrouwen op*, v. d.: *zich zelven toevertrouwen aan*, d. i.: *zijn vertrouwen stellen in*. (Bid.)

∧ ∩ ∩ ∩ ∩ (towâŋgĩŋg), átowâŋgĩŋg, een *luchtje scheppen*, welligt zamengest. uit: *tówá* N°. 3 + *ânŋĩŋg*, dus als 't ware: *uitkijken naar den wind*,

Boeg. idem, bijv.: *Boêsanŋgá, la-mânŋgeyá átôwa-towâŋgĩŋg, ik heb het benaauwd, ik zal een luchtje gaan scheppen*.

∧ ∩ ∩ ∩ (tawâpa), het Arab. *طواف*, *de gewijde omgangen die de pelgrim om de kába* N°. 3 *maken moet*. Vergel. Mr. S. Keyz. Hb. voor het Mohamm. regt, bl. 105 vlgg.

∧ ∩ ∩ ∩ (towâna), bep. towanâya, *gast*, Boeg. idem, bijv.: *ŋgânre towâna, als gast* (, als vreemdeling,) *eten, d. i. slechts weinig eten*.

Átowâna, *onthalen*; bijv.: *átowâna-tédoŋgi, zij onthalen op buffelvleesch*. (Inl. Wetb.)

Patowanâŋg, *onthaal*.

∧ ∩ ∩ ∩ (1° tâwará), *dingen*. Mal. *táwar*, Boeg. *táwá*, idem.

Tawârri, *bedingen, ergens op afdingen*; bijvoorbeeld: *tâlloewi gâóe, ta-nitawârri, er zijn drie dingen, waarop niet afgedongen wordt*. — Kanâna nabîya ta-nitawarriya-mi, *op de woorden van den profet wordt niet afgedongen*. (Rap. K. G.)

(2° tâwará). Vergel. 't Mal. *táwar* en het Jav. *tawa*, *een tegengift gebruiken*; v. d.: *panâwará*, bep. *panâwaraka, tegengift*, 't Mal. *penáwar*, en het Jav. *panuwa*, idem.

Tâwará-tâna, = *tjâkará-bébe*, of: *tjâkará-kítí-kítí*. Men zie *tjâkará* N°. 1.

Tâppoëŋg-tâwará, soort van *bedakh*, gemaakt van *tjâkará-bébe, kurkuma* en *rijst*. Verg. *táppoëŋg*.

Nitâppoëŋg-tawâri, *met táppoëŋg-tâwará besmeerd worden*; bijv.: *nitâppoëŋg-tawâri-mo kalâmbá, zij werden met een bedakh, eigenlijk: een táppoëŋg-tâwará, van agila-hout besmeerd*. (Djaj.)

∧ ∩ ∩ ∩ ∩ (tawâro), bep. tawarôwa, *sago-meel*. Boeg. idem.

∧ ∩ ∩ ∩ ∩ (towâli), *terugkeeren*. (Tar.)

 (toewalônronṅ), het Boeg. *towalônronṅ*, naam van een' wijze, die in overoude tijden, lang vóór de invoering van het Islamismus op Celebes, zou geleefd hebben. Wegens het aanzien, waarin hij bij zijne tijdgenooten stond, sehijnt hij later als de voornaamste, of wel als het hoofd der afgestorvenen beschouwd te zijn. Van daar wellicht, dat *Towalônronṅ* soms in de Boeginesehe këlônṅ's voorkomt als eensluitend met: *Anjãjãya, de Afgestorvenen, de Zaligen*. — Katoepána Toewalônronṅ. Hieronder verstaat men een op de graven neder te leggen *leége katoépá*, of juister: *een peperhuisje voor de katoépá, zonder rijst er in*. Vergel. *katoépá*. Zulke *katoépána Toewalônronṅ's* moet men nog heden ten dage in sommige streken op iemands graf nederleggen, wanneer er ten minste nog zeer jonge kinderen achterblijven. Die *katoépá's* zouden pas op den derden dag weder huiswaarts gebragt, en in wat water gedoopt worden, terwijl men ze alsdan bezigen zoude, om daarmede de kinderen van den overledene te besprenkelen. Het aanbieden dezer leége *katoépá's* aan de afgestorvenen, geeft te kennen, dat zij voor hunne herinnering geen voedsel meer van de achterblijvende kinderen moeten verlangen, met andere woorden, dat zij de achterblijvende kinderen thans vergeten, en hen na hun versehiden niet door geestverschijningen moeten verontrusten. De *katoepána Toewalônronṅ* behoort alzoo tot de *sábiyáí*. Vergel. op *ái*. — *Têya-kô kádóki katoepána Toewalônronṅ*, lett.: *wil niet eten de katoepána Toewalônronṅ*, d. i.: *wil mij niet vergeten*. — NB. deze woorden in de *sín-rilí* van *Dátœ-Móesēṅ* gebezigd door *Dátœ-Móesēṅ* tegen zijne vrouw. Hieruit zou men welligt kunnen afleiden, dat het nederleggen der *katoe-*

pána Toewalônronṅ eertijds niet enkel plaats had ten behoeve van jonge kinderen. Edoeh mij heeft men slechts van laatstgenoemden gesproken en wel van kinderen, die nog zoo jong waren, dat zij niet eens konden spreken. (D. Moes.)

 (tâwasá), bep. tâwasaka, het Mal., Sund., en Jav. *tâwas, aluin*. Boeg. idem. — *Djêné-nitâwasá, water waar men aluin in gedaan heeft*.

 (tawâssaṅ), soort van stinkende klipvisschen.

 (tâsá), bep. tâsaka, 't Boeg. *tásá, rijp, gaar*. — *Gârroesóe-tâsá, goed, deugdelijk, geglansd*. Men zie *gârroesóe*.

 (1° tâsi), *stijven*, Boeg. idem.

Patâsi, bep. patasiya, *stijfsel*, = *patókko*. Vergel. *tókko* N°. 1.

(2° tâsi), bep. tasiya, *vischlijn*, van de *oeló-ranṅ*, of *hengelstok*, om in rivierwater te vissen. Boeg. idem.

 (têsaṅ), 't *aandeel* van den *bewerker*, aan het gewas van een paddieveld. Boeg. idem.

Toe-mátêsaṅ, lett.: *zij die de têsaṅ genieten*; v. d.: *de bewerkers der paddievelden*. — *Têsaṅ-têsaṅ-djã*, *ik bewerk de velden maar*, zij zijn niet mijn eigendom.

Toe-mápâpitesânṅaṅ, lett.: *zij die anderen de têsaṅ laten genieten, degenen die paddievelden door anderen laten bewerken, de eigenaars*. — *Koepâpitesânṅaṅgi*, *ik laat ze bewerken*.

NB. Na aftrek van de *âse-pasáwalá*, krijgt de *toe-mátêsaṅ* twee derden en de *toe-mápâpitesânṅaṅ* één derde van het gewas.

 (têsí), *met den mond, of bek, pellen*, bijv.: *een' rijstkorrel*, gebez. van *menschen* en *beesten*, doch vooral van *muizen* en *ratten*.

᠘ᠤᠰᠣ (tôso), bep. tosôwa, *heftig van aard.*

᠘ᠣᠰᠤᠪᠡ (tasâbe), bep. tasâbêya, het Arab.

تَسْبِيح, *lofprijzing van God, of het roepen van*
سَبْكَانِ اللّٰه; *rozenkrans. (Godsd.)*

Boên̄ga tasâbe, de *Canna Indica, L.*

᠘ᠣᠰᠣᠷᠡ (tâsseré), *taxeren, schatten.* —

Sâla-tâsseré, *misschatten, te laag waarden.*

᠘ᠣᠰᠣᠷᠡ (1° tâi), *wegen; bijv.: ânoe-nitâi, iets*

dat gewogen wordt, (Rap.); v. d.: zekere zwaarte
of waardij in geld, op Celebes, = acht reaal, of
zestien gulden recepis, van 120 duiten de gulden.

Het Mal. *tâhil*, volgens Roorda van Eys. zekere
zwaarte of waardij in geld, welke op verseheidene
plaatsen versehilt. Het Jav. *taïl* volgens Gerieke
een gewigt ter zwaarte van twee Spaansche matten.

Taikañg, *weegschaal. (G. G.)*

(2° tâi), bep. tâiya, vnw., taïngkoe, *vuil, drek,*

mest, roest, zaagsel, zaksel, drab, enz. Boeg. idem.

Jav. en Sund. *taï*, Mal. *tâhie*. — Tâi-pálló, *eerste,*
of zwarte, afgang van kinderen die pas geboren zijn,

en laatste, of zwarte, afgang van menschen die spoed-
dig zullen sterven. Men zie: pálló N°. 3. — Tâi-

tôli, vuilnis van de oren. — Tâi-kamoêroe, vuilig-

heid van den neus. — Tâi-bâssi, ijzerroest. — Tâi-

tambâga, koperroest, of: kopergroen. — Tâi-Sêtañg,

duivelsdrek, of: assa foetida. — Âmêm̄po tâi-đjâ-

ñgañg, lett.: zitten als een hoopje kippe-stront. Soms

in het dagelijkseh leven gebezigd van het op de

hurken zitten van kleine kinderen. — Tâi-bâni, lett.:

bijen-uitwerpsel, v. d. was. Ook aldus genoemd de

met was of dergel. besmeerde plek boven op het

deksel van het busje bij het tóngkó-spel tot herken-

ningsteeken voor den tóngkó-houder. Vergel. tóng-

kó. — Tâi-mîñjâ, of: tâná-mîñjâ, het bezinksel van

de klappermelk, dat als lekkernij gegeten wordt. —

Tâi-boëni, *nageboorte. Vergel. boëni N°. 2. — Tâi-*

gîgi, soort van boom, welks vruchten uit een groote

pit en slechts weinig vleesch bestaan, dat bij het

eten tussehen de tanden blijft kleven, v. d. dan ook

de naam van tâi-gîgi. — Tâi ângîng, lett.: wind-

stront, aldus genoemd eene soort van zeer fijn mos,

dat om de boomtakken groeit, en voor medieijn

gebezigd wordt, Usnea sp.

Tâtâi, *kakken. — Tâtâi-tjêrá, bloedafgang heb-*

ben, den rooden loop hebben.

᠘ᠣᠰᠣᠷᠡ (1° tâoe), bep. taôewa, vnw. taôëñg-

koe, mensch. Boeg idem. Bijv.: teyâi tâoe-nibat-

tôewi, lett.: het is geen mensch om bij te komen, d.

i. een norsch, onvriendelijk, mensch. — Taêna-

noemâte-tâoe, lett.: gij sterft niet meer als een

mensch, maar als een beest, d. i. bijvoorbeeld: zon-

der eerlijke begrafenis. — Taêna-mo koemâte-tâoe

sâllañg, lett.: ik zal niet meer als een mensch, maar

als een beest, sterven, d. i.: ik heb geene kinderen

meer, die mij de laatste eere bewijzen, en voor

eene behoorlijke begrafenis zorgen kunnen. —

Sikâmma-tômmakôntoe áđjâri-tâoe, lett.: gij zult

niet meer als mensch leven, d. i. gij zult geen geluk

meer smaken. Vergelijk over de phrase: sikâmma

tômmakôntoe op: kâmma N°. 2. Eene soort van

verwensching. — Pônna sisâlá-má kâna-tođjêñg-

koe, teyâi-tôñgâñga-má tâoe, zoo ik scheid van

mijn' eed, d. i.: aan mijn eed ontrouw word, moge

ik niet meer als mensch beschouwd, moge ik met de

beesten gelijk gesteld, worden! d. i.: moge ik geen

geluk meer smaken! — Mátâoc-sêre. Vergel. sêre

N°. 1. — Mâsoero-tâoe. Vergel. soero. — Tânga-

tâoe-mi, lett.: hij is reeds op de helft als mensch,

d. i.: hij is zoo wat 40 jaar oud. — Taôenna-mâmi

âñganâkkañgi, na teyâi kôñgkoñg, lett.: een mensch

heeft hem slechts gebaard, en geen hond, d. i.: hij heeft zooveel van een hond, dat hij slechts in afkomst daarvan vershilt. Soort van scheldtaal. — Têya-kò pân-rá-pan-râki pamaïkoe ka-tâoe kîsiñgâi doêdoe, verstoort niet mijne genegenheid voor u, daar wij menschen zijn, die veel van elkander houden. — Boettâna taôewa, 's mensehen land, v. d.: iemand's land, v. d.: een land dat niet aan ons zelve toebehoort, een vreemd land. (Kel.) — Îya-tômmîntoe koetôêdjoe âmântañg ri-boettâna taôewa. Vergel. *tôêdjoe* N°. 1. — Ânâ-djarâna tònjdji taôewa nabalôekañg, hij heeft slechts een paard verkocht, dat geteeld was door zijn eigen paarden. — Anôenna-tònjdji taôewa nabalôekañg, hij heeft slechts zijn eigendom verkocht.

Toe, samengetrokken uit: *tâoe*; bijv. toe-tâbala, *de menigte*. — Toe-ri-kâle, *lijfvolk*. — Toemáñginrañg, *een schuldenaar*.

Tâoe-tâoe, datgeen wat overeenkomst heeft met een menseh; v. d. een *nagemaakt mensch*, een *beeld*; v. d. ook: *schaduw*; bijv.: tappâna kâmma-mâmi tâoe-tâoe-boelâeñg, *zij zag er uit als een gouden beeld*. (Bid.) — Tâoe-tâoe mâta, het beeld van iemand, dat even als in een spiegel, in het oog van een mensch zich vertoont. — Ka-taêna lébâ tâoe-tâoe koewagâñg, *er is zelfs geene schaduw van menseh* (, geen menseh hoegenaamd,) *bij mij geweest*. (D. Moes.) — Padôñgkó-nitâoe-tâoe, *een padôñgkó* (, men zie op *dôñgkó* N°. 2,) *die met allerlei beeldjes, of figuren, versierd is*. (D. Moes.)

Âná si-tâoe-tâoe, *een ééinig kind*. NB. ânâ si-tâoe, beteekent: *één kind*. (Bid.) — Êró si-tâoe-taôeñgkoe, *mijne eenigste liefde*. (Sinr.)

Si-taôewañga, *de eene man*, en wanneer er van twee personen sprake is, ook: *de andere man*. Vergel. *séréyañga* op *sêre* N°. 1. (Rap., GG.)

Taôewañg, *voor een menseh houden*, of: *rekenen*, bijvorb.: târe tâoe nataôewañg boerânne, *zij achten niemand een' man*, d. i.: *houden niemand voor mannelijk, voor dapper*. (Mâdi.)

Kataôewañg, *het pudendum*, hetzij bij *man*, of *vrouw*.

Pakatâoe, *tot mensch*, of *menschelijk*, en v. d. *tam*, *maken*.

Pâkataôewañg, *tammaking*; bijv.: pâkatâoe-wâna djâñgañg-djâñgañg liyaraka, *het tam maken van den wilden, schuiven, vogel*. (Rap. K. G.)

Mâtâoe, *menschelijk*, v. d. *vriendelijk*, *zijn*. (GG., Rap.)

Mâtâoe-tâoe, *verafschaduw worden*, *zieh vertoonen*, *zichtbaar zijn*, bijv.: mâtâoe-tâoe-mi pañga-ñgkoe toeñgga-toeñngalá patañgkêyañg, *mijne liefde vertoont zich, is zichtbaar, aan elk gewricht van mijn ligchaam*. (Tar.)

Patâoe, *iemand mensch maken, als menseh beschouwen en behandelen*; v. d.: *vriendelijk toespreken*; v. d. ook in het algemeen: *toespreken*; bijv.: taêna napatâoewá, *hij spreekt mij niet aan*. — Napatâoewi toe-nigêntoeñga, *hem heeft aangesproken de opgehangen man*, wien hij gepasseerd is. NB. dit gezegd, wanneer iemand een plaats, waar zoo iets voorgevallen is, voorbijgegaan en later ziek geworden is! — Napatâoe-kí rewatânta, *uw besehermenzgel spreekt u aan*. NB. gebezigd tegen iemand die niest. — Taêna koepatâoe-ko, mânñgka siyâpa oemoeroênoe? *ik spreek u niet aan, maar hoe oud zijt gij*. NB. gezegd tegen een kind, hetwelk men naar zijn' ouderdom vraagt, dewijl de Inlander anders bang is, dat de booze geesten het kind ten gevolge dier vraag kwaad zullen doen.

Pâta-patâoe, vooral gebezigd van het aanspre-

ken door een boozen geest. De verdubbeling sehijnt hier aan te duiden, dat men aan geen eigenlijk toespreken te denken heeft. Verg. Makass. Spraakk. § 166, 3°. — Kodiya ka-napâta-patâoe-kí, uit vreeze dat hij u toespreke, of aanspreke, te weten: de booze geest, d. i.: uit vreeze dat hij u eenig ongeluk berokkene. (Bid.)

(2° tâoe), in het kôwa-góñggoñg-spel genoemd de kaarten die bij het patôewi-spel heeten: lotjî-yañg, lámboesóe, l̄jîna, báwi, líkará, en ðjóbóñg.

(3° tâoe), manier van geld opzetten bij het tónḡkó-spel. Verg. tónḡkó.

(4° tâoe). Tâoe-tâoe, dus aan een huis genoemd de twee onder de bâte-bâte's regt naar beneden loopende bamboezen of houten, welke de kandawári en tála-tála helpen formeren, ook genoemd béntenḡ-béntenḡ. Vergel. béntenḡ N°. 3. NB. Welligt oorspronkelijk ook niets anders dan: hetgeen op een mensch gelijkent. Men zie táoe-táoe, onder táoe N°. 1.

(5° tâoe). Tâoe-tâoe, dus op een schip genoemd het hout dat de soerémpá steunt. NB. ook dit welligt oorspronkelijk: hetgeen op een mensch gelijkent. Men zie ook táoe-táoe onder táoe N°. 1.

∧ ∩ (tâoenḡ), jaar, Boeg. idem. Sund. en Jav. taoen, Mal. táhoen. — Tâoenḡ-tâoenḡ, jaarlijks. — Ri-si-tâoenḡga, verleden jaar. — Nâmpa-mo rôewampôelo-tâlloen-taôenna koebâlli ri-Iyânoe, pas 23 jaar geleden heb ik het van NN. gekocht. (Brief.) — Gâloenḡga ri-Tambakôlá, tâlloen-tâoenḡ nikâtto, si-tâoenḡ nipâre-pâre, de rijstvelden van Tambakôlá, daar wordt drie jaren achtereen geoogst, en één geheel jaar door nalezing gehouden. NB. deze overdreven uitdrukking geeft de uitgestrektheid der velden van Tambakôlá, in Boeloe-kôempa, te kennen.

Pataoẽngañg, moeson, en dewijl de regentijd of Westmoeson voor den Inlander van het grootste belang is, vermits hij alsdan zijne paddievelden bearbeit en bezaait; zoo noemt hij de Westmoeson dikwijls de moeson bij uitnemendheid, of pataoẽngañg. (Kel., Rap.) Dit woord welligt lett.: daargestelling van een jaar; v. d. de deelen die een jaar daargestellen, of te zamen uitmaken, v. d.: jaargetijde, of moeson. Bijv. ta-polêyai pataoẽngañga, de regentijd komt niet te voorschijn, of: keert niet terug, d. i. er is geen gewas, geen goed jaar meer. (Rap. K. G.) — Na ta-napilariya pataoẽngañg, terwijl een regen- of zaai-tijd hetzelfde (, d. i. het land,) niet verlaat, d. i.: het altijd een goed jaar is. (Rap. K. G.)

∧ ∩ ∩ (tâenḡ), soort van boom (timmerhout). Boeg. idem.

∧ ∩ ∩ (tôé), = tówé.

∧ ∩ ∩ (tôenḡ), wieg, schommel. — Tôenḡ-lípá, eene soort van kinderwieg of schommel, gemaakt van eene saronḡ, wier twee einden men van boven aan de zoldering heeft vastgemaakt.

Âtôenḡ, schommelen, v. d. heen en weér gaan; bijv.: de slinger van een uurwerk.

∧ ∩ ∩ (taípa), bep. taípâya, muñḡga-boom, Mangifera Indica, L. Taípa-bânjâ, taípa-bânjâ-pâpañg, taípa-kalônḡkonḡ, taípa-kâtḡji, taípa-dâm-má, taípa-manîsañg, taípa-tañḡgoeni, taípa-dâenḡ, taípa-manrônronḡ, taípa-tânḡgañg-tânḡgañg, taípa-lasoena, taípa-koekkoelóe, taípa-mâlisí, taípa-batjânḡ, of mâḡjañg, taípa-palêyó, taípa âná-ôrañg, taípa-Djâwa, taípa-dôdoró, taípa-râwo-râwo, taípa-salêyañg, taípa-ðjôeroe-mâta, taípa-kânre-ðjâwa, taípa-Tânriñḡ-mâta (, vergel. boven op Tânriñḡ-mâta), taípa tôðjenḡ, bekend als zeer goed (Kel.),

taïpa kâtalá, taïpa-balîra, taïpa-dâré, taïpa-sârre, taïpa-boëkoc-têlañg, taïpa-boênreñg-bâttañg, taïpa-djâroenñg, taïpa-bagôré, taïpa-rôwe-rôwe, taïpa-lêle-djîwa, taïpa-kaloëmpañg, taïpa-kôpé, taïpa-másâle, taïpa-balânda, taïpa-bálló-állîñg, taïpa-kammoëmmóe, taïpa-bâtoe, taïpa-sâkkoelóe, taïpa-lêleñg, taïpa-bayâwo, taïpa-boëto-gallarrañg, taïpa-boelâenñg, en: taïpa-djâmbo-djâmbo, of: djômbe-djômbe (Rap.), soorten van *manñga*.

Taïpa-djômbe-djombêya, naam der plaats, waar *Toe-mánóeroeñga* op Aarde zou zijn neêgedaald.

Taïpa-karappôekañg. Vergel. *karáppóe*.

^ ^ ^ ^ (taôeto), bep. tâoetôwa, Chin. een *nagemaakte bloem*; v. d. *tjîñjtjîñg boëñga-taôeto*, soort van *ring*. Men zie *tjîñjtjîñg*.

^ ^ ^ ^ (taêna), *niet*, en *zamengetrokken*: *têna*. — Taêna-pa, *nog niet*. — Taêna-mo, *niet meer*. — Îya-djî taêna, of *îya-djî taênâna*, *hij, zij, of dat, slechts is er niet*. — Taêna nabôya, ta-nîyá, *hij heeft alles, wat hij maar zoekt, hij zoekt niets zonder het te vinden*, lett.: *hij zoekt niets dat er niet is*. — Taêna nakaërôki, taêna, *al wat zij maar begeerden hadden zij, zooveel als: zij konden niets verlangen, dat er niet was*. (Brief.)

Katenâñg, of: kataênâñg, of: kataênâñgãñg, *het niet zijn*; bijv.: *taniyassêñgai kataênâñna*, *men wist niet, hoe hij verdwenen was*. (Brief.)

Pataêna, *tot niet maken, te niet doen, vernietigen*, eene *schuld* bijv., d. i. *kwijtschelden*. — Pataêna arêna, *zijn' naam schrappen*. — Pataêna sirîna, *iemands eer rooven*.

Pâtaênâñg, lett.: *iets niet doen zijn*, of: *gebeuren, voor iemand*, d. i.: *iemand iets weigeren*; bijv.: *ápâláká ôewañg*, *koenapâtaênâñg*, *ik vroeg hem om geld, doch hij weigerde het mij*.

^ ^ ^ (taïya). Vergel. *ta* N°. 1.

^ ^ ^ ^ (taïyâi). Men zie *ta* N°. 1.

^ ^ ^ ^ (taärâta), = *tárahorâma*. (Tar. D. Mat.) NB. volgens sommigen heeft men te denken aan het Mal. *harta, goederen, rijkdom*, en zou *sállañg-taärâta*, beteek.: *rijke, overvloedige groeten!!?*

^ ^ ^ (taâla), 't Arab. *تعالى*, van daar: *Âlla-taâla, de Hoogverheven God*.

^ ^ ^ ^ (taálló), 't Arab. *تعلى*, v. d.: *afhankelijkheid, afhankelijk, onderworpen, onderdanig, verkleefd, verknocht zijn*; bijv.: *mádjâi karâenñg taálló ri-îya*, *verscheidene vorsten zijn afhankelijk van hem, zijn hem onderworpen, of onderdanig*. (Djay.) — Taállôki, *onderworpen, verkleefd, zijn aan*; bijv.: *o! toe-nataállôki pamâi! o! gij, aan wie mijn hart verkleefd is!* (Tar.)

^ ^ ^ ^ (taôwa), bep. taowâya, mediceinale plant, ook gebez. als *lapákkañg*. Vergel. *lápá* N°. 2. Boeg. idem.

^ ^ (tâha), Sal., = *lékó* N°. 3, *blad*.

^ ^ (tâhañg), het *op eene kaart houden* bij het *patôewi*-spel, d. i.: *die in de hand houden, in de hoop dat men die spoedig bij eene soortgelijke zal kunnen bijgooijen*, Vergel. het Jav. en Sund. *taän*, en het Mal. *tâhan, withholden, volhouden*, enz.

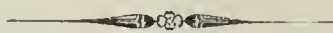
^ ^ (tâhoenñg), 't Mal. *tâhoen, táoenñg*.

^ ^ ^ ^ (tahâdjó), 't Arab. *تهجد*, *gebed in den nacht*. (G. G.)

^ ^ ^ (tahâya), 't Arab. *تاكبي*, *begroeten, verwelkomen*, v. d. *sállañg-patâhayâkoe*, *mijne welkomstgroeten*.

^ ^ ^ (tahîyá), bep. tahîyaka, 't Arab. *تحيي*, *heilgroet, begroeting*. Aldus genoemd een kort formulier, dat in de moskee gebezigd wordt, en waarvan het begin aldus luidt: *التحيات*

المباركات الصلوات الطيبات لله, enz. | *lofprijzing van God*, vooral door te bezigen de woorden: لا اله الا الله, *er is geen God, buiten Allah.*
(Godsd.)
تَهْلِيل (tahalêlé), 't Arab.

∩ (da). Achtste letter van het Makassaarseh Alphabeth.

∩ (1° daṅg), het Hollandsehe *dan*, soms zelfs op Gôwa in het gesprek gebezigd als stopwoordje.

(2° daṅg), het Hollandsehe *dam*. — Bâtoe daṅg, *damschijven*. — Padâṅgaṅg, *damspel*.

∩ (di), dit woordje achteraan gehecht, bij een vraag, waarop men stellig een toestemmend antwoord verwacht, ons *immers*, bijv.: Âṅgoró-di? *Wijn, immers?* — Soms achter dit *di* ook nog weder *ga* (; vergel. boven op *ga*,) gevoegd; bijv.: Âṅgoró dîga? *Immers wijn, vriendje?*

∩ ∩ (1° de), *of*; bijv.: âta, de-maradêka, *slaaf of vrij*.

(2° de), = *bisadēṅg*, vergel. *bisadēṅg*; bijv.: îjé! tēya-makô de, *foei! doe dat toch niet, vriendje!* (Koërroé-koërroé dĵâṅgaṅg). Men zie ook bij dit *de* op *kádé* N°. 1.

∩ ∩ (1° dēṅg), het Hollandsehe *duim*, soms zelfs op Gôwa onder de paardenkoopers gebruikt.
(2° dēṅg), *de Deenen*. (G. G.)

∩ // (dâkka), *stap, trede*. Maleisch *dĵaṅĵká*, idem.

Ádâkka, *treden, stappen*; bijv.: ádâkka-mi nâi, *hij treedt, zet zijne stappen, opwaarts, naar boven*. (Godsd.) — Ádâkka tási-kâli-kâli, *voet voor voet verzetten, langzaam treden*.

Andakkâi, *ergens op-*, en van daar: *overheentreden*; bijv.: andakkâi kádó-tínó, lett.: *over het eten* (, vergel. *kádó* N°. 1, en *tínó*) *heenstappen, er niet van gebruiken*, gebez. van iemand die op een feest, of ergens als gast zijnde, vóór het eten, of vóór den afloop van het feest heengaat, hetgeen als kasipâlli beschouwd wordt.

Padâkka, *doen vooruit treden, een' stap voorwaarts laten doen*, bijv.: *een paard*.

∩ // (dâṅká), ádâṅká, = *dōṅkó* N°. 2. (Bid.) NB. van mensehen gebezigd, meestal met de nevenbetekenis van: *ergens achter gaan zitten om weg te schuilen*.

∩ // (dâṅkaṅg). — Ákadâṅkaṅg, *op vier pooten, op handen en voeten loopen*, Jav. *braṅkaṅg*, idem. (Dĵay.)

Kâdo-kadâṅkaṅg, of: kôdo-kadâṅkaṅg, =
ânoe-sikôí, iets in malkander geschakelds.

∩ // (dâkkí), *kleven, aan blijven hangen,*
 vergel. rákkí N°. 3. Boeg. dákké, idem.

Padâkkí, a) *doen kleven, aanplakken, hechten;*
 b) *kopperoest.*

∩ // (dâṅkoé), bep. dâṅkoeka, *onbeschoft.*
 Vergel. het Jav. digoēṅg, *hoogmoedig, trotsch.*

∩ // (dôekkoé), ádôekkoé, *zich voorover bui-*
gen met het ligchaam. Boeg. t̃jóekkoé, idem, Jav.
 ðoko, *gebukt zitten.* Vergel. beneden dóēndoe.

Padoekkoēwaṅg, *het zich voorover buigen met*
het ligchaam, van daar: padôekkoewâna t̃doṅga,
 lett.: *het zich voorover buigen der buffels, van daar:*
de lig- of vergaderplaats der buffels.

∩ // (dêṅka), *stampen;* bijv.: ádêṅka bê-
 rasá, de léssoró, of aren, die door het álóda van
 de halmen gescheiden zijn, met houten stokken
stampen in het rijstblok. — Ádêṅka kôpi, *koffij*
fijn stampen. — Kâmma toe-nidêṅka-tâlloe baram-
 bâṅkoe, *mijn borst is als of er tot drie keeren toe*
op gestampt is. NB. gebez. van *hevigen schrik.*

Padêṅka, a) *stamper;* men zie bijv. beneden
 onder *padéṅka-déṅka;* voorts ook gebez. van het
werktuig, waarmee men de bedding der zoutpannen
waterpas klopt;

b) *het stampen.* — Bâkoé-padêṅka, soort van
 groote *manden,* die men gewoonlijk bij het rijst-
 blok zet, wanneer men aan het *stampen* is, opdat
 de opspringende aren, of korrels, zooveel mogelijk
 daarin vallen, en alzo niet verloren gaan; v. d.
 de naam van *bâkoé-padéṅka,* ofschoon zij overigens
 niet uitsluitend voor de rijst gebezigd worden.

Deṅkâṅg, = goṅg, soort van koperen *muzijk-*
bekken. (S. Tjin.)

Ádêṅka-dêṅka, lett.: *als 't ware stampen,* geb.
 van de gewoonte der Inlandsehe grooten, om zich
 de vleezige deelen des ligchaams met de vuist te
 laten tikken.

Padêṅka-dêṅka, de toestel, gebezigd tot het
 bereiden van een sierihpruimpje, aldus genoemd,
 dewijl de ingredienten daarvoor als 't ware *even*
als rijst gestampt worden; het *stampertje* alléén
 heet: *padéṅka;* de *koker,* waarin gestampt wordt,
 heet *bódá* lett. *b.,* en het houtje, hetwelk van een
 knop voorzien, tot aan dien knop toe door de eene
 opening van de *bódá* naar buiten gestoken wordt,
 ten einde het pruimpje, wanneer het gereed is,
 naar boven te duwen, heet *bódjóló* N°. 1.

∩ // \ (1° déko). — Padéko, *jonge paddie*
stampen, hetgeen gepaard gaat met feesten; v. d.:
 âssoeṅg-pâpadékôwaṅg, *een groot rijstblok,* als hier-
 voor gebezigd wordende.

(2° dêko). Dêko-dêko, *kronkelen,* eene *slang*
 bijv., of eene *rivier.*

∩ \ // (dôké), bep. dôkeka, *hart.*
Dóké, even als het Mal. *đjantonṅg, hart,* gebezigd
 van den langwerpigen bloesem van den *pisaṅg-*
boom, welligt wegens de overcenkomst in kleur,
 Van daar *sirikâya-dôké, de sirkaya-vrucht,* die
 eenigzins de gedaante van zulk eene *dóké* heeft.
 Men zie *sirikâya.*

Soms worden de borsten eener vrouw vergele-
 ken met de *dóké,* zoodat men zegt: *kaṭjiniṅkaṅgi*
dokéna, in stede van: *kaṭjiniṅkaṅgi soesóenna;* van
 daar ook de *sirikâya-dóké* insgelijks *sirikâya sóesoe*
 genoemd.

∩ \ // \ (1° dôko). — Dôko-dôko, bep.
dôko-dokôwa, kleine riviergarnaaltjes.

(2° dôkkó), gebezigd van het *geheel ombuigen*

(overhangen) van de paddiehalmen. Zoo zegt men: dôkkó-mi asêya, *de paddiehalmen hangen reeds over* (van wege de zwaarte der aren). Boeg. idem.

∩ \ // \ (dôkkoŋg), Sal. *mager*.

∩ \ // \ (1° dôŋgkó), bep. dôŋgkoka, *rug*. — Bôekoe-dôŋgkó, *ruggegraat*. — Tânga-dôŋgkó, *het midden van den rug*.

Bôetta mádôŋgkó-koerâya, *de grond die even als de rug van een landschilpad in het midden naar boven loopt*. (Rap. T. D̄j.)

(2° dôŋgkó), ádôŋgkó, *zitten*, bijvoorb. op een paard, of in een wagen, of op een vaartuig, en dergel. meer. — T̄j̄inna mádôŋgkó, *hartstogt* (, toegenegeheid), *die er slechts boven op zit, onbestendige, veranderlijke hartstogt*. (Tar., Kel.) — Ádôŋgkó ri-đj̄araŋg, *zitten, of rijden, op een paard*. — Ádôŋgkó ri-bisêyaŋg, *zitten, of varen, op eene prauw*. (D̄jay.) — Bállá-nidôŋgkó, *huis, welks eene gedeelte iets lager ligt dan het overige; = bállá niláŋgká, vergel. lán̄gká N° 1. NB. het eene gedeelte zit als 't ware boven op 't andere*.

Tádôŋgkó, *gezeten zijn, nederzitten; bijv.: soerâna Iyânoe băttoe mân̄ge tádôŋgkó ri-dallêkaŋg-lábirina karâēnga, lett.: brief van N. N., komende nederzitten voor zijne Majesteit den koning, d. i. brief van N. N. aan Zijne Majesteit den Koning*. (D̄jay.)

Doŋgkôki, *zitten op; bijv.: ka-niýá-đj̄i nagâya koedoŋgkôki, daar ik maar op den draak rijd*. (D̄jay.)

Padôŋgkó, a) *huisbalken*, waarop de *dódosó's* rusten. — Ook op de sehopen gesproken van *padôŋgkó*, bijvoorb. op de *padoewákaŋg's* en andere, en alsdan het kromme hout vlak boven en in dezelfde rigting als de *lên̄gôe-lên̄gôe*. — Padôŋgkó-kêke, *kleine padôŋgkó's*, deze komen op eenigen af-

stand boven de *padôŋgkó's* voor de *dódosó's*, en dienen om de *lilikaŋg's* te steunen.

b) padôŋgkó, *doen zitten; bijv.: Na-napadôŋgkó-mo ri-dallekâna karâēnga soerâna, lett. en hij deed zitten voor den vorst zijn' brief, d. i.: en hij bragt den brief in tegenwoordigheid van den vorst*. (D̄jay.) — Padôŋgkó bâte-limâna, *zijne handteekening doen zitten, d. i. zetten*. — Ta-nipadoŋgkôkaï ri-Bit̄j̄ara, lett.: *men laat de zaak niet nederzitten voor den Regter, d. i.: de zaak wordt niet voor den Regter gebracht*. (Rap.) — Kamôeroe nipâdo-padoŋgkó, *een neus die zoo mooi is, dat hij als 't ware met studie op het gezigt gezet is*. NB. de verdubbeling doelt hier weder op het overdragtelijke der uitdrukking.

Padoŋgkôki, *ergens op doen zitten; bijvoorb. tâoe lébá nipadôŋgkôkiya ri-Âlla taâla kalompô-waŋg kakowasânga, de man, op wien God heeft doen zitten de grootheid en magt*. (Tar.)

Pidoŋgkôki, *ergens op doen zitten; v. d. ergens op leggen, bijv.: pidoŋgkôki-sâi ân̄j̄djo băttoe, leg daar eens steenen op*.

Doŋgkôkaŋg, *voertuig, als: wagen, rijpaard, vaartuig, enz.; ook een steen, of bank, of wat het ook zij, dat men bezigt, om den voet op te zetten, en alzoo gemakkelijker te paard te stijgen; van daar: đj̄araŋg êró nidoŋgkôkaŋg, tēyai niloempâkki, een paard, dat met een doŋgkôkaŋg moet bestegen worden, en zich niet laat bespringen*.

Padoŋgkôkaŋg, (Maoet.), *datgeen wat men bezigt om op te staan, of te zitten, bijvoorb. onder het baden*.

Tâoe-ádôŋgkó-dôŋgkó, lett.: *mensehen die nu hier, dan daar, zitten, of ook: mensehen die eigenlijk niet op eene plaats gevestigd zijn; van daar*

vreemdeelingen, mensehen die ergens tijdelijk gevestigd zijn, en dus geene velden, geen tuinen en dergel. op die plaats bezitten, echter ook eenige kassoewiyanġ voor den vorst meê moeten doen, of sehoon natuurlijk minder dan de *táoe-bóetta*, de *vaste bewoners des lands*, v. d. zegt zulk een *táoe-ádóŋgkó-dóŋgkó*: “Ŋgâpa kîsârrowá ri-kassoewiyanġ; táoe-dôŋgkó-dôŋgkó-dĵá ri-boettâya, koeboéboé ballâkoe, nakoelâmpa. Inâkke dĵânġaŋg-dĵânġaŋg manribá-dĵá. Kêre-kêre kâyoe-málâm-paŋg, îya-sēŋg koepadoŋgkôki, waarom vordert “gij zooveel kassoewiyanġ van mij? Ik ben maar een vreemdeling in het land, ik breek mijn huis op, en ga heen. Ik ben slechts een trekvogel. Waar een schaduwrijke boom is, daar vestig ik mij.”

☺ // ☹ (dâkará). Padâkará, soort van krijgssdans, door prinsjes uitgevoerd; thans niet meer in gebruik; = *padîkirí*, = *patâra-góliŋġ*.

☺ // ☹ (dîkirí). Padîkirí, = *padâkará*, = *patâra-góliŋġ*.

☺ // ☹ ☺ (dîŋgkôleŋġ), ergens aan hangen, bijvoorbeeld een vrucht aan den tak van een' boom. Bijvoorbeeld *ádîŋgkôleŋgi ri-taŋgkêmma ânĵdĵo dalimâya*, die *granaatappel hangt aan den tak van den boom*.

Padîŋgkolêŋgaŋg, datgeen, waar de vrucht, of iets anders, aan hangt, bijvoorbeeld: *kâdé natĵîní padîŋgkôleŋgâna atêŋgkoe*; *êróki nakâttilí*, zoo hij het takje zag, of vinden kon, waar mijn hart, even als een vrucht, aan hangt, zou hij het zeker willen afplukken, d. i. zoo hij mij dooden kon, deed hij het gewis.

☺ ☹ (dânġgaŋg), *ádânġgaŋg*, handel drijven, Mal., Sund. en Jav. *dâgaŋġ*, Boeg. *dânġkaŋġ*, idem.

Padânġgaŋg, *handelaar*. — Padânġgaŋg-bîriŋġ, *kusthandelaar*.

Danġgânġaŋg, *koopwaren*. (Rap. T. Dĵ.)

Padaŋgânġaŋg, *koophandel*. — Bállá-padaŋgânġaŋg, *factorij*.

☺ ☹ ☹ (dâgeŋġ), het Sund., Mal. en Jav. *dâgiŋġ*, *vleesch*. (Dĵay.)

☺ ☺ ☹ ☹ (dêgo). Dêgo-dêgo, bep. *dêgo-degôwa*, *kribbe*; ook: *bamboezen zitbank*, en *bamboezen tafel*. Boeg. idem.

☺ ☺ ☹ ☹ (dêŋggo), naam van een' Makassaarschen krijgsszang.

☺ ☹ ☹ ☹ (dôŋggo). Dôŋggowi ânĵdĵo taôewa, die *mensch heeft een vooruitstekend voorhoofd*.

☺ ☺ ☹ ☹ (dêgará). Pandêgará, *door en door kundig en daarbij vlug van verstand*. NB. eigenlijk geen Makassaarsch, beter *tĵarâdé*.

☺ ☹ (dânġá), bep. *dânġaka*, *grote witte kaketoë*.

Dânġá-dânġá, *kleine groene kaketoë*. Boegin. idem.

☺ ☹ ☹ (dânġe), bep. *dânġêya*, *asthma*, *be-naauwdheid op de borst*.

Dânġe-tĵâdi, *ligte verkoudheid*; bijv.: *na-koe-dânġe-tĵâdi*, *ik ben licht verkouden*.

☺ ☹ ☹ (dânġo), bep. *dânġôwa*, eene soort van *boog*, die boven aan de vlieger wordt vastgemaakt, ten einde een brommend geluid te veroorzaken. Dit geluid heet: *mámôé*, of: *mámôeroeŋġ*, of: *mámârroeŋġ*.

☺ ☹ ☹ (dânġoŋġ), *ádânġoŋġ*, gebez. van het geluid van de *goŋġ*, wanneer die geslagen wordt. Vergel. het Mal. *dânġoŋġ*, *eentoonig, gonzend geluid*, *gonzen, dommelen*.

☺ ☹ (dîŋgîŋġ), *koud*, Mal. *dienġin*, idem. —

Dîngîng-bâloe. Vergel. *bâloe* N°. 1. — Dîngîng-bâssi. Vergel. *bâssi* N°. 2. — Dîngîng-dîngîng-pamaïkoe ri-kâoe, lett.: *mijn gemoed is koel jegens u*, d. i.: *ik neem u kwalijk*. NB. de verdubbeling duidt in dit en de volgende voorbeelden al wederom het overdragtelijke van de beteekenis aan. — Dîngîng-dîngîngi âne toëwaŋga, *deze heer is koud*, d. i.: *bedwaard* (in goeden zin genomen), *niet driftig en opbruisend, van aard* (, zoo als bijv. *bâmbaŋy* zou te kennen geven). — Dîngîng-dîngîng-mi gârrînga, lett.: *de ziekte is al bekoeld*, d. i.: *afgenomen in heftigheid*. — Bâŋgi dîngîng-dîngîng, lett.: *koude*, of: *koele, nacht*; aldus genoemd de nacht, die volgt op de drie nachten van het *átôe-noe pépé-pépé*, men zie *pépé* N°. 3). — Mádîngîng-dîngîng, *al etende en drinkende waken, de wacht houden*, bijv. bij het oprigten van de *baróega-lówe*. (Rap. K. G.) NB. welligt wegens de *koelte* van den nacht. Van daar ook: *ádîngîng-dîngîng-mi batêya*, geb. van het *vaandel*, wanneer een vorst ten oorlog wil trekken, en het vaandel vooraf naar beneden heeft laten brengen, opdat *hoofden* en *bissoe's* daarbij *al etende en drinkende waken*.

Dîngîng in het Makassaarsch ook dikwijls gebeez. om een koel en aangenaam gevoel aan te duiden; van daar niet zelden voorkomende als beeld van *geluk* en *voorspoed*, vergel. *bâmbaŋy*, dat juist in tegenovergestelden zin gebezigd wordt; bijv.: *bállá dîngîng-dîngîng*, *een huis waar veel geluk woont*. — *Tâoe-dîngîng-dîngîng*, *een mensch die veel geluk heeft*.

Padîngîng, *een wan*. — *Ápadîngîng*, *wammen*. — *Padîngîng-dîngîng*, een van *tálá*-blad gevlochten presenteerblaadje voor de *palóélóe-niyóemoëŋy*.

↘ ↙ ↘ ↙ (dêngé), *op het midden van den rug dragen*. Boeg. idem.

↘ ↙ ↘ ↙ (dêngong). — *Mádêngong-dêngong*, *gebez. van 't geluid van gânraŋy of trommel*. Boeg. *dêngo-rêŋjo*, idem.

↘ ↙ ↘ (dôngá), bep. *dôngaka*, = *îjádi*, *klein*, *gebez. van een soort van tripaŋy* (vergel. *tarîpaŋy*), en ook van een soort van *bêŋgisí*, vergel. *bêŋgisí*.

↘ ↙ ↘ ↙ (dôngó), bep. *dôngoka*, *onnoozel, onwetend*. Mal. *doeŋjoe*, idem.

Sipidôngó-dôngó, *elkander onwetend laten*, van daar: *elkander foppen*. (Rap. T. D̄j.)

↘ ↙ ↘ (dângalá), bep. *dângalaka*, *duizelig*; bijv.: *dângalá oeloenna*, *hij is duizelig in het hoofd*.

— *Tâoe dânga-dângalá*, *ieemand, die allerlei domme streken begaat, ieemand, wien de handen in alles verkeerd staan*. NB. ook hier geeft de verdubbeling het overdragtelijke te kennen.

↘ ↙ (dâmpí), = *âmpí*, Boeg. *dâppe*; bijv.: *dampîna towâya*, *op één na de oudste*. — *Dampîna paboelêna padjekôwa*, *de sterren dicht bij de pabóélé's van de padjêko*. Vergel. *boélé* en *d̄jêko*.

↘ ↙ ↘ (dâmpêng), *geheime minnaar, boeleerder, hoer*. — *Sipâoe-dâmpêng*, of: *sipaoëmba-dâmpêng*, *elkander voor een hoer witmaken*. (Rap. T. D̄j., Inl. Wetb.) — *Ádâmpêng*, *hoereren*.

Dampêngi, *hoereren met ieemand*; bijv.: *ânj̄d̄jo bairnêya nidampêngi riyatâna*, *die vrouw houdt het met haren slaaf*.

Padampêngaŋg, *besteden*, bijv. *het geld, om voor te boeleren of te hoereren*. (Rap. T. D̄j.)

↘ ↙ ↘ (dâppong). *Léleŋg mákât̄t̄j̄ŋg-dâppong*. Men zie *léleŋy*.

↘ ↙ (doëpa), bep. *doepâya*, soort van *reukwerk, wierook*, Boeg., Sund., Mal., en Jav. idem,

Sansk. *dhóepa*; wordt gemaakt van de *óló-óló* (, men zie beneden op *óló* N°. 1), met *gároe* N°. 1, en *tjínrána-hout*, ook *kamánre*. De *dóepa* gewoonlijk verkocht in spits toeloopende bolletjes, welke men met *bíroe*-blad omwikkelt. Naar den vorm van deze bolletjes genoemd de *dóepa-dóepa*, eene soort van plant.

Doepâi, *iemand*, of *iets*, *bewierooken*.

Padoepāng, *wierookvaatje*.

☞☞ (dôempi), bep. doempiya, Bonth., = *kánre-djáva*, *gebak*. Vergel. *kánre*.

☞☞☞ (dômpá), bep. dômpaka. — Sarâoeñg dômpá-dômpá, = 't Boeg. *pálo-pálo-dômpá*, groote soort van *sarâoeñg*. Men zie: *sarâoeñg*.

☞☞☞☞ (dôpe), *tádôpe*, *naar beneden uitsteken*, *afhangen*, bijv. gebez. van den *tak* van een boom, die, geknakt zijnde, of ook van nature, in strijd met de rigting van de overige takken, naar beneden loopt. — Zoo ook van iemand's *armen*, wanneer hij die niet oprigt, maar stil langs zijn lijf laat hangen.

Simbôleñg-padôpe. Men zie *simbôleñg*.

☞☞☞ (dâpará), bep. dâparaka, al wat gebezigd wordt om *op te staan*, of: *te liggen*, als: *hout*, *steen* en dergel. meer. Zoo bijv.: *daparána ballaka*, *de vloer van het huis*. — *Daparána bisêyañga*, dat gedeelte van het vaartuig waar men kan *liggen*, of *loopen*, hetzij boven of beneden.

Nidâparáki tâpperé, *een matje wordt gebezigd om op te liggen*.

☞☞☞☞ (depâra), *bedienen*, Boeg. idem, (G. G.) — *Toe-mádêparána karâeñga*, de vrouwen die den vorst moeten vergezellen wanneer hij ergens heengaat, ten einde hem te bedienen; zij zijn soms twaalf in getal, en kenbaar aan de *padîñgîñg*-

dîñgîñg voor de *palóéloé*, die zij steeds bij zich hebben.

Padeparāng, = *empówañg padáva-dawāñg*. Vergel. *dáva* N°. 2.

☞☞☞ (1° dâmpoelóe), *beplakken*, bijv. *met kalk: de stop van een flesch*, of: *de opening van een pot*. — Ook gebez. van het *met geneesmiddelen beplakken* of *besmeren* van de *slapen* des hoofds.

(2° dâmpoelóe), het weke onder aan den stam van boomen of gewassen, waaruit de wortels voortspuiten. (Tar.)

☞☞☞☞ (dômpalá), bep. dômpalaka, *sul*, *sukkel*.

☞☞☞ (dôembá). — *Ádôembá-dôembá*, geb. van het *geluid* van de *gánrañg*, Boeg. idem, ook van het *geluid* veroorzaakt door het *kloppen* van het *hart*.

☞☞☞☞☞☞☞ (dôboló), het Port. *dobro*, het Fransche *double*, het Holl. *dubbel*; van daar: *karêna-dôboló*, lett.: 't *verdubbelings-spel*, v. d. *vingt et un*, *spelen*.

☞☞ (dâmmi), het touw aan het eind ombuigen, en dit eind op zekere plaats in het touw inlasschen, om alzo een lus te formeren, Boeg. idem; bijv.: *tálâkkasáki dammiya*, *het luswerk gaat los*. — *Léba-mi koedâmmi*, *ik heb het eind van het touw op bovengemelde wijze ingelascht*.

☞☞☞ (dâmmé), = *gána* N°. 1.

☞☞☞☞ (dâmmo), titel van een hoofd op Sumbâwa. (D. Moes.)

☞☞☞☞ (dâmará), *hars*, *fakkel van hars*. Mal., Sund. en Jav. *dâmar*, Boeg. *dámá*, idem.

Dâmará-dâtoe, een bamboe van boven een weinig gespleten, ten einde eene soort van korf te maken, waarin men hars kan gieten, die bij zekere

gelegenheden aangestoken wordt. Men zie *pa-bôngka-sétanġ* op: *bôngka*.

Dâma-dâmará, soort van *timmerhout*.

∩∩∩∩∩ (dâma-dâmará). Men zie *dâmará*.

∩∩ (dâtañg), soort van grooten zwarten vogel, door de Europeanen soms genoemd *de dominé*.

Dâtañg-kêbó, insgelijks eene soort van vogel, *witte dâtañg*, of: *albatros*.

∩∩ (dâtoe), bep. datoewa, titel van een hoofd; bijv.: *Dâtoe-Móeseñg*, *Dâtoe ri-Mariyo* Mal. *dâtoe*, of *dâtukh*, *eerwaardig*, *aanzienlijk*, een eeretitel van *oudsten* of *opperhoofden*. Jav. *datoek*, *grootvader*, *een oud man*, en Jav. *datoek*, *een oudste*, *hoofd*, *voornaam*, *edele*.

∩∩∩ (dâtté), *knippen* met den vinger, Boeg. idem.

∩∩∩ (1° Dâtó), bep. dâtoka, benaming van een *oud*, *eerwaardig*, *mensc*. Van daar gebezigd voor den *afgod* der Chinezen: *Joosje*. Van daar ook de Mohammedaansche *Hoogepriester* van Makassar genoemd: *Dâtó-káli*. — Van daar ook deze benaming gegeven aan den *Gouverneur*. Vergel. het Mal. *dâtukh* en het Jav. *datoek* bij: *dâtoe*.

(2° dâtó), bep. dâtoka. Aldus genoemd een *sânro*, die zijn' patienten geen ander geneesmiddel voorschrijft dan *water*, dus genoemd naar den *sikóeyoe-dâtó*. Vergel. *sikóeyoe*.

∩∩ (dâtí), bep. dâtika, *kittelaar*.

∩∩ (dôeta), bep. doetâya. Aldus genoemd de *man* en *vrouw*, die, de eerste als afgevaardigde van den bruiġom, en overbrenger van de *sóenrañg*, de tweede als woordvoerster voor de bruid, over het al of niet toelaten des bruidegoms onderhandelen. In het algemeen gebeurt dit op denzelfden

dag als het *nâi kalénna bóentiñya*, doch bij voornaam vorsten duurt deze discussie, waarvoor men altoos de best bespraakte mensehen kiest, soms eenige dagen. Boeg. idem, Mal., Jav. en Sanskr. *doeta*, *zendeling*, *bode*.

∩∩∩∩ (dêttoñg), *krom*, *gebroken*, van taal, Boeg. idem.

∩∩∩∩ (dônteñg), *stolten*, *klonteren*, *klont*, *klomp*, *kluit*. — *Djéné-ádônteñg*, *geklonterd water*, d. i. *ijs*. — *Ri-mádontênna djéneka*, *bij het stolten van het water*. Dit ziet op het *sperma genitale* en wordt in de minnebrieven gebezigd van het tijdstip van den *coïtus*. (Tar.) — *Si-dônteñg*, *een klomp*. — *Si-dônteñg-âssi*, *een klomp*, of *stuk*, *vleesch*; ook bijv. geb. van een *balletje gehakt*, dat als 't ware aan malkander *geklonterd is*.

∩∩∩∩ (dâttoelóc), bep. dâttoeloka, gebez. van *kleine menschen* en *beesten*, ook van *gewassen*.

∩∩ (dâda), het Jav. *dâda*, en het Mal. *dâda*, = het Makass. *barâmbañg*, *borst*. (Dâëñg Tjam.)

∩∩ (dândañg), *zitten te peinzen*, *zonder iets te doen*, of *zich te bewegen*.

Pidândañg, *luisteren*; bijv.: *pidândañg kâmma djâñgañg*, lett.: *luisteren als een kip*, d. i. *zeer aandachtig luisteren*, met het hoofd een weinig voorwaarts gebogen, zooals de kippen soms staan kunnen.

Pidandâñgi, *luisteren naar iemand* of *iets*, *af-luisteren*. (Djaj.)

∩∩ (dâdí), bep. dâdika, *melk*, Boeg. idem, Mal. *dâdie*. — *Pâtťjô dâdí*, *melken*, vergel. *pâtťjô* N°. 1.

Dâdí-dâdí, de *Tabernae montana crisper*?

∩∩ (dâdoe), bep. dadôewa, *dobbelsteen*, het Port. *dato*, Boeg. idem.

Padadoêwaṅg, = *pamedjãṅgaṅj*, *toptafel*.

∩∩ (dîdi), bep. didiya, *geel*, Boeg. *máridi*; bijv.: ráppo-dîdi, soort van pinaṅg, men zie: *kéroé* N°. 2. *Ráppo-dîdi* ook dikwijls eigennaam van paarden. — *Djãṅgaṅg-dîdi*, *geelkleurige hoenders*. — *Dîdi-mi* gebez. van het *graan* wanneer het reeds *geel* is. — *Dîdi-bayâwo*, *dojer*. Men zie *bayâwo*.

∩∩ (dîndiṅg), *ádîndiṅg*, op de toonen staan.

∩∩ (doêdoe), *zeer, sterk, bijzonder*; bijv.: mállá-doêdoewa, *ik ben zeer bevreesd*. — *Taiya* doêdoewa ânjdjo oêwaṅg sampoelôwa, *îya lébá-dji napâkasirikoe toêwaṅg Iyânoe, het is niet zoo zeer om die som van tien reaal, maar dewijl hij mij schande aandoet, door de schuld te ontkennen en mij alzoo tot een' leugenaar te maken*. (Brief.)

Ápadôêdoe, *iets zeer, iets sterk, doen*; van daar: *sterk, vlug, tikken met een hout*, bij gelegenheid van het *padéko*, terwijl een ander die toonen als 't ware opvangt, zeer langzaam tikkende (, *áṅgâlleï*).

∩∩ (doêndoe), *zich voorover buigen met 't hoofd*. Vergelijk 't Mal. *tondokh*, *neigen*. Men zie hierbij: *dóekkoë*.

Doêndoe-doêndoe, soort van zee-insekt, dat even als een *getoomd paard, den kop naar beneden houdt*, van daar bij ons genoemd: *zeepaardje*.

∩∩∩ (1° dêndaṅg), *zingen*, vergelijk het Mal. *dendaṅj*, *vrolijk zingen*, en het Jav. *den-daṅj*, naam van een *lied*. Van daar: *boêkoeróe-dêndaṅg*, naam eener soort van groote *tortelduif*, ook genoemd: *boêkoeróe-têdoṅj*, of: *lômpo*, of: *gágá*.

Vergel. *boêkoeróe*.

(2° dêndaṅg). *Tjâpé-mádêndaṅg*, *zeere oogjen*

hebben; uitsluitend op Makassar gebezigd; elders *lélesé*. Vergel. *tjâpé*.

∩∩∩∩ (1° dédé), *ach! helaas!* Boegin.

idem.

(2° dédé), *beuken, smeden, maken, vervaardigen*; bijvoorb. *mandédé bâta, steenen maken, of bakken*. (G.G.) — *Kádó-nidédé, netjes en hoog opgestapelde rijst*; = *kádó-kadúmaṅj*. Men zie *kádó* N°. 1.

Padédé-bâssi, smid. — *Padédé-oêriṅg, pottelbakker*. — *Padédé-boelâeṅg, goudsmid*.

Padédêkaṅg, a) aanbeeld,

b) *smeden, maken, voor iemand*, bijv.: *padédêkaṅgi tjoejtjoenna palekôkaṅg-boelâeṅg-mâta, voor zijn kleinkind een zilveren palekôkaṅj vervaardigen*. (Brief.)

(3° dédé), oudtijds = *pasála*, *in de boete slaan, beboeten*; bijvoorb.: *nidédéki límaṅg-kâti álíman-tâi, zij werden beboet voor 55 tail*. (G.G.)

∩∩∩∩ (1° dênde), *ádênde, op één voet staan*; v. d.: *krijgertje spelen, terwijl de krijger op één been moet loopen*. — *Dênde-dênde*, bep. *dêndedêya*, naam eener plant aan het zeestrand, de gedaante hebbende van *bolletjes op pooten*. Deze bolletjes zijn aanvankelijk *groen*, en later *wit* van kleur. Dikwijls raken zij los, en dan is het als of zij op *één been voortloopen*; van daar welligt de naam van *dênde-dênde*. (Dat. Moes., Kel.)

(2° dênde), *rammelen, geraas maken*; gebezigd van de *wielen* van een' *wagen*, die hard voortrolt, van de *paṅgílásá* van de *góeliṅj*, wanneer een vaartuig er snel doorgaat. (S. Tjin.)

∩∩∩∩ (dódó), *tádôdó, slaap, vaak, hebben, slaperig zijn*. Men zie *tjâdódó*.

∩∩∩∩ (dôdoṅg), *zwak*, Boeg. idem; bijvoorb.: *dôdoṅg-mi, hij is reeds zwak*; gebezigd van

iemand die zeer erg ziek is. — Dôdoŋg-bâwaŋg-mi, hij heeft zich voor niemendal vermoeid. — Mádôdoŋg pakádó, zwak in het eten. — Ri-dodôŋna boêlaŋga, gedurende het zwak zijn van het licht, d. i. met het einde van het licht, en tegen nieuwe maan.

Kadodôŋgaŋg, zwakte; bijv.: kadôdoŋgâŋna boêlaŋga, de zwakte van het licht, d. i.: de tijd tegen nieuwe maan.

Dodôŋgi, zwak maken, verzwakken.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° dôndo), dôndo-dôndo, al sussende en zingende op den arm dragen, een kind bijvoorbeeld (Kel.); van daar: âreŋg-dôndo, of: dôndo-dôndo, naam dien men een kind geeft, wanneer het nog zeer jong, als 't ware in den leeftijd van het dôndo is, en die naderhand door den waren naam vervangen wordt. Zulk een âreŋg-dôndo is bijvoorb.: bătjô (men zie boven op bătjô), of: bássé (men zie op bássé N°. 1).

Dôndo ook overdrachtelijk gebezigd van het dragen, of voortstuwen van een vaartuig door den wind.

Dondôwaŋg, datgeen wat men sust; van daar: overdrachtelijk gebezigd van de rága N°. 3, wanneer men die zoo zachtjes met de armen op en neêr laat gaan, even als of men werkelijk bezig ware om een kind in slaap te sussen. (Mâdi.)

(2° dôndó), bep. dôndoka, of: dôndó-dôndó, masker, mom-aangezigt, Boeg. idem, nîyá-mi dôndoka băttoe, overdrachtelijk gebezigd van het komen van iemand die gevreesd wordt.

Ádôndó-dôndó, een masker dragen.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dâdadoembâ), nabootsing van het geluid van de gânraŋg. (Kôerróe.)

ㄨ ㄨ ㄨ (dâdará.) — Bayâwo-nidâdará,

't Mal. *dâdar*, het Jav. *dadar*, eijer-struif; te Makassar ook wel gebezigd in stede van: *bayâwo-ni lénŋgaŋg*. Vergel. *lénŋgaŋg*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dânderé), bep. dândereka, iets hoogs; v. d.: tâoe-dânderé, groot zwaar mensch; v. d. ook gebezigd van: *hooge boomen*, bij uitnemendheid van de *kalôempaŋg* N°. 1 en *rîta*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dôdoró), bep. dôdoroka, soort van Inlandsch gebak, van *âse pôénóe*, *klappermelk* en *suiker*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dîndiromâi), soort van gezang. (D. Moes.)

ㄨ ㄨ ㄨ (dâdasá), de haartjes van het voorhoofd en de wenkbrauwen uittrekken, of anders scheren, en vervolgens met *mînjá-dâdasá* langs het haar van het voorhoofd een zwarten streep maken. Hiermede meenen de Inlandsehe dames hare schoonheid niet weinig te verhoogen. Boeg. idem. — Mînjá-dâdasá, bep. dâdasaka, soort van *olij*, gebezigd bij het *dâdasá*, en gemaakt van *sapîri-noot*, die gebrand, en dan fijn gewreven wordt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dêdesé), bep. dêdeseka, 't Mal. en Jav. *dedes*, *civet*, *muskus*. — Boêŋga-dêdesé, Mal. *muskusbloem*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dôdosó), bep. dôdosoka, *zolder-balken*, loopende in de lengte van het huis, en rustende op de *padôŋgkô's*, die daarmede kruisen. — Ook op de schepen gesproken van *dôdosó*. — Zelfs heeft men op eene *padjâla* een *dôdosó-galágaŋg* bij het roer, zijnde eenige bamboezen wat hooger dan het middelste van de prauw, en met *galágaŋg* overdekt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dandaôère). Verg. *katámmoe*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dîndiŋg-âêré), bep. dîndiŋg-âêreka, *plank*, die men in het graf tegen

het lijk aanzet. Welligt heeft men te denken aan het Mal. *dindĩng-âjer*, dus zooveel als: *een dam tegen het water*. NB. Alleen te Makassar is dit woord in zwang; elders spreekt men maar eenvoudig van *pápañg*, *plank*.

𑄎𑄏𑄐 (dóeni), bep. doeniya, *lijkkist*, waarin men zand doet. Zulk een *dóeni* maar zelden gebezigd; bijna uitsluitend alleen in dat geval, dat het lijk zeer ver vervoerd moet worden. Boeg. idem. Ook genoemd: *álloenġ*.

NB. *dóeni* soms ook eenvoudig = *pátti*, v. d.: *đjéne máparidoeniya*, *doe water in de kisten*, of: *vaten*, te weten: voor de zeereis. (D. Moes.)

𑄎𑄏𑄑𑄒 (dénanġ), gebezigd *van hen wier kinderen te zamen gehuwd zijn* (Djay.) — Ook gebezigd van *vriendinnen*; terwijl *béla* N°. 1 enkel van *vrienden* gebruikt wordt.

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓𑄔 (Denemârá), *Denemarken*. (Rap. K. G.)

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓 (doeniya), *wereld*, Mal., Jav., het Arab. *دنيا* (Dat. Moes.)

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓𑄔𑄕 (dânniyâri), bep. dânniyariya, het Mal. *din'ârie*, *dageraad*. Boeg. idem.

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓𑄔𑄕𑄖 (1° dînará), bep. dînaraka, soort van *boom* (timmerhout).

(2° dînará), het Arab. *دينار*, een goudstuk ter waarde van een Hollandschen dukaat. Aldus heet de eerste gouden munt, die onder *Toe-máménañgarri-agamáya*, en wel, naar het schijnt, door *Káre-Póle* geslagen werd. Zij wordt ook wel genoemd: *đjĩngará*, en schijnt slechts de waarde van ongeveer één gulden gehad te hebben. (Rap. K. G., GG.)

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓𑄔𑄕𑄖𑄗 (dâtjĩng), Ch. een *balans*, of *weegschaal*, waarmede gewogen wordt, door het gewigt verder van, of naar het draagpunt der balans te schuiven.

Mal. idem, Jav. *datjin*, een *pikol*, een gewigt van honderd katti's, of 125 oude ponden. — Kânredatjĩngkoe, *huur voor het gebruiken van mijn weegschaal*.

Kapála-dâtjĩng, soort van belasting, eertijds in gebruik, eigenlijk: *dat gedeelte van de dâtjĩng, waaraan het goed gehangen wordt*, v. d. *dat gedeelte van het weeggeld*, of *van de belasting, hetwelk voor den koning bestemd was*. (Rap. K. G.)

Tâmpará-dâtjĩng, *dat gedeelte van de dâtjĩng, hetwelk de weger in de hand houdt*; v. d.: *de som welke aan dezen voor zijne moeite ten deel viel*. (Rap. K. G.)

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓𑄔𑄕𑄖𑄗𑄘 (dêtjeng). Boegin. = 't Mak. *bádji* N°. 1.

Dêtjeng-lâlanġ, = 't Mak. *bádji-lâmpa*, gebezigd wanneer men *op een gelukkig tijdstip, op een gunstig oogenblik, ergens komt*; bijvoorb.: *dêtjeng-lâlanġá*, *ik kom op een gelukkig tijdstip*. — Zoo ook: *koewêranġ ânjdjo dôweka dêtjeng-lâlanġ*, *ik neem die duit* (, welke ik op den weg vind, terwijl ik van plan ben om te gaan dobbelen,) *mede, het is een gunstig teeken voor mij* (ik zal met die duit stellig winnen).

𑄎𑄏𑄑𑄒𑄓𑄔𑄕𑄖𑄗𑄘𑄙 (dôtjo), bep. dotjowa. Dit woord gebezigd van iemand, die in het *galátjãng*-spel, bij het tellen, teregt komt in eene opening, zonder pitten, als wanneer hij wachten moet met spelen, zoo lang totdat de ander insgelijks *dôtjo* wordt, hetgeen gelijk staat met het *verloopen* in het *billard*-spel, of met het *komen in den put* op het *ganzebord*, en dergelijke. Boeg. idem. — Bijvoorbeeld: *mâna ta-dôtjo*, *nadotjowañg-đji kalênuu*, *ofschoon hij geen dôtjo is, maakt hij zich zelven maar dôtjo voor haar*; in de *keloñg*'s gebezigd van een' min-

naar, die zich opoffert voor de geliefde, geheel voor haar leeft. (Tar.)

☺☹☺ (dôdja), bep. dodjâya, *portier, koster*, in de moskee. Boeg. idem.

☺☺ (dâya), 't Mal. *dâja*.

Bârá-dâya, 't Mal. *bârat-dâja*, *Zuidwest*. — Salâtang-dâya, 't Mal. *salâtan-dâja*, *Zuid-zuidwest*.

☺☺ (1° dâyang), Mal., *hofjuffer*.

(2° dayâng, 't Arab. *ديان*, *Vergelder, Regter, God*. (Tar.)

☺☺☺ (1° dêya). Dêya-dêya, bep. dêya-dêyâya, soort van *gezang* voor het kind, gedurende de veertig eerste nachten na de geboorte; eertijds alleen bij vorsten gebruikelijk.

(2° dêya). Bôclo-dêya-dêya, soort van *bamboe*, die vergiftig is, en daarom tot het maken van hansen sporen, gelijk ook van lanssen, gebezigd wordt.

☺☹☺☹ (dôyong), *buigen met het hoofd*. Boeg. *rodjong*.

☺☺☺☹ (deyânga), titel van een hoofd op Sumbâwa. (D. Moes.)

☺☺☺☺☹ (dêyarânga), titel van den Rijksbestierder op Sumbâwa. (D. Moes.)

☺☺ (1° dâra), *jammer*; bijv.: dâraî ânjdjo pañgassêngaŋga ta-noepâkeï, *het is jammer, te bejammeren, dat gij die kennis niet gebruikt, niet aanwendt*. — Mâte-dâra-mi anâkoe, lett.: *mijn kind is gestorven op een leeftijd, dat het (bijzonder) te bejammeren is*; gebezigd van het *ongetrouwd sterven van huwbare jongens, of meisjes*. — Mâte-dâra-mi djongâya, *het hertebeest is zijn' natuurlijken dood gestorven, en niet door de strik of het schot des jagers, gelijk eigenlijk zijn bestemming geweest ware, zoodat het als 't ware te bejammeren is, dat het op deze wijze zijn leven eindigt*. (Kel.)

Padâra, *voor jammer houden, bejammeren, beklagen, medelijden hebben met*; bijv. talâlo koepadârâna, *ik beklaag hem zeer*. — Koenipadâra maténe, *het wordt jammer gevonden, dat ik gebukkelig ben*; d. i.: *men benijdt mij, of: gunt mij niet, het geluk*. (Tar.) — Mâpadarâya ri-kalenna, *het medelijden hebben met, of: zich bekommeren om, zijn eigen lichaam*. (Rap. K. G.)

(2° dâra), bep. dâraka, = het Boeg. *dâra*, *tuin*; van daar: âse-dâra, = *âse-koko*, = *âse-pasósó*, *tusschentijds gezaaide- of: tuin-paddie*.

(3° dâra), bep. darâya. — Dâra-dâra, soort van *spel*, veel overeenkomst hebbende met het *galâtjaŋg*-spel. Alleenlijk bezigt men in stede van *zeven*, slechts *vier* pitten voor iedere opening. (Bid.) Boeg. idem.

Padâra-darâng, het bord voor het *dâra-dâra*-spel.

☺☹☺ (dâri), bep. dariya, soort van *net, schepnet*. Boeg. idem. — Âtannaŋg dâri, *een schepnet uitzetten*. — Âdâri, *met een schepnet visschen*.

☺☹☺ (dâré), bep. dâreka, *aap*.

☺☹☺ (dôeri), Mal. *doren*. — Tjânjtjîng dôeripândaŋg, soort van *ring*, als 't ware *van dorens voorzien*, even als de *pândaŋg-katintîng*. Vergel. *pândaŋg*.

☺☺☺ (dôenroeng), naam eener soort van *voegel* uit de Molueeo's. — Djângaŋg-dôenroeng, *een haan*, die eenige overeenkomst daarmede heeft, over het lijf *ligt-bruin*, van bek en pooten *ligt-geel*. Boeg. *mânoe-dôenroeng*. — Djângaŋg-dôenroeng-boelâeng, *een djângaŋg-dôenroeng*, *doeh die goud-geel* van bek en pooten is. Boeg. *mânoe dôenroem-poelâwâng*.

☺☺☺☺ (1° dêre), Saley., = *lère* N°. 3, = *bélla* N°. 3, *ver*.

(2° dêré), ádêré, *rollen, voortrollen*, bijv. gebez. van een' *wagen*, een' *knikker*, een *duit*, enz. Boeg. idem.

Dêré-dêré, soort van spel waarbij men een' steen schuins stelt en om beurten een duit naar beneden laat *rollen*. De kunst bestaat hierin, om elkander's duit te raken.

☺☹☺ (dôrá). — Dôrá-dôrá, bep. dôrá-dôraka, soort van *vogel*, zeer klein, heeft wel iets van een papegaaitje. Boeg. idem.

☺☹☹☺ (dôre). — Dôre-dôre, bep. dôre-dorêya, soort van kleine niet gewilde vissehen, Boeg. idem; van daar: tâoe-dôre-dôre, *Janhagel*, gemeen.

☺☹☺☺ (dorâka), bep. dorakâya, *misdrijf, misdaad, zonde, ontrouw, ongehoorzaam, oproerig*. Sund. idem, Jav. *doeraka*, Mal. *durhaka*, Sanskr. *doerâka*, *barbaarsch*.

☺☺☺ (darândañg), soort van beest met groote scherpe scharen, gevonden op zee.

☺☺☺☺ (doeriyang), Mal. en Jav. *doerian*, soort van vrucht, *Durio zibethinus L.* Boeg. idem.

☺☺☺☺☺ (doeriyasá), bep. doeriyasaka, *gebloemd neteldoek*. Boeg. idem, Mal. *doeriejá*, *gestreept neteldoek*.

☺☹☺☺☺ (darêwa), ádarêwa, eigenlijk het Boeg. *mádarâwa*, = het Makass. *ádâwa-dâwa*. Vergel. *dâwa* N°. 2.

Padarewãng, a) *een tijd bezigen om op te koken en te bakken*;

b) *iemand of iets, bezigen om voor te koken en te bakken*, d. i. voor *iemand of iets koken en bakken*; bijv.: âpa ânjd̃jo nipadarewãng? *waarvoor, d. i.: waarom, wordt er gekookt en gebakken?* Atâna itoêwãng nisoënná, *de slaaf van Mijnheer* (NB.

hiermede duidt een Inlander o. a. zijn *eigen kind* aan,) *wordt besneden*.

e) *het koken en bakken*, v. d.: *de plaats van koken en bakken*; bijv.: kâambará-padarewãng, *eene bállá-kâambará* (men zie *kâambará*), *waar gekookt en gebakken wordt*.

☺☺☺☺ (dârisí), *afsehaven, afschrappen*, bijv.: een *rotting*, en wel op deze wijze, dat men haar tussehen de seherpe zijden van twee messen, die men dicht bij elkander houdt, héénhaalt. Boeg. idem.

☺☺☺ (dâlañg). — Tâoeng-dâlañg (Rap. T. D̃j.), = 't Jav. *Dal*, zijnde 't *vijfde jaar* van de Jav. *wíndoe*. Men zie Jav. Woordenb. van Gerieke op *wíndoe*.

☺☹☺☺ (1° dâllez), bep. dallêya, *Zon, dag*, Boeg. idem; bijv.: kammôewa dâllez, dâllez tambanîya-pi tañgâllo, *zij is gelijk eene Zon, en wel eene Zon die nog verre van den middag verwijderd is, dus als 't ware gelijk eene Zon, die nog steeds aan het toenemen is.* (Sinr.) — Mâna si-dâllez, *al is het ook maar één dag.* (Kel.) — Dâllez-dâllez, *dagelijks, alle dagen*.

(2° dâllez), bep. dâllezka, *gewin, winst, voordeel, leeftogt, geluk*, Boeg. idem; bijv.: lâmmoró-dâllez, *gelukkig*. (Rap. K. G.)

Âdâllez, *met geluk zijn, geluk smaken*.

Padâllez, *gelukkig maken*.

Papadâllez, *het gelukkig maken*; bijv.: pâpadalêta ri-nâkke, *uw gelukkig maken van mij*. — D̃jã-d̃jãnd̃jo sãllañg pâpadallêna Âlla taâla, lett.: *veel zal zijn het gelukkig maken van God*.

(3° dâllez), ádâllez, *zich ergens heen-rigten*; bijv.: mádâllez manrâiki, *hij rigt zich oostwaarts*. (Rap. T. D̃j).

Padállé, a) *het zich rigten, rigting*; bijvoorb.: katoetoëwi padallénoe, *let op uwe rigting*, d. i.: *pas op, dat gij u rigt, verwaarts het behoort*. (Rap. T. D̄j.)

b) *zich ergens heen doen rigten*; bijv.: pandállé mâë ri-nâkke ewāngâna, *tegen mij zijne wapenen rigten*. (Rap. K. G.)

Dallêkaṅg, a) *zich rigten naar*; v. d.: *verschijnen*, of: *zich bevinden, in tegenwoordigheid van*; bijv.: andallêkaṅgi karâēṅga, *verschijnen voor den vorst*. — Andallêkaṅgi kâdoka, lett.: *vóór het eten zich bevinden*, d. i.: *aan tafel zitten*. (Rap. T. D̄j.) — Lâri-mi rôewaṅg-âllo, rôewam-bâṅgi, nadallêkaṅg-mi tâlloṅg-âllo, *zij waren twee dagen en twee nachten voortgeloopen, en zij waren reeds in het gezicht van drie dagen*, d. i.: *zij waren reeds den derden dag ingetreden*.

b) *het zich ergens heen rigten*, v. d. *het voorste gedeelte*, v. d. ook: *de tegenwoordigheid van iemand*, of: *iets*, bijv.: dallekâna bâllaka, *het voorste gedeelte van het huis*. — Ri-dallêkaṅg bâllaka, *vóór het huis*.

Sidallêkaṅg, *in tegenwoordigheid met*, d. i.: *tegenover*.

Sidállé-dallêkaṅg, idem.

Pandallêkaṅg, *het verschijnen in iemand's tegenwoordigheid*; bijv.: pandâllekaṅgkoe, *mijne verschijning in iemand's tegenwoordigheid*; v. d.: *mijn komen tot iemand in gedachte*, v. d.: *mijn denken aan iemand*. (Kel.)

☞ ☞ (d̄iloe), *Codille*, in het Omi-spel, het Port. *Codilho*.

☞ ☞ (doêlaṅg), *een houten schenk- of presenteer-bord*. Mal. en Jav. idem. (D̄jay.)

Dóelaṅg-doêlaṅg, *knieschijf*.

Dóelaṅg-doêlaṅg-lîma. Men zie *lîma* N°. 1.

☞ ☞ (1° doêloé), *rollen, al rollende maken*, bijv. *pillen*. of *ónde-ónde* (, vergel. *ónde*), of iets anders van dien aard.

Tádôelóe, *rollen, voortrollen*, bijv. *gebezigd van een' bal*, Boeg. idem.

(2° doêloé). Ádoelóe-doêloé, soort van *kinder-spel*, waarbij men eenige *kamirie*-noten op één rij plaatst, en die vervolgens met eene andere tracht te raken. Gelukt dit, zoo krijgt men al de noten, die links van de getroffene liggen. De uiterste noot aan de regterzijde heet *óeloe*. Vergelijk *óeloe* N°. 1.

(3° doêloé). Dóelóe-doêloé, bep. *doêloé-doêloeka*, naam eener soort van *boom*. Boeg. idem.

☞ ☞ (doêloēṅg), *aanvoerder eener armée bij de Boeginezen*.

☞ ☞ ☞ (dôlí), *zich wentelen, rollen*; bijv.: toēgoeróe-mo andôlí-dôlí, *hij viel, rollende over den grond*. (Bid.) — Andôlí-dôlí-mi bawîya, *het varken rolt over den grond*, bijvoorbeeld door den jager geschoten zijnde.

Padôlí-dôlí, *doen rollen*, of: *wentelen, omrollen, omwentelen*; bijv.: nipadôlí-dôlí-mi ri-balîna, *hij wordt door zijn vijand omgerold*. NB. Dit gebeurt gewoonlijk op het slagveld, hetzij uit verwoedheid, hetzij om den gesneuvelde te berooven.

☞ ☞ ☞ (dôleṅg). — Tádôleṅg, *hangen*, gebez. van alles, wat zich beweegt, bijv. *kokosnoten* aan den klapperboom.

☞ ☞ ☞ ☞ (dolâṅgaṅg), *openbare zee*. Boeg. idem.

☞ ☞ ☞ (dalîma), bep. *dalimâya*, *de Punica Granatum L.* — Râppo-dalîma, *granaatappel*. Boeg. idem. In de *sînirilí's* soms gebezigd als beeld van

de *borsten* eener vrouw. (Sinr. K. G.) Sund., Mal., Jav. idem, Sanskr. *dālīma*.

Bâtoe-dalīma, *granaat* (, edelgesteente).

Dâli-dalīma, soort van sieraad, behoorende tot de *rówe-rówelé's*.

𐄎𐄏𐄐𐄑𐄒 (dâllelé), bep. dâlleleka, 't Arab.

دَلِيلٌ, *bewijs, betoog, bewijsplaats, wegwijzer, de Koran.* (Tar.)

𐄎𐄏𐄐𐄑𐄒𐄓𐄔𐄕 (dôlokaêda), bep.

dôlokaêdâya, 't Arab. دُو الْقَعْدَةَ, *de elfde maand* van het Mohammedaansche jaar.

𐄎𐄏 (1° dâwá), bep. dâwaka, 't Arab.

دَوَاةٌ, Boeg. idem. — Dĵéné-dâwá, *inkt.*

(2° dâwa). Ádâwa-dâwa, *eten klaarmaken en koekjes bakken* (, vergel. *daréwa*); v. d.: empô-waŋg padâwa-dawâŋg, plaats in een vorstelijk huis, waar de spijzen toebereid worden, vóórdát men ze op het vuur zet; = *padeparâŋg*, men zie op: *depára*.

𐄎𐄏 (dâwaŋg). Dâwaŋg-dâwaŋg, = *balanĵ-kówá*. (Sinr.)

𐄎𐄏𐄐 (dêwa), bep. dewâya, *een God, Godheid, Goddelijk Wezen.* Sund., Jav., Mal. idem. Sanskr. *déwa*, welks vrouwelijke vorm *déví* ook als voorzetsel geplaatst wordt voor eigennamen van vorstinnen en vrouwen van hoogen rang der oudheid. (Bid.)

𐄎𐄏𐄐𐄑 (dêwi), het vrouw. van *déwa*. Men zie boven.

𐄎𐄏𐄐 (1° dôwá), ádôwá, = *kówaŋg* N° 1, *galopperen*, bijvoorbeeld gebezigd van een *paard*. Boeg. idem.

(2° dôwa), 't Arab. دَعَا; v. d.: dowâäŋg, *bede*; = *dówaŋg* N° 2. — Dĵéné nidowâï, of: nidowâŋg, *water, waarover gebeden zijn uitgesproken; gewijd water.*

𐄎𐄏𐄐𐄑 (1° dôwaŋg), *garnaal*. — Dôwaŋg-karôró, *kreeft*.

Dôwaŋg-lômpo, dôwaŋg-bêrasá, dôwaŋg-tâna, en: dôwaŋg-lâttá, soorten van *garnalen*.

Álípá-dôwaŋg, *eene saronĵ dragen die de kleur heeft van een garnaal, d. i.: ligt geel is.*

(2° dôwaŋg), 't Arab. دَعَا, *bede*, Boeg. idem. Ápâlá-dôwaŋg, *bidden*.

𐄎𐄏𐄐𐄑 (dôwé), bep. dôweka, ons: *duit*, Jav. *doewit*, en Mal. *dóewiet*, idem; bijv.: nîyá dowéna, *geld hebben*. — Dôwé-lâma, *gangbare duiten*. Vergel. *láma* N° 1.

𐄎𐄏𐄐𐄑 (dawâri). Noêdĵoemoe-dawâri, *sterren die gedurig rondwentelen.* (Rap. T. Dĵ.) Vergel. 't Arab. دُنُجُومٌ, *sterren*, 't meervoud van دُنُجٌ, *ster*, en دَوَّارٌ, *gedurig rondwentelend*. Men zie hierbij op *sayári*.

𐄎𐄏𐄐𐄑 (dowâäŋg). Men zie *dówa* N° 2.

𐄎𐄏 (dâssa), andâssa, *zelf al jagende het geheele bosch doorloopen om het wild op te sporen*; = *pašewarú*. — Nidâssa-mi rômaŋga, *het bosch is door de jagers zelve doorgetrokken tot opsporing van het wild*.

𐄎𐄏 (dâsi). Dâsi-dâsi, *welligt*.

𐄎𐄏𐄐 (dêssa), bep. dessâya, Mal. en Jav. *desa, dorp*.

𐄎𐄏𐄐 (dôsa), bep. dosâya, *zonde*. Sund., Jav., Mal., Sanskr. idem.

𐄎𐄏𐄐𐄑 (dâseré), bep. dâsereka, *vloer*. Mal. *dâsar*, en Jav. *dasar*, idem. NB. Ook op sommige schepen, bijv. op de *banâwa*, gesproken van: *dâseré*. — Bâssi-dâseré. Men zie *bâssi* N° 2.

Padasêraŋg, *de onderscheidene vakken van een' woning*, letterlijk: *van een' vloer* (, naar de rijen van palen). (Rap.)

☺☺ (dâä), Sal. *slecht*.

☺☺ (dâí), of dâí-dâí, eene vrouw die bij liefdeszaken gezonden wordt, om te onderhandelen. (S. Tjin.)

☺☺☺ (dâëng), titel van iemand van edel, ofsehoon geen vorstelijk, geslacht. Deze titel ook wel gegeven aan *karáëng's*, wanneer dezen nog kinderen zijn. Ofsehoon de titel van *dáëng* primitief van hooge afkomst getuigde, werd hij later dikwijls eigendunkelijk aangenomen, en verloor daardoor veel van zijne waarde. Boeg. idem. De Makassaren, wien deze titel van *dáëng* met regt toekomt, zijn daarop niet weinig gesteld. Zoo wil bijv. de tegenwoordige *gallárraŋg* van *Takállará* (in de Zuiderdistrieten van het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden) niet gaarne met zijn ambtstitel van *gallárraŋg*, althans veel liever met den adellijken titel van *dáëng-Bántaŋg* aangesproken worden. — Een Inlander spreekt zijne vrouw, alsmede oudere zuster, gewoonlijk met den titel van *dáëng* aan, tenzij zij van vorstelijken bloede en alzoo met *karáëng* aan te spreken zijn. Eene jongere zuster daarentegen wordt eenvoudig bij

haren naam genoemd. — Dâlle, *dâëng-mamboëwá*.

Men zie *bóewá* N°. 3. — Kalêleŋg *dâëng-mákâlóe*.

Men zie *kâlóe* N°. 1. — Boëlaŋg *dâëng-mátjôra*.

Men zie *tjôra*. — Djàŋgaŋg *dâëng-málôtteŋg*.

Men zie *lótteŋg* N°. 2. — Barâni *dâëng-márêwa*.

Men zie *rêwa*. — Bâgalá *dâëng-máloeloëwaŋg*.

Men zie *lóeloe* N°. 1.

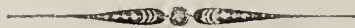
Daênta, onze *dáëng*, gebezigd door de *volyelingen* van een' *dáëng*; ook wel door *vorsten*, wanneer zij veel met een' *dáëng* op hebben. Zoo spreekt bijvoorbeeld de tegenwoordige koning van Gôwa altoos van den Opperpriester van dat rijk, als: *daênta, onze dáëng*. — Daëntânoe, samengetrokken uit: *Daênta ánoe, onze dáëng NN.* (D. Moes.)

Padaëngaŋg, *dáëng-schap*; van daar: *iemand's titel als dáëng*; bijv.: *âpa padaëngânoe?*, *wat is uw titel als dáëng?*

☺☺☺☺ (dôëng). Lembâraŋg-dôëng. Men zie: *lembâraŋg* op: *lémbará*.

☺☺ (dâhoe), Sal., = *táwa* N°. 2, bijvoorbeeld: *dâhoe tallôenna*, = *táwa tallôenna*.

☺☺☺☺☺☺ (dôholó), 't Arab. **دُخُول**, *uitoefening van den coïtus*.

◌ (na). Negende letter van het Makassaarsch Alphabeth.

◌ (1° na), welligt oorspronkelijk niets anders dan een woordje, dat men bezigde, om de aandacht ergens op te vestigen, der Arab. هَا (ha), of اِنَّ (inna), der Hebreuwen הֵן (hēn), of הֵ (hē), het Syr. ܗܘܐ (ho), het Chald. ܗܐ (ha), het Lat. *ecce*, het Griekse *ἰδοὺ*, en ons: *zie!* Van daar:

a) voorkomende op plaatsen waar men zich in het Maleisch van het woordje مَك bedient, en nu eens met *wijders*, *voorts* en dergel., dan eens met *en*, dan weder in het geheel niet te vertalen, Boeg. idem; bijv.: mārânnoc-dôcdoe-mi, na-nakâna-mo, lett.: *hij verblijdde zich zeer; zie! hij zeide*, d. i.: *hij verblijdde zich zeer, en zeide*. (Djay.) Vergel. Mak. Spraakk. § 214, op *na*, 1°.

b) voorkomende daar, waar wij ons woordje *opdat* gebruiken, = *sollâna* N°. 1, Boeg. idem; bijv.: lalâmpa-má sâllaṅg, na-koctjîmî-tōṅg âñjđjo bâllaka, *ik zal gaan, zie! dan zie ik ook dat huis*; d. i.: *ik zal gaan, opdat ik ook zie dat huis*. Vergel. Mak. Spraakk. § 214, op *na* 2°.

e) voorkomende bij vergelijkingen, en te vertalen met ons *dan*, Boeg. idem; bijv.: lompôwaṅgi na-Iyânoc, lett.: *hij is grooter, zie N. N.! d. i.: hij is grooter, wanneer men let op, hem vergelijkt met, N. N.; d. i.: hij is grooter dan N. N.* Vergel. Mak. Spraakk. § 83 en § 214 op *na* 3°.

d) voorkomende als persoonlijk voornaamwoord

van den *derden* persoon, mannl. en vrouwl. enkelv. en meerv., Boeg. idem; bijv.: nakâna-mo, *hij, zij, of het, zeide, zij zeiden*. — Ballâna, *het huis van hem, haar, het, of hen*, d. i.: *zijn, haar, of hun huis*. — Koṅgkônna Iyânoc, *de hond van hem, te weten: N. N., d. i.: de hond van N. N., of wat wij in het dagelijksch leven wel gebruiken: N. N., zijn hond*. — Tâlâlo niṅgâinna ri-maṅggêna, lett.: *zeer sterk was het bemind worden van haar door den vader van haar*, d. i.: *zij werd zeer door haar' vader bemind*. (Djay.) — Lébâki âñjđjo nalâṅgerêna-mo kanâna panrita hâkîṅga, Moekâddaṅg Moekâddeṅg, mâsiṅg niyâ-mi ilâlaṅg ri-pamaîna, enz., letterlijk: *daarna, zie! het hooren door hen, te weten: Moekâddaṅg en Mokâddeṅg, daarvan, d. i.: van de woorden van hem, den wijze, was er in het binnenste van elk van hen*, enz., dat is: *daarop, toen Moekâddaṅg en Moekâddeṅg hoorden de woorden des wijzen, dachten zij ieder bij zichzelf*. (Djay.) — Na-âñjđjo tábaṅgkâna Toëwaṅg-poëtiri, sîṅgará-tōm̄mi, lett.: *zie! dat opschrikken van haar, te weten: de prinses, het was ook reeds licht*, d. i.: *en toen de vorstin opschrikte uit den slaap, was het ook reeds licht*. (Djay.) — Lébâki âñjđjo nitjîmîna-mo Poëtiri Raâna-kassiyāṅg, mâṅge-mi toe-baranîna Mâseré, *nadat de vorstin Raâna-kassiyāṅg gezien was, gingen de voorvechters van Mâseré*, enz. (Djay.) Vergel. Makass. Spraakk. § 137.

(2° na), Boeg. = *ma* N°. 1. Van daar: *nâmo*,

= *mámo*, *íya-mámo*; bijv.: *Tjôewi-nâmo*, = *Tjôewi íya-mámo*. (*Tjôewi*.)

(3° ná). — *Ápanâ*, *rusten*. — *Ápanâ-pamáí*, *een beetje rusten, wat ademen*.

Tápanâ pamáina, *zijn gemoed komt tot rust, komt tot bedaren*. NB. gebez. van iemand, die zich boos gemaakt heeft.

Ápanâki boêndoeka, *den oorlog rekken*. — *Ápanâki parentâna*, *iemand's bevelen op de lange baan schuiven*.

Ápâna-panâki, *iets gedurig op het sleptonw houden*.

𐀀 (ni), onafscheidbaar voorvoegsel, gebez. tot vorming van de objectieve, of voorwerpelijke, toestandswaarden, gewoonlijk passive, of lijdende, werkwoorden genoemd, Mal. en Jav. *di*, Boeg. *ri*, idem; bijv.: *nibôeno*, *gedood worden*, van *boêno*, *dooden*. Vergel. Mak. Spraakk. § 176.

𐀁 (noe), = *ko*. Men zie boven. Hierin alleen van *ko* onderscheiden, dat het laatste a) nooit achter aan de zelfstandige naamwoorden gehecht wordt, en in één woord nimmer ons bezittelijk voornaamwoord kan helpen uitdrukken; b) nooit vóór, maar steeds achter de werkwoorden, en andere deelen der rede, met uitzondering natuurlijk van de zelfstandige naamwoorden, en als zelfstandige naamwoorden gebezigde woorden, geplaatst wordt. Bijvoorbeeld: *ballânoe*, *het huis van u*, d. i.: *uw huis*. — *Noetôenroeng-mi ânjdjô-ânaka*, *gij hebt dat kind geslagen*. Vergel. vooral: Mak. Spr. § 141.

𐀂 𐀃 (nâkkóe), *haken, verlangen*; bijv.: *nâkkóeká ri-kâoe*, *ik verlang naar u*. — *Pâsañg-mânakkoêna*, *bootschap, dat zij naar mij verlangt*. (Sinr.)

Mâkanâkkóe-nâkkóe, *sterk verlangen naar ie-*

mand, of iets, inboezemend; bijv.: *âna mámoêroeng bôsi-mâkanâkkóe-nâkkóe*, *er ruischt* (, klettert,) *een regen die mij sterk naar u doet verlangen*. Zin: ik kan niet slapen van het gekletter van den regen, en denk daardoor des te meer aan u. (Sinr.)

Panakkóekañg, *sterk, onophoudelijk, verlangende*; bijv.: *tâoe-panakkóekañg*, *iemand, die sterk verlangt*, bijv. gebezigd van iemand, die, op reis zijnde, heimwee naar zijne betrekkingen ondervindt. Hiernaar welligt genoemd de hoek van *Panakkóekañg*, bij Makassar, waar vroeger een vermaard kasteel gestaan heeft.

Kanakkóeki, *naar iemand, of iets, verlangen*; bijv.: *nâkkóe, koekanâkkóekinnoe*, *het verlangen, waarmede ik naar u verlang*. (Sinr.)

𐀄 𐀅 𐀆 (nâkke), *ik*.

Inâkke, = *nâkke*. Vergel. i N°. 4.

𐀇 𐀈 (nîka), bep. *nikâya*, het Arab. نِكَاح, *huwelijk*. — *Nîka-lâheré*. Men zie *lâheré*. — *Nîka-bâteñg*. Men zie *bâteñg*.

Panîka, *een huwelijk kerkelijk inzegenen*. (Djaj.)

Lêkó papanîka. Hieronder verstaat men, behalve de sierih, het geld, een halven gulden, of meer, al naar gelang van stand en vermogen des bruidegoms, dat bij gelegenheid van de *nîka* betaald wordt. In geval van scheiding moet de vrouw juist evenveel teruggeven. Dit heet de *pañgattôwi*. Vergel. *kátto* N°. 1.

𐀉 𐀊 𐀋 𐀌 (nêké), bep. *nêkeka*, *baatzuchtig*.

𐀉 𐀊 𐀋 𐀌 (nêngke). Vergel. *ânañg* N°. 1.

𐀉 𐀊 𐀋 𐀌 (nañgkâla), Bonth. = *padjêko*. Men zie *djêko*.

𐀉 𐀊 𐀋 𐀌 (nâkasá), bep. *nâkasaka*, 't Arab. نَكْس, *ongelukkig*, bijv. gebez. van *dagen*, of in het algemeen van *tijden*. (Rap. T. Dj.); v. d.: *nâkasá*

koepalampâṅg, *ik ben op een ongelukkig tijdstip vertrokken*, d. i.: ik heb allerlei tegenspoed.

𑄎𑄎 (1° nâga), bep. nagâya, *draak, serpent*, fabelachtig dier. Boeg., Mal., Jav., Sanskr. idem. Ook volgens sommigen gebez. voor den *Melkweg*(?), volgens anderen voor het hemelteeken: *de Draak*(?). — Ook naam eener soort van *kris*.

(2° nâga). Nagâṅgi, = gâllanṅg-gallânṅgaṅgi, *hij heeft de wormen*. Vergel. gâllanṅg N°. 2.

𑄎𑄎𑄎 (nânṅgiri), *trillen*, doch in minder graad dan *nânṅgiri*.

𑄎𑄎𑄎𑄎 (nâgasâri), bep. nâgasariya, naam van een heester die zeer schoone bloemen draagt, en welks bladen in de geneeskunst gebezigd worden. Eertijds heette hij *lôwe* N°. 3. De *nâgasâri* ook gebezigd voor omheiningen, de *Acacia aurea*, of: *Calophyllum nagasari*, Boegin., Mal., en Jav. idem.

𑄎𑄎𑄎𑄎 (nâgasôwi), bep. nâgasowîya, soort van *donkergroenen steen*. Boeg. idem.

𑄎𑄎 (nôcûgaṅg), Bonth., = kaláoé. Vergel. láóé N°. 1.

𑄎𑄎𑄎𑄎 (nênṅge). Ânênṅge-nênṅge, *kwijnen, sukkelen, gedurig ziek zijn*, Boegin. idem; Bonth. *árêke-rêke*. Men zie *rêke* N°. 2.

𑄎𑄎 (nâmpa), *pas*. Boeg. *nâppa*, idem. — Nâmpa soempâēṅg, *zoo even pas*. — Na-inampâṅna-ânne, of: na-inampâṅna-pânne, *nu voor het eerst*; bijvoorb.: ka-tînaṅg lóbâkkaï napilarî baïn-nênna, mâṅna si-pâttaṅg, na-inampâṅna-ânne, *daar hij zijne vrouw volstrekt nooit, zelfs geen enkel nacht alleen liet*; (als) *nu voor het eerst*. (Bid.) — Nṅâpa noenâmpa-bâttoe, *waarom komt gij nu pas?* (nu voor het eerst?) — Nâmpâ lâmpa ri-bal-lâkoe, na-koekâna riyagâṅga, lett.: *pas was ik van*

huis gegaan, of ik zeide, enz., d. i.: *van het oogenblik af, dat ik mijn huis verliet, zeide ik* (gedurig) *op den weg*. (Kel.) — Nampâṅgkoe napakâmma, *voor het eerst heeft hij mij zoo behandeld*. (Brief.) — Nâmpa mêmâṅg-ko koetjîmî, na-koekâna-mêmâṅg-tômmo, lett.: *pas heb ik u vroeger gezien, of ik zeide terstond*, d. i.: *toen ik u voor het eerst gezien heb, zeide ik terstond*. (Kel.)

𑄎𑄎 (nîpa), bep. nipâya, naam eener soort van boom, de *Nipa fruticosa* L. Boeg. idem.

𑄎𑄎𑄎 (nêmpá), *digt in malkander gewerkt*; bijvoorb.: nêmpâki oekirîna, *het is digt in malkander geschreven*. — Nêmpâki djalîna, *de vloer is digt in malkander gevlochten*. — Nêmpâki tanôenna, *het is digt in malkander geweven*.

𑄎𑄎𑄎 (nâpará). Men zie *âpará*.

𑄎𑄎𑄎 (nâppasá), bep. nâppasaka, *adem*, het Boeg. *nâppásá*, 't Mal. en Javaansch *napas*, 't Arab. *نَفَس*, idem. NB. Volgens den Inlander komt de adem bij een *brâni*, of een *amokmaker*, door het *regter-*, bij iemand die bevreesd is, door het *linker-neusgat* naar buiten; van daar geeft *gîlîṅg nappasá* na bij een amokmaker te kennen, dat hij zijn adem niet meer door het *regter-*, maar door het *linker-neusgat* naar buiten brengt, met andere woorden, dat hij begint te bedaren, dat hij ophoudt met amok te spuwen. (D. Moes.) — Bêsóki nappasâna, *zijn adem optrekken, of ophalen*. (Maoet.)

𑄎𑄎𑄎 (nâppasóe), bep. nâppasoeka, *drift*, het Boeg. *nâppásóe*, het Mal. *nafsoe*, het Jav. *něpsoe*, en het Arab. *نَفَس*, idem.

𑄎𑄎𑄎 (nîpisi), bep. nîpisika, *dun*. Mal. *niepis*, of *tiepis*, Jav. *tipis*, idem.

Nipîsi, *dun maken*, of: *schaven*.

𑄎𑄎 (nabî), 't Ar. *نَبِي*, *profeet*.

𐀀 𐀁 𐀂 (nâmbô), bep. nambôwa, een diepte tusschen de zandbanken, of tusschen een zandbank en het strand. — Nâmbô-nâmbô, kleine diepten van dien aard.

𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 (1° nômbó), = *bádǎjí* N°. 1; v. d.: tâoe-nômbó, = *tâoe-bádǎjí*; v. d.: limâna pakasi-nômbó, *zijne handen zijn bijzonder goed, of vaardig, om allerlei dingen te maken.* (G.G.)

(2° nômbó), = *empówañg*, = *pamantǎñgañg*. (D. Moes.)

𐀀 𐀁 𐀂 (nâmo). Men zie *na* N°. 2.

𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 𐀄 (noemâkkalá), *lagehen*. Vergel. *mâkkalá*.

𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 (noemêra), *weenen*.

𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 𐀄 (noemâlo), ergens *langs* of *voorbijgaan, voorttrekken, voortgaan*; bijv.: rânmañg-noemâlo, *voorbijtrekkende wolk*. — Ri-dallêkañg-ballâna toêwañg ânoe koenoemâlo, *ik passeer voorbij het huis van NN.* (Rap., D. Moes., Djay.)

𐀀 𐀁 (1° nâna), bep. nanâya, *etter*, Mal. *nânah*, Jav. *nannah*, idem; bijv.: âlle nâna, *veretteren*. — Nâna-poêroe, *etter, of stof, in de pokken, koepokstof*. Vergel. *tǎnî*.

(2° nâná), *in malkander zakken, zieh in malkander voegen*; bijv.: nâná-mi asêya ri-ballassêya, *de rijst heeft zich in elkander gevoegd in de zak, d. i.: de zak is geheel vol, er kan niets meer bij*. — Tâoe-nâná, overdragtelijk: *een bezadigd, beduehtzaam menseh*.

Panâná, *in malkander doen zakken, enz.*: bijv.: panânáki asêya, *doe de rijst zieh goed in elkander voegen, maak de zak ter dege vol*. — Panânáki sômbalaka, *het zeil een beetje laten zakken*.

Tánânáki pamaikoe, lett.: *mijn gemoed is in malkander gezakt, v. d. terneér geslagen*. — Tánâná

ook gebezigd van het *water*, dat als 't ware *in malkander gezakt is, d. i.: zeer laay staat*.

(3° nâná). Pinâná, = *pilañjéri*, *luisteren naar*. (Dat. Moes.)

(4° nâná). Pinâná, *iemand een klein gedeelte van een' koop overdoen*; bijv.: pinâná-tôñgá, *doe mij een klein gedeelte van uw' koop over*.

Tápinâná, *een klein gedeelte van den koop krijgen*.

(5° nâná), bep. nânaka, eene soort van bamboe, wier bladen een' eigenaardigen vorm hebben, van daar: een lans, wier punt hiermede eenige overeenkomst heeft, genoemd: *lêkó-nâná*. (Mádi.)

𐀀 𐀁 (nânañg). Men zie *tánañg* N°. 2.

𐀀 𐀁 (nâní), bep. nânika, pitjes van de *râppo-râppo liyóekañg*, worden gebezigd voor het wegen van goud. *Vier nâní, = si-boeláéñg*, verg. *boeláéñg*. Boeg. idem.

𐀀 𐀁 (nîní), = *néné, fijn*; bijv.: rânrañg-mánîní, = *rânrañg-mánéné, fijnhakken*. — Áwañg-mánîní, = *áwañg-néné, fijne áwañg*.

𐀀 𐀁 (noênóe), het garen, dat aan strengen om de *lawéyañg-boeléléñg*, of *boeléléñgañg* gespannen is, *afwinden, en losjes weg in een mandje doen, ten einde voor het weven te gebruiken*. Boeg. *má-nánnóe*, idem. Ook gebezigd van iemand die door een ander met een piek doorstoken zijnde, die lans al meer en meer naar zich toetrekt, ten einde nog vóór zijn' dood, den aanvaller een' stoot met de kris te kunnen geven.

𐀀 𐀁 𐀂 𐀃 (1° nêné), Boegin., = het Mal. *nejnekh*, = het Makass. *tówa* N°. 2, *grootvader, grootmoeder*.

(2° nêné), bep. nêneka, = *nîní, fijn*, Boeg. *má-nánní*, idem; bijv.: rânrañg-mánéné, *fijn hakken*. —

Âwañg-mánéné, of: âwañg-néné, *fijne áwañg*. —
Boékòeleñg-néné, *fijne huid*.

Ánéné âwañg, *kaf op een wan zoo schudden, dat
het sijne zich van het grove scheidt*. (Tar.) — Néné
kôpi, (gebrande) *koffij met een padîngîñg (wan) zui-
veren*. Boeg. *nánné*, idem.

(3° nêne), bep. nenêya. — Tâoe-nêne, *iemand,
die ligt, of spoedig klaagt*, bijvoorbeeld bij den ge-
ringsten arbeid, of de onbeduidendste pijn, of den
minsten tegenspoed.

↖ ↗ ↘ (nôna), 't Mal. *nóná, juffer, jufvrouw,
jonge jufvrouw*.

↖ ↗ ↘ ↗ (1° nôno), *opdroogen*, bijvoorbeeld
nôno-mi kanrêya (, of ook minder juist: *óerîñga*),
de rijst is opgedroogd, de rijst is op het koolvuur,
waarop men ze, na het afgieten van het water, ge-
zet heeft, geheel droog geworden.

Si-nonôwañg-óerîñg, een afstand zoo ver, dat
men gedurende den tijd, welke vereischt wordt
om dien af te leggen, de rijst behoorlijk koken en
geheel voor de tafel bereiden kan; ongeveer een
half uur ver.

(2° nónó), *omschudden*, bijv. om te vermengen,
als: *een drankje, of een flesch met inkt*. (NB. *gés-
soñg* beteekent meer: *heen en weér schudden*.)

Tánónó, lett.: *omgeschud, door malkander ge-
schud, geschokt, zijn*; bijv. sârowá tánónó, *ik ben
als 't ware door malkander geschud*, bijvoorbeeld
gebezigd door iemand, wiens paard *ongemakkelijk*
is om op te zitten, om te berijden.

↖ ↗ ↘ (nanîrí), bep. nanîrika, soort van
groente, = *kánñgkoñg*. (Mádi.)

↖ ↗ ↘ (nanîñg), *daauw*. Verg. *ápoëñg*.
(Sinr.) Boeg. idem.

↖ ↗ ↘ (nanôenroëñg), *jong blad*. (Sinr.) V.

d.: *een pas volwassen mensch*. — Nanôenroëñg-
bêroe-tâoe, = *áná-rára sóentiñg*. (S. Tjin.) — Bili-
mánanoenroëñg, lett.: *kamer die er als 't ware
jeugdig uit ziet*; v. d. *een mooi vertrek*, of ook mis-
schijn: *een nog niet gebruikt vertrek*. (D. Moes.)

Ta-mánanoenroëñg, soort van boom, welks
bladen door mannen of vrouwen gebruikt worden
die geen kinderen willen krijgen. NB. daartoe een
band van deze bladen om het lijf gebonden.

↖ ↗ ↘ ↗ ↘ (nêneré), = *léleré*.

↖ ↗ ↘ (noëdjoëñg), 't Arab. *نُجُوم*, *sterren*,
en dikwijls verwisseld met *اهل النجوم*, *sterre-
wigchelaars*.

↖ ↗ ↘ ↗ ↘ (noëdjoemoe), = *noëdjoëñg*.

↖ ↗ ↘ (nâdjisi), 't Arab. *ذخيس*, *onzuiver*,
bezoedeld. (Maoet.)

↖ ↗ ↘ (1° nîyá), *zijn*; bijv.: nîyá ampisañg-
kâi, *er is iemand die het verbiedt*. (Brief.) — Tînañg
nîyákka kílângeré, naniyá nabalóe tâna karâënga
ri-Gôwa, *nooit hoorden wij er van*, lett.: *waren wij
hoorende, dat de koning van Gôwa een paddieveld
verkocht*, lett.: *was verkoopende*. (Brief.) — Ápa
na-koekoetânañg, añgkâna: ñgâpai noeniyá?, *wes-
halve ik vroeg: waarom zijt gij hier?*, d. i.: *zijt gij
gekomen?* of: *komt gij?* (Brief.) — Sibânñgi naniyá,
gisteren was hij er, d. i.: *kwam hij tot mij*. (Brief.)
— Nîyá-nîyá-dji, *er is immers nog al, zoo tusschen
beide, middelmatig*. — Tâoe nîyá-nîyá, *iemand die
ordentlijk wat heeft* (, zonder daarom rijk te zijn),
een wel-gezeten mensch.

Paniyá, *doen zijn, laten zijn*; bijv.: óewañg
bëñg êró napaniyá, *zoo als hij zeide zou hij maken*,
dat het geld er was, d. i.: *zou hij betalen*. (Brief.) —
Têya-maki panîyáki ri-pamaîta bâta-batâya, *laat er
geen twijfel* (, achterdocht,) *zijn in uw hart*. (Brief.)

Niyâkki, of: kaniyâkki, *zijn bij*; bijv.: sângiñg rânnoe-mâmi, aũgkaniyâkki Datôewa ri-Koeripaũg, *de Dátôe van Koeripaũg was in groote vreugde*, lett.: *geheel vreugde slechts was er bij den Dátôe van Koeripaũg*.

Kaniyâkkañg, *het wezen*, of: *bestaan*.

(2° nîyá), bep. nîyaka, 't Arab. نِيَّة, *voornemen, doel, oogmerk*.

Ánîyá, *zich voornemen*, v. d.: *bij zich zelven overpeinzen*. (Godsd.)

↖ ↗ (1° nârañg), mánârañg, Saley, = *biyása*, (Mádi.)

(2° nârañg), Sal. *tam*, geb. van *beesten*.

↖ ↗ ↘ (nâre), bep. narêya, *soort van boom (timmerhout)*.

↖ ↗ ↘ (nânro), *stellen, plaats, bewaren, achterlaten, maken, gedoogen, toelaten, laten*, vergel. *bólí*. Bijvoorb.: barâni-pamáika ánânro biñjâra, *die onbeschroomd is, om zijn gevoelen neer te stellen*, d. i.: *bekend te maken, te zeggen*. (Rap. K, G.)

Nânro-nanrôna, Sal., = *bólí-bolína*, = *bárañj-baránna*, lett.: *datgeen, wat men ergens nederstelt, of bewaart*, v. d.: *iemands goederen, of bezittingen*. (Sinr.) — Êró nanânro bannarâna toeroeñgãñgkoe, lett.: *hij wil bewaren, v. d.: hij wil zich toeëigenen, ankeragie-gelden, die mij toekomen*. (Dat. Moes.) — Málôwe ênroeñg noenânro, *gij stelt een sterk verlangen (naar u) bij mij neder*, d. i.: *laat een sterk verlangen naar u bij mij achter*. (Sinr.) — Íya-mi nânro ðjâi sóerá koewôckirí, *dit stelt het geval daar*, d. i.: *dit maakt dat ik veel brieven te schrijven heb*, d. i.: *deswegens heb ik veel brieven te schrijven*. — Na-íya-mo sállañg nânrowi, taçna nânaoêrañgîyañg ammâna, *en dit zal maken, dat hare moeder niet aan haar denkt*, d. i.: *hierdoor zal hare moeder*

niet aan haar denken. — Niyallôwi-mi nânro bâðjî kalotorôna, *het wordt in de Zon gelegd, om te maken, dat het goed droog wordt*, d. i.: *het wordt in de Zon gelegd, totdat het goed droog is*. — Ta-nânrowi nanrâba kalâbirânnoe, *stelt niet daar het geval*, d. i.: *gedoogt niet, dat valle uwe heerlijkheid*.

(Rap. K. G.) — Íya ta-nanrôwai ðjâñnañg lâmboesocka ilâlañg ri-pamaíta, *dit gedoogt niet, dat de regtschapenheid voortdurend in ons gemoed zetele*.

(Rap. K. G.) — Soerâna Iyânoe, ninânro-lâlo-ðjî ri-Âlla taâla, båttoe mânge tádôñgkó ri-dâllekâna, enz., *brief van N. N., moge het toegelaten worden door den Hoogverheven Allah, dat die kome tot*, enz.

— Nânro-mi kâmma, = *bólí-mi kâmma*, lett.: *stel het zoo daar*, d. i.: *laat*; als: nânro-mi kâmma koe-wêrañg, *laat mij brengen*. (Tam.) Zoo ook: nânro-mi kâmma nitâyañg, *laat er gewacht worden, laat men afwachten*. (Djaj.) — Tâoc-ninanrôwa, *de trouwde menschen*. (Mádi.)

↖ ↗ (noeri), bep. noeriya, = *nóri*.

↖ ↗ (noeroe), 't Arab. نور, *licht*. (Tar.)

↖ ↗ ↘ ↘ (nênreñg). Vergel. *tênreñg* N°. 1.

↖ ↗ ↘ (nôri), bep. noriya, *eene loeri*, *soort van papegai*. Jav. idem, Mal., Sund. *noeri*. — Nôri-Sêrañg, *nôeri van Ceram*; *nôeri-Papôewa*, *nôeri van Papoewa*; *nôeri-Toedôre*, *nôeri van Tidore*; *nôeri-Taranâti*, *nôeri van Ternate*, en *nôeri-Bâtjañg*, *nôeri van Batchian*, soorten van *nôeri*.

↖ ↗ ↘ ↘ (narâka), bep. narakâya, *de hel*, Sund. *noraka*, Jav. *naraka*, Mal. *nâraka*, Sanskr. *naraka*, idem.

↖ ↗ ↘ ↘ ↘ (nârawasâtoe), bep. nârawâsatoêwa, 't Mal. *narwastoe*, *nardus*, geb. bij de bereiding van *dôêpa*, komt veel van Kayîli (men zie boven), alsmede van Pasir (, men zie boven op *pâsirí*.)

𐄂𐄃 (nilaṅg), *saffier*. Jav. *nila*, 1° *blauw*, donkerblauw, een donkerblauwe wolk; *amethyst*; 2° *indigo*. Sund. *saffier*. Mal. *niela*, donkerblauw, indigo; en *nielam*, *saffier*. Sanskr. *nilá*, donkerblauw, indigo, *saffier*.

𐄂𐄄 (nâwa), vnw. *nawâṅgkoe*, denken, overdenken, *gedachte*. Boeg. idem.

Ānâwa-nâwa, *veel*, of *sterk*, denken; v. d.: *iets goed overdenken*; v. d. ook: *loeren op iets*, *iets in den zin hebben*. — Āsâre nâwa-nâwa, lett.: *goede gedachten geven*; v. d.: *inlichting geven*. — Ānâwa-nâwai sâre-mátjilakâkoe, *veel aan mijn ongelukkig lot denken*. — Gâoé-ninâwa-nawâya, *de goed-overdachte zaak*. — Gâoé-ta-ninâwa-nawâya, *de niet overdachte zaak*. (Rap. K. G.) — Tâoe nîyaka nâwa-nawâna, *de man die zijne gedachten steeds laat werken*; v. d.: *de man van overleg*, v. d.: *de man van vernuft*, enz. (Rap. K. G.) — Nîyá kôdi, *nanâwa-nâwa n̄jawâkoe*, *er is iets kwaads, waar mijn hart op denkt*, d. i.: *ik heb iets kwaads in den zin*. — Tóeli nanâwa-nâwá ânroṅg-taôṅgkoe, *mijne hoofden loeren altijd op mij*, willen mij afzetten, om een' ander' in mijne plaats aan te stellen. — Tóeli nanâwa-nâwa n̄jawâkoe, *hij loert altijd op mijn leven*. — Tóeli nanâwa-nâwá ri-kodîya, *hij loert altijd op mij, om mij ongelukkig te maken*.

Sipanâwa-nawâi, *goed te zamen overwegen*; v. d. naägâṅg-mo sipinâwa-nawâi, *en hij overwoog de zaak goed met hem*. (Djay.)

𐄂𐄅 (nâssa), bep. *nassâya*, *blijkbaar*, *zeker*, *vast*, Jav. *nas*, *vast*, *zeker*. — Tâoe ta-mánâssa erôna, *een wispelturig mensch*, lett.: *wiens wil niet vast is*.

Panâssa, *vaststellen*, *overtuigen*, *bepalen*, *verzekeren*. — Panassâṅg, *zekerheid*, *blijkbaarheid*; v. d.

rekenschap, bijv.: *ásâre panassâṅg*, *rekenschap geven*. — Sóerá-panassâṅg, *pas*.

𐄂𐄆 (nâssoe), bep. *nassôewa*, vnw. *nassoeṅgkoe*, 't Arab. *نَفْس*, *adem*, *lust*, *drift*, *hartstogt*. — Lômpo-nâssoe, *driftig*. — Nâssoe-pêpéki, lett.: *hij is driftig als vuur*, d. i. *zeer driftig*.

Panassôewaṅg, *driftig van aard*.

𐄂𐄇 (noëssóe). Ānoëssóe-noëssóe, Bonth., = *râpa* N°. 3, *spartelen*.

𐄂𐄈 (nâsari), 't Arab. *النَّصْر*, in genitivo, *hulp*. (Tar.)

𐄂𐄉 (naâṅg), 't Arab. *نَعَم*, woordje van bevestiging en toestemming. (Tam.)

𐄂𐄊 (1° nâi), *klimmen*, *opklimmen*, *naar boven gaan*, *opgaan*, *rijzen*, *stijgen in prijs*, enz. Ook gebezigd van het *gaan* naar plaatsen die ten Zuiden van ons gelegen zijn. Bijvoorb.: *nâi ádjâraṅg*, *te paard stijgen*. — *Nâi ábônto*, *aan wal klimmen*, of *stijgen*, of *gaan*. — *Nâi ri-Mâkka*, *opgaan naar Mekka*. — *Nâi ádji*, *ter pelgrimsreize opgaan naar Mekka*, vergel. *ádji*, N°. 2. — *Ábisêyaṅg lâmpa nâi*, *opvaren eene rivier*. — *Nâi kalênna boëntiṅga*, *de bruïgom gaat zelf op*; gebezigd van den prachtigen optogt des bruïgom's naar het huis der geliefde, bij welke gelegenheid tegelijkertijd het *áméssóe-méssóe* (vergel. op *éssóe* N°. 2,) een' aanvang neemt. — *Nâi-mi Allôwa*, *de Zon gaat al op*. — *Ri-mánaína Allôwa*, = *ri-tópána-panáúkána Allôwa*. — *Nâi ri-Gôwa*, *ri-Tôpe-djâwa*, *opgaan naar Gôwa*, naar *Tôpe-djâwa*. NB. bijv. gebezigd door iemand die zich te Makassar bevindt, vermits de genoemde plaatsen ten Zuiden van Makassar gelegen zijn. — *Nâi-nâoṅg*, *ergens op- en af gaan*. — *Nâiki pamaikoe*, *mijn gemoed windt zich op*, *ik wind mij op*, hetzij door gebruik van sterken drank.

of dergelijke, hetzij door kwaadheid, of wat het ook zij. — Ábaínné nâí, *boven zijn' stand trouwen*. — Áboerânne nâí, *boven haar' stand trouwen*. — Bâttoe-mi nâí, het Boeg. *póle*, dit heet in het *gála*-spel, wanneer men de zwarte schijven aan de eene helft van het bord zoo weet te plaatsen, dat men de tegenpartij met haar' witte schijven afsluit, en toch nog één van zijn' eigen schijven bewegen kan, zonder dat de vijand daardoor gelegenheid krijgt om eenige schijf te nemen. — Nâí-nâíki Al-lôwa, *de Zon rijst al hooger en hooger*. (Mádi.)

Panâí, a) *het klimmen, het naar boven gaan, het opgaan*; bijvoorbeeld: karâëñg-bâđjî ánoênroëñg ri-bônc-bocttâna, nitjînikî panaína, ta-nitjînikâi panaôenna, *een goed vorst bestraft* (, beoet bijv.) *zijne onderdanen. Edoch men ziet wel het opklimmen, maar niet het afdalen*; d. i.: de boete wordt wel door den man die misdreven heeft, bij den vorst gebragt, doch hij krijgt die onder eene heusehe vermaning weder in het geheim meê naar huis.

b) *doen klimmen, doen naar boven gaan, doen opgaan, doen rijzen*; bijv.: đjêné-panâí, of eigenlijk: đjêné-nipanâí, *datgeen waardoor men het water op zekere plaatsen laat rijzen*, v. d.: *een kanaal, eene waterleiding*. (Rap.) — Ápanâí locrâna bisê-yañga, lett.: *doen klimmen* (op den wal), d. i. *aan wal brengen, de lading van het vaartuig*, d. i. *het goed lossen*. — Panâí ri-lêlañg, *op vendutie opveilen*. — Toc-ápanâika kassocwîyañg, *zij die schatting opbrengen, de schatplichtigen*. — Panâí kalêna, lett. *zich naar boven begeven*. Gebezigd van een' prins, die na een vruchteloos huwelijks-aanzock, met een groot gevolg op het huis van de ouders der geliefde klint, en vervolgens zijne kris op de

bêntëñg-pólouñg nederlegt, ten bewijze, dat hij zich uit waarachtige liefde tot het meisje, geheel aan hare ouders overgeeft. In zulk een geval mogen de ouders zijn verlangen niet blijven afslaan. — Panâí nassôenna, *iemand tergen, aanhitsen*. — Kanapanâí-mêmañg-đji ri-pâoc, *daar hij immers terstond gezegd heeft*, lett.: *terstond onder zijne woorden opgenomen heeft*.

c) *klimmen op*, v. d.: *aanvallen op*.

Pâna-panâí, *ter dege aanvallen op*; bijvoorb.: pâna-panâí-makî, *laat ons een duchtigen aanval doen*, te weten: *op de flesch*, d. i. *laat ons eens ferm drinken*. NB. deze uitdrukking gebezigd onder *drinkebróers*.

Panaíki, *iemand, of iets, maken tot het voorwerp*, om tegen op te gaan, tegen op te stijgen, v. d. om op aan te vallen; bijv. tēja-kô máriñg nipanaíki, *wil niet gedoogen, dat men u op het lijf kome*, d. i. *wit u niet laten aanvallen*. (Rap.) — Ampanaíki bôct-ta-lompôwa, *een aanval doen op het uitgestrekte land*. (Rap.) — Panaíkiyá ôemboe, *tot mij stijgt op rook*. (Sinr.)

Papanâí, lett.: *het naar boven doen gaan*, van daar aldus genoemd hetgeen in de moskee door den bídálá gelezen wordt, terwijl de kátte het spreekgestoelte bestijgt. (Godsd.)

Pâna-panâí, *een weinig doen rijzen*; v. d.: kí-pâna-panâí-pi, tóewañg, lett.: *doe het nog wat rijzen*, bijv.: *uw bod*; van daar: *doe er nog wat op, mijnheer!*

Tápâna-panâí, *meer en meer in de hoogte gevoerd worden*; bijv.: tápâna-panâíki, lett.: *hij wordt meer en meer in de hoogte gevoerd*, d. i. *hij rijst meer en meer*, v. d. overdragtelijk: *hij gaat vooruit*, bijv. in *negotie*, of wat het ook zij.

Ri-tápâna-pauâikâna Allôwa, of: ri-tápanâi-nâikâna Allôwa, lett.: *ten tijde van het meer en meer rijzen der Zon*; gebezigd van 's morgens ongeveer te tien ure; = ri-mánaína Allôwa, = riyálo-palápassaka. Vergel. láppassá.

Mánaikañg ri, *bij iemand, in iemand's huis opklimmen*; v. d. *ergens een bezoek afleggen*; bijv.: na-pôenna ámanaikañg-kí ri-taôewa, *zoo wij een bezoek afleggen bij iemand.* (G.G.)

Vervolgens wordt van dit *mánaikañg*, als ware het een primitieve vorm, wederom afgeleid: pamánâikângi, *iemand, of iets, maken tot het voorwerp, waarbij men een bezoek aflegt*; bijv.: tačna bâllá koewâsseñg la-koepamánâikângi, *ik weet geen huis om op te loopen, om een bezoek te brengen.*

Zoo ook van *mánaikañg* afgeleid: pamánâikângi, *het afleggen van een bezoek.* (Rap.)

Kanaikañg, a) *het klimmen, het opklimmen*; enz.; bijv.: kanaikañg ri-bállá, *opklimming op, bestijging van, een huis, d. i.: inwijding van een huis.* — Kanaikañg-ri-bállá-mi, *het is inwijding van het huis.*

b) *aan het rijzen, in rijzenden toestand zijn*; v. d.: lintáki kanaikañg, *hij vliegt spoedig op, wordt spoedig boos.*

c) *in een toestand zijn, dat men tegen ons opklimt, boven over ons heen gaat*; van daar: kanaikañg bisêyañga ri-ðjéné (, of ook zonder: ri-ðjéné), *de prauw krijgt water boven over zich heen.*

Kanâi-naikañg, *gedurige rijzing, het telkens een beetje klimmen*; van daar: kanâi-nâikâna Allôwa, = tápanâi-nâikâna Allôwa, *de Zon is nog meer en meer aan het rijzen, d. i.: 's morgen's circa te tien ure.* Van een *mensch* gebezigd, beteekent het: *hij is 25 à 30 jaar oud.*

(2° nâi), of inâi, *wie?* bijv. nâi, of inâi, arêna?

lett.: *wie is hij, zijn naam?* d. i.: *hoe is zijn naam?*

Nâi-nâi, of: inâi-inâi, *wie ook, al wie.*

⤴ ⤵ (nâoc). — Nâoc-nâoc, *ontevreden zijn*; bijv.: koenâoc-nâoc-kí, *ik ben ontevreden op U.* — Nîyá nâoc-naôekoe ri-toêwañg, *ik ben ergens ontevreden over op mijnheer, ik heb wat te reclameren van mijnheer.*

⤴ ⤵ (nâoëñg), *nederdalen, afstijgen*, Boeg. no; bijv.: nâoëñg ri-bisêyañg, *op een vaartuig nederdalen, d. i.: aan boord gaan.* — Nâoëñg ri-mes-sigika, *afdalen naar de moskee, d. i.: gaan naar de moskee.* NB. hier gebez. *nâoëñg*, dewijl de Inlander, om zich naar de moskee te begeven, eerst van zijne op palen staande woning naar beneden moet komen, en de moskee bovendien gewoonlijk niet op palen gebouwd wordt. — Ábisêyañg lâmpa nâoëñg, *eene rivier afzakken, afvaren.* — Nâoëñg ri-Mâroesóe, *afdalen naar Maros.* NB. bijv. gebezigd door iemand, die zich te Makassar of te Gôwa, of op eenige andere ten Zuiden van Maros gelegene plaats bevindt. — ðjéné-nâoëñg, *het vallen van het water.* — Áboerânne nâoëñg, *beneden haar' stand trouwen.* — Ábaínne nâoëñg, *beneden zijn' stand trouwen.* — Ri-naôenna leleriya, *beneden de leléri, die bijvoorbeeld hooger op het strand staat.* (D. Moes.)

Naôëñgañg, lett.: *het naar beneden gaan, v. d.: het Noorden.* (Mâdi.)

Naôëñgi, *afdalen tot iemand*; bijv.: kâmma lé-bá-ká boerânne noenaôëñgi, *ik ben net als een man tot wien gij nederdaalt, d. i.: op wien gij uit de hoogte nederziet, d. i.: het is net als of ik van zoo veel minder afkomst ware dan gij.* NB. verwijt van een' man aan zijne vrouw.

Panâoẽng, a) *het nederdalen*; bijv.: ta-nitjinkaĩ panaoẽna. Men zie boven op *nã* N°. 1.

b) *doen nederdalen*; bijv.: panâoẽng loerãna, *de lading doen nederdalen in een vaartuig*, d. i.: *de goederen laden*. — Panâoẽng râppo-kâyoe, *vruchten doen nederdalen*, v. d. gebez. van het *plukken* van *vruchten*, die niet één voor één, maar in massa te gelijk worden ingezameld. — Panâĩ panâoẽng, lett.: *doer opklimmen en afdalen*, bijv. geb. wanneer men een gedeelte van de offerhande in een' boom op hangt en het andere gedeelte in de zee werpt tot bevrediging van den kaaiman; zoo ook, wanneer een gedeelte van de spijs door den *sãro* gewijd en het andere in de zee gegooid wordt. Dit geschiedt o. a. bij gelegenheid van de offerhanden voor de afgestorvenen, dewijl sommigen van de familie onder de kaailuĩ huizen, en de anderen in hoogere gewesten zich ophouden.

Papanâoẽng, lett.: *het doen nederdalen*, of: kanaoẽngaẽg, lett.: *nederdaling*, aldus genoemd de vier reaal, of acht ropijen, te betalen aan den anakoda door den *sãwi*, die buitentijds het schip voor goed verlaten wil; dus zoo veel als: het *neérleggen*, of *betalen van geld*, of welligt beter: *het geld voor het nederlaten*, of *van boord laten gaan*. Ook aldus genoemd de som van vier reaal, of acht ropijen, te betalen door den eigenaar van een' slaaf aan den vorst, wanneer de slaaf weggelopen is, en tot dezen zijne toevlugt genomen heeft, dus zooveel als: *het geld voor het doen afdalen van het vorste-*

lijk huis. Het betalen van dit geld heet: *ásáre-kanaoẽngaẽg*.

Pâpanaoẽngi, *eene plaats bezigen om ergens te doen nederdalen*; bijv.: nipâpanaoẽngi toe-mâte ântoe bâllaka, *er wordt een doode uit dat huis naar beneden gelaten*. (Rap. T. D̃j.)

NB. *Nãoẽng* in het Makassaarseh ook dikwijls gebezigd, om den *overtreffenden trap* te kennen te geven. Welligt is dit gebruik hieruit te verklaren, dat men bij het *af dalen*, als 't ware den gewonen of gelijkvloerseh weg verlaat, om één der beide *uitersten*, d. i. hier: de *laagte*, te kiezen; bijv.: lâro-tôd̃jeẽg-makô nãoẽng, *gij wordt waarlijk erg boos*. — Lãri-tôd̃jeẽg-kô nãoẽng, *loop zoo hard als je kunt*. — Mãkkaẽg-lãlo-makô nãoẽng, *houd je toch dood stil*. (Mãdi.) — Bãmbaẽg-ãllo-makô nãoẽng, *noegãrriẽg*, *loop maar braaf in de zon, dan zult gij wel ziek worden*. — Patasãna-mo, âñd̃jo-nãoẽng!, *wat is dat verrukkelijk mooi!* — Mãnna na-ĩya-d̃jãñd̃jo nãoẽng, *al zij het ook voor zoo iets voortreffelijks*. (D. Moes.) — Ballãna-mĩñd̃jo nãoẽng toe-mãlompôwa, *sapreloot! dat huis van den Gouverneur moet je zien! dat is een mooi huis!*

⤴ ⤵ ⤶ (nãe), bep. naẽya, soort van groote lekkere roode visschen.

⤴ ⤵ ⤶ (naĩmi), 't Arab. نَعِيم, *aangename positie, overvloed, goederen, vreugde*.

D̃jãnnatonnaĩmi, 't Arab. جَنَّةُ النَّعِيم, *de hof des overvloeds, het Paradijs*. (Tar.)

⤴ ⤵ ⤶ (nãhasá), = nãkasá.

↷ (t̃ja). Tiende letter van het Makassaarseh Alphabeth.

↷ (1° t̃já) bep. t̃jâka, het Mal., Sund. en Jav. t̃jap, zegel, signet, stempel, en v. d.: alles waar een zegel op staat, als: een pas, een bewijs van slaverij, enz. (Rap.) Boeg. idem. — T̃já-pêpé, brandmerk.

(2° t̃já), verf, vernis. Mal. t̃jat, verf, vernis, Jav. t̃jet, met olij schilderen, Sund. verf, schilder-
verf, vernissen, het woord is van Chinesehen oorsprong.

↷ (t̃jí), bep. t̃jîka, het Mal. t̃jit, of t̃jitta, 't Jav. t̃jita, sits, gebloemd Chineeshe lijnwaad.

↷ ↷ (t̃jé), foei, Boegin. idem, Mal. t̃jih, idem. Bijv.: t̃jé, pâré-mi mâñge sinâmpé gintiñgañg niyânoe anvinni, lett.: foei! doe het, zoo aanstonds gaande naar N. N.; (doe het vooraf,) terwijl gij nog hier zijt, d. i.: het is niet noodig dat gij terstond reeds naar N. N. gaat, doe eerst mijn werk. — T̃jé, na-noelâmpa-sēñg, foei, gaat gij alweder heen? — T̃jé, t̃eya-makô de, foei! doe dat nu toch niet, vriendje!

↷ ↷ (t̃jâká), goed stellen, bijv.: een kanon. Boeg. idem. Van daar: t̃jakâkkañg, de bout van ijzer, of wat het ook zij, waarop het kanon rust. Boeg. idem.

↷ ↷ ↷ (t̃jâñgke), bep. t̃jañgkêya, het Mal. t̃jēñgkej, het Sund. en Jav. t̃jēñgkeh, nagel, kruidnagel.

↷ ↷ ↷ (1° t̃jâko). — T̃jâko-t̃jâko, bep. t̃jâko-t̃jakôwa, soort van lange bamboezen draagkist, waarin men het lijk legt, om het grafwaarts te brengen. Boeg. idem.

(2° t̃jâkkó), iemand een geneesmiddel, dat in een lapje gewikkeld is, op de tong uitpersen, of liever: druppelen, waardoor hij de slijm, hetzij van boven of beneden, kwijt raakt. Dit dikwijls bij kinderen aangewend; van daar: ânaka nit̃jâkkó, het kind wordt op bovengenoemde wijze behandeld. Boeg. t̃jâkkó, idem.

Pat̃jâkkó, bezigen voor het t̃jâkkó; bijv.: pabâlle nipat̃jâkkó, een geneesmiddel, dat gebezigd wordt voor het t̃jâkkó.

(3° t̃jâkkó), meer dan verzadigd, letterlijk: opgepropt met eten, zijn.

↷ ↷ (t̃jîka), bep. t̃jikâya, kolijk. Boeg. idem. — T̃jîka-kapappâsañg, kolijk die men 's morgens vroeg, en: t̃jîka-tânga-bâñgi, kolijk, die men te middernacht, krijgt. NB. volgens den Inlander vereishe beide een vershillende geneeskundige behandeling.

↷ ↷ ↷ (t̃jîko), bep. t̃jikôwa, een gat in de vloer van de t̃jâmbañj der op hooge palen gebouwde bamboezen huizen, ter vervanging van onze bestekamers, v. d.: napârêki t̃jîko kalappôkañg, hij maakt een gat voor het naar beneden ploffen, te weten: van de vuiligheid. Deze spreekwijze ook wel overdragtelijk gebruikt van iemand, die zich

van eene zaak zoekt af te maken. Men zie *lápó* N°. 1. — Napaboyâñgi t̃jiko-kalappôkañg, lett.: *hij zoekt voor hem een t̃jiko-kalappôkañg*. Wij zouden zeggen: *hij graaft hem een' kuil om in te vallen*.

Zulk een t̃jiko ook wel gemaakt vlak bij de plaats, waar eene vrouw zal bevallen, wanneer deze gedurende de verlossing dikwijls zekere behoefte moet vervullen; v. d.: *ámêmpo ri-t̃jiko*, in barensnood zitten, lett.: *bij de t̃jiko zitten*.

Soms dient de t̃jiko, volgens Inlandseh bijge- loof, ook, evenals het openen van deuren, vensters, kisten, enz., om bij moeilijke verlossing het kind uit den moedersehoot te voorschijn te doen komen, of ook om stervenden het uitblazen van den laat- sten adem gemakkelijker te maken. — Toe-mát̃jiko nâwa-nawâna, iemand van een open gemoed, een opregt mensch. (D. Moes.)

Pat̃jiko, a) alzo in vorstelijke huizen genoemd: de *pad̃jambâñjañg*, men zie op: *âjâmbañg*;

b) = *pasâbañg*, lett.: *eene opening maken*, v. d.: *ruimte, plaats, maken om te passeren*; bijv.: *pat̃jiko- sâdá*, maak eens eene opening voor mij, laat mij eens passeren. (Tam., Kel.) — Ápat̃jiko pamaña, lett.: *eene opening maken tot zijn binnenste*, v. d.: *als 't ware den weg banen tot zijn binnenste*, v. d.: *in zijn binnenste ingaan, zich zelven beproeven*. (Rap. K. G.)

(2° t̃jiko). — T̃jiko-t̃jiko, bep. t̃jiko-t̃jikôwa, naam eener soort van *visch*. Boeg. idem.

↪ // \ (t̃jikoñg), eene *Sapindacee* [*Schmi- delia*?]

↪ \ // (t̃jôeke), bep. t̃jokêya, *salaris*, voor den regter bijvoorbeeld, bestaande in een zeker gedeelte, hetzij in Natura of waarde, van de per- sonen of zaken in kwestie. (Inl. Wetb.) Boeg. idem.

Sund. en Jav. t̃joeke, het Mal. t̃joekej, cijns, accijns, tol, impost. (Rap.)

Âñjt̃jôekei, *ergens salaris voor invorderen*; bijv.: *gallârrañg Iyânoe añjt̃jôekei*, de *gallârrañg N. N. vordert salaris in*. — Âñjd̃jo bârañg-bârañga ni- t̃jôeke, *voor dat goed wordt salaris gevorderd*. — Ânoe ta-nit̃jokêya, *datgeen, waarvoor geen salaris gevorderd wordt*. (Rap.)

T̃jokêyañg, a) *als salaris invorderen voor de personen of zaken in kwestie*, bijv. *na-pônna toed̃joe- tâoe, kamînañg toenâya niyâlle t̃jôeke*, *na-îya ira- wâñgamâya toed̃jôewa, ôewañg-mâmi nit̃jokê- yañgi*; *tároewan-reyalâna si-tâoe t̃jokêna*, *zoo de kwestie is over zeven slaven, wordt de geringste als salaris genomen* (voor den regter); *en zoo de kwestie is over minder dan zeven slaven, wordt er maar geld als salaris voor gevorderd; twee reaal per slaaf*. (Inl. W.)

b) *als salaris invorderen van iemand*, bijvoorb.: *rôewan-réalâ nit̃jokêyañgi toewañg Iyânoe ri- yâñjd̃jo bârañg-bârañga*, *eene som van twee reaal wordt er als salaris gevorderd van NN., van wege de uitspraak over die goederen*.

Mát̃jôeke, *met salaris zijn*; v. d.: *salaris ont- vangen*. (Rap.)

Pat̃jôeke, a) *met salaris doen zijn*; v. d. *salaris doen ontvangen*, bijv. *iemand*.

b) *tot salaris maken*, v. d. *als salaris betalen*, bijv. *een' zekere som*.

Pat̃jokêyañg, een zekere som *als salaris beta- len ten gevalle van iemand*, d. i. *voor iemand het salaris voorschieten*. (Rap.)

\ ↪ // (t̃jêkka), bep. t̃jekkâya, *onregt*. (Rap.) Boeg. idem.

\ ↪ \ // (t̃jêkké), *vreten*, = *bôboesâbalá*, = *t̃jaroewâra*. Mal. t̃jekek, idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° t̃jêṅgke), át̃jêṅgke, *nederhurken*, op de hurken zitten; v. d. overdrachtelijk: *van achteren diep liggen*; gebezigd van een *vaartuig*. Vergel. sóssó N°. 3. Boeg. idem. Daar nu de Inlander bij den coïtus soms op zijne hurken zit, beteekent t̃jêṅgkêi baïnnéya: *de vrouw beslapen*. — Lébá-mi nit̃jêṅgkêi, *zij is beslapen*.

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jêko), bep. t̃jêkôwa, = t̃jêkoṅg.
— Sîma-t̃jêko, vergel. sîma. (Rap.)

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jêṅgkoṅg), *met kromme en korte armen geboren*. Boeg. séuṅkoṅg, idem. Jav. t̃jeko, *korte, kromme misvormde armen*.

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jôka), *doorsteken, doorboren*. (Rap.)
— T̃jôka-t̃jôka, bep. t̃jôka-t̃jokâya, soort van *ponjaard*, in Gôwa gebruikt.

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jôṅgkaṅg). Biberé-t̃jôṅgkaṅg, een bovenlip die een weinig naar boven *omgekruld* is. NB. teeken van *sehoonheid!*

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jôkko), a) *verbergen, iets heimelijk doen*, bijv.: mât̃jaṅg añjt̃jôkko kanockoenna, *een tijger die zijne klauwen verbergt, iemand die zich veel beter voordoet dan hij werkelijk is*. — Ta-ni-t̃jôkko, *niet bedekt, onbewimpeld*. — Na-âlles, na tana-t̃jokkôwa paṅgalléna, *hij neemt, en hij verbergt zijn nemen niet*, d. i.: *hij neemt het openlijk*. (Rap.)

b) *zich verbergen, in het geheim te werk gaan*; bijv.: sóero-t̃jôkko, *spion*. — Mânṅge át̃jôkko ilâlaṅg ri-rômaṅga, *zich gaan verbergen in het bosch*. (D̃jay.)
— Át̃jîní át̃jôkko-t̃jôkko, *bespieden*, lett.: *zien en wel zulks heimelijk doen*.

T̃jôkkowîyaṅg, *iets verbergen voor iemand*; bijv.: ta-mákoelle-sikâli-kaliya-kî koet̃jôkkowîyaṅg ri-pa-t̃jînikoe, *ik kan u volstrekt niet verbergen wat ik gezien heb*.

Át̃jôkko-t̃jokkôwaṅg, *kwanswijs verbergen voor*

iemand; v. d. *verstoppertje spelen*, te weten: met zaadkorrels, die men ergens onder den grond, binnen een' bepaalden kring, verbergt.

Ampat̃jokkôwaṅgi, *het zich verbergen doen plaats vinden voor*, d. i. *zich verbergen voor iemand*. (Bid.)

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jakâkkaṅg). Verg. boven op t̃jâká.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° t̃jâkará). T̃jâkará-kítí-kítí, soort van *gewas*, *Kalanchœ erenata*, L., gebezigd in de geneeskunst, = t̃uwará-tâna, vergel. t̃uwará N°. 2. Mal. t̃jâkar bejbekh, lett. *eendeklaauw*.

(2° t̃jâkkará), bep. t̃jâkkaraka, *gemeenschappelijk*, Boeg. idem; bijv.: âná-t̃jâkkará, *gemeenschappelijke kinderen, kinderen van hetzelfde ouderpaar*. — T̃jâkkarâna gallâraṅga, *de gemeenschappelijke goederen van den gallâraṅg*, *goederen die hem zowel als zijner vrouw toebehooren, goederen die hij na zijn huwelijk verworven heeft*. (Rap.)

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jâṅgkirí), bep. t̃jâṅgkirika, *kopje*. Boeg. idem. Jav. t̃jaṅgkir.

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jâkkoeróe), *inkrimpen*, vooral gebezigd van den *penis*. Boeg. t̃jâkkóe, idem. Ook naam eener plant, de *Kaempferia Galanga* L., wier wortel in de geneeskunst der Inlanders gebezigd, doch nooit aan mannen gegeven wordt, als volgens Inlandseh begrip *impotentia* te weeg brengende.

Tát̃jâkkoeróe, in malkander krimpen; v. d. overdrachtelijk: *in zijn' schulp kruipen*.

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jakôró), gebezigd van het *zich zamentrekken* van een *touw*, of iets anders, dat, gespannen zijnde, aan de eene zijde losgelaten wordt. — Ook wel gebezigd van *water*, dat *zich als 't ware zamentrekt*, of *in malkander zakt*, zooals wij zeggen: *vallt*.

↖ ↗ ↘ ↙ (t̃jîṅgkârra), bep. t̃jîṅgkarrâya,

bruidschat. Men zou kunnen zeggen *antáran* N°. 1, vergel. *pañjókéki* op *soéki* N°. 1. Vergel. het Mal. *tjĩngkaram*, *handgeld*, *godspenning*, *handgift*, *onderpand*.

᳚᳚᳚ (tjikóênroe), bep. tjikoenróewa, = *sikóênroe*, *paddie-halm*, ook wel als fluit gebezigd. — Tjikóênroe-nibalábá, een *tjikóênroe*, die omwonden is aan één der beide uiteinden met het groote blad der *pándañg-katĩntĩng*.

᳚᳚᳚ (tjikoró), bep. tjikoroka, *achterhoofd*.

᳚᳚᳚ (tjòekoeróe), 't Mal., Sund. en Jav. *tjòekoer*, *scheren*. Vergel. 't Mak. *kátteré*.

᳚᳚᳚ (tjãngkoeridi), bep. tjãngkoeridiya, een oorlogsvaandel van Gôwa. (G. G.)

᳚᳚᳚ (tjakâlañg), soort van *zeevisch*, donkerblauw of zwart van kleur. Boeg. idem. — Bitísí kâmma bâttañg-tjakâlañg, *kuiten* (eener vrouw) die, even als de buik van den *tjakâlañg-visch*, van onderen met eene zachte glooijing oploopen.

᳚᳚᳚ (tjakôle), bep. tjakolêya, eene soort van deksel, van tálá-blad gevlochten, en door den sánro van tijd tot tijd boven de padoe-pãng gehouden, opdat zij van wierook doortrokken worde. Boeg. idem.

᳚᳚᳚ (tjikáli), bij het roepen verkortenderwijze gebeuz. voor *sámpoe-sikáli*. Vergel. *sámpoe*.

᳚᳚᳚ (tjêkelé), bep. tjêkeleka. — Pòke-tjêkelé, een *piek met een klein vergiftig lemmet*, alleen door vorsten te gebruiken.

᳚᳚᳚ (1° tjokkôwañg), *afdeeling soldaten*. (Rap.) Boeg. idem.

(2° tjokkôwañg). — Si-tjokkôwañg = *si-sáboe*, *éénuizend*. (G. G.) — Si-tjokkôwañg-lômpo, lett.: *één groote tjokkôwañg*, v. d. *tienduizend*.

᳚᳚ (tjigi). — Tjigi-tjigi, bep. tjigi-tjigiya, de overblijfselen van het bij de bevalling eener vrouw versehurde maagdevlies, die zich als knobbeltjes voordoen. Boeg. idem.

᳚᳚᳚ (tjênggeré), *sterk*, *flink*, *gezond worden*, bijv. gebeuz. van een' visch, die buiten het water geweest zijnde, weder daarin wordt neder gelaten. (Bid.) Ook gebeuz. van *kinderen*, die goed beginnen te loopen, *krachtig worden*, van *zieken* die reeds zoover hersteld zijn, dat zij weder *krachtig* beginnen te worden.

᳚᳚᳚ (tjãnge), bep. tjãngêya, *roode roofvogel met witten kop*.

᳚᳚᳚ (tjônga), má'tjônga, *opkijken, naar boven kijken*. (Mádi). Boeg. idem.

᳚᳚᳚ (tjángiروه), *het gezicht van pijn vertrekken*. Boeg. *má'djãnjíroh*, idem.

᳚᳚ (1° tjápá), of: tjápá-tjápá, *gering achten*; v. d.: *wagen*, Boeg. idem; bijvoorbeeld: ná-tjápá-tjápá-ká parãngkoe tâoe, *mijne medemenschen achten mij gering*, *maken misbruik van mijne goedheid*. — Toe-tjápá, *waaghals*; lett.: *iemand die alles gering acht; tegen niets opziet*.

(2° tjappa), má'tjappa, het Boeg. *tjappa*, een *verbond sluiten*. (GG.) — Tjappâya ri-Boeñgâya, *het Boeñgaisch Contract*, gesloten in de legertent van Speelman tussehen *Boeñgâya* en *Barómbong*. Men zie Valentijn in Nieuw- en Oud-Oost-Ind. Deel III over de Makassarsehe zaken. — Tjappa-áboeñgâya ri-Ôedjoeñg-pãndañg, lett.: *het verbond, dat gebloeid heeft*, d. i. *tot volkomenheid gebracht is*, te *Ôedjoeñg-pãndañg*, of: *in 't Fort Rotterdam*, d. i.: *het te Ôedjoeñg-pãndañg in 1824 vernieuwd Boeñgaisch Contract*.

(3° tjappa), má'tjappa, Boeg., *deelgenoot zijn*,

meêdoen aan iets; bijv.: máťjâppa ri-pâradĵañđĵî-yañg-máberôewa, *deelgenoot zijn van de nieuwe overeenkomst*. — Mâũge átĵâppa-tĵâppa, *er op uit gaan, om te zien, of men ook iemand vinden kan, die eene groote massa koopen wil, en die tegelijkertijd bereid is, daarvan wat over te doen*.

Patĵâppa, *deelgenoot maken*, laten meêdoen aan iets, bijvoorb.: pônna mâlli-kí bêrasá, kípátĵâppa-tôñgá, *zoo gij rijst koopt, laat mij dan ook in uw' koop deelen*; d. i.: *doe er mij dan wat van over*. Bijvoorbeeld gebezigd door iemand, wien het niet gelegen komt, om eene groote massa te gelijk te koopen.

(4° tĵâppa), bep. tĵappâya, het Boeg. tĵâppa, = 't Mal. *sepah*, = 't Mak. tĵâma N°. 1, *een betelpruimpje*.

5° tĵâppá), bep. tĵâppaka, Boeg., = 't Mak. áppá N°. 3, 't *end*, 't *uiteinde*, 't *uiterste* van iets, bijvoorb. van een *bidkleed* (Godsd.), van een *stok* (Godsd.), van een' *sóerá des Kóran's* (Godsd.), van den *wijsvinger* (Godsd.) — Álîpá tĵâppá-tĵâtoró, *eene saronĵ dragen, die aan de randen geruit is*. Vergel. tĵâtoró.

↪↪ (1° tĵâpi), bep. tĵapiya, *rund, os, koe*, Sund., Mal. en Jav. *sápi*, idem. — Âná-tĵâpi, *kalf*.

(2° tĵâppi), bep. tĵappiya, *geschonden*. Mal. tĵâpikh, *misvormd, mismaakt aan hand of voet* bijv. B. tĵîpe, idem. — Tĵâppi-bâwa, *hazelip*. — Taêna tĵappina, *er is geen stuk uit*; overdragtelijk gebez. van een mensch die in alles regtvaardig handelt. Tĵâppi sárâya, *het verbond is geschonden*. (Rap.) — Nitĵâppi (, men zie sóñjalá,) gebezigd van het *afzetten van de randen van een rijstveld*, en *wegsnijden van kleine oneffenheden*.

(3° tĵâppi), bep. tĵappiya, *één van de dertig*

soorten van kaarten bij het *patóewi-* en *kówa-góñg-goñg*-spel.

↪↪ (tĵâppóe), = *lábosesóe*, *op, niet meer voorhanden*; bijv.: tĵâppóe-mi, na-ta-gannâkka-pa pôle, *op is het geld, en nog is het niet voldoende*, d. i. *ik ben insolvent*. — Tĵâppóe-âraaba, *de laatste woensdag, vóór Nieuwe Maan*; alsdan een ongelukkige dag, en niet gewerkt maar gebeden. De daarop volgende nacht een gelukkige voor dieven.

↪↪↪ (tĵâpé), bep. tĵâpeka, *rood en ontstoken van oogen*. Boeg. idem. Vergel. het Sund., Mal., en Jav. tĵape, *vermoeid*. — Tĵâpé-mádêndañg, *zeere oogen hebbende*. Men zie *dêndañg* N°. 2.

↪↪↪ (1° tĵâpo), bep. tĵapôwa, *soort van medicinale plant*, Mal. tĵâpó, *plant die de geur van salie heeft*, *Conyza balsamifera*.

(2° tĵâppo), gebez. van het *uitvallen*, en v. d. ook van het *wisselen van tanden*; bijv.: tĵâppo-mi giginna ânaka, of ook bij verkorting: tĵâppo-mi ânaka, *het kind heeft reeds tanden gewisseld*.

(3° tĵâppó), bep. tĵâppoka, *de kop van de opiumpijp*, of *pateñjkówañg*. Vergel. tĵóepá N°. 1. Boegin. tĵâppó, idem. Deze kop ook genoemd: tĵóeliñg.

↪↪↪ (tĵâpoñg). Tĵâpoñg-tĵâpoñg, *eende-groen, kroost*.

↪↪ (tĵîmpá). Tátĵîmpá, *naar hoven omgebogen, of omgekruld, zijn*, bijv. *van achteren in den nek naar boven omgekruld zijn*, te weten: *het hoofdhaar*. Boeg. idem.

Patĵîmpá, *naar boven ombuigen*, bijv.: een *vinger*, of *hand*, of *voet*, zoodat die eenigzins opsteekt.

↪↪↪ (tĵîpó), bep. tĵîpoka, *een plat hoofdedksel, of mutsje, dat men boven op het hoofd legt van een lijk onder de dĵóemba*. Zulk een tĵîpó

ook uitsluitend door vrouwen gedragen bij het bidden, onder de *talákkko-tjádi*. Boeg. idem.

↪↪ (1° tjôépá), bep. tjôépaka, *opiumpijp*, Boeg. idem, Mal., Sund. en Jav. *tjoepakħ*, de *kop* van een *opiumpijp*, ook de *pijp* zelve. Vergel. *patēngkówañg*, op *tēngko*.

(2° tjôépá), bep. tjôépaka, het Maleisehe *tjôépakh*, soort van *maat*. *Één tjôépá* = vier *kát-ti's*, of vijf *Amsterdamsche ponden*. — Tjôepána ni patjôépá, gântaṅg nipagântaṅg. Men zie boven op *gântaṅg* N°. 1.

↪↪↪ (tjêpá), bep. tjêpaka, soort van *visch* (plat).

↪↪↪↪ (tjêmpē). Tjêmpē-tjêmpē, bep. tjêmpē-tjêmpēya, soort van *medicinalen heester*.

↪↪↪↪ (tjôppoṅg), *welig* in het *groeijen*, *welig opschieten*, *sterk uitgroeijen*; gebezigd van *planten*, *boomen*, *menschen*.

↪↪↪↪↪ (tjappôêko), soort van *boom*, *Ficus sp.*

↪↪↪↪ (tjampâga), bep. tjampagâya, = het Mal., Jav., Sund. en Sanskr. *tjampâka*, naam van een' *boom* met tulpvormige, welriekende, gele of witte bloemen, *Michelia Champaka L.* NB. deze boom ook genoemd: *paténe*. Verg. *téne*. — Tjampâga-tânroé, en tjampâga-bayâwo, soorten van *tjampâga*. — Manrallêna tjampagâya, *het bloeijen van den tjampâga-boom*, d. i.: *de tijd van het beploegen der rijstvelden*. (Kel.) — Djângaṅg-tjampâga, soort van hanen, die rood, zwart, geel en wit van kleur zijn.

↪↪↪↪↪ (tjampôègi), bep. tjampoegiya, = *párróe-lólo*, *navelstreng*. B. idem.

↪↪↪↪↪↪ (tjampêgo), bep. tjampêgôwa, gebezigd van iemand, die, ofsehoon zijn leeftijd

het niet meer gedooft, er nog altijd op uit is om zich op te schikken; v. d.: *tâoe-tôwa tjampêgo*, *een oude gek, die nog altoos wil pronken*.

↪↪↪↪ (tjapâtoe), = *sapâtoe*.

↪↪↪↪↪ (tjampâda), bep. tjampadâya, soort van *boom*, veel op Bali te vinden, en eenige overeenkomst hebbende met de *râppo-tjídóe* of *nañgka*. Vergelijk het Mal. *tjampadakh*, eene zekere groote vrucht.

↪↪↪↪↪↪ (tjápôdé). Tjápôdé-pôdé, bep. tjápôdé-pôdeka, gebezigd van een kind dat *er lief*, of *mollig*, *uitziet*. Ook wel gebezigd van eene *kleine*, maar *welgemaakte*, *vrouw*.

↪↪↪↪↪↪↪ (tjampoedâda, gebezigd van het reeds *appelvormig* maar *toch nog niet eetbaar* zijn van de *djámboe's*, *granaatappels*, en alle andere dergelijke ronde vruchten. Van daar overdragtelijk gebezigd van het *in het midden reeds appelvormig* zijn van de *borsten van een jong nog niet huwbaar meisje*.

NB. eigenlijk Boeg. = het Makass. *ádjámboe-djámboe*, *er als djámboe's uitzien*.

↪↪↪↪↪↪↪ (tjapiyoé), bep. tjapiyoeka, *de aren*, *stelen*, of *stengels van het ínroé- of klapperblad*. Men zie *tikárroëñg*.

↪↪↪↪↪↪↪↪ (tjapiyo), bep. tjapiyôwa, *hoed*. Mal. idem, Port. *chapeo*, Fransch *chapeau*. (D. M.)

↪↪↪↪↪↪↪↪↪ (tjapâroe), bep. tjaparôewa, vnw. *tjaparôëngkoe*, *een soort van potje met een dekseltje*, bijv. voor *bedakh*, of *haarolij*. Boeg. idem.

↪↪↪↪↪↪↪↪↪↪ (tjîpoeróe), bep. tjîpoeroeka, *honger*, *eetlust*, *hongersnood*. — Mâte-tjîpoeróe, *dood van den honger*.

Katjipoeraṅg, *hongersnood*.

↪↪↪↪↪↪↪↪↪↪↪ (tjêperé), bep. tjêpereka, soort

van *schaal*, Boeg. idem, Mal. *tjiever*, Jav. *tjiever*, *vlak*, *ondiep*, *plat*. Vergel. *tálanj* N°. 1.

↪ ↪ ↪ (tjapîla), bep. tjapilâya, *praatziek*. Boeg. idem.

↪ ↪ ↪ (tjôepalá), bep. tjôepalaka, *verward*, *zonder einde*, *zonder uitkomst*; bijv.: tjôepalá-mi nâwa-nawânḡkoe, *mijne gedachte is verward*, ik zie geen' uitkomst meer. — Bi-tjâra-tâtjôepalá, *verwarde regtszaak*, *eene zaak waar geen eind aan komt*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjampoelâkkó), bep. tjampoelâkkoka, soort van *vogel*, groen, wit en geel, *gedurig roepende*: o! o! Boeg. idem.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjâmpalôga), bep. tjâmpalôgâya, zoodanige *pândó* (beslag) eencr *speer*, waarbij een gedeelte zwart tussehen twee gedeelten zilver of goud is. Boeg. idem. — Nitjâmpalôga, een *weinig belegd* of *beslagen worden met metaal*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjâmpalagîyaḡ), soort van *boontjes*, wicr gebruik sterke diarrhee veroorzaakt. Boeg. idem.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjâmpalêyá), bep. tjâmpalêyaka, soort van *schelp* (slak) met vleeschachtige staart. Boeg. idem.

↪ ↪ (tjâmba), bep. tjâmbâya, naam eener soort van boom met lekkere zure vrucht, *Tamarindus Indica L.* Boeg. *tjâmpa*, idem. — Álêkó-lôlowi tjâmbâya, *de tamarindeboom krijgt weder jonge bladen*, *gebez.* als zinnebeeld van iemand die als 't ware *verjongd wordt*. — Tjâmba-tjâwa, naam eener soort van slingerplant met veel doornen. — Tjâmba-tjâmba, soort van medicinale plant (waterafdrijvend). NB. met *pagâga* gekookt, en *gebez.* door hen die eene venerische ziekte hebben.

↪ ↪ (tjâmbaḡ), *bakkebaard*. Boeg. idem.

↪ ↪ (tjôébi), eigenlijk het Mal. *tjôébit*, *knij-*

pen, en dikwijls *gebez.* in plaats van het Makasaarsehe *kâbili*, *knijpen*, wegens de overeenkomst in klank met *kâboelôe*. Men zie boven. — Si-tjôébi, *een knijp vol*, gelijkstaande met ons: *une prise de tabac*.

↪ ↪ ↪ (tjôebēḡ), *geschonden*, waarvan iets is afgebroken, = *tjâppi* N°. 2; *afgeschilferd*, *gebez.* van *porselein*.

↪ ↪ ↪ (tjêbá), *plooi*, of *voren*, op *het voorhoofd*, hetzij van nature, hetzij ten gevolge van verwonding. — Tjêbâki, of: tjêbâkkaḡgi, Iyânoe, *N.N.* heeft een *voren op het voorhoofd*. Boeg. idem. Verg. *tjârí*.

↪ ↪ ↪ (tjôba), *pogen*, *beproeven*. Boeg., Mal., Sund., Jav. idem; bijv.: átjôba ri, = *átjîní ri*, *zich toeleggen op*, bijv.: *ri-gâóe-bâdji*, of: *ri-gâóe-kódi*.

Patjôbâḡ, *ter toetsing geven aan*; bijv.: ampatjôbâḡgi atîḡkoe siyagâḡ takâdderêkoe, *en mijn hart*, *en mijn lot* (mijne verliefdheid) *aan haar* (, de geliefde,) *ter toetsing geven*. (Tar.)

Patjôba-tjôbâḡ, *verzoeking*, vergel. *panjôrí*, op: *sóri*.

↪ ↪ ↪ ↪ (tjôbó). — Tjôbó-tjôbó, bep. tjôbó-tjôboka, = *ládîḡ-boerânne*. Vergel. *ládîḡ*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjôbêkaḡ), soort van muzik-instrument, welligt een *viool*, doch thans niet meer in gebruik. Men vergel. het Mal. *tjôébit*, *knijpen*. (D. Moes.)

↪ ↪ ↪ (tjâbiya), bep. tjâbiyâya, soort van *medicinale plant*. Boeg. idem.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjâmbêró), *een weinig verstoord*, of *geraakt*, *zijn*.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjôberé), *met den wijsvinger der rechterhand langs den mond strijken*, zoo veel te kennen gevende, als dat men te onrecht door iemand beschuldigd wordt, en zieh dus om zijne bestraf-

ding niet bekommert. Het komt in bedoeling neder op ons: *je liegt het*. Boeg. *tjóbé*, idem.

↪ ↻ ↻ (tjábâle). — Tjábâle-bâle, eigenl. Boeg. = het Makass. *karânnoe-rânnoe*, gebez. van een *lief schoon kind*, welligt zooveel als ons een *lekker kind*. Vergel. *bâle* N°. 3.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjâmboló), bep. tjâmboloka, 't Mal. *tjambol*, soort van klein doosje voor reukwerk en zalven (Bidas.) Vergel. van Hoëvell's Bidasari, Mal. tekst, bl. 8, r. 1.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjambôwé). — Koêlí-tjambôwé, bep. tjambôweka, soort van groote *schelp*, gebez. om water te hoozen. Boeg. idem.

↪ ↻ (1° tjâma), átjâma, *kaauwen*. — Si-tjâma, een *kaauwsel* sierih; v. d. één *betelpruimpje*.

Átjâma-bâwi, *smakken* met den mond, lett.: *kaauwen als een varken*.

(2° tjâmmá), bep. tjâmmaka, een *staafje* van ijzer, koper, zilver, of goud, om de opium meé in de pijp te doen. Boeg. *tjâmmá*, idem.

↪ ↻ (tjâmmí), Bonth. = *méyoŋg*.

↪ ↻ ↻ (tjâmmé), *aangedaan, bewogen, geraakt, verstoord, zijn*. — Átjâmmé-doêdoe pamaína, *hij was zeer verstoord*. (Bid.)

↪ ↻ ↻ (tjâmmo), bep. tjammôwa, *tandeloos*.

↪ ↻ (1° tjôemí), bep. tjôemika, *kolen*. — Tjôemí-bâtoe, *steenkolen*. — Tjôemí-kâyoe, *houts-kool*. — Mônjtjôŋg-tjôemika, *de steenkolen-mijnen*. — Bállá-tjôemika, *het steenkolen magazijn*.

(2° tjôemí). — Tjôemí-tjôemí, bep. tjôemí-tjôemika, *inktvisch*. Boeg. idem.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjême). — Tjême-tjême, bep. tjême-tjêmêya, *medicinale struik*, *Melanthesa* Bl. B. idem.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjômó), bep. tjômoka, *vet, lijvig*. Tjômó-tjômó, soort van *visch*.

↪ ↻ ↻ (tjamôemmóe). — Dâëŋg-Tjamôemmóe, naam van zeker lied voor kinderen.

↪ ↻ ↻ (tjamâni), bep. tjamaniya, soort van welriekend kruid, gegeten in de *pâlloe-mára*, verg. *mára* N°. 1 en *pâlloe* N°. 2. — Tjamâni-Balânda, eene andere soort, insgelijks in de *pâlloe-mára* gedaan, ook genoemd: *gâŋgâŋg-bâóe-Balânda*, vergel. *gâŋgâŋg*.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjamôné), = 't Boeg. *tjamáné*. — Tjamôné-môné, bep. tjamôné-môneka, geb. van een *schoon lief kind*.

↪ ↻ ↻ (1° tjamâra), bep. tjamarâya, gebez. zoowel van mensehen als beesten, onder andere van *buffels*, bij welke dat gedeelte van het oog, hetwelk anders zwart is, er wit uitziet. (S. Tjin.) — Tjamâra baniyagâya, de buffel, die even als een koopman overal rondtrekt, v. d. = *tédoŋg palâki*, vergel. *lâki*. (D. Moes.)

(2° tjâmmará), bep. tjâmmaraka, de *modderboel* onder de *djâmbaŋg*. Men zie beneden op *djâmbaŋg*. Boeg. *tjâmmá*, idem. Vergel. het Jav. *tjêmër* en het Mal. *tjemar*, *vuil*.

Patjammâraŋg, *de plaats van die modderboel onder de djâmbaŋg*.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjamêro). Vergel. *béro* N°. 3. — Patjâmêro-mêro = *pamêro-mêro*, Boeg. idem; bijv.: patjâmêro-mêrowi paŋgadjâi, of: pakêyaŋg, = *pamêro-mêrowi paŋgadjâi*, of: pakêyaŋg.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjâmalôti), bep. tjâmalotiya, *kamelot*, eene soort van fijne wollen stof. (Djay.)

↪ ↻ (tjîta), *aan iemand denken, naar iemand verlangen*. Mal. *tjita*, *aandoening, neiging, begeerte*, Jav. *tjita*, *hart*, Sanskr. *tjitta*, het *hart*, als zetel des verstands beshouwd. Bijv.: na-pôenna nîyá gâóe-másôekarâ ri-kâoe, *tjîta-mâmá*, en zoo gij in

moeijelijke positie komt, denk dan maar aan mij. (Djay.)

↪ ↻ ↻ ↻ (tjôntēng), gebezigd van het besmeren van het voorhoofd van een kind met een mengsel van kruiden, tot wering van booze geesten, en wel zoo, dat men daarop een Arabische *ba* (ب), of *mim* (م), of andere dergelijke figuur, zet. Vergel. *ménjtjo*.

↪ ↻ ↻ ↻ (tjônto), bep. tjontôwa, Mal. *monster*, *staal*, *model*.

↪ ↻ ↻ ↻ ↻ (tjâtoró), bep. tjâtoroka, *ruitsgewijze*, *schaakspel*, Mal., Sund., Jav. *tjatoer*, idem. — *Álipá-tjâppá-tjâtoró*, *eene sarong dragen die aan de enden* (tjâppá) *ruitsgewijze* geborduurd of bewerkt is.

Patjatôrañg, *sehaakbord*.

↪ ↻ (1° tjândá), = *sándá*, *peilen*.

(2° tjândá), gebezigd van eene soort van *dans*; van daar: *ta-koewassênga-pi koetjandâkañg toênroēng-ganrâna*, *ik kan nog niet dansen naar zijn slaan* (spelen) *op de gânrañg*. Spreekwoord, welks zin is: “Ik weet nog niet hoe hij alles verlangt gedaan te hebben.” — *Ta-koewassêna*, *koetjandâkañg pamaína*, *ik kan het hem niet naar den zin maken*. (Kel.)

↪ ↻ (tjádi), bep. tjádiya, *klein*. — *Tâoe-tjádiya*, *het kleine volk*, *de geringe man*, *het plebs*. — *Tjádi-pamáí*, *klein-*, of *mismoedig*. — *Poēng-gâwa-tjádi*, lett.: *kleine poēnggâwa*, van daar: *onderpoēnggâwa*. — *Bânnañg tjádi*, = *bânnañg âloesóe*, *fijn garen*. (D. Moes.)

Tjádi-pôkó, soort van Makassaarsch gezang.

Tjádi-tjádi, *zeer klein*; bijv.: *tjádi-tjádi-dji*, *een heel klein beetje maar*. — *Bôyó tjádi-tjádi*, *een zeer kleine bôyó*. Men zie: *bôyó*. — *Tjádi-tjádi pa-*

máí, *verstoord*, *geraakt*; als: *têya-kô átjádi-tjádi pamaíki ri-nâkke*, lett.: *wees niet verstoord op mij*.

↪ ↻ (tjândoe), bep. tjandoêwa, Chin. toebe-reide opium, opium die voor het gebruik door koken met water week of sapperig gemaakt is. Boeg., Mal., Sund. en Jav. idem.

↪ ↻ ↻ (1° tjádó), átjádó, *suffen*, *mijmeren*, *droomen*, *niets doen*. Boeg. idem.

(2° tjádo), átjádo, *hikken*.

Tátjádo, *aan het hikken gebragt zijn*, v. d. *hikken*; bijvoorb. *tátjádo-mi*, *hij hikt reeds*, *reutelt al*, d. i.: *is op het punt van den laatsten snik te geven*.

Tjádôwañg, *hik*. — *Tjádôwañg-bâkkáki*, *het kind heeft de groei-hik*.

↪ ↻ (tjída), *iemand verrassen*, hetzij door *spoed*, hetzij door *vreemde*, *onberaden handelwijze*; van daar: *iets bijzonder gaauw doen*, *onbezonnen*, *tegen allen goeden raad aan iets doen*, enz., Boegin. idem; bijv.: *natjída naâlle*, lett.: *hij verrast*, *hij neemt*, d. i. *hij neemt (het) gaauw*. — *Tjída-makô mânge*, lett.: *ga gij*, *de menschen verrassende*, d. i.: *ga gij gaauw*. — *Natjída njawâna*, lett.: *zijne ziel verrast hem*, *is er gaauw*, d. i. *hij sterft plotseling*. — *Natjída tjíka*, lett.: *kolijk verrast hem*; d. i. *hij krijgt plotseling kolijk*. — *Natjída-tjída-dji boetta-Djâwa*, (het stoomschip) *wordt eenigzins verrast door Java*, d. i. *het stoomschip heeft Java bijzonder spoedig bereikt*. — *Tjída-kô mángâi*, lett.: *gij bemint verrassend gaauw*, d. i.: *gij bemint*, *vóórdat gij het voorwerp uwer genegenheid eigenlijk nog kent*. (Sinr.) — *Natjída pêpé*, lett.: *het eten wordt door vuur verrast*, d. i.: *naauwelijks staat het eten op het vuur*, of *het is reeds aangebrand*. — *Tjída-kô márânrañg-gâóe*, lett.: *gij hebt tot verrassing of bevreemding van een ieder volgehouden*; d. i.: *tegen*

allen goeden raad aan hebt gij volgehouden. Zin: “Het is uw eigen sehuld dat de zaak zoo geloopt is; waarom hebt gij ook niet naar goeden raad ‘geluisterd?’” (Kel.) — Tjida-kô, balâla, *je gaat ook zoo gauw, zoo onbedacht, te werk, gulzigaard*. Zin: “je luistert ook naar geen waarschuwing. Ik heb ‘het wel zien aankomen, het is uw eigen schuld.” — Nitjida ri-sallolônna, *door zijn tijdgenooten voorkomen, verrast worden* (in den strijd). (Mâdi.)

Patjida, *doen, of laten, verrassen; iemand maken tot, beschouwen als, een mensch, dat anderen verrast, hetzij door spoed, hetzij door vreemde, onberaden, handelwijze*; bijv.: napatjida itoêwaŋg, lett.: *mijnheer beschouwt mij als iemand, die onbezonnen handelt*, v. d.: *mijnheer verwijt mij, dat ik dollemanswerk verrigt, en allen goeden raad in den wind geslagen heb*.

᳚᳚ (tjidi). Átjidi, of: tátjidi, *uitspatten*.

NB. gebezigd van tãi N°. 2. Boeg. idem.

Tjidi, *ergens in uitspatten*; bijvoorb.: natjidi saloewarâna, *het spat uit in zijn broek*.

᳚᳚ (tjidoé), bep. tjidoeka, *punt, puntig, spits*, v. d.: *ruiten* in het kaartspel. — Râppo-tjidoé, lett. *puntige vrucht*, v. d. soort van *vrucht*, het Mal. en Jav. *nânjka*, de *Artocarpus integrifolia*, L. — Râppo-tjidoé-moémoesâŋg, soort van *râppo-tjidoé*, dus genoemd wegens het *zachte* der vrucht, die als 't ware *gezogen*, of *geslurpt*, kan worden, vergel. *moémoesóé*. — Râppo-tjidoé kôemilí, eene minder zachte soort van *râppo-tjidoé*, vergel. *kôemilí*.

Ánjidoé kállâŋg, *eene pen punten*, v. d. *vermaken*.

Mátjidoé, *met een punt, of spits*, v. d. *geprikt zijn op*, d. i. *geheel en onverdeeld verliefd zijn op, een meisje*. (Tar.)

Tjidoeki, *spits, puntig maken*; bijv.: koetjidoeki pottolôkoe, *ik maak een punt aan mijn potlood*.

᳚᳚ (1° tjinde), bep. tjindêya. Vergelijk 't Jav. *tjinde*, volgens Winter: *zekere gekleurde zijden stof*, van het vaste land van Indie afkomstig; volgens Gerieke in zijn woordenb.: *een zijden gebatikte stof, een gebloemd zijden kleedje*; en 't Mal. *tjindej*, volgens Roorda van Eijsinga in zijn Woordenb. *eene soort van gekleurd katoenen kleed, zijden gordel*. Volgens de kooplieden te Makassar heeft men onder *tjinde* te verstaan: eene soort van *katoenen* of *zijden stof*, naar een bijzonder patroon en van het vaste land van Indie afkomstig, v. d.: “alles wat daarvan gemaakt wordt; vooral gebezigd voor *buikgordel*. In de *sinrili's* en *kêloŋg's* ook overdragtelijk gebruikt van *schoone meisjes*, en, in één woord, van alles dat uitstekend is in zijne soort; bijv.: *kâna-kanânŋi tjinde la-koesalampêya, zeg aan de tjinde, welke ik over den schouder wensch te dragen*, d. i.: *het meisje, dat ik tot mijne vrouw wensch te nemen*. (Sinr.) — Tjinde-patôla. beste soort van *tjinde*, meestal van *zijde*, doch ook wel eens van *katoen*. Verg. *patôla* N°. 4.

(2° Tjindêya ri-Gôwa), een van de rijksvaandels van Gôwa, gemaakt van *tjinde*. Verg. *tjinde* N°. 1.

(3° tjinde), *ergens uit doen gaan*; v. d.: a) *ergens uit halen, uit nemen*; bijv. *nitjinde-tômno tópe ilâlaŋg limânoe, het kleedje wordt u ook uit de handen gehaald, genomen*. NB. *het kleedje* hier als beeld voor de *geliefde* gebezigd. (Tar.)

b) *ergens uit zetten, uit jagen, weggagen*; bijv.: *toe-nitjindêya ri-boettâya, iemand die uit het land wordt weggejaagd, het land wordt uitgezet*, vergel. *toe-nitolâya* op *tôla* N°. 2. NB. bij het *nitjinde* wordt den schuldige één dag toegestaan, om zoo-

veel mogelijk van het zijne meê te nemen; wat er dan nog overblijft, is voor de Âdá's. — Na-poëna tēja, t̃jindei ri-ewâñgañg, en zoo hij niet wil, jaag hem dan weg met de wapenen. (Rap.)

↷ ↶ ↷ (t̃jidoñg), májt̃jidoñg, Bonth. en Toer., = *ámémpo*, zitten. (Sinr. K. G., S. T̃jin.)

↷ ↶ ↷ (t̃jênde). — T̃jênde-t̃jendêyañg, iets met gemak, of vlug, doen; iemand met gemak aankunnen; bijv.: koetjênde-t̃jendêyañg-d̃jĩñd̃jo, ik kan dien man met gemak aan. Boeg. t̃jénre-t̃jén-réyañg, idem.

↷ ↶ ↷ (t̃jidâkoe), bep. t̃jidakôewa, een doek dien men om de middel heenslaat en tusschen de beenen doorhaalt, om de pudenda te bedekken. Vergel. *soëñgkállí* en *pasám̃bañg*.

↷ ↶ ↷ (t̃jádódó) = *tádódó*, slaap hebben, (Brief); welligt verwarring met het Boeg. t̃jákaróédóe, = *tádódó*. Vergel. *dódó*.

↷ ↶ ↷ (t̃jandâna), bep. t̃jândanâya, sandelhout. Mal., Sund., Jav. Sanskr. idem.

↷ ↶ ↷ (t̃jêndoló), bep. t̃jêndoloka, soort van Inlandsehe *lekkernij*, gemaakt hetzij van rijste- of van sago-meel, dat als pap gekookt en dan door eene soort van bamboezen raam met kleine gaatjes gegooid wordt. Als het nu den vorm van korrels bekomen heeft, wordt het met klappermelk vermengd en zoo met stroop gegeten.

Pat̃jendôlañg, de naam van het raam.

↷ ↶ (t̃jâní), bep. t̃jânika, Boeg. = 't Mak. *nána-póeroe*, koepokstof. Vergel. *nána* N°. 1.

↷ ↶ (1° t̃jâniñg), *begeeren, verlangen*. Boeg. idem; bijv.: âpa koetâdeñg nat̃jâniñg ri-nâkke? wat zou hij welligt van mij verlangen? (D̃jay.) T̃janinna karâëñga, lett.: *de vrouw, in wien de vorst*

zijn behagen scheidt, titel van één der voornaamste bijwijven des koning's.

(2° t̃jâniñg), het Boeg. t̃jâniñg, = het Mak. *téne*; bijv.: t̃jâniñg-pamâí, = *téne-pamâí*. (D. Moes.)

T̃jâniñg-râra, *bloedkleur, roodheid des gelaats, blos*. Vergel. *râra* N°. 2. NB. wordt zoowel gez. van iemand, die een mooi blosje op het gelaat heeft, als van hem, die, tengevolge van het drinken van verhittende dranken, eene hoog-roode kleur heeft. Om zulk een mooi blosje te bekomen kaawt men soms sierih onder het prevelen van allerlei gebeden.

↷ ↶ (1° t̃jina), bep. t̃jinâya, *China, Chinezen, Chineesch*. Boeg., Mal., Sund., Jav., Sanskr. idem.

(2° t̃jina), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*-spel.

(3° t̃jinna), bep. t̃jinnâya, *verlangen, begeerte*. Boeg. idem. — T̃jinna-mâta, *oogenlust*, dikwijls eigenaam van een *paard*.

T̃jinna-mâte, lett.: een toestand, zoo treurig, dat men als 't ware *verlangt te sterven*, v. d.: *ongeluk, verderf*. (Rap. K. G.); bijv.: pattâna t̃jinna-mâte, lett.: *de afteekening van ongeluk*, d. i.: *een zeker teeken op de schubben (sissí's) der hanenpooten, dat ongeluk voorspelt*. (D. Moes.)

Mát̃jinna, *verlangen, begeeren*.

Kat̃jinnâi, *ergens naar verlangen*; bijv.: ta-noe-kat̃jinnâiyai t̃jádikoe, *gij zult zelfs het geringste van mij niet begeeren*. (Rap. K. G.)

Sikat̃jinnâi, *naar elkander verlangen*; v. d.: ta-sikat̃jinnâiyai bârañg-bârañg, *zij begeeren niet elkanders goed*. (Rap. K. G.)

Kat̃jinna-t̃jinna, *begeerlijk*.

Patjīnna-tjīnna, *begeerig*.
 ㄨㄣ (tjīnī), *zien*. — Tabeyāna karāēnga, nasôero tjīnī-kī, lett.: *de groeten van den vorst, en hij beveelt mij naar u te komen zien*, gewone uitdrukking van den bode, die uit naam zijn's meester's eenig geschenk overbrengt. — Mānge átjīnī tâoe-gârriŋg, *een' zieke gaan zien, d. i. bezoeken*. — Mānge átjīnī padānggaŋg, *pas aangekomen kooplu' gaan zien, d. i.: verwelkomen*. — Ta-tjīnīkapá tjêrá, koenabainnēyaŋg atānta, lett.: *ik had nog geen bloed gezien, d. i.: nog geene stonden gehad, toen uw slaaf mij trouwde*. — Pīraŋg-boēlaŋg-mi battānta?... Si-boēlaŋg-má ta-tjīnī tjêrá, *hoeveel maanden zijt gij reeds zwanger? ... Één maand heb ik de stonden niet gehad*. — Anjtjīnīki saŋgkam-mānta, *zien, of: letten op, d. i.: toezigt houden over, onzes gelijken*. (Rap. K. G.) — Ballákoe kí'tjīnī, lett.: *zie op mijn huis, mijnheer, d. i.: ik geef u mijn huis tot pand, tot waarborg, gebezigd als antwoord op de vraag: wat krijg ik tot pand, of waarborg, voor de geleende som?* — Ballákoe natjīnī oewānta, = *ballákoe kí'tjīnī*, beteek. lett.: *uw geld* (het geld dat gij mij geleend hebt,) *ziet op mijn huis, d. i.: mijn huis is er goed voor*. — Átjīnī bād̄jí, of: *kódi, ri-Iyānoe, goed, of: kwaad, zien, d. i.: ondervinden, van NN*. — Sarēnta tēya-tōngi ta-kítjīnī, *ons lot moeten wij zien, d. i.: ondergaan, ons lot kunnen wij niet ontgaan*. (Kel.) — Ta-īya ānj̄d̄jo natjīnī kanāngkoe, *mijn woord ziet, of doelt, daar niet op*. — Tjīnī-balandāi sâi, *kijk eens op zijn Hollandsch, d. i. door den verrekijsker*. (Kel.) — Nitjīnī-bāli, *als vijand gezien, of: beschouwd, worden; als: natjīnī-bāli-má I-toēwaŋg, Mijnheer beschouwt mij als vijand*. — Átjīnī ri-gâoé-mábād̄jí, lett.: *uitzien naar goede werken; v. d.: zich toelleggen op goede*

werken. — Átjīnī ri-gâoé-kôdi, *zich toelleggen op kwaad-doen*.

Átjīnī bīriŋg, welligt lett.: *naar de randen van iemand's gezicht kijken; van daar: hem wat schuins aankijken, zich een weinig bevreemden over iemand's manier van handelen, als hem niet passende en geenszins van hem te verwachten*. Men zal bijvoorbeeld zeggen: *koetjīnī-bīriŋgi ānj̄d̄jo toēwaŋga*, als iemand ons wat beloofd heeft en het naderhand weigert te geven, voor de leus maar zeggende, dat hij het niet meer heeft; als iemand zich bij het minste gevaar maar terugtrekt; als iemand van fatsoenlijke afkomst zich iets toeëigent dat hem niet toekomt, enz.

Sitjīnī-bīriŋg, *elkander een weinig schuins aankijken, zich over elkander's manier van handelen een weinig bevreemden, elkander niet ten volle vertrouwen*. Vergel. *bīriŋg*.

Tēya-kô tjīnī-tjīnīki tâoe-kaloemānj̄njaŋga, lett.: *zie niet op de rijke menschen, d. i.: neem de rijke menschen niet tot voorbeeld*. NB. de verdubbeling van het werkwoord heeft hier welligt plaats wegens het overdragtelijke van de beteekenis. — Ta-koellēyaī nitjīnī-tjīnī ānj̄d̄jo toēwaŋga, *men mag dien heer niet tot voorbeeld nemen*.

Tjīnīki, *kijken naar, toekijken, wachten op, tegevoet zien; bijvoorb.: nitjīnīki-māmi pamaīna, zijn laatste snik wordt slechts tegemoet gezien; gebezigd van iemand, die zeer erg, ja hopeloos, ziek is*.

Patjīnī, a) *een ziender, een kijker; bijv.: patjīnī-Balānda, een Hollandsche kijker, v. d.: een verrekijsker*. Vergel. *tarópong*.

b) *het zien, het kijken; bijv.: sāsāŋg patjīnīkoe, men zie sāsāŋg N°. 2. — Kāmma koesāriŋg siyagāŋg patjīnīkoe ri-toe-Gowāya, nakāna, zoo*

vermeen ik, en is mijn zien, of: zie ik, d. i.: bespeur ik, of ook: ben ik van oordeel, ten opzichte van de Gowarezen, dat zij zeggen, enz. (Brief.) — Ri-patjīnikoe âla ri-Datoêwa ri-Lampoêla, âla ri-soele wâtaŋga, âla ri-Âroe-Paŋjtjâna, taêna koetjīnī tanapakâmma ri-erónâya toêwaŋg Pêtoró, wat betreft mijn zien, d. i.: mijne opmerkingen, mijn oordeel, zoowel omtrent Datóewa ri-Lampoêla, als omtrent den Soelewâtaŋg, en omtrent Âroe Paŋjtjâna, zoo heb ik nooit gezien, opgemerkt, bespeurd, dat zij niet overeenkomstig den wil van den Assistent-Resident handelden. (Brief.)

e) doen zien, bezigen om te zien; bijv.: patjīnī tâoe-gârrīŋg, lett.: bezigen tot het bezoeken van een' zieke, d. i.: het een en ander tot verkwikking van een' zieke zenden. — Patjīnī padâŋggaŋg, het een en ander bezigen, d. i.: zenden, tot verwelkoming van pas aangekomen kooplui.

Tjīnikāŋg, zien voor, v. d.: zorgen voor; bijv.: toe-átjīnikāŋg-kaŋg ri-kabâdjikâmmaŋg, iemand die voor ons ziet, tot ons heil, d. i.: die voor ons heil zorgt.

Patjīnikāŋgi, a) iemand, of iets, maken tot het voorwerp waarvoor men ziet, of zorgt; v. d. zien voor, zorgen voor; bijv. anakodâya-mi ampatjīnikāŋgi doŋgkôkaŋg, de anakóda ziet uit naar, zorgt voor, een vaartuig. (Rap. T. Dj.)

b) laten zien voor iemand, bijv.: patjīnikāŋg-lâlowi âse-bâkká mêmporo râga 100 bâsse, laat voor Mevrouw, d. i.: de vrouw van den Gouverneur, uitzien naar, d. i.: zoeken, ongeveer 100 bos onharige paddie. (Brief.)

Pâpitjīnikāŋg, iemand iets laten zien; van daar pâpitjīnikāŋg âpa-âpa ri, iemand iets laten zien, v. d. iemand iets als pand geven, voor geleende gelden.

Sitjīnī, elkander zien, of: ontmoeten; bijv.: bāt-toewá áŋgagâŋg-kí sitjīnī, ik kom om u te ontmoeten, ik kom u bezoeken.

Sitjīnī-biriŋg. Vergel. biriŋg.

Têya-kô sitjīnī-tjīnī-pamaŋki, wil geen wrok in uw binnenste koesteren jegens hem; wil het hem niet kwalijk nemen.

Fasiťjīnī, elkander doen ontmoeten, bijv.: ampasiťjīnikai gaôena, het elkander doen ontmoeten van zijne handelingen; d. i.: het maken, dat zijne handelingen op elkander slaan, met elkander in overeenstemming zijn. (Rap. K. G.)

Pasiťjīnikāŋg, ontmoeting.

Katjīnikāŋg, a) te zien zijn;

b) aan het zien, aan het uitzien zijn; van daar: katjīnī-tjīnikāŋg, sterk uitzien, of begeerig zijn, of ook: nu naar dit, dan naar dat, uitzien, d. i.: nu dit, dan dat begeeren; bijv.: têya-kô katjīnī-tjīnikāŋg ri-toe-kaloemâŋjnâŋga, wees niet te begeerig om een rijk man te zijn. — Tâoe-katjīnī-tjīnikāŋg, iemand, die van daag dit, morgen dat begeert; bijv.: iemand die nu op dit, dan weder op dat meisje verliefd is.

Pititjīnī-tjīnikī, een droom, waarbij men nu eens dit, dan eens dat, in één woord: alles verward door elkander ziet. Vergel. pīti.

ᳵ ᳶ ᳷ (tjīnōŋg), helder. Boeg. idem.

Tjīnōŋgi, helder maken.

Mátjīnōnnoŋg, bijzonder helder. (Tar.) Boegin. idem.

ᳵ ᳶ ᳷ ᳸ (tjīnagôerī), bep. tjīnagôerika, de Sida acuta L. Boeg. idem.

ᳵ ᳶ ᳷ ᳹ (tjīnōnnoŋg). Men zie tjīnōŋg.

ᳵ ᳶ ᳷ ᳺ (tjoeniya), bep. tjoenyâya, het Mal. tjoeniya, volgens Roorda van Eysinga in diens

woordenb. *een platbodemd vaartuig zonder kiel*, door de Chinezen uitgevonden.

↪↪ (tjâtjâ), bep. tjâtjaka, *hagedis*. Mal. *tjâtjakh*, Sund. *tjâtjak*, Jav. *tjâtjak*, idem.

↪↪ (tjânjtjâng), *fijn snijden*, of: *hakken*; bijv. tjânjtjâng kâpasá, *kapas op de knie fijn snijden* en alzoo gladder maken. Boeg. *tjâtjâny*, Mal. *tjin-tjâng*, idem.

↪↪ ↘ (tjâtjô), átjâtjô, *stuivertje wisselen*.

↪↪ (1° tjâtjâ), bep. tjâtjaka, Boeg. = *tjâtjâ*.

(2° tjâtja), bep. tjâtjâya, *vuil der oogen*. Boegin. idem.

Patjijtjâng, *plaats van het vuil der oogen*, d. i.: de binnenhoek van het oog, waarin zich gedurende den slaap doorgaans het meeste vuil ophoopt (Kel.)

↪↪ (tjâtjî), átjâtjî, *piepen*, 't Mal. *tjietjit*, *tjilpen*, *fluiten*; gebezigd van een' *vogel*, van een *vleermuis*, van een *muis*. Boeg. idem.

↪↪ (tjînjtjîng), *ring*, Mal. *tjintjin*, Boeg. *tjînjîng*, idem. — Tjînjtjîng panjdjôdjô, *ring van den wijsvinger*.

Tjînjtjîng-rôttó, tjînjtjîng-rôttó-patôpe, tjînjtjîng-boênnga-karoentigi, tjînjtjîng-paramâta, tjînjtjîng-bângkeñg-kîti, tjînjtjîng-boênnga-taôeto, tjînjtjîng-sîmpoenng-pamâi, tjînjtjîng-sâga-Malâkka, tjînjtjîng-patiro, tjînjtjîng-tóbá-întañg, tjînjtjîng-tóbá-tóbá, tjînjtjîng-doëri-pândañg, tjînjtjîng-boênnga-katoëmará, tjînjtjîng-boelá-lâttjôc, tjînjtjîng-boelá-niyôekiri, tjînjtjîng-bâlla-rôtañg, tjînjtjîng-bâtoe-dalîma, tjînjtjîng-djamârró, tjînjtjîng-întañg, tjînjtjîng-întañg-karêta, tjînjtjîng-întañg-mábôronng, tjînjtjîng-paramâta-mônjtjông-boëlo, tjînjtjîng-tódó-bâo, tjînjtjîng-koëpoe-koëpoe, tjînjtjîng-bêreñg-bêreñg, tjînjtjîng-nâga, tjînjtjîng-paramâta-êdja, tjînjtjîng-lâsá-boëlo, tjînjtjîng-bâ-

tañg-âlará, tjînjtjîng-lêñgôc-lêñgôc, tjînjtjîng-nagasôewi, tjînjtjîng-biloësoe, tjînjtjîng-kadâro, tjînjtjîng-tjîng-boëloec-djârañg, tjînjtjîng-socwâsa, tjînjtjîng-boelâëñg, tjînjtjîng-boelâëñg-mâta, tjînjtjîng-gâl-lañg, tjînjtjîng-tambâga, en: tjînjtjîng-toembêra, soorten van *ringen*.

Tjînjtjîng-bâssi, a) *ijzeren ring*; b) soort van *glinsterwormen*.

Tjînjtjîngi, *omringen*, *omgeven*. (Sinr.)

Pitjînjtjîngi, *iemand een ring aandoen*. (Mâdi.)

Patjînjtjîngañg, *ringvinger*; ook aldus genoemd: *de omtrek van 't oog*.

↪↪ (1° tjôëtjoe), bep. tjôëtjôewa, vnv. tjôëtjôeñgkoe, *kleinkind*. — Tjôëtjoe-koelântôc, *kinderen van de kleinkinderen*, of *kleinkinderen in het derde lid*. — Tjôëtjoe-pâlâ-bângkeñg, *kinderen van de kinderen der kleinkinderen*, of: *kleinkinderen in het vierde lid*. — Tjôëtjoe torôwañg, *kinderen der tjôëtjoe pâlâ-bângkeñg*, of: *kindskinderen in het vijfde lid*. NB. al deze verschillende graden, die op de *tjôëtjoe*, of *kleinkinderen in het tweede lid*, volgen, worden met den algemeenen naam van *tjêljê* bestempeld.

Tjôëtjôenna piyôc, Boeginesehe verwensching die zooveel sehijnt te beteekenen als: *Moge ik met al mijne nakomelingen verwenscht, of vervloekt, zijn!* bijv. tjôëtjôenna piyôc! pônna êroká pôle ri-kâoe. *Moge ik met al mijne nakomelingen vervloekt zijn, zoo ik immer weér van u weten wil.*

Ampatjôëtjoe piyôekañg, op bovengemelde wijze vervloeken.

(2° tjôëtjoe), *min*, van *weinig voorkomen*; bijv.: tâoe-tjôëttjoe, *iemand die er min uitziet, weinig voorkomen heeft*, Boeg. idem.

↪↪ ↪↪ (1° tjêëtjê), bep. tjêëtjeka, = 't Mal.

tjietjie, kindskind, in het derde, vierde, vijfde lid, enz. Men zie *tjótjoe* N°. 1.

(2° *tjétjé*), bep. *tjétjeka*, soort van *grassnip*, dus genoemd naar haar geluid.

tjétjēng (1° *tjétjēng*), Boeg. = *tjéko*, = *djékoŋ*, valsch; bijv. *tâoe-tjétjēng-gâoé*, iemand die valsch handelt. — *Tâoc-tjétjēng-nâwa-nâwa*, iemand die valsch gezind is. — *Tâoc-tjétjēng-bôtoró*, een valsche speler.

Tjétjēngi, valsch zijn jegens iemand; bijvoorb.: *natjétjēngiyá*, hij handelt valsch jegens mij.

tjótjá (1° *tjótjá*), = *bóeboesábalá*, = *tjároewára*, vreten, Jav. *tjotjok*, idem.

tjótjocpiyoé (1° *tjótjocpiyoé*). Men zie: *tjótjoe* N°. 1.

tjótjôraŋg (1° *tjótjôraŋg*). Men zie *tjótjoró* N°. 2.

(2° *tjótjôraŋg*), soort van lange *léla*, gebezigd op inlandsehe prauwen. Boegin. idem. Mal. *sa-tjórang*.

tjótjoró (1° *tjótjoró*), = *kaléweré*, *kluiver*, hetwelk meer door Maleijers en Boeginezen gebruikt wordt.

(2° *tjótjoró*), *afglijden*, *zich laten afzakken*; bijvoorb.: *tjótjoróki ri-kalockoêwa*, hij laat zich afzakken uit den klapperboom; van daar: *tjótjôraŋg*, a) *leuningen* van een' trap (Sinr.); b) *doen afglijden*.

Patjótjoró, *doen afglijden*.

Patjótjôraŋg, *ergens doen afglijden*.

tjétjélelé (1° *tjétjélelé*), uitroep, zowel bij vreugde als droefenis gebezigd. Boeg. idem. Vergel. *tjé* en *léle* N°. 2.

tjâya (1° *tjâya*), bep. *tjayâya*, *glans*, Jav. *tjahja*, Mal. *tjhája*, of *tjája*, Sanskr. *tjhája*, idem.

tjâyoé (1° *tjâyoé*), *átjâyoé*, *sjilpen* (vogels). — *Átjâyoé-tjâyoé toliŋgkoe*, *mijne oren tuiten*, van geschreuw of geraas. Boeg. idem.

tjâyoēng (1° *tjâyoēng*). *Tjâyoēng-tjâyoēng*, het Mal. *tjioem-tjioem*, *eau-de-Cologne*.

tjâyo (1° *tjâyo*). *Katjâyo*, *onschuldig*.

tjârí (1° *tjârí*), *plooi* of *voren* op zij van het geelaat, hetzij van nature, hetzij ten gevolge van verwonding. — *Tjâríki roepâna Iyânoe*, of: *tjâríki Iyânoe*, *N. N. heeft een tjârí op zij van zijn geelaat*. Boeg. idem. Vergel. *tjébá*.

tjâroc (1° *tjâroc*), = *tjároewára*.

Patjâroc, = *patjároewára*, *het vreten*. (Mádi.)

Tjâroe-tjâroe, bep. *tjâroe-tjarôewa*, soort van *onthaal* voor *schip*, of *huis*, of *land*, hetwelk bijvoorb. bij het betrekken van een nieuw huis, of in geval van ziekte en bevalling, hier en daar op de plaats, waarvoor het eten bestemd is, wordt neêrgezet.

Patjâroewaŋg, of: *patjâroe-tjarôewaŋg*, a) *spijziging* van *schip*, *huis* of *land*, b) het een of ander tot *tjâroe-tjâroe bezigen voor*; bijvoorb.: *ballâna*, *zijn huis*.

tjâre (1° *tjâre*). Men vergel. het Maleische *tjârikh*, *scheuren*.

Tjâre, bep. *tjarêya*, of: *tjâre-tjâre*, bep. *tjâre-tjarêya*, *gebruikte kleéren*, *sloopen*, *lakens*, *vaatdoeken*, enz., ook wel de *stof* daarvoor, wanneer men die ten minste reeds eenigen tijd in huis heeft. — *Tjâre-tjâre-tjâpoŋg*, eigenlijk Boeg., doeh ook wel door de Makassaren gebezigd voor: *tjâre-tjâre-djâppó*. Men vergel. *djâppó*. — *Tjâre-tjâre tási-pôloŋg-pôloŋg*, *lappen*, *lommen* (stukjes linnen). — *Tjâre-tjâre tâoe*, *lor van een mensch*. — *Tjâre-bóebóe*. Hieronder verstaat men niet enkel *kleé-*

ren en linnengoed, maar ook allerlei *kleinigheden*, *snuisterijen*, *rommelarij*, in één woord, alles, wat men in een huishouden aantreft, behalve goud- en zilverwerk. Dit *boéboé* duidt op een *menigte* van voorwerpen, die als 't ware even moeilijk te tellen zijn, als de *boéboé*. Vergel. *boéboé* N°. 2.

↪ ↻ ↺ (1° *tjârró*), bep. *tjârroka*, gedeelte van het sehip, waar de *pânġka's* zich bevinden. NB. de *kerókañġ* ter plaatse van de *toémbalá's*.

(2° *tjârró*), *átjârró*, geeft te kennen een geluid als het *ádânġoñġ* (, vergel. boven), doch minder helder, en niet zoo sterk, bijv. gebezigd van den *wind*, of ook wel van het afschieten van geweren. Boeg. *mátjêre*, idem.

↪ ↻ ↺ (1° *tjîrí*), *uitspatten*, geb. van *méya* en *táí* N°. 2. Boeg. idem.

(2° *tjîrí*) = *tjôéla*; bijv.: *taêna-mo tjîrína*, lett.: *hij heeft geen uitbotsel*, van daar: *geen nakomelingen*, *meer*.

↪ ↻ ↺ (*tjîro*), bep. *tjîrôwa*, soort van *visch*.

↪ ↻ ↺ (*tjôérá*), bep. *tjôeraka*, *streep*, v. d.: *patroon* voor de *weefster*. Mal. *tjôéra*, *streep*. Boeg. *tjôérá*, idem. — *Lipá-tjôérá*, *gestrepte saronġ*. (Sinr.) — *Tjôérá-gállí*, geb. van een *saronġ* met *zwarte* en *blauwe ruiten*. (Mádi.)

↪ ↻ ↺ (*tjôéroe*). — *Pitjôeroe*, bep. *pitjôeroêwa*, = *paloelóewi*, van *lóeloe* N°. 1, en aldus genoemd datgeen, wat men bij gelegenheid van trouwen bij de *pasóénrañġ*, of bij het bouwen van een huis in de *lówa-lówa* (, men zie op: *lówa* N°. 2,) doet, die onder den middelsten paal van de woning begraven wordt. Boeg. idem. Als *pitjôéroe* bijv. gebez. *rámpanġ-rámpanġ* (, vergel. *rámpanġ*), *tjînggi-mónġ-tjônġ*, en dergel. meer. Men meent, dat daardoor het geluk van het ehtpaar, gelijk ook dat van de

bewoners van het huis bewerkt en bevorderd wordt. De opgenoemde planten welligt gebezigd wegens de beteekenis van *rámpanġ*, *zich uitbreiden*, en van *tjînggi*, *hoog*.

↪ ↻ ↺ (*tjêrá*), bep. *tjêraka*, *bloed*. Boeg. *tjêro*, idem. — *Parasânġaġ pasolônġaġ-tjêrána* *anrônna*, *het land, waar het bloed zijner moeder gevloeid heeft, het land, waar hij geboren is*. — *Áná-tjêrá*, Boeg., = het Mak. *áná si-póewe*. Vergel. *póewe*. — *Tjêrá ta-tâppóe*, *aanhoudende stonden*, of ook: *bloeding die niet ophoudt*, d. i.: *bloedvloeiing*, zoo als soms bij kraamvrouwen plaats vindt. — *Tjêrá-batêya*, lett.: *het bloed van het vaandel*, d. i.: *het bloed van een buffel, of ander offerbeest*, dat vóór den aanvang des oorlogs tegen het vaandel gesmeerd wordt. Van daar: *mânġe átjêrá-bâte*, *het vaandel met bloed gaan besmeren*. (Mádi.)

Tjêrá-kôênġí, een geelachtig rood vocht, dat zich na de bevalling eener vrouw bij de kraamzuivering ontlast.

Átjêrá, lett.: *bloeden*, v. d.: *stonden hebben*. — *Sitjê-rákkaġ*, *door bloedverwantschap zamen verbonden zijn*.

Patjêrá, a) *doen bloeden*. (Rap.)

b) letterl.: *het beest, welks bloed ergens tegen aan gesmeerd wordt, zoo als bijvoorb. met de wijding van het vaandel vóór den oorlog het geval is*. Van daar ook gebezigd van de hoofdzakelijk in *kippen*, als ook in *wit linnen* en *goud* (meestal één maas) bestaande gift, welke men den schrijver laat bezorgen, die eenig bijzonder oud en daardoor in zijn oog zeer heilig boek voor ons zal afschrijven. Zulks durft hij niet te beginnen, uit vreeze van *bâssoeġ* te worden, vóór dat hij, onder het prevelen van gebeden, wat bloed van een haan en een' heu tegen zijn papier aangesmeerd heeft. Dit

laatste *patjêrá* ook genoemd *sánrañg*, *pasánrañg*, *pañjânrañg*. Vergel. *sánrañg* N°. 2.

Patjêrâkkañg, *bezigen om op te bloeden*; v. d. állo napatjêrâkkañg Sîti-Hâwa, *de dag waarop Eva gebloed*, dat is: *de stonden gehad*, heeft. (Rap. T. Dj.)

Sipatjêrá, *elkander doen bloeden*, bijv.: door elkander een wond toe te brengen. (Rap.)

Tjêrá-tjêrá-mâta, naam eener soort van *visch* met *roode oogen*.

᳚᳚᳚ (tjêré), bep. tjêreka, = het Sund. *tjêret*, *ketel*, en = het Jav. *tjêret*, *theeketel*, *theepot*, *trekpot*. Boeg. idem. Zulk een gouden, zilveren, of koperen trekpot behoort tot de onderscheidingsteekenen van den vorst en de prinsen.

᳚᳚᳚ (tjênreñg), *draven*, bijv. gebez. van een *paard*; *op een draf loopen*. Boeg. idem.

᳚᳚᳚ (tjêró). — Tájtjêró, *een weinig water scheppen*, door overhelling naar één zijde; geb. van een *vaartuig*. Boeg. *séró*, idem.

᳚᳚᳚ (tjôra), *glans*, *glinsteren*. Boeg. idem, Jav. *tjoroñg*, *vlam*, *vlammen*, *stralen*, *schitteren*; bijv.: *boëlañg dâëñg-mátjôra*, *de maan*, een *glinsterende dáëñg*. (Sinr.) — Tjorâna pèpeka, *de glans van het vuur*. — Djânngañg-mátjôra, *glansrijke haan*, *haan van goede afkomst*, overdragtelijk voor *iemand van goede geboorte*. Men zie op: *tóttó* N°. 4. — Mâta-mátjôra, *glinsterende*, *vonkelende oogen*. (D. Moes.)

᳚᳚᳚ (tjôrí), bep. tjôrika, *streep*, *kras*. Boeg. idem., Mal. *tjôera* en Jav. *tjorek*.

᳚᳚᳚ (tjôriñg). — Djârañg-tjôriñg, *paard met een bles*, of witte streep van voren op den kop. Boeg. idem.

Sclé-tjôriñg, naam eener kris, waarvan de

seheede, even als bij de tatarâpañg, geheel verguld is, doch het handvatsel niet.

᳚᳚᳚ (1° tjôroñg), *trechter*, Mal., Sund., en Jav. idem.

(2° tjôroñg). — Tjôroñg-tjôroñg, een toestel door de Chinezen *sipówa* genoemd, en door hen gebez. bij het tellen.

᳚᳚᳚ (tjôerîga), bep. tjôerigâya, een ijzer met ringen aan de beide einden, gebezigd als duivelverdrijver. Men zie *pabón᳚ka-sétan᳚y* op: *bón᳚ka*.

NB. *tjôerîga* eigenlijk Boeg., doch in 't Mak. meer gebruikelijk dan: *ládîñg-ládîñg*. Vergelijk *ládîñg*.

᳚᳚᳚ (tjarîmpé), bep. tjarîmpeka, = *tjaléperé*, = *tjalîmpéré*. (D. Moes.)

᳚᳚᳚ (tjâri-boëboé), = *tjâre-boëboé*. Men zie *tjâre*.

᳚᳚᳚ (tjarâmmen᳚g), het Mal. *tjêrmin* en het Jav. *tjêrmin*, *spiegel*. Boeg. *tjâmmen᳚g*, idem. — Tjarâmmen᳚g-mâta, *bril*.

Tjarâmmen᳚g door de Inlanders ook gebezigd van de *glazen ruiten* onzer ramen; v. d.: *bállá-tjarâmmen᳚g*, *een huis met glazen ruiten*.

Átjarâmmen᳚g, *met een spiegel*, of: *van een spiegel voorzien*, zijn, v. d.: *zich spiegelen*.

Ábân᳚gken᳚g-tjarâmmen᳚g-mi soesôewa, de borsten beginnen als 't ware reeds voorzien te zijn van een spiegel, ja reeds is het onderste van den spiegel daar, d. i. de borsten zijn reeds zooverre bij het meisje gevormd, dat de jongeheeren daarnaar, even als in een' spiegel, beginnen te kijken. Dit ziet in Oost-Indie op een meisje van *elf à twaalf* jaren.

Patjarammên᳚gi, *het een of ander bezigen om zich in te spiegelen*; bijvoorb.: *ân᳚jdjo kayôewa*

kôelle nipat̃jarammêṅgi, *dat hout is zoo mooi glad, dat men er zich in kan spiegelen.* — Ambâni-mi nipat̃jarammêṅgi soesoewa, lett.: *de borsten zijn bijna reeds zoover ontwikkeld, dat de jonge heeren daarnaar, even als in een spiegel, kijken; = dbânġ-kenġ-t̃jarâmmenġ-mi soesoewa.*

T̃jâra-t̃jarâmmenġ, lett.: *hetgeen op een spiegel lijkt, v. d. schouderblad.*

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jaramêlé), bep. t̃jaramêleka, soort van boom met appeltjes ter grootte van morellen, en die gebezigd worden voor sambal. Boeg. idem.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jarâdé), bep. t̃jarâdcka, *schrander, scherpzinnig, ervaren, doortrapt, listig*, Mal. t̃jerdikh, idem.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jinrâna), bep. t̃jinranâya, = t̃jan-dâna. Men zie boven.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (1° t̃jarîlá), bep. t̃jarîlaka, soort van worm, die de paddie vernielt.

(2° t̃jarîlá), bep. t̃jarîlaka, soort van boom. Boeg. idem. — Lêkó-t̃jarîlaka nipalêleṅ, *de t̃jarîlá-bladen worden gebezigd om zwart te maken, of: te verwen.*

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jâroewâra), = bôeboesâbalá, *vreten.*

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (1° t̃jállá), átjállá, even als ânġjórônġ, gebezigd van het betalen van pasóenraṅġ, van kanaóenġaṅġ, en van kasalûṅġ.

Patjállá, *laten betalen.* (Inl. wetb.)

Pâpatjállá, *het laten betalen.* (Inl. wetb.)

(2° t̃jállá), *laken, misprijzen, berispen.* Jav. t̃jêla, *slecht, ondeugend, gebrekkig*, Mal. t̃jêlá, *gebrek, smet*, enz. Sanskr. t̃jhala, *slechtheid, bedrog.* — T̃jállarewâta, *door de Goden gelaakt, voor eeuwig verdoemd.* (GG.)

Patjállá, vóór de verkiezing van een koning was dit in Gôwa de titel van hem die de hoogste magt in handen had, gelijk hij dan ook de besluiten der Bâte-salâpaṅġ vernietigen konde, v. d. zijn naam patjállá, *laker, bediller.* (Rap.)

Tâoe-patjállá-tjállá, *iemand die steeds in anderen wat te berispen vindt.*

(3° t̃jállá), bep. t̃jállaka, soort van oogzalf, om de oogen meê zwart te verwen; v. d.: átjálláki matâna, *zijne oogen aan de randen zwart verwen met die zalf.* Mal. t̃jêlakh, idem, Jav. t̃jêlak, *een zwarte rand om de oogen.*

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jállí), *ie-schreeuwen*, ten gevolge van pijn, of schrik. Boeg. t̃jállí, idem.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jállonġ), = t̃jólloṅġ. Men zie beneden.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jállá), bep. t̃jállaka, *glans.* Boeg. idem. — Átjállá, *blinken, glinsteren.*

Patjállá-tjállá, *een blinken, een glinsteren.*

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jîlo). Sônġkó t̃jîlo-tjîlo, bep. t̃jîlotjîlôwa, soort van gevlochten mutsje, dat de mannen dikwijls dragen. Boeg. idem.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jôelá), bep. t̃jôelaka, *uitbotsel, spruit, loot.* — Átjôelá, *uitbotten, ontluiken, er weder boven op komen; onder anderen gebezigd van iemand die bijv. tot armoede vervallen was.*

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (1° t̃jôelaṅġ), soort van bloem.

(2° t̃jôelaṅġ). Anġtjôelaṅġ-tjôelaṅġ, *iets, bijv.: opium, oprollen en tot een balletje maken.* (D. Moes.)

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jôeliṅġ), *kop van de opiumpijp, of pateṅġkôwaṅġ.* Vergel. t̃jâppó N°. 3 en t̃jôépá N°. 1.

↪ ↻ ↵ ↶ ↷ (t̃jêla), bep. t̃jêlâya, *zout.* — T̃jêla-tjêla, *brak, zoutachtig.*

Bôttó t̃jêlânoe, lett.: *uw zout stinkt.* Er bestaat een spel onder de Inlandsche jeugd, waarbij men

elkander al zwemmende traecht te krijgen. Eerst wordt het water ter dege geroerd, zoodat er belletjes ontstaan. In dit schuim moet ieder zijne vingers steken, en wie te laat komt, zoodat de belletjes reeds verdwenen zijn, moet het eerst de anderen vangen; hem tart men alsdan uit met de woorden: bôttó t̃jélânoe, *uw zout stinkt*, met andere woorden: *het water*, eigenlijk: *het zout*, *dat gij geschept hebt, deugt niet*. Zoodra hij één der jongens achterhaald heeft, moet deze op zijne beurt de krijger zijn, enz.

Nit̃jêla, *gezout worden*: bijv. t̃jâmba-nit̃jêla, *ta-marinde met zout vermengd*.

Pat̃jêlâñg, *zoutpannen*.

Pat̃jêla-t̃jêlâñg, soort van *zoutvat*, alleen onder de voornamen in gebruik.

t̃jêllé, = *éllé*, *spotten*. (D. Moes.)

t̃jôló, bep. t̃jôloka, *zwavel*. Boeg. idem.

t̃jôllong, = *t̃jállong*. Tát̃jôllong, *ergens eventjes uitsteken*. Boeg. t̃jállong, idem. NB. niet bij dames te gebruiken, dewijl *tát̃jôllong-mi*, *het steekt er eventjes uit*, door de Inlanders gewoonlijk gebezigd wordt, wanneer de *penis* bij ongeluk eventjes uit de broek te voorschijn komt. Dit *tát̃jôllong-mi* ook gebezigd van een *stembriefje*, dat eventjes uit de bus steekt. (Rap. T. Dj.)

Pat̃jôllong, *eventjes doen uitsteken*, *eventjes uitsteken*, bijvoorbeeld: ápat̃jôllong lilâna, *zijne tong uitsteken*.

Pat̃jollongi, eventjes uitsteken tegen; bijv.: napat̃jollongiyá lilâna, *hij steekt zijne tong tegen mij uit*.

t̃jilâka, bep. t̃jilakâya, *ongeluk*. Mal. en Jav. idem.

t̃jalâppá, bep. t̃jalâppaka, = *kúnj-t̃jiny* N°. 2, soort van *pabóñgka-sétañg*.

t̃jalimperé, = *t̃jaléperé*; v. d. in de *sínrilí's*: toe-t̃jalimperé bawâna, *de menschen, die iemand gewoon is te zenden, om het woord voor hem te voeren*. (D. Moes.)

t̃jalêperé, *babbelen, snappen*. Vergel. t̃jarimpé en t̃jalimperé. — Tâoc-t̃jalêperé, *een rammelaar*. — Ábâwa-t̃jalêperé, *veel (onophoudelijk) praten*. — Ânâ-t̃jalêperé, *een aardig snappertje*.

t̃jalôbi, Vergel. *ánañg* N°. 1.

t̃jalôbe, mât̃jalôbe, *de óeloesóesoe's* (vergel. *sóesoe* N°. 1) *eener vrouw met de vingers beroeren, of aanraken*. (S. T̃jin.) Boeg. idem.

t̃jalabâi, bep. t̃jalabaîya, *gebez. van een' haan, die er als een' hen uitziet, die bijvoorbeeld: véeren als een hen heeft, doch voorzien is van een kam* (*rârañg* N°. 1) en *lel* (*tómbé*). B. idem.

Padâñggañg-t̃jalabâi, *mensehen die den schijn aannemen van vreedzame handelaren, doch in de daad slechts zeeroovers zijn*.

t̃jállamilleré, bep. t̃jállamillereka, naam eener soort van *kris*.

t̃jalôdoeng, Vergel. *ánañg* N°. 1.

t̃jalâna, Mal. en Jav. = 't Mak. *salóewará, broek*. (D. Moes.)

t̃jalélé, bep. t̃jaléleka, *kwartel*, kleiner dan de *koerámmóe*. Boeg. idem.

t̃jâwá, — T̃jawâkkañg, *kuiltjes in de wangen*, (Tar.), = *t̃jewâkkañg*. Boeg. t̃jâwá, idem.

t̃jâwañg, *teder, fijn*, in *ligchaamsbouw* en in *manieren*, van eene vrouw gebez. tot haren lof, van een' man ten teeken van verwijfdheid. Boeg. idem.

↪ ↪ (tjôéwi). — Tjôéwi-tjôéwi, bep. tjôéwi-tjôéwiya, soort van kleine gele vogeltjes. — Tjôéwi-tjôéwi-bâra-pépé, soort van tjôéwi-tjôéwi. Van daar de naam van zeker lied, waarin van deze vogeltjes gesproken wordt, en dat men bij gelegenheid van besnijdenis, trouwen, en meer dergelijke gelegenheden laat zingen. Men spreekt van tjôéwi-láboe, gebez. voor vorsten; van tjôéwi-bódo, gebez. bij gal-lárraṅg's en andere dergelijke voorname inlanders; van tjôéwi-niláboró, veranderde, of gewijzigde, tjôéwi.

Patjôéwi-tjôéwi, de vrouwen die de tjôéwi-tjôéwi zingen.

↪ ↪ ↪ (tjêwá). — Tjêwákkaṅg = tjawákkaṅg. Vergel. tjáwá.

↪ ↪ ↪ (tjôwa), bep. tjowâya, kuur, nuk, gril. — Tâoe-tatjôwa, iemand zonder kuren, minzaam.

Katjowâi, iemand, of iets, bespotten. (Kel.)

↪ ↪ ↪ ↪ (tjôwé), átjôwé, Boeg. = 't Mak. pináwaṅg en v. d. geb. als: voor eene geringe hoeveelheid deel hebben aan iemand's koop. Wanneer bijv. iemand eene groote hoeveelheid suiker gekocht heeft en een ander daarvan eenige ponden overneemt, zoo heet dit átjôwé; bijv.: patjôwé-tôṅgá, doe er mij ook een klein gedeelte van over. Dit átjôwé ook gebez. van iemand, die bij wijze van gunst een klein plaatsje aan boord van een schip meê krijgt. Vervolgens ook overdragtelijk gebez. in de beteekenis van zich in een ander man's zaken steken; bijv.: ṅgâpa kímâṅge átjôwé?, waarom gaat gij u ook in die zaak steken? — Âpa noe-

pâre-tôṅg átjôwé, of: âpa-tôṅg uoepatjowôkaṅg? wat doet gij, u daarmede te bemoeijen?

↪ ↪ ↪ ↪ (tjâwákkaṅg). Men zie tjáwá.

↪ ↪ ↪ ↪ (tjêwákkaṅg). Men zie tjêwá.

↪ ↪ ↪ ↪ (tjâwêoe). Aldus op Bima genoemd het zelfde wat op Saleyer den naam van popókaṅg draagt. Vergel. pópó N°. 1.

↪ ↪ (tjâoe). — Tjâoe-tjâoe, tergen, spotten. Boeg. idem. — Kâna tjâoe-tjâoe, spotrede.

↪ ↪ ↪ (tjâiri), bep. tjâirika, slijk, modder, zoo als bijv. in de buffel-kuilen, gelijk ook onder de djâmbaṅg's der huizen. NB. péyó beteekent dikke modder, als in de paddie velden.

Patjâiraṅg, plaats onder de djâmbaṅg van het huis, waar men allerlei slijk en drek neêrgooit, van daar de spreekwijze: móémoesóe patjâiraṅg, in: poépoeroé-ko sorokâoe, ta-mátjôéla, ta-mátâṅgke, ámoémoesóe patjâiraṅg, noebôṅg djâla-djâla! Vergel. op: poépoeroé N°. 1.

Patjâiraṅg-tâoe, iemand van geringe afkomst en gemeen gedrag. Ook toegepast op menschen van goede afkomst, maar die zich deze onwaardig maken door allerlei gemeene handelingen.

↪ ↪ ↪ ↪ ↪ ↪ (tjêoró), vloeibaar, Jav. tjoe-
wer, dun, gesmolten.

Tjêôri, vloeibaar, dun, maken; bijv.: tjêôri; kântalá-dôèdoewi, maak (die pap) vloeibaar, wat dunner, zij is te dik.

↪ ↪ ↪ ↪ (tjâoelóe), bep. tjâoeloeke, soort van Bengaalsehe katoenen saroṅg's van een bijzonder patroon, vroeger op Celebes zeer gezocht. (Djay., D. Mocs.)

∞ (d̄ja). Elfde letter van het Makassaarsch Alphabeth.

∞ (1° d̄ja), *slechts, maar, immers.*

Dit d̄ja, verbonden met het voornaamwoord van den eersten persoon enkelvoudig (á), wordt: d̄já; met het voornaamwoord van den eersten persoon meervoudig (kañg, of: kí), wordt: d̄jakáñg, en d̄jaki; met het voornaamwoord van den tweeden persoon enkel- en meerv. (ko, of: kí), wordt d̄jakó, en d̄jaki; met het voornaamwoord van den derden persoon enkel- en meerv. (a, of: of í), wordt d̄ja, en: d̄ji. Zoo zegt men: álâmpa-d̄já; álâmpa-d̄jakáñg, of: álâmpa-d̄jaki; álâmpa-d̄jakô, of: álâmpa-d̄jaki, en: álâmpa-d̄ji, of: álâmpa-d̄ja. Vergel. Makass. Spraakk. § 211.

Voorbeelden van d̄ja in d̄já; d̄jakáñg, of: d̄jaki, en: d̄jakó of d̄jaki.

La-lâmpa-d̄já, *ik zal maar gaan.* — Êró-d̄ja-kâñg, *wij willen immers.* — Ákoëlle-koëlle-d̄jakô, of: ákoëlle-koëlle-d̄jaki, *gij zijt immers wel, d. i.: zijt gij wel?* — Ákoëlle-koëlle-d̄já, *ik ben slechts* (, of ook: *immers,*) *wel.*

Voorbeelden van d̄ja in d̄ja, of: d̄ji:

Panrita hákiñga-d̄ji, mâka ángâsseñgintoe, *de wijze slechts is er om dat e weten, d. i.: kan dat weten.* (D̄jay.) — Nikanâya-d̄ji kâyoe t̄jâmpâga, enz. *dat wat t̄jâmpâga-hout heet slechts, enz.* (Brief.) — Teyâi-d̄ji sâllañg Tanêtte napanrâki, *niet slechts Tanêtte zal hij verderven.* — Niyá-d̄ji koekâtto, er

is slechts om te oogsten, d. i.: het is maar zoo zoo, het is redelijk met den oogst, doch meer niet.

Îya-d̄jîinne, *zamengetrokken uit: îya-d̄ji-ânne, dit slechts en niets anders, d. i.: dit juist, of: dit zelfde.*

Îya-d̄jîñd̄jo, of: îya-d̄jîntoe, *zamengetrokken uit: îya-d̄ji-ânñd̄jo, of: îya-d̄ji-ântoe, dat slechts en niets anders, d. i.: dat juist, of: dat zelfde.*

Îd̄ja, *nog* (, in de beteekenis van *nog overig zijn,* het Mal. *mási*); *tot nog toe.*

Even als d̄ja, met de voornaamwoorden verbonden, als: *íd̄já, íd̄jakáñg, of: íd̄jaki, íd̄jakó, of: íd̄jaki, en: íd̄ja, of: íd̄ji;* bijv.: *niyá-îd̄ji, er is nog.* (2° d̄já). Men zie d̄ja N° 1.

∞ (d̄jañg), *uurglas, klok, uur.* Jav. en Sund. d̄jam, Mal. d̄jám, idem, Pers. جام, *glas.*

∞ (d̄ji). Men zie d̄ja N° 1.

∞ (1° d̄jîñg), 't Arab. جن, *een geest, genius, daemon.* — Ábêla-bêla d̄jîñg, *bevriend zijn met een daemon, met een' duivel.* — Tâambará-d̄jîñg, *soort van tegengift tegen den invloed der d̄jîñg's.*

(2° d̄jîñg), de Arab. letter جيم, v. d.: d̄jîñg-âwalá, 't Jav. *D̄jimawal*, zijnde het derde jaar van de Javaansche *windoe.* — D̄jîñg-âhirá, = het Jav. *D̄jimakir*, zijnde het achtste jaar van de Javaansche *windoe.* (Rap. T. D̄j.)

∞ // (1° d̄jâkká), bep. d̄jâkkaka, 't Arab. عكز, *aalmoes*, het geven van een gedeelte van zijn bezittingen tot aalmoezen aan de armen of tot Gods-

dienstige einden, om daardoor het overige gedeelte te heiligen; in het bijzonder het geven van een deel van den oogst aan den priester, Mal. *zakát* en Jav. *đjakat*, idem. (G. G., Dat. Moes.)

(2° *đjakká*), bep. *đjakkaka*. — Si-*đjakká*, één onspansel met de beide duimen en de beide middelste vingers, die men tegen elkander aanbrengt. NB. geb. bij het opgeven van dikte van hout en dergel. Boeg. *đjakká*, idem.

∞ // (*đjãngka*), bep. *đjañgkâya*, *kam*, Boeg. *đjakká*, idem, Mal. *đjañgká*, en Jav. *đjoñgka*, *passer*. — *Đjãngka-oêloe*, *hoofdkam*. — *Đjãngka-tânnoeñg*, *weverskam*. — *Đjãngka-ságantôđjoe*, *een kam met tachtig tanden*. — *Đjãngka-salâpañg*, *een kam met negentig tanden*. — *Đjãngka-si-tjokkô wañg*, *een kam met duizend tanden*. — *Đjãngka-si-tjokkôwañg-sére*, *een kam met duizend en één tanden*, en zoo voort tot: *đjãngka-si-tjokkôwañg-toêđjoe*, *een kam met duizend en zeven tanden*. — *Đjãngka-đjárañg*, *roskam*. — *Đjãngka-pâtta*, *kam voor kaarten*, d. i. *passer*. — *Đjãngka-roêkóe*, lett.: *gras-kam*, v. d. *hark*. — *Đjãngka-boêtta*, lett.: *grond-kam*, v. d. insgelijks: *hark*.

Áđjãngka, *met een kam zijn*, *een kam gebruiken*, *zich kammen*, *kammen*; als: *naléba-áđjãngka lañga-gãng-kí sitjini*, *zij heeft zich reeds gekamd om U te gaan bezoeken*, d. i.: *haar toilette is voltooid*. — *Áđjãngka-đjárañg*, *roskammen*.

Đjãngka-đjãngka, lett.: *datgeen, wat in vorm eenige overeenkomst heeft met een kam*, v. d.:

a) de boven het dak van een huis uitstekende bamboezen, hierin onder anderen onderseiden van de *rákka-rákka* (, men zie *rákka* N°. 3), nevens welke zij zich bevinden, dat de bamboezen

van boven gespleten zijn, en daardoor eenige overeenkomst met een kam hebben.

b) het bovenste gedeelte van de *sañjkílañg* eener prauw, wanneer dit ten minste even als een *kam* van pennen voorzien is.

Nitjini-tòmmi rômañg áđjãngka-đjãngka, lett. *het was voor het oog even als of de bosschen van kammen voorzien waren*; d. i.: de afstand was zoo groot, dat de boomen er net uitzagen als pennen eener kam.

∞ // (*đjãngki*). *Pâwo-đjãngki*, boom die op het oog veel overeenkomst heeft met een *mañjga*-boom. Deze boom niet op Celebes gevonden, maar wel op Nieuw-Holland, onder de Marêgés. De vrucht, die ook in de geneeskunst aangewend wordt, heeft een harde schaal, nog grooter en daarbij langwerpiger dan die van de kokosnoot. Deze schaal soms aangetroffen op Celebes, en dan gebezigd, om het een of ander in te bewaren; vergel. *páwo* N°. 1.

∞ // (*đjĩngká*). *Pađjĩngká* (*Siti Tjin.*), Boeg., = het Mak. *paljĩmpá*; vergel. *tjĩmpá*.

∞ // (*đjiki*), *in de gaauwigheid iemand, of iets, wegpakken, wegnemen*, bijv.: *nađjiki-mi balãngkôwá*, *het is op eens door een balañjkôwá weggepakt*. — *Nigappa-mi niđjiki karãeñga*, *de vorst is in een oogenblik weggenomen*. NB. gebezigd van *plotselingen dood*. — *Đjãngañg-đjãngañg-đjiki* soort van *kleinen groenen vogel*.

∞ // (*đjikoe*), bep. *đjikôwa*, *elleboog, hoek*. Sund., Jav., Mal. *sikoe*, idem.

∞ // (*đjoeñgki*), bep. *đjoeñgkika*, soort van *bestekamer*, die men soms van buiten aan de *đjãmbañg* aanheeft.

∞ // (*đjoekóe*), bep. *đjoekoeka*, *visch*. —

Ājōékóe-kalōtoró, lett.: *drooge*, v. d.: *gedroogde*,
visch. — Ājōékóe-bâsa, lett.: *natte*, v. d.: *versche*,
visch.

Ājōékóe-êđja, *roode vischjes*. Hieronder te ver-
 staan eene soort van kleine vischjes, genaamd
lóere-lóere, voor wier bereiding met roode rijst
 Makassar algemeen bekend is. — Deze benaming
 van *Ājōékóe-êđja* ook gegeven aan één van de *dertig*
 soorten van kaarten bij het *patóewi*- en *kówa-góng-*
gong-spel.

Ājōékóe-tjâpi, *rundvleesch*.

Āđjōékóe, *visschen*. — Nidjōékóe, *gevischt wor-*
den. (Rap.)

∞ ∞ ∞ (đjêka), Bonth. = *anne*.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjêko), bep. đjekôwa, *krom*. Boeg.
 idem. — Agāng-đjêko-đjêko, *omweg*.

Pađjêko, *ploeg*, en ook bepaald: *het kromme*
hout van den ploeg dat de landman vasthoudt.

Pađjêko ook naam eener *sterrengroep* in den
 vorm van een' *ploeg*, ons sterrebeeld *Orion* (?). —
 Paboelna pađjekôwa, lett.: *de dragers van de Pa-*
đjêko, insgelijks benaming eener *sterrengroep*,
 (*Spica*?)

Nipađjêko, *gebezigd worden voor het ploegen*;
 bijvoorbeeld *gebezigd van buffels*. (Inl. Wetb.)

Āpađjêko, *met een ploeg zijn*, van daar: *voor*
den ploeg gebruikt worden, insgelijks *gebezigd van*
buffels. (Rap. T. Dj.)

Nipapađjekôwaņg, *gebezigd worden om meé te*
ploegen; insgelijks *gebezigd van buffels*. (Inl. wetb.)

∞ ∞ ∞ ∞ (đjêkoņg), = *tjêko*, = *tjêjtjēņj*,
valsch. (Rap.) — Sîma-đjêkoņg. Men zie *sîma*.

Đjekōņgi, *valsch zijn jegens iemand*.

∞ ∞ ∞ ∞ (1° đjôkkó), *ophouden, pauseren*. B.
 idem. Wanneer men bijvoorbeeld *krijgertje* speelt,

en ten laatste wat rusten wil, wordt er geroepen:
đjôkkó, đjôkkó, enz., en gedurende die *pause* staat
 alles stil. Ook *gebezigd van wapenstilstand* bij ge-
 legenheid van *oorlog*.

(2° đjôkko), bep. đjokkôwa, *een weinig krom*.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjôngko), bep. đjôngkôwa, soort
 van Chinees vaartuig: *jonk*.

∞ ∞ ∞ ∞ (Đjakâtará), naam van een voor-
 malig vorstendom in de omstreken van Batavia;
 van daar ook *gebezigd voor het tegenwoordig*
Batavia.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjîkirí), bep. đjîkirika, 't Arab.

كِرِكِرِي, = *râte*, *vermelding van Alla's of Moeham-*
med's lof. (Godsd.) — Bêsó đjîkirí. Verg. *bêsó*. —
 Bêsó-bêsó đjîkirí. Vergel. *bêsó*. — Āngâlê đjî-
 kirí. Vergel. *alle*. — Lâgoe-lâgoe đjîkirí, de wijs
 waarop gewoonlijk de đjîkirí wordt opgedreund.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjîņgkirí), bep. đjîņgkirika, *krekel*,
 't Jav. *đjaņgkrik*, Mal. *tjîņgkrikh*, idem.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjâkkalá), *vangen, grijpen*. —
 Đjâkkalá-pôle, *weder vangen, of: grijpen*.

Pađjâkkalá-tâoe, *het opvangen, of: oppakken*,
van menschen, geforceerde rekrutering.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjîņgkalá), bep. đjîņgkalaka, 't Mal.
đjîņgkal, *span*. — Si-đjîņgkalá, *één span* (breed). —

Āđjîņgkalá, *spannen*.

∞ ∞ ∞ ∞ (đjâga), *waken, de wacht houden, op-*
passen, Boeg., Mal., Sund., Jav. idem; Sanskr.
đjâgrē, *waken, wakker, of waakzaam zijn*. — Đjâga-
 pôke, *met de piek waken, de piek hanteren, de piek*
gebruiken. (Mádi.)

Đjâga-đjâga, *waken, de wacht houden, v. d. feest*
vieren; dewijl dit bij Inlanders des nachts doorgaat, en
 er dan tegen booze geesten gewaakt en gebeden moet
 worden. V. d. ook eenvoudig: *đjâga, feest*. (Rap.)

Ḍjagâi, *ergens voor waken*; van daar *bewaken*, *bedienen*.

𑀓𑀣𑀲 (1° Ḍjâṅgḡó), bep. Ḍjâṅgḡoka, *baard*, *sik* der *bokken* en *geiten*. Boegin. Ḍjâṅgḡó, Mal. Ḍjâṅgḡoet, en Jav. Ḍjêṅgḡot, idem, Jav. Ḍjâṅgḡoet, *de kin*.

Boēṅga-Ḍjâṅgḡó, soort van bloem die als 't ware een' baard heeft, *Poiciana Caesalpinia pulcherrima* L.

(2° Ḍjâṅgḡó), Sal. *strik*.

𑀓𑀣𑀲 (Ḍjôēṅge), bep. Ḍjôēṅgēya, hoofd-
tooisel van gekleurd papier, en dergel., zooals de
padjôgē's dragen. Boeg. idem.

(2° Ḍjôēṅge), bep. Ḍjôēṅgēya, *de uiteinden*
van een' wiplank; v. d. ri-Ḍjôēṅge-Ḍjôēṅge-
al-
lôwa, *zooover mogelijk naar het Oosten*. (S. Tjin.)

MáḌjôēṅge-Ḍjôēṅge, *aan het eind van een*
plank zittende op en neêr wippen. (Kel.)

𑀓𑀣𑀲𑀲 (Ḍjôgē), *dansen*. Boeg. idem, Mal.
Ḍjôget, en Jav. Ḍjoged, of: Ḍjoget, idem.

PaḌjôgē, *publieke danseres, dansmeid*.

𑀓𑀣𑀲𑀲 (Ḍjâgoeróe), bep. Ḍjâgoeroeka, ver-
gel. 't Jav. Ḍjagoer, *een gebalde vuist*.

AnjḌjagôeri, *iemand met de vuist slaan*.

PanjḌjâgoeróe, *vuist*. — Gorôdi-panjḌjâgoeróe,
fret (kuipersboor).

Sidjâgoeróe, *elkander met vuisten slaan*,
boksen.

𑀓𑀣𑀲𑀲 (Ḍjôegará), *uitspelen*, Boeg. idem;
bijv.: Ḍjôegará-ko, *speel uit*.

Ḍjogêraṅg Sapadîla, *de Spadille bezigen om uit*
te spelen, d. i.: *daarmede uitspelen*. (Kel.)

𑀓𑀣𑀲𑀲𑀲 (Ḍjônggôlaṅg), soort van *vaar-*
tuig. Vergel. ons *gondel*.

𑀓𑀲 (1° Ḍjâṅgaṅg), *hoen*, v. d.: *sterrengroep*,

in den vorm van een *hoen*, het sterrebeeld *schor-*
pioen (?).

Kítí mâná Ḍjâṅgaṅg, lett.: *eene eend brengt een*
kuiken ter wereld. Toegepast op eene vrouw, die
een kind in overspel baart.

Ḍjâṅgaṅg-lâki, *haan*. — Ḍjâṅgaṅg-gâna, *hen*.
— Ḍjâṅgaṅg-roēṅka, *jonge kip*. — Ânâ-Ḍjâṅgaṅg,
kuiken. — Ânroṅg-Ḍjâṅgaṅg, *eene hen, die reeds*
gebroeid heeft. — Boēta-boēta-Ḍjâṅgaṅg, *gebez.*
van iemand, die 's nachts volstrekt niet, *doeh* over
dag wel, zien kan, lett.: *als 't ware blind als een*
kip. — Mâte-mâte-Ḍjâṅgaṅg. Men zie boven op
mâte. — Kalēṅkēṅg-Ḍjâṅgaṅgaṅg. Men zie *ka-*
lēṅkēṅg N°. 1.

Ḍjâṅgaṅg-boēleṅg, Ḍjâṅgaṅg-barôemboēṅg,
Ḍjâṅgaṅg-tjampâga, Ḍjâṅgaṅg-êḌja, Ḍjâṅgaṅg-
kallaṅg, Ḍjâṅgaṅg-balîbi, Ḍjâṅgaṅg-bâkká, Ḍjâ-
ṅgaṅg-boerintí, Ḍjâṅgaṅg-boērí, Ḍjâṅgaṅg-léleṅg,
Ḍjâṅgaṅg-mônjtjōṅg-silêyó, Ḍjâṅgaṅg-îḌjo, Ḍjâ-
ṅgaṅg-pâpá, Ḍjâṅgaṅg-leyôraṅg, Ḍjâṅgaṅg-boēloe-
sироēwa, Ḍjâṅgaṅg-boēloe-âwoe, Ḍjâṅgaṅg-boēloe-
sapîri, en Ḍjâṅgaṅg-dîdi, soorten van *hoenders*.

Ḍjâṅgaṅg-Balânda, *een kalkoen*.

Ḍjâṅgaṅg-Ḍjâṅgaṅg, letterl.: alles wat overeen-
komst heeft met een *hoen*, van daar in het alge-
meen: *vogel, gevogelte*. Vergel. Mak. Spr. § 46.
— Ḍjâṅgaṅg-Ḍjâṅgaṅg-rewâta, *zwaluw*. — Tinro-
Ḍjâṅgaṅg-Ḍjâṅgaṅg, *als de vogeltjes*, d. i.: *zeer on-*
vast, slapen.

Ḍjâṅgaṅg-Ḍjâṅgaṅg ook overdragtelijk *gebez.*
van een *geest*, die, even als een *vogel*, rond-
vliegt. Wanneer iemand pijn in arm, of been,
of ergens anders, heeft, vertelt de sânro soms,
dat hij bezeten is van een *Ḍjâṅgaṅg-Ḍjâṅgaṅg-*
tâoe-mâte-niboēno, of: *tâoe-mâte-lâmmasá*, d. i.:

van den geest van iemand die vermoord, of verdronken is.

Mâna ânĵĵjo dĵânġaŋg-dĵânġaŋg-dĵa noepâsaŋg, na-îya băttoe ri-nâkke, *al hadt gij ook maar een vogeltje*, wij zouden zeggen: *al hadt gij ook maar een kind, gezonden.* (Mâdi.)

Máparibá dĵânġaŋg-dĵânġaŋg, lett.: *een vogeltje laten uitvliegen.* Wij zouden zeggen: *een balletje opgooijen*, d. i. *iemand polsen.* (Kel.); als: mâë ádĵânġaŋg-dĵânġaŋg; *gaan polsen*, bijv. de vader van een jongman bij den vader van diens geliefde. — Dôŋgkó-mi dĵânġaŋg-dĵânġaŋgâna, lett.: *zijn vogel gaat reeds zitten*, v. d. overdragtelijk: *het huwelijksaanzoek is welkom.* (S. Tjin.)

(2° dĵânġaŋg). — Pidĵânġaŋg, = *papisáringi*; bijv.: kôdi pidĵânġaŋgkoe, *ik heb een voorgevoel van eenig onheil.*

𐄂𐄃𐄄 (1° dĵônġa), bep. dĵônġâya, *hertebeest.* Boeg. idem. — Dĵônġa-lâki, *het mannetje.* — Dĵônġa-gâna, *het wijfje.*

Het mannetjes-hert draagt verschillende namen, al naar gelang van de meerdere of mindere ontwikkeling der hoornen. Wanneer het nog slechts twee knobfels heeft, spreekt men van: *balóeboesóe*, of ook wel te Bantâëŋg van: *râppo-râppo-lá*, naar eene vrucht van dien naam, vergel. lá N°. 3. Wanneer er twee hoornen dóór zijn, heet het beest *panódó*. Nadat deze tot drie keeren toe zijn afgevallen, ontstaan er weder twee knobbel-tjes, nog kleiner dan de vroegere, *kápoŋg-kólaŋg* geheeten, die vervolgens vervangen worden door twee hoorntjes in den vorm van een haarvlechtje, dat de figuur van een pânġka heeft. Deze hoorntjes van daar ook genoemd *simbólēŋg-pēŋgka*. Nadat deze *simbólēŋg-pēŋgka*'s wederom tot drie kee-

ren toe zijn afgevallen, vertoonen zich weldra twee hoornen, ieder met één takje of haak, gewoonlijk *pakáí-raráme* genoemd, dewijl zij werkelijk gebezigd worden om de paddiestoppels uit den grond te trekken. Ook deze *pakáí-raráme*'s vallen tot drie keeren toe af, om alsdan vervangen te worden door twee hoornen, die elk van twee takjes voorzien zijn, en den naam dragen van *sarēŋjké*. Meestal spreekt men slechts eenvoudig van *dĵônġa sambátanġ*, wanneer er reeds takken aan de hoornen zijn, en die echter nog niet zoover uitgegroeid zijn, dat men er den naam van *tanróekaŋg* op toepassen kan. *Tanróekaŋg-tĵádi* heet, wanneer ieder hoorn slechts twee takken (grooter dan bij de *sarēŋjké*) heeft. Zijn er echter vier takken aan ieder hoorn, gelijk plaats vindt wanneer de vorige hoornen weder tot drie keeren toe zijn afgevallen; zoo is het hertebeest een *tanróekaŋg-lómbo*, of *palém-peŋg*. Eindelijk, als ook deze hoornen tot drie keeren toe zijn afgevallen, krijgt het twee hoornen met eene groote menigte takken; v. d. dan ook de naam van: *bóroŋg-lékó*, of met eene half Maleische uitdrukking *bóroŋg-síri*, d. i.: *met gehoornte gelijk aan een bosch sierik.* Zulk een oud hertebeest, dat men slechts hoogst zelden aantreft, wordt zoo veel mogelijk in het leven gespaard.

Ádĵônġa, *op de hertejagt zijn*; bijv.: tâoe-ádĵônġâya, *de hertejagers.*

Padĵônġaŋg, a) *hertejagt*; b) *voor iemand een hertejagt doen plaats hebben.*

(2° dĵônġa). Toe-dĵônġa-dĵônġa, een vrolijk en opgeruimd mensch, die overal op zijn gemak is en steeds wat te keuvelen of wataardigs te vertellen heeft.

𐄂𐄃𐄄 (dĵiŋgará), bep. dĵiŋgaraka, = *dinará* N°. 2. (Rap. K. G.)

𐄂𐄂 (d̄jappa), *gaan, stappen*; bijv. geb. van een *paard*. Boeg. *d̄joppa*, idem. — Ád̄jappa toëgoeroé, *loopen en vallen*; gebezigd van een kind dat pas begint te loopen. — Ád̄jappai horolosikoe, *mijn horlogie gaat* (, loopt).

D̄jappâṅg d̄jappâna, letterlijk: *laten gaan zijn gaan, gaan met zijn gaan*; v. d.: *zijn' eigen gang, zijn ouden gang, gaan*; bijv.: tâlassá-ko nâí, ámotêraṅg-kô ri-garrinmoe; noed̄jappâṅg d̄jappânoe, noesowêyaṅg sowênoe, *moogt gij weder opleven, of opfleuren, moogt gij bekomen van uwe ziekte, en weder gaan als van ouds, weder zwaaijen met de armen als van ouds!*

Pađjappa, *doen gaan*.

Pađjappâi, *eene plaats* bijv., of: *een weg, bezigen om daar te gaan*; v. d. *begaan*; bijv.: másôewarâki parasâṅgaṅga nipađjappâi, *het land is levendig, vrolijk, om te begaan, d. i.: door te trekken*. (Rap. K. G.)

Pâpađjappâṅg, *de plaats* bij het hanengevecht, alwaar men de hanen *bekijkt*, als 't ware: *laat loopen*, vóórdat men er op wedt.

Ád̄jappa-d̄jappa, *wandelen*; geb. van *kleine, álâlânj* daarentegen van *grootte*, afstanden.

Pađjappa-d̄jappai d̄jaraṅga, *het paard een weinig laten loopen, of stappen, d. i.: het laten afstappen*.

Pađjappa-d̄jappâṅg, *een wandelen, eene wandeling*; bijv.: si-pađjappa-d̄jappâṅgi, *het is juist een wandelingje, d. i.: het is niet ver, om daarheen te wandelen*.

𐄂𐄂 (1° d̄jampaṅg), *opmerkzaam zijn*, bijv.: ta-mád̄jampaṅg, *onopmerkzaam*.

D̄jampâṅgi, *ergens opmerkzaam op zijn, het behartigen, ergens belang in stellen, attentie's hebben*

voor iemand, iemand met onderscheiding behandelen. Boeg. idem.

Toe-êró ṅgâseṅga nađjampâṅgi, lett.: *iemand die zich met alles wil bemoeijen*; v. d.: *een bemoeial*.

Sid̄jampâṅgi, *belang stellen in elkander*. — Ta-sid̄jampâṅgi, *elkander onverschillig zijn*.

(2° d̄jampaṅg). D̄jampaṅg-palôeṅgaṅg, een stuk geborduurde zijde aan de uiteinden van het hoofdkussen.

𐄂𐄂 (1° d̄jâpiṅg), soort van *schelpvisch*, Boeg. idem; van daar: boelâeṅg-d̄jâpiṅg, *goud, dat in platte stukjes gevonden wordt, den vorm hebbende van gemelde schelp*. (Rap.) Van daar ook: d̄jâpiṅg-d̄jâpiṅg, of: kôeloe-kôeloe-ád̄jâpiṅg-d̄jâpiṅg, *een kôeloe-kôeloe* (men zie boven op kôeloe N°. 1) *van platte schijfjes*, hetzij van *hoorn*, of van *metaal*, als *zilver* en dergel. [NB. wanneer het geen platte schijfjes maar *knoopen* zijn, zoo spreekt men niet van *d̄jâpiṅg-d̄jâpiṅg*, maar van *râppo-râppo*, vergel. *râppo* N°. 2.

𐄂𐄂 (d̄jâmpi), Boeg. idem. D̄jaraṅg-d̄jâmpi, bep. d̄jâmpiya, *een valk*. — D̄jaraṅg-d̄jâmpi-karâttasá, *een witte*, lett. *papierkleurige, d. i.: lichtkleurige, valk*. — D̄jaraṅg-d̄jâmpi-kalôeroeṅg, een valk met een zoogenaamde aalstreep over den rug, alsmede zwarte manen, staart, en pooten.

𐄂𐄂 (1° d̄jâppóe), *grijpen, nemen, met de vingers opnemen*, bijv.: *wat rijst om te eten, in de hand nemen*. (Godsd.) Boeg. *d̄jâppóe*. — Si-d̄jâppóe, *een greepje* (met de vingers), van *rijst* bijvoorbeeld. — Sâla-d̄jâppóe, *verkeerd grijpen*; v. d. *sâla-d̄jâppóe-mi*, gebezigd van iemand, die *verlegen*, en daardoor *zeer onhandig* zijnde, *verkeerd grijpt*.

(2° d̄jâppoe). Kađjappôewi, *notitie nemen*, van den inhoud eener missive bijvoorbeeld. (Tar.)

Boegineesch *ad̄jâppôewi*, idem. Verg. *kasóemañg* op: *sóemañg*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jâmpê), bep. d̄jampêya, *regen*, een woord, dat zeldzaam voorkomt, en *bijna*, zoo niet *geheel*, alleen op zee soms gebezigd wordt voor *d̄jéné*, *water*, opdat de booze geesten niet bemerken zullen, waarover gesproken wordt. — D̄jâmpê-loémoc, = *d̄jéné-lába*, *zoet water*. — D̄jâmpê-kádoró, = *d̄jéné-tjéla*, *zout water*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jâppó), bep. d̄jâppoka, *rot*, *vergaan*, *verrotten*; bijv. gebezigd van *hout* en van *kleéren*. — Ad̄jâppó-ká âla-ta-kâmma, *moge ik verrotten als het niet zoo is*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jâppoñg), *Japan*, *Japansch*. — Talibânañg-D̄jâppoñg, een krisband, op zijn Japaneesch met *kalíñgkañg* (men zie boven) en dergel. meer bewerkt. — Pônto-D̄jâppoñg, *Japansche pònto*, verg. *pònto*. — Bânañg-boelâëñg-D̄jâppoñg. Men zie: *bânañg*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jêmpañg), *digten*, *stoppen*, *sluiten*, bijvoorbeeld door het deksel op een doos te zetten.

D̄jêmpañg ook gebezigd als benaming voor het *plaatje dat de meisjes, zoo lang zij nog geheel naakt loopen, meestal tot bedekking van het pudendum dragen*.

Pad̄jêmpañg-solôñgãñg, sluis van een zoutpan, om te beletten, dat het water, hetwelk in de pannen is, er weêr uit loopt.

Pad̄jempañgãñg-d̄jéné, *sluis*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jêpé), bep. d̄jêpeka, *week*, *zacht*; v. d. *pap*, *brij*. (Godsd.)

Pad̄jepêkañg, *het potje, daar pap voor kinderen in gekookt wordt*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jôpó), bep. d̄jôpoka, *plek*; bijv.:

rômañg tási-d̄jôpó-d̄jôpó, *een bosch aan plekken, een bosch, waarvan men slechts hier en daar een plek met boomen begroeid ziet*. — Râmmañg tási-d̄jôpó-d̄jôpó, *wolken hier en daar in plekjes verdeeld*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄joempândañg), = *Ôed̄joen̄g-pândañg*. Men zie op *pândañg*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄joempâi), bep. d̄joempâika, eene bittere doch geliefkoosde groente van den Inlander. Dikwijls wordt de *d̄joempâi* wegens de beteekenis van *pâi*, te weten die van *bitter*, en ook welligt wegens den *bitteren* smaak dier groente gebezigd als beeld van *onwil* en *weigering*. (Sinr., Kel.) Boeg. *d̄joepâi*, idem.

ㄨ ㄨ (1° d̄jâbá), bep. d̄jâbaka, *vogelkooi*, *duivenhok*. Boeg. *d̄jâbá*.

(2° d̄jâba), = *d̄jâma* N°. 1. Mal. *d̄jâbat*, idem.

ㄨ ㄨ (d̄jâmbá), = *râmbá* N°. 2.

Tád̄jâmbá-d̄jâmbá = *tárâmbá-râmbá*.

Pad̄jâmbá-d̄jâmbá, = *parâmbá-râmbá*. (Mádi.)

ㄨ ㄨ (d̄jâmbañg), in de Makassaarse huizen niet, gelijk het Mal. en Jav. *d̄jamban*, enkel *de beste kamer*, maar in het algemeen, dat gedeelte van het huis, (op zij, of ook wel van achteren), waar gekookt wordt, en waar men, indien zulks ten minste niet buiten geschiedt, zijne behoefte verrigt, en zich vervolgens met water reinigt, dat dan door de openingen in de bamboezen vloer, naar beneden stroomt in de *tjâmmará*, die dáár onder het huis gevonden wordt. — D̄jâmbañg-sampâppá, aldus de *d̄jâmbañg* genoemd, wanneer die even lang is als het overige van het huis, zoo veel als: *gelijk daarmede afgesneden*, vergel. *pâppá* N°. 3. D̄jâmbañg-átênta, een *d̄jâmbañg*, die niet zoo lang is als het overige gedeelte van het huis.

Verg. *tênta*.

Áđjâmbaŋg, *zijn behoefte doen, naar de beste kamer gaan.* — Ta-mákoëlle ásoëloé đjambâŋgkoe, *mijn đjâmbaŋg kan er niet uitkomen, d. i.: ik kan mijn' behoefte niet doen.*

Pađjambâŋgaŋg, *het doen van zijn' behoefte, de plaats waar dit geschiedt.*

᠋᠋᠋ (Đjâmbi), bep. Đjambîya, naam van een rijk op Sumatra, van daar welligt: tâmbará-Đjâmbi, een bijzonder goede soort van *tegengift*. (Kel.)

᠋᠋᠋ (đjâmboe), bep. đjambôewa, naam eener soort van vrucht, de *rozeappel*, *Eugenia jambolana*. Jav.. Sund., Mal. en Sanskr. idem. Boeg. đjâmpoe.

Đjâmboe-Marêgé, đjâmboe-Sêloŋg (de *Jambosa Samarangensis D. C.*), đjâmboe-paratôegalá ('t Mal. đjamboe-biedđji, de *Psidium pomiferum L.*), đjâmboe másôŋg, of: dâré (, = 't Mal. đjamboe-moenđjet, de *Anacardium Occidentale*), đjâmboe-tjôŋgkilí, đjâmboe-kalôŋgkoŋg, đjâmboe-kâpasá, đjâmboe-đjéné (, = 't Mal. đjamboe-âjer, de *Cerocarpus aqueus Hsskl.*), đjâmboe-soësoe, đjâmboe-maritja, en đjâmboe-bôlo (, de *Jambosa macrophylla D. C.*), soorten van đjâmboe.

Đjâmboe-đjâmboe, soort van boom, welks bast eenige overeenkomst heeft met die van den đjâmboe-boom.

Áđjâmboe-đjâmboe, *er als đjâmboe's uitzien*, bijv.: de borsten eener vrouw. Verg. đjâmpoe-dáda.

᠋᠋᠋ (đjâbe), bep. đjabêya, geb. van iemand die *zich gaarne goed voordoet, zich gaarne mooi opschikt*, ten einde daardoor aan anderen te behagen. Meestal wordt het op jongelui van beide sek- sen toegepast, en strekt dan volgens den Inlander juist niet tot oneer. Bij getrouwde vrouwen en oude menschen aecht men het minder tot lof. Boeg. idem.

᠋᠋᠋ (đjâboŋg), Sal. *mostaard*.

᠋᠋᠋ (đjâmbo). — Đjâmbo-đjâmbo, bep. đjâmbo-đjambôwa, *kwast, franje*, Boeg. idem. Vergel. 't Mal. đjâmboe-đjâmboe, *besprenkelen, versieren.* — Taípa-đjâmbo-đjâmbo, men zie *taípa*.

᠋᠋᠋ (đjôemba), bep. đjoembâya, a) een tab- baard, een groot ruim kled met wijde mouwen, dat door de Arabisehe priesters en v. d. ook door bejaarde vrouwen bestendig, alsmede door mannen van zekeren leeftijd bij groote feesten, of ook bij het gebed, gedragen wordt. Boeg. idem., Arab. جَبَّة.

b) *wit lijkkleed*, zoowel voor mannen als vrou- wen, doch alleen onder de gegoede menschen ge- bezigd.

᠋᠋᠋᠋ (đjômbe). — Đjômbe-đjômbe, bep. đjômbe-đjombêya, = đjâmbo-đjâmbo, *franje*. Boeg. idem; v. d.: áđjômbe-đjômbe, of: táđjômbe-đjômbe, *als franje hangen; v. d.: naar beneden hangen, over- hangen*, bijv.: *de takken van een boom, ergens over heen hangen, over den rand van iets heen hangen*, bijv. een doek. — Boëŋga-đjômbe-đjômbe, *bloemen, die even als franjes in het haar hangen, bloemen die men in het haar draagt*.

᠋᠋᠋᠋ (đjôboŋg), *hoer*. Ook benaming van één van de dertig soorten van kaarten bij het patôewi-spel.

᠋᠋᠋᠋ (đjambâtaŋg), *hoofd, brug*, en wel een groote steenen brug, een hoofd, een steiger. Boeg. idem, Mal. đjambátan. Vergel. tête N°. 1 en paláppará, op láppará.

᠋᠋᠋᠋᠋ (đjabatâŋgiŋg), = đjabatâŋgeŋg.
᠋᠋᠋᠋᠋᠋ (đjabatâŋgeŋg), het Mal. đjabat tãŋgan, *de hand drukken, de hand geven*. (Đjay, Rap.)

∞ ∞ ∞ (d̄jâmbalá), een *flesch*, of *pot*, of wat het ook zij, *digtmaken*, door iets hards, bijvoorb. *kurk*, of *hout*, in de opening te stoppen; bijvoorb.: d̄jâmbalá-sâi bôtoloka, *maak deze flesch eens digt*, bijv. met een *kurk*. Vergel. *sâssaṅg* N°. 1.

∞ ∞ (1° d̄jâma), *aanraken*, v. d. *behandelen*, *onder handen nemen*, *bewerken*, *bearbeiden*, *doen*, *aantasten*, *aanvallen*, den *vijand* bijv. Mal. *d̄jâmah*, *tasten*, *voelen*, *aanraken*, *aanroeren*, *de hand opleggen*.

D̄jâma limâna, *iemand's hand aanraken*, of *betasten*; v. d.: *iemand begroeten*. — Ád̄jâma-bâtoe, *metzellen*. — Pônna êró-kammânta aṅgkellâiyá ád̄jâmaï ânne ri-Âroe-Lalôlaṅg, *indien gij verlangt, dat ik dit doe ten opzichte van Aroe-Lalôlaṅg*, te weten: hem op te sporen en op te pakken. (Brief.)

Mápasid̄jâma tâoe, *menschen malkander doen raken*, of: *ontmoeten*, d. i.: *menschen bij malkander brengen*. (Tar.)

D̄jamâṅg, *werk*, *taak*, *pligt*.

Pad̄jâma, *iemand die aanraakt*, enz., v. d.: *pad̄jâma-întaṅg*, *juwelier*.

Ád̄jâma-d̄jâma, *eventjes betasten*, bijvoorbeeld: *baṅgkêna*, *iemand's voeten*. NB. geschiedt door ieder, die bij een' meerdere binnenkomt. (S. T̄jin.)

(2° d̄jâmá), bep. *d̄jâmaka*. S̄issí-d̄jâmá, *allerlei soort van karet door malkander*. — Tarípaṅg-d̄jâmá, *allerlei soort van tripaṅg door malkander*.

(3° d̄jâmmá), *aanbrengen* iets kwaads van een ander.

D̄jammâkki, *iemand beschuldigen*, *aanklagen*; bijvoorb.: *nađjammâkkíyá*, *hij klaagt mij aan*.

Pad̄jammâkkaṅg, a) *beschuldiging*, *aanklagt*; b) *tot voorwerp van beschuldiging maken*, d. i.: *beschuldigen*; bijv.: *kânmaï toe-máilálaṅga kípaṅj-*

d̄jammâkkaṅg ri-karâcēṅga, *het is alsof wij den toe-máilálaṅg bij den vorst aanklagen*. (Rap. K. G.)

Pad̄jâmmá-d̄jâmmá, *verklikker*.

∞ ∞ (d̄jâmmaṅg), het Arab. زمان, *tijd*; v. d.: *d̄jâmmaṅg ânne-allôwa taêna-mo níyá bâd̄jí*, of: *ânne d̄jâmmaṅga taêna-mo*, enz., lett.: *de tijd van heden is niet goed meer*; v. d.: *de tegenwoordige manier van leven is niet goed meer*. — *Ânne d̄jâmmaṅga boēntiṅg-âná-ṅgâseṅg-mi*, *tegenwoordig trouwen zij allen als kinderen*. — *Ânne d̄jâmmaṅga sipaboyâṅg-mâmi kôdi*, *ta-sipaboyâṅg bâd̄jí toe-linôwa*, *tegenwoordig zoeken de menschen maar elk-ander's kwaad in stede van goed*. (Brief.) — *Ânne d̄jâmmaṅga d̄jâmmaṅg-rôtasá*, lett.: *de tegenwoordige tijd is een verwarde tijd*, d. i.: *het is tegenwoordig een warboel*. — *Tâoe-d̄jâmmaṅg-mi*, lett.: *hij is iemand, die reeds een' tijd lang geleefd heeft*, d. i.: *hij is iemand van zekeren, of gemiddelden, leeftijd*, d. i.: *dertig, veertig, jaar oud*.

D̄jâmmaṅg-d̄jâmmaṅg-mi, idem.

∞ ∞ ∞ (d̄jâmé). D̄jâmé-d̄jâmé, bep. *d̄jâmé-d̄jâmeka*, *datgeen wat aan het vleesch blijft hangen*, wanneer het door den slagter niet gelijk isafgesneden.

∞ ∞ ∞ (1° d̄jâmmēṅg), *sterven*. (Sinr.) — *D̄jâmmēṅgaíya*, *het sterven*. Vergelijk Makass. Spraakk. § 61.

(2° d̄jâmmēṅg), Saleijer., = *péyó*, *klei*.

∞ ∞ (d̄jîmá), bep. *d̄jîmaka*, Jav. *d̄jimat*, Mal. *d̄jimat*, = 't Arab. عَزِيْمَة, *amulet, talisman*. *D̄jîmaka*, het vaandel van Galêsoṅg.

∞ ∞ (d̄joemá), bep. *d̄joemâka*, 't Arab. جَوْمَة, *de dag der zamenkomsten in de moskee*, *vrijdag*.

Ád̄joemá, *vrijdag houden*, *de vrijdagsche Godsdienst oefening in de moskee bijwonen*. — *Toe-lad̄joc-*

mâka, *de menschen die de vrijdagsche Godsdiens-
oefening wenschen bij te wonen.* (Godsd.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjoemâde-
lé-aôewalá), 't Arab. جمادى الأولى, naam der
vijfde maand van het Mohammedaanse jaar.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjoemâdelé-â-
herá), 't Arab. جمادى الآخرة, naam der *zesde
maand* van 't Mohammedaanse jaar.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjamârró), bep. ḍjamârroka,
smaragd. Boeg. ḍjamârró, Mal. *zamroed*, Sund. *am-
broed*, Jav. ḍjoemëroed, Pers., Arab. زمرد, of:
زمرد.

Ḍjamârró sidjamârrokiya, *de smaragd die is met
eene smaragd; v. d. overdragtelijk: de menschen
van gelijke, of: even goede, afkomst.* Vergel. boelâëñg,
en: birañg.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjamôerroc), bep. ḍjamoerroëwa,
knorrig van voorkomen.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjâmméré), bep. ḍjâmmereka,
*door-nat; bijv.: taëna koebâsa, miñgka ḍjâmméré-
má, ik ben niet nat, maar door-en-door nat.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjâmalá), bep. ḍjâmalaka, = ḍjâd-
dalá, *ondeugend; bijv.: ḍjâmalâna âñḍḍjo ânaka,
de ondeugendheid van dat kind.* — Âse-bândá-ḍjâ-
malá, soort van âse-bândá, aldus door de Inlanders
genoemd, omdat zij als 't ware *ondeugend*, d. i.:
traag, is, om vrucht te geven.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjoemâlla), bep. ḍjoemallâya,
Arab. جملة, *som, verzameling.* — Alle ḍjoemâlla,
optellen.

Âḍjoemâlla, *ééne som, één geheel, uitmaken;*
bijv.: na-koepantâmaï ântoe áḍjoemâlla ri-sâteñg
koepikâtoewiyanḡi ammakoe, *en ik voeg dat bij het
satiijn, hetwelk ik (vroeger) aan mijne moeder ge-
zonden heb, om daarmee één geheel uit te maken.*

Lôntará paḍjoemallâñg, een boek, waarin men
zoo wat van alles, hetgeen men maar belangrijk
vindt, opteekent of verzamelt. Zoo zou men bijv.
onze *verzenboeken* en *adversaria* kunnen noemen.

᳚᳚ (ḍjâti), bep. ḍjâtiya, soort van boom,
de Indische eik, beroemd om de deugdzaamheid
van het hout, de *Tectona grandis L.* (Mádi.) Boeg.
idem. — Ḍjâti-tânrocé, en: ḍjâti-bayâwo, soorten
van *ḍjâti.*

᳚᳚ (ḍjâtîñg). — Tolâsi ḍjâtîñg, men zie
tolâsi.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjîntañg), *komijn, komijnzaad.* Jav. en
Sund. ḍjintën, Mal. ḍjintan.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjîntoe), *zamengetrokken uit ḍji, men
zie ḍja N°. 1, + ântoe.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (Ḍjatappârañg), verkorting van
Âḍja-tappârañg, een Bondgenootschap van Celebes
bestaande uit de rijken van *Sidëureñg, Sawito,
Sôépa, Alîta, en Râppañg.* (Kôerrocé.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjâddalá), bep. ḍjâddalaka. Tâoe-
ḍjâddalá, *een slecht mensch; = táoc-ḍjâhelé.* Vergel.
ḍjâhelé.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjandêla), bep. ḍjandelâya, *ven-
ster, Mal. ḍjandejla, Jav. ḍjandela, Sund., ḍjan-
nela, Port. janella.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (1° ḍjâanna), bep. ḍjannâya, *vet, reuzel.*
— Ḍjâanna-bâwi, *varkensvet, v. d.: spek.* — Paḍjan-
nâñg, of: paḍjannâñgañg, *lamp.*

(2° ḍjânná). Tákaḍjânná, *verbaasd, onthutst
zijn.* (Ḍjay., Tar.) Boeg. tákaḍjânná, idem.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ḍjânnañg), welligt oorspronkelijk:
staan; v. d.: vast en bestendig zijn, volharden, enz.,
Boeg. ḍjânnañg idem; v. d. *over iets staan, of ge-
steld, zijn, het bestuur in handen hebben, en van
daar wederom de titel van een zeker hoofd.* (Rap.)

Vergel. het Jav. *ḍjěnněṅ*, *het staan, stand, het regeren; regering; ḍjěḍjěnněṅ*, *oprigten, overeind zetten; opzigt; het opzigt hebben; opziener, opzichter, baas, enz.*

Ḍjānnaṅgi tīnrōna, *vast (gerust) is zijn slaap.* — *Kāyoe-máḍjānnaṅ*, *soort van hout, waarvan men gaarne het een of ander maakt, wegens de letterlijke beteekenis van ḍjānnaṅ*, *te weten die van vast, duurzaam.* — *Máḍjānnaṅ ri-îya, ápilāṅgêri*, *er bij blijven, of voortgaan, met ergens naar te luisteren.*

Ḍjannāṅgi, *ergens over staan, of gesteld, zijn, ergens het bestuur over hebben, ergens hoofd, of mandoor, over zijn; bijv.: boerannêya-mi naḍjannāṅgi ânne taôewa; baïnnêya-mi naḍjannāṅgi Iyânoe, over de mannen is gesteld deze mensch, en over de vrouwen NN.* (Rap.) — *Tâoe-anḍjānnaṅgiyâi*, *de man die over hem gesteld is, of: heerschappij voert, het hoofd van zijne plaats* (Inl. Wetb.) — *Ri-Karaênta ri-Pôpo niḍjannāṅgi*, *lett.: worden bestuurd door, v. d.: zijn ondergeschikt aan, afhankelijk van, Karaênta ri-Pôpo.* (Rap. K. G.) — *Taêna ta-niḍjannāṅgi, aṅgğenna nikanâya sôero, allen, die sôero heeten, kunnen niet anders dan bestuurd worden; van daar: ondergeschikt, afhankelijk zijn.* (Rap. K. G.)

Kaḍjannāṅgi, *ergens bestendig, of voortdurend, zijn; bijv.: kíkāḍjannāṅgi sâssalâlaṅga*, *lett.: wij zijn voortdurend met het berouw; v. d.: wij hebben voortdurend berouw.* (Kel.) — *Karâēṅg nakāḍjannāṅgiya*, *de heer bij wien hij, te weten: de slaaf, voortdurend, of altoos, (hier zoo veel als: sedert onheugelijken tijd,) geweest is.* (Rap.)

Ḍjannāṅgaṅg, a) *gebied, bewind; bijv.: ḍjānnaṅgâna Gôwa, het gebied van Gôwa.* — *Ḍjān-*

naṅgâna taôewa, iemand's gebied, het land waarover iemand gebiedt, v. d. ook: de menschen waarover iemand heerschappij voert, d. i.: zijne onderdanen. (Rap. T. Ḍj., Inl. Wetb.)

b) *een hoofd, een mandoor, bijv.: na-nasôero dāyaṅg-dayâna māṅge ri-ḍjannāṅgaṅg-paboelêna siyagāṅg boelekâna, enz., en zij beval hare hofjuffers te gaan tot den mandoor over hare koeli's en hare draagkoetsen.* (Ḍjay.)

Kaḍjannāṅgaṅg, *een hoofd, of mandoor.*

Toe-mákaḍjannāṅgaṅg, *iemand die met het bestuur, of toezigt, belast is, een hoofd, of mandoor.* (Rap.)

Pakaḍjānnaṅg, *bestendig doen zijn, van daar: vereeuwigen.*

𐄂𐄃 (1° ḍjîná), *bep. ḍjînaka, muskuskat.* Boeg. idem. — *Kállóe-ḍjîná*, *lett.: uitschrapsel van een muskuskat, v. d. muskus.*

(2° ḍjîná), *innig zijn, innig liefhebben* (, niet oppervlakkig); *bijv.: ânne enrôēṅgkoe, pîla máḍjînáki-mâmi, deze mijn hartstogt voor u wordt hoe langer des te inniger* (Tar.) — *Toe-naḍjîná*, *iemand die zij innig lief heeft.* (Sinr.)

(3° ḍjîna), *bep. ḍjînáya, 't Arab. زنا, overspel.* (Ḍjay.)

𐄂𐄃 (ḍjôēnaṅg), *naar beneden vallen, op den grond komen, geb. van een' vlieger.*

𐄂𐄃 (ḍjôēnoé), *bep. ḍjôēnoeka, 't Arab. جنب, pollutus seminis effluwu, bezoedeld ten gevolge van den coïtus.*

Áḍjêné-ḍjôēnoé, zich wasschen na den coïtus. (Tam. vergel. met Koran. Sur. 4, vs. 46 en Sur. 5, vs. 9, Kel.)

𐄂𐄃𐄂𐄃 (ḍjêné), *bep. ḍjêneka, water, waterzucht.* — *Ḍjêné-nâoēṅg, het vallen van 't water.* —

Djéné-mâta, *tranen*. — Djéné-roêpa, = het Mal. *âjer-môeka*, *kleur*, of *glans*, van het *gelaat*. — Djéné-gôlla, *stroom*. — Djéné-lâba, *zoet water*. — Djéné-tjêla, *zout water*. — Djéné-inoeng, *drinkwater*, ook *gebezigd van het vrucht-water der barende vrouw*. — Djéné-mâwará, *rozenwater*. Men zie *mâwará*. — Djéné-kânre. Men zie *kânre*. — Djéné-ôerîng. Men zie *ôerîng*. — Djéné-bêrañg. Aldus genoemd zeker gedeelte van de rivier van Gôwa, waar men dezen stroom gewoonlijk oversteekt, wanneer men door het binnenland van Makassar naar de Zuiderdistribukten reist, dewijl hij daar, ten gevolge van de menigte steenen, zeer goed te doorwaden is. Wegens het bruisen van het water, wordt het ge-raas aan de roerbanken van een snelzeilend vaartuig soms hiermede vergeleken. (D. Moes.) — Toeri-djéné, *menschen die als 't ware op 't water wonen*, soort van menschen die altoos op zee rondzwalken, en bekend staan als stoute zeelui. Vergel. boven *báyo*. — Djéné-pasîli. Men zie *pasîli* op *sîli* N°. 1. Lôro-djéné. Hieronder te verstaan de *balôéboe*, of *katôwañg*, of: *mânjkó-lómpo* met water, waarin men allerlei soorten van bloemen gedaan, en de *bóm-boñg* van een' klapperboom overeind gezet heeft. Zulk een *lôro-djéné*, bij gelegenheid van *besnijdenis* en *trouweesten* in orde gebracht, bij de laatsten op den derden dag na het *nâi kalénna bôentiñga*. Ook wel eenvoudig tot het weren van *onheil* (*sôéloe* N°. 2,) *gebezigd*. — Tárâtîjî-mi djéneka. Men zie *râtîjî*. — Djéné-ôewañg, *intrest van geld*. — Djéné-na kalénna Lakîyoeng, *het water*, v. d. *het sperma genitale*, v. d. *het kroost van Lakîyoeng zelf*. (D. Tjam.)

Ádjéné, *zich mandiën*, of *baden*.

Djénêki, a) *zich ergens mandiën*, of *baden*;

b) *zich doen baden*, v. d.: *baden*; bijv.: djénêki djârañga, *de paarden mandiën*, of *baden*. Van daar ook: djénêki agâñga, *den weg nat maken*, *begieten*.

Djénêkañg, *ergens water op uitstorten*; bijv.: ni djénêkañgi-djéné-kâmmoe bâtañg-kalénna, *er wordt warm water over haar ligchaam uitgestort*.

Pa djéné, ápa djéné, *het een of ander met intrest doen zijn*, d. i.: *intrest vragen*, of: *doen betalen*, van *het een of ander*. (Tam.); bijv.: ápa djéné âse, *intrest doen betalen van paddie*. (Rap.)

Pa djénêkañg, *badplaats*, *badkuip*.

Ádjéné-djéné, *in het water plassen*.

∩ ∩ ∩ ∩ (djânnato), het Arab. **جنة**, in Nomin. statu constructo, *tuin*, *hof*.

∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ ∩ (djânnatôlo-pêredawôsi), 't Arab. **جنة الفردوس**, *het Paradijs*.

∩ ∩ ∩ (djînisî), bep. djînisika, *geslacht*, *soort*, *natie*. Jav. en Sund. *djinnis*, Mal. *djenis*, Arab. **جنس**, idem.

∩ ∩ (1° djâdjá), *noemen*. — Inâi noedjâdjá álâmpa?, *wien hebt gij genoemd*, d. i.: *geroepen, om te gaan?* — Inâi noedjâdjá?, *wien noemt*, d. i.: *beschuldigt, gij?*

Panjâdjâdjá, *slecht vrouwspersoon*, *hoer*. (Sinr.)

(2° djâdjá), naam van een kris die thans niet meer in gebruik is. (G. G.)

∩ ∩ (djâñdjâñg), Sal. *ergens op*, of: *naar staren*. (Sinr.)

∩ ∩ (djâñdjî), *overeenkomen*, *beloven*, *toezeggen*, Boeg. *djâñtji* idem, Jav. *djâñdjî*, *overeenkomst*, *verbindtenis*, *verdrag*, *contract*, *voorwaarde*, *belofte*, *toezegging*, *aanbesteding*, *afspreken*, Mal. *djandjî*, idem.

Bijv.: ânoe lëbaka kíkoe djâñdjî, *datgeen wat*

ik u beloofd heb. — Djanjdjĩngkoe, mijn lot, lett.: hetgeen mij toegezegd, voor mij verordend is, te weten: door God. (Sinr.)

Djanjdjĩyaŋg, beloven aan.

Pađjanjdjĩyaŋg, overeenkomen ten opzichte van; bijv.: na-teyâi l b  napadjanjdjĩyaŋg, en zoo men daaromtrent niet is overeengekomen. (Rap. T. D j.) —

 noe k padjanjdjĩyaŋga, datgeen waaromtrent wij overeengekomen zijn. (Rap. K. G.) — P nna nar p mo l b  nipadjanjdjĩyaŋga, zoo de tijd, waaromtrent men is over eengekomen, dat is: zoo de bepaalde tijd daar is. (Rap. T. D j.)

Sidj nj dji, zamen over eekomen.

Pasidjanjdjĩyaŋg, over eekomst.

   \ (djanjdjo). Men zie  njdjo.

   (dj dja), Sal. tante.

   (dj njdjiŋg), hoog, v. d.: verheven, aanzienlijk; bijv.: t oe-dj njdjiŋg, een aanzienlijk man.

Pakadjanjdjiŋg, hoog maken, van daar: verheerlijken.

Djinjdjiŋgaŋg, a) hoog doen zijn, in de hoogte heffen, bijv. ten teeken, dat men met iemand, of iets, bijzonder ingenomen is. Men vergel. het Jav. djoenjdjoenŋg, en het Mal. djoendjoenŋg, opheffen, naar het hoofd brengen, ten teeken van eerbied.

Men zegt ook: dj njdjiŋgaŋg-oel mb , lett.: oel mb 's (, men zie beneden op: oel mb ,) in de hoogte heffen, v. d.: oel mb 's spannen.

b) dj njdjiŋgaŋg, zich hoog bevinden in vergelijking met anderen, v. d.: zich hooger bevinden dan anderen, v. d.: aan het klimmen zijn, opklimmen, opstijgen; bijv.: dj njdjiŋgaŋg  ri-dj raŋg, ik stijg te paard. — Djinjdjiŋgaŋg  ri-t ck , ik klim een trap op.

   \ (dj njdjo). Men zie  njdjo.

   (djo djo ), bep. djo djoeka, a) lout, t li- pi, Boeg. idem;

b) soort van pab ngka-s taŋg, van t jap y e's gemaakt. Men zie op b ngka.

   (djo njdjoenŋg), op het hoofd nemen, Mal. djoendjoenŋg, Jav. djoenjdjoenŋg, Boeg. t j edjoenŋg, idem.

Djoenjdjoenŋgaŋg, het Mal. djoendjoenŋgan, heer, gebieder. (Djay.)

   \    (dj d j ), rood en ontstoken van oogleden zijn.

  \   \ (dj d j ), wijzen, toonen; bijv.:  ya nađj d j   njdjo kan ya, daarop wijst, of doelt, of slaat, dat woord in den volzin.

Dj d j kaŋg, iemand iets aanwijzen; bijv.: toeniđj d j kaŋga pam ntaŋg nna t ewaŋg-Po tiri, enz. de man, aan wien men aangewezen had het verblijf der vorstin. (Djay.)

Panj d j j , wijzer, v. d.: wijsvinger; v. d.: si-panj d j j ,  en wijsvinger lang, of: de lengte van den top des wijsvingers tot in de holte tusschen wijsvinger en duim; ook gebez. voor  en wijsvinger dik. Vergel. p ssa N . 3.

Panj d j j kaŋg, aanwijzing.

  \   \ (dj njdjo), bep. djonjdj wa, soort van waterketel, of t j r , bestaande in een klapperdop met een bamboezen tuit en hengel, Boeg. djonjtjo, idem.

  \   \ (dj njdjoenŋg) Boeg., om niets geven, stoutmoedig, roekeloos zijn. (M di.)

   // (dj dj kkaŋg). Hieronder verstaat men de gebolsterde rijst (, b ras ,) in b k e-kar enŋ's, met kanjdj l 's daarin gestoken, gelijk ook de sierih, pinaŋg, en dertig duiten, welke men te zamen nederzet bij pas geboren kinderen, zoo ook

wanneer later het *káttéré óe-tjérána*, of de *besnijdenis*, moet plaats hebben. Zoo insgelijks bij de badkuip, die voor de jonggetrouwden is gereed gemaakt. Zoo ook bij gelegenheid van het *ámátamáta-kalíboŋg*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jōñj̄d̄jōngāng), pijp, die van de *lódjōng* van het vaartuig naar buiten uitloopt, ten einde het overtollige water te ontlasten. Boeg. *d̄jōñj̄t̄jōngāng*, idem. — Boven deze *d̄jōñj̄d̄jōngāng* wordt geene lading meer geplaatst; van daar bij het meten de *d̄jōñj̄d̄jōngāng* genomen voor de *diepte* (Rap.); gelijk *báwa* voor de *breedte*.

Si-bâtoe-d̄jōñj̄d̄jōngāng, lett.: *één d̄jōñj̄d̄jōngāng*, doch ook genomen voor *één schip*, (Rap. K. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jád̄jará). — D̄jad̄jaraŋg, of d̄jad̄jareŋg, *de plaats van het huis, waar men te zamen zit*, v. d. niet slechts: het *voorstedeelte* van het huis, waar men menschen ontvangt, maar ook dat gedeelte, hetwelk door de *símbaŋg-tánja* van het voorste gedeelte der woning gescheiden is, en waar de huisgenooten, zoowel mannen als vrouwen, zich gewoonlijk ophouden; wellicht letterl. *de plaats waar men in rijen*, of: *naast elkander, zit*. Vergel. het Mal. en Jav. *d̄jád̄jar*, rij. (D̄jay., en Sinr.) Boeg. idem. De toegang tot het laatstgenoemde gedeelte van het huis is den vreemdeling streng verboden. Wie daar zonder vergunning van den huisheer traecht door te dringen, wordt verdaecht van iets kwaads tegen één van de vrouwen in den zin te hebben. Van daar is het *ónj̄d̄j̄ó-d̄jad̄jaraŋg*, *betreden van de d̄jad̄jaraŋg*, een zware misdaad, die bij de vorsten meestal met den dood geboet wordt.

Pad̄jad̄jaraŋg, 1) naam eener soort van wapen, certijds in gebruik. (G. G.) Vergelijk het Jav.

toembak *d̄jad̄jarran*, naam eener soort van piek, *hellebaard*.

2) de plaats, waar de vorst zit om regt te spreken. Aldaar gelegd een *tápperé bódoŋg*, of *rond matje*, dat echter van niets anders dan lontarblad zijn mag.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jad̄jaraŋg). Men zie: *d̄jád̄jará*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jad̄jareŋg). Men zie *d̄jád̄jará*.

ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jíd̄jirí), bep. *d̄jíd̄jirika*, rij, regel,

Boeg. *d̄jíd̄jí*, Mal. en Jav. *d̄jad̄jar*, idem. (Tar.)

Ád̄jíd̄jirí, *op één rij*, of *naast elkander, zich bevinden*, bijv.: *na-nipaêmpo-tômмо ri-kadêra-boe-lâēng Moekâddaŋg Moekâddeŋg ád̄jíd̄jirí tálloe si-sâribáttaŋg, en men liet de broeders Moekâddaŋg, Moekâddeŋg en D̄jáyalaŋgkára met hun drieën op één rij, en wel op gouden stoelen, zitten. (D̄jay.) — Îya-tômpa oeroe manj̄d̄j̄irí bádilí lômpo ri-bênteŋg-lompôwa, onder zijne regering begon men ook het grof geschut op de groote bénteŋg in rijen te seharen, of te plaatsen.*

Pasiđ̄jíd̄jirí, *op één rij stellen. (D̄jay.)*

Pad̄jíd̄jiraŋg, *rangschikking*. Men zou dit woord ook kunnen bezigen voor ons *stelsel*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jád̄jalá), *drukken*, bijvoorb. met *de hand*, als: *d̄jád̄jalá âyá*, lett. *de lendenen drukken (met zijne handen)*; v. d.: *met de handen tegen de lendenen staan*. — Ád̄jád̄jalá siwâli ri-kaderâya, lett.: *aan ééne zijde (met de hand) op de stoel drukken*, d. i.: *met de eene hand op de leuning van de stoel drukken, of rusten*. — Nađ̄jád̄jaláki oelôenna, lett.: *hij drukt (met de hand) zijn hoofd*; d. i. *laat zijn hoofd op de eene hand rusten*.

D̄jád̄jállāng, *met zijne hand ergens tegen aan drukken*; bijv.: *d̄jád̄jállāng-sâi battāngkoe, druk eens op mijn buik*. — D̄jád̄jállāng-sâi oelôēngkoe,

druk eens tegen mijn hoofd. — D̄jád̄jállāng antâma ri-bolotinna, naar binnen tegen de maagholte aan drukken. (Rap. K. G.)

𐄂𐄂𐄂 (d̄jíd̄jilí), bep. d̄jíd̄jilika, *verlangen* naar, *genegenheid* voor, iemand; bijv.: d̄jíd̄jilí tasilatêi, *een verlangen dat niet verwelkt, of ophoudt.* (Tar., Sinr.)

Pan̄j̄d̄jíd̄jilāng, naar iemand verlangen, bijv.: ka-koepan̄j̄d̄jíd̄jilāng-tōmmi ri-máténêya, *daar ik ook sterk verlang (haak, tracht) naar het geluk.* (Kel.)

𐄂𐄂𐄂 (d̄jod̄jôlāng), *tuit*, van een koffij-pot bijv., of van een ketel.

𐄂𐄂𐄂 (d̄jôd̄joló), bep. d̄jôd̄joloka, = d̄jóló.

𐄂𐄂 (1° d̄jârá, bep. d̄jâraka, soort van liefkoosde stof (?) Men vergel. het Jav. d̄jarit, *lijnwaad, linnen, kleedingstof, een kleed, geveerde doek*; v. d. *de jonge meisjes* daarmede vergeleken; bijv.: mâna márâppoenḡ d̄jâraka, *ofschoon zich verzamelen de mooie meisjes*, lett. *de d̄jârá's*. — D̄jârá bêroe toelisina, *een d̄jârá met eene nieuwe teekening, of nieuwe figuren, er op*; v. d.: *een bijzonder aanvallig meisje*. NB. Volgens sommigen heeft men hier te denken aan het Arab. , een stofje, dat even als een atoom door de lucht zweeft. Edoch hoe kan men dan spreken van *bêroe toelisina!*? (Sinr., Tar.)

(2° d̄jârrá), bep. d̄jârraka. — Tāngāng-tāngāng-d̄jârrá. Vergelijk *tāngāng*. Boeg. d̄jârrá, idem. — Mīnjá-d̄jârrá, *Castor olie*.

(3° d̄jârra), *ergens gevoel van hebben, iets voelen*; bijv.: taêna-nad̄jârra ri-patoenrôenna ân̄j̄d̄jo tōwanga, *hij heeft geen gevoel van het pak slaag, dat die heer hem gegeven heeft.* — D̄jârra-makô, *hebt gij er nu gevoel van?* Zin: “voelt ge het nu? of wilt

“gij nog meer? Hebt gij nu genoeg?” bijvoorbeeld gebezigd tegen een jongen dien men een pak slaag gegeven, of ter dege doorgehaald, heeft. — D̄jârra-ngāseng-mi tâoe-t̄jád̄iya ri-paṅggâókâna pêtoroka, *de kleine menschen hebben allen gevoel van, d. i.: lijden onder, de handelwijze van den gezaghebber.* — D̄jârra-má m̄ange ri-ballâna tōewang, *ik heb er al genoeg van, om naar mijnheers huis te gaan.* — Êróki nid̄jârra-d̄jârra, *hij moet wat gestraft worden, lett. men moet maken dat hij er wat gevoel van heeft.* — Kad̄jarrâi, *gevoel hebben voor iemand*; v. d.: tâoe êró nikaḍ̄jarrâi, *een man voor wien gij gevoel moest hebben, wiens lot gij u moest aantrekken.*

𐄂𐄂 (d̄jâraṅg), *paard*. Boeg. n̄jâraṅg, Jav. d̄jaran, idem. — D̄jâraṅg-lâki, *hengst.* — D̄jâraṅg-gâna, *merrie.*

D̄jâraṅg ook gebezigd voor den boer van het Omi-spel.

D̄jâraṅg-d̄jâraṅg, *schraag van hout of bamboe*; v. d. soms gebezigd voor de *simôênjāng* van een huis, lett.: *datgeen waarop men als 't ware paard kan rijden.*

Ád̄jâraṅg, *te paard zijn.*

Paḍ̄jâraṅg, *ruiter.*

Paḍ̄jarāṅgāṅg, *het te paard zijn, het paard rijden.* — Êraṅg-paḍ̄jarāṅgāṅg. Men zie: *éran̄g*.

Sipaḍ̄jâraṅg-d̄jarāṅgāṅg, *een paardenrid*; v. d.: sipaḍ̄jâraṅg-d̄jarāṅgāṅgi, *het is een end, dat de moeite waard is, om te paard naar toe te rijden.*

𐄂𐄂 (d̄jâri), *worden, v. d.: ontstaan, geboren worden, geschieden, slagen, gelukken, toenemen, groeijen*, Sund. en Mal. d̄jâdie, Jav. dadi, Boeg. t̄jád̄ji, idem; bijv.: nad̄jâri-mo toe-Bonêya siyagāṅg Kompaniâya, *de Bonieren werden het eens met, d. i. verbonden zich met, de Compagnie.* — Na-pônna d̄jâri

râi mâë toëwaṅg, en zoo het geschiedt, dat mijnheer Oostwaarts (, d. i. hier: te Gôenoëṅg-sâri, vroeger verblijf des koning's van Gôwa,) komt. (Brief.) — Koekâpaṅg ḍjâri-tōṅḍjîṅḍjō, koewanôëwang ta-nâkoe, dan vermeen ik, dat het ook geschieden zal, dat ik mij toeigen mijne velden. (Brief.) — Naḍjâ-ri-mo sibâḍji-bâḍji pâraîya, en het gebeurde, dat zij elkander onderling een pak gaven (zamen vochten.) — Ḍjarinna aṅḍjâya, de afstammelingen der stervelingen, d. i. de stervelingen. (D. Moes.) — Ḍjâri-tâoe panritâya, de afstammeling der wijzen. (D. Moes.) — Ḍjâri-taôenna taôëwa, iemand's afstammelingen. (Rap.)

Ta-ḍjâri-taôëwa-má, lett.: ik ben geen mensch meer, te weten: van ongeluk, d. i.: ik ben diep ongelukkig;

of: ik ben geen mensch meer, te weten: van mishandeling, d. i.: ik ben zoo vreeselijk mishandeld, dat men letterlijk geen mensch meer in mij herkennen zou;

of: ik ben geen mensch meer, te weten: wegens mijne slechtheid, d. i.: ik ben een beest gelijk.

Zoo zegt men ook in den derden persoon: ta-ḍjâri-taôëwa-mi, en met ántoe er achter: ta-ḍjâri-taôëwa-míntoe.

Ta-ḍjâriya-míntoe, = ta-ḍjâri-taôëwa-míntoe. (Rap.)

Paḍjâri, doen worden, doen geschieden, doen ontstaan, voortbrengen, sheppen, daarstellen; bijv.: pôenna nipadḍjâri kanâna, indien men doet geschieden zijn woord, d. i.: zoo men hem zijn zin, of: zoo men hem gelijk geeft. (Brief.) — Álla-taâla ampaḍjariyaî lâṅgika, siyagâṅg boettâya, God, de Shepper van Hemel en Aarde. — Paḍjâri ôëwaṅg, tot geld doen worden, d. i.: tot geld maken. (Rap. T. Ḍj.) — Tâoe-

paḍjâri-ḍjâri, een toovenaar. — Paḍjâri-ḍjâri ka-lênna, gedurig van gedaante veranderen.

Paṅḍjâri, ergens worden, ergens toenemen, bij, of: onder, iemand toenemen, groeijen, enz.; bijv.: îya-tôdoṅg ânne karâëṅga ta-napanḍjâri tinânaṅg, onder de regering van dezen vorst groeiden er geen plantjes van zaad-paddie. NB. zulks toegescreven aan de slechte regering van den vorst.

Paṅḍjâri, het worden, of: groeijen; bijv.: paṅḍjâri-ḍjarinna asêya, het groeijen van de paddie.

Kaḍjariyaṅg, a) het worden, wording; bijv.: átoëwa-pi aṅgkasoesâṅgi balóena sawinna ri-kaḍjariyâna, zoo hij (, te weten: de anakóda,) in staat is om te zorgen voor de koopwaren zijner sâwi's bij hare wording, te weten: tot geld, d. i.: bij het tot geld maken daarvan. (Rap. T. Ḍj.)

b) worden met betrekking tot iemand, of iets, tot tijd, of plaats. — Állo kíkakaḍjariyaṅga, de dag waarop wij geworden, d. i.: geboren, zijn, onze geboortedag. — Bôelaṅg la-sârá koetâëṅg koekaḍjariyaṅg riyân-rôenna, toen de maan reeds aan het ondergaan was, werd ik welligt geboren in den moederschoot. (Sinr. K. G.)

𑀧𑀺𑀓𑀸 (ḍjâriṅg). — Paṅḍjâriṅg-ḍjâriṅg, soort van bekleedsel, of mat, wordt van bamboe gemaakt en bevinât zich meestal geheel onder in het schip, nog onder de sâmeré. Boeg. idem. — Ook een paṅḍjâriṅg-ḍjâriṅg gebezigd op de bôkkóe N°. 3 van de padoewákany en van andere vaartuigen. — Bovendien wordt de paṅḍjâriṅg-ḍjâriṅg nog gebezigd voor ḍjaróepi.

𑀧𑀺𑀓𑀸 (1° ḍjâroëṅg), naald, Boeg. idem, Mal. ḍjâroem. — Bôëto-ḍjâroëṅg, oog eener naald; bijv.: ta-tjinîka-má bôëto-ḍjâroëṅg, ik kan niet meer zien het oog eener naald. — Mâta-ḍjâroëṅg, punt

eener naald. NB. Men zou verwachten, dat hieronder *het oog eener naald* te verstaan ware; doch hiervoor bezigt de Inlander alleen het boven aangegeven *bóeto-djâroeng*. Welligt is dit *mâta-djâroeng*, met de beteekenis van *punt eener naald*, in navolging van: *mâta-ládîng* en *mâta-póke*, vergel. *mâta* N°. 1.

Djarôenna *tîmbânnga*, men zie *tîmbânnga*, op: *tîmbang*. — Djâroeng-kállí, dus genoemd de lange gespleten bamboe, die door de openingen in de paaltjes van heele bamboe (*ânroeng-kállí* genaamd,) even als een naald wordt heengestoken. NB. bij de *kállí-lámbará* spreekt men niet van *djâroeng*, maar van *lámbará*. Men zie *lámbará*, en *kállí* N°. 4.

(2° *djâroeng*), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*- en *kówa-gónngonng*-spel.

☉ ☽ ☿ (*djârré*), *vast, stevig, sterk*; bijv.: *tâgalá-djârré*, *stevig vasthouden*. — *Síkó-djârré*, *stevig vastbinden*. — *Kâyoe-djârré*, *sterk, stevig, hout*. — *Mâka djârré-djîne pâpaŋga*, *zou deze plank sterk genoeg zijn?* — *Djârré-mi pamêntengâna*, *het staat vast*, of: *stevig*. — *Djârré riyagâma*, *vast in het geloof*. — *Toe-mádjârré-panâgalaka ri-toewâna*, *de man, die zich stevig vasthoudt aan zijn geluk*, of: *lot*, d. i.: *die op Gods bestel blijft vertrouwen*. (Tar.) — *Na-îya paŋgapêtaïna Âlla-taâla mádjârréki ri-paŋgoelôenta*, *wat betreft de zegeningen van God, die zijn vastgehecht aan, verbonden met onzen leidsman*, d. i.: *door het geloof in onzen leidsman Mohammed te verkrijgen*. (Tar.)

Djarréki, *vastmaken, stevig maken, bevestigen, vaststellen, zeker maken*; bijv.: *boewânngaŋ sampelôwa anróewa anjdjârrekîyai agamâta*, *de twaalf artikels, die vaststellen ons geloof*, d. i.: *de twaalf*

artikels des geloofs. — *Âpa paŋdjârrekînta?*, *wat is uw zeker maken?*, v. d.: *wat geeft gij mij tot waarborg?*, *tot onderpand?* Bijvoorbeeld gebezigd tegen iemand, die ons geld te leen vraagt. Vergel. *tâgalá*.

Djârrekîyaŋg, *vast, of: stevig, maken, bevestigen, vaststellen, zeker maken voor iemand*; bijv.: *lêbá nadjârrekîyaŋg-kaŋg adâmaŋg*, *hij heeft voor ons bevestigd onze gewoonten*.

Pakadjârré, *vast, of: stevig, maken*; bijv.: *pakadjârré panêntengâna*, *stevig maken iemand's staan*, d. i.: *iemand vast, of stevig, doen staan*. — *Kôko-nipakadjârré*, *een tuin, die stevig gemaakt, dat is: behoorlijk omheind, is*; in tegenstelling van een *kôko-nipêlá*, *een tuin die verstrooid*, d. i.: *niet behoorlijk omheind, is*, vergel. boven op *pêlá* N°. 1. (Rap.)

Kadjarrêkaŋg, *sterkte, stevigheid*, v. d. ook gebez. van eene: *versterking, of verschansing*. (Rap.) — Van daar ook *zekerheid*, in een zin, als deze: *Iemand waarschuwt ons: tēja-kô tjâpá-tjâpaki ampanaiki anjdjo bêteŋga, waag het niet, om die benteŋg aan te vallen...* Wij antwoorden: *Taêna koe-mállá. Niyá-mi kadjârrekâna ri-nâkke, ik ben niet bang. Ik ben er zeker van, ik ben zeker van mijne zaak.*

☉ ☽ ☿ (*djârró*). — Djarrôkaŋg, of: *djarrôki, worgen*.

Kadjarrôkaŋg, *in een toestand verkeeren, waar bij men geworgd wordt*, bijv. geb. van een kind, dat bij de geboorte op de hoogte van den hals blijft steken, en dien ten gevolge stikt. Van daar ook overdrachtelijk geb. van de *bóleré*, die maar eventjes uit de *bâtaŋg-âse* uitschiet, en dan blijft steken.

𐄎𐄎 (d̄jiri). — Táđjiri, = tátitiri, slingeren, zwaaijen. Boeg. idem.

𐄎𐄎 (1° d̄jôeroe), Mal. en Jav. baas, meester, hoofd, bestierder, opzigter, iemand aan wien iets als zijn post is toevertrouwd.

D̄jôeroe-bâsa, Jav. en Mal. tolk; v. d.: d̄jôeroe-basâi, de betrekking van tolk vervullen. — D̄jôeroe-kônjtji, Mal. sleutel-bewaarder. (D̄jay.) — D̄jôeroe-pâlloe, = papâlloe, kok, of: kokkin. (D̄jay.) — D̄jôeroe-toêlisi, Mal. en Jav. schrijver. (Rap.) — D̄jôeroe-moêdi, Mal. stuurman. — D̄jôeroe-bâtoe, Mal. stuurman van den voorsteven, de man die de wacht houdt op den voorsteven van een vaartuig, die uitkijkt naar de klippen.

(2° d̄jôeroe), áđjôeroe, op zee uit bijgeloof gebezigd voor ápâlloe, koken.

(3° d̄jôeroe). Máđjôeroe-mâta, = máđjôeloe-mâta, zijn gezicht wasschen. Boeg. máđjoemâta, idem.

𐄎𐄎 (d̄jôeroeñg), al wat van voren is; v. d.: de plaats onmiddellijk vóór de gantóero N°. 1. (Sinr.)

𐄎𐄎 (d̄jêrá), bep. đjêraka, graf, Jav. đjarat, graf. — Boeñga-d̄jêrá, lett.: grafbloem, aldus genoemd, dewijl men den boom van de boeñga-d̄jêrá gewoonlijk bij de graven plant. De eigenlijke naam is *Plumeria acutifolia* L.

Pad̄jerâkañg, kerkhof.

𐄎𐄎 (1° d̄jôró). Táđjôró, de maat overschrijden, iets te veel doen, Boeg. áđjôeroe, idem; bijv.: táđjôró kakâloemânjnjanğanna, buitengemeen is zijn rijkdom. — Têya-kô táđjôró, doe het niet te veel. — Táđjôróki ñginoeñg, hij drinkt te veel. — Táđjôróki ñgânre, hij eet te veel. — Táđjôróki ákâna, hij praat te veel. — Lêbá táđjôró-mi batêkoe ákâna, mijne wijze van spreken heeft de maat

overschreden, d. i.: ik heb al te veel gezegd. (Brief.)

(2° d̄jôró), bep. đjôroka, = Đjôhoró. — Boelâeñg-Đjôró. Men zie boelâeñg.

𐄎𐄎 (d̄jôroñg). Boelâeñg-đjôroñg. Men zie boelâeñg.

𐄎𐄎 (đjoerâgañg), 't Mal. en Jav. đjoerâgan, koopman die ter zee vaart.

𐄎𐄎 (đjarâppa), bep. đjarappâya, naam van een buffel, die lange regte horens heeft. (Mâdi.)

𐄎𐄎 (đjarôpí), bep. đjarôpika, een patôñgkó aan de kanten van het vaartuig aangebragt, tegen het overslaan van de golven, vooral bij de bisêyañg-patôewiñg-tôewiñg, of vaartuigen die op de vanyst van vliegende visschen uitgaan. Boeg. idem.

Nid̄jarôpí, van een đjarôpí voorzien worden, bijv.: nid̄jarôpíki ânđjô bisêyañga, dat vaartuig wordt van een đjarôpí voorzien.

𐄎𐄎 (đjarâmbá), bep. đjarâmbaka, inlandseh venster van boeñgkeñg (pinañgschaal), dat met een bamboe, of patôempá, opengeduwed, en opengezet wordt. Verg. toempá N°. 1. — Đjarâmbá nitêmpe-têmpe, vensters die gedurig worden dichtgeslagen. NB. Met het geluid, hierdoor veroorzaakt, soms in de sinrili's het krijgsgeraas vergeleken.

𐄎𐄎 (d̄jôeroe-bâtoe). Men zie đjôeroe N°. 1.

𐄎𐄎 (đjarôemá), stoppen met de naald. Boegin. idem, Mal., Sund., en Jav. đjarôemat. (Sinr., Kel.)

𐄎𐄎 (đjaromâmañg), de Cleome (nova species).

𐄎𐄎 (d̄jôeroe-moêdi). Men zie đjôeroe N°. 1.

𑀓𑀕𑀲𑀓𑀲 (d̄jaroemânísí), het Mal. *d̄jâ-rie-mânis*, ringvinger.

𑀓𑀕𑀲𑀓𑀲 (d̄jôeroesóe), *regt doorgaan*: v. d.: a) *ongestoord voortgaan*; bijv. *d̄jôeroesóe lampâkoe ik ga ongestoord voort, heb geen verhindering, of onthoud, op mijne reis.* — Tâoe-d̄jôeroesóe, *iemand die een ongestoorde gezondheid geniet.*

b) *regt zijn*; bijvoorbeeld: *kâyoe-d̄jôeroesóe, regt hout*;

e) *opregt zijn, regt door zee gaan*; bijv.: *d̄jôeroesóe-pamâí, opregt van gemoed.* — Tâoe-d̄jôeroesóe *pañggaôekañg, iemand, die opregt te werk gaat.*

𑀓𑀕 (1° d̄jâla), bep. *d̄jalâya, net, vischnet*, B., Mal., Jav., Sanskr. idem. — *D̄jâla-boêwañg*. Men zie *boêwañg*. — *D̄jâla-D̄jâwa*. Men zie *d̄jâwa*. — *Añj̄d̄jâla, met een net visschen.* (Rap.)

Pad̄jâla, a) *visscher* (D. Moes.); b) *vissehersprauw met één mast*, bestaande uit drie houten en *bânjkeñg-sâlará*, alsmede met een *kádjañg-páda*.

Noebōñg d̄jâla-d̄jâla, *gij draagt een sluijer over het hoofd, die er uitziet als een net, d. i. vol gaten is.* Men zie over de spreekwijze: *pôepoeróe-ko sorokâoe, ta-mátj̄oelá, ta-mátâñgke, ámoemoesóe pat̄jairañg, noebōñg d̄jâla-d̄jâla*, op het woord *pôepoeróe* N°. 1.

Pad̄jâla d̄jâla, a) aldus genoemd, degenen, die bij het rondvoeren van den bruïgom gedurig heen en weêr rijden, als 't ware *de visschers navolgen*, die bij het vissehen bestendig in beweging zijn, zieh nu hier dan daar bevinden. Of heeft men ook soms aan onze huwelijksfuik te denken?

b) ook aldus genoemd eene soort van ligte versehansing, als 't ware slechts een *netwerk*, vóór de eigenlijke versehansing of *bêntenñg*, welke alleen des nachts bewaakt wordt.

(2° d̄jâlá), bep. *d̄jâlaka*, soort van *vogel*, Boeg. idem, vergel. het Jav. *d̄jalak*, naam van een' vogel met zwarte veêren, witte borst en gelen snavel, die een zeer seherp gezigt heeft.

Twee soorten van *d̄jâlá*, te weten: *d̄jâlá-tê-dōng*, een grijsachtige vogel van de grootte van een' duif, doorgaans op en bij de buffels zittende; en *d̄jâlá-boelâēñg*, van dezelfde grootte als de voorgaande soort, maar goudgeel, en even als de *béyo* bekend door zijn praten.

(3° d̄jâla). *D̄jâla-d̄jâla*, bep. *d̄jâla-d̄jalâya*, soort van *gras*. Boeg. idem.

(4° d̄jállá). *Tád̄jállá*, naar *beneden geduwd, ondergedompeld zijn*; v. d.: *tád̄jállá-mi dallekâna bisêyañga, de voorsteven van het vaartuig staat reeds onder water.*

D̄jallákkañg, naar *beneden duwen*; van daar ook: *onderdompelen, indompelen*; bijv.: *d̄jallákkañgi nâoēñg kallônna, duw zijn' nek naar beneden.*

𑀓𑀕 (d̄jâlañg), alleen te Makassar bekend, in: *wâkkelé-d̄jâlañg, een speciaal gemagtigde*; en: *kowâsa d̄jâlañg, eene speciale volmagt.*

𑀓𑀕 (1° d̄jâlí), bep. *d̄jâlíka, rottingmat*, om bijvoorbeeld op den grond uit te spreiden. Boegin. idem. — *D̄jâlí si-bakkârañg*. Men zie *bakkârañg* op *bákkarâ* N°. 2.

(2° d̄jâlí). *D̄jâlí-d̄jâlí, spalcken*, bijv. een *gebroke arm of been*.

𑀓𑀕 (1° d̄jâlĩng), *ád̄jâlĩng, vastbinden, bamboezen vloer* of *bíla* bijv. — *Dâseré nid̄jâlĩng-kâwa, een vloer die met koper-, of ijzerdraad, vastgebonden is.* (Dat. M., Tar.) — *D̄jâlĩng-tañgâya, het bindsel in het midden van de vloer.* (Mádi.) — *Si-d̄jâlĩng*, lett. *één bindsel (garen)*, d. i.: een draad die *vijftig* maal de lengte heeft van *één windsel* om de

lawéyanġ; twintig zulke dĵâlġng's = *één toéngkalá*, of streng.

Panġdĵâlġng, het bindsel van bindrotting, waarmede bamboezen van de vloer aan de panġándará (, men zie op ándará,) vastgemaakt worden.

(2° dĵállġng), ádĵállġng, lonken, gluren, Boeg. dĵállġng, Mal. dĵelġng, idem. — Ádĵállġng kġdoġng-mâta, met den uitersten hoek (, lett. de staart,) van het oog lonken. (Bid.)

Dĵállġngi, naar iemand lonken.

☞☞ (dĵâlóe). Padĵâlóe, thans niet meer in gebruik, doeh volgens sommige Inlanders, zooveel als: dĵánġanġ katóewo, een gekoesterde, of geliefkoosde haan, en van daar overdragtelijk: een slaaf, wien men vrijheid gaf, om naar goedvinden, zonder níka, of zonder voldoening van sóenraġ, met een meid gemeenschap te hebben. (Rap.)

☞☞☞ (dĵálló), ádĵálló, amok maken, Boeg. idem. — Anġdĵállóki batġya ri-Sanrabóne, amok maken tegen de rijksgrooten van Sanrabóne, wordt hier gezegd van het kleine volk (de táoe-tĵádiya). — Tâoe-anġdĵállóki sarġenna, iemand die amok maakt met zijn lot, d. i.: iemand die steeds ontevreden is met zijn lot, bijv. van daag deze, morgen die betrekking verlangt, enz.

Padĵálló, amok-maker.

☞☞ (1° dĵġili). Kadĵġili-dĵġili, onverschillig, onbezonnen, zorgeloos, onachtzaam, ook: wild, schichtig, bijv. een paard. Boeg. idem.

Tádĵġili-dĵġili, onverschillig, v. d.: onbezonnen zijn, enz.

(2° dĵġilí), bep. dĵġilika, band, boekdeel, het Arab.

جلد, huid, leder, band, boekdeel. Het Mal. dĵiled en het Jav. dĵilid, idem.

☞☞ (dĵoeloe), bep. dĵoeloewa, vzw. dĵoe-

loéngkoe, gemeenschappelijk, gemeen. — Dĵoeloe-manġgġeta, onze gemeenschappelijke vader, hij wien wij beide, of: wien wij gezamenlijk tot vader hebben.

— Saribáttaġ dĵoeloe-mânġge, broeders, of zusters, uit één en denzelfden vader. — Saribáttaġ

dĵoeloe-ânroġ, broeders, of zusters, uit één en dezelfde moeder. — Dĵoeloe-bânsa, van één en hetzelfde geslacht. — Dĵoeloe-êró, éénswillend, éénsgezind. — Dĵoeloe-âreġ, van gelijken naam. —

Dĵoeloe-pamáí, van gelijke gezindheid. — Sâmpá-dĵoeloenna. Men zie sâmpá N°. 3. — Ádĵoeloe-

gâóe palóekkaka, gemeene zaak uitmaken, d. i.: heulen, met de dieven. (Rap.) — Tâoe kí dĵoeloe-dĵoeloe

kġbâlli, lett.: menschen die wij koopen, gemeenschappelijk handelende, d. i.: slaven die wij voor gemeenschappelijke rekening koopen. (Rap., Inl. Wetb.)

— Tâoe-nidĵoeloe-dĵoeloe, menschen die gemeenschappelijk eigendom zijn van iemand. (Inl. Wetb.,

Rap.) — Tâoe-kí dĵoeloe-dĵoeloe, slaven die wij gemeenschappelijk bezitten. (Rap.) — Ádĵoeloe-âná-

maki sâllaġ karâġnga, (wanneer de koningin uw kind als het hare aanneemt) zult gij een kind met de vorstin gemeen hebben, d. i.: een kind, dat zoowel haar als u toebehoort. (Bid.)

Padĵoeloe, gemeenschappelijk doen zijn, als gemeenschappelijk goed beschouwen. (Inl. Wetb.)

Padĵoeloewi, a) maken tot, of: beschouwen als, het voorwerp, waaraan men gemeenschappelijk deel heeft; bijv.: karâġng kí padĵoeloewi ya, de vorst dien wij beschouwen als onzen gemeenschappelijken vorst, d. i.: de vorst, dien wij allen erkennen, d. i. God. (Tar.) — Bâge-lâba nipadĵoeloewi ya badĵina siya-gânġ kodina, de bâge-lâba, waarbij voordeel en schade gemeenschappelijk gedeeld worden. (Rap. T. Dĵ.)

b) maken dat men gemeenschappelijk deel ergens

aan heeft; bijv.: na-îya ta-napađjôeloewi^{ya}, dat wat maakt dat iets niet gemeenschappelijk ondervonden, of gedragen, wordt. (Rap. T. Đj.)

𑄀𑄁 (1° đjôeloeng). — Đjôeloeng-đjôeloeng, soort van visch.

(2° đjôeloeng). — Đjôeloeng-đjôeloeng, soort van vaartuig, geheel van hout, en rond van onderen, heeft drie op zich zelve staande masten zonder bángke^{ng}-sálará, alsmede: boroló, đjôewa^{ng}-đjôewa^{ng} (in plaats van salómpon^g), en twee góeli^{ng}'s. Vergel. het Mal. đjôelo^{ng}-đjôelo^{ng}, volgens het Woordenb. van Roorda van Eijsinga: soort van bootje, of schuitje.

𑄀𑄂 (đjôele), bep. đjoelêya, leelijk, onvoegzaam, ongepast, onbetamelijk; bijv.: bâte-tanoë^{na} Dâe^{ng}-Takê^{na} đjôele-mi ri-boékoelên^{noe}, het weefsel van Dâe^{ng}-Takê^{na} is leelijk, past niet, bij uw vel. (Mádi.) — Namáđjôele ri-kaîri, zij behoort niet aan mijne linkerhand geplaatst te worden, zij behoort aan mijne rechterzijde. (Sinr.)

Kadjoelêi, leelijk zijn, of staan, aan iemand, of iets.

Đjôele-đjôele, een rijksvaandel van Bâđje^{ng}, later in het bezit van Gôwa geraakt.

𑄀𑄃 (đjôli), sluiten.

Pa^{ng}đjôli, bep. pa^{ng}đjôliya, grendel, sleutel, ook geb. van een spijker, die bijv. dient, om de deelen van een tafel aan elkander te bevestigen.

𑄀𑄄 (đjôló), bep. đjôloka, trechter.

Đjôđjóló, = đjóló.

𑄀𑄅 (đjalêko), bep. đjalekôwa, soort van visch.

𑄀𑄆 (đjalân^{gará}), bep. đjalân^{garaka}, soort van wit klein vogeltje.

𑄀𑄇 (đjalâmpá), bep. đjalâmpaka, een

bindsel van bamboe of rotting, dat boven aan de daken van vorstelijke huizen, gelijk ook, boven over de bóek^{kóe}'s van goede prauwen wordt aangebragt, ten einde te voorkomen, dat de patón^g-kó's (atap) door den wind weggerukt, en dien ten gevolge het gansche dak, of de gansehe bóek^{kóe} vernield, worden. — Bóek^{kóe} ta-nid^đjalâmpá, een bóek^{kóe} (, vergel. bóek^{kóe} N°. 4.) zonder đjalâmpá. (Sinr.)

𑄀𑄈 (đjalâmpó), geb. van het geluid der tén^góe-tén^góe. (Dat. Moes.)

𑄀𑄉 (đjalêpe^{ng}), soort van knop of gesp voor de páwo-páwo, meestal van hoorn, soms ook van zilver of goud gemaakt. Boeg. idem.

𑄀𑄊 (đjalôpó). — Táđjalôpó, in malkander zakken, bijv. geb. van een zieke, of iemand, die een krissteek krijgt, v. d.: in eene eerbiedige houding, voorover gebogen op de hurken zitten. (D. M., Mádi.)

𑄀𑄋 (đjaloemá), bep. đjalôemaka, = galóemá, 't Mal. gelomat, planken dek, verscheidende hierin van de boroló, dat de laatste iets hooger ligt. Boeg. galóemá, idem.

𑄀𑄌 (đjaláđjá), 't Mal. đjála-đjála, vlechten. (D. M.) Boeg. đjaláđjá, idem; bijv.: niđjaláđjá đjamârró, met smaragden doorvlochten.

Nid^đjaláđjá oêđjoeng-tôbó, door zulk een menigte van krispunten omgeven, dat zij elkander compleet, bij wijze van vlechtwerk, doorkruisen. (Mádi.)

𑄀𑄍 (đjalân^đđja^{ng}), naam eener negrie bij Goënoeng-Sâri in Gôwa, wier đjân^gđja^{ng}-kóro tot de đjân^gđja^{ng} bíđja's behoort. Men zie bíđja.

𑄀𑄎 (đja-lála^{ng}), Boeg. = kódi-lâmpa, op een ongelukkig tijdstip ergens komen, wordt insg. door Makassaren gebez., en staat tegenover: dêtjé^{ng}-lâlan^g.

◌◌ (d̄jâwa), bep. d̄jawâya), *Java, Javanen*, ook van andere natiën buiten Celebes gebezigd, onder anderen, van de Maleijers. (G. G.) — Râppo-râppo-D̄jâwa, soort van vrucht, door de Europeanen wel genoemd: *blaauw Jantje*. — D̄jarañg kâllañg-râppo-râppo-D̄jâwa. Men zie *kâllañg*. — Pândañg-D̄jâwa. Men zie *pândañg*. — Kâyoe-D̄jâwa, soort van boom, welks bloesem en jonge vrucht als groente gegeten worden, terwijl de bast dient om vischlijnen zwart te maken en voor berderf te bewaren. De bast is rood van kleur, v. d. welligt de benaming van *tarîpañg kâyoe-D̄jâwa*. — D̄jâla-D̄jâwa, soort van lang groot net. — Nid̄jâi-D̄jâwa. Men zie *d̄jâi* N°. 2. — Nisâssa-D̄jâwa, op *Javaansche*, d. i. *Hollandsche*, wijze gewasschen worden, geb. van *kleéren*. (Kel.)

D̄jâwa-D̄jâwa, *menschen van Boeton, Sumbawa* en andere Overwalsehe rijken, die gewoonlijk tot de ergste slavernij gedoemd zijn. — Ágâóe-D̄jâwa-d̄jâwa, *zich als slaaf gedragen*, v. d.: *ongemanierd zijn*, v. d. *slechte dingen doen*. — Átinro-D̄jâwa-d̄jâwa, *als een slaaf slapen*, d. i.: *zonder behoorlijke legerstede*. — Ngânre-D̄jâwa-d̄jâwa, *als een slaaf eten*, v. d.: a) *slecht eten krijgen*; b) *gulzig, ongemanierd eten*. — Ákâna-D̄jâwa-d̄jâwa, *als een slaaf spreken*, d. i.: *ongemanierd spreken*. — Ágîyó-D̄jâwa-d̄jâwa, *als een slaaf zich bewegen*, v. d.: *ongemanierd zijn in zijne bewegingen*.

Kad̄jâwa-d̄jawâñg, *slavernij*. (Rap. T. D̄j.)

◌◌ (d̄jâwi). — D̄jâwi-d̄jâwi, bep. D̄jâwi-d̄jawîya, soort van boom, welks wortels naar boven schieten en zich om den stam slingeren. (S. T̄jin.) NB. Deze wortels geb. om de medicijn van te maken, die bekend is onder den naam van *patákkó-óerá*, als dienende inzonderheid tot versterking. Verg. *tákkó*.

◌◌ (d̄jôewa), Sal. = het Mak. *d̄ja* N°. 1 en = het Boeg. *móewa*.

◌◌ (d̄jôewañg). — D̄jôewañg-d̄jôewañg, aldus op de *d̄jôeloëñg-d̄jôeloëñg* genoemd dat gedeelte, waar men op andere inlandsche vaartuigen de *salómpong* vindt. Boeg. idem.

◌◌◌ (d̄jôwá), bep. d̄jôwaka, *volk* (integestelling van de *hoofden*), *manschappen, krijgsknechten, lijfvolk*, ook: *aanhang, sekte*. Boeg. idem.

Kad̄jowâkañg, *d̄jôwá-schap; stand en betrekking van d̄jôwá*. (Rap.)

◌◌◌◌ (d̄jôewelé). Tádjôewelé, een zeer klein weinigje ergens *uitsteken*, bijvoorbeeld een *tak*. Zoo ook iemand's *heup*, waardoor zoo iemand onder het loopen, even als een eend, waggelt. Vergel. *tóya* N°. 1.

◌◌ (1° d̄jâi), *veel*. — Péla-d̄jâi, *hoe langer des te meer*. — D̄jâina, *hunne, hare, hoeveelheid*, of: *getal*; bijvoorb.: *kîra-kîra sibilânngañg d̄jâina tâoe, hun getal bedroeg ongeveer honderd man*. (D̄jay.) — Mádjâi-gâóe, lett.: *iemand die veel doet*, en geb. in *goeden*, en in *slechten* zin: a) *bedrijvig*; b) *allerlei slechte dingen doende*, als bijv.: *dobbelen, stellen, rooven*, enz. (Rap. K. G.)

Pakad̄jâi, *veel doen zijn*.

Papâkad̄jâiñg, *voor iemand veel maken*; bijv.: *kîpapâkad̄jâiñgá pamôpporó*, lett.: *maak voor mij veel vergiffenis*; d. i.: *schenk mij in ruime mate vergiffenis*. (D̄jay., Brief, Tar.)

D̄jâiñg, a) *menigte*; bijv.: *si-d̄jâiñg tâoe, cene menigte van menschen*; b) *meer*; bijv.: *d̄jâiñg na, meer dan*; bijv.: *na-d̄jâiñga-mo tâoe-t̄jâdi ángêwai, het kleine volk verzet zich meerendeels*.

D̄jâi, zamengesteld uit: *d̄jâi*, *iets met hun velen doen*; bijv.: *Nid̄jâi mitôenroëñg, door velen geslagen*

worden. — Pân-rá-mi nigâppa-mi ni-djâi, *hij is verloren, hij wordt door velen tegelijk aangevallen.*

Sanj-djâi, *evenveel*; v. d. *het midden*; bijvoorb.: sanj-djâina baŋgiya, *het midden van den nacht.* — Natâwa-sanj-djâi-mi, *zoo verdeeld dat ieder even veel krijgt*, d. i.: *wanneer er twee zijn de helft*, enz. (Rap., Mádi.)

(2° djâi), *naaijen*, Boeg. idem, Mal. *djâhit.* — Ânœ lébá-djâi, = *ânœ lébá-nidjâi*, *iets dat genaaid is.* — Ni-djâi-Djâwa, *geborduurd.* — Djâi-sôegi, of: djâi-sôegi-bilaŋg, *borduren.* Men zie *sôegi.*

Djâikaŋg, *het naaijen, dat wat genaaid wordt, naaiwerk.*

Pa-djâi, *naaister.*

Pa-nj-djâi, *naad.*

Pa-nj-djâikaŋg, a) = *pa-nj-djâi*, *naad*; b) *bezigen* een zekeren tijd bijv. *om op te naaijen*; als: *âllo*

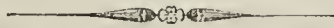
bâ-djî nipa-nj-djâikaŋg poeroûkaŋg, *een dag die goed is om gebezigd te worden tot naaijen, waarop het goed is om te naaijen, een zak.*

∞ (djêr), 't Jav. *djé*, zijnde *het vierde* jaar van de Jav. *windoe.* (Rap. T. Dj.)

∞ (Djâha), Sal., = *Djâwa.*

∞ ∞ (djôhoró), bep. *djôhoroka*, *Djohor*, eene rivier en koninkrijk aan den uithoek van het Maleisehe schiereiland; v. d.: *de Djohorezen*; en v. d. dewijl deze zich vroeger veel aan zeerooverij schuldig maakten, in het algemeen geb. voor: *zeeroovers.*

∞ ∞ (djâhelé), bep. *djâheleka.* — Tâœ-djâhelé, *een immoreel, slecht mensch.* Vergel. 't Arab. *جاهل*, *onkundig, dwaas*, en het Jav. *djâil*, *nijd, nijdig, kwaadaardig.*

∞ (nja). Twaalfde letter van het Makassaarsch Alphabeth.

∞ (njeŋg). Njêŋg-njeŋg, soort van *beestjes*, die men in de Westmoeson zeer veel in de boomen hoort. Zij maken een zeer vervelend geluid, hetgeen wel eenige overeenkomst heeft met dat van onze seharenslijpen. De naam is naar het geluid *njeŋg-njeŋg*, enz. Boegin. idem. — Ân-jêŋg-njeŋg,

het geluid van dit beestje maken; v. d.: *vervelend zijn, zaniken, ergens om zaniken, tot vervelens toe om iets verzoeken*; bijvoorb.: *âpa ânjdjo noenjêŋg-njeŋg, wat zanikt gij daar?*

∞ ∞ (njâmaŋg), *aangenaam, frisch, lekker.* Boeg. idem. Mal. *njâman*, idem.

Njâmaŋg ook geb. voor *opfrissing*, en van daar: *verlichting in de dienst.* (Rap.)

Ninjamāngi, *in zijn werk verligt worden.*

Kanjamāngāng, *het aangenaam, lekker zijn, gemak, enz.; bijv.: kanjamāngāng-dji noebôya, gij zoekt slechts uw gemak.*

☞ ☞ (njāme). Kanjāme, *proeven, smaken; kanjāme-sāi, proef eens.* — Bād̄jiki kanjamēna, *het smaakt lekker.* — Koekanjāme bad̄jina, *het smaakt mij lekker.* — Koekanjāme kodina, *het smaakt mij slecht.* — Lébá-koekanjāme boetta-Djoempāndaṅg, *ik heb het land van Makassar geproefd, d. i.: leeren kennen.*

Kanjāmēyaṅg, a) *het smaken, het proeven; bijv.: bād̄jiki kanjāmēyaṅna rotiya, het brood smaakt lekker.* — Kōdi kanjāmēyaṅna rotiya, *het brood smaakt slecht.*

b) *smakelijk; bijv.: kanjamēyaṅgi rotiya, het brood is smakelijk.*

☞ ☞ (njāmó), bep. njāmoka, Boeg. = lámóe, *musket.* Mal. njāmokh, idem.

☞ ☞ (njāta), bep. njatāya, *klaar, duidelijk.* Mal. *klaarblijkelijk*, Jav. *werkelijk, werkelijk waar.*

☞ ☞ ☞ (njēng-njēng). Men zie *njenj.*

☞ ☞ (njōnja). Mal. *Mevrouw.*

☞ ☞ ☞ (1° njōnjó), *aanlokken, vleijen, liefkozen.*

Panjōnjó, *het vleijen, vleitaal, vleijerij; bijv.: kâna-panjōnjó minjōnjōkaṅgi riyarōnna, lett.: vleijende, lieve, woordjes werden voor hem gebezigd door zijne moeder.* (Djay.)

(2° njōnjó), *ánjōnjó, zuipen, drinken, zoo als de beesten doen, slobberen (eenden).*

Panjōnjó, *zuiplap.*

☞ ☞ ☞ (njēnjéré), bep. njēnjereka, *baldadig, moedwillig, norsch, streng.* — Óló-óló mánjēnjéré, *verscheurende beesten.*

☞ ☞ (njāra). — Njāra-njāra, *voorbarig handelen.*

Âṅgkanjāra-njarāi, *ten opzichte van iemand, of iets, voorbarig handelen; bijv.: aṅgkanjāra-njarāi lôrosoka, haastig zijn in het beboeten.* (Rap., Inl. Wetb.)

☞ ☞ (njāraṅg). Men zie *sūraṅg* N°. 2.

☞ ☞ (njāring), *ontwaken.* Men zie *sāring* N°. 2.

☞ ☞ ☞ (njāre). — Anjāre-njāre, *onophoudelijk praten, zaniken, drijven, een kind bijvoorbeeld* (Rap.)

Panjāre-njarēyaṅg, *ergens om zaniken, om drijven, om lastig vallen.*

☞ ☞ (njāla), bep. njilāya, *indigo, Indigofera sp.* B. idem., Mal. en Jav. *nīla*, Sanskr. *nilā.*

Ninjāla, *met indigo, of donkerblauw, geverwd worden.*

☞ ☞ (njāwa), *ziel (als levensbeginsel), leven, kracht, adem, geest; Boegin. idem, Mal. Sund. en Jav. njāwa, ziel; bijv.: iya-māmo-njāwākota-bād̄jika-pi tepōna, (mijne gezondheid is wat beter), alleenlijk mijne ziel, d. i.: mijne krachten, nog niet is goed het volkomene er van; d. i.: ik gevoel mij nog niet sterk.* — Njāwa-mátēpoe-pa, *wanneer men volkomen sterk, of gezond, is.* — Njāwa-mákadoró. Men zie *kadoró.* — Lōmpo-njāwa, *veelmoed hebbende.* — Njāwāna-māmi nāi nāoeṅg, *haar adem ging op en neér, zij heeg.* (Bid.) — Anoe-mánjāwa, *iets dat leven heeft, bepaald van beesten gebezigd.*

☞ ☞ (njōewá). — Njōewá-njōewá, *hijgen.*

☞ ☞ (njāoe). — Anjāoe-njāoe, *maauwen, krollen, v. d. overdragtelijk in de beteekenis van knorren.*

Ñjâoe-ñjaôewaṅg, *ergens over knorren*; bijv.:
âpa-mâmo noenñjâoe-ñjaôewaṅg? *waar knor je toch*
over?

𐄂 𐄂 𐄂 (ñjâoṅg), = ñjâoe-ñjâoe, = māoēṅg,
maauwen, krollen.

𐄂 𐄂 (ñjâha), Sal. = ñjâwa.

𐄂 (ya). Dertiende letter van het Makas-
saarsch Alphabeth.

𐄂 (1° yá). Men zie beneden op á N°. 1.

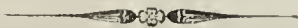
(2° ya). Men zie beneden op a N°. 2, 3 en 4.

𐄂 (yaṅg). Men zie beneden op aṅg N°. 2.

𐄂 𐄂 (yâsiṅg). Aldus genaamd *de 36ste sóerá*
van den Koran, naar de twee Arabische letters
يس, die aan het hoofd daarvan staan, en wier be-
duidenis onzeker is. Deze sóerá door Mohammed

zelve*n het hart van den Koran* genoemd, en daar-
om gelezen voor iemand, die op sterven ligt; daar-
om ook nog bij vele andere gewigtige gelegenhe-
den gebezigd, inzonderheid bij het *eedzweren*, zoo-
dat *bâtja yâsiṅg* ook als een synoniem van het
laatstgenoemde voorkomt.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (yaômile-âhi-
ra), het Arab. يوم الاخرة, *de jongste dag, de*
dag des Oordeels. (Godsd.)

𐄂 (ra). Veertiende letter van het Makas-
saarsch Alphabeth.

𐄂 (ri). Dit woordje geeft slechts een verband
of eene betrekking te kennen, zooveel als: *wat be-*
treft, ten opzichte van, of iets dergelijks, van daar,

al naar gelang van den zamenhang, te vertalen met
ons: *in, bij, op, te, van, naar, aan*, enz. Boeg.
idem; bijv.: kâmma ri-lébaka, ri-ta-máṅgâpa-apâya,
gelijk in het verledene, d. i.: *gelijk voorheen, toen er*
nog niets gebeurd was, het ongeluk ons nog niet ge-

trossen had. (Djaj.) — Riyâllo ri-bân̄gi, bij dag en bij naecht. (Djaj.) — Riyallônna Arabâya, op Woensdag. — Ângâlle ri-ewân̄gañg, met het zwaard nemen. (Tam.) — Na-ân̄jd̄jo ri-nâkke, en wat mij betreft. (Brief.) — Na-ânne ri-soerâta, en wat dezen uw' brief betreft. — Ri-wâttoe kíkellañgkoe ampari soerâkkañg-kí ri-pañgassêñgkoe ri-ânne gâoeka ri-Âroe-Lalôlañg, tijdens gij verlangdet (, toen gij verlangdet), dat ik voor u zou opsehrijven, hetgeen ik wist, ten opzichte van deze zaak van Âroe-Lalôlañg, enz. (Brief.) — Na-koepâlâ-mi ân̄jd̄jo sêleka ri-Tjînâya, en ik vroeg die kris aan den Chinees. — Nâoeng ri-Kekêyañg, neêrdalen, d. i.: gaan (, bijv. van Makassar,) naar Kekêyañg. — Bâttoe i-râwa ri-Kekêyañg, van Kekêyañg komen. — Antâma ribôetta-Balânda, in Holland komen. — Bâttoe ilâlañg ri-boetta-Balânda, uit Holland komen. — Nabâttoewi ri-ballâna Iyânoe, hij komt van het huis van N. N. — Mân̄ge ri-ballâna, gaan naar zijn huis. — Âmântañg ri-Djoempândañg, wonen te Makassar. — Na-îya kanâna soerâna Âroe-Mandâlle ri-karêba nalân̄gereka, en wat betreft den inhoud van Âroe-Mandâlle's brief omtrent (betreffende) het gerucht, dat hij gehoord had. (Brief.) — Na-ânne gâoeka ri-Segêri, ri-pañjînikoe, ri-wâttoe-niyâkoe irâwa, âla ri-Datoêwa ri-Lampôela, âla ri-Soelewâtañga, âla ri-Âroe-Pañjtjâna, taêna koetjîmî, tanapakâmma ri-êronâya toêwañg Pêtoró, en wat deze zaak in Segêri, en mijn zien, d. i.: mijne opmerkingen, zoo wel aangaande den Dâtoe ri-Lampôela, als den Soelewâtañg en Âroe-Pañjtjâna betreft, tijdens mijn verblijf aldaar (, lett.: beneden), zoo heb ik nooit gezien (bespeurd), dat zij niet handelden overeenkomstig den wil van den Assistent-Resident. (Brief.) — Ballîna bisêyañga ri-berôenna, de prijs van het

vaartuig in zijn nieuw zijn, d. i.: toen het nog nieuw was. (Inl. Wetb.) — Sâlaï riyân̄ggá-pasarâna, hij is sehuldig (, moet betalen), naar gelang van hunne waarde op de markt. (Inl. Wetb.) — Nalîmpo-lîmpo ri-bône-bâllá, lett.: en wat dienstmaagden betreft, die omgaven haar, d. i.: zij was omgeven van dienstmaagden. NB. Men had ri eenvoudig kunnen weglaten, of na in ni veranderen. Doch beide minder goed. (D. Moes.)

☞ (roe), het Boeg. ro, = het Mak. ân̄jd̄jo. (S. Tjin.)

☞ // (1° râká), omhelzen, Mal. dákap, idem; bijv.: râká panôendoeka, omvat de panôendóe (, men zie op toéndóe), teweten: opdat die niet uitschiete, bijv. door het trekken van een grooten visch.

Sirâká. elkander omhelzen.

(2° râka). Parakâi, verzorgen, bijv.: een kind; zorgen dat iets goed in orde is, bijv.: een bed, een tafel; oppassen, bijv.: een hond, een paard.

Parâkaîyañg, ten gevalle van iemand verzorgen, enz.; bijv.: parâkaîyañgá anâkoe, verzorg mij mijn kind.

Paparâka, iemand die verzorgt, enz.; bijv.: paparâka-djârañg, een paarden-oppasser.

(3° râkka), schrijlings zitten, Boeg. idem. — Âbâi-râkka, vergel. bái.

Râkka-râkka, bep. râkka-rakkâya, de zich kruisende boven uit het dak uitstekende bamboezen, waarop men als 't ware schrijlings zitten kan.

Rakkâi, ergens schrijlings op zitten; bijvoorb.: taêna tónroló, ta-narakkâi, er is geen tónroló (, men zie boven), waarop hij niet schrijlings gaat zitten. (Mâdi.) — Nirakkâi-mi ri-djârañg, lett.: er wordt schrijlings op hem gezeten door een paard, d. i.: een paard heeft hem tusschen de pooten, d. i.: hij is midden tusschen de pooten van een paard geraakt.

Pirakkâi, *ergens schrijlings op doen zitten*; bijv. napirakkâiyá ðjarâna, lett.: *hij doet zijn paard schrijlings zitten op mij*, d. i.: *hij maakt, dat ik tus-schen de pooten van zijn paard geraak*.

Parâkka, *schrijlings doen zitten*; bijv.: parâkka sâi anâkoe ri-ðjârânga, *laat mijn kind eens schrij-lings zitten op het paard*.

Pasirâkka, *schrijlings op malkander doen zitten*; bijv. pasirâkka limâna, lettt.: *zijne handen schrij-lings op malkander doen zitten*; v. d. *ze elkander doen kruisen, ze in malkander vouwen*.

(4° rakká), *kleverig*, Boeg. rákká, idem, bijv.: rakkáki ásâre, *hij is kleverig om te geven*, d. i.: *hij geeft niet graag* (, het geld kleeft te veel aan zijne vingers); staat tegenover: lámomoró-pamáí, *mede-deelzaam*.

Rakkáki, lett. *hij is kleverig*, ook gebezigd van iemand, die weigert, om zijn paard, of wat het ook zij, op ons bod te geven; wij zouden zeggen: *hij houdt zich taai, komt niets af*.

Parâkká, *lijm*, Mal. perrâkat, idem.

(5° rakká), bep. rakkâya, het Arab. رَكَّاءٌ, de buiging van het hoofd en bovenlijf, na het opzeg-gen van een gebed, waarbij men het ligehaam zoo- ver voorover buigt, dat men de knieën in de han- den kan vatten (Godsd.) — Rakkâãng, idem. NB. bij de rakká heeft plaats: 1° takáberé, 2° ipetitâhi, 3° pátihá, 4° pañjóempóe, 5° rókko N°. 6, of rók-koñg N°. 2, 6° sóedjójóe, 7° ittidála, 8° wederom sóedjójóe. NB. de takáberé, ipetitâhi en pañjóempóe komen niet bij iedere rakká voor. (Godsd.).

☞ // (1° rãngká), *ergens over uitgestrekt zijn*; v. d. *omvatten*; bijv.: aũggênna narãngkáki boewoẽngaũg, *alles wat een boewoẽnjaũg omvat, al- les wat daaronder is*. Men zie boewoẽnjaũg, op bõe-

woẽng. (Rap., Tar.) — Toe-narãngká bâte, *zij bo- ven wie een vaandel wappert, zij die een vaandel voe- ren*. (Rap.) — Si-rãngkána âlaũga, lett.: *alles wat de wereld omvat*, d. i.: *de gansche wereld, alle lan- den der wereld*, enz. — Piraũgkákki, *iemand maken tot het object, waarover het een of ander uitgestrekt wordt*; bijv.: piraũgkákki anâna lâlaũg si-poewe, lett.: *een halven zonnescerm boven het hoofd van zijn zoon doen houden, hem onder een halven zonne- scherm doen gaan*, v. d. *hem de regering opdragen*, als wanneer hem dit teeken van vorstelijke waardig- heid ten deel valt. (G. G.) — Îya nipiraũgkákki pâyoẽng, *hem werd een zonnescerm boven het hoofd gehouden*, d. i.: *het bestuur opgedragen*. (Rap. K. G.)

Panrãngká, dus genoemd de patoẽngkó's onder de pamóẽnjaũg van het dak, die in den vorm van een pãnjka aan elkander genaaid, en zoo op het dak gelegd worden; terwijl de andere patoẽngkó's aan de káso's zijn vastgemaakt.

Parãngká, a) *hetgeen ergens over uitgestrekt is*; v. d.: het bovenste gedeelte van de binnenzijde der beenen van een mensch, of beest;

b) *iets ergens over uitstrekken*; bijv.: kãðjaũg mãĩng niparãngká, *een kãðjaũgmat, die men boven een praauw uitgestrekt heeft*. (S. Tjin.)

(2° rãngká), *iets over zich uitgestrekt hebben*, v. d. *ergens onder zitten*; bijvoorbeeld gebezigd van menschen, die onder een bed zitten, ten einde zich te verschuilen. Ook gebezigd van vogels, die on- der de takken, bijvoorbeeld op den grond, zitten, zoodat zij niet terstond in het oog vallen.

Paraũgkákkaũg, lett. *iemand*, of *iets*, *bezigen om onder te zitten*. Van daar: niparaũgkákkaũgi ri- tâoe-mámoenôwa, *de moordenaar zit onder hem*; houdt zich bijvoorbeeld onder zijn bed schuil.

𠄎 𠄎 (1° raki), bep. rakiya, *vuilnis, vuil* van het *ligehaam*, dat bijv. bij het wasschen der handen er afgewreven wordt. Boeg. *râi*, idem.

(2° raki), bep. räkika, Mal. *rakit*, een *vlot* van *hout* of *bamboe*. Boeg. *râi*, idem.

(3° rakkí), = *dákkí* en *rákká* N°. 4. Jav. *rakët*, *dig*t aan *elkander* sluiten, *naauw vereenigd, verkleefd, gehecht*. Sund. *rakat*, *kleven, aankleven, kleverig, kleven*.

Parâkkí, *doen kleven, plakken*.

𠄎 𠄎 (rakoé), = *râpá* N°. 1.

Sama-rakoé, = *sama-râpá*. (Mádi.) Vergelijk *sâma* N°. 1.

𠄎 𠄎 𠄎 (rikonġ), = *ríkodoġ*, *ah! helaas!* (Sinr.) — I-rikonġ, = *ríkônġ*. (Sinr.) Verg. *i* N°. 4.

Máparikônġaġ, *medelijden hebben met iemand, zich over iemand ontfermen, aan iemand denken*. (Tar.)

𠄎 𠄎 (roëkka), Boeg., = 't Mak. *gêgeré*.

𠄎 𠄎 (roëġka), bep. roëġkâya. — Tâoe-roëġka, *jongeling*. — Dġânġaġ-roëġka, *jonge kip*.

Ároëġka, *teelen, geb. van beesten*. NB. van *menschen* geb. ábidġa, vergel. *bidġa*.

Paroëġka, *voortteeling, fokkerij*. — Áparoëġka, *eene fokkerij hebben*.

𠄎 𠄎 (1° roëkoé), bep. roëkoeka, *gras*. Boeg. *roé*, idem. — Roëkoé-râmbô-râmbô, *soort van gras*.

— Roëkoé-boëlo-boëlo, *eene graminee, onder anderen* gebezigd om *vogelkooijen* (Dġâbá N°. 1.) van te maken. — Roëkoé-sanġi, *insgelijks eene graminee*.

Roëkoé-roëkoé, *onkruid*; bijv.: natimbôwi roëkoé-roëkoé, *er groeit onkruid op*.

(2° roëkoe). Roëkoe-roëkoe, bep. roëkoe-roëkoëwa, *soort van medicinalen heester, welks bladen fijn* gemaakt (*nigilġġ*), en op het hoofd van een verkouden kind gelegd worden. Boeg. idem.

(3° roëkkoé), ároëkkoé, *smeulen*. Boeg. *doëkkóé*, idem; bijv.: kère-mâë ároëkkoé pèpeka, anġdġô-reġ-tôm̄mi niboëno, lett.: *waar het vuur ook moge smeulen, daar moet het ook gebluscht worden*; overdragtelijk gebezigd voor: *daar waar de twist ontstaat, moet die ook beslecht worden*. (Rap. T. Dġ.) — Ároëkkoéki sēġ bambâna, *de lütte smeult weder*; overdragtelijk gebezigd voor: *de koorts is weder aan het opkomen*.

Paroëkkoé, *doen smeulen, aanhouden*, bijvoorh.: paroëkkoé pèpé-bâra-ko, *houd het vuur aan voor kolen*; of ook: *aan het smeulen brengen, ontsteken*. (Koran.)

𠄎 𠄎 𠄎 (1° rêká), *ter dege digt* getrokken, *aangehaald* worden; gebezigd van een *knoop*. Boeg. idem.

Parêká, *een knoop ter dege digt* trekken; v. d.: bässe-niparêká, *een bässe wier bindsel men ter dege digtgetrokken heeft*. (Kel.)

(2° rêka). Parêka-rêka, *op een middelmatigen afstand zijnde, niet te ver en niet te digtbij*. (D. Moes.)

Si-parêka-rekânġi, *het is een middelmatige afstand*.

𠄎 𠄎 𠄎 (rêkoé), árekoé, *kraken*, bijvoorbeeld een *huis*.

Árekoé-rêkoé giginna, *hij knarsetandt*, = ákaráppóe-gġgi, verg. *karáppóe*.

𠄎 𠄎 𠄎 (1° rêké). Tárêké-rêké, *aanhouden, niet ophouden*; bijv.: noemâkkalá tárêké-rêké, *niet ophouden met lagelen, hartelijk lagelen*.

Parêké-rêké, *iets niet doen ophouden*; bijvoorh.: sġġgará parêké-rêké, *onophoudelijk manen*; bijv. ni-parêké-rêké-mi ri-inrâna, *hij wordt onophoudelijk om zijne schuld gemaand*.

(2° rêke). Rêke-rêke, Bonth., *kwijnen*, gebezigd van *planten*, *beesten*, *menschen*. — Tâoe-rêke-rêke, *een ziekelijk mensch*.

↘ ↗ ↘ ↘ (rêkeñg), Holl., ons: *rekenen*, *er voor houden*. (Tar.)

↘ ↘ ↘ ↘ (1° rôka), a) *losmaken*.

b) *losgaan*, uit elkander gaan; bijv.: nigalânḡ-gaḡ-pi (sânḡkoloka); narôka, *wanneer men er hard op bijt*, te weten: op de *sânḡkoló*, die bijzonder lekker en vast in malkander is; *dan eerst gaat de sônḡkoló uit elkander*. (Mâdi.)

Târôka, *losgemaakt zijn*.

Karokânḡ, *het losmaken*; bijv.: karokâna ânḡ-ḡjo rôkó-rôkoka, *het losmaken van die pakjes*.

(2° rôka). Târôka, *afnemen in grootte*, of *dikte*; bijv.: tárôkaï kalênna, *zijn ligchaam neemt af*, *hij valt af*.

↘ ↘ ↘ ↘ (1° rôkó), *inwikkelen*, *inpakken*, *omvatten*, *zamenhouden*. Boeg. *dókó*, idem; bijv.: kalêwaḡ nirôkó-boelâcḡ, *een kalêwaḡ als 't ware met goud omwikkeld*, d. i. *met goud beslagen*.

Rôkó-rôkó, *bundel*.

Panrôkó, *bekleedsel*; v. d.: panrôkó toe-mâte, *een doodskleed*.

(2° rôkó), bep. rôkoka, *eigaar*, ons: *rooken*. — Tambâko-rôkó-makî, *rook een eigaar*.

(3° rôko). Târôko-rôko, *kugchen*. Boeg. *tádóko-rôko*, idem.

(4° rôkkó). — Rokkôki, *sehenden*, *onteeven*, bijv. voorb.: *cene vrouw*. (Rap.)

(5° rôkkó), *krom buigen*, *cen' tak* bijv., of: *koperdvaad*, of: *bamboe*. Boeg. *râkkó*, idem.

(6° rôkko), = *rôkkoñj* N°. 2.

↘ ↘ ↘ ↘ (1° rôkoḡ), *teering*. — Nabôeḡgabocḡḡai-mi rôkoḡ. Men zie *bôeḡḡa*.

(2° rôkkoḡ), het Arab. رُكُنٌ, (Godsd.), *een buiging onder het gebed*, waarbij men met het ligchaam bijna een rechten hoek vormt, en de handen plat tegen de beenen houdt.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (rîkodoḡ), = *rîkoḡj*, *ach!*, *he-laas!*

Irikodoḡ, = *rîkodoḡj*. Men zie op *i* N°. 4.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (rônḡkelé), bep. rôḡkeléka, *een tros*, gebez. van *kanâve*, van *ḡjaramélé* en dergel. meer. Boeg. *dônḡkelé*, idem.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (rôkkoló), vergel. het Mal. *merôgol*, *onteeven*, *scheuden*, *schaken*, alsmede: *perôgol*, *onteerder*, *vervoerder*, *schaker*.

Pirôkkoló, *dwingen*, bijv.: pirôkkolóki álâmpa, *hem dwingen om heen te gaan*.

Pirôkkôli, *iemand dwang aandoen*, *iemand dwingen*.

Pirôkkolîyaḡ, letterl.: *het dwingen bezigen voor*, v. d. ook: *iemand dwingen*.

Sipirôkko-rôkkoló, *elkander dwingen*; van daar: sipirôkko-rôkkoló karâcḡ, *elkander dwingen*, *op alle mogelijke wijze trachten over te haleu*, *om de koninklijke waardigheid op zich te nemen*.

↘ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (rônḡkasá). Ronḡkâsi, *zich gereed maken*, bijv.: om op te staan, om te paard te stijgen, om de reis te vervolgen, om onder zeil te gaan, enz., als: anronḡkâsi-mi toêwaḡ, *mijnheer maakt zich gereed* (, bijv. *verkleedt zich*), *om uit te gaan*. — Bânḡgoeḡmakô, ronḡkâsi-makô, *staat op*, *en maakt u gereed*, *om de reis te vervolgen*. NB. gebez. tegen koeli's, wanneer men 's morgens vroeg de pleisterplaats wil verlaten.

↘ ↘ (1° râga). Ârâga-râga, Boeg. *streelen*, *liefkoozen*, (Dat. M.), *troosten*. (Kel.)

(2° râga), *ongeveer*, gebez. bij getallen: *râga rôcwa*, *ongeveer twee*. (ḡjay.)

(3° rāga), bep. ragāya, *ronde bal van gevlochten rottan*. Boeg. idem, Mal. *boewah rāga*. — Árāga, *met een rāga spelen*.

Pālo-rāga. Vergel. *pālo* N°. 1. — Sōngkó rāga-rāga, eene soort van *sōngkó*, gevlochten van bindrotting.

(4° rāga). Rāga-rāga, eene *Lygodium sp.*

↗ ↘ (rānggaṅg), *wijd uit elkander*, Boeg. idem; bijv.: rānggaṅgi loṅdjōna batōewa, *de rijen steenen zijn wijd uit elkander*, bijv. gebez. van een muur. — Rānggaṅgi anāna rīnrīnga, *de wand is wijd uit elkander gevlochten*. Men zegt ook bij verkorting: rānggaṅgi rīnrīnga.

↗ ↘ (rāgi), bep. ragīya. Rāgi-rāgi, *veelkleurig*, Boeg. *dāgi-rāgi*; bijv.: bêrasā-rāgi-rāgi, *ongekookte rijst van allerlei kleuren door elkander*, als: *rood, geel, wit en zwart*. NB. *kóēñjī* maakt de rijst *geel*, *kóēñjī met kalk* maakt ze *rood*, *houtschool* maakt ze *zwart*.

Parāgi-rāgi, *veelkleurig maken*; bijv.: līpá taniparāgi-ragīya, *de saroṅg, die niet veelkleurig gemaakt is*, de saroṅg die slechts twee kleuren heeft, bijv. *zwart en blaauw*, of *zwart en rood*. (Mádi.) Verg. *rēge*.

↗ ↘ (rīnggí), bep. rīnggika, *Spaansche mat*. Boeg. idem.

↗ ↘ (roēngga), bep. roēnggāya, eene opening die men te midden van de paddievelden in den grond graaft, en waarin zich ten tijde van de Westmoeson menigte van visch verzamelt. (Rap.) Tegenwoordig bezigt men in plaats van *roēngga* meer de woorden: *kalóbaṅg-djókóé*. Vergelijk *kalóbaṅg*.

↗ ↘ (róegi), bep. roegiya, *schade, verlies*. Boeg., Jav. en Mal. idem. — Róegi-oēwaṅg, *geld-*

verlies. — Róegiyá riyóewaṅg, of: róegi-oēwaṅgá, *ik verlies ergens geld bij*. — Róegi-kô riyóewaṅg, of: róegi-oēwaṅg-kô, *gij verliest*, enz. — Roegi-riyóewaṅg, of: róegi-oēwaṅgi, *hij verliest*, enz.

↗ ↘ ↘ (rēnggaṅg), = *sówe*.

↗ ↘ ↘ ↘ (rēge), = *rāgi*.

Parēge-rēge, = *parāgi-rāgi*. (Mádi.)

↗ ↘ ↘ ↘ (rēngge). Mārēngge-rēngge, *vrug van aard zijn, veel beweging maken*. (Mádi.)

↗ ↘ ↘ ↘ ↘ (raṅggôla), bep. rānggolāya, = *bóēngga siyāntaṅg*. Vergel. *siyāntaṅg*.

↗ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (rêgesé), = *rēppesé*.

Sirêgesé, = *sirēppesé*.

↗ ↘ ↘ ↘ ↘ ↘ (raṅggasêla), *mistrouwen, niet gelooven*.

↗ ↘ (rānga). Kāyoe parānga, hout met veel en zich wijd uitstreckende takken; van daar: aparāngai Iyānoe, *N. N. heeft veel nakomelingen*.

↗ ↘ ↘ (rānge), bep. rāngêya, soort van *koek*. Boeg. *dāṅge*, idem. NB. Men maakt een deeg van sago-meel en geraspte klapper, doet dat in een gloeiend gemaakten aarden vorm, bestrooit het met bruine suiker, en keert vervolgens den vorm, na dien met pisaṅg-blad bedekt te hebben, om. Binnen een paar minuten is alsdan de koek gaar.

Parānge, *de vrouw die de rānge maakt*.

Parāngêyaṅg, *vorm voor de rānge*.

↗ ↘ (1° rīnggaṅg), *ligt*, Boeg. en Mal. idem. — Rīnggaṅg-tôli, *lichtgeloovig*. — Âte-rīnggaṅg, *long*. — Bātoe-rīnggaṅg, = *bātoe-māwaṅg, puimsteen*. Vergel. *bātoe* N°. 1.

Rīnggaṅgi, *lichter maken, verligten*.

Rīnggaṅgiyaṅg, *ligt maken voor iemand*; bijv.: nariṅgaṅgiyaṅgkoe soesāya, *hij maakt licht voor mij de zorg, d. i.: hij bevrijdt mij van de zorg*.

Karĩngãngãng, *verligting*.

(2° rĩngãng), Bonth. = *anrãí*. Vergel. *rãya*.

𠄎 𠄎 (rĩngí). — Karĩngí-rĩngí, *viesch, er viesch uitzierende*, bijv. gebez. van: *eten en dergel.* — Tãoe-karĩngí-rĩngí, *een viesch mensch, iemand die er viesch uitziet*, v. d. overdrachtelijk: *iemand die smerige dingen doet*, hetgeen men zelfs toepast op iemand, die *allerlei kuren heeft*, ook op iemand die *zich aan grootspraak en praal schuldig maakt*.

Parĩngikãng, *ergens viesch van zijn, den neus ergens voor ophalen*.

𠄎 𠄎 (rõngá), bep. rõngaka, gemeene soort van *viesch*.

𠄎 𠄎 (rõngo), bep. rõngõwa, een wakker vorstenzoon van ongeveer dertig jaren. (Mádi.) Boeg. *mãróyo-rõgo*, idem.

𠄎 𠄎 (1° rãngasá). — Karãngasá óena, *zijne haren staan in de hoogte*. Vergel. *karãmpañg* op *rãmpañg*, en *moenrãngasá* N°. 2.

(2° rãngasá), bep. rãngasaka, soort van boom, gebezigd voor houtskool.

𠄎 𠄎 (1° rãpá), bep. rãpaka, *dig*, zoo als timmer- en vlechtwerk, *dig aanéén gevoegd, dig gesloten, naauw aan één gesloten*, v. d.: *ergens naauw meé verbonden*, bijv. *in plaats*, d. i. *dig bij, vast, onafseidelijk*; bijv. *in tijd*, d. i. *onophoudelijk, onafgebroken*. Jav. *rapët*, Maleisch en Sund. *rãpat*, idem. — Bõeta-rãpá, zoo blind, dat men de oogleden niet kan openen, *stekeblind*. — Kallãngãng-rãpá, *stikdonkere duisternis*. (S. Tjin.) — Átiĩngkõko-rãpá-mi ðjãngãnga, vergel. *tĩngkõko*. — Rãpá empõna, *zijn zitten was vast*, d. i.: *hij zat goed*. (D. Moes.) — Sãma-rãpá soelẽngkãna, *zijn met de beenen voorwaarts gekruist zitten was zoodanig, dat het onderste gedeelte van de gekruiste beenen overal*

gelijkelijk aan de vloer, of grond, sloot, of raakte; d. i.: *hij zat behoorlijk vast, met de beenen voor zich gekruist*. Vergel. *sãma* N°. 1. — Kãyoe-rãpá, soort van hout, welks bast sterk zamentrekkend is. Uit dien hoofde bezigen de Inlandsehe vrouwen een afkooksel daarvan om het pudendum te doen zamentrekken.

Anrapãkki, *dig* bij iemand komen. (Djaj.)

Parãpá, *doen komen in iemand's nabijheid*, v. d. *berigten*, enz.; bijv.: *ĩya koẽnjðjoẽng koeparãpãriyanãkoe, ik wensch mijn' zoon te berigten, kennis te geven*.

Tãrãpá, *dig* bij gebragt, *vast gemaakt, zijn*, enz.; bijv.: *na-tãrãpã-bãðjĩ-tõngãnga pamempõkoe rĩrãmmaंगा; lett.: mijn zitten was ook goed vastgemaakt, goed gesloten, aan de wolk*, d. i.: *ik zat ook goed vast in de wolk*. (Tam.)

Rapãkkañg, *voege* (timmermanswoord.) (Rap. K. G.)

(2° rãpa), bep. rapãya, *laag bij den grond*. Boeg. *rãpã*, idem; bijv.: *bãllã-rãpa, een huis dat laag bij den grond staat*. — Mãrãpa-tõng ãnjðjo mãngẽ ãlaraka, *de ãlarã was ook laag bij den grond*, d. i. *was geheel omgevallen en vertreden*, (Siti Tjin.)

(3° rãpa). — Árãpa-rãpa, *spartelen*, bijv. een *hoen*, dat geslagt is, en op sterven ligt, bijv. een *vogel*, die aangeschoten is. Boeg. *dãpa-rãpa*, idem.

(4° rãppa), bep. rappãya, een *vaãm*, de lengte van den top des eenen middenvingers tot dien des anderen. Boeg. *rãppa*, idem. — Si-rãppa ilãlañgkãle, lett.: *één vaãm binnens ligchaams*, d. i. *één vaãm en nog bovendien de lengte van den top des eenen middenvingers tot op het midden des ligchaams*, met andere woorden: een en een half vaãm.

Rappâi, *omvademen, iels bij vademen meten.*
(Rap. K. G.)

(5° rappa), *plunderen, met geweld verbeurd verklaarde goederen nemen.* Boeg. *dâppa*, idem. — Rappâi Iyânoe, *NN. plunderen.* (Rap., Inl. Wetb.) — Rappâi bârañg-barâna Iyânoe, *het goed van NN. met geweld nemen.* — Nirappa ri-tânga-pârañg, *geheel en al genomen worden, als 't ware in het midden van de vlakte, zoodat er niets kan wegschuilen.*

↗ ↘ (1° rapanḡ), *gelijkenis.* Boeg. idem; van daar welligt, wegens het *beeldsprakige*, insgelijks gebezigd voor eene verzameling van uitspraken der oude vorsten en geleerden, die de plaats van onze *wetboeken* vervangt; of misschien omdat men de *voorbeelden* der voorouders als rigtsnoer voor regtspleging volgt.

Rapanḡ-rapanḡ, *beeld, afteekening, tijpe, zinnebeeld, gelijkenis;* bijv.: *kí-âlle-d̄ji rapanḡ-rapanḡ, het is maar een zinnebeeld.* — Rapanḡ-rapanḡ garôeda, *een nagemaakte garôeda.* (Bid.)

Nirapanḡ, *beschouwd worden als gelijk, vergeleken worden met;* bijv.: *nirapanḡi d̄jângaḡ-d̄jângaḡ máliyará, hij wordt vergeleken met een schuven vogel.* (Rap. K. G.) — Ka-pônna ân̄d̄jo koeḡappa oewânḡkoe, *âná, koerapanḡi ikâoe ásâre-sarêya, want, indien ik mijn geld nog krijg, mijn zoon! beschouw ik het zoo goed, als of gij het mij gegeven hebt.*

Rapanḡi, *lett. gelijk maken;* v. d. *pônna ta-narapanḡgîya pamallinna, zoo hij niet gelijk maakt den prijs (van den slaaf), d. i. zoo hij niet betaalt, hetgeen de slaaf aan den ander gekost heeft.* (Inl. Wetb.) — Pônna *tápêlá-mi anoenta koerapanḡi, zoo heluwe weg is, zal ik het gelijk maken, d. i. het u in Natura, of in geldswaarde, jnist teruggeven.*

Pasirapanḡâna Gôwa Bône, *het zamen één rapanḡ hebben van Gôwa en Bône, de overeenkomst, of hetgeen overeenkomt, in den Rapanḡ van beide.* (Inl. Wetb.)

Sanrapanḡ, *gelijk.*

Âla-rapâna, = *ebarâna*, = *barañgkâna.* Vergel. *âla* N°. 1.

(2° rapanḡ). Rapanḡ-rapanḡ, *soort van hoogen struik.*

↗ ↘ (1° rämpá), *omver-buigen, bedrijv. en onbedrijv., van daar a) op zij duwen, doen omvervallen;* bijv.: *rämpáki pêpeka, het vuur doen vallen, de vlam doen neêrslaan.* NB. *bij brand.* — Rämpáki nappasoena taôewa, *iemands drift doen vallen, doen bedaren.* — Koerämpáki rôekôe-rôekoeka, *ik doe omver vallen (ombuigen) het gras;*

b) *omver-vallen;* bijv.: *rämpáki rôekôe-rôekoeka, nagânḡ taôe-d̄jâi, er zijn zoo veel menschen over het gras heen geloopt, dat het geheel op zij gevallen is.* — Rämpá-rarâme, *lett.: het omver-vallen, of buigen, der stoppels (door den regen), d. i. de tijd die onmiddellijk op den oogst volgt.* (Kel.) — Rämpátâmmoewi, *zij vallen omver als vertrapte tammoe's.* (Mâdi.) Vergel. *tâmmoe* N°. 2.

Karampâkkañg, *in een gevallen toestand, of omgevallen, liggen;* bijv. *nakarampâkkañg âlaraka, de âlará ligt omgevallen.* (Mâdi.)

Bôsi panrämpá-rarâme. Men zie *bôsi.*

(2° rämpá), Bonth., = *síkó, binden.*

(3° rämpa). Rämpa-rämpa, *bep. rämpa-rampâya, kruiden, specerijen.* Boeg. en Mal. idem. — Rämpa-rämpa kalôtoró, *droogerijen.*

↗ ↘ (rämpaḡ), *zieh nitbreiden;* bijv. *nâranpanḡ-mônne bâyaḡ mángakaliya, de sehim der bespotting breidt hare armen reeds nit.* (Kel.)

Râmpaṅg-râmpaṅg, boom, welks stam tot zekere hoogte oploopt, als wanneer de bladen zich naar alle kanten uitbreiden (árâmpaṅgi lekóna). Deze bladen gebezigd voor *pitjôeroe*.

Karâmpaṅg ôena, welligt lett.: *zijne hoofdhaaren breiden zich naar alle kanten uit*, en van daar: *zijn hoofdhaar staat verward in de hoogte*.

Parâmpaṅg, welligt letterlijk: *de handen voor iemand uitbreiden*; en v. d.: *tegenhouden*; *wéérstaan in regten*; *tegenhouden*, of: *aanhouden*, *vermiste slaven*, *beesten of goederen*, met doel om die aan den eigenaar terug te bezorgen; bijv.: *tôewaṅg Iyânoe parâmpaṅgá kádó*, *mijnheer NN. houdt mij tegen* (, NB. terwijl ik heen wil gaan), *om te blijven eten*, d. i.: *mijnheer NN. houdt mij ten eten*. — *Kam-mâya tôdoṅg atannâya Âroem-Pône*, *poenna nigâppa niparâmpaṅg ri-toe-Gowâya*, *zoo ook, wanneer de weggelooopen slaven van den koning van Bóna door de menschen van Gówa tegengehouden, en teruggebragt worden*. (Rap.) — *Poenna têdoṅg niparâmpaṅg*, *zoo men weggelooopen buffels aanhoudt en aan den eigenaar terug brengt*. (Rap.) — *Poenna nîyá bâraṅg-bâraṅg nilariyaṅg*, *na-niparâmpaṅg*, *zoo er goed is, dat men ontvoerd heeft, en hetwelk aangehouden en teruggebragt wordt*. (Rap.)

𐄂 𐄃 (râpí), *bereiken*, *komen tot*, *toereiken*, Boeg. *dâpí*, idem; bijv. gebezigd van de striklans des jagers, van het *shot* van een *geweer*, enz. — *Ta-narapîkaï nâwa-nawâṅgkoe*, lett. *mijn verstand bereikt*, of: *vat, het niet*, v. d. *ik kan het niet aannemen*, of *gelooven*. — *Ta-nirâpí ninâwa-nâwa*, of: *ta-narapîkaï nâwa-nâwa*, *het is niet te bereiken met het verstand*; v. d.: *het is onbegrijpelijk*. — *Ta-nirapîkaï lâdoeṅg*, *het is niet met het peillood te bereiken*, d. i.: *het is onpeilbaar*. — *Ta-maurapîka*,

het reikt niet toe, is niet voldoende (Tar.); v. d. *ka-tamanrapîkaṅg*, *onvermogen, ellende*. (Tar.) — *Tamanrapîka-má mánâí*, *ik bereik het niet meer, om op te klimmen*, d. i.: *ik kan niet meer opklimmen, heb daartoe geen' tijd meer*. (Mâdi.) — *Ta-koerapîkaï-sēṅg ṅgagâṅg-kí mêmpe-mêmpe*, *ik kan al wederom niet met u zitten, ik heb al wederom geen' tijd om mij met u te ooeperen*. — *Sikâmma-mînne koc-râpika kocparisoêrá*, *alles, wat ik bereikt heb*, v. d. *te weten gekomen ben, schrijf ik*. — *Sikâmma ta-kí-râpika*, *alles wat wij niet bereiken*, v. d. *al onze tekortkomingen, al onze schulden*. — *Na-poenna kâyoe marâeṅg, ákôelle-ḍji lîntá, bâraṅg narâpí-ḍji-eróna itôewaṅg*, *en zoo het ander hout is, kan zulks immers spoedig; welligt zou dat te Makassar kunnen zijn op den dag, dat mijnheer verkiest*, lett.: *kunnen treffen mijnheer's verlangen*. (Brief.) — *Narâpíki kîra-kîra tâṅga-bâṅgi*, *en ongeveer middernacht was daar*, d. i. *het was ongeveer middernacht geworden*. (Brief.)

Panrâpí, *een bereiken, komen tot*; bijv.: *nîyá panrapîna ri-gaôekaṅga*, *er is een komen van hem tot de rijkssieraden*, d. i. *hij reikt tot de rijkssieraden*, v. d. *hij is van vorstelijke afkomst*. (Rap. K. G.) — *Boelaṅg panrâpí*, = *boelaṅg pañjôlonṅ*, = *ri-kal-lânṅaṅg si-pattâna*, = *ri-garése-balawówa*. Men zie *boelaṅg* N°. 1.

Rapîkaṅg, *reiken tot*; v. d. *aantreffen, betrappen*; bijv. *taêna-mo kocrapîkaṅg Âroe-Lalôlaṅg*, *ik trof Âroe-Lalôlaṅg niet meer aan*. (Brief.) — *Narapîkaṅg-mi baïnnênna karâeṅga ámêmpe*, *en zij troffen de vrouw van den vorst aan, zittende*, enz. (Ḍjay.)

Târâpí, *daartoe gebragt zijn dat men bereikt*, v. d.: *bereiken*. (Ḍjay.)

Pirapîki, iemand bereiken, komen tot iemand; v. d. iemand inhalen, bijhouden.

Pirâpî-rapîki, iemand zoo veel mogelijk inhalen.

Pirâpikîyaṅg, iets doen komen tot, bijv.: ta-koel-lêna-dji ta-koepirâpikîyaṅgi Toêwaṅg, lett.: het is onmogelijk dat ik niet doe komen (die zaak) tot mijn heer, d. i.: ik mag niet nalaten deze zaak ter kennis van mijnheer te brengen.

Sirâpî, elkander bereiken, zamen komen; van daar: a) tot stand komen, toereiken, gebeuren; bijv.: mâna la-pantamâkoe ri-Bône, ta-sirâpî, zelfs mijne voorgenomen reis naar Bône komt niet tot stand, gaat niet door. — Sirâpî-dji kanrêna, hij heeft genoeg rijst, hij kan behoorlijk leven.

b) tegelijk met iets anders zijn, of gebeuren, gepaard met, alsmede; bijv.: kêre-mi mâê lâmpa-allôkoe, sirâpî lâmpa-baṅgîkoe?, waar is mijn gaan bij dag, alsmede mijn gaan bij nacht?

(Mâdi.)

Sirâpî-râpî, elkander bereikende, elkander opvolgende, achtereenvolgens; bijv.: pintâlloe sirâpî-râpî, driemaal achter elkander. (Godsd.)

Sikarâpî-râpî, = sirâpî-râpî. — Pintâlloe sikarâpî-râpî, = pintâlloe sirâpî-râpî. (Bid.)

Karapîkaṅg, a) overvalling, verrassing;

b) in den toestand verkeeren, van overvallen, ver-rast, te worden; bijv.: tâna-karapîkaṅg, een veld, welks paddie, nadat de aren reeds vrucht beloven, bij gebrek aan regen, als 't ware door de Zon overvallen, d. i. verschroeid, wordt. — Karapîkaṅg-mi palôëkkaka, de dieven worden overvallen, of betraapt. — Bâwi-karapîkaṅg, een varken door 't daglicht overvallen.

↗ ↘ (râppoēṅg), oprapen, verzamelen, rampassen, of met geweld ontnemen, bijv.: verbeurd ver-

klaarde goederen. — Ânâ-ânâ-nirâppoēṅg, een vinding. — Na-toe-nirâppoēṅga, anôenna ṅgâseṅgi karâēṅga, saṅggêna râṅgkaka boēṅgôēṅgaṅg, anoennâya toe-nirâppoēṅga, en wat betreft hen die gerampast, d. i. wier goederen verbeurd verklaard en hun deswegens met geweld ontnomen worden; al wat onder het dak van zoo iemand's woning gevonden wordt, is eigendom van den vorst. (Rap.)

Rappoēṅgaṅg, arappoēṅgaṅg, marappoēṅgaṅg, 't Boeg. mādâppoēṅgâṅg, zieh verzamelen; bijvoorb. pîla marappoēṅgaṅg, pîla marappoēṅgaṅg rapâna hoe meer zich van haar gelijken verzamelen, hoe meer er van haar gelijken bij elkander zijn.

Parappoēṅgaṅg, a) zich doen verzamelen, verzamelen, vereenigen; b) verzamelplaats.

↗ ↘ (râmpoe), vriendelijk zijn. (GG.)

Sikarampoēwi, vriendelijk jegens elkander zijn. (Rap.)

↗ ↘ ↘ (1° râmpê), bep. rampêya. Boēṅga-râmpê. Aldus genoemd de fijn gesneden pandaṅg-bladen, die, na korten tijd gelegen te hebben, en eenigzins week geworden te zijn, eene sterke welriekende lueht bekomen. Zij worden te gelijk met welriekende bloemen tussehen de kleêren gelegd, enz. Men zie Hasskarl's Aanteekeningen over het nut door de bewoners van Java aan eenige planten van dat eiland toegeschreven, op pandan. (Tar.)

(2° râmpê), tárâmpê, aanlanden, teregt komen, aanspoelen, Boeg. râppe, idem; bijv.: râmpê nâí ribontôwa, op den wal drijven.

Rampêi, tárampêi, ergens aanlanden, bij iemand aanlanden; bijv.: rampêiyá-mâê, landt, of komt, herwaarts tot mij. — Mâna nagâppa pôelo-pôelo nâ-tárampêi, al landt hij ook op een eiland. (Rap. T. Dj.)

(3° râmpe). Parâmpe, *te bewaren geven, toevertrouwen*, Boeg. idem; bijv. ânoe-niparampêya, *iets dat te bewaren gegeven wordt*. (Rap.) — Póenna nîyá tâoe-máparâmpe boelâëñg-ka, rêyalá-ka, *zoo er iemand is die te bewaren geeft, of goud, of realen*. (Rap.) — Tâoe-parâmpe-pamaína, *iemand die zijn hart aan iemand te bewaren geeft of toevertrouwt*; v. d.: *het hartelijk met iemand meent, hem hartelikhheid betoont* (= táoe-mólí, of lámoeñg, pamaína). — Pamâí-niparampêkoe, *mijne betoonde hartelikhheid*. (Kel., Sinr.) — Têya-kô, âná, máparâmpe ri-ñjârinna, *te weten: pamaínoe, vertrouwt niet, mijn kind, op zijne nakomelingschap*. (Sinr.) — Álla-taála-pa áñgâllei parampêna, noemâte, *zoo God u ontnemt hetgeen hij u toevertrouwd heeft, te weten: den levensadem; dan eerst sterft gij*. (Rap.) — Toeniparampêna, *zijn vertrouwde menschen*. (Mádi.)

Pâparampêi, *iemand maken tot het voorwerp waaraan men te bewaren geeft, iemand iets toevertrouwen*; bijv.: toe-nipâparâmpeîya, *de man aan wien men iets te bewaren geeft, of toevertrouwt*. (Rap.)

𐄂 𐄃 𐄄 (1° râpo), *een ongelukskind zijn, ongelukkig in alles, in 't spel, in handelszaken, enz.* — Tâoe-râpo, *een ongelukskind*. Boeg. idem.

(2° râppo), bep. rappôwa, vnw. râppoñgkoe, a) *pinang, Areca Catechu L.*; b) *vrucht, v. d. nier, eelt, enz.*

Râppo-bâoé, of râppo-gâdīng, *geurige soort van pinañg-noot*. (Kel.) — Râppo-dîdi. Vergel. dîdi. — Bâloe-râppo-mi, lett.: *hij, of zij, is reeds pinañg-weduenaar, of weduwe*; gebezigd van hem, of van haar, die geëngageerd zijnde, dien band nog vóór het huwelijk, door den dood verbroken ziet. Wie van de twee overblijft, heeft weinig kans meer om te trouwen. En het eenige middel om den vloek

weg te nemen bestaat hierin, dat zoo'n persoon naar een pinañg-boom gebragt, en daar met het hoofd tot drie keeren toe tegen aan geduwd wordt. Dit heet dan: *lébá-mi nipaśili*, men zie op *śili* N°. 1. Men verg. ook: *kéróe* N°. 2.

Râppo-kâyoe, *boomvruchten*. — Râppo-tjídóe, men zie: *tjídóe*. — Râppo-tónó, men zie: *tónó*. — Râppo-gâñgga. Aldus te Bantâëñg genoemd de *bruine suiker*. — Râppo-râppo-Djâwa, *soort van vrucht, de Sysygium Jambolanum D. C.* — Râppo-râppo-kébó. Vergel. *kébó*. — Râppo-râppo-liyôekañg. Vergel. *nání* en *liyóekañg*.

Ânoe-márâppo-nikâdoka, *iets dat eetbare vruchten draagt*. (Rap. K. G.)

Bállá-nirâppo pañgâi, *een geliefd, of gezocht huis*. (Kóerróe). Vergel. *rappówi*.

Râppo-limâna, *het eelt van zijne handen*; v. d. árâppowi limâñgkoe, *mijne handen zijn met eelt*.

Parâppo, = *pasóló* of *pañjóló*, *het aandeel in geld of eetwaren, of iets anders, dat ieder der gasten voor een partij meëbrengt tot goedmaking der onkosten*; parâppo-pinróewañg-tôêdñjoe, *veertien parâppo's* (Rap. K. G.) Ook onder den naam van *parâppo* bekend: *het overhandigen van eene zekere som gelds door de jonggetrouwde vrouw aan de vorstin of vrouw des Toe-máilálanñj's, of des Gal-lárrañj's, of van welk hoofd het ook zij*.

Rappôwi, lett.: *vrucht geven*; v. d. in het algemeen: *beschenken, geschenken brengen*. Van daar: koerappôwi-ko tjini, lett.: *ik schenk u een zien naar u, d. i. ik schenk u mijne belangstelling*. (D. Moes.)

Parirâppo, lett.: *onder de pinañj's rekenen*; v. d. *als pinañj beschouwen, of behandelen, d. i. geheel willekeurig met iemand te werk gaan*. (Rap.)

Râppo-râppo, *dat wat overeenkomst heeft met*

een vrucht; v. d.: *knoop, slot*, enz. Ook vindt men een visch van denzelfden naam.

Kôñjtji-râppo-râppo, *hangslot*. — Árâppo-râppo, *met knopen zijn*; bijv.: *koèloe-koèloe árâppo-râppo*, een *koèloe-koèloe van ronde knoopjes*, hetzij van hoorn, of metaal, als: zilver, goud, en dergelijke meer. Vergelijk *koèloe-koèloe*, op *koèloe* N°. 1. —

Nirâppo-râppo, *met knoopjes versierd worden*; bijv.: *bábalá-nirâppo-râppo*, een *zweep die met knoopjes versierd is*. (Mádi).

Parâppo-rappôwãng, *knoops gat*.

Ta-márâppo, bep. Ta-márappôwa, naam van een huis van de vroegere koningen van Gôwa te Sombaôpoe. Dit huis zou aldus genoemd zijn, omdat men bij het bouwen daarvan verzuimd had, om den Bouwmeester te besehenken (*rappôwi*, of *kiyóri*), gelijk de gewoonten vorderden. — Âná-ri-ta-márappôna karâëñga, = *áná-si-poewéna karâ-ëñga*, de kinderen van den koning, bij eene vrouw van minder rang, hetzij er een huwelijk voorafgegaan zij of niet. [NB. Aangezien alle onderdanen van den koning beshouwd worden als zijne slaven; zoo kan hij in dit opzigt met de vrouwen van zijn rijk naar goedvinden handelen, volgens de leer van het *pípi pípína*, *bátanỹ batánna*. Vergel. *pípi* N°. 1, en alzoo spreekt men bij een' vorst nooit van *áná-bóeni*, of *onechte kinderen*.] Dat zulke kinderen *áná-ri-ta-márappôna karâëñga* genoemd worden, is of naar het paleis *Ta-márâppo*, of dewijl bij gelegenheid van het huwelijk der moeder, geene feestelijkheden zijn voorafgegaan. Het *rappôwi* is hier dus ook achterwege gebleven. (Rap.)

(3° râppó), gebezigd van het geluid, veroorzaakt door het eten van hard-gebakken visch, of door het bewegen van een sterk geglansd kleed, of

door het trappen op een verdord blad, enz., ons *kraken, knappen*. NB. wel te onderscheiden van *áráttó* en *áláttó-láttó*, die beide een helderder geluid te kennen geven, (men zie beneden). — Râppó-râppóki nikânre, *het knapt onder het eten*.

Toénoe parâppóki ðjôekoeka, = *tóénoe-bónj-ðjenỹi ðjôekoeka*, den visch, zoo als hij uit het water komt, in het vuur gooijen, en op die wijze, in zeer korten tijd braden. NB. men denke hierbij aan het geluid, waarmede zulks vergezeld gaat.

𠄎 𠄎 (rîmpoeñg), a) *vereenigen, vergaderen*, bijv. *menschen*; bij *malkander doen*, bijvoorbeeld: *duiten*; tot een bos, of een bosje, *zamenbinden*, bijv.: *rotting*, of *sierih*; v. d. ook: *rîmpoeñgi bañgkênna*, de pooten van een beest *zamenbinden*, om het te slagten. Boeg. *rîpoeñg*, idem. — Rîmpoeñg-bawî-yañg, *pijn aan de ássoeñg-ássoeñg* (vergel. *ássoeñg*), zoo als dikwijls bij hoogst zwangere vrouwen het geval is, welligt letterlijk: *pijn alsof men, gelijk een varken, gebonden was om geslagt te worden*.

b) *zich vereenigen*; van daar: *oëmba-kí rîmpoeñg-rîmpoeñg ñgânre*, *komaan! laat ons bij malkander gaan zitten om te eten*.

Parîmpoeñg, *zich doen vereenigen*, v. d. *vereenigen, vergaderen, zamenbinden*.

Pasirîmpoeñg, *zich te zamen doen vereenigen*; v. d. insgelijks: *vereenigen*, enz.

Parimpoeñgãng-âte, = *pagentoëñgãng-âte*. Vergel. *gêntoeñg*.

𠄎 𠄎 (1° rôepa), bep. *roepâya*, vnw. *roepãng-koe*, *uiterlijk voorkomen, gedaante, gelaat, soort*, Boeg., Mal., Sund., Jav. idem, Sanskr. *roepa*; bijvorb.: *kockâna mêmãñg*, *toëwãng*, *nîyá-mînnue roepâna kanãñgkoe*, *ik heb het altoos gezegd, mijnheer! zie hier het voorkomen*, of: *het zigt-*

baar worden, dat is: de verwezenlijking van mijn woord.

Áróèpa, een voorkomen hebben, v. d. zichtbaar zijn, zieh vertoonen, tot stand komen, verwezenlijkt worden, bijv.: kamâsc-ta-mároèpa, ellende die geen voorkomen, geen aanzien, heeft; versmade ellende. (Sinr.) — Gâóe-ta-mároèpa, eene daad zonder voorkomen, d. i.: eene geringe, niets beteekenende, onbeduidende daad. — Kâna ta-mároèpa, een woord dat niet zichtbaar, d. i.: niet verwezenlijkt, wordt; van daar: leugentaal.

Ároepâi, aan iemand of iets, met een voorkomen zijn, v. d. aan iemand, of iets, zichtbaar zijn, zieh vertoonen, verwezenlijkt worden; bijv.: ta-naróepaiyami ðjanðjina, zijne belofte wordt niet zichtbaar bij hem; d. i.: hij houdt zijne belofte niet.

Paróèpa, een voorkomen doen krijgen, zichtbaar doen worden, verwezenlijken, tot stand brengen; bijv.: paróepai kanâna, zijn woord houden. — Na-âne niyá-mi paroepâna, en dit heeft hij thans verwezenlijkt, doen gebeuren. (Djay.)

Paróèpa-roèpa kalênna, zieh zelven allerlei voorkomens, of gedaanten, geven; d. i.: gedurig van gedaante veranderen, = padjári-ðjári kalênna.

Róepai, iemand, of iets, herkennen, erkennen, leeren kennen, onderscheiden, begrijpen, bijv.: na-taêna-mo tâoe-ângâsseñg anróepai toêwañg Poê-tiri, er was niemand meer die de vorstin konde herkennen. — Tâoe-anróepai ânoe, iemand die iets, hetwelk hij vermist had, ergens als het zijne herkent. (Inl. Wetb.) — Koeróepai ântoe, ik herken dat als het mijne. (Inl. wetb.) — Ânoe niroepâya, iets dat herkend wordt. (Inl. wetb., Rap.)

Panroepâi, herkennen bij iemand (het een of ander, dat vermist was); bijv.: toe-nipanróepaiya,

hij, bij wien men iets van het zijne, dat vermist was, herkent, of aantreft. (Rap., Inl. Wetb.) — Taïyâi mi ântoe nipanroepâi, dat (goed) wordt niet meer bij hem herkend (geëigend), d. i.: hij heeft er niets meer meê te maken, d. i.: de eigenaar kan er hem niet meer op aanspreken. (Inl. wetb.)

Siróèpa, elkander herkennen; bijv.: ta-siyassê-ñga-mi siróèpa. Vergel. beneden op *âsseñg* N°. 2. Sanróèpa, van één voorkomen, éénsoortig, gelijk. Sinróèpa, = sanróèpa.

(2° roèppa), ontmoeten, te gemoet gaan, handgemeen worden in den oorlog, enz., Boeg. mádoèppa, idem; bijvoorb.: na-taêna tâoe-ákoêlle ângagâñgi ároèppa mâta, er is niemand, die zijn blik ontmoeten, d. i.: hem onder de oogen zien kan. (Djay.) — Ároèppa-mâta-kí, kammôêwa ðntañg, ðjamârró, ni-tjini, lett.: onze oogen ontmoeten haar, enz., d. i.: zij vertoont zieh aan onze oogen als een diamant, als een smaragd. (Sinr.) — Naroèppai ângiñg, (het sehip) ontmoet wind, d. i.: heeft tegenwind. (Rap. K. G.) — Roèppai-sâi âñðjo kanâna Iyânoe, ontmoet, v. d.: beantwoord eens naar behooren die woorden van NN. (Rap. K. G.)

Paroèppâñg, of: paroèppâñg, of: paroèppâeñg, ontmoeting; van daar: paroèppâñg-ðjái, de naad van een kleed, lett.: de plaats, waar de stukken goed elkander bij het naaijen ontmoeten. — Paroèppa-êna kânñjñga, lett.: de plaats waar de beide wenkbraauwen elkander ontmoeten; van daar: de plaats in 't midden tussehen die beide; = pasimba-nyâna-kânñjñga. — Paroèppâñg-agâñga, lett.: de ontmoeting van de wegen, d. i.: de plaats, waar de wegen zamenloopen, elkander kruisen.

↯ ↯ (roèmpá), tároèmpá, ergens tegen stooten, v. d.: den grond raken; enz.; bijv. roèmpá-mi

Balandâya, *de Hollanders zijn al slaags*, lett.: *stooten al*. — Roempâna Sombaôpoe, *de slag van Sombaôpoe*. — Roempâna Soêpá, *de slag van Soêpá*. — Sikâmma parasângaŋg, koeroempaka, *al de landen die ik aanraak*, v. d. *aandoe, bereik*. (D̄jay.) — Tároempá-mi, *het raakt al grond*, gebezigd van iets dat men naar beneden laat. — Gâssîngi tároempá bisêyaŋga, *het vaartuig raakt gedurig aan den grond*. (Rap. K. G.) — Ânnoe taêna-mo tároempáki matâŋgkoe, *mijne oogen stooten niet meer op u*, d. i.: *treffen u niet meer aan*. (Sinr.)

Paroempá, *doen stooten, of raken*. (Maoet.)

Siroempá, *tegen elkander stooten, of zeilen; gebezigd van vaartuigen*. — Piroempâkki, *iemand tot het voorwerp maken, waar men tegen stoot, of tegen aanloopt* (Tar. K. G.), v. d. ook: *iemand aanvallen*; bijv.: *nipiroempâkki-mi ri-toe-Bonêya, zij zijn aangevallen door de Bonieren*. (GG.)

𐄂𐄃𐄄 (roempoe). Kâdjaŋg-roempoe, bep. kâdjaŋg-roempôewa. Men zie *kâdjaŋg*.

𐄂𐄃𐄄 (1° rêpá, voortduren, gedurig, dikwijls, bij herhaling, plaats hebben; bijv.: *rêpá-pabâttoewâna, hij komt dikwijls, bij herhaling*. — *Márêpá-d̄já silábâkki, ik kom immers gedurig bij u*. (Tar., Kel., Sinr.)

(2° rêpa), a) *in het naauw zijn*; v. d. onder anderen: *bijna op-zijn*; b) *in het naauw brengen, benaauwen*, Boeg. idem. Bijvoorbeeld: *rêpa-mi lîno, lett.: de wereld is in het naauw*; bijv. gebezigd, wanneer er oproer en tweedragt heerseken. — *Rêpa-mi kanrêya, de rijst is bijna op*. — *Rêpa-mi kattalâssaŋga, er is bijna niet meer om van te leven*. — *Rêpa-mi balîya, de vijand maakt het reeds benaauwd, is reeds nabij*.

𐄂𐄃𐄄 (1° rêm pá). Parêm pá, *met uitgestrekte*

armen tegenhouden; afweren; bijvoorbeeld: parêm páki riyagâŋga, iemand op den weg met uitgestrekte armen tegenhouden.

𐄂𐄃𐄄 (1° rêpé), het Boegin. *râppé*, = 't Mal. *rêppesé, nabij zijn*; van daar: *rêpéki, of sirêpéki, taôewa ri-messigika, de menschen staan, of zitten, zoo nabij elkander in de moskee, dat zij malkander verdringen*. — *Tinro-rêpé-rêpé, of sirêpé-rêpé, gedrongen, of zeer nabij elkander, liggen*. — *Mêntêŋg rêpé-rêpé, of sirêpé-rêpé, gedrongen, of zeer nabij elkander, staan*. — *D̄jâppa rêpé-rêpé, of sirêpé-rêpé, gedrongen, of zeer nabij elkander, gaan*.

(2° rêpé), *breken, bedrijv. en onbedrijv. Boeg. râppa, bijv.: rêpé âdá biyasâna boettâya, inbreuk maken op de gewoonten des lands*. — *Rêpé-mi dâdika, de melk is gebroken, d. i. geschift*. — *Rêpé ri-Mândará, breken, v. d.: schipbreuk lijden, op Mandar*. — *Na-ta-rêpêka, en het geen schipbreuk lijdt*. (Rap. T. D̄j., Rap. K. G.) — *Rêpé ôerîŋg-oerîŋna. Men zie ôerîŋg*. — *Rêpé-mi paôerîŋg-oerîŋgâna. Men zie ôerîŋg*. — *Kirêpé-mi battâna. Vergel. battaŋg N°. 2. — Rêpé-rêpé-kâppalá, wrak van een schip*.

Rêpé-rêpêkaŋg, breekbare waar, porselein, aardewerk.

Karêpé, soort van Makassaarsche koeken, rond dun en bros, gemaakt van *âse-pôênóe*; ook vindt men: *karêpé-ôenti*, zijnde niets anders, dan halfrijpe pisaŋg, aan reepen gesneden, en zoo gebakken met olij. — *Karêpé-ôenti-nisâpóe, pisaŋg in reepen gesneden, en in de Zon gedroogd, vervolgens gebakken, en dan nog heet zijnde, in de suiker gerold*.

Karêpêki, breken met betrekking tot, breken voor,

bijvoorbeeld: na-pônna r^épé, patâanna- \tilde{d} ji nakaré-pêki, en zoo het vergaat, vergaat het slechts voor den eigenaar, d. i.: draagt de eigenaar daarvan alleen de schade, en niet de man die nog poging aangewend heeft, om het te redden. (Rap. T. \tilde{D} j., Rap. K. G.)

Karépêka \tilde{ng} , a) stuk gebroken zijn, bijv.: karé-pékâ \tilde{ng} a-kônta: lett.: de kônta of lán \tilde{y} ga van het vaartuig is gebroken, en, dewijl alsdan het vaartuig natuurlijk niet meer gestuurd kan worden, zoo geeft deze phrase overdragtelijk te kennen, dat een land, of wat het ook zij, geheel te gronde gaat. (Rap.)

b) ergens voor stuk gaan, v. d.: ergens voor te gronde gaan. (Mádi.)

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} \tilde{r} (1° r^épó), bep. r^époka, lam, verlamd, aan één of meer van zijne ledematen, hetzij door ziekte, of vallen, of schieten, of welke oorzaak ook, Boegin. idem; van daar overdragtelijk gebezigd van een' koopman, die veel tegenspoed gehad heeft, en wiens handen daardoor als 't ware verlamd zijn tot het ondernemen van nieuwe handelszaken. Zoo ook gebezigd van iemand wiens gezondheid als 't ware verlamd, d. i.: kwijnende, is. Zoo ook gebezigd van eene vrouw die te veel mannen gehad heeft, en wier kraechten daardoor als 't ware verlamd, of uitgeput, zijn.

(2° r^épó), bep. r^époka. Repôna, iemand's vrouw, kinderen, bedienden, goederen, in één woord, alles. Boeg. idem.

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} \tilde{r} (rêmpo). Rêmpo-rêmpo, bep. r^émpo-rempôwa, oude vuile dingen van geen waarde meer. Boeg. idem.

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} (rômpa), bep. rompâya, ongeredderd, boelig, Boeg. márômpâ, idem. — Rômpa bilika,

ongeredderd is de kamer. — Tâoe-rômpa, een slordig mensch. — Rômpa-rompâna, iemand's boeltje, al wat hij in huis heeft. — Bâlôe-bâlôe rompâya, de goederen, die veel plaats wegnemen, niet goed in malkander geschikt, of gestouwd, kunnen worden. (Rap. T. \tilde{D} j.) — Lâwará-rômpa, eene groote jagtlekkernij, bestaande in raauw herteveleesch, met zout, limoen, en aromatische kruiderijen. Vergelijk lâwará N°. 2.

Manrompâi, maken, dat het een ongeredderde boél wordt, ons: een boél maken. (Bid.)

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} (rômpa \tilde{ng}). Tárômpa \tilde{ng} , voorover vallen.

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} (rôpoe), a) geheel, althans zoo goed als geheel, weg, d. i.: te gronde, zijn; b) geheel, althans zoo goed als geheel, weg, d. i. te gronde, doen zijn; v. d. geheel ten onder brengen, geheel tot zijn wil brengen, Boeg. márâpo; bijv.: rôpoewi tedôna, zijne buffels zijn geheel, althans zoo goed als geheel, weg, hetzij dat zij gestorven, of geroofd, zijn. — Narôpoewá Iyânoe, NN. heeft mij geheel te gronde gerigt (, mij bijvoorbeeld alles ontnomen). — Narôpoe Tídoe \tilde{ng} a, hij bragt de Toe-ri- \tilde{d} jé \tilde{ne} 's (vergel. Tídoe \tilde{ng}), geheel ten onderen. (G. G.) — Másân-râ-sân-râkiya ânâ-dâra ta-narôpoe, er zijn geen' jonge meisjes, welke hij niet geheel tot zijn wil bragt. (Mádi.)

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} \tilde{r} (rôppó), stuk, maar toeh nog niet geheel uit malkander, zijn.

\tilde{r} \tilde{a} \tilde{r} \tilde{r} (1° rômpó). Tárômpó, rijzen, in fortuin bijv., of aanzien. Boeg. idem.

(2° rômpó), = mémpo, zitten, v. d.: samarômpó, lett.: gelijk-zitten, v. d. geheel zitten gelijk het behoort, v. d.: zitten met inachtneming van alles, wat behoort in acht genomen te worden, zoo zitten

dat men ieder de eere geeft die hem toekomt; bijv.: pôle tákâmpo tódó-âppaka ri-Lâyoc; tóeli mánâi samarômpo ri-sárinna, ámêmpo ri-dâllekâna I-Mádi, Dâëñg-ri-Mákka, de vier tódó's van Lâyoc kwamen dadelijk, en gingen naar behooren zitten aan de zijde van I-Mádi, Dâëñg-ri-Mákka, terwijl zij zieh later (, te weten: op een gegeven sein,) vlak róór hem plaatsten. (Mádi.) — Samarômpóki ri-ballâna, hij zit geheel naar behooren in zijn huis, hij geeft ieder die zijn woning binnentreedt de eere die hem toekomt.

Tárômpó-djâla, even als een vischnet op eens in malkander gaan zitten, of zakken. NB. gebez. van iemand die doorstoken wordt. (D. Moes.)

(3° rômpó). Rômpó-rômpó, bep. rômpó-rômpoka, digt struikgewas, of plantsoen. Ook gebezigd van onkruid, als distelen en doornen, waardoor de weg versperd of onbegaanbaar wordt, Boeg. idem. — Âná rômpó-rômpó, een hoerenkind, lett.: een kind dat als 't ware zoo maar in een rômpó-rômpó geboren is.

☞ ☞ ☞ ☞ (rômpong), bedekken; bijvoorbeeld nirômpong lêkó-djâmboc, met djâmboc-bladen bedekt, of overdekt, worden; bijvoorbeeld: een lijk. (Mádi). Van daar rômpoñg gebezigd van een visestaak, dien men ergens in zee plant (átánnanñg), en waaraan men met kaléleñg een takkebos vastbindt, die als 't ware den grond bedekt, opdat de vliegende visch (tóewiñg-tóewiñg) hierin hare eijeren neêrlegge. — Rômpong-biriñg, rômpoñg in de nabijheid van het strand (Rap.), ter onderscheiding van de rômpoñg-bélla, een rômpoñg verder in zee. — Met den naam van rômpoñg ook bestempeld: de takkebos, welke men in een róëñgga, of kalóbañg-djókóé, legt, dewijl deze de oppervlakte van de

róëñgga bedekt. — Kêreñg-rômpong, vergelijk kéreñg.

Nirômpong, van een rômpoñg voorzien worden; bijvoorbeeld: róëñgga nililika, na-nirômpong, de róëñgga die afgeperkt en van een rômpoñg voorzien is. (Rap.) — Nirômpongi lâbañgâna binãñgâya, de zeilgang (, het bevaarbaar gedeelte der rivier,) wordt door teekens aangeduid.

Rômpong ook gebezigd van het omgeven van een boom met het een of ander, opdat hij niet beklommen of beshadigd worde. Zoo insgelijks gebezigd van het afzetten van een weg, die men verlangt dat niet begaan worde. Boeg. róppo, idem.

Niparômpong, als rômpoñg gebezigd worden; bijvoorbeeld: karábaka niparômpongi kalóbañga, de takkebossen worden gebezigd, om aan te duiden, dat het gat om te vissehen een eigenaar heeft.

☞ ☞ ☞ (roepâma), bep. roepamâya, een verhaal.

☞ ☞ ☞ ☞ (rappônjo), bep. râpponjôwa, remise, in het Omi-spel.

☞ ☞ ☞ (1° roepiâya), bep. roepiyâya, ropij, gulden. Boeg., Mal., Sund., Jav. idem, Sanskr. roepja, schoon, fraai; zilver. — Si-bâtoe-roepiâya tá-sampôelo oëwanñg, = het Mal. sâtoe roepiejah tambâga, één gulden van tien dubbeltjes, of honderd duiten. — Si-bâtoe-roepiâya, bílanñg-gânná (, vergelijk gânná N°. 3), = het Mal. sâtoe roepiejah pejrah, één gulden van 120 duiten. — Si-bâtoe-roepiâya karâttasá, = het Mal. sâtoe roepiejah reepis, of voor de duidelijkheid, dewijl sâtoe roepiâya pejrah ook wel aldus genoemd wordt, ter onderscheiding: sâtoe roepiejah reepis kartas, of één gulden reepis papier, die vroeger aan koers onderhevig was, nog in 1856 gemiddeld 126 duiten deed, thans gewoonlijk te-

gen pari berekend wordt. — Si-bâtoe roepîya mâ-ta-ôewaṅg (, vergel. *mâta* N°. 1), = het Mal. *sâtoe roepiejah pejrakl pôtih*, één zilveren gulden, die insgelijks vroeger aan koers onderhevig was, en nog in 1856 gemiddeld 130 duiten deed, thans ook gewoonlijk tegen pari berekend wordt.

(2° één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*- en *kówa-góṅggoṅg*-spel.

ꠘꠗꠗꠗ (râmpa-lâla), bep. râmpa-lalâya, soort van *medicinale slingerplant*, gebezigd voor *piṭjôeroe*.

ꠘꠗꠘ (râppasá), *verbrijzelen, verpletteren*, hetzij door *gooijen*, of *slaan*, of *duwen*, of op welke andere wijze zulks ook geschiede; bijv.: râmpasáki-nâí, narâppasá, (het vaartuig) *drijft op het land en verbrijzelt*.

ꠘꠗꠘ (râmpasá), = *rîmpasá*, *ergens op drijven, stranden*; bijv.: râmpasáki nâí ri-bontôwa, (het vaartuig) *drijft met geweld boven op den wal*.

Karampâsaṅgi, *lijf strandt even als een vaartuig*.

ꠘꠗꠘ (rîmpasá), = *râmpasá*.

ꠘꠘꠗꠗꠗꠗ (rêppesé), *nabij, benaderen*, Boeg. *râppé, mádáppé*, Mal. *dampinṅ*, idem; bijv.: ni rêppesé ri-tâoe-roewâya âñjâñjo, *door die twee menschen benaderd worden*. (Djay.) — Tâoe-árêppesé, *menschen die om en nabij ons zijn*. NB. wel te onderscheiden van *bedienden*, als buitenshuis wonende, doch uit groote genegenheid er steeds op uit zijnde om ons te dienen.

Sirêppesé, *nabij elkander zijn*; bijv.: sirêppeséki taôewa, *de menschen verdringen elkander* (van wege de menigte). — Tinro-sirêppesé, *gedrongen liggen*. — Mên̄teṅg-sirêppesé, *gedrongen staan*. — Âñjâppa-sirêppesé, *gedrongen loopen*.

ꠘꠗꠗꠘ (rôpasá), *verschroeijen*, van iets

heets, of ook van *verhitting, uit het gestel voortkomende*; bijv.: rôpasáki lilâkoc, *mijne tong verschroeit* (het vel gaat er af), bijv. ten gevolge van *heet drinken*. — Rôpasáki limâṅgkoc, *mijne hand verschroeit* (het vel gaat er af), bijv. ten gevolge van *kokend water* of van *vuur*. — Rôpasáki biberêkoc, *mijne lippen verschroeijen* (vervellen), bijv. ten gevolge van *heet drinken*, of ook ten gevolge van *verhitting, uit het gestel voortkomende*.

ꠘꠗꠗꠘ (1° rôpisí), bep. rôpisika, boom, welks bast als verfstof gebezigd wordt.

(2° rôpisí), Bonth. = *bádó* N°. 2, soort van noot, geb. tot het maken van de bekende Makassar-olij.

ꠘꠘ (rába), *omvallen*, bijv. geb. van een boom, Boeg. *râba*, Mal. *rebak*, Jav. *rěbak*, idem; bijvorb. narâba oeloenna nâoēṅg ri-paloēṅgaṅg, *haar hoofd viel (van slaap) op een hoofdkussen*. (Djay.) — Râba-palayâraṅg. Men zie *palayâraṅg* op *lâyará*. — Râba-bâte, naam eener boete, letterl. beteek.: *'t omvallen van een vaandel*, betaald door den overwonnene, dewijl zijn *vaandel* als 't ware gevallen is. (Rap. G. G.) — Râba kanâna. Men zie *kâna* N°. 1.

Parâba, *doen omvallen*, d. i. *vellen*.

Râbâi, *omvallen en op iemand neêrkomen*; bijv.: narâbâi kâyoe-lômpo, lett.: *er is een groote boom op hem neêrgevallen*, bijv. gebez. van iemand die zijne vrouw moet afstaan, dewijl de koning van Gôwa haar tot de zijne begeert te maken.

ꠘꠘ (rábaṅg), Bonth., = *kállí* N°. 4, *omheining*, Boeg. *râbaṅg*, idem.

Nirâbaṅg, *omheind worden*.

ꠘꠘ (1° râmbá), bep. râmbaka, *opgesmukt, opgesierd, prachtig*, Boeg. idem; bijv.: tâoe-râmbá, *iemand die mooi gekleed, opgesmukt is*. — Râmbáki pakeyâna, *zijne kleéren zijn mooi*. — Râmbáki

ḍjarâna, *zijn paard is opgesmukt, mooi opgetuigd.*
— Râmbâki sôewarâki, *het is prachtig en druk*
(feestelijk).

Karambâkkaṅg, *pracht, staatsie.*

Rambâki, *iets opsmukken, tooijen, versieren.*

Parâmbá, a) *smuk, sieraad.* (Sinr.)

b) *opsmukken, v. d.: iets maar voor de leus doen;*
bijv.: kîyó-parâmbá, *iemand voor de leus roepen, of*
uitnoodigen.

Râmbá, bep. *râmbaka*, insgelijks naam eener
soort van boom, welks jonge bladen als groente ge-
geten worden. Wegens de beteekenis van *râmbá*
(, vergel. *kîyó-parâmbá*,) bezigt men dezen boom
ook als beeld van iemand, die slechts *voor de leus*
bemint.

(2° *râmbá*). Tárâmbá-râmbá, *hangen, v. d.: er-*
gens aan hangen, v. d. ook loshangen, slordig han-
gen; bijv.: âpa tárâmbá-râmbá-ri-kalênnoe? wat
hangt er aan uw lijf? — Tárâmbá-tjinde-mâmi, hij
werd gelijk een loshangende tjinde, d. i.: hij viel uit-
gestrekt op den grond neder. (D. Moes.)

Parâmbá, a) *laten hangen, enz., bijv.: âpa noe-*
pâré parâmbá-râmbá-óe!, waarom laat gij uw haar
zoo loshangen.

b) het Boeg. *parâmpá, spreij, dekkleed* (vooral
des naechts te gebruiken).

𐄂 𐄃 (*râmbaṅg*), *te zamen nemen; bijvoorbeeld*
inâi noekalarrôwi? — Koerâmbaṅg-ṅgâscṅgi, wien
beknort gij? — Ik beknor ze allen te zamen (ik neem
ze allen te zamen). — Ḍjâla-râmbaṅg, net, waarmede
men allerlei soort van visch, groot en klein, vangt.
Van daar overdragtelijk: *rantâkaṅg ḍjâla-râmbaṅg,*
een rantâkaṅg, of draaibas, geladen met allerlei, tot
bijv. spijkers toe.

Râmbaṅg soms ook gebezigd voor *verward*, als

't ware alles te zamen genomen, v. d. *niet goed uit*
elkander gehouden, verward; bijv.: bitjarâna ḍjâi-
yâṅga-mi râmbaṅg natâppóe, zijne zaak is meer
verward dan afgedaan.

Panrâmbaṅg, *het te zamen nemen, van daar: si-*
panrâmbaṅg-ṅgâi-tôṅgi, het is geen gebrekkige
liefde, die ik u toedraag, maar al mijne liefde te
zamen, mijne gansche liefde (Tar., Dat. Moes.)¹

Rambâṅgeṅg, *eenige praauwen te zamen; v. d.:*
mârambâṅgeṅg, met eenige praauwen te zamen zei-
len. (Tar.)

Ákarâmbaṅg, *nu dit, dan dat beginnen; van het*
een op het ander springen; bijv.: karâmbaṅg-pâoe
wi, hij praat over allerlei, nu over dit, dan over dat.

Ákâra-karâmbaṅg, = *ákarâmbaṅg*, *doeh wat*
sterker.

Pitikâra-karambâṅgi, *in het onzekere, nu naar*
dit, dan naar dat grijpen.

𐄂 𐄃 (1° *râbóe*), = 't Mal. *rebot, ontnemen, ontroo-*
ven, 't Jav. rēboet, ontweldigd, ontruikt, beroofd, enz.

Râbôeki, *iemand met geweld iets ontnemen* (Rap.
T. Ḍj.); bijvoorbeeld: *âṅḍjô toêwaṅga nirâbôeki*
bâyowâna ri-Iyânoe, lett.: dien Heer wordt door
NN. zijne bruid ontweldigd; v. d. overdragtelijk
genomen: ontvreid. Zoo ook: âṅḍjô toêwaṅga ni-
râbôeki âná-bâdilina ri-Iyânoe. Gebezigd van
iemand, die bij het sehijfschieten door NN. over-
troffen wordt, zoodat het schot van NN. digter bij
het wit is; hem wordt als 't ware de overwinning
ontruikt, of: ontnomen.

(2° *râbóe*), a) *geheel aan stukken, of: gebroken,*
zijn; bijna geheel vergaan zijn; b) geheel aan stukken
breken, deerlijk havenen. Boeg. idem. Onder ande-
ren gebezigd van *rijst (bérasá)*, wanneer de korrels
gebroken zijn. Zoo ook van een *vlag*, die *vol gaten*

geschoten is; bijv.: rãbóe-mi banderâya, napa-kâmma bâli, *de vlag is vol gaten, heerlijk gehatend, door de vijanden* (, lett. *aldus hebben vijanden gedaan*); of: lãbã-mi narãbóc bâli banderâya, *de vijanden hebben de vlag heerlijk gehavend*.

𐄂 𐄃 (rãbocng), Sal. *slaan*.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° rãmbó), bep. rambôwa, het overschietende garen, wanneer een kleed afgeweven is. Boeg. *rãmpóe* idem.

(2° rãmbó). Rãmbó-rãmbó, bep. rãmbó-rambôwa, naam eener soort van *visch*, plat, lekker en bijzonder wit. Boeg. idem.

(3° rãmbó). — Róekóe-rãmbó-rãmbó. Vergel. *róekóe*. Boeg. *róe-rãmbó-rãmbó*, idem.

𐄂 𐄃 (rãbã), *vliegen*.

Panrãbã, *het vliegen*; bijv.: tãnggi panrãbãna, *hoog is zijn vliegen, hij vliegt hoog*.

Parãbã, *doen vliegen; laten vliegen*; bijv.: ðjã-ngaŋg-ðjãngaŋg nãparãbã, lett.: *vogels die men heeft laten wegvliegen*; gebezigd van menschen, die als 't ware voor den vijand weg vliegen, zieh naar een ander land begeven. (Rap.)

Rãbãkkaŋg, *doen vliegen, meéweg vliegen*. (Sinr.)

𐄂 𐄃 (1° rãmbã), *schitteren, glinsteren*, v. d.: lãkka mãrãmbã eðjãna, *eene lãkka* (men zie *lãkka* N°. 2,) *van schitterend of glinsterend rood*. (Sinr., Tar.)

(2° rãmbã). Tãrãmbã, *heen en weér bewogen worden*; v. d. gebezigd van het *wapperen* cencr *vlag*, van het *door den wind heen en weér bewogen worden* van een *kleedingstuk*, dat loshangt, van *hoofdhaaren*, die *niet opgebonden zijn*, enz., van daar ook gebezigd van een' wand die *niet stijf vast zit aan de palen*, maar als 't ware eene zekere speling heeft, zoo ook van een *kleedingstuk*, dat hier of

daar een weinig *losgemaakt* is, zoodat men er met de hand of met een wapen *dóór* kan steken, enz.

Parãmbã, *zich doen heen en weér bewegen, doen wapperen, een weinig losmaken*, enz., bijv.: parãmbãki banderâya, *de vlag doen wapperen*. — Kocparãmbãki badjoeŋna, nãmpa koetôbó, *ik maak zijn badjoe-rãnte een weinig los, en dan steek ik hem*. — Parãmbãki rãnrãnoe sikêde, na-koenãí, *maak den wand maar een weinig los, dan kom ik zoo naar boven*. — Parãmbã bisêna, lett. *de schepriemen heen en weér bewegen*, d. i. daarmede gedurig op de randen van het vaartuig slaan, en ze dan in het water steken.

𐄂 𐄃 (rãboe). — Rãboe-rãboe, bep. rãboe-riboeŋna, een nagemaakt bloempje met een pluimpje op de bovenste *tómboló-bayãwo*. Verg. *tómboló*.

𐄂 𐄃 (rãmbóe), bep. rãmbóeka, = 't Mal. en Jav. *riboet, storm*. (Bid.) Boeg. idem. — Rãmbóeki antãma ri-tontõngaŋga, *het stormt in door het venster*, v. d., of: *het regent in*, of: *het waait in*.

𐄂 𐄃 (rôeba), bep. roebãya. — Pamãí rôebarôeba, *lichtzinnig hart*. (Kel.) — ãngiŋg rôebarôeba, *veranderlijke wind*.

𐄂 𐄃 (rôemba), bep. roembãya, *groot en zwaar, dik*; geb. van een *mensch*, van iemand's *buik*, van een *boomstam*, enz.

Samarôemba, niet op een enkele plaats, maar geheel, niet op de eene plaats meer dan op de andere, maar *overal evenzeer, dik, of groot en zwaar, zijn*.

𐄂 𐄃 (rôembaŋg), a) *omver vallen*, bijvoorb.: het *rijstgewas* ten gevolge van zware regens;

b) *doen omver vallen; omver gooijen*; bijv.: nãnrôembaŋg-mi pakéboena Kãmpoŋga, *en de poort van de Kampoŋg werd omver gegooid*. (Bid.) B. *rôebaŋg*.

𐄂𐄃𐄄 (róemboe), bep. roembôewa, *rook*. Boegineesch *róempoe*, idem. [NB. *dikker rookwolk* dan *óemboe*.]

Áróemboc-roémboe, *rooken, rookerig zijn*.

Roembôewi, *iemand te gemoet dampen, in het gezicht dampen*, bijv. ta-naroembôewi oëbá nalâri, *de kruiddamp komt hem niet in het gezicht, of hij gaat aan de haal*.

𐄂𐄃𐄄 (1° rêmba), árêmba, *nevens elkander, op één rij, zijn*. Boeg. mádêmba-rêmba, idem. — Árêmba tálloe-tálloe, *met hun drieën op één rij zijn*. (Djay.) — Rêmba-rêmbaï djâraŋga, *het paard leiden terwijl men er naast loopt*. — Nirêmba-rêmbari-tâoe-djajâya, *door de menigte begeleid worden*.

Sirêmba-rêmba, *nevens elkander op één rij zijn*.

(2° rêmබා). Rêmබා-rêmබාකි bisêyaŋga, *vóór aan het vaartuig met de riemen scheppen, ten einde hooger op te loeven*. Vergel. *soelíබා*.

𐄂𐄃𐄄 (rêbe). Tárêbe-rêbe, = *tábése-bése*. Vergel. *bése*.

𐄂𐄃𐄄 (rêbó), bep. rêboka, *bouwwallig, bijv.: een huis, een vaartuig*.

𐄂𐄃𐄄 (rômba), bep. rombâya, *vlam, uit bijgeloof op zee gebruikt voor: pépé N°. 3, vuur*. — Katjinikaŋg-mi rômba-pepêna parasâŋgaŋga, *reeds is de vlam van het vuur des lands te zien, d. i.: wij zijn reeds in de nabijheid van het land*.

Márômba, of: árômba, *vlammen, schitteren*; bijv.: lákka márômba, *een schitterende lákka*, men zie *lákka* N°. 2. — Lákka márômba edjâna, *eene schitterend, of vuur-roode lákka*. (Sinr., Tar.)

𐄂𐄃𐄄 (rômbe). — Rômbe-rômbe, bep. rômbe-rombêya, Toer. = *djámbo-djámbo, franje, kwast*.

𐄂𐄃𐄄 (1° rômbeŋg), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi- en kówa-góŋg-góŋg*-spel.

(2° rômbeŋg), *lang haar*. — Bêmbe-rômbeŋg, *een bok met lang haar*. — Árômbeŋg, *met lang haar zijn, lang haar hebben*; v. d.: árômbeŋg-mi óena, *zijn hoofdhaar is lang*. — Árômbeŋg-mi djâŋggôna, *zijn baard is langharig, enz.*

𐄂𐄃𐄄 (rômbo), bep. rombôwa, parômbo, *singel van een paard*. Boeg. *dómbo, padómbo*, idem. — Kôntocwá djâraŋg, lébá tákâna rombôkoe, *ik ben gelijk een vrachtpaard, waar men reeds den singel voor de tekékaŋj op vastgemaakt heeft*. Bedoeling: “ik kan niet terugtreeden, ik moet mijn last “dragen.” (Mádi.)

Parombôwaŋg, *het gedeelte van het paard waar de singel langs loopt*.

𐄂𐄃𐄄 (rambêga), bep. râmbeġâya, soort van boompje, welks fijne blinkende wol met de gewone wol vermengd wordt, ten einde daaraan eenigen glans te geven, *Calotropis gigantea, R. Br.* Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (rambôeti), bep. râmboetiya, naam eener zeer fijne soort van wit dock. (Kel.)

𐄂𐄃𐄄 (rabâna), bep. rabanâya, Mal. *tamboerijn*, kleine trom. (Tar.)

𐄂𐄃𐄄 (roembîya), bep. roembiyâya, de ware sago-boom, *Sagus sp.* Mal. idem.

𐄂𐄃𐄄 (râbolo-ârasêle aliŋg), 't Arab. رَبُّ الْعَرْشِ الْعَلِيِّ Hij die op een hoog verheven troon gezeten is.

𐄂𐄃𐄄 (râbelé-aôewalá), 't Arab. ربيع الاول, naam van de derde maand van het Mohammedaansche jaar.

𐄂𐄃𐄄 (râbelé-âherá),

't Arab. ربيع الآخر, naam van de vierde maand van het Mohammedaanse jaar.

᳚᳚᳚ (rimboêwá), *opwellen*, v. d. te voorschijn komen, enz.; bijv.: rimboêwáki djéneka, *het water welt op*. — Rimboêwáki têdoŋga ri-barâna, *de buffel's komen op, komen te voorschijn uit hun kraal*. [NB. deze beesten zitten gewoonlijk tot aan den kop toe, in het slijk van de modderkuilen.]

Parimboêwá, *doen opwellen, doen oprijzen*, of te voorschijn komen; bijv.: noeparimboêwá nakkoêkoe, *gij doet opwellen mijn hartstogt*. (Sinr.) = limboêwá.

᳚᳚᳚᳚ (rembâssaŋg), bamboe langs den rand van het vaartuig voor de riemen.

᳚᳚ (1° râma). Râma-râma, *iets met hun velen doen*; bijv.: râma-râmaï, kēnaŋg, *doet dat met je velen, mannen!* — Kírâma-râmaï, *wij doen dat met ons velen*, bijv.: *het geven eener partij*.

(2° râma), een wit vocht, dat zieh na de bevaling bij de kraamzuivering ontlast.

(3° râmá), eenig deel van het ligchaam, bijv.: *het hoofd, met water, waarin men zekere soort van bladen gedaan heeft, verkoelen, of betten*.

Râmâkki, *iemand een gedeelte van het ligchaam verkoelen of betten*.

(4° râmma), *in de hand nemen, met de hand omvatten*; van daar: kânre si-râmma, *een hand vol gekookte rijst*.

Râmma-râmma, *met kracht aangrijpen, vastklemmen met zijne hand*, bijv.: *het gevest van een kris*; als: árâmma-râmma paŋgôeloe-sélé, *de hand aan het gevest van zijn kris klemmen*. (Mádi.)

(5° râmmá), *bang maken*, Boeg. idem; bijv.: êroká narâmma, *hij wil mij bang maken*. — Teyâiyá boerânne, mâka nirâmmá, *ik ben geen man om mij te laten bang maken*. (Tar.)

᳚᳚ (râmmaŋg), *wolk*.

᳚᳚ (rîmaŋg), *ordelijk*; bijv.: tâoe-rîmaŋg ri-pakeyâna, *iemand die netjes is in zijne kleeding*. — Tâoe-rîmaŋg ri-djamâna, of: rîmaŋg anjdjâma-djâma, *iemand die orde heeft in zijn werk*.

᳚᳚ (roemoēng), *nest*. — Roemoēng-bôlaŋg-bôlaŋg, *spinneweb*. — Roemoēng-kaloewâra, lett.: *mierenest*, en aldus genoemd zekere soort van *koekjes*. — Roemoēng-palôekká, *een dievennest*.

Ároemoēng, *een nest maken*.

Paróemoēngi, *ergens een nest maken*; bijv.: nâ-paróemoēngi kariyóe boemboēngâna, *er nestelen nachtuilen in het bovenste gedeelte van zijn dak*, geb. van een hoorndrager.

᳚᳚᳚ (1° rêmoe), = rêmo.

(2° rêmoe). Pasirêmoe-rêmoe, *iets dat uit elkander ligt weder maken*; v. d. ook: ikátte pasirêmoe-rêmoewi oêwaŋg, na-kâoe mêlá-mêlá, *wij houden het geld bij elkander en gij verkwist het*. B. idem.

᳚᳚᳚᳚ (rêmo), bep. remôwa, *verbrijzeld, tot gruis gemaakt*, Boeg. idem, Jav. rêmoeck, rêmak, of: rêměk, *verbroken, verbrijzeld, vergaan, gestrand*; bijv.: rêmo-ŋgâseŋgi boekoe-boekoēngkoe, *mijne beenderen zijn alte verbrijzeld*. — Rêmo-sikâli bisêyaŋga, *het vaartuig is geheel verbrijzeld*.

᳚᳚᳚ (rômaŋg), *bosch*. — Rômaŋg-rômaŋg, *bosschaadje, struikgewas*.

᳚᳚᳚᳚ (rômé). Rômé-rômé, bep. rômé-rômeka, = djámé-djámé, met dit onderscheid alleen dat het slechts gebez. wordt, wanneer er veel aan het vleesh blijft hangen, v. d. welligt ook gebezigd van *overbodige, overtollige dingen, artikelen van weelde*; bijv.: rômé-roména kalênna, *de artikelen van weelde, die een Inlander aan zijn lijf hangt*. (Mádi); bijv.: djâi-dôedoe rômé-roména anjdjo

tôewaŋga, die heer heeft vele artikelen van weelde, als: blikjes, wijnen, likeuren, enz. (op reis mee genomen).

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rômó), kneden, frommelen, verkreuken.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 rômōŋg). Bâkóe-rômōŋg, soort van mand, van bamboe gevlochten. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (roemallaŋg), 't Arab. رمضان, naam van de negende maand van 't Mohammedaansehe jaar.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° rãmasá), Mal. rãmas, = rómó, kneden, frommelen.

(2° rãmasá, = karáwa. (Mádi.)

(3° rãmassá), bep. rãmassaka, = róemoesóe, be-morst, wanschouwelijk, onrein; van daar: tâoe-rãmassá, iemand van slecht gedrag, die, zoo als wij zeggen, smerige dingen doet.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rãmísí), bep. rãmísika, dus genoemd de stukken, waarin men den stam van een tálá-, of énróe-, of méttjé-boom gekloven heeft, vóórdat zij nog gladgemaakt of bewerkt zijn, gebez. voor den stok van de piek, voor de balíra, de áná-tíŋgkeré, de panróró-báddilí, of laadstok, enz.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rãmmoesóe), bep. rãmmoesoeka, koorts. Boeg. rãmmóe, idem. NB. wel te onderscheiden van bámbaŋg; het eerste bepaald gebezigd om koude koorts aan te duiden. Vergel. bámbaŋg. — Rãmmoesóe-boëŋga-taípa, koorts ten tijde van de maŋggabloesem, d. i.: koorts in het begin der Westmoeson. — Rãmmoesóe-boëŋga-tjãmba, koorts tijdens de tamarinde-bloesem, d. i.: koorts in het begin der Oostmoeson. — Rãmmoesóe-líŋgoe-líŋgoe, ijvlende koorts.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ròemoesóe), bep. ròemoesoeka, morsig, onrein. — Áróemoesóe, morsig, onrein, zijn, v. d. = áttjérá, de stonden hebben.

Paroemôesaŋg, het stonden hebben; bijv.: sãre-má lípá, mánna paróemoesãnnoe-đja, lett.: geef mij eene saroŋg, al is het ook eene, die gij gedragen hebt, toen gij de stonden hadt. Uitdrukking, soms door geringe vrouwen gebezigd om te kennen te geven, dat zij zelfs met het slechtste kleedje tevreden zouden zijn.

Roemôesi, bezoedelen.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (roemêsa), bep. roemesáya, Boeg., onrust. — Mároemêsa, onrustig zijn, zich onrustig heen en weér bewegen. (Kel.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (remâoe), bep. remaôêwa, vnw. remaôêŋgkoe, voorhand bij het Omi-spel; zameng. uit re, = 't Port. rei, koning, heer + máoe, = 't Mal. máu, willen. — Mãŋgeyãna remaôêwa, de voorhand kan het eerst vragen, of uitspelen. NB. bij het Omi-spel speelt de vrager ook altijd het eerst uit. — Remâoe-mãŋge-mãmi, het is een moetje, de voorhand mag niet passen. NB. Soms bepaalt men dat hij, die aan de voorhand zit, moet vragen of uitspelen, hij moge een goed spel hebben, of niet.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° rãta), bep. rãtãya, = líntá, vlug; v. d.: rãta-rãta, eene soort van klein, zeer snel vliegend insekt, Mal. idem, bijv. álãmpa kãmma-mãmi rãta-rãta limãna, hare handen gaan zoo vlug als de rãta-rãta's.

(2° rãttá), met kleine niet doorlopende barstjes zijn; bijv. gebezigd van hout, steen, aardewerk, Boegin. rãttá, idem. — Nakãre-đjintoe balãwo nãro-nãrônoe; narãttá-rãttá-đjintoe, er knabbelen muizen aan zijn goed, zoodat het vol kleine barstjes wordt, en er alzo zeer onogelijk uitziet. (Tar.) — Narãttá ŋgãseŋg-pi balãwo nãro-nãrônoe, noe-nãmpa-tômmo ásãssalá pamãinoe, nadat uw goed vol kleine barstjes is (, er alles behalve oogelijk uit-

ziet,) door het geknabbel der muizen, nu eerst hebt gij berouw. (Tar.)

𠄎 𠄎 (râtaṅg), *passen, voegen*. — Tâoe ta-na-râtaṅg, *een onbehoorlijk, onvoegzaam, mensch*; als seheldwoord gebezigd.

Sirâtaṅg, *zamenpassen, geschikt zijn*; bijv.: si-râtannâya, of: ri-siratâna, *naar behooren, opgeschikte, voegzame wijze*. — Ta-siratâṅga-kô, *het betaamt u niet*.

Pasirâtaṅg, *passende, geschikt, of voegzaam, achten*. — Îya nipasirâtaṅg aṅgaôekaṅgi, *hij is gerechtigd, dat te doen*.

Pasiratâṅgaṅgi, *voegzaam achten voor hem*.

𠄎 𠄎 (rântaṅg), *soort van mand om het eten in te doen, wanneer men op reis gaat, bestaande uit eenige verdiepingen*. Boeg. idem.

𠄎 𠄎 (1° râtœ), *bep. ratoêwa, vnw. ratoêṅg-koe, vorst*. Misschien ook aldus eertijds genoemd de koningen van Gôwa. Vergelijk *batâra* N° 1. (Rap. K. G.)

(2° râtœ), *oud Makassaarsch woord, = tœgoe-rœ, vallen*. Verg. *kólâ* N° 1.

(3° râtœ). Târâtœ, *een' wind laten*.

𠄎 𠄎 (1° râte), = *djîkirî*. (Mâdi.)

(2° râte), *i-râte, boven*; bijv. *i-râte ri-bâllaka, boven in het huis*. — *I-râte ri-Bantâṅg*, *lett.: boven te Bantâṅg*. NB. *irâte* geb. van alle plaatsen die Zuidwaarts van ons gelegen zijn. — *Toe-ratêya*, *naam van een rijk, ten Zuiden van Makassar gelegen, letterlijk: de menschen die boven, d. i. in het Zuidelijk gedeelte, wonen*. — *Mêmpe irâte, boven, d. i.: vooraan-, of vóór-zitten*. — *Râssi i-râte*. Men zie *râssi*. — *Bâtja, i-ratêya napariyôlo, iets dat boven, of vroeger, in een boek voorkomt, eerst lezen*. (Godsd.) — *Têya-kô tjiní i-ratêi, tjiní i-râ-*

wa-kô, kijk niet naar zijn hoofd, maar kijk naar beneden; gebezigd van iemand, die reeds grijs, doel overigens nog zeer kras is. NB. Van een' man zeer goed te gebruiken; van eene vrouw minder, dewijl hierin zou opgesloten liggen, dat zij op hare jaren nog zeer *man-gek* was. — *Kamînaṅg i-ratêna ballîna tarîpaṅga, de hoogste prijs van de tripaṅg*.

I-ratêyaṅg, hooger, v. d.: na-îya i-ratêyâna, een hooger graad van iets. — *Na-îya iratêyâṅgaṅga, de hoogste graad*. (Rap. K. G.) — *I-ratêyaṅg-âṅgîṅg, = het Mal. di-âtas aṅgin, in het Westen*.

Pairatêyaṅg, naar boven brengen.

(3° râte), *Sal. het Zuiden*.

(4° râté), *gebezigd van kleine puistjes, die zich hier en daar over het ligchaam verspreiden. Zoo ook van vonkjes vuur, of spatjes olij, die zich ergens neêrzetten*. Van daar ook van het *geluid*, waarmede dit gepaard gaat: *sissen, knetteren*. Boeg. idem.

𠄎 𠄎 (rânte), *bep. rantêya, keten, ketting, boeijen*; van daar zoowel ons *halssieraden, halsketens*, als de *guirlandes, of ornamenten aan een kleed, die den vorm van een ketting hebben*. Boeg. idem.

Men heeft vele soorten van *rânte*, als: *rântetôpe, rântebâdjoe, rântelêpâ*, (men zie *lêpâ* N° 1.) *rântemanîla*, (men zie *Manîla* N° 1.) *rântenôeri, rântepâppi-rânraṅg*, (men zie *âppi* N° 3.) *rântegîliṅg-Gôwa*, (men zie *gîliṅg*.) *rântepâyoēṅg*, en: *rântebôelo bôelo* (men zie *bôelo*).

Bâdjoe-rânte, men zie *bâdjoe*.

𠄎 𠄎 (râtto), *knappen*. Verg. *lâtto*.

𠄎 𠄎 (rîta), *bep. ritâya*. — *Pôkô-rîta*, *soort van boom, welks bast men aan de paarden geeft, zoo zij aan wormen lijden; deze bast met klapper-*

melk gemengd, ook door menschen gebezigd tegen hoest. De bloem van dezen boom stinkt allervreeslijkst, v. d.: koëngâi-ngâi-boënga-rîta-ko, *ik houd zoo veel van u, als van eene rîta-bloem*. Boegin. *lîta*, idem.

𠄎 𠄎 𠄎 (rînte), Sal. — Rînte-mâë, = *ri-ân-te-mâë*, = *ân-te-mâë*, = het Mak. *kére-mâë*. Verg. *kére* N°. 2.

𠄎 𠄎 𠄎 (rîto), *ligt breken, bros*; gebez. van *hout, goud*, enz. Boeg. *márátto*, idem.

𠄎 𠄎 (roëntaṅg), ároëntaṅg, ároëntaṅg-roëntaṅg, *met rukken iets doen*; v. d. ook: *uit boosheid slaan en schoppen*, bijv. *kinderen*. — Bârá ta-má-roëntaṅg-roëntaṅg, *een Westewind die niet met rukken, of met tusschenpoozen, maar gelijkmatig waait*. (Tar., Kel.) — Roëntaṅgi ðjappâna, *hij loopt als 't ware met rukken*, d. i.: *met heftige bewegingen*.

Tároëntaṅgi ôtereka, *het touw wordt als 't ware telkens met een ruk strak gespannen*.

Patároëntaṅg ðjôékóe, lett.: als 't ware *met rukken hengelen*, dat is telkens wanneer men een' visch meent te bespeuren, den hengel eventjes in het water neêrlaten. (S. Tjin.)

𠄎 𠄎 (roëtoc). Ároëtoc-roëtoc, gebezigd van het *aanhoudend geluid*, veroorzaakt door *paardengetrappel*, of het *loopen* eener groote menigte menschen, alsmede door het *vallen* van vruchten, die bij het schudden van den boom in aanzienlijke hoeveelheid naar beneden komen. B. idem.

𠄎 𠄎 (roëntóe). Tároëntóe, *zich stooten*, bijv.: ta-tároëntóeki toctôewa, *de voorzigtige stoot zich niet*. — Tároëntóe baṅgkêna, *hij stoot met zijn' voet ergens tegen aan*.

Roentóeki, *zich stooten aan, stooten tegen*, bijv. nocroentóekiyá, *gij stoot (loopt) tegen mij aan*.

Siroëntóe, *tegen elkander stooten*.

Paroëntóe, a) *het stooten*; bijv.: paroëntóe-bârá, lett.: *het stooten van de Westmoeson*, te weten: *op de Oostmoeson*, d. i.: *het begin der Westmoeson*. — Paroëntóe-kâna, het woord, waarop men als 't ware *stoot*, het woord dat gedurig herhaald wordt, *stopwoord*.

b) *doen stooten*; bijv.: bâsse-niparoëntóe, *een bâsse, die zoo ligt is, dat men haar tegen den grond kan doen stooten, op en neêr kan schudden met de hand*. (Kel.) — Amparoëntóe bisêna, *zijne schepriemen doen stooten*, d. i.: *daarmede onder het scheppen telkens tikken op den rand der praauw*. (Kel.)

Paroentóekaṅg, *stooting*; v. d.: paroentóekaṅg-kânjñjṅg. Men zie: *kânjñjṅg*.

Siroëntóe, *tegen elkander stooten*.

Roëntóe-roëntóe, *gedurig stooten*, v. d.: *hevig kloppen, bonzen*, bijv.: *het hart*. — Paṅgâi roëntóe-roentóekoe, *mijne vurige liefde, liefde die het hart hevig doet kloppen*. (Tar.)

Siroëntóe-roëntóe, *gedurig tegen elkander stooten*.

𠄎 𠄎 (roëntoëṅg), *nedervallen, nederstorten*, Boeg. *roëtocṅg*, Mal., Sund. en Jav. *roentoeḥ*, idem; bijv.: kâmma-mâmi bârá la-roëntoëṅga ilâoe pagamoenténa, *zij zag zoo zuur (zoo donker) als wanneer de regenbui (de Westmoeson) in het Westen zal nederstorten*, d. i.: *komt opzetten*. (Bidas.) — Lâṅgí! mároëntoëṅg-ko nâoëṅg, *Hemel! stort in malkander*. (Tar.)

Roentóëṅgi, *doen nedervallen*, v. d.: *laten vallen*; bijv.: koelâmboc, *bedgordijnen (Djay.)*; sómbalá, *zeilen*. (Bid.)

Roentóëṅgaṅg, *een val*.

Roentóëṅgaṅg, ook gebez. bij het *optellen* van *halsketens*, die uit verscheidene schakels bestaan,

dewijl zulk een *tókeŋg*, als men haar aflegt, als 't ware *in malkander stort*; bijv.: *tókeŋg* si-roentoëŋgaŋg, *één tókeŋg*.

Ḍjábá-roëntoëŋg-roentoëŋgaŋg, *vogelknip-kooi*.

Lébá tárôentoëŋg-mi timbâwo, *er is doek tot bedekking van de zoldering opgehangen, of uitgespannen*.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rênte), gebezigd van het *geluid* van de *gánraŋg* en *trom*, van *geweren* en *kanonnen*, die afgesehoten worden, van *rijst* en *ḍjagoŋg*, die op een heete pan gelegd worden, om *bénte-áse*, of *bénte-birálle*, van te maken; overdragtelijk ook gebezigd van het *gerammel* van *menschen*, die veel praten.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rêto), *laten knappen*, bijv.: *zijne vingers*, of *zijne handen*. NB. een teeken van droefheid, zooals bij ons het *wringen* der handen. (Sinr.)

Ḍ Ḍ Ḍ (rôti), bep. *rotiya*, *brood*. Boeg., Sund., Mal., Jav. idem. — Rôti-téne, soort van *zoete broodjes*, waarvoor men *zoete saguweer* als gist gebruikt.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (1° rôto), *árôto-rôto*; gebez. van het *aanhoudend geluid*, door *schieten* veroorzaakt. Boeg. *mádôto-rôto*, idem.

(2° rôttó), *frommelen*, bijv.: *kanjḍjilo-nirôttó*, geb. van *gekookte kanjḍjilo*, dewijl hij door het koken als 't ware *in elkander gefrommeld* wordt, of *inkrimpt*. — Tjînjtjîŋg-rôttó, een ring welks rand niet glad maar *gekarteld* is, met andere woorden, er uitziet als iets dat *gefrommeld* is. — Tjînjtjîŋg-rôttó-patôpe, *een tjînjtjîŋg-rôttó*, die aan den regterduim, en alleen bij een *tôpe* gedragen wordt.

(3° rôttó), *afbreken*, Boeg. *râttó*, idem; bijv.: *ta-nirôttó kâyoe-kayoëŋgkoe*, lett.: *dat mijn hout niet afgebroken worde!* Bedoeling: dat er niets van

het mijne, al zij het ook nog maar zoo weinig, eenigzins beshadigd worde! (Oud Contraet van de vorsten van Toeratêya.)

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (1° rôntó), = *rómó*, *kneden*; bijv.: *brood*; van daar ook: *in zout ingelegde ambárîŋg's*, soort van kleine garnaaltjes, men zie *ambárîŋg*.

(2° rôntó). Verg. *rôentóe*.

Niparôntó ri-padiŋgîŋg, *op en neêr geklopt worden op een padîŋgîŋg*, een *streng garen* bijv., die uit de verf gehaald, en reeds uitgewrongen is.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rantâkaŋg), *draaibas*, *kleine lêla*, Mal. *rantâka*, idem.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rôtoŋgá), = *éró-tôŋgá*, even als men in het Boeg. vindt *lôtowá* voor: *êlo-tówá*.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rântalá). Parantâlaŋg, *talmen*, *treuzelen*.

Târântalá, idem; doch minder gebruikelijk.

Ḍ Ḍ Ḍ (râtasá). Târâtasá, *verstrooid*, *ordeeloos*, *niet op zijn plaats zijn*.

Ḍ Ḍ Ḍ (rântasá), *geheel stuk*, of *verdorven*, en *slecht zijn*; gebezigd van *menschen*, van *hunne handelingen*, van *huizen*, van *stoelen*, enz.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rântoesóe). Rântoesaŋg, *iemand iets afrukken*, zoo als bijvoorbeeld een zakkerolder doet. (Bid.)

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (rôtoesóe), bep. *rôtoesoeka*, *zeeworm*, klein doch zeer nadeelig voor de prauwen. B. *rôetóe*, idem.

Máparoetoesaŋg, *het hart doorknagende* (even als de wormen een prauw), *verscheurende*; in de *sînri*'s dikwijls parallel met *mápilannâssi*. Vergel. *lânnasá*.

Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ Ḍ (1° rêtesé), *vol puistjes zijn*, zoodat om de randen van de groote puisten en tusschen de groote puisten zich weder een menigte

kleine puistjes vertoont; bijv.: árêteséki biberêna, *zijne lippen zijn vol puistjes*.

(2° rêtesé). Parêtesé, paretêsi, = *đjampân̄gi*, *oppassen, zorgen voor*; bijv. *een zieke, of kinderen, of beesten*; als: paretêsi-sâi anâkoe, *zorg eens voor mijn kind*.

Parêtesiyan̄g, *ten gevalle van iemand oppassen, of zorgen voor*, bijv.: parêtesiyan̄gá đjâran̄ga, *pas mij op het paard*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (rôtasá), bep. rôtasaka, *verward, garen* bijv., of *hoofdhaar*; v. d. ook: empôwan̄g rôtasá, *eene plaats waar alles in de war is, eene plaats van oproer en verwarring*.

Rotâssi, *verwarren, in de war brengen*.

Panrotâssi, *iemand die de boel in de war stuurt*.

᳚ ᳚ (rîndañg), *onrustig, veranderlijk, lichtzinnig*, bijv.: rîndañg-pamáí, *onrustig, veranderlijk, lichtzinnig, van gemoed*. (Kel.) — Rîndañg-bân̄g-keñg, *onrustig van voeten*, d. i.: *altoos uitlopende* (Kel.), *altoos in beweging*.

᳚ ᳚ (rîdi), máriđi, bep. máriđiya, Boegin. *geel*. (Rap.)

᳚ ᳚ ᳚ (rîdeñg), *komen*. (Mádi.)

᳚ ᳚ ᳚ (rênda), bep. rendâya, *passement, kantwerk van goud of zilver, galon*. Sund., Mal., Javaansch idem. Portugeesch *renda, kant, naaldewerk*.

᳚ ᳚ ᳚ (rôda), bep. rodâya, *rad, wiel*, Sund., Mal., Jav., Port. *rôda*. — Ânâ-rôda, *spreek van het wiel*.

᳚ ᳚ ᳚ (rônda), het Port. *ronda*, het Holl. *ronde*. — Árôndaí pad̄jagâya, lett.: *de wacht doet de ronde*; bij misverstand door de Makassaren gebezigd voor: *de wacht roept werda*. NB. deze uit-

drukking is natuurlijk alleen in gebruik op de hoofdplaats Makassar; elders weet men van zoo iets niet af.

᳚ ᳚ (rânnoe), *zich verheugen, blijde zijn*; en wanneer dit geschiedt met het oog op de toekomst: *hopen, vertrouwen*, Boeg. *rânnoe*, idem; bijv.: rânnoe-doêdoewá, *ik verheug mij zeer*. NB. dit is de gewone uitdrukking, die men bezigt bij het ontvangen van eenig geschenk; geeft zoo veel te kennen als onze woorden: *ik bedank u wel*. — Márânnoewi nipôêđji, *het verblijdt hem, om geprezen te worden*. (Rap.) — Âmôloñg had̄jâna, ánâppóe rannoêna, *iemand's verlangen afsnijden*, d. i.: *niet vervullen, en iemand's hope afbreken*, d. i.: *verijdelen*. (Đjay.)

Rannoêwan̄g, *vertrouwen, of hopen, op iemand*, met en zonder *ri*; bijv. koerannoêwan̄g-doêdoe-ko, *ik vertrouw zeer op u*. — Anrannoêwan̄gá ri-toêwan̄g, *ik vertrouw* (ten opzichte van het een of ander) *op mijnheer*. — I-kâoe-đji koerannoêwan̄g pin-rân̄giyá kadêra, *ik vertrouw, of hoop, van u, dat gij mij stoelen zult leenen*. (Brief.) — Ka-nirannoêwan̄gi ântoe ri-karâên̄ga ri-Sambâwa, *daar de Koning van Sambâwa vertrouwen in hem stelt*. (D. Moes.) — Toe-nirannoêwan̄g, *iemand op wien men vertrouwt*. — Tâoe-koerannoêwan̄ga an̄jtjinikañgi kabâđjikân̄gkoe, *iemand, van wien ik vertrouw, dat hij voor mijn welzijn zorgen zal*. (Tar.) — Taêna marâên̄g, toêwan̄g, koerannoêwan̄g, mâka sipapâoe toe-málompôwa, ikâoe-đji, *ik vertrouw, of hoop, op niets zoo zeer, als dat gij wel in de gelegenheid zult zijn, om met den Gouverneur te spreken*.

Panrannoêwan̄g, *hoop, vertrouwen*. — Sâla-panrannoêwan̄g, *teleurstelling*. — Lômpo-doêdoewi sâla-panrânnoewân̄gkoe, *zeer groot is mijne teleur-*

stelling. — Kínarôkoe sâla-panrannoewãng, *gij stelt mij te leur.*

Panrânnoewãngi, *iemand maken tot het object, waarop men vertrouwt; bijv.: toe-nipanrânnoewãngi, de man op wien men vertrouwt.* — I-toêwañg-mâmo koepanrânnoewãngi ampâoewi, *omtrent mijnheer slechts vertrouw ik, hij zal spreken, enz.* [NB. men zou hier ook zeer goed hebben kunnen schrijven: *koeramôewãng*].

Panrânnoewãngañg ânoe ri, *ten opzichte van het een of ander hopen, of vertrouwen, op, d. i.: het een of ander verwachten van, bijv.: îya-mîñdjjo kîpanrânnoewãngañg ri-toe-málompôwa siyagãñg kîpapâlá-toeloëngañg ri-toe-málompôwa, dat verwachten wij van den Gouverneur, en daarvoor vragen wij hulp van ZHE. Gestr.* — Îya-môntoe koepanrânnoewãngañg riyanákoewi, *dat verwacht ik van mijn kind.* — Koepanrânnoewãngañgi ri-toêwañg, *nataôeloëngá, ik verwacht dit van mijnheer, dat hij mij helpe.* (Brief.)

Pirannoewãng, = 't Boegin. $\curvearrowright \curvearrowleft \curvearrowright \curvearrowleft$, *vertrouwing.* (Rap.)

Karânnoe-rânnoe, *vreugde veroorzakende; v. d.: verblijdend; bijv. karêba karânnoe-rânnoe, verblijdende tijding.* — Âná karânnoe-rânnoe, *een kind, dat zijn' ouders vreugde veroorzaakt, een kind dat men met plezier aanziet, een lief mooi kind.* — Râppo-kâyoe karânnoe-rânnoe, *boomvruchten die er goed uitzien, die men met welgevallen aanziet.*

Karannoewãng, a) *het zich verblijden, blijdschap, enz.; b) zich verblijden over; bijv.: koekarannoewãngi battoëta, ik verblijd mij over uwe komst.*

$\curvearrowright \curvearrowleft$ (rôenañg), *ároenañg, afvallen, bloesem bijv., of bladen.* (Rap.)

Tároenañg, idem. (Tar.)

Âse-bâkká paroenãngañg, *onharige paddie die ligt van de halmen afvalt.* (Kel.)

$\curvearrowright \curvearrowleft$ (rôenóe), bep. rôenoeka, *slijm, zoowel bij visschen als bij andere beesten. Zoo bijv. het slijm, dat boven op het vleesch blijft liggen, wanneer de buffel geslagt, en reeds van zijn vel ontdaan is.*

$\curvearrowright \curvearrowleft \curvearrowright$ (1° rônañg), rônañg-rônañg, *glinsteren, blinken, schitteren, Boeg. mônañg, idem; bijv.: ðjamaârró rônañg-rônañg, een schitterende smaragd.* (Sinr.) — Boelâëng-rônañg-rônañg, *blinkend goud.* (Sinr.)

(2° rônañg). Tárônañg-rônañg, *dobberen, drijven.* Boeg. *mônañg-mônañg, idem.*

$\curvearrowright \curvearrowleft \circ$ (rânnasá), bep. rânnasaka, *klam, vochtig.*

Rannâssi, *bevochtigen.*

$\curvearrowright \curvearrowleft \curvearrowright \circ$ (rinôsa), *half droog en half nat zijn, Boeg. idem; bijv.: Kalôtoró-mi? ... Taêna-pi, toêwañg; nâmpa rinôsa-mi, is het al droog? ... Neen, mijnheer; het is pas half droog.*

$\curvearrowright \curvearrowleft$ (râtjâ). Râtjâ-râtjâ, *hakken, aan stukken snijden.*

$\curvearrowright \curvearrowleft$ (rânjtjañg), *vermorsen, verknoeijen, bijv.: papier, door telkens hetgeen men beschreven heeft, te verseheuren en dan weêr op nieuw te beginnen. Zoo ook bijvoorbeeld geld, goederen, enz.*

$\curvearrowright \curvearrowleft$ (râtjî). Tárâtjî, *spatten, geb. van het nitvliegen, of uitschieten, van semen virile, men vergel. op ðjéné.* — Tárâtjî-mi tâi-kondôna. Men zie kôndo.

Rattjîki, *ergens op spatten; bijv.: bâte dâwá narrattjîki, een inktspat.* — Na-kínagâppa tôdoñg narrattjîki, *ikâmbe márannoewãnga ri-toêwañg Iyânoe, mogen (de magt en het aanzien van mijnheer)*

ook ons bespatten, d. i.: ook op ons redunderen, die vertrouwen op mijnheer N. N. (Brief.)

𐄧 𐄨 (rânjtjĩng), márânjtjĩng, = garânjtjĩng, rammelen. (D. Moes.)

𐄧 𐄨 (râtjoeng), gift, vergift. Mal. en Jav. ratjoen, idem; beeld van een doortrapt slecht mensch. (Bid.) — Árâtjoengi, iemand vergeven.

𐄧 𐄨 (rânjtjoeng), snijden, vermaken, aanpunten, eene pen, of potlood. Mal. rantjoeng, Boeg. dánjtjoeng, idem. Vergel. t̃jidóe.

𐄧 𐄨 (1° rítjĩ). Bôsi rítjĩ-rítjĩ, bep. rítjĩ-rítjĩka, stofregen. Boeg. t̃janátjĩ en Jav. ritjih, idem.

(2° rítjĩ). Ángaritjĩ, schreeuwen, en wel zoo, dat men het geluid van ñjei maakt, v. d. geb. van: vleermuizen, v. d. geb. van: kinderen, die hetzij huilende, het zij lagchende, ñjei-schreeuwen.

𐄧 𐄨 (rítjoe), bep. ritjôewa, vnw. ritjoeŋg-koe, overhoop, het onderste boven, verwarring. (Djay.), Boeg. idem; v. d.: tâoe-rítjoe, een slecht mensch.

𐄧 𐄨 (1° râđjâ), bep. râđjaka, 't Arab. رجب, naam der zevende maand van het Mohammedaansehe jaar.

(2° râđja, bep. radjâya, naam eener soort van boom, met zoete vrucht, op Makassar wel eens genoemd: trommelstokken-boom, wegens overeenkomst der vruchten met trommelstokken, de Cassia Fistula L., Boeg. idem. NB. de vrucht door den Inlander gen. kóyó, als dikwijls bij wijze van pleister gebruikt wordende.

(3° râđja), Mal., Jav. vorst, vorstin. (Sinr.) — Râđja-ângĩng, Mal. = het Makass. Nága N°. 1, Melkweg (?) of Draak (?) (Rap. T. Dj.) — Sélé râđja-toempaŋg, eene kris met lemnet van maléla (men zie maléla), terwijl op het staal een gouden padde gewerkt is. (Mádi.) Men zie toempaŋg.

(4° râđja), het Arab. رَجَعٌ, soort van echtscheiding, waarbij terugkeer nog mogelijk is. (Sar.)

𐄧 𐄨 (râđjaŋg), iemand bij den ingang der moskee, tot aan het middenlijf toe, levend in den grond begraven, en vervolgens met steenen dood gooijen. NB. soort van doodstraf, die thans in onbruik geraakt is.

𐄧 𐄨 𐄨 (rênđjaŋg), doorzigtig, bijv.: een mand, die zoo gevlochten is, dat bijna alles er doorheen valt. (Kel.) Boeg. idem.

𐄧 𐄨 𐄨 (rôđja). Rôđja-rôđja, bep. rôđja-rođjâya, een ruiker van allerlei bloemen, die bij de stelen te zamen gebonden worden. Volgens van Hoëvell's Bidas, bl. 251, is روج, wanner de bloemen, zoo als de melatti, bij elkander gevoegd worden, in de gedaante eener roos. Deze rôđja-rôđja is geheel Maleisch, en in Gôwa niet gebruikelijk. Boeg. óvŋja rôđja-rôđja, idem.

𐄧 𐄨 𐄨 𐄨 (rônđjjo). Karônđjjo-rônđjjo, bep. karônđjjo-ronđjjoŋwa, ligtvaardig, onvoorzigtig. (Inl. Wetb.)

𐄧 𐄨 𐄨 (rânđjálá). Tárânđjálá, gestuit worden, Boeg. idem; bijv.: ri-đjamâna, in zijn werk. — Tárânđjálá ook geb. van een prauw die half vastzit op een bank, en nu door het geweld der golven op en neêr gaat.

Parânđjálá, stuiten; bijv.: niparânđjáláki ba-lîya ri-panâppowinna, de vijand wordt gestuit in zijn aanval.

𐄧 𐄨 𐄨 𐄨 𐄨 𐄨 𐄨 𐄨 (riđjálolo-gaêbi), het Arab. رَجَالُ الْغَيْبِ, volgens den Inlander het Mal. راج اغن, = het Mak. Nága (!?) (Rap. T. Dj.)

𐄧 𐄨 (rânjĩ). Karânjĩ, geb. van een bovenlip, die al te veel naar boven omgekruld is, als wan-

neer die door den Inlander insgelijks leelijk genoemd wordt. Vergel. *tjónġkañġ*.

𐀀 𐀁 (rânjôé). Pirânjôé, *zijn gezicht wasschen*.

Djéné-pâpirânjôekañġ, *waschwater*.

𐀀 𐀁 (rînjañġ), márînjañġ, *ijverig, bedrijvig*.

𐀀 𐀁 (râya), bep. rayâya, 't Oosten. — Opmerkelijk is het, dat men dit woord te Bantâëñġ van het Noorden bezigt, terwijl in Bône oerâi het Westen te kennen geeft. Hieruit zou men afleiden, dat *râya* welligt oorspronkelijk de *landzijde* beteekent; v. d. ook welligt de benaming van de *Toerâya's*, het Boeg. *To-râdġa*, een soort van bergvolk.

Anrâi, *Oostwaarts gaan*, dikwijls geb. van 't gaan naar de eene of andere plaats die Oostelijk ligt van het punt waarop wij ons bevinden.

I-rayânġañġ, *beoosten*; bijv.: i-râyânġanna Padġôki, *beoosten Padġôki* (in Gôwa).

𐀀 𐀁 𐀂 (râyo). Râyo-râyo, *met goede woorden trachten te verwerven*, Boeg. *râdġo-râdġo*, idem; bijv.: râyo-râyo taôewa pamaïna, *met goede woorden trachten te verwerven iemand's hart*; of: boekoenna, *iemand's hulp*. — Tâoe nirâyo-râyo, *mensen jegens wie men goede woorden dient te bezigen*, om iets gedaan te krijgen; v. d. gebezigd van: *vrije bedienden* in tegenstelling van *slaven*, over wie men volkomen heerschappij heeft, v. d. gezegd tegen slaven: noepâré kalênnoe kâmma tâoe-kocrâyo-râyo, *gij stelt u aan, als of gij vrije bedienden waart*.

Râyo-râyo ook geb. van het *koppelen* van een *huwelijk*.

Baïnne parâyo-râyo, *koppelaarster*.

𐀀 𐀁 (1° rîya). Rîya-rîya, bep. rîya-riyâya, *gespleten bamboezen*, die dwars door de gevlochten gespleten bamboezen (pangânañġ) van een deur of wand heenloopen. Boeg. idem.

(2° rîyá), *leven, beweging, opschudding maken*, v. d. ook geb. van het *schreeuwen* van *kraaijen*, en van het *juichen* van *mensen*; bijv.: rîyáki taôewa, *de mensen maken beweging, of opschudding*. — Rîyáki boettâya, *het land is in beweging, of opschudding*.

Kariyâkkañġ, *leven, of beweging, maken, voor, of tegen, iemand*, v. d. ook: *tegen iemand schreeuwen, of juichen*; bijv.: nakariyâkkañġ kalâ mátânġke-kâyoe, *en de kraaijen op de takken der boomen, schreeuwden tegen hem*. (Mâdi.) NB. slecht voor- teeken! — Nikariyâkkañġ tâpe-tapêsañġ sowêna, *men schreeuwde tegen, men juichte toe, zijn gedurig achteruitslaan met de handen, alsmede zijn slingeren daarmede*. (Mâdi.)

𐀀 𐀁 (rîyoe). Rîyoe-rîyoe, bep. rîyoe-riyôewa, naam eener soort van *medicinaal boompje*. Boeg. *dîyoe-rîyoe*, idem.

𐀀 𐀁 (rîyoëñġ), *ruischen*, bijv. de ooren, Boeg. *dîyoëñġ-riyoëñġ*, idem.

Âpâkariyoëñġ-rîyoëñġ, *de ooren doen ruischen*, bijv. geb. van het *gehuil* van *kinderen*.

𐀀 𐀁 (rîye), Sal. = *nîyá* N°. 1.

𐀀 𐀁 𐀂 (rîyo), Sal. en Bonth. *wasschen, baden, nat maken*. — Djéné-rîyo, *bad-, waschwater*. (Sinr.)

𐀀 𐀁 (roëyoëñġ), soort van *dolfijn*, Boegin. *rôédġoëñġ*, idem. De tranen van dezen visch opgevangen, en daaraan het vermogen toegeschreven, om het hart eener schoone aan zich te verbinden.

𐀀 𐀁 𐀂 (rêya), bep. reyâya, soort van *riet*, in Toeratêya, insgelijks voor *patôñġkó* gebruikt, hebbende eene witte bloem, *Poa sp.*, Boeg. idem. — Mâna rêya, ka-patôñġkó; mâna bâtoe, ka-kantîsañġ, mâna tâi, ka-tâi-bâni. Spreekwoord,

lett. beteekenende, *hoewel maar réya* (, stel er u meê tevreden), *daar gij die toch gebruiken kunt voor patónġkó*, *hoewel maar steen* (, stel er u mee tevreden), *daar gij dien bezigen kunt als slijpsteen*, *hoewel maar vuilnis* (, stel er u meê tevreden), *daar het is vuilnis van bijen*, d. i. *was* (die immers te gebruiken is). Zin: “Haal ons toch niet het vel “over de ooren, vorder niet de gansche boete, daar “wij geven wat wij kunnen, en dit alles zeer wel “door u te gebruiken is.” Volgens de inlandsehe gewoonten van Toeratêya moet men na zoodanige verklaring genoeg nemen met hetgeen gebracht wordt, al zij het ook maar een gedeelte van het verschuldigde; wanneer ten minste de schuldige zooveel mogelijk aan zijne verpligting traecht te voldoen.

Rînriñg-rêya, *muur van réya*. Beeld van iemand, op wien men zich niet verlaten kan. (Sinr.) — Aboëñga-rêya-mi tampârañga, *de zee is al als 't ware met réya-bloemen*, d. i. *met schuim, bedekt*. NB. dit heeft vooral plaats in het midden van de Oostmoeson.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (rêyo), eigenl. Boeg. = 't Mak. *márewāñgāñġ*, *alles in orde brengen*, voor een *ontvangst*, of ook voor een *feest*, als *braden*, *koken*, *de vlaggen uitsteken*, enz.

᳚ ᳚ ᳚ (1° rôya), *werken*, *zwoegen*; bijv.: *royâna sawiâya*, lett. *het werken van de matrozen*, v. d.: *belooning voor hun moeite*, verg. *kéró* N°. 1. — Teyâi rôya-royânoe, lett.: *het is niet uw zwoegen*, v. d.: *het is niet door uw zwoegen verdiend* (maar door het mijne). — Rôya-âloe, lett. *werken als een rijststamper* (âloe N°. 2), d. i.: *zonder vrucht voor zichzelf, alleen tot voordeel van anderen, werken*.

(2° rôya). Rôya-rôya, soort van vogel, *snip*, Boeg. *rôđja-rôđja*, idem.

(3° rôyá). Rôyá-rôyá, *slechts toespijs eten*, zonder den hoofdschotel (zooals in Oost-Indië de *rijst*, in Europa de *aardappelen* of *het brood*) aan te spreken.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (rôyeñġ), = *rôeñġ*, soort van mahine, die dezelfde dienst doet, als de *boelelêñġañġ*, of *lawéyañġ-boelelêñġ*, te weten om de streng garen om te spannen, en vervolgens het garen er langzaam af te trekken (*nóenóe*). Het verschil in vorm is hoofdzakelijk dit, dat het rad bij de *boelelêñġañġ*, op de standaard ligt, terwijl het bij de *rôyeñġ*, door middel van een spil, er aanhangt. Boegin. idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° rôyoñġ). Rôyoñġ-rôyoñġ, *wesp*. Boeg. *rôđjōñġ-rôđjōñġ*, idem. — Âyá-rôyoñġ-rôyoñġ, *wespen-lendenen*; gebezigd van de *lendenen* eener vrouw, die een zeer dun midden heeft, zeer *slank* is.

(2° rôyoñġ). Tárôyoñġ-rôyoñġ, *waggelen*, *niet vast staan*, bijv.: een *huis*, een *trap*, enz.; bijvoorb. een *mensch*, die pas van ziekte hersteld is. Boeg. *tárôđjōñġ-rôđjōñġ*, idem. — Tárôyoñġ-rôyoñġ *îđji*, *hij waggelt nog*.

(3° rôyoñġ), soort van gezang voor kleine kinderen gedurende de veertig eerste dagen na de geboorte. De *rôyoñġ* wordt ook genoemd *páđja-pa dáěñġ* wegens het begin van dit lied; en ook wel *toerináoëñġ* zooveel als *tíro-náoëñġ*, *uit de hoogte* op het menschedom *neérzien*.

Parôyoñġ, vrouwen die de *rôyoñġ* zingen voor kleine vorstelijke kinderen.

Royōñġañġ, en: rôyoñġ-royōñġañġ, *de rôyoñġ zingen voor*; v. d.: *koe-naroyōñġañġ đjîkirí ri-pa-*

loengângkoe, *hij zingt djikiri's voor mij op mijn hoofdkussen.* (Kel.)

𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 (rêyalá), bep. rêyalaka, het Port. *real*, een *reaal*, *Spaansche mat.* Boeg. idem; Sund., Mal., Jav. *rejal*. Op Celebes heeft de *reaal* eene waarde van twee ropijen, alzo 240 duiten. Bij het opgeven van een geldswaarde wordt het woord *rêyalá* dikwijls weggelaten, en alleen het getal genoemd.

𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 (rayêsañg), = *râsenj*, Toer. = *tóewa* N°. 1, *geluk.* (Sinr. K. G.)

𠄎 𠄎 (1° rârâ). Pirarâi, *iemand tot het een of ander aanzetten, animeren*, bijv. om te eten, Boeg. *pidarûi*, idem.

Pirarâñgi, *iemand iets sterk aanbevelen, iemand iets opdringen*, bijv.: *koopwaren, eten, enz.*

(2° rârâ), bep. rarâya, Sal. en Bonth., = *ljerá*, *bloed*, vergel. 't Boeg. *dâra* en 't Mal. *dârah*. — Tjânniñg-rârâ, men zie: *ljamniñg* N°. 2. — Rârâoète, soort van vocht, ten deele rood, ten deele wit, dat zich, na de bevalling eener vrouw, bij de kraamzuivering ontlast. NB. het rood is van de moederkoek, het wit van wege het vruchtwater, dat in een plooi van het lamsvlies is verborgen gebleven.

(3° rârâ). Ânâ-rârâ, bep. ânâ-rarâya, *maagd*, Boeg. *ânâ-dâra*, Mal. *ânakh-dâra*, Jav. *rara*, en *dâra*, idem. — Ânâ-rârâ soèntiñg, men zie *sóentiñg*.

(4° rârâ). Manrârâ, of: anrârâ, bep. manrârâka, of: anrârâka, *algemeen, gemeen, overal besproken, overal bekend*, Boeg. idem; bijvoorbeeld: *ânne bitjarâna anâna Iyânoe, îya-mâmi-sēñg manrârâ, die zaak van NN's dochter is overal bekend* (, overal wordt er over gesproken). — Îya-mâmo-sēñg man-

rârâ, tjaeloëna Kâmpoñg-Tjîna, enz., *overal wordt er maar gesproken van de tjaeloelé* [d. i. hier: een *mooi meisje*] *van den Chineschen wijk.* (Kel.)

Panrarâkkañg), *met betrekking tot iemand algemeen, overal besproken, overal bekend, zijn*, bijvoorb. *ânne karâëñga napanrarâkkañgi djòekóe, onder zijne regering was er algemeen*, d. i. *veel, visch.*

Panrarâkki, = *panrarâkkañg*. (GG.)

(5° rârâ), Boeg., Sal., en Bonth., = *djânnanñg*, bijv. *rârâki tiurôna, hij slaapt vast, of gerust*, v. d. ook: *lang.* — Pôkó-rârâ, Bonth., = *pôkó-mâdjânnañg*, men zie *djânnanñg*. — Boëñga-rârâ, de *Erythrina* sp.

𠄎 𠄎 (1° rârâñg), *kam* van een' *haan*; bijv.: *oëlarâ-rârâñg, slang met een' kam.* — Djâñgañg-bôroñg-rârâñg, *een haan met grooten kam.*

Rârâñg-djâñgañg, de *Celosia cristata* L.

(2° rârâñg), *in de Zon, of bij het vuur, verwarmen, of droogen*; bijv.: *nirârâñg riyallôwa, in de Zon verwarmd, of gedroogd, worden.* — *Nirârâñg ri-pêpeka, bij het vuur gedroogd worden.* — *Ârârâñg-mi kalêna boewâdjâya, de kaaiman droogt, of verwarmt*, v. d.: *koestert zich, in de Zon.* — *Ârârâñg-mi-Allôwa, de Zon verwarmt, of droogt, reeds, te weten: het Aardrijk, d. i.: de Zon geeft reeds glans van zich, d. i. het is ongeveer te 8 à 9 ure 's morgens.* — *Noe-ta-narârâñg bâra-pepêna Narâka, gij wordt niet gedroogd, of verwarmd, d. i.: geroosterd, verschroeid, door de vuurkolen der Hel.* (Sinr.) — *Koepadâra noe-narârâñg dâlle táboëwâ, ik bejammer, d. i.: benijd het u, dat gij verwarmd, d. i.: gekoesterd wordt door de opgaande Zon.* (Sinr.) — *Rârâñna pêpeka, de hitte, of gloed, van het vuur.* — *Ârârâñg-rârâñg, zich een weinig droogen, of warmen in de Zon, of bij het vuur.*

Toênoc parâraṅg ðjôekoeka, *den visch* (met den kop naar beneden) *seluins tegen het vuur aanhouden en zoo braden.*

𠄎 𠄎 (1° rânraṅg), *ankertouw.* Boegin. idem. — Rânraṅg-sâóe, *ankertouw van klapperbolster.* — Rânraṅg-môhjtjōṅg, *ankertouw van saguweehaar.* — Rânraṅg-raôekaṅg, *ankertouw van bindrotting.*

(2° rânraṅg), *hakken, in stukken houwen.* (D. Moes.) — Rânraṅg-mánéné, *(den vijand) kort en klein hakken.*

(3° rânraṅg), *lang voortduren, lang volhouden.* Boeg. *dânraṅg*, idem; bijv.: *mârânraṅg-gâóc*, *lang volhouden met iets te doen.* (Kel.) — Rânraṅgi gâ-siṅga, *de tol houdt lang vol, te weten: met draaijen.* — I-rânraṅg-gâóc, *zij die lang aan iets werken, lang met iets bezig zijn.* (Tar.)

Siranrânṅgaṅg, *het lang met elkander volhouden;* bijv.: *siranrânṅgaṅgi baliya*, *de vijanden houden het lang vol met tegenover elkander te staan, te weten: eer het tot een treffen komt.*

𠄎 𠄎 (rînra), *vlam, vlammen, eene kaars bijv., of vuur om te koken.* — Narînra-môntoe (*matána allówa*) *ri-bânṅkeṅg lāṅgikiya*, *de Zon vlamt als 't ware even als een klomp vuur onder aan de lueht.* (Sinr. K. G.)

Parînra pêpeka, *het vuur doen vlammen, v. d.: aanmaken.*

𠄎 𠄎 (rîrí). *Támêya-rîrí*, *druppelpis, of koude pis, hebben.* Men zie *méya.*

𠄎 𠄎 (rînriṅg), *wand, muur.* Boeg. *rânriṅg*, Mal. *dindiṅg*, idem. — Pâpaṅg-rînriṅg, *schut, of schoorplank.* — Rînriṅg-kanîkî, *een plank op zij van het sehip beneden de kanîkî.*

Rînriṅgi, of met transit vorm: *rînriṅgi*, *iets*

met een muur omgeven, v. d.: beschutten, beschermen, helpen. (Rap.)

Parînriṅg, a) *beschutsel, b) iets bezigen om af te schutten.*

Karînriṅgaṅg, *verschansing.*

Âkarînriṅgaṅg, *met een' verschansing zijn; v. d. kâna takarînriṅgaṅg*, *woorden zonder verschansing, d. i.: woorden die voor een ieder te vatten, d. i.: duidelijk, zijn.* (Tar.)

𠄎 𠄎 (rôera), Boeg., = *saṅgkâlaṅg*, *verhindering.* — Pônna taēna rôera, *zoo er geene verhindering is* (zal ik gaan). Men zie *saṅgkalá* N°. 2.

𠄎 𠄎 (1° rôeroe), een oud woord, volgens sommigen = *láva* N°. 1, en v. d. geb. voor het *afschutten* van een gat, hetzij door er eene soort van omheining om te maken, hetzij door het slechts met het een of ander te overdekken; bijv.: *mâna natambôṅgi*, *naroerôeka*, *naðjâppó-mo roerôena*, *na-nakatoegôeri ðjâraṅg tēdoṅg-ka*, enz., *al maakt men ook het gat dicht, wanneer men het maar luchtig met het een of ander toestopt, indien dan, hetgeen men daarvoor gebezigd heeft, wegrot, en er een paard of buffel in het gat valt, enz.* (Rap.)

(2° rôeroe). Parôeroe a) *zich toe-, of uitrusten, zich kleeden.* (Ðjay.)

b) *iemand uitrusten; bijv.: naniparôeroe-mo saṅgḡenna pâparoerôenna*, *lij werd uitgerust, of toegerust, met alle mogelijke toerusting.*

(3° rôeroe). Pasinrôeroe, *ongelezen, ongeroepen, komen, v. d. met slechte bedoeling, heimelijk, komen, binnensluipen; bijv.: ðjagâi toe-pasinroerôewa*, *pas op de menschen die willen binnensluipen* (om te stelen). Boeg. *pasirôro*, idem.

Pasinroerôewi, *ongeropen, ongelegen, komen tot, zieh ongeropen mengen in, binnensluipen bij.*

(4° roeroe), = *tinroeroe*, = *roeroeŋg*, volgen; bijv. roeroewi toe-málompôwa, den Gouverneur begeleiden.

☞☞ (roeroeŋg), volgen, overéénstemmen in het een of ander, enz.; bijv.: kâna taênâya roeroeŋg ânne ri-soêraka, de woorden die niet volgen (, niet goed geplaatst zijn,) in dezen brief, d. i.: de fouten tegen den stijl in dezen brief. Vergel. tába N°. 1. — Mároeroeŋg-kânaï Iyânoe, hij stemt overeen in zijne woorden met N. N., d. i.: hij zegt hetzelfde als N. N. (Rap. K. G.) — Lébáki ároeroeŋg-êró-mi baïnnêna, daarop stemde zijne vrouw in wil overéén met hem, d. i.: daarop was zijne vrouw het met hem eens. (Bid.) — Mároeroeŋg-gâóe, overéénstemmen in daden, d. i.: eensgezind zijn. (Rap.)

Paroeroeŋg, het volgen; v. d.: paroeroenna, hetgeen ergens bij behoort; bijv.: na-paroeroenna, kádó pâtan-roêpa, enz. en wat er bij behoort, wat hun toekomt [te weten: aan de bissoe's voor het toedienen hunner toovermiddelen] bestaat hierin, dat men hun geeft vier soorten van rijst (d. i.: witte, roode, gele en zwarte rijst), enz. (Rap. K. G.)

Paroeroeŋg-pamaïki Iyânoe, het met N. N. ergens over eens zijn. (Rap.)

Roeroeŋgi, iemand volgen, met iemand overéénstemmen, enz.; bijv.: ri-sanuenna-pa sállanŋg koewádôŋgkó ri-bisêyanŋg, pôenna naroeroeŋgi-má Álla taâla, aanstaande Maandag zal ik scheep gaan, zoo Gods wil daarmede overeenstemt, d. i.: zoo God dat wil. (Brief);

Paroeroeŋgi, iemand, of iets, doen volgen, of doen vergezeld gaan van, met iemand, of iets, doen overeenstemmen; bijv.: paŋgêmpaŋga ri-toe-Sawitôwa, naparôeroeŋgiya paŋgôeraŋgiya Iyânoe, de bepalingen voor die van Sawító, welke N. N. heeft doen vergezeld gaan van het geheugen, d. i.: de bepa-

lingen voor die van Sawító, welke N. N. uit zijn geheugen heeft aangevuld. (Rap.) — Bâdji naparôeroeŋgiya Sâraka Âdá-linôwa, lett.: het goede, dat de Sâra N°. 1 en de Âdá N°. 1 elkander doet vergezellen, d. i.: het goede dat de Sâra N°. 1 en de Âdá N°. 1 te zamen vereenigt, d. i.: het goede, waarbij de Sâra N°. 1 en de Âdá N°. 1 gelijkelijk te pas komen. (Tar.) NB. het goede, hier bedoeld, is het huwelijk, waarbij niet alleen de adat, maar ook de شرع te pas komt, als wordende door den Priester ingezegend.

Roeroeŋgaŋg, a) het vergezellen, het volgen, gevolg, geleide, bijv. van krijgslieden; als: noewâsseŋg-đji âpa roeroeŋgâna pabaïnnêyanŋga, gij weet immers wat het gevolg is van het trouwen? d. i.: wat er op het trouwen volgt, welke verplichtingen er alsdan op u rusten. Zoo vraagt men bijv. den jongeling die zich in het huwelijk wil begeven. Tegen het meisje zegt men daarentegen: noewâsseŋg-đji âpa roeroeŋgâna paboerannêyanŋga, gij weet immers wat u na het huwelijk te doen staat? — Ri-roeroeŋgâna tâwa-tawâya, naar het deel dat hun toekomt, lett.: naar het volgen van het deel. (Rap.)

— Natâba roeroeŋgaŋg, lett.: getroffen door het gevolg, te weten: eener daad, geb. van iemand, die beboet of bestraft wordt, van wege een daad die men wel niet weet, maar toch vermoedt, dat hij gedaan heeft, dewijl wegens de omstandigheden de suspicie op hem valt. Als bijvoorbeeld het gestolene op iemand's erf gevonden wordt, behouwt men hem als den dief, zoolang het niet bewezen is, dat een ander het vermiste gestolen heeft.

b) iemand volgen, vergezellen; bijv.: mâŋge an-roeroeŋgaŋg toe-málompôwa, den Gouverneur vergezellen.

c) *doen volgen, doen vergezellen*; bijv.: anroerôêngaŋgi agâna taôwa, *iemand's bedienden doen volgen, zich van iemand's bedienden laten vergezellen, iemand's bedienden meénemen*. (Inl. Wetb.)

Paroerôêngaŋg, *het volgen, het vergezellen*, enz.; bijv.: paroeroeŋgâna kanâya, *het op elkander volgen van de woorden*. NB. ziet hierop, dat men niet, nu over dit, dan over dat onderwerp spreke. (Rap. K. G.) — Pâra-âŋgâllei paroeroeŋgâna tâwa-tawâna, *zij nemen gezamentlijk hetgeen hun als hun deel toekomt*, lett.: *het volgen van hun deel*. (Rap.)

Siparoerôêngaŋg, *elkander vergezellen, te samen met iemand, of iets, gaan*, enz.; bijv.: siparoerôêngaŋg-bâdĵikâ antâma, *goed, d. i. juist, met hem ben ik binnengegaan*.

Paroerâŋgaŋg, *gezel, volgeling*, v. d.: *jongen, soldaat, onderdaan*, enz. (Rap.)

Rôeroeŋg-rôeroeŋg, a) *kort achter elkander volgen, achter elkander loopen*.

b) naam eener soort van *slingerplant*, geb. voor *nijjôeroe*, ook als *palarîsi* in de winkeltjes, wegens de beteek. van 't werkw. *rôeroeŋg*.

↗ ↘ (rôenroeŋg), *zich kleeden*, = *parôeroe* (, men zie *rôeroe* N°. 2), = *âsoró*.

↗ ↘ ↘ (rêra), *weenen*; bijv.: mârêra-rêra-moânaka, *het kind weent gedurig*. (Sinr.)

Rerâi, a) *ergens over weenen*; bijv.: âpa noererâi? *waar weent gij over? waarom weent gij?* (Dĵay.)

b) *ergens naar, of om, weenen, als 't ware naar verlangen*; bijv.: narerâi kodîya, *hij verlangt er compleet naar om gestraft te worden* (, hij houdt niet op met kwaad te stoken). — Kôelî mârêra-rerâya, *het vel dat weent om, verlangt naar, slagen*, d. i.: *het vel van een roekeloos en onverschrokken held*. (Mâdi.)

↗ ↘ ↘ (rêraŋg), *voortduren, aanhouden*, bijv. *brand, regen*, enz.

↗ ↘ ↘ (1° rêré), *beuken*, Boeg. idem; bijv.: rêré pakêboeka, *op de deur kloppen*. — Narêré dĵarâna, *hij beukt op zijn paard, slaat er gedurig op*. (2° rêre), *borrelen, koken*; bijv.: ârêre-mi kau-rêya, *de rijst kookt*. Boeg. *rêde*, idem.

↗ ↘ ↘ (rênreŋg), *bij de hand leiden*. (Dĵay., Bid.), *bij den toom leiden, voorttrekken*, een *wagen* bijv. en alsdan geb. van de *paarden*. — Rênreŋg-rênreŋgi dĵârânga, *het paard zachtjes leiden, het paard doen afstappen*.

Panrenrêŋgaŋg, *tot iemand leiden*; bijv.: koe-panrenrêŋgaŋg-ko dĵârâng, *ik leid (breng) tot u paarden*. (Mâdi.)

Renrêŋgi tâkkaŋg, *ergens een stok langs slepen*, bijv. *om een streep te maken*.

↗ ↘ ↘ ↘ (1° rôró), *opgestapeld, opgepropt zijn*, Boeg. idem; bijv.: ârôróki dĵamânga ri-nâkke, *het werk is voor mij opgestapeld*, d. i.: *ik ben overstapeld met werk*. — Ârôróki taôwa, *het is opgepropt vol met menschen*.

Pasirôróki dĵamâna, *iemand met werk overstapelen*.

(2° rôró), *steken, of stooten*; bijv.: rôró-mi pôke, *steek hem met een piek*. — Rôróki mariyaŋga, lett. *het kanon steken*, v. d.: *de lading van het kanon aanzetten*. — Baîne lêbâ-mi nirôró, lett.: *eene vrouw, die reeds gestoken is*, v. d. *die haar virginitas reeds kwijt is*.

Rôrôkaŋg, a) lett.: *steking*; v. d.: baîne-rôrôkaŋg, *eene vrouw die lui en voor niets anders geschikt is dan voor den coïtus*;

b) rôrôkaŋg, *ergens aan- of insteken*; bijv.: rôrôkaŋg bawâna, *in iemand's mond steken*.

Panrôró, bep. panrôroka, lett.: *steker*; v. d.: panrôró-mariyañg, *de aanzetter* (, wij zouden zeggen: *vaststamper*,) *van een kanon*. — Panrôró-bádílí, *laudstok van een geweer*.

𐄂 𐄃 𐄂 𐄃 (rôronḡ), tárôronḡ, *overhangen, overhellen, op het punt zijn van te vallen*, Boeg. tá-dónronḡ, idem; geb. van een' boom, van een huis, ook overdragtelijk van een oud mensch, of iemand die gevaarlijk ziek is. — Rorônna, lett.: *het overhangen*, v. d. overdragtelijk: *de strekking, het oogmerk, van iets*. — Pônna niyá âpa-âpa, t̃jíníki rorônna, taêna ântoe ta-niyána rorônna namāñgêi, *zoo er iets is, let dan op het overhangen (overhellen)*, d. i.: *ga dan na, naar welken kant het vallen zal*, d. i.: *let dan op, met welk oogmerk het geschiedt, want er is niets of het heeft eene zijde, werwaarts het overhelt*, d. i.: *want er is niets of het geschiedt met eenig oogmerk*. (Rap. K. G.) Bedoeling: “wanneer er bijv. iemand tot ons komt, die allerlei mooie praatjes heeft, moeten wij wel onderzoeken of hij ook het een of ander in den zin heeft.”

𐄂 𐄃 𐄂 𐄃 (rônronḡ), *wekken*; v. d.: *schud-den*; v. d. geb. van *aardbeving*. — Rônronḡ-tampârañg, *zeebeving*. — Rônronḡ-bâloe, naam van een' vogel; het is dezelfde als de *kebókāñg*, die in Toeratêya áoēñg genoemd wordt. Volgens den Inlander zou het zacht-huilen van dezen vogel een teken zijn, dat een man weduenaar zal worden, dewijl een man minder hard misbaar zou maken dan eene vrouw. Wordt zijn geluid vernomen vroeg in den avond; zoo is het een veeg teken voor jougetrouwden. Laat hij zich in het midden van den nacht hooren; zoo geldt het getrouwden van middelbaren leeftijd. En tegen het aanbreken van den morgen, is hij de sehrik voor oude echtelingen.

𐄂 𐄃 𐄂 𐄃 𐄂 𐄃 (rorôkiñg), Bayâwo-rorôkiñg, *ei dat stinkt*, Boeg. táló-dorókiñg, idem; v. d. âuá-rorôkiñg, *kind dat stinkt als een vuil ei*; scheldwoord door eene vrouw gebezigd jegens kinderen die haar man bij eene slavin verwekt heeft.

𐄂 𐄂 𐄃 𐄂 (rarâme), bep. râramêya, *stoppels*, bijv. sâllo-má añd̃jâma, na-taêna raramêkoe, toë-wañg; *ik werk nu reeds zoo lang* (ben reeds zoo lang in betrekking), *en heb nog niet eens stoppels over, mijnheer*, d. i.: *mijn inkomen is nog zoo gering, dat ik letterlijk niets kan overleggen*. Boegin. darâme, idem.

𐄂 𐄂 𐄂 (1° rôeroelóe), bep. rôeroeloeka, de touwen waarmede men het weefgetouw aan de tañj̃d̃j̃ēñgañj̃'s vast maakt, wanneer dit wat kort wordt; opdat de weefster met hare beenen uitgestrekt kan blijven zitten.

Rôeroelóe-bállá, het touw, dat de breedte en lengte van een huis aanduidt, en hetwelk de bouwmeester, na voltooiing van het werk, oprolt en boven aan een bēnteñg-bódo hangt. Dit weg te nemen, ware kassipállí.

(2° rôeroelóe). Roeroelâna, Bonth., = roeroelâna ñj̃âna, *de toebehooren van iets*. — Roeroelâna bállaka, *de toebehooren van het huis, hetgeen tot het huis behoort*, als bijv. *het ameublement*.

𐄂 𐄂 𐄂 (1° rârasá), de toebehooren voor eene kañj̃d̃j̃ólí tegen een dun gemaakt bamboesje aansmeren, = pássa N°. 4.

Panrârássañg, de naam van dit bamboesje.

(2° rârasá). — Parârasá, Bonth., = páttassá N°. 2.

𐄂 𐄂 𐄂 (1° rîrisí), *het water afgieten van het eten, nadat het gekookt is*; bijv. rîrisíki kanrêya, *de rijst afgieten*.

Panrírísang, a) *afgietsel van de rijst*;

b) eene soort van bamboezen *zeef*, die men op de opening van de *óeríng* legt, om de rijst af te gieten.

(2° rírísí). Parírísí, *bij elkander schrapen, bij beetjes tot groote hoeveelheid verzamelen*.

𐄂 𐄂 𐄂 (1° rôeroesóe), *afvallen, bijv. bladen der boomen; bijv. ook: een broek of ander kleedingstuk; uitvallen, bijv. hoofdhaar; afvallen van een draad, of snoer, bijv. koralen*. — Rôeroesóe-pakêyāngi, *de kleéven vallen hem van het lijf, d. i.: hij wordt als 't ware van alles beroofd, gaat nagenoeg naakt heen*.

Bôsi parôeroesóe boēngā-lāngôtiing. Men zie *bôsi*.

Roerôesi, *iemand alles ontnemen, lett.: doen afvallen, wat men hem gegeven heeft, zoo als de heersoms zijn' weerspannigen slaaf openlijk pleegt te doen; v. d. ook: iemand onterven*.

(2° rôeroesóe), lett.: *doen af-, of uitvallen, v. d.: afplukken, aftrekken, de bladen van een tak; uittrekken halmen uit een bos paddie*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (rêresé), *ergens strijkelings langs gaan, ergens dicht bij zijn, ergens naauw meé verbonden zijn, ergens vast, gedurig, bestendig zijn; bijv.: rêreséki ballána, hij gaat zijn huis langs. — Toëli anrêreséki âná-bádilikoe, lett.: mijne geweeskogels zijn er gedurig dicht bij, d. i.: het scheelt telkens maar weinig, of ik raak mijn doelwit. — Ta-narêresé boríkoe, hij komt niet langs mijne plaats. (Tar.) — Noererêsaī ballána, ga gij langs haar huis. (Sinr.)*

Karêresé, transitive vorm: *bestendig, gedurig bij iets zijn, iets gedurig doen; bijvoorb. koc-nakarêresé kamma, (hier te Makassar) is zulks, d. i.: die ziekte, gedurig bij mij, d. i.: heb ik er voortdurend*

hinder van. — Tiingkôko-karêresé-mi dĵāngānga, de hanen kraaijen reeds onophoudelijk door, te weten: in den morgenstond. — Karêreséki lappôna mariyānga, het gebulder van het kanon houdt gedurig aan. — Nakarêresé-mi pârísí I-Nĵônĵa, Mevrouw heeft al gedurig pijn. NB. gebez. van eene vrouw, die op het punt staat van te bevallen.

Pirêresé, en: pirerêsi, insgelijks transitive vormen: *ergens strijkelings langs gaan, enz.; bijvoorb. pirerêsi Iyānoe, strijkelings langs NN. gaan. — Kâna-pirêresé, lett.: woorden die er langs gaan (in tegenoverstelling van: woorden op den man af), d. i.: woorden, waardoor men iemand van ter zijde wil te verstaan geven, wat men bedoelt, alzo zinspeeling. Hieronder verstaat men bijv. wanneer een Inlander zijn hond voor onbeschoft uitmaakt, opdat de buurman, met wien hij in onmin leeft, zich zulks aantrekke. (Tar.) NB. kâna-pirêresé wel te onderscheiden van kâna pisôla, dat alleen in slechten zin genomen wordt. — Napirerêsiyá kâna Itôewaing, mijnheer zinspeelt met zijne woorden op mij.*

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (1° rôrosó). Panrôrosó, = *bâya-bâya*. Men zie boven.

Anrorôsāng bâya-bayâna, *de schoten vieren, = ásâre bâya-bayâna. (D. Moes.)*

(2° rôrosó), bep. rôrosoka, = *lôrosó*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (râra-ôete). Verg. *râra* N°. 2.

𐄂 𐄂 𐄂 (râlle), = *bóēngā*.

Árâlle, = *ábóēngā, bloeijen, bijv. manrallēna tĵampagâya, het bloeijen van den tĵampâga-boom. (Kelong).*

Parâlle, *het bloeijen, v. d.: hoog-rood, of purperkleurig, zijn; v. d. ook: glans, en v. d. gebez. als beeld van een aanzienlijk, of uitstekend persoon, en van eene mooie vrouw. Zoo wordt Mâdi ge-*

noemd: parallêna Toeratêya, *de glans van het land van Toeratêya* (Mâdi.) Zoo wordt er in de minneliedjes van de *vrouw* gesproken als: parallêna ðjâ-ðjâraṅga, *de glans van de ðjâðjâraṅg*. (Sinr.)

↘ ↙ ↘ ↙ (rêlla), bep. rellâya, 't Arab. رضاء, *welbehagen, welgevallen, vergunning, verlof, toestemming*; bijv.: rêlla-pamaîna la-nâgalá agâma, lett.: *het welbehagen zijns gemoeds, d. i. zijn verlangen, om Moslem te worden.*

↘ ↙ ↘ ↙ (rôlle), *toewenken, toewuiven*. (Tar.)
Sirollêi, *elkander toewenken, of toewuiven*. (Tar.)

↘ ↙ (1° râwa), irâwa, *beneden*, B. riyâwa; ook gebezigd bij het vermelden van plaatsen die ten Noorden van ons gelegen zijn, bijv. i-râwa ri-Mândará, *beneden, of in het Noorden, te Mandar*. — I-râwa ri-Pâre-pâre, *beneden, of in het Noorden, te Pâre-pâre*. — Râssi i-râwa i-râte. Vergel. râssi. Kamînaṅg-i-rawâna, *de laagste, of minste, graad van iets*. (Rap. K. G.)

Máirâwa, *beneden, laag, en v. d. gering, zijn*. (Tar.)

Rawâṅgaṅg, of: i-rawâṅgaṅg, lett. *laag met betrekking tot iemand, of iets, v. d. eenvoudig gebezigd voor beneden*. — Rawâṅgaṅg âṅgîṅg, *benedenwinds, loefwaarts*. — I-rawâṅgannâya âyá lébaka nabâtja, *het vers beneden, v. d.: onder, of volgende op, het vers dat hij gelezen heeft*. (Godsd.) — Ânâ-i-rawâṅgannâya, *het kind, dat beneden, of op het ander volgende, is, d. i.: het daarop volgende kind*. (Rap.)

Païrawâṅgaṅg, *beneden, of onder, doen zijn, naar beneden brengen, enz.*

(2° râwa). Karâwa, *bevoelen, betasten, aanraken*, Boeg. idem, Mal. râba. (Bid., Rap. T. ðj.)

↘ ↙ (1° râwaṅg), *doorschijnend*, B. idem;

bijv.: ábâðjoe-râwaṅg-mi, *zij draagt reeds een doorschijnend baadje*.

(2° râwaṅg), *huiveren, huiverig zijn*, bijv.: râwaṅgi pamaïkoe, *mijn gemoed is huiverig*. — Têya-kô râwaṅg, *wees niet bang*; geb. tegen iemand, die op een glibberigen weg en langs een' steilen afgrond gaande, verloren is, zoo hij bevreesd wordt. — Nabattoêwiyá râwaṅg, *huivering, angst, bevangt mij*.

↘ ↙ ↘ (râwo), bep. rawôwa, naam eener soort van boom met een rijnsehe vrucht, die de grootte van een geweeskogel heeft. — Râwo-nikânre, *eetbare râwo-vrucht*. — Râwo-dâré, *apen-, of wilde, râwo-vrucht*. B. dáwo, idem.

↘ ↙ (rîwa), áriwa, *op den schoot nemen* (ðjay.), *dragen een kind*, Mal. rieba, *schoot, op den schoot nemen*.

Riwâṅg, *schoot*.

Ampariwâṅgi, *iemand, of iets, op, of in, een' schoot doen zijn*; bijv.: êróká ampariwâṅgi ânâ, lett.: *ik wil mijne kinderen op den schoot nemen, d. i.: hen in mijne verwensching opnemen, wanneer ik niet de waarheid spreek*. Vergel. ampakâna-boettâṅgi, op kâna N°. 1, en: koepailâlanj bonéna ballâkoe op lâlâlanj N°. 1. — Ampariwâṅgi kalénna riyânoe, *zich N. N. in den schoot werpen, d. i.: op den schoot van N. N. gaan zitten*.

Siriwa, *elkander op den schoot nemen*; bijvoorb.: ámêmpe siriwa, *zoo zitten, dat men elkander, als 't ware, op den schoot neemt, v. d.: de een vóór den ander, of achter elkander, zitten*.

↘ ↙ (roêwa), bep. roewâya, vnw. roewâṅgkoe, *twee*, Mal. en Boeg. dówa, Jav. ro, idem, vergel. Mak. Spraakk. § 88. — Roêwan-roêpa, *twee soorten*. — Nalâmpa-mi karâṅga roêwa sikâlabinî,

en de vorst ging heen met zijne vrouw, lett.: *ging heen als twee personen, vermits hij was met zijne vrouw.* — Rôewa tâlloe-d̄ji siyagâṅg, lett.: *twee, drie slechts te zamen, alzoo: meer dan een te zamen, van daar gewoonlijk gebezigd voor ons: indedaad niet weinig.* — Taêna âpa-âpa koepâré pamatêi-tâllassá ri-kâtte roewâna karâttasá si-lâwará, *er is niets, dat ik u als bewijs van leven kan toezenden, behalve een velletje papier, d. i.: een brief.* NB. die brief is het eenige bewijs; twee bewijzen, dus een ander bewijs nevens, of behalve dien brief, een bewijs, gewoonlijk bestaande in eenig geschenk, heeft hij niet. — Rôewa paṅgaṅgkoe, *mijne liefde is dubeld, of sterk.* (Rôyong.)

Sampoêlo anrôewa, *twaaif.* — Rôewam-poêlo, *twintig.* — Rôewam-bilâṅgaṅg, *tweehonderd.* — Rôewassáboe, *tweednizend.* Vergel. Makass. Spraakk. § 86 en § 92.

Pinrôewaṅg, *tweemaal.* Verg. Mak. Spr. § 117. — Tâoe ta-pinrôewaṅga kanâna, sikaliya-d̄ji na kâmma, geb. van een gezant die de woorden zijns zenders niet verdraait, ze juist zoo overbrengt als zij hem zijn meêgedeed, lett.: *die het woord zijns zenders niet verdubbelt, niet van één twee woorden maakt.* (D. Moes.)

Pinroewâṅgi, *tweemaal maken, of doen, herhalen,* bijv.: sîra napinroewâṅgi âñj̄d̄jo pakammâya toe-Ḍjoempândaṅg, *welligt zijn er Makassaren die twee-maal-maken het zoo-doen, d. i.: er mogten eens Makassaren zijn, die zoo iets herhaalden.* (Brief.)

Lâppá-rôewa, *tweevoud.* Verg. Mak. Spr. § 118.

Karôewa, of: mákarôewa, of: kapinrôewaṅg, of: mákapinrôewaṅg, *tweede.* — Karoewâna, of: mákaroewâna, of: kapinroewâna, of: mákapinroewâna, *ten tweede.* Vergel. Mak. Spr. § 119.

Tâwa-roewâna, *een half.* Verg. Mak. Spr. § 121.

Tároêwa, *elk, of ieder, twee.* — Tápinrôewaṅg, *elk, of ieder, tweemaal.* Verg. tá N°. 5 en Mak. Spraakk. § 122.

Rôewa-roêwa, *met hun tweeën.* — Áróewa-rôewa-pamáí, *verdeeld, of het oneens, zijn.*

Roewâi, a) *tot twee maken, in tweeën deelen, met een tweede, of met een ander iets deelen; bijv.: toewanrôewaiyaî sére bâte, zij die met hun beide één vaandel (de heerschappij over één land) bezitten.* — Na-pônna natête-bâḍjî, naroewâi patâna bâraṅg-bâraṅg, *en zoo het de brug of aanleiding tot goed, tot geluk of winst, wordt, deelt hij dat met den eigenaar van de goederen.* (Rap. T. Ḍj.)

b) *met hun tweeën iets doen; bijv.: niroewâi, nitalloêwi, nitôenroēṅ, wordt door twee of drie menschen geslagen, lett.: wordt geslagen, en dit geschiedt door twee of drie.* — Ábêreréki toêwaṅg, naniroewâi [zonder bijvoeging van *nitôenroēṅ*, dat men uit het verband moet opmaken], *mijnheer heeft ruzie gekregen, en een pak gehad van twee menschen.* — ṅgâpa taêna noetôempá ri-kanâna toe-málompôwa? . . . Kíroewâi-mi, kítalloêwi-mi, kí-appâkki-mi; mîṅgka taêna koelleyâna, *waarom hebt gij u niet verzet tegen de woorden van den Gouverneur? . . . Wel, wij hebben het met ons tweeën, met ons drieën, met ons vieren gedaan, maar het baatte niets.* — Mâna toe-sâla niroewâi-mo, nitalloêwi-mo ri-bitjarâya, *ofsehoon twee of drie menschen eenparig beweren, dat hij ongelijk heeft.* (Rap. K. G.)

Parôewa, *tot twee maken, in tweeën verdeelen, van daar: zijne gedachten in tweeën verdeelen, d. i.: op twee gedachten linken.* (Rap. K. G.) — Bâraṅg naparôewa-roêwa-ḍjâ, lett.: *welligt zal hij mij (te*

weten: die tot dus verre zijne eenige vrouw was,) tot twee maken, d. i.: nevens mij nog eene vrouw nemen; zoodat hij alsdan twee echtgenooten heeft. (Bid.)

Amparôewa-pamaikañgi Iyânoc, *N. N. een onverdeeld hart toedragen.* — Taêna-âre îya, êróká parôewa-pamaikañg-kô, *ik wil u volstrekt geen verdeeld hart toedragen, volstrekt geen tweede vrouw nevens u huwen.*

☞ ☞ (rôewí), Bonth. en Boeg. *trekken*; v. d. welligt: rôewí-roewikañg, soort van werktuig, waarmee de weefster de kleuren voor de sarong rangselikt.

☞ ☞ ☞ (rêwa), *moed.* — Márêwa, *moedig zijn*, Boeg. *mêwa*, idem. — Barâni dâëñg-márêwa, *een onverschrokken moedig mensch.*

Pakarêwa, *moed doen hebben, moed inboezemen, aanmoedigen.*

Parêwa, *moed doen hebben*, v. d.: *aanhitsen*, bijv.: *tot twist.*

☞ ☞ ☞ (1° rêwañg), tárêwañg, *zwaaijen, waggelen.* — Ádjâppa-tárêwañg, zoo loopen, dat men nu regts dan links met het ligehaam overhelt, *al zwaaijende loopen, waggelen*, wel te onderscheiden van *tápêre-pêre*, hetgeen van dronkenlui gebezigd wordt. — *Tárêwañg* ook gebez. van *palen*, die niet stevig in den grond staan. Boeg. *tádêwañg-rêwañg*, idem.

(2° márewâñgãñg). Men zie *éwa* N°. 2.

☞ ☞ ☞ (rôwa), Boeg. en Bonth. = 't Mak. *sóewará*, *levendig, vrolijk, aangenaam zijn*; en van hanen gebez.: *kraaijen*; bijv.: ta-manrôwa-mi ðjãñgãñgkoe, *mijn haan kraait niet meer.* NB. een slecht voorteeiken! (Mádi.)

Karowãñg, *levendigheid.* (G. G.)

☞ ☞ ☞ (rôwañg), *het ruim van een vaartuig.*

Verg. het Mal. *timbá roewañg*, *de bodem van een vaartuig, waar zich het water verzamelt.*

☞ ☞ ☞ (1° rôwe), Sal., = *kalintañg*, = *kéloró.*

(2° rôwe). Tárôwe, *afhangen*, bijv. een *tak*, iemand's *armen*, ook iemand's *benen*, wanneer hij op een hoogen stoel zit, zoodat zijn voeten den grond niet raken. — Tárôwe-rôwe, gebezigd wanneer dit *tárôwe* gepaard gaat met een ligte beweging.

☞ ☞ ☞ ☞ (rawâté), bep. rawâteka, 't Arab. *رَوَاتِب*, de verrigtingen die tot de openbare Godsverering behoren, als *gebed, lofprijzing* en derg. meer. (G. G.)

☞ ☞ ☞ ☞ (rewâta), bep. rewâtâya, vnw. rewâtãñgkoe, *God, beschermengel, beschermgeest*, Boeg. *devâta*, idem. Mal. en Jav. *devâta*, Sanskr. *dévâtâ* en *déwatya*, *een godheid van den tweeden rang.* Bijvoorb.: *tjâlla-rewâta*, vergel. *tjâlla* N°. 2. — Rewatânnoe sãllañg átjâlla-ko, lett.: *uw beschermgeest zal u berispen*, geb. door iemand, die zich zonder reden slecht behandeld ziet. *Ðjãñgãñg-ðjãñgãñg-rewâta*, *zwaluw.*

Karewatãñg, plaats waar een *rewâta* zich ophouden en den mensehen van tijd tot tijd voor een oogenblik eene menigte paddie, of boomvruchten, of iets anders te zien zou geven. Ook aan den *rewâta* van zulk een plaats het geluk of ongeluk, dat iemand ten deel valt, toegeschreven. — Bôëta-karewatãñg, *grond waar een rewâta zijn verblijf heeft.* (Dat. Moes.) Ook met den naam van *karewatãñg* bestempeld de *rijkssieraden.*

Parewatãñg, offerdag voor de rijkssieraden.

☞ ☞ ☞ ☞ (rowâyá), bep. rowâyaka, 't Arab. *رَوَايَة*, *overlevering, verhaal, vertelling.*

᠘ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ (rôwelé), = *rôilí*. — Rôwe-
rôwelé, = *rôilí-rôilí*.

᠘ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ (rewâsa), bep. rewasâya, vnw. re-
wasângkoe, *tijd*, Mal. *riewâsa*, *dagteekening*, *tijd-
vak*. — Âñjðjo rewasâya, *te dien tijde*.

᠘ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ ᠠ (rôwasá), = *sóewará*, (Mâdi.)

᠘ ᠠ ᠠ (1° râsa), bep. rasâya, vnw. rasângkoe,
gevoel, *aandoening*, *gewaarwording*, *smaak*, *reuk*.

Boeg., Sund., Jav., Mal., Sanskr. idem. — Bâóe
rasâna, *geurig is de reuk er van*, d. i. *het riekt
geurig*. (Sinr.) — Bâðjî rasâna, *het riekt goed*. —
Kôdi, of bôtto, rasâna, *het stinkt*.

Ârâsa, *gevoelen*, *ondervinden*, *gewaarworden*,
smaken, *proeven*, *rieken*; bijv.: noerâsa-mîntoe, *nu
ondervindt gij het zelf eens*. NB. bijv. geb. tegen
iemand, wien men gewaarsehuwd heeft, doeh te
vergeefs, en die nu de nadeelige gevolgen zijner
handelwijze ondervindt. — Ârâsa-mi toe-matêya,
er is reeds een' lucht aan het lijk. NB. verzaeh-
tende uitdrukking, om niet te zeggen: *het stinkt
reeds*. — Kâmma-mâmi toe-ta-manrâsa, *als iemand
die nog nooit wat geproefd heeft*. (Kel.)

Râsaï op zee uit zekere bijgeloovigheid gebe-
zigd voor het *stuk zijn* van het een of ander aan
het vaartuig. Zeide men bijvoorbeeld *tépoki sôm-
balaka*; zoo zou zulks de booze geesten wakker
maken, en daardoor groot ongeluk kunnen veroor-
zaken, uit dien hoofde gebezigd: *râsaï sômbalaka*.
Wij zouden zeggen: *er is iets aan het zeil*.

(2° râsa), bep. rasâya, *kwik*, *kwikzilver*. Boeg.,
Sund., Jav., Mal., Sanskr. idem.

(3° râssa), bep. rassâya, *niet goed gaar* of *rijp*.
— Lâttañg-râssa, een steenpuist, waar men tegen
stoot, vóórdat de zweer behoorlijk rijp geworden
is. V. d. ook: baînne râssa, een meisje, dat reeds

met een' man gemeenschap gehad heeft, vóórdat
het nog de stonden gehad heeft. Verg. *sóntoló*.

᠘ ᠠ ᠠ (râssi), bep. rassîya, *vol*; bijvoorbeeld:
râssi i-râwa i-râte Karâëñga, *de vorst is vol, van
onderen en van boven*, d. i.: *heeft onder zijn huis
menigte van vee staan, en boven in zijn huis over-
vloed van paddie, geld, goud*, enz. (Rap. K. G.) —
Râssi-tâoe, *vol met menschen*.

Pirâssi, *vol maken*, *opvullen*; bijv.: pátam-pôelo
kâppalá nipurâssi ewâñgañg, *veertig schepen gevuld
met wapenen*. (Djaj.)

᠘ ᠠ ᠠ ᠠ (râseñg), Toer. = *rayésañg*, = *tóewa*
N°. 1, *geluk*. (Sinr. K. G.)

᠘ ᠠ ᠠ (rîsa), Rîsa-rîsa, *in gedurige onrust zijn*;
bijvoorbeeld gebezigd van een klein kind, dat
's nachts gedurig wakker wordt. — Rîsa-rîsa-mi
ri-kalêna, *hij is onrustig jegens, of in, zich zelven*;
v. d. *hij heeft een kwaad geweten, of ook: hij heeft
een voorgevoelen van spoedig te zullen sterven*. —
Âssi rîsa-rîsa, *het vleesch dat op de hoogte van de
regter en linker kalepékañg van het beest gevonden
wordt*. NB. Dit door de ouders gaarne aan hunne
kinderen te eten gegeven, in de hoop dat zij daar-
door voort zullen maken met hun werk. Deze
verwachting berust alleen op de boven aangegeven
beteekenis van *rîsa-rîsa*, *onrustig zijn*.

᠘ ᠠ ᠠ (1° rôesa), bep. roesâya, 't Mal. *rôesa*,
hert, op Sal. en te Bonth. gebezigd in plaats van
ðjônga N°. 1.

(2° rôessa), Boeg.; geb. van alles wat *in wan-
orde*, of *in slechten toestand*, is; v. d. *bedorven*, *be-
schadigd*, *verderf*, enz. Jav. *roesak*, Mal. *rôesakh*,
idem; bijv.: añggâppai rôessa ri-dolâñgañg, *haverij
op zee krijgen*. — Rôessaiki tampàrañga, *de zee is
onstuimig*.

𐄂 𐄃 (rôesóe), verg. 't Mal. *rôesoekh*, *ribben*. — Boêkoc-rôesóe, bep. boêkoe-rôesoeka, = *bóe-koe-óeroesóe*, *ribben*. Verg. *óeroesóe* N°. 2.

𐄂 𐄃 (rôesoëng), *schuw*, gebezigd van mensen. — Áróesoëng-rôesoëng, *schuwen*. Boegin. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° rêsa). Árésá-résá, bij laag water aan het strand schelpen zoeken. Boegin. *márésa-ésa*, idem.

(2° rêssá), a) *fijn wrijven*. (Rap. K. G.) Boegin. *déssa*, idem.

Parêssá, *bezigen om fijn te wrijven*; bijv.: kadâro kîparêssá, *wij gebruiken een kadâro, om meê fijn te wrijven*. (Rap. K. G.)

b) *slaan, beuken*.

Sirêssá, *elkander slaan, of beuken*. Ook gebezigd van den *coïtus* tusschen man en vrouw.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rêse), *naderen, dicht bij komen*.

Resêi, *iemand naderen, dicht bij iemand komen*, bijv.: têya-kô resêi ânĵĵo katĵâya, *kom niet zoo dicht bij dien spiegel* (, je mogt hem soms breken). — Têya-kô resêi ânĵĵo ânaka, *kom niet zoo dicht bij dat kind* (, je mogt het soms doen schrikken, of aan het huilen brengen).

Sirêse, *elkander naderen*; bijv.: sirêse-mêmpo, *digt bij elkander zitten*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rêso), *arbeiden, zich moeite geven*, Boeg. idem; bijv.: árêso-bâwañg, *voor niemendal werken*, overdragtelijk gebezigd van een *schip*, waarmede men eene reis maakt, zonder wat te verdienen. (Rap. T. Dĵ.) — Árésó mánabâya, *zich bevlijtigen op het goede*. (Rap. K. G.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° rôsa), *árôsa, tárôsa, dutten, suffen*.

Parôsa, *doen dutten*, v. d.: *doen voorover knikken, iemand met zijn hoofd voorover, of naar bene-*

den, duwen; bijv.: parôsa-mi nâoëng, *duw hem met het hoofd naar beneden*.

(2° rôssa), *ter dege beet paken*; bijv.: narôssáki bayoewâna, *lij pakt zijne bruid ter dege beet*. Be-doeling: "zoent en omhelst haar hartelijk."

Sirôssa, *elkander ter dege beet pakken*; bijvoorb. sirôssa-mi anĵĵôreng, *zij hebben elkander ter dege beet gepakt*. NB. Zulks kan onder anderen van jongens gebezigd worden, die, hetzij uit gekheid, of uit ernst, elkander al vechtende ter dege beet pakken.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rôsi), bep. rosîya. — Boënga-rôsi, ons: *roos*.

NB. *bóëñga djéné-máwará* bij de Inlanders gewoonlijk = *bóëñga-djérá*. Verg. *máwará* en *djérá*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rôsó), bep. rôsoka, *mager*. — Boëtta-rôsó, *onvruchtbaar land*. — Márôsó, *mager worden*.

Karôsó-rosôkañg, *in mageren toestand, mager*. (Dĵay.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (rasamâlañg), het Mal. *rasamâ-lam*, zooveel beteekenende als: *bij nacht riekend*, en aldus te Makassar genoemd het Maleische *sedap-mâlam* (, zooveel als: *bij nacht aangenaam riekend*), of *soendal-mâlam* (, zamengesteld uit *soendal*, een *ontuchtige vrouw*, en *mâlam*, *nacht*), eene soort van bloem, 't Latijnsche *Polianthes tuberosa* L. — Dat de in Boeginesehe en Makassaarsche gedichten vermelde *mĵĵá-rasamâlañg* van deze bloem gemaakt zou worden, werd mij te Makassar door sommige Inlanders verzekerd, vergel. het door mij te Makassar bij Muller, Schmidt en C° uitgegeven Boeginesehe Heldendicht op Dâëng-Kalâboó bl. 41 Aanteek. ad. Mijn vriend, de Heer W. M. Donselaar, te Bantâëng, was echter van een andere

opinie. Volgens hem zou men niet aan het Maleische *rasamālam*, maar aan het Mal. *rasamāla*, het Lat. *lignum papuanum* R., te denken hebben, waarvan men in het V Deel van de Verhand. van het Bat. Genootsch. vindt opgeteekend, dat “de “binnenste zelfstandigheid der wortelen een geur “ademt als van *Narcissen* met Benzoin gemengd”; alsmede dat “men uit den stam eene speerij en “hartsachtige olie trekt, die tot reukwerk wordt “bereid, en bij alle Oostersehe volken in groote “waarde wordt gehouden.” Het is zeer wel mogelijk, dat D. gelijk heeft; de uitgang *ñg* levert ten minste geen voldoende bezwaar tegen deze verklaring op, aangezien men ook bijvoorbeeld in het Makassaarseh *médjāñg* bezigt voor het Mal. *medja*.

☞ ☞ (1° rāoe). — Raôewañg, = *ewāñgāñg*; bijv.: raôewañg-bisêyañg, *scheepstuig*.

(2° rāoe). Mārâoe-rāoe, *huilen, jammeren, klagen*. (Sinr.)

Pirâoe, *huilen*, een *hond* bijv.; *jammeren, klagen*. — Siyallêi-mi piraôewa, *het is reeds een onophoudelijk gejammer*. Men zie *átte*. NB. Dit geeft te kennen dat de toestand des zieken hoogst bedenkelijk is. — Piraôenna piraôewa, *het aanhoudend geweest*. (Mâdi.)

Piraôewi, *wee- en jammerklagen aanheffen over iemand*; bijvoorbeeld nipiraôewi-mi toe-gârrînga, *er worden reeds jammerklagen over den zieke aan-geheven*, te weten: door diens betrekkingen. Geeft insgelijks te kennen, dat er weinig hoop meer bestaat.

(3° rāoe), *eene rotting afschrappen, of afschaven*, door die gedurig langs het lemmet van een groot mes, welks scherpe zijde geheel van onderen is,

heen te halen. Boeg. *dāoe*, idem. Vergel. *dārisí*, hetgeen met twee messen geschiedt.

Raôekañg, *rotting* die op bovengemelde wijze afgeschraapt is; *bindrotting*. — Raôekañg-rômañg, soort van *bindrotting*. — Âse-raôekañg, men zie *âse*.

Panraôekañg, of: tâi-raôekañg, *de vuiligheid, of het afschrapset, van de rotting*.

Parâoe, *iemand die afschrapt*. — Parâoe-sâp-poe, *iemand die blaasroeren afschrapt*, d. i. *maakt*. (G. G.)

☞ ☞ (râoeñg), Bonth., Toer., = *lékó* N°. 3, *blad*, 't Mal. *dāwon* of *dāun*, en het Boeg. *dāoeñg*, idem. — Mārâoeñg-kāyoewi kôekañg nakabânjtji-yâñgkoe, *gelijk de bladen der boomen* (in menigte) *is mijne door haar gesmade ellende*. (Sinr. K. G.)

☞ ☞ ☞ (râoñg), = *râoeñg*. (D. Moes.)

☞ ☞ ☞ (rêi), 't Portug. *rei*, *koning*, v. d. *de heer* van het Omi-spel.

☞ ☞ ☞ (rôeñg), = *rôyeñg*.

☞ ☞ ☞ (rôilí), = *pôeñgisí*, = *rônjkelé*, *een tros*; v. d.: *árôilí*, lett.: *met een tros zijn*, v. d. ook: *iets bij wijze van een tros dragen*.

Rôi-rôilí, *iets dat bij wijze van een tros gedragen wordt*, v. d. bijv.: de kleine sieraden die men aan de pasâpoe vastmaakt, en zoo over de schouders hangt.

☞ ☞ ☞ (raêhoe), 't Arab. *ريح*, *wind*.

☞ ☞ (râha), Sal. *Noorden*.

☞ ☞ ☞ (rîho), 't Arab. *ريح*, *wind, adem*. (Tar.)

☞ ☞ ☞ (râhebé), bep. *râhebeka*, 't Arab. *راهب*, *monnik, kluisenaar*. (Tam.)

☞ ☞ ☞ (rahasiya), bep. *râhasiyâya*, 't Mal. *rahsieju*, *geheim*.

↪ (la). Vijftiende letter van het Makassaarsch Alphabeth.

↪ (1° la), *willen, zullen*, Boeg. idem; bijv.: la-lâmpa-má, *ik zal heengaan*. Men vergel. *ála* N°. 1, alsmede Makassaarsehe Spraakkunst § 203 en § 214.

(2° la), in het Boegin. als onafscheidbaar voegsel gebezigd vóór de eigen namen van mannen, komt in de Makassaarsehe gedichten enkele keeren voor, in stede van *i*, soms ook wel te gelijk met *i*, bijvoorb.: I-la-bôndēng, de naam van een' praauw. (Tar.)

(3° lá), bep. lâka, Bonth., soort van vrucht; van daar: râppo-râppo-lá, de benaming van twee knobfels bij het mannetje van het hertebeest. Men zie *djônga* N°. 1.

↪ ↪ (lé), geb. als verkleinwoordje, tot aanduiding van bijzondere teederheid, bijv.: dâēng-lé, *mijn gebiedstertje*; kâka-le, *bróertje*, enz. (Tar.) Men vergel. het Duitsche *lein* in *Bäumlein*, en het Zwitsersehe *li* in *Mâdeli*. In gedichten ook verbonden met *wáoe*, bijv.: wáoe-lé. Men zie *wáoe*. Âoe-lé. Men zie *áoe*.

↪ ↪ (loṅg, lom, lon, loṅj, al naar gelang van de letter, waarmede het woord begint, waarvoor het geplaatst wordt), *indien*; bijv.: lôṅgkoe, *indien ik* (Sinr.); lônnoe, *zoo gij*; lônta, *zoo wij*, enz. Vergel. *lónna*, *poṅg* N°. 2 en *pónna*.

↪ // (1° lâkká), *scheiden*, zoowel bedrijvig

als onbedrijvig. Boeg. *málágá*, idem; bijv.: ta-ni-lakkâkaï ri-limâna, *het wordt niet gescheiden uit zijne handen*. (Rap.) — Málâkká-boēngkeṅg, *iets ergens afscheiden, of afscheuren, even als men een' pinaṅgschaal afscheurt van den pinaṅgboom*. (D. Moes., Sinr. K. G.) — Lâkká bîraṅg ri-ayâna, *de bîraṅg van zijne lendenen scheuren*. (D. Moes.) — Lâkkâki katinrôwaṅga, *het ledekant uit elkander nemen, afbreken*. — Âlâkkâki sîrika, *hij scheidt van, d. i. zegt vaarwel, de schaamte*. (Rap. K. G.) — Taēna-mo nalâkká riyampîna pôetiri Raâna-Kassîyaṅg, *zij scheidde niet meer uit de nabijheid van Raâna-Kassîyaṅg*. (Djay.) — Tôpe ta-lâkká ri-ayâna, *een tôpe die niet scheidt van zijne lendenen, d. i.: een tôpe, die hij altoos draagt*. (Sinr.) — Lâkkâki katjâna horolosikoe, *het glas van mijn horlogie zit los*. — Ta-na-âlâkká-mi boēlaṅg, nabâttoe, lett.: *er scheiden, of verlopen, geen maanden meer, eerd dat hij komt, v. d.: hij komt nog deze maand*. — Ta-na-âlâkká-mi pòelo bāṅgi, nabâttoe, lett.: *er scheiden, of verlopen, geen tientallen van nachten meer, vóór dat hij komt, v. d.: hij komt weldra*.

Silâkká, *zich van malkander scheiden, van malkander scheiden*.

(2° lâkka), bep. lakkâya, naam eener soort van *schitterend roode katoenen stof*, Boeg. idem. NB. vroeger liet de Koning van Bône hiervan de zeilen zijner praauwen maken. Deze *lâkka*, even als de *patóla* N°. 4, *ljinde* N°. 1, en dergelijke meer

in de Sínrilí's en Kêlonḡ's gebez. als beeld voor *rijke* mensehen. (Sinr., Tar.)

↪ ↻ (1° lāṅká), bep. lāṅkaka, *verdieping*, geb. van de *verdiepingen* van een *rāntaṅḡ* (,men zie boven), van de *verdiepingen* van een *kast*, d. i. van de *laden*, of ook *vakken* boven elkander, enz., Boeg. idem; bijv.: pamákkaṅ tálloen-lāṅká, *eene zoldering met drie verdiepingen*. — Rāntaṅḡ tálloen-lāṅká, *een rántaṅḡ met drie verdiepingen*. — Bállánilāṅká, = *bállá nidónḡkó*. Vergel. *dónḡkó* N°. 2.

(2° lāṅká), bep. lāṅkaka, *niet volgeladen*; bijv.: bisêyaṅḡ-lāṅká, *een schip dat nog boven zijn ballast ligt, nog niet volgeladen is*; v. d.: kêre-mi bisêyaṅḡ lāṅká, *ta-málíká? waar vindt gij een schip, dat nog boven zijn ballast geladen en niet rank is, niet onvast ligt, van daar overdragtelijk voor: waar wordt gevochten, zonder dat er bloed stroomt?* — *Lāṅká-mi* ook overdragtelijk gebez. van iemand die rijk geweest is en nu in armoedige omstandigheden verkeert, als 't ware *ontladen is*.

Laṅkáki, *een vaartuig, dat te vol geladen is, een weinig ontladen*.

(3° lāṅka), bep. laṅkáya, een soort van *visch-fuik* van gevlochten bamboe, met een' stok er aan, waarmede zij door het water voortgetrokken wordt, ten einde aldus den visch te vangen.

↪ ↻ (lâki), bep. lakiya, het *mannetje* van de beesten. Mal. en Jav. een *man*, *getrouwde man*, Boeg. *lâi*, idem.

Palâki, geb. van een beest, beteekent: *moedig*, *kwaadaardig*, *geene andere minnaars nevens zich dulgende*, als 't ware, *de baas onder de mannetje's*; ook overdragtelijk van *mannen* gebezigd, en dan beteekenende: *moedig*, *onverschrokken*. — Lâso-palâki. Men zie *lâso* N°. 1.

Panlâki, Sal. = *lâki*.

↪ ↻ (1° lâkoe), bep. lakôewa, *gangbaar*, *gewild*. Mal. en Jav. idem.

(2° lâkoe). Álâkoe-lâkoe, *iets terdege doen*, Boeg. idem; bijv.: na-karâēṅḡ mápatoêḡjoe, na-ḡjôwá-málâkoe-lâkoe, *zoo een vorst zelf bevelen geeft; doen de soldaten terdege hun best*. (Mádi.) — Álâkoe-lâkoe átêrá, *terdege oprispen*. NB. dit is den gastheer zeer welkom als bewijs, dat zijn eten goed smaakt. — Álâkoe-lâkoe-mi ṅgânre, *zij aten terdege*.

(3° lâkkoe), álâkkoe, *in malkander gedoken liggen*, Boeg. idem. NB. in deze beteekenis alleen van *beesten* geb.; van *menschen* komt het enkel voor in de afgeleide beteekenis van *wegschuilen*.

↪ ↻ (lâkkoēṅḡ), álâkkoēṅḡ, *altoos t'huis zitten, of hokken*.

↪ ↻ ↻ (lâkkeṅḡ), pâraṅḡ-lâkkeṅḡ, of: paralâkkeṅḡ, dat gedeelte binnen de omheining van een erf, hetwelk vóór het huis gelegen is. Men zie *pâraṅḡ* N°. 1 en *parallâkkeṅḡ*.

↪ ↻ ↻ (lāṅke), álāṅke, *blijven vastzitten*; bijv.: álāṅke-mi ri-kayoêwa, *het blijft hangen (vastzitten) in het hout*, bijv.; *iets, dat men in de hoogte gooit*.

Laṅkêi, *ergens blijven hangen, of vastzitten*; bijv.: nalaṅkêi-mi gârrīṅḡ-kôdi, lett.: *een booze ziekte*. [NB. aldus genoemd ziekten als *pokken*, *melaatschheid*, *tering* en derg. meer,] *blijft op hem zitten*, d. i. *hij heeft een booze ziekte gekregen*. — Nalaṅkêi-mi malaṅḡjôewi parasāṅgaṅga, lett.: *er hecht zich malaṅḡjôewi vast aan den boom des lands*, d. i. *vernielt dien geheel en al*. Toegepast op een land, waar twist en tweedragt of andere oorzaken van verderf heerschende zijn. Men zie vooral *malaṅḡjôewi*. — Nalaṅkêi-mi kâna-kôdi, *booze woor-*

den, d. i. *lasterlijke praatjes, blijven op hem zitten*, d. i. *worden op hem toegepast, ten aanzien van hem geloofd*. Van daar: *laŋgkêyaŋg-kâna*, iemand, op wien alle praatjes blijven kleven, iemand op wien de laster met goed gevolg zijne pijlen afschiet, (Sinr.), eenigermate ons zondebok. — *Laŋgkêyaŋg* ook gebezigd als benaming voor een soort van *bamboezen huis* op palen, dat bij gelegenheid van groote jagtpartijen als vereenigings-plaats en ten behoeve der toeschouwers gebouwd wordt. Welligt aldus genoemd dewijl dit de plaats is, waar men zich als 't ware *vasthecht*, de plaats, waar jagers en toeschouwers eigenlijk hun zetel gevestigd hebben.

Lâŋgke-laŋgkêyaŋg, lett.: *iets dat overeenkomst heeft met een laŋgkêyaŋg*, gebez. van onze *koepeltjes*, wanneer zij ten minste op palen staan.

↖ ↗ (lîká), bep. lîkaka, *rank*, geb. van een schip, dat niet genoeg geballast is, en daardoor slingert. Boeg. *lîká*, idem. Vergel. *lâŋgká* N°. 2.

↖ ↗ (lîŋga), Sal. *gaan, heengaan*, Mal. en Jav. *laŋgkah, stap, schrede, overschrijden*, enz.; bijv.: *lîŋga riyâñdjâ*, *heengaan tot de Afgestorvenen*, d. i. *sterven*. (Sinr.)

↖ ↗ (lîkoe), bep. likoêwa, *kolk*, Boeg. idem; *antâma ri-bîlí kammôewa lîkoe*, *heel ver, of diep*, lett.: *als in een kolk, in een kamer binnegaan*. (S. Tjin.)

↖ ↗ (1° loêka), het Boeg. *loêka*, *open maken*, geb. als 't Mak. *tóempa* N°. 2; v. d.: *loêkaï tôkeŋg*, *een' halsketen van iemand's hals nemen*. Vergel. *tôkeŋg*.

(2° loêkká), *álôekká*, *stelen*; bijv.: *toe-máloekká-álo*, *iemand, die bij dag steelt*. (Inl. Wetb.) — *Ânoe-nilôekká*, *iets dat gestolen wordt*.

Loekkâki, *bestelen*.

Palôekká, *dief*. — *Palôekká-bâŋgi*, *iemand die bij nacht steelt*. (Inl. W.) — *Palôekká-djâŋgaŋg*, *hoenderdief*, soort van *roofvogel*. — *Djâŋgaŋg-djâŋgaŋg-palôekká*, een vogel ter grootte van een duif, die uit het Westen of Zuiden aan komende vliegen, ten teeken is, dat er *dieven* in de nabijheid zijn.

↖ ↗ ↘ (lêká), a) zijn huis verlaten, om zich ergens heen te begeven;

b) *het huis doen verlaten, om zich ergens heen te begeven*; bijv.: *lêkána ri-pâraŋg-bâli*, *zijn vertrek naar het slagveld*. (Mâdi.)

Lêká lâmoeŋg-lâmoeŋg, *planten verplanten*.

Nilêká gebezigd van het *in staatsie overbrengen van bruid en bruiġom uit het huis der bruid naar dat des bruiġoms*, ten einde daar drie dagen te blijven, en alsdan weder terug te keeren. (Kel.)

↖ ↗ ↘ (lêŋgkaŋg), = *lêŋggaŋg*. — *Tâlêŋgkaŋg-lêŋgkaŋg*; *waggelen*, v. d. *besluiteloos zijn*. (Kel.)

↖ ↗ ↘ ↘ (1° lêkó). *Nalêkóki sômbalá*, *het zeil slaat naar de andere zijde over*. Boeg. *mâlêkó-sômpá*, idem.

(2° lêko). *Álêko-lêko*, *kronkelen, met kronkelingen loopen*, eene rivier bijv.

Lêko-lêkôwaŋg, *met kronkelingen loopen*, v. d. *met slenters omgaan, ten opzichte van iemand*, d. i.: *hem foppen, bedriegen*.

Palêko, *laten kronkelen*, bijv.: *palêko kanâya*, *de woorden laten kronkelen*, dat is: *met slenters omgaan*.

(3° lêkó), bep. *lêkoka*, *blad*, v. d. het *blad* bij uitnemendheid, d. i. *het sierihblad*.

Lêkó-álâwará, *de sierih aan bladen bij elkander gevoegd*. Verg. *lâwará* N°. 1. — *Lêkó-ákâbá*, *sierih-*

blad aan bosjes bij malkander gevoegd. Men verg. *kábá* N°. 2. — Lêkó-nisalôssó, *sierihblad*, gevouwen in den vorm van *salóssó*. Verg. op *salóssó*. — Lêkó-nisalôessoeng, *sierihblad*, gevouwen in den vorm van een *salóessoeng*. Vergelijk op *salóessoeng*. — Lêkó-átóentoeng-lêboeng, *sierihblad*, gevouwen in den vorm van *tóentoeng-lêboeng*. Verg. *tóentoeng* N°. 3. NB. ook genoemd: *lêkó-padjógé*, dewijl de *padjógé's* het sierihblad aldus vouwen, wanneer zij het haren minnaar aanbieden. — Lêkó-tjômó, *sierihblad*, eenigermate gevouwen als de *lêkó-átóentoeng-lêboeng*, doch breeder, en niet aan het eene uiteinde dunner, dan aan het andere, als het ware *vette sierih*. Verg. *tjômó*. — Lêkó oënte-oënte, *het sierihblad zóó gevouwen, dat het als 't ware gewrongen, of gedraaid, wordt*. Verg. *oënte*. — Lêkó-pôtó, *het sierihblad gevouwen met een knoop*. Vergelijk *pôtó*. — Lêkó-pakâpé-soemângá, *sierihblad*, gevouwen in den vorm van een *vlaggetje*. Vergel. *kâpé* N°. 4. — Lêkó-papaníka. Verg. *níka*. — Lêkó-tâmmoc-oêrá, of ook wel samengetrokken: *lêkó-tammoc-oêrá*, *een sierihblad, welks aren in het midden van het blad juist te zamen komen, alzoo: rondloopen*. — Lêkó-salása. Men zie *salása* N°. 1. — Lêkó-síkó. Men zie *síkó*.

Lêkó-lêleñg, *zwarte, of slechte, sierih*. — Lêkó-târrîng, *gele, of goede, sierih*. — Lêkó-Boëgisí, *lêkó-Maŋgkâsará*, en: *lêkó-Tóká* (vergel. *Tóká*), soorten van *sierih*. — Toe-mápasiyaraka *lêkó*, lett. *zij die verstrooijen de sierih*, = toe-mágêsaraka *lêkó*, lett. *zij die vernielen, of bederven, de sierih*, d. i.: *zij die op een feest de bóél in de war schoppen*. (Rap.)

Lêko-bálló, lett.: *saguweer-blad, tálá-blad, lontar-blad*; v. d. dewijl dit blad hiervoor eertijds gebezigd werd, en nog soms gebezigd wordt: *een hand-*

schrift, bijv.: *lêkó-bálló-Maŋgkâsará*, *een Mukasaarsch handschrift*. Van daar: *la-koelêkó-bálló sâi kanâнна*, *ik zal eens in schrift brengen, opschrijven, hare woorden*. (Kel.) Vergel. *lôntará* N°. 1.

Sêlê-lêkó-bôdoñg, lett.: *kris met ronde bladen*, dus genoemd van wege de figuren op het lemmet. Lêkó-tôli, lett.: *blad van een oor*, v. d. *oorlelletje*.

Lêkó-lêkó, lett.: *dat wat veel van een blad heeft*; v. d. bijv. gebezigd van de *raderen* van een *spinnewiel*.

Âlêkó, *met bladen zijn, bladen hebben*. — Âlêkó-lôlo tjambâya, *de tamarinde-boomen hebben jonge blaadjes*. Verg. *tjâmba*.

Palêkó, *met bladen doen zijn*; v. d.: *palêkó bandêra*, *eene vlag als 't ware bladen doen hebben*, d. i. *eene vlag doen wapperen*.

Parilêkó, *onder de sierih rangschikken*, v. d.: *met iemand handelen als ware hij maar sierih*, d. i.: *geheel willekeurig met iemand te werk gaan*.

Palekôkañg, *soort van koperen bak, met een voet er onder, gebezigd om de palôéloé-niyóemoenÿ op te leggen*. Welligt aldus genoemd wegens de overeenkomst in vorm met een groot plat blad op een tak.

(4° lêko). — Palêko, Sal. = *pakállí*, men zie *kállí* N°. 4.

↘ ↙ ↗ ↘ (lêngko), = *lêko* N°. 2; bijv. *toe-málêngko-bitjâra*, *een man, wiens woorden kronkelen*, d. i. *die met slenters omgaat*. (Mádi.)

↘ ↙ ↗ ↘ (lôka), bep. *lokâya*, Sal. en Boeg., = *oënti, pisañg*.

↘ ↙ ↗ ↘ (1° lôkó), bep. *lôkoka*, *wond*, B. *lô*, idem. — Bâte-lôkó, *likteeken*. — Âlôkóki, *hij heeft een wond, is verwond*.

Âlokôki, *verwonden*. (Rap.)

Palôkokîyaŋg, *iets bezigen om meé te verwonden*,
bijv.: pônua niyá lôkó, nabâssi napalôkokîyaŋg,
indien er een wond is, en de dader ijzer gebezigt
heeft tot die verwonding. (Inl. Wetb.)

(2° lôko), *in elkander frommelen.* Boeg. idem.

— Talôko, *in elkander gefrommeld zijn.*

Si-lokôwaŋg, lett.: *één frommeling*, v. d. *een*
zekere menigte, of hoeveelheid te zamen; van daar:
oé-si-lokôwaŋg, *een haarlok.* — Dĵânġaŋg-dĵânġaŋg
si-lokôwaŋg, *een vlugt, of zwerm, vogels.* —
Dĵâraŋg si-lokôwaŋg, *een kudde paarden.* — Dĵâ-
raŋg-âlokôwaŋg, *paarden in kudden, aan kudden.*

(Rap. T. Dĵ.)

∞ ∞ ∞ ∞ (1° lôŋgkó), *onteedd zijn*, Boeg.
idem; bijv. lôŋgkóká, *ik ben onteerd.*

Palôŋgkó, *onteeren*; bijv. nupalôŋgkóki ri-be-
lâna, *hij wordt onteerd door zijn' vriend.*

(2° lôŋgko), bep. loŋgkôwa, vnw. loŋgkôŋg-
koe, = pótĵóé N°. 1, *uitspruitsels, jonge blaadjes.*
NB. wanneer die uitspruitsels wat ouder zijn, hee-
ten zij *bómbôŋg*, en nog later bekomen zij den
naam van *marawântiŋg*. (Kel.) — Nilôŋgko, *als*
jong uitspruitsel geplukt worden; bijv.: mâŋgkoe
nilôŋgko, gâŋgâŋg-panambâi-mâmá, *ofschoon ik*
als jong uitspruitsel (lôŋgko) geplukt word, zoo word
ik toch behandeld, als ware ik eene groente die men
er maar ten overvloede bij gedaan heeft. (Lalak., Tar.)

∞ ∞ ∞ ∞ (laŋgkâna), bep. lâŋgkanâya, Boeg.,
een zeer hoog, en van daar een voornaam, vorste-
lijk, huis.

∞ ∞ ∞ ∞ (lêkó-nâná). Men zie *nâná*
N°. 5.

∞ ∞ ∞ ∞ (lâkkará), tálâkkará, *loslaten*, bijv.:
een blad uit een boek, bijv. het vleezige uit een ko-
kosnoot.

Lakkâraŋg, *het loslaten, datgeen wat loslaat*
als 't ware het loslaatsel, bijv.: sisiyaŋg-lakkarrâna
een klapper die nog zoo jong is, dat men er het vlee-
zige, hetwelk als van zelf los laat, met een mes kan
uitsteken. (Kel.) Verg. *sisi* N°. 1.

∞ ∞ ∞ (lâŋgkará), bep. lâŋgkaraka, *wijd*
uit elkander, van daar: *zeldzaam, schaarsch*, Jav.
loŋjka, zeldzaam, schaars; bijv.: pîla-lâŋgkaráki
tôewaŋg, mijnheer komt hoe langer des te zeldzamer.

Lâŋgka-laŋgkâri, *ver uit elkander doen zijn*,
bijv.: *de regels van een schrift.*

Pasallâŋgka-lâŋgkará, *evenver uit malkander*
doen zijn.

∞ ∞ ∞ ∞ (lakâri), bep. lakariya, *zegel, lak*,
het Portug. *lacre, lak.* — Lakâri, of: bonêi lakâri,
lakken.

∞ ∞ ∞ ∞ (laŋgkêre), bep. laŋgkerêya,
framboos.

∞ ∞ ∞ ∞ (lîkoró), het Sund., Mal.,
Jav. *likor*, geb. om de getallen van 21 tot 29 te
vormen; van daar: mâlaŋg tóedĵoc-lîkoró, *vergel.*
mâltaŋg. (Tar.)

∞ ∞ ∞ ∞ (lêŋgkeré), *opschieten*, bijv.
touw en dergelijke; tot een rolletje maken, bijv.
duiten, Boeg. idem. Mal. *liŋgkar.* — Dôwé si-lêŋg-
keré, *een rolletje duiten.* — Bâssi-lêŋgkeré, *ijzer-*
draad. — Gâllaŋg-lêŋgkeré, *koperdraad.*

Kalêŋgkeré, soort van *paling*, dus genoemd
dewijl hij *zich als 't ware opschiet, of oprolt.* Verg.
marasâpi.

Palêŋgkêraŋg, *ingewanden.* (Mâdi).

∞ ∞ ∞ ∞ (lôŋgkoró), *welig groeijen*,
bijv.: *gewassen, ook menschen*, verg. het Jav. *loŋjkor*,
een kind dat voordeelig groeit; bijv.: tâoe-lôŋgkoró,
ieemand die welig groeit, d. i.: die voor zijne jaren

bijzonder groot en zwaar is. — Lôngkoró-pabâk-káki, *hij groeit welig, is voor zijne jaren bijzonder groot en zwaar.* — Lôngkoró bêroe-mábâkká, = *tímbo-sóesoë.* (S. Tjin.) Vergel. *tímbo* N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lekowâlá), bep. lêkowâ-laka, = *bíroe.*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (laňgkoêwasá), Mal. = het Mak. *lâdja* N°. 2, soort van wortel, *maranta galanga*, of *alpinia galanga.*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâkkasá), *los zijn*; bijv.: nakellâ-kí toe-málompôwa álâkkasá, *de Gouverneur verlangt, dat gij los*, te weten: *van krisband, zijt*, d. i.: *dat gij uw krisband losmaakt, dat gij uwe kris aflegt.* — Ta-málakkâsâi, *zij leggen hunne kris niet neder.* (Rap.) — Bâra-lâkkasá, *een bâra* (vergel. op *bâra* N°. 3,) niet om het lijf gebonden, maar *los over den eenen schouder heenhangende*, en onder den anderen doorgehaald, terwijl de einden enkel met een' lossen knoop aan elkander verbonden zijn.

Lakkâssi, *losmaken, loslaten, vrijlaten, ontbinden, ontwarren*; bijv.: ta-nilakkâssi paréna, *niet wordt het doen daarvan vrijgegeven*, d. i.: *men is gehouden het te doen*, te weten: *om op te volgen de voorschriften der Ôendaňj-ôendaňj.* (Rap. T. Dj.)

Lâkka-lakkassiyâňg, naam eener soort van spel. Men neemt een stuk *tâlâ-* of *pisaňj-*blad, en vouwt dit op zekere wijze in elkander, als wanneer de kunst hierin bestaat, om het te *ontwikkelen*, of *uit elkander te halen*, (lakkâssi), zonder dat het breekt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâňgkasá), bep. lâňgkasaka, Sal., Bonth., = *tíňgi.* — Tâoe-lômpo-lâňgkasá, *zwaar gezet mensch.*

ㄨ ㄨ (1° lâga), *vechten*, bijv. geb. van: *beesten; ravotten*, bijv. geb. van: *menschen*, vooral van

een *pas-getrouwd paar*, Boeg. idem, Mal. *lega*, idem, Jav. *laga*, *oorlog, krijg.*

(2° lâga). Bâtoe-lâga, bep. lagâya. Men zie *bâtoe* N°. 1.

ㄨ ㄨ (lâňgga), a) *ergens op rusten*, v. d.: *van het een of ander*, bijv. *van eenige voorwaarde, afhankelijk zijn*, v. d.: *nog en suspens zijn*;

b) *ergens op doen rusten*, v. d.: *roosteren, branden*, enz., v. d. ook: *van eenige voorwaarden afhankelijk doen zijn, en suspens houden.* — Tíňggi-lâňgga, lett.: *hoog rustende*, v. d.: *zich hoog verheffende, hoovaardig, trotsch.* — Tíňggi-lâňgga, ta-mátinó, lett.: *hoog op het rooster liggen en nog niet gaar zijn*, d. i.: *zich veel op zijne afkomst laten voorstaan, en toch uit geringe ouders geboren zijn.*

Lâňgga-bisêyaňg, = *kónta* N°. 1, gleuf in de saňgkilaňg, waar het roer tegen aankomt, als 't ware *op rust*, en dewijl hiervan voor het zeilen alles afhangt, zegt men: *bâđjiki laňggâna bisêyaňga*, lett.: *de lánŋga van het vaartuig is goed*, v. d.: *het vaartuig zeilt goed.* — Máňgâsseňgi málâňgga bisêyaňg, *hij is ervaren in het op de juiste plaats aanbrengen van de lánŋga der vaartuigen.* (G. G., Rap. K. G.)

Đjâňgaňg-nilâňgga, *geroosterde kip.* — Đjôe-kóe-nilâňgga, *geroosterde visch.* — Lêbá-mi koe-lâňgga anâna Iyânoe, *ik heb de dochter van N. N. en suspens gehouden, gewaarschuwd om niet te tronen, zonder mij daarvan vooraf kennis te geven.* NB. Zoo iets mag alleen door een vorst geschieden, die dit dan ook soms doet met de dochter van één zijner onderdanen, die hij later tot bijzit of ook tot vrouw van minder rang denkt te nemen; v. d.: inâi đjâri namá-gêntoeng lâňgga ri-îya, *wie zijt gij, dat gij haar en suspens durft te houden?* (gij zijt

immers geen vorst?) (Sinr.) — Bâraṅg-bâraṅg lēbá nilāṅga, *goed dat als 't ware en suspens gehouden is*, d. i.: hetwelk de Overheid bijvoorbeeld gewaarschuwd heeft, om niet te verkoopen, als zijnde gestolen goed. — Nipâkkaṅ-mi, pasāṅga-līna pōenna lēbá nilāṅga, *men laat de zaak rusten, tenzij de Overheid gewaarschuwde hebbe, om dit voor alsnog niet te doen.* (Rap.)

Ālāṅga-lāṅga, soort van kinderspel, waarbij men *kēmīri*-noten tracht af te gooien van een bamboe die op een paar andere noten rust (lāṅga.)

Silāṅga-lāṅga, *op elkander rusten*; bijvoorb.: silāṅga-lāṅga-mi bakkēya, *de lijken rusten op elkander*, d. i.: *liggen maar op elkander gestapeld, van wege de overgrootte menigte.*

Palāṅga, a) *ergens op doen rusten* (Djay.);

b) *datgeen waarop het een of ander rust.*

Vandaar gebezigd van de *bamboezen*, waarop de vloer van het huis rustende is. Men heeft aan een huis *palāṅga-lōmpo's* en *palāṅga-ljádi's*, d. i.: *grootte en kleine palāṅga's*. De eersten loopen in de lengte van het huis, en rusten op de *patódó* lett. *c* (, verg. *tódó*), of op de *tónroló*, de laatsten loopen in de breedte van het huis, en rusten op de *palāṅga-lōmpo's*, waarmede zij alzoo kruisen. — Soëloeróe-palāṅga. Men zie *soëloeróe*.

Van daar ook gebezigd van de *houten*, die men dwars onder het schip legt, wanneer het gerepareerd wordt. — Palāṅga sári, = *palóēṅgaṅj*. Men zie *palóēṅgaṅj*.

Laṅggaṅ, *de plaats waar een schip op stapel ligt*, of: *gerepareerd wordt.* (Rap. T. Dj.) — Palāṅgaṅ, *een rooster.*

Kalaṅggaṅ, *niet gelijkvloers, maar als 't ware op een rooster, liggen*; v. d.: *máti-mátinrowá má-*

tinro koekalaṅggaṅ, ik slaap, en het is, alsof ik niet gelijkvloers, maar als 't ware op een stellaadje of een rooster lig, d. i.: *ik slaap zeer slecht en onrustig* (D. Moes.); = *máti-mátinrowá mátinro koekatoekóēṅgaṅj*. (D. Moes.)

↪ ↻ (lâgoe), bep. *lagôewa, zangwijs, melodie*, Boeg., Mal., Jav., en Sund. idem. Sanskr. *laghoe*, *ligt, niet zwaar, sehoon, enz.*

Nalâgoe-lagoêwaṅ bādji, *hij bedient zich van eene fraaije melodie.* (Godsd.)

↪ ↻ ↘ (lâgo), bep. *lagôwa, zwager*. NB. wel te onderscheiden van *ipará*. *Īpará* gebezigd van de betrekking tussehen ons en de broërs of zusters onzer vrouw. *Lâgo* daarentegen duidt de betrekking aan tussehen ons en degenen die met een' broër of zuster onzer vrouw gehuwd zijn. (Bid.) Boeg. idem.

Sipalagôwaṅ, *tot elkander staan in de betrekking van lâgo.*

↪ ↻ (līṅgaṅ), *līṅgaṅ-līṅgaṅ, álīṅgaṅ-līṅgaṅ, waggelen, niet vast liggen*, bijv. gebezigd van een *prauw*, die niet volgeladen is. (Tar.)

Tálīṅgaṅ-līṅgaṅ, idem: v. d. overdragtelijk: *onbestendig, veranderlijk, zijn*. Boegin. idem. Mal. *lanṅgaṅj, slingeren, zwaaijen*.

↪ ↻ ↻ (līṅgé). *Līṅgé-līṅgé*, en: *tálīṅgé-līṅgé, waggelen*, bijvoorbeeld een *rank vaartuij*, men zie *líká*. Ook overdragtelijk gebezigd van een' vorst die gevaar loopt, zijn rijk te verliezen, die alzo als 't ware *waggelt* op zijn troon. Boeg. idem.

↻ ↻ ↻ (lēṅgaṅ), = *līṅgaṅj, waggelen*; v. d. bayâwo nilēṅgaṅ, *eijerstruif*, lett.: *eijeren, die men als 't ware doet waggelen op de pan.*

↻ ↻ ↻ ↻ (lēṅgó), *álēṅgó*, soort van *dans* uitvoeren; geschiedt door één persoon.

☞ ㄨ ㄨ (lônḡgá), bep. lônḡgaka, soort van reus. (Rap. K. G.)

☞ ㄨ ㄨ (lônḡgaṅg), ruim, een kleeid bijv.; los, een kris in de scheede bijv.; onbekrompen; B. lógá idem, Mal. lonḡgar, *wijd en los, speling hebben*; bijvoorb.: tâoe-lônḡgaṅg, *iemand die het ruim heeft, een rijk, vermogend, mensch.* — Lônḡgaṅg-mi niléyo tâloen-tâoeṅg, *er is ruimte, d. i.: genoeg leeftogt, om een beleg van drie jaren door te staan.* (Rap. K. G.) — Nisâoeroé lônḡgaṅg, *in vermogen (rijkdom) overtroffen worden.* (Rap. K. G.)

Lonḡgâṅgi, *iets ruim doen.* — Koelonḡgâṅgi koedjappâi Tôpe-Djâwa ilâlaṅg si-âlo, *ik doe het ruim, d. i.: op mijn gemak, om in één dag naar Tôpe-Djâwa te gaan.*

Kalonḡgâṅgi, *ruimte hebben met betrekking tot iemand, of iets; v. d.: ruimte hebben ergens; ruimte hebben ergens voor; bijv.: noekalonḡgaṅgâṅgi, wanneer gij het ruimer hebt, te weten: op uw standplaats, of standpunt, d. i.: niet meer zoo in het gedrang staat.* (Rap. K. G.) — Átoeṅgâleṅga noekalonḡgâṅgi, *tot het man tegen man vechten hebt gij ruimte, d. i.: de handen ruim, d. i.: daartoe zijt gij in staat.* (Rap. K. G.)

Kalonḡgâṅgaṅg, *ruimte, enz.*

☞ ㄨ ㄨ (lôgo), bep. logôwa, een stuk van de bast van de kokosnoot, waarmede de jongens spelen. Boeg. idem.

Álôgo, *met de lôgo spelen.*

☞ ㄨ ㄨ (lânḡgará), bep. lânḡgaraka, *bedehuis, kleiner dan een moskee, Jav. lanḡgar, een huistempel, cel, kapel.*

☞ ㄨ ㄨ (lagârré), bep. lagârreka, *snaak, potsenmaker, geestig mensch, die door onschuldige invallen amuseert.*

Lagarrêki, *iemand voor den gek houden.* Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêgeré), bep. lêgereka, *ons: legger, legvat.*

☞ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (la-goerôeda). Men zie goerôeda en la N°. 2.

☞ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lagarîsi), bep. lâgarisiya, het Portug. *algarismo, cijfers*, Boeg. idem.

☞ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâgesé). Palagêsaṅg, *de arm, van den schouder af, tot aan de hand.* — Kâssá-palagêsaṅg, *gespied, lett.: sterk van palagêsaṅg.* Vergel. kâssá N°. 2.

☞ ㄨ ㄨ (lânḡga), bep. lanḡgâya, naam eener plant, waarvan het zaad veel olie oplevert, *sesamum Indicum*, Boeg. en Mal. idem. Jav. *lânḡga, olie.* Dewijl dit *lânḡga-zaad* zeer klein is, heeft men daarvan eene spreekwijze ontleend: *siṅgâi kâmma lânḡga nipôewe-pânḡkoelóe, zoo zeer door vriendschap aan elkander verbonden zijn, dat men evenmin van elkander gescheiden kan worden, als een sesamkorrel, wanneer men die met een bijl in tweeën wilde klieven.*

Verg. tábasá N°. 2.

☞ ㄨ ㄨ (lânḡgí), bep. lânḡgika, *uitspansel, firmament, hemel.* Boeg., Sund., Mal., Jav. idem. — Birinna lânḡgika, *de rand van het uitspansel, de horizon.*

Lânḡgí-lânḡgí, *dat wat eenige overeenkomst heeft met den Hemel; v. d.: verhemelte.*

☞ ㄨ ㄨ (1° lânḡge), *zwemmen*, Boeg. *nânḡge*, Jav. *lanḡgi*, idem.

Lânḡgêi, *ergens in zwemmen; bijv. mâнна noe-lânḡgêi boésa-pâpa, enz.* Men zie *boésa* N°. 1.

Palânḡge, *doen zwemmen, laten overzwemmen, bijv. beesten.* (Rap. T. Dj.)

(2° lãnge). Lîpá (, of: pasâpoe,) palãnge, bep. palãngêya, *eene saronġ* (, of: *hoofddoek*), die oorspronkelijk wit, doch vervolgens rood geverwd, en van figuren voorzien, is, Boeg. idem. — Dĵaraŋg-palãnge, *een ligte sjek*.

(3° lãnge), welligt oorspronkelijk: *naar buiten komen, uitkomen, uitgaan*; v. d.:

a) tálãnge, *overgeven, braken*. — Palãnge, *doen braken*, bijv.. palãnge ewãngâna, *hun geschut doen braken*, d. i.: *hun geschut ontladen*, of ook: *hun geschut afschieten*.

b) palãnge, *ergens uit nemen*; bijv. nâmpa-mi nipalãnge bânnaŋga, *dan pas wordt het garen er uitgenomen*, te weten: *uit de olij*.

e) palãnge, *gestolen goed te regt brengen, terug bezorgen*. (Rap.)

d) álãnge, *verschieten*, bijv. geb. van de *kleuren* van een kledje; als: mâna niyêboŋg ri-dĵéné mánoentoŋg âllo, ta-málaŋgêyaï, *ofschoon het kledje den ganschen dag door wordt afgespoeld in het water; toch verschiet het niet*. (Sinr.)

lãngo (lãngo), lãngo-lãngo, bep. lãngo-laŋgôwa, *roozee*. — Nilãngo-lãngo, *roozee geverwd worden*. — Lãngo-lãngo-tôwa, *bruin*, lett.: *donker-roozee*; bijv.: een *kledje*, of *hoofddoek*.

lînga (1° lînga). — Lînga-lîngâi, *iets proeven, eten* bijv., of *drinken*. — Silînga-lîngâi, *elkander proeven*; gebezigd van een jong paar bij gelegenheid van den *eersten coïtus*.

(2° lînga). — Kalînga-lîngâi, *iets niet regt begripen*, bijv.: koekalînga-lîngâi ânĵdjo gâoeka, *ik begrijp die zaak niet regt, zij is mij duister*. — Koe-kalînga-lîngâi-mi, *ik herinner het mij maar flaauw meer, ik weet het niet regt meer, het is mij wat duister, niet regt helder*.

lîngoe (lîngoe), *bijster of in de war, zijn*. — Álîngoe riyagãnga, *in de war zijn met den weg*, d. i.: *dwalen, dolen*. NB. soms ook *riyagãnga* wegge-laten. (Dĵay., Tam.)

Lîngoe-lîngoe, *sterk in de war zijn*, van daar: *ijlen*.

lênga (lêngá), bep. lêngaka, soort van dek-sel, voor een rijstpot, veel breeder dan de opening, en in het midden naar beneden loopende. Vergel. palđkkó. Boeg. idem.

lêngaŋg (lêngaŋg), Boeg., = het Mak. toemi-ŋgára, soms door de Makassaren gebezigd, zelfs in Gôwa.

lêngóe (lêngóe), bep. lêngoeka, *schild*. Boeg. idem. — Lêngóe-bôdoŋg, *een rond schild*. — Gên-toeŋg-lêngóeká, lett.: *ik hang als schild*; v. d. *ik ben de scheidsmán*, of: *scheidsgeregt*, of: *vrederegter*, tussehen twee twistende partijen, die zich niet met den twist bemoeit, als in zooverre hij zijn best doet, om de zaak weêr bijgelegd te krijgen.

Lêngóe-lêngóe, *datgeen wat eenige overeenkomst heeft met een schild*, v. d. aldus genoemd de ver-sehansing, die de *salômponġ* van het overige van het vaartuig seheidt; van daar ook: *schut, schutsel*.

Álêngóe, *met een schild*, v. d. *bedekt, zijn, zich verschansen, maken dat men buiten het gezicht van iemand is*. (Dĵay.)

Tálêngóe, *als met een schild bedekt, uit het ge-zigt, aan het gezicht onttrokken, zijn*, van daar: *sterven, verscheiden*.

Lêngôeki, *als met een schild bedekken, onzicht-baar maken, overschaduwén*, enz.; bijv.: ka-nîyá râppo nilêngôeki ri-lekôna, *daar er een pinaŋg is, welke overschaduwd wordt door de bladen*. NB. ziet op een mooi meisje, dat men ergens verborgen

houdt. (Sinr.) — Matâna-d̄ji taôewa la-koele-
 ñgôeki, *de oogen der menschen zal ik als met een
 schild overdekken*, te weten: opdat zij u niet zien
 kunnen. (Bid.)

Lêngœkiyãng, *het overdekken, bedekken*; bijv.
 taëna lêngœkiyãna toenâya, lett.: *er is geen be-
 dekken aan de geringheid*, d. i.: *de geringheid is niet
 te bedekken*. (Tar.)

Palêngœ, *als met een schild bedekken, verschan-
 sen, beschermen, geheim houden*. eene zaak bijv. —
 Kípalêngœ-lâlowi ñjawâkoe ri-goeroedâya, *be-
 scherm gij mij toch tegen den griffioen*. (Bid.)

Palêngœkañg, a) *beschutting, schutsel*, b) *zich
 bedekken ten opzichte van*, d. i. *tegen*, v. d. palêngœ-
 kañgi ri-Iyânoe, lett.: *zich bedekken tegen hem door
 middel van NN.*, v. d.: *hulp zoeken tegen hem bij
 NN.*; bijv.: koepalêngœkañg-ko ri-Âlla taâla, *ik
 zoek hulp tegen u bij God, roep God aan, dat Hij
 mij bescherm tegen u*. (Tam.)

Kalêngœkañg, soort van ziekte, die ons op
 eens duizelig maakt, lett.: *ziekte, waardoor ons
 bewustzijn als 't ware bedekt wordt, of verdwijnt*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêngœ), Sal. *hals*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lañgôtiñg), soort van boom. Twee
 soorten: tânrœ, en bayâwo, Boeg. *lañjôti*, idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (lãñgiri), bep. lãñgirika, = 't Mal.
lañgier, soort van boom, welks bast in water ge-
 legd en vervolgens fijn gewreven en geklopt wor-
 dende, een wit schuim geeft; van daar door den
 Inlander gebruikt bij wijze van zeep, bijvoorbeeld
 tot het schoonmaken van het heft van zijn kris
 (pañgœloc-gîgi), zoo ook tot ligehamelijke was-
 sching, vooral tot zuivering van 't hoofdhaar. In
 't laatste geval na 't gebruik van lãñgiri, wat ei-
 troensap toe gebezigd, om een' frissen geur te

geven. Deze lãñgiri door de Inlanders gewoonlijk
 genoemd: lãñgiri-bôesa; door de Europeanen *zeep-
 schors*. Behalve de lãñgiri-bôesa spreekt men ook
 nog van lãñgiri-lâlará, *lañgier van paddie-stroo*
 (Mal. *merañg*), tot het zelfde doel als de bovenge-
 melde lãñgiri-bôesa, namelijk tot wassching van
 't haar, gebezigd, gelijk ook de lãñgiri-Báyo, aldus
 genoemd, dewijl de Báyo's of Toe-ri-d̄jéné's deze
 lãñgiri veelvuldig gebruiken, zij bestaat in de bla-
 den van den struik, die bekend is onder den naam
 van gôeloembâé.

Álãñgiri, *lañgier gebruiken*. — Nalãñgiri taïna,
 lett.: *hij bezigt zijn tã* (, men zie tã N°. 2), *bij
 wijze van lañgier*, d. i. *hij wast zich met tã*. Zin:
 "hij vreet zich van nijd en kwaadaardigheid op,
 "weet van kwaadheid niet meer, wat hij doet."

Palãñgiri, *het reinigen (wassehen) met lañgier*.
 (Mâdi.)

↖ ↗ ↘ ↙ ↖ ↗ ↘ ↙ (lãñgeré), *hooren*; bijv.: mâna
 kílãngereka, tinañg kílãñgeréki, ábâlœ tâna ka-
 râënga ri-Gôwa, *zelfs het hooren er van, hoorden
 wij nooit, dat de koning van Gôwa zou verkocht heb-
 ben*, enz., d. i.: *wij hoorden er zelfs nooit in de
 verte over spreken*, enz. (Brief.)

Palãñgeré, *gehoor*. — Sâla-palãñgeréki, *hij
 hoort verkeerd*. (Rap. K. G.)

Lañgêri, *hooren, of: luisteren naar*. (Kor.)

Pilañgêri, *iemand, of iets, maken tot het voor-
 werp waar men naar luistert*, v. d.: *luisteren naar*.
 (Rap., D̄jay.) bijv.: taëna êró ampilañgêriyá, *er is
 niemand, die naar mij wil luisteren*.

Tálañgêrañg, lett.: *er toe gebragt zijn om te
 hooren*; van daar eenvoudig: *hooren*; bijv.: nitála-
 ñgêrañg-mi ri-bonêna parasãngañga, *het werd ge-
 hoord door*, d. i.: *bekend bij, de bewoners van het land*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêṅgoró), *uit het gewricht gaan*; bijv.: lêṅgoróki kallôuna, *zijn hals gaat uit het gewricht*, zoo als ligt bij zeer jonge kinderen gebeurt, wanneer men niet oppast, dat zij buiten de gelegenheid zijn, om het hoofd te veel naar de eene of andere zijde te laten hangen.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (loṅgôraṅg), Boeg. *loṅjórâṅg*, dat gedeelte van de *bócleré-áse*, hetwelk zich bevindt tussehen de *bâtâṅg-áse*, en daar, waar de vrucht begint.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôṅgoró), *lang duren*; van daar gebezigd van *lang koken*, enz., bijv.: nânro lôṅgoró, *laat het lang koken*. — Gâṅgaṅg-lôṅgoró, *groente die zacht is door lang koken*.

Loṅgôri, *lang doen duren*; bijvoorb.: pâlloewi loṅgôri, of: loṅgôri pallôenna, *kook het lang*. — Loṅgôri patôenroēṅg, *langdurig slaan*. (Bid.)

ㄨ ㄨ ㄨ (1° lāṅgisí), bep. lāṅgisika, = tâboe-tabôewaṅg, de *poort* van een vorstelijk erf; v. d.: toe-ri-bāṅgkeṅg-lāṅgisíya (NB. *lāṅgisíya* op zijn Saleyereesh, in stede van *lāṅjisika*), *degenen die aan den voet van de lāṅgisí zitten*, d. i. *zich in de nabijheid des vorsten bevinden*, alzoo overeenkomende met: *toe-ri-matánna*, vergelijk *máta* N°. 1. (Sinr.)

(2° lāṅgisí), = *lāisí*.

ㄨ ㄨ (1° lâpa). — Palâpa, bep. palapâya, een houtachtige buigzame twijg, zijnde de *steel* en het *middelnerf* van het blad der klapperboomen, pisaṅg's, papaya's, ínroé's, nîpa's, tâlá's, roembîya's en andere boomen. Boeg. idem. De *palâpa* van de *roembîya* (*sagoboom*) heet in de Molueeo's: *gabba-gabba*, en wordt op laatstgenoemde eilanden gebezigd tot het bouwen van huizen, hier volstrekt niet; echter bedient de bloemen-koopman zich te

Makassar van een stuk *gabba-gabba*, dat, van de buitenste bast ontdaan, zeer week is, ten einde daarin de stelen zijner bloemen te steken, en ze zoo rond te venten. De *palâpa* van den ínroé-boom dient tot vervaardiging van twee platte houtjes, welke boven op het weefgetouw gelegd worden, het een vóór, en het ander achter, het vereenigingspunt der *kárá* N°. 1 en *soemállanṅ*. Naar de stof, waarvan men deze houtjes vervaardigt, heeten zij dan ook gewoonlijk: *palâpa*. — Kâmboe-palâpa, *het binnenste van een palâpa*; v. d. overdragtelijk: *begin*. (Mádi)

(2° lâpá), bep. lâpaka, *laag, onderlaag, voering*, enz. Boeg. *lâpi*; van daar: lâpá-bāṅgkeṅg, *muil*; men zie *bāṅgkeṅg*. — Lâpá-bâttaṅg, *laag in de maag*. Aldus in het dagelijksch leven soms genoemd *een ontbijt*. — Lâpá-katínrôwaṅg, *beddelaken*. — Lâpá-djâraṅg, *een zadel, rij-kussen*. Jav. *lapak*, idem. — Lâpá-sôṅgó, lett.: *een zweetdoek*, te weten: *van het paard*, d. i. *een sjabrak*, komende bij den Inlander tussehen het paard en zijn deken, bij ons tussehen het paard en het zadel. — Lâpâki djâraṅga?, *is het paard gezadeld?*

Lapâkki, *iets voeren, overtrekken, beleggen*, bijv. lapâkki djâraṅga, *het paard opzadelen*.

Palâpá, datgeen wat als *laag*, of *onderlaag*, of *voering*, gebezigd wordt; van daar:

a) het houten blok waarop een kanon van achteren rust;

b) palâpá-mêdjaṅg, *tafellaken*;

c) palâpá-barâmbaṅg, *borstbekselsel, borstharinas*; v. d. wordt iemand soms overdragtelijk genoemd de *palâpá-barâmbaṅg* des vorsten, d. i. de man die zijn' vorst in den oorlog beschermt;

d) de bij het *māṅgdroe* gebruikelijke phrase:

âlleyá palâpá-kalibõng, letterl.: *neem mij tot voering voor uw' grafkuil*, d. i.: *laat mij vóór u in den grafkuil nederdalen*, d. i.: *ik ben bereid, voor u te sterven*.

Lapâkkañg, *voering, onderlaag, laag*, gewoonlijk gebezigd van de *pariya* of *lobá*, of wat het ook zij, hetgeen men bij de *pálloe-mára* eet, v. d.: *Âpa nilapâkkañg? Wat wordt er bij de pâlloe-mára gegeten?* NB. Men onderscheide *lapâkkañg* wel van *kádôkañg*.

Kalapâkkañg, *laag*.

Âkalapâkkañg, *met een laag zijn, een laag hebben*; v. d.: *bintôëng-takalapâkkañg*, lett.: *sterren zonder laag, sterren, waar geen laag vóór is*, d. i.: *sterren, wier glans door niets verduisterd wordt*. — *Sîngará-takalapâkkañg ri-barambâna*, *een onbeveld licht in zijne borst*. NB. ziet op de *regtschapenheid*. — *Sállañg-dowañg-takalapâkkañg*, *zuivere, onvermengde, gebeden*, gebeden, waarbij wij met onverdeelde aandaelt tot God bidden, zoodat er zich als 't ware niets tussehen ons en God bevindt, hetgeen onze aandaelt afleidt. (Tar.)

Palâpá-lapâkkañgi, *voor iemand als 't ware beleggen, of overdekken*; v. d.: *ta-napalâpá-lapâkkañg-má kâna*, *hij overdekt als 't ware geene woorden meer voor mij*, d. i.: *hij houdt geene woorden meer voor mij terug*, te weten: opdat hij ter dege tegen mij uitvare.

(3° lâppá), bep. *lâppaka*, *vouw, vouwen*, — *voud*, Boeg. *lâppí*, Mal. *liepat*, idem. — *Lâppá-rôewa*, *tweevoud*, verg. 't Mal. *doewa lapis*, idem. — *Lâppá-tâlloe*, *drievoud*, enz. — *Sâbc-lâppá*, *zijde in een papier gevouwen*. — *Âlâppá pañgadjâi*, *de sierik vouwen*.

Lappâkkañg, a) *vouwen voor iemand*;

b) *vouwing, het vouwen*; v. d.: *holte, gevormd door de buiging van de knie*. (Dat. Moes.)

Talâppá, *gebragt zijn tot het vouwen*; v. d. *zich vouwen*; bijv.: *sârowi tálâppá-bañgkêna djârañga*, lett.: *sterk is het zich vouwen van de pooten van het paard*, d. i.: *het paard valt gedurig op de knieën*. (Brief.)

Palâppá, *doen vouwen, doen op elkander slaan*; van daar: *âpalâppá-mi djâñgañga*, *de haan slaat reeds met de vlerken, klapwiekt reeds*. — *Âpalâppá-mi taôewa*, *de menschen slaan reeds met de handen tegen de dijen, of tegen elkander*. NB. dit geschiedt gewoonlijk, wanneer de Makassar den strijd beginnen zal; het is slechts eene soort van opwinding. — *Bîse-nipalâppá-lîma*, *schepriemen waarmede men telkens vijfmaal tegen den rand van het vaartuig aanklopt*. (S. Tjin.)

Lâppá-lâppá, *rijst die men in een jong klapperblad (bômboñg), gevouwen, en zoo gekookt heeft*.

Lâppá-lappâkañg, *gevouwen goed*.

(4° lâppa), bep. *lappâya*, Boeg. idem. — *Kâna-si-lâppa*, = *kâna si-boekóewañg*. — *Tá-si-lâppa-lâppa*, *woord voor woord*, bijvoorbeeld: het een of ander verklaren. Verg. *boékoe* N°. 2.

(5° lâppa). *Lâppa-lâppa*, bep. *lâppa-lappâya*. — *Lâppa-lâppa-tânnoëng*, een uitgehold en in het midden voor een gedeelte gespleten stuk bamboe, meestal *boélo-báttí*, dat aan de *tanjêñganj's* gehangen, bij het aanhalen van het weefgetouw, een geluid voortbrengt, hetwelk reeds op verren afstand te hooren is.

↪ ↻ (lâpañg), *goed, geschikt zijn*. — *Málâpañg ri*, *passen voor, sluiten op*, gebezigd van *kleëren*, v. d.: *toe-málâpañga*, of: *toe-málâpañga to-pêna*, *de menschen wier kleëren goed zitten, of slui-*

ten; v. d.: *de aanzienlijken*. (Kel.) — Toc-málâpañg ri-ballâna, *iemand die het goed heeft in zijn huis*.

↪ ↪ (lâmpa), *gaan, heengaan*. — Ta-lâmpa-kí, of: ta-lampâ-kí, *wij gaan niet*. — Lâmpa-gaoëna, lett.: *de gang van zijn doen, of handelen*, d. i.: *zijne manier van handelen*. — Álâmpaï kâmina tâoc-tôñgoló, lett.: *hij gaat als een doof mensch*, d. i.: *het is als of hij doof is*. — Lâmpa-makô mâë kalakkí! *komt meé, mannen!* — Sipapâoc lâmpa, *onder het gaan met elkander spreken*. — Lâmpa ook gebezigd voor: *heengaan*, te weten: naar de *Hemelsehe gewesten*, d. i.: *sterven*. (Tam.) — Lâmpa soms ook gebezigd in de beteekenis van *voortgaande, voortdurend, gedurig*; bijv.: bambâñgi-lâmpaï, *iets gedurig warm maken*. — Badjîna-dji noenîyá ampâñgá-lâmpa, *het is goed, dat gij mij gedurig herinnert*. — Nitjôba-lâmpa-mo, *zij worden gedurig beproefd*. — Nipépé-lâmpaï, *zij worden gedurig geslagen*.

Lampâñg, *een gaan*. — Si-lampâñg, *één gang*, v. d. *één gedeelte, één punt, één bedrijf*, bijv.: lébâmi âne si-lampâñg bitjarânta; si-lampâñg-pisēñg, *het eerste bedrijf van onze zaak is afgedaan; nu nog één bedrijf*. (Rap. K. G.)

Lampâï, a) *heengaan met betrekking tot*; v. d.: *ergens heengaan; op den een of anderen tijd heengaan*, enz., bijv.: tēya-makô lampâï mânge-mânge, *ga dan en dan niet weg, om te kuijeren* (Brief);

b) *doen heengaan, doen gaan*, v. d. *daarstellen, te weeg brengen*; bijv.: sikâmma âpa-âpa ta-nalâmpaïya parâna boerâne, îya sállañg álampâï, *alles wat zijne medemenschen niet kunnen daarstellen, dat zal hij daarstellen*. (Djay.) — Lampâï ri, *doen gaan tot, brengen tot, rekenen onder*, bijv.: âne-

kâmma-kâmma nilampâï-Manoerôeki ri-Kompanîya, *thans behoort Manoerôeki onder de Compagnie (ons Gouvernement)*. — Rewâsa nilâmpaïna Manoerôeki ri-Gôwa, *ten tijde dat Manoerôeki onder Gôwa behoorde*. (Rap. K. G.)

Ampilampâï, *ergens heen doen gaan*; v. d.: ampilampâï kâna, *ergens een woord tegen doen gaan*, d. i.: *ergens wat tegen zeggen*.

Palâmpa, a) *een gaander*; v. d.: palâmpa-sâla, *een vagabond*. — Palâmpa-bâñgi, *iemand die 's nachts gewoon is uit te loopen*, v. d. *gebezigd voor dief*, en ook eenvoudig voor: *zwendelaar*.

b) *doen gaan*, bijv. palâmpa-kâna, *woorden doen gaan*, d. i.: *woorden uiten*; bijv.: toc-palâmpa, *iemand die anderen doet gaan*, een *uitruister*, een *reeder*. — Tôenroēñg-palâmpa, *zekere manier van slaan op de gânrañg*. Verg. gânrañg N°. 2.

Lâmpa-lampâna gâoeka, *de gang, of loop, der zaak*. — La-koepaôewañg-kí lâmpa-lampâna kocpanrañkañga ri-Gôwa, *ik zal u zeggen, hoe het geloopt is, dat* (d. i.: *de reden waarom*), *ik naar Gôwa ben gegaan* (Brief.) — Tâlloc lâmpa-lampâna, *drie punten, of stukken, daarvan*.

Nalâmpa-mo sâmalâmpa-lampâna, of: salâmpa-lampâna, *zij zijn gegaan, tegelijkertijd maar al voortgaande*, d. i.: *zij zijn maar al voortgegaan*. (Djay.)

Si-lâmpa-lampâna-mâmi, *het is één en gaan maar van hem*, d. i.: *hij doet niets als gaan*, d. i.: *hij gaat gedurig*.

Kalâmpa-lâmpa, *alles gedurig weér weg doende gaan*; v. d.: *wuft, wispelturig, veranderlijk*.

Palâmpa-lampâñg, *bezigen om op te gaan*; bijv. âllo bâdjí nipalâmpa-lampâñg, *een dag, die goed is, om daarop heen te gaan*. (Rap. T. Dj.)

Pîti-lâmpa-lampâï, of: pâti-lâmpa-lampâï, *nu*

her-, dan derwaarts gaan, van daar: *dolen*, *dwalen*.

↪ ↪ (1° lâmpañg), soort van *rijstbord*, gevlochten van *tálá*-blad. Boeg. idem.

(2° lâmpañg). Palâmpañg, *voorraadschuur voor de paddie, paddie-huis*. (Rap.) Boeg. idem.

(3° lâmpañg), Boeg. = *lóewará*, *wijd, uitgestrekt*; bijv. iemand's *land* (GG.); van daar: *kâyoe málâmpañg*, *schaduwrijk hout*;

(4° lâmpañg). Palâmpañg-arêñg, *kinnebakken*. Men zie *arêñg* N°. 3.

↪ ↪ (lâpóe). Lâpóe-lâpóe, bep. lâpóe-lâpoeka, *vlies*; ook geb. van 't *vlies tusschen vel en vleesch*. Boeg. idem.

↪ ↪ (lâppoeng). — Dĵãñgañg-lâppoeng, *donkerbruine haan*.

↪ ↪ ↪ (1° lâpé). — Tálâpé-lâpé, *bijzonder sterk zwaaijen met de armen*. (S. Tĵin.) Ook gebez. van het *zwaaijen van loshangende takken*. Boegin. idem.

(2° lâppe), bep. lappêya. — Lâppe-bâttañg, *het kwabbige of vleezige, onder de maagholte*, vooral bij dikke mensehen sterk zichtbaar. Boeg. idem.

↪ ↪ ↪ (1° lâppó), álâppó, gebezigd van het geluid van een kanon, dat afgeshoten wordt; v. d.: *ápalâppó mariyañg* (, of: *bâdilí*,) *een kanon* (, of: *geweer*,) *afschieten*, lett.: *doen knallen*. — *Álâppó* ook gebezigd van het *knappen van bamboe* of van *huispalen*, bij sterke droogte. Ook gebezigd van het *geluid*, veroorzaakt door het *doorbreken van het vruchtwater* bij eene barende vrouw; bijvoorb.: *álâppó-mi dĵêné-inôenna*, *haar vruchtwater ploft al*. Ook gebezigd van het *geluid*, door het *vallen* van iets zwaars veroorzaakt; bijvoorb.: *lâppó-mi nâoeng*, *het is naar beneden geploft*. — *Lâppó-kítí*,

eendekrop, of: *lâppó-dĵãñgañg*, *hoenderkrop*. NB. beide worden door de kinderen gebezigd om op te blazen en meê te spelen. Wanneer zij er alsdan op trappen, barst het speelgoed met een *plof* vanéén, v. d. welligt de naam van *lâppó*. — Pôeroe-pôeroe-lâppó, soort van uitslag, dus genoemd, dewijl de puistjes den vorm hebben van een *lâppó-kítí*.

Tĵiko-kalappôkañg, *een gat, of opening*, in de vloer van de hoog boven den grond op palen staande huizen der Makassaren, ten einde iets door naar beneden te laten *ploff*en of *vallen*. Verg. *tĵiko*.

(2° lâppo), bep. lappôwa, soort van *visch* (*steekvisch*). Boeg. idem.

(3° lâppo), Bonth. = *lóposó*, *ergens met zijn voet in zakken*.

↪ ↪ ↪ (lâppoeng), soort van *medicinale plant*; ook gebezigd om zwart te verwen.

↪ ↪ (lípá), bep. lípaka, *sarong*, soort van rok zonder banden of knopen. NB. zoowel door mannen als vrouwen gedragen. Boeg. idem.

↪ ↪ (lípoe), *bedwelmen*, B. idem; bijvoorb.: *kâmmaï koe-nalípoe*, *het is, als of ik bedwelmd word*. — *Nalípoe-wá ánâwa-nâwai*, *ik word verbijsterd* (suf) *van daarover te denken*. — *Nalípoe-wá âllo*, *ik word bedwelmd van Zonnehitte*. — *Nalípoe-wá rasâna*, *de lucht van het een of ander bedwelmt mij*.

↪ ↪ (1° lípoeng), *rondom op verschillende plaatsen zich bevinden*, Boeg. *límpe*, idem, Mal. *liepot*, *omvatten*; bijv.: *nalípoeñg dĵêné parasâñgañga*, *er is rondom het land op verschillende plaatsen water*.

Lípoeñgi, *ergens rondom op verschillende plaatsen zijn*. (Sinr. K. G.)

(2° lípoeng), *te samen komen*. (CG.)

Palîpoenḡ-sâmbalá, een sambal-bak, dus genoemd dewijl men daarin onderscheidene soorten van sambal in verschillende vakjes bijéén ziet. — Men heeft ook palîpoenḡ's voor gebak, die even als de genoemde sambalbak plat en rond van vorm zijn, met één groot vak in het midden en kleine vakjes daar rondom, langs den rand van den bak. Deze kleine vakjes genoemd de voet van den bak (bânḡ-keḡ-palîpoenḡ); v. d. bij Mâdi: ánîmbá bânḡ-keḡ-palîpoenḡ, het deksel van den bak eventjes oplichten, zoodat men het gebak uit de kleine vakjes kan nemen. (Mâdi.)

𐄂𐄃𐄄 (lîmpo), Boeg. omgeven; bijv.: nalîmpo-kô taôewa, de menschen omgeven u. — Nalimpôna-ḡji palêḡjé, terwijl hij zich slechts van vlei-gerij omgeven ziet. (Kêloḡ, Sinr. K. G.)

𐄂𐄃𐄄 (1° lôêpa). Kaloepâi, vergeten, verzuimen, Boeg. aloepâi, Mal. lôêpa, idem; bijv.: kaloe-pâi kalênna, zich zelven vergeten, buiten zich zelven zijn, buiten bewustzijn liggen.

Tákalôêpa, lett.: hiertoe gebragt, of geraakt zijn, dat men vergeet, v. d.: vergeten. (Rap.) — Paḡgaloe-pânḡ, vergeten iets ten opzichte van iemand, bijv.: têya-kô paḡgaloe-pânḡgi taôewa oeloekâna, lett.: vergeet niet ten opzichte van iemand een verbond, d. i.: blijf getrouw aan het verbond, dat gij met iemand gemaakt hebt. (Rap.)

Lôêpa-loepânḡ, vergeetachtig. (Rap. K. G.)

(2° lôêpa), zonder pitten zijn, eene vrucht bijv. Ook overdragtelijk gebezigd van eene vrouw, die geene kinderen krijgt. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (1° lôempá), springen, Mal. en Jav. loempat, Boeg. lôéppá idem; bijv.: tâoe ta-na-ânḡ-gânḡga lôempá, zij die niet met hem springen, v. d.: hem niet volgen. (Rap.) — Toc-máloempaka, zij die

als 't ware weggesprongen, v. d.: tot den vijand overgelopen zijn. (Rap.)

Loempâkki, bespringen, zoo als de haan de hen, of zoo als bij de hanengevechten de eene haan den anderen doet.

Loempâkkaḡ, doen springen, v. d.: bij verraad overgeven, afvallen, ontrouw worden; bijv.: naloempâkkaḡ-mi parasânḡgaḡga, hij heeft het land doen springen, v. d.: het bij verraad aan den vijand overgeven. — Galêsoḡ áloempâkkaḡ-mi Gôberenamêḡ mâḡge ri-Gôwa, Galêsoḡ is afgevallen van het Gouvernement, heeft de partij gekozen van Gówa.

Palôempá, a) doen springen, v. d.: smokkelen. — Falôempá bêya, sluiken, vergel. bêya N°. 1. — Napalôempáki âpa-apâya, hij heeft het goed binnengesmokkeld. — Palôempá ḡjôekóe, de visschen opjagen en maken dat zij boven het water opspringen, ten einde ze in dâri's op te vangen.

b) het springen.

Palôempá ook genoemd dat gedeelte eener saroḡ, waar het begin en het einde van het weefsel aan elkander genaaid worden. De palôempá grenst aan de póenḡtja, en loopt van daar tot aan den naad, komende, wat het patroon betreft, geheel overeen met het overige van de saroḡ. NB. wellicht lett. dat gedeelte waar men als 't ware moet overspringen, als zijnde tussehen de póenḡtja en het overige van de saroḡ.

Áloempá-loempá, huppelen.

(2° lôempá). Palôempá, bang maken; bijv.: nivalôempáki sitôbó, hij werd bang gemaakt om te vechten. — Ta-nipaloempâkkaï kalênna ri-taôewa, hij werd zelf door niemand bang gemaakt. (Rap. K. G.)

(3° lôempa), overkoken, buiten de oevers treden, bijv. gebez. van eene rivier.

᳚ ᳚ ᳚ (1° lēpá), bep. lēpaka, *plat*, Boeg. *lēpañj*; bijv.: rōti-lēpá, *plat*, *neérgeslagen*, *brood*. — Dōñgkó-lēpá, *platte*, v. d.: *goed gevormde*, *rug*. (D. Moes.)

Palēpá, aldus te Bantâēñg genoemd dat gedeelte der zee, hetwelk men bij laag water met een steenen dammetje heeft afgezet, opdat de visch bij hoog water daarover gezwommen, verschalkt worde, zoodra het water begint te vallen. — Boêtopalēpá, de *zak*, of *het binnenste gedeelte*, van een *palēpá*. — Mânñge ápalēpá: *door middel van een palēpá gaan visschen*.

(2° lēpá), *likken*, *likkende drinken*, *slobben*, v. d. overdrachtelijk geb. van het *likken*, d. i.: *treffen*, des bliksems, Boeg. *lēpá*, idem; bijv.: nalēpáki kílá, *door den bliksem getroffen*. (Kel.)

(3° lēpa), *besmeren*, Boeg. idem; bijv.: lēpaï bisēyañga, *het vaartuig van buiten met kalk besmeren*. — Nilēpaï palēyó, *het wordt met kalk besmeerd*, d. i.: *ingevuld*, bijv. gebez. van: *metselwerk*, Jav. *lepa*, *pleisteren*, *bepkeisteren*.

(4° lēpa). Lēpa-lēpa, bep. lēpa-lepâya, soort van vaartuig, gemaakt van een boomstam. Boeg. idem. — Lēpa-lēpa-palewâi, *eene lēpa-lēpa met vlerken*. — Lēpa-lēpa-palewâi-soewâli, *een lēpa-lēpa aan één zijde met een vlerk*. — Sôronñg lēpa-lēpa, lett.: *een lēpa-lēpa van wal stooten*, gebezigd, wanneer de bruîgom bijna onmiddellijk na het zenden der *pañjóké* (vergel. *sóké* N° 1), nog vóór dat de *níka* heeft plaats gehad, zieh naar het huis der aanstaande begeeft om daar te blijven.

(5° lēpá). Álēpá-lēpá, *veel praten*, *ratelen*, *snappen*. (Bid.)

᳚ ᳚ ᳚ (lēppañg), Boeg. = *soeméñgka*, *aanlanden*, *tot iemand komen*. (Tar.)

᳚ ᳚ ᳚ (lēmpanñg), *lever*, Boeg. idem, Mal. *limpa*, *lever*, Jav. *limpa*, *milt*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (1° lêpe), bep. lepêya, hout dat van binnen in de lengte van het vaartuig langs de *gá-dññg*'s loopt.

(2° lêpé). — Kalêpé, *iemand*, of *iets*, *onder den arm nemen* door den arm tegen het lijf aan te drukken. Boeg. idem.

Kalepêkañg, de *plooï*, of *vouw*, tussehen buik en been, aan regter- en linker-zijde (, zoo wel bij *mensch* als *beest*), waarmede men als 't ware iets kan vasthouden even als tussehen arm en lijf.

(3° lêpé), *de letter r niet kunnen uitspreken*, *braauwen*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (lêmpé), *zich buigen*, bijvoorbeeld gebezigd van een *degen*, of *kris*. (Dat. Moes.)

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (lēmponñg), Boeg., = 't Mak. *mántañj*, *zich ophoopen*, *blijven staan*; gebezigd van *water* en al wat maar *vloeibaar* is, bijv. álēmponñg-mi ðjéneka ri-tanâya, *het water blijft reeds hier en daar op den grond staan* (, men ziet reeds hier en daar plassen). — Lēmponñgi tjerâna, *zijn bloed* (bijv. *het bloed*, *dat uit zijn' wond stroomt*), *blijft op den grond staan* (, van wege de menigte). — Lēmponñgi bināñgâya, *het water in de rivier staat zeer hoog*.

᳚ ᳚ ᳚ (1° lôpá). — Lôpá-lôpá, bep. lôpá-lôpaka, *beteldoos*, zooals de mannen van goede geboorte ze gewoonlijk gebruiken (, Jav. *lopak-lopak*, idem), hierin van de *káttañj*, of *vrouwen-beteldoos* onderscheiden, dat het deksel slechts even over den rand van de doos komt, terwijl die bij de *káttañj* tot onder aan den voet van de doos zinkt. Men zie *káttañj* N° 2.

(2° lôpá). — Lôpá-lôpá, bep. lôpá-lôpaka, twee

reepen pisañg-blad in elkander gevouwen tot eene soort van vierkant doosje, hetwelk men gewoonlijk bezigt, om wat tabak in te bewaren. — Lôpá-lôpá râmpe, een lópá-lópá van páudañg-râmpe, gebezigd tot verspreiding van een aangename geur. Boeg. idem.

ㄨ ㄨ ㄨ (lôpi), bep. lopîya, vnv. lopîngkoc, Sal. en Boeg., = het Mak. biséyañg, vaartuig.

Palôpi, of: polôpi, aldus certijds het hoofd van de prauw genoemd, die beide betrekkingen, die van kapitein en die van stuurman, in zijn persoon vereenigde. (Rap., Kel.)

ㄨ ㄨ ㄨ (1° lôpoe), door tooverformulieren in slaap brengen, Boeg. idem. Volgens den Inlander zouden de dieven dit soms doen, en alzoo zonder gevaar alles kunnen weghalen.

Palôpoe, slaapmiddel. NB. Ook gebezigd bij kinderen, die niet slapen kunnen, en dan enkel in blaadjes van tîndo-tîndo bestaande.

(2° lôpoe), bep. lopôewa, Toer., = talempû-ñgañg, = 't Boeg. lépo, een bóeñgkeñg, gebezigd, om de gekookte rijst en dergel. in te wikkelen; verg. bóeñgkeñg N°. 1.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° lôpó). — Palôpó, bep. palôpoka, iets, dat men als lekkernij bij de gewone spijs gebruikt, gewoonlijk bestaande in eijeren met klappermelk en suiker. — Palôpó-doerîyañg, een palôpó van doorîyañg. Boeg. idem. — Palôpó ook overdrachtelijk gebezigd van de vrouw, met wie men, nevens zijn weltige vrouw, heimelijk gemeenschap heeft. (Tar.), als 't ware: een lekkernij bij de ge one spijs.

(2° lôpó). Palôpó, stellen, plaatsen. (Sinr., Tar.)

Tálôpó, geplaatst zijn.

(3° lôpó). — Tálôpó, in malkander zakken, bijv. geb. van: iemand die slaauw vall. (Maoct.)

ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo), bep. lompôwa, groot, bijv. pahâlle-lômpo, lett.: een groot geneesmiddel; gebezigd van zeker mengelmoes van allerlei medicijnen, door den Boeginees sipôpoe genoemd. — Sambâwa lompôwa, lett.: het groot-Sambâwa, d. i.: de hoofdplaats van Sambâwa waar de Sultan woont. (D. Moes.) — Táoe-lômpo-lânngkasá, zwaar gezet mensch. — Mâke-lômpo, zich prachtig kleeden; staat tegenover: mâke-lôésá-lôésá. — Lômpo-pamâke, een pronkerd, iemand die wil uitblinken door zijne kleeding. — Toe-málompôwa, de groote, of voornane, heer. Aldus genoemd de Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, alsmede weleer in Tâllo: een ambtenaar wiens waardigheid gelijk stond met die van Gôwa's toe-máilálañg. Ook wel in 't algemeen: de grooten. — Âllo-lômpo, groote en voornane dagen, v. d.: heilige-, of feestdagen. — Bânngi-lômpo. Men zie báñji-sápa, op sápa N°. 1. — Karâeñg-lômpo, een groot, v. d.: een regerend, vorst, = karâeñg-mágáóe, in tegenstelling van een' gewoon karâeñg, die alleen den titel van karâeñg, doch geen rijk te besturen heeft. (Bid.) — Lômpo-bâttañg, lett. groot-, of dikbuikig. Aldus genoemd een berg van Bantâeñg, wel te onderscheiden van den daarnaast gelegen Báwo-karâeñg. Verg. báwo N°. 2. — Lômpo-bâwa, groot-spreker, = támpo N°. 1. — Lômpo-pamáí, of: ñjâwa, veel moed hebbende. Men zie pamáí op áí. — Lômpowi gaôena, zijn gedrag is groot, veel beweging makend, v. d.: hij is opbruisend, opvliegend van aard. (Rap. K. G.) — Lômpo-bânañg, graf van draad. — Lômpo-bônañg. Men zie bónañg. — Lômpo-îdji ðjéné, er is nog veel waler, van wege den sterken regen bijvoorbeeld. — Tábânngka-lômpowá, ik ben groote lijks, d. i.: zeer, ontsleld. — Na-îya málômpo

koetábâring-baringaṅg, *deswegens ben ik grootelijks*, d. i.: *zeer, bekommerd*. — Ángârroé-lômpo, *sterk weenen*. (Bid.) — Ábarâta-lômpo, *zwaar rouwen*. (Bid.) — Ádjâma-lômpo, *zwaar werken, zwoegen*. — Na-îya-djîya lômpo-lompôkoe-mo, *maar toen ik groot, volwassen geworden, was*. (Bid.) — Kamînaṅg lômpo, *zeer groot, allergrootst*.

Lompôwaṅg na, *groter dan*.

Lômpo-lompôwi sarâna, *zijne stem groot, of zwaar, maken*; v. d.: *verheffen*.

Pakalômpo, *groot maken, als groot, als gewichtig, beschouwen*; bijv. pakalômpo kalênna, *zich zelven voor groot houden*, d. i.: *zich zelven verheffen*. — Pakalômpowi Álla taâla, *God voor groot houden*, v. d.: *God verheerlijken*.

Kalompôwaṅg, *het groot zijn*; v. d.: *grootte, grootheid, aanzien*; v. d. ook: *de teekenen van vorstelijke grootheid*, d. i.: *de rijkssieraden*. — Tâkkaṅg-kalompôwaṅg, *staf die een vorst bijvoorbeeld van het Gouvernement ten geschenke bekomen heeft, en welke thans tot de rijkssieraden behoort*.

☞ ☞ ☞ ☞ (lampêdo), de *Celosia argentea* L. Boeg. *lapédjo*.

☞ ☞ ☞ (lampôeyaṅg), plant, wier wortel als medicijn, of ook als *atjar* (zuur), en wier blad in den Inlandsehen kost gebruikt wordt, de *Zingiber Cassumunar*, Roxb., Boeg. *lampôédjaṅg*, Jav. *lěmpoejaṅg*; idem.

☞ ☞ ☞ (lâppará), bep. lâpparaka, *vlak, effen, glad, ongeschonden*; Boegin. *málappá*, idem; bijv.: *pâraṅg-lâppará, vallei*. — Roêwai mônjtjōṅg nalimbaṅg, *na-nâmpa bāttoe nâoēṅ ri-lâpparaka, men moet twee bergen over, en dan eerst komt men in het vlakke*, v. d.: *in de vlakke*. (Brief.) — Dewijl alles, wat in een' vlakke ligt, bijzonder in het oog

valt, wanneer men uit de hoogte daarop nederziet; vindt men *lâppará* ook soms gebezigd voor: *zichtbaar zijn*. — *Lâppará-pamáí*, lett.: *effen van gemoed, kalm van gemoed, overal op zijn gemak, niet gedwongen* (, verg. *kánaṅg-pamáí* op *kánaṅg* N°. 1). — *Lâppará-kâna*, a) *gemakkelijk sprekende, niet stootende, of stotterende*; b) *aangenaam en voorkomend in zijn spreken*.

Lappâri, *vlak, effen, maken*. — Lappâri djâlika, *de matten vlak, effen, maken*; v. d.: *uitspreiden*. — Lappâri gâoeeka, *de zaak vlak, of effen, maken*, v. d.: *beslechten*.

Palâppará, *datgeen wat uitgespreid is*, v. d.:

a) de van gespleten bamboe gevlochten mat in de *kâle-biséyaṅg* van een *banâwa*;

b) de vloer van een beestenstal, wanneer die van gespleten bamboe gevlochten is;

c) eene soort van bruggetjes, die men over de sloten legt, en welke in niets anders dan zamengevlochten gespleten bamboe bestaan.

Palappâraṅg, *iemand maken tot het voorwerp waarvoor men spreidt*; bijv.: *nipalappâraṅgi tâpperé, er wordt voor hem een matje gespreid, om op te zitten*. (Rap.)

☞ ☞ ☞ ☞ (lappôró), bep. lappôroka, Jav. *lapoer*, ons woord *Rapport*.

☞ ☞ ☞ ☞ (lâmporó), bep. lâmporoka, *stapel, hoop*, Mal. *lampor*, Boeg. *lâppó*. — *Sîma-lâmporó*, verg. *sîma*.

Álâmporó, *met, of in, stapels zijn*; bijv.: *álâmporóki kâsa máboēṅgâya, het gebloemd neteldoek ligt in groote stapels*.

Nilâmporó, *opgestapeld worden*; bijvoorbeeld gebezigd van de *paddie*. — *Nilâmporóki ri-pokôna*, men zie *pókó* N°. 1.

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lîmpoeróe), Boeg., = 't Mak. *tóe-toelóe*, *slap*, *loom*; bijv. *lîmpoeróeki boekóênḡkoe*, lett.: *mijne beenderen zijn slap*, of *loom*, d. i. *ik gevoel mij slap*, of *loom*.

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lêpporó). *Sileppôraḡ*, *zamenwoning in één huis*, of *één kamponḡ*.

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lapêresé), = 't Jav. *loperes*, of: *alperes*, = 't Mal. **الفيريس**, 't Port. *alferes*, een *vaandrik*, een *sous-lieutenant*. — *Lapêresé-lâoe*, *zeeofficier*.

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lâppalá), bep. *lâppalaka*, Jav. *lapal*, 't Arab. **لفظ**, *woord*. (Godsd.)

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lapâlaḡ). *Ôekirí-lapâlaḡ*, *verknoeijing van لفظ*, *Arabische woorden*, welke als amuleet op het een of ander geschreven zijn.

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lampoewiyaḡ), = *lampóeyaḡ*.

ᵐᵒ ᵐᵒ ᵐᵒ (lâppassá), bep. *lâppassaka*, a) *los*, *bevrijd*, *ontslagen*, *afgelopen*, *afgedaan*, *verleden*, *geleden*, *voorbij*, Boeg. *lâppá*, Mal., Sund., Jav. *lêpas*, idem;

b) *loslaten*, *los laten loopen*, bijv. een *paard*. — *Ta-lappâsai ri-ḡjamâna*, *hij komt niet vrij van zijne taak*. — *Ta-lâppassá-má ri-ḡjamâḡkoe*, *ik kom niet vrij van mijne taak*. — *Soêrá-lâppassá*, *paspoort*. — *Lâppassá-mi ôeloe-kanâna soerôwa*, *de gezant had gezegd wat hem gelast was*. — *Lâppassá-mi baḡḡina*, lett.: *de nachten* (te weten: *de gevaarlijke nachten*.) *van het kind zijn voorbij*, *gebezigd van een kind*, dat de *veertig* eerste dagen van zijn leven te boven is, gedurende welken tijd te Makassar vele kinderen aan de klem (*katoerôênḡaḡ*) sterven. — *Lâppassá-mi patayâḡkoe*, *mijn tijd van wachten is voorbij*, d. i.: *ik wanhoop aan het een of ander*. — *Lâppassá-patâyaḡ-má*, idem. — *Lâppassá-paḡḡai-má*, of: *lâppassá-mi paḡḡaiḡkoe*, *ik*

houd niet meer van hem, of: *van haar*. — *Lâppassá-pi poewasâya*, *wanneer de vaste voorbij is*. — *Lâppassá-mi Oed̄joempândaḡ*, *zij zijn Makassar reeds voorbij*, te weten: *gevaren*. — *Lâppassá-pi lēbá lâppassá amóeko*, *na morgen, als de vaste voorbij is*. — *Taêna-pa lâppassá baratâya*, *de rouw is nog niet voorbij*. — *Taêna-pa nalâppassá-barâta*, *zij zijn er nog niet vrij van om te rouwen*, d. i.: *zij houden nog niet op, om te rouwen*. — *Koelâppassá ḡjarâḡkoe*, *ik laat mijn paard los loopen*. NB. wel te onderscheiden van: *koelappâssaḡ ḡjarâḡkoe*, (, *men zie beneden*). — *ḡjaraḡ-nilâppassá*, *een paard dat losloopt*, integenstelling van een: *ḡjaraḡ-nipâoe*. (Rap.), vergel. *pâoe* N°. 2. — *Nilâppassá-mi ḡjâḡḡaḡ*, *de hanen worden al losgelaten*, te weten: *tot het gevecht*.

Tâlâppassá, *losgemaakt*, *bevrijd*, *verlost*, *verleden*, *gepasseerd*, *voorbij zijn*; bijv.: *tâlâppassá-má ri-ḡjamâḡkoe*, *ik ben verlost van mijne taak, van mijn werk*. — *Tâlâppassá-mi baïnnêya*, *de vrouw is verlost*. — *Tâlâppassá-mi ânaka*, *het kind is verlost*, te weten: *uit den moederschoot*. — *Tâlâppassá-mi ri-batoêwa bisêyaḡ*, *een schip is de klippen voorbij*, of ook: *een schip, dat op de klippen geraakt was, is daar afgekomen*. — *Tâlâppassá-mi toêwaḡ*, *mijnheer is gepasseerd, is voorbij*.

Palâppassá, 't *loslaten*. — *Âllo-palâppassá* = *ri-mánaína allôwa*, = *ri-tápâna-panâíkâna allôwa*, geb. van eirea tien ure 's morgen's, dewijl men alsdan de buffels, die aan het ploegen zijn, reeds ontspant wegens de hitte.

Pilâppassá, *loslaten*; bijv.: *la-koepilâppassá pokêkoe*, *ik zal mijne lans loslaten*, d. i.: *ik zal mijne lans werpen*.

Pilappâssi, *loslaten tegen iemand*; bijv.: *la-koe-*

palappâssi-ko pòke, *ik zal eene lans tegen u loslaten*, d. i.: *ik zal u werpen met eene lans*.

Lappâssañg, *los doen zijn*, v. d.: *losmaken, loslaten, de vrijheid geven, vergunnen*; bijv.: koelappâssañg ðjarâñgkoe, *ik maak los mijn paard*, dat bijv. aan een' boom vastgebonden is. (NB. wel te onderscheiden van: koelâpassá ðjarâñgkoe, men zie boven). — Na-kílappâssañgá mâñge ampaboyâñgi pabâlle mañggêkoe, *vergun mij, om medicijn te gaan zoeken voor mijn' vader*. (Djay.)

Lappâssi, *losmaken, bevrijden, lossen, afdoen*, enz.; bijv.: lappâssi gâoeka, *de zaak afdoen*. (Rap.) — Lappâssi inrâna, *zijne schuld afdoen*. — Lappâssi ânaka, bij de verdeling van een oneven getal kinderen, het jongste kind als 't ware *lossen*, d. i.: tegen betaling van eene zekere som, tot ziele nemen, gelijk gewoonlijk door de moeder geschiedt. (Rap.)

Palappâssi, *het lossen*, v. d.: *losgeld*, en gebezigd van de som, welke de moeder bij verdeling van een oneven getal kinderen tussehen haar en haren man te betalen heeft, tot erlanging van het resterende, of jongste, kind. (Rap., Inl. Wetb.)

Palâpassiyanñg, *bezigen tot lossing*; bijv.: ânñg-gá-pasarâna nipalâpassiyanñgi, *de prijs, dien het op de markt gold, werd besteed tot lossing van het kind*. (Rap.)

Palappâssañg, *verlossing*, van daar: *het einde der vasten*, het zij op den tweeden der maand شوال, na de vasten in de maand رمضان, welke dag dikwijls verkeerdelijk de Nieuwejaarsdag der Inlanders genoemd wordt, (Arab. عيد الفطر); het zij op den tienden der maand ذوالحجة. Deze laatste gewoonlijk bekend onder den naam van:

palappâssañg-háðji (, Arabisch يوم الاضحا, of: يوم القربان).

⊂ ⊃ ⊂ (lâpisi), bep. lâpisika, *vlies, bekleedsel*. Boeg. lâpí, Sund., Jav., Mal., lâpis, laag, stapel.

Lapissi tambâga, *verkoperen*.

⊂ ⊂ ⊂ ⊂ (lêppoesóe), tálêppoesóe, *uitglijden, ontglijden, ontgaan, weggaan, afgedaan zijn*; bijv.: tálêppoesóe-má, *ik glijd uit*. — Na-tálêppoesóeki ri-limâñgkoe, *het ontglijdt aan mijne handen*.

— Âlêppoesóeki lampâna, nabâttoe tóewañg Iyânoe, lett.: *uitgegleden*, d. i. *afgedaan, was zijn gaan*, d. i.: *naauwelijks was hij heengegaan, of daar kwam* N. N. — Tálêppoesóe-pi ânne sérêya ðjamâñg, nâmpa sēñg niðjâma maraēñgañga, *wanneer dit eene werk zal uitgegleden, d. i. afgedaan, zijn, zal ook het andere verrigt worden*.

⊂ ⊂ ⊂ ⊂ (lôposó), *inzakken*, bijvoorb. lôposóká ri-pêyó, *ik zak in het slijk*, Boegin. tálópó.

Kalopôsi, *ergens in zakken*. (Rap.)

Palôposó, *doen inzakken*, bijv.: bāttoe-mi sēñg palôposó, lett.: *die komt al weér om te doen inzakken of ingaan*, te weten: *zijn penis in het pudendum muliebre*; gebezigd van iemand die altoos achter de vrouwen loopt.

⊂ ⊂ (1° lâba), bep. labâya, *winst, voordeel*, Mal. Jav. idem. Sanskr. labha. — Lâba tálâlo-lâlo, *overmaat van winst*; staat tegenover róegi tálâlo-lâlo. — Tâoe-lâba, *iemand die veel winst heeft, goede zaken maakt*. — Tâoe-bâttoe-lâba, *een handelaar, die van de reis komt en goede zaken gemaakt heeft*.

Kalabâñg, = lâba, *winst, voordeel, profijt*.

(2° lâba). — Lâba-lâba, bep. lâba-labâya, = lanrasoʔla.

(3° lába), bep. lábâya, *laf*, *smakeloos*; v. d.: *plaatst vinden voor*, v. d.: *tâoe-ampâpilábânġaŋġai*, *zij die* (een besluit bijvoorbeeld) *overal bekend maken*.

ġjġnc-lába, *laf*, en v. d. *zoet, water*, in tegenstelling van *zout water*.

Dit *lába* overdrachtelijk gebezigd van alles wat *onaangenaam* is, en *afkeer* inboezemt; bijv.: *lâba-pamâi*, *koel, onverschillig*, tegen iemand.

Lábâi, *laf, flauw, maken*; bijv. een' *drank*, door er te veel water bij te doen.

Kalábâi, *koel en onverschillig zijn jegens*.

(4° lábá), bep. lábaka, *breed*.

Pâkalábá, *breed maken, verbreed*.

(5° lábá), málábá, *komen*. — Toe-málábá, *mensen die komen, vreemdelingen*. (Kel.)

Lábâki, málábâki, *komen tot, of om, iemand*; bijv.: ta-ikâtte koelábâki, *ik kom niet om u*. (Kel.)

Silábâki, *zamen komen, bij elkander komen*. (Rap. Sinr., Tar., Kel.)

(6° lábá), = *téba*. (D. Moes.)

↪ ↻ (1° lăbaŋġ), *zieh tot allen uitstrekken, zieh overal verspreiden, zieh overal heen begeven*, Boeg. idem. (Kel.) — Álăbaŋġ-mi Allôwa, *de Zon heeft zieh reeds overal verspreid* (, het is circa negen ure). — Nalăbaŋġi si-lîno, *zij gaan de geheele wereld rond*. — Kílăbaŋġ-mi Kâmponġ-bêroe kípaboyâi, *wij hebben ganseh Kamponġ-bâroe door laten zoeken*. (Brief.)

Pilăbaŋġi, *iets tot allen, of overal, doen reiken*, bijv.: pilăbaŋġi ŋġasēŋi ilălaŋġ kôta, *begeef u tot allen, niemand uitgezonderd, in het fort*. (Bid.) — Pilăbaŋġi si-bâtoe-kâle, noebârâki, *besmeer gij het geheele ligchaam met bedakk*. — Ampilăbaŋġiyâi rôewa tâlloe, *het tot twee à drie uitstrekken* (Rap. T. Dġ.), d. i.: *aan twee of drie personen kennis geven*.

Pâpilăbaŋġaŋġ, *het overal laten rondgaan doen*

plaats vinden voor, v. d.: *tâoe-ampâpilăbaŋġaŋġai*, *zij die* (een besluit bijvoorbeeld) *overal bekend maken*.

Palăbaŋġ, *iets overal doen reiken*; v. d. bijvoorbeeld: *rond doen komen, zoodat ieder wat krijgt*.

(2° lăbaŋġ). Labăŋġaŋġ, *straat*. — Lăbaŋġanna binăŋġâya, *de zeilgang, het bevaarbare gedeelte, der rivier*. — Álăbaŋġaŋġ, *met een straat zijn*; v. d.: *een straat doorgaan*.

↪ ↻ (1° lămba), bep. lambâya, *bogt*, Boeg. idem. — Lămba-tâlloe, *gebezigd van een kris met drie bogten*. — Lămba-lîma, *gebezigd van een kris met vijf bogten*. — *Lămba* ook geb. van iedere *kris met bogten*. (Mâdi).

(2° lămbá), *kruipen, voortkruipen*, van klimop en dergelijke planten gebezigd; v. d.: álămbaka, *het voortkruipende*, d. i.: *klimop*. — Tăŋġke-álămbá, *voortkruipende tak*, d. i.: *rank*. — Tălămbá-lămbá ôena, lett.: *zijn hoofdhaar kruipt overal heen*, d. i.: *hangt los, hier en daar verspreid*.

Silambâkki, = *silambēŋġi*. Vergel. *lămbēŋġ*.

(3° lămba). — Álămba-lămba, *wat vooruit eten, vooruit proeven*, Boeg. *tălămba-lămba*, idem; bijv.: *lămba-lămba-makî riyôlo*, *et eerst wat vooruit* (straks komt het eigenlijke dîner). Zoo ook: *lămba-lămba toe-Lîŋġkesé*, lett.: *wat vooruit eten op de wijze van de mensehen van Lîŋġkesé*, dat wil zeggen: zooveel vooruit eten, dat men van het eigenlijke dîner niet meer gebruiken kan.

↪ ↻ (lăbi), bep. lăbiya, vnw. lăbiŋġkoe, *meer*. Boeg. *lăbi*, Mal. *lebek*, idem. — Lăbi rôewampôelo, *meer dan twintig*. — Lăbi ri-si-tăŋġâna, *meer dan op de helft*, d. i.: *over de helft*. — Lăbi pitocnroekoe-ġjîinne, lett.: *dit is immers meer dan mij eenvoudig te doen bukken, te dringen, of te dwin-*

gen, d. i.: *dit is immers een bovenmatig dwingen, of dringen.* (Kelong). — Taêna labinna, *er is niet meer over, van eten* bijvoorbeeld. — Lâbi ta-gânná, lett.: *meer (ofsehoon) niet toereikend*; gebezigd van iemand, die meer wil doen, dan zijn vermogen toelaat, die zich bijvoorbeeld in schulden steekt, om toeh met mooie kleêren te kunnen pronken, enz.

Kalâbîyañg, a) *het meer zijn, het oversehieten*; b) *meer zijn*; bijvoorbeeld: kalâbîyañgi gaôêna, *hij doet meer dan noodig is.* — Tâoe-kalâbîyañg-gâôé, *iemand die meer doet dan noodig is.*

Palâbîyañg, *het meer zijn, het oversehieten, overshot*; bijv.: îya-mâmi palâbîyâna, *dat slechts is er nog van over*; bijv. van koopwaren. — Palâbîyañg-tâoe, *uitshot van het menschedom.*

Pilâbî, zamengetrokken uit: pilâbîi, *meer, of te veel, maken*; bijv. têya-kô pilâbî erâna, *maak niet te veel zijn' vraekt*, d. i.: *geef hem niet meer te dragen dan hij torsehen kan.* — Lâbi-lâbinna, *het overshot van iets.*

☞ ㄨ (1° lâboe), bep. lâboêwa, *lang*, bijv. lâboe-âyá, *lang van lendenen, slank.* — Lâboe-kâlloñg, *lang van hals, langhals.* Zoo soms uit zeker bijgeloof genoemd het *hertebeest*, opdat de booze geesten niet merken zullen waarover gesproken wordt. — Sêlê-lâboe, eene zeer lange soort van kris. — Toe-mâlâboe, lett.: *een lang mensch*, v. d.: naam eener slang, die oud geworden, den naam krijgt van *tammoesissí*. Vergel. *tâmmoe* N°. 1 en *sissí* N°. 2. Volgens sommigen heet deze slang niet *toe-mâlâboe*, maar *ta-mâlâboe*, doeh welligt is dit laatste eene verbastering van het eerste. — Tâoe lâboe-âkkalá, lett.: *iemand die lang van verstand is*, v. d.: *wiens verstand ver reikt, verstandig.* —

Tâoe-lâboe nâwa-nawâna, *iemand wiens gedachten lang zijn*, d. i.: *ver reiken*, v. d.: *iemand die door-denkt*, een *verstandig* mensch. — Mâlâboe anjñji nikañgi ri-kabâdjikâna boettâna, lett.: *lang in het zorgen voor het welzijn zijn's land's*, d. i.: *wiens zorg voor het welzijn des lands verre reikt*, d. i.: *die goed voor het welzijn van zijn land zorgt.* (Rap. K. G.) — Koekiýó-lâboe-ko, *ik roep u hard*, lett.: *ik roep u zoo, dat mijne stem ver reikt.* (Rap.)

Lâboêwi, *lang maken, verlengen*; bijv.: itôewañg-djîñjñjo sallañg nalâboêwi soesâna, *die heer zal slechts lang maken zijne moeite*, d. i.: *zal zich veel moeite berokkenen.* — Kîýó-lâboêwi, *roepen het lang makende, het ver doende reiken*, v. d.: *hard roepen, of sehreeuwen.*

Lâboewîyañg, *lang maken voor iemand*; bijv.: pôro nilâboewîyañg-lâlo-dji oemoeroêna! *moge hem maar zijn leven verlengd worden!*

Sallâboe, *even lang.*

(2° lâboe), *zinken, verdrinken, vergaan*, een *schip* bijv. — Lâboe-bâtoe, *ankeragiegeld*, soort van belasting, onder andere te Tôpe-Djâwa, waar ieder vaartuig, na eenigen tijd geankerd te hebben, bij zijn vertrek aan den *lómó*, of 't *hoofd*, der plaats betalen moet, als 't een *padjâla* is, een halven gulden, een *papalimbanj* één gulden, een *pade-wâkanj* twee gulden, een *bâlôlanj* dertig duiten, enz. (Rap. K. G.) NB. het woord beteekent letterlijk: *zinken der steenen*, dewijl de Inlanders steenen aan hunne ankers binden, om ze beter te doen zinken.

(3° lâboe), *ankeren.* Boeg. idem. Mal. en Jav. *lâboeh.*

Palâboêwi, *eene plaats bezigen om te ankeren, ergens ankeren.*

Labôewaŋg, *het ankeren*, van daar: *ankerplaats*, *reede*; bijv.: *tiyâi labôewaŋg napalabôwi*, *het is geene ankerplaats om te ankeren, geene plaats waar men behoort te ankeren.* (Inl. Wetb.)

Sipalabôewaŋg, *zamen voor anker liggen.*

(4° lâboe). — Labôewaŋg, *stel.* — Si-labôewaŋg, *één-stel.* — Bîla si-labôewaŋg, *één bîla*, of *bamboezen vischfuik*, bestaande uit onderscheidene *tîbaŋg's* of *vakken*. Verg. *bîla* N°. 3 en *tîbaŋg* N°. 2.

(5° lâboe), bep. *lâboeka*, *meel*. Boegin. idem. Vergel. *tawáro*.

☞ ☞ (lâmboe). Lâmboe-lamboewaŋg, Boeg., = het Mak. *lâmoe-lamôesaŋg*, of *lémoe-lemôesaŋg*, *muf, duf, schimmelig*, bijv. *kaas*, of *vruchten*.

☞ ☞ (lâmboeŋg), een voorwerp, dat te kort is, bijv. een *potlood*, *langer maken*, door er iets van een andere soort, bijv. een stuk bamboe, aan te lassen of te hechten.

☞ ☞ ☞ (lâmbe), = *írí*, *blazen*. (D. Moes.)

☞ ☞ ☞ (lâmbeŋg), = *lâmbá* N°. 2, *voortkruipen*.

Silambêŋgi, = *silambákki*, *in malkander kruipen*, *in malkander groeijen*, of *verward raken*. (S. Tjin.)

☞ ☞ ☞ (1° lâbó), bep. *lâboka*, *holte*; v. d.: *lâbó-tânga*, *land*, *gelegen in een vlakte tusschen de bergen*, van daar aldus genoemd: *de bergregentschappen van Maros*.

(2° lâbo), bep. *labôwa*, *mild*, *gulhartig*. — *Álâbo-lâbowá*, *ik ben zeer mild*.

Palâbo-lâbo, *een zeer mild*, of *gul*, *mensch*.

☞ ☞ (lîba), bep. *libâya*, *spoedig*. — *Málîba*, *zich spoeden*. — *Lîba-libâi*, *spoedig maken*, *bespoedigen*; bijvoorbeeld *lîba-libâi battôena*, *zijne komst bespoedigen*, d. i. *spoedig komen*.

☞ ☞ (lîmbaŋg), *overtrekken*, *oversteken*, *overgaan*, bijv. een *rivier* of *berg*; v. d. soms gebezigd: *voor sterven*, als 't ware *oversteken naar een ander land*, Boeg. idem. — *Pôuna niyá-dja lîmbaŋg-limbâna sallaŋg*, *indien er slechts mogelijkheid zal zijn om over te steken*. NB. doelt hier op de heftige regenbuijen, waardoor alles als 't ware onder water staat. (Brief.)

Palîmbaŋg, *doen overtrekken*, of *oversteken*, *overzetten*, *overbrengen*; v. d.: *ka-mâna djéné*, *ta-mâkôelle-ôempa uapalîmbaŋg*, *daar hij zelfs geen water meer kon overzetten*, v. d. *door zijn keel kon krijgen*. (Djay.)

Papalîmbaŋg, eene soort van vaartuig tot 't overzetten van personen en goederen, met *boek-kóe* en *djarópi*.

Pasilîmbaŋg, *tot elkander doen oversteken*, van daar: *pasilîmbaŋg-lîmbaŋg kanâya*, *de woorden als 't ware tot elkander doen oversteken*; v. d.: *de woorden als 't ware door malkander gooijen*; d. i.: *de zaken verwarren*.

Limbângaŋg, a) *een overvaart*; b) eene plaats die gevaarlijk is om te passeren, waar men ten minste weldoet om zich zoo stil mogelijk te houden, dewijl daar een heilige begraven is, of een booze geest rondwaart: als 't ware *de overvaart over een diepen afgrond*.

☞ ☞ (lîmboeŋg), *onzigtbaar zijn*, bijvoorbeeld een *huis*, door vele andere die daar vóór staan; bijv.: een *schip*, door vele andere, die daar vóór liggen.

☞ ☞ ☞ (1° lîbo); *juist ergens in vallen*, *juist iets treffen*, *juist ergens op aan komen*, Boeg. idem; bijv.: *nalîbowi kalîboŋga*, *hij valt juist in het gat*. — *Nalîbowi mâta-balêna*, *hij treft juist zijn doel*.

wit. Vergel. *bále* N°. 3 — Koelîbowi toeroeñgâna Ôedjjoempândañg, *ik zeil juist op de inschepingsplaats van Makassar aan.* — Mâka noelîbo-đji binãñgâna Tjikôwañg?, *zoudt gij juist tegenover de monding van de rivier van Tjikôwañg terecht komen?* — Koelîbowi kaliboñga, *ik tref juist het gat, van daar: ik gooi juist in het gat.*

Palîbo, *juist ergens in doen vallen, of: op aan doen komen; bijv.: koepalîbowi patâbaka, ik gooi juist met de patâbâ in het gat, bij het spel, genaamd lôbañg.* Vergel. *patâbâ*, lett. *b*, op *tâbâ* N°. 2.

(2° lîbó). bep. lîboka, Boeg. *plek*; bijv.: rãmañg si-lîbó-đji, *wolk, één plek (plekje) slechts; d. i.: een klein wolkje.* (Sinr.) — Rômañg tãsi-lîbó-lîbó, *bosch aan plekken, een bosch, dat niet aan één doorloopt, maar waarvan de boomen als 't ware bij plekken verdeeld zijn, hier een partij boomen, daar weder een partij boomen, enz.* — Ángânre tãsi-lîbó-lîbó, *hier wat, daar wat eten.*

(3° lîbo). Palîbo, *uitschelden.* (Inl. Wetb.)

Sipâlî-palîbôwi, *elkander uitschelden.* (Inlandsch Wetboek.)

𑄎𑄓𑄑 (1° loëmba), *streven, wedijveren, voorkomen.* Boeg. idem. Mal. *lomba*, idem. — Áloëmba-đjãrañg, *om het hardst rijden.* — Kodiya niyã tâoe-áloëmba-kô ángãlleï, *pas op, dat niet iemand u voorkome met haar weg te halen.* (Djay.) — Nilôëmba ri-tjãtjoka, *in het spel, genaamd tjãtjô, door zijn speelmakkers voorkomen worden, v. d. overdrachtelijk gebezigd van een ieder die zieh, in welk opzigt dan ook, de loef ziet afsteken.*

Ampiloëmbâi, *iemand voorkomen.* — Ampiloëmbâi nãi Iyãnoe, *vóór NN. opklimmen.*

Đjãrañg paloëmba, *een paard voor den wedren.*

(2° loëmba). Loëmba-loëmba, bep. loëmba-

loëmbâya, *bruinvisch.* Boegineesch en Maleisch idem.

𑄎𑄓𑄑 (loëmbé). Tãloëmbé, *op en neêr wippen, of: zich bewegen.*

Palôëmbé, *op en neêr doen wippen, of: bewegen.* Vergel. vooral *loëmé.*

𑄎𑄓𑄑 (lêbá), *geëindigd, afgedaan, voltooid, verleden, voorbij zijn, v. d.: zóó, dat er niets aan ontbreekt, d. i.: volkomen, volstrekt, v. d. ook geb. om den verleden tijd aan te duiden, gelijk in het Mal. soedah, bijv.: lêbãki kanãñgkoe ri-kãtte, toëwañg, añgkanãya: pônna i-kãtte, taënaï posôwa ri-nãkke, mijnheer, ik heb u eens voor altoos gezegd: zoo het voor u is, ken ik geene vermoeidheid.* (Brief.) — Kãmma ri-lêbãka, *gelijk in het verledene, d. i.: gelijk voorheen.* (Djay.) — Ri-lêbãka allêyañg ãne-kãmma, *van vroeger tot nu toe.* (Rap. K. G.) — Na-ta-lêbãkka-pa, *het is nog niet af, te weten: het werk.* — Lêbãki, *dat geschied zijnde, daarna.* — Lêbã-lêbã, *nadat er nog het een en ander gebeurd is, na verloop van weinig tijd, straks, enz.; bijv.: pônna la-bãttockí ãne karoewêñga, iyãreka na-lêbã-lêbã ri-bãñgãya, zoo gij van middag zult komen, of later op den dag, des avonds.* — ãne ri-kãmma-kãmmãya bãđjî-bãđjî-sêñg koesãriñg. Ta-niyãsseñg, pônna lêbã-lêbã-pa sêñg, *heden gevoel ik mij alweêr wat beter, doch men weet niet of het eenigen tijd later, bijv. morgen, ook zoo zal zijn.* (Brief.) — La-nadoñgkôki lêbã-lêbã, *hij zal te paard stijgen (, niet nu, maar,) straks, later op den dag.* — Na-ãya lêbãna-mo ballãna, *en toen haar huis voltooid was.* (Bid.) — Na-ta-kôelle-lêbãkka natãra párisina, *zij kon het volstrekt niet, nam.: withouden de pijn, enz.* (Bid.) — Kãmma-lêbã, *volkomen gelijk.* (Bid.) — Sanrôëpa-lêbã, *volkomen gelijk.* (Bid.) — Teyãi-lêbãk-

kaï kanâñgkoe, *dat heb ik volstrekt niet gezegd.* — Taêna lébá koelleyâna, *het kan volstrekt niet.* — Ta-nâisseñg-lébâkka-pa lônará, *hij verstaat de handschriften nog niet volkomen.*

Lébâkki, *afmaken, voleindigen, nitmaken, een geschil bijv., als afgedaan beschouwen; bijv.: tâoe álébakkiya sarêna, zij die hun lot als afgedaan beschouwen, meenen dat er toch geene verandering in te brengen is, wat zij ook doen, die bijv. arm zijn en nu alle hoop opgeven, die bijv. eene weigering ondervonden hebben en nu den moed geheel laten zinken.* (Tar.)

Paléba, *afmaken, enz.; bijv.: la-koepalébaï Iyânoe, ik zal een einde aan zijn leven maken, hem afmaken.*

Lébâkkañg, *afmaken, afdoen, voleindigen, ergens een einde aan maken; bijv.: tâoe-álébakkañga sarêna, = tâoe-álébakkiya sarêna.* (Kel.) — La-koelébâkkañgi bitjarâna Iyânoe, *lett.: ik zal zijne zaak afdoen, d. i. ik zal hem vonnissen.* — Siwâli-ñji nilâñgeré, na-nilébâkkañg-mâmo, *er wordt slechts van één kant gehoord, en dan maar uitspraak gedaan, lett.: de zaak afgedaan.* (Brief.)

Kalébâkkañg, *voltooiing, einde.* — Kalébâkkañg pamaïkoe, *mijne laatste genegenheid.* (Minnebr.)

Palébâkkañg, *voltooiing, v. d. beslissing, vonnis, enz.; v. d.: soêrá-palébâkkañg ri-tâppoe-bitjarâna Dâëñg Iyânoe, de acte van het vonnis van Dâëñg N. N.*

↘ ↙ ↻ (1° lêbañg), *ons woord: leiband.*

(2° lêbañg) a) *geluk, gelukkig; b) geluk aanbren- gend, welkom; bijv.: tâoe-lêbañg, iemand die geluk- kig is.* — Mámêmpo-mamá soëñggoe ri-lêbañg-ka- lêñgkoe, *ik ben slechts gelukkig, dewijl ik het geluk in mij zelve bezit.* — Toe-lêbañga ri-minasâna, *zij die gelukkig zijn ten opzichte van hunne wenschen, d. i.:*

die hunne wenschen vervuld zien. (Sinr.) — Lêbañg tînañg salâsa, *de gelukkige, de gelukzalige die nooit een wensch onvervuld ziet, d. i.: God.* (Sinr.) — Le- bâna lîno, *het geluk der wereld, v. d.: zij die het geluk der wereld uitmaakt.* NB. gebez. van een mooi en beminnelijk meisje (Sinr.) — Mádjâi lêbañg rapânoe, *enz., er zijn vele meisjes die er even goed uitzien als gij.* (Sinr.) — Mâñgkiñg na-îya lêbañga koekânro soëñggoe, *met die geliefde alleen bid ik om gelukkig te zijn, of te huwen.* (Sinr.) — Lêbañg pakanânoe-mâmo, *uwe woorden zijn mij niet anders dan welkom.* (D. Moes.) — Bâñgi-lêbañg, *letterl.:*

gelukkige, of geluk-aanbrengende nacht, zijnde: de 15 van de maand شعبان, = het Arab. ليلة البراءة, zijnde de zuiveringsnacht, of de nacht, waarin, volgens den Mohammedaan, de Engelen de registers indienen, in welke zij de handelingen der menschen gedurende dat jaar hebben opgeschreven, en nieuwe registers ontvangen, terwijl ook de doodsengel (Arzâël) de registers krijgt, waarin de menschen, die in dat jaar moeten sterven, zijn op- geteekend. Vergel. Mr. S. Keyzer in zijn Handb. voor het Mohamm. Regt, bl. 91, noot 1. In deze bânji-lêbañj, vraagt men elkander vergiffenis, en sluit vrede; van daar in de minnebrieven gebezigd van het tijdstip, waarop de jonggetrouwden het éssóe-éssóe (men zie beneden op éssóe N°. 2) staken en zich als 't ware met elkander verzoenen (sika badjiki), met andere woorden: de eerste huwelijks- gemeenschap hebben. (Tar.)

Lebâñgañg, álebâñgañg, málebâñgañg, *geluk- kig zijn met, behagen scheppen in, houden van; bijv.: sikôntoe-má málebâñgañg tôpe, ik ben geheel geluk- kig met een tôpe (behoef geen prachtiger kleeding of overvloed van sieruden); overdrachtelijk gebez., be-*

teekent het: *ik ben tevreden met een eenvoudig maar beminnelijk meisje.* (Sinr.) — Nasarâya málebângaŋg, *hij schept slechts voor de leus in mij behagen.* (Sinr.) — I-ta-poëra-koelebângaŋg, *zij van wie ik nooit gehouden heb.* (Sinr.) — Bâdjî-badjikângaŋg-djîntoe, ânjdja ángâlle, padatâri málebângaŋg, *het is immers beter, dat de gelukzaligen U tot zich nemen, dat de Hemellingen zich in U verlustigen.* Zin: “het is immers maar beter dat gij sterft.” (Dat. Moes.)

(3° lêbaŋgi), = *lâbi*, bijv.: lêbaŋgi pimpâtampôelo mábaïne, *hij is meer dan veertig maal getrouwd.* (G. G.) — Lêbaŋgi si-tâoëŋg mágâoé, nabaiñnêyaŋg karênga ri-Sombaôpoe, *meer dan één jaar was hij aan de regering geweest, toen hij trouwde met de vorstin van Sombaôpoe.* (G. G.)

↖ ↗ ↘ (1° lêmba), bep. lembâya, *golf, inham*, Boeg. idem. (Sinr.) — Lêmba-lântaŋg, *diepe inham, baai.*

(2° lêmba). Palêmba, *oversehenken, overgieten, inschenken*, v. d. ook: *overschrijven, copiëren, vertalen*; bijv.: la-koepalêmba ñjawânoe, lett.: *ik zal uw leven overgieten*, d. i.: *ik zal u het leven beneemen*, v. d. de eigennaam van een vaartuig: bisêyaŋg palêmba-ñjâwa, ta-nipalêmba ñjawâna, *een vaartuig, dat een ander het leven beneemt* (d. i. *overzeilt*), en zelf het leven niet verliest (d. i. *niet overzeild wordt*). Volgens sommigen is de eigennaam van dit vaartuig: bisêyaŋg palêmba-nâwa, ta-nipalêmba nawâna; alsdan zou de beteekenis hierop nederkomen, dat de bouwmeester van alle uitstekende vaartuigen *het goede overgenomen*, lett.: *gedachten afgeschreven*, of *overgenomen*, had, doch dat geen man van geringe afkomst zulk een vorstelijk vaartuig tot model mag nemen, lett.: *deszelfs gedachten mogen niet overgenomen worden.*

Tâlêmba-mi, *hij is overgegoten*, v. d.: *naar elders overgevoerd*, d. i.: *overleden.* — Tâlêmba-lêmba anrônna, *zijne moeder is als 't ware overgegoten*, v. d.: *verhuisd.* (Rap.)

Pâpalêmba, *het oversehrijven*, v. d.: *een afschrift, een copij.*

↖ ↗ ↘ (lêmbaŋg). Pasilêmbaŋg-lêmbaŋg, *op één lijn, of naast elkander, plaatsen, tegen malkander wegen.* (Kel.) Boeg. *pasilêmba-lêmba*, idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêbo), *zoo afgebroken zijn, dat het is, als had men het met een mes doorgesneden, of met een zaag doorgezaagd*; als: *lêbowi sikâli*, *het is geheel gebroken*, bijv. geb. van een arm of been. — Lêbo-ŋgâseŋg-mi pôkó-kayôewa, na-pakâmma ângiŋg-lômpo, *de boomen zijn alle afgebroken ten gevolge van sterken wind.*

↖ ↗ ↘ ↙ (lêboŋg), *jonge bamboe.*

↖ ↗ ↘ (1° lôbá), bep. lôbaka, *knol, raap, radijs*, Boeg., Mal., Sund., Jav. idem.

(2° lôbá). Lôbá-lôbá, = *lîbó-lîbó* (, men zie *lîbó* N°. 2); bijv.: lôbá-lôbáki boettâya, lett.: *het land is met plekken*, d. i.: *het land is op de eene plek heuvelachtig, op de andere weder vlak, of ook: het land heeft hier en daar natte plekken, of water.* — Ángânre álôbá-lôbá, = *ânjânre tási-lîbó-lîbó.*

(3° lôba). Lôba-lôba, = *lôbá-lôbá* (, men zie *lôbá* N°. 2), maar van *kleëren* gebezigd; bijvoorb.: lôba-lôbaï badjôeŋgkoe, *mijn baadje is slecht geverwd, zoodat het op de eene plek deze kleur, op eene andere weder eene andere kleur vertoont.*

↖ ↗ ↘ (lôbaŋg), Mal. *gat.*

Palobângaŋg, soort van kinderspel, waarbij men traecht zooveel duiten mogelijk, te gelijk in een zeker gat te werpen.

𐄂 𐄃 𐄄 (lôbi), Sal. *sluilen*.

Palôbi, *deur*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lôbe). Lôbe-lôbe, bep. lôbe-lobêya, soort van boom met kleine bessen, de *Flacourtia inermis*, Roxb.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lôbo), bep. lobôwa, naam eener soort van *schelp*, gebezigd om rijstlepels van te maken. Boegineesch idem. Ook soort van ornament, behoorende tot de *rôï-rôïli*. Men zie *rôïli*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lômbó), bep. lômboka, *een hoop los zand aan den oever der zee*. NB. wanneer men, denkende, dat het reeds het strand is, met zijne praauw hierop komt, gaat men eensklaps naar beneden. (Sinr. K. G.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° lômbonġ), welligt lett.: *inschuiwen*, v. d.: soort van *sierik-does*, met eene *schuiflade*; tweederlei soort: van *inróe-blad* en van *hout*; de eerste soort alleen door vorsten van den eersten rang te gebruiken. Boeg. idem. [NB. *sorôngaŋ* heeft nagenoeg denzelfden vorm, doch wordt meer door geringen gebruikt.]

Bîŋkoenġ lombônġaŋġ, eene soort van *bîŋkoenġ*, die niet geheel van ijzer is, maar waarin men als 't ware slechts aan het uiteinde een stuk ijzer *ingeschoven heeft*.

(2° lômbonġ), iemand *verrassen, overvallen, komen, zonder vooraf gewaarschuwd te hebben*. Boeg. idem; bijv.: lômbonġi ânġdġjo tôewaŋga, *die heer komt geheel onverwachts, zonder vooraf belet te hebben laten vragen*. — Nilômbonġi Âroe-Paŋġtġjana, *Âroe Paŋġtġjana wordt overvallen of verrast, krijgt onverwachts bezoek*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 (lambôgoró), bep. lambôgoroka, soort van *visch*. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (limboóboé), = *alimboóboé*. Men zie *âlinġ* N°. 1 en *boóboé* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 (lambôeto), bep. lamboetôwa, naam eener soort van *boom*, welks vrucht den vorm heeft van de *boéto* van een *paard*. Men zie *boéto*, v. d. ook genoemd *lambôéto*. De stam, gebezigd voor timmerhout, de bladen als geneesmiddel en ook als groente.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° lâambará), bep. lâambaraka, alles wat in het wild rondloopt, zonder bepaald toezigt, v. d. gebezigd van de *paarden-stoeterijen*. Boegin. *lâmpá*, idem. — Nilâambaráki dġâraŋga, *de paarden loopen in het wild*.

(2° lâambará), *draad*, Boeg. *lâmpá*, idem; bijv.: bânnaŋ si-lâambará, *één draad garen*. Van daar wegens de lengte ook aldus genoemd de lange gespleten bamboe, die met de opstaande gespleten bamboezen, of *paŋġanaŋġ* van de *kállí-lâambará*, kruist, en daar even als een draad doorheen gehaald wordt. NB. bij de gewone *kállí* spreekt men van *dġâroeŋġ*. Zulk een *kállí-lâambará* versehilt hierin hoofdzakelijk van de gewone *kállí*, dat zij de paaltjes van heele bamboe, of de *ânroŋġ-kállí's* mist. Ook zijn de liggende en staande gespleten bamboezen minder dicht in elkander gevlochten.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 (lambâroe), bep. lambarôewa, soort van visch: *rog*. Boeg. idem. — Betôna lambarôewa, *de angel van de rog*. — Lambâroe-oêmí, *rog met rasp*. — Lambâroe-dġâŋgaŋġ, en: lambarôebâtí (, men zie *bâtí* N°. 4), soorten van *lambâroe*. — *Lambâroe* insgelijks naam eener groep *sterren*, te weten; *de Slang* en de *Slangedragers* (?), alzoo genoemd wegens den vorm van den visch van dien naam. Zoo spreekt men ook in de sterrekunde der Inlanders van de *inġkôna lambarôewa*, of: *den*

staart der rog; zoo ook van de *betóna lamba-róewa*, enz.

𑄎𑄏𑄐𑄑 (lábiri), bep. *lábirika*, heerlijk, prachtig, majestueus, Boeg. *lábí*, idem; bijv.: *ámâke-lábiri*, prachtig gekleed zijn, v. d. pronken. — *Tâoe-lábiri*, of: *lábiri-dôedoe*, lett.: een majestueus, of zeer majestueus, mensch, van daar: een trotsch mensch.

Ângkalábiri, het prachtig zijn doen plaats hebben voor het een of ander, v. d.: iets prachtig doen zijn, prachtig maken. (Tar.)

Álâbi-lábiri, trotsch zijn.

Ápâka-lâbi-lábiri, het ergens prachtig, v. d. het ergens mooi maken, of opsieren; bijv. bij gelegenheid van een feest.

Lábirañg, heerlijker, prachtiger; van daar ook: beter; bijv.: *lábirañg-mâmá ântoe álampâya*, dan is het beter, dat ik heenga. (Brief.)

Lâbirângañg, voor beter houden; bijv.: *ta-mákoellêyai nilâbirângañg âñjđjo tâoe-roewâya*, die twee menschen kunnen niet voor beter (minder schuldig) gehouden worden dan, enz.

Kalábirañg, heerlijkheid, pracht of luister, majesteit.

Kalâbi-lâbirâna, hij is op het best van zijn leven. — *Mâte-kalâbi-lâbirângi*, hij sterft op het best van zijn leven.

𑄎𑄏𑄐𑄑 (lâboeróe), vervallen, als afgedaan beschouwd worden; van daar gebezigd van het vervallen van goederen aan den pandhouder, wanneer die niet binnen zekeren tijd gelost worden, Boeg. idem, Jav. *loebar*, het vervallen van eene regtszaak; bijv.: *mâna máđjâñjđji-mâmo lâboeróe*; *tanipalalôwai ri-Bitjarâya*, al is men ook overéengemen, dat de goederen binnen zekeren tijd niet gelost

zijnde, aan den pandhouder vervallen zullen; wordt zulks echter niet door den Regter toegelaten. (Rap.)

Álabôrañg, als vervallen beschouwen, bijvoorb. *álabôrañgi ânoe napâpitagâllañga*, een pand als aan den pandhouder vervallen beschouwen. (Rap.)

𑄎𑄏𑄐𑄑 (lâंबरé). Sal. lang.

𑄎𑄏𑄐𑄑 (lâboró), a) versteenen, b) verwoesten, veranderen. Boeg. *lâbó*, idem, Jav. *lêboer*, gesmolten, opgelost, vergaan, verdwenen, smelten, omkomen, te niet gaan, Mal. *lâbor*, metaal smelten, bijv.: *lâboróki parasângañna*, iemand's land verwoesten, verdelgen (Djay.) — *Parasângañg-lâboró*, een verlaten land. — *Tjôewi-ni lâboró*, een *tjôewi* dat veranderd, of gewijzigd is naar de Mohammedaansehe begrippen, vergel. op *tjôewi*. — *Lâbôrañg*, of: *palâbôrañg*, ergens voor veranderen.

𑄎𑄏𑄐𑄑 (lêmbará), iets, hetzij met een bamboe, hetzij met een toestel van *pinañg*-, klapper-, of *tâlâ*-hout, over één, of beide schouders dragen. Boeg. *lêmpá*, idem. — *Ântoe lêmbaraka*, die vracht. (Rap.) — *Lêmbará-sambattalâna*, menschen met wie hij evenzeer harmonieert, of verbonden is, als twee gelijke vrachten onderling. (Mádi.)

Lembârañg, bamboe of toestel, gebezigd om het een of ander op bovengemelde wijze te dragen, bijv. de toestel van de *grashaalders*. Vergel. het Mal. *lêmbáran*, *juk*, en het Jav. *lambarran*, *stelligie*. — Men heeft een *lêmbárañg-sambalóge*, gebezigd om de paddie naar huis te dragen, dus genoemd wegens het puntige of de overeenkomst met een *póke-sambalóge*, en ook een *lêmbárañg dôëñj*, of beter: *lêmbárañg-tóëñj* (van *tóëñj*, *schommelen*), die voor allerlei andere lasten gebruikt wordt.

Álêmbârañg, lett.: met een draag-bamboe zijn, v. d. overdragtelijk gebezigd van iemand, die op

zoodanige wijze als 't ware met een piek doorregen is, dat die voor en achter uit het ligehaam uitsteekt, en hem dus eenige overeenkomst doet hebben met een man, die een *lêmbârañg* draagt. (Mádi.)

Lêmba-lêmbârañg, a) dat gedeelte van de sehouders, waarop men gewoonlijk vrachten draagt;

b) de spil, waarom het rad van het spinnewiel draait;

c) de plank waarop de *lêñgôé-lêñgôé* van een schip rust;

d) een plank van het schip, op dezelfde hoogte als de onder letter *c* vermelde *lêmba-lêmbârañg*, maar aan het voorste gedeelte van het vaartuig;

e) een sterrengroep, ons *Arcturus* (?)

↖ ↗ ↘ ↙ (leboêrañg), *volkomen goed*, Boeg. *leboêrañg*, idem; bijv. *leboêrañg-makí*, *gij zijt volmaakt wel*. — *Lêboe-leboêrañg-makí*, *gij zijt wat beter*. — *Na-ânjãdjo toêwañga taêna leboerâna*, *die heer is niet volkomen wel, niet, zoo als het behoort*. — *Taêna naleboêrañg ñjawâkoe*, *ik ben er gens onlekker over*. — *Taêna naleboêrañg bâllaka*, *het huis is niet, zoo als het behoort, er mankeert iets aan*.

↖ ↘ ↙ ↗ (limboêwá), = *rimboêwá*.

↖ ↘ ↙ ↗ (lâbasá), *ergens over heen komen, of gaan*; bijv.: *gígi ta-lâbasá tambâko*, *tanden waarover geen tabak is heengegaan*, d. i.: *tanden die geen tabak geaauwd hebben*. (D. Moes.) — *Inâkke koêlle-má álâbasáki balláta*, *lanrínna bêbasá-má*, *ik mag uw huis binnen treden* [, wij zouden zeggen: *over deszelfs drempel komen*], *dewijl ik er vrijen toegang heb*. Op de vraag: *“kí-âsseñg-ãji agãñga “nâoëñg ri-Mâroesóé? kent gij den weg naar Maros?”* kan men bijv. antwoorden: *“Tinañg koelabâssa-pi,*

lett.: “ik ben nog nooit dien weg overgegaan, d. i. “ik ben nog nooit derwaarts gegaan.” — *Rômañg tinañg nilâbasá-pi*, *een woud hetwelk men nog nooit is linnengegaan*, waarin men nog nooit is doorgedrongen, v. d. overdragtelijk gebezigd van eene vrouw die hare *virginitas* nog niet verloren heeft. (Bid.)

↖ ↘ ↙ ↗ (lâboesóé), bep. *lâboesoeka*, *geëindigd*, *op* (niet meer voorhanden). — *Lâboesóé-sikâli*, *geheel op*. — *Ta-málábôesa-pa kanâna*, *zijn woord was niet geëindigd*, d. i.: *hij had nog niet uitgesproken*. — *Lâboesóé-bãñgi*, *een nacht geëindigd*, v. d.: *den geheelen nacht*. — *Boêlañg lâboesóé-bãñgiya*, *volle maan*. — *Lâboesóé-âllo*, of: *lâboesóena allôwa*, *den geheelen dag*; als: *lâboesóé-âllo*, of: *lâboesóena allôwa koetâyañg-ko*, *ik heb u den ganschen dag gewacht*. — *Lâboesóé-mi nadjôekóé nadjâla*, *den visch heeft hij allemaal op, of weggevischt*. (Brief.) — *Lâboesóé-mi nipabádilí*, (*nipalâppó*), (*het kruid*) *is opgeschoten*.

Pâkalâboesóé, *op-maken*; bijv.: *tâoe-ápâkalâboesóé*, *iemand die de bôel opmaakt*.

Pilábôesi, *eindigen*.

Kalábôesañg, *einde* bijv.: *kalâboesâna-mîinne*, *dit is het einde er van, dit is het laatste*. — *Baãjina nasôero pâlá bapâkoe*, *îya lêbá-mâmi âne kalábôesañg*, *het is goed, dat mijn vader het laat vragen, dit is juist volkomen het laatste*. — *Kalábôesañg-kanãñgkoe-mîinne*, *dit is mijn laatste woord*. — *Kalábôesañg-erôkoe-mîinne*, *dit is mijn laatste wil* (ik maak geen verandering meer in mijn besluit). — *Ântoe noepakammâkoe*, *koepâré-kalábôesañg-mi ri-kâoe*, *dewijl gij mij zoo behandelt, beschouw ik onze vriendschap als uit (geëindigd)*.

↖ ↘ ↙ ↗ (1° lâboesóé), bep. *lâmboesoeka*,

regt, in tegenstelling van *krom*, v. d.: *regtschapen*, *opregt*, v. d. ook: *regtvaardig*, *billijk*, Boeg. *lâmpôé*; bijv.: *lâmboesóeki agânga*, *de weg loopt regt*. — *Bâd̃jî lamboesôena*, *het staat goed regt*, bijv. *een huis*. — *Kâna-taêna lâmboesóe*, *eene niet-regte*, of *onjuiste*, d. i.: *kromme*, *uitdrukking*. NB. niet te verwarren met *kâna ta-mánâba*. Men zie boven op *tâba* N°. 1. — *Ta-matêya lâmboesoeka*, *de opregtheid sterft niet*. — *Koebâd̃jî-lâmboesóe-ko*, of: *koesâoeróc-lâmboesóe-ko*, *ik zegevier over u door de regtvaardigheid mijner zaak*. — *Tannângi lâmboesóe*, = *kalambôesi*, *iemand steeds goed behandelen die ons kwaad doet*, lett.: *het regtschapene*, of: *regtschapenheid*, *voor iemand planten*; als: *âñd̃jo koetânañgîna lâmboesóe*, *koebâtta ri-tâpperé-tôñd̃jî sâllañg*, *daar ik hem vriendelijk blijf behandelen, ofsehoon hij mij slecht bejegt, zal ik hem wel overleven*, d. i.: *zal ik gelukkig en hij ongelukkig worden*, vergel. *bâtta* N°. 5. NB. woorden, gebezigd door eene vrouw, ten opzichte van haren man, die het bestendig met andere vrouwen houdt, of die zijne vrouw gedurig mishandelt, of derg. meer. Zoo ook: *koetânañgînta lâmboesóe*, *toêwañg*, *na-kîpakâmma*, *kítjîni-tôñd̃jî ântoe sâllañg*, *ik behandel u altoos goed in weêrwil van uwe slechte bejegening, en gij gaat nog maar steeds zoo voort, doeh het zal er u naar vergaan*. — *Lambôesi*, of: *pakalâmboesóe*, *regt maken*, *regtvaardig doen zijn*, *rigten*; bijv.: *lambôesi*, of: *pakalâmboesóe*, *kalênna*, *ri*, lett.: *zieh zelven regtvaardig doen zijn jegens*, d. i.: *regtvaardig handelen jegens*.

Kalambôesi, a) *regtvaardig zijn jegens iemand*; v. d.: *hem geven wat hij verdient*; *pônnoe mápârebâwañg soëro*; *nikalambôesi-kô máboëndóe*, *zoo gij de betrekking van zendeling als van geen belang be-*

sehouwt (, vergel. op *bâwañg* N°. 1), *zal het er u in den oorlog naar vergaan*. (Rap.)

b) *regtschapen zijn jegens iemand*, v. d. *iemand ook dan eene goede behandeling doen ondervinden, wanneer hij ons vroeger kwaad gedaan heeft*; bijv.: *bâd̃jikângañgi nikalâmboesiya ri-taoêwa*, *na-îya nikalâmboesiya riyatâna*, *het is beter dat u kwaad met goed vergolden worde door vreemden, dan door eigen' slaven*. Bedoeling: “bega nog liever onregt “jegens vreemden dan tegen eigen volk.” (Rap. K. G.) — *Poëna nikalambôesi boëtta lompôwa ri-parâna boëtta-lômpo*, *mâna ta-nibôëndóe*, *pânra-kâmma-tôñd̃jî toe-nibetâya*; *ka-Âlla-taâla ampamentêñgi toe-málâmboesoeka*; *na-taêna taniyâna kabâd̃jikâna toe-málâmkoesoeka*, *na-îya toe-nikalâmboesiya*. *Âpa-d̃jî na-nikatoetoêwi-dôêdoe karâêñg mágâoeka*, *nikalâmboesiya ri-parâna karâêñg*, *zoo het groote land zich door zijne medegroote landen kwaad met goed vergolden ziet* (d. i.: *zoo het groote land onregt pleegt jegens die andere landen, en deze dit met goed vergelden*), *al heeft er dan ook geen oorlog plaats, zoo is het zoo goed als of het overwonnen was; aangezien God den regtvaardige handhaaft en het niet anders kan, of het zal den regtvaardige beter gaan, dan den onregtvaardige, die zich kwaad met goed laat vergelden. Derhalve wachte zich de regerende vorst om onregt te plegen jegens zijne medevorsten, en zieh alzo kwaad met goed vergolden te zien*. (Rap. K. G.) — *Mâna nakodî-kî taoêwa*, *toêwañg*, *kîkalambôesi-d̃jîya*, *ofsehoon de menschen u kwaad doen, Mijnheer, zoo behandelt gij hen slechts altoos goed*. (Rap. K. G.)

Kalambôesañg, *regtheid*, *opregtheid*, *regtschapenheid*, *regtvaardigheid*, v. d.: *hetgeen iemand regtmatig toekomt, datgeen wat hij verdient, zijn verdien-*

de loon; v. d. ook: *boete*; bijv.: pòenna noenikasa-lâi, têya-kô ángâlle kalambòessañg; pòennoewâlle kalâmboesânnoc, ni sâoeróeki boendoênoc, *zoo er tegen u misdreven wordt, wacht u dan om terstond te nemen, wat gij volgens het stiptste regt zoudt kunnen vorderen; wanneer gij dat doet, zult gij in den oorlog overwonnen worden.* (Rap.) — Nisâre-mi kalâmboesânnoc, *hij krijgt zijn verdiende loon.*

(2° lâmbosóe), dus genoemd één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*-spel.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêbasá), *wegschuiven, wegduwen, van plaats doen veranderen, v. d. vervangen, afwisselen, enz.*; bijv.: álêbasáki pinatîya riyoolôenna, *wegduwen de kroon van zijn hoofd, d. i.: iemand de kroon van het hoofd nemen.* (D. Moes.) — Nilêbasá-mi riyempowânnoc, *hij is weggeduwd, of verwijderd, van, d. i.: ontslagen uit, zijne betrekking.* — Álêbasáki boekôenna karaênta, lett.: *de beenderen van den Vorst wegduwen, d. i.: den Vorst in zijne regering vervangen (, opvolgen).* (Rap. K. G.)

Tálêbasá, *weggeduwd, weggeschoven, van zijne plaats verwijderd, verschoven zijn*; bijv.: tálêbasá-mi bâraka, *de Westmoeson is weggeschoven, of vervangen, te weten: door de Oostmoeson, d. i.: de Westmoeson is voorbij.* — Tálêbasá-pimbâli-mi paloeñgânnoc, lett.: *aan beide zijden is zijn hoofdkussen weggeschoven, v. d. overdrachtelijk: geene der beide vrouwen, of minnaressen, wil thans meer 's nachts met hem te doen hebben.* NB. ook toegepast op iemand, die zijne betrekking voor eene andere vaarwel gezegd heeft, en nu ook dezen post om de eene of andere reden verliest, zoodat hij als 't ware beide hoofdkussens kwijt is.

Palêbasá, *ergens afschuiven, ergens afnemen*, bijv. een *mes*, dat op den rand van een tafel ligt,

en zoo aanstonds dreigt te vallen; zoo ook bijv. *een zware vracht*, die gevaar loopt, om zoo aanstonds van iemand's schouder naar beneden te komen.

Silêba-lêbasá, *elkander afwisselen, bij beurten, nu de een, dan de ander.* (Bid.)

Pasilêba-lebâssañg, *elkander doen afwisselen*; bijv.: pasilêba-lebâssañg topêna, *zijne kleederen elkander doen afwisselen, d. i.: nu dit, dan dat, kleed dragen.* Van daar overdrachtelijk: *van nacht bij deze, morgen bij gene vrouw slapen.* NB. een roem van iemand die eene menigte van vrouwen heeft!

↖ ↗ (1° lâma), Mal. en Jav. *duur, langdurig, oud*; v. d.: dôwé-lâma, *gangbare duiten*, Boeg. *dóewi-lâma*, idem.

(2° lâamá), bep. lâmaka, *een span met de hand.* (Rap.) — Si-lâmá-panjâdjôdjô, *een span*, genomen met *wijsvinger* en *duim*. — Si-lâmá-lômbo, *één span*, genomen met *duim* en *middelsten vinger*.

Lamâkki, *bespannen, meten met een span*; bijv.: djâppa kammoewânnoc toe-nibâkóe nilamâkki, toenipasanjâdjâi-djâi, *uw gang is als die van iemand, wiens stappen met een span zijn afgemeten, wiens stappen alle even groot zijn.* (Sinr.)

(3° lâmma), bep. lammâya, *zacht, zwak, slap, flauw*, bijv. een *wapen* dat *ligt buigt*, doch dan *zoo blijft staan*, ook geb. van een *Bestuur* dat *slap* is, Boeg. idem, Mal. *lemah*; bijv.: djârañga, lâmmai bañgkênna riyôlo, *het paard is zwak in de voorpooten.* — Lâmma-mi ângiñga, *de wind verflaauwt al.* — Lâmma-soemâñgá, of: lâmma-bôeloe, *flaauw-hartig*, bij de minste wederwaardigheid het hoofd latende hangen en den moed verliezende. — Tâoe-lâmma, a) iemand die noch tot coïtus noch tot iets anders deugt, *een lammeling*; b) *flaauwe kerel.* —

Tâoe-lâmma-pamâi, *iemand die zacht van gemoed is, een zachtaardig mensch.* — Pâpañg-lâmma. Men zie: *pâpañj*. NB. deze plank gewoonl. van zachter hout.

(4° lâmmá), bep. lâmmaka, een vetachtig zweet, dat men kort na den dood op de lijken waarneemt, Boeg. idem; bijv.: *ásòelóc-mi lammâna toe-matêya, het vetachtig zweet van den overledene komt reeds naar buiten.*

☞☞ (lâmmañg), Boeg. en Bonth., = *kádó-bólo*. — Lâmmañg-tîñjđjo, Bonth., eene uitgezochte soort van *kádó-bólo*, die er bijzonder goed uitziet; v. d.: *bítisí lâmmañg-tîñjđjo, een kuit die gelijk een lâmmañg-tîñjđjo is, d. i.: een zeer mooie stevige kuit.* — Lâmmañg-bâtoe, soort van *jagtge-regt*. Men snijdt het beste vleesch van het hert aan dobbelsteen en doet het vervolgens tegelijk met allerlei kruiden in het vel. Vóór dat men dit echter geheel digt maakt, voegt men bij het vleesch nog een gloeienden steen, die er binnen in blijft, tot dat hij geheel bekoeld en het vleesch zoogenaamd gebraden is.

☞☞ (lâmmiñg), Mal. *lâmin, ledekant*.

☞☞ (lâmóe), bep. lâmoeka, *mug, muskiet*, Jav. *lamoek*, Mal. *ñjámokh*, idem.

Râppo-lâmóe, soort van *aardvrucht*.

☞☞ (lâmoëñg), *planten*; bijv.: *tâoe-lâmoëñg pamaína, iemand die zijn hart als 't ware plant, v. d. hartelijk jegens een' ander is, hem hartelijkheid, eene hartelijke, welmeenende, behandeling doet ondervinden.* Vergel.: *tâoe-mólí pamaína* op *bólí*, en: *tâoe-parámpe pamaína*, op *rámpe* N°. 3. — *Âñjđjo toêwañga nîyá-tônjđji lâmoëñg-pamaína ri-boëtta Djoempândañg, die Heer was immers ook zeer hartelijk voor, bewees veel hartelijkheid aan, Makassar, deed het veel goeds ondervinden.*

Lamôëñg, *beplanten*.

Lamôëñgañg, *stek of plantje om te planten*.

Lâmoëñg-lâmoëñg, of: lâmoëñg-lamôëñgañg, *plantgewas, boom, plantsoen.* (Rap.)

Palâmoëñg-lamôëñgañg, *bezigen om op te planten*; bijv.: *âllo-bâđjî-nipalâmoëñg-lamôëñgañg, een dag die goed of gelukkig is om daarop te planten.* (Rap. T. D̄j.)

☞☞☞ (lâme), bep. lamêya, soort van aardvrucht, Boeg. idem. — Lâme-kâyoe, lâme-Boêtoëñg, lâme-kandôrá en: lâme-kamôëmmóc, soorten van *lâme*. — Lâme-Djâwa, insgelijks eene soort van *lâme*. Deze is *rood* van kleur, zoodat men van iemand, die een *roode* kleur heeft, dikwijls zegt: *kâmma lâme-Djâwa roepâna, hij ziet er uit als een lâme-Djâwa.* — Van daar ook: *râmmañg lâme-Djâwa, roode (onheilspellende) wolken.* — Lâme-Balânda, of: lâme-lâme, onze *aardappel*, of: *Solanum tuberosum*. — Lâme-tâoe, *Piper, sp.*, Boeg. idem.

Lêkó lâme-lâme, bladen van eene wilde soort van *lâme*, die geen vruchten voortbrengt. NB. deze bladen als geneesmiddel gebezigd.

☞☞☞ (1° lîma), bep. limâya, vnw. limâñgkoe, *hand*, Boeg. idem. — Pâlâ-lîma, *palm van de hand*. — Bôko-lîma, *rug van de hand*. — Pôkó-lîma, het gedcelte van de hand, vlak bij den pols, de *muis* van de *hand*. — Tâñga-lîma, *het middelste, of holle, gedeelte van de hand*, ook genoemd: *dóë-lañj-dóëlanj-lîma*, als 't ware dat gedeelte van de hand, dat wel iets van een *presenteerbordje* heeft. — *Áđjâma limâna, iemand's hand betasten, groeten.* — Silâlo-lîma. Men zie *lâlo* N°. 1. — Lîma-bâđjoe, *handen*, d. i.: *mouwen*, van een *baadje*.

Lîma-lîma, *iets dat er uitziet als een hand*; van daar: *een handschoen*.

Álimâi, a) *hanteren*, bijvoorbeeld een *muzijk-instrument*; b) *zijne handen steken in de mouwen* van het een of ander kledingstuk, vergel. *báboé*.

Parilimâna, a) *iets stellen in zijn eigen handen*, d. i.: *iets ontvangen*, of *aannemen* (Rap.); v. d. ook: *i-nâi amparilimâi tâoc-đjálloka?*, letterl.: *wie heeft den amokmaker in zijne handen genomen?* van daar: *wie heeft hem het eerst ontmoet*, of *wie heeft hem het eerst aangevallen?*; b) *iets in een ander's handen stellen*, d. i.: *aan iemand ter hand stellen*, of *overhandigen*. (Rap.)

Parilîma bij gevechten ook gebezigd voor *dooden*, welligt lett.: *ter dege onder handen nemen*. (Mâdi.)

Ângkalimâi môenoe-soesôenna, *aan hare óeloesóesoe's* (, vergel. *sóesoe* N°. 1,) *peuteren met één vinger*. (Maoet.)

(2° lîma), *vijf*, Boeg., Mal., Sund., Jav. idem. NB. opmerkelijk is het, dat in het Boeg. en Makass. *lîma* zoowel *vijf* als *hand* beteekent. Welligt is de eerste beteekenis ontleend van het *vijftal* vingers eener hand. Vergel. Mak. Spraakk. § 91.

Sampôelo allîma, *vijftien*. — Lîmampôelo, *vijftig*. — Lîmam-bilânġaġ, *vijfhonderd*. — Limasâboe, *vijfduizend*. Vergelijk Makass. Spraakkunst § 86 en § 92.

Pilîma, *vijfmaal*. Verg. Mak. Spraakk. § 117. — Lâppá-lîma, *vijfvoud*. Verg. Mak. Spr. § 118.

Kalîma, of: mákalîma, of kapilîma, of: mákapilîma, *vijfde*. — Kalimâna, of: mákalimâna, of: kapilimâna, of: mákapilimâna, *ten vijfde*. Verg. Mak. Spraakk. § 119.

Tâwa-limâna, *een vijfde*. Vergelijk Makass. Spr. § 121.

Tálîma, *elk*, of *ieder*, *vijf*. — Tâpilîma, *elk*, of

ieder, *vijfmaal*. Vergel. *tá* N°. 5 en Makass. Spr. § 122. — Lîma-lîma, *met hun*, of *haar*, *vijven*.

Limâi, a) *tot vijf maken*; v. d.: *in vijven verdeelen*; b) *met hun vijven iets doen*; bijv.: koelimâi-ko, of: limâiyá, si-tâi, lett.: *ik maak één tái van u tot vijf*, d. i.: *ik wed vijf tái tegen één*, bijv.: *dat mijn haan het wint*; d. i.: *ik betaal vijf*, en *gij slechts één tái in geval van verlies*. — Nitôenroeng nilimâi, *door vijf man geslagen worden*. — Palimâi, *vijf tegen één doen wedden*; bijv.: palimâi-ko ipântará, *laat daar buiten vijf tegen één wedden*. NB. zoo spreekt bijvoorbeeld de vorst tegen zijne volgelingen, opdat deze alzo voor *hem*, met het volk wedden, en daardoor de levendigheid bij het hanen-gevecht bevorderen.

☞☞ (loêmá). Boëtta-loêmá, *fijne soort van aarde*.

☞☞ (1° loêmóe), bep. loëmoeka, *zacht*, *week*, *malseh*, Jav. *loemër*, en Mal. *lemboet*, idem. — Ângġiġ-máloêmóe, *zachte wind*. (Tar.) — Loëmoé-mi bômbaġga, lett.: *de golven zijn al zacht*, d. i.: *het is al windstille*. — Loëmoéki na-tânġkasáki limâna, *zijne handen zijn zacht en goed schoon*. — Kâna-loëmoé, *zacht woord*. — Loëmoépamâi, *week van gemoed*, *weekhartig*. — Loëmoéki, *zacht maken*; van daar gebezigd van het *laten besterven* van *vleesch*.

(2° loëmoé), bep. loëmoêwa, = *loëmoé* N°. 1.

(3° loëmoé), bep. loëmoeka, *mos*, de *groene uitslag der muren in den regentijd*. Boegin. idem. Mal. en Jav. *loemoet*, *mos*.

Loëmoé-loëmoêkaġ, *met mos begroeid*.

(4° loëmoé), bep. loëmoêwa, naam eener soort van boon, welks vruchten gewoonlijk *talóema* heten. Boeg. idem.

↘ ↙ ↘ ↙ (lôémé). — Tálóémé, *op en neér wippen*, of: *zich bewegen*. NB. hierin van *tálóembé* onderscheiden, dat het doorgaans van iets *kleiners*, bijv. van een *klein takje* gebezigd wordt.

Paloémé, *op en neér bewegen*, of *wippen*.

↘ ↙ ↘ ↙ (lêma). — Álêma-lêma, *met hun velen iemand*, of *iets, opnemen, met hun velen iemand*, of *iets, ondersteunen*. Boeg. idem. (D̄jay.)

↘ ↙ ↘ ↙ (lêmé). Álêmé-lêmé, *over den weg kruipen, langzaam gaan*, Boeg. idem, bijv.: *álêmé-lêmé-kô*, *loop toch langzaam*; gebez. tegen iemand, die zwaar ziek geweest, en nu nog zwak is. — Álêmé-lêmé-sâko mâë, *al is het dan ook langzaam, maar gij moest eens herwaarts komen*.

Lemêki, *iemand bekruipen*, bijv. geb. van *mieren, hagedissen*, enz.

Palêmé-lêmé, *iets langzaam doen*.

↘ ↙ ↘ ↙ (1° lômo), bep. *lemôwa*, *citrus sp.*, *limoen*, Boegin. en Mal. idem. — *Lêmo-kâpasá*, eene fijne soort van *lêmo*, die veel gebruikt wordt. — *Lêmo-poêrôé*, eene soort van *lêmo*, die geraspt en bij de *bôên̄ga-râmpe*, of ook in haar-olij gedaan wordt, de *Papeda Rumphii Hasskl.* — *Lêmo-pakasôemba*, eene vrij groote soort van *lêmo* met knobbels, en in de verf gemengd, tot verheldering van de kleuren, vergel. *kasôemba*. — *Lêmo-marî̄tja*, soort van *lêmo*, iets kleiner, anders veel overeenkomst hebbende met de voorafgaande, voorzien van kleine knobbeltjes, ter grootte van peperkorrels. — *Lêmo-kâmbaṅg*, eene zeer groote soort van *lêmo*, die in de bosseken te vinden is. — *Lêmo-tênc*, een zoete soort van *lêmo*, *Oranje-appel*. — *Lêmo-kalôlô*, insgel. eene soort van *lêmo*, men zie *lôlô* N°. 1. — *Lêmo-kalôêkoe*, soort van vrucht, genaamd *pompelmoes*, de *citrus decumana*, L. —

Lêmo-lêmo, kleine appeltjes die de geur van eitroenen hebben, goed om te confijten.

(2° lômo). Álêmo-lêmo, *bezoedeld, bemorst*, vergelijk 't Jav. *loemoed, bemorst*, bijvoorbeeld *met bloed*.

Palemôri [NB. de tusschenvoeging der *r* in het Boegineesch zeer gebruikelijk, komt ook in het Makassaarsch enkele keeren voor), *bezigen*, bijv. een *plaats, om te bezoedelen*; als: *bâwa-binâṅga na-mâd̄jâimpalemôri*, *de monding eener rivier, waar velen het water troebel maken*. Overdragtelijk gebezigd van een meisje, dat zich met iedereen afgeeft. (Tar.)

Bainne palemôraṅg, *eene vrouw die het met vele mannen houdt*.

↘ ↙ ↘ ↙ (1 lômo), bep. *lomôwa*, *gemakkelijk, alledaagsch*, Boeg. idem. — *Ta-lômo-lômo*, *niet gemakkelijk, moeilijk, ongewoon*, als het bijv. van *ziekte* gebezigd wordt. (D̄jay.)

Nalômo-lômowá, *hij acht mij te gering, maakt misbruik van mijne goedheid*.

(2° lômo). Álômo, van *vel*, of *schaal*, *verwisselen*, een *nieuw vel*, of een *nieuwe schaal*, *krijgen*; gebezigd van de *krab*, de *slang*, enz., Boeg. idem. — *Sikôeyoe-álômo*, *krab die van schaal wisselt*, van daar: *palomowâna sikoeyôewa*, *tijd wanneer de krab een nieuwe schaal krijgt*; hetgeen doorgaans met Nieuwe Maan het geval is. Ook overdragtelijk gebezigd, wanneer *de lucht betrokken is, de zon niet doorkomt*.

(3° lômó), bep. *lômoka*, titel van een *hoofd*, en ook van een *bijwif* of *vrouw* des konings, die van minder rang is en dus niet *karâṅg*, of *dâṅg* genoemd kan worden. NB. wanneer de vorst met zulk een vrouw een wettig huwelijk wenseht te

sluiten; laat hij een ander in zijne plaats naar den Priester gaan. Boeg. idem.

(4° lómó), = *lôémóé* N°. 1. — *Âwañg-lómó*, = *áwañg-lôémóé*, *fijne áwañg*. (Rap. K. G.)

 (lamoêtasá), bep. lamoêtasaka, = 't Mal. *bloentas*, *de Pluchea indica Less*, boom, welks bladen gebezigd worden na het bad, als wegnemende de zweetlucht. Boeg. idem.

 (lamêna), bep. lamenâya, soort van koperen krijgsharnas, Boeg. idem. (D. Moes., Mâdi.)

 (lâmará), *krioelen*; bijv. pônna sârrowi bosîya, *álâmaráki palôekkaka*; *zoo het sterk regent, krioelt het van dieven*.

 (lamâri), bep. lamariya, het Port. *almario*, *kast*.

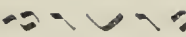
 (lamoêroe), bep. lamoerôewa, soort van *zeevisch*. Boeg. idem.

 (lâmmoró), bep. lâmmoroka, *goedkoop, mild*. Mal. *moerah*, idem. Jav. *loma*, *milddadig, liefdadig, edelmoedig, gulhartig*. — *Lâmmoró-pamáí*, *mild van gemoed, téérgevoelig*. — *Lâmmoró-dállé*, *gelukkig*.

Lammôri, a) *goedkoop maken*; b) *begunstigen*; bijv. *lammôri bâlóé-baloekânnoe*, *maak uw waar goedkoop*. — *Nilammôri ri-Âlla taâla*, *door God begunstigd worden*.

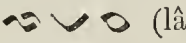
Pilammôri, lett.: *iemand maken tot het voorwerp dat men begunstigt*; v. d. eenvoudig: *iemand begunstigen, of gunst bewijzen*.

Lâmmoriyañgi, *iemand milddadigheid, of gunst, bewijzen*; v. d.: *hem begunstigen*; bijv. *nilâmmoriyañgi ri-Âlla-taâla*, *hij wordt begunstigd door God*. — *Kínilâmmoriyañg pañgagâñg*, *ons wordt gegeven een' weg te bewandelen*. (Tar.)

 (lômoró), Sal. = *lâmmoró*.

 (lâmoe-lamoêsañg), *nuf, duf, schimmelig, beschimmeld*.

 (lêmoc-lemoêsañg), = *lâmoe-lamoêsañg*.

 (lâmmasá), *stikken, verdrinken*, B. *lâmmá*, idem. — *Mâte-lâmmasá*, *verdronken*.

Lammâssañg, *doen verdrinken*; bijv.: *âllo nnilammâssañg Iyânoe*, *dag waarop N. N. verdronken is*.

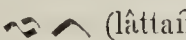
 (lêmoesóe), bep. lêmoesoeka, *geheel, of: overal, vuil, smerig*, bijv. *tâoe-lêmoesóe*, *een vuilpoes*.

 (1° lâta). *Lâta-lâta*, gebezigd van het *geluid*, veroorzaakt door *veel geloop, of getrappel*. (Mâdi.)

(2° lâta), bep. *latâya*, geb. van iemand, die bij den minsten schrik opspringt, tegelijkertijd allerlei gekheid sprekende en doende. NB. deze toestand dikwijls onder de vrouwen aangetroffen. Boegin. idem. Mal. *lâta-lâta*, *nabaauwen, herhaaldelijk iets nazeggen*.

(3° lâta), = *batéi*, *ergens een onderscheidings-teeken maken*; bijv. *bêntenñg nilâta*, *een paal waarop men een teeken gemaakt heeft*, om daar bijv. later te boren. Boeg. idem.

(4° lâttá), *met den mond smakken*, om een hond tot ons te doen naderen, gelijk wij, Europeanen, met hetzelfde doel een zeker geluid plegen te maken, doch enkel door de lippen gedurig sterk op elkander te drukken, en dan weder een weinig van elkander te verwijderen. — *Âlâttá koñgkônma*, *zijn' honden op bovengemelde manier doen naderen*. (S. Tjin.) Boeg. idem.

 (lâttañg), *steenpuist*, Boegin. *lâttañg*.

idem. — Lântaṅg d̄jaiya matâna, *de steenpuist met veel oogjes of etterbultjes*. Verg. *sâmpaṅgâde* N°. 2. — Lântaṅg-mi; geb. van een *paard*, welks haken nog niet dóór zijn, wanneer het tandvleesch reeds begint te zwellen, als 't ware, gelijk is aan een *steenpuist*.

∞ ∩ (lântá), bep. lântaka, *verdieping* van een *huis*, van een *gebergte*, van een *grond*, enz. Boeg. idem. — Lântáki, *het is met eene verdieping*, v. d.: *het gaat naar beneden, de grond is lager, men gaat eenige treden naar beneden*. — Lântáki pôle, *het is nog weér eene verdieping tager, men moet nog weder eenige treden naar beneden*. — Lântá-bôko. Men zie *bôko* N°. 1. — Agâṅg-lântá-lântá, *een weg met verdiepingen*, dat is: *die nu hoog, dan laag is*.

Nilantâkkaṅgintoe, (pas op,) *het gaat daar naar beneden*, lett.: *dat is tot eene verdieping gemaakt*.

Tâna, of: gâloeng, kalantâkkaṅg, lett.: *een rijstveld met verdiepingen*, zoodat het water wegstroomt; v. d.: *een rijstveld dat gebrek aan water heeft*. — Kalantâkkaṅgi ri-d̄jéné, *er komt water te kort*. — Kalantâkkaṅgi ri-balân̄j̄d̄ja, *hij komt geld te kort; hij heeft gebrek aan geld, niet genoeg geld*.

Palântá, *verdieping*, van daar: *de treden*, bijv. van een مَنبَر, of *preekstoel* in de *moskee*. (Godsd.) — Lantâna palântaka, *de treden*, bijv. van een مَنبَر, of *preekstoel*. (Godsd.)

∞ ∩ (lântaṅg), *diep*; bijv.: ân̄j̄d̄jo d̄j̄neka, n̄iyá sampôelo lantâna, *dat water is tien* (vadem) *diep*. — Lântaṅg baṅgiya, *het is diep, of laat, in den nacht*. — Lântaṅgi kanâya, *het woord is diepzinnig*. — Tâoc-lântaṅg-t̄jimikaṅg, *iemand die ons, hoe meer wij hem zien, des te schooner voorkomt, innig mooi, innig lief*, enz. — Ta-lântaṅg nâwa-nâwa,

oppervlakkig, lett.: *niet diep doordacht*. — Lântaṅg-îloró, *gulzig*, wiens smaak nooit bevredigd is, die nimmer genoeg gegeten heeft; v. d.: baṅne lântaṅg-îloró, *eene vrouw die geheel aan den wellust verlaafd is*.

∞ ∩ (lântí), *huldigen*, Boeg. idem. — Nilântí-karâcṅg, *als koning gehuldigd worden*. (D̄jay., G. G.)

∞ ∩ (lântiṅg), *slank*; bijv.: âyá málântiṅg, *een slank midden, slanke lendenen*. (Tar., D. Moes.)

Lantiṅgi, *slank doen zijn, een slank figuur geven*. (Sinr.)

∞ ∩ (lâtóe), tálâtóe, *digtvallen*, een *kist* bijv. of *deur*, als: tálâtóeki pattiya, *de kist valt digt*.

Palâtóe, *doen, of laten, digtvallen*; bijv.: palâtóemâmi pakéboeka, *laat de deur maar digtvallen*. — Álátóe-lâtóeki giginna, *zijne boven- en beneden tanden vallen als 't ware gedurig op elkander*, d. i.: *hij klappertandt*.

∞ ∩ (lântóe), = *koelántóe, knie*. (Sinr.)

∞ ∩ (1° lâte), álâte, málâte, *verwelken, verdorren, verkleuren, verflensen, verbleeken, verwijnen*. (Rap.) Boeg. idem.

Ta-málâte, *niet verwelken*, enz.; v. d.: a) naam eener bloem. (Sinr.); b) naam van het paleis des Koning's van Gôwa, in vroegere dagen, bij Sombaôpoe. Wat de beteekenis van dezen naam betreft, die sehijnt te doelen op den spoed, waarmede het huis afgebouwd werd, zóó zelfs, dat de bladen der boomen, of bamboezen, die men voor palen genomen had, als 't ware nog niet eens verwelkt waren, toen het huis reeds af was; zoo ten minste zou men opmaken uit eene eenigzins korte en daardoor wat duistere plaats, welke aldus luidt: “nanikâna “ta-málâte, ka-ta-málatâyai lekóna kayôema,

“lekôna kayôenna niyallêya bêteñg, *het werd*
 “*Ta-málâte* genoemd, *dewijl de bladen der boomen,*
 “*wel te verstaan de bladen dier boomen, welke*
 “*men voor palen genomen had, niet verwelkten.*”

(Rap.) — Âná-ri-ta-málatêna karâëñga, letterl.:
het kind van den koning dat op Ta-málâte ge-
boren is, vervolgens ook overgegaan in een titel
voor de kinderen van den eersten rang. (Rap.
 K. G.)

Palâte, *doen verwelken, enz.;* bijv.: ðĩngĩng-pa-
 lâte, *koude, die doet verwelken, bijv. de bloemen.*
 (Sinr.)

Palâteyâna Iyânoe, *afgesleten, of afgedragen,*
kleed van N. N.; van daar overdrachtelijk van eene
verstooten' vrouw, ook wel overdrachtelijk gebez. van
 een *bijwif, dat bij den dood van haren heer verla-*
ten achterblijft. (Kel.)

Kalatêyañg, a) *verwelking, het verwelken, enz.;*
 b) *in een verwelkten toestand zijn; v. d.: boëñga-ka-*
latêyañg, eene verwelkte bloem.

Silatêi, *zamen verwelken, v. d.: verwelken met*
iemand, of iets, v. d.: bestendig met elkander zijn,
 (Kel.); v. d. ook: *verwelken, of verflaauwen, om met*
iemand, of iets, te zijn; bijv.: silatêi-mi, lett.: zij
zijn reeds te zamen verwelkt, overdrachtelijk gebez.
 van man en vrouw, die *reeds lang te zamen geleefd*
hebben; bijv.: ðjĩdĩjilĩ ta-silatêi, een verlangen dat
niet verflaauwt om met de geliefde te zijn, d. i.: een
verlangen naar de geliefde, dat niet verflaauwt.
 (Kel., Tar.)

(2° lâtte). Kalattêyañg. Men zie óenti.

↘ ↙ ↗ (1° lânte), *van onderen, aan iets raken,*
 Boeg. idem; bijv.: *lânte-mi, het raakt den grond*
al, bijv. gebez. van iets, dat men naar beneden
laat. — Ta-koelantêyaĩ nâoëñg, ik raak geen grond.

— Ta-lantêyaĩ anrinni balañgôwa, *het anker raakt*
hier geen' grond.

Silantêi-mi, lett.: *zij hebben elkander reeds ge-*
peild, gebez. van man en vrouw die reeds zamen
gemeenschap gehad hebben.

(2° lânte), Sal., = ðjálĩ. N°. 1.

↘ ↗ ↖ (lâttó), álâttó-lâttó, *gebez. van het*
geluid, veroorzaakt door het eten van eene harde
zelfstandigheid, als: een klontje suiker, of een stuk
harde beschuit: knappen. NB. wel te onderscheiden
 van ráppó N°. 3, dat een doffer geluid te kennen
 geeft, en van minder harde zelfstandigheid gebe-
 zigd wordt. Meer komt het overeen met ráttó,
 dat alleen hierin van láttó verschilt, dat het ge-
 luid zich meer dan eens herhaalt.

↘ ↗ ↖ (lĩntá), *spoedig.* — Lĩntá-barĩbasá, 's
morgens zeer vroeg. — Lĩntáki nigâppa, in het da-
 gelijkseh leven gebruikt voor: *lâmmoróki nigâppa,*
het is gemakkelijk te vinden. — Âse-lĩntá, *paddie*
die zeer spoedig groeit, en staat tegenover: áse-ðjál-
malá, men zie op ðjálmalá.

↘ ↗ ↖ (loëntoe), Sal., *weigeren.*

↘ ↗ ↖ (loêté), bep. loêtéka, het Mal. *letel,*
zwak, magteloos, enz.; bijv.: ânñgĩng-máloêté, een
flaauw, of zacht, windje. (Tar.)

↘ ↗ ↖ (1° lêta), soort van *wapen, eertijds in*
gebruik. (Rap.)

(2° lêttá), a) *op, afgedaan zijn; b) opmaken, af-*
doen, enz. Boeg. létta, idem. — Lêttá-mi dâwaka,
de inkt is geheel op. — Lêttá-mi baliya, *de vijand*
is geheel verslagen. — Koelêttá-roêwa-ko, *zou ik u*
beide afmaken of dooden. (Tam.) — Lêttáki, *maakt*
het geheel op, gebezigd tegen iemand, die bijv. iets
van het een of ander gegeten heeft, en dien men
aanspoort om ook de rest te nemen. — Na-sikâli-

ḍja nasâppa, nalêttá ânĵḍjo âssi nipatâamboēnga, *hij hupte maar éús, en op was al het vleesch, dat men opgestapeld had.* (Ḍjay.)

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lête), álête, *heen en weér glijden, of rollen*, Boeg. idem, bijv.: het *kwikzilver*.

Palête, *doen, of laten, heen en weder glijden*; bijv.: ḍjêné-nipalête ri-lêkó-pâtĵó, *water, dat men heen en weér doet glijden, of rollen, over een pátĵó-blad.*

(2° lêtté), álêtté, álêtté-bállá, *verhuizen*, Boeg. idem. — Gârriŋg-álêtté, *eene overerfelijke ziekte.*

Palêtté, *doen verhuizen, verplaatsen, naar elders brengen, verschuiven*, bijv.: *één dag.*

Pâpalettêki, *ergens heen doen verhuizen, ergens op overbrengen*, enz.; bijv.: pônna nĵya-ḍja napâpalettêki tâna marâēng patâna bĵne, *zoo iemand nog elders andere velden heeft om daarop zijne resterende paddieplantjes over te planten.* (Brief.)

Silettêki, *lett. tot elkander verhuizen, v. d.: met elkander verruilen, of verwisselen*, (Rap.); v. d. ook: *van den een op den ander overgaan*; bijv.: gârriŋga silettêki, *de ziekte gaat van den een' op den ander over.*

↖ ↗ ↘ ↙ (lêntēng), *blijven staan, te weten: iets vloeibaars.* NB. hierin onderscheiden van *lémponĵ*, dat het slechts gebezigd wordt van een kleine hoeveelheid, bijv. van het *water*, dat in druppels op het ligchaam blijft staan na het bad.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lênto), bep. lentôwa, *sehakel.*

Palentôwaŋg, *gewricht.* (Sinr.)

Lênto-lênto, aldus genoemd de dikke knoop aan het end van een touw, dat tot aan dien knoop toe, door de lus van een ander touw heengehaald wordt. NB. dit geschiedt opdat het touwwerk gemakkelijker draaije, en er alzoó geen krul ontsta, waardoor het bij sterke trekking, bijv. van een paard,

ligt zoude breken. Vergel. *kalipónĵĵiŋĵ*. — Tálât-tĵiki lênto-lêntôna, *de knoop schiet er uit.*

Lênto-lêntôwaŋg, = *palentôwaŋĵ*.

(2° lênto), geb. van het *afbreken* en *afvallen* van één onzer ledematen bij de gewrichten; v. d.: lênto-tási-lásá-lásáki, en: lênto ri-palâsa-lásakâna, *afvallen bij de gewrichten.* Ook geb. van het *afbreken* en *afvallen* van een' boom of tak bij de *lásá's*. Verg. *lásá* N°. 2. Ook soms gebez. van het *uitvallen* der tanden; bijv.: aŋgalĵiŋg ĵigĵinna sâla la-lênto, *zoo sterk met de tanden knarsen, dat het weinig scheelt of zij vallen uit.* (Mádi.) — Nilênto, *bij het gewricht afgebroken worden.* — Lênto-kállonĵ, naam eener soort van *visch*, dus genoemd dewijl de kop van dezen visch, wanneer hij gekookt is, ligt afvalt.

↖ ↗ ↘ ↙ (lôntaŋg), *gaarkeuken, saguweerkroeg.* Boeg. idem. — Lôntaŋg-tĵĵéla, *bewaarplaats van het zout*, en dewijl deze *lôntaŋĵ's* gewoonlijk van gelijke grootte zijn, zoo dienen zij tevens, om de hoeveelheid zout te bepalen. Meestal bevat één *lôntaŋg* zout *vijftien pikol's.*

Palôntaŋg, *houder van een saguweerkroeg.*

Nilontâŋgaŋg, *in de lôntaŋg gebragt worden.* (Mádi.) — Nilontâŋgaŋg-mi tĵĵélâya, *het zout wordt in de lôntaŋĵ's gebragt.*

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lôteŋg), Jav. en Mal. = het Mak. *pamákaŋĵ*, *zolder.* (Sinr.)

(2° lôtteŋg), *vechten*, zonder kunstsporen; geb. van: *hanen.* Boeg. idem. — Ḍĵâŋgaŋg dâēng-má-lôtteŋg, *lett.: een haan, een vechtende dâēŋĵ.*

Ḍĵâŋgaŋg-palôtteŋg, *vechthaan* zonder kunstsporen.

↖ ↗ ↘ ↙ (lôtoŋg), Boeg. = *lêleŋĵ*, *zwart.*

Mâlo-mâlôtoŋg, Boeg. = *mâlê-lêleŋĵ*, *zwartachtig.* Vergel. *lêleŋĵ.* (Sinr.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lantêboeñg), soort van riet.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 𐄆 𐄇 𐄈 𐄉 (la-têya-ri-doèni), rijks-
sieraad van Bône, lett. beteekenende: *wil niet in
de kist*. (Rap. K. G.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lantarâ), ons: *landraad*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lantêra, bep. lanterâya, tantaren,
stolp. Jav. *lëntera*, idem.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° lântará), bep. lântaraka, het
Jav., Sund. en Mal. *tontar*. Het woord *lontar* is
eigenlijk eene omzetting voor *rontal*, en zamenge-
steld uit het Jav. *ron*, *blad*, en het Jav. *tal*, = het
Sansk. *tála*, en Mak. *tálá* N°. 1, en wordt thans
eenvoudig gebezigd als benaming voor den *tálá-
boom*, of *Borassus flabelliformis* L., van welks bla-
den men zich bedient, om met een stift op te sehrij-
ven. Van daar dit *lântará* ook weder genomen voor:
een lontarblad; v. d. een *geschrift*, een *boek*, een *brief*.

NB. dewijl van dezen *tálá-* of *lontar-boom* ook
wel saguweer komt, al zij het ook niet de eelte
saguweerboom (*Saguerus*, s. *Gomutus*); zoo wordt
lékó-bálló gewoonlijk gebezigd voor het *tálá-blad*,
en van daar voor *handschrift* en derg., verg. *bálló*
N°. 3 en *lékó* N°. 3.

Lântará-bilañg, *dagregisters*. Men zie *bilañg*. —
Ânröñg-lântará, *alphabeth*. — Âbâtja lântará, *hand-
schriften lezen*. — Âlântará, = *âbâtja lântará*. —
Lântaráki kanâna, *iemand's woorden in schrift
brengen*. (Rap.)

Palontârañg, *verzameling van geschriften*. (Rap.)

(2° lântará). Lontârañg, lânta-lontârañg, *zich
op een open', ruime, plaats bewegen*, Boeg. idem;
bijv.: lânta-lontârañg-kí, *laat ons in de ruimte
naar eene open plaats gaan*. NB. woorden van twee
mensehen, die zamen op een naauwe plaats staan
te veehten. — Pônna lânta-lontârañg nisâoeróeki,

zoo hij in de ruimte komt, wordt hij overwonnen;
bijv. gebezigd van een dik zwaar mensch, die zich
moeijelijk wenden kan, en die dus in het open
veld, ligt van achteren besprongen wordt.

Palontârañg, *iets in de ruimte brengen*; v. d.:
algemeen bekend maken. (Kel.)

(3° lântará), bep. lântaraka. — Mañgiwañg-
lântará. Men zie *mañgiwañg*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (lântasá), het Mal. *lantas*, *dóórgaan*,
dóórdringen, bijv.: kanâna Itôewañg álântasáki boè-
koe, *het woord van mijnheer dringt door tot het gebeente*.

Palântasá, *een doordringen*; van daar: si-palân-
tasáki boèkoe, *het is een dóórdringen tot het ge-
beente*. (Tar.)

𐄂 𐄃 𐄄 (lâda), bep. ladâya, Mal. *peper*. —
Lâda-tânroé, naam van de gewone lange peper,
Boeg. *lâdañg*. — Lâda-tjâpá, door Inlanders ook
genoemd: *lâso-méyoñg*, eene soort van kleine roode
peper, aan risjes, die ontzettend sterk is. De naam
van *tjâpá* doelt op de kleinte, dewijl zij als 't ware
deswegens *gering geacht* wordt; verg. *tjâpá* N°. 1.
— Lâda-marîlja, = *lâda tjâpá*; vergel. boven *ma-
rîlja*. — Lâda-bâkóe-bâkóe, soort van *peperstruik*,
lett: *peper rond als een mandje*, verg. *bâkóe* N°. 3.
— Lâda-kôñgkoñg, soort van kruipplant zonder
vrucht, wier bladen eenige overeenkomst hebben
met die van de *lâda-tânroé*.

𐄂 𐄃 𐄄 (lânda), bep. landâya, *steketzwiñ*, B.
idem, Jav., Sund., Mal. *landakh*.

𐄂 𐄃 𐄄 (lâdñg), *mes*, Mal. en Jav. idem. —
Lâdñg-lâppá, *roucmes*, v. d.: elk mes dat men
toevouwt. — Lâdñg-boerânne, soort van mes met
lang lemmet en krom heft, terwijl alleen het einde
van het lemmet seherp is. Dit mes gebezigd voor
het *râóe*, men zie *râóe* N°. 3. — Lâdñg-sânro,

mes met een ringetje aan de punt. — Lâdĩng pa-
nĩgébá, klein mesje, gebezigd om in de *tóbo* N°. 2
van den saguweerboom te snijden, tot verkrijging
van saguweer. — Lâdĩng-tĩjídóe, soort van mes,
lett. *scherp mes*, = *lâdĩng boeránne*.

Lâdĩng-lâdĩng, = het ook in het Makass. meer
gebruikel. Boeg. *tjoerĩga*.

↖ ↗ (lâdoeñg), *vischlood*, Boeg. idem. —
Ámêkañg-lâdoeñg, *met een vischlood hengelen*, in
diep water; anders: *ámêkañg-oelóranj*, verg. *pé-
kañg* en *óloró*. — Lâdoeñg-pasândá, *een peil*, of
dieplood.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêdo), bep. ledôwa, eigenl. Boe-
gin., = 't Makass. *lâsá* N°. 2. — Si-lêdo, lengte
van den uitersten top des middel-vingers tot aan
het gewricht, dat hand en arm vereenigt.

Paledôwañg, gewricht dat hand en arm ver-
bindt. — Paledôwañg-bâdjoe, *het uitsnijdsel van
een baadje*, datgeen, wat men van boven uit het
baadje snijdt, ten einde de opening voor het dóór-
steken van het hoofd te krijgen. Boeg. *paledôñg-
wâdjoe*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêdoñg), *aal*. Boeg. *lênroñj*.

↖ ↗ ↘ (lôda). Álôda âse, de paddie met
bamboezen stokken kloppen, ten einde de aren
van de halmen te scheiden. NB. de Makassar
maakt gebruik van een langwerpige blok, dat in
twee deelen geseheden is; het een, een langwer-
pige bak, dient voor het *álôda âse*, het andere,
bestaande in twee of meer ronde gaten, is voor het
ádênjka of *tombokken* van de rijst. Men zie *dênjka*.
Boeg. *lôda*, idem. — Dit *álôda-âse* geschiedt niet
enkel in de *âssoeñj-lâboe*, maar ook op een buffel-
huid, en alsdan met de voeten.

↖ ↗ ↘ (landãngañg), *rek*, bijv. tot *droogen*

van *visch*, enz. — Landãngañg-bállá, eene soort
van *landãngañj*, waarop men de potten en pannen
zet. Het is als 't ware een tafel zonder pooten,
die tegen den wand van het huis hangt, en van
boven aan de zoldering met touwen is vastge-
maakt. — Landãngañg-katoepêpé, *een landã-
ngañj*, *hangende boven de kookplaats*, zoodat het
roet er van onder tegen blijft hangen. — Landã-
ngañg-pôke, *een rek voor picken*. Boegin. *landã-
ngañj básí*.

↖ ↗ ↘ (lândará), bep. lândaraka, eene be-
waarplaats, welke geformeerd wordt, door de bo-
ven-bâte-bâte's, of verlengde *padóñjkó's*, die men
met bamboezen belegt, en door de binnenzijde van
het laag naar beneden overhangend dak.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ (lênderé), bep. lêndereka, het
Mal. *lindir*, = het Mak. *géré-géré*, *slijm*.

↖ ↘ (lâná), = *ónjđjó*. — Âlâná-lânáki, *iets
vertreden*, van d. ook: *versmaden*, *minachten*. (Tam.)

↖ ↘ ↙ (lânong), = 't Mal. *لانون*, een
rooversvolk van Mindanao, dat de Oostersehe zeeën
onveilig maakt, v. d. gebruikt voor alle *zeeroovers*,
van waar zij ook komen mogen. Boeg. *Nânongj*.

↖ ↘ ↙ (1° lĩno), bep. linôwa, *wereld*; Boeg.
idem. — Tâoe-lĩno, *wereldling*, *mensch*. — Si-lĩno-
kêke, of: si-lĩno-tĩjádi, *de halve wereld*. (Sinr.) —
Tâoe taêna linôna, *iemand die geene wereld, geen
wereldsch genot, kent*; v. d.: *iemand die impotens is*.
— Tâoe-lômpo-lĩno, *iemand die onverzadelijk is in
de voldoening zijner vleeschelijke lusten*.

Âlĩno, *in de wereld*, of: *zichtbaar, zijn*; bijv. *álĩ-
nowi toe-matêya*, *de dooden verschijnen in de we-
reld*. — Sêtañg-málĩno, *een zichtbare duivel*. (Rap.
K. G.)

Ampalĩno kalênna, *zich zelven in de wereld*

doen verschijnen; d. i.: zich zelven zichtbaar maken.

(Tam.)

(2° lino), bep. linôwa, wind-stil. Boeg. idem.

Kalinôwañg, windstilte.

Ákalinôwañg, windstilte hebben, of krijgen.

(Djay.) Van daar overdragtelijk van het niet slagen van den coïtus.

∩ ∩ ∩ (lênná), bep. lênnaka, Boegin., = 't Mak. silálo-líma; vergel. lálo N°. 1; van daar: oêwañg-lênná, comptant geld. — Lênná-mêmañg-pi, altijd comptant.

Ámállililennákkañg, iets tegen comptant koopen, boter bij den visch.

∩ ∩ ∩ (1° lóna), oud woord, = úná, kind.

(2° lónna), = lonj, lom, lon, lonj, indien.

(Sinr.)

∩ ∩ ∩ (lânnasá), zich verwonderen, ontstellen, verslagen, bedroefd zijn, er somber uitzien; bijv.: lânnasáká ri-pañggâoekâna, ik ben verwonderd over zijne handclwijze. — Tâoe pamâí-lânnasá, een somber mensch. — N̄gâpa noelânnasá kâmma? waarom ziet gij er zoo treurig, zoo bedroefd, uit?

Kalannâssañg, a) zich verwonderen over; bewonderen; v. d.: gâoe-nikalannâssañg, wonderdaad, wonderwerk, lett.: daad, waarover men zich verwondert, waarover men verbaasd staat;

b) verwondering, verslagenheid, treurigheid.

Kalannâssi, ergens over verwonderd zijn; bijv.: koekalannâssi gâoeaka, ik ben verwonderd, verwonder mij, over de zaak.

Pilannâssi, verwonderd, of versteld, doen staan, overstelpen van hartzeer en droefenis. Vergelijk róe-toesóc.

∩ ∩ ∩ (lôenasá), bep. lôenasaka, Boeg. lôelasá, kiel, bodem, van een schip.

∩ ∩ (lâtjtj), uitpersen, bijv.: een pit uit de schaal; v. d.: iemand verdringen, verdrijven, bijv. uit het land. (Dat. Moes.)

Tálâtjtj, uitgeperst zijn; van daar gebezigd van het: geheel ergens uitschieten, of te voorschijn komen, bijv. van een stembriefje, of lot, dat men in een tónjka, of stuk bamboe, gedaan heeft. (Rap. T. Dj.) Van daar ook gebezigd van het geheel uitschieten of uitsteken van den penis bij den coïtus. B. tálâtjtj, idem.

∩ ∩ (lâtjoe), bep. lâttjoeka, glad

Kalattjoeakañg, soms geb. = katényañg, met iemand, of iets, lekker zijn; van daar: in iemand, of iets, behagen scheppen, iets goedvinden; bijv.: si-yâpa-siyâpa nakalattjoeakañg pamaíta, zooveel als gij maar goedvindt.

Lattjoeakañg, soort van visch, groot en glad van sehubben. — Lattjoeakañg-bâtoe, soort van lattjoeakañg.

Lâtjtjoe-lâtjtjoe, vrucht van den ínroé-boom, waarvan dikwijls confituur gemaakt wordt, genaamd: alóewa-lâtjtjoe-lâtjtjoe.

∩ ∩ (lânjtjoe), bep. lânjtjoeka, Inlandsehe soort van brandpijl, door de dieven gebezigd om een huis in brand te steken. Boeg. idem.

∩ ∩ (lîtjá), fijn vermalen; bijv. ta-lijtjâkka-pi pañgâdjâiya, het sierik-pruimpje is nog niet fijn gekaauwd in den mond. — Ádêñgka málitjá-dôe-doe, zeer fijn stampen. (Rap. K. G.)

Liijtjâkkañg, het fijn kaauwen, bijv.: bättoc-lâloko, mánna si-lijtjâkkañg-pañgâdjâi-dji, kom toch, al is het ook maar voor een oogenblikje, lett.: voor zooveel tijd als er vereischt wordt om een sierik-pruimpje fijn te kaauwen.

∩ ∩ (lôetjâ), bep. lôetjaka, smerig, bijv.

een *weg*. Boeg. idem. — Mânge áloëtjâ-loëtjâ, *zich gaan smerig maken*; bijv. door in de plassen te ploeteren. Verg. *bêtjé*.

↖ ↗ ↘ (lêtjôé), = *lêtjô*, *polijsten*; bijv. nalêtjôeki kalênna, *hij polijst zich zelven*, d. i.: *maakt altijd zijn toilette*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêtjé). — Palêtjé, *vleijen, lokken*. Boeg. idem. — Toe-nipalêtjé, *gunsteling*. — Palêtjé kalênna, *zich beroemen*. — Tâoe-nipoêroesóe nipalêtjé ri-karaênna, *een gunsteling zijn's koning's*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêtjéng), *álêtjéng*, *springen* van het een op het ander, Boeg. idem; onder anderen gebezigd van een' vogel, die van den eenen tak op den anderen springt.

Lêtjéngi, *ergens op springen*; bijv.: kodiya sâl-laŋ nalêtjénginnoe-đji ênroëng, *uit vreeze, dat hartstogt even als een vogel op u mogt springen*, d. i. *uit vreeze, dat hartstogt u bevangen mogt*. (Tar.)

Palêtjénggaŋg, *vogelkruk*.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lêtjô), *polijsten, glad maken*. Boeg. idem.

(2° lêtjo). — Lêtjôwaŋg-kâna, *leenspreuk, verbloemde spreekwijze*, als men bijvoorbeeld eene minder hoorbare zaak niet bij haren eigenlijken naam noemt, bijv. ons *naar achteren*, of *naar zekere plaats gaan*, en dergelijke meer.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêtjông), *geheel op-zijn*. Boeg. idem; bijv.: lêtjông-mi, *het is al geheel op*.

Palêtjông, *iets geheel opmaken, iets geheel besteden*; bijv.: napalêtjông-mi kanrêya, *hij heeft de rijst geheel opgemaakt, alles opgegeten*.

Lêtjôngaŋg, *iets geheel opmaken voor, iets geheel geven, of besteden, voor*; bijv.: koelêtjôngaŋg-mi dowékoc, lett.: *ik maak er op eens al mijn duiten voor op, zet er op eens al mijn geld op*. Uitdruk-

king die men soms bij het *tônjkó*-spel hoort bezigen. — Anne lampâkoc, koelêtjôngaŋg-mi ñjawâkoc, *wanneer ik ga, geef ik er mijn leven geheel voor prijs*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêtjéng), *klok*. Jav. *lonjtjéng*, idem. — Ânâ-, of lîla-lêtjéng, *klok-klepel*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lanjtjôeneŋg), de in de *mônjtjông*, of 't *saguweer-haar*, der *ûrôe*-boomen, stekende pennen, gebez. voor de *tômpong-tômpong*, voor *schrijfpennen*, voor de *boëngkenj* N°. 2, enz. Boeg. *lanjtjôéne*, idem.

↖ ↗ ↘ ↙ (lotjîyaŋg), één van de dertig soorten van kaarten, bij het *patôewi*-spel.

↖ ↗ ↘ ↙ (lânjtjará), bep. *lânjtjaraka*, *vlug*, Boeg. idem, Jav. *lanjtjar*, *lang, uitgestrekt, snel, schielijk, vlug*, Mal. *lanjtjar*, *snel, vlug*; bijv.: *lânjtjaráki ambâtjai*, *hij leest het vlug*.

↖ ↗ ↘ ↙ (lâtjirí), bep. *lâtjirika*, *snel*; bijv.: *lâtjiriki lâri bisêyaŋga*, *het schip glijdt er goed over*.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ (lêtjoró), Boeg. = 't Mak. *pêtjoró*. — Tâlêtjoró, *slippen, glijden*.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lâđjâ), *vreezen*, Boeg. idem; bijv.: *málâđjâ-má sitocdângaŋg*, *ik ben bevreesd om met hem te zitten*. (Sinr., Dat. Moes., Tar.) — Tâoc-ângâsseŋg lâđjâ, = *tâoc-ângâsseŋg ádá*, of *mátoc-mátoc*, *een welgemanierd menschl.* — Tampaŋgassêngi lâđjâ, *zich ongemanierd jegens iemand gedragen*. (D. Mocs.)

(2° lâđja), bep. *lađjâya*, = *laŋjkóewasá*, eene plant, wier wortel niet slechts in de geneeskunst, maar ook in den Inlandschen kost gebruikt wordt. Men heeft daarvan twee soorten: *éđja*, *roode*, en *kébo*, *witte*, aldus genoemd naar de kleur van den wortel.

(3° lâđja). *Lâđja-lâđja*, twee palen die door latten

te zamen vereenigd zijn, en waaraan men de d̄ja-goŋg ophangt, dienende alzoo tegelijkertijd tot beschutting. (Mádi.)

∞ ∞ (lâd̄jaŋg). Vergel. het Boeg. lād̄jaŋg, = het Mak. lāyaŋg N°. 1, zweven, verdwijnen; v. d. welligt: palâd̄jaŋg, a) ergens naar toe zweven, van daar: zieh ergens met spoed heen begeven; bijvoorbeeld: pôle palâd̄jaŋg ri-baŋgkêna sapa-nâya, komen zweven, v. d.: komen, zich met spoed begevende, tot onder aan den trap. (Mádi, Dat. Moes.)

b) doen zweven, doen wegzweven, doen verdwijnen; bijv.: palâd̄jaŋg ri-êmpo, doen zweven, of verdwijnen, van zijne plaats, v. d.: stilletjes weg-, of elders te bewaren, geven, ons: verdonkermanen. NB. gebez. van een' slaaf, die zijne goederen, waarover hij, evenmin als over zijn eigen persoon, beschikken mag, buiten weten zijns meesters, weggeeft, of door een ander laat bewaren. (Rap.)

∞ ∞ (lân̄j̄d̄ja), álân̄j̄d̄ja, soort van spel, waarbij twee of drie jongens zich naast elkander plaatsen, met het eene been voor-, en het andere achterwaarts, en alsdan zijn er twee of drie andere die één voor één, met hun been tegen die drie vereenigde beenen zoo hard mogelijk aanslaan. Boeg. lán̄j̄t̄ja, idem.

∞ ∞ (1° lād̄joe), walgen, v. d. a) tegenstaan, walgelijk zijn, bijvoorb. gebezigd van iets, dat wij in te groote hoeveelheid gegeten hebben, b) ergens van walgen; bijv.: rāppo-rāppo ta-málād̄jôekoe, lett.: mijn vrucht die nimmer tegenstaat, overdragtelijk gebezigd van een meisje, waaraan wij door onverbreekbare liefde verbonden zijn. (Bid., Tar.) — Nalād̄joe-má rasâuna doerîyaŋg, de lucht van doerîyaŋg staat mij tegen. — Nalād̄jôena-d̄ji gôena, na-êró, wanneer het een loon is zoo groot, dat men

er als 't ware van walgt, d. i.: zoo het loon buitengemeen hoog is, dan alleen wil hij, of: is hij bereid.

(Rap.) — Nalād̄joe-mi pagôena-gôena, hij heeft reeds een' overgrootte menigte van geschenken ontvangen.

Tjîna-tjîní ta-silād̄joe, een verlangen der oogen, dat er niet van walgt om zich met het geliefde voorwerp bezig te houden, d. i.: een onverzadelijk verlangen naar het voorwerp zijner liefde. (Kel.)

(2° lād̄joe), gedurig lastig vallen, met allerlei verzoeken.

Palād̄joe-lād̄jôewi, iemand maken tot het voorwerp dat men gedurig lastig valt; bijv.: êró-pi nipa-lād̄joe-lād̄jôewi ri-bône-boettâna; nanâmpa kôelle karâëŋg, wanneer men bereid is, om zich gedurig door de bevolking van zijn land met allerlei verzoeken te laten lastig vallen; dan eerst is men geschikt om regent te worden.

∞ ∞ \ (lân̄j̄d̄jo). Álân̄j̄d̄jo-lân̄j̄d̄jo, schromen, ontzien; bijv.: tânre tâoe noetaoewaŋg; barâni noelân̄j̄d̄jo-lân̄j̄d̄jo, er is geen man, dien gij een man acht; geen held, dien gij ontziet. (Mádi.)

Ásâre lân̄j̄d̄jo-lân̄j̄d̄jo, = álân̄j̄d̄jo-lân̄j̄d̄jo. (Mádi.)

∞ \ ∞ (lôd̄ji), bep. lod̄jîya, Holl. loge; Europeesch établissement, fort, kamp, Jav. idem. Aldus dikwijls genoemd de kleine forten in het Gouvernement van Celebes, als bijv. die van Maros, Bantâëŋg en Boeloekoêmpa.

∞ \ ∞ \ (lôd̄jó). Álôd̄jó-lôd̄jó, soort van krijgertje spelen. Hij die krijgen moet heet lod̄jó. Boeg. idem.

∞ \ ∞ \ (1° lôd̄joŋg), bak, op een prauw, Boeg. idem. — Kêró-lôd̄joŋg, soort van bak, soms gebez. om het zoutwater uit de leiding in de koel-

pannen te brengen. Vergel. *kéró* N°. 1 en *timba* N°. 1.

(2° lôn̄djōng), een rond houten Chineesch sehenblad. Vergel. *bandéōja*.

∞ \ ∞ \ (lôn̄djó), bep. lôn̄djóka, laag, v. d. ook aldus genoemd de *slagen*, of *trekken* bij het kaartspel, onder anderen het *Ómi*, Boeg. idem. — Lâpá êdja tálloe-lôn̄djó, een rood zadel van drie lagen, d. i.: bestaande in drie kussen's boven elkander. — Lôn̄djó-bôko, men zie *bôko* N°. 1. — Tôpe si-lôn̄djó, = *tôpe si-láwará*, één kleedje, lett.: één laag. (Rap. K. G.) — Lêkó si-lôn̄djó, een pakje van tien stuks sierik-blad.

Álôn̄djó, met lagen zijn; bijv.: álôn̄djóki párisina, lett.: zijn kommer is met lagen, d. i.: als 't ware opgestapeld, v. d.: hij heeft ramp op ramp. — Tâoe-málôn̄djóka mâse-masêna, d. i.: iemand, die door en door deerniswaardig is. (Tar.) — Bâloe-málôn̄djó, een weduenaar, of weduwe, met lagen, d. i. iemand die meer dan eens weduenaar, of weduwe, geworden is. (G. G.) — An̄djári asêya álôn̄djó-lôn̄djó, de paddie groeit als 't ware in lagen, d. i.: in grooten overvloed. (Rap. K. G.)

Nilôn̄djó, van een laag voorzien, v. d.: beslagen, belegd, gevoerd worden. — Álôn̄djó-djéné, lett.: water van een' onderlaag voorzien, d. i.: onder water een doek houden, die boven een geopend vat gespannen is en op die wijze het water laten doorloopen, of filtreren. — Ádjéné djéné-nilôn̄djó, zich baden in gezuiverd water. — Pónna noebonêi paŋginoengâŋgkoe, lôn̄djóki, zoo gij mijn drinkgereedschap vult, zuiver het water dan eerst. (Rap. K. G.) — Álôn̄djó kaloêkoe, het binnenste van een klapperoot in een zeef doen, en zoo uitpersen, tot verkrijging van klappermelk. — Málôn̄djóki tōnjá,

teweten: *topéko*, lett.: ik voorzie mijn kleedje ook maar van een laag, d. i.: ik doe er ook nog maar een ander kleedje over heen. Overdragtelijk gebez.: "ik neem er nog maar eene minnares bij." (Kel.) — Lôn̄djóki lîntá, lett.: doe er gaauw nog een laag bij, v. d.: doe het nog eens gaauw, bijv. gebez. van iemand, dien men reeds een steek met de lans gegeven heeft.

Álôn̄djókiyaŋg, ergens een laag bij doen, een laag opleggen, enz.; bijv.: kâla Sarâni álôn̄djókiyaŋgi topênoe, (het is beter te sterven,) dan dat de Christenen op uw kleed een laag leggen, d. i.: u noodzaken, om over uw kleed nog een ander kleed te dragen. Bedoeling: "het is beter te sterven, dan dat "gij, die mijne gade zijt, nog bovendien de vrouw "of bijzit van een Christen wordt." (Dat. Moes.) Zoo vindt men ook aan een vrouw, tegenover haar' man in den mond gelegd de woorden: kâla toe-lîno álôn̄djókiyaŋg-kô topênoe. Alsdan in dezervoege te verklaren: (het is beter te sterven) dan dat de menschen u op uw kleed een laag leggen, d. i.: uw kleed nog door een' ander laten dragen, d. i.: aan uw vrouw nog een' ander tot man geven. (D. Moes.)

Kalon̄djókaŋg, a) het met een laag zijn; b) in den toestand verkeeren dat men met een laag is; bijv.: djóele-má-âne kalon̄djókaŋg ri-marâeŋg, ik ben thans leelijk, word bespot, daar ik een ander kleed heb aangetrokken. Bedoeling: "daar ik tegenwoordig de maitresse eens anders ben." (Kel.)

Silôn̄djó, als lagen op elkander komen, v. d. gebezigd van de paddie-aren, wanneer zij door de zwaarte op elkander liggen. — Silôn̄djó-lôn̄djóki t̄jilakâna, zijn' ongelukken liggen als lagen op elkander, d. i.: het eene is nog niet voorbij, of hij heeft reeds weder iets anders.

☞☞ (lânjñjá), *verdwijnen*, Mal. *linnjap*, idem. — Tímbo-lânjñjá, lett.: 't *uitspruiten*, of *op-schieten*, en *weder verdwijnen*, te weten: van de *borsten van een jong meisje*. NB. De Inlander beweert, dat de borsten van een jong meisje niet lang, vóór dat zij zich geheel gevormd hebben, tot twee à drie keeren toe een weinig opzwellen, om weldra weder te slinken.

☞☞ (lânjñjĩng), *zuiver*, *rein*, *heilig*. (Rap., Tar., Godsd.)

Lânjñjĩngi, *reinigen*, als *rein beschouwen*, *heiligen*. — Pakalânjñjĩng, *reinigen*.

☞☞☞ (lênjá), bep. lênjaka. — Tâoe-lênjá, *iemand die gemaakt of geaffecteerd, is*.

☞☞☞☞ (lênjõng). I-lênjõng, een gouden ketting, behoorende tot de rijkssieraden van Gôwa.

☞☞☞ (lônjañg), Boeg., = *émboñj* N°. 1, *uitspoelen*.

☞☞☞ (lâyá), *huiveren*. (Sinr.) Boeg. *ládjá*.

Kalayâkkañg, *huiveren voor*, of: *van*; *vreezen*, *iemand*, of: *iets*.

☞☞☞ (1° lâyañg), *zweven*, *verdwijnen*, *vervliegen*, bijv. de *geest van den wijn*, of de *kracht van een geneesmiddel*, Boeg. *ládjañg*, Jav. *ñglajañg*, en Mal. *melâjañg-lâjañg*, in de *lucht zweven*, *zwevende vliegen*, Sund. *ñgalajañg*, *klapwieken*; bijv. *álâyañg-mi pamaïkoe*, *mijn hart zweefde*, *ontlood mij*; v. d.: *ik werd benaauwd*, bijv. bij het *passeren* eener gevaarlijke plaats. — *Álâyañgi répé-oèriñga*, *de potscherf zweeft*, *sniijdt door de lucht*.

Lâyañg-lâyañg, *vlieger*, Mal. *lâjañg-lajáñjan*, idem. — Oeloe-oelôenna lâyañg-lâyañga, *de bovenste punt*, als 't ware het *hoofd*, *van den vlieger*. — Lâyañg-lâyañg-mârrá, een *vlieger* die den vorm van een *paauw* heeft. Zoo heeft men ook een: lâ-

yañg-lâyañg-boèlañg, in den vorm eener *halve maan*, zoo ook een: *lâyañg-lâyañg-káppalá*, in den vorm van een *schip*, een: *lâyañg-lâyañg-tâoe*, in den vorm van een *mensch*, een: *lâyañg-lâyañg-bòtoló*, in den vorm van het *onderste eener flesch*, een: *lâyañg-lâyañg-Palêmbañg*, een *Palembangsehen vlieger*, van achteren met een *bundel reepen papier beplakt*, een: *lâyañg-lâyañg-ábôtiñg*, een *vlieger met een staart* in den vorm van een *bótiñg*.

Sâmboeñg-lâyañg. Vergel. *sâmboeñg*.

(2° lâyañg), naam eener soort van *visch*.

☞☞☞ (1° lâyoe), *verdorren*, *verleppen*, *verwelken*, Jav. *lajon*, *verwelkte bloem*, Mal. *lâjoe*, *verwelken*, *verdorren*.

Koelâyoe, idem.

(2° lâyoé), *tálâyóé*, *waggelen*, van wege zijne *hoogte*. Boegin. *ládjóé* idem; bijv.: *lâyóeki tinggîna*, *hij* (te weten: *de boom*,) *waggelt*, of *zwaait*, *van wege zijne hoogte*. (Kel.) — Tâoe-tiñggi-tálâyóé, *iemand*, *die waggelt van hoogte*. NB. doelt op *hoogmoed*.

☞☞☞ (lîyañg), *álîyañg*, *overschrijden*, vergel. 't Mal. *liewat*; bijv.: *naliyañg-mi djéné gôesoëng-Dâtoka*, *water overschrijdt de bank van Dátó*, d. i. *de bank van Dátó staat onder water*. — *Naliyañg nassôenna*, *zijn gramschap overschrijdt*, te weten: *de grenzen*, d. i.: *is bovenmatig*.

Paliyâñgi, = *pilalówi*, verg. *lâlo* N°. 1.

Kaliyañg, *ergens over heen gaan*, d. i. *het vergeten*, *veronachtzamen*, bijvoorb.: *na-koegâppa-mo pôle koekaliyañgi*, *ik heb het wederom vergeten*. (Brief.)

Kaliyâñgi, *iets maken tot het voorwerp waarmede men over heengaat*; v. d. *iets vergeten*, *veronachtzamen*; bijv.: *nakaliyâñgi-má*, *hij vergeet mij reeds*.

— Nakaliyâñgi-mi sapattâna, *hij vergeet reeds zijn' eeden.* (Sinr.)

Tákaliyâñg, *daartoe gebragt zijn, dat men vergeet; van daar: vergeten, veronachtzamen.* (Sinr., Tar.)

NB. wat den vorm betreft, vergelijkte men *tálanñgerañg* op *lânñgeré*, en *tákalóépa*, op *lóépa* N°. 1.

↖ ↗ (lîyoe), *dig, gevuld, niet hol*, Boegin. idem. — Bôêlo-lîyoe, *bamboe, dat niet hol, dat gaaf is.* — Kállanñg-lîyoe, *eene pen, die niet hol, die gaaf is.* — Bânne-lîyoe, *een' getrouwde vrouw, die nog geen kinderen gehad heeft.* — *Lîyoe-mi* ook geb. van het *dig gaan* van een gat, v. d. overdragtelijk: *lîyoe-mi nâwa-nawâna*, *zij kan niet meer denken.* (S. Tjin.)

↖ ↗ (1° lîyoëñg), welligt primitief = *lîyoyñg*, en *lêyoyñg*, en beteekenende: *rondgaan*; van daar: *liyoeñganñg*, *ergens om rond gaan*, v. d.: *insluiten*, bijv. iemand die opgepakt of gedood moet worden; *omsingelen*, *belegere*n, bijv. eene *vesting*. (D̄jay., Rap.) Boeg. idem.

Paliyoeñganñg a) *insluiting*;

b) *iets bezigen om voor in te sluiten, ergens voor insluiten*; bijvoorb.: *na-îya pônna loëkká*, *na-napaliyoeñganñga*, *indien het een diefstal is, waarvoor men iemand omsingelt.* (Rap.)

(2° lîyoëñg). — *Lîyoëñg-lîyoëñg*, een *Dioscorea*, *sp.*

↖ ↗ ↘ (lîyo). — *Lîyo-lîyo*, bep. *lîyo-liyôwa*, 't *vizier*, het *punt* waarop men kijkt bij het *schieten*, Boeg. idem.

Álîyo-lîyo, *mikken*.

↖ ↗ ↘ (lîyong), *rondgaan*.

Liyôngi, *ergens voor rondgaan*, v. d.: *rondgaan om iets te zoeken, zoeken*; bijv.: *kêreyá la-máli-*

yôngi rôépa kanmoéwa ikâoe? *waar zal ik rondgaan om te zoeken een voorkomen, gelijk het uwe?*

(Tar.) — *Ri-d̄jad̄járañg koeliyôngi mákîyó-kîyó*, *ik ga al roepende overal in de d̄jad̄járañg rond, om u te zoeken.* (Sinr.) — *Toe-mádjânnannga-mo ritaôéwa naügânñg-bêta-ri-Sômbaôpoe, ta-nipabeyânnga-mi niliyôngi*, *de slaven, die reeds ten tijde van de verovering van Sômbaôpoe ergens voor goed geweest zijn, kunnen niet meer overal opgespoord, d. i. hier: gereclameerd, worden.* (Rap.)

↖ ↗ ↘ (1° lêyanñg), *grot, spelonk, hol*. Boeg. *lîyanñg*, idem.

(2° lêyanñg), *zekere manier van geld opzetten bij het tóngkó-spel.*

↖ ↗ ↘ ↘ (1° lêyo), *insluiten, belegeren*, eene *bêntenñg* bijv., Boeg. idem. Ook geb. van het *insluiten*, van iemand, die opgepakt moet worden. — *Nilêyo-lêyo pôke*, *omgeven van pieken.* (Mádi.)

(2° lêyó), *mengen, vermengen, zich vermengen, omgaan*. — *Málêyó doépa, doépa mengen*, of *maken*. (G. G.) — *Bâdjí ta-nalêyó salibânra*, *een goed dat niet vermengd is met eenig gebrek, d. i.: een volkomen goed.* (Brief.) — *Si-lêyó*, *één mengsel*; v. d.: = *si-kalómpinñg*. (D̄jay.)

Silêyó, *zich vermengen, zamen zijn.* (Sinr.) — *Djânñganñg mônñjtjông-silêyó*. Men zie *mônñjtjông* N°. 2. — *Silêyó Tjinâya*, *zich vermengen, d. i.: veel omgaan, met de Chinezen.*

Pasilêyó, *met elkander vermengen.*

Málêyó-lêyó, *zich vermengen, omgaan.*

Silêyó-lêyó bitjarâya, *zich in de zaak wikkelen.*

Kalêyó, *omroeren.* (Rap. K. G.); bijv.: *kalêyóki kawâya*, *de koffij omroeren.*

Ákalêyó ook gebeez. van het *draaijen en kronkelen*, in één woord, van de geheel eigenaardige

beweging der vingers, bij de Inlandsehe dansen; bijv.: ta-kocwassênga koegaôekaṅg kaleyôna, *ik kan zijne beweging met de vingers bij het dansen niet maken*, van daar overdragtelijk voor: ik kan hem niet voldoen met mijn werk; ik weet niet, hoe hij het hebben wil.

Pakalêyô-dôdoró, groote houten lepel, om te roeren, gebezigd bij het maken van dôdoró. Men zie boven op dôdoró.

Pâkaleyôkaṅg, roeren voer; bijv.: nipâkaleyôkaṅg tawâro, *er wordt sagomeel voor geroerd*, of: gemengd.

↘ ↙ ↗ ↘ (lêyoṅg), = lîyoṅg.

Leyôṅgi, = lîyoṅgi; bijv.: kêre-má la-máleyôṅgi pamâí kôntoe ikâtte?, *Waar zal ik rond gaan om te zoeken een hart gelijk het uwe?* (Kel.)

↘ ↙ ↗ ↘ (lôyó), onbedr. werkw., *zich naar beneden buigen; overhangen*, bijv. een tak van wege de zwaarte der vruchten; b) bedrijv. werkw., *iets naar beneden buigen*, bijv. een tak, die, losgelaten zijnde, terstond weêr opwaarts gaat; v. d.: bâni-málôyó, een zwerm bijen, die, zieh ergens nedergezet hebbende, niet het voorkomen van een ronden klomp heeft, maar, even als een zware tak, afhangt. (D. Moes.)

↘ ↙ ↗ ↘ (Layâka), bep. Layakâya, aldus in Gôwa genoemd de persoon die het toezigt houdt over de rijkssieraden. NB. in Bône genoemd: *Pôerwan-mátôwa*; in Sanrabône, Tâllo en elders heet hij: *Pinâti*. Wanneer de geest, die in de rijkssieraden huisvest, zooals de Inlanders zeggen, in den *Layâka* vaart, zoodat hij bijv. offerhanden daarvoor verlangt, zoo wordt *Layâka* een *bîssoe*. Men zie beneden op *bîssoe*.

↘ ↙ ↗ ↘ (liyôekaṅg), eiland; Boeg. *libôe-*

kânṅ, idem. — Liyôekaṅg-mágîmbará, *eilanden die op één rij liggen* (Kel.), men zie *gîmbara* N°. 2.

NB. doelt op de vrouwelijke borsten.

Râppo-râppo liyôekaṅg, soort van vrucht. Vergelijk *nâní*.

Lîyoe-liyôekaṅg, eilandje.

↘ ↙ ↗ ↘ (leyâṅg-ka), manier van geldopzetten, bij het *tôṅgkó*-spel, ten deele *léyaṅg*, ten deele *káporó*. Men zie *tôṅgkó*.

↘ ↙ ↗ ↘ (lêyaṅg-tâoe), manier van geldopzetten bij het *tôṅgkó*-spel. Men zie *tôṅgkó*.

↘ ↙ ↗ ↘ (lâyará), Mal., Sund., Javaansel *lâyar*, zeil.

Palayâraṅg, mast, gewoonlijk bestaande uit drie houten, waarvan de twee achterste *palayâraṅg* bij uitnemendheid genoemd worden. Boeg. *paladjárâṅg*. — Râba-palayâraṅg, soort van belasting, voor ieder' mast één maas, zooveel als: *mast-strijken*. (Rap. K. G.)

↘ ↙ ↗ ↘ (lâyoeroé), bep. lâyoeroeka, = 't Jav. *lajoer*, naam eener soort van zeevisch. Boeg. idem.

↘ ↙ ↗ ↘ (lîyará), bep. lîyaraka, *wild, schuw, woest*; bijv. van een paard geb., Boeg. *málîyá*, Mal. *liejar*, idem.

↘ ↙ ↗ ↘ (leyôraṅg). Dĵâṅgaṅg-leyôraṅg, soort van haan, rood met witten staart. Vergel. boven *léyó* N°. 2.

↘ ↙ ↗ ↘ (1° lâra), = 't Mal. *lârat*, met het anker wegdrijven, slippen. Boeg. idem.

(2° lâra), bep. larâya, gebezigd van een *lêmo-kalóekoe*, of *pompelmoes*, die slecht van smaak, sterk, of bitterachtig is. Van daar gebezigd als beeld van een meisje, dat steeds norsch en stug is. Boeg. idem. (Kel.)

(3° lârá). — Lârá-lârá, *verdrijven*.

Silârá-lârá, *elkander verdrijven*. (Mádi.)

(4° lâra), bep. larrâya, *algemeen bekend, algemeen*, enz. Vergel. 't Arab. ظاهر, *uitwendig, zichtbaar*. — Ka-lârrai-toêna, *hij is algemeen bekend, als van geringe afkomst*. (Tar.) — Dâëñg ta-lâra, *een dáëñg, wiens afkomst weinig of niet bekend is*. (G. G.) — Lâda tântañg larrâna, lett.: *peper wier algemeene bekendheid zich verspreid heeft, d. i.: bijzonder sterke, of heete peper*. (D. Moes.)

Kalarrâñg, *overal bekend*. (Rap.)

Palâra, *algemeen bekend maken*; bijv.: tânrîñg ta-nipalarrâna, *minnaressen, die hij niet algemeen bekend maakt*; van daar: *zijne geheime minnaressen*.

Palarrâñg, *iets ergens algemeen bekend maken*; bijv.: inâkke-mônne ðjâmmëñg ta-nipalarrâñg, *ik sterf, zonder dat er notitie van genomen wordt*. (Kel.)

(5° lârá), *insnijden, inkerven*; bijv. een *stuk hout* of een *staafje lood* of iets anders van dien aard, *rondom inkerven*, ten teken, dat het op die plaats moet doorgesneden worden. Zoo ook gebez. van *visch*, bijv.: ðjòekóe lébá-nilârrá-lârrá, *visch, die gesneden is, niet aan moten, maar met kerven*, gelijk met den visch geschiedt, wanneer men dien bakken of *pálloe-mára* van maken wil. (Bid.) Boeg. *lârrá*, idem.

↯ ↯ (lârañg), Mal. *verbieden, verhinderen*. (Bid.)

↯ ↯ (lânra), bep. larrâya, *soort van boom, welks bladen men in de rijst-pakhuizen legt, omdat de rijstluisjes, of daardoor de wijk nemen, of allen op die bladen komen azen, Viteà trifolia L.* Boeg. idem.

↯ ↯ (lânrañg), *zich naar alle kanten uitspreiden*; onder anderen gebezigd van de wortels van een' boom. (Mádi.)

↯ ↯ (1° lâri), *rennen, een paard bijvoorb.; hard loopen, weg loopen, vlugten*, Boeg. idem; Mal. en Jav. *lâri, loopen, op den loop gaan, vlugten*. — Larinna, *zijn rennen*. — Lâri horolosikoe, *mijn horlogie rent, v. d.: loopt voor*. — Lâri dowéna, lett.: *zijne duiten loopen weg*; gebezigd van iemand die bij het *tóngkó*-spel eenig geld heeft opgezet, en dit terug kan nemen, zonder evenwel te winnen, met andere woorden: *pari-speelt, noeh wint, noeh verliest*.

Palâri, a) *doen rennen, hard doen loopen, doen weg loopen*;

b) *een renner, een hardlooper*; v. d.: ðjârañg-palâri, *een hardlooper, een jagtpaard*, v. d.: biséyañg-palâri, *soort van pleziervaarttuig*.

Lariyañg, *ergens hard meé weg loopen*, v. d. *met iemand op de hol gaan*, v. d.: *eene vrouw schaken*; bijv.: Bâtjô nilariyañg ri-ðjârañga, *het paard is met Bâtjô op de hol*. — Niyá sañgatâñgkoe nalariyañg, *hij heeft eene slavin van mij geschaakt*. — Boerânne-âlariyañgai, *de schaker*. (Djaj., Inl. Wetb., Rap.)

Silariyañg, *zamen wegloopen, aan de haal gaan*; bijv.: ka-ântoe anrôuna silariyañgi siyagâñg sitâoe-boerânne, *dewijl die moeder van haar met een' man aan de haal gegaan is*. (Brief.)

Palariyañg, a) *het rennen, het wegloopen*; bijv.: nañginrañg ripalariyâna, *hij leent geld in zijn wegloopen, d. i.: gedurende den tijd, dat hij wegloopen is*. (Inl. Wetb.)

b) *een' zekeren tijd bezigen om op weg te loopen, op zekeren tijd wegloopen*; bijv.: pônna napalari-

yañg (, of: *kalarîyañg*), âta, zoo daarop, te weten: op dien dag, een slaaf weglloopt.

Kalarîyañg, = *palarîyañg*, lett. *b*.

Pilari (NB. vooral niet uit te spreken: *pilâri!*), weg loopen ten opzichte van, d. i.: *weg loopen van*; d. i.: *verlaten*, v. d. ook: *nalaten*, *achterlaten*, bijv. *goederen*, of *schulden*. (Inl. Wetb.)

Lâri-lâri, a) *bijzonder hard loopen*, enz., b) *doen*, alsof men hard loopt, alsof men hard weglloopt; van daar ook: *bôsi lâri-lâri*, eene losse regenbui. — Koe-tjîni-lâri-lâri-mâmo, *ik heb het maar ter loops gezien*.

Pâra-lâri-lariyañg, *gezamentlijk aan de haal gaan*.

(2° lâri), *draaijen*; Boeg. idem, Mal. *lârikh*. — Boëtta-nilâri, *land*, of: *grond*, die door een graecht of muur *ingesloten is*, op aanwijzing van een waarzegger. — Mâlârika boëtta-parasângañg, *het afpalen van een stuk grond* (om het een of ander op te zetten). (Rap. T. Dj.)

Palâri, *een draaijer*. (G. G.)

Palarîkañg, *draaibank*. Men heeft tweederlei soort: *palarîkañg-kâyoe*, tot bewerking van houten voorwerpen, en *palarîkañg-gâllañg*, voor het polijsten en uitvijlen van *tâlañg's*, *kimbôkañg's*, en dergelijke. — De *palarîkañg-kâyoe* bestaat uit de volgende deelen:

a) *djârañg-djârañg*, *de zijstukken van den toestel*, waarop men onder aan den voet een' plank legt, om op te zitten; vergel. *djârañg*;

b) *patôempá*, *de twee stutten*, of *voeten* van den toestel. Vergel. *tôempá* N°. 1;

e) een dwarshout, dat door de *djârañg-djârañg's* gestoken wordt, om deze te zamen te houden;

d) *panjdjôli*, *spil* tot vastzetting van het dwarshout, lett. *c*;

e) *patarâi*, *leunspan*;

f) bamboesjes om de *patarâi* op de *djârañg-djârañg's* vast te drukken, terwijl er om die bamboesjes en de *djârañg-djârañg's* een band van gespleten rôtan loopt;

g) het te draaijen voorwerp;

h) het *hout* of *wiel*, waarover het touw loopt, ten einde aan het te draaijen voorwerp geen schokkende beweging te geven.

De man die het hout bewerkt, zit op de plank, onder lett. *a* vermeld. De persoon, die het te draaijen voorwerp in beweging brengt, bevindt zich aan de tegenovergestelde zijde.

[De *pagoerindañg*, of *toestel om te slijpen*, verschild slechts weinig in vorm van de *palarîkañg-kâyoe*. Alleenlijk vervalt het onder lett. *h* vermelde *hout* of *wiel*, en komt daarvoor in de plaats een *spil*, die aan iedere zijde van een *slijpsteen* voorzien is. Bij het slijpen zit hij, die de spil in beweging brengt, op de onder lett. *a* vermelde plank, en de man die het te slijpen voorwerp vasthoudt, aan de tegenovergestelde zijde.]

De *palarîkañg-gâllañg* onderscheidt zich van de *palarîkañg-kâyoe* hoofdzakelijk hierdoor, dat zij aan de regter- of linkerzijde, een soort van houten knop heeft, waaraan men de te polijsten *tâlañg*, *kimbôkañg*, of welk ander voorwerp ook, steken, althans vastmaken kan.

(3° lâri), bep. *lariya*, soort van *zeevisch*, met vijf streepen, v. d. ook wel eens genoemd: *vijfvinger-visch*. Boeg. idem.

☞ ☞ (lâriñg), = *léré* N°. 2, *streep*, *kring*; van daar: *larinna boëlañga*, *de streepen die zich voor ons oog in de maan vertoonen*.

☞ ☞ (lâuri), bep. *lanriya*, vnw. *lanriñgkoe*,

reden, oorzaak, dewijl, wegens. — Lânri, bij vergelijkingen gebezigd, dan; bijv.: lompôwañgi lânri inâkke, *hij is grooter wegens*, d. i.: *vergeleken met, mij*; v. d.: *hij is grooter dan ik*. (Rap.)

Palanriyañg, lett.: *veroorzaking*; v. d. *reden, oorzaak*; bijv.: îya-mônñdjo palânriyâna, na-taêna koebâttoe, ka-sânnanng-dôedoewi tinrôkoe, *dit is de reden van mijn wegblijven, dat ik zeer vast geslapen heb*. (Brief.)

↪ ↻ (lânriñg), = *lânri*.

↪ ↻ ↻ (lânre), *zich vervelen*; bijv.: ta-mâ-lânrei átjîní, *het verveelt hem niet om te zien*.

Kalânre-lânre, *verveling veroorzakende*, v. d.: *vervelend, wijldloopig*.

↪ ↻ ↻ (lârro), *vertoornd zijn*.

Kalarrôwi, of: úngalarrôwi, *vertoornd zijn op iemand* (Rap.); v. d.: *bestrafen, berispen*.

Pañgalarrôwi, a) = *kalarrôwi*; b) *het op iemand vertoornd zijn*, v. d. *toorn, gramschap*; bijv.: pañgalarrôwi bāttoe ri-Âlla-taâla, *God is vertoornd*. — Pâre-kô, of bôya-kô, pañgalarrôwi, *maak, of zoek, dat men boos op u wordt*. NB. dit geschiedt dikwijls door Inlandsehe bedienden, wanneer zij van meester veranderen willen. Om zelve de dienst op te zeggen, dit durven zij niet; zij trachten alzoo hun' heer boos te maken, opdat deze hen wegzende.

Kalarrôwañg, a) *gramschap*, b) *op iemand, of om iets, boos zijn*; bijv.: âpa nakalarrôwañg, *waarom is hij boos?*

↪ ↻ ↻ (1° lînroenng), *overschaduw, bedekt, veilig, onzichtbaar zijn*. Vergel. 't Mal. *lindoeng*, *schaduw, lommer, toevlugt, wijk, beschaduwen, beschermen, toevlugt zoeken*, Boeg. *lindoeng*, idem; bijv.: lînroenng-mi kâppalaka ri-bokôna Kôdiñgârenng, *het*

schip verschuilt zich achter Kôdiñgârenng (een eiland bij Makassar).

Lînroênngi, *iemand overschaduwen, of overdekken*; bijv.: nalinroênngi-mi ôemboe-ôébá, *hij is geheel overdekt met kruiddamp*.

(2° lînroenng), *rondgaan*; v. d.: ðjêné-málin-roenng, *een draaikolk*. — Niyâlle-mi bisêyañga ri-linrôenna kâppalaka, *de prauw wordt meégesleept in het kielwater van het groote schip*.

Samalînroenng, *gelijkelijk*, d. i.: *overal, rondgaan*, v. d. *zich overal verspreiden*; bijv.: samalînroenng ri-lotênna, *de wind verspreidt zich overal op de zoldering*. (Sinr.)

↪ ↻ ↻ (lôerañg), *lading*. Boeg. idem; bijv.: ápanâí (, of: ámônngkaráki) *lôerañg*, letterl. *lading doen opklimmen*, te weten: *op den wal*, d. i.: *ontladen*. — Ápanâoenng lôerañg, *lading doen nederdalen*, te weten: *in het vaarttuig*, d. i.: *laden*.

Álôerañg, *met lading*, d. i. *beladen zijn*, v. d.: mâte-álôerañg, *beladen sterven*, geb. van het *sterven* eener *zwangere vrouw*.

Palôerañg-lêkó, *eene prauw, beladen met sierikbladen*.

↪ ↻ ↻ (lôenra), Sal. en Boeg. *vet*.

↪ ↻ ↻ (1° lôeroe), Boeg. = *lôeroesóe*.

Silôeroe-loèroe, *regtstreeks op elkander afkomen*. (Dat. Moes.)

(2° lôeroe), = *kalôesóe, fijn wrijven*.

↪ ↻ ↻ (lôere), bep. *loerêya*, of: *lôere-loère*, soort van *vischjes*; Boeg. idem. — Lôere-kêbó, en lôere-lélenng, soorten van *lôere*. — Bitjâra-loèrelôere, *allerlei nietsbeteekenende praatjes*.

↪ ↻ ↻ (1° lêrañg). Lêrañg-lêrañg, *draagbaar, lijkbaar*, Mal. *lejañg*, *draagbaar*. Boeg. idem.

Lêrañg-lêrañg, sleutelbeen. Boeg. idem.

(2° lêrañg), kippenhok. — Mánâí ri-lerâna, even als kippen in hun hok klimmen, d. i.: ergens zoo goed als t'huis zijn. (Rap.)

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lêré), bep. lêreka. — Si-lêré, eene lengte van één súnjkoelóc en één lédo. Boeg. idem.

(2° lêré), streep, kring. Jav. lerek, langgestreept. — Lêré-lêré-báttañg, streepen, of plooijen, van het vel, onder en ter hoogte van de maagholte. — Kâl-loñg-málêré-lêré, een hals met kringen. NB. voor zeer mooi gehouden. (Sinr., Tar.)

(3° lêré), bep. lerêya, Bonth. en Boel., = bélla N°. 3, ver. — Ámâí-lêre, lett.: ver ademhalen, v. d.: zuchten, = ámâí-lómpo, en: ámâí-láboe.

(4° lêré), mede, verbonden zijn met, v. d.: geliefde, man, echtgenoot; bijv.: Ânne nâkke ri-lerêkoe, pôtó-pôeli tágañggâñgkoe, lett.: wat betreft mijne verbindtenis (, bijv. met haar), zoo ben ik gelijk een sterk aangehaalde stevige knoop. (Tar.) — Ântoe lerênoe t̃jokkôwa, wat betreft uwe geheime minnaressen. (Tar.) — Mâna ri-lerêna-mâmo, ofschoon zij bij haar man is. (Tar.)

Lerêkañg, tot geliefde, tot man, of vrouw, maken, d. i.: nemen; bijv. i-kâtte pâleñg toenâya, nisâli-kí nilerêkañg, wij geringe menschen worden dan afgewezen om tot man, of tot vrouw genomen te worden. (Kel.) — Mâñgkĩñg ikâoe koelerêkañg, koe-mátêne, alleen wanneer ik u tot vrouw heb, ben ik gelukkig.

Silerêkañg, zamen verbonden zijn, doch meestal uitsluitend gebezigd van een' man en vrouw buiten huwelijk.

↖ ↗ ↘ ↙ (lêro), kaauwen, een sierihpruimpje bijvoorb. — Ákalêro, mummelen, zonder tanden

eten, met de tong vermalen; Boeg. mágalêro, idem. — Toe-biyasâya ákalêro ód̃joeñg-toëmbá, lett.: menschen, die gewoon zijn, de punt der lans met de tong te vermalen (, vergel. ons ijzervreter), d. i.: zeer stoute, vermeteale krijgshelden. (D. Moes.)

Kalêro ook genomen in de beteekenis van kóta, een sierihpruimpje; bijv.: sitanrôwi kalêro, elkander een sierihpruimpje overreiken. (Royoñg.)

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lônre), bep. lonrêya, soort van praauw. (Sinr., Tar.)

(2° lônre). Lônre-lônre, soort van Makass. gezang. (D. Moes.)

(3° lônre), bep. lonrêya, = kalépoe, geheel, in zijn geheel, niet gescheurd, niet aan stukken gesneden, niet gevouwen, bijv.: een vel papier, een boom, een rol zijde, enz.; v. d. ook: aan alle kanten zichtbaar, duidelijk.

Palônre, in zijn, of haar, geheel laten; bijv.: palônre-mâmi, têya-kô lappakî, laat het maar in zijn geheel, vouw het niet, te weten: 't papier. — Palônre-mâmi, têya-kô polongî, laat ze maar in haar geheel, snijd ze niet aan stukken, bijv.: de rol zijde.

↖ ↗ ↘ ↙ (lôro), bep. lorôwa, vuilnis, bijv. afgevallen bladen en dergel. in een tuin, vodden en geseheid papier in eene kamer, enz. Van daar: têya-kô lôro-lorôwi agâñga, maak den weg niet vuil, door er bijv. vodden of rotte bladen, of wat het ook zij op neêr te gooijen.

Lôro-d̃jéné. Men zie d̃jéné.

↖ ↗ ↘ ↙ (lônroñg), jong.

↖ ↗ ↘ ↙ (lânrreré). Bonthainseh, = ré-resé.

Kâna-pilânrreré, = kâna-piréresé.

↖ ↗ ↘ ↙ (lânrasá). Lanrâsañg, = 't Mal. landâsan, een aanbeeld, hakbord. Boeg. idem.

Pâpalanrâsi, iemand, of iets, als aanbeeld gebruiken; bijv.: kâyoe nipépêkañgi, kâyoe-tōng nipâpalanrâsi, er wordt hout gebezigd, om meê te slaan, te kloppen, en ook hout om als aanbeeld te gebruiken. — Inâkke napâpalanrâsi, mij gebruikt hij als aanbeeld, d. i.: hij schuift maar alles op mij.

Vergel. tanrâsañg, op: tânrasá N°. 2.

↘ ↘ ↘ (lârisí), aftrek hebben, Boeg. idem; bijv.: lârisíki gollâkoe, mijn suiker heeft veel aftrek.

Palârisí, doen aftrek hebben.

Palarîsi, bep. palârisîya, een middel om de koopers te lokken. Daartoe onder anderen gebezigd: gâmmi (, men zie op gâmmi) en de kop van een álóe N°. 4.

↘ ↘ ↘ (lóeroesóe), regstreeks op iemand afkomen, onder anderen gebez. van honden en ook van slangen, Boeg. lôéroé, idem; bijv.: nalôeroesóeká kōngkōng, er komt een hond regstreeks op mij af. (Tam.) Vergel. lôesoe N°. 1.

↘ ↘ ↘ (lêrasá), veranderen, doen vervangen, enz.; bijv.: lêrasáki olowânnoc, verander uw' koers. — Nalêrasá-mi kalênna ângînga, de wind heeft zich, of: is, veranderd. — Nilêrasáki riyempowâna, hij wordt ontslagen uit zijne betrekking, en door een' ander vervangen. — Pintôedjowi nilêrasá, zij worden zevenmaal met verandering van stem aangeheven, of gezongen, te weten: de woorden van een lied, bijv. van de róyoñg.

↘ ↘ ↘ ↘ (lôrosó), bep. lôrosoka, eigenlijk slechts in het algemeen straf; bijv.: âne alôwa noelânngeré-mi sâllañg lorosónoc, van daag zult gij uw straf hooren; doch dikwerf bepaald van boete gebezigd. Vergel. rórosó N°. 2.

Lorôsañg, tot straf, of boete, maken, als zoodanig beschouwen; bijv.: pakádôna-dji tâoc-salâya ni-

lorôsañgi, de beboeting slechts van degenen, die misdreven hebben, wordt hun als boete opgelegd, d. i.: zij worden naar gelang van hun stand, of betrekking, beboet. (Inl. Wetb., Rap. K. G.)

Palorôsañg, tot boete, of straf, maken voor iemand, v. d.: als boete, of straf, vaststellen voor iemand; v. d.: palorôsañg kasalâñg, iemand eene straf, of boete, opleggen. (Rap.)

↘ ↘ (1° lálá), bep. lálaka. — Ôenti si-lálá, gedeelte van een tros pisañg's (, men zie pókó N°. 1), wegens de overeenkomst in vorm gewoonlijk een kam genoemd. — Nilálá, even als een kam pisañg's ingedeeld, of gesplitst worden, v. d.: afgedeeld, in classes verdeeld worden; bijv.: kíkellâi nilálá si-yâpa âñjdjo kikoetánañga? in hoeveel artikels wenscht gij het gevraagde verhaal gesplitst te hebben? — Niláláki empowâna, hunne zitplaatsen worden in classes ingedeeld, d. i.: ieder wordt eene plaats overeenkomstig zijn' rang aangewezen.

Lálá-lálá, als 't ware in classes indeelen; v. d.: ñgâpa noelálá-láláki anâkoe?, waarom deelt gij mijne kinderen als 't ware in classes?, d. i.: waarom stelt gij het een boven het ander?

Lálâkkañg, eene zaak voor iemand in classes indeelen, d. i.: hem de zaak stuk voor stuk opgeven.

Palálâkkañg, a) dat gedeelte van den pisañg-boom, waaraan de lálá's, of kammen, vastzitten; b) voor iemand in classes indeelen; bijv.: nivalálâkkañgi empowâna, hem wordt eene betrekking gegeven naar gelang van zijn' rang.

Sallálâna kâmma ôenti, zij die even naauw met hem verbonden zijn, als de kammen van een pisañg-boom onderling. (Mâdi.)

(2° lálá), vuur geven, slikeren, geb. van een vuurslag en dergel., doch niet van weérlicht, Boeg.

idem; bijv.: tēyaī álálá, *het wil geen vuur geven, het ketst*, te weten: *het geweer*. — Ânne toedjôenna lâlaka, *van die zijde komt het geflikker, het lichten*, d. i.: *die rigting uit moet het land zijn*. NB. geb. door zeeluî die te midden van den naech naar de ligging van het land zoeken.

(3° lâla), *verbrijzeld, geheel aan stukken zijn*, Boeg. idem; bijv.: lâla-miâ Bisampôle, *Bisampôle is geheel verbrijzeld, geheel verwoest*. (Mâdi.) — Lâla-mi pasapoëngkoe, *mijn hoofddoek is als 't ware verbrijzeld, geheel verbrijzeld, geheel aan stukken, vol gaten*. — Lâla-mi djôngâya bâte-pôke, of: bâte-kôngkông, *het hertebeest is door overgrootte menigte van lanssteken, of hondebeten, als 't ware verbrijzeld*.

(4° lâla). Verg. léle N°. 2.

↪ ↪ (1° lâlañg), i-lâlañg, *binnen*, Boeg. ri lâlâñg, idem. — I-lâlañg ri-bállaka, *binnen in het huis*. — I-lâlañg ri-soerâna Iyânoe, *binnen in de geschriften van NN.*, v. d.: *onder de geschriften van NN*. — Bâdjoe-lâlañg, *een binnen-, of onder-kleed*. — Toe-mâilâlañg, *titel van een zeer voornaam ambtenaar in het rijk van Gôwa, door wiens handen alle zaken van eenig gewigt behooren te gaan, aldus genaamd wegens de intieme of naauwe betrekking, waarin de toe-mâilâlañg tot den vorst staat*. (Rap.) Van daar: katôemâilâlâñg, *de betrekking van toe-mâilâlañg*. — Bâttoe-lâlañg ri, *komen binnen uit*. (Tar.) — Gadjîna sampôelo roepiâ ilâlañg kanrêna, *zijn loon is tien ropijen en rijst*, lett.: *tien ropijen met rijst er binnen*, d. i. ook *de rijst behoort tot zijn loon* (verg. ipântará kanrêna, op pântará). — Na-îya simâna, ilâlañg sibilâñg rēyalá toedjoe-rēyalá simâna, *van iedere honderd reyaal zeven reyaal vracht (7 pcrent)*. (Rap.

T. Dj.) — Na-îya simâna, ilâlañg 100 rēyalá ásôclóc-mi 6 rēyalá, *wat de vracht betreft, van de 100 reaal gaat af*, d. i.: *wordt betaald 6 reyaal*. — Na-ilâlañg sérêna salôewará si-toëngkaláki, *in één broek gaat één streng zijde*, d. i.: *daarvoor is noodig één streng*. — Na-îya ballinna, ilâlañg sibatôenna salôewaraka tînoka 6 roepiâ, lett.: *in één broek van de beste soort gaat*, d. i.: *één broek van de beste soort kost, 6 ropijen*.

I-lâlâñg, *meer naar binnen, inwendiger, inuiger, intiemer*, bijv.: ilâlañgâna kamedjâya bāttoe bādjoebadjoewa, lett.: *meer naar binnen*, d. i.: *onder het hemd, komt het baadje*. — Ka-îya pañgas-sêngkoe, taêna tâoe ilâlâñgânga na-anrônna, na mañggêna, *daar ik weet, dat er niemand intiemer, of nader, is dan hare ouders*. (Brief.)

Kalâlâñg ri, *verdiept in, verslaafd aan*, bijv. ri-bálló, *aan saguweer*, bijvoorbeeld ri-bainne, *aan vrouwen*.

Pailâlañg, *binnen in doen zijn*; bijv.: pailâlañg soêrá, *in een brief doen zijn*, v. d.: *schrijven*, v. d.: pailâlañg-soerâkkañgi, *voor iemand in een brief doen zijn*, d. i.: *aan iemand schrijven*. (Djay.) — Koepailâlañg ballâkoe, *ik geef mijn huis tot pand*, lett.: *het tot pand geven van mijn huis breng ik binnen, wil ik begrepen hebben onder, de conditie's, waurop gij mij geld voorschiet*. NB. dit bijvoorb. geantwoord op de vraag: Âpa koetâgalá? Men zie tâgalá. — Koepailâlañg bonêna ballâkoe, te weten: ri-sapattâkoe, lett.: *ik neem op*, of: *sluit in*, te weten: *in mijn eed, al wat in mijn huis is*. Zin: “Moge dit alles vervloekt zijn, wanncer ik onwaarheid spreek.” Vergel. ampakânaboettâñgi, op kâna N°. 1, en ampariwâñgi ándá, op: rîwa.

Bênteñg-palâlañg. Verg. bêteñg N°. 3.

(2° lâlãng), *schaduw*, v. d.: *zonnescerm*, en v. d.: *regenscerm*, Boegin. idem. — Lâlãng-tâlã, lett. *schaduw van een tâlá-boom*, en dewijl deze boom weinig schaduw bij den stam, doch door zijn' hoogen kruin meer op eenigen afstand daarvan verspreidt, wordt lâlãng-tâlã gebez. als beeld van iemand, die zijne naastbestaanden doct achterstaan bij vreemden; zoo zegt men bijvoorbeeld lâlãng-tâlã ânĩđĩo taoêwa, *die man is eene tâlá-schaduw*. — Lâlãng-si-pôewe, *een halve zonnescerm van tâlá*, of *lontar-blad*, één der rijkssieraden van Gôwa. NB. dewijl de koning *Toe-mápã-risika kallónna* slechts een *ánã-si-pôewe* was, kreeg hij en zijne opvolgers ook maar een lâlãng-si-pôewe.

Lâlãngi, *iemand een zonnescerm boven het hoofd houden*; bijv.: tâllassá-ĩđĩi Toe-niđĩálló, *nanilâlãngi lâlãng-si-pôewe*, *nog bij het leven van Toe-niđĩálló*, *werd hem een halve zonnescerm boven het hoofd gehouden*, d. i.: *werd hem de koninklijke waardigheid opgedragen*. (GG.)

Álâlãng, *met schaduw zijn*; v. d. palâlãngi, *iemand, of iets, bezigen om met schaduw bij te zijn*, v. d.: *ergens schaduw, of: bescherming vinden, of zoeken*, bijv.: ka-pôkó-bôsi noegãppa noepalâlãngi, *gij hebt tot eene regenvolk uw toevlugt genomen als ware dit een regenscerm*. (Tar.) — Bãraũg kãmma-đĩi âpa naniyã-tôdoũg ikãambe kípálâlãngi! *mogten ook wij bescherming vinden bij hem!* (Tar. D. M.)

Palâlãngaũg, *schaduwrijke plaats, toevlugtsoord, toevlugt*. (D. Mocs.) Ook geb. om ons woord *tent* te vertolken.

(3° lâlãng, *weg*. — Lâlãng-têdoũg, *buffel-weg*.)

Álâlãng, *gaan, vooral: over land gaan*. Boegin. idem.

Lâlãngi, *gaan op zekeren tijd, of plaats; bijv.*: tâlloeũg-âllo, tâlloeũm-bãngi nilâlãngi, *drie dagen en drie nachten werd er gegaan*. — Binãnga koêlle nilâlãngi, *een rivier, die kan begaan worden, een waadbare rivier*; = binãnga koêlle nipantãléi.

Lâlãngaũg, *een gaan, bijv.*: namálãmpa-mo salãmpa-lampãna, kãra-kãra lâlãngaũg tâlloeũg-âllo, tâlloeũm-bãngi, *zij gingen maar altoos door, een gaan van drie dagen en drie nachten*, d. i.: *zij liepen drie dagen en drie nachten voort*. (Djaj.)

Palâlãngaũg, = lâlãngaũg.

Palâlãng-lâlãngaũg, *een wandelen*; v. d.: sipalâlãng-lâlãngaũgi, *het is een wandelingje van belang*.

☞ ☞ (1° lâlĩng), *krijgsgevangen maken*. (G. G.) Boeg. idem.

(2° lâlĩng), *iets ergens uit-, of afnemen om op de eene of andere plaats te brengen*, bijv.: *goederen*, Boeg. idem; als: nilâlĩng-ũgãseũg-mi nãoeũg, *alles werd naar beneden gebracht*. — Kílâlĩng-mi ripadĩngĩng, *wij nemen het, te weten: van het vuur, af, om het in een wan te doen*. (Rap. K. G.)

☞ ☞ (lâlœ), *spelen, van het maunetje met het wijfje, wordt van alle beesten gebruikt*.

Lalœwi, *spelen met*.

Si-palâlœ-đĩãngaũg-đĩi, nalãmpa, letterl.: *hij bleef slechts zoo lang als een haan op de hen zit, en toen ging hij weér heen*, d. i.: *hij bleef slechts een oogenblikje*. Boeg. đĩãlœ, *vergel. boven: padĩãlœ op đĩãlœ*.

☞ ☞ (1° lâlœ), bep. lâlêya. — Tãoc-lâlœ, *een man, die altijd bij de vrouwen (hoeren) loopt, en omgekeerd: eene vrouw die sterk op de mannen verzot is*, v. d.: bœloc-lâlêyaũg, *eene soort van ziekte bij kinderen, bestaande in slapeboosheid, en*

toegeselreven aan ontrouw des vaders, of ook wel aan het verkeer van hoerenloopers in de nabijheid des kinds. Deze ziekte daarom ook genoemd: *bô-loe-lasôwañg*, men zie *lâso* N°. 1.

(2° *lâle*), *onachtzaam zijn, op eene onachtzame wijze iets doen, flauw zijn, verflauwen*. Sund., Jav. *lali*, en Mal. *lâlej*, *vergeten, verzuimen*; bijv.: *tôcwañg anjđjiná-lâle-mâmi*, *mijnheer houdt slechts flauw van mij*. — *Lâle-mi ri-biyasâna*, *hij is verflauwd in zijn gedurig herwaarts komen*. (Sinr., Kel.) — *Nibâyoe-lâle*, *als onachtzaam, als flauw beschouwd worden*.

Kalâlêi, *onachtzaam, flauw zijn ten opzichte van iemand, of iets, veronachtzamen*. (Sinr.)

↪ ↪ ↪ (1° *lâlo*), *langs, of voorbijgaan, bijv.: een hnis; doortrekken, bijv. een land; v. d.: a) overschrijden, overtreden; b) er doorgaan, kunnen, mogen, v. d. ook gebezigd bij wenschen, vergel. 't Jav. laloe, weggaan, verwijderd. Mal. lâlo, voorbijgaan, doortrekken, overtrekken, uit den weg gaan, overtreden, enz.; bijv.: ta-lâlo-lalôwa-đji dodôñgkoe*, *mijne zwakte gaat maar niet voorbij, gaat maar niet over*. — *Lâlo-mi ri-poêroesâna*, *lett.: hij is zijn streelen voorbij, v. d.: wordt niet meer gestreeld*. (Mâdi.) — *Lanrinna lalôna-mo đjanđjîñgkoe ri-Iyânoe*, *dewijt ik overtreden heb mijn verbond met, of: mijne belofte aan, NN*. (Brief.) — *Soerâna Iyânoe, pôro ninânro-lâlo-đji ri-Âlla-taâla, băttoe mănge*, *brief van N. N., moge het door den hoogverheven God toegelaten worden, dat hij kome, enz.* — *Kípamoppôrañg-lâlôwá*, *mogt gij mij vergeven, d. i.: vergeef gij mij toch*.

Lalôwañg, *ergens voorbijgaan*; bijv.: *koepari-bôntowi, bônto nalalôwañgi ânğiñg māmîrî*, *ik zal hetzelfde, te weten: mijn ongeluk, plaatsen op*

een' wal, waar het geblaas van den wind langs gaat, te weten: opdat die wind het dan meêneeme.

Lalôwi, *lett.: ergens voorbijgaan, ergens dóór-trekken, enz., v. d.: eene greus overschrijden, v. d. overtreden; bijv.: pârañg nalalôwi, vlakten trekt hij door*. (Đjay.) — *Ta-nalâlôwiya-mi boêlañg siyagâñg âllo, nabăttoe, er gaan (daar ter plaatse) geen Maan en Zon meer voorbij, eer dat hij komt, v. d. hij komt spoedig*. — *Ta-koellêya-mi koelalôwi kanânta*, *lett.: ik kan niet meer voorbij uwe woorden komen, v. d.: ik kan niet meer inbrengen tegen uwe woorden*. (Rap.) — *Îya-iyâna-mo âlalôwi, al wie overschrijdt deze voorschriften, enz.* (Rap. T. Đj.)

Pilalôwi, *lett.: iemand of iets, maken tot het voorwerp waar men voorbij gaat, v. d.: de grens van iets overschrijden, een voorschrift overtreden*.

Palâlo, *doen voorbij gaan, laten passeren, vergunnen, toestaan; bijv.: ta-mâpalalôwaï, zij staan het niet toe*. (Rap. T. Đj.)

Palalôwañg, a) *vergunnen, toestaan aan iemand; bijv.: napalalôwañg-đjîñđjo tanâna, en hij liet hem dat land van hem maar behouden*. (Brief);

b) *lett.: iemand, die een ander voorbij-, of weg-, laat gaan; v. d. gebez. van den man, die zijne vrouw verstoot, en ook weêrkeurig van de verstootene vrouw; zoo wordt bijvoorb. Mâdi genoemd: palâlôwâna toe-mâmâná-sikalîya, de man die de vrouwen, welke eens gebaard hebben, verstoot*. (Mâdi.) — Zoo heet het elders van eene vrouw: *palâlôwâna Râđja Âđjañg, de verstootene vrouw van Râđja-Âđjañg*. (Đjay.)

Palâlôwâñgâñg, = *palalôwañg*; bijv. *na-nipalâlôwâñgâñg-mo si-pôlonğ ri-patannâya bâllá*, *hem wordt een gedeelte van het huis door den eigenaar afgestaan*. (Inl. Weth.)

Silâlo-lîma, *in elkander's handen overgaan*, v. d.; *silâlo-lîma-pi*, gebez. wanneer men *de koopwaar*, en *het geld* daarvoor, als 't ware terstond *in elkanders hand laat overgaan*, elkander dadelijk ter hand stelt; wij zouden zeggen: *boter bij den visch, eomp-tant*.

Si-lalônna, lett.: *één voorbijgaan er van*, zooveel als: *één oogenblikje*; ziet dit nu op het verledene, zoo beteekent het: *zoo even*. Doelt men op de toekomst, zoo is het zeer goed te vertalen met: *terstond, oogenblikkelijk*; bijv.: si-lalônna álâmpa, *een oogenblik pas geleden*, d. i.: *zoo even is hij heengegaan*. — Si-lalônna-pa ânne naléba, *een oogenblik nog; en het is klaar*, d. i.: *zoo aanstonds, oogenblikkelijk is het klaar*. — Si-lalônna mêmañg sâllañg koegaôekañg, *ik zal het zoo aanstonds verrigten*. — Ri-si-lalônna mêmañg, *oogenblikkelijk*.

Tálâlo, of: tálâlo-lâlo, *zeer, buitengemeen*, wel- ligt lett.: *de gewone maat overschreden zijnde*. Verg. 't Mal. *terlâlo*.

(2° lâlo), Toer., = *béla, vriend*.

𐄂 𐄂 (lîla), bep. lilâya, *tong*. Boeg. idem, Mal. *liedah*; bijv.: lilâna padjekôwa, lett.: *de tong van den ploeg*, geb. van het stuk hout, vlak onder het ploegkouter. — Lîla-tjâdi, of: ânâ-lîla, *huig*. — Álîla-padâlléki, *hij heeft eene leguwaans-*, d. i.: *een' dubbele tong*, d. i.: *hij spreekt met een' dubbele tong*. — Lilâna tîmbañganğa, *de evenaar der weegschaal*. Men zie *tîmbañganğ* op: *tîmbañğ*. — Nakállonğ-mi lilâna, vergel. *kállonğ*. — Toe-ámôlonğ lîla-karâëñg. Vergel. *pôlonğ*. — Lîla-boewâdja, naam eener soort van *plant*, wier dikke bladen eene groote hoeveelheid sap bevatten, hetwelk de Inlander soms tot verkoeling op zijn hoofd gooit. — Lîla-gâdja, soort van *boom*, wegens zijne doornen gebezigd

voor omheining. De bladen zijn ook van medieinaal nut.

Lîla-mâtjãñg, soort van boom, ook met doornen, en evenzeer gebez. voor omheining, een *eactus*. De bladen insgelijks van medieinaal nut.

Lîla-lîla, soort van visch, *tong*.

𐄂 𐄂 (1° lîlí), *rondgaan, omgaan*. — Lîlí-boetta, *het land rondgaan*, v. d. geb. van een *inspeetiereis*, bijv. van den Gouverneur.

Álîlí-lîlí, *een weinig rondgaan, rondwandelen*.

Kalîlí, *doen rondgaan om*, v. d. *iets omgeven met*, bijv.: sélé-nikalîlí Mañgarîbi, *eene kris, omgeven*, d. i.: *rondom bewerkt, met Mañgarîbi-ijzer*. (Dat. Moes.)

Lilîkãñg, a) *doen rondgaan*, v. d. *overal heenvoeren*, v. d. ook: *ronddragen, in triomf rondvoeren*, bijv. een *bruïgom*. (Djaj.)

b) bamboczen, die in de lengte langs het dak van 't huis loopen.

Lilîki, *ergens om-*, of *rondgaan*.

Pilîlíki, of: palilîki, *iets ergens om heen doengaan*; bijv.: lekôna kaloekôewa nipalilîki, *de klapper-bladen worden aan een touw rondom het huis, der kraamvrouw bijv., gehangen, tot wering van booze geesten*. — Nipililîki tanâya, (de ploeg) *wordt gevoerd om de paddievelden heen*. NB. dit geschiedt alle jaren in Gôwa, bij aanvang van den ploegtijd, en gaat met allerlei feestelijkheden gepaard, waarbij de *bissoe's* doorgaans een' groote rol spelen. Wee hem die zijn akker durft te bewerken, vóórdat 's koning's velden op deze wijze gewijd zijn!

Karâëñg-palîlí, *vasallen, leenmannen*, letterl.: *vorsten der omliggende streken*, tenzij men aanneme, dat *lîlí* op grond van de Boegin. beteekenis, hier

zij: volgen, alzoo: vorsten die volgen de bevelen van den leenheer.

Âmpalilîkãṅg, iemand tot vasal maken. (G. G.)

Pakalîlî, bep. pakalîlika, het witte omkleedsel van de wála-sóêd̃ji der voor een lijk bestemde boelékãṅg.

(2° lîli), álîli, uit den weg gaan, mijden; bijv.: pòenna niyá tâoe kíboentóelaṅg, na-têya álîli, ikátte-mi álîli, zoo wij iemand tegen komen, die niet uit den weg wil gaan, moeten wij zulks maar doen. (Rap. K. G.)

Lilîyaṅg, a) het uit den weg gaan, het mijden; bijv.: ka-ântoe balâya naniyá liliyâna, dewijl, wat die ramp betreft, er een ontgaan daarvan is, d. i.: dewijl die ramp te ontgaan is. (D̃jay.)

b) uit den weg gaan voor iemand, of iets, bijv.: pòenna ta-kílilîyaṅg-memãṅga, zoo wij er niet terstond voor uit den weg gaan. (Rap. K. G.) — Málilîyaṅg papisãṅka, vermijden, of: nalaten, hetgeen verboden is. (Godsd.)

Palîliyaṅg, iemand, of iets, maken, tot het voorwerp, waarvoor men uit den weg gaat; iemand, of iets, vermijden; bijv.: na-pòenna siboëntoeloe-kô parânoe tâoe, noe-ta-napalîliyaṅga, en zoo uwe medemenseken u ontmoeten, en niet voor u uit den weg gaan. (Rap. K. G.) — Kammoêwa-pêyó-má rikõṅg, napalîliyaṅgkoe, en als ware ik helaas! slijk, zoo gaat hij voor mij uit den weg, zoo schuwt hij mij. (Sinr., Tar.)

Palîli, a) uit den weg doen gaan;

b) naam eener soort van medicinalen heester, dezelfde die men tegenwoordig s̃ri pleegt te noemen, verg. s̃ri N°. 2, bijv.: bowâgaṅg, palîli, parêmpasá, lôwe, na-êraṅg âṅgĩṅg mámirí, de medicinale gewassen, genaamd bowâgaṅg, palîli, pa-

rêmpasá, en lôwe, mogen alle kwaad weren! en de wind het met zich mede voeren! NB. Deze woorden gezongen bij een ziek kind. — Bowâgaṅg, palîli, nabâttoe katjilakãṅga, mogen de medicinale gewassen bowâgaṅg en palîli voorkomen, dat u het ongeluk treffe! (Rap. T. D̃j.)

Pâli-palîli, vooral uit den weg doen gaan; bijv.: pâli-palîli kalênnoe, maak u vooral uit den weg. (Rap. K. G.)

(3° lîlî), digt stoppen met band, of klei, of wat het zij (Kêloṅg); bijv. roêṅga-nilîlika, de roêṅga die goed met klei bestreken is, opdat het water niet door de eene of andere opening wegvloeije. (Rap.)

❧❧ (lîliṅg), waskaars. — Boêṅga-lîliṅg, van bôd̃joló N°. 2 gemaakte bloemen, in den vorm van een eandelabre, waarin men een kaars kan steken. Deze voor het bruidspaar gesteld, en tegelijk met de sóenraṅg in staatsie rondgevoerd, v. d.: nipalîlî boêṅga-lîliṅg.

Tâmموelîliṅg, rondom omgeven; bijv.: tammoe-lîliṅg-má bâli, ik ben rondom van vijanden omgeven.

❧❧ (loêlaṅg). Loêlaṅg-loêlaṅg, de bovenste plank van de salómponṅ van een prauw, als 't ware het deksel. (S. Tjin.)

❧❧ (1° loêloe). Áloeloe wi âlimboêboeka, het stuift. Boeg. idem.

Loelôewaṅg, tegen iemand aansturen, of aanloopen. — Bâgalá dâēṅg-máloelôewaṅg, een vierkant stevig menseh, die overal tegen aan loopt, niets ontziet.

Silolôewaṅg, of: silôeloe-loelôewaṅg, elkander tegen het lijf loopen; v. d. ook: elkander overzeilen, van sehpen gebeez.

Palolôewi, = piṭjôeroe, men zie l̃jôeroe; wellicht letterlijk: datgeen wat alles voor ons weg doet

stuiven, alle beletselen voor ons geluk uit den weg ruimt.

Loêloe-goêlañg-goêlañg, eene oud-Makassarsche uitdrukking; lett.; *verstuiven*; v. d.: *met al zijne nakomelingen verstrooid worden*; bijv.: loêloe-goêlañg-goêlañgá, *moge ik verstuiven!* d. i.: *moge mijn geslacht verstuiven als het zand, mogen mijne nakomelingen naar alle oorden verspreid worden!* te weten: wanneer ik niet de vereishte naauwkeurigheid bij het vermelden van de namen der vorsten in acht mogt nemen. (G. G.)

(2° loêlóe), *gebaand, voor ieder begaanbaar*; bijv. *een weg*; als: agâñg-máloêlóe, *een gebaande* (voor ieder openstaande) *weg*. — Agâñg-máloêlóe, mânge añdjorêñgañg, *een open weg naar den Hemel*.

Nakalóeloêkañg bête-bête-ri-tanâya, *de bête-bête op den grond wordt vertreden* (van wege de menigte menschen). (Mádi.)

(3° loêlóe), *afvegen, afdroogen*, bijv. *zijne handen*, Boeg. idem.

Paloêlóe, lett.: *afveger, afdrooger*; v. d.: a) *een doek om af te vegen, of af te droogen*. — Paloêlóe-niyôemoëñg, *een' berookte doek*, die bij voorname Inlanders na het dîner rondgaat, opdat men daarmede de handen afvege, en ze van visch-lucht en dergelijke zuivere. — Paloêlóe-ôeroesóe, *onze neus- of zakdoek*.

b) *de wisscher van een kanon*.

↯↯ (1° loêloëñg), *bij groote hoopen loopen, of gaan*.

Palôeloëñg, *bij groote hoopen doen gaan*; bijv.: îya palôeloëñg taôenna (GG.), *hij heeft veel menschen tot zijne beschikking*.

Palôeloëñgañg, *bij groote hoopen ergens heen doen gaan, doen toestroomen*. (Mádi.)

(2° loêloëñg), *broeijen, vruchten* bijv., meestal door middel van blimbiñg-bladen, of stroo, en het besprenkelen met zeewater. Soms overdrachtelijk gebezigd van iemand, die aankomende meisjes, of nichtjes, bij zich in huis neemt, met zeker bijoogmerk, ze alzoo als het ware broeit. (Kel.)

↯↯↯ (lêla), bep. *lelâya*, een langwerpige kanon. Boeg. idem. Mal. *lejla*.

↯↯↯ (lêlañg), *waakzaam*, Boeg. idem.

↯↯↯ (1° lêle), *rond gaan, v. d. algemeen zijn, algemeen bekend zijn*, Boeg. idem; bijv. lêlei poewâya, *de pest gaat rond, slaat van den een op den ander, heerscht algemeen*. (Inl. Wetb.) — Lêlei mâte-mâná tâoe-tiyânañga, *de zwangere vrouwen sterven overal op het kraambed*. (Bap. K. G.) — Málêle ri-taôêwa, *rondgaan bij de menschen, te weten: voor schatting*. (Rap. K. G.) — D̄jôwá-nilêle, *ḏjôwá's*, die, bij gebrek aan gewone ḏjôwá's, op last van den vorst, door den anregôeroe overal in de kampong's zijn bijéengebrâgt. — Lêle-bân̄gi, lett.: *'s nachts rondgaan*; wordt gebezigd van den man, die van nacht bij deze, morgen bij gene vrouw slaapt. (GG.) — Toêna-lêle, *rondom, algemeen bekend als gering*. (Sinr., Tar.) — Lâlañg-lelêya, *de algemeene weg, van daar: de weg dien allen behoorden te gaan*. (Rap. K. G.) — Poêpóe-lêle, lett. = lâboesóe-ñgâseñg-mi; v. d.: poêpóe-lêle asêya, *oudtijds gebezigd van het schraal staan en slechts ligte aren hebben der paddie*. (Rap.) — Le-lêkoe la-mân̄ge ḏjâga, *het is mijne beurt, om de wacht te houden*; lett.: *het is rond gegaan en tot mij gekomen*. — Lêle-boëndóe, *het rondgaan van alles wat tot het krijgvoeren behoort*, van daar: *de krijgskunst*; bijv.: mán̄gâsseñgi lêle-boëndóe, *hij is ervaren in de krijgskunst*. — Álân̄geré-lêle-ḏjâ-âne,

ik heb het maar ter loops gehoord; het is slechts een marktgerucht. (Mâdi.)

Lelêi, *rond gaan bij de menschen, hetzij om selhatting te heffen, hetzij om eenig bevel uit te vaardigen, iets bekend te maken, bijv.: na-nilelêi taôewa mânika, er werd rond gegaan bij de menschen om hun voor te schrijven, d. i.: hun werd algemeen voorgeschreven, om volgens de Mohammedaansche wet te trouwen.* (Rap.) — Na-nilelêi taôewa, ângâlle ñgâseñgi añggênna tâna-nipâpita-gâllañga, *en den menschen werd overal, werd algemeen aangezegd, om hunne verpande rijstvelden alle terug te nemen.* (Rap.)

Palêle, *doen rondgaan, v. d.: a) rondventen, bijvoorb. koopwaar;*

b) *overal bekend maken, bijv. eenig bevel, of wat het ook zij;*

e) *geld voorschieten bij de toptafel, lett.: aldaar geld in omloop brengen;*

d) *van iemand of iets niet willen weten, verwijderen, afschaffen, enz. Men denke slechts aan onze spreekwijze uit het dagelijksch leven: iemand rondom laten loopen; bijv.: ânne karâëñga mádjâi ðja-mâãñg toe-riyôlo napalêle, deze vorst heeft vele werken zijner voorgangers afgeschapt.* (G.G.) — Palêle-sâi, ñiyá bâte naratñjiki ðjêné-dâwá, *maak die inktvlak eens uit.* — Palêle ðjârañg, *een paard van de hand zetten.* — Palêle patoñgkôna roepâanna, *de doek, die hij voor zijn gezicht had, weg trekken.* (Tam.) — Na-nipalêlêi ri-îya sîmpoëñg-pamáika, *de kommer wordt van hem afgewend.* (Rap. T. ðj.) — Palêle tâi, a) *stront laten liggen; b) stront of vuiligheid wegdoen, v. d.: iets, als of het stront ware, verwijderen; bijv.: napalêle tâi-anâna, lett.: zij laat de vuiligheid harer jongen liggen, verwijdert*

zich daarvan. NB. men denke aan de gewoonte der zoogdieren, om de jongen terstond na de geboorte van plaats te doen veranderen. — *Nipalêlêi tâi* onder anderen ook gebezigd van *bruid* en *bruijom*, wanneer zij te zamen voor de tweede keer naar het huis van de ouders des bruijoms gebragt worden. Men verklaart de spreekwijze hieruit, dat het jonge paar eenigen tijd ten huize van de ouders des bruijoms vertoeft, ja daar zelfs overnacht, zoodat het als 't ware derwaarts gaat, om te *tâtâi*. (Verg. *tâi* N°. 2). Voorts wordt deze phrase ook gebezigd van het een of ander, hetwelk door iemand weggenomen en ergens verstopt was, en hetgeen nu op nieuw door een' ander stilletjes wordt weggepakt.

e) *overal doen rondgaan om wat te nemen, van alles wat nemen; bijv.: âpâlloe palêle, gebezigd van eene bijzondere manier van vleesch koken, waarbij men zieh van allerlei kruiderijen en andere ingredienten bedient, dus van alles wat neemt.* — Boelâëñg-palêle, goud dat met veel vreemde bestanddeelen vermengd is, waarbij men dus als 't ware *van alles wat genomen heeft.*

Papalêle, lett.: *iemand die overal doet rondgaan, bijvoorbeeld koopwaren; v. d.: rondventer van koopwaren.*

Pâpalelêyañg, *ergens overal kennis van geven; bijv.: gâoé-nipâpalelêyañg, eene zaak, waarvan men overal kennis geeft, eene zaak, die gepubliceerd, bij publicatie bekend gemaakt, wordt.*

Pilelêi, *iemand maken tot het voorwerp waarbij men rond gaat, enz.; bijvoorbeeld añggênna nipilêleîya ewâñgañg ri-karâëñga, allen bij wie de koning zijne wapenen doet rond gaan, d. i. allen aan wie de koning wapenen laat geven.* (Rap.)

Ampâpilelêyaŋgi ri, *iets overal rondbrengen*, v. d.: *bekend maken, aan.* (D̄jay.)

Lelêyaŋg, a) *doen rondgaan*; bijv.: pasâpoe nilêlêyaŋg si-Toeratêya, *een hoofddoek die men geheel Toeratêya heeft laten rondgaan*, bijvoorbeeld, om bezigtigd te worden. (Mâdi.) — Na-îya noelêlêyaŋg ri-Gôwa, *doe gij dat rondgaan*, v. d. *maak gij dat overal bekend in Gôwa.* (Rap. K. G.)

b) *rondgaan met betrekking tot iemand of iets*, v. d.: *ergens rondgaan*, v. d. ook: *met iemand*, of *iets*, *rondgaan*; *iemand*, of *iets*, *overal volgen*, of *nagaan*; bijv.: mâŋge lelêyaŋg, *ergens rondgaan*, bijv. om wat te verkoopen. — Lêle-lêlêyaŋg-kî mâŋge d̄jâga, *wij gaan om beurten ergens de wacht houden*, lett.: *het gaat bij ons rond om de wacht te gaan houden.* — Mâlelêyaŋg-kâna, *woorden nazeggen*, bijv. gebezigd van een gezant, die de woorden zijn's zender's overbrengt. (Inl. Wetb.) — Âñj̄d̄jo tôewaŋga ta-koellêyaï nilêlêyaŋg ri-parâna tâoe, *die heer kan niet nagevolgd, geëvenaard, worden door zijne medemenschen.* — Nalêle-lêlêyaŋgá, *hij doet mij na, hetzij in spreken, of doen.*

Kalelêyaŋg, *overal bekend zijn, of staan*; bijv.: ka-kalelêyaŋg-kô ânronŋg málâssoekânnoe mádjânnaŋg ri-Bônto-lêbaŋg, *daar het algemeen bekend is, dat de moeder die u baarde, altoos op Bônto-lêbaŋg gewoond heeft.* (Sinr.)

Ri-marâeŋg-d̄ji enroenna, na-ri-nâkke kalelêyaŋg, *hij houdt het immers met een andere, en toch heeft hij algemeen den naam mijn geliefde te zijn.* (Kel.)

Silêle-lêle, *zamen rondgaan*, v. d.: *zich vermengen met, omgaan met elkander.* (Tar.)

Samalêle, *gelijkelijk, tegelijk, rondgaan*, v. d.: *zich met iets vermengen*; bijv.: samalêle gârriŋga,

lett.: *de ziekte gaat gelijkelijk rond*, d. i.: *de ziekte vertoont zich overal.* — Samalêle-mi bambâuna, *de hitte is reeds gelijkelijk*, d. i.: *overal, over zijn gansche ligchaam, verspreid.* NB. gebezigd van iemand die de koorts heeft. — Samalêle-mi d̄nḡinna, *de koude is reeds gelijkelijk*, d. i.: *overal, over zijn gansche ligchaam, verspreid.* NB. gebezigd van iemand die op sterven ligt. — Samalêle-mi gollâya kopiya, *de suiker en de koffij zijn reeds te zamen vermengd.* NB. bijvoorbeeld gebezigd, wanneer men zijne koffij, na er suiker in gedaan te hebben, met een lepelte heeft omgeroerd, zoo dat de koffij en de suiker als 't ware gelijkelijk in het kopje zijn rondgegaan.

Pasâmalêle, *gelijkelijk doen rondgaan*; bijv.: napasâmalêle pat̄jinina, *hij laat zijn gezicht gelijkelijk rondgaan*, d. i.: *hij kijkt overal rond.* NB. Onder anderen ook gebezigd van stervenden, wanneer zij reeds *met de oogen draaijen.* — Pasâmalêle tawâna, lett.: *de deelen van iets gelijkelijk doen rondgaan*, d. i.: *iets gelijkelijk verdeelen, ieder eene even-groote portie daarvan toedeelen.*

(2° lêle). Lêle-lêle. Men zie *élla* N°. 3. Wanneer het roepen van *élla-élla* een poosje geduurd heeft, gaat het ten slotte over in: *lâla-lâla*, en v. d. in: *lêle-lêle*, v. d. dit *lêle-lêle*, en ook *lâla-lêle*, geb. in dezelfde beteekenis als *élla-élla*; bijv.: *âlêle-lêlei bisêyaŋga = élla-éllai bisêyaŋga.* — *Âlêle-lêlei d̄jowâna = ân̄ḡélla-ŋ̄jéllai d̄jowâna.* Boeg. idem.

(3° lêlé), *voorttrekken*, bijv.: *râmmaŋg-mâlêlé*, = *râmmaŋg málóló*, *een voorttrekkende wolk.* (D. Moes.) Vergel. *lóló* N°. 1.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lêlêŋg), *zwart*; bijv.: *kâyoe-lêlêŋg*, *zwart-*, v. d.: *ebbenhout.* — *D̄jaraŋg-lêlêŋg*, = *d̄jaraŋg-bólôn̄g*, *zwart paard.* — *Lêlêŋg-mákât-tiŋg-dâppon̄g*, of: *lêlêŋg-kalá*, en: *lêlêŋg-kállan̄g*,

pikzwart. — Lélênna matâya, *het zwart van het oog*. — Toe-málêlêng, *zwarte mensehen*, verbloemde uitdrukking voor: *rijstpotten*. — Êd̃ja-lêlêng-lêlêng, *zwartachtig rood, donkerrood*, van garen gebezigd.

Lêlêng-banôwa, lett.: *zwart van banôwa*, soort van boom, welks bladen als geneesmiddel gebezigd worden, de *Graptophyllum hortense rubrum*; v. d.: pād̃ja-lêlêng-banôwa, *het liefelijk zwarte, de pād̃ja-kleur* (vergel. pād̃ja N°. 1) van het lêlêng-banôwa-blad. (Sinr.)

Palêlêng, *bezigen om meê zwart te maken, te verwen*.

Mâlê-lêlêng, *zwartachtig*.

(2° lêlêng), Bonth, *zich vasthechten*.

Palêllêng, *vasthechten, vastmaken*.

Palêllêngaṅg, *ergens aan vasthechten*; bijv.: rānte-nipalêllêngaṅgkoe, *ik ben als een keten die ergens aan vastgehecht is*. (Sinr., G. G.)

Silellêngi, *zieh aan elkander vasthechten*, of: *kleven*; bijv.: pōnna ta-silêllêngiṅya-mo, *zoo het niet meer aan elkander kleeft, of: blijft hangen*. (Rap. K. G.)

∩ ∩ ∩ ∩ (lêloṅg), *veiling, publieke verkooping*, Mal. en Jav. *lêlaṅg*, Port. *leilao*; bijv.: nānoelêloṅg bâraṅg-barānna, *en houd gij vendutie ran zijne goederen*. (Rap. T. D̃j.)

∩ ∩ ∩ (1° lôlá), bep. lôlaka, Boeg. = *pōnto si-pāppá*. Men zie *pāppá* N°. 3 en *pōnto*. (D. Moes.)

(2° lôla), bep. lolâya, soort van *slak*, er uitzien-de als een groote *boeróenṅeṅ*.

∩ ∩ ∩ (1° lôli), bep. loliya, een handvol van pitten gezuiverd kapas, die men om een langwerpig rond houtje, *palâtting-palolîyaṅg* genaamd, gewikkeld, en er alzo een pijpje van gemaakt heeft,

Boeg. idem. — Nilôli, *tot een lôli gemaakt worden*.

— Niboéboé-lôli, of: boéboé-lôli, letterl.: als 't ware *gelijk een lôli*, van de *palâtting-palolîyaṅg* af-gesehoven worden, en dus *geheel naakt*, of: *alleen, overblijven*, geb. van een' *man* of *vrouw*, die bij de echtseiding zoo goed als niets mag medenemen. De man bijvoorb. behoudt in zulk een geval slechts één saroṅg, één broek en één hoofddoek, de vrouw enkel één saroṅg en één baadje. Men vergel. *solári* op *sôlará*.

Lôli-lôli, soort van kleinen *visch*, in den vorm eenige overeenkomst hebbende met een *lôli*.

Pâpaṅg-palolîyaṅg, een plank waarop men de lôli maakt.

(2° lôlí), *oprollen*; v. d.: lôlí-kamâlo, *een rol van kamâlo*; v. d.: bōṅga lôlí-kamâlo, *een dij als een rol van kamâlo*, d. i. een bijzonder mooi gevormde, ronde dij.

∩ ∩ ∩ ∩ (lôlé), bep. lôleka, *de mensehen die bij iemand behooren, gevolg*, enz.; bijv.: lolêna karâēnga ri-Gôwa, *het gevolg van den koning van Gôwa*. (Godsd.) — Álôlé, *bij iemand behooren, zijn met*.

Inâkke sipalolêkaṅg, *ik met mijn gevolg*.

∩ ∩ ∩ ∩ (1° lôló) [vergel. ôló N°. 1], *kruipen, voortkruipen*, een *draak* bijv. (D̃jay.), Boeg. idem; wordt ook gebezigd van alles, hetzij beziel-d of onbeziel-d, wat, zonder beenen of pooten, zich *voortbeweegt*, van *vissehen* bijv., van *vaartuigen*, enz.; als: batêna lôló kâppalá-pêpeka, kâmma-d̃ji bôelo nipasôloroka. Men zie op *sôloró* N°. 2. — Râm-maṅg-málôló, *een voorttrekkende wolk*.

Álolôki, *bekruipen*, bijv. eene *vrouw*, d. i.: *haar trachten te onteeren, tot zijn wil te brengen*. (D̃jay.)

Palôló, *doen kruipen, laten kruipen*.

Palôló-lôló, *maken dat iets als 't ware kruipt*,

of voortkruipt, v. d. bijv.: *iets zachtjes voortschui-
ven*. — Palóló-lóló kanâna, *zjne woorden als 't
ware doen kruipen*, d. i. *in het spreken eene lange
uitweiding maken* alvorens tot het eigenlijk doel
zijner rede te komen.

Palólóki, *iets bezigen om over te kruipen*; bijv.:
na-ânjđjo saŋggêna napalólókiya nagâya, *alles
waarover de draak heengekropen, al kruipend gegaan,
was*. (đjay.)

Ákalóló, *ergens kruipen*; bijv.: nanâi-mo ákalóló
ákadâŋgkaŋg, *zij kropen er op handen en voeten op*. —
Lêmo-kalóló, soort van lêmo-boom die zoo laag bij
den grond staat, dat zijne takken als 't ware over
den grond kruipen. Men zie *lêmo* N°. 1.

(2° lóló), = *ámináwaŋg*, *volgen*; v. d.: toe-lo-
lôwa, = *toe-mámináwaŋga*, *de volgelingen*. — Toe-
lolôna karamboêwa, *de buffelwachters*. (D. Moes.)

(3° lóló), bep. lolôwa, vnw. lolôŋgkoe, *jong*;
bijv.: tâoe-lóló, *een jong mensch*, Boeg. idem. NB.
meestal gebez. voor een *jong meisje*, zelden voor
een *jongeling*. — Karâŋg-lóló, *jong vorst*, v. d.:
kroonprins. — Kâli-lóló, *jonge Opperpriester*, v. d.:
de man, die bestemd is om den Opperpriester la-
ter te vervangen. — Bârá-lóló, *jonge Westmoeson*;
van daar: *begin der Westmoeson*. — Gâóe-lóló,
jong blaauw, van daar: *ligt-blaauw*. NB. zoo
lóló ook gebezigd bij andere kleuren. — Baŋne
lêbá-mâná-lóló, *eene vrouw die jong kraams*, d. i.
pas bevallen, is. — Pârróe-lóló, vergel. *pârróe* N°. 2.
V. d. *lóló* = *pârróe-lóló*, en ook in de *sinrilí's* in
het algemeen gebez. voor alles wat binnen in het
menschelijk ligchaam zich bevindt. V. d.: *siŋgará*
lóló-kamboenna, *een licht in iemand's binnenste*, d.
i. bijv.: *het verstand, het geloof*, enz. (D. Moes.)

Êraŋg-kalólówaŋg. Men zie *êraŋg*.

(4° lóló), bep. lolôwa, vnw. lolôŋgkoe, *tonw*,
dat aan het bovenste van de *bâoe* van een vaartuig
(, men zie *bâoe* N°. 3), vastzit, als 't ware de *pâr-
róe-lóló* (men zie *lóló* N°. 3 en *pârroe* N°. 2) van
het zeil. Boeg. idem.

(5° lóló), bep. lolôwa, titel van een hoofd, iets
minder dan een *lómó*, N°. 3. Zoo bijvoorbeeld in
de Noorderdistributen van 't Gouvernement van
Celebes en Onderhoorigheden: *de lóló van Kaloe-
kóewa*. Boeg. idem.

↘ ↘ ↘ ↘ (1° lolôŋg), Toer. dial, = *kimbó-
loŋg* N°. 1. (Sinr.)

(2° lolloŋg), *in den bek nemen*; bijvoorb. gebez.
van *honden, katten*. (Sinr.), Boeg. idem. Van daar
overdrachtelijk gebezigd van *menschen*, die even als
een hond het een of ander *zonder vergunning wegnemen*.

(3° lolloŋg). — Ápilôlloŋg, *blaffen*. Vergelijk
't Mal. *lólloŋg*, *huilen, janken*.

(4° lolloŋg), *ergens meé verbonden zijn, ergens
meé zamen hangen, ergens bij behooren*; v. d.: *met,
benevens*, enz., Boeg. idem: bijv.: boettâya lolloŋg
bonêna, *het land met zijne bewoners*. — Lolloŋg
gâóekâna Gôwa, *hetgeen behoort bij de rijkssiera-
den van Gôwa*, v. d.: *al de rijkssieraden van Gôwa*.
— Lolloŋg pakeyâna, *al zijn kleedingstukken*, lett.
al wat tot zijne kleeding behoort. (Vergel. Tam.,
waar *lólloŋg* wel afzonderlijk voorkomt, maar waar
men uit het verband zien kan, dat op de kleeding
gedoeld wordt.)

Lolloŋgâna, *de toebehooren*, van daar: *de ver-
eischen, van iets*.

Silollôŋggaŋg, *te zamen verbonden, zamen han-
gende, bij elkander behoorende*, v. d.: *in orde, gereed*.
— Parâŋge taêna silollôŋggaŋg, lett.: *een karakter
dat niet zamenhangt*, d. i.: *een onvast karakter*. —

Bitjâra ta-silollôngaŋg-mo-sēŋg âne koelampâi, *ik ga van daag al weér voor eene onzamenhangende*, d. i.: *nietsbeteekenende, zaak, eene nonsens-zaak, op reis*. (Brief.) — Ta-silôllôngaŋga-pi sóerá-simâna karâēŋg-Mâraŋg, *de vertieningsbrief van karâēŋg-Mâraŋg was nog niet gereed*. (Brief.)

Pasilollôngaŋg, *in orde brengen, gereed maken, regelen*, enz.; bijv.: ápasilollôngaŋg bôkoŋg, *leef-togt gereed maken* (Djay.) — Lâ-koepasilollôngaŋg sipamanâkaŋg, *ik zal mijne familie-zaken in orde brengen*, of ook: *het een of ander met mijne familie in orde brengen*.

𐄂 𐄂 𐄂 (lalâkoēŋg), soort van gedicht, hetzelfde als een *sínrilí*. Doeh wanneer het gedicht gelezen wordt, bezigt men *lalâkoēŋg*; wordt het gezongen, zoo heet het *sínrilí*. — Nilalâkoēŋg si-yagâŋg kêsó-kêsó, gereeeteerd worden bij het bespelen van de viool.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (lôeloe-goêlaŋg-goêlaŋg). Men zie *lôeloe* N°. 1.

𐄂 𐄂 𐄂 (lalôepañg), Boegin. = *póyó-póyó*, naam van een kleinen algemeenen struik, de *Uraena lobáta* L., die zeer spoedig zijne bloemen verliest; v. d. onder anderen gebezigd als beeld van iemand op wiens toegenegenheid men geen staat kan maken; bijv.: lalôepañg-đji nasarâya málebâŋgaŋg, *hij is gelijk een lalôepañg-struik, hij bemint slechts voor de leus*. Zin: Men kan op de bestendigheid en het welgemeende zijner liefde even weinig rekenen, als op den duur der *lalôepañg*-bloem. (Tar.) Ook gebezigd als beeld van een gering mensch, wegens het *kleine* en *nietige* van den *lalôepañg*-struik. (Sinr.)

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (léleŋg-banôwa). Men zie *léleŋg* N°. 1.

𐄂 𐄂 𐄂 (lálâtaŋg), *brandnetel*. Boeg. idem, Jav. *latēŋg*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (lalêtoēŋg), *vonk*, Boeg. idem.

𐄂 𐄂 𐄂 (lâlará), bep. *lâlaraka*, *stroom*, gedeelte van de paddie, waar de aren aan geweest zijn, gebezigd tot het maken van bezems; ook wel gebrand en in het water gedaan om meê te was-
sehen; v. d. *lânŋirí-lâlará*, men zie *lânŋirí*.

𐄂 𐄂 𐄂 (lalôerá), bep. *lalôeraka*, *gewichtige verhindering*, Boegin. *lalôerá*; bijv.: la-koebâttoe, *pônna taêna lalôerá*, *ik zal komen zonder gewichtige verhindering*, als bijvoorbeeld het overlijden van betrekkingen, of erge ziekte, hetzij van mijzelf, hetzij van de mijnen. [NB. wanneer ik zeg: *pônna taêna sóeka-sóekará*, bedoel ik slechts eene *reden van weinig belang*, als bijvoorbeeld dat ik mij eenigzins onwel gevoel, of bezoek van iemand krijg.]

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (lêleré), = *néneré*, *óvergaan*, *óverkomen*, *óverslaan*; bijv.: *lêleré-mi pépeka*, *het vuur, de brand, slaat over*, van het eene huis op het ander.

Lelêraŋg, álelêraŋg, málelêraŋg, *ergens op óvergaan*; v. d.: *málelêraŋg-mâmo tároerâŋgi*, *de gedachte aan haar gaat over, verspreidt zich over het gansche ligchaam*. (Sinr.)

Lelêri, a) *ergens op óvergaan*; bijv.: *bâraŋg nanelêri-tônŋđjaki laletôenna*, *wellicht zullen de vonken er van ook tot ons óverslaan*.

b) soort van slingerplant, de *Ipomoea pescaprae*, L. Verg. *óloró* (D. Moes., Kel., Sinr. K. G.) De *lelêri* is te Makassar gewoon konijnen voedsel, en wordt ook rondom het huis gespannen, tot we-
ring van booze geesten, wanneer er bijvoorb. een kraamvrouw is, of ook, wanneer er op de plaats

pest of andere aanstekelijke ziekte heerscht (*nikal-líki leléri*).

Silelêri, op elkander óvergaan; bijv.: silelêri-mi gârrĩnga, de ziekte gaat van den een' op den ander over.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lólóró), vloeijen, stroomen.

Lólóraṅg, a) ergens meé wegstroomen, d. i. iets wegspoelen. (Kel.)

b) afstammeling.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lállaliyó), bep. lállaliyoka,

Boeg., een paddichalm die aan één der uiteinden met een pandaṅg-blad omwikkeld is, in dier voege, dat hij den vorm van een trompet heeft.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lalalêle), = léle-léle. Vergel. léle N°. 2. (D. Moes.)

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lalowâsa), = málóewasá, het Boeg. málóewañg, ruim, v. d.: ruimte (, of ook: het ruim,) hebben, v. d.: vrij, niet gebonden, zijn (in overdragtelijken zin).

Kalâlowasâi, iemand ruimte doen hebben; bijv.: tâoc ta-nikalâlowâsaiya, de man, wien men geene ruimte laat, wien men als 't ware de handen bindt, die afhankelijk is.

↖ ↗ ↘ ↙ (lilísí), op vallen, of: instorten, staan, bijv. een oever, of: huis, of: rots.

↖ ↗ ↘ ↙ (lôelasá), bep. lôelasaka, Boeg., = lôenasá, kiel van een vaartuig (Rap. K. G.)

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lêlasá), afvallen, vruchten bijv. (Rap.) Van daar: lelasâna kaloekôewa, de afgeval- len vruchten des klapperbooms.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lêlesé), zeere oogen hebben.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lôlísí), álólísí, de pitten uit de kapas doen, Boeg. mállóló.

↖ ↗ ↘ ↙ ↘ ↙ (lólósó), geb. van het uit- gaan, verdwijnen van de kleuren, of de teekening

van een kleedje. (Sinr.) Zoo ook geb. van eene deur waarvan de verf geheel afgesleten is. Boeg. lóló, idem.

Men vindt ook: lólósó-pakéyaṅgi, = róeroesóe-pakéyaṅgi. Verg. róeroesóe.

↖ ↗ ↘ ↙ (lalâoe), bep. lalaôewa, vnw. lala-ôeṅkoe, geb. van een kris met zeven bogten, Boeg. idem. — Lalâoc-sampâna, een lalâoe, met diepe voren, of gleuven.

↖ ↗ ↘ ↙ (lalâoeṅg). — Bôsi-lalâoeṅg (GG.), regen met zonneschijn.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° lâwa), beletten, verhinderen, tus- schen beide komen, temmen, bedwingen, Boeg. idem, Sund., Jav., Mal. lãwan, weérstaan, tegenstand bieden; bijvoorbeeld: lâwai agãnga, den weg afzet- ten. — Nilãwai pâsaraka, de toegang tot de markt wordt belet, d. i.: er wordt verboden, om aan iemand anders te verkoopen, dan aan hem, ten wiens gevalle men dit verbod uitvaardigt.

Palawãṅgi, ten gevalle van iemand beletten, bij- voorbeeld: nipalawãṅgi pâsará karãēṅga, dat is: er wordt op een markt verboden, om aan iemand an- ders dan aan den vorst te verkoopen.

Kalawãṅg, het weérstaan; bijv.: êró-takala- wãna Álla-taâla, de wil van God, waar geen be- letten van is, d. i.: de omweérstaanbare wil van God.

Palâwa-lâwa, een afsehutsel, bestaande in eenige ver van elkander afstaande bamboezen paaltjes, die door middel van eenige dwars-lig- gende takken van bamboe, of palâpa-kaloëkoe, of wat het ook zij, verbonden zijn.

(2° lâwa), naam eener soort van plant, wier bloemen, vruchten, en tãmmoe N°. 2, in de genees- kunst gebruikt worden.

(3° lâwá). Silawãkkaṅg, om elkander heen loo- pen; van twee veehtenden gebezigd. (Bid.)

↪ ↪ (lâwanġ), lett. plaats, en wel een omheinde plaats, inzonderheid de plaats op het veld, waar men de paddie eenigen tijd na den oogst opgestapeld laat liggen. — *Dâré-lâwanġ*, een aap die pas uit 't bosch komt, en er dus vrij smerig uitziet; v. d.: kâmma-mi dâré-lâwanġ mânġe-mânġe, *hij loopt er maar smerig heen*, even als een *dâré-lâwanġ*; wij zouden zeggen als een boscsmensch.

↪ ↪ (lâwi). Lâwi-lâwi, bep. lâwi-lawîya, soort van wier, gegeten even als onze sterrekers, en ook als salade, Boeg. idem. — Lâwi-lâwi-boêne, kleine soort van *lâwi-lâwi*, dus genoemd wegens overeenkomst in vorm van 't blad met de *boêne*-vrucht, verg. *boêne*. — Lâwi-lâwi-bânġkará, groote soort van *lâwi-lâwi*, dus genoemd wegens overeenkomst in vorm met eene *bânġkará*. Men zie: *bânġkará*.

↪ ↪ (lâwoe). Lâwoe-lâwoe, *geeuwen, gapen*.

↪ ↪ (lâwe), vergel. 't Jav. *lawe, draad, garen*.

Nilawêi, *om de lawéyanġ gewonden worden*, gebeez. van: *draden*.

Lawêyanġ, eene machine, eenvoudig bestaande in twee houtjes, die door middel van twee lange elkander in het midden kruisende houten te zamen verbonden zijn. Om deze *lawéyanġ*, wel te verstaan, om de smalle boven- en benedenzijde, windt men de drie- of vijfdeubbele draden (*kámbará-tálloe*, of *kámbará-lîma*). — Toc-másalânġgalawêyanġ, *iemand die geschouderd is gelijk een lawéyanġ*, d. i. *volkomen welgemaakt*. (Tar.) Men zie *saróso*. — Lawêyanġ-boelêlêġ, lett.: *eene ronddraaijende lawéyanġ*, = *boelêlêġyanġ*. De gewone *lawéyanġ* dient, om strengen te maken; de *lawéyanġ-boelêlêġ*, om het garen af te winden en los

in een mandje te doen, voor de *pañġanényanġ*. Men zie *nóenoé*.

↪ ↪ ↘ (1° lâwo), Boeg. *guan*. (Sinr.)

(2° lâwo), Boeg. = 't Mak. *láo* N°. 2.

↪ ↪ (lîwá). Sund., Mal. en Jav. *lival*, *voorbijgaan, passeren, voorbij komen, te bovengaan*, enz.

Táliwá-lîwá, *de maat van iets overschrijden*; bijv.: táliwá-lîwá-mi Dâēġ ri-Mákka áġġinoēġ toēwa, *Dâēġ ri-Mákka ging zich te buiten in het drinken van toēwa*. Men zie *toēwa* N°. 6. (Mâdi.)

↪ ↪ (loēwa), a) *ergens uit-gaan, of komen*, v. d. *over-koken, over-loopen*; b) *ergens doen uit-gaan*, v. d. *uitspuwen*, Boeg. idem; bijv.: áloēwai tġânġkirika, *het kopje loopt over*. — Naloēwai pôle, *hij spuwt het weér uit, een geneesmiddel* bijv. — Naloēwa tġannâna, *hij spuwt zijn vet uit, verwerpt, schopt zijn fortuin met voeten*. — Áġġanre-loēwa, *braaksel eten*, overdragtelijk gebeez. van een' getrouwde vrouw, die het met een' ander' man houdt.

Palôewa, *ergens doen uit-gaan, of komen*, v. d.: *ergens uit-nemen*, bijv.: *goed uit een kist*.

Táloēwa, *aan het uit-komen gebragt zijn*, v. d. *er uit komen, uitgespuwd worden*; bijv.: táloēwa-mi ri-bômbanġ-talloēwa bisêyanġa, *de praauw is door de drie golven uitgespogen*, d. i.: *niet bedolven*, d. i.: *de praauw is het gevaar te boven gekomen van door de drie golven bedolven te worden*. (Kel.) Vergel. *bómbanġ*.

↪ ↪ (loēwanġ), een gevaarlijke plaats, die door het een of ander overdekt, en alzoo onzichtbaar gemaakt is. Zoo wordt dit woord bijv. gebezigd van een *kuil*, dien men slechts luchtig overdekt heeft, zoodat men, daarover loopende, ligtelijk naar beneden zou vallen. Zoo gebezigd van begrociden en daardoor onzichtbaren poel. Zoo geb.

van een sloot, die van boven geheel groen is, en daardoor ligtelijk voor vasten grond zou aangezien worden. Boeg. idem. Men waarschuwt elkander met de woorden: *lôewaŋgi anrinni*, *er is hier een lôewaŋg*. — Wanneer iemand in zulk een *lôewaŋg* gevallen is, zegt men: *na-âlle lôewaŋg*, *een lôewaŋg heeft hem beet*; d. i.: *hij is in een lôewaŋg gevallen*. Vergel. het Jav. *loewaŋg*, *kuil*, *groeve*, *gat in den grond*.

Loewâŋgaŋg, Sal. *begraven*.

↪ ↻ ↻ (lêwa), *âlêwa*, *in evenwigt zijn, zijn evenwigt houden*, Boeg. idem. — *Âmênteŋg-lêwa*, *al balaneerende regtop staan*, geb. van een kind dat nog naauwelijks kan staan.

Palêwa, letterl. *in evenwigt doen zijn*, gebez. van de *sânro*, die bij het *nisápoe* (vergel. *sápoe* N°. 4,) den buik der zwangere vrouw met de handen wrijft, om te maken, dat het kind goed ligt, en alzoo bij de bevalling het eerst met het hoofd uit den moedersehoot te voorschijn komt.

Lewâi, *málewâi*, *in evenwigt doen blijven, in evenwigt houden*; van daar: *koemálewâi pamâi*, *ik houd mijn gemoed als 't ware in evenwigt*, d. i.: *ik houd mij bedaard*. (Tar.) — *Nilewâi lêkó-nâná*, *met pieken in evenwigt gehouden*, v. d. overdragtelijk voor: *geheel met lêkó-nâná's doorstoken, worden*. (Mâdi.) Vergel. *núná* N°. 5.

Palewâi, *datgeen wat het een of ander in evenwigt houdt*, v. d. geb. van de bamboezen op zij van devlerk prauwen, tot bewaring van het evenwigt.

Lêwa-lêwa, *waterpas*.

Palêwa-lêwa, als 't ware *in evenwigt doen hangen*; bijv.: *mápalêwa-lêwa nâkkóe*, *zijne begeerte als 't ware in evenwigt houden*, d. i.: *daardoor niet overheerscht worden*. (Sinr.)

↪ ↻ ↻ (1° lôwa), = *mâte*. — *Boelaŋg-lôwa*, *doode*, d. i.: *donkere, maan*. (Kel.)

Âlôwa-lôwa, *als 't ware dood zijn*, v. d.: *suffen, dutten, kindsch zijn*; bijv.: *tâoe-la-lôwa-lôwa*, *iemand die bijna suf is*, van ouderdom bijvoorbeeld.

(2° lôwa). *Lôwa-lôwa*, bep. *lôwa-lowâya*, a) kleine van *tâlá*-blad gevlochten doosjes voor medeijnen, in de *bákóe-pabâlle*;

b) een mandje van gevlochten *tâlá*-blad, dat onder den middelsten paal van het huis begraven wordt. Vergel. *pitjôeroe* op *tjôeroe*.

↪ ↻ ↻ ↻ (1° lôwe), bep. *lowêya*, oud woord, = *lômpo*, *groot*. — *Karâeŋg-lôwe*, *grote vorst*, naam van een' afgod in de omstreken van *Bantâeŋg*. — *Bállá-lôwe*, *groot*, v. d. *vorstelijk, huis*. Men zie *bállá* N°. 3. — *Lômpo-lôwe*, *verschrikkelijk groot*.

(2° lôwe), bep. *lowêya*, *Bonth.* en *Boel.*, = *ŋjâi* N°. 1, *veel*; bijv.: *mádjâi-mônne nâkkóe koe-kanâkkoekinnoe*; *mâlôwe-mônne ênroeŋg*, *koe-kaênroeŋginnoe*, lett.: *veel is het verlangen, waarmede ik naar u verlang, veel de begeerte waarmede ik naar u begeer*. (Sinr.)

Sallôwe, = *saŋdjâi*, = *saŋgkamma*. (Rôyoŋg).

(3° lôwe), bep. *lowêya*, een oude naam van de *nâgasâri*. Men verg. *nâgasâri*, en ook *parémpasá*; alsmede *lîli* N°. 2.

↪ ↻ ↻ ↻ (lowânaŋg). *Palowânaŋg*, *iemand in den weg staan, hem in zijne voornemens dwarsboomen, zijn geluk tegenwerken*, Boeg. idem; bijv.: *âŋdjô taôewa napalowânaŋgá*, *die man verhindert mijn geluk, werkt mijn geluk tegen*. — *Toe-mápalowânaŋg*, *iemand die ons geluk tegenwerkt*. (Rap. K. G.)

↪ ↻ ↻ ↻ (1° lâwará), bep. *lâwaraka*, *blad*, gebruikt bij het optellen van *platte* voorwerpen,

bijv.: karâttasá si-lâwará, *één velletje papier*. — Si-lâwará lîpá, *één saronj*. — Tâpperé-kadêra si-lâwará, *één stoelmatje*. Geb. insgelijks bij het tellen van *gábará's*, vergel. *gábará*. (Rap.) — Lâwará-ôekoe, *mijne hoofdharen*. (Sinr.) Vergel. Makass. Spraakk. § 110.

(2° lâwará), bep. lâwaraka, naam van zeker gerecht, bestaande, hetzij uit raauw hertevelesch, hetzij uit raauwen visch en eenige ingredienten, als zout, limoensap en dergel., (D. Moes.) Boeg. *lâwá*. — Lâwará-rômpa, *lâwará*, gemaakt van fijngesneden raauw *hertevelesch*, dat toebereid wordt met zout, citroensap, peper, enz. Men zie *rômpa*. — Lâwará-tênró, *lâwará*, bestaande uit fijngesneden raauwen *tênró* (, men zie boven op *tênró*), met zout, *lânja*, *limoensap*, *pisanj-bátoe*, *klappermelk* en *pamákká*, men zie *pamákká* op *pákká* N°. 3.

☞☞☞ (lawârañg), = *loewârañg*.

☞☞☞ (loêwará), bep. loêwaraka, *breed*, *uitgestrekt*.

Loewârri, *uitbreiden*.

Kaloewârrañg, *uitgebreidheid*.

☞☞☞ (loewârañg), soort van boom, zeer hoog, en met een blad, hetwelk wel eenige overeenkomst heeft met dat van den tamarinde-boom. Voorts heeft die boom zeer groote en scherpe doornen, alsmede eene zeer langwerpige peulvrucht, vol met groote donkerbruine, platte, ronde pitten, die door de Makassaarsche kinderen gebruikt worden, om meê te spelen, terwijl de Javanen ze bovendien bezigen voor plooiwerk. Boeg. *loewârrañg*, idem.

☞☞☞☞☞ (lôweré), bep. lôwereká, *luur*.

☞☞☞☞ (loêwasá), bep. loêwasaka, het Mal. *loewas*, *ruim*.

☞☞☞☞☞ (liwâë), het Arab. لواء in genitivo, *standaard*. — Liwâëlehândi, de genitivus van لواء الحمد, *standaard des lofs*. (Tar.)

☞☞☞ (1° lâsá), bep. lâsaka, soort van vrucht, *Lansium domesticum* L., Mal. *lansat*, Boeg. *lâssé*.

(2° lâsá), bep. lâsaka, *lid*, *gewricht*, van het ligehaam. — Gârriñg-lâsá, *podagra*. — Si-lâsá, de lengte van éen gewricht eens vingers. — Si-lâsá-ânroñg-lîma, de lengte van éen gewricht des duims. — Si-lâsá panjñdjódjó, *de lengte van éen gewricht des wijsvingers*. — Lâsá-boêlo, *de leden*, *gewrichten*, of *deelen*, van de bamboe.

Palasâkkañg, *gewricht*.

Palâsá-lasâkkañg, idem.

Palâsá, = *palasâkkañg*. NB. komt hoogst zeldzaam voor. (Maoet.)

(3° lâsa). Têdoñg-palâsa, eigenl. Boeg., = het Makass. *têdoñg-patómpó*. Vergel. op: *tómpó*. Van daar overdragtelijk: *têdoñg-palasâna* Gôwa, zoo veel als: *de held van Gôwa*, *de baas onder zijne kameraden*. — Ápalâsai, *hij is een stout, moedig, man*, *hij is een onverschrokken held*.

(4° lâssa). — Si-lâssa, *tienduizend*, Boeg. idem, Sund., Mal. *laksa*, Jav. *lêksa*, *tienduizend*, Sanskr. *laksa*, *honderd duizend*. Verg. Mak. Spr. § 102.

☞☞☞☞ (lâssóe), *geboren worden*, Boeg. *lâssóe*, idem; bijv.: *lâssóeki ri-Kompaniâya*, *hij is als een kind van de Compagnie*, d. i. van het *Hollandsch Gouvernement*. (Mâdi.) — Tâlloen-tâoëñg lassóena, *drie jaar nadat hij geboren is; drie jaar oud*.

Málassôekañg, *doen geboren worden*, van daar: *baren*.

Kalassôekañg, a) *geboorte*; bijv.: *âllo kalassôekañg*, *geboortedag*. — Ânâ-kalâssoekâna, geen *aangenomen*, maar *zijn eigen kind*.

b) geboren worden uit iemand, of ergens, of: op zekeren tijd; v. d. *îya-mi âllo, nakalassoêkañg Iyânoe, dit is de dag, waarop NN. geboren is.* — *Dâlle la-sârá koetâcñg koekalassoêkañg riyânronkgoe, welligt werd ik bij het ondergaan der Zon in den moederschoot geboren* (Sinr. K. G.)

☞ ○ \ (1° lâso), bep. lasôwa, de penis. Ook gebezigd als scheldnaam. (Bid.) — *Oeloe-lâso, hoofd, of eikel, van den penis.* — *Bâwa-lâso, opening van den penis.* — *Âttâ-lâso.* Men zie *âttâ* N°. 4. — *Lasôna mañggênoe, de penis uws vaders*, insgelijks als scheldnaam gebezigd. — *Tâi-lâso, lett.: vuiligheid van een penis*, ook als scheldnaam voorkomende. — *Lâso-palâki, lett. penis van een moedig man.* Men zie *palâki* op *lâki*. Dus genoemd zeker teeken aan het lemmet van een kris, dat groot geluk in den krijg aanduidt. — *Lâso-âñgîñg, wervelwind.* — *Lâso-kîti, de penis van een eend*; van daar: *schroef*.

E! lâso!, zooveel als: e bâsô!; e bătjô! te vergelijken met ons: *jongens!* dat men in het dagelijksch leven zeer dikwijls bij uitroepen bezigt; v. d. a) teeken van *pleizier*, of *sehik* in iets; b) teeken van vriendelijke *afkeuring*, of *bestrafing*, zooals wij zouden zeggen: *Jongens! wat heb je daar nu weêr gedaan?*

Boêloe-lasôwañg, = boêloe-laléyañg. Men zie op *lâte* N°. 1.

Palâso-lâso-bânñgkeñg, letterl.: *iemund die als 't ware zijn lâso aan den voet heeft zitten*; v. d.: *iemand die altijd het tegengestelde doet van hetgeen verlangd wordt.*

(2° lâso), bep. lassôwa, *stevig, goed gebouwd*; bijv. *boerânnelâso, stevig, goed gebouwd, mensch.*

(3° lâso). — *Tâlâso, vooruit loopen; vooruit-*

gaan; voorafgaan, bijvoorbeeld: *tâlâso-mi biseyâna, zijn vaartuig liep de andere vooruit.* — *Tâlâso-mi kanâna, lett. zijn woord is voorafgegaan, d. i. hij heeft zich reeds vroeger over de zaak uitgelaten.* — *Lâssowi kanâna, lett.: zijn woord loopt vooruit, van daar: hij bekreunt zich in zijn spreken om niemand; hij is in zijn spreken trotsch en opgeblazen.*

☞ ○ (lîsoe), bep. lisôcwa, = *tampalîsoe*, B. idem. Van daar ook gebezigd van het vel op de knokkels der vingers, dewijl dit daar als 't ware *in elkander gedraaid is*. Van daar ook gebezigd van *water, dat gedurig ronddraait*; als: *ñjéné-âlisoe, een draaikolk*. Van daar ook gebezigd van 't bovenste van een *sônñkó* of *muts*, wanneer de stof, waaruit die vervaardigd is, van boven in het midden als 't ware *in elkander gedraaid is*; van daar wederom *pâdja málisoe-sônñkó, lett. een podex met een lîsoe als van een sônñkó*. Gebezigd om de *mâta-pâdja* aan te duiden. (Daëñg Tjamm.)

☞ ○ (1° lôesá), 't *benaauwd hebben*; v. d. *gebez. van zieltoegenden.*

(2° lôesá), *frommelen.*

Paloesâkkañg, maken tot het voorwerp waar men mede frommelt; bijv.: *tôpe la-napaloesâkkañg, lett. kleet, dat hij bezigen wil om te frommelen, kleet, waarmede hij wil frommelen*; v. d. *kleet dat hij niet sparen of ontzien, maar altoos dragen wil.* (Sinr.)

Âmâke lôesá-lôesá, wel netjes doch slechts eenvoudig gekleed zijn.

☞ ○ (1° lôesoe). Verg. *lôeroesóe*.

Têdoñg-paloesoe-lôesoe, = tedoñg-paloesoe, lôeroesóe, een buffel, die alles, wat in zijne nabijheid komt, vervolgt; een buffel, die amok maakt. (Mâdi.)

(2° lócsoc). — Álócsoc-loésoe, *heen en weér kruisen*, Boeg. idem; bijv.: álócsoc-loésoewi ðjã-rañga, *de paarden kruisen heen en weér*.

Palócsoc-loésoe, *heen en weér doen kruisen*.

↖ ↗ ○ (lêsañg), a) *op zijde schuiven* (bedrijvig werkwoord), v. d.: *plaats doen maken, verwijderen, afschaffen, vernietigen*; bijv.: poëñgkoc mate, na-niyá gacékoe máñjâla; koekellâi nilêsañg, *indien er na mijn' dood het een of ander is, hetgeen ik daargesteld heb, en dat verkeerd bevonden wordt; zoo verlang ik, dat zulks afgeschaft of vernietigd worde*. (Rap.) — Na-karaênta-mo Toe-mênañga-ri-Bônto-birâcñg álêsañgi bitjâra kammâya, *en onze koning Toe-mênañga-ri-Bônto-birâcñg heeft zoodanige bepalingen afgeschaft*. (Rap.) — Tálêsañg-mi allôwa, lett.: *de Zon is reeds weggeschoven*, van de plaats, die zij des middags te 12 ure innemt, d. i.: *het is reeds ongeveer één ure*. — Tâoc-tinañg tálêsañg-lêsañga, *de slaven, die nooit verwijderd, of vervreemd, zijn*. (Rap.)

b) *op zijde schuiven* (onbedrijvig werkwoord); v. d.: *plaats maken, zich verwijderen*, bijv.: lêsañg-kontôereñg, *ga gij daar van daan*.

Palêsañg, *op zijde doen schuiven, plaats doen maken, verwijderen, afschaffen, vernietigen, enz.*; bijv.: palêsañgi riyêmpowâna, *iemand uit zijne betrekking verwijderen*. (Rap.) — Palêsañgi ânjdjô pamonêyañg-dâwaka, *verwijder, neem weg, dien inktpot*. — Palêsañgi bâte-piroêwa, lett.: *verwijder de spatten van het speeksel*, bijv. *van den muur*, d. i.: *schrap de spatten van het sierih-speeksel af*. — Palêsañgi ânjdjô boêsa-bawâna ri-sâmañga, *verwijder, veeg af, dat schuim van het zadel*.

↖ ↗ ○ (lêsoe), Boeg. = *tánja*. — Lesôenna lãñgika, *het midden van den Hemel*. (Kel.); en

v. d.: *de vier windstreken, aangezien de Makassaren zich den Hemel als een ronden bol voorstellen*.

↖ ↗ ○ (1° lêse), eigenl. Boegin., = *het Makassaarsche lésséré, een weinig van plaats veranderen, een weinig opschuiven*. (Bid.) — Tâoe-bâdjí-álêse, *iemand die goed van plaats verandert, die er zich goed weet uit te redden*.

Lesêyañg, *ergens voor opschuiven*, d. i.: *voor uit den weg gaan*. (Bid.)

Silêsêyañg, *voor elkander uit den weg gaan*.

Lêse-lêse, gebcz. van den tóngkó-houder, wanneer hij het rood van den steen gedurig nu eens in dit, dan weder in het aangrenzende vak onder aan brengt, als 't ware heen en weêr schuift. — Vergel. *tóngkó-tóngkó* op *tóngkó*, doch leze daar: *lêse-lêse*, in plaats van *lêsse-lêsse*.

(2° lêsé). Palêsé, Sal. = *palétjé*; men zie *létjé*.

↖ ↗ ○ ↘ (1° lêso), *bij de gewrichten doorsnijden*; bijv.: lêsowi boñggâna, *de dij van het beest bij de gewrichten afsnijden*.

Lêso-lesôwañg, *gewricht*, Boeg. idem.

(2° lêsó), Boeg. *op zijde schuiven* (onbedrijvig werkwoord), *plaats maken*, v. d.: *lêsó ri-parasañgâna, zijn land verlaten*. (D. Mocs.) — Karâcñg-lêssoka, = *karâcñg úsoéloeka*. — Taêna nalêssó, *hij volhardt*.

Palêssó, *op zij doen schuiven, plaats doen maken*; bijv.: palêssó ri-kalômpowâna, *iemand uit zijne grootheid verwijderen*, bijv.: *onttroonen*. — Palêssókintôereñg, *zet het daarmeêr*, bijv.: *een vracht*, lett.: *laat het neder uit uwe handen, of van uwe schouders, en plaats het daar*.

↖ ↗ ○ (lôssa), *ontbolsteren*, bijv.: *koffij*, in één der kleine openingen van het groote rijstblok. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (lôsiñg), het Mal. *loesin*, *dozijn*. — Si-lôsiñg, *één dozijn*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (lasôena), bep. lasoenâya, *uijen*; Boeg. idem. — Lasôena-rômañg, *wilde uijen*. — Lasôena-kêbó, *knoflook*. — Gîgi-lasôena, *hoektanden van een mensch, haken van een paard*; v. d.: ásôelôe-mi gîgi-lasoenâna, *de haken van het paard zijn reeds wit*, d. i.: *het paard is reeds vier jaar oud*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (lâsirí), Sal. *vlug, gaauw*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (lîsará). Lisârrañg. Toer. = *lëssoró*, (Mádi.) Men vergel. het Boeg. *lîsá*, = het Mak. *ónjájó*, *treden, vertreden*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (lîseré), bep. lîsereka, *zaad, zaadkorrel*, v. d. gebezigd bij het optellen van kleine ronde voorwerpen; bijv.: paramâta si-lîseré, *één juweel*. (Bid.) Vergel. Mak. Spr. § 111. — Lîseré-mâta, *oogappel*. — *Lîseré* ook geb. van het *scrotum*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (loêseré). Loesêrañg, *slapen met, beslapen*; van daar: toeniloeserâna, *de vrouw, die door hem beslapen wordt, waarmede hij slaapt*, hetzij: *bijzit*, of: *echtgenoot*. Boeg. idem. (Mádi, Dat. Moes., Tar.) — Naloesêrañgi bodâna, lett.: *hij slaapt met zijn drinkbeker*, v. d.: *hij is verslaafd aan zijn drinkbeker*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (lêsseré), het Boeg. *lése* (vergl. *lése* N°. 1), *een weinig van plaats veranderen, een weinig opschuiven*; van daar: djângañg lêsseré, *een haan die bij het gevecht telkens een beetje opschuift*, nu *vóór*, dan *achterwaarts*, nu *regts*, dan *links*, ten einde een' gunstige positie tegenover den vijand te erlangen. — Tâoe-lêsseré, *iemand, die het altijd zoo weet te wenden, dat hij er goed afkomt*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (lëssoró), bep. lëssoroka, *de paddie-aar*, nadat die door *stampen* of *treden* van

den halm gescheiden is, Boeg. idem; bijv.: álësoró asêya, *de paddie in een rijstblok stampen, of met de voeten op een buffelhuid treden*, ten einde de aar van den halm te scheiden. NB. deze laatste manier wordt altoos gevolgd voor de zaad-paddie, dewijl anders de korrels te veel zouden lijden, om daarvoor gebruikt te worden.

Palessôrañg, *het scheiden der aar van den halm*, op bovengemelde wijze, v. d. oudtijds: *de tijd*, waarop, en nog heden: *de plaats*, waar dit geschiedt. (Rap.)

Lessôrañg, = *palessôrañg*, en dikwijls overdragtelijk gebezigd van alles, wat gedurig tot het een of ander gebruikt, waarop als 't ware bestendig met de voeten gestampt, wordt; v. d.: lessôrañg-tâoe, *eene vrouw, die haar ligchaam aan ieder man prijs geeft*. — Râmmañg napâré lessôrañg, lett.: *hij bezigt de wolken maar, om gedurig op te treden*; d. i. *hij gooit het maar altoos op de wolken, geeft maar altoos als voorwendsel op, dat hij beducht is voor regen*, te weten: wanneer hij geen lust heeft om te komen. (Tar.) — Ta-toêwá niyâlle lessôrañg, lett. *ik kan mij niet altijd laten gebruiken voor lessôrañg*, d. i. *ik bedank er voor, om altijd uwe geliefde genoemd te worden* (terwijl gij het eigenlijk met een ander meisje houdt).

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° lâí), málâí, *ergens aan blijven hangen*, zoo als bijvoorbeeld de bijen aan de takken der boomen doen. (D. Moes.) — Tâoe-álâí-lâí ri-Gôboronamêñg, *menschen, die als 't ware aan het Gouvernement als aan een' tak blijven hangen*, v. d.: *menschen, die zich op het Gouvernement verlaten, of, het trouw aankleven*. Ook overdragtelijk gebez. van menschen, die hier en daar met hun prauw aanleggen. (S. Tjin.)

(2° lâí), B. = 't Mak. *marapáwo*, soort van boom.

𐄂 𐄂 (1° lâóé), bep. lâocka, verg. het Sund., Jav., Mal. *laot*, *zee*. Dewijl men te Makassar de zee aan de West-zijde heeft, zoo heet het *Westen* in het Mak. *láoé*. NB. Te Bantâëng geeft ditzelfde woord het *Zuiden*, en in Bône het *Oosten* te kennen.

I-lâóé, = *láoé*, men zie i N°. 5; bijv.: t̃jinde-ilâóé, *t̃jinde van het Westen*, *t̃jinde van over zee*, geb. van een *t̃jinde*, die van *Java*, of uit *Europa*, aangebragt wordt. (Sinr., G. G.) — I-lâóé ádállé anráí, *aan de Westzijde* (dus aan den kant van Mckka, Medina en andere heilige plaatsen), *met het gezicht naar het Oosten*. NB. dit is volgens den Makassar de beste zitplaats in een huis.

Kalâóé, *Westwaarts gaan*, of *zich begeven*. NB. terwijl wij slechts eenvoudig zeggen: *gaan*, of *zich begeven*, bezigt de Inlander daarvoor dikwijls: *zich West-*, of *Oostwaarts*, *zich Noord-*, of *Zuidwaarts*, *begeven*; bijv.: rewâsa kalaóëkoe, *tijdens mijn Westwaarts gaan*, gezegd door iemand, die zich van Gôwa naar Makassar, of van Makassar naar Java, begeeft. (Brief, Rap.)

(2° lâoc), bep. laôcwa, naam eener soort van oneetbare vrucht, gebezigd als flesh, om de saguweer in te bewaren, Boeg. *láwo-páí*. — Bârañg âs-salá-lâoc-d̃ji, *welligt is het (kind) van het geslacht der láoc*, d. i.: *gelijk de vrucht genaamd láoc, die niet zinkt maar op het water blijft drijven*, d. i.: *welligt zal het kind niet omkomen*. (Bidas.)

𐄂 𐄂 (lâë). — Lâë-lâë, bep. lâë-laêya, Boeg., soort van *pabôñjka-sétañj*, bestaande in een lang stuk bamboe, waarop met twee kleine bamboesjes geslagen wordt. NB. de kleine bamboesjes heeten eigenlijk *bóelo-lâë-lâë*, en het lange stuk bamboe: *bóelo-palâë-laêyañj*.

𐄂 𐄂 𐄂 (lâo), = *láwo*, B. = 't Mak. *lâmpa*, *gaan*, *heengaan*. (Sinr.)

𐄂 𐄂 𐄂 (lâiya), bep. lâiyâya, *gember*, Mal. *halieja*, idem. — Lâiya-rômañg, of: -*táoé*, soort van *gember*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (Lâiya-têya), vaandel van Bâñgkalá, lett.: *zou hij niet willen?* tenzij men liever bij *la* denke aan *la* N°. 2.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (laôero), Sal. *rótan*.

𐄂 𐄂 𐄂 (laôcloeñg), soort van groote leelijke vlieg; v. d. naam van een hond; bijv.: i-laôcloeñg pôn-to-kállonñg, *een hond, genaamd Ilaôcloeñg, met witte streep rondom den hals*. (S. Tjin.)

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (lâelotolokâdará, het Arab. ليلة القدر, *de nacht des Noodlots*, v. d. in de minnebrieven gebez. van het tijdstip waarop 's minnaars lot beslist wordt, waarop hij het jawoord zijner geliefde ontvangt. (Tar.)

𐄂 𐄂 𐄂 (lâisi), bep. lâisika, *slank*. — Bañne-lâisi, *eene vrouw van een slank mooi figurkje*. (Sinr.) Boeg. idem.

𐄂 𐄂 𐄂 (lâoesóé), *flaauw zijn, eene flaauwte hebben*; bijv.: lâoesóé, *napakamma t̃jipoeróé, flaauw zijn van den honger*.

Kalaôsañg pamái, a) *flaauwte*, b) *in de positie van flaauwte*, d. i.: *in zwijm liggen*, of *zijn*.

𐄂 𐄂 𐄂 (lôhe), saley, = *lówe* N°. 2.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (lôhe-mahapôêloe), het Arab. نَوْحُ الْمَكْفُوفِ, *de tafel des noodlots*. — Tábâkkarâna boëñga-boëñgâna lôhe-mahapôêloe, d. i.: *wanneer het noodlot, (lot) is uitgewezen, mijn lot beslist is*. NB. dit komt in minnebrieven voor, om den tijd aan te duiden, waarop de minnaar het jawoord zijner geliefde ontvangen heeft. Verg. *takâdderé*. (Tar.)

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (lâheré), bep. lâhereka, het Arab. ظاهر, *zichtbaar, duidelijk, uitwendig.* (Tar.) — Nîka-lâheré, *de inzegening van het huwelijk door den priester.* NB. staat tegenover: nîka-bâteñg; vergel. bâteñg. — Pâne-lâheré-bâteñg, soort van porseleinen bord, volgens sommigen zoo genoemd, omdat het aan de *buiten- en binnenzijde* beschilderd is, volgens anderen, dewijl de vorm meêbrengt, dat alleen *het binnenste er van zichtbaar is.*

Lahêrañg, *zichtbaar maken, openbaren;* v. d.: tânriñg ta-nilâherâna, *zijne niet openbare, d. i.: zijne geheime minnaressen.* (Mâdi.)

Palahêrañgi, *voor iemand zichtbaar, of openbaar, maken, d. i.: iemand openbaren het een of ander, bijv.: een geheim.*

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (lôhoró), bep. lôhoroka, = het Arab. ظهْر, *de tijd van het middaggebed, om 12 uur des middags.* Boeg. lóró, idem.

⚡ (wa). Zestiende letter van het Makassaarseh Alphabeth.

⚡ (1° wá). Men zie á N°. 1.

(2° wa). Verg. a N°. 2.

(3° wa). Verg. a N°. 3.

(4° wa). Verg. a N°. 4.

⚡ (wañg). Men zie añg N°. 2 en 3.

⚡ (1° wi). Men zie i N°. 1.

(2° wi). Men zie i N°. 2.

⚡ ⚡ (wâñgkañg), Chinesehe jonk.

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (wêke). Máwêke-wêke. De ware beteekenis van dit woord is volgens sommigen die van: *met zijn gansche geslacht verstrooid te worden.* Het wordt meestal verbonden met *bássoeñg*, of *pápi*, en dient tot afwendig van de nadeelige gevolgen, zoo men zich soms aan heiligsehennis mogt schul-

dig gemaakt hebben, door bijv. bij de vermelding van de namen der oude vorsten niet de vereischte nauwkeurigheid in acht te nemen. Men zegt alsdan: iyâñgkoe bássoeñg, iyâñgkoe máwêke-wêke. Vergel. *bássoeñg.* (Rap.)

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (wâkkelé), bep. wâkkeleka, 't Arab. وكيل, *iemand, wien men iets toevertrouwt* (Inl. Wetb., Rap. T. Dj.), *zaakgelastigde, zaakwaarnemer, voogd, ook wel volmagt* (Rap. T. Dj.) — Wâkkelé-djâlañg, *speciaal zaakgelastigde.* — Wâkkelé-bôroñg, *generaal zaakgelastigde.* — Na-îya taênâya lêbá tákimbôloñg-mi wâkkelé, *wat betreft, dat ons geen volmagt zou gegeven zijn.*

Wakkêlañg, *iemand iets toevertrouwen;* bijvoorb. îya niwakkêlañg ampatômpanñg patoemiñgâraï toe-Bonêya, *hem werd toevertrouwd, om de Bonieren*

voor en achterover te gooijen, d. i.: geheel naar willekeur met hen te handelen. — Toe-niwakkêlaŋga, iemand wien de goederen zijn toevertrouwd, ter hand gesteld. (Rap. T. D̄j.)

Piwakkêlaŋg, iemand iets toevertrouwen, bijv.: ànne poëtiri Raâna-kassîyaŋg, ikâoe koepiwakkêlaŋg, de vorstin Raâna Kassîyaŋg vertrouw ik aan u toe. (D̄jay., Rap. T. D̄j.)

⚡⚡ (wâttoe), bep. wattoêwa, vnw. wattoeŋgkoe, tijd, Sund., Boeg., Jav. wâttoe, Arab. وَقْتُ, idem. — Ri-wattoenna, op zijn' tijd, stiptelijk. — Ânjd̄jo ri-wattoêwa, op dien tijd, toen. — Ri-wattoêwa, toen. (Brief.) — Wâttoe ook gebezigd van de vaste biduren; van daar: māmêlá wâttoe. Men zie pélá N°. 1.

⚡⚡⚡⚡ (wâtampâta), bep. wâtampâ-taka, Boeg., = ássoenj-pólouj. Verg. ássoenj.

⚡⚡⚡ (wâtirí), bep. wâtirika, 't Arab. الْوَيْتْرُ, aldus genaamd de dag, waarop de Mohammedaan, die de pelgrimsreize naar Mekka doet, zijn gebed op den berg Ahrafat verrigt. (G.G.)

⚡⚡⚡ (wâtassá), bep. wâtassaka, = kalawássenj, grondgebied, plaats waar iemands bevelen moeten geëerbiedigd worden. Vergel. het Jav. en Sundasehe watës, en het Maleisehe bätas, grensscheidig.

⚡⚡ (wâdi), bep. wadiya. Men zie mánni N°. 2. Vergel. het Arab. وَدِي, id quod post lotum e pene prodit.

⚡⚡ (wâdoe), bep. wadoêwa. Vergel. mánni N°. 2.

⚡⚡ (wîndoe), 't Jav. windoe, zijnde een tijdkring van acht jaren.

⚡⚡ (wâdjí), bep. wâdjika, het Arab. واجب, noodzakelijk; bijv.: karâeŋg wâdjika, de

koning, die noodzakelijk, d. i.: uit en door zich zelve, bestaat, d. i.: God. (Tar.)

⚡⚡⚡⚡⚡⚡⚡⚡ (wâdjibolöe-djòedi, 't Arab. الْوَجِبُ الْوُجُودُ, hij die noodwendig en door zich zelve bestaat, d. i. God. (Tar. D. M.)

⚡⚡ (wâra), = ára N°. 2. NB. Te Bantâeŋg wordt wâra gebezigd voor het Westen.

Wâra-warâya, naam eener ster, de Noordster.

⚡⚡ (wâraŋg). Boeŋga-wâraŋg, = bènronj-bénronj. (Mádi.)

⚡⚡ (wâri). Wâri-wâri, bep. wâri-wariya, morgenster. (Sinr.) Boeg. idem.

⚡⚡⚡ (wârisí), bep. wârisika, 't Arab. وَاْرِث, erfgenaam.

⚡⚡ (1° wâla). Wâla-wâla, bep. wâ la-wa lâya, plaats voor de hanengevechten. Boeg. idem.

(2° wâlla). Wâlla-soeđji, bamboezen vlechtwerk, Boeg. idem, Jav. wanj̄tjak-soeđji, een muur met traliwerk.

⚡⚡ (1° wâli), = bali N°. 3, v. d. piwâli, beantwoorden, antwoorden.

Piwâlî, iemand antwoorden.

NB. piwâli in de Sinrilis ook gebezigd, ofsehoon er niets voorafga, waarop te antwoorden valt. (D. Moeseŋg.)

(2° wâli), = bali N°. 6.

Siwâlî, of: siwaliyaŋg, aan één zijde, Boeg. sewâli; bijv.: amênteŋg siwâli-baŋgkeŋg, op één been staan. — Álâŋgeré siwâli-tôli, met één oor hooren, d. i. iets maar half gelooven, er maar half naar luisteren. — Átjîní siwâli-mâta, met één oog zien; v. d.: ergens maar half naar kijken, het maar half op iemand hebben. — N̄gâlle siwâli, het aan één zijde nemen, d. i. partijdig zijn. — N̄gâlle-alle

siwâli-ko, *gij neemt het van de andere zijde af*,
d. i.: *gij doet oneerlijk* (smokkelt). — Siwâli
siwâli, *aan de eene, aan de andere zijde*.

(Rap.)

(3° wâlli), bep. wallîya, 't Arab. **ولي**, a) *vriend*,
heilige (D̄jay.);

b) *naastbestaande*, de persoon, wiens toestem-
ming tot het huwelijk van een meisje of vrouw
vereischt wordt, zoo als *vader, grootvader, broeder*,
oom of neef, en die ook de bruid bij de voltrekking
van het huwelijk voor den Priester vertegenwoor-
digt. (Rap.)

Ta-mákoellêyaï ángawâlli baïnnêya, *de vrouw*
kan niet als wâlli optreden. (Rap.)

~ ~ ~ ~ (wêle). — Siwêle-wêle, *wapperen*,
tegen malkander slaan, klappen, bijv. zeilen. (Dat.
Moes.)

~ ~ ~ ~ (walôcha), bep. waloehâya, het
Arab. **الضُّحَا**, gebezigd van den tijd, waarop de
Zon reeds glans verspreidt aan den Hemel; op dien
tijd ook gebeden verrigt door den geloovigen Mo-
ammedaan. (GG.)

~ ~ ~ (wâsé). Wâsé-waséna, *zijne beslomme-*
ringen, Boeg. idem. — Lânring i-kâtte taèna wâsé-
wasékoe mâte, *voor u heb ik niets dat mij weér-*
houdt, d. i.: *voor u ben ik bereid, om te*
sterven.

~ ~ ~ (wâsilí), = *wâselé*.

~ ~ ~ ~ (wâselé), bep. wâseleka, het
Arab. **حاصل**, *inkomst, opbrengst*. Jav. en Sund.
asil, Mal. *hâtsil*, idem.

~ ~ ~ (1° wâoe), uitroep van verwondering,
van vreugde, van smart, enz., Boeg. *wa*, of *we*;
bijvoorb.: wâoe t̄jilâka-má, *wee mij ongelukkige!*
(D̄jay.) — Wâoe! sit̄jîní-d̄jaki p̄aleũg, *o! zoo zien*
wij elkander dan weér. — Wâoe! mâte-mi atânta,
o! uw slaaf is dood. — Wâoe-lé, *men zie lé*.
(Tar.)

Áwâoe, = *wâoe*, men zie *ú* N°. 6. (D̄jay.)

(2° wâoe). Tâoẽg-wâoe, Jav. *warwoe*, zijnde het
zevende jaar van een *wîndoe* (Rap. T. D̄j.)

~ ~ ~ ~ (wâhido), 't Arab. **واحد**, *één*,
eenig.

○ (sa). Zeventiende letter van het Makassaarsch Alphabeth.

○ (1° sa), *eens*. Dit *sa*, verbonden met het persoonlijk voornaamwoord van den eersten persoon enkelvoud (*á*), wordt: *sá*, bijv.: *parêkañg-sá*, *doe eens voor mij*; verbonden met het vnv. van den eersten persoon meerv. (*kañg*, of; *kí*), wordt *sá-kañg*, en *sáki*, bijv.: *la-tjîní-sâkañg*, *wij zullen eens zien*; verbonden met het vnv. van den tweeden persoon enkel- en meerv. (*ko*, of: *kí*), wordt *sáko*, en *sáki*, bijv.: *mânge-sáko*, of ook zamengesproken *ma-sáko*, *ga gij eens* (Djay.); verbonden met het vnv. van den derden persoon enkel- en meervoudig, wordt: *sái*; bijv.: *na-koetjîní-sâi tappâna*, *opdat ik het eens zie, zijn gelaat*, d. i.: *opdat ik zijn gelaat eens zie*. Tusschen *sa*, en het persoonlijk voornaamwoord vindt men ook het woordje *ma* N°. 1 tusschengevoegd; alzoo zegt men in den eersten persoon enkelvoud: *sámá*; in den eersten pers. meerv.: *sámakañg* en *sámaki*, in den tweeden persoon enkel en meerv. *sámako* en *sámaki*; in den derden persoon enkel- en meerv.: *sámo* en *sámi*, bijv. *ámântañg-sámako riyôlo*, *blijf gij vooreerst eens hier*. (Djay.) — *Têya-sámaki riyôlo pantamáiyá karâëng*, lett.: *bekleed mij vooreerst eens niet met de koninklijke waardigheid*. (Djay.) — *Pakâmma-samîñdjjo riyôlo ámântañg*, *laat dat nu vooreerst eens zoo blijven*. (Brief.) — *Bôlí-sâmi*,

lett.: *houd dat eens*, v. d. *houd dat vooreerst maar*.

NB. gebezigd tegen iemand, die geleend geld terug wil geven. — *Mambaniya bôlí-sâmi, îya-sâmo mábellâya*, *laat die meisjes van hier eens rusten, mijn oog eens gevestigd op de meisjes van elders*, d. i. *ik zal de meisjes van hier vooreerst maar laten zitten, en vooraf eens mijne blikken werpen op de meisjes van andere plaatsen*. (Kel.) — *Bâdjikâñga-ñgîntoe pônna naêrañg-sâmo kalâóé*, *het is beter hen eens Westwaarts te brengen*, d. i. hier volgens het verband: *het is beter, om hen eerst naar Mari-tjâya te brengen*. (Brief.) Vergelijk Makass. Spraakkunst § 211.

Sa soms ook verbonden met *sêñg*, van daar: *sásêñg*, ons: *eens weder*.

(2° sa), = *sâma*, bijv.: *álâmpa-mi salâmpa-lampâna*, = *álâmpa-mi sâma-lâmpa-lampâna*, d. i.: *zij gingen, tegelijkertijd hun gedurig gaan*, d. i.: *zij gingen al gedurig voort*. — *Satoëñggoe-toeñggoëna*, *tegelijkertijd met het voortduren er van*, te weten: *van den toestand, of de werkzaamheid*, waarover gesproken wordt; v. d.: *onophoudelijk, voortdurend, altoos*, vergel. Gericke in zijn Jav. woordenb. op *sa* vergel. ook mijne Mak. Spraakk. § 208, 4°, en § 211.

(3° *sá*), vergel. *sa* N°. 1.

○ (*sañg*, *sam*, *san*, of: *sâñj*, of ook wel *sa*, met verdubbeling van de eerstvolgende letter, al

naar gelang van de letter, waarmede het woord begint, vóór hetwelk men dit onafscheidbaar vóórvoegsel plaatst), = *sáma* N°. 1, bijv.: *sanróepa*, *gelijksortig*. — *Sampâñgká*, *van gelijke klasse*, v. d. *even oud*, *even groot*, enz. Men zie *pâñjká* N°. 2. — *Sañgâñggá*, *van gelijke waarde*. Men zie *añggá*. — *Sañgkâmma*. Men zie *kâmma* N°. 2. — *Sañgkôntoe*. Men zie *kôntoe*, enz. — *Sallômpo*, *evengroot*. Verg. Mak. Spraakk. § 75 en § 211.

◌ (si), *één*, telwoord, Boeg. *si*, of *se*, idem; bijv.: *si-tâoe-boerânne*, *één man*, *één zoon*. — *Sikâli*, *één keer*, *éénmaal*. Men zie *kâli* N°. 1.

Dit *si* vervolgens gebezigd: a) tot aanduiding van ons onbep. lidwoord *een*, verg. Mak. Spr. § 59;

b) in de beteekenis van: *één*, *naauw verbonden*, *te zamen*, *één en dezelfde*; bijv.: *sikatînrôwañg*, *zamen slapen*, *met elkander slapen*. — *Sitâgalá*, *elkander vasthouden*. — *Sitâba*. Men zie *tâba* N°. 1.

Simemâñgañg. Men zie *mémañg*. — *Namálâmpa-mo rôewa sisaribâttañg*, lett.: *twee die te zamen broeders waren*, d. i.: *de beide broeders gingen heen*. (Djay.) — *Rôewa-sikalabîni*, *de beide echtgenooten*. — *Sirâtannâya*, lett.: *met het behoorende er van*, v. d.: *naar behooren*. — *Sitôl̄jenḡ-tod̄jênna*, lett.: *met*, of *overeenkomstig*, *het ware er van*, te weten: van de zaak, waarover gehandeld wordt; van daar: *naar waarheid*, *waarlijk*, *in de daad*, verg. *tôd̄jenḡ*. — *Sisâllo-sallôna*. Men zie: *sâllo*.

e) in de beteekenis van: *één*, *niet afgebroken*; bijv.: *si-tînrô-tînrôna-mâmi*, *het is één gedurig slapen maar*, d. i.: *zij slapen maar onafgebroken*, *maar altoos*, *door*. — *Si-lâmpa-lampâna-mâmi*. Men zie *lâmpa*.

d) *één*, *niet gedeeld*, *geheel*, *alle*; bijv.: *si-barîbasá*, *één geheele morgen*. — *Si-karoewêñg*, *één ge-*

heele namiddag. — *Si-parasâñgañg*, *één geheel land*, d. i.: *al zijne bewoners*. — *Si-bâtoe-*, of: *si-bâtañg-kâle*, *over het geheele ligchaam*. — *Si-pasoêrowâna*, *al zijne orders*. (Rap. K. G.) Men vergel. hierbij *Gericke* in zijn *Jav. Woord.* op 211.

Âssi, = *si*. NB. de *a* hier gelijk in meer gevallen slechts als eene zachte aanblazing vóór de letter *s* te beschouwen. Zie beneden op *á* N°. 6; bijv.: *âssi-tâí*, *âssi-pôloñg*, = *si-tâí*, *si-pôloñg*, *één en een half tâí*.

◌ (siñg, sim, sin, siñj, of ook wel eenvoudig: *si*, al naar gelang van de letter waarmede het woord, vóór hetwelk dit onafscheidbaar voorvoegsel geplaatst wordt, begint), = *sañg*, *sam*, *san*, *sañj*; bijv.: *simbôri*, *van één en dezelfde plaats afkomstig*. (Tar.) — *Siñgkâmma*, = *sañjkâmma*, enz. Vergel. Mak. Spr. § 75.

◌ ◌ (sēñg), *wederom*, Boeg. *si*; bijv.: *lêbâki*, *ámânâki sēñg si-tâoe boerânne*, *daarna*, *beviel zij al wederom van een zoon*. (Djay.) — *Ámôeko-mâmi-sēñg ri-karoewêñga koebâttoe*, *ik kom morgen maar wederom des namiddag's*. Vergel. *sédeñg* of *sedēñg*. Men zie ook Mak. Spr. § 211.

◌ ◌ (sô), *ásô*, *opzwellen*; bijv.: *ásô tômpôbañgkênna*, *de wreef van iemands voet zwelt op*. — *Ásô-mi limâna*, (*roepâna*), *zijne hond* (*zijn gezicht*), *is opgezwollen*, zonder uitwendige oorzaak. NB. ware de zwelling ten gevolge van *slaan* of andere dergelijke uitwendige oorzaak, zoo zou men moeten gebruiken het woord: *kâmbañg*. — *Rôti ásô*, *ge-rezen brood*. — *Ásô battañgkoe*, *mijn buik is opgezet*.

◌ ◌ (sōñg), *ásōñg*, *op het hoofd dragen*; bijv.: *málêmbará-mi boerannêya*, *másōñg-mi baïnnêya*, *de man draagt met een bamboe*, of *toestel* (men zie *lêmbará*), *over één*, of *beide schouders*; *de vrouw*

draagt op het hoofd, d. i.: *de man krijgt meer dan de vrouw*. (Rap.)

Ŝôngaṅg, *een vracht om op het hoofd te dragen*, *hoofd-vracht*. (Rap.)

○ // (1° sâkká), bep. sâkkaka, (G. G.), soort van *zweer*, er uitzien als een dubbelde steenpuist. Boeg. *sâkká*, idem.

(2° sâkká), bep. sâkkaka, het Arab. en Mal. *ṣakk*, *aalmoes*, het geven van een gedeelte zijner bezittingen tot aalmoezen aan de armen of tot godsdienstige einden, om daardoor het overige gedeelte te heiligen. Jav. *ṭjakat*, idem. Zulk een *sâkká* geeft de Inlander meestal na gelukkig volbrachte handelsreis, of zoo hem eenig ander geluk ten deel gevallen is; bijv.: *pasôelôe-mi sâkkáta sikêde*, lett.: *geef wat sâkká's uit*, d. i.: “onthaal je vrienden en tegelijkertijd de armen eens van je winst.” NB. dit geschiedt in de daad, uit vrees dat zij anders geen zegen op hun rijkdom hebben zullen.

○ // (1° sâṅgká), bep. sâṅgkaka, *volkomen*; v. d.: a) *bijzonder goed*; b) *veel, overvloedig, veelsoortig, allerlei*, Boeg. *sâkká*. Bijv.: *lébáki, nito-wâna-mi soerôwa sâṅgká patowâna*, *daarna werd de gezant onthaald op een volkomen onthaal*, d. i.: *naar behooren onthaald*. (Djay.) — *Sâṅgká ewāṅgâna*, *volkomen is zijne wapenrusting*, d. i.: *hij is van allerlei wapenen voorzien*. — *Sâṅgkáki t̄jilakâna*, *volkomen is zijn ongeluk, hij is buitengemeen ongelukkig*. — *Bâkôe-bâkôe sâṅgká-roèpa*, *mandjes volkomen van soort*, d. i.: *mandjes van allerlei soort*. — *Sêlê-sâṅgká*, *eene kris*, waarvan de *kîli-kîli*, alsmede het uiteinde en de *tôli-tôli* der scheede van goud voorzien zijn. — *Taêna nasâṅgká*, *het is niet volkomen*, geb. van alles, waaraan *iets ontbreekt*, v. d. bijv. van iemand, die een oor, of een

oog, of een been, of iets anders van dien aard mist.

— *Sâṅgká-gâóe*, *volkomen in zijn doen*, v. d.: *allerlei doende*, zoowel in goeden als in kwaden zin:

a) *bedrijvig*; b) *allerlei*, ofook: *bijzonder groot kwaad doende*; bijv.: *têya-kô sâṅgká-gâóe*, *voer toch niet allerlei kwaad uit*, maak bijv. geen ruzie. Van daar: *sâṅgká-gaôeki*, *iemand allerlei*, of *bijzonder groot, kwaad doen*, v. d.: *eene vrouw onteeren*; als: *âñj̄d̄jo baïnnêya lébá-mi nisâṅgká-gaôeki ri-taôewa*, *die vrouw is onteerd door iemand*. Van daar ook: *pasâṅgká-gâóe*, *volkomen*, en v. d.: *overvloedig doen zijn*; bijv.: *lébá-pi nipasâṅgká-gâóeki ri-erónâya taôewa roèpa-roepâna*, *nadat men de kleuren van het kleedje overvloedig heeft doen zijn naar iemand's wil*, d. i.: *nadat al de onderscheidene kleuren van 't kleedje door iemand opgegeven zijn*.

Kasâṅgkakâna, *al wat iemand benodigd heeft tot voeding, kleeding en dergelijke meer*. (Bid.)

(2° sâṅgka). — *Pisaṅgkâi*, *iets verbieden*; Boeg. *pesaṅgkâi*, idem.

Pâpisaṅgkâṅg, *iemand iets verbieden*. (Rap. K.G.)

○ // (sâki), bep. *sakiya*, vnw. *sakiṅgkoe*, *ziekte, gebrek, mankement*, Boeg. idem. Vergel. het Jav. en Mal. *sakit*, *ziekte*. — *Niyá sakinna*, *er mankeert wat aan*, bijv. aan iemand's gezondheid, aan wapenen, aan een huis, enz. Vergel. *leboéran̄g*. (Rap.)

Másâki, *ziekte, gebrek, pijn, hebben*. (Sinr.)

Pisâki, *pijn veroorzaken, zeer doen*. (Kcl.)

○ // (sâkkīṅg). *Sâkkīṅg-sâkkīṅg*, een langwerpige geestelijk wapen, soort van *dolk*. Boeg. idem, Jav. *sêkin̄g*, een *mesje*, Arab. Mal. *سكين*, *het mesje* waarmee de *besnijdenis* verrigt wordt.

○ // (sâṅgki), *snijden*, bijv.: *gras, manen van een paard*, enz.; *knippen*, bijv. *hoofdhaar*. B. idem.

Saṅgkiyaṅg, *sniijden voor*.

○ // (sâṅgkoēṅg), *bajonet*, Boeg. idem, Jav. *saṅgkoeh*. — Bâdili-âsâṅgkoēṅg, *geweer met een bajonet*. — Pôke-sâṅgkoēṅg, *piek*, wier lemmet van een bajonet gemaakt is.

○ \ // (sâkke), bep. sakkêya, *rilling*, *koortsig gevoel*. (Sinr.)

○ // \ (1° sâkkó), *benaauwen in de keel*, bijv. ten gevolge van *verslikking*; Boeg. idem; als: nasâkkóká ðjéné, *mij benaauwt water*, dat in het zoogenaamde verkeerde keelgat gekomen is. — Nasâkkóká kânre, *mij benaauwt rijst*, waaraan ik mij verslikt heb. — Nasâkkó-mi ôemboe-ôebá, *hem benaauwt kruiddamp*, die in zijn keel gekomen is.

Tâsâkkó, *benaauwd zijn*, bijv. ten gevolge van *verslikking*.

(2° sâkkó). Sâkkó-sâkkó, bep. sâkkó-sâkkoka, *gebraden rijstemeel met geraspte klapper en suiker*.

○ // \ (sâṅgko), bep. saṅgkôwa, *soort van schoffel*, Mal. *tjanṅkol*, idem. — Sâṅgko-pâpa, in stede van een *sâṅgko* maar een *pâpa* N°. 1, of *bamboe-lat*, *bezigen*. (Dâṅg-Tjam.) Teeken van armoede en geringheid.

Saṅgkôwi roêkôe-roêkoeka, *het onkruid uitwieden met een sâṅgko*.

○ // (sîkí), *opnemen*, bijv. zijn' *haan* bij het begin of einde des gevechts; bijv.: zijn' *schild*, *piek* of *kris*; bijv.: zijn *saroṅj* (lîpá), of *staatsiekleed* (gâdóe), ten einde dit kleedingstuk om het midden van het lijf vast te maken. V. d. ook overdr.: sîkí birîta, lett. *een goeden naam opnemen*, d. i. *verwerven*.

Pasîkí, die het als 't ware voor de anderen *opneemt* in den strijd, v. d.: *voorvechter*.

○ // (sîkoe), bep. sikoêwa, het *seluinsehe*

hout boven het ploegkouter, dat dient om de aarde uit de voren op zij te werpen. Boeg. idem. Jav. *siṅkal*. — Sîkoe-sîkoe, bep. sîkoe-sikoêwa, houten in den vorm van een *regthoek*, die men boven op het dek van binnen tegen de kanten van het vaartuig aanspijkt tot meerdere heethheid. Boeg. idem.

Vergelijk het Sund., Mal., Jav. *sîkoe*, *elleboog*, *regthoek*.

○ // \ (sîkó), *binden*; *bindsel*; v. d.: *bos*, *bundel*, *knoop*, *band*, *strik*, enz., Boeg. *sijó*, idem; bijv. âsîkó-bânri. Men zie *bânri*. — Nisîkó-bâṅgkeṅg, *gebezigd van het verdrinken* wegens overspel of bloedsehande; dewijl het *binden der voeten* hierbij plaats had. — Mânjîkó bisêyaṅg, *een vaartuij binden*, v. d.: *maken*, *bouwen*. (G. G.) — Lêkó-sîkó, een *sierihblad*, dat aan beide zijden een kleinen inham heeft, even als of het daar *gebonden* ware geweest. NB. De Inlander eet zulk een blad nimmer, uit vreeze dat hij anders vroeg of laat in *banden* kome. — Nisîkóki galâya, 't Boeg. *dóetjâ*. Dit heet in het *gála*-spel, als men wel de zwarte sehijven zoo geplaatst heeft, dat de witte sehijven van de tegenpartij afgesloten zijn, doch tegelijkertijd buiten de mogelijkheid geraakt is, om nog daar binnen zijn eigen sehijven te bewegen, dus als 't ware *gebonden* is. — Sâbe si-sîkó, *één bindsel zijde*, ongeveer één kâtti. — Ôe si-sîkó, *één haarvlecht*. — Sîkó-bâttaṅg, of: sîkó-âyá, *buik-*, of *heupband*, *gordel*, v. d.: âsîkó-âyá, *omgord zijn*. — Tânaṅg sîkó, *strikken zetten*, of *spannen*, voor het wild. — Paḍjâga-sîkó, *iemand die de wacht houdt bij een jagtstrik*.

Sikôkaṅg, *ergens aan binden*; v. d. ðjâraṅg nisikôkaṅg, *paard, dat ergens aan vastgebonden is*. (Inl. Wetb.)

Sisîkó, *aan elkander gebonden zijn*; bijv. bisê-yañg sisîkó-sîkó, = *biséyañg sitónda-tónda, praauwen die onderling aan elkander gebonden zijn*. NB. de verdubbeling doelt hier welligt op het groot aantal vaartuigen, waardoor de *verbinding onderscheidene malen* plaats heeft.

Pasisîkó, *zamenbinden*.

☉ // (soëkkañg), naam eener soort van *visch*, vol stekels.

☉ // (1° soëki). — Panjôeki, bep. panjoe-kîya, het zenden van gebak en andere geschenken aan de bruid door den bruigom. Dit geschiedt na de *tjîngkârra*, en is zooveel als een *bruidschat* (antáran N°. 2.) Verg. *tjîngkârra*.

(2° soëki), = *sôegi*, = *sôédji*, *borduren*. (G.G., Rap. K. G.)

(3° soëkí), *peuteren*; v. d.: de vruchten met een' van een haak voorzienen bamboezen staak aftrekken. (Tar.) Mal. *tjoezil*, of *tjontjikil*, *stoker*, *pennetje*, *peuteren*, *poken*. Jav. *tjoezil*, *uitpentren*, *withollen*.

Pasoëkí, *bovengemelde van een haak voorziene bamboezen staak*, tot het *afstooten*, of *aftrekken*, van sommige vruchten.

☉ // (1° soëkoe), bep. soekôewa. — Si-soëkoe, *een halve gulden koper*, of *zestig duiten*, Boeg., Jav., Sund., Mal. idem.

(2° soëkkóe), bep. soëkkoeka, *volkomen*; geb. van alles waaraan niets ontbreekt, hetzij in *goeden* of *kwaden* zin, Boeg. idem; bijv.: soëkkóe bayarâna, lett.: *volkomen is de betaling er van*, d. i.: *de volle som wordt betaald*. (Inl. Weth.) — Ta-soekkoëkaï panjôjarinna asêya, *het groeijen van het rijstgewas is niet volkomen*, zoo veel als: *het is een slecht rijstgewas*. (Rap. K. G.) — Soëkkóeki pañgamâ seyâna Álla-taâla ri-nâkke, *volkomen*, d. i.: *zoo*

groot mogelijk, is de barmhartigheid van God jegens mij. — Soëkkóeki larrôna ri-nâkke, *volkomen*, d. i. *zoo hevig mogelijk, is zijn gramschap jegens mij*. — Soëkkóeki katjilakâñgkoe, *mijn ongeluk is volkomen*, d. i.: *heeft het hoogste toppunt bereikt*. (Djaj.)

☉ // (soëke), bep. soekêya, het zelfde als *bódá*, lett. *a*, met dit onderscheid dat de *sôeke* van boven aan de eene zijde wat afgesneden is, ten einde gemakkelijker daaruit te kunnen drinken. Boeg. idem.

☉ // (soëngke), *openen, ontvouwen, ontrollen, losmaken*, een *zadel* bijv. — Ánjôëngke râhasiyâna, *iemand's geheimen openbaren*.

Soëngkêyañg, *openen voor*, bijv.: soëngkêyañg-sâi noëdjoëng ânne anâkoe Djâyalañgkâra, *open eens voor dezen mijn' zoon Djâyalañgkâra het boek der sterren*, d. i.: *zie eens wat de sterren aangaande hem voorspellen*. (Djaj.)

Soëngkêi, *openen voor*, bijv.: soëngkêiyá, *open voor mij*.

☉ // (1° sêngka), bep. sêngkâya, een *afwijking* van den gewonen weg; bijv.: sêngkâna binângâya, lett.: *een afwijking van den gewonen weg der rivier*, v. d.: *een spruit, of tak, van de rivier*. — Sêngka-mi, *het gaat een anderen weg, het gaat scheef*; gebez. bij het *scheuren* van linnen en derg. Boeg. idem.

(2° sêngka), = *soemêngka*, Mal. *siñgah*, idem. (Rap.)

☉ // (sêngkañg), *tangetje*, gebezigd om de haartjes van den baard uit te trekken. NB. de Inlander seheert zich niet, zoo als wij. Boegin. *síkâ*, idem.

☉ // (1° sêké), bep. sêkeka, *gestreng, norsch*. Boeg. *sêkkañg*, idem.

(2° sêké), bep. sêkeka, *naauw, eng, moeilijk, ingewikkeld*; bijvoorb. van *regtszaken* gebeez., Boeg. idem; bijv. sêké-pamâí, *benaauwd* in de ademhaling, *asthma*. — Mâte-sêké-pamâí, *stikken*. — Álámpa-sêké, *voor eene moeilijke zaak zich ergens heen begeven*. (Rap.) — Sêké âne koelampâí, *ik ga voor eene moeilijke zaak*. — Sêké âne lampâkoe, *mijne reis vereischt spoed*. — Sêkéki soerôwa, *de bode is beperkt in zijn tijd, maakt veel spoed*; of anders: *de bode komt voor een moeilijke zaak*. (Mádi.)

Sekêki, n̄jekêki, máñjekêki, *naauw, of eng, maken, in het naauw brengen*, bijv. door iemand dringend te laten manen.

᳚᳚᳚᳚ (sêñgke), tásêñgke, *vastzitten met een vaartuig*. Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚ (sêko), ásêko, = *dléko-léko, kronkelen*, bijv. *eene rivier*. Verg. *léko* N°. 2.

᳚᳚᳚᳚ (sôñgka), welligt letterlijk: *duwen*; en van daar: sôñgkâñg, a) *tegen iets duwen*, v. d.: *iets afwijzen, beletten, tegengaan, verhinderen*, Boeg. *sokkâñji*, idem; bijv.: áñgâí-tôñgá la-sôñgkâñgi papála-toelôenna, *ik sehroom ook, om af te wijzen zijn verzoek om hulp*. (Inl. Wetb.)

b) *naar iemand duwen, iemand iets toeduwen*, v. d.: *iemand iets doen geworden*; bijv.: îya âne bêdeñg kanâya nisonñgkâñgai, *toe-Bonéya, dit is, zegt men, het woord, dat gebragt werd tot de Bonieren*. (Rap.)

᳚᳚᳚᳚ (sôñgkañg), = *tjôñgkañj*.

᳚᳚᳚᳚ (sôñgké), bep. sôñgkeka, soort van zijde met goud of bloemen doorweven, Jav. *sôñgket*, *met goud of bloemen doorweven, gekeperd*; *sôñgkettan*, *goudlaken, en gekeperde stof, damast, borduursel*. Vergel. ook van Hoëvell's Bidas. Aant. bl. 342, reg. 8, over het Mal. *سنگیت*.

᳚᳚᳚᳚ (sôkó), = *ambâni*; bijv.: koetjîní-sôkó-ko, *ik zie u van nabij*. (S. Tjin.)

Sisôkó, *vlak bij elkander zijn*; gebeez. van menschen, die elkander nagenoeg verdringen van wege de volte.

᳚᳚᳚᳚ (sôñgkó), welligt oorspronkelijk = *tôñgkó, bedekken*, en van daar gebezigd voor: *hoofddeksel, muts, pet*, enz.; Boegin. idem; Jav. *sôñgkok*, soort van *muts* of *hoed*, zonder rand, gewoonlijk van fluweel, behoorende tot de oorlogskleeding der Javanen. — Sôñgkó-gântaṅ, soort van kindermuts of *pet*. — Sôñgkó-tjîlo-tjîlo. Men zie *tjîlo*. — Sôñgkó-Árá. Men zie *Árá*. — Sôñgkó-gâdóe, *een sôñgkó, die men bij de gâdóe behoort te dragen*.

Sôñgkôkañg, a) plaats in de vorstelijke huizen, waar men het eten, nadat het gekookt is, neêrzet, alvorens het binnen te brengen, ook genoemd: *bállá-kádó*.

b) korf om op een' haan te zetten, waarvoor men veel zorg wenscht te besteden. — Van daar: *djâñgañg-másôñgkó*, lett. een haan dien men onder zulk een *sôñgkôkañg* bewaart, van daar een haan waarvoor men veel zorg draagt, *een vechthaan*. (Mádi.)

Djârañg-nisôñgkó, *een paard dat men niet los laat loopen*, zoo als gewoonlijk geschiedt, maar dat men in een stal opsluit, waarvoor men alzooveel zorg draagt, *een rijpaard*, = *djârañg nikatôewo*. (Rap.)

᳚᳚᳚᳚ (sikâpa), bep. sikapâya, soort van eetbaren wortel op Tâna-kêke en elders (, men zie *póelá*); niet behoorlijk afgekookt, heeft deze wortel eene bedwelmende kracht. Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚ (siñgkâppó), bep. siñgkâppoka,

een *slingerplant*, veel overeenkomst hebbende met de *kaléleñg*, voorzien van een soort van *tóbo*, die wegens de overeenkomst *láso-mámélong* genoemd, en als geneesmiddel gebezigd wordt tegen de ziekte die uit hoofde van den naam der medicijn, gewoonlijk *sáwanñg-siñgkáppó*, of: *láso-mámélong* heet. Vergel. *sáwanñg*, en *mélong*.

ò // ~ ~ (sikôpañg), ons *schoppen* in het kaartspel.

ò // ~ ~ (sikâmma). Men zie *kâmma* N°. 2.

ò ~ // ~ ~ (sikête). Verg. *kéte*.

ò // ~ ~ ~ (sikâde). Men zie *kâde* N°. 3.

ò ~ // ~ ~ ~ (sikêde). Verg. *kéde*.

ò // ~ ~ ~ (sikôêtji), bep. sikoetjîya, ons Holl. *schuitje*. (Djay.)

ò // ~ ~ ~ (sikôênjará), het Holl. *schoener*.

ò // ~ ~ ~ (sikôeyoe), bep. sikoeyoêwa, *krab*.

— Sikôeyoe-bâlasá, soort van *krab*. — Sikôeyoe-dâtó, soort van *krab*. Verg. *dâtó* N°. 2. — Sikôeyoe-karâka, soort van *krab*. — Sikôeyoe-pêpé, soort van *krab*. — Sikôeyoe-goëntoeróe, soort van *krab*. — Sikôeyoe-álômo. Men zie *lómo* N°. 2. — Sikôeyoe-ádâmará, *krab*, die aan den buik een uitwas heeft.

o // ~ ~ ~ (sânḡkará), bep. sânḡkaraka, *breed*.

Pañjânḡkará, een dun bamboesje, dat in het weven de breedte van het te weven kledje aanduidt.

ò // ~ ~ ~ (sîkirí), bep. sîkirika, = *ḡjîkirí*.

(D. Moes., Godsd.)

ò // ~ ~ ~ (sikoêra). Sal. en Bonth., = *siyápa*, hoeveel. Verg. *ápa* N°. 1, en *kóera* N°. 2.

Sikoerâna, = *n̄japâna*, *ân̄japâna*, *wanneer*, en = *siyapâya*, *wanneer*. Vergelijk *ápa* N°. 1 en *kóera* N°. 2.

ò // ~ ~ ~ (sikôenroe), bep. sikoenroêwa, = *ḡjikoênroe*.

ò // ~ ~ ~ (sîḡkirí), bep. sîḡkirika, naam eener soort van *kris*. (G. G.)

o // ~ ~ ~ (soêkará), bep. soêkaraka, *moeijelijk*, *moeijelijkheid*, *hindernis*, Boegin. idem, Mal. en Sund. *soêkar*, Jav. *ḡjoekar*; bijv.: *lêbâki natâba soêkará lômpo Dimâya*, de *Bimanezen* heeft een *grootte ramp getroffen*. NB. ziet op de uitbarsting van den berg Tambôra.

La-koebâttoe, pônna taêna soêka-soêkará, *ik zal komen, wanneer er niets is dat mij verhindert*, ligte ongesteldheid bijv., of ander nietig beletsel. NB. zoo er gewigtiger verhindering is, bezigt men bijvoorb. *lalóerá*.

o // ~ ~ ~ (soêkoeróe), Mal. en Arab. شكور, *dank, dankzeggen*.

~ o // ~ ~ ~ (sêḡkará), van *elkander zetten*, bijv. de *beenen* of *pooten*. — Toeká-nisêḡkará, een trap, waarvan men als het ware de beenen van elkander kan zetten, alzo een *openslaande trap*, een *lampentrap*. Zoo zou dit woord ook zeer goed kunnen geb. worden van het *openen* van een *passer* en derg. meer.

o // ~ ~ ~ (1° sâkalá), bep. sâkalaka, *moeijelijk*, bijv.: *ḡjamânḡ sâkalá*, *moeijelijk werk*. — Sâkaláki gappâna, *het is moeijelijk te krijgen*. — Sâkaláki bitjâra-Maḡkâsará, *het is moeijelijk om Makassaarsch te spreken*.

(2° sakállá), bep. sakállaka, *laken, lakensche stof*, Jav. *sañgkêlat*, Sund. Mal. *sakhlát*, Pers. سقرات, *scharlaken, laken*.

o // ~ ~ ~ (1° sañgkâla), bep. sañgkalâya, het Boeg. *sakkâla*, = het Makassaarsche *pónḡgo*, *blok* of *boei*, voor gekken, Mal. *sañgkâla*, *boeijen*

kluisters. — Nisaṅgkâla, met een saṅgkâla gebonden worden.

(2° saṅgkalá). — Tásāṅgkalá, aangehaakt zijn; v. d.: ergens aan blijven haken, of vastzitten, Boeg. tásákká.

Saṅgkâlāṅg, haak; van daar alles waarin iets blijft haken, als bijv. mos, hout, en dergel. meer, in eene rivier, waarin een net verward raakt, van daar: beletsel. — Saṅgkâlāṅg-sōṅgkó, haak voor een pet. — Saṅgkâlāṅg-bádílí, haak voor een geweer. — La-lâmpa-má, pōnna taēna saṅgkâlāṅg, ik zal gaan, zoo er geene verhindering is.

Pasāṅgkalá, a) aanhaken, b) verhinderen; bijv.: pasāṅgkaláki lampâkoe, hij verhindert mijne reis.

(3° saṅgkalá), het Mal. saṅgkal, loochenen, ontkennen, Boeg. sákká, idem.

Pasaṅgkâlāṅgi, iets ontkennen. Vergelijk sássalá N°. 1.

 (saṅgkâlāṅg). Men zie saṅgkalá

N°. 2.

 (saṅgkîlāṅg), roerbank; Boeg. idem; bijv.: âṅgîṅg bâttōe ri-saṅgkîlāṅg, wind, die van achteren op zij aankomt, lett.: die van de roerbank komt, zoo veel als: goede wind. — Saṅgkîlāṅg-irâte, het bovenste hout van de roerbank. — Saṅgkîlāṅg-irâwa, het onderste hout van de roerbank. — Saṅgkîlāṅg-álōṅjđjó, lett.: een roerbank met lagen, d. i.: een roerbank waarvan het bovenste hout met een bogt loopt, en in het midden het onderste raakt.

 (sâkkoelóe), bep. sâkkoeloeka, een onaangename zweetlucht onder den arm hebbende. — Taîpa-sâkkoelóe, soort van maṅgga; men zie taîpa.

 (sakêlá), = sakállá N°. 2.

 (siṅgkâllo), = pasikói, van

daar: vastknoopen, bijvoorb. een sarōṅ om den hals. (S. Tjin.)

 (siṅgkoelóe), bep. siṅgkoeloeka, elleboog, hoek, Boeg., Mal., Sund., Jav. síkoe. — Boēṅga-siṅgkoelóe. Verg. bóēṅja. — Si-siṅgkoelóe, lett.: één elleboog, van daar als maat gebezigd: de lengte van den elleboog tot aan den uitersten top van den middelsten vinger. — Si-siṅgkoelóe-kâṅgkaṅg, de lengte van den elleboog tot aan het uiterste van de gebalde vuist. — Kádó-másiṅgkoelóe, rijst (kôwasá), gewikkeld in een pisaṅgblad, hetwelk men den vorm van een driehoek gegeven heeft.

Pañjîṅgkoelóena bâllaka, de hoekpalen van het huis. (Rap.)

Siṅgkoêlāṅg, met zijn' elleboog ergens langs schuren, of: wrijven.

Sisiṅgkoêlāṅg, met de ellebogen langs elkander schuren; ook bijvoorbeeld gebezigd van twee mensen, die strijkelings elkander voorbij loopen. Ook gebezigd van twee huizen; wanneer de hoek van het eene huis als 't ware langs den hoek van het andere schuift. Zoo insgelijks van twee schepen, wanneer de voorsteven van het eene schip bijna op zij van den achtersteven van het andere sehiet.

 (siṅgkôlo), bep. siṅgkolôwa, een houten blokje, ongeveer ter lengte van een span met duim en pink, waarin een pennetje van ijzer of koper zit, en dat de timmerlieden bezigen, om daarmede op het hout eene lijn te trekken, en alzo bij het werken de juiste maat te bepalen. Boeg. idem. Zulk een siṅgkôlo gewoonlijk met de kîdonṅ-maṅgáli, en een stukje káyoe-léleṅj, of ebbenhout, gelegd in het water, waarmede de

rijst besprenkeld zal worden, die voor het kind bestemd is, hetwelk voor het eerst zal eten. Men meent, dat het kind daardoor op later leeftijd zijn mond in toom zal houden; v. d.: bâwa ta-nisiñg-kôlo, lett. een mond, waarbij men verzuimd heeft van de *siñgkôlo* bovenvermeld gebruik te maken, van daar: een mond die onbesehiden woorden uit, die niet in toom gehouden wordt.

☉ // ☽ (soeñgkâlli), bep. soeñgkalliya, = *pasámbañg*, = *tjidákoe*.

☉ \ // \ ☽ \ (sôñgkoló), bep. sôñgkolo-ka, in wasem gekookte rijst, Boeg. *sókkó*. NB. de rijst wordt in een' zak, die den vorm van een peperhuis heeft, gedaan, en deze zak in den met kokend water gevulden rijstpot gehouden.

Soñgkôlañg, de naam van dezen zak.

☉ ♪ (sâga), bep. sagâya, *saga*, rank met boonen, waarin 5 à 7 pitjes of korrels zijn, die men gewoonlijk bezigt om goud meê te wegen, *Abrus precatorius* L. Boeg. idem. — Si-sâga-sâga, één korrel. (Sinr.) — Tjinjtjîng-sâga-Malákka, soort van ring.

☉ ♪ (sâgañg), beteugelen. — Ta-nisâgañg, toomeloos.

Sâgañg ook gebezigd voor het hout of bamboe, onder aan de *sámboeñg-láyañg*, als 't ware de patôñgkó's tegenhoudende, ook genoemd: *saléwañg* N°. 1, en: *kálañg* N°. 1.

Ságâñgañg, inlandsch toom. (Mádi.) B. idem.

☉ ♪ (sâñgga), komen tot, reiken tot, tot, toe-reiken, genoegzaam, volkomen, volledig, voltallig zijn. — Sâñgga-pa kôlle, zoo ver de krachten reiken, v. d.: met inspanning van alle krachten. — Nipakânre sâñgga erôna, te eten krijgen, zooveel men wil. — Sâñgga-mi erókoe, tot zoo ver wil ik gaan, bijv. in

het bieden; v. d.: ik bied niet hooger. — Sâñgga-mi pabakkâna, zijn groeijen is als 't ware tot de uiterste grens gekomen, d. i. hij is volwassen. — Sâñgga-lômpowi panrânnoewâñgkoe, lett.: mijn vertrouwen is groot, en wel zoo, dat het niet grooter worden kan, als 't ware de grens bereikt heeft; v. d.: zeer groot is mijn vertrouwen. — Sâñgga-lâmpa-má, ik trek ten strijde en zal tot het uiterste volhouden, d. i.: zelfs mijn leven niet ontzien. — Sâñgga-pañgânre-má ânne, ik heb reeds zoo veel gegeten dat ik niet meer kan, ben als 't ware tot de grens gekomen; van daar: ik heb genoeg gegeten. — Sâñgga-málláká anjtjîníki lompona siyagâñg gassinna, ik ben zeer bevreesd, lett.: mijne vrees heeft als 't ware de uiterste grens bereikt, op het gezicht van zijne grootte en kracht.

(Djay.) — Sâñgga-padjâppa-má ânne, ik kan niet verder loopen. — Páláki sâñgga-pálá, vraag er dringend om. — Mâna sâñgga îya-djânjdjo nigaôëkañg, ofschoon dat slechts en volstrekt niets anders gedaan wordt. (Maoet.) — Sâñggaï taôëwa, er mogen niet meer menschen binnen, lett. de menschen zijn gekomen tot aan de grens, zij mogen niet verder, zij mogen niet binnen gaan. — Sâñggaï tannâna, lett. hun inzetten gaat tot zoo ver, d. i.: zij mogen niet meer inzetten dan zoo veel. — Têya-tôñgko sâñgga pamainoe ri-karaênnoe, wees ook niet onverschillig omtrent uwen vorst, lett.: geef u geheel over aan uwen vorst, zonder daarbij eenige grens te kennen. (Rap.) — Sâñgga-sâñggaï lampâna djârânnoe, lett. het loopen van uw paard is hard genoeg, d. i.: uw paard loopt wat hard. NB. geeft zoo veel te kennen als: hond uw paard wat in.

Pasâñgga ewâna, lett.: zijn weêrstand bieden tot het uiterste doen komen, d. i.: tot het uiterste toe weêrstand bieden. (Rap. K. G.)

Sânḡga-lowêya, naam eener *piek* die tot de rijkssieraden van Gôwa behoort.

Pañjāṅḡgāya, naam eener *kris*, behoorende tot Gôwa's rijksornamenten.

Pasaṅḡgâcēṅ, lett.: *het komen tot de grenzen*, v. d.: *termijn*, enz.; bijv.: mânia anrînniyâna-dĵa pasaṅḡgâcēṅga, *al is men ook slechts tot hier toe gekomen*. (Rap.) — Taêna îya pasâṅḡgaêna, *er is geen termijn voor bepaald*. (Inl. Wetb.)

○ ㄨ (sâgoe), bep. sagoêwa, *sago*. Boegin. Mal., Sund., en Jav. idem. — Sâgoe-Liṅḡga, *sago van Liṅḡga*, of *korrel sago*; eertijds kwam de korrel sago van *Liṅḡga* en die streken. — Sâgoe-âpêmpēṅ, *sago aan koekjes*, men zie *pêmpēṅ*. — Sâgoe-boêlo, Makassaarsche vertaling van *sâgo-bamboe*, *sago in kleine koekjes*, of *stukjes*, niet plat zoo als bij de *sâgoe-âpêmpēṅ*, maar eenigzins *langwerpig*.

○ ㄨ (sânḡgôe), = *sânḡgô*.

○ ㄨ (sânḡge), = *sânḡga*. — Sâṅḡge oemoe-rôena, *zoo ver zijn leven reikt*, d. i.: *zoo lang hij leeft*. — Ikâoe-mo ampâoewi sâṅḡge baḡjina ritoe-málompôwa, *zeg gij er maar het beste van aan den Gouverneur*, hierin *zoo ver mogelijk*, of met andere woorden: *tot de uiterste grens, gaande*. — Nikîyó-mi, sâṅḡge kîyó, na-nikâpé sâṅḡge kâpé, *zij werden met aandrang*, of *herhaaldelijk*, *geroepen en gewenkt*, zoodat het bezwaarlijk sterker te doen ware. (D. Moes.) — Sâṅḡge niyâkoe anrînni, sâr-rowá lâmpa ri-Gôwa, lett.: *wanneer ik opklim tot den tijd van mijne komst te dezer plaatse*, d. i.: *sedert ik hier ben, ga ik dikwijls naar Gôwa*. — Saṅḡgêna, *tot, sedert*; saṅḡgêna-mînne, *tot hiertoe*. — Taêna namámclâkkai wâttoe-pasambâyaṅga saṅḡgêna antamána Isilâṅḡ, na-saṅḡgêna mâte, se-

dert hij Moslem geworden was, verzuimde hij de bidstonden niet, tot aan zijn dood toe. (GG.)

Saṅḡgêna, *alle*, lett.: *het toereikende, het vollige, van hen*, of: *van haar*; bijv.: saṅḡgêna taôêwa, *al de menschen*.

○ ㄨ (sânḡgô), *iets aannemen, er voor in staan*, Boeg. *sânḡgôe*, idem, Jav. *saṅḡgoep*, *op zich nemen*, iets te doen bijv. — Koesâṅḡgôki ânḡḡjo koepâré, *ik sta er voor in, dat ik dat maken zal, ik neem dat werk aan*. — Sâṅḡgô narôeroeṅġiya, *een aannemen* (van het woord), *waarom trent men overeengekomen is*, d. i.: *een verbond*. (Sinr. K. G.) — Tâoe-sâṅḡgô, *borg*, en wel zoodanig een borg, die betalen moet, zoodra de persoon, voor wien hij borg gebleven is, daartoe niet bij magte is; terwijl een *tôdo* eerst aangesproken kan worden, wanneer degeen, voor wien hij zich als borg gesteld heeft, overleden, of althans weggelopen, is. (Rap. T. Dĵ.)

Saṅḡgôki, *instaan, of borg zijn, voor iemand*; bijv.: inâi saṅḡgôki-ko? *wie is uw borg?* — Tocnasâṅḡgokîya, *de persoon voor wien hij zich als borg gesteld heeft*. (Rap. T. Dĵ.)

○ ㄨ (soêgi), = *sôeki*, = *sôedġi*, *borduren*, Mal. *soedġie*, idem. — Dĵâi-soêgi, of: dĵâi-soêgi-bîlaṅḡ, idem. NB. dit *bîlaṅḡ* doelt op het tellen van de steken.

Soêgi-mánâi, soort van *boom*, die ontzettend hoog opgroeit, zoodat hij boven alle andere uitsteekt. De bast van dezen boom wordt bij de *patómpoló* gedaan, die men' vorsten-kinderen op het hoofd legt. Men verbeeldt zich, dat zoodanig kind daardoor ook als 't ware boven zijns gelijken zal uitsteken.

○ ㄨ (soêṅḡgoe), bep. soeṅḡgoêwa, *gelukkig*. (Sinr.)

ㄨ ㄠ ㄨ ㄨ (sêṅge), bep. seṅgċya, *lawai*, *beveging*, *windmakerij*. (Rap. K. G.) — Tâoc-sêṅge, *een lawaaimaker*, *windmaker*. Boeg. idem.

ㄠ ㄨ ㄨ (sôṅgá), tásôṅgá, gebezigd van den *gang* van iemand, wiens eene been een weinig korter is dan het andere, of wiens eene been, hetzij door verwonding, hetzij door verlamming, een weinig *achterna sleept*. Boeg. idem.

ㄠ ㄨ ㄨ ㄨ (1° sâgantôêḍjoe), *acht*. NB. Dit *sâgantôêḍjoe* is waarschijnlijk voor *sagân-tôêḍjoe*, en samengetrokken uit *sa-agânċ-tôêḍjoe*, dus *zeven* (, men zie *tôêḍjoe* N°. 2), *met één er bij*, d. i. *acht*. Men vergel. Mak. Spr. § 94.

Sampôclo assâgantôêḍjoe, *achttien*. — Sâgantôêḍjoe-pôclo, *tachtig*. — Sâgantôêḍjoe-bilânċgaṅg, *acht honderd*. — Sâgantôêḍjoe-sâboe, *acht duizend*. Verg. Mak. Spr. § 86.

Pisâgantôêḍjoe, *achtmaal*. Verg. Mak. Spr. § 117.

Lâppá-sâgantôêḍjoe, *achtvoud*. Verg. Makass. Spr. § 118.

Kasâgantôêḍjoe, of: mákasâgantôêḍjoe, of: kapisâgantôêḍjoe, of: mákapisâgantôêḍjoe, *achtste*. — Kasâgantôêḍjoeṅa, of: mákasâgantôêḍjoeṅa, of: kapisâgantôêḍjoeṅa, of: mákapisâgantôêḍjoeṅa, *ten achtste*. Verg. Mak. Spr. § 119.

Tâwa sâgantôêḍjoeṅa, *één achtste*. Verg. Mak. Spr. § 121.

Tásâgantôêḍjoe, *elk*, of: *ieder*, *acht*. — Tâpisâgantôêḍjoe, *elk*, of: *ieder*, *achtmaal*. Verg. Mak. Spr. § 122.

Sâgantôêḍjoe-sâgantôêḍjoe, *aan achten*, *met hun*, of: *haar*, *achten*. Verg. Mak. Spr. § 123.

(2° sâgantôêḍjoe), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi*-, en *kówa-góŋċgoŋċ*-spel.

ㄠ ㄨ ㄨ (sânċgará), *braden*. — Sâċgará-ôenti, soort van lekkernij, bestaande in pisaṅg-

vrucht, welke men in meel wikkelt en vervolgens braadt, het Mal. *pisaṅċ-góreŋċ*. — Sâċgará-Bân-daṅg, soort van geregt; men zie: *Bândaŋċ*. — Dċâ-ŋgaṅg-sânċgará, of eigenlijk: nisânċgará, *gebraden hoen*. — Sâċgará kôpi, *koffij braden*, of: *branden*. — Nisânċgará ábânnará, *half gaar gebraden worden*; men zie *bânnará* N°. 2.

Sânċgaraṅg, *aarden braadpan*.

ㄠ ㄨ ㄨ (sċgará), bep. sċgaraka, soort van hoog opstaande, spits uitlopende muts, gewoonlijk van wit linnen, soms ook wel rood en purperkleurig, alleen bij feesten gebez., zoowel door vorsten als geringen. Boeg. idem.

Mânċkó-sċgará, soort van *kom*.

Nipisigârri, eigenlijk: *met een sċgará omwonden worden*; van daar gebezigd van het *vaartuig*, dat voor het eerst gereed ligt, om te water gelaten te worden, als wanneer de voor- en achtersteven met een pasâpoe omwonden worden; welke pasâpoe's vervolgens aan den scheepsbouwmeester vervallen.

ㄠ ㄨ ㄨ (sigânra). Men zie *gânra*.

ㄠ ㄨ ㄨ ㄨ (Sânċgariṅgaṅg), Kampoṅg tusschen Bálló en Sawâkkoeṅg, op den weg van Makassar naar Tôpe-dċjâwa, waar de *tâlá*-boom klein, krom, en scheef is, bovendien zeer slechte vruchten dragende; van daar: koepâsiṅkôntoe-tâlá-ko ri-Sânċgariṅgaṅg, *ik stel u gelijk met den tâlá-boom van Sanċgariṅgaṅg*.

ㄠ ㄨ ㄨ (sagála), bep. sagalâya, *zeldzaam*, *schaarsch*. Boeg. idem. (Rap., Sinr.) Van daar *sagála* ook gebezigd van *kinderziekte*, of: *pokken*, wegens het *zeldzame* dezer ziekte, als slechts nu en dan uitbrekende; v. d. *kêloŋċ-sagála*, een gezang, dat bij gelegenheid van pokken gezongen wordt.

Dċâmmēŋċċiya sagalâya, *het sterven is iets zeld-*

zaams, van daar: *iets kostelijks*, iets dat in mijne ooggen zeer begeerenswaardig is. (Kel.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (Saṅgalêya). Tambâko-Saṅgalêya. Men zie *tambâko*.

○ ㄨ ㄨ (Sagâi), naam van een Dajakschen stam op de Oostkust van Borneo, v. d. welligt: boelâc̃ng-Sagâi, vergel. *boelâc̃ng*.

○ ㄨ (1° sânga). Mánjânga boelâc̃ng, *goud in de smeltkroes louteren*. (GG., Tar.) Boeg. idem.

(2° sângá), *happen*. Boeg. idem.

(3° sângá), Boeg., *een blad met een mesje en langs een houtje gelijk afsnijden*. (Sinr.)

(4° sânga), bep. sângâya, soort van *brandhout*, gebezigd om kolen van te krijgen. Het bevat een vocht, dat sterke jeuking en zelfs schurft, ja, wat meer zegt, melaatschheid, zou veroorzaken. Boeg. idem.

○ ㄨ (sângiṅg), *geheel, alles*, bijv.: sângiṅg rômaṅg, *het is geheel*, of: *alles, bosh*, van daar: *vol met bosh*. (Djay.) — Sângiṅg baṅne nipâré pakâmmí-parasângaṅg, *alle vrouwen werden aange-steld tot bewaaksters van het land*. (Djay.) — Nasângiṅg ôló-ôló-mânjâneré riyagânga, *het was alles verseurende beesten wat men zag op den weg*, d. i. *het was vol verseurende beesten op den weg*. (Djay.) — Tênc mánjângiṅg, *een zoet, of geluk, dat geheel, dat volkomen, is*. (Kel.)

Sângiṅgi, ânjângiṅgi, *iets geheel hebben*, of *krijgen*; bijv. ânjângiṅgi baṅnêya ânâ-tâwa, *de vrouw krijgt bij de verdeeling al de kinderen*, te weten: wanneer de huwelijks-gift niet voldaan is. (Inl. Wetb., Rap.) — Nasângiṅgi tâoe-ângêraṅga, *de overbrenger der goederen*, d. i. hier: *de anakóda*, heeft het geheel voor zijne rekening, te weten: *het verlies*. (Rap. T. Dj.)

Pasaṅgiṅgaṅg, *een stel kleeren van één en dezelfde stof*, als 't ware *één geheel uitmakende*. Vergel. *ásikó-bânri*, op: *bânri*.

○ ㄨ ㄨ (1° sângo), *snofneuzen, door den neus spreken*. Boeg. idem.

(2° sângo). Sângo-sângo, bep. sângo-sângôwa, soort van gewas, dat veel overeenkomst heeft met agar-agar, doch fijner, en doorgaans in zee op een halve mijl afstand van de monding der rivier te vinden is. Boeg. idem.

(3° sângo). Saṅgôwi, *beshieten*. (D. Moes.)

○ ㄨ (siṅga), bep. siṅgâya, Mal. *sienya*, Jav. *siṅga*, Sanskr. *singha*, *leeuw*. (Djay.)

○ ㄨ ㄨ (soēngé). Tásoēngé-ṅgé, *snikken*. (Kel.)

ㄨ ○ ㄨ (sêngá), Boeg. = *oerângi*.

ㄨ ○ ㄨ ㄨ (sêngo), mánjêngo, *met het hoofd schudden*, bijvoorbeeld ten teeken van teleurstelling, of afkeuring.

○ ㄨ ㄨ (sôngá), bep. sôngaka. Sôngá-bâwa, *los in den mond, ligtvaardig in zijn praten*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sôngó), bep. sôngoka, *zweet*. — Ásôngó, *zweeten, uitwasemen*; bijv.: sôngó-dôèdocwá, *ik zweet sterk*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sôngoṅg), = *sông*.

Sôngôngaṅg, = *sôngaṅg*. (G.G.)

○ ㄨ ㄨ (1° sângará), bep. sângaraka, *spleet van boven aan de striklans*. Boeg. idem.

(2° sângará), *spaander*.

○ ㄨ ㄨ (1° sângirí), bep. sângirika, soort van *visch*. Boeg. idem.

(2° sângirí), *zonder olij, of water, over een droogen slijpsteen heen en weér strijken*; bijvoorb. eene *kris*. Boeg. *sângí*, idem. — Sélé-sângirí-âllo-allôwa, *de kris die hij dagelijks over een droogen slijpsteen zat heen en weér te strijken*. (Dat. Moes.)

◌ ◌ ◌ (1° sîṅgará), bep. sîṅgaraka, *helder, helderheid, daglicht, glans*. — Sîṅgará-patjîní, *helder van zien*, d. i. *goed-*, of *scherp-ziende*, soms als epitheton van Mohammed gebezigd. (Tar.) — Sîṅgarána boèlaṅga, *de glans der Maan*. — Alléyaṅ narapîki sîṅgará, *tot dat het daglicht aanbrak*. (Djaj.) — Sîṅgará-mi, lett: *het is reeds helder*, v. d.: *er ligt reeds een groen waas over*; gebezigd van een *paddieveld*.

Sîṅgarri, *helder maken, verlichten, duidelijk maken, ophelderen*; bijv.: paṅgagâṅg ásiṅgarriyâi roepâna, *de weg tot opheldering van iemand's gelaat*, d. i. *de middelen tot zijn geluk*. (Tar. D. M.)

(2° sîṅgará), *manen, om geld* bijv., Boeg. sîṅgá, idem. — Ásiṅgará parêké-rêké, *onophoudelijk manen*, verg. réké N°. 1. — Ásiṅgaráki samâya, *een gelofte maant*, te weten: om vervuld te worden. NB. dit geschiedt volgens de meening van den Inlander door het toezenden van eenige ramp, of wederwaardigheid.

Pasiṅgâraṅg, *bezigen om op te manen*; bijv.: âllo kôdi-nipasîṅgâraṅg papiṅraṅg, *een dag slecht om op te manen tot voldoening eener schuld*.

◌ ◌ ◌ (saṅgâli), *behalve, tenzij, maar*. (Tar.) Pasâṅgalinna, idem. Vergel. pasâwalinna, op: sawâli. Boeg. saṅjadinna, idem.

◌ ◌ ◌ ◌ (sêṅgalá), = sôṅgalá, a) *geschonden zijn* door het afbreken van een splinter of stuk; bijvoorb. gebezigd van eene kast, die door het verzetten ergens langs schuurt, zoodat er een stukje afbreekt; b) *schenden* door het afbreken van een splinter of stuk.

Bijvoorbeeld: pînra-sêṅgalá (, of: sôṅgalá,-)mâmi dédé-Djawaýa, goerînda-Soerabayâya, letterl.: *wanneer gij een stuk ijzer, door Javanen gesmeed, en*

op Soerabâya geslepen, wilt veranderen; zoo zal er slechts een stuk afbreken; v. d.: *het is iemand die niet te verbeteren is, een onverbeterlijke zondaar*. — Nisêṅgaláki, of: nisôṅgaláki boettâya, *de grond wordt afgezet*. NB. ziet op het met den ploeg *wegnemen* van de *grootte oneffenheden* der rijstdammetjes; wanneer er van *kleine oneffenheden* sprake is, bedient men zich van *niťjâppi*, vergelijk *ťjâppi* N°. 2.

◌ ◌ ◌ ◌ (sôṅgalá), = sêṅgalá.

◌ ◌ ◌ (1° sâpa), *ergens een afkeer van hebben, iets vermijden, schuwen*; Boeg. idem; bijv.: sapâṅgkoe tâoc-kammâya, *ik heb een afkeer van de zoodanigen*. — Nasâpai bâle-kêbó, *hij heeft een afkeer van den visch bâle-kêbó*, uit vrees dat hij, daarvan etende, vlekken op de huid bekomt. — Bâṅgi-sapâna, dus genoemd onder de geringen hetzelfde wat de grooten uitdrukken met: *bâṅgi-lompóna*, te weten: de derde, vijfde, en zevende nacht na de geboorte van een kind, als zijnde bijzonder gevaarlijk voor hetzelfde.

Pasâpa ri-sôesoe, *speenen (een kind)*.

(2° sâpá), bep. sâpaka. — Si-sâpá, *één vak* (stuk grond). — Si-sâpá-kattôwaṅg tâlloem-bilâṅgaṅg, *een vak, waar men driehonderd bos paddie uithaalt*.

(3° sâppá), bep. sâppaka, *wrang*, Boegin. má-sâppá; bijv. sâppá-îdji ânjdjo baïnnêya, *dat meisje is nog wrang*, d. i.: *nog niet huwbaar*.

(4° sâppa), *happen* naar iets; gebezigd van een *kaaiman, een draak, een casuaris*, enz. Boeg. *ťjâppa*, Mal. *soewâp, hap*; bijv.: nasâppa-mi patôwanâna, *hij hapte naar hetgeen tot zijn onthaal gereed gemaakt was*. (Djaj.)

(5° sâppa), *doorbreken*, Boeg. *sâppa*, bijvoorb.: ânjâppa-mi paṅgêmpaṅg; ámoêboé-mi tînra, lett.:

hij heeft den vijver doorgebroken en de grenspalen uitgerukt, d. i.: het contract overschreden. — Ásâppai t̃j̃ñj̃t̃j̃ng̃a, *den ring doorbreken*, ten einde zoo van den vinger te rukken. (D. Moes.)

○↷ (sâppaṅg), *sappanhout*, welks bast gebezigd wordt om meê rood te verwen, *Caesalpinia Sappan L.* Mal. *sâpaṅg*, idem. — Bêṅgisí-sâpaṅg. Vergel. *bêṅgisí*. — Pâsô-sâppaṅg. Men zie *pâsô* N°. 1. — Kôṅgkôṅg-sâppaṅg, *een bruine hond*.

○↷ (1° sâmpá), *ñj̃âmpá*, *iemand die heen wil gaan, noodigen om nog wat te blijven*, als 't ware *tegenhouden*. (Tar., Bid.)

(2° sâmpá), Bonth. = *kállí*. — Sâmpá-kâkkará, bep. *sâmpá-kâkkaraka*, Bonth., = *kállí-lâambará*. Men zie *lâambará* N°. 2, en *kâkkará* N°. 1.

(3° sâmpá), bep. *sâmpaka*, *ambtgenoot*, Boegin. idem. — Sampâkoe, *mijn ambtgenoot*. — Bâttoekêko mâë, *sâmpá? waar komt gij van daan, Collega?* — Álla-taâla-d̃j̃i sére, *taëna sâmpá-d̃joelôenna*, lett.: *God is een ééinig God, geen mede-ambtgenoot hebbende*, d. i.: niemand hebbende met wien hij de heerschappij behoeft te deelen. (Godsd.) — Sâmpá-balinna, *iemand's ambtgenoot en assistent*. (GG.)

○↷ (1° sâmpaṅg), Mal. en Jav. *sampan*, *boot, sloep*.

(2° sâmpaṅg), *indien, zoodra*, enz. Boeg. *d̃j̃âmpaṅg*, idem. — Sâmpaṅg tété sére, *zoodra het één ure was*. — Sâmpaṅg t̃ỹai taôewa, *sâbi-tôṅgkí sēṅg riyôlo*, *zoo iemand niet van ons wil weten; kunnen wij vooreerst ook nog wel buiten hem*. (Tar., Rap.)

(3° sâmpaṅg). — Tâoe-sâmpaṅg, *iemand die netjes is, alles behoorlijk opbergt*. — Tâoe-sâmpaṅg-sêoró, *een slordig mensch*. Verg. *sêoró* N°. 2.

○↷ (1° sâpi), Sund., Mal. en Jav. = *t̃j̃âpi* N°. 1, *rund*; ook gebezigd van één van de dertig

soorten van kaarten bij het *patôewi-* en *kôwa-gôṅg-gôṅg*-spel.

(2° sâppí), de kris niet met de *tâlibâannaṅg* vastbinden, maar aan de linkerzijde *tusschen de saronṅ insteken*, Boegin. *sâppí*; zoo ook gebezigd van het *insteken* van een *pasâpoe* of iets anders. (Mâdi.)

Pasâppí, lett. *iets bezigen om in te steken*, v. d. in de *sínrilí's* ook wel gebezigd even als *sâppí*.

Tâsâppí, *ingestoken zijn*, v. d.: *mâta-tâsâppí*, *oogen waarvan de appel, of het zwart, als 't ware boven in het ooglid gestoken*, d. i. alzo: *bijna onzichtbaar, is*.

○↷ (1° sâpóe), *mánjâpóe*, gebez. van de *voldoening* der som, welke de moordenaar tot vernietiging der bloedschuld voldoen moet, zijnde de in geld getaxeerde waarde van den gedoode. Boeg. idem. NB. in de *Ôendaṅg-ôendaṅg* heet dit *bânṅgoen*. — Pônua ñiyá maradêka ámoëno âta; *nasâpóeki, zoo een vrij man een' slaaf doodt, moet hij diens waarde in geld voldoen*. (Inl. Wetb.) — Mánjâpóemi toe-álôkokiya, *poëna mánâssa-mo matëna âñj̃d̃jo ri-lokôna*, *hij die de wond heeft toegebracht, moet de in geld getaxeerde waarde van den gedoode voldoen, zoo het ten minste bewezen is, dat de dood het gevolg is van die verwonding*. (Rap.)

Poëna tâoe-tôd̃j̃eṅg nibôeno, *nisâpóe-tôed̃j̃oe-wi*, enz., *zoo een goeod mensch gedood wordt, moet men daarvoor zeven tâtí, of zes en vijftig reaal, voldoen*. (Rap.) Duidelijkheidshalve spreekt men ook soms van *sâpóe-mâte*, ter onderscheiding van: *sâpóe-tállassá*. Dit laatste bedraagt de helft van iemands in geld getaxeerde waarde, en strekt tot voldoening niet van *dooden*, maar van *levenden*. Wanneer deze bijvoorbeeld door eens ander's wapen verwond, of ten onregte voor een *parrâkanṅg* uitge-

maakt zijn, zoo ook, als zij valschehlijk van moord of overspel beschuldigd zijn. (Rap.) — Sâpóe-pa-ñgâlle-pépé, *voldoening wegens het dooden van een slaaf*, men zie: pañjâlle-pépé, op: *âl*le.

Pasâpóe, of: pañjâpóe, de som die tot bovengemeld doel voldaan moet worden. (Rap.)

Sapoêkañg, *tot voldoening van iemand eene zekere som betalen*, bijv.: na-îya nasapoêkañgi tâoe naboenôwa, napâré kasalâñg, *dezelfde som die hij betalen moet om den vermoorde te voldoen, beshouwt hij ook als boete*, d. i.: *moet hij nog bovendien als boete betalen*.

(2° sâpóe), *besmeren met*, of: *rollen in*; Boegin. idem; bijv.: nisâpóeki lâboé, *het wordt besmeerd met*, of: *gerold in, meel*. — Birâlle-sâpóe, of eigenlijk: nisâpóe, ðjâgoñg gebakken en dan nog heet zijnde in de suiker gerold. — Karépé-ôenti nisâpóe, *reepjes pisañj gebakken en dan nog heet zijnde in de suiker gerold*, verg. *répé* N°. 2.

(3° sâpoe). Pasâpoe, bep. pasapoêwa, vnw. pasapoêñgkoe, soort van *doek*. Boeg. idem. — Pasâpoe-poêtará, *hoofddoek*. — Pasâpoe paloéloé, *een zakdoek*.

(4° sâpoe), *ergens met de hand overgaan, wrijven*; bijvoorbeeld: nisâpoe battâna, *gebezigd van het wrijven van den buik eener zwangere vrouw*. Vergel. *paléwâi ânaka*, op *léva* en *oëmbañg*. — Sâpoe-bêrasáki tjoêpaka, *de maat is vol, tot aan den rand toe*. NB. dit ziet op de gewoonte der rijstverkoopers, om, als de maat geheel gevuld is, met de hand daarover heen te strijken, opdat de koper ten minste geen opgehoopte maat bekome. Van daar wordt dit *sâpoe-bêrasá* ook overdrachtelijk gebezigd van andere dingen, die *tot aan den rand toe gevuld zijn*, of *wier inhoud lol aan den rand toe*

komt. Zoo zegt men bijvoorbeeld: sâpoe-bêrasáki baïnnêya, letterlijk: *de vrouw* (NB. het zou eigenlijk moeten zijn: *de baarmoeder!*) *is tot aan den uitgang gevuld*, d. i. *de bevalling is nabij; het kind is reeds aan den rand, zal er zoo aanstonds uitkomen*. Ook bezigt men, ofschoon minder juist: sâpoe-bêrasá-mi ânaka, insgelijks in den zin van: *het kind is reeds aan den rand, zal er zoo aanstonds uitkomen*.

Sapoêwi, *ergens op wrijven, of smeren*; bijv.: *pabâl*le, *medieijn*. Vergel. 't Mal. *sâpoe*.

(5° sâpóe), soort van *boom* die veel op Borneo wordt aangetroffen. Boeg. *sâppóe*, idem.

(6° sâpóe), bep. sâppoeka, blaasroer, Boegin. idem. Mal. *sompietan*, idem.

☪ (sâmpoe), bep. sampôewa, Mal. *soedára sapoepoe*, *neef* (eousin), of *nicht* (eousine); wel te onderscheiden van *kamanâkañg*, het Fransehe *neven*, *nìee*, Boeg. *sâppoe*. Ook gebezigd voor ons *vriendje*, bij het aanspreken. — Sâmpoe-sikâli, *broeders- en zusterskinderen*. — Sâmpoe-pinróewañg, *de kinderen van de broeders- of zusterskinderen*. — Sâmpoe-pintâlloe, de kinderen van die kinderen, en zoo voorts. Verg. *poêpoe* N°. 3.

Sâmpoe-sikâliyá mañggênoe; na-anrônnoe koe-wagâñg sâmpoe-pinróewañg, *ik ben een sâmpoe-sikâli van uw' vader, en uwe moeder is eene sâmpoe-pinróewañg van mij*. (Mâdi.)

Sampôewañg, *iemand tot zijn' sâmpoe* (, *neef*, of *nicht*,) *hebben*. (Sar. L. Mal.)

☪ (sâmpoeñg), bij het aanroepen van iemand verkortender wijze gebezigd voor: *sâmpoe pinjâppá*. Verg. *sâmpoe*.

☪ (1° sâpe), bep. sapêya. — Sâpe-lîma, *holte lusschen duim en wijsvinger*, of ook:

tusschen de andere vingers. — Sâpe-bâṅkeṅ, holte tusschen de toonen. — Sâpe-bâwa, de holte aan regter- en linkerzijde van de opening des monds. — Sâpe-pâḍja, holte tussehen de beide kanten van de opening van den podex.

(2° sâppe), a) *breken, afscheuren*, (onbedrijv. w. w.); b) *afschuren* (bedrijv. w.w.), *afrukken, openscheuren*, Boeg. *sâppe*. Zoo bijvoorb. gebez. van het *afrukken* van een pinaṅg-noot van den boom, van het *afbreken* eener bloem van den stengel, enz. Ook gebezigd van het *havenen* van een hert door de honden, wanneer deze de stukken vleesch er *uitscheuren*. — Sâmpaṅ sâppeī tāṅkaīraṅga, zoo *datgeen, waaraan iets hangt, breekt*, enz. (Rap.) — Sâppe-bombôna, *de jonge uitspruitsels der bladen zijn afgebroken*. (Tar.) — Bilâlaṅ sâla-sappêya, *de bilâlaṅ-tak, die maar half afgebroken is*. NB. wegens 't heen en weêr slingeren van zoo'n tak, wordt het zwaaijen der armen daarmee vergeleken. (Mâdi.) — Sâppe-mâyaṅ. Men zie *mâyaṅ* N°. 1. — Sâppe-bâwa, *den mond openscheuren*. NB. eertijds eene soort van straf! — Sâppe-sâppe ḍjōṅgâya, *het hertebeest in onderscheidene stukken scheuren*.

○ ㄨ ㄨ (sâmpe). Pasâmpe, *iets ergens over hangen*, Boeg. *pasâppe*; bijvoorbeeld: een *kleedingstuk* over den stoel, bijvoorb. een *pasâpoe* met *rôirôilí* over den schouder; vergel. het Mal. en Jav. *sampir*, *iets ergens over heen hangen*; v. d.: niḍjâi-pasâmpe; gebezigd van het *toenaaijen* van een seheur, waarbij men den draad gedurig, na dien door de beide kanten van de seheur gestoken te hebben, schuins over de digt te maken opening heengooit, en dan weder doorsteekt. Dit is eene slordige manier van naaijen, en daarom soms over-

dragtelijk gebezigd om aan te duiden, dat men zich weinig moeite geeft om eene in de vriendschap ontstane breuk te heelen. (Kel.)

Sâmpe ook genomen voor *tekékaṅ* (men zie *téké* N°. 1), dewijl deze over het lastdier wordt *heengehangen*; bijv.: *râpaṅgá têdoṅg lébá irâte sampêkoe, ik ben gelijk aan een buffel, die de tekékaṅ reeds op zijn rug heeft*. Bedoeling: ik kan niet terug treden, ik moet den last dragen. (Mâdi.)

○ ㄨ ㄨ (1° sâpo), bep. *sapôwa*, *boven-, of binnenlanden*, v. d.: *binnen gaan*, Boeg. idem. — Sâpo-kô māmênaṅ ri-gowarinnoc, *kom gij binnen in uw kamer slapen*. (Sinr.)

(2° sâpo), Sal. *huis*. — Sâpo-lôwe, *groot huis*; v. d. ook zoo genoemd: *de eerste regent* zelf.

(3° sâppo), *harden*, te weten: het *ijzer* van een *bijl* bijv., door het ijzer, wanneer het van een weeke soort is, met staal te beleggen, en vervolgens in het vuur te bewerken. Boeg. *sâppo*, idem.

(4° sâppo), *ásâppo*, van paddie gebezigd, geeft te kennen, dat de aren nog wel niet geheel gevuld zijn, doch dat men grond heeft zulks te verwachten. (Rap. K. G.)

(5° sâppo). Sâppo-bâwa, *iemand die zeer los in den mond is*, die bijvoorb. in gezelschap van vrouwen allerlei smerige taal uitslaat. Boeg. *másâppo-bâwa*, idem.

○ ㄨ ㄨ (sâppoṅ). Sâppoṅ-bâwi, soort van plantje, gebezigd in de geneeskunst, bijvoorb. voor *patómpoló*, tot verharding van den sehedel.

○ ㄨ (1° sîpá), *ásîpá*, *iemand lekker smaken, of goed doen*; gebezigd van *spijs*, of *drank*, bijv.: *ásîpáki kádôkaṅga ri-nâkke, het eten doet mij goed, of smaakt mij lekker*. Boeg. idem.

(2° sîpá), bep. *sîpaka*, 't Arab. *صفا*, *hoedanig-*

heid, eigenschap, aard, karakter. — Sipána bâlóe-bâloeka, de hoedanigheden, v. d.: de manieren van handeldrijven. (Rap. T. D̄j.)

ò ㄥ (sîmpá), bep. sîmpaka, soort van *ronde roode waaiers*, gebruikt bij gelegenheid van *geboorte-, trouw-, of besnijdenis-feesten* en derg. meer. Boeg. idem.

ò ㄥ (1° sîpí), *nippen, knippen*, Boeg. idem. Sund. en Mal *sēpit*, Jav. *sapit, tang, nijptang*. — Sipína sikoeyóewa, *de seharen van de krab*. — Pôke-sîpí, soort van *piek*, wier lemmet als 't ware van onderen tussehen twee stukken ijzer ingeknepen zit.

Sîpí ook gebezigd van de *knip* van de *striklans*, die gewoonlijk van hoorn gemaakt wordt.

Pasîpí, *nijptang*.

(2° sîpí), één van de dertig soorten van kaarten bij het *patóewi-*, en *kówa-gón̄ggōng*-spel.

ò ㄥ (sîmpoēng), *bezorgd, bekommerd, bezorgdheid, kommer*. — Sîmpoēng-pamáí, *hartzeer, kommer*; van daar: t̄j̄n̄t̄j̄n̄g sîmpoēng-pamáí, een ring, bestaande uit vijf of meer ringetjes, die uit elkander genomen, zeer moeilijk weder in elkander te zetten zijn, tenzij men wete, hoe hier meê te werk te gaan; van daar de naam van *hartzeer-*, of *kommer-ring*.

Tâoe-pasimpóēngang, *iemand, die zich zelven veel kommer berokkent*.

ò ㄥ (sîpo). La-sîpo, eertijds rijkssieraad van *Loe*, op dit oogenblik in het bezit van den koning van *Gôwa*.

ò ㄥ (1° soëmpa), bep. soempâya, *eed, vloek*, Boeg. idem.

Soempâi, *vervloeken, verwenschen*. (Bid.) Sund., Mal., Jav. *soempah, vloek, vervloeking, eed*.

(2° soëmpá). Nisoëmpá-bâssi, *met ijzer beslagen worden*. Boeg. idem.

ㄥ ㄥ (1° sêpá), *afsnijden*.

Pasêpá, de man die *afsnijdt* den linkerpoot van den bij het hanengevecht overwonnen haan, en die daarvoor dan ook het toezigt bij het hanengevecht moet houden.

(2° sêppá), *eng*, Boeg. *másémpañg*, idem; staat tegenover *lóewará*. — Agãng-sêppá, *steeg*. — Sêp-pá-mi, *hij is reeds benaauwd*, d. i.: *hij ligt op sterven*.

Kaseppákkañg, *in het naauw zitten*; bijv.: kaseppákkañgá ri-ôëwan̄g, *ik zit in het naauw met geld*.

(3° sêppa), Sal. *dikwijls*.

ㄥ ㄥ (sêmpá), ásêmpá, ân̄jêmpá, a) *achteruit slaan, schoppen*, Boeg. *másémpá*, Jav. *sepak*, Mal. *siepakh*, idem. — Ân̄jêmpá ragâya, *met de bal spelen*, eigenl. *de bal schoppen*.

b) soort van spel, waarbij de jongens elkander schoppen.

ㄥ ㄥ ㄥ (1° sêpé), bep. sêpeka, *spleet, klove*, eener *rots* bijv. (D̄jay.)

Tásêpé, *ergens tusschen klemmen*. — Mâta-tásêpé, = *mâta-tásáppí*; verg. *sáppí* N°. 2.

Pasêpé, *ergens tussehen doen klemmen*; v. d.: la-mân̄ge-mi sēng ápasêpé, lett.: *hij zal al weér gaan, om ergens tussehen te doen klemmen*, te weten: zijn *penis*, dus zooveel als: *hij zal al weér gaan, om den coïtus uit te oefenen*.

(2° sêppé), bep. sêppeka, zamengeotr. uit: si-yêppé, verg. *éppé* N°. 2, *buur*. — N̄jêppé-dôëdoemi, *zij is al zeer nabij, op handen*, bijv. *bâra*ka, de *Westmoeson*. — Ân̄jêppé-mi álâmpa toe-málompôwa, *de Gouverneur zal welhaast heengaan*. —

Karâëng-ânjêppeka ri-gaoëkañga, *de prinsen die nabij de vorstelijke waardigheid zijn, d. i. daarvoor eer dan anderen in aanmerking komen.* (Inlandseh Wetboek.)

Pasêppé, *nabij doen zijn*; bijv.: pasêppéki riyagamâya, *houd het, v. d. houd u, zoo dicht mogelijk aan hetgeen de Godsdiens voorschrijft.* (Rap.)

◌◌◌◌ (sêmpo), Boeg. en Sal., = *lám-moró, goedkoop.*

◌◌◌ (sôpa), *ergens schuins insnijden*; Boeg. idem; bijv.: koegâppa koesôpa limânḡkoe lâdīḡ, *ik heb mij schuins in de hand gesneden met een mes.* NB. bij het *kéré* N°. 1 snijdt men regt in.

◌◌◌◌ (sôppé), bep. sôppeka, soort van visseherspraauw, vooral bij de Toe-ri-ḡjéné's in gebruik met één masthout, met *bóëkkóé* N°. 3 en *pañḡḡárīḡ-ḡjárīḡ* daarop, alsmede met *sañḡkí-lañḡ-álóñḡḡó.*

◌◌◌◌ (sôpó). Tásôpó. bep. tásôpoka, = *tátjókko, = báteñḡ.*

◌◌◌◌ (1° sômpo), *iets alleen op, of over den schouder, dragen*; bijv. *piek, rijkssieraden.* Boeg. *sôppo*, idem.

(2° sômpó), Boeg. = het Mak. *lómboñḡ* N°. 2, *overvallen, verrassen.*

(3° sômpó). Sômpó-ḡjéné, = *sômpó-bónaḡ, = lómbo-bónaḡ, vloed, hoog water,* Boegin. *sômpó-ni oewáë*, idem. Geb. als beeld van iemand, die een meisje met menigte van allerlei schoone beloften als 't ware overstelpt. (Kel.) — Sômpó-tintiḡ, *zeer hoog water*; zoodat het water overal doordringt, als 't ware alles *doorsteekt.* Vergel. *tintiḡ.* (Kel.) — Sômpó-sompôkañḡ, zekere ongesteldheid, waardoor iemand's *penis* bij hoog water bijzonder lang zou worden.

◌◌◌◌ (sapôekalá), bep. sapôekalaka, *gebez. van een kris, geeft te kennen, dat het lem-met zonder bojt is.* Boeg. idem. — Sapôekalá-tô-ḡjēḡ, *een ware sapôekalá-kris.*

◌◌◌◌ (1° sâmpañḡâde), bep. sâmpañḡâdeya, soort van medicinaal *plantje,* Boeg. idem. (2° sâmpañḡâde), = *lâttañḡ ḡjái matánna.* Vergel. *lâttañḡ.* Boeg. idem.

◌◌◌◌ (sôempampâla), Boeg., = 't Makassar. *wâselé, opbrengsten.*

◌◌◌ (sapâtta), bep. sapattâya, *eed.* Jav. en Sund. *soepata, of sapata, vloek, vervloeking, eed.* Sanskr. *sjapatha, vervloeking, verwensching, eed.* — Másapâtta, *zweren*; bijvoorb. *ásapâttaï ta-la-lêmpó, hij zweert, dat hij niet zal buigen.*

Sapattâï, *ergens op zweren*; bijv.: *nisapattâï, niyagâḡ máḡjôeloe tôpe, men zweert er op, dat men nimmer één kleed met mij zal dragen, d. i.: zich met mij zal vereenigen.*

Pasapattâñḡi, *bezigen tot zweren*, bijv.: *îya-iyân na-mo nakâna-kanâya, napasapattâñḡa, welke woorden men ook bezigen moge om te zweren.* (Rap. T. ḡj.) — Ta-mákoelléyâi sapâtta marâëḡ napasapattâñḡ toe-mábitjarâya, *de regters mogen geen' anderen eed bezigen om te zweren.* (Rap. T. ḡj.)

Vergelijk hierbij *kâta* op *ka* N°. 2. Lett. c.

◌◌◌ (sapâtoe), bep. sapatôewa, *schoen.* Sund., Mal., en Jav. idem, Port. *sapâto.*

Boëñḡa-sapâtoe, = *bóëñḡa-tjapâtoe, = bóëñḡa-bissoe, de Hibiscus Rosa-Sinensis L.*

◌◌◌ (sapâda), bep. sapadâya, Port. *es-pada, een degen* (S. Tjin.), v. d. één van de vier soorten van kaarten in het *Omi*-spel met een *zwaard* op het prentje, gelijkstaande met ons *schoppen* in het *Quadrille*- en *Ombre*-spel.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (soempâdeñg). = *soempâeñg* N°. 1.
(Rap.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sapidîla), bep. sâpadilâya, Portug. *espadilha*, *spadille*, de hoogste kaart zoowel in het Omi-, als in ons *Quadrille*- en *Ombre*-spel. — *Sapidîla*, even als *Manîla* en *Basâttoe* (Sinr.), gebezigd als beeld van de *geliefde*, dewijl deze kaarten de *voornaamste*, of *hoogste* zijn uit het Omi-spel; zoo ook voor: *hooggeplaatste* personen. (Kel.) Men zie *Manîla* N°. 2 en *Basâttoe*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sapâna), bep. sapanâya, soort van trap zonder treden, alleen aan den ingang van de huizen der aanzienlijken aangetroffen, Boeg. idem. — Bañgkênna sapanâya, lett. *de voet van den trap*; van daar: datgeen wat van anderen dient om den trap tegen te houden, opdat die niet uitglijde.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâpará), bep. sâparaka, Arab. *صفر*, naam der tweede maand van het Mohammedaansehe jaar.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâmpará), *ergens aan blijven hangen*, *ergens blijven steken*. Zoo gebez. van iets, dat onder het vallen ergens aan blijft hangen. Zoo geb. van iets dat op het water drijft, en door het vallen van het water, niet verder voort kan, en ergens op het drooge blijft liggen, of steken. (S. Tjin.) Boeg. *tásappe*, idem. Ook gebez. van *menschen*, die, zoo als wij in het dagelijksch leven zeggen, *ergens blijven hangen*.

Pasâmpará, *doen blijven hangen*; van daar *tegenhouden*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sapîri), bep. sapiriya, soort van boom, *kēmîrinoot*; de *Aleurites Moluccana*, Willd. — Sapîri si-goêloeñg, *een rolletje van het binnenste der kēmîrinoot met karibôbo vermengd*, gelijk zulks op de markt verkocht wordt tot het maken van de

kanjâdjólí, vergel. *kanjâdjólí*. — Tonasâna sapiriya, *het hart van het sapîri-hout*. NB. gebez. als beeld voor iets dat *onmogelijk* is, dewijl dit hout van binnen bros is. (Kel.) — Kâmma-kí toe-tinro riyâwañg-sapîri, *wij zijn als menschen die op sapîrischillen liggen*. NB. deze schillen veroorzaken sterke jeuking; v. d.: *wij zijn zeer ourustig, en bekommerd*. — Djàñgañg-boêloe sapîri. Men zie *boêloe* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâppoeroé), ñjâppoeroé, *opkoken en zuiveren*, bijv. *goud*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sampêro), *met zijne voeten langs den grond tegen iets aanschoppen*, bijvoorb. *mâñgkoena-ônjâdjó*, *nasampêro-bañgkeñg-mâmá*, *ofschoon hij ook op mij trede, hij schopt maar met den voet tegen mij aan*. Zin: “hij acht mij zoo weinig, dat “het hem nog te veel moeite is, om zijn voet even- “tjes op te ligten, ten einde niet op mij te trappen. (Lalak.) — Tâoc tôwa-sampêro, *een zeer oud mensch*, lett.: *iemand die zoo oud is, dat hij zijne voeten niet meer opligt, maar langs den grond voortschuift*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sîpará), ásîpará, soort van kinderspel met bamboesjes, die in de hoogte gegoid en wederom opgevangen moeten worden. Boeg. idem. Ásîpará-bâssi-kállîñg, dit spel met stalen staafjes in plaats van met bamboesjes spelen.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sîmpirí), bep. sîmpirika, *smal*, bijv. een *stuk linnen*, ook des noods gebez. van een' *weg*, doch alsdan liever *séppá* N°. 2. NB. op Gôwa niet gebezigd!

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sampoeroëna), het Mal., Sund. en Jav. *sampoerna*, Sanskr. *sampoeria*, *volkomen*. (Rap.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâmparâdja), bep. sâmparâdjâya. — Balâñgo-sâmparâdja, *een anker met twee ha-*

ken, Boeg. idem; van daar ook de naam van *sâm-parâdja* gegeven aan een krijgsvaandel, waarop zulk een anker is afgebeeld, behoorende tot de rijksieraden van Bône. Soms ook al de insignia van dat rijk hieronder te verstaan.

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (sêpoló), slaan met de pooten, bij het hanengevecht. Boeg. idem.

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (sômpalá); tásômpalá, een uil vangen, met den neus in den wind loopen, zoodanig in den wind op loopen, dat het schip niet meer vallen wil (terug deinst). Boeg. tásômpá, idem.

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (sompêlañg), vóór zich wegduwen; bijvoorb.: tēja-kô sompêlañgi dallénoe ri-nâkke, wil uw geluk niet van mij wegduwen, d. i.: wil mij in uw geluk doen deelen. — Tēja-kô sompêlañgi eróna toe-málompôwa ri-nâkke, wil de gezindheid des Gouverneurs niet van mij afwenden. — Nâmpa koesompêlañg êró si-tâoe-taôëñgkoe, dan eerst zal ik van mij weg doen, of laten varen, mijne eenigste liefde. (Sinr.)

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (1° soempâëñg), en: âne soempâëñg, pas, zoo even; bijv.: soempâëñg âná-âná mákôëkañga, de zoo even genoemde (vermelde) weeskinderen. (Rap. K. G.) NB. men had des noods *áná-áná mákôëkañga* kunnen weglaten, als wanneer *soempâëñg* toeh zou beteekend hebben: *de zoo even vermelden*.

(2° soempâëñg), soort van band van goud, zilver, of wat het ook zij, soms om het onderlijf gedragen, door prinsjes van zeven à negen jaren. Boeg. idem.

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (1° sâbá), bep. sâbaka, *reden, wegens, omdat*, Boeg. idem. Mal., Jav. en Sund. *sabab*, Arab. *سبب* idem. — Sâbá kammâna, *daarom, derhalve*.

Pasabâkkañg, *reden, oorzaak*. (Djay.)

Sabâkki, *ergens de reden, of oorzaak, van zijn*; bijv.: na-teyâi, i-toêwañg nasabâkki, tápêlá-miñj-đjo, lett.: *mijnheer is er de oorzaak van, dat het niet weg is, d. i. zonder mijnheer was het weg*.

(2° sâba), 't Arab. *صبا*, *Oostenwind*. (Tar.)

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (1° sâbañg), ásâbañg, *gapen, eene opening hebben*. Boeg. idem.

Pasâbañg, *eene opening maken*.

Pasabâñgañg, a) *gaping, leemte in iets, tusschenruimte*; bijv.: ásâre pasabâñgañg, lett.: *tusschenruimte geven; ruimte geven om te passeren*;

b) *opening maken voor*; bijv.: pasabâñgañgi agâñg, *voor hem passage maken, plaats ruimen*.

(2° sabâñgañg), *een groote aarden rookpot, staande op een ókoñg-sâñgká; = paróemoëñg-roemóëñgañg*. Men zie boven.

(3° sâbañg), 't Arab. *شعبان*, naam der achtste maand van het Mohammedaansehe jaar.

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (sâmbá), *beweren, verklaren dat iets is*, bijv.: koesâmbá-âtaï, *ik beweere (verklaar), dat hij mijn slaaf is*. Verg. *tánrasá* N°. 1.

ᠰᠤᠮᠤᠯᠠᠨᠠ (sâmbañg), *halster, of ook: keelband* (voor mensehen), ten einde hoed of muts op het hoofd vast te binden, hetzij hiervoor een band of doek gebruikt worde.

Sâmbañg ook gebezigd van het touw van sagu-weerhaar, of van *bindrotting*, of van *kaléleñg*, waarmede de kop van den buffel aan de *ayóka* wordt vastgebonden.

Mâte nasâmbañg-poêwa. Men zie *mâte*.

Pasâmbañg, *eene sarong, of ook wel een doek, die om de middel geslagen, en onder de beenen, doorgehaald wordt, om de pudenda te bedekken, ook wel genoemd bára-bára pasâmbañg*. Zulk een

pasâmbanġ insgelijks door de vorsten in plaats van broek gedragen, wanneer zij rouwen. Zoo ook bij gelegenheid van de *wijding* (*nilântí*), als wanneer ten minste de koning van Gôwa op een grooten steen moet zitten met geen ander kleedingstuk aan dan dit, tot aandenken aan de voorouders.

○ 𐄂 (1° *sâbi*), bep. *sâbiya*, vnw. *sâbĩngkoe*, *getuige*. Boeg. idem. — *Âpa sâbĩnna lâamboesoeka?* *wat getuigt voor*, d. i.: *waaruit blijkt de rechtschapenheid?* (Rap. K. G.)

Sâbí, zamengeotr. uit *sâbíi*, *ten behoeve van iemand*, of *iets*, *getuigen*; bijv.: *sâbí kanâna Iyânoe*, *voor de waarheid van NN's woorden getuigenis afleggen*. — *Tâoc-nisâbiya*, *de persoon ten wiens behoeve getuigenis wordt afgelegd*. (Rap. T. Dĵ.)

Pâpisâbiyaŋgi ri-iyânoe, *ten opzichte van het een of ander getuigenis afleggen bij iemand*; *omtrent het een of ander kennis geven aan iemand*, bijv.: *pônnoe māmālli âpa-âpa*, *na-ta-noewâsseŋg-ba-đjika kabâttoewâna*, *mâe-ko pâpisâbiyaŋgi ri-kapâla-bitjarâya*, *zoo gij iets koopt, en niet regt weet, waar dat goed van daan komt; moet gij daarvan aan het hoofd van het Bestuur kennis geven*. (Inl. Wetb., Rap.) — *Ampâpisâbiyaŋgi aŋgkâna karâēnga Râđja-Âđjaŋg amâná boerâne si-tâoe*, *hun kennis geven dat de koning Râđja-Âđjaŋg een' zoon gekregen heeft*. (Dĵay.)

Pâsisâbi-sâbiyaŋgi, *hen te zamen als getuigen doen optreden, hen gezamenlijk als getuigen oproepen*. (Rap. T. Dĵ.)

(2° *sâbi*), *missen, ontbereren*; bijvoorb.: *mâŋgkoe noegôena lâba*, *ta-kôlleyá sâbi*, *ofschoon gij mij met koelheid behandelt, kan ik echter niet buiten u*. (Sinr., Tar.) — *Ta-koellêya-mi nasâbi*, *hij kan er niet meer buiten, bijv. het dubbelen, enz.* — *Ŋgĩ*

noēŋg-ĩđjakí bálló, karâēng *Sâbi-má, drink nog wat saguweer, mijnheer!* *Ik heb genoeg, ik kan het ontbereren*. NB. beleefde manier van bedanken.

Pasâbi, doen ontbereren; v. d.: *pasâbi ri-sôcsoc*, *speenen, een kind bijv.*

Sâbiyâi. Men zie *ái*.

○ 𐄂 (*sâmbí*), *vastbinden*, bijvoorbeeld een *wateremmer aan een touw*. (Tar.) Jav. *sambêt*, *glascht, zamengehecht*. Mal. *sambat*, *vastmaken, vasthechten, vereenigen, verbinden*.

Tâsâmbí, ergens aan vastgebonden zijn.

Pasâmbí, a) *het vastbinden*; b) *hetgeen vastbindt*, v. d. *band*. (Mâdi.) — *Pasâmbí-ĩŋgkoŋg*, *een staart-riem*. — *Pasâmbí-paŋganêyaŋg*, *twee houtjes, of: klosjes, waardoor de kam boven de paŋganêyaŋg-mênteŋg aan de uiteinden wordt vastgehouden, en die met een touw aan de zoldering bevestigd zijn*.

Pasâmbí-salôewará, *ons galg of bretelles van een broek*.

Sâmbí-sambina boetôwa, *dat gedeelte van het pudendum, hetwelk als 't ware den zak aan den penis vasthecht*.

○ 𐄂 (1° *sâboe*), *añjâboe*, *het Jav. saboet, en 't Mal. menjeboet, vermelden*. (Sinr.)

(2° *sâboe*), *duizendtal*, Boeg. *sâboe*, Jav. *ewoe*; idem; 't Jav. *sewoe, één duizend*.

Si-sâboe, één duizend. — *Rôcwa-sâboe, tweeduzend*. Verg. Mak. Spraakk. § 86, en § 101.

Sâboe-kâti, *soort van boete, te betalen door hen die in den krijg overwonnen zijn, wanneer het land geheel veroverd en verwoest is, of ook wanneer men hiervoor bedueht, zich nog bijtijds overgeeft; bestaat altoos uit 888 real en 88 duiten*. (Rap., GG.)

○ ㄨ (sâboeñg), *zeep*, Jav., Sund., Mal., Arab. *sâboen*, idem.

○ ㄨ (sâmboeñg), *lassehen, zamenlassehen, aanhechten*, Mal., Jav. idem. — Sâmbœñg-karêmeñg, twee enden touw uit elkander rafelen, zoodat zij als 't ware *vingers* krijgen, en ze dan vervolgens *in elkander lassehen*. — Sâmbœñg-âppi, *aanlassehen door middel van vleehten*. — Sâmbœñg-pôtó, *aanlassehen door middel van een knoop*. — Sâmbœñg-tinro, *een plotselinge dood*, wanneer iemand zich 's avonds nog gezond ter ruste begeeft, en den volgenden morgen dood in bed gevonden wordt. (Rap.) — Sâmbœñg-bâwa, *de vertrouweling*, die als het ware den *mond* zijns zenders *aan, het oor* van hem tot wien hij gezonden wordt, *vasthecht*, met andere woorden: die de boodschap zijns zenders overbrengt. (Dat. Moes., Sinr.) — Siyapâyami nisâmbœñg óena? *wanneer wordt zijn haar gesneden*, lett.: *wanneer worden sehaar en hoofdhaar als 't ware in aanraking met elkander gebracht?* NB. van een vorst *nipânjkasá* of *nipâppá* te bezigen, ware *kassipálli*.

Sâmbœñg-lâyañg, *voor-, en achtergevel van een huis*, bestaande uit twee, drie, vijf of zeven met *patónjgó*, of *dekriet* (, verg. *tónjgó*,) belegde vakken (*lônjđjó*). Het getal *vakken* hangt af van den rang des bewoners. Een gering Inlander mag nimmer meer dan twee vakken hebben. De reden waarom men spreekt van *sâmboeñg-lâyañg*, durf ik niet met zekerheid op te geven. — De Inlander vergelijkt soms de twee zeer laag afhangende zijden van het dak met de *vleugels* van een vogel. Welligt heeft men dus bij dit *lâyañg* te denken aan hetgeen waarmeê een vogel door de lucht zweeft (, vergel. *lâyañg*), d. i. aan de *vleugels van een vogel*, en v. d.

overdragtelijk: *de beide zijden van het dak*. Alsdan zou *sâmboeñg-lâyañg* niets anders zijn, dan *de plaats waar die twee zijden aan elkander gevoegd worden*, d. i. *voor- en achtergevel*.

Vergel. *tîmpa-ládja*, en *siléya*.

Patónjgó-sâmbœñg-lâyañg, *de patónjgó van de sâmbœñg-lâyañg*.

Pasâmbœñg, *aanlasseeing, aanhechting*, v. d.: *zwaluw-staart* (timmermanswoord).

Panjamboeñg, *de bamboezen of houten*, die van de *padónjgó's* (waarop de *dódosó's* rusten), tot boven in het huis loopen. Zij worden aan de *béntenj's* vastgelaseht. Vergel. vooral *béntenj-béntenj* op *béntenj* N°. 3. NB. volgens sommigen heeten deze bamboezen: *sóedoe*.

○ ㄨ (sâbe), bep. *sábêya*, *zijde*, Boeg. idem. — Sâbe-lâppá, *in een papier gevouwen zijde*. — Sâbe-átœñgkalá, *zijde aan strengen*. — Sâbe-mâta. Men zie *mâta* N°. 2. — Sâbe-kâmbañg, = *sâbe-mâta*. — Sâbe-râñggañg, naar het sehijnt, soort van zijde, die thans niet meer bekend is. (Rap. K. G.)

○ ㄨ (sâmbe), *vervangen*. — Sambêna, *iemand's vervanger*, of ook: *datgeen wat het een of ander vervangt*; zoo bijv. gebezigd van *sehoone kleéren*, die men tot *vervanging van vuile aantrekt*. — Toe-sâmbe tâœ-towâna, *de man die iemand's ouders vervangt*, v. d.: *een voogd*.

Sisâmbe-sâmbe, *elkander gedurig vervangende*, van daar: *bij beurten*.

Sambêi, *doen vervangen*; v. d.: *verwisselen, ver-ruilen*. — Koesambêi ânđjđo tâœ-roewâya, êróká ásambêi, *ik ruil die beide menschen (sluven) tegen andere*, d. i. *geef er andere voor in de plaats, ik wil ze ruilen*. (Brief.) — Sambêi pakeyâna, *zijne kleé-*

ren verwisselen; bijv.: *in stede van vuile, schoone kleéren aantrekken*. — Sambêi arêna, *zijn' naam tegen een ander verruilen, of veranderen*.

Sambêyañg, a) *iemand vervangen*; b) *doen vervangen, d. i. verwisselen, verruilen*; bijv.: sambêyañg-sá ânne rôpiyâya, *wissel mij eens deze ropij*. — Na-nisambêyañgi arêna, *zijn naam werd tegen een' ander' verruild*. — Sambêyañg boekôenna, *iemand's beenderen vervangen, d. i.: iemand's werk verrigten, in iemand's plaats dienen*. (Rap.) — Âsoero sambêyañgi kalêna, *zich door iemand doen vervangen, iemand als zijn plaatsvervanger doen optreden, bijv. voor het gerigt*. (Inl. Wetb.) — Âsambêyañg-kí, *hij vervangt ons, is onze plaatsvervanger*. (Rap. K. G.) — Âsambêyañgai, *iemand die een ander vervangt*.

Pañjambêyañg, *plaatsvervanger*. (Rap.)

Pasâmbe, *doen vervangen*; v. d.: *verwisselen, verruilen*. — Pasâmbe oêwañg, *geld laten wisselen*; bijv.: pasâmbe-sâi ânjdjo oêwañg-karâttasaka ridôwé, *laat dat papieren geld eens wisselen tegen koper*. — Napasâmbe tôngi-sēng djârañg Iyânoe, *en hij heeft hetzelfde, te weten: zeker paard, doen vervangen, d. i.: verruild, tegen het paard van NN*. (Brief.)

Toe-pasâmbe, *wisselaar*.

Toewâmpasambêi imâna ri-barambâna ri-bârañg-bârañg, *iemand die het geloof in zijn' boezem verruill tegen aardse goederen*. (Sinr.)

☪ (1° sîmba), bep. sîmbâya. Zoodra het pas geboren kind gereinigd is, neemt de sânro het op haren schoot, en slaat met een bijl, en een kokosnoot, tegelijk op de vloer, ten einde te voorkomen, dat het immer meer schrikke. Vervolgens wordt die kokosnoot geplant, en wanneer zij opkomt,

zegt men tot het kind: âpa ânjdjo sîmbânoe, *dat is uw sîmba*. NB. die kokosnoot heet alzo *sîmba*. Bij vorsten bepaalt het zich niet bij één kokosnoot, maar bestaat de *sîmba* uit verscheidene kokosnoten. Boeg. idem.

(2° sîmba). Pasîmba djéné, *met water gielen*.

Sîmbâi djéné, *ergens water op gielen, iets be-gielen*. Doel op Gôwa meer gebruikelijk *tîmbâi*. Verg. *tîmba* N°. 1.

☪ (sîmbañg), *ergens tusschen zijn*, bijvoorb. taêna-mo parasângañg ásîmbañgi, *er is geen land meer tusschen beide*. — Toe-nasîmbañga dolângañg, *iemand die door een zee van een' ander' gescheiden is*. (Kel.) — Sîmbañg-tañgâna bâllaka, *het midden-beschoot van het huis, seheidende de woning in twee groote deelen, een voor- en achterdeel*. — Sîmbañg-tañgâna bâraka, *het middelste, de helft van de Westmoeson*.

Pasîmbañg. Aldus genoemd het Makassaarsehe lees- of scheidteeken (☪). Vergelijk Makass. Spr. § 38.

Pasimbângañg, of: pasimbângañg, *het ergens tusschen zijn, v. d.: de ruimte die tusschen twee tijdstippen, of plaatsen, zich bevindt*, bijv. ri-pasîmbañgêna tînrôna siyagâñg ânjarîna, *tusschen slapen en waken*. — Pasimbângañg-kânjnñjñg, *de plaats tusschen de beide wenkbraauwen*. — Pasîmbañgâna kataoêwañga mâta-padjâya, *de plaats tusschen het pudendum en de opening van het achterste, v. d. bilnaad*; ook bij verkorting genoemd: *pasîmbañgâna kataoêwañga*, en: *pasîmbañgâna mâta-padjâya*.

Pasimbângañg ook, even als *állá*, gebezigd in de beteekenis van: *de ruimte of afstand tusschen twee bewoonde plaatsen, en van daar onbewoonde*

streek, waar men huis noch menseh te zien krijgt.

Kasimbãngaṅg, = *pasimbãṅgaṅg*, bijvoorb.: lâmpa-má, pônna taêna kasimbãngaṅg, *ik zal gaan, zoo er niets tusschen beide komt.* — Taêna-tômмо kabôneyâna kasimbãngaṅga ri-boettâmaṅg, *ook is de tusschenruimte, d. i. hier: het gemis, of: de leemte, niet aan te vullen in ons land.* (Brief.) — Paṅgâi takasimbãngaṅg, lett.: *liefde, waar niets tusschen is, d. i.: onverdeelde liefde.* (Tar.) — Êró-takasimbaṅgâna Âlla-taâla, *wil van God, waar niets tusschen, of: niets tegen te doen, is, de onweêrstaانبare wil van God.* (D̄jay.)

Takasimbaṅgânga-mi gâoeka, *het feest ging maar zonder tusschenpoozen, ging maar onophoudelijk door.*

ò ɛ (sîmboeṅg). Tásimboeṅg, *opspatten, opspringen*; bijv. gebezigd van *water*, waarin een gloeiende kogel valt, enz. Boeg. *tásimboṅg*, idem.

o ɛ (soêbaṅg), *oorversiersel* eener vrouw, Mal. *soebaṅg*, Jav. *soewēṅg*, idem.

o ɛ (Soêmba), bep. Soembâya, dus genoemd de bewoners van het Sandelhout-eiland, die bij de Makassaren in slechten reuk sehijnen te staan, v. d.: soêmba-kô, *gij zijt een bewoner van Sandelhout-eiland, zooveel als: gij zijt een gemeen mensch.*

Pôkó-soêmba = *pôkó-bâkôé-bâkôé*; verg. *bâkôé* N° 2. NB. wordt veel op Sandelhout-eiland gevonden; v. d.: ôteré-soêmba, naam eener soort van touw, gemaakt van den bast van dezen boom.

o ɛ (soébi), *uitpeuteren, uitsnijden*, bijv. een doorn uit iemand's voet; v. d.: *snijden op hout, sculpteren.* (G.G.) Van daar ook *inenten*, waarvoor men insgelijks, en welligt beter had kunnen bezigen: *padónṅkó*, of: *palétté, póeroe.* Boeg. idem.

Pasoébi, naam van een klein instrumentje, dat de weefster gebruikt om het garen door de *djãṅka* heen te halen.

o ɛ (soêboe), bep. soeboéwa, 't Arab. **صَبْح**, de tijd des gebeds te half vijf ure des morgens.

o ɛ (soêmboe), bep. soembôewa, *pit* eener lamp. Mal. en Jav. idem. Boeg. *sômbœ.*

Soêmboe-soêmboe, dat wat den vorm van een' lampen-pit heeft; v. d. gebezigd van *lange smalle wolken*, ook wel genoemd: *rúmmaṅg si-pókó.* (Sinr. K. G.)

o ɛ ɛ (soêmbeṅg), *njôembeṅg, wroeten* in de aarde (varken), Boeg. idem. — Soêmbeṅg-bâwi, aldus genoemd alles, hetzij aarde, of planten, waar een varken met zijn snuit in gewroet heeft, en hetgeen als geneesmiddel voor *rímpoeṅg-bawíyaṅg* beschouwd wordt.

ɛ o ɛ (sêmba), *mánjêmba, = séntó.* Vergel. 't Mal. *sambar*, idem, en Jav. *sambër*, *snel door de lucht vliegen, op iets aanvliegen.* (Mâdi.)

ɛ o ɛ (sêmbaṅg), iets zoo dragen, dat het aan de eene zijde boven den schouder, en aan de andere onder den arm komt, bijv. een *bandelier.* (Sinr.) Boeg. idem.

ɛ o ɛ ɛ (sêmboṅg), gebezigd van iemand, die *niets wegsluit*, of: *bewaart*; v. d. in goeden zin genomen: *mild*; in kwaden zin genomen: *verkwis-tend, verslonzend.*

o ɛ ɛ (sôbá), bep. sôbaka, het Jav. *sobat*, 't Mal. **صَاحِبَة**, *gezel, vriend, bondgenoot*, Arab. *vriendschap.*

Pasobâkkaṅg, *bondgenootschap.*

o ɛ ɛ (sômba), = 't Mal. *sumbah*, *aanbid-den*; ook gebezigd van het *eer bewijzen aan zeer hooggeplaatste vorsten*; hetgeen hierin bestaat, dat

men hen gedurig aanspreekt met *sombânḡkoc*, en daarbij de handen vlak tegen elkander voegende, die zóó naar het voorhoofd brengt, dat de punten van de duimen den tip van den neus raken. NB. dit manuaal dikwijls achterwege gelaten en enkel gezegd: *sombânḡkoc*. Jav. *sěmbak*, B. *sómpa*, idem.

Sómba ook = *karáēñḡ*. (G.G., Mâdi.)

Sombaôpoc, naam eener thans verwoeste vesting van 't rijk van Gôwa.

Pasômba, *doen aanbidden*, of *huldigen*, v. d.: *tot onderwerping brengen*, (G. G.); bijv.: *napasômbami pokêna*, *zij hebben hunne lansen ten teeken van eerbied met het lemmet naar boven gehouden*. NB. wanneer de Inlander het lemmet naar beneden gericht heeft, is dit een teeken dat hij de piek zoo aanstonds denkt te gebruiken, van daar is zulks strengelijk verboden, in tegenwoordigheid van den vorst.

Âmpañjombânḡi ânne karâttasá si-kékeka, (Tar.), *makende de vereischte sómba's bij dezen brief*, d. i.: *dezen brief met de vereischte sómba's overhandigende*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sômboṅḡ), het geheele *pudendum muliebre*. — Tompóna sômboṅga, *het gedeelte boven de sômboṅḡ*; van mannen gebezigd geeft het te kennen bet gedeelte boven den penis.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sibâkóé), bep. *sibâkoeka*, *gierig*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (soebâga), = *sollána* N°. 2, *slechts*, *maar*, men verg. Mak. Spr. § 211; bijv.: *soebagânamônḡdḡjo ikâoe loèkká* = *sollána-mônḡdḡjo ikâoe loèkká*, *gij hebt reeds genoeg gestolen, dat het daar nu maar bij blijve*. — *Soebagâna-mônḡdḡjo, na-îya sēñḡ* ânne, *ik heb reeds genoey aan dat, laat het daar nu toch maar bij blijven, zou er dit nu nog bij moeten komen?*

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sabânḡgaṅḡ). Men zie *sábanḡ* N°. 2.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sibânḡgi). Men zie *bânḡgi*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (soebânḡgi), = *sibânḡgi*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sambâbalá). Vergel. *bâbalá*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmboeṅḡ-bîse), naam eener soort van *boom* (timmerhout).

○ ㄨ ㄨ ㄨ (samboêta), bep. *samboetâya*, naam eener slechte soort van brandhout, die veel rook geeft. Boeg. idem.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sambêta), iets, eene *prauw* bijv., met een bamboe tegenhouden, opdat het niet omvalle, of omsla, Boeg. idem; van daar: *nisambêta pôke*, lett.: *als het ware met een piek gestut worden*, van daar, al naar het verband: *met een piek gestoken, doorstoken, of voortgeduwd worden*. (Mâdi.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sabânnará), bep. *sabânnaraka*, een ambtenaar die de betrekkingen van havenmeester en ontvanger-generaal van tollén en andere belastingen in ziele vereenigt. Mal. en Pers. شَهْ بَنْدَرٌ.

Kasabannâraṅḡ, *betrekking van sabânnará* (G. G.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sambâyaṅḡ), 't Mal. سَبِيحٌ, *bidden*. (D. Moes).

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâbiyâi). Men zie: *sâbi* N°. 2, en *âi*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâbará), 't Arab. صَبْرٌ, *verdragen, geduld hebben, lijdzaam zijn*. (Rap.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmbará). *Sâmbará sôna*, *een droom uitleggen*. Boeg. *sâmpá*, idem.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° sâboeróé), *onderdanig*, v. d.: *nederig, bescheiden, vriendelijk, voorkomend zijn*; bijv.: *sâboeróé-má ri-paparêta*, *ik onderwerp mij aan uwe beschikking*. (Sinr., Tar.)

Pasaboêraṅḡ, *onderdanig doen zijn, onderwerpen*.

(2° sâboeróé), bep. *sâboeroeka*, het Arab. زَبُورٌ, *de Psalmen*.

◌◌◌◌ (sâmboeróe). D̄jârañg-sambôerañg, *stekelharige vos*. Boeg. ñjârañg-samboërañg, idem.

◌◌◌◌ (sîbará), bep. sîbaraka, aldus genoemd de vier langwerpige vakken, die het groote vierkant van de *pasápoe*, of *hoofddoek*, insluiten, en die ieder tusschen twee kleine vierkante kapâla's, welke aan de vier punten der *pasápoe* gevonden worden, gelegen zijn.

◌◌◌◌ (sîmbará), bep. sîmbaraka, *helder weêr*, zonder regen, *droogte*.

◌◌◌◌◌◌ (sômberé), bep. sômbereka, *vriendelijk, voorkomend, spraakzaam*. (Rap.)

Kasombêri, *iemand of iets, maken tot het voorwerp waaromtrent, of met betrekking waartoe men vriendelijk is*; bijv.: dâlle kikasômberîya, *de dag waarop wij vriendelijk (voorkomend) zijn*, d. i.: *de dag, waarop wij geliefden zamen zijn*. (Kel.)

◌◌◌◌◌◌ (sâbe-râñggañg). Men zie *sâbe*.

◌◌◌◌◌◌ (sâmbarámêntoe), naam eener soort van *boom*, welks bladen wortels en stam als genesmiddel gebezigd worden.

◌◌◌◌ (sâbalá), bep. sâbalaka, = *sôbolo, gat*.

Kasábâllañg, *met een gat zijn, een gat krijgen, zich openen*, bijv. geb. van de *Aarde*. (Sinr.)

◌◌◌◌ (sâmbalá), bep. sâmbalaka, het Mal. *sambal*, Jav. *sambël*, een toespis bij de rijst, bestaande uit kruiden, gedroogden visch, groenten, enz. — Pamônêyañg-sâmbalá, *samballak*.

◌◌◌◌◌◌ (sambâlle) ânjanbâlle, het Jav. *sambêleh*, Mal. *sembileh, slagten, doodden*.

Pañjâmballêyañg, *ergens voor slagten, een busfel*, bijv. (Rap. K. G.)

◌◌◌◌ (1° sambîla), *smijlen, werpen*. Sambîla dîngîng-dîngîng, *met koelheid werpen*, d. i.: *iemand koel behandelen*. (Kel.)

Pasambîla, a) *datgeen waar men meê gooit*; bijv.: sâre-sâ pasambîla, *geef mij eens iets om meê te gooijen*; b) *bezigen om meê te gooijen*, v. d.: *gooijen, werpen*; bijv.: la-koepasambîlai ânjd̄jo batôewa, *ik zal gooijen met dien steen*.

(2° sambîla), bep. sambilâya, één of twee houten vóór één van de *tûrâ's* van een vaartuig aangebragt, waaraan de *pañgûlasá*, tot zamenvoeging van roer en *sañgkûlañg-irâwa*, vastgehecht is.

Ook *sambîla* genoemd: de *pennen*, die men door de *ayôka* steekt, om den kop des buffels aan beide kanten in te sluiten.

◌◌◌◌◌◌ (sâbelé), het Arab. سبيل, *geopende weg*; v. d.: *sabêlañg, als een geopende weg beschouwen*; bijv.: *sabêlañg-lâlowi ñjawânoe ri-Padatâri, beschouw den weg naar den Hemel als voor u geopend*, d. i.: *bereid u te slerven*. (D. Moes.)

◌◌◌◌◌◌ (sambêleñg). Sambelêñggañg, = *tampejâlâñg*. (Mâdi.)

◌◌◌◌ (sibôelá), bep. sibôelaka, soort van visch, *sardijntjes*. Boeg. idem.

◌◌◌◌◌◌ (simbôleñg), *haarvlecht*, Boeg. *simpôloñg*, idem. — Simbôleñg-tâppá, *eene gewone simbôleñg*. — Simbôleñg-patînra, *eene opstaande simbôleñg*, zoo als bij gelegenheid van het trouwen. (Kel.) Deze wordt ook genoemd *simbôleñg óeloe-tânja*, dewijl de punt tot op het midden van het hoofd reikt. (S. Tjin.) Simbôleñg-padôpe, een simbôleñg, waarvan de eene punt opwaarts, de andere naar beneden loopt, afhangt. Verg. *dôpe*. — Simbôleñg-pêñgka, *een haarvlecht in den vorm van een peñgka*, v. d. ook aldus genoemd twee daar mede eenige overeenkomst hebbende hoorntjes van het mannetjes hertebeest. Men zie *djônga* N°. 1.

Pândañg-simbôleñg. Men zie *pândañg*.

Simbolêna bâllaka, het ornament, dat bij vele Makassaarsche en Boeginesche huizen boven de *sâmboeñg-lâyañg* gevonden wordt, nu eens een paar buffelhoornen, dan eens wat anders voorstellende.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soembêlêng), = *sambêlêng*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sômbalá), bep. sômbalaka, *zeil*, Boeg. *sômpá*, idem. — Sômbalá-tânjđjá, *een Inlandsch zeil*. — Sômbalá-Balânda, *Hollandsch zeil*. — Sômbalá-panjôroñg. Men zie op: *sôroñg*. — Sômbalá-boêloe-đjãngañg, soort van zeilen die eenigzins den vorm van kippenveêren hebben. Men treft ze bijvoorb. aan op de *tó*, en de *sóllo* N°. 3. — Sômbalá-nitábá-tãnga, lett.: *een zeil dat in het midden geraakt is*, te weten: *met een roode streep*, v. d. *een zeil dat een roode streep in het midden heeft*. NB. zulk een zeil mag enkel door vorstelijke personaadjes gebruikt worden. (S. Tjin.) — Sômbalá-niyôerá-tãnga, = *sômbalá-nitábá-tãnga*. (D. Moes.)

Sombâli, *ergens naar toe zeilen*.

Mánjombâlañg, *doen zeilen*, v. d.: *bevaren een vaartuig*. (Tar.) — Nâi ánjombâlañgi bisêyañga, *de gezaghebber van het vaartuig gaat scheep*. — Íya-sêñg mánjombâlañg, *hij die alles doet zeilen, het bestuur in handen heeft, Regent, of vorst, is*. (Rap. K. G.)

Simômbalá, *zeilen*.

Pasimombâlañg, *bezigen om op te zeilen*; bijv.: *allo kôdi-nipasimombâlañg, een dag waarop het niet goed is om te zeilen*.

Érañg-pasimombâlañg, = *éranj-pabíseyãngañg*.

Vergel. *éranj*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sombêlêng), = *sambêlêng*; bijv.: *teyâi-pântoe pasîkí kocsômbelêngañg*, lett.: *er is geen voorvechter, dien ik afwijs*, d. i.: *met wien ik bang ben om te vechten*. (D. Moes.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôboló), bep. sôboloka, *gat*, in den wand bijv. Boeg. *sábbó*, idem.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmbalôge), bep. sâmbalôge, *gêya*, soort van *piek*, bestaande in een stuk *tálá*-hout, dat aan de punt scherp gemaakt is. Boeg. idem. — Lembârañg-sambalôge. Men zie *lembârañg*, op: *lémbará*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmboeñg-lâyañg), vergel. *sâmboeñg*.

○ ㄨ ㄨ (sambâwa), *Sambâwa*, naam van een eiland, behoorende tot het gebied van den Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden. — Pôke-Sambâwa, soort van *piek*; = *pôke-bíriñg*, = *tóem-bá* N°. 2.

○ ㄨ (1° sâma), soms in zamenstellingen gebezigd: *gelijk*; van daar: a) *gelijkelijk, overal*; b) *tegelijk*, bijv.: *met andere menschen, of zaken*, v. d.: *gezamentlijk, tegelijk*; bijv.: *met eene andere handeling*, v. d.: *tegelijktijd*, enz. Boeg. idem, Jav. *sama*, *gelijk, gelijkelijk, zamen, gezamentlijk*, Mal. *sâma*, *eveneens, gelijk, tegelijk, gezamentlijk*, enz. — Samalînroeñg. Men zie *lînroeñg* N°. 2. — Samalêle. Men zie *lêle* N°. 1. — Samarômpó. Men zie *rômpó* N°. 2. — Nalâmpa-mi sâmalâmpa-lampâna. Men zie *lâmpa*. — Nipanempâãñg-mo empôwañg samatempâna. Men zie *têmpa*.

(2° sâma). Sâma-sâma, bep. sâma-samâya, soort van kleine witte insectjes, dikwijls gevonden in kleêren, die men geruimen tijd niet gedragen heeft. Boeg. idem.

(3° sâma). Men zie *sa* N°. 1.

○ ㄨ (1° sâmañg), *hoofdstel*, van een *paard* bijv., *toom*. — Sâmañg nigîriñg-gîriñg, *een toom dat met belletjes versierd is*. (Mádi.) — Sâmañgi đjârañga? *is het paard getoomd?*

(2° sâmmañg). — Pisâmmañg, *afluisteren*.

○ √ (sâmi). Men zie *sa* N°. 1.

○ √ (sâmmoe), bep. sammôewa, *gelaatstrecken*. (Rap. K. G.)

○ √ \ (1° sâmo). Men zie *sa* N°. 1.

(2° sâmmo), bep. sammôwa, = *sâmmoc*. — Kô-di-sâmmo, *norsch en terugstootend van gelaat*. — Bâdji-sâmmo, *vriendelijk en voorkomend van gelaat*.

○ √ (sîma), bep. simâya, a) een zeker gedeelte van de opbrengsten van een land ten behoeve van het Bestuur: *vertiening*; b) een zeker gedeelte van de koopwaren, die per praauw getransporteerd moeten worden, ten behoeve van poeñggâwa, anakôda en anderen: *vracht*. Boegin. idem.

Onder het Gouvernement moet men op Celebes van de 100 bässe's paddie altijd 10 bässe's, elk 12 kâtti's wegende, in geldswaarde afstaan, terwijl men de 100 bässe's berekent tegen *f* 14. De vertiening geschiedt op tweederlei manier. Nu eens maakt men de berekening als het gewas nog op het veld staat, dit heet: *sîma-pênteñg*, of *staande vertiening*, men zie op: *ênteñg*. Dan eens waecht men, tot dat het *gemaaid* en *opgestapeld* is, van waar de benaming van *sîma-lâmporó*, men zie *lâmporó*.

De vracht wordt gewoonlijk op vier manieren berekend:

1° heeft men: *sîma-tâppá*, of: *ipântará*, waarbij men 1 van de 11;

2° heeft men: *sîma-ilâlânġ*, waarbij men 1 van de 10;

3° heeft men: *sîma-târroesóe*, waarbij men 2 van de 12;

4° eindelijk heeft men *sîma-tjéko*, of *djékoñg*,

zooveel als: *valsche*, of *onbillijke*, *vracht*, waarbij men zelfs 5 van de 15 moet betalen. (Rap., Rap. K. G., Rap. T. Dĵ.)

Ásîma, a) *tienden innen*; b) *vracht invorderen*; bijv.: *ásîma riyânoe*, *vracht invorderen van NN*. (Rap. T. Dĵ.) — La-mânġe-maki¹ ásîma, *wij zullen gaan vertienen*. — Ásîma-simâya bâlóe-bâlóe ri-pa-dânġgañga, *het vracht-invorderen voor koopwaren van de kooplu¹*. (Rap. T. Dĵ.)

Simânġi, *vracht opleggen aan, vracht invorderen van*; bijv.: *siyâpa koesimânġi sawi¹ya?* *hoeveel vracht moet ik invorderen van de sawi's?* (Rap. T. Dĵ.)

○ √ (sîmang), Sal. en Boeg. = *ápála-kána*. Men zie *pála* N°. 4.

○ √ (1° soëma). Men zie *soëmanġ*.

Kasoëma, = *kasóëmanġ*, *zich herinneren, weten, begrijpen*. — Kasoemâi, *iets weten*; bijv.: *ta-koeka-soëmaïyaï*, *tâoe-âre*, *âpa-âre*, *ik weet het niet, of het een mensch is, of wat het is*. (Tam.)

Pañgasôëma, of: *pañgasoemâi*, of: *pañganġjoe-mâi*, of: *pañgasoëmaïyañg*, *herinnering*; bijvoorb.: *kâmma-miñdġjo*, *pañgasoëmañgkoe*, *toëwañg*, *kanâna toe-málompôwa ri-nâkke*, *zoo herinner ik mij de woorden des Gouverneurs tegen mij, mijnheer*. (Brief.)

(2° soëma), *tikârroenġ's insteken*, bijv. in een mand die stuk is.

Soëmâki, *ergens insteken*, bijv.: *koesoëmâki âne bâkoeka*, *ik steek tikârroenġ's in deze mand*.

Pasoëma, a) *het insteken van tikârroenġ's*, en van daar: *instecksel*; b) *bezigen om in te steken*; bijv. *pasóemâki âne tikârroenġga*, *deze tikârroenġ's bezigen om in te steken*.

○ √ (soëmang). Men zie *soëma* N°. 1.

Kasôemaṅg, = *kasôema*, *zich herinneren, weten, begrijpen*; bijv.: koekasôemaṅg-mi, *ik herinner het mij, ik weet het, ik begrijp het.* — Koekasôemaṅg-tôm̃mi, *ik heb het ook begrepen.* (Tar.) — Ta-koekasoemâṅgai, *ik weet het niet.* (Djay.) — Ta-noekasoemâṅna-d̃ji, *zoo gij het niet weet.* (Godsd.) — Bâd̃jî-pi nakasoemâṅna toe-mábâloeka, *wanneer hij goed kent den verkooper.* (Inl. W.)

Paṅgasôemaṅg, *herinnering.* (Tam.)

𐄂𐄃 (sôemí), bep. sôemika. — Bôeloe-sôemí, *knevels.* Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 soemêṅgka, *aanlanden.* Mal. *siṅg-gah*, idem.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (soemâkkará), = *tábâkkará*, = *mámâkkará.* Vergel. *bâkkará* N°. 2.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (simôṅgaṅg), balk op het dak van een huis, loopende in de lengte van hetzelfde, en door de uiteinden van de middelste palen heen, hebbende boven zich de panrâṅgká. Verg. *râṅgká* N°. 1. Men verwarre vooral *simôṅgaṅg* niet met de *boembôṅgaṅg*, die ook *boeṅgôṅgaṅg* en *boewôṅgaṅg* genoemd wordt. *Boembôṅgaṅg* is het gansehe bovenste gedeelte van het dak; *simôṅgaṅg* alleen de gemelde balk.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (soemâṅgá), bep. soemâṅgaka, *levensgeest*, die volgens de Inlanders niet slechts bij den dood, maar ook in geval van flauwte of schrik van ons wijkt; van daar ook soms te vertalen met *bewustzijn*; v. d. ook overdragtelijk gebezigd voor: *geluk* en *welvaart.* Boegin. idem. Onder de Maleijers bestaat een bijgeloof, dat de levensgeest van iemand op een ander, of op een dier, kan overgaan, of liever, dat er zulk een geheime betrekking tussehen die twee wezens kan ontstaan, dat het lot van den een geheel van den ander af-

hangt; v. d.: nasôero pandédêkaṅg-mi d̃jôekôe-d̃jôekôe-boelâēṅg si-kâyoe, na-napantâma soemâṅgâna Sîti Bidasâri, na-nipantâma ri-tjâmboló, na-nibonêi d̃jêné, *en hij liet voor haar een gouden vischje maken, om daarin den levensgeest van Sîti Bidasâri te doen; en dit vischje deed hij wederom in een met water gevuld doosje.* (Bid.) Vergel. te dezer plaatse over het Mal. سَمَاعَت van Hoëvell's Bidasari, tekst bl. 6, reg. 5 v. o. en bl. 8, reg. 10, vertaling bl. 9, reg. 5, bl. 12, reg. 6; Aanteekeningen bl. 256, reg. 2 v. o. volgg.; bl. 260, reg. 5 volgg. — Sâyaṅg-soemâṅgaká ri-nâkkôe-mámôlemôle, *mijn levensgeest*, d. i.: *mijn bewustzijn, begeeft mij gedurig van hevigen hartstogt.* (Sinr.) — Ákôerrôe soemâṅgâna. Men zie *kôerrôe* N°. 3. — Ápakoerrôe-soemâṅgáki. Men zie *kôerrôe* N°. 3. — Kâpé-soemâṅgá. Men zie *kâpé* N°. 4. — Tôla soemâṅgâna. Men zie *tôla* N°. 2. — Pôle-soemâṅgáki, lett.: *zijn levensgeest komt*, v. d.: *hij ziet er gezet en welvarend uit, hij is perfect wel*, vergel. *pôle* N°. 1; ook gebeez. van onbezielde voorwerpen, die *bijzonder groot, of veel in getal, zijn*; bijv.: pôle-soemâṅgáki kâppala-pêpeka, *het stoomschip is ontzettend groot.* — Pôle-soemâṅgáki kâppalaka ri-labôewaṅga, *er zijn ontzettend veel schepen op de reede.* — Ampapôle soemâṅgâna, *iemand's levensgeest, die door schrik of ontsteltenis gevloeden was, doen terugkeeren*; vergel. *pôte* N°. 2. NB. zulks geschiedt door de toovermiddelen van de sânro. — Pasêre soemâṅgâna, *de levensgeesten (van een kampōṅg bijv.) vereenigen*, door er een net omheen te spannen. NB. dit geschiedt door een sânro, ten einde eene erge ziekte of ander kwaad op eens te bezweren. — Na-îya tappâna mantariya kâmma-mi toe-nîyaka mallâna, taêna soemâṅgâna nitjîní, *de*

mantri's zagen er uit als menschen, die bevreest waren, zagen er uit als lijken, het was als of hun levensgeest gevloeden was. (Bid.) — Ámalliyaṅg-mi soemāṅgāna parasāṅgāṅga, *de levensgeest, d. i.: het geluk, of de welvaart, des lands keert al terug.* — Gānraṅg bāle-soemāṅgá. Verg. *gānraṅg* N°. 2.

◌ ◌ ◌ ◌ (soemīṅgí), bep. soemīṅgika, soort van *uitslag*.

◌ ◌ ◌ ◌ (soemāmpará), bep. soemāmparaka, soort van *visch* met een rug, waarin men van binnen eene soort van kalkachtige stof aantreft, die kan geb. worden om zilver te poetsen. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ (simāmbœ), bep. sinamboêwa, *stok*, = *soemāmbœ*. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ (simômbó), *zichtbaar worden*, geb. van de *Maan*; bijv.: simombóna i-râya, *het zichtbaar worden*, of: *oprijzen van de Maan in het Oosten*. — Boêlaṅg-simômbó, *opkomende Maan*. (Sinr., Tar.) Ook soms als naam van een paard gebezigd.

◌ ◌ ◌ ◌ (soemāmbœ). Men zie: *simāmbœ*.

◌ ◌ ◌ ◌ (simômbalá). Men verg. *sómbalá*.

◌ ◌ ◌ ◌ (samâta), Mal. *samâta*, *zuiver, bloot*; Boeg. idem; bijv.: samâta lino-d̄ji naporipamâi, *aan wereldsche zaken slechts dacht hij*.

◌ ◌ ◌ ◌ (samatoêla), Boeg. *overéénkomen*; v. d.: bage-lâba samatoêla. Verg. *bage-lâba*.

◌ ◌ ◌ ◌ (samâya), bep. samayâya, *geloofte*, Boeg. *samād̄ja*, Jav. *samaja*, *belofte*, Sanskr. *samâja*, *tijd, termijn, overeenkomst*. — Ásamâya, *eene geloofte doen*. — Samayâi, *iemand eene geloofte doen*; bijv.: tâoe-nisamayâi kamâradekâṅg, *iemand, wien men eene geloofte gedaan heeft, van hem vrij te zullen geven*. (Rap. T. D̄j.)

Pasamayâṅg, *het doen van eene geloofte*.

Têdoṅg sâma-samayâṅg, een jonge *buffel* met

nog zeer kleine hoorntjes, die gesehikt is, om tot het volbrengen eener *geloofte* geofferd te worden.

◌ ◌ ◌ ◌ (soemâyá), *om iemand, of iets, heenfladderen*, gedurig komen en dan weêr heengaan.

◌ ◌ ◌ ◌ (1° sâmará), *algemeen, gemeen, ge woon*, Boeg. *sámá*, idem. — Tâoe-sâmará, *het gemeen*. — Bâsa-sâmará, *gemeene taal*, in onderscheiding van: *hoftaal*.

Bâd̄jî, napasâmarîya sikôntoe bonêna âlaṅga, *het goed, dat gemeen, aan elkander gelijk, niet van elkander onderscheiden, doet zijn, al de bewoners der wereld, d. i.: het goed dat zij allen met elkander gemeen hebben*, met andere woorden: *dat zij allen najagen*, d. i.: *het huwelijk*. (Tar.)

(2° samâra). Samâraï sômbalaka, *de vallen (boebôekaṅg) vastbinden, aan de bovenste ra van het zeil (bâoe N°. 3)*. Boeg. idem.

(3° sâmara), Arab. سمر, *nachtelijke kout*. (Tar.)

◌ ◌ ◌ ◌ (sâmeré), bep. sâmereka, soort van *mat* van nîpa-bladen, gelegd boven de pañj-d̄járīṅg-d̄járīṅg, onder in het sehip. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ (1° sâmoró), = *sâpoe* N°. 4.

(2° sâmoró). — Samôraṅg, *bloeden* (uit den neus); bijv.: samôraṅgi kamocrôenna, *hij heeft eene neusbloeding*.

◌ ◌ ◌ ◌ (simôronṅ), = *nâi kalénna bóentiṅga*, verg. *nâi* N°. 1. (S. T̄jin.)

◌ ◌ ◌ ◌ (soemârá), Bonth. = *simómbó*. — Soemârá-mi boêlaṅga, = *simómbó-mi bóelaṅga*.

◌ ◌ ◌ ◌ (samarômpó). Men zie *rômpó* N°. 2.

◌ ◌ ◌ ◌ (samôelá), waarsehijnlijk naam van eene *plaats*, maar waar? — Boelâēṅg-samôelá. Verg. *boelâēṅg*.

◌ ◌ ◌ ◌ (samêlaṅg), naam eener soort van

visch, lang zonder schubben, en stekende als een aal. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ (soemâllaṅg), één der beide draden van de paṅganêyaṅg, die, door het kruisen dezer draden, aan de zijde van de weefster onder-, en aan de zijde van de *tañjêdjênjyaṅg*'s bovenaan komt. Men zie *kârá* N°. 1, Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ (soemâlloé). Kâllaṅg-soemâlloé. Vergel. *kâllaṅg* N°. 2.

◌ ◌ ◌ ◌ (soemêlaṅg), = *sêlaṅg*, *ñjêlaṅg*, onder water zwemmen, duiken. — Pêpé-soemêlaṅg, vuur dat onder water niet uitgedoofd wordt, soort van vuurwerk. (G. G.)

◌ ◌ ◌ ◌ (soemâwe). Tásoemâwe-mâwe, *hijgen*. Men zie: *tásoemâi-mâi*, en: *tásimâi-mâi*, en: *tásinâwó-nâwó*.

◌ ◌ ◌ (simâi). Tásimâi-mâi, *hijgen*. Men zie: *soemâwe*, en: *sinâwó*.

◌ ◌ ◌ (soemâi). Tásoemâi-mâi, = *tásimâi-mâi*.

◌ ◌ (1° sântaṅg), het Mal. *santan*, Jav. *santên*, het uitgedrukte sap uit de kern van een kokosnoot, *kokos-melk*, Boeg. idem.

(2° sântaṅg). Boēṅga-sântaṅg, soort van *bloem*.

◌ ◌ (sâttiṅg), ons Holl. *satijn*.

◌ ◌ (sâttoe), bep. *sattôwa*, *Zaterdag*, Mal. *saptoe*, of *sabtoe*, Jav. *saptoe*, idem, Arab. *سبوت*, *de sabbat*.

◌ ◌ (sâta). Sâta ri-bitjâra, het Holl. *citeren*, *dagvaarden*.

◌ ◌ (1° sîntá), bep. sîntaka, *vlug*, *behendig*, Boeg. *másittá*, idem.

(2° sîntá), voor een paar dagen geld leenen, ten einde zich uit eene oogenblikkelijke verlegenheid te redden, Boeg. *sittá*, idem; bijv.: *koesîntá-*

dji ri-seppékoe si-rêyalá, *ik leen maar voor korten tijd bij mijn' buurman een reaal*.

(3° sîntá), bep. sîntaka, *stuijp*, Boeg. idem. — Sîntá toe-mâte nibôeno, zeer erge soort van *stuijp*.

Tásîntá-sîntáki, *hij heeft stuijpen*. — Tásîntá-sîntá-mi; gebez. van iemand die op sterven ligt: *hij heeft reeds de laatste stuiptrekkingen*.

(4° sîntá), *uittrekken*, *uit de scheede trekken*, *rukken*, *wegrukken*, *weg trekken*, Boeg. *sittá*, idem.

Mal. *sintakh*. — Sîntá-sâi poerôesaṅga, *ruk eens los den broekband*. — Sîntáki bâya-bâyana bisêyaṅga, *de schoten van het vaartuig losrukken*.

Pasîntá, *zakkerolder*.

◌ ◌ ◌ (1° sîtto), bep. sîttôwa. — Sîtto-simbôleṅg, *de vouw*, *het omgevouvene*, *van een haarvlecht*. (Minnebrief.)

(2° sîtto), a) *breken*, (onbedrijv. ww.): b) *breken* (bedrijv. ww.); bijv.: sîtto-mi taṅgkênna-kayôewa, *de takken der boomen breken reeds*. — Koesîtto-mi taṅgkênna kayôewa, *ik breek de takken der boomen*. — Nasîttowi lîla, geb. van een kind dat te veel geprezen, als 't ware *gebroken*, of ongelukkig gemaakt, wordt *door iemand's tong*.

◌ ◌ ◌ (1° sînto), bep. sîntôwa, Boeg. idem.

Dus te noemen alles, wat slechts losjes te zamen gevouwen is, zoodat het gemakkelijk uitcén gaat; of wat zoo dun is, dat het bij de minste aanraking uit malkander barst. Zoo heeft men bijv. een *sînto-pasápoe*, zijnde een stuk papier, gevouwen in den vorm van een vierkant, ten einde een *pasápoe* in te bewaren. — Zoo heeft men ook een *sînto-tjînjtjîṅg*, zijnde een stuk papier, gevouwen in den vorm van een achthoek, tot bewaring van een' ring. — Zoo vindt men ook op het feest van *maôédóe*, boven op de *kádó-pôle* voor de voorna-

men, of: een *sinto* van *kalaṅgkâri*, d. i. een stuk *gebloeid katoen*, tot de een of andere figuur te zamen gevouwen, of: een *pasápoe-nisinto-djâ-njāṅg-djāṅgāṅg*, d. i. een *pasápoe tot de figuur van een' vogel te zamen gevouwen*. — Zoo bestempelt men eindelijk ook de *boenéne* (verg. boven) bij gelegenheid van trouw-, of ook van spinfesten, wegens de gemakkelijheid, waarmede die uit malkander gaat, of barst, met den naam van *sinto*.

(2° *sinto*), bep. *sintôwa*, = het Boeg. *sito*, één van de *pabōṅka-sêtaṅg's*, bestaande voor een regerend vorst uit *acht*, en voor vorstenzonen uit *zeven* reepen lontarblad, die aan de uiteinden te zamen geknoopt worden, v. d. welligt de volgende plaats te verklaren: *îya-tōṅg sâllaṅg mádjâi sinto*, *îya-mo máliba lâppassá*, *de zoodanigen hebben veel sinto's*, of *middelen tot wering van booze geesten*, en *zullen op den dagdes Oordeels spoedig vrijgesproken worden*. Volgens sommigen is *mádjâi sinto* = *má-djâi gáóc-badjina*. Misschien heeft men ook te denken aan de verbroedering, bij gelegenheid van feesten, door het uit gekheid gooijen met *sinto's*, of *boenéne's* te weeg gebracht. (Rap.)

(3° *sinto*), *weggooijen*; = *bóewaṅg*. (S. Tjin.)

○ ^ (soëntiṅg). Men neemt eene *ljam páka*-bloem, of *bóēṅga-édja* (zijnde een' gele tulpvormige bloem met lange blaadjes), en steekt in elk der blaadjes van die bloem, een paar gesloten *melatti*-bloemen, of *bóēṅga-kébo*, en wel zoo, dat het witte aan de binnen-, en het groene, of dat gedeelte, hetwelk aan de steel grenst, aan de buitenzijde van het *ljam páka*-blaadje komt. Vergelijk 't Malcische *سنتيغ*. Volgens Roorda van E. en volgens Marsden *bloemen, welke in het haar gedragen, of achter de ooren gestoken worden*. Edoeh de door mij ge-

ven verklaring heb ik te Makassar bij herhaling bevestigd gevonden, en komt overeen met de *soëntiṅg's*, die ik mij aldaar heb laten maken. — *Âná-râra-soëntiṅg*, eene maagd, die even als de *melatti*-bloem bij de *soëntiṅg* nog gesloten, nog niet geheel ontloken is. NB. gebezigd van een meisje, dat nog geene stonden gehad heeft. Het is eigenlijk geen Makassaarseh. De Makassar bezigt: *támmoe-máta-mi*.

○ ○ ^ (sêtaṅg), *duivel, booze geest*, het Arab.

شیطان. Hiervan onderscheidene soorten. Men zie bijv. *korôljâljî*, *panróli* N°. 2, *popókaṅg* op *pópó* N°. 1, *poentiyáná*.

○ ○ ^ \ (sêntó), *grijpen, wegpakken*, in de

vlugt bijv., zoo als een roofvogel doet; v. d. overdragtelijk: *nisêntó-mi oelôenna ri-pâraṅga*, *zijn hoofd werd in eens op het slagveld afgeslagen*, lett.: *als door een roofvogel weggepakt*.

Ḍjâṅgāṅg-djâṅgāṅg *pasêntó-sêntó*, een *roofvogel*.

○ \ ^ (sôta), bep. *sotâya*, Port. *de vrouw*

van het *Omi*-spel.

○ \ ^ (sôtṅg), = *pamároēṅg*, *steen van*

een *vaartuig*.

○ ^ \ (satāṅggi), bep. *sataṅggiya*, naam

eener negrie in de Noorder-distrikten van het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden, digt bij de hoofdplaats Maros. Ook soort van reukwerk, bestaande uit dezelfde bestanddeelen, als de *doepa*, doch alle in mindere kwantiteit en kwaliteit, terwijl er bovendien nog eene groote hoeveelheid grove poedersuiker bijkomt. Mal. *istanjyie*, idem.

○ \ \ (santigi), bep. *santigiya*, soort van

hout, dat zeer hard is, Boeg. idem; van daar: *pâ-*

loe-pâloe-santîgi, een knuppel van santîgi-hout, alzoo eene soort van knuppel die zeer stevig is; v. d. de overdragtelijke spreekwijze: paŋgerâŋgaŋgi pâloe-pâloe-santîgi, iemand een goede mep, een goed pak geven.

○ 〰 〰 (satînjâja), 't Arab. اسْتِنَجَا آء, inf. in X van نَجَا, pollutum stercore urinâ corporis locum mundavit, sive detergendo lapillis, sive abluendo aquâ. — D̄jôênóe-satînjâja, bep. d̄jôênóe-satînjâjâya, wjwater. (Kel.)

○ 〰 〰 (santârri), bep. santarriya, het Jav. en Mal. santri, priester, geestelijke. (D. Moes.)

○ 〰 〰 (soettârra), bep. soettarrâya, zijde. Boeg. idem, Jav., Sund., Mal. soetra, zijde, zijden stof. Sanskr. sôetra, een draad.

○ 〰 〰 (sântalá), ketsen, een geweer bijv.; Boeg. idem.

○ 〰 〰 (sâttoelóe), bep. sâttoeloeke, soort van boom, gebezigd in de geneeskunst, de Sondoricum Indum L., Boeg. sâttoe.

○ 〰 〰 〰 (sôntoló). Lâttaŋg-sôntoló, een steenpuist, waar men tegen stoot, vóórdat de zweer behoorlijk rijp geworden is; van daar ook: baiŋne-sôntoló, een meisje, dat reeds gemeenschap met een man gehad heeft, vóórdat het nog de stonden gehad heeft. NB. Dit sôntoló in Gôwa niet bekend, welligt verknoeiing van het Mal. سَتُّوْ, ergens tegen stooten. Gewoonlijk bedient men zich van rássa N°. 3.

○ 〰 (sâda), = sa N°. 1, bijvoorbeeld: na-koemâŋge sâda ri-Medîna, ik ga eens naar Medina. (D̄jay.)

Sâda, verbonden met het vnw. 1 pers. enkelv. mann. en vrouw. (â), wordt sâdá; bijv.: sâre-sâdá papâŋgâdjijânnoe, geef mij eens uw beteldoos.

(D̄jay.) — Êró-sâdá mâŋge aŋjtjînikî, ik wil hem eens gaan zien. (D̄jay.)

○ 〰 (1° sâdaŋg), naam eener kris, oudtijds in gebruik. (G.G.)

(2° sâdaŋg), het weeke gedeelte, vlak onder de kinnebakken van een mensch, soms ook wel genomen voor dit gedeelte te zamen met kin en kinnebakken.

(3° sâdaŋg), zelfs. (D̄jay.)

○ 〰 (sândá), peilen, Boeg. sândá, of: sâdá, idem. — Lâdoeŋg pasândá, peil-, of dieplood.

〰 〰 (sîda), másîda, zeldzaam, niet. (Sinr.)

〰 〰 (sîdaŋg), másîdaŋg, = sîda, másîda. (D. Moes.)

○ 〰 (sôedaŋg), dus eertijds genoemd de kôenroelóe N°. 1; van daar de sônrî van Lakipadâda, één van de rijkssieraden van Gôwa (Rap. en Tijdschrift van Neêrl. Indie, Jaarg. V, Aflev. 4, bl. 429.), die in zulk een vrucht zou gevonden zijn, insgelijks met dien naam bestempeld. Onder sôedaŋja verstaat men dikwijls al de rijkssieraden van Gôwa.

○ 〰 (sôedoe), = paŋjâamboeŋg. Men zie sâamboeŋg.

○ 〰 (sôedé), bep. sôedeka, soort van groote bamboezen braadlepel. Boeg. idem. Vergel. sôelaŋg N°. 2.

〰 〰 (sêdeŋg, of: sedêŋg), = sêŋg. Men zie boven.

○ 〰 (sôdi), Sal. = kâde N°. 3.

Sisôdi, = sikâde.

○ 〰 (sôdo), geb. van het afsnijden van de kammen der hanen. Boeg. t̄jôdo, idem.

○ 〰 (sadôko), naam eener soort van wapen, thans niet meer in gebruik. (GG.)

سِدَاكَا (sidâkka), bep. sidakkâya, 't Arab. صدقة, *aalmoes*. — Ásidâkka ri, *aalmoezen geven aan*. (D̄jay.) — Nisidâkka, *met aalmoesen begiftigd worden*. (D̄jay.)

سوَدَاغَارَا (soedâgará), 't Jav., Sund., Mal., Pers. *soedâgar*, *koopman*. — Ásoedâgará, *handel drijven*.

Pasoedâgará, *koopman*.

سوَدَاغَارَا (sodâgará), = *soedâgará*. — Ásodâgará, *handel drijven*. (Rap. T. D̄j.)

سَانْدَرَةَ (sânderê), Mal. *sandar*, *leunen, aanleunen, op iets leunen, stutten*; bijv.: nisânderê-mâmi, *hij wordt nuar in den rug gestut*, gebezigd van een *zieke*, die reeds zeer erg is.

Pañjandêri, *iets dat dient tot steuning, of stutting*. (Lalak.)

سَادُورُ (sâdoró), *op-, of: in-doen, ópzetten*; bijv.: te, nisâdoró dâdí, *thee, waarin men melk gedaan heeft*. — Bâd̄joe nisâdoró boelâëng, *baadje waarop men goud gezet heeft*.

Pasâdoró, *bezigen om op-, of: in te doen, om op te zetten*; bijv.: dâdí nipasâdoró ri-te, *lett. melk, die gebezigd wordt om te doen in de thee, die gedaan wordt in de thee*. — Boelâëng nipasâdoró ri-bâd̄joe, *goud dat gebezigd wordt om te zetten op een baadje, dat gezet wordt op een baadje*. Boeg. *sâdó*, idem.

سوَدَاَرَا (soedâra), Mal. *broeder*. (D. Moes.)

سوَعْدَالَا (soëndalá), bep. soëndalaka, Mal. *soendal*, Sund., Jav. *soendël, hoer*.

Pasoëndalá, *iemand die ontuchtig leeft*.

Pasoendâlañg, *ontucht*.

ساندَاوَا (Sandâwo), bep. Sandawôwa, *Man-gurei*, eene landstreek op Flores, of Ende, wier *d̄jãngany-d̄didi* tot de *d̄jãngany b̄d̄ja's* behoort. Vergel. *b̄d̄ja*.

سوَعْدَاوَا (soendâwa), bep. soendawâya, 't Mal. *sindâwa*, en 't Jav. *sẽndawa, salpeter*. (G.G.)

سوَعْدَاوَا (soendôesëng), 't Arab. سُندُس, soort van *dunne zijden stof*. (D. Moes.)

سَانَا (1° sâna), *verwachten, denken*. B. idem. (Sinr.) — Ta-ni-sâna-sâna, *onverwacht*. — Gâóc ta-koesâna-sâna sikâli, *eene gebeurtenis die ik volstrekt niet verwacht had*. — Ta-koesâna-sannâi, *ik verwachtte het niet*.

(2° sânná), *erg*; bijv.: sânná-mi, *hij is erg*, bijv.: *de zieke*. — Tálâlo sannâna, *het is zeer erg*. — Taêna nasânná-dôêdoe garrinna, *zijne ziekte is niet zeer erg*. (Sinr.)

سَانَانَا (sânnan̄g), *gerust, vergenoegd, tevreden, kalm, rustig, helder*, Boeg. *sânnan̄g*, Jav. *sẽnnëng*, en Mal. *senan̄g*, idem. — Sânnan̄g pamâi, *kalm, of gerust, van gemoed*. — Sânnan̄g t̄nrôna, *hij slaapt gerust*. — D̄jêné-sânnan̄g, *stil water*. — Pa-bâl-le-sânnan̄g, *stil-middel*. — Sânnan̄gi lampâna ôewañga, *het geld gaat kalm*, d. i. *ongevoelig, of ongemerkt, weg*. — Ta-sânnan̄g, *onrustig*.

سَانَا (sâni), = *d̄ji*. (Tar.) Îya-sâni, = *iya-d̄jîya, maar*. (Rap.) Vergel. *îya*.

سَانِنَا (sânnen̄g), het Arab. اِثْنَان, *twee*; van daar: âllo-sânnen̄g, *de tweede dag der week, of Maandag*. — Riyallônna sânnen̄ga, *op Maandag*.

سَانَا (sîna), *bejammeren*. — Ta-mâka-makâi sînâna pamaikoe, lâñgeréki, napâoe ânâ-ânâ ri-ballâkoe, añgkâna niyá-kí bāttoe ri-bañgîna âhaka ábôya, koe-taêna-kirapikañg ri-bállaka, *het heeft mij zeer gespeten, zeer leed gedaan, van mijn volk te vernemen, dat gij Zaterdag avond bij mij geweest zijt, en mij niet l'huis getroffen hebt*. (Brief.)

سَانَا (sîno), bep. sinôwa, *eenzaam, stil*,

somber, Boeg. idem, Jav. *sonñja*, of *soennja*, Mal. en Sund. *soenji*, Sanskr. *sjóenya*, idem.

Kasino-sinôwañg, a) *eenzaamheid*; b) *in eenzaamten verlaten toestand verkeerende*. (Djay.)

☉☿ (1° soënná), bep. soënnaka, *besnijdenis*, *besnijden*, Arab. *سُنُّ*.

Soennakâna-mi, *zijn tijd van besnijdenis is reeds daar, hij is reeds zoo oud dat hij besneden kan worden*. NB. geb. om den ouderdom van een jongen aan te duiden, eirea 12 jaren.

(2° soënná), bep. soënnaka, *de Traditie*, of *Overlevering* in de Mohammedaansche kerk, Arab. *سُنُّ* (Kel., G. G., Godsd.)

☉☿ (soënoé), bep. soënoeka, soort van *visch*, Boeg. idem. — Soënoé-léleñg, *zwarte soënoé*, soënoé-êdja, *roode soënoé*, en: soënoé-bâttí, *gespikkelde soënoé*, soorten van *soënoé*.

☉☿☿ (sêne), *vermengen*. Boeg. idem. — Nisêne kamânñjñjañg, *vermengd met benzoïn*. (Sinr.)

Pasêne, = *pabóeli*, vergel. *bóeli* N°. 2.

☉☿☿ (1° sóna), bep. sónâya, vnw. sónâñgkoe, *droom*, in de keloñg's gebez. als: *bode*. (Tar.) Van daar: koesónaï Iyânoe, *ik droom van N. N.*

Pisóna, *doen droomen*; bijv.: koepisónaï kalêñgkoe, *ik doe hem droomen van mij*.

Pâpisonâñgi, lett.: *iemand*, of *iets*, *maken tot het voorwerp, waarvan men iemand laat droomen*; bijv.: Iyânoe pâpisonâñgi kalênna rinâkke, lett.: *N. N. maakt zich zelven bij mij tot het voorwerp waarvan ik droom*, d. i.: *ik droom van N. N.*

(2° sôna). Ápisona, *vertrouwen*, Boeg. *mápe-sóna*, idem; bijv.: pisóna-má ri-Âlla-taâla, *ik vertrouw op God*.

Pisónaïyañg, *vertrouwen op*; bijv.: îya nipisô-

naïyañg ampatômpañg patoëmiñgâraï toe-Bonêya, lett.: *er werd op hem vertrouwd*, d. i.: *hem werd toevertrouwd om de Boniërs voor- en achterover te gooijen*, d. i.: *geheel willekeurig met hen te handelen*.

Pâpisonâñg, *doen vertrouwen op, het vertrouwen op iemand doen plaats vinden*; bijv.: kípâpisonâñg-mi kalêmmanñg ri-toe-málompôwa, *wij geven ons geheel over aan den Gouverneur*. — Koepâpisonâñg-mi ri-Âlla-taâla, lett.: *ik laat het vertrouwen op God plaats hebben*, d. i.: *ik vertrouw op God*. (Rap., G. G.)

☉☿☿☿ (sanigi), bep. sanigiya, beste soort van *gras* voor de paarden.

☉☿☿ (sinâpañg), 't Holl. *snaphaan*.

☉☿☿☿ (sinâmpé), = *sinampéré*.

☉☿☿☿☿ (sinampêré), *aanstands*, ook ons: *eventjes*, voor een oogenblikje, Boeg. *ljinâmpé*; bijv.: la-sêñgka-sâdá ri-toêwañg-Poëtiri Mandoc dâri, sinampêré-doêdoe, *ik zal eens eventjes aangaan bij de vorstin Mandoedâri*. (Bid.) — Mâna tásinampêré-âja, *als is het ook maar telkens voor een oogenblikje*. (Brief.)

☉☿☿☿☿ (soeniya), bep. soeniyâya (Rap.), voorschriften omtrent het huwelijk, vervat in het geschrift getiteld: *مَوْتُ آلِ نَبِيَّآ*; welligt het Arab. *سُنِّيَّة*, van *سُنِّي*, van *سُنُّ*.

☉☿☿☿☿☿ (saniyâsa), bep. saniyasâya, *gereed*, Boeg. idem. — Saniyâsa-mi patowanâñga, *het gastelijk onthaal is gereed*.

☉☿☿☿☿ (sinâloé), naam van een berg in Toeratêya, waar eene offerplaats des koning's van Bâñgkalá is.

☉☿☿☿☿☿ (sinôlé), bep. sinôleka, opgerolde pannekoek van tawâro, geraspte klapper en zout.

☉☿☿☿☿☿☿ (sinâwó). Tásinâwó-nâwó, *lij-*

gen. Vergel. *tásoemáwe-máwe*, op: *soemáwe*, en: *tá-soemá-má*, op: *soemá*.

𐄂𐄃𐄄 (sinâssá), bep. sinâssaka, *rustig, kalm*. — Sinâssá-mi taôewa, *de menschen zijn rustig, in de rust*. — Ásinâssá-mi tampâraṅga, *de zee is rustig, kalm, effen*. (Sinr.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sinâoe), bep. sinaoêwa, *spinazie*. Boeg. idem, de *Amarantus spinosus*, L. — Sinâoe-katintiṅg, en: sinâoe-êđja, soorten van *sinâoe*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (soêđji). Mal. *borduren*. Men zie boven *sóegi*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (soêđjoe), het Arab. سجد, *zich nederwerpen, of nederbuigen*, bijv.: voor *God*, en ook voor *zijn' meerderen onder de menschen*. (Đjay., Godsd.)

Ásoedjôeki, *zich nederbuigen voor*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (sîṅđjâkâpe), bep. sîṅđjâkâpêya, kleine van *tálá*-blad gevlochten doosjes voor medicijn, in de *bákóe-pabálle*. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° sanjđjâta), bep. sanjđjâtâya, 't Mal. *sinđjâta*, *wapen*; v. d. *gereedschap*. (S. Tjin.)

(2° sanjđjâta), = *saniyâsa*, *gereed, berekend voor*.

𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (sîṅđjâlâla), bep. sîṅđjâlâlâya, het Arabische سَى الْجَلَالِ, de genitivus van سَى الْجَلَالِ, *de majestueuze*, d. i.: *Allah*. (Sinr., Tar.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° sâya). Vergel. het Mal. *sâjanj*, *medelijden, betreuren, bejammeren*.

Pasâya, *medelijden met iemand hebben*; bijv.: lânri napasayâkoe toe-málompôwa âne ribitjârâna katjipoêraṅga, *dewijl de Gouverneur medelijden met mij heeft, wegens den hongersnood*. (Brief.)

Pâpasâya, *het medelijden hebben*; bijv.: pâpasâyâna Iyânoe ri-boettâya, *het medelijden van N. N. met het land*. (Rap. K. G.)

(2° sâyá), *ásâyá*, *zweven, een vogel bijv.*

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâyaṅg), *verdwijnen*, Boeg. *sâđjanj*, idem; bijv.: *ásâyāṅgi pamaikoe, of soemāṅgákoe, mijn adem, of mijn levensgeest, ontvlieft*. Wij zouden zeggen: *ik schrik geweldig*. — Sâyaṅg-soemāṅgáká ri-nâkkóe, *ik bezwijk bijna van verlangen*. (Sinr.) — Mâsâyaṅg-rânnoc-mo, *hij verliest de hoop, heeft geen hoop meer*. — Nanânrowá sâyaṅg-rânnoc, *hij laat mij zonder hoop*. — Toe-mâsâyaṅg-âti, letterlijk: *iemand zonder hart*, v. d.: *koel, onverschillig, mensch*. (Rap. K. G.)

Tâsâyaṅg, = *sâyaṅg*.

Kasayâṅgaṅg, a) *het verdwijnen* (Rap.); b) *in den toestand verkeeren, dat er iets van ons verdwenen is, iets vermissen*; bijv.: *kasayâṅgaṅgá ri-bâraṅg-bâraṅg, ik vermis goed, ik ben wat kwijt*. (Inl. Wetb.)

Pasayâṅgaṅg, a) *doen wegraken voor iemand*; b) *een zekeren tijd, of zekere plaats, bezigen, om op weg te raken; van daar: op zekeren tijd, of zekere plaats, wegraken*. (Rap. T. Đj.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâyóe), a) *missen, van daar: ijdel, of vruchteloos, zijn, in zijne verwachting te leur gesteld worden*; b) *iemand achterstellen, versmaden*, Boeg. *sâđjoe*; bijv.: *taíya-míntoe sayóena, er is geen missen aan, het kan niet missen, het moet noodzakelijk zoo gebeuren*. (D. Moes.) — Sâyóe-đji pâleṅg-rânôeṅkoe, *mijne vreugde dan mist slechts*, d. i.: *is slechts ijdel*. (Sinr.) — Pôṅgkoe sâyóe-đja sēṅg-pôle, *zoo ik al weder mis*, d. i.: *in mijne hope teleurgesteld word*. (Tar.) — Koepabâtarāṅg ta-sâyóe, *ik bid God, dat ik niet misse*, d. i.: *niet in mijne hoop teleurgesteld worde*. (Tar.) — Naâsseṅg-mo kalēna nisâyóe, *zij wist, dat zij door haar man achtergesteld, versmaad, werd*. (Đjay.)

Pasâyóc, *doen missen*, v. d.: *verzuimen*; bijv.: ka-îya pasâyóc mápâkadjârré bâra, *daar hij verzuimd heeft den stal stevig te maken.* (Rap.)

Kasayoêki, *doen missen voor*, van daar *verijdelen*, *verderven*, *verloren doen gaan voor*; bijv.: rôewa-mi noekasayoêki, ta-saribattânnoc tôdoŋg sâl-laŋg nîyá, ta-boerannênnoc tôdoŋg, *twee dingen doet gij missen, voor u verloren gaan; gij zult noch echtgenoot, noch broeder meer hebben.* — Ambâni rôewaï nikasayoêki ta-boênga tôdoŋg sâllaŋg, maŋggêta ta-kítjîní tôdoŋg, *zoo aanstonds zijn er twee dingen voor ons verloren, verijdelde, zoo wel het erlangen van de bloem, als het wederzien van onzen vader.* (Djaj.)

○ ○ (sâye), 't Ar. سَيِّد, *heer.*

○ ○ (1° sîya). Sîya-sîya, bep. sîya-siyâya, 't Mal. *sieja-sieja*, *ijdel.* Boeg. idem. — Tâoc-mâte-sîya-sîya, *een zelfmoordenaar.*

Pakasiya-sîya, *verijdelen.*

(2° sîya). Sîya-sîya, bep. sîya-siyâya, Boegin. *séya-séya*, *soort van gezang, gedurende de veertig eerste nachten na de geboorte van een kind gezongen.* NB. in Bône alleen bij de geboorte van een vorstelijk kind; in Wâdjó insgelijks bij die van andere kinderen gezongen.

Bóelo sîya-sîya, *een stuk bamboe, ongeveer ter lengte van een' mansarm, en aan de eene zijde ter dege gespleten, wordt onder voorname Inlanders gebezigd bij gelegenheid van ziekte, bevalling, besnijdenis en tanden sehuren, trouwen, enz.* Als dan plaatsen de daarmede belaste vrouwen zich voor den persoon wien het aangaat, en slaan zich onder het zingen van de *sîya-sîya*, *gedurig met het gespleten gedeelte van de bóelo sîya-sîya, eerst op de palm, dan op het midden der vlakke linkerhand,*

tot verdrijving der booze geesten. Aldus geschiedt het in Gôwa en Bône. In Wâdjó neemt iedere vrouw twee bóelo-sîya-sîya's in hare hand, en slaat die, achter den bewusten persoon staande, tegen elkander.

Pasiya-sîya, *de vrouwen die de sîya-sîya zingen.*

○ ○ (sîyaŋg), 't Mal. en Jav. *siejaŋg*, *dag, daglicht.* (Dat. Moes.)

○ ○ \ (1° sîyo). Verg. 't Mal. *soewáp*, *in den mond nemen.*

Siyôwaŋg, *in den mond nemen*; bijv.: nasiyôwaŋgi kanrêna, *hij neemt zijn rijst in den mond.* — Ânjiyôwaŋg-mi kânre, *hij neemt rijst in den mond.*

Siyôwi, *iemand in den mond doen nemen*, v. d.: *iemand iets in den mond stoppen*; bijv.: ŋgânre-makô; tēja-kô êróki nisiyôwi, *eet toch, want gij moet niet verlangen, dat men u het eten in den mond zal stoppen.*

Siyowiyaŋg, *aan iemand iets in den mond stoppen.* — Bâwa-ta-nisiyowiyaŋg pârroe-lolônna, *iemand die vuile taal uitslaat en kwaad spreekt, lett.: bij wien men verzuimd heeft, om terstond na de geboorte de afgesneden navelstreng door een' sanro langs den mond te doen strijken.*

(2° sîyo), bep. siyôwa, *valsche vlecht*, om in het haar te steken. Boeg. idem.

○ ○ \ (sêyo). Sêyowi asêŋgkoe, *mijne paddie heeft aren zonder korrels er in.*

○ ○ \ (sôyó), *in slaap doen vallen.* (Maoet.)

Tásôyó matâŋgkoe, *mijne oogen vallen digt van den slaap.*

Tásôyó-sôyó matâŋgkoe, *mijne oogen vallen gedurig digt van den slaap.*

○ ○ \ (sôyōŋg). Tásôyōŋg-mi allôwa, =

náoeñj-mi allôwa; geeft te kennen den tijd van ongeveer 's namiddags vijf ure, gaat het *móyo-móyo* vooraf.

○ ○ ○ ○ (sâyá-koêm̃ba), bep. sâyá-koem-bâya, 't Mal. *sâjap-koembañj*, soort van *tor*, wier vlerken zeer mooi zijn, en soms met bloemen zamengevoegd, in het haar gedragen worden.

○ ○ ○ (siyâpa). Men zie *âpa* N°. 1.

○ ○ ○ (siyâmá). Verg. *âmá* N°. 1.

○ ○ ○ (siyântaᅅg). Boēᅅga-siyântaᅅg, soort van bloem, *Ixora L.* Twee soorten daarvan: de eene *kébo*, die eigenlijk niet *wit*, maar *rooze-kleurig* is, de andere *éᅅja*, of *rood*.

○ ○ ○ (sâyido), 't Arab. سَيِّد, *heer*, *voornaamste*, *hoofd*.

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ (sâyidolomôrosaliᅅg), 't Arab. سيد المرسلين, *de heer*, of *voornaamste*, *der gezanten*. (Tar.)

○ ○ ○ ○ (siyenâᅅgaᅅg). Men zie *énañj*.

○ ○ ○ (sayâri). Noēᅅjoemoe-sayâri, *planeten*. Vergel. 't Arab. نَجْمُوم *sterren*, en سَيَّارَة *een planeet*. (Rap. T. ᅅj.)

○ ○ ○ (sâyará). Tásiyará, *verstrooid zijn*, *uit elkander gaan*, een *klomp* bijv. (Rap. K. G.); *zich ontbinden*, een *lijk* bijv. Boeg. *tásiyá*, idem.

Pasiyará, a) *verstrooijen*, b) *bestrooijen*, bijv.: *nipasiyará*, *bestrooid*, *bezaaid worden*, bijvoorbeeld een *rijstveld*.

Tásiyá-siyará, *sterk*, of *geheel*, *verstrooid zijn*.

Pasiyá-siyará, *sterk*, of *geheel en al*, *verstrooijen*. (ᅅjay.)

Siyârraᅅg, *verstrooijen*, van daar: *uitstrooijen*, bijv.: een *berigt* (Rap. K. G.), *uit elkander doen staan*, bijvoor.: *de bamboezen van een bíla*. (Sinr. K. G.)

○ ○ ○ (siyoerāᅅg). Men zie *oerāᅅg* N°. 2.

○ ○ ○ ○ (sêyoró), *schijnen*; bijvoor.: *seyoróna allôwa*, *het schijnen der Zon*.

Seyôri, *beschijnen*; bijvoor.: *eene plaats*; *gebez.* van de *Zon*. (Tar.)

○ ○ ○ ○ (siyâlo), bep. siyalôwa, *afschijnsel*. Van daar *gebezigd* van datgeen, wat men *niet goed onderscheiden* kan, waarvan men als 't ware slechts een *afschijnsel* waarneemt; bijv.: *koetjîní-siyâlo-ᅅji*, *ik zie het slechts flauw* (*in het verschiet*). — *Koetjîní-siyâlo-ᅅji hoeróna sóeraka*, *ik zie de letters slechts als in de schemering*; *gebezigd* van iemand, die een slecht gezigt heeft, of bij flauw licht gezeten is.

Doeh van deze beteekenis van *afschijnsel* is ook zeer goed af te leiden die van: *glans*; bijvoor.: *siyâlo tâᅅga-roepâna*, *het afschijnsel*, en van daar: *de glans*, *van het midden van haar gelaat*, of: *van haar volle gezigt*. (Sinr.)

○ ○ (1° sârá), bep. sâraka, 't Arab. شَرَع, *wet*, en wel bepaald *gebezigd* voor de *kerkelijke*, of *geestelijke wet*, v. d. ook: *degenen die belast zijn met de handhaving dier geestelijke wet*. (Rap.) B. idem.

Sarâkkaᅅg, *bij zichzelf ten behoeve van iemand Arabische gebeden*, of: *formulieren*, *opzeggen*.

(2° sârá), bep. sâraka, het Arab. شَرَط, *voorwaarde*, *bepaling*, *vereischte*, bijv.: *sarâna áᅅgâna kôᅅaiyaï bisêyaᅅga*, *de vereischten van den anakóda*.

— *Sarâna kasocrôwaᅅga*, *de vereischten van het sóero-schap*, van een *sóero*. (Inl. Wetb.) — *Sarâna másêléka*, *de bepalingen omtrent het dragen van de kris*. (Rap. K. G.) — *Sarâna mábitjarâya*, *bepalingen omtrent het behandelen van regtszaken*, of ook: *de vereischten eener goede behandeling van regtszaken*. (Inl. Wetb.) Boeg. idem.

(3° sâra), 't Mal. *sarah*, overgeven, toevertrouwen.

Sarâkkaṅg-mâmo ri-Âlla-taâla, geef het maar over aan, d. i.: *vertrouw op, God.* (Bid.) Boegin. sarâkkaṅg, idem.

(4° sâra), ásâra, veinzen, voorgeven, huichelen, voor de leus, of kwanswijs, iets doen, bijv. ásarâyami gârrîṅg-gârrîṅg, hij hield zich ziek, gaf voor dat hij ziek was. (D. Moes.) — Nasârayâi-d̄ja pâleṅg, hij veinst, of huichelt, dan slechts. (Sinr.) — Na-pônna ásarâya, na-sâla tâppóe-bitjarâya, en zoo de romissen der regters slechts voor de leus, en verkeerd zijn. (Rap. K. G.) — Mânṅe-kô ásarâya ambalôekaṅgi, ga gij kwanswijze om dat te verkoopen, neem den schijn aan, als of gij dat wildet verkoopen. (Bid.) — Naniyá-mo sére âllo, nasâra-sarâi ápâlâkâna ri-Paradâna-Mântari, op zekeren dag nam hij voor de leus afscheid van den Ferdâna-mantri. (D̄jay.)

(5° sâra). Sarâkaṅg, 't Mal. *sârat*, overladen, diepladen, bijvoorb. een vaartuig, Boeg. sâra, idem. Verg. târrá N°. 3.

(6° sâra), = sâwá N°. 3, ergens midden door gaan. Boeg. idem.

(7° sâra), bep. sârâya, vnw. sârâṅgkoe, geluid, stem, enz. Boeg. sâda, Mal. *soewâra*, stem. — Sârasârro, hard geluid, harde stem. — Sâra-tâbêntaṅg, echo, verg. bēntaṅg. — Kakodîyaṅg-sârâya, wanluidendheid, wanklank. — Ásâra, geluid geven.

Pasâra, a) het geluid geven, geluid; b) geluid doen geven.

Ânoe-ásâra-sârâya, de muziek-instrumenten.

Pasâra-sârâṅg, idem.

(8° sâra), niet meer kunnen bereiken, wat men vroeger vermogt. Bijv. geb. van menschen, die vroeger zeer vlug en mooi schreven, doch dit nu niet meer kunnen; van paarden, die vroeger zeer geschikt

waren voor de hertejagt, doch nu geen enkel beest meer vangen kunnen; van vaartuigen, die vroeger uitmuntend zeilden, doch nu niet meer.

(9° sâra), ondergaan, nederdalen, bijv. de Zon; als: dâlle-sâra, ondergaande Zon. (Tar.) — Sârâ-âllo, tijd van Zonneondergang. — Bâd̄joe-másârâ-dâlle, een baadje, er uitzieende als een ondergaande Zon, d. i.: niet geel en niet rood, tusschen deze beide kleuren in. (S. T̄jin.)

Kasârâkkaṅg, de plaats waar de Zon ondergaat; v. d. het Westen. (Rap. T. D̄j.)

(10° sâra). Sâra-sâra, het Mal. *saṅgsâra*, folle-ring, lijden.

Âpasâra-sâra-gâoé, iemand folleren, v. d. despotiek handelen, knevelen, los leven, een losbol zijn, in één woord: allerlei kwaad doen. Boeg. idem.

☉ ☿ (1° sâraṅg). Pâyoēṅg-sâraṅg, eene soort van pâyoēṅg, die veel overeenkomst heeft met de pâyoēṅg-lômpo; doch evenwel kleiner is. Dezelve wordt gebruikt door menschen, die ook van goede geboorte zijn, doch niet zoo hoog als de karúēṅg-mâgâoé's.

(2° sârâṅg), ñjârraṅg, iets heftig, iets sterk doen. — Tâoe-ñjârraṅg-gâoé, iemand die heftig in zijne handelingen is, van daar: een tyran, een driftig, opvliegend mensch. — Tâoe-ñjârraṅg ri-bâinne, iemand die sterk bij de vrouwen loopt, een zeer wel lustig mensch. — Tâoe-ñjârraṅg ri-inoe-inoēṅgaṅg, iemand die sterk drinkt. — Ñjârraṅg-dôedoe-mi boewad̄jâya, de kaailuú maken het zeer erg, slepen gedurig iemand meê. — Áñjârraṅgi ân̄d̄jo ânaka, kâmma kôṅgkoṅg, lett.: dat kind is heftig, speelt den baas over zijne speelmakertjes als een hond.

☉ ☿ (1° sânrâ). Ásânrâ, of: tâsânrâ, gestoord, of gestuut worden; bijv.: ri-gâoé-sâla, in een slechte

daad; daarvan terughouden worden, die niet meer doen. — Ásânráki, of tásânráki, pamaína, hij is wel genegen om het te doen, maar kan er toch niet toe besluiten; = táboéttoéki pamaína; = tákóttóki pamaína. Verg. kóttó, en bóttóe N°. 4. Van daar másânrá in de sînriíl's en kêloŋg's gebezigd voor: niet; bijv.: ânnoe másânrá-mo kocwôlla mákâna-kâna, gij spreekt niet meer met mij. (Sinr.) — Má-sânrá-mônne pasâna koetálaŋgêraŋg, ik hoor toch niet meer naar de boodschappen, die zij mij zendt. (Sinr.)

(2° sâra), bep. sanrâya, = ewânjyaŋg. Vergel. éwa N°. 2.

(3° sâra). Vergel. het Boeginesche tásânra, verpand zijn, en: pasânra, verpanden, hetgeen ook soms in de Makassaarsche kêloŋg's voorkomt. Van daar: sâra-póetta, men zie: póetta.

○ (1° sâraŋg). Sanrânŋaŋg, vorm, Boeg. idem; bijv.: sâraŋgâna kalêya, de vorm van het ligchaam. — Sâraŋgâna rabanâya, de vorm, van daar: de reepen, het hout, der rabâna (muzikinstrument). (Tar.) — Zoo ook genoemd de bamboezen doos, waarin zich de gekookte rijst bevindt van de kádó-póle voor de voornamen.

(2° sâraŋg), = téna N°. 2, een' sânro, of Inlandsche doctores, verzoeken, om hetzij bij een' kranke, of bij een' kraamvrouw, te komen. NB. beter bedient men zich van téna N°. 2.

Sânraŋg, pasânraŋg, paŋjânraŋg, hetgeen men meébrengt, als men de sânro komt roepen. NB. ook hiervoor liever gebezigd: paténa, verg. téna N°. 2. — Meer gebruikelijk is sâraŋg, pasânraŋg, of paŋjânraŋg voor het loon in geld of eten, of kleêren, of wat het ook zij, waarvoor men van een' goêroe de een of andere éraŋg erlangt, of ook een sara-

dási. (Sîti Tjîna.) — Eindelijk komt sâraŋg, pasânraŋg, of paŋjânraŋg, ook voor van de hoofdzakelijk in wit linnen, kippen en goud (meestal één maas) bestaande gift, welke men den sehrijver laat bezorgen, die cenig bijzonder oud, en daardoor in zijn' oogen zeer heilig boek voor ons zal afschrijven. Zulks durft hij niet te beginnen, uit vreeze van bássoeŋg te worden, vóórdat hij onder het prevelen van gebeden, wat bloed van een' haan tegen zijn papier aangesmeerd heeft. Wegens dit laatste bedient men zich meestal van 't woord paljêrá, verg. tjêrá.

○ (1° sâri), bep. sâriya, vzw. sâriŋgkoc, zijde, kant, de zijden van een mensch, Boeg. sâde, idem. — Ri-sâri, bezijden, langs. — Lâmpa-sâri, schuins, scheef, gaan. — Lâmpa-sâri batênoe môloŋg rôti, gij snijdt schuins, of scheef, het brood. — Tjîní-sâri, op zij zien. — Âŋgîŋg ri-sâri, zijwind.

Sâri, met zijne zijde ergens naar toe gericht zijn. (Maoct.)

(2° sâri), ásâri, bovendrijven, bijv. vettigheid op eten en derg. (Rap. K. G.)

(3° sâri), bep. sariya, Boeg. Sâri-paŋgadjâi, het speksel van het sierik-kaauwen. (Djaj.)

(4° sâri), uitscheppen, bijvoorbeeld: zijn vischfuiik. Boeg. idem.

(5° sâri). Kasarikaŋg, zich het een of ander aantrekken, eene aanmerking op zich toepassen.

(6° sâri), insteken, iets nieuws in iets ouds.

Sâriki, ergens insteken; bijv. sâriki kâlrika, nieuwe bamboezen in de bamboezen omheining steken, ter vervanging van de oude. — Sâriki patôŋgkoka, nieuw dakriet in het dak steken, ter vervanging van het oude.

Paŋjârîki, het insteken van iets nieuws in iets

ouds; bijv.: kâmma patôŋgkó tâđja la-paŋjârikîŋgkoe, *hij is gelijk een nieuw dakriet, dat gereed is, om mij als oud dakriet te vervangen.* (Mâdi.)

○𐄂 (1° sâring), *voelen, gevoelen, ondergaan, merken, bemerking*, Boeg. sâđiŋ; bijv.: kôdi koesâring, *ik voel mij slecht, ik ben niet lekker, niet regt in orde.* — Bâđji koesâring, *ik voel mij lekker, of wel.* — Ta-nasâringa-mi kalêna, *zij had geen bewustzijn meer.* (Bid.) — Koesâring niyâna anj-đjôreŋg, *ik bemerk, bespeur, dat hij daar is.* — Koesâring-đji, mîŋka taêna koewêró kâna-kâna, *ik merkte wel wat, doch ik hield mij maar stil, lett.: ik wilde niet spreken;* bijv. gebezigd door iemand, die bespeurt dat er dieven in zijn huis zijn, doch geen kans ziende, om ze te verdrijven, het maar veiliger acht, hen stil te laten begaan.

Kasâringaŋg-mi parasângaŋga, *het gaat slecht in het land, en wel ten gevolge van het plegen van onregt, het bedrijven van bloedsehande, of andere ergerlijke misdaden.* Wij zouden zeggen: *het land heeft er al weet van, ondervindt het reeds, te weten: de gevolgen van al het onregt.*

Paŋjâringaŋg boettâya, *de misdrijven die de welvaart des lands verstoren;* bijv.: *bloedschande, verkrachting van regt en billijkheid, enz.*

Pisâringi, *ergens gevoel van hebben* (Đjay.), bijv. mâna kítóenroengá, taêna-mo koepisâringi, *ofschoon gij mij slaat, ik heb er geen gevoel meer van.*

Pâpisâringi, *het ergens gevoel van hebben; gevoel.*

Pâpisâringaŋg, = pâpisâringi, *gevoel.*

(2° sâring). Njâring, anjâring, mânjâring, of: tásâring, *ontwaken*, Boeg. pasâđiŋ; bijv.: nâmpá tásâring, *ik ben pas ontwaakt, of: tot bewustzijn gekomen.*

(3° sâring), *hevig, sterk, krachtig, indrukmakend;* verg. sârro N°. 2. — Sâring parentâna, *streng zijn zijne bevelen.* — Sâringi kanâna, *zijne woorden zijn krachtig.* — Sâringi mâke, *hij verslijt veel kleeren.*

Sâringi, *hevig, sterk, krachtig, doen zijn.*

○𐄂 (sârroé), bep. sârroeka, *sterk van smaak of reuk;* bijv.: tambâko-másârroé, *zeer sterke tabak, in goeden zin genomen.* — Bálló-másârroé, *sterke saguceer.* — Na-îya rasâna boettâya, mäsârroeki, na-mábâmbaŋg, *wanneer de aarde eene sterke lucht heeft, is dit een ongeluksteeken.* (Rap. T. Đj.)

○𐄂 (sânroé), bep. sânroeka, *groentelepel.* Boeg. idem. — Toeroeŋg-sânroéká ri-ballâna, lett. *ik ben als een lepel tot zijn huis gekomen, d. i.: toen ik daar kwam, was men juist aan het eten, en maakte ik van de uitnoodiging gebruik, om meê aan te zitten.* — Sânroeki gângaŋga, *de groente opscheppen.*

○𐄂 (1° sâre), *geven;* bijv.: pônna nisâre-kí ânoe târaŋg, kîsâre toe-másârêya si-dôwé, *zoo u iets scherps* (bijv. een mes) *gegeven wordt, geef gij dan den gever een duit.* NB. anders wierd de vriendschap afgesneden. — La-koesâre-ko bábalá, *ik zal je met de zweep geven.* Men zie bábalá. — Ásâre pamantângaŋg. Men zie antaŋy. — Ásâre pasabângaŋg. Men zie sabaŋy. (Bid.) — Ásâre-pamáí, *toegevend, inschikkelijk.* — Sarêna, *datgeen wat iemand van den Hemel gegeven, of toegezonden wordt, iemands lot.* (Rap.) — Ásâre-sâre baya-bayâna, = anrorósanŋ báya-bayâna, *de schoten vieren.* — Ásâre lolônna, *de lólo vieren* (naar buiten laten schieten). Vergelijk lólo N°. 4. — Nîyá-mi sâre-allônna la-lâmpa, *reeds is de dag gegeven (bepaald), waarop hij*

zal heengaan. — Sâre-đjanđjanna, of: âllo-sâre-đjanđjanna, *de dag dien hij bepaald had*. (D. Moes., Djay.)

Sarêyañg, *geven aan*; bijv.: ânne koesarêyañg-ko, *ik geef dit aan u*. — Ta-la-sarêyañg-kanâi, *hij wil niet toegeven aan zijn woorden*, d. i.: *hij wil zijn zin niet doen, hij wil hem niet gehoorzamen*. (D. Moes.)

Pasâre, *het geven*, v. d.: *geschenk*.

Pasarêi, lett.: *iets bezigen om het te geven aan iemand*, v. d. *iets aan iemand geven*; bijv.: pônna taêna-đja kocolleyâna la-nipasarêi ôewañg ri-Iyânoe, *zoo er geen mogelijkheid bestaat, dat het geld door N. N. gegeven worde*. NB. Men kan hier ook zeggen: *la-nisâre* enz.

Pasarêyañg, *maken tot een geschenk*, v. d.: *geven*, v. d.: *afstaan, toegeven, vergunnen*; bijv.: têtai napasarêyañg tedômma toe-Gowâya, naropâya ri-Mariđjâya, *hij wil niet afgeven den gestolen buffel van den Gowarees, welken deze zelf herkend heeft te Mariđjâya*. — Na-nipâlâ, na-ta-nipasareyâñga, *het gestolen goed wordt opgeëischt en niet afgegeven*. (Inl. Wetb.) — Koepasarêyañg-lêkó-si-lâwarâki kalêngkoc ri-kâtte, *ik geef mij zelve als een blad-sierik aan u over*. (Bid.) — Ta-nipasarêyañg pakôn-toe, *het wordt niet vergund zoo te handelen*. (Brief.)

Sisâre-kâna, = *sidjânđjji*. (Rôyoñg).

(2° sârre), bep. sarrêya, plant, wier wortel gebezigd wordt als medicijn, en insgelijks voor den Inlandschen kost, *Andropogon muricatus* L. (Kel.) Aan deze plant ziet men slechts zelden bloemen. (Tar.) Boeg. idem.

☉ ☿ ↘ (1° sâro). Boeg. loon. — Âsâro-mâse, *voor Gods loon arbeiden*, v. d. bijv. een' ambtenaar, die op reis is, een eind wegs vergezellen, zonder

daarvoor eenig loon te trekken. Zoo ook gebez. van de hulp bij gelegenheid van een feest ten hove, door de onderdanen verleend, dewijl zij dit geheel voor niets plegen te doen, alleen om de gunst van hunnen vorst te verwerven, *zijn hart te winnen*. (Rap. K. G., G. G.) Van daar: sâro-masêkoe, *zij voor wie ik alles over heb gehad, enkel uit hartelijke genegenheid*. (Sinr.) NB. men vergel. vooral *mâse*.

Pasâro-mâse, *menschen die ons hart trachten te winnen door ons gratis allerlei diensten te bewijzen*.

(2° sârro), bep. sarrôwa, *sterk, hevig, erg, ziekte* bijv.; Boeg. *másârro*. — Sârro-rânnoe, lett.: *sterk in vreugde*, v. d.: *in groote verrukking*. — Másârro-lâbirîki, mákoetânañga, *het is sterk*, d. i.: *zeer goed, te vragen*. (Rap. K. G.) — Sârro-gâôe, lett.: *sterk in zijn doen*, v. d.: *hevig, of driftig*, v. d. ook: *ongebonden, los, wellustig*. — Sârrowi mâc áđjôngga, *hij is sterk in het gaan jagen*, d. i.: *hij gaat veel, dikwijls, op de jagt*; verg. *gássinŷ* N°. 2. — Sârro-má lâmpa, *ik ga dikwijls*. — Ngâpa kí-sârrowá ri-kassoewiñg? *waarom vordert gij zoo veel kassoewiñg van mij?*

Sârrowi, *hevig, sterk, doen zijn*; bijv.: sârrowi sârâna, lett.: *zijne stem sterk maken*, v. d.: *hard, of luid, spreken*.

Sisârro, *hevig jegens elkander zijn*, geb. van menschen, die te zamen een woordenstrijd hebben.

☉ ☿ ↘ (sânro), bep. sanrôwa, soort van Inlandschen *doctor* of *doctores*, Boeg. idem. — Sânro pamâná, *vroedvrouw*. — Pasanrôwañg, *het loon voor de sânro*, bij gelegenheid van een' bevalling, terstond na het *nitâro đjéné-kammôena* (vergel. op *târo*), gemiddeld één reaal, ook wel veel meer, naar gelang van stand en vermogen der kraamvrouw.

Kasanrôwañg, *het sánro-zijn, de betrekking van sánro.*

᠎ᠠ (1° sîrá). Mal. *sieroet, breijen, splissen, vlechten*, een *net* bijv. (D. Mocs.) Boeg. *sîrá*, idem.

(2° sîrá), *rafelen, uitrafelen*, Boeg. idem.

(3° sîra), *worden, geschieden*, Boeg. idem; bijv.: tîrîñg sîraï lampâta, toêwañg, pabattoêwañg-mâma sallâñgkoe, *zoo de reis doorgaat, mijnheer, breng dan mijne groeten over.* — Ta-sîra, naam van een genesmiddel, dat de bissoe's kaauwen tot afwering van staatsonheilen, beteckende: *het geschiedt niet.* (Rap. K. G.) — Kádó ta-sîra. Aldus genoemd de voor een reis bestemde *kádó-tínó*, als de reis niet doorgaat (ta-sîraï lampâna). Zulke *kádó ta-sîra* niet gegeten door jongelui, uit vrees, dat alsdan de reeds bestaande, of later te vormen, huwelijksplannen verijdeld worden.

Pasîra, *doen worden, doen geschieden*; bijv.: pasîraïntoe boendoénoe, *doen worden* (geschieden, plaats hebben) *dien voorgenomen oorlog van u.* (Mâdi.)

(4° sîra), *welligt*; bijv.: sîra ta-koekoellêyaï koe-wâpelé, *welligt zou ik het niet van buiten kunnen leeren*, of: *ik mogt het eens niet van buiten kunnen leeren.* — Sîra ka-nîyá sôsa antâtabâi-kí, *welligt hebt gij hartzeer, kommer.* (Brief, Tar.)

᠎ᠠ (1° sîrí), bep. sîrika, *beschaamd, schroomvallig, verlegen, schaamte, eergevoel, schande*, Boeg. idem, bijv.: tâoc-sîrí, of sîrí-sîrí, *iemand die beschaamd, of verlegen, is.* — Toc-másîrí, *iemand die ten gevalle van een ander beschaamd is, d. i.: een man, die zich de zaak van een ander, welke beledigd is, aantrekt.* — Ta-másîrí, *onbeschaamd, eerloos.* —

Sîrí-âti, *nijd, wangunst.* — Karâëñg, sîrikoe-ñji kí-atâi, lett.: *mijn eergevoel slechts, mijnheer, hebt gij tot slaaf.* Zin: “mijn eergevoel slechts dient

“u; wanneer gij mij dat dus ontnemt, houdt alle “betrekking tussehen ons op, en geef ik niets meer “om uw leven.” NB. onder anderen geb. door een bediende, die van zijn' meester een grove belediging ondervonden heeft, bijv. voor *têlañg-ánroñj* uitgehouden is, en nu op het punt staat, om de kris te trekken. — Pônna taêna-mo sîrikoe, mâna koepanobôkañg-kí, taêna-mo nalântañg-lântañg, *zoo ik mij mijn eergevoel laat rooven, al stak ik u dan ook met mijne kris, zoo zou het niet diep meer gaan.* — Sîríká, *ik ben beschaamd.* — Mâte-sîríki, *hij heeft geen eergevoel meer, geene eer meer.*

Kasirîkañg, a) *zich schamen over*; bijv.: îya-ñji nikasirîkañg, *daarvoor slechts moet men zich schamen.* (Rap. K. G.) — Koekasirîkañgi, *ik schaam mij daarover.* (Rap. K. G.) — Siyagâñg koekasirîkâna ânne gâoeeka, *terwijl ik beschaamd ben over deze zaak.* (Brief.)

b) *zich schamen ten overstaan van iemand, d. i. ontzag, of vrees, voor iemand koesteren*; bijv.: nakasirîkañg bali-gaôena, *opdat zij ontzag hebben voor zijn' plaatsvervanger.* — Toe-nikasirîkañg, *iemand voor wien men verlegen is, voor wien men ontzag heeft, een aanzienlijk man.*

c) *zich schamen ten gevalle van iemand, v. d.: iemand's partij trekken, hem in zijne eer herstellen*; bijv.: ka-ânce bocttâya ri-Gôwa mádjârré-mi nikasirîkañg, *daar dit land van Gôwa zeer in zijne eer hersteld is.* (Rap. K. G.)

Tâoc-pasirîkañg, *iemand die beschaamd is van aard.*

Pasirîki, *iemand maken tot het voorwerp, waarvoor, of ten gevalle waarvan, men beschaamd is, d. i.: zijne partij trekken, hem in zijne eer herstellen*; bijv.: badjîna nanîyá itoêwañg ampasirîkiyá, *het is goed*

dat mijnheer mij in mijne eer herstelt, mijne eer redt; gebezigd door iemand, die op het punt was van een pak slaag te krijgen en daarvan bevrijd werd door een' derde; zoo ook door iemand die door een ander uit geldelijke verlegenheid gered is. Zoo ook door iemand die door een ander beleedigd werd, en door een' derde in zijne eer hersteld is, enz. — Pasiriki-lâlowá, *red mijne eer*.

Pakasîrí, *schande aandoen*; bijv.: kâmmaîntoe karâëngá napakasîrí, *dat is zoo goed als den Koning schande (oneer) aandoen*. (Rap. K. G.)

Kasîrí-sîrí, *schandelijk*.

(2° sîri), bep. siriya, naam eener soort van boom met langwerpige bladen, die groen en rood van kleur zijn, en in het badwater gedaan worden, gedurende de maand *صفر*, eertijds bekend onder den naam van *palîli*. Men zie *lîli* N°. 2. Boeg. idem.

(3° sîri), 't Mal. *sierih*. — Mákâllañg sîri-êdĵa, *het zwart dat men op de lippen krijgt, na het rood van het sierih kaauwen*. (Sinr., K. G.)

ð ð̃ (sîriñg), holte onder eene bedstede, ook de ruimte onder een op palen gebouwd huis, en dergel. meer.

Pasiriñgañg, de plaats van zulk een sîriñg. (Tar.)

ð ð̃ (sîróe), bep. sîroeka, *lepel*. Boeg. sînróe, idem, onbepaald of het een *rijstlepel* (sîroëñg) dan wel een *groentelepel* (sânroé) is. — Sîróe-mariyañg, *lepel*, d. i.: *schepper*, voor het kruid van een *kanon*. — Ásîróeki ðĵéné-ðĵépé, *brijwater-lepelen*. (Bid.)

ð ð̃ (sîroëñg), *rijstlepel*. Boeg. idem. — Ásîroëñg-kânre, *rijst scheppen*, uit een pot bijv.

ð ð̃ ð̃ (sînre), *scheuren, van één scheuren, ver-*

scheuren, van iemand afscheuren, B. id.; bijv.: nisînre -mi parôeroe-matêna, *zijn doodkleed wordt al gescheurd*. NB. geb. van iemand die *erg ziek* is, ja *op sterven ligt*. — Tásînreki pamaíkoc, *mijn gemoed is verscheurd, van één gereten*. NB. geb. van *ergen schrik*. (D. Moes., Sinr. K. G.)

ð ð̃ (1° soêrá), bep. soêraka, *geschrift, brief*. Boeg. idem, Mal., Jav. *soerat*. — Soêrá-bisêyang, *praanw- of scheepspas*.

Parisôêrá, *in schrift brengen*.

Parisoerâkkañgi, *voor iemand in schrift brengen, iemand iets schrijven*.

(2° soêrá), bep. soêraka, Arab. *سورة*, een *hoofdstuk* van den *Koran*.

(3° soêra), bep. soerâya, *voetangel*. Boeg. idem.

(4° soêra), bep. soerâya, naam eener soort van kris met 9 of 11 bogten. — ð ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃ ð̃, naam eener soort van kris, eertijds in gebruik. (G. G.)

(5° soêra), 't Arab. *عاشوراء*, de *tiende dag* van de Mohammedaansche maand Moeharram. (Godsd.)

ð ð̃ (soêrañg), Boeg., soort van plant als *lâme*.

ð ð̃ (soênrañg), *huwelijksgift*. — Ásoênrañg, *huwelijksgift geven*. (Rap.)

Pasoênrañg, *het geven van een huwelijksgift*.

ð ð̃ (soeroëñg). Tásôeroëñg, wegens lengte of hoogte, *van boven ergens aan raken, of stooten*; bijv.: tásôeroëñg-mi ri-pakéboeka, *hij raakt, of stoot, wegens zijne lengte, van boven met zijn hoofd aan de deur*. — Tásôeroëñg-mi nâi ri-pamâkkañga, *het is tot aan de zoldering toe opgestapeld*. — Tásôeroëñg-mi nâi ânaka, *het kind, dat nog in de baarmoeder is, raakt reeds van boven*, te weten: aan de *bolótinĵ*.

Kasoeroëngang, naam eener soort van ziekte of ongesteldheid, bij een jong kind, welke daaraan toegeschreven wordt, dat de moeder op nieuw zwanger is. Het kind in den moederbuik stoot als 't ware reeds tegen dat kind, hetwelk hiermede alles behalve in zijn sehik, en dien ten gevolge gedurig sukkelende is; van zulk een kind heet het: *niyâl-le-mi katînrowâna*, zijne slaappleats wordt reeds ingenomen, te weten: door een ander kind.

Na-kísôeroëng-soëroëng-lîla-mo lilâna, en wij raken met het puntje onzer tong het puntje van haar tong aan. (Maoet.)

𐌲𐌳𐌰 (soëro), bep. soerôwa, zendeling, zenden, bevelen, Boeg. idem; bijv.: pônna nisoëro-kîyókí, zoo men ons laat roepen, of noodigen. (Rap. K. G.) — Másôero-tâoe ri-paŋgâtaîna, op humane, vriendelijke, wijze, bevelen geven aan zijne onderdanen; lett.: hen bij het geven zijner bevelen als menschen beschouwen, of behandelen. (G. G.) — Másôero-kônŋkoŋŋ ri, op hondsche, norsche, wijze, bevelen geven aan, lett.: iemand bij het geven zijner bevelen als een hond behandelen. — Ásoëro-karâëŋg, bevelen geven als een vorst, uit de hoogte bevelen geven. — Ásoëro ri-bainne, zenden tot, v. d.: vragen om de hand, van eene vrouw. — Nisoëro, gezonden worden, ten einde voor een' zoon of pupil een meisje ten huwelijk te vragen. (Rap. T. D̄j., Inl. Wetb.) — Soëro-tâppá, gewoon zendeling. — Soëro-nibatêi, een hoofdzending. (Rap. T. D̄j., Inl. Wetb.) — Ânroŋgoeroëna soerôwa, idem.

Soerôwaŋg, a) zenden, of bevelen, aan; b) ten behoeve van; bijv.: ânne koesoerôwaŋgai kalâoe Iyânoe, deze (weggelopen slaven), waarvoor ik N. N. bevolen heb, tot u te gaan. — Mâna gâoe marâëŋg noesoerôwaŋgá, al ware het ook iets an-

ders, dat gij mij gelasttet (verzocht). — Kâna-nisoerôwaŋgai, de boodschap die hem is opgedragen. (Rap. K. G.)

Ampasoerôwi, iemand, of iets, maken tot het voorwerp, waaraan men zendt; of ook: iemand of iets, bijv. een tijd, bezigen, om te zenden tot; bijv.: anâna Iyânoe ampasoerôwi anâna Iyânoe, de zoon van N. N. zendt tot, laat ten huwelijk vragen (door zijn vader, of iemand anders van jaren) de dochter van N. N. (Bidas.) — Na-îya ampasoerôwi ânjd̄jo tâoe-aŋgêraŋgai tâoe-papikatôewa, en hij zond tot dien man, welke den present-slaaf gebragt had. (Brief.) — Na saŋggênna nikâna niyá, koepasorôwi-nŋgâseŋg-mo, na-taêna niyá ampagappâŋgá, en alle plaatsen, waar hij gezegd werd te zijn, daar zond ik heen, doch er was niemand die hem voor mij vond. — Ânjd̄joreŋg-sēŋg nikâna niyá, koepasorôwi-sēŋg, daar werd hij ook gezegd te zijn, en ik zond er insgelijks iemand heen. — Pônna nipasoerôwi, zoo zij daarop (d. i.: op dien dag,) ten huwelijk gevraagd wordt.

Pasoerôwaŋg, bevel, last, boodschap; bijv.: pasoerowâna karâëŋga, de last, de bevelen, van den vorst. (Rap. K. G.) — Toe-nipasoerôwaŋg, de man aan wien een last gegeven wordt. — Iyânoe nipasoerôwaŋg aŋggaôekaŋgi, N. N. wordt gelast te doen, enz. — Inâi ampasoerôwaŋgi? wie heeft dien last gegeven? Pônna niyá noepasorôwaŋg, zoo gij iemand eenigen last geeft. (Rap. K. G.)

Niyâsseŋg-pi nisoëro-soëro, wanneer zij reeds zoo oud zijn, dat zij hier en daar naar toe kunnen gezonden worden, gebezigd kunnen worden tot het doen van kleine commissie's. (Rap. K. G.)

Âta soëro-soerôwaŋg, vertrouwde bediende dien men gewoonlijk voor het doen van boodschappen gebruikt. (D. Moes.)

Sôero-kâna, = séro-kâna, vermelden. (Djay.)
Verg. séro N°. 2.

᳚᳚᳚ (Sêrañg), Ceramsche roovers, van daar:
roovers in het algemeen.

᳚᳚᳚ (1° sêre), bep. sérêya, welligt za-
mengetrokken uit *si-bêre* (, men zie boven op *bêre*
N°. 1, en op *si*, als ook mijne Mak. Spr. § 87),
één, telwoord, en van daar ook gebez. als ons on-
bep. lidw. *een*. — Pamâi-sêre, *één hart*, v. d.: *eens-
gezind*. — Niyá bêdeñg sêre karâëñg, *er was eens*,
zoo luidt het verhaal, een vorst. — Mâsêre-bôri-
ini êrañg-kâna noetjallâkoe, *op alle plaatsen* (, vergel.
si, lett. *d*,) *is het berigt, is het bekend, dat gij aan-
merkingen op mij maakt*.

Sérêya, lett.: *de eene*, of *het eene*, doch ook ge-
bez. voor ons: *de andere*, of *het andere*, wanneer
ons bijv. van twee voorwerpen *het eene* getoond
wordt, en wij *het andere* insgelijks verlangen te
zien. Zijn er echter meer dan twee voorwerpen,
zoo bezigen wij: maraëñgañga, *een ander*, bijv.:
dan het getoonde, men zie: *marâëñg*. — Tâmeñg
siyagâñg tōñg sérêya, *Tâmeñg met dien eenen*, d. i.:
dien anderen man. (Tam.)

Mâtâoe-sêre, *als één man*, v. d. *éénstemmig*,
eensgezind, zijn. (Rap. K. G.) — Tâsêre, *elk één*.
Vergel. Mak. Spr. § 122. — Tâsêre-tâsêre, *elk*,
welk ook; alle [, = *tâsibêre-tâsibêre*, men zie bo-
ven op *bêre* N°. 1]; als: tâsêre-tâsêre parasâñgañg,
elk land, alle landen. — Bârañg-sérêna, *één, wie*,
of wat, ook; *één, nog niet zeker, wie, of wat*; bijv.:
nalâmpa-mi ânjdjo toëwañga, bârañg-sérêna, *die*
Heer, of zijne vrouw, één van hen beide, (het is nog
niet zeker wie) *is gegaan*. Verg. *bârañg* N°. 2. —
Âla-sêre, of: kâla-sêre, of: sâla-sêre, = het Mal.
ûlek soewâtge, één eenige persoon, of zaak, vergel.

sâla N°. 5; als: kâla-sérêna, têdoñg-ka, ðjârañg-ka,
één eenige van de beide soorten van beesten, of buffels,
of paarden. d. i.: *één van beide, of buffels, of paarden*,
(Rap.) Zoo ook: sâla-sérêna-mo málôkó, *één eenige*,
één individu, van hen, te weten: *van den vervolgd, en*
den vervolger, d. i.: *één van hen beide wordt gewond*.
(Rap.) Zoo ook: sâla-sérêna ânjdjo lêbâ nisêroka-
nâya irateyâna ânne, *één eenig ding van de onder-
scheidene boven opgenoemde dingen*. (Rap. T. D.)

Sérêyañga wordt, even eens als *sérêya*, gebez.,
om ons: *de eene*, of *het eene*, en *de andere*, of *het*
andere, uit te drukken. De vorm *sérêyañg* duidt
er meer op, dat men twee personen of zaken, te-
genover elkander stelt. Over dit achtervoegsel
añg vergelijk men *añg* N°. 2, alsmede Mak. Spr.
vooral § 80, § 83 en § 179.

Âsêre, *zich vereenigen*; bijv. âsêre-ñgâseñg-mi,
zij hebben zich allen vereenigd, of verzameld. — Âsê-
re-sêre-lômpo, *grootte vergadering houden*.

Kasérêyañg, *het één zijn*, v. d.: *de éénheid, de*
leer van God's éénheid. (Tar. D. M.)

Pasêre, *vereenigen*. v. d.: ook gebez. van het
optellen in de *cijferkunst*; bijv.: toewampasérêyai
agamâya, *iemand die de Godsdienst vereenigt, bij*
malkander houdt, er voor zorgt, haar voorstaat. Zoo
soms in brieven een voornaam geestelijke door de
Inlanders betiteld.

Pakasêre, *tot één maken*, v. d.: *vereenigen*; v. d.:
pakasêre ri-Âlla taâla, *in den gebede tot God ver-
eenigen*. (Rap. K. G.)

(2° sêre), âsêre, geb. van een' haan, die zijn
hof maakt, gelijk ook van alle soorten van dan-
sen; bijv.: âsêre-Malôkoc, *op de wijze der Moluk-
ker's dansen*. Boeg. idem. Dit is eene soort van
krijgsdans door 12 personen uitgevoerd. Ongeveer

in 1660 zou deze dans door *Madjira*, broeder van *Mandar-sjah*, Koning van Ternate, te Makassar bekend geworden zijn. De Ternatanen zouden volgens de legende op het denkbeeld van dien dans gekomen zijn door het gezigt van eenige vogels die door de lucht fladderden. — *Ásêre-Bândañg*, een *Bandaschen dans uitvoeren*. NB. geschiedt door twee mannen. — *Ngâpa noewásêre-Bândañg*, lett.: *waarom danst gij op zijn Bandasch*; v. d.: *overdr. waarom loopt gij zoo heen en weér zonder iets uit te voeren?*

Serêyañg oclôenna, met iemand's hoofd dansen, d. i. iemand's hoofd, na het afgehouden te hebben, al dansende aan het volk laten kijken. (Mâdi.)

Pasêre, een danser.

Tásêre-sêre, zwaaijen, als 't ware al dansende loopen, geb. van een *dronken* mensch.

(3° *sêré*). *Sêré-sêré*, bep. *sêré-sêreka*, naam eener soort van *vogel* die de hoenders doodpikt. Boeg. *sárróe*, idem.

 (1° *sêró*), *waterscheppen*, doch ook geb. voor *waterschepper*, een *timba*, van *nîpa*-blad, of *boeñgkeñj* gemaakt, ofschoon dit eigenlijk zou moeten zijn: *pasêró*. — *Sêró-panóemboeñg*, *waterschepper voor een panóemboeñg*, men zie: *panóemboeñj*. Boeg. idem. — *Pasêró mîñjá*, een *olijschepper*. NB. hiervoor dikwijls gebez. de mooie ronde schaal van de *bûla*-vrucht (, men zie *bûla* N° 2), en daarom komt zulk een schepper ook soms voor als beeld van iets dat *mooi rond* is. (D. Tjamm.)

(2° *sêro*), *langs schuiven*, *langs schuren*, en *zoo raken*. — *Sêro-kâna*, lett.: *zijn woorden ergens langs laten gaan*, v. d.: *vermelden*, = *sóero-kâna*, men zie *sóero*. — *Nasêro baïnnêñgkoe*, *hij schuift langs mijne vrouw*, zoodat hij haar even raakt. NB. dit wordt beschouwd als te groote gemeenzaamheid,

en geeft dikwijls aanleiding tot amok. — Toe *na-sêro boerânne*, *eene vrouw*, waar de mannen op zij *langs schuren*, v. d. *een slecht vrouwspersoon*. — *Serôna tjinikoe*, lett.: *het ergens langs strijken van mijne oogen*, v. d. *mijn hartstogt*. (Kel.)

Kaserôwañg, = *kaboentoélañg*, lett.: *aanraking*, *ontmoeting*, te weten: met een' *boozen geest*, v. d.: *ziekte*, *ontstaan door ontmoeting met een boozen geest*.

Inzonderheid is men hiervoor beducht bij het passeren eener met menschenbloed bevleete plaats.

Pabâlle ta-kaserôwañg, *middel tegen de kaserôwañg*.

Parasêro, vergel. *pára* N° 1.

Tásêro, *langs den grond slepen*, bijv. een *kneed*.

Pasêro, *ergens eventjes doen langs schuren*, v. d.: *ergens eventjes door-halen*, bijv. *garen door de verf*; als: *koepasêrowi bannañga ri-njila*, *ik haul het garen eventjes door indigo*.

Piserôwi, *ergens langs doen schuiven*; bijv. *koc-piserôwi tjiní*, *ik laat mijne oogen langs u heen strijken*, d. i.: *naar u zie ik*. (Sinr., Mâdi, Kel.)

Tînañg koesêro-serôwaï ânjdjo baïnnêya, *ik heb die vrouw nooit, zelfs ook maar niet eventjes, aangeraakt*. NB. bijv. gebezigd op de beschuldiging van ontteering of verkrachting eener vrouw.

(3° *Sêró*), oude naam van het tegenwoordige *Tálló*, bij Makassar.

 (*sôrañg*). *Pasôrañg*, *greep*, of *hont* eener speer. Boeg. idem. — *Sitanrôwi pasôrañg*, *elkander de greep*, of *het hout, der lans overhandigen*, van daar: *te zamen met de lans vechten*. (Mâdi.)

 (*sônra*). *Tásônra*, *schnins*, *scheef*, *staan*, een *paal* bijv.

 (*sôrí*), *uitvorschen*, *beproeven*, Boeg. idem. — *Sôrí-sôrí*, *uitvorschen*, *beproeven*, *verzoeken*.

Pañjóri, *verzoeking*.

○ \ ㄨ (sônri), bep. sônrika, een regt zwaard, even als de kalêwañg, doch langer. — Sônri-tâta-râpañg. Men zie: *tâta-râpañg*, op: *tâta* N°. 1. — Sônri-pândó. Men zie: *pândó*. — Sônri-tâppá. Men zie *tâppá* N°. 4.

○ \ ㄨ (sôre), *aan den grond, of op het drooge raken; op den wal gezet worden; landen; gebez. van een Inlandsehe praauw; van daar: aanlanden, aankomen*. Boeg. idem. (Sinr.)

Sorêyañg, *landingplaats eener Inlandsehe praauw*.

○ \ ㄨ \ (1° sôró), Boeg., = 't Mak. *mónó*, *wijken*, bijv.: *sôroká-nâkke ri-Tjañgkíyo, ik wijk terug voor Tjañgkíyo*. (Mádi.)

(2° sôro). Sôro-sôro, bep. sôro-sorôwa, *hetzij âloesóe, fijne soort, of: kásará, grove soort van zeef voor gemalen koffij, of: rijst, of derg., Boeg. idem; wordt gemaakt van bamboe*. — Nisôro-sôro, *gezeefd worden*.

(3° sôró), Bonth., = *sóso* N°. 2, *met een mes afschrapen, een wortel bijv.*

(4° sôro), = *séro* N°. 2. — Sôro-kâna, = *séro-kâna*. (Tar.)

○ \ ㄨ \ (sôrong), *schuiven, voortschuiven, duwen*, Boegin. en Mal. idem, Jav. en Sund. *soeroeñg*. — Sôrong nâi tontôngaंगा, *het venster opschuiven*. — Áñjôrong kâppalá, *een schip voortduwen, van daar: te water doen gaan*. (Djay.) — Sôrong lêpa-lêpa. Verg. *lêpa-lêpa* op *lêpa* N°. 4. — Sôrong-bôko, lett. *naar achteren-, of achteruit-, duwen*, v. d.: *achter doen blijven, achterlaten*; v. d.: *bâloe-nisôrong-bokônoe, uwe achtergelaten weduwe*. (Sinr.) — Áñjôrong kasalâñg, letterl.: *eene boete voortduwen*, v. d.: *betalen*. Zoo *áñjôrong* ook gebe-

zigd van het *betalen* van *kanaoëñgañg* en van *pasôenrañg*.

Pañjôrong, *datgeen wat voortduwt*, v. d.: *sômbalá-pañjôrong*, = *sômbalá-tjádi*, *kleine zeilen aan de palayárañg-tjádi*, als 't ware dienende om het vaartuig voort te duwen.

Sorôngañg, a) *tegen iets duwen, het voortduwen*; b) *datgeen wat geschoven wordt, van daar: schuiflade*; van daar: soort van *sierikdoos met schuiflade*. Vergel. *lômbonj*. — Sorôngañg-Djâwa, *een Javaansche sierikdoos*. NB. deze is van boven mooi plat, v. d. geb. om een *dôngkó-lépá* meê te vergelijken. Vergel. *lépá* N°. 1.

Pañjorôngañg, a) *betaling* (Rap.); b) *bezigen om meê te betalen*, bijv.: *pônna tôpe nipanjorôngañg niyâñggá-pâsarâki, zoo men een kleedje bezigt om meê te betalen, wordt het op de markt getaxeerd*. (Rap.)

Sisôrong-sôrong, *elkander voortduwen*; v. d.: *elkander tot het een of ander aanzetten*. (Djay.)

○ \ ㄨ \ (sônrong), nagenoeg hetzelfde als de *djâmbañg*, doch hierin van laatstgenoemde onderscheiden, dat de *sônronj* gelijkvloers met het overige van het huis, en niet, zooals deze, iets lager is. Bij voorname Inlanders slechts vindt men een *sônronj*; en niemand anders dan een *karáëñj-mágáoe* mag er twee, aan ieder van de beide kanten één, hebben. Boeg. idem.

○ \ ㄨ \ // (sarêngké), bep. *sarêngkeka*, *gebezigd van het hertebeest, wanneer zijne twee hoornen reeds elk van twee takjes voorzien zijn*. Men zie *djôngga* N°. 1. Boeg. idem.

○ ㄨ // (Siroëkañg), naam van een berg in Binâmoe.

○ ㄨ // \ (Sarakâti). Râppo-Sarakatiyañg,

eene pinañg-noot, die er op het oog zeer goed uitziet, doch die van binnen vol zwarte strepen en stinkende is. Overdragtelijk gebezigd van eene schoone vrouw, doch die bij den coïtus tegenvalt. (Kel.) Boeg. *alósi-Sarakatíyañg*, idem.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sirikâya), bep. sîrikayâya, naam eener soort van vruchtboom, *Anona squamosa L.*, Boeg. idem. — Sirikâya-dôké, soort van *sîrikâya*, dus genoemd wegens den langwerpigen vorm van zijn' vrucht, waardoor deze eenige overeenkomst heeft met de *dóké* der pisañg-vrucht. — Sirikâya-sôesoe = *sirikâya-dóké*. Men zie *dóké*. — Sirikâya-Balânda, soort van boom, *de Amerikaansche zuurzak*, *Anona muricata L.*

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sorokâoe), een slechten weg bewandelen, v. d.: *zich in het verderf storten*; bijv. tâoe-la-sorokâoe mêmañg-tōñg, *iemand die altijd den slechten weg op wil*. — Poëpoeróe-kô sorokâoe, ta-mátjôclá, ta-mátâñgke, ámoëmoesóe patjâirañg, noebōñg-đjâla-đjâla. Men zie: *poëpoeróe* N°. 1.

Pasôrokâoe, op den slechten weg brengen, bijv.: napasôrokâoe-má kabotôrañga, *het dobbelspel heeft mij op den slechten weg gebracht*.

◌ ◌ ◌ ◌ (soerôega), bep. soeroegâya, *Hemel*, Mal. *sorga*, idem.

◌ ◌ ◌ (1° Sanrâñgañg), naam eener plaats, dicht bij Galêsoñg, bekend door haar bijzonder zoet suikerriet. (Tar.)

(2° sanrâñgañg). Men zie: *sânrañg* N°. 1.

◌ ◌ ◌ (sarâmpañg), een nagemaakt boompje, dat van bladen en bloemen voorzien is, dienende tot sieraad bij het: *ámâta-mâta-karoentigi*, bij de *kádó-pôle*, enz.

◌ ◌ ◌ ◌ (sarâpo), bep. sarapôwa, eene tijdelijke uitbreiding van het huis, eene soort van

toevoegsel achter aan het gebouw, bestemd voor een feestviering. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ (soerâppiñg), eene omheining met doornen en dergelijke meer tot wering van den vijand. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ (soerâmpiñg), een ijzer, gebezigd om een stuk hout voor kris- of piekseheede uit te houden, en van binnen glad te sehuren. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (soerêmpá), bep. soerêmpaka, twee houten, die elkander kruisen, en op wier snijpunt de boegspriet rust. (Kel.) Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ ◌ ◌ ◌ Men zie *sôera* N°. 4.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (soerampâti). Gôêba-soerampâti. Men zie *gôêba*.

◌ ◌ ◌ ◌ (sarâbbá), bep. sarâbbaka, Boeg. *sarâbbá*, het Arab. *شربة*, *sorbet*, *wijn*, *stroop*, een drank die op Celebes van peper, suiker, kruidnagelen, gember, enz. gemaakt wordt.

◌ ◌ ◌ ◌ (sarôba), bep. sarobâya, pick van *boëlo-karísá*. (Mádi.)

◌ ◌ ◌ ◌ (sarôbañg), = *sarôba*.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sarômboñg), *sloop*, *bekleedsel*, *foudraal*. — Nisarombōñgi tôpe-koênjî, *er wordt een geel kleed als sloop (als foudraal) om gedaan*.

◌ ◌ ◌ ◌ (soerôebañg), *tulband*, Mal., Sund., Jav. *serban*, idem, Pers. *سربند*.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (saribâttañg), welligt zamengesteld uit *sa + ri + bâttañg* N°. 2, dus lett.: *uit één moederschoot voortgekomen*; v. d.: *broeder*, *zuster*. — Saribâttañg-sôesoe, *zoog-broeder*, of *zoog-zuster*.

Pasâribattâñgañg, lett.: *het broeder-, of zusterschap*, v. d.: *alle broer's en zuster's*. (Djay.)

Sisâribâttañg. Men zie boven *si* lett. *b*.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sâruiñg-boëronñg), Mal. *sâruiñg-boëronñg*, *vogelnestje*; v. d.: de vogel die de be-

kende en zoo zeer gezoekte Oost-Indische vogel-
nestjes vervaardigt, de *hirundo esculenta*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sarimânaṅg), = *tótoe* N°. 1,
bijv.: kilîpâki-sarimânaṅg, *wij trekken haar als*
ware zij eene saronṅ met omzigtigheid aan. (Kel.)

Sarimanāṅgi, = *katoetóewi*.

○ ㄨ ㄨ (sirâtaṅg). Men zie *râtaṅg*.

○ ㄨ ㄨ (siroëntóe). Men zie *róentóe*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sorôti), *voortreffelijkheid, uit-*
stekende hoedanigheid (NB. op Gôwa niet ge-
bruikt!); bijv.: taêna sêre sorôti napamêntêṅgi,
lett.: *hij heeft geen één uitstekende hoedanigheid;*
gebezigd van iemand die letterlijk niets heeft,
waardoor hij zich van de groote menigte onder-
scheidt, bijvoorb. geene kennis, geene schoonheid,
geene beminnelijkheid van karakter, in één woord,
niets wat hem eenigzins aanbeveelt. — Djâi
soro tîna, *hij heeft veel gaven, veel voortreffelijke*
eigenschappen. — Mâna sêre sorôti ta-nîyá ri-îya,
er is niets uitstekends aan hem. — Bainne âppá so-
rôti napamêntêṅgi, *vier voortreffelijke eigenschap-*
pen moet eene vorstin bezitten. (Bid.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sarôndeṅg), een geregt, be-
staande in *tibówaṅg-lômpo*, met gebraden geraspte
klapperen fijngestampten gedroogden visch, alsmede
zout. Boeg. idem.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sorodâdoe), bep. sôroda-
doêwa, Port. *soldado, soldaat.* (D. Moes.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ (saradâsi), bep. sâradasiya, Boeg.,
dus genoemd ieder middel, om verdeeldheid tus-
sehen twee personen daar te stellen; van daar ge-
bezigd van allerlei soort van toovermiddelen, als:
honden- en katten-haar, dat men onder iemand's
hoofdkussen legt, opdat hij bijv. met zijne vrouw
als hond en kat te zamen leve. Op dezelfde wijze

gebruik gemaakt van eene gebroken naald, als zin-
nebeeld van het verbreken der vriendschap, van
jeukboonen (, men zie *kaóewasá*), van brandnetels
(*lâlâtaṅg*), en dergel. meer als zinnebeelden van
afkeer. Voorts wordt *saradâsi* ook gebezigd van het
gevaarlijkste aller middelen, te weten: den *laster*,
en v. d. insgelijks van den *lasteraar* zelve. Zoo
zegt men bijv. in het dagelijksehe leven: *Âpa âñj-*
đjo sâradasiya băttoe, daar komt die lasteraar aan.
Vergel. *mônĵĵonĵ-máta*, op *máta* N°. 1.

○ ㄨ ㄨ (sarâni), bep. saraniya, *Christen*,
Boeg. en Mal. idem, het Arab. نصراني, *Christe-*
lijk. — Bâđjoe-sarâni, een soort van kort vrouwen-
baadje. — Nisarâni, *tot Christen gemaakt*, v. d.
gedoopt, worden.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sâri-đjâñđĵi), = *sâre-đjâñđĵi*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sâre-đjâñđĵi). Men zie *sâre*
N°. 1.

○ ㄨ ㄨ (sariyaṅg), ons Holl. *sergeant*; van
daar: *oppasser, dienaar.* (Dĵay., D. Moes.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sarêyoṅg), mat van de bladen
van zekere soort van ananas; v. d. *tîmbá sarêyoṅg*,
men zie *tîmbá* N°. 2.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sariyâwaṅg), het Mal. *seriejâ-*
wan, scheurbuik. Boeg. idem.

○ ㄨ ㄨ (sânrará), = *sânderé* (Rap.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sânreré), = *sânderé*.

Pañjanrêri, = *pañjandêri*. (Mádi.)

○ ㄨ ㄨ (sînirilí), bep. sînrilika, soort van
gedicht, te vergelijken met het Mal. شعر. NB.
wanneer zulk een *sînirilí* eenvoudig gelezen, niet
gezongen, wordt, noemt men die *lalákoēṅg*. — Sîn-
rilí bâya-bayâna, *het geluid der schoten dat zoo lie-*
felijk klinkt als het zingen van een sînirilí. (S. Tĵin.)

Sînriḷaṅg, *tot sînirilí maken, als sînirilí beschou-*

wen, als *súrili* zingen; bijv.; ta-nisînirilângai ri-bállá-lompôwa, *men mag zulke gedichten niet zingen in het paleis van den Koning.*

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sinrôlo), bep. sînrolôwa, soort van *kruipplant*, wier bladen als geneesmiddel gebezigd worden. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sarôssóe), bep. sarôessoeka, soort van *puistjes* bij volwassen mensehen. Boeg. idem.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sarôso), bep. sarosôwa, *scheef*, of *ongelijk op-*, of *aflopend*; bijv. gebez. van een *berg*, van den *grond*, enz., v. d. ook: salângga-sarôso, = *salângga-bótóló*, sehouders die niet, even als de *salângga lawéyanġ*, van boven in een rechte lijn loopen, maar veel overeenkomst hebben met den buik eener wijnflesch.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sarâoëng), soort van zonne-, of regenhoed, Boeg. idem. — Sarâoëng-dômpá-dômpá. Men zie *dômpá*.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (sirâëng). Tásirâëng-râëng, van één gescheurd worden. (D. Moes.)

◌ ◌ ◌ (1° sâla), bep. salâya, *missen*, *fout*, *gebrek*, *valsch*, *verkeerd*, enz. Boeg. idem. Jav., Mal. en Sund. *salah*. — Sâla-dĵâppóe, *verkeerd grijpen*. Vergel. *dĵâppóe* N°. 1. — Sâla-battôewang, of: sâla-pamattôewang, *misverstand*; als: nasâla-pamattôewangi, *hij verstaat*, of: *begrijpt*, *het verkeerd*. — Sâla-panrannôewang, *teleurstelling*. Men zie: *rânnoe*; van daar: pasâla-panrânnoewangi, *iemand teleurstellen*. — Paramâta-sâla, *een valsche juweel*. — Ôewang-sâla, *valsch geld*. — Sâla-atêká, *slecht van inborst*. — Sâla-wáttoe, *ontijdig*. — Gâóe-sâla, *misdrif*. — Ápâlloe-sâla, *met schil en al koken*. — Anrâmma-râmma pañgôeloe-sélé, sâla-la-répé, *de hand aan het gevest van zijn kris klemmen, zoo dat het bijna brak*, lett.: *het miste maar, om te breken*;

vergel. het Fransehe: *il manqua me tuer*. (Mâdi.) — Iyâanna niyá párisí mámêmpo-sâla, *opdat er geen hartstogt*, of *minnepijn*, *zij*, *die verkeerd*, of *op een verkeerde plaats*, *zit*, d. i.: *opdat ik mijn hartstogt niet tegelijkertijd op een ander meisje vestige*. (Kel.) — Toe-mámêmpo-salâya, *zij die zitten zonder iets uit te voeren*; ook geb. in goeden zin van hen, die eenvoudig met den vorst zitten te praten, hem gezelschap houden. (Rap.) — Ewângañg-sâla, *waarloos tuig*, of *gereedschap* (gereedschap dat als 't ware wel gemist kon worden). — Nipadâkkí-sâla, *ergens zoo opgeplakt worden*, dat men het er gemakkelijk weder afnemen kan, met andere woorden: *ergens los opgeplakt worden*. — Poëna niyá tâoe-sâla-rôëpa, *zoo er iemand is, die valschelijk beweert, het een of ander als zijn eigendom te herkennen*. (Rap.) — Bâtja-sâla. Men zie *bâtja*. — Ângiñg-sâla, *verkeerde wind*, v. d.: *wind, die gewoonlijk in een andere moeson waait*. — Kêre ângiñg noesombâlañg? . . . Taêna másâla, *karâëng, op wat voor wind zeilt gij? . . . Er is voor mij geen verkeerde wind*, d. i.: *het is mij onverschillig welke wind wij hebben, mijnheer*. — Bâra-sâla, *een verkeerde Westenwind*, die vóór het invallen van de Westmoeson waait. — Tímoró-sâla, *een verkeerde Oostenwind*, d. i.: *een Oosten wind, die waait terwijl het nog geen Oostmoeson is*. — Ámâná-ñjâla, *een miskraam hebben*. — Ânâ-sâla, *een onecht kind*. — Sâla-kâna, *slecht spreken*, v. d.: *eenc zaak in regten slecht verdedigen, en daardoor verliezen*; van daar soms éensluidend gebezigd met: *nisáoeróe*, *zijne zaak verliezen*. (Inl. Wetb., Rap. T. Dĵ.) — Tâoe-mánjâla, *een schuldig mensch*. — Ânĵâla asêya, *het is misgewas*. — Pônna ta-salâ, *indien ik het niet mis heb, zoo ik mij niet vergis*. — Ânĵâlâi, *het*

is font (gezegd). — Ta-nasâla-môntoe, *dat mist niet* (dat gebeurt stellig). — Tanoesâla-miutoc, mâka gannâna, *gij zult niet missen mij te bezorgen, zoo veel als ik daartoe noodig heb*. NB. hier ter plaatse bedoeld: stoelen, tafels, eten, drinken, enz. wat de koning van Gôwa maar van noode heeft tot onthaal van den Gouverneur en zijn gevolg. (Brief.) — Mâka ta-salâkí ânjdjo? *zoudt gij u daarin niet vergissen?* (Brief.) — Ta-másalâ ákoe-tânañg? *doe ik niet verkeerd, met te vragen?*, d. i.: *mag ik vragen?* — Têya-kí pañgêrañg-salâiyá, *neem mij niet kwalijk*. — Tâoe-salâya ri-kâmbe, *zij die jegens ons misdreven hebben*. — Sâla-tânnañgi, *hij is in eene verkeerde, of valsche, positie, weet niet hoe hij het heeft, is er verlegen mee*, bijv. gebez. van iemand die te vergeefs zit te wachten; v. d.: pasâla-tânnañgi, *iemand in eene verkeerde positie brengen*; bijv.: karâënga ri-Gôwa napasâla-tânnañgi Balandâya, *de koning van Gôwa werd door de Hollanders in eene verkeerde positie gebragt*. (Hij had stellig een' aanval van de zijde der Hollanders verwacht en wist niet hoe hij het had, nu zulks niet geschiedde). — Sâla-sâppe. Men zie sâppe N°. 2. — Sâla-ôteré. Men zie ôteré N°. 1.

Sâla ook gebez. bij het ódé-ódé, wanneer de duiten zoo vallen, dat bij de eene bállañg N°. 3, bij de andere ókírí boven is, als wanneer geen der beide partijen wint, dus zooveel als *verkeerd gegoid*.

Pisâla, *iets slecht doen, missen*, v. d. *slecht schieten*; bijvoorb. pisâlâi, *hij schiet slecht*. — Tâoe-pisâla, *slecht schutter*.

Pisalâi, *doen misloopen*, v. d.: *verijdelen*; bijv.: nakoenjđjôëngi ântoe, toëwañg, napisalâi agânga,

ja, mijnheer, die gids heeft ons opzettelijk den rechten weg doen misloopen, ons op een dwaalweg gebragt. — Nakoenjđjôëngi napisalâi mâta, *hij wendt opzettelijk de oogen van ons af, wil ons niet kennen*. — Na-pônna nakoenjđjôëngi napisalâi natâppóe oerâna bitjarâya, *en zoo men opzettelijk in gebreke blijft om zich te houden aan de grondbeginselen van regtspleging*. (Rap.) — Pisalâi erôna, *iemand's pogingen doen misloopen*, v. d.: *verijdelen*. — Pisalâi batôewa, *lett.: een vaartuig de klippen doen misloopen*, v. d.: *de klippen mijden*.

Pasâla, *lett.: als schuldig beschouwen*, v. d.: *bestrafpen*, inzonderheid *beboeten*, aangezien hierin bij den Inlander meestal de straf bestaat. — Ta-nipasalâko, noegappâna, *men zal u niet als schuldig beschouwen, het u niet kwalijk nemen, wanneer gij iets vindt*. NB. hierbij denkt men doorgaans verder in zijne gedachte: “Maar zoo gij het u toeëigent, “zijt gij een dief.”

Pasalâñgi, *als boete opleggen aan iemand*; bijv.: na-sâpóe-matênna nipasalâñgi ri-tâoe-nakaêmbaíya, *en hun sâpóe-mâte* (, men vergel. sâpóe N°. 1), te weten: *de sâpóe-mâte van de onteerde vrouw en den onteerder, wordt hem* (, den onteerder,) *als boete oplegd door, of: ten behoeve van, den man, ten wiens huize hij overspel gepleegd heeft*. (Inl. Wetb.)

Pâpasâla, *het beboeten, beboeting, boete*.

Pañjalâñgi, *misdrifven tegen, of ten opzichte van, het een of ander*; bijv.: pañjalâñgi sârá, *tegen de sârá N°. 1 misdoen, haar overtreden*. (Kel.)

Kasalâi, *iemand maken tot het voorwerp, jegens hetwelk men misdrijft*; bijv.: koekasalâi-makí, *ik heb misdreven jegens u*. — Êró-pi nikasalâi riyana, *na-nâmpa koëlle ádjâri mângge, eerst, wanneer men gedooft, dat kinderen iets misdrifven jegens*

ons, dan eerst kan men vader worden, is men gesehikt om vader te worden. — Êró-pi nikasalâi risawinna, een anakoda moet gedoogen, dat er van tijd tot tijd door zijne matrozen iets tegen hem misdreven wordt, d. i. moet niet bij het minste vergrijp drifstig worden, maar zijn geduld bewaren. (Rap. T. Dj.)

Kasalâng, slechtheid, misdaad, straf, boete. (Rap.) — Bâraṅg-bâraṅg natagallaṅgai, nakasalâng, het geld, dat hij heeft doen houden, d. i. waarvoor hij den slaaf in pand genomen heeft, verbeurt hij als boete. (Rap. T. Dj.)

Sâli, als slecht beschouwen, voor slecht verklaren, v. d.: afkeuren.

Sâli-mâra, naam eener soort van bloemen, die als 't ware afkeerig zijn van de droogte, zamengesteld uit *sâlimâra* N°. 1.

Saliyaṅg, afkeuring, bijv.: raôekaṅg, taêna-mo sâliyâna, lett.: de rotting die in geen geval te verwerpen is, d. i.: waarvan men bijna alles kan maken. NB. v. d. gebezigd als zinnebeeld van iets zeer voortreffelijks. (D. Moes.)

Tâoe-pasâli-sâli, iemand die maar altoos afkeurt.

Sâla-sâla, slecht, in overdrachtelijken zin, of ook in geringen graad; vergel. Mak. Spraakk. § 72 en § 166. Bijvoorb.: Djâṅgaṅg têtoka kânjina, nitôenroeng-sâla-salâya, de haan, welks vlerken men als 't ware slecht of mis, slechts ten halve, geslagen heeft, zoodat zij er nog aan blijven hangen. (D. Moes.) — Sâla-sâlai koeboerannêyaṅg, het zou eene *mésalliance*, of huwelijk beneden mijn stand, een huwelijk, dat als 't ware mis was, zijn. NB. gebezigd door eene vrouw. De man zou zeggen sâla-sâlai koebainnêyaṅg. — Sâla-sâla-mi palampâkoe, lett.: mijn gaan is al wat mis, v. d.: het is al wat laat,

om te gaan. — Sâla-sâla-mi pabattoêkoe, ik kom al wat laat, men is, bijvoorbeeld, reeds aan het eten. — Sâla-sâla-mi la-paṅganrêkoe, het is al wat laat om te gaan eten.

Sâla-salâng, a) misgeboorte; v. d. sâla-salângi paṅganrêkoe, mijn eten is als 't ware eene misgeboorte, ik kan maar half mijn genoeg eten. NB. de beleefdheid brengt mede, dat men met eten uitseheidt, zoodra de gastheer niet meer eet, van daar deze phrase gebezigd door iemand, die ergens binnenkomt, waar men reeds bezig is met eten.

b) als 't ware slecht zijn, als 't ware missen, ten opzichte van; bijv.: baîne nasâla-salâng boerâne, lett. eene vrouw, ten opzichte van wie een man als 't ware in gebreke gebleven is; wordt gebezigd van een meisje, dat ongeoorloofde gemeenschap gehad heeft, en wier lust nog maar half voldaan is. — Koesâla-salângi, ik heb het, bijv. een hert, maar half, niet naar behooren, geraakt.

(2° sâlâ), bep. sâlaka, Boeg. idem, Mal., Jav. en Sund. *Salak*, de *Zalacca edulis* Rwdt., soort van boom, welke te Makassar geen vrucht draagt; deze wordt echter dikwijls van Bali aangebragt. Boeg. idem, Mal., Jav., en Sund. *salak*.

(3° sâlâ), bep. sâlaka, soort van gom, gebezigd voor de *dôpa*, afkomstig van Borneo. Boeg. idem.

(4° sâlâ). Sâlâ-sâlâ, bep. sâlâ-sâlaka, naam eener soort van boom met langwerpige vrucht, *Bruguiera* (?). Verg. *pôlâ*. Boeg. idem.

(5° sâla), = Jav. *salah* en Mal. *sâleh*, ondeelig, ondeelbaar, bijzonder. — Sâla-sêre, een eenige persoon, of zaak, men zie boven op *sêre* N°. 1. — Sâla-îya-iyâna-mâmo ewâṅgâna bisêyaṅga ni d̄jâma, welk scheepstuig er ook behandeld, d. i.: ge-

bruikt, worde. (Rap. T. Dj.) — Sâla-îya-iyâna sañgkâmmannâya, *en alle dergelijke meer.* (Rap. T. Dj.) — Ri-sâla-si-îya-iyâna kasoêsângkoe, *in alle mogelijke, moeilijke omstandigheden, waarin ik maar kom.* — Sâla-sa-îya-iyâna, = sâla-si-îya-iyâna. (Rap., Godsd.)

(6° sâla), *zich verwijderen*, Boeg. idem. — Sa-lâi, *zich verwijderen van*; bijv. nasalâi ballâna, *hij verwijderd zich van zijn huis.* — Ta-nasalâiyaï sôesa, *hij houdt niet op, kommer te hebben.* — I-ta-koesâla, *menschen van wie ik mij niet verwijder met mijne gedachte, van daar: menschen aan wie ik altoos denk.* (Kel.) — Ta-koesalânoe, *ik denk altoos aan u, word u niet ontrouw.* (Kel.) — Ta-koesalâ-kî koewoerângi, *ik houd niet op aan u te denken.* — Pônna nisâla ânjdjo bitjarâya, *zoo men afwijkt van die voorschriften.* (Rap. K. G.)

Pasâla, *iemand of iets van zijne plaats verwijderen*; bijv.: pasâla riyempowâna, *iemand uit zijne betrekking verwijderen, d. i. hem ontzetten.* — Pasâla lapâna djârañga, *het paard ontzadelen.* — Inâi ampasâlâi ri-batêna? *wie heeft het van zijne plaats genomen?* — Pasâlâi ri-gaôekañga, *iemand verwijderen van de vorstelijke waardigheid, d. i.: iemand de vorstelijke waardigheid ontnemen.* (Rap.) — Pasâlâ antâlêi, *iets van zijne plaats verwijderen en naar de overzijde brengen.* (Sinr., Sinr. K. G.) — Pasâlâi sêlêna, *zijne kris van hare plaats verwijderen, d. i.: de kris, die de Makassar gewoonlijk van voren draagt, op zij schuiven of duwen.* NB. dit doet de Inlander bijv., wanneer hij vergiffenis vraagt, ten teken van onderwerping, aangezien hij daardoor te kennen geeft, geen gebruik van zijn wapen te willen maken.

Sipasalâng sêlé, *elkander de kris op zij, of: vlak*

tegen het lijf, duwen; gebezigd van menschen die zeer gedrongen naast elkander zitten, zoodat zij zich ter naauwernood kunnen roeren.

Pisâla, *verwijderen*, v. d.: pisâlâi-kâyoc, lett.: *hout verwijderen*, te weten: *uit het bosch*; soms uit bijgeloof gebezigd voor: *nâbañg-kâyoc*, dewijl de booze geesten, hoorende dat men hout wil kappen, zulks welligt zouden verhinderen.

Pisalâi, a) *verwijderen van*; v. d.: ta-natappôe-wa-kî karêñga, mîngka ta-napisâla-sâlâiya-kî, *de vorst beschuldigt u niet, maar begrijpt toch dat gij er van weten moet*; lett.: *kan u toch in zijne gedachten niet van het voorgevallene verwijderen, of: afscheiden.*

b) *iemand, of: iets, maken tot het voorwerp waar men zich van verwijderd*; v. d. *zich ergens van verwijderen*, v. d. *ergens mee ophouden*; bijv.: na-kîtêyamo ápisâlâi añgkarenâi ânoe, *laat ons niet ophouden te spelen met zeker iets.* (Maoct.)

Tásâla, *van zijne plaats verwijderd zijn, zich van zijne plaats verwijderen, verrekken, verzwikken*; bijv.: tásâla-má riyagâñga, *ik ben verwijderd, afgeweken, afgedwaald, van den weg.* — Tásâla-mi ri-lokowâna, *de beesten zijn afgeweken, afgedwaald, van de kudde.* — Tásâla-mi balâya ri-parasâñgañga, *de ramspoed is geweken van het land.* (Djay.) — Ápa oerôenna na-ta-tásâla katoêmáilalâñgañga ri-tjoetjôenna karêñg-Mároesóe? *Wat is toch de reden, dat de betrekking van toe-máilalâñg niet wijkt van de kleinkindren van karêñg-Mároesóe?* d. i.: *hoe komt het toch, dat die waardigheid erfelijk geworden is in de familie van Karêñg-Mároesóe?* (Rap.) — Tînañg tásâla-mi nikássoewiyângi riyampîna baînnêna, *hij verwijderde zich nooit uit de nabijheid zijner vrouw, om de hulde zijner onder-*

danen te ontvangen. (Djaj.) — Ânoc-tásalâya ri-batêna, lett.: iets, dat van zijn behoorlijke plaats genomen is; bijv. gebezigd van een stuk schoon goed, dat men pas uit de kast gekregen heeft. (Maoet.)

Sisâla, welligt lett.: zieh van elkander verwijderen, en van daar: het zamen oneens zijn, zamen over hoop liggen. (G.G.)

Pasisalâṅg, tweedragt.

(7° sâlâ), scheiden, zieh scheiden; bijvoorbeeld: âpa-d̄ji na-nasâlâ gâóe-bâdjika siyagâṅg gâóe-kodîya, weshalve men goed en kwaad van elkander scheidt, of onderscheidt. (Rap.)

Tásalâ-mi tâlloēṅg-kâyoe, drie stuks (paarden bijv.) hebben zieh gescheiden van de anderen.

Pisâlâ, zieh doen scheiden; scheiden; afscheiden; bijv.: nigâppa-mi nipisâlâ, hij raakte gescheiden van de zijnen, bleef in het gevecht alleen staan.

Kapisâlâkkaṅg, anderen achter zieh laten, zijne weérgeâ niet hebben.

Sisâlâ, zieh van elkander scheiden; bijv.: sisâlâ-pi oelôēṅgkoe salaṅgṅgâṅgkoe, n̄jawâkoe toeboêkoe, wanneer mijn hoofd zieh van mijn schouders, en mijne ziel zieh van mijn ligchaam zal gescheiden hebben.

(Bid.) — Pônna sisâlâ-má kâna-toḍjēṅgkoe, teyâi-tōṅgâṅga-má tâoe. Vergel. tâoe N°. 1. — Taêna tâoe sisâlâ takadderêna, er is niemand die scheiden kan van zijn lot, d. i.: niemand ontgaat zijn lot.

(Bid.) — Si-tâoe-d̄jân̄djō koewagâṅg sisâlâ, koe-pârisí, dewijl dat eene kind van mij gescheiden is, heb ik hartzeer. (Bid.) — Sisâlâ-katīnrôwaṅg-mi, zij zijn reeds gescheiden van bed, slapen niet meer zamen; gebezigd om aan te duiden, dat menschen reeds oud zijn. — Âṅgagâṅgi sisâlâ bâlóe-baloêna, van zijne koopwaren scheiden, er niet bij blijven.

(Rap. T. Dj.) — Tînaṅg sisâlâkkai, het is nooit gescheiden geweest van, heeft altoos behoord bij, enz.

Pasisâlâ, a) het zieh van elkander scheiden, het van elkander onderscheiden zijn, onderscheid, b) van elkander doen scheiden; bijv.: âpa pasisâlâna âne kâllaṅga siyagâṅg ân̄djō? wat is het onderscheid tusschen deze pen en die pen? — Na-koe-napisâlâ dâyaṅg-dayâṅgkoe, en zij heeft mij doen scheiden van mijne hofjuffers. (Bid.)

(8° sâllâ), bep. sâllaka, het Mal. salat, straat, engte, Boeg. idem; v. d.: ásâllâ, of: tásâllâ, eene engte dórgaan, of: dórvaren. (Dat. Moes.)

○ ☞ (1° sâllaṅg), woordje, gebezigd om den toekomenden tijd aan te duiden, bijvoorbeeld: ámôeko-pi sâllaṅg koebâttoe, morgen zal ik komen. Verg. Mak. Spr. § 205 en § 206.

(2° sâllaṅg), = het Arab. سلام, heil, vrede, groete.

(3° sâllaṅg), = het Arab. اسلام, het Mohammedaansche geloof, dat in het Mal. geb. wordt voor مسلم, een geloovige, een Muzelman.

Pasâllaṅg, het Mohammedaansche geloof doen omhelzen..

Bôendoe-kasallâṅgaṅga, de oorlog tot uitbreiding van het Mohammedaansche geloof. (Rap.) Vergel. Isilâṅg.

○ ☞ (1° sâlî), tusschen de tanden uitpeuteren. Pasâlî, een tandenstooter.

(2° sâlî). Vergel. sâla N°. 3.

(3° sâlî), 't Arab. صَلَّى, bidden. (Godsd.)

○ ☞ (sâliṅg), overgieten, bijv. van het eene vat in het andere; v. d.: vertalen, namaken, overbrengen; over-schrijven, bijv.: sâliṅg soerâna, over-schrijving doen, bijv. van een huis; van gewaad of iets anders verwisselen. Boegin. idem, Mal. sâlin,

idem. Jav. *salin*, *afwisseling*, *verwisselen*, *afwisselen*, *van iets verwisselen*.

Pisaliñgi, *iemand doen verwisselen*, bijv.: van *sierik*, met andere woorden: *versche sierik in iemand's doos doen* (Rap. K. G.); bijv. van *kleéren*, met andere woorden: *iemand met wisselkleéren beschenken*, als: *nipisaliñgi-ñgâseñg-mi ri-karâcñga*, *zij werden allen door den vorst met wisselkleéren beschenken*. (Djay.) Men denke slechts aan het Griekse *ἐίματα ἐξημοιβά* en aan het Hebreeuwsche *הַלְיָפוּת*.

○ ㄣ (1° sâlôe), bep. sâlôeka, *dakgoot*; ook: *bamboezen pijp*, boven op het gebergte, ten einde het water in eene vergaderbak op te vangen. Boeg. idem.

(2° sâlôe), het Boeg. *sâlo*, *rivier*. (S. Tjin.)

(3° sâlloe, bep. sallôewa, soort van wit vlies, dat, na het openen van de sehaal, om de vrucht der *gamâsi*, der *bâkará* en der *râppo-tjídôe* zit. (Kel.) Verg. *katámmoñg*.

(4° sâlloé), *njállôe*, *ánjállôe*, *ergens door heen sluipen*, of *schuiven*, *zich heimelijk weg maken*, Boeg. idem.

Sallôekañg, *zich heimelijk weg maken van iemand*, bijv.: *nasallôekañg-má*, *hij is van mij weggeslopen*. — *Koegâppa-mi koesallôekañg tôtewañg-Iyânoe*, *ik heb gemaakt, dat ik stilletjes buiten het gezicht van NN. kwam*.

(5° sâlloe). Sâlloewi bambâanna, *het is gloei-jend heet*.

○ ㄣ (1° sâle), 't Arab. *صَالِح*, *vroom*. (Godsd.)

(2° sâlle), bep. sallêya, *vrij*, *onbeschroomd*. Boeg. idem. NB. zoowel in goeden als kwaden zin ge-bezigd.

Ansallêyañgi kalênna, *zich al te vrij aanstellen*.

NB. bijv. gebezigd van een jong meisje.

○ ㄣ (1° sâlo), Boeg. *rivier*. (Mádi.)

(2° sâllo), bep. sallôwa, *lang*, van *tijd* gespro-ken. — *Toe-sallôwa*, *de man, die lang ergens ge-weest is, de oudgast*. — *Sâllo-mi lampâna*, *het is reeds lang geleden, dat hij heengegaan is*. — *Sâllo-mi taêna koetjini-ko*, *ik heb u in lang niet gezien*. — *Koewámântañg-mo sâllo-bañgi*, *ik blijf er lang, verscheidene nachten*. (Brief.) — *Sâllo-bañgi-makô koetâyañg*, *ik wacht u reeds lang, of: verscheidene dagen*. — *Sâllo-tâoeñg-mi taêna noebâttoe mâe*, *verscheidene jaren zijt gij niet herwaarts gekomen*.

Sallôwi, *iets lang doen duren*.

Ta-sâllo-sallôwai battôeta, *niet heel lang waren wij gekomen*. (Brief.) — *Ri-sâllo-sallôwa*, *over*, of: *voor, eenigen tijd*, al naar het verband, als: *ri-sâllo-sallôwa sâlloñg koelâmpa*, *over eenigen tijd zal ik heengaan*. — *Ri-sâllo-sallôwa lèbá koebâttoe*, *voor eenigen tijd*, of: *eenigen tijd geleden, ben ik gekomen*.

Sisâllo-sallôna, het Mal. *selâma-lamânja*, *voor altoos*.

○ ㄣ (sîla), *terugkeeren*, *terugslaan*, van daar: *silâna*, = *pâpiwalinna*, *een antwoord op iets, een terugslag op iets*. — *Mînra-sîla*, *iets afleeren, ver-leeren*; bijvoorb. gebezigd van een paard, dat vroe-ger goed gedresseerd was, doch nu in langen tijd niet meer gebruikt zijnde, alles verleerd heeft; welligt lett.: *veranderen*, zoodat men *terugkeert* tot zijn vorigen toestand van onwetendheid.

Sisîla-kâna, *elkander antwoorden*. — *Sisîla-kê-loñg*, *elkander in een beurtzang antwoorden*. — *Bâ-rañg-bârañg sisilâya*, *de wederzijdsche goederen, de goederen die beide echtgenooten, ieder afzonderlijk, bezitten*, in tegenstelling van de: *tjâkkará N°. 2*,

of *het gemeenschappelijk eigendom*. (Rap.) — Kânre-sisîla, lett.: *de spijs, die alleen door één der beide echtgenooten, te weten: door den man, gegeten wordt, d. i.: de opium*.

☉ ☽ (1° sîli). Dǰéné-pasîli, water dat op een bijzondere wijze door een *sânro* is gewijd, Boeg. idem. De hoofd-bestanddeelen van dit water zijn: *tóbo*, of *bloemen-tros* van den *pinanǰ-boom*, *klapper*, *kurkuma*, een *ládǰ-sânro* (vergelijk *ládǰ*), enz. Men bedient zich van dit water nu eens tot besprenging, dan eens, om zich in te baden. Zoo wordt bijvoorb. een nieuw huis daarmede besprenkeld. Zoo dient het tot badwater voor een jong echtpaar op den derden dag na het *náí kalénna bóentiǰa*. Vergel. *náí* N°. 1.

(2° sîlí). Samasîlí, *geheel vol*. (S. Tǰin.)

☉ ☽ ↘ (sîlo), gebezigd van 't *ergens binnen dringen* van het *schijnsel* van vuur of licht, Boeg. *ílo*, idem; bijv.: *silóna allôwa*, of: *bóelaǰga*, *het schijnsel der Zon*, of *Maan*, dat ergens binnendringt.

Pasîlo, een *afdak*, of ook een *klep* op een pet, om de zonnestrallen als 't ware op te vangen.

☉ ☽ (sóelá), Boeg., *met een pennetje in elkander vlechten*, of: *steken*, zoo als bijvoorbeeld de Inlandsehe *sigaren-kokers* gemaakt worden. — Talibannaǰ niscéla, een krisband, op genoemde wijze vervaardigd.

☉ ☽ (1° sóelaǰ), *nǰóelaǰ*, *ánǰóelaǰ*, *má-nǰóelaǰ*, *bórduren*. Mal. en Jav.: *soelam*, idem. Vergel. *káí*.

(2° sóelaǰ), soort van kleine bamboezen *braad-lepel*; soms ook van been gemaakt. Verg. *sóédé*.

(3° sóelaǰ), bamboezen pennen, gebezigd bij het vlechten.

☉ ☽ (sóeli). Pisóeli, *iemand in zijn gezicht de*

waarheid zeggen, Boeg. idem; bijvoorb.: *napisóeli-makô toêwaǰ Iyânoe*, *N.N. zegt u de waarheid in het gezicht*. — “*ǰgâpa taêna mêmáǰ noepâoe ri-toe-málompôwa, aǰkâna: ta-kammâǰǰjo?*, *waarom hebt gij niet terstond aan den Gouverneur gezegd, dat het niet zoo is?*” Zoo zal bijv. de koning van Gôwa tegen zijn zendeling zeggen, die dan antwoorden kan: *málláká, sombâǰkoe, ampisóeli-toe-málompôwa, ik durfde den Gouverneur niet zoo in zijn gezicht tegenspreken*. — *Têya-kí dǰammâkkiyá ri-toe-málompôwa; sipisóeli-kí sállaǰ; na-tâoe kí-siǰgâi-dóèdoe, klaag mij niet bij den Gouverneur aan, wij zouden elkander dan in het gezicht de waarheid zeggen, en wij beide houden veel van elkander*. — *Taêna-mo ampisóeliyá, er is niemand meer, die mij in het gezicht tegenspreekt*. (Rap. K. G.)

(2° sóeli), *másóeli*, bep. *másóelika*, Boeg. *duur*; van daar: *zeldzaam*. (Sinr., Kel.)

(3° sóeli), Sal. = *pátǰó* N°. 2.

☉ ☽ (1° sóeliǰ), *fluit*, Boeg., Mal., Sund., Jav. idem. — *Másóeliǰ, op de fluit spelen*.

(2° sóeliǰ). *Sisóeliǰ-soeliǰi*, *in verschillende rigtingen bij malkander liggen*, de een bijvoorbeeld met het hoofd naar het Noorden, een tweede naar het Zuiden, enz.

(3° sóeliǰ), Sal. *sluiten*.

☉ ☽ (1° sóelóe), *buiten*, Boeg. *sóe*, idem. — *Ásóelóe, naar buiten gaan*, of: *komen, uitgaan, uitkomen*. — *Karâēǰ-ásóelóeka, de gewezen*, of: *afgetreden, regent*. — *Ásóelóe binâǰgâya, de rivier uitgaan*, of: *afzakken*. — *Na-narêreǰ ásóelóe antâma, hij sleurde haar nu eens naar buiten, dan weder naar binnen*. (Bid.)

Ásóelóekâna, aan de buitenzijde van iets, *ergens buiten*, bijv.: *nakâna-mo karâēǰga: ásóelóe*

kâna-ko bēng (, of: pantarañgâna-ko bēng,) boettâya; *de vorst heeft gezegd: maak, zoo luidde zijn bevel, u weg uit het land.* — Nañjâri-mo ásoeloe-kâna boettâya ri-Pôlong-bângkeñg, *hij geraakte buiten, d. i.: hij raakte kwijt, zijn regentschap Pôlong-bângkeñg.*

Pasoelôe, *naar buiten doen komen, of gaan; van daar: naar buiten brengen; te voorschijn brengen; voortbrengen; uitbrengen, bijv. woorden, alzo: uitspreken, als: bâñjiki pasoelôe-kanâna, hij heeft eene goede uitspraak; ergens uit verlossen, of red-den, bijv.: uit slavernij, alzo: lossen, vrijkopen, of bijv. uit eene moeilijke zaak, alzo: pasoelôeki kalênna ri-gâoeke, zich zelven aan de zaak onttrekken; uitgeven, uitkeeren, bijv.: geld; uittrekken, bijv.: kleéren; iemand uit zijne betrekking ontslaan, alzo: afzetten; iemand uit het land verwijderen, alzo: verbannen; aftrekken in de cijferkunst; afnemen, korten, bijvoorb. een gedeelte van iemand's loon, enz.*

Pasoelôeki, *iemand, of iets, bijv. eene plaats, maken tot het voorwerp van waar men uitgaat, te voorschijn komt; bijv.: napasôeloeKiya biñgkôeroe: Boetocñg, Silâyarâ, Âroe, de plaatsen van waar biñgkôeroe komt, uitgevoerd wordt, zijn: Boeton, Saleijer, en de Aroe-eilanden.*

Pasoelôekañg, a) *het naar buiten komen, van daar: uitschot, afbraak, puin; b) doen naar buiten komen, of gaan, voor; v. d.: rôewan-rêyalâ nipa-soelôekañgi, men keert uit, of betaalt, twee reaal voor hem, d. i. hier: tot lossing van hem, den weggelooopen, doch opgevangen, slaaf. (Inl. Wetb.)*

Pâpasoelôekañg, a) *het doen naar buiten komen of gaan; van daar bijvoorb. geb. van het wegdoen van het een of ander, dat men niet meer gebruikt,*

enz.; b) bezigen om het een of ander meé te doen naar buiten komen of gaan, v. d. bijv.: bezigen of besteden tot lossing van personen of zaken, als: si-rêyalâ nipâpasoelôekañg, men betaalt één reaal tot lossing, d. i. hier: tot lossing van een weggelooopen doch opgevangen' slaaf. (Inl. Wetb.)

(2° soeloe), bep. soelôewa, = *tjilâka.* — Ásoeloe, *een ongelukskind zijn; bijv.: soeloewâ, ik ben een ongelukskind.*

Kasoelôewañg, = *katjilakâñg.*

Ápakasoeloe, = *ápaltjilâka.*

Pasoelôewañg, = *tâoe-tjilâka.*

☉ ☽ ☿ (1° soele), Boegin. = *sámbe.* (Sinr., Tar.) Jav. *soelih, plaatsvervanger, opvolger.*

(2° soele), bep. soelêya, *een kind, dat niet, gelijk het behoort, met het hoofd het eerst uit den moederschoot is te voorschijn gekomen, maar bijv. met een armpje of eenig ander deel des ligchaams.* — Ámânâ-soele, *een soele baren.* Boeg. idem.

(3° soele), bep. soelêya, *soort van brandhout.* Boeg. idem.

☉ ☽ ☿ (1° soelo), bep. soelôwa, *toorts, fakkel, Mal. en Jav. soeloh, Boeg. idem.* — Soelolâñgi, bep. soelo-lâñgika, *een lang, als 't ware tot den Hemel reikend, stuk bamboe, dat aan het eene uiteinde gespleten en van een lont voorzien is. Dit wordt vooruit gedragen, wanneer men badwater voor jonggetrouwen, of ook bij andere feestelijke gelegenheden, gaat halen.*

Soelôwi, a) *met een licht ergens naar kijken, bij lichten; b) bezigen als fakkel, bijv.: nisoelôwi kanj-djólí, eene kanjdjólí wordt gebezigd als fakkel, gebezigd om bij te lichten.*

Pasoelo, *bezigen als fakkel, bijv.: een kanjdjólí.*

Pasoelôwañg, *lett. ergens bijlichten; van daar*

overdragtelijk: *ergens dicht bij zijn*; gebezigd in phrases als de volgende: *siyâpa-mi sallôna lampâna? . . . Napasocelôwañg-miroêwam-boêlañg, hoe lang is hij al weg? . . . Hij licht reeds de twee maanden bij, heeft reeds twee maanden in het oog, d. i.: het is reeds meer dan één maand, het is reeds in de tweede maand.* — *Siyâpa oemoeroëna? . . . Napasocelôwañg-mi pâtan-tâoëñg, hoe oud is hij? . . . Hij is reeds meer dan drie jaar oud, zijn vierde jaar reeds ingetreden.*

(2° soëlo). Soëlo-soëlo, bep. soëlo-socelôwa, naam eener soort van *visch*, rood en ruw van schubben.

↖ ↗ ↘ (sêlá). Tásêlá, *sluimeren*.

↖ ↗ ↘ (sêlañg), ñjêlañg, *duiken, plompen*, Mal. *sellam*, Sund. en Jav. *silêm*, idem. Vergelijk *soemêlañg*.

↖ ↗ ↘ (sêlé), bep. sêleka, *kris*. — Sêlé-tâta-râpañg. Men zie op *tâta* N°. 1. — Sêlé-pasan-tîmpo. Men zie op: *tîmpo*. — Sêlé-tjôriñg. Men zie op *tjôriñg*. — Sêlé-nipândó. Men zie op *pândó*. — Sêlé-sâñgká. Men zie op: *sâñgká*. — Sêlé-tâp-pá. Men zie *tâppá* N°. 4. — Sêlé-tâñgka. Men zie op: *tâñgka* N°. 1. — Sêlé-Bontoewâlá. Men zie *Bontoewâlá* N°. 1. — Sêlé-toêbañg. Men zie *toêbañg*. — Sêlé-tođjîwa. Men zie *tođjîwa*. — Sêlé-nâga. Men zie *nâga* N°. 1. — Sêlé-lâboe. Men zie *lâboe* N°. 1. — Sêlé-tjâlla-mîlleré. Men zie *tjâlla-mîlleré*. — Sêlé-ôelará-tásâmpc. Men zie *ôelará*. — Sêlé-pâroëñg. Men zie *pâroëñg*. — Sêlé-lalâoc, en: *lalâoc-sampâna*. Men zie: *lalâoc*. — Sêlé-lâmba-lîma, en: *sêlé-lâmba-tâlloe*. Men zie *lâmba* N°. 1. — Sêlé-sapôekalá. Men zie: *sapôekalá*. — Sêlé-lêkó-bôdoñg. Men zie *lêkó* N°. 3.

Âsêlé, of: *másêlé*, *een kris dragen*. NB. de Makassar, gelijk ook de Boeginees, draagt die van

voren tegen het lijf aan. — Ânce sêlé-koesêleka, *deze kris, die ik draag*. — Âsêlé-tâñga-bôko, *de kris*, op de wijze der Javanen, niet van voren, maar van achteren tegen het lijf dragen.

Koepasêlékañg sêtañg-málinôwa, *ik draag een kris tegen de zichtbare duivels*. (Rap. K. G.)

Sêlé-sêlékañg, *pistool*, als 't ware: een wapen dat op een' afstand wel cenige *overeenkomst met een kris* heeft.

↖ ↗ ↘ (sêleñg), máñjêleñg, *zich gedurig omkeeren, gedurig op zij kijken*. (Sinr.)

Pasêleñg, *maken dat iemand, of iets, zich omkeert, omkeeren*, bijv. *het gelaat*. — Pasêleñgi đja-râna, *zijn paard doen wenden*.

↖ ↗ ↘ (1° sôlá), bep. sôlaka, *schurft*, Boeg. *tjólá*, idem. — Sôláki, *hij is schurftig*.

(2° sôla). Pisôla, *wrevelig zijn, zijn' wrevel toonen, uit wrevel om niets meer geven*; bijv.: *kâna-pisôla*, *woorden uit wrevel voortvloeiende*; wanneer bijv. eene jaloesche vrouw haren man toeroept: “komaan! ga gij dan tot die bekoorlijke vrouw, “welke gij zoo ver boven mij stelt, en laat mij, die “reeds zoo oud en leelijk ben, maar geheel aan mij “zelve over, enz.” (Bidas.) Boeg. *âda-másôla-sôla*, idem. — Âsâre-pisôlai sêleka, *met wrevel, geheel tegen zijn zin (alleen omdat men niet durft weigeren) de kris geven*. Wanneer men bijvoorbeeld zegt: *nu, daar hebt gij ze dan*. — Natôenroëñg-pisôlai anâna, *hij slaat zijn eigen kind*, bijvoorb. *uit wrevel tegen een derde*.

Sôla-sôla, *geheel wrevelig zijn, om niets meer geven*; bijv.: *pîla másôla-mi sôla, nâmpa-mi má-bâđjî*, *hoe minder zij om kleeding, of opschik zich bekreunt; des te schooner is zij*. (Sinr.) — Têyâ-kô bâti-bati âñjđjo taôewa; *tâoc ásôla-sôla âñjđjo*,

legt het niet met dien man aan, want hij geeft om niets.

Pasôla sôla pañggaôêkañg, iemand, die om niets meer geeft, een roekeloos onbeschoft mensch.

Âpîso-pisôla, a) doen als of men wrevelig is; b) bijzonder wrevelig zijn; van daar: âpîso-pisôlami, gebezigd van bedienden, die ontslagen wenschen te worden, en nu uit wrevel zich om niets meer bekommereu, al hun werk verkeerd doen. Ook te bezigen van een Regent, die uit wrevel weigert om naar den raad van het Gouvernement te luisteren, ja volstrekt niets meer om hetzelfde geeft. — Âpîso-pisôla-mi ri-kalênna, hij is zeer wrevelig jegens zich zelve, dat is: hij benadeelt zich zelve niet weinig door zijn wrevel.

(3° sôlla). Sôlla-sôlla, met de voeten tegen malkander schuren of wrijven. Boeg. idem.

○ \ ㄩ (sôlîng), sterven. (D. Moes.) Vergel. sôleñg.

○ \ \ ㄩ (sôllé). Sôllé-sôllé, slenteren.

Pasôllé, iemand die overal rondloopt, rondzwerft; v. d. soms met de nevenbeduidenis van: achter de vrouwen te loopen. (Bid.) Boeg. idem.

○ \ \ ㄩ (sôleñg), = sôlîng. (Sinr.)

○ \ ㄩ \ (1° sôló), ásôló, met geweld ergens tegen aan komen, bijv. sterke vloed. (Mâdi.)

(2° sôló), Boeg., geschenken brengen bij gelegenheid van een feest.

Pasôló, of: pañjôló, geschenk, bij gelegenheid van een feest. NB. bij een feest brengt ieder zijn aandeel meê, bestaande in geld of eetwaren, tot goedmaking der onkosten.

(3° sôlló), bep. sôlloka, soort van vaartuig met omgekrulde stevens, en sômbalá-bôeloe-djâ-ñgañg.

○ \ ㄩ \ (1° sôlông), ásôlông, vloeijen, vloeibaar worden, smelten.

Solôngañg, goot, langs den grond, riool, men zie: pañjtjôrañg. — Solôngañg-tjêné, waterleiding, bijvoorbeeld om het water uit zee naar de zoutpannen te leiden.

Solôngañg ook overdragtelijk gebezigd voor afstammelingen. (Rap.)

Pasolôngañg, vloeijing, v. d. pasolôngañg-tjêrá, plaats, waar bloed vloeit. — Âpâré (, of: ñgâlê,) pasolôngañg-tjêrá boettâna Iyânoe, iemand's land maken (, of: nemen,) tot een plaats waar bloed vloeit, d. i. het beoorlogen; de bevolking vermoorden. — Boetta pasolôngañg-tjêrána, zijn vaderland; omdat bij de geboorte het bloed der moeder vloeit. (Tar.)

(2° sôlông), = rápí, treffen, aantreffen, overvallen; bijv.: nasôlông dâlê-táboêwá, de opgaande Zon overvalt, verrast, mij, terwijl ik nog te bed lig. (Tar.)

Solôngañg, = rapíkang; bijv.: koesolôngañg-tjaki ri-bállaka, ik tref u te huis. (Brief.)

Boêlañg-pañjôlông, = boêlañg pañrâpí, = rikallâñgañg si-pattâna, = ri-garêse-balawôwa. Men zie boêlañg N° 1.

○ ㄩ // (1° salâka), Boegin., zilver, Jav. idem.

(2° salâka), bep. salakâya, soort van bamboezen vuurmand, geheel den vorm hebbende van een kippenkorf, waar men een vaatje met wierook, of ander reukwerk, onder zet, en die gebezigd wordt om kleêren te bewierooken, door ze er boven op te leggen; v. d.: nisalâkai lîpaka, de sarong wordt met de salâka bewierookt.

○ ㄩ // (salôekôe), opstijgen, bijv.: sâoemônjtjông-másalôekôe, opstijgende uitwaseming van

het gebergte. (Sinr. K. G.) — Ri-saloekoëna bambângkoe, lett.: *terwijl de warmte bij mij nog aan het opkomen is*; d. i.: terwijl ik van wege de nachtelijke koude nog huiverig ben, nog ril. NB. geeft te kennen, dat het nog zeer vroeg in den morgen is. (Mâdi.)

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (salêko), bep. salekôwa, *bastion* of *bolwerk*. Boeg. idem.

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (sallôkká), een oud, thans in onbruik geraakt woord, dat in de gedichten voorkomt als synoniem met *sârro* N°. 2. Men vindt bijv.: *si-bâwa ta-másallôkká*, in parallelie met: *si-boekôé-wañj ta-másârro*, een woord dat niet heftig, niet kras is, een zacht, liefelijk-klinkend woord. (Sinr.)

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (sallôko), bep. sallokôwa, dus genoemd eene soort van muts, die thans niet meer in gebruik is; van daar: de *muts* of *kroon* van *Toe-mánôeroëña*, behoorende tot de rijkssieraden van Gôwa. — Sallôko-kâti, een gouden *sallôko*, alleen door vorstelijke personen te dragen; v. d.: *pasallôko-kâti*, een prins, die zulk een gouden *sallôko* draagt; en dus tot het onmiddellijk gevolg van den vorst behoort. (GG.)

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (soelêngka), ásoelêngka, met de beenen voorwaarts gekruist zitten, Boeg. *másoelêka*, idem.

Sisoelêngkâng, *elkander kruisende, kruiselings*.

Kâyoe-nipasisoelêngkâng, *kruis, kruishout*.

Soelêngkáya, een krijgsvaandel van Gôwa, dat vroeger op Maros t'huis behoorde, en aldaar bekend was onder den naam van *Pângka-lañjótinng*, men zie *pângka* N°. 1. Door huwelijk kwam Maros, en alzo ook dit rijkssieraad onder Gôwa. Toen de *Pângka-lañjótinng* bij den koning van Gôwa arriveerde, zou deze juist met de beenen ge-

kruist gezeten hebben, en zou van daar de naam in *Soelêngkáya* veranderd zijn. (Rap., G.G.)

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (salôêngkeré), *doorsnuffelen*, bijv.: iemand's *huis*, doe zoo, dat men de bôel er uithaalt, of alles het onderste boven gooit. Vergel. *galâljanng*.

○ ◡ ◡ ◡ (salâga), bep. salagâya, *egge*. Boeg. idem. Twee soorten van *salâga*, de eene, met korte dikke pennen, wordt terstond na het ploegen gebezigd, de andere, *salâga-támboenng* genoemd, heeft lange dunne pennen, en dient om het als het ware nog eens over te doen.

○ ◡ ◡ ◡ (salângga), bep. salañggâya, vnw. salañggânngkoe, *schouder*, Boegin. *salânngka*, idem. — Nasalânggaï, *hij draagt iets op den schouder*. — Lêbá-salângga-mi boekânnoe, *uw draagkoets is reeds op de schouders genomen, reeds gereed*. (Djay.)

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (soelêge), tásoelêge, *eenen valshen tred doen, zijn voet onder het loopen verzwikken*.

○ ◡ ◡ ◡ (salâppa), bep. salappâya, klein doosje, voor reukwerk, of tabak, betel, enz. Mal. *selâpa*, idem, Jav. *salêpi*, een *kleine sierihdoos*. — Salâppa bôdonng, een rond doosje, bestemd voor tabak. — Salâppa-kañgkânnganng, een doosje, bestemd voor de toebehooren van een sierihpruimpje.

○ ◡ ◡ ◡ (salâpañg), *negen*, Jav. *salapan*, *vijf en dertig*, Sund. *salapan*, *negen*. NB. welligt letterlijk: *één afgenomen*, te weten: *van de tien*, men vergelijkte het Madekassisehe *ma-lafa* = het Makassaarsehe *alle*. Men zie verder Mak. Spr. § 95.

Sampôelo assalâpañg, *negentien*. — Salâpampôelo, *negentig*. — Salâpam-bilânnganng, *negen honderd*. — Salâpan-sâboe, *negen duizend*. Verg. Mak. Spr. § 86.

Pisalâpañg, *negenmaal*. Vergel. Mak. Spraakk. § 117. — Lâppá-salâpañg, *negenvoud*. Verg. Mak. Spraakk. § 118.

Kasalâpañg, of: mákasalâpañg, of: kapisalâpañg, of: mákapisalâpañg, *negende*. — Kasâlapâanna, of: mákasâlapâanna, of: kapîsalapâanna, of: mákapîsalapâanna, *ten negende*. Vergel. Mak. Spr. § 119.

Tâwa-salapâanna, *één negende*. Verg. Makass. Spraakk. § 121.

Tásalâpañg, *elk*, of: *ieder*, *negen*. — Tápisalâpañg, *elk*, of: *ieder*, *negenmaal*. Verg. tá N°. 5 en Mak. Spr. § 122.

Salâpañg-salâpañg, *aan negenen, met hun*, of: *haar, negenen*. Verg. Mak. Spr. § 123.

○ ○ ○ ○ (salâmpé), bep. salampêya, *een doek dien men over den schouder draagt*, Boeg. *salâppe*, idem. — Áñjalâmpé pasâpoe, *een doek over den schouder dragen*. — Áñjalâmpé lîpá, *een sarong over den schouder dragen*. — Natôêdjoe-kô salâmpé ri-Kompanîya, lett.: *u treft een over den schouder dragen, van wege de Compagnie*, d. i.: *gij hebt een last te dragen*, d. i.: *een' order te volvoeren, een werk te verrigten, voor de Compagnie*. (Dat. Moes.)

○ ○ ○ ○ (salêpá), *onder den arm meéslepen*, Boeg. idem; van daar gebezigd van een dronken man, die niet goed meer loopen kan, en dien men daarom onder den arm meê voortsjouwt. Zoo insgelijks van een *lijk*, dat men *onder den arm meésleept*. (Mádi.)

○ ○ ○ ○ (salôpá), bep. salôpaka, soort van *zak* voor de *tibówañg*, en andere boonen. (Rap.) Boeg. *salôpá*, idem.

○ ○ ○ ○ ○ (salômponñg), voorste gedeelte

der prauw, wanneer dit lager is dan het overige. Boeg. idem.

○ ○ ○ ○ (1° soelâpá), bep. soelâpaka, *zijde, kant, streek*; bijv.: soelâpá-tâlloe, *driehoek*. — Soelâpá-âppá, *vierhoek*; v. d.: boerânné-soelâpá-âppá, lett.: *een vierkant*, van daar: *steviggebouwd, man*. — Pakádó soelâpá âppaka, *de vier zijden*, d. i. hier: *windstreken, laten eten*, d. i.: *naar alle vier windstreken uit, eten strooijen*. (Rap. K. G.) Boeg. *soelâpá*, idem.

(2° soelâppa), bep. soelappâya, = *salâppa*. (Djay., Mádi.) Boeg. idem.

○ ○ ○ ○ (soelîpa), ñjoelîpa, áñjoelîpa, *langs schaven*, in stede van: *in te dringen*; gebezigd van een *wapen*, (D. Moes.) Boeg. *soelîpá*, idem.

Sisoclipâñgi, *langs elkander schaven*, v. d. van *pieken* gebezigd: *elkander kruisen*. (Mádi.)

○ ○ ○ ○ (soelîmpañg), *kruisen*. Boegineesch idem.

Sisoelimpâñgi, *elkander kruisen*; bijv. *lansen* (Mádi); bijv.: *lijken, die in allerlei rigtingen op het slagveld uitgestrekt liggen*. Van daar ook: *uit elkander loopen*, bijv. iemand's gezegden, of: de gezegden van den een met die van den ander.

○ ○ ○ ○ ○ (soelêpe), bep. soelepêya, *sjerp*, om het lijf gedragen, zoowel door mannen als vrouwen. Boeg. idem.

○ ○ ○ ○ ○ (salâmpará). Salampâri, *iemand belemmeren*, bijvoorb. taêna salampâri, *er is niets wat hem belemmert*. Bijvoorb. gebezigd van iemand, die in zijne voornemens door niets belemmerd wordt, noch door zijne betrekking, noch door iets anders, wat het ook zij.

○ ○ ○ ○ ○ (salôëbí), bep. salôëbika, Boeg. *achteloos, onachtzaam*, uit traagheid. Verg. *saléderé*.

○ ʘ ʘ ʘ (salêmbaṅg), ásalêmbaṅg, = *sém-baṅg*.

○ ʘ ʘ ʘ (soelíbá), áñjoelíbá, *iets zwaars*, bijvoorbeeld een *steen*, met een bamboe of iets anders, bij wijze van hefboom, *opligten*. Boeg. idem. — Soelíbáki biséyaṅga, van achteren aan het vaartuig met de riemen seheppen, ten einde een hooger koers te hebben. Verg. *rémháki biséyaṅga* op *rémhá* N°. 2.

○ ʘ ʘ ʘ (soeloêbi), bep. soeloebíya, = *soeloebíya*.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (salabátta), bep. sâlabattâya, soort van porselein, dat er uitziet, als ware het *vol kleine niet doorlopende barstjes*; v. d. waarsehijnlijk de benaming van: *sâla-bátta*, *half doorgelouwen*, op het punt van doorgelouwen te zijn, zamengesteld uit *sâla* N°. 1 en *bátta* N°. 4. (Dat. Moes., Mádi.) Boeg. *salabátta*, idem.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (soeloebíya), bep. soeloebiyâya, = *poéti-poéti*, *stuit*. Men vergel. het Arab. *صَلْب*, *ruggegraat*.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (salibânra), bep. sâlibanrâya, *gebrek*, *onvolmaaktheid*, *fout*, bijv. in geschrift. — Taêna sâlibanrâna, *het is volkomen, volledig, zonder fouten*.

Ásâlibânra, *met fouten zijn, fouten hebben*.

Kasâlibanrâṅg, *het met fouten zijn*.

Takasâlibanrâṅg, *zonder fouten, of gebreken, volkomen*. (Tar.)

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (salíboeróé). Salíboèri, *iemand hinderen, lastig vallen*; bijv.: pónna tábâṅgkaṅg taêna-ḍja na-koesâliboèri-kí, *toêwaṅg, ri-soesâta ântoe, zoo ik u soms maar niet hinder in uwe komervolle positie*. (Brief.)

Pañjâlíboèri, *het iemand hinderen, of lastig val-*

len; bijv.: taêna marínua pañjâlíboerínnoe ri-nâk-ke, *niet houdt gij op, mij lastig te vallen*.

○ ʘ ʘ ʘ (salámá), bep. salámaka, 't Arab. *سَلَام*, *heil, geluk, zegen, welvaart*. Boeg. idem. — Salámá ri-garrinna, *van zijne ziekte herstellen*, geb. van personen van aanzien.

Kasalamákkaṅg, *het gezegend worden, zegening, zaligheid*.

Nikasâlamákkaṅg ri-Âlla-taâla, *door God gezegend worden*. NB. Men kan hiervoor ook bezigen: *nisalamákkaṅg*.

Pasalámá, *iemand zegen doen ondervinden, hem zegenen, hem toewenschen dat hij gezegend worde, iemand geluk wenschen*; bijv.: pôro nipasalámá-lâlo-ḍjaki kasalamákkaṅg máḍjâi, *moogt gij gezegend worden met veel zegeningen!* (Tar. D. M.) — Mâṅge-kô ampasalámáki toêwaṅg, *ga gij mijnheer geluk wenschen*.

○ ʘ ʘ ʘ (silâmmaṅg). Bête-bête-silâmmaṅg, soort van *visch*. Men zie *bête*. Boeg. *soelâmmaṅg*, idem.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (sâlamâta), bep. sâlamatâya, naam eener soort van *visch*. NB. dit is dezelfde soort van visch als de *kânjâjâ*, en de *pítjâ-pítjâ*, doch slechts zoo genoemd wanneer hij middelmatig van grootte is; is hij bijzonder groot, zoo heet hij *kânjâjâ*; bijzonder klein, *pítjâ-pítjâ*. Boeg. idem.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (1° salímará), bep. salímaraka, *bloedschande*. Boeg. idem.

(2° salimâra), bep. sâlimarâya. Men zie *sâli* op *sâla* N°. 1.

○ ʘ ʘ ʘ (sallâtaṅg), het Mal. *salátan*, *Zuidenwind*, v. d.: *landwind*, en daar deze des *nachts* waait, gebez. om *dien tijd* aan te duiden. (Sinr.) —

Sallâtaṅg lôlloṅg ḍjampêna, lett.: *landwind met*

zijn regen, uitdrukking door de zeelui^h gebezigd van den *landwind*, dewijl, wanneer men op zee zijnde, van de landzijde zware wolken ziet opdagen, men deze als voorboden van den *landwind* kan beschouwen. (Sinr.) — *Ângĩng sarrôwa ta-noegoerãngai dâré; sallâtañg-pi namánoegoërañg*, *de hevige wind doet apen niet vallen, maar de landwind doet ze vallen*, NB. dewijl het dan nacht is, en de apen, gelijk alle andere dieren, dan alzoo slaperig zijn.

○ ◡ ◡ (salâda), Holl. *salade*.

○ ◡ ◡ ◡ (salôdoñg). *Têdoñg-salôdoñg*, een buffel met lange naar achter gebogen horens. Boeg. idem.

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (solôda), bep. *solodâya*, *solda*, de bast van de *pókó-kadáwo*. Men zie: *kadáwo*.

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (salândoró). — *Pasalândoró*, = *pasóloró*. Vergel. *sóloró* N°. 2. Doeh hierin van *pasóloró* onderscheiden, dat het nooit gebezigd wordt van: *naar boven ergens inschuiven*. Boeg. *salânrosãñj*, idem.

○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ (salêderé), bep. *salêdereka*, *onachtzaam*, *achteloos*, uit overhaasting of vlugtigheid. Vergel. *salóbbi*.

○ ◡ ◡ ◡ (1° *sollâna*), *opdat*; bijv.: *Nânromi kâmma koepaôëwañg karâëñga, sollâna têya ðjári pañggaôëkañga, laat mij het den Vorst zeggen, opdat zulks niet geschiede*.

(2° *sollâna*), = *soebága*, *slechts*, *maar*; bijvoorbeeld: *sollâna-mo na-anrôñgkoe ápilariyá, laat het er maar bij blijven, dat mijne moeder mij verlaten heeft*, d. i.: *de Hemel geve dat ik nu niet ook nog mijn' vader verlieze*. (Djay.) — *Sollâna-mo si-tâoe álâmpa, laat het er nu maar bij blijven, dat één man gegaan is*, d. i.: *laat er nu geen meer men-*

schen gaan. — *Sollâna-mo ânne karâttasaka, dat het maar blijve bij dit papier, d. i.: geef of neem niet meer papier*.

Sôlla-sollâna-mo, = *sollâna-mo*. (Mâdi.)

○ ◡ ◡ ◡ (salíyóe), bep. *salíyoeke*, *mist*, *nevel*, Boeg. idem. — *Ásalíyóe*, *dampen*, *rooken*. (Djay.)

○ ◡ ◡ ◡ (salêyañg), *wandhuis*.

○ ◡ ◡ ◡ (silêya), bep. *sileyâya*. — *Tôñgkó-silêya*, = *timpaláðja*.

○ ◡ ◡ ◡ (soelêya), bep. *soeleyâya*, = *silêya*.

○ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ ◡ (salêyoró). *Saleyôri, máñjaleyôri, troosten*.

Pañjaleyôri, a) *trooster*, b) *het troosten*.

Pañgaleyôri, verbastering van *pañjaleyôri*. (Kel.)

Kaleyôrañg, *het troosten, troost*.

Takaleyôrañg, *ontroostbaar*.

○ ◡ ◡ ◡ ◡ (Silâyará), bep. *Silâyaraka*, *Saleijer*, eiland, behoorende onder het bestuur van den Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

○ ◡ ◡ ◡ (salârañg). Men zie *bissoró*.

○ ◡ ◡ ◡ (1° *salínriñg*), het Mal. *salindañj*, en het Jav. *salendang*, een lange smalle doek, die door de vrouwen over den sehouder gedragen wordt. (Sinr.)

Palínriñg, *iets bij wijze van een salínriñg gebruiken of dragen*. (Tar.)

(2° *salínriñg*), *eventjes ergens naar kijken*. (Kel.)

○ ◡ ◡ ◡ (sallôërañg), het Mal. *seloeran*, *goot, pijp, kanaal*, = het Makass. *sáloré* N°. 1.

○ ◡ ◡ ◡ (sallêrañg), het Boeg. *sâlle-sâlle* of *tâlle-tâlle*, *voor zijn deur, of in de paládañj zitten, om naar de passanten te kijken en met de kennissen te praten*. NB. geschiedt vooral door jonggetrouwden, en door menschen, die ziek of herstellende zijn.

Ampasallêrañgi kalênna, *altoos aan de deur staan, om van de mannen gezien te worden*, geb. van een *ligte vrouw*.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (salênrañg), Boeg. = papán̄ga-d̄jânyañy, *sierikdoos*. (Rap. K. G.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salônreñg), soort van dans, die alleenlijk door prinsen en prinsessen, of hofdames mag uitgevoerd worden. Daarbij twee, vier, zes, acht, en nog meer personen, doch steeds een even getal. — Het *ásalônreñg-kaláóé* geschiedt door twee personen. — *Ásalônreñg ri-topêna*, *op iemands kleedje dansen*, geb. van te groote gemeenzaamheid met eene vrouw. — *Ásalônreñg riyóèd̄joeng-tôbó*, *dansen op, zwaaijen met, de punt der kris, d. i.: met de kris vechten*. (Mâdi.)

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° Silôro), naam eener plaats, digt bij Pañgkañjéné, in de Noorder districten van 't Gouvernement, werwaarts de Inlander vertelt, dat de *d̄jón̄ga-bóron̄y-síri* zich begeeft, om te sterven, wanneer hij ten minste niet wordt doodgeschoten. (Kel.) Vergel. op *d̄jón̄ga* N°. 1.

(2° pañjilôrañg). *D̄jâkká-pañjilôrañg*, oud woord, welligt zooveel als *d̄jâkká-pañjaleyóri*, of: *kasaleyórañy*, en hieronder te verstaan: buitengewone *d̄jâkká's* (vergel. *d̄jâkká* N°. 1.) in geld, goud, of paddie, die de vorst ten offer brengt, opdat hij daar namaals vergelding voor erlange.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sôelirí), bep. sôelirika, soort van visch. Boeg. idem.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sôeloeroé). Soeloéri, *vervangen*; v. d. ook onder anderen gebezigd van het *vervangen* van het gedeelte van een' *palán̄ga*, dat gebroken of vergaan is. Boeg. idem. (Rap.) — Sôeloeroé-palán̄ga, lett. een stuk bamboe, dat aan een *palán̄ga* gelascht is, ter vervanging van een gedeelte,

dat gebroken of vergaan is, v. d. geb. van twee personen, die over en weêr met elkander's zuster getrouwd zijn.

○ ㄨ ㄨ ㄨ (sôlará), bep. sôlaraka, *bloot, naakt*. Solâri, *bloot maken, ontblooten*; bijv.: *nisolâri-mi ri-palóèkkaka*, lett.: *hij is door de dieven bloot gemaakt, naakt gelaten*, v. d.: *van bijna alles beroofd*. — Solâri baïnnênna, lett.: *zijne vrouw bloot maken*, v. d.: *haar alles ontnemen behalve een baadje en een sarón̄g*. NB. dit geschiedt soms, wanneer de vrouw zich aan overspel heeft schuldig gemaakt. Dit wordt ook genoemd: *bóéboé-lóli*, vergelijk *lôli* N°. 1.

○ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (1° sôloró), van onder door de vloer heen naar iemand steken; bijv.: *nisôloróki ânoe ri-bañgîya*, *iemand wordt des nachts doorstoken*, bijvoorb. door iemand die onder het huis staat, en zijne piek door de vloer heen steekt. — Pasôloró, *iemand die van onder door de vloer heen naar iemand steekt*.

(2° sôloró), *glijden, heenglijden*.

Pasôloró, *doen heenglijden, ergens over schuiven*, v. d.: iets langwerpig's afsehivende over een rek heen leggen, bijv.: *pasôloróki pokêya ri-pamôlikâna*, *de piek op haar hangrek leggen*; lett. *daarin schuiven*. — Batêna lôlô kâppalá-pêpeka kâmma-d̄ji bôelo nipasôloroka ri-tômpó-d̄jéné, *het stoomschip glijdt over de oppervlakte des waters als een bamboe die men over de grond laat glijden*. — Nipasôloró aloënna, *zijn rijststamper wordt ergens over heen geschoven*, bijv. *over de palán̄ga's*. NB. dit doelt hierop, dat hij niet meer gebruikt wordt. (Rap. K. G.)

Pâpasolôrañg, soort van rekje waarover de *balíra* gedeeltelijk heen glijdt, en alsdan rusten blijft.

Pisôloró, lett.: *doen heenglijden*; van daar: pisôloró ðjéné-lâba, *sprenkelen met zoet water*.

Pisolôri badjôenna ðjéné-lâba, *zijn baadje met zoet water besprenkelen*.

○ ʘ ʘ (soelîlí), bep. soelîlika, *draaikolk*. Boeg. idem. Vergel. ðjéné-âlinroenġ, op *linroenġ* N°. 2, en ðjéné-âlisoe op *lisoe*.

○ ʘ ʘ ʘ (sôelo-lânġí). Men zie *sôelo*.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (silalônna. Men zie *lâlo* N°. 1.

○ ʘ ʘ ʘ (1° salâwa), 't Arab. *صلوة*, *gebed*. (Godsd.) — Bâtjja-salâwa, *gebeden lezen*.

(2° salâwá). Tásalâwá, = *tákalópa*, *vergeten*, vergel. *lópa* N°. 1; van daar: *tásalâwá-mi*, lett. *hij heeft het vergeten*, geb. om op beleefde wijze te kennen te geven, dat iemand *ijlt*, of *verwarde taal uitslaat*. Verg. *lânġoe*. — Zoo ook: *bârañġ tásalâwá-kí*, lett.: *welligt hebt gij het vergeten*, om niet te zeggen: *gij hebt het mis*.

Kasalawâkki, *het ten opzichte van iemand, of iets, mis hebben*, v. d. *iemand*, of *iets, bij vergissing ergens voor houden*, bijvoorb.: *koekasalawâkki palôëkká toe-mámokêya*, *ik heb den met een lans gewapenden man bij vergissing voor een' dief gehouden*. — *Koekasalawâkki bâwi*, *ik heb hem bij vergissing voor een varken aangezien*. (Rap.)

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (1° salêwânġ), = *sâgañġ*.

(2° salêwânġ). — *Salewânġañġ*, *ontkomen aan, bewaard blijven voor*, Boeg. idem; bijv.: *salewânġañġ-mi ri-gâoé nikanâya gâoé ðjíná*, *zij bleef bewaard voor hoereriġ*. (Dġay.) — *Tâoe-salewânġañġ*, *iemand die steeds voor tegenspoed bewaard blijft*.

○ ʘ ʘ ʘ ʘ (salôewará), bep. salôewaraka, *broek*, Pers. *شلوار*, Jav. *saroewal*, Arab. *سروال*, Mal. *sirawál*. — *Salôewará-bôdo*, *kort broekje*. — *Salôewará-Âtġe*, *broek die een weinig langer is*,

vergel. *átġe*. — *Salôewará lâboe*, *lange broek*. — *Salôewará si-bâtoe*, of: *si-lâwará*, *één broek*.

○ ʘ ʘ ʘ (1° salâsa), bep. salasâya, Ar. *ثلاثا*, naam van den derden dag der week: *Dingsdag*.

(2° salâsa), bep. salasâya, *ijdel, vruchteloos, zonder hope*, bijv.: *salâsa pabatarânġkoe*, *ijdel is mijne bede*.

— *Toe-ninanrôwa salâsa*, *hij, die zonder hope gelaten wordt*. — *Lêkó-salâsa*, een sierihblad, dat één of meer aderen heeft, welke schuinseher loopen dan de andere, en door den Inlander *âná-âwo*, of *stiefkinderen*, genoemd worden. Zulk een blad wordt uit bijgeloof nooit gegeten, en komt in de minneliederen dikwijls voor als beeld van *verijdeling* en *teleurstelling*. (Sinr., Tar.)

(3° salâsá), bep. salâsaka, *palissadering*. Zoo bijvoorb. genoemd de palissaderingen van *bânġko-*, *klapper-*, of ander hout, waarvan men de staken vlak naast elkander in het water steekt, terwijl men de ruimte in het midden tusschen deze staken met aarde en derg. aanvult. Boeg. idem. — *Âsalâsá*, *eene beschoeiġing*, bijvoorbeeld tegen de zee, *maken*.

○ ʘ ʘ ʘ (salîsi), *mis loopen*.

Sisalisîyañġ, *elkander misloopen*, gebezigd van twee mensehen, die beide tot elkander willen komen, doeh ieder een anderen weg inslaan, zoodat zij malkander niet ontmoeten; zoo ook gebezigd van paddiehalmen, die door de zwaarte elkander als 't ware *misloopen*, d. i. *niet recht op blijven staan*, maar door het gewigt der korrels geheel overhangen, en elkander zoo doende kruisen. (Rap. K. G.)

Pasisâlisîyañġ, *elkander doen misloopen*, bijv.: *napasisâlisîyañġ-mi gâoeka*, letterl.: *hij doet de zaken elkander misloopen*; van daar: *hij werkt de zaak tegen*.

○ ○ ○ (salôessoëng), *peperhuisje* van *pisañg*-blad, hetzij voor rijst, of bloemen, of wat het ook zij. Boeg. idem.

○ ○ ○ ○ (salêse), *ontloopen*; bijv. ásalêse-mi ri-nâkke, *hij ontloopt mij*. — Pasalesêyañg, *iemand*, of: *iets*, *maken tot het voorwerp dat men ontloopt*.

○ ○ ○ ○ (salôssó), bep. salôssoka, *stapel*, bijv.: salôssó-bêrasá, *een stapel zakken met rijst*. —

Salôssó kaloëkoe, *een stapel kokosnoten*, langs een hout op elkander gehoopt. Boeg. idem.

Salôssó ook gebez. van een *koker* (bijvoorbeeld van *mása-óenti*) met *bamboezen pennetjes vastgestoken* (nisóemá), dus als 't ware *een toestel tot opstapeling*. — Zoo heeft men ook een *salôssó-tawáro*, zijnde: een *salôssó tot bewaring van sagomeel*. Deze wordt gemaakt van de *palápa des roembíya-boom's*.

○ ○ ○ (soelâsi), Mal., = het Mak. *tolâsi*.

○ ○ ○ // (soelisângka). Soelisângka tê-donġ; a) een stukje buffelvliesch, dat eerst goed platgeslagen is, vervolgens met twee bamboesjes, die elkander in het midden kruisen, doorsteken, om het op deze wijze boven het vuur te kunnen roosteren.

b) een' buffel met zijn' kop boven het raakpunt van twee stevig in den grond geplante en elkander kruisende houten vastbinden, ten einde hem alzoo gemakkelijk te kunnen slagten, en het bloed in een juist daaronder gegraven kuil te doen stroomen.

○ ○ ○ (salasârri), soort van *verguld papier*, = *bóyañg mandónoc*. (Djay.) Verg. سارسارى in van Hoëvell's Bidas, bl. 329, reg. 1.

○ ○ ○ ○ ○ (1° salêseré), ásalêseré, en: tásalêseré, *deinzen*, *achteruitgaan*, bijvoorbeeld

gebezigd van *vijanden*, van *schepen*, wier ankers slippen.

(2° salésere). Salésêrañg, *meéslepen*, met zich voorttrekken, *voortsleuren*. (Djay., Rap.) Boeg. idem.

○ ○ (1° sâwa), bep. sawâya, naam eener soort van *slang*. Boeg. en Jav. idem. — Sâwa-lê-leñg, *zwarte sâwa-slang*.

(2° sâwa). Sâwa-sâwa, *vloshaar*, in stede van een *bakkebaard*. Boeg. idem.

(3° sâwá), ásâwá, *midden door gaan*. Boegin. idem. Bijv. geb. van een *praauw*, die *midden door de anderen heengaat*. (S. Tjin).

○ ○ (sâwañg), de *besmetting*, de *aanraking* eens kinds door een kwade lueht, een' boozen geest, en dergelijke. Boegin. idem. Mal. *sâwan*, *overval*, *stuip*.

Sâwañg-kôñgkôñg, *đjárañg*, enz. Aldus heet de besmetting, naar gelang men ze aan den invloed van in *honden*, of *paarden*, of andere dieren huisvestende booze geesten toeschrijft. De *sâwañg-dáre* en de *sâwañg-poepóekañg* (*blaasbalg-sâwañg*) zijn de slimste soorten. — Sâwañg-rômbo, of: sâwañg-siñgkâppó. Hieronder verstaat men de *sâwañg*, veroorzaakt door de nabijheid van een *rômbo*, of *sámpe*, van een *vrachtpaard*, of *buffel*, genezen met behulp van de *láso-mámélonġ* van den *táláboom*, die eigenlijk *bélonġ* heet, of van de *láso-mámélonġ* van de *siñgkâppó*. Van daar deze ziekte ook bekend onder de namen van: *láso-mámélonġ*, en: *sâwañg-siñgkâppó*.

○ ○ (sâwi), bep. sawíya, vñw. sawiñgkoe, *matroos*. Boeg. idem.

○ ○ ○ (sâwe), *tijd hebben*; bijv.: ta-sâweyá, *ik heb geen tijd*.

Ta-sisawêyañg-mi agâñg, *het was zoo druk*, of

zoo vol, dat zij geen tijd hadden, om voor elkander uit den weg te gaan.

◌ ◌ ◌ ◌ (sâwo), bep. sawôwa. Pôťji-sâwo, soort van koffijpotje.

◌ ◌ (soêwá), bep. soêwaka, gebezigd van het haar, zoo als de Inlandsehe vrouwen dat aan beide zijden van het hoofd, regter- en linkerzijde, niet plat maar eenigzins bol, naar achteren kammen. Boeg. idem. Zij hebben dus twee soêwá's.

◌ ◌ (soêwañg), spoedig, haastig, driftig. Boeg. idem. — Ta-soewañgai ápiya, het geneest niet spoedig. (Rap.) — Têya-kô soêwañg, wees niet te haastig, te driftig. (Mádi.)

◌ ◌ ◌ (sêwa), huur, huren, pachten. Boeg., Mal., Sund. en Jav. idem. — Toe-nisêwa, een huur-ling, een daglooner. — Pasêwa, huurder, pachter. — Pasewañgi, iemand maken tot het voorwerp waaraan men verhuurt.

◌ ◌ ◌ ◌ (sôwe), slingeren met de armen; Boeg. idem.

Sowêyañg, ñjowêyañg, ergens meê slingeren; van daar: ánjowêyañg-mi palíkañg, geb. van een meisje, dat wel niet zoo oud is, dat zij haar kleedje behoorlijk vastbindt, maar toch reeds het kleedje van boven zamenneemt en over den linker arm heen gooit, ten einde het niet te verliezen, lett.: zij slingert reeds met het bindsel. Men zie: palíkañg. — Sowêyañg pasâpoe, zwaaijen met een pasâpoe. — Sowêyañg sélé, zwaaijen met een kris. — Bisêyañg-nisowêyañg, overdragtelijk = biséyañg nibíse. — Sowêyañg-sowêna, op zijne eigen manier, d. i.: als van ouds met zijne armen zwaaijen; bijv.: tálassá-kô-nâí, ámotêrañg-kô ri-garrinnoc, noe-đjappañg đjappânoe, noesowêyañg sowênoe. Vergel. đjáp̄pa.

Sôwe-sowêna, zijn gedurig, of sterk, zwaaijen met de hand.

◌ ◌ ◌ ◌ (sôwong), = sōñg.

Sowôngaṅg = sōñgañg. (G. G.)

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (saweniya), 's namiddags ongeveer te zes ure. (Tar.)

◌ ◌ ◌ (soêwará), levendig zijn, leven maken, v. d. geb. van alles wat door veel mensehen of dieren geschiedt, bijv. door veel mensehen bezocht worden, door veel mensehen aangeheven worden, als: kreeten van vreugde, of droefenis. — Soêwará-mi đjâñgaṅga, de hanen kraaijen al, lett.: maken al geraas. — Soêwará-mi piraôewa, het jammer wordt van alle kanten, wordt door vele mensehen tegelijk, aangeheven. — Soêwaráki messígika, de moskee is vol mensehen. — Soewarâna aganáya, het vele belijders tellen, het door velen beleden worden, van de Godsdienst. (Tar. D. M.)

Ásoêwa-soêwará, bijzonder levendig zijn, of leven maken.

◌ ◌ ◌ ◌ ◌ (soêweré), bep. soêwereká, snuit, (olijfant); slagttanden (varken); hoektanden (bij een mensch, wanneer die bijzonder groot zijn).

◌ ◌ ◌ ◌ (sowári), = kasoewári, casuaris.

◌ ◌ ◌ ◌ (sâwalá), voor loon werken, v. d. loon krijgen, winnen, profijt hebben (in negotie); v. d. ook: hard werken, zich aftobben, te lijden hebben, zich te vergeefs inspinnen, iets niet kunnen doen; bijv.: toe-másâwalá, een loondienaar, iemand die loon trekt. (Rap.) — Lâmpa nasâwaláki, hij loopt om loon, v. d.: hij laat zich door geen' kleinigheid terughouden, om het een of ander te verrigten. — Sâñgga koesâwalá-kí ri-toêwañg Iyânoe, ik heb om uwentwille veel te lijden van N. N., lett.: ik ontvang het loon voor U van N. N., d. i., moet het ontgelden.

— Âñjđjo toéwaŋga nisâwaláki nilelêyaŋg ri-pa-râna Balânda, *die heer kan niet nagevolgd, geëvenaard, worden door zijne mede-Hollanders.* — Âmbísâi ânjdjo kalokoêwa. . . Êró-đjá, toéwaŋg, mîng-ka koesâwaláki koewâmbí, *klim eens in dien klapperboom. . . Ik wil wel; doch ik kan niet.* — Koesâwalá-tômmi empôwaŋga âne, *ik tob mij voor deze betrekking af, v. d.: ik ben die betrekking al môe.* — Bakôekoe lêbá gârrîng, koesâwalá-mi koedjap-pâi kâmpoŋg-Bêroe, pônna tadjâraŋgá, *sedert ik ziek geweest ben, ben ik niet in staat om naar Kâmpoŋg-Bâroe te gaan, tenzij ik mij te paard derwaarts begeve.* — Sâwalá-bâwaŋg, *te vergeefs voor iets arbeiden, naar iets trachten.* (Kêloŋg.)

Sâwalá ook gebezigd van het *snijderloon* bij de paddieoogst. Dit is onderscheiden, bijvoorb. in de Noorderdistrikten van het Gouvernement van Celebes en Onderhoorigheden één van de vier, in de Zuiderdistrikten één van de vijf bossen (bâsse), die iemand snijdt.

Âse-pasâwalá, de paddie die als loon voor de snijders afgezonderd wordt.

Pisâwalá, *loon geven, of: betalen, bijv. toe-mápi sâwalaka, zij die loon betalen.* (Rap.)

Pisawâlli, *iemand zijn loon geven, v. d.: iemand iets laten ontgelden, bijv.: napisawâlli-má I-toéwaŋg, lânri paŋggâoekâna Iyânoe, hij laat het mij ontgelden voor het gedrag van NN.*

Sawâllaŋg, *werk tegen betaling van loon; bijv.: ñgâlle sawâllaŋg, werk aannemen tegen betaling van loon.* — Ñgâlle sawâllaŋg átannoŋg, *weefwerk voor loon op zich nemen.* — Ñgâlle sawâllaŋg anjdjái, *naaiwerk aannemen tegen betaling van loon.*

Pasawâllaŋg, *winst, bijvoorbeeld: toéwaŋg Iyânoe ámâlli-mâlli đjâraŋg, pasawâllaŋg na-*

bôyaï, N. N. koopt gedurig paarden, hij zoekt er winst op.

Mâŋge sâwa-sâwalá, *voor loon gaan werken.*

○ ~ ○ (sawâli). Pasâwalinna, = *pasâŋga-linna.* Men zie: *sawâli.* (Inl. W.)

○ ~ ○ (siwâllá), = *soewâllá.* (Rap. K. G.)

○ ~ ○ (siwâli). Men zie: *wâli* N°. 2.

○ ~ ○ (soewâli), = *siwâli.* — Soewâli . . . soewâli, = *siwâli . . . siwâli.* Men zie *wâli* N°. 2.

○ ~ ○ (soewâllá), bep. *soewâllaka, groote, sterke, begeerte, tot iemand, of iets, hebben, begeerig naar goederen zijn.* Boeg. *mátjoeuâllá,* idem; bijv.: *ta-másoeuâllá-pakí,* *wij regters moeten niet begeerig zijn, te weten: naar een's ander's goederen.*

(Rap., Inl. Wetb.) — *Ta-másoeuâllá, niet begeerig*

naar een's ander's goed. (G.G.) — *Tapâla soewâllá-*

dôêdoewá ri-dînará, ik ben immers niet sterk begeerig naar dînará's (men zie *dînará* N°. 2), te weten:

dewijl ik zelve genoeg heb. (Bid.) — *Kodiya*

ka-nîyá tâoe aŋgkâna: soewâllá-tôdoŋg la-másâre,

na-âpa-âpa taêna tōñđđja aŋggâna napasârêyaŋg,

uit vreeze, dat iemand zeggen zoude: hij wil ook ab-

soluut wat geven, doch hij geeft iets van geene waarde.

(Djaj.) — *Tâoe-soewâllá-dôêdoe, of: tâoe soewâl-*

lá-tōŋg, hij is zeer begeerig naar zoo iets, hecht

groote waarde aan zoo iets, pronkt gaarne met zoo

iets; bijv. gebez. van iemand, die van niet tot iet

gekomen is; zoo ook van iemand die met geleende

sieraden pronkt; zoo ook van iemand die niet ge-

woon is, mooie kleeren te dragen, en die nu eens

goed uitgedoseht zijnde, telkens met welgevallen

naar zijn nieuw gewaad kijkt. — *Noekâna soewâl-*

lá-dôêdoewá ri-kâoe, gij denkt dat ik zoo sterk naar

u verlang, dat ik niet buiten u kan.

Kasôewa-soewâllá, lett.: sterk doende begeeren,

van daar: *zeer begeerlijk*. Vergelijk Makassaarsche Spraakk. § 73.

Pakasôewa-soewállá, a) *begeerlijk doen zijn*, verg. Mak. Spr. § 181, bijv.: noepakasôewa-soewállá kalênnoe, *gij maakt uzelfven begeerlijk, gij wilt mij des te sterker naar u doen verlangen door mij gedurig vruchteloos te doen wachten*; gebezigd tegen iemand, dien wij noodig hebben, en die zulks zeer goed wetende, ons zijne onmisbaarheid wil laten gevoelen, door ons gedurig vruchteloos op hem te doen wachten.

b) *sterk doen begeeren, beschouwen als iemand die sterk begeert*. Verg. Mak. Spr. § 183, bijvoorbeeld: têtaya-kô kâna: koepakasôewa-soewállá-kô, *gij moet niet denken, dat ik u houd voor iemand, die naar zoo iets sterk begeerig is*, met andere woorden: dat ik u houd voor iemand die zich zoo iets niet zelf kan aanschaffen. NB. gebezigd tegen iemand, wien men eenig geschenk, vooral een geschenk van weinig waarde, toezendt.

◌ ◌ ◌ (soêwîlí). Kasoewîlañg ri-kanâuna, *ontrouw worden aan zijn woord*. (Mâdi.)

◌ ◌ ◌ (soewâsa), bep. soewasâya, goud met koper gemengd, soort van *spinsbek*. Mal. en Jav. idem.

◌ ◌ (1° sâsá). Pasâsá, *tergen, aankitsen*.

NB. op Gôwa niet gebruikelijk, maar wel *panâí nassôenna*. Verg. *nâí* N°. 1.

(2° sâssa), *wasschen, bleeken*, Boeg. idem. — Nisâssa-djâwa. Verg. *djâwa*.

Pasâssa, bep. pasassâya, *waschman, bleeker*.

(3° sâssá), *regtstandig, loodregt, lijnregt*. — Ámêntenñg-sâssá, *loodregt staan*, bijv. gebezigd van *menschen*, van *vliegers*, wier koord of touw regt in de hoogte staat. — Ámâdilí-mêntenñg-sâssáki, *zij*

schieten regt in de hoogte. — Ri-taũgálo-sassána allôwa, *des middag's, wanneer de Zon loodregt boven onze hoofden staat*. (Djay.)

◌ ◌ (1° sâssañg), Boeg., de opening van het een of ander *digtmaken, door er een stuk papier, of linnen, of iets anders van dien aard, in te stoppen*; bijvoorb. sâssañgi bôtoloka, de flesch op gemelde wijze digt maken. NB. *djâmbalá*, hierin van *sâssañg* onderscheiden, dat men voor het zelfde doel een stuk *hout, of kurk, of eenige andere dergelijke zelfstandigheid bezigt*.

Pasâssañg, *een stop, of prop, van papier, of dergelijke*. — Pasâssañg-bâdilí, of: mariyãñg, *prop van geweer, of kanon*.

(2° sâssañg), *duister, duisternis*; bijv.: sâssañg patjiniñkoe, *mijn zien, mijn gezigt, wordt duister, d. i.: ik word dol (razend)*. — Bêlla-bêlla-kô, *tôewañg; sâssañg patjiniñkoe, maak u toch weg, mijnheer, ik word dol*. NB. waarschuwing van iemand die op het punt is om amok te maken. Alsdan is het ook zaak, ten spoedigste de wijk te nemen.

Másâssañg, *in het duister, in de duisternis, zijn*, bijv.: naêrañg-sâssañgi, gebezigd van den *tôngkóhouder*, wanneer hij zelf niet weet, waar het rood van den steen onderaan is, wij zouden zeggen: *hij is het spoor bijster*.

◌ ◌ (1° sîsi), ñjîsi, áñjîsi, ánîsi, *insteken*; bijv. *werk in de naden van een schip*, Boeg. idem, verg. *bâróé* N°. 1; ook: *insteken, een mes, of bamboe, van binnen langs de kanten van de sehaal eener kokosnoot, ten einde er zoo het vleezige uit te ligten*; bijv. sîsi-sâi kaloeokôewa, *snijd*, lett.: *steek eens het vleezige van de kokosnoot uit*. — Sîsi kanôekoe, *de randen der nagels uitpeuteren, met een mesje* bijv. — Sîsi-mi râyã, lett.: *het Oosten is als het ware*

reeds uitgestoken door de Zon, d. i. de Zon is reeds eventjes te voorschijn gekomen, de dageraad is al aangebroken.

Verg. het Mal. *siesip*, *uitsteken*, *tusschensteken*, *tusschenvoegen*.

Tásisi, *ingestoken zijn*; bijv. tásisi d̄jaṅgkâya ri-ôna, *de kam is gestoken in haar haar*.

Sisiyaṅg, a) *het uitsteken van de kokosnoot* (Kel.); b) *ergens insteken*; bijvoorb. sisiyaṅg-sâi minjá ôekoe, lett.: *steeds eens*, d. i.: *wrijf eens met den top des duims, olij in mijn hoofdhaar*.

Pási, *bezigen om het werk in de naden van het schip te stoppen*; bijv. een mes, doeh gewoonlijk een eenigzins afgepunt stuk hout.

(2° sissí), bep. sissika, Mal. en Jav. *sisik*, *schub*, Boeg. *sássi*, idem. Soms bij uitnemendheid de *schub* van een *karet-schildpad*; v. d.: *karet*. Men spreekt ook van de *sissí's*, of *schubben*, van de hanenpooten, en besluit uit de gesteldheid dier sehubbentot de meerdere of mindere sterkte en dapperheid van den haan; van daar zegt men van twee kemphanen, die, na langen strijd, uitgeput tegenover elkander staan: ábitjâra-sissí-mi d̄jãṅgaṅga, d. i.: *zij delibereren te zamen over hunne schubben*, namelijk om te weten, wie de sterkste zou zijn. — Sissí-piriṅg, of *pânne*, soort van *plantje*. — Sissí-boewâdja, soort van *medicinale plant*. — Sissí-ôsaṅg, soort van *medicinaal plantje*, in kralen groeiende; men zie *ôsaṅg*. — Tâmmoe-sissí. Men zie: *tâmmoe* N°. 1.

Sissíki, *iets van schubben ontdoen*, bijv. een' visch.

(3° sissí), niet zoo zeer *luizen*, *ákóetoe*, (men zie *kóetoe* N°. 1), als wel met de handen onderzoeken, of er ook eenig ongedierte in het haar huisvest. Boeg. idem.

(4° sissí), *ergens bedreven in zijn*; v. d.: sissíki ámadilí, *hij is bedreven in het schieten*. — Mèyoṅga sissíki ri-balâwo, *de kat is bedreven in het muizenvangen*. — Sissíki pâoe, *hij is bedreven in het spreken*, *hij weet goed te praten*.

òò (1° sissīṅ), of: *koessissīṅ*, *onderzoeken*. (Rap. K. G.)

(2° sissīṅ), *ásissīṅ*, Boegin. *másisi*, *zich vereenigen*. NB. welligt af te leiden van *si*, *één*.

Pasissīṅ, *vereenigen*, *verzamelen*. (Djay.)

ò\ò (sissēṅ), *zamengetrokken uit: siyás-sēṅ*, *elkander kennen*, vergel. *ásēṅ* N°. 2; bijv.: ri-ta-sissēta, *toen wij elkander niet kenden*. (Kel.)

ò\ò (siso), bep. sisôwa, *eene soort van schelpdier*, te vinden in de kralen. Boegineeseh idem.

ò\ò (soesa), bep. soesâya, *moeite*, *onaangenaamheid*, *kommer*. Mal., Sund., Jav. *soesah*, idem. — Soesa-pamáí, *hartzeer*. — Têya-kí soesa, *maak geen omslag*.

Soesâi, a) *moeite hebben van*, b) *moeite veroorzaken*; bijv. itôewaṅg-d̄ji sallaṅg nasoesâi siyagāṅg inâkke, *mijnheer slechts en mij zal het moeite veroorzaken*, d. i.: *mijn heer zal er maar onaangenaamheid van hebben, en ik ook*. (Brief.)

Soesâiyaṅg, *moeite veroorzaken aan*.

Panjoesâi, *panoesâi*, *het veroorzaken van moeite*, bijv.: niyá-sēṅ panoesâiṅkoe ri-kâtte, *ik veroorzaak u al weér moeite*.

Kasoesâṅgi, *bekommerd zijn voor, ten gevalle van, iemand*, van daar: *zich iemand's lot aantrekken*, *zorgen voor iemand*. (Rap. T. D̄j.)

ò\ò (1° soesoe), bep. soesôewa, vnw. soesôṅkoe, *de borsten eener vrouw*, Boegin., Mal., Sund., Jav. idem. — Soesoe-bôyó-karâppóe, *harde*

borsten, als 't ware zoo hard als een *agurkje*. Men zie *bóyó*. — Sôesoe-mátjampoedáda. Men zie *tjampoedáda*. — Sôesoe-ákôpé, *hangende borsten*. Men zie: *kópé*. — Ôeloc-sôesoe, *speen*, of: *tepel*. — D̃jé-né-sôesoc, *moedermelk*. — Lâpassá-sôesoc, *gespeend*. — Siyâlle-sôesoc. Men zie *âl*.

Ánjôesoc, ánoesoc, *zuigen*.

Pasôesoc, *laten zuigen*, *zogen*, bijv.: ânroñg-pasôesoc, *zoogmoeder*, *min*.

(2° sôesoc), Boeg. en Toer. = *késó*, *schuren*, *wrijven*.

Ampasôesoc, = ampakêsó, *laten schuren*, *bezi- gen om te schuren*, bijv.: ampasôesoc tambakôna, *zijn tabak eerst langs de buitenranden der lippen en dan vervolgens langs de tanden schuren*, om dit pruimpje daarna nevens het sierihpruimpje, dat men reeds vroeger gekaauwd heeft, in den mond te houden. (Mádi.)

◊◊ (1° sôesoeng), *laag*, *verdieping*, Mal. en Jav. *soesoen*, Boeg. idem (D̃jay.), bijv.: boelañg, *nasôesoeng pâl*, *een Maan met de Avondster tot laag*, d. i.: *aan hare zijde*. (D. Moes.)

(2° sôessoeng), *soort van belasting*, zijnde een zeker gedeelte, bijvoorb. een tiende van de op de markt gebrachte koopwaren, hetzij in natura, of geld. Boeg. *sússoenj*.

Pasôessoeng, *hij die belast is met het invorderen van den sôessoeng*.

(3° sôessoeng), ánjôessoeng, *gebezigd van het lossen van het jongste kind, door de moeder*. Boeg. idem. Vergel. *lappássi ánuka*, op *lâpassá*.

◊◊◊ (1° sêsa), bep. *sesâya*, vnw. *sesâñgkoe*, *oversehot*, *brok*, *overblijfsel*, Boeg. en Mal. idem, Jav. *iets overlaten*, *overschieten*, Sanskr. *sjisa*, *iets overlaten*, *niet alles gebruiken*; *sjêsa*, *overblijfsel*,

oversehot. — Sêsa-înrañg, *achterstallige schuld*. — Sêsa-mákâdó, lett.: *overblijfselen van eten*, v. d.: *hetgeen er bij iemand's overlijden, na aftrek van begrafenis-kosten en dergelijke, overblijft*. (Rap.) — Sêsa-máñgânre (Rap.), = *sêsa-mákâdó*.

(2° sêssa), *straffen*, Mal. *sjikhsa*, Sund. en Jav. *siksa*, idem.

Pasêssa, *het straffen*.

◊◊◊◊ (1° sêse). Sêse agâñga, *ruimte maken*, *passage banen*. Boeg. idem. — Sêse-kalênna, = *âl-kalênna*, *op zij gaan*, *plaats maken*.

Mákasesêyañg-mo pañgânro ta-tamparákoe, *mijne heimelijke beden vervangen de een de ander* (maken als 't ware voor elkander passage). (Sinr.)

(2° sêsé), *hoesten*.

◊◊◊◊ (1° (sôsó), ñjôsó, nôsó, *dóorkruipen*. Boeg. idem.

Sôsó ook gebezigd van een *gesehenk om meé om te koopen*, om er als 't ware meé doorheen te *kruipen*; bijv.: ta-máñgâl-paki¹ sôsó, *wij moeten geene gesehenken aannemen om ons meé te laten omkoopen*. (Rap., Inl. Wetb.)

Pasôsó, a) *degenen, die overal doorheen kruipen*, om het wild op te jagen, *drijvers*.

b) *doen doorkruipen*, v. d.: *ondersehuiven*; bijv.: âná-pasôsó, *een ondergesehoven kind*, *een bastaard*. — Âse-pasôsó, als 't ware *ondergesehoven paddie*, *paddie die men tussehen ander gewas inzaait*.

e) *omkoopen*.

(2° sôso), *pellen*, *schillen* met een *mes*, *schoonmaken*, *afsekrappen*, een *wortel* bijv., of *suikerriet*. Boeg. idem. NB. *bíbí* beteekent: *pellen*, *schillen*, zonder mes.

(3° sôssó), tásôssó, *overhellen*, = *tápówa*; bijv.: tásôssóki bállaka, *het huis helt over*. — Tásôssóki

biséyāṅga, *het schip ligt diep in de boeg; staat tegenover: átjēṅke biséyāṅga.*

Tásóssó ook gebez. van het op de knieën vallen van een paard, en het voorover op zijn gezicht vallen van een mensch.

○ \ ○ \ (1° sôssoṅg), *optrekken, oprukken.*

Sossōṅgi, of: sossōṅgaṅg, *optrekken, oprukken tegen; bijv.: sossōṅgaṅgi baliya, tegen den vijand oprukken.* — Sossōṅgaṅgi nâí, geb. van het *red-den* van een' drenkeling, dewijl men als 't ware op hem afschiet, om hem op zijn' nek te nemen, en zoo vervolgens met hem naar den wal te zwemmen. — Lāṅgí la-roentoēṅg, toēwaṅg, na-inâkke mánossōṅgaṅg, *wanneer de Hemel mogt invallen, zal ik hem tegenhouden, lett.: op hem losgaan.* (D. Moes.)

(2° sôssoṅg), naam eener groote soort van *schelp*. Boeg. idem.

○ ○ \ (soesoēnaṅg), 't Jav. *soesoehoennan*, lett.: *de persoon, tot wien de gebeden gericht worden*, v. d.: titel van den vorst van Soerakarta, en vroeger van de Mohammedaansehe wâlli's. Men zie *wâlli* N°. 3. (Bid.)

○ ○ \ (sâsarâ), a) *losgaan, of vallen, en halverwege blijven hangen*, b) *doen losgaan, of: doen vallen, zoodat het halverwege blijft hangen; bijv.: sâsarâki rinriṅga, de wand valt omver, doch blijft halverwege hangen.* — Koesâsarâki rinriṅga, *ik haal den wand half omver.* — Sâsarâki patōṅkoka, *het dekriet gaat los, doch blijft halverwege hangen.* — Koesâsarâki patōṅkoka, *ik maak het dekriet los, zoodat het nog blijft hangen, ik maak eene opening in het dak.* — La-sâsarâki bariṅgaṅg-toekâkoe, *de sporten van mijn ladder zullen los gaan (eigenlijk slechts: aan één zijde losgaan, en zoo blijven han-*

gen); overdragtelijk geb. van verderf dat ons treffen zal, zoodat wij als 't ware uit ons verband gerukt worden. — Kontôenna sâsarâ-koēlí, *laat men mij liever het vel ter halverwege afstroopen*, (D. Moes.) — Kílâkká-boēṅkeṅg kîsâsarâ kammôēwa râppo. Zin: wij zullen met de vrouwen te werk gaan, alsof zij slechts pinaṅg-vruchten waren, wij zullen de *boēṅkeṅg* scheiden van de vrucht, wij zullen die halverwege doen vallen, en alzo de vrucht geheel ontblooten. (D. Moes.)

○ ○ \ (sassâraṅg), het Mal. *sasâran*, *schijf* om naar te schieten, Boeg. idem. NB. mâta-bâle, het *mikpunt*, in de schijf, vergel. *bâle* N°. 3. Ámâdílí (, of: nêmbá,) *sassâraṅg, naar de schijf schieten.* — Māṅge ásassâraṅg, *naar de schijf gaan schieten.*

○ ○ \ (1° sîsirí), bep. *sîsirika, borstel, schuiver*. Sund. en Mal. *siesir, kam*, Jav. *sisir, rasp.* — Sîsirí-gîgi, *tandenborstel.* — Sîsirí-sâóe, men zie *sâóe* N°. 1, *schuiver, of borstel van klapperbolster.* — Sîsirí-môñjtjōṅg, *borstel van saguweerhaar*, men zie *môñjtjōṅg* N°. 3, v. d.: *nisîsirí sîsirí-môñjtjōṅg, met een borstel van saguweerhaar geschuiverd worden.*

Tâoe-pasisirí, *lasteraar, kwaadstoker.*

(2° sîsirí). Tâna-pasisirí, Jav. en Mal. = 't Mak. *boëtta-âbiriṅg, kustland, plaatsen langs het strand.*

(3° sîsirí). Pasisirí, = *panísirí, afhelling*, van een berg bijv.

○ ○ \ (soesoeróe). Soesoeróeki sômbalaka, *het zeil aan de bâoe en pelókaṅg vastmaken*, door middel van een touw, dat men door de oogjes aan den rand van het zeil heenhaalt en vervolgens om de bamboezen windt; v. d. wordt *soesoeróe*, of: *ánóesoeróe*, ook gebezigd van het *langs den wal houden* met een vaartuig, als ware het land een zeil,

en het vaartuij een touw, dat langs den rand van dat zeil door de oogjes wordt heengehaald. Boeg. idem.

○ \ ○ ↘ (sôsará), a) *half*, of *gedeeltelijk*, *vallen*, *afvallen*, *invallen*, *losyaan*; b) *half*, of *gedeeltelijk*, *doen vallen*, *doen afvallen*, *doen invallen*, *losmaken*, *open maken*; bijv.: sôsaráki lipâna, *zijne saronj valt half af*. — Sôsaráki sapanâya, *de trap valt half in*. — Koesôsaráki pakeyângkoe, *ik gooi mijne kleëren half uit*. — Koesôsaráki patôngkoka, *ik maak het dak voor een gedeelte open*.

○ \ ○ \ ↘ (sossôraṅg), máñjossôraṅg, áñjos-sôraṅg, mánoossôraṅg, ánoossôraṅg, a) *erven*; b) *bij erfenis overgaan op*; bijv.: na-sossôraṅgi ballâna Iyânoe riyâná-tjoetjôenna, *en het huis van N. N. gaat bij erfenis over op zijn kinderen en kleinkinderen*. (Rap. T. Dj.) — Áta-sossôraṅg, *een overgeërfde slaaf*. — Parâna toe-mánossôraṅg, *zijne mede-erfgenamen*. (Rap. K. G.)

Kasôssoraṅgaṅg, *erfenis*.

○ \ ○ \ ↘ \ (sôssoró), *roskammen*, *sterk met een doek wrijven*, *schrobben*. Boeg. sôssóe.

Pasôssoró, a) *schuijer*, b) aldus genoemd de menschen die aan het hof van Gôwa belast zijn met het *nômpaṅg* der wapenen, dewijl men na het *tômpaṅg*, de wapenen *droog wrijft* met het afschrapsel van oude bamboe. Men zie boven *tômpaṅg* N°. 2.

○ ○ ↘ (1° sâssalá), *loochenen*, *ontkennen*, *verloochenen*. (Brief.) Boeg. sâssá. — Másâssalá (, of: ásâssalá), ri-gâóe-nipiyani-sâla, lett.: *ontkennen eene zaak, waarvan men valschelijk beschuldigd wordt*, d. i. *ontschuldigen*.

Sassâli, *iets loochenen*, of *ontkennen*; bijv.: koesassâli inrâṅgkoe, *ik ontken mijne schuld*. — Têya-

kô sassali (, zam. uit: *sassali*), inrânoe, *ontken haar niet, uwe schuld*. — Têya nasassali inrâna, lett.: *laat hem haar*, te weten: *zijne schuld, niet ontkennen*.

Pasassâlaṅg, *iemand maken tot het voorwerp van verloochening, hem verloochenen*; bijv.: koe-napasas-sâlaṅg-mo, *zij verloochent mij*, wil niet meer van mij weten, als haar' man. (Tam.)

(2° sâssalá), 't Mal. *meñjesal*, *berouw*, of *spijt, ergens over hebben*. (Sinr.)

ò ò ↘ (sisîla). Men zie *sîla*.

ò ò ↘ (1° sissilí), bep. *sissilika*, soort van kleine *mugjes*. Boeg. *sissí*. Men zie: *koesissilí*.

(2° sisîli), *villen*, *afstroopen*.

○ ○ ↘ (soësoelóe), *verbranden*. — Nisoësoelóe-mi si-bállá, roëwam-bállá, lett.: *er is één huis, er zijn twee huizen verbrand*, gebez. van de kleine openingen van het *galâljaṅg*-bord, welke men niet meer uit de groote opening aan zijne rechterhand, kan vullen.

Pasoësoelóe, of: pasoësoe-soësoelóe, *brandstichter*.

○ \ ○ \ ↘ \ (sôssoló), welligt oorspronkelijk *moede worden*, en v. d. *moede*, of *beu*, *worden*, *iets te doen*, v. d. welligt: *vergeefs werk doen*; bijv.: sôssoló-má, *ik heb 't te vergeefs gedaan*. — Sôssoló-má ampaôewaṅgi, taêna napilaṅgêri, *ik heb 't hem te vergeefs gezegd, hij luistert er niet naar*. — Sôssoló máṅgantalâi, *te vergeefs wachten*. (Tar.) — Tâoe-sôssoló, slaven in den eigenlijken zin van het woord, = *tâoe-póepoeróe*, vergel. *póepoeróe* N°. 1.

○ ○ ↘ ↘ (sassalâlaṅg), *berouw hebben*. (Djay., Tar., Sinr.)

○ ↘ (1° sâi), 't Arab. *صحيح*, *gezond*, *zonder gebrek, volkomen*. (Rap., Godsd.)

(2° sâí), mäsâí, *kommer hebben, bekommerd zijn.*
(G. G.) Boeg. idem.

Nitäsâí-saikaṅg garrinna, *men is bekommerd over zijne ziekte.*

Kasâí-saiki, *ergens kommer over hebben.*

(3° sâí). Täsâí, *aangehaakt zijn.*

Saikaṅg, *haak.*

Pasâí, a) *hetgeen men ergens aanhaakt; bijv.: pasâí-bôko-rinrinna, hetgeen men achter de deur aan den wand ophangt, lett.: aanhaakt.* NB. Hiermede bedoeld iemand's geheime minnuressen. (Mâdi.)

b) *aanhaken, bijv.: nipasâí padīṅgīna, zijn wan wordt aan een spijker, of wat het ook zij, gehaakt.* (Rap. K. G.)

Pâpasaikaṅg, *haak.*

Pasâí-sâí, = *pakâí-kâí.* Vergel. *kâí.* (D. Moes.)

 (1° sâoé), bep. sâoeka, *bolster, bijv.: van de kokosnoot.* Boeg. *sâboé*, en Mal. *sâboet*, idem.

(2° sâoe), ásâoe, *frisch, aangenaam van gevoel zijn, Boeg. idem; bijv.: ásâoe pamaikoe, ik ben er meé in mijn schik.* (Bid.)

(3° sâoe), ásâoe, *in kracht afnemen, vervliegen, bijv. de kracht van de eau de Cologne, of van geestrijke dranken.* Boeg. idem; bijv.: ásâoe-mi pârisi-pamaikoe, *mijn hartzeer is verminderd.* — Ásâoe-mi tirerêkoe, *mijn dorst is gelescht.*

Pasâoe tirerêna, *zijn' dorst lesschen.*

(4° sâoe), bep. saôewa, *damp, stoom; Boeg. idem.* — Saôena boettâya, *de uitwaseming van den grond.* (Sinr.) — Ásâoe poepôekaṅga, *de blaasbaly laat lucht door, is lek.*

Kasaôewaṅg, *luchtgat; van daar: kasaôewaṅg-kamoêroe, beleefde uitdrukking voor: kalibonṅg-kamoêroe, neusgat.*

Sekêki akasâna, kodîya kasaôewaṅgi, *bindt den buikband der barende vrouw goed vast, opdat er geen lucht doorga.* NB. welligt is men bang, dat de levens-adem haar ontglippe.

Saôewi, *ergens tegen aan ademen, of blazen; bijv.: ásôelôe-tôṅgi oembôewa ri-kamoerôenna, nasauṅgēna pôkô-kâyoe, nasaoewiya, ámôetoēṅ-nṅâseṅgi, na-îya bâtoe nasâoewiya, de damp kwan ook uit zijn' neus, en alle boomen, waar hij tegen aanblies, verzengden, en de steenen, waar hij tegen aanblies, enz.* (Tam.)

(5° sâoé). Saôekaṅg, *soort van afgodstempeltje.* (Mâdi.)

 (sâoēṅ), *laten vechten, te weten: hanen.* Boegin. idem. Mal. *sâboeṅg, vechten* (hanen), 't Jav. *ṣawoeṅg, haan.* — Dĵâṅgaṅg-nisâoēṅga, *de haan dien men laat vechten.* (Rap.) — Tâoe-ásâoēṅgai dĵâṅgaṅga, *hij die laat vechten den haan.* (Rap.) —

Sâoēṅ-pakalawâki, *lett.: op de wijze der buffelwachters hanen laten vechten, d. i.: laten vechten zonder wâla-wâla, men zie wâla N° 1.* — Sâoēṅ-parallâkkeṅg, idem, *lett.: als in de parallakkeṅg laten vechten.* — Nasâoēṅgi dĵowâna, *hij doet zijne manschap als hanen vechten, d. i.: man tegen man.* — Koesâoēṅgi űjawâkoe, *ik doe mijne ziel een kampstrijd voeren, even gevaarlijk als dien van de hanen in de hanengevechten, d. i.: ik stel mijn leven in de waagschaal.*

Dĵâṅgaṅg-saôēṅgaṅg, *vechthaan.*

 (sâoeróe), a) *overwonnen, magteloos, ontzenuwd zijn; b) maken, dat iemand magteloos wordt; v. d.: overwinnen, overtreffen, tegen iets bestand zijn; Boeg. tĵâoé; bijv.: ta-nasaôeraki ri-dĵamânta, hij overtreft u niet in uw werk.* — Ta-nasaôeraï nadĵampâṅgi, *hij is niet in staat, om hem*

op te passen. — Ta-nasaôeraï nâwa-nawângkoe, *mijn verstand kan er niet bij, kan het niet bevatten.* — I-nâkke-tônjd̃ji nasâoceróe, *mij alleen overtreft hij, in stomheid, of wat het ook zij.* Deze sprekwijze bijv. gebezigd, om te kennen te geven, dat iemand al zeer weinig van het een of ander afweet, zonder daarom juist te meenen, dat wij zelve zoo verbazend onbevattelijk zijn. Wij zouden zeggen: “ik mag een groote botterik wezen, maar hij wint “het toeh nog van mij.” — Niyá-îd̃ja sâoceróe-lômpowá? *is er iemand, die mij in grootheid (aanzien) overtreft?* — Niyá-îd̃ji karâëng sâoceróe-lômpo-ko, *er is nog een vorst, die u in grootheid overtreft.* — D̃jarañg-sâoceróe, *een versleten, of afgejakkerd, paard.* — D̃jãngañg-sâoceróe, *een overwonnen, of magteloos, haan.* — Sâllo-mi sâoceróe, *hij is reeds lang versleten, deugt reeds lang niet meer, te weten: vóór den coïtus.* — Koewâlle-sâoceróe kalêngkoe, ka-toemálompôwa, *ik geef mij zelven gewonnen, daar het de Gouverneur is.* — Âlle-sâoceróe-mi kalênnoe, *geef u zelven gewonnen.* — Sâoceróe-kô riyôlo ri-Âdaka, *geef eerst gewonnen aan, d. i.: geef eerst gelijk aan, de Ádâ's.* (Rap. K. G.)

Saôerañg, *als overwonnen beschouwen, overwonnen geven, bijv.: saôerañg-mi kalênnoe, geef u gewonnen.* — Têya-kô saôerañgi kalênnoe, *geef u niet gewonnen.*

Saocrañgi, *overwonnen geven aan; bijv. têya-kô saocrañgi kalênnoe, geef u niet gewonnen aan hem.* — Na-îya batênnoe, *têya-kô saocrañgi, maar wat uw binnenste betreft, geef hun nimmer gelijk.* (Rap. K. G.) NB. saocrañgi zamengesteld uit saocrañgi + i N°. 1.

Pisaôeri, lett.: *iemand als magteloos beschouwen, v. d.: den baas over hem spelen.*

seoróna padjannânga, *het schijnsel der lamp dat ergens binnendringt.*

Nipasêoró kanjd̃jólí, lett.: *eene kanjd̃jólí wordt gebezigd om ergens licht te doen binnen dringen.*

(2° sêoró). Tásêoró, *verstrooid zijn.* NB. minder sterk dan *tásiyará*, verg. *síyará*. — Sâmpañg-sêoró. Verg. *sâmpañj* N°. 3.

saâlla (saâlla), het Arab. شاء الله; of: saâlla-taâla, het Arab. شاء الله تعالى, letterl.: *God heeft het gewild; of: moge het Gods wil zijn!*; wordt dikwijls eenvoudig als uitroep gebezigd, wanneer men ergens geen antwoord op weet te geven, zoo veel als: *God weet het!* Soms komt deze phrase ook voor als antwoord op de vraag hoe het iemand gaat. Wij zouden zeggen: “door Gods wil, “of: *Gode zij dank! zeer wel.*”

saâle (saâle), *ásaâle, het hoofd wenden of keeren; van daar: het hoofd afwenden; omkijken; rondkijken; iemand op zij aankijken.* (D̃jay., Tar.)

Pasaâle, *doen omkijken; v. d.: waarschuwen.* (D̃jay.)

saôele (saôele), bep. saôelêya, een stuk van het buitenste van een bamboe, dat men zoo langs de oppervlakte afsnijdt. Aangezien zulk een saôele doorgaans, wanneer het ten minste van een goede, en daarbij niet al te oude soort van bamboe is, vrij seherp aan de kanten is, bezigt men zulks, om bij de geboorte van een kind, de navelstreng meê af te snijden. Ook maken de kinderen hiervan sporen, wanneer zij hennen te zamen laten vechten. Van daar: ta-naratânga-makôntoe mátâ-d̃ji-tâd̃ji saôele, *mápabátte ânronng-d̃jãngañg, het past u niet meer, om saôele-sporen in handen te nemen, en hennen te laten vechten.* Wij zouden zeggen: “gij zijt de kinderschoenen ontwassen.”

◌◌◌◌◌◌ (saôwalá), bep. saôwalaka, 't Arab. *شوال*, naam der tiende maand van het Mohammedaanse jaar.

◌◌◌◌◌◌ (saêhoe), het Arab. *شيخ*, in Nominativo, *oud en bejaard man*, van daar: ecretitel voor een *hoofd*, of ook voor *geleerde en wijze mannen*. (Tar., Djay.)

◌◌◌◌◌◌ (sêhe), bep. sehêya, = *saêhoe*. (Rap.)

◌◌◌◌◌◌ (soehân̄gi), Sal. = *sibân̄gi*, *gisteren*. Men zie *bân̄gi*.

◌◌◌◌◌◌ (sahâbá), bep. sahâbaka, 't Arab. *صحابه*, *gezellen, vrienden, leerlingen*; in het bijzonder: *de gezellen van Mohammed*.

◌◌◌◌◌◌ (sahâdá), bep. sahâdaka, 't Arab. *شهادة*, *getuigenis, belijdenis*, van daar: *geloofsbelijdenis*.

Ásahâdá, *eene geloofsbelijdenis afleggen*.

Pasahâdá, *eene geloofsbelijdenis laten afleggen*.

◌◌◌◌◌◌ (sahâri), 't Arabisehe *شهر*, *Nieuwe Maan*. (Rap. T. Dj.)

◌◌ (a). Achttiende letter van het Makassaarsch Alphabeth.

◌◌ (1° á), onafseheidbaar vnw. 1 pers. mann. en vrouw. enkelv., achter aan de woorden vastgehecht. Boeg. idem.

Bij de aanhechting van dit voornaamwoord, zij het volgende opgemerkt:

a) De klemtoon blijft op die lettergreep, waarbij hij primitief gevonden wordt.

b) Achter de gutturale neusletter, wordt á eenvoudig bijgevoegd; bijvoorb.: van *tóenroen̄j*, *slaan*, vormt men: *tóenroen̄já*, *ik sla*.

e) Eindigt het ww. op een zachten *a*-klank, zoo smelt de á van het voornaamw. daarmede zamen;

bijv. van *tóewa* vormt men: *ta-tóewá*, *ik kan niet, ik ben er niet toe in staat*.

d) Eindigt het woord op een zachten *i* of *e*-klank; zoo wordt tusschen dezen klank en het voornaamwoord á als van zelve eene *y* ingelaseht; bijv. van *lári*, *rennen*, vormt men: *láriyá*, *ik ren*; van *án̄gái*, *beminnen*, vormt men: *án̄gáiyá*, *ik bemin*; van *mân̄ge*, *gaan*, vormt men: *mân̄geyá*, *ik ga*.

e) Eindigt het woord op een zachten *oe*- of *o*-klank, zoo wordt tussehen dezen klank en het voornaamwoord á als van zelve eene *w* ingelascht; bijv. van *rân̄noe*, *ziek verblijden*, vormt men: *rân̄noewá*, *ik verblijd mij*; van *patáoe*, *iemand aanspreken*, vormt men: *taéna napatáoewá*, *lij sprekt mij niet aan*;

van *sóero*, *bevelen*, vormt men: *ásóerowá*, *ik beveel*.

f) Eindigt het woord op een scherpen *a*-, *i*-, *e*-, *oe*-, of *o*-klank; zoo bedient men zich van *ká*, bijv. *pánráká*, *ik ga te gronde*, van *pánrá*, *te gronde gaan*; *síríká*, *ik schaam mij*, van *sírí*, *zich schamen*; *anráíká*, *ik ga Oostwaarts*, van *anráí*, *Oostwaarts gaan*; *tóegoeróeká*, *ik val*, van *tóegoeróe*, *valen*; *kaláóeká*, *ik ga Westwaarts*, van: *kaláóe*, *Westwaarts gaan*; *ákádóká*, *ik eet*, van *ákádó*, *eten*.

Dikwijls ook plaatst men *ma*, *máma*, *ǎjá*, *sa* en *sáda* tussehen het werkwoord en 't voornaamw., en krijgt alzoo: *má*, *mámá*, *ǎjá*, *sá*, *sáda*. Men zie boven *ma*, enz.

Men vergel. Mak. Spr. § 148.

(2° a), welligt oorspronkelijk, even als *ka* (, men zie *ka* N°. 2), niets anders dan een woordje, om de aandacht op het een of ander te vestigen, waarvoor wij bijv. zie! de Arabieren *ها* *ha* *إِنَّا* (*inna*), enz., de Hebrceuwen *הֵן* (*hēn*) *הֵן* (*hēn*), enz., de Syriers *הו* (*ho*), de Chaldeeuwen *הו*, de Latijnen *ecce*, de Grieken *ἰδοὺ*, anderen wederom wat anders bezigen; en van daar gebruikt als aanwijzend voornaamwoord, bijv. *ta-koenḡaíya*, *ik houd niet van dat, ik houd daar niet van*. — *Têya-kô ampiin-ranḡi atâna taòewa*, *pônna ta-noewassênḡa karaênna*, lett.: *leen hem niet*, te weten: *aan iemand's slaaf*, zoo *gij dien niet kent*, te weten: *zijn' meester*, d. i.: *zoo gij zijn' meester niet kent*. (Rap.) — *Ápa-apâya koetâdenḡ*, *bayarâna máḡapâya? sóle apâya*, *soclêna ta-máḡapâya?* lett.: *wat? wat is die toch, de vergelding van het goede, u door mij ten deel gevallen? wat is die, de vergelding van het kwade, dat ik van u heb afgewend?* (Kcl.)

Bij het aanhechten van dit aanwijzend voor-

naamwoord heeft men nagenoeg dezelfde welluidendheidsregelen in acht te nemen, als boven bij *á* N°. 1 zijn aangegeven. Alleenlijk houde men dit op het oog, dat, bij de aanhechting van het aanwijzend voornaamwoord *a* de klemtoon altoos op de onmiddellijk voorafgaande lettergreep valt, zoodat de klinker van die lettergreep noodzakelijk lang moet zijn, of anders *zacht-kort* met verdubbeling van den volgenden medeklinker; bijv.: van *níyá* komt: *níyákka*; van *boéboé* komt: *boéboéka*. Voorts valt hierbij nog aan te merken, dat, wanneer een woord, hetwelk op een scherpen klinker eindigt, den klemtoon op de derde lettergreep van achteren heeft, de laatste klinker wegvalt, en *a* onmiddellijk aan den alsdan zonder klinker overblijvenden medeklinker gehecht wordt. Zoo komt van *boéntoelóe* niet: *boentoelóeka*, maar: *boentóela*.

Vergel. Makass. Spraakk. § 128.

(3° a), onafscheidbaar achtervoegsel, dienende om ons vnv. 3 pers. mannel. en vrouw., enkel en meerv. uit te drukken; doch eigenlijk niets anders dan *a* N°. 2. Verg. Mak. Spr. § 135.

(4° a), onafscheidbaar achtervoegsel, dienende om ons bepalend lidwoord uit te drukken, doeh oorspronkelijk ook niets anders dan *a* N°. 2. Bij de aanhechting heeft men nagenoeg dezelfde regelen als onder *a* N°. 2 zijn aangegeven, op het oog te houden. Men merke echter op, dat de klemtoon in dit geval slechts dan verspringt, wanneer *a* achter een zachten *a*-, *i*-, of *e*-klank en achter een zaehten *oe*, of *o*-klank gevogd wordt. Voorts smelt de zaehte *a*-klank nimmer zamen met het aanhechtsel *a*, maar wordt, even als de zachte *i*- en *e*-klank, door inlassening van een *y* daarvan geseheden. Eindelijk, de woorden, die den klemtoon

op de derde lettergreep van achteren hebben, en daarbij op een seherpen klinker eindigen, verliezen dezen klinker evenmin als dit het geval is bij de aanhechting van het voornaamwoord 1 pers. á (, men zie á N°. 1). Voorbeelden: *pamákkāṅga*, de zolder, van: *pamákkāṅḡ*, zolder; *tawáya*, het deel, van: *táwa*, deel; *toe-panritáya*, de geleerde, van *toe-panríta*, geleerd man; *áná-ṭjádíya*, het kleine kind, van: *áná-ṭjádi*, klein kind; *táoe-ḍjáíya*, de menigte, van: *táoe-ḍjáí*, vele menschen; *kanréya*, de rijst (gekookte), van: *kánre*, rijst; *oelóewa*, het hoofd, van: *óeloe*, hoofd; *taóewa*, de mensch, van: *táoe*, mensch; *allówa*, de dag, van: *álla*, dag; *bál-laka*, het huis, van: *bállá*, huis; *táoe-ta-másíríka*, de onbeschofte mensch; van: *táoe-ta-másírí*, onbeschoft mensch; *panḡḍjáíka*, de naad, van *panḡḍjáí*, naad; *táoe-bálereka*, de volwassene mensch, van *táoe-báleré*, volwassene mensch; *alimbóéboeka*, de stof, van: *alimbóéboé*, stof; *báoe*, de geur, de reuk, van: *báoe* N°. 1, geur, reuk; *kádoka*, de rijst (gekookte), van: *kádó*, rijst.

Vergel. Mak. Spraakk. § 60.

(5° á), onafseheidbaar voorvoegsel van de werkwoorden, dat op tweederlei wijze gebezigd wordt:

a) enkel voor de welluidendheid; bijv. *ánḡálle* = *nḡálle*, nemen, van *álle*; *ánḡómba* = *nḡómba*, aanbidden, van *sómba*; *ámántaṅḡ*, = *mántaṅḡ*, blijven, wonen, men zie op *áutaṅḡ*; *áménteṅḡ*, = *ménteṅḡ*, men zie op *énteṅḡ*.

b) om werkwoorden van naamwoorden af te leiden; bijv.: *ábáinne*, met een vrouw, of: *getrouwd*, zijn, van *báinne*, vrouw; *abayáwo*, met eijeren zijn, eijeren leggen, van: *bayáwo*, ei; *ádḡáraṅḡ*, met een paard zijn, te paard rijden, van: *ḡáraṅḡ*, paard, *ádḡénué*, met water zijn, zich baden, van: *ḡénué*, wa-

ter; *ábiséyaṅḡ*, met een vaarttuig zijn, varen, van: *biséyaṅḡ*, vaarttuig.

Vergel. *má* N°. 3, doch vooral Mak. Spraakk. § 167.

(6° á) onafseheidbaar voorvoegsel, niets anders dan een zachte aanblazing te kennen gevende; bijv.: *áwáoe* = *wáoe*; *ásére*, en van dáár: *assére*, in stede van *sére*, *áságantóéḍḡoe*, en van daar: *asságantóéḍḡoe*, = *ságantóéḍḡoe*; *ási-* en v. d.: *ássi-tái*, = *si-tái*; *ámóeko*, = *móeko*; *ánḡápa*, = *nḡápa*; *áë*, = *e*; *ámánna*, = *mánna*. Men vergel. hierbij het Fransche *espérer*, van het Latijnsche *sperare*, het Fransche *esprit*, van het Lat. *spiritus*, het Arab. ^ساِبْر (ibnoen), in stede van ^ببِن (bnoen), het Arab. ^فاَفْلَاتُون (Aflatoenoe), voor het Grieksehe *Πλάτων* (Platon); het Hebr. אַרְמִיָּה, in stede van אַרְמִיָּה, arm, enz., het Mal. اشغلمن (*Ispelman*) voor *Speelman*, enz.

Vergel. Mak. Spraakk. § 99.

(7° a), soms, naar het schijnt, enkel voor de welluidendheid ingelaseht, of van achteren aangehecht, volgens de regels onder *a* N°. 2 aangegeven. Bij nauwkeuriger beshouwing echter, zal men meestal, zoo niet altoos, duidelijk ontwaren, dat dit *a* eigenlijk niets anders is dan *a* N°. 2.

Voorbeelden: *ta-nakâna-kanâṅga-kí*, zie! hij heeft het ons niet gezegd. (Rap. K. G.) — *Ta-niboentoeliya-kí*, zie! wij zijn niet genoodigd. (Rap. K. G.) — *Ta-mákôelle-sikâli-kaliyaï*, het kan volstrekt niet, dat. (Ḍjay.) — *Ta-māṅḡéya-kí*, zie! wij gaan niet. — *Ta-ḍḡári-taóewa-má*. Vergel. op: *táoe* N°. 1. (Rap. K. G.) — *Ka-poënna nibôeno anâkoe*, koe-ta-ni-boenôwa, daar, zoo mijn kind gedood wordt, en zie! (let wel!) ik niet. (Ḍjay.) — *Ri-minasaṅḡkôewa*, overreukomstig dat mijn verlangen. (Ḍjay.)

— Parentanâya, *de orders van dien hem*, of *die*, *zijn orders*. (Djay.) — I-kaôewa, lett.: *die gij*, van: *i-káoe*. (Djay.) — I-nakkêya, lett.: *die ik*, van: *i-nâkke*. — Mannâya, lett.: *al ware dat*, van: *mânna*. (Rap.) — Ta-mán̄gon̄j̄d̄j̄ôka-kí, *zie! wij betreden niet*. (Rap. K. G.) — Ta-mágyôka-mi, *zie! hij bewoog zich niet*. (Djay.) — Pônna niyá nagaôekañg karâên̄ga, kí-ta-nikiyôka, ta-māñgêya-kí, lett.: *in dien de koning een feest aanlegt, en het alsdan gebeurt, let wel! (zie!) dat hij ons niet noodigt, zoo gaan wij ook niet*. — Pônna noegâppai, na-ta-noe-pâpasabiyân̄ga, *zoo gij het vindt, en let wel! er geen kennis van geeft*. — Pônna noebôyai, na-ta-noeboentoêla, of: ta-noegappâ, *zoo gij het zoekt, en let wel! (zie!) niet vindt*.

Men vergelijk hierbij vooral Mak. Spraakk. § 136, lett. *d*, § 142, § 155, en § 211, bl. 123 op *ta*.

☞ (1° al naar gelang van de eerstvolgende letter *añg*, *am*, *an* of *añj*), naar het schijnt niets anders dan een woordje, dat dient om de aandacht op het een of ander te vestigen, het Arab. اِنَّ (*inna*), het Hebr. הִנֵּנּוּ, enz., men vergel. slechts boven op *a* N°. 2; bijv.: *ânnoe*, zamengesteld uit *an* + *noe*, *gij*, als: *ânnoe taêna-mo*, *zie! gij zijt er niet meer*. (Sinr.) — *âñgkoe*, zamengest. uit *añg* + *koe*, als: *âñgkoe mápikâtoe*, *zie! ik zend*. (Sinr.)

Welligt is het aanwijzend voornaamw. *ânne*, *deze*, zamengesteld uit dit *añg* + *e*, men vergel. het Boeg. *e*, = het Mak. *a* N°. 2 en 4. Men zie Mak. Spr. § 131. — Zoo ook *ântoe* welligt zamengesteld uit *añg* + *toe*, vergel. Mak. Spr. § 132. — Zoo ook *añj̄d̄jo* welligt zamengest. uit *añg* + *d̄jo*, = het Boeg. *ro*. Vergel. Mak. Spr. § 133.

(2° *añg*), achtervoegsel, geb. *a*) tot vorming van

causative en transitive werkwoorden; als: *lébákkañg*, *afmaken*, *afdoen*; *saréyañg*, *geven aan*, verg. Mak. Spr. § 179;

b) om den vergelijkenden trap der bijvoegelijke naamwoorden te kennen te geven; als: *lompówañg*, *groot*, van: *lômpo*, *groot*; *tiñggyañg*, *hooger*, van: *tíñggi*, *hoog*, vergel. Makass. Spraakk. § 80;

e) tot vorming van zelfstandige naamwoorden, als: *kalébákkañg*, men zie op: *lébá*; *kalompówañg*, men zie op: *lômpo*; *katiñggyañg*, men zie op: *tíñgi*; *kakaraên̄gañg*, men zie op: *karâên̄g*; *kasalân̄g*, men zie *sála* N°. 1.

NB. Bij de aanhechting van *añg* houde men op het oog, dat in woorden met het achtervoegsel *añg* de klemtoon altijd valt op de vóórlaatste lettergreep, wier klinker daardoor steeds *lang* is, of ook wel *zacht-kort*, met verdubbeling van den volgenden medeklinker. Voorts dat *añg* achter een' *neus-* en achter een zachten *a*-klank, slechts eenvoudig bijgevoegd wordt, terwijl men in het laatste geval de twee *a*'s ook tot één *lange a* kan doen zamen smelten. Eindigt echter het grondwoord op een zachten *oe-* of *o*-klank, zoo krijgt *añg* een *w*, en eindigt het grondwoord op een zachten *i-* of *e*-klank; zoo krijgt het een *y* vóór zich. Verder, zoo het grondwoord eindigt op een seherpen *a-*, of *i-*, of *e-*, of *o-*, of *oe*-klank, bedient men zich altoos van *kañg*. Eindelijk, wanneer het grondwoord den klemtoon heeft op de derde lettergreep van achteren en dien overeenkomstig ook op een seherpen klinker eindigt, zoo valt deze klinker altoos weg, en wordt *añg* onmiddellijk achter den medeklinker, waarbij die klinker behoorde, gevoegd.

Men vergel. Mak. Spr. § 49.

(3° aŋg), in *píraŋy allówaŋy*; men zie op *píraŋy* en *álla* N°. 3.

↘ (1° i), persoonl. voornaamw. van den derden persoon mann. en vrouw. enkel- en meervoud, dat oorspronkelijk ook slechts schijnt gediend te hebben om de aandacht op het een of ander te vestigen, even als *a* N°. 2. Boeg. idem. Gewoonlijk wordt het achter aan de woorden gehecht, en geeft nu eens het subject, dan eens het object te kennen. Bij de aanhechting houde men het volgende op het oog:

a) achter een' zachten *oe-* of *o-*klank lascht men vóór *i* in de uitspraak ongemerkt een *w* in, die door sommigen ook geschreven wordt, door anderen niet. Zoo vindt men bijv.: *tínrowi*, en ook: *tínroï*, *hij*, *zij*, of *het*, *slaapt*, *zij slapen*; *báttoewi*, en ook: *báttoeï*, *hij*, *zij*, of *het*, *komt*, *zij komen*; *pakalómpowi*, en ook: *pakalómpoï*, *hem*, *haar*, *het*, *hen*, of *haar*, *groot maken*, of: *eeren*.

b) achter de overige zachte klinkers, gelijk ook achter de nasalen, wordt *i* slechts eenvoudig bijgevoegd; bijv.: *éǎjaï*, *hij*, *zij*, of *het*, *is rood*, *zij zijn rood*; *ñǎjapäi*, vergel. *ápa* N°. 1; *árekaï*, vergel. *áre* N°. 1; *agánnaï Iyánoe*, lett.: *de volgelingen van hem*, te weten: *hem*, *N. N.*, of: *hij N. N.*, *zijne volgelingen*, = *agánna Iyánoe*, *de volgelingen van N. N.* (G. G.)

e) achter de seherpe klinkers krijgt *i* een *k* vóór zieh; bijv.: *pánráki*, *hij*, *zij*, of *het*, *gaat te gronde*, *zij gaan te gronde*; *lámboesóeki*, *hij*, *zij*, of *het*, *is regtschapen*, *zij zijn regtschapen*.

Dikwijls plaatst men ook *ǎja*, *ma*, *máma*, *sa*, tussehen het werkwoord en het vnwoord en krijgt alsdan: *ǎji*, *mi*, *mámi* en *sáü*. Vergel. *ǎja* N°. 1, *ma* N°. 1 en *sa* N°. 1.

Dikwijls wordt ook vóór *i* een *a* ingelaseht. Vergel. *a* N°. 7.

Het vooruaamwoord *i* wordt ook wel soms geheel vóóraan geplaatst in phrases als deze: *i-taláboesóe koeŋǎi*, *zij wie ik niet opgehouden heb te beminnen*. (Sinr.) — *I-láisi taŋǎarraŋ roépa*, *zij die er slank van leest uitziet*. (Sinr.) — *I-ta-boên-toelóe kamánra*, *zij die niet komen tot hun kamánra*, men zie boven: *kamánra*, op *mánra*. (Tar.)

Men vergel. Mak. Spr. § 136.

(2° *i*) onafscheidbaar achtervoegsel tot vorming van transitive en causative werkwoorden. Boeg. idem. NB. de aanhechting van *i* geschiedt op gelijke wijze als die van het vnw. van den derden persoon, men zie *i* N°. 1; alleenlijk komt de klemtoon op de onmiddellijk voorafgaande lettergreep, wier klinker daardoor steeds *lang* is, of ook wel *zachtkort* met verdubbeling van den volgenden medeklinker; bijv. men zegt: *mǎŋǎeï*, *hij gaat*, en *mǎŋǎéï*, *ergens naar toe gaan*; *lábóewi*, *hij is lang*; *lábóewi*, *lang maken*, *verlengen*; *lébáki*, *het is afgedaan*; *lébáki*, *afmaken*, *afdoen*, enz. Ook heeft men wel op te merken, dat, wanneer het grondwoord den klemtoon heeft op de derde lettergreep van achteren, en dien overeenkomstig op een seherpen klinker eindigt, deze klinker altoos wegvalt, en *i* onmiddellijk achter den medeklinker, waarbij die klinker behoorde, gevoegd wordt; bijv.: *bat-tállli*, *zwaar maken*, van *báttalá*, *zwaar*; *boentóeli*, *iemand te ontmoet gaan*, *verwelkomen*, van *boéntoelóe*, *ontmoeten*; *poŋǎóri*, *gek maken*, van *pónǎoró*, *gek*.

Vergel. Mak. Spr. § 178.

(3° *i*), onafscheidbaar voorvoegsel vóór eigenamen en andere benamingen van personen, of van beesten en zaken als personen beschouwd, dat

welligt *altoos*, doch *soms* zeer duidelijk, in stede van een vereerenden titel gebezigd wordt, bijv.: *I-Moekáddañ*, voor: *Moekáddañ*; *I-Tóewañ*, *Mijnheer*; *Iyánoe*, *N. N.*; *I-la-bóndēñ*, men zie op: *la* N°. 2 en: *bóndēñ*. (Tar.); *I-Djoeutána*, in stede van: *Gallárrañ-Ôedjoeñ-tána*, *de gallárrañ van Ôedjoeñ-tána*; *I-wáñgkañ*, in stede van *Íñjlje-wáñgkañ*; *I-tóla*, in stede van: *Dáññ-Matóla*. NB. deze verkorting heeft gewoonlijk plaats, wanneer de Inlander van zich zelve spreekt, dus welligt eene soort van bescheidenheid, om als 't ware niet met zijn' titels te pronken. Vergel. boven *poēñ* N°. 1, alsmede het Jav., Sund., Mal. *si*. Het Boeg. *i* alleen vóór *vrouwelijke* eigennamen geplaatst.

Men zie Mak. Spr. § 47.

(4° i), soms, even als *a* N°. 6, eene zachte aanbazing te kennen gevende, zoodat men dit voegsel geheel zonder schade voor den zin kan weglaten; bijvoorb. *inákke* = *nákke*; *ikáoe* = *káoe*; *ikátte* = *kátte*; *ikámbe* = *kámbe*; *iríkoñ* = *ríkoñ*; *iríkodonñ* = *ríkodonñ*; *iláoe* = *láoe*.

Vergel. Mak. Spraakk. § 143.

(5° i), in enkele gevallen, naar het schijnt, de plaats van *ri* innemende, bijv.: *i-ráwa*, = 't Boeg. *ri-áwa*, *beneden*; *i-ráte*, = 't Boeg. *ri-wáwo*, *boven*; *i-lálanñ*, = 't Boeg. *ri-lálanñ*, *binnen*, enz.

↘ (óe), bep. *óeka*, *hoofdhaar*; *óekoe*, *mijn hoofdhaar*. — *Óe nikâtteré*, *het haar geheel afgeschooren*. NB. zoo gedragen onder een mutsje, door de *goéroes*. — *Óe-láboe*, *lang haar*, het haar volstrekt niet geknipt. NB. zoo gewoonlijk, en wel onder een hoofddoek. — *Óe-nipâppá*, of: *nipâderé*, *het haar van achteren gelijk gesneden*. NB. insgelijks onder een hoofddoek.

↘ ↘ (e), tusschenwerpsel, gebezigd als uitroep, of ook bij het aanspreken van iemand. Boeg. idem. Ook soms achter het naamwoord geplaatst, terwijl het woordje *áë* reeds voorafgaat, als: *áë Láípaë*, *o! Láípa!* (D. Moes.)

Âë = *e*. Vergel. op *a* N°. 6.

Verg. Mak. Spr. § 215.

↘ ↘ (o), tusschenwerpsel, *o!* Boegin. idem. NB. Dit *o!* soms in de *sinrilí's* achter het naamwoord geplaatst; bijv. *tóewañgo*, voor: *o! tóewañ!* (D. Moes.)

↘ // (1° âká), bep. *âkaka*, *wortel*, Mal. *akar*, idem.

(2° âká), het Mal. *kerakh*, *aanbrandsel*. — *Âká-kânre*, *het aanbrandsel van de rijst*. Verg. *móetoēñ*.

↘ // (âkkañg), *mâkkañg*, *zwijgen*; vergel. Mak. Spr. § 175, 3°; Boeg. *mákko*, idem. — *Mâkkañg-miñjdjo pamaíkoe*, *mijn hart zwijgt er op*, d. i.: *ik neem er genoeg mede, berust er in*.

Pakamâkkañg, *doen zwijgen, tot zwijgen brengen*.

Pamakkâñgañg, *iets maken tot het voorwerp waarover men zwijgt*.

Pâkkañg, *doen zwijgen, tot zwijgen brengen*.

Pamâkkañg, *zolder*, welligt lett.: *plaats van zwijgen*, plaats waar men niets hoort, waar het dood stil is.

↘ // (1° âñgká), *opligten, optillen, wegnemen, opbrengen*, Mal. Sund. en Jav. *añgkat*, Boeg. *âkká*; bijv.: *âñgká bônngga-kanâna koelantóena*, *de dij van de rechterknie opligten*, ten einde met de hand hierop te rusten, terwijl de linkerknie insgelijks gebogen, doch plát op den grond liggende is. NB. dit is de gewone manier van zitten der Inlandsche vrouwen. (Sinr.) — *Âñgkáki-míntoe*, Mal. *hem als schoonzoon opnemen*; d. i.: *tot schoonzoon nemen*.

(Djay.) NB. in zuiver Mak. zegt men: *nǰállèi mǐntoe*.

Aṅgkâkaṅg, *opligten, opbrengen, opdragen, voor iemand; bijv.: niyaṅgkâkaṅg-mi kânre, er werd rijst voor hem opgedragen.*

Paṅgaṅgkâkaṅg, *iemand maken tot het voorwerp waarvoor men oplicht, opbrengt, opdraagt; bijv.: ni-paṅgaṅgkâkaṅgi lâwará, men droeg voor hem op lâwará, men zie beneden over: lâwará N°. 2. (Mâdi.)*

Tárâṅgká, *opbreken, vertrekken, ook gebezigd van het aanstaan van een deur, of venster, welligt lett.: opgeligt zijn, niet sluiten; bijv.: sôronǰi pakéboeka, tárâṅgká-dǰintoe, duw eens tegen de deur, zij staat maar aan.*

Parâṅgká, a) *aanzetten, een deur, of venster bijvoorbeeld.*

b) *parâṅgká, stel, de geheele toestel van iets, Jav. praṅgkat. — Si-parâṅgká, één stel.*

(2° âṅgka), Boeg., = 't Mak. *nǐyá* N°. 1, *zijn; bijv.: na-âṅgka tôdoṅg sômbalá māmôle-môle, en er ook zeilen, d. i. hier: schepen, waren, die gedurig herwaarts kwamen. (Sinr.)*

(3° âṅgka), bep. *aṅgkâya, cijfer, nommer, Boeg., Sund., Mal., Sanskr., idem, Jav. oṅgka.*

Âṅgaṅgkâi, iets nummeren.

ṅṅ ṅṅ (âṅgkí), = *ǐṅgkí*. NB. in Gôwa niet bekend.

ṅṅ ṅṅ (âṅgkoe). Men zie: *aṅg* N° 1.

ṅṅ ṅṅ (âkké), bep. *âkkeka, agaat-steen, Boeg. idem, Jav. akik, en Mal. àkhiekh, idem.*

ṅṅ ṅṅ (ǐṅgkí), *op-trekken, op-ligten, op-nemen, bijv. eene saronǰ; = aṅgkí. (S. Tǰin.) NB. in Gôwa niet bekend, wel kǐṅgkǐṅg.*

ṅṅ ṅṅ ṅṅ (ǐṅgkoṅg), *staart. Boeg. íko, idem.*

ṅṅ ṅṅ ṅṅ (êká), *tot draad rekken, bijv.: ijzer, koper, zilver, goud, of ander metaal. Boeg. idem.*

Paṅgêká, *het uitrekken, v. d. overdragtelijk: paṅgekânoe ri-pamáí, uwe ademhaling. (Tar.)*

ṅṅ ṅṅ ṅṅ (ôkká), a) *geheel ontworteld, geheel uitgerukt, zijn; b) met wortel en al uitrukken. Boeg. máóèkká.*

ṅṅ ṅṅ ṅṅ (ôké), *knagen, boren. Boeg. idem. — ṅgôké-târroesóe, dóorboren.*

Paṅgôké, *boor.*

ṅṅ ṅṅ ṅṅ ṅṅ (ôkoṅg), eene soort van *mandje*, waarin men een pan of pot zet, zodra die van het vuur wordt afgenomen. Zij wordt van rotting gevlochten. Men heeft *ôkoṅg-lálo*, de gewone *ôkoṅg*, zoo als die dagelijks gebruikt wordt; en *ôkoṅg-sâṅgká*, eene beste soort van *ôkoṅg*, die men bijvoorbeeld onder de *sabâṅganǰ* plaatst. — Bantâ-laṅg-ôkoṅg, een van rotting gevlochten mandje met handvat, dat gebezigd wordt om een *boesoe*, of *borden*, of wat het ook zij, in te dragen.

ṅṅ ṅṅ ṅṅ ṅṅ (ôṅgko), bep. *oṅgkôwa*, dus genoemd al datgeen, welks toegang of gebruik alleen aan bijzondere personen vergund is; v. d.: *eigen, bijv. vorstelijke, jagt-, of visch-plaats. Boeg. idem.*

Oṅgkôwi, *iemand den toegang, of het gebruik, ontzeggen, of verbieden.*

ṅṅ ṅṅ ṅṅ ṅṅ (akêka), bep. *akekâya*; aldus op Celebes onder Makassaren en Boeginezen genoemd de geitebok op den zevenden dag na de geboorte, doch ook wel later, zelfs wel na den dood geslagt, opdat de kinderen, als zij vroeg sterven, daar na-maals op rijden kunnen, voor een' jongen twee stuks, voor een meisje slechts één. Men vergel. het Arab. *كعبه*.

ṅṅ ṅṅ ṅṅ ṅṅ (ikénânné). Verg. *kénaṅg*.

𐄂 𐄂 𐄂 (íkírí), míkírí, *trillen, zich bewegen*, Boeg. idem, bijvoorbeeld gebezigd van een' *schildpad*, die pas gedood is, en welks vleesch zich nog beweegt. [NB. daarom door de Inlanders dit beest niet gegeten, alleen zijne eijeren!] Zoo ook gebez. van andere beesten, wier vleesch zich nog beweegt nadat zij geslagt zijn. Zoo ook gebezigd van de *oogleden*, wanneer zij zich zoo *van zelve bewegen*. Ook gebez. van den *grond* bij aardbeving. (Mádi.) = *másirí*.

𐄂 𐄂 𐄂 (oèkirí), ñgòèkirí, *gravéren, schrijven*, v. d. geb. van het *wapen*, of 't *kroontje* op een muntstuk, ons *mnt*, Boeg. *óèkí*, idem. Mal., Sund., en Jav. *oekir*, *graveren, bloemwerk* of *andere figuren in hout*, of *metaal, snijden*. — Bállá-niyòèkirí, *een huis dat met bloem-, of lofwerk, versierd is*. (GG.)

Oekîrañg, *schrijven voor*.

Pañgoekîri, *iets bezigen om op te schrijven, om te beschrijven*; bijv.: karâttasá si-pállí-pállí kâma-mâmo-âñne koepañgoekîri sôerá, tóewañg, *zulk een stukje papier slechts bezig ik om een briefje op te schrijven, mijnheer!*

𐄂 𐄂 𐄂 (âkkalá), bep. âkkalaka, *verstand, rede, beleid, vernuft, list, schrandeheid*, Mal., Sund., Jav. idem, Arab. *عقل*, *verstand*; bijv.: lômpo-âkkalá, lett. *groot van verstand*, v. d. *zeer slim, vernuftig*, enz.

Akkâli, *iemand bedriegen, bedrog plegen jegens iemand*.

𐄂 𐄂 𐄂 (1° âkasá), *zamenbinden, vastbinden*, bijv. de beide achterste houten of bamboezen van den grooten mast. Boeg. idem.

Ook gebez. van den *buikgordel* eener barende vrouw, bijv. sekêki akasâna, of: ðjarrêki akasâna, *bindt den buikgordel goed vast*. NB. dit is de ge-

wone vermaning van eene *sânro*, of *Inlandsche doctores*, wanneer zij bij eene bevalling assisteert.

Pañgâkasá, bep. pañgâkasaka, de band waarmee de beide achterste houten, of bamboezen, van den grooten mast te zamen gehouden worden.

(2° âkasá), = *nâkasá*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (ôñgkosó), bep. ôñgkosoka, het Holl. *onkosten*. (Brief.)

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (añgkâëñg), naam eener soort van *boom* met lekkere vruchten. Boeg. *akkâëñg*.

𐄂 𐄂 𐄂 𐄂 (ikâoe). Men zie: *kâoe* N°. 1 en *i* N°. 4.

𐄂 𐄂 (âga), Boeg. = *âpa* N°. 1. (Sinr., Tar.)

Máñgâga, = *añgâpa*, Men zie: *âpa* N°. 1. (Sinr.) V. d.: teyâi ri-máñgagâna, *er is geene reden waarom*. (Sinr.)

𐄂 𐄂 (1° âgañg), *gezel, v. d.: vriend, en ook: slaaf, dienaar, volgebijng, maat in een spel, dingen van één en dezelfde soort, enz.*; bijv.: agâñna tóewañg Iyânoe, *de bediende van N. N.* — Agâñna râppo-râppo, letterl.: *gezellen van knoopjes, v. d.: knoopjes van dezelfde soort*. (Brief.) — Ñgâsëñg agâñna pontôwa, lett.: *al de gezellen van den armband, v. d.: al hetgeen tot den armband behoort*. NB. men denke aan een' armband die uit versehiedene stukken bestaat. (Brief.)

Inâkke sipaägâñgâñg, *ik met mijn gevolg*.

Agâñgâñg, *als gezel, als vriend, beschouwen, of behandelen, v. d.: iemand gastvrij onthalen*. (D. Moes.)

(2° agâñg), *weg, gaan, zijn met*, bijv.: sêlé-niya-gâñg-ðjéné, lett.: *kris met wegen voor het water, v. d.: kris met diepe geheel dóórlopende gleuven op het lemmet*. — Agâñgâñna, *zijn weg*. NB. deze verlenging van den vorm geschiedt ter voorkoming van verwarring met *agâñna, zijne gezellen*. — Kêre-

má sállan̄g agān̄g sitóbó? op welke weg zal ik vechten? (Rap. K. G.) — Án̄gagān̄ga agān̄g, het begaan, of betreden, van een' weg, d. i. den gewonen weg volgen. (Rap. K. G. — Teyāī agān̄ga naāgān̄g toe-mán̄jombālan̄ga, het is niet de weg dien gaan, d. i.: het is niet de weg, of koers, dien de zeilders of scheepslui plegen, of behooren, te nemen. (Inl. Wetb.) — Na-tēya-mo agān̄g naāgān̄g, er was voor hem geen weg meer om te gaan, d. i.: hij kon niet meer langs den gewonen weg, bijv. door de deur, maar enkel door een venster, of dergelijke, weghkomen. — Án̄gagān̄gi ri-tiyāīya-agān̄g, dat wat eigenlijk geen weg is, v. d.: een geheel ongebaanden weg, begaan, of betreden. (Rap. K. G.) — Án̄gagān̄gi ôclocka-nānna, zijn verbond begaan, of betreden, v. d.: zich aan zijn verbond houden. (Rap.) — Nat̄jinī-mi êrōka naāgān̄g nāī ri-tompōna mōn̄jt̄jōnga, na-taēna mâka naāgān̄g nāī, hij zag den top van den berg dien hij wilde beklimmen, doch er was geen gelegenheid om dien te bestijgen. (D̄jay.) — Na-ân̄j̄d̄jo ni-yagān̄ga mān̄ge, en dat wat begaan wordt derwaarts, d. i.: en de weg derwaarts. (D̄jay.) — Naāgān̄g, met hem. — Koewagān̄g, met mij; bijv.: tâoc-koewagān̄ga, lett.: hij, of zij, die met mij is, gebezigd onder echtgenooten door den man of vrouw die van hooger afkomst is. — Koebāttoe án̄gagān̄g-kí sit̄jinī, ik kom om met u te zijn, u te ontmoeten. — Niyagān̄gi mánāī ri-toe-Māroesoeka, er werd door die van Maros gemeenschappelijk met hem, te weten: met Toe-ni-palān̄gga, opgetrokken, d. i.: zij trokken met hem op tegen den vijand. (G. G.) — Pōnna ni yāsēn̄g-mo niyagān̄g ákāna-kāna, wanneer het kind zoo oud is, dat men er reeds mede praten kan, d. i.: dat het reeds praten kan. (Rap. T. D̄j.)

Piyagān̄giyān̄gi, iemand, of iets, maken tot het

voorwerp, waarover, of waarop, men doet gaan, v. d.: waarop men toepast; bijv.: kípiyagān̄giyān̄gi ân̄j̄d̄jo bit̄jarāya, wij passen op hem toe die uitspraak. (Rap.) — Iyānoe ôeroe nipi-yagān̄giyān̄g ānne lôrosoka, N. N. is de eerste, op wien men deze boete toegepast heeft. (Rap.)

Pañgagān̄g, of pañgagān̄g, een gaan, een weg tot, v. d.: levensonderhoud; bijv.: pañgagānna māsarēya mātoc-mātoe ri-parasān̄gān̄g-roewāya, lett.: de weg tot, v. d.: het middel om te verkrijgen, dat-geen wat voordeel aanbrengt voor twee werelden (de tegenwoordige en toekomstige). (Tar. D. M.) — Taēna tôdon̄g ásarēyān̄g pañgagān̄g, er is ook niemand die hem geeft hetgeen tot levensonderhoud vereischt wordt. (Tam.)

Siyagān̄g, te zamen; te zamen met; zamenhangende, strookende, met; met; en; bijv.: nan̄iyá siyālle-soesōenna Ároe-Lalōlan̄g ānnañg siyagān̄g, er was een zoogbroeder van Ároe-Lalōlan̄g zes personen te zamen, d. i.: er was een zoogbroeder van Ároe-Lalōlan̄g met nog vijf andere personen. (Brief.) — Pōnna siyagān̄g-māmo adāmañg siyagān̄g ri-biyasāmañg, indien het strookt met onze adats en gebruiken. — Panāssaēnna koegappāna siyagān̄g ta-koegappāna, de zekerheid van hetgeen ik gekregen heb, met hetgeen ik niet gekregen heb, d. i.: de zekerheid, of ik ze al dan niet gekregen heb. — Lanrīnna lāntān̄g-îd̄ji d̄jēn̄ka, siyagān̄g lāboēna-îd̄ja roēkoeka, lett.: dewijl het water nog diep is, hetgeen gepaard gaat met het nog lang zijn van het gras, d. i.: dewijl het water nog diep, en het gras nog lang, of nog niet afgebrand, is. (Brief.) — Îya-mīn̄j̄d̄jo kanāya koetāban̄gkān̄g, siyagān̄g koekamallākkan̄gin̄j̄d̄jo, enz., ik sta verbaasd over dat gezegde, en ben daarvoor bevreemd, enz. (Brief.)

Pasiyagâñg, *doen zijn met.*

ㄨ ㄨ (âñggá), bep. âñggaka, *waarde*; Boeg. *âñgkâ*, idem; bijv.: taêna añggána pamaíta ri-nâk-ke, *uwe gezindheid jegens mij heeft niets, dat in waarde met haar gelijk staat, d. i.: heeft haar wedergade niet.*

Sañgâñggá, of siñgâñggá, *van dezelfde waarde.*

Pasiñgâñggá, *van dezelfde waarde als iets anders achten.*

Pañgâñggá, *waardij.*

Niyâñggá, *geschat worden.*

Añggâkkañg, *ergens voor schatten*, als prijs vaststellen; bijv.: âñggá-pasarâna niyañggâkkañgi, *de marktprijs wordt daarvoor vastgesteld (bepaald).*

(Rap. K. G.)

Piyâñggakkiyañg, *bezigen iets, om daarnaar te schatten, vast te stellen*, bijv.: empôna toe-wánoên-roeñga soêro nipiyâñggakkiyañgi lôrosó, *de boete wordt bepaald naar gelang van de waarde van de betrekking desgenen die een zendeling geslagen heeft.*

(Rap. K. G.)

ㄨ ㄨ (âñggañg), mâñggañg, *met de beenen wijd van elkander zijn*; bijv.: átînro mâñggañg, *met de beenen wijd van elkander slapen.* — Mên-teñg mâñggañg, *met de beenen wijd van elkander staan.*

Pañggañg, *met de beenen wijd van elkander doen zijn.*

Tápâñggañg, *met de beenen wijd van elkander zijn.*

Pamañggâñggañg, *het met de beenen wijd van elkander zijn.* Aldus eertijds het tegenwoordige eiland *Kódi-âreñg* genoemd, dat volgens de legende wegens de dubbelzinnige beteekenis door eene prinses op deze wijze herdoopt werd.

ㄨ ㄨ ㄨ (âñgge), bep. añggêya, = *mâñgje*, *vader.* (D. Moes., Mâdi.)

NB. ook gebezigd van *jonge menschen*, bijv. door een *moeder* van haar' *zoon.* (Mâdi.)

Âñgge-Bâñgko. Men zie *bâñgko.*

ㄨ ㄨ (oêgi), *toetsen*, Boeg. idem. Mal. *oedjie.*

Bâtoe-oegiyañg, of: bâtoe-pañgôegi, *toetssteen.*

Siyoeğiyañg, *elkander toetsen*, bijv.: koepôtó-pôeli siyoeğiyañg-pañgañgkoe, *ik bind vast het toetsen mijner liefde voor u (aan de genegenheid voor andere meisjes), d. i.: ik kijk zelfs niet eens naar anderen om, ik heb alleen oogen voor u.* (Sinr.)

ㄨ ㄨ ㄨ ((agâma), bep. agamâya, *godsdiens.* Boeg., Mal. en Jav. idem. Sanskr. *âgama*, *aankomst, aannadering*, en *een werk over Godsdiens of Godsvereering.*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (añggênna), = *sañggênna*, *alle* men zie boven op: *sâñgje.* (Rap.)

ㄨ ㄨ ㄨ (âgará). Âga-âgará, bep. âga-âgarâ-raka, *zeewier.* Boeg. idem. Mal. *âgar.*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âñggoró), bep. âñggoroka, *wijn.* Boeg. idem, Mal. *añggor*, Sund. en Jav. *añggoer*, Pers. *انگور*. — Râppo-âñggoró, *druiven.*

Âná-âñggoró, kogels, bekend onder den naam van *druiven*, bestaande in een' ijzeren sehijf, of stoel, door welke eene van onder omgeklonkene spil of stang gaat; om deze stang worden de kogels in drie lagen, elk van vijf stuks, geselikt, en over het geheel een linnen zak getrokken. Dikwerf geven de Inlanders den naam van *áná-âñggoró* ook aan de zogenaamde *blikkedoos-*, of: *kartetskogels.*

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (Añggârisí), bep. Añggârisika, *Engelsch, Engelschman.* Boeg. idem, Mal., Sund. en Jav. *Ingggris.* (G. G.)

ㄨ ㄨ ㄨ (añggâla), = *gâla* N°. 4; v. d.: añggâlâi, *verhinderen, tegenwerken*; bijv.: patâna

gâoé ta-niyaŋgalâi, *de Heer wien alle daden der menschen ondergeschikt zijn, en die zich nimmer in de volvoering van zijn' wil belemmerd ziet.* (D. Moes.)

᳚ ᳚ ᳚ (îgalá), áŋgîgalá, het Mal. *meŋjieg*al, met een uitgespreiden staart gaan, gelijk een paauw.

᳚ ᳚ (âŋgîng), wind, Boeg. idem, Mal., Sund., Jav. *aŋgin*. — Tâoe-mâte-âŋgîng, of: tâoe-taêna-âŋgîna, *iemand die onbekwaam is tot den coïtus.* — Iratêyaŋg âŋgînga, 't Mal. *di-atas aŋgin*, aan de westzijde. — Irawângaŋg âŋgîng, 't Mal. *di-bawah aŋgin*, aan de oostzijde, aan lij; v. d.: parasângaŋg-irawângaŋg-âŋgînga, *de landen beoosten de Kaap de Goede Hoop.* — Kâyoc-âŋgîng, soort van boom, volgens Rumph. (Herb. Amb. Boek IV H. 50) het Mal. *kâjoe-tjamára*, en het Lat. *Casuarina*. — Tâi-âŋgîng. Men zie: *tâi* N°. 2.

Pâŋgîng, *iets ophangen om te luchten, of: te droogen.* (Rap.)

Tápâŋgîng, *opgehangen om te luchten, te droogen.* (Sinr.)

Niyâŋgîngaŋg, *buiten de Zon in den wind te droogen gehangen worden.*

Pamâŋgîngaŋg, touw, of bamboe, gespannen, om kleêren over te hangen.

᳚ ᳚ (îngá), *indachtig zijn, of: worden, zich herinneren,* Mal. en Sund. *ieŋgat*, Jav. *eŋjêt*, idem.

Pâiŋgá, *indachtig maken, vermanen, waarschuwen* (Rap. T. D̄j.); bijv.: pâiŋgá-lâmpai, *breng hem dat gedurig voor den geest.*

Pâiŋgâkkaŋg, *iemand iets herinneren; bijvoorb. koepâiŋgâkkaŋg-ko, ik herinner u iets.*

Pâpâiŋgá, *vermaning, waarschuwing.*

Sipâiŋgá, *elkander indachtig maken, vermanen, waarschuwen.* — Málîngoc sipâiŋgá-d̄ji taôewa,

saŋgêna-pa ánabâna, *elkander, wanneer men dwaalt, teregt wijzen, totdat het juiste pad gevonden is.* (Rap. T. D̄j.)

Pâkâiŋgá, *indachtig doen zijn, doen opmerken.*

᳚ ᳚ ᳚ (âŋgâpa). Men zie *âpa* N°. 1.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (âŋgimborôwi). Men zie *kimbóro*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (âŋgarit̄jî). Men zie: *rit̄jî* N°. 2.

᳚ ᳚ ᳚ (iŋgâla), miŋgâla, Sal. = het Boeg. *eŋgâla, meŋgâla*, = het Mak. *kátto* N°. 1, *maaijen, oogsten.*

᳚ ᳚ (1° âpa), *wat*, Mal. en Jav. idem, Boeg. *âga*; bijv.: âná-âná âpa ânj̄d̄jo? *wat is dat voor kind?* (Rap. K. G.) — Âpa-ko? *wat gij?* d. i.: *wat wilt gij toch hebben?* (D̄jay.) — Âlâmpa ri-yâpa-mak̄i, lett.: *naar wat*, d. i.: *waarheen, zullen wij gaan?* (D̄jay.) — Bisêyaŋg bâttoc riyâpa ântoc?, *van wat*, d. i.: *van waar, komt dat vaartuig?* (D̄jay.) — Âpa ânj̄d̄jo sâradasiya bâttoc, letterlijk: *wat is dat? . . . die lasteraar komt*, v. d.: *daar komt die lasteraar aan.* NB. alleen in het gesprek te bezigen. — Âpa-kammâya, lett. ons: *zoo wat*, v. d. *zoo iets.* NB. insgelijks alleen in het gesprek te bezigen. Van daar ook in het gesprek gebezigd: tiyâi gêgeré âpa, *er is volstrekt geen oproer.* (D̄jay.) — Âpa-d̄ji, of: âpa-na, lett.: *wat gebeurt er slechts?* of: *wat gebeurt er verder?*, van daar nu eens, met voorts, daarna; dan eens met: *dien ten gevolge, derhalve, alzoo*, dan eens weder met een ander woord in het Hollandseh te vertalen; bijv.: naka-lêyaŋg-mo biritâna tásêre parasângaŋg, lamboe-soêna, siyagâŋg labôna ri-sikâmma pâkerekka, siyagâŋg ri-tâoe-kâsiyasiya. Âpa-d̄ji ânj̄d̄jo karâênnga mäsallôna-mo mákalabîni siyagâŋg Poêtiri-Sakândamâya; na-taêna-mo anána. Âpa-d̄ji na-taêna-mo

ânœ kâmma soesâna pamaîna rôewa sikalabîni, êró-dôèdoe riyâná, *de faam van zijne regtschapenheid, en milddadigheid jegens alle fakir's en arme menschen verspreidde zich naar alle landen. Vervolgens (voorts, verder) [lett.: wat gebeurde er verder? zie, enz.], nadat die vorst geruimen tijd met Póttiri-Sakândamâya gehuwd was geweest, kregen zij geene kinderen. Dien ten gevolge, [lett.: wat gebeurde er verder? zie, enz.] hadden de beide echtgenooten, verlangende als zij waren naar kinderen, zeer groot hartzeer. (D̄jay.) — Taçna marâëñg sirâtañg ampôesakâi, pasañgalinna La-Sôépoe. Âpa-d̄ji naânne biseyâna padewâkañg, niyâreñga La-Mâse-mâse, La-Sôépoe sirâtañg-añggâppai, er is niemand die aanspraak kan maken op de erfenis behalve La-Sôépoe. Wat alzoó de door den overledene nagelaten prauw padewâkañg betreft; zoo is La-Sôépoe bevoegd om haar in ontvangst te nemen. (Besluit van den Sarat). NB. in de aangehaalde voorbeelden kan men even goed, in plaats van *âpa-d̄ji*, bezigen: *âpa-na*. — Apâya, en: âpa-apâya. Men zie op a N°. 2. — Âpa-apâna karâëñga ri-Gôwa?, lett.: *wat? wat is het van den koning van Gôwa?* d. i.: *wat is dat voor een man van den koning van Gôwa?* — Âpa pôle kâtte?, *waarvoor doet gij dat nog?* NB. bijvoorbeeld gebezigd door iemand, die, wanneer men hem om zijne opinie vraagt, te kennen wil geven, dat zulks overbodig is, want dat hij volkomen genoeg neemt met hetgeen men zal goed vinden te besluiten. — Âpa-pa-pôle, lett.: *wat nog meer?*, zoo veel als: *en wat zal men zeggen, zoo er dat nog bijkomt?* van daar dikwijls te vertalen met ons: *des te meer, des te minder*, al naar het verband, bijv.: koeminasâi-dôèdoe-tôñgko, âná, antâma añgôn̄d̄jôki boëtta-kotâkoe. Âpa-pa-pôle*

poenna êró-kô ásambêyañgá ri-kakâraëñgâñgkoe, *ik verlang zeer, dat gij, mijn zoon, betreedt den grond van mijn kasteel. Des te meer, zoo gij bereid zijt mij in de regering op te volgen. (D̄jay.) — Âpa-pa-îya*, lett.: *en wat is dat?*, zoo veel als: *en wat zal men dan daarvan zeggen? zou dat niet gebeuren?* Van daar insgelijks, al naar gelang van het verband, met *des te meer*, of *des te minder*, in het Hollandseh te vertalen, bijv.: napîla-mâllá-mo karâëñga. Âpa-pa-îya tâœ d̄jaîna, *de koning werd hoe langer des te bevreesder, hoe veel te meer zijne onderdanen!* (D̄jay.) — Âpa-pa-sēñg, zoo veel als: *en wat zal men dan wel zeggen, zoo men nog bovendien daarop het oog vestigt?* gewoonlijk, even als *âpa-pa-îya*, en *âpa-pa-pôle*, in het Hollandseh vertaald met: *des te meer*, of *des te minder*; bijv.: na-nakâna pamaîna: sâdañg toe-nipađjarinna-d̄janne kâmma bad̄jina tappâna. Âpa-pa-sēñg toe-mápađjariya, *en hij dacht bij zich zelven: zelfs het schepsel is zoo schoon van aangezigt. Hoeveel te meer de Maker zelf!* (D̄jay.) — Âpa-pa-sâllañg, lett.: *wat zal het dan niet zijn?* v. d.: *nog veel meer, destemeer, nog veel minder, desteminder*, al naar gelang van het verband; bijv.: ri-lîno, âpa-pa sâllañg ri-Âherá, *op Aarde en nog veel meer in den Hemel. (Tar.) — Âpa-âpa, wat het ook zij.*

Ngâpa, añgâpa, mángâpa, *wat doen?; wat hebben?; wat ondervinden?; van daar:*

a) *hoe zich bevinden?; hoe zijn?; hoe?; waarom?*

b) *wat doen*, in de beteekenis van: *iets doen, iets uitwerken, iets te beteekenen hebben; wat hebben; in de beteekenis van: iets hebben; wat ondervinden, in de beteekenis van iets ondervinden. [Vergel. het Jav. *ñjapa*, naar iets vragen, zeggen: *wat is het?*, *wat doen?*, in ontkennende zinnen: *niets doen.**

Men vergel. ook het Mal. *ngâpa, menġâpa, waarom, waartoe, waarvoor, reden, oorzaak, beteekenen, aan gelegen zijn. Tiyâda-ngâpa, het is niets, het beteekent niets, het heeft niets om het lijf.*]

Voorbeelden. *mâna niyâpa, ta-mâtēi, wat er ook gedaan worde, hij sterft niet.* (Dġjay.) — *Kamatôdġeŋgi kanânoe na-îya-dġi koewâpa-mi; kamâllâ-dôedoewâ inâkke, gij hebt gelijk, maar wat zal ik er aan doen? ik ben nu maar eenmaal zoo bang.* (Dġjay.) — *Koewâpa-ko? wat zal ik met u doen? — Koewâpa-makô? Verg. ma N°. 1. — Lakî-âpai, wat zullen wij daaraan doen? — Laniyâpai ânâ-tġilakâya? wat moet er gedaan worden met dat ongelukskind? (Dġjay.) — Ngâpa-ko? wat hebt gij?, wat verlangt gij? NB. bijvoorb. gebez. tegen iemand, die ons een boodschap komt brengen. — Ngâpa bapâkoe? âkoelle-koelle-dġi? hoe maakt het mijn vader? is hij wel? — Ngâpa noelâmpa? Hoe! gij gaat?, d. i.: waarom gaat gij? — Ngapâre (, of: ngâpa-âre) koetâdeŋg I-toêwaŋg na-ta-bat-tôewa? Waarom komt mijnheer toch niet bij mij? — Ngâpa ka-iyânġdġo, na-îya nikasoêsânġ? wat reden bestaat er dan, om daarom bezorgd te zijn? — Ângâpai, of: ngâpai allôwa noelâmpa, lett.: hoe is hij, de dag, dat, v. d.: hoe laat op den dag, zijt gij gegaan? — Ângâpa-pi, of: ngâpa-pi allôwa noebâttoe mâŋge anġdġoreŋg?, hoe zal de dag zijn, enz., d. i. hoe laat op den dag zult gij daar komen? — Tocmânġgâpa ânġdġo? wat scheelt dien man? (Brief.) — Tamânġgâpa-mi, het heeft niets te beteekenen, het is niets. (Rap. K. G.) — *Taŋġâpa-môntoe* ook gebez. om te kennen te geven, dat iemand, of iets, zeer uitstekend in zijn' soort, of in zeker opzigt, is, letterlijk: *daar is nu niets meer op te zeggen*, bijvoorbeeld: *taŋġâpa-môntoe tâoe ânġdġo, dat is een zeer**

uitstekend mensch, zoo iemand vindt men zelden. — Taêna-pa naŋġâpa, het heeft nog niets te beduiden, er is nog volstrekt geen gevaar bij. (Dġjay.) — *Taŋġâpa-pi allôwa, lett.: de Zon heeft nog niets te beduiden, v. d.: het is nog vroeg in den morgen; van daar overdrachtelijk gebezigd van iemand die nog jong is. — Bâraŋg taŋġapâi koctâdeŋg, lêbaŋgari-toedaŋġâna nipiscrôwi tġîní, bâraŋg taŋġapâi, welligt heeft het niets te beduiden, met andere woorden: welligt loopt het goed af, dat ik mijne oogen laat weiden langs (, mijne oogen vestig op,) haar, die gelukkig is op hare plaats, d. i.: op een voornaam meisje.* (Kel.) — *Taêna naŋġâpa Karâêŋga, de vorst heeft niets, v. d.: mankeert niets.* (Dġjay.) — *Ta-ŋġâpa-makôntoe dġâmmēŋg, lett.: nu is het niets dat gij gestorven zijt, v. d.: nu is uw dood gewroken, nu zijt gij niet voor niemendal gestorven.* (Mâdi.) — *Bâraŋg taŋġapâi-dġi koctâdeŋg, toêwaŋg, mijnheer zal immers niets hebben, te weten: tegen mij in zijn gemoed, v. d.: zal het mij immers niet kwalijk nemen. — Têya-mâmakô ânġapâi pamaînoe, wil toch niets in uw gemoed hebben tegen mij, d. i.: wil toch niet boos op mij zijn, mij kwalijk nemen.* (Dġjay.) — *Ângâpa-apâi pamaîkoc ri-kâoc, ik neem het u zeer kwalijk. — Mânġapâya, het iets, wel te verstaan: iets goeds, ondervinden* (Kel.); van daar: *het ontvangen van zegeningen. — Tamânġapâya, het niets* (te weten: *niets kwaads*) *ondervinden, v. d.: het bevrijd blijven van onheilen. — Tamânġâpa-âpa, van alle onheil bevrijd, zonder het minste onheil, zonder eenigen tegenspoed. — Tamânġapâ-makî antâma, doen wij niets, d. i.: doen wij geen kwaad, met binnen te gaan? van daar: kunnen wij gerustelijk binnen gaan? (Rap. K. G.) — Tamânġapâ-makî sipainempôwaŋg?, gij doet geen kwaad*

met naast mij te komen zitten, d. i.: *gij kunt gerust naast mij komen zitten.* (Bid.) — Noewapâi ântoe?, *als wat beschouwt gij dat van u, van daar = apânnoe ântoe?*, of samengetrokken: *apannoéntoe? wat is dat van u? een broër of zwager? of neef? of welke andere betrekking?* Verg. beneden: *siyapânnoe ântoe?* en *siyapâñgkontoe?* — Ta-niyâpa-apâi, *er zal volstrekt niets kwaads ondervonden worden, of: gebeuren.*

Pañgapâñg, a) *iets tegen iemand hebben; bijv.: tēja-kí pañgapâñgá ri-pamâi, wil niet wat tegen mij in uw gemoed hebben, d. i.: wees niet boos op mij, neem mij niet kwalijk.* — Kítēja-lâlo apâñgapâñgiyá ri-pamâi, idem. — Sârro-dôêdoewi pañgapâñgkoe ri-pamâi, *ik ben zeer boos.*

b) *voor iemand iets te beteekenen hebben; bijv.: âñjâdjo ri-rammoesoëna taëna-dja na-napâñgapâñgi? . . . Taëna-mâñgka, wat hunne koorts betreft, die heeft immers niets voor hen te beteekenen, geene ernstige gevolgen, gehad? . . . Neen, volstrekt niet.*

Ŋgapâna, añgapâna, ri-ñgapâna, *wanneer?* NB. ziet op den verleden tijd, terwijl *siyapâya* altoos op het toekomstige doelt.

Siyâpa, *hoeveel; bijv.: siyâpa-mi boëlañga, de hoeveelste is het van de maand?* — Siyâpa sallôna, *hoeveel tijds, hoe lang.* — Âla siyâpa sallôna, *eenigen tijd, hoeveel tijd ook.* — Siyâpa-mâmi, lett.: *hoeveel zou het wezen? d. i.: niet veel.* — Ta-siyâpa, *niet, hoeveel zou het wezen, d. i.: niet veel.* — Mânna ta-narâpí pabâkóe, ta-siyapâi, *al heeft het paard de maat niet, zoo scheelt het toch niet veel.* — Djâi-mi kâna-Manñgkâsarâ ri-kâtte; mânna naniyâ kôerâñg, ta-siyapâ-mi, *gij hebt reeds veel Makassarsche woorden; en al ontbreken er ook nog eenige, is het toch niet veel meer.* — Ta-siyapâi tallassâna, *zij*

leven niet lang, lett.: zij hebben niet veel leven, meer. — Siyâpa . . . siyâpa, *hoeveel . . . hoeveel, v. d.: zooveel . . . als; bijv.: Na-nibâkóe. Siyâpai toëñgkalâna bannañga; siyâpa tōñgi mañgkôna biñgkoerôewa, men meet het af. Hoeveel strengen garen, hoeveel ook kopjes biñgkôeroe, d. i.: juist zoo veel kopjes biñgkôeroe als er strengen garen zijn.*

Pisiâpa, *hoeveel keeren?*

Siyapâya, vragend vnw. *wanneer?* NB. enkel gebezigd van den toekomstenden tijd; van het verledene sprekende bezigt men *âñjapâna*, men zie boven.

Siyâpa-siyâpa, *verscheidene.* — Âla-siyâpa-siyâpa, idem.

Siyapâñgko-ântoe?, en samengetrokken: *siyapâñgkontoe?*, of: *siyapânnoe-ântoe?*, = het Boeginesche *sipogotoe?*, letterl.: *wat is die met u?* dat is: *in welke betrekking staat die tot u?* alzo = *apânnoe-ântoe?*, en *noewapâi-ântoe?* Vergelijk boven.

(2° âppá), vier. Boeg. *âppá*, Mal. *ampat*, Jav. *pat* en *papat*. Vergel. Mak. Spr. § 90.

Sampôelo ñgâppá, of: añgâppá, *veertien.* — Pâtampôelo, *veertig.* — Pâtam-bilâñgañg, *vier honderd.* — Pâtassâboe, *vier duizend.* Vergel. *pâ-tañg* N°. 1 en Mak. Spr. § 86.

Piñgâppá, *viermaal.* Vergel. Mak. Spr. § 117.

Lâppá-âppá, *viervoud.* Men vergel. Mak. Spr. § 118.

Kaâppá, of: mákaâppá, of: kapiñgâppá, of: mákapiñgâppá, *vierde.* — Kaâppâna, of: mákaâppâna, of: kapiñgâppâna, of: mákapiñgâppâna, *ten vierde.* Vergel. Mak. Spr. § 119.

Tâwa-appâna, *een vierde.* Vergel. Mak. Spr. § 121.

Táâppá, tápâtañg, elk, of: ieder, vier. — Tá-piñgâppá, elk, of: ieder, viermaal. Vergel. Mak. Spr. § 122.

Âppá-âppá, aan vieren, met hun, of haar, vieren. Vergel. Mak. Spr. § 123.

Appâkki, a) met hun vieren iets doen; bijv.: ni-yappâkki nitôenroëñg, door vier personen geslagen worden. — Kíappâkki-mi, wij hebben het een of ander met ons vieren gedaan;

b) iets tot vier maken, in vieren verdeelen.

Siyâppá, = si-pá, één vierde van één táí, alzo: twee reaál. Vergelijk pá N°. 6. (Rap.)

(3° âppá), bep. âppaka, einde, top, zoom, rand. Boeg. t̃jâppá, idem. — Âppá-karêmeñg, vingertop. — Âppá-kamoêroe, men zie: kamôeroe. — Âppá-kânjñjñg, men zie kânjñjñg. — Mêm-po riyâppá-tânroé, lett.: zitten op de punt van een hoorn; v. d. overdragtelijk geb. van iemand, wiens leven in groot gevaar verkeert.

↪ ↻ (âpañg), soort van rijstkoek, Mal. apam, en Jav. apēm, Boeg. idem.

↪ ↻ (âmpañg), afzetten, eene rivier om te vissehen, vergel. t̃kóé; van daar: tegenhouden, bedwingen, Boeg. idem, Mal. ampañg, in den weg leggen, afsluiten; Jav. ampañ, beletten, tegengaan; bijv.: Naâmpañgi bināñgâya karâëñga, de Vorst zet de rivier af, om te vissehen. — Koewâmpañg pamaikoe, ik bedwing mijn gemoed. (Sinr.)

↪ ↻ (1° âpí), = épé N°. 1, van daar: pañgâpí, = paërañg-boëntiñg, men zie érañg.

(2° âpi), Boeg., Bonth., Toer., en Sal. = pépé N°. 3, vuur, Mal. en Jav. idem.

(3° âppí), vlechten, Boeg. idem. — Sâamboëñg-âppí, in malkander splitsen, bijv.: de touwen op een Europeesch schip. — Rânte âppí-rânrañg,

soort van halsketting, er nitziende als het vlechtsel van een ankertouw van bindrotting.

Âppí-âppí, gevlochten teen, horde.

↪ ↻ (âmpí), bep. âmpika, digtbij, nabij. Boeg. siyâpí, Mal. hampir, idem, Jav. ampir, er-gens aangaan, of aangieren. — Riyampína, in de nabijheid van hem, nabij hem. — Âná ampína oeloe-wâya, het bijna, het op één na, oudste kind. — Âná ampínâya, het daarop volgende kind. (Rap.)

Ampîkañg, digt bij iemand zijn.

↪ ↻ (âpoëñg), daauw, Boeg. idem, Mal. ombon. NB. Âpoëñg hierin van nanîrriñg onderscheiden, dat het in de lucht en over den grond rondzweeft, terwijl het andere zich op planten, of andere voorwerpen, nedergezet heeft. Men zie nanîrriñg.

↪ ↻ (âmpoe), Sal. kleinkind.

↪ ↻ ↘ (âmpé), bep. ampêya, bijv.: antekâmma ampêna, of: âmpé-ampêna i-toëwañg ri-kalênna? hoedanig is de manier van leven van mijn-leer? Boeg. idem. NB. eigenlijk geen Makass., in Gôwa geb. gáóé N°. 2.

↪ ↻ ↘ (âppo), bep. appôwa, een zwaar dik stuk bamboe, ongeveer eene manslengte hebbende, en aan de eene zijde terdege gespleten. Boeg. idem. Deze âppo wordt bij gelegenheid van ziekte, of van geboorte, of van feesten naar aanleiding van besnijdenis, trouwen, bevalling, enz., bij één der huispalen in de vloer gestoken, met het gespleten gedeelte naar onderen, terwijl het naar beneden zakken van den ganzehen toestel voorkomen wordt, door een pen die zoo wat in het midden door de âppo gestoken wordt. Met deze âppo slaat men alsdan van tijd tot tijd tegen den huispaal aan, tot verdrijving der booze geesten. NB.

deze *áppo* ook genoemd *galáppó* en *bárrassá*
Nº. 2.

ㄨ ㄨ (îpí) = *épé* Nº. 1.

Táîpí, = *táépé*.

ㄨ ㄨ ㄨ (îpo), bep. ipôwa, soort van *boom*,
welks sap geb. wordt tot het vergiftigen van pij-
len, *Arbor Toxicaria*, men zie: *Rumphii Herbarium Amboinense*, Boek III, Hoofdst. 45; Mal. *iepol*, en *óepas*, idem.

ㄨ ㄨ (ôépá), bep. ôépaka, *voorspoed, geluk, gelukkig*, Boeg. *ôépá*, idem; bijv.: *îya naâlle*, of: *napâré, ôépá*, lett.: *een geluk heeft het genomen, of gedaau*, v. d.: *het is gelukkig*. Vergel. *tóewa* Nº. 1. — *Ôépá niyâna*, *gelukkig dat er nog wat is*, v. d.: *er is slechts luttel weinig*. — *Tâoc-ôépaka ôépá-tônjǎji*, *die gelukkig is, krijgt steeds meer geluk*.

ㄨ ㄨ (ôempa), *nog meer*, Boeg. *môépa*, idem; bijv.: *sâre ôempa kânre*, *geef nog meer rijst, geef nog wat rijst*. — *Taêna ôempa*, *niet meer*; bijv.: *mâna si-tâoe ta-niyá ôempa tâlassá*, *er was zelfs geen één man meer in leven*. (Djay., G. G.)

ㄨ ㄨ (ôempóe), *bijvoegen*; bijv.: *talibân-nañg-Paserénoe niballiya sâgantôêdjoe-póelo, niyoempoeka djârañg-palâri*, *uw buikgordel van Pasir, die gekocht is voor tachtig reaal, welke som vermeerderd is met*, of: *bij welke som nog gevoegd is, een jagtpaard*, alzoo: *uw buikgordel van Pasir, die gekocht is voor tachtig reaal, alsmede een jagtpaard*. (Mâdi.) — *Niyôempóe passamêñg*, *passament aan-*, of: *bijgevoegd*, d. i. *aangezet, worden*. — *Tâpperé niyoempóe*, *een matje dat met het een of ander vermeerderd*, d. i.: *omzoomd, is*. (Bid.)

Pañgôempóe, lett.: *bijvoegsel, aanvoegsel*; van daar: a) de *kâsu*. Nº. 1 of *sakâllá*, die om den

rand van gordijnen, of matjes, genaaid wordt, terwijl een weinig boven het uiteinde de *pîñggirí* tot sieraad wordt opgezet; alzoo: *boordsel, rand, franje*;

b) gebezigd van die *sóerá* van den Koran (, men zie *sóerá* Nº. 2), welke men bij de *râkka's*, na de *pâtihá*, of: *eerste sóerá*, leest. (Godsd.) Men verg. *râkka* Nº. 5.

Paôempóe-tâpperé, *iemand, die een' rand om een matje zet*.

ㄨ ㄨ ㄨ (êpa), bep. epâya, *armholte*.

Si-êpa, lengte van het uiterste des midden vinger tops tot aan het einde van den gansen arm, tot zoover mogelijk onder *de armholte*.

Boêloc-êpa, *haar der armholte*.

ㄨ ㄨ ㄨ (êpañg), *aas*, (visch). Boeg. idem.

Êpâñgi, *van aas voorzien*; v. d. het spreekwoord: *pêkañg ta-niyépâñgi*, lett.: *een hoek zonder aas*, ons: *bijten in een hoek zonder aas*.

ㄨ ㄨ ㄨ (êmpañg), *afschocijen, afdammen*, Boeg. idem, Mal. *ampañg*, *in den weg leggen, afsluiten*.

Êmpañg-êmpañg, of: *pañgêmpañg*, *datgeen wat in-, of afsluit*, v. d.: *dam, dijk, gracht, rand van een vijver, een vijver zelf*. Van daar overdragtelijk: *conditie, voorwaarde, besluit, bepaling, overeenkomst*, waardoor wij als 't ware *ingesloten, of gebonden*, zijn. (Rap.) — *Nipañgêmpañg*, *afgesloten worden*. (Rap.)

ㄨ ㄨ ㄨ (êpóe), bep. êpoeka, soort van *sierikdoos*, zoo als alleen de hooggeplaatste Inlanders gebruiken mogen, en dus wel te onderscheiden van de *lópá-lópá*, men zie *lópá* Nº. 1 en ook *kalá-wiñg*, Boeg. idem, Jav. en Mal. *epokh*.

ㄨ ㄨ ㄨ (êmpoëñg), *máñgêmpoëñg tâoe-bê-*

roe, a) *jegens nieuwelingen* (vreemdelingen) *vriendelijk en voorkomend zijn* (GG.);

b) *pasgeborenen verwelkomen*, = *timpóronġ* *áná-lólo*.

↖ ↗ ↘ ↙ (1° êpé), *persen, toewringen, drukken, knellen, van beide zijden insluiten*; Boeg. *pípi*, en Mal. *apiet*, idem, Jav. *apit*, *van beide zijden, tusschen twee, insluiten*, bijv.: *ánġêpé minjá*, *olij persen*. — *Ngêpé bâoe*, *de bamboezen voor de ra zamenpersen*, v. d.: *zamenbinden*. (D. Moes.) — *Táêpéki karemêngkoe*, *mijne vingers blijven ergens tusschen gekneld*. — *Táêpéki bađjôênġkoe*, *mijn baadje is ergens tusschen gekneld, steekt ergens uit*. — *Naêpéki katoéba*, lett.: *hem drukt, brengt in het naauw, een preek in de moskee*, te weten: *de eerste preek na de vasten van roemállanġ*. NB. gebez. van iemand, die in de vasten-maand begint te bouwen, of op reis gaat, of iets anders onderneemt, hetgeen voor zeer verkeerd gehouden wordt.

Épéki, *iemand knellen, persen, knijpen*, ook gebezigd van tweederlei soort van straf, welke naar willekeur door den koning van Gôwa opgelegd, ook soms bij wijze van pijnbank aangewend wordt. Men neemt daartoe in de eerste plaats vijf kleine stukjes dunne rotting, die aan de eene zijde aan elkander vastzitten, aan de andere, naar goedvinden, meer of min tot elkander kunnen gebragt worden; zulk eene machine heet *pañġépé*, en dient om iemand's vingers, die daar tusschen gestoken worden, ter dege te knijpen. — Eene andere manier van *ñġépé* is deze: Men legt tegen elk van de slapen van het hoofd eene *sapíri*-noot, en brengt ter weerszijde van het hoofd een hout of plankje aan, en beide planken worden van voren en van achteren met kracht tegen malkander gedrukt. Is

de koning erg vertoorned, zoo laat hij zeer lang en sterk drukken, tot dat de oogen er uitspringen, en de ongelukkige natuurlijk bezwijkt.

Pañġêpé, *het drukken*, of: *datgeen wat drukt*, enz. Van daar aldus genoemd: a) een bamboe of hout boven op het dak van een huis, onder de *panráñġká*, en rustende op de *káso*'s daar, waar zij elkander van boven snijden, dienende alzo, om ze vast in malkander, en op de *simóênġanġ* te drukken.

b) de bamboezen of houten van de *sámboeñġ-láyañġ*, zoowel die welke oploopen en alzo het raam helpen formeren, als ook die welke tusschen de verschillende rijen of vakken *patôñġkó* aangebragt worden. Zij drukken alzo als het ware op het onderste hout, of bamboe, genaamd *kálanġ* N°. 1, of *sáġanġ*, of *saléwanġ* N°. 1.

c) bamboezen boven de *palánġga-tġádi*'s, en in dezelfde rigting als de *palánġga-lómpo*'s aangebragt, dienende om de *palánġga-lómpo*'s en *palánġga-tġádi*'s op elkander te drukken. De bindrotting gebezigd tot het vasthechten van de *pañġépé*, heet: *pasíró-pañġépé*.

d) dat gedeelte van de prauw, hetwelk de kiel van weêrszijde insluit, deze als 't ware *zamenperst*;

e) = *pássa* N°. 2;

f) de toestel gebezigd tot uitoefening van bovengemelde straf (*épéki*);

g) eene *bijzit*, of zoogenaamde *huishoudster*, die als 't ware 's nachts tegen iemand *aanligt* of *drukt*;

h) *pañġêpé-minjá*, *een olijpers*.

Niyêpé-êpé-mi ri, *hij werd van beide zijden als 't ware gedrukt door*, dat is: *zat tusschen*. (Siti Tġin.)

(2° êpépé). — *Siyêppé* (Royonġ), = *séppé* N°. 2, *buurman*.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (êpoŋg), *zamenbinden, tot een bosje, of risje*. — Si-êpoŋg, *een ris, een bosje, bijvoorb. uijen, of maŋga's, of djamboe's, of peper*. Boegin. idem.

᳚ ᳚ ᳚ ᳚ (êmpo), *mêmpo, ámêmpo, zitten, wonen*; bijv.: *ámêmpo-ri-bitjâra-mâmi*, letterl.: *de zaak zit maar voor den Regter*, d. i.: *men had de zaak maar voor den Regter gebragt*. — *Mêmpo ritânnga*, *in het midden zitten*, v. d.: *onzijdig, of onpartijdig, zijn*. — *Mêmpo ri-tjiko*, vergel. *tjiko*. — *Mêmpo riyâppá-tânroé*. Men zie: *âppá* N°. 3. — *Êmpo-mi tabâllá-karâëng*, *hij zit niet meer als een vorst in zijn huis*; d. i.: *hij bewaart niet meer de vorstelijke deftigheid, loopt als een radeloze door het huis*. (Mâdi.) — *Âná-karâëng*, *na-taêna-pa empôna*, *vorstzonen, die nog niet zitten*, d. i.: *nog geene betrekking, geen ambt, hebben*. Men zie beneden *empôwaŋg*, lett. a. (Rap.)

Paêmpo, *doen, of laten, zitten*; bijv.: *tâoe-ni-paêmpo*, *iemand dien men laat zitten*, v. d.: *iemund dien men ergens als pandeling laat dienen*. (Rap.) — *Paêmpo-tânngaî ânnggoroka*, *aan tafel de flesschen wijn, tusschen de gasten in, plaatsen*.

Empôwi, *ergens zitten*, van daar: *bij iemand zitten, of wonen*; bijv. *kêre-bâllá naêmôwi?*, *welk huis bewoont zij?* (Kel.) — *Tâoe-naêmpowi*, *de man, bij wien (de slavin) zit, of woont*. (Rap. T. Dj.) — *Tási-polônna parasânngaŋg naêmôwi*, lett.: *zij bewonen, of houden ieder bezet, een gedeelte van een negrie*.

Paêmôwi, *ergens doen zitten*.

Pâpaêmôwi, *iets maken tot het voorwerp, waar men doet zitten tegen*, v. d.: *pâpaêmôwi pamâi*, *iets tegen iemand in zijn hart doen zitten*, d. i.: *een wrok jegens iemand koesteren*. (Rap. K. G.)

Piyempôwi, *ergens, of: bij iemand, doen zitten*; bijv.: *piyempôwi nâwa-nawâna*, lett.: *zijne gedachten ergens op doen zitten*, v. d.: *ergens over nadenken*. — *Napiyempôwi* *kôdi*, lett.: *hij doet kwaad op mij zitten*, van daar: *hij berokkent mij kwaad*.

Empôwaŋg, a) *zitting*, v. d.: *zitplaats, plaats, betrekking, rang, ambt, bediening*; v. d. ook: *âreŋg-empôwaŋg*, *titel*;

b) *ergens zitten, of inwonen*, v. d.: *ergens als pandeling in dienst zijn*, bijv.: *toc-mânngempôwaŋg*, *iemand, die voor zich zelven of voor een ander bij den schuldeischer inwoont, om dezen als pandeling te dienen*. (Rap.)

Paŋgempôwaŋg, *iemand ergens als pandeling voor dienen*; bijv. *na-napaŋgêmpowânnga-tômmo*, *en zoo hij daarvoor, te weten: voor een schuld, ergens als pandeling in dienst treedt*. (Rap. T. Dj.)

Paêmôwaŋg, *iets ergens doen zitten, of wonen*.

Pâpaêmôwaŋg, *iets ergens, iets voor, of: tegen, iemand doen zitten, of wonen*; bijv.: *pâpaêmôwaŋgi ri-pamâi*, *iets tegen iemand in zijn hart doen wonen, of: huisvesten*, v. d.: *een wrok tegen iemand koesteren*. (Rap. K. G.)

Siyempôwaŋg, lett.: *zamen zitten*, wordt uitsluitend gebezigd van den *coïtus*. (Inl. Wetb.)

Sipamempôwaŋg, ook lett.: *zamenzitten*, doeh dit wordt gebezigd van alle menschen die maar bij elkander zitten.

Êmpo-êmpo. Deze verdubbeling geeft te kennen dat het *zitten* niet in eigenlijken zin is op te vatten, bijv.: *mábâdjí êmpo-empôna ri-ballâna*, lett.: *hij is goed in zijn huis gezeten*, d. i.: *het ziet er netjes in zijn huis uit*. (Rap. K. G.)

Êmpo-êmôwaŋg, *ergens terdege voor-, of op-*

zitten, v. d.: *ergens terdege over nadenken*. Vergel. *t̄inro-t̄inrówañgi*, op: *t̄inro*.

𐄇 𐄈 𐄉 (1° ôpa), geb. van 't *leég*, of *zonder vrucht*, zijn van *paddie-aren*.

(2° ôpa), bep. opâya, soort van rank met eetbaren wortel, vooral op Saleijer gegeten. Boeg. idem.

(3° ôpá). Ñgôpá-ôpá, *steken*, door de hitte, Boeg. idem.; bijv.: *bâmbañg ñgôpá-ôpáki allôwa*, *het is warm, de Zon steekt*. — Ñgôpá-ôpáki *bambâna*, *hij heeft een heete koorts*.

𐄇 𐄈 𐄉 (1° ôpañg), *môpañg*, *voorover op den buik liggen*. Boeg. *môepañg*, idem.

Paôpañg, *iets voorover op den buik leggen*.

(2° ôppañg). Ôppañg, soort van platten visch. Boeg. idem.

𐄇 𐄈 𐄉 (1° ôpoe), Sal. *heer*; v. d.: titel van de *twaalf hoofden* van Saleijer. — Ôpoe *bâkká*, *grootte heer*, van daar op Saleijer dus genoemd de *Gouverneur* van Celebes en onderhoorigheden. — *Sombaôpoe*, naam van een fort van vroeger tijd, zamengesteld uit *sômba* + *ôpoe*.

(2° ôpóe). Ôpóe-ôpóe, = *ôppó-ôppóki*, vergel. *ôppó* en *tónġkó-tónġkó* op: *tónġkó*.

𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 (ôppó). *Môppó*, *ámôppó*, *in mal-kander gedoken liggen*. NB. geb. van *beesten*. Van daar bijv. geb. van 't *broeijen* van *kippen*; en van daar wederom overdragtelijk: *ergens blijven hokken*, *zich stil houden*, *zijn vorst niet volgen*, en dergel. meer. (Rap., K. G.)

Oppôki, *ánġoppôki*, *ergens op broeijen*; v. d. overdragtelijk gebez. in de beteekenis van: *ongeoorloofde gemeenschap met eene vrouw hebben*. Voorts ook gebez. van een jongman, die, na het hoofd gestooten te hebben bij de ouders zijner geliefde,

haar, hetzij des nachts, of bij dag, opzoekt, en zich nevens haar neêrzettende, beider midden vereenigt, door er eene saroñg om heen te winden. In deze houding blijft hij zitten, terwijl hij eene ontbloote kris in de hand houdende, de ouders dreigt het meisje te zullen vermoorden, wanneer zij niet hunne toestemming tot het huwelijk geven. Mogten nu de ouders blijven weigeren; zoo wordt hun kind een offer des doods, en eindigt de zaak met een amok.

Pamoppôki, *iets maken tot het voorwerp waarop men broeit, slaapt, ligt*; bijvoorbeeld: *mânġe pamoppôki badġjóenna Iyânoe*, *op het baadje van N. N. gaan liggen*, bijvoorbeeld *gebezigd van hond of kat*.

Siyoppôki, lett.: *zamenbroeijen*, v. d. overdragtelijk geb. van *ongeoorloofde gemeenschap* tussehen een man en vrouw.

Ôppó-ôppóki, gebez. van den *tónġkó*-houder, wanneer hij het rood van den steen steeds op dezelfde plaats onderaan brengt. Vergel. *ôpóe* N°. 2 en *tónġkó-tónġkó* op: *tónġkó*.

𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 (ômpó), *vorderen, vooruitgaan*; bijv.: *ômpóki dġamâna*, *zijn werk vordert, gaat vooruit*. NB. in Gôwa niet gebruikelijk, wel *bó-wáki dġamâna*. Vergel. *bóewa* N°. 2.

𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 𐄋 𐄌 (ipêtitâhi), 't Arabische *اِفْتِتَاح*, *opening*, v. d.: *begin* van het een of ander. (Godsd.)

𐄇 𐄈 𐄉 𐄊 (apiyoëñg), *onbereide opium*, Jav. *apjoen*, Arab., Mal. *افيون*, idem.

𐄇 𐄈 𐄉 (âpará), Mal. *hampar*, *uitspreiden*. — *Bâtoe-niyâpará*, en v. d.: *bâtoe-nâpará*, een gladde steen onder in het water, als 't ware een *steen die plat uitgestrekt is*.

Nipaṅgapâraṅg-mi tâpperé paramadâni, voor hem zijn tapijten gespreid. (D. Moes.)

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (îpará), bep. îparaka, zwager, men zie lágo, Jav. ipe, Mal. iepar, Boeg. ípá, idem.

Sîpa-ipârraṅg, a) tot elkander in de betrekking van îpará staan; b) met zijn zwager zijn.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (êperé), = kalípe.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (amperêṅgaṅg), maag. NB. niet: de krop van een vogel (, vergel. láppó N°. 1), maar: de dikhuidige maag. (D. Moes.)

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (eperitōṅg), 't Arabisehe عَفْرِيتْ, Ifriet, soort van demon, lett.: loos, kwaadaardig. (Tam.) Verg. van Hoëvell's Bidas., Inleid. XV, bl. 215, en Aanteek. bl. 393.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (ampêlaṅg). Aldus genoemd de verschansing, met één of twee openingen in het midden voor het geschut, van voren op een bintá, of rooversvaartuig. Boeg. appélaṅg, idem.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âpelé), van buiten leeren. Boeg. idem, het Arab. حَافِظْ, iets in het geheugen bewaurende; bijv.: ta-koekoelléyaï koewâpelé, ik kan het niet van buiten leeren. — La-koewâpeléki ri-yoe-loëṅgkoe, ik zal het uit het hoofd leeren.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (ampôló), bep. ampôloka, een groot stuk hout, dat in het vuur gelegd wordt, om het aan te houden.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (ampelôkaṅg), = pelôkaṅg (D. Moes.), welluidendheidshalve van voren met am vermeerderd. Vergel. péló.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (ampállassá), bep. ampállassaka, boom, welks bladen gebez. worden om hout glad te wrijven, Ficus politoria Lam. Boeg. apállá idem.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âpasá), ṅgâpasá, áṅgâpasá, vlijtig, naarstig, zijn; bijv.: ṅgâpasá ri-palaṅgêraṅg, naarstig toelisteren; v. d.: opmerkzaam zijn. — Ta-

máṅgâpasá, onopmerkzaam, v. d.: ergens geen acht op geven, ergens niet van houden, bijv.: ta-koewapâssaï ânjdjo boëka-boekâraṅg-bawâna, ik houd niet van, schep geen behagen in, zijn woorden. (S. Tjin.) — Ta-koewâpasá ri-lîno, ik schep geen behagen in de wereld. — Tâoe-ta-ṅgâpasá, iemand, die in niets lust heeft.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âmpasá), bep. âmpasaka, 't Mal. ampas, drab, dik, bijv. geb. van koffijdik, ook van het drabbige in een inktfleschje. Men zie garóto.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (ôpasá), bep. ôpasaka, ons oppasser.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âpo-âporó), bep. âpo-âporoka, naam cener soort van insekt, die de paddie op het veld vernielt.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âba), bep. âbâya, vloed, overstrooming, Mal. bah, idem. — Âba-tampâraṅg. Men zie: tampâraṅg.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âbaṅg), voorhoofd, ook aldus genoemd het hout waarop de úná-tiṅkeré rust.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âmbá), gooijen, of stooten, bijv. met knikker, of billiardbal. Boeg. idem.

ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ ḥ̣ (âmbaṅg), vastbinden, Boeg. tâmpaṅg, idem; van daar: âmbaṅg-ôeloe, de band van het paardehoofdstel, die over den kop van het paard komt, en waarmede het vastgebonden wordt. — Âmbaṅgi séleka, de kris met een touw in de scheede vastbinden.

Paṅgambâna séleka, het touw waarmede de kris in de scheede is vastgebonden.

Tárâmbaṅg, a) soort van band, waarmede men de beide voeten bindt, of omwindt, ten einde die, bij het beklimmen van boomen, bij elkander te houden, en zich tegelijkertijd, door middel van dien band, daaraan vast te klemmen, Boeg. idem.

b) *vastgebonden*, v. d. *ergens in verward*, *zijn*; bijv.: *natárâmbaŋgi ôteré baŋgkêŋgkoe*, *mijne voeten zijn in touw verward*.

𐄎 𐄎 (âmbí), *ŋgâmbí*, *klimmen*, *beklimmen*. — *Niyâmbí*, *beklimmen worden*.

Âŋgambikaŋg ri-kayoêwa, *klimmen in de boomen*. (Mádi.)

𐄎 𐄎 (âmbiŋg), = *palâmbiŋg*, *spiegel*, gedeelte van het schip bij den achterstevan. — *Âmbiŋg-kêŋji*, *een briksspiegel*. Dit onder anderen aange- troffen op de *tô*, of *toop*.

𐄎 𐄎 (âmbô). *Mâŋgâmbô-âmbô*, *zijn' saronj*, of *gádóe*, wanneer die dreigt te vallen, *opnemen en van boven weder losjes instoppen*, v. d. geb. van iemand die overstelpt van droefheid, zieh nu her- dan derwaarts wendende, telkens op het punt is zijn *saronj* te verliezen, alzo ten teeken van *hevige smart* (Sinr.); ook overdragtelijk gebezigd van iemand, die iets slechts voor de leus doet, iets als 't ware maar *losjes instopt*, in stede van het *stevig te binden*.

𐄎 𐄎 (âbiŋg). *Paâbiŋg*, de persoon, die tegen betaling van eenige duiten, met de *padjôgé* mag dansen. Boeg. idem. Vergel. *djôgé*.

𐄎 𐄎 (ôébá), bep. *ôébaka*, *buskruid*. Boeg. idem, Mal., Sund., Jav. *obat*.

𐄎 𐄎 (ôemba). *Moemba*, *ámôemba*, *zichtbaar worden*, v. d.: *opwellen*, *voortspruiten*, bijv. *riyatîna*, *uit zijn hart*; v. d. ook: *opkomen*, *opgaan*, bijv.: *de Zon*.

Ôemba, lett.: *maak u zichtbaar*, *vertoon u*, van daar ook geb. voor ons: *komaan*; bijv.: *ôemba-mo kíálâmpa*, *komaan! laat ons gaan*, (Djaj.)

Pamoemba, *het zichtbaar worden*, bijv.: *tâlloem- bânŋgi pamoembâna boêlaŋga*, lett.: *drie nachten van*

het zichtbaar worden van de maan, d. i.: *den derden dag der maand*.

Pamoembâŋg (allôwa), lett.: *het zichtbaar worden van de Zon*, d. i.: *het opgaan der Zon*, v. d.: de plaats waar de Zon opgaat, d. i.: *het Oosten*. (Rap. T. Dj.)

Paoemba, *zichtbaar doen worden*, v. d.: *aantoonen*, *laten zien*.

Sipaoemba, *elkander laten zien*; bijv.: *sipaoemba dâmpenŋ*, lett.: *elkander doen zien* (*vóórhouden*, *verwijten*), *dat men het met een vreemden man houdt*. (Inl. Wetb., Rap. T. Dj.) NB. als gelijkkluidend met dit *sipaoemba-dâmpenŋ* ook gelezen: *sipáoedâmpenŋ*.

𐄎 𐄎 (ôembaŋg), gebezigd van het *met twee houten ligten van een prauw*, ten einde die bijvoorbeeld op de *lanŋgûŋŋ* te plaatsen; van daar ook: *de zwangere vrouw*, die met het ligehaam geheel uitgestrekt, achterover op den grond ligt, door middel van een buikband, welke onder hare partes posteriores heengehaald is, *zachtjes op en neêr schudden*. NB. dit heeft plaats bij het *nisápoë*. Vergel. *sápoe* N°. 4.

𐄎 𐄎 (ôeboenŋg), *kruin* van het hoofd, Mal. *hoeban*, Jav. *boenboennan*, idem. Vergel. *boéwoenŋ* N°. 1. — *Pônna nadjâma oeboenŋgkoe malačká*; *bâraŋg ákoelle-dji koetâgalá ânjdjo djamânŋga*, lett.: *indien een engel mijn' hoofdkruin aanraakt*, d. i.: *zoo God mij helpt, kan ik welligt die betrekking waarnemen*.

𐄎 𐄎 (ôemboe), bep. *oemboêwa*, vnw. *oemboenŋgkoe*, *rook*, *damp*, — *Niyoeumboewi*, *berookt worden*. Vergel. *roemboe*.

𐄎 𐄎 (ôembeŋg), *ŋgôembeŋg*, *knabbelen*, op *suikerriet* bijv., *djagonj* en derg. meer.

𐄎 𐄎 (êbá), *snijden*. Boeg. idem. — *Niyêbá*

tobôna kaloekôwa, *er wordt eene insnijding gedaan aan den bloementros van den klapperboom.* — Ngéba-bálló, *eene insnijding in den ínróé-, of saguweerboom doen, ten einde saguweer te krijgen.* — Si-éba rôti, *eene sneé brood.*

Lâdîng-paŋgébá, klein mesje geb. om eene insnijding in den bloementros van klapper- of saguweerboom te doen.

↘ ↗ ↘ (1° êmba), bep. embâya, *omheining*, hetzij van steenen of struiken, of iets anders. — Êmbaï kanâna taôewa, *iemand's woorden als 't ware omheinen, of stuiten; v. d.: iemand in de rede vallen.*

Êmba-êmba, *lage omheining.*

(2° êmba), *voor zich uitdrijven*, bijv.: vee; opdrijven, bijv.: visch, of wild; weggagen, bijv.: jongens; aanvoeren, bijv.: troepen. (Mâdi.) — Mâna mâŋge niyêmba tâoe-ðjõŋgâya, *ofschoon het wild door menschen opgedreven worde.*

Paêmba-ðjõekóe, *menschen die den visch opdrijven*, met eene lijn, waaraan stokjes van táboe-sála gebonden zijn.

(3° êmba), bep. embâya, *overspel.* — Êmba-mâta, *overspel met de oogen.* — Êmba-gîyó, *overspel met wellustige bewegingen.* — Êmba-kâna, *overspel met woorden.* NB. geb. van een getrouwde vrouw, die in haar spreken te zeer met andere mannen is ingenomen. — Êmba-gâoé, *overspel in manier van doen*, geb. van een getrouwde vrouw, die, bij afwezigheid van haar man, met andere mannen druk zit te lagchen en te praten.

Máêmba, *overspel bedrijven.* (Inl. Wetb.) — Îya rôewa nikanâya máêmba, *die twee personen welke gezeyd worden zamen overspel gepleegd te hebben.* (Inl. Wetb.) — Êmbaï baiinnêna, *zijne vrouw*

pleegt overspel. (Inl. Wetb.) — Kâambará-êmba. Men zie: kâambará.

Kaëmbâï, *overspel plegen met*, of ook: *bij, ten huize van*, iemand; bijv.: tâoe êró aŋgkaëmbâï baiinnêna taôewa, *de man, die overspel met iemand's vrouw wil plegen.* (Inl. Wetb.) — Baïnne la-nikaêmbaïya, *de vrouw met welke iemand overspel wilde plegen.* (Inl. Wetb.) — Nikaëmbâï-mo ri-Dâëŋg-Bômbaŋg, *er is met haar overspel gepleegd door*, d. i.: *zij is onteerd door Dâëŋg-Bômbaŋg.*

(G. G.) — Tâoe-nakaêmbaïya, *de man ten wiens huize zij overspel gepleegd hebben, de man met wiens vrouw iemand overspel gepleegd heeft.* (Inl. Wetb.) — Boerânne la-nakaêmbaïya, *de man ten wiens huize hij overspel wilde plegen, of: de man, met wiens vrouw iemand overspel wilde plegen.* (Inl. Wetb.)

Pakaêmba, *overspel doen plegen.*

Pakaëmbâï, *overspel doen plegen met betrekking tot*; bijv.: boerannêya lampâkaêmbaïyaï taôewa baiinnêna, *lett.: de man, die bij iemand zijne vrouw tot overspel wil bewegen*, d. i.: *die met iemand's vrouw overspel wil plegen.* (Inl. Wetb.)

↘ ↗ ↘ (êmbaŋg), Sal. *op de armen dragen.*

↘ ↗ ↘ ↘ (1° êmboŋg), *spoelen, uitspoelen, afspoelen*; bijv. *kleëren*, wordt echter ook gebez. van het *spoelen*, of *zuiveren van goud*, en dergel. Boeg. idem. Men heeft alzo een *émboŋg-bâsa*, zoo als van *kleëren* en dergel., die in het water afgespoeld worden, en een *émboŋg-kalótoró*, waarbij het *émboŋg* zonder water geschiedt. Wanneer men *kleëren* afspoelt, bedient men zich gewoonlijk van een mandje, waarin men ze losjes weg nederlegt, en dat men heen en weder schudt. (Sinr.)

(2° êmboŋg), soort van *plant*, gebezigd in de geneskunst, *Blumea sp.*

𐄂 𐄃 𐄄 (ômbaŋg), gebezigd van het *opensnijden* van den visch, ten einde dien te droogen (ka-lotôri). Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ômbong), teekens in de rivier, waarmede het vaarwater afgebakend wordt. — Niyômbong, *afgebakend worden, afgezet worden*, ten teeken van eigendom. (Rap.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ambâni), bep. ambaniya, *nabij*; bijvoorb.: ambâni-mi boënting, *zal weldra trouwen*. — Kêre agâng ambaniya?, *wat is de naaste weg?* NB. hier tegen over staat: *agâng bellâya*; vergel. *bélla* N°. 3.

Ambâniyângang, *digter bij*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (1° âmbará), bep. âmbaraka, *amber*, Boeg. idem, Jav. *ambar*, Sund. *ambër*, Arab. Mal. *عنبر*. — Âmbará-mâta, *ongeprepareerde amber*, volgens Inlanders, uitwerpsel van zeker grooten visch, en als medicijn gebezigd. — Âmbará si-bâtoe, *een amber-*, of *reukbal*, behoorende tot de *rôvi-rôvili*.

(2° âmbará), alles, waarvan de kracht door de eene of andere reden *vervlogen* is, bijv. van *wijn*, van *spiritualia*, enz. Mal. *ambar*, *laf*, *smakeloos*, *verschaald*. — Âmbará-mîinne paballêya, *de kracht van dit geneesmiddel is vervlogen*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ambârîng), soort van *kleine garnaaftjes*, waarvan men *róntó* maakt. Men zie *róntó* N°. 1. — Tábalá-ambârîng-đjakô, *je hebt een heirleger van jongens in uw' dienst, die weinig of niets uitvoeren, als 't ware op elkander zitten als die kleine garnaaftjes*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (oembâraŋg), *welligt*, v. d. al naar gelang van het verband, soms met: *gesteld eens*, *zoo*, en meer andere dergelijke woordjes, in het Hollandsch te vertalen. Vergelijk boven *bâraŋg*

N°. 1; bijv.: ka-oembâraŋg sâla-palângceré tâoc nisoerôwa, *daar welligt de gezonden persoon verkeerd gehoord heeft*. (Rap. K. G.) — Mâna oembâraŋg maŋggâppa bādĵi, *toëgoeroe-đji, al mogt hij ook welligt geluk ondervinden, hij zal toch ongelukkig worden*, lett.: *vallen*. (Rap., Sinr.) — Oembâraŋg noetaêna koeboëntoeloe, *taêna koewâmâri âmânramanrâki*, enz., lett.: *welligt had ik u niet ontmoet, zie! ik zou niet opgehouden hebben, alles te verderven*, v. d.: *gesteld eens, dat ik u niet ontmoet had*, of: *zoo ik u niet ontmoet had, had ik niet opgehouden*, enz. (Đjay.) — Oembâraŋg nakâmma, ta-sira-tânga-pi noepakâmma, lett.: *welligt is het zoo*, (maar dan) *was het nog niet voegzaam, zoo te handelen*, v. d.: *gesteld eens, dat het zoo ware, maar dan voegde het u nog niet om aldus te handelen*.

Mâna na-oembâraŋg kâmma, *al is het ook welligt maar zoo iets*. Men vergelijkte verder *mâna* op *maŋg* N°. 2.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (oëboeroe). Ôeboe-oëboeroe, bep. oëboe-oëboeroeka. — Pâyoeng oëboe-oëboeroe, het Mal. *pâyoeng oebor-oebor*, eene soort van *zonne- of regenscherm*, die tot de vorstelijke rijkssieraden behoort. Boegin. *tâdoeng oëboe-oëboeroe*, idem. (Đjay.)

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (oëmboeroe). Ôemboe-oëmboeroe, *beneveld, nevelachtig, donkerachtig*; bijv.: âllo oëmboc-oëmboeroe, = *âllo-karâeng*, = het oude *âllo-bênre-bênre*, *benevelde Zon*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (êbará), bep. êbaraka, 't Arab. *عبارة*, *uitlegging, verklaring, gelijkenis, voorbeeld*. (Đjay.) — Ebarâna, lett.: *een voorbeeld er van*, van daar: *bij voorbeeld*.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ôbará), *beleggen*, Boeg. idem, bijv. *niyôbará gâđing*, *met ivoor belegd worden*. (GG.)

᳚᳚᳚᳚ (ambarâla), bep. âambaralâya, ons *Admiraal*. — Ambarâla-lâoé, *zeevoogd*.

᳚᳚᳚᳚ (Ibâllisí), bep. Ibâllisika, 't Arab. ابليس, *Duivel*. (Tam.)

᳚᳚᳚᳚ (ambelâoé), soort van eetbaar *schelpdier*, waarvan de sehulp bij wijze van tabaksdoosje gebruikt wordt.

᳚᳚᳚᳚ (ambâwa), bep. ambawâya, *ondiep*, geb. van *water*.

᳚᳚᳚᳚ (âambo-îna), naam van een gezang, op Gôwa gezongen bij kleine kinderen, dus genoemd naar het begin. NB. *Âambo* Boegin. = *mânjge*; en *îna* ook Boegin., = *ânronj*.

᳚᳚᳚᳚ (ambâhañg), Sal. = *dóedoe*, bijv.: bêra-ambâhañgi, Sal. = *bâttalá-dóedoewi*.

᳚᳚᳚᳚ (1° âamá), *iemand weder in genade aannemen, vergiffenis schenken*, Boeg. idem; bijv.: koewâmá-mi Iyânoe, *ik heb NN. weder in genade aangenomen*. — La-niyâmá-mi lîno, lett.: *de wereld zal weder in gunst aangenomen worden*. NB. Ziet op *Opstanding* of des *Oordeels*.

Siyâmá, *zich met elkander verzoenen*. NB. Ook gebezigd van het *gelukken* van *geneesmiddelen*.

Pasiyâmá, *verzoenen, bijleggen*.

Pasiyamâkkañg, *verzoening, vredeverbond*.

(2° âmmá), bep. âmmaka, *moeder*, Mal. *amá*, idem. — Âmmá-dâëñg, gebezigd van eene moeder, die tot den stand van *dâëñg* behoort.

(3° âmma), Sal. en Boeg., = *mânjge, vader*. (Kôerróe.)

᳚᳚᳚᳚ (âmmañg), Boeg., *met de lippen als 't ware bijten*; van daar siyâmmañg-âmmañg, *elkander als 't ware met de lippen bijten*. NB. gebezigd van twee geliefden. (S. Tj'in.)

᳚᳚᳚᳚ (âmiñg), *Amen*, Mal., Sund., Jav. idem, het Arab. آمين.

᳚᳚᳚᳚ (âmmóe). Niyâmmóe; vóórdat men de *lessoró's* of *paddiearen*, zaait, worden zij eerst eenigen tijd in een *kambóti* gedaan, om als 't ware te broeijen. Dit heet *niyâmmóe*.

᳚᳚᳚᳚ (âmmé), *in water weeken*; Boegin. *râmmé*, idem.

Tárâmmé, *in water geweekt zijn*.

Parâmmé, *zich doen weeken, of baden*, te weten: *buffels*. (GG.) NB. de *r* wordt in het Boeg. zeer dikwijls, in het Makass. slechts nu en dan, op deze wijze ingelascht.

᳚᳚᳚᳚ (1° îmañg), het Arab. ايمان, *geloof*, het *geloof*. (Tar.)

(2° îmañg), 't Arab. امام, *voorganger, voorganger bij de openbare godsdienst*. (Godsd.)

Âñgimâñgi taôewa-ñgâseñg, *de gansche menigte voorgaan bij het gebed*. (Godsd.)

(3° îmañg), *bedreigen*; Mal. *âmañg*, idem, bijv.: naîmañgá, *hij bedreigt mij*. — Koewîmañgi, *ik bedreig hem*.

(4° îmañg), = *âmasá*.

᳚᳚᳚᳚ (ôemmá), bep. ôemmaka, Arab. أمة, *volk, gezindte, sekte, volgelingen eener leer* (Tar.); van daar: tâoe ta-ôemmá ri-nabiya, *iemand die niet volgt den profheet*. (Dat. Moes.)

᳚᳚᳚᳚ (ôemí), bep. ôemika, het *vel* van eene soort van rog, digt bij den staart, dat als *rasp* gebezigd wordt; van daar die soort van rog genoemd: *lambároe-ôemí*. Men zie *lambároe*.

᳚᳚᳚᳚ (1° ôemoëñg), *rook, berooken*, Boegin. idem. — Máñgôemoëñg mîñjá, *olij berooken*, v. d. *maken*. (GG.) — Palóelóe-niyôemoëñg. Men zie *palóelóe*, op *lóelóe* N°. 3.

Pañgoemoëngañg, aarden toestel, gebezigd bij het *berooken der olij*. NB. Bij zulk een pañjoemó-ñgañg heeft men een katówañg voor de te berooken olij, met patónḡkó, of palákkó; voorts: een táwe of klein bakje, dat in de katówañg geplaatst wordt, en waarop men de voor de Makassar-olij te branden reukwerken legt; een pápadoñḡkókañg-táwe, of een toestelletje, waarop men die táwe doet rusten (padōḡkó); en een sípí (eigenlijk: pasípí,) táwe-táwe, soort van bamboezen nijptang, om de táwe meê aan te vatten.

Paroemoëñg-roemoëngañg. Men zie boven op het woord zelf.

(2° oëmoëñg), *duister zijn*, bijv. een *gezegde*. Boeg. idem.

𐄂𐄃𐄄 (émoé), *aflikken*.

Nipaémoé, geb. van *kinderen*, dien men op den vijftigsten dag na de geboorte, een weinig eten in het mondje stopt, lett.: *die men laat likken*. NB. Dit eten bestaat in een mengsel van allerlei fijn gewreven spijze.

𐄂𐄃𐄄 (ômi), bep. omîya, soort van kaartspel.

𐄂𐄃𐄄 (ámanna), = *mánna*. Men zie a N°. 6, en *mánna*.

𐄂𐄃𐄄 (amára), bep. amarâya, soort van boom, waarvan men pasórañḡ-póke maakt. Boegin. idem. Het amára-hout ook gebezigd voor de pápañḡ-lánma van een koninklijke prauw. Zoo geringe lieden het voor hunne vaartuigen gebruikten, ware het bássoeñḡ.

𐄂𐄃𐄄 (âmoeróé), *geheel verbrijzeld; geheel aan gruis, of stuk, vergaan*; bijv. geb. van hout, steen, aardewerk, kleéren.

𐄂𐄃𐄄 (âmoró), nagenoeg hetzelfde

als âmoeróé, doeh geeft een' minder' graad te kennen. Verg. táñḡkoe N°. 2.

𐄂𐄃𐄄 (oëmoeróé), bep. oëmoeroeka, *leef-tijd, ouderdom*. Boegin. idem, Mal., Sund., Jav. oemoer, het. Arab. عمر.

𐄂𐄃𐄄 (âmalá), bep. âmalaka, het Arab. عمل, *werk*, ook wel uitsluitend gebezigd van goede werken. (GG., Kel.)

𐄂𐄃𐄄 (ámôeloe). Men zie oéloe N°. 1.

𐄂𐄃𐄄 (âmasá), a) *intrekken*, bijv. *water, of olij, in garen, of doek*; = ímañḡ N°. 4; bijv.: na-îya ðjénéna nipasitâbaï ri-bânnañga, mâka na-âmasáka, *en men neemt water, naar gelang van de hoeveelheid garen, namelijk zoo veel als er in kan trekken*;

b) *doen intrekken*, bijv.: koewâmasáki ðjéneka ri-mêðjañga (en bij verkorting: koewâmasáki mêðjañga) ri-paloéloé, lett.: *ik doe het water op de tafel intrekken in een vaatdoek*, v. d.: *ik droog de tafel met een vaatdoek op*. (NB. die gedurig daarmee zaecht drukkende.)

Âmâssi, transitive: *ergens doen intrekken*; bijv. amâssi bânnañga ðjéné, lett.: *doe water in het garen trekken*, van daar: *laat het daarvan doortrokken worden*.

e) *doortrokken zijn*, bijv.: âmasáki baðjôeñḡkoe ri-sôñḡó, *mijn baadje is doortrokken van zweet*.

Pââmasá, en zamengetr. pámasá, *doen doortrokken zijn*; bijvoorb.: koepâmasáki paloéloeka ri-ðjéné, lett.: *ik doe de vaatdoek doortrokken zijn van water*, v. d.: *ik droog het een of ander, waarop water gemorst is, met een vaatdoek op*.

𐄂𐄃𐄄 (âmmasá-mêra), 't Mal. امس ميرة, lett.: *rood goud*, gebezigd als lievelingsnaam. (Bid.)

↘ ↙ (1° âta), bep. atâya, vnw. atâṅkoe, slaaf, dienaar, onderdaan. Boeg. idem. — Âta-tâi-ḍjâṅgaṅg, lijfeigenen die slaven van afkomst zijn. Vergel. tã N°. 2 en ḍjâṅgaṅg N°. 1. — Âta-kâle, of: âta-ri-kâle, lijfslaaf, lijfvolk (GG.), men zie kâle N°. 1. — Atâna karâēṅga, de onderdanen van den vorst. (GG.) NB. het woord *âta*, of *slaaf*, wordt door een' inlander, zelfs door een vorst, gebezigd van zijne eigen kinderen, bijv. atânta nisôēnná, *uw slaaf wordt besneden*. Dit zal bijvoorb. de koning van Gôwa van zijn eigen zoon bezigen, niet alleen tegen Europeanen, maar ook tegen *karâēṅg-Pôpo*, zijn schoonvader. Wanneer hij eehter tegen een oud hoofd over zijn zoon spreekt, zal hij zeggen: *anânoe*, of: *tjœtjôēnnoe*, *la-nisôēnná*, lett.: *uw zoon*, of *uw kleinzoon*, zal besneden worden; en tot een gering onderdaan het woord rigtende, noemt de vorst den naam van zijn kind, maar nooit bezigt hij *anâkoe*, *mijn kind*, in dergelijken zin.

Âṅgatâi, iemand tot slaaf maken; van daar: iemand als slaaf beschouwen, iemand tot slaaf hebben, zijn meester zijn, bijv.: inâi âṅgatâi-ko?, *wie is uw meester?* — Inâkke kiâtâi, *mij hebt gij tot slaaf*, van daar: *mijn meester zijt gij*. — Taēna-mo sâllaṅg ikâmbe âṅgatâi, *wij zullen geen slaven meer hebben*. (Brief.)

Paṅgâtâinna karâēṅga ri-Gôwa, de ondergeschikten (onderdanen) des koning's van Gôwa. NB. niet enkel slaven, maar ook vrijen, zelfs *dâēṅj's* en *karâēṅj's* niet uitgezonderd. (Inl. Wetb.)

Kaâtâṅg, of: kaâtâṅg, *slavernij*.

Saṅgâta, jongen. NB. ook van vrije bedienden gebezigd.

Iyânoe sipaâtâṅg, NN. *met al zijn' slaven*, lett.

het gansche slaafschap. Vergel. sipakâraēṅgaṅg, op: karâēṅg.

(2° âtá), bep. âtaka, 't Mal. *âtap*, *dak*.

(3° âtta), *met*, of *door*, *zijn verstand bemeesteren*, van daar: *verkloeken*, *versehalcken*, bijvoorb. kâdé ta-noewattâ, ta-noesikóká, *zoo gij mij niet versehalkt hadt*, *zoudt gij mij niet gebonden hebben*. — Pônnoe máṅgaloepâi oēloe-kâna, niyâtta-kô má-bôēndoe, *indien gij vergeet uw woord*, *zult gij versehalkt (overwonnen) worden in den krijg*. (Rap.) Boeg. idem. — Van daar ook: *iets eenigermate met list*, ten minste *noeh met geweld*, *noeh door er om te vragen*, *zich toeigenen*; bijv.: nâttai pottolôkoe, koewâtta-tôm̄pi, na-koewâlle-tōṅg anoēnna, *hij tikt mijn potlood op den kop*, *neemt het meé zonder er om te vragen*. *Ik zal hem die poets ook spelen*, en *insgelijks iets van hem meēnemen*. — Van daar ook: *iets vatten*, *begrijpen*, *er achter komen*, *eryens bedreven of ervaren in zijn*, bijv.: koewâtta-mi, *ik heb het begrepen*, of *gevat*. — Nâttai loēkkaka, simômbalaka, paôewa, enz., *hij is bedreven in het stellen*, *het zeilen*, *het spreken*, enz.

(4° âttá), eene kleine insnijding in iets maken, Boeg. idem; bijv. âttaki kayoēwa, eene kleine insnijding in het hout maken, bijv. om het ergens aan vast te hechten; van daar *âttá*, bep. *âttaka*, genoemd dat gedeelte van den penis, hetwelk op het hoofd of den eikel volgt, de plaats waar eikel en voorhuid zamen komen; bijv. tãpêlá-mi attâna napakâmma matakâwo, *zijn âttá is geheel weg van venerische ziekte*.

↘ ↙ (ântaṅg), mântaṅg, âmântaṅg, *blijven*, *wonen*; bijv.: mântaṅgi horolosikoe, *mijn horlogie staat stil*. — Âmântaṅgi battâna, of: âmântaṅgi tjerâna, lett.: *haar buik blijft*, of: *haar bloed blijft*,

d. i.: *de stonden houden bij haar op*. NB. geb. van eene zwangere vrouw.

La-mântaṅg-mântaṅgá, *ik zal voor eenige maanden ergens verblijven*. Verg. op *bāṅgi*.

Pântaṅg, *doen wonen, doen blijven*; bijv. nipântaṅgi-sēṅg pâoe-paôewa, lett.: *men laat het verhaal hier weder blijven*, d. i.: *rusten*, d. i.: *het wordt niet verder voortgezet*. — Na-pônna naṅgâi tôewaṅg, napântaṅg-mi ântoe d̄jâraṅga, *en zoo mijnheer zin heeft in dat paard, dat hij het dan late blijven*, d. i.: *dat hij het dan behoude*. (Brief.) — Nipântaṅgi ri-ballâna Iyânoe, *men laat hem blijven*, d. i.: *hij wordt geherbergd in het huis van NN*.

Pamântaṅg, = *pântaṅg*.

Pamantâṅgi, *iemand, of iets*, bijv.: *eene plaats, maken tot het voorwerp waarbij, of waar, men woont, of: blijft*; als: arêna napamântaṅgiya, *de naam van hem, bij wien hij in huis geweest is*. (Brief.)

Pamantâṅgaṅg, *verblijfplaats, verblijf, plaats*; bijv.: âṅgâlê pamantâṅgaṅg ri-ballâna Iyânoe, *zijn verblijf*, d. i.: *zijn intrek, nemen ten huize van NN*. — Âsâre pamantâṅgaṅg, *eene plaats afstaan, inruimen*. — Pamantâṅgaṅg-âná, lett.: *verblijfplaats voor een kind*, v. d.: *baarmoeder*.

Sipamantâṅgaṅg, *zamen wonen met*, bijv. pônna sipamantâṅgaṅgi mêyoṅga d̄joêkôe-laṅggâya, lett. *zoo de kat zamenwoont met de geroosterde visch*. Zin: “zoo een jong menseh bij eene familie inwoont, waar een jong aardig meisje aan huis is.

ㄨ ㄨ (1° âti), bep. atîya, vnw. atîṅgkoe, doeh beter: atîkoe, *hart, lever*, Boegin., Mal. en Jav. idem.

Âti-atîyaṅg, *behartigen*.

(2° âtti), bep. attîya, *aanbrandsel, korst*.

(3° âttî), bep. âttika, *druppel*, Mal. *licikh*, Jav.

titik, Boeg. idem. D̄jéné-ádônteṅg si-âttî, *één druppel gestolten water*, v. d. ons: *hagelsteen*. — Si-âttî âṅgoró, *een druppel*, wij zouden zeggen: *een scheutje, wijn*.

Mâttî, âmâttî, māmâttî, *druppelen, druipen*; bijv.: namāmâttî ilorôta, lett.: *onze smaak druppelt*, d. i.: *wij watertanden*. (Sinr.) — Îya na-nigê-sará âdá-biyasâna boettâya, ta-mattîka-mo bâlloka, ta-naîka-tōṅgâṅga-mo d̄joêkoe; âṅjâla-tōṅgi asêya, *zoodra men afbreekt de aloude gewoonten des lands, zal de saguweer niet meer druipen* [NB. de saguweer wordt verkregen door eene incisie in den saguweerboom, als wanneer het sap er uitdruipt of druppelt], d. i.: *zal er geen saguweer meer zijn, zal geen visch meer opwaarts komen*, d. i. *zich vertoonen boven de oppervlakte van het water; zal ook het rijstgewas mislukken*. — Lâbîraṅgi âmâttika na-âsô-lōṅga, lett.: *beter is het druppelen, dan het weg-vloeijen*; d. i.: *beter weinig dan niets*.

Pamattîkaṅg, *iemand, of iets, maken tot het voorwerp, met betrekking waartoe men druppelt*, v. d.: *druppelen onder iemands bestuur, druppelen ten gevolge van het een of ander, druppelen op de eene of andere plaats*; bijv.: îya na-nigê-sará âdá-biyasâna boettâya, ta-napamattîkaṅg bâlló, *zoodra men afbreekt de aloude gewoonten des lands, drupt, of druppelt, daar geen saguweer*.

Attîki, *ergens op druppelen*. (Rap. K. G.)

Piyâttî, *doen druppelen*.

Piyattîki, *ergens op, of: in, doen druppelen*; bijv.: napaṅgâṅga-mi bawâna, napiyattîki, *hij deed zijn mond open, en liet het er in druppelen*.

(4° âtti), Sal. = het Boeg. *mâtti oewâi, eb*.

ㄨ ㄨ (ântiṅ). Ântiṅ-ântiṅ, 't Mal. *antiṅ, ooring*.

⤵ ⤴ (ântoe), *die, dat*, lett.: *zie! die, dat*. NB. zamengesteld uit *añj* N°. 1 + *toe*, = het Boeg. *toe, die, dat*. Het doelt op minder ver verwijderde personen of zaken dan *ânjđjō*. Vergel. het Mal. *ietoe* en het Jav. *ikoe*. Wanneer *ântoe* onmiddellijk van *má, makó, makí, mi*, en: *mo*, of van *đjá, đjakó, đjaki, đja*, en *đji* wordt voorafgegaan, valt de *a* van *ântoe* in de uitspraak dikwijls weg: zoodat men krijgt: *mántoe, makóntoe, makíntoe, míntoe*, en *móntoe*; of: *đján̄t̄oe, đjakónt̄oe, đja-kínt̄oe, đján̄t̄oe*, en: *đjín̄t̄oe*. Vergel. Mak. Spraakk. § 132. — *Îya-míntoe*, = 't Mal. *ieja ietoe, dat zelf, dat juist*. — *Niyá ântoe tâoe koesôero erâ-ñgañg-ko, toëwañg*, lett.: *dat is een man, dien ik n laat brengen*, d. i.: *hiernevens gaat een slaaf, dien ik u laat brengen, mijnheer*. — *Niyá-mi-ântoe mâ-ñge ânoe, koepikâtoewiyan̄g-ko*, lett.: *dat is iets hetwelk ik u toezend*, d. i.: *ik zend u hiernevens iets toe*.

Ântoe dikwijls, even als *ânjđjō* en *ânne* achter het persoonlijk vnw. geplaatst, bijv.: *pónna nakâmma ântoe pañggâóekânnoe, lábirañg-mâmá ântoe álampâya*, *indien gij zoo wilt handelen, dan is het beter, dat ik* [, lett.: *die mijn persoon*] *maar heen ga*. (Brief.) Vergel. Mak. Spraakk. § 155.

Antoëreñg, of *toëreñg*, *daar*. NB. naar het sehijnt niet zoo ver verwijderd als *ânjđjōreñg*. Vergel. *ânjđjō*.

⤵ ⤴ (âte), bep. *atêya*, vnw. *atêñgkoe*, *hart, lever*, Boeg. idem, Jav. en Mal. *ati*, Sund. *ate*, *het hart, gemoed*, ook *zin, verstand, lever*; bijv.: *âte-đjãñgañg*, *lever van een hoen*, v. d.: *pî-lisí-âte-đjãñgañg*, *wangen, die, even als de lever van een hoen, zeer fijn zijn*, en waarvan de aartjes zoo even door sehijnen. — *Oeloe-âte*. Men zie:

óeloe N°. 1. — *Ôlo-âte*. Men zie *ólo* N°. 2. — *Pagentoëñgañg-âte*, *hartader*. — *Âte-âwoe*, lett.: *het hart van de asch*, d. i.: *het onderste van een hoop asch*, althans niet de bovenste laag. — *Âte-rîñgañg*, *long*. Men zie: *rîñgañg* N°. 1. — *Atênna-rotiya*, *het hart*, d. i.: *het binnenste, het kruimige, van het brood*. — *Âte-bâssi*, lett.: *hart van 't ijzer*, v. d.: *hard, sterk, ijzer*, en v. d. gebezigd als eigen naam van een oude voorvaderlijke *kris*. (Dat. Moes.)

⤵ ⤴ (ânte), Sal. = *kére*. — *Ânte-mâë*, = 't Mak. *kére-mâë*, verg. *kére* N°. 2. Verg. ook: *rînte*. — *Ânte-kamoëwa*, Sal. = het Mak. *ântekâmma*; men zie op *kâmma* N°. 2.

⤵ ⤴ (îta), Boeg. = *sállo* N°. 2. (Tar.)

⤵ ⤴ (întañg), *diamant*, Boeg. *ítan̄g*. Mal. *intan*, Jav. *intên*, idem. — *Întañg-toëmboe*. Vergel. *toëmboe* N°. 1. — *Întañg-tákêwé*, lett.: *schitterende diamant*, dus genoemd een ring behoorende tot de rijkssieraden van Gôwa.

Întañg siñtãñgiya, *de diamant, die is met een diamant*, v. d. overdragtelijk: *de menschen van gelijke*, d. i.: *van even goede afkomst*.

⤵ ⤴ (1° înti), *zijn met*; bijv.: *koe-nañti tároerãñgi*, lett.: *met mij is een mij herinneren van haar*, d. i.: *ik herinner mij haar, denk aan haar*. (Sinr.)

(2° înti), *oppassen*; bijv.: *înti-sâi ânjđjō anákoe*, *pas eens op mijn kind*. — *Boerânnemâmo noewînti*, lett.: *mannen slechts past gij op*, geb. tegen een slecht vrouwspersoon, als die *geheel op de mannen verzot is*. — *Baînnemâmo noewînti*, lett.: *vrouwen slechts past gij op*, geb. tegen een' man, die gedurig achter de vrouwen loopt. — *Pañti*, bep. *pañtiya*, *eene kindermeid*.

Tárînti [NB. de tusschenvoeging van de *r*,

in het Boegin. zeer gewoon, vindt ook in het Makassaarsch nu en dan plaats], *aan het oppassen gebracht zijn*, v. d. *oppassen*, een *kind* bijv.

Patárinti, bep. patárintiya, *kindermeid*. (Djay.)

↗ ↘ (îtoeng), vergel. het Mal., Sund., Jav. *itoeng*, *tellen*, *optellen*, *berekenen*, v. d.: *iets beschouwen*, *aan iets denken*; bijv.: ángîtoeng-îtoengi lîngka ta-mámálliyânnoe, *denkende aan uw heengaan*, *waarop geen terugkeer volgen zal*. (Sinr.)

↗ ↘ ↖ (ító), *weten*; bijv.: tâoe niyá ító-itóna, *iemand, die wat weet*. — Tâoe taêna naító-ító, of: tâoe taêna ító-itóna, *iemand, die geheel ongeschikt, voor niets te gebruiken, is*.

↗ ↘ (oêta), bep. oêtaka, Boeg., = het Makass. ótó N°. 2, Mal., Sund., Jav. *oetak*, *hersenen*.

↗ ↘ (oênta), bep. oentâya, *kameel*, Mal. en Jav. idem, Sund. *onta*, idem.

↗ ↘ (oênti), bep. oentiya, soort van vruchtboom, *pisañj*, *Musa paradisiaca L.*, Boeg. *oeti*, idem.

Ôenti-boelêrañg, oênti-tjômó, oênti-mánôeroeng, oênti-baînañg, oênti-boêlo, oênti-kâppalá, oênti-sarîboe, oênti-bâtoe, oênti-kamôemmóe, oênti-tânroé, oênti-barâñgeñg, oênti-Mândará, oênti-boelâeng, oênti-têne, en: oênti-Balânda, soorten van *oênti*.

Ôenti-kalattêyañg, geb. van *oênti*, die onrijp afgeplukt, en door kunst week gemaakt zijnde, toch niet lekker van smaak is. — Ôenti si-lálá. Men zie: *lálá* N°. 1. — Ôenti si-pókó. Men zie: *pókó* N°. 1.

Ôenti-Djâwa, of: oênti-oênti, soort van boom. Volgens Rumphius, in zijn Herbarium Amboinense, I, bl. 148, zou deze boom dezelfde zijn als de *tânjañg-twñjañj*, en zou men daaraan dezen naam gegeven hebben, dewijl hij als 't ware even spoe-

dig opschoot als een pisañg-boom. Later (III, bl. 118) spreekt hij van een ander *oênti-oênti*, welks vruchten den vorm hebben van kleine *pisañg-vruchten*.

↗ ↘ (oêtoeng), *drukken*, *persen*, Boegin. *otoñg*, idem.

Oetoênghi, *ergens op drukken*, Boeg. *otoñgi*, idem; bijv.: noewoetoênghi-pi boñggâanna, *terwijl gij drukt tegen zijn dij*, d. i.: *terwijl gij vlak naast hem zit*. (Sinr.) — Mâte niyoetoênghi, *doodgedrukt (gesmoord) worden*. — Oetoênghi-sâi ânjdjo, *doe daarop drukken*, d. i.: *leg daarop, een' steen*, of: *pers dat*, bijv. *vleesch, met een steen er op te leggen*.

Siyôetoeng-oetoênghi, *elkander als 't ware drukken*, v. d.: geb. van menschen, die in zoo grooten getale aanwezig zijn, dat zij als het ware op elkander zitten. Van daar ook: siyoetoeng-oetoênghi tâoe-matêna, *de lijken liggen opgehoopt*; geb. van een *talrijke* menigte dooden.

↗ ↘ ↖ (oênte), *wringen*, *draaijen*, *omdraaijen*, *uitwringen*, Boeg. *oete*, idem; bijv.: oênte kallônna, *iemand den nek omdraaijen*. — Ôente-oêntemâmi, na-noewallôwi, *wring* (te weten: *de natte kleêren*) *maar uit, en hang ze in de Zon*.

Oentêyañg, *wringen*, enz., *met betrekking tot iemand*: v. d.: niyoentêyañgi oêna ri-bocrannêna, *haar worden de haren door haar' man omgewrongen*, om zijne hand geslingerd, d. i.: *hij slingerde haar bij de haren heen en weêr*.

Siyôente, *elkander wringen*, van daar: *zamen worstelen*.

↖ ↗ ↘ (êtañg), Sal. *zwart*; vergel. het Mal. *lietam*, *zwart*.

↖ ↗ ↘ (ênta), = *párróe lólo*, *navelstreng*-vergel. *párróe* N°. 2; bijv.: nibêsó-ênta-mi talibân,

nañg-Pasirína, en zijn Pásirsche krisband werd hem afgetrokken, even als een vroedvrouw aan een navelstreng zit te trekken. (Mádi.)

↘ ↙ ↘ ↙ (êté), mêté, ronddraaijen. Boeg.idem.

Pêté, doen ronddraaijen.

Pêté-pêté, soort van spel, waarbij men een duit ronddraait, en vóór dat die valt, er een klapperschaal, of iets anders oplegt, om vervolgens te laten raden wat boven is, *bállanġ* of *óekirí*. Men vergel. *bállanġ* N°. 3 en *óekirí*.

↘ ↙ ↘ ↙ (êntēng), mēntēng, staan, overeind staan (Dġay.); bijv.: mēntēng monġtġôñgkoe, *het haar dat over mijn ligehaam verspreid is*, (met uitzondering van het hoofdhaar,) *staat op*, of *overeind*, bijv.: van koude of vrees. — Mámēntēng ri, *staan op*, v. d.: *berusten op*, *steunen op*, *afhankelijk zijn van*, *voortvloeijen uit*, v. d. ook: *vertrouwen op*; gâóé mámēntēng ri-mállaka, *eene handeling staande*, d. i.: *berustende op*, *voortvloeiende uit*, *de vreeze*. (Rap. K. G.) — Toe-mámēntēng ri-sarēnna, *iemand die staat*, of *steunt*, d. i.: *vertrouwt*, *op zijn lot*. (Kel.)

Entēnganġ, *standplaats*, *positie*, bijv. *op het slagveld*. (Mádi.)

Paēntēng, pēntēng, a) *het staan*; b) *doen staan*. — Sîma-pēntēng, *verdiening van de paddie*, *terwijl zij nog op het veld staat*. NB. dit geschiedde in vroeger dagen in de Noorderdistrikten van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden; bijv.: ápaēntēng boēndóé, *een' oorlog doen staan*, d. i.: *maken*. (Rap. K. G.) — Gârrinġ-pēntēng, *welligt lett.*: *ziekte die doet staan*, *de levenskrachten als 't ware doet stil staan*; v. d.: *rókoñġ*, *tering*. — Pēntēng pamallinna, *den prijs van iets doen staan*, d. i.: *betalen*, *voldoen*. — Pēntēng đjaránna, *lett.*: *iemand's paard doen staan*, v. d.: *de waarde er van betalen*,

het vergoeden. — Pēntēng-tâoe, *doen staan een mensch*, d. i.: *de bij de wet bepaalde geldelijke waarde van een mensch voldoen*. NB. wanneer bijvoorb. iemand vermoord is, wordt de waarde van den gedoode in geld voldaan. En zoo deze een vrij man was, vervalt die som aan de familie des overledenen; wanneer hij daarentegen slaaf was, aan diens meester. Vergel. *sápóe* N°. 1. — Tâoe-paēntēngkoe sîrí, *de menschen die mijne eer doen staan*, of: *handhaven*. (Mádi.)

Pēntēngi, *doen staan voor iemand*; bijv. pônna niyá toe-Bône nibôeno ri-toe-Gowâya; nipēntēngi rôewan-tâí âssi-pôloñg, *zoo een Bonier door een' Gowarees vermoord wordt*, *wordt daarvoor betaald* (voldaan) *twee en een half táí*, of *twintig reaal*. — Kípēntēngi-pi toe-Wadġjoka pamallinna ri-Dġâwa, *zoo wij aan de Wadġjorezen zullen voldaan hebben*, *lett.*: *voor hen zullen hebben doen staan*, *den prijs dier menschen op Java*. (Rap.)

Pamēntēng, = paēntēng, = pēntēng, a) *het staan*; b) *doen staan*. — Pamēntēng-kârâ, een houtje dat hier en daar aan de *pakarâkkanġ* is vastgemaakt, ten einde die te kunnen opligten. — Pamēntēngi toe-mápiinrañga, *den schuldeiseher doen staan*, d. i.: *hem handhaven* (ondersteunen) *in zijne pretensie*. (Rap.)

Pamēntēngi, = paēntēngi, = pēntēngi, a) *doen staan voor iemand*; b) *iets*, bijv.: *eene plaats*, *maken tot het voorwerp*, *waarop men staat*, *waar men zijn verblijf houdt*; e) *iemand maken tot het voorwerp waarvoor men staat*, *borg is*, bijv.: *pamēntēngânnami ânroñg mañggēna napamēntēngi*, *zij staan op*, d. i.: *nemen in*, *de plaats hunner ouders*. (Rap.) — Ta-mámânġgoēng napamēntēngi, *lij stond*, *vestigde zich*, *te Ta-mámânġgoēng*. (GG.) — Pônna áñgâllo-ko

pamēntēngāng ri-boēndoeka, îya mêmañg pamēntēngi, kaminañg-másêkka pamēntēngi, *zoo gij in den strijd eene plaats kiest om te staan, ga dan terstond op de moeilijkste staan.* (Rap. K. G.) — Nāi ampamēntēngi-ko? *wie staat voor u in? wie is uw borg?*

Paēntēngāng, a) *het staan, de plaats waar men staat*; b) *doen staan voor.*

Paēntēngāng ook gebezigd van de naad van de saronj, die de twee smalle uiteinden van de lange smalle strook goed te zamen verbindt: zooveel als: *staande naad.* NB. Deze smalle strook goed is echter vooraf reeds minder smal gemaakt, door twee smalle strooken met een' naad, die pabirāñjāng (men zie op birañj,) heet, aan elkander te zetten.

Pamēntēngāng, = paēntēngāng, a) *het staan*, v. d.: *de plaats waar*, of: *waarop*, iets staat; bijv.: *een voetstuk*, een piédestal; b) *doen staan met betrekking tot*, d. i. bijv. *voor*, of *aan*, of *op*; bijv.: sampâppá pamēntēngāna pamañoe, *het staan*, d. i.: *het zich staande houden, van uw moed, is gelijk*, d. i.: *uw moed staat gelijk.* (Rap. K. G.) — Napamēntēngāng tânrasôela, *hij deed* (te weten: *op zijn voorhoofd*) *staan*, d. i.: *zich opzetten, opzwellen, de tanrasôela* (vergel. boven), d. i.: *hij werd zeer verwoed.* (Mádi.)

Sipamēntēngāng, *zamenstaan*; ook gebez. van het *staan voor den rechter*, als *getuige*; bijv.: îyatômpa nakoelle niyâlle, rôewa-pi sipamēntēngāng bañne, *vrouwen kunnen ook genomen worden als getuigen, mits zij met haar beide te zamen als getuigen optreden.* (Rap. T. Dj.)

Ôta. Ápiyôta, oude vorm, = ápisóna, *vertrouwen op*, bijv. ápiyôtaï soerôna ri-soerôta, *hun gezant vertrouwt op den onzen.* (Rap.) Vergel. sóna N°. 2.

Ôtañg, manier van geld opzetten bij het tōngkó-spel. Vergelijk tōngkó-tōngkó op tōngkó.

Ôtīng, een ijzeren pen, die aan het lemmet van de kris vastzit, en in het gevest gestoken wordt, om op deze wijze beide met elkander te verbinden. Boeg. idem. In de minneliederen wordt de penis soms daarmede vergeleken. (Sinr. K. G.)

Ôte. Ôte-ôte, bep. ôte-otêya, soort van venijnige steekvisschen. Boeg. idem.

Ôto, bep. otôwa, Chin. = bárró N°. 6, *borstlap* van een kind, Mal. *otto, otok*, Boeg. idem.

Ôtoka, *hersenen, merg der beenderen.* Verg. ôtá.

Ôntōng, het Mal. *ontōng*, het Sund. en Jav. *oentoēng*, *winst, voordeel.* — Ôntōng si-bâtoe, of: ôntōng rôewam-bâtoe, of: ôntong, enz., of: ôntong si-tâi, uitdrukkingen, gebezigd aan de toptafel. Wij zouden zeggen: *ik zet één gulden*, enz.; waarop degeen, die tegen wedt, zegt: *dan zijt gij het kwijt.*

Atêkâ, bep. atêkaka, *aard, inborst.* (Rap.) Boeg. idem.

Antâkasôma, bep. antâkasomâya, het Jav. *ontakoesoema*, *veelkleurig, bont*; een *uit driehoekjes van verschillende kleuren zamen-gestelde buis.* NB. komt in Djâyalāngkâra, volgens de gewoonte der Maleijers, voor als baadjc, door een' vorstin bij gelegenheid van haar huwelijk gedragen.

Âte-bâssi. Men zie *âte.*

Antâma, *intreden, binnegaan*; Boeg. *oetâma*, idem; bijv.: ngêrang antâma, lett.: *brennen, binnen gaande*, v. d. *binnen-brennen.* — An-

tâmaï bināngâya, *de rivier binnen gaan*, v. d. *opvaren*. — Antâma-mi tâlloe, of: âppá, enz., *zij is reeds in haar derde*, of: *vierde maand*, enz. NB. gebezigd van eene *zwangere vrouw*. — Tâoe antâma-tâma oemoerôena, *iemand van zekeren leeftijd*. — Tantâma-tamâi pamaïkoe, *het wil er niet bij mij in*.

Antamângang, *ergens binnegaan*, bijv.: antamângang ri-bilîna, *binnegaan in hare kamer*. (Mâdi, D̄jay.)

Antamângi, *ergens binnegaan, zich in iets mengen, zich met iets bemoeijen*; bijv.: antamângi bi-tjarâna, *zich met iemand's zaken bemoeijen*.

Pantâma, *doen binnen gaan, binnen brengen, in-doen*, bijv.: pantâmaï âñj̄d̄jo taôewa, *dien mensch binnen brengen*. — Pantâmaï ri-pattiya, *doe het in de kist*. — Nipantâma sorodâdoe, *in het soldaten-corps binnengeleid*, of: *opgenomen*, d. i.: *soldaat gemaakt, worden*. (Brief.) — Pantâma bâd̄joc-gadôena, lett.: *zijn ligchaam doen gaan in zijn staatsiekleed*, v. d.: *zijn staatsiekleed aantrekken*. (S. T̄jin.) — Pantâma-tôngá, lett.: *laat mij ook binnen gaan*, v. d. overdrachtelijk voor: *laat mij ook begrepen zijn in den koop*, d. i.: *geef mij ook een aandeel in het-geen gij gekocht hebt*.

Pantamâi, *iemand of iets, maken tot het voorwerp, waarbij, waarin, waar men binnegaat, binnentreedt, dat men betreedt, waar men indringt*. (Rap. K. G.); bijv.: pantamâi asênna, *iemand's paddie betreden*. (Inl. Wetb.) — Têya-kî patâppáki taôewa; ta-koellêya-kî pantamâi pamaïna, *vertrouw den menschen niet, gij kunt niet doorgronden hun hart*. — Ta-koellêvaï nipantamâi âñj̄d̄jo gâoeaka, *men kan (mag) zich niet mengen in die zaak*. — Pantâma-tanâi, *zich mengen in iemand's zaken*.

Pantamâng, *bezigen om op binnen te gaan*, bijv.:

na-âñj̄d̄jo allôwa, pônna nipantamâng ri-rômanga *en wat dien dag betreft, zoo men daarop in het bosch binnen treedt*.

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (ittidâla), = 't Arab. اَعْتَدَال, aldus genoemd het *zich geheel overeind rigten*, tusschen de twee *sôedjôé's* van het gebed. (Godsd.)

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (Itaniyôlo), soort van geneesmiddel. Zie op *ôlo* N°. 4.

⚡ ⚡ ⚡ (1° ântará). Pañgântará, = het Mal. antar-antâran, *zekere cijns, of gerechtigheid*, v. d.: het een en ander, dat bijv. bij gelegenheid van het eindigen der vasten aan priesters en hoofden, of, bij gelegenheid van het Nicuwe-jaar, door Chinezen aan Europeanen, ten geschenke wordt aangeboden.

Antâri, de bovenvermelde geschenken aanbieden.

(2° ântará), lett. = *sôesoeng* N°. 1, *laag*, v. d.: *achter elkander plaatsens*, v. d.: *op één lijn scharen*, bijv. *soldaten*. (D. Moes.) — Van daar ook: ântará bisêna, op die wijze met de schepriemen scheppen, dat men tegelijk na iederen slag eventjes ophoudt. — Ântará balângo, het werpanker telkens met een lêpa-lêpa een eind vooruit brengen, en zodoende het schip voorttrekken. (S. T̄jin.)

Balângo pañgântará, eene soort van *werpanker*. Boeg. áttará, idem.

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (antôereñg). Men zie *ântoe*.

⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ ⚡ (âtoró), 't Mal. âtor, *schikken, regelen, rangschikken*, (D̄jay.); v. d. ook = *lalá-koeng*, soort van gedicht; v. d.: âtoró kállá-lolônna, *de loló's van het vaarttuig getrokken wordende, geven een gehuid als het lezen van een âtoró*, of: *lalá-koeng*.

Âto-âtoró, *regeling*.

Atôri, *schikken, rangschikken, scharen voor.*
(D̄jay.)

᳚᳚᳚᳚ (ĉtará), *kleven.*

Siyĉtará, *zamenkleven; v. d.: door vriendschap verbonden zijn.*

Mákaĉtaraᅇg-mo kalimboé ta-tásoeᅇgkêkoe, *mijn spreí, die ik niet opensla, blijft aan mij kleven.*

NB. ten bewijze hoe lang de minnaar uit mistroostigheid op zijn bed blijft liggen. (Sinr.)

᳚᳚᳚᳚᳚ (oteri), *geluid, of geroep, waarmede de landman te kennen geeft, dat de ploeg eene schuinsehe rigting moet nemen.*

᳚᳚᳚᳚᳚ (1° ôteré), *bep. ôtereka, touw, koord.* — Ôtere-pêkaᅇg, *touw, of: koord, van een hengel, om in diep water te visseken.* Vergel. *tási* N°. 2. — Ôteré-Sôemba, *of: bâkóe-bâkóe, ôteré-Manila, ôteré-Balânda, ôteré-sâocé, ôteré-mônj-tjoᅇg, ôteré-raoekaᅇg, ôteré-kaléleᅇg, ôteré-manjᅇdjo, en: ôteré-pândaᅇg, soorten van touw.*

Áᅇgôteré, *of: otêraᅇg, touw slaan, of: maken, van daar welligt overdagtelijk: in malkander draaijen, omdraaijen; bijv.: otêraᅇgi kallónna djâᅇgaᅇga de kip den nek omdraaijen.* — Bilâlaᅇg sâla-ôteré paᅇgkêna, *een tak die maar half omgevrongen is (toen men hem wilde afbreken), en die dus nu heen en weder slingert.* Van daar zoo'n tak soms gebezigd als beeld van het *zwaaijen* met de armen. (Mádi.)

Paôteré, a) *soort van boor, wordt in het hout geklopt en dan omgedraaid; van daar de naam.*

b) *touwslager.*

(2° ôteré), *môteré, ámoteré, of: otêraᅇg, motêraᅇg, ámotêraᅇg, terugkeeren.*

Potêraᅇg, *of: pamotêraᅇg, doen terugkeeren, terugzenden, teruggeven, enz.*

Poterâᅇgaᅇg, a) *het terugkeeren* (Sinr.);

b) *teruggeven aan.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (ôntoró), *môntoró, stijf staan, gebezigd van den penis, en ook wel van de sóesoë N°. 1 eener vrouw.*

Paôntoró, *of: pamôntoró, doen stijf staan.*

᳚᳚᳚᳚᳚ (oentalá), *inslikken, zonder te kaauwen; bijv.: pillen, amfioenballetjes, ook: eten, als men het slechts niet kaauwt, gelijk met kleine kinderen dikwijls het geval is.* Boeg. idem. Jav. *oental, door de keel slikken, inslikken, opslikken.* Mal. *ontal, schielijk zwelgen.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (antállassá), *bep. antállassaka, 't Mal. athelas en antelas, het Arab. اطلس, het Duitse Atlas, ons satijn.* Boeg. idem.

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (antalâi), *wachten.* — Nᅇgantalâiyá, *ik wacht.* — Nᅇgantalâi-ko, *gij wacht.* — Antalâiyá, *wacht mij.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (oetasá), *bep. oetasaka, snoer, streng, zijde bijv.; stuk, of vak van een gâë N°. 1.* Mal. *oetas, Boeg. óetá, idem.*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (oetôesang), *het Mal. en Jav. oetoesan, gezant.* (D̄jay.)

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (attahiýá), *bep. attahiýaka, het Arab. التحيّة, de heilbede, de groet, van daar gebezigd van het uitspreken der woorden, die met eene lofverheffing van God beginnen: التحيّة (of meerv. التحيات), enz., tot: لله, enz., d. i. Gode zij de heerschappij! enz. (Godsd.)*

᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚᳚ (1° âdá), *bep. âdaka, gebruik, gewoonte, Boeg. ádá, het Arab. عادة. — Ádá-biyasâna boet-tâya, de gebruiken en gewoonten des lands.*

Adâkkang, a) *tot gewoonte hebben, gewoon zijn; b) de adats, of: gewoonten, hebben, houden, opvolgen; bijv.: ta-kíadakkâᅇgai ámakêya pakêyang*

kôênjî, enz., *wij hebben niet tot gewoonte, zijn niet gewoon, om ons in het geel te kleeden*, enz. (Rap. K. G.) — Lâmoeng-lâmoengâ aňgadâkkaňgi niyâm-bika, *de boomen, die plegen beklommen te worden*. (Rap.) — Kíadâkkang-mo, na-kíkabiyasâng-mo, *wij houden ons aan onze adats en gewoonten*. — Nabitjâraí bitjarâna ôendaňg-ôendaňga, naädâkkaňgi adâna, *zij spreken regt volgens de uitspraak van de Ôendaňg-ôendaňg, en houden zich aan hunne adats*. (Rap. T. Dj.)

Ádá ook gebezigd van hen die gesteld zijn om de ádá's van het land te handhaven, alzo: *de rijksgrouten, raadsheeren*; die insgelijks genoemd worden: *Ádá-bitjâra*. Van daar: Adâna boettâya, *de Regering, het Bestuur des lands*. Van daar ook: ballá-paňgadâkkaňg, *Raadhuis*.

(2° ádá), 't Mal. *hâdap*, *in tegenwoordigheid van iemand verschijnen*. Vergel. ook het Jav. *adêp*, *vóór, in tegenwoordigheid van*. — Niyâdá ri-bôneballâna, *omgeven door hare hofjuffers*. (Djay.)

Paňgadâkkaňg, *het verschijnen voor iemand*. (D. Moes.)

↪ ↻ (âdaňg), mâdaňg, *zieltogen*, B. idem.

Mêm-po-riyadâňgaňg, *op zieltogen liggen*.

↪ ↻ (ânda), Sal. = *ánra*, *niet willen*.

↪ ↻ (ândaňg), mândaňg, *stil*, of: *bewegingloos, zijn, niets doen, ophouden met werken, stil staan*; bijv.: een *horlogie*.

Paândang, *doen stil zijn, stillen, tot bedaren brengen*.

↪ ↻ (âdi), soort van Makassaarsch gezang. Men heeft: *âdi-láboe*, en *âdi-bódo*. (D. Moes.)

↪ ↻ (ândí), bep. ândika, *jonger broeder, of zuster*, Boeg. idem, Mal. *adiekh*, en Jav. *adi*, idem. — Ândí-sikalínna, *de broeder, of zuster, die on-*

middellijk op den oudsten broeder, of: de oudste zuster, volgt. — Ândí-pinroewâna, *zijn tweede jonger broeder, of zuster, of degeen, die weder op den, of de, ândí-sikáli, volgt*. — Ândí-pintalloënna, *zijn derde jonger broeder, of zuster, of degeen, die weder op den, of de, ândí-pinroéwaňg volgt, enz.* — Ândí-pisampoelôkoe âňdjô, *die man kon wel mijn tiende jongste broeder zijn*, d. i. hij is veel jonger dan ik.

↪ ↻ ↻ (âdé), bep. âdeka, Boeg., *manier van handelen, manieren*.

↪ ↻ ↻ (âdo), mâdo, âmâdo, mâmâdo, = *kádo* N°. 2, *knikken, met het hoofd*; van daar: *toestemmend knikken, toestemmen*. (GG.)

Târâdo-râdo, = *tákádo-kádo, gedurig met het hoofd voorover knikken*; gebezigd van een oud man, die, onder het gaan, gedurig met het hoofd voorover knikt. Zoo ook van een ruiter, die niet vast op zijn paard zit, en daardoor het zelfde doet.

Siyadôwaňg, *elkander toeknikken, v. d. het samen eens zijn*; bijv.: *đjâri siyadôwang-môňdjô ri-bitjarâna ôewaňga, zij waren het reeds eens omtrent het geld*.

↪ ↻ (îndí). Kaândí-îndí, bep. kaândí-îndika, *hoovaardig, trotsch*.

↪ ↻ (ôenda), bep. oendâya, *vader*. (Tar.) Vergel. 't Mal. *ajahanda*, idem.

↪ ↻ (1° ôendang). Ôendang-ôendang, Mal. *wetten, instellingen, het Jav. oendaňg, algemeene last, algemeen bevel*.

(2° ôendaňg). Niyôendaňg-ôendaňg mânikaňg, *op eene bijzondere wijze, volgens sommigen zigzagsgewijze, met robijnen versierd worden*.

↪ ↻ (ôedóe). Paňgoedôekang, soort van *Inlandschepijp*, voor de vrouwen om Chinesehe tabak uit te rooken, voor de mannen om opium te schuiven.

Van *óedóé* ook afgeleid: *móédóé* (Mak. Spraakk. § 175 N°. 3); en v. d.: *pamoedôékañg*, = *pañjoe-dóékañj*. (D. Moes.)

∩ ∩ ∩ (1° éda), bep. *édâya*, het Arab. *عدا*, tijd, gedurende welken eene vrouw geene gemeenschap mag uitoefenen, hetzij van wege het overlijden haar's man's, hetzij wegens echtscheiding, hetzij wegens de gewone stonden. (Rap.)

(2° éda), iemand *inhalen*, en vervolgens *vooruit komen*, hetzij in het *spel*, hetzij met *loopen*.

(3° édá), *médá*, *tellen*, *den telgang hebben*; geb. van een *paard*, Boeg. idem. — *Médá-tjádi*, een *klein*, of *langzaam*, *telgangetje hebben*. — *Médá-kôñgkoñg*, = *átjéureñj*, *draven*.

Paédáki djârâna, *zijn paard laten tellen*. (Bid.)

∩ ∩ ∩ (énda), *glinsteren*; gebezigd van iemand's *gelaat*, van iemand's *kleéren*, van *water* (des nachts), enz. Boeg. idem.

∩ ∩ ∩ (édó), *foei*, Boeg. idem. — *Édó-kéké lipâna*, *foei! gescheurd is zijn saroñj*.

∩ ∩ ∩ (1° ôndañg), *jagen*, *vervolgen*, *opjagen* (, op vendutie bijv.), een *eisch*, of: *vordering*, *doen*, in regten. — *Toe-máñgôndañg ri-biñjarâya*, *eischer*, *aanklager*; = *toe-mábóya ri-biñjarâya*. — *Ôndañgi djamânga*, *met spoed werken*. — *Koewôndañgi allôwa*, *ik jaag den dag*, of: *de dagen*, *voort*, van daar: *ik bespoedig het werk*.

Paôndañg, *jager*.

(2° ôndañg). *Ôndañg-ôndañg*, Toer., de *aanhechtsels*, om het weefgetouw te verlengen, en digter bij de weefster te brengen.

∩ ∩ ∩ (ôdé). *Ôdé-ôdé*, bep. *ôdé-ôdeka*, soort van spel met twee duiten, die op elkander gelegd, en vervolgens tegen een' steen aangeklopt worden. Hij, die dit zoo doet, dat van beide de

óekiri bovenkomt, hetgeen *ódé* genoemd wordt, wint. Boeg. idem.

∩ ∩ ∩ (ônde). *Ônde-ônde*, bep. *ônde-on-dêya*, *balletjes van suiker en rijstemeel*. Mal. en Boeg. idem. — *Kamôeroe-ônde-ônde*, een *neus*, die als 't ware van *ônde-ônde's* voorzien, dat is: *aan de vleugels zeer dik*, is.

∩ ∩ ∩ (ôdo). *Ángôdo-ôdo*, *ergens heen*, of *langs-sluipen*, opdat men niet gezien of gehoord worde; *bekruipen*, bijv.: *wild*; *beloeren*, bijvoorb. een *meisje*.

∩ ∩ ∩ (ôndó), = *móndó*.

Ôndó-ôndó, eene ligte *buiging*, of: *neiging*, *maken*, bij het dansen. (Kel.)

∩ ∩ ∩ (adatôewañg), titel van den koning van *Sidênreñg*, van *Sawîto*, en anderen.

∩ ∩ ∩ (adîdi), bep. *adidiya*, Boeg., soort van *pabóñgka-sétañj*, of: *pabûlle*, gemaakt van *ñjapíyóé's*, die tot een bos zamengebonden worden. NB. bij een regereud vorst, of zeer hooggeplaatste prinsen, of prinsessen, wordt de *adîdi* geheel in witte of gele stof gewikkeld; bij voornamen Inlanders, doch die iets minder in rang zijn, mag dit slechts voor een gedeelte geschieden, en bij degenen die nog lager geplaatst zijn, is het slechts geoorloofd dit voor een zeer klein gedeelte te doen.

∩ ∩ ∩ (oedâni), bep. *oedaniya*, soort van boom, met eene vrucht, die zoet van smaak is, en de dienst van ons wormkruid doet. NB. het Boeg. woord *oedâni*, = het Mak. *oerâñgi*, en v. d. dit Makassaarsche *oedâni* soms geb. om te zinspelen op iemand die gedurig aan ons *denkt*. (Tar.)

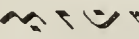
∩ ∩ ∩ (ândará), *ândarúki dásereka*, de bamboezen van de vloer, door middel van de *pañjdjâ-lîñj* (, men zie *djâ-lîñj* N°. 1,) op gelijken afstand

van elkander, aan een daarmede dwarslopend bamboe of hout vastbinden, Boeg. idem.

Pañgândará, de naam van dit *bamboe*, of *hout*. Men spreekt ook bij het dak van: *pañgândará*, en dan verstaat men daaronder: de *latten*, gestoken door de gevouwen *nípa*-bladen.

 (oêndoeróe), a) *zakken*; b) *laten zakken*; v. d.: oêndoeróe-mi nassoêngkoe, of: pa-ma'ikoe, *mijne opwelling zakt of bedaart*. — Oêndoe-roéki banderâya, *de vlag doen zakken, of strijken*. NB. op Gôwa niet verstaan. Men vergelijk het Mal. *oendoer, wijken, deinzen*.

 (ândalá). Ângândaláki, *iets vlug verstaan*. (G. G.)

 (âdelé), bep. âdeleka, het Arab. *عادل*, *regtvaardig*.

 (âdasá), bep. âdasaka, *anijs*. Sund., Mal. en Jav. *adas*, idem. — Âdasá-mânisí, 't Mal. *âdas mânis, anijszaad*. — Âdasá-pâddasá, 't Mal. *âdas pedas, venkel*.

 (âná), bep. *ânaka, kind*, Boeg. idem. NB. over het gebruik van *anânoe*, waar wij ons van *anâkoe* zouden bedienen, zie men op *âta* N°. 1. — Âná-ri-Kâmpoñg-beroenna Iyânoe, *het kind van N. N. dat in Kâmpoñg-béroë geboren is*. — Âná-boerâanne, *zoon*. — Âná-baîinne, *dochter*. — Âná-djângañg, *kieken*. — Âná-djârañg, *veulen*. — Âná-kôñgkôñg, *jong van een' hond*. — Anâna parasânga-ñga, of: âná-boewâna parasângañga, *de bewoners van het land*; vergel. *bôewa* N°. 5. — Âná-riyôlo, a) *vóór-kind, kinderen vóór het huwelijk*, of: *bij een vroeger huwelijk, verwekt*; b) het teeken dat den klinker *o* aanduidt, vergel. Mak. Spr. § 34. — Âná-ri-bôko, a) *kinderen bij een later huwelijk verwekt*; b) ook aldus genoemd de *pakaláwiñg-époé's*, omdat zij als

't ware steeds *achter den vorst zitten*. Vergel. *kalá-wiñg* en *bôko* N°. 1; e) het teeken dat den klinker *e* aanduidt, verg. Mak. Spr. § 33. — Âná-irâte, teeken, dat den klinker *i* aanduidt, verg. Mak. Spr. § 31. — Âná-irâwa, teeken dat den klinker *oe* aanduidt, vergel. Mak. Spr. § 32. — Âná-tontôñgañg, men zie *tontôñgañg*, op: *tóntoñg*. — Âná-tiñgkeré, men zie: *tíñgkeré*. — Âná-bâdilí, men zie: *bâdilí*; v. d.: na-îya pasâssañga, taêna anâna, *er is geen kogel op het schot*.

Âná-âná, a) iets, dat er als een kind uitziet, veel overeenkomst daarmee heeft, v. d.: een *pop*;

b) een nog zeer jong kind. — Âná-âná kala-wâki, dikwijls geb. voor: *buffelwachters*, dewijl dit meestal zeer jonge kinderen zijn;

e) ook geb. van bedienden, wanneer men die zeer vriendelijk en minzaam toespreekt; v. d. ook door eene vorstin met den naam van *âná-âná kalawâki* bestempeld de roeijers, aan wier hoede zij zich toevertrouwt, (S. Tjin.), wij zouden zeggen: *kinderkens*.

Âmâná, *met een kind zijn, een kind krijgen, een kind baren*, zoowel van den vader als van de moeder gebezigd; bijv.: ampâpisábiyañgi añgkâna karâënga Râdja-Âdjañg âmâná si-tâoe, *hun kennis geven, dat de koning Râdja-Âdjañg een kind gekregen had*. (Djay.) — Âmâná-mi âppá, *zij heeft vier kinderen gebaard*. (Brief.) — Naâná-mi karâëñg Toe-nipalâñgga, *en hij heeft tot zoon gehad karâëñg Toe-nipalâñgga*. — Ta-manâkkaï taôewa, *de (zwangere) vrouwen baren niet, d. i.: hebben miskraam, of: sterven in de kraam*. (Rap. K. G.) — Mâte-mâná, *op het kraambed sterven*. (Rap. K. G.)

Âmâná ook overdrachtelijk geb. van het *uitbotten* der overgeplante paddieplantjes.

Âmpimanâkki, *iemand doen baren*; bijv.: Iyâ-

noe âmpimanâkki âñjđjo baïnnêya, *N. N. maakt, dat die vrouw een kind krijgt, = ampiyerâñji áná,* men zie op *éranğ*.

Pamâná, a) *het baren, of: kinderen krijgen;* b) *doen kinderen krijgen of baren;* bijv.: âreñg-pa manâna, *iemands geboortenaam, de naam, dien men bij de geboorte krijgt. (G. G.) — Sâno-pamâná, vroedvrouw. — Đjârañg koepamâná, lett.: paard dat ik heb doen werpen, d. i.: een veulen van mijn eigen paarden. NB. in tegenstelling van: đjârañg-koebâlli, paard dat ik gekocht heb.*

Sampamâná, *mannen wier kinderen te zamen getrouwd zijn. Vergel. dénañg.*

Anâkkañg, ñganâkkañg, áñganâkkañg, *kinderen voortbrengen, geb. zoowel van vader als moeder;* bijv.: áñganâkkañga, = *toe-ñganâkkañga, de ouders.* — Toe-ñganakkânta, *onze ouders. (Bid.) — Niyanâkkañg, geboren worden, (Rap. K. G.), v. d.: állo niyâ-nakkânta, of: állo kîniyanâkkañga, onze geboortedag.*

Kamanâkañg, *neef, nicht (,neveu, nièce). 't Mal. kamanâkan, idem. NB. niet alleen worden de kinderen van onze broeders en zusters, maar insgelijks die van onze sâmpoe-sikâli's en sâmpoe-pinróewañg's aldus genoemd.*

Kamanâkkañg, *geboorte;* bijvoorbeeld: ákoêlle-đji âná-ri-ta-márappôna âná-ri-ta-málâte kamanâkkañna, *een âná-ri-ta-márappo, kan beschouwd worden als een âná-ri-ta-málâte van geboorte. Men zie ta-márappo op ráppo N°. 2, en ta-málâte op láte N°. 1. (Rap. K. G.)*

Pamanâkañg, *familie;* bijv.: îya-tâlloc sipamanâkañg, *hij met vrouw en dochter. (Bid.)*

Pamanâkkañg, a) *baarmoeder, Mal. peranâkan, idem;* b) *tijd, of plaats, bezigen om te baren, d. i.: op zekeren tijd, of zekere plaats, baren.*

Tamânañg, *ouvruchtbaar, geene kinderen krijg-gende. (Rap. K. G.)*

↗ ↖ (1° ânañg), *vlechten, Boeg. idem, Mal. anjam, en Jav. annêm. NB. men heeft onderscheidene soorten van vlechtwerk. Néngke is de mooiste. Tjálódoeñg en tjalóbi zijn iets minder.*

Ânañg-ânañg, *horde (gevlochten teen).*

Pañgânañg, *gevlochten, gespleten bamboezen, van deur, of wand, of omheining.*

Pañganâñgañg-tâlañg, *soort van Inlandsehe lekkernij, aldus genoemd, dewijl daarbij meel (,lábóe N°. 5), klapper en suiker door elkander gemengd, en dus als 't ware in elkander gevlochten worden, tot een tâlañg. Verg. tâlañg N°. 1.*

(2° ânañg), *zes. Boeg. ánnâñg, Jav. nêm, Mal. nam, of ánam. Vergel. Makass. Spr. § 93.*

Sampoêlo-ñgânuañg, *of: ángânuañg, zestien. — Ánnam-poêlo, zestig. — Ánnam-bilâñgañg, zeshonderd. — Ánnan-sâboe, zesduizend. Vergel. Mak. Spr. § 86.*

Piñgânañg, *zesmaal. Verg. Mak. Spr. § 117.*

Lâppá-ânañg, *zesvoud. Vergel. Makass. Spr. § 118.*

Kaânañg, *of: mákaânañg, of: kapiñgânañg, of: mákapiñgânañg, zesde. — Kaännâna, of: mákaännâna, of: kapiñgannâna, of: mákapiñgannâna, ten zesde. Vergel. Makass. Spraakk. § 119.*

Tâwa-annâna, *één zesde. Vergel. Mak. Spr. § 121.*

Táânañg, *elk, of: ieder, zes. — Tápiñgânañg, elk, of: ieder, zesmaal. Vergel. Mak. Spr. § 122.*

Ânañg-ânañg, *aan zessen, met hun, of: haar, zessen. Verg. Mak. Spr. § 123.*

Amāñgi, a) met hun zessen iets doen; b) iets tot zes maken, in zessen verdeelen.

(3° ānañg). Ānañg-ānañg, één van de dertig soorten van kaarten bij het patóewi- en kówa-góñgōñg-spel.

𑀓𑀔 (1° āni), ñgāni, āngāni, bekennen; belijden; zeggen, dat iemand, of: iets, het een of ander is. (Tam.) — Tēyaï naāni kalēna, hij wil zich geheim houden.

Siyanīyañg, overéénstemmen, bijv.: getuigen; ergens meé overéénstemmen, iets toestemmen. (Rap. T. D̄j.)

Piyani, lett.: iemand maken tot het voorwerp ten opzichte waarvan, en v. d.: tegen hetwelk men belijdt, d. i.: hetwelk men aanklaagt, beschuldigt. [NB. men spreke vooral niet uit piyāni, maar: piyanī, zamengetrokken uit piyanū.] — Piyani-sāla, iemand valsch beschuldigen. (Inl. Wetb.)

(2° ānni), ñgānni, āngānni, spinnen.

Pānni, spinster.

(3° ānni). Ānni-ānni, bep. ānni-ānnika, naam eener soort van insect, Boeg. idem.

𑀓𑀔 (ānoe), deze of die, dit of dat, een zeker iemand, een zeker iets, NN.; aanduiding van een persoon of zaak, waarvan men den naam onbepaald laat. Boeg., Mal. en Jav. idem. Sanskr. ānoe, een atoom. — Soms ook bedient men zich van ānoe, in stede van het vereischte werkwoord te bezigen.

Voorbeelden: karācñg ānoe, zeker vorst; mijnheer NN. — Ānoe, kocñgaiya, zeker iets, waarvan ik houd. — Ānoe d̄jēko, iets kroms. — Anôcñgkoe, iets van mij, de mijne, het mijne. — Anôcnoe, de, of het, uwe. — Anôenna, de, of het, zijne. — Anôenta, de, of het, onze, de, of het, uwe. — Ānoe-

mi, al naar het verband, in het Hollandsch te vertalen. Ziet men bijvoorbeeld iets aankomen, zoo zal men zeggen: ānoe-mi, zie! daar heb je het. Wordt er gevraagd, of men op het hertebeest schieten zal; zoo zal het antwoord luiden: ānoe-mi, ga je gang maar; schiet maar. Op het bevel, om het een of ander te doen, zal men soms laten volgen: ānoe-mēmañgi, en dat terstond. — Īya-d̄ji koewānoe, toēwañg: āpa-mo mātōe-matōenna, dat slechts vraag, of zeg ik: waartoe baat het? — Āngānoe-ānoe pamaiki, hij heeft iets in zijn gevoel tegen iemand, v. d.: hij is wat koel jegens iemand. — Zoo ook bezigt men aan tafel, wanneer men den gastheer, die ons uitnoodigt, om nog van het een of ander te gebruiken, bedanken wil: āngānoe-d̄jā (, Boeg. mānoe-mōewá). En dit houdt een Inlander voor beleefder, dan om zulks nog duidelijker te kennen te geven. — Anôewañg, ñganôewañg, ānganôewañg, mānganôewañg, bezitten, verkrijgen, verwerven. Men vergelijkte anôcñgkoe, en derg. zamenstellingen meer, waarbij ānoe, oppervlakkig beshouwd, enkel eene bezitting sehijnt aan te duiden. — Īya-mo ri-bokôwañg nisāre, Īya-mo lālo ānganôewañg, hij wien 't het laatst gegeven is, hij kan er bezit van nemen. (Rap.) — Karācñg-mā-ñganôewañg na-māñgāsseñg, de algenoegzame en alwetende Heer. Vertaling van het Arabische الملك العلام. (Godsd.)

Pañganôewañg, bezitting, eigendom; v. d. ook gebezigd van iemand's werk, of taak; bijv. pañganôewāna kaliya, de taak van den Opperpriester.

𑀓𑀔𑀕 (1° āne), de draden spannen, of: opzetten, om later op het weefgetouw over te brengen; bijv.: lîpá niyanēya ri-Balandāñgañg, een kleedje, waarvan de draden te Balandāñgañg (in

Toeratêya) *gespannen*, of *opgezet*, *zijn*. — Máñgâne-mênteñg; gebezigd van de wijze van *spannen*, of *opzetten* der draden, waarbij men loopt, en alzoo overend staat. Hier tegen over staat: *máñgâne-mém̃po*, als wanneer men zulks *zittende* doet.

Anéya genomen voor: *de schering*; staat tegenover *pákañga*, *den inslag*.

Pañganêyañg, eene machine, gebezigd tot 't *opspannen*, of *opzetten* der draden. — Pañganêyañg-mênteñg, *een pañganêyañg*, waarbij men staande het werk verrigt; bestaande uit twee lange bamboezen, eigenlijk *pañganêyañg* genoemd, die evenwijdig van elkander hangen en van boven aan de zoldering vastgemaakt zijn, terwijl aan beide zijden de uiteinden door een hout, *patódó* genoemd, vereenigd zijn. — Pañganêyañg-mém̃po, of: *bôdo*, *een pañganêyañg*, waarbij men het werk *zittende* verrigt. Deze bestaat uit twee plankjes, *pañganêyañg* genoemd, die elk van boven *vijf*, ja soms tot 12 *pennen* (, *gigi* genoemd,) hebben, en in het midden van een opening voorzien zijn, waardoor men een langwerpige hout steekt, dat ze te zamen verbindt, *patódó* genoemd; dewijl die openingen nog al groot zijn, zoo steekt men er bovendien een klein stukje hout tussehen, wanneer men de plankjes goed vast wil zetten, *pamásá* (, men zie *pásá* N°. 1,) genoemd. Om de *pennen* nu wordt het garen voor het weefgetouw gespannen.

(2° *anne*), *deze*, lett.: *zie! deze*, of *dit*. NB. zamengesteld uit: *añg* N°. 1, + *e*, dat in klank zeer nabij komt aan *i* N°. 1, en nog heden in het Boegineesch gedurig wordt aangetroffen voor het Makass. *a* N°. 4, en ook met de beteekenis van: *deze*, *dit*. Vergel. Mak. Spr. § 131.

Wanneer *anne* onmiddellijk van *má*, *makó*,

maki, *mi*, en *mo*, of van *đjá*, *đjakó*, *đjaki*, *đja*, en *đji* wordt voorafgegaan, valt de *a* van *anne* in de uitspraak dikwijls weg, zoodat men krijgt: *mánne*, *makónne*, *makínne*, *mínne* en *mónne*; of: *đjánne*, *đjakónne*, *đjakínne*, *đjánne*, en *đjínne*.

Voorbeelden: *kâmma-mínne*, *op deze wijze*, vergel. op: *kâmma* N°. 2. — *Kâmma-kâmma-âne*, *thans*, vergel. op *kâmma* N°. 2. De beteekenis van het *tegenwoordige*, ligt in *anne*, ons *dit*, opgesloten, van daar ook soms zonder bijvoeging van *kâmma-kâmma*, met ons *thans* in het Hollandseh te vertalen: bijv.: *ka-tâoe-riyôlo*, *riyâllo sattôewa na-koesôero mádilí*, *na-âne nakâna-sêñg Iyânoe: riyâllo âhaka*, *daar ik voor de vroegere heeren altijd op Zaterdag liet schieten*, eenden bijv.; en *thans* (nu) zegt NN. *mij wederom: op Zondag*, d. i.: *om op Zondag te laten schieten*. (Brief.) — *Léba-mémañg-đjakô băttoe anrinni*, de *nâmpa-nampâna-makô âne?*, *zijt gij reeds vroeger hier geweest?*, *ofkomt gij thans voor het eerst hier?* — *Taêna mém̃añg-pa âne koemâñge ri-kântoró*, *al dezen tijd tot op nu toe, ga ik nog niet naar kantoor*. — *Âpa-na-koetábâriñg-bâriñg âne sikalabâni*, *daarom zijn mijne vrouw en ik thans* (, = *anne-kâmma*) *ongerust*. — *Ka-nisôerowá, âne sâllañg, pônna sitañgâna lîma, mâñge ri*, *daar ik bevolen word, om te half vijf ure nu aanstaande, te gaan naar*, d. i.: *van daag te half vijf ure*. (Brief.) — *Âne-ri*, lett.: *dit ten opzichte van*, v. d. eenvoudig: *wat betreft*; bijv.: *âne rinâkke*, *wat mij betreft*. (Tar.)

Âne, zonder *ri*, ook gebezigd om ons "wat betreft" uit te drukken; bijv. *anne ikátte*, *wat ons betreft*; doeh letterlijk niets anders dan: *zie dit! wij*, zoodat op *onze persoonlijkheid* bijzonder de aandacht gevestigd wordt, gelijk ook wij wel uit-

drukken door zulk een woord losweg voorop te plaatsen, bijv.: “en *wij*, wij,” enz. — *Ánne* dikwijls achter het persoonlijk voornaamwoord geplaatst, bijv. *ikatténne*, zamengetrokken uit: *ikátte* + *ánne*, *deze onze personen*, bijv.: *gârrĩngá-ánne*, lett.: *deze mijn persoon is ziek*. (Sinr.) — *Nâí-má-nâoẽng-má-ánne*, *deze mijn persoon is opgestegen en neêrgedaald*. (Sinr.) — *Lanrâíká-sẽng-ánne ri-Iyâ-noe*, *ik zal zoo aanstonds al weder naar NN. gaan*.

Vergel. Makass. Spr. § 155.

Ánne-mâë. Verg. *mâë*.

Anrĩnni, *hier*.

ĩna, Boegin. = *ánroẽj*, *moeder*. (Kôerróe.)

ĩnaẽng, *welligt*. NB. in Gôwa niet gebruikelijk.

ĩnni, Sal. = *ánne* N°. 2. Van daar *álla-ĩnni*, en: *allõnni* = *ánne allõwa*. Men zie *álla* N°. 3.

ĩnoẽng, *ngĩnoẽng*, *drinken*; geb. van *menschen* en *beesten*. Jav. en Sund. *minoem*, *ngĩnoem*, Boeg. *mĩnoeĩj*, Mal. *mienom*, idem.

Paĩnoẽng-bálló, *een saguweer-drinker, dronkaard*.

Inoẽngaẽng, gebezigd van het *vleesch*, of den *visch*, of welke spijs het ook zij, die de Inlanders, vooral in het Toeratêyasehe, op hunne drinkgelagen, bij de saguweer gebruiken. Zoo zal men bijvoorb. vragen: *âpa niinoẽngaẽng?*, *wat wordt er bij de saguweer gegeten?*

Ínoe-inoẽngaẽng, *dranken*.

Paĩnoẽngaẽng, *iemand iets laten drinken*. (Rap. K. G.)

Paĩnginoẽngaẽng, *drinkgereedschap*.

êná. *Paêná-êná*, *oppassen, een zieke* bijv.; v. d.: *tâoe-nipaêná-êná*, lett.: *iemand, die*

vooral moet opgepast worden, die gevaarlijk ziek is, zoodat zijn leven als het ware aan een zijden draad hangt (= *tâoe-nikatoetóewi*, vergel. *tóetoe* N°. 1). — *Tâoe-nipaêná-êná saũgkãmã-mãmi ðjéne nipalête ri-lêkó-pâtĩjô*, *een tâoe-nipaêná-êná is gelijk aan water, dat heen en weêr glijdt, of rolt op een pãtĩjô-blad* (, zoodat het ieder oogenblik dreigt naar beneden te vallen).

ênãng, *mênãng*, *mãmênãng*, *slapen, liggen, ontslapen, sterven*; bijv. *mãmênãng rigowarĩnoe*, *slapen in uw vertrek*. (Sinr.) — *Toe-mãmênãnga ri-gâoékãna*, lett.: *de in zijne waardigheid ontslapene, of overledene*; naam van één der Koningen van Gôwa. — *Toe-mãmênãnga-ri-Lakĩyoeĩg*, *de te Lakĩyoeĩj ontslapene, of overledene*; insgelijks naam van één der vorsten van Gôwa. — *Taêua-pi mênãng-menãna, la-nĩyá*, *hij zal nog in lang niet komen*; welligt letterlijk: *er is nog aan geen slapen te denken, men zal vooreerst nog moeten wachtén op zijne komst*.

Pamênãngaẽng, a) *het slapen*, v. d.: *de plaats van slapen*; bijv.: *bilĩ-pamênãngãnoe*, *uw slaapvertrek*. (Sinr.); b) *zekeren tijd bezigen tot slapen, om op te slapen*.

Siyenãngaẽng, *zamen slapen*; bijv.: *si-pãttaẽng-ðjã siyenãngaẽng*, *één nacht slechts heb ik met haar geslapen*. (Tar.)

éne, *versleten, een kleed* bijv.

ôna, *vermindere* (, bedrijv. en onbedrijv.); bijv.: *ôna-mi erôna toêwaẽng*, *het verlangen van mijnheer vermindert*. — *Ôna-mi gégereka*, *het geschreeuw vermindert*. — *Ôna-mi larĩnna kãppalá-pêpcka*, *de vaart van het stoomschip vermindert*. — *Ôna-mi* (, *ôna-ôna-mi*,) *bambãngkoe*, *mijn warm (koortsig) gevoel vermindert*. — *Ônaĩ*,

of: ôna-ônaï pepéna, *minder het vuur wat*; bijvoorbeeld gebezigd, wanneer het eten reeds gaar is, en men het slechts wat warm wil houden. (Sinr. Kel.)

ㄨ ㄨ ㄨ (ôning). Sal. stem.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ônó), môno, *wijken, deinzen, terugtrekken, teruggaan*. — Môno-bôko, *achteruit gaan*. — Sállowi, nâmpa môno lêlônga, lett.: *het duurde lang, eer de vendutie week*, v. d.: *afliep*. NB. van dit môno-bôko wederom afgeleid: pamô-nóbokôwañg, *iemand, of iets, maken tot het voorwerp waarvoor men achteruit gaat*; van daar: pamônóbokôwañgi ðjanjðjinna, *zijn' belofte ontrouw worden*. — Âmônó ábôeyañg-bôeyañg, lett.: *wijken*, v. d.: *uitscheiden, met kaartspelen*. (Brief.)

Tárônó [, afgeleid van óno met vóórplaatsing van tá en tussehenvoeging van r, gelijk in het Boegineesch zeer dikwijls, in het Makassaarsch slechts zelden gebeurt. Vergel. *tárônñgká* op *áññká*, *tá-rámme* op *ámme*], lett.: *in een toestand van wijken gebragt zijn*, v. d.: *wijken*; bijv.: inâi ðjâri ta-tá-rônó ri-kanâna?, *welke vrouw wijkt niet van haar woord af?*, d. i.: *wordt niet ontrouw aan haar woord?*

Onôki, *wijken van*, (Sinr.); bijv.: onôki, of: áñgônôki kanâna, *van zijne woorden wijken*, d. i.: *zijne woorden intrekken, ontrouw worden aan zijn woorden*.

Onôkañg, *wijken voor, wijken van*; bijv.: onôkañgi balîya, *wijken voor den vijand*; bijv.: têya-kô onôkañgi, tannânñgañgi, *wijkt niet voor hem, staat pal voor hem*. — Noewonôkañg-tômmi gâoé lêbaka noegaôekañg, *gij wijkt ook van*, d. i.: *laat varen, de dingen die gij vroeger gedaan hebt*. (Rap.)

Ôno-onôkañgi, *wijk een beetje voor hem*.

Paônó, *doen wijken*.

Pamonôkañg, *het wijken*; bijv.: pamônókâna bâraka, *het wijken*, d. i.: *het einde, van de Westmoeson*.

ㄨ ㄨ ㄨ (anâkañg), naam eener soort van visch.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (inâkke). Men zie *nâkke*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (anakôda), bep. anakodâya, een bevelhebber van een schip. Boeg. idem, Jav. *nakoda*, of *nanñkoda*, Sund. *nanñkoda*, Mal. *nâchodá*, of: *nachóda*, Pers. *ناخذاه*.

Anakodâi, *als anakóda gesteld zijn over*; bijv.: inâi kísoero anakodâi biseyânta?, *wien gelast gij anakóda te zijn over uw vaartuig?*, d. i.: *wien neemt gij als anakóda van uw vaartuig aan?* (Rap. T. Dñ.)

ㄨ ㄨ ㄨ (anâmi), 't Arab. *آنام*, in genitivo, *schepselen*. (Tar.)

ㄨ ㄨ ㄨ (anînting), naam eener soort van worm, die de paddie op het veld vernielt.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oeniyânañg), niet meer in gebruik. Volgens sommigen: *diamant*, volgens anderen lett.: *geluid*, ('t Boeg. *oeni*, = 't Mal. *bôenji*), *als dat, hetwelk veroorzaakt wordt door het vlechten van het een of ander*, (*únanñj* N°. 1,) en hetgeen in de ooren van den Inlander zeer aangenaam zou klinken. Vervolgens zou het ook kunnen beteekenen: *iets dat voor de oogen schittert, even als het vlechten van het een of ander*, wanneer dit met de vereischte snelheid geschiedt. (Tar. Sinr.)

ㄨ ㄨ ㄨ (ânará), bep. ânaraka, *leven van gepraat* bijv., en dergel. [NB. *ónará* beteekent: *leven, rumoer*, van wege twist en dergel.; men zie: *ónará*.] (Dñay.)

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ônará), bep. ônaraka, *leven, geraas*. NB. in slechten zin genomen; vergel. *únará*. — Ápâré ônará, *geraas, twist, onraad maken*.

𐄎𐄎𐄎 (anôewaŋg), soort van reebok met korte pooten van voren, borstelig haar, en hoornen als een bok, wordt soms te Bantâcŋg, en ook in de Noord. distrikten van het Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden op het gebergte aangetroffen.

𐄎𐄎𐄎 (ânisi), bep. ânisika, ons: *anijs*, *anisette*. (Dat. Moes.)

𐄎𐄎𐄎 (1° ânoesóe), ânġânoesóe, *villen*, *het vel afstroopen*. (Dat. Moes.)

(2° ânôesoe), = ânġôesoe, men zie op *sôesoe* N°. 1.

𐄎𐄎𐄎 (ânôesoeróe). Men zie *sôesoeróe*.

𐄎𐄎𐄎 (inâi). Zie *nâi* N°. 2.

𐄎𐄎𐄎 (ânġtġa), bep. ânġtġâya, het leesteeken, dat boven de letter geplaatst te kennen geeft, dat die met de nasaalklink moet uitgesproken worden. Vergel. Mak. Spr. § 36.

Men vergel. ook het Jav. *tġġġak*, lett.: *stip*, *punt*, en v. d. benaming voor een schrijftecken, dat in het Javaansch tot hetzelfde doel gebezigd wordt.

𐄎𐄎𐄎 (âtġe), bep. atġġya; bijv.: *salôewarâ*, *âtġe*, soort van *broek*. Boeg. idem. Men zie: *salôewarâ*. Welligt zoo genoemd naar *Atġe*, het Mal. *Atġih*, op Sumatra.

𐄎𐄎𐄎 (ânġtġoeróe), 't Mal. *hantġoer*, *verteren*, *smelten*, *tot gruis worden*, *vergaan*.

𐄎𐄎𐄎 (1° ânġdġá), *dreigend opnemen*, of: *opheffen*, bijv.: een *piek*, een *kris*, een *geweer*, een *inktkoker*, of wat het zij, ten einde daarmee te gooijen. Verg. *tânġdġá* N°. 1, als: *naânġdġáká pôke*, *hij heft een piek dreigend in de hoogte tegen mij*. — *Niyânġdġáká pôke*, *ik word bedreigd met een piek*.

(2° ânġdġa), bep. ânġdġâya, *de afgestorvenen*, *de gelukzaligen*; bijv.: *kâdé naniyâ bâliyaŋgâna ânġ-*

dġâya, *zoo de afgestorvenen op Aarde konden wederkeeren*. (Sinr.) — *Kêre erôkaŋg-ko, ânġdġa ânġgâlle, enz.*, *wat verkiest gij, dat de afgestorvenen u tot zich nemen*, enz. (D. Moes.)

Ânġdġa-ânġdġa, *offerhande* voor de afgestorvenen, men zie: *panâi-panôoenġ*, op: *nâoenġ*.

𐄎𐄎𐄎 (1° âdġi), *leeren*, *onderwezen worden*, *godsdienstige boeken lezen*. Boeg., Mal., Sund., Jav. idem.

Paŋgadġiyaŋg, *school om te leeren Koran lezen*.

(2° âdġi), het Arab. *حاجي*, *pelgrim*, *bedevaartganger*, B. idem. — *Nâi-âdġi*, *de reis naar Mekka maken*. — *Ânronġ-goeroe âdġiya*, lett.: *het hoofd der bedevaartgangers*, v. d.: titel van iemand, wiens bemiddeling bij kerkelijke geschillen wordt ingeroepen. — *Boelaŋg âdġi*, het Arab. *ذو الحجة*, naam der laatste maand van het Mohammedaanse jaar.

𐄎𐄎𐄎 (ânġdġo), *die*, *dat*, lett.: *zie! die, dat*, NB. zamengesteld uit *anġ* N°. 1 en *dġo*, waarbij men het Boeg. *ro, die, dat* te vergelijken heeft. Het doelt op verder verwijderde personen of zaken dan *ântoe*.

Wanneer *ânġdġo* onmiddellijk van *má*, *makó*, *maki*, *mi* en *mo*, of van *dġá*, *dġakó*, *dġaki*, *dġa* en *dġi* wordt voorafgegaan; valt de *a* van *ânġdġo* in de uitspraak dikwijls weg, zoodat men krijgt: *mânġdġo*, *makónġdġo*, *makínġdġo*, *mínġdġo* en *mónġdġo*, of: *dġânġdġo*, *dġakónġdġo*, *dġakínġdġo*, *dġânġdġo* en *dġínġdġo*. Vergel. Mak. Spr. § 133.

Ânġdġo soms gebez., even als *nġâpa*, waar wij ons van *hoe*, of *waarom*, bedienen; bijv.: *ânġdġo noekâna kâmma*, lett.: *wat is dat! kunt gij zoo spreken*, d. i.: *hoe kunt gij zoo spreken!* (Bid.) — *Ânġdġo na-îya noepilaŋgêri tâoe-pônġoroka*, lett.: *wat*

is dat! luistert gij naar de gekken? d. i.: hoe! luistert gij naar de gekken? (Bid.) — *Āñdjō kípakâma-sēng*, lett.: *wat is dat! doet gij al weér zoo?* d. i.: *waarom doet gij al weder zoo?* — *Āñdjō kî-nâmpa nîyá* (, of: *bâttoe*,) *sēng?*, *waarom komt gij nu pas weder?* — *Āñdjō tōssēng noelâmpa?* lett.: *wat is dat! gaat gij ook al weér?*, d. i.: *waarom gaat gij ook al weér?* — *Āñdjō tōssēng na-îya*, lett.: *wat is dat! heeft het nu al weder plaats?* d. i.: *waarom handelt hij nu al weér zoo gemeen?* NB. gebezigd van iemand die reeds vroeger iets gemeens gedaan heeft. — *Āñdjō-ka koekâna mêmang*, lett.: *dat! zie!* (, vergel. *ka* N°. 2), *ik heb het altoos gezegd*, d. i.: *ik heb het immers altoos wel gezegd*. — *Āñdjō-ka ta-inakkêya*, lett.: *wat is dat! zie! ik zou zulks gedaan hebben?* *Neen, dat niet*, d. i.: *ik heb het immers niet gedaan, ik stellig niet*.

Āñdjō soms even als *ânne* en *ântoe* gebez. om ons *wat betreft* en dergelijke uit te drukken. (Djay.) Men houde echter op het oog, dat ook *āñdjō* hier zijn eigenlijke beteekenis behoudt, en slechts dient om meer bijzonder de aandacht op het onmiddellijk volgende te vestigen; bijv.: *āñdjō nakoetânângkoe itôewang ri-bârang-barâna Iyânoe*, *wat betreft, dat mijnheer mij gevraagd heeft naar de goederen van NN.* (Brief); lett. *zie! dat! mijnheer's vragen aan mij naar*, enz.

Āñdjō ook dikwijls, gelijk *ânne* en *ântoe*, achter het persoonlijk voornaamw. gevoegd; bijvoorb. *êroká-āñdjō*, lett.: *die ik*, of: *die mijn persoon wilde*, d. i.: *ik wilde*. Verg. Makass. Spr. § 155.

Āñdjōreng, *daar*; bijv. *āñdjōreng-mi ádoŋkó*, *hij zat daar, daarop*. — *Na bāttoe-āñdjōreng-mo sállang*, *hij zal komen van daar*. — *Āñdjō-*

reng-mêmang-mo ri-toe-nipitôeroengîya, *is dadelijk daarbij*, d. i.: *komt dadelijk in handen van hem, die daarmede beschonken wordt*. (Rap. T. Dj.) Men vergel. hierbij het Boeg. *koe-ri*, dat eene letterlijke vertaling is van: *āñdjōreng-ri*. — *Pōnna ta-katjînikânga ri-kalênta*, *āñdjōreng-pi sēng riyanáta*, *na-pōnna ta-katjînikânga riyanáta*, *āñdjōrengi-sēng ri-tjoetjōenta*, *zoo het aan ons zelve niet blijkt, zal het wel blijken daar aan onze kinderen*, enz. NB. wij zeggen eenvoudig: *blijken aan onze kinderen*, enz.

Pāñdjōreng, *daar doen zijn, daar neder leggen, plaatsen*.

Āñdjōrengang, a) *het daar-zijn*, of: *zich bevinden*; b) *'t daar-boven*, of *hier-namaals*, de *Eeuwigheid*. — *Taêna āñdjōrengâna*, lett.: *er is geen daar-zijn van*, d. i.: *er is geene plaats, waar het is*, d. i.: *het gelijke er van is niet te vinden*. (Djay.)

Pāñdjōrengang, a) *het daar zijn*, of: *zich bevinden*; b) *iemand*, of *iets*, *ergens doen daar-zijn*, *daar-stellen*; bijv.: *taêna pāñdjōrengannâya āñdjō baînnêya*, *die vrouw heeft haar gelijke niet, heeft niemand die haar evenaart*, lett.: *er is geen daar-zijn van die vrouw, geene plaats waar zich nog zulk een vrouw bevindt*. — *Taêna-mo koesâriŋg pârísí la-pāñdjōrengannâyaï*, *ik gevoelde nooit een pijn, die daarmede gelijk zou staan, het gelijke daarvan zou zijn*. — *Ta-mákoellêya-kô koepāñdjōrengâna*, of: *koepāñdjōrengannâya*, *ik kan u niet evenaren*. — *Ta-mákoellêya napanjōrengâna*, of: *napanjōrengannâya*, *pāngissēnggāngkoe*, *hij kan mij niet evenaren in kennis*.

ㄨ ㄛ ㄨ (āñdjōng), *boegspriet*, Boeg. idem.

ㄨ ㄛ ㄨ (îdjō), bep. *îdjōwa*, Mal. en Jav.

groen. — D̄jāṅgaṅg-îd̄jo, soort van hoenders, groen met zwart en wit van kleur.

Boëtta-îd̄jo, (Mádi), naam eener kris, waarsehijnlijk verknoeiing van *póettaîñd̄jo*, *de kris, die zoo goed is*, dat men van een ieder, die daarmede een steek krijgt, zeggen kan: *het is gedaan met dien man*. Vergel. *póetta*.

∞ ∞ \ (îñd̄jo), Sal. = *ân̄d̄jo*.

∞ ∞ (oêd̄já), ñgôêd̄já, *opstoken*; verg. het Mal. *hoed̄jat*, *schelden, smaden, lasteren*, 't Jav. *ođ̄jat*, *faam, gerucht, praatje*. NB. eigenl. Boeg., = het Mak. *oêd̄jará* N°. 1.

∞ ∞ (oêd̄ji), het Mal. *oêd̄jie*, verg. *oêgi*.

Bâtoe-pañgôeđ̄ji, = *bâtoe-pañgôegi*, = *bâtoe-oegjyaṅg*. Men zie: *oêgi*.

∞ ∞ (oêd̄jóe), bep. oêd̄joeka, het Arab. *وجود*, 't *bestaan, het zijn*; van daar in de Mak. *sînrili's* en *kêloṅg's* gebezigd van *het aanwezig zijn in iemand's gemoed*; van daar: *gedachte; gevoelen des harten; gezindheid*, en dergel., bijv.: *natête oêd̄jóe*. Verg. *tête* N°. 2. — *Máoêd̄jóe-tînaṅg-kabêṅgkorâṅgai*, lett.: *hij is met een onverdeeld hart (voor het meisje)*. (Tar.)

∞ ∞ (oêd̄joeṅg), *punt*, bijvoorb. van *piek*, of *kris; hoek, uithoek, uiteinde, kaap*. Boeg., Mal. en Jav. idem. — *Oed̄joenna lilâya*, *de punt der tong*. (Rap.) — *Oed̄joeṅg-pândaṅg*, en bij verkorting: *D̄joempândaṅg*. Men zie *pândaṅg*. — *Nanaoed̄joeṅg-mo pokêna*, *en hij maakte een punt aan zijne lans*. (Mádi.)

Bantâeṅg tárôed̄joeṅg-roed̄joeṅg, *Bantâeṅg met zijne bergtoppen*. NB. over de tussehenvoeg. der *r* verg. *Spraakk.* § 177. (D. Moes.)

∞ ∞ ∞ (êd̄ja), bep. *ed̄jâya*, *rood*. — *Boêṅga-êd̄ja*, *roode bloem*; zoo soms genoemd de *l̄jampâka-*

bloem, ofschoon die eigenlijk *geel* van kleur is, en er zelfs ook witte *l̄jampâka*-bloemen gevonden worden. — *Êd̄ja-bayâwo*, *door, of dojer, van eijeren*.

— *Ed̄jâna matâya*, *het roode van het oog*. — *Êd̄jami*, = *kamôemmôe-mi*. Verg. boven op *kamôemmôe*.

Niyêd̄ja, *rood geverwd worden*.

Nipaêd̄ja, *gebezigd worden om meê rood te verwen*.

∞ \ ∞ (ôd̄ja), bep. *od̄jâya*, Boeg., stok van de *palâpa-înrôe*, omwonden met *lêkô-bállô-kébô*, en waar *lêkô-bállô lêlêṅg*, door heen gehaald is, behoorende tot de *pabôṅjka-sétaṅg's*. Verg. *bôṅjka*.

∞ \ ∞ \ (ôn̄d̄jô), *ergens op treden, trappen*; v. d. *betreden, vertreden*, Mal. *ind̄jakh*, idem; bijv.: *ân̄gôn̄d̄jôki boettâya*, *den grond betreden*.

(D̄jay.) — *Ta-máṅgon̄d̄jôkaki bîlí*, *wij betreden geene kamer*. (Rap. K. G.) — *Pônna niyâ têdoṅg siyôndaṅg*, *namáṅgôn̄d̄jô tâoe*, *zoo er buffels zijn, die elkander vervolgen, en zij iemand vertreden*. (Rap.)

— *Na-noerâpí on̄d̄jôna*, *gij drukt zijne voetstappen*. (Tar.) — *Mâte-mi na-ôn̄d̄jô têdoṅg*, *hij is door een buffel vertreden, en dien ten gevolge gestorven*.

(Inl. Wetb.) Aangezien de dood van zoo iemand natuurlijk niet te wreken is, wordt deze spreekwijze ook overdrachtelijk gebezigd van ieder, die door eigen schuld zijn leven verliest, als wanneer er geene kwestie zijn kan noch van *pañjâpôe*, noch van *vergelding*; onder anderen bedient men zich hiervan, zoo iemand tussehen de *pad̄jôgé* en *paîbiṅg* doorloopt, hetgeen volgens het gewoonterecht als eene minachting en allergrofste belediging voor den *paîbiṅg* beschouwd wordt, die dan ook doorgaans niet in gebreke blijft, om den roekelooze voor zulk een stont bestaan, op de plaats zelve neêr te leggen.

Paônjdjô, of zamengetrokken: pônjdjô, *doen treden*, te weten: *op den grond*, bijv. een jong kind, en wel voor de eerste keer van zijn leven. NB. dit gewichtig voorval wordt bij voorname inlanders doorgaans feestelijk gevierd.

Ampaônjdjôki gâoeka, lett.: *de zaak doen treden*, van daar: *de zaak doen voorwaarts gaan*, of *plaats vinden*.

Siyônjdjô, *elkander treden*, v. d. siyônjdjô-kâ-toeloe. Men zie *kâloeloe*.

Ônjdjô-ônjdjô, lett.: *als het ware treden*; slechts doen als of men iemand trapt, van daar gebezigd van de gewoonte der Inlandsche grooten, om zich de vleezige deelen des ligchaams ligtelijk met den voet te laten drukken.

Ônjdjô-onjdjôkaŋg, a) *stijgbeugel*; b) datgeen waarop men staat bij het *waterpas kloppen* van de *bedding der zoutpannen*.

↪ ↻ ↪ ↻ (ônjdjông), *toenemen*, *vermeerderen*, *meer worden*, Boeg. *ônjtjông*, bijvoorb.: naônjdjông-mo sarrôna rerâkoe, *het sterke van mijn gehuil nam toe*, d. i.: *ik begon hoe langer des te sterker te weenen*. (Tam.) — Pîla mânge âllo, pîla ônjdjônggi bâdji-badjiina, pîla katambâng-poelânaï siŋgarâna roepâna, *hoe ouder zij werd, des te meer nam hare schoonheid toe, des te meer nam gedurig de glans van haar gelaat toe*. (Bid.) — Ônjdjông-pi, of: ônjdjông-pi-îya, of: ônjdjông-pîya, of: ônjdjông-pa, of: ônjdjông-pa-îya, lett.: *nog meer wordt het*, v. d.: *des te meer*, of *des te minder*, al naar het verband; bijv.: ônjdjông-pi inâkke, lett.: *nog meer is dit het geval, wanneer het mij betreft*, d. i.: *des te meer ik*. — Toe-mâtâppaka ri-Isilâng, ônjdjông-pa-îya kâpereka, *degenen die aan den Islam gelooven*; *nog meer is 't het geval met de onge-*

loovigen, d. i.: *hoe veel te meer de ongelooovigen*. (Tam.)

Ônjdjônggaŋg, *ergens toenemen*, bijv.: ônjdjônggaŋg-mi koesâriŋg ritjôenna tâoe-tjâdiya, *ik bespeur, dat de verwarring onder het kleine volk toeneemt*. (Djay.) — Ônjdjônggaŋg-pa, of: ônjdjônggaŋg-pa-îya, = *ônjdjông-pa*, of *ônjdjông-pa-îya*. — Ônjdjônggaŋg-pi, of: ônjdjônggaŋg-pîya, = *ônjdjông-pi*, of: *ônjdjông-pîya*.

Ônjdjônggaŋg-pi, = *ônjdjônggaŋg-pi*; bijv.: ri-lîno noe-ta-mátêne, ônjdjônggaŋg-pi riyânjdja, *in de wereld smaakt gij geen geluk, hoeveel minder dan hier Namaals*. (Tar.)

↪ ↻ ↪ (âdjará), *leeren*, *onderwijzen*, *dresseren een paard*, *aanraden*, Sund., Jav., en Mal. *adjar*, idem.

Paŋgâdjará, *onderwijs*, *raadgeving*.

Adjâri, *iemand onderwijzen*, *teregt wijzen*.

Adjariyaŋg, *iets leeren*, of *onderwijzen*, *aan*.

Paŋgadjarî, *iemand maken tot het voorwerp, dat men onderwijst*, enz.

Siyâdja-adjarî, *elkander onderwijzen*.

Pilâdjará, *leeren*, *onderwijs ontvangen*, Mal. *ladjar*, idem.

Pâpilađjarî, *iemand maken tot het voorwerp waarvan men onderwijs ontvangt*.

Pâpilađjaraŋg, a) *onderwijs*; b) *pâpilađjaraŋg ri, onderwijs geven aan*.

Âdja-âdjará, *eene gedaanteverwisseling*, bijv. in een beest; als: koepadjarî âdja-âdjará kalêngkoe, *ik neem allerlei gedaanten aan, ik verwissel gedurig van gedaante*.

↪ ↻ ↪ (adjoeraŋg), *afgeschaafde bamboesjes*, waaraan men de eijeren van de *kádó-pôle*, bij gelegenheid van het *maóedóe*-feest, steekt;

op Gôwa eenvoudig genoemd: *patódó-bayáwo*. Vergel. *tódó*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (an̄j̄d̄j̄ôrro), Sal. = *kalóekoe*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (in̄j̄d̄j̄ârro), bep. in̄j̄d̄j̄ârroka, soort van *boom*, welks bladen, wortels en stam als geneesmiddel gebruikt worden. Boegineeshe idem.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° oêd̄jará), bep. oêd̄jaraka, *laster*, *opruijing*, *lasteren*, *verwijten*. (Sinr.)

(2° oêd̄jará). Pañgoed̄j̄ârañg, een oud thans in onbruik geraakt woord, zooveel als: *báte*, bijvoorb. toe-mábâd̄j̄ika pañgoed̄j̄ârañg-mákanâna, = *toemábâd̄j̄ika baténa mákanâna*. (Rap.)

𐄂𐄃𐄄𐄅 (oên̄j̄d̄joeróe), met het gansehe ligehaam *regt uitgestrekt liggen*, of *leggen*. Boegin. *oêd̄j̄oe*, idem. NB. Zoo iemand met de beenen of handen krom liggende, grafwaarts gedragen wierd, zou dit den overledene hier namaals tot groot nadeel verstreken; van daar een lijk terstond regt uitgestrekt. — Niyá-sēng oên̄j̄d̄joeróe i-bálēyañg, *er is hier naast al weder een lijk*, lett.: *iemand die regt uitgestrekt ligt*. — Âllo-oên̄j̄d̄joeróe, *lijkdag*, *dag waarop ergens een lijk is*, of: *wezen zal*. — Niyóên̄j̄d̄joeróeki ri-pañgoen̄j̄d̄joerañg mâyá, *een lijk wordt regt uitgestrekt op een staatsiebed*. — Oên̄j̄d̄joeróeki tīnrōna, *hij slaapt met de beenen uitgestrekt, en de armen tegen het lijf gesloten, even als een lijk op het staatsiebed*.

Pañgoen̄j̄d̄joerañg, *staatsiebed voor een doode*. (Mádi.)

Ampásiyoen̄j̄d̄joerañgi kalēna bēnteñg-sapanāya, *zich geheel uitstrekten met*, d. i.: *langs, de palen, waarop de sapána rust*; v. d.: *zich daar achter verschuilen*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (âd̄jalá), bep. âd̄jalaka, het Arab.

اجل, *vastgesteld termijn, het door God bepaalde levenseinde, stervensuur*. Mal. en Jav. idem.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (in̄j̄d̄j̄ilī), het Arab. انجيل, *Evangelie*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (in̄j̄d̄j̄ilīri), bep. in̄j̄d̄j̄ilīriya, naam eener soort van bloem, ons *anjelier*.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (ad̄jowārañg), *heer*. (Djay.)

NB. eigenl. Boeg. van *d̄jowá*; en alzoo inzonderheid door de *d̄jowá's* ten opzichte van hun *heer* te bezigen.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (âd̄joesóe), bep. âd̄joesoeka, *verminking van* جزء, in 't Meervoud. أَجْرَاءُ, *deel*. Aldus genoemd de dertig deelen, waarin de Mohammedaan zijn Koran voor het lezen indeelt. Deze deelen genoemd naar het eerste woord, alzoo:

1°. آلمَ ذَلِكِ الْكِتَابُ

2°. سَيَقُولُ الشَّفَهَاءُ

3°. تِلْكَ الرُّسُلُ

4°. لَنْ تَنَالُوا آلِئِرَّ

5°. وَالْمُكْحَنَاتُ

6°. لَا يُجِبُّ اللَّهَ, enz.

Men zie slechts den Koran van Flügel, waar men telkens aan den kant de جزء vindt aangegeven.

Zes *âd̄joesóe's* maken volgens de Makassaren één *tópa* uit. Vergel. *tópa* N°. 1.

𐄂𐄃𐄄𐄅 (1° ân̄j̄oe), *drijven*, Mal. *kânjoet*, idem, Jav. *annjoet*, *wegdrijven*. (Rap., Tar.) — Mân̄j̄oeeki kalēna, lett.: *hij drijft op het water*, v. d. *gebezigd van iemand, die op sterven ligt*, en geeft te kennen, dat er niets meer aan zijn behoud te doen is.

Ān̄j̄oeekañg, *doen*, of: *laten, drijven*.

(2° ânjoe). Ân̄joe-ân̄joe, *iemand spottend nadoen*, om hem te tergen en boos te maken, of ook wel uit gekheid; van daar overdragtelijk: na-ân̄joe-ân̄joe wi kanâna Iyânoe, *hij drijft den spot met de woorden van N. N.*

Siyân̄joe-ân̄joe, *elkander spottend nadoen.*

↪ ↪ (înjá). Înjá-înjá, *ergens gedurig komen*, niet om den persoon zelven, maar om het een of ander dat die persoon bezit; bijv.: náînjá-înjá-mi ân̄jō ōnggoroka, *hij komt gedurig om dien wijn.* — Náînjá-înjá-mi djarâna, *hij komt gedurig om zijn paard te leen te vragen.*

↪ ↪ (1° âya), bep. ayâya, *moeder*. NB. alleen te bezigen van de *moeder eens konings*, of dergelijke hooge personaadje, anders eenvoudig gebruikt: *ânroñj.* (G. G.)

Âya ook gebez. van een *tante*, die jonger is dan onze moeder; anders bedient men zich van *póewá* N°. 2, of: *póewañj.*

Ayâän̄g, *als moeder beschouwen, tot moeder hebben*, bijv.: îya-mi naäyâän̄g Toe-mênâñga-rí-gâoekâna, *zij was het wie Toe-mênâñga-ri-Gâoekâna tot moeder had*, d. i.: *zij was de moeder van Toe-mênâñga-ri-gâoekâna.* (G. G.)

(2° âyá), bep. âyaka, het Arab آيا , een *vers* van den *Koran*.

(3° âyá), bep. âyaka, *heup lendenen*. — Pasíkó-âyá, *gordel*.

(4° âyá), *zeven, ziften*, Sund., Jav. en Mal., *âyakh*, idem.

Ayâkkañg, of: âyá-ayâkkañg, of: pañgayâkkañg, *zeef*, bestaande in een stuk dun doek, of ook wel vervaardigd van bamboe, en gebezigd tot het *zeven* van fijne zelfstandigheden.

Pañgayâkkañg, insgelijks: *iemand maken tot*

het voorwerp waarvoor men zift, of zuivert, bijv.: *kalk.* (Siti Tjin.)

↪ ↪ (âyañg), máñgâyañg, ñgâyañg, *schik hebben*.

Máñgayâñg, *zijn schik hebben in*; bijv. máñgayâñg toe-noemâlo, *zijn schik of plezier hebben in de voorbijgangers*, bijv. geb. van een' *aap*. (Kel.)

↪ ↪ \ (âyo). Âyo-âyo, dit wordt gebezigd van de beweging van het gansche ligehaam, en wel onder het gaan, Boeg. idem; v. d.: âyo-ayôna, *iemands gang*. (Tar.) [NB. *sówe-sówe* daarentegen geeft alleen het *zwaaijen met de handen* te kennen.]

Âyo-âyo ook gebezigd, even als *tân̄jōjâ* N°. 1, om ons *vorm, model, of schets, ergens van maken* te kennen te geven. — *Tónroló ni-âyo-âyo*. Aldus in de *sinrili's* soms een *tónroló* genoemd; volgens sommigen dewijl de *tónroló* van figuren, of snijwerk, voorzien is; volgens anderen, dewijl een *tónroló*, van weêrszijde een weinig uit de palen uitstekende, zou kunnen vergeleken worden met de armen van iemand, die al loopende daarmede zwaait. (D. Moes.)

↪ ↪ (îya), zamengesteld uit *i* N°. 1 en *a* N°. 2, staat dus oorspronkelijk gelijk met ons *zie!* en wordt vervolgens gebezigd:

a) als aanwijzend voornaamw. Vergel. Mak. Spr. § 130;

b) als persoonlijk voornaamw. van den derden persoon, enkel- en meerv., mann. en vrouw.: *hij, zij, het*, enz. Vergel. Mak. Spr. § 138;

e) eertijds in het Makassaarsch algemeen, en nog heden op Saleyer als bepalend lidw., bijv.: *ratowîya*, of: *ratoeîya*, in plaats van *ratóewa*, *de vorst*. Soms achter het bepalend lidw. *a* (men zie

a N°. 4,) nog bovendien gevoegd *îya*: bijv.: *bembéyáya*, = *bembéya*, van *bémbe*. (S. Tj.) Zoo ook *ḍjám̄m̄ēṅgáya*, van: *ḍjám̄m̄ēṅg*, *het sterven*, enz. vergel. Makass. Spraakk. § 61.

Na-*îya*, lett.: *en zie!* of: *en die, dat, of: en deze, dit*; van daar, al naar het verband te vertalen:

a) nu eens, even als *na-âne*, *na-ântoe*, *na-ânj-ḍjo*, met *wat betreft*; bijv.: *na-îya gaôena Ḍjâya laṅgkâra*, *en wat betreft de handelwijze van Ḍjâya laṅgkâra*, (Ḍjay.) lett.: *zie dat! de handelwijze*, enz.

b) dan eens met *maar*; bijv.: *toe-málompôwa tâoe-bâḍjî*, *na-îya nalârro taêna-mo namôpporó*, *de Gouverneur is een goed mensch. Zie! dat! hij wordt boos; hij vergeeft niet meer*, d. i.: *maar zoo hij boos wordt, vergeeft hij niet meer*.

Îya-pa, lett.: *wanneer dat gebeurt*, namelijk hetgeen later in den zin vermeld wordt, bijv.: *îya-pa na-koelappâssaṅg-ko*, *pônna sisâlá toeboênoe siyagâṅg ṅjawânoe*, *wanneer dat gebeurd zal zijn*, namelijk: *indien gij dood zult zijn; dan eerst zal ik u loslaten*. (Bid.) Vergel. op *pa* N°. 1. — *Na-îya-pa-sēṅg*, lett.: *en wanneer er dat nu bijkomt*, v. d.: *hoe veel te meer*, of *te minder*, al naar het verband. — *Âla-îya-pa-sēṅg*, lett.: *wat! zoo er dat nog bijkomt!* v. d. *hoe veel te meer*, of: *te minder*, al naar het verband. — *Îya-tômpa-pôle*, of ook zonder: *pa: îya-tōṅg-pôle*, *dat er ook nog bij genomen*, v. d.: *insgelijks, verder*, enz., al naar het verband.

Îya-mo, of: *îya-mi*, *die, of dat, is het*, v. d. volgens het verband dikwijls met ons: *daarom*, of op ander wijze, te vertalen: *îya-mi na-ta-koesôero êraṅg*, lett.: *dat is het, waarom ik hem niet heb laten brengen*; v. d. eenvoudig: *daarom heb ik hem niet laten brengen*. — *Îya-mo ribokôwa nisâre îya-mo lâlo áṅganoêwaṅg*, *hij wien 't het laatst gegeven*

wordt, hij kan er bezit van nemen. (Rap.) — *Îya-mo noekâna bâḍjî*, *îya-mo koetoeroêki*, *hetgeen gij goed aeht, dat volg ik ook op*. (Bid.) — *Îya-mînjḍjo*, zamengetrokken uit *îya-mi-ânjḍjo*, of: *îya-mônjḍjo*, zameng. uit: *îya-mo-ânjḍjo*, *die, of dat, juist is het* (Mal. *ietoe-dieja*); van daar volgens het verband van den zin, dikwijls met ons *juist daarom* te vertalen. — *Îya-mîne*, zamengetrokk. uit: *îya-mi-ânne*, of: *îya-mônne*, zamengetrokken uit: *îya-mo-ânne*, *deze, of dit, juist is het* (Mal. *ieni-dieja*); van daar volgens 't verband, dikwijls met ons: *juist hierom* te vertalen; bijv.: *îya-mîne nabarâni taôewa bâttôe mâe*, *ka-natjîniká kâle-kalêṅgkoe anrînni*, lett.: *dit juist is het, waardoor men zoo vermetel is om herwaarts te komen, dewijl*, enz., van daar eenvoudig: *hierom is men zoo vermetel van herwaarts te komen, dewijl men gezien heeft, dat ik alleen was*. (Bidas.)

Îya-mâmi, of: *îya-mâmo*, *dat slechts*. — *Îya-mâmi*, of: *îya-mâmo sēṅg*, lett.: *dat slechts er nog bij gerekend*; van daar, al naar het verband, met *verder, voorts, hoeveel te meer, hoeveel te minder* of wat anders te vertalen. — *Îya-mâmi sēṅg âne*, *verder, voorts*, enz., bijv.: *ka-sâdaṅg ânjḍjo Râḍja Parâṅgi*, *karâēṅg-barâni*, *na-siyagâṅg gassinna ḍjâi tábalâna*, *na-ta-nakôelle naêwa*; *îya-mâmo sēṅg ikâtte*, *daar zelfs Râḍja Parâṅgi*, *een stoutmoedij vorst, en bovendien omgeven van een magtig heir van krijgsknechten, niet daartegen bestand is geweest; hoeveel te minder wij*. (Ḍjay.)

Îya na. Hierbij te denken aan *îya*, en *na*, vnv. 3 pers., dus zooveel als: *zie! hij, zij, of het*; van daar in het Hollandseh wegens het verband, nu eens met *wanneer*, dan eens weder op andere wijze te vertalen; bijv.: *îya na-âllo*, *mâtei sedêṅg*, *zie!*

het wordt dag; zij sterft weder, van daar: wanneer het dag wordt, sterft zij weder. (Bid.) — *Îya na-gânnâ-mo pîntâlloe kîpalilîyañg âpa-apâya*, lett.: *zie! het is vol, een getal van drie keeren, dat wij voor het een of ander uit den weg gegaan zijn; d. i.: wanneer wij tot drie keeren toe voor het een of ander uit den weg gegaan zijn.* (Rap. K. G.) — *Âkâna-kâna îya nasirâtañg ampoesakâi*, *opgeven degenen die aanspraak op de erfenis kunnen maken.* (Rekwest.)

Îya-iyâna, *al wie, wie ook, al wat, wat ook*, bijv.: *îya-iyâna-ðja karêta*, *een rijtuig van wien ook, dat komt er niet op aan.* — *Îya-iyâna-mo tâoe aũggaôekañg gâôe-kôdi*, *al wie eene slechte daad doet.* (Djay., Rap.)

Îya-ðji, lett.: *die, of dat slechts*, v. d. wegens het verband dikwijls met *daarom slechts* of dergel. te vertalen; bijv.: *na-îya ri-bokowâna, îya-ðji koepârisoerâkkañg-kí*, *en daarna meld ik u dat slechts.* — *Îya-ðji na-koepakâmma-ko*, *dat slechts is het, waarom ik u zoo behandel*, v. d.: *deswegens slechts behandel ik u zoo.* (Bid.)

Îya-ðjîñðjo, *die, of dat slechts juist, dezelfde, hetzelfde*; bijv.: *îya-ðjîñðjo nipakanâi*, *van hetzelfde wordt gesproken, juist dat slechts wordt besproken.*

Îya-ðjîya, *na-îya-ðji*, of: *na-îya-ðjîya*, lett. *dat slechts is het*, v. d. woordje om een exceptie te maken; bijv. ons: *maar*; als: *êróká pakâmmai*, *na-îya-ðjîya ta-mákoellêyai*, lett.: *ik wil zoo doen, dat slechts is het, het kan niet*, v. d.: *ik wil zoo doen, maar het kan niet.*

Îyakeñg, of: *îyakâneñg*, of: *îyakinneñg*, *zelfs*, Boeg. *îyakâneñg*, idem; bijv.: *îya-keñg koc-tâ-namarôewañg, nabîrisi-ðja ri-nâkke, onjðjôngañg-mînne sâllañg, ka*, enz., *zelfs toen ik nog niet haar*

mede-echtgenootte was, haatte zij mij reeds; hoeveel te meer zal dit het geval zijn, wanneer, enz. (Bid.) — *Îyakinneñg tâoe si-bêrêya oelôenna noekamal-lâkkañg, âpa-pa-sêñg*, enz., *zelfs iemand met één hoofd vreest gij, hoeveel te meer, enz.*

Îyaka, letterl. zooveel als: *zie dat* (, vergel. *ka* N°. 2); v. d. nu eens met *maar*, dan eens met *of*, dan eens wederom anders in het Hollandseh over te brengen; bijv.: *mânge-makô, îyaka têya-mâ-makô sâllo*, lett.: *ga gij; zie dat! pas slechts op, dat gij lang weg blijft*, d. i.: *ga, maar blijf niet te lang weg.* (Djay.) — *Máðjâi lêbañg rapânnoc, îyaka ikâoe tónjðji koepiserôwi tjiní ta-márânngga-sêla*, *er zijn vele meisjes aan u gelijk, zie dat! gij zijt de eenige, voor wie ik eene onbepaalde genegenheid koester*, d. i.: *er zijn vele meisjes aan u gelijk, maar gij zijt de eenige*, enz. (Tar.) — *Ta-mákoel-lêyai gâssîñg karêñga, îyaka ta-mâte-tôngânngai*, *het is onmogelijk, dat de vorst geneze, zie dat! hij sterft ook niet*, d. i. *de vorst kan niet genezen, maar sterft toch ook niet.* (NB. dus een lijden zonder einde!) (Djay.) — *Bârañg kígappa tónjðji kítjiní Djàyalañgkâra, îyaka na-karebâna kígappa kítála-ñgêrañg*, *welligt krijgen wij immers ook Djàyalañgkâra te zien; zie dat! wij krijgen eenig bericht aangaande hem te hooren*, v. d.: *welligt krijgen wij immers Djàyalañgkâra te zien, of eenig bericht aangaande hem te hooren.* (Djay.)

Iyâreka, of: *îya-âreka*. Men zie: *âre* N°. 1.

Kaîya . . . kaîya, of . . . of; bijv.: *noewâlle-poeli-kaîya; kocwâlle-katambânng-ka-ko-îya*, of *gij moet wraak nemen, of ik neem er u nog bij*, d. i.: *of ik dood ook u.* (Mâdi.) Vergel. *ka* N°. 2 lett. *a*. NB. hier heeft *îya* ook stellig primitief de betekenis van ons *zie!* of dergel.

Soms wordt *íya* ook gevoegd bij: *ántoe*, en daarmede samengetrokken tot *antíya*, om iets aan te duiden, hetgeen nog verder verwijderd is, dan *dat* voorwerp, waarvoor wij *ántoe* of *ánjǎjo* zouden bezigen, bijv.: een voorwerp, dat buiten het bereik van ons gezigt valt, als: *badjikângãngintíya*, *nog beter is dat daar ginder op die en die plaats*. Verg. Mak. Spr. § 132.

↪ ↪ ↪ (íyañg), *moge het niet gebeuren*, Mal. *djǎñjan*, idem. NB. welligt zamengesteld uit *i* N°. 1 of *i* N°. 4 en *añg* N°. 1, alzoo niets anders dan een woordje dat dient, om, hetzij met zekeren afsehrik of afschuw, hetzij met zekere bezorgdheid, ergens opmerkzaam op te maken; men vergelijkte vooral Makass. Spraakk. § 211, bl. 125, regel 3 van onder.

Îyañg, zamengest. met het vnv. 1 pers. enkelv.: *iyáñgkoe*, *moge ik niet! dat ik niet*; met het vnv. 3 pers.: *iyánna*, *mogen zij niet! dat zij niet, dat het niet gebeure*, enz., bijv.: *iyáñgkoe bássoeñg*, lett.: *zie! bedenk eens, ik bássoeñg*, v. d. *moge ik geen' opgezwollen buik krijgen*, te weten: door de namen der oude vorsten met te weinig naauwkeurigheid op te geven. (GG.) — *Iyánna bâlœe bañne ânroñg-anánoe!* lett.: *zie! bedenk eens! zij weduwe!* Van daar: *laat uwe vrouw, de met kinderen gezegende, geen weduwe worden!* (Mádi.)

↪ ↪ ↪ (íyo), *ja*. Boeg. idem.

Îyo, *míyo*, *ja* zeggen, *toestemmen*.

Iyôwi, *ergens ja op zeggen, iets toestemmen*.

Paíyo, *toestemming*; bijv.: *taêna tâœe sôleñg ta-ri-paiyôna Álla-taála*, *niemand sterft zonder toestemming des Allerhoogsten*, d. i.: *niemand sterft, vóórdat zijn tijd daar is*. (D. Moes.)

↪ ↪ ↪ (ôeyoeñg). Si-ôeyoeñg, *één bos*, van

verscheidene stuks suikerriet bijvoorbeeld. Boegin. *ôéǎjoeñg*, idem.

↪ ↪ ↪ ↪ (ayôka), bep. *ayokâya*, *span, buffels* bijv. Van daar: *têdoñg lébá-ayokâi*, of: *niyayokâi*, *een buffel, die reeds onder het juk geweest is*; van daar overdragtelijk: *een wedu-wenaar*.

↪ ↪ ↪ (ayâmi), het Arab. *آيام* in genitivo, *dagen*, en wel inzonderheid *gedenkwaardige dagen*, bijvoorbeeld bekend door den een of anderen veldslag, tot uitbreiding des Islams. (Tar.)

↪ ↪ (1° ârá), *ruiken*, Jav. *aras*, idem; bijvorb.: *koewârâki rása-boeñga-êǎja*, *ik ruik de geur van de tjampâka-bloem*.

(2° âra), = *wára*, *Noordwaarts gaan*, bijv. *âra irâwangâna Mândi*, *zij gingen Noordwaarts, benoorden Mândi*. (D. Moes.) — *Toèli-miyâra*, *zij gingen Noordwaarts voort*. (D. Moes.)

NB. men heeft insgelijks *ârá*, en *wára*, van waar: *iwârakâna*, *ten Noorden van*, bijv. *iwâra-kâna Bône*, *ten Noorden van Bône* (G. G.). Dat men echter ook *âra*, en *wára* zegt, blijkt uit *wâra-wurâya*, *de Noordster*.

(3° Ârá), bep. *Âraka*, *Arabie, Arabier, Arabisch*; bijv.: *ábâtja Ârá*, *de Arabische letter lezen*. — *Sôñgkó-Ârá*, soort van *mutsje*, dat de geestelijken dragen.

(4° ârá), Sal. en Bonth., = *éró*; bijv.: *ârá-niyâré*, Bonth. = *éró-ni-kána*.

Käärâkkañg-niyâré, Bonth. = *kaërôkañj-ni-kána*. (D. Moes.)

(5° ârá). *Riyarâkañg*, Sal. *van voren*.

↪ ↪ (1° ârañg), *áñgârañg*, *drukken, persen*, gebezigd van iemand, die aan moeilijken stoelgang lijdt; zoo ook van een vrouw, die de barens-

weeën heeft; bijv.: ta-nisarêya-pi ârañg, *de weeën komen uog niet.*

Mârañg = ârañg, âñgârañg; vergel. Mak. Spr. § 175, 3°.

(2° ârrañg). Mârrañg, *janken*, bijv. gebez. van een *hond*; *gillen*, *schreeuwen*, *zich overschreeuwen*, *jammeren*. Ook gebezigd van het *schreeuwen* van ritsige hertebeesten. Ook gebezigd van het *bulken* der koeijen. (Mâdi.)

(3° ârañg), *omgeven*; bijv.: toe-naârañg koekañg lawarâna oëna, *iemand wiens hoofdharen van ellende omgeven zijn*, d. i.: *een door en door ellendig mensch*. (Sinr. K. G.)

↖ ↗ (ânra), = téya N°. 2; bijv. ka-tâoe-ânra, kíânra tôdoñg tōñg-lâlo, *laat ons, daar zij niet wil, insgelijks niet willen*. (Sinr., Tar.) — Ânra-ko, t̄jôët̄joe, nâoëñg ri-toeroeñgâna, *begeeft u niet, o kleinkinderen! tot hare inschepings-plaats*. (Sinr., Mâdi.)

↖ ↗ (1° âri), bep. ariya, vnv. ariñgkoe, = ândí, *jongere*, of ook *jongste*, *broeder* of *zuster*. (Rap.) Jav. *ari*, idem. Van daar: arinna ta-máñg-a-pâya, *de jongste zuster van degeuen, waar niets op te zeggen valt*. (Sinr.) Hiermede bedoelt de dichter, dat hij sedert zijne ontmoeting met dit meisje, niemand meer kent, van wie hij zeggen durft, dat haar niets ontbreekt; het *einde* of de *volkomenheid* is thans als 't ware bereikt. — Âri-ñji asêya, *de paddie is als 't ware een jonger zuster*, v. d.: *staat minder goed dan anders*; gesteld tegenover: kâkai asêya, *de paddie is een ouder' zuster*, en v. d.: *staat beter dan anders*. — Âri-arinna-ñji riyolôwa, *de paddie is als 't ware een jonger' zuster van de paddie van het vorige jaar*, dat is: *de paddie staat minder goed dan het vorige jaar*. (Rap. K. G.) — Âri-pi-

sampoelôkoe âne, *dit is mijn tiende jongste broeder*; dikwijls in het algemeen gebezigd van iemand, die *veel jonger* is dan wij.

(2° âri), mâri, *ophouden*, *rusten*, `vergel. het Jav. *mari*, *ophouden*, *uitscheiden*; bijv.: taëna mariña ñgânre, *hij houdt niet op met eten*. — Âmâri-mâri, *een weinig rusten*, *ophouden*, *pleisteren*. — Bôsi-âri-âri, *regen die zoo goed als ophoudt*, v. d.: *een zachte regen*. (Rap. T. ðj.)

Paâri, *doen ophouden*.

Pamâri-mariyañg, *pleisterplaats*.

Âri-ariyañgi, *er bij rusten*; bijv.: âri-ariyañgi, kênãñg, *rust er wat bij, mannen!* (NB. bijv. tegen dragers gezegd.)

(3° âri), ângâri, = késó, *tauden schuren*, zoowel bij jongens als meisjes. (D. Moes.) — Gîgi-êd̄ja âri-ânañg, *roode tanden*, *bij zessen tegelijk geslepen*. (Dâëñg Tjam.) NB. meer dan zes kan men niet tegelijk slijpen.

↖ ↗ (âriñg); âriñg-âriñg, *langzaam*, *zachtjes*, *voorzigtig*. — Âriñg-ariñgi, *het langzaam, voorzigtig, doen*.

↖ ↗ (âroe), ñgâroe, *al tandákkende* of *dansende*, *en met de kris zwaaijende*, *zijne gehechtheid aan de overheid betuigen*. Boeg. idem. NB. Dit geschiedt ook nog heden ten dage hier en daar op 's Gouvernements-territoer, bijvoorbeeld te Maros door de regenten der Noorderdistrikten, inzonderheid bij de aanstelling van een' nieuwen regent, maar ook bij andere gelegenheden, als wanneer de regenten alle, één voor één, hunne gelofte van trouw voor den Assistent-Resident hernieuwen. — Zoo ook nog in de Zuiderdistrikten en te Bantâëñg, bij het aanstellen van een' nieuwen regent, voor den Gezaghebber. (Mâdi.)

ㄨ ㄨ (1° âroẽng). Aroẽngaẽg, Toer. en Bonth. = *agãny* N°. 2, *weg.* (Sinr.)

(2° ârroẽng), mârroẽng, mãmârroẽng, = *mámôé*, = *mámôeroẽng*, geb. van het *loei*jen van den *wind*, van het *kletteren* van den *regen*, van het *ruis*ehen van *zee*, of *rivier*, of *beek*, of *waterval*, of iets anders van dien aard, van het *ratelen* van den *donder*, (Sinr.), van het *bulderen* van 't *geschut*, van het *rammelen* van *wagens*, van het *brommen* van een *tol*, van het *gonzen* van de *dãngo* van een' *vlieger*. — Âmârroẽng-mârroẽng palãngerêkoe, *mijn oor suist*, geb. door iemand die bijv. vlak bij een kanon staat, terwijl het afgeschoten wordt. Boeg. *mârroẽng*, idem.

Pamârroẽng, *het loei*jen, enz.

ㄨ ㄨ ㄨ (1° âre). Dit woordje geeft eene onzekerheid te kennen, soms in het Hollandsch te vertalen met: *welligt*, *misschien*, of andere dergelijke woordjes, soms door omschrijving over te brengen, Boeg. idem; bijv.: inâiyâre, *wie ook*. — Inâiyâre arêna, *hoe ook zijn naam zij*. — Ante-âre-kâmma, *de Hemel weet hoe!* — Ante-âre-mi-sallaẽg kâmma, *op welke wijze dan ook, maar het zal gebeuren*. (Bid.) — Ante-âre-mĩnjđjo kâmma paẽgamâseyãnoe ânđđjo ri-gãocka?, *hoe zoudt gij toch in uwe barmhartigheid over deze zaak denken om, enz.?* — Na-pĩraẽg-bãngi-âre-đji iláoé ri-tóewaẽg, *en het was eenige* (, lett.: *ik weet niet bepaald, hoeveel*) *nachten bij mijnheer in het Westen*, d. i. hier: *Makassar*. (Brief.) — Taêna-âre-îya êróká paroêwa-pamaĩkaẽg-ko, *er bestaat geen kwestie van, dat ik nevens u eene tweede vrouw zou willen nemen*. = Pisiyâpa-âre, *hoeveel keeren ook, dikwerf, telkens, onbepaald, hoeveel keeren*. — Âpa-âre-sẽng binđđjãna la-napitãbaĩyaẽgi anákoe? *welk kwaad*

zal hij welligt mijn zoon noy weder aandoen? (Đjay.)

Âre... âre, *welligt... welligt*, bijv.: sitjĩni-âre-kĩ pôle, taêna-âre, *welligt zien wij elkander weder, welligt ook niet*. (Đjay.) — Si-boêlaẽg-âre, roêwamboêlaẽg-âre, *één maand welligt, twee maanden welligt; = één maand, of twee maanden*. (Đjay.) — Taêna-pa koewãsseẽg, ákôelle-âre, taêna-âre, *ik weet niet, welligt kan het, welligt niet*, d. i. *ik weet niet, of het kan, al dan niet*.

Âreka... âreka, *zie! welligt... zie! welligt*, vergel. *ka* N°. 2; bijv.: si-kâyoe-âreka, roêwa-âreka, *zie! één stuk welligt, zie! twee stuks welligt*, d. i.: *één stuk of twee stuk*.

Ârekaĩ, zamengest. uit: *âreka*, en *i*, pers. vnv. 3 pers.; bijv.: ponna niyá mâte málâri-ârekaĩ, *indien hij sterft, of wegloopt*. (Rap.)

Îya-âreka, of: iyâreka (, Boeg. *iyãrega*), letterl.: *dat welligt*, wordt even als *âreka* gebruikt, met dit onderscheid alleen, dat *âreka* achter-, en *iyãreka* vóóran in den volzin geplaatst wordt; ka-kâmma-đji naniyá karaênoe anrĩni, îya-âreka naniyá in-rãnoe, enz., *hadt gij een meester of schulden hier*, enz. (Brief.) Soms zou men zeggen, dat *âre* en *âreka* geheel pleonastiee gebezigd werden, bij nader overweging is dit echter slechts schijn; bijv.: tâoe âre-đjá inâkke, *ik ben immers toch een mensch?* (zou ik dan geen mensch zijn?) (Tam.) — Taiya-arêya tâoe koewagãẽg mãnge-mãnge, *er is geen kwestie van, dat ik iemand zou gehad hebben om te zenden*. (Tar.) — Đjôékoé-âre noebállì, lett.: *gij hebt welligt visch gekocht?* v. d.: *hebt gij visch gekocht?* (Tam.) — Mãnjãla-roêwai, mãngka iyãre-đjinne pôkó-gãóé, *beide zijn zij schuldig, maar deze is welligt* (, of: naar mijne meening, ik durf er na-

tuurlijk niet voor in te staan,) *de aanlegger van de zaak*. — Ka-iyâre-đji ápâlá, (geef het maar op mijn verzoek,) *daar het immers zoo goed is, als of hij het zelf vraagt*. NB. missehien ook hier *âre* geb., dewijl men niet geheel stellig spreekt. Men overlegt, vraagt als het ware de opinie van hem, tegen wien men het woord voert, zoo als ook reeds het Hollandsehe *immers* te kennen geeft.

(2° âré), Bonth. = *kána*; bijv.: *árá* niyâré, men zie *árá* N°. 4.

Käärâkkañg niyâré, men zie: *árá* N°. 4.

(3° ârré), *vast- of stevig aanhalen*, een *band* bijv.; als: ârréki poeroesâna, *zijn broekband stevig aanhalen*.

⤴ ⤵ ⤶ (1° âreñg), *naam*, Jav. *aran*, idem. — Âñgêrañgi arêna Iyânoe, lett.: *den naam van N. N. brengen*, d. i.: *uit naam van N. N.* (Brief.) — Ilâlañg arêna Iyânoe, *uit naam van N. N.* — Niyâreñg, *genoemd worden, heeten*.

Arêñgañg, *tot naam maken, tot naam geven voor, of aan*; bijv.: *îya*-mi naârêñgañgi anâna, *dien naam gaf hij aan zijn zoon*.

(2° âreñg). Areñgâna, = *mâna*; bijv.: ka, areñgâna båttoe ri-Parâñggi, ta-naťjinîkaï na-gâya, *dewijl hij, ofschoon hij van Parâñggi kwam, echter den draak niet gezien had*. (Đjay.) — Ka, areñgâna niyá baïnnêñgkoe, ta-koemateyâñgai ri-pamâí Poétiri Raâna-Kassîyañg, *dewijl, ofschoon ik getrouwd ben, ik toch in mijn binnenste niet dood ben voor Poétiri Raâna-Kassîyañg*, d. i.: *toch nog altoos aan haar denk*. (Đjay.)

NB. welligt heeft men bij dit *areñgâna* insgelijks oorspronkelijk aan *âreñg* N°. 1 te denken.

(3° arêñg), *kin*. — Palâmpañg-arêñg, *kinnebakken*.

⤴ ⤵ ⤶ (1° ârró), mârró, zoowel van *vogels* als van *mensehen* gebezigd: *schreeuwen, hoera roepen*. (Boeg. idem.)

Arrôki, lett.: *doen schreeuwen*; v. d.: na-naârîrôki bisêna, *zij doen hunne sheprieemen als 't ware schreeuwen, hoera roepen*, d. i.: *maken zeker geluid daarmede*, ten teeken dat de koning aan boord is. (Rap.)

Pamarrôkañg, a) *het schreeuwen, gesehreeuw*; b) *iemand, of iets, maken tot het voorwerp, waarvoor, of waartegen men schreeuwt*; bijv.: napamarrôkañg kariyoé mâtânga-pârañg, *naehtuilen schreeuwden tegen hem midden op het veld*. (Mâdi.)

(2° ârró). Ârró-ârró, bep. ârró-ârroka, *wilde druiven*.

⤴ ⤵ ⤶ (ânro), = *nânro*. (Ŝiti Tjîn., Mâdi.)

⤴ ⤵ ⤶ (ânroñg), *moeder*. NB. soms ook geb. bij het *aanspreken* van een klein meisje, zoo veel als: *bássé* N°. 1. — O! amrônna, lett.: *o! moeder van hetzelfde* (, te weten: *het kind*), zoo soms toegesproken eene getrouwde vrouw, die nog geen kind heeft. Anders de naam van het kind er bijgevoegd. — Ânroñg-poerîna, *tante*. — Ânroñg-âwo, *stiefmoeder*. — Ânroñg-tôwa, *stammoeder*. — Ânroñg-pasoêsosoe, *zoogmoeder*. — Ânroñg-kémôkañg, idem. (Đjay.) — Ânroñg-boënting, *bruidsmoeders, bewaaksters der bruid*. — Ânroñg-đjâñgañg, *hen*. — Ânroñg-lîma, *duim*. — Ânroñg-boelâëñg, *gouderts*. — Ânroñg (pagalatjâñgañg), *de twee groote openingen van het galatjâñg-bord*. — Ânroñg-lôntará, *Alphabeth*. — Ânroñg-pakêboé, *post van een deur*. — Ânroñg-tontôñgañg. Men zie op *tôntôñg*. — Ânroñg-kállî. Men zie *kállî* N°. 4. — Ânroñg-toèká. Men zie: *toèká*. — Ânroñg kânre-đjâwa. Hieronder verstaat de Makas-

saar zulk lekkers, of gebak, dat hij niet van andere natiën, bijv. van Chinezen, of Hollanders, ontleend heeft. Vergel. *óloe* N°. 1. — *Ânroŋg-ôelará*, soort van *sprinkhaan*, ook genoemd: *pânŋkoe-pânŋkoe*. — *Ânroŋg-tâoe*, een *hoofd*. — *Ânroŋg-gôeroe*, een *leermeester*, een *hoofd*; bijv.: *anroŋg-gôeroe Kamanâkkaŋg*, *het hoofd van Kamanâkkaŋg* (eene kleine negrie in Gôwa). Zoo ook: *na-îya noewâlle ânroŋggôeroe*, *neem gij dit tot leermeester*, d. i.: *tot rigtsnoer*, voor uw gedrag. (Rap. K. G.)

Saribâttaŋg siyânroŋg, *broeders, die één gemeenschappelijke moeder hebben*, verg.: *tanŋdjênŋgaŋg* op *tanŋdjênŋg*.

Ânroŋg-ânroŋg. (Sinr.) Aldus genoemd de persoon, die door den minnaar in den arm genomen wordt, om hem in aanraking te brengen met een meisje. Zulk een *ânroŋg-ânroŋg* is doorgaans eene jonge vrouw, die maar al te dikwijls een valsehe rol speelt, en de zaak eêr tegenwerkt dan bevordert, in de hoop, dat de jongman, wanende, dat het voorwerp zijner keuze niet van hem wil weten, op haar een gunstig oog moge vestigen. (Sinr.)

Máânroŋg, *met eene moeder zijn, eene moeder hebben*; bijv.: *tôdjênŋg-todjênna sarâna mábitjarâya, tamáânroŋg-pakí, tamámânŋge-pakí*, *het ware van de manier van regtspreken* (behandelen van regtszaken) *is, zoo wij geen moeder of vader hebben*, d. i.: *die, in het behandelen van regtszaken, niet kennen*, d. i.: *dan alleen op de wet en het regt acht geven*. (Inl. Wetb.)

Anrônŋgaŋg, *tot moeder maken, als moeder aannemen of beschouwen*; bijv.: *ikátte koewanrônŋgaŋg*, *ik neem u aan, beschouw u, als moeder*.

Anrônŋgi, *zooveel als hoofd, of meester, zijn bij het ápadóédoe, daarin voorgaan*. Verg. op: *dóédoe*.

îraŋg, *ngîraŋg*, *ánŋîraŋg*, *máŋŋîraŋg*,

belust zijn, geb. van *vrouwen*, doeh ook soms van *mannen*. NB. de Inlander meent, dat de man doorgaans insgelijks belust wordt op de eene of andere spijs, of zich een poos zeer nukkig gedraagt, tegen den tijd, dat zich de zwangerschap bij zijne vrouw zal openbaren! Boeg. *mánŋjídánŋ*, Mal. en Jav. *ídán*. (Dj.)

îra, *mîra*, *veranderen* (onbedrijflijk werkwoord), Boeg. *mápinra*, of *mápinnda*, idem. Mal. *pindah*, *bewegen, van plaats veranderen, verplaatsen, verzetten*; bijv.: *ámîra-mîra*, *veranderende, onzeker, wisselvallig*. — *Ta-mámîra-mîra*, *niet veranderende, onveranderlijk*. — *Mîra-sîla*. Men zie: *sîla*. — *Ta-mîra-pi empowâna*, *zijne plaats is nog niet veranderd*, d. i.: *hij is nog niet van plaats veranderd*. — *Ámîra-mi pamântaŋgânŋkoe*, *mijn verblijf is veranderd*, d. i.: *ik ben veranderd van verblijfplaats*. — *Ámîra-má ri-pamântaŋgânŋkoe*, *ik ben veranderd ten opzichte van mijne verblijfplaats*. — *Ámîra-mi agamâkoe*, *mijn Godsdienst is veranderd*, d. i.: *ik ben veranderd van Godsdienst*. — *Ámîra-má riagamâkoe*, *ik ben veranderd van Godsdienst*.

Pîra, *mîra*, *doen veranderen, veranderen* (bedrijf. w.w.) bijv.: *napîra-mi arênna*, *hij heeft zijn naam veranderd*. — *Koepîra-mi pamântaŋgânŋkoe*, *ik verander mijne verblijfplaats*, d. i.: *ik verander van verblijfplaats*. — *Koepîraï agamâna*, *ik doe hem van Godsdienst veranderen*. — *Pîraï roepâna*, *het voorkomen van iets doen veranderen*, bijvoorbeeld van een *paard*, door zijn manen en staart af te snijden, zoodat het geheel onkenbaar wordt. (Inl. Wetb. Rap. T. Dj.) — *Ápîraï olowâna*, *zijn koers veranderen*, bijv. gebezigd van een *anakóda*. (Rap. T. Dj.) — *Ta-nipîra-pîraï*, lett.: *het wordt*

niet veranderd, is niet te veranderen, d. i.: het is onveranderlijk.

𐄂 𐄃 (inraṅg), máṅginraṅg, leenen, 't Fransehe emprunter. Boeg. idem. — Toe-máṅginraṅg, een schuldenaar, pandeling.

Paṅraṅg, of: piṅraṅg, of: pinraṅg, doen leenen, te leen geven, het Fransehe *préter*; bijv.: toemápaṅraṅga, de geldvoorschietter. (Inl. Wetb.)

Paṅraṅgi, of: piṅraṅgi, of: pinraṅgi, iemand maken tot het voorwerp, waaraan men te leen geeft; bijv.: táoe-nipaṅraṅgiya, de man, aan wien men te leenen gegeven heeft. (Inl. Wetb.) — Toe-nipiṅraṅgiya, of: toe-nipinraṅgiya, idem. (Inl. Wetb.) — Toe-napiṅraṅgiya, de man, wien hij geld te leen gegeven heeft. — Tēya-kô ampiṅraṅgi atanna taôewa, geef geen geld te leen aan iemand's slaaf. (Rap.)

Pápiṅraṅg, of: papinraṅg, het te leen geven, v. d.: het te leen gevene, schuld; bijv.: ásiṅgaráki pápiṅraṅna, iemand om zijn schuld manen. (Rap. T. Dj.) — Paṅginraṅgi, iemand maken tot het voorwerp, waarvan, of waarbij, men leent; bijv.: toenapaṅginraṅgiya, de man, bij wien men geleend heeft.

Pápiṅraṅgaṅgi, iets, bijv. geld, besteden, om aan anderen te leenen. (Rap. T. Dj.)

Kaṅraṅgaṅg, a) het leenen; v. d.: boetta-kaṅraṅgaṅg, leenvorstendom; b) schuldig zijn aan, bijv.: aan een persoon of aan een boedel. (Rap. T. Dj.)

Înraṅg-inraṅg, of: djái-inraṅg, = *tóeyo-tóeyo*. Aldus genoemd, dewijl deze uiltjes als 't ware een zelfmoord plegen, gelijk menschen, die onder zware schulden gebukt gaan.

𐄂 𐄃 (îrí), mîrí, blazen, blazen op; bijv.:

ta-koepabeyâṅga-ko naírí âṅgīṅg māmîrí, ik laat niet toe, dat de wind tegen u blaast. (Sinr.) — Máírí-âí, opgeblazen, van gemoed. (Rap.)

Máṅgîrí-îrí, even als een koele wind verkwikken, v. d.: bezielen, opwekken, aanvuren; bijv.: máṅgâsseṅgi máṅgîrí-îrí pamâí djôwá, het gemoed der djôwa's (verg. op djôwá,) wetende te verkwikken, even als een koele wind. (G. G.) — Máṅgîrí-îrí-mi gâṅraṅg pâpatoeroṅga, de alarmtrom bezielt de menschen, vuurt hen aan.

Táírí-îrí, als 't ware door een' koelen wind bezielt, opgewekt, angevuurd zijn; bijv.: táírí-îrí-mi pamaikoe, mijn gemoed is reeds opgewekt, al vol geestdrift.

Paírí-îrí, iemand, als 't ware even als een fier strijdros, van vuur, of: van woede, doen blazen, v. d.: aanhitsen, aanvuren; bijv.: paírí-îrí pamâí ri-tâoe-tábalána, het volk aanvuren tot den strijd. (G. G., Rap.)

𐄂 𐄃 (1° îróé), ṅgîróé, inslurpen. Boegin. idem, Mal. *ieroep*.

(2° îróé). Íróé-iroëkaṅg, kalklepeltje in de sierhdoos, ook behoorende tot de *róí-róílí*. Vergel. *róílí*. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 (inróé), bep. inroeka, naam eener soort van boom, *Saguerus saccharifer* Rmph. NB. Door een insnijding in den *tóbo* (vergel. *tóbo* N°. 2) van dezen boom, doet men een vocht uitdruppelen, dat bekend is onder den naam van *bálló*, *saguweer*. Verg. *bálló* N°. 3. Vergelijk ook over het van dezen boom afkomstige *mónj-ljónj* op *mónj-ljónj* N°. 3. Vergel. insgel. *lanj-ljónenj*.

𐄂 𐄃 \ (inro), mînro, draaijen, ronddraaijen (onbedrijv. werkw.), een tol bijv. — Mînro patjinikoe, alles draait mij voor het gezicht, ik ben

duizelig. — Ámînro ta-mádjâma, *ronddraaijen zonder te werken*, v. d. *lanterfanteren*.

Inrôwi, *ergens rondgaan*; bijv.: nililikañg-mi pintôdjoe nainrôwi parasângaŋga, *hij werd zeven maal in triomf het land rondgevoerd*. (Djaj.)

Pamînro, *doen rond draaijen*; bijv.: napamin-rôwa rôda, lett.: *datgeen wat een rad, of wiel, doet ronddraaijen*, v. d.: *as, spil*.

Inrôwañg, *heen-draaijen om; draaijen voor*, van daar: *iemand een rad voor de oogen draaijen, hem bedriegen*.

Siyinrôwañg, *om elkander heenloopen, of draaijen*.

Înro-înro, lett.: *gedurig ronddraaijen*, van daar: a) soort van kleine bamboezen molentjes, tot verschrikking van de rijstdiefjes en andere vogels, die op de rijst-korrels azen; b) eene soort van spel voor nog zeer kleine kinderen, bestaande in een staak, dien men in den grond plant, en waarop men een stuk uitgehold bamboe met handvatsel steekt. Het kind heeft alzoo met dit handvatsel in het handje slechts om den staak heen te loopen; e) een cilindervormige toestel, van buiten met papier beplakt, waarafter allerlei figuren geplaatst worden, die bij het ronddraaijen van de machine door het daarin geplaatste licht om beurten zichtbaar worden. Zulk een *înro-înro* op het einde van de vastenmaand hier en daar tot uitspanning vertoond.

 (1° oêrá), bep. oêraka, *ader, pees, spier, vezels*, Boeg. *ôerá*, Sund., Mal., Jav. *oerat*, idem. — Oêrá-lômpo, *slagader*. — Ôêrá-âloesóe, *fijne*, of bijna onzichtbare, *ader*. — Ôêrá ook overdragtelijk gebezigd van de *deelen*, of *punten* van beschouwing, eener zaak. (Rap., Inl. Wetb.) — Ôêrá-tâlá, *vezel's van het tâlá-blad*. — Sômbalá niyoêrá-tânga. Verg. *sômbalá*.

Ôêrá-oêrá, als 't ware *van aderen voorzien*, van daar: *de naden*, of *voegen van een vaartuij met een compositie van harpuijs, kalk, olie en kapok, of boomwol, beplakken*. Verg. op: *báróe* N°. 1.

(2° oêrá), bep. oêraka, = *tópe*. (Maoet.)

 (1° oêrañg), Toer. en Bonth. = *âgañg*, *gezel*, enz. (Mádi.) — Ôerañg siyâná boerâne, Sal. *broeder*. — Ôerañg siyâná bahîne, Sal. *zuster*.

(2° oerâñg), Toer. en Bonth. = *agâñg*, *weg*.

Syoerâñg, = *siyagâñg*. (Mádi.)

Kocwoerâñg, = *koewagâñg*. — Naoerâñg, = *naügâñg*.

Kyoerâñg, *wegwijzer, gids*.

 (oênrañg), Bonth. = *kítí*, *eend*.

 (oêriñg), *pot om in te koken*. — Dêdê-oêriñg, lett.: *potten kloppen*, d. i.: *potten bakken*. — Ôeriñg-kânre, *pot om rijst te koken*. NB. het deksel hiervan heet *lénjá*. — Ôeriñg gângañg, *pot om groente in te koken*. NB. Het deksel hiervan heet *palákkó*. — Ôeriñg-balânga, een *ôeriñg* met bijzonder groote opening, gewoonlijk gebezigd om groente, visch en dergel. meer in te koken. — Djéné-oêriñg, *bruine*, of *Inlandsche, suiker*, in water opgelost, met *tibôwañg*; of ook wel met *ságo-bóelo*, *ságo-Îñggañg*, *báttañg* en dergel. meer. — Djéné-oêriñg-kânre, *rijstewater*. — Djéné-oêriñg-mâta. Verg. *tódjá*.

Singoeiñgkoe, *zij, of hij, die met mij uit één en denzelfden rijstpot eet*; gebezigd door man en vrouw, van elkander sprekende, en wel op nederigen toon, bijvoorbeeld tegen een' vorst. Vergelijk *siballákoe* op: *bállá* N°. 3.

Oeroenna rêpé oêriñg-oerinna Bône Gôwa, *het is het begin van het breken der rijstpotten*, d. i.: *het*

begin van den ondergang van Bóne en Gówa. (Rap. K. G.)

Rêpé-mi paôerĩng-ôerĩngâna; gebezigd van de *scheiding* van een echtpaar, zoo veel als: *de rijstpot, waaruit zij zamen aten als man en vrouw, is gebroken.*

𐄂𐄂 (1° ôeroe), bep. oerôwa, vnw. oerôẽng-koe, *begin, aanvang, oorzaak, reden; beginnen.* (Rap.) — Ôeroe-oerôenna, *ten eerste.* — Ôeroe-kâna, a) = *ôeloe-kâna.* (Rap.) Vergel. *ôeloe* N°. 1, b) = *parôentôe-kâna, stopwoord.* — Ôeroe-pâoe, *de verzinmer, uitstrooijer, van een praatje.* — Tâoe ôeroe-mápalibôwa, *de persoon die het eerst gescholden heeft.* (Inl. Wetb.) — Tâoe-ôeroe nasoerôwa, *de menschen die hij het eerst gelast heeft.*

(2° ôeroe), *de gewrichten van een kind lenig maken door middel van knijpen en wrijven; ook: den buik eener zwangere vrouw wrijven,* Mal. *ôerut*, idem. Verg. ook het Mal. *ôerap, zalven, besmeren.* — Koewôeroe-đji t̃jinnâkoe, *ik wrijf als 't ware mijn' hartstogt weg.* (Sinr.)

Pañgôeroe, *zelf.*

𐄂𐄂 (ôeroẽng), Boeg., = het Makass. *kôeroeñg* N°. 1. — Đjãngañg máôeroẽng, = *đjãngañg másongkó.* (Mádi.) Vergel. *songkó.*

𐄂𐄂 (êra), ñgêra, Sal. *verzoeken.*

𐄂𐄂 (êrañg), ñgêrañg, ángêrañg, *brenge*, *wegbrengen, meénemen, meébrengen, overbrengen;* bijv.: *tâoe-ángêrañgai âne sôeraka, de persoon die dezen brief brengt, brenger dezes.* — Êrañg-pôle, *t'huis brengen, verdienen;* bijv.: *âpa noewêrañg-pôle? wat brengt gij t'huis?, verdient gij.* Zoo ook: *taêna ta-máñgêrañg-pôle, men zal stellig wat naar huis brengen, verdienen.* Zoo ook: *âne bállaka êrañg-polêkoe, dit huis is mijn verdienen, d. i.: heb*

ik zelf verdiend; in tegenstelling van een *geerfel pand.* Van daar ook: *pônna gâoe pañgêrañg-polêyañg-mâmo, zoo het maar een werk is, om wat te verdienen.* — Ángêrañgi arêna. Men zie: *áreñg* N°. 1. — Êrañg-kâna, *een woord brengen, van daar gebez. van berigt of tijding, doeh inzonderheid van het overbrengen van een huwelijks-aanzoek.* NB. dit geschiedt meestal door den vader van den jongman. Men zie beneden het onderscheid tussehen *ánjêrañg-kâna* en: *ánjêrañg-êrañg-kâna.* — Toemáñgerâna Iyânoe, lett.: *de menschen die NN. brengen, van daar: zijne volgelingen.* — Erâna bôetta-ânoe, lett.: *het mede brengen van zeker land, hetgeen zeker land meébrengt, hetgeen daarbij behoort, en alzoo daarvan afhankelijk is; alzoo eene streek, die afhankelijk is van zeker land.* — Ta-naêrañg toe-mâte, ta-naêrañg toe-málâri, *stervenden nemen niet meé, te weten: dit verbond; wegloopers nemen het niet meé, d. i.: dit verbond wordt niet vernietigd, zoo degenen, die het gemaakt hebben, komen te sterven, of wegloopen.* (Rap. K. G.) — Ñgêrañg-bâttalá, lett.: *iets zwaars dragen; v. d. ook overdragtelijk gebezigd van een' zwangere vrouw, onze uitdrukking: in blijde verwachting zijn.* — Êrañg-kâlei, lett.: *het meisje brengt haar ligchaam; d. i.: geeft haar ligchaam uit eigen beweging aan iemand prijs.* Van daar: *niyêrañg-kalêiyá, tot mij is een meisje gekomen om zich zelve tot coitus aan te bieden.* Zoo ook: *tâoe-lôlo niyêrañg-kâlêiya, de jongeling wien een meisje tot coitus uitnoodigt.* (Rap. K. G.)

Êrañg ook gebezigd van de geheime wetenschap, die sommige Inlanders voorgeven te bezitten, en die hen in staat zou stellen, om meer dan een gewoon mensch te vernemen, of: te vermogen. Hiervan onderscheiden soorten, bijv.: *êrañg-ka*

boerannêyaṅg, *de wetenschap, of kennis, der middelen om baráni, of om ijzervast te worden.* (Rap. K. G.) — Êraṅg-kalolôwaṅg, *kennis van de middelen, om het hart van een meisje te betooveren, en zoo doende aan zich te verbinden.* — Êraṅg-padjarâṅgaṅg, *kennis van de middelen om niet van het paard te vallen.* — Êraṅg-pabîseyâṅgaṅg, of: pasimombâlaṅg, *kennis van de middelen om eene voorspoedige reis te hebben.* — Êraṅg-kamatêyaṅg, *de kennis der middelen om te weten, of men spoedig sterven zal, al dan niet.* Deze kennis doet men op van de priesters; van daar de phrase: *ánarîma êraṅg-kamatêyaṅg, een éraṅg kamatêyaṅg ontvangen, of leeren.* Zoo ook: *mânge bôyai êraṅg-kamatêyaṅg, een éraṅg-kamatêyaṅg zoeken, daarnaar trachten.* Wie nu deze wetenschap niet geleerd heeft, loopt, volgens den Inlander, in de laatste ure groot gevaar, om eene verkeerde roepstem te volgen, vermits ieder menseh vóór zijn' dood, een persoon zou zien, eerst iemand in een *wit*, dan iemand in een *geel*, eindelijk iemand in een *blinkend* gewaad, en deze laatste vershijning zou men te volgen hebben. — Natâba-êraṅg, *getroffen door een éraṅg*, v. d.: *betooverd.*

Paêraṅg, *leidsman, of leidsvrouw*, v. d.: *paêrâna boëntiṅga, allen die tot het gevolg van het bruidspaar behooren.* — Paêraṅg-tôṅgkó. Vergelijk *tôṅgkó.*

Erâṅgi, a) *brengen aan of op*; b) *doen, of: laten, brengen, begeleiden*; v. d. *tâoe-naêraṅgiya, de menschen door wie hij zich laat begeleiden, zijne onderhoorigen.* (Rap. K. G.)

Piyerâṅgi, a) *doen brengen aan, of op*; b) *iemand of iets, maken tot het voorwerp, waarop, of waaraan men brengt*; bijv.: *iyânoe ampiyerâṅgi âná ânjd̃jo*

baïnnêya, lett.: NN. brengt die vrouw een kind aan, maakt dat die vrouw een kind krijgt. — Ânjd̃jo tôewaṅga piyerâṅgi-má-âne âná, *die heer maakt dat ik in de kraam moet.* (Inl. Wetb.) — Piyerâṅgi gâssiṅg, *ergens sterkte op aanbrengeen, of: aanwenden*; v. d.: *têya-kô piyerâṅgi gâssiṅg, têtóki sâl-lang boêkoe-ayânoe, span u niet te veel in (foreeer u toeh niet), gij zoudt uwe lendenen breken.*

Piyêraṅgiyaṅgi, *iemand iets geven om te brengen, of meé te nemen*; bijv.: *mîyá-mîntoe-mânge d̃jaraṅga koepiyêraṅgiyaṅgi Gallâraṅg Iyânoe, hiernevens gaat het paard, hetwelk ik door Gallâraṅg NN. laat bezorgen.* — Pônna mâteyá, *piyêraṅgiyaṅgá badjotêṅgkoe, zoo ik sterf, geef mij dan mijn baadje meé in het graf.* — Lônará-paṅgoerâṅgi, *koepiyêraṅgiyaṅgi tâoe koesoerôwa mânge ri-tôewaṅg, Nota of Memorie, die ik u laat brengen door mijn Zendeling.* (Brief.) — Paṅgerâṅgaṅgi, *maken tot het voorwerp waaraan, of waartoe, men iets brengt*; bijv.: *paṅgerâṅgaṅgi soêsa tâoe-towâna, lett.: zijn' oudsten (hoofden) moeite aanbrengeen, of veroorzaken, het hun lastig maken.* (Rap. T. D̃j.) — Paṅgerâṅgaṅgi pâloe-pâloe santigi. Men zie op *santigi.*

Siyêraṅg, lett.: *'t zamen brengen, van daar: harmoniëren, met elkander in overeenstemming zijn, evenredig zijn*, bijv.: *siyêraṅgi tjoerâna poenjt̃jana lîpaka, de strepen harmoniëren met de poenjt̃ja van de saronṅ.* — Siyêraṅg-pakaleyâna, *het geproportioneerde van zijne gestalte.*

Siyerâṅgaṅg, *elkander brengen*, bijv.: *siyerâṅgaṅg mânge ri-Bitjarâya, gezamentlijk naar den Regter gaan.* (Rap. T. D̃j.)

Êraṅg-êraṅg, *dat wat men brengt, meébrengt*, v. d.: *geschenk, onder anderen gebezigd van de ge-*

schénken des bruidegoms aan de bruid, alsmede van de geschenken van anderen bij gelegenheid eener bruiloft. Vergel. *máŋgêraŋg-éranġ*. Ook gebezigd van alles wat men op reis medeneemt, bijv. *bagaadje, vracht, lading*, enz.

Máŋgêraŋg-éranġ, geschenken brengen, men zie *éranġ-éranġ*. (Rap.)

Áŋgêraŋg-éranġ-kâna, gedurig woorden aanbrengeŋ, v. d. verklikken. Verg. boven: *éranġ-kâna*.

↘ ↙ ↘ (êroëŋg), *smal, eng, minderen*, Boeg. idem; bijv.: *êroëŋg-mi bôkoŋga*, de voorraad mindert, raakt op het laatst.

↘ ↙ ↘ (ênroëŋg), *begeerte, begeeren, verlangen*. (Sinr.) — *Ri-máênroëŋg boékoelêŋgkoe*, lett.: *terwijl mijn vel nog verlangt*, te weten: *om naast de geliefde te liggen*, d. i.: *terwijl ik nog geen lust heb om op te staan*, NB. geeft te kennen, dat het nog zeer vroeg in den morgen is. (Mádi.)

Kaënrôëŋgi, *verlangen naar*; bijv.: *ênroëŋg koe-kaënrôëŋgâinnoe*, *verlangen waarmede ik naar u verlang*. (Sinr.)

↘ ↙ ↘ ↘ (1° êre), *Sal., Toer., Bonth. water*, Jav. *er*, en Mal. *âjer*, idem. (Sinr.)

(2° êre), *ons heer* in het kaartspel.

↘ ↙ ↘ ↘ (1° êró), *willen, wenschen*; met *ri*: *verlangen naar, verliefd zijn op*. (Dġay., Inl. Wetb.) — *Êró-kâna*, *meening*; bijv.: *êró-kanâna ânġdġo kanâya*, *de meening dier woorden*. — *Êró nikâna*, men zie: *kâna* N°. 1. — *Kaêró-nikanâŋg*, men zie: *kâna* N°. 1. — *ġjôeloe-êró*, men zie: *ġjôeloe*.

Êró dikwijls geb. van onbezielde voorwerpen, en alsdan met ons *moeten*, het Duitsche *sollen* te vertalen; bijv.: *na-pônna áminra-sëŋg, îya-lôssëŋg êró-nipaôëwaŋgá*, *en, zoo dat al weér veranderd is, moet men mij dat dan ook maar weér zeggen*, eigen-

lijk: *wil dat ook weér aan mij gezegd worden*.

(Brief.) — *Pônna êró-nikôëŋġi bânnaŋg-kêboka*, *zoo het witte garen geel wil*, d. i.: *moet, geverwd worden*. — *Na-pônna êró-îġja râppo-tónôna*, *en zoo het nog meer oranje moet zijn*. — *Nîyá-sëŋg soërá-papâlá bâsa Malâyoe, êró-nipabâsa-Balânda*, *nu heb ik weér een Maleisch verzoekschrift, dat in het Hollandsch moet vertaald worden*.

Kaërôki, *verlangen naar, verliefd zijn op*; bijv.: *na-pônna kâyoe-ġġâti nakaërôki itoëwaŋg*, *en zoo mijnheer ġġâti-hout verlangt*. (Brief.)

Sikaërôki, *verliefd zijn op elkander*. (Rap.)

Kaërôkaŋg, *ergens toe genegen zijn*; bijv.: *si-yâpa nakaërôkaŋg, napiinraŋgġiyaŋgi atâna*, *zoo veel als mijnheer genegen mogt zijn, zijnen slaaf te leenen*. (Brief.)

Paêró, *doen, of laten, willen*; bijv.: *pônna taëna bâġġi ôëkirika, nipaërôki kanâya*, *indien het schrift niet goed is, laat men de woorden het een of ander willen*, d. i.: *raadt men naar den zin*.

Piyerôki, *iemand maken tot het voorwerp, waaraan men zijn wil laat*; bijv.: *tâoe ta-nipiyêrókiâya*, *de man wien men als 't ware zijn eigen wil niet laat, die afhankelijk is*.

Êró-erôkaŋg, *iets liever willen, verkiezen*; bijv.: *êró-erôkaŋg-má matêya*, *ik verkies het sterven* bijv.: *boven een leven vol smart*.

(2° êro). *Paêro-êrowi paŋgadġâi*, of: *pakêyaŋg*, = *patġaméro-méro*, = *paméro-méro*, *paŋgadġâi*, of *pakêyaŋg*. Men zie *béro* N°. 2 en 3. NB. welligt is *éro* de primitive vorm, waarvan men *béro* en *méro* afgeleid heeft, door er van voren een *b* of een *m* bij te voegen.

↘ ↙ ↘ (ônraŋg), *mônraŋg, ámônraŋg*, *met zijn gansche ligchaam uitgestrekt liggen*. Boeg. idem.

Siyonrâñgi-mi-bakkêya, *de lijken liggen op elkander uitgestrekt*, d. i.: *er zijn zoo veel lijken, dat zij niet meer afzonderlijk kunnen begraven worden.*

Orêyañg, *heen en weér schommelen, nu regts dan links slingeren*; bijv.: na-orêyañgi bômbañg, *hij wordt door de golven heen en weér geslingerd.* (Kel.) — Ta-naorêyañgi ðjânðj, lett.: *hij wordt door geen belofte* (verbond van trouw) *heen en weér geslingerd*, dat is: *hij bekreunt zich daarom niet.* — Ta-máerôka-má ri-lâisi niyôreyâna, lett.: *ik verlang niet meer naar haar slank figuur, dat gedurig heen- en weér, nu regts dan links geslingerd*, v. d. *overal bekend, is*; d. i.: *hare alom geroemde slankheid.* (Tar.)

(ôró), Sal. *nek.*

(ônro), Boegin. = *mântañg.* (D. Moes.)

(oerâga), bep. oeragâya, Boeg. = 't Mak. *koerâga, list.* — Málâboe-oerâga, *lang van list, zeer listig.* (G.G.)

(oerâñgi), áñgoerâñgi, *gedenken, in gedachte houden, zich herinneren, tot bewustzijn komen, bijkomen, uit eene flauwte*; bijv.: oerâñgi-kô, *denk er om*, v. d.: *wees op je hoede* (gebruik niet te veel.)

Piyoerâñgi, *doen gedenken, herinneren, ook: vermanen, waarschuwen.*

Piyôerâñgiyâñg, *te herinneren geven aan*, v. d.: na-napiyoerâñgiyâñgi kanâna Iyânoe, *en hij herinnerde hem* (bragt hem te binnen) *de woorden van N. N.*

Pañgoerâñgi, *geheugen, herinnering*; v. d.: ôekirí-pañgoerâñgi, of: ôekirí-pañgôerâñgiyâñg, *eene Nota, of: Memorie* (aanteekening).

Pâpiyoerâñgi, *vermaning.*

Tároerâñgi, *indachtig gemaakt zijn*, v. d.: *gedenken, aan iemand denken, enz.* NB. de tussehoeving van *r* achter *tá* in het Boeg. zeer gewoon en ook van tijd tot tijd in 't Makassaarsch aangetroffen. Men vergelijkte bijvoorb. *táronó* op *ónó*, *táramme* op *ámme*, *táranjka* op *ánjka*, enz. (Sinr.)

(1° âraba), bep. arabâya, het Arab. *عرب, Arabieren.*

(2° âraba), bep. arabâya, het Arab. *أربعاء*, naam van den vierden dag der week, *Woensdag.*

(aratîga), bep. âratigâya, (Sinr.) Boeg. *waskaars.*

(anrôeda), bep. anroedâya.

Anrôeda-boëssóe, naam eener soort van geneeskundige plant, *wijnruit*, Mal. *aroeda*, idem.

(anrînni), *hier.* Men vergel. *ânne* N°. 2 en *inni.*

(ariyâwoe), bep. âriyawôewa, = *lâso-âñjñj*, *doeh minder hevig, welligt af te leiden van áwoe, stof*, Boeg. idem.

(inrôeroe), = *battóewi, komen tot*; bijv.: naïnroeroe-mi tjinna, lett.: *tot hem is gekomen een verlangen*, d. i.: *hij is begonnen te verlangen.* (S. Tjin.) Men vergel. *róeroe* N°. 4.

(ôran-râya), bep. ôran-rayâya, zamengest. uit het Boeg. *óerâñg*, = *bósi, regen*, en het Mak. *râya*, 't *Oosten*, aldus genoemd de regen die men te Bantâëñg in de Oostmoeson heeft, en welke soms naar Makassar, alzoo naar het Westen komt afdrijven. (Sinr., Kêloñg.) — Mâte-riyôelocwi ôran-rayâya, *de ôran-râya's sterven in den beginne*, d. i.: *houden terstond weér op.* (Rap. K. G.) — Óran-râya, ook geb. van den *wind* van de kanten van Bantâëñg uit waaijende. (Sinr. K. G.)

𐄂 𐄃 𐄄 (anrâlaṅg), Sal. = het Boeg. *enrâlânġ*, *menrâlânġ*, = het Mak. *lântaṅġ*, *diep*.

𐄂 𐄃 𐄅 (inrâlélé), bep. inrâlleka, Toer. en Bonth., = *kasóemba*.

𐄂 𐄃 𐄆 (1° ârasá), het Arab. *عرش*, *troon*, (Tar.)

(2° ârrasá). Saṅgârrasá, *eenige overeenkomst hebben*, bijv. in naam of voorkomen.

𐄂 𐄃 𐄇 (1° âroesóe), bep. âroesoeka, *stroom*, Boeg. idem; Mal. *hâroes*.

(2° âroesóe), = *hâroesóe*.

𐄂 𐄃 𐄈 (îroesóe), bep. îroesoeka; geb. van elk *langwerpig* voorwerp, dat aan het eene uiteinde dikker is dan aan het andere, bijv. van eene gewone *ganzenpen*, Boeg. *máúróe*, idem.

Âṅgirôési, *afnemen* in krachten; bijv.: een zieke, wiens einde nabij is.

𐄂 𐄃 𐄉 (ôerisí), bep. ôerisika, naam eener soort van *boom*, welks hout voor palen en dergel. geb. wordt. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄊 (1° ôeroesóe), bep. ôeroesoeka, *snot*. (2° ôeroesóe). Boêkoe-ôeroesóe, = *boêkoe-róesóe*. Vergel. *róesóe*.

𐄂 𐄃 𐄋 (ôrasá). Ôra-ôrasá, een mediceinaal plantje, *Dicerna elegans*, Boeg. *ôro-kóro*. Sidenr. *ôreṅġ-kóreṅġ*.

𐄂 𐄃 𐄌 𐄍 (ôrasâsa), bep. ôrasasâya, een *Raksjâsa*.

Máôrasâsa toempôena, *met troepen die er uitzien als raksjâsa's*. (Mádi.)

𐄂 𐄃 (1° âla), welligt oorspronkelijk niets anders dan: *wat?* van daar: *wat! hoe!* en v. d. in het Hollandsch ook dikwijls met behulp van *zou*, van *niet*, of *te meer*, of *te minder*, of op andere dergelijke wijze te vertolken, Boeg. idem; bijv.:

âla ta-māṅġênoe, *wat! gij niet gegaan zijn*, d. i.: *hoe! gij zoudt niet gegaan zijn?* — Dĵâppóká, âla ta-kâmma, *ik moge verrotten*, *wat! dat niet zoo zijn!* d. i.: *ik moge verrotten*, *wanneer het niet zoo is!* — Âla! âpa-mila-koekâna? *wat! wat zal ik zeggen?* d. i.: *ik weet er bepaald niets op te zeggen*. — Âla bâđĵiki niyâpa? lett.: *wat is het beste? wat is er aan te doen?* d. i.: *wat zou het best zijn om te doen?* (Rap.) — Pôenna ta-nakôelle-mo nabâyará; âla bâđĵi ta-kalenna (, of ook: *bâtaṅġ kalenna*) *koesôero erâṅgaṅgi Itoêwaṅġ*, *indien hij niet kan betalen*, *blijft er natuurlijk niets anders over, dan u zijn persoon zelve te laten brengen*, lett.: *wat! is het dan goed*, of: *zou het dan goed zijn, zoo ik niet*, enz. (Brief.) — Âla! âpa la-koepitôeroeṅġiyaṅġ-kô, îya-mo ânne kâna? *wat! (hoe!) wat zal ik u anders vermaken, dan dit woord?* (Rap.) — Âla-siyâpa-siyâpa, *wat! hoevelen ook maar*, v. d.: *ettelijke, verscheidene, eenige*. — Âla áparôewa-roewâṅgaṅġ-kô, lett.: *wat! (mijn hart) zou eene tweede geliefde voor u doen zijn!* v. d.: *wat! ik zou nevens u nog een tweede geliefde hebben!* d. i.: *ik bemin stellig niemand nevens u*. (Tar.) — Âla niyâkka sitaṅġâkoe ũga-gâṅġko dĵâmmēṅġ, *wat! zou ik slechts met een half, met een verdeeld hart, u vergezellen in den dood!* (Tar.) — Natásiya-sîyará-mo, âla niyâkka-pa sitĵîní rôewa, lett.: *zij werden verstrooid; wat! (hoe!) zouden er nog twee bij elkander geweest zijn!* v. d.: *zij werden zoo verstrooid, dat er geen twee meer bij elkander waren*.

Âla-pa insgelijks, even als *âla-ri*, en *âla-pa-sēṅġ*, en: *âla-îya-pa-sēṅġ*, en *âla-kâmma*, *gebezigd* om ons *hoe veel*, of *des, te meer*, *hoeveel*, of *des, te minder*, in het Makassaarsch uit te drukken; bijv.: *ri-lîno koc-ta-mátêne, âla ri yâṅġĵĵa-pa-sâllaṅġ*, lett.:

in deze wereld ondervind ik geen geluk; wat zal het dan zijn hier namaals?, d. i.: hoeveel te minder hier namaals! (Tar.) [Vergelijk hierbij: *ápa-pa* op *ápa* N°. 1.] — Inákke kíatâi, âla-parentâkoe-pa-sêng ta-kíanoêwañg, ik ben immers uw slaaf; hoeveel te meer dan behooren u die landen toe, waarover ik bevel voer; lett.: wat! (hoe!) de landen waarover ik bevel! gij zoudt die niet insgelijks bezitten! Vergel. hierbij *ápa-pa-sēñj*, op *ápa* N°. 1. — *Âla-kâmma*, nîyá-pa soerôna Toe-nisombâya, mânge, enz., wat! hoe! indien het zoo is, indien dit gebeurt, dat er een gezant van Toe-ni-sombâya gaat, enz., van daar hoe veel te meer, zoo er een gezant van Toe-ni-sombâya is, die gaat, enz. (Rap.)

Âla . . . *âla*, of . . . of [verg. 't Mal. *mân* . . . *mân*, idem], zoowel . . . als, bijv.: *patjînikoe âla ri-Datôewa-ri-Lampôela*, *âla-ri-Soêlewâtanğa*, *âla-ri-Âroe-Panjtjâna*, mijn zien, mijne opmerkingen, zoowel ten opzichte van *Datôewa-ri-Lampôela*, als ten opzichte van den *Soêlewâtanğ*, gelijk ook van *Âroe-Panjtjâna*. (Brief.) — *Âla-boerânnc*, *âla-baînne*, zoowel man als vrouw; of man, of vrouw. (Inl. Wetb.)

Âla-sêre, = *kâla-sêre*, = *sâla-sêre*. Vergelijk *sêre* N°. 1.

Âla-rapâna, lett.: wat is het gelijke daarvan?, van daar: bijvoorbeeld. Vergel. *râpanğ*. NB. tenzij men liever denke aan het Boeg. *âla*, = het Mak. *âlle*; dan zou het zijn: een voorbeeld daarvan nemende, of bijbrengende. Als iemand iets ongelukkig meêdeelt, hoort men soms antwoorden: *Ngâpa âla-rapâna?* lett. *Hoe?* . . . bijvoorbeeld? d. i.: *Hoe? Wat zegt gij daar? helder dit eens nader met eenig voorbeeld op.*

Kâla, welligt letterlijk *zie! wat!* (of *hoe!*), van daar onder anderen ook gebezigd, om het Hol-

landsche *dan*, hetwelk wij bij vergelijkingen gebruiken, uit te drukken; bijv. *badjikânğañg-kí âlâmpa*, *kípâti-lâmpa-lampâi*, *kâla âmôtereka*, letterl.: *het is beter, dat wij gaan ronddoolen, zie wat! wij zouden terugkeeren! Neen, dat niet*; van daar eenvoudig: *het is beter, dat wij gaan ronddoolen, dan terugkeeren.* (Djay.) — *Lâbîrañgi ampaînrañga kâla ásarêya*, *het is beter uit te leenen; zie wat! wij zouden ten geschenke geven! Neen, dat niet*; v. d. eenvoudig: *het is beter, uit te leenen, dan te geven.* (Rap. K. G.) — *Kâla roewâya toe-lîno koekapârîsañg*, *zie! wat! wegens twee meisjes, zou ik hartzeer gevoelen; op twee meisjes zou ik verliefd zijn! Neen, dat niet*; v. d. eenvoudig: *ik ben niet op twee, maar op u alleen verliefd.* — *Koepasapâtta-mi, kâla* (, of: *âla*) *ároêwa-roewâyai pamaikoc*, *ik zweer, dat mijn hart niet verdeeld is*, lett.: *ik zweer: zie! hoe! zou mijn hart verdeeld zijn?*

Vergel. Mak. Spr. § 214, bl. 131.

(2° *âlá*). *Pañgâlá*, eene omheining, enkel bestaande uit eenige naast elkander geplante struiken. (Rap., D. Moes.)

(3° *állá*), bep. *állaka*, *tusschenruimte*, Boegin. *állá*; van daar:

a) de *ruimte* of *afstand* van de eene bewoonde plaats tot de andere; streek waar men noch mensch noch huis te zien krijgt. (Rap. T. Dj.)

b) *ruimte* tusschen twee landen, *straat*;

c) *ruimte* tusschen Hemel en Aarde: *lucht*. (Tam.)

Âllá-karêmeng, *holte tusschen de vingers*.

Bôyaï allâna noewagânğ, uit gekheid gezegd tegen iemand die in den regen loopt. Wij zouden zeggen: *loop midden tusschen de regendroppels door; dan wordt gij niet nat.*

Lâmpa-állá, *daar gaan, waar zich geen menschen bevinden.*

Kaállá-állá, *overal tusschenruimten, of ledige vakken, daarstellend, of latend, van daar: zeldzaam.*

(4° Âlla), 't Arab. **الله**, *Allah*; ook even als ons *gut!* of *god!* gebezigd als uitroep van verbazing, hetzij bij vreugde, of droefenis; bijvoorb.: *Álla! sallóna!*, *God! hoe lang!* — *Âlla-taâla*, het Arab. **الله تعالى**, *de Hoogverheven God*; v. d.: *tampariyâlla-taâlai*, *hij vertrouwt niet op God.* (Rap. K. G.)

↪ ↻ (1° âlañg), het Arab. **عالم**, *wereld.*

(2° âlañg), soort van *stof*, = *sónǵké.*

Âlañg-rânte, soort van *âlañg*, die zoo bewerkt is, dat de figuren als 't ware in elkander gescheid zijn. (GG.)

Âlañg-tálâppó, soort van *âlañg*, waarop hier en daar enkele bloemen geteekend zijn.

↪ ↻ (1° âli). *Âñgâli-âlî*, *iemand hinderen, lastig vallen* (, bijvoorbeeld door iemand voor de voeten te loopen, door iemand aan zijn kleed te hangen, door iemand op het lijf te zitten, door leven te maken in de nabijheid-van iemand die slapen wil, enz.), *verhinderen.* Vergel. 't Mal. *meñǵâ-lañǵ-âlañǵi.* (Tar.) — *Têya-kô âñgâli-âlîyá*, *ri-djamañgkoe*, *hinder mij niet in mijn werk.*

Pañgâli-âlî, *het hinderen, het storen, het in de rede vallen, hindernis, hinderpaal.*

Pañgâli-âlîyāñg, idem.

Pakaâli-âli (Djay.), *een' hinderpaal daarstellen, dwarsboomen, afleiden.*

(2° âlí). *Kaâli-âlî*, of: *kâli-âlî*, bep. *kâli-âlika*, *trotsch, hoovaardig.*

Kaâli-âlîkañg, *windbuidel.*

(3° âlí), *âñgâli*, *máñgâli*, *máñgâli-âlî*, *schroomen*, Boeg. idem.

Pañgâli, *schroom.*

Pañgâlîki, a) *een schroomen voor*, v. d. *vrees, ontzag*; b) *iemand maken tot het voorwerp, waarvoor men schroomt*; v. d. *tâoe-ta-nipañgâlîki*, *iemand, die niet ontzien wordt, om wien men niet geeft.*

↪ ↻ (1° âliñg). *Âliñg-boêboé*, *stof.* (Sinr.) — *Loêloewi âliñg-boêboeka*, *het stuijft.*

(2° âliñg), Bonth. = *barâta.*

↪ ↻ (1° âloé), *doorslikken, verslinden.* — *Âloé-boêteré*, *geheel en al verslinden.*

(2° âloe), bep. *aloêwa*, vnw. *aloëñgkoe*, *rijststamper*, Boeg., Mal., Sund., Jav. idem. — *Âloe-boêlo*, *bamboezen stamper.* — *Âloe-kâyoe*, *houten stamper.* — *Natoëmpá-âloe-pakô*, *wanneer gij u door een rijststamper hebt laten stutten, die glad en alzo tot dat einde ongeschikt is, d. i. wanneer gij op iemand vertrouwd hebt, die uw vertrouwen onwaardig was.* (Sinr.)

Âloe-âloe-kanjǵjólî, *een kanjǵjólî-stamper.*

(3° âloé). *Âloé-âloé*, Boegin., Bonth. = *âli* N°. 1.

Âloé-aloêki, = *âñǵâli-âlî*; bijv.: *pônna ta-koc-wâlóe-aloêki-kí ri-djamañta*, *zoo ik u niet stoort in uw werk.*

(4° âloé), bep. *âloeka*, = *âlo* N°. 2, soort van *voegel*, de zoogenaamde *jaarvogel*, welks kop gebezigd wordt als *palarísí* (verg. *lârisí*). Men meent alzo, dat de koopers door het hangen van 'zulk een kop *niet verhinderd* zullen worden te komen. Vergelijk *âloé* N°. 3.

↪ ↻ (âlloëñg), = *dóeni.*

↪ ↻ (âlle), *nemen, halen*, enz., Boeg. *âla*, idem; bijv.: *na-taêna niyâsseñg âñgallêyâi*, *men*

wist niet, wie het weggenomen had. — *Djâi djônga* niyâlle, lett.: er werden vele hertebeesten genomen, d. i.: gevangen. — *Âpa ângâlê anne?* waarmede is dit hertebeest genomen, d. i.: gevangen? Wij zouden zeggen: is dit hertebeest door middel van een uitgezette strik, of met de striklans gevangen? — *Âlle-sîkó*, gevangen door middel van een uitgezette strik van buffelhuid. — *Âlle-djâraŋg*, door de jagers met de striklans gevangen. — *Ângâlê*, wanneer het staat tegenover *âpadoédoe* (men zie *dóédoe*), beteekent: de toonen als 't ware opnemen, of opvangen. — *Âpa kíâlê amântaŋg*, = *âpa kíparé amântaŋg?* wat doen wij nog langer te blijven?, lett.: wat nemen wij op ons, te blijven? — *Ângâlê djîkírî*, lett.: de *djîkírî* opnemen, of aanvangen, v. d.: voor gaan in het zingen van de *djîkírî*, verg. *djîkírî*. — *Niyâlle rekêna tanrinna I-Mâdi si-bilângaŋg*, het getal van *Mâdi's* minnaressen wordt genomen, d. i.: berekend op, honderd. (*Mâdi*.) — *Ta-koewâlê siyâpa pamâi badjîna*, ik neem niet in mijn verstand op, d. i.: bevat, of begrijp, niet de grootte zijner goedheid. — *Ta-naâlê-mo djâdjâraŋg*, de *djâdjâraŋg* nam geen menschen meer op, d. i.: kon geen menschen meer bevatten, zoo vol was zij. (*Mâdi*.) — *Ângâlê pamantângaŋg ri-ballâna Iyânoe*, zijn verblijf, of intrek, nemen, ten huize van *N. N.* — *Ângâlê ballâna taôewa*, lett.: iemand's woning innemen, v. d.: bij iemand logeren, inwonen. (Inl. Wetb.) — *Naŋgâlê-mi rômaŋg*, si-boêlaŋg, rôewam-boêlaŋg, hij woonde één of twee maanden in het bosch. — *Âlleï toempôena*, lett.: zijne krijgshelden meê- of terugnemen, d. i.: hen laten aftrekken. (*Mâdi*.) — *Ângâlê-kalêna*, terugtrekken. — *Ângâlê kalêna ri-gâoecka*, zich zelven aan de zaak onttrekken. — *Naâlê-mi boêlaŋg battâna*, lett.: haar

buik heeft reeds een maand genomen, d. i.: geduurd, v. d.: zij is reeds een maand zwanger. — *Naâlê-mi boêlaŋg-boêlaŋg*, zij is reeds eenige maanden zwanger. — *Naâlê-mi boêlaŋg, nâmpa lâmpa*, na verloop van een maand is hij gegaan, lett.: hij heeft een maand genomen, of gewacht, en toen pas is hij gegaan. — *Naâlê-mi boêlaŋg-boêlaŋg nâmpa lâmpa*, na verloop van eenige maanden is hij gegaan. — *Naŋgâlê-mi sibôelaŋg, rôewam boêlaŋg, amântaŋg ri-rômaŋga*, hij heeft één, of twee maanden genomen, om in het bosch te blijven, d. i.: hij heeft één of twee maanden in het bosch gewoond. — *Ngâlê-taŋgâllo-mi na-koelâmpa*, het was bijna middag, toen ik heenging. — *Âlle-pôle*, wederom nemen, hernemen. — *Âlle baŋgkêna*, iemand's voeten nemen, of omvatten, een voetval doen. — *Ta-naällêyama bâdjî-nikâna-kanâna*, hare geroemde schoonheid heeft mij niet beet, trekt mij niet aan. (*Sinr.*) — *Ngâlê siwâli*, het aan ééne zijde nemen, partijdig zijn. — *Ngâlê sâoeróe kalêna*. Men zie: *sâoeróe*. — *Mâdjâi tâoc ta-ŋgâlê âse*, er zijn veel menschen die geen paddie halen, d. i.: krijgen, te weten: van hun land. — *Mâbâdjîki asêya, mángâlêlêi âná*, de paddie staat goed, uitspruitsels nemen, d. i.: krijgende. (*Rap. K. G.*) — *Mángâlê karâeŋg*, als koning nemen, tot koning kiezen. (*Rap.*) — *Ângâlê âná*, als zoon aannemen; bijv.; *koewâlê-ko âná*, of: *koewâlê-âná-kô*, ik neem u aan tot zoon. — *Mángâlê nja wâna*, iemand zijn leven ontnemen. — *Ângâlê-kí lâba*, (*indien*) wij ons aantrekken de koele bejegening. (*Tar.*) — *Koewâlê-riewângaŋgi tedônta*, ik neem met geweld van wapenen uw buffel. — *Ngâlê mágâssiŋg*. Men zie: *gâssiŋg*. — *Âlle-toênâi kalênoe*, neem, d. i.: houd, u laag bij den weg. (*Kel.*) — *Niyâlle-kâboesóe*. Men

zie: *káboesóe*. — *Ŋgâlle-rapâna*, een voorbeeld ergens van nemen, of aanhalen. — *Ângâlle-râpaŋgi*, hem tot voorbeeld nemen. (Tam.) — *Ângâlle-râpaŋg ri*, een voorbeeld nemen aan. (Rap. T. Dj.) — *Naâlle-kowâsa-bôroŋg*, *áŋgânre poesâka*; *na-toêwaŋg-Ânoe naâlle kowâsa-djâlaŋg*, en zij heeft genomen eenen generalen gevolmagtigde, om te ontvangen (te aanvaarden,) de erfenis, en heeft den Heer NN. als specialen gevolmagtigde genomen. — *Ângâlle nânai lôkoka*, de wond neemt etter tot zich, v. d. de wond ettert. — *Ângâlleï pâoe-paôenna*, of: *kanâna*, iemand eene verklaring afnemen.

Alle en *âllesâi* soms gebruikt als ons: *komaan*; bijv.: *âlle*, *boêno ânjdjo*, kom aan! dood dat. — *Âllesâi bádili ânjdjo*, kom eens aan, schiet dat. — *Âlle sâi taropôngi ânjdjo*, kom aan, kijk eens met den verrekijker daarnaar. — *Âllesâi*, *padomâŋgi*, *komaan*, kijk eens op het kompas. (Kel.)

Pâlle, iemand, die neemt of haalt; bijv.: *pâlle-roêkóe*, *grashaalder*.

Tárâlle, lett.: *genomen zijn*, v. d. *gangbaar*, *gewild zijn*, Boeg. *tárâla*, idem. NB. de *r* in het Makassaarsch soms, in het Boegineesch dikwijls, welluidendheidshalve tussehengevoegd.

Allêi, *áŋgallêi*, a) *secheiden*, bijv. *twee jongens*, die zamen veehten. [NB. *âllei* zou zijn: *hen nemen*, *hen halen*, doch *allêi* is als 't ware *aan hen halen* of *trekken*];

b) *iemand iets ontnemen*; bijv. *ânjdjo toêwaŋga niyallêi bayoewâna ri-Iyânoe*, dien heer wordt door NN. zijne bruid ontnomen, v. d. overdragtelijk: *ontvrijd*.

Piyallêi, a) *iemand maken tot het voorwerp waarvoor men neemt of haalt*; b) *iemand of iets, laten nemen aan, laten beetpakken, overvallen*; bijvoorb.:

nipiyallêi djéné-soembâyaŋg Iyânoe, er wordt bidwater voor NN. genomen, of gehaald (bij gelegenheid van trouwen). — *La-mâŋgeyá ri-toêwaŋg Iyânoe*, *koepiyallêi kalêŋgkoe bânŋi riyagâŋga*, ik zal naar NN. gaan, doch ik zal mij opzettelijk op weg door den nacht laten overvallen, met andere woorden, het zoo uitrekenen dat ik in den nacht op reis ben.

Paŋgâlle, a) *het nemen*, v. d. *paŋgâlle-nâwanawâŋgkoe*, mijn nemen van gedachte, v. d.: *mijne meening*;

b) *die*, of *dat*, *neemt*, bijv. *paŋgâlle-barâtoe*, een stuk bamboe met een *kádâro* er aan, hetwelk de *patânra* bezigt tot inming van de *barâtoe*. — *Paŋgâlle-pêpé*, een jongen die vuur haalt, of: *aangeeft*; van daar: *sâpóe-paŋgâlle-pêpé*, hetgeen bezigd wordt van de *voldoening* der som, welke de moordenaar tot vernietiging der *bloedschuld* voldoen moet, wanneer hij een' *slaaf* gedood heeft; bijv.: *pôenna âta-dji niboêno*, *nisâpóe-paŋgâlle-pêpé-dji*, *roêwan-tâiki âssi-pôloŋg pên-teŋ-taôenna*, *sânŋiŋg boelâêŋg*; *si-tâi paŋgâlle-pepêna*; *îya-mi mátaŋgâêŋg boelâêŋga*, *bâraŋg-bâraŋga*, zoo slechts een slaaf gedood wordt, vordert men de voor slaven vastgestelde *voldoening*, zijnde twee en een half *tâi*, of *twintig reaal*, als gewone *pên-teŋ-táoe* (, men zie boven op *ên-teŋ*), geheel in goud te betalen, en nog bovendien voor hem als slaaf, of *paŋgâlle-pêpé*, één *tâi*, of acht reaal, voor de eene helft in goud, en voor de andere in goederen te betalen. NB. De *pên-teŋ-táoe* is geheel voor den eigenaar van den slaaf; de *paŋgâlle-pêpé* daarentegen wordt onder den eigenaar, het land, en den vorst, of het hoofd, verdeeld. (Rap.)

Tápaŋgâlle ri, er toe gebragt zijn om zich te la-

ten nemen; aangetrokken worden door een persoon of zaak; v. d.: *daarin behagen scheppen*; bijv.: *toemálábá tápaṅgâlle, vreemdelingen die ergens aange-trokken worden, die ergens zoo veel schik vinden, dat zij daar blijven hangen.* (Kel.) — *Tápaṅgâlle ri-na-ninring, lett.: door daauw, aangetrokken worden, v. d.: behagen scheppen in een koele bejegening.* (Kel.)

Paṅgallêi, a) *iemand maken tot het voorwerp, waaraan men iets ontnemt*; b) *iemand maken tot het voorwerp, waarbij, of waarvan, men iets neemt, of aanneemt*; bijv.: *tâoe-napaṅgâlleiya balânjđja, de man, van wien hij voorschot genomen heeft.*

Allêyaṅg, a) *nemen voor*; b) *ergens van nemen of aannemen*; bijv. *pâtan-rêyalá niyallêyaṅgi tási-tâoe, vier reaal wordt daarvoor genomen of gevorderd, per hoofd.* (Rap. T. Đj.) — *Máṅgallêyaṅg kanâna, nemen iemands woorden, iemands woorden aannemen, iemand gehoorzamen, van daar: áṅgallê-yaṅg-lâlo-kô kâna, Mâdi! neem jij toch mijn raad aan, Mâdi!* (Mâdi.) — *Na-noewallêyaṅg paṅga-đjariṅkoe, neem jij mijn onderwijs aan, luister naar hetzelfde.* (Rap. K. G.)

Allêyaṅg dikwijls gebezigd voor ons: *toldat, welligt oorspronkelijk niets anders dan: ergens van nemen, iets erlangen, ergens toe geraken, iets bereiken, en de beteekenis van toldat slechts uit het verband te verklaren*; bijvoorb. *âpa-đji na-kípâra-áparêssa-mo alleyâna-râpiki bânṅgi, lett.: vervolgens onderzochten wij gezamenlijk de zaak, toldat het nacht werd, welligt letterlijk: de nacht geraakte er toe om te komen.* — *Allêyaṅgi ábânṅgoeṅg tõe-waṅg-Pêtoró, toldat de Assistent-Resident opstond* (Brief.), welligt lett.: *de Assistent-Resident geraakte er toe, om op te staan.*

Koewallêyaṅg nabôlí ri-lânṅí mákalimâna,

toldat hij mij nederzette in den vijfden Hemel. (Tam.) Welligt letterlijk: *ik geraakte er toe, om gezet te worden, enz.* — *Koewallêyaṅg anrâpí pa-rasânṅaṅg, toldat ik kwam aan een land* (Tam.); welligt letterlijk: *ik geraakte er toe, om te bereiken.*

Paṅgallêyaṅg, *iemand maken tot het voorwerp, waarvoor men neemt, of haalt.* — *Na-napaṅgallê-yaṅg-đja kalênna, en hij het maar voor zich zelven neemt, zich zelven maar toeëigent.* (Rap. T. Đj.) — *Tâoe-ampaṅgallêyaṅgai kalênna ântoe, de man die zich zelven dat toegeëigent heeft.* (Rap. T. Đj.) — *Napaṅgallêyaṅgi kalênna đjânṅaṅga, lett.: de haan neemt het voor zich zelven, d. i.: voldoet uit zich zelven aan de laatste vereischte, om als overwinnaar in den strijd beschouwd te worden.* NB. gebezigd van een' haan, die zijn' tegenstander overwonnen heeft, en nu niet waelst, tot dat men hem naar de *parasíla* brengt, maar uit zich zelven nogmaals naar den overwonnen haan toestuift, om dien te pikken. Ware hij niet meer in staat geweest, om zijn' vijand te pikken, zoo wierd de zaak als pari beschouwd. — *Ákoelle-đjá ásoero paṅgallêyaṅgi, ik kan het immers voor hem laten halen, te weten: het đjâti-hout.* (Brief.) — *Karaenna ampaṅgallêyaṅgi balânjđja, lett.: zijn meester neemt voor hem, of: doet hem nemen (krijgen) voorschot* (voor de tripaṅg-visscherij), te weten: van den poeṅgâwa des vaartuig's. NB. De poeṅgâwa geeft hem dus enkel voorschot op voorspraak zijn's meesters, die dan nu ook aansprakelijk is voor de aflossing van het geld.

Siyâlle, *elkander nemen*; bijv.: *siyâlle lâmoeṅg-lâmoeṅg, elkanders planten* (bijv. đjagoṅg) *nemen, of gebruiken.* NB. teeken van vriendschappelijke samenleving! (Rap. K. G.) — *Siyâlle-soesôenna*

Iyânoe, *een zoogbroeder van NN.*; lett.: *iemand, die te zamen met een ander, aan één en dezelfde borst gezogen heeft.* — Râssi-mi pâraṅg, ta-siyâlle pamēntēṅgāṅg, *de vlakte was zoo vol, dat de menschen elkander's plaats niet konden innemen, niet van plaats veranderen, zieh volstrekt niet roeren konden.* (D. Moes.)

Siyallēi, *het van elkander nemen, v. d. in elkander grijpen, geheel tot elkander komen*; bijv.: siyallēi-mi piraôewa, *het eene gejammer grijpt als 't ware in het andere, d. i.: het is een onophoudelijk gejammer.* Vergel. râoe N°. 2. — Siyallēi-mi kañjijinna matâna, *zijne wenkbrauwen zijn als 't ware reeds één met zijne oogen, gebezigd van oude menschen, wier wenkbrauwen en oogen door den ouderdom zamengetrokken zijn.*

Siyallēyaṅg-kanâna, *naar elkander's woorden luisteren.* Men zie boven: *âṅgallēyaṅg-kanâna.* (Rap.) — Siyallēyaṅg-mi kanâya, lett.: *zij nemen elkander's woord, of gelofte van trouw, aan*; gebez. van twee jongelui, wanneer de jongman het ja-woord ontvangen heeft.

Pasiyâlle, lett.: *elkander doen nemen, v. d. vercenigen, trouwen.*

Alle-alle bâya-bayâna, *de schoten aanhalen.*

Āṅgâlle-alle ri-kâiri, *hij neemt zijn koers links, = mâë-mâë ri-kâiri.* — Āṅgâlle-alle-timboróki, = *mâë-mâë-timboróki.*

Alle-allēyaṅgi, *het opnemen, partij trekken, voor iemand.*

↘ ↙ ↘ (1° âlo). — Alo-alôwi, *iemand verhinderen, beletten, van daar: hem plagen door hem te verhinderen, in hetgeen hij verrigten wil, bijvoorbeeld: door hem in den weg te staan, of gedurig wat van hem weg te ne-*

men, enz. Vergelijk âli N°. 1 en âlóe N°. 3. (Rap. T. Dĵ.)

(2° âlo), bep. alôwa, *soort van vogel, door anderen genoemd âlóe, vergel. âlóe N°. 4. NB. De kop van dezen vogel dikwijls in een kraampje opgehangen, opdat, zoo als de Inlander vertrouwt, de koopers niet belet mogen worden, om te naderen, ta-niyâlo-alôwi.* Men zie âlo N°. 1. Zoo ook een âlo-kop, en een kóera of *landschildpad*, bij het bouwen van een huis, aan den voet van den middelsten paal begraven, opdat de voltooiing van het huis niet belet, en verder *alle ongeluk van deze woning geweerd worde*, ta-niyâlo-alôwi, na-ta-nikôera-koerâi, of: ta-niyâpa-apâi. Men zie kóera N°. 2 en âpa N°. 1.

(3° âllo), bep. allôwa, vnw. allōṅgkoe, *dag.* — Anne allôwa, *heden.* — Āllo-âllo, *dagelijks.* — Riyâllo, ri-bâṅgi, *bij dag en bij nacht.* — Āllo-karâēṅg. Men zie: *karâēṅg.* — Āllo-mâtei, *over dag is zij dood.* — (Bid.) — Mâta-allôwa, *de Zon.* — Āṅgkâna si-âllo, *roëwaṅg-âllo-maki nîyâ bāttoe, dat gij één, of twee dagen geleden gekomen waart.* — Āṅgkâna: piraṅg allôwaṅg-maki nîyâ bāttoe, *dat gij eenige dagen geleden gekomen zijt.* Vergelijk vooral boven op: *piraṅg.* — Kanâi-nâikâna alôwa, *de Zon is nog aan het klimmen, v. d. gebez., om aan te duiden 's morgens circa te 9 ure; ook toegepast op 's menschen leeftijd, en duidt alsdan een' ouderdom van 25 à 30 jaar aan.* — Taṅgâllo-mi allôwa, *het is middag; op 's menschen leeftijd toegepast duidt het een ouderdom van ongeveer 40 jaar aan.* — Āllo-bēnre-bēnre. Men zie *bēnre.* (Rap. K. G.) — Riyallōna-pa salasâya, na-ni-soēnnâ, *aanstaande Dingsdag heeft het besnijdenisfeest plaats.* (Brief.) — Na-kockalâoé soëro âllei

riyallôna sânnênġa, *ik zal Maandag Westwaarts* (, d. i.: tot u, te Makassar) *zenden, om het te halen* (Brief.)

Allôwi, *in de Zon plaatsen, of leggen*; van daar *bleeken*, bijvoorbeeld: *goed*. — Naállôwi, *door de Zon beschenen*.

↪ ↪ (1° ila). Men zie *i* N°. 3 en *la* N°. 2.

(2° îlá). Ângîlá-îlá, *onbesuisd zijn*. — Ângîlá-îlá-dôcdoe-kô, *gij zijt vreeselijk onbesuisd, onbesonnen*.

Pañgîlá-ilâkki, *iemand, of iets, maken tot het voorwerp, jegens hetwelk men onbesuisd is*; bijvoorb. âñjđjo boënting-berôewa, nagâppa napañgîlá-ilâkki baïnnênna, *die jonggetrouwde man is al zeer onbesuisd tegen, v. d.:* vordert in den coïtus al te veel van, *zijne vrouw*.

Sipañgîlá-ilâkki, *al te onbesuisd op elkander losgaan*; gebezigd van twee vechtende partijen.

(3° îllá), mîllá, *zich openen*, Boeg. mîlá, idem; bijv.: ámîlláki matâna, *zijne oogen openen zich*. (Bid.)

Ampaîllá matâna, *zijne oogen openen*. (Dġjay.)

Ampaîllá-îllá, *iemand groote oogen laten opzetten, iemand laten toekijken, of aankijken* (, zonder hem wat meê te geven).

↪ ↪ (îlañġ), 't Mal. en Jav. *ilañġ, verdwijnen, verdwenen, verloren, te zoek geraakt, verlies*. Ook in het Makassaarsch gebezigd van *verliezen* bij het spel. Men zie op *ôntonġ*. — Insgelijks komt het voor van 't *overlijden* van iemand. NB. *mâte* slechts cenvoudig *sterven*. — Voorts wordt het ook gebezigd van iemand's *gebed*, als hij ongelukkig onder het bidden maar even, hetzij door zijne eigen' vrouw, of door de vrouw eens anders, of door een ongehuwde vrouw, als hare *sôesoë's* reeds

gezwollen zijn, wordt aangeraakt. Dan is het gebed zoo goed als *niet gedaan*, als: *verloren*. NB. De aanraking met zijn' eigen dochter schaadt in dit geval niet. — Eindelijk wordt *îlañġ* ook toegepast op den *man*, die zoo hartstogtelijk verliefd is, dat zijn eigen bestaan als 't ware *vernietigd wordt, zich*, om zoo te spreken, *oplost* in dat van het voorwerp zijner liefde; bijv.: îlañġá ri-baïnnênna Iyânoe, *ik ben geheel verzot op de vrouw van NN*. (NB. in zuiver Makass. bedient men zich van *âtġinna*, men zie *ġinna* N°. 3).

Têya-kô ilañġi ri-âñjđjo baïnnênna, sâbá niyâna boerannênna, *begeer die vrouw niet zoo heftig, want zij is een getrouwde vrouw*. (NB. in zuiver Makass. *katġinnâi*.)

Sikaîlâñġi baïnnênna, *op elkander's vrouw geheel verzot zijn, haar met heftigheid begeeren*. (NB. in zuiver Mak. *sikatġinnâi*.)

↪ ↪ (îliñġ). Mîliñġ, ámîliñġ, = *mêlenġ, ámêlenġ*.

Paîliñġ, en: paîliñġ-îliñġ, = *paélenġ, en: paélenġ-êlenġ*.

↪ ↪ ↪ (1° île), oud woord, = *ilálañġ*, vergel. *lálañġ* N°. 1. (Tġôewi.)

(2° île), Sal. = *bâlle* N°. 5.

Mátarîle, *medicijnen gebruiken*.

↪ ↪ (1° ôelá), *stooten met de hoornen*, geb. van een *beest*.

Siyôelá-ôelá, *elkander met de hoornen stooten*. (D. Moes.)

(2° ôela). Ôela-ôela, bep. ôela-oelâya, 't Mal. *ôelur-ôelar, wimpel*; bijv.: kîpasá-niyôela-ôela-moe-tiyâra, *een waaijer versierd met parelen*, als 't ware *wimpels- of slingers-gewijze met parelen bezet*. (Bid.)

↪ ↪ (1° ôeloe), bep. oelôewa, vnv. oelôênġ-

koe, *hoofd, begin*, van iets; bijv.: *oorsprong eener rivier*, Boeg. idem, Mal. *hoeloe, bovengedeelte, begin, oorsprong eener rivier*, Sund. en Jav. *oeloe, het eerste, voornaamste, hoofd, aanvoerder, gevest*.

Ook met de benaming van *oeloe* bestempeld: de uiterste van de rij noten aan de regterzijde, bij zeker spel; men zie *ádóelóe-dóelóe* op *dóelóe* N°. 2.

Kádâro-oeloe. Men zie: *kádâro*. — *Bôko-oeloe*, *achterhoofd*. — *Tânnga-oeloe*, *het midden van 't hoofd*, bovenop gerekend. — *Oeloe-soesoe*, *speen*.

— *Simbôleng-oeloe-tânnga*. Men zie: *simbôleng*. — *Oeloe-tânnoeng*, *het begin van het weefsel*, zijnde bij de *pamálóe*, verg. *bálóe* N°. 2. — *Oeloe-bâtoe*, *hoeksteen*.

— *Oeloe-biyôla*. Men zie: *biyôla*. — *Oeloe-âte*, = *ôlo-âte*, vergel. *ôlo* N°. 2, = *olótinng*, = *bolátinng*, *maagholte*. — *Oeloe-soêrá*, *hoofd van een' brief*. Aldus genoemd de Arabische woorden:

قول الحق, *het woord der waarheid*, en dergelijke meer, die men aan het hoofd van een' brief plaatst.

Vergel. Makass. Spraakk. § 39. — *Oeloe-bállá*, de paal van een huis, dien men het eerst in den grond gezet heeft, zijnde de middelste paal van voren aan het huis, of zoo er twee middelste palen zijn, die aan de regterzijde. — *Oelôenna gânraŋga*, *het bovenste, of breede uiteinde, der gânraŋg*.

— *Oeloe-kânre-djâwa*, = *ânroŋg-kânre-djâwa*. Vergelijk *ânroŋg*. — *Oeloe-gâoeka*, *het hoofd, de aanlegger, der zaak*.

— *Oeloe-âlaŋg*, = *djôeroe-bâtoe*. (S. Tjin.) — *Oeloe-pâoe*, *een hoofdwoord, of: een woord, waarop men rekenen kan, woord van eer*;

bijv.: *koesâre-ko oeloe-paôeng*koe, *ik geef u mijn woord van eer*. — *Oeloe-pagalatjângaŋg*, = *ânroŋg-pagalatjâŋgjaŋg*; men zie: *ânroŋg*.

Oeloe-kâna, a) = *oeloe-pâoe*;

b) *verbond, overeenkomst*; v. d.: *paôeloe-kâna*,

een verbond maken, zamen overeenkomen. (Rap.)

Van daar ook: *siyoeloe*kanaï, *zamen een verbond maken*, en v. d. wederom: *pasiyoeloe*kanaï, *het maken van een verbond*.

e) *vóorrede*.

Toe-mánngôeloe, *menschen die voorgaan, geleide*.

Niyoeloe, *geleid, voorgegaan, worden*. (Djay.)

Oelôewi, *tot hoofd, of aanvoerder, verstrekken aan, aanvoeren, vóorgaan, tot gids verstrekken, begeleiden*.

Paŋgôeloe, *een hoofd, een opperhoofd*, (Mal. *paŋghoeloe*, idem,) *heft van een mes; gevest eener kris; handvat*sel.

Ápaŋgoelôewi taôewa, *de menschen aanvoeren, vóorgaan, bij het werk*.

Oeloe-oeloe lâyaŋg-lâyaŋg. Verg. *lâyaŋg* N°. 1.

Ámoeloe, *met zijn hoofd, of kop, ergens zijn, het hoofd, of den kop, rigten*; v. d.: *têyaï moeloe djârân*koe, *mijn paard wil den kop niet wenden*,

luistert niet naar het mennen. — *Ámoeloe-wâráki*, *nipadállé-kalâóe*, (*het lijkt*) *ligt in het graf met het hoofd naar het Noorden en met het gezicht naar het Westen gerigt*.

— *Ámoeloe-manîyaŋgi*. (NB. *manîyaŋg*, Boeg., = Mak. *tîmboró*, (*de draak*) *rigt zijn' kop naar het Zuiden*.

— *Ámoeloe-kalâóeki*, *hij rigt zijn kop naar het Westen*. — *Ámoeloe-man-râiki*, *hij rigt zijn kop naar het Oosten*. (Rap. T. Dj.)

— *Mámoeloe pamâina*, *overdragt*. = *éró-pamáina*. (D. Moes.)

Pamoeloe, *het wenden van hoofd of kop*; bijv.: *pamoelôenna nagâya*, letterl.: *het met zijn kop-zijn van den draak, het zich wenden met den kop*, v. d.:

de plaats waar de kop van den draak zich bevindt, of: de plaats werwaarts de draak zijn kop wendt.

(Rap. K. G.)

Paôeloe d̄jarâna, *zijn paard doen wenden met den kop*. NB. geb. van een weêrspannig paard. — Paôeloe-bâd̄jiki d̄jarânoe, *wend, of stuur, uw paard goed*. — Paôeloe-kalâóeki bisêyañga, *den kop, d. i.: den voorstevan, van het vaartuig naar het Westen brengen*. — Paôeloe-bâd̄jiki bisêyañga; t̄eya-kô papâmpañgi, *rigt den voorstevan van het vaartuig goed, laat het niet dwars tegen de golven liggen*. — Paôeloe-sâi kanâna, lett.: *ga eens na de rigting, d. i.: de bedoeling, zijner woorden, d. i.: overweeg eens, of men op zijn' woorden vertrouwen kan*.

Sômbalá-papaôeloe, *kluiver*.

Siyôeloe-oelôewi, *elkander met de hoofden of de koppen raken*; bijv.: siyôeloe-oelôewi bakkêya, *de lijken liggen met de hoofden tegen elkander, d. i.: kunnen wegens de groote menigte niet behoorlijk begraven worden*.

(2° oêlóe), welligt: *omwinden, v. d.: oêlañg, a) touw dat p̄assa N°. 2 en bôko-bôko bij het weven verbindt*. Boeg. idem.

b) strik van met bast van *kâyoe-d̄jâwa* zwartgemaakt touw (*ôteré-Soêm̄ba*), om boscghanen meê te vangen;

c) strik van buffel-huid, tot het vangen van hertebeesten.

Kaôelóe, *ergens omgewonden, omgeslingerd zijn*.

Pakaôelóeki, *iets winden om het een of ander*.

Kaôelañg, *ergens omwinden, omslingeren*, Boeg. idem; bijv.: nikaôelañgi ôena, *haar hoofdhaar werd (te weten door haar' man onder het worstelen) omgewonden, omgeslingerd, namelijk: om zijne hand, d. i.: hij slingerde, wrong, haar haar om zijne hand*.

Lêbá ikâoc-mi tákaôelañg ri-kamboên̄gkoe, *gij zijt als 't ware in mijn hart ergens omgewonden,*

d. i.: *de gedachte aan u is niet uit mijn hart te rukken*. (Sinr.)

↪ ↻ ↺ (oêlé), = *lánri*, = *sábá*; bijv.: oêlé-kammâna-miñ̄d̄jo, = *lánri-kammâna-miñ̄d̄jo*; vergel. *kánma* N°. 2. — Ôelé ta-koerap̄ina, *dewijl ik het niet volvoeren kan*. (Rap.)

↪ ↻ ↺ (oêleñg); het Mal. *oêlañg*, *herhalen, dikwerf ergens gaan*. (Sinr.)

↪ ↻ ↺ (1° êla). Êla-êla, bep. *êla-elâya*, gebezigd van datgeen, wat *tusschen twee personen of zaken, gelegen is*, en alzoo die beide *scheidt*, Boeg.

idem; v. d. geb. van den *persoon* die als 't ware

tussehen twee andere *in ligt*, d. i.: tot geen van beide gerekend wordt, bij geen van beide te huis

of welkom is; v. d. geb. van de *zaak*, die als 't

ware tussehen twee personen inligt, d. i.: eigenlijk

aan geen van beide toebehoort, enz. — Êla-êla-mi

i-bâñgo (Kel.), gebezigd van den dwaas, die zijne

vrouw verstooten heeft voor eene andere, en nu

bij geene van beide welkom is. — *Empówañg êla-*

êla zou kunnen gebezigd worden van de positie

eener vrouw, die volgens onze separatie van tafel

en bed, van haren man gescheiden is. Zij heeft

geen man meer, en kan toch ook nog geen ander

trouwen. — Kôdi-pamênteñgâna bâllaka, êmpo-

êla-êlaï, *het huis is slecht gelegen, het ligt tussehen*

beide, bijv.: *tussehen de stad en Kâmpoñg-Bároe in*,

zoo dat noeh de mensehen van de stad, noeh die

van *Kâmpoñg-Bároe* u ligtelijk bezoeken zullen. —

Parasâñgañg êla-êla, *een land, dat tussehen beide*

ligt, dat mij eigenlijk niet toebehoort, v. d. over-

dragt. geb. van een meisje, dat haar hart slechts in

naam aan een' jongeling geschonken heeft. (Sinr.)

(2° êllá), ñgêllá, *met een haak*, van hoorn of

stevig hout, vastgemaakt aan een touw van buffel-

huid, *de wanden van een huis omverhalen*. NB. dit geschiedt dikwijls door roovers, wanneer zij in grooten getale zijn; zij banen zich op deze wijze den toegang en leggen de bewoners neêr, wanneer deze niet goedschiks alles leêg laten plunderen.

Paêllá, *de menschen die de wanden der huizen met haken omverhalen*. Boeg. bélla, idem.

(3° êlla). Êlla-êlla. Deze klanken gewoonlijk gezongen, onder het voorttrekken van een vaartuig en dergelijke meer, ten einde de geestdrift wat op te wekken; v. d. dit *êlla-êlla* geb. van alles wat onder het zingen van *êlla-êlla*, wij zouden zeggen: *met een hoeraatje*, geschiedt, Boeg. idem; bijv.: *êlla-êllaï bisêyañga*, *het vaartuig onder het zingen van êlla-êlla voorttrekken*. — *Áñgêlla-êllaï ðjowána*, *zijne troepen onder het roepen van êlla-êlla aanvoeren*. (Mâdi.) — *Niyêlla-êlla-mi talibânnañg Pasirina*, *zijn Pásirsche krisband werd hem met een hoeraatje van 't lijf getrokken*. (Mâdi.) Vergel. *léle* N°. 2.

Êlla-êlla matâna, of: batâna, soort van Sambâwaaseh gezang. (D. Moes.)

↘ ↗ ↘ ↗ (êllóe), mëlloé, ámêllóe, *zich kronkelen onder het voortkruipen*, bijv.: *een slang*; v. d.: *onder het loopen met 't middellijf heen en weêr draaijen*, bijv.: *eene vrouw*. Ook geb. van het *zich heen en weêr bewegen* van den penis.

Paêllóe, *zich doen kronkelen onder het voortkruipen*, enz.

↘ ↗ ↘ ↗ (êllé), spotten. Boeg. idem. — *Kâna-êllé-êllé*, *spotrede*. — *Êllé-ellêki*, *bespotten*.

Tâoe-paêllé-êllé, *spotter*.

↘ ↗ ↘ ↗ (êleñg), mêleñg, ámêleñg, *een weinig schuins staan*, bijv.: *iemand's hoofd*.

Ámêleñg-mêleñg, *nu zoo, dan zus, schuins staan*,

zich gedurig heen en weêr, nu rechts, dan links, bewegen; bijv. gebez. van iemand's *hoofd*, iemand's *penis*, enz.

Paêleñg, *een weinig op zij doen staan*.

Paêleñg-êleñg, *gedurig heen en weêr bewegen*.

↘ ↗ ↘ ↗ (êlo), ons *el*, Jav. idem. (Bid.)

↘ ↗ ↘ ↗ (ôlla), = *agáñg* N°. 2. — Koewôlla, = *koewagáñg*, *met mij*. (Sinr.) — Siyôlla, = *siyagáñg*, *met, tegelijk met*; bijv.: I-Râmboe *siyôlla Mânjdja*, *Râmboe met Mânjdja*. (Mâdi.)

Ta-niyôlla, = *ta-niyagáñg*; bijv.: *bôlí-má kâmma ðjâmmēñg ta-niyôlla-ðjâmmēñg*, *laat mij sterven, zonder dat er met mij gestorven wordt*, d. i.: *laat mij alleen sterven*. (Mâdi.)

↘ ↗ ↘ ↗ (1° ôle), môle, *terugkeeren*.

Ámôle-môle, *gedurig wederkeeren*, v. d.: *zich herhalen*; v. d. gebezigd om ons woord *dikwijls* in het Makassaarseh uit te drukken. (Sinr.) Boeg. *mámôle-môle*, idem; v. d. ook: *zich heen en weder bewegen*, bijv.: *de golven*. (Kel.)

Pamôle, *doen wederkeeren, herhalen*; bijv.: *ôlé koepamôle-molêna koepâoe*, *dewijl ik mijn zeggen gedurig doe wederkeeren*, d. i.: *bij herhaling zeg*. (Brief.)

Pôle, zamengetrokken uit: *paôle*, = *pamôle*, *doen terugkeeren*; bijv.: *ampôleï sárâya*, = *ampa-pôleï sárâya*. Men zie boven op *pôle* N°. 2. (Rap.) — *Pôleï tñjðjânoe*, *doe uwe gelofte terugkomen, nog eens komen*, om vervuld te worden, d. i.: *vervul uwe gelofte*. — *Mânge môle tñjðjâ*, *een gelofte gaan vervullen*. — *Ta-mámôleyá samâya*, *ik vervul mijne gelofte niet*. (Kel.)

(2° ôlle), môlle, oorspronkelijk: *veranderen*, v. d.:

a) *herstellen, genezen, bekomen, bijkomen* uit eene *flaauwte*, *terugkomen* van het *kwade*, *laten varen* zijne *slechte handelwijze*.

Mólle-mi, geb. van paddieplantjes, die reeds van de verplanting *bekomen zijn*, er reeds wederom frisch en gezond uitzien.

Ámólle-sânro, van een ziekte hersteld zijnde, de *sânro*, of *doctoresse*, gaan *bedanken*, en een geschenk, hetzij in geld, hetzij in een kleedje, of iets anders bestaande, aanbieden.

b) *verschalen*, bijv. geb. van *wijn*; *flaauw worden*, *zijn smaak verliezen*, bijv. geb. van *azijn*.

Ápaólle koëkkoelóe, *afgestroopte huid* (of ook: *leder*), die hard en onbuigzaam geworden is, wederom als 't ware *gezond maken*, d. i.: wederom *tot haren vorigen toestand doen terugkeeren*, door in water te weeken. Zoo ook: *ápaólleĩ bânnañga*, *het garen*, dat men door middel van *patási* (, men zie *tási* N°. 1,) *hard*, of *stijf*, gemaakt heeft, *in water weeken*.

⚡ \ \ ⚡ (ôlcñg), *langzaam*, *langdradig*; bijv.; *tâoe-ôlcñg*, *een langzaam mensch*.

⚡ \ \ ⚡ \ (1° ôló), bep. *ôloka*, *worm*, *mot*, Boeg. *óelá*, Mal. *óelat*, idem. — Ámássí-mi olóna, lett.: *zijne wormen hebben zich geroerd* (vergel. *bássí* N°. 3); *gebezigd van iemand*, die heimelijk vermoord is, wanneer de misdaad later aan het daglicht komt. — Ôló-tôli, *oorworm*. — Ôló-boêloe, soort van *worm* met haar. — Ôló-înróe, *înróe-worm*. — Ôló-oenti, *pisañg-worm*. — Ôló-boëtta, *aardworm*. — Bôsi-ôló. Aldus genoemd de regen, die, nadat de paddie reeds geplant is, nagenoeg enkel des nachts valt, dewijl men meent, dat hierdoor de worm in het gewas komt, dus zoo veel als: *wormregen*. — Ôló-kátalá, lett.: *jeukende worm*.

Ôló-ôló, lett. *alles wat maar overeenkomst heeft met*, op gelijke wijze bezield is als, *de worm*; v. d. in het algemeen: *beest*. Onder *ôló-ôló* ook dikwijls

verstaan: de *kállóe-đjíná* (, verg. *kállóe* N°. 2), de *kaloémpañy* N°. 3, de *timpóoesóe*, de *tenemálany* en andere ingredienten voor *dóepa* en *satáñggi*, gelijk ook voor Makassar-olij en dergelijke meer. — Ôló-ôló-tâoe, *een beest van een mensch*. — Kaóló-ôló, *beestachtig*.

(2° ôlo). Ôlo-âte, = *óeloe-áte*. Men zie: *óeloe* N°. 1.

(3° ôlo). = *koélle*, bijv.: *pónna taéna olóna*, = *pónna taéna koelleyánna*, *zoo het onmogelijk is*.

(4° ôlo), *doelen*, *tot doel hebben*, *bedoelen*, *zich ergens heen rigten*, Boeg. idem; bijv.: *nâkke naôlo kanânnoc*, *op mij doelt uw woord*. — Áñgôlo kêreki-mâe? *verwaarts is uw doel?* d. i.: *verwaarts wilt gij keengaan?* — Parasâñgañg naôlo, *parasâñgañg na-âñjtjoe-âñjtjoeróe*, *de landen*, *verwaarts hij zijn koers rigt*, *verguan*, *worden geheel en al tot gruis*.

(Djaj.) — Olóna kâpañg-salâya, *het zich naar haar doel rigten*, *het werkzaam zijn*, *der achterdocht*. — Naôlowá toe-đjâi, *een troep menschen komt mij tegen*, neemt de rigting naar mij. — Taéna niêmañg naôlowá, *er is volstrekt (geen wild) in mijne rigting gekomen*, op mij afgekomen. — I-ta-niyôlo, lett. *dat-geen*, *waarop niet gedoeld (gemikt) wordt*. Van daar naam van een geneesmiddel, door de *bissoe's* aan den vorst voorgeschreven, wanneer er vrees bestaat, dat de vogels de zaadkorrels uit den grond zouden pikken, alzoo zoo veel als middel waardoor ons land *niet ten doel staat aan de aanvallen der vogels*. (Rap. K. G.) — Ta-lômo-lomôwai naléyo toe-Bône, *nađjallôka Mañgkâsará*, *naolôwa bâr-risí-Balânda*, *het is geene ligte zaak*, *om door Boniers belegerd te worden*. (NB. de gewoonte der Boniers is, om eene invasie te doen, en terstond daarna eene *bêntēng* op te rigten, en *đjâgong* te

planten tot onderhoud der troepen, vervolgens weder op eene andere plaats hetzelfde te bewerkstelligen, en zoo in het oneindige voort; weshalve het zeer lastig en vervelend wordt, met hen te oorlogen), *evenzoo, om een amok van Makassaren het hoofd te bieden, zoo insgelijks, om een aanval van Hollandsche troepen tegen zich gerigt te zien.*

Piyolôwi, *ergens op doen doelen*; bijvoorbeeld: inâkke kípíyolôwi, te weten: *kanánta, op mij laat gij uw woord doelen, op mij doelt gij met uw gezegde.*

Pañgôlo, *het doelen*, bijv.: *kêre-mâë pañgolôta?, werwaarts wilt gij heengaan?* — Pañgolôna nâwanawâñgkoe, lett.: *het doelen mijner gedachten*, van daar: *mijne meening.*

Olôwañg, a) *koers*; b) gedeelte van het schip, bij den voorsteven; van daar gebezigd bij het optellen van *schepen*: *pâtam-poêlo olowâna kâppalá, veertig schepen.* (Bid.)

(5° ôlo), *van voren*, of ook: *te voren, vroeger, zijn*, Boeg. idem; bijv.: *naôlo-mi bômbañg-lompôwa, er stonden groote golven van voren.*

Riyôlo, a) *van voren*, b) *te voren, vroeger, eerder*, bijv.: *âñgîñg-riyôlo, wind van voren*, d. i.: *tegenwind.* — *Pamâroëñg-riyôlo, vóórsteven.* — *Tâoe-riyôlo, voorouders.* — *Âná-riyôlo.* Men zie *áná.* — *Âdjâppa riyôlo, vooruit-gaan.* — *Riyôlo ta-tétêna-pa ânnañg, vroeger, terwijl het nog geen zes ure is*, d. i.: *vóór zes ure.* — *Riyôlo-pa na riyôlo, vroeger, en dan nog eens vroeger*, van daar: *sedert onheugelijke tijden.* (Bid.) — *Ânne-mâë riyôlo, vroeger.* — *Îya-riyolôwa băttoe, hij, die het eerst komt.* — *Máriyôlo-dôêdoewi pakiyôna, hij roept te vroeg.*

Riyolôwañg, a) *van voren* (S. Tjin.); b) *vroeger*, ten opzichte van het een of ander.

Kariyôlo, of: *mákariyôlo, eerste.* Vergel. Mak. Spr. § 119.

Rîyo-riyôlo, of: *ânne mâë rîyo-riyôlo, eertijds.* — *Ânoe-rîyo-riyôlo, iets van eertijds, iets dat ouderwetsch is.*

Pariyôlo, *doen voorafgaan*; bijv.: *kípariyôlo-lâlôwi pamopporôta ri-nâkke, schenk mij vooraf* (, of: *eerst*), *vergiffenis.* (Brief.)

(6° ôlo), *máñgôlo*, Boeg., = het Mak. *andallé-kañg, voor iemand verschijnen.* (Sinr.) Vergelijk *dállé N° 3.*

Pâpiyolôwañg, = *pandállékâñganñg, voor iemand doen verschijnen.* (Sinr.)

𐌲𐌱𐌰 (alípañg), *duizendpoot.* Mal. *liepan*, idem.

Alípañga, dus genoemd het rijksvaandel van Pôloñgbâñgkeñg.

𐌲𐌱𐌰 (alêpoe), naam van de eerste letter van het Arabische Alphabeth, en van het eerste jaar van een Javaansche *windoe.* (Rap. T. Dj.)

𐌲𐌱𐌰 (oelâppá), *máñgoelâppá*, geeft een *sterk knallend* geluid te kennen, en wordt daarom gebezigd van een *kanonschot*, van een *zwaren donderslag*, en dergelijke meer, bijv. *gôentoeróe máñgoelâppaka sárâna, de knallende donder.* (Djay.)

𐌲𐌱𐌰 (oelâmbí), bep. *oelâmbika*, eene soort van *band*, gemaakt van *bômbañg*, en gebezigd tot het afzetten van de jagtplaats, Boeg. idem; bijvoorb.: *tânañg oelâmbí, oelâmbí's spannen.*

Pañgoelambíkãñgi, iemand maken tot het voorwerp, waarvoor men de oelâmbí's spant.

𐌲𐌱𐌰 (oelâbé), *ñgoelâbé, steigeren* (een paard); van daar bijvoorbeeld overdrachtelijk gebezigd van een *drenkeling*, die gedurig met de

handen naar iets tracht te grijpen, als 't ware *gedurig met de handen slaat*, even als een steigerend paard met de voorpooten.

☞ ☞ ☞ (alâma), bep. alâma, *teeken*, het Arab. علامه, bijvoorb.: alâma-soûra, *opschrift van een' brief*.

☞ ☞ ☞ (alîmi), het Arab. علم, in genitivo, *geleerd*. (Tar.)

☞ ☞ ☞ (ilâmoe), 't Arabische علم, *wetenschap*.

☞ ☞ ☞ ☞ (oelamâna), verknoeiing van het Mânañgkârbauseh-Maleische *ôlar-mânjanj*, de bijgeloovige naam van den *regenboog*, als *draak* voorgesteld. (Djay.)

☞ ☞ ☞ ☞ (alînta), bep. alintâya, *bloedzuiger*, Mal. *alintah*, Jav. *lintah*, Sund. *lentah*, idem. — Alînta-têdonḡ, groote soort van *bloedzuiger*. — Alînta-đjâroeḡ, kleine soort van *bloedzuiger*. — Tântaḡ-alîntâi, *lij is als een bloedzuiger, die terstond afvalt*, wanneer hij verzadigd is. Toegepast op iemand, die terstond na het eten heengaat. Wil men voorkomen, dat deswegens eene aanmerking gemaakt worde, zoo zegt men bijv. tēja-ki paḡgapâḡgá ri-pamâi, tântaḡ-alînta-má-âne, *neem het mij niet kwalijk, dat ik zoo terstond na het eten vertrek*.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (olôtiḡ), = *ôloe-âte*. Men zie *ôloe* N°. 1. — Ta-naolôtiḡ-má, *zij heeft mij niet meer aan haar olôtiḡ*, d. i.: *denkt niet meer aan mij*. (Sinr. K. G.)

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (alitâna), bep. âlitanâya, *witte nier*.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (olâđja-kâkâ), soort van *gezing*. (D. Moes.)

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (oléyaḡ), manier van *geld*

opzetten bij het *tóngkó*-spel, ten deele *tóngkó*, ten deele *léyaḡ*. Men zie *tóngkó-tóngkó* op *tóngkó*.

☞ ☞ ☞ ☞ (âlará), bep. âlaraka, soort van *watergras*, welks halmen driekantig zijn, *Cyperus sp.*, Boeg. idem; van daar: tjinjtjijḡ bâtaḡ-âlará, een ring in den vorm dezer halmen, van daar onze ouderwetsche degens, ook wel genoemd *béranḡ-bâtaḡ-âlará*.

Âla-âlará, idem.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (alânro). Alânrowi palânḡga-tjádiya, de kleine palânḡga's (verg. *lânḡga*), op gelijken afstand van elkander met touw aan een daarmede dwarslopend bâmboe of hout vastbinden. Boeg. idem. — Niyalânro, aan zulk een bamboe of hout vast gemaakt worden. (Dat. Moes.)

Paḡgalânro, de naam van bovengemeld bamboe, of hout. NB. de *paḡgalânro* loopt in dezelfde rigting als de *groote palânḡga's*, en is vlak onder de *kleine palânḡga's*.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (îloró), bep. îloroka, het *water* of *vocht* in den mond, de *smaak*. (Rap.) Boeg. idem.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (ôelará), bep. ôelaraka, *slang*, Boeg. *ôelâ*, Mal. *ôelar*, Jav. *oela*, idem. — Ôelará-lêkó, kleine groene vergiftige slang, die wel eens in tuinen wordt aangetroffen. — Ôelará-đjéné, *waterslang*. — Ôelará-léleḡ, *zwarte slang*. — Ôelará-târa-balâwo, insgelijks soort van vergiftige *slang*. — Ôelará-tásâmpe, naam eener soort van *kris*, aldus genoemd, dewijl het lemmet zoo gewerkt is, dat het wel iets van een slang heeft. NB. een zeker vorst zou een slang *over een omheining* hebben zien *hangen*, en naar aanleiding daarvan, zulk een soort van *kris* hebben laten maken.

☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ ☞ (ôeloeroé). Ôelo-oelôeraḡ, *verlei-*

den, *meésleepen*; bijv.: *têya-kô máriṅg niyoêloe-oeloêraṅg, laat u niet verleiden, meésleepen.*

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (ôloró), *loslaten, vieren*, Boeg. *ôlóló*, Mal. *hoelor*, idem; bijv.: *ôloróki-nâoeṅg, iemand, of iets, naar beneden laten zakken, met een touw.* — *Máṅgôloró bisêyaṅg, een vaartuig doen afloopen.* (GG.) — *Riyôloróna leleriya*, lett.: *in het loslaten van de leléri-plant, van daar: in datgeen wat de leléri als 't ware viert of loslaat, d. i. de ranken van de leléri.* (Dat. Moes.) — *Ôloró kalêna nâoeṅg, zich laten afzakken, van een boom* bijv. — *Niyôloróki kaloekoêwa, de klappers worden met een touw naar beneden gelaten.* — *Niyôloróki lâyaṅg-lâyaṅga, de vlieger wordt naar beneden gelaten.*

Paṅgôloró, dat wat gebezigd wordt om iets naar beneden te laten, van daar: het touw voor het aftrekken van de kokosnoten.

Oelôraṅg, hengelstok.

Paṅgoelôraṅg, bezigen, bijv.: *een' dag, om op te doen afloopen een vaartuig, d. i. op zekeren dag een vaartuig doen afloopen.* (S. Tjin).

Van dit *ôloró, vieren*, waarschijnlijk ook af te leiden: *môloró, langwerpig.* Vergel. het Jav. *moe-loer, oeloer, langer worden, zich uitrekken, voortgang hebben, voortgaan.* — *Môloró-bayâwo, langwerpig rond als een ei, ei-vormig, ovaal*; bijvoorb. gebezigd van iemand's gezicht. Boegineeseh *móvló*, idem.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (êloró), bep. *êloroka, = ǎloró, water, of vocht, in den mond, de smaak.*

Niyelôri paballêya, het vocht van den mond, dat zich met het sap van de geneeskundige kruiden vermengd heeft, wordt op den patient uitgespuwd. Boeg. *riyelôri*, idem. NB. Dit *niyelôri* wel te onderschei-

den van het *nipórasá*, waarbij ook de kruiden zelve worden uitgespuwd.

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (âla-rapâna). Men zie *âla* N°. 1.

𐄂 𐄃 𐄄 (âllaká), = *hállaká.*

𐄂 𐄃 𐄄 𐄅 (êle-lê), uitroep, zoowel bij vreugde als droefenis gebezigd.

𐄂 𐄃 𐄄 (aloêwa), bep. *aloewâya*, met suikerwater gekookte, of slechts geweekte, vruchten; *geconfijte vruchten.* Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 (oeloêwa), bep. *oeloewâya*, vrw. *oeloewâṅgkoe.* — *Âná-oeloêwa, eerstgeboren, of oudste, kind.* Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 (1° âlasá), bep. *âlasaka*, 't Mal. *alas, voetstuk*, v. d. overdragtelijk: *afstammelingen*, waarop de voorouders als 't ware rusten; van daar *alásâna toe-matêya, de afstammelingen der stervelingen.* (D. Moes.)

(2° âlasá), Sal., = het Boeg. *âlá*, = het Mak. *rômaṅg.*

𐄂 𐄃 𐄄 (âloesóe), bep. *âloesoeka, fijn.* Mal. *hâloes*, idem. — *Âloesóe pandâllekâṅgkoe, fijn, d. i. zuiver, is mijn gevoel voor u, lett.: mijne verschijning in gedachte voor u.* (Kel.) — *Âḍjâma-âloesóe, fijn werken, fijn werk doen.*

Pakaâloesóe, iets fijn maken, fijn doen; bijv.: *pakaâloesóe-deṅgkâna, lett.: zijn stampen fijn maken, d. i.: 't fijn stampen.*

𐄂 𐄃 𐄄 (âlasá). *Âlasáki goêliṅga, het roer aan de saṅgkîlanṅ-irâwa vast binden.*

Paṅgâlasá, bep. *paṅgâlasaka*, datgeen, waarmee het roer aan de *saṅgkîlanṅ-irâwa* wordt vastgebonden. Boeg. idem.

𐄂 𐄃 𐄄 (ôelasá). Verg. *bîṅgasá.*

𐄂 𐄃 𐄄 (i-lâoe). Men zie: *lâoe* N°. 1.

⚡⚡⚡ (oeloe-âte). Men zie *oeloe* N°. 1.

⚡⚡⚡ (ôlo-âte), = *oeloe-âte*.

Men zie *oeloe* N°. 1, en *ôlo* N°. 2.

⚡⚡⚡ (alahôdjâ), bep. alahôdjâya, = het Mal. *algoedjoe*, = het Portug. *algoz*, *beul*.

⚡⚡ (âwá). Âwá-âwá, *zamenbinden, bij mal-kander houden*, bijv. een' *rínrínj*, een *dáseré*, de *adjoerañj's* van een *kádó-pôle*, enz.

⚡⚡ (1° âwañg), *mâwañg*, *vloten, boven drijven, boven de oppervlakte van het water liggen drijven*, zoo als bijv. de kaaiman; Boeg. *káwañg*.

Pâwañg, *pamâwañg*, *doen vloten, doen drijven*, bijv. een *vaartuig*, v. d.: *een vaartuig te water doen gaan*. (Djay.)

(2° âwañg), *begraven*, bijv.: een *pot* met goud, ook geb. van 't *begraven* van *lijken*. (Rap., G. G.) [*Tárúwañg*, dat eigenlijk van dit *âwañg* afgeleid is, tegenwoordig uitsluitend gebezigd van het *begraven* van *lijken*.] — Na-îya *âssoeñga niyâwañgi*, of: *niyawâñgañgi*, *de rijstblokken werden ter halverwege in den grond begraven*. NB. dit geschiedt bij zwaren rouw.

(3° âwañg). *Âwañg-âwañg*, het Mal. *âwan-âwan*, = *rámmanj-rámmanj*, *wolken*.

(4° âwañg), *bolster, schil*; Boeg. idem. — *Âwañg-taîpa*, *schil van de manjga-vrucht*. — *Âwañg-lêmo*, *limoenschillen*. — *Âwañg-âse*, *paddie-bolster, zemelen*. NB. *âse* doorgaans achterwege gelaten. — *Âwañg-tôwa*, *oude zemelen*, gebruikt voor het *balámbañg*. Men zie boven op *balámbañg*. — *Âwañg-loêmóe*, *zachte, of versche, zemelen*.

⚡⚡ (âwí), = *palíkañj*. Boeg. *káwí*, idem. (*Kóerróe*).

⚡⚡ (âwoe), bep. *awôwa*, *stof, asch*, Boeg.

idem, Mal. *háboe*, Jav. *awoe*, idem. — *Âte-âwoe*.

Men zie *âte*.

Âwoe-âwoe, soort van *visch*.

⚡⚡ (âwe), *mákâwe*, Boeg., *nabij*.

Ângawêyañg, a) *iemand* of *iets nabij doen zijn*, (Sinr.); b) *nabij iemand, of iets, zich bevinden*; bijv.: *ângawêyañgi toe-málompôwa*, *in de nabijheid van den Gouverneur blijven*.

⚡⚡ (âwo), bep. *awôwa*. — *Mâñgge-âwo*, *stiefvader*. — *Ânroñg-âwo*, *stiefmoeder*. — *Âná-âwo*, *stiefkind*.

⚡⚡ (oêwa), Mal. *oewá*, *oom*, of: *moei*.

⚡⚡ (1° oêwañg), *geld*, Boegin. idem. — *Ôewañg-sâla*, *valsch geld*. — *Siyôewañg*, *tien duiten*.

(2° oêwañg), *grijs*, Boeg. *óebañg*, Mal. *hoéban*, Jav. *oewan*, idem. — *Tâoe-oêwañg*, *grijsaard*. — *Oewânga-mi*, *hij is al grijs*.

⚡⚡ (oêwe), bep. *oewêya*, Bonth. *rótan*.

⚡⚡ (1° êwa). *Êwâi*, *ângêwâi*, *iemand, of iets, weérstaan, zich verzetten tegen*, Boeg. idem. — *Naêwá*, *hij weérstaat mij, verzet zich tegen mij*.

Piyewâi, *iemand, of iets, maken, tot het voorwerp waar men zich tegen verzet*, bijv.: *koeposôwi kalêngkoe, koepiyewâi ádjâppa sañggênna Kâmpoñg-djâwa*, *ik heb mij vermoeid (moeite gegeven), en er mij tegen verzet (mij geforceerd), om tot Kâmpoñg-Djâwa te loopen*. — *Koepiyewâinna-dji gâs-siñg na-koekoelle băttoe ri-ballâta*, *wanneer ik slechts alle krachten inspan, kan ik wel aan uw huis komen*.

Siyêwa, *elkander staan, of: gelijkstaan* (in regten); geb. wanneer beide partijen gronden voor hun gevoelen kunnen bijbrengen. (Rap.)

(2° êwa). *Ewâi*, *ângewâi*, *helpen, bijstaan, ondersteunen*. Boeg. idem. — *Naewâiyá*, *hij onder-*

steunt mij; bijv. geb. door iemand, die ten gevolge van ziekte nog te zwak is, om alleen te loopen. — Ta-koellêya-ko koebali. Ewâi kalênnoe, *ik kan je niet helpen, red je zelven maar.* — Tâoe-ângêwaiyai, *iemand die een ander te hulp komt.* (Inl. Wetb.). — Lânri niyêwaîna, *omdat men hem te hulp gekomen is.* (Inl. Wetb.) — Ewâi panambêya, *het net te hulp komen, d. i.: verstellen.*

Parêwa, bep. parewâya (gevormd van éwa, door vóórvoeging van pa, en inlassing van r, gelijk in het Boeg. zeer dikwijls, in het Makassaarsch slechts zeldzaam, plaats vindt), *gereedschap*, en v. d.: *de toebehooren van iets*, lett.: *datgeen wat helpt*, of *ondersteunt*, Boeg. idem; bijv.: parêwa-tânnoeñg, *weefgereedschap, weefgetouw.* — Parêwa-bállá, *huisraad.* — Parêwa-bisêyañg, *scheepstuig.* — Parêwa-ânni, *spingereedschap.*

Ewângañg, = *paréwa*; bijv.: ewângañg-paboendôekañg, *oorlogsgereedschap, d. i.: wapenen.* — Ewângañg-lômpo, *kanonnen.* — Ewângañg-tjâdi, *geweren*, en dergel. (Rap. T. Dj.) — Poenna niyá tâoe kíalle ewângañg, lett.: *zoo er menschen zijn, die wij als werktuigen bezigen, d. i.: die wij in betrekkingen plaatsen.* Zoo spreekt bijv. de vorst van zijne eerste staatsdienaren. — Ewângañg-messîgi-ka, lett.: *het gereedschap van de moskee, v. d.: het personeel dat de dienst in de moskee waarneemt.*

Ampiyewângañgiyângi Iyânoe, *het een of ander, bijvoorb. een geweer, tot wapen doen zijn voor N. N., d. i.: hetzelfde aan N. N. tot wapen afstaan.* (Rap.)

Márewângañg (, NB. over de tussehenvoeging der r zie men boven bij: *paréwa*), *zich gereedmaken, aanstalten maken*, bijv. om aan wal te gaan, of om te strijden, of om, wat het ook zij, te doen.

Parewângañg, *stel* (, NB. over de tussehenvoeging van de r zie men bij: *paréwa*); bijv.: tjînj-tjîng si-parewângañg, *één stel ringen* (gewoonlijk drie stuks), lett.: *een zeker getal ringen die malkander als 't ware bijstaan.* — Boêyañg si-parewângañg, *één stel speelkaarten.*

Welligt is dit ewâi oorspronkelijk van éwa N°. 1 af te leiden, en lett.: *weêrstand bieden ten behoeve van iemand, v. d.: hem helpen.*

↗ ↘ ↙ ↚ (1° ôwé). Ôwé-ôwé, *uitdrukking*, waarmede men iemand aanroept, zooveel als: *mâë-sáko, kom eens hier.* (Rôyoñg).

(2° ôwe). — Paowêyañg, = *parowéyañg* (, verg. rôwe N°. 2), *ergens uit laten afhangen*; bijv.: napowêyañg ri-tontôngañg, *hetgeen men uit een venster laat afhangen.* (D. Moes.)

↘ ↗ ↙ ↚ (ewângañg). Zie éwa N°. 2.

↗ ↘ ↙ ↚ (awârañg), naam eener soort van gewas, er uitzijnde als bamboe en dergelijke.

↗ ↘ ↙ ↚ (áwâlli), = *wâlli* N°. 3.

↗ ↘ ↙ ↚ ↗ ↘ ↙ ↚ (awallîya), het Arab. أولياء, meervoud. van *wâlli* N°. 3. (Rap. K. G.)

↗ ↘ ↙ ↚ ↗ ↘ ↙ ↚ (awollîya), = *awallîya*. (Tar.)

↗ ↘ ↙ ↚ (îwasá), bep. îwasaka, de bast van de palápa der tâlá- of lontar-bladen, gebez. voor touw.

↗ ↘ ↙ ↚ (áwâoe), = *wâoe* N°. 1.

↗ ↘ ↙ ↚ (1° âsa), *bruischen*, bijv. geb. van de golven, als: mángâsaî bômbañga, *de golven bruischen.* Boeg. *másai*, idem.

(2° âssa), bep. assâya, *zeker, vast*, Boeg. idem.; vergel. *nâssa*, v. d.: *wettig, naar behooren*; bijv.: nîka-âssa, *een zeker, of wettig, huwelijk*, een huwelijk gesloten met goedvinden der naaste betrek-

kingen, en verder geheel volgens de voorschriften des Koran's. (Rap.)

Pakaâssa, *zeker maken; als zeker, als geldig, beschouwen*; bijv.: ta-nipâkaâssaï paṅgappâna, *het wordt niet als zeker beschouwd, dat hij (het goed) gevonden heeft*. (Inl. Wetb.) — Ta-nipâkaâssaï d̄janj-d̄jîna, *hunne overeenkomst wordt niet als geldig beschouwd, er wordt daaraan niet gehecht*. (Inl. Wetb.)

Assâï, *zeker zijn ten opzichte van, v. d.: iets doorgronden, iets terdege onderzoeken, en tot klaarheid brengen*. (Rap. K. G.)

(3° âssa). Âṅgâssa, *van ouderen tegen iets drukken*. Boeg. ássá, idem. (Maoet.)

(4° âssá), *inproppen, instoppen, opproppen*. (G. G.)

Siyâssá-âssá, *elkander als 't ware opstoppen*; v. d.: *verdringen*; bijv.: âṅd̄jo noesiyâssá-âssá-môn-toe, kēnaṅg, māṅge-māṅge! *wat verdringt gij elkander, menschen! wij zouden zeggen: wat is het hier opgepropt vol!* (Tam.)

Assâkki, *ergens instoppen*.

Assâkkaṅg, *ergens instoppen, v. d.: in het water stoppen, naar beneden drukken*; bijv.: noewasâkkaṅgi pokôna, ámoëmbaï appâna; noewasâkkaṅgi appâna, ámoëmbaï pokôna, *zoo gij het aan de eene zijde naar beneden drukt (in het water), komt het aan de andere weër te voorschijn*. (Rap.)

(5° âssá), bep. âssaka, *ons aas*, in het kaartspel.

ⓂⓄ (âssaṅg). Âssaṅg-d̄jôekóe, *kieuwen*. Boeg. idem.

ⓂⓄ (1° âsi). Māṅgâsi-âsi, *iemand met het voornaamwoord k í, of ta aanspreken, v. d.: hem achtling, ontzag bewijzen*. (Tar.) Boeg. ásiwi, idem. Verg. k í N°. 2 en ta N°. 3.

(2° âsi). Paṅgâsi-âsi, bep. paṅgâsi-asîya, *ring*

van rotting, of saguweerhaar, dienende om de peló-kaṅg op de prauw vast te zetten.

(3° âsi). Kâsi-âsi, bep. kâsi-asîya, *arm, behoefstig*; Boeg. idem.

Kakâsi-asîyaṅg, *armoede*.

Nipakâsi-âsi, *mishandeld worden*. (Bid.)

NB. welligt beteekent dit *kâsi-âsi* lett.: *iemand die anderen als zijn meerderen moet beschouwen*. Men zie *âsi* N°. 1. Vergel. Mak. Spr. § 73.

(4° âssi), bep. assîya, vnw. assîṅgkoe, = *bóne* N°. 1, Mal. *iesie, vullen, vulsel*. — Assîna boet-tâya, lett.: *het vulsel, of de inhoud, des land's, v. d.: de bevolking des lands*.

(5° âssi), bep. assîya, *vleesch*; bijv.: âssi-palâkka. Men zie: *palâkka* N°. 2.

Âṅgâssi, *vleezig*; v. d.: *kaloëkoc-âṅgâssi*. Men zie: *kaloëkoc*. — Palagêsaṅg-māṅgâssi, *een vleezige, of: stevige, arm*. (Rap.)

(6° ta-māṅgassîya-mi), = *ta-māṅgassēṅga-mi*. (Kel.)

ⓂⓄ (âsoe), Sal., Bonth. en Boeg. *hond*.

ⓂⓄ (âssoeṅg), *rijstblok*. — Âssoeṅg-kaṅj-d̄jôlí, een *ássoeṅg*, die gebezigd wordt om de ingrediënten voor de *kaṅj-d̄jôlí* in te stampen. (NB. even als de *ássoeṅg-bôdo* met slechts één opening.) — Âssoeṅg-lâboe, *langwerpig rijstblok*. — Âssoeṅg-bôdo, of: *si-mâta*, of: *bôdoṅg*, een *kort, of klein, rijstblok, een rijstblok met één gat, een rond rijstblok*. Men zie op *mâta* N°. 1, en *bôdo*, en *bôdoṅg*.

Âssoeṅg-âssoeṅg, soort van stenen *vijzel*, van onderscheiden grootte, gebezigd tot het fijn maken van allerlei ingrediënten, dus genoemd wegens overeenkomst in vorm met een *ássoeṅg* of *rijstblok*. — Ook aldus genoemd de *bovenste groote knobbel* van het menscheijk *bekken*; bijv.: *tásâlâi-âssoeṅg*

assoëna, *haar ússoeñg-ússoeñg is verzwikt* (, gelijk bij kraamvrouwen soms gebeurt).

Âssoeñg-pôlonḡ, = *tánrabáyo, nevelblek* (?)

☞ ☞ ☞ (âse), bep. asêya, vnw. asêñgkoe, rijst in de bolster, *paddie*; Boeg. idem.

Âse-bâkká, rijst die als 't ware nog *groeit*, d. i.: *uitzet*, wanneer zij gekookt wordt, d. i.: *onharige paddie*. — Âse-lômpo, *harige paddie*.

Van de *âse-lômpo*, heeft men twee soorten: 1° *kóvasá*, 2° *âse*, of: *pâre*, *póenóe*.

Van de *âse-kóvasá* zijn dit de voornaamste soorten: âse-léleñg, âse-raôekañg, âse-lâpañg, âse-mândi, âse-êđja, âse-bândá-đjâmalá, âse-bândá-Segêri, âse-léleñg-êđja, en: âse-âse-tâba. (NB. alle langzaam groeiende soorten). — Voorts: âse-Lapandaêri, âse-Đjâwa, âse-moêko, en: âse-parâda. (NB. alle spoedig groeiende soorten.)

Van de âse-póenóe heeft men deze soorten: âse-kêbó, âse-bayâwo, âse-palâë, âse-tjâmba, âse-bômbonḡ, en âse-kalêñgkeré.

Âse-lôlo, *jonge*, of *half-rijpe paddie*. NB. deze wordt dikwijls gegeten, nadat men ze in een pan gebakken, vervolgens gestampt, en in een wan gezuiverd heeft. Men nuttigt ze *geweekt* en ook *niet geweekt*, met *suiker* en *geraspte klapper*. — Tímbo-tímbo-âse. Men zie *tímbo* N°. 1.

☞ ☞ ☞ (1° âseñg), v. d.: ñgâseñg, *al, alle*. — Îya-ñgâseñg, *zij alle*.

Asêñgi, ñgasêñgi, *met hun allen ergens aan meêdoen*; *met hun allen iets doen*; v. d.: met hun allen op iemand aanvallen, hetzij indedaad of slechts met woorden. (Rap.)

(2° âseñg), ñgâsseñg, áñgâsseñg, *weten, kennen*. Boeg. *ísânḡ*, idem. — Koewâsseñg-mi, *ik weet het al*. — Ta-koewassêñgai, *ik weet het niet*.

— Ta-koewassêñga-mi, *ik weet het niet meer*. — Ta-koewassêñga-pa, *ik weet het nog niet*. — Ta-koewâsseñg-bađjikaï, *ik weet het niet goed*. — Pônna naâsseñg-mâmo kalêna, *zoo zij zich zelve maar kennen*, d. i. hier: *zoo zij slechts weten, dat zij slaven zijn*. (Brief.) — Ta-koewâsseñg koekâna-kanâ-mi lĩngóena Iyânoe, *ik weet niet meer te zeggen*, d. i.: *ik kan niet meer zeggen, geen tweede voorbeeld opgeven van, iemand die raaskalt gelijk NN*. (Brief.) — Âsseñg naêró-đjâmmēñg, *wie weet, of hij niet zal sterven*. (Kel.) — Âsseñgi, *wie weet!* — Toe-ngâsseñg âdá, *iemand, die de adats kent, een besehaafd, beleefd, vriendelijk mensch*. NB. *âdá* gewoonlijk weggelaten en eenvoudig gezegd: *toe-ñgâsseñg*. — Ta-ñgâsseñg-âdá, *onbesehaafd, onbeleefd, stug*. — Máñgâsseñg, *weten, kennen, kundig*; bijv.: *tâoe-máñgâsseñg, een kundig mensch*. (G.G.) Đjarañg-máñgâsseñg, *een gedresseerd, een mak, paard*. — Ta-máñgâsseñg battôewañg siyagāñg âdá. Vergel. *báttoe* N°. 2. — Áñgâsseñgi tjélâya, *het toezigt hebben over het zout*.

Assêñgañg, a) *weten voor*, bijvoorbeeld: *tálâlo rannoēñgkoe*, of: *tálâlo párisina pamaikoe*, *taêna koewassêñgañgi*, of: *ta-koewâsseñgâñga-mi*, te weten: *koekâna-kâna rannoēñgkoe*, of: *párisikoe*, d. i.: *ik ben buitengemeen verblijd*, of: *bedroefd, ik weet er geen woorden meer voor te vinden, het is een onuitsprekelijke blijdschap, of droefheid*. — Taêna-mo naâsseñgañgi pamaína, lett.: *hun gemoed wist er niets meer op*, d. i.: *zij wisten niet meer wat te doen*. (Đjay.)

b) *assêñgañg, weten, leeren kennen ten opzichte van*, v. d.: *kennis maken met*; bijv.: *tiring niyâkka parênta sēñg koegâppa, âpa-mâe niyassêñgañgi*, *zoo ik op eens weder een order, de Hemel weet welke*,

krijg, lett.: *waarmede ook kennis gemaakt worde!* — Têya-kí lampâi kâle-kalênta, âpa-mâë niyassênga-
n̄gi riyagânga, *ga toch niet alleen derwaarts, wie weet wat u op den weg te wachten staat?*

e) assêngaṅg, soms ook: *iemand's manier van handelen, waaruit men hem als 't ware leert kennen; bijv.: kâmma-mînj̄d̄jo assêngâna toe-máalom-pôwa, alzo is de manier van handelen of doen van den Gouverneur. (Maoet.)*

Paṅgâsseṅg, *beschaafdheid, beleefdheid, voorkomendheid, vriendelijkheid.* — Paṅgassêngi, *iemand maken 't voorwerp, ten opzichte waarvan, met betrekking waartoe men kent, of weet, v. d.: ergens verantwoordelijk voor zijn; bijv.: ânne mâṅgkoka ikâoe ampaṅgassêngi, gij zijt verantwoordelijk voor dit kommetje.* — Koekellâi noepaṅgassêngi ânj̄d̄jo mâṅgkoka, *ik verlang dat gij verantwoordelijk zijt voor dat kommetje.* — Ta-napaṅgassêngiyá battoë-waṅg ânj̄d̄jo taôëwa, *die man is onbeschoft jegens mij.* — Ta-napaṅgassêngiyá lâdjá, *hij heeft geen respect voor mij.* — Nakellâi kí-koepaṅgassêngi, *hij verlangt, dat ik van u wete, d. i.: u in het oog houde.* — Ka-ta-mákoellêyai ta-nipaṅgassêngi mâ-radekâya, *daar er van den vrijen mensch als zoodanig kennis moet genomen worden, d. i.: daar de vrije mensch als een vrije moet beschouwd en behandeld worden (, niet als slaaf mag aangemerkt worden).* (Rap. T. Dj.) — Ta-mákoellêyai ta-nipaṅgassêngi, *er behoort van hem kennis genomen, d. i.: op hem een oog gehouden te worden.* (Rap. T. Dj.)

Paṅgassêngaṅg, *kennis, wetenschap.*

Ampiyâsse-assêngi, *iets maken tot het voorwerp, waarvan men ter dege weet, iets grondig kennen, grondig zich eigen maken.*

Piyâsseṅgiyaṅgi, *iemand kennis geven.*

Pâpiyassêngaṅg, *kennisgave; van daar: soërá-pâpiyassêngaṅg, brief of geschrift van kennisgave, placaat.*

Siyâsseṅg, *elkander kennen, bekend zijn met; bijv.: ta-siyassênga-mi sibatêi, of: siróëpa; lett.: zij weten er weêrkeurig niet meer van, om elkander te herkennen, d. i.: zij ontzien malkander volstrekt niet meer.* NB. bijvoorbeeld gebezigd van twee strijdende partijen.

Âsseṅg-âsseṅg, *bekende.*

ᵐᵒ (îsa), bep. isâya, 't Arab. عِشَاء, *bid-stond, 's avonds te half zeven ure.*

ᵐᵒ (îsiṅg), 't Arab. إِذْن, *vergunning.*

ᵐᵒ (îsoë), ṅgîsoë, het Mal. *iesap*, *zuigen, opslurpen, opsnuiven, optrekken, ophalen; rook bijv. of water, enz.*

ᵐᵒ (îsseṅg), = *âsseṅj* N°. 2, *weten.* — Îsseṅgi, *wie weet!* (Djay.)

Pâissêngaṅg, *kennis geven aan.*

Paṅgîsseṅg, = *paṅgâsseṅj.*

Paṅgîsseṅgaṅg, = *paṅgassêngaṅj.*

ᵐᵒ (1° ôësóe). Áôësóe-ôësóe, *doorrijgen, losjes naaijen, bijv. een kleedingstuk.*

(2° ôësóe). Ámâke ôësóe-ôësóeki, *zich in zijn kleeding een zekere vrijheid veroorloven, bijvoorb. als men bij een witte gâdóe, in stede van een witte sóṅgkó, zooals behoort, een síyará draagt.* B. idem.

ᵐᵒ (êsá), bep. êsaka, *wade; ondiepte; opdroogen; vallen, zee bijv. (Djay.)* Ook gebezigd van *groente, die nat behoort te zijn, wanneer zij op tafel komt, doch die, door te lang op het vuur te staan, geheel droog geworden is.* — Djéné-êsá, *eb.* — Tâttáki êsaka, *gebezigd van zee die zeer laag (ver weg) gevallen is, verg. tâttá* N°. 4. — Ápâlloe-saṅggêna êsá, *verkokten.*

Kaësâkkaṅg, in *droogen toestand*, van daar:
a) *droog zijn*, bijv.: goësoeṅga, *de zandbank*; b) *op het drooge zijn*, bijv. bisêyaṅga, *het vaartuig*.

᳚᳚᳚ (1° êsoé). Êsoé-êsoé, bep. êsoéc-êsoeka, naam eener medicinale plant, ook geb. voor *pitjéroec*. Verg. *tjéroec*. Boeg. idem.

(2° êssóé). Mêssóé-mêssóé, ámêssóéc-mêssóéc, *schuiven*; v. d.: *over den grond schuiven*, gelijk de jonggetrouwden geruimen tijd moeten doen, cer dat er huwelijksgemeenschap mag plaats hebben. De vrouw vlugt als het ware voor haren man, en dit wordt zinnebeeldig voorgesteld, door elkander al schuivende achterna te zitten. (Sinr.) Boegin. *mésóé*, idem. — Mêssóé-mêssóé-ko, *schuif wat op, ga wat uit den weg*.

Paêssóé, *doen verschuiven, verschuiven* (, bedrijv. w.w.), bijv.: *de behandeling eener zaak*.

᳚᳚᳚ (1° êsso), *verrekken, verzwikken*.

(2° êssó), mêssó, = *létté* N°. 2, = *mânḡe*. Vergel. *éssóé* N°. 2. (D. Moes.)

Paêssó, = *palétté*, = *pamânḡe*. (D. Mocs.)

᳚᳚᳚ (ôsaṅg), Bocgin., = het Makass. *bálaṅg* N°. 1, *kraal*. — Sîssî-ôsaṅg. Men zie *sîssî* N°. 2.

᳚᳚᳚ (ôsé), môsé, ámôsé, *ergens in*, of *doorheen, schuiven*; *met moeite ergens in*, of *doorheen, dringen met ri*; bijv.: ri-pakêboeka, *door de deur*, wanneer de opening ten minste naauw is; ri-tontôṅga-ṅga, *door het venster*, ri-kaliboṅga, *door het gat*; zoo ook *door eene groote*, als het ware *op elkander gepakte, menigte menschen*, enz. — Tariṅpaṅg-môsé, soort van *tripaṅg*, die eenigzins onder de oppervlakte in het zand schuilt.

Osêki, *ergens in schuiven*.

Osêkaṅg, *ergens in schuiven*; van daar: tódo-

mâiṅg-niyosêkaṅg, *een staak*, om de prauw meê vast te leggen, *gestoken in den grond*. (S. Tjin.)

Paôsé, *doen door heen schuiven*; bijv.: paôsé oeloenna ri-kaliboṅga, *zijn hoofd door het gat heen schuiven*, of: *steken*.

᳚᳚᳚ (ôsoṅg), Boegin., naam van een krijgsgesang; van daar: osôṅgi, *de krijgsmuziek tegen iemand aanheffen, iemand aanvallen*. (Rap., GG., D. Moes.)

᳚᳚᳚ (asikîna), 't Arab. عاشقين, meervoud. in casu obliquo, van het enkelvoud. عاشق, *minnaar, geliefde*.

᳚᳚᳚ (Isimaêlé), *Ismaël*.

᳚᳚᳚ (esetâbarâkeṅg), het Arab. استبرن, soort van dikke zijden stof. (D. Moes.)

᳚᳚᳚ (isitâraloêga), bep. isitâraloegâya, *een Astroloog*. (Rap. T. Dj.)

᳚᳚᳚ (âsarâ), bep. âsaraka, 't Arab. عصر. — Âsarâ-tiṅgi, *bidstond 's namiddags te drie ure*. — Âsarâ-bôdo, *bidstond 's avond's te vijf ure*.

᳚᳚᳚ (âsoró), ṅâsoró, áṅgâsoró, *aantrekken*, bijv.: áṅgâsoró badjoenna, *zijn baadje aantrekken*.

Asôraṅg, *kleed, spreí* van een *bed*. (Rap.) — Lamêna pâtaṅg asôraṅg, *vier stuks borstharnas*. (Dat. Moes., Mâdi.)

Piyasôri-tôpe, *iemand een kleedje doen aantrekken*.

᳚᳚᳚ (îsarâ), bep. îsaraka (Maoet), *manier van handelen bij den coïtus*. Vergel. 't Arab. عزز, *gemeenschap hebben met een vrouw*.

᳚᳚᳚ (îseré), = *lîscré*.

᳚᳚᳚ (ôesirí), 't Mal. óesir, *wegjagen*. — Niyôesiríki baliya, *de vijand wordt op de vlugt gejaagd*.

ᵛᵛᵛᵛᵛᵛ (êseré), bep. êsereka, *smal*, *is afgesneden*. — Ámâí-lêre, ámâí-lômpo, of: ámâí-láboe, *zuchten*; vergel. *lêre* N°. 3.

eng; bijv.: êseré-mi, *hij heeft het reeds eng*, v. d.: *hij ligt reeds op zijn uiterste*.

Esêri, a) *eng maken, verenigen*; b) *eng zijn voor iemand*; bijv.: áñgesêri-mi, *het is reeds eng voor hem*, v. d. insgelijks: *hij ligt reeds op zijn uiterste*.

ᵛᵛᵛᵛᵛᵛ (1° âsalá), *tasten, voelen*, bijv.: *de pols*. — La-mânge ñgâsalá, *zullen gaan tasten, of: voelen*, bijv. geb. van een' *blinde*.

Asállanḡ, = *tinárá*, *pols*. — Asállanḡ-Parânḡ-gi, *grote pols, of ader, aan den voet*.

(2° âssalá), bep. âssalaka, het Mal. *اصل*, *afkomst, geslacht*, Boeg. *ássalánḡ*, idem; bijv.: taêna âssalá-Dimâna, *geene Bimanezen van afkomst*.

Nipiyâssalá, lett.: *tot een nieuw geslacht gemaakt worden*, en wel een geslacht bijzonder bekend door *slechten naam*, zoodat men, een voorbeeld van slechte reputatie willende bijbrengen, zijn geslacht zal noemen; van daar: tâoe-êró nipiyâssalá (, Boeg. *ripiyâssalánḡ*), *iemand die zich een bijzonder slechten naam verwerven zal*. — Málláká nipiyâssalá, *ik ben bang tot een voorbeeld van bijzonder slechten naam gemaakt te worden*.

Vergel. *bátí* N°. 3.

ᵛᵛᵛᵛᵛᵛ (Isilânḡ), het Arab. *اسلام*, het Mohammedaansch geloof, de Islam, wordt ook in het Mak. geb. voor: *سلسو*, een Mohammedaan. — Bôendóe-kaisilânḡaḡ, *oorlog wegens de invoering van den Islam*.

Vergel. *sállanḡ* N°. 3.

ᵛᵛᵛᵛᵛᵛ (Eselânḡ), = *Isilânḡ*.

ᵛᵛᵛᵛᵛᵛ (âí), mâí, *ademen, ademhalen, den adem uitblazen*, Boeg. idem; bijv.: ámâí-îdji? *ademt hij nog? haalt hij nog adem?* — Taêna-mo namâí, kâtto-mi, *hij haalt geen adem meer, de levensdraad*

is afgesneden. — Ámâí-lêre, ámâí-lômpo, of: ámâí-láboe, *zuchten*; vergel. *lêre* N°. 3.

Ámâí, *ademhalen*, ook overdragtelijk geb. van iets, dat *niet goed sluit, dat wijkt*, en daardoor zich heen en weêr beweegt, alzo als 't ware *adem haalt*; bijv.: kandâga ta-mámâí, *een kandâga, waarvan het deksel niet wijkt*, d. i.: *goed sluit*. (Sinr.) — Ámâí-antâmaí bêteñga, *de paal wijkt naar binnen*. — Ámâí-ásôelóeki bêteñga, *de paal wijkt naar buiten*.

Áí, = *pamáí*, men zie beneden; v. d.: írí-âí, vergel. *írí*. — Gânná-âí. Men zie *gánná* N°. 3.

Sábiyâí, middel om als 't ware den band tussehen een afgestorvene en zijn achterblijvende betrekkingen te verbreken. Zulk een middel is bijv. de *gember, welke men voor een dag of drie boven het hoofd van een lijk eventjes onder den grond begraven heeft*. Zulk een middel is bijv. *het eene stuk van een kokosnoot, die op het graf door middel gehouwen is*. Dit stuk, even als de gember door de achterblijvenden gegeten. (Kel.) Men vergel. ook op *Toevalónronḡ*.

Pamáí, *ademhaling, hart, gemoed, zin, verstand, gezindheid*; bijv.: nitjinîki-mâmo pamaína, *men ziet slechts tegemoet het uitblazen van zijn adem, wel te verstaan: het uitblazen van zijn laatsten adem*.

Vergel. *tjíní*. — Pamáí-tôdḡeḡ, *opregt hart*. — Lômpo-pamáí, *groot van gemoed*, v. d.: *veel moed hebbende*. — Na-pîla-lômpo-mo pamaína, *zij krijgen hoe langer des te meer moed*. — Ta-ri-pamaína, *het is niet in zijn geest*, d. i.: *hij heeft er geen zin in*. — Pamáí-ásâre, *gezindheid, lust, om te geven*. —

Soms wordt *pamáí* ook bepaald van eene goede *gezindheid*, van *welwillendheid* gebezigd. (Bid.) — Nakâna pamaíkoec, *mijn gemoed, mijn verstand, zegt mij*, d. i.: *ik denk bij mij zelven*. — Sére-pamáí, *één-hart*, v. d.: *éénsgezind*.

Ápamâí, met eene ademhaling, met een hart zijn, enz., d. i.: *ademhalen, een hart bezitten*, enz., bijv. ápamâí ri-kállonġ, *zieltogen*. — Ápamâí-tôđjēng, *een oprecht hart bezitten*, v. d.: pâpamâí-tôđjēngāng, *iemand een oprecht hart, eene oprechte genegenheid, toedragen*; bijv.: taēna-mo kâmma koepâpamâí-tôđjēngâna, *er is niemand, wien ik zoo'n oprecht hart, zoo'n oprechte genegenheid, toedraag*.

Paripamâí, lett.: *plaatsen, stellen, in het gemoed, in zijn binnenste*, d. i.: *bedenken iets, denken aan iemand*. (Dĵay.)

Ápâra-pamâí, van één gemoed, van één gezindheid, d. i.: *éénstemmig, d. i.: het eens, zijn*. (Rap.)

âoe, gebezigd bij het aanspreken van iemand even als *e*, ons *o!*, bijv.: âoe karâēng, *o! vorst!* (D. Moes.)

Āoe ook verbonden met *lé*; v. d.: âoe-lé; bijv.: âoe-lé tĵoetĵoēna Ādaņg, *o! kleinkinderen van Adam!* (Kel.) Verg. *lé*.

âoeņg. Men zie: rónroņg.

âë. Men zie *a* N°. 6 en *e*.

1° âēng, *oppassen, een' zieke* bijv. (Sinr.)

2° âēng, = *karâēng*; wordt echter alleen gebezigd, om een' vader of moeder van goede, al is het ook niet vorstelijke, afkomst, aan te duiden, bijv.: aēngkoe boerannēya, = *karâēngkoe boerannēya*, en: aēngkoe baïnnēya, = *karâēngkoe baïnnēya*. (GG., Rap.)

âoe-bîne), bep. âoe-binēya, naam eener soort van *gewas*, er uitziende als rotting, en gebezigd voor *pasikó, patarátá, patónġkó*, enz.

âeneņg), het Arab. عَيْن, in genitivo, oog.

1° âoele), 't Mal. óleh, door, van wege. (Tam.)

2° âoe-lé). Men zie: *âoe*.

âhá), bep. âhaka, het Arab. أحد, één, de eerste, de eerste dag der week, of: Zondag.

âhoeņg), Sal. wachten.

oēhi), Sal., = het Mal. oebie = *lâme*.

oēhoe), Sal. = *óe, hoofdhaar*.

ôhe), Sal. grootvader.

îhitiyâra), bep. îhitiyârâya, het Arab. إختيار, keuze. (Rap. T. Dĵ.)

âherá), bep. âheraka, het Arab. آخرة, het toekomstige leven, de eeuwigheid.

eherâma), 't Arab. إحرَام, onthouding, bij gelegenheid van den pelgrimstogt naar Mekka.

âhiri-dĵamâņg), 't Arab. آخر الزمان, het laatste der dagen, de dag des Oordeels, de dag der Opstanding. (Tam.)

âhalonnoēđjoēņg), het Arab. أَهْلُ النَّجْمِ, sterrewigchelaars.

𐄂 (ha). Negentiende letter van het Makassaarsch Alphabeth.

𐄂 (1° ha). Tâoeñg-ha, het jaar *éhé*, of: *het tweede jaar* van de Javaansche *windoe*.

(2° há), bep. hâka, 't Arab. *حَدّ*, *een door den regter bepaalde straf*. Van daar: nihâki, *door den regter gecondemneerd worden*; bijv.: nihâki sagan-toëdjoe-poelôna patôenroëng, *tot tachtig slagen veroordeeld worden*. (Sar.)

𐄂𐄂 (he), = e.

𐄂𐄂 (ho). *Ho! ho!* enz., de gewone klank, om het vee, dat men voortdrijft, of de buffels vóór den ploeg, wat langzamer te doen loopen, te doen *stoppen*: *stop wat! zachter wat! langzamer wat!*

𐄂𐄂 (hâkĩng), 't Arab. *حكيم*, *een wijze*.

𐄂𐄂 (hoëkoëng), 't Arab. *حُكْم*, *vonnis, strafgerigt, vonnissen, straffen, kastijden*. — Hoëkoëng-mâte, *met den dood straffen*.

𐄂𐄂𐄂 (hêkema), bep. hekemâya, het Arab. *حِكْمَة*, *wijsheid, kunststuk, kunst*.

𐄂𐄂𐄂 (hikâya), bep. hîkayâya, het Arab. *حكاية*, *verhaal*.

𐄂𐄂𐄂 (habîbi), 't Arab. *حَبِيبِي*, *mijn vriend*. (Tar.)

𐄂𐄂𐄂 (hâbará), bep. hâbaraka, het Arab. *خبر*, *tijding, nieuws, berigt*.

𐄂𐄂𐄂 (Hâbelé), 't Arab. *هَبِيل*, *Abel*.

𐄂𐄂𐄂 (hâmisí), = *kâmisí*.

𐄂𐄂𐄂 (hoetôba), bep. hoetobâya, het Arab. *خطبة*, *preek*. (Godsd.)

𐄂𐄂𐄂 (hedângaŋg), het Mal. *hidânggan*, *spijs, eten, geregt*. (Tam.)

𐄂𐄂𐄂 (hadînda), het Mal. *adenda*, *jonger broeder of zuster*. (Bid.)

𐄂𐄂𐄂 (hoëdari), of: hoedariyo, de gewone klank waarmede men de buffels voor den ploeg wat links stuurt.

𐄂𐄂𐄂 (hoedariyo). Men zie *hoëdari*.

𐄂𐄂𐄂 (hâdasá), bep. hâdasaka, het Arab. *حَدَث*, *bevelekking, of bezoedeling, door coïtus of menstrua, of het doen zijner behoefte*. (Maoet.)

𐄂𐄂𐄂 (hâdisí), = *hâdesé*.

𐄂𐄂𐄂 (hâdesé), bep. hâdeseka, het Arab. *حديث*, *overlevering*. (Tar., Tam.)

𐄂𐄂𐄂 (hoëno), Sal., = *bóeno, dooden*.

𐄂𐄂𐄂 (hâdjá), bep. hâdjaka, het Arab. *حاجة* noodzakelijkheid, *behoefte, verlangen*. (Djay.) — Sângga-lômpowi hâdjákoe la-ŋgagângkí sitjîní, *zeer groot is mijn verlangen om u te ontmoeten*.

(Brief.)

𐄂𐄂𐄂 (hâdjí), bep. hâdjíya, = *ádji* N°. 2.

𐄂𐄂𐄂 (hoëdja), Sal. *dronken*. Vergelijk het Boeg. *máwádjoe*, idem.

𐄂𐄂𐄂 (hîdjará), bep. hîdjaraká, het Arab.

هَجْرَة, de vlugt van Mohammed van Mekka naar Medina, anno 622 N. C., het begin der Mohammedaanse jaartelling, welke daarnaar de *hedjra* genoemd wordt.

∞ ∞ ∞ (hâdjoesóe), bep. hâdjoesoeka, = *âdjoesóe*. (Sinr.)

∞ ∞ (hâraṅg), het Arab. حَرَام, *verboden, onrein*.

∞ ∞ (hoêroé), bep. hoêroeka, het Arab. حروف, meerv. van حرف, *letter*.

∞ ∞ ∞ (hêra), het Portug. *era*, *tijdrekening*; van daar door de Inlanders geb. van *de Christelijke tijdrekening*. (G. G.)

∞ ∞ ∞ (hariṅgaṅg), Sal. = *bariṅgaṅg*.

∞ ∞ ∞ (hoêropóe), bep. hoêropoeka, = *hoêroé*.

∞ ∞ ∞ ∞ (hôropó), bep. hôropoka, = *hoêroé*.

∞ ∞ ∞ ∞ (herâni), het Arab. قِرَان, meervoud van قَرْن, *iemand van gelijken ouderdom*.

∞ ∞ ∞ ∞ (hôrolôsi), bep. hôrolôsiya, ons *horlogie*.

∞ ∞ ∞ (hâroesóe), bep. hâroesoeka, Mal. *hároes*, *noodzakelijk, betamelijk, voegzaam*; bijv.: mâнна hâroesóe pasidakkâya, *ofschoon het aalmoezen-geven geschiedt zooals het behoort*, d. i.: *van harte gaat, gewillig geschiedt*. (Kel.)

Vervolgens schijnt men dit *hároesóe* in het Mak. ook genomen te hebben voor: *als noodzakelijk beschouwen, zich onderwerpen, ergens vrede meé hebben*; bijv.: hâroesóe-ḏji pamaikoe, *het is noodzakelijk, het kan niet anders, ik moet er mij dus wel aan onderwerpen, ik heb er vrede meé*. (Bid.) — Taêna nahâroesóe pamaikoe, *ik heb er geen vrede meé, het is tegen mijn zin*.

Harôesaṅg, *als noodzakelijk beschouwen*; bijv.: mâнна noewâlle ânne, koeharôesaṅg-ḏji, *ofschoon gij dit wegneemt, beschouw ik het als noodzakelijk*, v. d.: *heb ik er vrede meé*. — Harôesaṅg-lâlowi soemāṅgânoe ri-Soerôega, lett.: *beschouw het toch als noodzakelijk, als plichtmatig, dat uw Soemāṅgâ in den Hemel zij*, d. i.: *wees niet beschroomd om te sterven*. (D. Moes.)

∞ ∞ (halâ). Halâ! halâ! de gewone klank wanneer men de buffels vóór den ploeg regts stuurt.

∞ ∞ (1° hâli), Sal., = *wâli* N°. 1. — Pi-hâli, = *pivâli*.

(2° hâlli), Sal. = *bâlli* N°. 8.

∞ ∞ (hoêloe), Sal., = het Boeg. *boéloe*, = het Mak. *mônjtjōṅg* N°. 1.

∞ ∞ (hoêlé), Sal. = *boélé*.

∞ ∞ ∞ (hâlará), het Arab. حَضْرَة, *tegenwoordigheid*.

∞ ∞ ∞ ∞ (hîleré), = الحِضْرُ, *Pinehas, Elias, of Georgius*. (Tam.)

∞ ∞ ∞ ∞ (hêleré), bep. hêlereka, *aunbei*.

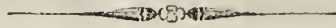
∞ ∞ ∞ (hâllalá), bep. hâllalaka, het Arab. حَالَال, *geoorloofd*. (Kel.) — Ta-hâllalá, *ongoorloofd*, bijv. *met onrecht verkregen*.

Hallâlaṅg, *geoorloofd maken, als geoorloofd beschouwen*, v. d.: *vergunnen, toestaan, overgeven, afstaan*. (Djay.) — Noehallâlaṅg-mîntoe n̄jawânoe siyagâṅg toebôenoer rinâkke, *gij geeft u met ziel en ligchaam aan mij over?* NB. vraag van den man aan de vrouw bij de *nîka-bâtenj*.

∞ ∞ (1° hâwa), bep. hawâya, het Arab. هَوَى, *begeerte, drift, lust*.

(2° Hâwa), bep. Hawâya, het Arab. حَوَى, *Eva*.

- (hoewîyá), geluid, gebezigd om de honden aan te zetten; v. d. pahoewîyáki kōng-kōnna, *zijne honden aanzetten*.
- (hîsoe). Hîsoe-hîsoe, Sal., = *pagága*.
- (hasîyá), bep. hasîyaka, het Ara-
- bische **خَاصِيَّة**, *eigenschap, hoedanigheid*. (Rap. T. Dj.)
- (hoëi). Hoëi! hoëi!, de gewone klank, om wild op te jagen, of vee voort te drijven.

REGISTER

OP HET

MAKASSAARSCH WOORDENBOEK,

DIENENDE TOT

HOLLANDSCH-MAKASSAARSCH WOORDENBOEK.

A.

- Aal, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (kalênṅkeré), ㄨㄨㄨㄨㄨ
(lêndonṅ).
- Aalbes, ㄨㄨㄨ (boène).
- Aalmoes, ㄨㄨㄨ (dǐjâkká), ㄨㄨㄨ (sâkká N°. 2),
ㄨㄨㄨ (sidâkka).
- Aan, ㄨㄨ (ri).
- Aanbeeld, ㄨㄨㄨ (pâlaṅ N°. 1), ㄨㄨㄨㄨ
(dédé N°. 2), ㄨㄨㄨ (lanrâsa).
- Aanbei, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (hêleré).
- Aanbevelen, ㄨㄨㄨ (râra N°. 1).
- Aanbidden, ㄨㄨㄨ (sômba).
- Aanbieden, ㄨㄨㄨ (târa N°. 2), ㄨㄨㄨ (tânro).
- Aanblazen, ㄨㄨㄨ (toewí N°. 2), ㄨㄨㄨ (íri).
- Aanbranden, ㄨㄨㄨ (moètoeṅ).
- Aanbrandsel, ㄨㄨㄨ (âká N°. 2), ㄨㄨㄨ (âtti
N°. 2).
- Aanbrassen, ㄨㄨㄨ (bânjñjâṅṅ).
- Aanbreken (dageraad), ㄨㄨㄨ (sîsi N°. 1).
- Aanbrenger, ㄨㄨㄨ (kôdi N°. 1), ㄨㄨㄨ (pâoe
N°. 1).
- Aandeel, ㄨㄨㄨ (toedjoe N°. 1).
- Aandenken, ㄨㄨㄨ (mâta N°. 1).
- Aandoen (eene plaats), ㄨㄨㄨ (roempá).
- Aandoening, ㄨㄨㄨ (râsa N°. 1)
- Aandrang, ㄨㄨㄨ (sânṅge).
- Aandruissehen (tegen), ㄨㄨㄨ (tâppassá).
- Aangapen, ㄨㄨㄨ (ṅgôwá N°. 2), ㄨㄨㄨ
(bânṅgará).
- Aangedaan, ㄨㄨㄨ (pâttje), ㄨㄨㄨ (tjâmme).
- Aangenaam, ㄨㄨㄨ (téne), ㄨㄨㄨ (ñjâmaṅṅ),
ㄨㄨㄨ (rôwa).
- Aangenaam (in zijn spreken), ㄨㄨㄨ (lâppará).
- Aangenaam (van gevoel), ㄨㄨㄨ (sâoe N°. 2).
- Aangezigt, ㄨㄨㄨ (tâppa N°. 2).
- Aangrenzen, ㄨㄨㄨ (bâeṅṅ).
- Aangrijpen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kayâwo), ㄨㄨㄨ
(tâgalá).
- (lievig) Aangrijpen, ㄨㄨㄨ (râmma N°. 4).
- Aanhaken, ㄨㄨㄨ (kâí), ㄨㄨㄨ (sânṅkalá),
ㄨㄨㄨ (sâí N°. 3).

- Aanhalen, ʌ ʌ (tântaŋg N°. 1).
 (de sehoten) Aanhalen, ɛ ɛ (bânjñjaŋg),
 ʌ ʌ (âlle).
 Aanhalen (een knoop) ʌ ʌ (rêká).
 (stevig) Aanhalen (een band), ʌ ʌ (ârré N°. 3).
 (voorbeeld) Aanhalen, ʌ ʌ (âlle).
 Aanhang, ʌ ʌ (dǐôwá).
 Aanhangen, ʌ ʌ (tâppé N°. 2).
 Aanhechten, ʌ ʌ (lâmboeŋg), ʌ ʌ (sâmboeŋg).
 Aanhechting, ʌ ʌ (sâmboeŋg).
 Aanhitsen, ʌ ʌ (gârra N°. 2), ʌ ʌ ʌ
 (tôdó), ʌ ʌ (nâí), ʌ ʌ (rêwa), ʌ ʌ
 (sásá N°. 1), ʌ ʌ (írí).
 Aanhitsen (tot den oorlog), ʌ ʌ (tâgalá).
 Aanhooren, ʌ ʌ (tôli).
 Aanhouden (tegenhouden), ʌ ʌ (râmpaŋg).
 Aanhouden (vuur), ʌ ʌ (rôekkoé N°. 3).
 Aanhouden (voortduren), ʌ ʌ ʌ ʌ (rêresé).
 Aankijken, ʌ ʌ (boêwá N°. 3), ʌ ʌ (boê-
 waŋg): ʌ ʌ (dǐállíŋg N°. 2).
 (opzij) Aankijken, ʌ ʌ ʌ (sâlle).
 (laten) Aankijken, ʌ ʌ (illá N°. 3).
 Aanklagen, ʌ ʌ (bôya), ʌ ʌ (dǐâma N°. 2),
 ʌ ʌ (âni N°. 1).
 Aanklager, ʌ ʌ ʌ (ôndaŋg N°. 1).
 Aanklagt, ʌ ʌ (bôya), ʌ ʌ (dǐâma N°. 2).
 Aankleven, ʌ ʌ (tâppé N°. 2), ʌ ʌ (lâí
 N°. 1).
 Aanklotsen, ʌ ʌ ʌ (kâtoŋg N°. 1).
 Aankomen ʌ ʌ ʌ (kâmpé N°. 1), ʌ ʌ ʌ
 (kâppo N°. 2), ʌ ʌ ʌ (sôre).
 Aankomen (in groote hoeveelheden en met groot
 geweld), ʌ ʌ (toêwaŋg N°. 1).
 (met geweld ergens tegen) Aankomen, ʌ ʌ ʌ
 (sôló N°. 1).
- Aanlanden, ʌ ʌ ʌ (râmpé N°. 2), ʌ ʌ ʌ
 (soemêŋgka), ʌ ʌ ʌ (sôre).
 Aanlasschen, ʌ ʌ (lâmboeŋg), ʌ ʌ (sâm-
 boeŋg).
 Aanlassching, ʌ ʌ (sâmboeŋg).
 Aanleg, ʌ ʌ (boêŋga).
 Aanleggen (met een vaartuig), ʌ ʌ (lâí N°. 1).
 Aanleggen (zijn geweer), ʌ ʌ ʌ (pîlisi).
 Aanlegger (der zaak), ʌ ʌ (oêloe N°. 1).
 Aanleiding, ʌ ʌ ʌ ʌ (tôtó N°. 1), ʌ ʌ ʌ
 (tête N°. 1).
 Aanleunen, ʌ ʌ ʌ ʌ (sânderé).
 Aanlokken, ʌ ʌ ʌ ʌ (nǐôŋjô N°. 1).
 Aanloop, ʌ ʌ (rôempá), ʌ ʌ (loêloe N°. 1).
 Aanmaken (vuur), ʌ ʌ (rînra).
 Aanmoedigen, ʌ ʌ ʌ (rêwa).
 Aannemelijk, ʌ ʌ ʌ (tarîma).
 Aannemen, ʌ ʌ ʌ (kâmpé N°. 2), ʌ ʌ ʌ
 (tâgalá), ʌ ʌ ʌ (tarîma), ʌ ʌ ʌ (lîma
 N°. 1), ʌ ʌ ʌ (sâŋgô).
 Aannemen (een huwelijks-aanzoek), ʌ ʌ (tâŋg-
 gá N°. 2).
 Aannemen (tot zoon), ʌ ʌ ʌ (âlle).
 Aannemen (in genade), âmá N°. 1.
 Aanpassen, ʌ ʌ (tâba N°. 1).
 Aanplakken, ʌ ʌ (dâkkí).
 Aanporren, ʌ ʌ ʌ ʌ (tôdó), ʌ ʌ ʌ (têwa
 N°. 1).
 Aanraken, ʌ ʌ (gâroe N°. 2), ʌ ʌ ʌ (tâp-
 passá), ʌ ʌ (toêdǐjoe N°. 1), ʌ ʌ (dǐâ-
 ma N°. 1), ʌ ʌ (râwa N°. 2), ʌ ʌ ʌ
 (sêro N°. 2).
 (met de vingers) Aanraken, ʌ ʌ ʌ ʌ (tǐjalôbe).
 Aanranden, ʌ ʌ (bâwaŋg N°. 1).
 Aanreiken, ʌ ʌ ʌ (tânro).

- Aanrekenen, ʌ ʌ 0 (tânrasá N°. 1).
- Aanrijgen, ʌ ʌ ʌ ʌ (tódó).
- Aanroepen, ʌ ʌ ʌ (kânro).
- Aanroeren, ʌ ʌ (gâroe).
- Aanschoppen (tegen iets), 0 ʌ ʌ ʌ (sampêro).
- Aanslaan, ʌ ʌ ʌ (kâtoŋg N°. 1).
- Aanslibben, ʌ ʌ ʌ (pallâta), ʌ ʌ (mâra N°. 1).
- Aansmeren (de toebehooren voor de kañjđjôlí tegen een bamboesje), ʌ 0 (pâssa N°. 4), ʌ ʌ 0 (rârasá N°. 1).
- Aanspoelen ʌ ʌ ʌ (râmpé N°. 2).
- Aansporen, ʌ ʌ ʌ (paŋgâra).
- Aansprakelijk, ʌ ʌ ʌ (tâŋggoŋg): ʌ ʌ (tôeroeŋg).
- Aanspreken, ʌ ʌ (tâoe).
- Aanspreken (hard), ʌ ʌ ʌ gâgará).
- Aanspringen (met de voorpooten tegen iemand), ʌ ʌ (bâkka N°. 3).
- Aanstaan (een deur), ʌ ʌ (âŋgká N°. 1).
- Aansteken, ʌ ʌ (tôeŋoe).
- Aanstellen, ʌ ʌ (tânnaŋg N°. 5).
- Aanstoken, ʌ ʌ ʌ (tódó).
- Aanstonds, ʌ ʌ ʌ ʌ (sinampêré).
- Aanstooten, ʌ ʌ ʌ (kôbí), ʌ ʌ ʌ (tódó).
- Aanstuiven, ʌ ʌ (lôeloe N°. 1).
- Aantasten, ʌ ʌ (đjâma N°. 1).
- Aanteekening, ʌ ʌ ʌ (oerâŋgi).
- Aantoonen, ʌ ʌ (ôemba).
- Aantreffen, ʌ ʌ (râpí), ʌ ʌ (roêmpá), ʌ ʌ ʌ (sôloŋg N°. 2).
- Aantrekken (een kled), ʌ ʌ ʌ (pâke), ʌ ʌ ʌ (bône N°. 1), ʌ ʌ ʌ (antâma), ʌ ʌ ʌ ʌ (âsoró).
- (zich) Aantrekken, ʌ ʌ (sârí N°. 5), ʌ ʌ (sîrí N°. 1), ʌ ʌ (sôesa), ʌ ʌ ʌ (âlle).
- Aanvallen, ʌ ʌ ʌ (kâpílí), ʌ ʌ ʌ (mâŋge), ʌ ʌ ʌ (tâppo N°. 2), ʌ ʌ (nâí N°. 1), ʌ ʌ (đjâma N°. 1), ʌ ʌ (roêmpá), ʌ ʌ (lôesoe N°. 1).
- Aanvang, ʌ ʌ (moêla), ʌ ʌ (ôeroe).
- Aanvangen, ʌ ʌ ʌ (âlle).
- Aanvoerder (van een leger), ʌ ʌ ʌ (poeŋg-gâwa): ʌ ʌ (dôeloeŋg), ʌ ʌ ʌ (bôeno).
- Aanvoeren, ʌ ʌ ʌ (êmba N°. 2), ʌ ʌ ʌ (ôeloe N°. 1), ʌ ʌ ʌ (ôsoŋg).
- Aanvuren, ʌ ʌ (îrí).
- Aanwenden, ʌ ʌ ʌ (pâke), ʌ ʌ (boêwaŋg).
- Aanwezig (in geringe mate in iemand's binnenste), ʌ ʌ (tillá).
- Aanwijzen, ʌ ʌ ʌ (đjôđjô).
- Aanwijzen (eene zitplaats), ʌ ʌ ʌ (têmpa).
- Aanwijzen (den schuldige), ʌ ʌ ʌ (tôttó).
- Aanwijzing, ʌ ʌ ʌ (đjôđjô).
- Aanzetten, ʌ ʌ (gâra N°. 2), ʌ ʌ ʌ (têwa N°. 1), ʌ ʌ (râra N°. 1): ʌ ʌ ʌ (sôroŋg).
- Aanzetten (zijne honden), ʌ ʌ ʌ (hoewiyá).
- Aanzetten (de lading van een kanon), ʌ ʌ ʌ (rôró N°. 2).
- Aanzetten (tegen iets), ʌ ʌ (tôempá N°. 1).
- Aanzetten (een deur of venster), ʌ ʌ (âŋgká N°. 1).
- Aanzetten (slijpen), ʌ ʌ ʌ (goerînda), ʌ ʌ ʌ (padâda), ʌ ʌ ʌ (pêyó).
- Aanzien, ʌ ʌ ʌ ʌ (morotábá), ʌ ʌ ʌ (lômpo).
- Aanzienlijk, ʌ ʌ (đjîŋđjîŋg), ʌ ʌ (lâpaŋg), ʌ ʌ (sîrí N°. 1).

- Aanzoek (huwelijks-), ㄨㄣˊ (dǐāngāng N°. 1).
- Aap ㄅㄞˊ (dâré).
- Aar (van de rijstplant), ㄞˊ (lê-soró).
- Aard ㄉㄞˊ (sípá N°. 2), ㄞˊ (atéká).
- Aardappel ㄞˊ (lâme).
- Aardbeving, ㄞˊ (rônroŋg).
- Aardbezie, ㄞˊ (garôeta).
- Aarde, ㄞˊ (boëtta N°. 2).
- Aardewerk, ㄞˊ (pânne N°. 2), ㄞˊ (répé N°. 2).
- Aardkloot, ㄞˊ (boêlá).
- Aardworm, ㄞˊ (gállāng), ㄞˊ (ôló N°. 1).
- Aarsdarm, ㄞˊ (pálló N°. 3).
- Aarzelen, ㄞˊ (bâta N°. 2).
- Aas (in het kaartspel), ㄞˊ (âssá N°. 5).
- Aas (visch), ㄞˊ (épaŋg).
- Abel, ㄞˊ (Hâbelé).
- Aeh, ㄞˊ (dédé N°. 1), ㄞˊ (rîkoŋg), ㄞˊ (rîkodoŋg).
- Acht, ㄞˊ (sagantôédjoe N°. 1).
- Acht (jaren), ㄞˊ (pariyâma).
- (geen) Acht (geven op), ㄞˊ (bôko N°. 1).
- Achteloos, ㄞˊ (salêderé), ㄞˊ (salôêbí).
- Achten, ㄞˊ (ngâi).
- (gering) Achten, ㄞˊ (toêwa N°. 4), ㄞˊ (tjâpá N°. 1).
- Achter, ㄞˊ (bôko N°. 1).
- Achter (elkander), ㄞˊ (toêroé), ㄞˊ (tôloŋg N°. 4), ㄞˊ (tôloró), ㄞˊ (râpí).
- Achter (elkander zitten), ㄞˊ (rîwa).
- Achterdocht, ㄞˊ (kâpaŋg).
- Achtereenvolgens, ㄞˊ (pinâwaŋg): ㄞˊ (râpí).
- Achterhalen, ㄞˊ (têmpa).
- Achterhoofd, ㄞˊ (bôko N°. 1): ㄞˊ (tjîkoró), ㄞˊ (oêloc N°. 1).
- Achterlaten, ㄞˊ (bôko N°. 1), ㄞˊ (nânro), ㄞˊ (lâri N°. 1), ㄞˊ (sô-roŋg).
- Achterover, ㄞˊ (toemiŋgâra), ㄞˊ (lêŋgāng).
- Achterstellen ㄞˊ (sâyóe).
- Achtersteven ㄞˊ (pamâroēng).
- Achteruitgaan ㄞˊ (kôkkoró), ㄞˊ (poêsoe), ㄞˊ (bôko N°. 1), ㄞˊ (sâra N°. 8), ㄞˊ (saléséré N°. 1), ㄞˊ (ônó).
- Achteruitschoppen, ㄞˊ (sêmpá).
- Achteruitslaan ㄞˊ (tâpsé), ㄞˊ (sêmpá).
- Aehting, ㄞˊ (âsi N°. 1).
- Aehtmaal, ㄞˊ (sagantôédjoe N°. 1).
- Achtste, ㄞˊ (sagantôédjoe N°. 1).
- Achttien, ㄞˊ (poêlo N°. 1).
- Achttiende, ㄞˊ (poêlo N°. 1).
- Aehtvoud, ㄞˊ (sagantôédjoe N°. 1).
- Adamsappel, ㄞˊ (boëttoe N°. 3).
- Adem, ㄞˊ (nâppasá), ㄞˊ (nâssoe).
- Ademen, ㄞˊ (âí).
- Ademhalen, ㄞˊ (âí).
- (wat) Ademhalen, ㄞˊ (ná N°. 3).
- Ademhaling, ㄞˊ (êká), ㄞˊ (âí).
- Ader, ㄞˊ (oêrá N°. 1).
- Ader (welke door de linkerborst loopt), ㄞˊ (binábá).

- Ader (in de nabijheid van den navel) $\vee \setminus \curvearrowright \setminus$
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (mollođjâđji).
- Ader (van een blad), $\curvearrowright \setminus \curvearrowright$ (tjapiyóe).
- Admiraal, $\curvearrowright \setminus \curvearrowright \setminus$ (ambarâla).
- Adversaria, $\curvearrowright \setminus \curvearrowright$ (đjjoemâlla).
- Af, $\setminus \curvearrowright \setminus$ (lêbá).
- Afbakenen, $\curvearrowright \setminus \setminus$ (ômbonġ).
- Afbeelding, $\setminus \curvearrowright$ (pâtta N° 4).
- Afbraak, $\curvearrowright \setminus \curvearrowright$ (soêloé N° 1).
- Afbreken, $\setminus \setminus \curvearrowright \setminus$ (kâtto N° 1), $\setminus \setminus \setminus$ (tîpasá), $\setminus \setminus \setminus$ (tâppóe N° 2), $\setminus \setminus \setminus$ (rôttó N° 3), $\setminus \setminus \setminus$ (lâkká N° 1), $\setminus \setminus \setminus$ (lêbo), $\setminus \setminus \setminus$ (lênto N° 2), $\setminus \setminus \setminus$ (sâppe N° 2).
- Afbreken (bij kleine stukjes), $\setminus \setminus$ (bîbí).
- Afbreken (een stuk), $\setminus \setminus \setminus$ (sêñgalá).
- Afbrokkelen, $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (kôkkoró), $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (kêkesé), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (tôébasá), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (tîtoró).
- Afdak, $\setminus \setminus \setminus$ (sîlo).
- Afdalen, $\setminus \setminus \setminus$ (nâoēñġ).
- Afdammen, $\setminus \setminus \setminus$ (êmpañġ).
- (in classes) Afdeelen, $\setminus \setminus \setminus$ (lâlá N° 1).
- Afdeeling, $\setminus \setminus \setminus$ (pêtá), $\setminus \setminus \setminus$ (pâssalá N° 2).
- Afdeeling (soldaten), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (bótjo), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (tjokkôwanġ N° 1).
- Afdingen, $\setminus \setminus \setminus$ (tâwará).
- Afdoen, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (bôeloesóe), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (têp-poesóe), $\setminus \setminus \setminus$ (têpoe), $\setminus \setminus \setminus$ (tâppóe N° 2), $\setminus \setminus \setminus$ (lâppassá), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (lêppoesóe), $\setminus \setminus \setminus$ (lêbá), $\setminus \setminus \setminus$ (lêttá N° 2).
- Afdoen (korten), $\setminus \setminus \setminus$ (koêrañġ).
- Afdragen (verslijten), $\setminus \setminus \setminus$ (lâte N° 1).
- Afdroogen, $\setminus \setminus \setminus$ (loêloé N° 3).
- Afdwalen, $\setminus \setminus \setminus$ (sâla N° 6).
- Afgemat, $\setminus \setminus \setminus$ (pôso), $\setminus \setminus \setminus$ (tânġgalá).
- Afgenomen (niet meer hetzelfde als vroeger vermogende), $\setminus \setminus \setminus$ (sâra N° 8).
- Afgeschilferd $\setminus \setminus \setminus$ (tjôébeñġ).
- (een) Afgestorvene $\setminus \setminus \setminus$ (ânđđja).
- Afgeven, $\setminus \setminus \setminus$ (sâre N° 1).
- Afgieten, $\setminus \setminus \setminus$ (rîrisí N° 1).
- Afglijden, $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (tjôđjoró N° 2).
- Afhakken, $\setminus \setminus \setminus$ (pâpará N° 3).
- Afhalen, $\setminus \setminus \setminus$ (boêntoelóe).
- Afhangen (naar beneden hangen), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (bêloñġ N° 2), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (mêloñġ), $\setminus \setminus \setminus$ (dôpe), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (rôwe N° 2).
- Afhankelijk, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (taálló), $\setminus \setminus \setminus$ (đjânnañġ), $\setminus \setminus \setminus$ (lânġga), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (ênteñġ).
- Afhelling (van een berg), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (panîsirí), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (sîsirí N° 3).
- Afhouden (een vaartuig), $\setminus \setminus \setminus$ (toêroé).
- Afhouwen, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (pôloñġ), $\setminus \setminus \setminus$ (tâbañġ), $\setminus \setminus \setminus$ (têbá), $\setminus \setminus \setminus$ (tâttá N° 3).
- Afjakkeren (paard), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (sâoeroé).
- Afkappen, $\setminus \setminus \setminus$ (tâbañġ).
- (ergens een) Afkeer (van hebben), $\setminus \setminus \setminus$ (sâpa N° 1).
- Afkeuren, $\setminus \setminus \setminus$ (sâla N° 1).
- Afkluiven, $\setminus \setminus \setminus$ (kîkî N° 1).
- Afknabbelen, $\setminus \setminus \setminus$ (kîkî N° 1).
- (regtstreeks op iemand) Afkomen, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (loê-roesóe).
- Afkomst, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (âssalá N° 2).
- Afkomstig, $\setminus \setminus \setminus$ (bâttoe N° 2).
- Afkrabben, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (kîkkisí).

- Afliceren, $\circ \curvearrowright$ (sâra N° 3), $\grave{\circ} \curvearrowright$ (sîla).
- Afloopen, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lâppassá).
- Afloopen (vendutie), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ônó).
- Afloopen (een vaartuig), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (oêloró).
- Aflossen, $\grave{\curvearrowright} \curvearrowright \curvearrowright$ (gîlirí).
- Aflossing, $\grave{\curvearrowright} \curvearrowright \curvearrowright$ (gîlirí).
- Afluisteren, $\curvearrowright \curvearrowright$ (dândañg N° 2), $\circ \curvearrowright$ (sâmmañg N° 2).
- Afnaken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (têpoe), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêbá).
- Afmaken (dooden), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêttá N° 2).
- Afnemen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pôpporó), $\curvearrowright \curvearrowright$ (dîngîng), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêbasá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâlîng N° 2), $\circ \curvearrowright$ (sôelóe N° 1).
- Afnemen (in waarde), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pôpporó), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (barâanna N° 2).
- Afnemen (in grootte, in vermogen), $\curvearrowright \circ$ (pôesoe).
- Afnemen (in getal), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (mâmasá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (rôka N° 2).
- Afnemen (in kracht), $\circ \curvearrowright$ (sâoe N° 3), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (îroesóe).
- Afnemen (ergens iets aflagten), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tâgo N° 2). (eene verklaring) Afnemen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âlle).
- Afpeuzelen (bij kleine stukjes), $\grave{\curvearrowright} \grave{\curvearrowright}$ (bîbî).
- Afplukken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kâttilí), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pôepoelóe), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bôllo N° 5), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (tîpasá), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (rôeroesóe N° 2).
- Afpluksel, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bôllo N° 5).
- Afraden, $\curvearrowright \curvearrowright$ (toêroé).
- Afrukken, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (rântoesóe), $\circ \curvearrowright$ (sâppe N° 2).
- Afrukken (vruchten of takken), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâê).
- Afschaduwing, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâyañg).
- Afschaffen, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lêsañg).
- Afschaven, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \circ$ (bôlosó), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (dârisí).
- Afschaven (rotting), $\curvearrowright \curvearrowright$ (râoé N° 3).
- Afscheid, $\curvearrowright \curvearrowright$ (pâlá N° 4), Bonth., $\circ \curvearrowright$ (sîmañg).
- Afscheiden, $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâkká N° 1), $\circ \curvearrowright$ (sâlá N° 7).
- Afscheuren, $\curvearrowright \curvearrowright$ (pâê N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâkká N° 1), $\circ \curvearrowright$ (sâppe N° 2), $\circ \curvearrowright$ (sînré).
- (gelijk) Afscheuren, $\grave{\curvearrowright} \curvearrowright \circ$ (bîngasá).
- Afschieten, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâppó N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lânge N° 3).
- Afschijnsel, $\circ \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (siyâlo).
- Afschoeijen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êmpanñg).
- Afschrampen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bêtjoló).
- Afschrappen, $\circ \curvearrowright \circ \curvearrowright$ (sôso N° 2), $\circ \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sôró N° 3).
- Afschrappen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (kârí), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kêroé), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (dârisí), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lêsañg).
- Afschrappen (rotting), $\curvearrowright \curvearrowright$ (râoé N° 3).
- Afschrapsel, $\curvearrowright \curvearrowright$ (râoé N° 3).
- Afschrift, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêmba N° 2).
- Afsnijden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kâtto N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (pâppá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâpará N° 3), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pôlonñg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (tâttá N° 3), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tôto N° 2).
- (een klein stukje) Afsnijden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tôbá N° 1).
- (gelijk) Afsnijden, $\curvearrowright \curvearrowright$ (târí N° 1).
- (bij de gewrichten) Afsnijden, $\curvearrowright \curvearrowright \circ \curvearrowright$ (lêso N° 1).
- (een blad met een mesje en langs een houtje gelijk) Afsnijden, $\circ \curvearrowright$ (sâñgá N° 3).
- Afsnijden (den linkerpoot van een haan), $\curvearrowright \circ \curvearrowright$ (sêpá N° 1).
- Afsnijden (de kammen der hanen), $\circ \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sôdo).

Afspoelen (kleeren), ʌ ʌ ɛ ʌ (êmbonǵ N°. 1).
 Afstaan, ʌ ʌ ʌ (lâlo N°. 1), ʌ ʌ ʌ (sâre N°. 1), ʌ ʌ ʌ (hállalá).
 Afstammeling, ɛ ʌ (bíǰja), ʌ ʌ (ǰǰári), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (lólóró), ʌ ʌ ʌ ʌ (sóló N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (âlasá N°. 1).
 Afstamming, ʌ ʌ (toêroenǵ).
 Afstand, ʌ ʌ (sîmbanǵ).
 Afstijgen, ʌ ʌ (nâoenǵ).
 Afstooten, ʌ ʌ ʌ (toempîlanǵ).
 Afstroopen, ʌ ʌ ʌ (poêroesoé), ʌ ʌ ʌ (bânoesoé), ʌ ʌ ʌ (sisîli N°. 2).
 Afteekening, ʌ ʌ (râpanǵ N°. 1).
 Aftobben, ʌ ʌ ʌ (sâwalá).
 Aftreden (een regent), ʌ ʌ (soêlôé N°. 1).
 Aftrek, ʌ ʌ ʌ (lârisî).
 Aftrekken, ʌ ʌ (koêranǵ), ʌ ʌ (soêlôé N°. 1), ʌ ʌ ʌ (âlle).
 Aftrekken (bladen van een boom), ʌ ʌ ʌ (roêroesoé N°. 2).
 Afval (van de kapas), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (karibôbo N°. 1).
 Afvallen (naar beneden vallen), ʌ ʌ ʌ (toêgoeroé), ʌ ʌ ʌ ʌ (tîtoró), ʌ ʌ (roênanǵ), ʌ ʌ ʌ (roêroesoé N°. 1).
 Afvallen (hoornen), ʌ ʌ ʌ (pêpoe).
 Afvallen (in gezondheid), ʌ ʌ (bâsa N°. 1), ʌ ʌ (mâssa N°. 4, ʌ ʌ ʌ (rôka N°. 2).
 Afvallen (ontrouw worden), ʌ ʌ (bâlí N°. 5), ʌ ʌ ʌ (mâlisî), ʌ ʌ (loempá N°. 1).
 Afvallen (bij de gewrichten), ʌ ʌ ʌ ʌ (lênto N°. 2).
 Afvallen (vruchten), ʌ ʌ ʌ ʌ (lêlasá).
 Afvallen, (half of gedeeltelijk), ʌ ʌ ʌ ʌ (sôsará).

Afvangen (vliegen) ʌ ʌ ʌ (kârí).
 (voor den wind) Afvaren, ʌ ʌ (nâoenǵ).
 Afvegen, ʌ ʌ (loêlôé N°. 3), ʌ ʌ ʌ (lêsanǵ).
 Afwenden, ʌ ʌ ʌ (tôla), ʌ ʌ ʌ ʌ (sompêlanǵ).
 Afwenden (de oogen van) ʌ ʌ (sâla N°. 1).
 (het hoofd) Afwenden, ʌ ʌ ʌ ʌ (saîle).
 Afweren, ʌ ʌ ʌ (tîmpará), ʌ ʌ ʌ ʌ (tâpesé), ʌ ʌ (târa N°. 1), ʌ ʌ ʌ (rêmpá).
 Afwijken, ʌ ʌ (sâla N°. 6).
 Afwijzen, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (balêbesé), ʌ ʌ (toêroé), ʌ ʌ ʌ (sônǵka).
 Afvissehen (tranen), ʌ ʌ ʌ ʌ (kêrenǵ).
 Afwisselen, ʌ ʌ ʌ ʌ (gîlirî), ʌ ʌ ʌ ʌ (lêbasá).
 Afzakken, ʌ ʌ (nâoenǵ).
 Afzakken (een rivier), ʌ ʌ (soêlôé).
 Afzetten, ʌ ʌ ʌ ʌ (pôlonǵ), ʌ ʌ ʌ (toempîlanǵ), ʌ ʌ (soêlôé N°. 1), ʌ ʌ ʌ (ômbonǵ).
 Afzetten (van het vuur), ʌ ʌ ʌ (târo N°. 1).
 Afzetten (een stuk grond), ʌ ʌ ʌ ʌ (sênǵalá).
 Afzetten (eene rivier om te vissehen), ʌ ʌ (âmpanǵ).
 Afzetten (een weg, opdat die niet begaan worde), ʌ ʌ ʌ ʌ (rômponǵ).
 Afzonderlijk, ʌ ʌ ʌ (kâle).
 Agaat, ʌ ʌ ʌ ʌ (âkké).
 Agilahout, ʌ ʌ ʌ ʌ (kalâmbá).
 Agio, ʌ ʌ (bâsí N°. 4).
 Agurkje, ʌ ʌ ʌ ʌ (bôyó).
 Al, ʌ ʌ ʌ (kâmma N°. 2), ʌ ʌ ʌ (nǵâseǵ), ʌ ʌ (lâbanǵ N°. 1), ʌ (si), ʌ ʌ (sâla N°. 5), ʌ ʌ ʌ (soêwará), ʌ ʌ ʌ (âseǵ N°. 1).
 Albatros, ʌ ʌ ʌ ʌ (tôkonǵ N°. 1), ʌ ʌ (dâtanǵ).

- Aldus, ㄩ ㄩ (kâmma N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ (kôntoe N° 1).
- Algemeen, ㄩ ㄩ ㄩ (bôronḡ N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (motállá), ㄩ ㄩ (lâra N° 4), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (lêle N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ (sâmará N° 1).
- Algenoeegzaam, ㄩ ㄩ (ânoe).
- Allah, ㄩ ㄩ (âlla N° 5).
- Alle, (kôntoe N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ (ngâseḡ), ㄩ ㄩ ㄩ (bêre N° 1), ㄩ (si), ㄩ ㄩ ㄩ (sânḡge), ㄩ ㄩ ㄩ (sêre N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (anḡgênna), ㄩ ㄩ ㄩ (âseḡ N° 1).
- Alledaagsch, ㄩ ㄩ (bâraḡ N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (lômo N° 1).
- Alleen, ㄩ ㄩ ㄩ (kâle), ㄩ ㄩ ㄩ (mâlle N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ (tôēḡgalá).
- Allerlei, ㄩ ㄩ (râmbaḡ), ㄩ ㄩ (sânḡká N° 1).
- Alles, ㄩ ㄩ (sânḡiḡ).
- Alles (te zamen), ㄩ ㄩ (râmbaḡ).
- Aloëhout, ㄩ ㄩ (gâroe).
- Alphabeth, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (lôntará N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (ânroḡ).
- Als, ㄩ ㄩ ㄩ (kâmma N° 2).
- Alsmede, ㄩ ㄩ ㄩ (kâmma N° 2), ㄩ ㄩ (râpí).
- Altijd, ㄩ ㄩ ㄩ (kâmma N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ (tôēḡgoe), ㄩ ㄩ ㄩ (timoêroēḡ N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ (tôlonḡ N° 3).
- Altoos, ㄩ ㄩ ㄩ (mêmaḡ), ㄩ (sa N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ (sâllo).
- Alluin, ㄩ ㄩ ㄩ (tâwasá).
- Alzoo, ㄩ ㄩ ㄩ (kâmma N° 2), ㄩ ㄩ ㄩ (kôntoe N° 1), ㄩ ㄩ (âpa N° 1).
- Ambacht, ㄩ ㄩ ㄩ (bôya).
- Amber, ㄩ ㄩ ㄩ (âambará N° 1).
- Amberbal, ㄩ ㄩ ㄩ (âambará N° 1).
- Ambt, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (âmpo).
- Ambtgenoot, ㄩ ㄩ ㄩ (gôna), ㄩ ㄩ (balí N° 1), ㄩ ㄩ (sâmpá N° 3).
- Amen, ㄩ ㄩ ㄩ (âmīḡ).
- Amok, ㄩ ㄩ ㄩ (dĵálló).
- Amuleet, ㄩ ㄩ ㄩ (dĵimá).
- Ananas, ㄩ ㄩ ㄩ (pândaḡ).
- Ander, ㄩ ㄩ ㄩ (bêre N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (marâēḡ), ㄩ ㄩ ㄩ (sêre N° 1).
- (met) Andere (woorden), ㄩ ㄩ (bâraḡ).
- Anders, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (marâēḡ).
- Angel, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (tôdó).
- Angst, ㄩ ㄩ ㄩ (râwaḡ N° 2).
- Anisette, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (ânisi).
- Anijs, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (âdasá), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (ânisi).
- Anijszaad, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (âdasá).
- Anjelier, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (ânĵĵiliri).
- Anker, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (balânḡo).
- Ankeragiegeld, ㄩ ㄩ ㄩ (bânnará N° 3), ㄩ ㄩ ㄩ (lâboe N° 2).
- Ankeren, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (balânḡo), ㄩ ㄩ ㄩ (lâboe N° 3).
- Ankerplaats, ㄩ ㄩ ㄩ (lâboe N° 3).
- Ankertouw, ㄩ ㄩ ㄩ (rânraḡ N° 1).
- Antwoord, ㄩ ㄩ ㄩ (balí N° 3).
- Antwoorden, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (piwâli), ㄩ ㄩ ㄩ (bâlasá), ㄩ ㄩ ㄩ (wâli N° 1), ㄩ ㄩ ㄩ (sîla), Sal. ㄩ ㄩ ㄩ (hâli N° 1).
- Arabië, ㄩ ㄩ ㄩ (ârabá).
- Arabier, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (ârabá), ㄩ ㄩ ㄩ (ârá N° 3).
- Arabisch, ㄩ ㄩ ㄩ (ârá N° 3).
- Arbeiden, ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (rêso), ㄩ ㄩ ㄩ (sâro N° 1).
- Arm, Sal. ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (takêra), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (lâgesé).
- Àrm (behoeftig), ㄩ ㄩ ㄩ ㄩ (kêroēḡ), ㄩ ㄩ ㄩ (âsi N° 3.)

Armband, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pônto).

Armholte, ㄨ ㄨ ㄨ (êpa).

Armoede, ㄨ ㄨ ㄨ (âsi N°. 3).

Arrowroot, ㄨ ㄨ ㄨ (katjôenda).

Artikel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parakâra), ㄨ ㄨ (boêwanġ).

As, ㄨ ㄨ ㄨ (inro).

Asch, ㄨ ㄨ ㄨ (âwoe).

Aschkleurig, ㄨ ㄨ (boêloc N°. 1).

Assistent-Resident, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêtoró).

Asthma, ㄨ ㄨ ㄨ (sêké N°. 2).

Astroloog, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (Isitâraloêga).

Avond, ㄨ ㄨ (bânġi).

Avondster, ㄨ ㄨ ㄨ (pâle N°. 2).

Azijn, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlló N°. 3).

B.

Baadje, ㄨ ㄨ (bâdjoe).

Baai, ㄨ ㄨ ㄨ (kâmpé N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lêmba N°. 1).

Baal, ㄨ ㄨ ㄨ (bandâla).

Baard, ㄨ ㄨ ㄨ (dġânġgó N°. 1).

Baarmoeder, ㄨ ㄨ (ântaġġ), ㄨ ㄨ (âná).

Baas, ㄨ ㄨ ㄨ (pânre), ㄨ ㄨ (lâsa N°. 3).

Baatzuechtig, ㄨ ㄨ ㄨ (kêlla), ㄨ ㄨ ㄨ (nêké).

Babbelen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâna), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tġarîmpé),

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tġalîmpéré), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ

ㄨ ㄨ (tġalêperé).

Badak, ㄨ ㄨ (bârá N°. 6).

Baden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dġjéné), ㄨ ㄨ ㄨ (âmmé).

Badkuil (karbaauwen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôpo N°. 3).

Badkuip, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dġjéné).

Badplaats, ㄨ ㄨ (tâmaġġ), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dġjéné).

Bagaadje, ㄨ ㄨ ㄨ (êraġġ).

Bajonet, ㄨ ㄨ ㄨ (sânġkoeġġ).

Bak, ㄨ ㄨ ㄨ (lîpoēġ N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôdġjōġ N°. 1).

Bakboord, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaîri).

Bakkebaard, ㄨ ㄨ (tġâmbaġġ).

Bakken, ㄨ ㄨ (tôēnoe).

Bakken (steenē), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dédé N°. 2).

Baksteen (zinken als een), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boêboeróe).

Bal, ㄨ ㄨ ㄨ (râga N°. 3).

Balans, ㄨ ㄨ (tîmbaġġ).

Baldadig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (nġjénġjéré).

Balk, ㄨ ㄨ ㄨ (bâló N°. 1).

(zolder) Balk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dôdosó).

Balken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (nġgôwé).

Ballast, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toelabâra).

Balletje (van suiker en rijstemeel), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ônde).

(tot een) Balletje (maken), ㄨ ㄨ ㄨ (tġjôelaġġ N°. 2).

Balling, ㄨ ㄨ ㄨ (pêlá N°. 1).

- Bamboes, ㄨ ㄨ (pâpa), ㄨ ㄨ ㄨ (boêlo), ㄨ ㄨ ㄨ (tîmpo).
(jonge) Bamboes, ㄨ ㄨ ㄨ (lêboñg').
Band, ㄨ ㄨ ㄨ (pôeroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (sîkó).
Banden (om de gânrañg), ㄨ ㄨ ㄨ (gantâyañg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tambêrañg).
Band (boekdeel), ㄨ ㄨ ㄨ N° 2.
Bang, ㄨ ㄨ (râwañg N° 2).
Bangmaken, ㄨ ㄨ ㄨ (gâmmará), ㄨ ㄨ (râmmá N° 5), ㄨ ㄨ (loêmpá N° 3).
Baren, ㄨ ㄨ (âná N° 1).
Barensnood, ㄨ ㄨ ㄨ (tjîko).
Barenswee, ㄨ ㄨ (ârañg N° 1).
Barst, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têngeré).
Barsten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkará), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôrosó), ㄨ ㄨ ㄨ (bêlá N° 2).
Barstjes (met kleine), ㄨ ㄨ (râta N° 2).
Basstem, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (garôñggoñg').
Bast, ㄨ ㄨ (koêlí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaloêpasá), ㄨ ㄨ (bâbí), ㄨ ㄨ (mâsa N° 1).
Bast (van pisañg-boom, in malkander gevouwen tot bewaring van het een of ander), ㄨ ㄨ ㄨ (tôloñg N° 1).
Basta, ㄨ ㄨ ㄨ (basâttoe).
Bastaard, ㄨ ㄨ ㄨ (sôsó N° 1).
Bastion, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salêko).
Batikken, ㄨ ㄨ ㄨ (bâté N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (toêlisi').
Beantwoorden, ㄨ ㄨ (bâli N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (bâlasá N° 1), ㄨ ㄨ (roêppa N° 2).
Bearbeiden, ㄨ ㄨ (đjâma N° 1).
Beboeten, ㄨ ㄨ ㄨ (kádó N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (kânre), ㄨ ㄨ (tâba N° 1), ㄨ ㄨ (toênroenñg N° 3), ㄨ ㄨ (sâla N° 1).
Beboeting, ㄨ ㄨ ㄨ (tônra).
Bedaard, ㄨ ㄨ (dîngiñg').
Bedaechtzaam, ㄨ ㄨ (nâná N° 2).
Bedanken, ㄨ ㄨ (rânnoe).
Bedanken (den doctor of de doctoresse), ㄨ ㄨ ㄨ (ôlle N° 2).
Bedanken (aan tafel voor het een of ander) ㄨ ㄨ (ânoe).
Bedaren, ㄨ ㄨ ㄨ (oêndoeroe').
Bedaren (komen tot), ㄨ (ná N° 3).
Bedaren (drift), ㄨ ㄨ (râmpá N° 1).
Beddelaken, ㄨ ㄨ (lâpá N° 1).
Bede, ㄨ ㄨ ㄨ (dôwañg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (dôwa N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (batâra N° 1).
Bedehuis, ㄨ ㄨ ㄨ (lânngará).
Bedekken, ㄨ ㄨ ㄨ (boênñgkoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (tônñgkó), ㄨ ㄨ ㄨ (rômponñg), ㄨ ㄨ ㄨ (lênñgoe').
Bedekking, ㄨ ㄨ ㄨ (tônñgkó).
Bedelaar, ㄨ ㄨ (pâlá N° 4).
Bedelaarsdeken, ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpeñg).
Bedelen, ㄨ ㄨ (pâlá N° 4).
Bedelmonnik, ㄨ ㄨ ㄨ (pâkkirí).
Bedenken, ㄨ ㄨ (âí).
Bederven, ㄨ ㄨ ㄨ (gêsará), ㄨ ㄨ (pânará).
Bedestond ('s morgens vroeg), ㄨ ㄨ (sôeboe).
Bedestond (op het midden van den dag), ㄨ ㄨ ㄨ (lôhoró).
Bedestond ('s namiddâgs te drie ure), ㄨ ㄨ ㄨ (âsará).
Bedestond ('s namiddags te vijf ure), ㄨ ㄨ ㄨ (âsará).
Bedestond ('s avonds tegen zonne-ondergang), ㄨ ㄨ ㄨ (mañgarîbi).
Bedestond ('s avonds te half zeven) ㄨ ㄨ (îsa).
Bedevaart, ㄨ ㄨ (âđji).

- Bediende, ㄨㄣ ㄨ (âgãng N° 1).
- Bediende (vrije), ㄨㄣ ㄨ (kânre), ㄨㄣ ㄨ (toemâniñg N° 1).
- Bedienen, ㄨㄣ ㄨ (toemâniñg N° 1), ㄨㄣ ㄨ (depâra), ㄨㄣ ㄨ (dĵâga).
- Bediening, ㄨㄣ ㄨ (êmpo).
- Bedillen, ㄨㄣ ㄨ (baritĵâlla).
- Bedingen, ㄨㄣ ㄨ (tâwará N° 1).
- Bedoelen, ㄨㄣ ㄨ (ôlo N° 4).
- Bedorven, ㄨㄣ ㄨ (bóno), ㄨㄣ (bâri N° 1), ㄨㄣ (tâmpoenġ), ㄨㄣ (roëssá N° 2).
- Bedotten, ㄨㄣ (bĭssoe), ㄨㄣ (tôeloe).
- Bedreigen, ㄨㄣ (mállá N° 2), ㄨㄣ (ânĵĵá N° 1).
- Bedreven, ㄨㄣ (tâtá N° 5), ㄨㄣ (sĭssĭ N° 4), ㄨㄣ (âtta N° 3).
- Bedriegelijk, ㄨㄣ (bâlle N° 4).
- Bedriegen, ㄨㄣ (koerâga), ㄨㄣ (kalĭboñġ), ㄨㄣ (pârroc N° 2), ㄨㄣ (bânġo N° 1), ㄨㄣ (bâlle N° 4), ㄨㄣ (léko), ㄨㄣ (âkkalá), ㄨㄣ (ĭmañġ N° 3), ㄨㄣ (ĭnro).
- Bedrieger, ㄨㄣ (bâlí N° 5).
- Bedrijf, ㄨㄣ (lâmpa).
- Bedrijvig, ㄨㄣ (dĵâĭ N° 1), ㄨㄣ (sânġká N° 1).
- Bedroefd, ㄨㄣ (lânnaśá).
- Bedrog, ㄨㄣ (koerâga), ㄨㄣ (âkkalá).
- Bedwelmen, ㄨㄣ (bênġo), ㄨㄣ (lĭpoe).
- Bedwingen, ㄨㄣ (lâwa N° 1), ㄨㄣ (âmpañġ).
- Beëedigen, ㄨㄣ (kâna), ㄨㄣ (tôdĵeñġ).
- Beek, ㄨㄣ (kâloró).
- Beeld, ㄨㄣ (mânġgá), ㄨㄣ (tâoe N° 1), ㄨㄣ (râpañġ N° 1).
- Been, ㄨㄣ (boëkoe N° 1), ㄨㄣ (bânġkeñġ).
- Beenband, ㄨㄣ (pônto).
- Beenblok, ㄨㄣ (balânġgoe).
- Beenboei, ㄨㄣ (sañġkála N° 1).
- Beenbreuk, ㄨㄣ (têpó).
- Beenring, ㄨㄣ (pônto).
- Beer, ㄨㄣ (barôewañġ).
- Beërven, ㄨㄣ (pocsâka).
- Beest, ㄨㄣ (ôló N° 1).
- Beestachtig, ㄨㄣ (ôló N° 1).
- Beet (hebben), ㄨㄣ (âlle).
- Beetje, ㄨㄣ (bĭbí).
- Beetpakken (terdege), ㄨㄣ (rôssá).
- Begaan, ㄨㄣ (dĵâppa), ㄨㄣ (agâñġ N° 2).
- Begaanbaar, ㄨㄣ (lôeloe N° 2).
- Begeeren, ㄨㄣ (tĵĭnna N° 3), ㄨㄣ (tĵâniñġ N° 1), ㄨㄣ (ênroenġ), ㄨㄣ (ĭlanġ).
- Begeerig, ㄨㄣ (ñġôwa N° 1), ㄨㄣ (tĵĭnna N° 3), ㄨㄣ (tĵĭní), ㄨㄣ (soewállá).
- Begeerlijk, ㄨㄣ (tĵĭnna N° 3).
- Begeerte, ㄨㄣ (tĵĭnna N° 3), ㄨㄣ (ênroenġ), ㄨㄣ (hâwa N° 1).
- (sterke) Begeerte, ㄨㄣ (soewállá).
- Begeleiden, ㄨㄣ (rêmba N° 1), ㄨㄣ (ôeloe N° 1).
- Begeven (zich overal heen-), ㄨㄣ (lâbañġ N° 1).
- Begieten, ㄨㄣ (bâsa N° 1), ㄨㄣ (tôempasá), ㄨㄣ (tĭmba N° 1), ㄨㄣ (dĵéne), ㄨㄣ (sĭmba N° 2).
- Begiftigen, ㄨㄣ (kĭyoró).
- Begin, ㄨㄣ (pôkó), ㄨㄣ (moëla), ㄨㄣ (lâpa N° 1), ㄨㄣ (lôlo N° 3), ㄨㄣ (ôeroe N° 1), ㄨㄣ (ôeloe N° 1).
- Begin (der westmoeson), ㄨㄣ (roëntóe).

- Beginnen, ㄨㄣˊ ㄇㄨㄣˊ (bôyong), ㄇㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (moëla),
 ㄌㄚˊ ㄇㄨㄣˊ (bâla N°. 1), ㄇㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (oëroe N°. 1).
 Beginsel, ㄌㄚˊ ㄇㄨㄣˊ (boënga).
 Beginsel (eeneraandoening van koorts), ㄨㄣˊ ㄇㄨㄣˊ
 (bôyong).
 Begluren, ㄆㄨㄣˊ ㄇㄨㄣˊ (tôwá N°. 3).
 Begraafplaats, ㄇㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (koëboeróe).
 Begrafenis, ㄇㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (mâte).
 Begraven, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (tâtará), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (tarâ-
 wañg), ㄌㄚˊ ㄇㄨㄣˊ (loëwañg), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âwañg
 N°. 2).
 Begrijpen, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (gâppa), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (bâttoe N°. 2),
 ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (roëpa N°. 1), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (soëma N°. 1),
 ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (soëmañg), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âtta N°. 3),
 ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âlle).
 (iets niet regt) Begrijpen, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (lînga N°. 2).
 Begrip, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (gâppa), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (bâttoe N°. 2).
 Begroeten, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (tahâya), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (d̄jâma N°. 1).
 Begunstigen, ㄇㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (mâse), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (lâmmoró).
 Behaagzucht, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (d̄jâbe).
 Behagen (scheppen), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (téne), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (lêbañg N°. 2), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (lâtjôé), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (âpasá), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âlle).
 Behalve, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (pântará), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (roëwa),
 ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (sañgâli).
 Behandelen, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (pâré N°. 1), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (d̄jâma
 N°. 1).
 (koel) Behandelen, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (toënroëng N°. 3).
 Behandelen (als), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âsseñg N°. 2).
 Behangsel, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (kâllí N°. 4), Sal. ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (lêko N°. 4).
 Behartigen, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (d̄jâmpañg N°. 1), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (âti N°. 1).
 Behendig, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (sintá).
- Behendigheid, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (kayâwo).
 Behoeftē, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (koërañg), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (hâd̄já).
 Behoeftig, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âsi N°. 3).
 Behooren, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (râtañg).
 Behooren (bij), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (roëroëng), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (lôlé), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (lôlloñg N°. 4).
 Behooren (onder), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (lâmpa).
 (naar) Behooren, ㄌㄚˊ (si).
 (de toe-) Behooren (van iets), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (pa-
 kâkasá).
 Bejammeren, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (dâra N°. 1), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (sina).
 Beide, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (roëwa).
 Beitel, ㄌㄚˊ (pá N°. 4).
 Beitelē, ㄌㄚˊ (pá N°. 4).
 Bekeeren, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (tôbá N°. 2).
 Bekend, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (lôntará N°. 2), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (lâra N°. 4).
 Bekend (overal), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (pâti N°. 1), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (boëwará), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (bôsará N°. 1), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (rârá N°. 4), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (lêle N°. 1).
 Bekende, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âsseñg N°. 2).
 Bekennen, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âni N°. 1).
 Beker, ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (golêta).
 Bekijken, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (tîlîng).
 Bekken (van den omroeper), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (berêñg
 N°. 2).
 Bekken (muzijk), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (goñg), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (mô-
 ñgañg), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (dêñgka).
 Bekladden, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (mênj̄tj̄o).
 Beklagen, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (dâra N°. 1).
 Bekleeden (met matten), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (tâmbá N°. 3).
 Bekleedsel, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (rôkó N°. 1), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ
 (lâpisi), ㄌㄚˊ ㄌㄚˊ (sarômbong).
 Beklimmen, ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (toëppóe), ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (nâi),
 ㄆㄨㄣˊ ㄌㄚˊ (âmbí).

- Beknopt, ʌ ʌ (tâppá N°. 4).
- Bekomen, ɛ ʌ ʌ ʌ (balikârañg), ʌ ʌ ʌ ʌ (ôlle N°. 2).
- Bekommerd, ʌ ʌ (gâroe N°. 2), ɛ ʌ ʌ (bâñgka N°. 2), ʌ ʌ (sîmpoeñg), ʌ ʌ ʌ (sapiri), ʌ ʌ (soësa), ʌ ʌ (sâí N°. 3).
- (om iemand) Bekommerd (zijn), ʌ ʌ (mâliñg N°. 2).
- Bekommeren, ɛ ʌ ʌ (barâna N°. 2).
- Bekorten, ɛ ʌ ʌ (bôdo).
- Bekreunen, ɛ ʌ ʌ (barâna N°. 2).
- Bekruipen, ʌ ʌ ʌ (lêmé), ʌ ʌ ʌ ʌ (lôlô N°. 1).
- Beladen, ʌ ʌ (loërañg).
- Belagehelijk, ʌ ʌ ʌ (mêlé).
- Belangeloos (dienstbetoon), ʌ ʌ ʌ (sâro N°. 1).
- Belang stellen, ʌ ʌ (dĵâmpañg N°. 1).
- Belasteren, ɛ ʌ (bîsí).
- Belasting, ʌ ʌ ʌ (karâdĵá), ʌ ʌ ʌ ʌ (kassoewiyanĵ), ɛ ʌ ʌ (bânnará N°. 3), ʌ ʌ ʌ (bêya N°. 1), ɛ ʌ ʌ ʌ (boëwisí), ʌ ʌ (soëssocñg N°. 2).
- Beledigen, ɛ ʌ ʌ (binĵĵâna).
- Belediging, ɛ ʌ ʌ (binĵĵâna).
- Beleefd, ʌ ʌ ʌ (âsseñg N°. 2).
- Beleefdheid, ʌ ʌ ʌ (âsseñg N°. 2).
- Belegeren, ʌ ʌ ʌ ʌ (lêyo N°. 1), ʌ ʌ ʌ (lîyoecñg N°. 1).
- Beleggen, ʌ ʌ ʌ ʌ (pamâki), ʌ ʌ (tâta N°. 1), ʌ ʌ (lâpá N°. 2), ʌ ʌ ʌ ʌ (lônĵĵó), ʌ ʌ ʌ ʌ (ôbará).
- Beleid, ʌ ʌ ʌ ʌ (âkkalá).
- Belemmeren, ʌ ʌ ʌ ʌ (karampâllañg), ʌ ʌ ʌ ʌ (salâmpará).
- Beletsel, ʌ ʌ ʌ ʌ (sâñgkalá N°. 2).
- Beletten, ʌ ʌ ʌ (gañggâla), ʌ ʌ ʌ (tîmpará), ʌ ʌ ʌ (lâwa N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (sônĵka), ʌ ʌ ʌ (âli N°. 1), ʌ ʌ ʌ (âloé N°. 3), ʌ ʌ ʌ ʌ (âlo N°. 1).
- Belijden, ʌ ʌ (âni N°. 4).
- Belijdenis, ʌ ʌ ʌ (sahâdá).
- Beloeren, ʌ ʌ ʌ ʌ (ôdo).
- Beloonen, ʌ ʌ ʌ (goëna).
- Belooning, ʌ ʌ ʌ ʌ (pahâla), ɛ ʌ ʌ ʌ (bâlasá N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (rêso).
- Beloven, ʌ ʌ (dĵâñĵĵi).
- Belust, ʌ ʌ ʌ (palôeñgañg), ʌ ʌ ʌ (îrañg).
- Bemerken, ʌ ʌ ʌ (sâriñg N°. 1).
- Beminnen, ʌ ʌ ʌ (ñgâi).
- Bemoeial, ʌ ʌ (dĵâmpañg).
- (zieh) Bemoeijen (met), ʌ ʌ ʌ ʌ (tĵôwé), ʌ ʌ ʌ ʌ (antâma).
- Bemorsen, ʌ ʌ ʌ ʌ (bêró N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (toëmpasá), ʌ ʌ ʌ ʌ (rámassá N°. 3), ʌ ʌ ʌ ʌ (lêmo N°. 2).
- Benaauwd, ɛ ʌ (boësañg), ʌ ʌ ʌ (loësá N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (sêké N°. 2), ʌ ʌ ʌ ʌ (sêppá N°. 2).
- Benaauwdheid (op de borst), ʌ ʌ ʌ (dâñge).
- Benaauwen, ʌ ʌ ʌ (pêpá), ʌ ʌ ʌ (rêppa N°. 2).
- Benadeelen, ʌ ʌ ʌ (tâllañg N°. 2).
- Bende, ʌ ʌ ʌ ʌ (gômpo).
- Benemen (leven), ʌ ʌ ʌ (lêmba N°. 2).
- Beneden, ʌ ʌ ʌ (râwa N°. 1).
- Benedenarm (binnenzijde), ʌ ʌ ʌ (pâra N°. 4).
- Benedenarm (buitenzijde), ʌ ʌ ʌ (pâra N°. 4).
- Beneden zijn stand, ʌ ʌ ʌ (nâoeñg), ʌ ʌ ʌ (sâla N°. 1).
- Beneveld, ʌ ʌ ʌ ʌ (kôlañg), ʌ ʌ ʌ ʌ (oëmboeróe).
- Benevens, ʌ ʌ ʌ ʌ (lôlloñg N°. 4).

- Bengalen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (beŋgâli).
- Benijden, ㄨ ㄨ (dâra N°. 1).
- Benoemen, ㄨ ㄨ (tâppoe N°. 3).
- Benoodigdheden (voor het een of ander), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pagâwe).
- Benzoin, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kamânjñjāng), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kamînjñjāng).
- Beoordeelen, ㄨ ㄨ ㄨ (tânġará).
- Beoorlogen, ㄨ ㄨ ㄨ (tiŋġára).
- Beoosten, ㄨ ㄨ (ânġiŋġ).
- Bepaald, ㄨ ㄨ (tâppoe N°. 2).
- Bepalen, ㄨ ㄨ (tântoe), ㄨ ㄨ (nâssa).
- Bepalen (een dag), ㄨ ㄨ ㄨ (sâre N°. 1).
- Bepaling, ㄨ ㄨ ㄨ (sârá N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (êmpanġ).
- Beplakken, ㄨ ㄨ ㄨ (dâmpoeloe N°. 1).
- Beplanten, ㄨ ㄨ (lâmoeŋġ).
- Beproeven, ㄨ ㄨ ㄨ (tjîko), ㄨ ㄨ ㄨ (sôrí).
- Beraadslagen, ㄨ ㄨ ㄨ (pâkká), ㄨ ㄨ ㄨ (tânġará).
- Beregenen, ㄨ ㄨ (tâba N°. 1).
- Bereik, ㄨ ㄨ ㄨ (kânre), ㄨ ㄨ (roempá).
- Berciken, ㄨ ㄨ ㄨ (kâmpo N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (toê-
dġoe N°. 1), ㄨ ㄨ (râpí).
- Berekend voor, ㄨ ㄨ ㄨ (sanġdġâta N°. 2).
- Berekenen, ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Berekening, ㄨ ㄨ ㄨ (pôle).
- Berg, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mônġtjjoŋġ N°. 1), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (hòeloe).
- Bergachtig, ㄨ ㄨ ㄨ (bòekkoé N°. 3).
- Bergen, ㄨ ㄨ ㄨ (pâtassá N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (rârasá N°. 2).
- Bergrug, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tanêtte).
- Berigt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karêba), ㄨ ㄨ (pâsanġ N°. 1),
ㄨ ㄨ ㄨ (biríta), ㄨ ㄨ ㄨ (hâbará).
- Berigten, ㄨ ㄨ (râpá N°. 1).
- Berijden, ㄨ ㄨ (bâi).
- Berispen, ㄨ ㄨ (tjâlla N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lârro).
- Berocmd, ㄨ ㄨ (pâti N°. 1).
- Beroemen (zich), ㄨ ㄨ ㄨ (lêtjé).
- Beroep, ㄨ ㄨ ㄨ (bôya).
- (zich) Beroepen (op), ㄨ ㄨ ㄨ (tânġdġeŋġ).
- (met de vingers) Beroeren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâ-
lôbe).
- Beroerte, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sêro N°. 2).
- Berokkenen (iemand kwaad), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo).
- Berooken, ㄨ ㄨ ㄨ (barôemboeŋġ N°. 2), oemoeŋġ
N°. 1).
- Berooven, ㄨ ㄨ ㄨ (râboé N°. 1).
- (van bijna alles) Berooven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôlará).
- Berouw, ㄨ ㄨ ㄨ (sâssalá N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sassalâlaŋġ).
- Berucht, ㄨ ㄨ (pâti N°. 1).
- Berusten (in), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tête N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âkkaŋġ).
- Berusten (op), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ênteŋġ).
- Beschaafd ㄨ ㄨ ㄨ (âsseŋġ N°. 2).
- Beschaafdheid, ㄨ ㄨ ㄨ (âsseŋġ N°. 2).
- Beschaamd, ㄨ ㄨ ㄨ (sîrí N°. 1).
- Beschadigd, ㄨ ㄨ ㄨ (roessá N°. 2).
- Bescheiden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (siŋġkôlo), ㄨ ㄨ ㄨ (sâboeroé N°. 1).
- Beschikken, ㄨ ㄨ ㄨ (toêroeŋġ), ㄨ ㄨ ㄨ (râppo
N°. 2).
- Beschermen, ㄨ ㄨ ㄨ (toêtoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (rîŋ-
rîŋġ).
- Beschermengel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rewâta).
- Beschermgeest, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rewâta).
- Bescherming, ㄨ ㄨ (lâlânġ N°. 2).
- Beschijnen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sêyoró).
- Beschijnen (Zon), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âllo N°. 3).
- Beschikken, ㄨ ㄨ ㄨ (toêdġoe N°. 1).

- Beschikking, ㄨ ㄨ ㄨ (pâré N° 1), ㄨ ㄨ (toê-
d̃joe N° 1).
- Beschimmeld, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâmoe-lamôe-
saṅg).
- Beschimpen, ㄨ ㄨ (toêwa N° 4).
- Beschoeijing, ㄨ ㄨ ㄨ (salâsá N° 3).
- Beschouwen (als), ㄨ ㄨ ㄨ (pâré N° 1), ㄨ ㄨ
(tjîní), ㄨ ㄨ (îtoēṅ), ㄨ ㄨ (toêroēṅ),
ㄨ ㄨ ㄨ (âsseṅ N° 2).
- Beschrijven, ㄨ ㄨ ㄨ (oêkirí).
- Beschroomd, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bênteré).
- Beschuldigen, ㄨ ㄨ (tânará N° 1), ㄨ ㄨ
(d̃jâmmá N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (sâssalá N° 1),
ㄨ ㄨ (âni N° 1).
- Beschuldiging, ㄨ ㄨ (d̃jâmmá N° 2).
- (te onregt) Beschuldigen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (balitânará).
- Beschutten, ㄨ ㄨ (rinrīṅ).
- Beschutting, ㄨ ㄨ ㄨ (lêṅgóe).
- Beslaan, ㄨ ㄨ ㄨ (kâlasá), ㄨ ㄨ ㄨ (pamâki),
ㄨ ㄨ ㄨ (pândó), ㄨ ㄨ (tâta N° 1), ㄨ ㄨ
ㄨ (lônjd̃jô), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rôkó), ㄨ ㄨ
(soêmpá N° 2).
- Beslapen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjêṅke), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(loêseré).
- Beslechten, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppará).
- Beslissen, ㄨ ㄨ (tâppóe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lêbá).
- Beslommering, ㄨ ㄨ ㄨ (wâse).
- Besluit, ㄨ ㄨ (tâppóe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (êmpaṅg).
- (ergens niet toe kunnen) Besluiten, ㄨ ㄨ ㄨ
(kôttó), ㄨ ㄨ (boêttóe N° 4), ㄨ ㄨ (sânará
N° 1).
- Besluiteloos, ㄨ ㄨ ㄨ (lêṅkaṅg).
- Besmeren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mênjtjjo), ㄨ ㄨ ㄨ (dâm-
poelóe N° 1).
- Besmeren (met meel), ㄨ ㄨ (sâpóe N° 2).
- Besmeren (met kalk), ㄨ ㄨ ㄨ (lêpa N° 3).
- Besmetting, ㄨ ㄨ (sâwaṅg).
- Besnijden, ㄨ ㄨ ㄨ (kâttaṅg N° 1), ㄨ ㄨ (bâri
N° 1), ㄨ ㄨ (soêenná N° 1).
- Bespannen (mct den vinger), ㄨ ㄨ (lâmá N° 2).
- Bespatten, ㄨ ㄨ (râtjji).
- Bespeuren, ㄨ ㄨ (tjîní).
- Bespieden, ㄨ ㄨ ㄨ (tîro), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjôkko).
- Bespoedigen, ㄨ ㄨ ㄨ (ôndaṅg N° 1).
- Bespottelijk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mêlé).
- Bespotten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâkalá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êllé).
- Besprekelen, ㄨ ㄨ (bâsa N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(sôloró N° 2).
- Bespringen, ㄨ ㄨ ㄨ (loêmpá N° 1).
- Besproeijen, ㄨ ㄨ ㄨ (tâbasá N° 1).
- Best, ㄨ ㄨ (bâdjji N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lâbirí).
- Bestand (tegen), ㄨ ㄨ ㄨ (koêlle), ㄨ ㄨ (pâr-
raṅg), ㄨ ㄨ ㄨ (sâoeróe).
- Besteden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bône N° 1), (tânṅgá
N° 2).
- (gheel) Besteden (voor), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêtjōṅg).
- Bestekamer, ㄨ ㄨ ㄨ (d̃jsoēṅki), ㄨ ㄨ (d̃jâm-
baṅg).
- Bestelen, ㄨ ㄨ ㄨ (loêkká N° 2).
- Bestendig, ㄨ ㄨ ㄨ (d̃jânaṅg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
rêresé).
- Besterven (vleesch), ㄨ ㄨ ㄨ (loêmoé).
- Bestrafen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâna), ㄨ ㄨ (tâba N° 1),
ㄨ ㄨ (toêd̃joe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lârro).
- Bestralen, ㄨ ㄨ ㄨ (tâpassá).
- Bestrijken (met klei), ㄨ ㄨ ㄨ (lîlí N° 3).
- Bestrooijen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kiyoró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (kêoró), ㄨ ㄨ ㄨ (siyará).
- Besturen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gî yó) ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parênta
ㄨ ㄨ (tânará N° 1).

- Bestuur, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parênta), ㄨ ㄨ (tânra N° 1), ㄨ ㄨ (dĵannaᅅg), ㄨ ㄨ (âdá N° 1).
- Betalen, ㄨ ㄨ (goêna), ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N° 1), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (bâdĵarâ), ㄨ ㄨ ㄨ (bâyarâ), ㄨ ㄨ ㄨ (tarîma), ㄨ ㄨ (tĵâlla N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (sôronᅅg), ㄨ ㄨ (soêloé N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (êntenᅅg).
- Betaling, ㄨ ㄨ ㄨ (sôronᅅg).
- Betamelijk, ㄨ ㄨ ㄨ (hâroesoé).
- Betamen, ㄨ ㄨ (râtanᅅg).
- Betasten, ㄨ ㄨ ㄨ (pêsá N° 2), ㄨ ㄨ (dĵâma N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (râmasá N° 2), ㄨ ㄨ (râwa N° 2).
- Beteekenis, ㄨ ㄨ (bâttoe N° 2).
- Betel, ㄨ ㄨ ㄨ (paᅅgadĵâi), ㄨ ㄨ ㄨ (lêkó N° 3).
- Beteldoos, ㄨ ㄨ ㄨ (kârasá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (paᅅgadĵâi), ㄨ ㄨ ㄨ (lôpá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lômboᅅg N° 1).
- Beter, ㄨ ㄨ ㄨ (kalâmanᅅg N° 1), ㄨ ㄨ (bâdĵi N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lâbirí).
- Beteugelen, ㄨ ㄨ (sâganᅅg).
- Beteuterd, ㄨ ㄨ ㄨ (kalibanᅅgânᅅg).
- Betitelen, ㄨ ㄨ ㄨ (gâllará).
- Betoog, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dâllezé).
- Betooveren, ㄨ ㄨ ㄨ (kêroé), ㄨ ㄨ ㄨ (gâoé N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (êranᅅg).
- Betrappen, ㄨ ㄨ (râpí).
- Betreden, ㄨ ㄨ (agânᅅg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (antâma), ㄨ ㄨ ㄨ (ônĵdĵó).
- Betreffen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâmma N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (kôntoe N° 1), ㄨ (ri).
- Betrekken, ㄨ ㄨ ㄨ (toédĵoe N° 1).
- Betrekking, ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo).
- Beuken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dédé N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêré N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (rêssá N° 2).
- Beul, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (alahôdĵa).
- Beurs, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poerôekaᅅg).
- Beurt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêle N° 1).
- (bij) Beurt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêbasá), ㄨ ㄨ ㄨ (sâmbe).
- Beurtzang, ㄨ ㄨ (sîla).
- Bevangen, ㄨ ㄨ (bâttoe N° 2).
- Bevaren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sômbalá).
- Bevatten, ㄨ ㄨ ㄨ (âllezé).
- Bevatting, ㄨ ㄨ (gâppa).
- Bevel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parênta), ㄨ ㄨ ㄨ (soêro).
- Bevel (algemeen), ㄨ ㄨ ㄨ (oêndanᅅg N° 2).
- Bevelen, ㄨ ㄨ (pâsanᅅg N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (toédĵoe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (soêro).
- Bevelhebber, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palîma).
- Bevelhebber (van een schip), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poenᅅg-gâwa), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (anakôda).
- Beven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tênrenᅅg N° 1).
- Bevestigen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôdĵenᅅg).
- Bevlekking (door slaap of maandelijksehe stonden of het doen zijner behoeften), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (hâdasá).
- Bevlĳtigen (zieh) ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêso).
- Bevochtigen, ㄨ ㄨ ㄨ (tâbasá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (rânassá).
- Bevoelen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kasiyâ), ㄨ ㄨ ㄨ (pêsá N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (râwa N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (râmasá N° 2).
- Bevolking, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bône N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âssi N° 4).
- Bevredigen, ㄨ ㄨ ㄨ (bâdĵi N° 1).
- Bevreesd, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâlloró), ㄨ ㄨ ㄨ (mâl-lá N° 2).
- Bevreesd (maken), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gâmmarâ).

- Bevrijden, 𐄂𐄃 (rîngaŋg N°. 1), 𐄄𐄅 (lâp-passá).
 Bewaard (blijven voor), 𐄆𐄇𐄈 (salêwaŋg N°. 2).
 Bewaarplaats, 𐄉𐄊 (bôlí N°. 3).
 Bewaken, 𐄋𐄌 (kâmmí), 𐄍𐄎 (d̄jâga).
 Bewaren, 𐄏𐄐𐄑𐄒 (kalawâki), 𐄓𐄔𐄕 (pâtassá N°. 2), 𐄖𐄗 (bôlí), 𐄘𐄙 (nânro), 𐄚𐄛 (râmpe N°. 3), 𐄜𐄝 (râ-rasá N°. 2).
 Bewegen, 𐄞𐄟𐄠 (gîyó), 𐄡𐄢𐄣 (gôyaŋg), 𐄤𐄥𐄦𐄧 (galêmbon̄g), 𐄨𐄩𐄪𐄫 (bên-roŋg), 𐄬𐄭𐄮 (mêkkó), 𐄯𐄰𐄱 (miki-rí), 𐄲𐄳 (mâsirí), 𐄴𐄵 (t̄jâmme), 𐄶𐄷 (rîmbá N°. 2), 𐄸𐄹𐄺𐄻 (lêyó N°. 2), 𐄼𐄽𐄾𐄿 (íkiri), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (ôle N°. 1).
 Bewegen (heen en weder), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (îliŋg), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (êlloc), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (êleŋg).
 Bewegen (op en neêr), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (lôembé), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (lôémé).
 Beweging (leven, geraas), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (gêgeré), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (riyá N°. 2).
 Beweging (lawaai), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sêŋgge).
 Beweren, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sâmbá).
 Bewerken, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (d̄jâma N°. 1).
 Bewerkstelligen, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bâttoe N°. 2).
 Bewesten, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (âŋgîŋg).
 Bewierooken, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (doêpa).
 Bewijs, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bâte N°. 1), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (dâllelé).
 Bewijs (van slavernij), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (t̄já N°. 1).
 Bewijsplaats, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (dâllelé).
 Bewind, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (d̄jânnan̄g).
 Bewonen, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (êmpo).
- Bewoner (van een land), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bône N°. 1), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (boêwa N°. 5), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (âná).
 Bewustzijn, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (soemân̄gá), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sâriŋg N°. 1).
 (tot) Bewustzijn (komen), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (oerân̄gi).
 (buiten) Bewustzijn, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (lôêpa N°. 1).
 Bezaaijen, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (tôegalá), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sîyará).
 Bezaan (op een schip), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (besân̄g).
 Bezadigd, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (nâná N°. 2).
 Bezem, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bârrassá N°. 1).
 Bezeten, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bâtaŋg N°. 1).
 Bezetten, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (êmpo).
 Bezig, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (pâtirí).
 Bezijden, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bâle N°. 1), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sâri N°. 1).
 Bezinken, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (tinâoe).
 Bezitten, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (pâta N°. 1), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (ânoc).
 Bezitting, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bôlí N°. 3), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (ânoc).
 Bezoar, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (koelâoe).
 Bezoedeld, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (nâdjisi).
 Bezoedelen, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (roemoesóe), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (lêmo N°. 2).
 (Condoleantie) Bezoek, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (timpôroŋg).
 (een) Bezoek (afleggen), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (nâí N°. 1).
 Bezoeken, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (t̄jîní), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (timpô-roŋg).
 Bezorgd, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (gâroe), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sîmpoen̄g).
 Bezorgen, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (târa N°. 2), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (êran̄g).
 (terug) Bezorgen, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (lân̄ge N°. 3).
 Bezorgdheid, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sîmpoen̄g).
 Bezwangeren, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (êran̄g).
 Bezwaren, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (tânra N°. 1).
 Bezwarend, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (bâtallá).
 Bezweren, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (tôdjêŋg), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sapâtta).
 Bezwijken, 𐄿𐄽𐄾𐄿 (tôegoeroe), 𐄿𐄽𐄾𐄿 (sâyaŋg).

- Bidden, 𐄂𐄂𐄂 (kânro), 𐄂𐄂 (pâlá N° 4);
 𐄂𐄂𐄂 (batâra N° 1), 𐄂𐄂𐄂 (tĩngâra),
 𐄂𐄂 (târa N° 1), 𐄂𐄂𐄂 (dôwañg N° 2),
 𐄂𐄂𐄂 (sambâyañg).
- Bidkleed, 𐄂𐄂𐄂 (bôwoñg), 𐄂𐄂𐄂 (tôpe),
 𐄂𐄂𐄂 (talâkko).
- Biduur, 𐄂𐄂𐄂 (mañgarîbi), 𐄂𐄂𐄂
 tahâdjó), 𐄂𐄂𐄂 (lôhoró), 𐄂𐄂
 (wâttoe), 𐄂𐄂𐄂 (walôeha), 𐄂𐄂 (sôe-
 boe), 𐄂𐄂 (îsa), 𐄂𐄂 (âsarâ).
- Big, 𐄂𐄂 (bâwi).
- Bij, 𐄂𐄂 (bâni).
- Bij, 𐄂 (ri).
- Bijbel, 𐄂𐄂 (kittá N° 2).
- Bijdoen, 𐄂𐄂 (tâmba N° 4), 𐄂𐄂𐄂 (tôm-
 boñg N° 2).
- Bijéén roepen, 𐄂𐄂 (tâmbá N° 1).
- Bijkomen, 𐄂𐄂𐄂 (oerâñgi), 𐄂𐄂𐄂 (ôlle
 N° 2).
- Bijhouden, 𐄂𐄂 (râpí).
- Bijl, 𐄂𐄂𐄂 (pâñgkoelóe).
- Bijleggen, 𐄂𐄂 (âmá N° 1).
- Bijlichten, 𐄂𐄂 (sôelo N° 1).
- Bijna, 𐄂𐄂 (bîrĩng), 𐄂𐄂 (sâla N° 1).
- Bijnaam, 𐄂𐄂 (tîmañg N° 2).
- Bijsmaak, 𐄂𐄂 (mêloe).
- Bijstaan, 𐄂𐄂𐄂 (êwa N° 2).
- Bijster, 𐄂𐄂 (lĩngoe).
- Bijten, 𐄂𐄂 (kíkí N° 2), 𐄂𐄂𐄂 (kókó N° 3),
 𐄂𐄂𐄂 (kalâttá), 𐄂𐄂𐄂 (tôttó N° 4).
 (met de lippen) Bijten, 𐄂𐄂 (âmmañg).
- Bijtend (van smaak), 𐄂𐄂 (pâtîje), 𐄂𐄂
 (pâra N° 10).
- Bijvoorbeeld, 𐄂𐄂 (bârañg N° 1), 𐄂𐄂 (âla N° 1).
- Bijvoegen, 𐄂𐄂 (oempoe N° 1).
- Bijwerk, 𐄂𐄂 (kâmpĩng).
- Bijwif, 𐄂𐄂 (goëndí), 𐄂𐄂 (mâñge).
- Bijzit, 𐄂𐄂 (tĩro), 𐄂𐄂𐄂 (loésere),
 𐄂𐄂𐄂 (êpé N° 1).
- Bijzonder, 𐄂𐄂𐄂 (kâde N° 3), 𐄂𐄂 (bâtí
 N° 2), Sal. 𐄂𐄂 (bâhañg), 𐄂𐄂 (mâka
 N° 3), 𐄂𐄂 (mâñgka), 𐄂𐄂 (dôèdoe),
 𐄂𐄂 (sâñgká N° 1).
- Bil, 𐄂𐄂 (pâdjá N° 4), Sal. 𐄂𐄂 (pâñgoeñg).
- Bil (het vleezige), 𐄂𐄂 (bôté N° 1).
- Billijk, 𐄂𐄂 (tâñga), 𐄂𐄂 (tâba N° 1), 𐄂𐄂𐄂
 (lâmboesóc).
- Bilnaad, 𐄂𐄂 (sîmbañg).
- Binden, 𐄂𐄂𐄂 (kâwará), 𐄂𐄂 (gâma N° 1),
 𐄂𐄂 (pâoé N° 2), 𐄂𐄂 (bídá), Bonth.
 𐄂𐄂 (râmpá N° 2), 𐄂𐄂 (síkó).
- Bindrotting, 𐄂𐄂 (râoé N° 3).
- Bindsel, 𐄂𐄂 (djâlĩng N° 1), 𐄂𐄂 (síkó).
- Binnen, 𐄂𐄂 (kâmboe N° 1), 𐄂𐄂 (lâlañg
 N° 1).
- Binnendringen, 𐄂𐄂 (tâppassá).
- Binnendringen (schijnsel van vuur of licht),
 𐄂𐄂 (sîlo).
- Binnengaan, 𐄂𐄂 (sâpo N° 1), 𐄂𐄂𐄂
 (antâma).
- Binnenhoek (oog), 𐄂𐄂 (tjítjâ N° 2).
- Binnenkomen, 𐄂𐄂 (sâpo N° 1),
- Binnenkoorts, 𐄂𐄂𐄂 (balâwo).
- Binnenland, 𐄂𐄂 (sâpo N° 1).
- Binnensluipen, 𐄂𐄂 (roèroe N° 3).
- Binnensmokkelen, 𐄂𐄂 (loempá N° 1).
- Binnensmonds, 𐄂𐄂 (tâmpará).
- Binnenste, 𐄂𐄂 (kâmboe N° 1), 𐄂𐄂𐄂 (kâle),
 𐄂𐄂 (bâteñg).
- Binnentreden, 𐄂𐄂 (lâbasá).

- Binnenzijde (wenkbraauwen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó).
- Bitter, ㄨ ㄨ (pâí).
- Bitterachtig, ㄨ ㄨ (lâra N° 2).
- Blaar, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (katjânonng).
- Blaas, ㄨ ㄨ ㄨ (mêya).
- Blaasbalg, ㄨ ㄨ (pôépóe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (bêsó).
- Blaasroer, ㄨ ㄨ (sâppóe N° 6).
- Blaauw, ㄨ ㄨ (gâóe N° 1).
- Blaauw (van knijpen of slaan), ㄨ ㄨ (kállá N° 6).
- Blad, Sal. ㄨ ㄨ (tâha), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêkó N° 3).
- Blad (jong), ㄨ ㄨ ㄨ (nanóenroenng).
- Blad (verdord), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karôppó N° 2).
- Blaffen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôlloŋg N° 3).
- Blaker, ㄨ ㄨ (tînrá).
- Blaten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ngôwé).
- Blazen, ㄨ ㄨ (tôewí N° 2), ㄨ ㄨ (îrí).
- Blazen (tegen), ㄨ ㄨ (sâoe N° 4).
- Bleek, ㄨ ㄨ (pôéťjá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (pîlasá).
- Bleeken, ㄨ ㄨ (sâssa N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (âllo N° 3).
- Bleeker, ㄨ ㄨ (sâssa N° 2).
- Bles, ㄨ ㄨ ㄨ (ťjôríŋg).
- Blijde, ㄨ ㄨ (rânnoe).
- Blijkbaar, ㄨ ㄨ (nâssa).
- Blijkbaarheid, ㄨ ㄨ (nâssa).
- Blijken, ㄨ ㄨ ㄨ (bôsará N° 1).
- Blijven, ㄨ ㄨ (ântaŋg).
- Blijven (laten), ㄨ ㄨ (bôlí).
- Blijven (staan, op het ligchaam bijvoorb., in druppels, iets vloeibaars), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêntēŋg).
- (ergens) Blijven (zitten), ㄨ ㄨ ㄨ (lâŋgke).
- Blik, ㄨ ㄨ (kállíŋg N° 2).
- Blikkendoos (kogel), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âŋgoró).
- Blikken, ㄨ ㄨ (kâda).
- Bliksem, ㄨ ㄨ ㄨ (kílá).
- Bliksemen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêwe).
- Blimbing, ㄨ ㄨ ㄨ (baînaŋg).
- Blind, ㄨ ㄨ (bôeta N° 1).
- Blinken, ㄨ ㄨ (ťjillá), ㄨ ㄨ ㄨ (rônaŋg N° 1).
- Bloed, ㄨ ㄨ ㄨ (ťjêrá).
- Bloeden (uit den neus), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmoró N° 2).
- Bloedkleur, ㄨ ㄨ (ťjânníŋg N° 2).
- Bloedlucht, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mânjñjeré).
- Bloedverwant, ㄨ ㄨ (bîđja).
- Bloedzuiger, ㄨ ㄨ ㄨ (alînta).
- Blocijen, ㄨ ㄨ (bâđjí N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (râlle).
- Bloem, ㄨ ㄨ (bôennga).
- Bloem (van den pinaŋg-boom), ㄨ ㄨ (mâyaŋg N° 1).
- Bloem (van den tâlá-boom), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mêlloŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (lâso N° 1).
- Bloementros, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêloŋg N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (mâyaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (tôbo N° 2).
- Bloempot, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (katôwaŋg).
- Bloemwerk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalôko), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôekirí).
- Bloesem, ㄨ ㄨ (bôennga).
- Blok (voor gekken), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pônnggo), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (saŋgkâla N° 1).
- Bloot, ㄨ ㄨ (tâla N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (samâta), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôlará).
- Bloot geven, ㄨ ㄨ (tâla N° 2).
- Bloot leggen, ㄨ ㄨ (tâla N° 2).
- Blootstellen, ㄨ ㄨ (tâla N° 2).
- Blos, ㄨ ㄨ (ťjânníŋg N° 2).
- Blozen, ㄨ ㄨ ㄨ (bêya N° 2).
- Blusschen, ㄨ ㄨ (pâraŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (bôeno).
- Bodem, ㄨ ㄨ (pâđja N° 4).

- Bodem (der zee), ㄨ ㄨ ㄨ (pótjǐ N° 2).
- Boegseren, ㄨ ㄨ ㄨ (tônda).
- Boegspriet, ㄨ ㄨ ㄨ (ânjǐdjoŋg).
- Boei, ㄨ ㄨ ㄨ (rânte), ㄨ ㄨ ㄨ (balânŋgoe).
- Boei (voor gekken), ㄨ ㄨ ㄨ (pônŋgo),
ㄨ ㄨ ㄨ (saŋgkâla N° 1).
- Boei (van een anker), ㄨ ㄨ ㄨ (tômba).
- Boei (drijfton), ㄨ ㄨ ㄨ (boei).
- Boek, ㄨ ㄨ (bó), ㄨ ㄨ ㄨ (lôntará N° 1).
- Boek (papier), ㄨ ㄨ ㄨ (kôrasá).
- Boekdeel, (dǐjǐlǐ N° 2).
- Boeleerder, ㄨ ㄨ ㄨ (dâmpenŋ).
- Boelig, ㄨ ㄨ ㄨ (rômpa).
- Boender, ㄨ ㄨ ㄨ (boendoeróe).
- Boer (van het Omispel), ㄨ ㄨ (dǐjâraŋg).
- Boert, ㄨ ㄨ ㄨ (bânjǐdjoelóe).
- Boerten, ㄨ ㄨ ㄨ (bânjǐdjoelóe).
- Boetdoening, ㄨ ㄨ (tâpa N° 1).
- Boete, ㄨ ㄨ ㄨ (kádó N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(rôrosó N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmboesóe N° 1),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôrosó), ㄨ ㄨ (sâla N° 1).
- Boeten, ㄨ ㄨ ㄨ (kânre).
- Bogt, ㄨ ㄨ ㄨ (kâppó N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêp-
pó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têko N° 1), ㄨ ㄨ (lâmba
N° 1).
- Bok, ㄨ ㄨ ㄨ (bêmbé).
- Boksen, ㄨ ㄨ ㄨ (dǐjâgoeróe).
- Bol (amfoen), ㄨ ㄨ ㄨ (têpé).
- Bolster, ㄨ ㄨ ㄨ (âwaŋg N° 4).
- Bolster (van de kokosnoot), ㄨ ㄨ ㄨ (sâóe N° 1).
- Bolwerk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêntenŋ N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(salêko).
- Bom, ㄨ ㄨ (boŋg).
- Bondgenoot, ㄨ ㄨ ㄨ (sôbá).
- Bondgenootschap, ㄨ ㄨ ㄨ (sôbá).
- Bont, ㄨ ㄨ (bâllaŋg N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (bâlo
N° 2).
- Bonzen, ㄨ ㄨ ㄨ (roëntoé).
- Boodschap, ㄨ ㄨ ㄨ (kâtoe N° 2), ㄨ ㄨ (pâsaŋg
N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (soéro).
- Boog, ㄨ ㄨ (pâna).
- Boom, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmoenŋ).
- Boomen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôkoŋg N° 1).
- Boomvrucht, ㄨ ㄨ ㄨ (râppo N° 2).
- Boomwol, ㄨ ㄨ ㄨ (kâpasá).
- Boon, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tibôwaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôn-
tisi).
- Boor, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gorôdi), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôké).
- Boord (Aan boord gaan), ㄨ ㄨ ㄨ (nâoenŋ).
- Boordsel, ㄨ ㄨ ㄨ (ôempóe N° 1).
- Boos, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôdi N° 1), ㄨ ㄨ (boesaŋg).
- Boos (worden), ㄨ ㄨ ㄨ (nâi N° 1).
- Boos (op), ㄨ ㄨ ㄨ (lârro).
- Bord, ㄨ ㄨ ㄨ (pâpaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (pânne), ㄨ ㄨ ㄨ
(pîriŋg).
- Bord (sehenk of presenteer), ㄨ ㄨ ㄨ (doelaŋg).
- Bordes, ㄨ ㄨ ㄨ (palâdaŋg).
- Boot, ㄨ ㄨ (sâmpaŋg N° 1).
- Borduren, ㄨ ㄨ ㄨ (dǐjâi N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (soeki
N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (soegi), ㄨ ㄨ ㄨ (soedǐji), ㄨ ㄨ ㄨ
(soelaŋg N° 1).
- Borduurraam, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pamedâŋgaŋg).
- Boren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gorôdi), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(ôké).
- Borg, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôró N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôdó),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sânŋgô), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ênŋenŋ).
- Borrelen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêre N° 2).
- Borst, ㄨ ㄨ ㄨ (barâmbaŋg).
- Borst (van een beest), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kônro
N° 1).

- Borst (eener vrouw), ㄅ ㄅ (soèsœ).
- Borstbekleedsel, ㄅ ㄅ (lâpá N°. 2).
- Borstel, ㄅ ㄅ ㄅ (boendoeroé), ㄅ ㄅ ㄅ (sîsirí N°. 1).
- Borstharnas, ㄅ ㄅ (lâpá N°. 2).
- Borstlap, ㄅ ㄅ ㄅ (bârró N°. 6), ㄅ ㄅ ㄅ (ôtó N°. 1).
- Borstrok, ㄅ ㄅ (koêtang).
- Borstwering, ㄅ ㄅ ㄅ (bênteng N°. 2).
- Bos, ㄅ ㄅ (kábá N°. 2), ㄅ ㄅ ㄅ (kâwará), ㄅ ㄅ ㄅ (sîkó), ㄅ ㄅ ㄅ (ôeyoeng).
- Bos (paddie), ㄅ ㄅ ㄅ (bâsse N°. 2).
- Bosch ㄅ ㄅ (pârá N°. 5), ㄅ ㄅ ㄅ (rômaning),
Sal. ㄅ ㄅ ㄅ (âlasá N°. 2).
- Boschaadje, ㄅ ㄅ ㄅ (rômaning).
- Bosje ㄅ ㄅ ㄅ (êpoeng).
- Bot, ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (pôkoló).
- Boter, ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (mantêga).
- Boter (bij den visch), ㄅ ㄅ ㄅ (lâlo N°. 1).
- Bout, ㄅ ㄅ ㄅ (bôngga).
- Bouwen, ㄅ ㄅ ㄅ (pâré N°. 1), ㄅ ㄅ (bângoeng).
- Bouwen (een vaartuig), ㄅ ㄅ ㄅ (sîkó).
- Bouwmeester, ㄅ ㄅ ㄅ (panrîta).
- Bouwvallig, ㄅ ㄅ ㄅ (rêbó).
- Boven, ㄅ ㄅ ㄅ (tômpó), ㄅ ㄅ ㄅ (râte N°. 2).
- Boven (zijn stand), ㄅ ㄅ ㄅ (nâí N°. 1).
- Bovenarm, ㄅ ㄅ (pâling N°. 1).
- Bovendien, ㄅ ㄅ (tông N°. 2).
- Bovendrijven, ㄅ ㄅ (sâri N°. 2), ㄅ ㄅ ㄅ (âwaning N°. 1).
- Bovenland, ㄅ ㄅ ㄅ (sâpo N°. 1).
- Bovenmatig, ㄅ ㄅ ㄅ (lîyaning).
- (er) Bovenop (komen), ㄅ ㄅ ㄅ (tjôelá).
- Bovenste, ㄅ ㄅ ㄅ (tômpó).
- 't Bovenste (v. d. dij), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (pôkó).
- 't Bovenste (v. d. voorpooten), ㄅ ㄅ (pâling N°. 1).
- 't Bovenste (v. h. dak), ㄅ ㄅ (boemboeng N°. 1).
- 't Bovenste (v. d. scheê eener kris), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (balêmbeng).
- 't Bovenste (der gânraing), ㄅ ㄅ ㄅ (oêloe N°. 1).
- Braadlepel, ㄅ ㄅ (soêlaing N°. 2).
- Braadpan, ㄅ ㄅ ㄅ (sânggará).
- Braak, ㄅ ㄅ ㄅ (kômbang).
- Braauwen, Bonth. ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (kalêloé), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (lêpé N°. 3).
- Braden, ㄅ ㄅ (râraing N°. 2), ㄅ ㄅ ㄅ (lângga), ㄅ ㄅ ㄅ (sânggará).
- Brak, ㄅ ㄅ ㄅ (tjêla).
- Braken, ㄅ ㄅ ㄅ (lânge N°. 3).
- Brand, ㄅ ㄅ ㄅ (kâure), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (pêpé N°. 3).
- (in den) Brand (steken), ㄅ ㄅ (toênoe).
- Branden, ㄅ ㄅ (moêtoeng), ㄅ ㄅ (toênoe).
- (in den mond) Branden, ㄅ ㄅ (tâmpang).
- Branden (koffij), ㄅ ㄅ ㄅ (sânggará).
- Branding, ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (bôngkasá).
- Brandmerken, ㄅ (tjâ N°. 1).
- Brandpijl, ㄅ ㄅ (lânjtjôé).
- Brandstichter, ㄅ ㄅ ㄅ (soesoelôé).
- Brassen, ㄅ ㄅ ㄅ (ngôwa N°. 1).
- Breed, ㄅ ㄅ (lâbá N°. 4), ㄅ ㄅ ㄅ (sângkará).
- Breijen, ㄅ ㄅ (sîrá N°. 1).
- Breken, ㄅ ㄅ (bângka N°. 1), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (têpó), ㄅ ㄅ ㄅ (tîpasá), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (rêpé N°. 2), ㄅ ㄅ (râboé N°. 2), ㄅ ㄅ ㄅ (rîto), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (lêbo), ㄅ ㄅ ㄅ (sâppe N°. 2), ㄅ ㄅ ㄅ (sîtto N°. 2).
- Breken (de hoornen), ㄅ ㄅ ㄅ (pêpoe).
- Brengen, ㄅ ㄅ ㄅ (mânge), ㄅ ㄅ ㄅ ㄅ (dôngkó N°. 2), ㄅ ㄅ (lâlîng), ㄅ ㄅ ㄅ (êrang).

- Brengen (naar beneden), ʌ ʌ ʌ (târo N°. 1).
- Brengen (ten onder), ʌ ʌ ʌ (rôpoe).
- Brengen (tot zijn wil), ʌ ʌ ʌ (rôpoe).
- Brengen (tot, rekenen onder), ʌ ʌ (lâmpa).
- Brief, ʌ ʌ ʌ (lôntará N°. 1), ʌ ʌ (soêrá N°. 1).
- Brij, ʌ ʌ ʌ (d̃jêpé).
- Brik, ʌ ʌ ʌ (kêtji).
- Brikspiegel, ʌ ʌ ʌ (palâmbiñg), ʌ ʌ (âm-biñg).
- Bril, ʌ ʌ ʌ (tjarâmmeñg).
- Broeder, ʌ ʌ ʌ (saribâttañg), Sal. ʌ ʌ (ôêrañg N°. 1).
- Broeder (ouder), ʌ ʌ ʌ (kâka N°. 1).
- Broeder, (jonger), ʌ ʌ (ândí), ʌ ʌ (âri N°. 1).
- Broeders (van denzelfden vader en dez. moeder), ʌ ʌ (tâñgká N°. 2), ʌ ʌ (tâñjđjeñg).
- Broeders (uit denzelfden vader), ʌ ʌ (d̃jôêloe).
- Broeders (uit dezelfde moeder), ʌ ʌ (d̃jôêloe).
- Broeijen, ʌ ʌ (lôêloeñg N°. 2), ʌ ʌ ʌ (ôppó).
- Broek, ʌ ʌ ʌ (poêroesóe), ʌ ʌ ʌ (salôewará).
- Broeken, ʌ ʌ (pâđja N°. 4).
- Broekzak, ʌ ʌ ʌ (kôtđji), ʌ ʌ ʌ (poerôekañg).
- Brok, ʌ ʌ ʌ (sêsa N°. 1).
- Brokkelen, ʌ ʌ ʌ (títoró).
- Brom, ʌ ʌ ʌ (bálló N°. 3).
- Brommen, ʌ ʌ ʌ (môró N°. 2).
- Brommen (een tol), ʌ ʌ (ârroeñg N°. 2).
- Bron, ʌ ʌ ʌ (pókó), ʌ ʌ ʌ (tállassá N°. 2).
- Brood, ʌ ʌ ʌ (rôti).
- Broodboom, ʌ ʌ ʌ (bâkará N°. 1).
- Bros, ʌ ʌ ʌ (tîpasá), ʌ ʌ ʌ (rîto).
- Brug, ʌ ʌ ʌ (tête N°. 1), ʌ ʌ ʌ (d̃jam-bâtañg), ʌ ʌ ʌ (lâppará).
- Bruidegom, ʌ ʌ ʌ (pâré N°. 1), ʌ ʌ (boëntiñg N°. 1), ʌ ʌ (bâyoe).
- Bruidegom, ʌ ʌ (boëntiñg).
- Bruidsehat, ʌ ʌ ʌ (tjĩngkârra), ʌ ʌ ʌ (soêki N°. 2).
- Bruidsmoeder, ʌ ʌ ʌ (ânroñg).
- Bruiloft, ʌ ʌ (boëntiñg).
- Bruin (kleedje), ʌ ʌ ʌ (lâñgo).
- Bruin (hond of hout), ʌ ʌ (sâppañg).
- Bruinvisch, ʌ ʌ (lôemba N°. 2).
- Bruischen (bijv. de golven), ʌ ʌ ʌ (âsa N°. 1).
- Brullen, ʌ ʌ ʌ (môró N°. 1).
- Buffel, ʌ ʌ ʌ (têdoñg).
- Buffelbal, ʌ ʌ ʌ (boêto).
- Buffelwachter, ʌ ʌ ʌ (lôlo N°. 2).
- Buigen, ʌ ʌ ʌ (kêntóe), ʌ ʌ ʌ (kâtjôe), ʌ ʌ ʌ (kalêñgkeñg), ʌ ʌ ʌ (pâtjôe N°. 1), ʌ ʌ ʌ (môndó), ʌ ʌ ʌ (toênroé), ʌ ʌ ʌ (doëndoe), ʌ ʌ ʌ (ôndó).
- (voorover) Buigen, ʌ ʌ ʌ (doèkkoe).
- (krom) Buigen, ʌ ʌ ʌ ʌ (rôkkó N°. 5).
- (zieh) Buigen, ʌ ʌ ʌ ʌ (lêmpé).
- Buigzaam, ʌ ʌ ʌ (pâtjôe N°. 1).
- Buik, ʌ ʌ (bâttañg N°. 2).
- Buikband, ʌ ʌ ʌ ʌ (koerîta), ʌ ʌ (bâttañg N°. 2), ʌ ʌ (bâra N°. 3).
- Buikgordel, ʌ ʌ ʌ (tjĩnde), ʌ ʌ ʌ (âkasá).
- Buil, ʌ ʌ ʌ ʌ (kamboêssoelóe).
- (donker) Bruin, ʌ ʌ ʌ (kâliñg N°. 1).
- Buiten, ʌ ʌ ʌ (pântará), ʌ ʌ ʌ (soêlôe N°. 1).

(naar) Buiten (komen), ㄨㄨㄨ (lânge N° 3), ㄠㄨ (soêloé N° 1).	Buks, ㄥㄥㄥㄥㄥ (tarakôló).
(zieh te) Buiten (gaan), ㄨㄨㄨ (lîwá).	Bulderen ('t gesehut), ㄨㄨㄨ (ârroeñg N° 2).
Buiten brengen, ㄠㄨ (soêloé N° 1).	Bult, ㄥㄥㄥㄥㄥ (kamboêsssoelóé), ㄥㄥㄥ (boèk- kóé N° 3), ㄥㄥㄥ (boêsssoelóé).
Buitengemeen, ㄥㄥㄥ (kâli N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (kêle), ㄨㄨㄨㄨㄨ (d̃jôró N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (lâlo N° 1).	Bundel, ㄥㄥㄥㄥㄥ (bôroñg N° 1), ㄥㄥㄥㄥㄥ (rôkó N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (sîkó).
Buitengewoon, ㄥㄥㄥ (tâmpará), ㄠㄥㄥ (sâñg- ká N° 1).	Bus, ㄨㄨㄨ (pâtti N° 4).
Buitenzijde, ㄠㄨ (soêloé N° 1).	Buskruid, ㄥㄥㄥ (oêbá).
Bukken, ㄥㄥㄥ (toênroé).	Buurman, ㄥㄥㄥ (kâí), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sêppé N° 2), ㄨㄨㄨㄨㄨ (êppé N° 2).

C.

Cardemum, ㄥㄥㄥㄥㄥ (kapoelâga), ㄨㄨㄨㄨ ㄨㄨㄨ (garidimôñg).	Cijfer, ㄨㄨㄨㄨㄨ (lagarísi), ㄥㄥㄥㄥ (âñgka N° 3).
Castorolie, ㄨㄨㄨ (d̃jârrá N° 2).	Cirkel (in het zand rondom een tol, met een touw), ㄥㄥㄥ (tâtalá).
Casuaris, ㄥㄥㄥㄥㄥ (kasoewâri), ㄠㄥㄥㄥㄥ (sowâri).	Ciseleren, ㄨㄨㄨㄨ (garâttá).
Champignon, ㄨㄨㄨ (gâñgañg).	Citeren, ㄨㄨㄨ (sîta).
China, ㄨㄨㄨ (tjîna N° 1).	Codille, ㄨㄨㄨ (dîloe).
Chinees, ㄨㄨㄨ (tjîna N° 1).	Coïtus, ㄥㄥㄥㄥㄥ (rôró N° 2), ㄨㄨㄨㄨ (rêssá N° 2), ㄨㄨㄨㄨㄨ (êmpo).
Chineesch, ㄨㄨㄨ (tjîna N° 1).	(eau de) Cologne, ㄨㄨㄨㄨ (tjîyoëñg).
Chocolade, ㄥㄥㄥㄥ (kâwa N° 2).	Commissie, ㄥㄥㄥㄥ (kâtoe N° 2).
Christelijk, ㄠㄥㄥㄥ (sarâni).	Comptant, ㄨㄨㄨㄨ (lênna), ㄨㄨㄨㄨ (lâlo).
Cigaar, ㄥㄥㄥㄥㄥ (kalôeroé), ㄥㄥㄥㄥㄥㄥ (rôkó N° 2).	Concept, ㄥㄥㄥㄥ (toelâdañg).

Conditie, ㄨ ㄨ ㄨ (êmpanḡ).

Condoleren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (timpôronḡ).

Confijten (vruchten), ㄨ ㄨ ㄨ (aloêwa).

Controleren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N°. 1).

Copiëren, ㄨ ㄨ ㄨ (lêmba N°. 2).

Copij, ㄨ ㄨ ㄨ (lêmba N°. 2).

D.

Daad, ㄨ ㄨ ㄨ (gâoé N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (pâré N°. 1).

Daar, ㄨ ㄨ (ka N°. 2, Lett. b.), ㄨ ㄨ (ântoe),

ㄨ ㄨ ㄨ (ânjđjjo).

Daarbij, ㄨ ㄨ (tōḡ N°. 2).

Daarna, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôko N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lêbá),

ㄨ ㄨ (âpa N°. 1).

Daarom, ㄨ ㄨ (sâbá N°. 1), ㄨ ㄨ (îya).

Daarop, ㄨ ㄨ ㄨ (ânjđjjo).

Daarop volgende, ㄨ ㄨ (râwa N°. 1).

Daarstellen, ㄨ ㄨ ㄨ (pâré N°. 1), ㄨ ㄨ (đjâri),

ㄨ ㄨ (lâmpa).

Daauw, ㄨ ㄨ ㄨ (nanînriḡ), ㄨ ㄨ (âpocḡ).

Dadelijk, ㄨ ㄨ ㄨ (mêmanḡ).

Dadel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (korômma.)

Daemon, ㄨ ㄨ ㄨ (bôtá), ㄨ (đjĩḡ N°. 1).

Dag, ㄨ ㄨ ㄨ (dâlle N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âllo N°. 3).

Dagelijks, ㄨ ㄨ ㄨ (âllo).

Dagelijksch, ㄨ ㄨ ㄨ (dâlle N°. 1).

Dageraad, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (danniyâri).

Daglicht, ㄨ ㄨ ㄨ (siḡgará N°. 1).

(aan het) Daglicht(komen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôló N°. 1).

Daglooner, ㄨ ㄨ ㄨ (sêwa).

Dagregister, ㄨ ㄨ (bîlanḡ), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôn-
tará N°. 1).

Dagvaardden, ㄨ ㄨ (sîta).

Dak, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tōḡkó), ㄨ ㄨ (âtá N°. 2).

Dak (op een prauw), ㄨ ㄨ (bôèkkóé N°. 3).

Dakgoot, ㄨ ㄨ (sâlóé N°. 1).

Dalen, ㄨ ㄨ ㄨ (tôegoeróé).

Dam, ㄨ ㄨ ㄨ (êmpanḡ).

Dam (der rijstvelden), ㄨ ㄨ ㄨ (tiḡkasá).

Damp, ㄨ ㄨ ㄨ (sâoe N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ (ôemboe).

Dampen, ㄨ ㄨ ㄨ (roemboe), ㄨ ㄨ ㄨ (saliyóé).

Damschijf, ㄨ (daḡ N°. 2).

Damspel, ㄨ ㄨ ㄨ (tâbalá), ㄨ (daḡ N°. 2).

Dan, ㄨ ㄨ ㄨ (pâlēḡ), ㄨ (daḡ N°. 1), ㄨ

(na N°. 1, lett. e.), ㄨ ㄨ (lânri), ㄨ ㄨ

(âla N°. 1).

Dan (eens), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêre N°. 2),

Dank, ㄨ ㄨ ㄨ (soêkoeróé).

Dankbaar, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlasá N°. 1).

Dankzeggen, ㄨ ㄨ ㄨ (soêkoeróé).

Dans, ㄨ ㄨ (tjândá N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (đjôgé).

Dansen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kânjđjjará), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ka-

- rêna), ㄨㄨ (pânjĩtja N°. 2), ㄨㄨ (tjândá N°. 2), ㄨㄨㄨ (lênggó), ㄨㄨㄨ (sêre N°. 2), ㄨㄨㄨ (salônreng).
- Danseres, ㄨㄨㄨ (karêna), ㄨㄨㄨ (dĩjôgé).
- Dapper, ㄨㄨ (tâoe N°. 1).
- Darm, ㄨㄨ (pârróe N°. 2).
- Dat, ㄨㄨ (a N°. 2), ㄨㄨ (ântoe), ㄨㄨㄨ (ânjĩdjo), ㄨㄨ (íya).
- Dat is, ㄨㄨ (bârañg N°. 1).
- Daveren, ㄨㄨㄨㄨ (gêgosó).
- De, ㄨㄨ (a N°. 4).
- Deel, ㄨㄨㄨ (kânre), ㄨㄨ (tâwa N°. 2), ㄨㄨㄨ (óerá N°. 1).
- Deelen, ㄨㄨ (tâwa N°. 2), ㄨㄨ (róewa).
- Deelen (in), ㄨㄨ (tóeroeng).
- Deelen (in een koop), ㄨㄨㄨ (pinâwañg), ㄨㄨ (tjâppa N°. 3), ㄨㄨㄨ (tjôwé), ㄨㄨㄨ (antâma).
- Deelgenoot, ㄨㄨ (tjâppa N°. 3).
- Deen, ㄨㄨ (dêng N°. 2).
- Deernis, ㄨㄨㄨ (bâlasá N°. 3), ㄨㄨㄨ (mâse).
- Deerniswaardig, ㄨㄨㄨ (bâlasá N°. 3), ㄨㄨㄨ (mâse).
- Degen, ㄨㄨㄨ (sapâda).
- Deinzen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (salêseré N°. 1), ㄨㄨㄨ (ônó).
- Dek (v. h. schip), ㄨㄨㄨ (galâgañg), ㄨㄨㄨ (galôemá), ㄨㄨㄨ (baraló), ㄨㄨㄨ (boroló), ㄨㄨㄨ (dĩjalôemá).
- Dekken, ㄨㄨㄨ (tôngkó).
- (tafel) Dekken, ㄨㄨㄨ (tôngkó).
- Dekken (paard), ㄨㄨㄨ (tôngkó).
- Dekkleed, ㄨㄨㄨ (kalimboé), ㄨㄨㄨ (râmbá N°. 2).
- Dekriet, ㄨㄨㄨ (tôngkó).
- Deksel, ㄨㄨㄨ (tôngkó), ㄨㄨㄨ (pâlakkó), ㄨㄨㄨ (lêngá).
- Dempen, ㄨㄨ (tâmboeng).
- Denemarken, ㄨㄨㄨㄨㄨ (denemára).
- Denken, ㄨㄨㄨ (kâpañg), ㄨㄨㄨ (pĩkirí), ㄨㄨ (nâwa), ㄨㄨ (sâna N°. 1).
- (om iemand of iets) Denken, ㄨㄨ (mâlĩng N°. 2).
- Denken (aan), ㄨㄨ (tjĩta), ㄨㄨㄨ (ríkoñg), ㄨㄨㄨ (ítoeng), ㄨㄨ (ái).
- Derde, ㄨㄨ (tâlloe).
- Derhalve, ㄨㄨ (sâbá N°. 1), ㄨㄨㄨ (âpa N°. 1).
- Dertien, ㄨㄨㄨ (póelo N°. 1).
- Dertiende, ㄨㄨㄨ (póelo N°. 1).
- Dertig, ㄨㄨㄨ (póelo N°. 1).
- Derwaarts, ㄨㄨㄨ (mãñge), ㄨㄨㄨ (mâe).
- Desnietteenstaande, ㄨㄨ (tông N°. 2).
- Despotiek, ㄨㄨ (sâra N°. 10).
- Deste (meer), ㄨㄨㄨ (âpa N°. 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (ônjĩdjoñg).
- Deste (minder), ㄨㄨㄨ (âpa N°. 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (ônjĩdjoñg).
- Deugdelijk, ㄨㄨ (bâdĩjĩ N°. 1).
- Deuk, ㄨㄨㄨ (kâppó N°. 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (kêppó).
- Deur, ㄨㄨㄨ (kêboé), Sal. ㄨㄨㄨ (lôbi).
- Dewijl, ㄨㄨ (ka N°. 2, lett. b), ㄨㄨㄨ (lânri), ㄨㄨㄨ (óelé).
- Deze, ㄨㄨㄨ (ânne N°. 2), Sal. ㄨㄨㄨ (ĩnni).
- Deze (of die), ㄨㄨㄨ (ânnoe).
- Diamant, ㄨㄨㄨ (ĩntañg).
- Diarrhee, ㄨㄨㄨ (mârasá N°. 1).
- Dichtkunst, ㄨㄨㄨ (kârañg N°. 1).
- Die, ㄨㄨ (a N°. 2), ㄨㄨㄨ (ântoe), ㄨㄨㄨㄨㄨ

- (ânjđjo), Sal. 𐄂𐄃𐄄𐄅 (inđđjo), 𐄂𐄃𐄄
(iya).
- Dief, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tôré N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (lôek-
ká).
- Dienaar, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sariyañg), 𐄂𐄃𐄄 (âgañg
N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (âta N° 1).
- Dienen, 𐄂𐄃𐄄 (toêđjoe N° 1).
- Dienst, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (kassocwiyañg), 𐄂𐄃𐄄
(toêđjoe N° 1).
- Dienstmaagd, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bône N° 1).
- Diep, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (líkoe), 𐄂𐄃𐄄 (lântañg), Sal.
𐄂𐄃𐄄𐄅 (anrâlañg).
- Diep (in de boeg liggen, schip), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sôssó
N° 3).
- Dieplood, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lâdoeñg), 𐄂𐄃𐄄 (sândá).
- Diepzinnig, 𐄂𐄃𐄄 (lântañg).
- Digt, 𐄂𐄃𐄄 (râpá N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (líyoe).
- Digt (in malkander), 𐄂𐄃𐄄 (nêmpá).
- Digtbij, 𐄂𐄃𐄄 (dâmpí), 𐄂𐄃𐄄 (râpá N° 1),
𐄂𐄃𐄄𐄅 (rêse), 𐄂𐄃𐄄 (âmpí).
- Digtgaan, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (líyoe).
- Digtmaken, 𐄂𐄃𐄄 (kâpoe), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tông-
kó), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (đjêmpañg).
- Digtmaken (flesch), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (đjâmbalá), 𐄂𐄃𐄄
(sâssañg).
- Digtmaken (regen-, of zonnescerm), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kôe-
roeñg N° 3).
- Digtstoppen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lílí N° 3).
- Digttrekken (een knoop), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (rêká).
- Digtvallen, 𐄂𐄃𐄄 (lâtóc).
- Digtvallen (van slaap), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sôyó).
- Dij, 𐄂𐄃𐄄 (bônnga).
- Dijk, 𐄂𐄃𐄄 (tâbiñg), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (êmpañg).
- Dijssenterie, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (mârasá N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(kâkká N° 3).
- Dik, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kâpalá N° 2), 𐄂𐄃𐄄 (kâssá
N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (roêmbe).
- Dik (drab), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (âmpasá).
- Dikbuikig, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (boênreñg).
- Dikwijls, 𐄂𐄃𐄄 (gâssiñg N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (rêpá
N° 1), Sal. 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sêppa N° 3), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(sârro N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (âre N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(ôle N° 1).
- Dinding (gedroogd vleesch), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tôppá N° 4),
Sal. 𐄂𐄃𐄄 (típa N° 1).
- Dingen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tâwará N° 1).
- Dingsdag, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (salâsa N° 1).
- Disselboom (van den ploeg), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (batâ-
kañg).
- Dit, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (ânne N° 2).
- Dit (of dat), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (ânoe).
- Đjagoñg, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (birâlle), Sal. 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bâtará
N° 2).
- Đjamboeboom, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (đjâmboe).
- Dobbelen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôtoró N° 2).
- Dobbelaar, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôtoró N° 2).
- Dobbelsteen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (dâdoe).
- Dobberen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tômba), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (rônañg
N° 2).
- Dochter, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bañne).
- Doctor, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sânro).
- Doctores, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sânro).
- Doek, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kâpé N° 3), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâpoe
N° 3), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (salâmpe).
- Doek (om af te vegen), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lôéloé N° 3).
- Doel, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kôênjđjoeñg).
- (zonder) Doel, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bâwañg N° 1).
- Doelen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (toêđjoe N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tâba
N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (niyá N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(đjôđjô), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (ôlo N° 4).

- Doen, ㄨ ㄨ ㄨ (pâré N° 1), ㄨ ㄨ (d̄jâma N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
 (er iets aan) Doen, ㄨ ㄨ ㄨ (barâna N° 2).
 (eene keuze) Doen, ㄨ ㄨ (tâba N° 1).
 Doeriejan, ㄨ ㄨ ㄨ (doeriyang̃).
 Dof, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaliṅgôṅgo), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (barébé).
 Dof (geluid) van het vallen van zware vruchten, of ook van een kanonshot, ㄨ ㄨ (mâboeṅg).
 Dojer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bayâwo), ㄨ ㄨ (d̄idi), ㄨ ㄨ ㄨ (êd̄ja).
 Dol, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôṅgoró), ㄨ ㄨ (sâssaṅg N° 2).
 Dolen, ㄨ ㄨ (pâti N° 1), ㄨ ㄨ (p̄iti), ㄨ ㄨ (lîṅgoe), ㄨ ㄨ (lâmpa).
 Dolfijn, ㄨ ㄨ ㄨ (roëyoēṅg).
 Dolk, ㄨ ㄨ (sâkkīṅg).
 Dom, ㄨ ㄨ (pâli N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (dânṅgalá).
 Donder, ㄨ ㄨ ㄨ (gôentoeróe).
 Donderbus, ㄨ ㄨ ㄨ (kan̄j̄d̄jâpaṅg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôrasá).
 Donderdag, ㄨ ㄨ ㄨ (kâmisí).
 Donker, ㄨ ㄨ ㄨ (kâllaṅg N° 2).
 Donkere (Maan), ㄨ ㄨ ㄨ (lôwa N° 1).
 (tusschen licht en) Donker, ㄨ ㄨ (boëtta N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (bêlēṅg).
 Donkerachtig, ㄨ ㄨ ㄨ (oēmboeróe).
 Donkerblauw, ㄨ ㄨ (ñj̄ila).
 Donkerbruin, ㄨ ㄨ ㄨ (kâllaṅg N° 2).
 Donkerkleurig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâtting̃-dâp-poṅg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (môn̄jt̄joṅg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêlēṅg N° 1).
 Dons, ㄨ ㄨ ㄨ (boëtloe N° 1).
 Dood, ㄨ ㄨ ㄨ (bâkke), ㄨ ㄨ ㄨ (mâte), ㄨ ㄨ ㄨ (têppoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (lôwa N° 1).
 (bijna) Dood, ㄨ ㄨ ㄨ (mâmboeṅg).
 Doode, ㄨ ㄨ ㄨ (mâyá N° 1).
 Doodelijk, ㄨ ㄨ ㄨ (mâte).
 Dooden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kádó N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâkke), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boēno), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lîma N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sambállé), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (hoēno).
 Doodkleed, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rôko N° 1).
 Doodstraf, ㄨ ㄨ ㄨ (tâba N° 1).
 Doof, Sal. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bônṅgoló), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tônṅgoló).
 Doopen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sarâni).
 Door, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tête N° 1).
 (een gansch etmaal) Door, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boéd̄joeróe).
 (er geheel) Door (zijn), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (târroesóe).
 Door (-en door), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (târroesóe).
 Doorboren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (t̄jôka), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôké N° 1).
 Doorboren (met een piek), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôke), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôbó N° 1).
 Doorbreken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bânṅka N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâppa N° 5).
 Doorbreken (steenpuist), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêttesé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêré N° 4).
 Doordringen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâmpo N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâppá N° 4), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tinôlôe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (târroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâllaṅg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lântasá).
 Doorgaan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poépóe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boéd̄joeróe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôeli N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lântasá).
 Doorgaan (regt), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄joeroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (târroesóe).
 Doorgaan (lueht), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâoe N° 4).
 Doorgronden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bât̄ja), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (antâma), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âssa N° 2).

- Doorhakken, ㄨㄥˊ (bâttá N° 3).
- Doorhalen (ergens eventjes), ㄨㄛˊ ㄨㄛˊ (sêro N° 2).
- Doorhouwen, ㄨㄛˊ (tâppóe N° 2), ㄨㄛˊ (têbá).
- Doorklieven, ㄨㄛˊ (pôlong).
- Doorknagen, ㄨㄛˊ (roêtoesóe).
- Doorkomen, ㄨㄛˊ (bôdjóló).
- Doorkruipen, ㄨㄛˊ (sôsó N° 1).
- (geheel) Doorlaten (lueht), ㄨㄛˊ (sâoe N° 4).
- Doorlezen (uitlezen), ㄨㄛˊ (tâmmoe N° 1).
- Doorloopen, ㄨㄛˊ (boêdjóeróc), ㄨㄛˊ (târroesóe).
- Doorn, ㄨㄛˊ (katinting).
- Doornat, ㄨㄛˊ (djâmmere).
- Doorrijgen, ㄨㄛˊ (oêsóe N° 1).
- Doorsehijgend, ㄨㄛˊ (bâyañg), ㄨㄛˊ (râwañg N° 1).
- Doorsnijden, ㄨㄛˊ (bâttá N° 3).
- Doorsnijden (bij de gewrichten), ㄨㄛˊ (lêso N° 1).
- Doorsnuffelen, ㄨㄛˊ (galâtjãñg), ㄨㄛˊ (salócñgkeré).
- Doorslikken, ㄨㄛˊ (áloé N° 1).
- Doorsteken, ㄨㄛˊ (bôdjóló), ㄨㄛˊ (toêmpá N° 1), ㄨㄛˊ (tinting), ㄨㄛˊ (tjôka), ㄨㄛˊ (sambêta), ㄨㄛˊ (sôloró N° 1).
- (geheel) Doorsteken, ㄨㄛˊ (lêwa).
- Doortogt, ㄨㄛˊ (sâbañg N° 1), ㄨㄛˊ (sêse N° 1).
- Doortrapt, ㄨㄛˊ (tâttá N° 5), ㄨㄛˊ (tjarádé).
- Dóórtrekken, ㄨㄛˊ (lâlo N° 1).
- Doortrokken, ㄨㄛˊ (tâmasá), ㄨㄛˊ (âmasá).
- Doorvlechten, ㄨㄛˊ (ljaládjá).
- Doorzigtig, ㄨㄛˊ (rinjdjãñg).
- Doorzijgen, ㄨㄛˊ (tâpisi).
- Doorzijpen, ㄨㄛˊ (mâllasá).
- Doos, ㄨㄛˊ (pâtti N° 4).
- Doosje, ㄨㄛˊ (bône N° 1), ㄨㄛˊ (tjâmboló), ㄨㄛˊ (salâppa).
- Dorp, ㄨㄛˊ (parasãñgãñg), ㄨㄛˊ (dêsa).
- Dorst, ㄨㄛˊ (tirêre).
- Dorstig, ㄨㄛˊ (tirêre).
- Dozijn, ㄨㄛˊ (lôsiñg).
- Draad, ㄨㄛˊ (kâwa N° 3), ㄨㄛˊ (bântãñg N° 1), ㄨㄛˊ (lâmbará N° 2).
- Draagbaar, ㄨㄛˊ (lêrañg N° 1).
- Draagstoel, ㄨㄛˊ (boêlé).
- Draagtoestel, ㄨㄛˊ (lêmbará).
- Draaibank, ㄨㄛˊ (lâri N° 2).
- Draaibas, ㄨㄛˊ (rantâkañg).
- Draaijen, ㄨㄛˊ (gîliñg), ㄨㄛˊ (pôetará), ㄨㄛˊ (pêre), ㄨㄛˊ (biyâí), ㄨㄛˊ (bâli N° 5), ㄨㄛˊ (boelêleñg), ㄨㄛˊ (lâri N° 2), ㄨㄛˊ (oênte), ㄨㄛˊ (inro).
- Draaijen (regts en links), ㄨㄛˊ (gîsiñg).
- Draaijen (met het middenlijf, onder 't loopen), ㄨㄛˊ (êllóe).
- Draaikolk, ㄨㄛˊ (lînroeñg N° 2), ㄨㄛˊ (lísoc), ㄨㄛˊ (soelilí).
- Draak, ㄨㄛˊ (nâga N° 2).
- Drab, ㄨㄛˊ (tâi N° 2), ㄨㄛˊ (âmpasá).
- Drabbig, ㄨㄛˊ (âmpasá).
- Dragen (brengen), ㄨㄛˊ (êrañg).
- Dragen (kleêren of kroon), ㄨㄛˊ (pâke).
- Dragen (door één persoon), ㄨㄛˊ (pisãñg N° 2).

- (met één hand iets) Dragen, (en wel zoo dat het hangt), 𐄂𐄃 (bintiŋg).
- Dragen (op den arm), 𐄄𐄅𐄆 (kalâwiŋg). Sal. 𐄇𐄈𐄉 (êmbaŋg).
- Dragen (op de heup), 𐄊𐄋𐄌 (gêndoŋg).
- Dragen (op het midden van den rug), 𐄍𐄎𐄏 (dêŋgé).
- Dragen (over één of beide sehouders), 𐄐𐄑𐄒 (lêmbará).
- (op het hoofd) Dragen, 𐄓𐄔 (sōŋg).
- (op of over den sehoulder) Dragen, 𐄕𐄖𐄗 (sômpo N°. 1).
- Dragen (een bandelier), 𐄘𐄙𐄚 (sêmbaŋg).
- (over den sehoulder) Dragen, 𐄛𐄜𐄝 (sa-lâmpe).
- Dragen (met een draagboom), 𐄞𐄟𐄠 (boêlé), Sal. 𐄡𐄢𐄣 (hoêlé).
- Dragen (lastdier), 𐄤𐄥𐄦 (têké N°. 1).
- Dragen (verdragen), 𐄧𐄨 (tâŋga N°. 1), 𐄩𐄪𐄫 (tâŋggoŋg), 𐄬𐄭 (târa N°. 1), 𐄮𐄯𐄰 (tarâŋga).
- Dralen, 𐄱𐄲𐄳 (tôya N°. 2).
- Draven, 𐄴𐄵𐄶 (tjênreŋg), 𐄷𐄸𐄹 (édá N°. 3).
- Dreigen, 𐄺𐄻𐄼 (mêsa N°. 1), 𐄽𐄾 (tânjĩjâ N°. 1), 𐄿𐄀 (ânjĩjâ N°. 1).
- Drek 𐄁𐄂 (tâi N°. 2).
- Dresseren (paard), 𐄃𐄄𐄅 (âdjjará).
- Dreunen, 𐄆𐄇𐄈𐄉 (gêgosó).
- Drie, 𐄊𐄋 (tâlloe).
- Driehoek, 𐄌𐄍𐄎 (soelâpá N°. 1).
- Driemaal, 𐄏𐄐 (tâlloe).
- Drievoud, 𐄑𐄒 (tâlloe).
- Drift, 𐄓𐄔𐄕 (bôssonŋ), 𐄖𐄗 (nâssoe), 𐄘𐄙 (hâwa N°. 1).
- Driftig, 𐄚𐄛𐄜𐄝 (galitjiri), 𐄞𐄟 (bâmbaŋg), 𐄡𐄢 (nâssoe), 𐄣𐄤𐄥 (sârro N°. 2), 𐄧𐄨 (sârraŋg N°. 2), 𐄩𐄪 (soêwaŋg).
- Drijven, 𐄬𐄭𐄮 (birânjôé), 𐄰𐄱𐄲 (rônaŋg N°. 2), 𐄴𐄵 (ânjôé), 𐄷𐄸 (âwaŋg N°. 1).
- (op den wal) Drijven, 𐄺𐄻𐄼 (râmpé N°. 2), 𐄽𐄾𐄿 (râmpasá).
- Drijven (op de vlugt), 𐄱𐄲𐄳 (boêwaŋg).
- Drijver (jagt), 𐄴𐄵𐄶𐄷 (sôsó N°. 1).
- Dringen, 𐄸𐄹𐄺 (toênroé).
- Dringen (vragen), 𐄻𐄼𐄽 (sâŋga).
- Dringen (ergens in of doorheen) 𐄿𐄀𐄁𐄂 (ôsé).
- Drinken, 𐄃𐄄𐄅𐄆 (njónjô N°. 2), 𐄈𐄉𐄊 (inoeŋg).
- Drinkwater, 𐄌𐄍𐄎𐄏 (djéné).
- Droesem, 𐄐𐄑𐄒𐄓 (garôto).
- Drijven, 𐄕𐄖𐄗 (njâre).
- Dronk, 𐄘𐄙𐄚 (tâgô N°. 1).
- Dronkaard, 𐄜𐄝𐄞 (inoeŋg).
- Dronken, 𐄠𐄡𐄢𐄣 (bêŋgo), 𐄥𐄦 (tâba N°. 1), Sal. 𐄨𐄩𐄪 (hoêdjâ).
- Droog, 𐄬𐄭𐄮𐄯𐄰𐄱 (kalôtoró), 𐄳𐄴𐄵𐄶 (kalôssará), Sal. 𐄸𐄹𐄺 (tâŋko), 𐄼𐄽 (titi N°. 1).
- Droog (half), 𐄿𐄀𐄁𐄂 (rinôsa).
- Drooge (liggen op het), 𐄃𐄄𐄅𐄆 (tiŋgâllo).
- Droogen, 𐄈𐄉𐄊𐄋𐄌𐄍 (kalôtoró), 𐄏𐄐 (râraŋg N°. 2).
- Droogerij, 𐄒𐄓 (râmpa N°. 3).
- Droogte, 𐄕𐄖𐄗 (simbará).
- Droogte (tegen het einde der Oostmoeson), 𐄘𐄙𐄚 (boêtoeŋg N°. 2).
- Droom, 𐄜𐄝𐄞 (tjini), 𐄠𐄡𐄢 (sôna).
- Droomen, 𐄥𐄦𐄧 (toêloe), 𐄩𐄪𐄫 (sôna).

- Droomen (suffen), $\curvearrowright \cup \setminus$ (tjádó N°. 1).
- Droppel, $\curvearrowright \setminus$ (atti N°. 2).
- Droppelen, $\curvearrowright \setminus$ (atti N°. 2).
- Droppelpis, $\setminus \cup \curvearrowright$ (mêya).
- Druif, $\curvearrowright \setminus \setminus \setminus$ (ânggoró).
- (wilde) Druif, $\curvearrowright \setminus \setminus$ (ârró N°. 2).
- Druif (soort kogels), ânggoró.
- Druipen, $\curvearrowright \setminus$ (atti N°. 2).
- Druiper, $\setminus \cup \curvearrowright$ (mêya).
- Druk, $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (gêgeré).
- Druk, $\circ \setminus \curvearrowright$ (sâwe).
- Drukken, $\setminus \setminus$ (toëppoe), $\setminus \setminus$ (tânrá N°. 1),
 $\setminus \setminus$ (tirañg N°. 1), $\setminus \setminus \setminus$ (d̄jád̄jalá),
 $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (êpé N°. 1), $\setminus \setminus$ (oëtoeñg),
 $\setminus \setminus$ (ârañg N°. 1).
- Drukken (ter neêr), $\setminus \setminus$ (toênroé).
- Drukken (de hand), $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (d̄jabatângẽg).
- Drukken (van onderen tegen iets), $\setminus \setminus$ (âssa
 N°. 3).
- Drukken (naar beneden), $\setminus \setminus$ (tânrá N°. 1),
 $\setminus \setminus$ (âssá N°. 4).
- Drukken (een boek), $\setminus \setminus \setminus$ (pânralá).
- Drukker, $\setminus \setminus \setminus$ (pânralá).
- Dubbel, $\setminus \setminus \setminus$ (kâambará), $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$
 (dôboló), $\setminus \setminus$ (roêwa).
- Dubbel (toñg), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (padállé).
- Dueaton, $\setminus \setminus \setminus$ (kâttoñg N°. 2).
- Duf, $\setminus \setminus$ (lâmboc).
- Duidelijk, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (bôdoñg), $\setminus \setminus$ (ñjâta),
 $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (lônre N° 3), $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (lâ-
 heré), $\setminus \setminus \setminus$ (sîngará N°. 1).
- Duidelijk (geluid), $\setminus \setminus \setminus$ (bâttasá).
- Duif, $\setminus \setminus \setminus$ (koêwa N°. 1).
- Duiken, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (soemêlañg), $\setminus \setminus \setminus$ (sê-
 lañg).
- Duim, $\setminus \setminus$ (dēñg N°. 1), $\setminus \setminus \setminus$ (ânroñg).
- Duister, $\setminus \setminus \setminus$ (kâllañg N°. 2), $\setminus \setminus \setminus$ (lînga
 N°. 2), $\setminus \setminus$ (sâssañg N°. 2), $\setminus \setminus \setminus$
 (oëmoeñg N°. 2).
- Duisternis, $\setminus \setminus \setminus$ (kâllañg), $\setminus \setminus$ (sâssañg N°. 2).
- Duit, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (dôwé).
- (Balinesehe) Duit, $\setminus \setminus$ (pîtjîñg).
- Duivel, \setminus (d̄jîñg N°. 1), $\setminus \setminus \setminus$ (sêtañg),
 $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (Ibállisí).
- Duivelsdrek, $\setminus \setminus$ (tâi N°. 2).
- Duivenhok, $\setminus \setminus$ (d̄jâbá).
- Duizelig, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (kôdi N°. 1), $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$
 (kalipárañg), $\setminus \setminus \setminus$ (dâñgalá), $\setminus \setminus \setminus$
 (îno).
- Duizelig (van wege de menigte van mensehen of
 veelvuldig gepraat), $\setminus \setminus$ (tâmpañg).
- Duizend, $\setminus \setminus \setminus \setminus \setminus$ (tjokkôwañg N°. 2),
 $\setminus \setminus$ (sâboe N°. 3).
- Duizendpoot, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (alîpañg).
- Dukaat, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (dînará N°. 2).
- Dulden, $\setminus \setminus \setminus$ (tânggoñg).
- Dun, $\setminus \setminus \setminus$ (nîpísí).
- Duren, $\setminus \setminus \setminus$ (âlle).
- Duren (lang), $\setminus \setminus \setminus$ (pôepoeróe N°. 1).
- Durven, $\setminus \setminus \setminus$ (barâni N°. 1).
- Dus, $\setminus \setminus \setminus$ (kâmma N°. 2), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (kôntoe
 N°. 1).
- Dutten, $\setminus \setminus \setminus$ (rôsa N°. 1), $\setminus \setminus \setminus$ (lôwa
 N°. 1).
- Duur, $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (kâd̄jalá).
- Duur (van tijd), $\setminus \setminus \setminus$ (bâkóe N°. 1), $\setminus \setminus \setminus$
 (sâllo N°. 2).
- Duwen, $\setminus \setminus \setminus$ (sôñgka), $\setminus \setminus \setminus \setminus$ (sôroñg).
- Duwen (naar beneden), $\setminus \setminus \setminus$ (d̄jállá N°. 4).
 (op zij), Duwen, $\setminus \setminus \setminus$ (râmpá N°. 1).

Dwalen, 𑌛𑌛𑌛 (lĩngoe), 𑌛𑌛 (lâmpa).
 Dwars, 𑌛𑌛𑌛 (kâlañg N°. 1), 𑌛𑌛 (pâmpañg
 N°. 1), 𑌛𑌛𑌛 (bĩyoẽng).
 Dwarsbalk, 𑌛𑌛𑌛 (kâlañg N°. 1).
 Dwarsboomen, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (lowânañg).

Dwarshout, 𑌛𑌛𑌛 (kâlañg N°. 1), 𑌛𑌛 (pâ-
 lañg N°. 1).
 Dwerg, 𑌛𑌛𑌛 (pânjĩtjé), 𑌛𑌛 (bândá).
 Dwingen, 𑌛𑌛 (toẽnroé), 𑌛𑌛𑌛𑌛𑌛𑌛
 (rôkkoló).

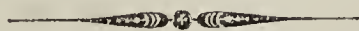
E.

E (kliuker), 𑌛𑌛 (âná).
 Eb, Sal. 𑌛𑌛𑌛 (âtti N°. 4), 𑌛𑌛𑌛 (êsá).
 Ebbenhout, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (léleñg N°. 1).
 Echo, 𑌛𑌛𑌛 (bêntañg), 𑌛𑌛 (sára N°. 7).
 Echt, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (tôđjẽng).
 Echter, 𑌛𑌛𑌛 (mãnğka), 𑌛𑌛𑌛 (mĩğka).
 Eechtgenoot, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (lêré N°. 4), 𑌛𑌛𑌛𑌛
 (loêseré).
 Echtseheden, 𑌛𑌛𑌛 (pêlá N°. 1), 𑌛𑌛 (tâl-
 lá N°. 5).
 Edel, 𑌛𑌛𑌛 (tĩnó).
 Edelgesteente, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (paramâta).
 Eed, 𑌛𑌛𑌛 (kâna), 𑌛𑌛 (bâmbañg), 𑌛𑌛
 (tâttá N°. 5), 𑌛𑌛𑌛𑌛 (tôđjẽng), 𑌛𑌛
 (tâllí N°. 3), 𑌛𑌛 (soẽmpa N°. 1).
 Eekhoren, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (kalóekoe), 𑌛𑌛𑌛𑌛
 (balâwo).
 Eelt, 𑌛𑌛𑌛 (râppo N°. 2).
 Een, 𑌛𑌛𑌛𑌛 (bêre N°. 1), 𑌛 (si), 𑌛𑌛𑌛
 (sêre N°. 1).

Een (en dezelfde), 𑌛 (si).
 Eend, 𑌛𑌛𑌛 (kítí N°. 1).
 Eendegroen, 𑌛𑌛𑌛 (tjâpoñg).
 Eendekrop, 𑌛𑌛𑌛 (lâppó N°. 1).
 Eendragtig, 𑌛𑌛 (pâkká N°. 2).
 Eenheid, 𑌛𑌛𑌛 (sêre N°. 1).
 (de leer van Gods) Eenheid, 𑌛𑌛𑌛 (sêre N°. 1).
 Eenig, 𑌛𑌛𑌛 (kâmma N°. 2), 𑌛𑌛 (pĩrañg),
 𑌛𑌛𑌛 (bêre N°. 1), 𑌛𑌛𑌛 (toẽnggalá),
 𑌛𑌛 (tâoe N°. 1), 𑌛𑌛𑌛 (sêre N°. 1),
 𑌛𑌛𑌛 (bóllo N°. 5), 𑌛𑌛 (sâla N°. 5),
 𑌛𑌛 (âpa N°. 1), 𑌛𑌛 (âla N°. 1).
 (over) Eenigen (tijd), 𑌛𑌛𑌛 (sâлло N°. 2).
 (voor) Eenigen (tijd), 𑌛𑌛𑌛 (sâлло N°. 2).
 Eenigen (tijd), 𑌛𑌛𑌛 (âpa N°. 1).
 Eenmaal, 𑌛𑌛𑌛 (kâli N°. 1), 𑌛 (si).
 Eens, 𑌛 (sa N°. 1), 𑌛𑌛 (sâda).
 (het) Eens (zijn), 𑌛𑌛 (pâkká N°. 2), 𑌛𑌛𑌛
 (pâẽ N°. 1), 𑌛𑌛𑌛𑌛 (moewapâkkañg),
 𑌛𑌛𑌛 (âdo), 𑌛𑌛 (âí).

- (op) Eens, ㄟㄟ (bânḡkaṅg).
- Eensgezind, ㄟㄟ (d̄jòèloe), ㄟㄟ (roèroeiḡ),
ㄟㄟㄟ (sère N°. 1), ㄟㄟ (âí).
- Eensoortig, ㄟㄟ (roèpa N°. 1).
- Eenstemmig, ㄟㄟ (pâra N°. 1), ㄟㄟㄟ (sère
N°. 1), ㄟㄟ (âí).
- Eenswillend, ㄟㄟ (d̄jòèloe).
- Eenvoudig, ㄟㄟ (tâppá N°. 4).
- Eenzaam, ㄟㄟ (sîno).
- Eenzaamheid, ㄟㄟ (sîno).
- Eer, ㄟㄟ (biríta).
- (woord van) Eer, ㄟㄟ (oèloe N°. 1).
- Eerbiedig, ㄟㄟㄟㄟ (tarahorâma).
- Eerbiedwaardig, ㄟㄟㄟㄟ (bônḡkasá), ㄟㄟ
ㄟㄟ (mônḡtjōṅg N°. 2).
- Eerder, ㄟㄟㄟㄟ (ôlo N°. 5).
- Eeren, ㄟㄟ (boètti).
- Eergevoel, ㄟㄟ (sîrí N°. 1).
- Eergisteren, ㄟㄟ (bânḡgi).
- (voor) Eergisteren, ㄟㄟ (bânḡgi).
- Eerlijk, ㄟㄟㄟ (tânḡkasá).
- Eerloos, ㄟㄟ (sîrí N°. 1).
- Eerst, ㄟㄟㄟㄟ (ôlo N°. 5).
- Eerst (dan), ㄟ (pa N°. 1).
- Eerst (dat), ㄟ (pa N°. 1).
- (voor het) Eerst, ㄟㄟ (nâmpa).
- Eerste (dag der maand), ㄟㄟ (pâttaṅg
N°. 2).
- Eerste (het), ㄟㄟㄟ (boèṅgasá).
- (ten) Eerste, ㄟㄟ (oèroe N°. 1).
- Eerstgeboren, ㄟㄟㄟ (oelôewa).
- Eertijds, ㄟㄟㄟㄟ (ôlo N°. 5).
- Eetlust, ㄟㄟㄟ (tjîpoeroé).
- Eetwaar (ingelegde), ㄟㄟㄟ (kânnassá).
- Eeuwig, ㄟㄟㄟ (tállassá N°. 2).
- Eeuwigheid, ㄟㄟㄟ (ânḡd̄jō), ㄟㄟㄟㄟ
(âherá).
- (van eeuwigheid tot) Eeuwigheid, ㄟㄟ (toèroé).
- Effen, ㄟㄟㄟ (toèbasá), ㄟㄟㄟ (lâppará).
- Egge, ㄟㄟㄟ (salâga).
- Egoïst, ㄟㄟㄟ (bôya).
- Ei, ㄟㄟㄟㄟ (bayâwo).
- Eigen (jagt of vischplaats), ㄟㄟㄟㄟ (ôṅḡko).
- Eigenaar, ㄟㄟ (pâta N°. 1).
- Eigendom, ㄟㄟ (ânoe).
- Eigenschap, ㄟㄟ (sîpá N°. 2), ㄟㄟㄟ
(hasiyá).
- Eiland, ㄟㄟㄟㄟ (liyôekaṅg).
- Einde, ㄟㄟㄟ (pêlá N°. 1), ㄟㄟㄟ (pôesoé),
ㄟㄟㄟ (bânḡkeṅg), ㄟㄟㄟ (mâte), ㄟㄟ
(tâmmá N°. 1), ㄟㄟㄟ (lébá), ㄟㄟㄟ (lâ-
boesoé), ㄟㄟㄟ (âppá N°. 3), ㄟㄟㄟㄟ
(ôno).
- (zonder) Einde, ㄟㄟㄟ (tjôèpalá).
- Eindigen, ㄟㄟㄟㄟ (têppoesóé), ㄟㄟㄟㄟ (lébá),
ㄟㄟㄟㄟ (lâboesoé).
- (het) Eindigen (van de vasten), ㄟㄟㄟ (boèka N°. 1).
- Eisoh, ㄟㄟㄟ (bôya).
- Eisohen (in regten), ㄟㄟㄟㄟ (ôndaṅg N°. 1).
- Eischer, ㄟㄟㄟㄟ (ôndaṅg N°. 1).
- El, ㄟㄟㄟㄟ (êlo).
- Elf, ㄟㄟㄟㄟ (pôelo N°. 1).
- Elias, ㄟㄟㄟㄟㄟ (Hîleré).
- Elk, ㄟㄟㄟㄟ (bére N°. 1), ㄟ (tá N°. 5),
ㄟㄟㄟㄟ (sère N°. 1).
- Elkander, ㄟ (si).
- Elkeen, ㄟㄟㄟ (toèṅḡgalá).
- Elleboog, ㄟㄟㄟㄟ (sîṅḡkoelóé), ㄟㄟㄟ (d̄jîkoe).
- Elleboogknokkel, ㄟㄟ (boèṅga), ㄟㄟㄟㄟ (sîṅḡ-
koelóé).

- Ellende, ʘ ʘ (ràpí).
- Emmer, ʘ ʘ (tĩmba N°. 1).
- En, ʘ (na N°. 1, lett. a), ʘ ʘ (agãñg N°. 2).
- End, ʘ ʘ (tjãppá N°. 5.)
- Eng, ʘ ʘ ʘ ʘ (sêké N°. 2), ʘ ʘ ʘ (sêppá N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (êscré).
- Engel, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (malačká).
- Engelsch, ʘ ʘ ʘ ʘ (aňggârisí).
- Engelschman, ʘ ʘ ʘ ʘ (aňggârisí).
- Engte, ʘ ʘ (sállá N°. 8).
- Enkel (alleen), ʘ ʘ ʘ (toeňggalá).
- Enkel (been), ʘ ʘ (góêtoe).
- Enkelring, ʘ ʘ (gállañg N°. 3).
- Erfenis, ʘ ʘ ʘ ʘ (poesâka), ʘ ʘ ʘ ʘ (sossôraňg).
- Erfgenaam, ʘ ʘ ʘ ʘ (wârisí), ʘ ʘ ʘ ʘ (sossôraňg).
- Erg, ʘ ʘ (sânná N°. 2), ʘ ʘ ʘ (sârro N°. 2).
- Erg (maken), ʘ ʘ (sârrañg N°. 2).
- Erkennen, ʘ ʘ (rôepa N°. 1).
- Ervaren, ʘ ʘ ʘ (pânre), ʘ ʘ (tâttá N°. 5), ʘ ʘ ʘ (târroesóe), ʘ ʘ ʘ ʘ (tjarádé), ʘ ʘ (âtta N°. 3).
- Erven, ʘ ʘ ʘ ʘ (sossôraňg).
- Eten, ʘ ʘ ʘ ʘ (kádó N°. 1), ʘ ʘ ʘ (kânre), ʘ ʘ ʘ ʘ (tôttó N°. 4), ʘ ʘ ʘ ʘ (hedãñgaňg).
- Eten (zonder tanden), ʘ ʘ ʘ ʘ (lêro).
- Etenstafel, ʘ ʘ ʘ ʘ (kádó N°. 1).
- Ettelijke, ʘ ʘ (âla N°. 1).
- Etter, ʘ ʘ (nâna N°. 1).
- Etteren, ʘ ʘ ʘ (âlle).
- Eva, ʘ ʘ (Hâwa N°. 2).
- Even (groot), ʘ ʘ (pãñgká N°. 2).
- Even (oud), ʘ ʘ (pãñgká N°. 2).
- Even (veel, groot of klein, hoog of laag), ʘ ʘ ʘ (bâbalá).
- Even (dik), ʘ ʘ ʘ ʘ (bômboňg).
- Even (getal), ʘ ʘ (gânná N°. 3), ʘ ʘ (bâli N°. 6).
- Evenaar (eener weegschaal), ʘ ʘ (tĩmbañg), ʘ ʘ (lîla).
- Evenaren, ʘ ʘ ʘ ʘ (lêle N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ (âňjdjjo).
- Evenredig, ʘ ʘ ʘ (êraňg).
- Eventjes, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (sinampêré).
- Evenveel, ʘ ʘ (ďjâi N°. 1).
- Evenwigt, ʘ ʘ (tânaňg N°. 1), ʘ ʘ ʘ (lêwa).
- Exerceren (soldaten), ʘ ʘ ʘ (bârrisí).
- Ezel, ʘ ʘ ʘ ʘ (kaláde).

E.

- Factorij, ㄨ ㄨ ㄨ (dâṅggaṅg).
- Fakkel, ㄨ ㄨ ㄨ (pêpé N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (sôelo N°. 1).
- Fakkel (van hars), ㄨ ㄨ ㄨ (dâmará).
- Familie, ㄨ ㄨ (âná).
- Feest, ㄨ ㄨ (gâoé N°. 2), ㄨ ㄨ (bâtja).
- Feestdag, ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
- Feestvieren, ㄨ ㄨ (mâta), ㄨ ㄨ (dĵâga).
- Fijn, ㄨ ㄨ (tĵâwaṅg), ㄨ ㄨ ㄨ (âloesóe).
- Fijn, ㄨ ㄨ (míní), ㄨ ㄨ ㄨ (néné N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (loémóe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lómó N°. 4).
- Fijn (vermalen), ㄨ ㄨ (lĵtjá).
- Fijn stampen (koffij), ㄨ ㄨ ㄨ (dêṅka).
- Filtreren, ㄨ ㄨ ㄨ (lônĵdĵó).
- Firmament, ㄨ ㄨ (lâṅgí).
- Fixeren, ㄨ ㄨ ㄨ (tâṅgará).
- Flaauw, ㄨ ㄨ ㄨ (kôdi N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (kalá N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (boêṅgasá), ㄨ ㄨ ㄨ (bâloe N°. 4), ㄨ ㄨ (lâba N°. 3), ㄨ ㄨ (lâmma N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (loété), ㄨ ㄨ ㄨ (lâlê N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lâoesóe).
- Flaauw (of ligt van kleur), ㄨ ㄨ (boênraṅg).
- (staan) Flaauw, ㄨ ㄨ (boênraṅg).
- Flaauwhartig, ㄨ ㄨ (lâmma N°. 2).
- Flaauwte, ㄨ ㄨ ㄨ (kôdi N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (boêṅgasá), ㄨ ㄨ ㄨ (bâloe N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ (lâoesóe).
- Fladderen (om iemand of iets), ㄨ ㄨ ㄨ (soe. mâyá).
- Fleseh, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôtoló).
- Flikkeren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kĵlo), ㄨ ㄨ (lâlá N°. 2).
- Flink, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôre), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têṅgeré).
- Fluisteren, ㄨ ㄨ (bĵsí).
- Fluit, ㄨ ㄨ (soêlĵṅg).
- Fluiten, ㄨ ㄨ (tĵĵtĵí).
- Fluweel, ㄨ ㄨ ㄨ (bilĵeloé).
- Foei, ㄨ ㄨ (mâdĵi), ㄨ ㄨ ㄨ (tôbá N°. 2), ㄨ ㄨ (tĵé), ㄨ ㄨ ㄨ (êdó).
- Foelie, ㄨ ㄨ (pâla N°. 2).
- Fokkerij, ㄨ ㄨ (roêṅka).
- Folteren, ㄨ ㄨ (sâra N°. 10).
- Foltering, ㄨ ㄨ (sâra N°. 10).
- Foppen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêlo), ㄨ ㄨ (pârroé), ㄨ ㄨ (toêloe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dônĵgó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (léko N°. 2).
- Fort, ㄨ ㄨ (bâta N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bênteṅ N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lôdĵi).
- Foudraal, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sarômbonĵg).
- Fout, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salibânra), ㄨ ㄨ (sâla N°. 1).
- Fout (tegen den stijl), ㄨ ㄨ (roêroēṅg).
- Fraai, ㄨ ㄨ ㄨ (pâtasá N°. 1).
- Framboos, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (laṅgkêre).
- Franje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dĵômbe), ㄨ ㄨ ㄨ (dĵâmbo), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômbe), ㄨ ㄨ ㄨ (oêmpóe).
- Fret (kuipersboor), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gorôdi).
- Frisch, ㄨ ㄨ ㄨ (ṅĵamaṅg), ㄨ ㄨ ㄨ (sâoe N°. 2).
- Frommelen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôssó N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ

(rômó), 𐄧 𐄨 𐄩 (râmasá N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 Fronsén, 𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 (karôessoé).
 (rôttó N° 2), 𐄧 𐄨 𐄩 (lôesá N° 2).
 (in elkander) Frommelen, 𐄧 𐄨 𐄩 𐄪 𐄫 (lôko N° 2).

G.

Gaaf, 𐄧 𐄨 𐄩 (líyoe).
 Gaan, 𐄧 𐄨 𐄩 (mânge), 𐄧 𐄨 𐄩 (dǎppa), 𐄧 𐄨 𐄩 (lǎngka), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâmpa), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâlanġ N° 3), 𐄧 𐄨 𐄩 (agânġ N° 2).
 Gaan (langs), 𐄧 𐄨 𐄩 (pôlonġ).
 Gaan (heen en weêr), 𐄧 𐄨 𐄩 (mâyo), 𐄧 𐄨 𐄩 (tôênġ).
 Gaan (bij groote hoopen), 𐄧 𐄨 𐄩 (lôeloênġ N° 1).
 (op en neêr) Gaan (bijv. iemands ziekte), 𐄧 𐄨 𐄩 (mênġanġ).
 Gaan (achteruit), 𐄧 𐄨 𐄩 (bâsa N° 1).
 Gaan (er onder door), 𐄧 𐄨 𐄩 (tôeloesoé).
 Gaan (over), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâbasá).
 (ergens van daan) Gaan, 𐄧 𐄨 𐄩 (lêsanġ).
 (op zij) Gaan, 𐄧 𐄨 𐄩 (sêse N° 1).
 (uit den weg) Gaan, 𐄧 𐄨 𐄩 (lêse N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 (lêsseré).
 Gaan (naar beneden), 𐄧 𐄨 𐄩 (tôegoeróe), 𐄧 𐄨 𐄩 (lântá).
 Gaar, 𐄧 𐄨 𐄩 (tínó), 𐄧 𐄨 𐄩 (tâsá).
 (half) Gaar, 𐄧 𐄨 𐄩 (pâlloe N° 2).
 Gaarkeuken, 𐄧 𐄨 𐄩 (lôntanġ).
 Gaarnaal, 𐄧 𐄨 𐄩 (dôko N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 (dôwanġ N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 (ambârġnġ).
 Gaauw, 𐄧 𐄨 𐄩 (tǎida), Sal. 𐄧 𐄨 𐄩 (lâsirí).
 Gal, 𐄧 𐄨 𐄩 (pâi), 𐄧 𐄨 𐄩 (bâllanġ N° 3).
 Galei, 𐄧 𐄨 𐄩 (gâle).
 Galg, 𐄧 𐄨 𐄩 (gên-toênġ).
 Galg (van een broek), 𐄧 𐄨 𐄩 (sâmbí).
 Galon, 𐄧 𐄨 𐄩 (rênda).
 Galopperen, 𐄧 𐄨 𐄩 (kôwanġ N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 (bâkka N° 3), 𐄧 𐄨 𐄩 (dôwa N° 1).
 Gambier, 𐄧 𐄨 𐄩 (gâmbéré).
 Gang, 𐄧 𐄨 𐄩 (dǎppa), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâmpa), 𐄧 𐄨 𐄩 (âyo N° 1).
 Gangbaar, 𐄧 𐄨 𐄩 (lâkoe N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 (âlle).
 Gangbaar (geld), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâma N° 1).
 Gans, 𐄧 𐄨 𐄩 (bânǎjá N° 1).
 Gansch, 𐄧 𐄨 𐄩 (têpoe), 𐄧 𐄨 𐄩 (tôentoênġ N° 2), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâbanġ N° 1), 𐄧 𐄨 𐄩 (lâboesoé).
 Gapen, 𐄧 𐄨 𐄩 (nġânġa), 𐄧 𐄨 𐄩 (sâbanġ N° 1).
 Gapen (wond), 𐄧 𐄨 𐄩 (gâro).
 Gapen (van verbazing), 𐄧 𐄨 𐄩 (nġôwá).
 Gapen (zich openen), 𐄧 𐄨 𐄩 (bânǎgará).

- Gaping, 𐄂𐄃𐄄 (gâro).
- Garen, 𐄅𐄆 (bânañg).
- Garst, 𐄅𐄆𐄇 (bâtará N°. 2).
- Gast, 𐄈𐄉𐄊𐄋 (towâna).
- Gat, 𐄌𐄍𐄎𐄏 (kêkké N°. 1), 𐄐𐄑𐄒𐄓 (ka-
lîboñg), 𐄔𐄕𐄖𐄗 (kalóbañg), 𐄘𐄙𐄚
(gâro), 𐄛𐄜 (bâñgka N°. 1), 𐄝𐄞𐄟 (bóbó
N°. 5), 𐄠𐄡 (mâta N°. 1), 𐄢𐄣𐄤 (sâ-
balá), 𐄥𐄦𐄧𐄨 (sóboló).
- (vol) Gaten (zijn), 𐄩𐄪𐄫𐄬𐄭 (karibôbó
N°. 2), 𐄮𐄯 (râboé N°. 2).
- Gave, 𐄰𐄱𐄲𐄳 (sorôti).
- Geaardheid, 𐄴𐄵𐄶𐄷 (parâñge).
- Geaffecteerd, 𐄸𐄹𐄺 (lénjâ).
- Gebaand, 𐄻𐄼𐄽 (lôeloe N°. 2).
- Gebak, 𐄿𐄾𐄿 (kânre), Bonth. 𐄿𐄾𐄿 (dôempi).
- Gebed, 𐄿𐄾𐄿 (dôwa N°. 2), 𐄿𐄾𐄿 (dô-
wañg), 𐄿𐄾𐄿 (sambâyañg), 𐄿𐄾𐄿 (sa-
lâwa N°. 1).
- Gebeden (op vastgestelde tijden), 𐄿𐄾𐄿 (kâlla
N°. 4), 𐄿𐄾𐄿 (bâtja).
- Gebeuren, 𐄿𐄾𐄿 (dĵâri), 𐄿𐄾𐄿 (râpi).
- Gebied, 𐄿𐄾𐄿 (dĵânañg).
- Gebieder, 𐄿𐄾𐄿 (dĵôênjĵoëñg).
- Geboorte, 𐄿𐄾𐄿 (lâssóé), 𐄿𐄾𐄿 (âná).
- Geboortedag, 𐄿𐄾𐄿 (dĵâri), 𐄿𐄾𐄿 (lâssóé),
𐄿𐄾𐄿 (âná).
- Geboortegrond, 𐄿𐄾𐄿 (pâoé N°. 2), 𐄿𐄾𐄿 (sôloñg
N°. 1).
- Geboortenaam, 𐄿𐄾𐄿 (âná).
- Geboren, 𐄿𐄾𐄿 (tĵêrá), 𐄿𐄾𐄿 (dĵâri), 𐄿𐄾𐄿 (lâssóé),
𐄿𐄾𐄿 (âná).
- Gebrek, 𐄿𐄾𐄿 (mâte), 𐄿𐄾𐄿 (sâki), 𐄿𐄾𐄿 (salibânra),
𐄿𐄾𐄿 (sâla N°. 1).
- Gebrek (hebben aan), 𐄿𐄾𐄿 (pêpá).
- (in) Gebreke (blijven), 𐄿𐄾𐄿 (sâla N°. 1).
- Gebroken (van taal), 𐄿𐄾𐄿 (dêttoñg).
- Gebruik, 𐄿𐄾𐄿 (âdá N°. 1).
- Gebruiken, 𐄿𐄾𐄿 (pâke), 𐄿𐄾𐄿 (âlle).
- (eens anders goed zonder diens vergunning) Ge-
bruiken, 𐄿𐄾𐄿 (tâppá N°. 4).
- Gecommitteerde, 𐄿𐄾𐄿 (koemêteré).
- Gedaante, 𐄿𐄾𐄿 (roêpa N°. 1).
- Gedaante (verwisseling), 𐄿𐄾𐄿 (âdĵará).
- Gedachte, 𐄿𐄾𐄿 (nâwa), 𐄿𐄾𐄿 (ôêdĵóé).
- Gedeelte, 𐄿𐄾𐄿 (pagâñg), 𐄿𐄾𐄿 (pôloñg),
𐄿𐄾𐄿 (lâmpa).
- Gedenken, 𐄿𐄾𐄿 (oerâñgi).
- Gedicht, 𐄿𐄾𐄿 (kârañg N°. 1).
- Gedoken (in malkander liggen; geb. van beesten),
𐄿𐄾𐄿 (lâkkoe N°. 3), 𐄿𐄾𐄿 (ôppó).
- Gedoogen, 𐄿𐄾𐄿 (nânro).
- Gedrag, 𐄿𐄾𐄿 (gâoé N°. 2).
- Gedrongen (liggen), 𐄿𐄾𐄿 (rêgesé), 𐄿𐄾𐄿 (rêpé
N°. 1), 𐄿𐄾𐄿 (rêppesé).
- Gedroogd (vleesh), 𐄿𐄾𐄿 (tôppá N°. 4).
- Gedruish, 𐄿𐄾𐄿 (garêse).
- Gedrukt (paard), 𐄿𐄾𐄿 (bôkká N°. 2).
- Geduld, 𐄿𐄾𐄿 (sâbará).
- Gedurig, 𐄿𐄾𐄿 (koêliñg), 𐄿𐄾𐄿 (gâssiñg N°. 2),
𐄿𐄾𐄿 (poelâna), 𐄿𐄾𐄿 (tôeli N°. 1),
𐄿𐄾𐄿 (rêpá N°. 1), 𐄿𐄾𐄿 (rêresé),
𐄿𐄾𐄿 (lâmpa).
- Geëerd, 𐄿𐄾𐄿 (birita).
- Geel, 𐄿𐄾𐄿 (koênji), 𐄿𐄾𐄿 (boênnga), 𐄿𐄾𐄿 (târriñg
N°. 2), 𐄿𐄾𐄿 (didi).
- (tusschen) Geel (en rood in), 𐄿𐄾𐄿 (sârá N°. 9).
- Geelachtig, 𐄿𐄾𐄿 (koênji).
- Geelzucht, 𐄿𐄾𐄿 (koênji).
- Geeselen, 𐄿𐄾𐄿 (toênroëñg N°. 3).

- Geest, 𐄂 (d̄jĩng N° 1), 𐄂𐄂 (d̄jãngãng N° 1),
 𐄂𐄂 (njâwa), 𐄂𐄂 (sêtañg), 𐄂𐄂
 (âi).
- Geestelijke, 𐄂𐄂 (môkkeñg), 𐄂𐄂
 (santârri).
- Geestig, 𐄂𐄂 (lagârré).
- Geflikker, 𐄂𐄂 (lâlâ N° 2).
- Gegoed, 𐄂𐄂 (tôd̄jẽng).
- Gehecht, 𐄂𐄂 (kalêké), 𐄂𐄂 (tâp-
 pé N° 2).
- Geheel, 𐄂𐄂 (kâboesóe), 𐄂𐄂 (kalê-
 poe), 𐄂𐄂 (ngâseñg), 𐄂𐄂 (bâtoe N° 1),
 𐄂𐄂 (mâsiñg), 𐄂𐄂 (toëntoẽng N° 2),
 𐄂𐄂 (râppa N° 5), 𐄂𐄂 (lâbañg N° 1),
 𐄂𐄂 (lâboesóe), 𐄂𐄂 (lônre N° 3),
 𐄂 (si), 𐄂 (sânghiñg).
- Geheim, 𐄂𐄂 (rahasīya), 𐄂𐄂 (lârri
 N° 4), 𐄂𐄂 (lâheré).
- Geheimhouden, 𐄂𐄂 (lêngóe).
- Gehemelte, 𐄂𐄂 (timbâwo).
- Geheugen, 𐄂𐄂 (ocrãñgi).
- Gehoor, 𐄂𐄂 (lângeré).
- Gehoorzaamheid, 𐄂𐄂 (kassoewīyañg).
- Gehoorzamen, 𐄂𐄂 (pinâwañg), 𐄂𐄂
 (toêroé), 𐄂𐄂 (sâre N° 1), 𐄂𐄂 (âlle).
- Gehuil, 𐄂𐄂 (kârróe).
- Geil, 𐄂𐄂 (kâtalá), 𐄂𐄂 (gêté),
 𐄂𐄂 (galêteré), 𐄂𐄂 (ngântá),
 𐄂𐄂 (moêwi).
- Geil, 𐄂𐄂 (bêmbe).
- Gejammer, 𐄂𐄂 (râoe N° 2).
- Gek, 𐄂𐄂 (pôn̄goró), 𐄂𐄂 (bãñgo
 N° 1).
- Gek (mee steeken), 𐄂𐄂 (bãñgo N° 1).
- Gekken, 𐄂𐄂 (bãñjñjá N° 2).
- Gekko, 𐄂𐄂 (tóké N° 1).
- Gekrab, 𐄂𐄂 (karábé).
- Gekruld, 𐄂𐄂 (karot̄jĩt̄jĩ), 𐄂𐄂
 (papôewa).
- Gelaat, 𐄂𐄂 (moêwa), 𐄂𐄂 (roêpa N° 1).
- Gelaatstrek, 𐄂𐄂 (moêwasá), 𐄂𐄂 (sâm-
 moe), 𐄂𐄂 (sâmmo N° 2).
- (naar) Gelang (van), 𐄂 (ri).
- Geld, 𐄂𐄂 (balân̄d̄ja), 𐄂𐄂 (dôwé),
 𐄂𐄂 (oêwañg N° 1).
- Geldbeurs, 𐄂𐄂 (pâwo N° 2).
- Geldzak, 𐄂𐄂 (poerôekañg), 𐄂𐄂 (pâwo
 N° 2).
- Geleden, 𐄂𐄂 (lâppassá).
- Geleerd, 𐄂𐄂 (panrîta).
- Geleerdheid, 𐄂𐄂 (panrîta).
- Geleide, 𐄂𐄂 (roêroẽng), 𐄂𐄂 (oêloe N° 1).
- Gelid (van soldaten), 𐄂𐄂 (bârrisi).
- Geliefde, 𐄂𐄂 (ngâi), 𐄂𐄂 (lêré N° 4).
- Gelijk, 𐄂𐄂 (kâmma N° 2), 𐄂𐄂 (kôntoc
 N° 1), 𐄂𐄂 (pâppá N° 3), 𐄂𐄂 (pâda
 N° 2), 𐄂𐄂 (bâli N° 6), 𐄂𐄂 (tât-
 tará), 𐄂𐄂 (d̄jôeloe), 𐄂𐄂 (râpañg N° 1),
 𐄂𐄂 (roêpa N° 1), 𐄂 (sañg), 𐄂𐄂 (sâma
 N° 1), 𐄂𐄂 (ân̄d̄jo).
- (te) Gelijk (met), 𐄂𐄂 (râpí).
- Gelijk (van sehouders), 𐄂𐄂 (lâwe N° 1).
- Gelijk (van afkomst), 𐄂𐄂 (întañg).
- Gelijkkelijk, 𐄂𐄂 (pâppá N° 3), 𐄂𐄂 (pâda
 N° 2), 𐄂𐄂 (sâma N° 1).
- Gelijken, 𐄂𐄂 (moêwa).
- Gelijkenis, 𐄂𐄂 (râpañg N° 1), 𐄂𐄂 (êbará).
- Gelijkgeven, 𐄂𐄂 (tôd̄jẽng), 𐄂𐄂 (d̄jâri),
 𐄂𐄂 (sâoeróe).

- Gelijk loopen (klok), 𐌆 𐌆 (toéroé).
- Gelijksnijden, 𐌆 𐌆 (pâppá N°. 3), 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (pâderé).
- Gelijkstaan, 𐌆 𐌆 (pôeli), 𐌆 𐌆 𐌆 (êwa N°. 1).
- Gelofte, 𐌆 𐌆 (tînjđjá), 𐌆 𐌆 (tînjá), 𐌆 𐌆 𐌆 (samâya).
- Geloof, 𐌆 𐌆 (tâppá N°. 3), 𐌆 𐌆 (sâllaŋg N°. 3), 𐌆 𐌆 (îmaŋg N°. 1).
- Geloofsbelijdenis, 𐌆 𐌆 (tâmmá N°. 1), 𐌆 𐌆 𐌆 (sahâdá).
- Geloofslaan, 𐌆 𐌆 (bôlí N°. 3).
- Gelooven, 𐌆 𐌆 (tâppá N°. 3).
- (half) Gelooven, 𐌆 𐌆 (wâli N°. 2).
- Geloovige, 𐌆 𐌆 (sâllaŋg N°. 3).
- Geluid, 𐌆 𐌆 (mâboeŋg), 𐌆 𐌆 (mâttoeŋg), 𐌆 𐌆 𐌆 (tjârró N°. 2), 𐌆 𐌆 𐌆 (rêute), 𐌆 𐌆 (sâra N°. 7).
- Geluid (met de lippen), 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (koemîmisí), 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (karoemîmisí).
- Geluk, 𐌆 𐌆 (toêwa N°. 1), 𐌆 𐌆 (dîŋgîŋg), 𐌆 𐌆 𐌆 (dâllé N°. 2), 𐌆 𐌆 𐌆 (lêbaŋg N°. 2), 𐌆 𐌆 𐌆 (soemâŋgá), 𐌆 𐌆 𐌆 (salâmá), 𐌆 𐌆 (oêpá).
- Gelukken, 𐌆 𐌆 (dĵâri), 𐌆 𐌆 (âmá N°. 1).
- Gelukkig, 𐌆 𐌆 (tâba N°. 1), 𐌆 𐌆 (toêwa N°. 1), 𐌆 𐌆 𐌆 (dâllé N°. 2), 𐌆 𐌆 𐌆 (lêbaŋg N°. 2), 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (lâmmoró), 𐌆 𐌆 (soeŋggoe), 𐌆 𐌆 (oêpá).
- Gelukkig (dag), 𐌆 𐌆 (bâđjî N°. 1).
- Gelukwensen, 𐌆 𐌆 𐌆 (salâmá).
- Gelukzalig, 𐌆 𐌆 (toêwa N°. 1), 𐌆 𐌆 𐌆 (lêbaŋg N°. 2), 𐌆 𐌆 (ânĵđja N°. 2).
- Gemaakt, 𐌆 𐌆 𐌆 (lénĵá).
- Gemagtigde, 𐌆 𐌆 𐌆 (koewâsa).
- Gemak, 𐌆 𐌆 (tĵênde).
- Gemakkelijk, 𐌆 𐌆 𐌆 (bôdoŋg), 𐌆 𐌆 𐌆 (lômo N°. 1), 𐌆 𐌆 (lîntá).
- Gember, 𐌆 𐌆 𐌆 (laîya).
- Gemeen, 𐌆 𐌆 𐌆 (garôto), 𐌆 𐌆 𐌆 (dôre), 𐌆 𐌆 (dĵoêloe), 𐌆 𐌆 (soemba), 𐌆 𐌆 𐌆 (sâmará N°. 1).
- (het) Gemeen, 𐌆 𐌆 𐌆 (sâmará N°. 1).
- Gemeenschap, 𐌆 𐌆 𐌆 (bône N°. 1).
- (huwelijks) Gemeenschap, 𐌆 𐌆 𐌆 (baratâmmoe).
- Gemeenschap (met eene vrouw), 𐌆 𐌆 (tâba N°. 1).
- Gemeenschappelijk, 𐌆 𐌆 𐌆 (tĵâkkará N°. 2), 𐌆 𐌆 (dĵoêloe).
- Gemiddeld (leeftijd), 𐌆 𐌆 (dĵâmmaŋg).
- Gemis, 𐌆 𐌆 (sîmbaŋg).
- Gemoed, 𐌆 𐌆 (âí).
- (te) Gemoet, 𐌆 𐌆 𐌆 (tâppo N°. 2), 𐌆 𐌆 (roêpa N°. 2).
- Genade, 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (pôpporó).
- (in) Genade (aannemen), 𐌆 𐌆 (âmá N°. 1).
- Genegenheid, 𐌆 𐌆 𐌆 (dĵîđjilí).
- Genezen, 𐌆 𐌆 𐌆 (koêlle), 𐌆 𐌆 (pîya), 𐌆 𐌆 𐌆 (ôlle N°. 2).
- Geneeskundige (behandeling), 𐌆 𐌆 𐌆 (tâpo N°. 1).
- Geneesmiddel, 𐌆 𐌆 𐌆 (bâlle N°. 5), Sal. 𐌆 𐌆 𐌆 (île N°. 2).
- Genius, 𐌆 𐌆 (dĵîŋg N°. 1).
- Genoeg, 𐌆 𐌆 𐌆 (kâmma N°. 2), 𐌆 𐌆 (râpí), 𐌆 𐌆 𐌆 (lônggaŋg), 𐌆 𐌆 𐌆 (soewâllá).
- (er) Genoeg (van hebben), 𐌆 𐌆 (dĵârri N°. 3).
- Genoegen, 𐌆 𐌆 𐌆 (têne).
- Genoegen (nemen met), 𐌆 𐌆 𐌆 (âkkaŋg).
- Geoorloofd, 𐌆 𐌆 𐌆 (hâllalá).

- Georgius, 𐌆𐌵𐌹𐌺𐌰 (Hileré).
- Gepaard (met), 𐌲𐌶𐌰 (râpí).
- Gepast, 𐌵𐌹𐌳𐌴 (toédjoe N° 1).
- Geproportionneerd, 𐌶𐌶𐌲 (êrañg).
- Geraakt, 𐌵𐌶𐌶 (koékoé N° 1), 𐌲𐌶𐌶 (tjâmme), 𐌲𐌶𐌶 (tjâdi), 𐌲𐌶𐌶𐌶 (tjam-bêró).
- Geraas, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (gêgeré), 𐌶𐌶𐌶 (garôembañg), 𐌶𐌶𐌶 (mêrcñg), 𐌶𐌶𐌶 (soêwará), 𐌶𐌶𐌶 (ônará).
- Geraken, 𐌶𐌶 (gâppa).
- Gereed, 𐌶𐌶 (tâttá N° 5), 𐌶𐌶 (tâdjja), 𐌶𐌶 (tânjdjâ N° 3), 𐌶𐌶 (tâla N° 2), 𐌶𐌶𐌶 (lôllong N° 4), 𐌶𐌶𐌶𐌶 (saniyâsa), 𐌶𐌶𐌶 (sanjdjâta N° 2).
- Gereedmaken, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (rôngkasá), 𐌶𐌶𐌶 (lôllong N° 4).
- Gereedschap, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (pagâwe), 𐌶𐌶𐌶 (sanjdjâta), 𐌶𐌶𐌶 (êwa N° 2).
- Geregt, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (hedângañg).
- Gerezen (brood), 𐌶𐌶 (sô).
- Gerigt, 𐌶𐌶𐌶 (hóekoëñg).
- Gering, 𐌶𐌶 (bârañg N° 2), 𐌶𐌶 (bîlañg) 𐌶𐌶 (bâwañg N° 1), 𐌶𐌶 (toëna), 𐌶𐌶 (tjâdi), 𐌶𐌶 (roëpa N° 1), 𐌶𐌶 (râwa N° 1).
- Gering (mensen), 𐌶𐌶 (boëtta N° 2).
- Gering (inkomen), 𐌶𐌶𐌶 (rarâme).
- Gering achten, 𐌶𐌶 (bâwañg N° 1), 𐌶𐌶𐌶 (lômo N° 1).
- Geritsel, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (karábé).
- 𐌶𐌶 (djâmmañg), Sal., Bonth. 𐌶𐌶 (rârá N° 5), 𐌶𐌶 (sâmmañg).
- Geschenk, 𐌶𐌶𐌶 (kâtoe N° 2), 𐌶𐌶𐌶 (koërróe N° 3), 𐌶𐌶𐌶 (râppo N° 2), 𐌶𐌶𐌶 (sâre N° 1), 𐌶𐌶𐌶 (ântará N° 1), 𐌶𐌶𐌶 (êrañg).
- Geschenk (tot aandenken), 𐌶𐌶 (mâta N° 1).
- Geschenk (bij gelegenheid van een feest), 𐌶𐌶𐌶𐌶 𐌶𐌶 (kiyoró), 𐌶𐌶𐌶𐌶 (sôló N° 2).
- Geschenk (tot omkoop), 𐌶𐌶𐌶𐌶 (sôsô N° 1).
- Geschieden, 𐌶𐌶𐌶 (kâmma N° 2), 𐌶𐌶𐌶 (djâri), 𐌶𐌶𐌶 (sîra N° 3).
- Geschiedenis, 𐌶𐌶𐌶 (pâoe N° 1).
- Geschiedt, 𐌶𐌶𐌶 (kânañg), 𐌶𐌶𐌶 (tâttá N° 5), 𐌶𐌶𐌶 (râtañg), 𐌶𐌶𐌶 (lâpañg).
- Geschonden, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (kârro N° 6), 𐌶𐌶𐌶 (tjâppi N° 2), 𐌶𐌶𐌶 (tjôëbeñg).
- Geschreuw, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (ârró N° 1).
- Geschrift, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (lôntará N° 1), 𐌶𐌶𐌶 (soërá N° 1).
- (in) Geschrift (brengen), 𐌶𐌶𐌶𐌶 (lôntará).
- Gesluit, 𐌶𐌶𐌶 (bâdili), 𐌶𐌶𐌶 (mariyañg).
- Geslacht, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (kâoñg), 𐌶𐌶 (bidjja), 𐌶𐌶𐌶 (djînisí), 𐌶𐌶𐌶 (âssalá N° 2).
- (van) Geslacht (tot geslacht), 𐌶𐌶𐌶 (toëroë).
- Gesp, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (kôí).
- Gespierd, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (lâgesé).
- Gespikkeld, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (boerintí).
- Gesprek, 𐌶𐌶𐌶 (bitjâra).
- Gestadig, 𐌶𐌶𐌶 (toëli N° 1).
- Gestalte, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (kâle N° 1).
- Gesteld, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (kâdé), 𐌶𐌶𐌶𐌶 (oembârañg).
- Gesteldheid, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (parâñge).
- Gestrong, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (têrasá), 𐌶𐌶𐌶𐌶 (séké N° 1).
- Getal, 𐌶𐌶𐌶 (djâi N° 1).
- Getier, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (gêgeré).
- Getrouw, 𐌶𐌶𐌶𐌶 (tinôelôe).
- Getrouw (aan een verbond), 𐌶𐌶𐌶 (loëpa N° 1).

- Getuige, 〇 ̣ (sábi N° 1).
- Getuigen, 〇 ̣ (sábi N° 1).
- Getuigenis, 〇 ̣ (sábi N° 1), 〇 〇 〇 (sahâdá).
- Geur, ㄣ 〇 (bâoé N° 1).
- Geurig, 〇 〇 (râsa N° 1).
- Gevaarlijk, ㄣ 〇 〇 (bállasá N° 3).
- Gevangen, 〇 〇 〇 (tôngkó), 〇 〇 〇 (tarôêngkoe).
- Gevangenis, 〇 〇 〇 (panjđjâra), ㄣ 〇 〇 (balânggoe), 〇 〇 〇 (tarôêngkoe).
- Geven, 〇 〇 (târa N° 2), 〇 〇 〇 (sâre N° 1).
- (de hand) Geven, 〇 ㄣ 〇 〇 (đjabatânggẽ).
- Gevest, 〇 〇 〇 (oéloe N° 1).
- Gevlekt, 〇 〇 〇 (pâno N° 1), ㄣ 〇 (bállang N° 4).
- Gevoel, 〇 〇 〇 (kasiyá), 〇 〇 (đjâra N° 3), 〇 〇 (râsa N° 1), 〇 〇 (sâring N° 1).
- Gevoelen, 〇 〇 〇 (kasiyá), 〇 〇 (râsa N° 1), 〇 〇 (sâring N° 1).
- Gevoelen (des harten), 〇 〇 〇 (oédjoe).
- Gevoelig, 〇 〇 〇 (koekoé N° 1).
- Gevolg, 〇 〇 〇 (pinâwang), 〇 〇 (roeroeng), 〇 〇 〇 (lôle).
- Gevuld (goed), ㄣ 〇 〇 〇 (bôkkó N° 2), ㄣ ㄣ (boêmboeng N° 3).
- Gevuld (aren), 〇 〇 〇 (tiyânaing).
- Gewaarworden, 〇 〇 (râsa N° 1).
- Gewaarwording, 〇 〇 (râsa N° 1).
- Gewas, 〇 〇 〇 (lâmoeng).
- Geween, 〇 〇 〇 (kârroe).
- Geweer, ㄣ 〇 〇 (bádilí), 〇 〇 〇 (êwa N° 2).
- Geweer (met dubbele loop), 〇 〇 〇 〇 (pêmpeng).
- Geweld, 〇 〇 (gássing N° 2), 〇 〇 (kássing), 〇 〇 〇 (gâoé N° 2).
- Geweldig, 〇 〇 〇 〇 (kókó N° 4).
- Gewelf, 〇 〇 ㄣ (koebaing).
- Gewennen, 〇 〇 〇 (biyâsa).
- Geweten (kwaad), 〇 〇 (rîsa).
- (iets op zijn) Geweten (hebben), 〇 〇 〇 (karîsá).
- Gewezen (Regent), 〇 〇 〇 (soeloe).
- Gewigt, ㄣ 〇 〇 (bâttalá).
- Gewigtig, 〇 〇 〇 〇 (lômpo).
- Gewild, 〇 〇 〇 (lâkoe N° 2), 〇 〇 〇 (âlle).
- Gewin, 〇 〇 〇 (dâllé N° 2).
- Gewoon, 〇 〇 〇 (biyâsa), 〇 〇 〇 (sâmará N° 1).
- Gewoonte, 〇 〇 〇 (âdá N° 1).
- Gewoonte, 〇 〇 〇 (biyâsa).
- Gewricht, 〇 〇 〇 (tângke N° 2), Bonth. 〇 〇 〇 (tângkîraing N° 2), 〇 〇 〇 〇 (lênto N° 1), 〇 〇 〇 (lâsá N° 2), 〇 〇 〇 〇 (lêso N° 1).
- (uit het) Gewricht (gaan), 〇 〇 〇 〇 〇 〇 (lêngoró).
- Gewricht (dat hand en arm verbindt), 〇 〇 〇 〇 (lêdo).
- Gezaghebber 〇 〇 〇 〇 〇 (pêtoró).
- Gezamentlijk, 〇 〇 〇 (pâra N° 1), 〇 〇 〇 (mânaing), 〇 〇 〇 (sâma N° 1).
- Gezang, 〇 〇 〇 〇 (kêloing).
- Gezeggelijk, 〇 〇 〇 (kâna).
- Gezant, 〇 〇 〇 〇 (soero), 〇 〇 〇 〇 (oetoesaing).
- Gezegend, ㄣ 〇 〇 〇 (barâkká).
- Gezel, 〇 〇 〇 (roeroeng), 〇 〇 ㄣ (sôbá).
- Gezelschappen (bezoeken), ㄣ 〇 〇 〇 (barôega).
- Gezet, 〇 〇 〇 〇 (lângkasá), 〇 〇 〇 〇 (lômpo).
- (in het) Gezigt (van) 〇 〇 〇 〇 (dâllé N° 3).
- (buiten het) Gezigt, 〇 〇 〇 〇 (lêngoe).
- Gezigteinder, 〇 〇 〇 (biring).

- Gezindheid, ʌ ʌ (tânnaŋg N°. 5), ʌ ʌ (oedjôé), ʌ ʌ (âí).
- Gezindte, ʌ ʌ (oemmá).
- Gezond, ʌ ʌ (koëlle), ʌ ʌ (gâssiŋg N°. 2), ʌ ʌ (boëkoe N°. 1), ʌ ʌ (bâdjí N°. 1), ʌ ʌ (njâwa).
- Gezondheid, ʌ ʌ (kâdoró).
- Gezwel, ʌ ʌ (kâmbaŋg).
- Gids, ʌ ʌ (mâta N°. 1), Bonth. ʌ ʌ (oerâŋg).
- Gierig ʌ ʌ (kíkiri), ʌ ʌ (kâbili).
- Gierst, ʌ ʌ (bâttaŋg N°. 3).
(gekookte) Gierst, Sal. ʌ ʌ (tôppá N°. 5).
- Gieten, ʌ ʌ (tîmba N°. 1), ʌ ʌ (tîrí), ʌ ʌ (sîmba N°. 2).
(in, of op, of overheen) Gieten, ʌ ʌ (toëmpasá), ʌ ʌ (tôlosó).
- Gieter, ʌ ʌ (bâsa N°. 1).
- Gift, ʌ ʌ (rátjoeŋg).
- Gij, ʌ ʌ (kí N°. 2), ʌ ʌ (ko), ʌ ʌ (kâtte N°. 2), ʌ (ta N°. 3), ʌ (noe).
- Gillen, ʌ ʌ (âraŋg N°. 2).
- Gist, ʌ ʌ (gâmbaŋg).
- Gissen, ʌ ʌ (kâpaŋg).
- Gisteren, ʌ ʌ (bâŋgi), Sal. ʌ ʌ (soehâŋgi).
- Glad, ʌ ʌ (galâmpaŋg), ʌ ʌ (lâp-
pará), ʌ ʌ (lâtjôé), ʌ ʌ (âpará).
- Glad (zonder onkruid), ʌ ʌ (pêso N°. 2).
- Glad (zitten), ʌ ʌ (mâmasá).
- Glad maken, ʌ ʌ (lêtjô N°. 1).
- Glaus, ʌ ʌ (tjâya), ʌ ʌ (tjôra), ʌ ʌ (râlle), ʌ ʌ (sîngará N°. 1), ʌ ʌ (siyâlo).
- Glansrijke, ʌ ʌ (tjôra).
- Glanzen, ʌ ʌ (gârroesóe).
- Glas, ʌ ʌ (kâtja), ʌ (djâŋg).
- Glazemaker (insekt), ʌ ʌ (bêreŋg N°. 1).
- Gleuf, ʌ ʌ (kâloró), ʌ ʌ (toërí), ʌ ʌ (lâŋga).
- Glijden, ʌ ʌ (lêtjoró), ʌ ʌ (sôloró N°. 2).
- Glijden (voeten), ʌ ʌ (pêtjoró).
(heen en weêr) Glijden, ʌ ʌ (lête N°. 1).
- Glimlaghen, ʌ ʌ (moëri N°. 1).
- Glimmend (van kleur), ʌ ʌ (kâtting-
dâppoŋg).
- Glinsteren, ʌ ʌ (kîda), ʌ ʌ (kîlo), ʌ ʌ (koëlloe N°. 2), ʌ ʌ (kêwé), ʌ ʌ (boëyo), ʌ ʌ (tjôra), ʌ ʌ (tjillá), ʌ ʌ (rîmba N°. 1), ʌ ʌ (rônaŋg N°. 1), ʌ ʌ (ênda).
- Glinsterworm, ʌ ʌ (katiyôló).
- Gloed, ʌ ʌ (râraŋg).
- Gloeijen, ʌ ʌ (sâlloe N°. 5).
- Gloeijing, ʌ ʌ (kâle N°. 1), ʌ ʌ (bâmbaŋg).
- Gluren, ʌ ʌ (djâllîŋg N°. 2).
- God, ʌ ʌ (dêwa), ʌ ʌ (rewâta), ʌ ʌ (wâdjí), ʌ ʌ (wâdjibolooedjôedi), ʌ ʌ (sinjdjâlâla), ʌ ʌ (Álla N°. 4).
- Godheid, ʌ ʌ (dêwa).
- Godsdienst, ʌ ʌ (agâma).
- Goed, ʌ ʌ (bâdjí N°. 1), ʌ ʌ (bâssi N°. 3), ʌ ʌ (tâsá), ʌ ʌ (lâpaŋg), ʌ ʌ (sâŋg-
ká).
- Goed (gezegend), ʌ ʌ (tâba N°. 1).
- Goed (afkomst), ʌ ʌ (tôdjêŋg).
- Goed (zorgen voor), ʌ ʌ (lâboe N°. 1).
(met) Goede (woorden), ʌ ʌ (râyo).
- Goed (wind), ʌ ʌ (saŋgkilaŋg).

- Goed (bezitting), 𐄂𐄆 (bârañg N°. 2).
- Goedklinkend, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tân̄goró N°. 1).
- Goedkoop, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (lâmmoró), Sal. 𐄂𐄆𐄂𐄆
𐄂𐄆𐄂𐄆 (lômoró), Sal. 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sêmpo).
- Goedvinden, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (pôêđji), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (têne),
𐄂𐄆𐄂𐄆 (lât̄tjôé).
- Golf, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (gâlloeróé), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bôm̄bañg),
𐄂𐄆𐄂𐄆 (lêmba N°. 1).
- Golfslag, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tâppassá).
- Golven (haar), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (gâlloeng).
- Gom, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (gâtta).
- Gooehelaar, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bâlí N°. 5).
- Gooijen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tábá N°. 2), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sam-
bîla).
- Gooijen (dobbelsteen), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (boêwañg).
- (iets langwerpigs met den arm in de hoogte)
Gooijen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (boêtjôé).
- (het onderste boven) Gooijen, 𐄂𐄆𐄂𐄆𐄂𐄆
(boelêngkará).
- Gooijen (omver), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (roëmbañg).
- Gooijen (met knikker of billardbal), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (âmbá).
- Gooijen (ergens in-, of op-), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tîboñg).
- Gooijen (in den mond, een weinig eten dat men
in de hand genomen heeft), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tîbo).
- Goot, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (pañjtjôrañg), 𐄂𐄆𐄂𐄆
(sôloñg), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sallôerañg).
- Gordel, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bâra N°. 3), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sîkó),
𐄂𐄆𐄂𐄆 (âyá N°. 3).
- (sierlijk om het lijf) Gordien, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tâmpo
N°. 2).
- Gordijn, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kállí N°. 4), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (koelâm-
boe), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kolâyóé).
- Goud, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (boelâeng).
- Gouddraad, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bânnañg).
- Gouderts, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (ânroñg).
- Goudmoor, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kalîngkañg).
- Goudsmid, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (dédé N°. 2).
- Gouverneur, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (lôm̄po).
- Grabbelen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kéreñg).
- Gracht, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (êmpañg).
- Graf, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kôeboeróé), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (đjêrá).
- Grafrede, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (talâkkîng).
- Gramschap, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kôékóé N°. 1), 𐄂𐄆𐄂𐄆
(lârro).
- Gramstorig, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kôékóé N°. 1).
- Granaatappel, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (dalîma).
- (voor de) Grap, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bân̄đjôelóé).
- Gras, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (roêkóé N°. 1).
- Grashaalder, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (âlle).
- Grashagedis, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (boen̄jtjîní), Bonth. 𐄂𐄆𐄂𐄆
𐄂𐄆 (boelîli).
- Grassnip, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tjêťjé N°. 2).
- Graveel, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (mêya).
- Graven, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kêkesé).
- Graveren, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (oêkiri).
- Greep, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kayâwo), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (đjâppóé
N°. 1).
- Grein, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (garîng N°. 1).
- Grendel, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (đjôli).
- Grens, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bâeng).
- Grenspaal, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tînrá).
- Grenzen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bâeng).
- Grieven, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (gêsará), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (pât̄tje),
𐄂𐄆𐄂𐄆 (pârisí).
- Griffen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (toelisi).
- Griffioen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (garóeda).
- Grijpen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kâmbe N°. 2), 𐄂𐄆𐄂𐄆
(karâoesóé), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (tâgalá), 𐄂𐄆𐄂𐄆
(đjâkkalá), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (đjâppóé N°. 1).
- Grijpen (in de vlugt), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sêntó).

- Grijpen (al tastende, naar iets), ㄨ ㄨ ㄨ (pâtjálá).
 (in elkander) Grijpen, ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Grijpen (nu naar dit, dan naar dat), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (karâmoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karâoesóe), ㄨ ㄨ
 (râmbaŋg).
- Grijs, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêbó), ㄨ ㄨ ㄨ (baroemboeŋg),
 ㄨ ㄨ ㄨ (oewaŋg N°. 2).
- Grijsaard, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bômboeŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (oewaŋg
 N°. 2).
- Gril, ㄨ ㄨ ㄨ (tjôwa).
- Grinniken, ㄨ ㄨ (ŋgîsi).
- Groeijen, ㄨ ㄨ (bâkká N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tîmbo),
 ㄨ ㄨ (d̄jâri).
- (in malkander) Groeijen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâmbeŋg).
- Groen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mônjtjoeŋg N°. 2).
- Groente, ㄨ ㄨ (gâŋgaŋg).
- Groet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (barisâllaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (bâoe
 N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tabêya), ㄨ ㄨ ㄨ (lîma
 N°. 1), ㄨ ㄨ (sâllaŋg N°. 2).
- Grof, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karêpóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâsará),
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
- Grond, ㄨ ㄨ (boëtta N°. 2).
- (te) Grond (gaan), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (répé N°. 1).
- (geheel te) Gronde, ㄨ ㄨ ㄨ (rôpoe).
- (aan den) Grond (raken), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôre).
- Grond (oorzaak), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó N°. 1).
- Grondbezitter, ㄨ ㄨ (boëtta N°. 2).
- Grondgebied, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalawâsseŋg), ㄨ ㄨ
- (boëtta N°. 2), ㄨ ㄨ (tîurá), ㄨ ㄨ ㄨ
 (wâtassá).
- Grondslag, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó N°. 1).
- Groot, ㄨ ㄨ ㄨ (tampâraŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (roemba),
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôwe N°. 1).
- Groot (worden), ㄨ ㄨ (bâkká N°. 2).
- Grootelijks, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
- Grootheid, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
- Grootmoeder, ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N°. 2).
- Grootspreker, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
- Grootte, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
- Grootvader, ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N°. 2), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ
 ㄨ ㄨ (ôhe).
- Grot, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêyaŋg).
- Gruis, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (garôegoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (ba-
 r'êboe N°. 1).
- Gruis (van de rijst), ㄨ ㄨ (tâpoe N°. 1).
- (aan) Gruis, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âmoeróe).
- (tot) Gruis (worden), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ânjtjoeeróe).
- Gul, ㄨ ㄨ ㄨ (lâbo N°. 2).
- Gulhartig, ㄨ ㄨ ㄨ (lâbo N°. 2).
- Gulden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (roepiya N°. 1).
- (halve) Gulden, ㄨ ㄨ ㄨ (soêkoe N°. 1).
- Gulzig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (galôd̄joe), ㄨ ㄨ ㄨ (ba-
 lâla), ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jâwa), ㄨ ㄨ ㄨ (lântaŋg).
- Gulzigheid, ㄨ ㄨ ㄨ (tjida).
- Gunst, ㄨ ㄨ ㄨ (mâse), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têne).
- Gunsteling, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêtjé).

H.

- Haag, // ㄨ (kállí N°. 4).
- Haagdis, ㄨ ㄨ (tjâtjâ), ㄨ ㄨ (tjîtjâ).
(gras) Haagdis, ㄨ ㄨ ㄨ (boenjîtjîní).
- Haai, ㄨ ㄨ ㄨ (mañgîwañg).
- Haak, // ㄨ (kâí), ㄨ // ㄨ (sâñgkalá N°. 2),
ㄨ ㄨ (sâí N°. 3).
- Haak (van een paard), ㄨ ㄨ ㄨ (lasôena).
(aan de) Haal, ㄨ ㄨ (lâri N°. 1).
- Haan, ㄨ ㄨ (dĵânĵaņg N°. 1), ㄨ ㄨ // ㄨ
(sôñgkó).
- Haar, ㄨ ㄨ (boêloe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ mônĵ-
tjông N°. 4), ㄨ (óe), Sal. ㄨ ㄨ (oêhoe).
- Haar (vnw.), ㄨ (na N°. 1, lett. d).
- Haarknoop, // ㄨ ㄨ (kôndé).
- Haarlok, ㄨ ㄨ // ㄨ (lôko N°. 2).
- Haarvlecht, ㄨ // ㄨ (sîkó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sim-
bôleñg).
- Haast, // ㄨ ㄨ (kâro N°. 1).
- Haasten, // ㄨ ㄨ (kâro N°. 1), ㄨ ㄨ (pârri
N°. 3).
- Haastig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (galitjîrî), ㄨ ㄨ (ñjâra),
ㄨ ㄨ (soêwañg).
- Hagel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pinâboeroé).
- Hagelsteen, ㄨ ㄨ (âttí N°. 3).
- Hakbord, ㄨ ㄨ (pâlañg N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lân-
rasá).
- Haken, // ㄨ (kâí), ㄨ // ㄨ (sâñgkalá N°. 2).
- Haken (verlangen), ㄨ // ㄨ (nâkkóe).
- Hakkelen, ㄨ ㄨ (gâgá).
- Hakken, ㄨ // ㄨ (pânĵkoeloé), ㄨ ㄨ ㄨ (têbá),
ㄨ ㄨ (râtjâ), ㄨ ㄨ (rânrañg N°. 2).
- Hakmes, ㄨ // ㄨ (pânĵkoeloé), ㄨ ㄨ ㄨ (bê-
rañg).
- Haksel, ㄨ ㄨ ㄨ (têbá).
- Halen, ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Halen (over het hoofd heen), ㄨ ㄨ (toempa N°. 2).
(met geweld) Halen, ㄨ ㄨ ㄨ (târo N°. 2).
- Half, ㄨ ㄨ ㄨ (pôloñg), ㄨ ㄨ ㄨ (pôewe),
ㄨ ㄨ (roêwa).
- (het maar) Half (op iemand hebben), ㄨ ㄨ (wâli
N°. 2).
- (maar) Half (raken), ㄨ ㄨ (sâla N°. 1).
- (iets ten) Halve (doen), ㄨ ㄨ (sâla N°. 1).
- Half gaar, // ㄨ ㄨ (kônta N°. 2).
- Half rijp, ㄨ // ㄨ (mânĵkalá).
- Halm, ㄨ ㄨ (bâtañg N°. 1).
- Halm (met de aar), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boêleré).
- Halm (paddie), ㄨ // ㄨ (tjikoênroe), ㄨ // ㄨ
(sikoênroe).
- Hals, // ㄨ ㄨ (kâllong), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (lênĵo).
- Hals (van een kleedje), // ㄨ ㄨ (kâllong).
- Halsbeen, ㄨ // ㄨ (boêkoe N°. 1).
- Halsketen, ㄨ ㄨ ㄨ (tôkeñg).
- Halstarrig, // ㄨ ㄨ ㄨ (kâdoró).
- Halster, ㄨ ㄨ ㄨ (tôlañg), ㄨ ㄨ (sâmbañg).
- Halve (hooren ten), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (biyâlo).
- Halveren, ㄨ ㄨ ㄨ (pôewe).
- Halverwege, ㄨ ㄨ ㄨ (sâsarâ).

Halverwege (blijven hangen), 〇 〇 〇 (sâsarâ).

Hamer, 〰 〰 (pâlœ N°. 1).

Hand, 〰 〰 (lîma N°. 1).

Hand (vol), 〰 〰 (gânŋgaŋg).

(rug) van de Hand, 〰 〰 (lîma N°. 1).

(muis van de) Hand, 〰 〰 (lîma N°. 1).

(onder) Handen (nemen), 〰 〰 (dĵâma N°. 1).

(onder de) Hand, 〰 〰 (kâle).

Handbreed, 〰 〰 (pâlâ N°. 1).

Handel, 〰 〰 (dânŋgaŋg).

Handelaar, 〰 〰 (dânŋgaŋg).

Handel drijven, 〰 〰 (bôya), 〰 〰 〰 〰

(soedâgarâ), 〰 〰 〰 〰 (sodâgarâ).

Handelen, 〰 〰 (gâôé N°. 2).

Handeling, 〰 〰 (gâôé N°. 2).

Handgemeen, 〰 〰 (gânraŋg N°. 3), 〰 〰 〰

(boëntoelôé), 〰 〰 〰 (tâle N°. 1), 〰 〰 〰

(roëppa N°. 2).

Handhaven (iemand's eer), 〰 〰 (sîrî N°. 1),

〰 〰 〰 〰 (êntēng).

Handig, 〰 〰 (kânâŋg), 〰 〰 〰 (galîgî),

〰 〰 (tîpâ N°. 2).

Handigheid, 〰 〰 〰 〰 (kayâwo).

Handsehoen, 〰 〰 〰 〰 (kôso N°. 1), 〰 〰 〰

(lîma N°. 1).

Handschrift, 〰 〰 〰 〰 (lêkó N°. 3), 〰 〰 〰

〰 〰 (lôntarâ N°. 1).

Handspaak, 〰 〰 〰 〰 (panrôlí N°. 1).

Handvatsel, 〰 〰 〰 (oëlœ N°. 1).

Handvol, 〰 〰 〰 (kânŋkaŋg).

Hangen, 〰 〰 〰 (gêntoēng), 〰 〰 〰 〰 (mê-

lôŋg), 〰 〰 〰 〰 〰 (dîŋgkôleŋg), 〰 〰 〰

〰 〰 (dôpe), 〰 〰 〰 〰 (dôleŋg), 〰 〰 〰

(râmbâ N°. 2).

Hangen (aan lappen), 〰 〰 〰 (kârîŋg N°. 1).

Hangen (ergens aan blijven), 〰 〰 〰 〰 (bêne),

〰 〰 〰 〰 〰 (bilôlloŋg), 〰 〰 〰 (dâkkî),

〰 〰 〰 (lâí N°. 1), 〰 〰 〰 (sâmparâ).

Hangen (naar beneden), 〰 〰 〰 〰 (dĵômbe).

Hangen (blijven), 〰 〰 〰 (lânŋke).

(ergens over) Hangen, 〰 〰 〰 (sâmpe).

Hangslot, 〰 〰 〰 (râppo N°. 2).

Hanteren, 〰 〰 〰 〰 (pagâwe) 〰 〰 〰 (lîma N°. 1).

(de piek) Hanteren, 〰 〰 (dĵâga).

Happen, 〰 〰 (sâŋgâ N°. 2).

Happen, 〰 〰 (sâppa N°. 4).

Hard, 〰 〰 〰 (kârîŋg N°. 2), 〰 〰 〰 (kâssâ N°. 1),

〰 〰 〰 〰 (têrasâ).

Hard (gebakken), 〰 〰 (târîŋg N°. 2).

Hard (roepen), 〰 〰 (lâboe N°. 1).

Hard (ijzer), 〰 〰 〰 (âte).

(om het) Hardst, 〰 〰 (lôemba N°. 1).

Harden (het ijzer van een bijl), 〰 〰 〰 (sâppo
N°. 3).

Hardlijvig, — bânнарâ N°. 2).

Hardlooper, 〰 〰 (lâri N°. 1).

Hark, 〰 〰 (dĵânŋka).

Harmoniëren, 〰 〰 〰 (êraŋg).

Harnas (koperen krijgs-), 〰 〰 〰 〰 (lamêna).

Hars, 〰 〰 〰 (dâmarâ).

Hart, 〰 〰 〰 (kâmbœ N°. 1), 〰 〰 〰 (bâtēng),

〰 〰 〰 〰 (dôké), 〰 〰 〰 (âte), 〰 〰 〰

(âti N°. 1), 〰 〰 〰 (âí).

Hart (van het hout), 〰 〰 〰 〰 (tônasâ).

Hartader, 〰 〰 〰 (gêntoēng), 〰 〰 〰 (rîm-

poēng), 〰 〰 〰 (âte).

(van) Harte, 〰 〰 〰 (hâroesôé).

Hartelijk, 〰 〰 〰 (râmpa N°. 3), 〰 〰 〰 (lâ-

moēng).

Hartelijkheid, 〰 〰 〰 (lâmoēng).

- Hartstogt, ㄏㄨ (nâssoc), ㄨㄛㄨ (sêro N° 2).
 Hartstogtelijk (beminnen of begeeren), ㄏㄨ (îlâng).
 Hartzeer, ㄏㄨ (pâtîje), ㄏㄨㄛ (pârisí),
 ㄛㄨ (sîmpoeng), ㄨㄛ (soësa).
 Hatén, ㄏㄨㄨㄛ (kariwîsi), ㄏㄨㄨㄛ (karoewîsi), ㄨㄛ (bânjîji).
 Havenbureau, ㄨㄨㄨ (bêya N° 1).
 Havenen, ㄨㄨ (râboé N° 2), ㄨㄨㄨ (sâppe N° 2).
 Havenmeester, ㄨㄨㄨ (bêya N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (sabânnará).
 Haverij, ㄨㄛ (roëssá N° 2).
 Hazelip, ㄨㄨ (tjâppi N° 2).
 Hebben, ㄨㄨㄨ (nîyá N° 1).
 Hebben (iets tegen iemand), ㄨㄨㄨ (bîring), ㄨㄨㄨ (tjîní), ㄨㄨㄨ (âpa N° 1).
 Hechten, ㄨㄨㄨ (dâkkí).
 Hechten (aan elkander), ㄨㄨㄨㄨ (tângkiri).
 Heden, ㄨㄨㄨㄨ (âllo), Sal. ㄨㄨㄨㄨ (înni).
 Heel (niet stuk), ㄨㄨㄨㄨㄨ (kalêpoe), ㄨㄨㄨ (bâtoe N° 1).
 Heeler, ㄨㄨㄨ (bâlóe N° 3).
 Heengaan, ㄨㄨㄨㄨ (lîngka), ㄨㄨㄨㄨ (lâmpa).
 (ergens over) Heengaan, ㄨㄨㄨㄨ (lâbasá).
 Heenglijden, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (sôloró N° 2).
 Heenhangen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (djômbe).
 Heenkomen (ergens over), ㄨㄨㄨㄨ (lâbasá).
 Heenrigten (zich ergens), ㄨㄨㄨㄨ (dâllé N° 3),
 ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (ôlo N° 4).
 Heenschuiven (door), ㄨㄨㄨㄨ (sâlloé N° 4).
 Heensluipen (door), ㄨㄨㄨㄨ (sâlloé N° 4).
 Heer, ㄨㄨㄨㄨ (djôênjđjoeng).
 Heer (van het Omispel), ㄨㄨㄨㄨ (Rêi).
 Heerendienst, ㄨㄨㄨㄨ (pañgâra).
 Heerlijk, ㄨㄨㄨㄨ (lâbiri).
 Heerschen, ㄨㄨㄨ (kâmma N° 2).
 Heesch, ㄨㄨㄨ (pâssañg N° 3).
 Heet, ㄨㄨㄨ (bâmbañg), ㄨㄨㄨㄨ (ôpá N° 3).
 Heffen (in de hoogte), ㄨㄨㄨㄨ (djînjđjîng).
 Heft, ㄨㄨㄨㄨ (o'eloe N° 1).
 Heftig, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (tânggoró N° 2), ㄨㄨㄨㄨㄨ (tôso), ㄨㄨㄨㄨ (sârrañg N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sârro N° 2).
 Heil, ㄨㄨㄨㄨ (sâllañg N° 2), ㄨㄨㄨㄨㄨ (salâmá).
 Heilig, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kârro N° 6), ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (lômpo),
 ㄨㄨㄨㄨㄨ (lânjñjîng).
 Heilig (been, os saerum), ㄨㄨㄨㄨ (pôengkoé).
 Heiligdom, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (bâitoëla).
 Heilige, ㄨㄨㄨㄨㄨ (wâlli N° 3), ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (âwâlli).
 Heiligen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (tângkasá), ㄨㄨㄨㄨㄨ (lânjñjîng).
 Heiligsehennis, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kârro N° 6).
 Heimelijk, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (tjôkko).
 Heisehen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (bêsó).
 Hel, ㄨㄨㄨㄨㄨ (narâka).
 Helaas, ㄨㄨㄨㄨㄨ (dédé N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (rîkôñg), ㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (rîkodoñg).
 Held, ㄨㄨㄨㄨㄨ (barâni N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ lâki, ㄨㄨㄨㄨㄨ (lâsa N° 3).
 Helder, ㄨㄨㄨㄨㄨ (tjînoñg), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sîngará N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (bâlloeróe), ㄨㄨㄨㄨ (sânnañg).
 Helder (geluid), ㄨㄨㄨㄨㄨ (bâttasá), ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (tânggoró N° 1).
 Helder (weêr), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sîmbará).
 Helderheid, ㄨㄨㄨㄨㄨ (sîngará N° 1).
 Helen, ㄨㄨㄨㄨ (pîya).
 Helft, ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (pôloñg), ㄨㄨㄨㄨ (tângga), ㄨㄨㄨㄨ (tâwa N° 2), ㄨㄨㄨㄨ (djâi N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (sîmbañg).
 (achterover) Hellen, ㄨㄨㄨㄨ (tîndá), ㄨㄨㄨㄨ (tîliñg).

- Helm. — Met een helm geboren, ㄟㄨ (bōiŋg), (iemand in zijne eer) Herstellen, ㄨㄨ (sírí N° 1).
 ㄟㄨㄨㄨ (bôwoŋg.)
- Helpen, ㄨㄨㄨㄨ (kômponŋ), ㄟㄨ (bântóe N° 2), ㄟㄨ (balí N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (tômponŋ), ㄨㄨㄨ (toêloenŋ), ㄨㄨㄨㄨ (êwa N° 2).
- Hemd (van ijzer of koperdraad), ㄟㄨ (bâdjoe).
- Hemel, ㄨㄨㄨㄨ (padatâri), ㄨㄨ (lâŋgí), ㄨㄨㄨㄨ (soerôega).
- Hemmen, ㄨㄨ (mâssaŋg).
- Hen, ㄨㄨ (dĵânŋaŋg N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (ânronŋ).
- Hengelen, ㄨㄨㄨ (pêkaŋg).
- Hengelstok, ㄨㄨㄨㄨㄨ (oêloró).
- Hengsel, ㄨㄨㄨ (tôli).
- Hengst, ㄨㄨㄨ (dĵâraŋg).
- Herbergen, ㄨㄨㄨ (ântaŋg).
- Herhaaldelijk, ㄨㄨㄨ (sânŋge).
- Herhalen, ㄨㄨㄨㄨ (pôle N° 2), ㄨㄨㄨㄨㄨ (ôle N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (oêlenŋ).
- Herhaling, ㄨㄨㄨ (kôeliŋg).
- Herinneren, ㄨㄨㄨ (pâhaŋg), ㄨㄨㄨ (soêma N° 1), ㄨㄨㄨ (soêmaŋg), ㄨㄨㄨ (iŋgá), ㄨㄨㄨㄨ (oerânŋi).
- Herinnering, ㄨㄨㄨ (soêma N° 1), ㄨㄨㄨ (soêmaŋg), ㄨㄨㄨㄨ (oerânŋi).
- Herkennen, ㄨㄨㄨ (pâhaŋg), ㄟㄨㄨ (bâte N° 1), ㄨㄨㄨ (roêpa N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (âsseŋg N° 2).
- Herkrijgen, ㄨㄨㄨ (gâppa).
- Herleven, ㄨㄨㄨㄨ (tállassá N° 2).
- Hermaphrodit, ㄨㄨㄨㄨㄨ (tĵalabâi).
- Hernemen, ㄨㄨㄨㄨ (âlle).
- Hersen, ㄨㄨㄨㄨ (oêtá), ㄨㄨㄨㄨㄨ (ôtó N° 2).
- Herstellen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (pôle N° 2), ㄟㄨㄨ (bâdĵí N° 1), ㄟㄨㄨㄨㄨㄨ (balikâraŋg), ㄟㄨㄨㄨㄨㄨ (balekâraŋg), ㄨㄨㄨㄨㄨ (salâmá), ㄨㄨㄨㄨㄨ (ôlle N° 2).
- Hert, ㄨㄨㄨㄨ (dĵônŋa N° 1).
- Hertejagers, ㄨㄨㄨㄨ (dĵônŋa N° 1).
- Hertejagt, ㄨㄨㄨㄨ (dĵônŋa N° 1).
- Herwaarts, ㄨㄨㄨㄨㄨ (mêne N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (mâë).
- Het, ㄨ (na N° 1, lett. d), ㄨㄨ (a N° 3), ㄨㄨ (a N° 4), ㄨㄨ (i N° 1), ㄨㄨㄨ (iŋa).
- (al ware) Het (ook), ㄨㄨㄨ (mâna).
- Heulen, ㄨㄨㄨㄨ (dĵoêloe).
- Heup, ㄨㄨㄨㄨ (palípí), ㄨㄨㄨㄨ (âyá N° 3).
- Heuvel, ㄨㄨㄨㄨㄨ (gôtonŋ), ㄟㄨㄨ (boêtoenŋ N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (mônĵtjônŋ N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (tanêtte).
- Hevig, ㄨㄨㄨㄨ (kârriŋg N° 2), ㄨㄨㄨㄨ (tĵiŋgi), ㄨㄨㄨㄨ (sârriŋg N° 3), ㄨㄨㄨㄨ (sârro N° 2).
- Hiel, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kâtoeloe).
- Hier, ㄨㄨㄨㄨ (anrĵinni).
- Hier (wat, daar wat), ㄨㄨㄨㄨ (libó N° 2).
- Hiernevens, ㄨㄨㄨㄨ (ântoe).
- Hierom, ㄨㄨㄨㄨ (iŋa).
- Hij, ㄨ (na N° 1, lett. d), ㄨㄨ (a N° 3), ㄨㄨ (i N° 1), ㄨㄨㄨ (iŋa).
- Hijgen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (pôso N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (môsa), ㄨㄨㄨㄨㄨ (soemâwe), ㄨㄨㄨㄨㄨ (simâi), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sinâwó).
- Hik, ㄨㄨㄨㄨ (tĵádo N° 2).
- Hikken, ㄨㄨㄨㄨ (tĵádo N° 2).
- Hinderen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (salíboeróe), ㄨㄨㄨㄨ (âli N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (âlóe N° 3).
- Hinderlijk, ㄨㄨㄨㄨ (âli N° 1).
- Hindernis, ㄨㄨㄨㄨㄨ (soêkará), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sânŋkalá N° 2), ㄨㄨㄨㄨ (âli N° 1).
- Hinderpaal, ㄨㄨㄨㄨ (âli N° 1).

- Hinken, ʘ ʘ ʘ (têmpaṅg).
- Hinkepoot, ʘ ʘ ʘ (dênde).
- Hinneken, ʘ ʘ (ṅṅisi).
- Hitte, ʘ ʘ (bâmbaṅg), ʘ ʘ (râraṅg N° 2),
- Hobbelig, ʘ ʘ (boèkkóé N° 3).
- Hoe, ʘ ʘ (kâmma N° 2), ʘ ʘ (âpa N° 1).
- Sal. ʘ ʘ ʘ (ânte), ʘ ʘ ʘ (âñjǎjo),
ʘ ʘ (âla N° 1).
- Hoed, ʘ ʘ ʘ (pâlo N° 1), ʘ ʘ ʘ (tja-
piyo).
- Hoedanig, ʘ ʘ (kâmma N° 2).
- Hoedanigheid, ʘ ʘ (sîpá N° 2), ʘ ʘ ʘ
(hasiyá).
- (uitstekende) Hoedanigheid, ʘ ʘ ʘ (so-
rôti).
- (op zijn) Hoede, ʘ ʘ (tîká), ʘ ʘ ʘ (tâ-
ṅgará).
- Hoeden, ʘ ʘ (kâmpí), ʘ ʘ (kâmmí),
ʘ ʘ ʘ (kalawâki).
- Hoek, ʘ ʘ (pâṅgka), ʘ ʘ (pêṅgka),
ʘ ʘ (dǎjîkoe), ʘ ʘ ʘ (sîṅgkoelóé), ʘ
ʘ (oêdǎjoeṅg).
- (oog) Hoek (uiterste), ʘ ʘ ʘ (kîdoṅg).
- Hoekpaal (van een huis), ʘ ʘ ʘ (sîṅgkoe-
lóé).
- Hoektand, ʘ ʘ ʘ (lasoèna), ʘ ʘ ʘ
(soèweré).
- Hoelaat, ʘ ʘ (âpa N° 1).
- Hoelang, ʘ ʘ (âpa N° 1).
- Hoer, ʘ ʘ ʘ (mâṅge), ʘ ʘ ʘ (tînro), ʘ ʘ ʘ
(dâmpēṅg), ʘ ʘ ʘ (dǎjôboṅg), ʘ ʘ
- (dǎjǎdǎjá N° 1), ʘ ʘ ʘ ʘ (lêssoró),
ʘ ʘ ʘ (soèndalá).
- Hoera (roepen), ʘ ʘ ʘ (gôra N° 1), ʘ ʘ ʘ ʘ
(lêle N° 2), ʘ ʘ ʘ (êlla N° 3).
- (met een) Hoera (iets doen), ʘ ʘ ʘ ʘ (lêle
N° 2), ʘ ʘ ʘ (êlla N° 3).
- Hoerekind, ʘ ʘ ʘ ʘ (rômpó N° 3), ʘ ʘ ʘ
(soèndalá).
- Hoerelooper, ʘ ʘ ʘ ʘ (kâdoró).
- Hoereren, ʘ ʘ ʘ (dâmpēṅg).
- Hoerenlooper, ʘ ʘ ʘ (lâle N° 1).
- Hoesten, ʘ ʘ ʘ (sésé N° 2).
- Hoeveel, ʘ ʘ (âpa N° 1), Sal. ʘ ʘ ʘ (koèra
N° 2) en ʘ ʘ ʘ (sikoèra).
- Hoeveel (te meer), ʘ (pa N° 1), ʘ ʘ (pîraṅg).
- Hoeveelheid, ʘ ʘ ʘ (dǎjâi N° 1), ʘ ʘ ʘ ʘ
(lôko N° 2).
- (in) Hoeveelheid (verbruiken), ʘ ʘ ʘ ʘ (bêro
N° 3).
- Hoever, ʘ ʘ ʘ ʘ (kêre N° 2).
- Hofjuffer, ʘ ʘ ʘ (dâyaṅg N° 1).
- Hofkleeding, ʘ ʘ ʘ (gâdoé).
- Hok, ʘ ʘ ʘ (koèroēṅg).
- Hokken, ʘ ʘ ʘ (lâkkoēṅg), ʘ ʘ ʘ ʘ (ôppó).
- Hol, ʘ ʘ ʘ (lêyaṅg N° 1).
- Hol (het hoofd brengen op), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ
(pôṅgoró).
- Holland, ʘ ʘ ʘ (balânda).
- Hollen, ʘ ʘ ʘ ʘ (kókó N° 4), ʘ ʘ ʘ (lâri
N° 1).
- Holligheid, ʘ ʘ ʘ ʘ (kalíboṅg).
- Holte, ʘ ʘ ʘ ʘ (kalíboṅg), ʘ ʘ ʘ (lâbó
N° 1), ʘ ʘ ʘ (âllá N° 3).
- Holte (tusschen vingers), ʘ ʘ ʘ (sâpe N° 1).
- Holte (tusschen de teenen), ʘ ʘ ʘ (sâpe N° 1).

- Hommel, 𐄂𐄃𐄄 (kâtti N°. 3), 𐄅𐄆𐄇𐄈 (bañgkaôeloe).
- Hond, 𐄉𐄊𐄋𐄌 (kôngkoñg), Sal. en Bonth. 𐄍𐄎 (âsoe).
- Honderd, 𐄏𐄐 (bîlañg).
- Honderdduizend, 𐄑𐄒 (kâti N°. 1).
- Hondseh, 𐄓𐄔𐄕𐄖 (kôngkoñg).
- Honger, 𐄗𐄘𐄙 (pâre N°. 3), 𐄚𐄛𐄜 (bôya), 𐄝𐄞𐄟 (tjîpoeróe).
- Hongersnood, 𐄠𐄡𐄢 (pâre N°. 3), 𐄣𐄤𐄥 (tjîpoeróe).
- Honig, 𐄦𐄧 (bâni N°. 1).
- Honiggraat, 𐄨𐄩 (bâni N°. 1).
- Honk (bij het krijgertje spelen), 𐄪𐄫𐄬𐄭 (pôkó N°. 1).
- Hoofd, 𐄮𐄯𐄰 (oêloe N°. 1).
- (op het) Hoofd (nemen), 𐄱𐄲 (d̃jôênj̃d̃joeñg), 𐄳𐄴 (sôñg).
- (het) Hoofd (rigten), 𐄵𐄶𐄷 (oêloe N°. 1).
- Hoofd (kaai), 𐄸𐄹𐄺 (d̃jambâtañg).
- Hoofd(opper), 𐄻𐄼𐄽 (kapâla N°. 1), 𐄾𐄿𐅀 (gâllará), 𐅁𐅂𐅃 (tôwa N°. 1), 𐅄𐅅 (d̃jânnañg), 𐅆𐅇𐅈 (râte N°. 2), 𐅉𐅊𐅋 (lôpi), 𐅌𐅍𐅎𐅏 (lômó N°. 2), 𐅐𐅑𐅒 (ânroñg).
- Hoofddag (van een feest), 𐅔𐅕 (mâta N°. 1).
- Hoofddeksel, 𐅖𐅗𐅘𐅙 (sôñgkó).
- Hoofddoek, 𐅚𐅛𐅜𐅝 (tôngkó), 𐅞𐅟 (sâpoc N°. 3).
- Hoofdhaar, 𐅡 (oé), Sal. 𐅢𐅣𐅤 (oêhoe).
- Hoofdig, 𐅦𐅧𐅨𐅩𐅪 (kâdoró).
- Hoofdkussen, 𐅬𐅭𐅮𐅯 (palôênngañg).
- Hoofdpijn, 𐅲𐅳𐅴 (ngâllo).
- Hoofdplaats, 𐅶𐅷𐅸𐅹 (kôta N°. 2), 𐅺𐅻𐅼𐅽 (lômpo).
- Hoofdsehotel, 𐅿𐆀𐆁𐆂 (pôkó N°. 1).
- Hoofdsom, 𐆄𐆅𐆆𐆇 (pôkó N°. 1).
- Hoofdstel, 𐆉𐆊 (sâmañg N°. 1).
- Hoofdstuk, 𐆌𐆍𐆎 (pâssalá N°. 2).
- Hoofdvaandel, 𐆐𐆑𐆒𐆓 (pôkó N°. 1).
- Hoofdzaak, 𐆕𐆖𐆗𐆘 (pôkó N°. 1).
- Hoofdzakelijk, 𐆚𐆛𐆜𐆝 (pôkó N°. 1).
- Hoog, 𐆟𐆠 (tînggi), 𐆡𐆢 (d̃jînj̃d̃jîng), 𐆣𐆤𐆥 (râte N°. 2).
- Hoog (land), 𐆧𐆨𐆩𐆪 (bâñgkalá).
- Hoog (water), 𐆬𐆭𐆮𐆯 (sômpó N°. 3).
- Hoogachten, 𐆱𐆲 (tînggi).
- Hoogmoedig, 𐆴𐆵𐆶𐆷 (bôrró N°. 3).
- Hoogsehatten, 𐆹𐆺 (bôetti).
- Hoogte, 𐆼𐆽𐆾𐆿 (kamboêssoeloe).
- (in de) Hoogte (heffen), 𐇀𐇁 (d̃jînj̃d̃jîng).
- Hoop, 𐇃𐇄𐇅𐇆 (gômpo), 𐇇𐇈𐇉𐇊 (bôroñg N°. 1), 𐇋𐇌𐇍𐇎 (ballâboeróe), 𐇏𐇐𐇑 (lâmporó).
- Hoop (los zand aan den oever der zee), 𐇓𐇔𐇕𐇖 (lômbó).
- Hoop (verwachting), 𐇘𐇙𐇚 (rânnoe).
- Hoop (kans), 𐇜𐇝𐇞 (tôewa N°. 2).
- Hooren, 𐇠𐇡𐇢𐇣 (lângeré).
- Hooren (zeggen), 𐇥𐇦𐇧𐇨 (bêdeñg).
- (half) Hooren, 𐇪𐇫𐇬 (wâli N°. 2).
- Hoorn, 𐇰𐇱 (tânroé).
- Hoorndrager, 𐇳𐇴𐇵 (roemoenng).
- Hoos, 𐇷𐇸𐇹 (lâso N°. 1).
- Hoovaardig, 𐇻𐇼 (lânnga), 𐇾𐇿 (îndí), 𐈀𐈁 (âlí N°. 2).
- Hoozen, 𐈃𐈄𐈅𐈆 (kêró N°. 1).
- Hopen, 𐈈𐈉𐈊 (tîngâra), 𐈋𐈌 (rânnoe).
- Horde (gevlochten teen), 𐈏𐈐𐈑 (âppí N°. 3), 𐈒𐈓 (ânañg N°. 1).

- Horizon, 𐄂𐄂 (bîrĩng), 𐄂𐄂 (lãĩngí).
 Horologie, 𐄂𐄂𐄂𐄂 (môkó).
 Houden, 𐄂𐄂 (tãgalá).
 Houden (voor), 𐄂𐄂 (toëroẽng), 𐄂𐄂𐄂 (tãnrásá N°. 1), 𐄂𐄂 (toëwa N°. 3), 𐄂𐄂𐄂 (rêkẽng).
 Houden (voor, bij vergissing), 𐄂𐄂𐄂 (salãwá N°. 2).
 (voor oogcn), Houden, 𐄂𐄂 (tãla N°. 2).
 (belofte) Houden, 𐄂𐄂 (roëpa N°. 1).
 (woord) Houden, 𐄂𐄂 (roëpa N°. 1).
 Houden (van), 𐄂𐄂𐄂𐄂 (kalêké), 𐄂𐄂 (tãppé N°. 2), 𐄂𐄂 (lêbaĩng N°. 2).
 (langs den wal), Houden, 𐄂𐄂𐄂 (soësoeróe).
 (zich laag bij den weg) Houden, 𐄂𐄂𐄂 (ãlle).
 Houden (eentoptafel), 𐄂𐄂 (tãnnaĩng N°. 3, lett. d).
 Houden (overeenkomst), 𐄂𐄂 (pãto).
 Houden (het water in de keel), 𐄂𐄂 (tãĩnggá N°. 2).
 (het) Houden (met), 𐄂𐄂 (tãba N°. 1), 𐄂𐄂 (dãmpẽng).
 (ten eten) Houden, 𐄂𐄂 (rãmpaĩng).
 Houden (bij elkander), 𐄂𐄂𐄂 (rêmoë N°. 2), 𐄂𐄂 (ãwá).
 Houden (één of beide handen van voren tegen zijn lijf), 𐄂𐄂𐄂 (kãko).
 Houden (zijne handen van achteren op zijn rug), 𐄂𐄂𐄂 (kêré N°. 1).
 Houding, 𐄂𐄂 (tãĩĩdjá N°. 1).
 Hout (aan een geweer), 𐄂𐄂𐄂 (banôwa).
 Hout (van de piek), 𐄂𐄂𐄂 (têtẽng), 𐄂𐄂 (sôraĩng).
 Houtskool, 𐄂𐄂 (tjõemí N°. 1).
 Houtworm, 𐄂𐄂 (boëboë N°. 2).
 Houwen, 𐄂𐄂𐄂 (pãĩngkoelóe), 𐄂𐄂 (tãbaĩng), 𐄂𐄂 (têbá).
 Huichelaar, 𐄂𐄂𐄂 (mocrãpe).
 Huichelen, 𐄂𐄂 (sãra N°. 4).
 Huid, 𐄂𐄂𐄂 (koëkkocloë), 𐄂𐄂 (koëlí), 𐄂𐄂 (boëkoëclẽng).
 Huig, 𐄂𐄂 (lãla).
 Huilen, 𐄂𐄂𐄂 (ĩngẽngẽ), 𐄂𐄂 (rãoe N°. 2).
 Huis, 𐄂𐄂 (bãllá N°. 3), Sal. 𐄂𐄂 (sãpo N°. 2).
 (altoos te) Huis (zitten), 𐄂𐄂 (lãkkocẽng).
 (vorstelijk) Huis, 𐄂𐄂𐄂 (lãĩngkãna).
 (zeer hoog) Huis, 𐄂𐄂𐄂 (lãĩngkãna).
 (ergens zoo goed als te) Huis (zijn), 𐄂𐄂𐄂 (lêraĩng N°. 2).
 Huisgenoot, 𐄂𐄂𐄂 (bône N°. 1).
 Huisraad, 𐄂𐄂𐄂𐄂 (pakãkasá), 𐄂𐄂𐄂 (êwa N°. 2).
 Huisvesten, 𐄂𐄂𐄂 (êmpo).
 Huisvesting, 𐄂𐄂 (bãllá N°. 3).
 Huiveren, 𐄂𐄂 (gĩyaĩng), 𐄂𐄂 (rãwaĩng N°. 2), 𐄂𐄂 (lãyá).
 Huiverig, 𐄂𐄂 (rãwaĩng N°. 2).
 Hulde, 𐄂𐄂𐄂 (kassocwiyaĩng).
 Huldigen, 𐄂𐄂 (lãntí), 𐄂𐄂 (sômba).
 Hulp, 𐄂𐄂𐄂 (kômpoĩng), 𐄂𐄂 (kãmbará), 𐄂𐄂 (boëkoe N°. 1), 𐄂𐄂 (toëloẽng).
 (te) Hulp (schieten), 𐄂𐄂 (toëroẽng).
 Hulp (zoeken), 𐄂𐄂 (lêĩngóe).
 Hulpbende, 𐄂𐄂𐄂 (kômpoĩng).
 Hulsel, 𐄂𐄂 (koëlí).
 Hun, 𐄂 (na N°. 1, lett. d).
 Huppelen, 𐄂𐄂 (loëmpá N°. 1).
 Huren, 𐄂𐄂 (sêwa).
 Huur (buffel-), 𐄂𐄂𐄂 (kãllong).
 Huurder, 𐄂𐄂 (sêwa).
 Huurling, 𐄂𐄂 (sêwa).

Huwbaar, // ʌ ʌ (kâle N°. 1), ɛ // (bâkká
N°. 2), ɛ ʌ ʌ (boerânne), ɛ ʌ ʌ ʌ
(bâleré).
(nog niet) Huwbaar, ʌ ʌ (sâppá N°. 3).

Huwelijk, // ʌ ʌ ʌ (kalabîni), ɛ ʌ (boên-
tiŋg), ɛ ʌ (bâllá N°. 3), ʌ // (nîka).
Huwelijksfeest, ɛ ʌ (boëntiŋg).
Huwelijksgift, ʌ ʌ (soênraŋg).

I.

I (klinker), ʌ ʌ (âná).
Ja, ʌ ʌ ʌ (îyo).
Jaar, ʌ ʌ (tâoëŋg).
Jaargetijde, ʌ ʌ (tâoëŋg).
Jaarlijks, ʌ ʌ (tâoëŋg).
Jaarvogel, ʌ ʌ (âloé N°. 4), ʌ ʌ ʌ (âlo N°. 2).
Jagen, Sal. ʌ ʌ (poêraŋg), ʌ ʌ ʌ (ôndaŋg
N°. 1).
Jager, ʌ ʌ ʌ (ôndaŋg N°. 1).
Jagtmes, ʌ ʌ ʌ (bêraŋg).
Jagtpaard, ʌ ʌ (lâri N°. 1).
Jaloersch, // ɛ ʌ (kimboêroe).
Jammer, ʌ ʌ (dâra N°. 1).
Jammeren, ʌ ʌ (râoe N°. 2), ʌ ʌ (ârraŋg
N°. 2).
Jammerklagt, ʌ ʌ (râoe N°. 2).
Janhagel, ʌ ʌ ʌ (dôre).
Jan-Hen, ʌ ʌ ʌ ʌ (pompîdo).
Janken, ʌ ʌ ʌ (ŋgêŋge).
Janken (een hond), ʌ ʌ (ârraŋg N°. 2).
Java, ʌ ʌ (dĵâwa).

Javaan, ʌ ʌ (dĵâwa).
Javaansch, ʌ ʌ (dĵâwa).
Jawoord, ʌ ʌ ʌ (âlle).
Iemand, ʌ ʌ (tâoe N°. 1).
Ifriet, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (eperitōŋg).
Ie-schreeuwen, ʌ ʌ (tĵállí).
Iets, ʌ ʌ (ânoe).
Jeugdig, ʌ ʌ ʌ (nanoênroëŋg).
Jeuken, // ʌ ʌ (kâatalá).
Jiecht, // ɛ (kâmbaŋg).
Jij, // ʌ ʌ (kâoe N°. 1).
IJdel, ʌ ʌ (sâyóé), ʌ ʌ (sîya N°. 1),
ʌ ʌ ʌ (salâsa N°. 2).
IJlen, ʌ ʌ (lîŋgoe), ʌ ʌ ʌ (salâwá N°. 2)
IJs, ʌ ʌ ʌ (dôntenŋg).
IJver, ʌ ʌ (toêtoe N°. 1).
IJverig, ʌ ʌ ʌ (pâtirí).
IJzer, ɛ ʌ (bâssi N°. 1).
IJzerdraad, // ʌ ʌ (kâwa N°. 3), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ
(lêŋkeré).
IJzervast, // ɛ ʌ (kâbalá), ʌ ʌ ʌ (têpoe).

- IJzervreter, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêro).
- Ik, ㄨ ㄨ (koe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (nâkke N° 1), ㄨ ㄨ (á N° 1).
- Immers, ㄨ ㄨ (bâraṅg N° 1), ㄨ (ďja N° 1),
Sal. ㄨ ㄨ (ďjôêwa).
- Impotens, ㄨ ㄨ ㄨ (kâwe), ㄨ ㄨ ㄨ (mâte),
ㄨ ㄨ ㄨ (lino N° 1).
- In, ㄨ (ri).
(moed) Inblazen, ㄨ ㄨ ㄨ (íri).
- Inboorling, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parasāṅgaṅg), ㄨ ㄨ
(boetta N° 2).
- Inborst, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parāṅge), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(atêká).
- Inbrengen (tegen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâlo N° 1).
- Inbuigen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêppó).
- Indammen, ㄨ ㄨ (tâppóe N° 2).
- Indachtig, ㄨ ㄨ (ĩṅgá).
- Inderdaad, ㄨ ㄨ (mâũgka).
- Indeuken, ㄨ ㄨ ㄨ (põñjá).
- Indien, ㄨ ㄨ ㄨ (põnna), ㄨ ㄨ ㄨ (lõnna N° 2).
ㄨ ㄨ (sâmpaṅg N° 2).
- Indigo, ㄨ ㄨ (târoēṅg), ㄨ ㄨ (njila).
- Indoen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõne N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(sâdoró), ㄨ ㄨ ㄨ (antâma).
- Indompelen, ㄨ ㄨ (ďjâllá N° 4).
- Indringen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâamboe N° 1).
- Indrukken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêppó), ㄨ ㄨ ㄨ
(põñjá).
- Indrukmakend, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kârrassá N° 2), ㄨ ㄨ
(sârrĩṅg N° 3).
- Ineenkrimpen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kíkí N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (kalēṅgkeṅg).
- Inenten, ㄨ ㄨ (soébi).
- Ingewand, ㄨ ㄨ (pârroé N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõne
N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lēṅkeré).
- Ingewikkeld, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sêké N° 2).
- Inhakken, ㄨ ㄨ ㄨ (tébá).
- Inhalen, ㄨ ㄨ (râpí).
- Inhalen (korter maken), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõdo).
- Inham, ㄨ ㄨ ㄨ (lēm̄ba N° 1).
- Inhoud, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõne N° 1).
- Inhouwen, ㄨ ㄨ ㄨ (tébá).
- Inkerven, ㄨ ㄨ ㄨ (lârrá N° 3).
- Inkomsten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (wâselé).
- Inkorten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõdo).
- Inkrimpen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâkkoeroé).
- Inkt, ㄨ ㄨ ㄨ (dâwá N° 1).
- Inktkoker, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõne N° 1).
- Inktvisch, ㄨ ㄨ (tjõemí N° 2).
- Inleggen, ㄨ ㄨ (tâta N° 1).
- Inleiding, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tarâssoló).
- Inloopen, ㄨ ㄨ (bâtta N° 4).
- (woning) Innemen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Innig, ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpará), ㄨ ㄨ (ďjĩná N° 2),
ㄨ ㄨ (lântaṅg), ㄨ ㄨ (lâlaṅg N° 1).
- Inpakken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rôkó N° 1).
- Inproppen, ㄨ ㄨ ㄨ (âssá N° 4).
- Inregenen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (barâbasá), ㄨ ㄨ (rĩmbóe).
- Inrennen (op elkander), ㄨ ㄨ (bâkka N° 3).
- Insehenken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bõne N° 1), ㄨ ㄨ (tĩrí),
ㄨ ㄨ ㄨ (lēm̄ba N° 2).
- Insehopen, ㄨ ㄨ ㄨ (bise).
- Insehopenings-plaats, ㄨ ㄨ (tõeroēṅg).
- Insehikkelijk, ㄨ ㄨ ㄨ (sâre N° 1).
- Insgelijks, ㄨ ㄨ (tõṅg N° 2), ㄨ ㄨ (iya).
- Inslikken (zonder te kaauwen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oēn-
talá).
- Insluiten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêyo N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ
(lĩyoeṅg N° 1).
- Inslurpen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ĩróe N° 1).

- Insnijden, 𐄂𐄃 (lârrá N°. 3).
 (schuins) Insnijden, 𐄂𐄄 (sôpá).
 Insnijding, 𐄂𐄅 (êbá).
 Insnijding (in het hout maken), 𐄂𐄆 (âttá N°. 4).
 (den wagen) Inspannen, 𐄂𐄇 (tânnañg N°. 5).
 Inspannen (zijne krachten), 𐄂𐄈 (êwa N°. 1).
 (zich sterk) Inspannen, 𐄂𐄉 (êrañg).
 Inspectiereis, 𐄂𐄊 (lîlí N°. 1).
 Instaan, 𐄂𐄋 (sânngó).
 Insteken, 𐄂𐄌 (pâsá N°. 1), 𐄂𐄍 (tódó),
 𐄂𐄎 (soemá N°. 2).
 (tussen de saroñg) Insteken (een kris), 𐄂𐄏
 (sâppí N°. 2).
 Insteken (iets nieuws in iets ouds), 𐄂𐄐 (sârí
 N°. 6).
 Insteken (bijv. werk in de naden van een schip),
 𐄂𐄑 (sîsi N°. 1).
 Instellen, 𐄂𐄒 (tânnañg N°. 5).
 Instelling, 𐄂𐄓 (oendañg N°. 1).
 Instelling (goddelijke), 𐄂𐄔 (parâlloe).
 Instoppen, 𐄂𐄕 (âssá N°. 4).
 (losjes) Instoppen (zijne saroñg), 𐄂𐄖 (âmbo).
 Instormen, 𐄂𐄗 (rîmboé).
 Instorten, 𐄂𐄘 (bântañg N°. 3).
 (op) Instorten (staan), 𐄂𐄙 (lîlîsî).
 Instrument, 𐄂𐄚 (pagâwe).
 Interest, 𐄂𐄛 (d̃jéné).
 Intiem, 𐄂𐄜 (lâlañg N°. 1).
 Intreden, 𐄂𐄝 (antâma).
 Intreden (een jaar), 𐄂𐄞 (sóclo).
 Intrekken (zijne woorden), 𐄂𐄟 (bâte N°. 1),
 𐄂𐄠 (bêsó), 𐄂𐄡 (ônó).
 Intrekken (bijv. water of olij in garen of doek),
 𐄂𐄢 (îmañg N°. 4), 𐄂𐄣 (âmasá).
 Invallen, 𐄂𐄤 (toembañg), 𐄂𐄥 (sôsará).
 Invallen (lendenen), 𐄂𐄦 (kênjd̃jé).
 Invallen (juist ergens), 𐄂𐄧 (lîbo N°. 1).
 Inwaaijen, 𐄂𐄨 (rîmboé).
 Inwendig, 𐄂𐄩 (bâteng).
 (zich er) Inwerken, 𐄂𐄪 (kâlloñg), 𐄂𐄫
 (lîla).
 Inwikkelen, 𐄂𐄬 (boeñgkoesóe), 𐄂𐄭
 (bôloñg N°. 3), 𐄂𐄮 (toeñgkoesóe), 𐄂𐄯
 (rôkó N°. 1).
 Inwendig, 𐄂𐄰 (lâlañg N°. 1).
 Inwonen, 𐄂𐄱 (êmpo), 𐄂𐄲 (âlle).
 Inwreten, 𐄂𐄳 (kânre).
 Inzakken, 𐄂𐄴 (lôposó).
 Inzamelen, 𐄂𐄵 (kâttilí).
 Inzetten, 𐄂𐄶 (bône N°. 1), 𐄂𐄷 (tînrá).
 Inzetten (bij spel), 𐄂𐄸 (tânnggá N°. 2).
 Isabelle (paard), 𐄂𐄹 (goeloeng).
 Islam, 𐄂𐄺 (sâllañg N°. 3), 𐄂𐄻 (Isi-
 lâñg).
 Ismaël, 𐄂𐄼 (Isimaêle).
 Jokkernij, 𐄂𐄽 (bânjd̃joelóe).
 Jong, 𐄂𐄾 (roeñgka), 𐄂𐄿 (lônroñg),
 𐄂𐅀 (lôlo N°. 3).
 Jong (van een beest), 𐄂𐅁 (âná).
 Jongeling, 𐄂𐅂 (tarôena), 𐄂𐅃 (roeñgka),
 𐄂𐅄 (lôlo N°. 3).
 Jongen, 𐄂𐅅 (bâtjó), 𐄂𐅆 (boerâne),
 𐄂𐅇 (bâsó).
 Jongen (bediende), 𐄂𐅈 (roeroeñg), 𐄂𐅉 (âta
 N°. 1).
 Jongens!, 𐄂𐅊 (lâso N°. 1).
 Jonggetrouwde, 𐄂𐅋 (bêroe).
 Jongst (kind), 𐄂𐅌 (boeñgko).
 Jongste (dag), 𐄂𐅍 (jaômile-âhirá).

Jokk, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (d̄jōngko), ㄨㄛ ㄨㄛ (wāngkaŋg).	ㄨㄛ ㄨㄛ (toēdjoe N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tôdjēng),
Jou, ㄨㄛ ㄨㄛ (kâoe N°. 1).	ㄨㄛ ㄨㄛ (lîbo N°. 1).
Juffer, ㄨㄛ ㄨㄛ (nôna).	Juist (uitgedrukt), ㄨㄛ ㄨㄛ (tâba N°. 1).
Jufvrouw, ㄨㄛ ㄨㄛ (nôna).	Jukbeen (wangbeen), ㄨㄛ ㄨㄛ (pâsœ N°. 1).
Juichen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (gâmoeróe), ㄨㄛ ㄨㄛ (gâroe	Juweel, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (paramâta).
N°. 2), ㄨㄛ ㄨㄛ (riyá N°. 2).	Juwelier, ㄨㄛ ㄨㄛ (d̄jâma N°. 1).
Juist, ㄨㄛ ㄨㄛ (bâdjí N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ (tâba N°. 1),	Ivoor, ㄨㄛ ㄨㄛ (gîgi), ㄨㄛ ㄨㄛ (gâdīng).

K.

Kaaiman, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (boewâdjja), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (boe-	(zee) Kakkerlak, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (bambalêsœ).
wâya).	Kakkerlak (een schurftig menscli), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (boë-
Kaal, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (pédá).	leŋg).
Kaap, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (oēdjoeŋg).	Kakketoe, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (béká).
Kaart, ㄨㄛ ㄨㄛ (pâtta N°. 4).	(groen of wit) Kakketoe, ㄨㄛ ㄨㄛ (dâŋgá).
Kaartspel, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (boëyaŋg).	Kalefateren, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (pâkalá).
Kaas, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kêdjoe).	Kalk, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (palêyó).
Kaauwen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kôta N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kôso	Kalklepeltje (in de sierihdoos), ㄨㄛ ㄨㄛ (îróe N°. 2).
N°. 2), ㄨㄛ ㄨㄛ (tjâma N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (lêro).	Kalm, ㄨㄛ ㄨㄛ (tânaŋg N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (lâppará),
Kaauwsel, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kôta N°. 1).	ò ㄨㄛ ㄨㄛ (sinâssá), ㄨㄛ ㄨㄛ (sâannaŋg).
Kabaai, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kâpa).	Kam, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (d̄jâŋgka).
Kabbeling (op zee), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kaêké).	Kam (v. h. schouderblad), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (gôetoe).
Kaïn, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (Kâbelé).	Kam (van een haan), ㄨㄛ ㄨㄛ (râraŋg N°. 1).
Kakelen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kôkó N°. 2), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ	Kam (pisangvruchten), ㄨㄛ ㄨㄛ (lâlá N°. 1).
(kôté).	Kameel, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (ôenta).
Kakken, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (pêlá N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (bôlí	Kamelot, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tjâmalôti).
N°. 3), ㄨㄛ ㄨㄛ (tâi N°. 2), ㄨㄛ ㄨㄛ (d̄jâmbaŋg).	Kamenier, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (bîlí).
Kakkerlak, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (katjôwá), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ	Kamer, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (gowâri), ㄨㄛ ㄨㄛ (bîlí).
ㄨㄛ ㄨㄛ (kalêpe), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (koelîpasá).	(beste) Kamer, ㄨㄛ ㄨㄛ (d̄jâmbaŋg).

Kamer (gaan naar de beste), ㄉㄨㄛˊ (bôlí).

Kamfer, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâporó).

Kamirienoot, ㄎㄚˊㄩㄛˊ (sapîri).

Kamp, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (lôdji).

Kampernoelie, ㄎㄚˊㄆㄛˊㄛˊ (pîpisi).

Kampplaats (voor hanen), ㄎㄚˊㄆㄛˊㄛˊ (wâla N°. 1).

Kanaal, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (sallôerañg).

Kanarieduif, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kêbó).

Kandelaar, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (tînrá).

Kancel, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâyoe), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (téne).

Kanker, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâttá N°. 2).

Kanon, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (marîyang), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (lêla),
ㄎㄚˊㄆㄛˊ (êwa N°. 1).

Kans, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (parâga).

Kans (zien ergens toe), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (toêwa N°. 2).

Kant, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (palîpi), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (bîrîng), ㄎㄚˊㄆㄛˊ
(bâle N°. 1), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (sâri N°. 1), ㄎㄚˊㄆㄛˊ
(soelâpá N°. 1).

Kap, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâpe N°. 3).

Kapel, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kôepoe), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (pîpi N°. 4).

Kapitaal, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (pôkó).

Kapoen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kabîri), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (bôeto).

Kapok, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâoe N°. 2).

Kapstok, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (tañgkîrañg N°. 1), ㄎㄚˊㄆㄛˊ
ㄎㄚˊㄆㄛˊ (tañgkaîrañg).

Kaptein (van een selip), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (poeñggâwa).

Karakter, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (parâñge), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (sîpá
N°. 2).

Kardamon, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kapoelâga).

Kardoes, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (karatôesa).

Karet, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (sîssî N°. 2).

Kartetskogel, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (âñggoró).

Kast, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (lamâri).

Kastanje (bruin), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâllañg N°. 2).

Kasteel, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kôta N°. 2).

Kastijden, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (hoêkoeñg).

Kat, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (mâmmí N°. 2), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (mê-
yong), Bonth. ㄎㄚˊㄆㄛˊ (tjâmmí).

Katti ($\frac{5}{4}$ Amst. pond), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâtti N°. 3).

Katoen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâpasá).

Katoen (gebloemd), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kalañgkâri).

Katrol, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (tâkalá).

Keel, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kârró N°. 3), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâlloñg).

Keelband, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (sâmbañg).

Keer, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâli N°. 1).

Keeren, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (bâlí N°. 5).

(t onderste boven) Keeren, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (toeñggeñg
N°. 1).

(het hoofd) Keeren, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (saîle).

Kenbaar, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (bâte N°. 1).

Kennen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (bâte N°. 1), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (âsseñg
N°. 2).

Kennen (leeren), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (roêpa N°. 1).

(van buiten) Kennen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (âpelé).

(grondig) Kennen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (âsseñg N°. 2).

Kennis (geven), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (karêba), ㄎㄚˊㄆㄛˊ
(birîta), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (râpá N°. 1), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (âs-
señg N°. 2).

Kennis maken, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (âsseñg N°. 2).

Kentering (van de moeson), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (pañj-
tjarôba).

Kerk, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (garêdja).

Kerkhof, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (djetêrá).

Kermen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kânro N°. 2), ㄎㄚˊㄆㄛˊ
(koenrârîng).

Kern, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kâmboe N°. 1).

Kerven, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (kêré N°. 1), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (lârrá N°. 3).

Ketel, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (tjetêré).

Keten, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (rânte).

Ketsen, ㄎㄚˊㄆㄛˊ (lâlá N°. 2), ㄎㄚˊㄆㄛˊ (sântalá).

- Ketting, ㄨㄣˊ (rânte).
 Keurslijf, ㄨㄣˊ (koëtañg).
 Keus, ㄨㄣˊ (pîle).
 Keuze, ㄨㄣˊ ㄨㄣˊ (ihitiyâra).
 Kieken, ㄨㄣˊ (âná).
 Kiekendief, ㄨㄣˊ ㄨㄣˊ (kôyañg N°. 2), ㄨㄣˊ ㄨㄣˊ
 ㄨㄣˊ (kowâyañg N°. 1), ㄨㄣˊ ㄨㄣˊ ㄨㄣˊ
 (balañgkôwá), ㄨㄣˊ (târroe).
 Kiel, ㄨㄣˊ (loénasá), ㄨㄣˊ (loélasá).
 Kielwater, ㄨㄣˊ (línroëñg N°. 2).
 Kies, ㄨㄣˊ (gîgi), ㄨㄣˊ (ñgâñgalá).
 Kiesheer, ㄨㄣˊ (bâte N°. 1).
 Kieuw, ㄨㄣˊ (balîbisí), ㄨㄣˊ (âssañg).
 Kiezen, ㄨㄣˊ (pîle).
 (tot koning) Kiezen, ㄨㄣˊ (âlle).
 Kijken, ㄨㄣˊ (tôntoñg).
 (naar boven) Kijken, ㄨㄣˊ (tjôñga).
 (op zij) Kijken, ㄨㄣˊ (sêlëñg).
 Kijken (eventjes ergens naar), ㄨㄣˊ (salínriñg
 N°. 2).
 Kijven, ㄨㄣˊ (pôte).
 Kikvorseh, ㄨㄣˊ (kârá N°. 2), ㄨㄣˊ ㄨㄣˊ
 (tîñgkoró).
 Kilkoud, ㄨㄣˊ (mâsa N°. 1).
 Kin, ㄨㄣˊ (arêñg N°. 2).
 Kind, ㄨㄣˊ (lâssóe), ㄨㄣˊ (âná).
 Kinderen, ㄨㄣˊ (bîdja).
 Kindermeid, ㄨㄣˊ (înti N°. 2).
 (aan de) Kinderschoenen (ontwassen), ㄨㄣˊ
 (saóele).
 Kinderziekte, ㄨㄣˊ (sagâla).
 Kindseh, ㄨㄣˊ (lôwa N°. 1).
 Kindskind, ㄨㄣˊ (tjêttjé N°. 1).
 Kinnebak, ㄨㄣˊ (palâmpañg-arêñg),
 ㄨㄣˊ (lâmpañg N°. 4), ㄨㄣˊ (arêñg N°. 2).
- Kip, ㄨㄣˊ (djàñgañg N°. 1).
 (Japansehe) Kip, ㄨㄣˊ (pânjtjé).
 Kippenhok, ㄨㄣˊ (lêrañg N°. 2).
 Kirren, ㄨㄣˊ (koëkóe N°. 2).
 Kist, ㄨㄣˊ (kandâga), ㄨㄣˊ (pâtti N°. 4).
 Kistje, ㄨㄣˊ (bône N°. 1).
 Kittelaar, ㄨㄣˊ (katîri), ㄨㄣˊ (dîtti).
 Kittelen, ㄨㄣˊ (gélé).
 Klaar, ㄨㄣˊ (kâppo N°. 2), ㄨㄣˊ (tâdja).
 Klaar (duidelijk), ㄨㄣˊ (ñjâta).
 (eten) Klaarmaken, ㄨㄣˊ (darêwa), ㄨㄣˊ
 (dâwa N°. 2).
 Klaauw, ㄨㄣˊ (kanôekoe), ㄨㄣˊ (bânñg-
 keñg).
 Kladden, ㄨㄣˊ (mênjtjjo).
 Klagen, ㄨㄣˊ (kânro N°. 2), ㄨㄣˊ (koen-
 rârriñg), ㄨㄣˊ (râoe N°. 2).
 (ligt, of spoedig) Klagen, ㄨㄣˊ (nêne N°. 3).
 Klam, ㄨㄣˊ (rânnasá).
 Klankteekenen (of teeken van i, oe, e, o,) ㄨㄣˊ
 (bârrisí).
 Klap, ㄨㄣˊ (têmpa), ㄨㄣˊ (tampîliñg).
 Klappen (zeilen), ㄨㄣˊ (wêle).
 Klappen (met, of: in, de handen), ㄨㄣˊ (têmpa).
 Klapperboom, ㄨㄣˊ (kalôekoe).
 Klappertanden, ㄨㄣˊ (lâtóe).
 Klapwieken, ㄨㄣˊ (lâppá N°. 2).
 Klasse, ㄨㄣˊ (pânñgká N°. 2).
 Klatergoud, ㄨㄣˊ (gâttará), ㄨㄣˊ (pa-
 râda).
 Klaver (kaartspel), ㄨㄣˊ (kalâwará).
 Kleed, ㄨㄣˊ (kalîmbóe), ㄨㄣˊ (tôpe),
 ㄨㄣˊ (âsoró).
 Kleeden, ㄨㄣˊ (pâke), ㄨㄣˊ (roëroe N°. 2).
 Kleeding, ㄨㄣˊ (pâke).

- Klei, 𐀀 (pí N° 3), 𐀁𐀂𐀃𐀄 (pêyó), Sal. 𐀅𐀆𐀇 (dǐjammēng N° 2).
- Kleiaarde, 𐀈𐀉 (boetta N° 2).
- Klein, 𐀊𐀋𐀌𐀍 (kêke N° 2), 𐀎𐀏𐀐 (kêssa), 𐀑𐀒𐀓 (galitji), 𐀔𐀕 (bândá), 𐀖𐀗𐀘 (dâttoelóe), 𐀙𐀚 (tjádi).
- Kleinigheden, 𐀛𐀜𐀝 (tjâre).
- Kleinkind, 𐀞𐀟 (tjôëtjoe N° 1), Sal. 𐀠𐀡 (âmpoe).
- Klem, 𐀣𐀤𐀥 (koeŋgkoeŋg).
- Klem (soort van ziekte), 𐀦𐀧 (tôeroeŋg).
- Klemmen (ergens tussehen), 𐀨𐀩𐀪 (sêpé N° 1).
- Klenzen, 𐀬𐀭𐀮 (tâpisi).
- Klep (pet), 𐀯𐀰𐀱 (silo).
- Kletteren, 𐀲𐀳𐀴 (ârroeŋg N° 2).
- Kleur, 𐀶𐀷𐀸𐀹 (mônjtjoeŋg N° 2).
- Kleven, 𐀺𐀻𐀼 (dâkki), 𐀽𐀾𐀿 (râkki N° 3), 𐀿𐀻𐀼𐀽 (lêlleŋg N° 2), 𐀿𐀻𐀼𐀽 (êtará).
- Kleverig, 𐀿𐀻𐀼 (râkká N° 4).
- Klimmen, 𐀿𐀻𐀼 (nâi N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (dǐjǐndǐjǐng), 𐀿𐀻𐀼 (âmbi).
- Klimop, 𐀿𐀻𐀼 (lâmbá N° 2).
- Klinken, 𐀿𐀻𐀼 (mâtǐjǐng).
- Kloekmoedig, 𐀿𐀻𐀼 (barâni N° 1).
- Klok, 𐀿𐀻𐀼 (garagânta), 𐀿𐀻𐀼 (dǐjaŋg), 𐀿𐀻𐀼 (lôtjēng).
- Klokkemetaal, 𐀿𐀻𐀼 (gâssa).
- Klokklepel, 𐀿𐀻𐀼 (lôtjēng).
- Klomp, 𐀿𐀻𐀼 (pântisi), 𐀿𐀻𐀼 (dônteŋg).
- (aan) Klompen (liggen), 𐀿𐀻𐀼 (pôtá N° 1).
- Klont, 𐀿𐀻𐀼 (pântisi), 𐀿𐀻𐀼 (dônteŋg).
- Klonteren, 𐀿𐀻𐀼 (dônteŋg).
- Klonterig, 𐀿𐀻𐀼 (pântisi).
- Kloof, 𐀿𐀻𐀼 (sêpé N° 1).
- Kloppen, 𐀿𐀻𐀼 (pépé N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (têmpa), 𐀿𐀻𐀼 (tété N° 2), 𐀿𐀻𐀼 (toênroeŋg N° 3), 𐀿𐀻𐀼 (roëntóe).
- (op en neêr) Kloppen, 𐀿𐀻𐀼 (rôntó N° 2).
- (op de deur) Kloppen, 𐀿𐀻𐀼 (réré N° 1).
- Klos (garen), 𐀿𐀻𐀼 (galênroeŋg).
- Klotsen, 𐀿𐀻𐀼 (toênroeŋg N° 3).
- Kloven, 𐀿𐀻𐀼 (pôewe), 𐀿𐀻𐀼 (bisá N° 2).
- Kluisteren, 𐀿𐀻𐀼 (kôí).
- Kluit, 𐀿𐀻𐀼 (dônteŋg).
- Kluiver, 𐀿𐀻𐀼 (tjôtjoró N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (oeloe N° 1).
- Kluizenaar, 𐀿𐀻𐀼 (tâpa N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (râhebé).
- Kluwen, 𐀿𐀻𐀼 (gôeloeŋg), 𐀿𐀻𐀼 (bôla N° 2).
- Knabbelen, 𐀿𐀻𐀼 (kíkí N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (kôso N° 2), 𐀿𐀻𐀼 (oêmbēng).
- Knagen, 𐀿𐀻𐀼 (ôké).
- Knallen (donder), 𐀿𐀻𐀼 (oelâppá).
- Knap, 𐀿𐀻𐀼 (gânná N° 3), 𐀿𐀻𐀼 (pôre), 𐀿𐀻𐀼 (mâhere).
- Knappen, 𐀿𐀻𐀼 (karâppóe), 𐀿𐀻𐀼 (garéposó), 𐀿𐀻𐀼 (râttó), 𐀿𐀻𐀼 (lâttó).
- Knappen (met de vingers), 𐀿𐀻𐀼 (rêto).
- Knarsen, 𐀿𐀻𐀼 (kârró N° 4), 𐀿𐀻𐀼 (karâppóe).
- Knarstanden, 𐀿𐀻𐀼 (rêkóe).
- Kneden, 𐀿𐀻𐀼 (pôtǐjá), 𐀿𐀻𐀼 (rômó), 𐀿𐀻𐀼 (râmasá N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (rôntó N° 1).
- Knellen, 𐀿𐀻𐀼 (êpé N° 1).
- Knetteren, 𐀿𐀻𐀼 (râtté N° 4).
- Kneuzen, 𐀿𐀻𐀼 (bênoesóe).
- Knevel, 𐀿𐀻𐀼 (bôeloe N° 1), 𐀿𐀻𐀼 (soêmí).

- Knevelen, 〇 ㄨ (sâra N° 10).
- Knie, ㄨ ㄨ ㄨ (koelântóe).
- Knieholte, ㄨ ㄨ (lâppá N° 2).
- Knielen, ㄨ ㄨ ㄨ (koelântóe).
- Knieschijf, ㄨ ㄨ (dóelañg).
- Knippen, ㄨ ㄨ ㄨ (kábilí) ㄨ ㄨ (tjôébí), 〇 ㄨ (sîpí N° 1).
- Knikken, ㄨ ㄨ ㄨ (kâdo N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (âdo).
- Knikkeren, ㄨ ㄨ ㄨ (bagôré), ㄨ ㄨ (pôega).
- Knip (van de striklans), 〇 ㄨ (sîpí N° 1).
- Knippen (haar), ㄨ ㄨ ㄨ (kâtteré), ㄨ ㄨ ㄨ (gônjtjîng), ㄨ ㄨ 〇 (pânγκasá), ㄨ ㄨ (pâp-pá N° 3), 〇 ㄨ (sânγκi), 〇 ㄨ (sâmboeñg).
- Knippen (oogen), ㄨ ㄨ ㄨ (kîda).
- Knippen (nagels), ㄨ ㄨ ㄨ (tóbá N° 1).
- Knobbel, ㄨ ㄨ (bóettoe N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (bê-loñg).
- (de bovenste groote) Knobbel (van het bekken), ㄨ ㄨ (âssoeñg).
- Knobbel (in den nek), ㄨ ㄨ (gôétoe).
- Knobbelig, ㄨ ㄨ (bôekkoé N° 3).
- Knods, ㄨ ㄨ (pâlœ N° 1).
- Knoest, ㄨ ㄨ (pâsoe N° 1).
- Knoflook, ㄨ ㄨ ㄨ (lasôena).
- Knol, ㄨ ㄨ ㄨ (lôbá N° 1).
- Knoop, ㄨ ㄨ ㄨ (pôtó), ㄨ ㄨ ㄨ (ráppo N° 2), 〇 ㄨ ㄨ (sîkó).
- (vol) Knoopen (zijn), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalipôtosó).
- Knoopsgat, ㄨ ㄨ ㄨ (ráppo N° 2).
- Knopje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tômboló).
- Knorren, ㄨ ㄨ ㄨ (kâœ N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (pôte), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (môkó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (môró N° 2).
- Knorrig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêro N° 2).
- Knorrig (van voorkomen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (djamôerroe).
- Koek, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kânre).
- Koek (ziekte), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kamayâñg).
- Koel, ㄨ ㄨ (dîngîng), ㄨ ㄨ (lába N° 3), 〇 ㄨ ㄨ (sâyañg).
- Koeli (drager), ㄨ ㄨ ㄨ (bôélé).
- Koepel, ㄨ ㄨ ㄨ (kôebañg).
- Koepeltje, ㄨ ㄨ ㄨ (lânγκe).
- Koepokstof, ㄨ ㄨ ㄨ (nâna N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (tjâní).
- Koers, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôlo N° 4).
- Koesteren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kimbôloñg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karimânañg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôeroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (rârañg N° 2).
- (wrok) Koesteren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo).
- Koevoet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (panrôlí N° 1).
- Koffer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kandâga), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tatôemboe).
- Koffij, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôpi), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâwa N° 2).
- Koffijdik, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âmpasá).
- Koffijpotje, 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sâwo).
- Kogel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pilôeroe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâdilí), ㄨ ㄨ ㄨ (âná).
- Kok, ㄨ ㄨ ㄨ (pâlloe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (djoêroe N° 1).
- Koken, ㄨ ㄨ ㄨ (pâlloe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêre N° 2).
- Koken (in wasem), 〇 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sônγκoló).
- Koker, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bône N° 1), 〇 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salôssó).
- Kokkin, ㄨ ㄨ ㄨ (djoêroe N° 1).
- Kocosmelk, 〇 ㄨ ㄨ (sântañg).
- Kokosnoot, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalôekoe), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (anjđjôrro).
- Kolf (van het geweer), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâdoñg).
- Kolijk, ㄨ ㄨ ㄨ (tjîka).
- Kolk, ㄨ ㄨ ㄨ (líkoe).
- Kom, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôkoró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâtilí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mânγκó).

- Komaan, 𐄂𐄃 (ôemba), 𐄂𐄃𐄄 (âlle).
- Kombuis, 𐄂𐄃 (pâlloe N°. 2).
- Komen, 𐄂𐄃𐄄 (kâmpo N°. 3), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (pôle N°. 1), 𐄂𐄃𐄄 (bâttoe N°. 2), Sal. 𐄂𐄃𐄄 (tâkka N°. 3), 𐄂𐄃𐄄 (toêroeng), 𐄂𐄃𐄄 (lâbá N°. 5).
- Komen (tot), 𐄂𐄃 (tâppá N°. 4), 𐄂𐄃𐄄 (râpí), 𐄂𐄃 (sânnga).
- Komen (ergens achter), 𐄂𐄃𐄄 (âtta N°. 3).
(gedurig, niet om den persoon, maar om zijn goed,) Komen, 𐄂𐄃𐄄 (ĩnjá).
- Komen (van alle kanten), 𐄂𐄃𐄄 (bênra).
- Komen (tot malkander), 𐄂𐄃𐄄 (kêmoeng).
- Komkommer, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (koênroeloe), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôyó), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (patôla N°. 2).
- Kommer, 𐄂𐄃𐄄 (sĩmpoeng), 𐄂𐄃𐄄 (soêsa), 𐄂𐄃𐄄 (sâí N°. 2).
- Kompas, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (padômañg).
- Koning, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (karâêng).
- Koninklijke (waardigheid), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (karâêng).
- Kooi, 𐄂𐄃𐄄 (koêroeng N°. 1).
- Kooksel, 𐄂𐄃𐄄 (pâlloe N°. 2).
- Kool, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kôloe).
- Kool (vuur), 𐄂𐄃𐄄 (bâra N°. 2).
- Kool (steen), 𐄂𐄃𐄄 (tjôemí N°. 1).
- Koopen, 𐄂𐄃𐄄 (bâlli N°. 3), Sal. 𐄂𐄃𐄄 (hâlli N°. 2).
- Koophandel, 𐄂𐄃𐄄 (dânngañg).
- Koopman, 𐄂𐄃𐄄 (bâlloe N°. 3), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (soedâgará).
- Koopwaar, 𐄂𐄃𐄄 (bâlloe N°. 3), 𐄂𐄃𐄄 (dânngañg).
- Koord, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (ôteré N°. 1).
- Koorts, 𐄂𐄃 (bâmbañg), Sal. 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tim-bôeboeróe N°. 2), 𐄂𐄃𐄄 (râmmoesoé).
- (felle) Koorts, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tângoró N°. 2).
- Koortsig, 𐄂𐄃𐄄 (bâbará N°. 1), 𐄂𐄃𐄄 (sâkke).
- (den) Kop (rigten), 𐄂𐄃𐄄 (oeloe N°. 1).
- Kop (der opiumpijp), 𐄂𐄃𐄄 (tjâppó N°. 3), 𐄂𐄃𐄄 (tjôepá N°. 1), 𐄂𐄃𐄄 (tjôeliñg).
- Koper, 𐄂𐄃𐄄 (tambâga).
- Koper (geel), 𐄂𐄃𐄄 (gâllañg).
- Koperdraad, 𐄂𐄃𐄄 (gâllañg), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lênngeré).
- Kopergroen, 𐄂𐄃𐄄 (tâí N°. 2).
- Kopperoest, 𐄂𐄃𐄄 (dâkkí).
- Kopperrood, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tarôsi).
- Kopje, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (mânkgó), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tjânkgiri).
- Koppel, 𐄂𐄃𐄄 (pâsañg N°. 2).
- Koppelaar, 𐄂𐄃𐄄 (tâba N°. 1).
- Koppelaarster, 𐄂𐄃𐄄 (tâba N°. 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (râyo).
- Koppelen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (râyo).
- Koppesnellen, 𐄂𐄃𐄄 (bâtta N°. 5).
- Koraal, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (pawâllañg), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bâo), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (mâní N°. 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (marâdjañg).
- Koraalrots, 𐄂𐄃𐄄 (kârañg N°. 2).
- Koran, 𐄂𐄃𐄄 (kittá N°. 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (korân N°. 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (korôwañg), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (dâllelé).
- Koren, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tarigoe).
- Koriander, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (katoêmbará).
- Korrel, 𐄂𐄃𐄄 (sâga).
- Korst, 𐄂𐄃𐄄 (kârriñg N°. 2), 𐄂𐄃𐄄 (âtti N°. 2).
- Kort, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bôdo).
- Kortademig (zijn), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (pôso N°. 1).
(binnen) Kort, 𐄂𐄃𐄄 (birĩng).
- (te) Kort (komen), 𐄂𐄃𐄄 (lântá).
- Korten, 𐄂𐄃𐄄 (koêrañg), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (pôloñg), 𐄂𐄃𐄄 (soeloe N°. 1).

- Kortzigtig, ㄟ ㄨ ㄨ (bôdo).
- Kostbaar, ㄟ ㄨ ㄨ (bôeyo).
- Kostelijk, ㄟ ㄨ ㄨ (bôeyo).
- Koster, ㄨ ㄨ ㄨ (dôđja).
- Koud, ㄨ ㄨ (dîngĩng).
- (erg) Koud, ㄟ ㄨ (bâloe N°. 1).
- Kous, ㄨ ㄨ ㄨ (kôso N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (kâoesóe).
- Kraag, ㄨ ㄨ ㄨ (kállong).
- Kraai, ㄨ ㄨ (kalá N°. 2).
- Kraaijen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tĩngkôko), ㄨ ㄨ ㄨ (rôwa), ㄨ ㄨ ㄨ (soëwará).
- Kraal, ㄟ ㄨ (bâra N°. 1), ㄟ ㄨ (bâlañg N°. 1).
- Kraalvisch, ㄟ ㄨ ㄨ (bâle N°. 2).
- Kraam, ㄨ ㄨ ㄨ (gâde).
- Kraambed, ㄨ ㄨ (âná).
- Krab, ㄨ ㄨ ㄨ (sikôeyoe).
- Krabben, ㄨ ㄨ ㄨ (kânŋkañg N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (karábé), ㄨ ㄨ ㄨ (karâmoesóe).
- Kracht (inspannen), ㄟ ㄨ (boëkoe N°. 1), ㄨ ㄨ (ñjâwa), Sal. ㄨ ㄨ (ñjâha).
- Krachtig, ㄨ ㄨ ㄨ (kôelle), ㄨ ㄨ (sârriñg N°. 3).
- Krakeelen, ㄨ ㄨ ㄨ (gêyá).
- Kraken, ㄨ ㄨ ㄨ (kêkóe), ㄨ ㄨ ㄨ (rêkóe).
- Kramp, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalênŋkeñg).
- Krankzinnig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pônŋoró).
- Kranswerk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalôko).
- Kras, ㄨ ㄨ (kârí), ㄨ ㄨ (tjôrí).
- Krassen, ㄨ ㄨ (kârí).
- Kreeft, ㄨ ㄨ ㄨ (dôwañg N°. 1).
- Kreek, ㄨ ㄨ ㄨ (binânŋa).
- Krekel, ㄨ ㄨ ㄨ (đjîñgkirí).
- Kreng, ㄟ ㄨ ㄨ (bâkke).
- Krenken, ㄨ ㄨ ㄨ (gêsará), ㄨ ㄨ (tâba N°. 1).
- Kreupel, ㄨ ㄨ ㄨ (kêppañg), ㄨ ㄨ ㄨ (pêsó N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (têmpañg).
- Kreupelhout, ㄨ ㄨ (tâtá N°. 3).
- Kribbe, ㄨ ㄨ ㄨ (dêgo).
- Kring, ㄨ ㄨ ㄨ (binôewañg), ㄨ ㄨ (lâriñg).
- Krijgen, ㄨ ㄨ (gâppa), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Krijgen (voor zijn achterste), ㄨ ㄨ (tôenroëñg N°. 3).
- Krijgen (een deel), ㄨ ㄨ (tâba N°. 1).
- Krijgertje (spelen), ㄨ ㄨ ㄨ (lôđjô).
- Krijgsgevangen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâlîñg N°. 1).
- Krijgsgezag, ㄨ ㄨ ㄨ (ôsoñg).
- Krijgsknecht, ㄨ ㄨ ㄨ (đjôwá).
- Krijgskunst, ㄨ ㄨ ㄨ (lêle N°. 1).
- Krijgsmagt, ㄨ ㄨ ㄨ (tôempoe).
- Krijgsmuzijk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôsoñg).
- Krijt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palêyó).
- Krimpen, ㄨ ㄨ ㄨ (kíkí N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (kôênŋ-koëñg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalênŋkeñg).
- Kring, ㄨ ㄨ (lâriñg), ㄨ ㄨ ㄨ (lêré N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tâtálá).
- Krioelen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâmará).
- Kris, ㄨ ㄨ ㄨ (sêlé).
- Krisband, ㄨ ㄨ (tâli N°. 2).
- Kroes, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karôjtjî), ㄨ ㄨ ㄨ (papôewa).
- Krokodil, ㄟ ㄨ ㄨ (boewâđja), ㄟ ㄨ ㄨ (boewâya).
- Krollen, ㄨ ㄨ ㄨ (mâoëñg), ㄨ ㄨ ㄨ (ñjâoëñg).
- Krom, ㄨ ㄨ ㄨ (kîñjtjâ), ㄨ ㄨ ㄨ (bêko), ㄨ ㄨ ㄨ (đjêko), ㄨ ㄨ ㄨ (đjôkko N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmboesóe).
- Krom (van taal), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dêttoñg).
- Kromstaan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalênŋkeñg).
- Kronkelen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâlóe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ

- (dêko N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (léko N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(êllóe).
- Kronkelen (eene rivier), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sêko).
(zich) Kronkelen (onder het voortkruipen),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êllóe).
- Kronkeling, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (léko N°. 2).
- Kroon, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (makôta).
- Kroonprins, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôla N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(lôlo N°. 3).
- Kroost (in het water), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâpoŋg).
- Krop, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôbo N°. 1).
- Kropgezwel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (barrôkaŋg).
- Kruidhoorn, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bandôla), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(bône N°. 1).
- Kruidje roer mij niet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tindo).
- Kruidnagel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâŋgke).
- Kruik, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karâmboe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boêto),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boêsoe).
- Kruimel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (garôègoesóe).
- Kruimig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âte).
- Kruin, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tômpó).
- Kruin (van het hoofd), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boêwoeŋg N°. 1),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêboeŋg).
- Kruipen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (même), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâmbá N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lóló N°. 1).
- Kruipen (in zijn sehulp), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâkkoeróe).
(in malkander) Kruipen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâmbeŋg).
(over den weg) Kruipen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêmé).
- Kruis, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelêŋgka).
- Kruis (en munt), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ bállanġ N°. 3.
- Kruiselings, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelêŋgka).
- Kruisen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelîpa), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelîm-
paŋg).
- (heen en weêr) Kruisen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôesoe N°. 2).
- Kruisen (de beenen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelêŋgka).
- Kruisen (elkander), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salîsi).
- Kruishout, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelêŋgka).
- Kruispraauw, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (korôwisí), ㄨ
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pamâyaŋg).
- Krul, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bîŋgkoeŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têbá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(tâtalá).
- Krullen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gâlloeŋg N°. 2).
- Krullend, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gâlloeŋg N°. 2).
- Kudde, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâwaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôko
N°. 2).
- Kugehen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rôko N°. 3).
- Kuif, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêká), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôsaŋg).
- Kuiken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dĵânġaŋg N°. 1).
- Kuil, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalôbaŋg).
- (zijne hand met een) Kuiltje (houden), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(bôbó N°. 2).
- Kuiltje (in de wangen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têwá N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâwá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjêwá).
- Kuip, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pîpa), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâtîlí).
- Kuit, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bîtisí).
- Kuit (van visch), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bayâwo).
- Kundig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pânre), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bîsa N°. 1),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâtâ N°. 5), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (târroesóe),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dêgará), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âsseŋg N°. 2).
- Kunnen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (koêlle), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bîsa N°. 1),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mâriŋg N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toêwa N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (râpí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâlo N°. 1).
- (niet) Kunnen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâwalá).
- (niet meer) Kunnen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâra N°. 8).
- Kunst, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (hêkema).
- Kunstenaar, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pânre).
- Kunstspoor (van een haan), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâdĵi).
- Kunststuk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (hêkema).
- Kurketrekker, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boêbóe N°. 1).
- Kurkuma, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (koênĵí).

Kussen, (zoenen), ㄥ ㄇ (bâoe N°. 2).	Kwast, ㄨ ㄥ ㄨ (dĵâmbo), ㄥ ㄨ ㄨ ㄥ (rômbe).
Kust, ㄥ ㄥ (biring).	Kwast (in het hout), ㄨ ㄨ (pâsoe N°. 1), ㄥ ㄥ (boëkkóe N°. 3).
Kusthandelaar, ㄨ ㄨ ㄥ (sísirí N°. 2).	Kwellen, ㄨ ㄥ ㄨ (pârisí).
Kustland, ㄨ ㄨ ㄥ (sísirí N°. 2).	Kwestie, ㄥ ㄨ ㄥ (bitjâra).
Kuur, ㄨ ㄨ ㄇ (tjôwa).	Kwijlen, ㄨ ㄥ ㄨ ㄇ (bêwe).
Kwaad, ㄥ ㄨ ㄨ (kôdi N°. 1), ㄨ ㄥ (sânġká N°. 1).	Kwijnen, ㄨ ㄥ ㄨ ㄨ (nênġe), Bonth. ㄨ ㄥ ㄨ ㄥ (rêke N°. 2), ㄨ ㄥ ㄨ ㄨ (rêpó N°. 1).
Kwaad (doen), ㄥ ㄇ (bâwañġ N°. 1).	Kwijt (raken), ㄨ ㄥ ㄥ (pântará), ㄨ ㄥ (soè-lóe N°. 1).
Kwaadaardig, ㄨ ㄥ (lâki).	(iets) Kwijt (zijn), ㄨ ㄥ (sâyañġ).
Kwaadstoker, ㄨ ㄨ ㄥ (sísirí N°. 1).	Kwijtshelden, ㄨ ㄨ ㄥ ㄥ (taêna).
Kwaken, ㄥ ㄥ (kâká N°. 2).	Kwik, ㄥ ㄨ (râsa N°. 2).
Kwalijk (nemen), ㄨ ㄥ (tjîní), ㄨ ㄥ (sâla N°. 1), ㄨ ㄨ (âpa N°. 1).	Kwikzilver, ㄥ ㄨ (râsa N°. 2).
Kwanswijs, ㄥ ㄨ ㄥ (toemâniñġ N°. 2), ㄨ ㄥ (sâra N°. 4).	Kwispelstaarten, ㄨ ㄨ ㄥ (môkkí).
Kwartel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjalêlé).	

L.

Laadgat, ㄥ ㄇ (bâwa N°. 1).	Laagte, ㄨ ㄥ ㄨ ㄨ (kênġdġé).
Laadstok (geweer), ㄥ ㄨ ㄥ ㄨ (rôró N°. 2).	Laat (in den nacht), ㄨ ㄥ (lântañġ).
Laag (rij), ㄨ ㄨ (lâpá N°. 1), ㄨ ㄨ (soësoeñġ).	Laatst, ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (katêntañġ), ㄨ ㄨ ㄥ (lébá), ㄨ ㄥ ㄨ (lâboesóe).
Laag (niet hoog), ㄥ ㄨ ㄨ (kâppó N°. 1), ㄥ ㄨ (râpa N°. 2), ㄥ ㄇ (râwa N°. 1).	't Laatst (doen), ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (katênta), ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (katêntañġ).
Laag (water), ㄨ ㄨ ㄥ (pâpará N°. 1), ㄥ ㄥ (nâná N°. 2), ㄨ ㄥ ㄨ ㄥ ㄨ (tjâkôró, ㄨ ㄥ ㄨ (êsá).	Laatst (der maand), ㄨ ㄥ (gânná N°. 3).
Laag (strik), ㄨ ㄨ ㄥ ㄨ (pênġko).	Laatstgeboren, ㄥ ㄥ ㄨ (boênġko).
	Laauw, ㄥ ㄨ ㄥ (kâmmoe).

- Lade, ㄨ ㄨ (lânḡká N°. 1).
(saguweer) Ladder, ㄨ ㄨ (tânraṅḡ).
Laden, ㄨ ㄨ ㄨ (bône N°. 1), ㄨ ㄨ (loêraṅḡ).
(de goederen) Laden, ㄨ ㄨ (nâoēṅḡ).
(diep) Laden, ㄨ ㄨ (sârá N°. 5).
(niet vol) Laden, ㄨ ㄨ (lânḡká N°. 2).
Lading, ㄨ ㄨ (loêraṅḡ), ㄨ ㄨ ㄨ (êraṅḡ).
Laf, ㄨ ㄨ (lába N°. 3).
Lafaard, ㄨ ㄨ (gâra N°. 1), ㄨ ㄨ (mállá N°. 2).
Lagehen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâkalá), ㄨ ㄨ ㄨ (mâk-
kalá), ㄨ ㄨ ㄨ (mêlé), ㄨ ㄨ ㄨ (noe-
mâkkalá).
Lagehen (hartelijk), ㄨ ㄨ ㄨ (rêké N°. 1).
Lagen, ㄨ ㄨ (kîra).
Lak, ㄨ ㄨ ㄨ (lakâri).
Laken (stof), ㄨ ㄨ ㄨ (sakállá N°. 2).
Laken (afkeuren, ㄨ ㄨ (tjâlla N°. 2).
Lakken, ㄨ ㄨ ㄨ (lakâri).
Lam, ㄨ ㄨ ㄨ (kâpe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (rêpó
N°. 1).
Lammeling, ㄨ ㄨ (lâmma N°. 2).
Lamp, ㄨ ㄨ ㄨ (palîta), ㄨ ㄨ (dĵâna N°. 1).
Lampentrap, ㄨ ㄨ ㄨ (sêṅḡkará).
Lampetkan, ㄨ ㄨ (bîssa N°. 3).
Land, ㄨ ㄨ ㄨ (poentâna), ㄨ ㄨ ㄨ (para-
sânḡaṅḡ), ㄨ ㄨ (bôetta N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(bôrí N°. 1), ㄨ ㄨ (tâna N°. 1).
Landen, ㄨ ㄨ (toêroēṅḡ), ㄨ ㄨ ㄨ (sôre).
Landerij, ㄨ ㄨ (tâna N°. 1).
Landingplaats ㄨ ㄨ ㄨ (sôre).
Landraad, ㄨ ㄨ ㄨ (lântará).
Landsehildpad, ㄨ ㄨ ㄨ (koêra).
Landwind, ㄨ ㄨ ㄨ (sallâtaṅḡ).
Lang, ㄨ ㄨ ㄨ (tôro N°. 4), ㄨ ㄨ (láboe
N°. 1), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (lâmberé).
Lang (tijd), ㄨ ㄨ ㄨ (mêmaṅḡ), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(lônḡoró), ㄨ ㄨ ㄨ (sâllo N°. 2).
(zoo) Lang (als), ㄨ ㄨ (bâkoé N°. 1).
Lang (voortdurend), ㄨ ㄨ (rânraṅḡ N°. 3).
Lang (volhouden), ㄨ ㄨ (tâtta N°. 5), ㄨ ㄨ
(rânraṅḡ N°. 3).
(in) Lang, ㄨ ㄨ ㄨ (ênaṅḡ).
Langdradig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôleṅḡ).
Langduren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lônḡoró).
Langdurig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lônḡoró).
Langharig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômbeṅḡ N°. 2).
Langs, ㄨ ㄨ ㄨ (tônraṅḡ), ㄨ ㄨ (sâri N°. 1).
Langs gaan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêresé), ㄨ ㄨ ㄨ
(lâlo N°. 1).
Langwerpig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (îroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(oêloró).
Langzaam, ㄨ ㄨ ㄨ (kâli N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (même),
ㄨ ㄨ ㄨ (mîmilí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêmé), ㄨ ㄨ ㄨ
(âriṅḡ), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôleṅḡ).
Langzaam (voortgaan), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (koênroelóe N°. 2).
Lantaren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lantêra).
Lap, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôloṅḡ), ㄨ ㄨ ㄨ (tjâre).
Lappen, ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpeṅḡ).
Lassehen, ㄨ ㄨ (sâmboēṅḡ).
Last, ㄨ ㄨ (pâsaṅḡ N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (soêro).
Last (algemeene), ㄨ ㄨ (oēndaṅḡ).
Laster, ㄨ ㄨ (mâta N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sara-
dâsi), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêdĵará).
Lasteraar, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (saradâsi), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sîsirí
N°. 1).
Lasteren, ㄨ ㄨ ㄨ (biñĵtĵâna), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bi-
ragâra), ㄨ ㄨ (bîsí).
Lastig, ㄨ ㄨ ㄨ (ñjâre).
Lastig vallen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâdĵoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sa-
lîboeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (âli N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âlóc N°. 3).

- Lat (bamboe), ㄌㄨㄢˊ (pâpa N°. 1).
- Laten, ㄌㄢˊ (kôntoe N°. 1), ㄌㄢˊ (bôlí),
ㄌㄢˊ (nânro), ㄌㄢˊ (soëro).
- Laten (achter zich anderen), ㄌㄢˊ (sâlá N°. 7).
- Laten (naar beneden), ㄌㄢˊ (ôloró).
- Later, ㄌㄢˊ (bôko N°. 1), ㄌㄢˊ (lébá).
- Later (op den dag), ㄌㄢˊ (lébá).
(naar beneden) Laten, ㄌㄢˊ (ôloró).
- Laveren, ㄌㄢˊ (garagâđji).
- Lawaai, ㄌㄢˊ (sêñgge).
- Ledemaat, ㄌㄢˊ (tâñgke N°. 2), Bonth.
ㄌㄢˊ (tañgkîrañg N°. 2)
- Leder, ㄌㄢˊ (kôêlí).
- Ledig, ㄌㄢˊ (bône N°. 1).
- Ledig (zonder vrucht), ㄌㄢˊ (kalîpe),
ㄌㄢˊ (ôpa N°. 1), ㄌㄢˊ (êperé).
- Lediglooper, ㄌㄢˊ (boêrá N°. 2).
- Ledikant, ㄌㄢˊ (lâmminñg).
- Leed (doen) (bejammeren), ㄌㄢˊ (sîna).
- Leeftijd, ㄌㄢˊ (ôemoeróe).
- Leeftogt, ㄌㄢˊ (bôkoñg), ㄌㄢˊ (dâllé
N°. 2).
- Leelijk, ㄌㄢˊ (kôdi N°. 1), ㄌㄢˊ (đjôêle).
- Leelijk (sehouders), ㄌㄢˊ (sarôso).
- Leemte, ㄌㄢˊ (sâbañg N°. 1), ㄌㄢˊ (sîmbañg).
- Leenen, ㄌㄢˊ (îrañg).
- Leenig (maken), ㄌㄢˊ (pôssó N°. 4).
- Leenman, ㄌㄢˊ (lîlí N°. 1).
- Leenspreuk, ㄌㄢˊ (lêťjo N°. 2).
- Leenvorstendom, ㄌㄢˊ (îrañg).
- Leeraar, ㄌㄢˊ (goëroe).
- Leeren (onderwijzen), ㄌㄢˊ (âđjará).
- Leeren (onderwezen worden), ㄌㄢˊ (âđji N°. 1),
ㄌㄢˊ (âđjará).
- (van buiten) Leeren, ㄌㄢˊ (âpelé).
- (uit het hoofd) Leeren, ㄌㄢˊ (âpelé).
- Leerling, ㄌㄢˊ (goëroe).
- Leermeester, ㄌㄢˊ (pinâwañg), ㄌㄢˊ (ânroñg).
- Leeuw, ㄌㄢˊ (sîñga).
- Leger, ㄌㄢˊ (tôempoe).
- Leggen (op), ㄌㄢˊ (dôñgkó N°. 2), ㄌㄢˊ (ôtoeñg).
- (met het gansche ligehaam regt uitgestrekt) Leggen, ㄌㄢˊ (ôenđđjoeróe).
- Legger, ㄌㄢˊ (lêgeré).
- Leguwaan, ㄌㄢˊ (padâllé).
- Legvat, ㄌㄢˊ (lêgeré).
- Leiband, ㄌㄢˊ (lêbañg N°. 1).
- Leiden (bij de hand), ㄌㄢˊ (rênreñg).
- Leiden (bij den toom), ㄌㄢˊ (rênreñg).
- Leidsman, ㄌㄢˊ (mâlinñg N°. 1), ㄌㄢˊ (êrañg).
- Leidsvrouw, ㄌㄢˊ (êrañg).
- Lek, ㄌㄢˊ (hâñgka N°. 1), ㄌㄢˊ (bîñgkasá),
ㄌㄢˊ (bônđđjoró), ㄌㄢˊ (mâl-
lasá), ㄌㄢˊ (toerôwañg).
- Lekker, ㄌㄢˊ (bâle N°. 3), ㄌㄢˊ (tênc),
ㄌㄢˊ (ñjâmañg), ㄌㄢˊ (sîpá N°. 1).
- Lekkernij, ㄌㄢˊ (kânre).
- Lel, ㄌㄢˊ (tômbé).
- Lendenen, ㄌㄢˊ (âyá N°. 3).
- Lepel, ㄌㄢˊ (sânroé), ㄌㄢˊ (sîroé), ㄌㄢˊ (sî-
roeñg).
- Lepelen, ㄌㄢˊ (sîroé).
- Lessehen (dorst), ㄌㄢˊ (sâoc N°. 1).
- Letten (op), ㄌㄢˊ (gâna N°. 2), ㄌㄢˊ (tâ-
ñgará).
- Letter, ㄌㄢˊ (hoëroé), ㄌㄢˊ (hô-
ropó).

- Lettervorm, ㄨ ㄨ ㄨ (pânralá).
 Leugenaar, ㄨ ㄨ ㄨ (poëtará).
 Leugen, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlle N° 4), ㄨ ㄨ (roëpa N° 1).
 Leunen, ㄨ ㄨ ㄨ (mânjǎjēng), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sânderé).
 (opzij) Leunen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toelêkeñg).
 Leuning, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjótjoró N° 2).
 (voor de) Leus, ㄨ ㄨ (râmbá N° 1), ㄨ ㄨ (sâra N° 4), ㄨ ㄨ ㄨ (âambo).
 Leven, ㄨ ㄨ ㄨ (tâlassá N° 2), ㄨ ㄨ (ñjâwa), Sal. ㄨ ㄨ (ñjâha).
 Leven (geraas), ㄨ ㄨ (riyá N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ônará).
 Leven (maken), ㄨ ㄨ ㄨ (soëwará).
 Leven (van gepraat bijv.), ㄨ ㄨ ㄨ (ânará).
 (het toekomstige) Leven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âherá).
 Levendig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (balingkâkasá), ㄨ ㄨ ㄨ (rôwa), ㄨ ㄨ ㄨ (soëwará).
 Levendigheid, ㄨ ㄨ ㄨ (rôwa).
 Levenseinde, ㄨ ㄨ ㄨ (âdjálá).
 Levensgeest, ㄨ ㄨ ㄨ (soemãngá).
 Levensmanier, ㄨ ㄨ ㄨ (âampe).
 Levensonderhoud, ㄨ ㄨ (agãng N° 2).
 Levenswijze, ㄨ ㄨ ㄨ (tâlassá N° 2).
 Lever, ㄨ ㄨ ㄨ (lêmpanǎng), ㄨ ㄨ ㄨ (âte), ㄨ ㄨ (âti N° 1).
 Lezen, ㄨ ㄨ (bâtja).
 Lezen (Godsdienstige boeken), ㄨ ㄨ (âdji N° 1).
 Licht, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêpé N° 3).
 Licht (flaauw), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêreñg).
 (tusschen) Licht (en donker), ㄨ ㄨ (boëtta N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêleñg).
 Lichten, ㄨ ㄨ (lâlá N° 2).
 Lichten (van den bliksem), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêbe).
 Lid, ㄨ ㄨ (lâsá N° 2).
 Lief, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tênc), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjábâle), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjámôné).
 Liefde, ㄨ ㄨ (ñgâi).
 Liefhebben, ㄨ ㄨ (ñgâi).
 Liefkozen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ñjônjô N° 1), ㄨ ㄨ (râga N° 1).
 Liegen, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlle N° 4).
 Ligchaam, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâle N° 1).
 Liggend, ㄨ ㄨ ㄨ (ênañg).
 Liggend (achterover), ㄨ ㄨ ㄨ (môgá), ㄨ ㄨ ㄨ (mônda), ㄨ ㄨ ㄨ (tinro).
 Liggend (in malkander gedoken), ㄨ ㄨ ㄨ (lâkkoc N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôppó).
 Liggend (op zij), ㄨ ㄨ ㄨ (tîgisí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toemîgisí).
 Liggend (op), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôppó).
 (met zijn gansche ligchaam uitgestrekt) Liggend, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oênjǎjjoeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (ôurañg).
 Liggend (door malkander, in verschillende rigtingen), ㄨ ㄨ ㄨ (soëliñg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelîmpañg).
 Ligt, ㄨ ㄨ (riñgañg N° 1).
 Ligt (van kleur), ㄨ ㄨ (boênrang), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôlo N° 3).
 Ligtblauw (papier), ㄨ ㄨ (tâmpoe).
 Ligtbruin, ㄨ ㄨ (bîla N° 1).
 (anker) Ligt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bônǎkará).
 Ligtgelooft, ㄨ ㄨ (tâppá N° 3), ㄨ ㄨ (riñgañg N° 1).
 Ligtvaardig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rônjǎjjo).
 Ligtvaardig (in zijn praten), ㄨ ㄨ ㄨ (soñgá).
 Ligtzinnig, ㄨ ㄨ (roëba), ㄨ ㄨ (rîndañg).
 (aan) Lij, ㄨ ㄨ (ãngiñg).
 Lijden, ㄨ ㄨ (sâra N° 10).

- Lijdzzaam, ㄨ ㄨ (pârraṅg N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ (sâbará).
- Lijf, ㄨ ㄨ ㄨ (kâle N°. 1).
- Lijfslaaf, ㄨ ㄨ ㄨ (kâle N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âta N°. 1).
- Lijfvolk, ㄨ ㄨ (tâoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jôwá),
ㄨ ㄨ (âta N°. 1).
- Lijk, ㄨ ㄨ ㄨ (bâkke), ㄨ ㄨ ㄨ (mâyá N°. 1).
- Lijkbaar, ㄨ ㄨ ㄨ (lêraṅg N°. 2).
- Lijkdag, ㄨ ㄨ ㄨ (oēnj̄d̄joeróe).
- Lijkkist, ㄨ ㄨ (doēni).
- Lijkkleed, ㄨ ㄨ (d̄jôēmba).
- Lijkkoets, ㄨ ㄨ ㄨ (boélé).
- Lijm, ㄨ ㄨ (gâtta), ㄨ ㄨ ㄨ (râkká N°. 4).
- Lijn, ㄨ ㄨ ㄨ (kârisí), ㄨ ㄨ (bâssí N°. 2).
- Lijnregt, ㄨ ㄨ (sâssá N°. 3).
- Lijnwaad, ㄨ ㄨ ㄨ (tôpe).
- Lijnwaad (Oost-Indisch), ㄨ ㄨ (gîṅgaṅg).
- Lijvig, ㄨ ㄨ ㄨ (tjômó).
- Likdoren, ㄨ ㄨ ㄨ (koéli).
- Likken, ㄨ ㄨ ㄨ (lêpá N°. 1).
- Likteeken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôkó N°. 1).
- Limoen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêmo N°. 1).
- Liniaal, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (balâbasá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(moesoctârá).
- Linie, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kârisí).
- Linieeren (papier), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (moesoctârá).
- Linicerplank, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (moesoctârá).
- Linkerzijde, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaîri).
- Linksch, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kaîri).
- Linnen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôpe).
- (grof wit) Linnen, ㄨ ㄨ (bîraṅg).
- Lip, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bîberé).
- List, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (koerâga), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêlo),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âkkalá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oerâga).
- Listig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjârâdé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âkkalá),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oerâga).
- Loefwaarts, ㄨ ㄨ ㄨ (râwa N°. 1).
- Loeijen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ṅgôwé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ârroēṅg
N°. 2).
- Loenzen, ㄨ ㄨ ㄨ (bîró).
- Loeren, ㄨ ㄨ ㄨ (nâwa).
- Loeren (om te benadeelen), ㄨ ㄨ (tînraṅg N°. 2),
ㄨ ㄨ (toēnraṅg), ㄨ ㄨ (bîriṅg).
- Loeven, ㄨ ㄨ ㄨ (bîlóe N°. 1).
- Lofwerk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêkirí).
- Log, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gîyó), ㄨ ㄨ (bântóe N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (bâttalá).
- Loge, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôd̄ji).
- Lokken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêtjé).
- Lokvogel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâdo N°. 2).
- Lombard, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâgalá).
- Lomp, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôlong), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâre).
- Long, ㄨ ㄨ ㄨ (rîṅgaṅg N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âte).
- Lonken, ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jâllîṅg N°. 2).
- Lont, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jôéd̄jôe).
- Loochenen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sânṅkalá N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(sâssalá N°. 1).
- Lood, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toembêra).
- Loodregt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâssá N°. 3).
- Loods (man), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mâta N°. 1).
- Loods (gebouw), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bantîlaṅg).
- Loom, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gîyó), ㄨ ㄨ (bântóe N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâttalá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mîmilí), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (lîmpoeróe).
- Loon, ㄨ ㄨ ㄨ (gôēna), ㄨ ㄨ ㄨ (gâd̄ji), ㄨ ㄨ ㄨ
(toéd̄joe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâmboesóe N°. 1),
ㄨ ㄨ ㄨ (sânraṅg N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâwalá).
- (voor Gods) Loon, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâro N°. 1).
- Loondienaar, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâwalá).
- (roode) Loop, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâi N°. 2).
- Loop (der zaak), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâmpa).

- Loop (geweer), ㄥ ㄏ (bâtañg N°. 1).
- Loopen, ㄨ ㄨ (đjâppa), ㄨ ㄨ (lâmpa).
- Loopen (heen en weêr), ㄨ ㄨ ㄨ (mâyo), ㄨ ㄨ ㄨ (sêre N°. 2).
- Loopen (door elkander), ㄨ ㄨ ㄨ (gôesoeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (bêmbañg).
- Loopen (op vier pooten, of op handen en voeten), ㄨ ㄨ ㄨ (dâñgkañg).
- Loopen (in het wild), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmbará N°. 1).
- Loopen (hard), ㄨ ㄨ (lâri N°. 1).
- Loopen (bij groote hoopen), ㄨ ㄨ ㄨ (lôeloeng N°. 1).
- (tegen het lijf) Loopen, ㄨ ㄨ ㄨ (lôeloe N°. 1).
- (om elkander heen) Loopen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâwá N°. 3).
- Loopen (achter de vrouwen), ㄨ ㄨ ㄨ (sôllé).
- Loopen (uit elkander: gezegden), ㄨ ㄨ ㄨ (soe-lîmpañg).
- Looper (witte), ㄨ ㄨ ㄨ (talôetoe N°. 1).
- Loopplank, ㄨ ㄨ (pîsañg N°. 1).
- Loos, ㄨ ㄨ ㄨ (âkkalá).
- Loot, ㄨ ㄨ (tjôelá).
- Lor, ㄨ ㄨ ㄨ (garôegoesoe), ㄨ ㄨ ㄨ (baroe-bóc N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (tjâre).
- Los, ㄨ ㄨ ㄨ (lâkkasá), ㄨ ㄨ ㄨ (lônnggañg), ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá).
- Los (in den mond), ㄨ ㄨ ㄨ (kôťje), ㄨ ㄨ ㄨ (sônngá), ㄨ ㄨ ㄨ (sâppo N°. 5).
- Los (leven), ㄨ ㄨ ㄨ (bônnga N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (sâra N°. 10), ㄨ ㄨ ㄨ (sârro N°. 2).
- Los zijn (zich heen en weêr bewegen), ㄨ ㄨ ㄨ (têgañg).
- (ergens) Los (opplakken), ㄨ ㄨ (sâla N°. 1).
- Los (regenbui), ㄨ ㄨ (lâri N°. 1).
- Los (woord), ㄨ ㄨ ㄨ (boêroesoe).
- Losbarsten (tegen), ㄨ ㄨ ㄨ (bêttesé).
- Losbol, ㄨ ㄨ (sâra N°. 10).
- Losgaan, ㄨ ㄨ ㄨ (sôsará).
- Losgeld, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá).
- Loshangen, ㄨ ㄨ (râmbá N°. 2), ㄨ ㄨ (rîmbá N°. 2).
- Loskomen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá).
- Loslaten, ㄨ ㄨ ㄨ (lâkkará), ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá), ㄨ ㄨ ㄨ (ôloró).
- Losmaken, ㄨ ㄨ ㄨ (kâkkará N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (kârañg N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (gâê N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (rôka N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá), ㄨ ㄨ ㄨ (soênngke).
- Losmaken (afvallen, half of gedeeltelijk), ㄨ ㄨ ㄨ (sôsará).
- Losprijs, ㄨ ㄨ (bâlli N°. 7).
- Losrukken, ㄨ ㄨ (sîntá N°. 4).
- Losscheuren (zieh ergens van), ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá).
- Lossen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá), ㄨ ㄨ ㄨ (soêlôe N°. 1).
- Lossen (een kind), ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá), ㄨ ㄨ ㄨ (soêssoeñg N°. 3).
- Loszitten, ㄨ ㄨ ㄨ (lâkká N°. 1).
- Lot, ㄨ ㄨ ㄨ (tôelisi), ㄨ ㄨ ㄨ (đjânđji), ㄨ ㄨ ㄨ (sâre N°. 1).
- (in de smeltkroes) Louteren, ㄨ ㄨ (sânnga N°. 1).
- Lubben, ㄨ ㄨ ㄨ (kabîri), ㄨ ㄨ ㄨ (boêto).
- Lucht, ㄨ ㄨ ㄨ (âllá N°. 3).
- Luchtgat, ㄨ ㄨ ㄨ (sâoe N°. 4).
- (een) Luchtje (scheppen), ㄨ ㄨ ㄨ (towânngiñg).
- Lui, ㄨ ㄨ ㄨ (koëttoe N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (katîrañg), ㄨ ㄨ ㄨ (bântoe N°. 2).
- Luidruchtig, ㄨ ㄨ ㄨ (gâmoeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (gôra N°. 1).
- Luis, ㄨ ㄨ ㄨ (koëtoc N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (gantôema).
- Luister, ㄨ ㄨ ㄨ (lâbiri).

Luisteren, ʌ ʌ ʌ (tôli), ʌ ʌ (dândaŋg),	(een) Lus (maken in het touw), ʌ ʌ (dâmmi).
ʌ ʌ (nâná N°. 3), ʌ ʌ ʌ ʌ (lâŋgeré).	Lust, ʌ ʌ (nâssoe), ʌ ʌ (hâwa N°. 1).
Luisteren (naar), ʌ ʌ ʌ (âlle).	Lusteloos, ʌ ʌ ʌ (pâle N°. 1).
Luitenant, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (lapêresé).	Luur, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (lôweré).
Luizen, ʌ ʌ (koêtœ N°. 1), ʌ ʌ (sîssî N°. 3).	Luw, ʌ ʌ ʌ ʌ (karâëŋg).

M.

Maag, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (palômponŋ), ʌ ʌ ʌ	Maand, ʌ ʌ (boêlaŋg N°. 1).
ʌ ʌ ʌ (amperêŋgaŋg).	Maandag, ʌ ʌ ʌ (sânneŋg).
Maagd, ʌ ʌ ʌ (parâwaŋg), ʌ ʌ (râra N°. 3),	Maar, ʌ (ma N°. 1), ʌ ʌ ʌ (mâŋka), ʌ ʌ ʌ
ʌ ʌ ʌ (lâbasá), ʌ ʌ (soêntiŋg).	(mîŋka), ʌ (dja N°. 1), Sal. ʌ ʌ (d̄jôe-
Maagdom, ʌ ʌ ʌ (parâwaŋg), ʌ ʌ ʌ (boê-	wa), ʌ ʌ ʌ (saŋgâli), ʌ ʌ ʌ (soebâga),
ŋgasá), ʌ ʌ ʌ (tódó), ʌ ʌ ʌ (rôró	ʌ ʌ (sâni), ʌ ʌ ʌ ʌ (sollâna N°. 2),
N°. 2).	ʌ ʌ ʌ (îya).
Maagholte, ʌ ʌ ʌ ʌ (bolâtiŋg), ʌ ʌ ʌ (oêloe	Maas (van een net), ʌ ʌ (mâta N°. 1).
N°. 1).	Maat, ʌ ʌ (gântaŋg), ʌ ʌ ʌ (bâkôé N°. 1),
Maaijen, ʌ ʌ ʌ (kâtto N°. 1), Sal. ʌ ʌ ʌ ʌ	ʌ ʌ ʌ (tjôepá N°. 2).
(iŋgâla).	Maat (in een spel), ʌ ʌ ʌ (âgaŋg N°. 1).
Maaksel, ʌ ʌ ʌ (pâré N°. 1).	Maatsehappij, ʌ ʌ (pâra N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ
Maal (keer), ʌ ʌ ʌ (kâli N°. 1), ʌ (piŋg).	(sêro N°. 2).
Maalstroom, ʌ ʌ ʌ (pôtjî N°. 2).	Maatstaf, ʌ ʌ ʌ (bâkôé N°. 1).
Maaltijd, ʌ ʌ ʌ (kádó N°. 1), ʌ ʌ ʌ (gâoê	Maauwen, ʌ ʌ ʌ (mâoeŋg), ʌ ʌ ʌ (ñjâoeŋg).
N°. 2).	Magazijn, ʌ ʌ ʌ (gádoŋg), ʌ ʌ ʌ (goêdaŋg).
Maan, ʌ ʌ (boêlaŋg N°. 1).	Mager, Sal. ʌ ʌ ʌ ʌ (dôkkoŋg), ʌ ʌ ʌ ʌ
Maan (halve), ʌ ʌ ʌ (poêwe).	(rôsó).
Maan (nieuwe), ʌ ʌ ʌ (sahâri).	Magier, ʌ ʌ ʌ ʌ (Madjôsi).
Maan (ziek), ʌ ʌ (boêlaŋg N°. 1).	Magneet, ʌ ʌ ʌ ʌ (barâni N°. 2).

- Magt, 〰〰〰〰 (koewâsa).
(zich geheel in iemands) Magt (stellen), ㄩㄩㄩㄩ
(boêlé).
- Magteloos, ㄩㄩㄩㄩ (loêté), 〰〰〰〰 (sâoeroé).
- Magtig, 〰〰〰〰 (koêlle), 〰〰〰〰 (koewâsa),
〰〰〰〰 (kâmma N°. 2).
- Majesteit, ㄩㄩㄩㄩ (lâbirí), 〰〰〰〰 (sinj-
djalâla).
- Mak (paard), 〰〰〰〰 (âsseñg N°. 2).
- Makasser, 〰〰〰〰 (Mañgkâsarâ).
- Maken, 〰〰〰〰 (kôntoc N°. 1), 〰〰〰〰 (kârañg
N°. 1), 〰〰〰〰 (pâré N°. 1), ㄩㄩㄩㄩ (boêwa
N°. 6), ㄩㄩㄩㄩ (dédé N°. 2), 〰〰〰〰
(nânro), 〰〰〰〰 (d̄jâri).
- Maken (gereed), 〰〰〰〰 (garoemêsa).
- Maken (leenig), 〰〰〰〰 (pôssó N°. 3).
- Maken (pillen), ㄩㄩㄩㄩ (dôelóe N°. 1).
- Maken (olij), 〰〰〰〰 (oêmocñg).
- (soldaat) Maken, 〰〰〰〰 (antâma).
- (voor de) Malle (houden), ㄩㄩㄩㄩ (lagârré).
- Malsch, ㄩㄩㄩㄩ (lêmoóc N°. 1).
- Man, 〰〰〰〰 (kalakkî), ㄩㄩㄩㄩ (bocrânné),
ㄩㄩㄩㄩ (lêré N°. 4).
- Mand, 〰〰〰〰 (karânjd̄jĩng), ㄩㄩㄩㄩ (bâkóe
N°. 3).
- Mandoor, 〰〰〰〰 (tôwa N°. 1), 〰〰〰〰 (d̄jânnañg).
- Manen (paard), ㄩㄩㄩㄩ (bôsañg).
- Manen (om geld), 〰〰〰〰 (sĩngará N°. 2).
- Mangarei, 〰〰〰〰 (Sandâwo).
- Mañggaboom, 〰〰〰〰 (pâwo N°. 1), 〰〰〰〰
(taípa).
- Mañggistan, 〰〰〰〰 (mañggisí).
- Manier (van handelen), ㄩㄩㄩㄩ (bâte N°. 1),
ㄩㄩㄩㄩ (lâmpa), 〰〰〰〰 (sípá N°. 2), 〰〰〰〰
(âdá N°. 3).
- Mank, ㄩㄩㄩㄩ (kêppañg), ㄩㄩㄩㄩ (pêsó
N°. 1), ㄩㄩㄩㄩ (bâli N°. 6), ㄩㄩㄩㄩ (têmpañg).
- Mankement, 〰〰〰〰 (sâki).
- (iets aan) Mankeren, ㄩㄩㄩㄩ (leboêrañg), 〰〰〰〰
(sâki).
- Mannelijk, ㄩㄩㄩㄩ (bocrânné), 〰〰〰〰 (tâoc
N°. 1).
- Mannelijk (werk verrigtende vrouw), ㄩㄩㄩㄩ
(balâki).
- Mannengek, ㄩㄩㄩㄩ (lâle N°. 1).
- Mannetje (van de beesten), ㄩㄩㄩㄩ (lâki).
- Manschap, 〰〰〰〰 (tâbalá), 〰〰〰〰 (d̄jôwá).
- Mantel, 〰〰〰〰 (kalîmbóe).
- Marcassiet, 〰〰〰〰 (masôerocñg).
- Mare, ㄩㄩㄩㄩ (biríta).
- Markt, 〰〰〰〰 (pâsarâ).
- Marmer, 〰〰〰〰 (parâda).
- Masker, 〰〰〰〰 (karôeñgkocñg), ㄩㄩㄩㄩ
(dôndó N°. 2).
- Mast, ㄩㄩㄩㄩ (lâyarâ).
- Mat, 〰〰〰〰 (kâd̄jañg), 〰〰〰〰 (tâpperé),
〰〰〰〰 (lâppará).
- Mat (rotting), 〰〰〰〰 (d̄jâlí N°. 1), Sal. 〰〰〰〰
(lânte N°. 2).
- (Spaansche) Mat, 〰〰〰〰 (rĩnggí), ㄩㄩㄩㄩ
(rêyalá).
- Matigheid, 〰〰〰〰 (tâba N°. 1).
- Matras, 〰〰〰〰 (kâsoró).
- Matroos, 〰〰〰〰 (sâwi).
- Mauritanië, ㄩㄩㄩㄩ (Mañgaríbi).
- Mazelen, 〰〰〰〰 (pôeroe N°. 1).
- Mede, ㄩㄩㄩㄩ (lêré N°. 4).
- Mededeelen, 〰〰〰〰 (âsseñg N°. 2), 〰〰〰〰
(îsseñg).
- Mede-erfgenaar, 〰〰〰〰 (sossôrañg).

- Medelanden, ㄟ ㄛ (bâli N° 1).
- Medelijden, ㄟ ㄛ ㄨ ㄨ (karimânañg), ㄨ ㄨ ㄚ
(mâse), ㄨ ㄨ (dâra N° 1), ㄟ ㄟ ㄨ (ri-
koñg), ㄚ ㄛ (sâya N° 1).
- Medemensch, ㄨ ㄨ (pâra N° 1).
- Medepligtig, ㄟ ㄨ ㄛ ㄨ ㄛ (kalêlêñg).
- Mederukken, ㄨ ㄨ ㄨ (târo N° 2).
- Medeslepen, ㄨ ㄨ (gârroé N° 3), ㄨ ㄨ (tôe-
roëñg), ㄚ ㄛ ㄛ ㄚ ㄛ ㄨ (salêseré N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (oêloeróe).
- Medeslepen (onder den arm), ㄚ ㄛ ㄛ ㄨ (sa-
lêpá).
- Medewerken, ㄟ ㄛ (bâli N° 1).
- Medebrengen, ㄨ ㄨ ㄨ (êrañg).
- Mededoen, ㄨ ㄨ (tjâppa N° 3).
- Medenemen, ㄨ ㄨ ㄨ (êrañg), ㄨ ㄨ ㄛ (âlê).
- Meel, ㄨ ㄨ (lâbóe N° 5).
- Meenen, ㄟ ㄨ (kâpañg), ㄟ ㄨ (kâna), ㄟ ㄨ ㄨ
(kîra), ㄨ ㄨ ㄨ (pîkiri), ㄨ ㄨ ㄚ (tânrasá
N° 1), ㄨ ㄨ (tôewa N° 3).
- Meening, ㄟ ㄨ (kâpañg), ㄨ ㄨ (tôewa N° 3),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êró N° 1), ㄨ ㄨ ㄛ (âlê).
- Meer (water), ㄨ ㄨ ㄨ (tampârañg).
- Meer, ㄨ ㄨ (tôñg N° 2), ㄨ ㄨ (d̄jâi N° 1),
ㄨ ㄨ ㄨ (lêbañg N° 3), ㄨ ㄨ (lâbi), ㄨ ㄨ
ㄨ (ônj̄d̄j̄oñg).
- Meer (hoc), ㄨ ㄨ (pîla), ㄨ ㄨ ㄛ (pêla N° 2).
- (des te) Meer, ㄨ ㄨ (pîla), ㄨ ㄨ ㄛ (pêla
N° 2).
- (hoeveel te) Meer, ㄨ (ma N° 1), ㄨ ㄨ (îya),
ㄨ ㄨ (âla N° 1).
- (nog) Meer, ㄨ ㄨ (ôempa).
- (niet) Meer, ㄨ ㄨ (ôempa).
- Meerendeels, ㄨ ㄨ (d̄j̄âi N° 1).
- Meester, ㄨ ㄨ (âta N° 1).
- Meesteres, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karêñg).
- Meetsnoer, ㄟ ㄚ (bâssí N° 2).
- Meeuw, ㄨ ㄨ ㄨ (târre).
- Meisje, ㄟ ㄨ ㄚ (bâssé N° 1).
- (jong) Meisje, ㄨ ㄨ (d̄j̄ará N° 1).
- Melaatschheid, ㄟ ㄨ ㄛ (kâdalá).
- Melattiebloem, ㄨ ㄟ ㄨ ㄨ (kêbó).
- Melk, ㄨ ㄨ (dâdí).
- Melken, ㄨ ㄨ ㄨ (pât̄t̄jó N° 1), ㄨ ㄨ (dâdí).
- Melodie, ㄨ ㄨ ㄟ ㄨ (tôkko N° 2), ㄨ ㄨ (lâ-
goe).
- Meloen, ㄟ ㄨ ㄨ ㄨ (bódoñg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mau-
dîke).
- Memorie, ㄨ ㄨ ㄨ (oerâñgi).
- Menañgkâbau, ㄨ ㄨ ㄟ ㄨ (Marañgkâbo).
- Mengen, ㄨ ㄨ ㄟ ㄨ ㄨ (bêñgkoró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(lêyó N° 2).
- (zich in iets) Mengen, ㄨ ㄨ ㄨ (antâma).
- Mengsel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêyó N° 2).
- Menigte, ㄨ ㄨ (pâmpañg N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ
(pôewará), ㄟ ㄨ ㄨ (bâñgkêñg), ㄟ ㄨ ㄨ ㄨ
(bôroñg N° 1), ㄟ ㄨ ㄨ (balôeloëñg), ㄨ ㄨ ㄨ
(mâpará), ㄨ ㄨ ㄚ (mârrassá N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
ㄨ (timpôroñg), ㄨ ㄨ ㄛ (tâbalá), ㄨ ㄨ
(tâoe N° 1), ㄨ ㄨ (d̄j̄âi N° 1), ㄨ ㄨ ㄟ ㄨ
(lôko N° 2).
- Mensch, ㄨ ㄨ ㄨ (kênañg), ㄨ ㄨ ㄨ kalakkî,
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mahâllo), ㄨ ㄨ (tâoe N° 1),
ㄨ ㄨ (d̄j̄âri), ㄨ ㄨ ㄨ (lîno N° 1).
- Menschelijk, ㄨ ㄨ (tâoe N° 1).
- Merg, ㄨ ㄨ (ôetá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôtó N° 2).
- Merk, ㄟ ㄨ ㄨ (bâte N° 1).
- Merken, ㄚ ㄨ (sârñg N° 1).
- Merrie, ㄨ ㄨ (gâna N° 1), ㄨ ㄨ (d̄j̄ârañg).
- Mes, ㄟ ㄨ (bâdí), ㄨ ㄨ (lâdîñg).

- Mésalliance,   (sâla N°. 1).
- Mesje (om de paddie te snijden),   (kâtto N°. 1).
- Messing,   (gâllañg N°. 1).
- Mest,   (tâi N°. 2).
- Met, (ri),   (lôlloñg N°. 4),   (agâñg N°. 2),   (înti N°. 1),   (ôlla).
- (verbonden zijn) Met,   (lêré N°. 4).
- Meten,   (bâkôé N°. 1).
- Metselen,   (dĵâma N°. 1).
- Metselsteen, Sal.   (bôri),   (bâta N°. 1).
- Mevrouw,   (mêmporó),   (ñjônja).
- Middag,   (tânnga),   (âllo N°. 3).
- Middel (van bestaan),   (bôya),   (tâllassá N°. 2).
- Middel (tot afwering van ongeluk),   (toêla N°. 3).
- Middel (om iets te verkrijgen),   (agâñg N°. 2).
- Middelmatig,   (tâba N°. 1).
- Middelnerf (van het blad),   (lâpa N°. 1).
- Middelpunt,   (pôtjî N°. 2),   (tânnga).
- Middelst,   (sîmbañg).
- 't Middelste (der gânrañg),   (bânneñg).
- Middelstand (v. h. water),   (kônda).
- Midden,   (tânnga),   (dĵâi N°. 1).
- Midden (van den Hemel),   (lêsoe).
- Midden (doorgaan),   (sârá N°. 6),   (sâwá N°. 3).
- Middenbeshot (van een huis),   (sîmbañg).
- Middernacht,   (tânnga).
- Mier,   (kaloewâra),   (boembêra),   (bêre N°. 2).
- (witte) Mier,   (alitâna).
- Mijden,   (lîli N°. 2).
- Mijden (de klippen),   (sâla N°. 1).
- Mijmeren,   (tĵâdó N°. 1).
- Mikken,   (lîyo).
- Mild,   (lâbo N°. 2),   (lâmmoró),   (sêmboñg).
- (honderd) Millioen,   (bâra N°. 4).
- Min,   (soêsoe N°. 1).
- Min (van voorkomen),   (tĵôêtĵoe N°. 2).
- Minachting,   (bâwañg N°. 1).
- Minder,   (koêrañg).
- (hoe veel te) Minder,   (îya),   (âla N°. 1).
- Minderen,   (êroeñg).
- Minnaar,   (tânriñg),   (dâmpenñg).
- Minnares,   (lêré N°. 4).
- (geheime) Minnares,   (sâi N°. 3).
- Minzaam,   (tĵôwa).
- Mis,   (sâyóé).
- Misdaad,   (dorâka),   (sâla N°. 1).
- Misdoen,   (sâla N°. 1).
- Misdrijf,   (sâla N°. 1).
- Misdrijven,   (dorâka),   (sâla N°. 1).
- Misgeboorte,   (sâla N°. 1).
- Misgewas,   (sâla N°. 1).
- Mishandelen,   (âsi N°. 3).
- Mishebben,   (kâpañg),   (salâwá N°. 2).
- Miskraam,   (bâttañg N°. 2),   (mânge),   (sâla N°. 1),   (âná).
- Misleiden,   (kêlo),   (pârróe N°. 2),   (bânngo N°. 1).

- Misloopen, 〇 ʌ 〇 (salísi), 〇 ʌ (sála N°. 1).
 Mismoedig, ʌ ʌ (tjádi).
 Misnoegen, ʌ ʌ (koékóe N°. 1).
 Misprijzen, ʌ ʌ (tjállá N°. 2).
 Missehien, ʌ ʌ (âre N°. 1).
 Misselijk, ʌ ʌ (tímboesóe).
 Missen, ʌ ʌ (bôya), 〇 ʌ (sábi N°. 2),
 〇 ʌ (sâyoé), 〇 ʌ (sála N°. 1).
 Mist, 〇 ʌ ʌ (salíyoé).
 Mistrouwen, ʌ ʌ (bâta N°. 2), ʌ ʌ ʌ ʌ
 (rañggasêla).
 Misverstand, 〇 ʌ (sála N°. 1).
 Modder, ʌ ʌ ʌ (pêyo), ʌ ʌ ʌ (tjâiri),
 Sal. ʌ ʌ ʌ (djâmmēng N°. 2).
 Modderboel, ʌ ʌ ʌ (tjâmmará N°. 2).
 Model, ʌ ʌ (tânjdjá N°. 1), ʌ ʌ ʌ (toe-
 lâdañg), ʌ ʌ ʌ (tjônto), ʌ ʌ ʌ (âyo).
 Moed, ʌ ʌ (ñjâwa), ʌ ʌ ʌ (rêwa), ʌ ʌ ʌ
 (âi).
 Moede, ʌ ʌ (mânngañg), 〇 ʌ ʌ ʌ ʌ (sôs-
 soló).
 (iets) Moede (zijn), 〇 ʌ ʌ (sâwalá).
 Moedeloos, ʌ ʌ (tânnga).
 Moedig, ʌ ʌ ʌ (rêwa), ʌ ʌ ʌ (lômpo),
 ʌ ʌ ʌ (âi).
 Moeder, ʌ ʌ ʌ (karâēng), ʌ ʌ ʌ (kâēng),
 ʌ ʌ ʌ (âmmá N°. 2), ʌ ʌ ʌ (âya N°. 1),
 ʌ ʌ ʌ (ânroñg), ʌ ʌ ʌ (âēng N°. 2).
 Moedermelk, 〇 ʌ (soésóe N°. 1).
 Moedig, ʌ ʌ (lâki), ʌ ʌ (lâsa N°. 3).
 Moedwillig, ʌ ʌ ʌ ʌ (ñjēñjeré).
 Moeijelijk, ʌ ʌ ʌ (lômo N°. 1), ʌ ʌ ʌ
 (sêké N°. 2), ʌ ʌ ʌ (soêkará), ʌ ʌ ʌ
 (sâkalá N°. 1).
 Moeijelijkheid, ʌ ʌ ʌ (soêkará).
 Moeite, ʌ ʌ ʌ (pôso N°. 1), ʌ ʌ ʌ
 (rêso), ʌ ʌ (soésá).
 Moeskruid, ʌ ʌ (gânngañg).
 Moeson, ʌ ʌ (moēsīng), ʌ ʌ (tâoēng).
 Moeten, ʌ ʌ ʌ (parâlloe), ʌ ʌ ʌ (têya
 N°. 2), ʌ ʌ ʌ (êró N°. 1).
 Mogelijk, ʌ ʌ ʌ (koêlle), ʌ ʌ ʌ (bôle N°. 1).
 Mogen, ʌ ʌ ʌ (kâmma N°. 2), ʌ ʌ ʌ (kâdjâ-
 lá N°. 2), ʌ ʌ (bârañg N°. 1), ʌ ʌ (mâ-
 riñg), ʌ ʌ ʌ (lâlo N°. 1).
 Mohammedaansch, 〇 ʌ (sâllañg N°. 3), ʌ
 ʌ (Isilâñg).
 Mokken, ʌ ʌ ʌ ʌ (kônro N°. 2).
 Mol, ʌ ʌ ʌ ʌ (balâwo).
 Molen, ʌ ʌ (gîliñg).
 Molentje (tot verschrikking van de rijstdiefjes),
 ʌ ʌ ʌ (inro).
 Momaangezigt, ʌ ʌ ʌ ʌ (dôndó N°. 2).
 Mompelen, ʌ ʌ ʌ ʌ (pôte).
 Mond, ʌ ʌ (bâba N°. 2), ʌ ʌ (bâwa N°. 1).
 Monding, ʌ ʌ (bâwa N°. 1).
 Mondorgel, ʌ ʌ ʌ ʌ (gēnggoñg).
 Monnik, ʌ ʌ ʌ ʌ (râhebé).
 Monster, ʌ ʌ ʌ ʌ (tjônto).
 Mooi, ʌ ʌ ʌ (pâtasá N°. 1), ʌ ʌ (bâmba),
 ʌ ʌ ʌ (bôllo N°. 5).
 Moor, ʌ ʌ ʌ (kôdjâ).
 Moot, ʌ ʌ ʌ ʌ (kêré N°. 1).
 Morgen, ʌ ʌ ʌ (barîbasá), ʌ ʌ ʌ (moêko),
 Sal. ʌ ʌ ʌ (mîntará).
 Morgenster, ʌ ʌ (wâri).
 Morsen, ʌ ʌ ʌ (kîmboñg).
 Morsig, ʌ ʌ ʌ (roêmoesóe).
 Mortier, ʌ ʌ (bōñg).
 Mos, ʌ ʌ ʌ (lôémóe N°. 3).

Mosch, 𐄂𐄆 (boêroeng N°. 1).
 Moskee, 𐄂𐄆𐄂 (masígí).
 Moslem, 𐄂𐄆 (tâmmá N°. 1).
 Mosselsehelp, 𐄂𐄆𐄂 (tòtde).
 Mostaard, 𐄂𐄆𐄂 (dĵâboŋg).
 Mot, 𐄂𐄆𐄂 (koémaŋg), 𐄂𐄆𐄂 (ôló N°. 1).
 Mouw, 𐄂𐄆𐄂 (líma N°. 1).
 Muf, 𐄂𐄆𐄂 (mâppaŋg), 𐄂𐄆 (lâmboc).
 Mug, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kocsissilí), 𐄂𐄆𐄂 (lâmóc),
 𐄂𐄆𐄂 (sissilí).
 Muil, 𐄂𐄆𐄂 (kâsóc), 𐄂𐄆𐄂 (lâpá N°. 1).
 Muilband, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (móenjtjeŋg).
 Muis, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (balâwo).
 Muisvaal (paard), 𐄂𐄆𐄂 (boêloe N°. 1).

Mummelen, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (léro).
 Munt, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (oêkírí).
 Muskaatnoot, 𐄂𐄆𐄂 (pâla N°. 2).
 Muskiet, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (nĵâmó), 𐄂𐄆𐄂 (lâmóc).
 Muskus, 𐄂𐄆𐄂𐄆𐄂 (kasatoêri), 𐄂𐄆𐄂𐄆𐄂𐄆
 (dêdesé), 𐄂𐄆𐄂 (dĵíná N°. 1).
 Muskuskat, 𐄂𐄆𐄂 (dĵíná N°. 1).
 Muts, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (kâpe N°. 3), 𐄂𐄆𐄂𐄆𐄂
 (sôngkó).
 (opstaande) Muts, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sîgará).
 Muur, 𐄂𐄆𐄂 (bâta N°. 1), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (têmbó),
 𐄂𐄆𐄂 (rînriŋg).
 Muzelman, 𐄂𐄆𐄂 (sâllaŋg N°. 3).
 Muzikinstrument, 𐄂𐄆𐄂 (sâra N°. 7).

N.

Na, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bôko N°. 1).
 Naad, 𐄂𐄆𐄂 (dĵái N°. 2), 𐄂𐄆𐄂 (roèppa N°. 2).
 Naaijen, 𐄂𐄆𐄂 (dĵái N°. 2).
 Naaijen (losjes), 𐄂𐄆𐄂 (oêsóe N°. 1).
 Naaister, 𐄂𐄆𐄂 (dĵái N°. 2).
 Naakt, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (bônjdjeŋg), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sô-
 lará).
 Naald, 𐄂𐄆𐄂 (pannítí), 𐄂𐄆𐄂 (dĵâroeng N°. 1).
 Naam, 𐄂𐄆𐄂 (âreŋg N°. 1).
 (goede) Naam, 𐄂𐄆𐄂 (biríta).
 Naamgenoot, 𐄂𐄆𐄂 (gôna).
 Naar, 𐄂𐄆 (ri).

Naarstig, 𐄂𐄆𐄂 (pâtírí), 𐄂𐄆𐄂 (âpasá).
 Naast, 𐄂𐄆𐄂 (kânre), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (pêmpenŋg),
 𐄂𐄆𐄂 (bâlc N°. 1), 𐄂𐄆𐄂 (ambâni).
 Naast (elkander), 𐄂𐄆𐄂𐄆 (dĵídĵírí), 𐄂𐄆𐄂
 (lêmbaŋg).
 Naastbestaande, 𐄂𐄆𐄂 (wâlli N°. 3), 𐄂𐄆𐄂𐄆
 (âwâlli).
 Naauw, 𐄂𐄆𐄂𐄆 (sêké N°. 2).
 (in het) Naauw, 𐄂𐄆𐄂 (pêpá), 𐄂𐄆𐄂 (rêpa
 N°. 2).
 (in het) Naauw (zitten), 𐄂𐄆𐄂 (sêppá N°. 2).
 Naauw verbonden, 𐄂𐄆𐄂𐄆𐄂 (rêresé).

- Nabij, ʔ ʔ ʔ (pépá), ʔ ʔ ʔ (balâkaŋg), (half) Nat, ʔ ʔ ʔ ʔ (rinôsa).
 ʔ ʔ ʔ ʔ ʔ (rêppesé), ʔ ʔ ʔ (répa N°. 2),
 ʔ ʔ ʔ ʔ (sôkó), ʔ ʔ ʔ ʔ (sêppé N°. 2),
 ʔ ʔ ʔ (âmpí), ʔ ʔ ʔ (ambâni), ʔ ʔ ʔ ʔ
 (âwe).
- Nabij (bevalling eener vrouw), ʔ ʔ (sâpoe N°. 4).
 Nabijheid, ʔ ʔ (âmpí).
 Nabootsen, ʔ ʔ (toéroé).
 Naecht, ʔ ʔ (pâtaŋg N°. 2), ʔ ʔ (bâŋgi).
 Naechtuil, ʔ ʔ ʔ (kariyóé).
 Nadeelig, ʔ ʔ ʔ ʔ (kassipâlli).
 Nadenken, ʔ ʔ ʔ (tînro), ʔ ʔ ʔ ʔ (êmpo).
 Naderen, ʔ ʔ ʔ ʔ (rêse).
 Naderhand, ʔ ʔ ʔ ʔ (bôko N°. 1).
 Nadoen, ʔ ʔ ʔ ʔ (lêle N°. 1), ʔ ʔ ʔ (âñjoe
 N°. 2).
 Nageboorte, ʔ ʔ (boëni), ʔ ʔ (tâi N°. 2).
 Nagel (kruid), ʔ ʔ ʔ (tjâŋgke).
 Nagel (des vingers bijv.), ʔ ʔ ʔ (kanôekoe).
 Nakomeling, ʔ ʔ (bidja).
 Nalaten (achterlaten), ʔ ʔ (lâri N°. 1).
 Nalaten (vermijden), ʔ ʔ (lîli N°. 2).
 Naleven (nakomen), ʔ ʔ (tâppóé N°. 2).
 Nalezing, ʔ ʔ ʔ (pâre N°. 2), ʔ ʔ (tâppóé
 N°. 2).
 Namaals, ʔ ʔ ʔ (âñjô).
 Namaken, ʔ ʔ (mâŋggá), ʔ ʔ (râpaŋg
 N°. 1), ʔ ʔ (sâliŋg).
 Namelijk, ʔ ʔ (bâraŋg N°. 1).
 Namiddag, ʔ ʔ ʔ ʔ (karoewêŋg).
 's Namiddags (ongeveer te 6 ure), ʔ ʔ ʔ ʔ ʔ
 (saweniya).
 Napraten, ʔ ʔ ʔ ʔ (lêle N°. 1).
 Nardus, ʔ ʔ ʔ ʔ ʔ (narawasâtoe).
 Nat, ʔ ʔ (bâsa N°. 1).
- (half) Nat, ʔ ʔ ʔ ʔ (rinôsa).
 Natie, ʔ ʔ ʔ (djinisí).
 Natuurlijk, ʔ ʔ (gânra).
 Navel, ʔ ʔ ʔ (pótjî N°. 2), Sal. ʔ ʔ ʔ ʔ
 (pôsó N°. 3).
 Navelstreng, ʔ ʔ (pârróé N°. 2), ʔ ʔ ʔ ʔ
 (tjampóegi), ʔ ʔ ʔ (ênta).
 Navolgen, ʔ ʔ (toéroé), ʔ ʔ ʔ ʔ (lêle
 N°. 1).
 Nazeggen, ʔ ʔ ʔ ʔ (lêle N°. 1).
 (zich) Nederbuigen, ʔ ʔ (soêdjóé).
 Nederdalen, ʔ ʔ (toeroeŋg), ʔ ʔ (nâoeŋg),
 ʔ ʔ (sára N°. 9).
 Nedergooijen, ʔ ʔ ʔ (tâppassá).
 Nederhurken, ʔ ʔ ʔ ʔ (tjêŋgke).
 Nederig, ʔ ʔ (toëna), ʔ ʔ ʔ (sâboeróé N°. 1).
 Nederkomen, ʔ ʔ (nâoeŋg).
 Nederkomen (op), ʔ ʔ ʔ ʔ (pôle N°. 1), ʔ ʔ
 (toeroeŋg).
 Nederlaten, ʔ ʔ ʔ (târo N°. 1).
 Nederleggen, ʔ ʔ ʔ (târo N°. 1).
 Nederleggen (de kris), ʔ ʔ ʔ ʔ (lâkkasá).
 Nederslaan (brood bijvoorb.), ʔ ʔ ʔ (lépá
 N°. 1).
 Nederslaan (de vlam), ʔ ʔ (râmpá N°. 1).
 Nederslagtig, ʔ ʔ (náná N°. 2).
 Nedersmijten, ʔ ʔ ʔ (tîtiri).
 Nederstorten, ʔ ʔ (roëntoeŋg).
 Nedervallen, ʔ ʔ (roëntoeŋg).
 Nedervellen, ʔ ʔ ʔ (târo N°. 1).
 Nederwerpen, ʔ ʔ ʔ (tâppassá).
 (zich) Nederwerpen, ʔ ʔ (soêdjóé).
 Nederzetten, ʔ ʔ ʔ (bôlí), ʔ ʔ ʔ (târo N°. 1),
 ʔ ʔ ʔ ʔ (lêssó N°. 2).
 Nederzitten, ʔ ʔ ʔ ʔ (dôŋgkó N°. 2).

- Neef, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (poerîna), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sâmpoe),
ㄨㄣˊㄨㄣˊ (âná).
- Neet, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (koelîŋja).
- Negen, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (salâpaŋg).
- Negenmaal, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (salâpaŋg).
- Negentien, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (pôelo N° 1).
- Negentiende, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (pôelo N° 1).
- Negentig, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (pôelo N° 1).
- Negenvoud, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (salâpaŋg).
- Negrie, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (parasânŋaŋg).
- Neigen, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (môndó), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (ôndó).
- Nek, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (katjîkoró), Sal. ㄨㄣˊㄨㄣˊ
ㄨㄣˊㄨㄣˊ (ôró).
- Nemen, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (dĵâppóe N° 1), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (âlle).
- Nemen (met hun velen), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bênra).
- Nemen (in ontvangst), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kânre).
- Nemen (op de hand), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (têtēŋg).
- Nemen (salaris), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kádó N° 1).
- Nemen (op zich), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (koëlle), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tôe-
wa N° 2).
- Nemen (klein stukje van eenig geregt), ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(pîpî N° 3).
- Nemen (onder den arm), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (lêpé N° 2).
- Nemen (met de vingers op-), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (dĵâppóe N° 1).
- Nemen (notitie), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (dĵâppoe N° 2).
- Nemen (uit elkander), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (lâkká N° 1).
- Nemen (van iemands hals), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (lôeka N° 1).
- Nemen (in den bek), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (lôlloŋg N° 2).
- Nemen (in den mond), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sîyo N° 1).
- Nemen (bij malkander, bijv. een saronŋ), ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(mâmasá).
- Nemen (van zijn plaats), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sâla N° 6).
- Nemen (tot schoonzoon), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (ânŋká N° 1).
- Nemen (intrek of verblijf), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (âlle).
- Nemen (zijn' koers), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (âlle).
- Nemen (in de vuist), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kânŋkaŋg N° 2),
ㄨㄣˊㄨㄣˊ (karânŋkaŋg).
- Nest, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bakâpo), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (roemoēŋg).
- Net, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bândoŋg), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (dâri), ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(dĵâla N° 1).
- Net (ordelijk), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (rîmaŋg), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sâmpaŋg
N° 3).
- Net (van postuur), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tâyo N° 3).
- Neteldoek, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kâsa N° 2).
- Neteldoek (gebloemd), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (docriyasá).
- Neuken, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kâboelóe).
- Neus, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kamôeroe).
- Neusbeen, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kamôeroe).
- Neusbloeding, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sâmoró N° 2).
- Neusdoek, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (lôclóe N° 3).
- Neusgat, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kamôeroe), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sâoc N° 4).
- Neustop, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (kamôeroe).
- Nevel, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (salîyoé).
- Nevelachtig, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (ôemboeroé).
- Nevelvlek, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tânrabâyo).
- Nevens (elkander), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (pêmpēŋg), ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(tînri), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (rêmba N° 1).
- Nicht, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (âná), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sâmpoe).
- Nier, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (râppo N° 2).
- Niet, ㄨㄣˊ (ta N° 1), Sal. ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tîde), ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(tânre), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tânreŋg), ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(taâna), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sîda), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (sânra N° 1),
ㄨㄣˊㄨㄣˊ (âla N° 1).
- Niet (willen), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (têya N° 2), Sal. ㄨㄣˊㄨㄣˊ
(ânda).
- Niet (meer), ㄨㄣˊ (ma N° 1).
- Niet (meer kunnen), ㄨㄣˊ (sâra N° 8).
- (immers) Niet, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tapâla), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (tâla
N° 3).
- (laat) Niet, ㄨㄣˊㄨㄣˊ (têya N° 2), ㄨㄣˊㄨㄣˊ (ânra).

- (moge het) Niet (gebeuren), ㄨㄨ (iyanḡ).
- Niets, ㄨㄨㄨ (taêna), ㄨㄨ (âpa N° 1).
- (voor) Niets, ㄨㄨ (bâwanḡ N° 1).
- Niets (te beteekenen hebben), ㄨ (ma N° 1).
- (zich om) Niets (bekreunen), ㄨㄨ (sôla N° 2).
- (om) Niets (geven), ㄨㄨ (sôla N° 2).
- Nietsbeduidend, ㄨㄨㄨ (lôlloḡ N° 4).
- Nietswaardig, ㄨㄨ (bâwanḡ N° 1).
- Nieuw, ㄨㄨㄨ (bêroe), Sal. ㄨㄨㄨ (bâoe N° 4).
- Nieuws, ㄨㄨㄨㄨ (karêba), ㄨㄨㄨ (hâbará).
- Niezen, ㄨㄨㄨ (borâssiḡ).
- Nijd, ㄨㄨ (sîrí N° 1).
- Nymph, ㄨㄨㄨㄨ (bidadâri).
- Nijpen, ㄨㄨ (sîpí N° 1).
- Nijptaḡ, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kakatoêwa), ㄨㄨ (sîpí N° 1).
- Nimmer, ㄨㄨㄨ (mêmanḡ), ㄨㄨ (tînanḡ).
- Noemen, ㄨㄨㄨ (kâna N° 1), ㄨㄨ (tâppoe N° 3), ㄨㄨ (dĵádĵá N° 1).
- Nog, ㄨㄨㄨㄨ (pôle N° 2), ㄨㄨ (tōḡ N° 2), ㄨ (dĵa N° 1).
- Nog (eens), ㄨㄨㄨㄨ (lônĵdĵó).
- Nog (bovendien), ㄨㄨㄨㄨ (lônĵdĵó).
- Nog (maals), ㄨㄨㄨㄨ (pôle N° 2).
- Nommer, ㄨㄨㄨ (ânḡka N° 3).
- Nommeren, ㄨㄨㄨ (ânḡka N° 3).
- Noodig, ㄨㄨㄨ (parâlloe).
- Noodigen, ㄨㄨㄨ (kállí N° 6), ㄨㄨ (pâda N° 1), ㄨㄨㄨ (biríta).
- Noodigen (om nog wat te blijven), ㄨㄨ (sâmpá N° 1).
- Noodlot, ㄨㄨㄨㄨㄨ (takâdderé).
- Noodzakelijk, ㄨㄨㄨ (parâlloe), ㄨㄨㄨ (wâdĵí), ㄨㄨㄨ (hâroesóe).
- Nooit, ㄨㄨㄨ (mêmanḡ), ㄨㄨ (tînanḡ).
- Noorden, ㄨㄨㄨ (nâoeḡ), Sal. ㄨㄨㄨ (râha), ㄨㄨㄨ (râwa N° 1), ㄨㄨㄨ (wâra), ㄨㄨㄨ (âra N° 2).
- Noordster, ㄨㄨㄨ (wâra).
- Noordwaarts, ㄨㄨㄨ (âra N° 2).
- Norseh, ㄨㄨㄨㄨ (karôessoe), ㄨㄨㄨ (tâoe N° 1), ㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (nĵénĵeré), ㄨㄨㄨ (lâra N° 2), ㄨㄨㄨㄨ (séké N° 1), ㄨㄨㄨ (sâmmoe), ㄨㄨㄨㄨ (sâmmo N° 2).
- Nota, ㄨㄨㄨㄨ (oerânġi).
- Nu, ㄨㄨㄨ (ânne N° 2).
- Nu (eens), ㄨㄨㄨㄨ (kêre N° 2).
- Nu (dit, dan dat beginnen), ㄨㄨㄨ (râmbanḡ).
- Nuk, ㄨㄨㄨ (tĵôwa).
- Nut, ㄨㄨㄨ (gôena), ㄨㄨㄨ (boewá N° 4), ㄨㄨㄨ (mâtoe N° 1), ㄨㄨㄨ (toêdĵoe N° 1).
- Nuttig, ㄨㄨㄨ (mâtoe N° 1).

D.

- (klinker) O, (âná).
- O, ㄨ ㄨ (wâoe N° 1), ㄨ ㄨ (e), ㄨ ㄨ (o),
ㄨ ㄨ (âoe).
- Obstructie, ㄨ ㄨ ㄨ (kamámâllaŋg).
- Och (of), ㄨ ㄨ ㄨ (kâdé N° 1).
- Ochtend, ㄨ ㄨ ㄨ (barîbasá).
- (klinker), Oe, ㄨ ㄨ (âná).
- Oester, ㄨ ㄨ (tîraŋg N° 2).
- Oever, ㄨ ㄨ ㄨ (bônto).
- Of, ㄨ ㄨ (ka N° 2, lett. a), ㄨ ㄨ (poenŋg N° 2), ㄨ ㄨ
(poŋg N° 2), ㄨ ㄨ (pôenna N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(pônna), ㄨ ㄨ (de N° 1), ㄨ ㄨ (îya),
ㄨ ㄨ ㄨ (âre N° 1), ㄨ ㄨ (âla N° 1).
- Offer, ㄨ ㄨ (bâtja).
- Offerhande (voor de afgestorvenen), ㄨ ㄨ (ânj-
dja N° 2).
- Officier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lapêresé).
- Ofschoon, ㄨ (maŋg N° 2), ㄨ ㄨ (mâanna),
ㄨ ㄨ ㄨ (ârenŋg N° 2).
- Olie, ㄨ ㄨ (mînjá).
- Oliefant, ㄨ ㄨ (gâdjá).
- Oliepers, ㄨ ㄨ ㄨ (êpé N° 1).
- Olieschepper, ㄨ ㄨ ㄨ (séro N° 1).
- Onbekwaam, (voor de voortteling), ㄨ ㄨ ㄨ (kâwe).
- Ombuigen, ㄨ ㄨ (râmpá N° 1).
- Ombuigen (zacht), ㄨ ㄨ (kînjtjá).
- Ombuigen (geheel), ㄨ ㄨ ㄨ (dôkkó N° 2).
- Ombuigen (naar boven, bijv. een vinger), ㄨ ㄨ
(tjîmpá), ㄨ ㄨ (djîŋká).
- Omdat, ㄨ ㄨ (lânri), ㄨ ㄨ (lânriŋg), ㄨ ㄨ
(sâbá).
- Omdraaijen, ㄨ ㄨ (gîliŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (te-
kôlaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôteré N° 1),
ㄨ ㄨ ㄨ (ôente).
- Omgaan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêyó N° 2), ㄨ ㄨ
(lîlí N° 1).
- Omgeven, ㄨ ㄨ (kâllí N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bô-
loŋg N° 3), ㄨ ㄨ (tâmmoe N° 1), ㄨ ㄨ
(tjînjtjîŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (lîmpo), ㄨ ㄨ (lîliŋg),
ㄨ ㄨ (âraŋg N° 3).
- Omgeven (een boom met het een of ander, opdat
die niet beklommen of beschadigd worde),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômponŋg).
- Omgooijen, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlle N° 6).
- Omgorden, ㄨ ㄨ ㄨ (sîkó).
- Omhakken, ㄨ ㄨ ㄨ (bêla N° 1).
- Omhalen (allerlei), ㄨ ㄨ ㄨ (galâtjaŋg).
- Omheinen, ㄨ ㄨ (kâllí N° 4), ㄨ ㄨ (râbaŋg),
- Omheining, ㄨ ㄨ (kâllí N° 4), ㄨ ㄨ (bâra N° 1),
Sal. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôndo), ㄨ ㄨ ㄨ (êmba N° 1).
- Omheining (voor de graven), ㄨ ㄨ ㄨ (talôtoé
N° 2).
- Omhelzen, ㄨ ㄨ (râká N° 1).
- Omhouwen, ㄨ ㄨ ㄨ (bêla N° 1), ㄨ ㄨ (tâbaŋg),
ㄨ ㄨ (tâttá N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôto N° 2).
- Omkeeren, ㄨ ㄨ (gîliŋg), ㄨ ㄨ (bâlí N° 5),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boelênŋgkaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (boe-
lîntá), ㄨ ㄨ ㄨ (tôenŋgenŋg N° 1).

- (zich) Omkeeren, ʘ ʘ ʘ ʘ (séleŋg).
 (het gelaat) Omkeeren, ʘ ʘ ʘ ʘ (séleŋg).
 Omkijken, ʘ ʘ ʘ ʘ (saîle).
 Omkleedsel, ʘ ʘ ʘ ʘ (koêlí).
 Omkoopen, ʘ ʘ ʘ ʘ (sôsó N°. 1).
 Omkrullen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kalipônjĩjĩŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kalôcroé), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (balôlí), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (ĩjĩmpá).
 Omloopen (ergens), ʘ ʘ ʘ ʘ (gâla N°. 4).
 Omringen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bôlong N°. 3), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (ĩjĩnjĩjĩŋg).
 Omroeren, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (gâroe N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (lêyó N°. 2).
 Omrollen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (dôlí).
 Omschudden, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (nónó N°. 2).
 Omsingelen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (líyoenŋ N°. 1).
 Omslaan, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (tinômpañg).
 Omslag, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (soêsa).
 Omslingeren, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kâloé N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kâlasá N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (tekôlaŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (oêloé N°. 2).
 Omsluijeren, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bôwoŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (toêŋgkoesóe).
 Omvademen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râppa N°. 4).
 Omvallen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râba).
 Omvatten, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (tâmmoe N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râŋgká N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (rôkó N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (âlle).
 Omvatten (met de armen en kocsteren), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kalêké).
 Omverbuigen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râmpá N°. 1).
 (de wanden van een huis) Omverhalen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (êllá N°. 2).
 Omverrukken, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kâkká N°. 3).
 Omweg, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (djêko).
 Omwentelen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (dôlí).
 Omwinden, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kâloé N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kâlasá N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bábá N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (timpôlosó), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (oêloé N°. 2).
 (terdege) Omwinden, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (boêrasá).
 Omwringen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (tekôlaŋg).
 Omzetten (koopwaren), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (gíyó).
 Omzigtigheid, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (sarimânaŋg).
 Omzoomen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (oêmpóe N°. 1).
 Onaangenaamheid, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (soêsa).
 Onachtzaam, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bôdo), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (djĩli N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (lâle N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (salêderé), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (salôêbí).
 Onafgebroken, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râpá N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (si).
 Onafscheidelijk, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kalôela), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râpá N°. 1).
 Onbedachtzaam, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bêse).
 Onbedreven, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (pôkoló).
 Onbeduidend, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (roêpa N°. 1).
 Onbegrijpelijk, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râpí).
 Onbehoorlijk, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (kâmma N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (râtaŋg).
 Onbekrompen, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (lôŋggaŋg).
 Onbeleefd, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (âsseŋg N°. 2).
 Onbeneveld, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (lâpá N°. 1).
 Onbeschaafd, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bâttoe N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (mâtoc N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (âsseŋg N°. 2).
 Onbeschaamd, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (sirí N°. 1).
 Onbescheiden, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (maŋgâli), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (siŋgkôlo).
 Onbeschoft, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bôwaŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (dâŋgkoé), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (sôla N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (âsseŋg N°. 2).
 Onbeschroomd, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bênteré), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (barâni N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (sâlle N°. 2).
 Onbestendig, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bâlí N°. 5), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (tâunaŋg N°. 5), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (dôŋgkó N°. 2), ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (lêŋggaŋg).

- Onbesuisd, ㄨ ㄨ (íla N°. 2).
- Onbetamelijk, ㄨ ㄨ (kâmma N°. 2), ㄨ ㄨ (d̃jòèle).
- Onbewimpeld, ㄨ ㄨ (t̃jòkko).
- Onbewoond (streek), ㄨ ㄨ (s̃imbañg), ㄨ ㄨ (âllá N°. 3).
- Onbezonnen, ㄨ ㄨ (pâti N°. 1), ㄨ ㄨ (bêse), ㄨ ㄨ (t̃jída), ㄨ ㄨ (d̃jili N°. 1).
- Onbruikbaar, ㄨ ㄨ (boëwañg), ㄨ ㄨ (tòed̃joe N°. 1).
- Onbuigzaam, ㄨ ㄨ (kádoró).
- Onder, ㄨ ㄨ (t̃jádi), ㄨ ㄨ (ráwa N°. 1), ㄨ ㄨ (lâlañg N°. 1).
- Onderbuik, ㄨ ㄨ (bâne N°. 1).
- Onderdaan, ㄨ ㄨ (d̃jânañg), ㄨ ㄨ (roëroëñg), ㄨ ㄨ (âta N°. 1).
- Onderdanig, ㄨ ㄨ (taálló), ㄨ ㄨ (sâboeróe N°. 1).
- Onderdompelen, ㄨ ㄨ (d̃jállá N°. 4), ㄨ ㄨ (tállá N°. 6).
- Ondergaan, ㄨ ㄨ (t̃jini), ㄨ ㄨ (sáriñg N°. 1).
- Ondergaan (de Zon), ㄨ ㄨ (sárá N°. 9).
- Ondergang, ㄨ ㄨ (ôerĩng).
- Ondergeschikt, ㄨ ㄨ (d̃jânañg).
- Ondergeschikt (regenten), ㄨ ㄨ (bâte N°. 1).
- Onderhoorig, ㄨ ㄨ (êrañg).
- Onderhoorigheid, ㄨ ㄨ (bássí N°. 2).
- (over) Onderhouden, ㄨ ㄨ (tòenroëñg N°. 3).
- Onderkleed, ㄨ ㄨ (lâlañg N°. 1).
- Onderlaag, ㄨ ㄨ (lâpá N°. 1).
- Onderpand, ㄨ ㄨ (d̃jârré).
- Onderscheid, ㄨ ㄨ (marâcñg), ㄨ ㄨ (sálá N°. 7).
- Onderscheiden, ㄨ ㄨ (bâte N°. 1), ㄨ ㄨ (roëpa N°. 1), ㄨ ㄨ (sálá N°. 7).
- Onderschuiven, ㄨ ㄨ (gâñj̃djalá), ㄨ ㄨ (sôsó N°. 1).
- 't Onderste, ㄨ ㄨ (pôkó N°. 1), ㄨ ㄨ (pâdja N°. 4), ㄨ ㄨ (bâñgkēñg), ㄨ ㄨ (âte).
- (het) Onderste (boven), ㄨ ㄨ (tinômpañg), ㄨ ㄨ (rit̃joe).
- Ondersteunen, ㄨ ㄨ (gâssiñg N°. 2), ㄨ ㄨ (toëppoe), ㄨ ㄨ (toelá N°. 1), ㄨ ㄨ (ênteñg), ㄨ ㄨ (êwa N°. 2).
- Ondersteunen (op zijn arm), ㄨ ㄨ (tâñgkeré).
- Ondersteunen (iemand met hun velen), ㄨ ㄨ (lêma).
- Ondervinden, ㄨ ㄨ (boëntoeloé), ㄨ ㄨ (râsa N°. 1).
- Onderwereld, ㄨ ㄨ (peret̃wi).
- Onderwerpen, ㄨ ㄨ (pakaïya), ㄨ ㄨ (pinâwañg), ㄨ ㄨ (tócnoe), ㄨ ㄨ (tárâñgga), ㄨ ㄨ (taálló), ㄨ ㄨ (sômba), ㄨ ㄨ (sâboeróc N°. 1).
- Onderwijs, ㄨ ㄨ (âdjará).
- Onderwijzen, ㄨ ㄨ (kâna N°. 1), ㄨ ㄨ (goëroe), ㄨ ㄨ (âdjará).
- Onderzocken, ㄨ ㄨ (koesiñg), ㄨ ㄨ (parêssa), ㄨ ㄨ (tócntoëñg N°. 1), ㄨ ㄨ (sissiñg N°. 1), ㄨ ㄨ (âssa N°. 2).
- Ondeugend, ㄨ ㄨ (kôëmbalá), ㄨ ㄨ (kôdi N°. 1), ㄨ ㄨ (kât̃já N°. 2), ㄨ ㄨ (d̃jâmalá).
- Ondiep, ㄨ ㄨ (ambâwa).
- Ondiepte, ㄨ ㄨ (bâwo N°. 1), ㄨ ㄨ (êsá).
- Ondoordringbaar, ㄨ ㄨ (kâbá N°. 1).
- Ondoorgrondelijk, ㄨ ㄨ (toëbirí).
- Onduidelijk, ㄨ ㄨ (bôkki).

- Onecht, // ㄨ ㄨ (kádó N° 1), ㄨ ㄨ (boëni),
ㄨ ㄨ ㄨ (tjêrá), ㄨ ㄨ (sâla N° 1).
- Oncens, ㄨ ㄨ (roëwa), ㄨ ㄨ (sâla N° 6).
- Oneerlijk, ㄨ ㄨ (wâli N° 2).
- Oneven, ㄨ ㄨ ㄨ (gâssalá), ㄨ ㄨ (bâli N° 6).
- Ongaar, ㄨ ㄨ (mâta N° 2), ㄨ ㄨ (râssa N° 3).
- Ongelukkig, ㄨ ㄨ ㄨ (sârro N° 2).
- Ongeduldig, ㄨ ㄨ ㄨ (galêsa).
- Ongehoorzaam, ㄨ ㄨ ㄨ (dorâka).
- Ongelogen (komen), ㄨ ㄨ (roëroe N° 3).
- Ongelijk (getal), ㄨ ㄨ (bâli N° 6).
- Ongelijk (op of aflopend), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sarôso).
- Ongeloovig, // ㄨ ㄨ ㄨ (kâperé).
- Ongelukkig, ㄨ ㄨ ㄨ (bêta N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (nâ-
kasá), ㄨ ㄨ (d̃jâri), ㄨ ㄨ ㄨ (d̃jalâlânġ),
ㄨ ㄨ ㄨ (râpo N° 1).
- Ongeluk, // ㄨ ㄨ (kâmma N° 2), ㄨ ㄨ (pânrá),
ㄨ ㄨ (bâmbaṅġ), ㄨ ㄨ ㄨ (mâse), ㄨ ㄨ ㄨ
(tjîna N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (tjilâka).
- Ongelukskind, // ㄨ ㄨ ㄨ (kârassá N° 2), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (râpo N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (soëloe N° 2).
- Ongemanierd, ㄨ ㄨ (d̃jâwa).
- Ongemerkt, ㄨ ㄨ (sânnaṅġ).
- Ongeneeselijk, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlle N° 5).
- Ongoorloofd, ㄨ ㄨ ㄨ (hállalá).
- Ongepast, ㄨ ㄨ ㄨ (d̃jôêle).
- Ongeredderd, ㄨ ㄨ ㄨ (rômpa).
- Ongeroepen (komen), ㄨ ㄨ (roëroe N° 3).
- Ongesehikt, ㄨ ㄨ (toëd̃joe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (îtó).
- Ongesehonden, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppará).
- Ongestoord, ㄨ ㄨ ㄨ (tinâoe).
- Ongeveer, // ㄨ ㄨ (kîra), ㄨ ㄨ (râga N° 2).
- Ongevoelig, ㄨ ㄨ ㄨ (gâmalá), ㄨ ㄨ (pârraṅġ
N° 4).
- Ongevoelig (ongemerkt), ㄨ ㄨ (sânnaṅġ).
- Ongewoon, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômo N° 1).
- Onhandig, // ㄨ ㄨ ㄨ (kaîri).
- Onharig (paddie), ㄨ // (bâkká N° 2).
- Onjuist, ㄨ ㄨ ㄨ (lâmboesóe N° 1).
- Onkosten, ㄨ ㄨ ㄨ (balânġd̃ja), ㄨ ㄨ // ㄨ ㄨ ㄨ
(ôṅġkosó).
- Onkruid, ㄨ // (roëkóe N° 1).
- Onkwetsbaar, // ㄨ ㄨ (kâbalá), ㄨ ㄨ ㄨ (têpoe).
- Onnoozel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pônġgoró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(tôlo), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dônġgó).
- Onophoudelijk, ㄨ ㄨ (poëpóe N° 1), ㄨ ㄨ
(toëṅġgoe), ㄨ ㄨ (tâppóe N° 2), ㄨ ㄨ (toë-
roé), ㄨ ㄨ ㄨ (rêké N° 1), ㄨ ㄨ (râpá
N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêresé), ㄨ (sa N° 2),
ㄨ ㄨ (sîmbaṅġ), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Onophoudelijk (vervolgen), ㄨ ㄨ (tîti N° 3).
- Onopmerkzaam, ㄨ ㄨ (d̃jâmpaṅġ N° 1), ㄨ
ㄨ ㄨ (âpasá).
- Onpartijdig, ㄨ ㄨ (tânġa), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo).
- Onpeilbaar, ㄨ ㄨ (râpí).
- Onraad, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ônará).
- Onregt, ㄨ ㄨ // (tjêkka), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmboesóe
N° 1).
- Onrein, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (roëmoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (râmas-
sá N° 3), ㄨ ㄨ (hâraṅġ).
- Onrijp, ㄨ ㄨ (mâta N° 2), ㄨ ㄨ (râssa).
- Onrust, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (roemêsa), ㄨ ㄨ (rîsa).
- Onrustig, ㄨ ㄨ (gâroe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (galêsa),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (roemêsa), ㄨ ㄨ (rîndaṅġ), ㄨ ㄨ
(rîsa), ㄨ ㄨ ㄨ (sapîri), ㄨ ㄨ (sânnaṅġ).
- Ons, ㄨ (maṅġ N° 1), ㄨ (ta N° 4).
- Onsehuldig, ㄨ // ㄨ (tânġkasá), ㄨ ㄨ ㄨ
(tjîyo).
- Onsterfelijk, ㄨ ㄨ ㄨ (tâlassá N° 2).
- Onsterk, ㄨ ㄨ (gâra N° 1).

- Onstuimig, ㄉㄨㄛ (roêssá N°. 2).
 Ontberen, ㄨㄛ (sábi N°. 2).
 Ontbieden, ㄨㄛㄨㄛ (kiyó).
 Ontbijt, ㄉㄨㄛ (báttañg N°. 2), ㄨㄛㄨ (lâpá N°. 1).
 Ontbijten, ㄉㄨㄛㄨㄛ (baribasá).
 Ontbinden, ㄨㄛㄨㄛㄨ (pôkará), ㄨㄛㄨㄛ (lâkkasá).
 Ontbinden (het verbond), ㄨㄛㄨㄛㄨ (pôle N°. 2).
 Ontblooten, ㄨㄛㄨㄨㄨ (sôlará).
 Ontbolsteren, ㄨㄛㄨㄛ (lôssa).
 Ontbreken, ㄨㄛㄨㄨ (kôerañg).
 Onteerd, ㄉㄨㄛ (bâwañg N°. 1).
 Onteeren, ㄨㄛㄨ (gâroe N°. 2), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (rôkkó N°. 4), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (lônḡkó N°. 1).
 Onterven, ㄨㄛㄨㄨㄨ (roêroesóe N°. 1).
 Ontevreden, ㄨㄛㄨㄨ (dĵálló).
 Ontfermen, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (karimânañg), ㄨㄛㄨㄨㄨ (mâse), ㄨㄛㄨㄨㄨ (rikoñg).
 Ontgaan, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (lêppoesóe), ㄨㄛㄨㄨ (lîli N°. 2), ㄨㄛㄨ (sálá N°. 7).
 Ontgelden, ㄨㄛㄨㄨㄨ (sâwalá).
 Ontginnen, ㄨㄛㄨㄨㄨ (pôka N°. 2).
 Ontglijden, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (lêppoesóe).
 Onthaal, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (towâna).
 Onthalen, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (towâna).
 Onthoofden, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (pôloñg), ㄉㄨㄛ (bâtta N°. 5).
 Onthutst, ㄨㄛㄨㄨㄨ (bêñgo), ㄨㄛㄨㄨ (dĵânná N°. 2).
 Ontijdig, ㄨㄛㄨ (sâla N°. 1).
 Ontkennen, ㄨㄛㄨㄨㄨ (sânḡkalá N°. 3), ㄨㄛㄨㄨㄨ (sâssalá N°. 1).
 Ontkomen (aan), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (salêwañg N°, 1).
 Ontkurken, ㄉㄨㄛㄨ (boéboe N°. 1).
 Ontladen, ㄉㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (bônḡkará), ㄨㄛㄨㄨㄨ (loêrañg).
 (gesehut) Ontladen, ㄨㄛㄨㄨㄨ (lânḡe N°. 3).
 Ontleden, ㄨㄛㄨㄨㄨ (pôka N°. 1).
 Ontloopen, ㄨㄛㄨㄨㄨ (salísi).
 Ontluiken, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (kômboñg), ㄉㄨㄛㄨㄨㄨ (bâkkará N°. 2), ㄨㄛㄨㄨㄨ (tĵoelá).
 Ontmannen, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (kabiri).
 Ontmoeten, ㄉㄨㄛㄨㄨㄨ (boêntoeloe), ㄨㄛㄨㄨㄨ (toê-dĵoe N°. 1), ㄨㄛㄨㄨㄨ (tĵiní), ㄨㄛㄨㄨㄨ (dĵâma N°. 1), ㄨㄛㄨㄨㄨ (roêppa N°. 2), ㄨㄛㄨㄨㄨ (lîma N°. 1).
 Ontmoeting, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (sêro N°. 2).
 Ontnemen, ㄨㄛㄨㄨ (ráboe N°. 1), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (roê-roesóe N°. 1), ㄨㄛㄨㄨ (sâla N°. 6), ㄨㄛㄨㄨㄨ (âlle).
 (met geweld) Ontnemen, ㄨㄛㄨㄨㄨ (râppoëñg).
 Ontroeren, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (kâlassá N°. 2).
 Ontrollen, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (kâkkará N°. 1), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (soëñgke).
 Ontroostbaar, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (salêyoró).
 Ontrooven, ㄨㄛㄨㄨㄨ (ráboe N°. 1).
 Ontrouw, ㄉㄨㄛㄨㄨ (bâli N°. 5), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (do-râka).
 Ontrouw (aan), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (soêwili), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (ônó).
 (het land) Ontruimen, ㄨㄛㄨㄨㄨ (bêta N°. 3).
 Ontrukken, ㄨㄛㄨㄨㄨ (ráboe N°. 1).
 Ontschepen, ㄉㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (bônḡkará).
 Ontschuldigen, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (sâssalá N°. 1).
 Ontslaan, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (lâppassá), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (lêbasá), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (soêloe N°. 1).
 Ontslapen, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (tînro), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (ênañg).
 Ontspanning, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (têne).
 Ontstaan, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (tímbo), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨ (dĵâri).
 Ontsteken, ㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (toênoc).
 Ontsteking (oog), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (bitĵêkañg).

- Ontstelen, ɛ ʌ ʌ ʌ (bôko N°. 1).
- Ontstellen, ʌ ʌ ɛ ʌ (kalábó), ʌ ʌ ʌ ʌ (kál-
lassá N°. 2), ɛ ʌ ʌ (bânṅka N°. 2), ʌ ɛ ʌ ʌ
(bênronṅ), ʌ ʌ ʌ ʌ (lômpo).
- Ontstoken (van oogen), ʌ ʌ ʌ (tjâpé).
- Ontstoken (van oogleden), ʌ ʌ ʌ ʌ (d̃jéd̃jé).
- (zieh zelve aan de zaak) Onttrekken, ʌ ʌ
(sôelóe N°. 1), ʌ ʌ ʌ (âlle).
- Onttroonen, ʌ ʌ ʌ ʌ (lêssó N°. 2).
- Ontucht, ʌ ʌ ʌ (soëndalá).
- Ontuechtig, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (paralênte), ʌ ʌ ʌ
(soëndalá).
- Ontvallen, ʌ ʌ ʌ ʌ (garôtoesóe), ɛ ʌ ʌ
(bôeroesóe).
- Ontvangen, ʌ ʌ (gâppa), ʌ ʌ ʌ (tarîma),
ʌ ʌ (lîma N°. 1).
- Ontvanger, ɛ ʌ ʌ (bandâra).
- Ontvlammen, ɛ ʌ ʌ (bôlá N°. 1).
- Ontvlieden, ʌ ʌ (lâyaṅ N°. 1), ʌ ʌ (sâ-
yaṅ).
- Ontvrouwen, ʌ ʌ ʌ (soênṅke).
- Ontvreijen, ʌ ɛ (ráboe N°. 1), ʌ ʌ ʌ (âlle).
- Ontwaken, ɛ ʌ (bânṅgoeṅ), ʌ ʌ (ñjâriṅ),
ʌ ʌ (sâriṅ N°. 2).
- Ontwarren, ʌ ʌ ʌ (lâkkasá).
- Ontweldigen, ʌ ɛ (ráboe N°. 1).
- Ontwerp, ʌ ʌ (toédjoe N°. 1).
- Ontwifelbaar, ɛ ʌ (bâta N°. 2).
- Ontwortelen, ʌ ʌ ʌ (ôkká).
- Ontzadelen, ʌ ʌ (sâla N°. 6).
- Ontzag, ʌ ʌ ʌ (kârrassá N°. 2), ʌ ʌ (sîrí
N°. 1), ʌ ʌ (âlí N°. 3), ʌ ʌ (âsi N°. 1).
- Ontzeggen (het land), ʌ ʌ ʌ (tôla N°. 2).
- Ontzeggen (den toegang), ʌ ʌ ʌ ʌ (ôṅko).
- Ontzenuwen, ʌ ʌ ʌ (sâoeróe).
- Ontzetten, ʌ ʌ ɛ ʌ ʌ (galimboêwará), ʌ
ʌ (sâla N°. 6).
- Ontzien, ʌ ʌ ʌ ʌ (karimânaṅ), ʌ ʌ ʌ
(lâñj̃d̃jo), ʌ ʌ (âlí N°. 3).
- Onuitsprekelijk, ʌ ʌ ʌ (âsseṅ N°. 2).
- Onvast, ʌ ʌ ʌ ʌ (lôlloṅ N°. 4).
- Onvast (slapen), ʌ ʌ (d̃jâṅgaṅ N°. 1).
- Onveranderlijk, ʌ ʌ ʌ (îra N°. 2).
- Onverbeterlijk, ʌ ʌ ʌ ʌ (sêṅgalá).
- Onverbiddelijk, ʌ ʌ ʌ ʌ (kâdoró).
- Onverdeeld (liefde), ʌ ɛ (sîmbaṅ).
- Onverdeeld (voor iets zorgen, of waken), ʌ ʌ
(toêṅga).
- Onvergeeflijk, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (pôpporó).
- Onvergenoegd, ʌ ʌ ʌ (ṅgôwa N°. 1).
- Onvermengd, ʌ ʌ (lâpá N°. 2).
- Onvermogen, ʌ ʌ (râpí).
- Onversaagd, ɛ ʌ (bâta N°. 2).
- Onverschillig, ʌ ʌ (pâllá N°. 5), ɛ ʌ (bâraṅ
N°. 1), ʌ ʌ (d̃jâmpaṅ N°. 1), ʌ ʌ (d̃jîli
N°. 1), ʌ ɛ (lâba N°. 3), ʌ ʌ (sâyaṅ),
ʌ ʌ ʌ (sôla N°. 2).
- Onverschrokken, ʌ ʌ ʌ (rêwa), ʌ ʌ ʌ (lâki),
ʌ ʌ (lâsa N°. 3).
- Onverstand, ɛ ʌ ʌ (bânṅo N°. 1).
- Onverwaecht, ʌ ʌ (sâna N°. 1).
- Onverwachts, ɛ ʌ ʌ (bânṅkaṅ), ʌ ʌ ɛ ʌ (lôm-
boṅ N°. 2).
- Onverzadelijk, ʌ ʌ (lâd̃joe N°. 1).
- Onverzettelijk, ʌ ʌ (tântaṅ N°. 1).
- Onvoegzaam, ʌ ʌ ʌ (d̃jôele), ʌ ʌ (râtaṅ).
- Onvoorzigtig, ʌ ʌ ʌ ʌ (rôñj̃d̃jo).
- Onvriendelijk, ʌ ʌ (tâoe N°. 1).
- Onvruchtbaar, ɛ ʌ ʌ (bîkasá), ʌ ʌ ʌ
(mômmonṅ), ʌ ʌ ʌ (rôsó), ʌ ʌ (âná).

- Onwaar, ㄩ ㄩ (kâmma N°. 2).
- Onwederstaanbaar, ㄨ ㄨ ㄨ (gañggâla), ㄨ ㄨ
(lâwa N°. 1), ㄨ ㄨ (sîmbaṅg).
- Onwetend, ㄨ ㄨ ㄨ (dôṅgó).
- Onzeker, ㄨ ㄨ (îra).
- Onzichtbaar, ㄨ ㄨ ㄨ (lêṅgóe), ㄨ ㄨ (lîmboeṅg),
ㄨ ㄨ (lîmroeṅg N°. 1).
- Onzichtbaar (poel), ㄨ ㄨ (lôewaṅg).
- Onzijdig, ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo).
- Onzin, ㄨ ㄨ (mâoe).
- Onzinnig, ㄨ ㄨ ㄨ (bâṅgo N°. 1).
- Onzuiver, ㄨ ㄨ ㄨ (nâdjisí).
- Oog, ㄨ ㄨ (mâta N°. 1).
- Oog (eener naald), ㄨ ㄨ (dĵâroeṅg N°. 1).
- (in het) Oog (houden), ㄨ ㄨ ㄨ (âsseṅg N°. 2).
- Oogappel, ㄨ ㄨ ㄨ (lîseré).
- Oogenblik, ㄨ ㄨ ㄨ (kâde N°. 2), ㄨ ㄨ (kîda),
ㄨ ㄨ (lîtjâ), ㄨ ㄨ (lâlœ).
- (voor een) Oogenblikje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sinam-
pêré).
- Oogenblikkelijk, ㄨ ㄨ ㄨ (lâlo N°. 1).
- Ooglonken, ㄨ ㄨ ㄨ (kîda).
- Oogmerk, ㄨ ㄨ ㄨ (koênĵdĵoeṅg), ㄨ ㄨ (toédĵoe
N°. 1), ㄨ ㄨ (nîyâ N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (rô-
roṅg).
- Oogst, ㄨ ㄨ ㄨ (kâtto N°. 1), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ
(iṅgâla).
- Oogzalf, ㄨ ㄨ (tĵállâ N°. 3).
- Ook, ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N°. 2), ㄨ ㄨ (tōṅg N°. 2).
- (wie) Ook, ㄨ ㄨ ㄨ (âre N°. 1).
- (hoe) Ook, ㄨ ㄨ ㄨ (âre N°. 1).
- Oom, ㄨ ㄨ ㄨ (pôeto), ㄨ ㄨ ㄨ (poerîna),
ㄨ ㄨ (poêwaṅg), ㄨ ㄨ ㄨ (mâṅgge).
- Oor, ㄨ ㄨ ㄨ (tôli).
- Oordeel, ㄨ ㄨ (tĵîní).
- Oordeelsdag, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(yaômile-âhirá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(âhirî-dĵa-
mâṅg).
- Oorleletje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêkó N°. 3).
- Oorlepeltje, ㄨ ㄨ ㄨ (kâí).
- Oorlog, ㄨ ㄨ ㄨ (boêndóe N°. 1).
- Oorlogen, ㄨ ㄨ ㄨ (boêndóe N°. 1).
- Oorlogsvaartuig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (korôwisí).
- Oorlogsverklaring, ㄨ ㄨ ㄨ (tîmoe).
- Ooring, ㄨ ㄨ ㄨ (bâṅgkará), ㄨ ㄨ ㄨ (ântiṅg).
- Oorsprong, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (bât-
toe N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (oêloe N°. 1).
- Oorspronkelijk (niet van vreemde natiën ontleend),
ㄨ ㄨ ㄨ (oêloe N°. 1).
- Oorversiersel, ㄨ ㄨ ㄨ (soêbaṅg).
- Oorvijs, ㄨ ㄨ ㄨ (tampîliṅg).
- Oorworm, ㄨ ㄨ ㄨ (tôli), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôló
N°. 1).
- Oorzaak, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ
(mânĵdĵeṅg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôtó N°. 1), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (tête N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lânri), ㄨ ㄨ (sâbâ
N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (oêroe N°. 1).
- 't Oosten, Bonth. ㄨ ㄨ (riṅgaṅg N°. 2), ㄨ ㄨ
(râya).
- Oostmoeson, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tîmoró).
- Oostzijde, ㄨ ㄨ ㄨ (âṅgîṅg).
- Op (boven), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tômpó), ㄨ (ri).
- Op (eens), ㄨ ㄨ ㄨ (kâli N°. 1).
- Op (niet meer voorhanden), ㄨ ㄨ ㄨ (lâboesóe),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têppoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (tĵâppóe).
- Opbergen, ㄨ ㄨ ㄨ (pâtassá N°. 2), Bonth.
ㄨ ㄨ ㄨ (rârasá N°. 2), ㄨ ㄨ (sâmpaṅg
N°. 3).
- Opbreken, ㄨ ㄨ ㄨ (boêboe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âṅgkâ
N°. 1).

- Opbrengen, ʘ ʘ ʘ ʘ (bêmbēng), ʘ ʘ ʘ ʘ (ângká N° 1).
- Opbrengst, ʘ ʘ ʘ ʘ (wâselé), ʘ ʘ ʘ ʘ (soempampâla).
- Opdat, ʘ (na N° 1, lett. b.), ʘ ʘ ʘ ʘ (sol-lâna N° 1).
- Opdissehen, ʘ ʘ (tâla N° 2).
(ergens) Opdoen, ʘ ʘ ʘ ʘ (sâdoró).
- Opdragen (eten), ʘ ʘ ʘ ʘ (bêmbēng), ʘ ʘ ʘ ʘ (ângká N° 1).
- Opdragen (gelasten), ʘ ʘ ʘ (soéro).
- Opdragen (regering), ʘ ʘ ʘ (rângká N° 1), ʘ ʘ (lâlañg N° 2).
- Opdrijven, ʘ ʘ ʘ (boêwañg), ʘ ʘ ʘ (êmba N° 2).
- Opdringen, ʘ ʘ (râra N° 1).
- Opdroogen, ʘ ʘ (mâra N° 1), ʘ ʘ (tâppóe N° 2), ʘ ʘ (títí N° 2), ʘ ʘ ʘ ʘ (nôno N° 1), ʘ ʘ ʘ ʘ (âmasá), ʘ ʘ ʘ ʘ (êsá).
- Open, ʘ ʘ ʘ ʘ (boêkará), ʘ ʘ ʘ ʘ (soêñgke).
- Open (pudendum), ʘ ʘ (pâtjî).
- Openbaar, ʘ ʘ ʘ ʘ (boêwará), ʘ ʘ ʘ ʘ (tâmpará), ʘ ʘ ʘ (tâlle N° 2).
- Openbaren (geheim), ʘ ʘ ʘ ʘ (bôngkará), ʘ ʘ ʘ ʘ (soêñgke).
- Openen, ʘ ʘ ʘ ʘ (kâkkasá), ʘ ʘ ʘ ʘ (kârañg N° 3), ʘ ʘ (ngânga), ʘ ʘ (tîmbá N° 2), ʘ ʘ ʘ ʘ (soêñgke), ʘ ʘ ʘ ʘ (sêngkará).
- Openen (oogen), ʘ ʘ ʘ (îllá N° 3).
- (zieh)Openen, ʘ ʘ ʘ (sâbalá), ʘ ʘ ʘ (îllá N° 3).
- Opening, ʘ ʘ ʘ ʘ (gâro), ʘ ʘ (bâba N° 2), ʘ ʘ (bâwa N° 1), ʘ ʘ (tîmoenñg), ʘ ʘ (tîntiñg), ʘ ʘ (sâbañg N° 1).
- Opening (in de vloer), ʘ ʘ ʘ ʘ (tjîko).
- Openmaken, ʘ ʘ ʘ ʘ (loêka N° 1).
- (half of gedeeltelijk losmaken), Openmaken, ʘ ʘ ʘ ʘ (sôsará).
- Openseheuren, ʘ ʘ ʘ (sâppe N° 2).
- Openslaan, ʘ ʘ ʘ ʘ (kâkkasá), ʘ ʘ ʘ ʘ (sêngkará).
- Opensnijden (visch), ʘ ʘ ʘ (ômbañg).
- Opensperren, ʘ ʘ (ngânga).
- Opfrissehing, ʘ ʘ (ñjâmañg).
- Opgaan, ʘ ʘ (boêwá N° 3), ʘ ʘ ʘ (nâí N° 1), ʘ ʘ ʘ (oêmba).
- Opgeblazen, ʘ ʘ ʘ ʘ (bôrró N° 3), ʘ ʘ ʘ ʘ (tâmpo N° 1), ʘ ʘ ʘ ʘ (lâssó N° 3), ʘ ʘ ʘ ʘ (îrí).
- Opgeld, ʘ ʘ (bâsi N° 1).
- Opgezet, ʘ ʘ (sô).
- Opgooijen (een balletje), ʘ ʘ (dñjângañg N° 1).
- Opgroeijen, ʘ ʘ (bâkká N° 2).
- Ophalen, ʘ ʘ ʘ ʘ (bôngkará), ʘ ʘ (bântoenñg).
- Ophalen (rook bijv., of water), ʘ ʘ ʘ ʘ (îsó).
- Ophanden, ʘ ʘ ʘ ʘ (sêppé N° 2).
- Ophangen (om te luchten of te droogen), ʘ ʘ ʘ ʘ (ângiñg).
- Opheffen, ʘ ʘ ʘ (boêwá N° 3).
- Opheffen (dreigend), ʘ ʘ ʘ (âñdjâ N° 1).
- Opheischen, ʘ ʘ (bântoenñg).
- Ophelderen, ʘ ʘ ʘ ʘ (sîngará N° 1).
- Ophoogen (weg), ʘ ʘ (bâtá N° 3).
- Ophoopen, ʘ ʘ (tâamboenñg), ʘ ʘ (oêtoenñg).
- Ophouden, ʘ ʘ ʘ (kândoe), ʘ ʘ ʘ (pârañg N° 2), ʘ ʘ (tâppóe N° 2), ʘ ʘ (sâla N° 6), ʘ ʘ (âri N° 2), ʘ ʘ ʘ ʘ (dñjôkkó N° 1), ʘ ʘ (ândañg).
- Opium, ʘ ʘ (sîla), ʘ ʘ ʘ ʘ (apiyoenñg).
- (toebereide) Opium, ʘ ʘ ʘ ʘ (tênngko), ʘ ʘ ʘ ʘ (tjândoe).

- Opiumpijp, ㄨ ㄏ ㄥ ㄨ (têngko).
- Opjagen, ㄨ ㄨ ㄨ (gâgará), ㄨ ㄨ (gârra N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (ôndañg N° 1).
- Opkijken, ㄨ ㄨ ㄨ (tĩngâra), ㄨ ㄨ ㄨ (tjôngga).
- Opklimmen, ㄨ ㄨ (đjĩnđjĩng), ㄨ ㄨ (nái
N° 1).
- Opkoken (en zuiveren) goud, ㄨ ㄨ ㄨ (sâppoeróe).
- Opkomen, ㄨ ㄨ (ôemba).
- Opkomen, (maan), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (simômbó),
Bonth. ㄨ ㄨ ㄨ (soemârá).
- Opligten, ㄨ ㄨ ㄨ (kĩngkiñg), ㄨ ㄨ (boêwá
N° 3), ㄨ ㄨ (âñgká N° 1), ㄨ ㄨ (âñgkĩ
ㄨ ㄨ (ĩngkĩ).
- Opligten (iets zwaars met een bamboe), ㄨ ㄨ ㄨ
(soelíbá).
- (eene hoogte) Oploopen, ㄨ ㄨ (toêppoe).
- Opmaken, ㄨ ㄨ (tâba N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lâboe-
sóe), ㄨ ㄨ ㄨ (lêttá N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lê-
tjông).
- Opmerken, ㄨ ㄨ ㄨ (baritjâlla), ㄨ ㄨ (tjĩní),
ㄨ ㄨ (ĩngá).
- Opmerkzaam, ㄨ ㄨ ㄨ (âpasá).
- Opnemen, ㄨ ㄨ ㄨ (bêmbeñg), ㄨ ㄨ ㄨ (âñgkĩ),
ㄨ ㄨ ㄨ (ĩngkĩ), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Opnemen (dreigend), ㄨ ㄨ (âñđjâ N° 1).
- Opnemen (bevatten), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Opnemen (iemand met hun velen), ㄨ ㄨ ㄨ
(lêma).
- Opnemen (in), ㄨ ㄨ (lâlañg N° 1).
- Opnoemen, ㄨ ㄨ (tâppoe N° 3).
- Oppassen, ㄨ ㄨ (kâmpĩ), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kala-
wâki), ㄨ ㄨ ㄨ (bôloñg N° 3) ㄨ ㄨ ㄨ
(toemâniñg N° 1), ㄨ ㄨ (toêtoe N° 1),
ㄨ ㄨ (đjâga), ㄨ ㄨ (râka N° 2), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (rêtesé N° 2).
- Oppassen (een kind), ㄨ ㄨ (ĩnti N° 2).
- Oppassen (een zieke), ㄨ ㄨ ㄨ (êná), ㄨ ㄨ ㄨ
(âeñg N° 1).
- Oppasser, ㄨ ㄨ (kâmpĩ), ㄨ ㄨ (râka N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (sariyañg).
- Opperhoofd, ㄨ ㄨ (oêloe N° 1).
- Oppervlakkig, ㄨ ㄨ (lâtañg).
- Oppervlakte, ㄨ ㄨ ㄨ (tômpó).
- Opproppen, ㄨ ㄨ ㄨ (bôkkó N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(rôró N° 1), ㄨ ㄨ (âssá N° 4).
- Opproppen (met eten), ㄨ ㄨ ㄨ (tjâkkó N° 3).
- Oprapen, ㄨ ㄨ (râppoerñg).
- Opregt, ㄨ ㄨ ㄨ (boêđjoeeróe), ㄨ ㄨ ㄨ (bâoe-
sóe N° 1), ㄨ ㄨ (tântañg N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ
(tinôelóe), ㄨ ㄨ ㄨ (tôđj. ñg), ㄨ ㄨ ㄨ
(toêloesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (đjôeroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ
(lâmboesóe N° 1), ㄨ ㄨ (âĩ).
- Opregtheid, ㄨ ㄨ ㄨ (lâmboesóe).
- Oprijsen, ㄨ ㄨ ㄨ (rimboêwá), ㄨ ㄨ ㄨ (lim-
boêwá), ㄨ ㄨ ㄨ (simômbó), Bonth.
ㄨ ㄨ ㄨ (soemârá).
- Oprigten, ㄨ ㄨ (bâñgoeñg), ㄨ ㄨ (boêwá N° 3),
ㄨ ㄨ (tânañg N° 3).
- Oprispen, ㄨ ㄨ ㄨ (têrá).
- Oprisping, ㄨ ㄨ ㄨ (kôwá N° 2).
- Oproer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gêgeré).
- Oproerig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dorâka).
- Oprollen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâlóe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ka-
loêróe), ㄨ ㄨ ㄨ (kôwĩ), ㄨ ㄨ ㄨ (kôĩ),
ㄨ ㄨ ㄨ (gôeloeñg), ㄨ ㄨ ㄨ (bâlóe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
ㄨ (balólĩ), ㄨ ㄨ ㄨ (tjôelañg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(lólĩ N° 2).
- Oprollen (het zeil), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêló), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(balâdoñg).
- Opruijing, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêđjará N° 1).

- Oprukken, 〇 〰 〇 〰 (sôssonǵ N°. 1).
 Opscheppen, 〰 〰 〰 (kîmboǵ), 〇 〰 (sânroé).
 Opschieten, 〰 〰 〰 (tîmbo N°. 1).
 Opschieten (bijv. touw), 〰 〰 〰 〰 〰 〰 (lêǵkeré).
 (zieh gaarne) Opselikken, 〰 〰 〰 (dǵâbe).
 Opschrift (van een brief), 〰 〰 〰 (alâmá).
 Opschrikken, 〰 〰 〰 〰 (kêndé).
 Opschrijven, 〰 〰 〰 〰 (lêkó N°. 3).
 Opshudding, 〰 〰 〰 (riyá N°. 2).
 Opshuiven (een weinig), 〰 〰 〰 〰 (lêse N°. 1),
 〰 〰 〰 〰 〰 (lêsseré).
 Opsieren, 〰 〰 (râmbá N°. 1), 〰 〰 〰 (lâbirí).
 Opsluiten, 〰 〰 〰 (koêroenǵ), 〰 〰 〰 (ta-
 rôenǵkoe).
 Opslurpen, 〰 〰 〰 (îsó).
 Opsmukken, 〰 〰 〰 〰 (bêlo N°. 1), 〰 〰 (râmbá
 N°. 1).
 Opsnuiven, 〰 〰 〰 (îsó).
 Opspatten, 〰 〰 (sîmboenǵ).
 Opsporeu, 〰 〰 (toélá N°. 2).
 Opspringen, 〰 〰 〰 (kîmboǵ), 〰 〰 (loêm pá
 N°. 1), 〰 〰 (sîmboenǵ).
 Opstaan, 〰 〰 (bânǵoenǵ).
 (de dag der) Opstanding, 〰 〰 〰 〰 (kiyâmá),
 〰 〰 〰 〰 (âhiri-dǵjamânǵ).
 Opstapelen, 〰 〰 〰 〰 (ballâboeroé), 〰 〰 (tâm-
 boenǵ), 〰 〰 〰 (róró N°. 1), 〰 〰
 (lânǵga), 〰 〰 〰 〰 (lâmporó), 〰 〰
 〰 〰 (lônǵdǵjô).
 Opstapelen (tot), 〰 〰 (soêroenǵ).
 Opstellen (een brief, een gedicht), 〰 〰 (kâranǵ
 N°. 1), 〰 〰 (pâhanǵ).
 Opstijgen, 〰 〰 (dǵjîndǵjîǵ), 〰 〰 〰 (sa-
 lôekóé).
 Opstookten, 〰 〰 〰 (oêdǵjá).
 Opteekenen, 〰 〰 〰 (bôlí).
 Optellen, 〰 〰 〰 (dǵjoemâlla), 〰 〰 〰 (sêre
 N°. 1).
 Optillen, 〰 〰 〰 (ânǵká N°. 1).
 Optreden (getuigen), 〰 〰 〰 〰 (ên tenǵ).
 Optrekken, 〰 〰 〰 〰 (bônǵkará), 〰 〰 〰 (bân-
 toenǵ), 〰 〰 〰 (bêsó), 〰 〰 〰 (sôssonǵ
 N°. 1), 〰 〰 〰 (îǵkí), 〰 〰 〰 (îsó).
 Optrekken (wenkbraauwen), 〰 〰 〰 〰 (kîdo).
 Optrekken (armen en beenen; bijv. gebezigd van
 kinderen, die slapen), 〰 〰 〰 〰 〰 (kalênǵ-
 kenǵ N°. 1).
 Opvangen, 〰 〰 (gâppa), 〰 〰 (tîmanǵ N°. 1),
 〰 〰 (târa N°. 1).
 Opvangen (de toonen), 〰 〰 〰 (âlle).
 Opvaren, 〰 〰 (nâí N°. 1), 〰 〰 〰 (an-
 tâma).
 Opvatten, 〰 〰 (gâppa).
 Opveilen, 〰 〰 (nâí N°. 1).
 Opvliegend, 〰 〰 〰 (bôssonǵ), 〰 〰 (sârnanǵ
 N°. 2).
 Opvolgen, 〰 〰 〰 (pinâwanǵ), 〰 〰 〰 (tôla
 N°. 1), 〰 〰 〰 〰 (tôlonǵ N°. 4).
 (zieh) Opvreten (van nijd), 〰 〰 〰 (lânǵgiri).
 Opvullen, 〰 〰 (râssi).
 Opwassen, 〰 〰 (toêdǵjoe N°. 1).
 Opwekken, 〰 〰 (bânǵoenǵ), 〰 〰 (îrí).
 Opwellen, 〰 〰 〰 〰 〰 (bônǵtǵjoró), 〰 〰 〰 〰
 (timboêboeroé), 〰 〰 〰 〰 (timboêsenǵ), 〰
 〰 〰 (rimboêwá), 〰 〰 〰 (limboêwá),
 〰 〰 (oêmbe).
 Opwinden, 〰 〰 〰 (poêtará).
 (zieh) Opwinden, 〰 〰 (nâí N°. 1).
 Opzadelen, 〰 〰 〰 (pâke), 〰 〰 〰 (palâna),
 〰 〰 (lâpá N°. 1).

- Opzet, ㄨ ㄨ (koênjđjoeng).
- Opzetten (oprigten), ㄨ ㄨ (bângeoeng).
- Opzetten (spel), ㄨ ㄨ (tânnaeng N°. 3).
- Opzetten (de kiel), ㄨ ㄨ (tônraeng).
- (komen) Opzetten, ㄨ ㄨ (roëntoeng).
- Opzetten (de draden), ㄨ ㄨ ㄨ (âne N°. 1).
- Opzetten (ergens), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâdoró).
- (zieh) Opzetten (opzwellen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ênteng).
- Opzien, ㄨ ㄨ ㄨ (tîngâra).
- Opziener, ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N°. 1).
- (ten) Opzigte (van), ㄨ (ri).
- Opzigter, ㄨ ㄨ (tânra N°. 1).
- Opzijn (bijna), ㄨ ㄨ ㄨ (pâppará N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ (rêpa N°. 2).
- Opzwellen, ㄨ ㄨ (kâmbaeng), ㄨ ㄨ ㄨ (moek-koelóe), ㄨ ㄨ (sô), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ênteng).
- Opzwellen (buik), ㄨ ㄨ (bâssoeng).
- Oranje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tónó).
- Orde, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (taratté).
- (in) Orde (brengen), ㄨ ㄨ ㄨ (boëntoelóe), ㄨ ㄨ (bâđjî N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpo N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lôllong N°. 4).
- (in) Orde (brengen voor een ontvangst), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêyo).
- Ordelijk, ㄨ ㄨ (rîmaeng).
- Ordeloos, ㄨ ㄨ ㄨ (râtasá).
- Order, ㄨ ㄨ (toédjoe N°. 1).
- Os, ㄨ ㄨ (tjâpi N°. 1).
- Otter, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôngkoeng).
- Oud, ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rêmpo).
- Oud (mensch), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sampêro).
- Oud (ouderdom), ㄨ ㄨ (lâssóe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ oêmoeróe.
- Ouders, ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N°. 1), ㄨ ㄨ (âná).
- Ouderwetsch, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôlo N°. 5).
- Oudgast, ㄨ ㄨ ㄨ (sâllo N°. 2).
- (van) Ouds (her), ㄨ ㄨ ㄨ (timôeroeng N°. 2).
- Oudst (kind), ㄨ ㄨ ㄨ (oelóewa).
- Oven, ㄨ ㄨ (toënoe).
- Overal, ㄨ ㄨ (lâmmoe N°. 1), ㄨ ㄨ (rârá N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêle N°. 1), ㄨ ㄨ (lîlí N°. 1), ㄨ ㄨ (sâma N°. 1).
- Overblijfsel, ㄨ ㄨ ㄨ (bâte N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (sêsa N°. 1).
- Overbluffen, ㄨ ㄨ ㄨ (gâmmará).
- Overbodig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômé).
- Overbrengen, ㄨ ㄨ (lîmbaeng), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêtté N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (êraeng).
- Overbrengen (vertalen), ㄨ ㄨ (sâling).
- Overdekken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôngkó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômpong), ㄨ ㄨ ㄨ (lêngóe), ㄨ ㄨ (lîmroeng N°. 1).
- Overdekken (met de vleugels, zoals een hen hare kiekens), ㄨ ㄨ (koëroeng N°. 1).
- Overdekt (gat), ㄨ ㄨ (loëwaeng).
- Overdenken, ㄨ ㄨ (nâwa).
- Overdoen (van een' koop), ㄨ ㄨ (nâná N°. 4).
- Overeenkomen, ㄨ ㄨ (pâkká N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (pâto), ㄨ ㄨ (tâba N°. 1), ㄨ ㄨ (toédjoe N°. 1), ㄨ ㄨ (toëroé), ㄨ ㄨ (đjânđjî), ㄨ ㄨ (oëloe N°. 1).
- (eenigzins) Overeenkomen (bijv. in naam of voorkomen), ㄨ ㄨ ㄨ (ârrasá N°. 2).
- Overeenkomst, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (paradjanđjî-yaeng), ㄨ ㄨ (tâba N°. 1), ㄨ ㄨ (đjânđjî), ㄨ ㄨ ㄨ (êmpaeng), ㄨ ㄨ (oëloe N°. 1).
- Overeenstemmen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalépoe), ㄨ ㄨ (pâti N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N°. 1), ㄨ ㄨ (mânaeng), ㄨ ㄨ (tâba N°. 1), ㄨ ㄨ (toédjoe N°. 1), ㄨ ㄨ (toëroé), ㄨ ㄨ (roëroeng).

- Overeenstemming, 𐌂 𐌆 (toêroé), 𐌂 𐌆 𐌆 (êrañg).
- Overeind, 𐌂 𐌆 𐌆 (êntēng).
- Overeindstaan, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (moerângasá N°. 2).
- Overgaan, 𐌂 𐌆 𐌆 (tále N°. 1), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (nêneré), 𐌂 𐌆 (lîmbañg), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (lêleré).
- (van den een op den ander) Overgaan, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (lêtté N°. 2).
- Overgang, 𐌂 𐌆 𐌆 (tête N°. 1).
- Overgeven (prijs geven), 𐌂 𐌆 (boêwañg).
- (zich) Overgeven (vertrouwen), 𐌆 𐌆 (sôna N°. 2), 𐌆 𐌆 (sârá N°. 3).
- Overgeven (afstaan), 𐌆 𐌆 𐌆 (hállalá).
- Overgeven (bij verraad), 𐌂 𐌆 (loêmpá N°. 1).
- Overgeven (braken), 𐌂 𐌆 𐌆 (lânge N°. 3).
- Overgieten, 𐌂 𐌆 (pâkkîng), 𐌂 𐌆 𐌆 (toêm-pasá), 𐌂 𐌆 𐌆 (lêmba N°. 2), 𐌆 𐌆 (sâliñg).
- Overgrootvader, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (bôwe).
- Overhandigen, 𐌂 𐌆 (târa N°. 2), 𐌂 𐌆 𐌆 (tânro), 𐌂 𐌆 (lîma N°. 1).
- Overhangen, 𐌆 𐌆 𐌆 (dǐjômbe), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (rôrong).
- Overhangen (paddiehalmen), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (dôkkó N°. 2).
- Overhellen, 𐌂 𐌆 𐌆 (pôwa), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (rôrong), 𐌆 𐌆 𐌆 (sôssó N°. 3).
- Overhoop, 𐌂 𐌆 (rîtjoe).
- Overhoop (liggen), 𐌂 𐌆 (toêdá N°. 2), 𐌆 𐌆 (sâla N°. 6).
- Overkoken, 𐌂 𐌆 (boêwá N°. 1), 𐌂 𐌆 (loêm-pa N°. 3), 𐌂 𐌆 (loêwa).
- Overkomen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (nêneré), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (lêleré).
- Overladen, 𐌆 𐌆 (sârá N°. 5).
- Overleggen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (tarâtté).
- Overleven, 𐌂 𐌆 (toêla N°. 3).
- Overleveren, 𐌂 𐌆 𐌆 (tânro).
- Overlevering, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (rowâyá), 𐌆 𐌆 (soênná N°. 2), 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (hâdesé).
- Overlijden, 𐌂 𐌆 𐌆 (bitjâra), 𐌂 𐌆 𐌆 (lêmba N°. 2), 𐌂 𐌆 𐌆 (lôwa N°. 1), 𐌂 𐌆 𐌆 (ênañg), 𐌂 𐌆 (îlañg).
- Overloopen, 𐌂 𐌆 (boêwá N°. 1), 𐌂 𐌆 (loêwa).
- Overloopen (tot den vijand), 𐌂 𐌆 (loêmpá N°. 1).
- Overmorgen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (mêmbará).
- Overnachten, 𐌂 𐌆 (bângi).
- Over-overmorgen, 𐌂 𐌆 (tâlloe).
- Overpeinzen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (tapâkkoró).
- Overshaduwen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (tômpó), 𐌂 𐌆 𐌆 (lêngóé), 𐌂 𐌆 (lînroeng N°. 1).
- Oversehenken, 𐌂 𐌆 𐌆 (lêmba N°. 2).
- Overschieten, 𐌂 𐌆 (lâbi).
- Oversehreeuwen (zieh), 𐌂 𐌆 (ârrañg N°. 2).
- Overschot, 𐌂 𐌆 (lâbi), 𐌆 𐌆 (sêsa N°. 1).
- Overschrijden (de maat), 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (dǐjôró N°. 1), 𐌂 𐌆 𐌆 (lîyañg), 𐌂 𐌆 𐌆 (lâlo N°. 1), 𐌂 𐌆 (lîwá).
- Overschrijven, 𐌂 𐌆 𐌆 (lêmba N°. 2), 𐌆 𐌆 (sâliñg).
- Oversehrijving, 𐌆 𐌆 (sâliñg).
- Oversehuiven, 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (sôloró N°. 2).
- Overslaan, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (nêneré), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 𐌆 (lêleré).
- Overslaan (zeil), 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (lêkó N°. 1).
- Overspel, 𐌂 𐌆 𐌆 (êmba N°. 3).
- Overstampen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (pêso N°. 3).
- Overstapelen, 𐌂 𐌆 𐌆 𐌆 (rôró N°. 1).
- Oversteken, 𐌂 𐌆 𐌆 (tále N°. 1), 𐌂 𐌆 𐌆 (lîmbañg).

Overstroomen, 𐄂𐄃 (boèwá N° 1).	Overvloed, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lônjĩdjó).
Overstroming, 𐄂𐄃𐄄 (ába).	Overvloedig, 𐄂𐄃𐄄 (sânġká N° 1).
Overtollig, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (rômé).	Overwegen, 𐄂𐄃𐄄 (tânġará), 𐄂𐄃𐄄 (tĩmbaŋġ),
Overtreden, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lâlo N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (sâla N° 1).	𐄂𐄃𐄄 (tĩmbállanġ), 𐄂𐄃𐄄 (nâwa).
Overtreden (bevel), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (pôloŋġ).	Overwinnen, 𐄂𐄃𐄄 (bêta N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (rô- poe), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâoeróe).
Overtreffen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tômpó), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sâoeróe).	(geheel) Overwinnen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bâkke).
Overtrekken (bekleeden), 𐄂𐄃𐄄 (lâpá N° 1).	Overzee, 𐄂𐄃𐄄 (lâoé N° 1).
Overtuigen, 𐄂𐄃𐄄 (nâssa).	Overzeilen, 𐄂𐄃𐄄 (lôèloe N° 1).
Overtuiging, 𐄂𐄃𐄄 (toéwa N° 3).	Overzetten, 𐄂𐄃𐄄 (tâle N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (lĩm- baŋġ).
Overvaart, 𐄂𐄃𐄄 (lĩmbaŋġ).	Overzetten (vertalen), 𐄂𐄃𐄄 (kâna N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (mânġe).
Overvallen, 𐄂𐄃𐄄 (râpí), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lômbonġ N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sômpó N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (sôloŋġ N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (âlle).	Overzijde, 𐄂𐄃𐄄 (bâle N° 1).
Overvalling, 𐄂𐄃𐄄 (râpí).	Overzwemmen, 𐄂𐄃𐄄 (lânġe N° 1).

P.

Paal, 𐄂𐄃𐄄 (bêntenġ N° 3).	Paehter, 𐄂𐄃 (pá N° 7), 𐄂𐄃𐄄 (sêwa).
Paar, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kalabĩni), 𐄂𐄃𐄄 (pâsaŋġ N° 2).	Pad (weg), 𐄂𐄃𐄄 (agânġ N° 2).
Paard, 𐄂𐄃𐄄 (dĩjâraŋġ).	Pad (beest), 𐄂𐄃𐄄 (toêmpanġ).
Paardenstoeterij, 𐄂𐄃𐄄 (lâmbará N° 1).	(een) Pak (geven), 𐄂𐄃𐄄 (bâdĩji N° 2), 𐄂𐄃𐄄 (santĩgi).
Paarlemoer, 𐄂𐄃𐄄 (kôelí), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (moe- tiyâra).	Pakhuis, 𐄂𐄃𐄄 (gádonġ), 𐄂𐄃𐄄 (goèdaŋġ).
Paarseh, 𐄂𐄃𐄄 (kamoêmmoé).	Paleis, 𐄂𐄃𐄄 (malĩge).
Paauw, 𐄂𐄃𐄄 (mârrá N° 2).	Paling, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (marasâpi), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (masâpi).
Paeht, 𐄂𐄃 (pá N° 7).	Palissadering, 𐄂𐄃𐄄 (salâsá N° 3).
Pachten, 𐄂𐄃𐄄 (sêwa).	Palm (van de hand), 𐄂𐄃𐄄 (pâlâ N° 1).

- Palmboom, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lontará N°. 1).
- Palmiet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôngko N°. 1).
- Pan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (káwa N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ga-rênsenġ), ㄨ ㄨ (pâđjâ N°. 2).
- Pand, ㄨ ㄨ ㄨ (pânġtġjará N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tâgalá), ㄨ ㄨ (tġjîní), ㄨ ㄨ (lâlanġ N°. 1).
- Pandeksel (van een geweer), ㄨ ㄨ (târa N°. 1).
- Pandeling, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo), ㄨ ㄨ (inraġ).
- Pap, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (đjêpé).
- Papegaai, ㄨ ㄨ (noêri), ㄨ ㄨ (nôri).
- Papaya, ㄨ ㄨ (tânġanġ).
- Papier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karâttasá), ㄨ ㄨ (boêyanġ).
(verguld) Papier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mandônoe), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (salasârri).
- Parel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (moetiyâra).
- Parel (zweet), ㄨ ㄨ ㄨ (boêne).
- Pari, ㄨ ㄨ (poêli N°. 1), ㄨ ㄨ (lâri N°. 1).
(een) Partij (bijwonen), ㄨ ㄨ ㄨ (baroêga).
(iemands) Partij (trekken), ㄨ ㄨ (sîrí N°. 1).
- Particulier (brief), ㄨ ㄨ ㄨ (kâle N°. 1).
- Partijdig, ㄨ ㄨ (wâli N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Partijtrekken, ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Pas (onlangs), ㄨ ㄨ (nâmpa), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(lôlo N°. 3).
- Pas (geschrift), ㄨ ㄨ (nâssa), ㄨ (tġjâ N°. 1).
- Paspoort, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppassá).
- Passaatwind, ㄨ ㄨ (moêsinġ).
- Passage, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâloró).
- Passement, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (passamênġ), ㄨ ㄨ ㄨ
(rênda).
- Passen, ㄨ ㄨ ㄨ (boêntoelóe), ㄨ ㄨ (tâba N°. 1),
ㄨ ㄨ (toêđjoe N°. 1), ㄨ ㄨ (râtanġ), ㄨ ㄨ
(lâpaġ).
- Passen (spel), ㄨ ㄨ (pâsoe N°. 3).
- Passend ㄨ ㄨ (kânanġ).
- Passer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kompâsoe), ㄨ ㄨ (đjânġka).
- Patroon, ㄨ ㄨ ㄨ (toelâdanġ), ㄨ ㄨ (tġoêrá).
- Patroon (geweer), ㄨ ㄨ ㄨ (pôndi).
- Patroontasch (lederen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karâppe).
- Pauze, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (đjôkkó N°. 1).
- Pees, ㄨ ㄨ (oêrá N°. 1).
- Pees (Achilles), ㄨ ㄨ (gânġtġja).
- Peilen, ㄨ ㄨ (tġândá N°. 1), ㄨ ㄨ (sândá).
- Peillood, ㄨ ㄨ (sândá).
- Pek, ㄨ ㄨ (gâla N°. 3).
- Pelgrim, ㄨ ㄨ (âđji N°. 2).
- Pellen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalôepasá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(sôso N°. 2).
- Pellen (met de hand), ㄨ ㄨ (bîbí).
- Pellen (met mond of bek), ㄨ ㄨ ㄨ (têsí).
- Pen, ㄨ ㄨ (gîgi), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lanġtġoêneġ).
- Pen (schrijf-), ㄨ ㄨ (kâllanġ N°. 3).
- Penis, ㄨ ㄨ ㄨ (lâso N°. 1).
- Penning, ㄨ ㄨ ㄨ (pîtísí).
- Peper, ㄨ ㄨ (lâda).
- Peperhuisje (van pisaġblad), ㄨ ㄨ ㄨ (salôesoênġ).
- Per, ㄨ ㄨ (lâlanġ N°. 1).
- Percent, ㄨ ㄨ (lâlanġ N°. 1).
- Perekiet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parakêġji), ㄨ ㄨ (bâ-
yanġ N°. 2).
- Pers, ㄨ ㄨ ㄨ (pâtġjô N°. 1).
- Pers (volk), ㄨ ㄨ ㄨ (Parâsa).
- Persen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êpé N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (oêtoênġ),
ㄨ ㄨ (âranġ N°. 1).
- Pest, ㄨ ㄨ (poêwa N°. 1).
- Pet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sônġkó).
- Peuteren, ㄨ ㄨ ㄨ (soêkí N°. 3).
- Peuteren (met een vinger aan), ㄨ ㄨ (lîma N°. 1).
- Pharao, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pereôna).
- Physionomie, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (moêwasá).

- Pidjetten, 𐄂𐄃 (pídǐjá N°. 2).
- Piedestal, 𐄂𐄄 (bângkeñg), 𐄂𐄅𐄆 (êntēñg).
- Pick, 𐄂𐄇 (pôke).
- Piepen, 𐄂𐄈 (piyóe), 𐄂𐄉 (tjítjǐ).
- Pijl, 𐄂𐄊 (pâna).
- Pijn, 𐄂𐄋 (pârisí).
- Pijp (goot), 𐄂𐄌 (sâlóe N°. 1), 𐄂𐄍 (sal-lôerañg).
- Pijp (kanaal), 𐄂𐄎 (d̄jon̄d̄jon̄gañg).
- (opium) Pijp, 𐄂𐄏 (tēngko), 𐄂𐄐 (tjôe-pá N°. 1), 𐄂𐄑 (oêdoe).
- Pikken, 𐄂𐄒 (pittó), 𐄂𐄓 (bâtte N°. 3), 𐄂𐄔 (tôttó N°. 4).
- Pikzwart, 𐄂𐄕 (léleñg N°. 1).
- Pin, 𐄂𐄖 (panniti).
- Pinañg, 𐄂𐄗 (râppo N°. 2).
- Pinchas, 𐄂𐄘 (Hîleré).
- Pink, 𐄂𐄙 (kanîngkiñg).
- Pis, 𐄂𐄚 (mêya).
- (koude) Pis, 𐄂𐄛 (rírí).
- Pisañg, 𐄂𐄜 (oenti).
- Pissen, 𐄂𐄝 (mêya).
- Pistool, 𐄂𐄞 (bâdilí), 𐄂𐄟 (sélé).
- Pit (lamp), 𐄂𐄠 (soemboe).
- (zonder) Pitten (zijn, eene vrucht), 𐄂𐄡 (lôepa N°. 2).
- Plaats, 𐄂𐄢 (bâte N°. 1), 𐄂𐄣 (lâwañg), 𐄂𐄤 (êmpo), 𐄂𐄥 (ântañg).
- Plaats (maken), 𐄂𐄦 (lêssó N°. 2), 𐄂𐄧 (lêsañg), 𐄂𐄨 (sâbañg N°. 1), 𐄂𐄩 (sêse N°. 1).
- (weinig) Plaats (innemen), 𐄂𐄪 (mâ-masá).
- Plaatsbekleeder, 𐄂𐄫 (bâli N°. 6).
- Plaatsen, 𐄂𐄬 (bôlí), 𐄂𐄭 (tânnañg N°. 3), 𐄂𐄮 (nânro), 𐄂𐄯 (lôpó N°. 2), 𐄂𐄰 (êmpo).
- (in de zon) Plaatsen, 𐄂𐄱 (âllo N°. 3).
- Plaatsvervanger, 𐄂𐄲 (bâli N°. 6), 𐄂𐄳 (sâmbe).
- Placaat, 𐄂𐄴 (âsseñg N°. 2).
- Plagen, 𐄂𐄵 (pârisí).
- Plak (tabak), 𐄂𐄶 (pêmpēñg), 𐄂𐄷 (tôempi).
- Plakken, 𐄂𐄸 (dâkkí), 𐄂𐄹 (râkkí).
- Plan, 𐄂𐄺 (tôêdjoe N°. 1).
- Plancet, 𐄂𐄻 (dawâri), 𐄂𐄼 (sayâri).
- Plank, 𐄂𐄽 (pâpañg).
- Plant, 𐄂𐄾 (lâmoēñg).
- Planten, 𐄂𐄿 (tânañg N°. 2), 𐄂𐅀 (lâ-mocñg).
- Planten (rijst), 𐄂𐅁 (mârri N°. 2).
- (standaard) Planten, 𐄂𐅂 (tânnañg N°. 3).
- Plantsoen, 𐄂𐅃 (lâmoēñg).
- Plassen, 𐄂𐅄 (d̄jéné).
- Plat, 𐄂𐅅 (pênjá), 𐄂𐅆 (lépá N°. 1).
- Pleister, 𐄂𐅇 (kôyó).
- Pleisterplaats, 𐄂𐅈 (âri N°. 2).
- Pleiten, 𐄂𐅉 (bitjâra).
- Plezierpartijtje, 𐄂𐅊 (gâoe N°. 2).
- Pleziervaartuig, 𐄂𐅋 (lâri N°. 1).
- Plek, 𐄂𐅌 (d̄jôpó), 𐄂𐅍 (libó N°. 2), 𐄂𐅎 (lôbá N°. 2).
- Pligt, 𐄂𐅏 (d̄jâma N°. 1).
- Ploeg, Bonth. 𐄂𐅐 (nañgkâla), 𐄂𐅑 (d̄jêko).
- Plompen, 𐄂𐅒 (sêlañg).
- Plooi, 𐄂𐅓 (lêré N°. 2), 𐄂𐅔 (kimbôlon̄g).

- (met) Plooijen (uitloopen), $\vee \vee \circ$ (moesóe).
 Plotseling, $\text{r} \text{e} \text{c} \text{o}$ (bêlasá), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (tiring), $\text{r} \text{r}$ (tjída).
 Plotseling (dood), $\text{o} \text{e}$ (sâmboeñg).
 Pluim, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pinâtjoe), $\text{e} \text{c}$ (boêloc N° 1).
 Plukken, $\text{e} \text{r} \text{c} \text{r}$ (bôllo N° 5), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (târo N° 1).
 (de kip) Plukken, $\text{e} \text{e}$ (boéboé N° 1).
 Pluksel, $\text{r} \text{r} \text{o}$ (tirasá N° 1).
 Plunderen, $\text{r} \text{r}$ (râppa N° 5).
 Podagra, $\text{c} \text{o}$ (lâsá N° 2).
 Poel, $\text{r} \text{r} \text{c} \text{r} \text{e}$ (kalôbañg), $\text{r} \text{c} \text{r} \text{r}$ (talâka).
 Pogehen, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (tâmpo N° 1).
 Pogen, $\text{r} \text{r} \text{e}$ (tjôba).
 Pok, $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (kassoewiyanñg), $\text{r} \text{r}$ (pôeroe N° 1), $\text{o} \text{r} \text{c}$ (sagâla).
 Pokdalig, $\text{r} \text{r} \text{r} \text{e}$ (karôbá).
 Pokstof, $\text{r} \text{r}$ (nâna N° 1).
 Polijsten, $\text{r} \text{c} \text{r}$ (lêtfjoe), $\text{r} \text{c} \text{r} \text{r}$ (lêtfjô N° 1).
 Pols, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (tinárá), $\text{r} \text{o} \text{c}$ (âsalá N° 1).
 Polsen, $\text{r} \text{r} \text{o}$ (pêsa N° 1), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (tôdó), $\text{r} \text{r}$ (dĵânngañg N° 1).
 Pomp, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pômpa).
 Pond, $\text{r} \text{r}$ (poñg).
 Ponjaard, $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (kônĵĵjará).
 Pont (sehouw), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (panĵĵjâra N° 3).
 Poort, $\text{r} \text{r}$ (tîmoeñg).
 Poort (van een vorstelijk erf), $\text{r} \text{e}$ (tâboe N° 2), $\text{c} \text{r} \text{o}$ (lânġisí N° 1).
 Poot, $\text{e} \text{r} \text{r}$ (bânġkeñg).
 Pop, $\text{r} \text{r}$ (âná).
 Porselein, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pânne N° 2), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pinĵĵjeñg), $\text{o} \text{c} \text{e} \text{r}$ (salabâtta), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (répé N° 2).
 Portier, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (dôdĵja).
 Portugees, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (Parânġgi).
 Positie, $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (ênenteñg).
 Post (deur), $\text{r} \text{r} \text{e}$ (kêboé), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (ânroñg).
 Postelein, $\text{r} \text{r} \text{c}$ (gêlañg).
 Postillon d' amour, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (ânroñg).
 Pot, $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (katôwañg), $\text{r} \text{e}$ (goêm-bañg), $\text{e} \text{r} \text{r}$ (barânniñg), $\text{e} \text{c} \text{e}$ (balôeboe), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (tampâyañg), $\text{r} \text{r}$ (ôeriñg).
 Potje, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pôtĵi N° 1), $\text{e} \text{r} \text{r} \text{r}$ (hône N° 1).
 Potsenmaker, $\text{c} \text{r} \text{r} \text{r}$ (lagârré).
 Pottenbakker, $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (dédé N° 2).
 Praatziek, $\text{r} \text{r} \text{c}$ (tĵapîla).
 Praecht, $\text{r} \text{e}$ (râmbá N° 1), $\text{c} \text{r} \text{r}$ (lâbirí).
 Prachtig, $\text{r} \text{e}$ (râmbá N° 1), $\text{c} \text{r} \text{r}$ (lâbirí).
 Praechtstuk, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pâré N° 1).
 Praetiseren (over), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (tâpo N° 1).
 Praktijk, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (pâré N° 1).
 Praten, $\text{r} \text{r}$ (kâtoé N° 1), $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (kôté), $\text{r} \text{r} \text{r} \text{r}$ (pôte), $\text{r} \text{r}$ (pâoe N° 1).
 Praten (veel), $\text{r} \text{r}$ (kâoe N° 1), $\text{r} \text{r} \text{c}$ (tĵalêperé), $\text{r} \text{c} \text{r}$ (lêpá N° 5).
 Praten (hard), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (nġânġarâ).
 Praten (in den slaap), $\text{r} \text{r}$ (mâoe).
 Preeies, $\text{e} \text{r}$ (bâdĵí N° 1).
 Prediker, $\text{r} \text{r} \text{r}$ (kâtte N° 1).
 Preek, $\text{r} \text{r} \text{e}$ (katôeba), $\text{r} \text{r} \text{r} \text{e}$ (hoetôba).
 Preekstoel, $\text{r} \text{e} \text{r}$ (ġimbará), $\text{e} \text{e} \text{r}$ (bimbará), $\text{r} \text{e} \text{r}$ (mimbará).
 Presenteerblad. Zie sehenkblad.
 Pret, $\text{r} \text{r}$ (gâoe N° 2), $\text{r} \text{r} \text{r}$ (têne).

- Prevelen (gebeden), ㄟ ㄨ ㄛ (bârroesóe N°. 2).
 Priem, ㄥ ㄨ ㄨ ㄨ (tódó).
 Priester, ㄨ ㄨ ㄨ (kâli N°. 2), ㄛ ㄥ ㄨ (san-
 târri).
 Prijs, ㄟ ㄨ (bâlli N°. 8).
 Prijs (geven), ㄟ ㄨ ㄨ (bôewañg).
 (geheel) Prijs geven (voor), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (létjông).
 Prijzen, ㄨ ㄨ ㄨ (pôedjji).
 Prikkel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (katinting).
 Proeven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kasíyá), ㄨ ㄨ ㄨ (ñjâme),
 ㄨ ㄨ (râsa N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (línga N°. 1).
 Profeet, ㄥ ㄨ (nabi).
 Profijt, ㄨ ㄨ ㄨ (lâba N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (sâwalá).
 Pronken, ㄨ ㄨ ㄨ (lâbiri), ㄨ ㄨ ㄨ (soe-
 wâllá).
 Pronker, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lômpo).
 Prop, ㄨ ㄨ (sâssañg N°. 1).
 Pruimpje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôta N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (kalômpiñg), ㄨ ㄨ (tjâppa N°. 4), ㄨ ㄨ
 (tjâma N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêyó N°. 2).
 (uitgekaauwd) Pruimpje, ㄥ ㄨ ㄨ ㄨ (tómisi).
 Psalm, ㄨ ㄨ ㄨ (sâboeróe N°. 2).
 Pruttelen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâtoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôte).
 Pruttelen (tegen), ㄨ ㄨ ㄨ (tîmpará).
 Publiceren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêle N°. 1).
 Publiek, ㄟ ㄨ ㄨ ㄨ (bôewará).
 Pudendum, ㄨ ㄨ ㄨ (têlañg), ㄥ ㄨ ㄨ (tâoe N°. 1),
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sômboñg).
 Puimsteen, ㄟ ㄨ ㄨ (bâtoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (riñgañg
 N°. 1).
 Puin, ㄟ ㄨ ㄨ (bâtoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (sôelóe N°. 1).
 Puist, ㄨ ㄨ ㄨ (pôeroe N°. 1).
 Punt, ㄨ ㄨ ㄨ (moënoe), ㄥ ㄨ ㄨ ㄨ (tôttó N°. 4),
 ㄨ ㄨ ㄨ (tjîdóe), ㄨ ㄨ ㄨ (rânjtjjoenng), ㄨ ㄨ ㄨ
 (âppá N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (ôedjjoenng).
 Punt (der lans), ㄨ ㄨ ㄨ (mâta N°. 1).
 Punt (eener naald), ㄨ ㄨ ㄨ (djâroenng N°. 1).
 Punt (artikel), ㄟ ㄨ ㄨ (bôewañg), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmpa),
 ㄨ ㄨ ㄨ (ôerá N°. 1).
 Puntig, ㄨ ㄨ ㄨ (tjîdóe).
 Pupil, ㄥ ㄨ ㄨ ㄨ (tôewo).
 Put, ㄟ ㄨ ㄨ (hoenngoenng).
 Putemmer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kéro N°. 1).
 Puur (wit), ㄨ ㄨ ㄨ (pôetta).

—❦—

R.

- Ra, ㄟ ㄨ ㄨ (bâoe N°. 3).
 Raad, ㄟ ㄨ ㄨ ㄨ (biñjâra).
 (geestelijk) Raad, ㄨ ㄨ ㄨ (sârá N°. 1).
 Raadgeven, ㄟ ㄨ ㄨ ㄨ (biñjâra), ㄥ ㄨ ㄨ ㄨ (tânngará).
 Raadgeving, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âdjjará).
 Raadhuis, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âdá N°. 1).
 Raadplegen, ㄥ ㄨ ㄨ ㄨ (tânngará).
 Raadsel, ㄟ ㄨ ㄨ ㄨ (bôto N°. 1).

- Raadselachtig, ʌ ʌ ʌ (târroesóe).
- Raadsheer, ʌ ʌ ʌ (bitjâra), ʌ ʌ (âdá N° 1).
- (witte) Raaf, ʌ ʌ ʌ (birâëng).
- Raap, ʌ ʌ ʌ (lôbá N° 1).
- Raauw, ʌ ʌ (mâta N° 2).
- Rad, ʌ ʌ ʌ (padâti), ʌ ʌ ʌ (rôda), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (lêkó N° 3).
- Raden, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (bôtoró N° 2), ʌ ʌ ʌ ʌ (bôto N° 1), ʌ ʌ ʌ (tâppoe N° 3), ʌ ʌ ʌ (âdjârá).
- Raden (naar den zin), ʌ ʌ ʌ ʌ (êró N° 1).
- Radijs, ʌ ʌ ʌ (lôbá N° 1).
- Rafelen, ʌ ʌ (sîrá N° 2).
- Raken, ʌ ʌ ʌ (kâtjilí), ʌ ʌ ʌ (tâpassá), ʌ ʌ (tâppá N° 4), ʌ ʌ (tâba N° 1), ʌ ʌ (tôédjoe N° 1).
- Raken (den grond), ʌ ʌ ʌ (lânte N° 1).
- (van boven ergens aan) Raken, ʌ ʌ (soëroëng).
- (van onder) Raken (doeh van boven van elkander verwijderd), ʌ ʌ (tîrâng N° 1).
- Raksjasa, ʌ ʌ ʌ ʌ (Orasâsa).
- Rammelaar (speelgoed), ʌ ʌ ʌ ʌ (gêljo).
- Rammelaar (veel-prater), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (tjâlêperé).
- Rammelen, ʌ ʌ ʌ (gamâtjîng), ʌ ʌ ʌ ʌ (garêno), ʌ ʌ ʌ (garânjîng), ʌ ʌ ʌ (dênde N° 2), ʌ ʌ ʌ (rênte), ʌ ʌ (âroëng N° 2).
- Ramp, ʌ ʌ (bâla N° 2), ʌ ʌ ʌ (mâse), ʌ ʌ ʌ (soëkará).
- Rampspoed, ʌ ʌ ʌ (kâmma N° 2).
- Ramboetan (soort vrucht), ʌ ʌ ʌ (ballâtoëng).
- Rand, ʌ ʌ ʌ (pînggiri), ʌ ʌ (bîrîng), ʌ ʌ (tâppi N° 3), ʌ ʌ ʌ ʌ (tâberé), ʌ ʌ (ôcumpoe N° 1), ʌ ʌ (âppá N° 3).
- Rand (v. h. dak), ʌ ʌ ʌ ʌ (gantôero).
- Rand (van een vijver), ʌ ʌ ʌ (êmpaëng).
- (tot aan den) Rand (toe komen), ʌ ʌ (sâpoe N° 4).
- Rang, ʌ ʌ ʌ (pângká N° 2), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (morotâbá), ʌ ʌ ʌ (tâlasá N° 1), ʌ ʌ (lâlá N° 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (êmpo).
- Rangschikken, ʌ ʌ ʌ (djîdjirí).
- Rangschikking, ʌ ʌ ʌ (tâlasá N° 1).
- Rank (vaartuig), ʌ ʌ ʌ (lîká).
- Rank (van een plant), ʌ ʌ (lâmbá N° 2), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (ôloró N° 1).
- Ransel, ʌ ʌ ʌ ʌ (karâppe).
- Rapport, ʌ ʌ ʌ ʌ (lâpporó).
- Rasch, ʌ ʌ (tîpá N° 2).
- Rasp, ʌ ʌ ʌ ʌ (koekôraëng), ʌ ʌ ʌ (kêroé N° 1), ʌ ʌ ʌ (pâro N° 1).
- Raspen, ʌ ʌ ʌ (kêroé N° 1).
- Rat, ʌ ʌ ʌ ʌ (balâwo).
- Ratelen, ʌ ʌ ʌ (lêpá N° 5).
- Ratelen (des donders), ʌ ʌ ʌ ʌ (mêreëng), ʌ ʌ (âroëng N° 2).
- Rattenkruid, ʌ ʌ ʌ ʌ (barângëng).
- Ratteval, ʌ ʌ (bâssí N° 3).
- Ravotten (mensch), ʌ ʌ (lâga N° 1).
- Reaal, ʌ ʌ ʌ ʌ (rêyalá).
- Reclameren, ʌ ʌ ʌ (bôya).
- Redden (iemand's eer), ʌ ʌ (sîrî N° 1).
- Redden (een' drenkeling), ʌ ʌ ʌ ʌ (sôssoëng N° 1).
- Rede, ʌ ʌ ʌ ʌ (âkkalá).
- Redelijk, ʌ ʌ (tâba N° 1).
- Reden, ʌ ʌ ʌ ʌ (pôkó N° 1), ʌ ʌ (lânri), ʌ ʌ (sâbá N° 1), ʌ ʌ (ôcroé N° 1).
- (zonder) Reden, ʌ ʌ (boëtóe N° 1).
- Redeneren, ʌ ʌ ʌ (bitjâra).

- Redenering, 𐄂𐄃𐄄 (bitjâra).
- Redetwisten, 𐄂𐄅 (pâoe N° 1), 𐄆𐄇 (sôempá N° 1).
- Reede, 𐄈𐄉 (lâboe N° 3).
- Reeder, 𐄈𐄊 (lâmpa).
- Reeds, 𐄋 (ma N° 1), 𐄌𐄍𐄎 (mêmanġ).
- Reeks, 𐄏𐄐𐄑𐄒 (tôloró N° 1).
- Reep, 𐄓𐄔 (toempi).
- Reet, 𐄕𐄖𐄗 (gâro N° 1).
- Regel, 𐄘𐄙𐄚 (djîdjîrî).
- Regelen, 𐄛𐄜𐄝𐄞 (lôlloġ N° 4).
- Regeling, 𐄟𐄠𐄡𐄢 (âtoró).
- Regen, 𐄣𐄤 (bôsi).
- Regen (met zonneshijn), 𐄥𐄦𐄧 (lalâoġ).
- Regenbak, 𐄨𐄩 (bôlí).
- Regenboog, 𐄪𐄫𐄬𐄭 (taraôewe).
- Regenbui, 𐄮𐄯 (bârá N° 5).
- Regenhoed, 𐄱𐄲𐄳 (sarâoġ).
- Regenseherm, 𐄴𐄵 (pâyoġ), 𐄶𐄷𐄸 (paññjîki), 𐄹𐄺𐄻 (balâki), 𐄼𐄽 (lâlanġ N° 1).
- Regentijd, 𐄾𐄿 (lâoġ).
- Regeren, 𐄿𐅀𐅁 (parênta).
- Regering, 𐅃𐅄𐅅 (karâġ).
- Regt, 𐅇𐅈𐅉 (djôeroesóe), 𐅊𐅋𐅌 (lâmboesóe N° 1).
- Regt (-door gaan), 𐅎𐅏𐅐 (tinoêlôe).
- Regt (-uit gaan), 𐅑𐅒𐅓 (tinoêlôe), 𐅔𐅕𐅖 (toêloesóe).
- Regterzijde, 𐅘𐅙 (kânanġ).
- Regtseh, 𐅚𐅛 (kânanġ).
- Regtschappen, 𐅝𐅞 (bâssí N° 2), 𐅟𐅠𐅡 (lâmboesóe N° 1).
- Regtsgeding, 𐅣𐅤𐅥 (bitjâra).
- Regtstandig, 𐅧𐅨 (sâssá N° 3).
- Regtvaardig, 𐅪𐅫𐅬 (lâmboesóe N° 1), 𐅭𐅮𐅯 (âdelé).
- Regtvaardigheid, 𐅱𐅲𐅳 (lâmboesóe N° 1).
- Reiger, 𐅵𐅶𐅷𐅸 (kôndo N° 1).
- Reiken (tot), 𐅹𐅺 (sânġga).
- Reiken (tot aan de voeten), 𐅻𐅼 (toêntoġ N° 2).
- Rein, 𐅿𐆀𐆁 (tânġkasá), 𐆂𐆃 (lânññjîġ).
- Reinigen, 𐆄𐆅 (lânññjîġ).
- Reis, 𐆇𐆈 (lâmpa).
- Reisvaardig, 𐆉𐆊𐆋 (tîno).
- Rek, 𐆍𐆎𐆏 (balábá), 𐆑𐆒𐆓 (landânġanġ).
- Rekenen, 𐆕𐆖𐆗 (rêkeġ).
- (brengen tot) Rekenen (onder), 𐆙𐆚 (lâmpa).
- (voor eigen) Rekening (doen), 𐆛𐆜 (toêdjoe N° 1).
- Rekenschap, 𐆞𐆟 (nâssa).
- (tot draad) Rekken, 𐆡𐆢𐆣 (êká).
- Rekken (op de lange baan schuiven), 𐆤 (ná N° 3).
- Remise (in het omispel), 𐆧𐆨𐆩𐆪 (rap-pônjo).
- Rennen, 𐆬𐆭 (lâri N° 1).
- Reuk, 𐆮𐆯 (bâoé N° 1), 𐆰𐆱 (râsa N° 1).
- Reukbal, 𐆳𐆴𐆵 (âmbará N° 1).
- Reukwerk, 𐆷𐆸 (dôepa), 𐆹𐆺𐆻 (satânġgi).
- Reus, 𐆽𐆾𐆿 (bôtá), 𐇀𐇁𐇂 (lônġgá).
- Reuzel, 𐇄𐇅 (djâanna N° 1).
- Rhinoceros, 𐇇𐇈 (bâdá).
- Rhumatiek, 𐇊𐇋 (tîloe).
- Rhumatisch, 𐇍𐇎 (tîloe).
- Rib, 𐇐𐇑 (boêkoe N° 1), 𐇒𐇓 (roêsóe).
- Rib (huis), 𐇕𐇖𐇗 (kâso).
- Rieken, 𐇙𐇚 (bâoé N° 1), 𐇛𐇜 (râsa N° 1).
- Rieken (sterk naar), 𐇞𐇟 (pâoé N° 3).

- Rieken (naar bloed of lijken), ㄨ ㄨ (pâlí N° 1).
 Riem (papier), ㄨ ㄨ (gânrañg N° 1).
 Rif, ㄨ ㄨ (tâká N° 1).
 Rigten, ㄨ ㄨ (lâmboesóe N° 1).
 (zieh ergens heen) Rigten, ㄨ ㄨ (toêdjoe N° 1),
 ㄨ ㄨ (dállé N° 3), ㄨ ㄨ (ôlo N° 4).
 Rigting, ㄨ ㄨ (dállé N° 3).
 Rij, ㄨ ㄨ (gimbará), ㄨ ㄨ (tâlasá N° 1),
 ㄨ ㄨ (djidjiri).
 (op één) Rij, ㄨ ㄨ (rêmba N° 1).
 Rijden, ㄨ ㄨ (bâi), ㄨ ㄨ (dôngkó N° 2).
 Rijgen, ㄨ ㄨ (tôloró).
 Rijk, ㄨ ㄨ (kâmpo N° 2), ㄨ ㄨ (lâkka
 N° 2), ㄨ ㄨ (lônggañg).
 Rijkdom, ㄨ ㄨ (lônggañg).
 Rijksbestierder, ㄨ ㄨ (kâna N° 1), ㄨ ㄨ (boëtta
 N° 2), ㄨ ㄨ (bitjâra).
 Rijksgröote, ㄨ ㄨ (âdá N° 1).
 Rijksieraad, ㄨ ㄨ (gâóe N° 2), ㄨ ㄨ (lômpo).
 Rijp, ㄨ ㄨ (tínó), ㄨ ㄨ (tâsá).
 Rijpaard, ㄨ ㄨ (bâi), ㄨ ㄨ (dôngkó N° 2),
 ㄨ ㄨ (sôngkó).
 Rijst (in de bolster), ㄨ ㄨ (pâre N° 2), Sal.
 ㄨ ㄨ (bâe N° 2), ㄨ ㄨ (âse).
 Rijst (ontbolsterd), ㄨ ㄨ (bêrasá).
 Rijst (gekookt), ㄨ ㄨ (kádó N° 1), ㄨ ㄨ (kânre).
 Rijstblok, ㄨ ㄨ (âssoeñg).
 Rijstbord, ㄨ ㄨ (lâmpañg N° 1).
 Rijstdiefje (vogel), ㄨ ㄨ (bêñgisí).
 Rijsthuis, ㄨ ㄨ (lâmpañg N° 2).
 Rijstkoek, ㄨ ㄨ (âpañg).
 Rijstplant ㄨ ㄨ (tinânañg).
 Rijstplanter, ㄨ ㄨ (mârri N° 2).
 Rijstpot, ㄨ ㄨ (tôbañg), ㄨ ㄨ (lêleñg
 N° 1).
 Rijststamper, ㄨ ㄨ (âloe N° 2).
 Rijstveld, ㄨ ㄨ (gâloeñg), ㄨ ㄨ (mârri N° 2),
 ㄨ ㄨ (tâna N° 1).
 Rijstwater, ㄨ ㄨ (kânre), ㄨ ㄨ (ôerĩng).
 Rijstworm, ㄨ ㄨ (boêboe N° 2).
 (van één) Rijten, ㄨ ㄨ (sĩnré).
 Rijzen, ㄨ ㄨ (kômbonñg N° 1), ㄨ ㄨ (boewá N° 3), ㄨ ㄨ (nâi N° 1).
 Rijzen (in fortune bijv.), ㄨ ㄨ (rômpó N° 1).
 Rillen, ㄨ ㄨ (tênreñg N° 1).
 Rillĩng, ㄨ ㄨ (sâkke).
 Rimpel, ㄨ ㄨ (kapôerróe), ㄨ ㄨ (ka-
 roêssoe), ㄨ ㄨ (karôessoeñg).
 Rimpelen, ㄨ ㄨ (kalísí).
 Rimpelig, ㄨ ㄨ (karêpóe).
 Ring, ㄨ ㄨ (tjĩnjtjĩng).
 Ringvinger, ㄨ ㄨ (tjĩnjtjĩng), ㄨ ㄨ (djaroemânísí).
 Ringworm, ㄨ ㄨ (poêrá N° 2).
 Riool, ㄨ ㄨ (sôlonñg N° 1).
 Ris, ㄨ ㄨ (êponñg).
 Risico, ㄨ ㄨ (parâga).
 Rispen, ㄨ ㄨ (kôwá N° 2).
 Ritselen, ㄨ ㄨ (garêse).
 Rivier, ㄨ ㄨ (binânnga), ㄨ ㄨ (sâloe N° 2).
 Robijn, ㄨ ㄨ (bâtoe N° 1), ㄨ ㄨ (mânikañg
 N° 1).
 Roeiriem, ㄨ ㄨ (bĩse).
 Roeijen, ㄨ ㄨ (gâyoñg), ㄨ ㄨ (bĩse).
 Roeijer, ㄨ ㄨ (gâyoñg), ㄨ ㄨ (bĩse).
 Roekeloos, ㄨ ㄨ (djdjondjondjong), ㄨ ㄨ (sôla N° 2).
 Roemen, ㄨ ㄨ (poêdji).

- Roepen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (kíyó), 𐄆𐄇𐄈 (koèrróe N° 3), 𐄉𐄊𐄋 (kállí N° 6), 𐄌𐄍 (páda N° 1), 𐄎𐄏𐄐 (boéntoclocé), 𐄑𐄒𐄓 (têna N° 2), 𐄔𐄕 (sânrañg N° 2).
- Roepen (terwijl men de hand uitstrekt met de palm boven), 𐄖𐄗𐄘 (tâyo N° 1).
- Roepen (een hond), 𐄙𐄚 (lâttá N° 4).
- Roepen (hoera), 𐄛𐄜𐄝 (ârró N° 1).
- Roer, 𐄞𐄟𐄠 (kamôedi), 𐄡𐄢 (gôéling).
- Roerbank, 𐄣𐄤𐄥 (sañgkilañg).
- Roeren, 𐄧𐄨 (gâroc N° 2), 𐄩𐄪𐄫𐄬 (galêmboñg).
- Roering (in den buik), 𐄭𐄮𐄯𐄰 (galêmboñg), 𐄱𐄲𐄳 (gâlloeróe).
- Roest, 𐄴𐄵 (tâi N° 2).
- Roet, 𐄷𐄸 (toêtoe N° 1).
- Rog, Sal. 𐄹𐄺𐄻𐄼 (bêto N° 2), 𐄽𐄾𐄿 (tôka N° 2), 𐄿𐄾𐄿 (lambâroe).
- Rol, 𐄿𐄾𐄿 (gôcloeñg), 𐄿𐄾𐄿 (lôlí N° 2).
- Rollen, 𐄿𐄾𐄿 (gôcloeñg), 𐄿𐄾𐄿 (gôlîñg), 𐄿𐄾𐄿 (dêré N° 2), 𐄿𐄾𐄿 (dôlí).
- (heen en weer) Rollen, 𐄿𐄾𐄿 (lête N° 1).
- Rollen (pillen), 𐄿𐄾𐄿 (dôelóe N° 1).
- Rollen (in meel), 𐄿𐄾𐄿 (sâpóe N° 2).
- Rolletje, 𐄿𐄾𐄿 (lêñgkeré).
- Rommelarij, 𐄿𐄾𐄿 (tjâre).
- Rond, 𐄿𐄾𐄿 (kállé N° 2), 𐄿𐄾𐄿 (bôdoñg), 𐄿𐄾𐄿 (boéla).
- Rond (van dij), 𐄿𐄾𐄿 (lôlí N° 2).
- Ronddraaijen, 𐄿𐄾𐄿 (pôetará), 𐄿𐄾𐄿 (pôetoesóe), 𐄿𐄾𐄿 (boelêleñg), 𐄿𐄾𐄿 (îro).
- Ronde, 𐄿𐄾𐄿 (rônda).
- Rondfladderen, 𐄿𐄾𐄿 (binâyá), 𐄿𐄾𐄿 (binâyó).
- Rondgaan, 𐄿𐄾𐄿 (lâbañg N° 1), 𐄿𐄾𐄿 (lîyoeñg N° 1), 𐄿𐄾𐄿 (lîyoñg), 𐄿𐄾𐄿 (lîmroeñg N° 2), 𐄿𐄾𐄿 (lîlí N° 1), 𐄿𐄾𐄿 (lêle N° 1), 𐄿𐄾𐄿 (îro).
- Rondkijken, 𐄿𐄾𐄿 (boelêleñg), 𐄿𐄾𐄿 (sañle).
- (overal) Rondkijken, 𐄿𐄾𐄿 (lêle N° 1).
- Rondloopen, 𐄿𐄾𐄿 (sôllé).
- Rondom, 𐄿𐄾𐄿 (tâmmoe N° 1), 𐄿𐄾𐄿 (lîpoeñg N° 1), 𐄿𐄾𐄿 (lîlí N° 1).
- Rondrollen, 𐄿𐄾𐄿 (gôlîñg).
- Rondventen, 𐄿𐄾𐄿 (lêle N° 1).
- Rondvoeren, 𐄿𐄾𐄿 (îro).
- Rondzwerven, 𐄿𐄾𐄿 (sôllé).
- Ronken, 𐄿𐄾𐄿 (môssó).
- Rood, 𐄿𐄾𐄿 (tjânniñg N° 2), 𐄿𐄾𐄿 (lâme), 𐄿𐄾𐄿 (êdja).
- Rood (verwen), 𐄿𐄾𐄿 (kasoêmba).
- Rood (van oogen), 𐄿𐄾𐄿 (tjâpé).
- Rood (van oogleden), 𐄿𐄾𐄿 (d̄jêd̄jé).
- (tussen geel en) Rood (in), 𐄿𐄾𐄿 (sárá N° 8).
- Roode (hond), 𐄿𐄾𐄿 (pôeroe N° 1).
- Rook, 𐄿𐄾𐄿 (roêmboe), 𐄿𐄾𐄿 (ôêmboe), 𐄿𐄾𐄿 (ôemoeñg N° 1).
- Rookken, 𐄿𐄾𐄿 (salîyóe), 𐄿𐄾𐄿 (ôêmboe), 𐄿𐄾𐄿 (ôemoeñg N° 1).
- Rookken (cigaar), 𐄿𐄾𐄿 (rôkó N° 2).
- Rookerig, 𐄿𐄾𐄿 (ôêmboe).
- Rookpot, 𐄿𐄾𐄿 (sâbañg N° 2).
- Roos, 𐄿𐄾𐄿 (rôsi).
- Rooster, 𐄿𐄾𐄿 (lâñgga).
- Roosteren, 𐄿𐄾𐄿 (pâdará N° 2), 𐄿𐄾𐄿 (toênoc), 𐄿𐄾𐄿 (lâñgga).
- Rooven, 𐄿𐄾𐄿 (gôrrá N° 2).
- (cer) Rooven, 𐄿𐄾𐄿 (taêna).

- Roover, 𐄂 𐄃 𐄄 (gôrrá N° 2), 𐄅 𐄆 𐄇 (bân̄go N° 1), 𐄈 𐄉 𐄊 (sêrañg).
- Rooversloep, 𐄋 𐄌 (tâdí).
- Rooversvaartuig, 𐄍 𐄎 (bîntá).
- Roozee, 𐄏 𐄐 𐄑 (lân̄go).
- Ropij, 𐄒 𐄓 𐄔 (roepîya N° 1).
- Roskam, 𐄕 𐄖 (đjâñgka).
- Roskammen, 𐄗 𐄘 𐄙 𐄚 (sôssoró).
- Rot, 𐄛 𐄜 𐄝 (đjâppó).
- Rot (soldaten), 𐄞 𐄟 𐄠 (bôttjo N° 1).
- Rotlucht, 𐄡 𐄢 𐄣 (bônará).
- Rots, 𐄤 𐄥 (bâtoe N° 1), 𐄦 𐄧 𐄨 (tállassá N° 2).
- Rottan, Sal. 𐄩 𐄪 𐄫 𐄬 (laôero), 𐄭 𐄮 𐄯 (oêwe).
- Rotten, 𐄰 𐄱 𐄲 (bônará).
- Rouwen, 𐄳 𐄴 𐄵 (barâta).
- Rozenkrans, 𐄶 𐄷 (bîlañg), 𐄸 𐄹 𐄺 (ta-sábe).
- Rozenwater, 𐄻 𐄼 𐄽 𐄾 (đjêné).
- Rug, 𐄿 𐅀 𐅁 𐅂 (dôn̄gkó N° 1).
- Rug (van de hand), 𐅃 𐅄 𐅅 𐅆 (hôko N° 1).
- Rug (toedraaijen), 𐅇 𐅈 𐅉 𐅊 (bôko N° 1).
- Rug (van een mes), 𐅋 𐅌 (tôenroeñg N° 2).
- Ruggegraat, 𐅍 𐅎 (bôekoe N° 1), 𐅏 𐅐 𐅑 𐅒 (dôn̄gkó N° 1).
- Ruig, 𐅓 𐅔 𐅕 (karîsá), 𐅖 𐅗 (kâssá N° 1).
- Ruiken, 𐅘 𐅙 (ârá N° 1).
- Ruim, 𐅚 𐅛 𐅜 𐅝 (lôntará N° 2), 𐅞 𐅟 𐅠 (lôn̄ggañg), 𐅡 𐅢 𐅣 (loêwasá).
- Ruim (van een vaartuig), 𐅤 𐅥 𐅦 (rôwañg).
- Ruimte, 𐅧 𐅨 𐅩 (lôn̄ggañg), 𐅪 𐅫 𐅬 𐅭 (lôntará N° 2), 𐅮 𐅯 𐅰 𐅱 (lalôwasá), 𐅲 𐅳 (sîmbañg).
- (afgeperkte) Ruimte, 𐅴 𐅵 (bâra N° 1).
- Ruimte (maken), 𐅶 𐅷 𐅸 𐅹 (sêse N° 1).
- Ruischen, 𐅺 𐅻 𐅼 (rîyoeng), 𐅽 𐅾 𐅿 (ârroeñg N° 2).
- Ruit, 𐆀 𐆁 𐆂 (tjîdoé).
- (glazen) Ruit, 𐆃 𐆄 𐆅 𐆆 (tjârâmmen̄g).
- Ruitsgewijze, 𐆇 𐆈 𐆉 𐆊 𐆋 (tjâtoró).
- Ruk, 𐆌 𐆍 𐆎 (roëntañg).
- Rukken, 𐆏 𐆐 𐆑 𐆒 (kâkká N° 3).
- Rukken (uit de scheede), 𐆓 𐆔 (sîntá N° 4).
- Rund, 𐆕 𐆖 (tjâpi N° 1), 𐆗 𐆘 (sâpi N° 1).
- Rundvleesch, 𐆙 𐆚 𐆛 (đjôekoé).
- Rusten, 𐆜 𐆝 (ná N° 3), 𐆞 𐆟 𐆠 (ântañg), 𐆡 𐆢 (âri N° 2).
- Rusten (drukken, leunen op), 𐆣 𐆤 𐆥 𐆦 (mân̄j-đjên̄g), 𐆧 𐆨 (tôèppoe), 𐆩 𐆪 𐆫 𐆬 (tôên̄gkoelóe N° 1), 𐆭 𐆮 𐆯 (tân̄jđjên̄g), 𐆰 𐆱 (lân̄gga).
- Rusten (bijv. een verpligting op), 𐆲 𐆳 𐆴 (bâttalá).
- Rustbank, 𐆵 𐆶 𐆷 (pântasá), 𐆸 𐆹 (bâllá N° 3).
- Rustig, 𐆺 𐆻 𐆼 𐆽 (tinâoe), 𐆾 𐆿 (tânañg N° 1), 𐇀 𐇁 𐇂 (sinâssá), 𐇃 𐇄 (sânnañg).
- Ruw, 𐇅 𐇆 𐇇 (kâssá N° 1), 𐇈 𐇉 𐇊 (karîsá).

S.

- Sabel, // ʌ ʌ ʌ (kalêwañg), ʌ ʌ ʌ (mându), ʌ ʌ ʌ (sôurí).
- Saffier, ʌ ʌ (nîlañg).
- Saffraan, // ʌ (koêma), // ʌ (kasoêm̄ba).
- Sago, ʌ ʌ (sâgoc).
- Sagokoekje, ʌ ʌ ʌ (pêmpen̄g).
- Sagomeel, ʌ ʌ ʌ (tawâro).
- Saguweer, ʌ ʌ ʌ (bálló N°. 3).
- Saguweerhaar, ʌ ʌ ʌ (môn̄jtjōñg N°. 3).
- Saguwcerkroeg, ʌ ʌ ʌ (lôntañg).
- Salade, ʌ ʌ ʌ (salâda).
- Salak, ʌ ʌ (sâlá N°. 2).
- Salaris, ʌ ʌ // (tjôêke).
- Saleijer (eiland), ʌ ʌ ʌ ʌ (Silâyará).
- Salpeter, ʌ ʌ ʌ (soendâwa).
- Sambal, ʌ ʌ ʌ (sâmbalá).
- Sambalbak, ʌ ʌ ʌ (lîpoen̄g N°. 2), ʌ ʌ ʌ (sâmbalá).
- Sandelhout, ʌ ʌ ʌ (tjandâna).
- Sapanhout, ʌ ʌ (sâppañg).
- Sardijntje, ʌ ʌ ʌ (sibôelá).
- Saroñg, ʌ ʌ (lîpá).
- Sassafras, // ʌ (kâmmoe).
- Satijn, ʌ ʌ (sâtting), ʌ ʌ ʌ ʌ (antállassá).
- Sawaslang, ʌ ʌ (sâwa N°. 1).
- Schaaf, // ʌ (kâttañg N°. 1).
- Schaakbord, ʌ ʌ ʌ ʌ (tjâtoró).
- Schaakspel, ʌ ʌ ʌ ʌ (tjâtoró).
- Schaal, ʌ ʌ ʌ ʌ (tjêperé).
- Schaal (cener vrucht), // ʌ ʌ ʌ (kadâro), // ʌ ʌ (koêlí), ʌ ʌ (bîsañg N°. 2).
- Schaamdeelplaatje, ʌ ʌ ʌ (djêmpañg).
- Schaamte, ʌ ʌ (sîrí N°. 1).
- Schaap, ʌ ʌ ʌ (gîmbalá).
- Schaar, ʌ ʌ (gôn̄jtjijñg), ʌ ʌ ʌ (gôn̄jtjijñg N°. 1).
- Schaar (pinañg), // ʌ ʌ ʌ ʌ (kalakâtti).
- Schaar (van een krab), ʌ ʌ (sîpí N°. 1).
- Schaar (in de sneê van een mes), ʌ ʌ (tîbañg N°. 1).
- Schaars, ʌ ʌ ʌ (lân̄gkará), ʌ ʌ ʌ (sagâla).
- Schaarsch, ʌ ʌ ʌ (lân̄gkará), ʌ ʌ ʌ (sagâla).
- Schade, // ʌ ʌ (koêrañg), ʌ ʌ (roêgi).
- Schadeloosstellen, ʌ ʌ // ʌ (tôn̄gkó).
- Schaduw, ʌ ʌ ʌ (bâyañg N°. 1), ʌ ʌ ʌ (tâoc N°. 1), ʌ ʌ ʌ (lâlañg) N°. 2).
- Schaduwrijk, ʌ ʌ ʌ (lâmpañg N°. 3).
- Schakel, // ʌ ʌ ʌ (kôí), // ʌ ʌ ʌ (kôwí), ʌ ʌ ʌ ʌ (lênto N°. 1).
- Schakelen, // ʌ ʌ ʌ (kôí), // ʌ ʌ ʌ (kôwí).
- Schaken, ʌ ʌ ʌ (lâri N°. 1).
- Schaker, ʌ ʌ ʌ (lâri N°. 1).
- (zich) Schamen, ʌ ʌ ʌ (sîrí N°. 1).
- Schande, ʌ ʌ ʌ (sîrí N°. 1).
- Schaudelijk, ʌ ʌ ʌ (sîrí N°. 1).
- Scharen (op één lijn), ʌ ʌ ʌ ʌ (ântará N°. 2).
- Schatkamer, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (parabândaharâñg).

- Schatmeester, ㄨㄨㄨ (bandâra).
- Schatpligtig, ㄨㄨㄨ (nâí N° 1).
- Schatrijk, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kalocmânjñjãng).
- Schatten, ㄨㄨㄨㄨㄨ (tâsseré), ㄨㄨㄨ (ânggá).
- Schaven, ㄨㄨㄨ (kâttañg N° 1).
- Schaven (kneuzen), ㄨㄨㄨㄨ (b'enoésóe), ㄨㄨㄨ (b'olosó).
- (langs) Schaven, ㄨㄨㄨ (soclípa).
- Scheede, ㄨㄨㄨㄨ (banôwa).
- Scheef, ㄨㄨㄨ (bíyoëng), ㄨㄨㄨ (sëngka N° 1), ㄨㄨㄨ (sári N° 1), ㄨㄨㄨ (sônra).
- Scheef (op- of afloepend), ㄨㄨㄨㄨ (sarôso).
- Scheel, ㄨㄨㄨ (bíró).
- Scheen, ㄨㄨㄨㄨ (têrasá).
- Scheep (gaan), ㄨㄨㄨㄨ (sômbalá).
- Scheepspas, ㄨㄨㄨ (soérá N° 1).
- Scheepstuig, ㄨㄨㄨㄨ (êwa N° 2), ㄨㄨㄨ (râoe N° 1).
- Scheiden, ㄨㄨㄨ (lâkká N° 1), ㄨㄨㄨ (sîmbañg), ㄨㄨㄨ (sálá N° 7), ㄨㄨㄨ (âlle).
- Scheiding, ㄨㄨㄨ (oëriñg).
- Scheidsman, ㄨㄨㄨ (lêngóe).
- Scheidsregter, ㄨㄨㄨ (tãnga), ㄨㄨㄨ (lêngóe).
- Schel (geluid), ㄨㄨㄨ (gâmoeróe).
- Schel (bel), ㄨㄨㄨ (gîriñg).
- (iets aan) Schelen, ㄨㄨㄨㄨ (leboërañg), ㄨㄨㄨ (âpa N° 1).
- Schelp, ㄨㄨㄨ (kôelí), ㄨㄨㄨㄨ (boékoëlenñg), ㄨㄨㄨ (bâbí), ㄨㄨㄨ (tôede).
- Schelpen (zoeken), ㄨㄨㄨ (rêsá N° 1).
- Schemeren, ㄨㄨㄨ (bâyãñg N° 1), ㄨㄨㄨ (tâl-lañg N° 2).
- Schemering, ㄨㄨㄨ (bâyãñg N° 1).
- Schenden (ontcren), ㄨㄨㄨㄨ (rôkkó N° 4).
- Schenden (door het afbreken van een splinter of stuk), ㄨㄨㄨㄨ (sëngalá).
- Schenkblad, ㄨㄨㄨㄨ (kâpará), ㄨㄨㄨㄨ (bandêdja), ㄨㄨㄨㄨ (bôsará N° 2), ㄨㄨㄨ (tâl-lañg N° 1), ㄨㄨㄨㄨ (lôdjoñg N° 2).
- Schenken, ㄨㄨㄨㄨ (timbârañg N° 2).
- Schepnet, ㄨㄨㄨㄨ (boënre), ㄨㄨㄨ (dâri).
- Scheppen (maken), ㄨㄨㄨ (dijâri).
- Scheppen (mct lepels), ㄨㄨㄨ (sîroëng).
- (met de schepriemen) Scheppen, ㄨㄨㄨ (bise), ㄨㄨㄨ (ântará N° 2).
- Scheppen (cen weinig water, bijv. een vaartuig), ㄨㄨㄨㄨ (tjêró).
- Schepscl, ㄨㄨㄨㄨ (mahálló).
- Scheren, ㄨㄨㄨㄨㄨ (kâtteré), ㄨㄨㄨㄨ (tjôekoeróe).
- Schering, ㄨㄨㄨㄨ (âne N° 1).
- Schermen, ㄨㄨㄨㄨ (karêna).
- Scherp, ㄨㄨㄨ (târañg).
- Scherp (van smaak), ㄨㄨㄨ (pâtijje).
- Scherp (van gezigt), ㄨㄨㄨ (sîngará).
- Scherpzinnig, ㄨㄨㄨㄨ (tjarádé).
- Scherts, ㄨㄨㄨㄨ (bânjđjoelóe).
- Schertsen, ㄨㄨㄨㄨ (bânjđjoelóe).
- Schets, ㄨㄨㄨ (pâtta N° 4), ㄨㄨㄨ (tanjđjâ N° 1), ㄨㄨㄨ (âyo).
- Scheur, ㄨㄨㄨㄨ (kéké N° 1).
- Scheurbuik, ㄨㄨㄨㄨ (sariyâwañg).
- Scheuren, ㄨㄨㄨㄨ (kéké N° 1), ㄨㄨㄨ (sînré).
- Scheuren (in stukken), ㄨㄨㄨ (sâppe N° 2).
- (van één) Scheuren, ㄨㄨㄨㄨ (sirâëng).
- (geheel aan flarden) Scheuren, ㄨㄨㄨㄨ (kâë).
- Scheutje, ㄨㄨㄨㄨ (tágó N° 1), ㄨㄨㄨ (âtti N° 2).

- Sehiehtig, 𐄂 𐄃 (dǐjili N°. 1).
- Sehielijk, 𐄄 𐄅 (kâro N°. 1), 𐄆 𐄇 (típá N°. 2).
- Sehieten, 𐄈 𐄉 (bádilí), 𐄊 𐄋 (têmbá).
- (raak) Sehieten, 𐄌 𐄍 (tâba N°. 1).
- Schietspoel, 𐄎 𐄏 (balíra).
- Shiften, 𐄐 𐄑 (répé N°. 2).
- Sehijf (om naar te sehieten), 𐄒 𐄓 (sassârañg).
- Sehijfje (plat), 𐄔 𐄕 (dǐjâpíng).
- (aan) Sehijfjes (snijden), 𐄖 𐄗 (mâyañg N°. 2).
- Sehijn, 𐄘 𐄙 (toemâniñg N°. 2).
- Sehijnen, 𐄚 𐄛 (sêyoró).
- Sehijnsel, 𐄜 𐄝 (sêyoró), 𐄞 𐄟 (sîlo).
- (in zijn) Sehik (zijn met), 𐄡 𐄢 (sâoe N°. 2).
- Sehik (vinden), 𐄣 𐄤 (âyañg), 𐄥 𐄦 (âlle).
- Sehikken, 𐄧 𐄨 (tâmpo N°. 2).
- Sehikking, 𐄩 𐄪 (tâba N°. 1), 𐄬 𐄭 (tarâté).
- Sehil, 𐄮 𐄯 (koêlí), 𐄱 𐄲 (kalôepasá), 𐄴 𐄵 (boékôeleng), 𐄷 𐄸 (bábí), 𐄺 𐄻 (âwañg N°. 4).
- Sehild, 𐄼 𐄽 (lêngóe).
- Sehildpad (zee), 𐄿 𐅀 (pânjñjoe).
- Sehildpad (land), 𐅂 𐅃 (koêra).
- Schilfer, 𐅄 𐅅 (koeríya).
- Sehillen, 𐅇 𐅈 (kalôepasá), 𐅊 𐅋 (sôso N°. 2).
- (met de hand) Sehillen, 𐅍 𐅎 (bíbí).
- Sehim, 𐅐 𐅑 (bâyañg N°. 1).
- Sehimmel, 𐅓 𐅔 (barôemboeng).
- Sehimmelig, 𐅖 𐅗 (lâmboe), 𐅙 𐅚 𐅛 𐅜 (lâmoe-lamôesañg), 𐅞 𐅟 𐅠 𐅡 𐅢 (lê-moe-lemoësañg).
- Sehip, 𐅤 𐅥 (kâppalá N°. 3).
- Schibbreuk, 𐅧 𐅨 𐅩 𐅪 (répé N°. 2).
- Sehitteren, 𐅬 𐅭 𐅮 𐅯 (kêwé), 𐅲 𐅳 (rimba N°. 1), 𐅶 𐅷 (rômba), 𐅺 𐅻 (rônañg N°. 1).
- Schoen, 𐅽 𐅾 (kâsoé), 𐅿 𐆀 (sapâtoe).
- Sehoener, 𐆂 𐆃 𐆄 𐆅 (sikôenjará).
- Sehoffel, 𐆇 𐆈 𐆉 (sângko).
- Sehoft (van een paard), 𐆋 𐆌 𐆍 𐆎 (tônro N°. 1).
- Sehokken, 𐆐 𐆑 𐆒 𐆓 (gênggo), 𐆖 𐆗 𐆘 𐆙 (nónó N°. 2).
- Sehommel, 𐆛 𐆜 𐆝 𐆞 (tôëng).
- Sehommelen, 𐆠 𐆡 𐆢 𐆣 (tôëng).
- (heen en weer) Schommelen, 𐆥 𐆦 𐆧 𐆨 (ôre).
- School (om te leeren Koran lezen), 𐆩 𐆪 (âdji N°. 1).
- Sehoon (mooi), 𐆬 𐆭 (pôenjtja), 𐆮 𐆯 𐆰 (bôngkasá), 𐆲 𐆳 (bâdji N°. 1).
- Sehoon (rein), 𐆵 𐆶 𐆷 (tângkasá).
- Sehoonmaken, 𐆹 𐆺 (bissa N°. 3), 𐆼 𐆽 𐆾 𐆿 (sôso N°. 2).
- (met eitroensap) Sehoonmaken, 𐇀 𐇁 𐇂 𐇃 (tômpañg N°. 1).
- Sehoonvader, 𐇄 𐇅 𐇆 𐇇 (matôwañg).
- Schoonzoon, 𐇉 𐇊 (mântoe), 𐇌 𐇍 (míntoe).
- Sehoorplank, 𐇎 𐇏 (rínriñg).
- Sehoot, 𐇑 𐇒 (ríwa).
- (op zijn) Sehoot (nemen), 𐇔 𐇕 (ríwa).
- Sehoot (op een vaartuig), 𐇗 𐇘 𐇙 𐇚 (pêngka), 𐇜 𐇝 (bâya), 𐇟 𐇠 𐇡 𐇢 𐇣 (rôrosó N°. 1).
- Sehop (gereedsehap), 𐇥 𐇦 𐇧 𐇨 (kêke N°. 3).
- Sehoppen, 𐇩 𐇪 (toédóe), 𐇬 𐇭 (tînrañg N°. 1), 𐇯 𐇰 𐇱 (sêmpá).
- Sehoppen (in de war), 𐇳 𐇴 𐇵 𐇶 (gêsará).
- Sehoppen (opzij), 𐇸 𐇹 𐇺 𐇻 (tampeyâlañg).
- Schoppen (ergens tegen aan), 𐇽 𐇾 𐇿 𐈀 (tôro N°. 1).

- (met voeten) Schoppen (zijn fortuin), ㄨㄨ (lóewa).
- Schoppen (in het kaartspel), ㄨㄨㄨㄨ (sikôpañg).
- Schor, ㄨㄨㄨ (pârro N° 3), ㄨㄨ (pâssañg N° 3), ㄨㄨㄨㄨ (barébé).
- Schorpioen, ㄨㄨㄨㄨ (patikâla).
- Schorsen (in zijne waardigheid), ㄨㄨㄨ (tînro).
- Schotel, ㄨㄨㄨ (kádó N° 1), ㄨㄨㄨ (kânre), ㄨㄨ (pâdjá N° 2), ㄨㄨㄨ (pînjđjẽg), ㄨㄨ (pîriñg).
- Schouder, Sal. ㄨㄨㄨ (balîka), ㄨㄨㄨ (sâlânnga).
- Schouderblad, ㄨㄨㄨ (tjarâmmeñg).
- Schraag, ㄨㄨ (đjârañg).
- Schraal, ㄨㄨㄨ (lêlc N° 1).
- Schraapzuchtig, ㄨㄨㄨ (kêlla).
- Schrabben, ㄨㄨㄨ (kârí).
- Schram, ㄨㄨㄨ (bêtjoló).
- Schramshot, ㄨㄨㄨ (bêtjoló).
- Schrander, ㄨㄨㄨㄨ (mâheré), ㄨㄨㄨ (tjarádé), ㄨㄨㄨ (âkkalá).
- Schrap, ㄨㄨㄨ (kârí).
- Schrapen, ㄨㄨㄨ (kîkkisí), ㄨㄨㄨ (kârrá N° 4), ㄨㄨㄨ (kâlloé N° 2).
- (bij elkander) Schrapen, ㄨㄨㄨ (rîrisí N° 2).
- Schrappen, ㄨㄨㄨ (kéroé N° 1).
- (naam) Schrapen, ㄨㄨㄨ (taêna).
- Schreeuwen, ㄨㄨㄨ (kîkí N° 2), ㄨㄨㄨ (kêyó), ㄨㄨㄨ (gêgeré), ㄨㄨㄨ (ngângará), ㄨㄨㄨ (tjallí), ㄨㄨㄨ (rîťjî N° 2), ㄨㄨㄨ (riyá N° 2), ㄨㄨㄨ (ârrañg N° 2), ㄨㄨㄨ (ârró N° 1).
- (in) Schrift (brengen), ㄨㄨㄨ (lêkó N° 3).
- Schrijflei, ㄨㄨ (pâpañg).
- Schrijven, ㄨㄨ (lâlañg N° 1), ㄨㄨ (soêrá N° 1), ㄨㄨㄨ (oêkirí).
- Schrijver, ㄨㄨ (đjôeroe N° 1).
- Schrikken, ㄨㄨㄨ (kállassá N° 2), ㄨㄨ (bânnga N° 2), ㄨㄨ (sâyañg).
- Schrobben, ㄨㄨㄨ (sôssoró).
- Schroef, ㄨㄨ (lâso N° 1).
- Schroeijen, ㄨㄨ (moêtoeñg).
- Schromen, ㄨㄨ (lânđđjo), ㄨㄨ (âlí N° 3).
- Schroomvallig, ㄨㄨ (sîrí N° 1).
- Schub, ㄨㄨ (sîssí N° 1).
- Schudden, ㄨㄨㄨ (gêgosó), ㄨㄨㄨ (gêno), ㄨㄨㄨ (gôyañg), ㄨㄨㄨ (gêssong), ㄨㄨㄨ (nónó N° 2), ㄨㄨㄨ (rônrong).
- Schudden (met het hoofd), ㄨㄨㄨ (sêñgo).
- Schudden (op en neêr), ㄨㄨ (tóentoeñg N° 5).
- Schuiflade, ㄨㄨ (sôrong).
- Schuijer, ㄨㄨㄨ (sôssoró), ㄨㄨㄨ (sîsîrí N° 1).
- Schuim, ㄨㄨ (boêsa N° 1), ㄨㄨ (rêya).
- Schuimbekken, ㄨㄨ (boêsa N° 1).
- Schuins, ㄨㄨ (sônra), ㄨㄨ (sári N° 1).
- (een weinig) Schuins (staan), ㄨㄨ (îliñg), ㄨㄨ (êleñg).
- Schuinsch, ㄨㄨ (tîliñg).
- Schuinsch (zeil), ㄨㄨ (tândá N° 2).
- Schuitje, ㄨㄨㄨ (sikôêťjî).
- Schuiven (duwen), ㄨㄨ (sôrong), ㄨㄨ (êssóe N° 2).
- (opium) Schuiven, ㄨㄨ (têngko).
- (opzijde) Schuiven, ㄨㄨ (lêsañg), ㄨㄨ (lêssó N° 2), ㄨㄨ (êssóe N° 2).
- (opzij) Schuiven (de kris), ㄨㄨ (sâla N° 6).
- Schuiven (over), ㄨㄨ (sôloró N° 2), ㄨㄨ (salândoró).

Schuiven (langs), ʌ 0 ʌ ʌ (sêro N°. 2).
 (ergens in of doorheen) Schuiven, ʌ ʌ ʌ 0 (ôsé).
 Schuiven (bij malkander, om op te bergen), ʌ ʌ
 (poêroeng N°. 2).
 Schuiven (op de lange baan), ʌ (ná N°. 3).
 Schuld, ʌ ʌ (râpí), ʌ ʌ (îrañg).
 Schuldenaar, ʌ ʌ (îrañg).
 Schuldig, 0 ʌ (sâla N°. 1), ʌ ʌ (îrañg).
 Sehuren, ʌ ʌ 0 ʌ (kêsó), ʌ ʌ (goêsoé N°. 2),
 ʌ ʌ (soêsóe N°. 2).
 (langs) Sehuren, ʌ 0 ʌ ʌ (sêro N°. 2).
 (langs) Schuren (met den elleboog), ʌ ʌ ʌ
 (sîngkoelóe).
 (de voeten tegen elkander) Sehuren, 0 ʌ ʌ (sôlla
 N°. 3).
 (tanden) Schuren, ʌ ʌ 0 ʌ (kêsó), ʌ ʌ
 (âri N°. 3).
 Schurft, 0 ʌ ʌ (sôlá N°. 1).
 Schurftig, 0 ʌ ʌ (sôlá N°. 1).
 Schurk, ʌ ʌ (boêra N°. 2), ʌ ʌ (bâlí N°. 5).
 Schut, ʌ ʌ (rînrîng), ʌ ʌ (lêngóe).
 Schutsel, ʌ ʌ ʌ (lêngóe).
 Schutter, ʌ ʌ ʌ (bâdílí).
 Schuur, ʌ ʌ ʌ (bantîlañg).
 Schuw, ʌ ʌ (roêsoeñg), ʌ ʌ ʌ (lîyará).
 Schuwen, ʌ ʌ (roêsoeñg), ʌ ʌ (lîli N°. 2),
 0 ʌ (sâpa N°. 1).
 Serotum, ʌ ʌ ʌ (boêcto), ʌ ʌ ʌ ʌ (lîseré).
 Sculpteren, ʌ ʌ (soêbí).
 Secretaris, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (keretârisí).
 Sedert, ʌ ʌ ʌ ʌ (tôloñg N°. 3), 0 ʌ ʌ
 (sâñgge).
 Sekte, ʌ ʌ ʌ (dîjôwá), ʌ ʌ ʌ (oemmá).
 Semen virile, ʌ ʌ ʌ ʌ (kôndo N°. 1).
 Sargeant, ʌ ʌ ʌ (sariyañg).

Sesamplant, ʌ ʌ (lânga).
 Sjabrak, ʌ ʌ (lâpá N°. 2).
 Sjek (paard), ʌ ʌ ʌ (bâlo N°. 2).
 Sieraad, ʌ ʌ ʌ ʌ (bêlo N°. 1), ʌ ʌ (râmbá
 N°. 1).
 Sierlijk (woorden), ʌ ʌ ʌ ʌ (bêlo N°. 1).
 Sjerp, ʌ ʌ ʌ ʌ (soelêpe).
 Sijlpén, ʌ ʌ ʌ (tîyóe).
 Sik, ʌ ʌ ʌ (dîjâñggó N°. 1).
 Simpel, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (pôñgoró).
 Singel, ʌ ʌ ʌ ʌ (rômbo).
 Sircaya (boom), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (sirikâya).
 Sirih, ʌ ʌ ʌ (kômba), ʌ ʌ ʌ ʌ (pañgdjâi),
 ʌ ʌ (mâma N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (lêkó N°. 3).
 Sirihdoos, ʌ ʌ ʌ (kâttañg N°. 2), ʌ ʌ ʌ ʌ
 (salênrañg), ʌ ʌ ʌ (êpóe).
 Sissen, ʌ ʌ ʌ (râtte N°. 4).
 Sits, ʌ (tîjî).
 Slaaf, ʌ ʌ ʌ (kâí, ʌ ʌ (poetta), ʌ ʌ (boe-
 wañg), ʌ ʌ (dîjâwa), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ
 (sôssoló), ʌ ʌ (âgañg N°. 1), ʌ ʌ
 (âta N°. 1).
 (kind van een) Slaaf, ʌ ʌ ʌ ʌ (boelâeñg).
 Slaafseh, ʌ ʌ (poetta).
 Slaags, ʌ ʌ (roempá).
 Slaan, ʌ ʌ (gânrañg N°. 3), ʌ ʌ ʌ ʌ (pépé
 N°. 1), ʌ ʌ (bâdîji N°. 2), ʌ ʌ ʌ (têmpa),
 ʌ ʌ ʌ ʌ (tété N°. 2), ʌ ʌ (toênroeñg
 N°. 3), Sal. ʌ ʌ (râboeñg), ʌ ʌ ʌ ʌ (rêré
 N°. 1), ʌ ʌ ʌ (rêssá N°. 2).
 (aanhoudend) Slaan, ʌ ʌ (tîti N°. 3).
 Slaan (naar iemand uit gekheid), ʌ ʌ (âñjdîjá
 N°. 1).
 Slaan (al liggende, met handen en beenen), ʌ ʌ ʌ
 (moessâra).

- (op malkander) Slaan, ʌ ʌ (tâppá N°. 4), ʌ ʌ (toêdjoe N°. 1).
- Slaan (met roeiriemen), ʌ ʌ (rîmbá N°. 2).
- Slaan (de hand aan), ʌ ʌ (tâba N°. 1).
- Slaan (met de handen tegen de dijen), ʌ ʌ (lâppá N°. 3).
- Slaan (op en neêr de oogen), ʌ ʌ (kîdo).
- (tegen malkander) Slaan (zeilen), ʌ ʌ (wêle).
- Slaan (achteruit), ʌ ʌ (sêmpá N°. 1).
- Slaan (met de pooten bij hanengevecht), ʌ ʌ (sêpoló).
- Slaan (in het gâlá-spel), ʌ ʌ (gâlá N°. 1).
- Slaap, ʌ ʌ (tînro).
- Slaap (hoofd), ʌ ʌ (kâpasá).
- (door tooverformulieren in) Slaap (brengen), ʌ ʌ (lôpoe N°. 1).
- Slaapmiddel, ʌ ʌ (lôpoe N°. 1).
- Slaapplaats, ʌ ʌ (tînro).
- Slag, ʌ ʌ (roêmpá).
- (een goeden) Slag (ergens in doen), ʌ ʌ (bâdji N°. 2).
- Slag (kaartspel), ʌ ʌ (lônjdjô).
- Slagader, ʌ ʌ (oêrá N°. 1).
- Slagen, ʌ ʌ (d̃jári).
- Slagen (in iets), ʌ ʌ (toêwa N°. 1).
- Slagten, ʌ ʌ (toênoe), ʌ ʌ (sambâlê).
- Slagttand (varken), ʌ ʌ (soêweré).
- (op het) Slagveld (sterven), ʌ ʌ (boerânnê).
- Slak, ʌ ʌ (kalaôemañg), ʌ ʌ (bîkoe).
- Slang, ʌ ʌ (lâboe N°. 1), ʌ ʌ (oêlará).
- Slank, ʌ ʌ (rôyoñg N°. 1), ʌ ʌ (lâboe N°. 1), ʌ ʌ (lântiñg), ʌ ʌ (lâisi).
- Slap, ʌ ʌ (toêtoelóe), ʌ ʌ (lîmpoe-roe), ʌ ʌ (lâmma N°. 2).
- Slapen, ʌ ʌ (bôlí N°. 3), ʌ ʌ (mâlá N°. 1), ʌ ʌ (môssó N°. 2), ʌ ʌ (tînro), ʌ ʌ (loêseré), ʌ ʌ (ênañg).
- Slapen (met), ʌ ʌ (loêseré).
- Slapen (op), ʌ ʌ (ôppó).
- Slaperig, ʌ ʌ (tâyoé), ʌ ʌ (dôdó).
- Slavernij, ʌ ʌ (d̃jâwa), ʌ ʌ (âta N°. 1).
- Slecht, ʌ ʌ (kôdi N°. 1), ʌ ʌ (bâwañg N°. 1), Sal. ʌ ʌ (dââ), ʌ ʌ (d̃jâddalá), ʌ ʌ (d̃jâwa), ʌ ʌ (d̃jâhelé), ʌ ʌ (rântasá), ʌ ʌ (rîtjoe), ʌ ʌ (sâla N°. 1).
- Slecht (volk), ʌ ʌ (bâñgo N°. 1).
- Slecht (van smaak), ʌ ʌ (lâra N°. 2).
- Slecht (vrouwspersoon), ʌ ʌ (sêro N°. 2).
- Slecht (gaan ergens), ʌ ʌ (sâriñg N°. 1).
- Slecht (naam), ʌ ʌ (âssalá N°. 2).
- (een) Slechten (weg bewandelen), ʌ ʌ (sorokâoe).
- Slechten, ʌ ʌ (toêbasá).
- Slechtheid, ʌ ʌ (sâla N°. 1).
- Slechts, ʌ (ma N°. 1), ʌ ʌ (mâñgkiñg), ʌ (d̃ja N°. 1), Sal. ʌ ʌ (d̃joẽwa), ʌ ʌ (soebâga), ʌ ʌ (samâta), ʌ ʌ (sollâna N°. 2).
- Sleptouw, ʌ ʌ (tônda).
- (op het) Sleptouw (houden), ʌ (ná N°. 3).
- Slempen, ʌ ʌ (ñgôwa N°. 1).
- Slenter, ʌ ʌ (bâlí N°. 5), ʌ ʌ (lêko N°. 2), ʌ ʌ (lêñgko).
- Slenteren, ʌ ʌ (sôllé).
- Slepen (langs den grond), ʌ ʌ (bêro N°. 2), ʌ ʌ (mêro N°. 1), ʌ ʌ (tôro N°. 4).
- Slepen (met het eene been), ʌ ʌ (sôñggá).

- Sleuren, 𐀓𐀆 (gârroé N°. 3).
- Sleutel, 𐀓𐀆𐀆 (kônñtji), 𐀓𐀆𐀆 (đjôli).
- Sleutelbeen, 𐀆𐀆𐀆 (lêrañg N°. 1).
- Slijk, 𐀆𐀆𐀆 (pêyó), 𐀆𐀆𐀆 (tjãiri), Sal. 𐀆𐀆𐀆 (đjammēñg N°. 2).
- Slijm, 𐀆𐀆𐀆 (kârrá N°. 4), 𐀆𐀆𐀆 (gêré), 𐀆𐀆𐀆 (roênóé), 𐀆𐀆𐀆 (lênderé).
- Slijm (slieren, draden), 𐀆𐀆𐀆 (gâma N°. 3).
- Slijpen, 𐀆𐀆𐀆 (kântisí), 𐀆𐀆𐀆 (goerinda). (tanden) Slijpen, 𐀆𐀆𐀆 (kêsó), 𐀆𐀆𐀆 (âri N°. 3).
- Slijpsteen, 𐀆𐀆 (bâtoe N°. 1), 𐀆𐀆𐀆 (kântisí), 𐀆𐀆𐀆 (goerinda).
- Slijten, 𐀆𐀆𐀆 (pôesoe).
- Slikken, 𐀆𐀆 (tâllañg N°. 3).
- Slikkerig, 𐀆𐀆𐀆 (pêyó).
- Slingeren, 𐀆𐀆𐀆 (títiri), 𐀆𐀆𐀆 (đjírí).
- Slingeren (met de armen), 𐀆𐀆𐀆 (sôwe). (nu regts dan links) Slingeren, 𐀆𐀆𐀆 (ôre).
- Slinken, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (kêmpesé), 𐀆𐀆𐀆 (pôesoe), 𐀆𐀆𐀆 (mâmasá).
- Slinken (een gezwel), 𐀆𐀆𐀆 (mâssa N°. 4).
- Slippen (glijden), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (pêtjoró), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (lêtjoró).
- Slippen (anker), 𐀆𐀆𐀆 (lârá N°. 1).
- Slobben, 𐀆𐀆𐀆 (lêpá N°. 2).
- Slobberen, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (moëmoesóé).
- Sloep, 𐀆𐀆𐀆 (sâmpañg N°. 1).
- Slof, 𐀆𐀆𐀆 (kâsóé).
- Sloop, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (sarômbonñg).
- Slordig, 𐀆𐀆𐀆 (gâambo N°. 2), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (bêro N°. 1), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (rômpa), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (sâmpañg N°. 3).
- Slot, 𐀆𐀆𐀆 (râppo N°. 2).
- Slot (kasteel), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (kôta N°. 2).
- Slot (einde), 𐀆𐀆𐀆 (bânñgkēñg).
- Slot (geweer), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (kôbí).
- Sluier, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (bôwonñg).
- Sluiken, 𐀆𐀆𐀆 (lôempá N°. 1).
- Sluimeren, 𐀆𐀆𐀆 (tînro), 𐀆𐀆𐀆 (sêlá). (heen of langs) Sluipen, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (ôdo).
- Sluis (van een zoutpan), 𐀆𐀆𐀆 (đjêmpañg).
- Sluiten, 𐀆𐀆𐀆 (kâpóé), 𐀆𐀆𐀆 (kêbóé), 𐀆𐀆𐀆 (tônñgkó), 𐀆𐀆𐀆 (đjêmpañg), 𐀆𐀆𐀆 (đjôli), Sal. 𐀆𐀆𐀆 (lôbi), Sal. 𐀆𐀆𐀆 (sôc-liñg N°. 2).
- Sluiten (in elkander), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (kókó N°. 3). (aan het lijf) Sluiten, 𐀆𐀆𐀆 (mâmasá), 𐀆𐀆𐀆 (lapañg). (een koop) Sluiten, 𐀆𐀆𐀆 (tânñgá N°. 2).
- Sluiten (op elkander), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (bôentoelóé).
- Sluiten (oogen), 𐀆𐀆𐀆 (kâda).
- Sluiten (zieh), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (kêmoēñg).
- Smaak, 𐀆𐀆 (tâba N°. 1), 𐀆𐀆𐀆 (râsa N°. 1), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (îloró). (meelig van) Smaak, 𐀆𐀆𐀆 (bôno).
- Smakelijk, 𐀆𐀆𐀆 (kânre), 𐀆𐀆𐀆 (ñjâme).
- Smakeloos, 𐀆𐀆𐀆 (lâba N°. 3).
- Smaken, 𐀆𐀆𐀆 (kasiyá), 𐀆𐀆𐀆 (ñjâme), 𐀆𐀆𐀆 (râsa N°. 1).
- Smakken, 𐀆𐀆𐀆 (tjâma N°. 1).
- Smakken (gooijen), 𐀆𐀆𐀆 (tâpassá).
- Smal, 𐀆𐀆𐀆 (sîmpirí), 𐀆𐀆𐀆𐀆 (êseré).
- Smaragd, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (đjamârró).
- Smart, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (pârisí).
- Smeden, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (dédé N°. 2).
- Smeeken, 𐀆𐀆𐀆𐀆 (kânro).
- Smeersel, 𐀆𐀆𐀆 (bâlle N°. 5).
- Smelten, 𐀆𐀆𐀆 (pânniñg N°. 1), 𐀆𐀆𐀆 (pânneñg), 𐀆𐀆𐀆 (sôlonñg N°. 1), 𐀆𐀆𐀆 (ânñ-tjoeróé).

- Smeren (op), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mênjtjo), ㄠ ㄨ (sâpoe N° 4).
- Smerig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêtjé), ㄨ ㄨ (rîngí), ㄨ ㄨ ㄠ (râmassá N° 3), ㄨ ㄨ ㄠ (róemoesóe), ㄨ ㄨ ㄠ (lêmoesóe), ㄨ ㄨ (loêtjá).
- Smeulen, ㄨ ㄨ (róekkóe N° 3).
- Smid, ㄨ ㄨ ㄨ (pânre), ㄨ ㄨ ㄨ (dédé N° 2).
- Smijten, ㄨ ㄨ ㄠ (tâpassá), ㄨ ㄨ (toênroeng N° 3), ㄠ ㄨ ㄨ (sambîla N° 1).
- Smoel, ㄨ ㄨ ㄨ (móênjtjeng).
- Smokkelen, ㄨ ㄨ (lôempá N° 1), ㄨ ㄨ (wâli N° 2).
- Smoren, ㄨ ㄨ (oêtoeng).
- Smuk, ㄨ ㄨ (râmbá N° 1).
- Smullen, ㄨ ㄨ (tâba N° 1).
- Snaak, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lagârré).
- Snaar, ㄨ ㄨ (gâllañg N° 1).
- Snaphaan, ㄠ ㄨ ㄨ (sinâpañg).
- Snappen, ㄨ ㄨ (kâtóe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôte), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjarîmpé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjalîmpéré), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjalêperé), ㄨ ㄨ ㄨ (lêpá N° 5).
- Snapper, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôte), ㄨ ㄨ ㄨ (pâoe N° 1).
- Snappertje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjalêperé).
- Snavel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôttó N° 4).
- Snede, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôloñg), ㄨ ㄨ ㄨ (éba).
- Sneê (van het mes), ㄨ ㄨ (mâta N° 1).
- Snel, ㄨ ㄨ ㄨ (lâtjirí).
- Snijboontjes, ㄨ ㄨ ㄨ ㄠ (bontisí).
- Snijden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâtto N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kéré N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôró N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôloñg), ㄨ ㄨ ㄨ (târí N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lârrá N° 5), ㄠ ㄨ ㄨ (sâñgki), ㄨ ㄨ ㄨ (éba).
- Snijden (aan stukken), ㄨ ㄨ (râtjá).
- Snijden (op hout), ㄠ ㄨ (soébi).
- Snijderloon (bij den oogst), ㄠ ㄨ ㄨ (sâwalá).
- Snikken, ㄠ ㄨ ㄨ (soéñg).
- Snip, ㄨ ㄨ ㄨ (rôya N° 2).
- Snipper, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karêmeñg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄠ (garóegoesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (barcéboe N° 1).
- Snipper (papier), ㄨ ㄨ ㄨ (pâllí N° 3).
- Snoeijen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôto N° 2).
- Snoeimes, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôto N° 2).
- Snoepen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kânre).
- Snoeper, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kânre).
- Snoer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄠ (oétasá).
- Snoet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (móênjtjeng).
- Snoeven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpo N° 1).
- Snofneuzen, ㄠ ㄨ ㄨ ㄨ (sâñgo N° 1).
- Snorken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (môró N° 1).
- Snot, ㄨ ㄨ ㄨ ㄠ (oêroesóe N° 1).
- Snuif, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tambâko).
- Snuifdoos, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bône N° 1).
- Snuisterijen, ㄨ ㄨ (boéboe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tjâre).
- Snuit (van een olyphant), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boelâle).
- Snuiten (kaars), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gônjtjeng N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (titoró).
- Snuiten (den neus), ㄨ ㄨ ㄠ (pîpísí N° 2).
- Solda, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kadâwo), ㄠ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (solôda).
- Soldaat, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (balânda), ㄨ ㄨ ㄨ (róeroeng), ㄠ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sorodâdoe).
- Solderen, ㄨ ㄨ ㄠ (pîdjá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pîdjará).
- Solo (in het Omispel), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toênngeng).
- Som, ㄠ ㄨ ㄨ ㄨ (djoemâlla).
- Somber, ㄨ ㄨ ㄠ (lânnasá), ㄠ ㄨ ㄨ (sino).
- Soms, ㄨ ㄨ ㄨ (bâñgkañg), ㄨ ㄨ ㄨ (bârañg N° 1).
- Soort, ㄠ ㄨ ㄨ ㄠ (djînisí), ㄨ ㄨ ㄨ (róepa N° 1).

- Sorbet, ㊦ ㊧ ㊨ (sarâbbá).
- Spaak (van het wiel), ㊩ ㊪ ㊫ (rôda).
- Spaander, ㊬ ㊭ ㊮ (barôéboé N° 1), ㊯ ㊰ ㊱ (tâtalá), ㊲ ㊳ ㊴ (sângará N° 2).
- Spaardnit, ㊵ ㊶ ㊷ (bôlí).
- Spaarpot, ㊸ ㊹ ㊺ (tôngka).
- Spade, ㊻ ㊼ ㊽ (panrólí N° 1).
- Spadille, ㊾ ㊿ ㋀ (Sapadîla).
- Spalken, ㋁ ㋂ ㋃ (kômpá N° 2), ㋄ ㋅ ㋆ (tângkoe), ㋇ ㋈ ㋉ (tângkiri), ㋊ ㋋ ㋌ (dǎlî N° 2).
- Span, ㋍ ㋎ ㋏ (dǎngkalá).
- Span (met de hand), ㋐ ㋑ ㋒ (lâmá N° 2).
- Span (karbauwen), ㋓ ㋔ ㋕ ㋖ ㋗ (ayôka).
- Spanje, ㋘ ㋙ ㋚ ㋛ (Kasatêla).
- Spannen, ㋜ ㋝ ㋞ (tântaŋ N° 1), ㋟ ㋠ ㋡ ㋢ (dǎngkalá), ㋣ ㋤ ㋥ (bânǎnjaŋg).
- Spannen (de draden), ㋦ ㋧ ㋨ (âne N° 1).
- Spannen (oelâmbi's), ㋩ ㋪ ㋫ (dǎjǎndǎjǎng).
- Spar (dak), ㋬ ㋭ ㋮ (kâso).
- Sparen, ㋯ ㋰ ㋱ ㋲ (karimânaŋg).
- Spartelen, ㋳ ㋴ ㋵ (râpa N° 3).
- (in het water) Spartelen, ㋶ ㋷ ㋸ (bâssi N° 2).
- Spat, ㋹ ㋺ ㋻ (râtǎjǎ).
- Spatten, ㋼ ㋽ ㋾ (râtǎjǎ).
- Speerij, ㋿ ㌀ ㌁ (râmpa N° 3).
- Speeciaal, ㌂ ㌃ ㌄ (dǎjâlaŋg).
- Speeksel, ㌅ ㌆ ㌇ (pîroe).
- Speeksel (van het sierihkaauwen), ㌈ ㌉ ㌊ (sâri N° 3).
- Speelgoed, ㌋ ㌌ ㌍ ㌎ (karêna).
- Speelkaart, ㌏ ㌐ ㌑ ㌒ (karêna).
- Speen, ㌓ ㌔ ㌕ (soésœ N° 1), ㌖ ㌗ ㌘ (oêloe N° 1).
- Speenen, ㌙ ㌚ ㌛ (sâpa N° 1), ㌜ ㌝ ㌞ (sâbi N° 2), ㌟ ㌠ ㌡ (soésœ N° 1).
- Speenvarken, ㌢ ㌣ ㌤ (bâwi).
- Spek, ㌥ ㌦ ㌧ (bâwi), ㌨ ㌩ ㌪ (dǎjâna N° 1).
- Spel, ㌫ ㌬ ㌭ ㌮ (karêna).
- Speld, ㌯ ㌰ ㌱ ㌲ (pannitî).
- Spelen, ㌳ ㌴ ㌵ ㌶ (karêna).
- Spelen (met de bal), ㌷ ㌸ ㌹ (sêmpá).
- Spelen (het mannetje met het wijfje), ㌺ ㌻ ㌼ ㌽ (tônda), ㌾ ㌿ ㍀ (lâloe).
- Spelen (met zijn leven), ㍁ ㍂ ㍃ (bônga N° 2).
- Spelonk, ㍄ ㍅ ㍆ ㍇ (lêyaŋg).
- Spiegel, ㍈ ㍉ ㍊ ㍋ (tǎjarâmmenǎng).
- Spiegel (van het sehip), ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ (palâmbǎng), ㍈ ㍉ ㍊ (âmbǎng).
- Spiegelen, ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ (tǎjarâmmenǎng).
- Spier, ㍈ ㍉ ㍊ ㍋ (oêrá N° 1).
- Spiering, ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (kalâoesœ).
- Spijker, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ (pâso N° 1).
- Spijs, ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (kânre), ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (hedâŋgaŋg).
- Spijten, ㍊ ㍋ ㍌ (sîna).
- Spijzigen, ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (kânre).
- Spikkel, ㍊ ㍋ ㍌ (bâttî N° 2).
- Spil, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ (poêtará), ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (inro).
- Spin, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ (bôlaŋg).
- Spinazie, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ (sinâoe).
- Spinnen, ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (ânní N° 2).
- Spinneweb, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ (bôlaŋg), ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (roemoenǎng).
- Spinnewiel, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (tǎngkeré).
- Spinsbek, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (soewâsa).
- Spinster, ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (ânní N° 2).
- Spion, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (tǎjôkko).
- Spits, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (tǎjidoé).
- Spitten, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (bôngkará).
- Spleet, ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (poêwe), ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (sêpé N° 1).
- Spleet (van boven aan de striklans), ㍊ ㍋ ㍌ ㍍ ㍎ ㍇ ㍈ ㍉ (sângará N° 1).

- Splijten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkará), ㄨ ㄨ ㄨ (pôwe),
ㄨ ㄨ ㄨ (bêla N° 1).
- Splinter, ㄨ ㄨ ㄨ (tébá), ㄨ ㄨ ㄨ (tátalá).
- Splinter (in eens anders oog), ㄨ ㄨ ㄨ (têdoñg).
- Splitsen, ㄨ ㄨ (sírâ N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âppí N° 3).
- Splitsen (in artikels), ㄨ ㄨ (lálá N° 1).
- Spoed, ㄨ ㄨ (pôedoe), ㄨ ㄨ ㄨ (séké N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (ôndañg N° 1).
- Spoeden, ㄨ ㄨ (pârri N° 3).
- (zieh) Spoeden, ㄨ ㄨ (líba).
- Spoedig, ㄨ ㄨ (pôedoe), ㄨ ㄨ (boêtóe N° 1),
ㄨ ㄨ ㄨ (balâlo), ㄨ ㄨ (boêwá N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (têtteré), ㄨ ㄨ (tjída), ㄨ ㄨ
(líba), ㄨ ㄨ (lîntá), ㄨ ㄨ ㄨ (lâlo N° 1),
ㄨ ㄨ (soêwañg).
- Spoelen (kleëren), ㄨ ㄨ ㄨ (êmboñg N° 1).
- Spoelen (in den mond), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(kalimômoró).
- Spons, ㄨ ㄨ (boênnga).
- Spoeksel, ㄨ ㄨ (bâyañg N° 1).
- Spoor (haan), ㄨ ㄨ ㄨ (tânñke N° 1), ㄨ ㄨ
(tâdji).
- (den haan de) Spoor (aanbinden), ㄨ ㄨ (boêlañg
N° 2).
- Spoor (teeken), ㄨ ㄨ ㄨ (bâte N° 1).
- Sport (eener ladder), ㄨ ㄨ (pâlañg N° 1),
ㄨ ㄨ ㄨ (bariñgañg), ㄨ ㄨ (toéká).
- Spot (rede), ㄨ ㄨ (tjâoe), ㄨ ㄨ ㄨ (êllé).
- Spotten, ㄨ ㄨ (ânjoe N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (êllé).
- Spraak, ㄨ ㄨ (bâsa N° 2).
- Spraakzaam, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sômberé).
- Sprakeloos, ㄨ ㄨ ㄨ (pêpe N° 1).
- Spreekwoord, ㄨ ㄨ (toênroenñg N° 3).
- Sprei, ㄨ ㄨ ㄨ (gábará), ㄨ ㄨ (râmbá N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âsoró).
- Spreiden, ㄨ ㄨ ㄨ (kârañg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tâ-
boeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (lâppará).
- Spreken, ㄨ ㄨ ㄨ (kâna N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (koe-
niya), ㄨ ㄨ ㄨ (koêwa N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (pâoe
N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (bitjâra), ㄨ ㄨ (bâsa N° 2),
ㄨ ㄨ (toêtóe N° 2).
- Spreken (met sterken indruk), ㄨ ㄨ ㄨ (gá-
gará).
- Sprenkelen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (balêbesé), ㄨ ㄨ
(bâsa N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôloró N° 2).
- Springen, ㄨ ㄨ (loêm pá N° 1).
- Springen (van het een op het ander), ㄨ ㄨ (râm-
bañg), ㄨ ㄨ ㄨ (létjēñg), ㄨ ㄨ ㄨ (létjō
N° 2).
- Sprinkhaan, ㄨ ㄨ ㄨ (katimbañg N° 1).
- Spritsen (water), ㄨ ㄨ (bâssí N° 3).
- Spruit, ㄨ ㄨ (tjôelá).
- Spruit (tak van een rivier), ㄨ ㄨ ㄨ (sēñgka
N° 1).
- Spuwbak, Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (pêdja), ㄨ ㄨ (píroe).
- Spuwen, ㄨ ㄨ ㄨ (kârrá N° 4), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (pê-
dja), ㄨ ㄨ ㄨ (píroe), ㄨ ㄨ ㄨ (bêwe).
- Staak, ㄨ ㄨ (tânrañg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(tânreré).
- Staal (monster), ㄨ ㄨ ㄨ (tjônto).
- Staal, ㄨ ㄨ (bâdja N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâe-
bâe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (malêla).
- Staan, Sal. ㄨ ㄨ (mâdjañg), ㄨ ㄨ (tínra), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (êntēñg).
- Staan (laten), ㄨ ㄨ ㄨ (bôlí).
- Staan (op één voet), ㄨ ㄨ ㄨ (dēnde N° 1).
- Staan (op de toonen), ㄨ ㄨ (dindīñg).
- Staan (voorover), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalantôewé).
- Staan (verward), ㄨ ㄨ ㄨ (rân gasá N° 1), ㄨ ㄨ
(râmpañg).

- (blijven) Staan (gebezigd van water), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêmponġ).
- (hoog) Staan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêmponġ).
- Staart, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kîdonġ), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôti),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (îngkoŋg).
- Staartriem, ㄨ ㄨ (sâmbí).
- Staat (in gezegenden), ㄨ ㄨ ㄨ (bâttalá).
- (ergens toe in) Staat (zijn), ㄨ ㄨ ㄨ (lônġgaŋg),
ㄨ ㄨ ㄨ (sâoeroé).
- Staatsie, ㄨ ㄨ (râmbá N°. 1).
- Staatsie (-bed voor een doode), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oênj-
dġjoeroé).
- Staf, ㄨ ㄨ (tâkkaŋg).
- (over) Stag (gaan), ㄨ ㄨ ㄨ (toênġgeŋg).
- Stal, ㄨ ㄨ (bâra N°. 1).
- Stam, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôkó N°. 1), ㄨ ㄨ (bâtaŋg
N°. 1).
- Stamelen, ㄨ ㄨ (gágá).
- Stammoeder, ㄨ ㄨ ㄨ (tôwa N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(ânroŋg).
- Stampen, ㄨ ㄨ ㄨ (toédóe).
- Stampen (rijst), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dênġka).
- Stampen (jonge paddie), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dêko N°. 1).
- Stamper, ㄨ ㄨ ㄨ (âlœ N°. 2).
- (tot) Stand (komen), ㄨ ㄨ (râpí), ㄨ ㄨ (roépa
N°. 1).
- Standplaats, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êntênġ).
- Standvastig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gíyó).
- Stang, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kókó N°. 3).
- Stangkogel, ㄨ ㄨ ㄨ (bâleŋg).
- Stap, ㄨ ㄨ ㄨ (dâkka).
- Stapel, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gômpo), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ballâ-
boeroé), ㄨ ㄨ (tâmboeŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(lâmporó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salóssó).
- Stapel (hout), ㄨ ㄨ (toembá N°. 3).
- Stapelzot, ㄨ ㄨ (pânraŋg).
- Stappen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dâkka), ㄨ ㄨ (dġâppa).
- Staren, ㄨ ㄨ ㄨ (tânġará), ㄨ ㄨ ㄨ (tîro), Sal.
ㄨ ㄨ (dġânġdġjaŋg).
- Staatsie (kleed), ㄨ ㄨ (gâdoé).
- Steeg, ㄨ ㄨ ㄨ (sêppá N°. 2).
- Steel, ㄨ ㄨ (bâtaŋg N°. 1).
- (stengel of) Steel (van het klapper- of inróe-blad),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tikârroeŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tġapiyóe).
- Steen, ㄨ ㄨ (bâtoe N°. 1).
- Steen (gebakken), ㄨ ㄨ (bâta N°. 1).
- Steen (donder), ㄨ ㄨ (gígi).
- Steenbokje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palândó).
- Steenkool, ㄨ ㄨ ㄨ (tġoemí N°. 1).
- Steenpuist, ㄨ ㄨ ㄨ (lâttaŋg).
- Steigeren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kowâyaŋg N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oelâbé).
- Steil, ㄨ ㄨ ㄨ (toêbirí), ㄨ ㄨ (tâbîŋg).
- Steilte, ㄨ ㄨ (tâbîŋg).
- Stek, ㄨ ㄨ ㄨ (lâmoeŋg).
- Stekeblind, ㄨ ㄨ (pítġá N°. 1).
- Stekelharig (vos), ㄨ ㄨ ㄨ (sâmboeroé).
- Stekelig, ㄨ ㄨ ㄨ (karísá).
- Steken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (katîntîŋg), ㄨ ㄨ (pásá N°. 1),
ㄨ ㄨ (toempá N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôbó
N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (tîntîŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tódó),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (róró N°. 2), ㄨ ㄨ (sâppi N°. 2).
- (in zaken) Steken, ㄨ ㄨ (tânġgá N°. 2).
- (zieh) Steken (in iemands zaken), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(tġôwé).
- Steken (met een pennetje in elkander vlechten of),
ㄨ ㄨ (soéla).
- Steken (van onder door de vloer heen naar iemand),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sólóro N°. 1).
- (ergens iets uit) Steken, ㄨ ㄨ (sîsi N°. 1).

- Steken (door de hitte), ㄨㄣˊㄛˊ (ôpá N°. 3).
- Stel, ㄨㄣˊㄛˊ (lâboe N°. 4), ㄨㄣˊㄛˊ (ângká N°. 1),
ㄨㄣˊㄛˊ (êwa N°. 2).
- Stelen, ㄨㄣˊㄛˊ (tôré N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (loèkká N°. 2).
- Stellaadje, ㄨㄣˊㄛˊ (pâra N°. 9).
- Stellen, ㄨㄣˊㄛˊ (bône N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (bôlí),
ㄨㄣˊㄛˊ (tânggá N°. 2), ㄨㄣˊㄛˊ (tâannañg N°. 5),
ㄨㄣˊㄛˊ (nânro), ㄨㄣˊㄛˊ (lôpó N°. 2).
- Stellen (op iemands rekening), ㄨㄣˊㄛˊ (tânrá N°. 1).
- (goed) Stellen (een kanon), ㄨㄣˊㄛˊ (tjâká).
- Stellig, ㄨㄣˊㄛˊ (ba), ㄨㄣˊㄛˊ (ma N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (mĩngka),
ㄨㄣˊㄛˊ (mêmañg).
- Stelsel, ㄨㄣˊㄛˊ (đjĩđjiri).
- Stem, ㄨㄣˊㄛˊ (sára N°. 7), Sal. ㄨㄣˊㄛˊ (ôniñg).
- Stempel, ㄨㄣˊㄛˊ (tjâ N°. 1).
- Stengel, ㄨㄣˊㄛˊ (bâtañg N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (tikâr-
roẽg), ㄨㄣˊㄛˊ (tjapĩyóe).
- Sterfdag, ㄨㄣˊㄛˊ (bôelé).
- Sterfgeval, ㄨㄣˊㄛˊ (mâte).
- Sterk, ㄨㄣˊㄛˊ (kârriñg N°. 2), ㄨㄣˊㄛˊ (koelle),
ㄨㄣˊㄛˊ (kássá N°. 2), ㄨㄣˊㄛˊ (gássĩng N°. 2),
ㄨㄣˊㄛˊ (pôre), ㄨㄣˊㄛˊ (tâkko), ㄨㄣˊㄛˊ
ㄨㄣˊㄛˊ (têgasá), ㄨㄣˊㄛˊ (đjârré), ㄨㄣˊㄛˊ
(nĩâwa), ㄨㄣˊㄛˊ (roêwa), ㄨㄣˊㄛˊ (lômpo),
ㄨㄣˊㄛˊ (sârro N°. 2).
- Sterk (bijv. boter), ㄨㄣˊㄛˊ (pállang N°. 3).
- Sterk (van smaak), ㄨㄣˊㄛˊ (lâra N°. 2).
- Sterk (van smaak of reuk), ㄨㄣˊㄛˊ (sârroé).
- Sterk, ㄨㄣˊㄛˊ (sârriñg N°. 3).
- (iets) Sterk (doen), ㄨㄣˊㄛˊ (kókó N°. 4),
ㄨㄣˊㄛˊ (gássĩng N°. 2), ㄨㄣˊㄛˊ (sârrañg N°. 2).
- Sterrewigchelaar, ㄨㄣˊㄛˊ (ahalonnoê-
đjoẽg).
- Sterveling, ㄨㄣˊㄛˊ (đjâri).
- Sterven, ㄨㄣˊㄛˊ (galágará), ㄨㄣˊㄛˊ (bê-
lasá), ㄨㄣˊㄛˊ (mâte), ㄨㄣˊㄛˊ (tâppóe N°. 2),
ㄨㄣˊㄛˊ (đjâmmẽng N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (lẽngóe),
ㄨㄣˊㄛˊ (lâmpa), ㄨㄣˊㄛˊ (lĩmbañg), ㄨㄣˊㄛˊ
(sôleñg), ㄨㄣˊㄛˊ (ênañg).
- (op) Sterven (liggen), ㄨㄣˊㄛˊ (tâwa N°. 2), ㄨㄣˊㄛˊ
(sêppá N°. 2).
- Sterven (eerder), ㄨㄣˊㄛˊ (toéla N°. 3).
- Stervensuur, ㄨㄣˊㄛˊ (âđjálá).
- Steun, ㄨㄣˊㄛˊ (toéppoe), ㄨㄣˊㄛˊ (tânđjẽng),
ㄨㄣˊㄛˊ (sânderé).
- Steunen (op), ㄨㄣˊㄛˊ (êntẽg).
- Steunsel, ㄨㄣˊㄛˊ (mânđjẽng).
- Steven, ㄨㄣˊㄛˊ (pamâroẽg), ㄨㄣˊㄛˊ (sôttĩng).
- Stevig, ㄨㄣˊㄛˊ (pôre), ㄨㄣˊㄛˊ (têgasá),
ㄨㄣˊㄛˊ (đjârré).
- Stevig (knoop), ㄨㄣˊㄛˊ (póeli N°. 1).
- Stevig (gebouwd), ㄨㄣˊㄛˊ (lâsso N°. 2), ㄨㄣˊㄛˊ
(soelâpá N°. 1).
- Stiefmoeder, ㄨㄣˊㄛˊ (ânroñg), ㄨㄣˊㄛˊ (âwo).
- Stiefvader, ㄨㄣˊㄛˊ (mânngge), ㄨㄣˊㄛˊ (âwo).
- Stiefzoon, ㄨㄣˊㄛˊ (âwo).
- Stift (van de pen), ㄨㄣˊㄛˊ (bâtañg N°. 1).
- Stijf, ㄨㄣˊㄛˊ (kâdoró).
- Stijfsel, ㄨㄣˊㄛˊ (tôkko N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (tâsi
N°. 1).
- Stijfstaan, ㄨㄣˊㄛˊ (kalẽngkẽg), ㄨㄣˊㄛˊ
ㄨㄣˊㄛˊ (kalôngkoũg), ㄨㄣˊㄛˊ (ônto-
toró).
- Stijgbeugel, ㄨㄣˊㄛˊ (ônđjđjó).
- Stijgen (in prijs), ㄨㄣˊㄛˊ (nâí N°. 1).
- Stijgen (te paard), ㄨㄣˊㄛˊ (nâí N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ
(đjĩđjĩng).
- Stijl, ㄨㄣˊㄛˊ (kâlóe N°. 1).
- Stijven, ㄨㄣˊㄛˊ (tôkko N°. 1), ㄨㄣˊㄛˊ (tâsi N°. 1).
- Stikdonker, ㄨㄣˊㄛˊ (kâpóe).

- Stikken, ㄨㄛ ㄨㄛ (dǐjǎrró), ㄨㄛ ㄨㄛ (lâmmasá),
ㄨㄛ ㄨㄛ (sêké N°. 2).
- Stil, ㄨㄛ ㄨㄛ (sânnanǵ), ㄨㄛ ㄨㄛ (sino), ㄨㄛ ㄨㄛ
(ândaǵ).
- Stillen, ㄨㄛ ㄨㄛ (ândaǵ).
- Stilmiddel, ㄨㄛ ㄨㄛ (sânnanǵ).
- Stilstaan, ㄨㄛ ㄨㄛ (ântanǵ).
- Stilstaan (horlogie), ㄨㄛ ㄨㄛ (ândaǵ).
- Stinken, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kaliǵôǵgo), ㄨㄛ ㄨㄛ
ㄨㄛ (bôttó N°. 2), ㄨㄛ ㄨㄛ (bêlanǵ).
- Stinken (naar pis), ㄨㄛ ㄨㄛ (pârroe N°. 1).
- Stinken (ei), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (rórôkiǵ).
- Stinkvlieg, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (boelânǵgo).
- Stip, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (títíli).
- Stoeijen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (káboelóe), ㄨㄛ ㄨㄛ (bônǵa
N°. 2), ㄨㄛ ㄨㄛ (bânǵdǵjoelóe).
- Stoel, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kadêra).
- Stof, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (garôêgoesóe), ㄨㄛ ㄨㄛ (âliǵ
N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ (âwoe).
- Stof (in het oog), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (garrigôêgoesóe),
ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (garôêgoesóe).
- Stof (in bamboes), ㄨㄛ ㄨㄛ (bôeboe N°. 2).
- Stof (voor een kleet), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tôpe).
- Stofgoud, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (boelâênǵ).
- Stofregen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (balôembanǵ), ㄨㄛ ㄨㄛ (ritǵi N°. 1).
- Stok, ㄨㄛ ㄨㄛ (tâkkanǵ), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (simâmboe),
ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (soemâmboe).
- Stok (voor de gânranǵ), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (bâbalá).
- Stokkerig, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kalôssará).
- Stolp, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (lantêra).
- Stolten, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (dônênǵ).
- Stom (dom), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tôlo).
- Stom (sprakeloos), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (pêpe N°. 2).
- Stomp (bot), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (pôkoló), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ
(típocloé).
- Stomp (tanden), ㄨㄛ ㄨㄛ (tíloe).
- Stomp (van hand of voet), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (pôkkó N°. 2).
- Stompen, ㄨㄛ ㄨㄛ (tôemboe N°. 2).
- Stonden (hebben), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (bâkkasá), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ
(tǵêrá), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (roêmoesóe).
- Stoom, ㄨㄛ ㄨㄛ (sâoe N°. 4).
- Stooten, ㄨㄛ ㄨㄛ (roêmpá), ㄨㄛ ㄨㄛ (roêntóe).
- Stooten (met knikker of billardbal), ㄨㄛ ㄨㄛ (âmbá).
- Stooten (op de banken), ㄨㄛ ㄨㄛ (tâba N°. 1).
(met de hoornen) Stooten, ㄨㄛ ㄨㄛ (tôedá N°. 2),
ㄨㄛ ㄨㄛ (oelá N°. 1).
- Stooten (tegen), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tôro N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ
(roêntóe).
- Stooten (aanhoudend), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (róró N°. 2).
(van boven ergens tegen) Stooten, ㄨㄛ ㄨㄛ (soêroenǵ).
- Stop!, ㄨㄛ ㄨㄛ (ho!).
- Stop (om iets dicht te maken), ㄨㄛ ㄨㄛ (sâssanǵ N°. 1).
- Stoppel, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (rarâme).
- Stoppen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (dǵêmpanǵ).
- Stoppen (met de naald), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (dǵjarôemá).
(in den mond) Stoppen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (sǵyo N°. 1).
- Stopwoord, ㄨㄛ ㄨㄛ (roêntóe).
- Storen, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kôttó), ㄨㄛ ㄨㄛ (bôettóe N°. 4),
ㄨㄛ ㄨㄛ (sânrá N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ (âli N°. 1),
ㄨㄛ ㄨㄛ (âlóe N°. 3).
- Storm, ㄨㄛ ㄨㄛ (rimboe).
- Storten, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (kímboǵ), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tôebasá).
- Storten (ter neder, geheel duizelig of bewusteloos),
ㄨㄛ ㄨㄛ (pîli).
- Stortregen, ㄨㄛ ㄨㄛ (tírí), ㄨㄛ ㄨㄛ (tôewanǵ N°. 1).
- Stotteren, ㄨㄛ ㄨㄛ (gâgá).
- Stout, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (koêmbalá), ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (barâni
N°. 1), ㄨㄛ ㄨㄛ (lâsa N°. 3).
- Stoutmoedig, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (dǵjônǵdǵjonǵ).
- Stoven, ㄨㄛ ㄨㄛ ㄨㄛ (tôemisí).

- Straat, ㄨ ㄨ (lâbañg N°. 2), ㄨ ㄨ (sállá N°. 8),
 ㄨ ㄨ (állá N°. 3).
 Straf, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôrosó), ㄨ ㄨ (sála N°. 1),
 ㄨ ㄨ (hoëkoeñg).
 Straffen, ㄨ ㄨ (tâba N°. 1), ㄨ ㄨ (toênroeñg
 N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (sêssa N°. 2), ㄨ ㄨ (hoëkoeñg).
 Strak (bijv. touw), ㄨ ㄨ (bânjñjãñg), ㄨ ㄨ (tân-
 tañg N°. 1).
 Straks, ㄨ ㄨ ㄨ (lébá).
 Stranden, ㄨ ㄨ ㄨ (râmpasá).
 Streek, ㄨ ㄨ ㄨ (soelâpá N°. 1).
 Streek (list), ㄨ ㄨ ㄨ (kêlo).
 Streelen, ㄨ ㄨ ㄨ (poëroesóe), ㄨ ㄨ (râga N°. 1),
 Sal. ㄨ ㄨ ㄨ (lêse N°. 2).
 Streep, ㄨ ㄨ (kârí), ㄨ ㄨ ㄨ (kârisí), ㄨ ㄨ ㄨ
 (binôewañg), ㄨ ㄨ (bâssí N°. 2), ㄨ ㄨ (toêrí),
 ㄨ ㄨ ㄨ (tjôrí), ㄨ ㄨ (tjôerá), ㄨ ㄨ (lâriñg),
 ㄨ ㄨ ㄨ (lêré N°. 2).
 (een) Streep (aankrijgen in het spel), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (kôñgkoñg).
 Strecking, ㄨ ㄨ ㄨ (rôroñg).
 Streng, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ñjénjeré), ㄨ ㄨ (sârríñg
 N°. 3).
 Streng (garen), ㄨ ㄨ ㄨ (toeñgkalá), ㄨ ㄨ ㄨ
 (oetasá).
 Streven, ㄨ ㄨ (loêmba N°. 1).
 Strijd, ㄨ ㄨ (boëndóe).
 (in) Strijd (zijn), ㄨ ㄨ (boêloe N°. 1).
 Strijdbaar, ㄨ ㄨ (boëndóe N°. 1).
 Strijken (met de hand), ㄨ ㄨ ㄨ (poëroesóe).
 Strijken (langs den mond), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjôberé).
 (over een droogen slijpsteen heen en weêr) Strijken
 (bijv. eene kris), ㄨ ㄨ ㄨ (sânñgírí).
 Strijken (vlag), ㄨ ㄨ ㄨ (oêndoeróe).
 Strijkstok, ㄨ ㄨ ㄨ (kêsó).
- Strik, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêñgko), ㄨ ㄨ ㄨ (tâdó), Sal.
 ㄨ ㄨ ㄨ (dñjãñggó N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (síkó),
 ㄨ ㄨ ㄨ (oêloe N°. 2).
 Strikken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêñgko), ㄨ ㄨ ㄨ (tâdó).
 Striklans, ㄨ ㄨ ㄨ (tâdó).
 Stroef (gezig), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gamoênté).
 Stront, ㄨ ㄨ ㄨ (tâi N°. 2).
 Stroo, ㄨ ㄨ ㄨ (lâlará).
 Strooijen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kiyoró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 ㄨ ㄨ (kêoró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (goêgoeroe), ㄨ ㄨ ㄨ
 (tâboeroe).
 Strooken (met), ㄨ ㄨ ㄨ (agãñg N°. 2).
 Stroom, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âroesóe N°. 1).
 Stroom (berg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâloró).
 Stroomat, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâpperé).
 Stroomen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôloró).
 Stroop, ㄨ ㄨ ㄨ (gôlla), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dñjéne).
 Strot, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kârró N°. 3).
 Struif, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dâdará), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêñggañg).
 Struik, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômañg).
 Struikgewas (digt), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômpó N°. 3).
 Struikelen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôro N°. 1).
 Stug, ㄨ ㄨ ㄨ (moêmoeñg), ㄨ ㄨ ㄨ (lâra N°. 2),
 ㄨ ㄨ ㄨ (âsseñg N°. 2).
 Stuip, ㄨ ㄨ ㄨ (sintá N°. 3).
 Stuiptrekken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mosâra).
 Stuit, ㄨ ㄨ ㄨ (poêti), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelôebi), ㄨ ㄨ ㄨ
 ㄨ ㄨ (soeloebiya).
 Stuiten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôttó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ka-
 rampállãñg), ㄨ ㄨ ㄨ (boêttóe N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (rânñjñjalá), ㄨ ㄨ ㄨ (sânrá N°. 1).
 Stuiven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôloe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âlíñg
 N°. 1).
 Stuiven (uit malkander), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (galim-
 boêwará).

- Stuivertje (wisselen), ㄨㄨㄨㄨ (galâēng), ㄨㄨㄨ (tjâtjô).
- Stuk (gebroken), ㄨㄨㄨㄨ (kéké N°. 1), ㄨㄨ (tângkoe N°. 2), ㄨㄨ (tâppoe N°. 2), ㄨㄨ (têpó), ㄨㄨ (tjâppi N°. 2), ㄨㄨㄨㄨ (répé N°. 2), ㄨㄨㄨㄨ (rôppó), ㄨㄨㄨ (râboe N°. 2), ㄨㄨㄨ (rântasá), ㄨㄨㄨ (râsa N°. 1), ㄨㄨㄨ (lâla N°. 3), ㄨㄨㄨㄨ (âmoeroe).
- Stuk (wrijven), ㄨㄨㄨ (pôtjâ).
- (één) Stuk, ㄨㄨㄨㄨ (kéké N°. 1), ㄨㄨㄨㄨ (kâyoe), ㄨㄨㄨㄨ (pêmpēng), ㄨㄨㄨ (pâta N°. 2), ㄨㄨㄨ (pâllí N°. 3), ㄨㄨㄨㄨㄨ (pôlong), ㄨㄨㄨㄨ (pôewe), ㄨㄨㄨㄨㄨ (baṅgkâ-waṅg), ㄨㄨㄨ (bîbî), ㄨㄨㄨ (bâtta N°. 4), ㄨㄨㄨ (bâtoe N°. 1), ㄨㄨㄨㄨ (tjâre), ㄨㄨㄨㄨㄨ (ôetasá), ㄨㄨㄨㄨㄨ (âsoró).
- Stuk (artikel), ㄨㄨㄨㄨㄨ (parakâra), ㄨㄨㄨㄨ (boēwaṅg), ㄨㄨㄨ (lâmpa).
- Stulp, ㄨㄨㄨ (bâroēng).
- Sturen, ㄨㄨㄨㄨ (gînjtjirí), ㄨㄨㄨㄨ (goēliṅg).
- Sturen (een paard), ㄨㄨㄨㄨ (ôeloe N°. 1).
- Stutten, ㄨㄨㄨㄨㄨ (toēngkoeloe N°. 1), ㄨㄨㄨㄨ (toēmpá N°. 1), ㄨㄨㄨㄨ (toelá N°. 1), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sambêta).
- Stutten (in den rug), ㄨㄨㄨㄨㄨ (sânderé).
- Stutting, ㄨㄨㄨㄨㄨ (sânderé).
- Stuurboord, ㄨㄨㄨㄨ (kânaṅg N°. 2).
- Stuurman, ㄨㄨㄨㄨ (mâliṅg N°. 1) ㄨㄨㄨㄨ (d̄jôeroe N°. 1).
- Stuurpen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (gînjtjirí).
- Suf, ㄨㄨㄨㄨ (lípoe).
- Suf (van wege de menigte van menschen, of van wege veelvuldig gepraat), ㄨㄨㄨㄨ (tâmpaṅg).
- Suffen, ㄨㄨㄨㄨ (tjâdó N°. 1), ㄨㄨㄨㄨ (rôsá), ㄨㄨㄨㄨ (lôwa N°. 1).
- Suiker, ㄨㄨㄨㄨ (gôlla).
- (bruine) Suiker, ㄨㄨㄨㄨ (râppo N°. 2).
- Suikerriet, ㄨㄨㄨㄨ (tâboe N°. 1).
- Suizen (oor), ㄨㄨㄨㄨ (ârroēng N°. 2).
- Sukkel, ㄨㄨㄨㄨㄨ (dômpalá).
- Sukkelen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (nēngē).
- Sul, ㄨㄨㄨㄨㄨ (dômpalá).
- Suntgat, ㄨㄨㄨㄨㄨ (pôtjî N°. 2).
- Surtout, ㄨㄨㄨㄨㄨ (poeroēkaṅg).
- (een kind in slaap) Sussen, ㄨㄨㄨㄨㄨ (dôndo N°. 1).

T.

- Taai, ㄨㄣˊㄣˊ (koémilí).
 (zich) Taai (houdend), ㄨㄣˊㄣˊ (râkká N°. 4).
 Taak, ㄨㄣˊㄣˊ (mânra), ㄨㄣˊㄣˊ (d̃jâma N°. 1),
 ㄨㄣˊㄣˊ (ânoe).
 Taal, ㄨㄣˊㄣˊ (bâsa N°. 2).
 Tabak, ㄨㄣˊㄣˊ (tambâko).
 Tabbaard, ㄨㄣˊㄣˊ (d̃joemba).
 Tachtig, ㄨㄣˊㄣˊ (poêlo N°. 1).
 Tafel, ㄨㄣˊㄣˊ (kânre), ㄨㄣˊㄣˊ (mêd̃jaŋg).
 (bamboezen) Tafel, ㄨㄣˊㄣˊ (dêgo).
 Tafellaken, ㄨㄣˊㄣˊ (lâpá N°. 1).
 Tak, ㄨㄣˊㄣˊ (pân̄gke), ㄨㄣˊㄣˊ (pôēng),
 ㄨㄣˊㄣˊ (tân̄gke N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (toêra).
 Tak (van een rivier), ㄨㄣˊㄣˊ (sêngka N°. 1).
 Takel, ㄨㄣˊㄣˊ (pân̄jtjará N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ
 (tâkalá).
 Takkebos, ㄨㄣˊㄣˊ (karâbá).
 Talent, ㄨㄣˊㄣˊ (sorôti).
 Talisman, ㄨㄣˊㄣˊ (d̃jimá).
 Talmen, ㄨㄣˊㄣˊ (mímilí), ㄨㄣˊㄣˊ (rântalá),
 ㄨㄣˊㄣˊ (tôya N°. 2).
 Tam, ㄨㄣˊㄣˊ (tâoe N°. 1).
 Tamborijn, ㄨㄣˊㄣˊ (rabâna).
 Tamelijk, ㄨㄣˊㄣˊ (tâba N°. 1).
 Tamarinde, ㄨㄣˊㄣˊ (tjâmba).
 Tand, ㄨㄣˊㄣˊ (gîgi).
 Tandeloos, ㄨㄣˊㄣˊ (tjâmмо).
 Tandem (knarse-), ㄨㄣˊㄣˊ (karâppóe), ㄨㄣˊㄣˊ
 (galîgiŋg), ㄨㄣˊㄣˊ (rêkóe).
 Tandensstooter, ㄨㄣˊㄣˊ (sâlí N°. 1).
 Tandvleesch, ㄨㄣˊㄣˊ (poerâssi).
 Tangetje (gebezigd om den baard uit te trekken),
 ㄨㄣˊㄣˊ (sêngkaŋg).
 Tante, ㄨㄣˊㄣˊ (poerîna), ㄨㄣˊㄣˊ (poêwaŋg),
 Sal. ㄨㄣˊㄣˊ (d̃jid̃ja), ㄨㄣˊㄣˊ (âya N°. 1),
 ㄨㄣˊㄣˊ (ânroŋg).
 Tapijt, ㄨㄣˊㄣˊ (paramadâni).
 Tasch, ㄨㄣˊㄣˊ (karâppe).
 Tasten, ㄨㄣˊㄣˊ (âsalá N°. 1).
 Taxeren, ㄨㄣˊㄣˊ (tâsseré).
 Te, ㄨㄣˊㄣˊ (mâka N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (ri).
 Teeder, ㄨㄣˊㄣˊ (pâle N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (tjâwaŋg).
 Teedergevoelig, ㄨㄣˊㄣˊ (lâmmoró).
 Teeken, ㄨㄣˊㄣˊ (kalâttá), ㄨㄣˊㄣˊ (pâto),
 ㄨㄣˊㄣˊ (bâte N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (bâssí N°. 2), ㄨㄣˊㄣˊ
 (lâta N°. 3).
 (afscheidings) Teeken, ㄨㄣˊㄣˊ (pâto N°. 1).
 Teekening, ㄨㄣˊㄣˊ (pâtta N°. 4).
 Teelbal, ㄨㄣˊㄣˊ (boêto).
 Tcelt, ㄨㄣˊㄣˊ (roêngka).
 Teen, ㄨㄣˊㄣˊ (karêmeŋg).
 (op de) Teenen (loopen), ㄨㄣˊㄣˊ (boetjênj-
 tjêŋg).
 Teer, ㄨㄣˊㄣˊ (gâla N°. 3).
 Teering, ㄨㄣˊㄣˊ (rôkoŋg N°. 1).
 Tegelijk, ㄨㄣˊㄣˊ (kâli N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (sâma N°. 1).
 Tegelijk (met), ㄨㄣˊㄣˊ (bâkoé N°. 1).
 Tegelijkertijd, ㄨㄣˊㄣˊ (pâda N°. 2), ㄨㄣˊㄣˊ (sa N°. 2).

- (middel) Tegen, ʌ (ta N° 1).
- Tegengaan, ʌ ʌ (pârraṅg N° 4), ʌ ʌ ʌ (sôṅka).
- Tegengift, ʌ ʌ ʌ (tâmbará), ʌ ʌ ʌ (tâwará N° 2).
- Tegenhouden, ʌ ʌ ʌ ʌ (karampâllaṅg), ʌ ʌ (toèppoe), ʌ ʌ (târa N° 1), ʌ ʌ (râmpaṅg), ʌ ʌ ʌ (rêmpá), ʌ ʌ (sâmpá N° 1), ʌ ʌ ʌ (sâmpará), ʌ ʌ (âmpaṅg).
- Tegenover, ʌ ʌ (bâli N° 6), ʌ ʌ (toèd̃joe N° 1), ʌ ʌ ʌ (dâllé N° 3).
- (malkander) Tegenpraten, ʌ ʌ ʌ ʌ (bôko N° 1).
- Tegenspoed, ʌ ʌ (bâla N° 2).
- Tegenspreken, ʌ ʌ (bâti N° 1), ʌ ʌ (bâli N° 2).
- (iemand in zijn gezigt) Tegenspreken, ʌ ʌ (soéli N° 1).
- Tegenstaan, ʌ ʌ (lâd̃joe N° 1).
- Tegenstrijdig, ʌ ʌ (toèmpá N° 1).
- Tegenwerken, ʌ ʌ ʌ (tîmpará), ʌ ʌ ʌ ʌ (lowânaṅg).
- Tegenwigt, ʌ ʌ (bâli N° 6).
- Tegenwind, ʌ ʌ (roèppa N° 2), ʌ ʌ ʌ ʌ (ôlo N° 5).
- Tegenwoordig, ʌ ʌ ʌ (kâmma N° 2), ʌ ʌ ʌ (kôntoe), ʌ ʌ ʌ (d̃jâmmaṅg).
- Tegenwoordigheid, ʌ ʌ ʌ (dâllé N° 3), ʌ ʌ ʌ (hâlará).
- Tekortkoming, ʌ ʌ (râpí).
- Teleurstellen, ʌ ʌ (rânnoe), ʌ ʌ ʌ (sâyóé), ʌ ʌ (sâla N° 1).
- Teleurstelling, ʌ ʌ (rânnoe), ʌ ʌ (sâla N° 1), ʌ ʌ ʌ (salâsa N° 2).
- Telgang, ʌ ʌ ʌ (édá N° 3).
- Telkens, ʌ ʌ ʌ (âre N° 1).
- Tellen (paarden), ʌ ʌ ʌ (édá N° 3).
- Temmen, ʌ ʌ ʌ (lâwa N° 1).
- (geheel) Ten onderen (brengen), ʌ ʌ ʌ (rôpoe).
- Tenzij, ʌ ʌ ʌ (saṅgâli).
- Tepel, ʌ ʌ (soèsoe N° 1).
- Terdege, ʌ ʌ ʌ (lâkoe N° 2).
- Teregtbrengen, ʌ ʌ ʌ (lâṅge N° 3).
- Teregtkomen, ʌ ʌ ʌ (râmpé N° 2).
- Teregtwijzen, ʌ ʌ ʌ (kâna N° 1), ʌ ʌ ʌ (îṅgá), ʌ ʌ ʌ (âd̃jará).
- Tergen, ʌ ʌ ʌ (nâí N° 1), ʌ ʌ ʌ (tjâoe), ʌ ʌ (sâsá N° 1).
- Terhandstellen, ʌ ʌ ʌ (lîma N° 1).
- Terras, ʌ ʌ ʌ ʌ (tanêtte).
- Territoor, ʌ ʌ ʌ ʌ (kôta N° 2).
- Terstond, ʌ ʌ ʌ ʌ (mêmaṅg), ʌ ʌ ʌ ʌ (lâlo N° 1).
- Terug, ʌ ʌ ʌ ʌ (pôle N° 2).
- Terugbrengen, ʌ ʌ ʌ (bâli N° 4).
- Teruggaan, ʌ ʌ ʌ ʌ (ôno).
- Teruggeven, ʌ ʌ ʌ (hâli N° 4), ʌ ʌ ʌ ʌ (bâlasá N° 1), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (ôteré N° 2).
- Terughouden, ʌ ʌ ʌ ʌ (kôttó), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (karampâllaṅg), ʌ ʌ ʌ (boèttoé N° 4), ʌ ʌ ʌ (lâpá N° 2), ʌ ʌ (sânrá N° 1).
- Terughouden (door vrees), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (kôdó N° 2).
- Terugkaatsen, ʌ ʌ ʌ (bêntaṅg).
- Terugkeeren, ʌ ʌ ʌ ʌ (pôle N° 2), ʌ ʌ ʌ (bâli N° 4), ʌ ʌ ʌ (bâlí N° 5), ʌ ʌ ʌ ʌ (mâ-lîyaṅg), ʌ ʌ ʌ ʌ (towâli), ʌ ʌ ʌ (sîla), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (ôtere N° 2), ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (ôle N° 1).
- (van 't kwade) Terugkomen, ʌ ʌ ʌ ʌ (ôlle N° 2).
- Terugnemen, ʌ ʌ ʌ ʌ (âlle).

- Terugslaan, ̀̀ (sîla).
 Terugslag, ̀̀ (sîla).
 Terugtrekken, 〰 (ônó).
 Terugzenden, 〰 (ôteré N°. 2).
 Terwijl, 〰 (pâla N°. 3), 〰 (tôloung N°. 3).
 Testament, 〰 (pâsañg N°. 1).
 Teug, 〰 (tágó N°. 1).
 Tevoren, 〰 (mêmañg).
 Tevreden, 〰 (kâmma N°. 2), 〰 (sannañg).
 Tevreden (zijn met), 〰 (lêbañg N°. 2).
 Teweegbrengen, 〰 (lâmpa).
 Teweten, 〰 (kâmma N°. 2), 〰 (bârañg N°. 1).
 Te zamen, 〰 (kâli N°. 1).
 Thans, 〰 (kâmma N°. 2), 〰 (kôntoe 〰 (ânne N°. 2)).
 Thee, 〰 (te N°. 1).
 Tien, 〰 (pôelo N°. 1).
 Tiende (belasting), ̀̀ (sîma).
 Tiende (dag der maand Moeharrem), 〰 (sôera N°. 5).
 Tienduizend, 〰 (tjokkôwañg N°. 2), 〰 (lâssa N°. 4).
 Tienmaal, 〰 (pôelo N°. 1).
 Tienvoud, 〰 (pôelo N°. 1).
 Tijd, 〰 (djammañg), 〰 (rewâsa), 〰 (wâttoe).
 Tijd (hebben), 〰 (sâwe).
 Tijd (hebben tot), 〰 (râpí).
 Tijdelijk, 〰 (tântoe).
 Tijding, 〰 (karêba), 〰 (hâbará).
 Tijdkring (van acht jaren), 〰 (wîndoe).
 Tijpe, 〰 (râpañg N°. 1).
 Tijran, 〰 (sârrañg N°. 2).
 Tikken, 〰 (tété N°. 2).
 Tikken (op den kop), 〰 (âtta N°. 3).
 (vlug) Tikken, 〰 (dóedoe).
 Timmerman, 〰 (pânre), 〰 (matagoêrí).
 Titan, 〰 (bôtá).
 Titel, 〰 (êmpo).
 Tittel, 〰 (títí N°. 2), 〰 (títílí).
 Tjilpen, 〰 (tjítjí).
 Toebehooren, 〰 (kimbóloung), 〰 (pâta N°. 1), 〰 (lóloung N°. 4).
 (de) Toebehooren, 〰 (roêroeng), 〰 (roêroeloé N°. 2).
 Toedeelen, 〰 (tâwa N°. 2).
 Toedichten, 〰 (pâre N°. 1).
 Toedragen (genegenheid), 〰 (kalâwiñg).
 Toeduwen, 〰 (sôngka).
 Toeëigenen, 〰 (kâle N°. 1), 〰 (gâssing N°. 2), 〰 (âlle).
 Toegeven, 〰 (toêroé), 〰 (sâre N°. 1).
 Toegevend, 〰 (sâre N°. 1).
 Toehaken, 〰 (kâí).
 Toehalen, 〰 (pôeroesóe).
 Toejuichen, 〰 (riyá N°. 2).
 Toekijken, 〰 (tãngará), 〰 (tjíní).
 (laten) Toekijken, 〰 (íllá N°. 3).
 Toelaten, 〰 (bêyañg), 〰 (máring N°. 2), 〰 (nânro).
 (zich) Toeleggen (op), 〰 (tjôba), 〰 (tjíní).
 Toelonken, 〰 (kîda).
 Toeluisteren, 〰 (tôli).
 Toen, 〰 (wâttoe).
 Toenemen, 〰 (bâkká N°. 2), 〰

- (tômpó), ʌ ɛ (tâmba N°. 4), ʌ ɛ ɛ ɛ
(tômbong N°. 2), ʌ ɛ (d̄jâri), ʌ ɛ ʌ ɛ
(ôñdjông).
- Toepassen, ʌ ɛ (agâng N°. 2).
- Toepassen (op zieh), ʌ ɛ (sârí N°. 5).
- Toereiken, ʌ ɛ (toedjoe N°. 1), ʌ ɛ (râpí),
ʌ ɛ (sângga).
- Toerekenen, ʌ ɛ (tânrá N°. 1).
- Toerusten, ʌ ɛ (roeroe N°. 2).
- Toesehuiven, ʌ ɛ ʌ ɛ (pôeroesóe).
- Toesnaauwen, ʌ ɛ ʌ ɛ (gágará).
- Toespreken, ʌ ɛ (kâna N°. 1), ʌ ɛ (tâoe
N°. 1).
- Toespijs, ʌ ɛ ɛ ɛ (kádó N°. 1).
- (uitsluitend) Toespijs (eten, NB. zonder rijst of
brood, of aardappelen), ʌ ɛ ʌ ɛ (rôyá
N°. 3).
- Toestaan, ʌ ɛ ʌ ɛ (lâlo N°. 1), ʌ ɛ ʌ ɛ (hâl-
lâlá).
- Toestel, ʌ ɛ ʌ ɛ (ângká N°. 1).
- Toestemmen, ʌ ɛ ʌ ɛ (tôdjen̄g), ʌ ɛ ʌ ɛ
(âdo), ʌ ɛ (âni N°. 1), ʌ ɛ ʌ ɛ
(iyo).
- Toestemming, ʌ ɛ ʌ ɛ (rêlla), ʌ ɛ ʌ ɛ (iyo).
- Toetsen, ʌ ɛ ʌ ɛ (ôegi).
- Toetssteen, ʌ ɛ ʌ ɛ (ôegi).
- Toevertrouwen, ʌ ɛ (tâmboeng), ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ
(tawâkkalá), ʌ ɛ ʌ ɛ (râmpé N°. 3), ʌ ɛ ʌ ɛ
ʌ ɛ (wâkkelé), ʌ ɛ ʌ ɛ (sôna N°. 2), ʌ ɛ
(sârâ N°. 3).
- Toevlugt, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (pôkó N°. 1), ʌ ɛ ʌ ɛ (lâ-
lâng N°. 2).
- Toevlugtsoord, ʌ ɛ ʌ ɛ (lâlâng N°. 2).
- Toewenken, ʌ ɛ ʌ ɛ (kâpe N°. 2), ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ
(rôle).
- Toewerpen, ʌ ɛ (boëwañg).
- Toewringen, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (êpé N°. 1).
- Toewuiven, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (rôle).
- Toezeggen, ʌ ɛ ʌ ɛ (d̄jâñdjâ).
- Toezen, ʌ ɛ ʌ ɛ (tarîma).
- Toezien, ʌ ɛ ʌ ɛ (tîro).
- Toeziht, ʌ ɛ (tânrá N°. 1), ʌ ɛ ʌ ɛ (tjîní), ʌ ɛ ʌ ɛ
(âsseñg N°. 2).
- Tol (speeltuig), ʌ ɛ ʌ ɛ (gâsiñg N°. 1).
- Tol (belasting), ʌ ɛ ʌ ɛ (karâdjâ), ʌ ɛ ʌ ɛ
(bêya N°. 1).
- Tolk, ʌ ɛ ʌ ɛ (d̄jôeroe N°. 1).
- Tolvrij, ʌ ɛ (tâba N°. 1).
- Ton, ʌ ɛ (tong N°. 1).
- Tong, ʌ ɛ ʌ ɛ (lîla).
- Tong (viseh), ʌ ɛ ʌ ɛ (lîla).
- Tooijen, ʌ ɛ ʌ ɛ (râmbá N°. 1).
- Toom, ʌ ɛ ʌ ɛ (sâgañg), ʌ ɛ ʌ ɛ (sâmañg N°. 1).
- Toomeloos, ʌ ɛ ʌ ɛ (sâgañg).
- Tooneel, ʌ ɛ ʌ ɛ (pânggoñg).
- Toonen, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (d̄jôd̄jô).
- Toorts, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (sôelo N°. 1).
- Toovenaar, ʌ ɛ ʌ ɛ (bîssoe), ʌ ɛ ʌ ɛ (d̄jâri).
- Toovermiddel, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (saradâsi).
- Top, ʌ ɛ ʌ ɛ (moënoe), ʌ ɛ ʌ ɛ (âppá N°. 3).
- Toppen, ʌ ɛ ʌ ɛ (tôpa N°. 2).
- (zonder geld) Toppen, ʌ ɛ ʌ ɛ (pâsoe N°. 2).
- Toptafel, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (mêdjañg), ʌ ɛ ʌ ɛ (dâdoe).
- Topzwaar, ʌ ɛ ʌ ɛ (bâttalá).
- Tor, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (gênnggoñg).
- Tornen, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (kâkkarâ N°. 1).
- Tortelduif, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (boëkoeroe).
- Tot, ʌ ɛ ʌ ɛ (sângga), ʌ ɛ ʌ ɛ (sângge).
- Totdat, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (âlle).
- Touw, ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ ʌ ɛ (ôteré N°. 1).

- Touw (waarmede de batâkañg aan de ayôka vastgemaakt wordt), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (konrâli).
- Touwslager, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (ôteré N°. 1).
- Traag, ㄣ ㄣ (koëttoe N°. 2), ㄣ ㄣ ㄣ (kati-rañg), ㄣ ㄣ ㄣ (bâttalá), ㄣ ㄣ ㄣ (mîmili).
- Traan, ㄣ ㄣ ㄣ (d̄jéné).
- Trachten, ㄣ ㄣ ㄣ (bôya).
- Traditie, ㄣ ㄣ (sôenná N°. 2).
- Trap, ㄣ ㄣ (toêká), ㄣ ㄣ ㄣ (sapâna).
- Trappen, ㄣ ㄣ (toédóe), ㄣ ㄣ ㄣ (ôn̄j̄d̄j̄ó).
- Trechter, ㄣ ㄣ ㄣ (t̄j̄ôron̄g N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (d̄j̄ôd̄j̄óló), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (d̄j̄óló).
- Trede, ㄣ ㄣ (dâkka), ㄣ ㄣ (lântá).
- Trede (van een trap), ㄣ ㄣ (pâlañg N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (palantôeká), ㄣ ㄣ ㄣ (toêká).
- Treden, ㄣ ㄣ (dâkka).
- (buiten oevers) Treden, ㄣ ㄣ (loèmpa N°. 3).
- Treden (op), ㄣ ㄣ ㄣ (ôn̄j̄d̄j̄ó).
- Treffen, ㄣ ㄣ (pâti N°. 3), ㄣ ㄣ ㄣ (boëntoe-lóc), ㄣ ㄣ (tâba N°. 1), ㄣ ㄣ (toéd̄j̄oe N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ (sôlon̄g N°. 2).
- Treffen (bliksem), ㄣ ㄣ ㄣ (lêpá N°. 1).
- Treffen (juist), ㄣ ㄣ ㄣ (líbo N°. 1).
- Trek (kaartspel), ㄣ ㄣ ㄣ (lôn̄j̄d̄j̄ó).
- Trekken, ㄣ ㄣ ㄣ (bêsó).
- Trekken (sterk), ㄣ ㄣ (gân̄ggañg N°. 2).
- Trekken (gedurig in beweging zijn), ㄣ ㄣ ㄣ (moêwí).
- Trekken (uit de scheede), ㄣ ㄣ (sintá N°. 4).
- Trekken (scheutsgewijze zeer doen), ㄣ ㄣ (mân̄ga), ㄣ ㄣ (mîkí).
- (tot zich) Trekken, ㄣ ㄣ ㄣ (kîyó).
- Trekker (geweer), ㄣ ㄣ ㄣ (kóbí).
- Treknet, ㄣ ㄣ ㄣ (panâmbé).
- Trekpot, ㄣ ㄣ ㄣ (pôt̄ji N°. 1).
- Treurig, ㄣ ㄣ ㄣ (lânnasá).
- Treurigheid, ㄣ ㄣ ㄣ (lânnasá).
- Treuzelen, ㄣ ㄣ ㄣ (rântalá).
- Trillen, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (béberé N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (mîkiri), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (mînggiri), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (nînggiri), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (mâsiri), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (îkiri).
- Tripañg, ㄣ ㄣ ㄣ (tarîpañg).
- Tripañg-visscher, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (marêgé).
- Trippelen, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (boet̄j̄ên̄jt̄j̄eñg), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (mâyo), ㄣ ㄣ ㄣ (lâri N°. 1).
- Troebeel, ㄣ ㄣ (poët̄já N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (lêmo N°. 2).
- Troef, ㄣ ㄣ ㄣ (tarôempoe).
- Troep, ㄣ ㄣ ㄣ (kâwañg).
- Trom, ㄣ ㄣ (gân̄rañg N°. 2), ㄣ ㄣ ㄣ (rabâna).
- Trompet, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (toeroempêta).
- Troost, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (salêyoró).
- Troosten, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (salêyoró).
- Trooster, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (salêyoró).
- Tros, ㄣ ㄣ ㄣ (poên̄gisí), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (rôn̄gkelé), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (rôwelé), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (rôlí).
- Tros (pinañgs), ㄣ (pá N°. 5), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (pôkó N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ (pâe N°. 1).
- Trotsch, ㄣ ㄣ (lân̄gga), ㄣ ㄣ ㄣ (lâbirí), ㄣ ㄣ ㄣ (lássó N°. 3), ㄣ ㄣ ㄣ (îndí), ㄣ ㄣ ㄣ (âlí N°. 1).
- Trouw, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tôd̄j̄eñg).
- Trouweloos, ㄣ ㄣ ㄣ (bâlí N°. 5).
- Trouwen, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (kalabîni), ㄣ ㄣ ㄣ (boëntiñg), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (bône N°. 1), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (boerânne), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (baînne), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (âlle).

Tuchtigen, ㄨ ㄨ (gânraṅg N°. 3).
 Tuin, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôko N°. 1).
 Tuin (met beddingen), ㄨ ㄨ ㄨ (boebôelaṅg).
 Tuinier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôko N°. 1).
 Tuinman, ㄨ ㄨ ㄨ (boebôelaṅg).
 Tuit, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jod̄jôlaṅg).
 Tuiten, ㄨ ㄨ (tjîyóé).
 Tulband, ㄨ ㄨ ㄨ (soerôebaṅg).
 Turkois, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêrosó).
 (ergens) Tusschen (zijn), ㄨ ㄨ (sîmbaṅg).
 Tusschen (twee personen of zaken in liggen),
 ㄨ ㄨ ㄨ (êla N°. 1).
 Tusschenruimte, ㄨ ㄨ (sâbaṅg N°. 1), ㄨ ㄨ (sîm-
 baṅg), ㄨ ㄨ (âllá N°. 3).
 Tusschenschuiven, ㄨ ㄨ ㄨ (gân̄j̄d̄jalá).
 Tusschentijd, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (patingâlla).
 Twaalf, ㄨ ㄨ ㄨ (pôelo N°. 1).
 Twaalf (jaren), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pariyâma).

Twaalfde, ㄨ ㄨ ㄨ (pôelo N°. 1).
 Twee, ㄨ ㄨ (roêwa).
 Tweede, ㄨ ㄨ (roêwa).
 Tweeling, ㄨ ㄨ ㄨ (kâmbará).
 Tweespalt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêscré).
 Tweesprong, ㄨ ㄨ ㄨ (pêṅka).
 Tweevoud, ㄨ ㄨ (roêwa).
 Twijfel, ㄨ ㄨ (bâta N°. 2).
 Twijfelen, ㄨ ㄨ (bâta N°. 2).
 Twintig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôdi N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôelo
 N°. 1).
 Twintig (katti's), ㄨ ㄨ (pâtoeṅg N°. 1).
 Twist, ㄨ ㄨ ㄨ (gêyá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêscré),
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ônará).
 Twisten, ㄨ ㄨ ㄨ (gêyá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêscré),
 ㄨ ㄨ (toempá N°. 1).
 Twistgeding, ㄨ ㄨ (toempá N°. 1).

U.

Ui, ㄨ ㄨ ㄨ (lasôena).
 Uil, ㄨ ㄨ ㄨ (kariyóé).
 (een) Uil (vangen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sômpalá).
 Uit, ㄨ ㄨ ㄨ (pântará).
 Uit (gecindigd), ㄨ ㄨ ㄨ (láboesóé).
 Uit (elkander doen staan), ㄨ ㄨ ㄨ (siyará).
 Uitbeitelen, ㄨ (pá N°. 1).

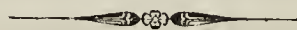
Uitblazen (adem), ㄨ ㄨ ㄨ (âí).
 Uitbotsel, ㄨ ㄨ ㄨ (tîmbo), ㄨ ㄨ ㄨ (tjôelá).
 Uitbotten, ㄨ ㄨ (pâssóé N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (bôd̄joló N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (tjôelá), ㄨ ㄨ ㄨ (âná).
 Uitbraken (zijn gal), ㄨ ㄨ ㄨ (bôlí).
 Uitbreiden, ㄨ ㄨ ㄨ (loêwará).
 (zich) Uitbreiden, ㄨ ㄨ ㄨ (râmpaṅg).

- Uitbrengen, ㊦ ㊧ (soêloé N°. 1).
 Uitbroeijen, ㊦ ㊧ ㊧ (bóbo N°. 3).
 Uitdeijen, ㊦ ㊧ (bâkká N°. 2).
 (voor zich) Uitdrijven, ㊦ ㊧ ㊧ (êmba N°. 2).
 Uitdooven, ㊦ ㊧ ㊧ (boêno).
 Uitdrukken (goed), ㊦ ㊧ (tâmma N°. 2).
 Uiteinde, ㊦ ㊧ (moénoe), ㊦ ㊧ (tjâppá N°. 5),
 ㊦ ㊧ (âppá N°. 3), ㊦ ㊧ (oêdjoëng).
 (woorden) Uiten, ㊦ ㊧ (lâmpa).
 Uiterlijk, ㊦ ㊧ ㊧ (tâmpará).
 Uiterste, ㊦ ㊧ (tjâppá N°. 5), ㊦ ㊧ (sânnga),
 (op zijn) Uiterste (liggen), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (êseré).
 Uitgaan, ㊦ ㊧ ㊧ (lânge N°. 3), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ ㊧
 (lôlosó), ㊦ ㊧ (loêwa), ㊦ ㊧ (soêloé N°. 1).
 Uitgebreed, ㊦ ㊧ ㊧ (loêwará).
 Uitgehold, ㊦ ㊧ ㊧ (kâppó N°. 1).
 Uitgehold(en weinig), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (kandâwo N°. 1).
 Uitgestrekt, ㊦ ㊧ (lâmpañg N°. 3), ㊦ ㊧ ㊧
 (loêwará).
 Uitgeven, ㊦ ㊧ (soêloé N°. 1).
 Uitgieten, ㊦ ㊧ ㊧ (toémpasá).
 Uitglijden, ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (lêppoesóe).
 Uitgooijen (te gelijk), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ ㊧ (tôkkosó).
 (half) Uitgooijen, ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (sôsará).
 Uitgooijen (met beide armen), ㊦ ㊧ ㊧ (koêkoe
 N°. 3).
 Uithalen, ㊦ ㊧ ㊧ (kôtjji), ㊦ ㊧ ㊧ (tjinde
 N°. 3).
 Uithoek, ㊦ ㊧ (oêdjoëng).
 Uithouden, ㊦ ㊧ (pârrañg N°. 4).
 Uitjagen, ㊦ ㊧ ㊧ (tjinde N°. 3).
 Uitkeeren, ㊦ ㊧ (soêloé N°. 1).
 Uitkiezen, ㊦ ㊧ ㊧ (pîle), ㊦ ㊧ ㊧ (bâte N°. 1).
 Uitkijken, ㊦ ㊧ ㊧ (tângará), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (tôn-
 toëng), ㊦ ㊧ ㊧ (tiro), ㊦ ㊧ ㊧ (tôwá N°. 3).
- Uitkloppen, ㊦ ㊧ (tâmbá N°. 2).
 Uitkloppen (de gedroogde lannga-plant, opdat de
 vrucht afvalle), ㊦ ㊧ ㊧ (tâbasá N°. 2).
 Uitknijpen (goed), ㊦ ㊧ (tâmma N°. 2).
 Uit-komen, ㊦ ㊧ ㊧ (lânge N°. 3), ㊦ ㊧ ㊧ (loêwa),
 ㊦ ㊧ (soêloé N°. 1).
 Uitkomen (de haken bij een paard), ㊦ ㊧ (pâs-
 soé N°. 4).
 Uitkomen (bijv. eene berekening), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧
 (pôle N°. 1).
 (zonder) Uitkomst, ㊦ ㊧ ㊧ (tjôèpalá).
 Uitkrabben, ㊦ ㊧ ㊧ (kéroé N°. 1).
 Uitkrijgen, ㊦ ㊧ (tâla N°. 2).
 Uitleggen, ㊦ ㊧ (bâttoe N°. 2).
 (droom) Uitleggen, ㊦ ㊧ ㊧ (sâmbará).
 Uitlegging, ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (êbará).
 Uitmaken, ㊦ ㊧ ㊧ (boêloesóe), ㊦ ㊧ (tâppoe
 N°. 2), ㊦ ㊧ (tâba N°. 1), ㊦ ㊧ ㊧ (lêbá).
 Uitmemen, ㊦ ㊧ ㊧ (kôtjji), ㊦ ㊧ ㊧ (tjinde
 N°. 3), ㊦ ㊧ ㊧ (lânge N°. 3), ㊦ ㊧ ㊧ (lâlîng
 N°. 2), ㊦ ㊧ (loêwa).
 Uitnoodigen, ㊦ ㊧ ㊧ (pañgâra), ㊦ ㊧ ㊧ (têna
 N°. 2), ㊦ ㊧ (sânrañg N°. 2).
 Uitpersen, ㊦ ㊧ ㊧ (pâtjji N°. 1).
 Uitpersen (een pit uit de sehaal), ㊦ ㊧ (lâtjji).
 Uitpeuteren, ㊦ ㊧ ㊧ (kôtjji), ㊦ ㊧ (soébi).
 (tussehen de tanden) Uitpeuteren, ㊦ ㊧ (sâli
 N°. 1).
 Uitpeuteren (de randen der nagels), ㊦ ㊧ (sîsi
 N°. 1).
 Uitpuilen, ㊦ ㊧ ㊧ (moêkkoeloe), ㊦ ㊧ ㊧ ㊧
 ㊦ ㊧ (môngkoló).
 Uitrafelen, ㊦ ㊧ (sîrá N°. 2).
 (zich) Uitredden, ㊦ ㊧ ㊧ ㊧ (lêse N°. 1), ㊦ ㊧
 ㊦ ㊧ ㊧ (lêsseré).

Uitrekken, ʘ ɛ ɔ ʘ (bêsó), ʘ ʘ ʘ (mêroé),
 ʘ ʘ (tântaŋg N°. 1), ʘ ʘ ʘ (êká).
 Uitroepen, ʘ ʘ ʘ (kîyó).
 Uitrukken, ʘ ʘ ʘ (kâkká N°. 3).
 Uitrukken (geheel, met wortel en al), ʘ ʘ ʘ
 (ôkká).
 Uitrusten, ʘ ʘ (roêroe N°. 2).
 Uitruster, ʘ ʘ (lâmpa).
 Uitschelden, ʘ ʘ ʘ (kâna N°. 1), ʘ ʘ ʘ (lîbo
 N°. 3).
 Uitscheiden (met), ʘ ʘ ʘ (ônó).
 Uitscheppen, ʘ ʘ ʘ (kîmboŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ
 (kêró N°. 1), ʘ ʘ (sâri N°. 4).
 Uitseheuren, ʘ ʘ ʘ (sâppe N°. 2).
 Uitschieten, ʘ ʘ ʘ (moêkkoelóe), ʘ ʘ
 (lâtîjî).
 Uitschieten (het sperma genitale), ʘ ʘ (toempa
 N°. 3), ʘ ʘ (râtîjî).
 Uitschieten (de pit uit een vrucht), ʘ ʘ (pâssóe
 N°. 4).
 (stralen) Uitschieten, ʘ ʘ ʘ (bâssará N°. 3).
 Uitschot, ʘ ʘ ʘ (pîle), ʘ ʘ ʘ (pêlá N°. 1),
 ʘ ʘ ʘ (tîjâre), ʘ ʘ (lâbi), ʘ ʘ (soêlôe N°. 1).
 Uitschrapen, ʘ ʘ ʘ (kâlloé N°. 2).
 Uitschudden, ʘ ʘ ʘ ʘ (kâkkasá).
 Uitslaan, ʘ ʘ ʘ ʘ (tété N°. 2).
 Uitslippen, ʘ ʘ (bâssí N°. 3).
 Uitsluitend, ʘ ʘ ʘ (pântará), ʘ ʘ (mâŋg-
 kiŋg).
 Uitsluitend (zieh met iets bezig houden), ʘ ʘ
 (toêŋgga).
 Uitsnijden, ʘ ʘ ʘ ʘ (kâttasá), ʘ ʘ (soêbí).
 Uitsnijdsel (van boven aan een baadje, tot het
 dóorsteken van 't hoofd), ʘ ʘ ʘ ʘ (lêdo).
 Uitspanning, ʘ ʘ ʘ ʘ (karêna).

Uitspansel, ʘ ʘ (lâŋgí).
 Uitspatten, ʘ ʘ (bâssí N°. 3), ʘ ʘ (tîjîdi),
 ʘ ʘ (tîjîrí N°. 1).
 Uitspelen, ʘ ʘ (boêwaŋg), ʘ ʘ ʘ (dîjôegará).
 Uitspoelen, ʘ ʘ ʘ (lônŋaŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ (êm-
 boŋg N°. 1).
 Uitspraak (van een woord bijv.), ʘ ʘ (soêlôe N°. 1).
 (regterlijke) Uitspraak, ʘ ʘ ʘ (pâré N°. 1),
 ʘ ʘ ʘ (bitîjâra).
 Uitspreiden, ʘ ʘ ʘ ʘ (bôsará N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ
 (lâppará), ʘ ʘ ʘ ʘ (âpará).
 (zieh naar alle kanten) Uitspreiden, ʘ ʘ ʘ (lânraŋg).
 Uitspreiden (zijn staart, een paauw), ʘ ʘ ʘ ʘ
 (îgalá).
 Uitspreken (een woord), ʘ ʘ ʘ (soêlôe N°. 1).
 Uitspreken (uitspraak doen), ʘ ʘ ʘ (tâppóe N°. 3).
 Uitspringen, ʘ ʘ ʘ ʘ (kîmboŋg), ʘ ʘ (bâssí
 N°. 3).
 Uitspruiten, ʘ ʘ ʘ (tîmbo).
 Uitspruitsel, ʘ ʘ ʘ ʘ (lônŋko N°. 2).
 Uitspruitsel (van de bladen der palmen), ʘ ʘ ʘ ʘ
 (bômboŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ (marawântiŋg).
 (als jong) Uitspruitsel (plukken), ʘ ʘ ʘ ʘ
 (lônŋko N°. 2).
 Uitspuwen, ʘ ʘ ʘ (loêwa).
 Uitsteken, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bôdîjoló N°. 1),
 ʘ ʘ ʘ ʘ (tôya N°. 1), ʘ ʘ ʘ ʘ (dôpe),
 ʘ ʘ ʘ ʘ (tîjâlloŋg), ʘ ʘ ʘ ʘ (tîjôlloŋg),
 ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (dîjôewelé), ʘ ʘ ʘ ʘ (tôwé),
 ʘ ʘ ʘ ʘ (tôé).
 Uitstekend, ʘ ʘ ʘ (âpa N°. 1).
 Uitsterven, ʘ ʘ ʘ (poêtta).
 Uitstorten, ʘ ʘ ʘ ʘ ʘ (bôllo N°. 4), ʘ ʘ ʘ ʘ
 (bâlle N°. 6).
 Uitstrekken, ʘ ʘ ʘ (gâŋggaŋg N°. 2), ʘ ʘ ʘ (bânj-

n̄jaṅg), ʌ ʌ (tântaṅg N°. 1), ʌ ʌ (târa N°. 2), ʌ ʌ (tônraṅg).	Uitwasemen, ʌ ʌ ʌ (sôṅgó).
(over) Uittrekken, ʌ ʌ (râṅgká N°. 1 en 2).	Uitwaseming, ʌ ʌ (sâoe N°. 4).
(zich tot allen) Uittrekken, ʌ ʌ (lâbaṅg N°. 1).	Uitwendig, ʌ ʌ ʌ (tâmpará), ʌ ʌ ʌ (lâheré).
(geheel) Uittrekken, ʌ ʌ (bôêdjoeróe).	Uitwerking, ʌ ʌ ʌ (kânre), ʌ ʌ (pâti N°. 3), ʌ ʌ (toêdjoe N°. 1).
Uitstrooijen, ʌ ʌ ʌ (bôsarâ N°. 1), ʌ ʌ ʌ (sîyarâ).	(geen) Uitwerking (meer doen), ʌ ʌ ʌ (birâsa).
Uitstrooijer (van een praatje), ʌ ʌ (oêroe N°. 1).	Uitwerpen, ʌ ʌ (bôewaṅg).
Uittrekken, ʌ ʌ (gâṅggaṅg N°. 2), ʌ ʌ (bôéboé N°. 1), ʌ ʌ ʌ (bêsó), ʌ ʌ (toempa N°. 2), ʌ ʌ (tântaṅg N°. 1), ʌ ʌ ʌ (roêroesóe N°. 2), ʌ ʌ (sîntâ N°. 4), ʌ ʌ (soêloé N°. 1).	Uitwieden, ʌ ʌ ʌ (sâṅgko).
Uittreksel, ʌ ʌ ʌ (bôdo).	Uitwringen, ʌ ʌ ʌ (pâtṭjó N°. 1), ʌ ʌ ʌ (oênte).
Uitvaagsel, ʌ ʌ ʌ (garôto).	Uitzetten, ʌ ʌ ʌ (tjinde N°. 3).
Uitvallen (bijv. hoofdhaar), ʌ ʌ ʌ (roêroesóe N°. 1).	Uitzetten (uitkrijgen), ʌ ʌ (tâla N°. 2).
Uitvallen (tanden), ʌ ʌ ʌ (lênto N°. 2).	Uitzien, ʌ ʌ ʌ (tâṅgarâ), ʌ ʌ (tjîmî).
Uitvorschen, ʌ ʌ ʌ (sôrí).	Uitzoeken, ʌ ʌ ʌ (pîle).
	(met) Uitzondering (van), ʌ ʌ ʌ (pântará).
	Uur, ʌ (djaṅg).
	Uurwerk, ʌ ʌ ʌ (môkó).
	Uw, ʌ (ta N°. 3), ʌ (noe).

V.

Vaal, ʌ ʌ ʌ (kâllâ N°. 6).	(roovers) Vaartuig, ʌ ʌ (bîntâ).
Vaandel, ʌ ʌ ʌ (bâte N°. 1).	Vaarwel (zeggen), ʌ ʌ ʌ (lâkkâ N°. 1).
Vaandrik, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (lapêresé).	Vadem, ʌ ʌ (râppa N°. 4).
Vaardig, ʌ ʌ ʌ (galîgî).	Vader, ʌ ʌ ʌ ʌ (karâēṅg), ʌ ʌ ʌ (poêwâ N°. 2), ʌ ʌ ʌ (poêwaṅg), ʌ ʌ (bâpa), ʌ ʌ ʌ (mâṅgge), ʌ ʌ ʌ (âṅgge), Sal.
Vaartuig, ʌ ʌ ʌ (bîse), ʌ ʌ ʌ ʌ (dôṅgkó N°. 2), ʌ ʌ ʌ (lôpi).	

- ㄨ ㄨ (ânma N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (âëng N°. 2).
 Vaderland, ㄨ ㄨ (pâóe N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (sôloñg N°. 1).
 Vagebond, ㄨ ㄨ ㄨ (ballañjïroe).
 Vak, ㄨ ㄨ ㄨ (pêta), ㄨ ㄨ (tîbañg N°. 2), ㄨ ㄨ (lâñgká N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (oêta-sá).
 Vak (stuk grond), ㄨ ㄨ (sâpá N°. 2).
 Vak (van een woning), ㄨ ㄨ ㄨ (dâseré).
 Val, ㄨ ㄨ (roêntoëñg).
 Valk (paard), ㄨ ㄨ (dñjâmpi).
 Vallei, ㄨ ㄨ ㄨ (lâppará).
 Vallen, ㄨ ㄨ ㄨ (goêgoeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (boê-roesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (toêgoeroé), Sal. ㄨ ㄨ (tâboëñg), ㄨ ㄨ (tântañg N°. 2), ㄨ ㄨ (râtoe N°. 2).
 Vallen (in de rede), ㄨ ㄨ ㄨ (pôloñg), ㄨ ㄨ ㄨ (êmba N°. 1), ㄨ ㄨ (âli N°. 1).
 Vallen (naar beneden), ㄨ ㄨ ㄨ (toêbasá).
 Vallen (onophoudelijk naar beneden), ㄨ ㄨ ㄨ (garoêtoesóe).
 Vallen (ergens uit, of uit malkander), ㄨ ㄨ (boêboé N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (boêboesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (boêroesóe), ㄨ ㄨ ㄨ (bólosó).
 Vallen (aehterover), ㄨ ㄨ ㄨ (toemînda).
 Vallen (het water), ㄨ ㄨ (nâoëñg), ㄨ ㄨ ㄨ (tñjakôró), ㄨ ㄨ ㄨ (dñjéne), ㄨ ㄨ ㄨ (êsá).
 (omver) Vallen, ㄨ ㄨ (râmpá N°. 1), ㄨ ㄨ (roêmbañg).
 (opzij) Vallen, ㄨ ㄨ (râmpá N°. 1).
 (op de knieën) Vallen, ㄨ ㄨ (lâppá N°. 2).
 (op de knieën) Vallen (paard), ㄨ ㄨ ㄨ (sôssó N°. 3).
 (half of gedeeltelijk) Vallen (afvallen), ㄨ ㄨ ㄨ (sôsará).
 Vallen (vlieger), ㄨ ㄨ (dñjoënañg).
 (op) Vallen (of: instorten, staan), ㄨ ㄨ ㄨ (lîlîsí).
 Vallen (touwen), ㄨ ㄨ (boêboé N°. 1).
 Vallende (ziekte), ㄨ ㄨ ㄨ (mâte).
 Valseh, ㄨ ㄨ ㄨ (tñjéñg), ㄨ ㄨ ㄨ (dñjê-kong), ㄨ ㄨ (sâla N°. 1).
 Valseh (beschuldigen), ㄨ ㄨ (âni N°. 1).
 Valschelijk, ㄨ ㄨ (sâla N°. 1).
 Van, ㄨ (ri).
 Vangen, ㄨ ㄨ ㄨ (dñjâkkalá).
 Vangen (een hertebeest), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
 Varen, ㄨ ㄨ ㄨ (bîse), ㄨ ㄨ ㄨ (dôngkó N°. 2).
 Varen (langs), ㄨ ㄨ ㄨ (pôloñg).
 (laten) Varen, ㄨ ㄨ ㄨ (sompêlañg), ㄨ ㄨ ㄨ (ônó).
 (zijne slechte handelwijze laten) Varen, ㄨ ㄨ ㄨ (ôlle N°. 2).
 Varenkruid, ㄨ ㄨ (pâkoe N°. 2).
 Varken, ㄨ ㄨ (bâwi).
 Vassaal, ㄨ ㄨ (lîlí N°. 1).
 Vast, ㄨ ㄨ (poêli N°. 1), ㄨ ㄨ (bâlóe N°. 3), ㄨ ㄨ (tântañg N°. 1), ㄨ ㄨ (tântoe), ㄨ ㄨ ㄨ (tinoêloé), ㄨ ㄨ (nâssa), ㄨ ㄨ (dñjânnañg), ㄨ ㄨ ㄨ (dñjârré), ㄨ ㄨ (râpá N°. 1), Sal. Bonth. ㄨ ㄨ (rârá N°. 5), ㄨ ㄨ ㄨ (rêresé), ㄨ ㄨ (âssa N°. 2).
 Vast (doen liggen of staan), ㄨ ㄨ ㄨ (gânj-dñjalá).
 Vast (land), ㄨ ㄨ ㄨ (bônto).
 Vastbinden, ㄨ ㄨ (dñjâlîñg N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (sîkó), ㄨ ㄨ (sâmbí), ㄨ ㄨ ㄨ (samâra N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (âkasá N°. 1), ㄨ ㄨ (âmbañg),

- (ândará), (alânro),
 (îlasá).
 Vastdraaijen, (kêloe N° 1).
 Vasten, (kânre), (pârraṅg N° 4).
 (poewâsa).
 Vasthechten, (lêlleṅg N° 2).
 Vasthouden, (tâgalá), (tântaṅg).
 Vastklemmen, (râmma N° 4).
 Vastknoopen (over regter- of linkerschouder),
 (tambaṅgkâle).
 Vastknoopen (een saroṅg om den hals),
 (siṅgkâllo).
 Vastliggen, (gânjđjalá).
 Vastmaken, (tâba N° 1), (đjârré),
 (lêlleṅg N° 2).
 Vastmaken (aan het strand een vaartuig),
 (talêṅgko).
 Vastschroeven, (kêloe N° 1).
 Vaststaan, (gânjđjalá).
 Vaststellen, (bâte N° 1), (tâppóe
 N° 2), (tântoc), (nâssa).
 Vastzitten, (sâṅgkalá N° 2),
 (sêṅgke).
 Vastzitten (blijven), (lânṅke).
 Vatten (met de vuist), (gânṅgaṅg N° 1).
 Vatten (begrijpen), (gâppa), (âtta
 N° 3).
 Vechten, (bâtte N° 3), (tânro).
 Vechten (beesten), (lâga N° 1).
 Vechten (hanen), (bâtte N° 3),
 (lôtteṅg N° 2), (sâoēṅg).
 Veehthaan, (lôtteṅg N° 2),
 (sâoēṅg).
 Veder, (boêloe N° 1).
 Vederbos, (pinâjioe).
 Veel, (bôroṅg N° 1), (đjâi
 N° 1), (râṅga), (rârá N° 4),
 (lôwe N° 2), Sal. (lôhe),
 (sâṅgká N° 1), (sârro
 N° 2), (soëwará).
 Veel (plaats innemen), (rômpa).
 (te) Veel, (đjôró N° 1).
 (met hun) Velen, (râma N° 1).
 Veelkleurig, (râgi).
 Veelsoortig, (sâṅgká N° 1).
 Veelwijverig, (bâyoe N° 2), (mâroe).
 Veertien, (poêlo N° 1).
 Veertiende, (poêlo N° 1).
 Veertig, (poêlo N° 1).
 Vegen, (bârrassá N° 1).
 (hem ter dege), Vegen, (bâđji N° 2).
 Veilig, (gôtoṅg), (lînroēṅg
 N° 1).
 Veiling, (lêloṅg).
 Veinzen, (sâra N° 4).
 Vel, (kôlí), (boékôeleṅg).
 Vel (papier), (lâwará N° 1).
 Veld, (pâraṅg N° 1).
 Veldheer, (palîma).
 Vellen, (râba).
 Velletje (papier), (lâwará N° 1).
 Venkel, (âdasá).
 Venster, (tôntoṅg), (đjandêla).
 Venusziekte, (kâwo).
 Ver, Sal. (dêre N° 1), (bêlla
 N° 3), (lîkoe), (lêre N° 3).
 Ver (uit elkander), (lânṅkará).
 Ver (ziende), (târaṅg).
 Verachtelijk, (tôbá N° 2).

- Veranderen, 𐄂 𐄃 𐄄 (gílirí), 𐄅 𐄆 𐄇 (barâna N°. 2), 𐄈 𐄉 𐄊 (mâlisí), 𐄋 𐄌 𐄍 (lêbasá), 𐄎 𐄏 𐄐 (lâboró), 𐄑 𐄒 𐄓 (lêrasá), 𐄔 𐄕 𐄖 (sâmbé), 𐄗 𐄘 𐄙 (îra).
- Veranderen (van plaats een weinig), 𐄚 𐄛 𐄜 (lêse N°. 1), 𐄝 𐄞 𐄟 𐄠 (lêsseré).
- Veranderlijk, 𐄡 𐄢 𐄣 𐄤 (dôngkó N°. 2), 𐄥 𐄦 (roêba), 𐄧 𐄨 (rîndañg), 𐄩 𐄪 𐄫 (lêng-gañg), 𐄬 𐄭 (lâmpa).
- Verantwoordelijk, 𐄮 𐄯 𐄰 (bâttalá), 𐄱 𐄲 𐄳 (tânnggong), 𐄴 𐄵 𐄶 (âsseñg N°. 2).
- Verbaasd, 𐄷 𐄸 𐄹 (bânngka N°. 2), 𐄺 𐄻 (d̄jânná N°. 2).
- (in) Verband (staan tot), 𐄼 𐄽 𐄾 𐄿 (kimbô-long N°. 1).
- Verbannen, 𐅀 𐅁 𐅂 (soêlôe N°. 1).
- Verbeelden, 𐅃 𐅄 𐅅 (kâna N°. 1).
- Verbergen, 𐅆 𐅇 𐅈 𐅉 (t̄jôkko).
- Verbetering, 𐅊 𐅋 𐅌 (tôbá N°. 2).
- Verbieden, 𐅍 𐅎 𐅏 (tîmpará), 𐅐 𐅑 𐅒 (lârañg), 𐅓 𐅔 𐅕 (sânngka N°. 2), 𐅖 𐅗 𐅘 𐅙 (ôngko).
- Verbijsterd, 𐅚 𐅛 𐅜 (lípoe).
- Verbinden (met), 𐅝 𐅞 𐅟 𐅠 (lêré N°. 4).
- Verbindtenis, 𐅡 𐅢 𐅣 𐅤 (lêré N°. 4).
- Verbleeken, 𐅥 𐅦 𐅧 (lâte N°. 1).
- Verblijden, 𐅨 𐅩 𐅪 (rânnoe).
- Verblijf, 𐅬 𐅭 𐅮 (ântañg).
- Verblijfplaats, 𐅯 𐅰 𐅱 (ântañg).
- Verblijven, 𐅲 𐅳 𐅴 (ântañg).
- Verbloemd (spreekwijze), 𐅶 𐅷 𐅸 𐅹 (létjo N°. 2).
- Verboden, 𐅺 𐅻 𐅼 (hârañg).
- Verbond, 𐅾 𐅿 𐆀 𐆁 𐆂 (parad̄jan̄jd̄jiyañg), 𐆃 𐆄 (tâba N°. 1), 𐆅 𐆆 (tâllí N°. 3), 𐆇 𐆈 (tjâppa N°. 2), 𐆉 𐆊 (âma N°. 1), 𐆋 𐆌 (oêloc N°. 1).
- Verbranden, 𐆍 𐆎 𐆏 (soêsoelôe).
- Verbranden (bijv. den mond), 𐆑 𐆒 (tâmpañg).
- Verbreeden, 𐆓 𐆔 (lâbá N°. 4).
- Verbreken, 𐆖 𐆗 𐆘 𐆙 (rêpé N°. 2).
- Verbreken (zijn woord), 𐆚 𐆛 𐆜 𐆝 (gêsará).
- Verbrijzelen, 𐆞 𐆟 𐆠 (tânngkoe N°. 2), 𐆡 𐆢 𐆣 (râppasá N°. 2), 𐆤 𐆥 𐆦 (rêmo), 𐆧 𐆨 (lâla N°. 3), 𐆩 𐆪 𐆫 (âmoerôe).
- Verdeelen (een hert), 𐆬 𐆭 𐆮 (pôka N°. 1).
- Verdeelen, 𐆯 𐆰 (pâppá N°. 3), 𐆱 𐆲 𐆳 (tâwa N°. 2), 𐆴 𐆵 (roêwa).
- (in classes) Verdeelen, 𐆷 𐆸 (lâlá N°. 1).
- Verdelgen, 𐆺 𐆻 𐆼 𐆽 (lâboró).
- Verdenken, 𐆿 𐇀 𐇁 (kâpañg), 𐇂 𐇃 (bâta N°. 2), 𐇄 𐇅 (bâtja), 𐇆 𐇇 (bârañg N°. 1).
- Verder, 𐇈 𐇉 𐇊 (kânma N°. 2), 𐇋 𐇌 𐇍 (âpa N°. 1), 𐇎 𐇏 𐇐 (îya).
- Verderf, 𐇑 𐇒 (pânará), 𐇓 𐇔 𐇕 (t̄jîmma N°. 3), 𐇖 𐇗 𐇘 (roêssá N°. 2).
- Verderven, 𐇙 𐇚 (pânará), 𐇛 𐇜 𐇝 (tâppôe N°. 2), 𐇞 𐇟 𐇠 (rântasá), 𐇡 𐇢 𐇣 (sâyôe).
- Verdichten, 𐇤 𐇥 𐇦 (mânnggá).
- Verdieneen, 𐇧 𐇨 𐇩 (êrañg).
- Verdiensite, 𐇪 𐇫 𐇬 𐇭 (pahâla).
- Verdieping, 𐇮 𐇯 𐇰 (lânngká N°. 1), 𐇱 𐇲 𐇳 (soêsoeñg N°. 1).
- Verdiept (in), 𐇴 𐇵 𐇶 (lâlañg N°. 1).
- Verdoemen, 𐇸 𐇹 𐇺 (t̄jâlla N°. 2).
- Verdomd, 𐇼 𐇽 𐇾 (tôbá N°. 2).
- Verdonkermanen, 𐇿 𐈀 𐈁 (lâd̄jañg).
- Verdooven, 𐈂 𐈃 𐈄 (inâlá N°. 1).
- Verdorren, 𐈆 𐈇 𐈈 𐈉 𐈊 (tîmoró), 𐈋 𐈌 𐈍 (lâte N°. 1), 𐈎 𐈏 𐈐 (lâyoe N°. 1).
- Verdraaijen, 𐈒 𐈓 𐈔 (gîliñg).
- Verdraaijer (van woorden), 𐈖 𐈗 𐈘 𐈙 (poetará).

- Verdragen, ㄨ ㄨ (pârraṅg N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ
(tânṅggoṅg), ㄨ ㄨ (tânṅga N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ
(tarânṅga), ㄨ ㄨ ㄨ (sâbará).
- Verdrijven, ㄨ ㄨ ㄨ (pêlá N°. 1), ㄨ ㄨ (látjtí),
ㄨ ㄨ (lârá N°. 3).
- Verdrijven (booze geesten), ㄨ ㄨ ㄨ (kawâroe).
- Verdringen, ㄨ ㄨ (boêkoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(rêgesé), ㄨ ㄨ ㄨ (rêpé N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (rêppesé), ㄨ ㄨ (látjtí), ㄨ ㄨ (âssá
N°. 4).
- Verdrinken, ㄨ ㄨ (lâboe N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(lâmmasá).
- Verdubbelen, ㄨ ㄨ ㄨ (gêpé).
- Verduistering (van zon of maan), ㄨ ㄨ ㄨ (kânre).
- Verduren, ㄨ ㄨ (pârraṅg N°. 4), ㄨ ㄨ ㄨ
(tarânṅga).
- Verdwijnen, ㄨ ㄨ ㄨ (mâmasá), ㄨ ㄨ (lâ-
djaṅg), ㄨ ㄨ (lânjnjá), ㄨ ㄨ (lâyaṅg
N°. 1), ㄨ ㄨ (sâyaṅg).
- Vereelten, ㄨ ㄨ ㄨ (kâpalá N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(gâmalá N°. 1).
- Vereenigen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâppo N°. 2), ㄨ ㄨ
(gâppa), ㄨ ㄨ ㄨ (tîmôemoēṅg), ㄨ ㄨ
(rîmpoēṅg), ㄨ ㄨ ㄨ (sére N°. 1), ㄨ ㄨ
(sissīṅg N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (âlle).
- Vereeuwigen, ㄨ ㄨ (dĵânaṅg).
- Vereischte, ㄨ ㄨ ㄨ (lôlloṅg N°. 4), ㄨ ㄨ
(sârá N°. 2).
- Verengen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êseré).
- Veretteren, ㄨ ㄨ (nâna N°. 1).
- Verf, ㄨ ㄨ ㄨ (parâda), ㄨ (tĵá N°. 2).
- Verflaauwen, ㄨ ㄨ (lâmma N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(lâte N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (lâle N°. 2).
- Verflensen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâte N°. 1).
- Verfrommelen, ㄨ ㄨ ㄨ (pôtĵá).
- Verfraaijiṅg, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêlo N°. 1).
- Vergaan, ㄨ ㄨ (tâmpoēṅg), ㄨ ㄨ (tîmpoēṅg),
ㄨ ㄨ (tânṅkoe N°. 2), ㄨ ㄨ (râboé N°. 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (âmoeroé), ㄨ ㄨ ㄨ (ânĵtĵoeróe).
- Vergaan (schip), ㄨ ㄨ (lâboe N°. 2).
- Vergaderen, ㄨ ㄨ (rîmpoēṅg).
- Vergadering, ㄨ ㄨ ㄨ (sére N°. 1).
- Vergeefs, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parasâdĵa), ㄨ ㄨ (bâ-
waṅg N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (sâwalá), ㄨ ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (sôssoló).
- Vergeetachtig, ㄨ ㄨ (lôêpa N°. 1).
- Vergelden, ㄨ ㄨ (bâli N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ (bâlasá
N°. 1), ㄨ ㄨ (tânnaṅg N°. 5), ㄨ ㄨ ㄨ
(lâmboesóe).
- Vergelding, ㄨ ㄨ ㄨ (pahâla).
- Vergelijken, ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N°. 1).
- Vergenoegd, ㄨ ㄨ (sânaṅg).
- Vergeeten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toewalônroṅg),
ㄨ ㄨ (lôêpa N°. 1), ㄨ ㄨ (lîyaṅg), ㄨ ㄨ
ㄨ (salâwá N°. 2).
- Vergeven, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôpporó), ㄨ ㄨ
(âma N°. 1).
- Vergeven (vergiftigen), ㄨ ㄨ ㄨ (bôbo N°. 1),
ㄨ ㄨ (râtĵoēṅg).
- Vergeving, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôpporó), ㄨ ㄨ
(âma N°. 1).
- Vergezellen, ㄨ ㄨ (roeroēṅg).
- Vergieten, ㄨ ㄨ ㄨ (bâlle N°. 6), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(bôllo N°. 4).
- Vergift, ㄨ ㄨ ㄨ (bêṅgo), ㄨ ㄨ (râtĵoēṅg),
ㄨ ㄨ ㄨ (îpo).
- Vergiftig, ㄨ ㄨ ㄨ (môso N°. 1).
- Vergiftigen, ㄨ ㄨ ㄨ (barânṅēṅg).
- Vergissen, ㄨ ㄨ (kâpaṅg), ㄨ ㄨ (sâla
N°. 1).

- (bij) Vergissing (houden voor), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (salâwá N° 2).
- Vergoeden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êntēng).
- Vergoeding (in geld of waarde), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tôk-koŋg N° 2).
- Vergulden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (parâda), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (boe-lâēng).
- Verguldsel, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (parâda), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (boe-lâēng).
- Vergunnen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bêyaŋg), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâp-passá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâlo N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâre N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (hâllalá).
- Vergunning, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (rêlla).
- Verhaal, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâoe N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (roe-pâma), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (rowâyá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (hikâya).
- Verhalen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kâna N° 1).
- Verhaler, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâoe N° 1).
- Verharding (van het vel), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (koéli).
- Verheerlijken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (d̄jĩnd̄jiŋg), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lômpo).
- Verheffen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lômpo).
- Verhelderen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sĩngará N° 1).
- Verhemelte, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ngârrá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lângí).
- (zich) Verheugen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (têne), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (rânnoe).
- Verheven, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (d̄jĩnd̄jiŋg).
- Verhevenheid, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (boéttoe N° 3).
- Verhinderen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâwa N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sôŋgka), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâŋgkalá N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âli N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âlo N° 1).
- Verhindering, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (roera), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâraŋg), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (laloêrá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (soêkará), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâŋgkalá N° 2).
- Verhitten, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (hâmbaŋg).
- Verhuizen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêmba N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêtté N° 2).
- Verhuren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sêwa).
- Vrijdelen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tâppóe N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâyóe), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (siya N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâla N° 1).
- Vrijdeling, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (salâsa N° 2).
- Verkeerd, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâla N° 1).
- Verkeerd (de handen staan), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (gâóe N° 2).
- Verkiezelijk, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kalâmaŋg).
- Verkiezen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êró N° 1).
- Verklaren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tântoe), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sâmbá).
- (schuldig) Verklaren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (toêgoeroe).
- Verkleefd, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tâppé N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (taálló).
- Verkleuren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mâlisi), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâte N° 1).
- Verklikken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kôdi N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êraŋg).
- Verklikker, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâoe N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (d̄jâmmá N° 2).
- Verklocken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âtta N° 3).
- Verknoecht, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (taálló).
- Verknoeijen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (rânjtjaŋg).
- Verkoelen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kasiyá).
- Verkoken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êsá).
- Verkondigen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kíyó).
- Verkoop, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bâlóe N° 3).
- Verkoopen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bâlóe N° 3).
- Verkoopning, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêloŋg).
- Verkoperen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâpisi).
- Verkouden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dâŋge).
- Verkoudheid, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dâŋge).
- Verkreuken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (rômó).
- Verkrijgen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (toêwa N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ânoe).

Verkwijnen, 𐄂𐄃𐄄 (lâte N° 1).

Verkwisten, 𐄂𐄃𐄄 (pêlá N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(sêmbong).

Verlamd, 𐄂𐄃𐄄 (mâte), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (rêpó
N° 1).

Verlangen, 𐄂𐄃𐄄 (koèring), 𐄂𐄃𐄄 (kêlla),
𐄂𐄃𐄄 (bôya), 𐄂𐄃𐄄 (tîngâra), 𐄂𐄃𐄄
(nâkkôé), 𐄂𐄃𐄄 (tjîta), 𐄂𐄃𐄄 (tjâning
N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (tjîna N° 3), 𐄂𐄃𐄄 (dji-
d̄jilí), 𐄂𐄃𐄄 (rêra), 𐄂𐄃𐄄 (rêlla), 𐄂𐄃𐄄
𐄂𐄃𐄄 (soewâllá), 𐄂𐄃𐄄 (ênroeng), 𐄂𐄃𐄄
𐄂𐄃𐄄 (êró N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (hâdjá).

Verlaten, 𐄂𐄃𐄄 (lâri N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lêssó
N° 2).

(zijn huis) Verlaten, 𐄂𐄃𐄄 (lêká).

Verlaten land, 𐄂𐄃𐄄 (lâboró).

(zieh) Verlaten (op), 𐄂𐄃𐄄 (tânjdjeng).

Verleden, 𐄂𐄃𐄄 (bâli N° 6), 𐄂𐄃𐄄 (lâpassá),
𐄂𐄃𐄄 (lêbá).

Verleeren, 𐄂𐄃𐄄 (sîla).

Verlegen, 𐄂𐄃𐄄 (pâpassá N° 1), 𐄂𐄃𐄄
(d̄jâppôé N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (sîrí N° 1).

Verlegen (bijv. katoen), 𐄂𐄃𐄄 (tâmpoeng).

Verleggen, 𐄂𐄃𐄄 (bêresé), 𐄂𐄃𐄄
(tarocmbêbé).

Verleidelijk, 𐄂𐄃𐄄 (kôekôé N° 2).

Verleiden, 𐄂𐄃𐄄 (pôngoró), 𐄂𐄃𐄄
(oêloeró).

Verlengen, 𐄂𐄃𐄄 (lâboe N° 1).

Verleppen, 𐄂𐄃𐄄 (lâyoe N° 1).

Verliechten, 𐄂𐄃𐄄 (sîngará N° 1).

Verlies, 𐄂𐄃𐄄 (roégi).

Verlieven, 𐄂𐄃𐄄 (pôngoró), 𐄂𐄃𐄄
(toédjoe N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (tjídóé), 𐄂𐄃𐄄
(êró).

Verliezen, 𐄂𐄃𐄄 (bêta N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (sâyóé)
𐄂𐄃𐄄 (sâyâng).

(den moed) Verliezen, 𐄂𐄃𐄄 (lâmma N° 2).

(zaak) Verliezen (in regten), 𐄂𐄃𐄄 (sâla N° 1).

(zijn smaak) Verliezen, 𐄂𐄃𐄄 (ôlle N° 2).

Verliezen (bij het spel), 𐄂𐄃𐄄 (îlaing).

Verligten, 𐄂𐄃𐄄 (njâmaing), 𐄂𐄃𐄄 (ringaing
N° 1).

Verlof, 𐄂𐄃𐄄 (rêlla).

Verloofde, 𐄂𐄃𐄄 (bôentiing), 𐄂𐄃𐄄 (pâré
N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (bâyoe).

Verloopen (bijv. tijd), 𐄂𐄃𐄄 (gânná N° 3), 𐄂𐄃𐄄
𐄂𐄃𐄄 (mâmasá).

Verloren (gaan), 𐄂𐄃𐄄 (sâyóé).

Verlossen (uit), 𐄂𐄃𐄄 (soelóé N° 1).

Verlossing (bevalling), 𐄂𐄃𐄄 (lâpassá).

(zieh) Verlustigen (in), 𐄂𐄃𐄄 (lêbaing N° 2).

Vermaken, 𐄂𐄃𐄄 (toeroeng).

Vermaken (bij testament), 𐄂𐄃𐄄 (pâsaing N° 1),
𐄂𐄃𐄄 (poesâka).

(zieh) Vermaken, 𐄂𐄃𐄄 (têne).

Vermalen, 𐄂𐄃𐄄 (gîling).

(met de tong) Vermalen, 𐄂𐄃𐄄 (lêro).

Vermanen, 𐄂𐄃𐄄 (îngá), 𐄂𐄃𐄄 (oerângi).

Vermaning, 𐄂𐄃𐄄 (îngá), 𐄂𐄃𐄄 (oerângi).

Vermeenen, 𐄂𐄃𐄄 (kâna N° 1).

Vermeerderen, 𐄂𐄃𐄄 (tâmba N° 4), 𐄂𐄃𐄄
(tômboing N° 2), 𐄂𐄃𐄄 (oempóé N° 1),
𐄂𐄃𐄄 (ônjdjong).

Vermelden, 𐄂𐄃𐄄 (sâboé N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (soéro),
𐄂𐄃𐄄 (sêro N° 2).

Vermengen, 𐄂𐄃𐄄 (kânre), 𐄂𐄃𐄄
(bêngkoró), 𐄂𐄃𐄄 (lêyó N° 2), 𐄂𐄃𐄄
𐄂𐄃𐄄 (lêle N° 1), 𐄂𐄃𐄄 (sênc).

- Vermenigvuldigen (in de cijferkunst), ㄥ ㄥ (toéuroeñg N°. 3).
- Vermetel, ㄨ ㄥ ㄥ (baráni N°. 1).
- Vermetelheid, ㄥ ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (takábboró).
- Vermijden, ㄨ ㄨ (lîli N°. 2), ㄨ ㄨ (sâpa N°. 1).
- Verminderen, ㄨ ㄨ (pôesoe), ㄨ ㄥ ㄥ (barâanna N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (mâmasá), ㄨ ㄥ (sâoe N°. 3), ㄥ ㄥ ㄥ (ôna).
- Verminderen (in waarde), ㄨ ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (pôp-poró).
- Vermissen, ㄨ ㄥ (sâyañg).
- Vermoeden, ㄥ ㄥ (kâpañg).
- Vermoeid, ㄥ ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (kôđjoló).
- Vermoeijen, ㄥ ㄥ ㄨ ㄥ ㄥ (kôđjoló), ㄨ ㄨ ㄥ (gâmmalá N°. 2), ㄨ ㄥ ㄥ (pôso N°. 1), ㄨ ㄥ (mânğañg N°. 1).
- Vermogen, ㄥ ㄥ ㄥ (koëlle), ㄨ ㄥ ㄥ (bôle N°. 1), ㄨ ㄥ (bîsa N°. 1), ㄥ ㄥ ㄥ (lônğ-gañg).
- Vermogend, ㄥ ㄥ ㄥ (koëlle), ㄥ ㄥ ㄥ (lônğ-gañg).
- Vermolmd, ㄨ ㄨ (boéboé N°. 2), ㄨ ㄥ (boésá N°. 3), ㄥ ㄥ (tâmpoëñg), ㄥ ㄥ (tîmpoëñg), ㄥ ㄥ ㄥ (tambôésá).
- Vermorsen (geld), ㄥ ㄥ ㄥ (pêlá N°. 1), ㄥ ㄥ ㄥ (bêró N°. 1), ㄥ ㄥ (rânjñjañg).
- Vernielen, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (gêsará), ㄥ ㄥ (pôetta), ㄥ ㄥ (pânrá), ㄥ ㄥ ㄥ (lânğke).
- Vernietigen, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (gêsará), ㄥ ㄥ (pôetta), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (taêna), ㄥ ㄥ ㄥ (lêsañg).
- Vernieuwen, ㄥ ㄥ ㄥ (bêroe).
- (een schip van de kiel op) Vernieuwen, ㄥ ㄥ ㄥ (pôeli N°. 2).
- Vernis, ㄥ (tjâ N°. 2).
- Vernuft, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (âkkalá).
- Veronaechtamen, ㄥ ㄥ ㄥ (pêlá N°. 1), ㄥ ㄥ ㄥ (mâtoe N°. 2), ㄥ ㄥ ㄥ (lîyañg).
- Verontrusten, ㄥ ㄥ (bâmbañg), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (bên-roñg).
- Veroorzaken, ㄥ ㄥ ㄥ (kôntoe), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (êrañg).
- Verordenen, ㄥ ㄥ ㄥ (pâsañg N°. 1).
- Veroveren, ㄥ ㄥ ㄥ (bânğka N°. 1).
- Verplaatsen, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (lêtté N°. 2).
- Verpletteren, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (râppasá).
- Verrassen, ㄥ ㄥ ㄥ (tjîda), ㄥ ㄥ ㄥ (râpí), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (lômboñg N°. 2), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (sôm-pó N°. 2), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (sôloñg N°. 2).
- Verrekijker, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (tarôpõñg), ㄥ ㄥ ㄥ (tjîní).
- Verrekken, ㄥ ㄥ ㄥ (sâla N°. 6), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (êsso N°. 1).
- Verrigten, ㄥ ㄥ ㄥ (gâoé N°. 2), ㄥ ㄥ ㄥ (pâré N°. 1).
- Verrigten (met smaak of zekeren zwier), ㄥ ㄥ ㄥ (pâle N°. 3).
- Verrotten, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (đjâppó).
- Verruilen, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (lêtté N°. 2), ㄥ ㄥ ㄥ (sâmbe).
- (een) Vers (van den Koran), ㄥ ㄥ ㄥ (âyá N°. 2).
- Verseh, ㄥ ㄥ ㄥ (bâsa N°. 1).
- Versehalen (wijn), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (ôlle N°. 2).
- Versehalken, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (âtta N°. 3).
- Versehansen, ㄥ ㄥ ㄥ (rînrîñg), ㄥ ㄥ ㄥ (lêñgóe).
- Versehansing, ㄥ ㄥ ㄥ (đjârre), ㄥ ㄥ ㄥ (rînrîñg).
- Versehansing (van een rooversvaartuig), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (ampêlañg).
- Verseheidene, ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (âpa N°. 1), ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (âla N°. 1).

- Versehiden (nachten of dagen), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sálla N°. 2).
- Verseheuren, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (roêtoesóe), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sínré).
- Verseheurend, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ñjénjéré).
- (iets flauw zien in het) Verschiet, $\circ \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (siyâlo).
- Verschieten (de kleuren), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lânge N°. 3).
- Verschijndag, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bâte N°. 1).
- Verschijnen voor, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dállé N°. 3), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âdá N°. 2).
- Vershil, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (marâëng).
- Verschillen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (marâëng).
- Verschrikkelijk, $\curvearrowright \curvearrowright$ (mállá N°. 2).
- Verschrikken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kalábó), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (kállassá N°. 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bân̄gará), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bênrōng).
- Verschroeijen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (môctoëng), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (rôpasá).
- (zieh) Verschuilen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (línrōcng N°. 1).
- Verschuiven, \curvearrowright (ná N°. 3), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lêbasá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêtté N°. 2), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (êssóe N°. 2).
- Versieren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bêlo N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (râmbá N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (oêla N°. 2).
- Verslaafd (aan), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâlāng N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (loêseré).
- Verslaan, $\curvearrowright \curvearrowright$ (toênrōcng N°. 3), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêttá N°. 2).
- Verslagen, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lânnasá).
- Verslijten, $\curvearrowright \curvearrowright$ (tâmpoëng), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâte N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (éne).
- (veel) Verslijten, $\circ \curvearrowright$ (sârrĩng N°. 3).
- Verslijten (paard), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sâoeróe).
- Verslikken (zieh), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sâkkó).
- Verslinden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kádó N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kânre), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (áloé N°. 1).
- Verslonzen, $\curvearrowright \circ \curvearrowright$ (sêmbōng).
- Versmaden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tampeyâlāng), $\curvearrowright \curvearrowright$ (roêpa N°. 1), $\circ \curvearrowright$ (sâyóe).
- Verspreiden, $\curvearrowright \curvearrowright$ (tântāng N°. 1).
(zieh hier en daar over het ligehaam) Verspreiden, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (rátté N°. 4).
- (zieh overal) Verspreiden, $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâbāng N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (línrōcng N°. 2).
- Verstaan, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâttoe N°. 2), $\curvearrowright \circ$ (bâsa N°. 2).
- (vlug) Verstaan, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ândalá).
- Verstand, $\curvearrowright \curvearrowright$ (kâmpoe), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (píkiri), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âkkalá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (âí).
- Verstandig, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mâheré), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâboe N°. 1).
- Versteenen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâboró).
- Verstellen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êwa N°. 2).
- Versterken, $\curvearrowright \circ$ (gâssīng N°. 2).
- Versterking, $\curvearrowright \curvearrowright$ (d̄jârré).
- Verstijfd, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (gâmmalá N°. 2), $\curvearrowright \curvearrowright$ (mâlá N°. 1).
- Verstokken, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (gâmalá N°. 1).
- Verstomd, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kalibāngâ̄ng).
- Verstoord, $\curvearrowright \curvearrowright$ (koêkoé N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâmbāng), $\curvearrowright \circ$ (boêsāng), $\curvearrowright \curvearrowright$ (t̄jâmme), $\curvearrowright \curvearrowright$ (t̄jádi), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (t̄jambêró).
- Verstooten, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pêlá N°. 1).
- Verstooten (eene vrouw), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâte N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lâlo N°. 1).
- Verstoppertje (spelen), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (t̄jôkko).
- Verstopping, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kamámâllāng).
- Verstoren, $\curvearrowright \curvearrowright \circ \curvearrowright$ (gêsará).
- Verstrooijen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kiyoró), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$

- ʌ ʌ (bêresé), ʌ ʌ ʌ (râtasá), ʌ ʌ ʌ (sîyará), ʌ ʌ ʌ ʌ (sêoró N°. 2).
 (zieh) Verstrooijen, ʌ ʌ ʌ ʌ (galimboêwará).
 Verstrooijing, ʌ ʌ ʌ (têne).
 Vertalen, ʌ ʌ (bâsa N°. 2), ʌ ʌ ʌ (mânge), ʌ ʌ ʌ (lêmba N°. 2), ʌ ʌ (sâling).
 Vertellen, ʌ ʌ (pâoe N°. 1).
 Vertelling, ʌ ʌ (pâoe N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (rowâyá).
 Verteren, ʌ ʌ ʌ (kádó N°. 1), ʌ ʌ ʌ (ânjtjoeroé).
 Vertering, ʌ ʌ ʌ (balânjdjja).
 Vertiening, ʌ ʌ (sîma).
 Vertoonen (zieh), ʌ ʌ ʌ ʌ (galâsará), ʌ ʌ (bâyaŋg N°. 1), ʌ ʌ ʌ (mâlle N°. 3), ʌ ʌ (tâoe N°. 1), ʌ ʌ (roêpa N°. 1), ʌ ʌ (oêmba).
 Vertoornd, ʌ ʌ ʌ ʌ (tanrasôela), ʌ ʌ ʌ (lârro).
 Vertreden, ʌ ʌ (lâná), ʌ ʌ ʌ ʌ (ônjdjô).
 Vertrek, ʌ ʌ ʌ ʌ (gowâri).
 Vertrekken, ʌ ʌ ʌ (ânγκá N°. 1).
 (het gezicht van pijn) Vertrekken, ʌ ʌ ʌ (tjâ-ŋgiroe).
 Vertrouweling, ʌ ʌ (mâta N°. 1), ʌ ʌ ʌ (tôli), ʌ ʌ (sâmboeŋg).
 Vertrouwen, ʌ ʌ (gâssîng N°. 2), ʌ ʌ ʌ ʌ (pakaiya), ʌ ʌ (boêwaŋg), ʌ ʌ (tâppá N°. 3), ʌ ʌ ʌ (tânjdjjeŋg), ʌ ʌ ʌ ʌ (tawâkkalá), ʌ ʌ ʌ (nânro), ʌ ʌ ʌ (râmpe N°. 3), ʌ ʌ (rânnoe), ʌ ʌ (sôna N°. 2), ʌ ʌ (sârá N°. 3), ʌ ʌ ʌ ʌ (ênteŋg), ʌ ʌ ʌ (ôta).
 Vertrouwen (op God), ʌ ʌ ʌ (âlla N°. 4).
 Vervaardigen, ʌ ʌ ʌ ʌ (dédé N°. 2).
 Vervallen (aan), ʌ ʌ ʌ (lâboeroé).
 Vervangen, ʌ ʌ ʌ (gîlirí), ʌ ʌ ʌ (boêkoe N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (lêbasá), ʌ ʌ ʌ ʌ (lê-rasá), ʌ ʌ ʌ (sâmbe), ʌ ʌ ʌ (soêloeroé).
 Vervelen (zieh), ʌ ʌ ʌ (lânre).
 Vervelend, ʌ ʌ (njevŋg), ʌ ʌ ʌ (lânre).
 Verveling, ʌ ʌ ʌ (lânre).
 Vervellen, ʌ ʌ ʌ ʌ (rôpasá).
 Vervliegen, ʌ ʌ ʌ (lâyaŋg N°. 1), ʌ ʌ ʌ (sâoc N°. 3).
 Vervliegen (de kracht van wijn), ʌ ʌ ʌ (âmbará N°. 2).
 Vervloeken, ʌ ʌ ʌ (kânre), ʌ ʌ ʌ (tôbá N°. 2), ʌ ʌ (tôenra), ʌ ʌ (soêmpan N°. 1).
 Vervloeking, ʌ ʌ (tôenra).
 Vervolg, ʌ ʌ (tôetoe N°. 3).
 Vervolgen, ʌ ʌ ʌ (loêsoe N°. 1), ʌ ʌ ʌ ʌ (ôn-daŋg N°. 1).
 (in regten) Vervolgen, ʌ ʌ ʌ (bôya).
 Vervreemden, ʌ ʌ ʌ (lêsaŋg).
 Vervullen (gelofte), ʌ ʌ ʌ ʌ (ôle N°. 1).
 Verwaandheid, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (takâbboró).
 Verwaarloozen, ʌ ʌ (bâraŋg N°. 1).
 Verwachten, ʌ ʌ ʌ (tîngâra), ʌ ʌ (rânnoe), ʌ ʌ (sâanna N°. 1).
 Verward, ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ ʌ (kalipôtosó), ʌ ʌ (goêsóe N°. 1), ʌ ʌ ʌ (tjôepalá), ʌ ʌ (râmpaŋg), ʌ ʌ ʌ (lâmbeŋg).
 Verwarde (taal), ʌ ʌ ʌ (mâoe).
 Verwarmen, ʌ ʌ (râraŋg N°. 2).
 Verwarren, ʌ ʌ (râmbaŋg), ʌ ʌ ʌ ʌ (rôtasá), ʌ ʌ (rîtjoe), ʌ ʌ (lîmbaŋg), ʌ ʌ (âm-baŋg).
 Verwarring, ʌ ʌ ʌ ʌ (rôtasá), ʌ ʌ ʌ (rîtjoe).

- Verwelf, 𐄂𐄃𐄄 (kóèbaṅg).
- Verwelken, 𐄂𐄃𐄄 (tâyoe), 𐄂𐄃𐄄 (lâte N° 1),
𐄂𐄃𐄄 (lâyoe N° 1).
- Verwelkomen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (kêoró), 𐄂𐄃𐄄𐄅
bôentoelóe), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (timpôroṅg), 𐄂𐄃𐄄
𐄅𐄆𐄇 (tahâya), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tjîmí), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(êmpoeṅg).
- Verwen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (parâda).
- Verwensehen, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (tôbá N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅
(rîwa), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (soèmpa N° 1).
- Verwer, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (parâda).
- Verwerpen (zijn fortuin), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (lôewa).
- Verwerven, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (ânoe).
- Verwezentlijken, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (roêpa N° 1).
- Verwijden (losmaken), 𐄂𐄃𐄄𐄅 (gâè N° 2).
- Verwijderd, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bêlla N° 3).
- Verwijderen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (lêbasá), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆
(lêssó N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (lêsaṅg), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (sâla
N° 6), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (soêloé N° 1).
- Verwijten, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (oèmba).
(bewezen diensten) Verwijten, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (bîñjará).
- Verwikkeld, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (kalipôtosó).
- Verwilderen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (bâṅgará).
- Verwisselen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (lêtté N° 2), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆
(sâmbé), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (sâliṅg).
- Verwisselen (van gedaante), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (d̄jâri).
- Verwisselen (van vel of schaal, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (lômo
N° 2).
- Verwoesten, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (bâṅgka N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(lâboró).
- Verwonden, 𐄂𐄃𐄄𐄅 (bâsa N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(lôkó N° 1).
- (elkander tegelijk) Verwonden, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (toé-
kâna).
- Verwonderen (zich), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (lânnasá).
- Verzadigen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (bâssoró), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(tjâkkó N° 3).
- Verzakken (baarmoeder), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (pâra N° 3).
- Verzamelen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (kapôeloēṅg), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(katôeloēṅg), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (râppoeṅg), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(sêre N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (sîssîṅg N° 2).
- (zijn volk) Verzamelen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (bêta N° 4).
- Verzameling, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (d̄joemâlla).
- Verzamelplaats, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (râppoeṅg).
- Verzekeren, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆 (tântoe), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (tô-
d̄jeṅg), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (nâssa).
- Verzetten (zich), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (toèmpá N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(êwa N° 1).
- Verzetten (stukken of schijven), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (gô-
yaṅg).
- Verzinnen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (pâré N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(mâṅggá).
- Verzinner (van een praatje), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (oèroe N° 1).
- Verzoeken (bidden), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (batâra N° 1), Sal.
𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (êra).
- Verzoeken (beproeven), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (tjôba), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇
(sôrí).
- Verzoeking, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (tjôba), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (sôrí).
- Verzoenen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (bâd̄jî N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (âma
N° 1).
- Verzoening, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (âma N° 1).
- Verzorgen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (karimânaṅg), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈
râka N° 2).
- Verzot, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (pônṅgoró), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈
(îlaṅg).
- Verzuimen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (pêlá N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (lôèpa
N° 1), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (sâyoe).
- Verzwakken, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (dôdoṅg).
- Verzwijgen, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇 (bôlí).
- Verzwikken, 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (soelêge), 𐄂𐄃𐄄𐄅𐄆𐄇𐄈 (sâla

- N°. 6), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êssa N°. 1).
- Vestigen (zijne hope op), ㄨ ㄨ (boêwañg).
- (zieh) Vestigen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ênteuñg).
- Vesting, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôta N°. 2).
- Vet, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gômmó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjómó),
ㄨ ㄨ (dǐjànna N°. 1), Sal. ㄨ ㄨ (lóênra).
- Vezel, ㄨ ㄨ (âná).
- Vier, ㄨ ㄨ (pâtañg N°. 1), ㄨ ㄨ (âppá N°. 2).
- Vierde, ㄨ ㄨ (âppá N°. 2).
- Vierde(tail), ㄨ (pá N°. 6), ㄨ ㄨ ㄨ (parâpá N°. 1).
- Vieren, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêloró).
- (de schoten) Vieren, ㄨ ㄨ ㄨ (sâre N°. 1).
- Vierhoek, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelâpá N°. 1).
- Vierkant, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (soelâpá N°. 1).
- Viermaal, ㄨ ㄨ (âppá N°. 2).
- Viervoud, ㄨ ㄨ (âppá N°. 2).
- Viesch, ㄨ ㄨ ㄨ (balîbí N°. 1), ㄨ ㄨ (rîngí).
- Vijand, ㄨ ㄨ (bâli N°. 2).
- Vijandig, ㄨ ㄨ (bâli N°. 2).
- Vijf, ㄨ ㄨ (líma N°. 2).
- Vijfde, ㄨ ㄨ (lima N°. 2).
- Vijfmaal, ㄨ ㄨ (líma N°. 2).
- Vijfstuiverstukje, ㄨ ㄨ (tâli N°. 1).
- Vijftien, ㄨ ㄨ ㄨ (pôelo N°. 1).
- Vijftiende, ㄨ ㄨ ㄨ (pôelo N°. 1).
- Vijftig, ㄨ ㄨ ㄨ (pôelo N°. 1).
- Vijfvoud, ㄨ ㄨ (líma N°. 2).
- Vijl, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kîkiri).
- Vijt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tekâñgãñg).
- Vijver, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kôlañg), ㄨ ㄨ ㄨ (talâka),
ㄨ ㄨ ㄨ (êmpanñg).
- Villen, ㄨ ㄨ ㄨ (sisîli N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (ânoc-
sôe N°. 2).
- Vin (visch), ㄨ ㄨ (kâñjí).
- Vinden, ㄨ ㄨ (gâppa), ㄨ ㄨ ㄨ (boëntocloc).
- Vinger, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karêmeñg).
- (een) Vinger (dikte), ㄨ ㄨ (pâssa N°. 3), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (dǐjódjô).
- Vingerglas, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kimbôkañg).
- Vingertop, ㄨ ㄨ (âppá N°. 3).
- Vingt et un, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dôboló).
- Vinnig, ㄨ ㄨ (târañg).
- Viool, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêsó), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (biyôla).
- Visch, ㄨ ㄨ (dǐjôekoé).
- Vischfuik, ㄨ (boc N°. 1), ㄨ ㄨ (bîla N°. 3),
ㄨ ㄨ (lânka N°. 3).
- Vischgraat, ㄨ ㄨ (boêkoe N°. 1).
- Vischhoek, ㄨ ㄨ ㄨ (pêkañg).
- Vischkuit, Bonth. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôté N°. 2), ㄨ ㄨ
ㄨ ㄨ (bayâwo).
- Vischlijn, ㄨ ㄨ (tâsi N°. 2).
- Vischlood, ㄨ ㄨ (tâllañg N°. 2), ㄨ ㄨ (lâ-
doeñg).
- Vischlucht, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mânñjñjeré).
- Vischnet, ㄨ ㄨ ㄨ (gâe N°. 1), ㄨ ㄨ (pôeká),
ㄨ ㄨ (dǐjâla N°. 1).
- Vischsmaak, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mânñjñjeré).
- Vischstaak, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rômponñg).
- Visschen, ㄨ ㄨ ㄨ (pêkañg).
- (al zeilende) Visschen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôtoró).
- Visseher, ㄨ ㄨ (dǐjâla N°. 1).
- Vitter, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (baritjâlla).
- Vizier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (líyo).
- Vlag, ㄨ ㄨ ㄨ (bâte N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (bandêra).
- Vlagstok, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bandêra).
- Vlak, ㄨ ㄨ ㄨ (galâmpanñg), ㄨ ㄨ ㄨ (tâtтарá),
ㄨ ㄨ ㄨ (lâppará).
- Vlak (bij), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêsó).
- Vlakte, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lâppará).
- Vlakte (tussen de bergen), ㄨ ㄨ ㄨ (lâbó N°. 1).

- Vlam, 𐄂 𐄃 𐄄 (rômba), 𐄂 𐄃 (rînra).
- Vlammen, 𐄂 𐄃 (rînra).
- Vlecht, 𐄂 𐄃 𐄄 (simbôleŋg).
- (valsche) Vlecht (om in het haar te steken), 𐄂 𐄃 𐄄 (sîyo N° 2).
- Vlechten, 𐄂 𐄃 𐄄 (biyâi), 𐄂 𐄃 𐄄 (d̄ja-ládjá), 𐄂 𐄃 (sírâ N° 1), 𐄂 𐄃 (soéla), 𐄂 𐄃 𐄄 (âppí N° 3), 𐄂 𐄃 (ânaŋg N° 1).
- Vlechtsel, 𐄂 𐄃 (âppí N° 3).
- Vlechtwerk (bamboczen), 𐄂 𐄃 (wâlla N° 2).
- Vledermuis, 𐄂 𐄃 𐄄 (paññjîki), 𐄂 𐄃 (bâlaŋg N° 2).
- Vleesch, 𐄂 𐄃 𐄄 (dâgeŋg), 𐄂 𐄃 𐄄 (d̄jòèkóe), 𐄂 𐄃 (âssi N° 5).
- (gedroogd) Vleesch, 𐄂 𐄃 𐄄 (tôppâ N° 4).
- Vleezig, 𐄂 𐄃 (âssi N° 5).
- (het) Vleezige (van de kuit), 𐄂 𐄃 𐄄 (bân-nenġ).
- Vleijen, 𐄂 𐄃 𐄄 (ñjônjô N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (lêtjé), Sal. 𐄂 𐄃 𐄄 (lêsé N° 2).
- Vleijerij, 𐄂 𐄃 𐄄 (ñjônjô N° 1).
- Vleitaal, 𐄂 𐄃 𐄄 (ñjônjô N° 1).
- (witte) Vlek (in het oog), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (boela-lâkkaŋg).
- Vlerk, 𐄂 𐄃 𐄄 (kânjî).
- Vlerkprauw, 𐄂 𐄃 𐄄 (lêpa N° 4).
- Vleugel, 𐄂 𐄃 𐄄 (kânjî).
- Vlieg, 𐄂 𐄃 𐄄 (katiŋgâlo).
- Vliegen, 𐄂 𐄃 (rîbâ).
- Vlieger, 𐄂 𐄃 (lâyaŋg N° 1).
- Vlies, 𐄂 𐄃 𐄄 (koelôraŋg), 𐄂 𐄃 𐄄 (lâpoé), 𐄂 𐄃 𐄄 (lâpisi), 𐄂 𐄃 (sâlloe N° 3).
- Vlijtig, 𐄂 𐄃 𐄄 (âpasá).
- Vloed, 𐄂 𐄃 𐄄 (bônaŋg), 𐄂 𐄃 𐄄 (sômpó N° 3), 𐄂 𐄃 (âba).
- Vloeibaar, 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 𐄄 (tjêoró), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (sôloŋg N° 1).
- Vloeijen, 𐄂 𐄃 (tântaŋg N° 2), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (lólóro), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (sôloŋg N° 1).
- Vloeipapier, 𐄂 𐄃 𐄄 (kâmbaŋg).
- Vloek, 𐄂 𐄃 𐄄 (toênra), 𐄂 𐄃 𐄄 (soempa N° 1).
- Vloer, 𐄂 𐄃 𐄄 (dâpará), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (dâseré), 𐄂 𐄃 𐄄 (lâppará).
- Vloerhout (van cen prauw), 𐄂 𐄃 𐄄 (gâdîŋg N° 2).
- Vloo, 𐄂 𐄃 𐄄 (koètoe N° 1).
- Vloshaar, 𐄂 𐄃 𐄄 (sâwa N° 2).
- Vlot, 𐄂 𐄃 𐄄 (râkí N° 2).
- Vlotten, 𐄂 𐄃 𐄄 (âwaŋg N° 1).
- Vlug, 𐄂 𐄃 𐄄 (galigí), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 𐄄 𐄄 (baliŋgkâkasá), 𐄂 𐄃 𐄄 (tîpá N° 2), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (têtteré), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (tjênde), 𐄂 𐄃 𐄄 (râta N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (lîntá), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (lânj-tjjará), Sal. 𐄂 𐄃 𐄄 (lâsirí), 𐄂 𐄃 𐄄 (sîntá N° 1).
- Vlug (zijn om icts te verstaan), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (ândalá).
- Vlugten, 𐄂 𐄃 𐄄 (lâri N° 1).
- Voelt (in den mond), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 𐄄 (îloró).
- Vochtig, 𐄂 𐄃 𐄄 (bâsa N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (rânnasá).
- Vodde, 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 𐄄 (garôègoesóc), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (barôéboé N° 1).
- Voeden (de kippen), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (bôbo N° 1).
- (kippen) Voeder, 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (bôbo N° 1).
- Vocge (timmermanswoord), 𐄂 𐄃 𐄄 (râpá N° 1).
- Voegen (passen), 𐄂 𐄃 𐄄 (râtaŋg).
- Voegen (bij elkander), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (gêpé).
- Voegen (zieh in malkander), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (mâmasá), 𐄂 𐄃 𐄄 (náná N° 2).
- Voegzaam, 𐄂 𐄃 𐄄 (tâba N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (râtaŋg), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (hâroesóe).
- Voelen, 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 𐄄 (kapêsá), 𐄂 𐄃 𐄄 𐄄 (kasiyá),

- 〇 ㄨ (dǐjǎrra N°. 3), 〇 ㄨ (sǎriŋg N°. 1),
 ㄨ 〇 ㄨ (âsalá N°. 1).
 Voeren, ㄨ ㄨ (lâpá N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lônǐdǐjǒ).
 Voeren (een vaandel), ㄨ ㄨ ㄨ (tǐngâra).
 Voering, ㄨ ㄨ (lâpá N°. 1).
 Voertuig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dônǐgkó N°. 2).
 Voet, ㄨ ㄨ ㄨ (kâki), ㄨ ㄨ ㄨ (bânǐgkeŋg).
 Voetangel, 〇 ㄨ (soëra N°. 3).
 Voetschoeisel, ㄨ ㄨ ㄨ (bânǐgkeŋg).
 Voetstuk, ㄨ ㄨ ㄨ (bânǐgkeŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ên-
 tenǐg), ㄨ ㄨ 〇 (âlasá).
 Voetzool, ㄨ ㄨ (pâlá N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (bânǐgkeŋg).
 Vogel, 〇 ㄨ (dǐjânǐgânǐg N°. 1).
 Vogelknip, ㄨ ㄨ (roëntoenǐg).
 Vogelkooi, 〇 ㄨ (dǐjábá).
 Vogelkruk, ㄨ ㄨ ㄨ (létǐenǐg).
 Vogelnestje, 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sâraŋg-boëroenǐg).
 Vol, ㄨ ㄨ ㄨ (kâpalá N°. 2), ㄨ ㄨ (gânná
 N°. 3), ㄨ ㄨ (boênǐga), ㄨ ㄨ (boêmboenǐg N°. 3),
 ㄨ ㄨ (mámá N°. 2), ㄨ ㄨ 〇 (mârrassá
 N°. 2), ㄨ ㄨ (târrá N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (rêtesé N°. 1), ㄨ 〇 (râssi), 〇 ㄨ (soëkkóe
 N°. 2), 〇 ㄨ (sânǐgǐnǐg), 〇 ㄨ (sâpoe N°. 4),
 〇 ㄨ ㄨ (sâwe), 〇 ㄨ (sǐlí N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
 (âlle).
 Vol (gaten), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karibôbó N°. 2).
 Vol (mensehen), 〇 ㄨ ㄨ (soëwará).
 Vol (maan), ㄨ ㄨ 〇 (lâboesóe).
 (niet) Vol (achten), ㄨ ㄨ (toëwa N°. 4).
 Voldoen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ênntenǐg).
 Voldoen (in geld), 〇 ㄨ (sâpoe N°. 1).
 Voldoende, ㄨ ㄨ (râpí).
 Voldoening, ㄨ ㄨ (bâdǐjí N°. 1), 〇 ㄨ (sâpoe
 N°. 1).
 Voleindigen, ㄨ ㄨ ㄨ (lêbá).
 Volgeladen, ㄨ ㄨ (târrá N°. 3).
 Volgeling, ㄨ ㄨ ㄨ (pinâwaŋg), ㄨ ㄨ (roë-
 roenǐg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôlo N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
 (âgaŋg N°. 1), ㄨ ㄨ (oëmmá).
 Volgen, ㄨ ㄨ ㄨ (pinâwaŋg), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ
 (pinâhaŋg), ㄨ ㄨ (toëroé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (tǐnroró N°. 2), ㄨ ㄨ (toëlá N°. 2), ㄨ ㄨ
 ㄨ ㄨ ㄨ (tôloró N°. 1), ㄨ ㄨ (roëcroenǐg),
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôlo N°. 2).
 Volgend (jaar), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N°. 2).
 Volharden, ㄨ ㄨ (toëli N°. 1), 〇 ㄨ (dǐjân-
 naŋg), ㄨ ㄨ 〇 ㄨ (lêssó N°. 2).
 Volhouden, ㄨ ㄨ (toëŋggoe), ㄨ ㄨ (toëli
 N°. 1).
 Volk, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâonǐg), ㄨ ㄨ ㄨ (tâbalá),
 〇 ㄨ ㄨ (dǐjôwá), ㄨ ㄨ (oëmmá).
 Volkomen, ㄨ ㄨ (gânná N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ
 (têpoe), ㄨ ㄨ (tâmmoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ
 (lêbá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (leboëraŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (lêyó N°. 2), 〇 ㄨ (sânǐgká N°. 1), 〇 ㄨ
 (soëkkóe N°. 2), 〇 ㄨ (sânǐgga), 〇 ㄨ (sâ-
 nǐgǐnǐg), 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sampoeroëna), 〇 ㄨ
 ㄨ (salibânra), 〇 ㄨ (sâi N°. 1).
 Volledig, ㄨ ㄨ (gânná N°. 3), 〇 ㄨ (sânǐgga),
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (salibânra).
 Volleerd, ㄨ ㄨ (tâmmá N°. 1), ㄨ ㄨ (tâmmoe
 N°. 1).
 Volmaakt, ㄨ ㄨ (gânná N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lc-
 boëraŋg).
 Volmagt, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (wâkkelé).
 Volstrekt, ㄨ ㄨ ㄨ (kâli N°. 1), ㄨ ㄨ (mânǐgka),
 ㄨ ㄨ ㄨ (mêmaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (lêbá).
 Voltallig, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalêpoe), 〇 ㄨ (sânǐgga).
 Voltooijen, ㄨ ㄨ ㄨ (têpoe), ㄨ ㄨ ㄨ (lêbá).
 Volvoeren, ㄨ ㄨ (bâttoe N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (tâlle N°. 2).

- Volvoeren (een order), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (salâmpe).
- Volwassen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bâleré), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tínó),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lômpo), $\circ \curvearrowright$ (sânġga).
- Vondeling, $\curvearrowright \curvearrowright$ (râppoēng).
- Vonk, $\curvearrowright \curvearrowright$ (koêlloe N°. 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lalê-
toēng).
- Vonkelen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (kîda).
- Vonnis, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lébá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (hoêkoeġg).
- Vonnissen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lébá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (hoêkoeġg).
- Voogd, $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sâmbe).
- Voor, \curvearrowright (ri).
- Vóór (vroeger), $\curvearrowright \curvearrowright$ (gîntiġg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâli
N°. 6), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ôlo N°. 5).
- Vóór (den tijd), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (mêsa N°. 2).
- Voor (van voren), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dállé N°. 3).
- Vooraf, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ôlo N°. 5).
- Voorafgaan, $\curvearrowright \circ \curvearrowright$ (lâsso N°. 3), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
(ôlo N°. 5).
- Vooral, $\curvearrowright \curvearrowright$ (kâli N°. 1).
- Voorbarig, $\curvearrowright \curvearrowright$ (nġjára).
- Voorbeeld, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (toelâdaġg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (râpaġg
N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êbará).
- (bij) Voorbeeld, $\curvearrowright \curvearrowright$ (râpaġg N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
(êbará).
- Voorbeschikking, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (takâdderé).
- Voorbij, $\curvearrowright \curvearrowright$ (tâlœġg), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lâppassá),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lébá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \circ$ (lêbasá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
(lâlo N°. 1).
- Voorbijgaan, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (noemâlo), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
(lâlo N°. 1).
- Voorbij zweven, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bêleġg).
- Voordeel, $\curvearrowright \curvearrowright$ (gôena), $\curvearrowright \curvearrowright$ (toêdġjoe N°. 1),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dállé N°. 2), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâba N°. 1),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ôntœġg).
- (zich gaarne goed) Voordoen, $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (dġjâbe).
- Voorgaan, $\curvearrowright \curvearrowright$ (ôlœe N°. 1).
- Voorgaan (bij het gebed), $\curvearrowright \curvearrowright$ (îmaġg N°. 2).
- Voorganger (bij de openbare Godsdienst), $\curvearrowright \curvearrowright$
 \curvearrowright (pinâwaġg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (îmaġg N°. 2).
- Voorgeven (voorwenden), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâré N°. 1),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (toemâniġg N°. 2), $\circ \curvearrowright$ (sâra
N°. 4).
- Voorgeven (in spel), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kîtta N°. 3).
- Voorgevoel, $\circ \curvearrowright$ (dġjâġgaġg N°. 2).
- Voorhand, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (remâœ).
- Voorhoofd, $\curvearrowright \curvearrowright$ (âbaġg).
- Voorhouden, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâtġja), $\curvearrowright \curvearrowright$ (târa N°. 2),
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (ôemba).
- Voorhuid, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (moêmoesœ).
- Voorhuis, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \circ$ (pôrisí).
- Voorkind, $\curvearrowright \curvearrowright$ (âná), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ôlo N°. 5).
- Voorkomen (werkw.), $\curvearrowright \curvearrowright$ (tġjîda), $\curvearrowright \curvearrowright$ (loemba
N°. 1).
- Voorkomen (z. n.), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mônġtġjœġg N°. 2).
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (tâppa N°. 2), $\curvearrowright \curvearrowright$ (roêpa N°. 1).
- Voorkomend, $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sâboerœ N°. 1), $\circ \curvearrowright$
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (sômberé), $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sâmmo N°. 2),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (êmpœġg), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (âsseġg N°. 2).
- Voorlaatst, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâli N°. 6).
- Voorlezen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâtġja).
- Voorlooper, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bânġkeġg).
- Voormalig, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mâê).
- Voornaamste, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kapâla N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
(pôkó N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (poênġtġja).
- Voornemen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (koênġdġjœġg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (nġyá
N°. 2).
- Voorouders, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bône N°. 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
(ôlo N°. 5).
- Vooroverbuigen (zich), $\curvearrowright \curvearrowright$ (doêndœ).
- Voorover duwen, $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (rôsá N°. 1).

- Voorover knikken, 𐀀 𐀃 𐀆 (rôśá N°. 1).
- Voorover leggen, 𐀀 𐀃 𐀆 (tômpañg N°. 2), 𐀀 𐀃 𐀆 (tinômpañg), 𐀀 𐀃 𐀆 (ôpañg N°. 1).
- Voorovervallen, 𐀀 𐀃 𐀆 (rômpañg), 𐀆 𐀃 𐀆 (sôśśó N°. 3).
- Voorraad, 𐀀 𐀃 𐀆 (bôkoñg).
- Voorraadsehuur, 𐀀 𐀃 𐀆 (lâmpañg N°. 2).
- Voorrede, 𐀀 𐀃 𐀆 (ôêloe N°. 1).
- (te) Voorsehijn (komen), 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (bô-
đjóló N°. 1), 𐀀 𐀃 𐀆 (bâssará N°. 3), 𐀀 𐀃 𐀆 (rimboêwá), 𐀀 𐀃 𐀆 (limboêwá), 𐀀 𐀃 𐀆 (lâtíjǐ).
- (te) Voorsehijn (brengen), 𐀆 𐀃 𐀆 (sôêloé N°. 1).
- Voorsehot, 𐀀 𐀃 𐀆 (pânjǐjará N°. 2).
- Voorsehrift (goddelijk), 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (pa-
raêle).
- Voorsehrijven, 𐀀 𐀃 𐀆 (tâgalá).
- Voor slaan, 𐀀 𐀃 𐀆 (têna N°. 2).
- Voorslag, 𐀀 𐀃 𐀆 (têna N°. 2).
- (paarden) Voorspannen, 𐀀 𐀃 𐀆 (tânnañg N°. 5).
- Voorspoed, 𐀀 𐀃 𐀆 (ôépá).
- Voorspraak, 𐀀 𐀃 𐀆 (kâna N°. 1), 𐀀 𐀃 𐀆 (kânro).
- Voorste, 𐀀 𐀃 𐀆 (dâllé N°. 3).
- Voorstellen (klaarstellen), 𐀀 𐀃 𐀆 (tâla N°. 2).
- Voorstellen (ter overweging geven), 𐀀 𐀃 𐀆 (tâñgará).
- Voorsteven, 𐀀 𐀃 𐀆 (pamâroëñg), 𐀀 𐀃 𐀆 (ôlo N°. 5).
- Voortaan, 𐀀 𐀃 𐀆 (kâmma N°. 2).
- Voortand, 𐀀 𐀃 𐀆 (tâñgará).
- Voortbrengen, 𐀆 𐀃 𐀆 (sôêloé N°. 1).
- (kinderen) Voortbrengen, 𐀀 𐀃 𐀆 (âná).
- Voortdrijven, 𐀀 𐀃 𐀆 (gâgará), 𐀀 𐀃 𐀆 (gârra
N°. 2).
- Voortduren, 𐀀 𐀃 𐀆 (toêli N°. 1), 𐀀 𐀃 𐀆 (rêpá
N°. 1).
- Voortdurend, 𐀀 𐀃 𐀆 (kâmma N°. 2), 𐀀 𐀃 𐀆 (đjânnañg), 𐀆 𐀃 𐀆 (sa N°. 2).
- Voortduwen, 𐀀 𐀃 𐀆 (toempá N°. 1), 𐀀 𐀃 𐀆 (tôla N°. 2).
- Voortteeken, 𐀀 𐀃 𐀆 (bâte N°. 1).
- Voortgaan, 𐀀 𐀃 𐀆 (noemâlo), 𐀀 𐀃 𐀆 (đjâun-
nañg), 𐀀 𐀃 𐀆 (lâmpa), 𐀀 𐀃 𐀆 (lâlañg N°. 3).
- (ongestoord) Voortgaan, 𐀆 𐀃 𐀆 (đjôeroesóe).
- Voortjagen, 𐀀 𐀃 𐀆 (gâgará), 𐀀 𐀃 𐀆 (gârra
N°. 2).
- Voortkomen, 𐀀 𐀃 𐀆 (lâssóe).
- Voortkruipen, 𐀀 𐀃 𐀆 (lâmbenñg), 𐀀 𐀃 𐀆 (lâmbá
N°. 2), 𐀀 𐀃 𐀆 (lôló N°. 1).
- Voortreffelijkheid, 𐀆 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (sorôti).
- Voortrollen, 𐀀 𐀃 𐀆 (dêré N°. 2), 𐀀 𐀃 𐀆 (dôêloé N°. 1).
- Voortschuiven, 𐀆 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (sôronñg).
- (zachtjes) Voortschuiven, 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (lôló N°. 1).
- Voorts, 𐀀 𐀃 𐀆 (kâmma N°. 2), 𐀀 (na N°. 1,
lett. a), 𐀀 𐀃 𐀆 (âpa N°. 1), 𐀀 𐀃 𐀆 (iýa).
- Voortslepen, 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (tôtoró), 𐀀 𐀃 𐀆 (tônda).
- Voortsleuren, 𐀆 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (salêseré N°. 2).
- Voortspruiten, 𐀀 𐀃 𐀆 (ôemba).
- Voortteeling, 𐀀 𐀃 𐀆 (rôëñgka).
- Voorttrekken, 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (tôtoró), 𐀀 𐀃 𐀆 (tônda), 𐀆 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (salêseré N°. 2).
- Voorttrekken (vaartuig), 𐀀 𐀃 𐀆 (tâli N°. 2).
- Voorttrekken (voortgaan), 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (noemâlo).
- Voortvloei(en) (uit), 𐀀 𐀃 𐀆 𐀃 𐀆 (êntenñg).
- Vooruit, 𐀀 𐀃 𐀆 (mêmanñg).
- Vooruit (eten), 𐀀 𐀃 𐀆 (lâmba N°. 3).
- Vooruit (proeven), 𐀀 𐀃 𐀆 (lâmba N°. 3).

- Vooruitgaan (vorderen), $\curvearrowright \curvearrowleft$ (nâí N° 1),
 $\curvearrowright \curvearrowleft$ (ômpó).
- Vooruit gaan (eerdergaan), $\curvearrowright \circ \curvearrowleft$ (lâsso N° 3),
 $\curvearrowright \curvearrowleft$ (ôlo N° 5).
- Vooruitloopen (na eerst achter geweest te zijn),
 $\curvearrowright \circ \curvearrowleft$ (lâsso N° 3).
- Vooruitsteken (voorhoofd), $\curvearrowright \curvearrowleft$ (dônggo).
- Voorwaarde, $\circ \curvearrowright$ (sârá N° 2), $\curvearrowright \curvearrowleft$ (êm-
 pañg).
- Voorwendsel, $\curvearrowright \curvearrowright \circ \curvearrowleft \curvearrowright$ (lêssoró).
- Voorzaat, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bôwe).
- Voorzeggen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mêmañg).
- Voorzien, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mêmañg).
- Voorzigtig, $\curvearrowright \curvearrowright$ (mânja), $\curvearrowright \curvearrowright$ (toêtœ N° 1),
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (âriñg).
- (werk) Vorderen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (bâkká N° 2), $\curvearrowright \curvearrowleft$
 $\curvearrowright \curvearrowleft$ (ômpó).
- Vore, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kâloró).
- Vore (op het voorhoofd), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tjêbá).
- Vore (op zij van het gelaat), $\curvearrowright \curvearrowright$ (tjârí).
- (van) Voren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dállé N° 3), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
 (ôlo N° 5), Sal. $\curvearrowright \curvearrowright$ (ârá N° 5).
- (te) Voren, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (ôlo N° 5).
- Vorm, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (katârañg), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pânralá),
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (tânjđjá N° 1), $\circ \curvearrowright$ (sânrañg),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (âyo).
- Vormen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (katârañg).
- Vorst, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (karâëñg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (bállá N° 3),
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (râtoe).
- Vorst (regerend), $\curvearrowright \curvearrowright$ (gâôé N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
 (lômpo).
- Vorstelijk, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lôwe N° 1).
- Vorstelijke (waardigheid), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (karâëñg).
- Vorstin, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (karâëñg).
- Vos (paard), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (balibi N° 2).
- Voud, $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâppá N° 3).
- Vouw, $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâppá N° 3).
- Vouw (van een haarvlecht), $\circ \curvearrowright \curvearrowleft$ (sítto N° 1).
- Vouwen, $\curvearrowright \curvearrowright$ (râkka N° 3), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâppá
 N° 3).
- Vouwmes, $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâđiñg).
- Vraecht (huur), $\circ \curvearrowright$ (sîma).
- Vraecht (last), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêmbará), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
 (êrañg).
- Vraechtpaard, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (têké N° 1).
- Vraechtshuit, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tambânñgañg).
- Vragen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (koetánañg), $\curvearrowright \curvearrowright$ (pâlá
 N° 4).
- Vragen (in het kaartspel), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (mânge).
- Vrede, $\circ \curvearrowright$ (sâllañg N° 2).
- Vrede (meê hebben), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (hâroesóé).
- Vrederegter, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (lêñgôé).
- Vrede (verbond), $\curvearrowright \curvearrowright$ (âmá N° 1).
- Vreemdeling, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (dôngkó N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright$
 (lábá N° 5).
- Vrees, $\circ \curvearrowright$ (sírí N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (âlí N° 3).
- Vrees (inboezemen), $\curvearrowright \curvearrowright \circ$ (kârrassá N° 2).
- Vreesachtig, $\curvearrowright \curvearrowright$ (pâti N° 1).
- Vreeselijk, $\curvearrowright \curvearrowright$ (mállá N° 2).
- Vreezen, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kôdi N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (mállá
 N° 2), $\curvearrowright \curvearrowright$ (lâđjá N° 1).
- Vrek, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (kíkiri).
- Vreten, $\curvearrowright \curvearrowright \circ \curvearrowright \curvearrowright$ (boeboesábalá), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$
 (tjêkké), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tjôđjá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (tjâroe),
 $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (tjaroewâra).
- Vreugde, $\curvearrowright \curvearrowright$ (rânnoe).
- Vriend, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (bêla N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright$ (wâlli N° 3),
 $\circ \curvearrowright \curvearrowright$ (sôbá), $\curvearrowright \curvearrowright$ (âgañg N° 1), \curvearrowright
 $\curvearrowright \curvearrowright$ (âwâlli).
- Vriendelijk, $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$ (pâle N° 1), $\curvearrowright \curvearrowright \curvearrowright$

- (têne), ㄏㄨㄛ (tâoe N° 1), ㄖㄞㄗ (râmpoe),
 ㄟㄨㄛ (sâboeroé N° 1), ㄟㄨㄛㄨㄛ (sômberé), ㄟㄨㄛ (sâmmoe), ㄟㄨㄛㄨ (sâmmo
 N° 2), ㄟㄨㄛㄨ (êmpoeng), ㄟㄨㄛㄨ (âsseng
 N° 2).
- Vriendin, ㄟㄨㄛㄨ (dênaing).
- Vriendje, ㄟㄨㄛ (bîsaing N° 1), ㄟㄨㄛㄨㄛ (bisa-
 dêng), ㄟㄨㄛ (de N° 2), ㄟㄨㄛ (sâmpoe).
- Vrij, ㄨㄛㄨㄛㄨㄨ (maradêka), ㄨㄛㄨㄛ (lâp-
 passá), ㄨㄛㄨㄛㄨㄛ (lalowâsa).
- Vrij (onbeschroomd), ㄟㄨㄛㄨ (sâlle N° 2).
- Vrijdag, ㄟㄨㄛㄨ (d̃joemá).
- Vrijen, ㄟㄨㄛㄨ (bâyoe N° 1).
- Vrijgeven, ㄨㄛㄨㄛㄨ (lâkkasá).
- Vrijkopen, ㄟㄨㄛㄨ (soèlôé N° 1).
- (oude) Vrijster, ㄟㄨㄛㄨ (bângko).
- Vrijwillig, ㄨㄛㄨㄛㄨ (kâle N° 1).
- Vroedvrouw, ㄟㄨㄛㄨ (sânro), ㄟㄨㄛㄨ (âná).
- Vroeg, ㄨㄛㄨㄨ (lîntá).
- Vroeg ('s morgens), ㄨㄛㄨㄛ (pâppasá N° 1).
- Vroeg (in den morgen), ㄟㄨㄛㄨ (boêka).
- (te) Vroeg, ㄟㄨㄛㄨㄨ (ôlo N° 5).
- Vroeger, ㄟㄨㄛㄨㄨ (mêmaing), ㄨㄛㄨㄛㄨ (mâê),
 ㄟㄨㄛㄨ (lêbá), ㄟㄨㄛㄨㄨ (ôlo N° 5).
- Vrolijk, ㄟㄨㄛㄨㄨ (rôwa), ㄟㄨㄛㄨㄨ (soêwará).
- Vrouw, ㄟㄨㄛㄨㄨ (baïne), Sal. ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ
 (bahîne).
- Vrouw (in het kaartspel), ㄨㄛㄨㄨㄨ (pârro N° 2).
- Vrouwspersoon (ligt), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (bilasâri).
- Vrucht, ㄟㄨㄛㄨㄨ (râppo N° 2).
- Vrucht (gedroogde), ㄨㄛㄨㄛㄨㄨㄨ (kalôwe).
- Vrucht (die zich pasgezet heeft), ㄟㄨㄛㄨㄨ (boetjîtjî)
- Vruchteloos, ㄟㄨㄛㄨ (bâwaing N° 1), ㄟㄨㄛㄨ
 N° 1).
 (boêwá N° 4), ㄟㄨㄛㄨ (boêttoé N° 4), ㄟㄨㄛㄨ
 (sâyoe), ㄟㄨㄛㄨㄨ (salâsa N° 2).
- Vruchtgebruik, ㄨㄛㄨㄨㄨ (kânre).
- Vuil, ㄟㄨㄛㄨ (tâi N° 2), ㄟㄨㄛㄨㄨ (râki N° 1),
 ㄟㄨㄛㄨㄨ (râmassá N° 3), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (roêmoe-
 sóe), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (lêmoesóe), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (lôro).
- Vuil (kaarten), ㄨㄛㄨㄨㄨ (mâte).
- Vuil (taal), ㄟㄨㄛㄨㄨ (sîyo N° 1).
- Vuil (der oogen), ㄟㄨㄛㄨㄨ (tjîtja N° 1).
- Vuiligheid, ㄟㄨㄛㄨㄨ (tâi N° 2).
- Vuiligheid (in het oog), ㄨㄛㄨㄨㄨㄨㄨㄨ (kari-
 bôbo N° 1).
- Vuilnis, ㄟㄨㄛㄨㄨ (tâi N° 2), ㄟㄨㄛㄨㄨ (râki N° 1),
 ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (lôro).
- Vuilpoes, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (lêmoesóe).
- Vuist, ㄨㄛㄨㄨㄨ (kângkaing N° 2), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (d̃jâ-
 goeróe).
- Vullen, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (bône N° 1), ㄟㄨㄛㄨㄨ (râssi).
- Vulsel, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (bône N° 1), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (âssi N° 4).
- Vurig (van aard), ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (rêngge).
- Vuur, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (pêpé N° 3).
- (bij het) Vuur (zijn), ㄟㄨㄛㄨㄨ (bînroé).
- Vuurgeven, ㄟㄨㄛㄨㄨ (lâlá N° 2).
- Vuurmand, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (salâka N° 2).
- Vuurrood, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (rômba).
- Vuurslag, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (tété N° 2).
- Vuurvlieg, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨ (koelloe N° 2).
- Vuurwerk, ㄟㄨㄛㄨㄨㄨㄨ (soemêlaing).

W.

- Waadbaar, ㄨㄨ (lâlaṅg N°. 3).
 Waaghals, ㄨㄨ (tjâpá N°. 1).
 Waaijen, ㄨㄨㄨ (kâpé N°. 4).
 Waaijer, ㄨㄨㄨ (kîpasá), ㄨㄨ (sîmpá).
 Waakzaam, ㄨㄨㄨ (lêlaṅg).
 Waar (juist), ㄨㄨㄨ (tôdjeṅg).
 Waar, ㄨㄨ (ke N°. 1), ㄨㄨㄨ (kêre N°. 2),
 Sal. ㄨㄨ (rînte), Sal. ㄨㄨ (ânte).
 Waarborg, ㄨㄨㄨ (tâgalá), ㄨㄨ (tjîní),
 ㄨㄨ (dǰârré).
 Waarde, ㄨㄨ (bâlli N°. 8), ㄨㄨ (âṅgá).
 Waardij, ㄨㄨ (âṅgá).
 Waarheid, ㄨㄨㄨ (kâmma N°. 2), ㄨㄨ (tâba
 N°. 1).
 (iemand in zijn gezigt de) Waarheid (zeggen),
 ㄨㄨ (soëli N°. 1).
 Waarlijk, ㄨㄨㄨ (tôdjeṅg), ㄨ (si, lett. b).
 Waarloos, ㄨㄨ (sâla N°. 1).
 Waarom, ㄨㄨ (âpa N°. 1), ㄨㄨㄨ (âṅdjo).
 Waarschuwen, ㄨㄨ (pâsaṅg N°. 1), ㄨㄨㄨ (saîle),
 ㄨㄨ (îṅgá), ㄨㄨㄨ (oerâṅgi).
 Waarschuwing, ㄨㄨ (îṅgá).
 Waarzegger, ㄨㄨㄨ (bôto N°. 1).
 Waas (groen), ㄨㄨㄨ (sîṅgará N°. 1).
 Wachten, ㄨㄨ (tâyaṅg), ㄨㄨㄨ (an-
 talâi), Sal. ㄨㄨ (âhoṅg).
 Wachten (op), ㄨㄨ (tjîní).
 (zieh) Wachten, ㄨㄨㄨ (têya N°. 2).
 Wachter, ㄨㄨ (kâmmí).
 Wade, ㄨㄨㄨ (êsa).
 Wagen (werkw.), ㄨㄨㄨ (parâga), ㄨㄨ
 (tjâpá N°. 1).
 Wagen (rijtuig), ㄨㄨㄨ (karêta N°. 1),
 ㄨㄨㄨ (dôṅgkó N°. 2).
 Waggelen, ㄨㄨㄨ (gêno), ㄨㄨㄨ (pêṅg-
 goṅg), ㄨㄨㄨ (pêre), ㄨㄨㄨ (tîtiri),
 ㄨㄨㄨ (rôyoṅg N°. 2), ㄨㄨㄨ (rê-
 waṅg N°. 1), ㄨㄨㄨ (lêṅkaṅg), ㄨㄨㄨ
 (lîṅgaṅg), ㄨㄨㄨ (lîṅgá), ㄨㄨㄨ (lêṅg-
 gaṅg), ㄨㄨㄨ (lâyóe N°. 2).
 Waken, ㄨㄨ (mâta N°. 1), ㄨㄨ (dîṅgîṅg).
 Wakker, ㄨㄨ (bâṅgoṅg).
 Wal, ㄨㄨㄨ (bônto).
 Wal (vaste), ㄨㄨㄨ (poentâna).
 (aan) Wal (gaan), ㄨㄨㄨ (nâi N°. 1).
 (op den) Wal (gezet worden), ㄨㄨㄨ (sôre).
 Wal (bolwerk), ㄨㄨㄨ (bênteṅg N°. 2).
 Walgelijk, ㄨㄨ (pâllaṅg N°. 3), ㄨㄨㄨ
 (bônó), ㄨㄨㄨ (lâdǰoe N°. 1).
 Walgen, ㄨㄨㄨ (lâdǰoe N°. 1).
 Walletje (aarden, van een zoutpan), ㄨㄨㄨ
 (tîṅkasá).
 Walvisch, ㄨㄨㄨ (pâoesóe).
 Wan, ㄨㄨ (dîṅgîṅg).
 Wand, ㄨㄨㄨ (rîṅrîṅg).
 Wandelen, ㄨㄨ (dǰâppa), ㄨㄨㄨ (lâlaṅg
 N°. 3).
 Wandeling, ㄨㄨ (dǰâppa).

- Wandluis, 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (salêyaŋg).
- Wang, ㄨ ㄨ 〇 (pîlisí).
- Wangbeen, ㄨ 〇 (pâsoe N° 1).
- Wangunst, 〇 ㄨ (sirí N° 1).
- Wanklank, 〇 ㄨ (sára N° 7).
- Wanluidenheid, 〇 ㄨ (sára N° 7).
- Wanneer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêre N° 2), ㄨ (pa N° 1),
ㄨ ㄨ (pâla N° 3), ㄨ ㄨ (âpa N° 1),
ㄨ ㄨ (îya), Sal. ㄨ ㄨ (kôera N° 2), en
〇 ㄨ ㄨ (sikôera).
- Wannen, ㄨ ㄨ (tâpi N° 2), ㄨ ㄨ (dîngîng).
- Want, ㄨ (ka N° 2, lett. b.)
- Wantrouwen, ㄨ ㄨ ㄨ (pênġka), ㄨ ㄨ (bâraŋg
N° 1).
- Wapen, 〇 〇 ㄨ (sanġdġâta N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ
(êwa N° 2).
- Wapenstilstand, 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (dġôkkó N° 1).
- Wapperen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâpé N° 4), ㄨ ㄨ (rîmbá
N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lêkó N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ
(wêle).
- War (in de), ㄨ ㄨ ㄨ (bêleŋg), ㄨ ㄨ 〇
(rôtasá), ㄨ ㄨ (lîngoe).
- Ware (het dat), ㄨ (ka N° 2, lett. e), ㄨ ㄨ
(kâmma N° 2), ㄨ ㄨ (kôntoe), ㄨ ㄨ ㄨ
(bitġâra).
- (al) Ware (hetook), ㄨ (maŋg N° 2), ㄨ ㄨ (mâna).
- Wariêngienboom, ㄨ ㄨ ㄨ (marâná).
- Warm, ㄨ ㄨ (kâmmoe), ㄨ ㄨ (bâmbaŋg), ㄨ 〇
(boêsaŋg).
- Warmen, ㄨ ㄨ (bâmbaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (balâmbaŋg).
- Wartaal, ㄨ ㄨ ㄨ (boêntoelóe).
- Was, ㄨ ㄨ (bâni), ㄨ ㄨ (tâi N° 2).
- Waschkom, ㄨ 〇 (bîssa N° 3).
- Wasehman, 〇 〇 (sâssa N° 2).
- Waskaars, ㄨ ㄨ (lîlîng), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (aratġa).
- Wassehen, ㄨ 〇 (bîssa N° 3), ㄨ ㄨ (rânġóe),
〇 〇 (sâssa N° 2).
- (zich) Wassehen (na den coïtus), ㄨ ㄨ (dġôênóe).
- Wassen, ㄨ ㄨ ㄨ (pôle N° 1), ㄨ ㄨ (bâkká
N° 2), ㄨ ㄨ (tîmbo).
- Wat, ㄨ ㄨ (âpa N° 1), ㄨ ㄨ (âla N° 1).
- (al) Wat, ㄨ ㄨ (îya).
- Wat (ook), ㄨ ㄨ (îya).
- Water, ㄨ 〇 ㄨ ㄨ (dġéjé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êre N° 1).
- (zeer laag) Water, ㄨ ㄨ (tâtta N° 4).
- (te) Water (doen gaan), 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sôroŋg).
- Water (in den mond), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (îloró).
- Waterkruik, ㄨ ㄨ (gândi).
- Waterleiding, 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sôlong N° 1).
- Waterlelie, ㄨ ㄨ 〇 ㄨ (tônġdġoŋg).
- Waterpas, ㄨ ㄨ ㄨ (lêwa).
- Waterput, ㄨ (boeŋg).
- Waterschepper, ㄨ 〇 ㄨ ㄨ (sêro N° 1).
- Waterslang, ㄨ ㄨ ㄨ (ôclará).
- Waterspuitje, ㄨ ㄨ (pâna N° 1).
- Watertanden, ㄨ ㄨ (gîgi), ㄨ ㄨ (âtî N° 3).
- Waterval, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (panġġôraŋg).
- Waterzucht, ㄨ ㄨ (kâmbaŋg), ㄨ 〇 ㄨ ㄨ (dġéjé).
- Wedden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôtoró N° 2).
- Wederhouden, ㄨ ㄨ (toêroé).
- Wederkeeren, ㄨ ㄨ (kôelîng).
- Wederom, ㄨ ㄨ (kôelîng), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôle
N° 2), ㄨ 〇 (sônġ).
- Wederstaan, ㄨ ㄨ ㄨ (gaŋgġala), ㄨ ㄨ (târa
N° 1), ㄨ ㄨ (lâwa N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (êwa
N° 1).
- Wederstand, ㄨ ㄨ (toêdġoe N° 1).
- Wederzijdsch (goederen), 〇 ㄨ (sîla).
- Wedijveren, ㄨ ㄨ (lôemba N° 1).
- Wedren, ㄨ ㄨ (lôemba N° 1).

- Weduwe, ㄨ ㄨ (bâloe N° 1).
- Weduwnaar, ㄨ ㄨ (bâloe N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ayôka).
- Weefgetouw, ㄨ ㄨ (tânnoeng), ㄨ ㄨ ㄨ (êwa N° 2).
- Weegschaal, ㄨ ㄨ (tîmbaŋg), ㄨ ㄨ (tâi N° 1), ㄨ ㄨ (dâtjîng).
- Weegsteen, ㄨ ㄨ (bâtoe N° 1).
- Week, ㄨ ㄨ (boésá N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jêpé), ㄨ ㄨ (loémóe N° 1).
- Week (zijn, vruchten bijv. die onrijp afgeplukt, door broeiing aldus gemaakt zijn), ㄨ ㄨ (pâllo N° 2).
- Week (maken, een uitgedroogde huid), ㄨ ㄨ ㄨ (ôlle N° 2).
- (in water) Weeken, ㄨ ㄨ ㄨ (âmmé).
- (in modder) Weeken, ㄨ ㄨ ㄨ (bêlaŋg).
- Weekhartig, ㄨ ㄨ ㄨ (loémóe N° 1).
- Weeklagen, ㄨ ㄨ (râoe N° 2).
- Weeklagt, ㄨ ㄨ ㄨ (tôto N° 3), ㄨ ㄨ (râoe N° 2).
- Weelde, ㄨ ㄨ ㄨ (rômé).
- Weenen, ㄨ ㄨ (kârroé), ㄨ ㄨ ㄨ (noemêra), ㄨ ㄨ (rêra).
- Weêrgalmen, ㄨ ㄨ ㄨ (galôêgoe).
- Weêrgaêloos, ㄨ ㄨ (sâlá N° 7).
- Weerhaan, ㄨ ㄨ (pândi).
- Weerlicht, ㄨ ㄨ (kílá).
- Weerlichten, ㄨ ㄨ ㄨ (bêwe).
- Weerszijde, ㄨ ㄨ (bâli N° 6).
- Wees, ㄨ ㄨ (kôêkaŋg).
- Weg, ㄨ ㄨ (lâlaŋg N° 3), ㄨ ㄨ (agâŋg N° 2), Bonth. ㄨ ㄨ (âroeng).
- (kruis) Weg, ㄨ ㄨ ㄨ (pêŋgka).
- (in den) Weg (loopen), ㄨ ㄨ (kâlaŋg N° 1).
- (uit den) Weg (gaan), ㄨ ㄨ (lîli N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lêse N° 1).
- (geheel) Weg (zijn), ㄨ ㄨ ㄨ (rôpoe).
- Wegblazen, ㄨ ㄨ (toewí N° 2).
- Wegbrengen, ㄨ ㄨ ㄨ (êraŋg).
- Wegdoen, ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tampeyâlaŋg), ㄨ ㄨ (soêloé N° 1).
- Wegdragen, ㄨ ㄨ ㄨ (tôpaŋg).
- Wegduwen, ㄨ ㄨ ㄨ (tâmpe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tampeyâlaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêbasá), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sompêlaŋg).
- Wegen, ㄨ ㄨ (tîmbaŋg), ㄨ ㄨ (tâi N° 1).
- (tegen malkander) Wegen, ㄨ ㄨ ㄨ (lêmbaŋg).
- Wegens, ㄨ ㄨ (lânri), ㄨ ㄨ (sâbá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (ôlé).
- Weggaan, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêppoesóe).
- Weggaan (voor), ㄨ ㄨ ㄨ (lîli N° 2).
- Weggooijen, ㄨ ㄨ (boêwaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâpesé), ㄨ ㄨ ㄨ (toempasá), ㄨ ㄨ ㄨ (sînto N° 3).
- Weggrabbelen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêreŋg).
- (met geweld) Weghalen, ㄨ ㄨ ㄨ (târo N° 2).
- Wegjagen, ㄨ ㄨ ㄨ (bôngka), ㄨ ㄨ ㄨ (tjînde N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (êmba N° 2).
- Wegkrabben, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêreŋg).
- Wegloopen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâri N° 1).
- (zieh) Wegmaken (uit), ㄨ ㄨ ㄨ (pântará), ㄨ ㄨ (soêloé N° 1).
- (zieh heimelijk) Wegmaken, ㄨ ㄨ ㄨ (sâlloé N° 4).
- Wegnemen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêmbenŋ), ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jîkí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôlloŋg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (lêsaŋg), ㄨ ㄨ ㄨ (âŋgká N° 1).
- Wegpakken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêleŋg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jîkí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sêntó).
- (stilletjes) Wegpakken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêle N° 1).

Wegraken, 〇 ㄣ (sâyang̃).

Wegrukken, ㄣ ㄣ 〇 (bêlasá), 〇 ㄣ (sîntá N°. 4).

Wegschoppen, ㄣ ㄣ ㄣ (tôre N°. 3).

Wegsehuilen, ㄣ ㄣ (lâkkoe N°. 3).

Wegschuiven, ㄣ ㄣ 〇 (lêbasá), ㄣ ㄣ 〇 (lêsañg̃).

Wegslingeren, ㄣ ㄣ ㄣ (tîtiri).

Wegslinken, ㄣ ㄣ 〇 (mâmasá).

Wegsluipen, 〇 ㄣ (sâlloé N°. 4).

Wegsmijten, ㄣ ㄣ ㄣ (tîtiri).

Wegspoelen, ㄣ ㄣ (tîmba N°. 1).

Wegstooten, ㄣ ㄣ ㄣ (tôre N°. 3), ㄣ ㄣ ㄣ (tôla N°. 2).

Wegtrekken, 〇 ㄣ (sîntá N°. 4).

Wegvliegen, ㄣ ㄣ (rîbá).

Wegwerpen, ㄣ ㄣ ㄣ (pêlá N°. 1), ㄣ ㄣ (bôewañg̃).

Wegwijzer, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (dâllelé), ㄣ ㄣ ㄣ (bêlo N°. 4).

Wegzinken, ㄣ ㄣ (tâllañg̃ N°. 2).

Wegzweven, ㄣ ㄣ ㄣ (bêleñg̃).

Weide, ㄣ ㄣ ㄣ (kânre).

Weigeren, ㄣ ㄣ (tîrañg̃ N°. 1), ㄣ ㄣ (tóeróe), ㄣ ㄣ ㄣ (taêna), Sal. ㄣ ㄣ (loêntoe).

Weinig, ㄣ ㄣ ㄣ (kâde N°. 3), Sal. 〇 ㄣ ㄣ (sôdi).

Weinig (in plaats, maar veel in waarde, geb. van koopwaren), ㄣ ㄣ 〇 (mâmasá).

Wekken, ㄣ ㄣ ㄣ (rônroñg̃).

Wel, ㄣ ㄣ (bâdjí N°. 1).

Welbehagen, ㄣ ㄣ ㄣ (rêlla).

Weldra, ㄣ ㄣ ㄣ (balâkañg̃).

Welgesteld, ㄣ ㄣ ㄣ (bôkkó N°. 2).

Welgevallen, ㄣ ㄣ (rânnoc), ㄣ ㄣ ㄣ (rêlla).

Welgevallig, ㄣ ㄣ ㄣ (tarîma).

Welgezeten, ㄣ ㄣ 〇 (tâllassá N°. 2).

Welhaast, ㄣ 〇 ㄣ ㄣ (sêppé N°. 2).

Welig, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tjôppoñg̃).

Welig (groeijen), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (lôngkoró).

Welk, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (kêre N°. 2).

Welk (ook), 〇 ㄣ (sâla N°. 5).

Welkom, ㄣ ㄣ ㄣ (lêbañg̃ N°. 2).

Welligt, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (koetâdeñg̃), ㄣ ㄣ (bâñgkañg̃), ㄣ ㄣ (bârañg̃ N°. 1), ㄣ 〇 (dâsi), 〇 ㄣ (sîra N°. 4), ㄣ ㄣ ㄣ (oembârañg̃), ㄣ ㄣ (înañg̃), ㄣ ㄣ ㄣ (âre N°. 1).

Wellustig, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (gêté), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (galêteré), ㄣ ㄣ (ñgântá), ㄣ ㄣ (môewí), 〇 ㄣ (sârañg̃ N°. 2).

Welmeenend, ㄣ ㄣ ㄣ (lâmoenñg̃).

Welriekend, ㄣ ㄣ ㄣ (bâoé N°. 1).

Welsprekend, ㄣ ㄣ ㄣ (panrîta), ㄣ ㄣ ㄣ (bôekará), ㄣ ㄣ (tâtá N°. 5).

Welvaart, 〇 ㄣ ㄣ (soemâñgá), 〇 ㄣ ㄣ (sâlâmá).

Welwillendheid, ㄣ ㄣ ㄣ (âí).

Welzijn, ㄣ ㄣ (bâdjí N°. 1).

Wemelen (door malkander), ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (galoemêyá).

Wenden, ㄣ 〇 (gîsîñg̃), ㄣ ㄣ ㄣ (pêre), ㄣ ㄣ (bâlí N°. 5).

(den steven) Wenden, ㄣ ㄣ (bâlí N°. 5).

Wenden (het hoofd), 〇 ㄣ ㄣ ㄣ (saîle).

Wenden (een paard), ㄣ 〇 ㄣ ㄣ (sêleñg̃), ㄣ ㄣ (oêloe N°. 1).

Wenkbraauw, ㄣ ㄣ ㄣ (kânjñjîñg̃).

Wenken, ㄣ ㄣ ㄣ (kâpe N°. 2), ㄣ ㄣ ㄣ (kôbí), ㄣ ㄣ ㄣ (kîdo).

Wenschen, ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (êró N°. 1).

- Wentelen, ㄨㄣˊㄣˊ (gôlîng), ㄨㄣˊㄣˊ (moe-
(lâle), ㄨㄣˊㄣˊ (dôlí).
- Wereld, ㄨㄣˊㄣˊ (lîno N°. 1).
- Wereldling, ㄨㄣˊㄣˊ (lîno N°. 1).
- Weren, ㄨㄣˊㄣˊ (târa N°. 1).
- Werk, ㄨㄣˊㄣˊ (tôédjoe N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (đjâma
N°. 1).
- (good) Werk, ㄨㄣˊㄣˊ (âmalá).
- (ergens weinig) Werk (van maken), ㄨㄣˊㄣˊ (mâtoe
N°. 2).
- Werkdoosje, ㄨㄣˊㄣˊ (kâmpoe).
- Werkelijk, ㄨㄣˊㄣˊ (mângka), ㄨㄣˊㄣˊ (tôđjeŋg).
- Werken, ㄨㄣˊㄣˊ (tôédjoe N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (rôya
N°. 1).
- Werken (voor niemendal), ㄨㄣˊㄣˊ (rêso).
- Werktuig, ㄨㄣˊㄣˊ (pagâwe).
- Werkzaam, ㄨㄣˊㄣˊ (gâoé N°. 2).
- Werpanker, ㄨㄣˊㄣˊ (ântará N°. 2).
- Werpen, ㄨㄣˊㄣˊ (boéwaŋg), ㄨㄣˊㄣˊ (sambîla N°. 1).
- (een lans) Werpen, ㄨㄣˊㄣˊ (lâppassá).
- Werpen (een beest), ㄨㄣˊㄣˊ (âná).
- Werpnet, ㄨㄣˊㄣˊ (boéwaŋg).
- Wervelwind, ㄨㄣˊㄣˊ (lâso N°. 1).
- Wesp, ㄨㄣˊㄣˊ (rôyong N°. 1).
- Westen, ㄨㄣˊㄣˊ (lâoé N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (sârá N°. 9).
- Westenwind, ㄨㄣˊㄣˊ (bârá N°. 5).
- Westmoeson, ㄨㄣˊㄣˊ (bârá N°. 5).
- Westwaarts, Bonth. ㄨㄣˊㄣˊ (noénggaŋg), ㄨㄣˊㄣˊ
(lâoé N°. 1).
- Westzijde, ㄨㄣˊㄣˊ (ângiŋg).
- Wet, ㄨㄣˊㄣˊ (râpaŋg N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (oéndaŋg N°. 1).
- Wet (geestelijke), ㄨㄣˊㄣˊ (sârá N°. 1).
- Wet (van Mozes), ㄨㄣˊㄣˊ (tôrê N°. 2).
- Weten, ㄨㄣˊㄣˊ (soéma N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (soémaŋg),
ㄨㄣˊㄣˊ (ító), ㄨㄣˊㄣˊ (âsseŋg N°. 2).
- Wetenschap, ㄨㄣˊㄣˊ (âsseŋg N°. 2).
- Wetenschap (bovennatuurlijk), ㄨㄣˊㄣˊ (êraŋg).
- Wetsteen, ㄨㄣˊㄣˊ (goerînda).
- Wetten, ㄨㄣˊㄣˊ (kântisí).
- Weven, ㄨㄣˊㄣˊ (tânnoeŋg).
- Wie, ㄨㄣˊㄣˊ (nâi N°. 2), ㄨㄣˊㄣˊ (âpa N°. 1).
- Wie (ook), ㄨㄣˊㄣˊ (nâi N°. 2), ㄨㄣˊㄣˊ (sâka
N°. 5), ㄨㄣˊㄣˊ (îya).
- Wieden, ㄨㄣˊㄣˊ (sâŋgko).
- Wieg, ㄨㄣˊㄣˊ (tôeŋg).
- Wiegelen (met de beenen), ㄨㄣˊㄣˊ (têt-
teré).
- Wiel, ㄨㄣˊㄣˊ (padâti), ㄨㄣˊㄣˊ (rôda).
- Wier, ㄨㄣˊㄣˊ (lâwi).
- Wierook, ㄨㄣˊㄣˊ (dôépa).
- Wig, ㄨㄣˊㄣˊ (pâsá N°. 1).
- Wij, ㄨㄣˊㄣˊ (kaŋg N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (kí N°. 3), ㄨㄣˊㄣˊ
(kâmbe N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (kâtte N°. 3), ㄨㄣˊㄣˊ
(maŋg N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (ta N°. 4).
- Wijd, ㄨㄣˊㄣˊ (kômboŋg N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ (gâm-
poeŋg), ㄨㄣˊㄣˊ (lâmpaŋg N°. 3).
- Wijd (uit elkander), ㄨㄣˊㄣˊ (râŋggaŋg), ㄨㄣˊㄣˊ
(lâŋgkará).
- (met de beenen) Wijd (van elkander), ㄨㄣˊㄣˊ
(âŋggaŋg).
- Wijders, ㄨㄣˊㄣˊ (na N°. 1, lett. a).
- Wijdloopig, ㄨㄣˊㄣˊ (lânre).
- Wijfje, ㄨㄣˊㄣˊ (gâna N°. 1), Sal. ㄨㄣˊㄣˊ
(dâmmé).
- Wijken, ㄨㄣˊㄣˊ (sôró N°. 1), ㄨㄣˊㄣˊ
(ônó).
- Wijken (van), ㄨㄣˊㄣˊ (sâla N°. 6).
- Wijken (niet goed sluiten), ㄨㄣˊㄣˊ (âí).
- Wijn, ㄨㄣˊㄣˊ (âŋggoró).
- Wijnruit, ㄨㄣˊㄣˊ (anroêda).

- Wijsvinger, 〰 〰 (d̄jód̄jój).
 Wijwater, 〰 〰 (satĩnj̄d̄ja).
 Wijze (manier), 〰 〰 (kâmma N°. 2).
 Wijze (wijs mensch), 〰 〰 (hâkĩnḡ).
 Wijzen, 〰 〰 (d̄jód̄jój).
 (zieh) Wikkelen (om), 〰 〰 (gâla N°. 4).
 (zieh in de zaak) Wikkelen, 〰 〰 〰 (lêyó N°. 2).
 Wikken, 〰 〰 (tĩmbaúḡ).
 Wild (sehiechtig), 〰 〰 (d̄j̄lĩ N°. 1).
 Willekeurig, 〰 〰 〰 (kâle N°. 1), 〰 〰 (bâkóe N°. 1), 〰 〰 〰 (râppo N°. 2), 〰 〰 〰 (lêkó N°. 3).
 Willen, 〰 〰 (mâriñḡ N°. 2), 〰 (la N°. 1),
 Sal. en Bonth. 〰 〰 (árá), 〰 〰 〰 (êró N°. 1).
 (niet) Willen, 〰 〰 〰 (têya N°. 2), Sal. 〰 〰 (ânda).
 Willig, 〰 〰 〰 (hâroesóe).
 Wimpel, 〰 〰 (o'èla N°. 2).
 Wimpeltje (van gekleurd papier), 〰 〰 〰 (mâle N°. 1).
 Wind, 〰 〰 〰 (bâoesóe N°. 1), 〰 〰 (âñgĩnḡ).
 (meêzeilen met den) Wind, 〰 〰 (bâñgoeñḡ).
 (een') Wind (laten), 〰 〰 (râttoe N°. 3).
 (met den neus in den) Wind (loopen), 〰 〰 〰 (sômpalá).
 Windas, 〰 〰 (bĩtjoe).
 Windbuidel, 〰 〰 (bo'elañḡ N°. 1), 〰 〰 (âlĩ N°. 1).
 Winden (om het hoofd), 〰 〰 〰 〰 〰 (timpôlosó).
 Windmaker, 〰 〰 (gâmpoeñḡ), 〰 〰 〰 (sêñgge).
 Windmakerij, 〰 〰 〰 (sêñgge).
 Windstilte, 〰 〰 (lo'emóe N°. 1), 〰 〰 〰 (lĩno N°. 2).
 Windstreck, 〰 〰 〰 (lêsoe), 〰 〰 〰 (soelâpá N°. 1).
 Winkel, 〰 〰 〰 (gâde).
 Winnen, 〰 〰 〰 (bêta N°. 1).
 Winnen (bij het omispel), 〰 〰 〰 (gânjo).
 Winst, 〰 〰 〰 (dállé N°. 2), 〰 〰 〰 (lâba N°. 1),
 〰 〰 〰 (sâwalá), 〰 〰 〰 (ôntoñḡ).
 Wippen (open neêr), 〰 〰 〰 〰 (kêdo), 〰 〰 〰 (lo'embé), 〰 〰 〰 (lo'emé).
 Wispelturig, 〰 〰 (nâssa), 〰 〰 (lâmpa).
 Wisseher (van een kanon), 〰 〰 〰 (lo'elóe N°. 3).
 Wisselaar, 〰 〰 〰 (sâmbe).
 Wisselen (tanden), 〰 〰 〰 (tjâppo N°. 2).
 Wisselkleed, 〰 〰 (sâliñḡ).
 Wisselvallig, 〰 〰 〰 (ĩnra N°. 2).
 Wit, 〰 〰 〰 〰 (kêbó), 〰 〰 〰 〰 (bômboñḡ),
 〰 〰 〰 (bo'eleñḡ).
 Wit (paard), 〰 〰 〰 (bo'eleñḡ), 〰 〰 〰 (balânda).
 Wit (van een sehijf), 〰 〰 〰 (bâle N°. 3).
 Woeden, 〰 〰 (bâmbañḡ).
 Woensdag, 〰 〰 〰 (âraba N°. 2).
 Woest, 〰 〰 〰 〰 (bêse), 〰 〰 〰 〰 (lĩyará).
 Wolk, 〰 〰 〰 (râmmañḡ).
 (klein) Wolkje, 〰 〰 〰 (lĩbó N°. 2).
 Wonde, 〰 〰 〰 〰 (lôkó N°. 1).
 Wonder, 〰 〰 〰 〰 (lânnasá).
 Wonderwerk, 〰 〰 〰 〰 (lânnasá).
 Wonen, 〰 〰 〰 〰 (êmpo), 〰 〰 〰 (ântañḡ),
 〰 〰 〰 (âlle).
 Woord, 〰 〰 〰 (kâna N°. 1), 〰 〰 〰 〰 (koeni'ya),
 〰 〰 〰 (bâwa N°. 1), 〰 〰 〰 〰 (lâppalá).
 Woord (voor woord), 〰 〰 〰 (lâppa N°. 4).
 Worden, 〰 〰 〰 (d̄j̄ari), 〰 〰 〰 (sĩra N°. 3).

Worgen, 𐌳𐌵𐌶 (djârró).	lôesóe), 𐌶𐌵𐌶𐌵 (kêsó), 𐌳𐌵𐌶 (gôesóe
Worm, 𐌳𐌵 (gâllaŋg N° 2), 𐌳𐌵𐌶𐌵 (ôló N° 1).	N° 2), 𐌳𐌵𐌶𐌵 (pôtjâ), 𐌶𐌵 (sâpoe N° 4),
(de) Wormen (hebben), 𐌳𐌵 (gâllaŋg N° 2), 𐌳𐌵𐌶 (nâga N° 2).	𐌶𐌵𐌶 (sôesóe N° 2), 𐌳𐌵𐌶 (ôeróe N° 2).
Worstelen, 𐌳𐌵𐌶 (tâppassá), 𐌳𐌵𐌶 (ôente).	Wrijven (fijn), 𐌳𐌵𐌶 (gîliŋg), 𐌳𐌵𐌶𐌵 (gîsirí),
Wortel, 𐌳𐌵𐌶 (âká N° 1).	𐌶𐌵𐌶 (rêssá N° 2).
Wraak, 𐌳𐌵𐌶 (bâlasá N° 1).	Wrijven (iets ergens over heen), 𐌶𐌵𐌶 (sâpoe
Wrak (van een sehip), 𐌶𐌵𐌶𐌵 (répé N° 2).	N° 4), 𐌶𐌵𐌶𐌵𐌶 (sâmoró N° 1).
Wrang, 𐌳𐌵𐌶 (pâkká N° 3), 𐌶𐌵𐌶 (sâppá N° 3).	(de voeten tegen elkander) Wrijven, 𐌶𐌵𐌶𐌵
Wreef, 𐌳𐌵𐌶𐌵 (tômpó).	(sôlla N° 3).
Wreken, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (bâlasá N° 1).	(met een doek) Wrijven, 𐌶𐌵𐌶𐌵𐌶𐌵 (sôssoró).
(iemand's dood) Wreken, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (pôeli N° 1), 𐌳𐌵𐌶𐌶 (bâkke).	(langs) wrijven met den elleboog, 𐌶𐌵𐌶𐌶𐌶 (sîŋg-
Wrevel, 𐌶𐌵𐌶𐌶 (sôla N° 2).	koelóe).
(uit) Wrevel (om niets meer geven), 𐌶𐌵𐌶𐌶𐌶 (sôla N° 2).	Wringen, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (ôente).
Wrevelig, 𐌶𐌵𐌶𐌶 (sôla N° 2).	Wroeten (varken), 𐌶𐌵𐌶𐌶 (sôembeŋg).
Wrijven, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (kâamboe N° 2), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (ka-	Wrok, 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (kônro N° 2), 𐌳𐌵𐌶𐌶 (bîriŋg),
	𐌳𐌵𐌶𐌶 (tjîní).
	Wuft, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (lâmpa).
	Wuiven, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (kâpé N° 4).

Z.

Zaad, 𐌳𐌵𐌶 (bîdja), 𐌶𐌵𐌶 (mânni N° 2), 𐌳𐌵𐌶𐌶 (lîseré).	Zaagsel, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (tâi N° 2).
Zaadkorrel, 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (lîseré).	Zaaijen, 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶𐌶 (kêoró), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (tôegalá), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (tâboeróe).
Zaadpaddie, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (bîne).	Zaak, 𐌳𐌵𐌶𐌶 (gâóe N° 2), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶𐌶 (para-
Zaag, 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (kêré N° 1), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶𐌶 (ga-	kâra), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (bitjâra), 𐌳𐌵𐌶𐌶𐌶 (bôewaŋg).
ragâdji).	(goede) Zaken (maken), 𐌳𐌵𐌶𐌶 (lâba N° 1).

- Zaakgelastigde, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (wâkkelé).
- Zaakwaarnemer, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (wâkkelé).
- Zacht, ㄨ ㄨ ㄨ (pâle N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (boèsá N° 3),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mómoró), ㄨ ㄨ ㄨ (mânja),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jêpé), ㄨ ㄨ ㄨ (lâmma N° 2),
ㄨ ㄨ ㄨ (lóc móc N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ (âriñg).
- Zachte (dag), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karâëñg).
- Zachte (regen), ㄨ ㄨ ㄨ (âri N° 2).
- Zachtjes, ㄨ ㄨ ㄨ (âriñg).
- Zadel, ㄨ ㄨ ㄨ (palâna), ㄨ ㄨ ㄨ (lâpá N° 2).
- Zadelen, ㄨ ㄨ ㄨ (lâpá N° 2).
- Zagen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (garagâd̄ji).
- Zak, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâmpilí), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kanrôépí),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poerôekañg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ballâsse),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salôpá).
- Zakdoek, ㄨ ㄨ ㄨ (loclóe N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ (sâpoe
N° 3).
- Zakken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oendoeróe), ㄨ ㄨ ㄨ (nâoëñg).
- Zakken (in malkander), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mâmasá), ㄨ
ㄨ ㄨ (nâná N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (d̄jalôpó),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôpó N° 3).
- Zakken (een weg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kênj̄d̄jé).
- Zakken (het water), ㄨ ㄨ ㄨ (mâssa N° 4).
- (laten) Zakken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêloró).
- (laten) Zakken (den moed), ㄨ ㄨ ㄨ (tân̄ga).
- (laten) Zakken (het zeil), ㄨ ㄨ ㄨ (nâná N° 2).
- Zakkerolder, ㄨ ㄨ ㄨ (sintá N° 4).
- Zakgeld, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (balânj̄d̄ja).
- Zakje, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kanrôépí).
- Zaksel, ㄨ ㄨ ㄨ (tâi N° 2).
- Zalf, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâlle N° 5), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (oêrôe N° 2).
- Zaligheid, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (salâmá).
- Zamen, ㄨ ㄨ ㄨ (pâda N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ (pâra N° 1),
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bôloñg N° 2).
- (te) Zamen, ㄨ ㄨ ㄨ (râmbañg), ㄨ ㄨ ㄨ (agâñg N° 2).
- (te) Zamen (nemen), ㄨ ㄨ ㄨ (râmbañg).
- Zamenbinden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rîmpoëñg), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sîkó).
ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âkasá N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êpé
N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êpoñg), ㄨ ㄨ ㄨ (âwá).
- Zamenhangen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâi).
- (ergens mcê) Zamenhangen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lôlloñg
N° 4), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (agâñg N° 2).
- Zamenhouden, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (rôkó N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(âwá).
- Zamenkomen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâppo N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(pôle N° 1), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lípocñg N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ
(lâbá N° 5).
- Zamenlasschen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmboëñg).
- Zamennemen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gâppa).
- Zamenpassen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toëd̄joc N° 1).
- Zamenpersen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êpé N° 1).
- Zamenpraten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pâoe N° 1).
- Zamenspannen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kalêpoe).
- Zamenspanning, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâba N° 1).
- Zamenspreken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâna N° 1).
- Zamenstelling, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kârañg N° 1).
- Zamentreffen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tâba N° 1).
- Zamentrekken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâmbé N° 2), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(kôêloeróe), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (t̄jakôró).
- Zamentrekken (wenkbraauwen), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kîdo).
- Zamenvatten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gâppa).
- Zamenwerken, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pâti N° 3), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (toëd̄joc
N° 1).
- Zamenwonen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ântañg).
- Zamenwoning, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêpporó).
- Zamenzitten, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êmpo).
- Zand, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâssí N° 1), Sal. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
(bône
N° 2).
- Zandbank, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gôesoëñg).
- (op een) Zandbank (raken), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôre).

- Zanger, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kêlông).
 Zangwijs, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tôkko N°. 2), ㄨ ㄨ
 (lâgoe).
 Zaniken, ㄨ ㄨ (kâtôe N°. 1), ㄨ ㄨ (ñjêng),
 ㄨ ㄨ (ñjâre).
 Zat, ㄨ ㄨ ㄨ (bôsó).
 Zaterdag, ㄨ ㄨ (sâttoe).
 Zedeloos, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (paralênte).
 Zee, ㄨ ㄨ ㄨ (tampârañg), ㄨ ㄨ ㄨ (dolâ-
 ñgañg).
 Zeebeving, ㄨ ㄨ ㄨ (tampârañg), ㄨ ㄨ ㄨ
 (rônroñg).
 Zeef, ㄨ ㄨ ㄨ (tâpisi), ㄨ ㄨ ㄨ (sôro N°. 2),
 ㄨ ㄨ (âyá N°. 4).
 Zeekwab, ㄨ ㄨ (boelloeñg).
 Zeeofficier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lapêresé).
 Zeep, ㄨ ㄨ (sâboeñg).
 Zeepschors, ㄨ ㄨ ㄨ (lânçirí).
 Zeer, ㄨ ㄨ ㄨ (kamânañg), ㄨ ㄨ ㄨ (kêle),
 ㄨ ㄨ (pâtá N°. 3), ㄨ ㄨ (bâti N°. 2), Sal.
 ㄨ ㄨ (bâhañg), ㄨ ㄨ (mâka N°. 3), ㄨ ㄨ
 ㄨ ㄨ (teyâlañg), ㄨ ㄨ (doêdoe), ㄨ ㄨ
 ㄨ ㄨ (lômpo), ㄨ ㄨ ㄨ (lâlo N°. 1), Sal.
 ㄨ ㄨ ㄨ (ambâhañg).
 Zeer (oog), ㄨ ㄨ ㄨ (dêndañg N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ
 (tjâpé), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (lêlesé).
 Zeer (doen), ㄨ ㄨ (tîloe).
 Zeer doen (seheutsgewijze), ㄨ ㄨ (mîkí), ㄨ ㄨ
 (mânça).
 Zeeroover, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bêlo N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ
 (lânong).
 Zeeschelp, ㄨ ㄨ ㄨ (toêde).
 Zeeschildpad, ㄨ ㄨ (pânñjoe).
 Zeever (spuw), ㄨ ㄨ ㄨ (bêwe).
 Zeevoogd, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ambarâla).
 Zewier, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gôsse), ㄨ ㄨ ㄨ (âgará).
 Zeeziek, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bênço), ㄨ ㄨ ㄨ (bômbañg).
 Zegel, ㄨ (tjâ N°. 1).
 Zegen, ㄨ ㄨ ㄨ (salâmá).
 Zegenen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kapêta), ㄨ ㄨ ㄨ (mâse),
 ㄨ ㄨ ㄨ (salâmá).
 Zegening, ㄨ ㄨ ㄨ (salâmá).
 Zeggen, ㄨ ㄨ ㄨ (kâna N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (koêwa N°. 2),
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâoc N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (bitjâra).
 Zeggen (tegen), ㄨ ㄨ (lâmpa).
 Zeil, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (karôró), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sôm-
 balá).
 Zeilen, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sômbalá).
 Zeilen (goed), ㄨ ㄨ (lânçga).
 Zeilgañg, ㄨ ㄨ (lâbañg N°. 2).
 Zeilsteen, ㄨ ㄨ (bâtoe N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (barâni
 N°. 2).
 Zeker, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gîyó), ㄨ ㄨ (tântoe), ㄨ ㄨ
 (nâssa), ㄨ ㄨ ㄨ (djârré), ㄨ ㄨ (âssa N°. 2).
 Zeker (iemand of iets), ㄨ ㄨ ㄨ (ânœ).
 Zeldzaam, ㄨ ㄨ ㄨ (kâli N°. 1), ㄨ ㄨ ㄨ (tâm-
 pará), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tarikâlanna), ㄨ ㄨ
 ㄨ (lânçkará), ㄨ ㄨ ㄨ (sagâla), ㄨ ㄨ
 (sîda), ㄨ ㄨ ㄨ (állá N°. 3).
 Zelf, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (kâle N°. 1).
 Zelfkant, ㄨ ㄨ ㄨ (bîriñg).
 Zelfmoordenaar, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (mâte), ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ
 (toêyo), ㄨ ㄨ ㄨ (sîya N°. 1).
 Zelfs, ㄨ ㄨ ㄨ (keñg), ㄨ ㄨ (sâdañg N°. 3), ㄨ ㄨ ㄨ
 (îya).
 Zelfsverheffing, ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (takâbboró).
 Zemel, ㄨ ㄨ ㄨ (âwañg N°. 4).
 Zendeling, ㄨ ㄨ ㄨ (soêro).
 Zenden, ㄨ ㄨ ㄨ (kâtôe N°. 2), ㄨ ㄨ ㄨ (soêro).
 Zending, ㄨ ㄨ ㄨ (kâtôe N°. 2).

- Zes, 𐌆𐌆𐌆 (ânnanġ N°. 2).
 (te) Zes (ure 's namiddags), 𐌆𐌆𐌆𐌆𐌆 (saweniya).
 Zesde, 𐌆𐌆𐌆 (ânnanġ N°. 2).
 Zesmaal, 𐌆𐌆𐌆 (ânnanġ N°. 2).
 Zestien, 𐌆𐌆𐌆 (pôelo N°. 1).
 Zestiende, 𐌆𐌆𐌆 (pôelo N°. 1).
 (de) Zestiende (van de Arab. maand), 𐌆𐌆𐌆 (boelañġ N°. 1).
 Zestig, 𐌆𐌆𐌆 (pôelo N°. 1).
 Zetten, 𐌆𐌆𐌆 (bône N°. 1), 𐌆𐌆 (tânġġá N°. 2), 𐌆𐌆𐌆 (tôro N°. 5).
 (strik) Zetten, 𐌆𐌆 (tânnanġ N°. 3).
 Zetten (zijn leven op het spel), 𐌆𐌆 (tânġġá N°. 2).
 Zetten (zijn zinnen op), 𐌆𐌆 (tânnanġ N°. 3).
 Zetten (ergens tegen aan), 𐌆𐌆𐌆 (tânġġjġġ).
 Zetten (handteekening), 𐌆𐌆𐌆 (dônġkó N°. 2).
 (van elkander) Zetten, (bijv. de beenen of pooten), 𐌆𐌆𐌆 (sênġkará).
 (iemand niet kunnen) Zetten, 𐌆𐌆 (birinġ), 𐌆𐌆 (tînranġ), 𐌆𐌆 (toênranġ), 𐌆𐌆 (tjîní).
 Zeven (ziften), 𐌆𐌆𐌆 (sôro N°. 2), 𐌆𐌆𐌆 (âyá N°. 4).
 Zeven (telw.), 𐌆𐌆 (toêdġjoe N°. 2).
 Zevengesternte, 𐌆𐌆 (pôeroenġ), 𐌆𐌆𐌆 (bôronġ N°. 1).
 Zeventien, 𐌆𐌆𐌆 (pôelo N°. 1).
 Zeventiende, 𐌆𐌆𐌆 (pôelo N°. 1).
 Zeventig, 𐌆𐌆𐌆 (pôelo N°. 1).
 Zie! 𐌆 (na N°. 1), 𐌆 (a N°. 2), 𐌆 (anġ N°. 1).
 Ziek, 𐌆𐌆 (gârrinġ N°. 2), 𐌆𐌆 (tôetoe N°. 1).
 Ziek (van het rooken), 𐌆𐌆𐌆 (bênġo).
 Ziekelijk, 𐌆𐌆 (gârrinġ N°. 2), Bonth. 𐌆𐌆𐌆 (rêke N°. 2).
 Ziekte, 𐌆𐌆 (gârrinġ N°. 2).
 Ziel, 𐌆𐌆 (njâwa), Sal. 𐌆𐌆 (njâha).
 Zieltogen, 𐌆𐌆𐌆 (birânġjoe), 𐌆𐌆 (loésá N°. 1), 𐌆𐌆 (âdanġ), 𐌆𐌆 (âr).
 Zien, 𐌆𐌆𐌆 (tîro), 𐌆𐌆 (tîlîġ), 𐌆𐌆 (tjîní), Sal. 𐌆𐌆 (dġânġġjanġ).
 (tegemoet) Zien, 𐌆𐌆 (tjîní).
 (onder de oogen) Zien, 𐌆𐌆 (roêppa N°. 2).
 Zier, 𐌆𐌆𐌆 (koelîġja).
 Ziften, 𐌆𐌆𐌆 (tâpisi), 𐌆𐌆𐌆 (sôro N°. 2), 𐌆𐌆𐌆 (âyá N°. 4).
 Zigtbaar, 𐌆𐌆 (bâyanġ N°. 1), 𐌆𐌆𐌆 (mâlle N°. 3), 𐌆𐌆𐌆 (tîġġâra), 𐌆𐌆𐌆 (tâmpará), 𐌆𐌆𐌆 (tônġonġ), 𐌆𐌆𐌆 (tâlle N°. 2), 𐌆𐌆 (tâoe N°. 1), 𐌆𐌆 (roêpa N°. 1), 𐌆𐌆 (lâppará), 𐌆𐌆 (lîno N°. 1), 𐌆𐌆𐌆 (lônre N°. 3), 𐌆𐌆𐌆 (lâheré), 𐌆𐌆𐌆 (simômbó), Bonth. 𐌆𐌆𐌆 (soemârá), 𐌆𐌆 (oemba).
 Zij, 𐌆𐌆 (ki N°. 1), 𐌆 (na N°. 1, lett. d), 𐌆 (a N°. 3), 𐌆 (i N°. 1), 𐌆𐌆 (îya).
 (op) Zij, 𐌆𐌆 (sâri N°. 1).
 Zijde (kant), 𐌆𐌆𐌆 (palîpî), 𐌆𐌆𐌆 (bâle N°. 1), 𐌆𐌆 (sâri N°. 1), 𐌆𐌆𐌆 (soelâpá N°. 1), 𐌆𐌆 (wâli N°. 2).
 Zijde (des ligchaams), 𐌆𐌆𐌆 (kalâwinġ).
 Zijde(stof), 𐌆𐌆 (gôeloenġ N°. 1), 𐌆𐌆𐌆 (barôġġi), 𐌆𐌆𐌆 (balâbasá N°. 1), 𐌆𐌆𐌆 (sônġkê), 𐌆𐌆 (sâbe), 𐌆𐌆 (soettâra).
 Zijden (stof, of kleed), 𐌆𐌆𐌆 (patôla N°. 4).
 Zijn (vnw.), 𐌆 (na N°. 1, lett. d).

- Zijn (wezen), 𐄂 𐄃 (uîyá N° 1), Sal. 𐄂 𐄃 (riye), 𐄂 𐄃 (âñgka N° 2).
- Zijpelen, 𐄂 𐄃 𐄄 (mállasá).
- Zijwind, 𐄂 𐄃 (sári N° 1).
- Zilver, 𐄂 𐄃 𐄄 (boelâëng), 𐄂 𐄃 (mâta N° 1 en N° 2).
- Zilvermoor, 𐄂 𐄃 𐄄 (kaliñgkañg).
- Zin (lust), 𐄂 𐄃 (âí).
- (eigen of eens anders) Zin, 𐄂 𐄃 (bâkóe N° 1).
- (iemand's) Zin (doen), 𐄂 𐄃 (bâđjí N° 1), 𐄂 𐄃 (đjári).
- (iets in den) Zin (hebben), 𐄂 𐄃 (nâwa).
- Zin (beteekeenis), 𐄂 𐄃 (bâttoe N° 2).
- (zonder slot of) Zin, 𐄂 𐄃 (mâoe).
- Zingen, 𐄂 𐄃 𐄄 (kêlông), 𐄂 𐄃 𐄄 (dêndañg N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (rôyoñg N° 3).
- Zinken, 𐄂 𐄃 (tállañg N° 2), 𐄂 𐄃 (lâboe N° 2).
- Zinnebeeld, 𐄂 𐄃 (râpañg N° 1).
- Zinneloos, 𐄂 𐄃 𐄄 (pônğoró).
- Zinspelen, 𐄂 𐄃 (tâba N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (rêresé).
- Zinspeling, 𐄂 𐄃 𐄄 (rêresé).
- Zitbank (bamboezen), 𐄂 𐄃 𐄄 (dêgo).
- Zitplaats, 𐄂 𐄃 𐄄 (êmpo).
- (bamboezen) Zitplaats, 𐄂 𐄃 𐄄 (barôega).
- Zitten, 𐄂 𐄃 𐄄 (môronğ), Sal. 𐄂 𐄃 𐄄 (tôlonğ N° 5), 𐄂 𐄃 𐄄 (dânğká), 𐄂 𐄃 𐄄 (dônğkó N° 2), 𐄂 𐄃 𐄄 (êmpo).
- Zitten (ongemakkelijk, bijv. kleëren), 𐄂 𐄃 𐄄 (kasiyá).
- Zitten (sehrijdelings), 𐄂 𐄃 𐄄 (bâí), 𐄂 𐄃 𐄄 (râkka N° 3).
- Zitten (aan tafel), 𐄂 𐄃 𐄄 (dállé N° 3).
- Zitten (eenzaam), 𐄂 𐄃 𐄄 (môronğ).
- (op de hurken) Zitten, 𐄂 𐄃 𐄄 (đjalôpó).
- Zitten (tussehen), 𐄂 𐄃 𐄄 (êpé N° 1).
- Zitten (altoos t'huis), 𐄂 𐄃 𐄄 (lâkkoëng).
- Zitten (op elkander), 𐄂 𐄃 𐄄 (oêtoëng).
- Zitten (ergens achter), 𐄂 𐄃 𐄄 (dânğká).
- Zitten (ergens onder), 𐄂 𐄃 𐄄 (rânğká N° 2).
- Zitten (laten), 𐄂 𐄃 𐄄 (bôlí).
- Zitten (voor de deur), 𐄂 𐄃 𐄄 (sallêrañg).
- (glad) Zitten (kleëren), 𐄂 𐄃 𐄄 (mâmasá).
- Zitting, 𐄂 𐄃 𐄄 (êmpo).
- Zoek (zijn), 𐄂 𐄃 𐄄 (poêtjalá).
- Zoeken, 𐄂 𐄃 𐄄 (bôya), 𐄂 𐄃 𐄄 (toêlá N° 2), 𐄂 𐄃 𐄄 (liyoñg).
- Zoekmaken, 𐄂 𐄃 𐄄 (poêtjalá), 𐄂 𐄃 𐄄 (bêresé), 𐄂 𐄃 𐄄 (tállañg N° 2).
- Zoen, 𐄂 𐄃 𐄄 (bâoe N° 2).
- Zoet, Sal. 𐄂 𐄃 (tânning), 𐄂 𐄃 𐄄 (têne).
- Zoet (water), 𐄂 𐄃 𐄄 (lâba N° 3).
- Zogen, 𐄂 𐄃 𐄄 (soesoe N° 1).
- Zolder, Bonth. 𐄂 𐄃 (pâra N° 8), 𐄂 𐄃 𐄄 (lôteñg N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (âkkañg).
- Zon, 𐄂 𐄃 𐄄 (mâta N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (dâlle N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (âllo N° 3).
- Zondag, 𐄂 𐄃 𐄄 (âhá).
- Zonde, 𐄂 𐄃 𐄄 (dorâka), 𐄂 𐄃 𐄄 (dôsa).
- Zonder, 𐄂 𐄃 𐄄 (pântará), 𐄂 𐄃 𐄄 (sâyañg).
- Zonnehoed, 𐄂 𐄃 𐄄 (toêdonğ), 𐄂 𐄃 𐄄 (sarâoëng).
- Zonne-ondergang, 𐄂 𐄃 𐄄 (sârá N° 9).
- Zonneseherm, 𐄂 𐄃 𐄄 (pâyoëng), 𐄂 𐄃 𐄄 (lállañg N° 2).
- Zoo (aldus), 𐄂 𐄃 𐄄 (kâmma N° 2), 𐄂 𐄃 𐄄 (kôntoe), 𐄂 𐄃 𐄄 (tâba N° 1), 𐄂 𐄃 𐄄 (tôđjêñg).
- Zoo (indien), 𐄂 𐄃 𐄄 (poëñg N° 2), 𐄂 𐄃 𐄄 (poñg N° 2).

- ㄨㄣ (pônna), ㄨㄣ (sâmpaṅg N°. 2),
 ㄨㄣ (oembâraṅg).
 Zoodanig, ㄨㄣ (kâmma N°. 2).
 Zoodra, ㄨㄣ (sâmpaṅg N°. 2).
 Zoo even, ㄨㄣ (nâmpa), ㄨㄣ (lâlo N°. 1),
 ㄨㄣ (soempâēṅg N°. 1).
 Zoogbroeder, ㄨㄣ (kémó), ㄨㄣ (saribâttaṅg), ㄨㄣ (âlle).
 Zoogmoeder, ㄨㄣ (soésoc N°. 1), ㄨㄣ (ânroṅg).
 Zoogster, ㄨㄣ (kémó).
 Zoogzuster, ㄨㄣ (saribâttaṅg).
 Zoolang (als), ㄨㄣ (toëntoēṅg N°. 2), ㄨㄣ (tôloṅg N°. 3), ㄨㄣ (sâṅgge).
 Zoom, ㄨㄣ (kapôpaṅg N°. 2), ㄨㄣ (âppá N°. 3).
 Zoon, ㄨㄣ (âná).
 Zooveel, ㄨㄣ (kâmma N°. 2).
 Zooveel (als), ㄨㄣ (âpa N°. 1).
 Zoover, ㄨㄣ (kâmma N°. 2), ㄨㄣ (sâṅgga),
 ㄨㄣ (sâṅgge).
 Zoowel (als), ㄨㄣ (âla N°. 1).
 Zorgeloos, ㄨㄣ (bêse), ㄨㄣ (dǐjǐli N°. 1).
 Zorgen (voor), ㄨㄣ (kimbôloṅg), ㄨㄣ (karimânaṅg), ㄨㄣ (bôloṅg N°. 3), ㄨㄣ (toêtoe N°. 1), ㄨㄣ (toêdǐjoe N°. 1), ㄨㄣ (toêwo), ㄨㄣ (tǐjǐní), ㄨㄣ (râka N°. 2), ㄨㄣ (rêtesé N°. 2), ㄨㄣ (sarimânaṅg), ㄨㄣ (soésa).
 Zout, Bonth. ㄨㄣ (pâdǐja N°. 5), ㄨㄣ (tǐjêla).
 (bewaarplaats van het) Zout, ㄨㄣ (lôntaṅg).
 Zoutachtig, ㄨㄣ (pârá N°. 6), ㄨㄣ (tǐjêla).
 Zoutpan, ㄨㄣ (tǐjêla).
 Zuchten, ㄨㄣ (lêre N°. 3), ㄨㄣ (âí).
- Zuidelijk, ㄨㄣ (râte N°. 2).
 Zuiden, ㄨㄣ (tǐmboró), Sal. ㄨㄣ (râte N°. 3).
 Zuidenwind, ㄨㄣ (sallâtaṅg).
 Zuidoost, ㄨㄣ (toēṅgâra).
 Zuidzuidwest, ㄨㄣ (dâya).
 Zuigen, ㄨㄣ (moémoesoc), ㄨㄣ (soésoc N°. 1), ㄨㄣ (ísoc).
 Zuipen, ㄨㄣ (ñǐjónǐjô N°. 2).
 Zuiper, ㄨㄣ (bálló N°. 3).
 Zuiplap, ㄨㄣ (ñǐjónǐjô N°. 2).
 Zuiver, ㄨㄣ (pâti N°. 2), ㄨㄣ (bálloceroc), ㄨㄣ (tâṅgkasá), ㄨㄣ (lâpá N°. 2), ㄨㄣ (lânǐjǐṅg), ㄨㄣ (samâta), ㄨㄣ (âloesoc).
 Zuiver (goud), ㄨㄣ (tǐno).
 Zuiver (van klank), ㄨㄣ (tâṅgoró N°. 1).
 Zuiveren, ㄨㄣ (néné N°. 2), ㄨㄣ (âyá N°. 4).
 Zuiveren (water), ㄨㄣ (lônǐjǐjô).
 Zuiveren (boomwol), ㄨㄣ (tǐrasá N°. 2).
 Zuiveren (goud), ㄨㄣ (sâppoeroc).
 Zullen, ㄨㄣ (la N°. 1), ㄨㄣ (sâllaṅg N°. 1).
 Zuster, ㄨㄣ (saribâttaṅg), Sal. ㄨㄣ (óeraṅg N°. 1).
 Zusters (uit denzelfden vader, of dezelfde moeder), ㄨㄣ (dǐjôeloc).
 Zusters (uit denzelfden vader, en dezelfde moeder), ㄨㄣ (tâṅgká N°. 2), ㄨㄣ (tânǐjǐjēṅg).
 Zuster (ouder), ㄨㄣ (kâka N°. 1).
 (jonger) Zuster, ㄨㄣ (ândí), ㄨㄣ (âri N°. 1).
 Zuur, ㄨㄣ (kâtǐji).
 Zuur (bedorven, bijv. eten), ㄨㄣ (bâri N°. 1).
 Zuur (gezig), ㄨㄣ (gamocenté).
 Zuurzak (soort boom), ㄨㄣ (sirikâya).

- Zwaaijen, 𐄂𐄂𐄂 (títirí), 𐄂𐄂 (dǐjírí), 𐄂𐄂
𐄂 (rêwañg N° 1), 𐄂𐄂 (lâyoé N° 2),
𐄂𐄂 (sére N° 2).
- Zwaaijen (met de armen), 𐄂𐄂 (lâpé N° 1).
- Zwaaijen (met de hand), 𐄂𐄂 (sôwe).
- Zwaar, 𐄂𐄂 (bôkkó N° 2), 𐄂𐄂 (bât-
talá), 𐄂𐄂 (roêmba), 𐄂𐄂 (lâñgkasá),
𐄂𐄂 (lômpo).
- Zwaard, 𐄂𐄂 (pádañg).
- Zwaardveger, 𐄂𐄂 (goerinda).
- Zwaarlijvig, 𐄂𐄂 (bôkkó N° 2).
- Zwaarte, 𐄂𐄂 (bâttalá).
- Zwager, 𐄂𐄂 (lâgo), 𐄂𐄂 (îpará).
- Zwak, 𐄂𐄂 (gâra N° 1), 𐄂𐄂 (pâle N° 1),
𐄂𐄂 (dôdoñg), 𐄂𐄂 (lâmma N° 2).
𐄂𐄂 (loété).
- Zwakhoofd, 𐄂𐄂 (gâra N° 1).
- Zwakte, 𐄂𐄂 (dôdoñg).
- Zwaluw, 𐄂𐄂 (dǐjâñgañg N° 1).
- Zwaluwstaart (timmermanswoord), 𐄂𐄂 (sâm-
boeñg).
- Zwam, 𐄂𐄂 (bâroé N° 1).
- Zwanger, 𐄂𐄂 (kimbôloñg N° 2), 𐄂𐄂
𐄂𐄂 (tiyânañg), 𐄂𐄂 (loêrañg), 𐄂𐄂
(êrañg).
- Zwart, 𐄂𐄂 (pádǐja N° 1), 𐄂𐄂 (bôloñg
N° 1), 𐄂𐄂 (môlló), 𐄂𐄂 (tolâsi), 𐄂𐄂 (léleñg N° 1), Sal. 𐄂𐄂
𐄂 (êtañg).
- Zwavel, 𐄂𐄂 (balírañg), 𐄂𐄂 (tǐjóló).
- Zweep, 𐄂𐄂 (bábalá).
- Zweer, 𐄂𐄂 (poêroe N° 1), 𐄂𐄂 (sâkká
N° 1).
- Zweet, 𐄂𐄂 (sôñgó).
- Zweetdock, 𐄂𐄂 (lâpá N° 2).
- Zweeten, 𐄂𐄂 (sôñgó).
- Zweetlucht, 𐄂𐄂 (sâkkoelóe).
- Zwellen, 𐄂𐄂 (kâmbañg), 𐄂𐄂 (kômboñg
N° 1).
- Zwemmen, 𐄂𐄂 (bâssí N° 3), 𐄂𐄂 (lâñge
N° 1).
- Zwendelaar, 𐄂𐄂 (boêrá N° 2), 𐄂𐄂 (lâmpa).
- Zwenken, 𐄂𐄂 (têkko N° 2).
- Zweren, 𐄂𐄂 (tállí N° 3), 𐄂𐄂 (sa-
pâtta).
- Zwerm, 𐄂𐄂 (lôko N° 2).
- Zwerven, 𐄂𐄂 (pâti N° 1), 𐄂𐄂 (píti), 𐄂𐄂
(lâmpa).
- Zwetser, 𐄂𐄂 (gâmpoeñg).
- Zweven, 𐄂𐄂 (bêleñg), 𐄂𐄂 (lâdǐjañg),
𐄂𐄂 (lâyañg N° 1), 𐄂𐄂 (sâyá N° 2).
- Zweven (voor de oogen), 𐄂𐄂 (kâlañg N° 1),
𐄂𐄂 (bêteñg).
- Zwijgen, 𐄂𐄂 (mêré), 𐄂𐄂 (âkkañg).
- Zwoegen, 𐄂𐄂 (rôya N° 1), 𐄂𐄂
(lômpo).
- Zwaard, 𐄂𐄂 (koêkkoelóe).

MAKASSAARSCH E PLANTEN- EN BOOMENNAMEN,

VOORKOMENDE IN HET

HERBARIUM AMBOINENSE VAN G. E. RUMPHIUS;

VOORZIEN VAN EENIGE KORTE AANTEKENINGEN.

DEEL I.

- Bl. 7. *Calucu*. Men leze *kalóekoe*. Verg. Woord.
- Bl. 28. *Rapo*. Men leze *ráppo*. Verg. *ráppo* N°. 2.
- Bl. 43. *Saribu* (?) (Lat. *saribus*). Bij Miq. Flora, III, bl. 58, *Livistona rotundifolia*, Mart.
- Bl. 45. *Licuala*. Men zie Woord. op: *lekowátá*. Men verg. Hasskarl in Aanteek. N°. 432, *Kalakatrie* of *Wiroe* (*Licuala* sp.), en Miq. III, bl. 51, *Licuala Rumph*.
- Bl. 48. *Talla*. Men zie Woord. op: *tálá* N°. 1.
- Bl. 53. *Coal* en *Coäla*. Men zie Woord. op: *kóewalá*. Het hierbij voorkomende *Cororon* te veranderen in: *karóró*. Verg. Woord. Bij *Badju torro* (, men leze: *bád̃joe-tóro*,) verg. men Woord. op: *tóro* N°. 4.
- Bl. 59. *Juro*. Men leze *ínróé*. Over den drank *bálló* vergel. men Woord. op: *bálló* N°. 3.
- Bl. 65. *Ramis*. Men leze *rámisí*; en vergel. Woordenb. Uit Rumphius zou men opmaken, dat men daar primitief aan een boom, in het Mak. *rámisí*, in het Mal. *niebóñj*, in het Lat. *sauquaster major*, bij Miq. III, bl. 40, *Caryota Rumphiana* Mart. genoemd, te denken had, dewijl het hout van dezen boom volgens Rumphius werkelijk tot het vervaardigen van *lansstokken* en dergel. gebezigd wordt. Welligt is later het woord *rámisí* in het algemeen gebruikt van elk stuk hout, van welken boom ook, dat tot dit einde aangewend werd.
- Bl. 70. *Nipa*. Verg. Woord. op: *nípa*.
- Bl. 76. *Rombia*. Men zie Woordenboek op: *roembíya*.
- Bl. 85. Mak. en Mal. *Bissula* (?), in Lubo, *metsje*. Verg. Woord. op: *mét̃jé*, en Miq. III, bl. 57, *Licuala? Bissula*. Miq.
- Bl. 89. *Pappa*, waarvan Rumphius zegt: op “Makassar en andere plaatsen van Celebes heeft “men ook nog een andere plant van het geslacht “der *Osmunda*, genaamd *Pappa*. Deze plant zet “geen stam, maar blijft een struik, gelijk de “andere varens, doch wordt wel een manslengte “hoog.” Volgens Miq. de *Cycas circinalis* L. Vergel. Woordenb. op *páppá* N°. 4.
- Bl. 95. *Taipa*. Men zie Woord. op: *taípa*.
- Bl. 101. *Doeríyañj*. Verg. Woord.

- Bl. 105. *Rappo tjsidu*. Men leze: *ráppo-tjídóé*, en verg. Mak. Woord. op: *tjídóé*.
- Bl. 107 vlg. *Tsjampadaha*. Vergel. Woord. op *tjampáda*. Volgens Miq. de *Artocarpus integrifolia* L.
- Bl. 111. *Bakar*. Men leze: *Bákará*; en verg. op: *bákará* N°. 1.
- Bl. 113. *Gomassi*. Men leze *gamási*; en vergel. Woord. op *gamási* N°. 2.
- Bl. 117. *Baynan*. Men leze: *baínañg*; en vergelijkte Woord.
- Bl. 119. *Bay Nan Tyade*. Volgens Rumphius het Lat. *Blimbingum Teres*, alzo soort van *baínañg*. Verg. Woord. op: *baínañg*. Volgens Miq. *Averrhoa Bilimbi* L. Dit *Tyade* mij niet bekend.
- Bl. 123. *Jambu*. Men vergel. Woordenb. op: *djámboe*.
- Bl. 127. *Jambu djene*. Men vergel. *djámboe-djéné*, in het Woord. op *djámboe*. Bij Miq. I, bl. 421 gen. *Jambosa aquea* Rumph.
- Bl. 128. *Biawas* en *Cattammon*, door Rumphius genoemd: *Jambosa silvestris alba*. Volgens Miq. *Jambosae* sp. Men zal te lezen hebben: *Biyáwasá* en: *Katámmong*. Geen van beide woorden echter, zijn mij als namen van boomen bekend.
- Bl. 131. *Koppa Rappo Java*. Men leze *ráppo-ráppo-Djáwa*, en verg. Woord op: *ráppo* N°. 2.
- Bl. 133. Rumphius beweert, dat de *Mañggistan*, of: *Garcinia Mangostana* L., door de Makassaren verward wordt met den boom, genaamd *Kiras* (men leze: *kírasá*), en van daar ook bij hen onder dezen naam bekend is. Ik moet echter opmerken, dat men mij voor dezen boom steeds de benaming van *mánngisí* opgegeven heeft. Verg. Woord. op: *kírasá* en *mánngisí*.
- Bl. 135. *Kiras* (men leze *kírasá*), door Rumphius genoemd: *Mangostana Celebica*, sive: *silvestris*. Volgens Miq. *Garcinia Celebica* L. Men vergel. het aangeteekende bij bl. 133 van ditzelfde Deel..
- Bl. 136. *Sara Brassa*. Aldus door Rumphius genoemd de *Anona*, doeh welke *Anona*?.. naar het mij voorkomt de onder Europeanen bekende *boewah-nonna*, volgens Miq. de *Anona reticulata* L. De naam van *Sara Brassa* is mij geheel vreemd; trouwens de *boewah-nonna* heb ik slechts zeer zelden, en dan nog maar te Makassar, waar zij welligt door, of: op last van Europeanen, pas in latere jaren van elders óvergebragt is, te zien gekregen, en bij die enkele gelegenheden steeds te vergeefs naar de Makassaarsche benaming gevraagd. Ik zou haast in de verzoeking komen, om te vermoeden, dat dit *Sara Brassa*, waarsehijnlijk *Sárá-bérasá*, een gefingeerde naam is, van *sárá* N°. 6, *ergens midden door gaan*, en *bérasá*, *rijst*, dewijl Rumphius beweert, dat men deze vrucht op Ambon bezwaarlijk aan den boom kan laten rijp worden, van wege de menigte van vleermuizen en andere nachtdieren, weshalve men zich genoodzaakt ziet, om haar *in raauwe rijst te bewaren*, en alzo door broeiing tot rijpheid te doen komen. Wat wij tegenwoordig gewoonlijk met den naam van *sirikaja* bestempelen, de *Anona squamosa* L., heet ook onder de Makassaren *sirikáya*. Verg. Woordenb.
- Bl. 141. *Jambo Portugaal*. Deze benaming werd nooit door mij gehoord; ook kan ik mij niet voorstellen, dat de Makassar een vrucht aldus zou genoemd hebben, naar de *Portugezen*, want

1° heet een Portugees bij hem *Paráñjãji*, 2° is het hem onmogelijk om in zijne taal een lettergreep anders dan op een klinker of nasaal te laten eindigen. Heeft er ook soms verwisseling plaats met het zuiver Makassaarsche *ãjamboeparatoégala*, waarvoor de Maleijer bezigt *ãjamboebiedji*? Men verg. Woord. op *ãjamboe* en *toégala*.

Bl. 148. *Dangan Dangan*. Aldus volgens Rumphius genoemd de *papája*, of *Carica Papaja L.* Men leze echter: *Tãñjanj-tãñjanj*, en vergel. Woordenb. op: *tãñjanj*. Dat deze boom in het Makassaarsch ook heeten zou *Unti-Unti* (oënti-oënti), en *Unti-Java* (oënti-Djâwa), van wege het spoedig wassen en groot worden even als een *pisangboom*, is mogelijk; men vergelijkte slechts het Woordenboek op: *oënti*; gewoon is het evenwel niet.

Bl. 152. *Lansa*. Men leze *lásá* en vergel. Woordenb. op *lásá* N°. 1.

Bl. 155. *Bado*. Men leze: *bádó* en verg. Woord. op *bádó* N°. 2. De vruchten van dezen boom hebben volgens Rumphius een rijnschen smaak, weshalve hij den boom in het Latijn zou willen noemen *Staphylodendron Indicum*, d. i. *Indischendruiven-boom*, volg. Miq. I Afd. N°. 2, bl. 573, de *Schleichera trijuga*, Willd. Van de binnenste nootjes der vrucht maakt men, gelijk Rumphius teregt aanmerkt, de beroemde Makassar-olij, door de Inlanders *mĩnjá-báóe-báóe*, of: *welriekende olij* (vergelijk Woord. op: *báóe* N°. 1), [niet: *Minjac Bou bou*,] genoemd. Het welriekende, hetgeen echter vele Europeanen *stank* believe te noemen, is toe te schrijven aan het berooken met de *kállóe-ãjĩná* (vergel. Woord. op: *kállóe* N°. 2), de *kaloëmpañg-ãjĩná* (, verg. Woord.

op: *kaloëmpañg* N°. 3), de klieren van de *tim-pâoesóe* (, vergel. Woord. op *pañggĩlĩnj* en *tim-pâoesóe*), *tenemãlanj* (vergel. Woord. op *tene-mãlanj*), en onderscheidene welriekende houtsoorten, waaronder door Rumphius ook genoemd wordt de *Rassamala*, vergel. hierbij vooral het Woord. op: *rasamãlanj*. Wanneer Rumphius gewaagt van een dun zalfje, bij de Makassaren *Minjacnileu* genaamd; is dit stellig niets anders dan: *mĩnjá-nilýó*, *olij die met het een of ander aangemengd is*, vergel. Woord. op *lýó* N°. 2. In plaats van *Minjac Taun Taun*, leze men: *mĩnjá-táoenj-táoenj*, d. i.: gelijk Rumphius zelf reeds heeft aangegeven, *olij die eenige jaren oud*, en daardoor bijzonder goed, is.

Bl. 158. *Rauhitu*, door Rumphius bestempeld met den naam van *Pomum Draconum*, van wege de Mal. benaming van *boewah-ráoe*, lett. *draakvrucht*, volgens Miq. de *Dracontomelon mangiferum* Bl. Men vergelijkte het Woordenboek op: *ráwo*, dat naar alle waarschijnlijkheid de hier bedoelde boomsoort te kennen geeft. De *ráwo-dáre*, *apen-* of *wilde*, *ráwo-vrucht*, zal wel dezelfde zijn als de in het 49ste Hoofdstuk voorkomende *wilde Drakenboom*. De daar gebezigde benaming van *Rau-genrañj* (zeker te lezen: *ráwo-gãnrañj*), is mij tot dus verre niet voorgekomen, kan evenwel juist zijn, vermits *gãnrañj* inderdaad een soort van *trom* beteekent (, vergel. Woord. op *gãnrañj* N°. 2), en het dus zeer goed zijn kan, dat men deze vrucht, wat den vorm betreft, met dit muzikinstrument vergeleken heeft.

Bl. 161. *Carunrun*. Men vergel. Woordenb. op *karóenroenj*.

Bl. 168. *Sattul*. Men leze: *sáttoelóe* en vergelijkte
Woordenb.

Bl. 170. *Angajin* (?) Welligt te lezen: *añgkääng*.
Vergel. Woordenb. Volgens Rumphius in het
Mal. *Gajang*, Lat. *Gajanus*. Bij Miq. I, Afd. 1,
bl. 888, *Inocarpus edulis* L.

Bl. 172. *Lommu*. Men leze *lóemoe*, en vergelijkte
Woord. op *lóemoe* N°. 4. Rumphius noemt
dezen boom in het Mal. *Atun*. in het Lat. *Atu-*
nus. Boeg. *Samacka* (?).

Bl. 173. *Sosso* (?) Rumphius noemt dezen boom
in het Mal. *Widorik*, Lat. *Vidoricum domes-*
ticum.

Bl. 175. *Talissa*. Men leze: *Talíse*, verg. Woor-
denb. Eigenlijk Boegineeseh; in het Makas-
saarseh bedient men zich van het woord: *Katá-*
pang. Vergel. Woordenb.

Bl. 177. *Jamboe-Soor* (?) Welligt te lezen: *đjám-*
boe-músónj, verg. Woord. op: *đjámboe*. Rumphius
noemt dezen boom in het Mal. *Cadju*, Lat.
Cassuvium. Volgens Miq. *Anacardium Occiden-*
tale L., varietas Indica.

Bl. 182. *Culanj*, of eigenlijk: *Culang Bantang*.
Deze beide benamingen heb ik nooit gehoord,
maar wel die van *Maníñđj*. Vergel. Woor-
denb. en vooral ook Hasskarl's Aanteekeningen
N°. 833, *Tañkil*.

Bl. 189. *Cadju-Jawa*. Men leze: *káyoe-Đjáwa*,
en vergel. Woord. op: *káyoe* en *Đjáwa*, bij
Miq. I, bl. 289, *Agati grandiflora* Desv.

Bl. 195. *Cawo Cawo*. Men leze: *káoe-káoe*, en
vergel. Woordenb. op: *káoe* N°. 2.

Bl. 198. *Bila*, en *Madja-bim-wila*. Mij is alleen
bekend: *bíla*. Vergel. Woordenb. op: *bíla* N°. 2.
De *bíla* volg. Miq. gen. *Crataeva Marmelos* Linn.

DEEL II.

Bl. 59. *Gale dupa*. Volgens Rumphius zou dit
een soort van boom zijn, uit welks schors een
zwarte kleverige *traan* als *teer* vloeit, welke
later tot gom verhard, ook bij het maken van
doepa gebezigd wordt. Maar dan zal de naam
ook wel moeten zijn: *Gála-dóepa*. Verg. Woor-
denb. op: *gála* N°. 3 en *doepa*. Bij Miq.
Deel I, bl. 144, *Derris Forsteniana* Bl.

Bl. 73. *Baru-gallam*. Men leze: *Báróe-gállañj* en
vergel. Woord. op: *báróe* N°. 2. Door Rum-
phius genoemd *Arbor alba*, bij Miq. I, bl. 401,
Melaleuca Leucadendron L.

Bl. 84. *Caju Radja*. Men leze; *káyoe-ráđja*, en
vergel. Woord. op: *ráđja* N°. 2.

Bl. 92. *Tschamba*. Vergel. Woord. op *tjámba*.

Bl. 97. *Lemon Calucku*. Men leze: *lémo-kalótkoe*,
en vergel. Woord. op *lémo* N°. 1.

Bl. 102. *Lemo*. Vergel. Woord. op *lémo* N°. 1.

Bl. 104. *Paralli*. Volgens de beschrijving heeft
men hier te denken aan het Makass. *lemo-pa-*
kasóemba, men vergel. *lémo* N°. 1. Rumphius
spreekt hier van het Mal. *Lemon Papeda* en
het Lat. *Limo Agrestis*. Volgens Miq. *Citrus*
Limetta L. *Paralli* heb ik in het Makassaarseh
nooit gehoord, wel *parálle*. Missehien heeft
hier een kleine vergissing plaats; ten minste
parálle beteekent onder anderen 't *hoogrood*, of
purperkleurig, *zijn*, en de *lémo-pakasóemba*
wordt gebezigd bij het *met kasóemba rood ver-*
wen van kleëren. Vergel. Woordenb. op *rálle*,
en ook op *inrálle*.

Bl. 105. *Lemon Cambar*. Men leze: *lémo-kámbañj*

- en vergel. Woord. op: *lémo* N°. 1. NB. *lémo-kámbará* zou niet, gelijk Rumphius beweert, *opgezwollen lemoen*, maar *tweeling lemoen* beteekenen. Men verg. Woord. op *kámbarāñj* en *kámbará*.
- Bl. 107. *Lemo capas*. Men leze: *lémo-kápasá*, en vergel. Woordenb. op *lémo* N°. 1, en *kápasá*. Deze boom volgens Rumphius aldus genoemd, dewijl de vrucht niet veel grooter is dan de bollen van katoen.
- Bl. 108. *Tsjamburaga* (Lemo)? Volgens Miq. de *Citrus Aurantii*, varietas.
- Bl. 109. *Lemo Buleyn*. Men leze: *lémo-boeláèñj* en vergel. Woord. op *lémo* N°. 1, en *boeláèng*, *goud*. De vrucht van dezen boom, volgens Rumphius, door de goudsmiden gebezigd tot het wassen en reinigen van goudwerken; van daar in het Mak. *lémo-boeláèñj*, in het Mal. *lemo-más*, in het Lat. *Limonellus Aurarius* genoemd, volgens Miq. de *Citrus Aurantii* varietas.
- Bl. 112. *Lemon Maritsja*. Men leze *lémo-marítjja* en vergel. Woord. op *lémo* N°. 1. Deze boom door Rumphius in het Lat. genoemd *Limon Crispus* en *Nitor piperis*. Volgens Miq. *Citrus Aurantii* varietas.
- Bl. 114. *Lemo Songaléa*, dat zijn *Sineeze Lemoenen*. Waarschijnlijk te lezen: *lémo-Saṅgaléya*, men vergel. Woordenb. op: *Saṅgaléya*. Ofsehoon ik niet ontkennen wil, dat deze soort van *lémo* aldus genoemd kan worden, vermits men ze volgens Rumphius in het Mal. ook wel *lemo-mánis-Tjína* noemt, durf ik echter te verzekeren, dat de meest gebruikelijke benaming die van *lémo-téne* is, men zie op *lémo* N°. 1 en *téne*. Men vergel. Hasskarl in Aanteek. N°. 257 *djeroek manies* (*Citrus limettiformis* Risso?)
- Bl. 118. *Balis Bucol*. Aldus door Rumphius in het Makassaarsch genoemd de *Zizyphus*. Ik vrees echter, dat er hier een groote verwarring plaats heeft. Gewoonlijk toeh heet deze boom in het Makassaarsch *bidára*. Men vergelijke het Woordenb., alsmede Hasskarl's Aanteekeningen op N°. 169, *Bidara* (*Zizyphus jujuba* Lam.) Doeh wat zeer opmerkelijk is, beneden, op bl. 120, spreekt Rumphius van de taal van *Bali* en *Bucol* (!!) Zou hij ook hebben kunnen bedoelen, dat deze boom in het Maleisch, gelijk ook te Makassar, alsmede op *Bali* en *Bucol* (misschien wel *Lombok*?) den naam draagt van *Vidara* (men leze *bidára*)?
- Bl. 125. *Lowara*, door Rumphius genoemd *Vidara agrestis*, volgens Miq. *Zizyphus sp.* Men vergel. Woord. op: *loewáranj*.
- Bl. 128. *Lowarra*, door Rumphius genoemd *Radix Deiparae Spuria*. Volgens Miq. *Jambosae sp.* Vergel. ook hier Woord. op *loewáranj*.
- Bl. 141. *Sónjyo*, Lat. *sangius*, Jav. *sambu* (?) Volgens Miq. eene *Dilleniae sp.*, hetzij de *Dillenia speciosa* L., of de *Dillenia serrata* L. NB. *sónjgó* beteekent in het Mak. *zweet*.
- Bl. 142. Boeboeken, Lat. *sangius* (?) Volgens Miq. evenzeer eene *Dilleniae sp.*, hetzij de *Dillenia speciosa* L., of de *Dillenia serrata* L. Men vergel. Woordenb. op *boéboé* N°. 2, *rijstworm*, *houtworm*. Het kan dus zeer wel zijn, dat er een soort van boom *boéboékanj*, of *wormhout* heet, zoo er slechts geen verwarring heeft plaats gevonden, dat men namelijk naar den naam van een boom gevraagd heeft, die toevallig juist *vermolmd* was, en dat de Inlander begrepen heeft, dat men weten wilde, wat *vermolmd* in

- het Makassaarsch beteekent, want *bóebóekañġ* is het gewone woord voor *vermolmd*. Men zie op *bóebóe* N°. 2.
- Bl. 179. *Damma*, Lat. *Dammara Celebica*. Volgens Miq. *Dammara* sp. *Dámá* Boeg. = het Mak. *dámará*. Men zie Woord.
- Bl. 181. *Sapiri*. Men vergel. Woordenboek op: *sapíri*.
- Bl. 183. *Pangi*, Lat. *Pangium*. Men vergel. het Woordenb. op: *pāñġi* en *kalówá*, bij Miquel I, Afd. N°. 2, bl. 109. *Pangium edule* Reinw.
- Bl. 190. *Tanjong*. Men vergel. Woordenb. op *tāñġjōñġ*.
- Bl. 196. *Cananga*. Men vergel. Woordenb. op: *kanáñġa*.
- Bl. 200. *Tsjampagga*. Men vergel. Woordenb. op *tġampáġa*. *Bonġa Eydja*. Men leze: *bóeñġa-édġa*, en vergel. Woord. op: *édġa*.
- Bl. 206. *Pattene*, *Lingoum rubrum*. Vergel. in het Woord. *paténe* op *téne*, en *tġampáġa*.
- Bl. 209. *Tsjampaga Babyan*, soort van *Lingoum rubrum* (?), volgens Miq. *Micheliae* sp.
- Bl. 213. *Punanga*. Men leze *poenáġa* en vergel. Woord.
- Bl. 219. *Baru*. Men leze *báróe* en vergel. Woord. op *báróe* N°. 2.
- Bl. 227. *Ama* (?), Lat. *Novella Nigra et Ebeniformis*. Volgens Miq. de *Cordia Sebestena* Linn.
- Bl. 231. *Rara*. Men leze *rárá* en vergel. Woordenb. op: *rárá* N°. 5. *Caju Madjannang*. Men vergel. in het Woord. *káyoe-máġjāññañġ* op: *ġjāññañġ*. Door Rumphius genoemd *Gelala litorea*, bij Miquel Deel I, bl. 207, *Erythrina Indica* Lam.
- Bl. 236. *Canne*. Men leze *káne*, en vergel. Woord. Door Rumphius genoemd: *Gelala Aquatica*. Bij Miq. I, bl. 208, *Erythrina fusca* Lour.
- Bl. 240. *Sambuta*. Men vergel. Woord. op: *sambóeta*. Door Rumphius genoemd: *Arbor Excaecans*. Door Miq. de *Excoecaria Agallocha*. Deze boom in het Makassaarsch *sambóeta* genoemd, dewijl het melkachtig sap van het hout, zeer nadeelig voor de oogen is. Verg. Woord. op *bóeta* N°. 1.
- Bl. 244. *Lambuto*. Men leze *Lambóeto* en vergel. Woord. Door Rumphius genoemd *Arbor lactaria*. Bij Miq. II, bl. 414, *Cerbera lactaria* Hamilt.
- Bl. 247. *Rita*. Men vergel. Woordenb. op: *ríta*. Door Rumphius genoemd *lignum Scholare*. Bij Miq. II, bl. 436, *Alstonia scholaris* R. Br.
- Bl. 253. *Djerenne* en *Djerne* (?) Door Rumphius genoemd: *Sanguis Draconis*, door Miq. *Calamus Draco* Willd.
- Bl. 261. *Caju Sañġa*. Men leze: *káyoe-sañġa*, en vergel. Woord. op: *sañġa* N°. 4. Door Rumphius genoemd: *Arbor vernicis*, door Miq. *Terminalia vernicis* Willd.
- Bl. 265. *Ipo*, Lat. *Arbor toxicaria*. Verg. Woord. op: *ípo*. Volgens Rumphius twee soorten van ipo-vergift. “De eerste van den wijfjesboom “komende, minder sterk, en in het Makassaarsch “bijgenaamd *Pacanre Sama Jang*.” NB. te lezen: *pakánre-samáġa*, lett.: *een gelofte laten eten*, d. i.: *een gelofte vervullen*; of: *pakánre-samayāñġ*, *vervulling eener gelofte*, doorgaans bestaande in het geven van een maaltijd. Deze soort zou aldus genoemd zijn, dewijl zij “slapper van krachten was, en men daarvan genezen “konde, als men zijn belofte maar hield.” De

- andere soort "zou van den mannetjesboom af-
 "komstig zijn, en door de Makassaren, als zijnde
 "veel gevaarlijker, bijgenoemd worden: *Lupo*
 "*Matta joe*, omdat de gekwetstedaarvan terstond
 "dood neêrviel." Welligtheeft men hier te lezen
lópó-mátáyoe. NB. *tálópó* beteekent: *in malkan-*
der zakken, vergel. Woordenb. op *lópó* N°. 3.
Táyoe beteekent: *verwelken*; en *táyoe-mátai*
 wordt ook wel gebezigd van iemand die *op*
sterven ligt. Vergelijk Woordenb. op *táyoe*. De
Arbor toxicaria mas Rumph. bij Miq. I, Afd.
 N°. 2, bl. 291, gen. *Antiaris toxicaria Lesch.*
 De *arbor toxicaria fem. Rumph.* bij Miq. ter
 aangehaalde plaatse, bl. 292, genoemd: *Antia-*
ris innoxia Bl.
-
- DEEL III.
- Bl. 20. *Nane*. Men leze *Nani*, en vergel. Woord.
 op: *náni*. Door Rumphius genoemd: *Metrosi-*
deros Macassarensis, volgens Miq. de *Mimusops*
Kauki Linn.
- Bl. 23. *Bajang*, Boeg. *ipi*. Vergel. Woordenboek
 op *báyanj* N°. 3. Door Rumphius genoemd:
Metrosideros Amboinensis, s. *Lignum ferreum vul-*
gare bij Miq. D. I, bl. 80, *Intsia amboinensis*,
Thouars.
- Bl. 29. *Cutundeng*. Verg. Woord. op: *katóndenj*.
 Door Rumphius genoemd *Cofassus*, bij Miq. II,
 bl. 863, de *Vitex Cofassus Rwdt.*
- Bl. 53. *Andjuri* (?) Men vergel. het Woord. op:
injdjarró. Door Rumphius genoemd: *Carbo-*
naria. Volgens Miq. *Pithecolobii spec?*
- Bl. 56. *Malacca* (?) Door Rumphius genoemd: *Lignum*
Corneum, door Miq. *Garcinia Cornea*
Linn.
- Bl. 73. *Tucyl* (?) Door Rumphius genoemd:
Lignum Equinum, volgens Miq. de *Spathodea*
Rheedii Wall.
- Bl. 83. *Cáju Cuning* en *Bancal Parampuan*. NB.
 beide Maleiseh, welligt te denken aan *káyoe-*
kóenji (men verg. Woord. op *kóenji*) en *bánj-*
kalá. Door Rumphius genoemd *Arbor noctis*,
Bancalus femina et latifolia. Volgens Miq. *Mo-*
rindae sp. (?), of *Zuccarinia macrophylla Bl. (?)*
- Bl. 88. *Caju Angin*. Men leze *káyoe-ánjĩnj*, en
 vergel. Woord. op *ánjĩnj*. Mal. *káyoe-Tjamára*.
 Volgens Rumphius in het Lat. te noemen *Ca-*
suarina. Men vergel. echter Hasskarl in zijne
 Aanteek. op N°. 857 *Tjamara laut* (*Cassuarina*
muricata Roxb.), en Miq. Deel I, bl. 872, volgg.
 op: *Casuarina Rumphii*, enz.
- Bl. 93. *Tambu*. Men vergel. Woord. op *támboe*
 en *bóeli* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Gra-*
natum litoreum, door Miq. *Xilocarpus grana-*
tum Willd.
- Bl. 96. *Lumu* en *Lano-lano* (?) Vergel. Woord. op
lóemoe N°. 4. Door Rumphius genoemd: *Atu-*
nus Litorea, volgens Miq. de *Heritiera litto-*
ralis L.
- Bl. 103. *Sala-sala*. Men leze: *sálá-sálá* en verg.
 Woord. op: *sálá* N°. 4. Door Rumphius gen. *Ma-*
ngium, bij Miq. I, bl. 588, *Bruguiera Rum-*
phii Bl.
- Bl. 109. *Bancko*. Men leze *bánjko*, en vergelijkte
 Woordenb. Door Rumphius gen.: *Mangium*
Candelarium. Volgens Miq. de *Rhizophora mu-*
cronata Lam.
- Bl. 113. *Pitada* en *Patada* (?) Door Rumphius

- genoemd *Mangium caseolare*. Volgens Miq. de *Sonneratia alba* L. et *Sonneratia rubra* DC.
- Bl. 116. *Pepe-pepe*. Verg. in Woord. *pépé-pépé* op *pépé* N°. 3. Door Rumphius genoemd: *Mangium Album*, bij Miq. II, bl. 912, *Avicennia officinalis* L.
- Bl. 118. *Untj Untj*. Men leze *óenti-óenti*, en vergel. Woordenb. op: *óenti*. Door Rumphius genoemd: *Mangium fruticans*.
- Bl. 120. *Sentigi*. Men verg. Woord. op: *santígi*. Door Rumphius genoemd *Mangium Ferreum*, volgens Miq. de *Aegiceras ferrea* DC.
- Bl. 131. *Caju Tananŷ* (?) Men zie Woord. op *tánaŷ* N°. 1. Door Rumphius genoemd *Varinga latifolia*, volgens Miq. *Ficus* sp.
- Bl. 137. *Darestera* (?) *Boŷga Jangan* (?) Het laatste welligt te sehrijven: *bóeŷga-dŷánŷgaŷ*. Door Rumphius genoemd: *Grossularia Domestica*, volgens Miq. *Ficus* sp.
- Bl. 140. *Maramia* (?) Welligt *Maráná*. Vergel. Woord. Door Rumphius genoemd: *Varinga parvifolia* of *mikrophyllus*, bij Miq. I, Afd. N°. 2, bl. 346, *Urostigma benjaminum* Miq.
- Bl. 143. *Bodi*. Men leze *bódi* en vergel. Woord. Door Rumphius genoemd: *Arbor conciliorum*, bij Miq. I, Afd. N°. 2, bl. 332, *Urostigma Rumphii*, Miq.
- Bl. 147. *Krókje* (?) Door Rumphius genoemd *Caprificus Amboinica*, volgens Miq. *ficus* sp.
- Bl. 153. *Tobo Tobo*. Verg. in het Woord. *tóbo-tóbo* N°. 3. Door Rumphius genoemd *Ficus septica*, door Miq. *Ficus septica* Rumph.
- Bl. 155. *Cammang* (?) Door Rumphius genoemd *Arbor glutinosa*, missehien wel de bij Miq. I, bl. 351 genoemde *Urostigma pilosum* Miq. (?)
- Bl. 157. *Bengcudu*. Men leze *biŷkóeroe* en verg. Woordenb.
- Bl. 159. *Baya* (?) Vergel. Woordenb. op *báyanŷ* N°. 3. Door Rumphius genoemd *Bancudus latifolia*, bij Miq. II, bl. 242, *Morindus citrifolia* L.
- Bl. 161. *Boa Sima*. Boeg. (?) Door Rumphius genoemd *Ganitrus*, volgens Miq. *Elaeocarpus angustifolius* Bl.
- Bl. 163. *Tay Gigi*. Men leze: *tái-gígi* en vergel. Woord. op *tái* N°. 2. Door Rumphius genoemd *Ganitrum oblongum*, volgens Miq. *Elaeocarpus oblongus* Smith.
- Bl. 168. *Calompon*. Verg. Woordenb. op *kalóem-paŷŷ*, gelijk men zeker zal moeten lezen.
- Bl. 178. *Kauwas*. Verg. Woordenb. op *kaóéwasá*. Door Rumphius genoemd: *Catti Marus*, door Miq. *Kleinhovia hospita* L.
- Bl. 179. *Talissey*. Men leze *talíse*, en vergelijkte Woord. Door Rumphius genoemd: *Butonica*, bij Miq. Deel I, bl. 485: *Barringtonia speciosa* Linn.
- Bl. 182. *Putsja*. Men leze *Póéŷjá* en verg. Woord. op: *póéŷjá* N°. 2. *Sièota* (?) Door Rumphius genoemd *Butonica terrestris alba*, bij Miq. I, bl. 487, *Barringtonia alba* Hassk.
- Bl. 204. *Bune Carbou*. Men leze: *bóene-tédoŷŷ*; en vergel. Woord. op: *bóene*. Door Rumphius genoemd *Bunius Saliva*, s. *Domestica*, door Miq. *Antidesma Bunius* L.
- Bl. 205. *Bunerea*. Men leze: *bóene-réya*, wilde soort van *bóene*. Vergel. Woordenb. op *bóene* en *réya*. Door Rumphius genoemd: *Bunius agrestis*, door Miq. *Antidesma* sp.
- Bl. 208. *Injarro*. Vergelijk Woord. op *inŷŷjárro*.

Anrore en *Inrore* zijn tot dusverre voor mij onbekende namen van den *in̄djárró*. Door Rumphius genoemd: *Folium Hircinum*, bij Miq. II, bl. 891, *Premna foetida*, Reinw.

DEEL IV.

- Bl. 1. *Bulo*. Vergel. Woord. op: *bóelo*.
- Bl. 4. *Boeloe Carissa*. Men leze: *bóelo-karísá* en vergel. Woord. op *bóelo* en *karísá*. Door Rumphius genoemd: *Arundarbor tenuis*, door Miq. *Bambusae* sp.
- Bl. 5. *Tallam*. Men leze: *bóelo-tállan̄g*, en vergel. Woord. op: *bóelo* en *tállan̄g* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Arundarbor Cratium*. Vergel. Miq. III, bl. 423 onder *Melocanna humilis* Rupr.
- Bl. 9. *Bulu Totoan*. Men leze: *bóelo-totówan̄g*, en vergel. Woord. op: *bóelo* en *tóto* N°. 2. Door Rumphius genoemd *Arundarbor vasaria*, bij Miq. III, bl. 417, *Bambusa vulgaris*, Wendl.
- Bl. 20. *Lantebu*. Men vergel. Woord. op: *lanté-boen̄g*. Door Rumphius genoemd: *Canna Palustris*. Vergel. Miq. III, bl. 518, op *Eulalia japonica*, Trin.
- Bl. 21. *Bod̄jo-bod̄jol*. Waarschijnlijk te lezen: *bó-d̄joló*, verg. Woord. Door Rumphius genoemd *Arundarbor farcta*, door Miq. *Androscepiæ* sp.
- Bl. 23. *Buron*. Men leze *bóeroen̄g*; en vergelijkte Woord. op: *bóeroen̄g* N°. 2. De naam van *Une bine* is mij tot dusverre onbekend.
- Bl. 25. *Bonga bissu*. Men leze: *bóen̄ga-bíssoe*, en verg. Woord. op *bíssoe*, *t̄japátoc*, en *sapátoc*.
- Bl. 34. *Capas*. Men leze: *kápasá*, en verg. Woord.

- Bl. 48. *Lanra*. Men vergel. Woord. op *lánra*.
- Bl. 57. *Sapa*. Men leze *sáppan̄g* en verg. Woord.
- Bl. 72. *Bongo-bongo* (?) Door Rumphius genoemd: *Gendarussa femina*, door Miq. *Gendarussa vulgaris* Nees.
- Bl. 98. *Kamandre*, Men leze: *kamánre*, en verg. Woordenboek.
- Bl. 103. Mak. *Talutu*. Boeg. *Maling maling* (?) Men vergel. Woord. op *talóttóe* N°. 2, en zie daarbij *máli-máli* op *máli* N°. 1.
- Bl. 132. *Langir*. Men leze *lángiri*, en vergelijkte Woord. Door Rumphius genoemd: *Cortex saponarius*, bij Miq. *Albizzia saponaria*, Bl.
- Bl. 136. *Cara mandijn* (?) Verg. Woordenb. op *kára* N°. 3, en *mávj̄j̄en̄g*. Door Rumphius genoemd: *Fragarius ruber*, naar de gedaante der vruchten met de aardbezieën overeenkomende; bij Miq. I, bl. 515, *Otanthera Moluccana* Bl. Men vergel. het Woord. op *garóeta*.
- Bl. 137. *Carmandijn* (?) Door Rumphius genoemd: *Fragarius niger*, door Miq. *Melastoma* sp. Vergelijk vooral het onmiddellijk voorafgaande *Cara mandijn*, hetgeen blijkbaar dezelfde benaming moet aanduiden.
- Bl. 144. *Denro* en *Panran̄g*. *Denro* is mij tot dus verre geheel onbekend. Het laatste zal wel moeten zijn: *pándang*. Vergelijk het Woordenboek. Door Rumphius genoemd: *Pandanus humilis*, bij Miq. III, bl. 160, *Pandanus humilis*, Rumph.

DEEL V.

- Bl. 7. *Gondu*, of *Gandu* (?) Boeg. *Bambalo*. Vergel. Woord. op *góendoe*. Door Rumphius ge-

- noemd *Faba marina*, bij Miq. Deel I, bl. 45, *Entada Pursaetha DC.*
- Bl. 12. *Culang besaar* (?) NB. *Besaar* geen Makassaarsch maar Maleisch. In het Makassaarsch zou het zijn: *lómo* (groot). Door Rumphius genoemd: *Funis Gnemoniformis*, door Miq. *Gnetum edule Bl.*
- Bl. 12. *Culau* (?) Door Rumphius gen.: *Gnemon funicularis*, door Miq. *Gnetum funiculare Brongn.*
- Bl. 14. *Ampellas*. Men leze: *ampállassá*, en verg.'t Woord., alsmede Hasskarl in Aant. op N°. 6, *Ampelas*, *Amplas* of *Hampelas* (*Ficus politoria Lam.*)
- Bl. 19. *Terre Djangan* (?) Rumphius teekent hierbij aan, dat "deze naam afkomstig zoude "zijn van *Djangan*, hetwelk een *purpervogel* zou "moeten beteekenen, met wiens roode kuif zij dit "hout zouden vergelijken." Doch voorcerst beteekent *đjǎngǎng* niets anders dan een *hoen*, tentweede zegt hij niet, wat dit *terre* dan zou moeten be duiden. Mij is slechts een *tárre-tárre* bekend als benaming voor een soort van *zeemeeuw*. — Ik gis alzoo, dat men hier niet *Terre Djangan*, maar: *rǎrǎng-đjǎngǎng*, letterlijk: *hanekam*, en van daar de *Celosia eristata L.* te lezen heeft. Vergel. *đjǎngǎng* N°. 1 en *rǎrǎng* N°. 1. Rumphius noemt het hier bedoelde hout in het Lat. *Laecca lignum*.
- Bl. 26. *Camuneng*. Men leze *kamóeneñg*, en verg. Woord. Volg. Miq. Deel I, Afd. N°. 2, bl. 523, de *Murraya Sumatrana Roxb.*, behoorende alzoo tot de *Aurantiaceae*.
- Bl. 53. *Balur*. Men leze *bálloeróe* en vergelijkte Woord. Door Rumphius genoemd *Flos manorae* (*melattiebloom*), bij Miq. Deel II, bl. 542, *Jasminum Sambac Ait.*
- Bl. 61. *Caju Puli*. Men leze: *káyoe-póeli*, en vergelijkte Woord. op: *póeli* N°. 1, en *mala-ljóewi*.
- Bl. 72. *Udani*. Vergel. Woord. op *oedáni*. Door Rumphius genoemd *quis qualis*, bij Miquel I, bl. 610, *quis qualis Indica L.*
- Bl. 87. *Birindjene*. Men verg. in het Woord. *bí-rinŷ-đjéné* op *bírinŷ*. Door Rumphius genoemd: *Jasminum litoreum*, of: *Pharmaceum litoreum*, bij Miq. II, bl. 868, *Clerodendron inerme*, *Gaertner*.
- Bl. 90. *Bogare*. Boeg. *Tambu Nuno* (?) Door Rumphius genoemd: *Frutex globulorum*, bij Miq., Deel I, bl. 144, *Guilandina Bondue L.*
- Bl. 99. *Bouean* (?) Welligt te lezen: *raóekang*, het gewone woord voor *bindrotting*. Verg. Woord. op *rǎóe* N°. 3. Door Rumphius genoemd *Palmijuncus*, door Miq. *Calamus sp.*
- Bl. 116. *Jerenne* (?) Men vergel. het Mal. *đjarnǎng*, *drakenbloed*. Door Rumphius genoemd: *Palmijuncus Draeo*, bij Miq. III, bl. 95, *Dae-monorops Draeo*, *Mart.*
- Bl. 128. *Untinŷ*. Men leze *óenti* en vergelijkte 't Woordenboek.
- Bl. 149. *Lampuin*. Men leze *lampóeyǎng* en vergel. Woord.
- Bl. 157. *Lega* en *Lea*. Men leze: *laŷya*, en verg. Woord. Door Rumphius genoemd *Zingiber*, door Miq. *Zingiber officinale L.* Men vergelijkte Hassk. in Aant. op N°. 220 enz.
- Bl. 165. *Cuning* en *Cunjet*. Men leze *kóvŷjí*; en vergel. Woord. Vergel. ook Hasskarl in Aant. op N°. 648 en 657.
- Bl. 170. *Tommon* (?) Vergelijkte Woordenboek op: *támmoe* en *támmoe-kónjtŷji*. Door Rum-

- phius genoemd *Zerumbet*, door Miq. *Amomum Zerumbet L.*
- Bl. 195. *Batar*. Vergel. Woord. op *bátará* N°. 2. Door Rumphius genoemd *Sorghum* en *Melica*, bij Miq. III, bl. 503, *Sorghum saccharatum*, *Pers.*
- Bl. 197. *Bala-balam*. Men leze: *bále-bálang*, *kraalvisch*, en vergel. Woord. op *bále* N°. 2.
- Bl. 199. *Pare*. Men vergel. Woordenb. op *pâre* N°. 2 en *âse*. — *Beras*. Men leze *bérásá*; en vergel. 't Woordenb. — *cadoc*. Men leze *kádó*; en vergel. Woord. op *kádó* N°. 1, en *kânre*.
- Bl. 20. *Bera Pulu*. Men leze: *bérasá-póénóé*; en verg. Woord. op: *póénóé*.
- Bl. 202. *Botton* en *Batton*. Men leze: *báttañg*; en vergel. Woord. op *báttañg* N°. 3. Door Rumphius genoemd: *Panicum Indicum*. Men kan er slechts van zeggen: *Panicum sp.*
- Bl. 205. *Langa*. Men vergel. Woord. op *lánnga*.
- Bl. 214. *Rame* en *Rami* (?) In het Mal. is mij wel bekend *râmi*, *vlas*. Men vergel. ook Hasskarl in Aant. op N°. 472, *Kapieriet* (*Boehmeria sanguinea Hsskl.*), *Rameh*, of *Ramai*; bij Miq. I, Afd. N°. 2, bl. 254, *Boehmeria nivea Gaudich.*
- Bl. 215. *Kasoemba*, door Rumphius genoemd: *Cassomba Rumph*, bij Miq. II, bl. 106, *Carthamus tinctorius*.
- Bl. 228. *Pangran*. Men leze *pândañg*; en vergelijkelijke Woord.
- Bl. 239. *Trong*. Men leze: *bódoñg-bódoñg*; en vergel. Woordenb. op: *bódoñg*.
- Bl. 243. *Cutsjubong*. Men leze: *katjôéboñg*; en vergel. Woord.
- Bl. 249. *Lada*. Verg. Woord. op: *láda*.
- Bl. 279. *Kering-kering* (?) Is dit ook Maleisch? Ten minste Rumphius geeft voor het Maleisch hetzelfde op, in het Lat. bezigt hij de benaming van: *Crotalaria*. Vergel. ook Hasskarl in Aanteeken. op N°. 429, *Kakatjangan* (*Crotalaria sp.*)
- Bl. 297. *Linrapa* (?) Door Rumphius genoemd: *Sonchus Amboinicus*, bij Miq. II, bl. 101, *Emilia sonchifolia DC.*
- Bl. 315. *Kelady* en *Alady*. Zeker bedoeld *aládi*, doch dit is geen Makassaarsch, maar Boegin. Het Makassaarsch zoude zijn: *pátlǽjô*. Vergel. *pátlǽjô* N°. 2.
- Bl. 330. *Nonno* en *Dondo* (?) *Lami*. Men verg. Woord. op: *lâme*. Door Rumphius genoemd: *Tacca montana*, door Miq. *Tacca pinnatifida Forst.*
- Bl. 337. *Leko*. Men verg. Woord. op: *lékó* N°. 3. Men zie ook Hasskarl in Aant. op N°. 806, *Sirie*, of *Seureu boddas* (*Chavica Betle Miq.*)
- Bl. 341. *Rapo lecko*. Men leze: *râppó-lékó*; en vergel. Woordenboek op *râppo* N°. 2, en *lékó* N°. 3. Door Rumphius genoemd: *Siriboa*, d. i.: *vruchtdragende siri*. Tegenwoordig bekend onder den naam van *Chavica siriboa Miq.*
- Bl. 345. *Calambau*. Men vergel. Woord. op: *kálambáoé*, en *gânjǽjēñg*.
- Bl. 347. *Lami*. Men leze *lâme*; en verg. Woord.
- Bl. 360. *Abubo* (?) Door Rumphius genoemd: *ubium quinquefolium*, door Miq. *Dioscorea sp.*
- Bl. 362. *Seappa* (?) Is het ook soms *sikápa*? Vergel. Woordenb. Door Rumphius genoemd: *Ubium Sylvestre*, door Miq.: *Dioscorea sp.*
- Bl. 377. *Bindatoë*, of *Bindatoin*. Men leze: *Bindatôēñg*; en vergel. Woordenboek. Door Rumphius

- phius genoemd: *Phaseolus Babicus*, bij Miq. I, bl. 174, *Cajanus Indicus Spr.*
- Bl. 395. *Conrol*. Men leze: *kóenroelóe*; en vergel. *kóenroelóe* N°. 1.
- Bl. 397. *Labo*. Men leze *láoe*; en vergel. Woord. op: *láoe* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Cucurbita-lagenaria*, bij Miq. I, bl. 669, *Lagenaria vulgaris Seringe*.
- Bl. 398. *Lawo Frangi*. Men leze: *láoe Paránnggi*; en vergel. *láoe* N°. 2, en *Paránnggi*. Door Rumphius genoemd: *Cucurbita vulgaris Indica*, door Miq.: *Cucurbita lagenaria L.*
- Bl. 409. *Tambar*. Men leze: *támbará*; en vergelijkte Wordenb., waar het echter slechts voorkomt in de beteekenis van *tegengift*, niet als benaming voor een gewas. Door Rumphius in het Lat. genoemd: *Petola Sylvestris*, in het Mal.: *Petola Utan*, alsmede *Panáwar*, dat insgelijks *tegengift* beteekent. Volgens Miq. is het de *Cucurbita sylvestris L.*
- Bl. 415. *Canre-ular*. Men leze: *kánre-óélará*, d. i. *slangekost*; v. d. benaming voor een soort van plant, wier vrucht de slangen gaarne eten, door Rumphius genoemd: *Popyya*, door Miq.: *Cucurbita sp.*
- Bl. 419. *Tanidri* (?) Deze benaming is mij onbekend, doch welligt heeft men hier het als Maleisch opgegeven *kánngkoŋg* te lezen. Vergel. Woord. Door Rumphius genoemd *olus vagum*, bij Miq. Deel II, bl. 601, *Ipomoea reptans Poir.*
- Bl. 429. *Ampas-ampas* (?) Door Rumphius genoemd: *Convolvulus laevis Indicus major*, bij Miq. II, bl. 605, *Ipomoea peltata Chois*, en een andere soort: *Ipomoea Rumphii*, Miq.
- Bl. 431. *Ampas-ampas* (?) Door Rumphius genoemd: *Convolvulus laevis minor*, bij Miq. II, bl. 613, *Ipomoea cynosa Blume*.
- Bl. 433. *Laleri*. Men leze: *leléri*; en verg. Wordenb. op: *léteré*.
- Bl. 435. *Geno-geno* (?) Welligt te lezen: *géno-géno*; verg. Woord. op: *géno*. Door Rumphius genoemd: *Convolvulus riparius*, door Miq.: *Convolvulus sp.*
- Bl. 449. *Canrular* (?) Door Rumphius genoemd: Lat. *Vitis alba Indica*, Mal. *Paspasan*. Volgens Miq. *Cissus sp.*
- Bl. 452. *More More* (?) Welligt te lezen *móeri-móeri*. Verg. Woord. op: *móeri* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Labrusca Molucca*, volgens Miq.: *vitis sp.*
- Bl. 457. *Katsji* (?) Door Rumphius genoemd: Mal. *Daun Assam*, in het Lat. *Empetrum acetosum*. Volgens Miquel: *Begonia tuberosa W.* Vergel. Woord. op *kátłji*.
- Bl. 482. *Matta Matta* (?) Door Rumphius genoemd: Lat. *olus sanguinis*, bij Miq. I, bl. 799, *Cardiopteris Moluccana Bl.* Vergel. Wordenboek op: *máta* N°. 1.

DEEL VI.

- Bl. 3. *Ruku*. Men vergel. Wordenb. op: *róékóe* N°. 1, en: *róékoé* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Cyperus*, bij Miq. III, bl. 274, *Cyperus rotundus L.*
- Bl. 7. *Ruku teker*, en alleen: *Teker*. Men vergel. Woord. op: *tékeré*. Door Rumphius genoemd: *Cyperus dulcis*, bij Miquel III, bl. 302, *Eleocharis tuberosa Schult.*
- Bl. 14. *Rucu*. Men vergel. Wordenb.: op *róékóe*

- N°. 1. Door Rumphius genoemd: Mal. *rompot cuda*, Lat. *Gramen equinum*, volgens Miquel: *Schoenantus sp.*
- Bl. 24. *Leco bulu bulu*. Men leze: *lékó-bóelo-bóelo*; en vergel. Woordenb. op: *lékó* N°. 3 en *bóelo*. Door Rumphius genoemd: *Arundinella Minor*, volgens Miq.: *Commelina sp.*
- Bl. 35. *Langa langa* (?) Vergel. Woord. op *lānga*. Door Rumphius genoemd: Mal. *Sajor babi*, Lat. *Olus scrofarum*, bij Miq. Deel II, bl. 11, *Vernonia cinerea Less.*
- Bl. 51. *Anruda*. Verg. Woordenb. op: *anróeda*. Door Rumphius genoemd: *Folium Tinctorum*, bij Miq. II, bl. 846: *Peristrophe tinctoria Nees.*
- Bl. 52. *Bungo bungo* (?) Door Rumphius genoemd: Lat. *Bungum*, bij Miq. II, bl. 826, *Rostellularia diffusa Nees.*
- Bl. 56. *Sómboñg* (?) Door Rumphius genoemd: *Conyza odorata*, bij Miq. II, bl. 55, *Conyza balsamifera L.*
- Bl. 72. *Kalau kebu* (?) Door Rumphius genoemd: Mal. *Pacu mera*, Lat. *Lonchitis volubilis*, volgens Miq. *Filix sp.*
- Bl. 79. *Barang barang*. Vergel. Woord. op: *báranñ* N°. 3. Door Rumphius gen.: *Polypodium Indicum majus*. Volg. Miquel: *Polypodium sp.*
- Bl. 120. *Bantiala* (?) Door Rumphius genoemd: Lat. *Nidus germinans*, Mal. *Ruma sumot*, d. i.: *mierennest*. Bij Miq. II, bl. 310, *Myrmecodia tuberosa Jack.*
- Bl. 139. *Cattimbau*. Men leze: *katímbañg*; en vergel. Woord. op: *katímbañg* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Globba uviformis*, door Miquel: *Globba sp.*
Lādja lobbe. Men vergelijkte Woordenb. op: *lādja* N°. 2 en op: *lobbe*, alsmede op: *lobá* N°. 1. Door Rumphius genoemd: *Lancquas globba*, als in vorm zoowel met *globba*, als met *lancquas* (men zie: *lanñjkóewasá* = *lādja*) overeenkomende.
- Bl. 141. *Catimbang*. Men vergel. Woordenb. op *katímbañg* N°. 2. Door Rumphius genoemd: *Globba Silvestris major*, s. *Galanga mas*, door Miq.: *Globba sp.*
- Bl. 146. *Tsjeme tsjeme*. Men leze *ťjéme-ťjéme*; en vergel. Woord. op: *ťjéme*.
- Bl. 156. Mal. en Mak. *Daun bacoñg* (?) NB. *daun* in alle gevallen slechts Mal. voor het Makass. *lékó* N°. 3, *blad*. Of er nu in het Mak. al dan niet een *bákoñg* besta, durf ik niet beslissen. Door Rumphius genoemd: *Radix toxicaria*, volgens Miq.: *Crinum Asiaticum L.*
- Bl. 163. *Galli galli*. Men leze: *kállli-kállli*, en vergel. Woord. op *kállli* N°. 5.
- Bl. 169. *Tonjo*. Men leze *tónjđjōñg*; en vergelijkte Woordenb. Door Rumphius genoemd *Nymphaea Indica major*. Volgens Miq. *Nelumbium speciosum L.*
- Bl. 173. *Talipu*. Men verg. Woord. op *talípóe*.
- Bl. 176. Mal. en Mak. *sajor codock*, en *sajor bintor*, Lat. *olus ranarum* (?) Rumph. beweert, dat de twee eerste uitdrukkingen ook Makass. zouden zijn, en even als de Latijnsche in 't Hollandsch *kikvorschen-groente* zouden beteekenen. Edoch vooreerst is *sajor* enkel Mal., = het Mak. *gāñgañg*, *groente*, verg. Woord. Voorts is *kódokh* ook slechts Mal., = het Makassaarsche *tīñgkoró*, *kikvorsch*, vergel. Woord. Wat eindelijk *bintor* betreft; dit is mij noch in het Mal., noch in het Makass. bekend, welligt verknoei-

- jing van het Makass. *tĩngkoró*. Miquel noemt deze plant: *Pistia stratiotes* L.
- Bl. 178. *Balla-balla* en *Tsjappo tsjappo*, Lat. *Olus palustre*. Waarschijnlijk te lezen: *bálanġ-bálanġ*, als veel in de kralen gevonden wordende, vergel. Woord. op *bálanġ* N°. 1; en: *tġápoñġ-tġápoñġ*, vergel. Woord. op: *tġápoñġ*. Men vergel. echter ook op: *tġápo* N°. 1. Miq. noemt deze plant: *Pontederia vaginalis* Will.
- Bl. 181. *Donġi-donġi* (?) Door Rumphius gen.: Mal. *sajor carang* en *Agar-agar carang*, Lat. *Alga Coralloides*, volgens Miq. *Fucus*, sp.
- Bl. 191. *Bama* (?) Door Rumphius genoemd: Lat. *Acorus marinus*, bij Miq. III, bl. 237, *Enhalus Koenigii*, Rich.
- Bl. 210. *Calappa laut*. Vergel. in het Wordenb. *kalápa laóe* op: *kalápa*. Door Rumphius genoemd: *Cocos de Maldiva*, bij Miq. Deel III, bl. 48, *Ladoicea Sechellarum Labill*, dus gen. naar *Sechelles*, eene groep kleine eilanden benoorden Mauritius, die van tijd tot tijd onder water staan, met dat gevolg, dat deze noten door den stroom worden meêgevoerd.
- Pausengi*. Verg. in het Woord.: *páwo-dġánġki* op: *páwo* N°. 1, en: *dġánġki*.
- Bl. 217. *Denanġ taypa*, de weérġa van een manga. Verg. Woord. op: *dénanġ*, en: *taípa*.

DEEL VII.

- Bl. 9. *Babesaran*, *Bobesaran*, en *Caju Besaar*, (Lat. *Morus Indica*). Dat deze woorden niet enkel Mal. maar ook Makass. zouden zijn, is geheel onjuist. Bij Miq. I, Afd. N°. 2, bl. 279, *Morus Indica* L.
- Bl. 51. “*Babalu Boegis*, d. i.: koopmanschap, die “de Boegische volkeren te Makassar op de markt “te koop brengen.” Men leze: *pabáloé-Boégisí*; en vergel. bij *pabáloé* (lett.: het verkoopen) het Woord. op: *báloé* N°. 3. Door Rumphius in Lat. genoemd: *Stoechas Celebica* en *Pilosa*, volgens Miq. *Leucas* sp.
- Takkan Parran*. Men leze: *tákkanġ-páranġ*; en vergel. het Woord. op: *tákkanġ*, en: *páranġ* N°. 1. Volgens Rumphius is de *Stoechas Celebica* bij de Makassaren ook onder dezen naam bekend, “dewijl men haar als *stijve stokjes* onder het “lage gras vindt staan.”

LIJST VAN MAKASSAARSCH E PLANTEN- EN BOOMENNAMEN,

VOORKOMENDE IN HET

MAKASSAARSCH WOORDENBOEK.

//

// // \ (kânḡkoṅg).	// \ \ \ (kôndo N°. 2). Kôndo-kôndo.
// // \ \ // // \ (kîkiri-kâkará).	// \ \ \ \ (kadâlîle).
// \ \ \ \ (kapoelâga).	// \ \ \ \ (kadâwo).
// \ \ \ \ (kâpasá); kâpa-kâpasá.	// \ \ \ \ (kânaṅg N°. 3).
\ // \ \ \ (kêbó). Râppo-râppo-kêbó, = <i>kalá-wasá</i> ; bôēṅga-kêbó.	// \ \ \ \ (kâne).
// \ \ \ \ (kôbí N°. 2).	// \ \ \ \ (kanâre).
// \ \ \ \ (kâmmoe). Kâyoe-kâmmoe.	// \ \ \ \ (kanâwa).
// \ \ \ \ (koéma). Koéma-koéma.	// \ \ \ \ \ \ \ \ (kâtjaṅg-gôreṅg).
// \ \ \ \ \ (kamôeniṅg).	// \ \ \ \ \ \ \ \ (katjôeboṅg).
// \ \ \ \ \ \ (kamânjñjaṅg).	// \ \ \ \ \ \ \ \ (katjôenda).
// \ \ \ \ \ \ \ (kamânre).	// \ \ \ \ \ \ \ \ (koetjâi).
// \ \ \ \ \ \ \ \ (kamâlo).	// \ \ \ \ \ \ \ \ \ (koēñji).
// \ \ \ \ \ \ \ \ \ (kítí N°. 2). Kítí-kítí.	// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (kâyoe). Kâyoe-poēti; kâyoe-Djâwa; kâ-yoe-poēli.
// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (katânḡka).	// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (kâra N°. 3). Kâra-kâra; kâra-kâra-rômaṅg.
// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (katâpaṅg).	// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (kâroṅg).
// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (katoempîrisi).	// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (kîra). Kîra-kîra.
// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (katîmbaṅg).	\ // \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (kêri); kêri-tânroé; kêri-bayâwo.
// \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ \ (katoēmará).	// \ (karêta N°. 2), Sal. = <i>bótoró</i> .
// \ (katôndeṅg).	// \ (karoentigi).
// \ (kontoeroeṅg).	// \ (kareyâṅgo).
// \ (kânde). Kânde-kânde-oēlará.	

// ㄨ ㄨ (karôenroeng).

// ㄨ ㄨ (kôenroelôe N°. 1).

// ㄨ ㄨ (kîrasá),

// ㄨ ㄨ (karâeng). Gângaŋg-karâeng.

// ㄨ ㄨ (kâlli N°. 5). Kâlli-kâlli.

ㄨ // ㄨ (kêloŋg N°. 2).

// ㄨ ㄨ (kôloe N°. 1).

(kôloe N°. 2). Kôloe-kôloe, Sal., = *bôyó-Pampôena*.

// ㄨ // (kalîŋgkaŋg). Djamboe-kalîŋgkaŋg.

// ㄨ // (kalîki), Boeg. en Bonth., = *tânjanj-tânjanj-nikânre*.

// ㄨ // (kalôekoe).

// ㄨ ㄨ (kalâpa). Kalâpa-lâoc.

// ㄨ ㄨ (kalôempaŋg N°. 1), = *bôenjoró*.

// ㄨ ㄨ (kalâmbá).

// ㄨ ㄨ (kalambâoc), Boeg. = *gânjdjenj-kônjkonj*.

// ㄨ ㄨ (kalîntaŋg), = *kêloró*.

// ㄨ ㄨ (koelîraŋg), Sal. = *baînanj*.

ㄨ // ㄨ ㄨ (kêloró), = *kalîntaŋg*.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kalêleŋg); kalêleŋg-djéné, of: lômpo; kalêleŋg-tjádi; kalêleŋg-tâmbará; kalêleŋg-mâli-mâli.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kalôwá).

// ㄨ ㄨ ㄨ (kaloewânŋkeré).

// ㄨ ㄨ ㄨ (kalâwasá).

// ㄨ ㄨ ㄨ (koewalá).

// ㄨ ㄨ (kasôemba).

// ㄨ ㄨ ㄨ (kasatôeri). Bôenŋa-kasatôeri.

// ㄨ ㄨ (kâoc N°. 2). Kâoc-kâoc.

// ㄨ ㄨ ㄨ (kaôewasá).

ㄨ

ㄨ ㄨ (gângaŋg). Gângaŋg-bôsi; gângaŋg-kilá;

gângaŋg-kâla-kâla; gângaŋg-pîpîsí; gângaŋg-karâeng, = *gônra*; gângaŋg-bâoc-balânda, = *tjamâni-balânda*, vergel. *tjamâni*.

ㄨ ㄨ ㄨ (gâppoeroc).

ㄨ ㄨ ㄨ (gambâre).

ㄨ ㄨ ㄨ (gâmberé).

ㄨ ㄨ ㄨ (gamâsi N°. 2).

ㄨ ㄨ (gôendoc).

ㄨ ㄨ ㄨ (gânda-pôera).

ㄨ ㄨ (gâdja). Lîla-gâdja.

ㄨ ㄨ ㄨ (gânjdjenŋ); gânjdjenŋ-kônjkonj.

ㄨ ㄨ (gâroc N°. 1).

ㄨ ㄨ ㄨ (gênra).

ㄨ ㄨ ㄨ (gônra).

ㄨ ㄨ ㄨ (garôeta). Garôeta-têdoŋg.

ㄨ ㄨ ㄨ (gâllo). Gâllo-gâllo.

ㄨ ㄨ ㄨ (gêlaŋg). Gêlaŋg-tâna.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (goelimpâpa).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (gôeloembâe).

ㄨ

ㄨ ㄨ (pâkoc N°. 2). Pâkoc-balâwo.

ㄨ ㄨ // (pênŋka).

ㄨ // ㄨ ㄨ ㄨ (poekiyânjdjenŋ).

ㄨ ㄨ ㄨ (pagâga).

ㄨ ㄨ (pânŋi). Pôkó-pânŋi.

ㄨ ㄨ (pâppá N°. 4).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôppó N°. 5). Kâyoc-pôppó.

ㄨ ㄨ ㄨ (pôppoeroc N°. 2).

ㄨ ㄨ ㄨ (papâssaŋg).

ㄨ ㄨ ㄨ (pîpîsí N°. 1).

ㄨ ㄨ (pâttoeŋg N°. 2). Bôelo-pâttoeŋg.

ㄨ ㄨ ㄨ (patatoelaŋg).

- ㄨ ㄏ ㄨ ㄨ (patôla N°. 2); patôla-oêlará; patôla-rômañg-rômañg.
 ㄨ ㄨ (pândañg); pândañg-râppo, of: pândañg-nikânre; pândañg-boênnga, of: pôédá; pândañg-Djâwa, of: pândañg-katîntîng; pândañg-djâí, of: pândañg-sábe; pândañg-râmpe, of: bâóe; pândañg-padállé; pândañg-simbôleñg.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pôédé); pôédé-kônñgkoñg.
 ㄨ ㄨ ㄨ (padâda).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (padállé). Pândañg-padállé.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pânne). Pânne-Djâwa.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâno N°. 2). Pâno-pâno.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pôênóe). Âse-pôênóe.
 ㄨ ㄨ ㄨ (poenâga).
 ㄨ ㄨ ㄨ (pânasá).
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâtîjó N°. 2).
 ㄨ ㄨ ㄨ (pîtjo). Pîtjo-pîtjo.
 ㄨ ㄨ (pôêtjá N°. 2).
 ㄨ ㄨ (pôêtjóe N°. 2).
 ㄨ ㄨ ㄨ (pôêtjé).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôyo). Pôyo-pôyo.
 ㄨ ㄨ (pârrîng). Boêlo-pârrîng.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâre N°. 2). Pâre-pôênóe.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pîriñg). Sîssí-pîriñg. Vergel. *sîssí* N°. 2.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pôéroé N°. 2). Lêmo-pôéroé.
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parâñggi). Boênnga-boênnga-Parâñggi.
 ㄨ ㄨ ㄨ (poenrânnga).
 ㄨ ㄨ ㄨ (parâpa N°. 2), (parâppá N°. 3).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (parêmpasá).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poerôtoe).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (paratôegalá). Djâmboc-paratôegalá.
 ㄨ ㄨ ㄨ (parâda). Râppo-parâda; âse-parâda.
 ㄨ ㄨ ㄨ (parîya); parîya-lâboe; parîya-rômañg-rômañg; parîya-tâloëng.
- ㄨ ㄨ (pâla N°. 2).
 ㄨ ㄨ (pôeli N°. 1). Kâyoe-pôeli.
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (palîyasá N°. 1).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (poelasâri).
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâwo N°. 1), Boeg., Bonth., Sal. = *taípa*; pâwo-pâwo; pâwo-djâñgki.
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pôweñg).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (powâgañg).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pâwo-djâñgki).
 ㄨ ㄨ ㄨ (pasôewí).
 ㄨ ㄨ (pâí). Kâyoe-pâí, = *bidâra-pâí*.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâe N°. 2). Pâe-pâe.
 ㄨ ㄨ ㄨ (pâo), Sal. en Bonth., = *taípa*.
-
- ㄨ
- ㄨ ㄨ ㄨ (bâkká N°. 2). Âse-bâkká.
 ㄨ ㄨ ㄨ (bâkóe N°. 2). Bâkóe-bâkóe, = *kâyoe-Sóemba*.
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bânñgko).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bâkará N°. 1).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bânñgkará). Bânñgka-bânñgkará).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bîñgkôeroe).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bânñgkalá N°. 2).
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bagôré).
 ㄨ ㄨ (bânnga).
 ㄨ ㄨ (boênnga). Boênnga-êdja; boênnga-bâroé; boênnga-boênnga,
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (boênngoró), = *kalóempañg* N°. 1.
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (bampêsóe).
 ㄨ ㄨ (bâtta N°. 6). Bâtta-bâtta.
 ㄨ ㄨ (bâttañg N°. 3).
 (bâttañg N°. 4). Bâttañg-bâttañg.
 ㄨ ㄨ (bântañg N°. 2); bântañg-binânnga.
 ㄨ ㄨ (bâtoe N°. 1). Boênnga-bâtoe.

- ㄨㄣˊ (bôtoeṅg N°. 3).
 (bôtoeṅg N°. 4). Lâme-Bôtoeṅg.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bênte N°. 3). Bênte-bênte.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bintatôēṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bantiyâṅgoró).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâtará N°. 2), Sal. = *birâlle*; bâtará-tôđjeṅg.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bôtoró N°. 1).
 ㄨㄣˊ (bândá). Âse-bândá.
 ㄨㄣˊ (bândiṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâdó N°. 1), Bonth. en Sal. = *birâlle*.
 (bâdó N°. 2).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bôđi).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bôdoṅg). Bôdoṅg-bôdoṅg.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bidâra); bidâra-pâi.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bânne N°. 2), Sal. = *bâtang* N°. 3.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (boêne); boêne-têdoṅg; boêne-mariṭja;
 lâwi-lâwi boêne.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (banôwa). Boêlo-banôwa.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bôtjé).
 ㄨㄣˊ (bâđjâ N°. 2).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bôđjoló N°. 2).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bânjoró).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâyaṅg N°. 3).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bôyó); bôyó-soelâpá, of: têne; bôyó-lâba; bôyó-pampôena; bôyó-karâppôe; bôyó-bilôkka; bôyó-bôyó balâwo.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâraṅg N°. 3). Bâraṅg-bâraṅg.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâroé N°. 2). Boēṅga-bâroé; bâroé-lâoé;
 bâroé-gâllaṅg.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bîra).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (biriṅg). Biriṅg-đjéné.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bîroe).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (boéroēṅg N°. 2).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bêre N°. 3). Bêre-bêre.
- ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bênroṅg). Bênroṅg-bênroṅg.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (baroeṅgâṅga).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (binrâpá).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (baramôenteṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (barâná N°. 1).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (birâlle).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâroesóe N°. 1).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (birâēṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊ (bîla N°. 2); bîla-Balânda.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (boêlo); boêlo-pârrîṅg; boêlo-pâttoēṅg
 boêlo-totôwaṅg, of: katintiṅg; boêlo-banôwa;
 boêlo-karîsá; boêlo-dêya-dêya; boêlo-gâđiṅg;
 boêlo-tâllaṅg, of: pôppó; kâyoe-boêlo; boêlo-boêlo.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bilôkka). Verg. *bôyó*.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (balamoetâgi).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (ballâtoēṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bilâlaṅg); bilâlaṅg-bâssi; bilâlaṅg-bayâwo.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (boewâgaṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bowâgaṅg).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (boewâđja). Sîssi-boewâđja; lîla-boewâđja.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâssará N°. 2).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (bâē N°. 2), Sal. = *âse*.
 (bâē N°. 3), = *binḡkôeroe*.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (baînaṅg); baînaṅg-rômaṅg; baînaṅg-soelâpá; baînaṅg-Sîyaṅg.
- ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (mâṅgkó). Mâṅgkó-mâṅgkó.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (mâṅggisí).
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (mâte). — Ta-mâte.
 ㄨㄣˊㄨㄣˊㄨㄣˊ (mândi). Âse-mândi.

- √ ㄣ ㄣ ㄣ (mandike).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (manin̄djo).
 √ ㄣ ㄣ (mâtjaṅg). Lila-mâtjaṅg.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (mêtjé).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (mádjânaṅg). Kâyoe-mádjânaṅg,
 verg. *đjânaṅg*. NB. heet te Bantâeṅg: *pókó-
 rárá*, verg. *rárá* N°. 5.
 √ ㄣ ㄣ (mâya N°. 2). Boēṅga-mâya-mâya.
 √ ㄣ ㄣ (moēri N°. 2). Moēri-moēri.
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (marakoēyoe).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (marapâwo).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (maratōṅkēṅg).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (maradêdé), vergelijk *tjâkará*
 N°. 1.
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (marâná).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (maritja); lâda-maritja; maratja-kî-
 doṅg, = *pamóckoosóe*.
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (maralike).
 √ ㄣ ㄣ (mâli N°. 1). Mâli-mâli.
 (mâli N°. 2). Kalêleṅg mâli-mâli.
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (malatjôewi).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (malilí).
 √ ㄣ ㄣ (mâwa).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (mâwará). Boēṅga đjêné-mâwará.
 √ ㄣ ㄣ ㄣ (mawâi).
 √ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (masôwe).

 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tâṅkoelóe).
 ㄣ ㄣ ㄣ (tĩṅgi). Tĩṅgi-môn̄jtjōṅg.
 ㄣ ㄣ ㄣ (toēgalá). Đjâmboc-paratoēgalá.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tagalakiyoēṅg).
 ㄣ ㄣ (tâṅgaṅg). Tâṅgaṅg-tâṅgaṅg; tâṅgaṅg-tâ-
 ṅgaṅg-nikânre; tâṅgaṅg-tâṅgaṅg-đjârrá; tâ-

ṅgaṅg-tâṅgaṅg-đjârrá-kamoēmóe, en tâ-
 ṅgaṅg-tâṅgaṅg-đjârrá-kêbó; tâṅgaṅg-tâṅgaṅg
 kállí.

- ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tâṅgeré).
 ㄣ ㄣ (tâboe); tâboe-gâđlĩṅg; tâboe-tâboe; tâboe-
 sâla.
 ㄣ ㄣ (tâmboe).
 ㄣ ㄣ ㄣ (tĩmbo N°. 1). Tĩmbo-tĩmbo-pâđja.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tôbo N°. 3). Tôbo-tôbo.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tambâko); tambâko-Kadiri; tambâko-
 Saṅgalêya.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tabalýaṅg).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tibôwaṅg); tibôwaṅg-lômpo, of:
 kôpé; tibôwaṅg-tjâdi; tibôwaṅg-tjîkó.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tammoekôn̄jtji).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tammoepâwo).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (ta-mâte).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (támôeri).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tammoelâwa).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tantâlisí).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tĩndo). Tĩndo-tĩndo.
 ㄣ ㄣ ㄣ (tâna N°. 2). Kâyoe-tâna.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (têne). Patêne.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tân̄đjōṅg).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tôn̄đjōṅg), = *talípóe*.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tâyo). Tâyo-tâyo.
 ㄣ ㄣ ㄣ (târoēṅg).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (taroēṅgâđja).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tirotâsí).
 ㄣ ㄣ ㄣ (tâlá N°. 1).
 ㄣ ㄣ ㄣ (tâllaṅg). Boēṅga-tâllaṅg.
 ㄣ ㄣ ㄣ (toēli N°. 2).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (tôlōṅg N°. 2).
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (talloēṅgaṅg), = *talóema*.
 ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ ㄣ (talípóe), = *tôn̄jâjōṅg*.

^ ㄨ ㄨ (talôema).

^ ㄨ ㄨ ㄨ (talise), = *katápañg*.

^ ㄨ ㄨ ㄨ (tolâsi); tolâsi-đjâtiñg.

^ ㄨ ㄨ (toêwa N°. 5).

^ ㄨ ㄨ ㄨ (tâwará N°. 2). Tâwará-tâna, = *tjâkará-bébe*, of: *tjâkará-kítí-kítí*, men zie: *tjâkará* N°. 1.

^ ㄨ ㄨ ㄨ (tasábe). Boênnga-tasábe.

^ ㄨ ㄨ (tâêng).

^ ㄨ ㄨ ㄨ (taípa); taípa-bânjá, taípa-bânjá-pâpañg, taípa-kalônngkoñg, taípa-kâtíji, taípa-dâmmá, taípa-manísañg, taípa-tañggoèni, taípa-dâêng, taípa-manrônronng, taípa-tânngañg-tânngañg, taípa-lasoèna, taípa-koèkkoelóe, taípa-mâlisí, taípa-batjâñg, of: *mâtjâñg*, taípa-paléyo, taípa-âná-ôrañg, taípa-Đjâwa, taípa-dôdoró, taípa-râwo-râwo, taípa-salêyañg, taípa-đjôeroe-mâta, taípa-kânre-đjâwa, taípa-Tânriñg-mâta, taípa-tôđjêñg, taípa-kátalá, taípa-balíra, taípa-dâré, taípa-sârre, taípa-boèkoe-têlañg, taípa-boènreñg-báttañg, taípa-đjâroeng, taípa-bagôré, taípa-rôwe-rôwe, taípa-đjîwa, taípa-kalôempañg, taípa-kôpé, taípa-masâle, taípa-balânda, taípa-bálló-állíñg, taípa-kamoèm-móe, taípa-bâtoe, taípa-sâkkoelóe, taípa-léléñg, taípa-bayâwo, taípa-boèto-gallârtañg, taípa-boelâêng, taípa-đjâmbo-đjâmbo, of: *đjômbe-đjômbe*.

^ ㄨ ㄨ ㄨ (taôwa).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dôké). Sirikâya-dôké.

ㄨ ㄨ ㄨ (dâmará). Dâma-dâmará.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dâma-dâmará).

ㄨ ㄨ (dâdí). Dâdí-dâdí.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (dêdesé). Boênnga-dêdesé.

ㄨ ㄨ ㄨ (dêya N°. 2). Boêlo-dêya-dêya.

ㄨ ㄨ ㄨ (doeriyañg).

ㄨ ㄨ ㄨ (doèlôe). Doèlôe-doèlôe.

ㄨ ㄨ ㄨ (dalîma).

^ ㄨ ㄨ ㄨ (nagasâri).

ㄨ ㄨ (nîpa).

^ ㄨ ㄨ (nâná N°. 5).

^ ㄨ ㄨ (nâní).

^ ㄨ ㄨ ㄨ (nanirí), = *kânngkoñg*.

^ ㄨ ㄨ ㄨ (nanoênroeng). Ta-mánanoênroeng.

^ ㄨ ㄨ ㄨ (nâre).

^ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (narawasâtoe).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjângke).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjîkoñg).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâkará N°. 1). *Tjâkará-kítí-kítí*, = *tâwará-tâna*, verg. *tâwará* N°. 2.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâkkoeróe).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâpo N°. 1).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjâpoñg). Tjâpoñg-tjâpoñg.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjêmpe). Tjêmpe-tjêmpe.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjappôeko).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjampâga); tjampâga-tânroé, en tjampâga-bayâwo.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjampáda).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjampalagîyañg).

ㄨ ㄨ ㄨ (tjâmba); tjâmba-Đjâwa; tjâmba-tjâmba.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjabîya).

〇 ㄨ ㄨ (sapâtoe). Boên̄ga-sapâtoe, = *boên̄ga-tjapâtoe*, = *boên̄ga-bíssoe*.
 〇 ㄨ ㄨ (sapîri).
 〇 ㄨ ㄨ (soêm̄ba). Pôkó-soêm̄ba, = *pôkó-bákóe-bákóe*.
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sâmboeñg-bîse).
 〇 ㄨ ㄨ (samboêta).
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (sâmbarâmêntoe).
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (simbôleñg). Pândañg-simbôleñg.
 〇 ㄨ (sântañg). Boên̄ga-sântañg.
 〇 ㄨ ㄨ (santîgi).
 〇 ㄨ ㄨ (sâttoeloe).
 〇 ㄨ ㄨ (sanîgi).
 〇 ㄨ ㄨ (sinâoe).
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (siyântañg). Boên̄ga-siyântañg, boên̄ga-siyântañg-kêbó, boên̄ga-siyântañg-édja.
 〇 ㄨ ㄨ (sârre N°. 2).
 〇 ㄨ (sîri N°. 2).
 〇 ㄨ (soêrañg).
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sirikâya); sirikâya-dôké, of: siri-kâya-soêsoe, sirikâya-Balânda.
 〇 ㄨ ㄨ ㄨ (sinrôlo).
 〇 ㄨ (sâlâ N°. 2).
 (sâlâ N°. 4). Sâlâ-sâlâ.
 〇 ㄨ (soéli N°. 3), Sal. = *pâtijó* N°. 2.
 〇 ㄨ ㄨ (soelâsi), Mal. = *tolâsi*.
 〇 ㄨ (sîssî N°. 2). Sîssî-pîriñg, of: sîssî-pânne; sîssî-boewâdjja; sîssî-ôsañg.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (an̄gkâeñg).

ㄨ ㄨ ㄨ (îpo).

ㄨ ㄨ ㄨ (ôpa N°. 2).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ampállassá).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (êmboñg N°. 2).

ㄨ ㄨ ㄨ (amâra).

ㄨ ㄨ ㄨ (ôenti); ôenti-boelêrañg, ôenti-tjômó,
 ôenti-mánôeroeñg, ôenti-bainañg, ôenti-boêlo,
 ôenti-kâppalá, ôenti-sarîboe, ôenti-bâtoe, ôenti-
 kamôemmóe, ôenti-tânroé, ôenti-barâñgeñg,
 ôenti-Mândará, ôenti-boelâeñg, ôenti-têne,
 ôenti-Balânda; ôenti-Djâwa, of: ôenti-ôenti.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (anjđjôrro), Sal. = *kalóekoe*.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (injđjárro).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (injđjilîri).

ㄨ ㄨ ㄨ (ârró N°. 2). Ârró-ârró.

ㄨ ㄨ (înróe).

ㄨ ㄨ ㄨ (anrôeda). Anrôeda-boêssóe.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (inrállé), Toer. en Bonth. = *kasóemba*.

ㄨ ㄨ ㄨ (ôerisî).

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ôrasá). Ôra-ôrasá.

ㄨ ㄨ ㄨ (âlará); âla-âlará.

ㄨ ㄨ ㄨ (awârrañg).

ㄨ ㄨ ㄨ (âse); âse-bâkká, âse-lôm̄po. Âse-kô-
 wasá: âse-léleñg, âse-raoêkañg, âse-lâpañg,
 âse-mândi, âse-êdjja, âse-bândá-đjâmalá, âse-
 bândá-Segêri, âse-léleñg-êdjja, âse-âse-tâba, âse-
 La-pandaêri, âse-Djâwa, âse-môeko, âse-parâda.
 Âse, of: pâre, pœnóe: âse-kêbó, âse-bayâwo,
 âse-palâe, âse-tjâmba, âse-bômboñg, âse-ka-
 lêñgkeré.

ㄨ ㄨ ㄨ (êsoé N°. 1). Êsoé-êsoé.

ㄨ ㄨ ㄨ (ôsañg). Sîssî-ôsañg.

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (âoe-bîne).

ㄨ ㄨ ㄨ (ôehi), Sal. = het Mal. *óbie*, = het Mak.
lâme.

ㄨ ㄨ ㄨ (hîsoe). Hîsoe-hîsoc, Sal. = *pagága*.

VERKLARING.

DER

BIJ HET MAKASSAARSCH WOORDENBOEK

BEHOORENDE PLATEN.

PLAAT 1, 2, 3 en 4.

Deze platen stellen voor een Makassaarsch vorstelijk huis met slavenverblijf.

Wanneer men een gebouw wil daarstellen, plaatst men dit gewoonlijk midden op een erf, dat door eene *omheining* (*kállí*) is omgeven. Aan den ingang van zulk een erf vindt men, wanneer het van voorname inlanders is, eene soort van poort met afdak, genaamd *táboe-tabóéwañg*. De grond wordt slechts een weinig geëffend, en al zeer spoedig begint men gaten (*kalíboñg*) te graven van 80 duim à 1 el diepte, om daarin al de *palen* of *stijlen* (*bênteñg* N°. 3) te stellen. [Men zie Pl. 1 (1 en 6)]. Vier dezer palen of stijlen zijn hier benodigd voor de zoogenaamde *entrée* of wachtplaats (*palâdañg*) [men zie Pl. 1, N°. 2]; 42 stuks voor de vorstelijke woning [Pl. 1, N°. 3], namelijk 6 over de breedte en 7 over de lengte van het gebouw, waardoor over de lengte gevormd worden 6 vakken, welke den naam dragen van *padaséranj*, en 16 stijlen voor het slavenhuis [Pl. 1, N°. 4], 4 in de breedte en 4 over de lengte; de ingang of wachtplaats is onmiddellijk aan de vorstelijke woning grenzende, terwijl het

slavenhuis op eenigen afstand van het genoemde gebouw is gelegen, pl. m. 4 el. De communicatie wordt verkregen door een bruggetje van bamboe, (*tête* N°. 1) [Pl. 1 (5)], gewoonlijk voorzien van eene leuning, bestaande in een traliewerk van bamboe (*wállá-soédjji*). De beschrevene stijlen zijn aehkant behakt, en zwaar 40 bij 40 duim, op eenen afstand uit elkander van ongeveer 2.75 el midden op midden, zoodat de geheele breedte van de vorstelijke woning ongeveer 14 el bij eene lengte van 17 el bedraagt. De korte stijlen (*bênteñg-bôdo* (men zie *bénteñj* N°. 3) gaan op tot onder de kap, zijn dus onderscheiden van lengte; de buitenste stijlen langs de zijwanden over de lengte van het gebouw worden gewoonlijk genoemd *bénteñj-pakáí*; men zie: *bénteñj* N°. 3, en *káí*. De middelste paal van elke rij (*bênteñg-mánârroesóe*) [Pl. 1, 3, en 4 (6.)] gaat ter voller hoogte op, en is van boven uitgekeept, ten einde daarin de nok (*simoëñgañg*) te ontvangen. NB. Wanneer er gesproken wordt van den middelsten paal van het huis, dan rekent men niet mede de *sóurouj* of *djámbañg*, daar dit gedeelte als het ware

een aanhechtsel is, van voren tot achter aan het huis doorlopende, hier alleen aan de linkerzijde, doch bij vorsten van den eersten rang soms ook aan de rechterzijde, beslaande in de breedte de ruimte, besloten tussehen twee rijen palen in de lengte. Wanneer dit aanhechtsel niet gelijkvloers is met het overige van het huis, maar zoo als bij inlanders van minder rang doorgaans het geval is, iets lager, heet het *ḍjám̃bañg*, en dient tot koken en tot sekreet, hetgeen anders, daar waar men een *sónronḡ* heeft, in het achter de vorstelijke woning geplaatste slavenhuis pleegt te geschieden. Is deze *ḍjám̃bañg* even lang als het overige van het huis, zoo heet zij *ḍjám̃bañg-sampáppá*; is zij niet zoo lang als het overige van het huis, dan heet zij *ḍjám̃bañg-áténta*. Wanneer de resterende palen of stijlen in de breedte van het huis een even getal uitmaken, heeft men natuurlijk 2 middelste palen (*bêntenḡ-tânḡga*).

Op gemiddeld 3 el uit den beganen grond, zijn in de genoemde stijlen door en door gaten gehakt, door welke doorgaande leggers (*patódó*, lett. e) [Pl. 3 (7)] gaan; deze loopen echter niet altijd door, soms worden zij tussehen de palen afgezaagd, en heeten alsdan *tónroló*. Zij zijn circa zwaar 15 bij 30 duim. Opsluiting van pennen of gaten heeft geen plaats; zij worden los in de gaten der stijlen gelegd. Over deze *legger's* (*patódó*) komen in de lengte van het huis aan weêrszijden van ieder paal of stijl *dwardsleggers* (*palânḡga-lômpo*, men zie op: *lânḡga*) [Pl. 3 (8)], zwaar 15 bij 25 duim, met touwen aan de voornoemde leggers (*patódó*) vastgemaakt. Vervolgens komen hierop in de rigting der *patódó's*, dus over de breedte van het huis, de zoogenaamde *vloerbalkjes* (*palânḡga-*

tjádi) [Pl. 3 (9)], zwaar 15 bij 15 duim, op eenen afstand van circa 70 duim midden op midden, terwijl nog somtijds bovendien over deze *vloerbalkjes* wederom in de rigting der *dwardsleggers*, of *palânḡga-lômpo's*, eenige bamboezen worden aangebragt, genaamd *pañḡépé*, ten einde deze vloerbalkjes, zoo als de naam *pañḡépé* [men zie op *épé* N°. 1] ook aanduidt, op de *palânḡga-lômpo's*, of *dwardsleggers*, vast te drukken. De bindrotting, welke tot dat einde om de *pañḡépé's* en de *palânḡga-lômpo's* heen gewonden wordt, heet *pasikó-pañḡépé*. Wanneer deze *vloerbalkjes*, of *palânḡga-tjádi's*, niet doorloopen, maar alleen van den eenen stijl tot den anderen worden aangebragt, dan heeten zij *tóeda*, of *tindañg-bábi*. De vloer (*dâseré*) [Pl. 3 (10)], bestaande uit gespleten bamboezen, wordt op de beschrevene vloerbalkjes gelegd, ten einde aan de, tussehen de balkjes nog geplaatste, bamboe-stokken (*pañḡândará*) [Pl. 3 (11)] door middel van bindrotting (*pañḡḍjâlîñḡ*) te kunnen worden bevestigd. Boven, tot formering van den *zolder* (*pamâkkañḡ*), liggen de leggers mede over de breedte door in de stijlen gehakte gaten, en heeten *padónḡkó* [Pl. 3 (12)], terwijl hierover, in de rigting van de *palânḡga-lômpo's*, balken [Pl. 3 (13)] liggen, genaamd *dódosó*, waarboven wederom de vloer op de beschrevene wijze is bevestigd. Ofschoon wij vroeger gezegd hebben, dat alle stijlen van het gebouw gheel opliepen, moet nog vermeld worden, hetgeen ook uit de tekening [Pl. 3] duidelijk te begrijpen zal zijn, dat één der palen (14) op de hoogte van circa 50 duim uit de bamboezen vloer plat is afgezaagd. Deze wordt met den naam van *bêntenḡ-pólónḡ*, of *bêntenḡ-palálanḡ*, bestempeld, en als offerpaal gebruikt. Men

zie Woord. op: *béntēng* N°. 3 en *lālanḡ* N°. 1. De buitenwanden van het huis [Pl. 1, 2 en 3 (15)] bestaan uit groote vierkante vakken, waarvan de oplopende stijlen (*kôlo-kôlo*) en de drempels (boven- en onderdrempel) (*batôranḡ*), alle zwaar 15 bij 40 duim zijn. Deze vakken zijn zoodanig afgedeeld, dat er juist zulk een *kôlo-kôlo* boven elken paal komt. Tussehen de houten verbindingen wordt gevlochten bamboe (*paṅḡanaṅ*) door middel van stijltjes van hout of van heele bamboe bevestigd. Zijn deze stijltjes oplopende, en de *paṅḡanaṅ*'s, of *gevlochten bamboezen*, liggende, dan heeten zij *kôlo-kôlo amēntenḡ*. Zijn de stijltjes daarentegen liggende, en de *paṅḡanaṅ*'s oplopende, dan heeten zij *kôlo-kôlo tápampaṅ*. Zijn de stijltjes niet van hout of van heele bamboe, maar van gespleten bamboe, dan heeten zij *rīya-rīya*. In het midden van elk vak wordt op eene hoogte (de zoogenaamde lambrisering hoogte) van 75 duim voor den voorgevel, en p. m.: 1.10 el voor de zijgevels uit de bamboezen vloer gemeten, eene raamopening (*tontōṅgaṅ*) uitgespaard voor den voorgevel, hoog 75 duim en breed 80 duim, en voor de zijgevels hoog 40 en breed 50 duim, bestaande uit een houten raam, waarvan de zoogenaamde boven en onderdrempel [Pl. 4 (16)] (*ânronḡ-tontōṅgaṅ*) 15 duim, en de staande raamstijlen [Pl. 4 (17)] (*kôlo-kôlo*) 10 duim breed zijn. In de ramen van den voorgevel, waarvan er één op de teekening is afgebeeld, deelt, omdat die ramen hooger en breeder zijn dan in de zijgevels, een gespleten doorgaande bamboe (*âná-tontōṅgaṅ*) [Pl. 4 (18)] bij wijze van raamroede de ramen in twee gelijke deelen. Naarmate de ramen breeder zijn, brengt men hierin 2, 3 etc. van

zulke raamroeden aan. Dikwijls wordt voor deze ramen van buiten een luik aangebragt van bamboe, of ook wel van *boēṅkenḡ* of *pinanḡschaal*, dat alsdan van boven aan den wand wordt vastgebonden, en van onderen door een stuk bamboe kan worden opengezet. Zulk een luik heet *timbákkaṅ*, of ook wel *ḏjarámá*. De bamboe, waarmede het wordt opgezet, heet *patómpá*.

Soms heeft men ook een venster, dat tot aan de vloer doorloopt, en bij gelegenheid van overlijden dienen kan tot deur, ten einde het lijk daar door uit het huis te dragen, welke opening alsdan genaamd wordt *tontōṅgaṅ-sála*.

De deur, of hoofdingang, van de vorstelijke woning (*pakéboé*) [Pl. 2 (19)] heeft eene bepaalde plaats. Men deelt namelijk de breedte van het gebouw, zijnde hier 14 el, in 9 gelijke deelen; dan moet het negende punt dus op eenen afstand van 1.55^5 el uit de eene, en 8×1.55^5 , of 12.44 el, uit de andere zijde gemeten, het midden der eigenlijke deur zijn. Deze deur (*pakéboé*), hoog 2.70 el, breed 1.20 el, is somtijds geheel van hout; alsdan worden aan weêrszijden houten stijlen [Pl. 2 (20)] (*kôlo-kôlo*), zwaar 30 bij 15 duim, aangebragt, waaraan zij wordt afgehangen. Bereikt zij niet de volle hoogte, dan wordt van boven nog tot verbinding van de stijlen (*kôlo-kôlo*) een bovendrempel, *kálanḡ*, of *tóeda*, of ook wel *tīndaṅ-báli* genaamd, aangebragt. Somtijds wordt deze deur ook geheel van bamboe gemaakt, zooals Pl. 4, lett. *d* verduidelijkt. In dat geval heeft men een bamboezen raam, waarvan de oplopende bamboezen [Pl. 4 (21)] *kôlo-kôlo*, en de liggende [Pl. 4 (22)] *batôranḡ* heeten, waartussehen zich staand gevlochten bamboe-werk (*paṅḡanaṅ*)

bevindt, met liggende stijltjes, hetzij van hout of heele bamboe (kôlo-kôlo tápâmpaṅg), hetzij van gespleten bamboe (rîya-rîya). De deuren draaijen altijd naar binnen open, en worden aldaar door middel van een dwarsbout (kâlaṅg N°. 1) gesloten.

Omtrent de plaatsing van de deur in de later te vermelden *sîmbaṅg-tâṅga*, valt alleenlijk op te merken, dat die, volgens Inlandsch vooroordeel, nimmer vlak tegenover de voordeur mag komen.

Het inwendige van dit huis bestaat uit de *kâle-bállá* en de *sônronṅ*. De *sônronṅ* is het reeds beschrevene gedeelte, besloten tussehen twee rijen palen ter regter- of ter linkerzijde.

Het resterende heet de *kâle-bállá*. Het wordt door een op gelijke wijze als de buitenwanden geformeerd bamboezen beshot (*sîmbaṅg-tâṅga*) in twee hoofddeelen verdeeld, waarvan het voorste dient tot ontvang-zaal, circa 14 ellen lang, bij eene breedte van 8.30 el. Het andere tot huiselijk gebruik, wordt in meer of minder aantal vertrekken, al naar gelang van de behoefte, afgedeeld. In de genoemde ontvangzaal, waarin de reeds beschrevene offerpaal (*bênteṅg-pôloṅg*, men zie Pl. 3 (14), zieh bevindt, brengt men op eene hoogte van 80 duim uit de bamboezen vloer, in de rigting der onderste leggers (*patôdó*), door middel van gaten in de stijlen dwarsleggertjes aan (*bâte-bâte*) [Pl. 3 (23)], ter lengte van ongeveer 2 el, zwaar 15 bij 20 duim, evenzoo verbonden met opgaande stijlen [Pl. 3 (24.)] (*tâoe-tâoe*, of: *bênteṅg-bênteṅg*), zwaar 15 bij 30 duim, welke laatste van boven aan de verlengde *padôṅgkó's* worden bevestigd. Dient dit uitgebouwde gedeelte, zoo als hier op de tekening is verduidelijkt, op zij in de zaal tot zitbank; dan heet het *kandawári*. Wordt het

eechter achter aan het huis gevonden, in welk geval de verlengde *padôṅgkó's* door insgelijks in de stijlen aangebragte *boven-bâte-bâte's* vervangen worden; dan heet dit *tála-tála*. Door over deze verlengde *padôṅgkó's* een plank of vlechtwerk te leggen, verkrijgt men onder de kap eene bergplaats, genaamd *lândará*. Behalve de vermelde *padôṅgkó* heeft men ook nog een *padôṅgkó-kéke*, of: *zoogenaamde kapbalk* [Pl. 3 (25)]. Ter formering van het dak, verbindt men van boven aan de reeds genoemde doorlopende stijlen [Pl. 1, 3 en 4 (6.)] (*bênteṅg-mánârroesóe*), waarin de nok (*simôe-ṅgaṅg*) [Pl. 3 en 4], zwaar 15 bij 30 duim, komt te liggen, door middel van een pen de houten spanten (*kasad̄jântaṅg* [Pl. 3 en 4 (27)], zwaar 15 bij 25 duim, namelijk één aan vóór- en achterzijde van elken stijl [Pl. 3 en 4 (6.)], terwijl deze spanten van onderen tegen de andere stijlen [Pl. 3 (1)] en op de zijwanden [Pl. 3 (15.)] rusten. Aan gemelde spanten, of: *kasad̄jântaṅg's*, worden over de lengte van het gebouw met touwen vastgemaakt de *gordingen* (*lilikaṅg*) [Pl. 4 (28)], zwaar 10 bij 25 duim, 3 aan iedere zijde van het dak, dus gezamentlijk 6 stuks; over deze *gordingen* (*lilikaṅg*) komen in de rigting der spanten (*kasad̄jântaṅg*) de latten (*kâso*) [Pl. 4 (29)], vervaardigd van hout, komende van den saguweerboom, zoogenaamde saguweerlatten, waaraan het dekriet wordt vastgehecht; deze latten liggen op eenen afstand van ongeveer 60 duim midden op midden, en worden van boven vorkgewijze door elkander gewerkt, in welke vorken over de lengte van het huis, een doorgaande bamboesstok (*paṅgêpé*), [Pl. 4 (30)], wordt bevestigd, en waartegen de bovenste lagen riet (*panrâṅgká*), [Pl. 4 (31.)] worden verbonden. Deze lagen riet

worden vervaardigd uit doorgaande bamboezen (pañgândará) [Pl. 4 (32)], waarom het toegevoegen blad van den *nîpa*-boom [Pl. 4 (33.)] wordt heen geregen. NB. te Bantâëñg wordt hiervoor gebezigd het blad van den *tâlâ*-boom, in Toeratêya *rêya*, eene soort van riet. Verder worden de lagen riet aan beide zijden van het dak op twee plaatsen verbonden aan eene doorgaande, op de *gording*, of *lilîkañg* liggende, lat (pabâñgkawâñgâñg) door middel van bindrotting of jonge bamboe (patarâtá) ook wel *boéroëñg* N°. 2 bevestigd. Wanneer de bovenste lagen zijn aangebragt, wordt die verbinding afgedekt door een halfcirkelvormig uitgeholde bamboe (pamôëñgâñg) [Pl 1, en 4 (34.)], die wordt vastgehouden door kamsgewijze door elkander gewerkte gespletene bamboezen (d̄jâñgka-d̄jâñgka) [Pl 1, en 4 (35)]. Boven deze bamboezen wordt over de lengte van het huis nog eene doorgaande bamboe (pamâllí; men zie: *bâllí* N°. 9) [Pl 1, (36)] aangebragt. Ten einde verder die doorgaande bamboe (pamâllí) tegen de kammen (d̄jâñgka-d̄jâñgka) te drukken, worden nog aangebragt, namelijk om de derde, dergelijke vorksgewijze door elkander gewerkte, doch van boven vierkante gespletene bamboezen (*râkka-râkka*; men zie: *râkka* N°. 3) [Pl 1 (37)]; terwijl, tot verbinding van dit geheele bovengedeelte des daks met elkander, door de *râkka-râkka*'s en door het riet dwarspennen (patôdó) [Pl. 4 (38)] door en door zijn gestoken. Ter formering van de onderseheidene rietlagen van voor- en achtergevel (*sâmboëñg-lâyañg*), gebruikt men van bamboe aan elkander gebondene en naar den vorm of het beloop van het dak bewerkte ramen Pl. 4 (e, f en g). Het onderste hout van het onderste raam [Pl. 4 (39.)] heet *ká-*

lañg N°. 1 of *sâgañg*, of *saléwañg* N°. 1; de overige houten (40) heeten *pañgépé*. Deze ramen worden alsdan tegen de stijlen Pl. 3 en de bovenleggers aangebragt en vastgehecht. Bij een vorstelijk huis heeft men, zoo als op de teekening, 3 soms ook 5 of 7 zulke ramen. Aan de staande bamboesstijltjes dezer ramen wordt het dekriet vastgemaakt.

Tot versiering van den voorgevel van de vorstelijke woning, worden twee balken of latten (*tâppi* N°. 3) [Pl 2 (41)], naar het beloop van het dak, aangebragt, van onderen met een ornament en van boven in den vorm van een koehoorn bewerkt (*simbôleñg*), dienende tot maskering van nok (*simôëñgâñg*) en gordingen (*lilîkañg*). Voorts wordt door rietlagen [Pl 2 (42)] in diezelfde rigting van de *tâppi*'s het beschreven riet nog eens overdekt. Dit riet is bovendien nog verbonden aan staande [Pl 2 (43)] en liggende [Pl 2 (44.)] bamboezen.

Onder de eigenlijke woonverdieping is rondom de palen, van buiten, een staand gevlochten' bamboezen omheining (*kâllí-lâmbará*), op Pl. 1, 2 en 3 duidelijk zichtbaar, aangebragt, hetgeen alleen dan plaats heeft, wanneer men de ruimte, genaamd *sîriñg*, gebruikt tot stalling van beesten. Zij is hier circa hoog 2.75 el, en van een' ingang breed 2.60 el voorzien.

Wat het slavenhuis [Pl. 1 en 2 N°. 4] en de reeds genoemde *palâdañg* [Pl. 1 en 2 (N°. 2.)] betreft; deze zijn beide nagenoeg op dezelfde wijze zamengesteld. Men merke slechts de navolgende kleine uitzonderingen op: om namelijk ten eerste de *palâdañg*, of het *voorgebouw*, even zoo te kunnen afdekken, als de vorstelijke woning en het slavenhuis, heeft men hier geen' doorgaanden stijl in het

midden, waarop de nok (simôênḡaṅḡ), in de van boven gemaakte inkeping, kan rusten. Daarom wordt, even als bij alle andere gebouwen, die over de breedte uit een even getal palen bestaan [altijd de paal, benoodigd tot de *sônronḡ*, niet mede gerekend], een middenstijl [Pl 2 (45.)] aangebracht. NB. Bij een huis van een even getal palen in de breedte, gaan de twee middelste tot aan de bovenlegger (padôṅḡkó) op; vervolgens worden hier wederom twee stijlen, genaamd *paṅjámboeṅḡ*, aangelascht, die dan weder even als de beschrevene *bêntenḡ*'s tot onder de kap opgaan. De toegang tot het *voorgebouw*tje, of *paládaṅḡ*, geschiedt door middel van een van bamboe gevlochten trap (*sapâna*), die uit twee houten (*ânronḡ*), ongeveer zwaar 15 bij 15 duim, ter lengte van pl. m. 8,75 el bestaat, waartussehen gevlochten bamboe wordt gestoken en bevestigd [Pl 1 (46)]. Onder aan den voet van dezen trap plaatst men, ter voorkoming van uitglijden, een' zwaren steen, een stuk hout, of iets dergelijks (*baṅḡkêna sapanâya*) [Pl 1 (47)]. Dikwijls heeft men aan de kanten eene leuning (*tjótjôraṅḡ*), bestaande uit een eenvoudigen bamboesstok. In den gevel van het slavenhuis [Pl 2 N°. 4.] vindt men, even als bij de vorstelijke woning, de volgens de helling van het dak en kruiselings over elkander gewerkte balken (*tâppi*), echter op veel eenvoudiger wijze geconstrueerd, zoo als de teekening Pl 2 genoeg verduidelijkt. In dezen gevel bevinden zich twee ingangen, waarvan de eene door middel van het Pl 1 (5) beschrevene bruggetje van bamboe, met de vorstelijke woning eorrespondeert, en de andere enkel tot gebruik der slaven en slavinnen dient. Vóór laatstgenoemde deur vindt men eene

soort van trap die geheel en al van de *sapâna* verschilt, en eenvoudig bekend staat onder den naam van *tôéká* of *trap* [Pl 1 (48)], bestaande uit 4 houten stijlen (*ânronḡ-tôéká*), zwaar 10 bij 10 duim, hoog 3,30 el, verbonden door bamboesstokken, waarop de van gespletene bamboe vervaardigde treden (*âná-tôéká*, of: *pâlantoéká*) zijn vastgemaakt. Voor beiden, zoowel de *paládaṅḡ* als het slavenhuis, geschiedt de bekapping en afdekking met riet op dezelfde wijze, als hiervoren bij het vorstelijk huis naauwkeurig is beschreven.

 PLAAT 5.

Fig. 1. *lolisaṅḡ* (toestel dienende tot het verbrijzelen van de pitten der *kâpasá*, of *katoen*). Men zie Woordenb. op: *lólisi*.

Fig. 2. *bissoró* (toestel, dienende tot zuivering der katoen). Men zie Woordenb.

a. *bâtaṅḡ*, men zie: *bâtaṅḡ* N°. 1.

b. *bântaṅḡ*, men zie: *bântaṅḡ* N°. 1.

c. *pakóbikaṅḡ*, men zie op: *kóbi*.

Fig. 3. *salâraṅḡ*. Men zie: *bissoró*.

Fig. 4. *papépé-kâpasá* (twee werktuigen van rotting, dienende om de katoen in malkander te kloppen). Men zie op: *pépé* N°. 1.

Fig. 5. *lawêyaṅḡ* (haspel, waarmede het gesponnen garen van het spinnewiel afgewonden wordt. Men zie op: *lawe*.

Fig. 6. *tîṅḡkeré* (spinnewiel). Men zie Woord.

a. *bêntenḡ-bêntenḡ*, lett. a, verg. *bêntenḡ* N°. 3. NB. 2 groote en 3 kleine.

b. *lêkó-tîṅḡkeré*, verg. *lêkó* N°. 3.

e. *âná-tîṅḡkeré*.

d. bântaṅg-tâṅga, vergel. bântaṅg N°. 1.

e. bântaṅg-dêko, verg. *bântaṅg* N°. 1, en *dêko* N°. 2.

f. tagâllaṅg, lett. a, verg. *tâgalá*.

NB. Deze *tagâllaṅg* (handvatsel) is bevestigd aan de spil tusschen de twee groote *bêntenṅ-bêntenṅ's*, welke den naam draagt van *lêmbará* lett. *b*, verg. op: *lêmbará*.

Fig. 7. rôyeṅg (soort van garenwinder). Men zie Woord.

Fig. 8. boelêṅgaṅg, of: lawêyaṅg-boelêleṅg (insgelijks soort van garenwinder). Men zie op: *boelêleṅg*, en *lâwe*.

PLAAT 6.

Fig. 1. paḍjêko (ploeg). Men zie op: *ḍjêko*.

a. paḍjêko, verg. *ḍjêko*.

b. sîkoe, verg. Woord.

c. gîgi, verg. Woord.

d. batâkaṅg, verg. Woord.

e. konrâli, verg. Woord.

Fig. 2. ayôka (juk voor buffels of andere trekbeesten). Verg. Woord.

a. sâmbaṅg, verg. Woord.

b. sambîla, verg. *sambîla* N°. 2.

c. konrâli, vergel. boven Fig. 1, lett. *e*, en Woord. op: *konrâli*.

Fig. 3. salâga (egge). Men zie Woord.

Fig. 4. îsarâ, of *rol*, bestaande hoofdzakelijk in een zwaar stuk hout, dat, na het eggen, door middel van buffels over het land wordt heenge-trokken, ten einde den grond nog meer te effenen.

Fig. 5. sâṅgko (soort van handschoffel), verg. Woord.

Fig. 6. pakêke, soort van schop, vergelijk op *kêke* N°. 3.

Fig. 7. lembâraṅg, of: *juk*. Verg. op: *lêmbará*.

a. lembâraṅg-dôēṅg.

b. lembâraṅg-sambalôge.

Fig. 8. bîṅgkoeṅg (werktuig, waarmede men den grond omhakt). Verg. Woord.

Fig. 9^a. âssoeṅg-lâboe, of: *langwerpig rijstblok*, verg. *âssoeṅg*. NB. Dit rijstblok heeft één groote opening (mâta N°. 1) tot scheiding der *lêssoró*, of: *paddie-aar*, van den halm (vergel. *lêssoró*), en twee kleine openingen (mâta N°. 1) tot het stampen der *lêssoró*.

Fig. 9^b. âloe (rijststamper), verg. *âloe* N°. 2.

Fig. 10. âssoeṅg si-mâta, of: bôdo, of: bôdoṅg (rijstblok met één opening, of: kort rijstblok, of: rond rijstblok). Verg. *âssoeṅg*.

Fig. 11^a. rôewi-roewikaṅg (soort van werktuig, waarmede de weefster de kleuren voor de sâroṅg raṅgshikt). Verg. op: *rôewí*.

Fig. 11^b. paṅganêyaṅg (machine, gebezigd tot het opzetten, of opspannen der draden bij het weven). Verg. op: *âne* N°. 1.

1°. paṅganêyaṅg.

2°. patôdó, lett. *a*, vergel. op: *tôdó*. NB. soms met *pamúsá*, vergel. op: *pásá* N°. 1.

3°. gîgi.

Fig. 12. tannoēṅgaṅg, of: *weefgetouw*. Verg. op: *tânnoeṅg*.

a. bôko-bôko, verg. op: *bôko* N°. 1.

b. pâssa, verg. op: *pâssa* N°. 2.

c. pamâlóc, verg. op: *bâlóc* N°. 2.

d. twee tanrâkaṅg's, of: tanḍjêṅgaṅg's, of:

tañggâkkañg's, verg. op: *tânra* N°. 1, *tânngá* N°. 2, en *tânjdjēng*.

e. *đjāngka-tānnoēng*, verg. op: *đjāngka*.

f. *pasócbí*, verg. op: *sócbí*.

g. *balíra*, verg. Woord.

h. *pakarâkkañg*, verg. op: *kára* N°. 1.

i. *kīngkīngāng*, verg. op: *kīngkīng*.

k. *goelôñgāng*, verg. op: *gólôēng* N°. 1.

l. twee *palâpa*'s, verg. op: *lâpa* N°. 1.

m. [NB. verkeerd 122!] *tarôpong*'s, met *palât-tiñg*'s er in, verg. op: *palât-tiñg*.

Fig. 13. *pâpasolôrañg* (soort van rekje, dienende om het gedurig vallen van de *balíra*, of *schietspoel*, te voorkomen), verg. op: *sólóro* N°. 2.

Fig. 14. *pamonêyañg kânre-pasisirí*, of: *aarden pot, om stijf sel in te doen, tot het stijf houden der draden*, verg. *sísirí* N°. 1.

Fig. 15. [NB. ter linkerz. van Fig. 9!] *pakâtto* (mesje om paddie te snijden), verg. op: *kâtto* N°. 1.

Fig. 16. *pasóckí* (bamboezen haak, dienende tot het afstooten van vruchten), vergel. op: *sóckí* N°. 3.

Fig. 17. *tômpong-tômpong* (een korfje met bamboezen steel, dienende tot het plukken van vruchten). Verg. *tômpong-tômpong*, lett. *b*, op: *tômpong*.

PLAAT 7.

Fig. 1. *banôwa* (scheede van een kris, of dergel. wapen). Men vergel. Woordenb.

a) *balêmbēng*, verg. Woord.

b) *pabâbâ-sélé*, verg. *bâbâ* N°. 1.

c) *pabâbâ-tôli-tôli*, verg. *bâbâ* N°. 1 en *tôli*.

d) *tôli-tôli*, verg. *tôli*.

e) *pâdja*, verg. *pâdja* N°. 4.

Fig. 2. *sélé-sapôekalá* (soort van kris). Verg. *sélé*, *sapôekalá*, en *pôekalá*.

a) *pañgôeloe* (heft), verg. op: *seloe* N°. 1.

b) lemmet.

e) *kânjtjīng*, verg. *kânjtjīng* N°. 1.

Fig. 3. *sélé-sapôekalá*. NB. eenigzins anders van vorm dan de voorgaande.

Fig. 4. *sélé-lâmba-tâlloe* (kris met drie bogten). Vergel. *lâmba* N°. 1.

a) *ôtiñg*, verg. Woord.

Fig. 5. *sélé-lâmba-lîma* (kris met vijf bogten). Verg. *lâmba* N°. 1.

Fig. 6. *sélé-lâmba-lîma*. NB. eenigzins anders van vorm dan de voorgaande.

a) met scheede.

b) zonder scheede.

c) de *kîli-kîli* om de *ôtiñg*, verg. op: *kîli*.

Fig. 7. *lalâoe* (kris met zeven bogten). Verg. Woordenb.

a) *kanôekoe-đjāngāng-đjāngāng*, vergel. op: *kanôekoe*.

NB. De krissen zonder zulk een *kanôekoe-đjāngāng-đjāngāng*, genoemd: *tōngoló*, lett. *doof*, als 't ware *zonder oor*. Men vergel. Fig. 2, 3, 4, 5 en 6.

Fig. 8. insgelijks *lalâoe*, als hebbende zeven bogten, doch bijgenaamd: *sampâna*, van wege de diepe voren, digt bij het heft, men zie letter *a*.

Fig. 9. een *sôera* (soort van kris) met *negen* bogten. Verg. op: *sôera* N°. 4.

Fig. 10. insgelijks een *sôera* van *negen* bogten doch met *pâmoró-siñgkirí*, een bijzonder mooie *pâmoró*; en met een antiek heft.

- a) met banôwa (scheede).
 b) zonder scheede.
 c) een talibânnãṅ, of: krisband (vergel. op: *tãli* N°. 2), genaamd: talibânnãṅ-tônrabâtõṅ, verg. *tônrabâtõṅ*.

Fig. 11. een sôera met *elf* bogten.

Fig. 12. een pâroẽṅ (soort van kris) met *dertien* bogten. Verg. Woord.

Fig. 13. een pâroẽṅ met *vijftien* bogten.

Fig. 14^a. kalêwaṅṅ (soort van sabel). Vergel. Woordenb.

Fig. 14^b. de bij de *kalêwaṅṅ* behorende seheede.

Fig. 15^a. sônri (soort van sabel). Men verg. Woordenb.

Fig. 15^b. de bij de *sônri* behorende seheede.

Fig. 16^a. mândo (wapen, veel in gebruik bij de Dayaksche koppesnellers). Verg. Woord.

Fig. 16^b. de bij de *mândo* behorende seheede.

Fig. 16^c. een op zij van de *mândo* insgelijks in de seheede gestoken langwerpige mesje.

Fig. 17^a. een kling van de Sôlô-sche roovers.

Fig. 17^b. de daarbij behorende seheede.

Fig. 18^a. een bâdí-goêroe (priesterponjaard). Verg. *bâdí*.

Fig. 18^b. de bij de *bâdí-goêroe* behorende seheede.

Fig. 19^a. een bâdí-goêroe met een gelukkig teeken, men zie letter *c*.

Fig. 19^b. de bij deze *bâdí-goêroe* behorende seheede.

Fig. 20. bêraṅṅ (hakmes). Verg. Woord.

Fig. 21. lêṅgoé-lâboe (langwerpige schild). Verg. Woord.

Fig. 22. lêṅgoé-bôdong (rond schild). Verg. Woordenb.

Fig. 23. lamêna (een gesehubt koperen krijsharnas). Verg. Woord.

Fig. 24. pântoé (dievenknodsje). Vergelijk Woordenb.

Fig. 25. båd̃joe-rânte (een maliënkolder). Verg. *båd̃joe*.

Fig. 26. karâppe (soort van patroontasch). Verg. Woord.

PLAAT 8.

Fig. 1^a. een sâppóe, of *Dayaksch blaasroer* (vergel. sâppóe N°. 6) op zij gezien, met mâta-pôke, of: *lans-punt*, men zie: *e* (vergel. Woord. op *mâta* N°. 1); alsmede met lîyo-lîyo, of: *vizier*, men zie: *f* (vergel. Woord. op: *lîyo*).

Fig. 1^b. de sâppóe, op haar plat gezien, met twee koperen spijkers plat geslagen in het lemmet, men zie: *g*. NB. Zoo dikwijls als de Dayakker iemand met een blaasroer het levenslicht uitblaast, slaat hij een koperen spijker in zijn wapen.

Fig. 1^c. de bij de *sâppóe* behorende pijlkoker.

Fig. 1^d. een bij de sâppóe behorend pijltje, dat aan de spits van een los in een spleet gestoken en zwaar vergiftigd weêrhaakje voorzien is, men vergel.: *h*. NB. als men de pijl uit het vleesch trekt, blijft dit vergiftigd weêrhaakje er in zitten.

Fig. 2. pôke-banrãṅgaṅṅ (soort lans). Vergel. *pôke*, en *banrãṅgaṅṅ*.

a) banrãṅgaṅṅ. NB. hier van *paardenhaar*, ook wel van *bokkenhaar*, enz. Vergel. Woord.

b) tetẽṅgaṅṅ, of: pasôraṅṅ (handvatsel). Verg. op: *téteṅṅ* en *sôraṅṅ*.

c) mâta-pôke (punt der lans), verg. *mâta* N°. 1.

d) banôwa (scheede), verg. Woord.

e) pândó (beslag van *goud*, ook *koper*, enz.), verg. Woord.

Fig. 3. boêlo-tâdó, of: *striklans* (verg. Woord. op: *tâdó*), met paarden-hoofdstel en toom, alsmede zadel en karwats.

a) *máta* (punt der lans), vergel. *máta* N°. 1.

b) tetêngaŋg (handvatsel), verg. op *téteŋg*.

c) sîpí (knip der striklans), men zie op: *sîpí* N°. 1.

d) ôteré-tâdó (striktouw), men verg. op: *tâdó*.

e) hoofdstel van het paard, bestaande uit *ám-baŋg-ôlloe*, of: *band van het hoofdstel*, (verg. *ám-baŋg*), en: *kókókaŋg*, of: *stang* (verg. *kókó* N°. 3).

f) ságângaŋg (toom), verg. op: *ságaŋg*.

g) lâpá (zadel), verg. *lâpá* N°. 2.

h) bâbalá (zweep), verg. *bâbalá*, lett. *a*.

Fig. 4. een pamoêlôe (soort van lans) met ijzeren punt en banrângaŋg. Verg. Woord.

Fig. 5. een tidjârrôe (soort van lans) met banrângaŋg, en pândó-Sambâwa, of: *Sambâwasch-beslag*, men zie: lett. *a*, alsmede: poerôekaŋg-banrângaŋg (*surtout* voor de *banrângaŋg*), men zie: lett. *b*.

Fig. 6. een pamoêlôe met koperen punt, voorzien van een banrângaŋg van ten deele bokken-, ten deele paardenhaar.

Fig. 7. een pamoêlôe met koperen punt, voorzien van een banrângaŋg van hanenveêren.

Fig. 8. pôke-pânga (piek met een lemmet in den vorm van een vork), verg. op *pânga* N°. 1.

Fig. 9. pôke-tanjâdjêngaŋg (soort van piek, verg. op *tanjâdjêng*) met een sarômbông (foudraal van rood laken voor het lemmet), men zie: lett. *a*.

Fig. 10. kanjdjâi (soort van lans), vergelijk Woordenb.

Fig. 11. pôke-sângkoeŋg (soort van lans), verg. *sângkoeŋg*.

Fig. 12. pôke-tákkaŋg (soort van piek, die tevens bij wijze van *stok*, of *staf* gebezigd kan worden), verg. *tákkaŋg*.

Fig. 13. pôke-pâroeŋg (soort van slangvormige lans), verg. *pâroeŋg*.

Fig. 14. een pamoêlôe. Men zie boven Fig. 4, 6, 7.

Fig. 15. sarôba (soort van piek, geheel van bamboe), verg. Woordenboek.

Fig. 16. pôessoe-pôessoe (soort van lans, meestal geheel van pinanghout), verg. Woord. op: *pôessoe* N°. 3. NB. door sommigen genoemd: *ôla*, verg. *ôla* N°. 1.

Fig. 17. gânraŋg (soort van *trom*), verg. *gânraŋg* N°. 2.

a) oelôenna (het bovenste), vergel. *gânraŋg* N°. 2.

b) padjâna (het onderste), verg. *gânraŋg* N°. 2.

c) gantâyaŋg, of: tambêraŋg (banden van bindrotting om de gânraŋg), men verg. *gantâyaŋg* N°. 2 en *tambêraŋg*.

d) bânneŋg (het middelste der gânraŋg), men verg. *bânneŋg*.

e) bâbalá (de stokjes om meê op de *gânraŋg* te slaan), men verg. *bâbalá*, lett. *b*.

Fig. 18. gênggoŋg (mond-trompetje), vergel. *gênggoŋg* N°. 1.

Fig. 19. rabâna (tamboerijn), verg. Woord.

Fig. 20. poewí-poewí (soort van clarinet), verg. *poewí*.

Fig. 21. tjikôenroe-nibalábá (paddichalm, aan

het eene uiteinde omwonden met een groot blad),
vergel. op *tjikóenroe*.

Fig. 22. *sólĩng* (fluit), verg. *sólĩng* N°. 1.

Fig. 23^a. *gong* (soort van *koperen bekken*),
verg. Woord.

Fig. 23^b. *papépé* (stokje om meê op de *gong*
te slaan), vergel. op: *pépé* N°. 1.

Fig. 24^a. *késó-késó* (viool), verg. op: *késó*.

Fig. 24^b. *pakésó késó-késó* (strijkstok), verg.
op: *késó*.

Fig. 25. *tóttoló* (bamboezen maehine om mis-
dadigers mede te binden), verg. Woord.

Fig. 26. *pañgépé*, vergel. *pañgépé*, lett. *f*, op:
épé N°. 1.

Fig. 27. *koeroëngañg* (korf om over een
kemphaan te zetten), vergel. *koëroëñg* N°. 1.

Fig. 28. *tôbañg-djãñgañg* (korf, om den haan
in te dragen, als men naar het hanengevecht gaat),
men vergel. *tôbañg* N°. 2.

Fig. 29. *tãdji* (kunst-hanesporen), men verg.
Woord.

Fig. 30. *parasıla*, men vergel. Woord.

PLAAT 9.

Fig. 1. *âná-bãttjiñg* (soort van duivelverdrij-
ver), verg. *bãttjiñg*.

Fig. 2. *âná-bãttjiñg lâë-lâë* (insgel. soort van
duivelverdrijver), verg. *bãttjiñg*.

Fig. 3^a. *lagóeni* (soort van duivelverdrijver).

Fig. 3^b. *patété-lagóeni* (een stuk ebbenhout
om meê tegen de *lagóeni* te slaan).

Fig. 4. *kãñtjiñg* (insgelijks soort van duivel-
verdrijver), vergel. *kãñtjiñg* N°. 2.

Fig. 5. *soedjikamma* (soort van ijzeren dui-
velverdrijver).

Fig. 6. *tjoeriga* (soort van duivelverdrijver),
verg. Woordenb.

Fig. 7. *sóelo-lãngi*. Verg. *sóelo* N°. 1.

Fig. 8. *dâmará-lômpo* (voornamen fakkeltorts),
verg. *dâmará*.

Fig. 9. *sîmpá* (soort van ronde waijers), verg.
Woordenb.

Fig. 10. *toedãngañg-djôédjôe-marádja*, eigenl.
Boeg., zou in het Makass. zijn: *pamempówañg-djôé-
djôé lômpo* (insgelijks soort van duivelverdrijver),
verg. *djôédjôe*, letter *b*.

Fig. 11. *sãsoeñg-riwoe*, Boeg. (soort van dui-
velverdrijver).

Fig. 12. *adidi-wãri* (soort van duivelverdrij-
ver), verg. *adidi*.

Fig. 13. *ôdja* (soort van duivelverdrijver),
verg. Woord.

Fig. 14. *ôdja-tikãrroëñg* (soort van duivelver-
drijver), verg. op: *ôdja* en *tikãrroëñg*.

Fig. 15. *bóelo-lãë-lãë* (ook soort van duivel-
verdrijver). Verg. op: *lãë*.

Fig. 16. *bóelo-palãë-laëyañg*. Vergel. op *lãë*,
behoort bij *bóelo-lãë-lãë*.

Fig. 17. *bóelo-siya-siya* (ook soort van duivel-
verdrijver). Verg. op: *siya* N°. 2.

Fig. 18. insgelijks eene soort van duivelver-
drijver, bestaande uit:

a) *paramãttañg*, eigenlijk Boeg., = het Mak.
paróemoëñg-roemoëñgjañg, zijnde groote holle
bamboe.

b) *ôdja*, verg. boven Fig. 13.

c) *adidi*, verg. Woord. en Fig. 12.

d) *tinãñgke* (een mes met witte strepen

er op gesmeerd), NB. heet in het Boegin. *sinãngke*.

Fig. 19. *âppo* (insgelijks soort van duivelverdrijver), verg. Woord.

Fig. 20. *kađjâwo*, soort van sehulp. NB. in het Boeg. beteekent het woord *kađjâwo* ook een *oud mensch*. Van daar wordt deze sehulp soms omgekeerd op den drempel van een huis gelegd, met rijst gevuld en daarin wederom een brandende *kanđjôlí* gestoken, dewijl men zich verbeeldt, dat een ieder, die zulk een drempel overgaat, ook *oud* zal worden.

Fig. 21. *doëndoe-doëndoe*, soort van zee-insekt, bij ons genoemd: *zeepaardje*. Naar de teekenis van *doëndoe*, te weten die van: *zich voorover buigen met het hoofd*, verbeeldt de Inlander zich, dat hij, door zulk een *doëndoe-doëndoe* bij zich te dragen, zijn tegenpartij in het gerigt zal doen *bukken*.

Fig. 22. kop van den vogel, genaamd: *âlóe*. Over het bijgeloovig gebruik van dezen kop zie men Woord. op: *âlóe* N°. 4.

Fig. 23. *padoepãng* (wieroekvaatje), verg. op: *doépa*.

Fig. 24. *tjakôle*. Verg. Woord.

Fig. 25. *sinto* (insgelijkseen duivelverdrijver), verg. op: *sinto* N°. 2.

Fig. 26. *pinđjẽng-bâtoe*, een sehulp (hier: een paarlemoersehulp), waarop vershillende soorten van spijs onder elkander gewreven worden, bij gelegenheid van het *nipüémóe*, verg. op: *émóe*. Men zie hierbij insgelijks Woord. op *pinđjẽng* en *bâtoe* N°. 1.

Fig. 27. *bâkóe-pabâlle* (medieju-doos), verg. *bâkóe* N°. 3.

Fig. 28. *sinđjakâpe*, kleine van *tâlâ*-blad gevlochten doosjes, behoorende in de *bâkóe-pabâlle*, men zie Fig. 27.

Fig. 29. *lôwa-lôwa*, insgelijks een soort van kleine van *tâlâ*-blad gevlochten doosjes, behoorende in de *bâkóe-pabâlle*, men zie Fig. 27, en vergel. Woord. op: *lôwa* N°. 2, lett. *a*.

Fig. 30. *bâtoc-lâga-patitilí*, een *bâtoe-lâga*, of: soort van sehulp waarop men de geneesmiddelen doet, voor het *zetten van medicinale stippen*. Men verg. Woord. op: *bâtoe* N°. 1 en *títití*.

Fig. 31. *sabãngãng* (een groote aarden rookpot). Vergel. op: *sãbañg* N°. 2.

Fig. 32. een *bâkóe-karácẽng*, gevuld met rijst, en daarin een *kanđjôlí* gestoken. Verg. Woord. op: *bâkóe* N°. 3.

PLAAT 10.

Fig. 1. *panðemboẽng* (soort van pot voor drinkwater) van *salabâtta*. Verg. Woord.

NB. De *balóeboe* van gelijken vorm, doch grooter; terwijl de *gõembañg* nog wederom grooter is.

Fig. 2. koperen bak onder de *panðemboẽng*. Vergel. Fig. 1.

Fig. 3. *barãmiñg* (grootte pot voor drinkwater). Verg. Woord.

Fig. 4. *bôesoe* (kleine pot voor drinkwater). Verg. Woord.

Fig. 5. *gõetji* (soort van steenen pot). Verg. Woord.

Fig. 6. *bôesoe-kadâro* (pot voor drinkwater, gemaakt van *kadâro*, of: *klapperschaat*).

Fig. 7. sâwo (kipsiau, soort van koffijpotje).
Verg. Woord.

Fig. 8. kadâro-pañginôêngaṅg (een stuk klappersehaal, om uit te drinken).

Fig. 9. gândi (Oostindische aarden waterkruik, gewoonlijk *gendie* genoemd).

Fig. 10. t̃jêré (koperen ketel). Verg. Woord.

Fig. 11. t̃jêré-đjônđjō (soort van t̃jêré, bestaande in een *klapperdop* met een bamboezen tuit en hengsel; verg. *đjônđjō*).

Fig. 12. een drinkglas met deksel.

Fig. 13. een pasêró, of *waterschepper*, om het drinkwater uit de *panôemboeṅg* te scheppen, alsmede een bamboe met een neteldoekseh zakje er aan, om het meê te philtreren (*tapisaṅg*). Verg. *sêró* N°. 1 en: *tâpisi*.

Fig. 14^a. koperen papâṅgad̃jaiyaṅg, of toestel, om de betel en verdere toebehooren voor een sierih-pruimpje op te presenteren; verg. op: *pañya-đjâi*. [NB. indien men de van een knop voorziene bovenplaat er afneemt, is het een *palekókāṅg-paloélóe*, men verg. op: *lêkó* N°. 3.]

Fig. 14^b. pamonêyaṅg-râppo (koperen bakje voor de pinaṅg, vergel. *bóne* N°. 1, en *râppo* N°. 2), te plaatsen op de *papâṅgad̃jaiyaṅg*, men zie Fig. 14^a.

Fig. 14^c. pamonêyaṅg-gâmberé (koperen bakje voor de gambir), te plaatsen op de *papâṅgad̃jaiyaṅg*, men zie Fig. 14^a.

Fig. 14^d. pamonêyaṅg-lêkó (koperen busje voor het betelblad, verg. *lêkó* N°. 3), te plaatsen op de *papâṅgad̃jaiyaṅg*, men zie Fig. 14^a.

Fig. 14^e. pamonêyaṅg-palêyó (koperen bakje voor de kalk), te plaatsen op de *papâṅgad̃jaiyaṅg*, men zie Fig. 14^a.

Fig. 15. parâppo (een met een sierlijke *patónṅkó* overdekt koperen blaadje met de toebehooren voor een sierihpruimpje, dat men aan gasten uit den geringen stand voorzet), vergelijk op: *râppo* N°. 2.

Fig. 16. lôpá-lôpá (soort van mannen-sierihdoos). Verg. op *lôpá* N°. 1.

NB. Zulk een *lôpá-lôpá* ook wel door vrouwen gebezigd, en dan bekend onder den naam van *káttaṅg-bákóe-bákóe*. Doeh bij een echte *káttaṅg* zinkt het deksel niet zoo diep, men verg. Fig. 17. De *épóe* is van gelijken vorm als de *lôpá-lôpá*, doeh aan de hoeken met goud belegd, of op andere wijze versierd.

Fig. 17. káttaṅg (soort van vrouwen-sierihdoos). Verg. op: *káttaṅg* N°. 2.

Fig. 18. lômboṅg (soort van sierihdoos met schuiflade), verg. *lômboṅg* N°. 1.

Fig. 19. padêṅka-dêṅka (toestel geb. bij het onder malkander stampen van de ingredienten voor een sierihpruimpje), verg. op: *dêṅka*.

a) bôdá (koker, waarin gestampt wordt), verg. *bôdá*, lett. *b*.

b) bôđjoló (het in de *bôdá* gestoken, en hier ook afzonderlijk geteekende houtje, dat van een knop voorzien, tot aan dien knop toe door de opening dier *bôdá* naar buiten gestoken wordt, ten einde het pruimpje, wanneer het gereed is, naar boven te duwen), verg. *bôđjoló* N°. 1.

c) padêṅka (het stampertje), verg. *padêṅka*, lett. *a*, op: *dêṅka*.

Fig. 20. kalakâtti (pinaṅg-sehaar). Vergelijk Woordenb.

Fig. 21^a. groote koperen papiroêwaṅg, of: *kwispeldoor*, verg. op: *píroe*.

Fig. 21^b. kleine aarden papirôewaṅg. Verg. Verg. Fig. 21^a.

Fig. 22. bamboezen pâpatinrâkkaṅg-kañdjôlí, of: blaker voor de kañdjôlí met een kañdjôlí er in. Verg. *tínra* en *kañdjôlí*.

Fig. 23^a. aarden pâpatinrâkkaṅg-padjannâṅgaṅg, of: blaker om het lampje op te zetten. Verg. *tínra*, en *đjâanna* N°. 1).

Fig. 23^b. aarden padjannâṅgaṅg, of: lampje, bestaande in een bakje om olij met een pitje op te doen.

Fig. 24. patenṅkôwaṅg (opiumpijp). Vergel. op: *téñyko*.

a) boelôna patenṅkôwaṅga (het roer der pijp),

b) tjoéliṅg (kop der pijp). Verg. Woord.

e) machine, om de tjoéliṅg, of: kop, meê schoon te maken.

d) tjamamá (stiftje om de opium in de opening der tjoéliṅg te doen), verg. *tjamamá* N°. 2.

e) een bíroe-blad, waarmede de zuivere opium vermengd wordt, verg. *bíroe*.

Fig. 25. kâppará (groot koperen sehenkblad). Verg. Woord.

Fig. 26. dôelaṅg (soort van houten sehenk- of presenteerblad). Verg. Woord.

Fig. 27. tjeperé (soort van platte koperen presenteersehaal). Verg. Woord.

Fig. 28. bôsará (soort van metalen presenteerblad). Verg. *bôsará* N°. 2.

Fig. 29. tâlaṅg-bôesoe, of: tâlaṅg (verg. Woord. op *tâlaṅg* N°. 1), om de *bôesoe* (verg. Fig. 4 van deze plaat) op te zetten.

Fig. 30. bôkoró (koperen kom). Verg. Woord. NB. als de kom zeer groot is, heet zij: *bâtilí*, verg. Woord.

Fig. 31. een aehtkante bandêđja, of: hoekig Chineesch houten presenteerblaadje. Verg. *bandêđja*.

Fig. 32. een lôđjoṅg, of rond houten Chineesch blad, of bak. Verg. *lôđjoṅg* N°. 2.

Fig. 33. een vierkante *bandêđja*. Verg. Fig. 31.

Fig. 34. tâmpalá (een bamboe dat men in den ínroe-boom hangt, om de saguweer in te laten druppelen). Verg. Woord.

Fig. 35. bôdá (stuk bamboe gebezigd bij wijze van glas, om saguweer uit te drinken). Verg. op: *bôdá*, lett. a.

Fig. 36. lâoe (soort van vrucht, wier schaal gebez. wordt als flesch om saguweer in te bewaren). Verg. *lâoe* N°. 2.

Fig. 37. boéli-boéli (soort van potje voor toovermiddelen). Verg. *boéli* N°. 1.

Fig. 38. tjeapâroe (soort van potje voor bédakh of haarolij). Verg. Woord.

Fig. 39. ôkoṅg (soort van mandje, gebez. om pot of pan in te zetten, wanneer die van het vuur wordt afgenomen). Verg. Woord.

Fig. 40. ôkoṅg-sâṅgká, soort van ôkoṅg. Men zie Fig. 39.

Fig. 41. bantâlaṅg-ôkoṅg (soort van mandje met handvatsel, gebez. om borden of dergel. in te dragen). Men verg. *ôkoṅg*.

Fig. 42. rântaṅg-pâanne (een borden-mand). Verg. *rântaṅg* en *pâanne*.

Fig. 43. đjâla-đjâla-rântaṅg, een plat mandje, met een touwwerk van boven, dat, als een net geknoopt, de daarop geplaatste *rântaṅg* voor afvallen bewaart, en tevens dient, om die bij het dragen gemakkelijk vast te houden. Verg. op: *đjâla* N°. 1 en *rântaṅg*.

Fig. 44. paṅgayâkaṅg (soort van zeef). Verg. op: áyá N°. 4.

Fig. 45. sôro-sôro (soort van zeef). Verg. sóro N°. 2.

Fig. 46. tapîsaṅg (soort van zeef). Verg. op: tápisi.

Fig. 47. pabârrassá-tikârroeṅg (bezem van tikârroeṅg's). Vergel. op: bárrassá N°. 1, en tikârroeṅg.

Fig. 48. pabârrassá-mônjtjōṅg (bezem van saguweerhaar). Verg. op: bárrassá, en: mônjtjōṅg N°. 3.

Fig. 49. pabârrassá-lâlará (stroo-bezem). Verg. op: bárrassá, en: lâlará.

Fig. 50. patôenroēṅg-katiṅgâlo (een stokje om de vliegen meê weg te slaan). Vergel. op: kati-
nĳâlo en: tóenroēṅg N°. 3.

Fig. 51. pakerêkaṅg-boēṅga (maehinc om pân-
daṅg-bladen fijn te suijden). Verg. op: kêré N°. 1.

PLAAT 11.

Fig. 1. lett. *a*, *b*, en *d*, soorten van gevlochten timbo-timbo-paloéloé (doos, of: koker, om de pa-
loéloé-niyóemoēṅg in te bewaren). Verg. op: tĳmbo N°. 2 en: loéloé N°. 3.

Fig. 1, lett. *c*, blikken timbo--timbo-paloéloé. Verg. Fig. 1, lett. *a*, *b*, en *d*.

Fig. 2. een padīṅgīṅg-dīṅgīṅg, of: een van tálá-blad gevlochten presenteerblaadjé (vergel. op: dĳṅgĳṅg) met een timbo-timbo-paloéloé (vergel. Fig. 1) er op.

[NB. Van de palekókaṅg, om de paloéloé-niyóemoēṅg op te leggen, zie men een voorbeeld op Plaat 10, Figuur 14^a.]

Fig. 3. een padīṅgīṅg-dīṅgīṅg, of: gevlochten presenteerblaadjé (verg. dĳṅgĳṅg) met een pādĳá er op. Verg. Fig. 4.

Fig. 4. een pādĳá, of platte ronde van rotting vervaardigde sehotel, om visch en dergel. op te droogen; ook dikwijls gebez. als sehotel voor het eten. Verg. pādĳá N°. 2.

Fig. 5. têdá (een van tikârroeṅg's vervaardigde schotel). Verg. Woord. op: tédá.

Fig. 6. lâmpaṅg (een van tálá-blad gevlochten rijstbord). Verg. op: lâmpaṅg N°. 1.

Fig. 7. ôerīṅg (pot om in te koken). Vergel. Woordenboek.

Fig. 8. lēṅgá (soort van deksel voor de ôerīṅg). Verg. Woord. en Fig. 7 van deze plaat.

Fig. 9. palákkó (soort van deksel voor de ôerīṅg). Vergel. Woord. en Fig. 7 van deze plaat.

Fig. 10. tōṅgkó-ôerīṅg (een van lontarblad gevlochten deksel voor de ôerīṅg). Verg. Woord. op: tōṅgkó, en Fig. 7 van deze plaat.

Fig. 11. een gevlochten en met gekleurde stof bekleede patōṅgkó, of: deksel (vergelijk op: tōṅgkó) met een koperen schaal er onder. NB. Ten huize van vorname inlanders krijgt ieder, bij het eten, zulk een schaal vóór zich, waarop dan de rijst en toespijzen in verschillende sehotteltjes zich bevinden.

Fig. 12. patōṅgkó-Bânĳdĳará, of: Bânĳdĳar-mássiṅgsche patōṅgkó, verg. Fig. 11. NB. van gekleurde boombladen.

Fig. 13. patōṅgkó-Mândará, of: Mandarsche patōṅgkó, verg. Fig. 11.

NB. insgelijks van gekleurde boombladen.

Fig. 14. een kâmpoe, of: lôdĳōṅg (ronde hou-

ten bak, verg. Plaat 10, Fig. 32), waarin men de pabâle-balêyañg's zet, één in het midden en zes langs den rand. Verg. Fig. 15.

Fig. 15. een porseleinen pabâle-balêyañg, of: *sambal-potje*. Verg. op: *bâle* N°. 3.

Fig. 16. palîpoenñg-sâmbalá (sambalbak). Vergel. op: *lîpoenñg* N°. 2.

Fig. 17. koperen kimbôkañg, of: handewaseh-kommetje. Verg. Woord. en Fig. 18 dezer plaat.

Fig. 18. aarden kimbôkañg. Verg. Fig. 17 dezer plaat.

Fig. 19. houten sîroenñg, of: *rijstlepel*, voor keukengebruik. Verg. Woord. op: *sîroenñg*.

Fig. 20. porseleinen sîróé, of: *lepeltje*. Verg. Woordenb.

Fig. 21. sîróé-kadâro, of: *lepeltje van klapperschaal*. Verg. *sîróé* en: *kadâro*.

Fig. 22. houten sânróé, of *groentelepel* voor keukengebruik. Verg. Woord.

Fig. 23. patjêla-tjêlânñg (een porseleinen schoeltje, gebez. als zoutvaatje). Verg. op: *tjêla*.

Fig. 24. pâró (rasp). Verg. *pâró* N°. 1.

Fig. 25. kikîrañg (een langwerpige blok hout, met een ijzer aan de eene zijde, dat als 't ware in een rijspoor uitloopt, en gebez. wordt tot uitholling der klappernoot). Verg. op: *kikîrí*.

Fig. 26. pakêróé-kaloêkoe (klapperrasp). Verg. *kêróé* N°. 1.

Fig. 27. lâoe-pañganrêyañg (een stuk schaal van lâoe-vrucht, dienende tot bord). Vergelijk *lâoe* N°. 2.

Fig. 28. parāñgêyañg (aarden vorm voor het maken van rânge, een soort van gebak). Vergel. *rânge*.

Fig. 29. patjendôlañg (soort van bamboezen

raam, gebez. tot het maken van tjêndoló, soort van lekkernij). Verg. *tjêndoló*.

Fig. 30. palañggâañg (rooster). Vergel. op: *lânñga*.

Fig. 31. garênseñg, of: pamâdjá (vergel. op: *pâdjá* N°. 2) Tjîna (ijzeren braadpan met twee oren).

Fig. 32. pamâdjá-Djâppoñg (ijzeren braadpan met één oor.)

Fig. 33. pamâdjá-boetta, of: sañggârañg (aarden braadpan). Verg. op: *sânñgará*.

Fig. 34. pâlloe-tjádi (soort van kombuisje, van gebakken aardewerk). Verg.: *pâlloe* N°. 2.

Fig. 35. soñgkôlañg (een van lontar-blad gevlochten peperhuis, waar de rijst bij het koken in gedaan wordt). Verg. op: *soñgkoló*.

Fig. 36. panrîsañg (soort van bamboezen zeef voor het afgieten van de rijst). Verg. *panrîsañg*, lett. *b*, op: *rîrîsí* N°. 1.

Fig. 37. padîñgîñg (een bamboezen wan). Verg. op: *dîñgîñg*.

Fig. 38. djôló, of: djôdjôló (treechter, vergel. op: *djôló*).

NB. gemaakt van een klapperschaal, waarin men een stuk bamboe steekt.

Fig. 39. soêlañg-láboe (twee langwerpige bamboesjes, gebez. bij het bakken of braden). Verg. op: *soêlañg* N°. 2.

Fig. 40. tîmpo (stuk bamboe voor het water halen). Verg. Woord.

Fig. 41. timbôeroenñg (stuk bamboe, om het vuur meê aan te blazen). Verg. Woord.

Fig. 42. galâgañg (los bamboezen dek voor de vaartuigen). Verg. Woord.

Fig. 43. panjdjârîñg-djârîñg (soort van mat op de vaartuigen). Verg. op *djârîñg*.

Fig. 44. palâppará (een van gespleten bamboe gevlochten mat in de *kâle-biséyañg* der *banâwa's*). Verg. op: *lâppará*.

PLAAT 12.

Fig. 1. een bamboezen poepôekañg, of: *blaasbalg*, voor de smederij (verg. op: *pópóé* N°. 2. NB. Deze blaasbalg bestaat enkel in een regtopstaand dik stuk bamboe, waarin van onderen een dun stukje bamboe (*timboêroëñg*) gestoken wordt. De lange van onderen met het een of ander omwoelde stok wordt eenvoudig op en neêr gehaald, ten einde wind te veroorzaken, die dan door de *timboêroëñg* een uitweg zoekt, en alzoo het vuur aanblaast.

Fig. 2. padêdé-bâssi (smidshamer). Verg. op: *dêdé* N°. 2.

Fig. 3. papôloñg-bâssi (koudbijtel). Verg. op: *pôloñg*.

Fig. 4. lanrâsañg (aanbeeld). Verg. op: *lanrasá*. NB. Alleen het bovenstuk van ijzer.

Fig. 5. ijzeren pasîpí (nijptang). Verg. op: *sîpí* N°. 1.

Fig. 6. ijzeren kîkirí (vijl).

Fig. 7. patjîda (soort van ijzeren messen door den patîrí, of: kopersmid, gebez. bij het polijsten). Verg. *tjîda*.

Fig. 8. ijzeren pakâí (haak of lepel om iets meê op te haken of op te nemen) Verg. op: *kâí*.

Fig. 9. ijzeren pá (beitel). Verg. op: *pá* N°. 4.

Fig. 10. een pâra-pâra (rooster, geb. door de patîrí's, of kopersmeden). Vergel op *pâra* N°. 10.

Fig. 11. pañgôké-Tjîna (Chinesche boor). Vergelijk op: *ôké*.

Fig. 12. pañgôké-Mañgkâsarâ (Makassaarsche boor). Verg. Fig. 11.

Fig. 13. pañgôké-lâboe (lange boor tot het uithollen van krissheeden). Verg. Fig. 11 en 12. NB. Deze boor in beweging gebracht door middel van het touw aan een stok, gewonden om de draaiklos die zich bovenaan bevindt. Zij is geheel van ijzer behalve de draaiklos, die van hout vervaardigd is.

Fig. 14. paôteré (soort van boor). Vergelijk paôteré lett. *a*, op: *ôteré* N°. 1. NB. wordt ingeklopt, en dan omgedraaid.

Fig. 15. houten pâloe-pâloe (hamer, verg. op: *pâloe* N°. 1), behoorende bij de *paôteré*, gebezigd om die in het hout te kloppen. Verg. Fig. 14.

Fig. 16. insgelijks een houten pâloe-pâloe of *hamer*.

Fig. 17. ijzeren pâloe-pâloe, of: *hamer*, met houten steel.

Fig. 18. siñgkôlo (een houten blokje met een ijzeren, of koperen, pennetje er in, gebezigd door de timmerlieden). Verg. Woordenb.

Fig. 19. een bamboesje met *oemí*, of: *roggevel*, er om, gebezigd tot vijlen.

Fig. 20. pâñgkoelóe (bijl). Verg. Woord.

Fig. 21. pañgikîrañg, of toestel tot het vijlen van krissen, hakmessen en dergelijke meer, die in de daarop aangebrachte gleuven gelegd worden. Vergel. Woord. op: *kîkirí*.

Fig. 22. oentêyañg (touwslagersmachine). Vergel. op: *oente*.

De oentêyañg bestaat: uit een uitgehold stuk bamboe, dat de touwslager in de hand houdt, uit een dunner stuk hout, dat als een spil door het bamboe wordt heengestoken, en uit een hout, dat

aan het midden van die spil bevestigd, van een haak voorzien is, waarmede men het saguweerhaar, of waar men ook touw van maken wille, vasthaakt.

Fig. 23. *lâdĩng*-boerânne (soort van mes, waarvan alleen het uiteinde scherp is). Verg. op: *lâdĩng*.

Fig. 24. *darisañg* (twee digt bij elkander geplaatste messen, waarmede men een rotting afschraapt, door die er tussehen door te trekken). Verg. op: *dârisí*.

Fig. 25. *lâdĩng*-pasôenná (mesje voor de circumcisio). Vergel. op: *sôenná* N°. 1.

Fig. 26. een bamboezen *pasípí*, of: nijptangetje, dat, bij de circumcisio, nadat de *patódó* (men zie Fig. 27) in den penis gestoken en de huid opgeligt is, deze laatste omvat, en door middel van een ringetje, dat aangehaald wordt, zamenknijpt, ten einde het praecutium gemakkelijk te kunnen afsnijden. Verg. Fig. 25.

Fig. 27. *patódó* (bamboesje, dat, bij de circumcisio, in den penis gestoken wordt). Men vergel. op *tódó*, en zie Fig. 25 en Fig. 26.

Fig. 28. *pañggêsará*, zijnde een stuk ruwen steen, gebez. om bij het tandenschuren er heele stukken af te breken. Verg. op *gêsará*.

Fig. 29. (NB. vlak onder Fig. 16! verkeerdelijk Fig. 30 genoemd!) *palêtjô*, zijnde een stuk zachten steen, bij het tandenschuren gebezigd, om de afgebroken tanden weder te polijsten of glad te maken. Verg. op: *létjô* N°. 1. Men zie ook Fig. 28.

Fig. 30. *kókôkañg* (een stuk zaeht hout, bijv. van een *l̃jampága*-boom, waarop men bij het tandenschuren bijt). Verg. op: *kókó* N°. 3.

Fig. 31. *pañgoemôëngañg-mĩñjá* (aarden toestel gebezigd bij het berooken der Makassar-olij), vergel. vooral op *ôemoeñj* N°. 1.

a) *patôũgkó*, of: *palâkkó* (deksel van den toestel). Verg. *tôũgkó* en *palâkkó*.

b) *tâwe*, of: *tâwe-tâwe* (bakje om de reukwerken op te leggen, geplaatst in de *katôwañg*, verg. Fig. 31, lett. *d*). Verg. *tâwe*.

c) *pâpadoũgkôkañg-tâwe* (aarden toestelletje waar men de *tâwe* op zet), men zie Fig. 31, lett. *b*.

d) *katôwañg* (aarden pot, of: bak, waarin men de te berooken olij doet). Verg. Woord.

e) *sípí-tâwe-tâwe* (soort van bamboezen nijptang, om de *tâwe-tâwe* meê aan te vatten. Vergel.: *sípí* N°. 1.

Fig. 32. *palarikañg-kâyoe* (draaibank tot bewerking van houten voorwerpen). Verg. Woord. op: *lârí* N°. 2.

a) *đjârañg-đjârañg* (de twee zijstukken van den toestel); verg. *đjârañg*.

b) *patôempá* (de stutten, of voeten van den toestel); verg. *tôempá* N°. 1.

c) dwarshout (*pâlañg-pâlañg*), dat de beide *đjârañg-đjârañg*'s te zamen houdt.

d) *pañđjôli* (spil tot vastzetting van het dwarshout, lett. *c*). Verg. *đjôli*.

e) bamboesjes, om de *patarâi*, of: *leunspan*, (Fig. 32, lett. *f*.) op de *đjârañg-đjârañg* (Fig. 32, lett. *a*) vast te drukken; terwijl er om die bamboesjes en de *đjârañg-đjârañg*'s een band van gespleten rotting loopt.

f) *patarâi* (leunspan). Verg. op: *târa* N°. 1.

g) het te draaijen voorwerp.

h) (NB. boven lett. *g*! verkeerdelijk letter *l* genoemd!) het *hout*, of: *wiel*, waarover het touw

loopt, ten einde aan het te draaijen voorwerp geen sehokkende beweging te geven.

NB. De man die het hout bewerkt, zit onder aan den voet der *đjârañg-đjârañg*'s op een daarover gelegden plank. Hij die het te draaijen voorwerp in beweging brengt, bevindt zich aan de tegenovergestelde zijde.

Fig. 33. *palarikañg-gâllañg* (draaibank voor het polijsten en uitvijlen van *tâlañg*'s, enz.) Men verg. *palarikañg* op: *lári* N°. 2.

Fig. 34. *pagoerindâñg* (toestel om te slijpen). Verg. *goerinda*, en *palarikañg*, op: *lári* N°. 2.

a) *đjârañg-đjârañg* (de twee zijstukken van den toestel). Vergel. *đjârañg*.

b) *patôempá* (de stutten, of voeten, van den toestel). Verg. op: *tôempá* N°. 1.

e) dwarshout, dat de *đjârañg-đjârañg*'s tezamenhoudt.

d) *pañđjôli* (spil, of schuif, om het dwarshout, lett. *c* vast te zetten.

e) *goerinda* (slijpsteen).

NB. Bij de *pagoerindâñg* zit de man die den steen in beweging brengt, op een plank, gelegd over den voet der *đjârañg-đjârañg*'s, en de ander houdt het te slijpene bij.

Fig. 35. aarden *pañganjťjôerañg-boelâëñg* (goud-smeltkroesje). Verg. *añťjôeroé*.

Fig. 36. *soélañg* (bamboezen pennen voor het vlechten). Vergel. *soélañg* N°. 3.

Fig. 37. roer met de roerbank, enz., behoorende bij één van de groote vaartuigen, men zie Pl. 16.

a) *gôeliñg* (roer). Verg. Woord.

b) *sañgkilañg-irâte* (boven-roerbank). Verg. *sañgkilañg*.

e) *sañgkilañg-irâwa* (onder-roerbank). Verg. *sañgkilañg*.

d) *tinrâna sañgkilañga* (de opstaande houten, die het boven- en benedenhout van de *sañgkilañg* vereenigen). Vergel. op: *tinrâ*.

e) *sambîla* (één of twee houten vóór één van de *tinrâ*'s van een vaartuig aangebragt, waaraan de *pañgîlasó* (men zie lett. *g*), tot zamenvoeging van roer en *sañgkilañg-irâwa*, vastgehecht is). Verg. op: *sambîla* N°. 2.

f) *kakâlôé* (ring van bindrotting, waarmede het roer aan de *tinrâ* wordt vastgehecht). Verg. op: *kâlôé* N°. 1.

g) *pañgîlasá* (een sjorring, of: touwen band, waarmede het roer aan de *sañgkilañg-irâwa* wordt vastgebonden). Vergel. *îlasá*.

Fig. 38. een *sañgkilañg-álônđjđjó*, of: roerbank met lagen, zoo als men zien kan aan het vaartuig, Fig. 4 op Plaat 17. Verg. *sañgkilañg*, en: *lônđjđjó*.

a) *sañgkilañg-irâte* (boven-roerbank).

b) *sañgkilañg-irâwa* (onder-roerbank).

NB. De pen, die hier in het roer gestoken is, dient om het roer te sturen en heet *gijnťjirañg*, verg. op: *gijnťjiri*.

Fig. 39. achterste gedeelte van het vaartuigje Fig. 4 op Plaat 17.

a) *palewâi* (bamboezen op zij van een vaartuig, dienende om het in evenwigt te houden). Verg. Pl. 17, Fig. 3 en 4; alsmede Woord. op: *léwa*.

b) *bâñgkoeñg* (soort van haak, aan het uiteinde van de *barâtañg* (lett. *c* van deze Fig.) om de *palewâi* (lett. *a* van deze Fig.) meê vast te houden). Verg. Woord.

e) *barâtañg* (bamboezen, over de breedte van het vaartuig aangebragt, en op zij uitstekende, ten

einde, hetzij onmiddellijk (Pl. 17, Fig. 3), hetzij door middel van de *bân̄gkoeñg* (Pl. 17, Fig. 4) de *pa-lewãv's* te steunen.

Fig. 40. gedeelte van de groote vaartuigen op Pl. 16 tussehen de *salómpon̄g*, of *plegt*, en het overige van het selip.

a) *lêñgóe-lêñgóe* (versehansing die de plegt van het overige van het vaartuig seheidt). Verg. op: *lêñgóe*.

b) *lêm̄ba-lembârañg* (dwarslegger, waarop de *lêñgóe-lêñgóe* rust). Verg.: *lêm̄ba-lembârañg*, lett. c, op: *lêm̄bará*.

e) *pât̄ti-pât̄ti* (dwarslegger vóór de *lêm̄ba-lembârañg*, waar de *ân̄jãjõñg* of *boegspriet* (Pl. 16, Fig. 1 en 2, N°. 3) en de *soerémpã's* (Plaat 16, Fig. 1, N°. 4) tegen aan rusten, gelijk ook uit deze figuur zelve te zien is.

d) de *t̄jakákkañg*, of: overloop (een kromhout achter de *lêñgóe-lêñgóe*, waar de kluiwer van achteren aan vastgebonden wordt). Verg. op: *t̄jãká*.

Fig. 41. a) *tãd̄jõ*, of: oplangers (als 't ware de verlengstukken der *gãd̄iñg's*, doch niet daaraan sluitende). Verg. Woord.

b) *gãd̄iñg* (buikstukken, of: vloerhouten). Verg. *gãd̄iñg* N°. 2.

e) *toêm̄balá* (dekbalken). Verg. Woord.

Fig. 42. *kãd̄jañg-pãda* (soort van rek, waarover men de *kãd̄jañg* of: *mat*, tot beschutting tegen de zon legt, zooals Plaat 17, Fig. 4 te zien is). Vergel. op: *kãd̄jañg*.

PLAAT 13.

Fig. 1. *panãmbe* (treknet). Verg. Woord. NB. Vervaardigd van *koewel*-touw, of ook van: *ôtere-Soêm̄ba*. Verg. Woord. op: *Sôêm̄ba*.

a) *boeto* (zak van het net), vergel. Woord.

b) *parimpiñg* (touw dat boven en beneden langs den rand van het net loopt). Vergel. Woord.

e) *bãtoe* (steen, of andere zware voorwerpen, onder aan het net vastgemaakt, om het te doen zinken). Vergel. *bãtoe* N°. 1.

d) *tõmba* (blokjes, die het bovenste gedeelte van het net op het water laten drijven). Verg. Woord.

e) *titiyañg* (staken van *bân̄gko*- of ander hout, aan ieder van de uiteinden des nets één, die steed overeind gehouden worden, en waarmeê men het net voorttrekt). Verg. op: *titi* N°. 3.

f) *pamên̄gka-mên̄gka* (de touwen onmiddellijk aan de *titiyañg's* vastgemaakt, in den vorm van de *schooten* op een vaartnig). Verg. op: *pên̄jka*.

g) *kalêleñg* (de touwen, waarmede de *pamên̄gka-mên̄gka's*, en alzo ook het net, worden voortgetrokken). NB. of van *bindrotting*, of van *kokosbolster-touw*. Vergel. op: *kalêleñg*.

NB. dat gedeelte van het net, 't welk zieh onmiddellijk aan de *boeto* aansluit, heet: *pan̄jépe* (vergel. op: *épe* N°. 1). Het overige heet: *pan̄jém̄ba* (vergel. op: *ém̄ba* N°. 1).

Fig. 2. *poékã* (soort van groot net, dat bijvoorbeeld over de gansche breedte van een rivier wordt uitgespannen en dan toegehaald. Vergelijk Woord. NB. vervaardigd van *ôteré-Soêm̄ba* (vergel. op: *Sôêm̄ba*).

a) *parimpiñg* (touw, dat boven en beneden langs den rand van het net loopt). Verg. Woord.

b) *bãtoe* (steen, of andere zware voorwerpen, onder aan het net vastgemaakt, om het te doen zinken). Vergel. op: *bãtoe* N°. 1.

e) *tõmba* (blokjes, die het bovenste gedeelte van het net op het water laten drijven). Verg. Woord.

Fig. 3. *dâri* (sehepnet). Verg. Woord. NB. De zak van koewaltouw.

Fig. 4. *đjâla-boêwañg* (werpnet). Verg. *boê-wañg*. NB. behalve de *tâli*, van garen.

a) *tâli* (touw van bindrotting, waar het werpnet aan vastzit). Verg. op: *tâli* N°. 2.

b) *oêloe* (het *hoofd*, of: puntig uiteinde, des nets, waar de *tâli* met het net is verbonden).

e) *âná-âná* (gedeelte van het net, dicht bij de *oêloe* (lett. *b*). Vergel. vooral Woord. op: *âná*.

d) *lâwasá* (gedeelte van het net, volgende op de *âná-âná* (lett. *c*). Vergel. Woord.

e) *bâtoe* (steen, of andere zware voorwerpen, dienende om het net te laten zinken). Vergelijk: *bâtoe* N°. 1.

f) *patôdó* (touw, gestoken door de looden *bâtoe's* (lett. *e*), ten einde deze aan het net vast te maken). Verg. op: *tôdó*.

Fig. 5. *bîla* (bamboezen viselhruik). Verg. op *bîla* N°. 3. NB. men ziet hier slechts een zeer klein gedeelte. Een *bîla* bestaat in een groote menigte van zulke uit opstaande bamboezen vervaardigde stukken, welke in diervoege geplaatst worden, dat men verseheidene vakken of afdeelingen (verg. *tîbañg* N°. 2) formeert, die hoe langer des te nauwer uitloopen, en ten slotte eindigen in de *boenowâna-biláya*, d. i. *de binnenste afdeeling van de bîla, waarin de visschen als 't ware hun dood vinden*, vergel. op: *boéno*.

Fig. 6. *bîla-bôdo* (bamboezen korfje, om bij laag water op de vissehen te zetten, en ze zoo te vangen). Verg. op: *bîla* N°. 3.

Fig. 7. *pêkañg* (vishengel). Verg. Woord.

Fig. 8. *râga* (bal van gevlochten rotting). Verg. *râga* N°. 3.

Fig. 9. *tôngkó-tôngkó* (soort van Chineeseh dobbelspel). Verg. vooral Woord. op: *tôngkó*; waar het spel geheel beschreven wordt.

a) een gesloten koperen busje met een vierkanten dobbelsteen er in.

b) het busje geopend, en alzo de steen zichtbaar.

e) de dobbelsteen er uitgenomen.

Fig. 10. *pagalatjãngañg* (het blok of bord voor het *galâtjãng*-spel). Verg. *galâtjãng*.

NB. Dit spel wordt gespeeld door twee personen, die het blok of bord zoo tussehen zich in plaatsen, dat zij ieder aan hunne regterhand een groote opening, *ânronj* genaamd, hebben, welke dan ook elk als de zijne beshouwt. Nadat de zes, soms ook meer, kleine openingen, *kalôbañg* genaamd, die ieder van de spelers vóór zich heeft, elk met zeven bagôré-pitten, of dergelijke, gevuld zijn, begint men tegelijk uit één der *kalôbañg's* aan zijne zijde de pitten te nemen, en telt die, van de linkerhand naar de regter-voortgaande, één voor één in de daaropvolgende gaten, ook zijn eigen *ânronj* niet te vergeten, uit; alleen de *ânronj* van de tegenpartij wordt overgeslagen. De pitjes van de *kalôbañg*, waarin men het laatste pitje dat men in de hand heeft, uittelt, dienen om op dezelfde manier voort te tellen. Treft het eeh-ter, dat men het laatste pitje juist in zijn eigen *ânronj* uittelt; zoo mag men op nieuw met één der *kalôbañg's* aan zijn eigen' zijde beginnen uit te tellen. Op deze wijze gaat het voort, totdat één der spelers het laatste pitje in een ledig gat uittelt, hetgeen *dôljo* heet. Alsdan gaat de ander voort, totdat ook hij *dôljo* wordt, waarop de eerste wederom aan de beurt komt, enz. Bij dit *dôljo*-

worden, valt op te merken, dat, wanneer men het laatste pitje in een' ledige opening aan zijn' eigen kant uittelt, en er in de tegenover gelegen *kalóbañg* pitjes aanwezig zijn, men zeggen mag: *témbá-mi*, en alsdan het regt heeft, om die pitjes tegelijk met dat laatste pitje in zijn eigen *ánrong* te gooijen. Dit neemt echter niet weg, dat onze beurt voorbij is, en de ander wederom moet spelen. Wanneer het eindelijk zoover gekomen is, dat één der spelers aan zijne zijde geen pitjes meer heeft, om mee te tellen, neemt men van weêrszijde de pitjes uit zijn' *ánrong*, en ziet, hoeveel *kalóbañg*'s men daarmede, evenals bij het begin van het spel, vullen kan. Zoo nu één der spelers één der *kalóbañg*'s niet met zeven pitjes vullen kan; heet dit: *nisoé-soelóe-mi si-bállá* (er is één huis in brand gestoken). Blijven er twee ledig, zoo spreekt men van: *nisoésoelóe-mi róewam-bállá*, enz. — De ledig gebleven *kalóbañg*'s worden met het een of ander digt gestopt en mogen niet meer gebruikt worden bij de eerstvolgende partij.

Zoodra nu wederom één der spelers buiten magte is om te tellen, vult men op nieuw de *kalóbañg*'s aan zijne zijde met de pitjes uit zijn' *ánrong*; en komt men ook nu te kort, zoo worden al wederom één of meer der *kalóbañg*'s digt gestopt. Hij, wiens *kalóbañg*'s eindelijk alle digt gestopt zijn, krijgt een *kóñgkóñg*, of *streepje*, aan. En het spel is uit.

Heeft men echter het geluk, om bij de tweede of derde, of één der volgende partijen wederom al de *kalóbañg*'s te kunnen vullen; zoo wordt één der digt gestopte *kalóbañg*'s op nieuw gebruikt, en zoo duurt het spel soms metafwisselend geluk gemen tijd voort.

Fig. 11. *gânrañg-Tjina* (klein rateltje dat de Chinese klontong gewoonlijk in de hand heeft, om zijn komst aan te kondigen). Verg. *gânrañg* N°. 2.

Fig. 12. bord voor het *gála*-spel. Vergelijk *gála* N°. 1.

NB. Dit spel is eigenlijk Boegineesch en onder de Makassaren slechts ten halve in gebruik. Het wordt, even als het dambord, gespeeld door twee personen op een bord met 49 vierkante vakken, waarvan de met een kruisje geteekende *soelisáñgka* (Boeg.) heeten, en wel met 10 zwarte, en 13 witte schijven.

De schijven worden in een regte lijn en nooit in de dwarste geshoven. Ook het slaan heeft in dit spel plaats, doch op geheel andere wijze dan bij het damspel. Wanneer één schijf tusschen twee schijven van de tegenpartij komt, niet ten gevolge van het primitieve opzetten, maar van het verschuiven der schijven, wordt die cene schijf geslagen (*nigála*). Bij het opzetten der schijven, begint altoos hij, die de zwarte schijven heeft; en deze moet dan voor de eerste keer altoos in het middelste vak zetten. Voorts zet men eerst al de steenen op aan de eene helft van het bord; dan pas schuift men ze over naar de andere helft. Hij die de zwarte schijven heeft, moet trachten om aan die andere helft van het bord *póle* te krijgen, als wanneer hij het spel gewonnen heeft. — De taak van hem, die met de witte schijven speelt, is, om zulks te beletten. Het Boegineseche *póle* nu, waarvoor de Makassar zich bedient van *báttoe-mi náí* (vergel. Woord. op: *náí* N°. 1) wordt genoemd, wanneer men de zwarte schijven zoo weet te plaatsen, dat men den vijand afsluit, en

toch nog één van zijn eigen schijven bewegen kan, zonder dat de tegenpartij daardoor gelegenheid krijgt om te slaan.

Fig. 13. lâyaṅg-lâyaṅg (vlieger). Verg. op: *lâyaṅg* N°. 1.

Fig. 14. lôgo-spel. NB. gespeeld met *lôgo's* of stukjes van de sehaal eener kokosnoot, die door middel van stokjes voortgestuwd worden.

Fig. 15. tekêkaṅg, of: sâmpé (toestel voor de vrachtdieren, om de goederen aan te hangen). Verg. op: *téké* N°. 1, en: *sâmpé*.

Fig. 16. zoutpannen met toebehooren.

a) *tîṅgkasá* (walletjes of dammetjes van de zoutpannen), verg. op: *tîṅgkasá*.

b) *kôronṅ* (dam), verg. op: *kôronṅ* N°. 2.

c) *solôṅgaṅg* (waterleiding, om het water uit zee naar de zoutpannen te leiden), vergelijk op: *sôlonṅ* N°. 1.

d) *padjêmpaṅg-solôṅgaṅg* (sluis van een zoutpan), vergel. *djêmpaṅg*.

e) *kêró-lôd̃joṅg* (soort van bak, soms gebezigd om het zoutwater uit de leiding in de pannen te brengen). NB. meestal bedient men zich van de *kêró-timba*, men verg. lett. *f*. Verg. Woord. op: *kêró* N°. 1, en: *lôd̃joṅg* N°. 1.

f) *kêró-timba* (soort van emmers, gebezigd om het zoutwater uit de leiding in de pannen te brengen). Men vergel. letter *e* van deze Figuur, en Woord. op: *kêró* N°. 1, en *timba* N°. 1.

g) *pâloe-pâloe* (klopper, of werktuig om de bedding van een zoutpan meê vast te kloppen), verg. op: *pâloe* N°. 1.

h) *ôṅdjô-oñdjôkaṅg* (datgeen, waarop men staat, bij het waterpas kloppen van de bedding der zoutpannen), vergel. op *ôṅdjô*.

i) *padêṅgka* (stamper, of werktuig tot het waterpas stampen van de bedding der zoutpannen), verg. op *dêṅgka*.

k) *pakâi-lâboe*, (lange haak, of hark, om het zout in de zoutpannen bij elkander te sehrapen), verg. op: *kâi*.

l) *pakâi-bôdo* (korte *pakâi*, tot hetzelfde doel gebezigd als de *lange pakâi*, vergel. letter *k* dezer Figuur.

m) *schepper*, om het zout uit de pannen in manden weg te scheppen.

Fig. 17. een *boelêkaṅg-tâoe-mâte*, of: *lijkkoets*. Vergel. Woord. op: *bôlé*. NB. De hemel van wit doek is er afgelaten, ten einde het geheel beter te kunnen zien!

Fig. 18. de *wijd uitéén gevlochten toestel*, waaronder het lijk zich bevindt, genomen van de *boelêkaṅg* (Fig. 17 dezer Plaat), waarop hij met een wit, of ook wel met een gekleurd, kleed overdekt, geplaatst wordt.

PLAAT 14.

Fig. 1. *pasâpoe-poëtará* (hoofddoek). Vergel. op: *sâpoe* N°. 3.

a) *tjôërá* (ruit), verg. Woord.

b) *sîbará*, verg. Woord.

e) *kapâla*, verg. op: *kapâla* N°. 1.

d) *bîriṅg-kalêna* (zelfkant), verg. op: *bîriṅg*.

e) *bîriṅg-nid̃jâi* (een omzoomde kant), vergel. op: *bîriṅg*.

Fig. 2. *lipá* (saroṅg).

a) *paëntêṅgaṅg* (staande naad), vergelijk op *êntêṅg*.

b) pabirãngaṅg (liggende naad), vergelijk op *bíraṅg*.

e) pòenjtja, verg. Woord.

Fig. 3. salôewará-bôdo (kort broekje).

Fig. 4. salôewará-lâboe (lange broek).

Fig. 5. poeroêsãṅg (broekband). Vergel. op: *póeroesóe*.

Fig. 6. bâdjoe-sôsó (soort van mannen-overkleed), verg. op: *bâdjoe*.

Fig. 7. bâdjoe-galênronṅg (soort van mannen-overkleed), verg. op: *bâdjoe*.

Fig. 8. bâdjoe-gâdoé (soort van mannen-staat-siekleed). Verg. op: *bâdjoe*.

Fig. 9. bâdjoe-koêtãṅg (borstrok). Vergelijk: *koêtãṅg*.

Fig. 10. bâdjoe-ilâlãṅg, of: palâpá-sôṅgó (hemd), verg. op: *lâlãṅg* N°. 1, en: *lâpá* N°. 2.

Fig. 11. gâdoé (hofkleed). Vergelijk Woordenboek.

Fig. 12. salôewará-Âtje (soort van broek). Verg. op: *salôewará* en: *âtje*.

Fig. 13. bâra-bâra (gordel, of: buikband). Verg. op: *bâra* N°. 3.

Fig. 14. tôpe (een soort van *rok*, even als de *lípá* (Fig. 2), doch langer en van fijner stof, bovendien doorgaans met een mooijen rand. Verg. Woordenb.

Fig. 15. tji'pó (soort van witte muts, die het gansche hoofd bedekt, alleen met uitzondering van het gezicht). NB. door de vrouwen gedragen bij het gebed, en wel onder de *talákko*.

Fig. 16. talákko (soort van lang bidkleed van dunne witte stof voor de vrouwen). NB. Het bedekt het gansche ligchaam, alleen met uitzondering van het gezicht, dat er ternaauwernood

uit komt kijken. Onder de *talákko* dragen de vrouwen nog een *tji'pó* (Fig. 15).

Fig. 17. moesâlla (het Arab. *مسألة*), zijnde niets anders dan een opgevouwen *salínriṅg* (verg. op: *salínriṅg* N°. 1), waarop men bij het bidden gedurig met het hoofd rust. Verg. Woord.

Fig. 18. ðjóemba (soort van tabbaard, vooral door de priesters des vrijdags in de moskee gedragen). Verg. op: ðjóemba, letter *a*.

Fig. 19. bîlãṅg-bîlãṅg (rozenkrans). Vergel. op: *bîlãṅg*.

Fig. 20. sôṅgó-kâpe-kâpe (soort van muts voor oude mensehen). Verg. op: *kâpe* N°. 3.

Fig. 21. sôṅgó-Ârá (soort van mutsje). Verg. *sôṅgó* en: *Ârá*.

Fig. 22. sôṅgó-tji'lo-tji'lo (soort van mutsje van tâlá-blad vervaardigd). Verg. op: *tji'lo*.

Fig. 23. insgelijks sôṅgó-tji'lo-tji'lo, doch een eenigzins ander model.

Fig. 24. sigará-soerôebaṅg (Arabische tulband). Verg. *soerôebaṅg*.

Fig. 25. sôṅgó-nidjái (geborduurd mutsje). Verg.: *sôṅgó* en: *ðjái* N°. 2.

Fig. 26. sôṅgó-gâdoé (soort van wit gazen mutsje met een mooi knopje, te dragen bij de gâdoé). Verg. *sôṅgó*, en: *gâdoé*. Men zie ook Fig. 11 van deze plaat.

Fig. 27. sôṅgó-léleṅg (zwart mutsje). Verg. *sôṅgó*, en: *léleṅg* N°. 1.

Fig. 28. sôṅgó-gântãṅg (soort van mutsje). Verg. *sôṅgó*.

Fig. 29. sôṅgó-patêké (een soort van bamboezen, of: houten, pet, zooals de drijvers van vrachtbeesten gewoonlijk dragen). Verg.: *sôṅgó*, en: *têké* N°. 1.

Fig. 30. p̄alo-r̄aga (soort van hoed). Vergel. op: p̄alo N°. 1, en: r̄aga N°. 3.

Fig. 31. p̄alo-t̄j̄impá (soort van gevlochten hoed). Verg. p̄alo N°. 1, en: t̄j̄impá.

Fig. 32. sar̄aœng (soort van zonne- of regen-hoed). Verg. Woord.

Fig. 33. s̄igará (soort van staatsiemuts). Verg. Woord.

Fig. 34. boel̄ekañg (draagstoel). Vergelijk op: b̄ólé.

PLAAT 15.

Fig. 1. b̄ad̄joe-kam̄œmmóe (soort van parseh vrouwen-kleedje). Vergel. Woord. op: b̄ad̄joe, en kam̄œmmóe.

Fig. 2. b̄ad̄joe-r̄awañg (soort van doorsehij-nend kleedje voor jonge nog ongehuwde vrouwen). Verg. b̄ad̄joe, en: r̄awañg N°. 1.

Fig. 3. t̄ôpe-l̄alañg (soort van kostbare vrou-wen-broek, met b̄añgken̄g-t̄ôpe, of: mooie soort van rand, bijv. bij trouwen en dergelijke plegtigheden gedragen). Vergel. op: t̄ôpe, en: l̄alañg N°. 1.

Fig. 4. b̄ad̄joe-l̄áboe (soort van lang vrouwen-kleedje). Vergel. op: b̄ad̄joe, en: l̄áboe N°. 1.

NB. Zoowel door jonge vrouwen, als door vrouwen van 16—40 jaar gedragen. In het eerste geval liefst k̄óndo-k̄óndo, vergel. Woord. op k̄óndo N°. 3; in het laatste gewoonlijk van kalañgk̄ári, of: gebloemd katoen.

Fig. 5. pas̄apoe boên̄ga-b̄aróe nir̄enda (gele pas̄apoe met een mooijen bewerkten rand). Men verg. op: s̄apoe N°. 3, op: boên̄ga, en: b̄aróe N°. 2, alsmede op: r̄enda.

Fig. 6. een pas̄apoe-êd̄ja, of: roode pas̄apoe

(, vergel. Fig. 5 van deze Plaat), met r̄oi-r̄oilí. NB. Deze r̄oi-r̄oilí bestaan gewoonlijk in een pa-t̄ódó, of: tandenstooker (verg. Woord. op: t̄ódó), een pak̄ái-t̄ái-t̄óli, of: oorlepeltje (, verg. op: k̄ái), een pas̄óebi-kan̄óekoe (vergel. op: sóebi) en een pamon̄éyañg-t̄ambará, of: doosjevoor tegengift (verg. op: b̄one N°. 1, en: t̄ambará). De vrouwen van geboorte dragen meestal zulk een pas̄apoe met r̄oi-r̄oilí over den eenen schouder.

Fig. 7. âkasá (buikgordel eener barende vrouw). Verg. op: ákasá N°. 1.

NB. De knoop komt van voren, en daarin doet men bij gelegenheid van bevalling een lémo-pakas̄emba (vergel.: lémo N°. 1) en een kal̄ompiñg (verg. Woord).

Fig. 8. d̄j̄oẽngge (hoofdtoisel van gekleurd papier en dergel. voor de pad̄jôgés). Vergelijk Woordenb.

Fig. 9. p̄ônto-n̄aga (soort van armband). Verg. op p̄ônto, en: n̄aga.

Fig. 10. p̄ônto-sip̄appá (soort van armband). Vergel.: p̄ônto, en: p̄appá N°. 3.

Fig. 11. boên̄ga-b̄ôd̄joló (bloem van het bin-neste van den b̄ôd̄joló-boom). Verg. op: b̄ô-d̄joló N°. 2.

NB. Door den bruidegom in het haar der bruid gestoken.

Fig. 12. l̄alañg-T̄j̄ina (Chinesche regen- of zonneseherm). Vergelijk l̄alañg N°. 2. NB. van geolied papier.

Fig. 13. p̄áwo-p̄áwo, of: geldbruidel, met toe-behooren. Verg. op: p̄áwo N°. 2. NB. gewoon-lijk van rood laken.

a) d̄jal̄epeñg (soort van knop, meestal van hoorn), vergel. Woord.

b) poeróesãṅ (schuifband om de *páwo-páwo* open en toe te halen). Verg. op: *póeroesóe*.

e) pamonêyaṅg-tambâko (tabaksdoosje), verg. op: *bóne* N°. 1, en op: *tambâko*.

d) mâlí (een doosje, of kokertje, waarin een geschreven talisman gedaan wordt), vergelijk op: *mâlí*. NB. Bij voorname Inlanders is dit doosje soms van goud.

e) pakâí (haakje van hoorn), vergel. op: *kâí*. Dit dient om het een of ander, bijv. het striktouw voor de hertejagt (*ôteré-tâdó*) meê vast te haken.

NB. het touw boven aan de Figuur wordt gebezigd om de *páwo-páwo* om het lijf te binden.

Fig. 14^a en Fig. 14^b. *lôpá-lôpá-tambâko* (van *tâlá*-blad gevlochten tabaksdoosjes). Verg. op: *lôpá* N°. 2.

Fig. 14^c. *ambelâóe* (soort van sehulp, gebezigd als tabaksdoosje). Verg. Woord.

Fig. 15. *salâppa-kaṅgkâṅgaṅg* (doosje van koper, of ander metaal, bestemd voor de ingrediënten van een sierihpruimpje). Vergelijk op: *salâppa*, en: *kâṅgkaṅg* N°. 2. NB. Dikwijls in de *páwo-páwo* gedragen.

Fig. 16. *sêṅgkaṅg* (tangetje voor het uittrekken van de haartjes van den baard. Verg. Woord.

Fig. 17^a. *tjîṅtjîṅg sîmpoēṅ-pamáí* (soort van ring, bestaande uit vijf ringetjes), zooals die zich voordoet, wanneer de ringetjes in malkander gezet zijn. Verg. op: *sîmpoēṅ*.

Fig. 17^b. dezelfde ring, als bij Fig. 17^a, maar met de ringetjes uit elkander genomen.

Fig. 18. *bâṅgkará* (soort van oorversiersel). Verg. Woord.

Fig. 19. *sôebaṅg* (soort van oorversiersel). Verg. Woord. NB. de *sôebaṅg* verschilt hierin

van de *bâṅgkará* (Fig. 18), dat zij slechts een gouden staafje is, dat men door de oorlel steekt.

Fig. 20. *sôṅgkó-âná Tjîna* (Chineesch kindermutsje van katoen of dergelijke). Verg. *sôṅgkó*.

Fig. 21. *sôṅgkó-kanrópí* (soort van kindermutsje ook van katoen, of dergelijke). Vergelijk: *kanrópí*.

Fig. 22. *tjîpó* (ook soort van kindermuts van katoen, of dergel.) Verg. Woord. NB. door vorstelijke kinderen gedragen totdat zij besneden zijn, inzonderheid wanneer zij gaan baden, sehelpen zoeken, of op andere wijze zich buiten vermaken.

Fig. 23. *sôṅgkó-kâpe-kâpe-âná* (soort van katoenen kap voor kinderen). Verg. op: *kâpe* N°. 3.

Fig. 24. *sôṅgkó-poēṅgoesóe* (ook soort van kindermuts van katoen, of dergelijke). Vergelijk Woord. op: *poēṅgoesóe*.

Fig. 25. *ôto* (borstlap voor een kind). Verg. *ôto* N°. 1.

Fig. 26. *lêmba-lembâraṅg* (soort van jukje door vorstelijke kinderen om de sehouders gehangen), met één *tôkeṅg-sibâtoe*, zijnde: een *halssieraad*, bestaande in één stuk goud; of met onderscheidene *tâli-tâli's*, zijnde: *kleine ronde gouden plaatjes*.

a) *lêmba-lembâraṅg*, verg. op: *lêmbará*.

b) *tôkeṅg-sibâtoe*, verg. op: *tôkeṅg*.

e) *tâli-tâli*, verg. op: *tâli* N°. 1.

Fig. 27^a. een witte doek, waarin men een met Arabisehe woorden beschreven papiertje gewikkeld heeft, om den arm van een kind gebonden.

Fig. 27^b. *ḍjîmá-boelâēṅg* (een gouden amulet in den vorm van een kinderarmbandje). NB. gedragen onder den bij Figuur 27 lett. *a* omschreven witten doek.

Fig. 28. *ḍjêmpaṅg* (plaatje van koper of ander

metaal, gedragen door jonge meisjes tot bedekking van het *pudendum*). Verg. Woord.

Fig. 29. lâso-lâso (een in goud nagemaakte *penis*). NB. soms door prinsjes gedragen, zoo lang als zij nog geheel naakt loopen.

Fig. 30. tatoemboe (soort van koffer, van roembîya-blâren). Verg. Woord.

Fig. 31. boên̄gkeñ̄g (ook soort van koffertje). Verg. Woord. op: *boên̄gkeñ̄g* N°. 2.

Fig. 32. tēbá (een van tâlá-blad gevlochten koffertje tot bewaring van papieren en kleêren). Verg. op: *tēbá* N°. 2.

Fig. 33. rântañ̄g (soort van mand met verdiepingen). Verg. Woord.

Fig. 34. bâkóé (soort van mand van tâlá-blad). Verg. op: *bâkóé* N°. 3.

Fig. 35. bâkóé-lêkó (mand voor de sierhverkoopers). Verg. op: *bâkóé* N°. 3, en op: *lêkó* N°. 3.

Fig. 36. pamonēyañ̄g-kanâre (mand voor kanâre-noten). Vergelijk op: *bône* N°. 1, en op: *kanâre*.

Fig. 37. karân̄jd̄jiñ̄g-lâsá (mand voor de verkopers van de vrucht, genaamd: *lâsá*). Vergel. op: *karân̄jd̄jiñ̄g*, en: *lâsá* N°. 1.

Fig. 38. kambôti-lâlo, of: — *dâré* (een van bladeren gevlochten mandje). Verg. op: *kambôti*, op: *lâlo* N°. 1, en op: *dâré*.

Fig. 39. een *talád̄ja*, of: van lontarblad gevlochten doos, in den vorm van een *doerîyañ̄g* (soort van vrucht), gebezigd om *kanâre* en allerhande lekkernijen in te doen. Verg. Woord. op: *talád̄ja* en *doerîyañ̄g*.

Fig. 40. kapôpañ̄g (een pinañ̄g-sehaal gevouwen en zorgvuldig digtgenaaid, geb. om rijst, en ook om kieeren in te doen). Verg. op: *kapôpañ̄g* N°. 2.

Fig. 41. talempâñ̄gañ̄g (insgelijks een pinañ̄g-sehaal tot hetzelfde doel als de *kapôpañ̄g* (Fig. 40 dezer plaat) gevouwen, doch minder zorgvuldig digtgemaakt.

Fig. 42. een andere vorm van *talád̄ja*, als bij Figuur 39 dezer plaat. NB. niet in den vorm van een' *doerîyañ̄g*-vrucht.

Fig. 43. salôssó-tawâro (soort van koker, gemaakt van de *palâpa* des roembîya-booms, tot bewaring van sagomeel). Vergel. op: *salôssó*, en: *tawâro*.

Fig. 44. ballâsse-bêrasá (rijstzak). Vergelijk Woordenb.

Fig. 45. pôesa (kalkmandje). Verg. Woord.

Fig. 46. kanrôépí (zak, of: zakje, van lontarbladen, waarin men *âse-lôlo*, of: *jonge paddie*, bewaart). Verg. op: *kanrôépí*.

Fig. 47. ballâsse-dôwé (zak voor duiten). Verg. *ballâsse*, en: *dôwé*.

Fig. 48. *kambîlo* (soort van doos, of kist, van lontarblad). Verg. Woord.

Fig. 49. *d̄jálí* (rottingmat). Verg. *d̄jálí* N°. 1.

Fig. 50. kâmpilí-dôwé (zak voor duiten van karôró). Verg.: *kâmpilí*, en: *karôró*.

Fig. 51. salâka (soort van bamboezen vuurmandje, gebez. tot het bewierooken van kleeren). Verg. *salâka* N°. 2.

Fig. 52. een *séró*, of: *waterschepper*, van *pisan̄g*-blad. Verg.: *séró* N°. 1.

Fig. 53. een *séró*, of: *waterschepper*, van *pinañ̄g*-schaal.

Fig. 54. een soort van *bâkóé*, of mandje, dienende als werkmandje, of ook, om het een of ander cadeau in toe te zenden. Verg. *bâkóé* N°. 3.

Fig. 55. een *dâtjîñ̄g*-Tjina, of *Chinesche balaus*.

a) stok der balans. NB. Hieraan vindt men, hetgeen uit de teekening niet blijkt, drie rijen streepjes, die ieder op onderscheiden afstand van de haak (letter *c*) een' aanvang nemen.

b) gewigt, dat al naar de zwaarte van het te wegen voorwerp verschoven wordt.

c) de haak, om het te wegen voorwerp aan te hangen.

d) [NB. verkeerdelijk *a* genoemd!] lus, waaraan men de balans vasthoudt, wanneer men voorwerpen te wegen heeft, die *één kátti*, of daar beneden, zwaar zijn. Alsdan begint men te tellen bij het eerste streepje der verst van de haak verwijderde rij streepjes. De afstand tusschen twee streepjes geeft dan telkens een verschil in zwaarte van *één zestiende kátti* te kennen.

e) lus, waaraan men de balans vasthoudt, wanneer men voorwerpen te wegen heeft, die meer dan *één kátti*, tot *vijf kátti's* toe, zwaar zijn. Alsdan begint men te tellen bij het eerste streepje der minder ver van de haak verwijderde rij streepjes. Wanneer het gewigt op de hoogte van dit eerste streepje hangt, is het te wegen voorwerp *één kátti* zwaar. De afstand tusschen twee streepjes geeft dan telkens een verschil in zwaarte van *twee zestienden kátti* te kennen.

f) lus, waaraan men de balans vasthoudt, wanneer men voorwerpen te wegen heeft, die meer dan *vijf kátti's* tot *vijf en twintig kátti's* toe, zwaar zijn. Alsdan begint men te tellen bij het eerste streepje van de minst ver van de haak verwijderde rij streepjes. Wanneer het gewigt op de hoogte van dit eerste streepje hangt, is het te wegen voorwerp *vijf kátti's* zwaar. De afstand tusschen twee streepjes

geeft dan telkens een verschil in zwaarte van *één kátti* te kennen.

Fig. 56. *tjôépá-bêrasá* (rijstmaat, bestaande in een klapperdop). Verg.: *tjôépá* N°. 2.

Fig. 57. *tjôronḡ-tjôronḡ* (Chinesche rekenmachine). Verg. op: *tjôronḡ* N°. 2.

NB. de schijven kunnen op- en neêrgeschoven worden. Voorts zij slechts opgemerkt, dat men de eerste rij bezigt voor de éénbeden, de tweede voor de tientallen, enz.

PLAAT 16.

Fig. 1. een padoewâkaḡ, of: *handelsvaartuig*, hebbende een kluiver en buitenkluiver, twee ra-zeilen en een gaffelzeil in het midden (vergelijk Woord. op: *kaléweré*, en: *tjôljoró* N°. 1, alsmede op: *sómbalá*); met een paar lêpa-lêpa's. Vergelijk Woord. op: *padoewâkaḡ*, en op: *lêpa* N°. 4.

NB. deze Figuur is ongeveer een honderdveertigste van de ware grootte.

N°. 1. *loênasá* (kiel), verg. Woord.

N°. 3. *ânjdjoḡ* (boegspriet), verg. Woord.

N°. 4. *soerêmpá* (twee elkander kruisende houten, op wier snijpunt de boegspriet rust), verg. Woord.

N°. 6. *lêḡgóe-lêḡgóe*, *lêmba-lêmbáraḡ*, *pâtti-pâtti*, en: *tjakâkkaḡ*. Verg. Plaat 12, Fig. 40, lett. *a*, *b*, *c*, en *d*, waar deze deelen ieder afzonderlijk duidelijk zijn afgebeeld.

N°. 20. *bâoe* (ra), verg. op: *bâoe* N°. 3.

N°. 21. *pelôkaḡ* (giek), verg. op: *péló*.

N°. 25. *gantâyaḡ* (ra-banden). NB. deze *gantâyaḡ's* worden door de rottingoogjes van het

zeil (*parĩmpĩng*) heengestoken, en vervolgens aan huis, *boembóéñjanj*, maar *poelóéñjanj* heet, verg.: de *báoe* en *pelókanj* vastgemaakt. Verg. op: *gan-táyanj* N°. 1, en op: *parĩmpĩng*.

N°. 27. *boéboékanj* (vallen), vergelijk op: *boéboé* N°. 1.

N°. 28. *pókó* (bras), verg. op: *pókó* N°. 1.

N°. 29. *lôlo* (toppenend), verg. op: *lôlo* N°. 4.

NB. de *galáganj*, die op de *padoewákanj* den grond van de *kále-biséyanj* (*het tusschendecks*) bedekt, zie men Plaat 11, Fig. 42.

Eindelijk wat de op alle groote vaartuigen voorkomende *tádjós* (oplangers), *gádĩnj's* (buisstukken, of: vloerhouten) en *tóembalú's* (dekbalken) betreft; zoo vergelijkte men Plaat 12, Fig. 41.

Fig. 2. een *papalĩmbaŋg*, of: *vaartuig tot 't overzetten van goederen en personen*, hebbende een kluiver en een razeil (verg. Woord. op: *kaléweré*, op: *tjótjoró* N°. 1, en op: *sómbalú*); alsmede een *lêpa-lêpa* met een paar watervaten er in. Vergel. op: *lĩmbaŋg* en *lêpa* N°. 4.

NB. Deze Figuur is ongeveer een honderdvier-tigste van de ware grootte.

N°. 2. *boékkóé* (verdek in den vorm van een dak). Vergel. op: *boékkóé* N°. 3. NB. Hierbij heeft men, even als bij het dak van een huis: een *simóéñganj*, *kasadjántanj's*, *lilíkanj's*, *káso's*, *patóŋgkó*, men vergelijkte dus hierbij de vier eerste platen, alsmede de daarvan geleverde verklaring. Bovendien merke men op, dat het hout onder aan de beide randen van de *boékkóé* den naam draagt van: *tĩŋgkanj*; voorts dat de ruimte onder de *boékkóé* genoemd wordt: *koéroéñj* (verg. op: *koéroéñj* N°. 2); eindelijk, dat het bovenste gedeelte van de *boékkóé* niet, zooals bij het dak van een

huis, *boembóéñjanj*, maar *poelóéñjanj* heet, verg.: *poelóéñj*, en: *boémboéñj* N°. 1.

Wat ten slotte de *pañjđjáriñj-đjáriñj* aangaat, die dikwijls buiten op de *boékkóé* wordt aangebragt; zoo vergelijkte men Plaat 11, Fig. 43.

N°. 3. *añjđjõŋg* (boegspriet). Men verg. Fig. 1 N°. 3 dezer plaat.

N°. 7. *kaníkí* (wading). Verg. Woord.

N°. 8. *rĩnrĩñg-kaníkí* (zetboord). Vergel. op: *rĩnrĩñj*.

N°. 9. *saŋgkĩlaŋg-irâte* (bovenroerbank). Verg. Plaat 12, Fig. 37, lett. *b*.

N°. 10. *saŋgkĩlaŋg-irâwa* (onderroerbank). Verg. Plaat 12, Fig. 37, lett. *c*.

N°. 11. *góeliŋg* (roer). Vergelijk Plaat 12, Fig. 37, lett. *a*. NB. de plaats waar de roerganger zit, heet: *pagoelĩñganj*, verg. Woord. op: *góeliŋg*.

N°. 15. *kálaŋg* (dwarshout) boven de *bãŋg-keŋg-sálará* (Plaat 17, Fig. 1, N°. 18). Vergelijk Woord. op *kálaŋg* N°. 1.

N°. 16. *kálaŋg* (dwarshout) boven de *saŋgkĩ-laŋg* (Fig. 2, N°. 9 en 10 dezer plaat). Verg. op: *kálaŋg* N°. 1.

N°. 17. *pálaŋg-pálaŋg-ãmbĩŋg* (dwarshout boven den spiegel). Verg. op: *pálaŋg* N°. 1.

N°. 22. *pamêló* (kruk van de giek). Vergel. Woord. op: *pêló*.

N°. 23. *pañgâsi-âsi* (sehoothoorn). Vergelijk Woord. op: *âsi* N°. 2.

N°. 24. *pañgalõntõŋg* (hals). Verg. Woord. NB. De *tinrâna saŋgkĩlaŋga*, alsmede de *sambĩla's*, de *kakálóé*, en de *pañgĩlasá* zie men Plaat 12, Fig. 37, lett. *d*, *e*, *f*, en *g*.

Voorts zie men ook de *saŋgkĩlaŋg-álõnjđjõ* en de *gĩnjđjĩraŋg* bij Plaat 12, Fig. 38.

Fig. 3. banâwa (vaartuig tot transport van beesten), hebbende een kluiver (*kaléweré*, of: *tjótjoró* N°. 1), en een razeil (*sómbalá*). Verg. Woordenb. NB. Deze figuur heeft ongeveer een honderdveertigste van de ware grootte.

N°. 34. pôndó (hutje boven op het vaartuig, dienende tot logis van den gezagvoerder), vergel. *pôndó*, letter *a*.

NB. Soms heeft men bij de *banâwa* ook een *koelóênġaŋġ*, of *beestênstal*, bovenop, verg. Woord. op: *koéloenġ*. Voorts vindt men ook wel eens op zij een *kandawári*, evenals bij de *huizen*. Men vergel. de drie eerste platen, en zie het Woordenb. op: *kandawári*. Eindelijk zie men het model van een *paláppará* (soort van mat of vloer) op Plaat 11, Fig. 44.

Fig. 4. een palâri (pleziervaartuig), hebbende een kluiver (*kaléweré*, of: *tjótjoró* N°. 1), een razeil (*sómbalá*), en een bezaan (*besânġ*); met een lêpa-lêpa. Verg. Woordenb. op: *lâri* N°. 1, en: *lêpa* N°. 4.

NB. Deze figuur heeft ongeveer een honderdveertigste van de ware grootte.

N°. 5. salômponġ (plecht), verg. Woord.

N°. 13. paŋġgâyoŋġ (lange riem), verg. op: *gâyoŋġ*.

N°. 14. bîse (pagaaijer), verg.: *bîse*.

N°. 30. bâya-bâya (shooten), verg. op: *bâya*.

N°. 32. balânġo (anker), verg. Woord.

PLAAT 17.

Fig. 1. een bîntá (rooversvaartuig), hebbende een kluiver (*kaléweré*, of: *tjótjoró* N°. 1), en twee

razeilen (*sómbalá*); met een tâdí-tâdí (soort van klein prauwtje). Verg. W. op: *bîntá*, en op: *tâdí*.

NB. Deze figuur heeft ongeveer een honderdveertigste van de ware grootte.

N°. 5. salômponġ (plecht). Verg. Plaat 16, Fig. 5.

N°. 12. rembâssaŋġ (rociband, verg. Woord.), met gâloesóe (rocikransen, verg. Woord.).

N°. 18. palayâraŋġ-lômpo, of: groote mast, bestaat uit een bok met drie beenen, waarvan twee, die *palayâraŋġ* bij uitnemendheid genoemd worden, (verg. op: *lâyará*), regtstandig zijn, en het middelste, *panóendóe* geheeten (, vergelijk op: *tóendóe*), schuins vooruit wijzend, rustende op een kromhout (*bânġoe-bânġoe*, vergel. op: *bânġoe*). De twee regtopstaande beenen (*palayâraŋġ*) worden dikwijls door middel van een band (*paŋġâkasá*, verg. op: *âkasá* N°. 1) te zamen verbonden, en vereenigen zich in een top, bij wijze van een krul, waarin zich de sehijfgaten bevinden voor de vallen (*tâkalá*, vergel. Woord.). Zij rusten op een soort van juk (*bânġkeŋġ-sâlará*, vergelijk op: *bânġkeŋġ*).

NB. een voorbeeld van een *palayâraŋġ tġádi*, of: *kleinen mast*, zie men Fig. 3, N°. 19 dezer Plaat.

N°. 35. ampêlaŋġ (versehansing met één of twee openingen voor het geschut). Verg. Woordenboek.

N°. 36. tâdí-tâdí (soort van klein prauwtje). Vergel. op: *tâdí*.

N°. 37. Het verblijf van den gezagvoerder en de zijnen. Verg. *pôndó*, lett. *a*.

NB. Daaronder, te weten: daar waar men de onderste rij roerriemen ziet uitsteken, bevinden

zieh de mensehen, die men buit gemaakt heeft, en nu insgelijks laat roeijen.

Fig. 2. een padjâla (vissehersvaartuig) met razeil (*sómbalá*). Verg. op: *âjâla* N°. 1.

NB. Deze figuur heeft ongeveer een achtenveertigste van de ware grootte.

N°. 33. kâdjâng-pâda (soort van rek). Verg. Plaat 12, Fig. 42.

Fig. 3. een bilôlañg (soort van vaartuig) met een zeil in den vorm van een driehoek. Vergelijk Woord.

NB. Deze figuur heeft ongeveer een achtenveertigste van de ware grootte.

N°. 19. palayârañg-tjâdi (kleine, of één-beenige mast). Verg. Woord. op: *lâyarâ*.

Fig. 4. een birôwañg (soort van vaartuig) met een razeil (*sómbalá*). Verg. Woord.

NB. Deze figuur heeft ongeveer een achtenveertigste van de ware grootte.

N°. 31. palewâi, met: barâtañg, en: bânñg-koenñg. Vergel. Plaat 12, Fig. 39.

PLAAT 16 en 17 te zamen genomen,
terwijl de nommers doorloopen.

N°. 1. lôenasá. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 2. boëkkoé. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 3. ânjdjônñg. Verg. Plaat 16, Fig. 1 en 2.

N°. 4. soerêmpá. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 5. salômponñg. Verg. Plaat 16, Fig. 4, en Plaat 17, Fig. 1.

N°. 6. lêñgôé-lêñgôé, lêmba-lêmbârañg, pâtti-pâtti, en: tjakâkkañg. Verg. Plaat 16, Fig. 1, en Plaat 12, Fig. 40, lett. *a*, *b*, *c* en *d*.

N°. 7. kaníki. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 8. rînrîñg-kaníki. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 9. sañgkîlañg-irâte. Vergelijk Plaat 16, Fig. 2, en Plaat 12, Fig. 37, lett. *b*.

N°. 10. sañgkîlañg-irâwa. Verg. Plaat 16, Fig. 2, en Plaat 12, Fig. 37, lett. *c*.

N°. 11. goëliñg. Verg. Plaat 16, Fig. 2, en Plaat 12, Fig. 37, lett. *a*.

N°. 12. rembâssañg, met gâloesóe. Vergelijk Plaat 17, Fig. 1.

N°. 13. pañggâyoñg. Verg. Plaat 16, Fig. 4.

N°. 14. bîse. Verg. Plaat 16, Fig. 4.

N°. 15. kâlañg, boven de: bânñgkeñg-sâlará. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 16. kâlañg, boven de: sañgkîlañg. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 17. pâlañg-pâlañg âmbiñg. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 18. palayârañg-lômbo. Vergel. Plaat 17, Fig. 1.

N°. 19. palayârañg-tjâdi. Vergel. Plaat 17, Fig. 3.

N°. 20. bâoc. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 21. pelôkañg. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 22. pamêló. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 23. pañgâsi-âsi. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 24. pañgalônthonñg. Verg. Plaat 16, Fig. 2.

N°. 25. gantâyañg. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 27. bóebóekañg. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 28. pôkó. Verg. Pl. 16, Fig. 1.

N°. 29. lôlo. Verg. Plaat 16, Fig. 1.

N°. 30. bâya-bâya. Verg. Plaat 16, Fig. 4.

N°. 31. palewâi, met: barâtañg, en: bânñg-koenñg. Vergel. Plaat 17, Fig. 4; en Plaat 12, Fig. 39.

- N°. 32. balângo. Verg. Plaat 16, Fig. 4.
- N°. 33. kâdjâng-pâda. Verg. Plaat 17, Fig. 2, en Plaat 12, Fig. 42.
- N°. 34. pôndó. Verg. Pl. 16, Fig. 3.
- N°. 35. ampêlañg. Verg. Plaat 17, Fig. 1.
- N°. 36. tâdí-tâdí. Verg. Plaat 17, Fig. 1.
- N°. 37. Het verblijf van den gezagvoerder en de zijnen. NB. daaronder het verblijf der gevangenen. Verg. Plaat 17, Fig. 1.
-
- ALPHABETHISCHE LIJST VAN BENAMINGEN VOOR SCHEPEN EN SCHEEPSTUIG, VOORKOMENDE IN DE VERKLARING VAN PLAAT 11, 12, 16 EN 17, ALSMEDE IN HET MAKASSAARSCH-WOORDENBOEK.**
-
- kakâlóe. Verg. Plaat 16, Fig. 2 aan het einde, Plaat 12, Fig. 37, lett. *f*.
- kônta. Verg. Woord. op: *kónta* N°. 1.
- kônteñg. Verg. Woord.
- kandawâri. Verg. Plaat 16, Fig. 3, en Woord. op: *kandawâri*.
- kanîkí. Verg. N°. 7.
- kêtji (brik). Verg. Woord.
- kâdjâng-pâda. Verg. N°. 33.
- koéroeng. Verg. Plaat 16, Fig. 2, N°. 2, alsmede Woord. op: *koéroeng* N°. 2.
- kérôkañg. Verg. Woord. op: *kéró* N°. 1.
- kâlañg, boven de bânñgkeñg-sâlará. Verg. N°. 15.
- kâlañg, boven de sañgkîlañg's. Verg. N°. 16.
- koelôeñgañg. Vergel. Plaat 16, Fig. 3; alsmede Woord. op: *koeloeñg*.
- kâle-bisêyañg (tusschendecks). Vergel. Plaat 16, Fig. 1, alsmede Woord. op: *kâle* N°. 1.
- kalêweré (kluiver). Verg. Plaat 16, Fig. 1, 2, 3, en 4, en Plaat 17, Fig. 1; alsmede Woord. op: *kalêweré*.
- kâso. Verg. Plaat 16, Fig. 2, N°. 2.
- kasañjântañg. Verg. Plaat 16, Fig. 2, N°. 2.
- gantâyañg. Verg. N°. 25.
- gâdîñg. Verg. Plaat 16, Fig. 1, op het einde, en Plaat 12, Fig. 41, lett. *b*; alsmede Woord. op: *gâdîñg* N°. 2.
- ginñjtjîrañg. Verg. Plaat 16, Fig. 2, op het einde, en Plaat 12, Fig. 38.
- goêliñg. Verg. N°. 11.
- galâgañg. Verg. Plaat 11, Fig. 42, en Plaat 16, Fig. 1, alsmede Woord. op: *galâgañg*.
- galoemá. Verg. Woord.
- gâlôesóe. Verg. N°. 12.
- pâñgka (boegbanden). Verg. Woord. op: *pâñgka* N°. 1.
- pâñgka-pâñgka. Verg. Woord. op: *pâñgka* N°. 1.
- pôkó. Verg. N°. 28.
- pâñgko-pâñgkoró. Verg. Woord. op: *pâñgkoró*.
- pâñgkoeróe. Verg. Woord.
- pañggâyoñg. Verg. N°. 13.
- pagoeliñgañg (stuurstoel). Verg. Plaat 16, Fig. 2, N°. 11; alsmede Woord. op: *goêliñg*.
- pañgâkasá. Verg. Plaat 17, Fig. 1, N°. 18.
- pañgêpé-loénasá. Verg. in Woordenb. *pañgêpé*, lett. *d*, op: *épé* N°. 1.
- pañgalôntoñg. Verg. N°. 24.
- pañgîlasá. Verg. Plaat 16, Fig. 2, op het einde, en Plaat 12, Fig. 37, lett. *g*.
- pañgâsi-âsi. Verg. N°. 23.
- pâpañg (buitenwegering). Verg. Woord.
- pâpañg-lâmma (boeisel). Vergel. Woord. op: *pâpañg* en *lâmma* N°. 2.

- papalîmbaŋg. Verg. Plaat 16, Fig. 2.
- pamâyaŋg. Verg. Woord.
- pamâroenŋ-riyôlo, en: pamâroenŋ-ri-bôko. Verg. Woord. op: *pamâroenŋ*.
- pamêló. Verg. N°. 22.
- pâtti-pâtti. Verg. N°. 6.
- patônŋkó. Verg. Plaat 16, Fig. 2, N°. 2; alsmede Woord. op: *tônŋkó*.
- patôeboenŋ-tôeboenŋ. Verg. Woord. op: *tôeboenŋ*.
- pôndó. Verg. N°. 34 en 37.
- padônŋkó. Verg. Woord. op: *dônŋkó* N°. 2.
- padômaŋg. Verg. Woord.
- padoewâkaŋg. Verg. Plaat 16, Fig. 1.
- panôenŋkoelóe. Verg. Woord. op: *tôenŋkoelóe*.
- panôendóe. Verg. Plaat 17, Fig. 1, N°. 18.
- pôtjî (propgat). Verg. Woord. op: *pôtjî* N°. 2.
- panjđjârîŋg-đjârîŋg. Verg. Plaat 11, Fig. 43, en Plaat 16, Fig. 2, N°. 2.
- padjâla. Verg. Plaat 17, Fig. 2.
- pânroenŋ. Verg. Woord.
- parîmpîŋg. Verg. Plaat 16, Fig. 1, N°. 25.
- pâlaŋg-pâlaŋg-âmbîŋg. Verg. N°. 17.
- pelôkaŋg. Verg. N°. 21.
- palânŋga. Verg. Woord. op: *lânŋga*.
- palânŋga-sâri. Verg. Woord. op: *lânŋga*.
- palôenŋgaŋg. Verg. Woord.
- poelôenŋgaŋg. Verg. Plaat 16, Fig. 2, N°. 2, alsmede Woord. op: *pôeloenŋ*.
- palâppará. Verg. Pl. 16, Fig. 3, en Pl. 11, F. 44.
- palâmbîŋg. Verg. Woord.
- polâmbîŋg. Verg. Woord.
- palayâraŋg-tjâdi. Verg. N°. 19.
- palayâraŋg-lômpo. Verg. N°. 18.
- palâri. Verg. Plaat 16, Fig. 4.
- palewâi. Verg. N°. 31.
- bânŋkoeŋg. Verg. N°. 31.
- bôekkoé. Verg. N°. 2.
- bânŋkeŋg-sâlará. Verg. Plaat 17, Fig. 1, N°. 18.
- bânŋgoe-bânŋgoe. Verg. Plaat 17, Fig. 1, N°. 18.
- bôebôekaŋg. Verg. N°. 27.
- bîntá. Verg. Plaat 17, Fig. 1.
- banâwa. Verg. Plaat 16, Fig. 3.
- bâya-bâya. Verg. N°. 30.
- barâtaŋg. Verg. N°. 31.
- bôroló. Verg. Woord.
- birôwaŋg. Verg. Pl. 17, Fig. 4.
- bîlóe. Verg. Woord. op: *bîlóe* N°. 2.
- balânŋgo. Verg. N°. 32.
- bállá-padômaŋg. Verg. op: *padômaŋg*.
- balâbá. Verg. Woord.
- bilôlaŋg. Verg. Pl. 17, Fig. 3.
- boêwa-bocwâđja. Verg. Woord. op: *boewâđja*.
- bîse. Verg. N°. 14.
- bâoe. Verg. N°. 20.
- manâssa. Verg. *manâssa* N°. 1.
- tó. Verg. Woord.
- tîŋkaŋg. Verg. Pl. 16, Fig. 2, N°. 2.
- tônŋkaŋg. Verg. Woord.
- tâkalá. Verg. Pl. 17, Fig. 1, N°. 18.
- tôeboenŋ-tôeboenŋ. Verg. op: *tôeboenŋ*.
- tambôekoe. Verg. Woord.
- tambêraŋg (want). Verg. Woord.
- tîmba-rôwaŋg (hoosgat). Verg. Woord. op: *tîmba* N°. 1.
- tôembalá. Verg. Pl. 12, Fig. 41, lett. c; alsmede Woord. op: *tôembalá*.
- tatarîpaŋg. Verg. Woord. op: *tariîpaŋg*.
- tâdí-tâdí. Verg. N°. 36.
- tâđjô. Verg. Pl. 16, Fig. 1, en Pl. 12, Fig. 41, lett. a; alsmede Woord. op: *tâđjô*.

- tinurána saṅgkîlaṅga. Verg. Pl. 16, Fig. 2, op het
einde, en Pl. 12, Fig. 37, lett. *d*.
- târi-tarîpaṅg. Verg. Woord. op: *tarîpaṅg*.
- tjakâkkaṅg. Verg. N°. 6.
- tjoeniya. Verg. Woord.
- tjôtjoró (kluiver). Verg. Pl. 16, Fig. 1, 2, 3 en 4,
en Pl. 17, Fig. 1; alsmede Woord. op: *tjôtjoró*
N°. 1.
- tjârró (boeg). Verg. Woord. op: *tjârró* N°. 1.
- đjâṅga-đjâṅga. Verg. in Woord. *đjâṅga-đjâṅga*,
lett. *b*, op: *đjâṅga*.
- đjônggôlaṅg. Verg. Woord.
- đjonjđjônggaṅg (spuigoot). Verg. Woord. op: *đjonj-*
đjônggaṅg.
- đjarôpí. Verg. Woord.
- đjôeloṅg-đjôeloṅg. Verg. Woord. op: *đjôeloṅg*
N°. 2.
- đjalôemá. Verg. Woord.
- đjôewaṅg-đjôewaṅg. Verg. Woord. op: *đjôewaṅg*.
- rembâssaṅg. Verg. N°. 12.
- rînrîṅg-kanîkî. Verg. N°. 8.
- rôwaṅg (voor- en middenruim, alsmede pick).
Verg. Woord.
- lâṅga. Verg. Woord.
- laṅggâṅg. Verg. Woord. op: *lâṅga*.
- lêṅgóe-lêṅgóe. Verg. N°. 6.
- lêpa-lêpa. Verg. Pl. 16, Fig. 1, 2 en 4; alsmede
Woord. op: *lêpa* N°. 4,
- lêpa-lêpa-palewâi. Verg. Woord. op: *lêpa* N°. 4.
- lêpe (binnenwegering). Verg. Woord. op: *lêpe* N°. 1.
- lêmba-lêmbâraṅg. Verg. N°. 6.
- lôenasá. Verg. N°. 1.
- lôđjông (spuibak). Verg. *lôđjông* N°. 1.
- lôelaṅg-lôelaṅg (plechtdeel). Verg. *lôelaṅg*.
- lôlo. Verg. N°. 29.
- lilîkaṅg. Verg. Pl. 16, Fig. 2, N°. 2, alsmede
Woord. op: *lilî* N°. 1.
- sîkoe-sîkoe (knie). Verg. Woord. op: *sîkoe*.
- saṅgkîlaṅg-álônjđjó. Verg. Pl. 16, Fig. 2, op het
einde, en Pl. 12, Fig. 38.
- saṅgkîlaṅg-irâte. Verg. N°. 9.
- saṅgkîlaṅg-irâwa. Verg. N°. 10.
- sôppé. Verg. Woord.
- sambîla. Verg. Pl. 16, Fig. 2, op het einde, en
Pl. 12, Fig. 37, lett. *e*.
- sômbalá. Verg. Pl. 16, Fig. 1, 2, 3 en 4, en Pl. 17,
Fig. 1, 2, 3 en 4; alsmede Woord. op: *sômbalá*.
- simôcṅgaṅg. Verg. Pl. 16, Fig. 2, N°. 2.
- soerêmpá. Verg. N°. 4.
- sôlló. Verg. Woord. op: *sôlló* N°. 3.
- salômponṅg. Verg. N°. 5.
- ampêlaṅg. Verg. N°. 35.
- âmbiṅg (spiegel). Verg. Woord.
- âmbiṅg-kêtji (brikspiegel). Verg. Woord. op: *âm-*
bîṅg, en: *kêtji*.
- ânjđjông. Verg. N°. 3.
- ôeloe-biyôla. Verg. Woord. op: *biyôla*.
- olôwaṅg. Verg. Woord. op: *ôlo* N°. 4.

ALPHABETHISCHE LIJST

DER OP DE PLATEN AFGEBEELDE VOORWERPEN.

//	~
kokôkañg Pl. 8, Fig. 3; Pl. 12, F. 30.	goñg Pl. 8, Fig. 23.
kikirañg „ 11, „ 25.	gênnggoñg „ 8, „ 18.
kîkiri „ 12, „ 6.	gâdîng „ 12, „ 42.
kakâlôé „ 12, „ 37.	gândi „ 10, „ 9.
kâmpoe „ 11, „ 14.	gâdoé „ 14, „ 11.
kapôpañg „ 15, „ 40.	goêtji „ 10, „ 5.
kâppará „ 10, „ 25.	gânrañg „ 8, „ 17.
kâmpilí „ 15, „ 50.	gânrañg-tjîna . . „ 13, „ 11.
kimbôkañg „ 11, „ 17 en 18.	garêsenñg „ 11, „ 31.
kambôti „ 15, „ 38.	gâla „ 13, „ 12.
kambîlo „ 15, „ 48.	goêliñg „ 12, „ 37.
kâttañg „ 10, „ 17.	galâgañg „ 11, „ 42.
kadâro-pañginôênngañg . . „ 10, „ 8.	
kânjtjîng „ 9, „ 4.	~
kađjâwo „ 9, „ 20.	
kanjdjâi „ 8, „ 10.	pá Pl. 12, Fig. 9.
koerôênngañg. „ 8, „ 27.	pânnga „ 8, „ 8.
karâppe. „ 7, „ 26.	poeká „ 13, „ 2.
kanroêpí „ 15, „ 46.	pêkañg „ 13, „ 7.
karânjdjîng-lâsú „ 15, „ 37.	pôke „ 8, „ 2, 8, 9, 11, 12 en 13.
kalakâtti „ 10, „ 20.	pakêke „ 6, „ 6.
kalêwañg „ 7, „ 14.	pakâtto „ 6, „ 15.
kêsó-kêsó „ 8, „ 24.	pakéroé-kalóekoe . „ 11, „ 26.
	pakerêkañg-bôênnga . „ 10, „ 51.

pâñgkoelóe	Pl. 12, Fig. 20.	patoenroeng-katingálo	Pl. 10, Fig. 50.
pakáí	„ 12, „ 8; Pl.15, Fig.13.	pândó	„ 8, „ 2 en 5.
pagoerindâñg	„ 12, „ 34.	padêñgka-dêñgka	„ 10, „ 19.
pagalatjâñgañg	„ 13, „ 10.	padîñgiñg	„ 11, „ 37.
pañggêsará	„ 12, „ 28.	padîñgiñg-dîñgiñg	„ 11, „ 2 en 3.
pañgôké	„ 12, „ 11, 12 en 13.	padoepañg	„ 9, „ 23.
pañgikirañg	„ 12, „ 21.	padédé-bâssi	„ 12, „ 2.
pañgêpé	„ 8, „ 26.	padoewâkañg	„ 16, „ 1.
pañgoemoêñgañg-mîñjá	„ 12, „ 31.	panâmbe	„ 13, „ 1.
pañganêyañg	„ 6, „ 11 ^b .	panoemboeñg	„ 10, „ 1.
pañganjtoerañg-boelâcñg	„ 12, „ 35.	patjída	„ 12, „ 7.
pañgayâkkañg	„ 10, „ 44.	patjendôlañg	„ 11, „ 29.
pañgîlasá	„ 12, „ 37.	patjêlâñg (zoutpannen)	„ 13, „ 16.
poepoêkañg	„ 12, „ 1.	patjêla-tjêlâñg	„ 11, „ 23.
papâñgadjaïyañg	„ 10, „ 14.	pâdjá	„ 11, „ 4.
papépé-kâpasá	„ 5, „ 4.	pîñjdiñg-bâtoe	„ 9, „ 26.
pâpatinrâkkañg-kanjdiñólí	„ 10, „ 22.	padjêko	„ 6, „ 1.
pâpatinrâkkañg-padjannâñgañg	Pl. 10, Fig. 23.	padjannâñgañg	„ 10, „ 23.
papiroêwañg	Pl. 10, Fig. 21.	panjdiñariñg-djariñg	„ 11, „ 43.
papôloñg-bâssi	„ 12, „ 3.	padjâla	„ 17, „ 2.
papalimbañg	„ 16, „ 2.	pâra-pâra	„ 12, „ 10.
pâpasolôrañg	„ 6, „ 13.	pâroeng	Pl. 7, Fig. 12 en 13; Pl. 8, Fig. 13.
pabârrassá	„ 10, „ 47, 48 en 49.	pâro	Pl. 11, Fig. 24.
pabâle-balêyañg	„ 11, „ 14 en 15.	poeroêkañg-banrâñgañg	„ 8, „ 5.
pamonêyañg-kanâre	„ 15, „ 36.	parâñgêyañg	„ 11, „ 28.
pamonêyañg-kânre-pasisirí	Pl. 6, Fig. 14.	parâppo	„ 10, „ 15.
pamonêyañg-tambâko	Pl. 15, Fig. 13.	paramâttañg	„ 9, „ 18.
pamâdjá	„ 11, „ 32 en 33.	panrîrisañg	„ 11, „ 36.
pamóelóe	„ 8, „ 4, 7 en 14.	poeroêsañg	„ 14, „ 5.
pâtti-pâtti	„ 12, „ 40.	parasîla	„ 8, „ 30.
pântóe	„ 7, „ 24.	pâloe	„ 12, „ 15, 16 en 17.
pônto	„ 15, „ 9 en 10.	pâlloe-tjâdi	„ 11, „ 34.
patôñgkó	„ 11, „ 11, 12 en 13.	pâlo	„ 14, „ 30 en 31.
pateñgkôwañg	„ 10, „ 24.	palâkkó	„ 11, „ 9.
patódó	„ 12, „ 27.	palañggâañg	„ 11, „ 30.

- palîpoenṅ-sâmbalá . . . Pl. 11, Fig. 16.
 palâppará ,, 11, ,, 44.
 palêtjô ,, 12, ,, 29.
 palâri ,, 16. ,, 4.
 palariṅkaṅg-kâyoe . . . ,, 12, ,, 32.
 palariṅkaṅg-gâllaṅg . . ,, 12, ,, 33.
 palewâi ,, 12, ,, 39.
 palâe-laêyaṅg ,, 9, ,, 16.
 pœwî-pœwî ,, 8, ,, 20.
 pâwo-pâwo ,, 15, ,, 13.
 pœsa ,, 15, ,, 45.
 pœssoe-pœssoe ,, 8, ,, 16.
 pasôekî ,, 6, ,, 16.
 pasâpoe ,, 15, ,, 5, en 6.
 pasâpoe-pœtará ,, 14, ,, 1.
 pasîpî ,, 12, ,, 5 en 26.
 pasêró ,, 10, ,, 13.
 pasôraṅg ,, 8, ,, 2.
 paôteré ,, 12, ,, 14.
-
- r
- bâkôe Pl. 15, Fig. 34 en 54.
 bâkôe-karâenṅ ,, 9, ,, 32.
 bâkôe-pabâlle ,, 9, ,, 27.
 bâkôe-lêkó ,, 15, ,, 35.
 bânṅkoenṅ ,, 12, ,, 39.
 bîṅkoenṅ ,, 6, ,, 8.
 boenṅkenṅ ,, 15, ,, 31.
 bânṅkará ,, 15, ,, 18.
 bôkoró ,, 10, ,, 30.
 boenṅa-bôd̃joló ,, 15, ,, 11.
 bâbalá ,, 8, ,, 3.
 bâtoc-lâga patitilí ,, 9, ,, 30.
 bîntá ,, 17, ,, 1.
- bantâlaṅg-ôkonṅ Pl. 10, Fig. 41.
 bôdá ,, 10, ,, 35.
 bâdí-goêroe ,, 7, ,, 18 en 19.
 bandêd̃ja ,, 10, ,, 31 en 33.
 banâwa ,, 16, ,, 3.
 banôwa ,, 7, ,, 1; Pl. 8, F. 2.
 bāt̃jiṅg ,, 9, ,, 1.
 bād̃joe ,, 14, ,, 6, 7, 8, 9 en 10;
 ,, 15, ,, 1, 2 en 4.
 bād̃joe-rânte ,, 7, ,, 25.
 bâra-bâra ,, 14, ,, 13.
 bêraṅg ,, 7, ,, 20.
 banrânṅaṅg ,, 8, ,, 2, 4, 5, 6 en 7.
 barâtaṅg ,, 12, ,, 39.
 barânniṅg ,, 10, ,, 3.
 birôwaṅg ,, 17, ,, 4.
 bâllá (huis) ,, 1, 2, 3 en 4.
 bîla ,, 13, Fig. 5.
 bîla-bôdo ,, 13, ,, 6.
 bîlaṅg-bîlaṅg ,, 14, ,, 19.
 boêli-boêli ,, 10, ,, 37.
 boêlo-tâdó ,, 8, ,, 3.
 boêlo-palâe-laêyaṅg ,, 9, ,, 16.
 boêlo-lâe-lâe ,, 9, ,, 15.
 boelêkaṅg ,, 14, ,, 35.
 boelêkaṅg-tâoe-mâte ,, 13, ,, 17 en 18.
 bilôlaṅg ,, 17, ,, 3.
 boelêlênṅaṅg ,, 5, ,, 8.
 ballâsse-bêrasá ,, 15, ,, 44.
 ballâsse-dôwé ,, 15, ,, 47.
 boêsoe ,, 10, ,, 4.
 boêsoe-kadâro ,, 10, ,, 6.
 bisêyaṅg ,, 16 en 17, alsm. 11 en 12.
 bîssoró ,, 5, Fig. 2.
 bôsará ,, 10, ,, 28.

mândo Pl. 7, Fig. 16.
 moesâlla. „ 14, „ 17.
 mâilí „ 15, „ 13.

tâkkaṅg. Pl. 8, Fig. 12.
 tôkeṅg-sibâtoe „ 15, „ 26.
 tôṅgkó-ôerīṅg „ 11, „ 10.
 tôṅgkó-tôṅgkó „ 13, „ 9.
 tekêkaṅg „ 13, „ 15.
 tikârroeṅg „ 9, „ 14.
 tîṅgeré „ 5, „ 6.
 tîmpo „ 11, „ 40.
 tôpe „ 14, „ 14.
 tôpe-lâlaṅg „ 15, „ 3.
 tômpoṅg-tômpoṅg „ 6, „ 17.
 tâmpalá „ 10, „ 34.
 tapîsaṅg „ 10, „ 46.
 tîmbo-tîmbo-paloélóc. „ 11, „ 1.
 têbá „ 15, „ 32.
 tôbaṅg-djâṅgaṅg „ 8, „ 28.
 timboeroeṅg „ 11, „ 41.
 toembalá „ 12, „ 42.
 tetēṅgaṅg. „ 8, „ 2 en 3.
 tatoemboe „ 15, „ 30.
 tôttolóc „ 8, „ 25.
 tâdóc „ 8, „ 3.
 têdá „ 11, „ 5.
 toedâṅgaṅg-djôedjôe-márâdjâ Plaat 9, Fig. 10.
 tinâṅgke Pl. 9, Fig. 18.
 tannoēṅgaṅg „ 6, „ 12.
 tâdjí „ 8, „ 29.
 tâdjóc „ 12, „ 42.

tanjdjēṅgaṅg „ 8, „ 9.
 tidjárroé „ 8, „ 5.
 tinrána saṅgkilaṅga . . . „ 12, „ 37.
 tâlaṅg-boesoe „ 10, „ 29.
 tâli-tâli „ 15, „ 26.
 talâkko. „ 14, „ 16.
 talempāṅgaṅg. „ 15, „ 41.
 talâdjâ „ 15, „ 39 en 42.

dâmará-lômpo Pl. 9, Fig. 8.
 doēndoe-doēndoe . . . „ 9, „ 21.
 dâtjīṅg-Tjîna „ 15, „ 55.
 dâri „ 13, „ 3.
 darisaṅg „ 12, „ 24.
 doelaṅg „ 10, „ 26.

tjakâkkaṅg Pl. 12, Fig. 40.
 tjikôenroe-nibalábá . . . „ 8, „ 21.
 tjakôle „ 9, „ 24.
 tjîpóc „ 14, „ 15; Pl. 15, F. 22.
 tjôepá-bêrasá „ 15, „ 56.
 tjapâroe. „ 10, „ 38.
 tjêperé „ 10, „ 27.
 tjînjtjīṅg sîmpoēṅg-pamâí 15, „ 17.
 tjêré „ 9, „ 10.
 tjêré-djônjdjô „ 9, „ 11.
 tjôronṅg-tjôronṅg. . . . „ 15, „ 57.
 tjôeriga „ 9, „ 6.

	∞		
đjòèngge	Pl. 15, Fig. 8.	lêm̄ba-lêm̄bâraṅḡ	Pl. 12, Fig. 40; Pl. 15, F. 26.
đjêmpaṅḡ	„ 15, „ 28.	lamêna	„ 7, „ 23.
đjòem̄ba	„ 14, „ 18.	lâđiṅḡ-pasôenná	„ 12, „ 25.
đjîmá-boelâèṅḡ	„ 15, „ 27.	lâđiṅḡ-boerâṅne	„ 12, „ 23.
đjòéđjòé	„ 9, „ 10.	lôđjòṅḡ	„ 10, „ 32; Pl. 11, F. 14.
đjôđjóló	„ 11, „ 38.	lâyaṅḡ-lâyaṅḡ	„ 13, „ 13.
đjâla-boêwaṅḡ	„ 13, „ 4.	lanrâsaṅḡ	„ 12, „ 4.
đjâla-đjâla-rântaṅḡ	„ 10, „ 43.	lâlaṅḡ-Tjîna	„ 15, „ 12.
đjâlí	„ 15, „ 49.	lolîsaṅḡ	„ 5, „ 1.
đjôló	„ 11, „ 38.	lalâoe	„ 7, „ 7 en 8.
	∞	lôwa-lôwa	„ 9, „ 29.
		lawêyaṅḡ	„ 5, „ 5.
		lâso-lâso	„ 15, „ 29.
		lâoe	„ 10, „ 36.
		lâoe-paṅganrêyaṅḡ	„ 11, „ 27.
		lâè-lâè	„ 9, „ 2 en 15.
			∞
rabâna	Pl. 8, Fig. 19.	sâṅḡkoeṅḡ	Pl. 8, Fig. 11.
rântaṅḡ	„ 15, „ 33.	sâṅḡko	„ 6, „ 5.
rântaṅḡ-pâṅne	„ 10, „ 42.	sêṅḡkaṅḡ	„ 15, „ 16.
rôyeṅḡ	„ 5, „ 7.	sôṅḡkó	„ 14, „ 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29; Pl. 15, F. 20, 21, 23 en 24.
roewí-roewikaṅḡ	„ 6, „ 11 ^a .	saṅḡkîlaṅḡ	Pl. 12, Fig. 37 en 38.
		siṅḡkôlo	„ 12, „ 18.
		soṅḡkôlaṅḡ	„ 11, „ 35.
		ságâṅgaṅḡ	„ 8, „ 3.
		saṅḡgâraṅḡ	„ 11, „ 33.
		sîgará	„ 14, „ 24 en 33.
		sâppoé	„ 8, „ 1.
		sîmpá	„ 9, „ 9.
		sîpí	„ 8, „ 3.
		sapôekalá	„ 7, „ 2 en 3.
		sîmpoèṅḡ-pamâí	„ 15, „ 17.
lôgo	Pl. 13, Fig. 14.		
lagôèni	„ 9, „ 3.		
lêṅḡá	„ 11, „ 8.		
lêṅḡóe	„ 7, „ 21 en 22.		
lêṅḡóe-lêṅḡóe	„ 12, „ 40.		
lâpá	„ 8, „ 3.		
lâmpaṅḡ	„ 11, „ 6.		
lîpá	„ 14, „ 2.		
lôpá-lôpá	„ 10, „ 16; Pl. 15, F. 14.		
lâmba-tâlloe	„ 7, „ 4.		
lâmba-lîma	„ 7, „ 5 en 6.		
lômboṅḡ	„ 10, „ 18.		
lêm̄bâraṅḡ	„ 6, „ 7.		

VERBETERINGEN EN TOEVOEGSELS.

Bl. 1, kol. 1, ond. reg., baṅgīna, men leze: baṅgīna

„ 3, „ 2, reg. 22, rīnriṅ, men leze: rīnriṅ

„ 4, „ 1, „ 9, achter de woorden: *op sterven ligt*, bij te voegen: Volgens Donselaar te Bantâēṅ ook geb. van iemand, die *hooge schouders heeft*, zooals bijvoorbeeld mensehen, die *aan asthma lijden*.

Bl. 5, kol. 1, reg. 1, Kókôkaṅ, *stang* (paard), men leze: Kókôkaṅ, *datgeen, waarop gebeten wordt*; van daar: a) *stang* (paard); b) het stuk hout, liefst van den t̄jampâga-boom, waarop men bij het tanden-schuren bijt.

Bl. 5, kol. 2, reg. 8, achter de woorden: *oraṅj kikir, vrek*, met een nieuwen regel in te lassen: Kikiraṅ, een langwerpige stuk hout met een ijzer aan de eene zijde, dat als 't ware in een rijspoor uitloopt, en gebezigd wordt tot uitholling der kokosnoot. Verg. Pl. 11, Fig. 25.

Paṅgikiraṅ, toestel, bestaande in twee dikke stukken hout, die door middel van een derde, doeh dunner, stuk te zamen verbonden zijn, en wel zoo, dat zij naar en van elkander kunnen geschoven worden. Op gleuven in die twee dikke stukken legt men de kris, of het hakmes, of wat het ook zij, dat men vijlen wil. Vergel. Pl. 12, Fig. 21.

Bl. 6, kol. 1, reg. 3, achter: *afgebrokkeld.*, met een nieuwen regel bij te voegen: Paṅgekêsaṅ, *graverij, graafwerk* (Chrestomatic, bl. 208, reg. 5).

Bl. 6, kol. 1, reg. 20, gâssiṅkī, men leze: gâssiṅ-kī.

„ 6, „ 1, „ 21, kâpaṅkapâṅgi, men leze: kâpaṅ-kapâṅgi

„ 6, „ 1, „ 5 v. o., Boeg. idem., men leze: Boeg. *ápóe*.

„ 6, „ 2, „ 3, achter: *verstand.* (Tar.), in te lassen: Ook onder den naam van *kâmpoe* bekend de *lôdjōṅj* N°. 2.

Bl. 6, kol. 2, reg. 15, achter: *nek*. B. idem., in te lassen: Ook een soort van kindermutsje in dien vorm.

Bl. 6, kol. 2, reg. 21, *groene*, men leze: *gele*

„ 7, „ 1, „ 21, tinrôna, men leze: tinrôna

Bl. 7, kol. 1, reg. 5 v. o.: *de trap.*, men leze: *den trap.*

„ 7, „ 2, „ 5, vóór (kôpa), in te lassehen: (kîpa), Bouth. = *gântanŷ*.

„ 7, „ 2, „ 8, , men leze: .

„ 7, „ 2, „ 18, 1°. kômpa, men leze: kômpá.

„ 7, „ 2, „ 22, *tádólinŷ*., men leze: *tádólenŷ*.

„ 7, „ 2, „ 8 v. o., kompôñgiyá, men leze: kompôñgiyá

„ 8, „ 1, „ 3, *ŷjônŷa*., men leze: *ŷjônŷa* N°. 1.

„ 9, „ 2, „ 14, 2°. Kábá, men leze: 2°. kábá

„ 9, „ 2, „ 24, *dîñgiñg*, men leze: *dîñgiñg*

„ 10, „ 1, „ 4 v. o., *Siyálle*, men leze: *siyálle*

„ 10, „ 2, „ 25, achter: met seluim overdekt wordt., in te lassehen: Volgens Donselaar te Bantâênŷ gebezigd, wanneer in de maanden Augustus en September de Oostenwind aanhoudend en fel waait, zoodat de golven witte koppen hebben.

Bl. 15, kol. 2, reg. 9 v. o., irawânŷgañg, men leze: irawânŷgañg

„ 15, „ 2, „ 2 v. o., pakamma, men leze: pakâmma

„ 16, „ 1, „ 23, señg, men leze: sēñg.

„ 16, „ 1, ond. reg., achter: *aldus*, in te voegen: *de hoeveelheid er van*.

„ 16, „ 2, reg. 9 v. o., *kamóewa*, men leze: *kammóewa*.

„ 17, „ 1, „ 22, achter: Toer., in te lassehen: en Sal.

„ 18, „ 1, „ 1, achter: (kamînañg), in te lassehen: geeft in het algemeen een *sterke onderscheiding*, of *afscheiding*, te kennen; van daar: a)

Bl. 18, kol. 1, reg. 4, achter: *kâmma* N°. 2, met een' nieuwen regel in te lassehen:

b) ons *alleenlijk*, *uitgezonderd*; bijv.: Na-taêna-mo toewákâna. Kamînañg si-tâoe-ŷji úkâna, letterlijk: *Niemand sprak er meer. Uitgezonderd (alleenlijk), één slechts was er, die sprak.* (Palaêle, soort van verhaal.)

Bl. 18, kol. 1, reg. 7, achter: (*glycosmis*)" in te lassehen: bij Roorda van Eys. *Chalcas paniculata*, bij Hassk. in Aanteekeningen, enz. *Murraya sp.* genoemd. Vergel. beneden bl. 864, regel 8 v. o.

Bl. 18, kol. 1, reg. 19: *Ângiñg*, men leze: *Ângiñg*

Bl. 19, kol. 1, reg. 4, achter: *met goud belegd zijn.*, in te lassehen: — Kâttang-bâkóe-bâkóe, insgelijks eene soort van vrouwen-sierihdoos, doeh met een diep deksel, evenals de *lópá-lópá*, vergel.: *lópá* N°. 1.

Bl. 19, kol. 1, reg. 14: , men leze:

Bl. 19, kol. 1, reg. 12 v. o., vóór: (1° kâtóe), in te lassehen:

  (kâtting). — Lêleng-mákâtting-dâppong. Vergel.: *lêlenŷ*.

Bl. 20, kol. 1, o. r.: lâkí, men leze: lâki

Bl. 21, kol. 1, o. reg., vóór: Sikôntoe, met een nieuwen regel in te lassen:

Saṅgkôntoe, = *saṅgkâmma*.

Singkôntoe, = *saṅgkôntoe*.

Pasiṅgkôntoe, *gelijk maken*, of: *achten*.

Bl. 23, kol. 1, reg. 15: Pakoetanâṅgaṅg, men leze: Pakoetanâṅgaṅg

„ 23, reg. 17, koepakoetanâṅgaṅg, men leze: koepakoetanâṅgaṅg

„ „ „ 19, Nipakoetanâṅgaṅg, men leze: Nipakoetanâṅgaṅg

„ „ „ 20, Ampakoetanâṅgaṅg, men leze: Ampakoetanâṅgaṅg

„ „ „ 21, Ampakoetanâṅgaṅgi, men leze: Ampakoetanâṅgaṅgi

„ „ „ 23, nipakoetanâṅgaṅg, men leze: nipakoetanâṅgaṅg

Bl. 23, kol. 1, reg. 9 v. o.: Kânjñiṅg, men leze: kânjñiṅg

„ 23, kol. 2, reg. 2 v. o., achter: *brei.*, in te lassen: Mal. *kental*, Jav. *ḥinṅṅṅṅ*, idem.

„ 23, kol. 2, o. r., achter: *gânti*, bij te voegen: N°. 2.

„ 24, kol. 1, reg. 1, *inzamelen*, weg te laten.

„ 24, kol. 1, reg. 23, achter: *bloempot*, met een nieuwen regel in te lassen:

Vergel.: *paṅjoemoéṅgaṅg*, op: *óvmoéṅg* N°. 1.

Bl. 26, kol. 1, reg. 24, achter: *wenken*, te kennen., met een' nieuwen regel in te lassen:

Kadôwi, *toeknikken*, *toestemmen*, *instemmen met*.

Bl. 26, kol. 2, reg. 12: kaññiṅg, men leze: kânjñiṅg

„ 26, kol. 2, reg. 21, achter: *koelítja*, in te lassen: — Marítja-kídoṅg. Vergel.: *pamóekoesóe*, en *marítja*.

Bl. 27, kol. 1, reg. 21, achter: *zal*, *die*, enz., in te lassen: NB. Men vindt ook: *kódi-ka*.

„ 27, kol. 2, reg. 9 v. o., achter: *Acanthaceae.*, met een' nieuwen regel in te lassen:

(3°. kôndo). — Kôndo-kôndo, gebez. van kleêren, die, in het schuim van indigo gewassen, een zeer-ligt-blaauwe kleur hebben.

Bl. 28, kol. 1, reg. 9 v. o.: tâṅgará, men leze: tâṅgará

„ 28, kol. 2, reg. 19, *áṅgiṅg*, men leze: *áṅgiṅg*

„ 29, kol. 1, reg. 14, achter: Vergel. *óeroe*. —, in te lassen: Oeloe-kâna. Vergel. *óeloe* N°. 1. —

Bl. 32, kol. 1, reg. 12: Si-kîmisí, men leze: Si-kînisí.

„ 32, kol. 2, reg. 10: ter deege, men leze: *terdege*

„ 32, kol. 2, reg. 19: Âmbiṅg, men leze: Âmbiṅg

âmbiṅg, men leze: *âmbiṅg*.

Bl. 33, kol. 1, o. r.: *arrowrootheester*, men leze: *arrowrootplant*, de *Maranta Indica*.

„ 35, kol. 1, reg. 23, achter de woorden: als zoodanig geb. wordt., in te lassen:

Zeer dikwijls, vooral in de Boeginesehe landen, wordt deze schelp, met *bérasá* gevuld, des

vrijdags omgekeerd op den drempel van het huis gelegd, met een' aangestoken' *kañjãjólí* er in, dewijl men zich verbeeldt, dat een ieder, die dan zulk een' drempel overgaat, ook oud zal worden, aangezien *kađjáwo* in het Boegineesch een *oud man* beteekent.

Bl. 35, kol. 2, reg. 18, achter: *geelachtig rood*, met een nieuwen regel in te lasschen:

ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ (kônjñjój), = *kóẽngkoeñg*, volgens Donselaar.

Pakônjñjój, *doen krimpen, doen inkrimpen*, van daar: *inkorten*.

Bl. 39, kol. 1, reg. 2: náwa, men leze: nâwa

Bl. 41, kol. 2, reg. 15, achter: *opsluiten*;, in te lasschen: ook gebezigd van eene hen, die hare kicken *met hare vleugels overdekt*;

Bl. 44, kol. 1, reg. 19, achter: *áse-lólo* bewaart., in te lasschen: — Sôngkó-kanróepí, soort van kindermutsje. Verg. Plaat 15, Fig. 21.

Bl. 44, kol. 1, reg. 21, achter: *leelijk*. B. idem., in te lasschen: Mal. *karepot, inkrimpen*.

„ 46, kol. 2, reg. 7, achter: belang kunnen doen., in te lasschen: Mal. buiten Sumatra: *korťja-tjĩng*, *kaboutermannetjes*.

Bl. 46, kol. 2, reg. 16, achter: كورف, in te lasschen: , *ringworm*.

„ 46, kol. 2, reg. 10 v. o.: ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ, men leze: ㄥ ㄥ ㄥ ㄥ

„ 47, kol. 1, reg. 4, achter: *komkommer*., in te lasschen: Mal. Mãn. *koendoer*.

“ 47, kol. 2, reg. 10 v. o., achter: soort van bamboe., in te lasschen: Bête-bête karísá.

Men zie: *bête*.

Bl. 48, kol. 1, reg. 10, achter: mañggistan heeft., in te lasschen: *Mangostana Celebica*, of: *Kiras Rumphii*.

Bl. 48, kol. 1, reg. 12: *bádi*, men leze: *bádi*

„ 49, kol. 1, reg. 1: kalâ, men leze: kalá

„ 50, kol. 2, reg. 19, achter: *blik*. (Dat. Moes.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

(3° Kállĩng), het bij de Maleijers onder den naam van *Kling* bekende land, de kust van *Koromandel*.

Bl. 51, kol. 1, reg. 18: (kâloẽng), men leze: (1° kâloẽng).

„ 51, kol. 1, reg. 20, achter: *gĩrĩng-gĩrĩng*., in te lasschen:

(2° kâloẽng). — Kâloẽng-kâloẽng, = *páđjá* N°. 2, doch kleiner. Bovendien wordt de *kâloẽng-kâloẽng* ook wel van *tikárroẽng's* vervaardigd. (Chrestomathie bl. 322, reg. 15.)

Bl. 51, kol. 1, reg. 7 v. o.: *paládañg*., men leze: *paládañg*.

„ 52, kol. 2, reg. 3 v. o.: *mosselschep*., men leze: *mosselschelp*.

„ 55, kol. 1, reg. 4, achter: oplopende bamboezen, in te lasschen: , of houten

„ 55, kol. 1, reg. 5, achter: of deur, in te lasschen: , of wand

„ 55, kol. 1, reg. 6, achter: bamboezen, in te lasschen: of houten

venster, men leze: wand

Bl. 55, kol. 1, reg. 7, achter: *batóranġ*, in te lasschen: , en aan een venster, *ávroñġ-tontõñġanġ*

,, 55, kol. 1, reg. 8: *cólo-cólo's*, men leze: *kólo-kólo's*

,, 55, kol. 1, reg. 9 v. o., achter: gouden strepen., in te lasschen: Mal. buiten Sumatra: *ka-líñġkanġ*, gebezigd van *neteldoek met bloemen van goud-, of zilverdraad*, voorheen door de Indische dames veel voor kabaaijen gebruikt.

Bl. 56, kol. 1, reg. 19, achter: soort van *aal*, in te lasschen: of *paling*.

Bl. 56, kol. 1, reg. 4 v. o.: achter: en als geneesmiddel gebezigd wordt., in te lasschen: = *páwo-đjáñġki*. Verg. op: *đjáñġki*; alsmede beneden, bladz. 868, reg. 17 vlgg.

Bl. 56, kol. 2, reg. 1: (*kalóempañġ*), men leze: (1° *kalóempañġ*)

Bl. 58, kol. 1, reg. 17, achter: *málaibini*, met een nieuwen regel in te lasschen:

Pakálabiniyañġ, paring, trouwing, huwelijk.

Bl. 58, kol. 2, reg. 11 v. o., achter: *duisternis.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

☞ ☞ ☞ (kalíma), het Arab. *كلمة*, *gezegde, volzin, spreuk.*

Bl. 59, kol. 1, reg. 2. Achter: grafkuil te hebben., in te lasschen: NB. Dit laatste omtrent de *sírínġ* volgens Donselaar niet toepasselijk te Bantáçñġ. Oostelijk van Boeloekoêmba, te Lêmo-lêmo, en verder naar Kâđjañġ zeer hooge *sírínġ's*.

Bl. 61, kol. 1, reg. 15: *geslagt.*, men leze: *geslacht.*

,, 61, kol. 1, reg. 16, achter: *máli N° 2.*, in te lasschen: — Ook *kaléleñġ* genoemd de *trektouwen* van een *panámbe*, ofsehoon die van *raóekañġ*, of *óteré-sáoe* zijn.

Bl. 62, kol. 2, reg. 17: *allerlei versteende voorwerpen*, men leze: *zekere steenen*, of *steenaeltige verhardingen, die in vruchten, dieren, enz. gevonden worden, en*

Bl. 62, kol. 2, reg. 20: *een versteend slangetje*, men leze: *koeláoe van een slang*,

,, 62, kol. 2, reg. 23, achter: *koeláoe-ljámbe*, enz., in te lasschen: Verg. Rumph., Deel I, bl. 22 en bl. 31.

Bl. 63, kol. 1, reg. 1, achter: *kawâya*, in te lasschen: het Arab. *قوة*,

,, 66, kol. 2, reg. 9 v. o.: (*kâoe*), men leze: (1° *kâoe*).

,, 66, kol. 2, reg. 2 v. o. achter: Hmlt. B. idem., met een' nieuwen regel in te lasschen:

☞ ☞ ☞ (*kâë*), *geheel aan flarden scheuren.* (Chrestomathie, bl. 356, reg. 10.)

Bl. 73, kol. 1, reg. 11 v. o., achter: *kátte N° 2*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

☞ ☞ ☞ (*gíntó*). Verg.: *réntó*.

Bl. 73, kol. 2, reg. 2, achter: *bóetoëñġ-bóetoëñġ N° 1*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

☞ ☞ ☞ (*góentoëñġ*). *Góentoëñġ-góentoëñġ*, geeft te kennen een *hol geluid*, een *holle klank*, als van het loopen over een' brug, het slaan tegen een ledige ton, enz.

Bl. 74, kol. 1, reg. 6 v. o., vóór: *pakhuis*, in te lasschen: Mal.

Bl. 77, kol. 2, reg. 7, achter: *klok*, in te lasschen: en een *klok* zelve (Palaële, verhaal)

Bl. 78, kol. 1, reg. 25, achter: *drie* variatie's, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Gâuraṅg-Tjîna, klein rateltje, dat de Chinesehe klontong gewoonlijk in de hand houdt, om zijne komst aan te kondigen.

Bl. 80, kol. 2, reg. 10, achter: *veger*. (G.G.), met een nieuwen regel in te lassehen: Pagoerindâṅg, *toestel om te slijpen*. Vergel. bij: *palarikaṅg-kâyoe*, op: *lári* N°. 2, en zie Pl. 12, Fig. 34.

Bl. 81, kol. 1, reg. 17, achter: *koperen*, in te lassehen: of *ijzeren*

Bl. 83, kol. 1, reg. 11, achter: *bij herhaling wentelen.*, met een nieuwen regel in te lassehen: Palôṅgaṅg-kagolîṅgaṅg, *een bantal-goelîṅg*, of *rolkussen*, om tussehen de beenen te nemen bij het slapen.

Bl. 84, kol. 1, reg. 2. v. o.: *كلود*. Men leze: *كلوج*

Bl. 85, kol. 1, reg. 3, achter: *rooster rond*, met een nieuwen regel in te lassehen:

روو روو روو (goelîṅg), *ronddraaijen, rondgaan*. Verg.: *gîlîṅg*, en: *tammoelîlîṅg*, op: *lîlîṅg*.

Pagoelîṅg, *doen ronddraaijen*; bijv.: *pagoelîṅg matâna, zijne oogen laten ronddraaijen*, of *rondgaan*, d. i.: *zijne blikken naar alle kanten heen slaan*. (Chrestom. bl. 311, reg. 6 v. o.)

Bl. 86, kol. 1, reg. 4 v. o., achter: (Mâdi), met een nieuwen regel in te lassehen:

Pañggêsará, lett.: *vernieler*; van daar geb. van den ruwen steen, die bij het tanden-schuren als 't ware *de tanden vernielt*, er heele stukken afvijlt, of afbreekt.

Bl. 92, kol. 1, reg. 15, achter: *pañgkêya*, in te l.: vnw. *pañgkêṅgkoe*

„ 92, „ 2, „ 7, achter: in den vorm van een *pênjka.*, in te lassehen: Ook gebezigd van het gedeelte van het trektouw van een *panâmbe*, dat onmiddellijk aan de *titiyāṅg's* is vastgemaakt, in den vorm van de *schooten* op een vaartuig.

Bl. 93, kol. 1, reg. 10, of de *halm*, weg te laten.

„ 93, „ 2, „ 21, achter: *Pôkô-baînnêna*, in te l.: of: *baînne-pokôna*,

„ 93, „ 2, „ 22, achter: *echtgenoot* (G. G.), in te lassehen: ; van daar: *baînne-pokôkaṅg*, *tot hoofd-*, of *voornaamste*, *echtgenoot* nemen.

Bl. 93, kol. 2, reg. 7 v. o., achter: *zoo zal ik u zeggen.*, met een nieuwen regel in te lassehen:

Bâdjoe-pôkô-pôkô, op Makassar zelf ook genoemd: *bâdjoc-koetaṅg*, of alleen, of althans slechts met de *palápá-sônjô* (die in dat geval altijd het eerst wordt aangetrokken) onder de andere kleêren gedragen, letterlijk: *het kleedingstuk, dat als 't ware het begin van het toilette des goeuden Inlanders uitmaakt*.

Bl. 94, kol. 2, reg. 7, achter: *kátoe* N°. 2, met een' nieuwen regel in te lassehen:

ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pakêya), volgens Donselaar, te Bantâṅg: *een vliegende hagedis*.

Bl. 95, kol. 2, reg. 15, *ㄨ ㄨ* (pagâṅg), men leze: *ㄨ ㄨ* (1° pâgaṅg), Bonth. = *tâgalá*.

Verg. het Mal *فنگ*, idem.

(2° pagâṅg).

Bl. 96, kol. 2, reg. 15, vóór: *beteldoos*, in te lassehen: *toestel om de ingredienten voor een betelpruimpje op te leggen, of in te doen*,

Bl. 97, kol. 2, reg. 3, achter: af te nemen, met een nieuwen regel in te lassen:

Sôṅkó-pôeṅgoesóe, soort van *sôṅkó*. Verg. Pl. 15, Fig. 24.

Bl. 100, kol. 1, reg. 22, *aag*, men leze: *laag*

„ 101, „ 1, „ 23, vóór: *afplukken*, in te lassen: *inzamelen*,

„ 105, „ 2, „ 1, Pônto-nagâya, tot: Gôwa, ingesloten. — Men leze:

Pônto-nâga, een *pônto* in den vorm van een *nâga*. Zulk een *pônto* ook gevonden onder de rijks-sieraden van Gôwa.

Bl. 105, kol. 2, reg. 7 v. o., *man*, *tharaṅg*, men leze: *mantharaṅg*,

„ 105, „ 2, ond. reg., achter: omheiningen gebezigd., in te lassen: Eigenlijk Mal., letterl.: *geledingen der beenderen*; v. d. overdragt. geb. van de *tâṅkkoelóe*. Vergel. beneden.

Bl. 106, kol. 1, reg. 8, achter: *ñja! ñja!* Boeg. idem., in te lassen: Mal. *pontianakh*, idem.

„ 107, „ 1, „ 9 v. o., achter: gangbaar., in te lassen: Mal. *pietis*, idem. Verg.: *pîṭjîṅg* N°. 1.

Bl. 108, kol. 1, „ 13, achter: (pândi), in te lassen: het Mal. *pandji*, *banier*, *vaan*, *vaandel*.

„ 108, „ 2, „ 4 v. o., achter: Mal. *zeekompas.*, in te lassen: — Bâllá-padômaṅg, *het huis*, of: *de doos*, *voor een zeekompas*.

Bl. 109, kol. 2, regel 2, achter: nipâdará., met een' nieuwen regel in te lassen:

Pamadâraṅg, soort van *rooster*, bij de tripaṅgvisscherij in gebruik. Verg. Chrest. bl. 300, reg. 5 v. o.

Bl. 110, kol. 1, reg. 6 v. o., donkerkleurige, weg te laten.

„ 110, „ 1, „ 2 v. o., achter: *ذولت*, in te lassen: vergel. Reizen en onderzoekingen, enz. van Dr. Salomon Müller, uitgegeven van wege het Koninklijk Instituut te Delft, Deel I, bl. 317, noot 73 waar de *kétan* genoemd wordt: *oryza sativa*, var. *glutinosa*, Lour.

Bl. 110, kol. 2, reg. 6, achter: = *póenna.*, met een' nieuwen regel in te lassen:

᳚᳚᳚ (panîki), Bonth., = *panjñiki*.

Bl. 113, kol. 1, reg. 19, achter: voor een kind., in te lassen: Vergel.: *pîṭisí*.

„ 114, „ 2, „ 20, achter: *zoek gemaakt heeft.*, met een' nieuwen regel in te lassen:

᳚᳚᳚ (pêtjoló). —

Kapetjôlaṅg, *een koopje snappen*, *zich teleurgesteld zien*.

Bl. 115, kol. 1, reg. 11 v. o., achter: *káboelóe.*, met een nieuwen regel in te lassen:

(5° pādja), Bonth. *zout*, Boeg. *pādje*, idem.

Bl. 115, kol. 1, reg. 8 v. o., vóór: Pîḍjá-pîḍjá, in te lassen: (2° pîḍjá).

„ 115, „ 2, „ 2, achter: kleur. (Mâdi), met een' nieuwen regel in te lassen:

Pîḍjjeṅg-bâtoe, letterl.: *een steenen schotel*; v. d.: een schelp, bijv. een paarlemoer-schelp, waarop verschillende soorten van spijs worden fijngewreven, gebezigd bij het *nipäémóe*. Verg. op: *émóe*.

Bl. 116, kol. 2, reg. 14, Parasêro, tot: *maatschappij*, ingesloten, weg te laten.

„ 117, „ 1, „ 4, (10° pârá), men leze daarvoor: (10° pâra). Pâra-pâra, soort van *rooster*,

door de *patirís* gebezigd, om de *óerĩng* op te zetten. NB. Het Mal. *pára-pára* beteekent: *een rek boven de stookplaats*, om visch op te droogen, of keukengereedschap op te bewaren.

(11° *pârra*), *mârra*, Bonth., *melken*. Vergel. het Mal. *prah*, *wringen*, *nijpen*, *drukken*, *melken*. Vergel. ook het Mak. *páttjô* N°. 1.

Pamarrãng, *doen melken voor*.

(12° *pârrá*),

Bl. 118, kol. 1, reg. 11, *pârrĩng*, men leze: *pârrĩng*

„ 119, „ 1, „ 5 v. o., achter: *gedaan heeft.*, in te lassehen: — Nipitabãĩ *pâré*, of: *papâré*.

Verg. *tába* N°. 1.

Bl. 119, kol. 2, reg. 1, *salôewara*, men leze: *salôewará*,

„ 121, „ 1, „ 3, achter: *kanjãjãlí*, enz., met een' nieuwen regel in te lassehen:

↪ ↻ ↺ (pônring). Volgens Donselaar, te Bantãëng: *een tros, drijven* bijv.

Bl. 121, kol. 2, reg. 3 v. o. *poenrãngã*, men leze: *poenrãnga*

„ 122, „ 1, „ 24, achter: Vergel. *sôsoeróe.*, met een nieuwen regel in te lassehen:

NB. Bij de *panãmbé* en *poéká* wordt *parĩmpĩng* genomen van het *touw*, dat boven en beneden langs het net loopt.

Bl. 122, kol. 2, reg. 10, achter: *paard*. (Brief.) Boeg. idem., in te lassehen:

↪ ↻ ↺ ↻ (paramãttañg), Boeg., = *parôemoëng-roemôëngãng*, eene soort van *pabóngka-sétañg*.

Men zie Pl. IX, Fig. 18^a.

Bl. 122, kol. 2, reg. 12, achter: Vergel.: *mãnna*, bij te voegen: , op: *mañg* N°. 2.

„ 125, „ 2, „ 1, achter: *een broek*, in te lassehen: of ook: waarmede de *páwo-páwo* (vergel. op: *páwo* N°. 2),

Bl. 125, kol. 2, reg. 9 v. o., achter: *vergeefs*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

↪ ↻ ↺ ↻ ↻ (parasêro), het Mal. *perséro*, *een' maatschappij*, *een zamendoen* in wat het ook zij, bijv. in het bewerken van rijstvelden, in handel, enz.

Bl. 128, kol. 2, reg. 14, achter: *droog kooksel*, in te lassehen: , vergel. *mára* N°. 1;

„ 130, „ 2, „ 9 v. o., achter: *zeggen*. (Sinr.), in te lassehen: vnw. *poëli-poëliñgkoe*.

„ 131, „ 2, „ 11 v. o., achter: Verg. *tãĩ* N°. 2, met een' nieuwen regel in te lassehen:

Pamelãkki, *iets*, bijv. *eene plaats, maken* (hebben) *tot voorwerp, waar men wegge worpen*, v. d.: *werwaarts men verdreven wordt*; bijv.: *rômañg nipamclakkiya riyarônna Djâyalañgkâra, het bosch werwaarts de moeder van Djâyalañgkâra verdreven was geworden*. (Djây., Chrest. bl. 29, reg. 7).

Bl. 134, kol. 1, reg. 10 v. o. achter: *stukkend zijn.*, met een nieuwen regel in te lassehen:

Papôloñg, lett.: *snijder*; v. d.: *papôloñg-bãssi, koudbijtel*.

Bl. 135, kol. 1, reg. 3, achter: Boeg. idem., in te lassehen: Verg. *pañgoemôëngãng*, op: *ôemoëng* N°. 1.

Bl. 135, kol. 2, reg. 11: *tauróe.*, men leze: *tãuróe*.

Bl. 135, kol. 2, reg. 4 v. o. achter: *boëtta úmáru.*, in te lasschen: Verg.: *máru* N°. 1.

„ 136, kol. 2, reg. 4: palíli, men leze: (1° palíli).

Achter: líli N°. 1., in te lasschen:

(2° palíli). Men zie: líli N°. 2.

Bl. 137, kol. 2, reg. 21: *شوادى*, men leze: *شوادى*

„ 139, kol. 1, reg. 8 v. o., achter: *schor.*, met een nieuwen regel in te lasschen:

↪↻ (pânsi) een soort van stof, ten deele zijde, ten deele garen. (?)

Bl. 140, kol. 1, reg. 18, achter: *flaauw vallen*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

↪↻ (pôesa), soort van *mandje* voor de kalk.

Bl. 141, kol. 1, reg. 22, achter: *erfenis.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Mal. idem.

Bl. 142; kol. 1, reg. 22, achter: *vertellen.*, in te lasschen: — Ôeroe-pâoe. Verg. *óeroe.*

„ 143, kol. 1, reg. 11, de woorden: ↪↻↻↻↻ (paéssóe). Men zie: *éssóe* N°. 2., te plaatsen vóór: ↪↻↻↻↻↻ (paéssênḡaḡ). Men zie: *ísseñj.*

Bl. 145, kol. 1, reg. 3, achter: *Tábânḡkaḡ*;, in te lasschen: welligt oorspronkelijk = *tábânḡka*, *verschrikt*, men zie: *bânḡka* N°. 2; van daar:

Bl. 147, kol. 1, reg. 18, achter: op: *báwa.*, in te lasschen: Vervolgens dit woord ook gbezigd van iederen rand aan eenig kleedingstuk, die even prachtig is, als gewoonlijk bij de *tópe* het geval is; en van daar wederom in het algemeen van een bewerking in dien trant, al zij het ook niet aan een' rand.

Bl. 149, kol. 1, reg. 23: (bôko), men leze: (1° bôko)

„ 151, kol. 1, reg. 24: *bânḡ-*, men leze: *bânḡkará*

„ 154, kol. 2, reg. 18, achter: *in de hoogte heffen.* (Mádi.), met een' nieuwen regel in te lasschen: *Pabaḡoēḡaḡ*, *ergens van opstaan.* (Chrest. bl. 321, reg. 7 v. o.)

Tábaḡoēḡaḡ, *ergens van opstaan.* (Chrest. bl. 358, reg. 17).

Bl. 159, kol. 2, reg. 15, achter: *babânḡjôewa*, in te lasschen: het Mal. *banḡjon*, en *bebanḡjon*,

„ 162, kol. 1, reg. 7: *halm der paddie*, men leze: *stam der paddieplant*

„ 162, kol. 2, reg. 22, achter: *tegenspreken.*, met een nieuwen regel in te lasschen:

Bâti-batî, *het met iemand aanleggen.*

Bl. 163, kol. 1, reg. 22, achter de woorden: Men zie: *títíli.*, met een nieuwen regel in te lasschen:

Bátôe niet enkel van *steen*, maar ook van alle andere *zware voorwerpen*, als stukken lood, enz. gebezigd, die men aan een net vastmaakt, ten einde het te doen zinken.

Bl. 165, kol. 2, reg. 2: binnenzijde van het dak., enz. tot: *tála* N°. 4) vastgemaakt], ingesloten. In plaats hiervan te lezen:

buitenzijde, dienende tot vorming van de *kandawári* en *tála-tála* (verg. *tála* N°. 4). Bij beide

heeft men *boven-* en *beneden-báte-báte's*, doch bij eerstgenoemde wordt de *boven-báte-báte* ook wel eenvoudig gevormd door verlenging van de *padóŋkó*. — Tusschen de *boven-báte-báte* en de binnenzijde van het dak heeft men een bergplaats, genaamd: *lándará*.

Bl. 170, kol. 1, reg. 7 v. o., achter: *timóeroeŋ* N°. 1, in te lasschen: NB. Welligt beteekent dit woord niets anders dan *een waterval*; ten minste spreekt men volgens Donselaar in de streken van Bantâeŋ van: *bantimóeroeŋ ri-Sáppóe*, *bantimóeroeŋ ri-Tamóná*, enz.

Bl. 175, kol. 2, reg. 12 v. o., achter: *vierkant*, in te lasschen: , *althans hoekig*,

„ 179, kol. 2, reg. 3, achter: geslagen., in te lasschen: — *Áná-bâtŋjŋ-lâc-lâe*, insgelijks eene soort van duivelverdrijver, geheel van ijzer. Verg. Pl. IX, Fig. 2.

Bl. 182, kol. 1, reg. 7 v. o., achter: *zijn' zin doen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen: *Mámadŋjikaŋg*, *goed maken*.

Bl. 182, kol. 2, reg. 2 v. o.: *tot over*, men leze: *tot aan*

„ 182, kol. 2, o. reg., achter: *tot aan de handen komen*. — , in te lasschen:

Bâdjoe-gâdóe, soort van mannen-overkleed. —

Bl. 184, kol. 1, reg. 5, achter: (*2° bódŋjoló*), soort van boom, in te lasschen:

, in de Molucco's *papatŋéda* genoemd.

Bl. 188, kol. 1, reg. 17: , gelijk ook *Jupiter*, weg te laten.

„ 191, kol. 1, reg. 5, achter: of *đŋná.*, in te lasschen: Mal. *berbárikh-bárikh*, *gaderd*.

„ 192, kol. 2, reg. 3 v. o.: boompje, men leze: boom,

„ 192, kol. 2, o. reg., achter: B. idem, in te lasschen: Verg. beneden bl. 855, reg. 10, vlgg.

„ 194, kol. 1, reg. 22, achter de woorden: te Makassar in gebruik., in te lasschen:

Overigens op Celebes niet. Wel elders, bijv. op Java en in de Molucco's, voorkomende van de Chinesche muzikbekkens.

Bl. 198, kol. 1, reg. 10 v. o., achter: afgestoken. (G. G.), in te lasschen: Mal. en Jav. *měrtŋon*, idem.

Bl. 201, kol. 1, reg. 13: *siŋgoerŋŋkoë*, men leze: *siŋgoerŋŋkoe*,

„ 201, kol. 1, reg. 14: *óerŋŋ.*, men leze: *óerŋŋ.*

„ 202, kol. 1, reg. 21: *wáli*, men leze: *wáli* N°. 2,

„ 208, kol. 1, reg. 13: *palayáraŋg*, men leze: *sómbalá*

„ 210, kol. 2, reg. 19, achter: alsdan geb. *dénaŋg.*), met een' nieuwen regel in te lasschen: *Sipabelâŋg*, *onderling bevriend zijn*.

Bl. 217, kol. 1, reg. 18, achter: *visch.*, in te lasschen: Mal. *balánakh*, idem.

„ 220, kol. 1, reg. 8 v. o.: *náni's*, men leze: *náni's*

„ 220, kol. 2, reg. 9 v. o., achter: *slaven*, in te lasschen: , die ten huize van den meester, of eigenaar, zijn geboren

Bl. 222, kol. 1, reg. 2, achter: van daar de naam., in te lasschen: NB. Welligt *Venus*

als avondster, die ook in het Mal. *bintañg-bábi* genoemd wordt. Vergel. Roorda v. E. op: *bintañg*.

Bl. 230, kol. 1, reg. 12: *bâsará*, men leze: *basâra*

Bl. 231, kol. 1, reg. 9 v. o., achter: *riekt lekker.*, in te lassen: — *Mĩnjá-bâóé-bâóé*, *welriekende olij*.

Bl. 235, kol. 2, reg. 2: N°. 4, men leze: N°. 5

Bl. 239, kol. 1, reg. 2: *مكّام*, men leze: *مقام*

Bl. 241, kol. 2, reg. 5: *mañgáli*, men leze: *máñgáli*

Bl. 246, kol. 2, reg. 10, achter: *dood*. Boeg. idem., in te lassen: Mal. *máti*. Jav. *pati*, *de dood*; *mati*, *dood zijn*, *dood*, *gestorven*, *sterven*.

Bl. 247, kol. 2, reg. 14, achter: *in grooten getale sterven.*, met een' nieuwen regel in te lassen:

Matêyañg, *dood zijn voor*. Verg. *areñgáanna* op: *áreñg* N°. 2.

Bl. 248, kol. 1, reg. 13, achter: *vreeselijke schande aan.*, met een' nieuwen regel in te lassen:

Pamatêi, ampamatêi, *iemand*, of *iets*, *maken tot het voorwerp*, *waarvoor men sterft*; *sterven voor*.

Ampamâte-matêi, a) *als 't ware sterven voor*, *doen alsof men sterft voor*;

b) *gedurig*, *in grooten getale*, *ten allen tijde sterven voor*.

Bl. 248, kol. 2, reg. 5, achter: landtong van Celebes., in te lassen: Vergel. ook C. v. d. Hart's reize rondom het eiland Celebes in 1850, die onder de landseppen langs de kusten der Tomini-baai, nevens *Magondo* en *Gorontalo*, ook vermeldt: *Moeton* of *Moto*.

Bl. 249, kol. 1, ond. reg., achter: *káñjñjñjñj* N°. 1 met een' nieuwen regel in te lassen:

∪ ∪ ∪ (mandâtañg), geb. van *opgezette*, of *aangenaide mouw-opslagen* (?).

Bl. 249, kol. 2, reg. 15, achter: Boeg. idem., in te lassen: NB. Welligt is dit dezelfde vrucht die door v. Hoëvell in zijn Bidas. *Terminalia Moluccana* genoemd wordt. Ook Hasskarl spreekt van een boom *Mandelika* (*Artoearpus rigida*, Bl.), doch welks vruchten aangenaam om te eten zijn. *Mandalika* komt in het Maleisch ook voor als titel van een ondergeschikt hoofd.

Bl. 251, kol. 1, reg. 2 v. o., achter: *varkenssnoet.*, in te lassen: Mal. *montjiñg*, *spitstoeloo- pend*; *moentjōñg*, *snavel*, *smoel*; *mëntjoeng*, *vooruitstekend* als een *snavel* of *smoel*.

Bl. 254, kol. 1, reg. 8, achter: *merakh*, idem., met een' nieuwen regel in te lassen:

(4° mârâ). Verg.: *pârâ* N°. 11.

Bl. 260, kol. 2, reg. 24: welligt het, en: *mâsa*, *trouwens*, *echter*, *hoewel*, *verondersteld*, *toegestaan dat het zoo is*, doch tegenwoordig in het gebruik, weg te laten.

Bl. 261, kol. 2, reg. 21: *timoró.*, men leze: *tĩmoró*.

Bl. 262, kol. 1, reg. 15, achter: Jav. *maski*, in te lassen: het Port. *mas que*,

Bl. 262, kol. 2, reg. 12, achter: grond *stuiptrekken.*, met een nieuwen regel in te lassen:

∪ ∪ ∪ (moesâlla), het Arab. *مَصَلَاة*, niets dan een *salendang*, die men bij het bidden,

vooral het *sóedjôé*, voor zich legt, om met het hoofd op te rusten, te weten: bij groote feesten. Verg. Pl. XIV, Fig. 17.

Bl. 263, kol. 1, reg. 3 v. o., achter: zie *ásseñj* N°. 2, met een' nieuwen regel in te lasschen: Pamâë, = *pamãñge*. (Chrestom. bl. 209, reg. 24 vlgg.)

Bl. 267, kol. 1, ond. reg., achter: *toñgkat*, idem., met een' nieuwen regel in te lasschen: Pôke-tákkañg, een soort van *piek*, die tevens bij wijze van *stok* of *staf* gebezigd kan worden.

Bl. 268, kol. 1, reg. 16, *pálantóéka*, men leze: *pálantóéká*,

„ 268, „ 2, „ 22, achter: *met goud*. (Djay., Rap.), in te lasschen:

Van daar: *tâoe-patêké*, een *drijver van vrachtbeesten*; en van daar wederom: *sôñgkó-patêké*, een soort van *pet*, zooals de *tâoe-patêké's* gewoonlijk dragen.

Bl. 269, kol. 1, reg. 5, achter: *ateñgkôñj*, idem., in te lasschen: Boelôna *patengkôwañga*, *het roer van de opiumpijp*.

Bl. 270, kol. 2, reg. 11, er, men leze: en

„ 270, „ 2, „ 10, *Léssé-léssé*, men leze: *Lése-lése*

„ 272, „ 2, ond. reg., achter: *kwaadheid*., in te lasschen: — Ôdja-tikârroëñg, een bundel *tikârroëñj's* eenvoudig bij elkander gebonden, en geb. als duivelverdrifver.

Bl. 273, kol. 1, reg. 22, achter: Boeg. *tákkóé*, in te lasschen: In het Bantâëñgsche en Boeloc-kôembasche, gelijk ook in het Toeratêyasche, wordt de *táñgkoelóé* veel gebezigd voor omheiningen. Men vindt daarvan onder andere drie soorten: *táñgkoelóé-Djáva*, *táñgkoelóé-soelápá* en *táñgkoelóé-lépá*.

Bl. 286, kol. 2, reg. 11, achter: *slaan*, Boeg. idem, in te lasschen: , Mal. *tampar*, *met de vlakke hand slaan*.

Bl. 286, kol. 2, reg. 3 v. o., achter: *borst slaan*. —, in te lasschen:

Têmpa-kárañg, volgens Donselaar, te Bantâcñg: *een' klap in het aangezicht geven met de hand*.

Verg.: *kárañj* N°. 3.

Bl. 288, kol. 2, reg. 22, achter: *gedragen wordt*, insgelijks, in te lasschen: , echter niet altoos,

„ 288, „ 2, „ 24, achter: *mooijen rand*., in te lasschen: Van daar *báñgkenj-tópe* geb.

van een *mooije soort van rand*. — Tôpe-lâlañg, een kostbare vrouwenbroek met *báñgkenj-tópe*, bijvoorbeeld bij trouwen en andere feesten gedragen.

Bl. 289, kol. 2, ond. reg., achter: *Layakáya*. (Rap. K. G.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

∩ ^ ∩ // ∩ (têmpa-kárañg). Vergel. *têmpa*.

Bl. 291, kol. 1, reg. 3, *Timporóñj*, men leze: *Timpóronj*

„ 291, „ 1, „ 11 v. o., achter: *áñjka*, *zijn*., met een' nieuwen regel in te lasschen:

∩ ∩ ∩ (tâmpalá), een bamboe, gehangen in den inróé-boom, om de saguweer in te laten druppelen.

Bl. 292, kol. 1, reg. 21, achter: een peperhuis., in te lasschen: Ook gebezigd van een' bamboezen stok met een neteldoeksch zakje er aan, om het drinkwater meê te filtreren. Verg. Pl. X, Fig. 13.

Bl. 295, kol. 2, reg. 23, Tabângaŋg, men leze: Tábângaŋg,

„ 297, „ 1, „ 24, (tâboeŋg), men leze: (1° tâboeŋg) Voorts lassehe men achter: *vallen*, met een' nieuwen regel in:

(2° tâboeŋg). Volgens Donselaar, te Bantâëŋg: *slaan*, met een' *rotting* bijv.

Bl. 299, kol. 2, reg. 6 v. o., (têbá), men leze: (1° têbá),

„ 300, „ 1, „ 8, *tátalá* N°. 1, men leze: *tátalá*. Voorts achter dit: *tátalá*., met een nienwen regel in te lassehen:

(2° têbá), bep. *têbaka*, een van lontarblad gevlochten koffertje tot bewaring van papieren en kleêren. Verg. Pl. XV, Fig. 32.

Bl. 300, kol. 2, reg. 5 v. o., in plaats van: (tôbaŋg), enz. tot: Boeg. idem., ingesloten te lezen: (1° tôbaŋg), *rijstpot*, Boeg. idem.

(2° tôbaŋg). Tôbaŋg-*đjângaŋg*, een korf, om den haan in te dragen, als men naar het hanengevecht gaat.

Bl. 300, kol. 2, reg. 3 v. o., in plaats van de woorden: *hout* dat bovendrijft, enz., tot: zieh bevindt., ingesloten, te lezen: ook gebezigd van de blokjes, die het bovenste gedeelte van een *panâmbe*, of van een *pócká*, op het water laten drijven.

Bl. 302, kol. 1, reg. 13, achter: ongesteldheid, in te lassehen: , vooral

„ 308, „ 1, „ 2 v. o., achter: *vervolgd*, *worden*., met een' nieuwen regel in te lassehen:

Titiyaŋg, staken van *bâŋgko*- of ander hout, aan ieder van de uiteinden van de *panâmbe* één, die steeds overend gehouden worden, en waarmeê men het net voorttrekt.

Bl. 313, kol. 2, reg. 11, achter: *touw van de striklans*, in te lassehen: — Boêlo-tâdó, *striklans*.

„ 314, „ 2, „ 9, achter: *doeh*, in te lassehen: meestal

„ 316, „ 1, „ 23, achter: *maôédóe*-feest, *steekt*., met een' nieuwen regel in te lassehen:

Patódó-gîgi, *een tandenstooker*.

Patódó wordt bij de circumeisio gebezigd van het bamboezen priempje, dat in den penis gestoken wordt, ten einde het praeputium op te ligten.

Eindelijk wordt *patódó* ook gebezigd van het *touw*, dat door de *looden bátoe's* van het *werpnet* (*đjâla-boêwaŋg*) gestoken wordt, ten einde deze op die wijze aan het net vast te maken.

Bl. 317, kol. 2, reg. 5 v. o., achter: *genen schenken*. (Sinr.), met een' nieuwen regel in te lassehen:

Mátannaŋg-tannaŋg *đjamâŋg-boerânne*, na-*đjamâŋg-baânne*, lett.: *allerlei mannelijk en vrouwelijk werk planten*, v. d.: *daarstellen*, *verrigten*. (Mak. Chrestom., bl. 186, reg. 12.)

Bl. 317, kol. 2, reg. 4 v. o., *timbo*, men leze *tímbo*

„ 320, „ 1, „ 8 v. o., achter: *oranje*. Boeg. idem., met een' nieuwen regel in te lassehen:

 (*tinâŋgke*), = het Boeg. *sinâŋjke*, een duivelverdrijver, bestaande in een mes, met witte strepen er op gesmeerd; gewoonlijk zamengebonden met *paramáttanŋ*, *adídi*, en *ódja*. Vergel. Pl IX, Fig. 18, lett. *d*.

Bl. 320, kol. 2, reg. 6 v. o., , men leze:

„ 322, „ 2, „ 9, Roeg., men leze: Boeg.

„ 322, „ 2, „ 12, (toêd̃joe), men leze: (1° toêd̃joe)

„ 322, „ 2, „ 19, achter: *den koers naar icts rigten*, in te lasschen: ; en *katoedjoe, voegzaam, passen, overeenkomen*

Bl. 325, kol. 1, r. 2 v. o., achter: *tônj̃tjōng*, idem., in tel.: Verg. beneden bl. 867, kol. 2, reg. 20 vlgg.

„ 326, „ 2, reg. 2, achter: Vergel. *íurañg*., in te lasschen: NB. Volgens Donselaar, vertoonen deze wiltjes zich te Bantâëñg niet tegen het einde der Westmoeson, maar der Oostmoeson, dus ook daar, wegens het bekende verschil in de moeson's, tegen het einde van den regentijd, of omstreeks het rijpen der paddie.

Bl. 327, kol. 2, reg. 18, achter, *de pandeksel*., in te lasschen: — Patarâi, *de leunspaan* eener *draaibank*. Vergel. *palaríkañg*, lett. *e*, op: *lári* N°. 2.

Bl. 329, kol. 1, reg. 11, achter: daartegen aandrukt., met een' nieuwen regel in te lasschen: *Tanrâkañg-bádilí, toestel, om het geweer bij het schijfschieten op te laten rusten.*

Bl. 329, kol. 2, reg. 22, achter: *vrouwen loopt*, in te lasschen: *minnaresse*.

„ 331, „ 2, „ 16, achter: *Patinrâkkañg*, in te lasschen: of: *pâpatinrâkkañg*,

„ 333, „ 1, „ 11, achter: *wind afvaren*., in te lasschen: Mal. *tóerot*, *volgen*.

„ 333, „ 1, „ 16, achter: *dat men navolgt*., met een' nieuwen regel in te lasschen: *Toerôekañg, model.*

Bl. 333, kol. 2, reg. 4, achter: *zich nederlaten*, in te lasschen: Mal. *tóeron*, idem;

„ 335, „ 1, „ 12, achter: *Patoênroëñg*, in te lasschen: a)

„ 335, „ 1, „ 24, achter: *ضرب متلا*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

b) *patoênroëñg*, lett.: *slaander*, v. d.: *patoênroëñg-katiñgâlo*, *een stokje om de vliegen mee weg te slaan.*

Bl. 336, kol. 2, reg. 8, achter: *tarakôloka*, in te lasschen: het Mal. *tërkoel*.

„ 338, „ 2, „ 13, achter: Sal. *jongeling*., in te lasschen: Mal. idem. Jav. , *jong, jeugdig*. Skr. *taroena, jongman*.

Bl. 341, kol. 2, reg. 12, achter: *Pásirí*., met een' nieuwen regel in te lasschen:

Het woord *táli* wordt ook gebezigd van het *touw van lindrotting*, waar het werpnet aan vastzit.

Bl. 341, kol. 2, reg. 3 v. o.: *Pintâlloe*, tot: § 117., ingesloten. Men leze:

Pintâlloe, driemaal. Verg. Mak. *Spraak*. § 117. — *Lâppá-tâlloe, drievoud*. Vergel. *Makass. Spraak*. § 118.

Bl. 342, kol. 1, reg. 18: *uw*, men leze: *u*

„ 342, kol. 1, reg. 5 v. o., achter: *raken*. (Rap. T. D̃j.), met een' nieuwen regel in te lasschen: *Pantâléi*, het een of ander, bijv.: *eene rivier, bezigen, om daar over te gaan*.

Bl. 345, kol. 2, reg. 23, vóór: *bidkled*, in te lasschen: *lang*

Bl. 345, kol. 2, reg. 24: eventjes, weg te laten.

„ „ „ „ „ 26, in plaats van de woorden: *kleine talákkó* gedragen, die slechts tot aan den hals komt., te lezen: *tjípó* gedragen.

Bl. 345, kol. 2, reg. 8 v. o.: *tóró.*, men leze: *tóro*.

„ „ „ „ „ 7, v. o.: *tóró*, men leze: *tóro*

„ 346, kol. 2, reg. 9, achter: gevlochten lontarblad, in te lassehen: dikwijls

„ „ „ „ „ 11, achter: lekkernijen in te doen., in te lassehen: Van daar ook wel eens *doeríyanġ* genoemd. Men vindt echter ook de *taládġa* in een' anderen vorm, bijv. dien van een plat vierkant.

Bl. 348, kol. 1, reg. 7 v. o., achter: van een' *vogel.*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

∧ √ ∞ (tâwe). Tâwe, of: tâwe-tâwe. Verg. *pañġoemoenġanġ*, op: *óemoenġ* N°. 1.

Bl. 352, kol. 1, reg. 1, achter: *heftig van aard.*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

∧ ○ ∫ (tasábiġ), = *tasábe*.

Bl. 354, kol. 1, reg. 14, in plaats van: de *báte-báte's*, te lezen: de verlengde *padónġkó's*, of de *boven-báte-báte's*

Bl. 355, kol. 1, reg. 12, achter: *karáppóe.*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

Dénaġ-tápa. Verg. *dġánġki*.

Bl. 355, kol. 2, reg. 10 v. o., vóór: *táoenġ.*, in te lassehen: =

Bl. 358, kol. 1, reg. 4, vóór: *mager.*, in te lassehen: en Bonth. Achter: *mager.*, bij te voegen: (Chrest. bl. 210, reg. 25.)

Bl. 358, kol. 2, reg. 4 v. o., achter: het baden., met een' nieuwen regel in te lassehen:

Pápadonġkôkaġ, *datgeen, waarop men iets laat zitten, waarop men iets zet, of plaatst.*

Bl. 360, kol. 1, reg. 2 v. o.: voor de *palóélóe-niyóemoenġ.*, weg te laten.

Bl. 363, kol. 1, reg. 8 v. o., achter: *zeepaardje.*, in te lassehen: NB. Naar de beteekenis van *dóendoe*, te weten: die van *zich voorover buigen met het hoofd*, verbeeldt de Inlander zieh, dat hij door zulk een *dóendoe-dóendoe* bij zieh te dragen, zijn' tegenpartij in het gerigt, zal doen *bukken*.

Bl. 363, kol. 2, reg. 9, achter: *smid.*, in te lassehen: Ook gebez. van een' *smidshamer*.

Bl. 365, kol. 1, reg. 17, achter: *vrienden* gebruikt wordt., met een' nieuwen regel in te lassehen:

Dénaġ-tápa. Verg. *dġánġki*.

Bl. 367, kol. 1, reg. 14 v. o., achter: *zibethinus* L. Boeg. idem., in te lassehen:

Ook naam van een' mand tot bewaring van *kanáre*, *dódoró*, enz. Verg. boven op: *taládġa*.

Bl. 367, kol. 2, reg. 11, achter: Boeg. idem., met een' nieuwen regel in te lassehen:

Darísanġ, dus genoemd deze twee digt bij elkander geplaatste messen. Verg. Pl. XII, Fig. 23.

Bl. 369, kol. 1, reg. 11, achter: Mohammedaansehe jaar., met een' nieuwen regel in te lassehen:

∩ √ ∞ ∞ ∞ ∞ (doloádġi). Men zie: *ádġi* N°. 2.

∩ √ ∞ ∞ ∞ ∞ (dolohádġi). Men zie: *doloádġi*.

Bl. 372, kol. 2, reg. 4 v. o., achter: zie *ġjġko.*, in te lasseten: Verg. het Mal. *tañgġala*, ploeg.

Bl. 373, kol. 1, reg. 21: *noëñgāñg*, men leze: *noëñgá*. Achter: *kaláóé* in te lasseten: bijv.: *noëñgáki*, *hiġ* (*gaat*) *westwaarts*.

Bl. 375, kol. 1, reg. 6 v. o., achter: berijden., met een' nieuwen regel in te lasseten:

𐀀𐀀𐀀 (*nânará*). Volgens Donselaar, te Bantâëñg: visch *roosteren* *zonder dat hij bruin wordt*, zoodat hij de verse kleur nog behoudt.

Bl. 376, kol. 1, reg. 6: *Kaniyâkkañg*, *het wezen*, of: *bestaan*, men leze: *Kaniyâkkañg*, a) *het wezen*, of: *bestaan*.

b) *ergens zijn*. (Chrest. bl. 335, reg. 12 v. o.)

Bl. 376, kol. 2, reg. 8 v. o.: *Batchian*, men leze: *Batjan*,

Bl. 377, kol. 2, reg. 17, achter: die ten Zuiden van ons gelegen zijn., in te lasseten: NB. Te Bantâëñg, volgens Donselaar, gebezigd van het gaan naar plaatsen, die Oostwaarts langs het strand gelegen zijn; bijv.: *nái ri-Korombátœ*; *nái ri-Kalakóñgkoñg*. Doch naar *Bíra* gaande, zou men zeggen: *antáma ri-Bíra*, even als men ook zegt: *antáma ri-Bóne*, het Boeginesche: *láwo-póle*.

Bl. 379, kol. 2, reg. 22, achter: van Maros gelegene plaats bevindt., in te lasseten:

NB. Te Boeloekoëmba en Bantâëñg gebruikt men dit woord, volgens Donselaar, ook van het gaan naar plaatsen, die in de rigting van Makassar en Noordelijk van daar gelegen zijn; bijv.: *náoeñg ri-Tarówañg*, *náoeñg ri-Ôedġoeñg-Pétañg*, *náoeñg ri-Takállará*, *náoeñg ri-ġjoempándañg*, *náoeñg ri-Mándaará*. Doch men zegt te Bantâëñg: *anrái ri-Sinówa*, *anrái ri-Lókka*, terwijl beide plaatsen, zoowel *Sinówa*, als *Lókka*, regt Noord van Bantâëñg gelegen zijn; doch van *Roembíya* (in Toeratêya) N. W. van Bantâëñg, heet het: *antále ri-Roembíya*. Wat Donselaar hier nog bijvoegt, dat men te Bantâëñg spreekt van: *antále ri-Sambáwa*, en *kaláóé ri-ġjáwa*, geldt ook te Makassar en elders op Celebes.

Bl. 381, kol. 1, reg. 5 v. o., achter: *waarop het kanon rust.*, in te lasseten:

NB. *ġjakákkāñg* ook gebez. op de vaartuigen van de *overloop*, zijnde een *kromhout* achter de *lěñgóé-lěñgóé*, waar de kluiwer aan vastgemaakt wordt.

Bl. 383, kol. 1, reg. 1: 1°, weg te laten.

Bl. 385, kol. 2, o. r., in plaats van de woorden: Zulk een *ġjípó*, enz. tot: *talákkœ-ġjádi*. Boeg. idem., ingesloten, te lezen:

Ook een' soort van *ġjípó*, door vrouwen gedragen bij het bidden, onder de *talákkœ*. Dit is een kap, die laag in den nek afhangt, en slechts een klein gedeelte van het gezicht openlaat. Verg. Plaat XIV, Fig. 15. — Ook een soort van kindermutsje. Verg. Plaat XV, Fig. 22.

Bl. 387, kol. 1, reg. 2 v. o., achter: Boeg., in te lasseten: en Mal.

Bl. 387, kol. 2, reg. 7 v. o., achter: *plant*. Boeg. idem., in te lasseten: Verg. het Mal. *ġjáběj*, zekere pepersoort, die volgens Donselaar ook als medicijn gebruikt wordt.

Bl. 390, kol. 1, reg. 17. Achter: *wind geslagen heb.*, met een' nieuwen regel in te lasseten:

Patjída ook gebezigd als benaming voor zekere soort van messen, door de *patíri's* gebruikt bij het polijsten, welligt dus genoemd, dewijl men ze telkens maar eventjes tegen het te polijsten voorwerp aandrukt, dit al 't ware gedurig verrast.

Bl. 391, kol. 1, reg. 21, achter: *tjêndoloka*, in te lassehen: het Mal. *tjendol*,

„ 392, „ 2, „ 2, achter: *kwaad-doen.*, in te lassehen: — Noewátjîní âná-karâëñg, enz. Verg. Chrest. bl. 95, reg. 5, en Aanteek.

Bl. 393, kol. 1, ond. reg., achter: *geleende gelden.*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

Pitjînikî, *iemand maken tot het voorwerp waaraan men laat zien*, of: *vertoont*, bijv.: *zijn gelaat.* (Chrest. bl. 209, reg. 4 en 15.)

Pâpitjînikî, *iemand te zien geven, maken dat hij zie, hem de oogen openen.* (Chrest. bl. 307, r. 4.)

Bl. 394, kol. 2, reg. 14, achter: *kleinkind.*, in te lassehen: Mal. idem.

„ 398, „ 1, „ 12, achter: *sambal.* Boeg. idem., in te lassehen: Mal. *tjeremei.*

„ 399, „ 1, „ 18, vóór: *tjôló*, in te lassehen: 1°

„ 399, „ 1, „ 19, achter: *zwavel.* Boeg. idem., met een' nieuwen regel in te lassehen:

(2° *tjôllo*). Volgens Donselaar, te Bantâëñg in gebruik voor ons: *gefopt, mis, teleurgesteld, een koopje gesnapt*; en bijv. gebez., wanneer men iemand willende foppen, zegt, dat deze of gene daar is, en het vervolgens blijkt, dat zulks het geval niet is.

Bl. 402, kol. 2, reg. 13, de woorden: Deze boom, enz. tot: *Marêgés.*, ingesloten, weg te laten.

Bl. 402, kol. 2, reg. 20, achter: *páwo* N°. 1., in te lassehen: = *kalápa-láóe*. Volgens Rumph. ook genoemd: *dénañg-táipa*, zooveel als: *de weérge van een' manñga-boom.* Vergel. *dénañg* en *táipa*.

Bl. 406, kol. 2, reg. 10, 1°, weg te laten.

„ 407, „ 2, „ 15, achter: Boeg. *đjábá.*, in te lassehen: Verg. het Mal. *đjábakh, val, knip.*

„ 410, „ 2, „ 7, achter: Boeg., in te lassehen: en Mal.

„ 411, „ 2, „ 24, in plaats van: *overspel.*, te lezen: *hoererij.*

„ 413, „ 2, „ 4, achter: *bóñgka.*, in te lassehen: — Toedâñgañg-đjóéđjóe-márâđja, eigenlijk Boeg., in het Makassaarsch zou het zijn: *pamempówañg-đjóéđjóe-lómpo*; dit is insgelijks een' soort van *pabóñgka-sétanğ*. Vergel. Pl. IX, Fig. 10.

Bl. 414, kol. 2, reg. 24, , men leze:

„ 415, „ 1, „ 7 v. o., achter: *đjárrá.*, in te lassehen: en Mal. *đjárakh,*

„ 419, „ 1, „ 16, achter: *net visschen.* (Rap.), met een' nieuwen regel in te lassehen:

Đjâla-đjâla, lett.: *hetgeen er uitziet als een net*; van daar: *đjâla-đjâla-rântañg*, een plat mandje, met een touwwerk van boven, dat als een net geknoopt, de daarop geplaatste *rântañg* voor afvallen bewaart, en tevens dient, om die bij het dragen gemakkelijk vast te houden. Pl. X, Fig. 43.

Bl. 420, kol. 1, reg. 17, achter: *gemeenschap* te hebben. (Rap.), in te lassehen: Verg. het Boeg. *đjâlóe*, = het Makass. *lâlœe*.

Bl. 421, kol. 1, reg. 8 v. o., achter: elkander te bevestigen., in te lasschen: — Vergel. ook bij *palaríkãñg* lett. *d*, op: *lári* N°. 2.

Bl. 423, kol. 1, reg. 11, achter: men zie *sógi*., met een' nieuwen regel in te lasschen:

Ďjáí-Parãñggi, geb. van het *naaijen met een zeer fijne digt in elkander gewerkte kettingsteek*, letterlijk: *op zijn Parãñggisch naaijen*. — *Ďjáí-ôló* (NB. verkorting van *katiyóló*, *glinsterworm*), letterlijk: *naaijen, dat het er uitziet als glinsterwormen*; v. d. gebez. van het *naaijen met een' fijne borduursteek*. — *Ďjáí-tãboe-tãboe*, geb. van het *naaijen met een zeer fijne borduursteek*, doe zoo, dat het in kleine vakjes is ingedeeld, en denken doet aan de *lãsã's* van het *tãboe*, of *suikerriet*.

Bl. 428, kol. 1, reg. 3, achter: *rãí*, in te lasschen: en Mal. *dakie*,

„ 430, „ 2, „ 15, achter: *gelooven*., met een' nieuwen regel in te lasschen:

Rãñggaselãí, *ergens aan twifelen*.

Bl. 430, kol. 2, reg. 19, achter: *koek*., in te lasschen: Mal. idem.

Bl. 430, „ 2, „ 9 v. o., achter: *de rãñge*., met een' nieuwen regel in te lasschen:

𐄂𐄃 (rãñgá), Bonth. = *anrãí*, verg.: *rãya*; bijv.: *rãñgãki*, *hij (gaat) Oostwaarts*.

Bl. 430, kol. 2, reg. 8 v. o., (1° rãñgãñg), dit 1° weg te laten.

„ 431, „ 1, „ 2, (2° rãñgãñg), Bonth. = *anrãí*. Verg. *rãya*., weg te laten.

„ 434, „ 2, „ 8, achter: *eigendom van den vorst*. (Rap.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

Karãppoẽg, *mãñgarãppoẽg*, *ergens oprapen, verzamelen*. (Chrest. bl. 342, reg. 3 v. o.)

Bl. 434, kol. 2, reg. 8 v. o., achter: *pandan*. (Tar.), in te lasschen: Het Mal. *bóñga-rampei*, idem.

„ 435, „ 1, „ 11 v. o., *rãppoñgkoc*, men leze: *rappõñgkoc*,

„ 435, „ 2, reg. 9 v. o., achter: wat het ook zij., in te lasschen: Ook nog wel *parãppo* genoemd het met een sierlijke *patõñgkó* overdekte koperen blaadje, met de ingredienten voor een betelpruimpje, dat men zijn' gasten voorzet.

Bl. 437, kol. 2, reg. 23, achter: *woorden van NN*. (Rap. K. G.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

Roepãí, *iemand te gemoet gaan*.

Bl. 438, kol. 2, reg. 2 v. o., achter: *suiker gerold*., in te lasschen: NB. Deze soorten van gebak hebben de Makassaren stellig van de Malcijers overgenomen, die daaraan den naam geven van *kariëpikh*.

Bl. 444, kol. 1, reg. 19, achter: Vergel. *soelíbbá*., met een' nieuwen regel in te lasschen:

𐄂𐄃𐄄 (rêboé). *Árêboé-rêboé*, *ergens als het ware tegelijk op aanvallen, om het magtig te worden, met velen gretig naar iets grijpen, of grabbelen*. (Sêhe *Mardãñ*, verhaal). Verg. *rãboé* N°. 1.

Bl. 444, kol. 1, o. r., achter: *kwast*., in te lasschen: Vergel. het Mal. *rombei*, *versierd; met klossen of franjen versierd*.

Bl. 445, kol. 2, reg. 1, achter: *wolk*., in te lasschen: Het Mal. *rãmañg*. Volgens Marsden: *donkere wolk*.

Bl. 447, kol. 1, reg. 8 v. o., achter: ons gelegen zijn., in te lassehen: Te Bantâëñg daarentegen zegt men, volgens Donselaar: *irâte ri-Kalakónḡkoñḡ*, terwijl *Kalakónḡkoñḡ* juist Oostwaarts van daar ligt.

Bl. 448, kol. 2, reg. 7, achter: *stopwoord.*, in te lassehen:

— Parôentóe-paôenna, lett.: *het stooten van zijn woord op iemand*, van daar: *het rigten van zijn woord tot iemand, het spreken tot iemand.* (Chrest. bl. 345, reg. 15).

Bl. 448, kol. 2, reg. 16, Siroëntóe, *tegen elkander stooten.*, weg te laten.

Bl. 449, kol. 1, reg. 17, achter: het *wringen* der handen. (Siur.), met een' nieuwen regel in te lassehen:

↘ ↙ ↘ ↙ (rêntó). Volgens Donselaar: *tegen elkander slaan*, bijv. *bekkens*; en ten bewijze hiervan bijgebracht eene plaats uit een verhaal, getiteld *de vorst van Palaéle*, aldus luidende: *deñḡkâñḡ nipasirentôkañḡ, bekkens die tegen malkander geslagen worden.* Doeh in mijn afschrift van dit verhaal met Arabische letters lees ik hiervoor: *دِيَكَغْ نِفَسِكِنْتُو كَغْ*, *deñḡkâñḡ-nipasingintôkañḡ*).

Bl. 458, kol. 1, reg. 21: *nitjôeroe*, men leze: *pitjôeroe*,

Bl. 461, kol. 1, reg. 17, achter: *te Pâre pâre.*, in te lassehen:

Te Boeloekoêm̄ba daarentegen zegt men volgens Donselaar: *irâwa ri-Bantâëñḡ*, terwijl Bantâëñḡ ten westen van gemelde plaats gelegen is.

Bl. 463, kol. 2, reg. 23, achter: *zwaluw.*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

Rewâta insgelijks naam eener bekende hoogst gevaarlijke klip, door ons genoemd: *de Bril.* (Chrest. bl. 330, reg. 24, en bl. 528, reg. 13.)

Bl. 465, kol. 2, reg. 3: *paken*, men leze: *pakken*

Bl. 466, kol. 1, reg. 3, achter: *lignum papuanum R.*, in te lassehen: of de *Liquidambar Altingia Bl.* (Miq. in Flora, Deel I, bl. 836),

Bl. 467, kol. 2, reg. 4: *afscheuren*, men leze: *afscheuren*,

Bl. 471, kol. 1, reg. 2 v. o.: ↘ // ↙ ↘ (lâkkará), men leze: ↘ // ↙ ↘ (1° lâkkará), bep. lâkaraka, *romp eens vaartuiḡ's.*

(2° lâkkará),

Bl. 474, kol. 1, reg. 7 v. o., achter: *met de lôgo spelen.*, met een nieuwen regel in te lassehen:

↘ ↙ ↘ (lagoêni), een duivelverdrijver. — Patété-lagoêni, een stuk ebbenhout, om meê op de *lagoêni* te slaan.

Bl. 478, kol. 1, reg. 4, achter: *te sterven.*, met een' nieuwen regel in te lassehen:

e) palâpâ-sôñḡó, of: bād̄joe-ilâlañḡ, *een hemd.*

Bl. 478, kol. 2, reg. 3, Talâppá, men leze: Tâlâppá,

Bl. 480, kol. 2, reg. 19, achter: of knopen, in te lassehen: van boven en beneden even wijd

„ 482, „ 2, „ 5 v. o., dat het deksel, enz. tot: doos zinkt., aldus te veranderen: dat

het deksel tot onder aan den voet van de doos zinkt, terwijl het bij de *káttang* slechts even over den rand van de doos komt.

Bl. 483, kol. 1, reg. 3, achter: tabak in te bewaren., in te lasschen: Men heeft echter ook *lôpá-lôpá* voor tabak en dergel. van *tálá*-blad.

Bl. 483, kol. 1, reg. 5 v. o.: *ge one*, men leze: *gewóne*

„ 495, kol. 1, reg. 15, achter: *Arcturus* (?), met een' nieuwen regel in te lasschen:

f) een soort van jukje, waaraan de vorstelijke kinderen soms allerlei gouden sieraden om den hals dragen.

Bl. 498, kol. 2, reg. 14 v. o., achter: geneesmiddel gebezigd., met een' nieuwen regel in te lasschen:

Bâdjoe-lâme, = *laména* (?). (Palaële, verhaal.)

Bl. 502, kol. 2, reg. 19, achter: *klappertandt.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

NB. *látóe* komt ook voor in de beteekenis van *kaauwen*. (D. Tjam., Chrest. bl. 413, reg. 17.)

Bl. 508, kol. 1, reg. 21, achter: Boeg. idem., met een' nieuwen regel in te lasschen:

Palêtjô, lett.: *polijster*; van daar gebezigd van den zachten steen, die bij het tanden-schuren dient, om de afgebroken' tanden weder te polijsten, en glad te maken.

Bl. 510, kol. 1, reg. 4, achter: schenkblad, in te lasschen: of: bak.

„ 512, kol. 2, reg. 11, achter: Boeg., in te lasschen: en Mal.

„ 512, kol. 2, reg. 10 v. o.: *Djângaŋg*, men leze: *Djângaŋg*

„ 513, kol. 1, reg. 10: voer;, men leze: *voor*;

„ 513, kol. 2, reg. 7: *leyaŋg-ka*, men leze: *lêyaŋg-ka*

„ 515, kol. 2, reg. 6 v. o.: streepen, men leze: strepen,

„ 515, kol. 2, reg. 3 v. o.: *streepen*, men leze: *strepen*

„ 517, kol. 1, reg. 9: *streepen*, men leze: *strepen*,

„ 518, kol. 1, reg. 19, achter: *lôsoe* N°. 1., in te lasschen: Vergel. het Mal. *lôeroes*, *regt*, *regtstreeksch*.

Bl. 519, kol. 1, reg. 21, achter: *onderkleed.*, in te lasschen: = *palápá-sôŋgô* (*hemd*), verg. *lápá* N°. 2.

Bl. 521, kol. 1, reg. 4 v. o., achter: *vergeef gij mij toch.*, met een nieuwen regel in te lasschen:

Lálo ook gebezigd van *vlechtwerk*, waarbij de repen lontarblad elkander eenvoudig kruisen, dus als 't ware *doorloopen*, *elkander passeren*; van daar: *kambôti-lálo*, een aldus gevlochten *kambôti*.

Bl. 523, kol. 1, reg. 5: *wâla*, men leze: *wâlla*

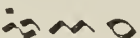
Bl. 524, kol. 1, reg. 16. In plaats van: *Nakaloélôekaŋg*, te lezen: *Namáloélôeki*, of ook: *nakaloélôekaŋg*,

Bl. 530, kol. 1, reg. 3 v. o., achter: *málélocé*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Lolisaŋg, toestel voor het *álôlôsi*. Vergel. Pl. 5, Fig. 1.

Bl. 533, kol. 1, reg. 3 v. o., achter: *luur.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

 (lâwasá), bep. lâwasaka, dat gedeelte van de *đjala-bóewaňg*, hetwelk op de *áná-áná* volgt, en natuurlijk veel *wijder* is, welligt verbastering van *lóewasá*, *ruim*.

 (líwasá), bep. líwasaka, *bast* van de *palápa* der *tálá*-boomen.

Bl. 534, kol. 1, reg. 8 v. o., achter: *lále* N°. 1, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Lâso-lâso, een in goud nagemaakte *lâso*, gedragen door prinsjes, zoolang als zij nog geheel naakt loopen. Verg. Pl. 15, Fig. 29.

Bl. 539, kol. 2, reg. 9, in plaats van: de *Noordster.*, te lezen: de *Noordster*, indien men het woord letterlijk vertaalt. Doch welke ster hier bedoeld wordt, is mij niet regt duidelijk.

Bl. 546, kol. 1, reg. 10 v. o.: *nisonġkânġai*, *toe-Bonéya*, men leze: *nisonġkânġai toe-Bonéya*,

„ 546, kol. 2, reg. 12, achter: *kindermuts* of *pet*, in te lasschen: NB. ook wel door groote menschen gedragen. — *Sônġkó-niđjái*, *geborduurd mutsje*. Verg.: *đjái* N°. 2.

Bl. 547, kol. 1, reg. 6 v. o., achter: (D. Moes., Godsd.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

 (*sîňgkirí*), bep. *sîňgkirika*. — *Pâmoró-sîňgkirí*, soort van *pâmoró*. Verg. Pl. 7, F. 10.

Bl. 547, kol. 2, reg. 3, , tot: (G. G.), ingesloten, weg te laten.

„ 548, „ 1, „ 5 v. o., achter: *arm hebbende.*, in te lasschen: Ook gebezigd van de *on-aangename lucht* van *vleérmuizen*.

Bl. 557, kol. 1, reg. 15, achter: van hoorn gemaakt wordt., met een' nieuwen regel in te lass.:

Sîpí (eigenlijk: *pasîpí*)-*tâwe-tâwe*. Vergel. *paňgoemoéňgaňg*, op: *óemoéňg* N°. 1.

Bl. 558, kol. 2, reg. 19, achter: *vereenigen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Pasapátta, *iets bezigen om te zweren*; v. d.: *iets zweren*.

Bl. 559, kol. 1, reg. 16, achter: opdat die niet uitglijde., met een' nieuwen regel in te lass.:

 (*sampâna*), soort van kris met zeer diepe voren in het lemmet.

Bl. 564, kol. 2, reg. 3, achter: *heen te halen*, in te lasschen: — *Pasóébí-kanòèkoe*, datgeen waarmee men het vuil tusschen de nagels uitpeutert.

Bl. 567, kol. 1, reg. 20, achter: *naar toe zeilen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Sombâlaňg, *een zeilen*, bijv.: *sombâlaňg siyállo*: *een zeilen van één dag*. (Chrest. bl. 100, reg. 10 v. o.) Vergel.: *laláňgaňg*, op: *lálaňg* N°. 3.

Bl. 569, kol. 1, reg. 11, achter: *knevels*. Boeg. idem., met een' nieuwen regel in te lasschen:

 (*sômaňg*). Volgens Donselaar te Bantâëňg = *sôňgó*.

Bl. 570, kol. 2, reg. 15, *boebóekaňg*, men leze: *bóebóekaňg*

„ 571, „ 2, „ 7, achter: *stuiptrekkingen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Men verg. het Mal. *tersintakl* in de beteekenis van: *met een trekking*, of *ruk*, *in den slaap opvliegen*.

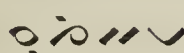
Bl. 574, kol. 2, reg. 4, achter: *stof*. (D. Moes.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

 (*Sandâoe*), = *Sandáwo*.

Bl. 575, kol. 1, reg. 10 v. o., achter: *droomen van mij.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Nipisónâĩ ânoe, *ergens van droomen, iets in den droom te weten komen.* (D̃jay., Chrest. bl. 26, reg. 22).

Bl. 576, kol. 1, reg. 19, achter: *bákóe-pabálle.* Boeg. idem., met een' nieuwen regel in te lasschen:

 (soedjikâmma), een ijzeren *duivelverdrijver.* Men zie Pl. IX, Fig. 5.

Bl. 578, kol. 1, reg. 11 v. o., achter: een *lijk* bijv., in te lasschen: Mal. *tesíjar*, en

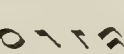
„ 578, „ 2, „ 5, achter: van de *Zon.* (Tar.), met een' nieuwen regel in te lasschen: Vergel.: *séoró* N°. 1.

Bl. 585, kol. 1, reg. 14, achter: Boeg. idem, in te lasschen: , Mal. *sóeroh*, *zenden, bevelen*

„ 587, „ 2, „ 13, Parasêro, vergel. *pára* N°. 1, weg te laten.

„ 587, „ 2, „ 2 v. o., vóór: *sóri*, in te lasschen: 1°

„ 588, „ 1, „ 1, achter: Pañjóri, *verzoeking.*, met een' nieuwen regel in te lasschen: (2° *sóri*). Volgens Donselaar, te Bantâcng: *half gekookte suiker.*

Bl. 588, kol. 1, reg. 7, , men leze:

„ 589, „ 1, „ 8, achter: Boeg. idem., in te lasschen: Mal. *sriekája.*

„ 589, „ 1, „ 13 v. o., achter: *weg gebracht.*, in te lasschen: (soerâga) = *soeróega.*

„ 590, „ 1, „ 18, soro tîna, men leze: sorotîna

„ 601, „ 2, „ 14, achter: *salânjka*, idem., in te lasschen: Men vergel. het Mal. *salañga*, en *salañka*, *sleutelbeen.*

Bl. 611, kol. 1, reg. 10, *steeds eens*, men leze: *steek eens*

„ 613, „ 2, „ 13 v. o., achter: *geschuijerd worden.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Pasîsirí, a) *het borstelen, het schuijeren*; van daar: kânre-pasîsirí (eigenlijk: ðjénéc-kânre-pasîsirí), *stijf sel gebezigd om de draden bij het weven stijf te houden*, dus genoemd, dewijl dit geschiedt door middel van een *sîsirí*. — Pamônêyang kânre-pasîsirí, een pot voor de kânre-pasîsirí.

b) *borstelaar*; van daar overdragtelijk:

Bl. 614, kol. 1, reg. 3, achter: Boeg. idem., in te lasschen: Verg. *gantáyang* N°. 1.

„ 614, „ 1, „ 8 v. o., achter: *tómpañy* N°. 2., met een' nieuwen regel in te lasschen:

 (sâssoeñg-rîwoe), Boeg. een soort van *duivelverdrijver.* Verg. Pl. IX, Fig. 11.

Bl. 614, kol. 2, reg. 4, achter: *ontkennen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Sassâlañg, *doen ontkennen, doen neen zeggen.*

Bl. 615, kol. 1, reg. 14, achter: *gehaakt.* (Rap. K. G.), met een' nieuwen regel in te lasschen:

Pasañkañg, *haak.*

Bl. 624, kol. 1, reg. 1, íkirí, men leze: íkirí

„ 633, „ 1, „ 12 v. o., in plaats van: vijf, te lezen: eenige

„ 633, „ 2, „ 5 v. o., achter: *een olijpers.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

i) *pañgêpé*, ook gebez. van dat gedeelte van de *panámbe*, dat aan de eene zijde tegen de *boéto* aan de andere tegen de *pañgém̃ba aandrukt*, of *aankomt*.

Bl. 638, kol. 1, reg. 13, achter: *rede vallen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Pañgém̃ba, dat gedeelte van de *panámbe*, waardoor de visch als tusschen een' omheining ingesloten, en alzoo in de *boéto* van het net gebragt wordt. NB. Misschien heeft men ook wel aan de beteekenis van *ém̃ba* N°. 2 te denken.

Bl. 641, kol. 2, reg. 4 v. o., achter: *vaatdoek op.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

∞ \ ∨ ○ (ômasá), volgens Donselaar te Bantâëñg = *sóñgó*. Vergel. *âmasá*.

Bl. 644, kol. 2, reg. 9 v. o., in plaats van: *oppassen*, te lezen: Welligt is de oorspronkelijke beteekenis van *înti* die van *zien*, v. d.: *toezien*, v. d.: *oppassen*. Men vergel. het Mal. *intej*, waarvoor bij Roorda v. E. de beteekenis van *gluren* opgegeven wordt, en dat volgens Donselaar, die geruimen tijd op Timor gewoond heeft, aldaar in het dagelijksch leven algemeen gebruikt wordt in plaats van *liehat*, *zien*, doch meer in den zin van: *naauwkeurig zien*.

Bl. 645, kol. 2, reg. 7 v. o., achter: *haren heen en weér.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Oentêyañg, ook gebezigd van den toestel tot het maken van touw.

Bl. 648, kol. 1, reg. 4 v. o., in plaats van: *ta-koellêvaï*, te lezen: *ta-koellêyai*

Bl. 651, kol. 2, reg. 10 v. o., achter: *gedeelte te doen.*, in te lasschen:

Adîdi-wâri, soort van duivelverdrijver. Vergel. Plaat IX, Fig. 12.

Bl. 652, kol. 2, reg. 20, achter: *kinderkens*, met een nieuwen regel in te lasschen:

Áná-áná ook gebez. van het gedeelte van de *d̃jâla-bóewañg*, dicht bij de *óbloe*, omdat de mazen daar wel wijd maar met een dubbele draad zijn, dus als 't ware *kinderen* hebben.

Bl. 657, kol. 2, o. reg., achter: *onraad maken.*, bij te voegen: Men verg. het Mal. *hónar*, *ónar*, waarvoor Roorda van E. opgeeft: *hoon*, *smaad*; doch dat volgens Donselaar op Timor in het dagelijksch leven voorkomt met de beteekenis van: *twist*, *onraad*, *rumoer*.

Bl. 658, kol. 1, reg. 9 v. o. achter: *vergaan.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Pañgañjt̃jôerañg-boelâëñg, *smeltkroesje voor goud*.

Bl. 667, kol. 2, reg. 19, achter: *slijpen.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

(4° âri). Âri-âri, Bonth. = *âriñg-âriñg*. Verg. *âriñg*.

Âri-ariï, Bonth. = *âriñg-arîñgi*.

Bl. 672, kol. 2, reg. 10, en Bonth., weg te laten.

„ 672, kol. 2, reg. 11, achter: *Siyoeerâñg*, in te lasschen: en samengetr.: *soerâñg*,

„ 672, kol. 2, reg. 13, achter: *naügâñg*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Pasiyoeerâñg, pasoeerâñg, = *pasiyagâñg*; bijv.: *nipasoerâñg-mi boerannêna*, lett.: *zij is bij haren man gevoegd*, d. i. *heeft voor het eerst gemeenschap met haren man*.

Bl. 675, kol. 2, reg. 8, achter: *moet vertaald worden.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Éró soms ook met ons *zullen*, evenals het Engelsche *will*, te vertalen; bijv.: naâsseñg-mi kalènna êró niđjâkkalá, *hij wist, dat hij zou gedood worden, of: dat men hem wilde dooden.* (I-latt.)

Bl. 677, kol. 1, reg. 26, achter: *óreñg-kóreñg.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

(2° ôrasá). Volgens Donselaar, te Bantâëng: *vol, veel*; bijv.: ôrasáki parêya, *de paddie is vol vrucht.* — Orasána ânjdjo pókó-taïpâya, *hoe vol geladen, hoe vol zit die manngga-boom!*

Bl. 685, kol. 2, reg. 5, achter: c) *vóorrede.*, met een' nieuwen regel in te lasschen:

Ook met den naam van *óeloe* bestempeld het *puntig uiteinde* van de *đjála-bóewanğ*, waar de *táli* aan wordt vastgemaakt.

Bl. 687, kol. 2, reg. 7: (ôlla), men leze:

(1° ôla), naam eener lans, door anderen *póessoë-póessoë* genoemd, vergel. *póessoë* N°. 3.

(2° ôlla),

Bl. 697, kol. 2, reg. 6 v. o., vóór: *îsará*, in te lasschen: 1°

„ „ „ „ „ 4 v. o., achter: *met een vrouw.*, met een nieuwen regel in te lasschen:

(2° îsará), bep. *îsaraka*, *de rol*, een werktuig, bestaande hoofdzakelijk in een zwaar stuk hout, dat na het eggen over het land wordt heengetrokken, ten einde den grond nog meer te effenen.

Bl. 705, kol. 2, reg. 6, achter: (loêsoe N°. 1), met een' nieuwen regel in te lasschen:

(ergens tegelijk op) Aanvallen, (rêboé).

Bl. 707, kol. 2, reg. 23, achter: *téba*, in te lasschen: N°. 1

„ 709, kol. 2, reg. 10 van ond., achter: *kâle*, in te lasschen: N°. 1

„ 710, kol. 1, reg. 14, achter: *kâle*, in te lasschen: N°. 1

„ 719, kol. 1, reg. 1: N°. 1, achter: *riñgañg*, weg te laten.

„ 720, kol. 1, reg. 3 v. o.: *pârra* N°. 10, men leze: *pârrá* N°. 12

„ 726, kol. 1, reg. 13, achter: (pâré N°. 1), in te lasschen: (tânnanğ N°. 3),

„ 730, kol. 1, reg. 4, achter: *téba*, in te lasschen: N°. 1

„ 731, kol. 2, reg. 20, achter: Dronkaard, in te lasschen: (bálló N°. 3),

„ 736, kol. 2, reg. 16, achter: (dônğó), in te lasschen: (tjóllo N°. 2),

„ 744, kol. 2, reg. 4, achter: (*kéreñg*), met een' nieuwen regel in te lasschen:

(met velen ergens naar) Grabbelen, (rêboé).

Bl. 745, kol. 1, reg. 5, achter: (*râmbanğ*), met een' nieuwen regel in te lasschen:

(met velen gretig ergens naar) Grijpen, (rêboé).

Bl. 746, kol. 2, reg. 1, achter: *téba*, in te lasschen: N°. 1

„ 747, kol. 1, reg. 2, achter: (*pâlœ* N°. 1), in te lasschen: (dédé N°. 2).

„ 749, kol. 1, reg. 5, achter: (*êwa* N°. 2), met een' nieuwen regel in te lasschen:

Hemd, (lâpá N°. 2).

Bl. 750, kol. 2, reg. 11, achter: (lâle N°. 1), met een' nieuwen regel in te lassehen:

Hoererij, (dĩjina N°. 3).

Bl. 752, kol. 1, o. r., achter: tébá, in te lassehen: N°. 1

„ 754, kol. 2, reg. 2, achter: tébá, in te lassehen: N°. 1.

„ 754, kol. 2, reg. 7, achter: tébá, in te lassehen: N°. 1.

„ 754, kol. 2, reg. 10, achter: Inkorten, in te lassehen: (kônjĩjójó),

„ 761, kol. 1, reg. 8, achter: (dânḡgaḡḡ), in te lassehen: (een) Koopje (snappen),
  (pêtjoló),   (tjóllo N°. 2).

Bl. 762, kol. 2, reg. 19: (kônjĩjójó).

„ 763, kol. 2, reg. 5, achter: tébá, in te lassehen: N°. 1

„ 767, kol. 1, reg. 8, achter: (tjótjoró N°. 2), in te lassehen:

Leunspaan, (târa N°. 1).

Bl. 767, kol. 2, reg. 23, N°. 1, achter: riḡgaḡḡ, weg te laten.

„ 767, „ 2, „ 6 v. o., N°. 1, achter: riḡgaḡḡ, weg te laten.

„ 769, „ 2, „ 6, achter: lâkkará, in te lassehen: N°. 2

„ 770, „ 2, „ 9 v. o., in plaats van: , enz. tot: (sêro N°. 2), ingesloten, te lezen: (parasêro).

Bl. 772, kol. 2, reg. 9, achter: (pâtjójó N°. 1), in te lassehen: Bonth. (pâra N°. 11),

„ 773, „ 1, „ 8, achter: ôlla, in te lassehen: N°. 2

„ 773, „ 2, „ 17, achter: Minnares, in te lassehen: (tânriḡḡ),

„ 773, „ 2, „ 20, achter: Mis, in te lassehen: (tjóllo N°. 2),

„ 774, „ 1, „ 16, achter: (tânjĩjójá N°. 1), in te lassehen: (toêroé),

„ 785, „ 2, „ 23, (riḡgaḡḡ N°. 2), men leze: (riḡgá)

„ 795, „ 2, „ 7, (riḡgaḡḡ N°. 1), men leze: (riḡgaḡḡ)

„ 799, „ 1, „ 19, achter: (lólí N°. 2), in te lassehen: (ísarâ N°. 2).

„ 799, „ 1, „ 10 v. o., achter: (tjâre), met een' nieuwen regel in te lassehen:

Romp,   (lâkarâ N°. 1).

Bl. 799, kol. 2, reg. 5 v. o., achter: Rooster, in te lassehen: (pâra N°. 10),

„ 799, „ 2, „ 3 v. o., achter: (toênoe), in te lassehen: Bonth.   (nânará),

„ 805, „ 2, „ 9 v. o., achter: (têmpa), in te lassehen: Bonth. (tâboeḡḡ N°. 2),

„ 807, „ 2, ond. reg., achter: (ânjĩjoceróe), met een' nieuwen regel in te lassehen:

Smeltkroes,   (ânjĩjoceróe).

Bl. 810, kol. 1, reg. 3, achter: tébá, in te lassehen: N°. 1

„ 814, „ 1, „ 16, (bássí N°. 2), men leze: (bássí N°. 3),

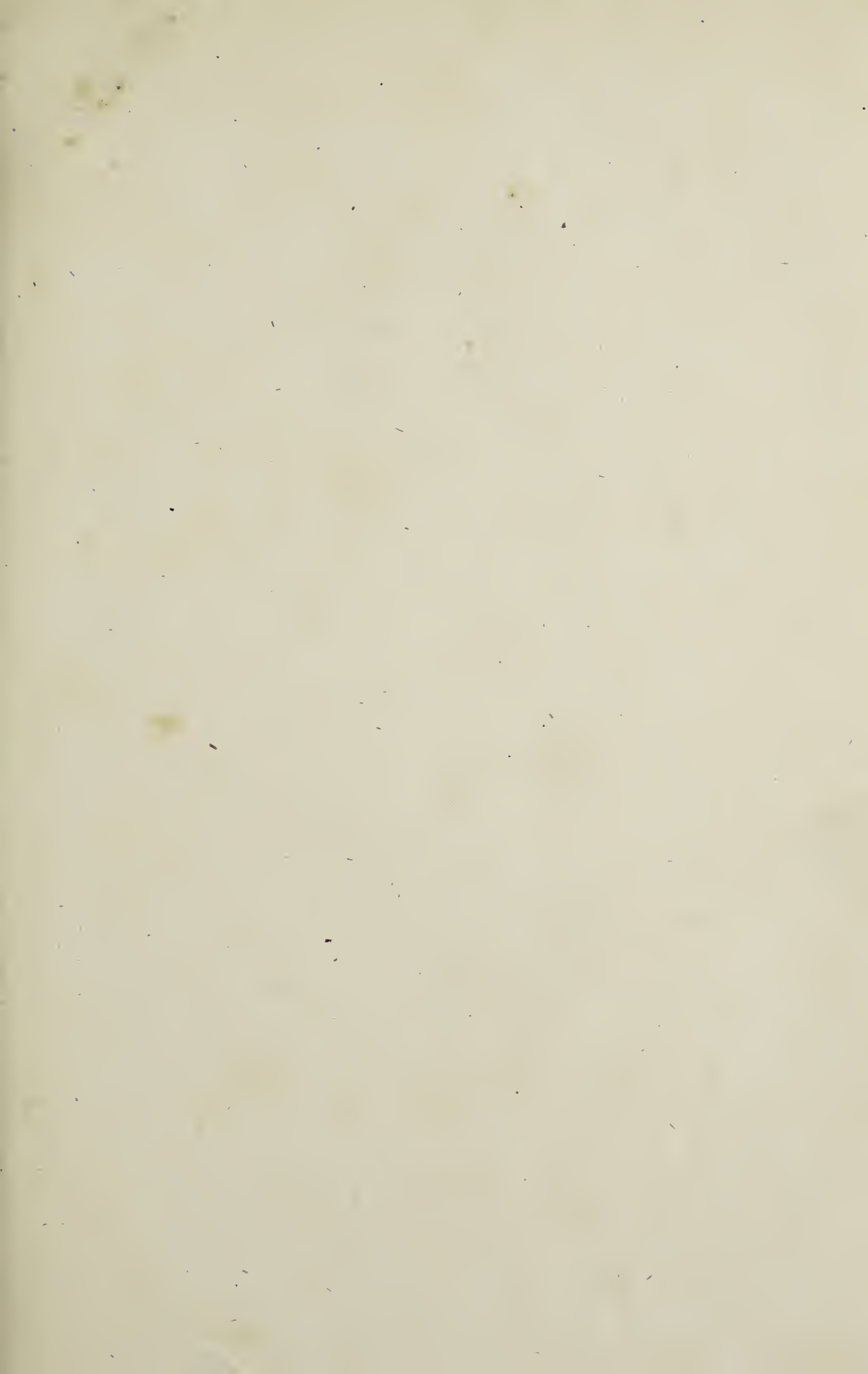
„ 815, „ 2, „ 14, achter: (râppo N°. 2), met een' nieuwen regel in te lassehen:

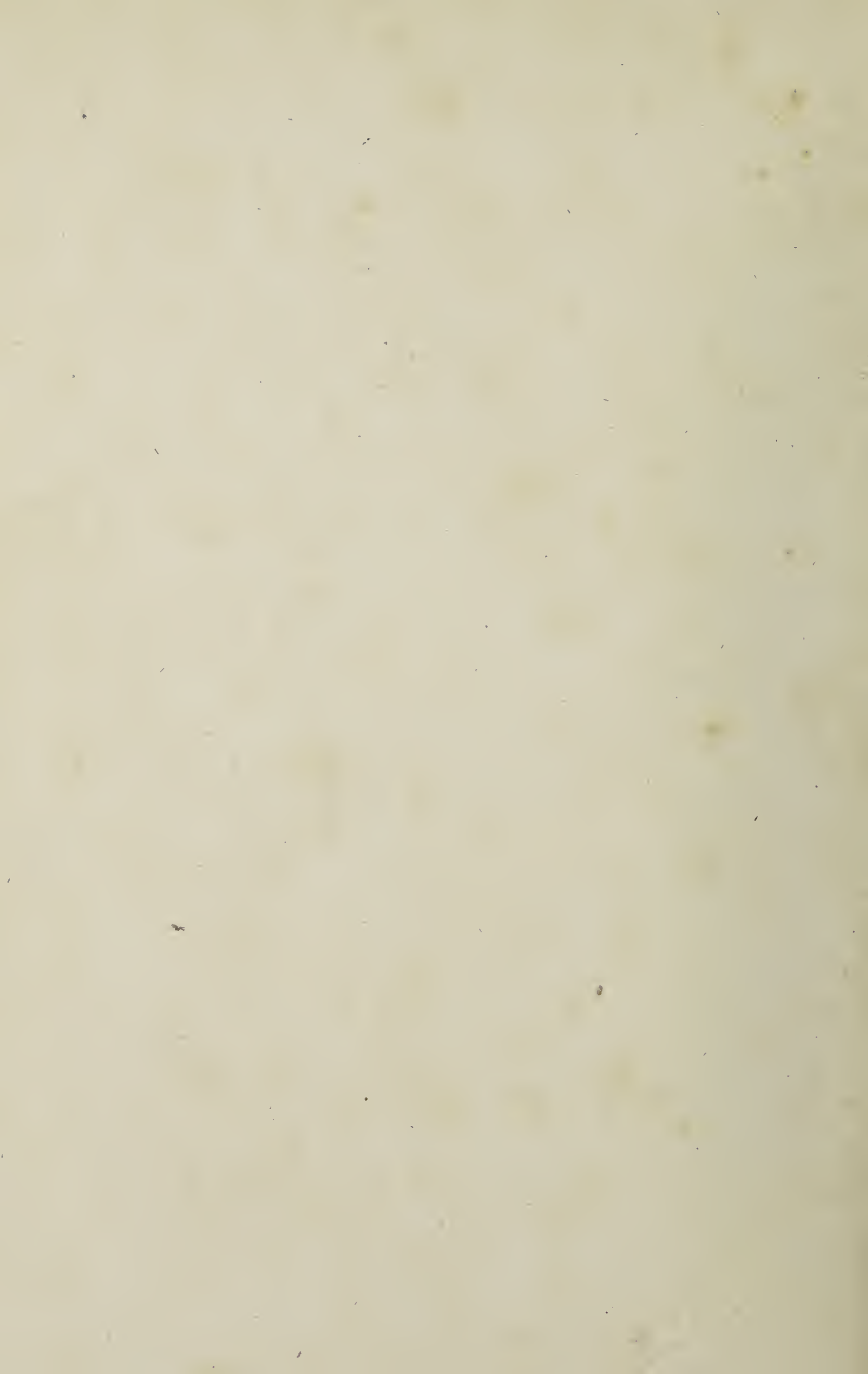
(half gekookte) Suiker, Bonth. (sóri N°. 2).

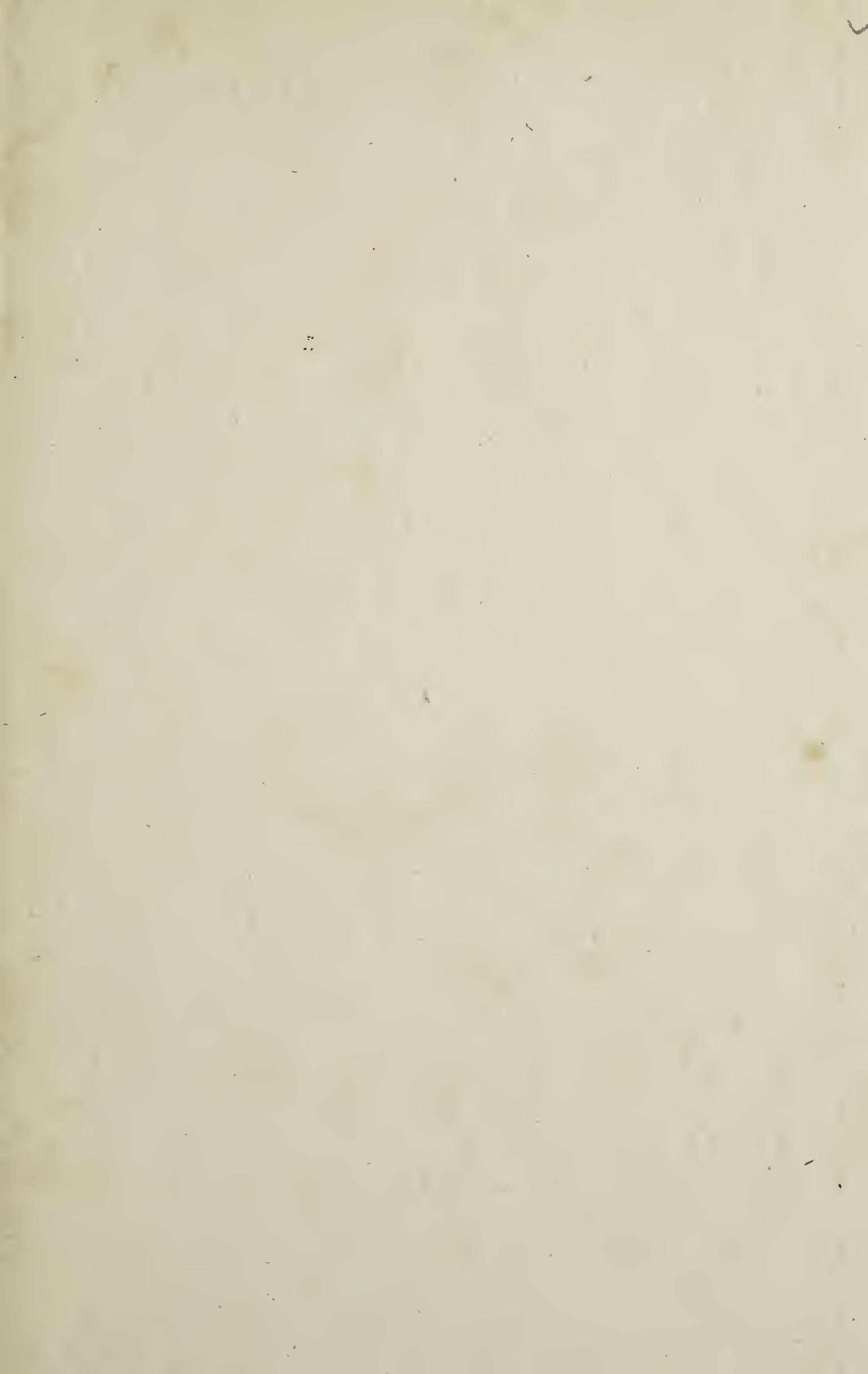
- Bl. 816, kol. 2, reg. 1, Tandienstooter, men leze: Tandestooker, ㄏ ㄨ ㄨ ㄨ (tódó),
 „ 817, „ 1, „ 7 v. o., achter: Teleurstellen, in te lasschen: ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (pêtjoló),
 ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (tjôllo N°. 2),
 Bl. 820, kol. 2, reg. 22, achter: (pôênḡisí), in te lasschen: Bonth. ㄨ ㄨ ㄨ (pônriḡ),
 „ 824, „ 1, „ 19, achter: sôrí, in te lasschen: N°. 1
 „ 825, „ 1, „ 5, Vagebond, men leze: Vagabond,
 „ 825, „ 1, „ 16, achter: tâboeḡ, in te lasschen: N°. 1
 „ 831, „ 2, „ 20, achter: (pâré N°. 1), in te lasschen: ㄏ ㄏ (tânnaḡ N°. 3).
 „ 834, „ 2, „ 22, achter: sôrí, in te lasschen: N°. 1
 „ 834, „ 2, „ 23, achter: sôrí, in te lasschen: N°. 1
 „ 854, reg. 1, EN BOOMEN, weg te laten.
 Bl. 854, kol. 2, reg. 5, achter: zweet, in te lasschen: Bonth. ㄨ ㄨ ㄨ (sômaḡ),
 Achter: (soḡó), in te lasschen: , Bonth. ㄨ ㄨ ㄨ ㄨ (ômasá)
 Bl. 864, kol. 1, reg. 8 v. o., *kamóeneḡ*, men leze: *kamóeneḡ*,
 „ 868, „ 1, „ 17, *laóé*, men leze: *láóé*
 „ 869, reg. 1, EN BOOMEN, weg te laten.

Wellcome Library
 for the History
 and Understanding
 of Medicine

De Bockhandelaar FREDERIK MULLER, te Amsterdam,

HEEFT VAN WEGE HET

NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP,

DE NAVOLGENDE VERKEN UITGEGEVEN, IN EN OVER UITHEEMSCH TALEN.

- 1 Bijbel in het *Javaansch*, vertaald door J. F. C. GERICKE.
a. O. Test. 1854. 3 dln. 8° f 12. —. b. N. Test. 1847. kl. fol. f 9. —.
- 2 Psalmen in het *Javaansch*, door GERICKE. Amst. 1854. 8°." 1.80.
- 3 Markus (Evanglie van) in het *Javaansch*, door GERICKE.
Amst. 1849. 8°....." —.90.
- 4 Bijbel in het *Maleisch*. (Latijnsche letter.) 8°.
a. Oude Test. 1858. 2 dln. f 5.50. b. N. Test. 1823.. " 2.75.
- 5 Bijbel in het *Maleisch*. (Arabische letter.) 8°.
a. Oude Test. 1824. 2 dln. f 6. —. b. N. Test. 1820.. " 2.25.
- 6 Psalmen in het *Maleisch*. Amst. 1846. Led. Band. 8°.. " 1.80.
- 7 Nieuwe Testament (Het) in het *Laag Maleisch*. Amst. 1853.
gr. 8°. Led. Band....." 2.75.
- 8 Bijbel in het *Dajaksch* (Eiland Bornco.) Vertaald door
A. HARDELAND.
a. Oude Testament. Amst. 1858. 2 dln. gr. 8°. Linn. Band.. " 5.50.
b. Nieuwe Testament. Amst. 1858. gr. 8°. Linn. Band.. " 2.75.
- 9 Genesis 1, in het *Bataksch* (Eiland Sumatra), door
H. N. VAN DER TUUK. Amst. 1853. 8° oblong...." —.90.
- 10 Genesis in het *Tobasch*, door H. NEUBRONNER VAN DER
TUUK. 1859. 183 blz. 8°....." 4.—.
- 11 Exodus in het *Tobasch*, door H. N. v. D. TUUK. 1859 148. blz. 8°.. " 3.25.
- 12 Mattheus (Het Evanglie van) in het *Alfoersch* (Noordelijk
deel van Celebes), vertaald door K. T. HERRMANN. Amst.
1852 8°....." 1.50.
- 13 Evangelie van Lukas, in het *Tobasch*, door H. NEU-
BRONNER VAN DER TUUK....." 2.85.
- 14 Evangelie van Johannes, in het *Tobasch*, vertaald door
H. NEUBRONNER VAN DER TUUK. 1859. 93 blz. 8°...." 2.—.
- 15 (HARDELAND, A.) Grammatik der Dajackschen Sprache,
205 Seiten (und der Spruch der *Balian* gebraucht
beim Todtenfeste, mit deutscher interlinear-Uebers.
und Erklärung S. 206—374). 1859. gr. 8°....." 4.50.
- 16 (HARDELAND, A.) *Dajaksch-Deutsches* Wörterbuch. 1859.
338 Seiten in 2 coll. Lex. 8°....." 16.—.
- 17 MATTHES, B. F., *Makassaarsche* Spraakkunst. 1858. gr. 8°.
Linn. Band....." 3.—.
- 18 MATTHES, B. F., *Makassaarsch-Hollandsch* Woordenboek,
met de *Javaansche* en *Maleische* vergelijking. 1859.
944 blz. zeer groot 8°. in 2 col. Met Ethnographisch
Atlas van 17 Kaarten, breed folio....." —.
- 19 MATTHES, B. F., *Makassaarsche* Chrestomathie. 700 blz. gr. 8°.

TER PERSE:

- 1 TUUK, H. N. v. D., *Bataksch-Hollandsch* Woordenb. Ongev. 500 pp. 8°.
Bataksche Chrestomathie.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.